BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
LX.
H.
4
NAPOLI

LX_ H- 4

Digitized by Google

Digitized by Google

HISTORIA VNIVERSITATIS PARISIENSIS

TOMVS QVARTVS.

ã

HISTORIA VNIVERSITATIS PARISIENSIS.

COLLEGIORVM PLVS QVAM TRIGINTA FVNDATIONES.
Statuta, Privilegia, Reformationes, Conservatricis Curiæ Apostolicæ Officiariorumque ejusdem Institutionem: aliarum Vniversitatum, quæ ex eadem communi Matre prodierunt, erectiones: Legationes plurimas ad Reges exteros & ad alias Vniversitates: Pontificum, Regum & Vniversitatum ad eandem Bullas & Litteras authenticas. Ejusdem in reducenda pace Regni & Ecclesiæ Catholicæ, in extinguendo Schismate diuturno, in Montesonianæ opinionis expugnatione curas & labores, pro tuendis Regis Regnique & Ecclesiæ Gall. Iuribus & libertatibus pugnas, in negotiis Fidei Censuras & judicia ab eadem petita & reddita, aliaque id genus ex Autographis desumpta plusquam trecentis Tabularij Academici, Manuscriptis Codicibus & membranis complectens.

Autore CÆSARE EGASSIO BVLÆO, *Eloquentiæ emerito Professore, antiquo Rectore & Scriba ejusdem Vniuersitatis.*

TOMVS QVARTVS:

Ab anno 1300. ad annum 1400.

PARISIIS,

Apud PETRVM DE BRESCHE, Typographum Reginæ ordinarium, & Bibliopolam juratum Universitatis Parisiensis;

ET

IACOBVM DE LAIZE-DE BRESCHE, viâ Iacobæâ è regione Sancti Benedicti.

M. DC. LXVIII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

Digitized by Google

PRÆFATIO AD LECTOREM.

NE te morer, Amice Lector, agnosces in hoc Historiæ nostræ volumine partem roboris & Iuventutis Academicæ. Partem dico Iuventutis robustæ: nam si quis Vniuersitatem Parisiensem quasi hominem consideret, ut ait Florus de populo Rom. totamque eius ætatem percenseat, vt cœperit, vt adoleuerit, vt quasi ad quendam iuuentæ florem roburque virile peruenerit, vt postea velut consenuerit, 4. gradus processusque eius inueniet. Primam eius ætatem ac veluti pueritiam annis circiter 300. circunscribimus, nempe ab anno Christi 790. ad an. 1100. sequentem, quæ adolescentia est, ducentis, ab an. 1100. ad annum 1300. tertiam ducentis quinquaginta à Philippo Pulchro id. ab an. 1300. ad obitum Francisci 1. hoc est ad an. circiter 1550. quæ fuit ipsa eius iuuenta & quasi quædam robusta maturitas. Dehinc ad nostra tempora propter intercurrentes bellorum ciuilium tempestates aliasque causas plurimùm amisit virium & quasi consenuit; nisi quod regnante Ludouico Adeodato, vt omnes Regni sui partes in florentem statum indefessâ curâ reducere laborat, ita speramus quoque fore vt reformatâ studiorum consuetudine prauâ, quæ inualuit, & Scholarum nimiâ multiplicitate, Senectus Vniuersitatis quasi redditâ iuuenture reuirescat. Scilicet

Et spes & ratio Studiorum in Principe tantùm;
Solus enim tristes hac tempestate Camœnas

Consolari, fouere & alere potest. Dignum opus est Imperatore tanto, cui parem Historia Gallicana nullum repræsentat, præter inuictum Carolum Academiæ Parentem & Institutorem, cuius si velit in reparatione bonarum Artium, vt in bello gestis exemplum imitari, affluentem illam extraneorum Scholarium multitudinem quam Carolus ex omnibus mundi partibus incredibili suauitate animi & inexhaustis liberalitatis opibus allexerat, suis temporibus redire videbit, vetabitque desiccatum per malè diductos Prouinciarum canales alueum Parisiensem deinceps exarescere. Lethale illud vulnus est, quod intima ipsa Academiæ viscera profundissimè penetrauit,

Heu quàm inauſpicato factum eſt iniquitate temporum vt vileſcant hodie Collegia noſtra tam ſanctè tamque piè olim inſtituta, deque iis omnino ſubuertendis cogitetur, quæ tanto ſtudio tamque liberali Principum ac Magnatum munificentiâ hoc ſeculo ſexto extruebantur tanto numero & dotabantur! Non erit profecto, non erit numeroſitas illa (vt vulgò iactatur) inutilis, ſi Scholarum Prouincialium exercitia debito iuſtoque fine coarctentur. Ea replebuntur alumnis vt primitùs, imò longè pluribus; pluraque etiam quam nunc ſint, ad publicam litterarum profeſſionem eſſe neceſſaria comperientur.

Bene ſani Medici partem ægram non amputant continuò, ſed origine mali detectâ ſublatâque laboranti ſuccurrunt. Scimus vnde areſcat Vniuerſitas; aggeres illi diſturbandi, vt liberè diffluant ad illam riui, & viciſſim efficiendum vt ipſa Otioſos homines quibus hîc exundat, refundat in Prouincias & ad opus paſtorale tranſmittat. Sic redibit ipſi ſplendor ſuus, ſic Collegia noſtra, ſi quæ nunc ſunt Otioſorum & inertium hominum receptacula, priſtinum ad quem inſtituta ſunt, vſum cultumque reſument.

Id ſit Ludouici XIV. illuſtre facinus; cuius ætatem ſi res iſta prætereat, fruſtra ſperamus futurum aliquando, vt eam vllus Regum exequatur. Nam, proh Deum immortalem! quando ſecula aptiorem dabunt, aut parem? quando Regem habebimus magis oculatum, magis ſtrenuum, Regni ſui reformationi magis intentùm, magis denique Regem? quando Optimates & rerum gerendarum Miniſtros peritiores, prudentiores, potentiores? quando Cancellarium è ſcholis noſtris doctiorem, meliorem? quando Senatum Pariſ. cum Principe ſuo erga nobilem hanc Academiam ſtudio affectuque propenſiorem? quando denique Treſuiros Regios bono publico magis conſulentes, magis ex animo Academicos? Ergo bonum illud regnante Ludouico ſperare liceat quod optamus, aut nunquam.

Verùm vt ad te redeam, Amice Lector, volumen hoc quartum quod habes forte contra ſpem exſpectationemque tuam (ſi ſuſceptum opus non diſplicet) expende æquis oculis, æquo iudicio. Quintum & ſextum nec ſperes nec deſperes. Vt ſe dabit occaſio, vt vires ſuppetent animi & corporis, ut facultatum modulus ferre poterit, vt denique Rex patietur qui licentiam ſcribendi mihi fecit non modò, ſed & vt pergam imperauit, ex his augurare & metire progreſſum operis aut moram. Interim hoc de me perſuaſum habe, dum refero Partium certamina, me nullius eſſe partis. Hiſtoricum agere mihi iam pridem propoſitum eſt, non arbitrum aut Iudicem, actaque referre ſolummodo, non laudare aut criminari, niſi quantum decet hominem ſanum & ſobriè ſapientem: ſi exerrauero ab hoc propoſito, tu me benignè reduc in viam. Atque vt agnoſcas quàm non ſim ego ingratus placidè monentibus, iis etiam qui malo licet animo, bene tamen reprehendunt, gratias ago, eorumque diligenti ſtudio & operâ vti conſtitui, ne dum leges, meo ductu aberraſſe queraris. Corrige igitur mecum quod eſt ab iis non iniuſtè reprehenſum: nam quæ qualiſque fuerit, vt denique ſe habuerit cenſura cæterorum, ne me interroges, interroga famam publicam.

Corrigenda 1. Tomo.

IN Ep. dedicatoria ad Regem, vbi Bardam voco Imperatorem, voca Augustum seu Cæsarem, vt habes pag. 186. quanquam illum ideo Imperatorem appellaui, quia sub ignauo Michaële Imperatorem agebat; vt Odo Regem sub Carolo Simplice; vnde & ipse Rex in Annalibus nostris appellatur.

Pag. 34. vbi loquor de Narbonensi Academia, & dico Narbonem Ciuitatem à Narbone Martio Consule instauratam. Pone *à Q. Martio Narbone*. Cos. nam vt legitur apud Velleium Paterculum l. 1. *Narbo Martius in Gallia M. Portio Q. Martio Coss. ab hinc annos circiter* 153. *deducta colonia est*. Hinc Brietius 2. par. Galliæ antiquæ l. 6. c. 4. de Allobrogibus loquens, *deuicti per Q. Martium Narbonem, à quo condita Narbo Colonia.*

Pag. 480. vbi refero inuentum à Mercatoribus Anglis S. Nicolai *corpus in mari fluctuans*, quanquam sine autore non puto me scripsisse, dic *ossa in liquore olei natantia inuenta*. De anno verò non conuenit inter Autores. Sigebertus annum notat 745. Chronicon Senonense l. 2. c. 22. an. 775.

Tom. 2.

PAg. 30. vbi de Ruperto Tuitiensi loquor, sic corrige quod transpositum incuriâ fuit. *Florebat Rupertus qui sub Beringero Abbate in S. Laurentij Leodiensi Cœnobio, Monachus, postea Tuitiensis Abbas factus.*

Pag. 490. vbi dico *Accone olim Ioppe*, corrige, *olim Ptolemaïde.*

Pag. 510. vbi de Iacobo Vitriacensi, *loco demum Cardinalis*, pone *& Cardinalis*, irrepsit mendum, quod in catalogo ipse correxeram.

Pag. 665. vbi Clericos & Sacerdotes dico iure diuino non potuisse in carcerem compingi, adde parenthesim, (*vt tum loquebantur.*)

Tom. 3.

PAg. 448. vbi ad an. 1279. sic scribo. *Ottobonus Fliscus qui postea Cardinalis & Papa Adrianus V. factus est, erat Canonicus Parisiensis.* Hæc reponenda ad an. 1276. pag. 422. vbi de Ottobono qui ante promotionem ad Pontificatum Canonicus erat Parisiensis: errorem fecit inuersio notæ 6. in 9.

Tom. 4.

PAg. 280. ad an. 1343. refer illa quæ ibi dico de M Guill. Gorrien Rectore ad an. 1373. pag. 442. incertæ notarum veterum figuræ hunc errorem fecerunt.

Pag. 325. ea quæ de Ricardo de Bury scribo, refer ad an. 1343. & consule quæ de ipso habentur in Indice.

Pag. 906. dele quæ apposita vides ad marginem.

Si præter ista & alia quæ tu ipse facilè emendabis, vel verbum aliquod minus accuratè positum aut expressio fortè durior occurrerit, id totum saniori iudicio & Ecclesiæ correctioni submissum cupio.

Errata	*Pag.*	*Lin.*	*Correcta*
Tua sacris	9	11	Tu à sacris
claritatem	9	13	claritatum
simul eum	14	25	simul cum
nullum	15	10	nullatenus
Regum	28	34	Regnum
& non	31	30	& Nos
paret	32	32	pares
es iudicari	36	26	& iudicari
quod ad Conc.	38	18	quos
Vniuersitatis	47	44	Vniuersitas
de materia	52	50	in materia
fierunt	61	22	ferunt
Trecoxensi	62	2&4	Trecorensi
opinior	66	8	opinor
retrahis	67	22	retrahit
prouideri	83	25	prouidè
ad sancti Dei	85	2	ad sancta
cuiuis	86	78	cuius
retinenda	92	25	retinendo
perficientes	63	38	proficientes
dictu	99	33	dic tu
mors est	100	55	moris est
membraram	109	33	membranam

Errata	*Pag.*	*Lin.*	*Correcta*
pessiniam	110	19	pessimam
fa	ibid	56	fas
alij	111	40	alijs
ferent	115	9	fertent
volumus	177	40	nolumus
quomolibet	179	23	quomodolibet
molestaque	184	47	molestèque
centinuare	185	1	continuare
regiminis quę	212	1	regiminisque
secundum S. Fran.	220	14	adde regulam
cum quibus	235	44	cum quibusdam
in sacris	ibid	5	è sacris
rationis cons.	287	32	rationi consona
præsentes	289	27	præsentem
Professore	317	10	Professor
& eisdem	ibid.	27	vt
statum	324	38	statutum
Propositum	329	12	Præpositum
commentum	331	28	commeatum
illum in	337	49	tolle *in*
pontificum	338	6	pontificium
nec meliorē esse ad	344	47	nec meliorem esse viam ad
compo. rationum	360	27	comp. rationem

Errata	*Pag.*	*Lin.*	*Correcta*
hab. decenter	363	50	decente
pordisse	396	46	prodisse
mouerent	451	31	monerent
tenere	455	26	lenire
fide test.	461	25	fidele
promoueris	486	16	promoueri
S. Patri	16	24	S. Petri
&	467	8	at
Vniuersitatii	481	14	Vniuersitati
Grogorii	16	27	Gregorius
Cardinali	489	43	Cardinalis
iste	490	16	ista
1377.	565	34	1378.
Facultatibus	567	35	Facultatis
nationem	580	14	rationem
Eucharistim	584	39	Eucharistiam
suaque quæ	ibid	53	tolle *quæ*
non fuissent	587	53	tolle *non*
hoc puto	589	45	hoc pacto
Medicinæ	591	50	Decretorum
& iterum	618	41	tolle &
Bernarditas	619	2	Bernarditam
testo	674	7	teste
Pragam	685	32	Praga
præponerent	732	16	proponerent
via	740	1	viæ
quia	751 *ver.*		qui à
mouet	752 *recti.*	25	amouet
qui faces	752 *ver*	46	tolle *qui*
Præsidentes	821	1	Præsidentis
agentibus	ibid.	25	à Gentibus

Errata	*Pag.*	*Lin.*	*Correcta*
prouocandum & appellandum	823	34	prouocantium & appellantium
detractam vel me	824	46	detractum vel
quarum	827	6	quorum.
Petrum	828	47	Petrus
Carolum 12.	878	44	dele 12.
gratibus	883	34	artibus
Ma-rum	887	38	Maiorum
lecturem	894	49	lecturam
Cancellario	815	2	& Cancellario
suo à fine	896	9	suos à fine
prospositione	897	50	propositione
tentaret	898	41	tentarent
in legitur vt	898	43	vt leg. in
quis	901	30	qui
animaduertetque	ibid.	21	animaduerteretq;
Bedellis	904	6	Bedelli
Ambassiato	905	1	Ambassiator
Regestris	ibid.	54	Regestis
maluerit	909	6	maluerint
præsente	911	47	præsentes
pauper	912	18	pauperi
habamus	913	45	habemus
consueuerunt	920	19	consuluerunt
1367.	949	15	1361.
Vniuersitatis	953	56	Vniuersitas
Innoc. IV.	952	5	In. VI.
de qua	969	14	qua de re
hæc de re	970	8	hac de re
Clemens II.	981	25	Clementi IV.

SEXTVM

SEXTVM SECVLVM
VNIVERSITATIS PARISIENSIS.

AB ANNO 1300. AD ANNVM 1400.

HACTENVS veluti pueritiam & adolescentiam Vniuersitatis Parisiensis contemplati sumus : in hoc & sequenti seculo juuenilis virilisque ætatis robur & animos conspiciemus, dignitatem , splendorem , Religionem , apud exteras gentes commendationem & famam , Regum & Pontificum erga litteras & litteratos amorem , Collegiorum complurium in hac Academia fundationem ; florem denique Iuuentutis Academicæ omnium oculos animosque rapientem ; simul verò si quid occurrerit in Ecclesia & in Regno magis commendabile , pro instituto nostro complectemur.

Primus autem huiusce seculi annus habet hoc commendabile & æternâ memoriâ dignum, quod eo Bonifacius Pontifex sacram Iubilæi indulgentiam promulgauit, plenamque fidelibus peccatorum remissionem proposuit. Quamobrem tantus factus est ex vniuerso orbe ad Romanam vrbem concursus hominum pœnitentium tamque salutaris lucri cupidorum , vt in singulos dies aliquando numerata sint ducenta hominum millia ; quod verò mirabile est, ad tantam hominum copiam alendam alimenta succrescere visa sunt.

Item Rex Philippus 14. Aug. oblatos sibi à Petro Sorano Ecclesiæ Aurelianensis, vel, vt alij dicunt, Ambianensis Cantore, 12. Cœlestinos quos ex Italia acciuerat, lætanter excepit & in Francia collocauit. A prædicto Pontifice Vniuersitas Oxoniensis priuilegium obtinet exemptionis ab omni iurisdictione Archiepiscoporum & Episcoporum in causis & litibus suis, antiquorumque Priuilegiorum confirmationem : imprimis verò vt Cancellarius, qui illius Vniuersitatis Rector est, Curiam suam haberet, prout antè habuerat, Causasque Academicas veluti supremus iudex cognosceret.

Priuilegium Oxon. Acad. circa Iurisdictionem Cancellarii seu Rectoris.

BONIFACIVS Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. « Dignum censemus vt personis litterarum studijs insistentibus, per quas diuini « nominis & fidei Catholicæ cultus protenditur, iustitia colitur, tam publica « quàm priuata res geritur vtiliter, omnisque prosperitas humanæ conditionis « augetur, fauores gratiosos & opportuna commoditatis & libertatis auxilia « liberaliter impendamus. Exhibita siquidem nobis pro parte dilectorum filio- « rum , Cancellarij, Magistrorum , Doctorum & Scholarium Vniuersitatis stu- « dij Oxoniensis Lincolniensis Diœcesis petitio continebat, quod olim nonnul- « li claræ memoriæ Reges Angliæ qui fuerunt pro tempore, pro maiori pace, « quiete & tranquillitate studentium in eodem studio ipsis Magistris, Doctori- «

» bus & Scholaribus nonnulla Priuilegia per clarissimum in Christo filium no-
» strum Regem Angliæ illustrem postmodum confirmata, & inter alia conces-
» serunt, quod Cancellarius dicti studij pro tempore existens haberet omnimo-
» dam cognitionem quorumcunque contractuum, factorum, vel quasi facto-
» rum, nec non punitionem seu correctionem delictorum commissorum pro tem-
» pore infra limites Vniuersitatis prædictæ, vbi saltem altera partium, Schola-
» ris vel Seruiens eius, aut aliàs iurisdictioni dicti Cancellarij subiectus est: ita
» quod nullus Scholaris præfati studij vel Seruiens ipsius, seu de huiusmodi iu-
» risdictione Cancellarij existens occasione præmissorum, vel alicuius eorum-
» dem etiam per Breuia Regia extra Vniuersitatem præfatam trahi pos-
» set, tribus casibus, videlicet homicidio, mutilatione & libero tenemento
» duntaxat exceptis: quodque ipsi Magistri, Doctores & Scholares vigore con-
» cessionum huiusmodi in pacifica possessione vel quasi priuilegiorum fuerint,
» à tempore cuius contrarij memoria non existit. Quare pro parte Magistro-
» rum, Doctorum & Scholarium præmissorum nobis humiliter fuit supplicatum,
» vt ijs similem concessionem facere, eosque ab omni iurisdictione, dominio &
» potestate quoruncunque Archiepiscoporum, Episcoporum & aliorum Iudi-
» cum ordinariorum eximere de dignitate Apostolica dignaremur. Nos ergo
» huiusmodi supplicationibus inclinati, Scholares & alias personas iurisdictioni
» Cancellarij dicti studij pro tempore existentis subiectos & in ipso studio pro
» tempore degentes, etiam si fuerint in sacris ordinibus constituti, seu Beneficia
» Ecclesiastica obtineant, aut quorumcunque Ordinum etiam Mendicantium
» vel aliàs à Sede Apostolica exempti fuerint, quandiu in dicto studio degerint,
» ab omni iurisdictione, dominio, vel potestate quoruncunque Archiepiscopo-
» rum, etiam Legatorum natorum dictæ Sedis, nec non Episcoporum, aut alio-
» rum Ordinariorum Iudicum quoad contractuum initorum vel quasi, nec non
» excessuum, criminum & delictorum infra huiusmodi limites præfatæ Vni-
» uersitatis commissorum cognitionem, & ipsorum excessuum, ac delictorum
» & contractuum vel quasi, correctionem & punitionem vnà cum ipso Cancel-
» lario quoad præmissos duntaxat, non, vt præfertur, exceptos casus & omnes
» actus scholasticos authoritate Apostolica tenore præsentium eximimus & to-
» taliter liberamus ipsos Scholares & personas alias quandiu in præfato studio,
» vt præfertur, degerint, prædicto Cancellario subijcimus. Ita quod idem Can-
» cellarius de contractibus initis ac de excessibus delictorum & criminibus
» commissis per Scholares & alias personas huiusmodi cognoscere, ac excessus,
» crimina & delicta huiusmodi corrigere & punire, & omnimodam iurisdictio-
» nem Ecclesiasticam & spiritualem in eosdem Scholares & personas alias exer-
» cere liberè & licitè valeat, secundum statuta, priuilegia & consuetudines præli-
» bati studij, constitutione felicis recordationis Innocentij Papæ IV. prædeces-
» soris nostri circa Exemptos edita, quæ incipit VOLENTES, & alijs constitu-
» tionibus Apostolicis contrariis non obstantibus quibuscunque. Nos enim ex-
» communicationẽ & interdicti sententias & quoscunque processus quas & quos
» contra præfatum Cancellarium & Scholares & alias personas dicti studii con-
» tra tenorem & formam exemptionis & liberationis promulgari & haberi con-
» tigerit, Decreuimus irritos & inanes, iurisdictione tamen & potestate Can-
» cellarij & Vniuersitatis ac Collegiorum eiusdem statutis & consuetudini-
» bus, priuilegiis & libertatibus, illis præsertim quibus caueri dicitur, quod in
» præmissis Procuratores & Congregatio Magistrorum dictæ Vniuersitatis in
» huiusmodi Cancellarium iurisdictionem habeat, in omnibus semper saluis.
» Nulli ergo hominum liceat, &c. Datum Romæ apud S. Petrum 2. Id. Iunij Pon-
» tif. nostri an. 6.

PRIVILEGIVM MENDICANTIVM PRO SEPVLTVRIS.

Eodem anno idem Pontifex indulget Minoritis, ne vltra quartam partem funeralium teneantur Curatis & Parochiarum Rectoribus pro sepulturis pendere. quæ Bulla contra eosdem accendit inuidiam Parochorum. legitur autem in Reg. Vatic. Ep. 160.

BONIFACIVS Ep. S.S. Dei. Dilecto filio Ministro Generali & fratribus Ord.
» Fratrum Minorum sal. & Apost. bened. Nuper vt discordiæ materia tollere-
» tur, quæ inter vos ex parte vna, & Prælatos, Rectores & Sacerdotes seu Cle-

ricos Parochialium Ecclesiarum per diuersas Mundi Prouincias constitutos « ex altera super nonnullis articulis consueuerunt exoriri, statuendum inter alia « duximus & etiam ordinandum, vt omnes possitis admittere ad Ecclesiasticam « sepulturam, qui apud Ecclesias & loca vestra eligerent sepeliri, quodque de « obuentionibus omnibus tam funeralibus quàm quibuscunque & quomodo- « cunque relictis indistinctè vel distinctè ad quoscunque certos & determinatos « vsus, de quibus etiam quarta Ecclesiastica portio dari seu exigi non consue- « uit, seu non debet de iure, nec non de datis, seu qualitercunque donatis in morte, « seu mortis articulo, aut in infirmitate donantis vel dantis de qua decesserit, « quomodocunque directè vel indirectè vobis, vel aliis pro vobis quartam par- « tem quam Apostolica authoritate taxauimus, & etiam limitauimus, Parochiali- « bus Sacerdotibus & Ecclesiarum Rectoribus seu Curatis integrè teneamini elar- « giri. Verum quia sicut ex parte vestra fuit expositum coram Nobis quod in qui- « busdam locis consueuit solui medietas, & in aliis tertia, seu alia pars de præ- « dictis pro huiusmodi Ecclesiastica portione, propter quod super medietate « vel tertia seu alia parte huiusmodi, præsertim de cera vltra dictam quartam « per Nos taxatam aliquando impeti vos contingit, Nos super hoc vobis ex « abundanti, cum huiusmodi statutum & ordinatio nostra euidenter id habeant, « prouidere volentes, authoritate Apostolica declaramus, vt ad exhibendum de « præmissis eisdem Parochialibus Sacerdotibus & Ecclesiarum Rectoribus seu « Curatis nisi dictam quartam per nos, vt præmittitur, taxatam & limitatam « in quibuscunque locis prætextu alicuius consuetudinis minimè teneamini, nec « possitis etiam coarctari. Nulli ergo nostræ taxationis, limitationis, declaratio- « nis paginam &c. Datum Anagniæ 6. Kal. Iunij Pontif. nostri an. 6. Ad hunc « annum die Martis post Dominicam, qua cantatur *Iudica me* legitur in quodam Chartulario Episcopi Paris. quod est *de temporalitatibus* quædam constitutio Philippi Regis de numero Notariorum Castelleti, quos, quia nimio plures erant, ad sexaginta redegit, eorumque nomina commemorat, & inter alios nominat *Petrum Bedellum* Vniuersitatis Parisiensis.

Anno 1301. Philippus Rex omnia Vniuersitatis Priuilegia ab Antecesso- 1301. ribus suis eidem concessa, quæ nondum ipse post inaugurationem suam confirmarat, hoc celebri & solenni Diplomate confirmat.

CONFIRMATIO PRIVILEGIORVM VNIVERSITATIS.

Philippus D. G. Francorum Rex. Notum facimus vniuersis tam præsen- « tibus quam futuris, Nos inclytæ recordationis Charissimi Domini & Genito- « ris nostri Philippi Francorum Regis litteras vidisse formam quæ sequitur, con- « tinentes. PHILIPPVS D. G. Francorum Rex. Notum facimus vniuersis tam præ- « sentibus quam futuris, quod Nos litteras inclytæ recordationis præcharissimi « Domini & Genitoris nostri Ludouici Regis Francorum vidimus in hæc ver- « ba. In Nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis Amen. Ludouicus D. G. « Francorum Rex. Nouerint vniuersi præsentes pariter & futuri Nos chartam « inclytæ recordationis Philippi aui nostri quondam Francorum Regis illustris « inspexisse in hæc verba. In Nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis Amen. « Philippus D. G. Francorum Rex. Nouerint vniuersi præsentes pariter & fu- « turi, quod propter illud enorme flagitium, quo Parisius Clerici & Laïci quin- « que numero à quibusdam Maleficis interfecti sunt, talem iustitiam faciemus, « quod Thomam illum tunc Præpositum, de quo super alios Clerici sunt con- « questi, quia factum negat, in perpetuis detinebimus vinculis, in arta custo- « dia & paupere victu quandiu vixerit, nisi forte ipse elegerit subire iudicium « aquæ Parisius publicè: in quo, si ceciderit, damnatus erit: si liberatus fuerit, « nunquam Parisius deinceps vel alibi in terra nostra propria erit Præpositus « noster vel Balliuus noster, nec etiam alibi dum id vetare possimus per ratio- « nem, nec Parisius intrabit de cætero. Et si per bonam & legitimam inquisi- « tionem, quam commisimus duobus fidelibus nostris G. Camerario & « Philippo de Lewis sine omni personarum acceptione facienda sub adiuratione « fidei quâ Christiani sunt, quamque Nobis debent Domino suo Ligio, & per « iuramentum quod nobis fecerunt de honore & consilio nostro intelligere « poterimus, quod amplius inde facere possimus aut debeamus sine vllo arre- « stamento faciemus saluo Dei honore & nostro. De alijs autem qui in cap- «

» tione sunt pro eodem forefacto, hoc faciemus quod in captione perpetua eos
» detinebimus, nisi iudicio aquæ innocentiam suam purgauerint Deo teste, in
» quo si qui ceciderint, eos habebimus pro damnatis: nisi forte aliqui ex eis
» per bonam inquisitionem Scholarium, à captione per Nos fuerint liberati. Eos
» autem qui fugerunt, pro damnatis habemus. Et omnes Præpositos terræ no-
» stræ iurare faciemus, quod diligenter inquirent eos, & si quem ex eis capere
» potuerint, capient & Nobis mittent Parisius. De securitate autem Schola-
» rium Clericorum Parisius in posterum consilio hominum nostrorum hoc
» ordinauimus, quod omnes Ciues Parisienses iurare faciemus, quod si aliquis
» alicui Scholari ab aliquo Laïco iniuriam fieri viderit, super eo testimonium
» perhibebit veritati, nec se substrahet aliquis ne videat. Et si contigerit, quod
» aliquis alicui Scholari ab aliquo Laïco iniuriam fieri viderit, si Scholaris ma-
» ximè armis percutiatur, aut fuste aut lapide, omnes Laïci qui viderint, bo-
» na fide comprehendent Malefactorem illum vel Malefactores & tradent Iu-
» stitiæ nostræ, nec se subtrahent ne videant vel comprehendant, vel testimo-
» nium perhibeant veritati. Siuè autem Malefactor captus sit super ipsum ma-
» lefactum, siue non, Nos legitimam inquisitionem faciemus, siue per Clericos,
» siue per Laïcos, siue per quascunque personas, & Præpositus noster & Iusti-
» tiæ nostræ idem facient. Et si intelligere poterimus per legitimam inquisi-
» tionem, vel Iustitiæ nostræ intelligere potuerint, quod ille cui imponitur, fe-
» cerit illud forefactum, statim inde faciemus Iustitiam vel Iustitiæ nostrę fa-
» cient secundum modum forefacti, non obstante eo quod forefactor malefa-
» ctum negabit, vel quod dicet se esse paratum defendere per Monomachiam,
» vel purgare per iudicium aquæ. Præterea Præpositus noster, vel Iustitiæ no-
» stræ pro nullo forisfacto in Scholarem manum mittent, nec in captionem
» nostram mittent, nisi forisfactum Scholaris tale visum fuerit, vt debeat arre-
» stari, & tunc Iustitia nostra arrestabit eum in eodem loco sine omni percus-
» sione, nisi se defenderit, & reddet eum Iustitiæ Ecclesiasticæ, quæ eum custo-
» dire debet pro satisfaciendo Nobis & iniuriam passo. Et si forisfactum grande
» visum fuerit, ibit vel mittet Iustitia nostra, vt videat quid de Scholari fiet. Si
» verò se Scholaris in arrestatione illa non defenderit, & iniuriam passus fuerit.
» Nos secundum supradictam inquisitionem & per iuramentum prædictum in-
» de vltionem faciemus. Adhoc in Capitale Scholarium Parisiensium pro nullo
» forisfacto Iustitia nostra manum mittet, sed si visum fuerit illud esse arre-
» standum, per Iustitiam Ecclesiasticam arrestabitur, & arrestatum custodietur,
» vt de illo Capitali fiat, quod per Ecclesiam fuerit legitimè iudicatum. Quod si
» tali hora fuerint arrestati Scholares à Præposito nostro, quod non possit Iustitia
» Ecclesiastica inueniri, vel statim inueniri, faciet Prępositus noster in aliqua Scho-
» laris domo eosdem sine omni iniuria sicut supradictum est, custodiri, donec Ec-
» clesiasticæ Iustitiæ reddantur. De Seruientibus Laïcis Clericorum Scholarium
» qui non debent burgensiam nobis vel residentiam, nec viuunt de mercaturis,
» & inde Scholares non faciant iniuriam alijs, sic erit quod in eos manum non
» mittemus, nec Iustitia nostra, nisi forefactum apparens fuerit, pro quo in eos
» debeamus manum mittere aut Iustitia nostra. Pro tenore siquidem Priuile-
» gij quod Scholaribus Parisiensibus contulimus, volumus vt Canonici Pari-
» sienses & eorum Seruientes in hoc Priuilegio contineantur, sed volumus vt
» Seruientes Canonicorum Parisius & eiusdem villæ Canonici eandem liberta-
» tem habeant, quam eis prædecessores nostri obseruare debuerunt. Occasione
» autem prædictarum Conuentionum, vel occasione huiusmodi Chartæ in cau-
» sam trahi non poterimus nisi in Curiam nostram. Vt autem hæc cautius
» custodiantur, & stabili in perpetuum iure firmentur, statuimus, vt Præpositus
» Noster, & Parisiensis populus omnia quæ prædicta sunt, in conspectu Scho-
» larium se bona fide seruaturos iuramento confirment. Et de cætero semper
» quicunque Officium Præposituræ Parisiensis administrandum à nobis acce-
» perit, inter ipsa Præposituræ suæ initia, Dominica scilicet prima vel secunda
» in vna Ecclesiarum Parisiensium coram Scholaribus prædicta omnia se bona
» fide seruaturum iuramento publicè confirmabit. Nos autem prædicta om-
» nia approbamus & volumus, & sigilli nostri authoritate & Regij nominis

charactere inferius annotato volumus & præcipimus confirmari. Actum apud » Fontē Bliaudi anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo vicesimo « nono mense Augusto, Regni verò nostri an. 3. adstantibus in palatio nostro, « quorum nomina supposita sunt, & signa, Dapifero nullo. Signum Roberti « Buticularij. S. Bartholomæi Camerarij. S. Mathæi Constabularij. Datum « vacante Cancellaria. In cuius rei testimonium præsentibus litteris nostrum « fecimus apponi sigillum. Actum Parisius anno Domini 1275. mense Ianuario. «

Item volumus quod si aliqua contra prædicti Priuilegij formam per Guil- « lelmum dictum Thibout nostrum Præpositum Parisius in captione M. Guil- « lelmi le Petit, vel aliàs quoquomodo fuerint attentata, eidem Priuilegio non « præiudicent, imò ipsum innouamus, confirmamus & in suo decernimus robo- « re primario permanere. Item quia labilis est hominum memoria, & Seruien- « tes dicti Præpositi Parisius frequenter mutantur, volumus vt istud Priuilegium « legatur de biennio in biennium in præsentia Præpositi Parisiensis & omnium « Seruientium suorum & aliquorum Magistrorum de Vniuersitate ad hoc per « Vniuersitatem deputatorum: & quod lecto Priuilegio & exposito in Gallico « dicat Præpositus suis Seruientibus, Volo vos scire quod ego iuraui istud Priuile- « gium seruare, *& ideo præcipio vobis sub iuramentis vestris & sub omni pœna quam* « *possum vobis infligere, vt diligenter seruetis istud Priuilegium quod iuraui, & fiet dicta* « *manifestatio Priuilegij & intimatio primaria, Dominica prima post festum omnium* « *Sanctorum proximè nunc venturum, & sic deinceps de biennio in biennium in futurum.* « Quod vt ratum & stabile perseueret, præsentes litteras ad futurorum memo- « riam sigilli nostri fecimus appensione muniri. Actum Parisius anno Incarnatio- « nis Dominicæ 1301. mense Martij. «

Ad hunc annum scribit Ioannes de S. Victore filium Regis Majoricarum ad Prædicatores se contulisse, paulo tamen post inde regressum. *Hoc tempore*, « inquit, *filius* Regis Maioricarum tunc Scholaris Parisius ibidem Ordinem FF. » Prædicatorum intrauit; sed habitu seculari resumpto exiuit inde infra breuis » temporis interuallum. «

Eodem anno Bonifacius Bellum sacrum promulgat, huiusque consilij rationes ad Regem per Bernardum Suisseti Apamiensem Episcopum, virum audacem & turbulentum significat: ad executionem verò tantæ rei vult decimas Beneficiorum Ecclesiasticorum, fructusque vacantium Ecclesiarum reseruari, vetatque ne Rex se inconsulto eas conferat. Legationem exequitur Bernardus, audacter nimis, Regemque offendit; namque vt videt ipsum omnia negare quæ petebat Pontifex, in hæc verba prorumpit, *Pontificem jus in ipsum ipsiusque Regnum habere, superiorem esse tam in temporalibus quam in spiritualibus;* vltimò minatur interdictionem à sacris. Rex hominem insolentem in carcerem conjicit. Hinc iam non occultæ simultates inter Pontificem & Regem, sed aperta odia. Primum ergo Regem admonet Bonifacius posse se quæ priuilegia concessit, auferre, cum lubebit: imprimis verò Decimas in bonis Ecclesiasticis ad tuitionem Regni concessas suspendit, donec sibi priuilegia, quæ in eam rem indulserat, repræsentata fuerint; idque se fecisse & statuisse scribit de consilio Cardinalium.

Bonifacivs Ep. ser. ser. Dei. Charissimo in Christo filio Philippo Regi « Franciæ illustri sal. & Apost. Bened. Nuper ex rationabilibus causis moti præser- « tim ad releuanda grauamina & quasi importabilia onera Ecclesiarum, Prælato- « rum & Ecclesiasticarum personarum, Regularium & secularium Regni tui litte- « ras infrascripti tenoris fieri fecimus & Bulla nostra bullari, quarum tenorem « ad tuam prouidimus notitiam præsentibus deducendum. tenor autem talis est. «

Bonifacivs Epis. S. S. ad perpetuam rei memoriam. Saluator mundi se- « cundum ordinatissimam distributionem temporum, naturæ, post quam durum « Mosaïcæ, ac tandem Euangelicæ gratiæ suaue & leue iugum imposuit, & ideo « non mirandum si eius Vicarius Petrique successor secundum varietatem tem- « porum, personarum & locorum qualitate pensata, Statuta, Priuilegia, indul- « gentias, concessiones & gratias, quæ à Sede Apostolica pro tempore conce- « duntur, credente ipsa coniectura prodesse, aut necessitate vrgente, vel vtili- « tate publica suadente, postquam experimento inutilia comprobantur, sus- «

» pendit, reuocat & immutat, præsertim propter ingratitudinem vel abusum
» illorum, quibus huiusmodi gratiæ, ac priuilegia & indulgentiæ sunt conces-
» sa, & tendit ad noxam quod concessum fuerat ad medelam. Eius quoque
» quod ex causa conceditur, ea cessante cessare debet effectus. Iureque patet
» pariter & exemplo, quod promissa vel concessa ex causa reuocantur postmo-
» dum rationabiliter & mutantur. Nec Rom. Pontifex in concedendis gratijs
» sic plenitudinem potestatis adstringit, quin possit eas, cum decet & expedit,
» reuocare ac etiam immutare. Nos igitur attendentes quod nonnulla priui-
» legia, indulgentias & gratias Charissimo in Christo filio nostro Philippo Regi
» Franciæ illustri eiusque successoribus, & specialiter pro defensione Regni sui
» sub certis formis duximus concedenda & gratiosè aliqua concessimus Cle-
» ricis & Laïcis, qui de suo & successorum suorum stricto Consilio fuerunt vel
» maiori parti eorum; quorum priuilegiorum, gratiarum, indulgentiarum &
» concessionum occasione per abusum Ecclesijs & Ecclesiarum Prælatis ac per-
» sonis Religiosis & secularibus dicti Regni magna dispendia & grauamina
» sunt illata & grauia scandala sunt exorta, & in antea possent oriri; ac præ-
» cauentes ne tali prætextu supradicti Ecclesiæ Prælati ac personæ Ecclesiasticæ
» plus grauentur, prouidimus super hoc salutare remedium adhibere. Vnde illa
» omnia quantum ad omnem ipsorum effectum, de fratrum nostrorum consi-
» lio vsque ad prædictæ Sedis beneplacitum duximus suspendenda, illa maximè
» quæ occasione guerrarum, quibus dicti Regni status pacificus turbatur, tunc
» temporis fuere concessa. Nec considerationem nostram pertransit, quod di-
» uina faciente clementia per ministerium nostrum inter ipsum & Charissimum
» in Christo filium nostrum Eduardum Regem Angliæ illustrem pacis est re-
» formatio subsecuta, & saltem non est tanta necessitas defensionis huiusmodi
» cum tanto onere aliorum; ac si qua sit, esse dignoscitur culpa sua. Insuper
» quidquid Prælatis & personis Ecclesiasticis, Regularibus & secularibus dicti
» Regni sub titulo decimæ vel cuiusuis subsidij, quocunque nomine censeatur
» impositum, fuerit petitum, vel requisitum ab eis, etiamsi ad illud soluendum
» Prælati & personæ prædicti assensum præstiterint, vel ad hoc se duxerint obli-
» gandos, nec adhuc exactum fuerit vel solutum, absque Sedis eiusdem specia-
» li mandato decernimus non soluendum. Executoribus super præmissis vel ali-
» quo præmissorum à dicta Sede concessis districtè mandantes, vt contra hu-
» jusmodi suspensionem & decretum nostra aliquos non aggrauent vel mole-
» stent, vel contra eos hujusmodi occasione vel causa aliquo modo procedant,
» & si secus fecerint, illud decernimus irritum & inane & nullius volumus
» existere firmitatis. Cæterum quia labilis est hominum memoria, & ipsi Regi
» se corrigenti & habilitanti ad gratiam promerendam, libenter quantum cum
» Deo possumus, absque multorum scandalo complacemus, dictis suspensione
» ac decreto in sua firmitate manentibus, Kalendas Nouembris proximò ven-
» turas pro peremptorio termino assignamus, vt omnia priuilegia, gratiæ, in-
» dulgentiæ & concessiones, quæ dicto Regi & successoribus suis ac Clericis &
» Laïcis de ipsorum consilio, illa præsertim quæ dum in vrbe veteri vel Ana-
» gnia cum nostra moraremur Curia, sub quauis forma noscimur concessisse, di-
» ctæ Sedis conspectui præsententur, & ad nostram & ipsius Sedis notitiam de-
» ducantur, vt consideratis ipsis & visis, prouideri possit, si dicta suspensio fuerit
» in aliquo vel in aliquibus moderanda. Datum Laterani 2. Non. Decemb. Pon-
» tif. nostri an. 7.

» Tu igitur sicut filius prædilectus in ijs quæ rationabiliter & pro vtilitate
» publica fecimus, non turberis, sed ea æquanimiter toleres, prudenter atten-
» dens, quia vt præmittitur, terminum assignamus, quo priuilegia, indulgentiæ,
» gratiæ & concessiones prædictæ nostro conspectui præsententur, & ad no-
» stram & dictæ Sedis notitiam deducantur, vt consideratis ipsis & visis proui-
» deri possit si dicta suspensio fuerit in aliquo vel aliquibus moderanda. Datum
» Laterani Non. Decemb. Pontif. nostri an. 7.

Plurimas reperio eadem die datas Bullas, quod mihi suspicionem inijcit non fuisse datas eodem anno, quanquam omnes anno 7. Pontificatus Bonifacij datę legantur. Vna earum admodum breuis est, vixque crediderim à Pontifice

sine vlla honoris præfatione ad tantum Regem missam, sed è majori aliqua extractam. verum quia vulgò sub ea breuitate refertur, & eam quoque qualis prædicatur, dabimus.

BONIFACIVS Episcopus seruus seruorum Dei Philippo Francorum Regi. Deum time & mandata ejus obserua. Scire te volumus, quod in spiritualibus & temporalibus nobis subes. Beneficiorum & Præbendarum ad te collatio nulla spectat: & si aliquorum vacantium custodiam habeas, fructus eorum successoribus reserues; & si quæ contulisti, collationem hujusmodi irritam decreuimus: & quantum de facto processerit, reuocamus. Aliud autem credentes, hæreticos reputamus. Datum Laterani Non. Decemb. Pontificatus nostri an. 7. PAPA IN REGEM.

Constat hanc Bullam datam à Pontifice, postquam intellexit quod à Rege fuisset in carcerem missus Apamiensis Episcopus, qui Regi insolentius quàm decuisset ausus fuerat dicere ipsum tam in spiritualibus quàm in temporalibus Papæ subesse, fructusque Præbendarum & Beneficiorum vacantium non posse retinere. Eam autem Bullam ex hac majori fuisse à nonnullis extractam & in compendium missam iure suspicari possumus.

BONIFACIVS Episcopus seruus seruorum Dei. Charissimo in Christo filio Regi Francorum Illustri sal. & Apost. bened. Ausculta, fili charissime, præcepta patris, & ad doctrinam Magistri qui gerit illius vices in terris, qui solus est Magister & Dominus, aurem tui cordis inclina, viscerosæ S. Matris Ecclesiæ ammonitionem libenter excipe & cura efficaciter adimplere, vt in corde contrito ad Deum reuerenter redeas, à quo per desidiam vel deprauatus consilio nosceris recessisse, ac ejus & nostris beneplacitis te deuotè conformes. Ad te igitur sermo noster dirigitur, tibi paternus amor exprimitur, & dulcia matris vbera exponuntur. Campum siquidem militiæ humanæ mortalitatis ingressus, renatus sacri fonte Baptismatis renuncians diabolo & pompis ejus, non quasi hospes & aduena, sed iam domesticus fidei & ciuis Sanctorum effectus ouile Dominicum intrasti colluctaturus non solum contra carnem & sanguinem, sed etiam contra aëreas potestates mundique Rectores præsentium tenebrarum, sic veri Noë es arcam ingressus, extra quam nemo saluatur, Catholicam scilicet Ecclesiam, veram columbam, immaculatam vnici Christi sponsam, in qua Christi Vicarius, Petrique successor primatum noscitur obtinere, qui si collatis clauibus Regni Cœlorum iudex à Deo viuorum & mortuorum constitutus agnoscitur, ad quem sedētem in solio iudicij dissipare pertinet suo intuitu omne malum, Huius profectò sponsæ quæ de certo descendit à Deo parata sicut sponsa ornata viro suo, Romanus Pontifex caput existit. Nec habet plura capita monstruosa, cum sit sine macula, sine ruga, nec habens aliquod inhonestum. Sanè fili, cur ista dixerimus imminente necessitate, ac vrgente conscientia expressius aperimus. Constituit enim nos Deus licet insufficientibus meritis super Reges & Regna, imposito nobis iugo Apostolicæ seruitutis ad euellendum, destruendum, disperdendum, dissipandum, ædificandum atque plantandum sub eius nomine & doctrina, & vt gregem pascentes Dominicum consolidemus infirma, sanemus ægrota, alligemus fracta, & reducamus abjecta, vinumque infundamus & oleum vulneribus sauciatis. Quare, fili charissime, nemo tibi suadeat, quod superiorem non habes, & non subsis summo Hierarchæ Ecclesiasticæ Hierarchiæ. Nam desipit, qui sic sapit, & pertinaciter hæc affirmans conuincitur infidelis, nec est intra boni Pastoris ouile: & licet de singulis Regibus & Principibus sub fide militantibus Christiana pro eorum salute solicitè cogitemus, erga te tamen officij nostri debitum eo ampliùs, eoque cariùs & attentius dirigere debemus & exequi, quo majori personam tuam paterna & materna charitate amplectimur, & non solum te, sed & progenitores, domum & Regnum tua in diuersis nostris statibus plenâ & purâ sumus beneuolentiâ prosecuti. Nec possumus cum non debeamus præterire silentio, quin ea per quæ oculos Diuinæ Majestatis offendis, nos perturbas, grauas subditos, Ecclesias & Ecclesiasticas, seculares ue personas opprimis & affligis, nec non Pares, Comites & Barones, aliosque Nobiles & Vniuersitates, ac populum dicti Regni, multósque diuersis angustiis scandalizas, tibi apertiùs exprimamus. Profectò erga te hactenus seruasse nos noui-

„ mus ordinem charitatis, interdum præsentialiter per Nos ipsos, dum nos mi-
„ nor status haberet, ac postquam Nos Dominus prouexit ad apicem Apostoli-
„ cæ dignitatis, per multiplicatas nostras litteras, solennes nostros & tuos Nun-
„ cios, Prælatos, Comites & alios Domesticos nostros & tuos, te opportunis
„ studiis & temporibus inducendo vt errata corrigeres, emendares excessus, &
„ Regnum tuum in pacis dulcedine ac tranquillitate disponeres, à Cleri ac po-
„ puli grauaminibus abstineres, tuoque iure contentus in aliorum injuriam oc-
„ cupatrices non extenderes manus tuas. Sed quod te correxeris & in te salutis
„ semina sata, vt vellemus, fructificauerint, non videmus, quinimo delinquendi
„ licentiam & multiplicandi peccata videris, proh dolor! in consuetudinem de-
„ duxisse; & vt aliqua explicabiliter inseramus, ecce quod licet pateat mani-
„ festè ac explorati iuris existat, quod in Ecclesiasticis Dignitatibus, Personati-
„ bus & Beneficiis, Canonicatibus & Præbendis vacantibus in Curia vel extra
„ Curiam Romanus Pontifex summam & potiorem obtinet potestatem, ad te
„ tamen hujusmodi Ecclesiarum, Dignitatum, Personatuum & Beneficiorum,
„ Canonicatuum collatio non potest quomodolibet pertinere, nec pertinet;
„ nec per tuam collationem in ipsis, vel eorum aliquo potest alicui ius adquiri
„ sine authoritate vel consensu Apostolicæ Sedis tacitis vel expressis, quos qui
„ acceperit, & se denegat accepisse, eis per ingratitudinem est priuandus, &
„ etiam ille qui permissa vel concessa abutitur potestate, & qui contrarium ti-
„ bi suadet, est contrarius veritati. Nihilominus tu metas & terminos tibi po-
„ sitos irreuerenter excedens, ac factus impatiens super hoc iniuriosè obuias
„ ipsi Sedi, eiusque Collationes canonicè factas executioni mandari non susti-
„ nes, sed impugnas, quatenus tuas qualitercumque factas præcedere dignos-
„ cuntur; & cum in iudicio esse debeat distinctio personarum, tu tamen in pro-
„ prijs causis ius tibi dicere, & non in communi, sed in proprio iudicio partes
„ actoris & iudicis sortiaris, & si quenquam injuriari tibi reputas, contemnis de
„ ipso conqueri coram competente Iudice, seu etiam coram Nobis, quantum-
„ cunque injurians sit persona Ecclesiastica, vel mundana de Regno tuo, vel
„ extra: & de illatis per te vel tuos injuriis atque damnis ac de tuis & tuorum ex-
„ cessibus recusas per aliquem iudicari, & ad saisienda & occupanda Ecclesiasti-
„ ca bona & iura pro libito voluntatis occupatrices manus extendis in casibus
„ tibi non concessis ab homine vel à iure. Prælatos insuper & alias personas Ec-
„ clesiasticas, tam Religiosos quàm seculares Regni tui etiam super personali-
„ bus actionibus, iuribus & immobilibus bonis, quæ à te non tenentur in feu-
„ dum, ad tuum iudicium pertrahis & coarctas, & inquestas fieri facis & deci-
„ mas tales, licet in Clericos & Ecclesiasticas personas nulla sit Laïcis attributa
„ potestas. Præterea contra iniuriatores & molestatores Prælatorum & persona-
„ rum Ecclesiasticarum eos vti spirituali gladio qui eis competit, liberè non
„ permittis, nec iurisdictionem eis competentem in Monasteriis seu locis Eccle-
„ siasticis, quorum recipis guardiam vel custodiam, vel à prædecessoribus tuis
„ receptam præponis, pateris exercere; quin potius sententias, seu processus per
„ dictos Prælatos ac personas Ecclesiasticas licitos, promulgatos & latos, si tibi
„ non placeant, directè vel indirectè reuocare compellis. Et quod tacere nolu-
„ mus, Lugdunensem Ecclesiam tam nobilem, tam famosam, tam charam, in
„ prædictæ Sedis pectore constitutam, quæ in spiritualibus & temporalibus ha-
„ ctenus reflorebat, tu & tui injuriosis grauaminibus & excessibus ad tantam
„ inopiam & oppressionis angustiam deduxistis, quod vix adjicere poterit vt
„ resurgat, quam constat non esse infra limites Regni tui, nosque qui quando-
„ que Canonicus fuimus in eadem Ecclesia, eiusque libertatum, priuilegiorum
„ & iurium notitiam plenam habemus, non reuocamus in dubium, quod inju-
„ riosè nimis tractas eandem. Vacantium Regni tui Ecclesiarum Cathedralium
„ reditus & prouentus, quos tui & tu appellas *Regalia* per abusum, tu & ipsi
„ tui non moderatè percipitis, sed immoderatè consumitis. Sic fit, vt quorum
„ custodia fuit ab initio Regibus pro conseruatione commissa, nunc ad con-
„ sumptionis noxam discriminosè deueniant, & discriminosis abusibus expo-
„ nantur. Quod enim custodiendum est, rapitur, & quod conseruandum, illi-
„ citè deuoratur, & custodes sunt lupi rapaces effecti, & sub prætextu custodiæ

statuus Ecclesiarum & personarum Ecclesiasticarum dispendia præfert, damna » sustinet, & miserabiles sortitur euentus, primariæ conseruationis spe vtique » defraudatur. Et quidem Prælati & Ecclesiasticæ personæ, nedum ij quos Re- » gni tui continet incolatus, sed per illud alienigenæ etiam transeuntes bona pro- » pria mobilia de Regno ipso nequaquam extrahere permittuntur, ex quo diuer- » sa patiuntur incommoda, ij qui super hoc libero vti debent arbitrio, seruitu- » tis quasi iugo premuntur. Sicut de mutatione monetæ aliisque grauaminibus & » injuriosis processibus per te ac tuos magnis ac paruis Regni ejusdem incolis, ir- » rogatis & habitis contra eos qui processu temporis explicari poterunt, tacea- » mus ad præsens, qualiter in præmissis & alijs libertas Ecclesiastica & immu- » nitas tuis sunt eneruatæ temporibus, qualiter tua sacris & piis, prouidis & ma- » turis progenitorum tuorum vestigijs, quæ per vniuersa mundi climata mitte- » bant illustrissimos radios claritatem, degenerare noscaris. Nempe multorum » ad Nos insinuatio clamosa perducit, ac nedum in Regno ipso, sed in diuersis » mundi partibus innotescit, & Ecclesiæ dicti Regni, quæ solebant hactenus » libertatibus & quiete vigere, nunc factæ sunt sub tributo, sicut luctuosus cla- » mor earum sub intolerabili persecutione testatur. Nec ignoras quod super ijs » & consimilibus de te ad Deum, nec non ad te sæpius, nedum sæpe clamaui- » mus & exaltauimus vocem nostram, annunciauimus scelera, delicta detexi- » mus sperantes te ad pœnitentiam salubriter reuocare & adeo desudauimus in- » clamando, quod raucæ factæ sunt fauces nostræ; sed tu velut aspis surda obtu- » rasti aures tuas, & nostra salubria monita non audisti, nec recepisti ea velut » medicamenta curantis. Verum licet ex præmissis contra te sumere arma, pha- » retram atque arcum non indignè nec injustè possemus, vt te à tanto reuoca- » remus inuio ad semitam reducendo salutis; adhuc nihilominus dum feliciter » metuas, hæc tibi præsignificare decreuimus, vt saniori ductus consilio à facie « arcus inflexibilis sententiæ potius, imo prorsus effugias, quàm expectas debitæ » iudicium vltionis, cum tutius dignoscantur ante casum occurrere, quàm re- » medium quærere post ruinam. Cum autem Nos debitum pastoralis Officij » vrgeat & publicæ vtilitatis intersit, vt qui nec Deum timent nec deferunt Ec- » clesiæ, neque censuram Canonum reuerentur, & quasi descendentes in profun- » dum malorum contendunt, quamuis eis displicent, ad salutem etiam traha- » mus inuitos. Nos nolentes ne ex dissimulatione tam longa nos tua culpa red- » dat obnoxios, ne si nos vel te quod absit, incorreptum Deus de hac vita sub- » traheret, anima tua de nostris manibus requiratur, neue tui custodia quam sus- » picimus in commisso nobis Officio Apostolicæ seruitutis in nostrum cedat pe- » riculum & discrimen ac perditionem multorum, dissimulando talia & diu- » tius tolerando ea: amore paterno commoti, qui omnem vincit affectum, ex » affluentia maternæ solicitudinis excitati ad prouidendum, ne perdat Deus cum » impijs animam tuam, neue tua & tam amati Regni charitas malis artibus & de- » testandis insolentiis denigretur, deliberatione cum fratribus nostris super hoc » habita pleniori, venerabiles fratres nostros Archiepiscopos ac deuotos filios » Electos & Cisterciens. Cluniacens. Præmõstratensis nec non S. Dionysij in Fran- » cia Parisiensis Diœcesis & maioris Monasterij Turon. Ordinis S. Benedicti Mo- » nasteriorum Abbates & Capitula Ecclesiarum Cathedralium Regni tui ac » Magistros in Theologia & in Iure Canonico & Ciuili, & nonnullas alias per- » sonas Ecclesiasticas oriundas de Regno prædicto, per alias nostras patentes lit- » teras certo modo ad nostram præsentiam euocamus, mandantes eisdem quod » in Kalendis Nouembribus futuris proximè, quas eis pro peremptorio termino » assignamus, nostro se conspectui repræsentent, vt apud te ac alios sublata re- » pentina exceptione Consilij, quinimo maturiori cautela seruata & frustrato- » riis objectibus amputatis super præmissis & aliis deliberatè consulamus eosdem, » cum quibus sicut cum personis apud te suspicione carentibus, quin potius ac- » ceptis & gratis, ac diligentibus nomen tuum, & affectantibus statum prosperi » Regni tui, tractare consultius & ordinare salubrius valeamus, quæ ad præ- » missorum emendationem, quàm directionem, quietem atque salutem ac bo- » num & prosperum regimen ipsius Regni videbimus expedire. Si tuam itaque » rem agi putaueris eodem tempore per te vel per fideles viros & prouidos tuæ »

» conſcios voluntatis ac diligenter inſtructos de quibus plenè valeas habere fiduciam, ijs poteris intereſſe, alioquin tuam vel ipſorum abſentiam diuina replente præſentia in præmiſſis, & ea contingentibus, ac aliis, prout nobis ſuperna miniſtrauerit gratia, & expedire videbitur, procedemus. Tu autem audies, quid loquetur in nobis Dominus Deus noſter, in quibus tamen ſine offenſa Dei, ſcandalo & periculo Eccleſiæ, offenſione iuſtitiæ ac vtilitatis publicæ læſione & honoris tui poterimus minorationis vitare diſpendia, deferre tibi diſponimus, & tui etiam culminis ſalubria commoda promouere, ſi te correxeris, & habilitaueris ad gratiam promerendam. Cæterum licet ſuper præmiſſis & ſimilibus ad excuſandas excuſationes in peccatis te aliqui excuſare nitantur, non tantum ea tibi, quantum & tuis prauis Conſiliariis imputando, in hoc tamen tu inexcuſabilis comprobaris, quod tales Conſiliarios honoris tui vtique deſtructores tuæque ſalutis & famæ falſos & impios conſumptores aſſumis & retines, eiſque regium præbes aſſenſum qui ad tam enormia & deteſtabilia te inducunt. Hi ſunt quaſi falſi Prophetæ ſuadentes tibi falſa & ſtulta, quia non viderunt à Domino viſionem. Ergo fraudulentis detractionibus & ſubuerſionibus talium ſub adulationis & falſi conſilij vtique velamento confictis, minimè, quæſumus, acquieſcamus, quia in vaſtitate quadam hoſtili deuorant incolas Regni tui, & non tibi, ſed eis mellificarunt apes, iſti ſunt ſecuriora illa hoſtilia, per quæ Miniſtri Bel ſacrificia quæ ſuperponebantur à Rege clanculo aſportabant, ij ſunt qui ſub vmbra tui longa manu, tua & aliorum bona diripiunt, & ſub obtentu iuſtitiæ palliati ſubditos opprimunt, Eccleſias grauant, & redditus alienos violenter inuadunt, pupillo & viduæ non intendunt, ſed impinguantur lachrymis pauperum & diuitum oppreſſione diſcordias ſuſcitant ac fouent, guerras nutriunt, ac pacem de Regno tollere prauis operationibus non verentur. Veruntamen cadit in hæc illa praua diſſimulatio Iudæorum, qui dum linguis crucifigentes Dominum, dicentes tamen eis non licere interficere quenquam, tradebant eum occidendum militibus, vt ab eis culpa in alios transferretur. Tantam namque prudentiam Deus tibi miniſtrat ex alto, tantam vides & audis in aliis, quorum potes exemplo doceri, totque tibi meminimus ſalubria conſilia deſtinaſſe, quod ſi tua ſtudia conuertere ſolerter ad bonum, talium te curares conſiliorum iuuamine communire, qui te in ſtultum finem nequaquam impingerent, ſed ad incrementa ſalutis & vtilitatis publicæ prudentiùs animarent; ſed timemus, ne apud te, cuius interiores oculi putantur, illicitis excæcatis vileſcat ſermo Dominicus & verba ædificatiua vitæ, productiua ſalutis, amoris defectui adſcribantur. Ad hæc ne terræ ſanctæ negotium, quod noſtris & tuis ac aliorum fidelium debet arctius inſidere præcordiis nos putes obliuioni dediſſe, memorare fili & diſcute quod primogenitores tui Chriſtianiſſimi Principes, quorum debes laudanda veſtigia ſolerti ſtudio & claris operibus imitari, expoſuerunt olim perſonas & bona in ſubſidium dictæ terræ, ſed Sarracenorum inualeſcente perfidia & Chriſtianorum, ac maximè tua & aliorum Regum & Principum deuotione ſolita tepeſcente, terra eadem tuis vtique temporibus heu perdita noſcitur atque proſtrata. Quis itaque Canticum Domini cantat in ea, quis aſſurgit in eius ſubſidium & recuperationis opportunæ iuuamen aduerſus impios Sarracenos magnificantes & operantes iniquitatem. debacchantes in illa? Ad eius quippe ſuccurſum arma bellica periſſe videntur, & abjecti ſunt clypei fortium, qui contra hoſtes fidei dimicare ſolebant. Enſes & gladij euaginantur in Domeſticos fidei & ſæuiunt in effuſionem ſanguinis Chriſtiani, & niſi à populo Dei domeſticæ inſolentiæ ſuccidantur, & pax ei perueniat ſalutaris, terra illa fœdata actibus malignorum à periculo deſolationis & miſeriæ per eiuſdem populi miniſterium non reſurget. Si hæc & ſimilia ijs beneuola mente reuoluas, inuenies quod obſcuratum eſt aurum & color optimus eſt mutatus. An non ignominia & confuſio magna tibi & alijs Regibus & Principibus Chriſtianis adeſſe dignoſcitur, quod verſa eſt ad alienos hereditas Ieſu Chriſti & ſepulchrum ipſius ad alienos deuolutum? Qualem ergo retributionis gratiam merebuntur apud Deum Reges & Principes & cæteri Chriſtiani, in quibus terra quærit reſpirare prædicta, ſi non eſt qui ſuſtentet eam ex omnibus filiis quos Deus ipſe genuit, nec

est qui supponat manum, ex omnibus quos nutriuit. Clamat enim ad Dei filios « Ciuitas Hierusalem & suas exponit angustias, & in remedium doloris eius filio- « rum Dei implorat affectus. Si ergo filius Dei es, dolores eius excipias, tristare « & dole cum ipsa, si diligis bonum eius. Tartari quidem, Pagani & alii infide- « les eidem terræ succurrunt, & ei non subueniunt in ea sanguine Christi pretio- « so redempti, nec est qui consoletur eam ex omnibus charis eius. Hoc à dissi- « diis præmissis obuenit, dum vtilitas publica cupiditatis ardore consumitur, non- « nullis quæ sunt sua quærentibus, non quæ Christi, quorum peccata Deus vl- » tionum Dominus non solum in ipsis vindicat, sed etiam in progenies eorun- « dem. Tremenda sunt itaque Dei iudicia & timenda, quibus non parentes iusti- « tia damnabuntur, iustus autem de angustia liberabitur, & cadet impius in la- « queum quem extendit. Tu verò fili, communiens in tribus temporibus vitam « tuam ordinando præsentia, rememorando præterita, & præuidendo futura « sic te præpares in præmissis, & aliis sic reformes quod ad iudicium Dei & no- « strum ab illo dependens, non damnandus accedas, sed in præsenti Diuinam « gratiam & in futuro saluationis ac retributionis æternæ gloriam merearis. Da- « tum Laterani nonis Decemb. Pontificatus Nostri an. 7. «

Ad has atroces litteras respondit Philippus breuiter & acriter, & præser- tim ad contractam & compendiosam Bonifacij Bullam compendiosè quoque regerit fatuos se reputare & dementes, qui existimant ad se non pertinere Beneficiorum dispensationem, vacantiumque reditus non posse retinere.

PHILIPPVS D. G. Francorum Rex Bonifacio se gerenti pro summo Pontifice « salutem modicam, seu nullam. Sciat maxima tua fatuitas in temporalibus nos « alicui non subesse, Ecclesiarum ac Præbendarum vacantium collationem ad « Nos iure Regio pertinere, fructus earum nostros facere. Collationes à nobis « hactenus factas & in posterum faciendas fore validas in præteritum & futurum, « & earum possessores contra omnes viriliter nos tueri, secus autem credentes, fa- « tuos & dementes reputamus. Datum Parisius. «

Vt autem Regni Prælatos seu Proceres Ecclesiasticos atque litteratorum hominum Vniuersitates aduersus Regem concitaret, mandauit idem Bonifacius, vti se Romæ sisterent ad Kalendas Nouembris anni sequentis; sibi quippe esse in animo Ecclesiasticum statum in Francia reformare, abusus tollere, Regem corrigere, subditos ab importabilibus oneribus releuare, omnia in melius mutare, quandoquidem ipse Rex quem sæpe monuerat & rogarat, vt ab impiis consilijs abstineret, salutaribus monitis aures surdas præberet, nec Ecclesiasticæ authoritati obtemperaret, nec sibi Pontifici & Vicario Christi pareret, sed in deterius quotidie pergeret. Talis ergo est Bulla eadem die 5. Decemb. data ad Proceres Ecclesiasticos & Doctores in Theologia & Decretis.

BONIFACIVS Episcopus S. S. Dei. Venerabilibus fratribus Archiepiscopis & « Episcopis ac Dilectis filiis Electis & Capitulis Ecclesiarum Cathedralium Regni « Franciæ ac Doctoribus in Theologia & Magistris in Decretis, in Iure Cano- « nico & Ciuili de Regno natis eodem sal. & Apostol. Bened. Ante promotio- « nem nostram ad summi Apostolatus Officium, dum adhuc nos minor status ha- « beret, & post vsque impræsentiarum multa sunt nostro Apostolatui reserata « fide digna, assertione multorum, quorum nonnulla etiam ad contingentia Re- « gna & populos in mali exempli perniciem sunt diffusa; & ea multos ex vobis « credimus non latere super excessibus, culpis, insolentijs, injuriis atque damnis quæ « Prælatis, Ecclesiis & Ecclesiasticis personis, Regularibus & Secularibus in Re- « gno Franciæ constitutis & alibi per charissimum in Christo filium nostrum Phi- « lippum Regem Francorum Illustrem & Officiales suos seu Balliuos multipliciter « inferuntur, ac etiam Paribus, Comitibus, Baronibus alijsque Nobilibus, Vni- « uersitatibus & populo dicti Regni, prout hæc & alia in aliis nostris litteris quas « eidem Regi dirigimus, seriosiùs continentur. Vnde super hoc cum Fratribus « nostris deliberatione habita pleniori, de Fratrum ipsorum consilio ad nostram « præsentiam vos duximus euocandos. Quocirca Vniuersitatem vestram mone- « mus, rogamus & hortamur attentè per Apostolica scripta, vobis in virtute obe- » dientiæ districtius injungentes, quatenus in Kalendis Nouembribus proximò fu- « turis, quas vobis pro peremptorio termino assignamus, instructi & informati «

« super præmissis & aliis super quibus instructionem & informationem vestram « videritis opportunam, vos fratres Archiepiscopi & Episcopi, nec non electi Do- « ctores & Magistri personaliter, vos verò Capitula per Procuratores idoneos « cum sufficienti mandato & informatos pleniùs nostro vos conspectui præsente- « tis, vt supra præmissis & ea contingentibus vestra possimus habere consilia, qui « apud eundem Regem suspicione caretis, & sibi & Regno accepti estis & grati & « diligitis ipsum Regem: nec non tractare, dirigere, statuere, procedere, facere « & ordinare quæ ad honorem Dei & Apostolicæ Sedis, augmentum Catholicæ « fidei, conseruationem Ecclesiasticæ libertatis & reformationem Regni & Regis « correctionem præteritorum excessuum & bonum regimen Regni ejusdem vi- « derimus expedire. Nos enim ipsi Regi per nostras alias significamus litteras, vt « si rem suam agi putauerit in præmissis, suaque crediderit interesse, per se vel « perfideles viros & prouidos suæ conscios voluntatis, ac diligenter instructos cum « sufficienti mandato coram nobis possit si velit, eodem termino comparere. Alio- « quin suam vel illorum aut etiam vestram absentiam diuina supplente gratia « in præmissis & ea contingentibus & aliis prout nobis fuerit ministratum à Do- « mino & expedire viderimus, puniemus. Vos autem mandatis nostris in hac par- « te taliter obedire curetis, quod non possitis de contemptu, vel negligentia seu « inobedientia reprehendi, sed magis de diligentiæ, obedientiæ ac deuotionis « promptitudine commendari. Datum Laterani Non. Dec. Pontific. nostri an. 7.

Similiter ad omnes Abbates scribit, vt cum Prælatis & Doctoribus adsint.

« BONIFACIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabilibus fratribus Ar- « chiepiscopis, Episcopis & Dilectis filiis nostris Electis per Regnum Franciæ con- « stitutis, ac Cisterciensi, Præmonstratensi, nec non & S. Dionysij in Francia « Parisiensis Diœcesis ac Majoris Monasterij Turon. Ordinis S. Bened. Monaste- « riorum Abbatibus sal. & Apost. Bened. Vos & vniuersos Doctores in Theologia « & Magistros in Iure Canonico & Ciuili de Regno Franciæ oriundos ad nostram « præsentiam per nostras alias litteras euocamus, vt certo tempore compareatis « coram nobis personaliter, illos tantum Doctores seu Magistros in Iure Canoni- « co & Ciuili ab hujusmodi comparutione volumus excusatos haberi, qui coram « suis Ordinariis se duxerint excusandos legitimè & super hoc fidem fecerint co- « ram eis. Impedimenta verò legitima, si quod absit, Archiepiscopis, Episcopis, « Electis & Abbatibus, vel vestrum alicui, vel aliquibus euenerint, probare vo- « lumus, coram nobis, illo vel illis quos ad hoc duxerimus deputandos. Datum « Later. Non. Decemb. an. 7.

Reperitur & alia Bulla ijsdem die & anno data ad Regem super detentione Episcopi Apamiensis, quem Rex Archiepiscopo Narbonensi tradiderat custo- « diendum perscriptis accusationis capitibus, quæ talia erant. Imprimis quod « idem Episcopus Apamiarum in injuriam & blasphemiam dicti Regis proruptus « dixit non solum semel aut secundò, sed pluries diuersis locis & temporibus co- « ram multis personis Ecclesiasticis & secularibus, Nobilibus & ignobilibus, quod « S. Ludouicus auus dicti Regis olim dum viueret, dixerat eidem Episcopo tunc « Abbati Apamiarum, quod temporibus ipsius Philippi Regis debebat Regnum « Franciæ destrui. Et quod idem Rex & sui debebant perdere Regnum ipsum. « Et quod Regnum ipsum debebat ad alios deuenire, nullatenus ad ipsum Phi- « lippum Regem & suos vlterius reuersurum.

« Item quod idem Episcopus multoties dixit quod idem Philippus Rex nihil « omninò valebat. Item quod ipse Rex non erat de genere claræ memoriæ Ca- « roli M. Regis Francorum. Item quod nec de recto genere Regni Franciæ. Item « quod nec homo nec bestia sed imago. Item quod nihil omnino sciebat nisi res- « picere homines. Item quod non dignus erat tenere Regnum Franciæ, quia Re- « gnum ipsum regere nesciebat. Item quod tota Curia Franciæ intus & extra, huc « & illuc erat falsa, corrupta & infidelis neminem excipiendo. Et quod idem Rex « erat eodem modo. Item quod omnes Gallici inimicabantur linguæ Tolosanæ, « & quod nunquam fecerunt Tolosanis bonum, sed semper malum, & quod aufe- « rebant eis quidquid habebant. Et quod Rex faciebat eodem modo.

Ergo Bonifacius communicato cum fratribus suis consilio rescripsit Regi, cum incurrisse censuras Ecclesiasticas, ijsque innodatum iri, nisi liberet Epis-

scopum Apamiensem; mandauit insuper vt eum ad se confestim mitteret, aut ad se accedere sineret, vtque bona & reditus Ecclesiasticos quos retinuerat, restitueret.

Bonifacivs Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio Regi Franciæ „ Illustri sal. & Apost. Bened. secundum Canonica Diuina & humana iura Eccle- „ siarum Prælati & personæ Ecclesiasticæ tam Regulares, quàm Seculares, in qui- „ bus Laïcis nulla est attributa potestas, multa debent libertate & immunitate „ gaudere. Et hoc laudabilium prædecessorum tuorum tempore seruabatur, & „ ideo plus dolemus, si tuo tempore, cujus Regnum Deus tantùm dilatauit & au- „ xit, tanto deuotior Deo non redderis imitando laudabiles prædecessorum tuo- „ rum actus, quantò à Deo ampliora nosceris beneficia recepisse. Sanè ad no- „ strum peruenit auditum, quod Tu venerabilem fratrem nostrum Apamiarum „ Episcopum personaliter ad præsentiam tuam deduci fecisti sub tuorum cauta „ custodiâ, vtinam non inuitum, quem sub colore securitatis personæ ipsius custo- „ diendum diceris commisisse venerabili fratri nostro Narbonensi Archiepiscopo „ Metropolitano ipsius. Magnitudinem igitur tuam rogamus & hortamur atten- „ tè per Apostolica tibi scripta mandantes quatenus eundem Episcopum, cujus „ volumus habere præsentiam, securum venire permittas, omniaque bona mo- „ bilia & se mouentia ac immobilia, quæ per te vel tuos occupata, saisita vel de- „ tenta sunt, ad eum vel commissam sibi Ecclesiam pertinentia sibi restitui facias; „ & de ijs quæ forsitan non extarent debitam satisfactionem excipiendi, nec in an- „ tea ad similia per te vel tuos occupatrices manus extendas habiturus te taliter „ in præmissis, quod Majestatem non offendas Diuinam, nec Sedis Apostolicæ „ Dignitatem, nec oporteat Nos aliud remedium adhibere, sciturus quod nisi „ ad excusationem tuam aliquid rationabiliter coram Nobis propositum fuerit, „ vel ostensum, & præmissis veritas suffragetur, quin incurreris sententiam Ca- „ nonis propter injectionem temerariam manuum in dictum Episcopum, non vi- „ demus. Nos enim dicto Archiepiscopo damus per alias nostras litteras in man- „ datis, vt eundem Episcopum liberet, & ad Nos venire permittat, non obstan- „ te custodia quam à te de eodem dicitur recepisse. Datum Laterani Non. De- „ cemb. Pontif. nostri an. 7. Hanc Epistolam Papa ad Regem misit per Archidia- „ conum Narbonensem.

Ad Regem.

Idem Pontifex ad vtrumque Cancellarium Vniuersitatis Parisiensis scribit ijsdem die & anno tanquam ad eos qui authoritate Apostolicâ licentias impertiebantur, vt retentis in Academia Parisiensi Doctoribus in Theologia & Iure Canonico, quantum necesse esset ad docendum, cæteros Romam ad Concilium quod indixerat, mitterent, seu secum alter eorum adduceret.

Bonifacivs Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis Cancellario S. „ Genouefæ & Decano ac Cancellario Parisiensis Academiæ sal. & Apost. Bened. „ Discretioni vestræ committimus, quatenus vos duo, vel vnus vestrum, præser- „ tim Tu Cancellarie, prouidere possitis de tot & talibus Doctoribus & Magistris, „ vt Parisius remaneant ad actu regendum ibidem, de quot & de quibus videre- „ tis prouidendum. Ita quod tam vtile studium & famosum Doctores sufficien- „ tes habeat in Theologia & Iure Canonico prædictis. Per hæc autem Tu Can- „ cellarie, statuto tempore venire personaliter ad nostram præsentiam non omit- „ tas. Datum Laterani Non. Decemb. Pontif. nostri an. 7. „

Ad Cancellarios Vniversitatis Paris.

Hæc fuerunt initia magni dissidij inter Papam & Regem. sed Rex vlterius progressus Bullas Papæ, sed eam præsertim quâ intendebat sibi dominium in Temporale, palàm & publicè Parisiis concremari iussit, filiosque suos exhæredes esse voluit, si vnquam concederent Regnum Franciæ alij quàm Deo subiacere. Id factum mense Feb. Dominica post Octauam Purificationis B. Mariæ, vt legitur in veteri quodam M. S. quod refertur à Puteanis in Historia huiusce dissidij. *Nota quod die Domin.* post Octauam Purificationis B. Mariæ 1301. Rex „ Franciæ fecit comburere Bullam Papæ in medio omnium Nobilium & aliarum „ personarum, quæ erant, ea die Parisius, & cum trompis fecit huius combustio- „ nem Bullæ per totam villam Parisius præconizari. Item à die Veneris ante diem „ Dominicam erant elapsi 15. dies, quod idem Rex condemnauit filios suos in „ præsentia totius Curiæ suæ, & Procerum omnium qui erant præsentes, si aduo- „

« harent ab aliquo viuente, nisi solummodo à Deo, Regnum Franciæ.

Ejusdem rei mentionem facit Chronicon Rotomagense ad hunc annum, & « Appendix Annalium H. Steronis Altahensis, his verbis. BONIFACIVS Papa « qui contra Philippum Regem Franciæ plura conceperat, prouocatus transmisit « litteras suas eidem Regi ad perpetuam rei memoriam, in quibus mandauit eidem « Regi, quod tum ipse Papa Dominus esset in spiritualibus & in temporalibus in « vniuerso mundo, volebat vt recognosceret Regnum Franciæ ab eodem; & « contrarium sentire hæreticum iudicabat. Fuerunt litteræ eius in Regno Fran- « ciæ coram pluribus concrematæ & sine honore remissi Nuncij, qui portaue- « runt. Et tunc Rex idem fecit artari omnes vias & exitus Regni sui. Quo anno « idem Papa excommunicauit omnes impedientes eos qui veniebant ad Curiam « Romanam.

Vt autem Rex à se omnem inuidiam Prælatorum amoliretur ob detentum Apamiensem Episcopum, eum Papæ reddi iussit, protinusque Regno excedere, simul cum Archidiacono Narbonensi, qui à Papa missus ad Episcopum illum repetendum, Regi litteras exhibuerat, quibus mandabat Pontifex & significabat eum tam in temporalibus quàm in spiritualibus subesse Romani Pontificis ditioni, prohibebatque ne deinceps Ecclesiarum vel Præbendarum vacantium in Regno suo, quamuis earundem custodiam haberet, vsusfructus sibi retinere præsumeret. Præterea reuocabat idem Pontifex omnes gratias & indulgentias, quas pro subsidio Regni Franciæ Regi concesserat occasione belli, prohibens ne collationem aliquam Præbendarum aut Beneficiorum vacantium sibi præsumeret vsurpare. Secus id totum irritum esse volebat, & secus atque aliter sentientes hæreticos declarabat.

Idem quoque Archidiaconus denunciauit omnibus Regni Prælatis, Abbatibus, Magistris in Theologia & Iure Canonico & Ciuili, vt Romæ adessent Kalendis Nouembribus anni proximè futuri, nimirum an. 1302. quas litteras supra retulimus.

Interim verò Rex circa mediam Quadragesimam eiusdem anni Conuentum habet frequentissimum apud Basilicam B. Mariæ Procerum tam Ecclesiasticorum, quàm secularium; nec non & hujusce Vniuersitatis Deputatorum, in quo hæc Quæstio præsertim agitata, cuinam Domino Regnum Franciæ subesse putaretur, an Papæ, an Regi. Responsum verò est ab omnibus illud in temporalibus, vt vocant, soli Deo & Regi subesse, rogaruntque Regem, vt sui Regni, nec non Ecclesiasticorum Prælatorum & Nobilium atque populi custodiam defensionemque susciperet: quod ille publico Edicto executus est. Hanc " Historiæ partem tangit Continuator Guillelmi de Nangiaco. Philippus Rex " Franciæ reddens Papæ Nuncio Appamiensem Episcopum, vt de Regno suo " festinanter recederet, imperauit, & post, media subsequenti Quadragesima con- " gregauit Parisius omnes Barones ac Milites atque totius Regni Franciæ Ma- " gistratus cum Maioribus Prælatis & Minoribus Vniuersis. Vbi primùm à Per- " sonis Ecclesiasticis sciscitauit à quo suum temporale Ecclesiasticum, & Baro- " nes & Milites sua se tenere fœoda adgnoscebant, timebat etenim Regia Maje- " stas, ne propter hoc quod Papa mandauerat tam sibi in temporalibus quàm in " spiritualibus se subesse, vellet idem Rom. Pontifex eniti, quod Regnum Fran- " ciæ à Rom. Ecclesia in fœodum teneretur. Et cum omnes à Francorum Regibus " tenuisse ac de cætero se tenere dicerent vniuersa, Rex eisdem gratias reddidit, " & promisit quod corpus & omnia quæ habebat, exponeret pro libertate Re- " gni conseruanda. Similiter autem Barones & Milites per os Atrebatensis Comi- " tis Roberti postea responderunt dicentes, quod ex toto robore prompti erant " pro coronâ Regni Franciæ contra omnes aduersarios decertare. Sic illo soluto " Consilio edici fecit Regia Majestas, ne aurum aut argentum aut mercaturæ quæ- " que de Regno Franciæ veherentur; quod qui contra faceret, totum amitteret, " & grandi nihilominus emenda, vel graui pœna corporis puniretur. Et tunc dein- " ceps fecit omnes exitus, passus & introitus Regni Franciæ cautissimè custodire. " Hæc Continuator ad an. 1301.

Hanc quoque partem historiæ notauit Ioannes de S. Victore his verbis. Cum « Rex Francorum Philippus fecisset passus & vias, per quæ itur à Gallia in Ita-

liam, obseruari, nolens aliquos cujuscunque nationis aureos vel argenteos « nummos vel vasa extra Regnum suum portari sine licentia sua speciali, Papa in- « de offensus in Cœna Domini Laterani publicam sententiam in omnes impe- « dientes, vel in aliquo perturbantes volentes ire ad Curiam Rom. injecit & secum « sua vel de suis aliquid transportare, quod propter Regem Franciæ ipsum id fe- « cisse postea rei exitus comprobauit, fecitque litteram excommunicationis pa- « lam affigi vt ab omnibus videretur. Et miserat ante Papa circa Purificationem « Regi litteras, in quibus continebatur, quod Rex ipsi Papæ subditus erat non « solùm quantum ad spiritualia, sed etiam quantum ad temporalia, scilicet te- « nens terram & Regnum suum à Papa seu ab Ecclesia Rom. & quod ad eum nul- « lum Beneficiorum vacantium collatio pertinebat, & alia multa. Quamobrem « ipse Rex omnes Regni Prælatos fecit Parisius Dominica in Passione ad haben- « dum consilium & requirendum eorumdem voluntates conuenire, qui se tenue- « runt ferè omnes de parte ipsius Regis. In hoc casu Papa agnitâ Congregationis « causâ & Prælatorum responsione, per Litteras Papali Bulla munitas in Fran- « ciam directas citauit ad Curiam omnes Regni Francorum Prælatos *Magistrosque* « *Theologiæ & Decretorum*, præcipiensque eis districtè quatenus in principio No- « uembris omni excusatione postpositâ omnes coram eo personaliter adessent: « quæ citatio tam aspera multis eorum occasionem timoris & scrupuli ministrauit. « Sed tandem de communi consilio & assensu omnium Quidam pro cæteris sunt « ad Curiam destinati.

Ad hujus historiæ illustrationem, quia ad hanc quoque Vniuersitatem perti- net, referre placet supplicationem populi Francici ad Regem, ne cui Regnum suum præterquam Deo submittere vellet in temporalibus; Edictum Regis in hanc rem, & litteras Prælatorum & Baronum Regni ad Cardinales. Talis ergo est supplicatio populi ad Regem contra Bonifacium Gallicè conscripta, quæ le- gitur in libello edito an. 1613. cui pro titulo legitur, *Acta inter Bonifacium VIII. & Benedictum XI. PP. & Philippum pulchrum Regem Christianissimum nunc pri- mum edita.*

SVPPLICATIO REGI FACTA A POPVLO GALLICANO, CONTRA BONIFACIVM.

A vous tres-Noble Prince, nostre Sire, par la Grace de Dieu Roy de Fran- ce, supplie & requiert le peuple de vostre Royaume, pource qu'il li appartient que ce soit fait, que vous gardiez la souueraine franchise de vostre Royaume, qui est telle, que vous ne recognessiez de vostre Temporel Souuerain en Terre fors que Dieu, & que vous faciez declairer, si que tout le monde le sache, que le Pape Boniface erra manifestement & fist peché mortel notoirement, en vous mandant par lettres Bullées qu'il estoit vostre Souuerain de vostre Temporel & que vous ne pouuez preuendes donner, ne les fruits des Eglises Cathedrales va- cans retenir & que tous ceux qui croyent le contraire, il tenoit pour Hereges.

Item, que vous faciez declairer que l'en doit tenir ledit Pape pour Herege, non pas vous & toute la Gent de vostre Royaume, qui tous dit ont, creu & croient le contraire; pource qu'il ne veut cette erreur rappeller, ayant dit moult de fois qu'en cette creance viuroit & mourroit, & que ja pour nul homme ce ne rappelleroit: lesquelles choses il ne pouuoit faire, ne dire, ne croire sans pecher mortellement contre vous, contre vos hoirs & vos antecesseurs & con- tre vos subjets & contre tout le pueuple Latin, qui croit la Decretale, qui dit que vous ne recognissiez nul Souuerain en terre, & que le Pape qui la fist ne vou- loit pas ni ne vouloit surrectement demander sur vostre temporel: si que ledit Pape vous vouloit tollir à tort la greigneur Noblesse & le plus haut point de vostre Seignorie, en faisant contre le commandement de la Loy, nostre Sire, tout sarchamutement, en disant que il li lisoit fere encontre, & que ce soit voir, il pert, pource que li qui disoit que il estoit sers de Dieu, ne pouuoit la Loy de son Seigneur oster, ne refuser à la garder, ayesmement quant aux Com- mandemens de la Loy, que il ne fust & deust estre tenu pour Boulgare, les puet prouuer par viue force, sans que nul y puisse par raison respondre que le Pape n'eut onques Seignorie de vostre Temporel, ne en autre, ne auoir, ne chalon- gier, ne doit fort tant comme ceux que la Seigneurie auoient ou temps S. Sylue- stre, & puis l'en ont donné, & se il paroist plus chalement, & demandeur, con- uoitise & rapine feroit par les raisons qui ensuiuent.

Quand Dieu le Pere apres le Ciel & les quatre Elemens out formé Adam & Eue, il dit à eux & à leur succession. *Quod calcauerit pes tuus, tuum erit*, si comme le dit, le commencement de la Bible : c'est à dire que il vouloit que chacun homme fust le Seigneur de ce qu'il occuperoit de terre. Ainsi departoient les Fils d'Adam, la terre, & en furent Seigneurs quatre mil ans & plus auant le temps de Melchisedec, qui fut le premier Prestre qui fust Roy de tout le Monde, & obeïssoient la Gent ali comme a Roy du Temporel, non pas comme à Prestre, & fust auant Roy que Prestre. Apres sa mort fut grand temps, six cens ans ou plus, auant que nul autre fust Prestre. Et Dieu le Pere qui donna la Loy à Moïse, l'estably Prince de son peuple d'Israël & li commanda qu'il fist Aaron son frere Souuerain Prestre & son fils apres li. Et Moïse bailla & commist, quand il deust mourir, du Mandement de Dieu, la Seigneurie du Temporel non pas au Souuerain Prestre son frere, mais à Iosué, sans debat, que Aaron & son fils apres y meissent, ains gardoient le Tabernacle, & entendoient illec au seruice de Dieu, & se aidoient au Temporel de defendre & conquerir par armes & autrement. Et tous les autres Prestres & Diacres le firent apres eux aussi comme les autres Gens. Et puis quant vint à partir la Terre Sainte entre les 12. Lignées, quiconques ce l'auoient, celuy Dieu qui toutes les choses presentes & auenir sauoit, commanda à Iosué leur Prince qu'il partist la terre entre les onze Lignées ; & que la Lignée des Prestres & des Diacres eussent en lieu de leur partie, les disiesmes & les premices de tout, & en vequissent sans terres auoir, si que ils peussent plus profitablement Dieu seruir & prier pour le pueuple. Et puis quant vint grand piece apres quand le pueuple d'Israël demanda Roy à nostre Seigneur, ou fist demander par le Prophete Samuël, il ne leur eslit pas le Souuerain Prestre, mais Saül qui surmontoit de grandeur tout le pueuple de tout le col & de la teste. Apres nostre Seigneur esleut Dauid en Roy, non pas le Souuerain Prestre, Si que il not nul Roy en Hierusalem sus le pueuple de Dieu, qui fust Prestre, ains auoient Roy & Souuerain Prestre en diuerses personnes, & auoit l'vn assez à gouuerner le Temporel, & le autre, le Spirituel du petit pueuple. Et si obeïssoient tous les Prestres du Temporel aux Rois. Apres nostre Seigneur IESVS-CHRIST fust Souuerain Prestre, & ne trouue l'en point escrit, qu'il eust oncques nulle possession du Temporel, ne que il voulust que Herodes qui Roy estoit, ne Pilate qui estoit garde de ce que li Empereur de Rome auoit en part, li en obeïssent de riens: ains dist que l'en rendist à Cesar, ce que l'en li deuoit, & à Dieu aussi, & fist payer pour li & pour saint Pierre son Vicaire d'vn denier d'or, qu'il fist prenre en la gueule d'vn poisson, & le fist affin qu'il n'eust riens. Apres ce, saint Pierre & saint Pol, saint Clement & les autres saints Apostres, ne les autres jusques au temps dudit Boniface ne demanderent onques Seigneurie, fors en ce que Constantinus donna à l'Eglise. Ce fut grand abomination à ouïr que c'est Boniface pourceque Dieu dist à saint Pierre, *ce que tu lieras en terre, sera lié au Ciel*, cette parole de spiritualement, entendit mallement comme Boulgare, quant au Temporel, se il mit vn homme en prison temporelle, le mist pour ce Dieu en prison en Ciel. Et si dist S. Augustin *contra Auicennam Donatistam*, l'en puet en preschant vser de la sainte Escriture en sens de Mystere, si comme le prescheur voit que bien est : mais l'en doit vser en disputoison, en sens de la lettre, non mie par mystere. Et si dient les Docteurs que les faits de nostre Seigneur, escrits au vieil Testament, sont figure & exemple du nouuel Testament. Et l'Apostre dit que nous deuons prenre exemple au fils de IESVS-CHRIST. Donceques quand Dieu le Pere bailla à deux personnes le Gouuernement de son petit pueuple d'Israël, à vn le Temporel, à l'autre le Spirituel, comment osa dire le Pape Boniface, & mander que de la voulenté de Dieu il deuoit auoir le pouuoir & la charge de gouuerner le Spirituel & le Temporel de tout le monde. Quar se il eust le pouuoir du Temporel sur vous & sur vostre Royaume, par plus forte raison il eust eu pouuoir sur tous les Princes Chrestiens : pource que il n'en ny a nul qui par droit escrit peut monstrer sa franchise fors que vous : pourquoy vous li pouez dire que à tors par tres-grande conuoitise vouloit se sousprendre de nouuel par dessus vous, & par le greigneur orgueil que l'en pust trouuer,

que

que homme euſt onques demandé poeſté en monde: comment pourroit homme dire pour le plus enflé d'orgueil, que ceſe Dieu ma commis en terre ſon pouuoir en Temporalité & en Spiritualité, ſi que ſur toutes gens en toutes manieres ſe ſcent mon pouuoir & ma poeſté. L'en puet bien voir ſe l'encence de ſi ſage ſeculier, comme il eſtoit, fuſt de bien gouuerner tout le Temporel & le Spirituel. Il n'en priſt pas ſe grand fais: quar nul plus ſage & plus forts ny ſouffiſoient pas. Li meſmes ne ſouffiſoit pas à l'eſpirituaulté gouuerner, ne ſon deuoir ne faiſoit; quar il eſtoit tenu de garder les Commandemens de la Loy, du vieil Teſtament & du nouuel, qui dient que il deuoit aorer & enſeigner chacun homme du monde comme ſoy-meſmes, & que qui ne ſera baptizé & ne croira en Iesvs-Christ ſera condempné, & que ſi comme il qui eſt Pape, aimoit Dieu, il eſtoit tenu ſauuer & luy defendre toutes armes, & les enſeigner par faits & par paroles. Or ne les enſeignoit il pas bien en fait de tel orgueil & de telle conuoitiſe: quar il queroit ſon profit & ſa volonté, non pas de tout le pueuple, & ſi n'enſeignoit par paroles que ou païs ou il fuſt nez de moult la mendre partie de la Gent. Et meſmement pas noſtre Seigneur Iesvs-Christ qui enuoya preſcher la Foy Chreſtienne par ſoixante & douze Diſciples, auſqueulx il donna le ſens & les langages de toutes gens, ayant ledit Boniface tu en ce negligent: quar onques par ſoy ne par ſantié ne regarda ne enſeigna la centieſme partie de la Gent du monde. Il eſtoit greigneur beſoin que il ſceuſt Arabic, Caldagireux, Ebrieux & tous autres langages deſqueulx il eſt moult de Chreſtiens, qui ne croyent pas comme l'Egliſe de Rome, pource qu'ils n'ont eſté de ce enſeignez, ſi comme les Pentacors deuers Orient, neuf cent Eueſques qui que il y a ſous li pres de tous les Grieux & pluſieurs autres deſqueulx enſeigner il laiſſa la cure, pour les plus obeiſſans ſuppediter, greuer & moleſter que il eſt deſſus dit. Se celuy qui par Miracles ne pouuoit donner des langages euſt fait apprendre en tous les langages des Lettres tant d'Eſcholiers bien diſpoſez pour apprendre que ils ſouffiſent pour enuoyer à tous les pueuples preſcher la Foy Chreſtienne, & s'ils n'euſſent aſſez ſceu pour ce fere à ſa vie, ſes Succeſſeurs les euſſent enuoyez en parfaiſant ce que il euſt commencé: auſſi comme Moyſe commença la conqueſte de la Terre Sainte, & ſe ne la vit onques, mais eſtablit par ſoy, quand il deuſt mourir, en ſon lieu Ioſué, & commanda au pueuple que il luy obeiſt. Pource appert puiſque dire le conuient: quar qui folie dit, folie doit oir: pourquoy en reſpondre ſens & verité ne puent pas il auenir. Quar ſi Boniface pour ſoy & pour tout ſon Clergié euſt à Dieu rendu tout le pueuple Latin, qui mourut, tant comme il euſt en cure, que il en laiſſa quatre cent perir par ſa negligence, & pource que il ne garda les Commandemens de la Loy, en ce que noſtre Seigneur Iesvs-Christ, diſt à S. Pierre *Paſce oues meas*, & entendit de toutes, de quelconques lignages qu'ils feuſſent, & il laiſſa ce à faire, pour entendre à pouruoir & annoblir ſon lignage, & pour vous tollir voſtre greigneur franchiſe, il ne puet nier que par ce fait, plus encore que ſe il le deiſt, pource que l'en croit plus, exemple de fait que de paroles, que il ne donnaſt occaſion à tous Princes meſcreans, à tous les Chreſtiens, Princes deſobeiſſans, de refuſer le Bapteſme & l'obeiſſance de l'Egliſe de Rome: pource qu'ils penſent perdre le plus haut point de leurs Seigneuries, c'eſt à ſçauoir de non reconnoiſtre Souuerain de leur fiez.) Se les Apoſtres & les autres Diſciples euſſent fait ou dit ainſi, nul ne cuideroit que ils peuſſent auoir vn tout ſeul Prince conuerty. Et ſi croit-on que il commença à vous bon Roy, pource que vous & vos anteceſſeurs & tout le pueuple ſouſmis à vous, auez tout temps eſté les plus obeiſſans & les plus deuots à l'Egliſe de Rome & à toutes les autres; ſi comme il peut bien, regarde la Iuriſdiction & l'authorité des Egliſes de voſtre Royaume & des autres. Et pourquoy il pert que Boniface à l'exemple de Zacharias s'efforça de faire contre le greigneur bien, le greigneur mal, que il puet, quand lors que vous & voſtre Conſeil & tout voſtre pueuple que tant eſt grand, vous teniez pour ſi mal payez de ſon mandement. Et que ſi grand eſclandre en eſtoit par tout le monde, comme le fait greigneur, que l'en ne pourroit dire ne eſcrire, & ſi euſt eſté trop greigneur, ſe l'en euſt vſé de ſemblable ſur tout le Latin: que nul homme

ni euſt obeï, tant comme il s'en peut defendre. Le cuer & la volente du mandement qui cuidoit faire tout le monde trembler, s'endurcirent ſans repentir & ſans retraire à l'exemple de Pharaon. Ne onques homme ne s'apperceut que il ne mourut en ſi grand iniquité en faiſant le contraire de noſtre Seigneur IESVS-CHRIST & de S. Pol qui dit ainſi, *ſe mon frere eſtoit eſclandre, pour l'en oſter, ie me garderoye de mengier char à tous iours mais* : & pource que il ne parlaſt ſans faire & ſans que il ne fuſt greueur au pueuple & que eſclandre ne yſſiſt, iceluy ſage Apoſtre quand il alloit preſchant, par ſon art & par ſes mains queroit en faiſant panniers ce que neceſſaire y eſtoit pour luy & pour ceux qui auec li eſtoient. Et l'Apoſtre en ſen Canon meſme dit que pour eſclandre eſcheuer, l'en doit faire & laiſſer à faire tout ce que l'en peut ſans pechié mortel, & li fut, & eſt eſclandre greigneur dudit mandement de l'orgueil & de la conuoitiſe, pource que les ſages regardoient que les Apoſtres & les Empereurs, quand ils furent leur doz, qui pour eux eſtablirent le plus que ils peurent, laquelle choſe pert bien, à ce que l'Empereur dit, que il eſtoit Seigneur du monde ſans rien excepter, qui ne auint onques à Alexandre ne à autre. Et ſe n'oſerent ils dire que l'en ſe peut defendre contre l'Egliſe de Rome & contre li Empire par preſcription de cent ans, autrement il conueniſt à faire, comme les poiſſons qui ont toute la mer commune, ſi que le plus fort boute hors le plus foible & occupe le lieu, tant comme il luy plaiſt à demourer. Ainſi feroient la Gent ſe longue teneure ne deffendoit les tenans, dont ſemble il bien que ledit Pape vouloit tout le monde deſtruire & mettre en guerre, qui de nouuel vouloit occuper cette Seigneurie qui tenuë & profeze auoit eſté plus de mil ans en bonne foy des Roys de France. Par antele raiſon puet l'en demander tout l'heritage que Dieu le Pere partit entre Adam & ſes Enfans quand il diſt, *Ce que ton pied marchera & que tu occuperas, ſera tien.* Parquoy il pert qu'il alloit droitement comme Herege contre la Loy de Dieu & contre le Commandement. Onques quand ledit Boniface ſceuſt ſi grand eſclandre eſmeuë par ledit mandement, ne s'en ſouffriſt pour ce appaiſier. Il appert bien que il ne doute eſclandre de rien, & que ceſte entente de li fu peruerſe, ſi que bien n'apperceut onques ſur ce amandement. Et quand l'en ne puet nier qu'il ne ſceuſt tel eſclandre & il ne luy en chalu, mais pourſui comme melencholieux ſa folle entente plus fort que deuant, par pluſieurs fois, par vers, leſqueulx il renia Dieu, & en ce ſe rendurci ſans reſortir de riens en ſa vie. Et fit ces choſes notoirement en diſant qu'il luy liſoit à faire. Et ſi appert clerement que il ne le poroit fere ſans pluſieurs pechiez mortels, qui ne puent eſtre effacez que ce ne fuſt verité notoire. Pourquoy par les dits de S. Pol & de S. Auguſtin il renoia Dieu notoirement, & en c'eſt eſtat fu mort, ſans ce que l'en onques aperceuſt ſa repentance ſi comme ceux qui furent preſens, & la renommée de Rome le teſmoigne. *Et in Ep. ad Titum 1. c. xi. q. 3. c. Exiſtimant.* Et ſe maintint touſiours comme Pharaon que il lui liſoit à faire. Pourquoy il pert raiſonnablement qu'il fut Herege, & en cette herreur mourut & s'aucun vouloit ledit Boniface excuſer de tout ceſt eſclandre en diſant que ledit Pape ne pouuoit laiſſier que il ne fiſt ſon pouoir des choſes deſſuſdites que il ne cheiſt en pechié mortel & que ſentençe fut telle. Contre ce puet on dire que il appert que ce fuſt faux, quand il s'enſuiuroit qu'il creuſt que tous les Apoſtres euſſent veſcu tous dix en pechié mortel pource qu'ils ne firent ainſi. Parquoy que aucun autre ne preigne exemple à faire ainſi : & pource que la peine de luy face paour aux autres, & meſmement pour ce que puis qu'il fuſt Pape & deuant meſmes, on li vit notoirement faire moult de choſes qui ne pouoient eſtre faites en bonne maniere, deſquelles on n'apperceut onques ſigne d'amendement, vous NOBLE ROY ſur tous autres Princes, Defenſeur de la Foy, deſtruiſeur des Boulgres, pouez & deuez & eſtes tenus requerre & procurer que ledit Boniface ſoit tenus & iugiez pour Herege, & punis en la maniere que l'en le pourra & deura, & doit faire apres ſa mort : ſi que noſtre ſouueraine franchiſe ſoit gardée & declarée & qu'elle ne periſſe ne ne ſoit auilée en noſtre temps, & ſi que vous gardez le ſerment, lequel nous faites en voſtre couronnement, l'honneur & le profit de vous & de vos anteceſſeurs & de vos hoirs & de tout vo-

stre pueuple, si que par la deuotion de vous, & de vos Antecesseurs & de vostre grand pueuple, la greigneur franchise de vostre Royaume ne soit perduë, ne en doute ramenée, & que celle injure faite à vous, & à vostre pueuple, soit bien & souffisamment amandée.

Cum autem Rex interdixisset, ne quis aurum argentumve è Regno exportaret aut aliud simile, Proceres Ecclesiastici, quibus à D. Papa mandatum fuerat & injunctum, vt Kalendis Nouembribus Romæ adessent, hinc arripientes occasionem non demigrandi, ratique sui esse Officij Papam ipsum admonere, quàm difficile opus aggrederetur, quámque intolerabile iugum Franciæ vellet imponere, ad eum scripserunt in hunc modum, prout legitur in veteri Codice Bibliothecæ Sanvictor.

Litteræ procerum Ecclesiasticorum ad Papam.

Sanctissimo Patri ac Domino suo Carissimo D. Bonifacio Diuina prouiden- »
tia sacro-sanctæ Rom. Ecclesiæ ac Vniuersalis summo Pontifici sui humiles ac »
deuoti Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Priores Conuentuales, Decani, »
Præpositi, Capitula, Conuentus atque Collegia Ecclesiarum Cathedralium, »
Collegiatarum, Regularium & Secularium totius Regni Franciæ Parisius con- »
gregati Deuota pedum oscula Beatorum. Non absque cordium dolore & ama- »
ritudine lachrymarum Beatitudini vestræ significare compellimur; quod Sere- »
nissimus Princeps Dominus noster Christianissimus Philippus D. G. Francorum »
Rex Illustris, auditis quæ per venerabilem virum Archidiaconum Narbonen- »
sem Notarium & Nuncium vestrum nuper sibi ex parte vestra relata fuerunt, »
ac inspectis Apostolicis litteris clausis ei per eundem Archidiaconum præsen- »
tatis, & quibusdam licet paucis, Baronibus suis tunc sibi assistentibus, earum »
communicato tenore; ex his tam D. Rex quàm Barones ipsi ingenti admiratio- »
ne & vehementi turbatione commoti, statim idem D. Rex de Baronum ipso- »
rum consilio Barones cæteros tunc absentes, ac nos, videlicet Archiepiscopos »
& Episcopos, Abbates, Priores Conuentuales, Decanos, Præpositos, Capitu- »
la, Conuentus atque Collegia Ecclesiarum tam Cathedralium, quàm Colle- »
gia Regularium ac Secularium, nec non Vniuersitates & Communitates villa- »
rum Regni ad suam mandauit præsentiam euocari, vt Prælati, Barones, De- »
cani, Præpositi, & duo de peritioribus vniuscujusque Cathedralis, vel Colle- »
giatæ Ecclesiæ, personaliter: cæteri verò per Oeconomos, Syndicos, & Pro- »
curatores idoneos cum plenis & sufficientibus mandatis comparere statuto loco »
& termino curaremus. Porro Nobis cæterisque personis Ecclesiasticis supra- »
dictis, nec non Baronibus, Oeconomis, Syndicis, & Procuratoribus Com- »
munitatum & villarum & alijs sic vocatis, iuxta præmissæ vocationis formam, »
ad mandatum Regium hac die Martis 10. præsentis mensis Aprilis in Ecclesia »
B. Mariæ Parisius in præfati Regis præsentia constitutis. Idem D. Rex propo- »
ni fecit cunctis audientibus palam & publicè sibi ex parte vestra fuisse inter »
alia per prædictum Archidiaconum & litteras intimatum, quod de Regno suo, »
quod à Deo solo ipse & prædecessores sui tenere hactenus recogniti sunt, tem- »
poraliter vobis subesse, illudque à vobis tenere deberet, nec contenti verbis »
hujusmodi, sic mirabilibus sicque nouis & inauditis à seculo apud incolas di- »
cti Regni, sed ea perducere satagentes executionis in actum, Prælatos dicti »
Regni, ac Magistros in Theologia & Professores vtriusque Iuris oriundos de »
Regno prædicto pro corrigendis excessibus, nec non & pro culpis, insolentiis »
& injuriis atque damnis quæ Prælatis & Ecclesijs, personis Ecclesiasticis & Se- »
cularibus in Regno constitutis, eodem & alibi, per ipsum D. Regem & Offi- »
ciarios seu Bailliuos suos, ac cæteris Patribus, Comitibus, Baronibus, alijsque »
Nobilibus, Vniuersitatibus & populo Regni inferri prætenditis emendandum, »
ad vestram præsentiam euocastis, vt sic Regnum præfatum preciosis iocalibus, »
incomparabilibusque thesauris, clypeis fortium præferendis, sapientia videlicet »
Prælatorum & Sapientium, etiam aliorum, quorum fidelis maturitate con- »
silij & prouidentia circumspecta regi debet & dirigi Regnum ipsum, firmari fi- »
des, Sacramenta Ecclesiastica exhiberi, & ministrari iustitia, & per eos facul- »
tatibus & diuitiis vacuatum penitus & exhaustum dubij casus euentibus, mise- »
rabilis ruinæ periculis & desolationis extremæ dispendijs exponatur: in quibus »
& aliis diuersis grauaminibus, quæ per vos & Rom. Ecclesiam sibi, Regno & »

« Ecclesiæ Gallicanæ tam in reseruationibus & in ordinationibus voluntarijs Ar-
« chiepiscopatuum, Episcopatuum & Collationibus Beneficiorum insignium dicti
« Regni, personis extraneis & ignotis & nonnunquam suspectis, nullo tempore
« residentibus in Ecclesiasticis Beneficijs supradictis, ex quibus diuini cultus di-
« minutio sequitur, piè fundantium seu donantium voluntates propulso pietatis
« officio defraudantur, pauperibus dicti Regni Eleemosynarum largitio consueta
« subtrahitur, Regni depauperatio prouenit, & Ecclesiæ iacturam deformatio-
« nis incurrunt, dum stipendiorum perceptione subtractâ obsequiis destitutæ
« remanent seruitiorum, earum prouentibus extraneorum commoditatibus de-
« putatis: & Prælati, dum non habent, quid pro meritis tribuant, imò retri-
« buant, Nobilibus, quorum Progenitores Ecclesias fundauerunt, & aliis lit-
« teratis personis non inueniunt Seruitores, ac hujusmodi ex causis deuotione
« tepescente fidelium, nec est hodie qui ad Ecclesias manum liberalitatis exten-
« dat, & alias ex præmissis Edictis præbetur exemplum: nec non pensionibus no-
« uis & censibus Ecclesiis de nouo impositis, immoderatis seruitijs alijsque exa-
« ctionibus & extorsionibus varijs, præiudicialibus siquidem & damnosis noui-
« tatibus, ex quibus generalis status Ecclesiæ immutatur. Prælatis superiori-
« bus dandi Coadjutores suffraganeis Episcopis, & alias tam ipsis quàm suffra-
« ganeis ea quæ ad suum spectant officium, exequendi facultas adimitur, vt
« pro his ad Apostolicam Sedem cum muneribus recurratur, alijsque diuersis
« casibus & nonnullis articulis à longè retrolapsis & vestris præsertim tempori-
« bus illata fuisse & continuè inferri conqueritur: suam & successorum suorum
« & Regni exheredationem tam enormem & grauem tamque manifestum
« sui & Regni honoris dispendium & euidens detrimentum non intendens,
« sicut non poterat, diutius tolerare, & se certum asserens quod superio-
« rem in Temporalibus, sicut nec sui Progenitores, habuerant prout est toti
« mundo notorium, non habebat: ac fauere in præsenti negotio, sicut Doctorum
« in Theologia & Magistrorum in vtroque Iure de Regno suo oriundorum, &
« alij qui inter Doctores alios & peritos orbis peritiores & famosiores habentur,
« relatione concordi habuerunt iustam causam; Nos vniuersos & singulos tam
« Prælatos, quàm Barones & alios instantiùs requisiuit, præcepit vt Dominus,
« & rogauit ac precibus institit vt amicus, vt cum ad conseruationem liberta-
« tis antiquæ, honorum & status Regni prædicti, ac incolarum ipsius & releua-
« tionem grauaminum prædictorum, reformationem Regni & Ecclesiæ Gallica-
« næ, de nostro & Baronum ipsorum Consilio, ad laudem Diuini nominis, exal-
« tationem Catholicæ fidei, honorem Vniuersalis Ecclesiæ & Diuini cultus aug-
« mentum, salutaria disponat inire consilia, & efficacem operam adhibere præ-
« sertim circa grauamina per Officiales suos & alios de Regno prædicto, si quæ
« sunt Ecclesiis, Ecclesiasticisque personis illata: super quibus debitæ correctio-
« nis remedium ante aduentum præfati Archidiaconi ordinauerat adhibere, quod
« iam duxisset in executionis effectum, nisi quod id ex metu vel ad mandatum ve-
« strum fecisse forsan aliquibus videretur, id quod vobis adscribere non possetis:
« ad hæc non solum omnia quæ in bonis forent ipsius, sed & etiam personam &
« liberos, si casus exigeret, exponendo sibi in his in quibus singulariter omnium
« & generaliter singulorum res agi dignoscitur, causa prouehitur, & proprium
« vniuscujusque tangitur interesse, prout ex debito fidelitatis adstringimur; cu-
« raremus adesse Consiliis & auxiliis opportunis, petens sibi statim super his ab
« vniuersis & singulis præcisè & finaliter respondere. Barones simul cum Syndi-
« cis & Procuratoribus supradictis secedentes in partem ac demum deliberato con-
« silio redeuntes, præfato D. Regi & hujusmodi suo laudabili proposito & bene-
« placita voluntate ad multa laudum præconia & gratiarum actiones exuberes
« assurgentes vnanimiter responderunt, se ad ea paratos, nedum exponere res
« & bona quæ extant adhuc, totaliter offerebant, sed & personas vsque ad mor-
« tis supplicium, tormentorum quorumlibet grauamina non vitando, adjicien-
« tes expressius vnâ voce, quod si præfatus D. Rex præmissa, quod absit, eligeret
« tolerare, vel sub dissimulatione transire, ea ipsi nullatenus sustinerent.

« Itaque à Nobis subsequenter responsione petita, licet longiores delibera-
« tionis inducias postulantes, ipsum D. Regem & Maiores ex Baronibus memo-

ratis, quod non ea intentione ad eundem D. Regem Apostolicæ litteræ pro- „ cessissent, vt vestræ voluntatis existeret in Regni prædicti libertatem impin- „ gere, vel quidquam honori Regio contrarium in hac parte quomodolibet in- „ nouare, multa lenitate verborum, persuasionibus studiosis & multiplicatis ex- „ cusationum præsidiis nisi fuimus informare ipsum ad seruandum vinculum vnio- „ nis quod inter sanctam Rom. Ecclesiam & prædecessores suos & ipsum vsque „ ad hæc tempora viguisse dignoscitur, multiplici inductione, vlteriori tamen „ dilatione negata, ac prædicto patenter & publicè vniuersis, quod si quis vo- „ luntatis contrariæ appareret, ex tunc pro inimico Regis & Regni notoriè ha- „ bebatur, consultius attendentes & conspicientes apertius, quod nisi D. Rex „ & Barones prædicti ex nostra forent responsione contenti, præter alia pericu- „ la & grauia scandala, quorum non esset numerus neque finis, tam Romanæ „ quàm Gallicanæ Ecclesiæ deuotio & obedientia omnimoda Laïcorum & to- „ tius populi, quæ ex tunc irreparabiliter tollebatur, non sine multa perple- „ xitatis angustia sic duximus respondendum, quod ipsi D. nostro Regi in con- „ seruatione personæ suæ, suorumque & honorum ac libertatis & iurium dicti „ Regni, prout Quidam nostrum, qui Ducatus, Comitatus, Baronias, feoda, „ & alia membra Nobilia dicti Regni tenemus ex forma iuramenti, & cæteri qui „ omni debito sibi sumus fidelitatis adstricti, adessemus eidem debitis consiliis & „ auxiliis opportunis. Eidem D. Nostro Regi humiliter supplicantes, vt cum Apo- „ stolicæ sanctitati ad obedientiam teneamur; ad Beatitudinis vestræ pedes iuxta „ præmissæ vocationis vestræ tenorem permitteret Nos transferre. Ex parte cu- „ jus & Baronum est secuta Responsio, quod Nos nullo modo abire permitte- „ ret, Regnum sic periculosè, sic deformiter, sic irreparabiliter vacuari, quin po- „ tius exhauriri totaliter nullatenus sustinerent. „

Considerantes igitur tam vehementem commotionem & turbationem tam „ periculosam & grauem, imò grauissimam Regis, Baronum & aliorum Laïco- „ rum Regni prædicti; & iam cognoscentes apertius, quod antiqui hostis pacis „ æmuli zizaniæque satoris, qui à suæ ruinæ principio conatur, vt Ecclesiæ vni- „ tatem pacis turbatione rescindat, charitatem vulneret, sanctorum dulcedinem „ operum inuidiæ veneno fellis inficiat, humanumque genus euertat modis om- „ nibus & perturbet faciente nequitia amabilis fœderis vnitatem & amicitiam „ singularem quæ inter sæpedictam Rom. Ecclesiam ac præfatum D. Nostrum „ Regem ac prædecessores eius & Regnum, ad laudem Altissimi in fidei Chri- „ stianæ profectum, & tam Ecclesiæ quàm Regis & Regni honoris, exaltatio- „ nis monimenta felicia hactenus viguerunt, dissolutioni & separationi lugubri „ & flebili, proh dolor, porta patet, & insurgunt vndique frementia scandala, „ excrescunt angustiæ Ecclesiis, Ecclesiasticisque personis, expositionis ac rerum „ ac bonorum direptionis pericula intentantur, cum iam abhorreant Laïci & „ prorsus effugiant consortia Clericorum, eos à suis omnino Consiliis & allocu- „ tionibus abdicando, ac si contra eos proditoriæ factionis conscij, vel partici- „ pes extitissent, & ad contemnendam Ecclesiasticam Censuram & processus, si „ quauis authoritate forsan fierent contra eos, iam se parant & muniunt in gra- „ ue periculum animarum & alia & diuersa pericula & varia quæ nec lingua in- „ ferre sufficeret, nec posset Scriptura differere. Hinc in promptu ad Sanctita- „ tis vestræ prouidentiam circunspectam in hoc summæ necessitatis articulo du- „ ximus recurrendum flebilibus vocibus & lachrymosis, singultibus paternam cle- „ mentiam implorantes ac supplicantes humiliter, quod salubre remedium in „ præmissis, per quod firma tam longi temporis decursu inter Ecclesiam, Regem „ & Regnum fructuosa vnionis & mutuæ dilectionis integritas in antiqua charitatis „ dulcedine conseruetur, status Ecclesiæ Gall. in pulcritudine pacis & quietis opta- „ tæ remaneat, prospiciatur Nobis nostrisque statibus reuocando vestræ vocationis „ Edictum; ac prædictis periculis & scandalis obuietur, Apostolicæ prouidentiæ „ studio ac paternæ officio pietatis dignamini prouidere. Conseruet Altissimus B. „ V. Ecclesiæ suæ sanctæ per tempora longiora. Datũ Parisius die Martis prædicta. „

Hujusce Legationis princeps fuit M. Petrus de Mornayo patria Bituricensis, in vtroque Iure versatissimus, ex Episcopo Aurelianensi factus Episcopus Autissiodorensis an. 1297. tum verò Regis Regnique Cancellarius. Ille acqui-

fuit, vt legitur in Historia Episcoporum Autissiodorensium, magnam partem Domorum Episcopalium quæ contiguæ erant *portæ Inferni* aliàs *de Ferto*, nunc S. *Michaëlis*, Parisiis, obtinuitque à Rege magnam plateam extra muros contiguos, *in qua construi fecit Curtilia & viridaria amœnissima & circumcingi muris, sed propter guerras ibidem sunt fossata concauata.* Iuxta ea loca constructum est Collegium Harcurianum.

LITTERÆ BARONVM AD CARDINALES.

In eandem rem Barones alijque Regni Proceres scripserunt ad Cardinales Ecclesiæ Rom. & multo rationum pondere conati sunt eos à tam inaudito proposito auocare, commonentes primùm quanta contulerint olim Ecclesiæ Reges Franciæ, quámque necessaria sit inter Romanam Ecclesiam & ipsum Regnum amicitia & confœderatio. Rem verò ex parte D. Papæ in frequenti Gallicorum Procerum Conuentu expositam, omnium animos suâ nouitate turbauisse, non posse enim Gallos ferre, alteri quàm Regi suo parere, omnesque ad effundendum sanguinem si opus sit, pro tuendis Regni iuribus paratos esse. Præterea Bonifacio crimen exprobrant auaritiæ, quod nempe ob collationes Beneficiorum pecuniam exegerit, quod indignos ad Prælaturas promouerit, quodque sibi Beneficiorum quæ ad ius regale pertinent, collationem arrogare velit. Denique rogarunt, vti Papam à tam nefario suscepto dimouerent, quò facilius omnes ad peregrinationem vltramarinam conspirarent. Istæ autem Baronum litteræ leguntur in veteri MS. Bibliothecæ Victorinæ, & in Archiuis Regiis, in arca Bonifacij Reg notato B. fol. 246.

A Honorables Peres lors chiers & anciens amis, tout le Colliege & à chacun des Cardinaux de la S. Eglise de Rome, li Duc, li Comte, li Barons & li Noble tuit du Royaume de France. SALVT, & continuel accroissement de charité, d'amour & de toutes bonnes auantures à leur desir. Seignours vos espiciaument sçauez & sçait chacun qui a sain entendement comment l'Eglise de Rome & li Royaume de France, li Roys, li Baron, li Clergié & li peuple d'iceluy Royaume ont d'ancienneté & continuellement de coustume esté conjoints ensemble par ferme & vraye amour & charité, & les grans miseres, les peines & les trauaux que nos Antecessours & li plusieurs de Nous & des Nostres ont souffert, souffrent & souffreront tousiours en l'honneur de celuy qui pour Nous souffri Passion & mort pour soustenir & essaucier la Loy & la Foy Chrestienne & S. Eglise, pour laquelle plusiours d'eux ont maintefois soffert moult de griefues peines & trauaux & estés pris & naurez à mort, & les grans cures que la diuine Eglise a mises pour le bon estat du Royaume. Et pource que trop griéue chose seroit à nous si celle vraye vnité qui si longuement a duré entre nous se demenuisoit & defailloit maintenant par la male voulenté & l'innemistié longuement nourrie sous l'ombre d'amitié & par les torcionneres & effrenables entreprises de celuy, qui en present est ou Siege du Gouuernement de l'Eglise, nous vous certifions par la tenour de ces lettres, aucunes mauuaises & outrageuses nouuelletés qu'il a de nouuel entreprises à faire à notre tres-chier & tres redouté Seigniour Philippe par la Grace de Dieu Roy de France & à tout le Royaume, lesquelles nostre Sire le Roy fit exposer entendiblement par deuant Nous & à tous les Prelats, les Abbez, les Priours, Doyens, Preuosts, Procureurs de Chapitres & des Conuents, des Colleges, des Vniuersités & des Communautés des Villes de son Royaume presens par deuant luy pour lesquiels se ils par sa desordonnée voulenté estoient poursuiuies, l'vnitez & l'amitiez deuant dites se deferoient & desioindroient entre ladite Eglise & le Roy & le Royaume, & Nous. Car nous ne les pourrions ne ne vourrions souffrir en nulle maniere, pour peine, perte, ne meschief que souffrir en deussiens en personnes, en enfans, en heritages, ne en autres biens. Premierement entre les autres choses que audit Roy nostre Sire, furent enuoyées par Messages & par lettres, il est contenu que du Royaume de France, que nostre Sire li Roy & les Habitans du Royaume ont tousiours esté dit soubgets en temporalité de Dieu tant seulement, si comme c'est chose notoire à tout le monde, il en deuoit estre subjet à luy temporellement & de luy le deuoit & doit tenir: & plus encores auec ce a fait appeller les Prelats, les Docteurs en Diuinité, les Maistres en Canon & en Lois dudit Royaume de France pour aman-

der & corriger les excés, les griefs, les oppressions, & les dommages qu'il dit par sa voulenté estre faits par nostre Seigneur le Roy, par ses Ministres & par ses Baillifs as Prelas, as Eglises, as personnes des Eglises, à Nous, aux Vniuersités & au peuple dudit Royaume, iaçoit ce que nous, ne les Vniuersités, ne li peuples dudit Royaume ne requirons, ne voulions auoir, ne correction, ne amende sur les choses deuant dites par luy, ne par l'authorité, ne par son pouuoir, ne par autrefois, que par ledit nostre Seigneur le Roy: & ja auoit pourueu li Roy nostre Sire à mettre remede à griefs, si aucuns en y eust; mais pour ce a retardé, puisque ces nouuelles sont venuës à luy, car il ne veult mie qu'il apert qu'il le face pour cremeur, ou par commandement, ou par correction de luy ou d'autruy. Par laquelle conuocation ainsi faite li Royaume demourroit en grand peril & en grand desconfort, s'il se vuidoit de si pretieux ioyaux & thresors, ausquels nuls ne se comperent, & qu'on doit mettre auant toutes armes, c'est à sçauoir les sens des Prelats & des autres saiges, par qui conseil, par qui sens, & par qui pourueance, le Gouuernement du Royaume est soubtenus & maintenus, la Foy est tenuë & asseurée en fermeté, li Sacremens de S. Eglise sont amenistrez & tenus & iustice faite & gardée en celuy Royaume, pour lesquiex choses & pour autres lesquelles trop long chose seroit à escrire. Et pour ce especiaulment, que cil qui à present siet ou Siege du Gouuernement de l'Eglise a fait & fait encore chacun iour par ses Ordonnances de volenté les confirmations & collations des Archeuesques & des Euesques & des autres Nobles Benefices du Royaume deuant dit, & y a mises par grandes quantitez & sommes d'argent, parquoy il les a greuées & chargées, si qu'il conuient que li menus peuples qui leur est sougez, soient greuez & rançonnez: car autrement ne pourroient payer les exactions qui leur a faites par personnes mescogneuës & aucunes souspeçonnéses & telles & plusieurs si comme enfans & plusieurs autres qui de nul Benefice d'Eglise tenir ne sont dignes, & qui nulle residence ne font és Eglises où ils ont les Benefices, n'i ia ny entreront: & ainsi les Eglises sont defraudées de leur seruice & les volentez de ceux qui les Eglises fonderent, sont aniantíes, parquoy aumosnes sont laissiées, pitié arriere mise & les bienfaits soubstraicts, qui aux Eglises souloient estre faits, les Eglises en sont si abbaissées & descheuës, que à peine en y a que nuls qui les desseruent, ni li Prelats ne poent donner leurs Benefices aux Nobles Clercs & aux autres biens nez & bien lettrés de leurs Dioceses, de qui Antecesseurs lesdites Eglises sont fondées, pourquoy maluais exemple est donnez communement à tout le peuple & pour les pensions nouuelles & les seruices outrageous & desaccoustumez & les exactions & les extorsions diuerses & les dommageuses nouuelletez, li generaux Estats de l'Eglise est du tout muez & ostez à Souuerains Prelas, li poors de faire ce qu'à leur Office appartient & est accoustumé de faire, & encore ne luy souffist ce mie, mais les Collations des Benefices que nostre Sire li Roys & nos Antecesseurs ont fondez & à li & à nous appartiennent & ont de tout temps appartenu à li & à nos deuanciers, & est accoustumé appartenir, il nous empesche & les veult adiouster & traire deuers li par grand conuoitise pour plus grans exactions & plus grans seruices attraire à luy: & lesquelles choses nous ne pourrions ne vourions orres en auant souffrir pour meschief nul qui nous puisse auenir, & se ainsi estoit que nous ou aucuns de nous le vousissions souffrir, ne les souffreroit mie li dicts Roys nostre Sire, ni li commun pueuple dudit Royaume: & à grand doulour & à grand meschief nous vous faisons à sçauoir par la teneur de ces Lettres que ce ne sont choses que plaisent à Dieu, ne ne doiuent plaire à nul hômme de bonne voulenté, ne onques mes telles choses ne descendirent en cuer d'hommes, ne ores ne furent, ne entenduës auenir, fors auecques Antechrist. Et iaçoit ce qu'il dit en ses Lettres que ce a il fait du Conseil de ses freres, si sçauons nous certainement ne autre chose ne voulons, ne ne pourrions croire, que ce ne vous deplaise & que à telles nouuelletés & si grands erreurs, si foles entreprises ne vous donnissiez vostre assentement ne vos consens, ne ne vousissiez que cette vnitez que si longuement & si fermement a duré à le honneur de Dieu & à l'essaucement de la Foy Chrestienne, au grand bien & au profit & au bon

estat de l'Eglise & du Royaume par la peruerse volenté ou par la folle enuie d'vn tel homme se deffist & desioignist. Pourquoy nous vous prions & requerons tant affectueusement comme nous pouuons que comme vous soyez appellez & establis en partie ou Gouuernement de l'Eglise, á chacun de vous en cette besoigne veilliez mettre tel conseil & tel remede, que ce qui est par si legier & par si desordonné mouuement commancié, soit mis à bon point & à bon estat, si que l'amour & li vnitez qui a tousiours duré entre l'Eglise & le Royaume puisse demourer & accroistre, & que li griefs, esclandres, qui pour ce est meus & est appareillez d'estre si grans & si cruel, que la generale Eglise & toute Chrestienté s'en pourroit douloir á tousiours puissent par vostre vertu, bon conseil & par vostre amandement cessier: & que l'en puisse entendre pourfitablement au saint voyage d'oultremer & as autres bonnes œuures, que li bons Chrestiens dudit Royaume ont accoustumé à faire & à poursuir & montrer tel semblant, qui li malices, que est esmeus, soit arriere mis & aneantis & que de ces excés qu'il a accoustumé à faire il soit chastiez en telle maniere que li estat de la Chrestienté soit & demeure en son bon point, & en son bon estat, & de ces choses nous faites á sçauoir par le porteur de ces lettres vostre volenté & vostre entention: car pour ce nous l'enuoyons especiaument à vous & bien voulons que vous soyez certain, que ne par vie ne par mort nous ne departirons, ne ne veons à departir de ces proces, & feust ores ainsi que li Roys nostre Sire le voulsist bien. Pource que trop longue chose & chargeans seroit, se chacun de nous metteroit séel à ces presentes lettres faites par nostre commun assentement. Nos Loys fils le Roy de France: le Cuens de Evreux, Robert Cuens d'Artois, Robert Dux de Bourgoigne, Iean Dux de Bretaigne, Ferry Dux de Lorraine, Iean Cuens de Hainault & de Hollande, Henry Cuens de Luxembourg, Guis Cuens de S. Pol, Iean Cuens de Dreux, Hugues Cuens de la Marche, Robert Cuens de Bouloigne, Loys Cuens de Niuers & de Retel, Iean Cuens d'Eu, Bernard Cuens de Cumenges, Iean Cuens d'Aubmarle, Iean Cuens de Fores, Valeran Cuens de Perigord, Iean Cuens de Ioigny, Iean Cuens d'Auxerre, Aymars de Poitiers, Cuens de Valentinois, Estenes Cuens de Sancerre, Aymars Cuens de Montbelliard, Eniorrant Sire de Conty, Godefroy de Breban, Raou de Clermont Connestable de France, Iean Sire de Chastelvilain, Iordain Sire de Lile, Iean de Chalon Sire Darlen, Guillaume de Chauuigny Sire de Chasteau-Raoul, Richars Sire de Beaujeu, Aymeris Viccecuens de Narbonne, auons mis a la Requeste & en nom de nous & pour tous les autres, nos Seaus en ces presentes Lettres. Donné à Paris le 10. iour d'Avril l'an de Grace mil trois cent deux.

Bonifacius intellectis ijs quæ in Conuentu Parisiensi acta fuerant, rescribit ad Prælatos Franciæ & ad Doctores in Theologia & Iure Canonico, eosque vehementer increpat, quod passi fuissent multa dici contra se authoritatemque Ecclesiasticam, quodque eorum nemo, dum acerba multa dicerentur, aut diluere & confutare fuisset aggressus, aut saltem exisset è Conuentu. Cæterum in eadem semper sententia permanens, quoad subjectionem Regum, interminatur pœnas ijs qui sibi parere detrectarent. Bulla talis est.

« Bonifacius Episcopus seruus seruorum Dei, venerabilibus fratribus Archie-
« piscopis, Episcopis ac Dilectis filijs Electis & Capitulis Ecclesiarum Cathedra-
« lium Regni Franciæ, ac Doctoribus in Theologia & Magistris in Iure Canoni-
« co & Ciuili de Regno natis eodem sal. & Apost. Bened. Verba delirantis filiæ,
« quantumcunque desideriis maternis infesta, quantauis sint enormitate fœdata
« nequeunt puritatem inficere piæ matris & affectum in filiationis odium pro-
« uocare maternum, cum in ipsa miseratione quam diligit, amor inueniatur ma-
« ternalis, qui licet miseratione doleat naturæ legibus compatiendo filijs, in ipsa
« tamen miseria consolatur. Sanè conturbata sunt nuper vniuersa Ecclesiæ pia
« præcordia in auditu verborum, quæ sub fictæ consolationis pallio recitando
« quodāmodo composita sunt, vt credimus nomine prædilectæ filiæ Ecclesiæ Gall.
« in matris immaculatæ opprobrium, grande malum, quasi qui ab amico cau-
« sam quæreret recedendi: sed legitur, quod frustra rete iacitur ante oculos pen-
« natorum. Ecce collectis ex Parlamento Parisius congregato mendicatis suffra-
giis

giis ne ad vocationem Sedis Apostolicæ vocati venerint, eorundem verborum » compositores necessariò concludere voluerunt, damna rerum & ruinas cor- » porum præcipuè prætendendo. Scimus equidem multorum relatione fidelium, » nec latet Sedis Apostolicæ notitiam, quæ & quanta fuerint in eadem concione » narrata & præcipuè *quæ Belial ille Petrus Flote semiuidens corpore, menteque tota- » liter excoecatus* ac quidam alij prædicauerint, sanguinem sitientes populi Chri- » stiani, qui Charissimum filium Philippum Regem Franciæ illustrem trahere » conantur in deuium, proh dolor! propinquum, cum tantæ Christianitatis su- » blimitas erroneo ducatu submergitur, cui ducatus à coecis miserabiliter ad » mentis interitum, nisi ex alto Diuina sibi succurrit pietas, propinatur, quod » amarè illuget Mater Ecclesia circa salutem eius quærens remedium & meditatio- » ne sollicitâ contra tantæ Majestatis naufragium quærit portum. Verum vos fra- » tres & filij si professionis vestræ debitum circunspectis considerationibus atten- » ditis, cujus venenosæ fictionis suggestio deberet in contemptum tantæ Matris » obedientiæ filialis, neruum concidere, aut debitum peruertere statum Ordinis » Clericalis. Videmini siquidem secundum dicta eorum spem ponere in terrenis, » si timore terrenorum contemnitis cœlestia vel seponitis propter timorem iu- » dicum, Christi iugum: multa præterea superba, iniqua, & scismatica in eadem » fideli concione profanata fuerunt per Oratores hujusmodi per quæ velle vi- » debantur dissuere vnitatem Ecclesiæ inconsutilem tunicam Domini nostri, quæ » per vos debebantur reijci, vel certè potius non audiri nec etiam recitari. In » vestram tamen excusationem aduertimus qualiter detractores præfati, vt præ- » conceptum venenum festinanter euomerent in corde & corde loquentes aliqui » vix inter se moras loquendi gerebant. Verum præcipiti in momento temporis » respuerunt manna dulcedinis & venenum aspidis effundentes in Ecclesiæ Ma- » tris opprobrium, vniuersale scandalum & status detrimentum eorum, quia si » verba eorum iusto examinarentur examine, eos esse Prælatos non iudicant, sed » indignos quibuslibet Prælaturis, nec digni sunt regere non immeritò corrigen- » di. Restat vt colligamus ex verbis eorum quæ gesta fuerunt absque nostra scien- » tia machinationibus venenosis, vt & vos fictis coloribus ab vnione Vniuersalis » Ecclesiæ abducerent nequiter, vosque contra nos, quos vellent iniquitatis eo- » rum habere complices, prouocarent. Sed in vanum laborant & deficiunt ini- » quo scrutantes scrutinio sequaces tantæ superbiæ exquirendo, disponentes ab » Aquilone sedem erigere contra Vicarium IESV-CHRISTI. Quoniam vt primus » Lucifer, cui non fuit huc vsque secundus cecidit, cum suis sequacibus corruet, » quantacunque fulciatur potentia & secundus. Nonne duo principia nituntur » ponere, qui dicunt Temporalia spiritualibus non subesse? ijs iam dictis finem » imponimus, fraternitates vestras in Domino exhortantes vt spretis tempora- » ralibus & contemptis iudicum minis nobiscum ascendatis ad cor altum & » exaltabitur Deus qui dissipat consilia Principum & cogitationes reprobat po- » pulorum pro firmo scientes, quod obedientes gratiosè videbimus, & contu- » maces pro qualitate inobedientiæ puniemus. »

Anno 1302. Philippus Rex suis litteris patentibus explicans priuilegium quod concesserat anno superiore Vniuersitati, *de Iuramento Præpositi Parisiensis* ejusque Seruientium, vult vt illud Iuramentum præstetur apud ædem S. Iuliani pauperis. Vnde licet colligere, quod tametsi Facultates quæ dicuntur Superiores, Comitia sua haberent in quibusdam locis, Generalia verò totius Vniuersitatis apud Mathurinenses, Nationes tamen quibus priuilegium concessum est ante adjectionem Facultatum à Philippo Augusto an. 1200. voluerint sibi & in loco Comitiorum suorum Iuramentum istud præstari. Sic ergo Rex edicit. 1302.

PHILIPPVS D. G. Fr. Rex Vniuersis præsentes litteras inspecturis salutem. „ Notum facimus, quod cum prout in nostris litteris continetur, voluerimus quod „ priuilegium concessum Vniuersitati Scholarium Paris. in eisdem litteris conten- „ tum legatur de biennio in biennium in præsentia Præpositi Parisiensis & omnium „ Seruientium suorum & aliquorum Magistrorum de Vniuersitate ad hoc per Vni- „ uersitatem Deputatorum, & quod lecto priuilegio & exposito in Gallico dicat „ Præpositus suis Seruientibus, *Volo vos scire, quod ego iuraui istud priuilegium ser- „ uare & ideo præcipio* vobis sub iuramentis vestris & sub omni pœna quam possum „

PRIVILEGIVM PHILIPPI VNIVERSITATI CONCESSVM.

» vobis infligere, vt diligenter seruetis istud Priuilegium quod iuraui, *Volumus & Vniuersitati prædictæ tenore præsentium concedimus de gratia speciali, quod apud S. Iulianum pauperem Parisius dicti priuilegij manifestatio præstiti à dicto Præposito Iu-* » *ramenti intimatio, iniunctio & præceptum fiant Seruientibus supradictis.* In cuius rei » testimonium præsentibus litteris nostrum fecimus apponi sigillum. Actum apud » Vicennas die Veneris post Octauas Epiphaniæ. An. Domini 1302.

Eodem anno Cardinales Rom. litteras reddiderunt responsiuas ad Comites & Barones Franciæ; seque & Bonifacium ab obiectis accusationis capitibus purgare conati sunt: imprimis verò Papam nunquam contendisse sibi Regem Regnumve subijcere in temporalibus, nec Archidiaconum Narbonensem Papæ Nuncium dixisse quid simile, aut scripto tradidisse. Itaque falsum esse quod *Petrus Flotta* præsente Rege in Comitiis Gallicanis de Papa dixisset. Neminem negare posse, quin Papa sit summus Hierarcha in Hierarchia Ecclesiastica, & quin ad eundem pertineat peccata hominum corrigere, ipsum ad Beneficia non Extraneos, sed semper Regnicolas duobus exceptis promouisse, maximè verò Doctoribus Magistris Vniuersitatis Parisiensis Beneficia contulisse plurima.

LITTERÆ CARDINALIUM AD BARONES FRANCIÆ.

» Miseratione diuina Episcopi, Presbyteri & Diaconi S. Rom. Ecclesiæ Car- » dinales Nobilibus viris Ducibus, Comitibus, Baronibus & Nobilibus Regni » Franciæ in vero salutari salutem. Recepimus litteras vestræ Nobilitatis & Nun- » cios, quas Nobis per eosdem Nuncios latores præsentium destinastis, quarum » intellectus tenor nostros amaricauit animos & turbauit auditus. Vobis igitur » præsentibus respondemus, quod sanctissimus Pater & Dominus noster D. Bo- » nifacius diuina prouidentia sacrosanctæ Romanæ ac vniuersalis Ecclesiæ sum- » mus Pontifex & Nos ipsi vinculum charitatis & sinceritatis affectus, quæ inter » Dominum nostrum summum Pontificem, prædecessores ipsius Rom. Pontificis » & Nos & prædecessores nostros S. R. Ecclesiæ Cardinales, ac magnificum » principem D. Philippum Franciæ Regem illustrem ac prædecessores suos fue- » runt ac viguerunt ab olim, manutenemus libenter, & vt firma & stabilia ma- » neant, promptis studiis laboramus; ad sic etiam inuenimus ipsum Dominum » nostrum paratum & promptum. Inimicus tamen homo superseminauit zizania, » quæ Deo autore in fasciculos colligata erunt in combustionem & cibum ignis, » & volumus vos pro certo tenere, quod prædictus Dominus noster summus Pon- » tifex nunquam scripsit Regi prædicto quod de Regno suo sibi subesse tempora- » liter illudque ab eo tenere deberet: & prouidus vir M. Iacobus Archidiaconus » Narbonensis Notarius & Nuncius Domini nostri prædicti, sicut constanter af- » firmat, ipsi Domino Regi hoc ipsum vel simile nunquam verbaliter nunciauit » aut scripto. Vnde propositio quam fecit Petrus Flote in præsentia dicti D. Re- » gis, Prælatorum & vestra & aliorum multorum, animosum & falsum habuit » fundamentum, & ideo necesse est quod cadat ædificium, quod ædificabitur su- » per illud. Prælati verò, Doctores in Theologia & vtriusque Iuris Magistri vo- » cati fuerunt ad ipsius Domini nostri præsentiam, certo eis peremptorio termi- » no assignato, vt cum eis super agendis possit deliberare consultius, sicut cum » personis ipsi D. Regi non suspectis, imò gratis & acceptis ac diligentibus no- » men eius & affectantibus statum prosperum & tranquillum ipsorum D. Regis & » Regni. Nec est nouum per Sedem Apostolicam pro qualitate temporum & ne- » cessitate causarum Concilia non solum particularia, sed etiam Generalia re- » morari, quorum aliqua plurium ex nobis temporibus congregata noscuntur: » detulit tamen dictus Dominus noster ipsi D. Regi & Regno Generale Conci- » lium conuocando, in quo forsitan commisissent nonnulli Nationum & Regno- » rum illorum, qui minus dilectionis ad dictos Regem & Regnum noscuntur ha- » bere. Et si ad eorundem Prælatorum & vestram peruenisset notitiam tenor lit- » terarum, quas idem Archidiaconus dicto D. Regi ex parte ipsius D. nostri sum- » mi Pontificis præsentauit, & fuisset expositus diligenter, reddenda fuissent Deo » & Domino vestro gratiæ copiosæ super paternam curam & maternam dulcedi- » nem, quam ipse Dominus noster gessit & gerit, vt ipsi Rex & Regnum habeant » statum prosperum & quietum, & vt tollantur grauamina, quæ Prælatis, Eccle- » siis ac Monasteriis & nonnullis ex vobis & Clero & populo sunt illata, cum vti- » que dictus D. noster summus Pontifex, si Ecclesiam Gallicanam grauauit, hoc

fecit concedendo ipsi D. Regi Decimam plurium annorum Ecclesiasticorum prouentuum Regni sui. Et quod ad dictum eius in qualibet Ecclesia Cathedrali & Collegiata Regni prædicti vna persona idonea poneretur, nonnullis etiam dignitates & Beneficia contulit consideratione Regis eiusdem, Prælatorum & aliquorum ex vobis. Dispensationes quoque multas concessit & magnas quæ non latent Regem ipsum & multos ex vobis, ex quibus per ingratitudinem non dilectionis & reuerentiæ recipit idem Dominus noster debitam Repensiuam. AD HÆC non venit in dubium homini sanæ mentis Romanum Pontificem obtinere Primatum & esse summum Hierarcham in Ecclesiastica Hierarchia ac posse omnem hominem arguere de peccato. Nostræ quoque memoriæ non occurrit quod Cathedralibus Ecclesiis dicti Regni prouiderit de personis Italicis nisi Bituricensi & Atrebatensi Ecclesiis; quibus de personis prouidit ipsi Regi non suspectis & Regno, quorum eminens scientia latè patet, nec sunt conditiones eorum incognitæ. MVLTIS verò aliis Ecclesiis Cathedralibus prouidit de personis oriundis de Regno prædicto, nec Regi nec Regno prædictis probabili ratione suspectis. *Quis vnquam prædecessorum suorum formas prouidendi pauperibus Clericis plus extendit, quibus per Nonnullos ex Prælatis fiebat prouisio, & mendicare quodammodo cogebantur in opprobrium Clericales? Exsurgant cum ipso Domino Magistri in Theologia quibus ipse in Parisiensi Ecclesiâ Canonicatus contulit & Prebendas. Exsurgant Magistri & alij litterati, & in acie stent cum ipso, qui paupertate grauati multis sudoribus, multis vigiliis, multis laboribus adepti sunt scientiæ Margaritam, & dicant quomodo illorum pietas ad quos Beneficiorum Collatio pertinebat, respexit eosdem. Inuenietis pro vno* Extraneo, *qui est per ipsum Dominum* in dicto Regno *prouisum fere centum, qui de prædicto Regno traxerunt originem, ab eo prouisionis* gratiam accepisse. Et si de vacantibus Beneficiis Regni prædicti aut vacaturis prouidit, nonne prouidit de personis oriundis de Regno eodem & familiaribus & Clericis Regis, Prælatorum, Regni & vestris? AD HÆC vt non taceamus vobis solidam veritatem, non decuit, imò licuit, nec etiam expediuit sanctissimum Patrem & Dominum nostrum D. Bonifacium diuina prouidentia sacrosanctæ ac vniuersalis Ecclesiæ summum Pontificem in litteris vestris quas Nobis misistis non nominare summum Pontificem, sed quod dolenter referimus, omissis filialis & solitæ reuerentiæ more ac stylo ipsum nominastis per quandam circumlocutionem indeuotorum verborum & nouiter inuentorum. Huiusmodi autem litterarum nostrarum placeat vobis habere bonum Interpretem & fidelem. Datum Anagniæ 6. Kal. Iulij Pontif. verò præfati D. nostri D. Bonifacij PP. octaui anno octauo. Sigill. 17. Sigillis ceræ rubeæ.

De Parisiensibus Magistris.

Dederunt quoque prædicti Cardinales alias litteras ad Maiores, Scabinos vrbium, & Vniuersitates, quibus idem quod supra significabant, nec eas hic etiam inserere superfluum erit: maximè verò quia ipse Bonifacius videri volebat studiosissimus Magistrorum Parisiensum & pauperum Clericorum quibus Beneficia dispensabat.

Miseratione diuina Episcopi, Presbyteri & Diaconi Cardinales Maioribus, Scabinis, Iuratis, Consulibus, & omnibus Vniuersitatibus, Communibus & Communitatibus Ciuitatum & villarum Regni Franciæ salutem in Domino. Recepimus Nuncios Vniuersitatis vestræ & litteras quas Nobis per eosdem Nuncios latores præsentium destinastis; tenor quarum nostros amaricauit animos vehementer & turbauit auditus, dum falso fundamento os ponentes in cœlum, sanctissimum Patrem & Dominum nostrum D. Bonifacium diuina prouidentia sacrosanctæ Rom. ac vniuersalis Ecclesiæ summum Pontificem non nominastis stylo & more solito reuerentiæ summum Pontificem, sed quibusdam verborum circumlocutionibus imprudenter & nouiter adinuentis. Siquidem præfatus Dominus noster summus Pontifex excellenti Principi D. Philippo illustri Regi Franciæ nunquam scripsit, quod de Regno suo temporaliter sibi subesset, illudque ab eo tenere deberet, aut aliquid aliud quod sit vel fuerit contra iura, libertates, & honorem dictorum Regis & Regni, quæ iura, libertates & honorem præfatus D. noster & Nos volumus illæsa seruari, ipsaque non diminuere sed augere; ac promptis affectibus studia nostra conuertimus, vt inter ipsum Dominum nostrum & prædecessores suos Rom. Pontifices & ipsum D.

» Regem & prædecessores ipsius Franciæ Reges Catholicos & deuotos hactenus » viguerunt, si per eum non remaneat, & ad id se Rex ipse coaptet. Qui quoque » Dominus noster de nullo Archiepiscopo vel Episcopo prouidit alicui Cathedra- » li Ecclesiæ dicti Regni, nisi de oriundis de ipso Regno, Bituricensi Archiepis- » copo & Atrebaten. Episcopo duntaxat exceptis, quorum eminens scientia latè » patet, & sunt notæ laudabiles conditiones eorum. Si quando grauauit Ecclesias, » hoc fecit concedendo ipsi Regi, quod ad suum dictum seu beneplacitum in qua- » libet Ecclesia Cathedrali & Collegiata Regni sui vna persona idonea poneretur » & prouidendo in forma pauperum multitudini pauperum Clericorum, ad quos » parum se extendebat pietas Prælatorum & aliorum ad quos Beneficiorum Ec- » clesiasticorum Collatio pertinebat. De nonnullis insuper vacantibus & vaca- » turis Dignitatibus, Beneficiis & Præbendis dicti Regni, prouidit Clericis dicti » Regis, Prælatorum, Ducum, Comitum & Baronum. Nec est nouum per Se- » dem Apostolicam pro qualitate temporum & necessitate causarum Concilia » non solum particularia, sed etiam Generalia conuocari: quorum aliqua plu- » rium ex nobis temporibus congregata noscuntur. Detulit quoque dictus D. » noster ipsis D. Regi & Regno generale Concilium non vocando, in quo forsi- » tan conuenissent nonnulli Regionum & Regnorum illorum qui minus dilectio- » nis ad dicta D. Regem & Regnum habere noscuntur. Nec volumus vos latere » quod super præmissis Nos scribimus D. Regi, Prælatis, Ducibus, Comitibus, » Baronibus dicti Regni. Præsentium autem litterarum nostrarum habeatis bo- » nos Interpretes & fideles. Datum Anagniæ 6. Kal. Iulij, Pontificatus verò præ- » fati D. nostri D. Bonifacij Papæ VIII. an. 8. sigill. 17. sigillis.

Porro illi duo Præsules, quos ad Atrebatensem & Bituricensem Ecclesiam ex Italiâ oriundos à Papa promotos fuisse dicunt, fuerant in ipso Regno atque in Academiâ Parisiensi enutriti, educati & instituti, quorum alter nempe *Ægidius de Roma* Ordinis Augustiniensis Regi ipsi fuerat charissimus, & ab eo Bituricensis factus Archipræsul; alter verò *M. Girardus Pigalotti* fuerat Professor legum & Doctor in vtroque Iure, fueratque etiam in Regno Franciæ nutritus. Itaque neque Papa, neque Cardinales vllâ in parte peccasse videri volebant. Negabant verò constanter & constantissimè scriptum quidquam ad Regem, quod non fuisset lectum & perlectum atque approbatum in Consistorio, neque verò quidquam durum, graue aut acerbum, vnde Rex posset offendi: nihil de subiectione illâ Regni Francici, aut de iurisdictione Papæ in Regem & Regum; Neminem tamen negare posse quin Papa de omni temporali iudicare possit ratione peccati: quin eidem competat iurisdictio temporalis & iure; non tamen quantum ad vsum & executionem, quæ penes Reges est. Collationem Beneficiorum non cadere in laïcum, ita quod habeat ius & authoritatem spiritualem conferendi. Reges Franciæ tres à prædecessoribus Bonifacij fuisse Regno priuatos; posse & ipsum Philippum, si ita exigant merita, priuari. Hæc & similia leguntur in MS. Bibliothecæ San-victorinæ, continenturque ibi duæ sententiæ in Consistorio Romano super re præsenti latæ: vna Matthæi de Aquasparta Cardinalis Portuensis; altera ipsius Bonifacij Papæ. Prior talis est.

SENTENTIA CARDINALIS PORTUENSIS DE DISSIDIO FRANCIÆ.

Ecce Ego constitui te super Gentes & Regna, vt euellas & destruas, dissipes & dispergas, & ædifices & plantes. Verba ista scripta sunt in Ieremia & recitantur in » lectione hesterna, quæ loco Epistolæ legitur, & possunt conuenienter de B. Ioan- » ne exponi, qui commendabilis reperitur eo quod commendatur & per Prophe- » tarum oracula & per similitudines & figuras scripturarum tam veteris quàm no- » ui Testamenti, nec figuratur per Isaac natus de sterili matre, & ita B. Ioannes » Baptista per multas etiam similitudines noui Testamenti, quas causa breuitatis » omitto. Vnde meritò potest dici ei à Christo *Ecce Ego constitui te, &c.* vbi pro- » ponitur Ioannes Baptista tanquam efficax & intrepidus Prædicator veritatis, » ad cuius commendationem tanguntur quatuor in verbis istis. 1. Consideran- » dum vocantis ad Officium B. Ioannis excellentiam & altitudinem *Ecce constitui* » *te.* 2. Recipientis aptitudinem. 3. Dignitatis sibi commissæ latitudinem super » Gentes & Regna. 4. Officij sibi commissi debitam executionem, *vt euellas &* » *destruas, &c.*

» Primò verò B. Ioannem vocantis Excellentia, in hoc quod dicitur *Ecce Ego*

constitui te. Nemo ad dignitatem & honorem debet se ingerere: quia sicut dicit « Apostolus ad Hebræos, nemo assumit sibi honorem, sed qui vocatus est à Do- « mino tanquàm Aaron. B. Ioannes non ingessit se, sed ex vtero matris fuit voca- « tus, quia in vtero sicut Ieremias fuit sanctificatus. Vnde dicitur in Hieremiâ, « *Dominus ab vtero vocauit me, recordatus est nominis mei.* Et de Apostolis cantatur, « *Constitues eos Principes super omnem terram.* «

2. Tangitur vocati seu constituti aptitudo S. te S. qui es idoneus & dignus: « quàm aptus, quàm idoneus fuit B. Ioannes, ipse Saluator testimonium perhibet, « *Inter Natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista.* «

3. Tangitur Officij sibi commissi seu dignitatis latitudo *super Gentes & Re-* « *gna*, non dicit in illo angulo terræ vel illo, sed vbique, quia *super Gentes &* « *Regna.* Ecce potestatis suæ longitudo, magnitudo, latitudo & plenitudo, & « videte, licet ista verba dicta sint de Ieremia & B. Ioanne Baptista, per accidens « tamen verius dici possunt de Christo & eius Vicario B. Petro & eius successoribus « summis Pontificibus, vt dicit Deus Pater, *Ecce Ego constitui te super Gentes &* « *Regna*, vnde dicitur in Psalmo, *Omnia subiecisti sub pedibus eius.* Vnde canta- « tur de Apostolis. «

4. Tangit Officij Christo commissi super Gentes & Regna debitam exe- « cutionem, *vt euellas*, & licet possit ista executio multipliciter distingui, tamen « causa breuitatis distinguo executionem Officij Christo & eius Vicario Petro, & « eius successoribus summis Pontificibus commisi in duo, videlicet in malorum « oppressionem, vnde dicit, *Vt euellas & destruas, dissipes & dispergas*, & in bo- « norum exaltationem, *vt ædifices & plantes.* Vnde dicebat B. Paulus *Ego plan-* « *taui, Apollo rigauit, Dominus autem incrementum dedit*, rogabimus Dominum &c. « Postea subiunxit ista quæ sequuntur. Aliqua autem mihi commissa ad dicen- « dum. Sed primo assumo verbum Apostoli & vtar eo, *Scio quod veritatem loquar* « *& non mentiar.* Mihi testimonium perhibente Spiritu sancto in conscientia mea. «

Quondam dissensio mota est inter Dominum nostrum D. summum Pontifi- cem, Sacrum Collegium Cardinalium & Ecclesiam ex parte vna, & Illustrem « Regem Franciæ & suos ex altera, quæ ex modicâ causâ, tenui & leui valde or- « ta fuit. Verum est quod plures querimoniæ venerunt ad summum Pontificem, « quod multæ inordinationes fiebant in Regno illo, & quod libertas Ecclesia- « stica in nullo obseruabatur. Verum est etiam, quod quædam littera secreta fuit « facta de communi consensu summi Pontificis & fratrum, quia volo quod scia- « tis, & dicam veritatem & non mentiar, quia in Collegio inter summum Pontifi- « cem, qui est Caput nostrum & inter Fratres nulla est dissensio, nulla diuersi- « tas, nulla diuisio, sed est inter Nos omnes concordia, omnis pax, omnis vni- « formitas; quia quidquid vult Dominus noster, nos volumus, & quidquid nos « volumus, sui gratia vult & ipse, ita est testimonium spiritus in conscientia, illa « littera sic facta non fuit subitò missa, sed fuit ad Consistorium pluries depor- « tata, fuit lecta, relecta, diligenter examinata, illa littera tota erat plena cha- « ritate: erant ibi pij Patris verba, & dulcibus verbis Matris monebatur Rex, « quod desisteret ab aliquibus & emendaret aliqua. Referunt aliqui quod conti- « nebatur in illa littera, quod D. Rex deberet recognoscere Regnum suum ab Ec- « clesia, propter Deum, cesset murmur, quia nunquam fuit scriptum in illa lit- « tera vel mandatum ex parte summi Pontificis & fratrum, quod deberet reco- « gnoscere se tenere Regnum suum ab aliquo; & credo illum, qui fuit missus, ta- « lem virum, qui non excessit fines mandati sibi commissi. Dicitur quòd vna « alia littera fuit missa D. Regi, nescio vnde venerit illa littera, sed scio quod « per fratres Collegij non fuit missa; & excuso Dominum nostrum, quia credo « firmiter quod illam litteram non misit, nec ab eo emanauit. Sed illa littera « quam misit summus Pontifex Dominus noster & fratres, fuit ex mera chari- « tate, & erat omni dulcedine & dulcore plena, sicut esse debet littera pij Pa- « tris & dulcis Matris, quia agnum Mater nimis tenerè diligit, dicat dulcia filio « & blanda verba; pater tamen districtius, quia magis sapienter diligit, & im- « miscet aliqua aspera, vnde dicit Salomon, *fili audi disciplinam Patris*, & To- « bias filio suo idem dicit, & scriptum est alibi, etiam flagellat Deus omnem « filium quem diligit, vnde si fuerunt in illa littera aliqua, quæ videbantur Regi «

NARRATIO.

» dura, scio tamen, quod nihil erat ibi, quod non esset ad correctionem suam » & ad bonum suum: & sine dubio ego reputo Regem bonum & Catholicum » Principem, quantum est de persona sua, sed timeo quod habeat aliquos Con- » siliarios, qui non sunt ei multum vtiles.

» Dicitur in lib. Regum, quod Absalon volebat vsurpare Regnum Dauid pa- » tris sui: erat ibi quidam Consiliarius Architophel, qui interpretatur fratris mei » ruïna, ille enim dedit malum consilium. Vnde dicitur ibi. *Dissipet Dominus con-* » *silium Architophel.* Vtinam etiam dissipet omnes malos Consiliarios, & videatur » in quo grauatur Rex Franciæ. Si Prælati Regni sui vocantur ad tractandum » super aliquibus, non vocantur alieni, non vocantur æmuli, non vocantur con- » trarij, sed vocantur familiares domestici, qui tantùm diligunt honorem Re- » gis & Regni sicut pupillam oculi sui. Vocantur etiam Romam, non vltra fines » mundi, non vltra vniuersum, non perpetuò moraturi, sed expedito negotio re- » uertentur.

» Item de Collationibus Præbendarum Regni sui, non videtur, quod graue- » tur, quia duo sunt ibi. Ius Patronatus & præsentatio, collatio & vsus, ad Laï- » cum nullo iure potest pertinere Collatio Beneficij. Sed dicas, Rex aliquid ha- » bet amplius, nescio; sed dico, quod nullo modo potest pertinere nisi ministe- » rialiter. Sed dicas, præscriptionem habet pro se: quæro, si potest dare, quare » ergo impetrauit super hoc priuilegium ab Ecclesia?

» Item Rex habet Confessorem suum tanquam bonus & Catholicus Princeps, » cui confitetur: quâ authoritate, quâ potestate absoluit eum, certè authoritate » summi Pontificis & deriuatur in omnes. Ab eo Episcopi, etiam Archiepiscopi » habent determinatam prouinciam & sunt assumpti in partem solicitudinis, vn- » de habent certam potestatem, summus Pontifex habet plenissimam. nullus est, » qui possit eam limitare. Ego dicam vnam magnam fatuitatem & præsumptio- « nem, sed ita sentio pro ista veritate, quod auderem eam defendere contra to- » tum mundum, & auderem exponere vitam meam, quod summus Pontifex, » qui est Vicarius B. Petri, habet plenitudinem potestatis: quia certum est, quod » Christus, qui fuit Dominus vniuersorum, dimisit potestatem suam Petro & » Successoribus eius. Vnde dixit, *Pasce oues meas*, non istas vel illas, *sed oues* » *meas*, & *dabo tibi Regni Cœlorum claues.* Vnde qui dicunt contrarium, hæretici » sunt & impugnant illum articulum *Catholicam Ecclesiam, Sanctorum Communio-* » *nem, remissionem peccatorum.* Quod probatur ex authoritatibus veteris Testamen- » ti & noui, & ex sacris Constitutionibus SS. Patrum. Sed istis omnibus omissis » assumo vnum, quod in toto vniuerso orbe est vnus summus, in vna domo est » vnus Paterfamilias, in vna naui est vnus Rector, aliàs esset inordinatio, & to- » tum esset inordinatum. In vno corpore est vnum caput, non duo capita, quia » totum esset monstruosum. Quod significatiuè probatur in Arca Noë, in qua » solus Rector fuit Noë & * * de mandato Domini. Vnde omnes qui remanserunt » extra arcam submersi sunt & perierunt: illi autem qui interfuerunt, saluati sunt. » Sic in Ecclesia, quæ Nauis Christi & Petri, dicitur esse vnicus Rector & vnum » Caput, ad cuius præceptum omnis tenetur obedire, & ille dicitur esse Dominus » omnium temporalium & spiritualium qui habet plenitudinem potestatis, vt po- » stea melius apparebit, & iam tactum est: & iste est summus Pontifex, qui est suc- » cessor Petri, & qui hoc credunt, bene sentiunt, qui autem contrarium, malè » credunt.

» Item non potest Rex queri, quod Extranei instituantur in Regno suo. Bene » verum est quod summus Pontifex Dominus noster posuit fratrem Ægidium de » Ordine Augustinorum, non insisto ad eius commendationem: sed tamen vos » scitis qualis Clericus est: ipse est Magister in Theologiâ, & fuit nutritus & edu- » catus in Regno illo. Episcopus etiam Atrebatensis qui est Professor legum & » Doctor in vtroque Iure Canonico & Ciuili & fuit etiam nutritus in illo Regno, » & diligit honorem Regni sicut seipsum, non occurrit modò memoriæ meæ » quod sunt plures de terra ista in Regno Franciæ: istud tamen non est nouum, » quia Ecclesia consueuit sibi reseruare prouisionem Ecclesiarum, vnde Dominus » noster summus Pontifex habet plenitudinem potestatis in spiritualibus, vnde » pro libertate Ecclesiæ & pro ipso ego & omnes fratres sacri Collegij auderemus

& vellemus exponere corpora nostra & vitam nostram. Item planum est, quod « nullus debet reuocare in dubium quin possit iudicare de omni temporali ratione « peccati. Scriptum est, fecit Deus duo luminaria magna, luminare maius vt « præesset diei, & luminare minus vt præesset nocti; sunt enim duæ Iurisdictio- « nes, spiritualis & temporalis: Iurisdictionem spiritualem principaliter habet « summus Pontifex, & illa fuit tradita à Christo Petro & summis Pontificibus suc- « cessoribus eius: Iurisdictionem temporalem habent Imperator & alij Regij, ta- « men de omni temporali habet cognoscere summus Pontifex & iudicare ratione « peccati. Vnde dico quod Iurisdictio temporalis potest considerari prout com- « petit alicui de iure. Vnde Iurisdictio temporalis competit summo Pontifici qui « est Vicarius Christi & Petri de iure. Vnde qui dicit contrarium, impingit in il- « lum articulum. *Iudicaturus est viuos & mortuos*, & in illum etiam prædictum *San-* « *ctorum Communionem*. Sed Iurisdictio temporalis quantum ad vsum & quantum « ad executionem actus non competit ei, vnde dictum est Petro *Conuerte gladium* « *in vaginam*. Vnde videtur modò quod D. Rex Francorum non habet materiam « conquerendi. Rogabimus Dominum, quod ita illum illuminet gratia Spiritus « sancti & eum dirigat & suos quod desistat ab inceptis & remaneat bonus filius « Ecclesiæ & summi Pontificis Domini nostri & fratrum Collegij qui diligunt « eum in charitate non ficta, in perfecta charitate, & si velit redire, scio, quod « Dominus noster paratus est eum cum duobus brachiis amplecti. Hoc concedere « dignetur, qui viuit *& regnat per infinita secula benedictus*. «

Finito sermone D. Portuensis incepit loqui D. Papa & assumpsit istud ver- SENTENTIA PAPÆ BONIFACII. bum Geneseos 2. *Quod Deus coniunxit, homo non separet*. Licet hæc verba dicta sint " de primis parentibus Eua & Adam, tamen conuenienter applicantur ad Eccle- " siam istam & Regnum & Reges Francorum, quos coniunxit semper, & quorum " coniunctio incepit à fide & baptismo primo Regis Franciæ, in quo Deus copu- " lauit eum vnitate fidei Ecclesiæ Rom. Et tunc dixit S. Remigius primo Regi " Franciæ quem baptizauit, & ipsi habent in vita sua, Teneas te Rex cum Eccle- " sia & quandiu tecum Ecclesiam tenueris, semper prosperaberis tu & Regnum " tuum, quando etiam recedes ab Ecclesia, rues tu & Regnum tuum. Et non di- " ximus hoc Regi cum fuimus legati in partibus illis & cum magna reuerentia & " gratiarum actione recepit. Quot bona peruenerint ex coniunctione ista illi Re- " gno, Nos scimus, & nihil de iis nos latet, & scimus quod aliquando temporibus « Magni Philippi, Rex Franciæ non habebat de situatis redditibus decem octo « mille libras, & hodie per fomenta, gratias, & dispensationes istius Ecclesiæ ha- « bet quadraginta mille libras & plus. Ergo quos Deus sic coniunxit, homo non « separet. Quis est homo iste? homo habet quadruplicem significationem in scri- « ptura. Aliquando accipitur pro Patre, aliquando pro Filio, aliquando pro Spi- « ritu sancto: aliquando pro Christo vel quocumque homine virtuoso: aliquan- « do pro Diabolo vel homine Diabolico: vt hic inimicus homo superseminauit « zizania; & in ista vltima significatione accepimus eum. Modò, quis est iste ho- « mo? iste est Architophel secundum similitudinem & secundum interpretatio- « nem. Architophel fuit Consiliarius Absalon contra patrem suum Dauid, & hic « vno modo interpretatur ruina fratris, vel frater meus ruens: alio modo id est « acetum & fel. Iste Architophel est quidem Diabolus vel Diabolicus homo, « quem Deus iam in parte puniuit cœcutiens corpore, cœcus mente, scilicet *Pe-* « *trus Flote* homo acetosus, homo fellicus, homo hæreticus censendus & condem- « nandus vt hæreticus: ruina fratris, quia nunquam postquam ipse fuit Consilia- « rius, fecit Rex nec Regnum nisi ruere de malo in peius inter Regem & Regnum « & Ecclesiam istam. Sed infatua quæso Domine consilium Architophel, videli- « cet istius Petri & satellitum suorum & præualeat ei consilium ** pro Dauid, « pro Christo & eius Ecclesiæ. Satellites istius Architophel sunt Comes Atreba- « tensis, nobilis homo est, & aliquando fuit amicus noster, sed non est modò, « qualis homo est, totus mundus scit, & Comes S. Pauli. Et volumus quod hic « Architophel, iste Petrus puniatur temporaliter & spiritualiter, sed rogamus « Deum, quod reseruet nobis eum puniendum sicut iustum est. Iste Petrus lit- « teram nostram, quam de consensu & consilio fratrum nostrorum non repenti- « na sed repetita deliberatione totius Collegij & ex Conuentione & Conuento ha- «

» bito cum Nuncijs Regijs non miseramus ei, ex eo quod dixerant nobis prius scri-
» batur, sed hoc Regi falsauit, seu falsa de ea confinxit: quia nescimus bene an
» litteram falsauerit; nam litteræ prædictæ fuerunt celatæ Baronibus & Præla-
» tis, imposuit Nobis quod Nos mandaueramus Regi quod recognosceret Re-
» gnum à Nobis. Quadraginta anni sunt, quod Nos sumus experti in Iure, &
» scimus quod duæ sunt potestates ordinatæ à Deo, quis ergo debet credere vel
» potest, quod tanta fatuitas, tanta insipientia sit vel fuerit in capite nostro? Di-
» cimus, quod in nullo volumus vsurpare Iurisdictionem Regis, & sic frater noster
» Portuensis dixit. Non potest negare Rex, seu quicumque alter fidelis, quin sit
» nobis subiectus ratione peccati.
» Quantum ad Collationem Beneficiorum, dicimus quod Nos zelantes veri-
» tatem & salutem animæ Regis frequenter Nuncijs suis diximus, volumus quod
» Rex faciat licitè quod facit illicitè. Volumus super hoc sibi facere omnem gra-
» tiam quam poterimus, quia certum est, & omnia Iura clamant, quod Collatio
» Beneficiorum non potest cadere in Laïcum, ita quod ius habeat seu authoritatem
» spiritualem & potestatem conferendi, nolumus quod decipiantur animæ, nec illi
» qui tenent vel recipiunt, quia constat quod retinere vel recipere non possunt,
» nisi consensu nostro tacito vel expresso. Nos concessimus Regi quod possit po-
» nere vnum Canonicum in qualibet Ecclesia Regni sui. Et quia Ecclesia Pari-
» siensis est honoranda & nobilis Ecclesia, volebamus ei concedere sicut frequen-
Nota. ter diximus, collationem Præbendarum in illa Ecclesia, ita tamen *quod non po-*
» *neret ibi nisi Magistros in Theologia, vel Doctores Iuris Canonici vel Ciuilis, vel*
» *personas alias quæ essent magnæ scientiæ & litteraturæ, non nepotes illius vel illius,*
» *ad preces illius vel illius.* Dicit quod Nos conferimus Beneficia istis vel illis,
» Nos possumus, sed Magistros in Theologia in Ecclesia Parisiensi proprio motu
» mittimus aliquibus vsque in Franciam, & Episcopus Mutifardus quid fecit?
» posuit ibi duos pueros nepotes suos, non audiuimus, nec vidimus quod Rex vel
» aliquis Prælatorum beneficiauerit, sicut decet, vnum Magistrum in Theologia,
» sed nepotes vel alios qui non multum valent. Certa ista hæc dicimus, intelligi-
» mus & scimus. Si autem adhuc dicent, quod in aliquibus excessissemus vel ex-
» cederemus, adhuc dicimus plus, quod nos sumus parati facere nos pares fra-
» tribus nostris Cardinalibus & Prælatis & vos facere paret nobis, & stare in ter-
» ra & omnia emendare secundum verum arbitrium & iudicium. Adhuc dicimus
» plus. Mittat Rex Barones, qui non sint satellites malitiæ, sed homines boni,
» puta Ducem Burgundiæ vel Comitem Britanniæ vel similes, & ipsi dicant, quod
» excessimus vel excedamus aut grauemus in aliquo, parati sumus reuocare, &
» extenta veritate in articulo collationis Beneficiorum faciemus quidquid pote-
» rimus de gratia. Frequenter diximus Nuncijs Regis, non velit Rex litem con-
» testari nobiscum, quia nos plures lites contestati sumus, & responderemus ei
» iuxta stultitiam suam, & dicimus hîc duas authoritates quæ videntur contrariæ
» sed concordant. Prima dicit, non respondeas stulto secundum stultitiam suam,
» ne efficiaris sibi similis. Alia dicit. Respondeas stulto iuxta iustitiam suam, ne sibi
» videatur sapiens. Prima est, quod nunquam volumus respondere iuxta stulti-
» tiam suam, quia in quantum in nobis est, volumus esse in pace & in amore cum
» Rege, quia semper dileximus Regnum & illos de Regno, & sciunt multi qui
» hîc sunt, quod Ego semper quandiu fui in Cardinalatu, fui Gallicus, ita quod
» frequenter fuit mihi improperatum à fratribus meis Romanis, à quodam qui
» est mortuus & etiam ab alio qui est iuxta me, quod eram pro Gallicis & contra
» Romanos. Dicebant enim quia semper alij Cardinales Campani fuerant cum
» Romanis. Etiam postquam fuimus in statu isto multum dileximus Regem &
» fecimus ei multas gratias quas nolumus modò explicare per singula, quia me-
» lius sederet in ore alterius quàm in nostro. Audemus dicere quod vix teneret Rex
» pedem in stallo, nisi nos essemus: cum enim insurgerent contra eum Anglici &
» Alemani; & quasi omnes Maiores subditi, & vicini eius, ipse habuit triumphum
» de omnibus & per quem? per Nos, & quomodo? per depressionem aduersario-
» rum suorum, & profecto ipsum tam dileximus, cum quod Pater Carnalis non
posset

posset plus diligere nec facere pro filio suo carnali, multum etiam dileximus S. «
Regem Ludouicum & Philippum cuius anima requiescat in pace. Si verò per «
omnia ista Rex non resipiscat, nolit nos ponere ad ripam quod non sustinere- «
mus, sed pro tempore futuro responderemus ei iuxta stultitiam suam. Nos sci- «
mus secreta Regni. Nihil latet Nos: omnia palpauimus: & nos scimus quo- «
modo diligunt Gallicos Alamanni & illi de Lingadoch & Burgundi, qui pos- «
sunt dicere illis, quod B. Bernardus dixit de Romanis, Amantes neminem, «
amat vos nemo. Vnde parcatur in hoc nobis fratres nostri, quod si Rex non re- «
cipiscat & nolit desistere ab inceptis, nec permittat venire Prælatos, in hoc non «
crederemus eis quomodo puniremus. «

Prædecessores nostri deposuerunt tres Reges Franciæ, & ipsi hoc habent in Chro- «
nicis suis, & Nos in nostris, & de vno habetur in Decretis: & licet Nos non va- «
leremus pedes nostrorum prædecessorum, tamen cum Rex commisit omnia quæ «
illi commiserunt & maiora, *Nos deponeremus Regem ita sicut vnum Garcionem*, li- «
cet cum dolore & tristitia magna, & essemus dolentes & tristes sicut nos neces- «
sariò oporteret. Quantum ad vocationem Prælatorum, respondemus vobis qui «
pro ipsis venistis, quod non relaxabimus nec suspendemus vocationem, imò il- «
lam confirmamus, roboramus, & iterum innouamus: & si qui sunt, qui non «
venerunt, habebit locum illud Cantic. *Tempus præsentationis aduenit*, si non «
possunt venire equites, veniant pedes. Vocauimus eos pro bono statu Eccle- «
siarum & Regis & Regni, possemus vocasse totum orbem, sed amodo sumus «
debiles & annosi: non vocauimus alienos, sed domesticos & fideles Regis & «
Regni sicut dicit D. Portuensis, quia audiuimus Regnum illud esse desolatum «
inter omnia Regna mundi. Et quia à planta pedis vsque ad verticem non est «
in eo sanitas, dicatur eis qui veniunt, & significamus vobis, quod si qui sint, qui «
non veniant, nos deponemus & priuabimus eos iuxta illud Euangelij, *Malos* «
malè perdet & vineam suam locabit alijs agricolis: imò plus dicimus, quod ex nunc «
si non veniant legitimo impedimento remoto, sciant se depositos & priuatos. «
Venietis cras coram Nobis & fratribus nostris in consistorio, & si vultis aliqua «
alia dicere, libenter audiemus, accipietis litteras vestras, & Nos quantum in «
Nobis est, *ita vos expedimus & ita vobis respondemus.* «

Ex hisce verbis intelligimus Ducem Burgundiæ fuisse conciliandæ paci ad-dictissimum, nonnullos verò è Regno Franciæ Prælatos non obstante Regis interdicto Romam profectos ad Concilium, Papam quoque nihilo emollitum voluisse cæteros similiter ad se accedere: quamobrem his auditis res in deterius abierunt, & animi magis & magis vtrinque exacerbati sunt. Nec enim deerant viri boni permulti, qui Philippum nostrum arguerent ingrati animi: alij qui censuris Ecclesiasticis obnoxium affirmarent, propterea quod Prælatis interdixisset adire summum Pontificem. Inter cæteros verò Matthæus Cardinalis S. Mariæ in porticu ad Ducem Burgundiæ sic super hisce rebus scripsit.

Magnifico viro Consanguineo & Amico Carissimo R. Dei Gratia Duci «
Burgundiæ Matthæus miseratione diuina S. Mariæ in porticu Diaconus Car- «
dinalis cum sincera dilectione salutem. Audiuimus diligenter quæ religiosus vir «
Fr. Hugo Ordinis Militiæ Templi lator præsentium sub litteris vestris de cre- «
dentia nobis dixit, qui cum responso Apostolico & præsentibus nostris litteris «
ad vos reuertitur festinanter. Sanè si ad memoriam reuocentur & congregen- «
tur in vnum beneuolentiæ & sinceræ dilectionis affectus, obsequiorum cumulus, «
quibus sanctissimus Pater & Dominus noster D. Bonifacius diuina prouidentia «
Papa VIII. cum minor status haberet, serenissimum Principem D. Philippum «
Francorum Regem illustrem extitit prosecutus, & claræ memoriæ Patrem eius, «
necnon multiplicia priuilegia, indulgentiæ, concessiones & gratiæ quæ ipsi Re- «
gi & successoribus eius ac alijs contemplatione ipsius immensitas Apostolicæ «
largitatis indulsit, venirent prudentibus in stuporem & inueniretur in eis quan- «
tum idem Rex & Domus eius S. Rom. Ecclesiæ Matri suæ & præfato Domino «
nostro summo Pontifici tenerentur: non redderent mala pro bonis, aut odium «
in dilectione notarent. Et si clausarum Apostolicarum litterarum series, quas «
ipsi Regi prouidus vir *M. Iacobus de Normanis* D. Papæ Notarius Archidiaco- «
nus Narbonensis Apostolicæ sedis Nuncius præsentauit, diligentius attenda- «

„ tur, inuenientur litteræ ipsæ dulcedine plenæ, paternâ charitate respersæ, ip-
„ sorum Regis & Regni vtilitatem publicam continentes, honestatem Regiam
„ & salutem. Sed heu odium peperit veritas, & non potuit æquo animo tolerari
„ quod Dei Vicarius ammonebat. Ideoque ex supra & infra scriptis non immeri-
„ tò confunduntur prudentium viscera & corda tremuerunt, caligauit visus, te-
„ puit intellectus, aufugit auditus, hortatus est Dominus noster Regem, vt erra-
„ ta corrigeret, Iustitiam obseruaret & Ecclesiasticam libertatem, non grauaret
„ subditos, sed salubriter regeret Regnum suum. *Sed quid est inde secutum? combustæ*
„ *sunt Apostolicæ litteræ in ipsius Regis & Magnatum præsentia, quod à nullo Hæretico,*
„ *pagano aut tyranno legimus esse factum.* Solet in Christianis Regibus Christianæ
„ religionis deuotio relucere. Qualia virtutum exempla de processibus Regalibus
„ in contingentes populos diffunduntur, sapientiâ præditi viri diligenter atten-
„ dant. O quomodo obscuratum est aurum & color optimus immutatus! Quare
„ saltem S. Ludouici, à quo Rex ipse traxit originem, luminosa offuscantur
„ exempla! Quare cuiuscunque dignitatis, status, nationis, & conditionis per-
„ sonæ exponuntur periculis personarum, si per mare vel per terram regnum ip-
„ sum exire præsumant, provt hæc & alia in constitutione per ipsum Regem nu-
„ per edita continentur? Vt quid specialiter Prælati & personæ Ecclesiasticæ
„ dicti Regni pro vtilitate dictorum Regis & Regni ad Sedem Apostolicam euo-
„ cati Regnum ipsum non permittuntur exire, ac ad prædictam venire Sedem,
„ provt ex Apostolico mandato tenentur? Nonne certum est ipsum Regem ex-
„ communicationis sententiam incurrisse in certis anni solennitatibus promulga-
„ tam publicè contra eos, qui impediunt ad Sedem venientes eandem; quam
„ qualiter non obseruat, sed sustinet animo indurato, Claues Ecclesiæ contem-
„ nendo, vestra Nobilitas, quæ est sibi proximior, potest scire. Cæterum vnum
„ non duximus præsentibus omittendum, quod vtinam Deo placeret, vt esset à
„ cunctorum Mortalium memoria penitus abolitum, quomodo idem Rex, vos &
„ alij Duces, Comites & Barones, & Communitates dicti Regni, qui nuper ad
„ Sedem Apostolicam speciales Nuncios cum vestris, litteris directis Collegio
„ DD. Cardinalium destinastis, præfato D. Nostro summo Pontifici scribere
„ contempsistis, nec in aliqua litterarum ipsarum nominabatur Dominus noster
„ solito stylo, sed vbi mentio fiebat de ipso, describebatur per quandam circum-
„ locutionem verborum nouiter inuentorum. Quod non licuit, nec decuit, nec
„ etiam expediuit. Reuoluite inclyte, nobilis & cogitate corde deuoto, nun-
„ quid ad alium quàm ad verum & Catholicum Rom. Pontificem pertinet Sancto-
„ rum Canonizatio, matrimoniorum dispensatio in gradibus à Iure prohibitis,
„ indulgentiarum concessio in remissione peccaminum, Prælaturarum & aliorum
„ Beneficiorum Collatio vel Institutio, compulsio ad faciendum Decimas solui
„ Principibus aut alijs personis secularibus? Hæc omnia inimicus homo videtur
„ subuertere voluisse, cum per præfatum Dominum nostrum summum Pontifi-
„ cem ad honorem Dei, dilatationem fidei Catholicæ ac deuotionem fidelium
„ accendendam, præfatus S. Ludouicus fuerit Catalogo Sanctorum adscriptus,
„ & per ipsum Dominum multa de alijs supradictis in fauorem Regium & suorum
„ facta noscantur. Adhæc quia longum esset omnia & singula enarrare, ac ex ijs
„ quæ scribimus, ac alijs quæ vos non latent, multa poterit Nobilitas vestra col-
„ ligere, stylum restrinximus in scribendo. Ad illa tamen propter quæ cum præ-
„ fato Domino nostro promouenda, religiosum virum Fr. Hugonem de Catha-
„ lano Ordinis Militiæ Templi ad Rom. Curiam destinastis, cum litteris vestris
„ de credentia nobis missis, vt inter præfatos Dominum nostrum & Regem pos-
„ sit concordia facilius promoueri, amicabiliter & fideliter respondemus, quod
„ prædictorum consideratio aufert nobis & cuiuis prudenti frontem, ausum, &
„ animum petendi ab ipso Domino nostro sic pulsato, iniuriato & inhonorato
„ publicè verbis & factis per ipsum D. Regem, Consiliarios, Officiales & astan-
„ tes eidem & persuadendi eidem, quæ suppliciter petiuistis, quod faceret, vt
„ concordia sequeretur. Petijstis namque vt Dominus ex nunc D. Regem redu-
„ ceret in eundem statum, & ad illas gratias & priuilegia in quibus erat, quando
„ dictus Archidiaconus peruenit ad ipsum, & specialiter quod suspensionem om-
„ nino tolleret priuilegiorum & gratiarum per eundem Dominum concessorum

Regi prædicto & successoribus suis ac alijs contemplatione ipsius, quæ idem Dominus sibi exhiberi mandauit, vt discuteret clariùs in quibus esset suspensio temperanda totaliter vel in parte. Reuocationem insuper vocationis Prælatorum & aliarum personarum dicti Regni Franciæ factam per ipsum Dominum vt in Kal. Nouembris proximò futuris comparerent personaliter coram ipso, per litteras vestras data fiducia, quod ijs factis per D. nostrum procurabitis versa vice per ipsum Regem fieri postea quod dolebit. Domine Dux, scriptum nihil est quod non seruat ordinem seruatque naturam, vnde tanta est virtus ordinis quod est etiam in charitate seruandus. Ille ordo quem petitis est ordo præposterus, nec necessariò aut congruè commutandus. Nunquid Christi Vicarius D. noster summus Pontifex exprobratus à Rege, iniuriatus & inhonoratus, vt præmittitur, debet Regi quæ petiuistis, concedere vel offerre in statu in quo est, nec disponenti se ad gratiam, neque pœnitenti de commissis, nec offensas reuocanti, nec satisfactionem aut oblationem satisfaciendi aliquam offerenti. Si Dominus talia faceret, Rege non disposito nec impendente satisfactionem, nec etiam offerente, posset haberi in opprobrium & derisum & redderentur contemptibiles Iustitiæ eius viæ. Præterea Dominus ipsi Regi vt non excommunicato non scriberet, cum excommunicatus existat. Concederetne gratias homini sic ligato publicè? Hoc facere non clementiæ sed insaniæ potius esset adscribi. Deus Omnipotens peccata hominibus non indulget nisi prius humilientur, conterantur & pœniteant de peccatis. Faciet igitur Dominus Rex ex parte sua quod debet, & hoc persuadeatis eidem. Nec ipsi nec vos dubitetis, quin Dominus noster aquas misericordiarum suarum & gratiarum largissimè in ipsum D. Regem effundat, foret quidem laudabile & commendatione dignum, quod D. Rex profiteretur se in veritate in multis de præmissis circumuentum fuisse ac seductum prauo consilio & errorem factis cognosceret, corrigeret & efficaciter emendaret & se emendaturum offerret, & ex tunc Domini nostri clementiam & gratiam humiliter imploraret. Hæc est via recta quæ in præsenti conquærit gratiam & gloriam in futuro. Ad quam ipsum Regem per vos & alios de quibus expedire videritis, instantius inducatis. Datum Anagniæ 8 Id. Septemb. Pontificatus Sanctissimi Patris & D. nostri Bonifacij Papæ VIII. prædicti an. 8.

Cum autem Rex intellexisset nonnullos Prælatos, Abbates, Priores, necnon Doctores in Theologia & Iure Canonico & Ciuili non obstante Interdicto suo Romam profectos fuisse, edixit vt in eorum bona manus injiceretur Regia, quandiu in Curia Pontificis eos esse contingeret. Tale autem est eius Edictum.

Philippus D. G. Francorum Rex Bailliuo Aurelianensi vel eius locum tenenti salutem. Cum Nos Regni nostri his diebus vtilitate pensata deliberatio neque super hoc præstita sub certis semel & iterum formis districti duxerimus prohibendum, ne quis de Incolis Regni nostri certis rationibus & causis in ipsa prohibitione contentis, ab eodem Regno absque nostra speciali licentia exire præsumeret quo quo modo, nonnulli nihilominus Prælati, Abbates, Priores, *Magistri in Theologia, Doctoresque Iuris Canonici & Ciuilis & aliæ quædam Ecclesiasticæ* & seculares personæ, prout ad nostrum nuper venit auditum, inhibitione eiusmodi nostra spreta, ab eodem Regno egredi, quod molestum gerimus, præsumpserunt. Nolentes igitur ob ipsarum absentiam personarum bona earum temporalia dissipari, & potius ea cupientes prouidè conseruari, mandamus tibi, quatenus bona omnia temporalia personarum quarumlibet Bailliuæ tuæ quæ prohibitionem nostram transgresserunt prædictam, ad manum nostram causâ custodiæ ponere non obmittas, eaque diligenter custodiri facias, donec de certis eorum custodibus duxerimus prouidendum. De nominibus verò ipsorum & quantitate bonorum immobilium singulorum te diligenter informes, informationem quam inde feceris, nobis quàm citiùs relaturus, vel subsigillo tuo inclusam missurus. Actum Parisius Dominica post festum B. Lucæ Euangelistæ anno D. 1302.

Porro è Francia profecti fuerant 35. Episcopi, 4. Archiepiscopi, sex Abbates, & die festo omnium Sanctorum Romæ fuerunt non obstante Regis Interdicto.

Idem Rex auditis ijs quæ Romæ gesta fuerant, proposita in Consistorio &

deliberata, Prælatos & Barones conuocat, vt quanto citius Parisiis adsint consilium suum super agendis communicaturi.

» PHILIPPVS D. G. &c. Dilecto & fideli nostro Episcopo Aurelianensi Sal. & » Dilectionem. Noua nobis de Romana Curia nouiter aduenerunt, quæ Nos, » vos & alios Prælatos, Ecclesias & personas Ecclesiasticas, Barones, Nobiles, & » alios incolas Regni nostri vestrum & aliorum Prælatorum, Baronum & alio- » rum prædictorum & totius Regni eiusdem honorem & statum non mediocriter, » nec in paruo tangere dignoscuntur. Super quibus vobiscum alijsque Præ- » latis & Baronibus supradictis, deliberare volentes, vestroque quemadmodum » & nostro statui & honori in hac parte, vt expedit, prouidere in præmissis, man- » damus vobis, quatenus ad Nos versus Parisius cum qua minori poteritis comiti- » ua, vt vestris parcatur expensis, omnibus alijs postpositis & remissis, visis præ- » sentibus accedatis. Datum apud nouum Mercatum in crastino S. Andreæ » Apostoli an. 1302.

Interim conabatur Bonifacius Philippo Regi hostes vndequaque comparare, item Monachos Cistercienses & alios omnium Ordinum viros aduersarios ei obijcere, Prælatosque & Abbates Romam accersere, vt si quid decerneretur in Concilio quod conuocarat, aduersus Regem, eos in Regno ipso Franciæ haberet sibi fauentes. Sed machinis istis alias opponebat machinas Philippus: ita turbatio in dies maior ingruebat. Denique Pontifex famosam illam Bullam, quæ incipit *vnam sanctam*, emisit sub finem huius anni, quâ contendit in Ecclesia duos esse gladios, *spiritualem* vnum, alterum *temporalem* seu materialem: vtrumque in potestate esse Ecclesiæ, istum pro Ecclesia; illum ab Ecclesia exercendum & à Sacerdotibus: & qui temporalis est, in manu quidem esse Regum, sed ad nutum Sacerdotis, temporalia subesse spiritualibus. Terrenam potestatem à spirituali institui es iudicari: spiritualem à solo Deo. Item & de necessitate salutis esse credere, omnem creaturam humanam subesse Papæ. Legitur hæc Bulla inter Decretales Extr. de Maioritate & obedient. Estque huiusmodi.

» *Bonifacius... Vnam sanctum Ecclesiam Catholicam & ipsam Apostolicam* vrgente » fide credere cogimur & tenere. Nosque hanc firmiter credimus & simpliciter » confitemur, extra quam nec salus est, nec remissio peccatorum, sponso in Can- » ticis proclamante, *Vna est Columba mea, perfecta mea, vna est Matri suæ, Electa* » *Genitrici suæ:* quæ vnum corpus mysticum repræsentat, cuius caput Christus, » Christi verò Deus. In qua vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma. Vna nem- » pe fuit diluuij tempore Arca Noë vnam Ecclesiam præfigurans, quæ in vno cu- » bito consummata, vnum Noë videlicet, gubernatorem habuit & rectorem, » extra quam omnia subsistentia super terram legimus fuisse delata. Hanc autem » veneramur & vnicam; dicente Domino in Propheta, *Erue à framea Deus animam* » *meam & de manu canis vnicam meam.* Pro anima enim, id. pro seipso capite simul » orauit & corpore; quod corpus vnicam scilicet Ecclesiam nominauit, propter » sponsi fidei Sacramentorum & charitatis Ecclesiæ vnitatem. Hæc est tunica » illa Domini inconsutilis quæ scissa non fuit, sed sorte prouenit. Igitur Ecclesiæ » vnius & vnicæ vnum corpus, vnum caput, non duo capita, quasi monstrum, » Christus videlicet & Christi Vicarius Petrus Petrique successor. Dicente Domi- » no ipsi Petro, *Pasce oues meas*; meas, inquit, & generaliter, non singulariter » has vel illas; per quod commisisse sibi intelligitur vniuersas. Siue ergo Græci, » siue alij se dicant Petro eiusque successoribus non esse commissos, fateantur ne- » cesse se de ouibus Christi non esse, dicente Domino in Ioan. vnum Ouile & » vnicum esse Pastorem. In hac eiusque potestate duos esse gladios, spiritualem » videlicet & temporalem, Euangelicis dictis instruimur. Nam dicentibus Apo- » stolis *Ecce gladij duo hic*, in Ecclesia scilicet cum Apostoli loquerentur, non res- » pondit Dominus nimis esse, sed *satis*. Certè qui in potestate Petri temporalem » gladium esse negat, malè verbum attendit Domini proferentis *Conuerte gladium* » *tuum in vaginam.* Vterque ergo est in potestate Ecclesiæ, spiritualis scilicet gla- » dius & materialis. Sed is quidem pro Ecclesia, ille verò ab Ecclesia exercen- » dus. Ille Sacerdotis, is manu Regum & militum, sed ad nutum & patientiam » Sacerdotis. Oportet autem gladium esse sub gladio & temporalem authorita-

tem spirituali subijci potestati: nam cum dicat Apostolus, *Non est potestas nisi à Deo*, quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt; non autem ordinata essent, nisi gladius esset sub gladio & tanquam inferior reduceretur per alium in suprema. Nam secundum B. Dionysium lex Diuinitatis est, infima per media in suprema reduci. Non ergo secundum ordinem vniuersi omnia æquè ac immediatè, sed infima per media, & inferiora per superiora ad ordinem reducuntur. Spiritualem autem & dignitate & nobilitate terrenam quamlibet præcellere potestatem, oportet tantò clarius nos fateri, quantò spiritualia temporalia antecellunt. Quod etiam ex decimarum datione & benedictione & sanctificatione ex ipsius potestatis acceptione, ex ipsarum rerum gubernatione claris oculis intuemur. Nam veritate testante, spiritualis potestas terrenam instituere habet & iudicare si bona non fuerit. Sic de Ecclesia & Ecclesiastica potestate verificatur vaticinium Hieremiæ. *Ecce constitui te hodie super Gentes & Regna*, & cætera quæ sequuntur. Ergo si deuiat terrena potestas, iudicabitur à potestate spirituali. sed si deuiat spiritualis, minor à suo superiori; si verò suprema, à solo Deo non ab homine poterit iudicari. Testante Apostolo, *spiritualis homo iudicat omnia, ipse autem à nemine iudicatur.* Est autem hæc autoritas, etsi data sit homini & exerceatur per hominem, non humana sed potius diuina, ore diuino Petro data, sibique suisque successoribus in ipso quem confessus fuit Petra firmata, dicente Domino ipsi Petro *Quodcunque ligaueris, &c.* Quicunque igitur huic potestati à Deo sic ordinatæ resistit, Dei ordinationi resistit, nisi duo, sicut Manichæus, fingat esse principia: quod falsum & hæreticum iudicamus, quia testante Moyse non in Principijs, sed in Principio cœlum Deus creauit & terram. Porro sub esse Rom. Pontifici omnem humanam creaturam declaramus, dicimus, definimus & pronunciamus omnino esse de necessitate salutis. Datum Laterani Pontif. nostri an. 8. 14. Kal. Decemb.

Contra hanc Bullam emissum est scriptum ab Academicis nostris suppresso nomine ad tuitionem iurium libertatumque Regis & Regni, quod extat Manuscriptum in Codice San-Victorino notato hisce characteribus B. F. 31. editum primo in lucem an. 1614. deinde à Puteanis an. 1655. in Historia Bonifaciana. Sicque incipit *Rex pacificus Salomon*.

Eodem anno, mense Iunio electus est in Rectorem Vniuersitatis M. Petrus de Laignus: quo Rectore in Generali Congregatione apud Mathurinenses habitâ Stationarij seu Librarij Bibliopolæ iuramenta quædam ab Vniuersitate condita publicè præstiterunt, vt habetur in libro antiquo Rectorum fol 87. recto his verbis.

Anno Domini 1302. die Veneris ante Decollationem B. Ioannis Baptistæ tempore M. Petri de Laignus Rectoris Vniuersitatis, iurauerunt Stationarij in Generali Congregatione apud S. Mathurinum articulos qui sequuntur præsentibus M. Richardo de Martigniaco, Fratre Arnoldo de Tholosa Ordinis Eremitarum S. Augustini tunc temporis Regentibus in Theologia, & M. Hugone de Besuncio, Mag. Allemant & M. Io. de Thelu Doctoribus Decretorum, & quam pluribus aliis Doctoribus & Magistris tunc temporis Parisius Regentibus in qualibet Facultate.

Sequuntur Iuramenta.

VOs Iurabitis quod fideliter & legitimè habebitis libros vænales recipiendo, custodiendo, exponendo & vendendo eosdem. Item iurabitis quod libros vænales non supprimetis aut celabitis, sed ipsos semper loco & tempore opportuno ad vendendum exponetis quando petentur.

Item Iurabitis quod si à venditoribus super venditione libri vel librorum vocati fueritis, vel requisiti æstimabitis & dicetis bona fide mediante salario quantum credetis librum vel libros ad vendendum oblatum vel oblatos iusto & legitimo pretio posse vendi, vt pro nobis emere velitis si facultas se offerret. Item iurabitis quod pretium libri vænalis & nomen illius cuius est liber, si velit venditor, in aliqua parte libri patente intuenti ponetis.

Anno 1303. cum neque Bonifacius Philippo, nec Philippus Bonifacio de 1303.
iure suo quidquam cedere vellet, conclusa est tandem Tragœdiæ catastrophe

his gradibus. 1. voluit Bonifacius intimari Regi duodecim articulos quos Ioanni Cardinali tradiderat, super quibus responsum postulauit. Primus erat vt Rex reuocaret Interdictum seu prohibitionem Prælatis & Magistris in Theologia » significatam ne Romam irent, prout fuerant à Bonifacio vocati. 2. Ad denun- » ciandum eidem, quod in quibuscunque Beneficijs Ecclesiasticis conferendis va- » cantibus in Curia vel extra Curiam Ro. Pontifex summam & potiorem obtinet » potestatem: & quod per collationem cuiusuis Laïci in ipsis vel eorum aliquo » non potest alicui ius acquiri sine authoritate vel consensu Sedis Apostolicæ ta- » citis vel expressis.

» Ad hoc ita Rex respondit. Quod collatione Beneficiorum vsus est & vtitur » sicut ad eum pertinet de iure & bona consuetudine; sicut S. Ludouicus & » alij prædecessores sui vsi fuerunt, à tempore cuius memoria non existit, nec » circa hoc fecit, nec facere intendit aliquam nouitatem, nec credit quod Papa » sibi facere velit, qui longum vsum suum & prædecessorum suorum in collatione huiusmodi nouit plenissimè ab experto. Reliquos articulos prætereo qui leguntur apud Odericum Rainaldum 14. vol. Annal. Eccles. ad an. 1303. num. 34.

2. Idem Bonifacius eidem Ioanni Cardinali mandauit vt omnes Prælatos & Magistros in Theologia, Iure Canonico & Ciuili quod ad Concilium Rom. euocarat, quique nondum paruerant, iuberet intra tres menses se sistere Romæ, secus cum ijs actum iri seuerè iuxta Canones. Quam Bullam dedit Laterani » Idibus Aprilis. Volumus, inquit, & per Apostolica tibi scripta mandamus quate- » nus per te vel alium seu alios, in diuersis dicti Regni Prouincijs, siue partibus ex » parte nostra proponi facias publicæ citationis edictum, vt omnes à nobis, vt » præmittitur, euocati, qui non comparuerunt in termino suprascripto, nec post » terminum etiam quamuis diutius expectati infra 3. mensium spatium, quod eis » pro peremptorio termino per te vel alium, vel alios præcipimus assignari, per » se vel procuratores idoneos ad hæc ab eis specialiter constitutos cum sufficien- » ti mandato compareant coram nobis recepturi pro meritis, aut suam si pote- » runt, innocentiam ostensuri, nostrisque parituri beneplacitis & mandatis.

3. Vt vidit Pontifex non sibi factum satis à Philippo, nec ad articulos propositos responsum vt volebat, dum Albertum Imperatorem ad suas partes adducere conatur, promisso ei Regno Gallicano, Regem ipsum Censuris Ecclesiasticis illigari iubet & publicè excommunicari, propterea quod Prælatos ad se accedere non sineret, sperans se Regi excommunicato in Regno etiam proprio plurimos hostes conciliaturum. Bulla est eiusmodi, quam ad Ioannem Monachum Cardinalem qui tunc in Francia Legati Apostolici vices obibat, transmisit per Nicolaum Benefractum Cardinalis ipsius seruum.

Bonifacius Episcopus S. S. D. Dilecto filio Ioanni tit. SS. Marcellini & Petri » Presbyt. Cardin. Sal. & Apostol Bened. Per processus nostros diuersis præte- » ritis diebus solennibus secundum morem laudabilem S. R. Ecclesiæ publicè fa- » ctos & præsente copiosâ fidelium multitudine solenniter publicatos, inter alia » anathematis & Excommunicationis sententias continentes, qui in Archiuis » eiusdem Ecclesiæ conseruantur, non reuocamus in dubium, sicut non potest » nec debet aliquatenus reuocari, quin magnificus Princeps Philippus Franco- » rum Rex dictis anathematis & excommunicationis sententiis sit ligatus, quan- » tumuis regali præfulgeat dignitate, non obstantibus quibuscunque priuilegijs » & indulgentijs, & sub quauis forma vel tenore concessis, quod interdici, sus- » pendi, vel excommunicari non possit, quæ omnia duximus reuocanda, ad hoc » quod contra huiusmodi nostras sententias & processus per ea nequeat se tueri, » quominus includatur in eis, ex eo quod ad Sedem Apostolicam venientes & re- » deuntes ab ea fecit, mandauit, ordinauit & statuit multipliciter impediri, & » specialiter nonnullos Ecclesiarum Prælatos & personas Ecclesiasticas Regni sui » ad nostram præsentiam venire prohibuit sub grauibus pœnis & bannis, quos » pro reformatione dicti Regni, vtilitate populi, augmento Catholicæ fidei, con- » seruatione Ecclesiasticæ libertatis, correctione dictorum excessuum, subsidio » terræ sanctæ & ex alijs rationabilibus causis moti feceramus ad nostram præsen- » tiam euocari, sicut penè totus orbis ad eandem Sedem & Beatorum Petri & Pau- » li Apostolorum limina confluens affirmauit, & nonnulli Archiepiscopi & Epis-

copi Regni præfati hæc & ijs ſimilia per ſuas nobis litteras intimarunt & per Procuratores ſuos ad eorum excuſationem proponi fecerunt, quaſi ex hoc legitimam cauſam haberent, non comparendi in præfixo eis termino coram nobis, quamuis nonnulli Archiepiſcopi & Epiſcopi & aliæ perſonæ Eccleſiaſticæ propter hoc comparere non obmiſerint coram nobis quaſi obedientiæ filij & zelo *deuotionis accenſi ad Nos & dictam Eccleſiam matrem ſuam:* quas quidem excuſationes per Procuratores ipſos propoſitas tanquam friuolas non admiſimus, ſed repulimus publicè ac repellimus vt debemus. Vnde ipſum Regem ſic ligatum à communione fidelium & Sacramentorum perceptione nunciamus excluſum, & per te vel alium ſeu alios præcipimus nunciari. Nam cui Rom. Pontifex Vicarius Ieſu Chriſti, Petrique ſucceſſor non communicat, nullus communicare debet, aut ei Sacramenta Eccleſiaſtica miniſtrare. Eos verò cuiuſque fuerint præeminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis aut ſtatus, etiam ſi in Archiepiſcopali vel Epiſcopali dignitate præfulgeant, qui eiuſmodi Sacramenta vel ipſorum aliqua dicto Regi ligato taliter miniſtrare præſumpſerint, aut coram eo Miſſam celebrare publicè vel priuatè, excommunicationis ſententia innodamus, ipſiſque interdicimus Lectionis, prædicationis, adminiſtrationis Sacramentorum, audiendi Confeſſiones Officium, prædicentes apertè nos grauius contra eos ſpiritualiter & temporaliter proceſſuros, prout expedire viderimus: præſertim cum Rex ipſe oblatum per te, impendendum ſibi abſolutionis beneficium iuxta formam Eccleſiæ authoritate noſtra recipere contempſerit: ex quo videtur, quod dolentes referimus, in ſua malitià induratus. Quare ſibi eadem authoritate præcipias & iniungas, vt quidquid fecit, mandauit, ordinauit, & ſtatuit ad impedimentum adeuntium ad Dominicam Sedem vel redeuntium ab eadem, reuocare procuret & efficaciter corrigat & emendet. Præſentium autem litterarum noſtrarum tenorem deducas ad præfati Regis notitiam, & in locis de quibus expedire videris, ſeu Prouincijs facias ſolemniter publicari, ne quis per ignorantiam de contentis in ipſis litteris ſe valeat excuſare, quod ad eius notitiam non peruenerit, quod tam ſolemniter fuerit publicatum. Cæterum Fr. Nicolao Ordinis Prædicatorum olim Confeſſori Regis eiuſdem ex parte noſtra diſtrictè præcipias, vt infra 3. menſium ſpatium huiuſmodi præceptum noſtrum immediatè ſequentium, quod ſibi pro peremptorio termino ſtudeas aſſignare, perſonaliter noſtro ſe conſpectui repræſentet, recepturus pro meritis, aut ſuam ſi poterit innocentiam oſtenſurus, ac pariturus noſtris beneplacitis ac mandatis: alioquin contra eum ſpiritualiter & temporaliter prout expedire viderimus, procedemus. Datum Laterani Idib. April. Pontificis noſtri ann. 9.

Intellexit Rex ſententiam eiuſmodi latam fuiſſe contra ſe Romæ, quæ ne in Franciam ad Legatum Ioannem transferretur, iuſſit omnes vias, portus, aditusque cuſtodiri diligenter, & quoſcunque peregrè accedentes interrogari, vnde & quo, litteraſque, ſi quas rei teſtes deferrent, ad ſe mitti. Vnus inuentus eſt M. Nicolaus natione Normanus, Cardinalis Ioannis ſeruus, Benefractus dictus, iſque Trecis carceri mancipatus eſt: qua de re ſic Ioannes à S. Victore *Rex Francorum agnità prætactà ſentent à contra ipſum latà à Papa, peiora pertimeſcens præcepit per totum ſuum Regnum paſſus & vias publicas obſeruari & omnes litteras inuentas à tranſeuntibus deferri Pariſius. Timebat enim ne litteræ contra ſe & Regnum ſuum de excommunicatione vel Interdicto iam latæ à Papa Bonifacio ad Legatum Ioannem ad exequendum dicti Papæ mandatum in Franciam deferrentur. Et ob hoc omnes ſollicitè ſcrutabatur tranſeuntes. Tunc itaque captus fuit apud Trecas M. Nicolaus natione Normanus cum litteris Papæ de dicta ſententia exequenda à M. Ioanne Monacho Legato de ſpeciali Papæ mandato. Quibus litteris ablatis à Regis Seruientibus ipſe Nicolaus eſt carceri mancipatus.*

Hæc dum à Papa agerentur, Philippus Comitia trium Ordinum Pariſijs habuit 13. Iunij eiuſdem anni: quibus interfuerunt quamplurimi Magnates, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Vniuerſitatis Pariſienſis Doctores in Theologia & Iure Canonico ſelecti, ſeu vt vocant Deputati. Atque ſe inter alios iſti, Ludouicus Ebroicenſis Guido S. Pauli, Ioannes Drocenſis Comites, maximè verò Guillelmus de Pleſſio Miles & iam ante M. Guillel. de Nogareto Miles & Legum

Professor Bonifacij Accusatores præstiterunt, eumque infinitis criminibus onerarunt, negantes verum esse Papam, sed fraude & dolo malo Sedem Pontificiam occupasse asseuerantes; ac proinde locum esse appellandi ab eo ad Concilium Generale. Horumce Comitiorum mentio fit apud Continuatorem Nangij ad hunc an. his verbis.

» Audiens Rex Philippus à pluribus fide dignis sublimibusque personis Papam
» Bonifacium detestandis infectum criminibus diuersisque hæresibus irretitum,
» quamuis adhuc de facili Regis obturarent aures, demum tamen in publico Par-
» lamento Parisius, Prælatis, Baronibus, Capitulis, Conuentibus, Collegiis,
» Communitatibus, & Vniuersitatibus villarum Regni sui, nec non Magistris in
» Theologia & Professoribus Iuris vtriusque, aliisque sapientibus & grauibus per-
» sonis diuersarum partium & Regnorum præsentibus, importunis Denunciato-
» rum clamoribus & frequentibus pulsatis instantiis præcipuè Ludouici Ebroicen-
» sis, Guidonis S. Pauli, ac Ioannis Drocensis Comitum, qui præstitis ad sancta
» Dei Euangelia ab eis tacta corporaliter iuramentis asserebant prædicta se cre-
» dere esse vera, & ea legitimè posse probari, Regemque tanquam Principem
» Christianæ fidei defensorem instantissimè requirebant, vt pro deliberatione su-
» per præmissis habendâ Generale conuocare Concilium procuraret. Cum vr-
» gente conscientiâ vlterius dissimulare non posset, ad Concilium Generale per
» Sedem Apostolicam promouendum, quod in isto casu summo præest Pontifici,
» deliberatione super hoc, multa tamen maturitate præhabita, Prælatis, Baro-
» nibus & aliis supradictis, (Abbate Cistercij duntaxat excepto) sibi adhærenti-
» bus appellauit, appellationesque suas die Natiuitatis B. Ioannis Baptistæ in
» horto Regalis Palatij Parisius coram omni Clero & populo palam & publicè le-
» gi fecit: ad postmodum Papæ Bonifacio, per Guillelmum de Nogareto Mili-
» tem Legumque Professorem Regiis patentibus litteris interinari petens, ab eo-
» dem conuocationem Concilij protectioni supponens.

Ioannes de S. Victore duo præterea commemorat quæ commemorare omisit Nangiacæ historiæ Continuator; nimirum Ioannem Legatum paulo ante quam haberentur Comitia, ad Papam redijsse, & Bertoldum de S. Dionysio Sermonem ad Proceres & populum habuisse diei congruentem. *Ante festum,* inquit, *S. Ioannis Baptistæ recessit de Francia Legatus prædictus Ioannes Monachus in nocte accipiens iter de vrbe Parisius. Reuertenti Romam citius quam credidisset prius* (Papa) *vel ei iniunctum fuisset, quod putabatur fecisse ne Papæ indignationem vel Regis odium incurreret, quorum nouerat contentionem fore periculosam & allaturam damna quam-*
» *plurima formidabat.* Sed in via stetit aliquo tempore, donec de statu & voluntate
» Papæ erga se certo rumore audiret. Sed Prælatis & Principibus Franciæ Pari-
» sius congregatis in die Natiuitatis S. Ioannis Baptistæ in horto domus Regiæ
» vulgique multitudine copiosa M. Bertoldus de S. Dionysio Sermonem fecit in
» Gallico ipsi diei competentem sub hoc themate. *Erit magnus coram Domino,*
» Luc. 1. de magnitudine adaptato. Post sermonem recitati sunt coram omnibus
» quidam casus nefarij contra Papam Bonifacium & enormes vt pote de hæresi,
» de reuelatione confessionis & homicidio manifesto & de simonia. Item per signa
» plura ostensum est ipsum habere odio Nationem Francorum. Et ob hoc idem
» Rex Barones & Prælati vulgo ei vnanimiter consentientes in appellationem seu
» prouocationem contra ipsum qui se Papam esse dicebat, ad Cardinales vel ad
» futurum summum Pontificem proruperunt.

Extat autem huiusce Accusationis & Appellationis solennis publicum Instrumentum in historia huiusce grauissimæ litis: quod hisce nostris Annalibus inseri necesse est, propterea quod deliberationis in his Comitijs factæ Parisiensis Vniuersitas magna pars fuit; primùm quidem per Deputatos, deinde per litteras publicas, quibus ea quæ in Comitijs acta fuerant, & præsertim Appellationem ad Concilium Generale à Bonifacio, legitimam esse pronunciauit, non dubitans Concilium esse supra Papam. Tale igitur est illud instrumentum.

Comitia Gallicana de appellatione ad Ge-

» In nomine Domini Amen. Anno ejusdem Domini 1303. Indict. 1. 13. die Men-
» sis Iunij Pontificatus D. Bonifacij Papæ VIII. an. 9. tenore præsentis Instrumen-
» ti nouerint vniuersi, quod præsentibus Serenissimo Principe D. Philippo D. G.
» Rege Franciæ, Illustribus & Reuerendis in Christo Patribus Archiepiscopis &
Episcopis

NERALE CONCILIVM.

Episcopis ac Religiosis viris, Abbatibus & Prioribus, ac etiam Nobilibus viris, Comitibus, Baronibus & quamplurimis alijs personis tam Ecclesiasticis quam secularibus infra scriptis, in præsentia nostrorum Notariorum publicorum subscriptorum ad hoc specialiter vocatorum & requisitorum, prout in subscriptionibus infra scriptis continetur. Magnifici ac Nobiles viri DD. Ludouicus Regis Franciæ filius Ebroicensis, Guido S. Pauli & Ioannes Drocensis Comites, ac Guillelmus de Plessiano Dominus Vicenobij miles, moti vt dicebant, feruore fidei, sinceræ deuotionis affectu & zelo charitatis inducti, sacrosanctæ Rom. ac vniuersali Ecclesiæ matri suæ quam sub dicti D. Bonifacij præsidentia periculosè deprimi, ac deformationem enormem & iacturam pati dicebant, compatientes ab intimis, ac Christianæ fidei, in qua salus animarum consistit, & quæ suis temporibus, proh dolor! miserabiliter contabescit, & deperit, vt dicebant, periculo condolentes ad ipsius Ecclesiæ & totius Christianitatis salubre regimen & bonum statum ac reparationem & exaltationem Catholicæ fidei, votis, vt dicebant, feruentibus intendentes, maximè cum eidem Ecclesiæ, fidei fundamento & animarum saluti summè expediat, vt Dominici gregis ouili non nisi verus & legitimus ac verè & legitimè Pastor præsit, & quod ab eadem Ecclesia sponsa Christi, quæ non habet maculam neque rugam, omnis error, scandalum, iniquitas, & iniustitia repellatur, ac toti mundo, quem ex peruersis actibus, detestandis operibus, & perniciosis exemplis dicti D. Bonifacij in guerris & tenebris manere dicebant, salus, pax & tranquillitas diuina fauente misericordia præstentur contra dictum D. Bonifacium hæreticæ prauitatis & alia diuersa horribilia & detestabilia crimina, quibus eum irretitum esse dicebant, & super eis publicè & notoriè diffamatum præsentibus dicto D. Rege, Archiepiscopis, Episcopis & aliis Prælatis ac personis Ecclesiasticis, qui pro suis & Ecclesiarum suarum agendis conuenerant, ac Baronibus, Comitibus, & aliis nobilibus, quorum nomina sunt inferius conscripta, dixerunt & asseruerunt, ac dictus Guillelmus proposuit & obiecit, iurantes ad S. Dei Euangelia facta corporaliter se præmissa omnia & singula credere esse vera & posse probari. Adijciens idem Guill. de Plessiano hujusmodi iuramento, quod præmissa credebat se posse probare, & quod hujusmodi negotium contra dictum D. Bonifacium in Generali Concilio, vel alibi, vel quando & coram quibus de iure fuerit faciendum, ad finem debitum persequeretur. Requirentes instanter dictum D. Regem tanquam fidei pugilem & Ecclesiæ defensorem, vt pro declaratione veritatis huius ad laudem Diuini nominis, augmentum & exaltationem Catholicæ fidei & honorem ac bonum statum Ecclesiæ vniuersalis & totius populi Christiani, conuocationi & congregationi dicti Concilij Generalis, prout ad eum pertinet, opem daret & operam efficacem, cum in talibus & similibus omnibus ex feruore fidei & zelo iustitiæ directrix semper extiterit veritatis Regia Domus sua, quodque Archiepiscopos, Episcopos, & Prælatos alios supradictos instanter requireret & instaret efficaciter apud eos; ipsique Comites & milites requisierunt etiam instanter & pluries Prælatos eosdem tanquam Ecclesiæ filios & columnas, vt modis legitimis iuxta SS. Patrum instituta, & Canonicas Sanctiones, conuocationi & congregationi dicti Concilij opem darent & operam efficaciter vt tenentur. Ijdem verò Prælati, obiectionibus supradictis auditis & pleniùs intellectis, huiusmodi negotium non solum arduum, imò arduissimum & maturi indigere deliberatione consilij reputantes, de loco recesserunt eodem.

Die autem Veneris proximè sequenti, scilicet 14. die ejusdem mensis Iunij præsenti præfato D. Rege, nec non DD. Archiepiscopis præsentibus ac in præsentia nostrorum Notariorum publicorum ad hoc specialiter vocatorum & requisitorum, prædictus Guillielmus de Plessiano miles dixit, proposuit, obiecit, asseruit & legit, prout in quadam scedula quam tenebat inmanibus, continetur plenius, cujus tenor talis est.

Ego Guillelmus de Plesseiano miles Dico, propono, & assero Bonifacium nunc Sedi Apostolicæ præsidentem, hæreticum fore perfectum, in hæresibus, factis enormibus & peruersis, dogmatibus inferius declaratis, quæ vera fore & me probare posse credo, vel quæ sufficient ex ipsis ad probandum ipsum per-

fectum hæreticum, loco & tempore competenti, & coram quibus hoc fieri de iure poterit & debebit; & hoc iure super hæc sancta Dei Euangelia corporaliter per me tacta.

CRIMINA BONIFACIO PAPÆ OBIECTA.

» 1. Quia non credit immortalitatem seu incorruptibilitatem animarum ratio- » nalium, sed credit quod anima rationalis simul cum corpore corrumpatur.

» 2. Item quod non credit fore vitam æternam, nec finaliter refrigerium consequi posse homines, sed totam sortem & partem consolationis & lætitiæ fore in hoc mundo. Et per hoc asserit, quod deliciare corpus suum quibuscunque deliciis non est peccatum. Et ex abundantia fermenti hujusmodi ore publicè dicere & prædicare non erubuit, se magis velle esse canem vel asinum, seu quodcunque animal brutum quàm Gallicum: quod non dixisset, si crederet Gallicum habere animam, quæ posset ęternam beatitudinem promereri, & hoc quamplurimos docuit, qui in mortis articulo recognouerunt.

3. Item quod publica super his fama laborat.

4. Item quod fideliter non credit quod verbis à Christo institutis, à fideli & rectè ordinato Presbytero dictis in forma Ecclesiæ super hostiam, sit ibi Corpus verum. Et hinc est quod nullam reuerentiam vel modicam ei facit, cum eleuatur à Sacerdote, nec ei assurgit, imò verò tergo assistit, & magis se honorari, & locum vbi sedet, ornari facit, quàm altare vbi hostia consecratur.

5. Item quod super hæc est publicè diffamatus.

6. Item fertur dicere fornicationem non esse peccatum, sicut nec fricationem manuum: & de hoc est publica vox & fama.

7. Item dixit sæpius, quod ad deprimendum Regem & Gallicos, si aliter non posset fieri, præcipitaret se & totum mundum & totam Ecclesiam. Et cum sibi per aliquos adstantes dicebatur, quod Deus aduerteret, imò, dicebat, non aduertat Deus: & cum sibi replicabatur per bonos homines qui audiebant prædicta, quòd non diceret, quia magnum scandalum pateretur Ecclesia Dei & omnes Christicolæ, respondebat, non curo quæcunque veniant scandala, dummodo Gallici & eorum superbia destruantur, quia necesse est vt veniant scandala.

8. Item quendam librum compositum per M. Arnaldum de Villa-noua Medicum, continentem siue sapientem hæresim, per Episcopum Parisiensem, & per Magistros Theologiæ Facultatis Parisiensis reprobatum, damnatum & combustum, & per ipsum Bonifacium publicè in pleno Consistorio Cardinalium scilicet reprobatum, condemnatum & combustum postmodum rescriptum idem vitium continuans, reuocauit & etiam approbauit.

9 Item vt suam damnatissimam memoriam perpetuam constituat, fecit imagines suas argenteas erigi in Ecclesiis, per hoc homines ad idolatrandum inducens.

10. Item habet Dæmonem priuatum cujus consilio vtitur in omnibus & per omnia. Vnde dixit semel quod si omnes homines de mundo essent ab vna parte & ipse ab alia, non possent eum decipere, nec in iure nec in facto: quod non posset fieri, nisi arte Dæmonica vteretur. Et super hoc est publicè diffamatus.

11. Item sortilegus est, consulens Diuinatores & Diuinatrices. Et de hoc est publicè diffamatus.

12. Item publicè prædicauit Papam, Rom. non posse committere simoniam, quod est hæreticum dicere. Et hoc crimen est tam in veteri Testamento, quàm in nouo & in sacris Generalibus Conciliis reprobatum, vnde publicè per quendam Vsurarium nomine Simonem, de Prælaturis maioribus, Personatibus, Dignitatibus, & Beneficiis Ecclesiasticis, quibus specialiter ordo sacer & necessariò est annexus, de absolutionibus & dispensationibus nundinatur, sicut in foro rerum vænalium de rebus profanis consueuit nundinare. Et secundum hoc laborat publica fama contra ipsum.

13. Item contra speciale legatum Christi factum suis propriis filiis, dicentis, *pacem relinquo vobis*, veniens toto posse pacem impedit inter Christianos, & discordias & guerras nititur seminare, vnde semel cum diceretur coram eo, quod partes quædam volebant certo bono modo inter se amicabiliter concordare, ipse pacem prohibuit, inhibens alteri parti ne concordaret ad pacem:

& cum altera pars humiliter supplicaret, quod daret illi parti licentiam concordandi, dixit quod non faceret, etsi Filius Dei, vel Petrus Apostolus in terram descenderet, & hoc sibi præciperet, ipse diceret ei non credam tibi.

14. Item morem gerens perfectorum hæreticorum, qui apud se solos dicunt fore fidelem Ecclesiam, eos autem qui sunt veri cultores fidei orthodoxæ, quia ab eorum discedunt erroribus, asserunt Patarenos; quia Natio Gallicana, natio notoriè Christianissima, suos in fide errores non sequitur, omnes & singulos reputat & publicat, vt dicitur, Patarenos.

15. Item Sodomitico crimine laborat, tenens Concubinarios secum. Et de hoc est publicè & vulgatissimè diffamatus.

16. Item plurima homicidia Clericorum in præsentia sua fecit fieri, & mandauit gaudens de morte ipsorum: & si in principio non percutiebantur per Ministros suos mortaliter, totiens iubebat eos percuti, dicendo, *percute, percute Dali Dali*, quod exinde mortui sunt complures.

17. Item cum quendam nobilem condemnasset ad carcerem, inhibuit ne sibi petenti & pœnitenti, in mortis articulo, Sacramentum pœnitentiæ ministraretur, propter quod videtur credere Sacramentum Pœnitentiæ peccantibus non esse necessarium ad salutem.

18. Item compulit Sacerdotes aliquos, vt sibi reuelarent Confessiones hominum, & eas postea absque confitentium voluntate ad eorum confusionem & verecundiam, vt eos redimere faceret, publicauit: in tantum quod semel quendam Episcopum de Hispania, qui cuidam Cardinali quoddam occultum & enorme crimen confessus fuerat in foro pœnitentiæ, publicata confessione sua, quam sibi ab eodem inuitè & coactè dici fecit, publicè deposuit propter illud crimen, & postea accepta pecunia eum restituit. Propter quod in Sacramento pœnitentiæ hæresi carere non videtur.

19. Item in vigilijs iejunalibus & Quadragesima non iejunat, sed carnes indifferenter absque causa comedit, & patitur sine causa suos Domesticos & familiares comedere dicens, non esse peccatum in hoc, contra generalem Ecclesiæ statum faciendo, & eundem latenter subuertere satagendo.

20. Item statum & Ordinem Cardinalium deprimit & depressit, & Ordinem Monachorum nigrorum & alborum, fratrum Minorum & Prædicatorum: de quibus dixit multotiens, quod mundus perdebatur per ipsos, & quod falsi hypocritæ erant, & quod nunquam bonum eueniret alicui qui confiteretur ipsis, vel esset familiaris ipsorum, vel ipsos in domo sua teneret. Nec vnquam bonum verbum dixit de aliquo Prælato, vel Religioso vel Clerico, sed semper conuicia & opprobria mendaciosa, vt famæ eorum detrahat, & vt ipsos redimere faciat, gaudet in accusationibus eorundem. Et de hoc est publica vox & fama.

21. Item fidem nitens destruere, ab antiquo concepit odium contra Regem Franciæ in fidei detestationem, eo quod ibi est & fuit splendor fidei, & magnum Christianitatis sustentamentum & exemplar: & antequam sedem istam teneret, reperietur dixisse, quod si esset Papa, potius vellet totam Christianitatem subuertere, quin Nationem destrueret, quam appellat superbiam Gallicorum.

22. Item diffamatus est, quod cum Nuncij Regis Angliæ nomine eiusdem Regis peterent sibi dari decimam Regni Angliæ, quod ipse respondit eisdem, quod non daret eis decimam nisi ex pacto, quod de ipsa guerram facerent contra Regem Franciæ. Et vltra hoc magnas quantitates pecuniæ certis personis dedisse dicitur, vt impedirent, ne pax inter duos Reges fieret. Ipse etiam pro suis vicibus impediuit nuncijs, litteris & alijs quibus potuit modis, etiam datis nummis. Mandasse etiam dicitur Friderico qui tenet insulam Siciliæ, quod si vellet perdere Regē Carolum & fracta sibi pace & non seruata quam fecerat, & se tenere iurauerat, cum eodem vellet se mouere contra dictum Regem, & occidere omnes Gallicos; quod ipse ad hoc faciendum daret sibi opem, auxilium, consilium & iuuamen; & quod pro hoc faciendo daret sibi & concederet dicta Regna. Confirmauit etiam Regem Allemaniæ in futurum Imperatorem & publicè prædicauit, quod hoc faciebat, vt destrueret Nationem, quam vocat superbiam Gallicorum, qui dicebant se non subesse alicui temporaliter: dicens quod de hoc mentiebantur per gulam, declarando quod quicumque

etsi Angelus de cœlo descendens sit, dixerit, quod non subsint eidem & Regi Allemaniæ, quod Anathema sit. Et tamen antea sæpius dixerit publicè (licet Ego proponens non dicam ipsum dixisse verum) quod ille erat proditor Domini sui & quod ipsum proditionaliter interfecerat, & non erat dignus dici & nominari Rex, nec debitè electus, & inter eundem & Regem Franciæ accordata pro bono pacis in quibus ius vtriusque saluaretur, dissoluit, & subito Iuramentorum præstitorum à Procuratoribus eiusdem Regis Allemaniæ eisdem dicitur iniunxisse, ne seruarent, in hoc bona pacis immutando & zizaniam inter fratres seminando.

23. Item diffamatus publicè quod Terra sancta perdita est propter culpam suam & peruenit ad inimicos Dei & fidei, & quod ipse opera data hoc sustinuit & negauit subsidium dare Christicolis qui eam defendebant & subsidium à summis Pontificibus constitutum & assignatum amouit, & thesauros & pecuniam Ecclesiæ quæ mitti ad illos vsus debebat, conuertit, vt patrimonium Iesu Christi consumeret in persecutionem Christianorum fidelium & amicorum Ecclesiæ & inde suos ditaret parentes.

24. Item Simoniacus esse publicè dicitur, imò fons & fundamentum Simoniæ, nedum in Beneficijs conferendis, sed etiam in Ordinibus tribuendis & dispensationibus faciendis omnia Beneficia Ecclesiæ vænalia exposuit, in plurimos plus offerenti contulit, Ecclesiam & Prælatos Ecclesiæ, seruos constituit & tailliabiles fecit, non propter bonum fidei, nec ad deprimendum infideles, sed vt fideles deprimeret, & vt de bonis Ecclesiæ & patrimonio Crucifixi suos parentes ditaret, eosque Marchiones, Comites, Barones præsumpsit facere & fortalitia magna eisdem construere non expauit, eradicatis & expulsis multis Nobilibus Romanis & alijs.

25. Item publicè dicitur, quod plurima matrimonia legitimè copulata dissoluit contra præceptum Dominicum in damnum & scandalum plurimorum, & Nepotem suum coniugatum, ignarum penitus & indignum qui vitam ducebat & ducit notoriè dissolutam ad Cardinalatus apicem sublimauit viuente vxore, quam compulit votum emittere castitatis, & postea dicitur duos spurios ex ea genuisse. Et de hoc est publicè diffamatus.

26. Item diffamatus est publicè quod Antecessorem suum Cœlestinum, virum sanctæ memoriæ, sanctam vitam ducentem, sibi forte conscius quod renunciare non potuisset, & propter hoc legitimum ad sedem ipse Bonifacius non habuisset ingressum, inhumaniter tractauit & inclusit in carce, & ibi eundem celeriter & occultè morifecit, & de hoc est per totum mundum publica vox & fama. Plures & magnos litteratos regularem vitam ducentes qui de hoc, *An ille potuisset renunciare inter se disputauerant*, intrudi & mori fecit in carcere.

27. Item quod personas Religiosas regularem vitam ducentes sine causâ rationabili in scandalum plurimorum ad seculum reuocauit.

28. Item diffamatus est quia dixit quod in breui faceret omnes Gallicos Martyres vel Apostatas.

29. Item publicè diffamatus est, quia non quærit salutem animarum, sed perditionem earum.

Quibus sic propositis & perlectis idem Guillelmus protestatus fuit, dixit, jurauit, prouocauit, appellauit & supposuit legendo in scriptis per hæc verba, » *Protestor autem ego Guill. de Plessiano miles*, quod prædicta non propono nec dico » propter odium aliquod speciale ipsius Bonifacij, quia non habeo eum odio, sed » sua maleficia prædicta, nec injuriam, nec infamiam ipsius nec alterius, sed pro- » pter zelum fidei & propter deuotionem quam habeo ad sanctam Dei Ecclesiam » & ad S. Sedem Romanam dicens quod per ea quæ vidi & à fide dignis audiui de » factis eiusdem, & ex verisimilibus conjecturis & probabilibus præsumptionibus » collectis ex prædictis & aliis quamplurimis diuersis articulis suo loco & tempore » declarandis ad sancta Dei Euangelia tacta manu mea iuro me credere ipsum esse » perfectum hæreticum, & me etiam credere quod de prædictis & aliis talia pro- » bari poterunt contra eum quæ secundum statuta SS. Patrum sufficient ad eun- » dem hæreticum judicandum. Iuro etiam me pro viribus contra eundem persecu- » turum prædicta in Concilio Generali congregando in loco mihi tuto & securo

ad honorem Dei & exaltationem fidei Christianæ, iure, honore & statu S. Sedis Apostolicæ in omnibus semper saluis: propter quæ instanter & cum reuerentia requiro vos D. Regem, ad quem spectat S. Matris Ecclesiæ fideique Catholicæ defensio, & de hoc estis rationem in extremo examine reddituri, & vos DD. Prælatos, qui columnæ fidei estis, & qui de prædictis simul cum aliis Reuerendis Patribus S Ecclesiæ Prælatis Catholicis in Generali Concilio congregandis debetis esse Iudices, quatenus procuretis & detis operam efficacem vt Generale Concilium in loco congruo & securo & tempore opportuno congregetur; coram quo prædicta proponi, procedi & probari valeant, vt præmittitur contra eundem Bonifacium, vosque & D. Regem instanter requiro, vt eosdem Prælatos præsentes & absentes vbicunque terrarum ad quos spectat, requiratis & efficaciter inducatis, vt laborent viriliter & alios requirant fideliter, quòd prædictum Concilium ad prædicta, modo quo præmittitur, congregetur: & quia hoc pendente habeo ipsum Bonifacium suspectum probabiliter, ne propter prædicta commotus & concitatus contra me adhærentesque mihi Procuratores & adjutores, amicos & familiares meos, bonaque mea & ipsorum quoquo modo procedat, vel procedere hoc pendente attentet; idcirco in his scriptis coram vobis D. Rege & DD. Prælatis, ac coram vobis publicis tabellionibus hîc personaliter ad dictum sacrum conuocandum Generale Concilium & Apostolicum & Catholicum futurum & ad S. Sedem Apostolicam, & ad illum & illos ad quem & ad quos de iure melius possum & debeo, prouoco & appello, apostolos & litteras testimoniales semel, secundò & tertiò instanter per vos mihi dari & tradi petens, supponens me, adhærentes, fautores, familiares, amicos, Procuratores meos & omnes illos, qui in posterum mihi voluerint adhærere, bonaque mea & ipsorum sub protectione & custodia BB. Apostolorum Petri & Pauli, & dicti sacri congregandi Concilij & Apostolicam & Catholicam futuri & S. Sedis Rom. adhærens nihilominus ad cautelam & adhærere volens appellationi & appellationibus, processui & processibus super his factis per nobilem virum D. Guill. de Nogareto Militem, in quantum ritè & legitimè factæ & facti reperientur, non recedendo ab appellatione præsente. Quibus sic lectis & peractis præfatus D. Rex respondit, Prælatos prædictos requisiuit, prouocauit, appellauit, & requisitionem & prouocationem & appellationem fecit, provt infrascripta schedula ibidem eo & Prælatis aliisque infrascriptis, præsentibus & audientibus lecta plenius continetur, cuius tenor talis est.

Nos PHILIPPVS D. G. Franciæ Rex auditis, intellectis, propositis & obiectis per vos G. de Plesseiano Militem & antea per dilectum & fidelem Militem nostrum G. de Nogareto contra Bonifacium nunc Ro. Ecclesiæ regimini Præsidentem, licet pudenda Patris cuiuslibet proprio libenter pallio tegeremus, ob feruorem tamen Catholicæ fidei ac deuotionem eximiam, quam ad sacrosanctam Ro. & vniuersalem Ecclesiam Matrem nostram & omnium fidelium, sponsam Christi Progenitorum nostrorum inhærendo vestigijs gerimus, qui pro exaltatione Ecclesiasticæ libertatis & fidei proprium sanguinem fundere minimè dubitauerũt, fidei negotio & Ecclesiæ statui cõsuli cupientes, pro vitando dispendio scandali generalis, præmissa nequeuntes vlterius, vrgente conscientiâ sub conniuentia vel dissimulatione transire, cum super his & frequentibus & assiduis clamoribus per fide dignos & magnæ authoritatis viros sæpe & sæpius inculcatis, eius opinio vehementer & notabiliter sit grauata, cum super excidio fidei nostræ, & quorumlibet aliorum & præcipuè Regum & Principum Orbis terræ, qui ad eius exaltationem & augmentum collatam nobis à Domino suscepisse cognoscimus potestatem debet negligentia reprobari, vestris in hac parte requisitionibus pro Diuini reuerentia nominis, saluis in omnibus sacrosanctæ Ro. Ecclesiæ honore & reuerentia debitis assentimus, ac conuocationi & congregationi dicti Concilij, vt super præmissis veritas elucescat & omnis error abscedat, vniuersalis Ecclesiæ & totius Christianitatis statui ac fidei & terræ sanctæ negotio consulatur, ac scandalis & periculis ingruentibus occurratur, parati sumus, quodque libenter offerimus, quantum ad Nos attinet, opem dare & operam efficacem; vosque Archiepiscopos, Episcopos & Prælatos alios hîc præsentes tanquam Ecclesiæ filios & columnas fidei ad exaltationem, augmen-

» tum & conſeruationem ipſius fidei à Domino in partem ſollicitudinis euocatos » inſtanter requirimus & obſecramus per viſcera miſericordiæ Ieſu Chriſti, qua- » tenus huiuſmodi conuocationi & congregationi Concilij, in quo perſonaliter » intendimus intereſſe, totis, vt condecet, ſtudijs intendatis, ac vijs & modis con- » gruis efficaciter laboretis. Ne autem dictus Bonifacius, qui animoſè & iniurio- » sè contra Nos pluries fuit procedere comminatus, impedire ſatagens, ne ſua, » ſi qua ſint, in lucem veniant opera tenebrarum, huiuſmodi conuocationi & » congregationi Concilij directè vel indirectè impedimenta præſtando, vel ali- » ter quouis modo ſtatus veſter in eo integer exiſtat, contra Nos, ſtatum noſtrum, » Eccleſias, Prælatos, Barones & alios fideles, vaſallos & ſubditos noſtros, ter- » ras noſtras vel ipſorum, Regnum noſtrum & ipſius Regni ſtatum in aliquo, ſpi- » rituali gladio abutendo, de facto procedat, excommunicando, interdicendo, » ſuſpendendo, vel alio quoquo modo pro Nobis & nobis adhærentibus & ad- » hærere volentibus, ad prædictum Generale Concilium, quod inſtanter conuo- » cari petimus, & ad verum legitimum futurum ſummum Pontificem, vel alios » ad quem vel ad quos fuerit appellandum, prouocamus & appellamus in ſcriptis » non recedendo ab appellatione per dictum G. de Nogareto interpoſita, cui ex » tunc adhæſimus ac etiam adhæremus, Apoſtolos teſtimoniales à vobis Prælatis, » & Notarijs cum inſtantia poſtulantes, ac expreſsè proteſtantes de innouando » prouocationem & appellationem huiuſmodi, vbi quando & coram quibus no- » bis viſum fuerit expedire.

Infra ſcripti verò Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates & Priores præmiſſis ſic factis & habitis reſponderunt & proteſtati fuerunt, ac reſponſiones, prouoca- tiones, appellationes, ſuppoſitiones, ac proteſtationes fecerunt, prout in ſce- dula quadam ibidem publicè ac ſeriosè perlecta plenius continetur, cuius tenor ſequitur in hæc verba.

» Nos Nicoſienſis, Remenſis, Senonenſis, Narbonenſis, & Turonenſis Ar- » chiepiſcopi: Laudunenſis, Beluacenſis, Catalaunenſis, Antiſſiodorenſis, Mel- » denſis, Niuernenſis, Carnotenſis, Aurelianenſis, Ambianenſis, Morinenſis, » Siluanectenſis, Andegauenſis, Abrincenſis; Conſtantienſis, Ebroïcenſis, Le- » xouienſis, Sagienſis, Claromontenſis, Lemouicenſis, Anicienſis, Matiſconen- » ſis, Epiſcopi. Cluniacenſis, Promonſtratenſis, Maioris-Monaſterij, Ciſtercien- » ſis, S. Dionyſij in Francia, Compendienſis, S. Victoris, S. Genouefæ Pariſius, » S. Martini Laudunenſis, Figiacenſis, & Belliloci in Lemouicinio Abbates. Fra- » ter Hugo Viſitator Domorum Ordinis militiæ Templi, ac S. Ioannis Hieroſo- » lymitani in Francia, S. Martini de Campis Pariſienſis Priores; auditis, quæ » per vos DD. Comites, & Guillelmi prædicti heri & hodie dicta, propoſita & » obiecta fuerunt contra D. Bonifacium Papam VIII. huiuſmodi dictis, propo- » ſitis, affectionibus & iuramentis veſtris, requiſitionibus & alijs legitimis cauſis » inducti, & quadam quaſi neceſſitate compulſi, attendentes quod in præmiſſis » negotium fidei, quod eſt Chriſti, Nos qui ad ipſius defenſionem & exaltatio- » nem fidei & animarum regimen ſumus licet immeriti in partem ſollicitudinis » euocati, cupientes obuiare periculis quæ imminent, expreſſis, conuocationem » & congregationem dicti Concilij, præmiſſis & alijs cauſis, vtilem & omnino » neceſſariam reputantes, vt ipſius D. Bonifacij innocentia clareat, ſicut teſte » conſcientia exoptamus, aut de impoſitis ſibi per Concilium diſcutiatur, ſtatua- » tur & fiat quod decernunt Canonicæ ſanctiones, Vobis D. Rex, & vobis DD. » Comites & G. reſpondemus, quod ſaluis in omnibus ſacroſanctæ Ro. Eccleſiæ » honore & reuerentia debitis, veſtris in hac parte requiſitionibus ſuper ipſius » conuocatione Concilij aſſentimus, & parati ſumus conuocationi & congrega- » tioni dicti Concilij iuxta SS. Patrum inſtituta & Canonicas & legitimas San- » ctiones opem dare & operam efficaces, non intendentes quoquomodo partem » in hoc negotio facere, ſeu quibuſcunque partem facientibus adhærere. Verum » ne dictus D. Bonifacius motus ſeu prouocatus ex ijs, prout timemus ex veriſi- » milibus coniecturis & comminationibus multis de procedendo contra Nos ab » eo factis, contra Nos, Eccleſias, Parochias & ſubditos noſtros, quoquo modo » procedat aut procedi faciat, ſua aut alia authoritate quacunque excommuni- » cando, ſuſpendendo, interdicendo, deponendo, priuando, vel alio quouis mo-

do, quocunque colore quæsito in impedimentum vel perturbationem dicti Concilij & quin in eodem Concilio consedere, coniudicare & omnia alia facere, quæ ad officium Prælati pertinent, facere valeamus, nostrique adhærentium vobis & adhærere volentium status in omnibus salui debeant remanere, pro nobis, Ecclesijs, Parochijs & subditis nostris ac pro nobis adhærentibus seu adhærere volentibus in hac parte ad prædictum Concilium congregandum, & ad futurum verum & legitimum summum Pontificē & ad illum vel illos, ad quem vel quos de iure fuerit appellandum, prouocamus & appellamus in scripto & Apostolos cum instantia petimus; supponentes Nos, Ecclesias, Parochos, subditos & amicos nostros & adhærentes, Nostrorum & ipsorum statum, & iura nostraque & eorum bona, protectioni diuinæ Concilij prædicti, ac futuri veri & legitimi summi Pontificis; ac protestantes de innouando appellationem huiusmodi, vbi, quando, & coram quibus nobis visum fuerit expedire. ACTVM PARISIVS apud Luparam in camera dicti D. Regis, anno, indictione, mense, diebus Iouis & Veneris, ac Pontificatu prædictis, præsentibus nobilibus viris DD. Andegauensi, Bolon. Dampni. Martini & alijs Comitibus superius nominatis, Matthæo de Tria, Petro Domino Chambliaci, P. Domino de Wirmes, Hugone de Bouilla, Militibus; nec non Magistris Stephano Archidiacono Brugensi, Nicol. Archidiacono in Ecclesia Remensi, G. Thesaurario Andegauensi. Petro de Bella Pertica, Reginaldo dicto Barbou, & Ioanne de Montegneyo ac nonnullis *alijs tam Clericis, quàm laicis, ad hoc vocatis specialiter & rogatis testibus.* Et Ego Euenus Phyli de S. Nicasio Clericus Corisopitensis Diœcesis, Apostolicâ publicus authoritate Notarius præmissis omnibus & singulis duntaxat supradicta die Veneris actis, dictis & habitis interfui, & hîc me subscripsi & solitum signum meum apposui requisitus.

Vbi autem Rex tam vnanimem Procerum consensum super conuocatione Concilij Generalis agnouit, longè maiorem, magisque celebrem habere voluit, non modò omnium Regni sui Prouinciarum, sed vicinarum etiam Gentium, ad quas extant eius in eam rem litteræ: Imprimis verò Vniuersitatis & Ecclesiæ Parisiensis, quas sciebat magni fore nominis magnæque authoritatis apud omnes. Extat ipsius Vniuersitatis publicum instrumentum, quo se adhærere contestatur ijs omnibus quæ per Regem & Prælatos in Regia Lupara constituta fuerunt, habeturque in Carthophylacio Regio, & legitur in Historia huiusce dissidij excusâ Parisijs apud Sebastianum & Gabrielem Cramoisy an. 1655. Cuius Instrumenti transcriptum seu Exemplar sibi habere voluit Officialis Parisiensis, estque eiusmodi.

Vniuersis præsentes litteras inspecturis Officialis Curiæ Parisiensis salutem in Domino. Nouerint vniuersi Nos anno Dom. 1303. die Iouis in festo translationis B. Martini vidisse litteras inferius annotatas, sigillo verò venerabilium & discretorum virorum MM. ac secularium Vniuersitatis Paris. studentium, vt prima facie apparebat, sigillatas, tenorem qui sequitur, continentes.

Vniuersis præsentes litteras inspecturis Vniuersitatis Magistrorum & Scholarium Parisius studentium salutem in Domino. Ad notitiam singulorum volumus peruenire quod nuper nonnullis ex nobis *maiorem partem Facultatum nostrarum & totius Parisiensis studij facientibus* pro certis causis & negotijs accedentibus ad præsentiam excellentissimi Principis D. Philippi D. G. Franciæ Regis illustris, ipso D. Rege ac nonnullis Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prioribus, Comitibus, Baronibus & alijs magnæ authoritatis personis tam Ecclesiasticis quam secularibus apud Luparam Paris. existentibus recitatum fuit, nobis expositum & narratum ibidem, quod die Iouis & die Veneris præcedentibus, ipsis D. Rege, Archiepiscopis, Episcopis & alijs personis prædictis præsentibus per quosdam Comites & alios Nobiles Regni Franciæ contra D. Bonifacium Papam VIII. proposita & significata fuerunt diuersa enormia & horribilia ac detestabilia crimina, quorum quædam hæresim sapiunt manifestè, quibus eum irretitum esse dicebant & super ijs publicè ac notoriè diffamatum præstito ibidem ab eisdem proponentibus ad sancta Dei Euangelia tacta corporaliter iuramento, quod huiusmodi proposita & significata credebant esse vera & posse pro-

VNIVERSITAS PARIS. ADHÆRET CONVOCATIONI CONCILII GENERALIS.

„ bari in Generali Concilio, vel aliàs, vbi, quando & coram quibus de iure fuerit „ faciendum; & per proponentes eosdem à D. Rege tanquam fidei pugile & Ec- „ clesiæ defensore, ac Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prioribus, & per- „ sonis alijs Ecclesiasticis supradictis tanquam Ecclesiæ fideique columnis petitum „ fuerat, ac instanter & pluries requisitum, vt pro declaratione veritatis huius, vt „ omnis error abscedat, ac periculis & scandalis quæ vniuersali Ecclesiæ immi- „ nent, occurratur, conuocationi & congregationi dicti Concilij Generalis ad „ laudem Dei nominis, & exaltationem & augmentum Catholicæ fidei, ac salu- „ bre regimen & bonum statum vniuersalis Ecclesiæ & totius populi Christiani „ opem darent & operam efficaces. Quodque idem D. Rex, Archiepiscopi, Epis- „ copi, Abbates, Priores & aliæ personæ Ecclesiasticæ supradictæ auditis & in- „ tellectis pleniùs propositis & significatis & requisitionibus supradictis, consi- „ derantes quod in hoc casu negotium agitur fidei, quod est Dei, & quod ad „ defensionem, conseruationem & exaltationem ipsius fidei ipse D. Rex collatam „ sibi recepit à Domino potestatem, ijdemque Prælati sunt in partem sollicitudi- „ nis euocati, super præmissis per dies multos discussione ac deliberatione præha- „ bita diligenti, ex præmissis & alijs legitimis causis moti conuocationem & con- „ gregationem dicti Concilij Generalis vtilem & omnino necessariam reputantes, „ huiusmodi conuocationi & congregationi consenserant, ac responderant quod „ conuocationi & congregationi prædictis opem & operam darent efficaciter „ vt deberent: & ne dictus D. Bonifacius motus seu prouocatus ex ijs, prout ti- „ mebant ex verisimilibus coniecturis & comminationibus multis contra eos, Ec- „ clesias, Parochianos & subditos suos, quoquo modo procedat, aut procedi faciat, „ suâ vel aliâ authoritate quacunque excommunicando, suspendendo, interdi- „ cendo, deponendo, priuando, aut aliàs quouis modo in impedimentum & per- „ turbationem Concilij congregandi, & quin consedere, coniudicare & alia quæ „ ad Officium Prælati pertinent, facere in eodem Concilio possent, saluique eo- „ rum & sibi adhærentium status manere deberent, pro se, Ecclesijs, Parochianis „ & subditis suis & pro sibi adhærentibus seu adhærere volentibus in hac parte ad „ prædictum Concilium congregandum, & ad futurum verum & legitimum sum- „ mum Pontificem, & ad illum vel ad illos, ad quem vel ad quos de iure fuerit „ appellandum, prouocarunt & appellarunt inscriptis & Apostolos testimoniales „ cum instantia petierunt supponentes se, Ecclesias, Parochianos & subditos, „ ac sibi adhærentes, ipsorum status, iura & bona protectioni diuinæ prædicti „ Concilij ac futuri veri & legitimi summi Pontificis, ac protestantes de inno- „ uando appellationem huiusmodi vbi, quando & coram quibus eis visum fuerit „ expedire. Quare pro parte præfati D. Regis petebatur à nobis, vt conuoca- „ tioni & congregationi dicti Concilij Generalis assentire, ac quantum in nobis „ est, opem dare & operam curaremus. Nos autem præmissis considerationibus „ & causis inducti conuocationem & congregationem ipsius Concilij reputantes „ vtilem, necessariam & salubrem, ac expedientem fidei negotio & Ecclesiæ „ sanctæ Dei, eiusdem conuocationi & congregationi Concilij assentimus, ac „ opem & operam libenter dabimus iuxta posse, & prouocationi & appellationi „ præfati D. Regis adhæremus, quantum de iure possumus & debemus, secun- „ dum Deum & Iustitiam, & sanctæ permittunt Canonicæ sanctiones, supponen- „ tes Nos ac nobis adhærentes & adhærere volentes, statum nostrum & Vniuer- „ sitatem nostram protectioni diuinæ & prædicti Concilij Generalis, ac futuri „ veri & legitimi summi Pontificis. In quorum omnium testimonium sigillum no- „ stræ Vniuersitatis prædictæ præsentibus litteris duximus apponendum. Datum „ die Veneris ante festum Natiuitatis B. Ioannis Baptistæ anno Domini 1303. „ Transcriptum autem huiusmodi litterarum fieri fecimus sub sigillo Parisiensis „ Curiæ, cuiuslibet iure saluo. Datum anno & die prædictis.

Extat quoque & legitur in eadem Historia aliud Instrumentum Ecclesiæ Parisiensis ijsdem planè verbis conceptum, quo superius præter initium & finem. Initium quidem tale est. *Vniuersis præsentes litteras inspecturis Decanus & Capitulum Parisiense sal in Dom. Ad notitiam singulorum velimus peruen re*, &c. finis vero, post ea verba, *vbi, quando & coram quibus nobis visum fuerit expedire*, similis est superiori. *In quorum omnium testimonium sigillum nostrum præsentibus litteris duximus apponendum,*

apponendum. Tunc scilicet sigillis loco chirographorum seu signorum manualium vtebantur, præterquam in instrumentis publicis in publicam formam per Notarios redactis. Illa enim Notariorum signis muniebantur: vt patet ex collatione instrumentorum illius temporis.

Similiter Fratres Prædicatores vrbis Parisiensis eidem sententiæ subscripserunt: atque in eam rem extat quoque publicum instrumentum, manu seu signo Ioannis de Prunino Notarij Apostolici munitum; in quo leguntur nomina eorum omnium qui conuocationem Generalis Concilij vtilem & necessariam esse duxerunt, quique appellationi prædictæ adhæserunt, saluâ suis Ordinis obedientiâ reuerentiâque & honore Ecclesiæ Rom. ac fidei Catholicæ veritate. Sic autem illud instrumentum incipit. *In nomine Domini Amen. Anno eiusdem 1303. indictione 1. 26. die mensis Iunij, Pontificatus D. Bonifacij Papæ VIII. an. 9.* " tenore præsentis instrumenti publici nouerint vniuersi, quòd in præsentia mei " Notarij & testium subscriptorum ad hoc specialiter vocatorum & rogatorum " FF. Reginaldus de Albigniaco locum tenens Prioris vel Superioris Conuentus " FF. Prædicatorum Paris. Ioannes de Allodio quondam Cancellarius Parisiensis, Petrus de Condeto, Nicolaus Confessor D. Regis Wibertus eius socius, " Ioannes Parisiensis, Guill. Parisiensis, Stephanus de Cingiaco eius socius, Richardus de S. Dionysio, *Ioan. de Monte-Lectorici, Durandus de S. Porciano,* " *Bernardus de Cuciaco, &c.* & in fine. Actum Parisius in Capitulo Domus FF. " Prædicatorum anno, indictione, die, mense & Pontificatu supradictis. Præsentibus nobili & potenti viro D. Mathæo de Tria milite, M. Ioanne de Foresta " Canonico Bajocensi, Ioanne de Montigniaco, MM. Thoma de Foresta & " Drocone de Rimaricomensi Clericis testibus ad hoc vocatis specialiter & rogatis. Et ego Ioannes de Prunino authoritate sacrosanctæ Rom. Ecclesiæ Notarius publicus vna cum suprascriptis testibus, præmissis omnibus & singulis " præsens interfui, & ea vt supra leguntur, fideliter in publicam formam redegi, " meoque signo consueto signaui requisitus & rogatus. Similiter Prior Prouincialis eorundem Prædicatorum in Prouincia Franciæ Regis, Prælatorum, Baronum & Vniuersitatis Parisiensis appellationi ad futurum Generale Concilium subscripsit his verbis.

Vniuersis Prioribus, Supprioribus eorumque Vicariis ac cæteris Fratribus " Ordinis FF. Prædicatorum in Prouincia Franciæ constitutis ad quos præsentes " litteræ peruenerint, Fr. Raymundus Fratrum eiusdem Ordinis in dicta Prouincia " Prior Prouincialis indignus salutem & profectum in gratia salutari. Serenissimus Princeps & amantissimus D. Philippus D. G. Francorum Rex illustris, " Prælati de Regno Franciæ eiusdemque Regni Barones, reuerentia S. Matris " Ecclesiæ & fidei Catholicæ veritate seruatis, prius deliberatione maturâ digestis consiliis & variis tractatibus iteratis ex certis causis & propter graues " articulos, qui vobis per alios poterunt plenius explicari, petunt conuocationem sacri Concilij Generalis & ad hoc quantum ad eos attinet, laborare intendunt: & ne fortassis interim grauamen aliquod per summum Pontificem " inferatur eisdem, ad ipsum sacrum Concilium seu futurum summum Pontificem legitimum successorem, seu Collegium Cardinalium ad illum vel ad illos, " ad quem vel ad quos de iure spectare poterit, pro se sibique adhærentibus appellarunt, *Vniuersitate Parisiensi*, & Collegiis tam Religiosis quàm secularibus " dictæ petitioni consentientibus & adhærentibus appellationi prædictæ. Ego " insuper Fr. Bernardus Prior Fratrum nostrorum Parisiensium eiusdemque loci " Conuentus hoc ipsum fecimus, ne inter tot & tantos singularitas in nobis appareat, vel ne videamur oculis quasi reciprocis in sensu proprio gloriari. Quod " vtique vestræ discretioni significare curaui, vt & vos aperto considerationis " oculo sic agatis, ne indignationem D. nostri Regis incurrere, nec ab aliquo alio " possitis meritò reprehendi. Valete & orate pro me. Datum Parisius feria 3. " post Festum Magdalenæ.

Rex itaque in sententia sua de appellando ad futurum Generale Concilium confirmatus authoritate & consensu tot virorum Illustrium Vrbis Parisiensis, dat ad vniuersas Regni sui Vrbes & Ecclesias præsertim Tolosanæ Diœceseos lit-

teras, petitque vt in eandem secum & cum illis descendant sententiam. Suntque eiusmodi.

» PHILIPPVS D. G. Francorum Rex Discretis viris Dilectis nobis in Christo Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum Decanis & Capitulis, Prioribus Prædicatorum, Guardianis Minorum Fratrum aliorumque Religiosorum Conuentibus, Nobilibus, Consulibus, Ciuibus, aliisque personis Ecclesiasticis & secularibus Tolosanæ Ciuitatis & Diœcesis salutem & dilectionem in Domino. Nuper nobis multisque Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prioribus, Comitibus, Baronibus, aliisque pluribus personis tam Ecclesiasticis quàm secularibus præsentibus Parisius contra Bonifacium nunc Sedi Apostolicæ præsidentem plura enormia & horribilia crimina, quorum aliqua immanem hæresim continent manifestè, ex parte plurium illustrium personarum quorundamque Militum feruore dilectionis S. Matris Ecclesiæ ac zelo fidei Catholicæ accensorum significata, dicta, propositaque fuerunt, Iuramentaque assertiuè super ipsis criminibus præstita ab eisdem Illustribus & nobilibus personis & proponentibus & significantibus, prout in Instrumentis publicis super hæc confectis pleniùs continetur: per quos proponentes & significantes ipsa crimina instanter & pluries tam nos quam præfati Prælati requisiti & adjurati fuimus, vt ad honorem Dei, fidei Catholicæ & Ecclesiæ S. Matris super conuocatione Generalis Concilij conuocandi, per quos fuerit faciendum, ad veritatem inquirendam & faciendam super ipsis loco & tempore, & vbi decebit, proponendis intenderemus & operam daremus efficacem; quod deliberatione diligenti prę-habita necessariò debere fieri visum fuit. Nihilominus ad cautelam & vt posset malis obuiari, per Nos, ipsos Prælatos, Barones, Nobiles, *Vniuersitatem Parisiensem*, Magistros in Theologia, Conuentus Religiosorum & Capitula Ecclesiarum appellationes, prouocationes interpositæ fuerunt, provt in quibusdam instrumentorum super hæc confectorum videre poteritis contineri. Quare ad vos dilectos & fideles Clericos nostros Archidiaconum Algiæ in Ecclesia Lexouiensi, & M. Petrum de Latilliaco Canonicum Parisiensem & eorum quemlibet mittimus pro prædictis vobis aperiendis & clariùs significandis, vos vestrumque singulos ex affectu requirentes pro honore Dei, fidei Catholicæ & S. Matris Ecclesiæ, quatenus tanquam ipsius Ecclesię veri filij, cuius negotium agitur, conuocationi Concilij Generalis consentire, appellationibusque & prouocationibus interpositis adhęrere velitis, nihilominusque ad tuitionem vestram expressiorem, quam sincero affectu procurare proponimus, de nouo prouocare & appellare secundum formam & modum quos in pręfatis instrumentis videbitis contineri, ac nobis super hoc patentes litteras per ipsos vel eorum alterum sigillis vestris mittite sigillatas. Actum Parisius die Iouis post Festum Natiuitatis B. Ioannis Baptistæ an. D. 1303.

Idem Rex aliis suis litteris declarat, si fortè Bonifacius se & eos qui secum consentiunt, fulminibus ferire velit, se futurum Concilium appellare aut alium Pontificem verum & legitimum, atque à Papæ Bonifacij censuris & processibus prouocare. In quibus litteris mentionem adhuc facit sententiæ Vniuersitatis Parisiensis & Magistrorum in Theologia quos consulerat. Tales autem sunt.

PHILIPPVS D. G. Francorum Rex vniuersis pręsentes litteras inspecturis salutem. Etsi Catholicæ fidei & vniuersalis Ecclesiæ Matris fidelium, sponsæ Christi negotium cunctos quos eiusdem participatio fidei & Religio Christiana complectitur, principaliter & immediatè contingat, ac proprium interesse recipiat singulorum, Nos tamen, & alios Reges & Principes orbis terræ eó principalius & peramplius tangit & respicit, & ad ipsius promotionem negotij cum causa deposcit, eo adstricti tenemur obnoxius, quò ad exaltationem & augmentum eiusdem fidei & defensionem Ecclesiæ & Ecclesiasticæ libertatis commissam suscepisse recognoscimus & fatemur, & traditam diuinitus potestatem. Nuper siquidem nonnulli Comites, Barones & Milites Regni nostri, fide dignæ quidem & magnæ authoritatis personæ, moti, vt dicebant, feruore fidei, sinceræ deuotionis affectu & zelo charitatis inducti, sacrosanctæ Romanæ & vniuersali Ecclesiæ Matri suæ quam sub pręsidentia Bonifacij nunc

eiusdem Ecclesiæ regimini pręsidentis miserabiliter deprimi, ac deformationem enormem & iacturam pati dicebant, compatientes ab intimis, ac Christianæ fidei, in qua salus animarum consistit, & quæ suis temporibus, proh dolor! contabescit & deperit, excidio condolentes, ad ipsius Ecclesiæ & totius Christianitatis salubre regimen & bonum statum ac reparationem & exaltationem Catholicæ fidei, votis vt dicebant, feruentibus intendentes, maximè cum eidem Ecclesiæ fidei fundamento & animarum saluti summè expediat, vt Dominici gregis ouili non nisi verus & legitimus, ac verè & legitimè Pastor præsit, & quod ab eadem Ecclesia sponsa Christi, quæ non habet maculam neque rugam, omnis error, scandalum, iniquitas ac iniustitia repellatur, ac toti mundo quem ex peruersis actibus, detestandis operibus & perniciosis exemplis dicti Bonifacij in guerris & tenebris manere dicebant, salus, pax & tranquillitas diuina fauente misericordia procurentur, contra dictum Bonifacium hæreticæ prauitatis, & alia diuersa, enormia, horribilia ac detestabilia crimina, quibus eum irretitum esse dicebant, & super eo publicè ac notoriè diffamatum, nobis ac Archiepiscopis, Episcopis & aliis Prælatis ac personis Ecclesiasticis, qui pro suis & Ecclesiarum suarum agendis conuenerunt, ac Baronibus, Comitibus & aliis Nobilibus Regni nostri præsentibus asseruerunt, proposuerunt & obiecerunt publicè & patenter præstitis ab eisdem Objectoribus, vt vestram in hac parte conscientiam informarent, nostrumque ad exauditionem petitionis suæ animum faciliùs inclinarent, ad sancta Dei Euangelia tacta corporaliter, iuramentis, quod huiusmodi crimina credebant esse vera & se posse probare, quodque ipsa in Generali Concilio, vel aliàs vbi & coram quibus expedire viderint & iure fuerit faciendum, ad finem debitum prosequentur. Petentes à nobis tanquam fidei pugili & Ecclesiæ defensore ac Archiepiscopis & Episcopis supradictis tanquam Ecclesiæ fideique columnis, vt pro declaratione veritatis huiusmodi, vt omnis error abscedat, ac periculis & scandalis quæ vniuersali Ecclesiæ imminent, occurratur, conuocationi & congregationi dicti Concilij Generalis ad laudem diuini nominis, augmentum & exaltationem Catholicæ fidei, honorem & bonum statum vniuersalis Ecclesiæ ac totius populi Christiani opem daremus & operam efficaces, cum in talibus & similibus casibus semper directrix veritatis extiterit Regia Domus nostra. Nos autem licet pudenda patris proprio libenter pallio tegeremus, ob specialis tamen deuotionis & dilectionis zelum, quem ad præfatam Ecclesiam, Matrem fidelium, sponsam Christi, cuius tanquam Christianæ Legis & Catholicæ fidei zelatores deuotum Nos filium profitemur & defensorem recognoscimus specialem, progenitorum nostrorum insequendo vestigia gerimus, præmissa nequeuntes vrgente conscientia sub conniuentia vel dissimulatione transire, præsertim cum super excidio fidei, nostro & aliorum quorumlibet & præcipuè Regum & Principum Orbis terræ deberet patientia reprobari, huiusmodi propositionibus & obiectionibus ac requisitionibus auditis & plenius intellectis, ac super iis cum Prælatis, videlicet Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prioribus, *Vniuersitate Parisiensis studij ac Magistris in Theologica Facultate & in vtroq; Iure Doctoribus*, Religiosis & aliis Regno nostro oriundis, ac etiam aliunde, ac in Regno ipso & alibi Prælaturas & beneficia obtinentibus, necnon Baronibus & aliis Nobilibus deliberatione & discussione habita pleniori, conuocationem & congregationem dicti Concilij ex præmissis & aliis iustis & legitimis causis vtilem & salubrem expedientem fidei negotijs & Ecclesiæ sanctæ Dei & omnino necessariam reputantes, conuocationi & congregationi huiusmodi faciendæ, vt præfati Bonifacij innocentia clareat, sicut teste conscientia exoptamus, aut de impositis sibi per Concilium discutiatur, statuatur & fiat quod præcipiunt & decernunt Canonicæ sanctiones, deliberato consilio expresè consensimus & proponentibus respondimus memoratis, quod eisdem congregationi & conuocationi opem libenter & operam, prout ad Nos pertinet, præstemus. Certis, ne idem Bonif. ex iis prouocatus contra Nos, Prælatos, Barones, & personas prædictas, Ecclesias, terras, fideles & subditos nostros & eorum aut Nobis adhærentes vel adhærere volentes in hac parte procederet, ad prædictum Concilium & ad futurum verum & legitimum summum Pontificem & ad illum

» vel ad illos, ad quos de iure fuerit appellandum, ex parte nostra & ipsorum
» sub certis formis, prouocationibus & appellationibus interiectis. Nos itaque
» ad petendum prædictum Generale Concilium conuocati & etiam congregati,
» & ad faciendum omnia & singula quæ circa hæc fuerint opportuna, dilectos &
» fideles Guillelmum de Chatenayo & Hugonem de Cella milites nostros Exhi-
» bitores præsentium & vtrumque ipsorum in solidum Procuratores nostros con-
» stituimus & Nuncios speciales, dantes eis & alteri ipsorum in solidum super præ-
» missis omnibus & singulis ac ea tangentibus vel dependentibus eisdem plenam &
» liberam potestatem & speciale mandatum, ratum habituri & gratum quidquid
» per eos vel eorum alterum factum, gestum vel procuratum fuerit in hac parte.
» In cuius rei testimonium sigillum nostrum præsentibus litteris duximus appo-
» nendum. Datum Parisius die 1. Iulij, anno Dom. 1303.

Porro quia M. Martinus de Ripa Canonicus Ecclesiæ Parisiensis, Doctor Theologus & in Theologica Facultate Regens initio pro Papa steterat, & protestatus fuerat contra appellantes ab ipso ad Concilium Generale aut ad alium verum & legitimum Pontificem, vt vidit tam vnanimem consensum, in Capitulo Parisiensi palam & publicè præsente Notario à protestationibus ante factis destitit, irritaque habuit quæ contra appellantes fecerat & dixerat, seque planè cum alijs appellationi prædictæ adhærere professus est, vt patet ex hoc Instrumento, quod in Cartophylacio Regio seruatur, legiturque in eadem Historia.

Revocatio M. Martini de Ripa Regentis in Theologia.

» In nomine Domini Amen. Nouerint Vniuersi præsens Instrumentum pu-
» blicum inspecturi, quod anno Dom. 1303. Indict. 1. mensis Iulij die 8. Pontifica-
» tus sanctissimi Patris ac Domini D. Bonifacij diuina prouidentia Papæ VIII.
» an. 9. in mei Yuonis Notarij publici infra scripti & testium subscriptorum ad
» hoc vocatorum & rogatorum præsentia viris venerabilibus & discretis Domi-
» nis & Magistris I. Decano P. Cantore. Philippo Archidiacono, Simone Can-
» cellario. P. Succentore. I. de Gandauo, R. & P. de Lauduno. E. de Gandicuria.
» G. de Pertico. P. de Fayello & Martino de Ripa Canonicis Ecclesiæ Parisien-
» sis in Capitulo ipsius Ecclesiæ hora Capituli more solito congregatis & Capitu-
» lum facientibus, prædictus M. Martinus de Ripa prædictæ Ecclesiæ Canonicus
» dixit, renunciauit, assensit & adhæsit, voluit & protulit in hunc modum. *Ego*
» *M. Martinus de Ripa Canonicus Parisiensis actu Regens in Theologica Facultate in*
» *præsentia vestri Decani & Capituli Parisiensis*, Tui Tabellionis seu Notarij publici
» expressè renuncio omnibus protestationibus ante factis, cuiuscunque tenoris
» extiterint, per quas apparere posset seu aliquibus videri me non velle assentire
» & firmiter adhærere prouocationibus & appellationibus à Prælatis Regni
» Franciæ nuper Parisius congregatis ac Capitulo Parisiensi interiectis seu inter-
» positis die festi natiuitatis B. Ioannis Baptistæ nuper præteritâ, præsente Illu-
» strissimo Domino nostro Rege publicatis, ac omnibus Instrumentis tam publi-
» cis quàm priuatis, si quæ super dictis protestationibus confecta extiterint, re-
» nuncio, eadem reuoco & pro nullis haberi volo, firmiterque & voluntariè præ-
» missis appellationibus & prouocationibus à præfatis Prælatis & Capitulo emis-
» sis seu interpositis assentio & adhæreo; nec est intentionis meæ ab ejsdem resi-
» lire vel eis contraîre: & super his volo per te Yuonem de Castello Notarium
» publicum fieri instrumentum. Actum Parisius anno, Indictione, mense, die,
» hora & Pontificatu prædictis, præsentibus M. Hugone de Valliaco & Iacobo
» de Medunta testibus ad hoc vocatis specialiter & rogatis. Et Ego Yuo de Ca-
» stello, &c. signatum.

Similiter Vniuersitas Tolosana postquam litteras Regias accepit, agnouitque quæ fuerant acta de materia appellationis & criminum Bonifacio obiectorum, adhæsit eidem appellationi & conuocationi Concilij Generalis, & de hac sua sententia publicum edidit Instrumentum hoc modo.

Instrumentum Vniversitatis.

» Vniuersis præsentes litteras inspecturis Vniuersitas Magistrorum & Scho-
» larium Tolosæ studentium salutem in Domino. Ad notitiam singulorum volu-
» mus peruenire, quod nuper ex parte Serenissimi Principis Carissimi Domini
» nostri Philippi D. G. Regis Franciæ illustris nobis extitit intimatum, quod ipso
» D. Rege ac nonnullis Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prioribus, Co-
» mitibus, Baronibus & alijs magnæ authoritatis personis tam Ecclesiasticis quàm

secularibus apud Luparam Parisius existentibus recitatum fuit, expositum & nar- «
ratum ibidem, quod ipsis D. Rege, Archiepiscopis, Episcopis & alijs personis «
prædictis præsentibus per quosdam Comites & alios Nobiles Regni Franciæ «
contra D. Bonifacium Papam VIII. proposita & significata fuerunt diuersa «
enormia, horribilia & detestabilia crimina, quorum quædam hæresim sapiunt «
manifestè, quibus eum irretitum esse dicebant, & super ijs publicè & notoriè «
diffamatum præstito ibidem ab eisdem proponentibus ad sancta Dei Euangelia «
tacta corporaliter iuramento, quod huiusmodi proposita & significata crede- «
bant esse vera, & posse probari in Generali Concilio, vel aliàs, vbi, quando & »
coram quibus de iure fuerit faciendum, & per proponentes eosdem à D. Rege «
tanquam fidei pugile & fidei defensore, ac Archiepiscopis, Episcopis, Abba- «
tibus, Prioribus & personis alijs Ecclesiasticis supradictis tanquam Ecclesiæ «
fideique columnis petitum fuerat ac instanter & pluries requisitum, vt pro de- «
claratione veritatis huiusmodi, vt omnis error abscedat, ac periculis & scanda- «
lis quæ vniuersali Ecclesiæ imminent, occurratur, conuocationi & congrega- «
tioni dicti Concilij Generalis ad laudem Dei nominis & exaltationem & aug- «
mentum Catholicæ fidei ac salubre regimen ac bonum statum vniuersalis Ec- «
clesiæ & totius populi Christiani opem darent & operam efficaces; quodque «
idem D. Rex, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Priores & aliæ personæ Ec- «
clesiasticæ supradictæ auditis & intellectis pleniùs propositis & significatis & «
requisitionibus supradictis, considerantes quod in hoc casu negotium fidei agi- «
tur, quod est Dei, & quod defensionem, conseruationem & exaltationem ip- «
sius fidei ipse D. Rex collectam sibi recepit à Domino potestatem, ijdemque «
Prælati in partem sollicitudinis euocati, super præmissis per dies multos dis- «
cussione & deliberatione præhabita diligente, ex præmissis & alijs legitimis cau- «
sis moti conuocationem & congregationem dicti Concilij Generalis vtilem & «
omnino necessariam reputantes, huiusmodi conuocationi & congregationi præ- «
dictis opem & operam darent efficaciter vt deberent. Et ne dictus Bonifacius «
motus seu prouocatus ex ijs, prout timebant ex verisimilibus coniecturis & com- «
minationibus multis contra eos, Ecclesias, Parochianos & subditos suos quo- «
quomodo procedat aut procedi faciat, sua vel alia authoritate quacunque, ex- «
communicando, suspendendo, interdicendo, deponendo, priuando, vel aliàs «
quouis modo in impedimentum & perturbationem Concilij congregandi, & «
quin consedere & coniudicare, & aliæ quæ ad officium Prælati pertinent, fa- «
cere in eodem Concilio possent, saluique eorum & sibi adhærentium status ma- «
nere deberent, pro se, Ecclesijs, Parochianis & subditis suis & pro sibi adhæ- «
rentibus & adhærere volentibus in hac parte, ad prædictum Concilium con- «
gregandum & ad futurum verum & legitimum summum Pontificem, & ad il- «
lum seu ad illos ad quem vel ad quos de iure fuerit appellandum, prouocaue- «
runt & appellauerunt in scriptis & Apostolos testimoniales cum instantia pe- «
tierunt, supponentes se, Ecclesiæ, Parochianos & subditos ac sibi adhærentes, «
ipsorum status, iura & bona protectioni Diuinæ, prædicti Concilij, ac futuri «
veri & legitimi summi Pontificis, ac protestantes de innouando appellationem «
huiusmodi, vbi, quando & coram quibus eis visum fuerit expedire. Quare pro «
parte præfati D. Regis petebatur à nobis vt conuocationi & congregationi «
dicti Concilij Generalis assentire, ac quantum in nobis est, opem dare & ope- «
ram curaremus. Nos autem præmissis considerationibus & causis inducti con- «
uocationem & congregationem ipsius Concilij reputantes vtilem, necessariam «
& salubrem ac expedientem fidei negotio & Ecclesiæ sanctæ Dei, eidem conuo- «
cationi & congregationi Concilij assentimus, ac opem & operam libenter da- «
bimus iuxta posse, & prouocationi & appellationi præfati D. Regis adhære- «
mus, quantum de iure possumus & debemus secundum Deum & iustitiam & «
sanctæ permittunt Canonicæ sanctiones, supponentes nos ac nobis adhæren- «
tes & adhærere volentes, statum nostrum & Vniuersitatem nostram protectio- «
ni Diuinæ & prædicti Concilij Generalis, ac futuri veri & legitimi Pontificis. «
In quorum omnium testimonium sigillum nostræ Vniuersitatis prædictæ præ- «
sentibus litteris duximus apponendum. Datum Tolosæ die Iouis in festo S. Pe- «
tri ad vincula anno D. 1303. «

Importunum esset referre, quàm multæ aliæ Communitates & Vrbes, Collegia & Conuentus Religiosi eidem sententiæ subscripserint & adhæserint. Quod vt intellexit Bonifacius, dici non potest quanto furore percitus fuerit, quamque lapidem omnem mouerit, vt consilia ista disturbaret. Imprimis ergo dat Anagniæ quò recesserat, plures Bullas eadem die nempe 18. Kal. Septemb. quæ est Augusti 15. vnam quâ constituit & cauet, qualiter citari debeant illi, qui impediunt ne citationes ad se perueniant, Regem Philippum subindicans, qui præcluso in Franciam aditu prohibebat, ne fulmina Romana audirentur. Alteram contra Geraudum Archiepiscopum Nicosiensem, quem ingrati animi accusat, quòd dissidium suo suffragio auxillet, adito Rege Philippo & in sua contumacia confirmato, ac proinde suspendit eum ab administratione Ecclesiæ suæ tam in humanis quàm in Diuinis. Tertiam aduersus Doctores in Theologia & Iure Canonico qui Regi adhæserant. Item contra Cancellarium Parisiensem quem à licentijs impertiendis suspendit. Quartam aduersus Prælatos, quos similiter à conferendis Beneficijs suspendit, eorumque sibi collationem reseruat. Quintam aduersus Regem ipsum. Tres istas posteriores, quia magis ad nos pertinent, referemus. Prior est eiusmodi.

BONIFACIVS CANCELLARIIS ADIMIT LICENTIANDI POTESTATEM.

» Bonifacius Episcopus seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. » Sedes Apostolica, sicut totus fere orbis facti euidentia didicit, Regnum Francorum eiusque Reges tam antiquis quàm modernis temporibus magnis dotauit » largitionibus gratiarum & amplis priuilegijs communiuit. Quæ si Philippus » Rex Franciæ in examen debitæ considerationis adduceret, dictam Sedem & nos » quos præcipuè habuit ad sua beneplacita promptos, liberales in gratijs, & in » cunctis opportunitatibus gratiosos, contumelijs non conaretur afficere, nec » iniurijs prouocare; sed ad Nos & ipsam ex debito gereret affectum deuotionis » & reuerentiæ specialis. Verum Rex ipse huiusmodi Beneficiorum immemor » & gratiarum oblitus, elatus in superbiam & in reprobum sensum datus, contra » Nos & Sedem eandem tanquam impinguatus recalcitrans, non solum ab eiusdem Sedis & nostra se deuotione substraxit, sed se nobis constituendo rebel» lem, in illam omnium pessimam speciem ingratitudinis incidit, quâ pro bonis » mala, pro gratijs contumeliæ ac pro beneficijs maleficia compensantur. *Quia » verò dictus Rex non solum alios de dicto Regno, sed & Magistros & Doctores, Baccalarios & Scholares existentes in studijs Regni prædicti ad huiusmodi rebellionem secum trahere satagit, & iam eorum aliquos traxit; quos autem trahere non valet, à » Regno eijcit & excludit prædicto*, Nos nolentes, quod ob fauorem vel timorem » ipsius aliqui à nostra & eiusdem Sedis reuerentia deuiantes, & aliàs minus ido» nei Cathedram possint ascendere Magistralem, *omnes de Regno prædicto potestatem habentes dandi licentiam, regendi seu docendi ac approbandi, volentes huiusmodi » licentiam obtinere in Theologica Facultate ac Iure Canonico & Ciuili, ab huiusmodi » potestate, donec idem Rex ad nostra & eiusdem Sedis mandata cum satisfactione debitâ » reuertatur, Apostolicâ authoritate suspendimus*; districtius inhibentes eisdem ne in» terim aliquibus dictam licentiam concedere quoquo modo præsumant, ac de» cernentes ex nunc irritum & inane, si secus super hoc à quoquam scienter vel » ignoranter contigerit attentatum. Nulli ergo hominum, &c. Datum Anagniæ » 18. Kal. Septemb. Pontific. nostri an. 9.

Similiter Episcopos Galliæ suspendit ab eligendi potestate, sibique vacaturorum Beneficiorum collationem seu prouisionem reseruat, omnem verò aliam ab ijs faciendam irritam facit, donec Rex culpâ agnitâ ad meliorem se frugem receperit.

Bonifacius Episcopus S. S. D. Ad perpetuam rei memoriam. Sedes Apostolica, sicut totus ferè orbis facti euidentia didicit, &c. vsque ad maleficia com» pensantur. Quia verò idem Rex præcipuè Prælatos dicti Regni ad huiusmodi » rebellionem & indeuotionem secum trahere satagit, & iam eorum aliquos tra» xit; quos autem trahere non valet, à Regno eijcit & excludit prædicto, Nos » nolentes quod ob timorem vel fauorem ipsius, vel quacunque alia causa in Ec» clesijs Cathedralibus & Regularibus dicti Regni aliqui præficiantur, qui nobis » & dictæ Sedi fideles, deuoti & aliàs idonei non existant, omnes prouisiones di» ctarum Ecclesiarum, si quæ forsan vacant ad præsens, vel cum eas vacare con-

tigerit, dispositioni nostræ ac dictæ Sedis, donec idem Rex ad nostra & eius- «
dem Sedis mandata cum satisfactione debita reuertatur, authoritate Apostolicâ «
reseruamus, districtius inhibentes omnibus & singulis ad quos in dictis Ecclesijs «
Prælatorum electiones, vel ipsarum Electionum confirmationes, aut quæcum- «
que dispositiones pertinent earundem, ne contra reseruationem huiusmodi «
quemquam eligere, seu electionem aliquam confirmare, aut aliàs de Ecclesijs «
ipsis disponere quoquo modo præsumant, ac decernentes ex nunc irritum & «
inane si secus super hoc à quoquam scienter vel ignoranter contigerit attentari. «
Nulli ergo, &c. Datum Anagniæ 18. Kal. Septemb. Pontific. nostri anno 9. «

Contra Regem verò aliam Bullam emittit, quâ renarrat quæcunque in Comitijs Luparæis acta fuerant, & quibus criminibus oneratus esset, Rege non modò præsente, sed conniuente & consentiente: negat verò se aut vllum è sua familia suspectum vnquam fuisse de hæresi: negat se inuito Concilium posse conuocari: præterea depositos nonnullos Franciæ Reges à summis Pontificibus commemorat, & si Rex non resipiscat, se contra eum prout viderit expedire, processurum.

Bonifacius Episcopus seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. «
Nuper ad audientiam nostram vulgatus rumor attulit quod in festo Natiuitatis «
B. Ioannis Baptistæ proximè præteriti Philippo Regi Francorum Parisius in «
præsentia multorum in Iardino eiusdem Regis congregatorum contra nos di- «
uersa crimina denunciata fuerunt, quandoque eidem Regi supplicatum extitit, «
quod ipse huiusmodi denunciationibus assentiret, & consilium super hoc ap- «
poneret, dando ad conuocandum seu conuocari faciendum Concilium Gene- «
rale, opem & operam efficaces; & quod huiusmodi denunciationi & requisi- «
tioni Rex idem & Prælati qui ibidem erant, assenserant; & ne nos contra ipsos «
Regem & Regnum suum, Prælatos, Comites, Barones, Nobiles & alios pro- «
cederemus in aliquo, ad ipsum Generale Concilium, aut ad Papam nostrum «
successorem legitimum, vel ad S. Romanam Ecclesiam extitit appellatum in «
scriptis: & quod multi appellationi huiusmodi adhæserunt inter Regem, Præ- «
latos & adhærentes eosdem certis confœderationibus & obligationibus factis; «
districtè mandato per Regem eundem, quod nullus Nuncios aut litteras nostras «
reciperet, vel nobis in aliquo obediret, ac Stephano de Columna nostro & Ec- «
clesiæ hosti in Regno suo non sine incursu grauium sententiarum, recepto. Sane «
quâ ad hoc sinceritate mentis Conuenticula huiusmodi, quâ caritate, quo zelo «
processerit, quâ temeritate id auserit, qui veritatem considerant, euidenter «
intelligent, & qui sapiunt, manifestè cognoscent, intueantur blasphemias, ma- «
ledictorum tempus inspiciant, videant Regij mandata Iustitiarij, non negligant, «
optamus, colligationem & confœderationem ipsius, receptionem Stephani «
prudenter aduertant, & immunitatem Ecclesiæ summorumque Pontificum sta- «
tum, nisi ea fatua tamque superba eodem quo processerunt, comprimantur im- «
petu, & occidant intus orta. Attendant nihilominus diligenter Nos siquidem «
os suum ponentes in cœlum & lingua eorum transeunte super terram, hæresis «
mendacijs mendaciter blasphemarunt blasphemijs alijsque confictis, quantum «
in eis sint, criminibus lacrymarum. Sed vbi auditum à seculo est, quod hæretica «
fuerimus labe respersi? quis nedum de cognatione nostra, imò de tota Campa- «
nia vnde originem duximus, notatur hoc nomine? Certè heri & nudiustertius «
apud eundem Regem, *dum eum beneficijs mulcebamus, Catholici fuimus, hodie verò* «
ab ipso totaliter blasphemamur. Sed quæ causa tam subitæ mutationis? quæ causa «
inreuerentiæ filialis? verè sciant cuncti, quod increpationis Iurium, quo pec- «
catorum suorum purgare nolebamus vulnera, & pœnitentiæ acrimonia, qua «
crimina tegerentur purgata, cum ad continuandum armauerunt dolos & ad «
falsas infamias prouocarunt. Maior Episcopo Mediolanensi sumus, & quàm «
fuerit clarior Valentinianus Augustus, est Rex Franciæ minor: ille sicut humi- «
lis & Catholicus Princeps non erubuit postferri se Mediolanensi Episcopo, «
cum vt homo delinqueret summissurum & necessariò suscepturum medicamen- «
ta charitatis: hic autem sicut Sennacherib in superbiam datus, Nos qui cum sa- «
lubribus corrigebamus monitis, spreuit & sublimauit nos, & post tergum nostrum «
caput mouit, sed paueat quod contra eum Sennacherib dicitur cui exprobrasti, «

» quem blasphemasti, contra quem exaltasti vocem & eleuasti in excelsum oculos » tuos contra sanctum Israël. Et ecce sanctus Israël, id est Dei Vicarius, hic » & Petri successor, cui dictum est, *Pasce oues meas, & tu es Petrus & super hanc » Petram ædificabo Ecclesiam meam & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Et » quodcunque ligaueris super terram, ligatum erit & in Cœlis; & quodcunque solueris supra » terram, erit solutum & in Cœlis:* propter quod qui in naui Petri non est, naufra- » gio peribit, & qui in ea est, oportet quod gubernatoris gubernatione subsistat. » Cum igitur de calumnia Objectoris propter falsitatem huiusmodi obiecti crimi- » nis pateat per consequens, quòd calumnietur in obiectis aliis debet patere, ma- » ledictorum penitus consideretur causa tempusque mandato continuum, quæ » mandauimus, cum ex legitimis causis excommunicatum publicè nuntiari, & » ex hoc contextu & sceleritate actuum quis non iure præsumat, cum non cha- » ritatis sed ad vindictæ zelum quis non cogitabit ipsum ad tantæ temeritatis au- » daciam deuenisse, id præteriti temporis roborat conjectura. Olim itaque dum » capitula in quibus excedebat, nostris comprehensa litteris per dilectum filium » Iacobum de Normanis Notarium nostrum transmisimus, ægrè tulit & indigna- » tus est, & in furiam versus maledicere cœpit, non veritus quod scriptum est, » Principi populi tui non maledices. Cum autem Nos cessare credidit, paulò » ante nos in Christo Patrem sanctissimum humiliter dixit & sic nos in suis litteris » appellauit; nunc verò quia vrgente conscientia ex debito Pastoralis officij ipsius » correctionem omittere non valemus, dilatatus, impinguatus, incrassatus re- » calcitrauit dilectus & peiora prioribus addidit maledicta, ex quibus eius in iis » malum conuincimus zelum, & iniquitatis in ipso fomitem comprobamus & di- » cere cum Propheta possumus, nunquid redditur pro bono malum, quia fode- » runt foueam animæ meæ, sed faciente Domino incidit in foueam quam fecit, & » dolor eius in verticem ipsius ascendet? hunc eius animum mandati præmissi per- » uersitas apparebat, directa sunt enim verba Canonum, eum qui ab Episcopo » ante sententiæ tempus pro dubia suspicione discesserit, manifestam manere cen- » suram, quam Clerici Symmachi PP. qui ab eo etiam de hæresi accusato contra » regulas ante tempus discesserint, incurrissent, nisi prouidentia Synodi actum » fuisset misericorditer cum eisdem, eundem zelum & animum prædicta colliga- » tio patefecit. Adhæc receptatio Stephani memorata non solum malum indi- » cat zelum, sed Regem ipsum inimicum detegit, & Principis Apostolorum man- » dati etiam transgressorem, ait enim de Clemente, si inimicus est Clemens ali- » cui pro actibus suis, cum illo nolite amici esse, sed auertite vos ab illo, cui ipsum » sentitis aduersum. Si verò quis amicus fuerit iis, quibus ipse non loquitur, vnus » ex iis est qui exterminare Ecclesiam Dei volunt, qui cum inimicis alicuius suas » amicitias copulant, eius inimici censentur, & ideo facilè mentiuntur. Nonne » Ecclesiæ mutabitur status & Rom. Pontificum vilescet authoritas? & si talibus » Regibus & Principibus aliisque potentibus aperitur via aditusque pandatur? » confestim enim Rom. Pontifex Petri successor, qui clara ipsius Petri voce om- » nibus præest, cum circa alicuius Principis vel Potentis volet correctionem in- » tendere & immittere manus, tunc dicetur Hæreticus, vel notoriè in scandala » criminosus, vt sic fugiatur correctio, & suprema potestas penitus confundatur: » absit à secta nostrorum temporum hoc perniciosum exemplum, absit à nobis » tanta vecordia, absit tam damnabilis negligentia, quod talem errorem sina- » mus succrescere, quin in ipsius sui ortu succidamus eundem. Nunquid ergo supra » prædictis contra nos petatur à nobis, *sinè quo congregari non potest Concilium Ge- » nerale*, illud in exemplum tam detestabile, maximè vt omittamus ad præsens » de excommunicatione multiplici, qua idem Rex tenetur astrictus, calumnia- » toribus malo, vt ex superioribus patet, præcedenti zelo, aut etiam inimico aut » sibi confœderatis, quibus colligatus est, etiam concedemus, taliterque dabi- » mus fomentum huic pesti, nempe quod in aliorum Prælatorum persona ex præ- » dictis causis secundum scita Canonum repellere deberemus, illos in nostra sine » alicuius iniuria, si nobis & fratribus nostris videbitur, poterimus meritò refu- » tare, vt nemò deinceps Rex aut Princeps vel alius Potens Franciæ Regis exem- » plo contra Rom. Pontificem sic prorumpat in verba blasphemiæ, nullus sic » eius correctionem euitet. An sic vt taceamus de Rege Francorum à Zacharia

ria Regno priuato, Diuæ recordationis Theodosius magnus ab Ambrosio Mediolanensi Episcopo extra Ecclesiam factus contra eum exarsit? an Lotharius gloriosus contra Nicolaum Papam sic erexit calcaneum, aut contra Innocentium Fridericus? an Rex Franciæ maior est iis? an nos minores sumus prædecessoribus nostris? an minus iustè procedimus? quippè trium horum non est aliquod, sed ij vt debuerunt, sustinuerunt humiliter: ille autem vt Adonias cum Diis terræ contra Deum Abraham, quia contra Nos vices eius gerentes in terris vehementer, vt si, quod absit, persistiterit, ruat iusto judicio, grauiùs eleuatus est. Per hæc autem non credat aliquis, quod contenti simus, quin non obstante huiusmodi friuolæ appellationis obtentu, quæ ad maiorem vel parem, siue mortalem aliquem non potuit interponi, Super prædictis & aliis notabilibus ipsius Regis eiusque sequacium excessibus, provt expedierit suo loco & tempore, nisi se corrigant & satisfactionem impendant debitam, ne eorum sanguis de nostris requiratur manibus, procedamus. Datum Anagniæ 18. Kal. Sept. Pontif. nostri an. 9.

Extat quoque in Bibliotheca San-Victorina processus quem meditabatur Bonifacius contra Philippum instituere, si non fuisset tam subito captus: sed Guill. de Nogareto clam Anagniam ingressus consilia Pontificis interrupit. Talis autem est iste processus.

Super Petri solio excelso throno Diuina dispositione sedentes, illius vices gerimus, cui per Patrem, Filius meus es tu, Ego hodie genui te. Postula à me & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam & possessionem tuam terminos terræ. Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos. Per quod monetur, vt intelligant Reges, disciplinam apprehendant, erudiantur iudicantes terram, qui seruiant Domino in timore & exultent ei cum tremore, ne si irascatur aliquando, pereant, cum exarserit ira eius: ideoque magnum iudicamus vt paruum, quia eius Vicarius, apud quem personarum acceptio indignè reperitur; hoc veteris & noui Testamenti veritas habet: hoc venerandorum Conciliorum probat authoritas: id sanctorum Patrum tenet sententia, id etiam naturalis ratio manifestat. Sed licèt tanta potestate sit prædita Petri sedes, tantaque polleat dignitate, tamen vt pius pater seueritatem mansuetudine temperantes ac lenientes æquitate vigorem, non ad confringendum, quamquam iustè possemus, ferream, sed ad dirigendum in viam salutis directionis virgam impræsentiarum assumimus, & correctionis ferulam amplexamur, nouum adhuc nihil provt nunc qui * * * despicit excuti facimus, neque simpliciter judicantis opera fungimur, quinimo vtentes Denunciatoris officio nullas pœnas Philippo Regi Franciæ imponimus, sed ei propter excessus suos iam excommunicato notoriè inflictas potius à iure intimamus. Bonus itaque Medicus si quibus est vsus medicamenta morbis officiant, se de * * vertit, non eis statum duriorem subjiciens, sed leniora, nisi morborum aliud exposcat acuitas, administrans; sic peccatorum eiusdem sauciati Regis vulnera prius palpauimus, exac. * lenitatibus mulsimus, ipsumque à pietate patrona non fecimus alienum. Ah proh dolor! nihil fecimus, imò lenimenta huiusmodi seminarium contumaciæ fuerunt & odij, cum erexerunt in superbiam & ad contemptum pertinaciter prouocauerunt. Vnde Nos ad alias non graues tamen medelas conuertimus, vt salutem experiatur, vtinam tactus leuiter non confractus se corrigat, fructuosam. Sicut Nabuchodonosor præ cæteris terræ Rex inclytus, quod optamus, ne obstinatus in quem transfixit videat, & cogamur ferro abscindere vulnera, quæ fomentorum medicinam non sentiunt, pœnitentiam agat, an, quod absit, in profundum malorum demersus, sordidus sordescat amplius & velut Pharao indurescat. * Oculi siquidem dum idem Rex peccaret grauiter in diuersis articulis in Clerum & Ecclesiam Gallicanos, primi per eiusdem Regis Nuncios ad Nos missos ipsum super his salubribus monuimus monitis, & deinde ad eum Dilectum filium Iacobum de Normanis Notarium nostrum ei nostras deferentem litteras, in quibus excedebat, capitula continentes transmisimus, quodque imprudenter, quàm infrunito animo & irreuerenti tractauerit, non aduertens, quòd secundùm Euangelicam veritatem, *Qui spernit missum, spernit mittentem*, ideo dignus sententia quam dudum Constantinus Papa in Iustinum Imperatorem Iustiniani filium in simili causa tulit, qui in vicino erant, manifestò cognoscunt, cum idem patuerit de longinquo: nec con-

» ſiderans quod antiquis eſt ſancitum ſanctis Patribus, promulgatum Canonibus,
» quod ſi quis Romam petentes rebus quas ferunt, ſpoliare præſumpſerit, commu-
» nione careat Chriſtianâ, quodque iſti qui accedunt ad Rom. Pontificis præſen-
» tiam cum rebus ſuis debeant eſſe ſub Apoſtolica protectione ſecuri, & paruipen-
» dens excommunicationis ſententiam, quam inhærentes veſtigiis Rom. Pontifi-
» cum & præcipuè Nicolai IV. P. prædeceſſorum noſtrorum, qui dictorum Cano-
» num authoritate ſuffulti contra talia facientes ad excommunicationem hacte-
» nus proceſſerunt, addito per Nicolaum eundem proceſſibus ipſis, *ſi huiuſmodi*
» *committentes Imperiali aut Regali Dignitate radient*. Nos eiuſdem priuilegio exclu-
» ſo in omnes etiamſi prædicta fulgeant dignitate, qui ad Sedem Apoſtolicam ve-
» nientes vel recedentes ab ea capiunt, ſpoliant, vel detinere præſumunt, aut im-
» pedimentum aliquod exhibent, quominùs ad eandem Sedem liberè cum perſo-
» nis, bonis & rebus ſuis veniant & recedant ab ea in die Cœnæ Domini proximè
» præterito, tali modo declarantes etiam illos qui per ſe vel ſuos Officiales vel Mi-
» niſtros, aut aliis Incolis Imperij, Regnorum ſeu terrarum ſuarum vel tranſeun-
» tibus per ea vndecunque oriundis ad ſedem venientibus memoratam, vel redeun-
» tibus ab eadem, equitaturas limitant, vel ſubtrahunt quæ deferunt ſeu reportant
» pro ſuis opportunitatibus vel expenſis, aut quaſvis alias res & bona, ſiue aperiant
» litteras, vel auferant, ſeu taxent numerum perſonarum, ſeu quantitatem expen-
» ſarum aut euectionum, vel aliàs directè vel indirectè talibus venientibus, impe-
» dimentum vel obſtaculum præſtare præſumunt, impeditores fore ad dictam ſe-
» dem venientium & redeuntium, & Excommunicamus ✶ ✶ ✶ ſupra dictam,
» adeo noſtris temporibus, ſicut aliàs fecerat notoriè, ſeu Regni fines in tranſgreſ-
» ſores grauiſſimis interminatis pœnis & in Nos iactatis blaſphemiis artæ cuſtodiæ
» deputant, ablatis poſt dictam noſtram ſententiam non ſolum Indigenis, ſed
» etiam ad eandem ſedem per Regnum ipſius aliunde venientibus rebus ſuis vel in-
» iuriosè taxatis, imò autem omnino ſubtractis, ac litteris quas deferunt apertis
» per Cuſtodes paſſuum aut retentis, quod nullus liberè ad dictam ſedem poteſt ac-
» cedere, nec Prælati Franciæ per Nos, vt ſupra dictis Capitulis deliberaremus cum
» eis, ad noſtram præſentiam euocari potuerint; ſicut eorum ✶ ✶ per litteras
» ſuas quas in Archiuio Rom. Eccleſiæ conſeruari facimus. Sic & Nouiomenſem,
» Conſtantienſem & Biternenſem Epiſc. ipſorum nuncios excuſatio eodem impe-
» dicte Rege venire, quo caſu etiamſi Princeps quiſquis fuerit, hoc prohibuerit, illũ
» cenſet Canon communione priuandum. Quis eum liberè ad memoratam ſedem
» proficiſci dicit qui ſic tractatur, & quod retineatur vel Regnum permittatur exire,
» ſub alterius poteſtate conſiſtit? certè nullus, qui ſanè intelligat, & qui ſcripti iuris
» in hoc cognoſcat, habet aliquam veritatem. Sed volentes ſecundũ ſacrorum Do-
» ctrinam Canonum pacis ſeruare vinculum, eum implorare, æquitate & firmitate
» portare, nec ſicut moti ſumus, imò Euangelica dicta penſantes, conati ſumus errã-
» tem ouem tam charam tamq; nobis dilectam, quam propriis humeris, ne periret,
» ad ouile reducere, in vberib' collocare paſcuis & dulcedinis pabulo cõfouere. Nam
» cogitantes ſecundùm Euangelij parobolam quod qui Notarium ſpreuerat, ſaltẽ
» noſtrum vereretur filium, ad reducendum eum, dilectum filium noſtrum Ioannem
» SS. Marcellini & Petri Preſbyterum Cardinalem de Regno oriundum ipſius, qui
» tanquam amicus ſuus eius zelabatur ſalutem, curauimus deſtinare, offerentem in-
» ter cætera ſibi ex parte noſtra abſolutionem ab excommunicationum ſententiis,
» quibus erat notabiliter irretitus. Verum fruſtra Nos talis cogitatus arripuit, quia
» ſi erga prædictum Notarium, ſe vt præmittitur geſſit, filium noſtrum magis igno-
» miniosè compeſcuit, quia ſicut ipſe nobis Cardinalis reſpondit, oblatam abſolu-
» tionem contempſit, eiq; deputatis cuſtodiis, ne liberè poſſet ire quò vellet, nec re-
» cipere qui venirent ad eum, de Regno ſuo non reuerſurum ſine ſua licentia, & ſic
» quodammodo, vt eiuſd. Card. verbo vtamur, Regio banno ſuppoſitũ pertulit &
» efflauit eundem, & etiam vltra parobolam ipſe tandem nos patremfamilias non
» dimiſit intactũ. Sed iterum lacerauit blaſphemiis & iniuriis laceſſiuit oblitus quod
» legitur, *Honora Patrem tuum & Matrem tuam, vt ſit longæuus ſuper terram*, & quod
» filio ſemper honeſta & ſancta ✶ ✶ Patris videri, & taliter eius non effici caſtiga-
» tor, confœderationibuſq; & collationibus factis cum nonnullis Prælatis, latronib.
» & perſonis aliis Regni ſui pacis vinculũ, quod ſaluũ eſſe totis affectibus nitebamur,

rupit, perturbat vnitatem Ecclesiasticam & inconsutilem Domini tunicam «
* * * * scindere non expauit, ac suæ appellationi friuolæ contra Nos in- «
terpositæ adhęrere perperam coëgit, cogit inuitos & in ruinam secum perniciosè «
deducit. Sanè parabolam timeat, ne vinea aliis locetur agricolis, qui suis «
temporibus fructus reddant, paueat censuram Canonum quæ contra tales dig- «
noscitur præparata, & ne ex huius stricta custodia Cardinalis prædictus Cano- «
nem latæ sententiæ, qui ad eos per interpretationem trahitur, qui Clericos «
sine læsione detinens in custodia publica vel priuata, cum non multum aspectu «
seruorum differant, quibus quò voluerit facultas recedendi non datur "" dili- »
genter attendat. Adhæc vt omittamus de dilecto filio I. Abbate Cisterciensi «
detento & aliis multis Religiosis maximè Italicis, de eius, quia iussio Regia vr- «
gebat, recedentibus Regno, captis de ipsius conniuentia, & aliquo tempo- «
re in Castelleto seruatis, eo quod adhærere nollent appellationi prædictæ, ac «
de eo quod quondam in persona Venerabilis Fratris nostri B. Appamiarum «
Episcopi temerariè actum extitit : nuper Nicolaum de Benefracta Capellanum «
Cardinalis jam dicti nostras ad eum portantem litteras, quibus Regem excom- «
municatum per eundem Cardinalem mandauimus publicè nunciari, capi fecit, «
& repetitum à Cardinali eodem à carcere noluit relaxare, prout idem Cardinalis «
nobis id per proprias litteras notum fecit * * perinde * habere, cum ipse «
Rex impedimentum præstiterit, sicut si mandata denunciatio præcessisset. Ste- «
phanum insuper de Columna nostrum & Ecclesiæ hostem in suo Regno recepta- «
uit patenter, non veritus excommunicationis sententiam, quam post Colum- «
nensium fugam de Tibure promulgauimus publicè, quibuscunque priuilegiis non «
obstantibus in omnes etiamsi Imperiali aut Regali præfulgeant dignitate, qui di- «
ctum Stephanum & alios quondam filios Ioannis de Columna & Iacobum Fra- «
trem dicti Ioannis, Ricardum & Petrum de Montenigro dicti Iacobi nepotes «
reciperent, conducerent, receptarent, receptari vel recipi facerent seu conduci, «
aut eis vel ipsorum alicui publicè vel occultè auxilium, fauorem, vel consilium «
exhiberent, quodque contra adiutores, fautores & receptatores prædictorum «
Iacobi & filiorum dicti Ioannis ab olim per nostras litteras procedi manda- «
uimus, & contra Hæreticos, Receptatores, fautores & adiutores eorum, «
nunquam in iis seruit Deo Rex Francorum in timore, aut ei cum tremo- «
re exultat, ne iratus in eum per suum Vicarium exardescat ; nempè tantò «
offendit grauiùs, quantò perniciosiùs peccat, suæ perditionis ad alios exempla «
transmittens : heu ipsum consilia praua commaculant ! cum Syrenes * * non «
vsque in exitum dulces damnosè permulcent, Regalem mentem periculosè «
exagitant & decipiunt incessanter ; non tamen propterea liberare possumus nec «
debemus, hominem namque primum à Diaboli peccato non excusauit suggestio, «
quoniam Dominici Mandati transgressor soluerit pœnam mortis, & silentium «
nostrum nihil aliud foret nisi delinquendi occasio & dissolutio Ecclesiasticæ dis- «
ciplinæ. Cum enim notorium etiam facti continui sit, quod ipso faciente & cōtra «
dictam nostram veniente sententiam libertas non est per Regnum ipsius veniendi «
ad Apostolicam Sedem, & quod sic dictus Nicolaus est captus & præfatus Ste- «
phanus est receptatus in Regno, nostræque sententiæ supradictæ latæ sint, vt «
prædictum, publicè ; sicque Canonum excommunicatio in aperto liquet ex «
præmissis. Vt taceamus ad præsens de Custodia jam dicto Cardinali imposita, «
detentione Abbatis, captione Religiosorum dictorum, & temerariis actibus in «
jam dictum commissis Episcopum, eundem Regem manifestis excommunicatio- «
nibus esse ligatum, & per consequens beneficia Ecclesiastica, Personatus & dig- «
nitates, si eorum aliquo legitimo titulo, quando ad eum collatio pertinet, de iure «
interim non posse conferre, imperium sine Iurisdictione aliqua per se vel alios «
aut communes actus seu legitimos exercere, & collationem & exercitium ipsa «
nullius existere firmitatis, ac fideles & vassallos ipsius esse à fidelitate & etiam ju- «
ramento quibus adstringuntur eidem homini debito & totius obsequij authorita- «
te Canonum absolutos. Hoc omnibus iis præcipuè qui de eius sunt Regno, vel «
in eo moram faciunt nunciantes, cum excommunicatum comitari pœnas huius «
declaramus, & more periti Medici, cùm non profuerunt monita, à leuioribus in- «
cipientes ad SS. PP. statuta tenentes omnes fideles ac vassallos, eiusque juratos à «

» fidelitate & ſacramento quovſque idem Rex in excommunicatione permanſerit,
» Apoſtolicâ nihilominus authoritate abſoluimus, & ne eidem fidelitatem obſer-
» uent & ſeruiant, modis omnibus & ſub interminatione anathematis, quia magis
» Deo quàm hominibus ſeruire oportet, etiam fidelitatem Chriſtiano Principi Deo
» aduerſanti eiuſq; præcepta calcanti nulla exhibent, authoritate perſoluere pro-
» hibemus. Et quia Rex ipſe aliquos forſan inuenerit, qui Beneficia huius Dei ti-
» more poſtpoſito, ab ipſo reciperent, diſtrictè præcipimus ſub excommunicatio-
» nis, amiſſionis beneficiorum quæ aliàs haberent, & inhabilitatis perpetuæ ad Ec-
» cleſiaſtica Beneficia de cætero obtinenda pœna, quam ipſo facto incurrent ſi
» contrarium agunt, ne ab eo ſic excommunicato manente illa recipiant quoquo
» modo: diſtrictè ſub hujuſmodi à nobis infligendis pœnis inhibentes, Capitulis
» Eccleſiarum, in quibus Beneficia ipſa per Regem excommunicatione durante
» conferuntur eundem, ne eos quibus conceduntur, ab ipſo recipiant vel admit-
» tant. Porro cum ſcriptum ſit, *Diſſolue colligationes impietatum, ſolue faſciculos de-*
» *primentes*, Nos confœderationes prædictas etiam cum quibuſlibet Terræ Regi-
» bus aut Principibus, quod non credimus, initas diſſoluimus, & iuramenta ſi qua
» ſunt præſtita, annullamus; etiam nunciantes & monentes ipſum Regem, vt à fa-
» cie arcus fugiens reſipiſcat, ad obedientiam redeat, & ad Dominum conuertatur,
» ne quod præterire non valebimus, iuſto in eum judicio animaduertere compella-
» mur. Vt autem noſtri proceſſus, quem de conſilio Fratrum noſtrorum facimus ad
» omnium notitiam deducatur, cartas ſiue membranas proceſſum continentes eun-
» dem in Cathedrali Eccleſia Anagn. appendi vel affigi ſeu * * faciemus,
» quod proceſſum noſtrum ſuo quaſi honore præconio & patulo Iudicio publica-
» rent; ita quod idem Rex & alij quos proceſſus ipſe contingit, nullam poſtea poſ-
» ſint excuſationem prætendere, quod ad eos tales proceſſus non peruenerint, vel
» quod ignorauerint eundem; cum non ſit veriſimile remanere, quoad ipſos inco-
» gnitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Actum Anagniæ
» in aula noſtri Palatij 6. Idus Septemb. Pontificatus noſtri an. 9.

Verum antequam hæc conſilia potuiſſet Pontifex executioni demandare, ecce in patrio ſolo inter affines & cognatos Anagniæ capitur die 7. Septembris quæ eſt vigilia Natiuitatis B. Virginis, à Columnenſibus & à Guillelmo Nogareto, qui per Anagnienſes quoſdam pecunia corruptos aut incautos in Vrbem armatis militibus intromiſſi fuerant. Primum igitur facilem inuenientes ingreſſum, Palatium Papæ obſederunt expeditionis Duce Sciarra Columnenſi, eumque ad deditionem compulerunt. Prius verò pertentauit num quid vellet Sciarra, quidve peteret; at ille, ſe non paſſurum eum viuere, niſi duos Cardinales Fratres ſuos Petrum & Iacobum de Columna in integrum reſtitueret, eorumque Gentiles & affines, Papatui renuntiaret, ſeque deinde ſuo, nempè Sciarræ arbitrio permitteret, ita vt vitæ neciſque poteſtatem haberet. Quibus auditis ferunt ingemuiſſe Papam his verbis. *Heu me! durus eſt hic ſermo.* Cumque nihil proficeret Pontifex precibus ſeque dedere moraretur, Sciarra ruptis oſtiis, & pluribus locis igne ſuppoſito fecit ſibi ad eum aditum. Dici non poteſt quàm multis ille tum injuriis affectus fuerit. Aiunt aliqui Nogaretum ei colaphum impegiſſe. Diſpoliatus eſt, deinde in equum effrenem impoſitus ad caudam verſâ facie, ſicque ad extremum vſque halitum diſcurrere coactus. Fuit etiam Sciarræ in animo eum occidere, eiuſque caput in Franciam ad Regem mittere; ſed prohibitus fuit. Renunciare autem Papatui iuſſus Pontifex, conſtanter renuit aiens *Ecco il collo, Ecco il capo*, ecce collum, ecce caput: ad extremum cuſtodiæ datus Reginaldo de Suppino, triduanâ fame prope necatus eſt. Donec tandem Anagnienſes reſumptis animis & miſeratione moti eum tertio poſt die de cuſtodia liberarunt Romamque deduxerunt, ope & conſilio Mathæi Cardinalis Vrſini. De hac autem Pontificis captiuitate ſic habet Iacobus Cardinalis teſtis oculatus, his verſibus.

Multa facit, multoſque iuuat, multique grauatos
Se reputant. nonus dum ſic elabitur annus,
Heu grauis alluuies, funeſta & morbidą, noſtris
Nec ſæclis audita lues prorumpit, & audens

Ingruit. En capitur residens sublimis in altâ
Sede Petri summâ Christique Vicarius vrbe.
Vrbe sua tectisque suis, manibusque suorum
Quáque satus, raptis congestis vndique gazis.
Qui scelerum authores? quæ causa est? quidue repensum?
Quid loquimur?
Irruit in stolidos plebs docta furentibus armis,
Hos cerebro, quosdamque manu, quosdamque recisis
Naribus euertit, capitur qui maximus horum
Extiterat, summusque Pater iam carcere liber
Protinus hunc soluit rediens festinus in almam
Vrbem, quippe sacram, miro circundatus orbe
Vallatusque armis. O mira potentia tantis
Enodata malis! nunquam sic glorius armis,
Sic festus susceptus eâ Cleroque decorus
Insignisve fuit.

Romam autem cum peruenisset, statuissetque ex toto orbe Concilium conuocare ad vlciscendam iniuriam sibi & Ecclesiæ illatam, maledictis & execrationibus in Philippum iactis incidit in phrenesin & furenti similis decessit 5. Id. Octob. quarto & trigesimo die post acceptam illam iniuriam, cui nulla fuit vnquam par, nec Deo auxiliante futura est. Atque ita impleta est Cœlestini prædecessoris vaticinatio, quem ad Bonifacium hæc verba habuisse fierunt. *Ascendisti vt vulpes, regnabis vt leo, morieris vt canis.*

De Moribus huiusce Pontificis nihil dicimus, de quibus non conuenit inter Historicos. Sufficiat meminisse duos præstantissimos Vniuersitatis Parisiensis Theologos discordiarum istarum tempore scripsisse; alterum pro Bonifacio, nimirum Ægidium Romanum Archiepiscopum Bituricensem, licet de Gente Columna oriundus ipsiusque Philippi præceptor fuisset, sed adigente conscientia, vt dicebat: alterum pro Philippo, Ioannem scilicet Parisiensem, Dominicanum qui cognomento *Pungens-Asinum* dicebatur. Adeo verò Regem exarsisse in Ægidium, vt nunquam eum ad Cardinalatum promoueri passus fuerit, licet post Bonifacium Clemens V. ipsi Regi addictus, eum Cardinalem nominasset.

Mortuo igitur Bonifacio Cardinales iustis peractis Conclaue ingressi Fratrem Nicolaum Bocasium Taruisinum Ordinis Prædicatorum Episcopum & Cardinalem Ostiensem, humili quidem & obscuro genere ortum, sed meritis, pietate & litteris clarum 11. Kal. Nouembris ad Pontificatum promouent. Eum aiunt fuisse filium Opilionis, operamque primò pueris instituendis nauasse apud Venetias: deinde Prædicatorum Ordinem ingressum summâ cum laude docuisse; tum ad Generalatum Ordinis promotum, à Bonifacio Cardinalem factum: demum Bonifacio extincto Pontificem electum Benedicti XI. nomen assumpsisse. Humilitatem eius vel ex hoc vno intelligimus. Cum mater ad eum visendum accurrisset matronali habitu, quæ paupercula erat, filius se agnoscere dissimulauit, matrem aiens se pauperem habere, nec ijs vestibus indui solitam: postridiè verò illam in pannosis vestibus vt solebat ingressam, ingenti gaudio amplexatus est. Ita narrant S. Antoninus, Leander, Krantzius & alij: quod nostri Historici referunt de Mauricio Episcopo Parisiensi.

Hoc anno vitâ functus est 19 Maij famosissimus Iuo Iurisconsultus qui in sanctorum numerum à Clemente VI. relatus est: ille an. 1258. natus in pago S. Martini non longè ab vrbe Trecorensi, Patre Aheloro Cancieti militis filio & matre Azone nobilibus parentibus, illius pagi Dominis; vbi 14. ætatis annum attigit, Lutetiam profectus est, ibique postquam humanioribus litteris sufficienter instructus est, ad Theologiam se contulit: deinde relictis Parisiensibus Scholis Aurelianenses in vtroque Iure frequentauit; quo studiorum cursu absoluto, IVONIS BRITONIS OBITVS.

à quodam Archidiacono Redonensi accersitus, Iudicis Ecclesiastici partes egit. Postea à Treconensi Episcopo Officialis constitutus est: quo munere aliquandiu perfunctus est castè & integrè. Postremo ad Ecclesiam de Lohancto regendam se totum applicuit; denique fato functus 19. Maij huius anni in Treconensi Ecclesia humatus est.

Ad hunc annum hæc quæ sequuntur, leguntur in libro Rectoris de pretio libris vænalibus Librariorum apposito. *Anno Domini 1303.* die Martis in festo
» B. Matthiæ Apostoli *taxata fuerunt exemplaria quæ sequuntur* Andreæ dicti Ze-
» nonis per Magistros Vniuersitatis ad hoc deputatos, videlicet M. Henricum
» Amandi & M. Andream de Monte S. Eligij, Magistros in Theologia, M. Guill.
» de Cornubia Regentem in Medicina, M. Guillel. Britonem cum Procurato-
» ribus. Tum sequitur taxatio librorum.

1304. Anno 1304. vt exitus Bonifacij & promotionis Benedicti Nuncius ad Philippum venit, continuo Rex ad eum dedit Epistolam gratulatoriam, perque suos Oratores, se, Regnum, Ecclesiamque Gallicanam illi commendauit. Oratores autem hos misit, Bernardum de Mercorio Nobilem, Guill. de Plesseiano Militem & M. Petrum de Bella-pertica Ecclesiæ Parisiensis Decanum, celeberrimum olim Iuris Interpretem in Scholis Aurelianensibus, qui anno sequente factus est Episcopus Autissiodorensis. Hanc verò Regis Epistolam Benedicto à Rege obtulerunt.

» Sanctissimo Patri in Domino Benedicto diuina prouidentia sacrosanctæ Rom.
» ac vniuersalis Ecclesiæ summo Pontifici Philippus Dei gratia Francorum Rex
» deuota pedum oscula Beatorum. Benedictus Dominus Deus Israël, qui visi-
» tauit & fecit redemptionem plebis suæ & erexit cornu salutis in nobis in Domo
» Dauid pueri sui. Qui facit mirabilia magna solus, qui cœlestia pariter & terre-
» na salubri moderatione erigens ac perpetua ratione gubernans in hac valle mi-
» seriæ, miserationes innumeras liberalis in gratijs & in misericordia copiosus
» exercet: ipse quidem circa Ecclesiam suam sanctam Petri nauiculam, Matrem
» fidelium, Christi sponsam, quam à fundationis initio splendore virtutum mira-
» biliter illustrauit, piè semper continuans miserationis affectum & paternæ exe-
» quens pietatis officium, licet eam in pelago mundi huius intumescentium vn-
» darum fluctibus agitari, & procellis concuti patiatur ad tempus, ipsam sub-
» mergi, vel periclitari naufragio non permittat, continuum semper impen-
» dens in tribulatione solatium, in turbatione peccamen, & in aduersitate suc-
» cursum, sicut rerum euentus ac succedentium experimenta temporum manife-
» stè declarant. Cum enim Ecclesia ipsa diebus nuper præteritis post oppressiones
» & afflictiones multimodas & graues quasi parturientes angustias, quas ex ma-
» litia præsidentis in ea mercenarij sub vmbra pastorum longo tractu temporis
» discriminosi, pertulerat, quàm prostrata & naufragio proxma videretur pro-
» pria virtute deficere, ipse Pater misericordiarum & Deus totius consolationis
» ad ipsius statum miserabilem & lugubrem piè dirigens compassionis affectum &
» ad reuelationem ipsius suæ potentiæ dexteram clementer extendens, ab oppro-
» briosæ captiuitatis ærumnis dignanter eripuit, à deplorandæ viduitatis incom-
» modis misericorditer liberauit, dato sibi cœlitus noui sponsi solatio Benedicti,
» qui vt nomini rem conformet & præteritis futura continuet, opera Deo grata
» speratur & hominibus placitura facturus. Exultet igitur eadem sacrosancta
» mater Ecclesia & in iubilum supernæ laudis assurgat tenebrarum semota cali-
» gine, se nouæ lucis radio illustratam & abiecto iugo tyrannicæ seruitutis, sta-
» tus debiti & pristinæ libertatis resumpsisse decorem, iocundetur deposito vi-
» dualis desolationis nubilo lætitiæ nuptialis illuxisse serenum, nouum adepta
» Pastorem, suæ sterilitatis & opprobrij redemptorem. Exultet præcipuè sacer
» Prædicatorum Ordo se talem & tantum filium peperisse, alumnum nutriuisse
» tam inclytum, tam præclarum, quem Patrem Orbis & fidei successorem Petri,
» Christi Vicarium in supremo Iustitiæ sedere solio gloriatur. Lætetur & iubilet,
» quod ex eius horto arbor ista fructifera prodijt, quæ in Domo Domini feliciter
» complantata fructum datura creditur suo tempore gratiosum. Lætetur insuper
» totum Orbem ex eius gremio suscepisse nouum Patrem pauperum & dispensa-
» torem prouidum fidelium animarum, qui sicut multum apud Deum, sic apud

homines proficit in honore. Lætabundus exultet chorus fidelium, fidei orthodoxæ, cultorumque fides ipſa, quæ ex nefandis Prædeceſſoris actibus, deteſtandis operibus & pernicioſis exemplis obnubilata ſui luminis claritate quæ minabatur excidium per ſanctitatis & vitæ merita & virtutum exercitia laudabilium ſucceſſorum, quibus ab ouili claruiſſe dinoſcitur, reformationis accommodæ incrementa ſalubria ac fulgorem ſolitæ claritatis creditur reſumptura lætaturque pacis optatæ dulcedine, quæ per iniquos exceſſus potius quàm proceſſus temerarij abuſoris, quaſi extra terminos exulabat. Iſte fidelis Teſtamenti Dominici executor ad priſtini ſtatus ſolum procurationem totique mundo ſpiritualis & temporalis commoda quietis afferre probabiliter exiſtimatur. Nos autem pro bonis affectibus exultamus, qui meretricalia deliramenta perpeſſi diutius, Patrem ſucceſſiſſe confidimus beniuolum qui Prædeceſſoris erronea corrigat, malefacta reformet, pacem nutriat, Iuſtitiam foueat & diligat æquitatem, in cuius affectione ſincera deuotio filialis, in cuius deuotione filiali paterna benignitas conquieſcat. Sed ex eo præcipuè materia nobis gaudij & exultationis accreſcet, quod regiminis noſtri in Apoſtolica Sede verius ſedere conſpicimus, bonorum omnium, ſicut fama teſtatur, & publicat, nitore conſpicuum, virtutis ſpeculum & ſanctitatis exemplar, virum vtique ſecundum cor noſtrum, qui non quærit quæ ſua ſunt, ſed quæ Dei ad Catholicæ fidei & Vniuerſalis Eccleſiæ bonum & exaltationis incrementa felicia ac ſtatum proſperum & quietum totius populi Chriſtiani, & promotionem felicem negotij Terræ ſanctæ ducitur puro zelo. Igitur pro tam dignæ, tam ſalubris & vtilis prouiſionis euentu, bonorum omnium largitori ad laudes & gratias in humilitatis ſpiritu aſſurgentes, eius imploramus deuotè clementiam, vt qui vos ad regimen Eccleſiæ ſanctæ, ad dandam ſalutis ſcientiam plebi ſuæ, ad ſupernæ dignitatis honorem piâ miſeratione prouideat, ſic credita vobis multiplicari talenta concedat; ſic in ſanctitate & iuſtitiâ coram ipſo & in viam pacis dirigat greſſus veſtros, quod poſt regiminis præſentis excurſum ad cœleſtis gloriæ ſolium vnâ cum Grege vobis commiſſo clementi pietate perducat iudicaturum cum cæteris ſanctis ſuis omnes Orbis terræ finium nationes. Cæterum Nos & Regnum, cuius moderamini diſponente Domino præſidemus, & Eccleſiam Gallicanam Sanctitatis veſtræ fauoribus fiducialiter commendamus, & ad exponendum perfectius & plenius exhibendum Beatitudini veſtræ omnimodæ reuerentiæ & deuotionis indicia, ecce dilectos & fideles Dominum Mercorij, M. Petrum de Bella Perticâ Canonicum Carnotenſem & Guillelmum de Pleſſeiano Militem Nuncios noſtros ad Sanctitatis veſtræ præſentiam deſtinauimus, quos benignè recipere ac eorum relatibus paterna clementia audientiam præbere placidam & fidem non dubiam adhibere dignetur. Datum Pariſius.

Ipſe autem Benedictus non expectatâ Regis poſtulatione, vltro libenſque eum à cenſuris quas incurrerat, aut incurriſſe videri poterat, abſoluit, rogauitque Regem vti hancce gratiam cum humilitate & animi debita ſubmiſſione ſuſciperet. Talis autem eſt eius Bulla.

Benedictus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Chariſſimo in Chriſto filio Philippo Regi Francorum illuſtri Sal. & Apoſtol. Bened. Quanta nos, fili cariſſime, ad tui dilectionem ſollicitudo impulerit Paſtoralis Officij, quantáve paternæ pietatis dilectio ad ſalutem tuam ſuper te viſcera manſuetudinis noſtræ commouerit, abſolutio, quam tibi nuper abſenti & non petenti ab omnibus excommunicationum ſententijs, quibus ex quacumque cauſa forſitan tenebaris adſtrictus, in tuorum Nunciorum præſentia te in benedictione dulcedinis præuenientes impendimus, manifeſtat. Id ne ſanguis tuus de noſtris requiratur manibus feciſſe lætamur, id egiſſe non pœnitet, & quod plus eſt, illud etiam facere debebamus. Sumus namque illius Vicarius qui dixit hominem illum qui fecit cœnam magnam ſeruo ſuo dixiſſe, *Exi in vias & ſepes & compelle intrare vt impleatur Domus mea*. In hoc parabolam illam impleuimus ſecundum quam habens centum oues relictis nonaginta nouem in deſerto, vadit ad illam quam deuiaſſe putabat, donec inueniat eam & inuentam imponit in humeros ſuos gaudens. Nunquid igitur te etiam ſi nolles, non cogemus intrare? Numquid

» tantam ouem quanta tu es, sic nobilem, præcipuam & præclaram relinque-
» mus, quin impositam nostris humeris reducamus? Absit quantum in nobis sit
» negligentia talis, absit omissio tam damnosa, nempe si corporum Medici quan-
» doque inuitis apponunt medicamenta salutis, quantò magis nos qui animarum
» omnium curam diuina dispositione suscepimus, hoc implere tenemur? Porro
» quis superbum Episcopum vrbis & orbis de humilitate redarguet? quis super-
» stitiosus eius cui, sicut scriptum est, sanctitas ignoscendi dereliquit gloriam, si
» indulget, reprehendet? Quis prætereа adeo rigidus tam salubrem clemen-
» tiam in sua contineret ira, vel sæuitia conderet, certè nullus qui pacem dili-
» gat, qui quietem subiectorum desideret & Ecclesiæ tranquillitatem exquirat.
» Hanc itaque nostram, imò Dei, cuius in terris legatione fungimur, deuotè,
» velut obedientiæ filius gratiam suscipe humilis, sicut prudens ex ea efficere,
» nobis Patri tuo crede, & ad obedientiam Matris Ecclesiæ tibi salutiferam &
» honorabilem te conuerte firmissimè, sperans quod à te nihil aliud quàm tuam
» salutem & Regni tui gloriam affectamus. Considera, fili, quod Ioas Rex Iuda
» gloriosus vixit & recta est operatus, donec consilio & doctrina Ioiada summi
» Sacerdotis est vsus, quo cessante ignominia affectus est, & occisus gladijs ser-
» uorum propriorum occubuit. Ausculta ergo Patrem tuum & in eius parabolas
» aures tuas inclina, sic Deo propitio tuum stabilietur regnum & gloriaberis
» in terra sublimis. Ad hæc Nuncios tuos prædictos læti recepimus & litteras tuas
» libenter vidimus: quas nobis ijdem nuncij ex parte tuæ Celsitudinis præsenta-
» runt. Datum Romæ apud S. Petrum 4. Non. April. Pontif. nostri an. 1.

Similiter aliâ Bullâ eodem anno 3. Id. Maij data absoluit omnes Prælatos, Clericos, Barones & Nobiles qui à Bonifacio excommunicati fuerant, propterea quod eos qui Romam commeabant, è Regno exire, aut egressos in Regnum regredi prohibuerant: eosque etiam qui in detentione & captione Bonifacij opem præstiterant & operam, excepto tamen Guillelmo Nogareto quem sibi sanctæque Sedi reseruat.

» Benedictus Episcopus seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam.
» Sanctæ Matris Ecclesiæ multa benignitas filiorum salutem desiderijs intimis
» vigilanter exquirens, ad ea toto posse diligenter intendit, conflat operas & la-
» bores exponit, ex quibus eis prosperitatis & pacis incrementa proueniant; mo-
» lestis via præcludatur euentibus & noxia subtrahantur. Nos autem qui eidem Ec-
» clesiæ quanquam insufficientibus meritis disponente Domino præsidemus, ad
» vniersas fidelium Nationes tanquam vniuersalis eorum Pater, paternæ dirigimus
» considerationis intuitum, illis quietis & salutis commoda quantum Nobis ex
» alto permittitur procurando; sed ad Regnum Francorum eiusque Regem & in-
» colas tantò attentiùs aciem considerationis extendimus, quantò feruentius sta-
» tum zelamus prosperum, quietem diligimus ac exaltationem ex intimis appeti-
» mus eorundem. Cum itaque sicut accepimus, tam Archiepiscopi & Episcopi,
» quàm alij Ecclesiarum secularium & Regularium Prælati & alij Clerici & Ec-
» clesiasticæ personæ, Religiosæ & seculares, necnon Barones, Nobiles & alij
» laïci de Regno prædicto Excommunicationum sententijs olim à Bonifacio Pa-
» pa VIII. & alijs prædecessoribus nostris Rom. Pontificibus in impedientes eos
» qui ad Sedem accedebant Apostolicam, vel recedebant ab ea, seu litteras defe-
» rebant ipsorum & ex alijs causis in suis processibus promulgatis, nec non latis à
» Canone pro eo quod se culpabiles reddiderunt in captione eiusdem Bonifacij
» prædecessoris & Nunciorum ipsius & aliorum prædecessorum prædictorum te-
» neantur adstricti, quorum aliqui diuina celebrarunt officia & immiscuerunt
» se illis & receperunt Ordines & Beneficia Ecclesiastica sic ligati, Nos præmissa
» omnia paternâ meditatione pensantes ac attendentes vtilitates & commoda
» quæ ex eodem Regno dum in ipsius Ecclesiæ deuotione persistit, Ecclesiæ præ-
» dictæ proueniunt, quodque propter euitandum scandalum, præsertim vbi mul-
» titudo delinquit, seueritati est aliquid detrahendum. Sperantes insuper quod
» Rex & incolæ memorati tantò Deum & dictam Ecclesiam studebunt peram-
» pliùs & deuotiùs reuereri, quantò eadem Ecclesia misericordiùs & gratiosiùs
» egerit cum eisdem, huiusmodi inducti considerationibus Archiepiscopos, Epis-
» copos, Prælatos, Clericos, Personas, Barones, Nobiles & laïcos prædictos &
quos-

cunque & dicto Regno, qui huiusmodi sententijs Bonifacij & aliorum Prædecessorum prædictorum quomodolibet adstringuntur, omnesque qui occasione huiusmodi Captionis præfati B. Prædecessoris & Nunciorum prædictorum vel facto, opere vel fauore quomodocumque in sententiam Canonis inciderunt, Guillelmo de Nogareto Milite, cuius absolutionem Nobis & dictæ Sedi Apostolicæ specialiter reseruamus, duntaxat excepto, à sententijs prædictis absoluimus, restituendo eos Communioni fidelium & Ecclesiasticis Sacramentis. Cum illis insuper ex eisdem, qui prædictis ligati sententijs Ordines & Beneficia Ecclesiastica receperant, quod in ipsis ministrare possint Ordinibus & eadem Beneficia retinere, necnon cum eis qui sic ligati diuina celebrarunt Officia, vel immiscuerunt se illis super irregularitate inde contracta, authoritate prædicta de misericordia quæ superexaltatur, iudicio dispensamus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ absolutionis, restitutionis & dispensationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & BB. Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Perusij 3. Id. Maij Pontific. nostri an. 1. sub plumbo.

Idem Pontifex aliâ Bullâ restituit Ecclesijs Cathedralibus & Regularibus Ius præsentandi & conferendi Beneficia Ecclesiastica quod Bonifacius sibi reseruarat, quandiu Philippus contumax esset, vultque eadem planè ratione conferri quo ante Bullam & reseruationem illam conferebantur.

Benedictus Episcopus seruus seruorum Dei, Charissimo in Christo filio Philippo Franciæ Regi illustri Sal. & Apostol. Bened. vt eò magis erga Deum & Apostolicam Sedem Regalis deuotionis excrescat affectus, quo sibi gratiosam sedem reppererit supradictam, votis tuis annuentes, tuas petitiones, quantum possumus, fauorabiliter exaudimus. Dudum siquidem Bonifacius Papa VIII. Prædecessor noster certis ex causis prouisionem omnium Cathedralium Ecclesiarum & Regularium tunc in Regno vacantium, vel quas tunc vacare contingeret, dictæ Sedis dispositioni reseruare dixit, districtiùs inhibens omnibus ad quos ius eligendi & postulandi Prælatos in ipsis Ecclesijs, aut confirmandi electiones vel admittendi postulationes vel aliàs earundem Ecclesiarum prouisio, vel quæuis alia dispositio pertineret, in huiusmodi electionibus, postulationibus, confirmationibus, admissionibus & prouisionibus & quibuscunque dispositionibus dictarum Ecclesiarum se intromittere, huiusmodi reseruatione durante quoquo modo præsumerent: ac de cætero decreuit extunc irritum & inane si secus super hoc à quoquam fuerit scienter vel ignoranter attentatum. Nos autem Celsitudinis Regalis obtentu, pro cuius parte super hoc nobis extitit supplicatum, reseruationem, inhibitionem & Decretum huiusmodi Apostolica authoritate reuocamus, volentes vt prædicti omnes huiusmodi iure illis competente, cum tempus ingruerit, vtantur liberè sicut prius; & nihilominus prouisiones & confirmationes Electionum factæ post reseruationem, inhibitionem, & Decretum prædictum in dictis Ecclesijs, dummodo aliàs Canonicæ fuerint, plenam obtineant firmitatem; nec Electiones, aut postulationes factæ postmodum in prædictis Ecclesijs ex eisdem reseruatione, inhibitione ac Decreto, quin debitum sortiantur effectum, possint quomodolibet impediri. Datum Viterbij 13. Kal. Maij Pontif. nostri an. 1.

Similiter idem Pontifex in gratiam Regis restituit Cancellarijs Parisiensibus & aliarum Vniuersitatum Regni quæ Appellationi adhæserant, licentias impertiendi potestatem, itemque Magistris regendi in Theologia, Iure Canonico & Ciuili: vt patet ex hac Bulla data etiam Viterbij 14. Kal. Maij.

Benedictus Episcopus seruus seruorum Dei, Charissimo in Christo filio Philippo Regi Francorum illustri Sal. & Apostol. Bened. Vt eo magis erga Deum & Apostolicam Sedem Regalis deuotionis excrescat affectus, quo sibi gratiorem sedem reppererit supradictam, votis tuis libenter annuimus, tuasque petitiones cum Deo fauorabiliter exaudimus. *Dudum siquidem Bonifacius Papa VIII. Prædecessor noster certis ex causis omnes in Regno tuo potestatem habentes licentiandi Magistros aut Doctores in Theologica Facultate, seu in Iure Canonico vel Ciuili, ab huiusmodi potestate suspendit vsque ad eiusdem Sedis beneplacitum voluntatis, decernens extunc irritum & inane si secus super hoc à quoquam scienter vel ignoranter contingeret attentari.* Nos autem Celsitudinis Regalis obtentu pro cuius parte super hoc nobis extitit

RESTITVIT CANCELLARIIS FACVLTATEM LICENTIANDI.

» supplicatum, suspensionem & Decretum huiusmodi authoritate Apostolica re-
» uocamus, volentes vt omnes in eodem Regno potestatem huiusmodi obtinen-
» tes, eâ vtantur liberè sicut prius. Quod si forsan aliquis huiusmodi suspensione
» durante in Iure ac Facultate prædictis licentiati fuerint per eosdem, quod actum
» per eos extitit, in hac parte, ratum nihilominus sit & firmum, ac si eadem sus-
» pensio nullatenus præcessisset. Datum Viterbij 14. Kal. Maij, Pontific. nostri
» an 1. sub Bulla plumbea.

Ex hac opinior Bulla Duchesnius in notis ad Historiam Abaelardi auguratur Benedictum XI. parem authoritatem ac facultatem Cancellario B. Mariæ concessisse, quæ longo ante tempore concessa fuerat San-genouefiano, primumque illum eos æquasse. Verum ex dictis constat Cancellarium B. Mariæ non esse posteriorem San-genouefiano: Benedictum verò solummodo licentiandi potestatem restituisse vtrique, quam Bonifacius sustulerat, aut certè suspenderat.

Denique quia plurimi Prælati & Doctores à Bonifacio vocati ad Synodum Romanam ire detrectauerant, causantes prohibitos se Regio interdicto, ob idque verebantur se censuras incurrisse propter inobedientiam, Benedictus eos in gratiam eiusdem Regis hac Bullâ absoluit.

» Benedictus Episcopus seruus seruorum Dei, Charissimo in Christo filio Philip-
» po Regi Franciæ illustri sal. & Apostol. bened. Dudum Bonifacius Papa VIII.
» Prædecessor noster venerabiles fratres nostros Archiepiscopos, Episcopos, & di-
» lectos filios Electos & Capitula Ecclesiarum Cathedralium Regni Franciæ, ac
» Doctores in Theologia & Magistros in Iure Canonico & Ciuili de Regno natos
» eodem ob certas causas in litteris suis super hoc directis expressas ad suam præ-
» sentiam conuocauit, mandans districtè in virtute obedientiæ, vt coram ipso eis
» ad hoc statuto termino comparerent. Quorum plures, sicut ex parte tua nobis
» fuit expositum, coram Prædecessore prædicto non comparuerunt termino præli-
» bato. Nos autem Celsitudinis Regalis obtentu, pro cuius parte Nobis super hoc
» extitit supplicatum, prædictis omnibus qui in ijs inobedientes fuerunt vel etiam
» contumaces, remittimus huiusmodi inobedientiam, contumaciam & contem-
» ptum, vt exinde nullum ipsis possit imminere dispendium, nullumque obstacu-
» lum interponi. Datum Perusij 3. Id. Maij, Pontific. nostri an. 1.

Verum hic Pontifex paulo magis quàm forte decuisset, Mendicantibus addictus, Bonifacij Constitutionem circa Prædicationes, Confessionum auditiones & sepulturas temperauit; habeturque eius Bulla inter Extrauagantes Communes titulo de priuilegijs; & ea causa fuit maximorum dissidiorum, fuissetque longè maiorum, nisi eam Clemens V. in Concilio Viennensi nouâ constitutione abrogasset, vt suo loco referemus. Talis autem est.

CONSTITUTIO CIRCA PRIVILEGIA MENDICANTIUM.

» Benedictus.... Inter cunctas solicitudines nostras, quibus nos Pastorale pre-
» mit officium & debitum Apostolicæ seruitutis adstringit, illa debet esse præ-
» cipua, vt Gregi Dominico nobis supernâ dispositione commisso animarum
» cura non desit, ne illum lupus rapax, antiquus serpens humani generis ini-
» micus inuadat, eiusque sanguis, de nostris, quod absit, clamante Propheta,
» manibus requiratur. Debemus insuper quantum ex alto permittitur, Pacem
» inserere, remouere scandala, iurgiorum amputare materiam & intelligere
» super egenum & pauperem, quia non in finem obliuio erit pauperis, & pa-
» tientia pauperum non peribit in finem. SANE dudum bonæ memoriæ Boni-
» facius Papa VIII. prædecessor noster quandam specialem inter Prælatos, Re-
» ctores seu Sacerdotes & Clericos Parochialium Ecclesiarum ex parte vna, &
» Prædicatorum ac Minorum ordinum Fratres ex altera super faciendarum
» Prædicationum, audiendarum Confessionum per eosdem Fratres, ac de eis re-
» lictis & de funeralibus Canonicæ portionis articulis constitutionem edidit,
» certum his modum imponens, prout in eadem Constitutione continetur. Sed
» pro ea quam intendebat quiete, turbatio nata est, pro concordia sunt suborta
» dissidia, & pullulatæ inquietudines pro tranquillitate noscuntur: sicque dum
» ansam soluisse se credidit, nodum ligasse videtur, & septem vno hydræ am-
» putato capite suscitasse. Nec mirum, quia plerumque pariunt nouitates dis-
» cordiam, præsertim cum ab eo quod diu æquum visum est, per nouam con-
» stitutionem receditur, nec quare recedatur, vtilitas euidens vel alia causa sub-

est. Ideoque cupientes vt ipsi Gregi cura nostra eò plenior intendatur, quò amplior in agro Domini operariorum numerus operatur, super egenum intendentes & pauperem, ac nouitatem remouentes, per eandem Constitutionem inductam, Statuimus de Fratrum nostrorum consilio, vt Priorum Ordinum Fratres, qui ad hoc deputati fuerint, in Ecclesijs ac locis ipsorum quæ impræsentiarum habent & in posterum obtinebunt, ac in plateis communibus seu publicis liberè absque Diœcesanorum & aliorum Prælatorum petita licentia valeant Clero & populo prædicare eisque proponere verbum Dei. Caueant tamen omnino ne horâ in quâ Diœcesani prædicti prædicarent, vel coram se facerent prædicari, prædicent ijdem Fratres. Putamus etenim dignum vt maiori minor & superiori inferior deferat in hac parte; nisi forsan aliud circa hoc facerent de voluntate Diœcesanorum ipsorum, *aut in studijs Generalibus prædicarent diebus illis duntaxat quibus sermones ad Clerum fieri solent & solenniter prædicari,* seu mortuorum funeribus, vel eorundem Fratrum festis specialibus, seu peculiaribus: quia in his casibus cum Diœcesanis in Prædicationibus concurrere poterunt. Vbi verò ijdem Diœcesani vocarent generaliter ad se Clerum aliqua ratione, vel vrgente causa illum ducerent congregandum, *ea horâ in studijs memoratis diebus sæpedicti Fratres ab huiusmodi Prædicatione cessabunt.* In Ecclesijs autem Parochialibus Fratres ipsi inuitis eorum Rectoribus seu Sacerdotibus, nisi iussi à Superioribus eorundem (hoc est Diœcesanis) non audeant prædicare.

Circa Prædicatores.

Nota de Prædicationibus Vniuersitatis.

Sed quia multoties propositum verbum Dei audientem à peccato non retrahis, idcirco post Prædicationem necessarium est Pœnitentiæ Sacramentum; circa quod, nisi articulus necessitatis occurrat, Sacerdoti facienda oris Confessio, (prout scriptum est, *Corde ad iustitiam creditur, ore autem fit Confessio ad salutem.*) exigitur. Aliàs frustra esset in Sacramento eodem Sacerdotis, qui inter lepram & lepram debet discernere, ministerium institutum. Electi igitur ab eisdem Fratribus ad audiendum Confessiones & Pœnitentias iniungendas liberè authoritate Apostolica absque licentia Diœcesanorum & aliorum Prælatorum inferiorum Exemptorum & non Exemptorum quibus subsunt, qui ad confitendum accedunt, audiant eis peccata sua confiteri volentes. Non Religiosos, qui secundum statuta suorum Ordinum proprijs Prælatis confiteri debent, aut ab eis ne confiteantur alijs, prohibentur, absoluant, ipsisque pœnitentias salutares iniungant infra sibi designatos terminos ad huiusmodi exercendum Officium constitutos. Excommunicationes verò vel alias sententias per Prælatos latas contra hoc, vel in eius fraudem, denunciamus irritas & inanes; nec Confessi ipsis Fratribus peccata illa de quibus confessi sunt eis & absoluti Pœnitentes, de illis Sacerdotibus proprijs teneantur, sicut etiam non tenentur, iterum confiteri, non obstante Constitutione Generalis Concilij, quæ sano intellectu, ne sequatur absurdum quod per Pœnitentiam dimissa peccata quis confiteri debeat, & quod liberatus debitor adhuc ad soluendum remaneat obligatus) intelligenda est, vt ex ea patet de illis qui peccata sua alijs confiteri neglexerunt. Sed Sacerdotes ipsis taliter confessis & absolutis adstricti sint ministrare Eucharistiæ & extremæ etiam Vnctionis Sacramentum. Super Confessione autem factâ Fratribus memoratis, cum & confitentis solius præiudicio, si falsum dicat, agatur in Iudicio animæ seu Pœnitentiæ foro, stabitur simplici verbo illius; qui Sacramenta petit prædicta & dicit Fratribus se confessum. Duos tamen excipimus casus, scilicet si Sacerdos asserat eum Excommunicatum aut notoriè peccatorem. Sed videat ne id dicat mendaciter, aut in dolum vel in fraudem; quia si hoc egerit, à delicto tali, nisi plenè satisfecerit, præterquam in morte, absolui nequeat, nec de illo ad pœnitentiam aliter admittatur.

Circa Confessiones.

Vt autem Diœcesanis honor debitus reseruetur, præcipimus vt Prouinciales Priores Prædicatorum, & Ministri Minorum Ordinum præfatorum per se vel alios verbo vel scripto eis significent se fratres ad huiusmodi Confessionum audiendarum & pœnitentiarum iniungendarum Officium elegisse, & non nominando aut coram ipsis sistendo eos, nec illorum numerum exprimendo petant humiliter à Diœcesanis eisdem quod ijdem electi fratres de ipsorum beneplacito & licentia dictum possint in eorum Ciuitatibus & Diœcesibus infra eis determina-

» tos fines officium exercere. Quod si denegent, vel infra triduum non concedant, » extunc ijdem fratres nihilominus authoritate eadem huiusmodi officium exe- » quantur. Datam verò licentiam per Diœcesanorum mortem nolumus termina- » ri. Per hoc autem non intendimus, quod sæpè dicti fratres qui ad hoc eligentur » officium exercendum, plus habeant in audiendis Confessionibus & Pœnitentijs » iniungendis, quàm Parochiales Sacerdotes noscuntur habere. Sicque de Casi- » bus Episcopis & Superioribus quos inferius denotamus, ac Sedi Apostolicæ re- » seruatis se nullatenus intromittant. Obseruent ergo sollicitè dicti fratres, ne » ad Confessiones recipiant criminosos criminibus, pro quibus solennis est pœni- » tentia indicenda. Modo eodem Excommunicatos respuant & Clericos, qui pro- » pter delictum irregularitatem aliquam incurrerunt. Inconueniens enim existi- » mamus, vt à peccato absoluat, qui pœnitentiam ei debitam imponere, aut » irregularitatis pœnam peccati sequelam, vel Excommunicationem quæ infligi- » tur maximè à Iure, quandoque pro crimine, quive quem ab Ecclesia & per con- » sequens à participatione Ecclesiasticorum Sacramentorum excludit, remoue- » re non potest. Incendiarios eosque qui tam enormibus sunt irretiti peccatis, » quod ea rationabilis consuetudo præscripta Canonicè in Episcopatibus aliqui- » bus reseruauit Episcopis, similiter non admittant. Quam consuetudinem ex cau- » sa quæ iustè ad id animum nostrum mouit, solummodo circa voluntariè homici- » das, falsarios, Ecclesiarum immunitatis & libertatis Ecclesiasticæ violatores & » sortilegos approbamus. Quod si forsan antequam ab eo qui potestatem habet, » absolui possint, mors talium confiteri volentium verisimiliter timeatur, etiam » in prædictis casibus sæpè fati fratres eos confiteri volentes audiant, ipsisque be- » neficium absolutionis impendant, sed subeant iuramentum, quod liberati se » suis Episcopis & Excommunicatoribus præsentabunt, excommunicantium » super his pro quibus ab eis excommunicati erant & Episcoporum pro peccato » huiusmodi pariturí mandatis. Verum quia post baptismum inter cætera ma- » gis ad salutem necessaria est propositio verbi Dei, quo audientes illud quod » est victoria nostra, instruuntur in fide, docentur fugienda fugere & sectan- » da sectari, à quo per peccatum lapsi resurgunt, Pœnitentiæ Sacramentum » perficiunt. Grandis nobis sollicitudo incumbit vt tales ad hæc promoueau- » tur fratres qui oleo dulcedinis verbi eiusdem nostros foueant subditos, à peccatis » prohibeant, increpationis vitio peccatorum suorum mordeant vulnera, eosque » ad illa pœnitentiæ acrimoniâ purgandum & tergendum prouocent & inducant. » Ad id verò exequendum sententia Diuinæ legis exposcitur, desideratur ordo & » vitæ integritas etiam postulatur. Scriptum est enim, Tu sententiam repulisti, & » Ego te repellam, ne Sacerdotio fungaris mihi, quia labia Sacerdotis custo- » diunt scientiam & legem exquirunt ex ore eius; aliàs provt ad eum pertinet, » inter peccatum & peccatum non posset discernere, nec peccator existens Dei » deberet narrare Iustitias & testamentum illius assumere per os suum. Nam cu- » jus vita despicitur, consequens est, vt eius prædicatio contemnatur.

» Quare decernimus vt Priores & Ministri Generales & Prouinciales Prædicato- » rum & Minorum Ordinum præfatorum, vel eorum Vicarij de discretorum con- » silio ad tam salubre officium fratres Diuina scientia doctos, discretione vigentes, » vitâ probatos & expertos moribus (alioquin districtam reddent in futuro exa- » mine rationem) eligant & assumant: sic enim quod prædicabunt facient, quæ » arguent, operari cessabunt, & in eis ædificabitur populus verbo pariter & exem- » plo. Cæterum licèt, sicut prædicitur, de necessitate non sit iterum eadem con- » fiteri peccata, tamen quia propter erubescentiam quæ magna est pœnitentiæ » pars, vt eorundem peccatorum iteretur confessio, reputamus salubre, districtè » injungimus, vt fratres ipsi confitentes attentè moneant & in suis prædicationibus » exhortentur, quod suis Sacerdotibus saltem semel confiteantur in anno, asseren- » do id ad animarum profectum proculdubio pertinere.

Circa sepulturas. » Porrò vt circa sepulturam apud loca eorundem fratrum eligentium sepeliri » & portionem Canonicam de relictis eisdem fratribus minimè detrahendam, ne- » queat in posterum dubitari, iubemus vt corpora defunctorum, qui apud eorun- » dem fratrum loca elegerint dum viuerent sepulturam, processionaliter cum cru- » ce, thuribulo & aqua benedicta cantando seu legendo Officium mortuorum vel

Pſalmos & alienas ingredientes Parrochias poſſint aſſumere, & ad ſuas deferre «
Eccleſias tumulanda. De quibuſcunque verò relictis præfatis in communi, vel «
ſingulis vltimis decedentium voluntatibus, ſiuè apud eos ſepeliendi ſint, ſiue «
alibi, nulla per Parochiales Sacerdotes morientium, à qua fratres ipſos liberos «
eſſe volumus, Canonica portio, vel multo minus per Epiſcopos Epiſcopalis «
quarta omnino cum eis tanquam exempti non ſubſint; nec etiam debita iura «
Parochiæ, ſi forſan Cathedralis defunctorum eſſet Parochialis Eccleſia, detra- «
hatur. De funeralibus autem medietatem, ſi commodè diuiſionem recipiant, «
aliàs eiuſdem medietatis æſtimationem ſoluant Parochiali Eccleſiæ & Sacerdo- »
tibus antedictis. Funeralia verò intelliguntur hoc caſu quæ cum funere defe- «
runtur. De Candelis verò quas fratres portant, portio non petatur. Moneant «
autem iidem fratres &pro poſſe inducant confitentes ſibi, vt de propriis bonis ſuis «
Parochialibus Eccleſiis eorumque Sacerdotibus competenter relinquant; & «
quæ eis debent Parochialia iura reddant. Adhoc non murmuret, quæſumus, «
ſecularis Clerus, non gerant moleſtè Prælati quod circa præmiſſa ſic duximus «
prouidendum. Attendant quanta ex his quæ in primis duobus articulis ſtatuta «
ſunt, ſalus animarum proueniat. Aduertant, quanta tolluntur iurgia, & paten- «
ter conſiderent quod eorum onera cum aliis noſtro Beneficio ſalubriter & quaſi «
neceſſario partiuntur. Circa tertium verò articulum diligenter intelligant, quod «
fratres ipſi hoc per Priuilegia Romanorum Pontificum eis benignè conceſſa an- «
te conſtitutionem eandem hactenus habuerunt. Quodque ſuum pauperes nil «
habentes ſinguli in communi ruſtica prædia imò nec vrbana vel mobilia, eorum «
alteri, vel etiam vniuerſi mendicant victum: quærunt veſtitum & eatenus ſuſti- «
nere poſſunt, quatenus vel viuorum pietas, aut morientium charitas eis neceſ- «
ſaria ſubminiſtrat. Quis ergo non miſereatur eorum, qui omnia, voluntatem «
etiam habendi reliquerunt? quis non compatiatur eiſdem operantibus tam «
vtiliter in agro prædicto? certè nullus, niſi qui triturantis bouis os impiè alli- «
gare velit, aut eos ſubtractis alimentis necare. Inopes patrimonij onera ipſa «
non habendi neceſſitate non ſuſtinent & à curialibus res Eccleſiis vel piis locis «
donatas à quartæ præſtatione ſeu lucratiuorum inſcriptionibus lex facit immu- «
nes. Relicta pauperibus non patiuntur Falcidiam. Et legata ad fabricam vel «
pro ornamentis Eccleſiis, aut ad Diuinum cultum perpetuum, ſolutioni non «
ſubjacent Canonicæ portionis. Pauperes autem, vt dictum eſt, ſunt fratres, & «
quod eis relinquitur, aut in ſua alimenta erogant, aut in fabricam, ſiue in cul- «
tum Diuinum & Eccleſiæ ornamenta conuertunt. Propter quod nos qui de- «
bemus intelligere ſuper egenum & pauperem, & non obliuiſci eorum, cum hu- «
manitatis ſit etiam ſecularis Principis proſpicere egenis, & dare operam vt pau- «
peribus alimenta non deſint, non tam piè quàm quodammodo iuſtè in eodem «
articulo egimus, egenos eoſdem, vt præmittitur, reddendo ab onere Canonico «
portionis exemptos. Hac autem dicta Conſtitutione, quæ incipit *Super Cathe-* «
dram quam penitus reuocamus, aliiſque quibuſcunque Conſtitutionibus ſpe- «
cialibus & generalibus Statutis, Priuilegiis, Indulgentiis ſub quacunque forma «
verborum conceſſis; etiamſi de ipſis de verbo ad verbum vel aliquorum nomini- «
bus in noſtris litteris oporteret fieri mentionem, conuentionibus, pactis, jura- «
mentis, ſententiis, conſuetudinibus contrariis nequaquam obſtantibus inuiola- «
biliter obſeruari ſancimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam «
noſtrorum Statuti, denunciationis, exemptionis, præceptorum, approbationis, «
juſſionis, voluntatis, reuocationis & ſanctionis infringere. Si quis autem, &c. «

Eodem anno Nonis Iuliis Peruſij Benedictus ex veneno, vt aiunt, doloſè ficubus ſubmiſſo obijt, ſepultuſque eſt in Templo Dominicanorum, & marmoreo ſepulchro decoratus. Poſt eius mortem decem menſium & amplius fuit Interpontificium. Itaque de eius ſucceſſore ad annum ſequentem agetur.

Ad hunc annum legitur in Memoriali Hiſtoriarum M. Ioannem Pariſienſem Ordinis Dominicani, ſubtilem hominem, actu regentem in Scholis Theologicis, propter nouam quandam propoſitionem *de Corpore Chriſti* in Sacramento Altaris, publicè Scholaſticis traditam & propugnatam, à M. Guillelmo Bauferi Epiſcopo Pariſienſi & Magiſtris in Theologia pluries auditum, demum ab Ægidio Romano Archiepiſcopo Bituricenſi, Guillelmo Ambianenſi Epiſcopo aduo- [Hæresis Ioannis Pariſienſis.]

catis Doctoribus Theologis, examinatâ diligentius thesi prohibitum fuisse legere & disputare Parisiis deinceps. A quorum sententia cum ille Pontificium forum appellasset & ad Curiam Romanam profectus fuisset, ibi decessit. Is est Ioannes qui contra Bonifacium Philippi Regis susceperat defensionem, quique promotionem Bonifacij ad Pontificatum, & Cœlestini abrogationem irritas fuisse propugnarat. Eum autem tam acrem tamque vehementem aiunt fuisse in Disputationibus, vt Pungens-Asinum cognominatus fuerit.

Hoc quoque anno Gonsaluus Minoritarum Præpositus Generalis datis ad Guardianum Conuentus Parisiensis litteris, Ioannem Scotum, qui tum ibi degebat, in sacra Theologia laureari permisit, & alium quendam, F. Albertum, si posset id à Cancellario Parisiensi obtinere, vt scribit Petrus Rodulfus. Litteræ tales sunt.

De Ioan. Scoto. In Christo sibi Charissimis Patribus Guillelmo Guardiano Parisius, vel eius Vicario & Magistris Fr. Gondisaluus gaudens in Domino. Ad expeditionem
» Dilecti in Christo Patris Ægidij de Legniaco, de quo per litteras vestras certi-
» ficatus existo, cum de alio, vt moris est, eodem calculo præsentando prouidere
» oporteat, & cum secundum Statuta Ordinis & secundum Statuta vestri Con-
» uentus Baccalaureus eiusmodi præsentandus ad præsens debeat esse de aliqua
» Prouincia aliarum à Prouincia Franciæ, Dilectum in Christo Patrem Ioannem
« Scotum, de cuius vita laudabili, scientia excellenti, ingenioque subtilissimo
» aliisque insignibus conditionibus suis partim experientiâ longâ, partim famâ
» quæ vbique diuulgata est, informatus sum ad plenum, dilectioni vestræ assigno
» post dictum Patrem Ægidium principaliter & ordinariè præsentandum. Injun-
» go nihilominus vobis ad meritum salutaris obedientiæ, quatenus præsentatio-
» nem huiusmodi cum solemnitate solita sine multo dispendio facere debeatis.
» *Si tamen constiterit vobis quod D. Cancellarius velit duos semel licentiare de nostris,*
» volo & placet mihi, quod F. Albertus Metensis, si ad Conuentum redire po-
» terit, cum præfato F. Ioanne debeat expediri. In quo casu mando & ordino
» quod dictus Fr. Albertus Antiquitatis merito prius incipere debeat, dicto Fr.
» Ioanne sub eo postmodum incepturo. Valete in Christo & orate pro me. Da-
» tum in loco Esculi Prouinciæ Marchiæ Anconitanæ 14. Kalend. Decembres,
» anno 1304.

Igitur Ioannes Duns vulgò Scotus, quem, sicut Homerum olim septem vrbes, sibi vindicant Angli, Scoti & Hiberni, Oxonij primùm studuerat, Collegiique Merthonensis alumnus seu Bursarius fuerat, vt testatur Lalandus ex inscriptione quam ait passim legi in Codicibus Bibliothecæ Merthonensis Collegij in eadem Vniuersitate fundati, quæ talis est. *Explicit lectura Doctoris subtilis in Vniuersitate Oxoniensi super libros Sententiarum, scilicet Doctoris Ioannis Duns, nati in quadam villa de Emylden vocata Dunstane (contractè Duns) in Comitatu Northumbriæ pertinente ad Dominium Scholasticorum de Marton Bavulæ in Oxonio, & quondam dictæ Domus Socij.* Ibi M. Willielmo de Warra seu Warrone Præceptore in Theologicis vsus fuerat, quo Lutetiam auocato, ad Cathedram Theologicam suffectus aliquandiu docuit; & postea veniens ipsemet Parisios, Baccalaurei primùm, deinde Doctoris Theologici insignibus decoratus est, licèt Oxoniensis jam Doctor esset. *Primum autem locum*, inquit Posseuinus, *in Schola Parisiensi assecutus Academiam illam multum illustrauit Theologiâ Scholasticâ, multis subtilitatibus acutâ.*

Causa veniendi Lutetiam hæc fuit, vt Immaculatam Virginis Conceptionem aduersus Dominicanos, qui eam impugnabant, tueretur, vti iam Oxonij fortiter defenderat. Qua de re Pelbertus Temestarius lib. 4. Stell. p. 1. art. 3.
» *Aduersæ partis tutoribus se opposuit ingeniosissimus Doctor: magnum fuit pondus ar-*
» *gumentorum, quibus impetebatur*, erantque numero 200. omnia sine interruptio-
» ne, quieto & tranquillo animo attentè audiuit & memoria mirabili suo ordine
» resumpsit, soluendo intricatas eorundem difficultates & nodosos syllogismos ea
» facilitate quâ Samson Dalilæ ligamina in fauorem Philistinorum posita dirum-
» pebat. Addidit Scotus multas & fortissimas rationes, probans Virginem sanctis-
» simam sine Originalis peccati macula conceptam. Actus obstupefecit sapien-
» tissimam illam Vniuersitatem Parisiensem, quæ in gratificationem Scotum cele-
» berrimo nomine Doctoris Subtilis insigniuit.

Hunc Actum celeberrimum in causa fuisse aiunt, cur Vniuersitas, aut certè Theologica Facultas Decreto cauerit, ne ad vllos Gradus Scholasticos admitteretur vllus, quin prius iuraret se defensurum eandem opinionem. Decreto additum votum de celebranda quotannis Festiuitate Immaculatæ Conceptionis, Reuerendo Episcopo Parisiensi Missam celebrante, & vno è Magistris Theol. Concionem sacram habente.

Scripsit quoque Pineda, cum Ioannes ad Disputationis locum procederet, ad Statuam D. Virginis orasse opemque expostulasse: at illam inclinato capite annuisse. Perseuerante in hunc diem capitis inclinatione. Cæterum de Ioanne iterum ad an. 1308. dicemus.

Extat in libro antiquo Procuratorum Nationis Gallicanæ supplicatio M. Guillelmi Britonis tunc Procuratoris de qualitate Intrantium seu Electorum Rectoris & Procuratoris, sub hoc titulo. *Supplicatio M. Guill. Britonis tempore illo Procuratoris Nationis Gallic. super habilitate vel inhabilitate Intrantium tam in eligendo Rectorem quàm Procuratorem*; talis autem est.

Memorandum quod an. Dom. 1304. die Veneris post B. Lucæ Euangeli- “ NOTA DE
stæ Festum Natione Gallicana vocatâ & congregatâ per M. Guill. Britonem “ NATIONE
apud S. Iulianum pauperem ad ordinandum, dispensandum & audiendum sup- “ GALLICANA.
plicationem propositam à prædicto M. Guillelmo tunc temporis Procuratore “
Nationis, quod quotiescunque persona vel personæ, si multæ sint alicuius Prouin-
ciæ inhabiles, reddantur seu reddatur, ita quod prædicta Prouincia non amplius “
personas ad eligendum habiles haberet, quod sequens Prouincia defectum supple- “
ret Prouinciæ personas habiles non habentis, quod non tamen nomine prædictæ “
intrantis Prouinciæ, sed solum nomine Nationis. Proposita insuper de M. “
Yuone Britone qui electionem intrauit prima die legibili ordinariè post Festum “
B. Dionysij qualiter intrauerat, vtrum nomine suæ Prouinciæ, aut nomine præ- “
cedentis intrauit, respondit & deliberauit Natio, quod ei non placebat super “
primo tunc temporis aliquid ordinare. De 2. deliberauit & respondit vnanimi- “
ter, quod vt brigæ, querelæ, rancoris & discordiæ in Natione non esset materia, “
sed totaliter sedaretur, electus fuerat in Rectoris electorem, non Turonensis cu- “
ius extitit Prouinciæ oriundus, sed solum nomine Nationis, &c. “

Ad hunc annum Ioannes de S. Victore refert obitum Simonis Parisiensis Episcopi his verbis. *Simon Parisiensis Episcopus obiit 10. Kal. Iulij apud Gentiliacum & Parisius in Ecclesia B. Mariæ in Capella* quadam quam ipse in honore S. Rogoberti Remensis Archiepiscopi construxerat, sepultus est. Vacauitque Se- “
des Parisiensis Ecclesiæ factâ interim contentione inter Archidiaconos Parisien- “
ses & Capitulum pro Iurisdictione. Sed sedata est vsquequo Feria 6. ante Fe- “
stum S. Matthæi Apostoli, M. Guillelmus de Aurillac Canonicus Parisiensis “
satis concorditer in Episcopum Parisiensem electus est, consecratusque est à “
Stephano Besquart tunc Archiepiscopo Senonensi circa medium Ianuarij in “
Festo S. Supplicij Senonis cum honore. Episcopus Paris. 80. “

Eodem quoque anno Philippus Rex insignem, sed non incruentam nec sine magno vitæ discrimine Victoriam de Flandris reportat die 18. Aug. quamobrem ille ne tanti beneficij immemor aut parum gratus videretur, centum libras Parisienses annui & perpetui reditus B. Mariæ Parisiensi dat & legat in Castris propè Insulam, vt patet ex hoc eius diplomate.

PHILIPPVS DEI GRATIA FRANÇORVM REX ad perpetuam rei gestæ “
memoriam. Si Regnum Franciæ quod à priscis temporibus Diuina stabiliuit po- “
tentia, multisque ditauit beneficiis, & honoribus decorauit, nouissimis tempo- “
ribus doli Sathan adinuentor, persequutor pacis & totius malitiæ seminator, “
inuidens, quod Regnum ipsum virtus Diuina sic vallasset per circuitum, in Flan- “
driæ partibus Domino permittente tetigerit, subditosque nostros partium ea- “
rundem in superbia & abusione contra nos fecerit nequiter rebellare, ipsosque “
totius incentor nequitiæ sic in sua rebellione firmasset, vt cogitantes iniquitates “
pessimas in corde, tota die nobis constituerent prælia, itavt Ecclesiis & aliis sa- “
cris locis, villis & aliis Regnicolarum habitationibus incompositis, summæ “
vastationis iacturæ deditis, per eosdem plures Nobiles & alias personas Regni “
eiusdem, quod grauius est homini tam rebellionis mors amara rapuit, nec “

» in his auersus esset furor eorum, sed potius semper eorum superbia ascendisset;
» tandem immensa Christi pietas suæ gloriosæ Matris Mariæ Virginis pijs prouocata precibus, ad Regnum ipsum, cuius regimen nobis miseratio diuina commisit, cor paternum reflectens, videns inimicorum nequitiam multam nimis, & cor eorum impœnitens, Nos cum fideli exercitu Gallicano ad faciendam vindictam in natione illa Flandrensi contra rebelles ipsos, sub fortis manus suæ tegumento direxit, Nobisque mensis Augusti die 18. videlicet die Martis post festum Assumptionis, in *loco qui Mons in Pabula* nominatur, contra ipsos ad Nos in contumaci multitudine venientes ad pugnam constanter, placuit Altissimo, post longam cum inimicis prædictis dimicationem, eos in ventum superbiæ altius eleuatos ad ima deijciendo potenter elidere, eosque cum pluribus ipsorum Ductoribus & Capitaneis, in mortis laqueum per nostrum & eiusdem nostri exercitus ministerium sub potenti Domini manu deducere & gloriosum de ipsis nobis præbere triumphum; sicque mirabilis Deus qui pro nobis voluit operari, vt meritò dici possit illam à Domino & non ab homine victoriam factam esse. Quapropter nos in humilitatis spiritu confitentes Domino, eique & sacratissimæ Genitrici illius, deuotæ laudis sacrificium offerentes, benedicimus ei qui sedens super thronum iudicauit iustitiam Regni sui, & vt Dominus, qui tanquam vir pugnator deleuit impios, ante faciem nostram in suis laudetur operibus, eiusque non obliuiscantur mirabilia & Beatissima Virgo Mater eius Maria de præstito nobis per eius suffragia filij sui auxilio honoretur. *Nos ad laudem & gloriam eiusdem D. nostri & B. Mariæ Virginis Genitricis eius Ecclesiæ Parisiensi in ipsius Virginis honore fundatæ 100. libras Parisienses annuí & perpetui reditus ob nostram & charissimæ Consortis nostræ Ioannæ Francorum Reginæ & liberorum nostrorum salutem, pacem & tranquillitatem Regni nostri, nostrorumque fidelium subjectorum concedimus ab ipsius Ecclesiæ Parisiensis Decano & Capitulo nomine dictæ Ecclesiæ habendas, tenendas, & possidendas liberè & pacificè in perpetuum absque coactione vendendi,* vel extra manum suam ponendi & absque præstatione financiæ cuiuscunque, capiendasque in Thesauro nostro Parisiensi singulis annis die Festo Dominicæ Ascensionis, donec eas in locis & rebus competentibus dixerimus assidendas. Volentes & statuentes quod duæ partes dictarum 100. librarum inter Canonicos, Vicarios & alios maiori altari deseruientes secundum consuetudinem Ecclesiæ, terna verò pars inter Capellanos & Clericos Chori, qui in primis Vesperis, Matutinis & Missâ solenni diei prædictæ interernnt, distribuantur: ita quod in dictis Vesperis terna, in Matutinis alia terna, in Missa verò alia terna pars per modum supradictum diuidantur de cætero in futurum. Quod vt ratum permaneat, præsentibus litteris nostrum fecimus apponi sigillum. Actum in Castris propè Insulam anno Dominicæ Incarn. 1304. mense Septembri.

Eodem anno orta est inter Academicos & Præpositum Parisiensem, qui Regiorum Priuilegiorum Conseruator esse debuisset, grauis & vehemens discordia. Cum enim ille Scholarem quendam Vniuersitatis suspendi patibulo strangularique iussisset spretis eiusdem Vniuersitatis Priuilegiis & posthabitâ Scholaris appellatione, querelæ à tota Vniuersitate delatæ sunt ad Regem, interimque clausæ Facultatum omnium Scholæ & cessatum ab omni docendi munere, donec Edicto Regio iussus Præpositus Academiæ alumnum suum reddere sepeliendum honorificè, eumque amplecti & osculari.

Historiam hanc breuiter pertexit Ioannes de S. Victore, rei si non testis oculatus, certè propinquus. *Orta est*, inquit, *Parisius discordia inter Scholares Vniuersitatis & Præpositum Parisiensem propter suspensionem iniustam cuiusdam Scholaris nimis præcipitanter factam. Cessatum est à lectionibus in omnibus Facultatibus, vsquequo ipse Præpositus de præcepto Regis ipsum forefactum secundum ipsius Vniuersitatis libitum vel iudicium emendauit. Et hoc fuit circa Festum omnium Sanctorum. Die namque Martis post Festum omnium Sanctorum facta est resumptio Lectionum.*

Meyerus lib. 14. Annal. Flandr. Claudius Espencæus tractatu de 3. Liliis Franciæ, Nicolaus Gillius & alij Nostrates Historici huiusce discordiæ litisque mentionem faciunt: quorum aliqui tradunt tantam Academicos concepisse animis indignationem aduersus Præpositum illum, vt coactus fuerit ex Vrbe excedere, nec prius redierit quàm post impetratam à Clemente Pontifice

perpetrati

perpetrati sceleris absolutionem. Gillius quidem sic habet ad hunc annum. *En celle année s'esmeut grand' dissension entre les Recteur, Maistres & Escholiers de l'Vniuersité de Paris, & le Preuost dudit lieu; parce que ledit Preuost auoit fait pendre vn Clerc de ladite Vniuersité nommé Pierre le Iumel. Adonc cessa la lecture de toutes Facultez, iusques à tant que ledit Preuost l'amenda, & repara grandement l'offense, & entr'autres choses fut condamné ledit Preuost à le dépendre & le baiser. Et conuint que ledit Preuost allast en Auignon vers le Pape, pour soy faire absoudre.*

Contemptæ autem appellationis injuriam vltus est quoq; Officialis Ecclesiæ Parisiensis dato ad omnes Parochos huius Vrbis mandato, vt ipsi cum suis plebibus conuenirent ad D. Bartholomæi, inde ad ædes Præpositi processuri, coniecturique lapides & ipsum execraturi. Legitur hoc Mandatum in membranulâ quæ seruatur in Tabulario Vniuersitatis. Estque huiusmodi.

« Officialis Curiæ Parisiensis sede vacante Omnibus Archipresbyteris, Presbyteris, Curatis, Capellanis, cæterisque Ecclesiarum Rectoribus, ad quos præsentes litteræ peruenerint, salutem in Domino. Vobis & vestrum cuilibet in virtute S. obedientiæ & sub pœna suspensionis & excommunicationis quas in vos ferimus, nisi feceritis quod mandamus, quod die crastina circa horam Primæ Dei seruitium compleatis, & quod hora Tertiæ præcisè ad Ecclesiam B. Bartholomæi Paris. processionaliter accedentes vnà cum plebibus vestris cruce & aqua benedicta & stolis, & exinde ad domum in qua Præpositus moratur aut morari consueuit, vnà cum omnibus vos sequentibus accedatis contra domum dicti Præpositi lapides projiciendo dicentes & clamantes, RECEDE RECEDE MALEDICTE SATHANA, RECOGNOSCE NEQVITIAM TVAM, DANS HONOREM S. MATRI ECCLESIÆ, QVAM QVANTVM IN TE EST, DEHONESTASTI AC ETIAM IN SVIS LIBERTATIBVS VVLNERASTI: ALIOQVIN CVM DATHAN ET ABIRON QVOS TERRA VIVOS ABSORBVIT, ACCIPIAS PORTIONEM. Datum an. Domini 1304. die Lunæ ante Natiuitatem B. Mariæ Virginis. »

Cæterum errat Gillius aiens Scholarem illum nomine Petri Iumel appellari consueuisse: nam in Antiquo Codice membranaceo Procuratorum Nationis Gallicanæ vocatur Philippus Barberius, diciturque strangulatus iussu Petri Iumel vel Iumiaux, ad cuius cædis expiationem ipse Præpositus iussus est fundare Capellanias duas 40. libellarum annui & perpetui reditus, suaque Præpositura discedere. Quam in rem legitur in Reg. Nat. Gall. Edictum Philippi post tunc titulum.

FVNDATIO 2. CAPELLANIARVM per Præpositum Paris. pro quodam excessu perpetrato in personam Philippi Barberij Scholaris Parisiensis.

« PHILIPPVS DEI GRATIA FRANCORVM REX, Notum facimus tam præsentibus, quàm futuris, quod cum ratione emendæ Dilectis nostris Vniuersitati Magistrorum & Scholarium Parisiensium à Petro le Iumiaux factæ pro quibusdam excessibus in personam Philippi Barberij de Rotomago quondam Scholaris Parisiensis ab ipso Petro, tempore quo erat Præpositus Paris. in præjudicium Vniuersitatis prædictæ commissis 40. libræ Turonenses annui & perpetui reditus pro fundandis duabus Cappellaniis iuxta dispositionem & ordinationem Vniuersitatis prædictæ, eidem Vniuersitati debeant assignari, Nos dictas quadraginta libras Turonenses annui & perpetui reditus dictæ Vniuersitati tenore præsentium assignamus percipiendas in Thesauro nostro Parisius, donec eas duxerimus alibi assignandas in Festo Ascensionis Dominicæ annuatim habendas, tenendas & possidendas à personis, in quas prædicta Vniuersitas ipsas pro dote dictarum Cappellaniarum duxerit transferendas in posterum pacificè & quietè absque coactione vendendi vel extra manum suam ponendi aut præstandi financiam pro eisdem dantes Thesaurariis nostris modernis Parisiensibus, & qui pro tempore fuerint, tenore præsentium in mandatis, vt prædictas 40. libras redituales personis prædictis annis singulis termino prædicto absque alterius expectatione mandati persoluant. Quod vt ratum & stabile permaneat, in futurum, »

» præsentibus nostrum fecimus apponi sigillum. Actum Parisius anno Domini » 1304. mense Nouembri.

FVNDATIO COLLEGII NAVARRICI.

EODEM anno Iana Philippi pulchri vxor in partem venire cupiens laudabilis Regum in litteras amoris, & insignium quorundam virorum qui hospitia Musarum alumnis dicarant, præsertim M. Roberti de Sorbona, cuius domus exercitio litterarum jam magnopere florebat: Guillelmi de Saona qui *Collegium Thesaurariorum*, an. 1269. fundare cœperat, & Radulphi de Harcuria, qui *Harcurianum* an. 1280. instituerat, *Campanum* seu *Nauarricum* Bursariis addixit seu Scholaribus triplicis generis, Grammaticis 20. Artistis 30. & Theologis 20. singulis verò Ordinibus suum Magistrum seu Primarium præfici voluit, quartum insuper Ordinem Capellanorum & Clericorum Diuino Ministerio addixit. Neque enim initio suæ fundationis hoc Collegium, sicut nec alia huiusce Academiæ publico litterarum exercitio destinatum est; sed alendis tantummodo & instruendis priuatim Bursariis, qui publicas inde Scholas frequentabant & vicum stramineum adibant. At processu tandem temporis omnibus patuit, & cum Alumnis domus à publicis Magistris Conuictores innumeri & Nobilium Francigenarum filij propè infiniti præclaris Artibus informati sunt & instituti. Hanc itaque Domum Godefridus Boussardus, qui Cancellariatum Ecclesiæ Paris. & Vniuersitatis obtinuit an. 1519. rectè vocat *litteratorum Emporium, pudicitiæ Domicilium, orationis sacrarium, sanctimoniæ columen, virtutum omnium specimen. Omnium denique bonarum rerum, quæ vniuersus habet orbis, seminarium.* Vnde sibi gratulatur, quod è patria Cenomana illuc adolescens peruenisset: sic enim initio Commentariorum in Psalmos ait. *Veni adolescens natus annos decem & septem Parisiorum Ciuitatem illam inclytam, toto vitiis & litteris cantatissimam orbe. Babylon ipsa est vbi primùm de dono tuo, ad insignem illam tuam Nauarræ Domum deduxisti, tuam, inquam, domum: quippè quæ sancta & sanctè pudica tibi alere non cessat nouellas plantationes, quæ faciunt fructum in tempore suo, & quæ latissimè in orbem diffusæ orbem totum illustrant.* Et Bud. in lib. de studio litterarum. *Nunc porticus duæ Orthodoxæ, Sorbona & Nauarra, & Philosophiæ Theologicæ tanquam Oracula duo nominatissima quà fines cunque patent nominis Christiani.* Illustre hoc Collegium suum sibi volumen postulat, adeo omni tempore claruit & ingentibus viris abũdauit. Interim instrumentũ fundationis tam nobilis, quia nondum, credo, prodiit in lucem, placet his annalibus inserere, ne pereat. Tale autẽ est.

EN nom du Pere & du Fils, & du S. Esprit. Nous Iehanne par la Grace de Dieu Royne de France & de Nauarre, & Comtesse Palatine de Champagne & de Brie en seine, & bonne memoire Dieu mercy; Pensant que nulle chose n'est si certaine comme la mort, mais nulle Creature mortel ne sçait quand, ne l'heure qu'elle doit mourir, pource Nous qui desirons pouruoir au salut de nostre ame auant que l'heure de la mort vienne, des biens temporels que nôtre tres-cher Seigneur Monseigneur Philippes par la grace de Dieu Roy de France & Nous, Auons ensemble par la voulẽté de Dieu, de qui tout bien de nature, de fortune & de grace viend & descend, faisons & ordenons nostre Testament & nostre derraine voulenté, en la forme qui s'ensuit. Et pource que icest testament ou derraine voulenté, puisse estre accomply selon le tres-desirant propos que nous auons conceu piteablement, ad ce nostre tres-cher Seigneur deuant dit, nous a donné 40000. liures Parisis aueceques toute nôtre vaisselle d'or & d'argent, tous nos joyaulx, draps, couuertures, courtepointes, & toutes choses qui estoient & sont de nostre Hostel & Chambre, Garde-robe & Chapelle. Et encore pource que ce ne souffiroit pas à paracomplir cette derraine voulenté: De l'especial octroy nostre tres-cher Seigneur deuant dit, & ce voulant & consentant nôtre tres-cher fiulx aizné Louys qui iura sur saintes Euangiles non venir encontre, ains promit en bonne foy tenir & garder, & faire & pourchasser à son povoir & accomplir, & mettre à execution cette derraine voulenté. Nous auons pris, prenons, & retenons, & dés maintenant en ensaisissons nos

Executeurs pour ce faire, tous les fruicts, rentes, droits & yssuës quelles que elles soient de nostre Comté de Champagne & de Brie, à leuer, prendre & exploicter par icex Executeurs ou leur Commandement par trois ans continuellement ensuiuans, tantost sans nul delay apres nostre decés. Desquels biens nous faisons ainsi, & ordenons nostre testament ou nostre derraine voulenté.

Premierement, Nous voulons & ordenons que nos Gens qui nous ont seruy, soient poyez, & pour poyement leur donnons & laissons, premierement à Monseigneur Estienne de Compiegne 300. liures.

A Mr. Pierre de Vaux 200. l. à Mr. Henry Vomer 100. l. à Mr. Guillaume de la Motte 200. l. à Mr. Pierre Hodonuille 100. l. à Mr. Estienne des Granches 200. l. à Mr. Pierre Dargent 300. l. à Mr. Iehan de Troyes 100. l. à Monseigneur Girard de la Chapelle 60. l. à Pierre de Vernon 60. l. à Frere Iehan des Granges nostre Ausmonyer 400. l. en argent sec, & 60 l. tournois de rente chacun an, à prendre apres nostre decés, tant comme il viuera, tant seulement sur les rentes. Et des rentes de nostre Preuosté de Troye, lesquelles 60. l. de rente nous luy asseons dés maintenant de l'assentement & de l'ottroy de nôtre tres-cher Seig. & de nostre tres-cher fiulz dessusdit. Sur les rentes de la Preuosté dessusdite. A Frere Durant nostre Confesseur 400. l. en argent sec, & 100. l. tournois de rente à prendre chacun an aprés nostre decés, tant comme il viuera tant seulement, sur les rentes & yssuës de nostre Preuosté de Prouins; lesquelles 100. l. de rente nous li asseons & assenons dés maintenant de l'assentement & de l'ottroy dessusdit sur les rentes & sur les yssuës de ladite Preuosté. Au compagnon dudit Frere Durant 100. l. à M. Pierre de Cerilly 400. l. à Mr. Climens nostre Clerc 100. l. à Pierre de Billa 60. l. à Iehan le Briais 150. l. à Nicolas de nostre Garde-manger 100. l. à Madame Marie de Cheu 500. l. à Madame Agnes d'Angeron 200. l. à Madame Agnes de Braye 200. l. à Marie la Petite 200. l. à Peronnelle de Giry 500. l. à Iacqueline d'Issy 300. l. à Beatrix de Villier pour son mariage 1000. l. à Philippon son frere 300. l. à Agnes la Lauandiere 100. l. à Iehanne la Beguine qui garde lauame 40. liu. aux hoirs feu Estienne de Neuuy 100. l. à Gilles de Sargines nostre Eschançon 200. l. à Iehanne de Gennuillier 100. l. à Iehannot le Barillier 100. l. à Robin le Barillier 50. l. à Mr. Engerran de Marigny Chambellan de nostre Sire le Roy 500. l. à Marotte sa fille pour son mariage 500. l. à Andry Thiart nostre Pannetier 100. l. à Gilles Porte-chappes 100. l. à Fermaillet son compagnon 60. l. à Dreux le Queu 300. l. à Braguaire 400. l. à Iehan Cordelier 200. l. au Cler de la Saussere 100. l. à Rogerin nostre Fruictier 200. l. à Massiot du fruict 100. l. à Guillaume le Latinier 200. l. à Guillaume le Mareschal 200. l. à Nicolas du Char 100. l. à Raoulin de Lauoine 100. l. à Henriet Varlet de la Forge 50. l. à Perrot de la Forge nos enfans 40. l. à Iehan Festu nostre Fourrier 400. l. à Pignagon 100. l. à Iacques de Troye nostre Fourrier 40 l. & à Perron son frere 20. l. aux hoirs Lambert, jadis nostre Tailleur 300. l. à Iehanon d'Antart varlet de nôtre Chambre 100. l. à Guillot le Borgne 100. l. à Maltaille 100. l. à Colin de la Garderobe 60. l. à Richardin 30. l. à Pied-de-fer 30. l. à Iehannon qui tient nostre Char 40. l. à Thomas de Beaufoul 60. l. à Iehan de S. Germain 300. l. à Pierrot du Chesnoy 200. l. à Pierre de Bachambre 100. l. à Pierre de Sargines 100. l. à Pierre Pauerin nostre Espicier 200. l. à Guillaume de Beaufou nostre Tailleur 100. l. à Gautier Lourier 100. l. à Guillemin Festu 50. l. à Adam la Guiete 60. l. à Iehan nostre Huissier 200. l. à Feliset Huissier de nostre Salle 100. l. à Eurard le Portier 60. l. à Gautier le Roy des Ribaulx 60. l. à Adenet Sommelier de nostre Chambre aux Deniers 40. l. à Iehan de S. Germain le jeune 100. l. à Geoffroy de S. Gines 100. l. à Wallons 100. l. à Henry de Beauine Sergent d'Armes 100. l. à Gautier de Villiers Sergent d'Armes 100. l. à Geoffroy du Chastel neveu l'Aumosnier 100. l. à Gilles de Pontillans 60. l. à Robert de la Cousture 100. l. à Henriet d'Aualon neveu M. Pierre de Cerilly 60. l. à 4. Hasteurs de nostre Cuisine à chacun 60. l. à 4. Paiges de nostre Cuisine à chacun 40. l. à 4. enfans de nostre Cuisine à chacun 30. l. à Iehan Roulle Souffleur 40. l. à Lorin Huissier de nostre Cuisine 40. l. à Collet le Saulcier 100. l. à Triboulet 400. l. à Thomassin Patissier 40. l. à Perronelle Lauandiere des Napes 40. l. à Pierre le Clerc Frere Durand 40. l. à Michelet le Clerc l'Aumônier 40. l. à M. Robert le Febure nostre Physi-

cien 500. liures, à M. Iehan Halequin 200. liu. à M. Iehan de Pauilly 100. liures.

Item, Nous laissons aux povres valets de Métier de nostre Hostel soient de Cuisine ou d'autres Offices, ou mesmes qui ne sont pas nommez, en cest present testament ou derraine voulenté 1000.l. *Item*, Aux valets iceux non nommez ou nommez, 2000.l. à distribuer par Nos Executeurs selon que ils verront que il sera à faire. *Item*, Nous voulons & ordenons que vn Hospital soit fait & fondé à Chasteau-Tierry en l'honneur de Dieu & de sa chiere Mere, & de Monsieur saint Iehan Baptiste, & Monsieur saint Loys, ouquel Hospital seront povres malades receuz, couchez & leuez, povres passans hebergez & hostelez, li gieté receüilly & nourry, povres enceintes receuës & gardées tant que ils soient purifiées, & que elles se puissent aider, & conuenablement aller. Et toutes les autres œuures de misericorde y soient aussi faites & accomplies. Et voulons que vn Preud'homme Prestre qui sera appellé Prieur dudit Hospital, 4. autres Prestres & 2. Clercs, qui pourront estre ordennez au titre de cest Hospital, douze Sœurs tant seulement y soient, qui seront en l'habit, & meneront autel vie & se gouuerneront à la semblance de ceux de la Maison-Dieu de Paris. Et pource que soient plus certain de l'estat de la reigle que ils deuront tenir & garder, Nous leur faisons laisser l'Ordenance de la Fondation & de leur Institution plus plenement, en vnes lettres scellées de nostre Seel, auecques le Seel de nostre tres-chier Seigneur deuantdit. Pour la fondation duquel Hospital Nous leur laissons mil liu. de terre à tournois de rente à tousiours, à acquerre des deniers & des fruits dessusdits, là où il pourra estre fait plus conuenablement. Et feront faire li Executeurs de cest testament les Mesons, Edifices, & Chapelle le plus conuenablement que il pourra estre fait, sans riens prenre ne retrencher de celle somme qu'il conuiendra, pour achetter & acquerre icelles mil liures de terre.

De Collegio Nauarrico.

Item, Pourceque sainte Eglise qui est fondée sur ferme pierre, laquelle est I. C. soit close doresnauant & apoyée plus fermement de saiges enseignemens & Maîtres ou Docteurs: Nous meuë de charité, nostre Maison de Nauarre que nous auons assise à Paris lez la Porte S. Germain des Prez, auecques toutes les appartenances d'icelle, donnons, laissons, ordenons & deputons dés maintenant, pour faire ordenner & establir par nos Executeurs vne maison le plus conuenablement que l'en pourra de nosdits biens.

Notandus ord. à Grãmaticis progreditur ad Artistas, ab Artistis ad Theologos, à Theologis ad Capellanos, habita certè ratione dignitatis, quia Capellani debent esse Sacerdotes, de cæteris nihil præcipitur.

En laquelle trois manieres d'Escholiers du Royaulme de France puissent conuenablement habiter. Si seront 20. Escholiers enfans en Gramaire, & 30. en Logique & en Philosophie, & 20. en Theologie, ou en Diuinité. Si aura chacun des Gramairiens par sepmaine de 7. iours 4. sols parisis. Li Arcien six sols parisis, & li Theologien huit sols parisis. Et establissons pour l'honneur de Dieu & salut de nostre ame, ces Escholiers à tousiours mais en l'Estude de Paris. Et voulons, commandons & ordenons, que nosdits biens prins à nostre part, soient acquises & achetées deux mil liures de rente à tournois, au plus prés de Paris qu'il pourra estre fait prouffitablement. Et voulons, & commandons, & ordennons, que il ait vn Gramairien le meilleur & le plus conuenable que l'on pourra trouuer, pour instruire & enseigner de Gramaire & de mœurs, les enfans Gramairiens. Et pour son trauail il prenra double bourse, en telle maniere que il sera continuellement auecques eux & de iours & de nuiz, pour eux tousiours enseigner bien & loyaulment; Et fera illecques continuelle residence. Et sera tenu de nuncier au Gouuerneur de l'Hostel le defaut que il trouueroit en aucun des enfans, se sentoit, que il ne deust ou ne peust pas prouffiter, ou audit defaut se il li sçauoit, si que li lieux ne fust pas occupé sans raison. Et ce iura il à l'entrer, & promettra loyaulment par sa foy.

Li Maistre qui lira aussi illecques aux Arciens, sera pris le plus conuenable de sa Faculté sans acception de personne ne de Nation; & aussi icel Maistre face continuel residance, ouecques les enfans pour lire leur aordinaire à heure certaine, & à cours, quand il pourra & voudra, & ait cure & diligence de ses Escholiers, quant à informer eulx en science & en bonnes mœurs, ne ne souffre que nul default y soit, tant par luy que par les Escholiers. Et se y scet ne appercoit, que il le denunce tantost au Gouuerneur de la Maison, & ce jurra il à l'entrer & prometra loyaulment, & aura double bourse.

Vn Preudhomme seculier Maistre de Diuinité qui lira aux Theologiens & qui aura le gouuernement de tout l'hostel pardessus tous les autres Escholiers & Maistres dudit hostel. Et pour son estat tenir plus conuenablement prendra double bourse des Theologiens. Soit esleus & establis Gouuerneur par le Dean & la grenieure partie des Maistres de la Faculté de Theologie. Lesquels iureront sur les sainctes Euangiles à establir ledit Gouuerneur, que par amour ne par hayne, ne par affection d'amy, ne de Nation, fors que purement, parce que ils croyent qu'il soit prouffitable, ils ne le receuent, ne establissent Gouuerneur. Et sera tenus iceluy Gouuerneur rendre conte chacuns ans, des biens de l'administration & de ladite Maison au Dean & à la gregnieur partie des Maistres dessusdits, & voulons aussi que iceluy Dean & la greigneur partie des Maistres reçoiuent ou fassent receuoir en faisant le serment, si comme dessus est dit.

Les deux autres Maistres pour lire aux Gramairiens & Artiens prendront aussi & esliront en ladite Maison ou ailleurs toutesfois que mestier en sera, Maistres ès Arts capables à prouffiter en la Faculté de Theologie & povres hommes teuls, dont y soit semblant de veoir que ils n'ayent du leur ou de leurs amys, dont ils puissent hanter l'estude. Et receuront aussi en ladite, Maison les autres Escholiers par diligente Examination en faisant le serment dessusdit.

Et sera en la voulonté dudit Dean & de la greigneur partie des Maistres, de oster & mettre ledit Gouuerneur, les deux Maistres de Grammaire & des Arts, & les autres Escholiers, se ils voyent que ce soit bon. Et voulons que s'aucuns dudit nombre de ces Escholiers ou Maistres estoient Beneficiez, c'est assauoir li Grammairien de Benefice, qui vaulsist 30. l. ou plus. Li Artien de Benefice qui vaulsist 40. l. ou plus, & le Theologien de Benefice qui vaulsit 60. l. ou plus, tantost vn aultre soit mis en son lieu, & li Beneficié se cheuisse le mieulx que il pourra du sien hors de ladite maison. Et voulons encore que li Maistre de Gramaire & les Escholiers ayent leur habitation à part, eschet pour eulx, dortoüez où ils dorment ensemble, vne salle où ils m'enieussent & vne cuisine. Et ainsi commandons nous des Artiens. Pour les Theologiens à decertez voulons nous que ils ayent aussi conuenable habitation selon ce que l'estat requiert. Et le Maistre Gouuerneur ait sa chambre par luy, & soit faitte vne maison especialement pour les malades ou les mal disposez.

Et ait où lieu vne Chapelle commune ou chacun face ses Oraisons selon ce que sa deuotion l'enseignera & où il face priere qui prouffite à l'ame de nous & de nos predecesseurs. Et seront tenuz li dui Maistres de Gramaire & des Arts, & tuit li aultres Escholiers de ladite Maison, estre ensemble à la Chapelle tous les Dimanches & toutes les Festes de nuef Leçons, & fere & chanter toutes les Heures Canoniaulx bien & solennellement, telles comme à la iournée afferront. C'est assauoir Matines, Prime, Tierce, Midy, None, Vespres & Complie. Et voulons que pour chacune heure que ils deffauldront ausdites heures du Dimanche & de nuef Leçons ils perdent six deniers. Et pour le deffaut d'vn iour toute leur bourse de la sepmaine, se ainsi est que ils ne soient malades, ou mal disposez, ou qu'ils n'y ayent congé du Gouuerneur ou de leur Maistre. Et pour ce que memoire soit à tousiours de nous en ladite Maison, Nous voulons que ils soient tenuz faire tous les ans à tousiours en leur Chapelle vng anniuersaire solennel au iour que nous trespasserons de ce siecle pour l'ame de nous, de nos tres chers & tres amez pere & mere & de tous nos aultres amys. DE CAPELLA.

Et ait deux Prestres en ladite Maison qui y seront tenuz à chanter à tousiours mez. Et prendront chacun par sepmaine bourse de Theologien. Et y auront deux Clercs qui prendront bourse de Gramairien & auront leur hostel par eux. *Et chanteront ou feront chanter chacun iour illeucques à l'heure de Prime pour l'ame de Nous & de nos amys. Et se aucun des Theologiens par deuotion vouloit estre Prestre ou faire soy ordener au tiltre de sa Bourse*, Nous voulons qu'il demeure en l'Hostel tant comme il li plaira, iusques à tant qu'il soit autrement Beneficiez. Et se aucuns aussi des aultres Escholiers fust Gramairien ou Artien se vouloit faire ordener à Prestre pour seruir à la Chapelle dudit hostel, Nous voulons que dez ce qu'il sera ordené à Prestre, il ait tousiours pour son viure bourse de Theologien & tienne le lieu d'vn des Theologiens. Mais que le nombre n'en soit plus DE CAPELLANIS. THEOLOGI POSSVNT ESSE CAPELLANI.

grans, & voulons que nuls des Gramairiens ou Artiens ſe puiſſent faire ordener que iuſques au nombre de trois, & ſoient tenuz pour ce ſeruir à la Chapelle comme li autres Preſtres. Et s'il y a aucune choſe de ſurcroiſt deſdits deux mil liures de rente, ils ſeront reſeruez & gardez pour achepter liures de Gramaire, de Logique, de Philoſophie & de Diuinité pour mettre au commun proufit des poures Eſcholiers pour eſtudier chacun endroit ſoy. Et pour ſoutenir les Edifices & pour accroiſtre le nombre des Eſcholiers, ſe le ſurcrois ou temps aduenir pouoit ſouffire. Et ceſte Ordenance, Inſtitution, voulons Nous & commandons eſpecialement eſtre faite & accomplie haſtiuement. Et pour ce que le Gouuerneur, les Maiſtres, les Eſcholiers, les Preſtres & les Clercs de ladite Maiſon ſoient plus certains de l'eſtat & de la reigle que ils deuroient tenir & garder. Nous leur faiſons laiſſer l'Ordenance de leur Fondation & Inſtitution plus pleinement en vnes lettres ſcellées de noſtre ſeel auecques le ſceel de noſtre tres cher Seigneur deuant dit. Et ce nous parauanture à ladite maiſon des Eſcholiers de noſtre terre & de noſtre rente de Champagne & de Brye, aſſeons & aſſenons leſdits 2000. liures de rente à tournois ou partie d'icelles. Et auſſy audit Hoſpital que nous eſtabliſſons eſtre fait & fondé à Chaſteau-Tierry, ſi comme deſſus eſt dit leſdits mil liures de rente à tournois ou partie d'icelles. Nous voulons & commandons que pour chacun 100. l. de rente à tournois que nous aſſenons & aſſenerons à ladite maiſon des Eſcholiers ou audit Hoſpital 1200. liures tournois rabatuës de la ſomme que nous deuons prendre par trois ans aprés noſtre decez des fruits des yſſuës de noſtre terre de Champagne & de Brye, ſi comme deſſus eſt dit. Et voulons que ce que nous aſſerons & aſſignerons à ladite maiſon des Eſcholiers & audit Hoſpital, des rentes deuant dites, le Gouuerneur, les Maiſtres & les Eſcholiers de ladite maiſon, le Prieur, les Freres & les Sœurs dudit Hoſpital & leurs ſucceſſeurs puiſſent tenir à touſiours mez paiſiblement amorty, ſans ce que nous, nos hoirs, ne nos ſucceſſeurs puiſſions pour fornie ne contraindre à mettre le hors de leur main. Et ſe il eſt ainſi que conuiegne achepter leſdits 2000. l. de rente pour ladite maiſon des Eſcholiers, & leſdits 1000. l. de rente, ledit Hoſpital de nos biens que nous prenons à faire noſtre teſtament, Nous voulons & commandons dés maintenant que elles puiſſent eſtre acheptées en nos fiefs ou arrierefiefs de noſtre Comté de Champagne & de Brye, & ledit Gouuerneur, les Maiſtres, & les Eſcholiers de ladite maiſon, & le Prieur, les Freres & les Sœurs dudit Hoſpital & leurs ſucceſſeurs les puiſſent tenir à touſiours mez admorty, ſi comme deſſus eſt dit.

Item, Nous donnons & laiſſons au Chapitre general de Clugny 200. liures tournois. Au Conuent de ce lieu cent ſols de rente pour faire noſtre anniuerſaire chacun an à touſiours. Et ſe.o.it aſſis au mieulx quelque pourra en aucun certain lieu dont l'en s'auiſera. au Chapitre de Ciſteaux 200. l. & à l'Abbaye de Cleruaux pour achepter rentes à touſiours 200. liures. Et ſi laiſſons au Conuent de ce lieu cent ſols de rente pour cet anniuerſaire, auſſi comme deſſus eſt dit du Conuent de Clugny. Aux Nonnains de l'Abbaye de lez Pontoiſe 300. l. pour achepter rente & noſtre anniuerſaire faire chacun an. A Sœur Blanche de Heu Abbeſſe de ce lieu 100. l. Aux Nonains de l'Abbaye du Lys 300. l. pour achepter rente à noſtre anniuerſaire faire chacun an à touſiours. Aux Nonains de S. Antoine de lez Paris 300. l. pour rente acheter auſſy. Aux Nonains de l'Abbaye de lez Nemours 100. liures pour rente acheter auſſy. Au Chapitre general des Freres Preſcheurs 200. liures. Au Conuent des Freres Preſcheurs de Paris 200. l. Aux Freres Preſcheurs de Troye 200. l. Aux Sœurs de Montargis pour rente acheter, ſi comme deſſus eſt dit 300. liures. Au Chapitre Prouincial des Freres Précheurs en France 100. l. Au Chapitre general des Freres Mineurs 200. liures. Au Chapitre Prouincial des Freres Mineurs en France 100. l. Au Chapitre Prouincial des Freres Mineurs en Touraine 100. l. A celuy d'Aquitaine 100. l. A celuy de Prouence 100. l. Au Conuent des Freres Mineurs de Paris 1000. l. Aux Freres Mineurs de Meaulx 100. l. Aux Freres Mineurs de Prouins 200. l. Aux Freres Mineurs de Troye 200. l. Aux Freres Mineurs de Seſanne 200. l. Aux Freres Mineurs de Bar-ſur-Aube 100. l. Aux Freres Mineurs de Sens 100. l. Aux Freres Mineurs d'Auxerre 100. l. Aux Freres Mineurs de Verzelay 100. l.

Aux Sœurs Mineurs de Prouins 1000. liures, pour acheter rente à faire chacun an doresnauant nostre anniuersaire. Aux Sœurs Mineurs de Long-champ pour acheter rentes aussi 300. l. Aux Sœurs Mineurs de S. Marcel 500. l. pour rente aussi acheter. Au Chapitre du Val des Escholiers general 60. liures. Au Conuent de Paris d'icelle mesme Ordre 200. l. pour acheter aussi rente. Aux Freres de S. Augustin de Paris 60. l. Aux Freres de S. Mathurin de Paris 60. l. Parisis pour acheter rente à nostre anniuersaire faire si comme dessus est dit. A l'Hostel-Dieu de Paris 1000. l. pour acheter rentes pour teilles à ensevelir les povres. Aux bons Enfans & autres povres Escholiers estudians à Paris 1000. l. par la main de nos Executeurs à departir. Aux Aueugles de Paris 100. l. Aux autres povres Religions de Paris, Beguines, Filles-Dieu, Maisons Dieu, Maladeries de Paris & de enuiron & aultres Religieux, qui ne sont pas icy en cest Testament nommez 2000. l. à distribuer par les Executeurs. Aux Freres de l'Isle de Troye 100. l. pour rentes acheter pour nostre anniuersaire faire chacun an, si comme il est dit dessus. Au Chapitre general de Chartreuse 60. l. Au Conuent de celle mesme Ordre de lez Paris 100. l. Aux Nonains de Montmartre 60. l. A Sœur Ade Abbesse de ce lieu 60 l. Aux Nonains de la Barre de lez Chasteau-Tierry 500. l. pour acheter rente pour nostre anniuersaire, si comme dessus est dit. A Sainct Estienne de Troye 200. l. pour rente acheter à faire nostre anniuersaire à toûjours, si comme est dit dessus. A Sainct Vrbain de Troyes 60. l. pour rente aussi acheter. A S. Quiriace de Prouins 200. l. pour rente acheter aussi. A Nostre-Dame du Val de Prouins 100. liures pour acheter aussi rente. Au Chapitre de Nostre-Dame de Vitry pour rente acheter 50. l. Au Chapitre de S. Nicolas de Sezane pour acheter rente 60. l. Au Chapitre de Nostre-Dame de Vertu pour rente acheter 50. l. Au Chapitre de S. Nicolas du Marceau de Prouins 50. l. pour rente acheter aussi. A la Maison-Dieu de Prouins de lez la Fontaine 100. l. A Povres Abbayes, Maisons & Religions, Hostels Dieu, Maladeries en Brye & en Champagne 10000. l. pour faire données communes en Champagne & en Brye en bonnes villes 1000. l. pour Buriaux & souliers à donner en Champagne & en Brye 2000. l. A l'Hospital de Ronceaux 500. l. pour departir en nostre Royaume de Nauarre. A povres Religions, Eglises, Hostels-Dieu, Maladeries & aultres povres personnes 2000. liures. A Ysabel nostre Cousine Royne d'Allemagne 1000. l. A Marguerite nostre tante Duchesse de Lorraine 1000. l. A Sœur Alis de Vienne de l'Ordre des Sœurs Mineurs Mere le Comte de Bourgongne iadis. 100. l.

Item. Nous voulons, commandons & ordenons que toute la somme d'argent qui demourra oultre ce que est dessus nommé & ordené ou laissé ou donné, soit par nos Executeurs departy aux povres Eglises, Maisons-Dieu, Maladeries, povres personnes honestes du Royaume, du Comté de Champagne & de Brye. Et à povres Gentils femmes & autres honnestes & de bon nom marier ou assener en aucun lieu Religieux, selon ce que lesdits Executeurs verront que bon sera, à leur proufit & au salut de nostre ame.

Item. Nous voulons & est nostre entention, que toutes les sommes de nostre present testament telles quelles que elles soient, se autre mention n'en est faite pardessus, soient entenduës & payées à tournois de la monnoye que courra lors ou Royaume de France. Si voulons, commandons, ordenons & octroyons, que cette Ordenance ne vaut ou puisse valoir de droit testament, se se non qu'elle vaille de droit de Codicilles ou de derraine voulenté. De laquelle nous faisons & establissons nos Executeurs nostre tres-cher Seigneur deuant dit principal honorable pere l'Archeuesque de Sens Religieux, pere l'Abbé de S. Denys, nostre tres-cher & tres-amé oncle Guy de Chastillon Comte de S. Pol & Bouteiller de France. M. Martin de Bachambre nostre Chancelier de Champagne. M. Symon Testu Archediacre de Vendosme en l'Eglise de Chartres, nostre Clerc Religieux homme, Frere Durand nostre Confesseur, Monseigneur Enguerrand de Marigny, Cheualier & Chambellan dudit nostre Seigneur le Roy, & Frere Iehan des Granches nostre Aumosnier. Lequel ou deux au moins de eulx, si li autres souffisent requis n'y puoient ou ne vouloient entendre, pourront mettre à execution toutes les choses & singulieres dessus nommées. Desquelles

choſes faire & acomplir & mettre à finable & conuenable Execution, Nous chargeons noſdits Executeurs & chacun de eux, deſquiex Executeurs aucun à noſtre requeſte ont pris le fes de l'execution ſur eulx. Auſquels Executeurs nous donnons plain povoir de corriger & declairer ce qui ſera doubteux & obſcur des choſes deſſuſdites. Et pour ce que les choſes deſſuſdites ſoient plus fermes & plus eſtablies, Nous requerons noſtre tres-cher Seigneur le Roy de France deſſuſdit, Que il toutes les choſes & ſingulieres contenuës en ces deux peaulx gluées enſemble veüille approuuer, octroyer & confermer & à noſdits Executeurs congé donner de acquerir en ſon Royaulme hors de la Comté de Champagne & de Brye 3000. l. de rente à tournois pour l'Hoſpital & la Maiſon des Eſcholiers deſſuſdits là où ils verront que bon ſera ſe il en eſt meſtier. Et requerons auſſi Loys noſtre tres-chier ainzné fils que il toutes les choſes & ſingulieres deſſuſdites veüille, loüe, conſente, conferme & approuue. Et en teſmoing de ce & que il ait fait le ſerment deſſuſdit, mettre ſon ſeel en ceſt preſent Teſtament auec le ſeel de noſtre tres-cher Seigneur deuant dit, & ou le noſtre. En teſmoin de laquelle choſe nous auons fait ſeeller en deux lieux ceſt preſent Teſtament de noſtre ſeel, auec le ſeel dudit noſtre tres-cher Seigneur, & auec le ſeel de noſtre tres-chier ainzné fils deuant dit. Donné au Bois de Vincennes le iour de la feſte de Noſtre-Dame en Mars, l'an de grace 1304.

Et Nous Philippes par la grace de Dieu, Roy de France, à la Requeſte de noſtre tres-chere & amée Compagne deuant dite, voulons, loüons, conſentons, octroyons & approuuons cedit Teſtament & toutes les choſes & ſingulieres deſſuſdites, En la maniere & en la forme que il eſt ordené & deuiſé en ces deux peaulx gluées enſemble. Et permettons enteriner & mettre à execution tout ce qui y eſt contenu. Et voulons, octroyons & dés maintenant commandons que les fruits, rentes & yſſuës de toute la terre de la Comté de Champagne & de Brye, ſoient leuées & exploictées par les Executeurs de ceſt preſent Teſtament ou leur commandement par trois ans continuellement enſuiuant tantoſt ſans nul delay & ſans nul empeſchement aprés le decez de noſtre tres-chere Compagne deſſuſdite, ſi comme deſſus eſt dit, non contre eſtant en rien ſe ladite Comté nous eſt obligée par quelque droit ou raiſon que ce ſoit. En teſmoing de laquelle choſe nous auons fait mettre noſtre ſeel en deux lieux en ceſt preſent teſtament, auecques le ſeel de Iehanne noſtre chere Compagne. Et le ſeel de Loys noſtre cher ainzné fiulz deſſuſdit. Donné l'an & iour deſſuſdit.

Et Ie Loys ainznel fils dudit Monſeigneur le Roy & Madame la Royne deuant dit, vueil, loüe, octroye, approuue toutes les choſes & ſingulieres deuant dites. Et les promets à tenir & fermement garder par mon ſerment. En teſmoing de laquelle choſe i'ay fait mettre mon ſeel en ceſt preſent teſtament en deux lieux auec le ſeel de mon cher Seigneur & Pere, & le ſeel de ma chere Dame & Mere deuant dits. Donné l'an & le iour deſſus eſcripts.

Additio ad Teſtamentum per eandem Reginam.

EN Nom du Pere, & du Fils, & du S. Eſprit. *Amen.* Nous Iehanne par la grace de Dieu, Royne de France & de Nauarre, & Comteſſe Palatine, de Champagne & de Brye; en noſtre bonne memoire Dieu-mercy. En adiouſtant à noſtre preſent teſtament ou derraine voulenté, auquel ce preſent codicille eſt annexé, de l'authorité de noſtre tres-cher Seigneur le Roy, donnée à nous pour ce faire; Ordonnons, voulons & commandons que ſe nos Executeurs leſquels nous auons eſtablis en noſtre teſtament, lequel nous voulons qu'il demeure en ſa vertu, trouuoient que nous feuſſions tenuë à aucune perſonne en aulcunes choſes que nous euſſions euës à domage, à noſtre occaſion à tort auſquelles choſes rendre & reſtablir nous feuſſions tenuë de droit & de raiſon, qu'elles ſoient renduës & reſtablies de nos biens par nos Executeurs contenus oudit noſtre teſtament.

Item. Nous voulons, commandons & ordonnons que les perſonnes des lieux auſquelles nous laiſſons en noſtredit teſtament, rente & deniers pour rente acheter pour faire noſtre anniuerſaire en leurs lieux, ſoient tenuz faire l'anniuerſaire

ſaire

faire en leurs lieux soient tenuz faire l'anniuersaire pour nostre tres-cher & tres- «
amé Seigneur le Roy de France chacun an aprés son decez aueques le nostre. Et «
voulons en sur tout que s'il y a aulcune chose à adiouster, corriger & amender «
en l'Institution de la Maison des Escholiers & de l'Hospital que nous ordonnons «
& commandons à nostre testament estre faits de nos biens, que nosdits Execu- «
teurs y puissent adiouster, corriger & amender ce qui leur semblera que bon soit «
pour le pourfit de la Maison & de l'Hospital dessusdit, & pour le salut de nostre «
ame. Et voulons & commandons que tout ce que les Executeurs ordonneront, «
adiousteront, declareront ou corrigeront sur ce, & sur toutes les aultres choses «
contenuës en nostredit testament ou derraine voulenté, de laquelle chose faire «
nous leur donnons plain povoir, soit tenu & accomply & fermement gardé ain- «
si comme se nous mesmes l'auions fait & ordené. Et requerons nostre tres-cher «
Seigneur le Roy dessusdit, que jaçoit ce qu'ils soient tenuz à nous acquiter & «
deliurer de tout ce que nous deuons pour raison des despens de nostre Hostel & «
d'aultres choses que nous deuons & auons accruës pour nos necessitez durant «
le mariage de luy & de nous, qu'il vueille promettre dés maintenant expresse- «
ment à nous en acquitter & deliurer du tout en tout, outre la somme qu'il nous «
a donnée & octroyée, & outre ce que nous prenons pour faire nostre Execu- «
tion, si comme il est plus plainement contenu en nostredit testament. Et que il «
toutes les choses dessusdites & chacune d'icelles vueille loüer, approuuer & «
confirmer. Ce n'est pas nostre intention que par cette promesse que nous re- «
querons que le Roy nous face de nous acquitter de ce que nous deuons pour «
les despens de nostre Hostel & pour aultres choses que nous auons acreuës pour «
nos necessitez, Nous, ne nos hoirs soient de riens deschargez de ce que & en «
quoy nous & nos hoirs sommes tenuz audit nostre Sire le Roy, pour raison des «
fraiz, mises & despens qui y ont esté faits pour la despense de nostre Royaume «
de Nauarre. Et voulons que nostredit testament auquel icy present Codicille «
est annexé durant & demourant en toutes choses en sa force & en son povoir, «
cest present Codicille vaille & ait force & povoir par droit de Codicille ou de «
Testament ou de derraine voulentez en la meilleur maniere que il poura & de- «
vra. Et requerons que nostre cher ainzné fils Loys que il ces choses vueille «
octroyer, approuuer & confirmer & promettre luy tenir, garder & accomplir «
& faire mettre à Execution. En tesmoing de laquelle chose nous auons fait met- «
tre nostre seel à cest present Codicille auec les Sceaux de nostre tres-cher Sei- «
gneur & nostre cher fils dessusdit. Donné au Bois de Vincennes le douze iour «
de Mars, l'an de grace 1304. «

Et Nous Philippe par la grace de Dieu, Roy de France, à la Requeste de «
nostredite chere Compagne voulons, loüons & approuuons cest present Codi- «
cille & promettons toutes les choses qui y sont contenuës faire accomplir & «
acquitter, ainsi comme dit est, ladite nostre Compagne, de ce qu'elle doit pour «
les despens de son Hostel & pour aultres choses qu'elle a acreuës pour ses ne- «
cessitez durant le mariage de nous & de luy. En tesmoing de laquelle chose «
nous auons fait mettre nostre seel à ce present Codicille, auec le seel de ladite «
nostre chere Compagne, & le seel de nostre cher ainzné fils. Donné l'an & le «
iour dessusdit. «

Et ie Loys ainzné fils de nostredit Sire le Roy ayant authorité & povoir «
de luy de loüer, approuuer & confirmer ces choses & de iurer à les gar- «
der & accomplir & de non venir encontre toutes les choses contenuës en «
cest present Codicille, loüe, approuue & confirme & promets à tenir, garder «
& faire accomplir à nostre povoir. Et ay fait mettre mon seel en ce present Co- «
dicille, auec les seaulx de mon cher Seigneur & de ma chere Dame dessusdits. «
Donné l'an & iour deuant dit. «

Item. PHILIPPVS Dei gratia, Francorum Rex, vniuersis hæc visuris sa- «
lutem. Nouerint vniuersi quod cum Nos Charissimo Ludouico nostro & Cha- «
rissimæ consortis nostræ Iohannæ Franciæ Reginæ primogenito consentiendum «
& præstandi assensum suum omnibus ijs quæ in testamento, Codicillis & ordina- «
tione ipsius consortis nostræ, seu in instrumentis, seu litteris super testamento, «
Codicillis & ordinatione huiusmodi confectis plenius continentur. Quibus præ- «

sentes nostræ litteræ sunt annexæ ac faciendi promissiones quascumque, præstandi quoque iuramentum de prædictis omnibus & singulis tenendis & seruandis, & de non veniendo contra prædicta vel aliqua eorundem, authoritatem plenamque & liberam potestatem alias & nunc etiam duximus concedendam, ad supplicationem & humilem requisitionem ipsius primogeniti nostri.

Item, LVDOVICVS Primogenitus noster præfatus propter hoc in nostra præsentia constitutus omnia & singula in dictis testamento, Codicillis & ordinatione seu in litteris, aut instrumentis prædictis confectis super hoc contenta, visa & lecta ab eo & plenius attenta, voluit, eisque omnibus & singulis suum expresse consensum præbuit & assensum, eaque omnia & singula sub iuramento corporaliter ab eo præstito tactis sacrosanctis Euangelijs tenere firmiter, seruare fideliter & nullo tempore contravenire promisit. In cuius rei testimonium præsentibus litteris nostrum fecimus apponi sigillum. Datum apud Vicennas vltima die Martij, an. Domini 1304.

STATVTVM SPECIALE FVNDATIONIS Nauarricæ.

1304. IOHANNA DEI GRATIA FRANCIÆ ET NAVARRÆ REGINA, Campaniæ Briæque Comitissa Palatina ad perpetuam rei memoriam. *Spiritus Domini replens orbem terrarum, prouida summi Patris cuius sedes parata est in æternum, dispositione* studium Parisius *decore virtutum & exuberante Gratiarum affluentia sic ornauit; sic & ipse oriens visitauit, ex alto cuncta prospiciens, vt in ipso studio plantauisse per suæ virtutem dexteræ videatur alterum voluptatis Scholasticæ Paradisum; in quo positi sunt Scholares vt illum custodiant, & per laboriosam operationem feruentis studij fructum vitæ producant, ex ligno secus decursus aquarum sapientiæ salutaris plantato*, Ad quam sapientiam videlicet veri Regis Salomonis in sancta Ecclesia Catholica Filij Dei typum tenentis. Nos ductæ salubri Sabbæ Reginæ & laudabili consilio dirigentes intimi voti nostri in eius honore, qui sapientiam præstat paruulis de rerum nostrarum substantia & bonorum, interueniente Charissimi D. nostri Regis adhoc nobis auctoritatem præstantis, nec-non Ludouici primogeniti nati nostri consensu, *quandam in dicto studij Padiso fundare decreuimus Congregationem*, vt ex vinculo Congregationis illius humore per continuam studij disciplinam quæsito fons exeat aquæ viuæ, quæ velut Euphrates vberrimus filios Deo pariat adoptiuos. Et sicut alter Iordanis fluuius ad rigandam totius orbis superficiem tam per vitæ mundiciam quàm per veram doctrinam valeat deriuare. *Sicut igitur in domo Domini triplex status habetur, incipientium videlicet & proficientium ac etiam perfectorum*, sic in Domo nostra Nauarræ Parisius existente præmissam Scholarium Congregationem ibidem perpetuò remanendam ordinamus, fundamus & creamus & præcipimus, vt Scholares de Regno Franciæ triplicem statum habeant & in triplici studeant Facultate, 20. videlicet in Grammatica: 30. in Logica & in Philosophia: ac 20. in Theologia. Quorum singuli scilicet Grammatici 4. solidos Parisienses per hebdomadam, Logici sex solidos Paris. & Theologi octo solidos Paris. habeant in futurum, donec sibi videlicet Grammaticis de Beneficio valoris 30. Logicis valoris 40. & Theologis valoris 60. librarum Parisiensium vel amplius per quemcunque contigerit prouideri.

GRAMMATICI. Grammatici Doctorem in Grammatica bonæ vitæ & sufficienter instructum in Grammaticalibus; nec non Logici Magistrum in Artibus idoneum & expertum habeant, Qui Doctor & Magister Scholares suos non solum in scientia, sed etiam in conuersatione laudabili, honestate vitæ & moribus charitatiuè & fideliter erudiant verbo pariter & exemplo. Ac ipsi videlicet *Doctor Scholaris* Grammatici bursam duplicem per hebdomadam, & Magister in Artibus Logici bursam duplicem similiter pro salario suo percipient & habebunt. Volumus etiam & ordinamus ac statuimus, *quod Decanus & Vniuersitas Magistrorum & Scholarium Theologicæ Facultatis Parisius actu regentium vel non-regentium; seu illi quos ipsa Vniuersitas vel maior pars Vniuersitatis eligent dictæ domui, cum & quoties opus fuerit de ali-*

(Margin: ARTISTA. — THEOLOGI.)

quo Scholari probo viro, curam & administrationem Domus & Scholarium prædictorum gestari, qui duplicem Theologi bursam habeat pro labore, prouideat; quique Rectoris officio fungatur, & ipse cum dicta Vniuersitate vel illis quos ad hoc Vniuersitas ipsa vel maior pars eiusdem deputauerit de Magistro in Grammatica sufficienter instructo pro Grammaticis, & Magistro in Artibus pro Logicis & studentibus in Philosophia prouidebit & recipiet cum eisdem pueros nec-non Scholares in Theologica Facultate; qui tales Scholares Theologi recipiantur in Domo, qui in Artibus Cathedram meruerint ascendere Magistralem & alias habiles ad perficiendum in ipsa scientia. *Et sint tales tam ipsi quàm alij inferiores Scholares recipiendi, de quibus verisimiliter præsumatur, quod non habeant vnde per se ipsos aut per parentes eorum in studio sustentari valeant, sed existant pauperes bonæ vitæ.*

Et ne ipsi Scholares vagandi causam assumant, dum ipsi ad Ecclesiam suam Parochialem vel aliam, vt audirent ibi Diuinum officium, se conferrent, occasionem quamlibet in hac parte prouideri cupientes auferre, statuimus, præcipimus, *& ordinamus quod in Domo prædicta sit publica Capella & communis, in qua duo Capellani perpetui per septimanam, vnus post alium die qualibet celebrabunt & habebunt duos Clericos servientes in ipsa Capella & custodes eiusdem. Qui Capellani videlicet singuli bursam Theologi, & quilibet Clericus Grammatici bursam habebunt.* Dictique Scholares ibidem tam dicti Charissimi Domini nostri, nostrumque & Patris nostri & Matris nostræ anniuersarium solenniter anno quolibet facient, & alias pro ipso Domino nostro, nobis & Prædecessoribus nostris rogabunt: alias vtinam acceptas preces & placabiles Deo fundant. Quos quidem Scholares, Magistros, Capellanos, Clericos, Rectorem ac Domum dicti Decanus & Vniuersitas Magistrorum, Scholarium Theologorum Facultatis; vel aliqui ex eisdem quos ipse Decanus & Vniuersitas, seu maior pars Vniuersitatis ad hoc deputauerint, semel in anno cum diligentia visitabunt. Et compotum administrationis bonorum Domus à Rectore recipient & exigent. Nec non de conuersatione Scholarium & Magistrorum suorum ibidem morantium cum ipso Rectore, aliquibus probis viris de Domo solerter inquirent: & si sint aliqui de quibus nulla vel modica spes haberi valeret; quod in Facultate sua possent proficere, & de circunstantijs vniuersis Domus & Scholarium se fideliter informabunt, & ea quæ corrigenda repererint, diligenter corrigent, punient, deponent, mutabunt, & quæ reformatione digna inuenient tam circa Domum quàm personas eiusdem, fideliter reformabunt. Nec tam in receptione Scholarium, Magistrorum, Rectoris aut aliarum quarumlibet personarum quam in correctione earum ducentur acceptione personæ vel patriæ, vel fauore quocunque, sed Deum habentes solum præ oculis iuxta merita cuiuslibet instantis recipi ponderabunt in ipsorum conscientia. Nec non facta propter quæ aliqui deberent corrigi vel mutari videbunt. Et tunc facient absque scrupulo cuiuslibet odij quod consonum fuerit rationi. Et hoc fideliter se facturos iurabunt coram Cancellario & Præposito Paris. qui pro tempore fuerint, & iuramentum quolibet anno renouabunt. « Si verò aliqui ex Theolog. Facultatis Scholaribus affectu deuotionis inducti se vellent ad Sacerdotium facere promoueri, placet nobis quod ad Bursæ suæ titulum istud fiat; & quandiu Scholaribus ipsis placuerit, sic promoti in domo remaneant percepturi Beneficium bursæ suæ, donec sibi aliàs prouisum fuerit vt est dictum. Si etiam aliqui ex alijs Scholaribus inferioribus, dummodo tres in numero non excedant, se similiter ad Sacerdotium facere promoueri ad titulum bursæ suæ voluerint; placet nobis quod hoc fiat, & promotus ad Sacerdotium bursam Theologorum quæ prima vacauerit, habeat & percipiat, donec sibi aliàs sit prouisum, vt superius est expressum, cum per hoc non intendamus Theologorum Scholarium numerum quomodolibet augmentare, sed sic promotus in cedentis vel decedentis Scholaris Theologi locum succedat. Et promoti ipsi cum alijs Capellanis dictæ Capellæ celebrare & Diuinis vacare Officijs teneantur. »

Capella et Capellanorum institutio.

Theologi possunt esse Capellani.

Statuimus nihilominus & præcipimus quod omnes Scholares festiuitatibus solennibus & diebus Dominicis ad Capellam conueniant ordinatè ad pulsationem campanæ, Matutinas, Missam & alias Canonicas horas dicturi. Quod si

aliquis absens fuerit à Capella postquam dictum fuerit *Gloria Patri*, primum, ab Hebdomadæ bursa priuetur. Et si plus deliquerit, se ab illis quomolibet absentando, grauius puniatur, dummodo infirmitate detentus vel occupatus alijs negotijs, ad quæ se de Magistri sui licentia diuertit, non existat.

Ad cuius Domus fundationem & ordinationem ne studium Scholarium prædictorum labatur, eandem Domum pro ipsis Scholaribus dotamus & ditamus 2000. librarum Turon. annui & perpetui reditus assidendi vbi melius & vtilius poterit vel à testamenti nostri Executoribus acquirendi de fructibus & expletis Comitatus Campaniæ & Bryæ tam in præsenti fundatione quàm pro alia dicti testamenti nostri executione complenda per triennium immediatè post decessum nostrum leuandis. Volentes quod si dicta duo millia librarum annui reditus assideantur in aliquo certo loco vel pluribus in Regno Franciæ, viginti quatuor millia librarum Turon. aut pro qualibet summa 100. librarum, duodecies centum libræ de dictis fructibus & expletis leuandis, vt præmittitur, deducantur, vt sic deductio talis fiat pro assisiæ quantitate. Quem reditum dicti Scholares percipient & habebunt in futurum pacificè & quietè absque coactione vendendi vel extra manum suam ponendi, & absque præstatione financiæ cuiuscunque.

Si verò solutis bursis Capellanorum, Magistrorum, Rectorum & Scholarium prædictorum ac expensis deinceps faciendis pro sustentatione ædificiorum quæ de nostro ante omnia construi & ædificari & ordinari honorificè volumus & præcipimus aliquid superesset, ex eo Grammaticæ, Logicæ, Philosophiæ & Theologiæ libri emantur, qui ad communem vsum Scholarium in domo ponantur. Et aliàs in vsum pauperum Scholarium. Vel si forsan sufficeret in futurum, in augmentum numeri Scholarium conuertatur. Volumus etiam & præcipimus & ordinamus quod si ante decessum nostrum ædificia dictæ Domus construi & ordinari propter hoc modo debito non valerent, Executores nostri de dictis fructibus & expletis aut alijs bonis nostris ædificia ipsa fieri, construi & ordinari faciant. Ita quod Capella ordinetur in loco congruo, & libri, vestimenta & supellectilia de nostro emantur.

Grammatici Scholas, aulam & dormitorium, coquinam & alias Officinas per se habeant. Et Logici similiter habeant ædificia sua per se. Ac Theologi per se soli secundum eorum cuiuslibet conditionem & statum. Infirmaria pro Scholaribus infirmis vel malè dispositis ordinetur. Et Rector seu Prouisor Domus prædictæ habeat ædificium suum solus. *Et duo Capellani prædicti, ac duo Clerici Capellæ prædictæ similiter ædificium aliquod habeant vt liberius Diuinis obsequijs possint assistere & vacare.* Et si fortè in præscriptis Institutione & statutis aliqua addenda, corrigenda aut etiam declaranda fuerint, volumus & tenore præsentium ordinamus, quod per Executores nostros addi, corrigi & declarari valeat, provt eisdem Executoribus dictæ domus vtilitate & commodo, ac animarum dicti Domini nostri & nostræ remedio & salute videbitur melius expedire. Et illa quæ per eosdem Executores in præfatis Institutione & statutis addita, correcta, & declarata fuerint, tantam habere volumus & præcipimus roboris firmitatem, ac si essent in præsentibus scripta specialia & expressa. In quorum omnium testimonium ac munimen præsentibus nostrum fecimus vna cum sigillis prædictorum Domini nostri Regis & Ludouici primogeniti nati nostri sigillum apponi. Nos verò Philippus Dei gratia Francorum Rex ad petitionem Charissimæ consortis nostræ prædictæ, cui authoritatem ex certa scentia faciendi omnia præmissa & singula præstitimus & pręstamus, ipsi ordinationē & pręsentem dictarum Scholarium fundationem seruare & cõpleri facere promittimus bona fide. Tamque laudabile præfatæ Charissimæ consortis nostræ propositum confoueri volentes, præmissa omnia concedimus, approbamus & nostrum eisdem beniuolum impartimur assensum, concedentes etiam quod dicti Scholares prædictum annuum reditum duorum millium librarum Turon. assidendi eisdem, vel acquirendi pro eis, vt præmittitur, tenere & percipere liberè, pacificè, perpetuò & quietè valeant, absque coactione vendendi, vel extra manum suam ponendi & absque præstatione financiæ cuiuscunque nostrum fecimus apponi sigillum. Et ego Ludouicus primogenitus prædictorum D. Regis & D. Reginæ, cuius ordinationi

& prædictæ Domus fundationi meum consensum præbeo & assensum & per iuramentum meum ad sancti Dei Euangelia præstitum præmissa omnia & singula facere obseruari & compleri, nec contrauenire solemniter promitto. Et ad majorem certitudinem rei huius meum præsentibus sigillum apponere dignum duxi. Actum apud Boscum Vincennarum in Festo Annunciationis Dominicæ anno Domini 1304.

PHILIPPVS DEI GRATIA FRANCORVM REX, Vniuersis hæc visuris « salutem. Nouerint vniuersi, quod cum Nos charissimo Ludouico nostro & « charissimæ consortis nostræ Francorum Reginæ primogenito consentiendi & « præstandi assensum suum omnibus his quæ in Ordinatione, Institutione & Fun- « datione super Testamento ipsius consortis nostræ confectis plenius continentur, « Quibus præsentes nostræ litteræ sunt annexæ ac faciendi promissiones quascun- « que, præstandi quoque iuramentum de prædictis omnibus & singulis tenendis & « seruandis & de non veniendo contra prædicta vel aliqua eorundem, autorita- « tem plenamque & liberam potestatem aliàs & nunc etiam duximus conceden- « dum ad supplicationem & humilem requisitionem istius primogeniti nostri. Idem « Ludouicus primogenitus noster præfatus propter hoc in nostra præsentia con- « stitutus omnia & singula in dictis Ordinatione, Institutione, & Fundatione con- « tenta, visa & lecta ab eo & plenius attenta voluit eisque omnibus & singulis « suum expresse consensum præbuit & assensum. Eaque omnia & singula sub « iuramento corporaliter ab eo præstito tactis sacrosanctis Euangeliis tenere fir- « miter, seruare fideliter & nullo tempore contrauenire promisit. In cuius rei « testimonium præsentibus litteris nostrum fecimus apponi sigillum. Datum apud « Vicennam vltima die Martij an. Dom. 1304. «

Cæterum Iana Regina morte præuenta (obiit enim an. 1304. apud Vicennas & in æde Minorum Parisiensium sepulta est) inceptum perficere non potuit: at absoluerunt Executores Testamentarij, ab ea nuncupati; Et an. 1309. die Sabbati 2. April. M. Simon Festu Episcopus Meldensis ex iis vnus primum lapidem iecit in fundamenta Ædiculæ, quæ S. Ludouico postea dedicata est. In ingressu autem ipsius, in Naui ad læuam ita scriptum legitur. *Anno Dom.* 1309. Sabbato 12. *April. videlicet Sabbato post* Quasimodo *Reuerendus Pater D. Simon Festu Dei gratia Meldensis Episcopus Executor excellentissimæ D. Ioannæ Franciæ & Nauarræ Reginæ posuit & situauit primum lapidem in* introitu Ecclesiæ *seu Capellæ Congregationis Scholarium de Nauarra, quam dicta Domina in sua vltima voluntate Parisius in monte S. Genouefæ instituit & ordinauit, præsentibus Milone Cancellario, Guill de Ferrariis Officiali Meldensi, Radulpho de Prell' Clerico D. Regis, & M. Petro de Valle Reinfredi Latomo ac pluribus aliis.*

Ad dextram verò leguntur etiamnum hodie hi versus in Tabula lapidea in honorem Fundatricis paulo post facti satis infelici venâ, sed ad commendationem Antiquitatis digni qui hisce Annalibus inserantur. Sic ergo se habent.

Pro Regno duplici meruit satis inclyta dici
Indole præclarâ illustris Regina Ioanna
Francorum Domina Regi pulcro sociata.
Dote Nauarrigenas rexit Gentes alienas,
Nam Henrico verè vnica Regis Nata Nauarræ
Campanæ Comitis, tandem huic successit in illis.
Tota Briæ strata, simul & Campania lata;
Atque Palatina sibi tunc, non peregrina.
Gestu morosa fuit & vultu speciosa.
Prudens, robusta, constans & prouida, iusta,
Casta, fide plena, speque abs pietatis habena,
Compatiens animo, suspirans cordis ab imo,
Pauperibus cunctis dans, doctis atque peritis.
Viribus & totis, Diuinis dedita notis,

Sub pede mundana calcans quasi stercora vana.
Quæ licet exuta membris iam sit resoluta
Factaque terra cinis, velut exigit vltima finis,
Terris defuncta viuit per sæcula cuncta.
Hæcce Regina per quam vergente ruina
Creuit Parisia declinans Philosophia,
Cuiuis sunt gesta scriptis aureis redigenda.
Nam præ Matronis virtutum dedita donis
Digna Dei thronis Templum hoc statuit Salomonis.
Austri Regina Ludouico munera trina
Addens mirifica, nec pridem talia visa
Quæ redolent planè sunt. Nam tria lilia verè
Lilia Francorum liliis decorans ferè morum.
Namque & Grammaticos statuens ætate pudicos
Dotat vicenos, binos addendo Magistros,
Mores egregios qui spargunt schemate fultos.
Extrema vt medio melius solidetur asilo
Machina perpetuo quæ duret temporis æuo,
Tricenos Artes hoc addidit ad liberales;
Pro quibus apposuit Doctorem, qui bene præsit.
Ex hinc & numerum bis Denûm Theologorum,
Dat lumen fidei, satius splendore diei
Illustrans mundum. Nulli est id in orbe secundum
Datque hic Doctorem, hinc & Prouisoris honorem.
Præclarum reliquis hoc Templum dum tenet, vt scis
Dat Liliis formam, celsam his adhibendo coronam
Quatuor Altari celebrare tot his famulari
Vult hoc in Templo plano, virtute profundo.
Omnibus his victum, vestitum dans satis amplum,
Nam benè si penses, bis mille libras Turonenses
Censûs perpetui anno quolibet accipiendi
Dat, quibus hinc viuant, & in æuum mœnia sistant.
Siste Domus donec fluctus formica marinos
Ebibat, & totum testudo perambulet orbem.
Regi Cælorum grata extitit, & liliorum
Philippo pulchro, donec fuit arta sepulcro.
Huius facta bona testantur Chronica vulga.
Sed si alia indocta fuit, aspice non fuit ipsa.
Annis triginta tribus extat corpore cincta
Vixit cum Rege, Christi sub nobile lege
Viginti adde dies, ter tres, hinc tres quoque menses
Transit ab hoc Regno, deinceps fruitura superno
Anno milleno trecentenoque quaterno
Cara Deo & mundo sub Aprilis luce secunda
AEde Vicenarum lethum gustauit amarum:
Corpus delatum fuit & tandem tumulatum
Parisij, medium capiens Chorum in æde Minorum.

Fletibus & lachrymis, petimus, si flecteris vllis,
Rex Regum Domine, Reginæ Tu miserere.

Anno 1315. Executores Testamentarij prædictæ Reginæ Testamentum exponentes quædam immutarunt, quædam addiderunt, vt patet ex hoc instrumento.

IN Nomine Domini Amen. Nos Symon miseratione diuinâ Meldensis Episcopus, & Ægidius eadem miseratione Abbas S. Dionysij in Francia Executores Testamenti claræ memoriæ D. Iohannæ quondam Franciæ & Nauarræ Reginæ, Notum facimus Vniuersis tam præsentibus quàm futuris, quod cum dicta D. Regina in suo Testamento seu vltima voluntate ordinauerit, creauerit, fundauerit & instituerit quandam Domum seu Congregationem Scholarium in studio Paris. ibidem perpetuò remanendam, volueritque & præceperit vt Scholares ipsi recipiendi de Regno Franciæ triplicem statum habeant & in triplici studeant Facultate, 20. videlicet in Grammatica : 30. in Logica & in Philosophia, ac 20. in Theologia. Quorum singuli, scilicèt Grammatici 4. solidos Paris. per hebdomadam, Logici sex solidos Paris. ac Theologi octo solidos Paris. habeant in futurum, donec sibi videlicet Grammaticis de Beneficio 30. librarum valoris, Logicis 40. & Theologis valoris 60. librarum Paris. per quemcunque contigerit prouideri. Et quod Grammatici Doctorem in Grammatica bonæ vitæ sufficienter instructum in Grammaticalibus, nec non Logici Magistrum in artibus idoneum & expertum habeant, *Qui Doctor & Magister* Scholares suos non solum in scientia, sed etiam in conuersatione laudabili, honestate vitæ & moribus charitatiuè & fideliter erudiant verbo pariter & exemplo. Volueritque & ordinauerit quod in Domo prædicta sit publica Capella & communis, in qua duo Capellani perpetui per septimanam vnus post alium die qualibet celebrabunt; & habebunt duos Clericos seruitores in ipsa Capella & Custodes eiusdem. Qui Capellani videlicet singuli Bursam Theologi, & quilibet Clericus Grammatici Bursam habebunt. Quodque sit in dicta Domo Deputatus aliquis Scholaris probus vir curam & administrationem Domus & Scholarium prædictorum gesturus, qui duplicem Theologi Bursam habeat pro labore, qui Prouisoris officio seu Magistri fungatur, prout hæc & alia multa in Ordinatione facta super Institutione dictorum Scholarium sigillis D. Philippi Regis nuper defuncti & dictæ D. Reginæ ac D. Ludouici ipsorum primogeniti, nunc Regis Franciæ sigillata plenius continentur: dictaque D. Regina voluerit, ordinauerit, ac etiam præceperit, quod si aliqua in dictis Ordinatione, Institutione & Fundatione & aliis in suis Testamento & Codicillis contentis essent declaranda, augmentanda, ordinanda, & corrigenda, quod per suos Executores vel duos eorum possent declarari, augmentari, ordinari, institui & corrigi. Et quod ea quæ per suos Executores essent ordinata, correcta, declarata, instituta vel augmentata, tantam habeant & haberent roboris firmitatem, ac si essent omnia & singula in suis Testamento & Codicillis contenta, prout hæc in 3. clausulis in suis Testamento & Codicillis contentis plenius continentur, quarum prima talis est.

Ausquels Executeurs Nous donnons plein pouuoir de corriger & de declairer ce qui sera douteux & obscur és choses dessusdites.

2. Clausula in Codicillis contenta talis est. Et voulons en sur que tout, que s'il y a aucunes choses à adjouster, corriger, ordener & declairer en l'institution de la Maison des Escholiers & de l'Hospital, Que nous ordenons & commandons en nostredit Testament estre fait de nos biens, Que nosdits Executeurs puissent adjouster, corriger & amender ce qu'il leur semblera, que bien soit pour le prouffit de la Maison & de l'Hospital dessusdit, & pour le salut de nostre ame. Et voulons & commandons que tout ce que lesdits Executeurs ordonneront, adiousteront & corrigeront sur ce, & sur toutes les autres choses contenuës en nostredit Testament, ou derraine voulenté. De laquelle chose faire, nous leur donnons plain povoir, soit tenu & accomply, & fermement gardé, ainsi comme si nous mesmes l'auons fait & ordenné.

» Tertia autem clausula in Institutione & Ordinatione dictorum Scholarium
» contenta talis est. Etsi fortè in præscriptis Institutione & Statutis aliqua ad-
» denda, corrigenda aut etiam declaranda fuerint, volumus & tenore præsen-
» tium ordinamus quod per Executores nostros addi, corrigi & declarari valeant,
» prout eisdem Executoribus prædictæ Domus vtilitate & commodo ac animarum
» dicti Domini nostri & nostræ remedio & salute viderint melius expedire. Et illa
» quæ per eosdem Executores in præfatis Institutione & Statutis addita, correcta
» & declarata fuerint, tantam habere volumus & præcipimus roboris firmitatem
» etiam, ac si essent in præsentibus scripta specialiter & expressa. Et cum nobilis
» & potens Princeps D. Guido Comes S. Pauli & Buticularius Franciæ Coexe-
» cutor nostri dicti Testamenti omnia & singula quæ per nos in receptione Magi-
» strorum & Scholarium dictæ Domus, ac quarundam Institutionum, Ordinatio-
» num & declarationum super præmissis hactenus per nos facta, rata habuerit at-
» que grata, ac etiam omnia & singula quæ per Nos in præmissis ordinanda, de-
» claranda, augmentanda & corrigenda voluerit, approbauerit & ratificauerit
» quantum sua interest, prout in suis litteris continetur, quarum tenor talis est.

» A Tous ceux qui ces presentes Lettres verront, Guy de Chastillon Comte
» de S. Pol, & Bouteiller de France, Executeur aueccques autres du Testa-
» ment de Dame de bonne memoire, Madame Iehanne, jadis Reyne de France
» & de Nauarre, Salut en nostre Seigneur. Saichent tuit que Nous entant com-
» me à nous est, comme Executeur, voulons, approuuons & ratifions l'Ordon-
» nance & la Declaration que honorable Pere en Iesus-Christ, Monsieur Symon,
» par la grace de Dieu Euesque de Meaux, & Gilles par celle mesme grace Abbé
» de saint Denis en France, Executeur aueccques Nous dudit Testament, ont fai-
» tes, tant comme Executeurs en l'Hostel des Escholiers de ladite Dame fondé
» à Paris, tant en l'Institution des Maistres & des Escholiers, & des Chapellains
» & Cleres de ladite maison. Quant en autres choses selon la teneur des Lettres
» pendens de iceux honorables Peres. Et voulons & approuuons, & ratifions
» tout ce qu'ils voudront ordonner, declairer, adiouster & corriger dés or en
» droit ou temps à aduenir en l'Ordonnance des choses contenuës oudit Testa-
» ment, selon ce qui leur semblera que bon soit à faire. Et l'aurons & auons
» tant comme en nous est, ferme & stable. En témoin de ce nous auons mis en
» ces presentes Lettres nostre Seel. Donné l'an de grace 1315. le Samedy veille
» S. Thomas l'Apostre.

» Nos autem Episcopus Meldensis & Abbas sancti Dionysij supradicti autho-
» ritate & potestate nobis per dictam Dominam Reginam concessis, de voluntate
» etiam & assensu prædicti D. Comitis sancti Pauli Coëxecutoris nostri pensatâ
» vtilitate dictæ Domus considerataque intentione dictæ Dominæ Reginæ, de
» bonorum & peritorum virorum consilio, supplicationi humili dictorum Scho-
» larium annuentes, quia nobis humiliter supplicarunt quod juramenta præstita
» & præstanda de obseruandis nostris infrascriptis Institutionibus vel Statutis non
» præjudicent, eorum iuramento vel iuramentis Vniuersitatis Parisiensis, vel
» alicui Facultati eiusdem præstitis vel præstandis, sed salua penitus remaneant,
» & illæsa vna cum supradictis ordinamus & statuimus, quod in dicta Domo po-
» natur quidam idoneus Grammaticus bonæ vitæ, qui Submagister vocabitur
» ad instruendum juniores in primitiuis scientiæ Grammaticæ. Qui quidem Sub-
» magister bursam vnius Scholaris in Artibus habebit.

» Statuimus etiam quod ibidem ponatur vnus Magister in Theologia idoneus
» pro Scholaribus Theologiæ in Facultate Theol. instruendis. Qui Magister in
» Theologia 20. solidos Paris. habebit qualibet septimana, & tenebitur legere in
» Domo prædicta.

» Statuimus etiam quod Magister & Scholares scientiæ Grammaticæ tres Be-
» neficiarios habeant, qui eligentur & ponentur ibi per Prouisorem dictæ Domus
» & per Magistrum in Grammatica. Magister veró & Scholares scientiæ Logicæ
» sex, qui similiter ponentur per Prouisorem prædictum & Magistrum in Artibus.
» Magister autem & Scholares in Theologia sex, qui similiter ponentur per Magi-
» strum in Theol. & Prouisorem prædictum.

Ad

Ad augmentationem verò Officij, seu cultus Dinini statuimus & ordinamus, quod vna cum duobus Clericis & duobus Capellanis in dicta Capella dictæ Domus per dictam Dominam Reginam institutis, alij duo Capellani & alij duo Clerici instituantur. Quorum quilibet bursam habeat sicut habent alij Capellani & Clerici per dictam D. Reginam, *vt prædicitur, instituti.* Qui quidem 4. Capellani & 4. Clerici infra proprisium dictæ Domus in Domibus pro ipsis ordinatis vel ordinandis & non alibi morari tenebuntur & suam facere mansionem, *vt promptius & magis competenter dictæ Capellæ deseruire valeant*, & diuina Officia melius exercere. Si verò dictam Domum habitare noluerint & ad Missas & horas diei & noctis continuam facere residentiam vt decebit, à bursis dictæ Domus sint priuati. Et per alios idoneos Magister in Theologia & Prouisor dictæ Domus, Capellæ competenter faciant deseruiri, quandiu ipsos à Capella & Domo contigerit absentari, ne dicta Capella à suis obsequijs quomolibet defraudetur. Præfati verò 4. Capellani & 4. Clerici singulis diebus festiuis & non festiuis Matutinas, Vesperas & alias horas Canonicas in dicta Capella quæ ad honorem B. Ludouici Confessoris est fundata, cantare & duas Missas celebrare diebus singulis tenebuntur, videlicet diebus Dominicis & festiuis quibus non legitur in Scholis vnam Missam, statim post Primam: & aliam statim post Tertiam. Ad quas Missas, Horas, Matutinas & Vesperas tenebuntur dicti Capellani & Clerici interesse *in Superlicijs suis & habebunt Almucias.* Et habebunt Theologi & Artistæ, Magistri eorum, Prouisor, nec non Magister & Submagister in Grammatica Superlicia & Almucias.

DE CAPELLANIS.

Pueri verò in Gammatica, capita nuda. *Et si sine causa rationabili defecerint, Capellanus pro quibuslibet Matutinis, magna Missa & Vesperis soluet 4. denarios, & pro qualibet* hora aliarum horarum duos denarios.

Clerici verò ad pœnam dimidiam tenebuntur in vtilitatem seruientium & præsentium conuertendam.

Scholares verò alij ad Vesperas. Primas videlicet in diebus Sabbati & in Vigilijs festorum communium, Matutinas & magnam Missam diebus Dominicis & festiuis sub pœna sex denariorum quilibet tenebitur. Ad Vesperas verò diebus Dominicis & festiuis non tenebuntur nisi eis placuerit interesse, vt possint dicti Scholares Sermonum collationibus esse præsentes, saluo tamen quod diebus Dominicis mortuorum vigilijs intersint, & in Missa in crastino pro salute animæ fundatricis. Ad quæ non tenebuntur illi quibus incumbet legere vel actus communes Domus & vtilitatem Societatum publicè exercere. Et intersint *in superlicijs & Almucijs*; & Chorum ad Matutinas, ad Missam & Vesperas supradictas infra primum *Gloria Patri*, intrent sub pœna 4. denariorum pro qualibet negligentia vel defectu. Quæ quidem Missæ tam de B. Virgine, de tempore & de festis quàm pro Defunctis & alijs secundum dies & tempora ad vsum Parisiensis Diœcesis ordinata celebrabuntur, provt vtilius & melius ad honorem Dei, B. Virginis & omnium Sanctorum, necnon ad salutem animarum Regis & Reginæ prædictorum & parentum suorum fieri poterit & debebit.

Item statuimus & ordinamus quod in dicta Domo Scholarium, seu in Capella, in loco securo sit quædam Archa in qua sint tres clausuræ, & in qualibet clausura vnum foramen & tres claues. Quarum vnam habeat Magister in Theologia: aliam Magister in Artibus: & aliam Prouisor dictæ Domus, in qua Archa residuum bursarum quod remanebit propter absentiam Scholarium à Domo ponetur qualibet septimana, per dicta foramina à Magistris cuiuslibet Facultatis qui iurabunt hæc fideliter se facturos. Dicta verò Archa bis in anno aperietur & videbitur quid est ibi de residuo, videlicet in festis Purificationis B. Virginis & in festo B. Ludouici Confessoris: In cuius honore dicta Capella est fundata, & erit præstante Domino dedicata præsentibus Magistris & Scholaribus dictæ Domus, vel maiori parte eorundem. Quod residuum conuertetur in emptionem librorum & aliorum necessariorum dictæ Domus, quantùm ad id extendere se poterit facultas.

DE ARCHIVIS.

Prouisor autem dictæ Domus semel in anno in crastino B. Ludouici reddet computum de expensis, misijs ac receptis per ipsum factis præsentibus Gubernatoribus dictæ Domus vel mandato eorundem, qui hîc inferius nominabun-

DE REDDITIONE RATIONVM.

» tur præsente etiam Magistro in Theolog. vocato ad hæc. Et præsente aliquo
» de Camera Compotorum Regis Paris. Quem Magistri dictæ Cameræ deputa-
» bunt ad requisitionem Magistri in Theolog. dictæ Domus, qui propter hoc
» ipsos adire tenebitur, in dicta Camera in vigilia dicti festi vel ante. Qui depu-
» tatus pro labore suo audiendo, videndo & examinando dictum Compotum ha-
» bebit 40. solidos Paris. de Reditibus dictæ Domus; & bona fide promittet
» in dicta Camera præsente dicto Magistro in Theologia, se habere fideliter in
» præmissis: & quod secretum dictæ Domus non reuelabit cuiquam. Illud verò
» quod erit residuum de dictis Reditibus, seu aliunde, in augmentationem Redi-
» tuum dictæ Domus conuertetur.

VNDE ORTI DEBENT ASSVMI.

» Magistri autem supradicti, Prouisor, Capellani & Clerici de terra Campa-
» niæ vel de Prouincia Senonensi assumantur, si reperiantur idonei. Si verò ibi-
» dem Magister in Theol. idoneus non inueniatur, de loco propinquiori dictarum
» Terræ & Prouinciæ, de Natione Gallicana assumetur. Et similiter alij Magistri
» assumentur eodem modo.

» Scholares autem tam in Grammatica & Logica quàm in Theologia de ter-
» ris infra scriptis assumentur. Videlicet de terra Campaniæ quæ fuit dictæ D.
» Reginæ fundatricis, de cuius terræ bonis dicta Domus Scholarium est fundata,
» quindecim Scholares assumentur, videlicet 4. in Grammatica, 7. in Artibus &
» 4. in Theologia. De Prouincia verò Senonensi extra terram Campaniæ assu-
» mentur 12. Scholares, videlicet 3. in Grammatica; sex in Artibus, & 3. in Theo-
» logia. De Prouincia autem Remensi extra terram Campaniæ in & de Regno
» Franciæ existente assumentur 10. Scholares: videlicet 3. in Grammatica: 5.
» in Artibus; & 2. in Theologia. De Prouincia autem Rothomagensi assumentur
» 10. videlicet 3. in Grammatica, 3. in Artibus & 4. in Theologia. De Prouincia
» autem Turonensi assumentur vndecim, videlicet 3. in Grammatica, 4. in Ar-
» tibus, & 4. in Theologia. De Prouincia Bituricensi assumentur 6. Scho-
» lares, videlicet 2. in Artibus; duo in Grammatica, & duo in Theologia. De
» Prouincia Lugdunensi, de terra tamen in & de Regno Franciæ existente assu-
» mentur duo Scholares, videlicet vnus in Artibus & alius in Theologia, nec non
» de Prouincia Narbonensi, de terra tamen in & de Regno Franciæ existente as-
» sumentur duo, videlicet vnus in Artibus & alius in Theologia. *Præfati verò Do-*
» *ctores in Theologia, Logica, seu Artibus & in Grammatica de Nutritis in Domo præ-*
» *dicta, si qui fuerint, vel dum fuerint ad hoc sufficientes & idonei eligantur; & in ea-*
» *dem domo nutriti alijs præferantur.* Cum verò in Facultate Theologiæ locum va-
» care contigerit, sufficientior de Logicis, seu Artistis in loco prædicto ponatur:
» si ad hoc per Prouisorem & Magistrum in Theolog. idoneus iudicetur. Similiter
» cùm in Logica seu Artium Facultate locus vacauerit, in eodem ponatur magis
» sufficiens de Grammaticis dictæ Domus: si reperiatur sufficiens & idoneus;
» aliàs de locis superius declaratis; & sic de Gradu in Gradum ascendent. *Post-*
» *quam verò Theologus licentiam in Theol. obtinuerit cum effectu, domum exire simpliciter*
» *teneatur & sibi alibi prouidere. Et iurabit se non differre, seu prolongare receptionem*
» *seu susceptionem Magisterij prædicti ob causam prædictam.*

NVTRITI IN DOMO CÆTERIS QVOAD OFFICIA PRÆFERVNTVR.

» Magister autem & Submagister prædicti, Scholares, etiam Prouisor, Capel-
» lani & Clerici dictæ Domus, quando locus vacauerit, ponentur per Nos Epis-
» copum Meldensem & Abbatem S. Dionysij supradictos, quandiu Nos vitam
» duxerimus in humanis. Vno tamen nostrum defuncto succedet in locum eius
» Magister in Theolog. dictæ Domus qui pro tempore fuerit, vna cum Episcopo
» Meldensi, vel Abbate S. Dionysij qui pro tempore fuerint. Nobis autem de medio
» sublatis ponentur per Episcopum Meldensem, Abbatem S. Dionysij, Magistrum
» in Theolog. dictæ Domus, qui pro tempore fuerint & per Cancellarium Paris.
» nec non & per Decanum Communitatis seu Congregationis Magistrorum
» Theolog. Facultatis, vel per majorem partem eorundem, aliis tamen vocatis &
» absentibus vel nolentibus interesse, hoc saluo quod nunquam dicti Magistri
» & Scholares, Capellani & Clerici, quando locus vacabit ibidem in absentia &
» sine Episcopo Meldensi & Abbate sancti Dionysij qui pro tempore fuerint, vel
» speciali mandato ipsorum vel alterius eorundem ponentur ibidem.

» Nos autem Episcopus Meldensis & Abbas sancti Dionysij supradicti quandiu

vixerimus Gubernatores dictæ Domus vocabimur : & similiter Episcopus Meldensis Abbas sancti Dionysij, Magister in Theol. dictæ Domus, Cancellarius Paris. & Decanus dictæ Facultatis qui pro tempore fuerint, Gubernatores dictæ Domus vocabuntur. Magistri verò, Prouisor & Scholares & alij qui iam per Nos sunt ibidem instituti, remanebunt vsque ad sua tempora, nisi euidens defectus in ipsis appareat, propter quem secundum ordinationem à Domo expelli debeant, ordinatione super numero Scholarium cuiuslibet Prouinciæ facta, vt prædicitur, vel alia quacunque contraria non obstante.

Præterea statuimus & ordinamus ac etiam declaramus, quod omnes Socij de Domo cuiuscunque Facultatis existant, honestè se habeant in gestu & habitu, nullus caligas habeat nisi nigras, nullus sotulares deferat laqueatos, nullus comam nutriat, nec habeat calamistram, nec cucusam, sed tonsuram rotundam deferat & coronam satis largam.

Item iurabũt quod ipsi Gubernatoribus dictæ Domus & Magistro in Theologia & aliis Superioribus suis honorem deferent & sibi obedient in licitis & honestis.

Item quælibet Societas in qualibet Comestione parua vel magna Benedictionem solitam facient, & in fine agent gratias, & dicent vnam orationem de Defunctis pro anima fundatricis, Regis Philippi & parentum suorum.

Item quia ex comestionibus in Cameris sæpè grauatur Societas, & Studium multipliciter impeditur, nullus comedat in Camera, nisi infirmus fuerit vel minutus, vel honestum hospitem habeat extraneum non morantem Parisius nisi de licentia Magistri in Theol. dictæ Domus. Et tunc de clamoribus & altis vocibus abstineant, ne contingat socios à suis studiis impediri. Et tunc de communi non habeant nisi panis solitam portionem ; sed si hospes superuenerit, poterit comedere cum sociis. Ita tamen quod ille qui eum ducet, soluet pro eo secundum qualitatem Bursæ, sicque nullo modo grauetur Societas propter ipsum. Sed si hospes fuerit persona notabilis, poterit Socius ipsum festinare in Camera & ducere secum aliquot de Sociis, vt sibi faciant solatium & honorem, qui de pane solitam habeant portionem. Si quis verò minutus fuerit, poterit per 3. dies comedere in sua camera. Et poterit vocare aliquem Socium, vt sibi societatem faciat, & habebunt suam integraliter portionem, ita tamen quod propter eorum seruitium non impediatur seruitium Sociorum.

Si quis autem sine causa rationabili in Camera sua comederit, pro qualibet vice soluet 12. denarios qui de Bursa sequentis Septimanæ deducentur conuertendi in vsum & commodum prædictorum. Sed infirmis non est lex posita. Sed si contingat aliquem propter infirmitatem comedere in Camera, fas sit sibi secum habere vnum socium qui sibi faciet solatium & iuuamen : & dictus Socius debitam habeat portionem. Quæ autem sit portio vnius Socij, Dispensatoris arbitrio relinquatur. Si autem quis ab extra venerit & sex diebus comederit, soluet Bursam similiter cum excessu. Si quinque diebus, Bursam cum medietate excessuum. Si 4. Bursam sine excessu. Si 3. vel minus diebus comederit, habebitur sicut hospes.

Item quilibet Socius habeat signum proprium in pannis suis lineis vnicum & ab aliis diuersum, notum famulis qui habent dictos pannos recipere & distribuere, vt possint sine errore distribuere cuilibet suos. *Dicentur etiam qualibet die Dominica* post Vesperas & alias horas Canonicas Vigiliæ de Defunctis, & Missæ in crastino, quibus omnes Scholares interesse similiter tenebuntur sub pœna superius declarata.

Item nullus extraneus recipiatur in Bursa, nec in Domo iaceat vltra sex dies sine prædicti Magistri in Theol. licentia.

Tenebitur etiam quilibet Grammaticus, Logicus & Theologus non Sacerdos dicere vel dici facere 4. Psalteria anno quolibet, vel duo ad minus pro animâ Fundatricis. Et quilibet Sacerdos in suis Missis de ea orationem facere specialem.

Item iurabunt quod secreta Domus & Sociorum nulli extraneo reuelabunt.

Item nullus extraneus intersit compotis vel Congregationibus, vel specialibus Tractatibus Sociorum, prenominatis personis duntaxat exceptis. Nec coram Extraneis aliquid quod speciale conuitium Sociorum pertineat, proponatur.

Item nullus Socius in villa iaceat, nec de nocte tardè ad domum veniat sub

» pœna 2. solidorum, nisi causam habeat rationabilem, quam dicto Magistro in
» Theologia per suum iuramentum tenebitur fideliter assignare.
» Item nullus Socius vas aliquod Communitatis extra Domum mittat, sine
» eius ad quem Vasorum custodia pertinuerit, licentia speciali.
» Item vt vagandi tollatur omnis occasio, à Festo S. Remigij vsque ad Festum
» S. Ioannis Baptistæ nullus Scholaris villam exeat sine causa rationabili quam
» Magistro in Theol. tenebitur per iuramentum suum fideliter assignare.
» Item quælibet Societas habebit *Beneficiarios*, vt superius est declaratum,
» qui in eodem morentur hospitio, si possit fieri bono modo, & similiter come-
» dent; & beneficia eis communiter distribuentur: nec vnus alij præferatur: &
» sint boni pueri & habiles in vita & moribus & ad proficiendum benè dispositi.
» Et tenebuntur interesse Missis & Vigiliis sicut socij de Domo, & qui defuerint,
» punientur. Tenebuntur autem Dispensatores & famuli omnium Societatum
» per iuramenta sua, omnia fragmenta de Cameris & Mensis omnibus fideliter
» colligere, & dictis Beneficiariis integraliter conseruare.

De Grammaticis.

» *Item Magister & Submagister qui recipientur ad informandum pueros Grammati-*
» *corum, iurare tenebuntur, quod dictos pueros instruent fideliter in Doctrina & moribus sine*
» *affectione qualibet personarum.* Item quod fidele testimonium perhibebunt de
» conditionibus bonis vel malis suorum Scholarium & eorum sufficientia vel in-
» sufficientia ad audiendum Logicam, quotiescunque à prædicto Magistro in
» Theol. dictæ Domus fuerint requisiti.
» Item iurabunt quod Bursas Scholarium facient fideliter, & cibos & potus
» eis distribuent fideliter, & si quid Bursarum residuum fuerit, reseruabunt fide-
» liter conuertendum in eorum commodum ex Prouisoris Domus consilio nihil
» sibi simpliciter retinenda.
» Item nullum puerum dimittent ire solum, sed si viderint quod habeat neces-
» sitatem exeundi, dabunt sibi bonum puerum socium, non suspectum, nec fre-
» quenter dabunt eundem, sed mutabunt eos sæpius, ne conueniant in aliquod
» turpe factum.
» Item quod diligenter audient Lectiones, materias & versus: & talia secun-
» dum ordinationem cuiuslibet, prout est in Scholis Grammaticalibus consuetum.
» Item non permittent pueros loqui communiter in alio idiomate quàm Latino.
» Item inquirent diligenter quantùm quilibet habeat in Reditibus & Magistro
» in Theologia fideliter reuelabunt.
» Item omnes tenebuntur scire & dicere horas B. Virg. & vigilias de defunctis.
» Item omnes habebunt habitus videlicet tabaldos, seu housias longas de
» bruneta nigra & colorem prædictum mutare non poterunt, quousque in Arti-
» bus determinauerint competenter & absque habitu prædicto, nec soli exire
» domum quomodolibet permittantur.

De Artistis.

» De Artistis autem statuimus, ordinamus & declaramus in hunc modum. 1.
» iurabit quilibet quòd fideliter dicet quantum habeat de Reditibus siue patri-
» monialibus, siue Ecclesiasticis quotienscunque à prædicto Magistro in Theol.
» fuerit requisitus.
» Item nullus habitum deferat nisi tabaldum, seu houssiam longam de brune-
» ta antequam determinauerit.
» Item & illi qui determinauerint, capam habeant de per se vel alio vno & eo-
» dem colore honesto quandiu fuerint in Artibus studentes, seu Logica Facultate.
» Item nullus determinet in Artibus nisi prius audierit per 4. annos, & sufficiens
» secundum Magistri conscientiam iudicetur.
» Item si aliquis infra septimum annum à tempore suæ receptionis non merea-
» tur in Artibus obtinere licentiam, de rigore exeat à domo. Et bursa priuetur
» perpetuò, nisi sit propter infirmitatem vel aliud impedimentum legitimum ex-
» cusatus.
» Item si quis præsumpserit de gratia licentiam obtinere, à domo & bursa sim-
» pliciter sit priuatus. Et antequam aliquis in Artibus incipiat, studeat libros Lo-
» gicales & naturales legere laudabiliter, & arguendo & respondendo communi-
» ter approbari, nisi domum exire intendat & ad aliam Facultatem se transferre.
» Item quia in dicta Domo recipiuntur Scholares sub titulo paupertatis, vt

superfluarum expensarum amoueatur occasio, pro determinatione, vel licentia nullus Scholaris inuitet vltra sex, vel octo extraneos sine dicti Magistri licentia speciali.

Item in qualibet quindena in hyeme, in qualibet septimana in æstate fiat communis collatio & disputatio de aliqua Quæstione de Grammatica, siue Logica. Et illi qui fuerint ad respondendum habiles, respondeant quilibet in suo ordine, sicut Magister voluerit Quæstionem assignare. Et ille qui respondere debebit, habeat per duos dies ad minus Quæstionem, vt ad respondendum magis prouisus sit. Et audiatur pacificè sine omni proteruia & clamore, & die qua in domo disputabitur, Magister in Domo minimè legere teneatur.

Item nullus Scholaris in Facultate *Artium antequam determinauerit, præsumat per vicos discurrere, nec solus incedere, sed habeat honestum socium & licentiam accipiat à suo Magistro, vt domui nullum scandalum oriatur.*

Item nullus Medicinam aut Decretales audiat quandiu bursas perceperit antedictas.

Item quilibet per suum iuramentum, pacem & tranquillitatem Domus & famam Domus & sociorum tenebitur obseruare.

Item si quis verba opprobriosa vel contumeliosa alij dixerit, punietur in bursa. Et si assuetus fuerit in talibus, grauius puniatur.

Item nullus in mensa loquatur nisi verba honesta & salutaria & illa submissè omnibus clamoribus prætermissis.

Item loquatur communiter Latinum vt per assuetudinem promptius & magis congruè proferant & loquantur.

Item illi qui fuerint in eadem lectione, lecta lectione conueniant & eam referant pacificè, & ille qui eam melius poterit repetere, audiatur.

Vltra hoc autem tenebitur specialiter Magister in Artibus, qui fuerit pro tempore, per iuramentum suum Scholares suos fideliter instruere respondendo ad dubia quæ à suis Scholaribus proponentur, diligenter audire lectiones Scholarium studentium in Facultate Artium, & eos fideliter instruere in vita pariter & doctrina, & disputationes audire pacificè & respondentem dirigere & finita disputatione partem quæ sanior sibi videbitur & verior tenere, & ad eam rationem vel rationes aliquas assignare. Tenebitur etiam aliquâ horâ diei aliquem librum Logicalem, Mathematicum vel Grammaticalem in domo legere continuè, quem maior pars elegerit sociorum, & quod docebit omnes fideliter, affectione cuiuscunque Nationis vel personæ simpliciter circunscriptâ.

Item iurabit quod fidele testimonium perhibebit de vita & moribus & sufficientia suorum Scholarium quotienscunq; à suis Superioribus fuerit requisitus. Et si quos indisciplinabiles, vel incorrigibiles, vel non perficientes, quod absit, reperiet, eis similiter reuelabit.

Item tenebuntur dicti Artistæ sermonibus & Collationibus, quos in vigilijs festorum in Domo fieri contigerit, interesse.

Item in festis S. Nicolai & B. Katherinæ nullum ludum inhonestum faciant, nec domum exeant, nec Extraneos recipiant nec admittant.

De Theologis autem statuimus & ordinamus ac etiam declaramus, quod primò iurabit quilibet quod dicet fideliter quantum habeat in Reditibus Patrimonialibus siue Ecclesiasticis, quotienscunque à suis Gubernatoribus fuerit requisitus. De Theologis.

Item quilibet Theologus sit ita diligens quod disponat se taliter quod infra sex annos possit per Parochias prædicare communiter & infra annum septimum inclusiuè ad legendum cursus de Biblia & arguendũ in disputationibus communibus & ad legendum sententias infra annum decimum, & si quis in hoc defecerit, Domus beneficio sit priuatus. Et si forte, quod absit, contigerit quod aliquis timore amissionis Bursarum se vellet ingerere ad aliqua præmissorum, improuisus, insufficiens, vel indignus, non permittentur ad talia propter vitandum Domus scandalum, nisi à magis prouectis Sociis de Domo reputaretur sufficiens & idoneus ad præmissa.

Item postquam alicui prouisum fuerit de competenti Beneficio propter quod merito debeat Bursas Domus dimittere, tenebitur per iuramentum suum

» infra duos menses postquam percipere inceperit fructus Beneficij, Cameram » simpliciter dimittere & exire, vt subrogatus Socius locum habeat; nisi super » hoc cum eo dispensetur de gratia speciali à Gubernatoribus dictæ Domus, vel » à majori parte eorundem.

» Item à Festo sancti Remigij vsque ad Festum Pentecostes magna comestio » fiet post Vesperas, ne Socij à lectionibus impediantur.

» Idem in qualibet comestione magna legatur de Biblia, & lector Bibliæ in » Aula, in Septimana qua legere debuerit in Festis de aliquo sermone prouideat » ad Festum pertinente, quem quandiu dixerit, nullus audeat impedire.

» *Iurabunt etiam quod Statuta Domus, Consuetudines & Regulas pro posse inuiola-* » *biliter obseruabunt, & famam, pacem ac honorem dicti Magistri in Theol. custodient,* » *nec contra eum modo quolibet facient, nec machinabunt, nisi euidens defectus appareat* » *in eodem, & quod sibi obedient in licitis & honestis.*

» Item quod Officia ad quæ eos eligi contigerit, fideliter exercebunt, & bona » Domus custodient, administrabunt & procurabunt prout sua interërit, & pa- » cem & concordiam cum Sociis inuiolabiliter obseruabunt.

» *Item in vigiliis Festorum solemnium immediatè post Vesperas tenebitur quilibet* » *Theologus in suo ordine aliquam Collationem de Festo facere in Ecclesia vel in Capi-* » *tulo ad quem tenebuntur omnes Scholares & Socij interesse.* Ea tamen quæ eis vel aliis » videantur honesta & vtilia statuenda, poterunt ea statuere, quæ tamen donec à » Gubernatoribus approbata fuerint, non habebunt alicuius roboris firmitatem.

» Theologi verò prædicti Scholares habitus, videlicet Tabaldos seu Houssias » longas habeant, cuiuscunque coloris voluerint, honesti tamen ac vnius & eius- » dem. Et Bacalarij capas rotundas eiusdem coloris & absque habitu prædicto » domum exire non præsumant: quod si fecerint, pro qualibet vice de 2. solidis » punientur; nisi fortè ipsos extra villam contigerit equitare.

» Præfati verò Magistri & Scholares omnes tenebuntur interesse apud S. Dio- » nysium die obitus seu anniuersarij Serenissimæ memoriæ defuncti Philippi Re- » gis, vel illa die quâ celebrabitur eius anniuersarium, & in crastino B. Andreæ » Apostoli tenebuntur dictum anniuersarium in sua Capella Parisiensi celebrare » vigilias ante Vesperas die S. Andreæ prædicta solenniter decantatas. Et etiam » dicti Capellani & Clerici cum aliis Magistris & Scholaribus in die Anniuersarij » prædicta apud S. Dionysium similiter interesse, similiter die obitus dictæ D. Re- » ginæ vel illa die qua celebrabitur eius anniuersarium in Domo FF. Minorum » Paris. tenebuntur ibidem personaliter interesse. Et die crastina in sua Capella » Paris. dictum Anniuersarium solenniter celebrare. Anniuersaria verò Patris & » Matris dictæ D. Reginæ etiam celebrabunt diebus quibus in Ecclesia B. Ste- » phani Trecensis consuetum est celebrare.

» Item prædicti Magistri & Scholares nec non Capellani & Clerici in 4. Festis » annualibus, & in Festis B. Virginis, B. Ioannis Baptistæ, B. Nicolai & B. Lu- » douici, & in 4. anniuersariis prædictis, videlicet & vigiliis in Festis prædictis. » Insimul & in eodem loco comedere tenebuntur. Et tunc pro qualibet die & » vigiliis vltra Bursas solitas 60. solidos Turon. habebunt in pitanciam conuerten- » dos. Declaramus insuper quod præfati Magistri, Scholares Capellani & Clerici » apud S. Dionysium in vigilia & die Anniuersarij Regis Philippi & apud Fratres » Minores Parisius, in vigilia & die Anniuersarij dictæ Reginæ Iohannæ in super- » liciis & almuciis, videlicet illi quorum interest deferre almucias vt prædicitur, » tenebuntur interesse. Injungimus etiam prædictis Magistris, Scholaribus, » Capellanis & Clericis quorum interest, & prout ad quemlibet pertinuerit, quod » ipsi habitus suos prædictos habeant cum effectu infra Festum B. Ioannis Bapti- » stæ sub juramento præstito vel præstando.

CAPELLANI. » Magistri verò & Scholares, Capellani & Clerici prædicti in receptione sua » specialiter jurabunt ordinationes & Statuta prædicta inuiolabiliter obseruare. » Statuta autem in vltima voluntate dictæ D. Reginæ contenta quæ non sunt » tenore præsentium correcta, declarata vel mutata, tenere vel inuiolabiliter » obseruare promittent, quovsque per Nos aliud fuerit ordinatum. Necnon » jurabunt iura Domus seruare, defendere & pro viribus procurare, & alia quæ » circa hæc fuerint facienda, antequam de Bursis gaudeant vel recipiantur in

Domo. De pecunia autem quæ de pœnis prædictis habebitur, ordinabunt «
secundum quod de Bursis Scholarium absentium à villa seu à Domo superius ex- «
titit ordinatum. «

Prouisor autem seu Procurator prædictus de Reditu duarum millium libra- «
rum Turon. dictæ domui assignato tenebuntur prouidere Capellæ prædictæ de «
cera, oleo, cordis, vestimentis Ecclesiasticis, superliciis & aliis necessariis qui- «
buscunque, nec non domos prædictas & ædificia nostra pro dictis Scholaribus fa- «
cere ædificari & reparari, quando & quotiens fuerit opportunum. Et de expensis «
& misiis propter hoc factis in suis compotis, annis singulis reddere rationem. «

De residuo verò dictarum duarum millium librarum Turonensium Bursis præ- «
dictis & aliis misiis & expensis notorijs persolutis ementur libri Theologiæ, Phi- «
losophiæ & Grammaticæ vsque ad sufficientiam Scholarium prædictorum. Qui- «
bus sufficienter *prouisis ementur Reditus ad augmentationem numeri Scholarium præ- «
dictorum.* Et vt melius prædicta in memoriam habeantur, prædictæ Ordinatio- «
nes & Statuta quater in anno quolibet, videlicet in Vigilia Natiuitatis Domini, «
Paschæ, Pentecostes & omnium Sanctorum legentur in Capitulo dictæ Domus, «
præsentibus Magistris, Scholaribus, Capellanis & Clericis supradictis. Qui «
omnes interesse personaliter tenebuntur. Et qui absentes fuerint, nisi ex causa «
rationabili soluent vnam Bursam pro emenda. *Et tunc fiet ibi Sermo per Magi-* « STATVTA
strum in Theolog. Facultate, vel per alium competentem. Quo Sermone finito Foren- « QVOMODO
ses tenebuntur exire, & tunc si quæ statuenda fuerint pro Domus vtilitate & Schola- « FIERI DEBENT.
rium, statuentur, quæ tamen non habeant roboris firmitatem donec à suis Guberna- «
toribus fuerint approbata. Gubernatores verò per se vel per Deputatos ab eisdem, seu «
à majori parte ipsorum quolibet anno in Festo B. Ludouici vel circa, dictam Do- «
mum & personas dictæ Domus visitabunt & corrigent corrigenda & emendabunt emen- «
danda. Et tunc si qui de prædictis Magistris, Scholaribus, Capellanis & Clericis «
amoti seu defuncti vel promoti ad maiora fuerint, loco ipsorum secundum Ordinatio- «
nes prædictas alios subrogabunt. «

Nos autem Episcopus & Abbas prædicti retinemus potestatem addendi, «
corrigendi, ordinandi & declarandi circa præmissa & quælibet præmissorum. «
Si provt & quando nobis visum fuerit expedire. Posthæc verò coram nobis «
in Capitulo Domus dictorum Scholarium propter hoc specialiter congregati vir «
Venerabilis & Discretus *M. Alanus Gonterij Doctor & Magister in Theol. Schola-* «
rium dictæ Domus. Ioannes de Messo, M. Laurentius de Monteforti, M. Petrus «
de Compeniez, Gaufridus de Columbariis in Vindociniis, M. Ioannes de Ve- «
niartio. Guill. de Corbolio, M. Thomas de Canaberis, M. Petrus de Orgeois, «
M. Ægidius de Pertico, Ioan. de Logenaco Castro, M. Petrus de Villari-Bello, «
Ioann. de Assiaco, Ægidius de Billiaco, Ioh. de Meldis, M. Ioan. Barbe, «
Henricus de Siluanecto, M. Nicol. de Pauilione, M. Ioan. de Charconillier, «
omnes prædicti Scholares in Theologia. «

Item studentes in Artibus seu Artium Facultate, videlicet M. Ioannes de «
Gendino Magister Artistarum, Iacobus de Congiaco, Ioan. de Vendayo, Ioan. «
de Cailliaco, Ioan. de Grauia, Theobaldus de Bannete, Ioan. de Chenengis, «
Ioan. de Crenayo, Ioan. de Chailliaco, Ioan. de Genucla, Ægid. de Wul- «
cheio, Philipp. de Belloforti, Guido de Diuione, Ioan. De Bolonia de S. Odo- «
maro, Guill. Bernardi, Ægid. de Antissiodoro, Ioan. de Reomo, Stephanus «
Ogerij, Ioan. Gordelli, Albicus de Roiciaco, Ioan. de Vamarcio, Petrus Lyriis, «
Symon de Compendio, Petrus de Capella Domini Galterij, Ludou. de Moreto, «
Petrus de S. Yonio, Robinus de Aneto, Ioh. Maillard, Dionys. Mahatel, Ægid. «
de Dulendyo, omnes Scholares in Logica seu Artium Facultate. «

Nec non in Grammatica Ioannes de Rotuleto Magister, M. Ægidius de «
Moreto Submagister in Grammatica, Remigius de Sommavera, Dionys. de «
Canda, Guyotus de Ybernali, Remigius de Corbolio. «

Ioan. de Posterna, Garinus de Aloyaco, Ioan. Olearij, Guido de Noa, Ioan. «
de Moreto, Petrus de Bello Marchiseo, Stephanus de Linguonis, Bartholom. «
de Linguonis, Garnotus de Ferrariis, Garinus de Moreto, Reginaldus de Mo- «
reto, Gillotus Artuarij, Simon de Poliaponte, omnes Grammatici. »

» Item DD. Guillel. de Atamilliana, Guill. de Athiliaco, Io. Mignon & Io. » de Maleconeo Capellani dictæ domus.

» Item Guill. de Insulis, Ioan. de Roauilla, Stephan. Vincentij de Grossibus » & Stephan. de Capella Reginæ Clerici Capellæ dictæ Domus. Nec non M. » Philippus de Valle Prouisor dictæ domus. Omnia & singula supradicta eo mo- » do & provt superius sunt expressa, tactis sacrosanctis Euangelijs iurauerunt se » inuiolabiliter obseruare facereque fideliter & implere, aut Domum prædi- » ctam exire infra 15. dies à data præsentium computandos. Rogantes te Tabellio » publice, vt tu Nobis de præmissis facias publicum Instrumentum.

» Acta fuerunt hæc Parisius in Capitulo Domus prædictorum Scholarium » præsentibus Religioso viro Fratre Petro de Scors Monacho S. Dionysij, DD. » Gammero de Blesis & Guillelmo Curato de Domo-Martino in Bria Meldensis » Diœcesis dicti Episcopi Capellanis. Nec non & Ioanne Gaulant ipsius Epis- » copi Clerico, testibus ad hæc vocatis specialiter & rogatis. In quorum om- » nium præmissorum testimonium & munimen, Nos Episcopus & Abbas prædi- » cti sigilla nostra vna cum signo Notarij publici infra scripti duximus litteris » præsentibus apponenda. Approbantes rasuras quæ sunt in 87. linea, videlicet » festum B. Ioan. Baptistæ, sub Iurisc. & in 96. linea, videlicet Ioannes de Gein- » dino. Datum anno Dom. 1315. die 3. mensis Aprilis videlicet die Sabbati post » Dominicam qua cantatur. *Et Isti S. Dies & ego Guido Geraldi* Clericus publicus, » authoritate sacrosanctæ Rom. Ecclesiæ ac sacri Imperij nomine Notarius in- » dictione 14. anno prædicto secundum morem Gallicanum & dictis die & mense » prædictis, præmissis omnibus & singulis supradictis, dum sic agerentur & fierent, » præsens interfui vna cum testibus supradictis. Eaque in hanc publicam formam » redegi & publicaui & meo solito signo signaui rogatus in testimonium præ- » missorum.

Non refero prædicti testamenti statutorumque confirmationem Apostolicam, quæ an. 1316. à Ioanne XXII. Pontifice facta est Auenione: nec alia statuta & reformationes quæ diuersis temporibus conditæ sunt: verum hîc omittere non possum originem consuetudinis quæ viget etiamnum hodie, concionem habendi publicam, seu sacrum sermonem die S. Ludouici, in cuius honorem Ædicula, seu Capella dedicata est. Legimus enim in Reg. Nationis Anglicanæ, quæ nunc Germanica dicitur, *M. Simonem Doctorem Theologum anno 1364. die vltimâ Iulij supplicasse Vniuersitati, vt liceret habere quotannis concionem prædictâ die S. Ludouici.*

» *Item vltima die mensis Iulij factâ congregatione Vniuersitatis ad S. Math. suppli-* » *cauit M. Simon Doctor Theologiæ commorans in Collegio de Nauarra pro sermone ha-* » *bendo in eodem Collegio quolibet anno in die B. Ludouici Regis, & concessa fuit sup-* » *plicatio eius.*

» Nondum tamen facta fuerat Dedicatio publicè & solenniter, de qua sic le- » gitur in tabula ad dextram Nauis posita. *An. D. 1373. die Dominica quæ fuit 16.* » *mensis Octob. indict. 11. fuit hæc Capella dedicata per Reuerendum in Christo Patrem D.* » *Petrum de Villaribus tunc Episcopum Niuernensem in honore S. Trinitatis, victoriosis-* » *simæ Crucis Christi, gloriosissimæ Virginis Mariæ, B. Ludouici Francorum Regis, B.* » *Catharinæ virginis totiusque Curiæ supernorum Ciuium. Insuper quinque Altaria per* » *eundem consecrata sunt, preciosis in eis sanctorum Reliquijs interclusis, præsentibus D.* » *in Christo Patre D. Episcopo Nannetensi, Hugone Boileaue, Sub-Eleemosynario Regis,* » *Hugone de Kora, Domino Cameræ Compotorum, Simone Feron Magistro Principali* » (seu Magno Magistro) *huius Collegij, Michaële de Creneyo Magistro Artistarum,* » *Guidone Guerini Magistro Grammaticorum cum Theologis, Grammaticis, Capellanis* » *& Clericis eiusdem, adstante multitudine maxima Cleri & populi: occasione cuius Reue-* » *rendi in Christo Patres, idem D. Petrus Niuernensis, Ioannes Nannetensis & Aimeri-* » *cus Parisiensis eiusdem loci Ordinarius Pontifices concesserunt quilibet 40. dies Indulgen-* » *tiæ deuotè ipsam Capellam visitantibus, verè pœnitentibus & confessis.*

Biennio post nempe an. 1375. Carolus V. cognomento sapiens Magistro & Scholaribus prædictæ Domus Officium præsentationis B. Mariæ misit recitandum in Collegio, festumque quod an. 1372. in Francia institutum fuerat, celebrari

brari imperauit, vt ad illum annum dicetur. De hocce Collegio deque viris Illustribus qui in eo floruerunt, erat animus dicere, sed M. Ioannes Launoyus eiusdem Domus alumnus & Doctor celeberrimus, Antiquitatis Ecclesiasticæ & Academicæ vir scientissimus, si quis vnquam fuit, spem facit operis in eam rem se digni. Interim Moderatorum, seu Magnorum, vt vocant, Magistroru m seriem qualemcunque contexere potui, præmittere lubet.

1. Anno ergo 1315. primus Domus Archididascalus constitutus est M. Alanus Gonterij.
2. Anno 1336. M. Ioannes le Beau.
3. Anno 1355. M. Nicolaus Oresmius Caroli V. Præceptor, anno 1360. factus Decanus Rotomagensis, & ex Decano an. 1377. Episcopus Lexouiensis, de quo in Catalogo V. Ill.
4. Anno 1360. Nicolaus Faron Canonicus Parisiensis.
5. Anno 1370. M. Simon Freron, quo moderante facta est Capellæ dedicatio & festum Purificationis institutum, Officiumque primùm in Collegio recitatum.
6. Anno 1381. M. Petrus de Alliaco ex famulo Ianitoris gradatim ascendens, Cancellarius Ecclesiæ & Vniuersitatis Paris. Archiepiscopus Cameracensis, demum Cardinalis factus.
7. Anno 1390. videtur ei successisse M. Ioannes de Cruce.
8. Anno circiter 1400. M. Petrus de Dirreyo qui anno 1410. eiusdem Domus erat adhuc Gubernator.
9. Anno 1415. M. Radulphus de Porta, ad quem extat Nicolai Clemangij Epistola, tunc cum M. Reginaldo de Fontanis de Præpositurâ Collegij contendentem.
10. Anno circiter 1419. M. Ioannes Pulcri-Patris, quo tempore M. Guill. Eurardi Proprimarius erat Grammaticorum, qui & paulo post Primarius fuit.
11. Anno 1440. Nicolaus Eurardus, SS. Geruasij & Protasij postea Parochus.
12. Anno 1450. M. Petrus de Vaucelles, qui an. 1436. 8. Ian. electus fuerat Nationis Gall. Procurator, quo tempore M. Ægidius de Brena eiusdem Domus Prouisor erat & Nationis Gallic. Capellanus.
13. Anno 1458. M. Guillelmus de Castro-forti, quo moderante Collegium reformatum est à Præside de Torette, & Conuictores nobiles tum primum accepit, Scholares extraneos & Professores. M. Cantiano Huë Grammaticorum Primario.
14. Anno 1480. M. Ioannes Raulin, qui ad Cluniacenses se contulit.
15. Anno 1490. M. Ludouicus Pinella, ad quem extant quædam Raulini Epistolæ, an. 1503. factus Ecclesiæ Parisiens. Cancellarius, & an. 1510. Episcopus Meldensis.
16. Anno 1509. M. Petrus de Valle.
17. Anno 1518. M. Cluuerius de Rion.
18. Anno 1525. M. Petrus Loret.
19. Anno 1540. M. Ioannes Gillain.
20. Anno 1548. M. Ioannes Papillon.
21. Anno 1557. M. Ioannes le Pelletier Cenomanensis, Concilio Tridentino interfuit, fuitque etiam Parochus S. Iacobi de Carnificina.
22. Anno 1583. M. Guillel. Rose qui Capellam S. Catharinæ tum Licentiatus ornauit, nempe an. 1575. factus postea Siluanectensis Episcopus.
23. Anno 1587. M. Ioan. Heruy Parochus S. Ioannis in Grauia.
24. Anno 1590. M. Adrianus d'Amboise ex Parocho S. Andreæ de Arcubus factus an. 1604. Trecorensis Episcopus.
25. Anno 1604. M. Carolus Loppé Cenomanensis, post Ambosium S. Andreæ Parochus.
26. Anno 1631. M. Petrus Frisonius Author Galliæ purpuratæ.
27. Anno 1634. M. Nicolaus, Cornet Ambianensis, subtilissimi vir ingenij & facilis eloquentiæ.
28. Anno 1643. M. Iacobus Pereyret Claromontensis, insignis Theologus memoriæque tenacissimæ, omnibus facilis & commodus.

29. Post illum iterum, M. Nicolaus Cornet, isque Coadiutorem sibi delegit M. Petrum Guischard Abrincensem, qui hocce tempore quo scribimus, nempe an. 1667. Collegio feliciter præest.

1305. Clem. V. Anno 1305. post longum inter-Pontificium mensium decem, dierum octo & viginti, post diuturnas Cardinalium contentiones de sufficiendo Pontifice in locum demortui Benedicti, aliis Italum, aliis Gallum volentibus, ita tandem inter se conuenerunt, vt pars Italica tres Gallos offerret, Gallica verò factio è tribus vnum eligeret, staretque ille Pontifex. Factionis Italicæ Principes Mathæus Rubeus, Vrsinus & Franciscus Caietanus Bonifacij VIII. nepos: Gallicæ Neapoleo, Vrsinus & Nicolaus Pratensis Episcopus Ostiensis Ordinis Prædicatorum. Illi ergo istis trium Gallicorum Archiepiscoporum Bonifacij memoriæ addictissimorum nomina ediderunt. Et ex iis isti Bertrandum de Gotto vel Gutto Archipræsulem Burdegalensem elegerunt. Id ante fuerat Regi Philippo per Litteras à Cardinale Pratensi indicatum fideliter. Quamobrem Rex aliàs sibi infensum Bertrandum ad Oppidum Angelinam in Sanctonibus euocat, monet quæ agerentur, pactoque inito cum sacramento adegisse dicitur, vt quinque Capita sibi, si Pontifex foret, concederet. 1. Amplam veniam capti Bonifacij, læsæque Majestatis Pontificiæ. 2. Eandem gratiam omnibus facinoris cooperatoribus. 3. Sacerdotiorum Decimas ad quinque annos. 4. Bonifacianæ memoriæ condemnationem. 5. Petri & Iacobi Columniorum restitutionem in integrum. Sextum caput se postea adjecturum dixit.

His actis per velocissimum Cursorem Rex Pratensem rogat, vt Bertrandum eligat. Id fit Nonis Iunij præhabito ab ipso Cardinale eleganti de Bertrando sermone: ad quem missis de assumptione Litteris in Galliam, protinus ille timens factionem Italicam, Cardinales Lugdunum euocauit assumpto Clementis V. nomine, & pridie Idus Nouembris die Dominica ante fores S. Iusti insignia Pontificia assumpsit à Mathæo Rubeo Vrsino sanctæ Rom. Ecclesiæ Archidiacono, Inaugurationis pompam suâ præsentiâ celebrantibus tribus Regibus, Franco, Anglo, Arragone, incredibilique concursu populi. Sed dum pompa per vrbem ageretur, lapsu muri Pontifex nouus ex equo deturbatur & excusso thiarâ gemmam amittit inæstimabilis pretij. Rex Philippus eius lateri adhærens proximus fuit periculo: at Mathæus Rubeus Vrsinus Cardinalis, Ioannes Britanniæ Dux & Gaillardus de Gutto, Pater Papæ oppressi succubuerunt, cumque iis alij innumeri Nobiles & plebeij. Infelix illud augurium fuit translatæ Sedis Pontificiæ in Galliam summo Religionis Christianæ dispendio atque dedecore. Quod malum prædixerat Mathæus, & Nicolao Pratensi exprobrarat, vt intellexit dolo creatum Pontificem. Exemplum litterarum à Collegio Cardinalium ad nouum Pontificem missarum de eius electione tale est.

Electio Clem. V. „ Sanctissimo Patri & Domino D. Bertrando Archiepiscopo Burdegalensi, Diuina Prouidentia in Pontificem summum electo miseratione Diuina Episcopi, „ Presbyteri & Diaconi S. Rom. Ecclesiæ Cardinales pedum oscula Beatorum. „ Recordatus est Dominus misericordiæ suæ & plebem suam non despexit in finem, quia dum prolixæ vacationis Romanæ & per consequens quodammodo „ Vniuersalis Ecclesiæ respexisset incommoda, & longa illius ex variis causis suspiria cognouisset, in tempore accepto exaudiuit eam, in die salutis misertus est „ eius. Sanauit quidem, quia commota erat, contritiones ipsius, & vidua per „ Electionem Canonicam generoso sponso oblato speciosa facta est, sicut crapulatus à vino, à somno dormiens excitata surrexit; & vbi desperabat magis, „ vt Lucifer est exorta. Vnde serenus dies illuxit Nobis & sancti Spiritus illustratus ardore, populis, qui orbati patre gradiebantur in tenebris tanquam quoddam sidus apparuit, quod fulgore proprio velut stella matutina coruscans cunctos fideles irradiat suo lumine claritatis. Dudum siquidem eadem Rom. Ecclesia per mortem sanctæ memoriæ D. Benedicti PP. XI. Pastoris solatio destituta, de vobis sicut per Electionis ipsius Decretum quod sanctissimæ Paternitati vestræ vna cum præsentibus Litteris per prouidos & discretos viros Fratrem Guidonem Abbatem Monasterij Belli-loci Cluniacensis Ordinis, Verdunensis Diœcesis Apostolicæ Sedis & M M. Petrum de Montechiello Sacristam

Ecclesiæ Narbonensis nostris Communibus, ac Andream de Eugubio Canonicum Catalaunensem eiusdem Sedis in Romana Curia obsequiis instituentes nostros ad id speciales transmittimus Nuncios, liquere poterit, est Canonica nuper in summum Pontificem electio celebrata. Igitur Pater vos suppliciter exoramus, vt ad locum prædictæ Sedis & ad partes terrarum ipsius exemplo felicis recordationis Clementis IV. & sanctæ memoriæ Gregorij X. Romanorum Pontificum accedentes præsentia vestra sicut noster æternus Medicus qui præsens jacentem mundum erexit & curauit infirmum, Ecclesiæ laboribus consulatis. Fluctuat itaque Petri Nauicula, sagena rumpitur piscatoris, pacis serenitas in nubilum versa est, ac Ecclesiæ Rom. terras & nonnullas adjacentes Prouincias vastat bellorum calamitas, & in eis sagittæ zizaniam seminantes ardentibus effectæ complentur. Ex quibus rerum, personarum & animarum, quod grauius est, pericula subsequuntur. Soldanus insuper Babylonicus hostis insultat, & post clades miserabiliter Christi fidelibus partium illarum inflictas & Vrbium Christianarum excidia, deteriora minatur, & residuum quod ibi Christiani possident, vt singularis ferus exterminare satagit & hiatu terribili nititur deuorare. Succurrite, inquimus, succurrite Pater, & sauciatorum vulnera præsentialiter purgate, vino & oleo curata confouete. Non dubium quippe quod in Sede Petri residebitis fortior, lucebitis clarior, in terra eius viuetis quietior, & remotis Regibus, Principibus atque populis admirabilior eritis, & ipsorum deuotionem & obedientiam plenius acquiretis. In sua namque domo est vnusquisque planeta potentior. In Ecclesia propria quiescit quis dulcius? Ensis iuxta capulum minus, eiusque pars quæ magis distat à capulo plus incidit, & visa frequenter spernuntur, sæpius ac facilius adita veluti quæsita vilescunt. Venite ergo atque nostris in hac parte votis assentiat vestra benignitas, quam denique valere cupimus, iterum supplicamus. Vt autem adhibeatur his nostris litteris plena fides, eas sigillorum nostrorum munimine roborari fecimus & muniri. Datum Perusij anno Dom. 1305. Indictione 3. 6. Iunij.

Scribunt aliqui Electionem istam à Deo designatam & constitutam longè ante fuisse, cum post Electionis renunciationem, si Mathæo Westmonasteriensi Anglo Scriptori creditur, inuenti sint versus diducto puluere litteris aureis & Latinis insculpti nobiliori portæ Ciuitatis Burdegalensis, qui per mille annos latuerant.

Dictu qui transis & portæ limina tangis,
Altera Roma vale, nomen geris Imperiale.

Sed cum in his insulsis versibus, inquit Lurbeus, *aura illa puræ Antiquitatis non spiret, quis non videt ab indocto quodam assentatore confictos?*

Cæterum eo die, quo Clemens Pontificales sumpsit infulas, sex Cardinales creauit, quorum vnus fuit Petrus Abbas sanctæ Crucis Burdigal. quem Vicecancellarium constituit; Archiepiscopum verò Burdegalensem, Arnoldum de Cantalupo seu Pelegruan nepotem, eundemque S. Rom. Ecclesiæ Camerarium, quem postea Cardinalem quoque fecit titulo S. Mariæ in porticu.

Hic autem Pontifex statim initio sui Pontificatus Archiepiscopatum Burdegalensem exemitá Primatu Bituricensi, & controuersiam Primatus Aquitanici, quæ per multa secula durauerat, Bullâ datâ Lugduni 6. Kalendas Decemb. diremit.

Idem Pontifex eodem anno & loco reuocat Bullam Bonifacij quæ sic incipit, *Clericis Laïcos*, ob mala & scandala quorum causa fuerat, & alia grauiora quæ iure timeri poterant; atque in eam rem extat eius Decretalis his verbis.

Quoniam ex Constitutione Bonifacij Papæ VIII. prædecessoris nostri, quæ incipit *Clericis Laïcos*, & ex declaratione, seu declarationibus ex illa postmodum substitutis nonnulla scandala, magna pericula & incommoda grauia sunt secuta, & ampliora sequi, nisi celeri remedio succurratur, præsumitur verisimiliter in futurum. Nos de consilio Fratrum nostrorum Constitutionem & declarationem, seu declarationes prædictas, & quidquid ex eis secutum est, vel ob eas, penitus reuocamus & eas haberi volumus pro infectis, volentes & firmiter statuentes illud contra quoscunque Laïcos exigentes, seu extorquentes ab Ecclesijs Ecclesiasticisque personis tallias, seu collectas aut exactiones quas-

cunque & contra dantes ad id faciendum consilium, auxilium vel fauorem; nec non & circa præstandas subuentiones Laïcis ab Ecclesiarum Prælatis ac alijs viris Ecclesiasticis, inuiolabiliter obseruari, quod super his à prædecessoribus nostris in Lateranensi & Generali Concilijs, quæ nos sub obtestatione Diuini Iudicij præcipimus obseruari districtè, salubriter est prouisum.

Similiter aliam edit ibidem Decretalem quâ declarat Bonifacij constitutionem quæ incipit *Vnam sanctam*, quâ videbatur Rex Franciæ subijci Papæ in temporalibus, nihil obesse iuribus Regni Gallicani, aut si quid obsit, se reuocare, atque in eundem planè statum omnia reponere & restituere, in quo erant ante prædictam Bonifacij Bullam.

Meruit Charissimi filij nostri Philippi Regis Francorum illustris sinceræ affectionis ad nos & Ecclesiam Romanam integritas; & Progenitorum suorum præclara merita meruerunt. Meruit insuper Regnicolarum puritas ac deuotionis sinceritas, vt tam Regem quàm Regnum fauore beneuolo prosequamur. Hinc est, quod nos Regi & Regno per definitionem & declarationem bonæ memoriæ Bonifacij Papæ VIII. prædecessoris nostri, quæ incipit *Vnam sanctam*, nullum volumus vel intendimus præiudicium generari: nec quod per illam Rex, Regnum & Regnicolæ prælibati amplius Ecclesiæ sint subiecti Romanæ, quàm antea existebant: sed omnia intelligantur in eodem esse statu, quo erant ante definitionem præfatam, tam quantum ad Ecclesiam, quàm etiam ad Regem, Regnum & Regnicolas superius nominatos. Datum Lugduni Kal. Feb. Pontif. nostri an. 1.

Eodem anno Philippus Rex edixit mandauitque Præposito Parisiensi & omnibus Præpositis futuris, ne deinceps aliud mandatum à Rege expectent, vt iuramentum Vniuersitati consuetum præstent. Illi enim licet Conseruatores priuilegiorum Regiorum constituti, ob rixas & dissidia occurrentia iurare detrectabant, & modò hoc, modò illud causantes differebant. Rex igitur sic edicit, vt legitur in antiquo Codice membranaceo Nationis Gallicanæ.

PRIVILEGIVM REGALE DE IVRAMENTO PRÆPOSITI PARIS.

PHILIPPVS Dei gratia Francorum Rex. Omnibus Præpositis qui pro tempore fuerint Parisius constituti salutem. Mandamus vobis, quod si Nos absentes esse contigerit tempore Institutionis vestræ, Iuramentum quod tenemini facere Vniuersitati Magistrorum & Scholarium Parisiensium, Dominica scilicet 1. vel 2. postquam exinde submoniti fueritis ab eisdem, in vna Ecclesiarum Parisiens. coram Scholaribus prædictis, prout in ipsorum priuilegio continetur, faciatis non expectato Mandato nostro super hoc speciali & nostra absentia non obstante. In cuius rei testimonium præsentes litteras sigilli nostri fecimus impressione muniri. Actum Parisius an. Domini 1305. mense Februarij. Legitur hoc Edictum in Antiquo libro Procuratorum Nationis Gall. sub hoc titulo. *Priuilegium Regale de iuramento Præpositi super contentis in Priuilegio supradicto.* Priuilegium autem quod præmittitur in eodem libro, est in eandem rem, hoc est in Iuramentum præpositi Paris. an. 1301. vnde patet illud quod hîc retulimus, malè ad an. 1285. referri.

In eodem libro inter statuta Nationis Gallicanæ legitur istud de compensandis Magistris qui Scholas haberent à Natione, nec haberent Determinantium numerum soluendo sufficientem; cui præfigitur hic titulus. *Statutum super recompensatione in soluendis Scholis vbi Magister non haberet sufficientiam Determinantium.* Tale autem est statutum.

STATVTVM NAT. GALL. DE SCHOLIS.

Anno Domini 1305. die Martis post Iudica me *statuit Natio Gallicana & voluit inuiolabiliter obseruari apud S. Mathurinum hora 1. in Procuratione M. Geraldi de Lemonicis, quod si contingeret aliquem Magistrorum non habere sufficientiam Determinantium pro Scholis soluendis, prout mors est, in qualibet Natione, pro quolibet Determinante sibi deficiente de Bursis Determinantium vel de alijs obuentionibus 13. solidos habeat cum 4. denarijs de rigore. Et hoc ordinatum fuit nullo reclamante, etsi plus haberet, hoc gratiosum esset.*

Vniuersitas Aurelianensis.

CLemens V. qui Aureliæ Iuri Ciuili operam dederat, statim post inaugurationem, cum Lugduni esset, 27. Ian. an. 1305. Vniuersitatem inibi erexit omnium Pontificum primus, priuilegiisque decorauit adinstar Tolosanæ, & Gradus Magistrales in vtroque Iure concessit, Rectorem creari voluit, qui Princeps esset Academiæ, Procuratores Nationum & alios Officiarios, statutorum condendorum potestatem fecit, multaque statuit circa immunitates & priuilegia Magistrorum & Scholarium, Iurisdictionem, æstimationem hospitiorum, & alia id genus.

Dico Clementem omnium Pontificum primum Vniuersitatem Aurelianensem erexisse & dotasse priuilegijs; quod non ita dictum velim, vt quis credat non fuisse ante hæc tempora Aureliæ studiorum exercitationem. Nam Scholam illam & antiquam & celebrem fuisse, nemo est versatus in historia, qui negare possit. Floruit illa temporibus Theodulphi Episcopi sub Ludouico Pio; floruit Roberto Rege regnante, vt ad an. 1017. retulimus. Floruit pariter post factam an. 1230. á Magistris & Scholaribus ex Vniuersitate Parisiensi discessionem, qui Aureliæ Iuris vtriusque studium, non inuidentes Parisijs Artium Theologiæque Professionem, instituerunt potissimum, & celeberrimum effecerunt. Atque illuc idcirco se contulit Iuo ille Brito Iurisconsultus clarissimus & sanctissimus, & Bonifacius VIII. an. 4. sui Pontificatus Bullam Apostolicam cum libro sexto quem Decretalibus addiderat, ad Doctores & Scholares studij Aurelianensis destinauit. Quam Bullam in Tabulario illius Vniuersitatis seruari ait Sausseyius. Ipse Clemens ijsdem studijs inibi vacauerat Iunior, qui transactæ ibidem memor ætatis priuilegia concessit quæ deerant. Quam in rem eadem die eodemque loco 4. Bullas emisisse & edidisse ferunt. Quarum vna hæc est.

Clemens Episcopus seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Dum perspicaciter oculos in circuitu leuamus, & gratiarum Dei circa humanæ naturæ compaginem distributiones inspicimus diligenter, scientiarum fontes corpora & animas vtiliorum refectionum poculo satiantes, cæteris vidimus præferendos. Immensa enim Conditoris benignitas omnium rudem hominem, quem post perceptionem mortiferi gustus ad perfectionem discretionis vix educere naturalis ratio poterat, scientiarum Artiumque decreuit dogmatibus erudiri, per quas dono dato Diuinitus viri efficiuntur illustres, litterarum decori, scientijs & virtutibus præsigniti: quæ singula sic ipsorum consilijs prouidis & consultâ prouidentiâ diriguntur, quod Orthodoxorum terrenorum incolæ sub rectitudinis obseruantia gloriosi viuunt & regnant & quietis beatitudine gratulantur. Tales siquidem viros infusâ eis diuinitus gratiâ liberale studium efficit, paruulos suauitatis dulcedine lactans, cibans adultos vberius, & prouectos maioris vbertatis lactatione fœcundans, dum circa ipsum studiosâ sedulitate versantur, de his profectò non indignè accipitur, quod refulsit sol in clypeos aureos, quia sunt Iustitiæ defensores, facta causarum ambigua dirimentes, qui sua defensione, viribus in rebus publicis ac priuatis lapsa erigunt, fatigata reparant, nec minus humano generi per scientiarum comparationem prouident, quàm si præliis atque vulneribus patriam parentesque saluarent. Ac Iustiniana sanctio non solum illos Imperio Militari decorauit, qui gladiis, clypeis & thoracibus muniuntur, sed & illos qui præsidio gloriosi muniminis laborantium spem, vitam posterosque defendunt, ne potentiorum manus validior afficiat humiliores iniuriis, prematque iacturis Iustitiæ clypeo non adiutos. Nos itaque publicis profectibus ex debito Pastoralis officij, cui dante Domino præsidemus, efficacibus studiis intendentes, ingenti vtique desiderio ducimur, & propensionis curâ sollicitudinis excitamur, vt studia litterarum, per quæ scientiarum Thesaurus acquiritur, & ad spiritualis & temporalis gaudij gloriam peruenitur, & laudum incrementis dirigantur vberius, & propensius inualescant in illis potissimè locis & partibus, quæ idonea & commoda, & præsertim ex solito fore noscuntur ad multiplicanda Doctrinæ semina & germina salutaria producenda. Cum igitur in Aurelianensi Ciuitate litterarum studium in vtroque

» iure ac præsertim Ciuili laudabiliter viguerit, ab antiquo, & ad præsens Do-
» mino fauente refloreat, *Nos ipsum Aurelianense Studium quod nos olim essentiam*
» *minoris status habentes legendi & docendi in legibus scientia decorauit*, & ad quod
» ex his & aliis condignis considerationibus prærogatiua quadam intuitus nostræ
» affectionis adducitur, volentes optimis confouere fauoribus & præsidiis com-
» munire, vt quantò vtilioribus fuerit directionibus stabilitum, tantò commo-
» dius, laudabilius & vberius docentes & studentes ibidem ædificari valeant ad
» profectum, præsentium authoritate concedimus, vt *Doctores & Scholares in dicto*
» *Aurelianensi Studio nunc & in posterum immorantes, habeant Vniuersitatem & Colle-*
» *gium regendum & gubernandum ad modum Vniuersitatis & Collegij Generalis Studij*
» *Tolosani, dicti quoque Doctores condendi seu faciendi Constitutiones, Ordinationes &*
» *Statuta prouida & rationi consona super modo eligendi Rectorem, qui prædictum Col-*
» *legium & Vniuersitatem regat, &c.* similiter modo & hora legendi, repetendi &
» disputandi, & similiter ipsorum Doctorum in actu regendi habitum deferendo,
» & qualiter Doctores & Scholares in exequiis defunctorum debeant se habere,
» nec non à Baccalariis siue lecturis, & de illis etiam qui ex eisdem Doctoribus
» & Scholaribus, Constitutionibus, Statutis & Ordinationibus ipsis rebelles ex-
» titerint, per Societatis substractionem congruè castigandis, liberam habeant
» facultatem. *Et si Doctoribus vel Scholaribus ipsis, quod absit, vel alicui eorum inferatur*
» *injuria, vtpotè mortis vel membri mutilationis, nisi congruè monitione præmissá infra*
» *Quindenam super hoc fuerit congruè satisfactum, liceat Doctoribus vsque ad satisfa-*
» *ctionem condignam eorum suspendere lectiones.* Ne autem prædictum Studium, quod
» de bono semper in melius dirigi cupimus, stultitiæ vel vagationis occasione
» perturbari contingat, autoritate Apostolicâ statuimus, vt nulli Scholares vel
» eorum familiæ incedant per Vniuersitatem Aurelianensem armati, ad quod
» seruandum pœnis congruentibus coërceantur; quodque Vniuersitas prælibata
» Turbatores pacis & studij non defendat. Hi verò qui simulauerint se Scholares,
» nec tamen Scholas duxerint frequentandas, neque Doctorem aliquem profi-
» tebuntur, nequaquam Scholarium gaudeant libertate. Cæterum vt Doctores
» & Scholares prædicti eò libentius valeant intendere studio, docendo vel audien-
» do, cui duxerint insistendum, omnibus Priuilegiis & immunitatibus concessis
» Doctoribus & Scholaribus in Tolosano Studio commorantibus gaudeant &
» vtantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Conces-
» sionis, Statuti & Indulgentiæ infringere, vel ei ausu temerario contraïre. Si
» quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei &
» BB. Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Lugduni
» 6. Kal. Feb. Pontificatus nostri an. 1.

Extat alia Bulla de Cancellario quem Scholasticum vocat, iisdem planè
» verbis concepta vsque ad illa verba *vt quanto vtilioribus fuerit erectionibus stabi-*
» *litum, &c.* tum pergit, *authoritate Apostolica* statuimus vt Scholasticus quilibet
» Aurelianensis (id. Cancellarius) coram Episcopo Aurelian. vel de ipsius Man-
» dato, in Capitulo Aurelianensi vocatis adhoc & præsentibus pro Vniuersitate
» Scholarium duobus solis Doctoribus in sua teneatur institutione iurare, quod
» ad regimen Decretorum & Legum bonâ fide, loco & tempore, secundum sta-
» tum præfatæ Ciuitatis, & honorem & honestatem & facultatem ipsorum non-
» nisi dignis licentiam largietur, nec admittet indignos personarum & Nationum
» acceptatione substractâ. Ante verò quàm quenquam licentiet, tam ab omni-
» bus Doctoribus vtriusque Iuris in Ciuitate præsentibus, quàm aliis honestis viris
» & litteratis, per quos veritas sciri possit, de vita, scientia, nec non proposito
» & spe proficiendi & aliis quæ in talibus sunt requirenda, diligenter inquirat, &
» inquisitione sic factâ, quid deceat, quid expediat, det vel neget bonâ fide pe-
» tenti licentiam postulatam.

» Doctores autem Decretorum ac Legum quando incipient legere, præ-
» stabunt publicè juramentum quod super præmissis fideliter testimonium per-
» hibebunt. Scholasticus (id. Cancellarius) iurabit quod consilia Doctorum seu
» dispositiones eorundem in malum ipsorum nullatenus reuelabit. Neque pro
» licentiandis Baccalariis iuramentum vel obedientiam, seu aliquam exiget cau-
» tionem, neque aliquod emolumentum seu promissionem recipiet pro licentia

concedenda iuramento superius nominato contentus. Cæterum illi qui in Ciuitate præfata examinati & approbati fuerint ac docendi licentiam obtinuerint, vt est de nunc, ex tunc absque examinatione vel approbatione aliâ, legendi & docendi vbique in Facultate illa, in qua fuerint approbati, plenam & liberam habeant facultatem, nec à quoquam valeant prohiberi. Nulli ergo omnino hominum, &c. Datum Lugduni 6. Kalend. Feb. Pont. nost. an. 1.

Aliis Bullis alia statuit circa Domos & hospitia, circa Scholares ab intestato decedentes, & circa Cognitores causarum & delictorum. Nempè voluit æstimari hospitia certo pretio à quatuor-viris, quorum duo à Doctoribus & Scholaribus, & alij duo à Ciuibus nominentur; & nisi conueniant, quintum à Ciuibus è numero Doctorum eligi; quorum Edicto, ni paruerint cæteri Ciues, permisit suspendi lectiones.

Item si quis Scholaris intestatus decederet, voluit eius supellectilem & bona per Episcopum & è Doctoribus vnum deponi apud Sequestrum, donec hæredes admoniti fuerint; iis verò post certum temporis spatium aut non comparentibus, aut non rescribentibus, permisit vendi & pauperibus dari.

Item Episcopum Aurelianensem delictorum Cognitorem constituit; prohibuitque etiam in flagranti vt vocant, delicto deprehensos Doctores, Scholares aut famulos eorum ad Iudicem Regium trahi, nisi ad illum ab Episcopo causâ cognitâ remissi fuerint.

Item vetuit vllum carceribus mancipari, solo nomine æris alieni. Hæc Clemens statuit exhibitis sibi prius & consultis Vniuersitatis Parisiensis Priuilegiis, in quibus supradicta capita continentur, quanquam ipse profiteatur se eadem Aurelianensi studio Priuilegia indulgere, quæ fuerant ante Tolosano indulta.

Vt autem hanc gratiam sibi facerent vtilem Aurelianenses, an. 1308. Tolosanorum Priuilegiorum exemplaria sibi exscribi eaque recognosci curarunt. Quibus muniti frustra tentatâ apud Regem eorum confirmatione, qui seu quod eiusmodi Gratijs Pontificijs Regni Iura minui putaret, seu quod inde Parisienses Scholas graue detrimentum passuras esse prospiceret, annuere eatenus recusarat, conciliatis sibi nonnullorum Ciuium animis sub finem an. 1309. apud FF. Prædicatores habuerunt Comitia, eaque ibi promulgare constituerunt. Sparso inde rumore oritur tumultus. Ciues enim suas ex hoc libertates, consuetudines & priuilegia imminui & infringi, aliundeque se nullâ cogi ad id ferendum authoritate Regiâ videntes, effractis portis & ostijs, minis primùm, deinde verberibus & cædibus Doctores & Scholares terruerunt & expulerunt. Protinus inquiritur à Magistris in seditiosos, deferturque querela ad Senatum Parisiensem, qui an. 1310. Senatusconsultum tulit aduersus Ciues. Hac de re sic scribit Saussëyus in vita M. Radulphi Gropparini Episcopi Aurelianensis.

Eodem anno cum essent publicanda priuilegia quæ Clemens V. summus Pontifex an. sui Pontificatus primo, qui fuit Christi 1304. & 4. qui fuit 1307. Guidone Suessionensi & Radulpho Aureljanensi tunc Episcopis Vniuersitati Aurelianensium indulserat, iuxta seditionem in Ciuitate ventum est. Hic Clemens V. natione Gallus, prius vocatus Remundus Gothus Archiepiscopus Burdegalensis, vtriusque Iuris callentissimus ei dederat operam in eius Scholis, quod testatur his verbis. *Nos ipsum Aurelianense studium quod Nos olim essentiam minoris status habentes, legendi & docendi in legibus scientia decorauit, & ad quod ex his & alijs condignis considerationibus prærogatiua quadam intuitus nostræ affectionis adducitur:* propterea summus Pontifex creatus nihil antiquius habuit, quàm vt illud studium priuilegijs quibus poterat, cumularet.

Pacta igitur die quâ eiusmodi Priuilegia publicè promulgarentur in Ecclesia FF. Prædicatorum, vbi tum erat Scholarum locus, effunduntur illuc Ciues, multa seditionis ora, vocesque quouis modo impedituræ priuilegiorum promulgationem, pars occidendos Clericos vociferantur, pars valuas rumpunt, pars securibus intentant columnas Domus exscindere, in quam Doctores & Scholares conuenerant. Pars inclamant, nunquam Ciuibus cum Scholaribus pacem futuram, nisi priuilegijs habitis & habendis renunciarent. Pars etiam miscere cœtus & turbas docti prædicabant nondum præterijsse 69. plus minus annos,

» quando Decessores eorum Clericos interfecerant ; amandatos quidem vltra
» mare, sed initâ pace domum reuocatos, idem nunc faciendum Scholaribus.
» Vidisses quasi amentes lapidum grandinem illinc vibrare, portas Religiosorum
» illinc claudere, hinc ianuas Dormitorij amotis seris irrumpere.

» Non tulit patienter hanc seditionem Senatus Parisiensis, sed Senatuscon-
» sulto dato die Lunæ post festum Annunciationis Dominicæ an. 1310. hanc no-
» xam à Ciuibus præstari decreuit. Damnati sunt Ciues in mille libras Parisienses,
» & pronunciatum quod duo Procuratores nomine proprio in Senatusc. designati
» nudis pedibus in brahijs & camisis facerent processionem Dominica post festum
» Resurrectionis eundo à loco Halarum per magnum vicum & portam Parisien-
» sem ad dictam Ecclesiam FF. Prædicatorum, gerentes singuli cereum vnum
» ponderis duarum librarum, quem super altare dictæ Ecclesiæ essent oblaturi. Et
» quod omnes alij Ciues tam Procuratores quàm alij Processioni interessent in
» habitu decenti, gerentes singuli cereum ponderis duarum librarum, offeren-
» dum super idem altare ; & tam Procuratores quàm alij flexis genibus coram
» sex Doctoribus & sex Scholaribus nomine omnium Conciuium veniam depre-
» carentur, & si quod damnum illatum esset Religiosis, resarcirent.

Senatusconsultum autem illud his verbis incipit : PHILIPVS Dei gratia Francorum Rex, Vniuersis præsentes litteras inspecturis salutem. Notum facimus quod in inquesta secundum Arrestum Curiæ nostræ facta, &c. hoc verò nunquam fuisse executioni demandatum ait Franciscus Marius in Antiquitatibus Aurelianensibus. Quippe Doctores tutiori viâ incedendum sibi putantes Regem adeunt impetrantque tandem, quanquam ægrè, priuilegiorum suorum confirmationem. Ægrè dico, nam Philippus qui propriâ experientiâ didicerat, à Bonifacio, quàm non esset tutum multa licere summis Pontificibus in erectionibus & gratijs huiusmodi, diu distulerat & renuerat ea confirmare. Quâ de re sic legitur in quodam Codice MS. quem insignis Herouuallius benignè mecum communicauit (cui quidem in dorso ita est, *Extraits des Arrests & Ordonnances*) fol. 159. verso, ad an. 1312.

» Item cum D. summus Pontifex Vniuersitati Aurelianensi plura priuilegia
» concessisset, in ipsis voluit derogare iurisdictioni Regis : & ideo ipse D. Rex
» ipsa priuilegia confirmauit & concessit specialiter in quadam clausula vel in
» quodam articulo in ipsis priuilegijs contento faciente de bonis Intestatorum
» ipsius Vniuersitatis certis modo & forma disponendis, mentionem, provt in lit-
» tera continetur quæ incipit *Notum* N. mense Iulij 1312.

Ibidem tamen notatur noluisse Regem confirmare erectionem Vniuersitatis seu Collegij Aurelianensis, sed solummodo consensisse, vt singulares Magistri & Scholares Priuilegiis gauderent absque Statutorum factione quod maximè notandum.

Item alia ordinatio priorem præcedens, *quâ Rex non vult quod studentes Aurelianenses habeant Vniuersitatem, Corpus, seu Collegium : sed vt singulares sint & maneant ; & vt singulares Priuilegiis sibi concessis vtantur*, Et quia volebant facere Statuta & iuramenta & multa alia Vniuersitatem denotantia, eis prohibet, vt in dicta Ordinatione continetur, quæ sic incipit. Cum ex iustis, rationabilibus & honestis causis N. mense Iulij. Et ad marginem ita legitur scriptum. *Quod dicti studentes non habeant Corpus seu Collegium vel Vniuersitatem.*

Ergo aliud est gaudere Priuilegiis Vniuersitatis, & aliud, esse Vniuersitatem. Tale erat Studium Aurelianense vt gauderet Priuilegiis quæ à summis Pontificibus concedi solent Vniuersitati. Vnde idem Philippus aliis litteris confirmauit plura Statuta facta per D. Papam super licentiis & statu licentiandorum, vt legitur in eodem MS. At non ob id censebatur Collegium seu Vniuersitas. Nam Vniuersitatis est per se condere statuta, juramentis adstringere & juramenti formulas præscribere, Iurisdictionem in subditos exercere, & alia id genus : quæ noluerat hactenus Rex Aurelianensi Studio indulgere. Verum id quoque indulsit, & quod vni suæ Vniuersitati Parisiensi debebat esse proprium, fecit Aurelianensi commune, quoad Iuris Ciuilis & Canonici professionem. Quanquam suis litteris admonet non ideò se Iuris Ciuilis Romani professionem publicam fieri concedere, quò secundum illud, ius dicatur in Francia spretis

spretis Regni consuetudinibus, sed vt Scholares inde eruditionem & doctrinam percipiant. In ijsdem litteris meminit tumultus Aurelianensis.

PHILIPPVS Dei gratia Francorum Rex, &c. Non putet igitur aliquis Nos recipere vel Progenitores nostros recepisse consuetudines quaslibet siue leges ex eo quod eas in diuersis locis & studijs Regni nostri per Scholasticos legi sinatur; multa namque eruditioni & doctrinæ proficiunt, licet recepta non fuerint.... Sanè cum inter Ciues Aurelianensis Ciuitatis, in qua propter opportunitatem, fertilitatem & amœnitatem loci sub alis Progenitorum nostrorum & Nostris *Liberalium* Artium, præcipuè Iuris Canonici studium & Ciuilis noscitur floruisse, & eminentes personæ temporibus retroactis qui virtutum & scientiæ fulgore splendentes, fructum multiplicem Deo gratum & hominibus salubrem per Mundi diuersa climata reddiderunt, ac inter Doctores, Magistros & Scholares Iuris Canonici & Ciuilis ibi studentes cernimus graue nuper scandalum fuisse suscitatum Vniuersitatis, prætextu Doctorum ipsorum, Magistrorum & Scholarium nouiter institutæ, videlicet ex eo studium illud nedum turbatum & impeditum enormiter, nisi celeriter occurreretur, prorsus posse, quod absit, in futurum sine reparatione destitui Vniuersitatem huiusmodi, quæ causam huic scandalo præstabat, nec fuerit authoritate nostra subnixa, tolli decreuimus. Quod enim in hoc fauore studij fuerat dispositum, manifestè tendebat ad noxam. *Cæterum vt Doctores*, Magistri & *Scholares* libentius ad studium ipsum declinent & feruentius ibidem studentes proficiant, quanto plus honorari se sentient, illud priuilegijs, beneficijs & libertatibus munientes, *Studium Generale* præsertim *Iuris Canonici & Ciuilis* fauente Deo perpetuum ibidem esse volumus & Regia authoritate firmamus. *Hoc saluo, quod Theologiæ Magistri nullatenus creentur ibidem, ne detrahatur priuilegijs Rom. Sedis Studio Parisiensi concessis.* Atque vt consoletur Ciues, si quid ex hac Priuilegiorum confirmatione patiantur incommodi, post eorum enarrationem, subdit. *Et si quod priuilegium forsan à Nobis vel nostris Progenitoribus sit prædictis Ciuibus concessum, quod huic aduersetur, id propter fauorem studij vtilitatemque publicam cessare volumus in hac parte.* Nec Ciues eos pigeat. Ipsa namque *Ciuitas* ex *studio* decoratur, ac ideo propter incrementum honoris & vtilitatis Ciuitatis eiusdem, quod ipsi *Ciues* ex *studio*, si bene mentis oculos aperiant, sentire noscuntur, patienter ferre debeant, si forsan videatur eis paulisper ex talibus se grauari. Actum apud Abbatiam Regalem B. Mariæ prope Pontisaram an. Domini 1312. mense Iulij.

Alijs verò litteris eadem die eodemque loco datis Priuilegia à Pontifice concessa confirmauit.

PHILIPPVS Dei gratia Francorum Rex. Notum facimus vniuersis, quod cum in Aurelianensi Ciuitate litterarum studium in vtroque Iure ac præsertim in Iure Ciuili laudabiliter viguerit ab antiquo & ad præsens Domino fauente refloreat, Nos ipsum Aurelianense studium ex hoc & alijs condignis considerationibus prærogatiuâ gratiæ specialis volumus opportunis confouere fauoribus & specialibus præsidijs communire, vt quanto vtilioribus fuerit directionibus stabilitum, tanto commodius, laudabilius & vberius Docentes, Regentes & Studentes ibidem ædificare valeant ad profectum. Cum igitur sanctissimus Pater summus Pontifex inter cætera statuerit, vt de bonis Doctorum & Scholarium Aureliæ studentium, qui decesserint intestati, vel rerum suarum ordinationem alijs non commiserint, taliter disponatur, non obstante contrariâ consuetudine vel abusu; videlicet quod Episcopus Aurelianensis qui pro tempore fuerit & vnus de Doctoribus recipientes omnia bona defuncti & ea in tuto loco & idoneo deponentes statuant certum diem, quo illius obitus in patria sua valeant nunciari, & illi ad quos bonorum suorum successio erit deuoluta, possint ad Ciuitatem accedere prælibatam, vel idoneum nuncium destinare, & si venerint vel miserint, restituantur eis bona huiusmodi cautelâ quæ fuerit adhibenda, si verò non comparuerint aliqui, ex tunc dicti Episcopus & Doctor bona ipsa pro defuncti anima prout expedire viderint, erogabunt, nisi forsitan ex aliqua iusta causa venire vel mittere nequiuerint successores, & tunc in tempus congruum erogatio differatur. Cæterum vt præfatum studium in maiori quiete

» refulgeat, cum vbi regnet quies, ibi salus existat, Episcopus Aurelianensis sic
» delinquentium castiget excessus, quod Scholarium seruetur honestas & male-
» ficia non remaneant impunita, innocentes etiam occasione delinquentium nul-
» latenus capiantur, nec bona eorum detineantur, sed si contra quemquam sus-
» picio fuerit exorta probabilis, is honestè detentus præstitâ idoneâ cautione ces-
» santibus Carcerariorum exactionibus dimittatur. Quod si fortè tale crimen
» commiserit, quod incarcerari sit opus, Episcopus culpabilem tenebit in carce-
» re, Scholasticum Aurelianensem proprium habere carcerem penitus interdicto.
» Nullus quoque Scholaris pro contractu vel debito capiatur, sed neque Episco-
» pus aut Officialis eius, siue Scholasticus à Doctore vel Scholari pœnam pecu-
» niariam exigat pro excommunicationis emenda vel alia qualibet censura. Per
» hæc autem quæ præmissa sunt, dictus summus Pontifex *specialiter expressit se non*
» *intendere Iurisdictioni nostræ in aliquo derogare, sed ea in quantum à nobis dependent,*
» *nostræ approbationis & voluntatis arbitrio reseruauit.* Nos igitur præmissa omnia &
» singula, quantum ad authoritatem & Iurisdictionem Ecclesiasticam pertinent,
» à quoquam Iustitiariorum vel subditorum nostrorum impediri vel infringi quo-
» modolibet inhibemus; quatenus verò Iurisdictionem seu authoritatem nostram
» Regiam tangunt, seu pertinent ad eandem, eadem quantum ad Intestatorum
» bona decedentium Scholarium & Doctorum, gratiosè Doctoribus & Schola-
» ribus qui nunc sunt, vel erunt pro tempore in studio supradicto, concedimus
» per manum exercenda. Præpositi nostri Aurelianensis modo & forma in Epis-
» copo Aurelianensi superius expressis, eidem Præposito adiungendo cum huius-
» modi Doctore defuncti prædicti, statuentes quantum ad nos pertinet, ne inno-
» centes occasione culpabilium molestentur in personis vel bonis. Nec quis
» Doctor vel Scholaris pro debito capiatur vel detineatur in carcere pro cri-
» mine qui cautionem idoneam præstare paratus existat, nec criminis grauitas
» id exposcat, ac tunc in carcere qui credat ad securam custodiam, non autem
» ad pœnam, victusque ministrentur capto decente secundum qualitatem cri-
» minis & personæ. Semper insuper vbi liquebit de crimine, mitius agatur cum
» Doctore vel Scholari circa pœnam iniungendam, vel emendam, vel mulctam,
» quàm cum alio ageretur, quandiù spes de emendatione seu correctione personæ
» rationabiliter possit haberi. Doctores insuper & Scholares pro talibus detenti,
» fauorabiliter & honestè tractentur; sed quod quisque percipiat gratiam & ho-
» norem, quibus in quantum fieri potest sine offensione Iustitiæ, volumus affici
» Doctores & Scholares eosdem. Vt autem præmissa rata stabilitaque perseue-
» rent, nostrum præsentibus apponi iussimus sigillum. Actum in Regali Abba-
» tia B. Mariæ propè Pontisaram anno Dom. 1312. mense Iulij.

Ita ergo vtrinque muniti Doctores Aurelianenses, sua Priuilegia executioni tradere conantur, sed frustra, reluctantibus semper Ciuibus. Recurrunt ad Regem Ludouicum Hutinum, obtinentque ab eo Mandatum (Commissionem vocant) ad Balliuum & Præpositum Aurelianensem die 10. Iunij an 1315. datum, quo Senatusconsultum anno 1310. contra sex Ciues exequi iubentur. Sed cum neque eo pacto pacem haberent, juramento se se adstringunt, Vniuersitatem non habituros deinceps nec actum vllum Scholasticum exercituros. Imo post Pascha anni 1316. Aureliâ relictâ Niuernium se conferunt, cumque Ciuibus paciscuntur die 27. Maij anno 1316. vt refert Chopinus lib. 3. de Domanio, ea lege ne Priuilegis suis vterentur. Et Ioannes XXII. Aureliam ob concitatam in Scholares seditionem, interdicto subjecit.

Verum neque Niuernij diu substiterunt, pacatisque rebus Aureliam reuersi sunt. De hac & Vniuersitatis translatione sic habet Coquillius in Historia Ducatus Niuernensis. *Sont enuiron 250. ans, que la ville d'Orleans fut interdite par le Pape Iean XXII. & priuée de l'Vniuersité à cause d'vne sedition meuë par les Citoyens contre les Escholiers, en laquelle vn parent dudit Pape auoit esté tué.* Les Habitans
» de Neuers receüillirent ladite Vniuersité & les Supposts d'icelle, qui pour quel-
» que temps y demeurerent. Mais comme le peuple de Neuers est assez mal endu-
» rant, & qu'entre les Escholiers souuentsse trouuent plusieurs mal complexion-
» nez, ils n'arresterent gueres à auoir debat, & à certain iour plusieurs particu-
» liers Citoyens de Neuers prindrent la Chaize du Docteur en cholere, la por-

terent sur le Pont & la jetterent en Loire, disans ces mots : *Que de par le Diable elle retournast à Orleans dont elle estoit venuë.* Pour lequel scandale ces particuliers seditieux furent condamnez en grosses amendes enuers le Roy à cause de l'infraction de la Sauuegarde du Roy, en laquelle estoit l'Vniuersité, & ne fut pas le corps de la Ville condamné ; parce que la Communauté n'y auoit pas adheré. Sed tandem Philippus Longus Rex & Ioannes XXII. Pontifex Vniuersitatem ad pristinam sedem reduxerunt circa annum 1320.

Porro hæc Vniuersitas primùm diuisa est in decem Nationes, quæ tales erant, Francica, Germanica, Lotharingica, Burgundica, Campanica, Normanica, Picardica, Turonica, Aquitanica, Scotica, & earum singulæ suum habebant Procuratorem, qui cum Rectore Senatum Academicum componebant. Verum anno 1538. regnante Francisco I. ad IV. sunt redactæ, Francicam, Germanicam, Picardicam & Normanicam. Francica sub se Burgundicam, Aquitanicam & Turonicam continet. Germanica Lotharingicam. Picardica, Campanicam. Normanica Scoticam. Germanica autem secundum locum semper obtinuit.

Anno Domini 1306. teste Lurbeo in Chronico Burdegalensi, cum Clemens 1306.
apud Burdegalam esset, M. Arnoldus Villenouanus insignis Doctor Medicus & Martinus de Athera Dominicanus eo præsente de quibusdam grauissimis Quæstionibus contenderunt, de quibus ad an. 1309. amplius dicetur, quo plurimæ huiusce Arnoldi Theses damnatæ sunt vt hæreticæ.

Idem Pontifex hoc Ciuibus suis concessit, vt etiamsi sacris interdicti non obtentâ à summo Pontificè veniâ, morerentur, ritu tamen Christiano sepeliri possent, si in extremo halitu signa aliqua Pœnitentiæ edidissent.

Eodem anno facta est solennis translatio Capitis sancti Ludouici ad Capellam Regiam quam in Vrbe Paris. construxerat, qua de re sic Ioannes à S. Victore Feria 3. post Ascensionem factum est Parisius maximum & solennissimum Festum à Prælatis Regni & Ciuibus Parisius : qui cum maximo apparatu & cereis innumerabilibus grossis Rege præsente & fratribus & Baronibus Regni conduxerunt caput sancti Ludouici Regis in vase pretiosissimo collocatum à Monasterio S. Dionysij in Francia vsque ad Capellam Regis Parisius. In qua cum cæteris Reliquiis repositum est cum honore ; quam Capellam idem S. Ludouicus construi fecerat dum regnabat. *Vnam quoque costam eiusdem sancti dedit Rex Philippus IV. Ecclesiæ B. Mariæ Paris. diesque illa tanquam solennis & festiua habita est à populo Paris. Vrbis, & deinceps sic fieri Parisius est institutum.* Pro dicta autem translatione procurante Rege à Papa, Cardinalibus & Prælatis data est Indulgentia maxima verè pœnitentibus & confessis.

Idem Author ad hunc annum refert obitum M. Petri de Morneio Iurisperiti eximij, Autissiodorensis Episcopi & promotionem M. Petri de Bellapertica Decani Paris. in vtroque Iure præcellentis. *Eodem anno*, inquit, *in die Trinitatis obiit Parisius M. Petrus de Morneio Episcopus Autissiodorensis qui primò fuerat Aurelianensis, Regis Francorum Consiliarius, vir in multis expertus & in vtroque Iure peritus excellenter. Cuius corpus sepultum est in maiore Ecclesia Autissiodorensi cum honore ; eique post aliquot menses successit M. Petrus de Bella pertica Paris. Decanus vir etiam in vtroque Iure peritus & Regis Francorum Sigillifer :* sed tempore breui, circiter vno anno præfuit, vir siquidem satis fauorabilis omnibus & benignus.

Idem consequenter commemorat habitas fuisse complures Synodos Ecclesiæ Gallic. ad occurrendum grauaminibus quæ à Curia Romana inferebantur. *Tunc in Iulio Prælati Franciæ in pluribus locis fecerunt Concilia ad deliberandum quid possent facere super grauaminibus quæ inferebantur à Papa & suis, Ecclesiis Gallicanis, Consilioque Regis & Regalium vsi sunt in hoc casu.*

Anno eodem 22. Iulij Edicto Regio Iudæi omnes è Galliæ finibus excedere iussi sunt, eorumque bona fisco addicta : quam quidem expulsionem & bonorum publicationem probro verterunt Philippo maleuoli, quem cum esset pecuniis vndequaque corradendis intentissimus, quia Bello Flandrensi vrgebatur, Edictum illud auiditatis explendæ causâ promulgasse dicebant : at vera causa expulsionis hæc fuit. Quod cum quædam egena mulier vestem suam Iudæo cuidam oppignerasset certâ pecuniæ summâ, ea lege sibi reddi pacta est, vt Iudæo

traderet Corpus Christi, quod sumptura erat die Festo Paschæ. Fecit illa quod
IMPIETAS » promiserat. Tum Iudæus nactus pignus illud nostræ salutis. *Es ne*, inquit, *Tu*
IVDAICA. » *ille Christianorum Deus? Es ne ille Iesus Christus quem de Virgine natum Christianorum*
» *vesana credulitas opinatur & credit esse Deum? es ne tu ille quem colaphis ceciderunt*
» *Patres mei, Ego te bullientibus aquis committam, si te Cruci affixerunt, Ego assan-*
» *dum dabo. Si vis, loquere. Si Deus es, qualis est potentia tua, ostende, & ne igne*
» *consumaris, te ipsum defende.* Hæc ei alia scelerato ore euomens, Corpus Do-
» mini nostri Iesu Christi in medium bullientis aquæ jactauit, vbi confestim spe-
» ciosus forma præ filiis hominum puer apparuit perambulans super aquas bullien-
» tes. Quem videns Iudæus, non tanti signi nouitate conuersus ad Dominum, sed
» Iudaïco more, vt populus ille testificante S. Moyse, indurato animo semper
» extitit, dura cum ceruice puerum instar solis rutilantem cum eo instrumento
» ferreo quod in manibus habebat, iteratis vicibus in vrnam bullientem demer-
» gere tentauit: sed nec illum quovis modo tangere valebat. Diuina enim Sapien-
» tia puer Iesus sic ducebatur, vt dum Iudæus ille in medio aquæ bullientis ipsum
» esse arbitrabatur, in dextera parte eum esse cerneret: sicque dum in dextera
» parte ferire volebat, in sinistra bullientis aquæ cernebatur puer. Colluctaba-
» tur igitur Iudæus cum puerulo, nec in eum præualere poterat. Interim pueri
» illius Iudæi assistentes, prodigij nouitate perterriti ad matrem concurrunt di-
» centes. *En Mater.* Pater noster puerulum in aquam bullientem demergere ni-
» titur. Mater illa ad Cameram viri sui pergit. At pueri alta voce eiulantes, ad
» publicum percurrunt vicum dicentes & proclamantes *Venite, venite*........ fit
» concursus populi. Iudæi passim & Christiani occurrerunt, multique ex illis vide
» runt puerum Dominum nostrum Iesum Christum & Iudæum in profundum vrnæ
» demergere nitentem. Denunciatum est Episcopo Parisiensi inauditum mira-
» culum, qui cum toto Clero accessit ad Iudæi Domum, & in medio bullientis
» aquæ & olei vidit hostiam mundissimam sanam & integram, quam assumpsit
» propriis manibus, & omni cernenti populo in Ecclesiam S. Ioannis de Grauia
» Parisius, vbi in eodem die consecrata fuerat, processionaliter portauit. In qua
» Ecclesia in memoriale tanti miraculi vsque in hodiernum diem seruatur, & ibi
» qualibet die in honorem sanctissimi Sacramenti altaris Missa celebratur. Feria
» verò 5. in qua Dominus noster Iesus Christus, istud Sacramentum statuere digna-
» tus est, conuenit populus & Missâ solennissimâ peractâ captus & incarceratus
» Iudæus fuit, & vxor Iudæi, & pueri confessi sunt, quæ viderunt. Vt & Iudæus
» ipse omnia quæ per ipsum facta fuerant & dicta, confessus est. Mulier ad fidem
» conuersa & pueri baptizati sunt. Ipsi etiam Christiani, qui meruerunt videre
» signum magnum, confessi sunt rei veritatem. Iudæus verò à Deo reprobatus
» & derelictus in sua obstinatione permanens, ad Iudicium per *Præpositum Pari-*
» *siensem* ductus est, dumque iter ageret, Iudæus Præposito Paris. voce perturbata
» dixit, *si librum quem possideo Talmutz intitulatum hic vnà mecum haberem, non esset*
» *in tua potestate vt morti me traderes...* Vbi, inquit Præpositus, ille liber? designa
» locum & ad illum destina pedissequum. Quo facto vbi pedissequus librum Tal-
» multz Iudæo in quadrigâ ligato tradidit, ignis qui ad tractum ballistæ prępara-
» tus in combustionem Iudæi per lictorem erat, ad Iudæum vsque volauit, eum-
» que vnà cum libro suo Talmutz in fauillam & cinerem in momento & in ictu
» oculi redegit. Hæc Author Chronici Belgici magni ex alio authore vetustiori.

1307. Anno 1307. teste Ioanne de S. Victore, mensibus Augusto & Septembri omnes Iudæi exceptis paucis qui baptizari voluerunt, de Regno Franciæ sunt expulsi; *eorumque bona Rex habuit & fecit colligi per Ministros, nisi quod cuilibet Iudæo data est portio aliqua pecuniæ pro via extra Regnum complenda; quorum multi in itinere mortui sunt præ lassitudine vel dolore.*

Anno eodem M. Simon de Guiberuilla Doctor Theologus & Cancellarius Ecclesiæ & Vniuersitatis Parisiensis nominatur, vt refert Hemeræus, in partitione Præbendarum cum Hugone de Bisuntio, Michaële de Becco Cardinale, Francisco Nepote Bonifacij VIII. etiam Cardinale, Ioanne Monachi item Cardinale, Radulpho de Roseto Pœnitentiario, alijsque Canonicis. Interfuitque Statuto Capituli Generalis eiusdem anni, quo cautum est *ne vllus Canonicus deinceps à Capitulis Ecclesiæ Generalibus impunè absit.*

Eodem anno, teſte Ioanne de S. Victore obijt *M. Bertoldus de S. Dionyſio Epiſcopus Aurelian. vir ſubtilis & in multis ſcientijs expertus & famoſus.* Eique poſtea ſucceſſit M. Nicolaus dictus *Groſpin*, Clericus Regis *multum expertus in Iure.*

Item. *In menſe Octobri deceſſit Epiſcopus Antiſſiod.* M. Petrus de Bella-pertica, cui poſt vacationem plurium menſium ſucceſſit M. Petrus de Greſſibus Cantor Pariſ. ſed quia non erat Preſbyter ſiuè Sacerdos, tunc ſe fecit ordinari in craſtino S. Dionyſij apud S. Audoënum.

Eodem anno Clemens Pontifex teſte Lurbeo ſuburbanum ſuum in Peſſiaca Parœcia prope Burdigalam ſitum, in quo vinea erat optimi vini feraciſſima, in perpetuum legat & relinquit Archiepiſcopis Burdigalenſibus, vocaturque etiam hodie, inquit ille, *Vinea Papæ Clementis.*

Idem cum eſſet Pictauij, aperiri iuſſit ſepulchrum M. Gualteri Brugenſis Minoritæ viri litteratiſſimi, Epiſcopi olim Pictauienſis facti à Nicolao III. ſummo Pontifice, cuius Bulla aurea ſeruatur in Tabulario Pictauienſi, in qua hæc verba leguntur. *Nos autem paterna volentes ſollicitudine præcauere, ne dicta Eccleſia* (Pictauienſis) *diſpendia prolixæ vacationis incurreret, & ad perſonam venerabilis fratris noſtri Gualteri Epiſcopi Pictau. quem odor famæ nobis reddit acceptum, cum habeatur vir vitæ laudabilis, litterarum ſcientiâ præditus, diſcretionis maturitate conſpicuus, præclarus meritis & aliàs in ſpiritualibus & temporalibus circunſpectus, aciem mentis noſtræ conuertimus.* Cum autem eſſet ille Iurium Eccleſiaſticorum defenſor acerrimus, & pro Archiepiſcopo Bituricenſi contra Burdegalenſem de Primatu contendente fortiter ſtetiſſet, vbi Clemens qui ante fuerat Archiepiſcopus Burdegal. factus eſt ſummus Pontifex, eum Epiſcopatu Pictauienſi priuauit, & ad Clauſtrum Minoritarum remiſit, memor iniuriæ quondam acceptæ: nimirum quia à Gualtero Ægidij Bituricenſis mandata exequente ſibi interdictum fuerat titulo Primatis Aquitaniæ, imò & anathemate percuſſus fuerat. Ille ergo priuationem huiuſmodi impatienter ferens, & in ægritudinem lethalem delapſus, appellauit à ſententiâ Clementis ad Iudicium Dei, vel ad futurum Concilium, membranamque appellationis ſibi voluit in manum poni, animam exhalando die 21. Ian. an. 1306. eamq; ſecum tumulari in æde Minorum Pictauienſium. Quò cum veniſſet Clemens & factum intellexiſſet, iuſſit ſecretò ſepulchrum aperiri: & ita conſtitit. Verum Archidiaconus vrbis fruſtra tentauit membraram prædictam extrahere, donec Pontifex virtute obedientiæ mortuo imperauit, vt cederet, pollicitus ſe eam, poſtquam legiſſet, reſtituturum. Tum ille ceſſit, & Pontifex lectam reſtituit.

Rei ſtupendæ hiſtoriam chirographo conſignauit & teſtatus eſt Ioannes Amandi Sacerdos Iuliodunenſis & ſecularis Eccleſiæ S. Crucis Canonicus, cuius tenor ex Originali talis eſt.

Vniuerſis præſentes litteras inſpecturis ſalutem. Noueritis quod in præſentia venerabilis & diſcreti viri D. Raymundi Archipreſbyteri de Loduno ego Ioannes Amandi Preſbyter Canonicus ſecularis Eccleſiæ S. Crucis de Loduno Diœceſis Pictauienſis, fateor & in veritate recognoſco me audiuiſſe à quodam Scutifero bonæ memoriæ Clementis Papæ V. quod ipſe vidit & præſens fuit, quando is D. Papa Clemens intempeſtiuæ noctis ſilentio, ſeu de nocte fecit aperiri tumulum Fr. Gualteri quondam Epiſcopi Pictauienſis, pro eo quod audiuerat dici, quod is frater Gualterus appellauerat ab eodem & quod habebat appellationem in manu, quam petierat, in manu poſt mortem, tempore quo viuebat, & quod vidit is Scutifer & præſens fuit, cum de mandato dicti D. Papæ Clementis V. Archidiaconus deſcendit in dictum tumulum ſic apertum, & inuenit appellationem in manu dicti fratris Gualteri, ſed eam non potuit eripere nec habere de manu tenentis eam, donec de mandato prædicti Domni Papæ, is Archidiaconus prædicto fratri Gualtero eam ſibi reddere ſub aſſeuerationis certitudine repromiſit. Quo facto manum laxauit dictus Gualterus & eam Archidiaconus tradidit Domno Papæ: & cum vellet exire idem Archidiaconus de tumulo antedicto, non potuit, aſſerens ſe detentum, nec potuit donec appellationem ſibi redderet, & in manu poſuit, vt promiſit. Quâ appellatione reſtitutâ, vt promiſerat, de tumulo facile & leuiter exiuit. Hæc in verbo Sacerdotis aſſero me à Scutifero audiuiſſe, aſſerente mihi per iuramentum ſuum præmiſſa

O iij

„ *omnia esse vera. Datum anno 1339.* Pontifex autem agnitâ viri sanctitate, eius se-
„ pulchrum in Basilica Minorum ornari iussit, quod per bella ciuilia dirutum est: eius verò loco positus lapis ante maius altare Ecclesiæ cum hac Epigraphe. *Heic iacet S. Gualterus.*

Eodem anno Templarij toto Regno capti & carceri mancipati sunt ob detestanda scelera quæ patrare dicebantur; quanquam nonnulli scribunt conficta fuisse, quæcunque illis imponebantur; idque ex Philippi Regis auaritiâ, eorum bona, quæ maxima erant in Gallia, concupiscentis profluxisse: qui quemadmodum anno superiore Iudæos expulerat, vt eorum bona inuaderet, ita & Templarios hoc anno comprehendi iusserat, ac criminibus execrandis onerari, vt suæ auaritiæ excusationem velumque prætexeret. Ita *Bocacius in Casibus virorum Illustrium.* Verùm cum non modò in Gallia, sed & vbique terrarum vbi degebant Templarij, omnibus exosi essent & similiter trucidati fuerint, credibile non est id eâ causâ contigisse, quam Philippo ascribunt. Certè in Anglia quoque habito Londini Concilio eodem anno damnati sunt, & vt ait Leycestrensis, *omnia bona eorum, terræ & tenementa saisita fuerunt in manu Regis.*

TEMPLARII DAMNANTVR.

Spondanus in Annalibus Ecclesiasticis ad hunc annum, ait initium mali ab
„ ipsismet processisse Templarijs hoc modo. Quidam Templarius Prior Montis-
„ falconis in agro Tolosano ob pessimiam vitam & hæresim Parisijs à Magistro
„ Templi perpetuo carceri addictus socium captiuitatis habuerat Noffum quen-
„ dam Patriâ Florentinum, qui propter multa crimina à Prætore Parisiensi in car-
„ cerem coniectus fuerat. Illi de salute propria solliciti Ministris Regijs detestan-
„ da Ordinis flagitia aperiunt. Continuò res ad Regem; à Rege ad Pontificem
„ defertur: à quo obtinet ad veritatem indagandam, vt Templarij toto Regno
„ capiantur. Itaque vnâ die, vnâ litterarum significatione 3. Id. Octob. feriâ
„ sextâ ad ortum solis capiuntur passim & carceri mancipantur sontes & insontes.
„ Parisijs amplius quinquaginta, quamuis innocentiam contestarentur, palis al-
„ ligati lentoque igne combusti sunt. Ossa cuiusdam dudum defuncti scilicet M.
„ Ioannis de Thuro exhumata atque combusta. M. Ioannes Mola Burgundus du-
„ ctus ad Pontificem & Regem qui tunc Pictauij erant, cum Guidone fratre Del-
„ phini Viennensis & Hugone Paraldo aliqua crimina confessus amore vitæ, ea-
„ dem Parisios perductus pernegauit. Itaque damnatus cum Guidone lenti ignis
„ supplicium constantissimè tulit: quod spectaculum tantam iniecit omnibus re-
„ ligionem, vt plerique eorum cineres tanquam Martyrum Reliquias collegerint.
„ Et quod mirum est, primi illi duo Ordinis Accusatores, *Prior* scilicet & *Noffus*
„ carcere liberati miserrimè perierunt: alter nempe alia ex causa à carnifice stran-
„ gulatus, alter proditione occisus.

Dum ita nonnulli supplicium constanter ferunt, alij seu timore pœnarum, seu vrgente conscientiâ confitentur horrenda crimina, Apostasiæ, Sodomiæ, hæresis, aliaque eiusmodi, Pontifex quasi pacto cum Rege inito per Inquisitores fidei interrogari eos iubet de certis capitibus, quæ plurimi varijs in locis positi confessi fuerant: quorum hæc sunt præcipua.

1. An cum in Ordinem Templariorum cooptati fuerant, Christum, aut Deum, aut Deiparam abiurare moniti fuissent & iussi prius quàm admitterentur.
2. An Christum vel Iesum, Crucive suffixum verum Deum esse vel passum pro humano genere redimendo negassent aliquando.
3. An fuisse pseudo-Prophetam & pro proprijs sui ipsius criminibus Crucicifixum affirmassent.
4. An Ordinis Magistrum qui nullis erat sacris initiatus, crederent per pœnitentiæ Sacramentum, eluere posse animæ sordes & peccata.
5. An quæ occulta habebantur in suis legibus, ea orthodoxæ Romanæque Religioni vituperationi essent, erroremque fouere putarent.
6. An in Ordinis ingressu edocerentur posse inter se Luxuriosè & Sodomiticè commisceri, neque vllum ob id perpetrari flagitium.
7. An Ordinis sui amplitudini etiam contra fa iustumque studere iurarent.
8. An ij à quibus cooptabantur in Ordinem, ne spem salutis suæ in Christo

repositam haberent, ediceret, antequam admitterentur, aut etiam postquam nomen dederant.

9. An conspuissent Crucem, Imaginemve Christi Dei, aut pedibus proculcassent, & die sancto Veneris vel alio in eam comminxissent.

10. An cattum, craniumve aut simulachrum quodpiam Diuina veneratione coluissent.

11. An quo cingulo interulam carnemve cingebant, eo prius Idolum quodpiam eiusmodi tetigissent.

12. An tirones libidinosè, atque aliâ quàm decent parte, deosculati essent.

13. An Sacerdotes dum rem diuinam facerent, sacra Consecrationis verba omisissent.

14. An pro nefario scelere haberent hæc & alia similia committere.

Hinc datis ad omnes Principes Christianos litteris Pontificijs & Regijs, similiter vbique Templarij capti & damnati sunt. Denique eorum Ordo extinctus est. Gestabant autem albas Chlamydes & rubricatas cruces pro Militiæ suæ Insignibus. De ijsdem sic scribit Ioannes de S. Victore propinquus illorum temporum, si non ea vidit.

In crastino, inquit, *Feriæ VI. 3. Id. accidit casus mirabilis ab antiquis temporibus inauditus.* M. scilicet Transmarinus Templi de Pictauia vbi diu fuerat, in Francia venerat. Papa autem & Cardinalibus hoc iam dudum tractantibus & ordinantibus & Regi Francorum executionem tradentibus captus est Parisius apud Templum & omnes Templarij Regni Franciæ ex improuiso capti fuerunt eadem die & diuersis carceribus mancipati, ex quo mirati sunt vniuersi, Curia Ro. hoc ordinante, Rege præcipiente, D. Guillelmo de Longareto Milite & Reginaldo de Roys exequentibus. In domibus autem eorum ex parte Regis positi sunt Custodes, qui ei & Papæ tempore & loco de bonis eorum mobilibus & immobilibus redderent rationem. Causa autem captionis eorum fuit necessaria vitij hæreseos, blasphemiæ & contemptus Christi ac fidei Christianæ & Sodomiæ impositio, quod fuit scitum diu ante per aliquos magnos Ordinis sui & per quosdam nobiles & ignobiles qui Templarij fuerant, vt putatur. Quos dictus Guill. de Longareto captos in diuersis partibus Regni Franciæ fecit ad testificandum adduci, & Corbolij in carcere reseruatos diu & secretissimè custodiri, cuius custodiæ Præceptor & dispositor erat frater Imbertus Prædicator & Regis Confessor. Hi se opponebant viriliter & audaciter ad probandum crimina prætacta esse in eis etiam ex eorum confessione communi, & detenti fuerunt Corbolij vsquequo Magister & alij capti fuerunt & dicta crimina saltem pro parte recognouerunt. In crastino captionis eorum die scilicet Sabbati congregatione facta in Capitulo Ecclesiæ B. Mariæ Parisiensis *Magistrorum Vniuersitatis & Canonicorum eiusdem Ecclesiæ dictus Guill. de Longareto* cum Præposito Paris. & quibusdam alij Regis Ministris, ipse D. Guill. cui principaliter commissum erat negotium, totum factum retulit & quinque casus enormissimos in quibus accusabantur, narrauit: videlicet quomodo in sua professione facta *semper de nocte Christum abnegabant & eius imaginem conspuebant & conculcabant & caput quoddam cum inclinatione & reuerentia adorabant.* Receptorem suum in 3. locis osculabantur. Sacerdotibus Ordinis præcipiebatur ne in hora consecrationis Corporis Christi in Missa sua verba consecrationis proferrent & ne cum Mulieribus coïrent, sed ad inuicem hoc facerent, & alter alteri non negaret. Item die Dominica sequenti Idus Octobris publicus sermo factus est in Viridario Regis, vbi primo à fratribus, postea à Regis Ministris causa captionis eorum intimata est, & prædicti casus facti ne populus scandalizaretur de eorum subita captione. Erant quippe potentissimi diuitijs & honore. In quo sermone fuerunt Populus & Clerus omnium Parochialium Ecclesiarum Paris. Postea *Congregatione Generali omnium Magistrorum & Scholarium cuiusque Facultatis facta apud Templum,* Magister Transmarinus adductus & Quidam alij coram omnibus confessi sunt quosdam articulorum productorum, & dixerunt aliqui eorum quod credebant hunc modum Professionis suæ maledictæ cepisse, iam erant 40. anni & amplius, & fuerat occultatum. Item in alia Congregatione *coram Vniuersitate Magister & alij* plures totum simpliciter sunt confessi & Magister pro toto Ordine. Item Elec-

» mosynarius Regis & Thesaurarius Templi Paris. hoc etiam recognouerunt.
» Vnde positi sunt in carceribus sequestratim. Quidam in ipso Templo, vt fama
» proferebat plures mortuos fuisse præ inedia vel cordis tristitia vel ex desperato
» suspendio perisse. Alij apud Luparam ducti fuerunt: alij alibi, secundum Regis
» imperium & Ministrorum Regalium voluntatem. Postea Magister Transmari-
» nus & tres alij magni viri quondam ducti sunt apud Corbolium & ibidem in
» ipsa Domo Regia in carcere sigillatim seruati. Eleemosynarius autem Regis &
» Magistri quidam locorum Franciæ apud Moretum sunt ducti; & alij ad alia
» loca destinati, donec secundum Iudicium Rom. Curiæ expedirentur. Diceba-
» tur autem quod Papa audita captione Templariorum per totum Regnum, pri-
» mùm turbatus est, quia Rex videbatur nimis festinanter & quasi præcipitanter
» hoc egisse. Ob hoc ei primo impetu displicebat; sed postea placuit & captio-
» nem approbauit, ita tamen quod Rex absque judicio Papæ & Rom. Curiæ exe-
» cutioni non præsumeret demandare, & ob hoc Rex in suis Parlamentis Meledu-
» ni & alibi de hoc sollicitè tractabat cum Principibus & Prælatis.

Interim quoque Rex sedulò & instanter vrgebat Pontificem, vt in vitam moresque Bonifacij inquiri curaret: idque se facturum promisit Clemens Pictauij in Consistorio, cum primum Auenionem peruenisset, denunciaturumque vt qui eius crimina nossent, reuelaturi intra certum tempus accederent, quò cum iret Raynaldus de Suppino Eques, captus est à nonnullis armatis hominibus, & ne Auenionem perueniret prohibentibus, qui nempè sciebant ipsum maximè oneraturum Bonifacij memoriam. Dura medius fidius erat ista Papæ conditio, quippe qui ad lacerandam prædecessoris sui famam vrgeretur à Guillelmo de Nogareto & aliis qui comparauerant in eundem multa crimina in perpetuum Sedis Rom. dedecus, pudoremque Christianæ Religionis. Tandem Papa teste Ioanne Villano Historico Italico, de consilio Cardinalis de Prato promisit se, quia res esset magni momenti, Concilium Viennæ indicturum & in eo rem istam agitaturum.

Statutum Facult. Artium de Examine S. Genouefæ.

Eodem anno factum est à præclara Facultate Artium Statutum de *Examinatoribus & examinandis in S. Genouefa*, quod legitur in libro Antiquo Procuratorum Nat. Gall.

» In nomine Domini Amen. Datum per copiam. Vniuersis præsentes Litte-
» ras inspecturis omnes & singuli Magistri in Artium Facultate actu Regentes Pa-
» risius salutem in Domino sempiternam. Quoniam vt alibi scribitur, nouis mor-
» bis noua conuenit antidota præparari: nam experientia multorum multos cogit
» multas inuenire Medicinas. Cum ergo clamor frequens & assiduus ad nos per-
» uenerit, quod quamplurimi excessus & abusus variis modis committi solent cir-
» ca nostrum examen S. Genouefæ, per quos tam examinis prædicti, quàm no-
» stræ Facultatis apud plures fama non modicum denigratur. Hinc est quod nos
» dictorum examinis & Facultatis quibus tenemur ex debito famam illæsam con-
» seruare, nec non indemnitatibus ibidem licentiam eorum succurrere cupientes,
» ad reprimendum huiusmodi tam pestiferos consuetos abusus circa prædictum
» nostrum examen Statuenda duximus infrascripta. Primò quidem quod Exami-
» natores ad examinandum ibidem anno quolibet deputati, antequam in dicto
» officio aliqualiter se immisceat, iacens in præsentia Facultatis, quod à licen-
» tiandis, vel ab aliquo nomine ipsorum, & pro ipsis nihil petent vel recipient,
» petierunt vel receperunt, peti seu recipi fecerunt vel facient per alium directè
» vel indirectè. Videlicet pro prandio, pœnâ, labare, examine aut quocun-
» que alio modo dictum examen tangente, fraude seu glossa quacunque re-
» mota.
» Item quod in vno mense non examinabunt nisi sexdecim Scholares tantùm,
» videlicet in qualibet auditione octo, scilicet tres Gallicos aut Gallicatos, duos
» Picardos aut Picardatos, duos Normanos aut Normanatos, vnum Anglicum,
» aut etiam Anglicatum.
» Item jurabunt Licentiandi ibidem similiter in præsentia Facultatis antequam
» examen subeant, quod nihil dederunt, promiserunt, dari seu promitti fece-
» runt, nec dabunt in futurum quidcunque Cancellario, Subcancellario, Exa-
» minatoribus, Clericis, vel familiaribus, Clerico vel familiari, vel cuicunque

alteri

alteri pro ipsis, seu altero ipsorum pro quacunque causa licentiam sui Baccalarij vel Baccalariorum suorum tangente. Et nos illud statuentes ex nunc habere volumus pro iurato.

Item licentiandi iurabunt, quod Magistrum suæ Nationis Regentem, vel alterius Nationis si sint positi sub altera eligent secundum libitum suæ voluntatis, nec propter metum, preces, exhortationem, seu quamuis aliam inductionem Cancellarij, Subcancellarij, Examinatorum, vel cuiuscunque alterius illum Magistrum quem eligere proposuerunt, non mutabunt.

Item iurabunt prædicti licentiandi, quod si ab eis vel aliquo ipsorum vel altero pro ipsis, ipsis scientibus peteretur pecunia ab aliquo, vel per aliquem superius prohibitum, videlicet Cancellarium, Subcancellarium, Examinatores, eorum familiares, seu alterius familiarem, seu alterum pro ipsis, aut altero ipsorum, hoc Rectori & Procuratori Nationis suæ dicent infra 15. dies postquam fuerit petita. Qui quidem Rector & Procurator per sua iuramenta Facultati quantocyus poterunt, reuelabunt. Si quis autem contra præmissa, seu aliquod præmissorum ausu temerario itare præsumpserit, à nostro consortio ex nunc pro tunc & ex tunc pro nunc nouerit se priuatum. Datum apud S. Mathurinum Parisius in nostræ Congregatione Facultatis nobis ad statuendum vocatis anno Domini 1307. 16. die mensis Martij. In quorum testimonium sigilla nostrarum 4. Nationum præsentibus duximus apponenda. Acta fuit hæc copia anno superius expresso Indictione 6. 22. die mensis Martij Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris ac D. Benedicti Diuina Prouidentia Papa XII. anno 4.

Anno 1308. Clemens V. Pontifex sedere cœpit Auenione, in loco Italis & 1308.
Gallis satis commodo: ibique septuaginta & amplius annis Pontifices sederunt magno Reipub. Christianæ detrimento. Hoc verò anno iste Pontifex auditis Vniuersitatis Parisiensis expostulationibus, quod absentes à Beneficijs suis, eorum reditibus priuarentur, non obstante studiorum causa, à Prælatis & Laïcis, quodque contra Priuilegia sua extra muros Parisienses traherentur, mandauit Episcopis ipsius Vniuersitatis Conseruatoribus, Beluacensi, Meldensi & Siluanectensi, vt cauerent ne Magistri Scholaresue reditibus & fructibus Beneficiorum suorum priuarentur, aut aliò litis causâ euocarentur.

Bulla seruatur in Archiuis, habeturque apud Renatum Choppinum lib. 2. de sacra Policeia tit. 4.

Bulla Clementis ad Conseruatores Vniuersitatis.

Clemens Episcopus seruus seruorum Dei. Venerabilibus fratribus Beluacensi, Meldensi ac Siluanectensi Episcopis sal. & Apost. bened. Sanè Dilectorum filiorum vniuersorum Magistrorum, Doctorum & Scholarium Studij Parisiensis conquestione percepimus, quod nonnulli Archiepiscopi, Episcopi aliarumque Ecclesiarum Prælati & Clerici, nec non Milites ac Laïci partium diuersarum occuparunt Castra, villas & alia loca, terras, possessiones, iura & Iurisdictiones, nec non fructus & reditus suorum Beneficiorum, &c. Fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, vel vnus vestrum per vos, vel alium, seu alios, etiamsi sint extra loca in quibus deputati estis Conseruatores & Iudices præfatis Magistris, Doctoribus & Scholaribus etiam in Ciuitate Parisiensi de prædictis & alijs personis quibuslibet super restitutione quoruncunque bonorum, necnon de quibuslibet molestijs, iniurijs atque damnis præsentibus & futuris in illis videlicet, quæ iudicialem requirunt indaginem summariè & de plano: in alijs verò prout qualitas eorum exigerit, Iustitiæ complementum.... non obstantibus tam Felicis recordationis Bonifacij Papæ VIII. Constitutionibus, in quibus cauetur, ne aliquis extra suam Ciuitatem & Diœcesim nisi in certis casibus & in illis vltra dietam à fine suæ Diœcesis ad Iudicium euocetur: seu ne Iudices & Conseruatores à sede prædicta deputati fuerint contra quoscunque procedere, seu alijs vices suas committere, aut aliquos vltra vnam dietam à fine Diœcesis eorundem trahere præsumant, dummodo quandiu regimini vniuersalis Ecclesiæ Nos præesse contigerit, vltra sex; & postquam nos contigerit de medio submoueri, vltra quatuor dietas aliquis authoritate præsentium non trahatur: de quo & alijs quæ Iudicialem exigunt indaginem, Conseruatores se nullatenus intromittant. Quàm alijs Con-

» stitutionibus à Prædecessoribus nostris, tam Iudicibus Delegatis & Conseruato-» ribus, quàm personis vltra certum numerum ad Iudicium non vocandis, aut » alijs Edictis quæ vestræ possent Iurisdictioni quomodolibet obuiare..... Datum » Auenione 5. Id. Octob. Pontif. nostri an. 1.

Eodem anno ipsa Vniuersitas Præpositum Parisiensem Iuramentum præstare detrectantem & moras varias trahentem adigit tandem ad illud præstandum: eiusque rei extat instrumentum in Tabulario communi ipsius Vniuersitatis notato hisce Elementis. A. 6. F. à Notario publico confectum.

IVRAMENTVM PRÆPOSITI PARIS.

» In Nomine Domini. *Amen.* Anno eiusdem 1308. Indictione 7. 10. die mensis » Octobris. Pontificatus S. Patris & D. nostri D. Clementis diuina prouidentia » Papæ V. an. 4. Congregatis vt moris est, venerabilibus & discretis viris Theo-» logorum, Decretorum, Medicinæ & Artium Facultatum Magistris Parisiensi-» bus, necnon Magistris, Baccalaureis & Scholaribus prædictarum Facultatum, » ac omnibus de Vniuersitate Parisiensi, qui voluerunt & potuerunt interesse in » Vniuersitate prædictâ, ad quam proximâ die erat vocatus Conuentus & citatus, » vt dicitur, ex parte venerabilis & discreti viri *M. Vincentij de Freyaco tunc Recto-» ris Vniuersitatis Paris.* prædictæ, ac nomine ipsius Vniuersitatis prædictæ, au-» thoritate & virtute priuilegiorum Vniuersitati Magistrorum & Scholarium Pa-» risiensium à Sede Apostolica & inclytis Regibus Franciæ concessorum proui-» dus vir Petrus le Feron Præpositus Parisiensis, vt secundum priuilegia dictæ » Vniuersitatis, ad quæ Præpositus Parisiensis de nouo creatus, & in suæ Præpo-» situræ creatione in Præpositum Parisiensem certa die dictæ Vniuersitati ad præ-» standum iuramentum de priuilegijs dictæ Vniuersitati concessis fideliter obser-» uandis est adstrictus, provt in ipsis priuilegijs plenius dicitur contineri; idcirco » in præsentia mei publici Notarij & Vniuersitatis prædictæ inter cætera vir ve-» nerabilis & discretus Rector prædictus proposuit & dixit præsente ipso Præpo-» sito, quod Præpositus Parisiensis, quicunque pro tempore fuerit, in prima sui » creatione in Præpositum Parisiensem debet & tenetur de obseruandis statutis » & libertatibus Vniuersitatis Parisiensis certâ die in ipsis Priuilegijs contenta & » loco à dictâ Vniuersitate eidem Præposito assignando præstare iuramentum. » Et quia dictus Præpositus super hoc sufficienter monitus, vt præmissa faceret, » non fecit, nec ad dictam diem sibi præfixam comparuit, sed se malitiosè ab-» sentauerat, & hoc facere distulerat, vt asserebat Rector Vniuersitatis nomi-» ne supradictæ. Quare asserebat ipsum Præpositum tanquam inobedientem & » priuilegiorum dictæ Vniuersitatis contemptorem fore grauiter puniendum. His » & alijs pluribus propositis & dictis post nonnullas sufficientes & legitimas ex-» cusationes dicti Præpositi & super hoc ab Vniuersitate admissas, finaliter idem » Præpositus more prædecessorum suorum Præpositorum Parisiensium ad sanctos » & sanctas Dei præstitit publicè iuramentum, quod non se absentauerat in frau-» dem aliquam vel malitiam, seu detrimentum, præiudicium vel læsionem pri-» uilegiorum quoruncunque Vniuersitatis prædictæ, sed ex necessariâ, iustâ & » sufficiente causâ, vt dicebat, volens & consentiens quod per absentationem » huiusmodi aliqua læsio, præjudicium, derogatio, infractio quomodolibet non » euenirent eisdem, imò voluit quod Vniuersitatis prædictæ Priuilegia maneant pe-» nitus integra & illæsa & in sui roboris firmitate. Actum in Congregatione præ-» dicta apud S. Bernardum Parisiensem præsentibus discretis viris MM. Alano » Gonterij Canonico Ecclesiæ S. Quintini in Viromandia, Iuone dicto des Cor-» delles Regente Parisius in Artibus & Petro de Parisius, Benedicto de S. Ger-» uasio Auditoribus Causarum in Castelleto Parisiensi, Guillelmo Comitis, Guil-» lelmo Doctore dicto Chapiansec, Ioanne Pagam Clericis dicti Præpositi & » numerosa multitudine tam Magistrorum quàm Baccalariorum, Clericorum, » Scholarium Vniuersitatis prædictæ testibus ad præmissa. *Et ego Quenus de Phily* » *de S. Nitasio* Clericus Corisopitensis Diœcesis Apostolica publicus authoritate » Notarius præmissis omnibus & singulis actis & dictis in Congregatione prædicta » præsens interfui & exinde præsens Instrumentum *scribi feci, publicaui & solito* » *meo signo signaui rogatus hic me subscribens.*

» Ille autem Petrus le Feron successit in Præpositura Parisiensi Guillelmo Gor-» mont de quo in Instrumento 14. Iulij eiusdem anni infra.

Eodem anno M. Ioannes de Thelu Decretorum Doctor & Canonicus sancti Quintini Viromanduensis in Picardia Diœcesis Nouiomensis legauit Vniuersitati Parisiensi ex bonis suis certam pecuniæ summam in fundationem Capellaniæ perpetuæ & sustentationem Capellani, qui ab Vniuersitate præsentaretur & nominaretur Episcopo Parisiensi, scilicet per antiquiores Regentes tunc Parisiis existentes, vnum in Theologia, duos in Decretis, vnum in Medicina; nec non per Rectorem & 4. Procuratores 4. Nationum; additâ tamen hac clausulâ, vt isti quinque in ea præsentatione & nominatione vnum tantum suffragium ferent: sic enim habetur in Testamenti tabulis, *ad quam Capellaniam Parisius deseruiendam præsentetur perpetuò Capellanus Reuerendo in Christo Patri D. Episcopo Paris. per Antiquiores qui pro tempore erunt actu Regentes & Parisius præsentes, videlicet vnum in Theologia, duos in Decretis & vnum in Medicina: nec non per Rectorem Vniuersitatis & 4. Procuratores 4. Nationum: ita tamen quod voces illorum quinque, scilicet Rectoris & Procuratorum prædictorum non faciant nisi vnam.* Atque sub hac lege Testamentum istud ab Vniuersitate & ab ipso Rectore & Procuratoribus admissum & receptum est.

CAPELLANIA M. IOAN. DE THELV.

Quia verò prædictus M. Ioannes de Thelu pecuniam tantummodo legauerat, eius Executores Testamentarij eam Vniuersitati tradiderunt in emptionem cuiusdam fundi in agro Trissiaco super Beraudam propè Monsterolium dictum *Faut-yonne* Diœcesis Senonensis: quem fundum M. Iacobus de Friac Rector Vniuersitatis Parisiensis cum quibusdam aliis Deputatis emit à Domicella Agnete de Capella vidua Guillelmi de la Forest & eius filio Ioanne: vt constat ex hoc publico Instrumento.

A TOVS cels qui ces presentes Lettres verront; Guillaume Gormont «
Cheualier du Roy & Garde de la Preuosté de Paris, Salut. Sçauoir fai- «
sons, Que pardeuant Ansel de Taille-fontaine & Nicolas Dufruit, Clercs & «
Notaires Iurez du Roy nostre Sire, establis en son Chastelet de Paris, en lieu «
de Nous commis & enuoyez pour oïr, & nous fiablement rapporter ce qui «
s'ensuit, en adioustant à eux foy planiere en ce cas, & en greigneur, Fut pre- «
sente Damoiselle Agnes de la Chapelle, femme veuue de feu Guillaume de «
la Forest jadis Escuyer; laquelle pour soy acquitter de plusieurs debtes enquoy «
elle estoit tenuë enuers plusors personnes, qui sur ycelles l approchoient de «
iour en iour, & pour son grand proufit cler & éuident, si comme elle disoit, de «
sa b[illegible]e volenté & certaine science, sans force, fraude ou erreur vendit, re- «
cog[illegible]t & confessa en la presence des Iurez dessusdits, elle auoir vendu, & par «
nom ou titre de pure, simple, perpetuelle & irreuocable vente; ottroye, «
cesse, quittie, delaissie & transporte à tousiours dés ors endroit, & par ces Let- «
tres *à honorables hommes & discr[illegible] les Maistres & Escholiers de l'Vniuersité de Pa-* «
ris, pour eulx, pour leurs successeurs Maistres & Escoliers Clercs estudians en «
icelle, & pour ceulx vn ou plusieurs, qui de eulx auront cause en cette partie, «
les Terres, Iardins, Prés, menus Cens, hommes & femmes de serue condi- «
tion, Iustice, haute, moyenne & basse, vsage, tous les droits & actions à ce «
appartenans, que ladite venderesse se disoit auoir de son propre heritage & tous «
admortis, assis à Perrone & finagie de Trissy sur Berande de lez Monstreuïl, où «
Faut-Yonne, dont mention est cy-dessoz plus à plain faite. C'est à sçauoir 52. «
arpens ou enuiron de terrres arables en plusieurs pieces. Derechief 8. arpens ou «
enuiron de Iardins: Derechief huit arpens ou enuiron de Bois: Derechief ar- «
pent & demy ou enuiron de Pré, assis au dessous du Pont de Marolles: Dere- «
chief douze sols & sept deniers ou enuiron des menus Cens, portans les ventes «
pris seur plusieurs heritages assis au terroüer ou finaige dessusdits: Derechief «
dix que hommes que fames de la condition & Seigneurie des liex & Iustices par «
ces Lettres vendus; Laquelle condition est telle que ils sont sers tailliables, «
haut & bas à voulenté & deformariage euls & leur posterité; Desquiex dix «
sers que hommes, que fames, que les noms, que declaration s'ensuit. C'est «
à sçauoir Gillon fille de feu Thomas le Bordier, & les six enfans de elle de- «
mourant à Marolles. Iacquin le Bordier frere de ladite Gillon demourant à «
Prouins. Perrin le Bordier leur frere demourant à Rampillon en Brie, & «

» Perette fille de la niepce desdits Bordiers demourant à Marolles. Derechief
» haulte & moyenne & basse Iustice és liex & personnes de condition dessus ven-
» dus. Derechief l'vsage pour bestes de pasturage de Marolles auec tous les
» droits & actions, reelles, personelles & mixtes, directes, teües, expresses, vti-
» les & quelconques autres que elle auoit, pouoit & entendoit à auoir par droit
» de heritaige, doüaire, donation faite pour noces ou entre vifs, ou pour cause de
» mort ou austrement, comment que ce fust & peust ou pourroit estre, toutes ex-
» ceptions & reseruations cessans és choses dessusdites venduës & à cause d'icelles
» pour le prix, c'est à sçauoir de 330. liures tournois, forte monnoye que ladite ven-
» deresse en confessa auoir eu & receu desdits Achapteurs par les mains de honora-
» bles hommes & discrets M. Iacques de Freuc Recteur à present de ladite Vniuer-
» sité, M. Nicole d'Esparnoy Maistre en Theologie, M. Robert de Granches
» Docteur en Decrets. M. Antoine des Alex Docteur en Medecine, en 384. de-
» niers d'or de Florence, de pois, bons & loyaux, chacun d'icels deniers d'or com-
» pté pour 14. souls Parisis ben comptez & nombrez auant la confection de ces
» presentes lettres, dont elle se tint à bien payée à la presence des Iurez cy-dessus-
» dits: & dudit prix, quitta & quitte *clam* & absolument à tousiours des ors en
» droit lesdits Achepteurs, leurs successeurs & tous autres à qui quittance en de-
» uroit ou pourroit appartenir, & en soy demettant des choses dessus venduës &
» de leur droits naist en lieu de elle, lesdits Recteur & autres trois Maistres dessus
» nommez à ce, & à autres choses cy dedans écrites, faire, Deputez par ladite
» Vniuersité és noms desdits achapteurs, & pour eux, pour leurs successeurs &
» ayans cause de els. Et ce fait, Iean de la Forest Escuyer fils desdits Guillaume, &
» Damoiselle aagié, & vsans par soy seul, & por le tout de tous ses droits, comme
» pere de famille franche, personne en Iugement & hors, si comme il afferma
» par son serement pour ce fait aux saincts Euangiles de nostre Seigneur, ouquel
» se defaut de aage y auoit, sans malice le suppléoit, si comme de premiere face
» apparoist personnellement estably en la presence desdits Iurez de sa bonne vou-
» lenté & certaine science, sans force, fraude ou erreur. Mes à la requeste de
» ladite Damoiselle à la Sengle & seule caution, si comme il disoit, oüye ladite
» vente & bien entenduë, heuë sur ce bonne deliberation & auis auec plusieurs
» de ses amis saiges & expers en tiex choses, icelle vente & tout ce qui c'en est
» ensuiuy, & pourroit ensuiure, voult, loüa, gréa, consenty & accepta en la
» presence des Iurez dessusdits, & encore voult, loë, grée, consent & accepte à
» tousiours dés ors en droit & par la teneur de ces lettres. Promettant la venderesse
» & Iean de la Forest son fils, dessusdits par leurs seremens pour ce faits solennel-
» lement aux SS. Euangiles de Dieu, en la presence desd. Iurés, leurs mains destres
» mises sur le Liure, & par la foy de leur corps donné corporellement és mains de
» iceux Iurez, garantir, deliurer & défendre conjointement & chacun par soy, prin-
» cipalement pour le tout, sans faire diuision l'vn de l'autre & chacun mielx appa-
» rissant enuers tous & contre tous, à leurs couz, perils & dépens en jugemēt & hors
« toutesfois que mestier & requis en seront du Porteur de ces lettres, ou de leur
» transcript sous sceel authentique selon les vz & les coustumes de France ausdits
» Achapteurs, à leurs successeurs & à ceulx de qui eulx auront cause les choses
» & leurs droits dessus venduz & tous admortiz de tous troubles, nouuelletez,
» empeschemens & euictions quelconques, & baillier leur bon & souffisant
» amortissement seur ycelx & toutes les choses cy-dessus, & dessous escriptes, te-
» nir, garder, faire enteriner & accomplir realement & de fait & en bonne foy
» ausdits Achapteurs, à leurs successeurs & à ceulx qui de euls auront cause, & non
» venir & faire contre ycelles par euls ne par aultres vn ou plusieurs en tout ne en
» partie pour cause ou ochoison de deception d'oultre la moitié de iuste prix,
» ou aultre mendre de mal, de fraude, d'engin, d'erreur, ne par quelconque aul-
» tre cause, voie ou raison de droit ou de fait que ce soit. Et rendre, payer & re-
» stablir sans aucun defaut & à plain ausdit Achapteur, à leurs successeurs & à
» ceulx qui de euls auront cause, ou au porteur de ces lettres, ou de leur trans-
» crit, tous cousts, domages, missions, despens, iournées, salaires & interests que
» iceulx Achapteurs, leurs Successeurs ou ayans cause de euls, ou ledit Porteur
» feroient, auroient, encouroient & pourroient auoir, faire, soustenir & encour-

re en aucune maniere par defaut ou demeure de la garantie & dudit amortissement & des accomplissemens & obseruations des aultres choses cy-dessus & dessous escriptes, & de chescune d'icelles. Desquiex cous, domages, missions, despens, iournée, salaire, & interests dessusdits se aucuns en y auoit, ils voudrent & accorderent expressément que ledit Porteur soit creu par son simple serement sans charge d'aultre preuue faire & sans taxation autre de Iuge seur yceulx demander, requiere ne auoir, & yceulx ainsi esclaircis par ledit Porteur estre leuës, executées & exploitées par voye de execution comme nostre Sentence passée en chose iugiée ou Arrest de Parlement & non suiuis par voye d'action, nonobstant droit ou style, establissement, Coustume du Païs, ou aultre chose à ce contraire ou preiudicial en tout ou en partie. Et pource que plus euidemment appert que pour cause de quelconque deception lesdits mere & fils ne entendent faire ne venir contre cette presente vente, de leur propre mouuement donnerent & donnent & par nom ou tiltre de pure, simple, perpetuelle & irreuocable donation faite entre vifs, octroyent, cessent, quittent, laissent & transportent à tousiours dés ors en droit & par ces lettres ausdits Maistres & Escholiers de ladite Vniuersité pour euls, pour leurs successeurs perpetuellement en ycelle & pour ceulx qui de euls auront cause vn ou plusieurs portans ces lettres ou leur transcript tout ce que les choses & leurs drois dessus venduz valent outre ledit prix pour le temps present & pourroient valoir pour le temps à venir pour Dieu & en pure aumosne. Et voudrent & accorderent que cette presente donation valle ou tiegne par droit ou maniere de donation irreuocable faite entre vifs & autrement, si comme mielx valoir pourra & deuroit de droit, vs, style, establissement & coustume de Païs, pour la caution desquelles choses dessusdites chascune & dependances de ycelles, les dessus nommez Damoiselle & Iean de la Forest son fils, obligierent & obligent par ces lettres conjointement & chescun de euls par soy principalement & par le tout sans faire diuision l'vn de l'autre, & chascun miex apparissant sans aucune exception de droit ou de fait ausdits Maistres & Escholiers, pour euls & pour leurs successeurs & pour cels qui de eulx auront cause, & audit Porteur de ces lettres ou de leur transcript tous les biens desdites Damoiselle & de son fils & de leurs hoirs, meubles & immeubles, presens & auenir, lesquiex ils sousmirent du tout à la Iurisdiction & contrainte de Nous & de Nos successeurs Preuosts de Paris & de tous aultres Iusticiers que le Porteur dessusdit voudra eslire pour ce que dit est, enteriner. Renonçans en ce fait expressément & de certaine science par leursdits seremens & foy en la presence des Iurez dessusdits, à l'exception de deception d'oultre la moitié de iuste prix, & dudit prix non eu, non receu en ladite pecune, & d'iceulx 384. deniers d'or de Florence non comptez, non nombrez & ou prix de 14. souls parisis chescune piece d'iceulx deniers d'or, à ce que l'en puist dire que en esperance d'auoir ledit prix en ladite pecune en la valeur ou l'extimation dont mention est dessus faite & non mie pour ce que payé ayt esté lesdits Damoiselle & son fils ayent fait les confessions, & voulu, accordé, promis & enconuenancié & fait les aultres choses dessusdites à conuention de lieu & de Iuge, à condition sans cause & de non iuste cause, à action en fait à malice de despetiille, à benefice de meneur aage, de restitution de despoüilliez, & en enterim au Benefice de l'Epistre *Diuadrian* & du Droict, disant que quant tuit li Debteurs sont presens & soluables, l'en ne puet suiure chescun que pour sa portion du deu, à tous priuileges & graces, franchises, libertez, estats, dispensations, absolutions & aultres Benefices donniez ou à donner de nostre S. Pere le Pape, du Roy nostre Sire, & de quelconque aultre Prelat, Prince ou Cour, de propre mouuement & aultrement par impetration sous quelconque aultre fourme de paroles pour causes des guerres du Roy nostre Sire, & par quelconque aultre cause commune ou priuée, que ce soit au benefice de la Croix prinse ou à prendre pour le saint Voyage d'outremer, ou d'aultre Host ou Cheuaucherie, à la copie de ces lettres pour dire ou venir contre la teneur, fait & execution de ces lettres à tous vsages, styles, establissemens & coustumes de Païs & de lieux generals & locaux: & generalement à toutes manieres de aultres exceptions de Droict & de fait,

» qui valoir & aidier leur pourroit contre ce que dit est. Et au Droict disant General, renonciation non valoir. Et mesmement & sans preiudice de l'especial » & general renonciation dessus faite ladite Damoiselle au benefice du Senatusconsult Velleien, de Douere & de quelconque aultre introduit en faueur des » fames. Et ledit Iean son fils semblablement au benefice de la nouuelle Constitution des pleges. Et finalement dirent & affermerent lesdits Damoiselle & Iean » son fils par leurs seremens & foy en la presence des Iurez dessusdits que au iour » & heure de ceste presente vente & donation ladite Damoiselle estoit vraye Dame & possesseresse seule & pour le tout des choses & de leurs droits dessus vendus & donnez & que elle ne yceluy Iean son fils ne autres vn ou plusieurs pour » els, ne en leurs noms, ne auoient fait ne fait faire, ne auoient eu, ne ont, ne auront agreable autre vente, don, octroy, cession, transport, quittance alienation ne contract aucun que ces presentes vente & donation, ne autre chose faite » pourquoy aucun preiudice soit fait ou puisse ou doie auenir à ces presens Traitez en tout ne en partie. Et prierent & requirent ausdits Iurez que seur les choses dessusdits ils confeissent, donnassent, baillassent & deliurassent ausdits Maistres & Escholiers pour euls, leurs successeurs, & pour ceulx qui de euls auront » cause les meilleures lettres de recognoissance obligatoires que ils pourroient » faire & ditter sous le seel de la Preuosté de Paris à la seurté d'iceulx Maistres & » Escholiers & de ceulx qui de euls auront cause. A laquelle priere & requeste » lesdits Iurez ont confect les presentes lettres, si comme ils nous rapporterent & » tout ce que dessus ainsi auoir esté fait en leur presence & asseurerent à viue vois » & en concorde; à la relation desquiex & en tesmoing de ce Nous auons mis à ces » lettres le seel de la Preuosté de Paris, l'an de grace 1308. le Samedy 14. Iuin.

Huiusce fundationis meminit Robertus Gouletus in suo Compendio. *Alia insuper est Capellania*, inquit, *fundata per quendam Doctorem in Decretis in altari Capellæ nostræ Dominæ in Ecclesia Parochiali S. Andreæ de Arcubus, & fundatio ipsius Capellaniæ primò est in vna domo sita prope S. Nicolaum du Chardonnet, & residuum fundationis est super terras & quædam Dominia sita prope.* Monstreüil Faut-Yonne.

Eodem anno obijt M. Petrus de Bella-pertica natione Gallus, de partibus Borbonensibus de Castro Bellæ-perticæ super fluuium Aligerim, mediocris generis & status parentibus ortus, Decanus olim Ecclesiæ Parisiensis, tunc autem Episcopus Autissiodorensis & Cancellarius Regni. Vir peritissimus, præsertim in Iure Ciuili, in quo citra montes Pater habebatur Peritorum. Huius enim labor & peritia fuit versari in dubiorum obscuritatũque Iuris Ciuilis elucidatione, vt patet in libro appellationis huius, Glossarium, videlicet super libro Codicis & quam plurimorum aliorum Scriptorum suorum, secundum quæ in studijs Generalibus Regni & potissimè apud Aureliam informantur, qui erudiri cupiunt perfectè. Habuit Præceptorem, famosissimum illum Magistrum D. Iacobum de Rauigneio, qui similiter scripsit super Digesto veteri: quem Magistrum sedulò secutus, similis eidem in Magisterio est effectus. Ita legitur in Historia Episcoporum Autissiodorensium. Fundauit 4. præbendas in Ecclesia villæ nouæ prope Bellam-perticam pro remedio animæ suæ. Iacet autem Autissiodori prope Aquilam in choro Ecclesiæ Cathedralis, in qua fuerat Decanus cum hoc Epitaphio.

Hac iacet in Cella Petrus cognomine Bella
Pertica, perlucidus verbis, factis quoque fidus,
Mitis, veridicus, prudens, humilisque pudicus,
Legalis, planus, velut alter Iustinianus,
Summus Doctorum, certissima regula morum,
Parisinorum Decanus Canonicorum;
Antissiodoricâ digna sumpta sibi sede
Tempora post media clarus successit ab æde
Annis sub mille ter ccc. septem simul ille

Sulpicij festo migrauit ab orbe molesto
Det sibi solamen spiritus almus. Amen.

Illi in Episcopatu & in Cancellaria Regni successit Petrus de Gressio natione Gallus patria Vastinensis, in vtroque Iure peritus. Porro Epitaphium indicat obijsse an. 1307. quanquam Historici vulgò ad hunc annum mortem eius referant.

Eodem anno, vt notat Hemeræus, M. Simon de Guiberuilla Cancellarius Ecclesiæ & Vniuersitatis Parisiensis electus est in Decanum die Martis post festum B. Nicolai Hyemalis per cessionem Rogerij de Herminiaco. Ei in Cancellariatu successit M. Franciscus Caracciolus Neapolitanus vulgò Carafoli. De ipsius autem in Decanum assumptione extat hoc Instrumentum in Chartulario Parisiensi his verbis.

Reuerendo in Christo Patri ac D.D.G. Dei gratia Paris. Episcopo Capitulum eiusdem Ecclesiæ sal. cum reuerentia & honore. Nouerit vestra Paternitas Reuerenda, quod vacante Decanatu Ecclesiæ Paris. per resignationem venerabilis viri & discreti Rogeri de Armigniaco quondam Decani dictæ Ecclesiæ in manibus Domini nostri Pontificis D. Clementis Papæ V. liberè facta & eius Electione nobis à dicto summo Pontifice authoritate Sedis Apostolicæ remissa. *Nos venerabilem & discretum virum M. Simonem de Guiberuilla virum prouidum sacræ paginæ Doctorem in spiritualibus & temporalibus circunspectum* hac die Martis præsentis in mane hora Capituli ad prouidendum dictæ Ecclesiæ de Decano assignata Congregatis in Capitulo ad sonum Campanæ Canonicis ipsius Ecclesiæ qui voluerunt, debuerūt & potuerunt commodè interesse per viam compromissi concorditer in Decanum eiusdem Ecclesiæ elegisse. Qui Electioni huiusmodi consensit cum protestatione tamen, si sibi dictus Decanatus deberetur de iure & non aliter; ita quod si contingeret dictam suam electionem quoquo modo impediri, ita quod dictum Decanatum pacificè habere nequeat, non intendit officio Cancellarij Ecclesiæ Paris. Ecclesiæ renunciasse nec renunciat, immò ius quod habet & habebat in dicto Officio, penes se retinuit & retinere intendit. Cuius siquidem installatio & loci assignatio ad vos dinoscuntur pertinere. Quam siquidem Electionem vobis tenore præsentium insinuamus, Paternitatem vestram rogantes quatenus ad prædictam Ecclesiam Paris. accedere dignemini prædictis installatione & assignatione & alijs quæ in hoc debent & consueuerunt fieri, faciendis, aut si placet, detis per vestras patentes litteras potestatem plenariam alicui seu aliquibus Canonicis Ecclesiæ Paris. ad præmissa & hæc tangentia facienda, & ea quæ in his necessaria fuerint aut etiam opportuna. In cuius rei testimonium sigillum nostri Capituli præsentibus litteris fecimus apponi. Datum & actum in pleno nostro Capitulo An. Domini 1308. die Martis post Hiemale festum S. Nicolai.

De Templariis.

Hoc anno habita sunt & à Papa & à Rege plurima Comitia & Colloquia de Templariorum negotio; vt testatur Ioannes de S. Victore sic scribens. Cum Papa Pictauij diu cum Ro. Curia resedisset, Rex se mouit de Francia vt eum visitaret, & cum eo & Cardinalibus loqueretur de multis, præcipuè de negotio Templariorum, fecitque Parlamentum Nobilium & Ignobilium de cunctis Regni sui Castellanijs & vrbibus Turonis congregari consilium habiturus antequam ad Papam accederet, quid de Templarijs fieri secundum eorum confessionem debebat. Diesque assignata est omnibus qui fuerant inuitati mense proximè futuro post diem Paschæ. Intendebat enim Rex sapienter agere, & ideo volebat hominum cuiuscunque conditionis Regni sui habere Iudicium vel assensum, ne posset in aliquo reprehendi. Vnde proponebat non solum reportare secum deliberatiuum Iudicium Nobilium & Litteratorum, sed & Ciuium & Laïcorum qui personaliter illic comparentes ferè omnes dixerunt communiter eos esse merito reos mortis. *Parisiensis etiam Vniuersitas, præcipuè Magistri in Theologia requisiti expressè suam dare sententiam vel Censuram & mittere Confessionem Magistri Templi & quorundam aliorum Magnorum, Sabbato post Ascensionem Domini facta Congregatione Generali per manum Tabellionis scriptam dictam Confessionem Regi mandauerunt & copiam litterarum Magistri Templi, quibus omnibus suis fratribus*

» *intimabat quod hæc & hæc fuerat confessus, & quod idem confiterentur omnes velut ab* » *antiquo decepti errore.* Mandauerunt Regi standum esse Romanæ Curiæ censuræ » quæ specialiter habet de rebus vniuersorum, actibus & hæresibus seu criminibus » enormibus iudicare. Tunc Rex iuit Pictauim fratrum ac filiorum Consiliario- » rum discretorum comitiua munitus; fuitque ibi prætactum negotium factis alle- » gationibus & rationibus pro parte Papæ & Responsionibus Rationibusque & re- » plicationibus multis vtrimque coram Cardinalibus Cleroque & cæteris qui ad- » erant morosè discussum, tandemque conuentum est inter eos quod Rex bona » eorum omnia leuaret seu leuari faceret fideliter per Ministros & seruaret ea, vs- » quequo Papa cum ipso Rege deliberasset quid agi expediret secundum punitio- » nē Corporum & Rex non faceret sine Papa. Corpora tamen eorum ex tunc ser- » uari faceret sicut fecerat & de prouentibus Domorum Templi sustentari vsque » ad Concilium Generale futurum. Corpora tamen eorum extunc ponebat Pa- » pa in manu sua. Illuc quoque antequam Rex in Franciam remeasset, ducti fue- » runt Magister Transmarinus Templi & plures alij qui voluntatem Papæ & Re- » gis audierunt: sed post breue tempus sunt ad pristinas prisiones reducti vsque » ad Concilium Generale quod tunc ordinatum est fore Viennæ post duos annos » in Octauis omnium Sanctorum. Et extunc inuitari cœpit à Papa quantum ad » remotiores partes Orbis in quibus Christianitas viget. Postea longa mora con- » tracta Pictaui & eundo ac redeundo, Rex & sui in Franciam redierunt. Papa » quoque circa Augustum Concilio Generali ordinato & quibusdam alijs nego- » tijs cum Rege Francorum & alijs expeditis, aliquibusque delatis vel suspensis de » Pictaui recessit, Curiaque soluta & Cardinalibus pluribus licentiatis & aliquot » secum ductis in Vasconiam iuit, habitans satis prope Burdegalam Vrbem & » Cardinales qui secum erant in loca vicina vel propinqua suam habitationem » fecerunt.

Eodem anno obijt Coloniæ celeberrimus ille Ioannes Duns, alias Scotus Ordinis FF. Minorum, de cuius morte alij alia. De eo nos in Catalogo.

1309. Anno 1309. Collegium Baïocense fundatum est à M. Guillelmo Boneto Episcopo Baïocensi, institutique sunt ibidem 12. Bursarij; quorum sex è Diœcesi Cenomanensi, vnde ipse Bonetus oriundus erat, assumi voluit: sex verò ex Andegauensi, quia Andegaui litteris imbutus fuerat & ad Ecclesiastica munera promotus. Nomen verò Collegio indidit Episcopatus Baïocensis, quem tenebat. Eodem autem anno interijt Andegaui, cui in Episcopatu successit Guillelmus de Trie frater Mathæi Franciæ Equitum Tribuni. Ad hunc annum refert Ioan. de S. Victore, M Petrum de Gressibus olim Cantorem Ecclesiæ Pa- » risiensis fuisse à Guillelmo Parisiensi Episcopo consecratum in Sacerdotem. *M.* » *Petrus de Gressibus quondam Cantor Parisiensis vir nobilis genere & in vtroque Iure pe-* » *ritus frater* scilicet, Ioannis de Gressibus militis, Franciæ Marescalli, Campaniæ- » que Briæque Cancellarius & Nauarræ in festo S. Thomæ Apostoli à Guillelmo » Paris. Episcopo fuit Sacerdos apud montem Leuthericum & postea Dominica, » 1. feria Ianuarij, videlicet in vigilia Epiphaniæ *cum honore Parisius est in Episcopum Antissiodorensem consecratus; illaque die fecit conuiuium & solemne apud FF. Minores.*

Eodem anno, vt scribunt Historici nostri, Philippus Rex impatiens moræ, quam afferebat Clemens Pontifex ad damnandam aut absoluendam Bonifacij memoriam, Oratores ad eum misit Auenionem, vti admonerent eum de promissis apud Pictauium datis. Itaque Pontifex emissis publicis programmatis denunciauit omnibus volentibus ad accusationem vel defensionem Bonifacij aliquid dicere & proponere, vt sese Auenione ad mediam Quadragesimam sisterent, vltra quam nemo amplius ea de re audiendus foret. Intra illud ergo tempus accedens Nogaretus cum magno Theologorum, quos Rex miserat, numero, contra defunctum renouauit easdem accusationes & criminationes. Item ex omnibus locis confluxere innumeri Doctores ad defensionem, quos inter M. Guillelmus Longus Decretorum Doctor, M. Ioannes de Murro & Gentilis de Monte-floris Doctores Theologi Bonifacium ab omni hæresis suspicione vindicarunt. Qualis autem fuerit disputationis euentus, dicemus alio loco.

Eodem anno M. Arnoldus Villanouanus à Iacobo Rege Arragonum Auenionem iuit ad Clementem, vt de Hierosolymitano Regno cum eo ageret. Is

Arnoldus

Arnoldus fuit natione Catalanus, seu vt quidam scribunt, *Prouincialis*, professione Medicus, eiusque artis peritissimus habitus: item & Theologus famosissimus; sed qui ingenio nimis fidens multos errores contra Religionem Christianam sparsit passim, præsertim verò Parisijs & in Aragonia. Sacra Theologiæ Parisiensis Facultas aduersus eum decreuit, vt scribunt Villan. lib. 9. c. 3. Antoninus tit. 21. c. 1. quamobrem sibi timens fugit in Siciliam. Ex multis autem eius libris quindecim præcipuos errores in Arragonia condemnarunt F. Ioannes de Leugero Ordinis Prædicatorum Inquisitor & Gaufredus de Crudillis Ecclesiæ Tarraconensis Vicarius. In summa, Humanitatem Christi æquabat in omnibus diuinitati, Religiosæ vitæ professores, omnemque Philosophiam damnabat, opera misericordiæ & medicinæ acceptiora dicebat esse Deo, quàm sacrificium altaris. Sed præstat Errorum eius specialem Catalogum referre, prout legitur in Directorio Inquisitorum.

Errores M. Arnoldi Villanovani.

1. Error, quod Natura humana à Deo assumpta, est æqualis Deo in omnibus bonis suis: & quod tam alta sit humanitas in Christo, quàm Deitas & tantùm possit.

2. Quod quàm citò anima Christi fuit vnita Diuinitati, statim ipsa anima sciuit omnia, quæ Deitas scit: quia aliàs, vt dicebat, non fuisset cum ea vna persona: præcipuè, quia scire est circunstantia pertinens ad suppositum indiuiduale & non ad Naturam.

3. Quod Diabolus ingeniosè fecit totum populum Christianum deuiare à veritate D.N.I.C. sicque duxit & euacuauit populum Christianum, quod non dimisit in eo nisi pellem, id. apparentiam cultus Ecclesiastici, quem fecit ex vsu: & fides quam habet est talis, qualis est fides Dęmonū. Et quod totus populus Christianus ducitur in Infernum: & quod Christiani per singulos status palam vitâ & moribus & affectibus ipsum abnegauerunt: & quod in toto Corpore Christi Collegij vsque ad verticem à plantâ pedis non solum viuit, sed regnat & imperat talis apostasia.

4. Error est, quod omnes Claustrales sunt extra Charitatem & damnantur: & quod omnes Religiosi falsificant Doctrinam Christi.

5. Error, quod malè fecerunt Doct. Theologi, qui aliquid de Philosophia posuerunt in suis operibus studium Philosophiæ & Philosophiã totaliter condẽnando.

6. Error, quod reuelatio fasta Cyrillo est pretiosior cunctis scripturis sacris.

7. Error, quod opus misericordiæ & medicinæ plus placet Deo, quàm sacrificium altaris.

8. Quod stabiliens Capellanias, vel faciens celebrari Missas post mortem, non facit opus Charitatis, nec ex hoc meretur æternam vitam.

9. Error, quod qui in vita sua scit multitudinem Indigentiũ & maximè Amicorũ Dei & congregat & retinet superflua ad stabiliendũ Capellanias & ad perpetuandum missas post mortem, quod certũ est, quod talis cadit in ęternã damnationem.

10. Error, quod in sacrificio altaris Sacerdos offerens vel offerri faciens nihil Deo de suo offert, neque etiam voluntatem.

11. Error, quod in Eleemosyna magis repræsentatur Passio Christi quàm in Sacrificio altaris.

12. Error, quod in Sacrificio Missæ non laudatur Deus opere, sed solum ore.

13. Error, quod in consultationibus Papalibus non est scientia nisi operum humanorum.

14. Error, quod nunquam Deus comminatus est condemnationem æternam peccantibus, sed malum exemplum præbentibus.

15. Error & falsitas quod anno ab Incarnatione Domini 1335. esset mundi finis totaliter & ex toto.

Extat eiusdem Arnoldi Dialogus de rebus Ecclesiasticis cum Friderico & Iacobo Regibus Hispaniæ & Siciliæ.

Statuta Collegij Cluniacensis.

Circa hæc tempora Henricus de Fauterijs Abbas Cluniacensis, qui ad regimen Ordinis accessit anno præterito rexitque per annos vndecim, donec renunciatus est Episcopus S. Flori in Aruernia, statutum quoddam seu Ordinationẽ edidit de prospero statu studentiũ Parisijs in Collegio Cluniacensi, quod an. 1269.

fundatum ab Yuone Vergiaco fuisse retulimus. In quo quidem statuto multa habentur notatu dignissima ad commendationem litterarum & Academiæ Parisiensis. Et sic se habet.

» Salutis author volens omnes homines saluos fieri & ad agnitionem veritatis suique sanctissimi nominis venire, sicut pro manifestatione rerum corporalium & terrestrium à principio lucem corporalē fecit, sic miranda suæ bonitatis superabundantia pro notificatione spiritualium & cœlestium quandam lucem spiritualem creauit; scilicet sacræ scripturæ inextinguibile lumen, *quæ*, iuxta Salomonis testimonium, *est Candor lucis æternæ*, in credendis, sperandis & diligendis mentes hominum illuminans ostendensque suis Discipulis & Auditoribus omnem veritatē necessariam ad salutem & speculū sine macula. Sacra enim Scriptura velut speculū nostris interioribus faciebus & mentibus opponitur, vt si quæ in eis fœda fuerint, videantur. *Hæc tanquam Doctrix disciplinæ Dei docet Deum timere*, seipsum propter Deū abnegare, mundum & ea quæ in eo sunt, contemnere, cœlestia appetere, mala vitare, & perseueranter bona salutaria operari. *Hæc est illa lex Diuina in qua est & lacteus potus*, quo tenera fidelium nutriatur infantia, *& solidus cibus*, quo robusta perfectorū iuuentus sanctæ virtutis spiritualia accipiat incrementa. *Hæc est lex perfecta*, quæ ad salutem consulit vniuersis, quos D. N. I. C. saluare dignatur. *Hæc est lex continens*, quod omni ætati congruit, quod omni professioni conuenit. In ea audimus præcepta quæ faciamus, & in ea cognoscimus præmia quæ speremus.

» Ad tantæ igitur lucis totam Ecclesiam illustrantis claritatem in toto nostro Ordine & alibi diffundendam, legisque huius tam sacræ, tam salutiferæ fructum efficacius conseruandum & peramplius dilatandum.

» Nos Frater Henricus miseratione diuina Cluniacensis Ecclesiæ Minister humilis de Consilio Maiorum Conuentus nostri Cluniacensis & plurium de nostro Ordine discretorum Statuta prædecessorum nostrorum super prosperitate & promotione studij Theologiæ in Domo nostra Parisius edita cum infrascriptis additionibus approbantes & innouantes statuimus & adijcimus ad statum prosperum dicti studij & studentium, quæ sequuntur.

» Imprimis omnes & singulos Priores & Decanos nostri Ordinis pensiones in dicta Domo nostra pro studentibus ibidem debentes, obsecrantes in Domino exhortamur, quatenus in Domo nostra ordinata & fundata principaliter ad audiendam Theologicam Facultatem, sapientiam tam supremam & difficilem, tam profundam & inuestigabilem mittant ad proficiendum & studendum docibiles aptos mente & ingenio *& potissimè in Grammaticalibus ad minus sufficienter fundatos*. Præcipientes in virtute obedientiæ *Priori Scholarium dictæ* Domus nostræ vel alij vice nostra & successorum nostrorum ad hoc agendum deputando, quod nullum pro Pensionario & studente ibidem amodò recipiant, nisi sufficienti examinatione recipiendorum per nos factâ, aut per ipsum Priorem Scholarium, seu per alium loco nostri ad faciendam examinationem huiusmodi deputandum. Quibus Priori & Deputando à nobis & Successoribus nostris præcipimus in virtute obedientiæ, quod ei actu Examinationis huiusmodi in sinceritate animi faciendo affectionibus inordinatis semotis, nemini deferentes, docibiles, idoneos ac sufficientes tantummodo recipiant, alios minus idoneos & insufficientes repellendo & ad propria loca, vnde venerant, remittendo. Et nisi mittentes tales loco sic repulsorum & remissorum infra mensem à tempore remissionis numerandum habiles & idoneos miserint, in Nobis & successoribus nostris per Priorem nostrum Scholarium & per Deputandum significari præcipimus, & maturè, vt in huiusmodi ad commodum & promotionem studij æquitatis & Iustitiæ remedium apponamus.

Statutum circa Scholares in Philosophia studentis.

» Item quia in rebus ordo est maximum bonum, & vbi non est ordinis bonum, erroris & horroris malum existit, statuentes præcipimus quod Scholares & studentes in dicta Domo nostra libros audibiles audiant ordinatè, vt potè dispositi ad Logicam audiendam; quæ est modus sciendi ad omnium Artium & scientiarum principia viam habens. Primo summulas in Domo: deinde veterem Logicam & postea nouam Logicam in Domo vel extra audiant: vt sic imbuti in Logica competenter, libros naturales & Philosophiæ audire & facilius intelligere possint: cuiusmodi Logicalium & librorum naturalium Philosophiæque auditionem eisdem concedimus in fauorem sacræ scripturæ, vt videlicet efficacius &

facilius capiant & intelligant librum sententiarum, in quo profunda mysteria «
totius sacræ paginæ continentur. «

Similiter de audientibus Theologiam, statuimus quod libros Bibliæ audiant «
ordinatè. Dispositis verò & habilibus ad Logicalia audienda, de quorum dis- «
positione & habilitate diligenter attendenda & iudicanda Prioris & Supprioris «
dictæ Domus nostræ & trium discretorum studij conscientiam onerantes pro «
Logicalibus audiendis spatium biennij & pro libris naturalibus & Philosophicis «
spatium biennij concedimus. Nolentes huiusmodi spatium temporis præfixum «
ampliari sine nostra & successorum nostrorum licentia speciali petita debitè & «
obtenta. Ordinantes etiam quod in Logicalibus & Philosophicis modo præscri- «
pto studentes, horis quibus poterunt, lectiones Magistri actu Regentis in dicta «
Domo nostra, lectionesque Bibliæ & Baccalariorum ibidem legentium audiant «
interdum & honorificent eosdem super quo superiorum loci & ipsorum Schola- «
rium conscientias oneramus. «

Item ad habendum experimentum qualiter proficiant studentes, & ad exer- « CIRCA THEOLOGOS.
citationem ingenij & intellectus eorundem statuimus, quod omnes & singuli «
Bibliam audientes postquam biennij spatio eam audierint, sermones & colla- «
tiones secundum ordinem faciant diebus & temporibus hactenus consuetis. «
Propter verò bonum Prouisionis & studij debiti in sermonibus & collationibus «
huiusmodi faciendis, Prior vel Supprior dictæ Domus nostræ rogando, aut si sit «
opus, præcipiendo & iniungendo prædicare debentes excitent & cohortentur «
per quindecim dies ante. Recusantes autem vel inobedientes in opere tam sa- «
lubri per Superiores loci in Capitulo vel alibi regulariter puniantur. Et quia fa- «
bricando fabri fimus, redditque & facit vsus hominem ad quælibet promptio- «
rem, ordinantes statuimus quod post Pascha de quindena in quindenam fratres «
& studentes in Gallico prædicent, vt in huiusmodi vsu & opere exercitati possint «
per ordinem & alibi promptius in Gallico proponere verbum Dei. «

Item quia docet Apostolus Petrus quod vnusquisque sicut accepit gratiam, «
in alterutrum administret, fitque sapientia communicando largior quæ retinen- «
do minoratur & redundantior est largiendo scientia, quæ dum plus confertur, «
plus abundat, statuimus quod magis sciens minus scientem charitatiuè infor- «
met, vnusquisque eligendus aliquem librum de Logica vel Philosophia alijs le- «
gat iuxta ordinationem Prioris & Supprioris ac aliorum prædictorum conscien- «
tias oneramus, præcipientes in virtute obedientiæ aptis & sufficientibus ad le- «
gendum fratribus & consocijs quatinus in exercitio huiusmodi lecturæ horis «
certis & dicto modo faciendæ se exhibeant promptos, obedientes & benignos. «

Item propter exercitium collationis & disputationis fructum (melius enim « FRVCTVS COLLATIONIS.
est conferre quàm legere, quia quod obscurum est aut dubium, citius declaratur «
& percipitur conferendo) statuimus quod semel in hebdomada si fieri possit, vel «
saltem in quindena semel horis certis per Priorem & Suppriorem dictæ domus de «
consilio tamen prænominatorum determinandis disputationes Quæstionum Lo- «
gicalium, Philosophiæ & Theologiæ alternatim sint inter fratres studentes, in «
quibus disputationibus & collationibus notificandis opportunè per aliquem «
studentium verbis contentiosis & indecentibus propulsatis veritas amicabiliter «
inquiratur. Inquisitores nempe veritatis non contentiosos sed benignos & pacifi- «
cos decet, & vt dicti studentes ad repetendum studiosius lectiones auditas exci- «
tentur, statuimus quod horâ potationis serotinæ quæ apud eos *Collatio* nuncupa- «
tur, ad quam horam omnes conuenire præcipimus, *Præsidens* in Conuentu vel de- «
putandus per Priorem delectionibus singulorum studentiũ singulis diebus petat. «

Item quod teste B. Isidoro, *summa virtus Monachorum humilitas est*, quæ debet «
maximè in personis scientibus efflorere iuxta verbum sapientis dicentis quod, vbi «
est humilitas, ibi est sapientia, propter bonum obedientiæ meritum augentis & «
opus Religiosorum laudabilius reddentis astringentisque fratres & Monachos «
omnia etiam bona agere de consensu & dispositione Patris spiritualis, quia quod «
sine Patris spiritualis & superioris Prælati fit voluntate, vanæ gloriæ attribuitur, «
non mercedi, statuentes inhibemus in virtute obedientiæ ne apti & sufficientes «
ad legendum solenniter aliquem librum Bibliæ, cuiusmodi lectura *in Studio Pa-* «
risiensi Cursus communiter appellatur, & præsertim librum sententiarum præsumant «

» legere sine nostra & successorum nostrorum licentia speciali petita debitè & » obtenta.

CIRCA DOCTORATVM. » Item ad compescendos propriæ excellentiæ & honoris seculi appetitus seruos » Christi & præcipuè Religiosos qui abrenunciationem seculi promiserunt, monet » & inducit sententia B. Ioannis Chrysostomi dicentis *Desiderans Primatum in terra inueniet confusionem in Cœlo*, nec inter seruos Christi computabitur qui de Primatu tractauerit nullusque eorum festinet quomodo alijs maior appareat, sed quomodo omnibus inferior videatur. Vt ergo nemo fratrum nostrorum *Parisius in Theologia studentium* assumat sibi honorem nisi vocatus & electus ab illo qui est » Vicarius Dei & eius Prælatus, statuentes in virtute obedientiæ & sub pœnâ ex- » communicationis, quam ipso facto incurrant contrarium attentantes, inhibe- » mus, *ne Magister actu Regens in Theologia in Domo nostra Parisius, aut aliquis alius de Ordine cuiuscunque status & conditionis existat*, ad licentiam obtinendam seu ad sta- » tum honoris Magisterij Theologicæ Facultatis, requirentis vtique hominem in » scientiâ perfectum, in morum honestate præclarum & in eloquentia expeditum » ac gratum de cætero præsentare aliquem Baccalarium D. Cancellario B. Mariæ » Parisiensis. Nullus etiam Baccalarius præsentationis de se factæ consentire aut » licentiam huiusmodi acceptare seu preces secularium ad hoc impetrare præsu- » mat, nisi nobis & successoribus nostris super hoc facto debitè consultis, & sine » nostri & successorum nostrorum consilij deliberatione maturâ. Si verò duo » Baccalarij præsentandi & promouendi ad dicti Magisterij honorem simul & in » eodem tempore concurrerint, licet secundum morem Studij Parisiens. antiquior » in Lectura sententiarum primò sit præsentandus, præpositionem tamen vnius » eorundem ad huiusmodi Magisterij honorem nobis & successoribus nostris re- » seruamus.

» Item dicit B. Benedictus in Regula, quod *obedientia quæ Maioribus impenditur, Deo exhibetur, propter bonum obedientiæ quæ est salus omnium fidelium, genitrix omnium virtutum & inuentrix Regni Cœlorum*, inter studentes laudabilius promo- » uendum præcipimus, quod omnes & singuli tam Baccalarij quàm alij studentes » Priori & Suppriori dictæ Domus nostræ, seu eorum vices gerentibus obediant » humiliter & deuotè. Inobedientes autem volumus & præcipimus per dictos Su- » periores extra Capitulum vel in Capitulo, quod saltem semel in hebdomada » per Priorem aut Suppriorem loci teneri statuimus, regulari disciplina puniri. Si » verò, quod absit, in crimen inobedientiæ & rebellionis sæpius præsertim in ca- » su correctionis aliquis esset deprehensus, Priori dicti loci per præsens statutum » damus authoritatem huiusmodi inobedientes & rebelles, quos extunc iure Pen- » sionis priuamus, de studio & dicto loco amouendi, & ad loca vnde pensiones ha- » beant, pro mansionarijs mittendi. Omnibus & singulis Prioribus & Decanis » nostri Ordinis pensiones debentibus, præcipiendo mandantes, quatenus in hu- » iusmodi missione, Priori dictæ Domus tanquam nobis obediant, missosque per » litteras dicti Prioris recipiant, & vt prius tractent, fraterna in Domino charita- » te, & id idem fieri volumus de non proficientibus in moribus & scientia, de quo- » rum conuersatione miserabili infamia & scandala orirentur; ad quæ adiudican- » da & discernenda Prioris, Supprioris & trium discretiorum loci conscientias » oneramus.

» Item quia iuxta verbum Senecæ, turpis est lectura quæ per negligentiam fit, » quæ tantò est reprehensibilior, quantò res amissa magis est vtilior & necessa- » ria, statuentes præcipimus libros communes dictæ Domus per Suppriorem lo- » ci, aut per vnum Scholarium idoneum à Priore & Suppriore deputandum tu- » tè, diligenter & fideliter custodiri distribuique sine acceptione personarum per » Suppriorem studentibus secundum facultates & scientias quas actualiter au- » diunt, videlicet Theologiam audientibus libros Theologicos & Logicam au- » dientibus Logicales, recipientes verò libros huiusmodi nomina seu titulos li- » brorum, annum, diem receptionis & nomen recipientis in scedula in communi » Registro redigenda scribant. Singulis autem annis ad diem Cinerum vocatis om- » nibus studentibus in Domo per Priorem vel Suppriorem certum Inuentarium » de libris huiusmodi fiat, & in loco communi; in quibus loco & die, anno quoli- » bet distributio dictorum librorum fiat modo & forma superius annotatis.

Item quia anima sedendo & quiescendo efficitur prudens, statuimus quod dicti studentes horis opportunis & consuetis ad studendum sint & sedeant solitarij in cellis & studiis eorundem pro fructu studij & doctrinæ efficacius acquirendæ, in Claustro aliisque locis dictis horis colloquia quæcunque & collationes verborum ad inuicem præcipuè taliter prolatorum quæ studentes impedire seu turbare valeant, euitando. *Interdicentes eisdem omnino Ciuitatis Parisiensis frequentiam vagosque discursus per eandem*, prosecutiones causarum quarumcunque, nullusque in Ciuitate comedat nisi cum personis Ordinis nostri & cum venerabilibus personis studij, & tunc de licentia Superioris obtenta. Nullus etiam extra domum nisi pro lectionibus & sermonibus audiendis horis determinatis & sine licentia vadat, Baccalariis duntaxat exceptis. Quando autem oportebit aliquos per Ciuitatem ire pro aliquibus agendis, bini tunc Socij simul honestè & maturè incedant, & Iuueni habenti agere in Ciuitate Socius maturus iungatur eidem. Nemo verò dictorum studentium extra domum pernoctare præsumat, sine notitia & licentia Superioris; ad cuius licentiæ concessionem euidens vtilitas, vel vrgens necessitas ipsius Superioris conscientiam inducat.

Item vt congruè fundati dispositi in morum honestate & discretionis bonitate ad perfectionem scientiæ statumque Magisterij assequendum sine debito non fraudentur, affectantes nostrum Ordinem personis solennibus præcipuè thesauro Sapientiæ incomparabili refertis decorari, statuimus inhibentes omnibus & singulis Prioribus & Decanis nostri Ordinis, ne Scholares locorum sibi commissorum pensiones habentes in dicta Domo Parisiensi ad proficiendum planè & ad fructum scientiæ Theologiæ adipiscendum dispositos & fundatos à dicta domo remouere etiam iuxta consuetudinem antiquam, finito quinquennio, pensionesque talium aliis dare & assignare præsumant, sine nostra & successorum nostrorum speciali licentia. Audientes verò Bibliam indispositosque ad perfectionem in Facultate Theologica consequendam post completum quinquennium possunt & poterunt, si velint reuocare ad eorum loca & claustra, pro aliis Fratribus prædicationum & sermonum instantia & exemplorum honestate salubriter informandis: loco quorum propter Ordinis honorem & Sacræ Scripturæ fauorem alios docibiles & idoneos affectibus cognationis, affinitatis & Nationis à cordibus mittentium penitus exclusis, pensiones in dicta Domo debentes opportuno tempore mittere teneantur. Etsi, quod absit, contingeret aliquem de dictis Prioribus & Decanis non mittere annis singulis *Pensionarios & Scholares vt tenentur*, nihilominus in fauorem studij & scientiæ, cuius augmentum cupientes, eius detrimentum reddimus propter prouisionem & munitionem etiam victualium, quæ fit annuatim pro omnibus & singulis Scholaribus in communi, ac propter hoc quod dicti Scholares non sunt in culpa in hoc casu submittere omittens, cum ob culpam huiusmodi obmissionis & negligentiæ in bono tam salutari dignum sit quod pœna suum teneat actorem; præcipimus districtius à dictis Prioribus & Decanis obmittentibus mittere Scholares, summam integram pensionis in pecunia dictis Scholaribus aut Procuratori eorundem, ac si Scholaris inibi fuisset præsens & residens sine defectu & quovis obstaculo persolui. Insuper infra duos menses id nobis & successoribus nostris per Priorem & Suppriorem loci significari debitè præcipimus, vt in hoc per nos opportunum remedium apponatur. Præterea notam reprehensibilis parcitatis & cupiditatis, quæ omnium malorum radix est, eradicari volentes, vniuersis & singulis Prioribus & Decanis prædictis sub pœna amissionis Iuris pensiones dandi inhibemus, ne Prioribus aut Beneficium competens habentibus has pensiones concedere à modo & assignare præsumant, Priori Scholarium nostrorum Parisius, præcipientes in virtute obedientiæ, quatenus nullum Priorem aut Beneficium competens habentem ad pensiones huiusmodi Monachis simplicibus solitas dari de cætero admittant, quinimo repellant. Denique statuentes inhibemus, quod nullus Prior aut Beneficiatus, seu Iura aliamque Facultatem distinctam à Logica, Philosophia & Theologia audire intendens in dicta Domo nostra Scholarium Parisius commoretur aut recipiatur ibidem sine nostræ aut successorum nostrorum licentia speciali.

CIRCA PENSIONES.

» Item quia habitis vitæ necessariis inceperunt Amatores Sapientiæ vacare » studio & acquisitioni scientiæ & doctrinæ ordinantes statuimus quod Pensionarij de nouo mitendi ad dictam Domum nostram Parisius veniant muniti integrâ pensione, aliàs minimè recipiantur, etiamsi idonei fuerint & fundati. Quod » & statuimus de aliis jamdudum receptis & studentibus, in fine anni cuiuslibet » vel in principio accedentibus ad loca & domos vnde habent pensiones. Obsecramus autem in Domino dictos Priores & Decanos, seu loca eorundem tenentes quatenus in promptâ traditione & solutione pensionis sese exhibeant propitios & benignos. Denique vt dicti Scholarij dispendiosâ multipliciter solutionis pensionum tarditate sublatâ, bono prouisionis necessariæ & commodo munitionis vtilis opportuno tempore faciendæ valeant congaudere, præcipientes » districtè ordinamus quod omnes & singuli Priores & Decani pensiones debentes » annis singulis in Capitulo Cluniacensi Generali, vel ad tardius in Festo Natiuitatis B. Ioannis Baptistæ Suppriori dictæ Domus, Procuratori aut certo mandato dictorum Scholarium soluant integras pensiones. Exhortantes verò dictorum Priorum & Decanorum fraternæ dilectionis affectum monemus eosdem » per præsens Statutum, quatenùs dictis Scholaribus Pensiones soluere Parisius » studeant sine difficultatis obstaculo modo & forma præscriptis. In quo si, quod » absit, negligentes essent, damus in præsenti Statuto Priori vel Suppriori dictorum Scholarium plenam potestatem negligentes & recusantes soluere vice & » authoritate nostra per censuram Ecclesiasticam compellendi ad satisfaciendum » de integris pensionibus debitis, expensis ob defectum huiusmodi factis.

» Ad faciendas autem tempore accepto munitiones & prouisiones pro anno & » ad ministrandum Conuentui nostro Scholarium Parisius victui necessaria; statuimus quod annis singulis termino conuenienti Prior vel Supprior de consilio » trium discretiorum Domus eligant & constituant duos fratres de ipsis idoneos » & expertos in agibilibus & ad profectum scientiæ minus aptos pro munitionibus & prouisionibus tempore magis expedienti ac pro officio & ministerio Procurationis annuæ debitè faciendis: quibus eligendis & instituendis præcipimus » vt in hoc casu & in aliis verbis Priori & Suppriori obediant tanquam nobis. Et » quia merces laborantibus debetur, volumus quod dicti Procuratores in bona » diligentia secundum durationem pensionum communitati studentium seruientes » stipendium seu salarium hactenus consuetum habeant pro labore.

» Cæterum quia decet magisque expedit vt dicti Scholares nostri studeant & » proficiant dum studium Parisiense viget, videlicet in certis mensibus anni, in » quibus Doctores, Magistri & Baccalarij legendo, disputando, determinando » sibi & aliis proficiunt, quàm in certis Septimanis, in quibus certis ex causis, » præsertim propter calores æstiuales ab actibus Scholasticis cessant & vacant, » ordinantes statuimus, quod iuxta antiquum morem in Festo B. Bartholomæi » à modo & non antea incipiant pensiones. In quo Festo seu termino præcipimus » pensionarios de nouo mitti & recipi de cætero & non ante; & alios iam receptos » *ad dictam domum nostram Parisius* pro studendo reuerti nisi pro toto anno sufficerent pensiones. Verum de longo pensiones habentibus, vtpote de Imperio, » de vltra Sagonem, de Pictauia & de Aruernia pio compatientes affectu concedimus gratiosè, quod in casu vbi haberent vnde ad loca à quibus pensionarij » existunt, accedere possent, citra dictum Festum B. Bartholomæi in dicta Domo nostra faciant residentiam: quorum quemlibet tribus solidis & sex Denariis » Parisiensibus tantùm in hebdomada qualibet ministrandis eisdem residentibus in » Domo per Deputatum seu Deputatos ad prouisiones faciendas, contentos esse » volumus vsque ad initium pensionum.

» Præterea quia Fratres dictante Regula omnia sibi necessaria debent à Patre » Monasterij sperare & habere, exhortantes omnes Priores & Decanos prædictos ordinamus quod in casu vbi propter rerum caristiam & temporis importunitatem victus necessaria dictis Scholaribus deficerent quod in tali necessitate » suis pensionariis viscera charitatis pio fraternitatis aperientes affectu, eosdem » in locis suis recipiant benignè; nisi in domo dicta Scholarium propter fauorem » studij tunc temporis voluerint eisdem gratiosa liberalitate exhibere affectum » charitatis consimilis vel maioris.

Insuper statuimus quod nullus recipiatur ibidem nisi ponat integram pensionem, nec aliquis particulariter teneat vel habeat Clericum aut Seruientem ad expensas Communitatis, nisi summam 12. librarum Parisiensium soluat annuatim. De Cameris autem Domus ordinantes statuimus, quod Conuentus ante omnia habeat necessarias Cameras ad comedendum & alia loca opportuna ad reponendum & custodiendum bona & victualia Conuentus. De reliquarum verò Camerarum & aliorum locorum dispositione & ordinatione Prioris, Supprioris & trium discretiorum studij conscientias oneramus.

Si quis verò de nostris Fratribus & Scholaribus in dicta Domo nostra decesserit, obsecrantes in Domino omnes & singulos ibidem studentes exhortamur quatenus decedenti & defuncto fratri in Suffragiis spiritualibus, Psalmodiis, Orationibus & Missis in nostro Ordine consuetis fieri præ compassionis affectu benignaque fraternitate assistant, vt sic in tempore vrgentioris necessitatis frater quem manus Dei viuentis tangit, à suis Fratribus misericorditer adiuuetur. Res autem & bona omnia eiusdem statuimus quod ad manus Prioris & Supprioris dictæ Domus nostræ vel Priore absente ad manus Supprioris & duorum discretorum Domus & Seniorum deueniant, ab eisdem fideliter obseruanda & per eosdem disponenda vice & authoritate nostra per hunc modum. Imprimis facta plena & integra restitutione librorum locis & personis receptorum precario vel ex accommodato ab ipso defuncto dum viueret, volumus quod de pecunia si fuerit, vel libris & aliis rebus inuentis si quæ debebat, soluantur. Funeralia & opportuna pro Ecclesiastica sepultura iuxta conditionem & statum defuncti per dictas personas emantur. Quibus peractis si fuerint aliqui libri remanentes exceptis Decretalibus & Decretis nostræ & successorum nostrorum dispositioni reseruandis, eos volumus ad communem vsum Conuentus Scholarium dictæ Domus nostræ perpetuò remanere. Vestes autem & alia huiusmodi bona reliqua inter Fratres studentes egentes semotis fauoribus & affectibus inordinatis per superius nominatas personas quarum super hoc conscientias oneramus, iustè & fideliter diuidantur vel pauperibus erogentur pro remedio animæ decedentis.

Item iuxta antiquum Statutum præcipimus quod nullus Scholaris de Ordine nostro extra dictam domum nostram quæ Domus *Scholarium Cluniacensium* communiter Parisius appellatur, studere & morari præsumat sine nostra & successorum nostrorum licentia speciali, Statutum antiquum in nostro Ordine innouantes inhibemus, ne aliqui Priores Ordinis nostri aliquibus Monachis, Mansionariis eorum seu morantibus apud ipsos, qui tamen nostri & Ecclesiæ nostræ Cluniacensi obedientes existant & professi licentiam studendi alicubi in aliqua Facultate dare & concedere præsumant sine nostra & successorum nostrorum licentia speciali.

Item iuxta antiquum Statutum in nostro Ordine præcipimus, quod nullus de Ordine studeat amodo in Iure Canonico nisi in altero de locis infrascriptis, videlicet *Aurelianis*, *Tolosæ*, *in Monte-pessulano & Auinione*, & tunc non nisi de nostra & successorum nostrorum licentia speciali, vt est dictum, Ordinantes quod studentes in dicta Facultate si sit possibile, insimul commorentur non diuisim vel saltem in hospitiis contiguis & vicinis.

Istis temporibus florebat quoque maximè Vniuersitas Oxoniensis ad quam ex omnibus mundi partibus concurrebant pæsertim Minoritæ, vt testatur Wadinghus in Annalibus Minorum ad hunc annum. Ea propter Clemens Pontifex eis ad Amplitudinem sui Conuentus Domum Fratrum de Pœnitentia Iesu Christi, quorum Ordo fuerat antiquatus in Concilio Lugdunensi, indulsit: quorum multi transibant ad Minores. In hanc rem extat Bulla data Auinione 6. Kalend. Iunij. VNIVERSITAS OXONIENSIS.

Clemens Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis Guardiano & Fratribus Ordinis Minorum de Oxone Lincoln. Diœc. S. & Ap. ben. Exhibita nobis ex parte vestra petitio continebat, quod propter arctitudinem loci vestri de Oxone, vos & Fratres alij inibi *ad Generale studium* de diuersis mundi partibus in magna multitudine confluentes defectus multiplices & incommoditates varias sustinetis. Cum itaque locus Fratrum de Pœnitentia Iesu Christi eiusdem loci de

» Oxone eidem loco veſtro contiguus, à dictis Fratribus ſit in breui, vt creditur, relinquendus in diſpoſitione Sedis Apoſtolicæ iuxta tenorem conſtitutionis à GREGORIO Papa X. prædeceſſore noſtro in Generali Concilio Lugdunenſi edita remanſurus, ex parte veſtra nobis humiliter extitit ſupplicatum, vt locum ipſum pro ampliatione dicti loci veſtri vobis condere dignaremur. Nos igitur veſtris & Dilecti filij Nobilis viri Ioannis de Britannia Comitis Richiemundiæ nobis ſuper hoc cum inſtantia ſupplicantis precibus inclinati locum prædictum cedentibus vel decedentibus Fratribus ſupradictis, aut illum quomodolibet dimittentibus vobis de ſpeciali gratia concedimus & donamus. Nulli ergo horum, &c. Datum Auenione 6. Kalendas Iunij, Pontificatus noſtri, anno 4.

Eodem anno obiit M. Stephanus Becardus Doctor Iuris Canonici; quæ Doctrina tunc plurimum vigebat, maximéque commendabatur à ſummis Pontificibus, propter Decretales quas condebant, quaſque doceri & obſeruari volebant. Ille anno 1292. electus Senonenſis Archiepiſcopus Romam propter interueniens litigium profectus fuerat, bienniumque commoratus ibi tandem à Cæleſtino confirmatus ad Eccleſiam ſuam rediit an. 1294. ante cuius altare maius jacet cum hoc Epitaphio.

» Hic jacet bonæ memoriæ Stephanus Becardi de Penulo, Nobilis Genere, Doctor in Decretis, juſtè Philoſophus, Archiepiſcopus Senonenſis Eccleſiæ, qui rexit eam annis 16. menſibus 8. diebus 3. acquiſiuit eidem Eccleſiæ multa ad perpetuitatem vſque ad valorem 500. librarum Turon. annui reditus, deditque ei veſtimenta ſua rubra cum pulpito & calice argenteis deauratis, ac mille libras pro vitrariis & naui faciendis cum aliis bonis. Obiit autem menſe Martio 4. Kalend. April. cuius anima requieſcat in pace. Amen. Orate pro eo.

Eodem anno in Comitiis San-Iulianenſibus Facultatis Artium Bidelli priuati ſunt vnâ Burſâ eo quod cum Deputati *iuerunt ad Regales, nullus eorum potuit haberi, & ſic fuerunt negotia Vniuerſitatis dimiſſa & perdita.* Ita legitur in libro Rectoris, tunc Rectore M. Stephano de Pariſius.

1310. Anno 1310. celebre & ſolenne ſtatutum factum eſt pertinens ad Iuriſdictionem Rectoris, vetitumque ne quis ad Rectorem & Procuratores Vniuerſitatis citaretur niſi bis, præterquam in cauſis famam tangentibus, in quibus quater citari poterat: neue Aduocati ſeu cauſarum Patroni ad orandas eiuſmodi cauſas admitterentur, ſed tantummodo ad conſilium ſubminiſtrandum: voluit enim Vniuerſitas vt abſque ſtrepitu forenſi tam actor quàm reus per ſe cauſas ſuas agerent, at non prohibuit patronos conſuli & aduocari ad conſilium. Statutum autem iſtud legitur in libris Gallicanæ & Picardicæ Nationum, ſub hoc titulo *Statutum Vniuerſitatis quod coram Rectore & Procuratoribus vel Deputatis Vniuerſitatis nullus citetur niſi bis, niſi in cauſis famam tangentibus, in quibus quater citandus eſt, & quod Aduocati non admittantur.*

STATVTVM DE IVRISDICTIONE RECTORIS.

» Vniuerſis præſentes Litteras inſpecturis Vniuerſitas Magiſtrorum & Scholarium Pariſius ſtudentium in eo qui eſt vera ſalus. Quoniam anima ſedendo & quieſcendo fit ſapiens & prudens, opportunum eſt atque expedit dantes operam ſcientiæ ac Sapientiæ ab occupationibus exterioribus omnibus, ſimulque appetitus ſenſualis paſſionibus, quemadmodum naturæ congruit humanæ, ſe diuertere ac penitus relegare. Sic quod præparationibus debitis aptati ſcientiæ Sapientiæque ſublimes delectabileſque margaritas venari poterunt ac etiam adipiſci. Sane ergò conſiderantes ac decernentes *in cauſis coram nobis & Rectore noſtræ Vniuerſitatis ventilandis* ex numero quaternario citationum dilatoriarum à nonnullis vſitatarum temporibus, nec non ex aduocantibus hinc inde ſeu pro vtraque parte *coram Nobis & Rectore prædicto exiſtentibus*, nos noſtroſque Scholares à ſtudio ſcientiæ ac Sapientiæ multifariè diſtrahi ac impediri, cupientes omnes radices mortiferas obſtantes ac tardantes nos noſtroſque Scholares conſequi fortunium ſublime penitus eneruare, ordinamus & ſtatuimus perpetuò in noſtra Vniuerſitate obſeruandum, quod quicunque *coram nobis aut Rectore* præfato citatus in ſecundâ citatione ad tardius perſonaliter ſi poſſit, aut aliàs per Procuratorem, qui de cauſa legitima eius abſentiæ doceat, teneatur comparere, alioquin ipſum volumus reputari contumacem, & in illâ cauſâ amplius

amplius non audiri. Etsi in primâ die, seu ad primam citationem citatus personaliter aut per Procuratorem non comparuerit, volumus & statuimus quod in secundâ citatione ipse aut eius Procurator nomine eius antequam admittatur, per suum juramentum se purget quod primâ die maliciosè, seu vt is differretur, se non absentauit: quod si facere renuerit, ipsum tanquam contumacem in illâ causâ volumus & decreuimus de cætero non admitti. *Verum in magnis causis quæ statum, honorem aut priuationem hominis tangant, volumus solemnitatem consuetam de quater citando antequam aliquis reputetur contumax, firmiter obseruari.* Amplius ordinamus & statuimus, quod in Curia nostra & Rectoris tam Actor quàm Reus, dum tamen habeat peritiam loquendi aliqualem, tam agendo quàm defendendo proprio ore loquatur, aduocatione aliis penitus interdictâ. Consiliarij tamen ipsi, dummodo eos malitiosè seu ad fraudem non capiant vel adducant, minimè sint interdicti. Si quis autem hanc ordinationem nostram præsumpserit infringere aut ei ausu temerario cōtraire, à nostro consortio ac nostris priuilegiis & auxiliis se nouerit alienum. In cuius rei testimonium sigillum Vniuersitatis prædictæ præsentibus duximus apponendum. Datum in Congregatione Generali apud S. Mathurinum an. Dom. 1310. die Veneris post Festum B. Martini Hyemalis.

Ex hocce statuto patet Vniuersitatem conquerentium causas & Expostulationes cognouisse & in Comitiis Generalibus, vt adhuc fieri solet, vbi juxta veterem formulam, locus est *supplicationibus & injuriis*; & in priuatis Comitiis apud Rectorem & Procuratores seu Deputatos Vniuersitatis, qui consilium ipsius constituunt. Itaque Duplicis Curiæ hic mentio fit, *Vniuersitatis & Rectoriæ*. Curiam Vniuersitatis tenuit ipsa Vniuersitas in Comitiis Generalibus, sed non statam nec ordinariam, Rectoriam & ordinariam Rector cum Procuratoribus tenebat ab antiquo, & tenuit vsque ad annum circiter 1600. quo ex Reformatione Thuana adiuncti sunt Decani. Verum est tamen aliam fuisse Curiam Vniuersitatis, quæ dicebatur *Deputatorum*, constantem ex Rectore, Decanis & Procuratoribus, eamque de iisdem causis iudicasse de quibus Vniuersitas. Sed nec illa vnquam fuit stata nec ordinaria.

Eodem anno combusti sunt Parisiis quinquaginta quatuor Templarij ex Decreto Concilij Prouincialis Senonensis: Et paulo post alij condemnati in Siluanectensi & Pontisarensi Synodis, vt legitur in Chronico Rothomagensi. *Hoc anno factis processibus per Archiepiscopum Senonensem cum suis Suffraganeis in suo Prouinciali Concilio ob hoc de Mandato Apostolico concurrente contra Templarios fuerunt publicè condemnati Parisius 54. ex eis, fueruntque relicti Curiæ seculari & combusti. Et paulo post in Concilio Prouinciali apud Siluanectum Remensis Archiepiscopus & apud Pontisaram Rothomagensis Archiepiscopus in Concilio Templarios condemnarunt: & postmodum Magister Senior dicti Ordinis Templariorum solus cum Socio suo condemnatus extitit Parisius & ambo combusti in parua Insula ante Augustinos Parisius.* Tunc erat Archiepiepiscopus Senonensis Philippus de Marigny Frater Enguerrani Comitis de Longa-villa.

Eodem anno conatus est Pontifex Clemens dissidentes inter se Minores in gratiam societatemque reducere. Vna enim pars quæ *Spiritualium* dicebatur, quæque rigorosè paupertatem Christi amplectebatur, ab altera quæ *de Communitate* appellabatur, secesserat, & alteram altera hæreseos insimulabat. magni vtrimque viri, sed secta *Spiritualium* quæ à Doctrina Petri Ioannis Oliui sumpserat exordium, minor & infirmior erat altera, eamque ob rem pœnè oriens obruta est; veruntamen vires acquisiuit eundo, in Tuscia præsertim & Prouincia Gallicana. Quod dissidium ne totum euerteret Ordinem, Raymundus Villanouanus, de quo supra, tantum effecit, vt Clemens vtramque partem audiret, & quæcunque in Ordine corrigenda essent, sibi iusserit exponi. Alexander de Alexandria Lombardus Sacræ Theologiæ Magister, Ordinis Generalis Minister *Communitatem* acriter tuebatur. Vbertinus de Casali *Spirituales*, & Doctrinam Petri Ioannis Oliui non minus segniter defendebat. Constituti à Pontifice Iudices, qui doctrinam illam examinarent. Interim verò Vbertinum & alios Spiritualium fautores, dum discussio fieret, exemit à Iurisdictione Ministrorum & Prælatorum suorum, ne quid ab iis paterentur incommodi. At in Etruria Fratres *Spirituales* ab Ordine recedentes proprium sibi constituunt Ministrum Generalem & alios inferiores

Prælatos. Hinc malum recrudescit ex schismate jamaperto De quo infra dicetur.

Contra Exemptiones Monachorum.

QVia verò multi causam mali istius dicebant esse *Exemptiones varias*, quas Minoritæ & alij ex indulgentia S. Sedis habebant, hinc factum vt Clemens sibi voluerit de hac materia Tractatus edi nonnullos à viris Doctis, vt in proximo Viennensi Concilio, ad cuius celebrationem à Philippo Rege instantissimè vrgebatur, res ista in disceptationem poneretur. Itaque Durandus Mimatensis Episcopus inter Doctos Doctissimus tunc habitus, Tractatum edit satis amplum, in quo quid de Exemptionibus, Priuilegiis & Priuilegiatis sentiret, exposuit. Tractatus autem hæc tria fuerunt præcipua capita.

1. Quod reuocari debeant Priuilegia & Exemptiones quæ Vniuersalis Ecclesiæ Constitutionibus aduersantur: quod quidem tùm aliorum, tum maximè Rom. Pontificum authoritate confirmat.

2. Quod nec Priuilegia, nec exemptiones vniuersalis Ecclesiæ Canonibus opposita concedi debeant, aut possint, nisi communis vtilitas & necessitas summa id postulent: idque etiam Romanorum Pontificum authoritate confirmat.

3. Quod priuilegia atque exemptiones huiusmodi perturbent Ecclesias, scandala pariant, Vniuersali Ecclesiæ nihil afferant boni, & ipsismet Regularibus multa & grauia damna importent.

Hunc autem Tractatum Philippus Probus anno 1545. edi in lucem curauit, & Paulo III. Cardinalibus, Episcopis cæterisque Tridentinam Synodum habituris dedicauit; in partis autem primæ titulo 5. Durandus *de Exemptionibus* disputationem instituit hoc modo.

» De Exemptionibus autem ex qua causa concessæ fuerint & continuò conce-
» dantur, & quis fructus modernis temporibus subsequatur ex eis, haberet Do-
» mini nostri Papæ sanctitas prouidere. Magna namque authoritas ista in Dei Ec-
» clesia est habenda. Etsi nonnulli ex Prædecessoribus & Majoribus nostris fece-
» runt aliqua, quæ illorum tempore potuerunt esse sine culpa, & postea vertuntur
» in errorem & superstitionem, vt sine tarditate aliqua & cum magna authorita-
» te à posteris destruantur. 63. dist. 5. verum. Vnde Ezechias dissipauit Excelsa &
» contriuit statuas & succidit lucos confregitque serpentem æneum à Moyse iussu
» Dei factum, ne serpentina morte populus interiret. Et laudatur dictus Ezechias
» destruxisse quod tendebat ad perniciem, quod iubente Deo fecerat ille. Nu-
» mero. 21. 4. Reg. 18. cap. *Non enim debet irreprehensibile iudicari, si secundum va-*
» *rietatem temporum statuta quandoque variantur humana, præsertim cum vrget necessi-*
» *tas vel euidens vtilitas id exposcit.* Cum ipse Deus ex his quæ in veteri testamento
» statuerat, nonnulla mutauerit in nouo, sicut habetur ex Concilio Generali
» Extr. de Consang. & affin. non debet 29. dist. c. 1. & 2. 4.ª dist. erit 32. q. 4. *quis*
» *ignoret* & c. *objiciuntur* 33. qu. 7. occidit. extr. de transact. c. fin. & sentent. Ex-
» commun. *super eo.*

» Ex quibus infertur, quod si maius damnum & maius inconueniens subse-
» quatur ex dictis dispensationibus & dictis exemptionibus quàm vtilitas, quod ha-
» berent per eiusdem summi Pontificis prouidentiam reuocari, quod facilè potest
» ostendi iuribus & rationibus supradictis. Quod autem ad faciendam dictam re-
» uocationem exemptionum D. Papa de facili debeat esse inclinatus, possunt &
» debent eum mouere non solum prædicta, sed etiam multa alia.

» Primum est Generalis Ordinatio vniuersalis Ecclesiæ procedens ex Deo, ab
» Apostolis, SS. Patribus, Generalibus Concilijs & Rom. Pontificibus compro-
» bata & obseruata: secundum quam eis Religio Christiana & generaliter omnia
» Monasteria & loca Religiosa, Abbates, Abbatissæ, Monachi, Moniales, &
» omnes alij Religiosi & personæ Ecclesiasticæ immediatè subsunt gubernationi
» & curæ Episcoporum in Ciuitatibus & Diœcesibus eorundem tanquam Supe-
» riorum suorum, Apostolorum successorum & potestatem habentium. Vnde
» cum D. Papa tantam & talem obseruationem mutare non debeat, nec forte va-
» leat, ergo nec generales Exemptiones, priuilegia, libertates, & immunitates
» derogatiuas & præiudicatiuas honori, potestati, statui, ordinationi & ordini
» dictorum Episcoporum & Ordinariorum contra prædictam Generalem Ordi-

nationem sic passim concedere non debet, nec etiam forsitan valet, provt & in- «
fra scriptis iuribus comprobatur. Quod autem Generalis Ordinatio Ecclesiæ «
procedat à Deo & attendenda sit, probatur authoritate Gregorij 89. dist. ad «
hoc & 16. quæst. 1. ad hoc. Nam vt ibidem dicitur, *ad hoc dispensationis prouisio* «
Gradus diuersos & Ordines disposuit esse distinctos, vt dum reuerentiam minores po- «
tentibus exhiberent, & potentiores minoribus dilectionem impenderent, vera concordia «
fieret. Et ex diuersitate connexio & rectè Officiorum gereretur administratio singulo- «
rum. Neque enim Vniuersitas aliâ poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus «
eam differentiæ ordo conseruaret. Quia verò quæque Creatura in vna eademque qua- «
litate gubernari vel viuere non potest, Cœlestium militiarum exemplar nos instruit: «
quia dum sunt Angeli, sunt Archangeli, & liquet quia non sunt æquales, sed in «
potestate & ordine differunt alter ab altero. In quo quidem C. dicit Glossa 89. «
dist. quod dicta prælatio durabit vsque in diem Iudicij, quod probat authorita- «
te Apostoli dicentis 1. Corinth. 15. Dum mundus iste durabit, homines præ- «
sunt hominibus, Dæmones Dæmonibus, Angeli Angelis. Cum autem Deus «
erit omnia in omnibus, cessabit dicta prælatio non tamen ordo vel maioritas «
de Pœn. dist. 4. in Domo. Et dicta diuersitas Ordinum Ecclesiasticorum præ- «
lationis est propter concordiam humani generis instituta, sicut Leo Papa ait 45. «
dist. licet 2. Et ne Schisma fieret in Ecclesia Dei, sicut probat Hieronymus «
ad Euandrum Episcopum 93. distinct. legimus. Et idem probat ad Nepotianum «
scribens 95. dist. Esto subiectus Pontifici tuo, & ipsum quasi animæ parentem «
ama. Idem etiam probat dictus Gregorius in dicto C. *Ad hoc locorum Gradus ra-* «
tionis ordo distinxit & Iudicia esse constituit, vt nec Præpositi in opprimendo subiectos «
se frustra valeant occupare, nec subiectis iterum contra suos Præpositos effrenata sit re- «
sultandi licentia. Non est ergo dicta distinctio graduum & prælationis contem- «
nenda, sicut dicit Ioan. Chrysost. 11. quæst. 3. Nemo contemnat. Nam à Deo «
est principaliter constituta in veteri Testamento per Moysen, qui ex præcepto «
Domini Aaron in summum Pontificem, filios verò eius vnxit in minores Sacer- «
dotes Exod. 31. c. In nouo autem Testamento dicta distinctio graduum & maio- «
rum & minorum Sacerdotum discretio ab ipso Christo sumpsit exordium, qui «
duodecim Apostolos tanquam maiores Sacerdotes & 72. Discipulos quasi mi- «
nores Sacerdotes instituit, Petrum verò quasi in summum Sacerdotem elegit. «
Apostoli autem in singulis Ciuitatibus Episcopos ordinauerunt 21. distinct. §. 1. «
Et ligandi atque soluendi potestatem tam Petrus quàm Apostoli à Christo re- «
ceperunt. Primò tamen Petrus, sicut Anacletus Papa ait, hanc ligandi & sol- «
uendi supra terram potestatem accepit à Domino, primusque ad fidem popu- «
lum virtute suæ Prædicationis adduxit Actuum 4. Rom. 10. Cæteri verò Apostoli «
cum eodem Petro pari consortio honorem & potestatem acceperunt à Christo «
ipsumque Petrum Principem eorum esse voluerunt. Ipsis verò Apostolis dece- «
dentibus, in loco eorum successerunt Episcopi, quos qui recipit & verba eo- «
rum, Deum recipit: qui autem spernit, Deum à quo missi sunt, & cuius fun- «
guntur legatione, spernit, & ipse indubitanter spernetur à Domino. Videntes «
autem ipsi Apostoli messem esse multam & operarios paucos, rogauerunt Do- «
minum messis, vt mitteret operarios in messem suam, vnde ab eisdem Aposto- «
lis electi sunt 72. Discipuli, quorum typum gerunt Presbyteri, atque in eorum «
loco sunt in Ecclesia constituti, secundum Anacletum 21. dist. in Nono. & con- «
cordat cum dicto Anacleto Cyprianus Pap. 24. q. 1. loquitur: vnde dicitur per «
eundem, loquitur Dominus ad Petrum *Ego dico tibi, quia tu es Petrus & supra* «
hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam. Super vnum ædificat Ecclesiam. Et «
quamuis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tri- «
buat, & dicat, *Sicut me misit Pater, & Ego mitto vos, accipite Spiritum sanctum,* «
tamen vt veritatem manifestaret vnitatis eiusdem originem ab vno incipien- «
tem sua authoritate disposuit. Hoc erant vtique cæteri Apostoli, quod Petrus «
fuerat, pari consortio præditi & honoris & potestatis, sed ab vnitate exordium «
proficiscitur, vt Ecclesia Christi vna monstraretur; & ita subijcit in eodem C. «
dictus Cyprianus, Episcopatus vnus est, cuius in solidum pars tenetur, vbi dicit «
gloss. quod idem ius residet apud quemlibet Episcoporum. Tamen reuera qui- «
libet habet separatum & speciale ius scilicet in Ciuitate & Diœcesi sibi com- «

» missa ff. quemadm. seruit. amitt. l. aquam. Non quod figula iura à quolibet in
» solidum teneantur ff. de verbor. oblig. l. 2 ff. de seruit. l. viæ concordat ad præ-
» missa Augustin. exponens illud Ioannis 20. & Matth. 16. Quodcunque ligaueris
» super terram, erit ligatum & in cœlis. Quia dicit quod super hoc non est dictum
» tantùm Petro sed Ecclesiæ 24. qu. 1. quodcunque & Cap. sequentibus & præ-
» cedentibus. Idem & Augustin. ait de Paulo, quod Paulus Petrum reprehendit,
» quod non auderet, nisi se non imparem sciret 2. quæst. 7. Paulus cum quatuor se-
» quentibus. Ad idem concordat Gregorius Ioanni Episcopo Syracusano scri-
» bens 22. distinct. de Constantinopolitana. Vbi dicit, quod si qua culpa in Epis-
» copis inuenitur, ratione Ecclesiæ subiecti sunt: cum verò culpa non exigit om-
» nes secundum qualitatem humanitatis æquales. Facit ad idem 68. distinct.
» Quorum vices. vbi dicit Vrbanus Papa, quorum vices in Ecclesiâ Episcopi ha-
» bent, & quis eis hanc dignitatem dare debeat, S. Augustinus ostendit inquirens.
» Pro Patribus tuis nati sunt tibi filij, Patres missi sunt Apostoli. Pro Apostolis
» namque filij nati sunt & constituti sunt Episcopi. Hodie enim Episcopi, qui sunt
» per totum mundum, vnde nati sunt, Patres ipsa Ecclesia illos appellat, ipsa
» namque illos genuit. Et ipsa illos constituit in sedibus Patrum. Non te ergo pu-
» tes desertam; quia non vides Paulum, quia non vides Petrum, quia non vides
» illos per quos nata es: de prole tua decernitur tibi Paternitas. Pro patribus tuis
» nati sunt tibi filij, constitues eos Principes super omnem terram. Ad idem 25.
» dist. Ecce in fine 2. q. 7. accusatio. in fin. 3. q. 1. nulli in fin. 1. q. 1. omnes 2. q. 5. habet
» in fin. Matth. 10. Luc. 9. Apostolus etiam legens de dictis Episcopis & Ordinarijs
» dicit. Ephes. 4. *Quosdam dedit Apostolos, Quosdam autem Prophetas, alios verò Euan-*
» *gelistas, alios Doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerij id est ædifica-*
» *tionem Corporis Christi*; secundum etiam prædictum Apostolum, Ro. 13. *Omnis anima*
» *sublimioribus potestatibus debet esse subiecta, quia non est potestas nisi à Deo. Quæ au-*
» *tem à Deo sunt, ordinata sunt: itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit.*
» *Qui autem resistunt ipsi, ipsi sibi damnationem acquirunt.* Patet itaque quod dicta
» Generalis ordinatio prælationis à Deo in veteri Testamento & à Christo, in
» nouo processit. Et quod inde Episcopi potestatem suam acceperunt, quam
» Apostoli habebant, & quod dicta ordinatio non est contemnenda nec inter-
» dicenda, probat Augustinus per dicta Basilij 11. dist. Ecclesias. Beatus verò Ber-
» nardus in libro de consideratione ad Eugenium Papam super hoc scribit dicens,
» Nec vilem reputes formam hanc, scilicet Ecclesiastici Ordinis quæ in terris est;
» exemplar enim habet è cœlo iuxta illud Apoc. 21. vidi Ciuitatem sanctam Hie-
» rusalem descendentem de cœlo, à Deo paratam. Quod idem Bernardus per si-
» militudinem Ecclesiæ militantis ad Ecclesiam triumphantem asserit esse dictum:
» quia sicut illic Seraphim, Cherubim ac cæteri quique vsque ad Angelos & Ar-
» changelos ordinantur, perordinantur sub vno capite, sic & Ecclesiæ gradus:
» non igitur paruipendenda nec interdicenda est dicta ordinatio quæ Deum ha-
» bet authorem. Sanè quod iuxta dictam Ordinationem diuinam & generalem
» vniuersalis Ecclesiæ Episcopis tanquam Ordinarijs & potestatem Apostolorum
» in eorum Ciuitatibus & Diœcesibus habentibus subditi debeant, omnia Mona-
» steria & loca religiosa habere, probatur 16. qu. 1. Omnes Basilicæ. Vnde con-
» stitutio Aurelianensis Concilij ponitur secundum quod omnes Basilicæ quæ per
» diuersa loca constructa sunt vel quotidie construuntur, in Episcopi potestate
» consistere debent, in cuius territorio positæ sunt. Ad idem 18. qu. 2. Monasteria.
» Quod est eiusdem Concilij Aurelianensis, in quo dicitur quod Monasteria &
» Monachorum disciplina ad eum pertineant Episcopum in cuius territorio sunt
» constituta. Ad idem eadem Quæstio Cognouimus, vbi dicit Gregorius quod
» Monasteria seruorum Dei vel fœminarum sint sub cura Episcopi loci, sub cuius
» moderamine degunt: quia valde esset indecens vt eo obmisso alius quilibet se
» illorum causis admisceat. Sed ille eorum ritus competenti regularique modera-
» mine disponere, qui pro commissis animabus eorum compellitur reddere ratio-
» nem. Ad idem de Institu. cum venissent. Primum respon. vbi dicit Innocentius
» quod ad Episcopum talia de Iure communi pertinent. Ad idem de Religion.
» Domi. de Synodochijs. Vbi dicitur quod secundum dicta Eugenij Papæ Syno-
» dochia & alia similia loca per solicitudinem Episcoporum, in quorum Diœcesi

existunt, ad eandem vtilitatem quibus constituta sunt, ordinentur. Concordat «
ad idem 16. quæst. 5. Si quis Episcoporum in fin. vbi dicitur per Nicolaum Pa- «
pam quod gubernatio omnis Ecclesiæ ad eum Episcopum pertinet, in cuius «
Ciuitatis territorio est constructa. Et idem constitutum est in 4. constitut. Tho. «
per Gregor. eadem quæst. possessio & Ca. Lator. Ad idem concordat Grego- «
rius in Registro 61. dist. Obitum circa finem, dum dicitur, Monasteria autem si «
quæ sunt in ipsius, scilicet Panormitani Episcopi, constituta Parochia in tua «
iura, & loquitur Visitatori deputato sede vacante, dispositioneque etiam con- «
cedimus, quo vsque illis propitius Episcopus fuerit ordinatus. Ad idem 12. q. 1. «
quoniam ad Heliam. vbi consimile dicitur per Gregorium. Ad idem 10. quæst. 1. «
quod est Concilij Ilerdensis, & Cap. 2. quod est Concilij Tolosani c. 20. & c. 3. «
quod est secundi Concilij Cabillonensis & c. 3. quod est Leonis 4. & c. 5. quod «
est Concilij Antiocheni. c. 7. quod. est IV. Concilij Tolosani & cap. 7. quod est «
Concilij Aurelianensis. Ad idem eadem causa & qu. 2. Episcopus hanc, quod «
est ex Concilio Martini Papæ scilicet Bracarensi. Ad idem 16. q. 1. *Qui verè*, «
quod est in Cap. Concilij Calcedonensis, vbi dicitur, *quod qui verè & purè soli-* «
tariam vitam eligunt, digni sunt conuenienti honore. Eos verò qui per singulas Ciuita- »
tes, seu possessiones in Monasterijs sunt, placet nobis Episcopo esse subditos, & quieti «
operam dare atque obseruare ieiunia & orationes in locis, quibus semel se Deo deuoue- «
runt, permanentes: & neque communicare Ecclesiasticas neque seculares aliquas attre- «
ctare actiones, propria Monasteria relinquentes; nisi forte iubeantur propter instantes «
necessitates ab ipsius Ciuitatis Episcopo: & neminem seruorum suscipi in Monasterium, «
vt sit cum eis Monachus, nisi cum Domini proprij licentia: prætereuntem verò hæc de- «
creuimus extra communionem esse ne nomen Domini blasphemetur. Conuenit ergo Ciui- «
tatis Episcopo curam & sollicitudinem necessariam Monasteriis exhibere. Concordat «
etiam cum dicto Concilio Calcedon. ea causa q. 2. cap. 3. vbi dicitur & statuitur «
quatenus Ecclesiæ quorumcunque Monachorum in singulis Parochiis sitæ Epi- «
scoporum, vt decet, diuinitus subdantur regimini, eisque debita obsequia ex- «
hibeant 17. q. 2. Eleutherius quod est Gelasij Papæ & C. seruitium quod est «
Vrbani Papæ, vbi dicitur, *quod Monasteria & eorum Ecclesiæ exhibeant Episcopis ser-* «
uitia consueta. Ad idem eadem quæstione visitandi, vbi dicit Gregorius *visitan-* «
di exhortandique gratia ad Monasterium quoties placuerit ab Antistite Ciuitatis «
accedatur: sed sic charitatis officium illic impleat Episcopus, in grauamen ali- «
quod Monasterium non incurrat. Concord. ead. quæ. non semel, quod est Con- «
cilij Aurelianensis, vbi dicitur, *quod non semel sed sæpius in anno Episcopi visitent* «
Monasteria Monachorum, & si aliquid corrigendum fuerit, corrigant. Concordat ead. «
quæ. percussit, & cap. dudum, quæ sunt Gregorij, in quibus similiter probatur «
quod pertinent dicta *Monasteria & loca Religiosa ad Curam Episcoporum.* Ad idem «
9. q. 3. Orosius, vbi dicitur quod in Monasteriis sunt per Episcopos Oeconomi «
constituendi. Ad idem 18. q. 2. Quidam, quod est Concilij Calcedon. vbi di- «
citur quod *Monasteria sine assensu Episcoporum non ædificentur, & quod sint in pote-* «
state eorum, in quorum Ciuitatibus vel Diœcesibus existunt. Idem dicitur in 5. CC. «
sequentibus: quorum primum eiusdem Concilij, secundum Concilij Carthagi- «
nensis, & tria sequentia Concilij Agathensis. Ad idem 17. q. 4. in venditioni- «
bus, quod est Concilij Agathensis, vbi dicitur quod Abbates nihil alienare pos- «
sint sine licentia Episcoporum in quorum sunt Ciuitatibus vel Diœcesibus Mo- «
nasteria constructa. Et concordat 12. q. 2. Abbatibus, quod est Concilij Au- «
relian. ad idem Extra. de Religiosis Domibus, vt Episcopo sint subiecti in ru- «
bro & in nigro. Et 2. dist. de his. vbi dicitur, quod ratione subjectionis debent «
se in officio Cathedralibus Ecclesiis conformare. Et est dictum assumptum ex 11. «
Concil. Toletano cap. 3. Ad idem 6. q. 3. cap. 1. & 11. quicunque ad hoc quod «
Abbates, & Moniales & alij Religiosi dictis Episcopis, in quorum degunt Ci- «
uitatibus vel Diœcesibus sunt subjecti, patet non solum ex præmissis, verum «
etiam ex pluribus aliis. Vnde in Concilio Aurelian. cap. 15. posito 18. quæ. 2. «
Abbates pro humilitate Religionis in Episcoporum potestate consistant, & si «
quid extra regulam fecerint, ab Episcopis corrigantur, qui semel in anno, in «
loco vbi Episcopus elegerit, acceptâ vocatione conueniant. Ad idem eadem «

» Quæstione, si quis Abbas, quod est Concilij Tiburt. vbi dicitur, *Quod si quis*
» *Abbas cautus, in regimine humilis, castus, misericors, discretus, sobriusque non fuerit,*
» *& Diuina præcepta verbis & exemplis non ostenderit, ab Episcopo, in cuius territorio*
» *consistit, & à vicinis Abbatibus & à cæteris Deum timentibus à suo coërceatur honore:*
» *etiamsi omnis congregatio vitiis consentiens suis eum Abbatem habere voluerit.* Ad
» idem de Maio. & obedien. quod super his, vbi dicitur quod dicti Abbates ad
» Synodos Episcopales venire tenentur. Paschalis etiam Papa scribit 4. 18. q. 2.
» Abbatibus, quod Abbatibus qui neque sub Episcopo neque sub Metropolitano,
» neque sub Primate, neque sub Patriarcha sunt, nullus prorsus Episcoporum
» Episcopalia quælibet administret. Cum enim se nulli Episcopo subesse profi-
» teantur, consequens est, vt nullus Episcoporum quæ sua sunt, eis tanquam ex-
» teris largiatur. De Abbatissis autem & Religiosis fœminis, quin etiam Episco-
» pis subjiciantur, dubium non existat. Nam & alij qui eisdem præponendi sunt,
» debent per ipsos Episcopos comprobari, sicut habetur ex Concilio Carthagin.
» 18. q. 2. Qui Religiosis. Per ipsorum etiam prouidentiam agendum est ne simul
» cum Monachis commorentur, nec confabulentur, & ne propria receptacula
» habeant c.18.q.3.Definimus,cum duobus capitibus sequentibus & c.perniciosum.
» Per Episcopos etiam comqueritur Monasteria fœminarum Religiosarum secun-
» dum Gregorium ead. Quæstione *cognouimus*, & earum Monasteria nimium fre-
» quentantes per Episcopos puniantur, sicut habetur in Concilio Lateranensi
» posito extra. de vita & honestate Clericorum Monasteria; dictæ enim Moniales
» tanquam subiectæ eis per Episcopos benedicantur: de pœni. & re noua. & 20.
» q. 1. Iuuenculas & ab eis Episcopis per manuum injectiones in Clericos absol-
» uuntur: & votum castitatis infringentes, matrimonium contrahentes ad ipsum
» per Episcopum redire coguntur, 27. q. 1. de viduis, & de incessu. suspectæ co-
» ram Episcopo suo se purgare coguntur: sicut habetur in Concilio Meldensi po-
» sito extra de purgatio. Canonica *Moniales.* De Monachis verò & aliis Religio-
» sis, quod dictis Episcopis subiecti sunt, patet non solum ex præmissis, verum
» etiam ex pluribus aliis latè & diffusè positis infra in titul. 53. 2. partis huius Tra-
» ctatus, in quo plenè actum est de statu, conditione & officio eorundem. Et
» certum est, sicut habetur ex Concilio Parisiensi 93. dist. nulla quod non sunt
» habendi vt Clerici, sed tanquam acephali, si sub nullius Episcopi disciplina &
» prouidentia gubernentur.

PAPA NON POTEST DARE EXEMPTIONES NEC DEBIT.

» Porro quod D. Papa non possit nec debeat nouas leges vel noua jura con-
» cedere, vel Priuilegia, Libertates, Immunitates, Exemptiones concedere su-
» per his, & contra ea quæ apertè Dominus vel eius Apostoli & eos sequen-
» tes SS. Patres sententialiter aliquid definierunt, sed potius quod prædicatum est,
» vsque ad animam & sanguinem confirmare debeat, quia aliter errare probaretur.
» Et quod contra statuta Patrum aliquid concedere vel mutare, nec ratione sedis
» possit authoritas, nisi alia quæ ad perpetuum sunt ordinata, vtilitatem mutare:
» & quod non teneatur 4. Concilia, scilicet Nicænum, Constantinopolita-
» num, Ephesinum & Calcedonense. Sicut 4 Euangelistarum librum suscipere &
» tenere: quæ quatuor Concilia vniuersalia fuerunt septem vicibus celebrata, nec
» non & alia Concilia generalia, planè probatum est supra in hoc titulo & in præ-
» cedenti per Iura & Concilia posita 25. qu. 1. & 2. ferè per totum & 16. dist. sicut
» S. Euangelij & C. secundum & 16. dist. quoniam & C. sancta. Octo vniuersa.
» Concilia & C. sexta & per alia plura iura. Cum itaque pateat ex præmissis, quod
» Episcopi potestatem & honorem suum receperunt à Deo, à quo ordo prælatio-
» nis institutus est, & à quo Episcopi in loco Apostolorum constituti sunt in sin-
» gulis Ciuitatibus & Diœcesibus: & quòd secundum generalem ordinationem
» vniuersalis Ecclesiæ à Deo procedentem & ab eius Apostolis, SS. Patribus, ge-
» neralibus & spiritualibus Concilijs & Romanis Pontificibus approbatam, omnis
» Religio Christiana & generaliter omnia Monasteria & loca Religiosa, Abbates
» & Abbatissæ, Monachi, Moniales & aliæ Religiosæ & Ecclesiasticæ personæ
» subsunt gubernationi & curæ Episcoporum suorum concludat dictus D. noster
» Papa si contra prædicta in derogatione diminutione honoris & potestatis
» Episcopalis prædictas libertates & immunitates & exemptiones locis & personis
» Religiosis Ecclesiarum Cathedralium & Collegiatarum & alijs locis & personis

Ecclesiasticis concedere passim & absque causa necessitatis vel euidentis vtilitatis potest & debet.

2. Ostenditur supposito quod licet D. Papa supradictas exemptiones, libertates & immunitates concedere possit, non tamen expedit sibi, nec vniuersali Ecclesiæ, nec statui religionis, nec personis Religiosorum eas concedi propter plura mala, scandala & dispendia quæ proueniunt ex eisdem. Quod D. Papæ non expediat nec eum deceat concedere supradicta, patet ex multis quæ in præsenti titulo dicta sunt. Nam Gregorius Papa in personam suam & successorum suorum scribit 25 q. 2. si ea destruerem quæ Antecessores nostri statuerunt, non constructor, sed euersor esse iustè comprobarer testante veritatis voce, quæ ait Matthæi 12. Omne Regnum in seipsum diuisum non stabit, & omnis scientia & lex aduersum se diuisa destruetur. Item Leo Papa priuilegia Ecclesiarum & Monasteriorum SS. Patrum authoritate instituta nullâ possunt authoritate conuelli, nulla nouitate mutari. In quo opere auxiliante Christo, fideliter exequendo necesse est huius sanctæ Sedis Pontifices perseuerantem exhibere famulatum. Dispensatio enim nobis credita est & ad nostrum reatum tendit, si paternarum Sanctionum regulæ nobis consentientibus vel negligentibus violentur. Ea. cau. & q. priuilegia. Ex quibus patet quod si concedat, ad eius reatum pertinet, nisi causa legitima subsit, & quod non constructor & diuisor est Regni Ecclesiastici & vnitatis Ecclesiæ quæ diuisionem non capit 24. qu. 1. loquitur & C. scisma. memor namque esse debet D. Papa verbi Apostoli qui ait 1. Corinth. 6. cap. Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. *Quod autem non expediat vniuersali Ecclesiæ dictas exemptiones, libertates, & immunitates concedi*, patet: quia per ipsas Ordo vniuersalis destruitur & confunditur & status prælationis paruipenditur & vilificatur, & Episcopatus qui vnus est, scinditur & diuiditur, contra illud Cypriani 24. qu. 1. loquitur. Et Hieronymus ea quæ. Quoniam cum sequentibus. Vnde possunt Prælati dicere illud Esaïæ Prophetæ de Exemptis Prædictis & Ecclesiasticis Beneficijs per ipsos Episcopos & alios eis dudum collatis, enutritis & exaltatis, filios enutriui & exaltaui eos: ipsi autem spreuerunt me. Esaïæ 1. & illud, Impinguatus, incrassatus, dilatatus, & recalcitrauit. Nonne constat, quod per prædictas exemptiones tolluntur obedientia & reuerentia, quas deberent dicti exempti suis Prælatis & Ordinarijs exhibere? Cuius in ipsis Superioribus debeat esse præcipiendi authoritas & in ipsis necessitas obsequendi. Quanto Gradus Episcopalis celsior, tantò fortius obediendum eidem, cum in potestatibus etiam huius seculi maior potestas minori ad obediendum præferatur, sicut Augustinus ait in 2. lib. Confess. & 8. dist. quæ contra & concordat 21. dist. §. in his omnibus, cum capitibus sequentibus. Est nempe iustum quod inferior obediat Ordinario suo in licitis & honestis, cum summa laus sit obtemperare Præpositis, & quidquid ab eis vtiliter imperatum fuerit, cum obedientia adimplere, sicut Gregorius ait 24. q. 1. sententia. Quid enim dictâ obedientiâ fructuosius, cum sola sit quæ fidei meritum possidet, sine qua quisque infidelitate conuincitur, etiamsi fidelis esse videatur, sicut idem Gregorius in 25. lib. Moral. & 8. qu. 1. sciendum ait. Nam per ipsam obedientiam in præsenti meremur gratiam, & qui suis Episcopis non obediunt, indubitanter reprobi & rei existunt, sicut adeo donum summi muneris consequuntur qui libenter eidem obediunt q. 1. dist. nulla C. illi & C. si inimicus. Propter dictam obedientiam etiam bonum ab ipsis Religiosis & alijs esset omittendum, ne Ecclesia ex ipsorum exemptionibus scandalizari haberet, sicut Gregorius ait 11. q. 3. quid ergo. Nec pro aliquo temporali commodo deberent dicti Religiosi vel alij incurrere notam inobedientiæ: cum ipsa obedientia melior sit quàm victima. De Maio. & obed. illud. Nam Religiosi suis Prælatis inobedientes sunt de Monasterio expellendi. De Maio. & obed. quod super his. Cum habentibus Iurisdictionem spiritualem & etiam temporalem debeant esse subiecti eisque obedire eodem titul. solitæ. A qua siquidem obedientia suo Episcopo exhibenda, etiam Subdiaconus Papa & Princeps non absoluitur. Cum quibus Religiosis quicunque minimus vult ab ea absolui. de Maior. & obedient. per tuas, & cap. omnis, ne forte inimici suggestione mille nocendi & cap 16. q. 2. visis. efficiantur similes Christo, qui non solum Deo Patri obediens vsque ad mortem extitit,

Non expedit Ecclesiæ et Religioni.

Non expediunt exemptiones Ecclesiæ.

» verum etiam Ioseph Patri putatiuo eiusdem, sicut habetur Lucæ 2. secundum
» autem Leonem Papam, vbi est incolumitas obedientiæ, ibi est sana Doctrinæ
» forma. 61. dist. miramur. Et cum ab hominibus de Diœcesi sit Episcopis obe-
» diendum in omnibus quæ ad diuini cultus Officium & ad Ecclesiasticam vtili-
» tatem pertinent, & eis reuerentia exhibenda. Sicut Pelagius Papa ait 7. quæst. 1.
» quia fieri non debent DD. Abbates, Priores & Guardiani molesti, qui se alij
» sciunt esse præpositos, Episcopos & Ordinarios sibi esse Prælatos. Sed obedien-
» tiam & reuerentiam quas ab alijs exigunt, eisdem Prælatis impendere, cum me-
» mores esse debeant doctrinæ Christi, cuius Nos & ipsi sumus discipuli, dicentis
» discite à me quia humilis & mitis sum corde. Matth. 11.
» De reuerentia autem dictis Prælatis & Episcopis debita, si iustum sit & Ec-
» clesiæ vniuersali expediens, quod dictas exemptiones ab eorum subditis subtra-
» hat, eisdem pensandum est, Diuinum namque præceptum esse Decalogi Exo-
» di 20. C. Honora patrem tuum & matrem tuam, vt sis longæuus super terram:
» quod non solum intelligitur de patre & matre carnalibus, verum etiam de pa-
» tre spirituali & de matre Ecclesia 30. qu. 3. ita diligere. 95. dist. Esto subiectus.
» Pensent obsecro exemptionem appetentes & defendere cupientes, si audiendus
» esset filius & si sapiens putaretur qui vellet eximi ab obedientia & reuerentia
» Patris sui appetentis, cum seruus manumissus & etiam libertus ad hoc etiam te-
» neantur, & sine venia impetrata Patronum in ius vocari non permittantur im-
» punè, etiamsi à corpore vel Collegio, vel Ciuitate, quorum singulos in ius vo-
» care potest seruus manumissus, & aduersus Rempub. vel vniuersitatem voluit
» experiri secundum legem Canonizatam 12. q. 2. si sine venia, cum Cap. præce-
» denti & subsequentibus. Verum si de aliquibus grauaminibus Luminoso Ab-
» bati à Castorio Ariminensi Episcopo illatis à consimilibus arguatur, seruanda
» est sententia Augustini 2. lib. de vnico baptismo. dicentis, quod interdum con-
» queritur pater de filio malo, & filius conqueritur de patre duro: vnde seruamus
» honorificentiam patri, quæ debetur à filio, non æquamus patri filium in ho-
» nore, sed præponimus filium patri in veritate, & sic tribuimus honorem debi-
» tum, vt non perdat æquitas meritum 2. q. 7. quæritur. Obtentu igitur dictorum
» grauaminum (si qua inferantur eidem) non essent reuerentia & obedientia Præ-
» latis denegandæ. De Appellat. adhoc. Si in vna caussa maximè cum appellatio-
» nis remedium sit concessum 7. q. 7. Omnis oppressus. Christus verò ait de dictis
» Episcopis in persona Apostolorum, quod qui eos spernit, Deum à quo missi
» sunt, cuius funguntur legatione, spernit, & ipse indubitanter spernitur à Do-
» mino, Matth. 10. & Luc. 10. 20. 1. dist. in nouo 3. q. 1. omnis 2. q. 7. accusatio.
» Quam reuerentiam & obedientiam impendent Laïci & Domini Principes tem-
» porales dictis Episcopis & Ordinarijs, quibus patenter & notoriè & manifestè
» Religiosi de ordine paupertatis & alij frequenter inobedientes & irreuerentes
» existunt. Certè quod ab eis facile agitur, trahitur ab alijs in exemplum. De
» accusat. qualiter & quando, & hoc tendit ad depressionem Ecclesiæ vniuersalis,
» cum dicta reuerentia & obedientia ab omnibus debeantur eisdem Episcopis &
» Prælatis etiamsi essent inutiles, quandiu ab Ecclesia tolerantur. 8. q. 4. nonne
» 16. q. 6 si fortassis 2. q. 5. habet. 2. qu. 8. Sacerdotes. 96. dist. in scripturis.
» Item per dictas exemptiones impeditur correctio debita excessuum iam perti-
» nens ad Episcopos, per quos potest melius fieri, quam per Abbates, cum sint
» potentiores communiter quàm Abbates, & debent esse peritiores: potissimè
» dicta correctio deberet fieri per Episcopos quando Religiosi publicè & extra clau-
» stra delinquunt, cum vbi malum contingit, ibi mori debeat 2. q. 1. si peccauerit
» in fin. Augustinus ait ibidem. Et in homilia de pœ. Et idem habetur in Con-
» cilio Varen. cap 8. positos. q. 1. si tantum. Certum est autem quod dicta corre-
» ctio generaliter pertinet ad Episcopum 6. q. 3. scitote. potissimè in criminalibus.
» de off. ordin. irrefragabilis. Nam Episcopus qui crimina non corrigit, non di-
» citur nec reputatur Episcopus, sed canis potius impudicus, sicut dicit August.
» 86. dist. nemo cum capitulis sequentibus, & si culpas subditorum impunitas re-
» linquit, grauiter Deum offendit. Sicut Gregorius ait 23. q. 4. si is. non enim est
» in eo Charitas sed languor, cum talia non corrigit. Sicut August. super epist.
» Ioannis 23. q. 5. non patet & cap. sequentibus. Nam per ipsum Episcopum qui
medicus

medicus est Ecclesiæ vniuersalis sibi commissæ abscindenda sunt vulnera, quæ fomentorum non recipiunt medicinam 82. dist. *quia aliquanti.* 16. 4. 1. in Canonibus. Quæ quidem correctio aliquando ab Abbatibus & Prioribus propter asperitatem linguæ, vel blandimenta, vel timorem aut potentiam subditorum periculosè omittitur 50. dist. si quis Diaconus.

Fatendum est enim quod dicta Correctio quantum pro vniuscuiusque gradu atque persona salua pace Ecclesiæ fieri potest, sicut ait Prosper 24. q. 3. Ecce autem. & 24. q. 3. Ecclesiæ cum aliis sequentibus. Hæc autem correctio & disciplina quæ vltrix deberet esse malæ vitæ & malorum morũ Religiosorum tollitur prætextu exemptionum prædictarum, sicut innuit Augustinus contra Petilianum 23. q. 5. ad finem. Nam Abbates, sunt desides & negligentes communiter in disciplina & correctione. Vnde disciplinam perdit desidia cum negligunt corrigere vitia, sicut ait Calixtus Papa 24. q. 3. justum est. Ad quam disciplinam per flagella deducendi sunt discholi, scribit August. ad Donatum 23. q. 3. displicet cum cap. sequenti. Hæc autem Disciplina propriè pertinet ad Prælatum, sicut ait idem Augustinus in lib. Psalmorum, & eundem Episcopum regentem plebem suam, licet vtilis sit aliis 23. q. 4. duo ista. Nam ad eos pertinet specialiter illud Euangelicum Math. 18. si peccauerit in te frater tuus, etiam 11. q. 1. si peccauerit. Est enim pater spiritualis, à quo debet filius disciplinari & corrigi. 45. dis. §. Salomon cum capitibus sequentibus. Prouerbior. 13. & 5. q. 5. non osculatur semper filium cum præcedenti & sequenti capitulis.

Quam correctionem & disciplinam deberet exercere in Religiosis & aliis. Nam in 8. Synodo continetur, quod si quis Monachus, per quem omnes Religiosi intelligi possunt, contentiones vel rixas amauerit, vel manifestum conuicium intulerit fratri iuxta arbitrium Rectorum modumque peccati diuturna experietur pœnitentia 9. dist. si quis Monachus.

Item est dicta exemptio præjudiciabilis Ecclesiæ vniuersali, quia exempti non possunt iudicari nisi à Papa, qui ab eis multum remotus existit 16. q. 1. Frater noster. Nec per Diœcesanum in locis exemptis eorum negligentiæ suppleri possunt, de supplen. neglig. Prælat. sicut nec Episcopus posset eos compellere vt transeant ad Diœcesim in qua crimina commiserunt, vt de priuil. c. volentes. quia nullam potestatem valet exercere in eos excommunicando, vt ibidem 18. q. 2. luminoso. & de maiori. & obed. inter quatuor.

Per dictas exemptiones tollitur ius Ordinariorum qui propriè Diœcesani dicentur. de rescrip. ad hoc. quorum iuri D. Papa præjudicare non deberet, cum dicatur in Iure quod ad hoc non intendit de Offic. deleg. licet.

Item per eam exemptionem tolluntur bona opera in Religione facilius quàm deberent, quæ essent vigilanter facienda 86. dist. Fratrem 11. q. 3. Existimant. Etiam per exemptionem fouentur in Religione multæ dissolutiones, partialitates & scandala, cum per impunitatis audaciam fiant, qui nequam fuerunt, nequiores, & facilitas veniæ incentiuum eis tribuat delinquendi de sent. excomm. vt famæ 23. q. 4. est injusta. Propter eam abutuntur concessis eis priuilegiis. Vnde deberent etiam priuari eisdem 11. q. 3. Priuilegium 25. q. vlt. §. his ita. Abutuntur autem dictis Priuilegiis multipliciter viuendo, eisdem non ad subditorum vtilitatem, sed suam voluntatem & potestatem ostendendam 11. q. 3. Priuilegium. & in injuriâ Ordinariorum, frequenter vtendo eisdem, & vltra intentionem dantis ampliando eam. de Priuilegiis. suarum. & c. Priuilegia. prætendentes quod nemo potest iudicare de eisdem Priuilegiis, nisi Papa de Iudic. cum venissent.

Et Priuilegia protectionis dicuntur esse exemptionis contra illud, de Priuilegiis. Recepimus, & c. ex parte. Priuilegiumque vnius loci ad alium & capitis ad omnia alia membra extendunt, contra id de Priuil. cum Capitula & C. ex ore. Vnde cum diuersa scandala à dictis abusibus & exemptionibus & immunitatibus, libertatibus & priuilegiis sequantur, reuocari deberent. 3. q. 6. quippe, maximè propter fauorem totius Ecclesiæ. 22. dist. reuocantes, & propter atrocitatem criminum & scandalorum quæ perpetrantur per eos. de verb. sig. Abbatem 9. q. 3. conquestus 13. q. 3. ita nec deberent concedi in injuriam & præiudicium

» aliorum. de Priuil. pastoral. & c. quia intentionis. neque absque congrua, suffi-
» cienti & ratione legitima. de priuil. c. sanè.
» Et licet fuerunt aliqua priuilegia congrua, nunc tamen ratione diuersarum
» circunstantiarum sunt incongrua: quare tolli deberent ratione circunstantia-
» rum quæ pensandæ sunt 23. q. 8. occidit. 85. dist. non satis de pœnit. dist. 2. §.
» opponitur in fine. 22. q. 4. quis ignoret. C. sequenti. Nam totus status Religio-
» nis, qui in summa humilitate fundatus extitit, & pro cuius humilitate seruanda
» ordinatum fuit, quod Episcopis subesset, sicut habetur in 25. c Concilij Aure-
» lian. Posito 18. q. 2. Abbates nunc in tantam elationem, superbiam & arrogan-
» tiam eleuati sunt, quod non solum Abbates & Priores, Guardiani, & alij in sta-
» tu alicuius administrationis & prælationis existentes, verumetiam Minores fra-
» tres & personæ dictarum Religionum, putant frequenter Episcopis, Archie-
» piscopis & alijs Prælatis se quodammodo fore æquales, & debere quibuscun-
» que alijs personis Ecclesiasticis, Ecclesiastica beneficia obtinentibus anteferri,
» quod est contra intentionem eorum à quibus dictæ Religiones fundatæ sunt;
» provt B. Bernardus ad Eugenium probat in multis capitibus euidenter. Per
» dictas exemptiones, vt in pluribus Monasteria dissipantur. Cum dictæ exem-
» ptiones ad onus potius quam ad honorem vel vtilitatem tendere videantur, &
» illa quæ ad perpetuam fuerunt generaliter statuta vtilitatem, & nulla debe-
» rent commutatione variari, quia fuerunt ad bonum commune statuta, ad pri-
» uatum ratione Ecclesiæ trahi per eas videntur commodum, contra id Leonis
» Papæ 25. qu. 1. quæ ad perpetuam contra omnem legem quæ est pro commu-
» ni vtilitate condenda. 4. dist. erit. & contra Doctrinam illam secundum quam
» communis vtilitas priuatæ est præferenda. 7. q. 1. scias. de postul. Bonæ. & de
» Regul. licet in opprobrium & scandalum vniuersalis Ecclesiæ, sicut superius est
» probatum. Quod multum pensari deberet à Vicarijs I. C. cum ipse Christus
» qui est Deus, tributum soluerit propter scandalum euitandum. 11. q. 3. inter ver-
» ba. Et Apostoli potius voluerunt abstinere quàm alios scandalizare 28. q. 1. Iam
» nunc 11. qu. 3. inter verba 23. q. 3 §. 1. & sumptibus recipiendis se retrahere, ne
» aliquod offendiculum præstaret Euangelio Christi. de Censi. cum Apostolus
» grauiter namque peccat, qui alios scandalizat. Sicut habetur in Concilio Cabil-
» lon. 10. q. 3. cauendum. 93. dist. ille, propter scandalum inconsueta tolerentur.
» 95. dist. peruenit. & membra scandalizantia amputantur 24. q. 3. illud. 28. q. 1.
» vxor. & licita etiam, sicut est sua repetere, omittuntur 23. q. 3. §. 1. de oper. nun.
» c. 2. ante finem. Et illa quæ pro rigore Religionis statuta sunt, quandoque pro-
» pter scandalum omittuntur. de statu Monachor. super quadam. de renuntia. in
» fine D. pro graui quoque scandalo. Ex quibus omnibus constat quod quocun-
» que modo prædictæ exemptiones, immunitates, priuilegia, & libertates con-
» trariæ & contraria legibus & iuribus pro communi vtilitate constitutis conside-
» rentur, siue quantum ad se, siue quantum ad concedentes, siue quantum ad il-
» los quibus conceduntur, quod reuocari debent cum per eas tollatur ordo vni-
» uersalis Ecclesiæ status & gradus & honor & virtus & potestas prælationis con-
» stitutæ à Deo, quibus omnes religiosæ personæ & loca religiosa debent esse
» subiecta in Ciuitatibus, Diœcesibus ac Prouincijs antedictis, Prælatis, & Archiep.
» commissis potissimè, cum ex ipsis exemptionibus, immunitatibus, libertatibus &
» priuilegijs, legibus & iuribus communibus contrarijs, nulla vtilitas vniuersalis
» Ecclesiæ subsequatur. Sed eisdem populo officium & statui religionis & personis
» religiosorum & multæ discordiæ, scissura, scismata, mala, scandala, onera &
» dispendia proueniunt ex eisdem, provt in præcedentibus plenius est probatum.

Similiter Ægidius Romanus Archiepiscopus Bituricensis ex Monacho Augustinensi factus, librum edidit aduersus exemptos. Et contra vtrumque pro Exemptis, scripsit Iacobus Abbas Cisterciensis Ordinis, cuius libellum pœnè totum refert Odoricus Raynaldus in Appendice ad tomum 15. Annal. Eccles. cuius quidem hoc est initium. *Incipit compendium Tractatus fratris Iacobi Abbatis Cisterciensis Ordinis Siluanectensis Diœcesis contra impugnantes Exemptionem, ab eodem editum in Vienna tempore Generalis Concilij.*

Eodem anno teste Io. de S. Victore Prælati in sua quisque Diœcesi, de mandato Papæ, inquisierunt in vitam & mores Templariorum.

Die Sabbati, quoque inquit, *pridiè Kal. Febr. circa meridianam horam in* 18 Gradu Aquarij facta solis particularis Ecclypsis, præscita & prædicta multis ante diebus *à Quibusdam Clericis Parisiensibus in Astronomiæ Facultate*, & tempore subsequenti circa medium Martij ad auroram apparuit in medio orbis Lunæ crux rubea cum tribus Circulis, quorum maior erat albus, medius rubeus, tertius qui & minor, niger erat, prout videbatur aliquibus qui se vidisse sic asserebant.

Eodem anno factâ pluribus in locis diligenti de Templarijs inquisitione plurimi combusti sunt, qua de re sic Ioannes. Eodem anno inter Pascha & Pentecosten inquisitione sufficienti facta de Templarijs tam ab illis 8. quibus specialiter hoc erat commissum, quam à Prælatis Franciæ in locis suis (& mille contingentium vt arbitramur, omissa sunt) plurimi Templariorum in diuersis partibus Regni, seu Prouincijs coram Clero & populo in locis publicis velut rei criminum supratactorum ab Archiepiscopis traditi Iustitiæ seculari; quorum Quidam erant Sacerdotes, sed ibidem degradati, positi sunt. In numero cæterorum sunt itaque per manum Iustitiæ secularis infra breuem moram Parisius combusti. Nempe vt ferunt, tunc fuerunt 4. incendio concremati, & similiter alibi multi & meritò prout plenius videbatur. Eorum autem quidam sunt iterum in carcere detenti quo vsque deliberatio plenior haberetur. Quidam autem vestibus illius Religionis abiectis & secularibus assumptis sunt absoluti & liberi dimissi. Nam illi qui præfatos casus enormes se & de alijs primò confessi sunt & postea negauerunt, veluti prolapsi combusti sunt. Qui autem nunquam voluerunt fateri, in carceribus detinentur. Qui verò primo confessi sunt & semper confitentur pœnitentes & veniam postulantes, liberi sunt dimissi. TEMPLARII.

Ad hunc quoque annum notat Carolus Saussеyus in Annalibus Ecclesiæ Aurelianensis, cum Priuilegia quæ Vniuersitas Aurelianensis à Clemente V. obtinuerat, promulgarentur, ortam fuisse vehementem seditionem à Ciuibus promulgationem eiusmodi impedire volentibus; at eos Senatus Parisiensis Decreto fuisse damnatos, tunc Aurelianensem sedem tenente Radulpho Gropparini, qua de re nos ad an. 1305.

Statuta Collegij S. Nicolai de Lupara.

AD hunc quoque annum legitur in Chartulario Basilicæ Parisiensis facta quædam reformatio Collegij S. Nicolai de Lupara, extracta ex statutis ipsius Collegij, in hæc verba.

Prouisor debet pane, potagio & vino, non aliis vti nisi infirmus, & pitancia communi, & cum Procuratore computare qualibet hebdomada.

Nihil emere, nihil recipere absque Procuratore.

Obseruare bonas consuetudines scriptas & non scriptas.

Bona Domus extraneis non ministrare.

Certa bona eadem erga Scholares æqualiter se habere.

Scholares non diffamare apud Extraneos. Eorum inhonestatem Episcopo reuelare. Eos cognoscere, & quod verum est, Episcopo narrare in Festo Beati Remigij.

Famulos Collegij Scholaribus præsentare. Ab eis iuramenta fideliter recipere. Scholares regulare de posse suo. In Dormitorio & in Refectorio indicere silentium. Inobedientes punire & rebelles.

Procuratores extra Domum laborantes recompensare debitè. Licentiam dare recipiendi Ecclesias aut legata.

Scholares anno quolibet super seruandis statutis monere. Assignare Scholaribus libros quos audiant & non esse personarum acceptor. Non retinere apud se vltra 9. libras de bonis Domus. Leuia maleficia Scholarium & familiæ punire. Legere statuta Domus cum recipitur aliquis de nouo. semper..... prius reputare & habere 14. libras Paris. & non plus nisi propter infirmitatem.

Facere seruare statuta antiqua & noua. Diuitem vltra 20. libras non recipere. Bursam & habitationem ei qui sex annis mansit, substrahere omnino. Pitantiam 3. solidorum omnibus in communi dare qualibet die, si bona Domus

sufficiunt. Pitanciam communem negare absenti qui absens non est causa Domus aut studij & decem diebus in anno. Quam vult pitanciam dare propter solennitatem dierum & de administratis Episcopo reddere rationem anno quolibet & Clericum habere propter necessitatem Domus & proprias. Et ex toto curam Domus & Officij Diuini, redituum, processuum, questarum, prædiorum & ædificiorum & studij & Scholarium curam gerere quasi superintendens in omnibus & momentis singulis curam exercere specialem.

Capellanus debet commissam ei à Magistro curam Parochiæ, Scholarium, Parochianorum, diuini Officij & confratriam fideliter die & nocte exercere. Et habet bursam & cameram 60. solid. Parisiens.

Clericus antedictus habebat victum, & 40. solidos Paris. nunc habet plures & victum.

Coquus habet victum & salarium ad quod conducitur.

Procuratores debent habere à consuetudine antiqua, quilibet bursam & 12. solidos Paris. & mutantur bis in anno.

Duos sufficit Procuratores eligere successores sibi, facere eos iurare computare cum Prouisore qualibet septimana. De tempore prædecessoris nihil computare, sed solum de tempore suo. Sufficienter in computando aduocare Scholares. Errorem Prouisoris Episcopo narrare nisi se emendat commonitus. Bona domus non dissipare, nec bibere aut comedere ex ipsis. Silentium in dormitorio & Refectorio facere custodiri. Et Scholares nouos iurare facere in Capitulo.

Scholares debent recipere Procurationem sub pœna priuationis ab antiquo si eligunt. Non habere vltra 10. libras ad continuandum bursas. Reuelare Magistro habentem plus. Et ejiciatur & detur locus alteri. Reuelare Magistro arma gerentes per Parisius. Reuelare eos qui non sunt veri Scholares & non frequentant Scholas. Nullam conspirationem contra Magistrum, Fratres & alios de Domo facere, facientes, reuelare Magistro vt ipse prouideat. Scholares peruersæ vitæ & inhonestæ conuersationis reuelare Magistro. Procurare Collegio bona quæ possunt. Ecclesias & legata non recipere nisi de licentia Magistri speciali. Magistro reuelare si quis aliquid tale recepit. Non impedire quin hæc veniant ad manus Magistri. Magistrum, Socios & eos de domo non diffamare. Sed inhonestos & damnum Domus 1. Magistro reuelare; & deinde Episcopo si Magister fuerit negligens in correctione. Reuelare Magistro nomina perturbantium studium aliorum.

Audiuisse summulas semel vel esse habiles vt audiant. Esse fideles in assignatione Librorum si fuerint ad hoc assumpti cum Prouisore. Audire eos libros qui sibi fuerint ordinati & non alios. Reuerenter respondere Prouisori de sua lectione. Non morari in Collegio vltra sex annos, nisi obtentâ licentiâ in Artibus aut cum dispensatione Episcopi. Interesse qualibet nocte Matutinis aut soluere denarium Prouisori pro Domus & Scholarium vtilitate. Non exire Domum post Antiphonam Collegij. Dormitorium claudere ad turnum suum & de nocte non aperire. Reuelare distractos à studio & vacabundos incusare. Die legibili non manere sine causa necessaria: Tabernam non intrare nisi in peregrinatione & de licentia Magistri. Epitogium aut cappam semper portare per villam Parisiensem. Iniuriam, violentiam aut opprobria nulli inferre. In Domo loqui Latinum.

Procurator Generalis & Vniuersalis de nouo Statuto anno quolibet eligitur per Magistrum & Scholares, qui habet per medium 4. libras à Collegio & Magistro, & recipit omnia quæ ad Domum pertinent & absente Magistro gerit eius vices omnimodis: & Scholares ei tenentur obedire sicut Prouisori suo absente Prouisore. Et talis non potest recusare onus & honorem Procurationis mediante bursa & 4. libris antedictis.

In Refectorio omnes simul comedere Scholares per pœnam exeundi; & ante *le Tu autem* de mensa non surgere. Ad gratias insimul surgere. Primus ad ...... Refectorium non superintrare. In Camera nisi propter infirmitates non comedere. Extraneum in Domo non ponere.

In Diuinis in Capella interesse aut denarium soluere. A Capella tempore Diuinorum non recedere. Officio reuerenter, honestè & diligenter intendere.

In Capella & in Refectorio honestè se habere. Camerarum suarum fenestras Prouisori quando volet, aperire. *Ad Sermonem Vniuersitatis* ire diebus Dominicis & Festiuis.

Esse contenti 4. porcis macris impinguatis de ..... esse contenti de vino vinearum Domus. Esse contenti de bladis Collegij pro pane Domus & de 3. solidis pro pitancia omnium in communi pro die. Reuelare Episcopo statum Domus quando petet ab eo. Obedire Magistro sub pœna priuationis à Domo. Obedire Procuratori Generali vices Magistri gerenti.

Anno 1311. inceptum est Concilium Viennense, Viennæ Allobrogum, quod Clemens V. indixerat, cuique ipse præfuit. Interfuerunt verò præter Cardinales, Patriarchæ Antiochenus & Alexandrinus, trecenti & amplius Episcopi, Abbates atque Prælati magno numero, & selecti ex Vniuersitatibus Doctores Theologi & Iuris Canonici. Cuius Concilij celebrandi tres præcipuæ causæ fuerunt, prima Templariorum, altera expeditionis ad Terram sanctam, tertia reformationis morum Christianorum & disciplinæ Ecclesiasticæ. De Templarijs itum est in sententiam M. Guillelmi Durandi Mimatensis Episcopi, illorumque Ordo antiquatus. In eodem Concilio Regula S. Francisci declarata occasione illorum, qui *Spirituales* dicebantur. Item reprobati Beguardi & Beguinæ, qui genus quoddam vitæ Monasticæ ducentes, quoad habitum, conuictum & quandam trium votorum speciem, delicias quærebant ac lauta conuiuia, nec à fœminarum consortio abstinebant. Beguinæ tamen quarum author, aut certè præcipua propagatrix fuisse dicitur Margareta Porreta religiosam quandam vitam prætexentes nullum votum emittebant, nec bona abdicabant. 1311.

Huic quoque Concilio dicitur adfuisse Raimundus Lullius Iunior, cuius hortatu ad studiorum splendorem maximè verò ad Infidelium & Mahumetanorum conuersionem, statutum est vt in maioribus Academijs Parisiensi, Oxoniensi, Bononiensi, Salmaticensi linguæ Hebraïca, Chaldaïca & Arabica publicè docerentur, earumque linguarum libri fideliter in Latinam conuerterentur. Extat hæc Constitutio inter Clementinas lib. 5. cap. 1. de Magistris in hæc verba.

Constitutio Clementis V. de linguis Arabica, Chaldæa, &c.

Clemens Episcopus seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. «
Inter sollicitudines nostris humeris incumbentes perpeti cura reuoluimus, vt «
errantes in viam veritatis inducere, ipsosque lucrifacere Deo suâ nobis coope- «
rante gratiâ valeamus. Hoc est quod profectò desideranter exquirimus: ad id «
nostræ mentis sedulò destinamus affectum; ac circa illud diligenti studio & stu- «
diosa diligentia vigilamus. Non ambigimus autem, quin ad huiusmodi no- «
strum desiderium assequendum Diuinorum Eloquiorum sit expositio congrua, «
ipsorum fidelis prædicatio admodum opportuna. Sed nec ignoramus quin «
hæc promi noscantur inaniter vacuaque redire si auribus linguam loquentis «
ignorantium proferantur. Ideoque illius cuius vicem in terris licet immeriti ge- «
rimus, imitantes exemplum, qui ituros per vniuersum mundum ad Euangeli- «
zandum Apostolos in omni linguarum genere fore voluit eruditos viris Catho- «
licis notitiam linguarum habentibus, quibus vtuntur infideles præcipuè, abun- «
dare sanctam affectamus Ecclesiam, qui infideles ipsos sciant & valeant sacris «
institutis instruere, Christicolarumque Collegio per doctrinam Christianæ fi- «
dei ac susceptionem sacri baptismatis aggregare. Vt igitur peritia linguarum «
huiusmodi possit habiliter per instructionis efficaciam obtineri, hoc sacro ap- «
probante Concilio Scholas in subscriptarum linguarum generibus, vbicunque «
Romanam Curiam residere contigerit, necnon in Parisiensi, Oxoniensi, Bono- «
niensi & Salamantino studijs prouidimus erigendas: Statuentes vt in quolibet «
locorum ipsorum teneantur viri Catholici sufficientem habentes Hebraïcæ, «
Arabicæ, Græcæ, Chaldaïcæ linguarum notitiam; duo videlicet vniuscuius- «
que linguæ periti, qui Scholas regant inibi, & libros de linguis ipsis in Latinum «
fideliter transferentes, alios linguas ipsas sollicitè doceant, earumque peritiam «
studiosa in illos instructione transfundant; vt instructi & edocti sufficienter in «
linguis huiusmodi fructum speratum possint Deo anthore producere, fidem «
propagaturi salubriter in ipsos populos infideles. Quibus equidem in Romana «
Curia legentibus per Sedem Apostolicam, *in studijs verò Parisiensibus per Regem* «

» *Franciæ, in Oxoniensi Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, ac Walliæ; in Bononiensi Italiæ;*
» *in Salamantino Hispaniæ per Prælatos, Monasteria, Capitula, Conuentus, Collegia*
» *Exempta & non Exempta & Ecclesiarum Rectores in stipendijs competentibus & sum-*
» *ptibus volumus prouideri:* contributionis onere singulis iuxta facultatum exigen-
» tiam imponendo. Priuilegijs & exemptionibus quibuscunque contrarijs nequa-
» quam obstantibus: Quibus tamen nolumus quoad alia præiudicium gene-
» rari.

Idem Pontifex in eodem Concilio Constitutionem edidit circa sumptus immodicos quos multi faciebant in consecutione Magisterij seu Doctoratus. Itaque voluit vt Cancellarius seu quisquis alius licentias impertiri solet, prius à Magisterij seu Doctoratus Candidato reciperet iuramentum non vltra summam trium millium Turonensium argenteorum in eam rem impensorum: quod ni faceret, à collatione Gradus seu Magisterij per sex menses suspendi voluit. Extat ibidem hæc Constitutio in hæc verba

De Svmptibvs Actvvm Magiste[rii]

» Cum sit nimis absurdum vt quis cum vanitate & imperitia ad honorem ascen-
» dat peritiæ litterarum; non sine turbatione miramur *illum apud Scholasticos inua-*
» *luisse abusum*, quod plerique eorum qui in quauis scientiâ ad Doctoratus vel
» Magisterij assumuntur honorem, cum sua solenniter *Principia* faciunt, aut sui
» recipiunt insignia Doctoratus, circa cibos, vestes, & alia sic in expensis exce-
» dunt, quod & ipsi transeunte expensarum huiusmodi vanitate vacui plerumque
» remaneant & grauati; & cæteri qui vel nolunt vel nequeunt similes expensas
» subire, hac occasione frequenter à receptione honoris huiusmodi retrahunt.
» Volentes igitur de opportuno super his remedio prouidere, illis ad quos vbilibet
» pertinet honorem tribuere memoratum, districtè præcipimus vt quoscunque
» ab eis de cætero dictum recipientes honorem iuramento prius adstringant, ne
» vltra tria millia Turonensium argenteorum in solennitate circa huiusmodi Do-
» ctoratum aut Magisterium quomodolibet adhibenda expendant. Ipsos nihilo-
» minus nisi forsan notabilis conditionis extiterint, vt infra summam prædictam
» huiusmodi moderentur expensæ, efficaciter exhortantes: ac si hoc illorum con-
» gruere statui viderint, iuramentum exigentes ab eis, quod certos infra summam
» præfatam taxandos ab ipsis expensarum terminos non excedant. Si quis autem
» Pontificali etiam dignitate præfulgens non recepto prius iuramento præfato
» honorem cuiquam tribuerit supradictum, à collatione Magisterij seu Doctora-
» tus cuiuslibet per sex menses sequentes eo ipso nouerit se suspensum.

In eodem Concilio idem Pontifex nouam Constitutionem edidit circa Mendicantes, Dominicanos scilicet & Franciscanos, quâ Bonifacij VIII. circa eandem materiam Decretum instaurat, Benedicti verò XI. Constitutionem abrogat, quæ in tribus præsertim capitibus consistebat, nempe *in Prædicationibus, Confessionibus excipiendis, & sepulturis.* De hac re sic Ioannes à S. Victore. *Ibi fuit magna altercatio de Exemptis: quia Prælati petebant quod exempta Collegia tam Religiosa quàm secularia eorum regimini subderentur, sed noluit Papa consentire. Dicitur à pluribus quod pro extorquenda pecunia Concilium fuit factum ibi.* Reuocat autem Clemens Priuilegia, Consuetudines, statuta, & pacta suæ Constitutioni contraria; quæ habetur inter Clementinas l. 3 c. 2. estque eiusmodi.

Constitutio de Mendicantibus.

» Dudum à Bonifacio Papa VIII. Prædecessore nostro infrascripta editâ De-
» cretali Benedictus Papa XI. Prædecessor noster aliam illius reuocationem pro-
» mulgauit; quæ quia, vt probauit effectus, nedum pacis ab Authore ipsius spe-
» ratæ fructum non attulit, quinimo discordiæ pro quâ sedanda processerat fo-
» mentum non modicum ministrauit. Nos eam omnino cassantes aliam à præfa-
» to Bonifacio editam sacro instante & approbante Concilio innouamus, subii-
» cientes tenorem illius qui dignoscitur esse talis.
» Bonifacius Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.
» Super Cathedram præeminentiæ Pastoralis Diuina disponente Clementia con-
» stituti, etsi multis & arduis quæ in amplum Rom. Curiæ alueum vndique con-
» fluunt quasi torrens, prægrauemur negociis, curis excitemur innumeris, cogi-
» tationibus plurimis distrahamur, circa id tamen feruentibus votis intendimus,
» vacamus instantius, ac operosæ studium sollicitudinis impertimur, ne ad Diuini
» nominis gloriam, exaltationem Catholicæ fidei & profectum fidelium anima-

rum, præciſis radicitus diſſidiorum vepribus & litigiorum anfractibus omnino ſubductis, inter Eccleſiarum Antiſtites ad curam & regimen gregis Dominici deputatos cæteraſque perſonas, quas Ordo Clericalis includit, pacis tranquillitas vigeat, feruor charitatis exæſtuet, inualeſcat concordiæ vnitas, animorum identitas perſeueret. Scimus enim & ex euidentia facti colligimus quod non niſi in pacis tempore bene colitur pacis auctor, nec ignoramus, quod diſſenſiones & ſcandala prauis actibus aditum præparant, rancores & odia ſuſcitant & illicitis moribus anſam præbent. Ab olim ſiquidem inter Prælatos & Rectores ſeu Sacerdotes & Clericos Parochialium Eccleſiarum per diuerſas mundi Prouincias conſtitutos ex vna parte, & Prædicatorum & Minorum Ordinum Fratres ex altera, pacis æmulo ſatore zizaniæ procurante grauis & periculoſa diſcordia extitit ſuſcitata ſuper Prædicationibus fidelium populis faciendis, eorum Confeſſionibus audiendis, pœnitentiis injungendis eiſdem, & tumulandis defunctorum corporibus, quæ apud Fratrum ipſorum Eccleſias ſiue loca noſcuntur eligere ſepulturam. Nos autem pij Patris more laudabili moleſtè ferentes incommoda filiorum, reducentes ad exactæ conſiderationis examen ac infra pectoris clauſtra ſollicitè reuoluentes quàm ſit plena periculis, quàm onuſta diſpendiis, quámque in Diuinæ Majeſtatis conſpectu reddatur exoſa diſcordia ſupradicta. Et propterea intendentes paternæ ſollicitudinis ſtudio illam prorſus euellere, ac omnimodè ſubmouere, nullis vnquam futuris temporibus fauente Domino ſuſcitandam; grandi quoque deſiderio cupientes vt huiuſmodi negocium quod potiſſimè inſidet cordi noſtro, finem ſalubrem & celerem per Apoſtolicæ ſolertiæ ſtudium conſequatur, diligenti cum Fratribus noſtris deliberatione præhabita ſuper eo, ad honorem Dei & exaltationem Catholicæ fidei quietum ſtatum partium prædictarum, ac ſalutis animarum fidelium incrementum, de ipſorum Fratrum conſilio, authoritate Apoſtolica ſtatuimus & ordinamus, vt dictorum ordinum Fratres in Eccleſiis & locis eorum ac in plateis communibus liberè valeant Clero & populo prædicare ac proponere verbum Dei horâ illâ duntaxat exceptâ in qua locorum Prælati prædicare voluerint, vel coram ſe facere ſolenniter prædicari, in quâ prædicare ceſſabunt, præterquam ſi aliud de Prælatorum ipſorum voluntate præceſſerit ac licentia ſpeciali. *In ſtudijs autem Generalibus, vbi ſermones ad Clerum ex more fieri ſolent, diebus illis quibus prædicari ſolenniter conſueuit ad funera etiam mortuorum, & in Feſtis ſpecialibus ſiuè peculiaribus eorundem Fratrum poſſunt iidem Fratres, & liceat eis liberè prædicare,* niſi fortè hora illa qua ſolet ad Clerum in prædictis locis Dei verbum proponi, Epiſcopus vel Prælatus Superior Clerum ad ſe generaliter conuocaret, aut ex aliqua ratione vel cauſa vrgente Clerum ipſum duceret congregandum. *In Eccleſiis autem Parochialibus Fratres illi nullatenus audeant vel debeant prædicare vel proponere verbum Dei, niſi Fratres prædicti à Parochialibus Sacerdotibus inuitati fuerint vel vocati, & de ipſorum beneplacito & aſſenſu petita licentia fuerit & obtenta, niſi Epiſcopus vel Prælatus Superior per eoſdem Fratres prædicari mandaret, &c.* Totam hanc Conſtitutionem ad ann. 1299. retulimus, neque quicquam addit Clemens: nam Clementina, vt & Bonifaciana his verbis terminatur, *minimè præteriret.*

Eodem anno Philippus Rex priuilegium Vniuerſitati conceſſit circa excubias, iniunxitque Præfecto vigilum vt priuilegia Vniuerſitatis illibata ſeruaret, nec ea infringi aut violari ſineret vllo pacto. Legitur autem hoc priuilegium in libris antiquis Procuratorum & Rectoris ſub hoc titulo. *Priuilegium Regale quod miles excubiarum iuret ſe ſeruaturum Priuilegia Vniuerſitati conceſſa.* PRIVILEGIVM REGALE DE EXCVBIIS.

PHILIPPVS Dei gratia Francorum Rex, Dilecto Simoni de Parrigniaco Militi noſtro Gueti Pariſius ſalutem. Mandamus vobis quatinus priuilegia Magiſtrorum & Scholarium Vniuerſitatis Pariſienſis de quibus per expoſitionem Originalis ipſorum fecerunt vobis fidem, iuretis vos firmiter ſeruaturos, nec facturos aliquid contra ipſa quæ & dum ad veſtri memoriam reducentur. Si verò de huiuſmodi priuilegijs copiam vobis exhibere noluerint, & inde cum Originali collationem fecerint coram vobis eadem iuxta ipſorum formam vobis exhibitam ſeruetis illibatam eiſdem in aliquo nullatenus detrahentes, & abſque contradictione iuretis ſimpliciter, vel ea iuxta tenorem ipſorum quem recepe-

" ritis, sicut præmittitur, inuiolabiliter seruaturos. Datum apud Credulium die
" 23. Aprilis an. 1311.

Eodem anno lis Bonifaciana terminatur, Rex Philippus insons culpæ declaratur, Nogaretus qui Bonifacium ceperat, ad expeditionem Terræ sanctæ damnatur, & post diligentem Bonifacianæ electionis examinationem, tandem verè fuisse Pontifex declaratur. Quæ omnia habentur fusè in historia huiusce dissidij per Fratres Puteanos an. 1655. apud Sebastianum & Gabrielem Cramoisy edita, vt autem litis huiusce decisio pateret omnibus, hanc edidit Bullam Clemens Pontifex Auenioni 27. April.

DECISIO LITIS BONIFACIANÆ.

Clemens Episcopus seruus seruorum Dei, Vniuersis Christi fidelibus præsen-
" tes litteras inspecturis sal. & Apost. benedictionem Charissimo in Christo filio
" nostro Philippo Regi Francorum illustri nostras concedimus litteras, quarum
" tenor sequitur in hunc modum. Clemens Episcopus seruus seruorum Dei, ad
" certitudinem præsentium & memoriam futurorum, Rex gloriæ virtutum D.
" IESVS CHRISTVS, cui à Patre data est omnis potestas in cœlo & in terra, cœ-
" lestia pariter & terrena salubri moderamine dirigens ac perpetua ratione gu-
" bernans, vt in signum supernæ potentiæ, qua tanquam Dei virtus & sapientia
" suauiter vniuersa disponit, suæ ineffabilis ostenderet opera Maiestatis, in huius
" orbis orbita diuersa Regna constitui, diuersorum populorum regimina secun-
" dum diuisiones Linguarum & gentium stabiliuit. Inter quos sicut Israëliticus
" populus in sortem hæreditatis Dominicæ ad Diuina mysteria & beneplacita
" exequenda cœlestis judicio electionis assumptus fuisse dignoscitur; sicut regnum
" Franciæ in peculiarem populum electum à Domino in executione mandatorum
" cœlestium specialis honoris & gratiæ titulis insignitur. Ipsius namque Regni
" Reges à progenie in progenies zelo Catholicæ fidei inardentes ac sacrosanctam
" Rom. Ecclesiam Matrem fidelium præcipuis venerantes honoribus nunquam ab
" ipsius rectitudine fidei deuiarunt, quin potius pro ipsius conseruatione fidei &
" Ecclesiæ defensione prædictæ Reges & incolæ dicti Regni se & sua exponere, ac
" nonnunquam proprium fundere sanguinem minimè dubitarunt, sicut & gesto-
" rum antiquitas & sacrorum authoritas Canonum manifestè declarant. Dignè
" igitur ad Regnum ipsum eiusque Reges & homines aciem paternæ consideratio-
" nis extendimus multoque desiderio ducimur & cura solicita procuramus, vt
" Reges & populi dicti Regni per successus temporum erga Deum & Ecclesiam in
" plenitudine deuotionis & fidei magis ac magis efferueant, in laudabilium ope-
" rum deuotione concrescant, & per semitas mandatorum Domini de bono sem-
" per in melius incedentes præseruentur à noxiis, salutaria spiritualiter & tempo-
" raliter incrementa suscipiant & pacis affluant vbertate. Sanè ex parte charissi-
" mi in Christo filij nostri Philippi Regis Francorum Illustris fuit expositum co-
" ram nobis, quod significantibus olim sibi frequenter & pluries nonnullis subli-
" mibus & magnæ authoritatis personis Bonifacium Papam VIII. prædecessorem
" nostrum non per ostium, sed aliunde intrasse in ouile Dominicum, Ecclesiam
" videlicet sponsam Christi, ipsumque fore crimine prauitatis hæreticæ irretitum,
" quibusdam ex personis ipsis ipsum super hoc impetere seu denunciare volentibus
" ac requirentibus Regem ipsum tanquam fidei pugilem & Ecclesiæ defensorem,
" vt cum ex vitioso & illegitimo ingressu, progressu damnabili, peruersis actibus,
" detestandis operibus & perniciosis exemplis dicti Bonifacij status fidei & Eccle-
" siæ miserabilibus dispendiis & ærumnis, grauisque ruinæ periculis subjaceret, ac
" vbi de hæresi agitur, fidei & Ecclesiæ defensatrix semper extiterit inclyta Do-
" mus sua, pro declaratione veritatis huiusmodi procuraret Generale Concilium
" conuocari. Rex ipse qui pudenda patrio libenter pallio contexisset, denun-
" ciatorum & objectorum ipsorum frequentibus pulsatus instantiis & assiduis cla-
" moribus excitatus, eiusque conscientia tam per nonnullas sublimes, graues &
" fide dignas personas, videlicet dilectos filios nobiles viros Ludouicum Ebroi-
" censem & Guidonem S. Pauli ac quondam Ioannem Drocensem Comites asse-
" rentes præstitis ad sancta Dei Euangelia ab eis tacta corporaliter iuramentis, se
" præmissa credere esse vera & ea legitimè posse probari, quàm per alias quam-
" plures sublimes & fide dignas personas status tam Ecclesiastici quàm mundani

eundem

eundem Bonifacium diuersis hæresum speciebus infectum ac in profundo malorum positum & omnino incorrigibilem affirmantes super iis vt decuit informata negotiorum conuocationis huiusmodi Concilij Generalis pro declaratione veritatis, vt videlicet dicti Bonifacij innocentia in hac parte clarescere, sicut teste conscientia exoptabat, aut ipso Bonifacio, si denunciata & objecta contra eum forent veritate subnixa, tanquam illegitimo prorsus amoto & cunctis erroribus, iniquitatibus & spurcitiis à Domo Domini procul pulsis de vero & legitimo Pastore prouideretur Ecclesiæ sanctæ Dei vnà cum Prælatis, Baronibus, Collegiis, Vniuersitatibus, Communitatibus Ciuitatum & aliarum villarum, ac Clero & populo Regni sui, nec non aliis Regibus & Principibus, Prælatis & aliis præcellentibus & magnæ authoritatis personis status tam Ecclesiastici quàm mundani, ac Communitatibus & Vniuersitatibus Ciuitatum & aliarum villarum diuersorum Regnorum & Climatum orbis terræ aliisque sibi adhærentibus ex feruore fidei & zelo Iustitiæ ac pro reformatione status Ecclesiæ & generali bono totius Reipub. Christianæ assumpsit, deliberato consilio ad laudem Diuini nominis & exaltationem Catholicæ fidei promouendam, ipsiusque promotioni conuocationis Concilij Generalis, vt ipsius prouisione salubri memoratis obiectoribus audientia præberetur, ac super obiectis sciretur veritas ac statueretur & fieret quod Iustitia suaderet, apud eundem Bonifacium dum viueret, per solennes Nuncios Regios & post eius obitum apud bonæ memoriæ Benedictum Papam XI. Prædecessorem nostrum & eo sublato de medio apud Nos ad Ecclesiæ præfatæ regimen licet insufficientibus meritis diuina dispositione vocatos, dum paulo post nostræ Promotionis auspicia Lugduni nobiscum pro huiusmodi & Terræ sanctæ & alijs negotijs arduis personaliter conuenisset, ac Pictauis postmodum iteratis instantijs, vt videlicet per eundem Benedictum Prædecessorem nostrum dum in humanis agebat, & post eius decessum per Nos etiam de præfati deliberatione Concilij conuocandi, si expediens videretur, super denunciatis & obiectis huiusmodi discuteretur veritas ac decerneretur, ac fieret quod censent & statuunt Canonicæ sanctiones, operosis studijs ac sollicitudinibus institit indefessis.

Quare præfatus Rex nobis humiliter supplicauit, vt cum sicut Denunciatorum & Obiectorum prædictorum habebat assertio, ex certis causis exhibitionis Iustitiæ in hac parte morosa protracto negotio fidei ac eisdem Denunciatorbus & Obiectoribus dispendiosa foret & periculosa quamplurimum in negotio memorato, procedere ac exhibere super eo Iustitiæ plenitudinem dignaremur.

Proponebatur autem in contrarium ex parte quorundam se offerentium defensioni memoriæ & status Bonifacij memorati dictum Regem ex malignitatis & odij fomite potius quàm charitatis aut fidei vel Iustitiæ zelo procedere ad requisitiones huiusmodi faciendas, ipsumque denunciationes & obiectiones & assertiones prædictas calumniosè fieri procurasse, ac Regem eundem & quosdam ex Denunciatoribus & Obiectoribus supradictis ausu sacrilego capi fecisse Bonifacium memoratum, ac Denunciatores & Obiectores & Assertores eosdem conspiratores fuisse & esse dicti Bonifacij etiam inimicos capitales. Quibus præmissis & alijs multis rationibus dicebatur dictum Regem super requisitione prædicta nullatenus audiendum, ac Denunciatores & Obiectores prædictos ad denunciationes & obiectiones huiusmodi non fore aliquatenus admittendos.

Sed respondebatur è contra ex parte Regis, Denunciatorum & Obiectorum & Assertorum ipsorum quod ab ipso primordio promotionis dicti Bonifacij ad summi Pontificatus apicem, memorato Regi per nonnullas sublimes & præeminentis excellentiæ aliasque fide dignas personas Ecclesiasticas & mundanas insinuatum multociens fuerat, & diuersis successiuè temporibus auribus Regijs pluries inculcatum, quod præfatus Bonifacius per ostium non intrasset, quoque vitio labis hæreticæ & alijs nefandis criminibus irretitus ac positus in profundo malorum omnino incorrigibilis existebat, ipsumque Regem vt tanquam fidei pugil, Ecclesiæque defensor imminentibus malis & scandalis remedijs occurret opportunis, fuisse cum instantia requisitum. Sed Rex ipse vt filius pudoratus, illius quem patris loco habebat, pudenda cernere veritus, auertens à prædictis insinuationibus & denunciationibus aures suas, ipsum diutius pro-

» pter honorem Ecclesiæ tolerauit & venerabatur vt patrem, donec personarum
» prædictarum frequentibus & continuatis instantijs & demum in publico Parla-
» mento Parisius præsentibus Prælatis, Baronibus, Capitulis, Conuentibus, &
» Collegijs & Communitatibus & Vniuersitatibus villarum Regni prædicti op-
» portunè & importunè pulsatus, cum vlterius vrgente conscientiâ de præmissis
» vt præmittitur informata, absque Dei offensa dissimulare non posset, nec sine
» grauibus scandalis & periculis tolerare, de Prælatorum & Baronum ac Capitu-
» lorum, Conuentuum, Collegiorum, Communitatum & Vniuersitatum villa-
» rum Regni præfati, nec non Magistrorum in Theologia ac Professorum vtrius-
» que Iuris, & aliarum sapientum & grauium personarum diuersorum Regnorum
» & Partium deliberato consilio non ex odij fomite, non typo malitiæ, sed zelo
» fidei necessitate cogente promotionem vt prædicitur, assumpsit negotij supra-
» dicti. Nec præfatum Bonifacium capi, nec aggressionem vel insultum in eum,
» vel eius domum fieri mandauit vel fecit. Sed denunciationes & obiectiones
» prædictas sibi per Guillelmum de Nogareto Militem & alios Nuncios suos ad
» hoc ab eo cum patentibus & expressis litteris Regijs destinatos duntaxat insi-
» nuari præcepit, & peti ab eo super ijs Generale Concilium conuocari. Et si
» dictus Guillelmus circa personam vel domum dicti Bonifacij vel aliàs in com-
» missis aliqua commisit illicita, displicuerunt & displicent dicto Regi, nec ea
» rata vel grata vnquam habuit, neque habet. Adijciebatur etiam Denunciato-
» res & Obiectores prædictos de hæresi, illegitimo ingressu, & alijs criminibus
» supradictis à longè retro lapsis temporibus per nonnullas graues & fide dignas
» personas instructos & informatos fuisse, ipsosque ad denunciationes & obiectio-
» nes easdem apud præfatum Regem, cùm ad prælibatum Bonifacium tunc adi-
» tum commodè habere non possent, in publicum deferendas, non ex odio præ-
» concepto, cum tunc ipsos in nullo dictus Bonifacius offendisset, non ex fer-
» mento malitiæ, sed potius ex feruore fidei & zelo Iustitiæ processisse, & earum
» prosecutioni etiam nunc instare parati, eas secundum formam iuris legitimè
» prosequi & probare.
» Nos autem cum fratribus nostris matura & frequenti super hoc delibera-
» tione præhabita considerantes attentius & infra claustra pectoris meditatione
» sollicita reuoluentes, quod prætacti negotij prosecutio rigorosa impeditiua ni-
» mis prædicti negotij Terræ sanctæ & alijs grauibus onusta dispendijs & diuersis
» vndique plena periculis existebat, sicut iam facti exordia indicabant, ac volentes
» tot & tantis malis & periculis, ne in segetem periculosè succrescerent, sed præ-
» cisis radicibus suo præfocarentur in ortu, ex debito Pastoralis Officij solicitiùs
» prouidere, apud eundem Regem pluries diuersis successiuè temporibus atque
» locis duxerimus repetendam, ipso tamen Rege ad Denunciatorum & Obiecto-
» rum prædictorum instantiam requisitioni prædictæ vt prius nihilominus insi-
» stente. Nos inter tot diuersa & aduersa in medio supra Iustitiæ solium consti-
» tuti in tanto negotio non præcipitanter aut irruptiuè, sed cum debita cautela
» & maturitate procedere cupientes diuersos & varios in negotio ipso per legiti-
» ma interualla dierum & temporum continuatis terminis fecimus Iustitia me-
» diante processus. Et ne vel malignis aut falsis delationibus aditum nimis faci-
» lem pandere aut Denunciatoribus & Obiectoribus supradictis, si spiritu Dei
» aguntur, in dispendium fidei viam præcludere vel negare iustitiæ videremur,
» non intendentes tamen Denunciatores & Obiectores prædictos, vel alterum
» eorundem, aut denunciationes vel obiectiones, vel aliqua proposita per eos-
» dem admittere, nisi si prout & in quantum contra summos Pontifices viuos,
» vel mortuos admittendi forent & etiam admittendi iuxta SS. Patrum Decreta
» & Canonica Instituta, de motu & zelo Regis præfati circa requisitionem hu-
» iusmodi & Assertorum ac Denunciatorum & Obiectorum prædictorum circa
» assertiones, denunciationes & obiectiones præmissas duximus inquirendum;
» & demum competenti super ijs inquisitione præhabita comperimus, quod etsi
» etiam Assertores, Denunciatores & Obiectores prædictos ad assertiones, de-
» nunciationes & Obiectiones easdem & dictum Regem, qui ad eorum necnon
» aliarum sublimium & grauium personarum frequentem & sæpius repetitam
» instantiam ad requisitionem prædictam ab initio præcesserat, & nunc etiam

procedebat, extra omnem calumniam fuisse & esse, ac bono, sincero, & iusto «
zelo ex feruore Catholicæ fidei processisse; de fratrum nostrorum consilio au- «
thoritate Apostolica pronunciamus, dicimus atque decernimus & tenore præ- «
sentium declaramus. «

Cæterum Guillelmus de Nogareto præfati Regis miles in nostra, & fratrum «
nostrorum præsentia in publico Consistorio personaliter constitutus in iure «
confessus est & constanter asseruit se nunquam ex parte dicti Regis super ca- «
ptione, aggressione vel insultu factis in dictum Bonifacium vel domum eius- «
dem habuisse mandatum, nec ipsius Regis mandato vel conscientia processisse «
ad ea quæ circa factum captionis, aggressionis & insultus huiusmodi imponun- «
tur eidem, sed cum ad notificandum eidem Bonifacio denunciationes & obie- «
ctiones præmissas & petendum ab ipso conuocationem Concilij Generalis fuis- «
set, vt dicebat, ex parte Regia, solummodo destinatus, ac propter austerita- «
tem ipsius Bonifacij ac illatas minas & paratas insidias eidem Guillelmo ex «
parte ipsius Bonifacij tutus sibi ad eundem Bonifacium aliter aditus non pate- «
ret, ipse Guillelmus fidelium & deuotorum Ecclesiæ Comitiuâ vallatus & ful- «
tus auxilio ad domum ipsius Bonifacij quam inhabitabat Anagniæ, armis pro «
sui tuitione munitus, accedens intrauit ad ipsum, ac assertiones, denunciatio- «
nes & obiectiones prædictas eidem insinuans & exponens petijt ab ipso super ijs «
Generale Concilium conuocari, quod ante per suas litteras publicè diuulgatas «
& valuis Ecclesiarum affixas denegauerat, & tunc etiam concedere noluit legiti- «
mè requisitus, sic Iudicij subterfugus se ipsũ constituens in cõtumacia manifesta; «
nec iniecit aut injici permisit à quoquam manus violentas in eum, quin potius «
ipsum à manibus illorum qui sanguinem eius immaniter sitiebant, eripiens, à «
morte defendit & conseruauit illæsum. Adiecit insuper dictus Guillelmus præ- «
fatum Bonifacium post appellationes seu prouocationes tam ex parte Regis, «
Prælatorum, Baronum, & aliorum prædictorum, quàm præfati Guillelmi ad «
dictum Generale Concilium, quod eidem Bonifacio præerat in hoc casu, legi- «
timè interiectas, ne quid in præiudicium præfati negotij contra eum per ap- «
pellationes prædictas assumpti quomodolibet attentaret, nonnulla grauia eis- «
dem spretis appellationibus seu prouocationibus attentasse, ad grauiora de die «
in diem attentanda seu peruersitatis exponendæ conatus, ex quibus non solum «
Regis & Regni prædictorum, qui fidei zelatores & Ecclesiæ defensores esse nos- «
cuntur, irreparabilis & periculosa turbatio, verum etiam vniuersalis Ecclesiæ «
discriminosa mutatio & alia infinita pericula & scandala in ianuis sequebantur, «
seque & Ecclesiam sanctam Dei quatenus erat in se, prostrare præcipiti furia «
festinabat, nisi sibi diuinæ prouisionis auxilio fuisset occursum. Quibus & alijs «
multis rationibus asserebat dictus Guillelmus se sincero iustoque zelo Dei & fi- «
dei, necnon pro necessitate defensionis Ecclesiæ tunc instanti & præcipuè Do- «
mini patriæque suorum, videlicet dictorum Regis & Regni quidquid fecerunt «
apud Anagniam ipse sequacesque sui piè iustè licitoque iure fecisse, nec aliquid «
in hac parte illicitum attentasse. Et si quid de thesauro Ecclesiæ dispersum, ra- «
ptum vel deperditum fuerat, aut alia quæuis illicita in prædictis vel circa ea «
quomodolibet perpetrata fuerant vel commissa, displicuerunt admodum, & «
displicebant eisdem, eisque inuitis & renitentibus toto posse fuerant attentata. «
Propter quod dicto Guillelmo sequacibusque prædictis, qui rei licitæ dederunt «
operam & ad personæ tuitionem dicti Bonifacij ac conseruationem thesauri Ec- «
clesiæ & tollenda scandala quandiu moram traxerunt ibidem, quam potuerunt «
diligentiam adhibere curarunt, nihil ad malum vel culpam in præmissis, vt dice- «
bat idem Guillelmus, imputari quomodolibet, vel adscribi poterat, vel debebat. «

Vnde nos de sæpè fati Regis innocentiâ in hac parte tam per confessionem «
& assertionem præfati Guillelmi, quàm aliàs sufficienter instructi, pronuncia- «
mus, dicimus atque decernimus, & authoritate prædicta & Fratrum præfatorum «
consilio, tenore præsentium declaramus Regem ipsum super captione, aggres- «
sione & insultu prædictis, ac dispersione & amissione thesauri & aliis quæ in «
conflictu vel facto captionis dicti Bonifacij aut aggressione vel insultu prædictis «
ipsi Guillelmo impositis quomodolibet contigerunt, innocentem penitus & in- «
culpabilem fuisse ac esse. «

» Quibus pronunciationibus, declarationibus & decretis per nos, vt præmit-
» titur, factis & habitis, cum in negotio memorato vellemus vlterius Iustitia me-
» diante procedere, ne causa fidei indiscussa diutius remaneret, illi qui defensio-
» ni memoriæ & status dicti Bonifacij se, vt præmittitur, offerebant, negotium
» defensionis huiusmodi in Officij nostri mera & libera potestate sponte ac liberè
» dimiserunt. Ac demum præfatus Rex præmissa pericula consideranter atten-
» dens tanquam benedictionis & gratiæ filius, progenitorum suorum qui se sem-
» per ipsius Ecclesiæ beneplacitis coaptarunt, vestigia clara sequens, pro se ac
» vniuersis Regnicolis Regni sui cuiuscunque status ac conditionis existant, no-
» stris in hac parte requisitionibus de abundantia Regalis clementiæ per effectum
» operis acquieuit. Præfati quoque Denunciatores & Objectores ad inductionem
» dicti Regis factam eisdem ad preces nostras per nos, vt præmittitur, ipsi Regi
» porrectas, authoritate nostra interueniente, nostris circa id beneplacitis fina-
» liter assenserunt, negotium huiusmodi & prosecutionem ipsius, nostræ & Eccle-
» siæ cognitioni, decisioni, ordinationi, & dispositioni liberè relinquentes, provt
» per patentes Regias, ac Denunciatorum, Obiectorum ac assertorum prædicto-
» rum litteras, quas ad cautelam & memoriam rei gestæ in ipsius Ecclesiæ Archi-
» uo repositas seruari fecimus, planè constat.

» Nos itaque mansuetudinem Regiam ac expertam in iis deuotionis & reue-
» rentiæ filialis gratitudinem, quas pro tot ac tantis malis & periculis euitandis
» dicto Regi diuinitus credimus inspiratas, plenis in Domino laudibus commen-
» dantes Regi Cœlesti, in cuius manu corda sunt Principum, & à quo tantum bo-
» num non ambigimus processisse, cùm ab ipso bona cuncta procedant, laudes &
» gratias profundæ humilitatis spiritu, totoque deuotionis animo exhibemus, ac
» motum & zelum dicti Regis in hac parte ex feruore fidei, quem Rex ipse à
» Progenitoribus suis hæreditario quasi iure traxisse dignoscitur, prodeuntem
» non immerito approbantes, & sonoris laudum efferentes præconiis, ac volen-
» tes præfato Regi & suis aduersus futura pericula sic plenè prospicere, & aliàs in
» hac parte ad honorem Dei & Ecclesiæ sic vtiliter & salubriter prouidere, quod
» inclytæ Domus & Regni Franciæ fama celebris, suique nominis claritas vbique
» diuulgata per orbem, nullis obloquentium morsibus, vel vllorum canum latrati-
» bus, qui vel ex ignorantia veritatis, aut propriæ malignitatis astutia vel inuidiæ
» stimulis concitati malum in bono præsumunt & prædicant, imposterum pateat,
» sed in sui splendore luminis semper illibata persistat, vitentur jam experta peri-
» cula, ac tot & tantis malis & scandalis jam præuisis, quæ ex præteritorum com-
» memoratione, refricatione vel recidiua iteratione quacunque verisimiliter se-
» qui possent, imposterum via præcludatur omnino, ac charitatis, vnitatis ac
» pacis fœdera, quæ inter præfatam Ecclesiam, ac Reges & Regnum Franciæ
» hactenus diuina fauente clementia viguerunt & vigent, in sui vigoris & roboris
» firmitate de bono semper in melius illibata perpetuis temporibus obseruentur,
» omnes sententias latas ab homine, vel à iure, constitutiones, declarationes non
» inclusas in 6. libro Decretalium, in quantum præiudicant vel possent præiudi-
» care, honori, statui, iuribus, & libertatibus dictorum Regis & Regni, Regni-
» colis, Assertoribus, Denunciatoribus, delatoribus, fautoribus, adhærentibus
» ac valitoribus antedictis, duabus Constitutionibus quæ non sunt inclusæ in eo-
» dem libro, quarum vna incipit *Vnam sanctam*, & alia *Rem non nouam* quas secundũ
» moderationes alias per nos factas & non aliter intelligi volumus, & secundum mo-
» deratione͂ earum easdem ipsas volumus in suo robore remanere, exceptis, nec non
» priuilegiorum reuocationes & suspensiones, ac quoslibet processus suspẽsionum,
» excommunicationum, interdictorum, priuationum, depositionum, & alios
» quoscunque processus iuris vel facti, verbo vel litteris, in scriptis vel sine scri-
» ptis directè vel indirectè, principaliter vel incidenter, implicitè vel explicitè,
» publicè vel occultè contra dictum Regem, liberos & Fratres ipsius & Regnum
» Franciæ, statum, iura & libertates eiusdem pro quibuscunque factis, causis vel
» occasionibus, aut exquisitis coloribus vel figmentis quibuscunque præteritis
» temporibus, nec non contra Denunciatores, Obiectores & Assertores prædictos,
» ac Prælatos, Barones & alios incolas & habitatores Regni eiusdem quibuscun-
» que temporibus causa vel occasione prædictarum assertionum, denunciationum,

propositionum, objectionum, prouocationum, appellationum, petitionum seu «
requisitionum conuocationis Concilij Generalis, blasphemiarum, injuriarum «
dictarum vel factarum contra dictum Bonifacium quoquomodo, vel captionis, «
aggressionis, vel inuasionis domus personæve suæ, dispersionis & amissionis »
thesauri & aliorum quæ in facto Anagniæ vel alibi vbicunque occasione præ- «
missorum quomodolibet contigerunt, vel causa seu occasione dicti Regis, aut «
occasione discordiæ quam habuit contra ipsum Regem Bonifacius prædictus, «
seu causa vel occasione aliquorum emergentium vel contingentium, seu quæ «
contingere potuerunt ex eisdem, ac etiam contra adiutores, valitores in præ- «
missis seu ea tangentibus ipsius Regis, vel sibi quomodolibet adhærentes, vi- «
uos vel mortuos cuiuscunque Nationis, præeminentiæ, honoris, ordinis, dig- «
nitatis aut status Ecclesiastici vel mundani existant, etiamsi Cardinalatûs, Ar- «
chiepiscopali, Imperiali vel Regali dignitate præfulgeant, tam per dictum Bo- «
nifacium, quàm per quoscunque alios in vita vel post mortem ipsius authoritate «
sua, quàm per memoratum Benedictum immediatum successorem suum, pro «
factis, causis vel occasionibus antedictis factos & habitos à Festo Sanctorum «
omnium quod fuit anno Natiuitatis Dominicæ 1300. citra, si qui sint vel fue- «
rint, ad cautelam relaxamus, reuocamus, irritamus, annullamus, cassamus, & «
exnunc nullos, cassos & irritos nuntiamus ex certa scientia de Fratrum no- «
strorum consilio & de plenitudine Apostolicæ potestatis. Et si quævis calum- «
nia, macula siue nota ex præmissis denunciationibus, objectionibus, assertio- «
nibus, aut quibuscunque contumeliis, blasphemiis, injuriis, verbis vel factis, «
in scripturis priuatis vel famosis libellis, occultè vel publicè eidem Bonifacio, «
in vita eius vel post mortem illatis, aut earum publicatione, assumptione vel «
prosecutione aut culpa, offensa aut injuria qualibet, seu infamia juris vel fa- «
cti præfato Regi, posteritati suæ, assertoribus & denunciatoribus ac objecto- «
ribus, Prælatis, Baronibus vel aliis indigenis, incolis & habitatoribus dicti «
Regni, nec non adjutoribus, valitoribus & adhærentibus prędictis, aut aliqui- «
bus ex eis aut aliis consentientibus, mandantibus, vel ratum habentibus, opem, «
consilium, auxilium, vel fauorem prębentibus, quoquo modo viuis vel mor- «
tuis personis infra nominatis exceptis, ex captione, insultu & aggressione præ- «
dictis, aut ex rapina, seu perditione thesauri Ecclesiæ, aut ex aliis quibuscunque «
quæ in conflictu vel facto captionis, insultus, aggressionis prędictorum, vel «
aliàs ipsorum occasione, vt præmittitur, contigerunt, impingi, imponi vel «
imputari possint imposterum quoquo modo huiusmodi calumnias, notas, ma- «
culas, injurias, infamiam, actiones, querelas & offensas, si quæ forsan sint «
vel esse possint imposterum, totaliter abolemus & tollimus, & etiam ad cau- «
telam penitus amouemus, & sententias, emendas, mulctas & pœnas, si quæ «
sint, pro eis impositas vel inflictas ab homine vel à iure, & quæ imponi vel «
infligi possint in posterum, etiamsi supponerentur vel dicerentur captio præ- «
dicta, vel aliqua de præmissis facta nomine dicti Regis, valitorum, adiutorum «
vel adhærentium prædictorum, aut ipsis mandantibus vel procurantibus vel «
ratum habentibus, aut sub vexillo suo, aut insigniis armorum suorum, prorsus «
amouemus & tollimus, & etiam ad cautelam omnino remittimus & quittamus, «
ac Regem ipsum & Regnum prædictum, assertores, denunciatores & obiecto- «
res, Prælatos, Barones ac Clerum & populum dicti Regni, necnon valitores «
& adiutores & adhærentes & alios supradictos in eum statum in omnibus & per «
omnia, si forsan ipsi vel eorum aliqui quomodolibet egeant, personis inferius «
nominandis duntaxat exceptis, reponimus, restituimus, & plenè reducimus, in «
quo Rex ipse & alij supradicti erant ante omnia supradicta iuxta distinctiones «
personarum, factorum, causarum & temporum superius assignatas, ita quod «
Rex ipse, posteritas sua & Regnum prædictum, assertores, denunciatores, & «
objectores, Barones & alij supradicti, aut aliqui, seu quiuis ex eis (exceptis «
duntaxat infra nominatis personis) ex calumnia, notis, maculis, captione, «
aggressione, insultu, rapina seu deperditione thesauri, culpis, injuriis vel of- «
fensis, blasphemiis, sententiis vel processibus, vel quibuscunque aliis supradictis «
deinceps notari vel impeti nequeant, nec sententiæ aut processus huiusmodi «
contra ipsos vel quemvis ex eis aliquem possint habere vigorem, effectum aut «

» roboris firmitatem. Et quia præteritorum consideratio circa futura vitanda
» pericula prouidâ circumspectione nos instruit, & reddit, nec immeritò cautio-
» res, nos eorum quæ tantis periculis atque malis caussam vel occasionem dedisse
» noscuntur, sic volentes abolere memoriam, quod nullum ex eorum comme-
» moratione, refricatione, iteratione, vel repetitione quacunque recidiui mali
» periculum imposterum sequi possit, sententias, Constitutiones, Declaratio-
» nes, Priuilegiorum reuocationes, suspensiones, excommunicationes, inter-
» dicta, priuationes, depositiones & processus prædictos de libris Capitularibus &
» Registris Ecclesiæ Rom de Fratrum nostrorum consilio omnino tolli & penitus
» mandauimus aboleri, districtius inhibentes, ne quis cuiuscunque præeminen-
» tiæ, dignitatis, Ordinis, conditionis aut status Ecclesiastici, vel mundani
» existat, etiamsi Cardinalatûs, Archiepiscopali vel Episcopali dignitate præ-
» fulgeat, sententias, Constitutiones, declarationes, priuilegiorum reuoca-
» tiones, suspensiones, excommunicationes, Interdicta, priuationes, deposi-
» tiones & processus prædictos in scripturis publicis vel priuatis, originalibus,
» transcriptis copijs vel exemplaribus retinere penes se, aut quomodolibet oc-
» cultare, aut alijs communicare vel tradere quoquo modo præsumat, sed In-
» strumenta, munimenta, litteras, scedulas, originalia, copias, exemplaria vel
» membranas & alias quascunque scripturas publicas vel priuatas, sententias
» & processus duntaxat continentes prædictos penitus destruant & consumant,
» ac de libris Capitularijs & Registris suis prædicta amoueant & tollant omnino:
» alioquin in omnes illos qui nostris infra 4. menses postquam ad eorum noti-
» tiam peruenerit & tempus lapsum fuerit, infra quod prædicta fecisse potue-
» rint, in hac parte non paruerint plenè mandatis, vel contra præmissa fecerint,
» vel aliquod præmissorum, excommunicationis sententiam promulgamus. A
» qua per neminem nisi per Sedem Apostolicam possint nisi duntaxat in mortis
» articulo absolutionis beneficium obtinere, non obstantibus quibuscunque pri-
» uilegjs, vel indulgentijs aut litteris Apostolicis quibusuis dignitatibus, perso-
» nis, Ordinibus aut locis regularibus vel secularibus generaliter & singulariter
» sub quacunque verborum forma vel expressione concessis, quæ nolumus ali-
» quibus in præmissis quomodolibet suffragari. Eo saluo, quod per dictas inqui-
» sitiones, quas super zelo & motu Regis Denunciatorum & Obiectorum præ-
» dictorum duntaxat fecimus, cognitionem principalis negotij non tangentes,
» nec tangere intendentes, aut per præfatas Pronunciationes, declarationesue
» exinde secutas, aut per aliqua de præmissis veritati negocij principalis & pro-
» secutioni ex nostro Officio vel aliàs faciendæ nullum præiudicium generetur.
» Hoc etiam saluo quod si contingat aliquem vel aliquos qui admitti debeant,
» apparere ad accusandum, denunciandum vel impetendum seu testificandum
» super præmissis, vel aliquo præmissorum etiam Nobis ex Officio procedenti-
» bus contra Bonifacium memoratum vel memoriam eius, contra illum vel illos
» Officio nostro defendentibus vel defendere volentibus qui admitti debeant
» contra dictum Bonifacium vel memoriam ipsius, sint saluæ omnes defensio-
» nes, & exceptiones legitimæ tam inimicitiarum quàm aliæ si quæ sint, Regem,
» filios, fratres, Regnum, Denunciatores & Obiectores prædictos non tan-
» gentes.

» Porro dictum Guillelmum de Nogareto, Raynaldum de Suppino milites,
» Thomam de Morolo, Robertum filium dicti Raynaldi, Petrum de Genezano,
» Stephanum filium eius, Adenulfum & Nicolaum natos quondam Matthiæ,
» Giffredum Bussa, Orlandum & Petrum de Luparia Ciues Anagnienses milites,
» Sciaram de Columna, Ioannem filium Landulphi, Goinfredum natum Ioan-
» nis de Secano & Maximum de Trebis, qui captioni dicti Bonifacij ac aggressio-
» ni vel insultui prædictis, rapinæ seu deperditioni thesauri prædicti interfuisse
» dicuntur, necnon Ciues Anagnienses sub generalitate valitorum, adiutorum
» & adhærentium prædictorum, vel aliquarum clausularum, vel quoruncunque
» verborum superius expressorum quantum ad ea quæ circa captionem dicti Bo-
» nifacij, aggressionem & insultum domus suæ, ac rapinam & deperditionem
» thesauri dictis Guillelmo Raynaldo & alijs supradictis imposita & alia quæ in
» facto Anagniæ quomodolibet contigerunt, nec intelligimus nec volumus com-

prehendi, cum circa prædictos nominatim expressos quoad hoc intendamus, « per viam aliam condignæ prouisionis remedium adhibere. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Inquisitionis, pronunciationis, declarationis, relaxationis, reuocationis, irritationis, annullationis, cassationis, « abolitionis, amotionis, remissionis, quitationis, repositionis, restitutionis, « reductionis, promulgationis, inhibitionis, voluntatis & Constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & BB. Petri & Pauli Apostolorum eius « se nouerit incursurum. Datum Auenioni 5. Kal. Maij Pontif. nostri an. 6. «

Et licet dictus Guillelmus de Nogareto ipsius Regis miles à pluribus contentis in prædictis litteris & eorum effectu, specialiter, vt præmittitur, excludatur, siuè excipiatur, Nos considerantes quod licet ipse asserat ex ijs quæ in « persona vel erga personam dicti Bonifacij Prædecessoris nostri & ingressu domus suæ cum multitudine armatorum & occupatione ac rapina thesauri Ecclesiæ Anagniæ facta fuerunt se pluribus rationibus, quas se probaturum offerebat, non teneri, nec propter præmissa vel illa, ad quæ idem Benedictus Prædecessor noster ratione præmissorum contra eum processit excommunicationis, « seu excommunicationum sententijs se fore ligatum: quia tamen cum instanti « instantia humiliter & deuotè à nobis impertiri sibi super huiusmodi petijt absolutionis beneficium ad cautelam, offerens ob Diuinam, Ecclesiæ & nostram « reuerentiam, pœnitentiam quam ei duxerimus iniungendam super prædictis, « se ad cautelam recepturum ac etiam completurum. Nos volentes saluti suæ « animæ prouidere necnon consideratione ipsius Regis pro ipso in hac parte « cum instantia supplicantis, ipsum ab omnibus sententijs supradictis absoluimus « ad cautelam & iniungimus sibi pœnitentiam ad cautelam. Videlicet quod in « proximo passagio generali transfretet personaliter cum equis & armis in subsidium Terræ sanctæ, ibidem in dictæ terræ subsidium perpetuò moraturus, « nisi à nobis vel successoribus nostris super abbreuiatione temporis gratiam meruerit obtinere. Volumus etiam quod interim peregrinationes personaliter « faciat infra scriptas, videlicet quod visitet B. Mariæ de valle viridi, de rupe amatoria Aniciens. de Bolonia supra Mare, Carnotens. S. Ægidij & de monte « maiori Ecclesias ac limina B. Iacobi Compostellani, ipsumque dummodo pœnitentiam huiusmodi deuotè susceperit & peregerit cum effectu dum vitam « duxerit in humanis, vel eo mortuo hæres eius, prædictarum relaxationum, reuocationum, irritationum, annullationum, cassationum, denunciationum, « abolitionum, amotionum, sublationum, remissionum, quittationum, restitutionum, repositionum, reductionum, & aliorum omnium & singulorum effectuum, prouisionum & securitatum prædictarum secundum distinctiones « personarum, factorum, causarum, & temporum in prædictis nostris litteris « comprehensas, de fratrum nostrorum consilio & de plenitudine Apostolicæ « potestatis participem efficimus & consortem, omnes & singulos effectus huiusmodi in eum secundum distinctiones easdem plenariè transfundendo, volentes « & authoritate prædicta tenore præsentium concedentes, quod ipse omnibus « & singulis effectibus securitatum & prouisionum ipsarum exceptione non obstante prædicta, perpetuò & plenè gaudeat & vtatur, exceptionem eandem « tollentes & amouentes omnino ac haberi volentes pro non appetita vel adiecta dum tamen pœnitentias supradictas vt prædicitur, acceptauerit & peregerit ipse vel hæres eius cum effectu. Alioquin ipsum si pœnitentias ipsas humiliter acceptare neglexerit, & ipse vel eius hæres efficaciter adimplere, prædictarum relaxationum, reuocationum, irritationum, annullationum, cassationum, denunciationum, abolitionum, amotionum, sublationum, remissionum, quittationum, restitutionum, repositionum, reductionum & aliorum « effectuum, securitatum & prouisionum ipsarum eo ipso ipse & hæres suus commodo careant & effectu, ac ipsos quoad captionem, aggressionem & insultum « prædictos, rapinam seu deperditionem Thesauri Ecclesiæ & alia omnia seu singula quæ in facto Anagniæ contigisse, aut ex eo secuta fuisse noscuntur, perinde haberi volumus, authoritate & de plenitudine Apostolicæ potestatis, ac si «

» relaxationes, reuocationes, irritationes, annullationes, cassationes, denunciationes, abolitiones, amotiones, sublationes, remissiones, quittationes, restitutiones, repositiones, reductiones, & alij prædicti effectus nullatenus processissent. Nulli ergo omnino hominum, &c. Datum Auenioni 5. Kal. Maij, Pontific. nostri an. 6.

In eodem Concilio agitata est Quæstio Minoritarum de qua supra; de qua sic scribit Ioannes à S. Victore. *Ibi facta fuit constitutio de re Minorum ad sedandum schisma inter eos ortum. Quidam enim separabant se à modo communi viuendi, dicentes scilicet quod Regulæ S. Francisci repugnabat. Cum secundum illam paupertas perfecta & victus parcitas voueantur: quibus non concordabat ædificiorum & vestium pretiositas & ciborum copia: vnde tales curtos habitus & viles assumpserunt. Alij autem vocabant eos Sarrabaitas* & Excommunicatos, qui tamen à populo dicebantur *spirituales*; & tantùm in Prouincia Narbonensi præualuerunt, quod de Conuentu Narbonensi & Biterrensi *alios expulerunt Populo fauente eis. Nec tamen ratione illius Constitutionis potuit illud schisma extirpari vsque ad tempus Ioannis Papæ XXI. de quo infra.*

Fundatio Collegij Harcuriani.

Eodem anno tandem absoluta est fundatio Collegij Harcuriani, quam M. Radulphus de Harcuria ann. 1280. inceperat; absoluta, inquàm, à M. Radulpho fratre (quem aliqui Robertum vocant) Constantiensi Episcopo, tumque statuta condita numero 84. Scholares in Artibus studentes instituti 28. & in Theologia 12. sed pauperes, & aliunde non habentes vnde se in studio Parisiensi sustentarent; quemadmodum Sorbonicæ & Nauarricæ Domus statutis cauetur. Extant hæ litteræ fundationis.

» Vniuersis hæc visuris Radulphus permissione diuinâ Constantiensis Ecclesiæ minister humilis & Executor testamenti seu vltimæ voluntatis bonæ memoriæ D. Radulphi de Haricuria quondam Archidiaconi de Constantino in Ecclesia Constantiensi salutem in Domino. Cum Nos de bonis executionis prædictæ ac nomine executorio tres Domos cum eorum pertinentijs situatas Parisius in vico S. Cosmæ versus portam quæ dicitur porta Inferni. Quæ quidem domus, domus Abrincensis communiter nuncupatur, in perpetuum acquisierimus, ac insuper 200. libras Turon. amortizatas annui reditus capiendas supra Præposituram Cadomensem emerimus nomine quo supra: prout in litteris super præmissis confectis plenius continetur. Notum facimus quod Nos prædictas domos ducentasque & quinquaginta libras Turonenses annui reditus damus quantum possumus, deputamus, assignamus ac ordinamus nomine quo supra, ad vsum, victum & sustentationem pauperum Scholarium in Artibus & in Theologia studentium ibidem institutorum ac instituendorum secundum formam & ordinationem quæ in statutis à nobis super hoc editis plenius continentur. In cuius rei testimonium sigillum nostrum præsentibus literis duximus apponendum. Datum in crastino Natiuitatis beatæ Mariæ Virginis. an. 1311. Sequuntur Statuta.

STATVTA

STATVTA
COLLEGII HARCVRIANI.

I.

VNIVERSIS præsentes literas inspecturis, Radulphus permissione diuina Constantiensis Ecclesiæ minister humilis, ac executor testamenti seu vltimæ voluntatis bonæ memoriæ Domini Radulphi de Haricuria, quondam Archidiaconi de Constantino in Ecclesia Constantiensi, Salutem in Domino.

Cum nos quasdam domos situatas Parisius in vico sancti Cosmæ versus portam quæ porta Inferni nuncupatur, ac quingentas libratas Turonenses annui reditus amortizatas & capiendas supra Præposituram Cadomensem ad vsum & sustentationem pauperum Magistrorum & Scholarium in Artibus & in Theologia studentium in dictis domibus institutorum & instituendorum dederimus, deputauerimus, assignauerimus ac ordinauerimus, tam nomine nostro quam executionis prædictæ.

Nos ad Regimen, vtilitatem & tranquillitatem dictorum studentium ordinauimus omnia quæ sequuntur.

Imprimis statuimus quod ibi ponantur viginti octo Scholares pauperes studentes in Artibus & in Philosophia, quorum quatuor de Diœcesi Constantiensi, quatuor de Diœcesi Bajocensi, & quatuor de Diœcesi Ebroïcensi, & quatuor de Diœcesi Rothomagensi in Normania duntaxat oriundi. In quibus Diœcesibus, idem Dominus Radulphus, pro majori parte bona Ecclesiastica quæ percepit tempore quo viuebat, perpetuo assignantur, residuum de iisdem Diœcesibus vel aliis & indifferenter de omni natione vndecunque docibiles & idonei poterunt inueniri. Et ordinámus quod quilibet eorundem Scholarium habeat tres solidos Parisienses qualibet septimana, scilicet à Festo sancti Michaëlis vsque ad octauas Apostolorum Petri & Pauli & vltra, si ad hoc sufficiant facultates.

II.

Item, statuimus quod ibi ponantur ad minus duodecim pauperes seu magistri studentes seu instruendi in Theologica Facultate, Quorum erunt perpetuo duo de Diœcesi Constantiensi, duo de Diœcesi Bajocensi, duo de Diœcesi Ebroïcensi, & duo de Diœcesi Rothomagensi in Normania oriundi, alij indifferenter vt prius de omni Natione, & ordinamus quod quilibet ipsorum scholarium prædictorum habeat quinque solidos Parisienses pro qualibet septimana.

III.

Item, statuimus quod si aliquis dictorum studentium de præfatis Diœcesibus decedat, vel recedat, vel amotus sit ex causa aut vltra tres menses sine causa legitima se à dicta domo absentauerit, tempore vacationum minimè computato, alius idoneus de Diœcesi vt supra de qua erat decedens, recedens vel amotus loco illius per Magistrum dictæ domus subrogetur, ita quod numerus prædictus Scholarium iuxta ordinationem prius factam perpetuo conseruetur.

IV.

Item statuimus, quod Theologi separatim viuant & cohabitent ab Artistis; videlicet in majori domo quæ est propinquior Ecclesiæ sancti Cosmæ, & Artistæ in minori domo quæ est versus portam Inferni, nec habeant aliquid commune in cohabitatione excepta Capella, in qua conuenient ad seruitium iuxta ordinationem à Priore inferius annotato faciendam.

V.

Item statuimus, quod prædictis studentibus tam in Theologia quam in artibus seu Philosophia naturali, cameræ assignentur per magistrum prout melius viderit expedire.

VI.

Item statuimus, quod tam Theologi quam Artistæ simul comedant in prandio & in cæna, quilibet in aula sibi deputata, secundum quod in aliis scholaribus Parisiensibus eiusdem conditionis extitit consuetum.

VII.

Item statuimus, quod nullus studentium habeat proprium garcionem qui in domo jaceat vel manducet, sed Theologi communes habeant & Artistæ similiter, prout necessarium vel expediens videbitur eis & magistro dictæ domus.

VIII.

Item statuimus, quod quæcumque persona Ecclesiastica vel secularis dederit & assignauerit dictæ domui decem libras Turonenses annui reditus amortizatas pro victu vnius Artistæ per totum annum, aut duodecim libras Parisienses pro victu vnius Theologi, ius habeat perpetuo & retineat sibi & eius successoribus præsentandi Magistro dictæ domus scholarem seu scholares vndecumque fuerint oriundi juxta numerum victus seu victuum acquisitorum & assignatorum. Et si præsentatus idoneus vita & moribus & habilis ad proficiendum per eundem Magistrum inueniatur, tempore recipiatur, si vero secus fuerit, adhuc eadem persona alium repræsentet & admittatur seu repellatur eo modo quo dictum est; si vero secunda vice repellatur præsentatus, ius præsentandi amittat & tunc Magister dictæ domus de persona idonea prouideat iure illius qui constituit victum, iure præsentantis in aliis præsentationibus semper saluo. Ne tamen Magister domus ingerat difficultates vt prouisio ad manum ipsius perueniat, statuimus quod idem Magister habeat eligere de ciuitate vel Diœcesi de qua est, rationem originis vel domicilij ille qui constituit victum, si est ibi idoneus, alioquin de ciuitate & Diœcesi contiguis.

IX.

Item statuimus, vt nullus Artista admittatur in dicta domo qui habeat duodecim libras Parisienses vel vltra in patrimonio seu beneficio Ecclesiastico annuatim existendo in scholis, *nec aliquis Theologus qui habeat triginta libras Parisienses vel vltra annui reditus vt supra*, nisi legerit sententias, & tunc non admittatur si sexaginta libras Parisienses, vel vltra habeat annui reditus vt supra. Sed infra prædictas summas redituum poterit *dictus Magister secundum suam conscientiam dispensare pro personis duntaxat ad proficiendum bene aptis.*

X.

Item statuimus, quod si aliquis scholaris idoneus vndecumque fuerit oriundus, desideret cum dictis scholaribus habitare, recipiatur à nobis, vel à deputato à nobis quamdiu vixerimus. Et post decessum nostrum à Magistro dictæ domus secundum quod loca domus ad hoc se potuerint extendere, ponendo bursam suam, ac conducendo cameram suam, ac emendo tantum de munitionibus, quantum reperietur tempore receptionis suæ proportione cuiuslibet scholaris juxta æstimationem Magistri & sociorum.

XI.

Item statuimus, quod si contingat reditus dictæ domus per nos vel alium augmentari vltra victum quadraginta scholaribus assignatum, dictus Magister scholares idoneos tam in Artibus quam in Theologia iuxta vires facultatum recipere valeat cuiuscumque fuerint nationis bursas eisdem assignando, prout est pro aliis superius ordinatum. Volumus tamen quod si vnus Theologus de nouo instituatur, numerus artistarum duobus scholaribus augeatur.

XII.

Item statuimus, *quod si aliquis Artistarum legerit in Artibus per triennium existens in domo, vltra ibi non remaneat, sed alius loco eius subrogetur in eadem.*

XIII.

Item, quod præfati scholares vtriusque domus bis in anno scilicet prima

septimana Nouembris & consimili septimana Aprilis ex tunc proximo futuri, *per Magistrum & Priorem visitentur & si aliquis ipsorum inhabilis ad proficiendum fuerit propter mores suos, seu laudabiliter non profecerit, exinde abjiciatur omnino.*

XIV.

Ordinamus insuper circa prædictorum communitatem specialius & conjunctim; primo circa diuinum officium celebrandum, quod in solemnitatibus fiat in Capella dictarum domorum solenne scilicet seruitium videlicet Vesperarum, Matutinarum & Missarum.

XV.

Item, quod in omni vigilia Apostolorum, solemnium Martyrum & Confessorum & diebus Sabbati, aduentus Domini, fiat collatio in Capella post Vesperas celebratas.

XVI.

Item Presbyter Hebdomadarius vnam Missam cito post pulsum sancti Iacobi celebrabit cum nota die festo, & in Sabbato de beata Virgine, vel alia die, si dies Sabbati fuerit occupata: cæteris autem diebus scilicet scolasticis sine nota, exceptis duntaxat diebus quibus determinabitur nimis mane. tunc enim non tenebitur donec post determinationem, celebrare, si tunc fieri possit competenter.

XVII.

Item quod bis in anno obitus fratris nostri Radulphi de Harcuria celebretur ibidem die Veneris ante Cineres, & habebunt pro pitantia triginta solidos. Et die Veneris post Exaltationem sanctæ Crucis & habebunt pro pitantia viginti solidos Parisienses. Et percipiet vnus Theologus contra duos Artistas in ista pitantia portionem.

XVIII.

Et ad omnia prædicta tenebuntur omnes tam Theologi quam Artistæ personaliter interesse, sub pœna vnius denarij, hoc excepto, *quod Artistas diebus legibilibus ad Missam nolumus obligari.*

XIX.

Secundo circa mensam & conuiuium prædictorum statuimus, quod in egressu mensæ in vtraque domo fiat benedictio, videlicet per Presbyterum Hebdomadarium apud Theologos & per Principalem in societate Artistarum & in fine mensæ per eundem Hebdomadarium & per Subpræpositum Artistarum fiat redditio gratiarum secundum formam jam inceptam.

XX.

Item quod in majori comestione Theologorum lector leget de Biblia in principio conuiuij & in fine. Et in die festo reportabit de sermone, alias de collatione prouidebit. Et in fine mensæ resumpto Themate dicet Tu autem Domine, &c. aliis vero diebus in parva comestione loco orationis dicet idem lector & Principalis Artistarum in omni prandio domus suæ. Omnis spiritus laudet Dominum. Tu autem, &c. Et tunc omnes Theologi surgent reddentes gratias ante imaginem Virginis Mariæ & Artistæ locis suis.

XXI.

Tertio circa victum communitatis Theologorum statuimus quatuor officiales Hebdomadarios puta Presbyterum, Clericum de Capella, Lectorem, & Præpositum seu dispensatorem.

XXII.

Et erit officium Presbyteri dicere Vesperas, Matutinas, Missas cum benedictione mensæ & redditione gratiarum. Et ad istud officium tenebuntur omnes Sacerdotes bursales & non bursales per ordinem vicibus alternatis.

XXIII.

Officium Clerici de Capella erit post pulsum prædictum, campanam pro Missa pulsare, vinum, aquam & ignem quærere & adferre, & altare prout decet ornare cum auxilio Clerici de domo. In ingressu Missæ, progressu & egressu Presbytero in superlicio ministrare. Et dispensatorem cum opus fuerit in conuiuio adiuuare, & tenebuntur ad istud officium omnes Theologi preter quam Sacerdotes.

XXIV.

Ad officium lectoris quod est superius positum scilicet in mensa legere, sermonem referre, *omnes sociis magistris in Theologia, si qui fuerint & priore exceptis*, tenebuntur, & de isto officio transibunt immediatè ad officium dispensandi.

XXV.

Officium Præpositi seu dispensatoris erit, pro pane, carnibus & piscibus emendis cum Clerico domus ire, vel vnum de sociis domus pro se mittere, qualibet die de misiis & receptis cum eodem Clerico computare, scribere & summare & in die Veneris cum Clerico societati de omnibus reddere rationem. Et tenebitur fideliter & æqualiter omnibus sociis distribuere prout melius poterit in cameris & in mensa. Istum vero juuabunt Clericus de Capella, famuli de domo & vnus vel duo socij quos vocabit si viderit expedire. Inhibemusque aliis, ne aliquis sibi vel alij in mensa ministrare præsumat sub pœna sex denariorum à transgressoribus persoluenda, & ista quatuor Hebdomatica officia à Priore per ordinem assignentur. Volumus etiam quod in executione omnium præmissorum competens silentium idem Prior faciat obseruari.

XXVI.

Quarto circa vniuersalem statum vtriusque domus statuimus, quod quilibet sociorum amicabiliter & pacificè conuiuat, ita quod vnus non dementiatur alterum injuriosè sub pœna sex denariorum, nec opprobriosè sibi dicat opprobria sub pœna duodecim denariorum, nec percutiat aliquem seruientium sub pœna vnius bursæ, nec aliquem sociorum sub pœna priuationis à domo.

XXVII.

Item quod nullus verba inhonesta in mensa nec in Capella proferat, sub pœna sex denariorum.

XXVIII.

Item quod nullus de domo bibat in taberna tabernariè sub pœna sex denariorum, nec assuescat sub pœna vnius bursæ, & si assuefactus fuerit & post *monitionem Prioris vel Magistri non dimittat, expellatur omnino.*

XXIX.

Item quod omnes à lupanaribus caueant sub pœna priuationis.

XXX.

Item nullus mulieres, cuiuscumque conditionis existant, ad domum de nocte adducere præsumat, nec de die, nisi fuerint tales & in tali societate, quod constet Priori domus & sociis inde nullam malam suspicionem orituram, sub pœna priuationis.

XXXI.

Item omnes in magna comestione comedant in aula & Theologi similiter in parua, casu necessitatis tantummodo præcluso. Et hanc necessitatem declaramus in tribus casibus videlicet in infirmitatis articulo, infirmis enim nullam legem ponimus. Sed volumus eos piè & misericorditer pertractari, ita quod possint in camera comedere, socios & alios ad se vocare qui eis faciant solatium & juuamen.

XXXII.

Item in minutione in qua minutus cum vno vel duobus sociis in camera poterit comedere per tres dies.

Item in hospitibus si sint tales quod pro ipsis aula debeat prætermitti; de quibus sic duximus ordinandum, videlicet quod nullus propter famulum aut personam vno socio communi domus minorem, dimittat aulam, nec propter æquales nisi sint tot quot ipsos non possit societas tunc recipere competenter, si autem aliqua vel aliquæ venerabiles personæ superuenerint, de quibus domus vel persona adducens possint honorem vel commodum reportare, duci poterunt ad cameram comesturi. Et poterit socius adducens eos, conuocare aliquem vel aliquos sociorum ad deferendum eisdem, & habebunt socij de domo in omnibus casibus prædictis secundum taxationem dispensatoris & coadiutorum suorum potus & cibi debitas portiones & residuum quod vltra habebit, persoluat.

XXXIII.

Item quicumque adducere proposuerit plures hospites ad prandium vel ad cænam, hoc dispensatori vel clerico domus significet antequam cibaria præparentur. Aliàs nihil habebit pro hospitibus, nisi abundanter cibus remaneat post completum seruitium sociorum ac famulorum.

XXXIV.

Item recipientes hospites in cameris tempestiuè sibi de omnibus prouideant, ne per ipsos in officio famulorum communitatis seruitium perturbetur.

XXXV.

Item pro hospitibus omnia soluant ita quod communitas non lædatur.

XXXVI.

Item eorum fragmenta pro beneficiariis clerico domus reddantur.

XXXVII.

Item nullus hospes vltra septem dies maneat in domo absque licentia Prouisoris.

XXXVIII.

Item nullus adducat sepe socios ad potandum super communitatem sociorum, & si hoc fecerit secundum arbitrium dispensatoris persoluat.

XXXIX.

Item nullus adducat extraneos ad speciales Congregationes sociorum pro suis necessitatibus ordinandis.

XL.

Item nullus deponat immunditiam infra domorum continentiam, nisi in locis ad talia deputatis.

XLI.

Item nullus comedat in villa, nisi cum personis & in locis honestis.

XLII.

Item soli jacentes in villa & præcipuè illi qui iacebunt in domo soluant bursam cum excessibus, non obstante, quod sæpius, vel per totam hebdomadam comederint extra domum; vt à frequentia talium comestionum arceantur, sed si quis in parte septimanæ extra villam fuerit, soluet prorata pro qua fuit in villa velut hospes.

XLIII.

Item pro omni hora prandij, vel cœnæ Clericus domus pulsabit ad campanam parato cibo, & tunc dispensator debet venire ad dispensandum & iste cuius interest ad mensam benedicendam sub pœna trium denariorum, & tunc statim facta benedictione ad mensam procedant, nec ille cuius interest legere vel Tu autem dicere propter superuenientes tardius dicere. Tu autem dimittat, ne vnius, vel plurium expectatio fiat pluribus onerosa.

XLIV.

Item qui pulsata campana in domo fuerit & ad mensam non venerit, nihil habeat nisi panem, exceptis tribus casibus antedictis, si autem extra fuerit & venerit cito post introïtum ad mensam comedat cum aliis. Vel non habeat nisi panem, si vero post medium comestionis venerit, sufficientem portionem sibi tribuat dispensator, Si vero post inceptionem gratiarum, nihil habebit nisi panem hora parui prandij & die ieiunabili. Sed in die non ieiunabili pro magno prandio panem habeat atque vinum. Si cito venerit & non comederit, volumus nihilominus quod rationabilis circa hoc excusatio admittatur, quæ in sequentibus casibus explicatur. Puta si veniat de lectionibus vel disputationibus suæ facultatis, sermonibus vel ordinibus celebratis, vel de extra villam causa necessitatis non ludi, vel de societatis negotijs pertractandis.

XLV.

Item quod à Festo omnium Sanctorum die ieiunabili vsque ad quadragesimam non comedatur in aula, donec omnes lectiones & collatio si fuerit, terminentur.

XLVI.

Item qnod à Paschate vsque ad Pentecosten pro diebus scholasticis ordo conuiuij parui de mane ad vesperam non mutetur.

XLVII.

Item nullus in villa iaceat extra domum sub pœna medietatis bursæ nisi de licentia Prioris, vel post factum, coram ipso sufficienter se excuset præcipuè nullus ad hoc assuescat sub pœna priuationis, cæterum si post inhibitionem id commiserit, idem expellatur. Idem statuimus de tardè venientibus vel nimis mane à domo recedentibus modo indebito & suspecto.

XLVIII.

Idem exhortandi sunt socij per præsidentes prædictos, vt vadant bini & bini per villam, ne de eis mala suspicio oriatur.

XLIX.

Item quod non portent vestes notabiles, vel sotulares decisos vel laqueatos, sed honestum habeant habitum & decentem.

L.

Item quod semel ad minus in hebdomada in vtraque domo disputetur de quæstione ad domum & socios pertinente.

LI.

Item quilibet iurabit libros domus sicut suos fideliter custodire, nec extra domum alicui commodare.

LIII.

Item quod nullus mittat extra domum vasa societatis sine licentia conseruantis.

LIV.

Item in deliberationibus societatis nullus dicat aliquid nisi à præsidente in congregatione primitus requisitus. Et tunc dicat pacificè, & tunc nullus verbum suum interrumpat.

LV.

Item nullus socius de nouo ad domum veniens introïtum faciat nec in camera, nec in aula, nec vinum det vltra vnam chopinam pro quolibet socio de pretio mediocri. Si quis tamen vellet liberaliter infra viginti solidos dare pro scyphis argenteis ad vsum societatis domui acquirendis, hoc cum patientia toleramus.

LVI.

Item accedentes ac recedentes ad domum & à domo vinum minimè propinabunt.

LVII.

Item taxam prædictam emendarum pro Artistis intelligimus, volumus super Theologos duplicari cum maioris discretionis esse debeant, eorum culpa secundum hoc est amplius punienda.

LVIII.

Item in omnibus pœnis prædictis ad pœnam priuationis comminatis Prouisor & Prior poterunt priuationem exequi, vel secundum eorum prudentiam commutare, ac etiam mitigare, sed pro vno mitigatio locum non habeat, nisi semel: & omnia prædicta pro vtraque domo intelligimus obseruanda, verum pro Theologis sic duximus obseruandum, quod quilibet Bibliam cum sententijs habeat si poterit bono modo.

LIX.

Item quod sic à principio proficere studeat, quod infra septimum annum inclusiuè habilem se reddat ad prædicandum per villam & legendum minores cursus suos & sententias anno decimo consequenter, aliàs expellatur, nisi causa legitima excusetur quæ sufficiat Prouisori & Priori domus.

LX.

Item districtius inhibemus, ne propter hoc aliquis incautè se ingerat ad legendum, nec vnquam aliquis de domo legat aut *prædicet, donec per eosdem Prouisorem & Priorem cum consilio duorum vel trium seniorum de domo adhoc habilis iudicetur.*

LXI.

Item statuimus, quod alij socij de domo, lectoribus de eadem domo deferant diligenter propter Collegij honestatem, & in eorum defectibus quos perceperint ipsos amicabiliter aduertere faciant & procurent, idem quæ circa Prædicatorem per Priorem volumus obseruari; permittimus autem quod huiusmodi Lectores in principio & fine lecturæ suæ, si velint, dent societati potum amicabilem, ita tamen quod vltra chopinam vini pro quolibet socio non ascendat.

LXII.

Cæterum pro Artiſtis ſtatuimus, quod quilibet librum de quo audierit, ſibi à principio ordinarij procuret & illum principali domus oſtendat.

LXIII.

Item quod quilibet ſic ſtudeat, quod intra quinquennium à Priore Theologorum & Principali Artiſtarum dignus licentia iudicetur.

LXIV.

Item quod pro determinationibus eorum, licentijs vel principijs non adducant ad domum turbam, nec faciant potationes, vel conuiuia, niſi modica ſi voluerint, & ſecreta cum licentia Prouiſoris.

LXV.

Item nec aliqui de domo vadant de nocte ad choream vel Proceſſionem Nationis.

LXVI.

Item volumus, *quod nullus eorundem inferius vel ſuperius intret examen ſine licentia Prouiſoris, ne per eius repulſam alij ſcandalum patiantur.*

LXVII.

Idem volumus in Theologis in eorum præſentationibus obſeruari.

LXVIII.

Inſuper in domo erunt Officiales alij à prædictis, ſcilicet Prouiſor, Prior, Procuratores & Principalis.

LXIX.

Eligetur vero Prouiſor impoſterum per hunc modum. Theologi octo prædicti de quatuor prædictis Diœceſibus Burſas de bonis dictæ domus recipientes, infra quindecim dies, excepto vacationum tempore, à tempore notitiæ mortis noſtræ ſeu à tempore mortis vel amotionis Magiſtri dictæ domus virum idoneum, diſcretum, & venerabilem, duntaxat de Normania oriundum eligant in Magiſtrum & ipſum præſentent approbandum Cancellario Pariſienſi qui pro tempore fuerit & antiquiori Magiſtro ſæculari in Theologia regenti de natione Normanorum, ſiquis ſit, alioquin alij antiquiori Magiſtro ſæculari in Theologia regenti cuiuſcumque nationis fuerit, ac Rectori Vniuerſitatis, qui pro tempore erit, qui ſi in approbatione præſentati diſcordes fuerint, ſtetur maiori parti eorundem. Si vero in eligendo Magiſtrum vota ſua in duos vel plures diuiſerint, ille præficiatur in Magiſtrum, quem maior pars omnium dictorum duxerit eligendum, dum tamen idoneus reperiatur ab ijs vel à maiori parte eorum quibus fuerit præſentatus, ſi vero plures ſint electi habentes æqualem numerum eligentium, aut nullus reperiatur qui habeat maiorem partem omnium Theologorum, tunc ille accipiatur in Magiſtrum de Normania, quem dicti approbatores aut maior pars eorum magis idoneum reputabunt. Si vero prædicti tres approbatores ſimul intereſſe in præmiſſis non poſſint vel non velint, duo ipſorum ſi concordes fuerint, alioquin ille cum quo Epiſcopus Pariſienſis, ad quem recurrendum erit, aut pro quolibet abſente, vel ſe abſentante, qui pro tempore erit, per ſe vel per alium concordabit, præmiſſa exequatur. De tempore vero vacationum, ſi tunc electionem euenire contingeret, vſque ad Feſtum beati Dionyſij eligere differant, & tunc infra octo dies eligant, provt ſuperius eſt expreſſum.

LXX.

Item ordinamus, quod prædicti tres approbatores dictum Magiſtrum valeant amouere, quoties prouiſioni dictæ domus prædictus videbitur, aut remiſſus aut inutilis.

LXXI.

Item ſtatuimus, quod ſi dicti ſtudentes in Theologia infra tempus eis taxatum Magiſtrum non elegerint, poteſtas eligendi illâ vice ad approbatores deuoluatur, qui de Normania duntaxat eligant, vt ſuperius eſt expreſſum.

LXXII.

Item volumus quod nullus prædictorum Theologorum in prædicta electione expectetur, ſed pro quolibet abſente vnus alius Theologus, ſi in domo de Diœceſi abſentis inuentus fuerit, vel alius ſenior Artiſtarum de eadem Diœceſi aſſumatur, & erit eiuſdem *officium Prouiſoris ſcholares prædictos recipere, corrigere, &*

quando apparebit rationabile, in subsidium pauperum aliquid de bursis conuertere ditiorum. Causas dictorum Scholarium & negotiorum vtriusque domus coram quibuscunque iudicibus per se vel per deputatos ab ipso fideliter gerere & in cæteris necessitatibus eorundem sollicitè vigilare. Et tenebit idem Prouisor electus, vel approbatus officium donec cesserit, vel decesserit, vel rationabiliter deponatur, vel alibi quam Parisius causa moræ contrahendæ duxerit se transferre. Vnde circa hæc statuimus, quod quacunque ex causa extra Parisius vltra dimidium annum continuè fuerit, Officium eius vacet, & ad electionem alterius Prouisoris secundum formam jam expressam procedatur.

LXXIII.

De Prioris verò electione sic statuimus, vt vnus de dictis Theologis eiusdem domus, vel de commorantibus cum iisdem per dictum Magistrum & Theologos ipsius domus, aut maiorem partem ipsorum in eiusdem domus Priorem in Festo sancti Lucæ annis singulis assumatur & Magistro præsentetur, & si contingeret eum cedere infra annum, vel decedere, alius loco ipsius pro residuo temporis infra quinque dies eligatur, qui de Missis, Prædicationibus, ieiuniis, disputationibus, lectionibus, & collationibus inter ipsos Theologos & Artistas faciendis, Festis Sanctorum, Seruitiis Mortuorum & consimilibus ordinet & disponat. Ad ipsum quoque spectabit socios in mensa de honesta vita exhortari, necessaria sociorum in mensa, vel alias cum viderit opportunum, proponere hoc prouiso quod Congregationes non faciat post vinum, deliberationes sociorum exequi per se, vel per illos quorum intererit; socios delinquentes cum Prouisore corrigere, pœnas commissas à Theologis exigere & leuare & in diebus solemnibus in emendationem victus conuertere sociorum.

LXXIV.

Item qualibet die Veneris summam bursarum Bursalium sociorum & qualibet die Dominica Procuratorum misias & receptas in papyro scribere, & in fine anni suum scriptum contra scriptum Procuratorum ad computum domus afferre.

LXXV.

Item qualibet Hebdomada domum Artistarum visitare & in vna disputatione ipsorum præsentialiter interesse. Et in manu istorum duorum Prouisoris & Prioris promittet quilibet de vtraque domo obedientiam in licitis & honestis à suæ receptionis principio exhibere, & habebit dictus Prior in qualibet hebdomado vltra alios viginti denarios pro reuerentia status sui.

LXXVI.

Procuratores etiam majores eligentur infra quatuor dies postquam nouus Prior erit creatus, & duo magni Procuratores vnus de Theologis & alter de Artistis per Magistrum & communitatem Theologorum assumantur, qui assumpti jurabunt coram Magistro & Priore ac Theologis dictæ domus, quod fructus, reditus, obuentiones & omnia alia quæ ad eorum spectant Officium, custodient diligenter & fideliter dispensabunt & prætermittent inutilia, & vtilia pro viribus procurabunt ac fideliter bis in anno videlicet in mense Aprilis & Octobris immediatè sequenti, scilicet Procurator Theologorum in Magistri & Prioris ac Theologorum dictæ domus præsentia, & Procurator Artistarum in Magistri Prioris & sex antiquiorum Artistarum præsentia computabunt. Et quod computa sic facta domus vna cum statu dictæ domus dictus Magister prædictis approbatoribus summariè seu in grosso tenebitur reportare, & poterunt isti si benè se habuerint, continuari in fine anni sui & cum prædictis ad eos spectabit quod Capellæ vestimenta & alia bona seruabunt, & eidem capellæ de cera & oleo & vtrique domui de necessariis prouidebunt, & recipient omnia domus debita & legata, & habebunt isti super grossum domus quilibet tertiam partem bursæ de domo sua pro ipsorum pœna & labore in qualibet Hebdomada capiendam.

LXXVII.

Erunt præter hos duo alij Procuratores in qualibet dictarum domorum, qui eligentur in Festo beati Ioannis Baptistæ, & tenebuntur domos de vinis circa vindemias, & de lignis circa Augustum prouidere, ita tamen quod Prior prædictus

ctus aliquos socios deputabit cum illis ad emenda prædicta & erunt in solidum pericula vinorum emptorum & lucrum si quod fuerit in illis super societatem similiter & lignorum.

LXXVIII.

Item statuimus, quod annuatim circa Purificationem fiat collecta super socios pro soluendis in aula consumptis, & deperditione vinorum, si qua fuerit & renouatione mapparum & talium, sicut est in Sorbona fieri consuctum & etiam pro locagio famulorum & illam colliget Prior ab vtraque domo & illam tradet Procuratoribus antedictis.

LXXIX.

Item quilibet tenebitur eam soluere infra octo dies postquam inter socios fuerit ordinatum sub pœna substractionis bursarum.

Item volumus, quod vina tradantur ad bursam in aula & ad rotulum in camera pro pretio taxationis sociorum.

Item volumus quod rotulus vniuscujusque dolij immediatè, cum exhaustum fuerit per Clericum domus tradatur in vna domo Priori & in alia Principali qui ipsum colligent Procuratoribus refundendum, lucro tamen si quod fuerit penes eorum quemlibet reseruato, & tenebitur quilibet soluere infra octo dies sicut dictum est de collecta, & habebunt isti duo Procuratores pro labore suo quilibet sextam partem bursæ domus suæ qualibet hebdomada capiendam.

LXXX.

Cum prædictis præcipimus quod Principalis domus Artistarum à Prouisore & Priore prædictis sibi detur annuatim aut à Prouisore communicato tamen ipsius Prioris consilio in hac parte. Officium autem ipsius erit in Collegio Artistarum præsidere pro suo tempore, in disputationibus, & in mensa disputationes assignare & tenere, silentium competens custodire, Prouisori & Priori supra dictis statum societatis & sociorum referre & bursas in die Veneris scribere, similiter misias & receptas Procuratorum in die Dominica cum Priore & afferre ad computum scriptum suum, & habebit qualibet hebdomada sicut Procurator domus suæ, & iurabunt isti omnes Officiales quod officia sua fideliter exercebunt.

LXXXI.

Item statuimus vt præfati Theologi & Artistæ arcam vnam communem habeant, qua litteræ acta & munimenta quælibet ad domos spectantia, ac pecunia pro emendis reditibus seu libris ordinata & alia grandia fideliter reponantur, & eadem arca tres claues habeat, quarum vnam Magister domus, & Prior aliam, & major Procurator Artistarum tertiam custodiant & conseruent. Verum collecta pecunia de reditibus & obuentionibus quibuscunque dictæ domus in alia arca habente tres claues per Magistrum & per dictos Procuratores conseruetur sollicitè & sicut promittitur dispensetur.

LXXXII.

Item statuimus, quod de omnibus libris, vtensilibus aliis quibuscumque communibus tam Theologis quam Artistis fiat inuentorium, quod & singulis annis prima septimana quadragesimæ fiat ostentio præmissorum præsentibus, Magistro Priore, Procuratoribus, & Theologis dictæ domus, & fiat comparatio ad inuentorium de dictis rebus factum, & si contingat aliquid deficere diligenter requiratur, & si quid de nouo fuerit acquisitum, in inuentorio fideliter reponatur.

LXXXIII.

Item statuimus quod omnia nostra statuta bis in anno scilicet in Festo omnium Sanctorum, & in Cathedra S. Petri coram omnibus sociis vtriusque domus & Priore legantur.

LXXXIV.

Item Prior & Principalis de famulis vtriusque domus prouidebunt & habebunt salarium suum quilibet in Officio secundum taxationem legitimam eorumdem, & ter in anno in festo omnium Sanctorum, Natali, & Paschale fiat per Prouisorem inquesta super eos qui de eorum sufficientia, vel insufficientia inquiret per socios & eos retineri faciat, vel expelli secundum quod inuenerit eos dignos.

LXXXV.

Inhibemus autem cuicumque futuro Prouisori, vel Magistro, ne nostras ordinationes prædictas, vel aliquam earum reuocet, vel immutet, nisi fortè imminente vtilitate totius societatis prædictæ ad requestam omnium sociorum; & hoc fiat duntaxat in medio anni mense Ianuario, vel Decembri.

XXXVI.

Volumus insuper tam propter periculum amissionis præsentis instrumenti, quam propter obseruationem prædictorum, quod quilibet Officialium superius nominatorum præsentium habeat copiam Litterarum. In quorum omnium & singulorum testimonium sigillum nostrum præsentibus duximus apponendum.

Actum in Crastino Natiuitatis Beatæ Mariæ Virginis. Anno Domini 1311.

Anno sequente prædicta fundatio comprobata & confirmata est à M.
» Guillelmo Bauseti Episcopo Parisiensi in hunc modum. Vniuersis præsen-
» tes Litteras inspecturis, Guillelmus permissione diuina Parisiensis Episco-
» pus salutem. Deuotionem laudabilem sanctumque propositum Reuerendi
» in Christo Patris Domini Radulphi Constantiensis Episcopi instituentis de
» nouo & instituere affectantis in breui viginti quatuor, videlicet sexdecim in
» Artibus & octo in Theologiæ Facultate Scholares in domibus quæ communiter
» Domus Abrincenses vocantur in vico S. Cosmæ Parisius prope portam quæ Por-
» ta Inferni vulgariter nuncupatur, situatas: quas nomine executorio testamenti
» bonæ memoriæ Rodulphi de Haricuria fratris sui quondam de Constantino in
» Ecclesia Constantiensi Archidiaconi acquisiuit; vt inibi dicti Scholares iuxta
» ordinationes eiusdem Episcopi super hoc editas conuiuant. Ad quorum quidem
» Scholarium conuictum ibidem idem Episcopus ducentas libras annui reditus
» amortizatas deputauit, assignauit ac etiam ordinauit, sub certis ordinationibus
» & statutis super hoc editis eodem, quantum in nobis est & possumus confouere
» volentes. Attendentes insuper per præmissa cultum diuinum, & inde potissimè
» fructus Ecclesiæ pullulare quod totis visceribus peroptamus, cohabitationem
» & conuictum dictorum Scholarium tam electorum quam eligendorum, necnon
» & aliorum si quos vltra dictum numerum vlterius eligi continget in dictis do-
» mibus, acquisitionem dictarum domorum & redituum ac deputationem & assi-
» gnationem eorundem ad vsum prædictum, iuxta ordinationes ab ipso Episco-
» po iam factas & in futurum rationabiliter faciendas quantum in nobis est &
» possumus authoritate ordinaria laudamus, ratificamus, approbamus, ac etiam
» tenore præsentium confirmamus iure nostro & Ecclesiæ nostræ Parisiensis in
» posterum semper saluo. In cuius testimonium sigillum nostrum præsentibus li-
» teris duximus apponendum. Datum anno Domini 1312. die Iouis ante festum
» Natiuitatis Ioannis Baptistæ.

At cum non satis distinctè illis Episcopi literis eximerentur Scholares Collegij à frequentandis sacris Parœciæ SS. Cosmæ & Damiani, M. Marinus de Marigny Prouisor Domus Harcurianæ obtinuit diploma Pontificium à Clemente V. pro sacello Collegij quod est huiusmodi. Clemens Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs Magistro & Collegio Scholarium Domûs de Hari-
» curia Paris. salutem & Apost. bened. Meruit vestræ deuotionis affectus, quem
» ad nos & Romanam geritis Ecclesiam vt petitionibus vestris quantum cum Deo
» possumus, fauorabiliter annuamus. Vestris itaque in hac parte supplicationibus
» inclinati, in Capella seu Oratorio Domus de Haricuria Paris. Diuinum Of-
» ficium diurnum pariter & nocturnum cum nota & sine nota singulis diebus ce-
» lebrare & facere celebrari, etiam absque licentia Episcopi Paris. qui est & erit
» pro tempore petita vel obtenta, (Episcopalis & Parochialis Ecclesiæ ac cu-
» iuslibet alterius iure aliàs in omnibus semper saluo) vobis authoritate Apostolica
» de speciali gratia indulgemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc pagi-
» nam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem
» hæc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & BB. Petri &
» Pauli Apostolorum eius nouerit se incursurum. Datum Auenioni, Kal. Iunij,
» Pontificatus nostri, anno 9. sub plumbo in cauda duplici serica appenso.

Anno 1312. statuto generali cautum est, ne vllæ litteræ sigillarentur magno Vniuersitatis sigillo, nisi prius per eandem Vniuersitatem visæ & approbatæ fuissent. Erat autem illud *Sigillum Magnum* planè illud idem, quo nunc vtimur in sigillandis litteris Magisterij Artium & Nominationum. Præter quod singulis Nationibus singulisque Facultatibus sua erant sigilla propria. Item Rector, & Procuratores singuli sua quoque habebant, vt & nunc etiam, propria sigilla. Itaque illud Magnum commune erat toti Vniuersitati: ac proinde nonnunquam vocatur in actis, *Sigillum Commune Magnum*. Legitur autem statutum prædictum in libro antiquo Rectoris & in libris Gallicanæ & Picardicæ Nationum sub hoc titulo. *Statutum Vniuersitatis quod nulla littera magno sigillo Vniuersitatis sigilletur, nisi prius fuerit lecta in Vniuersitate, & quod nullus Bedellus sine Magistro portet clauem Archæ vel Cophini ad sigillandum.* 1312.

Honestati nostræ ac tranquillitati totius studij diligentius attendentes, Nos omnes & singuli Magistri quatuor Facultatum Parisiensis Vniuersitatis ad Congregationem Generalem vocati per M. Marsilium de Padua tunc nostræ Vniuersitatis Rectorem & ibidem more solito congregati statuimus & decreuimus inuiolabiliter obseruari, vt nulla littera cuiuscunque modi magno Sigillo Vniuersitatis de cætero sigilletur, nisi prius per Vniuersitatem visa & perquisita fuerit examine diligenti. Huic adijcientes, vt deinceps clauis Archæ aut Cophini, in quo sigillum supradictum supradictum reponitur, portata per Seruientem aliquem sine aliquo Magistro ad sigillandum nullatenus admittatur, sed cuiuslibet Facultatis teneatur vnus Magister Conclaui in loco sigillationis personaliter interesse. Datum in Congregatione Generali apud S. Mathurinum in festo B. Gregorij, Anno Domini 1312. De Sigillatione litterarum.

Tunc autem Arca, seu cista sigilli communis seruabatur in æde San-Genouefiana, vt alio loco probabitur.

Eodem anno & eadem die prædictâ D. Gregorij Magistri 4. Facultatum conuenerunt inter se de modo eligendi Rectoris; seu potius statutum Simonis de Bria Cardinalis S. Ceciliæ circa huiusmodi electionem, an. 1266. conditum, quod prauâ quadam consuetudine nonnihil immutatum fuerat, in vsum reuocarunt. Legitur autem ista statuti huiusmodi instauratio in lib. antiquo Procuratoris Gallicanæ Nationis sub hoc titulo. ***Statutum Vniuersitatis quod Priuilegium Simonis Legati super Electione Rectoris teneatur.***

Quærentes quæ ad pacem sunt, Nos omnes & singuli Magistri 4. Facultatum Parisiensis Vniuersitatis ad Congregationem Generalem vocati per M. Marsilium de Padua tunc nostræ Vniuersitatis Rectorem & ibidem more solito congregati. Proponente nobis prædicto Rectore, quod nonnullis vicibus in electione Rectoris scandalum & discordia suscitatur, pro ingressu Rectoris antiqui vocati ad noui Rectoris electionem aliquociens celebrandam iuxta formam statuti & Ordinationis traditæ Vniuersitati super hoc à felicis memoriæ Patre Reuerendo D. Simone dudum Sedis Apostolicæ Legato in partibus Gallicanis, propter hoc quod eandem ordinationem, seu statutum videtur in aliqua sui parte quoddam statutum seu ordinatio Facultatis Artium limitare, aut eidem superficie tenus aliqualiter obuiare: in quo cauetur quod nullus Magister siue Rector, siue alius ad Electores accedere præsumat, nisi maioris Partis Facultatis Artium interueniente consensu. Hinc est, ne videamur Statutorum Sedis Apostolicæ transgressores, consuetudines antiquas tenere volentes, imminentibus etiam periculis præcauendo. Et vt supradictæ discordiæ periculosæ non modicum radix totaliter extirpetur, decreuimus & ordinamus vt deinceps in omni Rectoris Electione forma eligendi contenta in statuto, seu ordinatione memorati D. Simonis absque immutatione aliqua inuiolabiliter obseruetur. Et si quod statutum seu Ordinatio Vniuersitatis aut Facultatis prædictæ in contrarium appareret, quod absit, nullius firmitatis quantum ad hoc censemus eadem penitus reputari. Datum in Congregatione Generali apud S. Mathurinum in festo B. Gregorij, Anno Domini 1312. Statutum de Electione Rectoris.

Quod autem in hisce & similibus Comitijs quæ vocantur Generalia non omnes Incorporati adessent, hoc est vniuersim Regentes & non Regentes, sed soli Regentes, nisi specialiter alij à Rectore vocarentur, patet ex statuto sequen-

ti, quod eodem etiam anno conditum est, in hunc finem, ne Bedelli non Iurati in Comitio præsentes essent, neve vlli permitterentur intrare nisi Magistri actu Regentes, sic enim legitur in Libro prædicto sub hoc titulo. *Statutum Vniuersitatis quod Bedelli non Iurati non intrent loca Congregationum. Nec permittantur intrare nisi actu Regentes nisi per Rectorem sint vocati.*

STATVTVM ALIVD DE COMITIIS ET QVINAM IIS INTERESSE DEBEANT.

„ Vniuersis præsentes Litteras inspecturis Vniuersitas Magistrorum & Scholarium Parisius studentium æternam in Domino salutem. Cum imperante florenteque nequitia & totum mundum nequiter incendente semper noua emineant scandala, & semper nouæ maliciæ, fraudes & proditiones insurgant, magna quidem est adhibenda cautela, vt futuris periculis obuiemus provt possumus. Hinc est quod temporibus retroactis nos in fidelitate personarum plurimum confidentes, & de bona fide, vt debet fieri, præsumentes, donec contrarium appareret, in Congregationibus nostris *plures Seruientes* non Iuratos & alias personas extraneas sub vmbra *principalium Seruientium* Iuratorum nostrorum astare permisimus, qui potuerunt & possent secreta nostra aliis reuelare, & præsertim cum tales personæ quæ nec iuramento sunt adstrictæ, & quæ huc & illuc discurrunt & volunt pluribus complacere, de leui possunt secreta nostra pandere, quod esse potest totius Vniuersitatis dispendium, & periculum magnum singularum personarum. Vnde nos volentes super his adhibere cautelam, die Mercurij post Natiuitatem B. Mariæ in Ecclesia siue Claustro sancti Mathurini congregati & vocati per *M. Heremigum de Dacia tunc Rectorem Vniuersitatis nostræ*, ad ordinandum & dispensandum, prædicto *M. Heremigo* huiusmodi articulum proponente, tandem deliberatione habitâ diligenti in qualibet Facultate ordinauimus & exnunc ordinamus & firmiter stabilimus, vt deinceps nullus Seruiens non juratus in Congregatione nostra, siue nostris Congregationibus in Claustro, siue loco, vel Ecclesia, vbi Congregationem faciemus, aliquo modo maneat, nec existat. Et amplius ordinauimus & ordinamus & perpetuò stabilimus, quod Bedelli nostri Iurati, scilicet 4. Bedelli de Facultate Artium & tres Bedelli principales aliarum trium Facultatum; scilicet vnus de Theologia, alius Decretorum & alius Medicinæ, quos septem solùm reputamus principales, omnibus aliis exceptis totaliter & exclusis, omnes vel eorum aliqui Deputati januam & ostia per quæ intrare aliquis ad locum vbi Congregationem fieri contigerit, custodiant & obseruent diligenter & attentè & nullum intrare vel accedere permittant, *nisi Magistros actu Regentes, vel illos qui per Rectorem fuerint euocati*; quod districtè & sub pœnâ iuramenti ipsorum præcipimus. Circa quæ si fuerint negligentes, eos secundum quantitatem delicti statuimus puniendos & injungimus inuiolabiliter obseruari. In cuius rei testimonium *sigillum nostrum* præsentibus duximus apponendum. Datum die Mercurij prædicta in Congregatione nostra Generali apud sanctum Mathurinum anno Domini 1312.

Eodem anno cum conquesti fuissent Magistri & Scholares Vniuersitatis apud Regem Philippum, quod contra sua Priuilegia nonnulli tributum exigerent ex portatione vestium, librorum, victualium & aliarum rerum sibi necessariarum, præsertim verò Comes Boloniensis vectigal, seu vt vocant, pedagium quoddam *de Wissant* Picardis & Flandris qui Parisius ad studium Generale veniebant, eorumve Nuncijs, per Exactores suos imperasset, Rex Edicto vetuit, ne quis deinceps eiusmodi portoria exigeret, sed sineret Scholares liberè & securè ire & redire, resque suas transferre & afferre aut transferri curare. Priuilegium tale legitur in libro antiquo Procuratorum Nationis Gall. Sub hoc titulo. *Priuilegium Regale de Pedagio de Wissant.*

PRIVILEGIVM DE PEDAGIO.

» PHILIPPVS D. G. Francorum Rex. Notum facimus Vniuersis præsentibus & futuris, quod cum Magistri & Scholares Parisiensis Vniuersitatis grauiter conquererentur, quod dilectus & fidelis noster R. Comes Boloniæ seu Gentes suæ extorquebant à Magistris & Scholaribus ad studium Paris. venientibus, vel inde recedentibus passagium apud Wissant pro rebus, equis & rebus suis aliis, quos & quas pro sui & studij sui necessitate secum habebant & referebant contra Deum & Iustitiam in grande præjudicium & injuriam dictorum transeuntium, necnon Vniuersitatis prædictæ, & ideo nobis supplicarent pluries clamoribus

repetitis, vt nos, sub protectione quorum & guardia præfati Magistri & Scholares veniendo ad studium prædictum ibidem morando & inde recedendo semper existunt, de opportuno remedio semper prouideamus eisdem, memorato Comite in contrarium asserente se dictum passagium iustè iureque suo recipere, à quibuslibet personis Laïcis, Clericis, Secularibus & Ecclesiasticis, cuiuscunque status, conditionis aut dignitatis existant, & nolentes soluere compellit ad soluendum, pro rebus quas secum habent vel deferunt secundum consuetudinem passagij supradicti, seque esse in possessione iuris eiusdem, & tam se quàm antecessores suos fuisse continuò & notoriè & à tanto tempore, de cuius contrario non existit memoria, & id esse ius suum hæreditarium manifestum. Quare requirebat conseruari in iure suo prædicto & nullam nouitatem in eius præjudicium per Nos fieri super eis. *Nos attendentes labores, vigilias, & sudores, penurias, tribulationes & ærumnas quas præfati Studiosi subeunt pro scientiæ margarita quærenda; qualiter etiam amicos, parentes dimittunt, & patrias, fortunas suas atque substantias contemnunt de longinquis partibus venientes, sitientes ad aquas veniunt, viui fontis fluenta sumentes, vbique riuos deriuant, ex quibus mundus sui diuersis partibus irrigatur; lumen fidei, Patrum traditiones & doctrina S. Matris Ecclesiæ recipiunt suscepti luminis radios enitentes, ex quibus orbis terrarum clarè lucescit,* mouemur & meritò pro libertate dicti passagij, licet præfati Comitis ius lædatur, Studiosis eiusmodi concedenda prærogatiua quadam singulari, *licet eam aliis personis alterius conditionis laïcis vel Clericis, secularibus vel Ecclesiasticis minimè concedamus.* Et ideo de consensu & voluntate præfati Comitis, qui propter honorem Dei & nostrum voluntati & ordinationi nostræ ius suum licèt clarum, certum & liquidum, solum *quoad dictos Studiosos Vniuersitatis Parisiensis*, & non quoad alios quoscunque, supposuit; Nos præfatis personis, *ad studium Parisiense venientibus*, vel inde redeuntibus, dicti passagij, quatenus per dictum Comitem vel eius nomine leuabatur, libertatem & immunitatem concedimus perpetuò per præsentes. Prohibemus deinceps quidquam ab eis exigi vel leuari pro personis, libris, equis, seu rebus eorum quibusl. quas secum deferunt, vel habebunt pro sui necessitate vel Studij supradicti, saluo præfato Comiti & successoribus suis in personis aliis cuiuscunque status aut conditionis existant, ac rebus eorum iure suo dicti passagij, prout hactenus extitit consuetum. In cuius rei testimonium & munimen, nostrum præsentibus Litteris fecimus apponi sigillum. Actum Parisius anno Dom. 1312. mense Martij.

Eodem anno in Concilio Viennensi, sess. 3. quæ habita est in festo S. Ioannis ante Portam Latinam, iuxta suffragia Patrum in secreto Consistorio pridie lata, decretum est contra fratrem Vbertinum de Casali eiusque sequaces: modumque viuendi quem tenebat Ordinis Communitas, quem illi damnabant, licitum esse & sufficientem ad veram Regulæ Franciscanæ obseruantiam. Nonnulli quoque Articuli Doctrinæ F. Petri Ioannis damnati sunt definitione Pontificiâ. Exhortatus verò est Clemens Franciscanos dissidentes, vt amicè omnia iurgia componerent, se se alternis amplecterentur, redirentque in mutuam gratiam. Vbertinus de Casali petiit à Pontifice vt sibi liceret solitariè viuere, nec obtinuit. At alij plurimi neque precibus neque censuris Ecclesiasticis adigi potuerunt ad redeundum in Claustra Cœnobialia cum alijs, sed in sua contumacia persistentes multa grauia scandala excitarunt.

Porro de huiusce decisione litis extat constitutio inter Clementinas de verborum significatione, quæ sic incipit *Exiui de Paradiso.* Hæcque capita complectitur. 1. Minores ex vi suæ Professionis non teneri plus cæteris Christianis ad obseruantiam totius Euangelij. 2. Determinat ea verba quæ vim habent præcepti in Regula Franciscana. 3. Euacuandam esse rerum temporalium sollicitudinem, quam Nouicij in seculo possederunt. 4. Agit de pluritate tunicarum resecanda, de vilitate vestium seruanda, de calceamentis sine necessitate non portandis. 5. Fratres obligari ad ieiunia Ecclesiæ, etiam in Regula non expressa. 6. Quæstus pecuniarios non esse licitos, & reprobat recursus ad amicos spirituales in materia pecuniæ citra casus expressos in Regula aut declaratione Nicolai III. nec licere cippos seu truncos exponi in Ecclesia pecunijs accipiendis, neque de ijs disponi aut computum exigi. 7. Minores incapaces

esse adeundarum hereditatum. 8. Non licere eis viuere ex annuis reditibus. 9. Neque assistere suis Aduocatis aut Procuratoribus in Curijs, Executores agere testamentorum, hortos immodicos aut vineas habere. 10. Nec licere eis habere Cellaria & granaria, vbi ex mendicatione frequenti possint nutriri, nec non curiosas aut magnificas Ecclesias, ornamenta, seu, vt aiunt, paramenta pretiosa & oblata magni pretij. 11. Fratres ex professione suæ regulæ specialiter obligari ad arctos seu pauperes vsus, qui in Regula continentur, secundum modos in ea præscriptos. Vltimò determinat de Electione Ministrorum Ordinis. Hæc ferè Wadinghus in Annalibus Minorum ad hunc annum.

In eodem Concilio ait Bzouius Clementem iniunxisse omnibus Episcopis & Vniuersitatum Moderatoribus, vt libros Arnoldi Villanouani conquirerent ignique traderent. Atque in eam rem laudat ex Regesto Pontificio Epistolam 17. quæ talis est, *Dudum quondam M. Arnaldus de Villanoua Clericus Valentinæ Diœcesis Physicus noster, dum adhuc viueret, pluries postquam assumpti fuimus ad culmen Apostolicæ dignitatis*, nobis dixit oretenus, se valde vtilem librum super medicinæ practica compilasse, quem nobis frequenter dare promisit & etiam verbo dedit, in nos extunc in quantum potuit eiusdem libri dominium transferendo. Cum igitur M. Arnaldus morte præuentus præfatum librum tradere nobis iuxta huiusmodi promissionem nequiuerit, fraternitati vestræ ac vestrum singulis in virtute obedientiæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus omnes Electos, Abbates, Priores, & Decanos, moneant quod quicunque habet vel habere alium scit prædictum librum, reuelari & ad nos transmitti curet, quod sub excommunicationis pœnâ fieri iubemus. Datum Viennæ Idibus Martijs, an. 7. Hinc Bzouius autumat Pontificem mandasse vt prædictus liber igni traderetur, verum nihil ea de re suprascripta Epistola; vnde ipse notatur erroris à Wadingho.

1313. Anno 1313. missus à Clemente V. Nicolaus Farinula, vel de Freauuilla titulo S. Eusebij Presbyter Cardinalis, Patria Rotomagensis, Professione Dominicanus pro negotio Terræ sanctæ Indulgentiarum thesaurum referauit Parisijs die Pentecostes & sequentibus, Cruciadamque, vt vocant, per Doctores prædicari iussit. Cui sacræ militiæ complures nomina dederunt, imprimis verò tres Reges qui tunc Lutetiæ erant, Philippus Franciæ, Eduardus Angliæ & Ludouicus Nauarræ; filij quoque ac fratres Regis Philippi, aliisque innumeri Proceres & Prælati eorum exemplo Crucem de manu Legati susceperunt. Eam in rem permisit Clemens Regi Decimas redituum Ecclesiasticorum. Iste autem Cardinalis Farinula Theologiæ Professor eximius fuerat & Philippo à Confessionibus. Obijt Lugduni, anno 1323. sepultusque apud FF. Prædicatores.

Eodem anno Parisijs obijt apud Franciscanos Gonsaluus, Minister Generalis non sine suspicione acceleratæ à Fratribus mortis, propterea quod eos à laxiori vita ad arctiorem reuocare conabatur. Ille enim Franciscanos, qui contra Regulam suam proprios & annuos reditus comparauerant aut emerant, bonis exuit, & vt loquitur Wadinghus, expropriauit, sententiamque tulit excommunicationis in eos, qui reditus illos intra certum terminum seu spatium temporis non abdicarent. De eius successore deligendo habita sunt Ordinis Generalia Comitia in Ciuitate Barcinonensi mense Iunio, eique suffectus est *M. Alexander de Alexandria* Doctor quondam Parisiensis & vir doctissimus, qui paulò ante Communitatem Ordinis contra sequaces Petri Ioannis Oliui, Vbertinum de Casale & alios defendendam susceperat. In ijs Comitijs ait Wadinghus statutum fuisse, vt supposito Priuilegio concesso Vniuersitati Tolosanæ de conferendis in omni Facultate Magisterij Gradibus, si absque scandalo & detrimento honoris Religionis aliter fieri non posset, propter vsum & concurrentiam aliarum Religionum, constituerentur per Ministrum Generalem in Conuentu Tolosano Baccalaurei præsentandi & promouendi ad Magisterium: id verò curaret ille quàm maximè, ne propter multitudinem & insufficientiam promouendorum huiusmodi Facultas Theologica & Magisterium contemptui haberentur.

Eodem anno, aut certè proximè præterito Eduardus II. Anglorum Rex ductâ in vxorem Isabellæ Regis filiâ venit Parisios, vbi tantâ festiuitate plausúque exceptus fuit, vt nunquam maior fuerit vsquam. Rem sic describit Ioan-

nes de S. Victore. *Sequenti* etiam Pentecoste venit Parisius iuuenis Rex Angliæ Odardus & Regina simul Regis Francorum filia. Non est memoria quod vnquam fuerit in Francia tantum festum. Omnes enim Duces Francorum, Comites & Barones affuerunt, qui ornamenta tribus vicibus in die mutauerunt. Omnes artifices processionaliter incedebant, & illi de singulis Artificijs habebant distincta ornamenta ab alijs. Quidam cum hoc Infernum effigiabant: Alij Paradisum: alij Processionem vulpis, in qua singula animalia singula Officia exercebant. Fuit autem tota Ciuitas sericis pannis & pretiosis lineis cooperta; & erant per omnes vicos luminaria infinita. In die igitur Pentecostes fecit Rex tres filios suos milites & multos nobiles cum eisdem. Illa die fecit Rex prandium copiosum. Secunda Rex Nauarræ, tertia Rex Angliæ solennissimum, quod fuit factum in Tentorijs, in horto S. Germani de Pratis nobilissimè coaptatis. Rex autem Francorum omnes Dominas habuit illa die in Lupara. Quarta die Ludouicus Ebroïcensis Comes prandium ministrauit, & in crastino Karolus Frater Regis. Illa quarta feria facta fuit Crucis signatio in insula S. Mariæ vbi fuit D. Nicolaus S. Eusebij Cardinalis & Prælati plures qui Cruces volentibus porrigebant. Igitur Rex Francorum & tres filij eius, Rex Angliæ & omnes noui milites & Barones crucem ceperunt, quod videntes eorum vxores omnes in crastinum similiter Crucem ceperunt conditione apposita, quod si viri earum minimè transfretarent, vel si aliqui eorum antequam iter arriperent, morerentur, à voto liberæ essent. Quinta feria omnes Artifices & Burgenses se in equis & pedites ostenderunt processionaliter ab insula S. Mariæ per claustra vsque ad Regis Palatium incedentes; ita quod Rex cum multis Nobilibus eos vidit per fenestras & æstimati sunt equites quindecim millia & pedites 30000. & sic hora vespertina versus S. Germanum de pratis perrexerunt, quos videns Rex Angliæ obstupuit & omnes sui. Vix enim credere valeret, quod de vna sola Ciuitate tanta & tam nobiliter potuerit exire multitudo.

Eodem anno Clemens Pontifex procurante Rege Philippo Cœlestinum Bonifacij prædecessorem Cœlitum numero adscripsit, die 5. Maij, eiusque Festum 19. Maij, quâ die obierat, quotannis celebrari voluit. Rex per Litteras hac de re statim certior factus, earum latorem largissimè munerauit, vt legitur in Ratiocinio Cameræ, vt vocant, Computorum. *Niger Nuncius Cardinalis de Pergamo qui attulit Regi noua de Canonizatione sancti Petri de Morono Papæ Martyris die 15. Maij apud Villars, iuxta Rethe pro 20. Floren. 17. lib. Paris. per Regem.* Item. *Bernardus de Cossanis Domicellus & Fortonus Hostiarius Papæ qui attulerunt Regi noua ex parte Papæ de Canonizatione S. Petri de Morono Dominica ante Ascensionem apud Petrafontem 80. libr. per Martinum de Essartis.* Hæc habentur sub hoc titulo. Recepta de Thesauro Regis Parisius à prima Jan. 1312. vsque ad 1. Iulij 1315. Cap. Dona de eorum Termino: quæ quidem curiosè & diligenter notata & collecta mihi benignè communicauit F. Bonauentura Bauduisius amicus meus. Et hinc patet quàm cordi esset Regi Apotheosis eiusmodi; quò manifestum foret omnibus non absre susceptam à se causam Sanctissimi viri, malis artibus de Papatu deiecti. Vnde non veretur Cardinalis noster M. Petrus de Alliaco lib. 3. de vita Cœlestini c. 18. eum Martyrem vocare, & Bonifacium, alterum Herodem. Et Spondanus *in Quibusdam Ecclesijs colitur sub Officio Pontificis & Martyris ob durissima quæ passus est à Bonifacio.*

Eodem anno fundatum est Collegium Prællæo-Laudunæum à Guidone de Lauduno & Radulpho de Prællis qui ad sustentationem pauperum Scholarium de Laudunensi & Suessionensi Diœcesibus oriundorum de suo coniunctim contribuerunt, annuente & consentiente Philippo Rege, cuius in eam rem extat publicum hoc diploma.

PHILIPPVS Dei gratia Francorum Rex, Vniuersis præsentes litteras inspecturis salutem. Notum facimus quod in nostra præsentia propter hoc personaliter constituti Dilecti & fideles nostri Guido de Lauduno Canonicus Laudunensis ac Thesaurarius Capellæ nostræ Parisiensis & M. Radulphus de Prællis Clericus noster, *considerantes fœcunditatem bonorum & innumerabiles vtilitates animarum & corporum quæ Doctrina laudabilis Parisiensis studij in populis Christi fidelium diffusa iam lapsis præbuit temporibus & concedente Domino est præbenda in posterum,* FVNDATIO COLLEGII PRÆLLÆI.

« *ac etiam paritura, quodque nihil apud Deum gloriosius quàm vitem ædificare & plantare* « *in terris, cuius fructus prudenter & fideliter totius Reipub. præest regimini, & cum vi-* « *tam ducit laudabilem in corpore, aliorum etiam animas ad salutem* ædificat & ad sui « redit gratiam Saluatoris. Attendentes insuper copiosam largitionem quam fecit « eis Dñs de bonis suis, non secundum ipsorum, vt asserebant, merita, immò merita « millesies excedendo, & quod licet de ipsis bonis administrationem à Deo habue- « runt, tamen pro suis viribus ad concedentis Dñi beneplacitũ de ipsis bonis dispo- « nere & ordinare tenentur, vt cum venerit ipse Dñs habiturus cum eis rationem « dicat eis *super pauca fuistis fideles, supra multa vos constituam.* Idcirco ipsi iuxta « suam prædictam considerationem dictum *Parisiense Studium* augere cupientes, « pro fundatione perpetua cuiusdam Domus *Scholarium Parisius* in vico S. Hilarij « facienda de bonis suis pro fundatione prædicta disposuerunt, ordinauerunt & « dictæ Domui ac Scholaribus ibidem manentibus & mansuris, capiendis & « oriundis de Suessione & Lauduni Ciuitatibus & Diœcesibus perpetuo & in he- « reditatem perpetuam dederunt, & se dedisse recognouerunt in modum qui se- « quitur. Videlicet dictus Guido centum libratas terræ ad Parisien. annui & per- « petui reditus, quas habet vt dicebat admortisatas; videlicet 20. libratas super « Præpositura Laudunensi, & 80. de Crispeio in Laudunesio, ac omnes Domos « suas & plateas quas nunc habet, seu est in posterum habiturus in prædicto vico « S. Hilarij, & inter vicum S. Hilarij & vicum Clausi Brunelli cum omnibus ea- « rundem. Et præfatus M. Radulphus similiter ad opus prædictum dedit 200. li- « bras terræ ad Parisiensis annui & perpetui reditus capiendas & appreciandas. « 1. Super Boscis suis de Lisiaco & super Molendino suo de Yuerni.... Quæ omnia « & singula prædicti Guido & Radulphus promiserunt tenere & firmiter obser- « uare.... In quorum omnium testimonium & munimen præsentibus his nostrum « fecimus apponi sigillum, saluo iure nostro & quolibet alieno. Actum Parisius an. Domini 1313. mense Ianuarij.

Cæterum non diu manserunt Scholares illi seu Bursarij coniuncti: nam an. 1323. Laudunenses partem illam occuparunt, quæ ad Clausum Brunellum pertinebat, quæque postea Collegij Bellouaci nomen habuit: Prællæi verò seu Suessionenses eam partem quæ vicum sancti Hilarij attingit. An id acciderit viuentibus ipsis Fundatoribus nec ne, minus mihi constat. Vnum certò scio duos fuisse Radulphos de Prællis, priorem, Clericum; & is Fundator fuit Collegij Prællæi; alterum vxoratum, iuniorem & prioris nepotem, Dominum de Lisy, inter quem & Scholares à Patruo Institutos lis intercessit in Senatu, quæ tandem composita est an. 1331. vt legitur in quodam MS. veterum Senatusconsultorum, cuius pro sua singulari humanitate & beneuolentia mihi copiam fecit D. D. Herouval, sub titulo *cuiusdam concordiæ factæ inter Radulphum de Prælis Dom. de Lisy & Scholares per defunctum M. Rad. de Prællis Parisius fundatos.* Item. *Inter Scholares Suessionenses Parisius fundatos per defunctum M. Radulphum de Prællis & executores dicti defuncti, & Radulphum eius nepotem.*

Item Guido ille alter Fundator vocatur in quibusdam Litteris eiusdem Philippi Regis Guido Pictauinus, Decanus Laudunensis, Clericus & Consiliarius Regis, quæ non videntur concordare cum illa serie Decanorum Laudunensium quam ediderunt Sammarthani; cum Guidonem Decanum post an. 1329. tantummodo faciant. Plura de Collegiis istis non referimus, de quibus priuato volumine fusius dicendum.

LAVDVNENSE.

Collegium verò Laudunæum quo loco hodie situm est, à M. Gerardo de Monte-Acuto Aduocato Generali in Curia Parlamenti anno 1339. Bursariis seu pauperibus Scholaribus addictum est, legatâ in eam rem domo suâ quæ *Leonis aurei* signum præseferebat. Itaque prædicti Bursarij mutatâ sede possessionem illam nouam adierunt *per traditionem clauium* præsentibus Rectore Vniuersitatis & Vicario Episcopi Laudunensis, cui non obstante mutatione loci & nouo M. Gerardi Beneficio polliciti sunt publicè perpetuam reuerentiam & subjectionem.

Huicce Collegio successu temporis multi multa legarunt, quorum seruantur Archetypa. Vnum præterire non possum quod mihi venit in manus à D. d'Herouval, estque Caroli V. an. 1378.

KAROLVS

KAROLVS Dei gratia Francorum Rex, ad perpetuam rei memoriam. Regalis magnificentia ex tributa sibi cœlitus gratia cunctis piè poscentibus liberalis ad ea præsertim quæ Diuini cultus augmentum concernunt, & studij conspiciunt incrementum, se debet munificam exhibere. Ex hoc *etenim cunctorum bonorum largitor placatur, scientiæ fructus colligitur, humano generi prouidetur & honor augetur Regiæ Majestatis.* Sanè pro parte Collegij Scholarium Laudunensium in Monte S. Genouefæ Parisius commorantium ac in Facultatibus Theologiæ, Artium & Medicinæ studentium nobis extitit humiliter supplicatum, vt cum ipsi ex dono pridem à defuncta Ada quondam vxore defuncti Ioannis Pulchri olim Speciarij & Burgensis de partibus Laudun. oriunda sibi facto ad *opus vnius Capellani Scholaris Diœcesis Laudun.* in dicto Collegio perpetuò habendi & fundandi percipiant & habeant 16. libras & 14. solidos Paris. annui & perpetui reditus in & super quandam Domum, quæ quondam fuit ipsius Adæ, vocatam Domum *ad Godetum* sitam Parisius in terra nostra iuxta portam Baudoir in paruo vico qui ducit à dicta porta Baudoir ad vetus Cimeterium sancti Ioannis, collateralem D. Ioannis Carpentarij Pasticerij atque contiguam à parte posteriori Domui Ioannæ la Cauchoise & domui Mahieti de Villaribus, Nos dictum reditum eisdem admortizare de Regia liberalitate dignemur. Notum igitur facimus Vniuersis tam præsentibus quàm futuris, quod nos sedulà meditatione pensantes, *quantus scientiæ fructus ex eiusdem Collegij studio processerit temporibus retroactis & incessanter procedit. Et vt Scholares dicti Collegij de bono procedant in melius, qui vt adipisci possint scientiæ margaritam, parentes & larem propriam deserunt, exules sunt à patria, noctes transeunt insomnes, parcunt corporalibus alimentis, vt feruentius studeant, & fructum inæstimabilem colligant studij ex labore, in quorum domo cultus diuinus cotidie celebratur, & ex eorum studio, qui nedum in villa nostra Parisiensi, sed etiam per Regnum nostrum in diuersis partibus & per alia multa mundi climata sunt dispersi, fides augetur & saluti prospicitur animarum, policia regitur, corporum sanitas conseruatur & à noxiis præseruatur*, ipsorum supplicationem ad exauditionis gratiam duximus admittendam, laude dignumque propositum dictæ defunctæ Adæ in Domino commendamus dictis supplicantibus dictarum 16. lib. & 14. solid. Paris. reditum annuum atque perpetuum super dictam domum & alia prædicta, vt præmittitur, capiendum, de nostris autoritate Regia plenitudineque Regiæ potestatis & de speciali gratia admortizamus, concedentes eisdem & eorum successoribus & ab eis causam in perpetuum habituris, vt ipsi dictum reditum possidere perpetuò valeant & tenere valeant, teneantque & possideant & ipso gaudeant, vtantur & disponant de eodem pacificè & quietè, absque eo quod ipsum vendere, alienare vel extra manum suam ponere deinceps quomodolibet teneantur aut possint per quoscunque quavis occasione compelli, Ordinationibus, mandatis vel inhibitionibus in contrarium editis vel edendis nonobstantibus quibuscunque, soluendo tamen nobis propter hoc financiam moderatam. Quocirca Dilectis & fidelibus nostris Gentibus Compotorum nostrorum Parisius, vniuersisque & singulis Iustitiariis & Commissariis ad hoc deputatis vel etiam deputandis damus serie præsentium in mandatis, quatinus supplicantes sæpè dictos eorumque successores & causam ab eis habituros, nostrâ præsenti concessione & gratiâ vti & gaudere pacificè faciant & permittant absque impedimento quocunque. Quod si factum vel appositum esse repererint, reuocent & annullent, & ad statum pristinum & debitum indilatè reducant. Et vt hæc nequeant obliuione deleri, scripti memoriæ commendari, & præsentem paginam nostri fecimus sigilli charactere communiri, nostro in aliis, ac alieno in omnibus iure saluo. Actum & datum Parisius mense Iulij anno Domini 1378. atque 15. Regni nostri.

Anno 1314. obijt Clemens V. 12. Kal. Maias apud Rupem-Mauram supra Rhodanum Diœcesis Nemausensis, cum ad Burdegalensem aërem natiuum captandum, stomachi & laterum dolore cruciatus proficisceretur. Iussit moriturus sibi tumulum fieri in Ecclesia de Vzesta, ignobili vico prope Castellum de Villandraut, vbi sepulcrum marmoreum & jaspide atque alebastrite lapide variegatum stetit teste Carolo Lurbeo, vsque ad an. 1568. quo bellis Ciuilibus ab Hæreticis dirutum est. Erant autem sepulcro hæc insculpta verba. *Hic iacet* 1314.

" *fœlicis recordationis D. Clemens Papa V. Fundator Ecclesiarum de Vzesta & de Vin-*
" *hendrando qui obijt apud Rupemmauram Nemaucensis Diœcesis, die 20. April. Pontifi-*
" *catus sui anno 9.* Portatus verò ad istam Ecclesiam B. Mariæ de Vzesta, anno Domini 1314. 27. Augusti tunc proxima, & sepultus, die , anno Domini 1359. Eo mortuo Cardinales Carpentoratum ad electionem successoris secedentes in factiones abierunt & sedem sine Pontifice diu reliquerunt, nempe per biennium.

Eodem anno 3. Kal. Decemb. obijt quoque Philippus Rex, violenta morte, cum enim in Silua Vastinensi aprum ardentiùs insequeretur, equus ita grauiter à Bellua feritur, vt in anteriores pedes cadens in terram, Regem à suis longius remotum effuderit, hærentemque altero pede in stapeda per longum traxerit spatium, laceraui tque adeò, vt tandem semianimis inuentus & ad Fontem-Blaudum relatus spiritum paulò post exhalarit. Ita scribit Wadinghus. Notat verò Gaguinus eum morti proximum aduocasse filios tres, & ad maiorem natu hæc verba habuisse. *Ludouice, regnaui hactenus, plurimis vectigalibus & tributis populum meum vexans: nec mihi satis curæ fuit monetam cudere quæ legitimi ponderis esset. Eam ob rem multorum in me odia concitaui. Ecce post me regnaturus es. Miserere Patris animæ, & quæ perperam à me gesta sunt, ipse emendes. Deo satis meo nomine fac: de ijs quæ tibi relinquo; & Hierosolymitano me voto absoluas. Vos quoque filij seruate sinceram inter vos charitatem.* Scribit idem Gaguinus tum creditum vulgo mortis eius conscios fuisse Petrum Catalaunensem Episcopum & Radulphum-Praërium in Regio Senatu Aduocatum: at Radulphum innocentem inuentum.

Obijt quoque eodem anno mense Octobri Romæ Alexander de Alexandria Generalis Minister Franciscanorum, cognominatus *Iunior*, ad discrimen Alexandri Alensis. Post cuius mortem vacauit Præfectura anno vno, mensibus octo, seu negligentiâ seu turbulentiâ, inquit Wadinghus. Vnde occasionem nacti Fratres illi, qui sub nomine strictioris obseruantiæ agebant, quique à Clemente in gremium Religionis cum alijs reducti fuerant, specie declinandæ persecutionis secesserunt & peculiaria sibi Domicilia constituerunt, aut Consodales expulerunt, Guardianos & Custodes præfecerunt, & habitus communis formam mutantes, vestes strictas, breues & nouitate deformes assumpserunt. Quibus se & alij adiunxerunt Doctrinæ Petri Ioannis Oliui sectatores. Ea discordia nata est in Prouincia: eisque fauerunt impensè Ciues Narbonenses & Biterrenses. De hoc dissidio fusius dicetur ad sequentes annos.

Eodem anno Electores Francofurtum conuenientes, 10. Kal. Nouemb. renunciarunt Imperatorem Ludouicum Comitem Palatinum Rheni, Bauariæ Ducem: alijs Fridericum Austriæ Ducem eligentibus. Sed, vt legitur in Chronico Rothomag. intercedente bello Fridericus capitur, & Ludouicus absque vlla confirmatione Regnum occupauit.

Eodem anno Ludouicus dictus Hutinus Philippi Primogenitus viuente adhuc Patre indulsit Guillelmo *de la Forest* Armigero suo, vt bona sua vendere posset quæ habebat apud Trissiacum secus Monstrolium & in quascunque personas transferre. Quæ bona vt ante dictum est, Vniuersitas Parisiensis emit ex legatione pecuniæ à M. Ioanne de Thelu quondam Decretorum Doctoris relictæ: vt referemus ad annum 1348. in hanc autem rem extant prædicti Ludouici litteræ in hunc modum.

" LVDOVICVS Regis Franciæ primogenitus Dei gratia Rex Nauarræ, Cam-
" paniæ, Briæque Comes Palatinus notum facimus Vniuersis tum præsentibus
" quàm futuris, quod Nos attendentes & considerantes grata & accepta seruitia
" nobis à Dilecto nostro Guillelmo de Foresta Armigero diutius & fideliter im-
" pensa, &c. Actum apud Quarrerias, anno Domini 1314. mense Octobri.
" Ad hunc annum sic legitur in libro Rectoris fol. 141. verso. Anno Dom. 1314.
" die Veneris post translationem S. Nicolai mense Maij, tempore Rectoriæ M.
" Stephani de Parisius Rectoris Vniuersitatis iurauit Thomas Stationarius dictus
" de Zenonis apud S. Mathurinum in præsentia Deputatorum videlicet M. Tho-
" mæ Anglici Doctoris in Theologia, M. Hugonis de Masticone Doctore in De-
" cretis & Magistris alijs quamplurimis ibi existentibus, articulos quos tenentur
" iurare Stationarij.

Anno Domini 1314. die Martis ante Festum Ascensionis D. in Rectoria M. Stephani de Parisius fuit deliberatum à Facultate Artium apud S. Iulianum pauperem, quod Bedelli punientur quilibet de vna Bursa propter defectum ipsorum, videlicet quando Deputati iuerunt ad Regales, quod nullus eorum potuit haberi: & sic fuerunt negotia Vniuersitatis neglecta, dimissa & perdita.

Eodem anno Ægidius Aycellinus è Narbonensi sede ad Rothomagensem translatus emptâ ab Abbate San-Genouefiano plateâ quadam in Monte Domum ædificauit, eamque certo Scholarium numero addixit; quæ satis diu dicta est Aycellinorum Domus; deinde verò Montis-Acuti nomen assumpsit, quod erat Gentile Aycellinorum; seu quia illam vetustate collabentem instaurauit an. 1388. Petrus de Montagu Episcopus Laudunensis & Cardinalis tit. S. Marci, Sorbonicæ Domus quondam Prouisor & S. Martini Campensis Prior. FVNDATIO COLLEGII MONTIS-ACVTI.

Annus 1315. primus est Regni Ludouici Hutini, qui & omnium Regum primus cœpit sub nomine Regis Franciæ & Nauarræ regnare, vt legitur in Chronico Rothomagensi. Is autem Patris & Antecessorum suorum exempla secutus, Priuilegia ab iis Vniuersitati concessa confirmauit, & speciatim ea quæ pertinent ad telonium, portoria, *Nunciorumque Academicorum* in eundo & redeundo securitatem: quale istud est. 1315.

LVDOVICVS Dei gratia Francorum & Nauarræ Rex Vniuersis præsentes Litteras inspecturis salutem in Domino. Per Venerabilem Magistrorum & Scholarium laudabilis studij Parisiensis Vniuersitatem, quæ ab olim suos in tantùm fructiferos Doctrinæ ramos per varia mundi climata diffundere consueuit, Quod hinc Orthodoxæ fidei status firmus conseruatur, vitaque hominum lucidius informatur, & mundus etiam ad obediendum Deo & Ministris suis illuminatur. Attendentes præcipuè nostrum Franciæ Regnum multis scientiarum & virtutum titulis inter cætera decorari, Notum facimus quod Nos Progenitorum nostrorum Regum Franciæ vestigiis inhærendo, Vniuersitatem ipsam & singulos eiusdem benignè prosequi desiderantes affectibus, necnon fauore placido omnia quæ eiusdem firmitatem ac prosperitatem respicient, nutrire & augere sincerius intendentes, *concedimus & volumus quod omnes & singuli de quacunque regione vel Natione oriundi de eiusmodi corpore Vniuersitatis existentes & esse volentes, ad eam accedere, morari, redire, & se Nuncios resque suas vbilibet transferre pacificè & liberè absque vllâ inquietatione possint*, sicut eisdem melius videbitur expedire, dum tamen aliquo zizaniæ modo Regiam offendere Majestatem quomodolibet non præsumant, sed potius studeant se nostram & Regni & fidelium nostrorum amicitiam confouere. Quod si reperirentur, quod absit, contrarium attentare, intelligimus ipsos fore modo debito puniendos. Ideoque districtè prohibemus nostris omnibus Iusticiariis, Ministris & subditis per præsentes, *ne contra præmissa quidquam audeant in prædictæ Vniuersitatis vel aliquarum personarum eiusdem præiudicium attentare, injurias, molestias, violentias quascunque inferre, vel in eorum aliquatenus perniciem machinari.* In cuius rei testimonium sigillum nostrum præsentibus Litteris duximus apponendum. Actum Parisius 2. die mensis Iulij anno Domini 1315. PRIVILEGIVM PRO NVNCIIS ACADEMICIS.

Eodem anno in Comitiis Generalibus apud Mathurinenses habitis die sabbati ante Festum D. Mathæi statuit Vniuersitas, vt quisquis deinceps lite contenderet apud Rectorem & Procuratores ac Deputatos Vniuersitatis, & ab eorum sententia appellaret, caueret de pecuniæ summâ, quâ si à sententiâ eorum ad ipsam Vniuersitatem appellans lite caderet, casurus esset. Quod ideo statutum est, vt temerè litigantium & appellantium libido coërceretur. Legitur autem in libro Procuratoris Gall. Nationis sub hoc titulo. *Statutum Vniuersitatis vt appellantes à Rectore & Procuratoribus quinque solidos, & à Deputatis Vniuersitatis decem illâ die soluere teneantur, alioquin appellatio irrita reputetur.* Sic autem habet.

Vniuersis præsentes Litteras inspecturis Vniuersitatis Magistrorum & Scholarium Parisius studentium salutem in Domino sempiternam. Ad perpetuam rei memoriam. Quia nonnulli in causis motis coram Rectore & Procuratoribus Vniuersitatis Parisiensis prædictæ, seu coram Deputatis ab eadem plus fraudibus quàm causarum fauoribus innitentes, friuolas ad ipsam Vniuersitatem inter- CONTRA APPELLANTES A SENTENTIA PER RECTOREM ET

PROCVRATORES LATA.

» ponere consueuerunt appellationes, vt vel saltem ipsis mediantibus ius in causis » ipsis omnino pereat, aut saltem in prorogationem huiusmodi friuolarum, » ipsæ causæ prout frequentius accidit, euanescant, *Statuimus & ordinamus, vt* » *quicunque de cætero ab ipsis Rectore & Procuratoribus ad Vniuersitatem ipsam ex qua-* » *cunque causâ coram ipsis motâ appellauerit, primitus & ante omnia cautionem quinque* » *solidorum Parisiensium D. Rectori qui pro tempore fuerit, præstet, vt si cadat* à causa » ipsâ procedendo in eadem, dicto Rectori satisfacere teneatur de eisdem: alio- » quin in ipsa causa procedat ipse Rector, prout sibi visum fuerit expedire, appel- » latione huiusmodi tanquam friuolâ nonobstante. *Statuimus* insuper & ordina- » mus, quod quicunque exnunc in futurum *à Deputatis ab Vniuersitate* prædictâ in » aliquâ causâ datis seu dandis ad ipsam Vniuersitatem appellauerit, *præstitâ* eo » modo quo supra ab ipso appellante *cautione decem solidorum Paris.* ante omnia in » manibus ipsius Rectoris, in eius appellatione admittatur, seu deferatur eidem » appellationi. Et si contingat dictum appellantem in lite succumbere coram » Deputatis super eadem sibi dandis ipsi Rectori de decem solidis satisfaciat ante- » dictis. Si quis autem huiusmodi cautionem modo quo dictum est, præstare re- » nuerit, procedant ipse Rector & Deputati in ipsa prout de iure, dicta appella- » tione tanquam friuola nonobstante, ad interloquendum vel deficiendum prout » status ipsius causæ exigit & requirit more solito summariè & de plano. Quod » omnibus quorum interest, aut intererit, tenore præsentium significamus. Da- » tum & actum in Congregatione nostra Generali apud S. Mathurinum anno Do- » mini 1315. die sabbati ante Festum B. Mathæi Apostoli.

Ex hocce statuto intelligimus luce clarius Iurisdictionem Rectoris & Procuratorum fuisse ordinariam, tanquam primæuam & antiquissimam, Deputatorum verò Vniuersitatis fuisse extraordinariam: qui quidem Deputati ab ipsâ Vniuersitate dabantur ad judicandum de certis causis, vt diligentius examinarentur. Vnde appellatio à sententia Rectoris & Procuratorum differebat à sententiâ latâ per Rectorem & Deputatos. Nam prior quinque tantùm solidis multabatur, quia scilicet Tribunal istud constabat ex minori seu pauciori numero Iudicum; posterior verò decem solidis, quia plures Iudices dabantur. Porro inter Deputatos Facultatum superiorum erant Decani, aut alij ab ipsis Facultatibus delecti.

SORBONICA INSTITVTIO.

Eodem anno ait Genebrardus institutum fuisse *Actum* illum animosum toto orbe celeberrimum, qui vulgò *Sorbonicus* dicitur, à M. Francisco Mayrone Ordinis Minorum, M. Ioannis Duns seu Scoti quondam auditore. In cuius rei memoriam etiamnum hodie Franciscanis prima Disputatio, *Sorbonica* dicta conceditur. Sunt tamen, & inter alios Petrus Ramus, qui huiusce Actus famosi Institutionem post Cardinalis Tutavillæi Reformationem, cuidam Franciscano tribuant. *Franciscanus Quidam*, inquit Ramus, *ab hinc annos centum post Cardinalis Totavillæi Reformationem, clamores Quæstionarios amplificauit, totumque diem vnum Discipulis contra altercantibus respondit nullo iudice adhibito præter strepitum pedum & manuum plausum; quo Quæstiones altercantium disceptarentur. Hic Actus* Sorbonica *dicta est: atque in memoriam gloriamque robusti & valentis altercatoris Franciscanis adhuc prima Sorbonica est concessa.*

Vtra opininio verior sit, non disputo. Fortasse Mayronius instituit quidem Sorbonicam, sed non eo rigore, quo postea & hodie exercetur; quem, vt facilè est inuentis addere, ab alio additum fuisse credibile est. Nam quod ante Reformationem Tutavillæam Disputatio illa Sorbonica fieret, patet ex Manuscripto M. Ioannis Breuis-coxæ Gall. *Courte-cuisse* qui sub Carolo VI. in Academia Parisiensi clarescebat, imo sub ipsa Regni eius initia ab anno 1400. Reformatio autem Tutavillæa facta est tantum anno 1452. sic ergo ille. Responsio Sorbonica. *In prospectu discretionum vestrarum de præceptis & etiam statutis æternæ legis locuturus vereor aliquantum dicere vel proferre; vnde pudendum, vel retractandum seu reuocandum, vtpote quod sit contra scripturam sacram, &c. Hac itaque simili protestatione præmissâ, implorato primitus Altissimi præsidio, Domini insuper Prioris; Magistrorum & Baccalariorum contra me arguere debentium supportatione charitatiuâ, necnon assistentium omnium beniuolo auditorio dubium per D. Priorem mihi propositum aggredior.* Hæc videtur fuisse Respondentis de Sorbonica, præfatiuncula, quæ

vulgò *Quanquam* dicitur. Hanc autem obseruationem fatetur Menagius in Originibus Linguæ Gallicæ se debere M. Ioanni Launoyo Doctori Nauarrico, viro Antiquitatis scientissimo.

Actum huiusmodi describit Genebrardus & post Genebrardum Spondanus hoc modo. Quo scilicet, æstate per singulos dies Veneris non impeditos ab hora quinta matutina ad septimam vespertinam sine Præside, sine socio, sine prandio & pastu, sine vllâ emigratione, in eadem perpetuâ corporis sedis & animi contentione per 14. horas continuas omnibus & singulis opponentibus respondetur: præcipuè verò Baccalaureis primi & secundi ordinis qui sunt minimum sexaginta. Facinus inexpertis formidabile: at cuius causâ nemo hactenus in valetudinis discrimen venerit, plures melius habuerint. Respondens tamen circa meridiem iusculum sumit: quo tempore Baccalaureus opponens seu disputans de Quæstione propositâ disserit, & difficultatem oratorio prope modo explanat. Post Quadrantem verò Respondens resumit argumenta & dubia dissoluit.

Porro Mayronius ille, sic dictus à pago Mayronensi Ebrodunensis Diœcesis, quem Ioannes XXII. in quadam Ep. appellat Franciscum de Digna, quæ Ciuitas est in Delphinatu (vnde conuincuntur erroris, qui eum scribunt fuisse Scotum) quique vulgò *Doctor Illuminatus* vocabatur, (vt Magister eius Ioannes Scotus *Doctor Subtilis*) quasdam Theses non satis Catholicas emisisse traditur. Nam 1. in dubium visus est reuocare Thesaurum satisfactionum Christi superaffluentium, seu superabundantium & apud Ecclesiam reconditarum. 2. Aiebat Sanguinem Christi in triduo Passionis, quo fuit à Corpore eiusdem separatus, non fuisse adorandum cultu Latriæ, quoniam hypostaticam Verbi vnionem amiserat. Verum cum omnes sententias suas Ecclesiæ Iudicio submiserit, Hæreticus dici non potest.

Hoc anno aiunt Corrozetus & Molinæus ab Hutino Regiam relictam exercendis causarum Iudicijs, tuncque primùm Parlamentum certo loco fixum seu vt vocant sedentarium factum, quod antea ambulatorium erat. Philippus quidem Pulcher instituerat anno 1302. duo Parlamenta, hoc est duos Conuentus annuatim Lutetiæ haberi voluerat, primum à festis Paschalibus, alterum à festo omnium Sanctorum, vtrumque verò per duos menses exerceri, at Hutinus continuum esse voluit, eiusque exercitium perenne. PARLAMENTI PARIS. INSTITVTIO.

Anno 1316. Ludouicus Hutinus moritur apud Vincennas. Frater eius Philippus Comes Pictauiensis Regentis nomen assumpsit, donec tandem ex consensu Principum, Baronum & Prælatorum Regni Rex appallatur, isque est qui cognomento *Longus* dictus est. Quandiu verò Regens fuit, rem fecit orbi Christiano gratissimam & vtilissimam: cum enim Cardinales in sua pertinacia permanentes nondum de summo vno Pontifice conuenire potuissent, quippe alij Italum, alij Aquitanum, alij Gallum volebant, eos sub specie Conuentus habendi & de Rebus Regni publicis tractandi Lugdunum acciuit, præstito tamen iuramento se eos dimissurum, & abire permissurum, quando vellent. Verum omnes in Conclaui inclusit in profesto Apostolorum Petri & Pauli, admonuitque non exinde exituros antequam aliquem Pontificem renunciassent. Itaque illi volentes nolentes post dies 40. post multas altercationes, multas quoque Philippi Comitis & Regentis exhortationes 7. Id. Augusti Pontificem renunciant Iacobum Ossa, siue d'Eusa Gallum Caturcensem, Cardinalem Aquitanum, Episcopum Portuensem: humili quidem genere ortum, erat enim filius Arnoldi de Ossa vel d'Eusa Sutoris veteramentarij; at virum prudentem & doctum, paruum corpore, animo magnum, ingenio & arte in rebus perficiendis singularem. 1316.

Hunc ferunt non per electoria Cardinalium suffragia promotum, sed suffragio proprio se Pontificem nominasse. Nam cum Cardinales conuenire non possent, de hoc conuenerunt, vt is staret Pontifex quem Iacobus Cardinalis nominasset. At ille consilio, vt aiunt, vsus Neapoleonis Cardinalis Vrsini semetipsum Pontificem his verbis dixit, *Ego sum Papa*, & Papa remansit: imitatus exemplum Mauricij Episcopi Parisiensis, qui discordantibus etiam electoribus Canonicis, se, quia neminem nosset qui vellet exequi quæ animo conce-

perat, nominauit in Episcopum, acceptâ prius à Concanonicis authoritate, quem vellet Pontificem renunciandi.

Ab hoc Pontifice multa extant Vniuersitati concessa Priuilegia. Primo quidem Pontificatus sui anno speciali Bullâ mandauit & iniunxit omnibus Ecclesiarum Prælatis & Collatoribus Beneficiorum, vt ea Magistris Vniuersitatis Parisiensis in gratiam & fauorem studiorum concederent & conferrent.

VNIVERSITAS PARISIENSIS A PAPA COMMENDATVR PRÆLATIS IN BENEFICIIS.

» Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, ac Dilectis filijs Electis, Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, Præpositis ac alijs Ecclesiarum Prælatis, nec non Capitulis, Conuentibus, seu Collegijs exemptis & non exemptis ad quos litteræ præsentes peruenerint, sal. & Apostol. bened. Nostis fratres & filij quod illi sint ad Ecclesiastica Beneficia iuxta sacrorum scripta Canonum assumendi, qui morum honestate præfulgeant, ignorantiæ nube respersos illustrare velint & valeant lucidæ splendore scientiæ, incumbentia conferentibus onera exemplis laudabilium operum releuent, ac gregem Dominicum ab hostili feritate, solertiâ pastorali præseruent. Nostis etiam, cum nullum ferè Orbis angulum lateat, quot & quantos viros luminosâ scientiâ præditos ac honestâ conuersatione decoros *Parisiense studium* ad illuminationem Gentium diuinitus institutum huc vsque produxerit & producere iugiter non desistit, qui sui fluenta diffundentes eloquij, vniuersalem Ecclesiam longè latéque diffusam multipliciter irrigarunt & irrigant, doctrinâ vitæ viuificantes animas ipsas & facientes virtutibus resplendere. Dignè ergo tales sunt largifluis ampliandi fauoribus, & dignè specialibus gratijs attollendi, vt & præmium labori respondeat, & studentium numerus spe retributionis habendæ concrescat. Ideoque vestram Vniuersitatem monemus, rogamus atque hortamur attentè per Apostolica nihilominus vobis scripta mandantes, quatinus inordinato carnalitatis affectu & acceptione personarum exclusis ad solius iudicium rationis vestros conuertentes affectus, Magistros & Scholares studij antedicti iuxta eorum merita loco & tempore suis velitis oculo benigno respicere, eosque in collationibus Beneficiorum ad vos spectantium sic fauorabiliter commendatos habere, quod & congrua illorum promotio laudem vobis apud Deum & homines pariat, & Apostolicæ Sedi, cuius in Beneficijs conferendis authoritas eò plenior eóque liberior, quò superior esse dignoscitur, gratum & acceptum. Datum Auenioni, Kalend. Martij, Pontificatus nostri, anno 1. Ab hoc Pontifice sumenda origo Rotulorum quos deinceps Vniuersitas misit ad Papam, nomina suorum ad Beneficia continentes. Qua de re in Dissertatione. Reuera nullus est Pontifex qui Magistros Vniuersitatis Paris. impensius amârit, in eorumque commodum & promotionem plus incubuerit, aut paci & tranquillitati studij prædicti magis studuerit, quæ res excitauit in Magistrorum Oxoniensium animis inuidiam: cum enim intellexissent eum plurimos è Magistris nostris ad Beneficia & Prælaturas promouisse & quotidie promouere, ad ipsum hasce litteras dederunt.

ANTIQVITAS STVDII PARISIENSIS ET OXONIENSIS.

» Sanctissimo in Christo patri Ioanni diuina prouidentia sacrosanctæ Rom. ac vniuersalis Ecclesiæ summo Pontifici Vniuersitas Magistrorum & Scholarium studij Oxoniensis deuota pedum oscula Beatorum.... Intelleximus si quidem, quod nuper ad studium Parisiense misericordes oculos conuertistis, & eiusdem studij Doctores tam Philosophos quàm Theologos ad Ecclesiastica Beneficia promouistis, & alios quidem immensis honoribus sublimastis, alios verò dedistis Pastores & Doctores in opera ministerij & in ædificationem Corporis Christi & modificationem Sanctorum. Nos autem, Pater sanctissime, diuinâ institutione formati audemus dicere, quod nostrum *Studium Oxoniense illo Parisiensi studio* quamuis excellenter nobili est quidem antiquius tempore, prius origine, & prout credimus, non posterius dignitate. Constat namque Albinum Philosophum & Doctorem Catholicum natione Anglum famosissimi Principis Caroli M. Magistrum & per eundem Carolum de Anglia accersitum fuisse Parisius studij fundatorem, quod non Anglicæ, imò Gallicæ atque Romanæ historiæ contestantur. Ita legitur in Apologia Briani Thvvyni scriptoris Angli pro Academia Oxoniensi contra Cantabrigiensem, ad annum 1322. Et quanquam totam Epistolam non refert, satis tamen ex illa intelligimus, quàm inuido animo tule-

rint Oxonienses nostrorum Academicorum promotionem. Item ex ea patet; quàm fuerit tum constans opinio omnium virorum Doctorum, Academiæ Parisiensis institutionem Carolo M. deberi operâ Alcuini Magistri sui, vt initio retulimus.

Idem Pontifex hoc anno fundationem Collegij Nauarrici, Executorumque testamenti Reginæ Ianæ additionem & expositionem speciali Bullâ confirmauit datâ Auenione 8. Id. Feb. qua vetat Doctores Theologos, in Collegio, postquam licentiam obtinuerint manere, *Postquam verò*, inquit, *Theologus licentiam in Theologia obtinuerit cum effectu, domum exire simpliciter teneatur & sibi alibi prouidere: & iurabit ob causam prædictam se non differre receptionem seu susceptionem Magisterij prædicti, nec etiam prolongare.*

Idem speciali Bulla confirmauit omnia Priuilegia quæ hactenus Vniuersitati fuerant à summis Pontificibus concessa.

Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei *Dilectis filijs Vniuersitati Magistrorum & Scholarium Paris.* sal. & Apost. bened. Quantò vestræ venustæ fœcunditatis antiquitas cunctorum Studiorum mater existens sacrosanctæ Ecclesiæ plures & salubriores Catholicæ fidei Doctrinas ac totius laudabilis & honorabilis notitiæ claritates noscitur tribuisse, tantò Nos desideramus intentiùs vestros studiosos Actus nullius iniustæ oppressionis occasione turbari, sed continuâ iocunditate tranquillitatis gaudere. Eapropter Dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus grato concurrentes assensu, omnes libertates & immunitates à Prædecessoribus nostris Rom. Pontificibus siue per priuilegia, vel alias indulgentias vobis & Vniuersitati vestræ concessas, nec non libertates & exemptiones secularium Exactionum à Regibus & Principibus ac alijs Christi fidelibus rationabiliter vobis & Vniuersitati vestræ indultas, sicut eas iustè ac pacificè obtinetis, vobis & per vos eidem Vniuersitati vestræ authoritate Apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem, &c. Datum Auenioni 1. die Nouemb. Pontif. nostri anno 1.

PRIVILEGIORVM OMNIVM APOSTOLICORVM CONFIRMATIVVM.

Institutio Notarij publici in Scribam Vniuersitatis.

EOdem anno constituit Vniuersitas vti deinceps Notario publico pro Scriba in conscribendis Actis, & litteris expediendis. Cuius institutionis ratio triplex fuit. Prima quidem, quia Acta per Notarium conscripta & in publicam formam redacta firmiora erant & esse debebant, quàm quæ per Scribam conficiebantur. Secunda, quia cum Notarius fixam habeat sedem Parisijs, accuratius & diligentiùs acta conficere & seruare solet, quàm Magistri, qui fluunt & refluunt, quique proinde minus soliciti sunt de conscribendis actis & negotijs expediendis. Tertia, quia neque commodum etiam erat vti Rectoribus in eam rem, propterea quod singulis trimestribus mutabantur, atque idcirco prius Magistratum abdicarant, quàm Vniuersitatis negotia gerere aut litteris consignare didicissent. Itaque commodior tum esse visus est Notarius publicus, quàm vllus Vniuersitatis Magister aut Rector, ad exequendum Scribæ Officium; quippe melius & sanius & fortius Instrumenta publica condit, quàm priuatus Magister: & plus habent roboris Acta per Notarium confecta, quàm per Scribam. Tale igitur legitur statutum in libro Procuratorum Nat. Gall. sub hoc titulo.

Statutum Vniuersitatis de habendo Notarium publicum.

VNiuersis præsentes litteras inspecturis Vniuersitas Magistrorum & Scholarium Parisius studentium salutem in filio Virginis gloriosæ. Iniuriatur memoriæ frequenter obliuio, & longinquitate fit sæpè temporis, quod res clara præsentibus redditur obscura futuris; & sic interdum recisa repullulant, suscitantur sopita, & sepulta resurgunt. Vnde aduersus obliuionis dispendium & scripturæ suffragio prudentum cautela non immerito prouidere curauit. *Vt ergo nostræ Vniuersitatis negotia futuris temporibus peragenda roboris firmiori*

INSTITVTIO NOTARII PVBLICI PRO SCRIBA VNIVERSITATIS.

» *sanitate vallentur, potissimè, quia labilis est hominum memoria, vt prædicitur, nostrique Magistri fluunt & refluunt continuóque mutantur, Rectorque sæpissimè mutatur: Ex quibus frequentius euenire contingit quamplurima nostra negotia tam deliberata quàm alia sub obliuionis velamine in graue nostri præiudicium & grauamen pertransire*, de Notario nobis tam vtili, quàm honesto, qui in nostris Congregationibus & alijs locis nobis necessarijs intersit, scribenda conscribat, & si opus fuerit, *in publicam formam modo debito reducat*, ex vnanimi consensu, prouido & deliberato consilio duximus prouidendum, per cuius manus omnes litteræ seu scripturæ à nostra Vniuersitate emanantes, siue in supplicationibus Magistrorum & Scholarium, seu alijs, & sub cuius signo priusquam ad sigillum valeant aut debeant admitti, de nostra voluntate & ordinatione de cætero transibunt. Saluo sibi salario competenti in omnibus, præterquàm in ijs quæ propriè sunt Vniuersitatis nostræ negotia communia: Pro quibus sufficienter ordinare intendimus, ac eidem super his debito modo prouidere.

» Forma verò iuramenti eiusdem Notarij quod nobis præstabit in nouitate suæ Constitutionis in Officio, talis est quod ipse Notarius coram Vniuersitate iurabit se Officium commissum fideliter exercere, secreta Vniuersitatis nostræ nemini pandere seu reuelare. Item sufficienter *vocatus ex parte Rectoris* tenebitur tam in nostris Congregationibus quàm alibi pro nostris negotiis fideliter exercendis interesse. Scribenda scribere, & exequenda super sibi commissis exequi diligenter. Ad quod quidem Officium Notarij pro anno saltem proximo intrante in Ianuario, vsque iterum redeat ipse mensis, dilectum & fidelem nostrum *Radulphum Benedicti Notarium publicum duximus eligendum*, ipsumque coram Nobis adhoc præsentem, & onus in se huiusmodi suscipientem, iuramento nobis ab eodem primitus in forma supradicta corporaliter præstito Parisius in Capitulo sancti Mathurini in nostra Congregatione Generali die Sabbati ante Festum B. Nicolaï hyemale anno Domini 1316. locum eidem suisque sequacibus iuxta Rectorem seu pulpitum ipsius Capituli assignantes inuestiuimus & inuestimus per sedile præsentialiter de eodem, volentes vt idem suique sequaces velut Magister actu Regens, Priuilegiis, Libertatibus & Immunitatibus nostris seu Vniuersitatis prælibatæ liberè ac pacificè gaudeant in futurum. Quod omnibus quorum interest tenore præsentium volumus fieri manifestum. In quorum testimonium præsentes Litteras per eundem Notarium nostrum confectas nostræ Vniuersitatis sigilli munimine fecimus roborari. Datum anno & die Sabbati prædictis Parisius in nostra Congregatione Generali & Capitulo S. Mathurini suprascriptis. Nobis ibidem super his & aliis per M. Petrum Apostoli de Parisius tunc Rectorem ea die vocatis specialiter & congregatis.

Iste ergo Radulphus Officium suum iniit mense Ianuario proximo, & in quibusdam Actis legitur expedisse Litteras signo suo & sigillo Vniuersitatis munitas. An verò deinceps vsa fuerit Vniuersitas Notario publico Scribæ loco, an scribam simul ordinarium habuerit, itavt Notario vteretur in actis quibusdam publicis conscribendis & in publicam formam redigendis, vt firmiora essent, si quando iis vsus esset in causis forensibus; Scriba verò in actis ordinariis inscribendis, meritò quæri potest. Atque vt hæc Quæstio dissoluatur, operæ pretium est animaduertere in statuto prædicto nihil dici de *Scriba Facultatis Artium*, sed tantum de Notario seu Scriba Vniuersitatis. Neque enim dubium est, quin ab omni æuo vetus Vniuersitas ex 4. Nationibus composita (quæ post aggregationem Facultatum superiorum, cœpit Facultas Artium frequentiùs nuncupari) Scribam habuerit: quandoquidem constat eam & statuta condidisse, & forum seu ius exercuisse, & Regesta habuisse. Vnde necesse est fuisse aliquem præpositum Officio scribatus, quisquis tandem ille fuerit, qui ista omnia conscriberet, & in fastos referret. Neque verò ille Præpositus seu Scriba, extraneus erat, quemadmodum Notarius, sed vnus è Magistris: imo, vt verisimile est, ipse Rector, propterea quod cum sit Magistratus communis & publicus, ei fidem derogare non licebat. Sed & ipse Codicem, seu, vt vocant, Registrum habebat proprium, & Facultas etiam ipsa suum. Nam in Actis diei 1. April. an. 1271. in quibus 4. Nationes à Rectore conuocatæ prohibent, ne Magistri sui vllam Quæstionem in scholis Philosophicis agitent purè Theologicam, statutum istud volunt inscribi

Commentariis

Commentariis seu Registro suæ Facultatis. Sic enim in fine legitur. *In cuius rei memoriam hoc idem statutum in Registro nostræ Facultatis sub eisdem verbis scribi fecimus ac etiam ordinari.* Vnde liquet Facultatem Artium, quæ tum Facultates alias tres sibi sociauerat; proprium habuisse Registrum, & in eo statuta sua scribi curasse, ac proinde Scribam habuisse, seu qui Scribæ fungeretur Officio; seu fuerit ille proprius ipsi Facultati, seu fuerit communis toti Vniuersitati.

Quod verò præterea Rector proprium habuerit librum, seu Registrum in quo sui Magistratus acta conscriberet, patet ex Actis postridie S. Firmini anno 1281. in quibus hæc verba leguntur. *Volumus insuper quod Rector ad hoc adstringatur, vt Procuratores singularum Nationum, aut vices ipsorum gerentes, nec non diem electionis eorundem suo Registro inscribat, ne ex hoc defectus aliquis vt aliàs visum est, in Compoto Generali Rectoris eligatur.* (fortè, oriatur.)

Habebant quoque singulæ Nationes, item singulæ Facultates libros proprios: vt liquet ex Statuto Vniuersitatis super Confectione Rotulorum facto, anno 1395. in cuius fine hæc verba extant. *Vt autem hæc nostra Ordinatio & statutum inuiolabiliter obseruetur, & ne aliquis eius prætendere valeat ignorantiam, volumus vt inscribatur libris singularum Facultatum & Nationum & à singulis gradum recipientibus obseruari iuretur.* Nationum autem Scribas non video alios fuisse quàm Procuratores ipsarum, nisi fortè quemadmodum Facultates superiores, nonnunquam vsæ sint Bedellis pro *Scribis*, vt in libello Roberti Gouleti de Origine Academiæ Parisiensis anno 1517. edito legitur, quod tamen asserere temerarium foret, cum nulla extent eiusmodi Bedellorum Scribarum exempla. Verum Procuratores acta sui Magistratus conscribebant, & nonnunquam aut Scribâ Vniuersitatis, aut Notario publico, si res exigebat, publicum confici instrumentum, vtebantur. Et talem fuisse Gouleti temporibus consuetudinem liquet ex ipsius scriptis. *Vnaquæque Natio*, inquit, *similiter & Facultas in sua supposita de concernentibus factum Nationis*, vel *Facultatis Iurisdictionem habet, atque pro suis agendis Scribam siue Notarium, scilicet in superioribus Facultatibus & Nationibus maiorem Bedellum, nisi de consensu Partium, quando in Nationibus pro vno Officio plures sunt Competitores, alius adducitur. In Facultatis verò Artium actibus & Conuentionibus* Scriba *Vniuersitatis semper habetur. Vnde à Nationis sententia licet grauato ad ipsam Artium Facultatem appellare, quæ in illo casu in alijs tribus consistit Nationibus, & à sententia vnius Facultatis ad ipsam Vniuersitatem.*

Constat igitur ante Institutionem Notarij prædicti in Scribam, fuisse in Vniuersitate Scribam & Registra, vt vocant: quod insuper patet ex Actorum ante ea tempora conscriptorum diuersitate. Nam quæ à Scriba conficiebantur, nullius nomen speciatim præferebant, sed sigillis tantùm 4. Nationum, aut sigillo communi Vniuersitatis muniebantur pro more veteri; quæ verò à Notario, nomen Notarij cum sigillo aut sine sigillo præferebant. Iam verò vtrum Facultas Artium & Vniuersitas suum sibi seruauerint Scribam, etiam post institutum illum Notarium, difficile est asserere, cum nulla Acta, nulla Instrumenta ante annum 1400. Scribæ nomen præferant. Nihilominus tamen si rectè attendatur ad seriem temporum Actorumque diuersitatem, fatendum erit præter Notarios publicos, quibus certè vsa est Vniuersitas, fuisse quoque Scribam ordinarium Facultatis Artium eundemque totius Vniuersitatis. Etenim patet Notarios non omnibus interfuisse Comitijs, nec omnia Statuta, Acta & Instrumenta confecisse. Vnde conijcitur Vniuersitatem & Facultatem Artium aduocasse Notarios ad conficienda tantùm extraordinaria Instrumenta, vt hodie fit etiamnum: cuius rei signum est, quod ipsi hac formula vti solent in actorum confectione. *Ego N. vocatus & rogatus præsens adfui*, seque instrumentis quæ conficiebant, subscribebant. At alia sunt acta & statuta plurima & longè maiori numero, quàm publica illa Notariorum, in quibus nulla mentio, nulla subscriptio Notarij; quæ certè à Scriba Ordinario conficiebantur. Quis autem fuerit ille Scriba, dubitari potest, an aliquis è Decanis aut Procuratoribus, an aliquis Magister communiter electus, an Rector. Non è Decanis aut Procuratoribus vnus, quia suæ singuli Facultati & Nationi addicti erant, suspectique nimis fuissent. Restat igitur, vt aut Rector, aut è Magistris aliquis hoc munere defunctus fuerit. Idque videtur non obscurè verbis illis, quæ in prædicto Instru-

mento continentur, significari, *Nostri Magistri fluunt & refluunt continuèque mutantur, Rectorque sæpissimè mutatur.*

Omnino credibile est eo quoque munere Rectorem fuisse defunctum, Artiumque Facultatis & Vniuersitatis Scribam egisse, aut saltem ei rei præfuisse, vsumque fuisse Amanuensis manu, seu vt obtinuit loquendi vsus, Secretario. Quemadmodum olim Romani Pontifices ante Scribarum institutionem, fastos ipsi conficiebant, curabantque acta publica iis consignari per Scribas, seu Amanuenses, qui proprium ipsi deinde Ordinem constituerunt.

Verum seu Rectores ipsi Codicem communem & Regestum publicum habuerint, seu Officiarius aliquis communis id muneris gesserit, ante institutionem Notarij, certum est post eiusdem institutionem, præter eum, fuisse Scribam ordinarium Vniuersitatis, vt patet ex subscriptione Litterarum publicarum quæ aut Magistris Artium aut Officiariis à Rectore expediebantur. Paucas referam. Anno 1351. 8. die Iunij M. Ioannes de Remis Rector, Nicolao de Zelandia Librario Stationario Litteras admissionis & protectionis expedit subsignatas *P. C. de Duran* cum syngrapha.

Anno 1378. M. Ioannes Gorran Rector, Stephano Angeuin Scriptori expedit die 5. Iunij subsignatas, similiter manu *I. Gorelli.*

Anno 1383. Thomas de Boncurria Rector vtitur manu *A. Odonis*, qui fortè non Scriba ipse sed Gorelli Scribæ adjutor erat.

Anno 1386. M. Ioan. Morame Rector manu & opera supradicti *Ioan. Gorelli* vtitur in expeditione Litterarum Ioannis Monachi Pergamenarij & Librarij.

Anno 1387. M. Hugo de Landau Rector, die penultima Nouemb. Litteras expedit Roberto Iacquin Librario signatas *Ioan. Socij* cum syngrapha. Et ille cum M. Ioanne de Villaribus lite contendit in Curia Parlamentea ann. 1391. mense Augusto.

Anno 1388. die 3. Septemb. M. Petrus de Ruella recipit Simonem Saillon Librarium & Ligatorem Librorum, eique Litteras expedit signatas *F. Oliuerij* cum syngrapha.

Anno 1398. die 1. Iunij M. Ioan. Roussell Rector vtitur opera *M. Ioan. de Rinello* Notarij & Scribæ Vniuersitatis, qui satis diu munus illud gessit, & vltra an. 1406.

Ista autem tam crebra Amanuensium seu Scribarum mutatio mihi suspicionem injicit, eorum electionem à Rectoribus tum pependisse. Vnde Ludouicus Seruinus Patronus olim Generalis Antiquitatum nostrarum scientissimus Scribam vocat, non Vniuersitatis Scribam, sed *Rectoris*, quanquam idem Vniuersitatis quoque Scriba esset: quemadmodum Conseruator Priuilegiorum Apostolicorum Electus & Iuratus nominabat ipse Officiarios, Promotorem, Scribam & Notarios, qui Vniuersitati præsentati & approbati ipsius Vniuersitatis munera sæpe obibant nihilominus: vt ex Historia patebit.

Ex his ergo liquet præter Notarium illum publicum, cuius operâ vtebatur Vniuersitas in conscribendis Actis publicis & authenticis, fuisse alium Scribam ordinarium, cuius operâ vteretur in expediendis pro more Litteris consuetis, actis ordinariis, fastisque Academicis consignandis. Quorum seriem continuam & Catalogum contexuimus in 3. tom. dissertat. 6.

Porro institutione illa Notarij publici nullatenus arctatæ fuerunt 4. Nationes Facultatis Artium, quominus & ipsæ Scribam communem haberent, si vellent, quemadmodum habebant ante Facultatum superiorum consociationem, sicut habuerunt Cancellarium, Syndicum & Quæstorem seu Receptorem communem; imò ad notandam vtriusque Scribæ distinctionem, si contingebat eum qui Vniuersitatis Scriba esset, ad Scribatum quoque Facultatis Artium exercendum admitti, distinctum eidem iuramentum præstare tenebatur, vt legitur in antiquo libro Rectoris sub hoc titulo. 6.

IVRAMENTVM SCRIBÆ VNIVERSITATIS.

Iuramentum sequens solus Scriba Vniuersitatis debet præstare si contingat eundem Scribam esse prædictæ Facultatis Artium. Iuramentum verò tale sequitur.

Item quod confiteris te tenere præfatum scribatum Artium Facultatis nudè, purè, simpliciter, absolutè & immediatè à præfata Artium Facultate, neç in eo ius aliquod prætendere prætextu scribatus Vniuersitatis.

Hæcce Iuramenti formula supponit, vt liquet, Facultatem Artium proprium

habuisse Scribam; ipsiusque scribatum ab ipsa omnino dependisse: quod aliunde prouenire non potest, quàm ex ipsius antiquitate. Vnde fit, vt ipsi Vniuersitati Rectorem communem, Syndicum, Scribam & Quæstorem communem semper ferè dederit: quod vel ex hoc liquet, quod ipsius Scriba non minus iuraret in sui Institutione se seruaturum Leges & Statuta Vniuersitatis, quàm Artium Facultatis, nec hodie extet alia formula iuramenti, quàm illa vetus quæ in eodem Rectoris libro continetur, quæque talis est, sub hoc titulo. *Iuramenta Scribæ.*

Scriba Facultatis Artium in sui receptione sic iurare iubetur.

1. IVrabis quod Priuilegia, Franchisias, Statuta, Libertates, & laudabiles consuetudines Vniuersitatis Parisiensis & maximè Facultatis Artium pro posse inuiolabiliter seruabis: quodque Rectori, quatuor Procuratoribus Nationum & prædictæ Facultati obedies & subditus eris. IVRAMENTVM SCRIBÆ FACVLTATIS ARTIVM.

Item quod fideliter Officium scribatus præclaræ Facultatis Artium exercebis conficiendo fidele Registrum de depositionibus testificantium & eorundem Magistrorum Collegiorum, Regentium aut aliorum virorum proborum simulque de Congregationibus.

Item quod simul pro susceptione depositionis huiusmodi testium & pro litteris temporis studij præter decem solidos Parisienses nihil accipies; nec per te, nec per Clericum aut alium, Clericos aut alios quovis modo directè aut indirectè, publicè vel occultè.

Item quod Congregationibus tam præfatæ Facultatis Artium quàm Deputatorum ab eadem intereris personaliter, nisi te legitimum excuset impedimentum. Quod si contingat te impediri legitimè, aliquem mittes, qui prius in manibus Rectoris de fidelitate iuramentum præstiterit.

Ex iis patet duo illa Officia Notariatus scilicet & Scribatus fuisse quidem distincta, at potuisse in vnam conuenire personam, seu quod idem est, Notarium publicum potuisse simul Scribæ fungi officio: quemadmodum Radulphum illum per annum saltem aut biennium functum fuisse credibile est. At anno 1318. & sequentibus legimus Acta confecta non per Notarium, sed per aliquem è Magistris: vt ex diuersitate Actorum deinceps constabit. Quia tamen satis commodum erat, vt Scriba Notarij Officium exerceret, quia nonnunquam erant in Vniuersitate aut Facultate Artium, aut in aliqua è Facultatibus & Nationibus instrumenta publica conficienda, quæ non poterant confici nisi à Notario, factum est sæpè, vt Magistri Vniuersitatis Notariatus Curiæ Conseruationis, aut publici Officium sibi compararent, vt sic habiliores forent ad scribatus munus exercendum. Quod post an. 1316. in vsu esse cœpit, & deinceps obseruatum est satis diu, vt ex Annalibus constabit. Sed ex orbita in viam.

Eodem anno pridie Kalend. Iunij Minores in Comitiis Neapolitanis Generalibus elegerunt in Ministrum Generalem Ordinis M. Michaëlem Cæsenatem Doctorem Parisiensem tunc absentem; qui assumpto Generalatu totus statim in reformationem Ordinis incubuit, deditque in eam rem longam Epistolam 21. Aug. eiusdem anni ad vniuersos Fratres: quâ, vt refert Wadinghus, præscripsit longitudinem, latitudinem & qualitatem indumentorum; pecuniæ receptionem, nisi in casibus necessitatis imminentis & secundum Pontificum declarationem rigorosè voluit fratribus interdictam. Prohibuit, ne fructus aut hortalitia exteris venderentur: ne ædificia sumptuosa aut curiosa fabricarentur: ne Fratres equitarent aut calceati incederent, nisi examinatâ per Discretos Conuentuum eorum necessitate & concessâ in scriptis facultate: ne adolescentes *ad studia Generalia* transmissi Equites adirent, sin aliter, à studio arcerentur, nec à Guardianis reciperentur, & si cursu absoluto ita ingrederentur, ad Lectoris & Prædicatoris Officium nullatenus admitterentur.

Idem Wadinghus ad hunc annum plurimos commemorat sui Ordinis viros Illustres & celebres, imprimis *M. Petrum Aureolum de Verberia*, qui anno sequente licentiam obtinuit in Theologica Facultate, hoc verò anno legebat publicè Parisiis. In Tuscia *M. Michaëlem Cæsenatem*, de quo supra, Magistrum Parisiensem, qui tum in sacros Codices, tum in Magistrum Sententiarum multa scripsit.

Astesanum de Aste Galliæ Cisalpinæ Ciuitate. *Guillelmum Ochamum* Ioannis Scoti quondam discipulum: *Bertrandum de Turre* Ministrum Aquitaniæ, deinde Cardinalem. *Philippum à Castellione Aretino* Doctorem Oxoniensem. *Philippum de Florentia* seu Vltranensem, in sacra Theologia & Philosophia Magistrum. In Anglia *Gualterum Brimblæum*, sacræ Theologiæ Doctorem Oxoniensem, acuti & sublimis ingenij hominem. *Ranulphum Lokeslium* Oxoniensem quoque Doctorem & Professorem; *Guill. Guinesburgum* Doctorem etiam & Professorem Oxonij 25. ab instituto inibi Fratrum Conuentu. *Ioannem Vvallium* Lutetiæ Professorem. His addamus M. *Franciscum Mayronem seu Mayronium*, Actus Sorbonici *in Academia Parisiensi Institutorem*, de quo ad annum superiorem. *Ioannem Neapolitanum* aliàs de Neapoli dictum Ordinis Dominicani, quem Dominicus Grauina Neapolitanus scribit in eius vita, floruisse Parisiis an. 1315. cum Sorbonicus Actus per Franciscum de Mayrone introductus est, quo etiam tempore M. Franciscus Caracciolus Neapolitanus, Cancellarius erat Vniuersitatis & Ecclesiæ Parisiensis, & F. Landulphus Caracciolus Neapolitanus familiæ San-Franciscanæ, Scoti quondam Auditor, Cathedram Magistralem Parisiis obtinuit. Tunc quoque florebat *Durandus de S. Porciano* Dominicanus, qui Concilij Viennensis tempore Licentiatus erat in Theologia. *Ioannes de Ligneriis*, Ioannes Canonicus Scoti Discipulus. Tunc in Scholis erant acerrimæ Realium & Nominalium concertationes.

Eodem anno exeunte Ioannes Pontifex Bullam dedit, quâ dissidium Minoritarum quod præsertim in Habitus discrimine & qualitate consistebat, composuit, aut componere conatus est. Illi enim qui de Communitate dicebantur, vestes portabant laxiores, longiores & meliores seu majoris pretij, majoraque Capucia. Spirituales verò, vestes strictas, viles, curtasque cum paruis Capuciis contendebant è regula esse Franciscana. Præterea sibi aduersantes damnabant in eo quod frumentum haberent in granariis, in cella vinum, id enim germanæ mendicitati esse contrarium. Scribit autem Ioannes à S. Victore habuisse hanc hæresim ortum ex Doctrina cuiusdam Minoris Fratris, qui *Petrus Ioannis* Bituricens. Diœcesis dicebatur, qui quandam postillam fecit in Apocalypsin in qua plusquam 60. Hæretici articuli inuenti sunt. Quid autem super celebri illo dissidio pronunciarit Pontifex, habemus ex Bulla quæ legitur inter Extrauagantes de verb. sign. cap. 1. quamque Bzouius ad an. 1321. reponit, Wadinghus ad an. 1317. Nos ad hunc annum, quia data est anno 1. Pontificatus Ioannis, Idibus April. ante Pascha. Incipit autem. *Quorundam exigit, &c.*

1317. Anno 1317. Michaël Cæsenas Generalis Minoritarum Ioannis Pontificis vota explet, & ne Fratribus dispersis cæteri qui *in Communitate* remanserant forent offendiculo, circa habitum præsertim & vilitatem tunicarum statuit, atque ad Ministrum Prouinciæ, vbi contumaciores erant *Spirituales* ea de rescripsit. *In Christo sibi charissimo Ministro Prouinciæ N. Fr. Michaël de Cæsena, &c.* apud Wadinghum.

Eodem anno Ioannes Pontifex Sanctorum numero adscripsit B. Ludouicum Episcopum Tolosanum: cuius extat Bulla Canonizationis data ad vniuersos Christi fideles 7. Idus April. anno Pontificatus primo. Item ad Mariam Reginam Siciliæ, ipsius Ludouici Matrem adhuc superstitem, & ad Philippum Franciæ Regem.

Eodem anno idem Pontifex, apud quem conquesta fuerat Vniuersitas Parisiensis de Monachis San-Germano Pratensibus, à quibus Scholares in Fossis Prati piscantes malè habiti fuerant, iussit inquiri in eos, qui in Scholares aut Magistros eiusdem Vniuersitatis impetum fecissent, eosque à piscatione arcuissent, datis mense Iunio ad Siluanectensem & Nouiomensem Episcopos in hanc rem Litteris eiusmodi.

Contra Monachos San-Germano Pratenses.

» IOANNES Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabilibus Fratribus Siluanectensi & Nouiomensi Episcopis salutem & Apost. bened. *Ad fructus vberes quos Parisiense studium velut ager plenus, cui benedixit Dominus in Ecclesia vniuersali, producit, Apostolicæ considerationis conuertentes intuitum, ad ipsius tranquillitatem & quietem afficimur*, & ne in eius laribus obuersantes ac de illius libantes gratâ dulcedine quibusuis injuriarum molestiis distrahantur, optamus. Oblata

siquidem nobis pro parte Vniuersitatis Magistrorum & Scholarium studij antedicti petitio continebat, *quod licet ipsi Pratum quoddam & plateam cum quodam Fossato aqueo situm iuxta Monasterium S. Germani de Pratis Ordinis S. Benedicti propè Parisius possideant, & iam tempore longo possederint ex causâ legitimâ sicut suâ, illisque vtantur & fuerint vsi ad libitum ad recreationem habendam, Abbas tamen & Monachi eiusdem Monasterij qui fuère pro tempore, habilitati prædictorum Magistrorum inuidentes ac cupiditatis oculos injicientes in loca prædicta per se suosque subiectos & Complices, Magistros & Scholares eosdem in vsu & possessione prædictis pluries perturbarunt indebitè, eisque iuxta solitum ad loca confluentibus memorata graues iniurias non sine stragibus corporum intulerunt*, provt in partibus illis euidentia facti notoria, & factarum propter hoc Vniuersitati jam dictæ per injuriantes ipsos satisfactionum seu emendarum pluralitas manifestat: nec adhuc huiusmodi perturbationibus atque molestiis est finis impositus. Quinimo dilectus filius Abbas qui nunc præest dicto Monasterio, excessibus præteritis non contentus, nuper excessus alios cumulauit. Cum etenim nonnulli Magistri & Scholares possessionem & vsum continuando prædictos diebus proximis piscarentur in Fossato prædicto, sicut & aliàs pro voluntate pluries fecerant, Quidam præfati Monasterij satellites multis hominibus armatis adhibitis de mandato seu conniuentia Abbatis eiusdem, qui indignationem ex ipsa fortè piscatione conceperat, se conferentes ad loca prædicta post piscantium eorundem abinde discessum, in Scholares alios repertos ibidem furibūdis ausibus se injecerunt, quorum aliquibus nedum Clericis, sed & Sacerdotibus plagis impositis nonnullos alios spoliarunt, spolia hujusmodi secum quò libuit, asportantes, quæ adhuc detinere præsumunt. Ex quibus in Vniuersitate prædicta graue generatum est scandalum turbationis totius studij productiuum. Quia igitur præmissa si vera sunt, tantò nimirum displicibiliora nostris accedunt affectibus, quò magis eiusdem studij tranquillitatem, quæ in communis vtilitatis incrementa diffunditur, cupimus obseruari, Discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatinus eos vel alterum vestrum vocatis qui fuerint euocandi, & de præmissis omnibus & singulis inquiratis, tum exactâ diligentiâ summariè & de plano sine strepitu & figura Iudicij veritatem in eos quos inde culpabiles esse reperietis, ad pœnam debitam, provt ad vos poterit pertinere, sic acriter mediante Iustitia processuri, quod & illi se commisisse talia doleant, & alij exemplo territi à similibus arceantur. Et nihilominus si constiterit vobis legitimè de vsu & possessione prædictis, prædictam Vniuersitatem, *Magistros & Scholares studij antedicti*, provt justum fuerit, conseruetis, protegatis & defendatis in illis, non permittentes eos super illis per quempiam indebitè molestari, molestatores, injuriatores & contradictores quoslibet per Censuram Ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Non obstante si aliquibus à Sede Apostolica sit indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per Litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem. Datum Auenioni 17. Kal. Iulij Pontif. nostri an. 2.

POSSESSIO PRATI ET PISCATIONIS ANTIQVA.

Eodem anno idem Pontifex datis ad Abbatem San-Genovefianum Litteris vetuit, ne vlli præterquam Iurati Comitiis Vniuersitatis adessent: apud eum enim conquesta fuerat Vniuersitas, quòd multi suis Comitiis interessent nullo juramento adstricti, qui proinde Comitia ipsa & deliberationes Magistrorum turbabant, seque negotiis ipsius Vniuersitatis & secretis deliberationibus ingerebant. Itaque Pontifex mandauit Abbati San-Genovefiano, qui tum erat, aut Ioannes de S. Lupo, aut Ioannes de Borreto, vti Censuris Ecclesiasticis eiusmodi non Iuratos arceret à Comitiis eiusdem Vniuersitatis. Bulla est eiusmodi.

Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio Abbati Monasterij S. Genouefæ Paris. Sal. & Apostol. bened. Cum Dilectos filios Vniuersitatem Magistrorum & Scholarium Paris. portemus sincerius in visceribus charitatis, & ad ea paribus studijs intendamus, per quæ status eorum in tranquillitate seruetur, Discretioni tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus omnes & singulos secretis, seu congregationibus dictæ Vniuersitatis se volentes ingerere, nisi Vniuersitatis ipsius Iurati, seu ab ipsâ vocati forsan extiterint, vel eò ex

CONTRA TVRBATORES COMITIORVM.

» dictæ Vniuersitatis permissione processerint, quod ab ingestione huiusmodi pro-
» cessus abstineant, per te seu per alium, seu alios per Censuram Ecclesiasticam,
» prout expedire videris, appellatione remotâ compellas, præsentibus post quin-
» quennium minimè valituris. Datum Auenione Kalendis Iulij, Pontificatus
» nostri an. 2.

Idem eadem die Priuilegium Vniuersitati concessit, seu potius iam ab alijs Pontificibus concessum instaurauit & confirmauit, vt Cancellarius Parisiensis possit Scholares absoluere super manuum iniectione in Clericos. Quod quidem Priuilegium legitur cum alijs plurimis in libro Procuratorum Picardicæ Nationis.

PRIVILEGIVM PRO INIECTIONE MANVVM IN CLERICOS.

» Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filijs Magistris & Schola-
» ribus Paris. Sal. & Apostol. bened. Non decet Nos vobis Apostolicum nega-
» re fauorem, quem videmini meritis vindicare, dum dantes operam scientiæ
» quæ plurimum Nos delectat, vestræ nos gratiæ cooptatis, qui aliquando dis-
» ciplinis Scholasticis insudantes, ad summum sumus licet immeriti Magisterium
» euocati. Hinc est quod quieti vestræ Paternâ volentes solicitudine prouidere,
» vobis authoritate præsentium indulgemus, *vt Cancellarius Parisiensis, qui pro*
» *tempore fuerit, vsque ad decennium Scholaribus qui pro violentâ manuum iniectione in*
» *Clericos intra & extra Ciuitatem Parisiensem videlicet intra milliare commissa excom-*
» *municationis sententiam incurrentibus, possit iuxta formam Ecclesiæ absolutionis bene-*
» *ficium impertiri*, dummodo passis iniuriam satisfecerint competenter, & adeo
» non fuerit grauis & enormis excessus propter quem ad Sedem Apostolicam
» meritò sint mittendi. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ Con-
» cessionis infringere, vel ei ausu temerario contraïre. Si quis autem hoc atten-
» tare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & BB. Petri & Pauli
» Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auenione Kal. Iulij, Pontif.
» nostri an. 2.

Hoc Priuilegium antè concesserat Martinus, vt & istud de Contributione Ioannes XXI. quo iubentur omnes Iurati Vniuersitatis contribuere, recusantes verò censuris plectuntur Ecclesiasticis.

PRIVILEGIVM DE CONTRIBVTIONE.

» Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filijs Vniuersitati Magi-
» strorum & Scholarium Paris. Sal. & Apost. bened. Ad statum Vniuersitatis
» vestræ pacificum conseruandum, opem debetis & operam vigilantibus studijs
» impertiri: tunc enim laudabiliter studendo proficitis & proficiendo studetis,
» cum inter vos inuicem voluntatum viget identitas, regnat pax stabilis, & per-
» fecta charitas perseuerat. Sanè didicimus quod in expensis necessarijs, quas
» pro Vniuersitatis vestræ commodis ex iustâ & rationabili causâ fieri contingit,
» interdum nonnulli ex vobis contribuere pro sua voluntate recusant, propter
» quod inter vos materia dissensionis & scandali crebrius suscitatur. Quia igitur
» in expensis huiusmodi singuli vestrum contribuere Iustitiâ exigente tenentur,
» & ad vestram spectare dinoscitur honestatem, vt super hoc non ingeratur à
» vobis aliqua difficultas, Vniuersitatem vestram rogamus & hortamur attentè
» per Apostolica vobis scripta mandantes, quatinus singuli vestrum qui duos
» solidos Parisienses in communi bursa cum socijs in hebdomada ponitis, super
» contributione huiusmodi facienda sic promptè ac liberaliter vos geratis, vt
» dissensionis materia, quæ posset non leuia generare pericula, tollatur omnino,
» vosque possitis non immeritò commendari. *Nos autem qui paternæ solicitudinis*
» *studio ad ipsius Vniuersitatis statum pacificum intendimus & tranquillum*, volentes
» huiusmodi dispendijs obuiare, Dilectis filijs Abbati & Cancellario Monasterij
» S. Genouefæ Parisiensis ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis Or-
» dinis S. Augustini per alias nostras iniungimus litteras, vt omnes tales ex vobis
» ad id monitione præmissâ, authoritate nostra per Censuram Ecclesiasticam
» appellatione remotâ compellant, non obstante si aliquibus à Sede Apostolica
» sit indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per lit-
» teras dictæ Sedis non facientes plenam & expressam de Indulto huiusmodi men-
» tionem. Cæterum illud quod ex huiusmodi contributione proueniet, per Ab-
» batem & Cancellarium supradictos colligi volumus, & collectum *Rectori Vni-*
» *uersitatis, Decanis Facultatum & Procuratoribus Nationum quatuor integrè restitui*

per eosdem in ipsius Vniuersitatis Archa per Rectorem, Decanos, & Procuratores prædictos fideliter deponendum & conuertendum per ipsos in solutione huiusmodi « expensarum. Datum Auenione Kalend. Iulij, Pontif. nostri an. 2. «

Mirum alicui videri possit, nec immerito, cur idem Priuilegium diuersis Pontificibus tribuatur, neque sæpè aliud addant successores quàm nomen & diem datæ. Verum id inde accidit, quod cum summi Pontifices Vniuersitati Priuilegia indulgebant, nonnunquam ad certum tantummodo tempus, puta ad quinquennium aut decennium ea valere volebant; quædam verò æterna & in perpetuum valitura emittebant. Igitur tempore Priuilegiorum illorum elapso mittebantur ab Vniuersitate Legati ad Papam tunc sedentem, vt gratiam prorogationis impetrarent. Et hoc anno M. Guillelmus de Hibernia antiquus Rector cum quibusdam alijs qui ad Curiam Pontificiam missi fuerant, retulit octo Priuilegia quæ Maiores nostri *Temporalia* vocabant; quorum tempus iam elapsum erat, & vt perpetua essent, obtinuit. Sunt autem hæc in antiquo libro Rectoris. PRIVILEGIA CONFIRMATA.

Primum, vt *Cancellarius Parisiensis possit absoluere Scholares pro iniectione manuum in Clericos.* Secundum, vt Vniuersitas posset Magistros & Scholares compellere ad contribuendum. Tertium, vt Vniuersitas cogere posset sibi persolui debita & expensas. Quartum erat contra eos qui iniuriam inferebant Magistris aut Scholaribus. Quintum, ne Scholares iniustè vexarētur & molestijs afficerentur. Sextum erat de Conseruatione Generali, ne vllus Magister, aut Scholaris à quoquam iniustè vexaretur. Septimum, pertinebat ad conseruationem generalem omnium Priuilegiorum. Octauum, adhuc aduersus Turbatores & iniustè vexantes. Eorum aliqua iam retulimus: alia in antiquis libris non reperiuntur.

Eodem anno idem Pontifex scripsit ad M. Franciscum Caracciolum Cancellarium Parisiensem, vt Petro Aureolo Minoritæ licentiam docendi publicè impertiret: quæ Bulla legitur in Reg. Vatic.

Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio Cancellario Parisiensi « DE PETRO AVREOLO LICENTIANDO.
Sal. & Apostol. B. sicut partim experientiâ, partim fide dignâ relatione didi- « cimus & te ipsum etiam non latere putamus, Dilectus filius Petrus Aureoli Or- « dinis Minorum sic in studia Theologicæ Facultatis diebus insudauit ac noctibus, « sic per continuationem studij & exercitium lectionum profecit laudabiliter in « eodem, quod dignum se reddidit vt credimus ad obtinendam docendi licen- « tiam in huiusmodi Facultate. Quia igitur ipsum honestate conspicuum & tan- « tum thesaurum scientiæ Diuinâ sibi suffragante gratiâ assecutum, dignum est « vt beneuolentia prosequamur gratiosa, Discretioni tuæ per Apostolica scripta « mandamus, quatenus eidem Petro iuxta morem, qui seruari in talibus con- « sueuit, licentiam huiusmodi authoritate nostra remoto cuiuslibet tarditatis « obstaculo largiaris. Per huiusmodi verò licentiam eidem Petro dandam de « nostro speciali mandato volumus fratribus prædicti vel alterius Ordinis iam « præsentatis per eundem, vel alium Ordinem, vel in posterum præsentandis ad « huiusmodi licentiam obtinendam aliquod generari præiudicium vel promo- « tionem eorum quomodolibet retardari. Datum Auenione 2. Id. Iulij an. 2. «

Eodem quoque anno idem Pontifex Constitutiones Clementinas à Clemente V. Prædecessore suo editas promulgauit, & Scholis omnibus ad legendum & obseruandum proposuit. Licet enim more prædecessorum suorum illas Bononiensibus Magistris legendas tradat, quia Bononiensis Vniuersitas Iuris Canonici doctrinâ plurimum semper excelluit, tamen in omnibus alijs Academijs & in omni foro Ecclesiastico voluit obseruari. Vt patet [illegible] hac eius Bulla, quæ proemij locum habet.

Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filijs Doctoribus & Scho- « CLEMENTINARVM EDITIO BONONIENSI ACADEMIÆ DIRECTA.
laribus Vniuersis Bononiæ commorantibus, Sal. & Apost. bened. Quoniam « nulla iuris Sanctio quantumcunque perpenso digesta consilio ad humanæ na- « turæ varietatem & machinationes eius inopinabiles sufficit, nec ad decisionem « lucidam suæ nodosæ ambiguitatis attingit: eo præsertim quod vix aliquid adeo « certum clarumque statuitur, quin ex causis emergentibus, quibus iura iam « posita mederi non possint, in dubium reuocetur. Quia etiam ab adolescentia «

» viri procliuis ad malum sensualitas humana declinat, per quod morum subuer-
» sio in Clero & populo frequenter obrepit, necessaria est Superioris authoritas,
» vt tam per determinationis opportunæ suffragium tollat ambigua, lites aufe-
» rat, altercationes dirimat & obscura succidat, quam per Cultoris prouidi sur-
» culum extirpet vitia, virtutes inserat, corrigat excessus moresque reformet.
» Hæc sanè felicis recordationis Clemens Papa V. Prædecessor noster prudenter
» attendens & prouidè cupiens Deformatorum reformationi prospicere, soluere
» difficilia, ac sanctiones Quæstionibus & negotijs imminentibus consonas pro-
» mulgare, dudum nedum in Concilio Viennensi, quin etiam ante & post ipsum
» Concilium Constitutiones plurimas edidit, in quibus multa vtilia statuit atque
» salubria, & nonnulla dubia in Iudicijs & extra frequentata decidit. Et licet eas
» collectas in vnum volumen & sub congruis titulis collocatas mittere decreuis-
» set & dare in commune subiectis, assidua tamen occupatio circa magna, ac sor-
» tis humanæ conditio, quæ ipsum de medio sustulit, in causa fuerunt, quare
» suum in hac parte propositum non impleuit. Nos etiam qui sicut eidem licet
» immeriti in Apostolatus Officio Domino permittente successimus, sic & in af-
» fectus plenitudine in his quæ compendium vniuersi concernunt, successisse de-
» bemus tot grandibus agendis & arduis fuimus à nostræ Promotionis exordio
» circumsepti, quod tam ex hoc quàm ex causis rationabilibus alijs quas sub si-
» lentio prouidimus committendas, prædictas vobis communicare Constitutio-
» nes fuimus hactenus impediti. Nunc igitur opportunitate captatâ illas vobis
» sub Bullâ nostrâ transmittimus, Vniuersitati vestræ per Apostolica scripta man-
» dantes quatenus eas prompto affectu suscipiatis & studio alacri eis sic vobis ma-
» nifestatis & cognitis vsuri de cætero in Iudicijs & in Scholis. Data Auenione
» 8. Kal. Nouemb. Pontif. nostri an. 8.

Eodem anno Vniuersitas ipsa statutum solemne edidit aduersus eos qui Priuilegia ipsi à summis Pontificibus concessa malignè interpretabantur ad dedecus & ruinam studij Parisiensis, ijsque abutebantur ad euocandas lites & opprimendos extraneos. Legitur in Antiquo libro Rectoris his verbis post præmissum hunc titulum.

Contra Abusores.

STATVTVM VNIVERSITATIS CONTRA ABVSORES PRIVILEGIORVM.

» OMnibus hæc visuris Vniuersitas Magistrorum & Scholarium Parisius stu-
» dentium salutem in eo, à quo omnis sapientia deriuatur. Cum per Abu-
» sorum versutias sub mellis specie persæpè fellica pocula diffundantur, ex qui-
» bus infamiâ succrescente mortali tela lethalia corda pertranseant innocentum,
» dum tendentes arcum vt sagittent in obscuro rectos corde, rectitudinis chorda
» desit, & læsus aduertere nequeat toxicum apparatum machinantis, & exinde
» iustorum fama, quibus hi se similes effingunt (al. effigiunt) damnosè licet im-
» meritò perit in populo, iustum ab iniusto vix aut rarò permissis perpetratoribus
» secernere valente. Nec mirum sub tantæ dictæ Vniuersitatis Collegio, in quo
» tanta fluit & refluit personarum varietas, cum in conspectu Iudicis cuncta cer-
» nentis ad nutum Iudas ille proditor in duodenario Iustorum consortio, numero
» quidem pauco, virtute licet maximo persistere non expauit. Cuius quidem
» præfatæ diabolicæ fraudis insania famâ publicâ referente, Nos & nostri nomi-
» nis famam Parisius & alibi vociferando denigrare non cessat in hunc modum.
» *Ecce Parisiensis Vniuersitatis Priuilegiorum abusio, quibus contra Deum & Iustitiam*
» *vexantur Innocentes. Ecce quot Capita mundi conspicimus excæcata, quibus in oculis*
» *aliorum granum millij latere nequit, & in suis proprijs tanti erroris velamina non*
» *aduertunt.* Hæc & similia non sine cordis amaritudine persæpè recensentes,
» licet ipsa mater nostra tam celebris Vniuersitas, quanquam famosa tam in se
» quàm etiam in membris suis veris & vniuocis, vt sic dicamus, in ore suo super
» his nullam meruit pati redargutionem: quin potius beatâ & immaculatâ lege
» Domini deambulando eo teste persistat, Matris ipsius famæ titulum diuino
» præstante fauore sanum pro viribus seruare cupientes & illæsum & totius mali
» radices euellere penitus in præmissis in nostra quadam Congregatione Gene-
» rali super his inter cætera iam dudum Parisius apud S. Mathurinum more solito

conuocata.

conuocata statuendo perpetuo duximus obseruandum, vt Abusores ac Impetrantes, & in abusu eisdem auxilium præstantes & fauentes in Curia Conseruatoris Priuilegiorum nostrorum aliquam litteram citatoriam, vel aliam qualemcunque in causâ aliquâ non secundum Priuilegiorum nostrorum tenorem prosequentes, imò aliam actionem potius habentes, quàm quæ in ipsis Priuilegijs nostris continetur, à nostræ Vniuersitatis Collegio, priuatione publicâ excluderentur, & in expensis parti aduersæ condemnarentur & meritò, quodque Conseruator ipse seu vices eius pro tempore gerens causam huius remitteret ad Iudicem suum ordinarium, ad quem dictæ Causæ cognitio de iure pertinere poterit & debebit: provt hæc & alia in quibusdam nostris litteris super hoc confectis sub Sigillo nostro & solenniter per Edicta Generalia publicatis plenius continentur, sperantes ipso statuto mediante, & vt decuit, obseruato penitus euitasse Charybdim, cum tamen per rei euidentiam contrarium sit manifestum. Quapropter vt in his & ea tangentibus omnis tollatur erroris materia, & nunquam præstante Domino recidiua euanescat, nostrorumque Priuilegiorum prædictorum tenor & vsus in dicta Curia absque cuiusuis scrupulo, seu calumnia permaneat in futurum, iteratò super hæc & ad hæc specialiter vt moris est ad Congregationem Generalem in Capitulo supradicto conuocati, statutum approbantes antedictum, aliud eidem adijcientes perpetuis temporibus etiam obseruandum. *Quod nullus videlicet Magister, aut Scholaris de nostræ Vniuersitatis gremio existens, litteras citatorias authoritate conseruationis prædictæ qualescunque, occasione videlicet pedagij, extractionis extra muros Parisienses, super Aduocati vel Procuratoris patrocinio in dicta Curia vel secundum anteacta, aut aliàs quomolibet, ex nunc in antea sub perpetuæ priuationis pœnâ ab nostra Vniuersitate memoratâ, libertatibus & immunitatibus eiusdem impetrare quoquomodo præsumant*, nisi primitus & ante omnia ipsius Scholaris, aut Magistri petitione coram Nobis lecta, exposita per Rectorem qui pro tempore fuerit, & informatione per Nos, seu Deputatos à nobis super ea sufficienti præhabitâ, ipsa petitio à Rectore & Deputatis à nobis signetur admissa. Quibus sic deliberatis à nobis, statutis & ordinatis, ea per *Radulphum Benedicti* publicum Apostolica & Imperiali authoritate & Nobis Iuratum Notarium scribi mandauimus, nostroque Sigillo cum signo & subscriptione eiusdem ad perpetuam rei memoriam communiri. Datum & actum Parisius in nostra Congregatione prædicta anno Domini 1317. Indict. 15. die Iouis post Conuersionem S. Pauli Apostoli 26. mensis Ianu. Pontificatus D. Ioannis diuina prouidentia Papæ XXII. anno 1. In cuius rei testimonium, Sigillum nostrum præsentibus litteris duximus apponendum, anno, die & loco supradictis.

Legitur idem statutum in libris Picardicæ & Gallicanæ Nationum sub hoc titulo. *Statutum Vniuersitatis vt Abusores in Curia Conseruatoris priuentur & vlterius pudibundi* (forte melius puniendi) *si necesse fuerit Ordinario remittantur. Et quod nulli Magistri, vel Scholares occasione Pedagij vel extractionis extra muros, vel Aduocati aut Procuratores Salarij, vel secundum anteacta aut aliàs quomodolibet nisi prius exposita petitione in præsentia Vniuersitatis audeant impetrare.*

Porrò notandum est Radulphum illum Benedicti hisce Comitijs adfuisse, hocque statutum digessisse, in formam tamen publicam non redegisse, sed solummodo scripsisse & signo suo tantum instar Scribæ cum Sigillo Vniuersitatis muniuisse: nullo tamen pacto *Scribæ* Vniuersitatis, sed *Notarij* solummodo publici & Iurati nomen assumpsisse. Atque illud est primum quod habeamus instrumentum à *Notario Iurato* Vniuersitatis, post eius Institutionem, conscriptum & signatum: quanquam si ipsius Institutionis instrumentum computetur, illud quod modò retulimus, secundum esse videbitur.

Ad hunc annum refert Franciscus Penna in fine Directorij Inquisitorum Bullã quæ incipit *Gloriosam Ecclesiam* à Ioanne Pontifice emissam contra Obtrectatores Franciscanæ Regulæ, quam Wadinghus ad annum sequentem refert.

Eodem anno idem Pontifex auditis querelis Vniuersitatis, quod plurimi sua Priuilegia infringerent, & multis molestiis afficerent, mandauit Episcopo Siluanectensi Conseruatori, ne pateretur Priuilegia infringi, vtque vexatores & turbatores Vniuersitatis Censuris compesceret: quam in rem extat hæc Bulla.

Bullæ Pontificiæ contra Molestatores Vniuersitatis.

» Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabili Fratri Episcopo Siluanectensi, Sal. & Apost. Bened. Affectum eorum qui honestatis cultui in studio proficiunt Litterarum, beniuolo fauore prosequimur, & vt optatum suæ affectionis in hac parte consequantur effectum, libenter eis Apostolicum, prout expedit, auxilium exhibemus, ac in eo specialiter ipsorum super hoc desideriis fauere proponimus, vt eis contra suorum molestatorum audaciam opportuno curemus remedio subuenire. *Cum igitur dilecti filij Magistri & Scholares Parisienses* à nonnullis turbationis eorum auidis molestias multiplices, sicut eorum oblata continebat petitio, patiantur, Nos ipsorum prouidere quieti & malignantium maliciis obuiare volentes, eorum precibus inclinati, fraternitati tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatinus eisdem Magistris & Scholaribus pro nostra & Apostolicæ Sedis reuerentia opportuni præsidio fauoris assistens ipsos contra indulta Priuilegiorum eis à Sede Apostolica concessorum non sinas ab aliquibus indebitè molestari, molestatores huiusmodi per Censuram Ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Non obstantibus tam felicis recordationis Bonifacij Papæ VIII. prædecessoris nostri de aliquo extra suam Diœcesim ad Iudicium non vocando, quàm de duabus dietis edita in Concilio Generali & aliis contrariis Constitutionibus quibuscunque *circa Conseruatores & Iudices editis*, vt omnimodo vltra tertiam vel quartam dietam aliquis extra suam Diœcesim authoritate præsentium ad Iudicium non trahatur; aut si aliquibus communiter vel diuisim à Sede Apostolica sit indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per Litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de Indulto huiusmodi mentionem præsentibus post decennium minimè valituris. Datum Auenione Kalend. Iulij Pontif. nostri an. 2.

» Similiter in eandem rem scripsit ad Episcopum Parisiensem, Ioannes Episcopus....... Venerabili Fratri Episcopo Paris. Sal. & Apost. Bened. Cum sicut ex parte dilectorum filiorum *Vniuersitatis Magistrorum & Scholarium Paris.* fuerit nuper expositum coram nobis quòd Officialis & Baliuus, qui Priuilegia Vniuersitati, Magistris & Scholaribus ab Apostolica Sede concessa seruare non curant & faciunt contra ipsa multotiens & quandoq; ipsa violenter infringunt, Nos cupientes vt ipsi à qualibet inquietudine liberi liberius vacare possint studio litterarum, ipsosque desiderantes seruare in statu prospero & tranquillo, fraternitatem tuam rogamus; & hortamur attentius, quatenus eadem Priuilegia facias dictæ Vniuersitati per eosdem Officialem & Baliuum pro nostra & Apostolicæ Sedis reuerentia inuiolabiliter obseruari. Ita quod erga te dictæ Vniuersitatis deuotio plenius augeatur, Nosque obedientiæ tuæ promptitudinem commendare meritò valeamus. Datum Auenione, Kal. Iulij Pontif. nostri an. 2.

Idem ad Episcopum Siluanectensem 3. Non. Iulij eiusdem anni rescribit in hunc modum.

» Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabili Fratri Episcopo Siluanectensi Sal. & Apost. Bened. *Ne profectum illorum qui dantes operam sapientiæ quærunt docendo pariter & discendo in agro studij scientiæ margaritam, prauorum contingat actibus impediri*, Apostolicum super hoc conuenit præsidium adhiberi. Cum igitur sicut ex parte Vniuersitatis Dilectorum filiorum Magistrorum & Scholarium Paris. fuerit propositũ coram Nobis, quod ipsi à nonnullis qui nomen Domini in vanum recipere non formidant super bonis suis graues patiantur iniurias & iacturas, Nos volentes eorundem Magistrorum & Scholarium Paris. prouidere quieti & molestantium malicijs obuiare, fraternitati tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus dictis Magistris & Scholaribus defensionis præsidio efficaciter assistens non permittas eos in personis & rebus contra Indulta priuilegia Sedis Apostolicæ ab aliquibus indebitè molestari, molestatores huiusmodi per Censuram Ecclesiasticam appellatione postposita compescendo, præsentibus post triennium minimè valituris. Datum Auenione 3. Non. Iulij Pontif. nostri an. 2.

Eodem anno M. Bernardus de Fargiis Clementis V. seu nepos, seu propinquus ex Aginnensi sede translatus ad Rothomagensem, indeque ad Narbonensem in vico S. Cosmæ, qui nunc *Citharæ* dicitur, Collegium Narbonense insti-

tuit & nouem Scholaribus è Narbonensi agro oriundis addixit; quibus M. Amblardus Cerene Iurisconsultus Sacerdotem seu Capellanum addidit ad operandum sacris.

Anno 1318. Vniuersitas Statutum Generale edidit iuxta Bullam Ioannis XXII. quam ad annum superiorem retulimus, ne vllus interesset Comitiis nisi Iuratus, néve Cancellarij vllum ad licentiam admitterent, qui non iuraret se omnia Vniuersitatis statuta fideliter obseruaturum. Item in eodem statuto continetur clausula de Concionibus seu Sermonibus, qui singulis diebus Dominicis & Festiuis habebantur ad Magistros & Scholares, decretumque vt vel in Collegio Nauarrico vel aliquo alio loco spatioso deinceps haberentur: quo verò in loco antea hi sacri Sermones haberentur, nihil in eo statuto dicitur; at id tantummodo, nempe Facultatem Theologiæ in subitam illam translationem non facilè consensisse. Legitur autem statutum in Libro Gallicanæ Nationis sub hoc titulo, *Statutum Vniuersitatis quod nullus intersit in Congregationibus nisi iurauerit seruare Priuilegia, Statuta, Iura, & Consuetudines laudabiles & non reuelare secreta Vniuersitatis. Et cum hoc, de loco vbi fient Sermones Generales ipsius Vniuersitatis.* 1318.

STATVTVM DE IVRATIS COMITIORVM GENERALIVM.

" Vniuersis præsentes Litteras inspecturis Vniuersitas Magistrorum & Scholarium Parisius studentium salutem in Domino. Ad extollenda nostræ Matris præfatæ præconia, & vt ipsa tantò solidius in posterum sub honestatis & vtilitatis adaucto titulo perseueret, quo cautius eidem extiterit prouisum, super propositis coram Nobis in Congregatione nostra Generali apud S. Mathurinum Parisius vt moris est nuper facta per venerabilem virum & discretum M. Oliuerium Salahadim nostræ Vniuersitatis præfatæ tunc Rectorem & exinde sana deliberatione præuia perpetuis obseruanda temporibus sic duximus statuendum. Imprimis siquidem iuxta Litterarum Apostolicarum tenorem nobis super hoc concessarum statuimus, vt nullus Magister ex nunc in antea nostræ Congregationes Vniuersitatis intret, vel ad eas accedere quomodolibet præsumat, nisi primitus juramentum præstiterit de Priuilegiis seruandis, statutis, juribus, libertatibus & consuetudinibus laudabilibus hactenus approbatis in eadem & in posterum approbandis & Vniuersitatis nostræ secretis reuelandis.

" Item quod Cancellarius Parisiensis, qui pro tempore fuerit, nullum ad licentiam in aliqua Facultate admitttere præsumat, nisi prius solenne juramentum præstiterit & publicè præmissa tenere vnà cum cæteris articulis quos jurare solent ab eo licentiati & ea inuiolabiliter obseruare.

SERMONIS GENERALIS.

" *Item cum inter cætera per modum expedientis propositum fuisset tunc & ibidem in deliberatione positum per Rectorem nostrum memoratum de Sermonibus Generalibus faciendis in posterum diebus Dominicis & Festiuis & de loco ad hoc apto statuendo, in quibus Seculares quemadmodum & Religiosi liberè Sermones faciendo proficere possint ad Diuini Cultus augmentum, volumus & ordinamus ex nunc quod Sermones Generales fiant diebus Dominicis & Festiuis Nauarræ, vel alibi in loco spatioso, Generali & competenti, prout & ibi per tempus processum duxerimus melius ordinandum*, in quo Scholares & alij fideles liberè & in nullo per præsens statutum coacti conueniant audituri verbum Dei. Et quod D. Cancellarius Parisiensis vel aliquis de diebus ipsis ordinabit & disponet prout secundum conscientiam suam sibi visum fuerit expedire. Quod tamen huiusmodi translatio subito fieret, sola Theologiæ Facultas in hoc discrepabat. In quorum omnium testimonium sigillum nostrum præsentibus duximus apponendum. Datum & Actum anno Domini 1318. die Veneris post Festum omnium Sanctorum Parisius in Congregatione supradicta.

Cum autem nonnulli in Theologia Magistri, præsertim Religiosi huic statuto parere detrectarent, vt tamen senserunt se fore priuandos, nisi jurarent publicè sicut cæteri Magistri, statutorum obseruationem; resipuerunt, & quatuor ex illis Regentes, vnus Dominicanus, alter Franciscanus, tertius Cisterciensis, quartus Augustinianus in Comitiis Generalibus die Lunæ post Festum B. Martini hiemalis habitis, solemni juramento sese obstrinxerunt seruaturos statuta, Iura, Libertates Academiæ, eaque sincerâ fide defensuros. Et in eam rem statutum factum est quod legitur in Libro Nationis Gall. sub hoc titulo. *Statutum Vniuersitatis quod Religiosi iurent sicut cæteri Magistri si velint intrare Congregationes.*

Religiosi etiam iurare coguntur.

» Vniuersis præsentes litteras inspecturis Vniuersitas Magistrorum & Schola-
» rium Parisius studentium Salutem. *Quoniam nulla peior pestis opinione communi*
» *censetur, quàm familiaris inimicus*, dignumque sit vt pares sint in onere qui pari-
» ficari nituntur in honore, plerique Magistri ad actum magisterij nobiscum ad-
» mitti consueuerunt, & nostris Congregationibus nostrorumque Secretorum
» tractatibus absque debito nobis præstito iuramento adesse & interesse, quibus
» mediantibus plura nobis dispendia retroactis temporibus prouenisse non am-
» bigimus, & plura prouenire possent in futurum, si lima non præueniret debitæ
» correctionis. Cupientes igitur huiusmodi solicitius obuiare periculis, iuxta
» Mandati Apostolici tenorem nuper super his nobis directi, omnes & singulos
» huiusmodi Regentes modo debito nobis nondum Iuratos à nostris Congrega-
» tionibus & Secretorum tractatibus ducimus & meritò fore priuandos. De quo-
» rum numero venerabiles viri ac Religiosi Fratres, Ioannes de Prato Prædica-
» torum, Petrus Amoli (fortè Aureoli) Minorum, Ioannes de Dunis Cistercien-
» sis, & Ioannes Paignote Eremitarum Ordinum existentes fœdus vnitatis ac de-
» bitæ conformitatis nobiscum sponte & ex certa scientia & iure volentes inire,
» tandem anno Domini 1318. die Lunæ post festum B. Martini hiemalis coram
» nobis in nostra Congregatione Generali Parisius apud S. Mathurinum tunc
» factâ, supplicauerunt, quatenus ipsos Magistros antedictos in Theologica Fa-
» cultate actu regentes ad debita nobis & Vniuersitati nostræ ac solita iuramenta
» præstanda, & quæ præstari competunt in eadem, benignius admittere curare-
» mus. Offerentes se paratos ad hæc facienda in continenti cum effectu. Quibus
» in deliberatione positis, de consensu præstando in præmissis eorum precibus
» annuere volentes, ipsos ad Iuramentum huiusmodi præstandum decreuimus
» admittendos, & ipso iuramento præstito fore reconciliandos. Comparentibus
» igitur præfatis Doctoribus cum D. Cancellario Parisiensi eiusdem Facultatis
» Theologicæ tunc Decano, & cum ipsa Facultate prout moris est in his apud
» cæteras Facultates discreti viri M. Oliuerij Salahadini tunc Rectoris nostræ
» Vniuersitatis interueniente præsentiâ, manibus eorundem Doctorum pecto-
» ribus suis appositis iuramentum præstiterunt in verbo Sacerdotis hæc infra
» scripta. *Ad quemcunque statum ipsos & eorum quemlibet deuenire contigerit, se per-*
» *petuò, irreuocabiliter & inuiolabiliter obseruaturos, videlicet Priuilegia, statuta, iu-*
» *ra, libertates & consuetudines laudabiles hactenus approbatas & futuris temporibus*
» *approbandas, & nostræ Vniuersitatis secreta penitus & per omnia celare.* Quibus sic
» actis Nos in præmissorum testimonium præsentes litteras nostræ Vniuersitatis
» sigillo duximus sigillandas. Datum anno, die & loco supradictis ad perpetuam
» memoriam præmissorum.

Eodem anno Frater Ioannes Guido aliàs Guyon Minorita coactus est reuocare quosdam errores Parisijs in Domo Prædicatorum, quos inconsultò nimis & temerè suis in Thesibus proposuerat; tales autem leguntur in Bibliotheca Patrum.

Errores reuocati.

Isti sunt Articuli reuocati anno 1318. 2. Octob. Parisius per fratrem Ioannem
» Guion Ordinis Minorum in Domo Prædicatorum. Primò item, quod generare
» secundum suum rationem formalem non sit in Patre. Secundò item, quod
» generare realiter elicitum sit in diuinis. Tertiò item, quod ad generare siue eli-
» citum, siue inelicitum sit in filio. Quartò item, quod generare & generari in Di-
» uinis accepta notionaliter sunt idem inter se in Diuinis. Quintò item, quod di-
» cere quod Pater in Diuinis non sit formaliter generans aliâ generatione quàm
» illa quâ filius formaliter est genitus.

Hoc quoq; anno scribit Wadingus in Annalibus Minorũ Controuersiam illam inter *Fratres Spirituales* & *Communitatem* Ordinis miserum & deplorandum sortitam fuisse exitum. Cum enim Pontifex illos cogeret ad horum consortium, & Michaël de Monaco Inquisitor seuerè contra eos ageret, fugam, quibus licuit, arripuerunt in Trinacriam, quò & alij multi ânte confugerant. Ibi consilio inito statuerunt nihil amplius sperandum de Superioribus Ordinis, sed Ministrum sibi Generalem præfecerunt Henricum de Ceua audacem hominem & erroris tenacem. Alij verò qui de *Communitate* dicebantur, varia eis apud Pontificem obiecerunt crimina, & quinque præsertim hæreses: vt quod duplicem effinxissent

Ecclesiam, vnam spiritualem, alteram carnalem; huic præesse Pontificem & Prælatos, illi se suosque sequaces. 2. Quod cum Donatistis docerent Sacerdotes omni Sacramentorum, Iurisdictionis & Ordinis authoritate priuatos nisi secum sentirent. 3. In nullo casu absque mortali peccato licere iurare, qui error erat Vvaldensium. 4. Sacerdotes reliquos mortalis peccati labe inquinatos non posse conficere vel conferre Sacramenta. 5. Christi Euangelium ad sua vsque tempora extinctum & sepultum, sua verò operâ reuiuiscere.

Contra hos Ioannes Pontifex Bullam emittit in qua præmissis magnis Ecclesiæ & Ordinis Minorum encomiis hæc subjungit. *Dudum superstitiosi & discholi* " *homines in Prouincia aduersus Communitatem* præfati Ordinis insurgentes & se so- " los suosque simplices & obseruantia Regulæ B. Francisci mirâ vanitate jactan- " tes, reliquam Ordinis multitudinem & transgressione Regulæ perperam judi- " cando notabant, nonnullos profanæ multitudinis verbis mendacibus & mentitæ " sanctitatis obtentu in sui erroris deuium adducentes, quorum vipereos partus in " ipso sui erroris exortu felicis recordationis Nicolaus Papa IV. prædecessor no- " ster, ne in multorum perniciem alerentur, ad veritatis petram allidere cupiens, " Generali Ministro, qui tunc temporis memorato Ordini præsidebat, districtè " præcipiendo mandauit, vt hujusmodi præsumptores disciplina debita coërceret, " prout in Litteris ipsius prædecessoris nostri pleniùs continetur. Sed eorum pesti- " lentissimas nouitates hoc remedio compressas fuisse potius, quàm extinctas re- " diuiuus error enunciat & tristis experientia manifestat. Nuper enim nonnulli " factionis superstites memoratæ, adjunctis sibi quampluribus de dicta Prouincia " Prouinciæ & Prouincia Tusciæ & aliis diuersarũ Fratribus Nationum coram piæ " memoriæ Clemente Papa V. prædecessore nostro diuersas regulæ Quæstiones " diuersasque contra Vniuersitatem dicti Ordinis proposuere querelas, & quas " ipsi soli ipsorumque complices B. Francisci regulam & perspicacius intelligerent " & efficacius adimplerent, notam actionis contrariæ in Vniuersitatem præfati " Ordinis impiè detorquebant; qui Clemens prædecessor huiusmodi homines be- " nignitate magis quàm seueritate satagens emendare, illorum pestiferos conatus " patientiæ virtute tolerans, prædictas quæstiones atque querelas pluribus Ar- " chiepiscopis, *Episcopis & sacræ Theologiæ Professoribus & aliis viris scientiâ prædi-* " *tis, discretione notatis examinandas commisit & ad suam audientiam perferendas*, qui- " bus diligenter cum multa maturitate peractis sæpe nominatus Clemens præde- " cessor de veritate certior factus, præfatam Religionem sanctam, & vt eius vta- " mur sermonibus, muris obseruantiæ Regularis firmiter vndique asseruit circum- " clausam & quædam quæ circa regulam dubium sensum afferre poterant, decla- " rauit, districtè præcipiendo mandans, vt dicti Fratres qui contra Communita- " tem Ordinis huiusmodi quæstiones mouerent, & querelas, ad Conuentus, vnde " discesserant reuerterentur, & suis Superioribus obedirent humiliter & deuotè, " harum quæstionum & querelarum prætextu ad Romanam Curiam de cætero " minimè reuersuri, & vt ipsius salubris ordinatio ad optatum duceretur effectum, " Venerabilibus Fratribus nostris Archiepiscopo Ianuensi, Lucan. & Bononiensi " Episcopis per Litteras demandauit, vt ipsi vel alter eorum per se vel alium, seu " alios Fratres ipsos de Prouincia Tusciæ, qui occasione præfatæ dissensionis & ad- " hærentiæ illicita laxatis habenis, quædam loca dicti ordinis in Prouincia Tusciæ " constituta occupauerant & occupata temeritate damnabili detinebant, suis " aliàs obedire Superioribus aspernantes, compellerent, vt eisdem locis per eos " occupatis omnino dimissis, ad suorum Superiorum obedientiam qualibet exce- " ptione & occasione posthabitis reuerterentur moraturi vbicunque & sicut iidem " Superiores ducerent disponendum. *Quarum Litterarum authoritate dilectus filius* " *Bernardus Prior Ecclesiæ S. Fidelis juxta Senas, cui præfatus Bononiensis Episcopus* " *super hoc commiserat vices suas in ipsos Fratres dicti mandati contemptores, eorum exi-* " *gente contumacia excommunicationis Sententiam promulgauit, & eos fecit excommuni-* " *catos publicè nunciari.* Qui Ecclesiastica vincula non verentes, non absque te- " meritatis audaciâ, apostasiæ nota mentisque vesania contra Apostolica mandata " & dicti Ordinis Instituta se ad partes Insulæ Siciliæ transtulerunt & inibi ab obe- " dientia & vnitate dicti Ordinis & Prælatorum eius se totaliter separantes, quasi " memorati Ordinis B. Francisci stabilem firmamque compaginem rescindere sto- "

» lida præsumptione valerent, noui Ordinis, imò abominabilis horroris, cassis
» conatibus moliti sunt ponere fundamenta, tam detestabili turbæ præficientes
» magis idolum quàm prælatum *Henricum de Ceua* dicti Ordinis refugam & aposta-
» tam fugitiuum: & vt tam fœdo capiti membra cætera responderent, Prouincia-
» les, Ministros, Custodes præterea, & Guardianos eligere temeritate simili præ-
» sumpserunt, plurimos ad ipsorum sectam recipere, Prædicatores & Confesso-
» res assumere, eosdem ad huiusmodi Confessionis & Prædicationis Officium
» transmittere, loca etiam à locis Patrum ipsius Ordinis semota ad habitandum de
» nouo construere, seu constituta recipere contra Romanorum instituta Pontifi-
» cum in animarum suarum periculum aliorumque perniciem attentantes, & vt
» ipsorum error veritas, & impietas Religio putaretur, temeritate propria quos-
» dam habitus cum paruis capuciis, curtos, strictos, inusitatos & squalidos, simu-
» lationis conscios, irrisionis amicos, ac dissidij non ignaros, discrepantes à com-
» munitate Ordinis supradicti assumere, & in simplicium cordibus vt eosdem se-
» cum in deuium erroris abducerent, seminare, dictos habitus fore secundum re-
» gulam B. Francisci & in ipsis solum pseudo-fratribus Ordinem constare, for-
» mamque aliorum Fratrum præfatæ Communitatis diuersis conuiciis lacerare,
» procaci impudentique versutia præsumpserunt. Verum quia sic sunt casus men-
» tis vt primò quidem infelix animus per superbiam intumescat, & exinde de con-
» tentione in contentionem, de contentione in schisma; de schismate in hære-
» sim, de hæresi in blasphemias, infelici gradatione, imò præcipiti ruina descen-
» dat. Prædicti temeritatis atque impietatis filij, vt habet digna relatio, ad eam
» sunt mentis inopiam deuoluti, quod aduersus præclarissimam & saluberrimam
» Christianæ fidei veritatem impiè sentiunt, Sacramenta Ecclesiæ veneranda
» contemnunt & in gloriosum Ecclesiæ Rom. Primatum cunctis Nationibus per-
» colendum ab ipso conterendi citius, impetu cæci furoris impingunt, & ne ali-
» quid prædictarum blasphemiarum tolerabile videatur, aut dubium de plurimis
» eorum erroribus aliquos ne latere, & perinde nocere valeant, præsentibus du-
» ximus annotandos. Refert deinde errores quinque prædictos, & bullam dat Auenione 10. Kalend. Feb. Pontif. an. 2.

Dici non potest quàm multa passi sint mala Fratres illi Spirituales, quæ fusè prosequitur Tragœdiæ illius inspector Aluarus Pelagius. A Pontifice verò citati inter eos nonnulli qui primas partes agebant, Vbertinus de Casali, Raimundus Gaufredi, Guido de Mirapice, Angelus Clarenus, Gaufredus de Cornone & alij nonnulli petierunt omnes Ordinis reformationem, reclamantibus cæteris de Communitate nihil esse in Ordine reformandum, tandem partim conjecti in carcerem, partim exules facti, & aliis pœnis affecti sunt.

1319. Anno 1319. ait Paulus Æmylius M. Ioannem de Poliaco Doctorem Parisiensem asserentem fratribus Mendicantibus confitendum non esse, & qui confiterentur, redeundum illis esse ad Parochum seu Curionem, à Ioanne Pontifice iussum fuisse palinodiam canere, Alij verò hoc ad annum 1321. referunt: quo anno prædictus Pontifex aduersus eum sententiam tulit, vt nos infra docebimus.

Ab hoc Pontifice, quod Priuilegium concesserat olim Vniuersitati Paris. Bonifacius VIII. (quo qui Magisterij gradum in ea consecuti fuerant, poterant vbique terrarum absque vllo examine docere) Eduardus II. Anglorum Rex idem postulat Oxoniensi suæ Academiæ concedi, moléstaque fert tam florentem Academiam eo beneficio & priuilegio excludi: itaque rogat vt ad conseruandam Oxoniensis & Parisiensis studij societatem mutuam, Magistris Oxoniensibus idem concedat, quod Parisiensibus concesserat. Scio quidem Nicolaum III. Priuilegium istud aliàs indulsisse, an verò Bonifacius illud innouarit, alibi non legi. Vt vt sit, talis ad eum Eduardi est Epistola.

EDVARDVS II. AD PAPAM PRO OXONIENSI ACADEMIA.

» Sanctissimo in Christo Patri Ioanni diuina prouidentia sacrosanctæ Romanæ
» ac Vniuersalis Ecclesiæ summo Pontifici Edvardus eadem gratia Rex Angliæ,
» Dominus Hiberniæ & Dux Aquitaniæ deuota pedum oscula Beatorum. *Sanè*
» *intelleximus hanc dudum à felicis memoriæ D. Bonifacio Papa prædecessore vestro*
» *Vniuersitatibus Regni Franciæ gratiam fuisse concessam, vt omnes qui gradum Magi-*
» *stralis honoris in quacunque Facultate assecuti fuerint, in ijsdem possint vbique terrarum*

lectiones resumere & easdem continuare pro suæ libito voluntatis absque nouæ examinationis vel approbationis præludijs seu debito iterandi principij aut petendæ gratiæ cuiuscunque. Verum quia dubium non est secundum veterum testimonia scripturarum *Gallicanum studium. Ab Anglicanis nostris originale traxisse principium,* constatque talem Apostolicæ dispensationis gratiam in Anglicani studij redundare dispendium, si Vniuersitas nostra Oxoniensis cum prædictis Vniuersitatibus Regni Franciæ in libertatibus & Scholasticis actibus non concurrat, Sanctitati vestræ affectuosâ instantiâ supplicamus, quatenus ad pacem mutuam inter viros Scholasticos nutriendam, Vniuersitatem prædictam Oxoniensem consimili velitis priuilegio decorare. Nos siquidem plurimum gauderemus, si in nostri & Vniuersitatis nostræ prædictæ fauorem, quod à prouidentia vestra deposcimus, exaudiretis gratiosè; quia valde nobis molestum foret, si tanta Vniuersitas aliqua nostris aduersa temporibus pateretur, aut ad insolitam seruitutem redigeretur.

Hæc Edvvardus apud Brianum Thvvynum in Apologia Oxoniensis Academiæ. Cæterum hoc in eius Epistola notandum, quod Vniuersitatis Parisiensis originem & institutionem iuxta communem fidem & opinionem, Magistris Anglicanis, nempe Alcuino & alijs attribuat.

Ad hunc annum notat Aquilinus c. 5. in Chiromant. Petrum Aponensem, dictum Conciliatorem floruisse, fuisse amicissimum Iani Pontificis, suasque illi differentias dedicasse. *Diu*, inquit, *Parisius studuit, ibique insignia Doctoratus accepit. Ibidem Philosophiam publicè professus est vt idem testatur in compendio suæ Physionomiæ.*

Anno 1320. iterum turbatum est Regnum & præcipuè Parisiensis Ciuitas à Pastorellis, qui cum viderent Principes nimis tepidos & negligentes in expeditione Hierosolymitana suscipiendâ aduersus Infideles, suasoribus duobus viris Ecclesiasticis, vno Monacho Benedictino è Cœnobio eiecto; altero Presbytero seculari è Parochia suâ pulso se se ipsi conscripserunt, existimantes ita in Oraculis Diuinis contineri, vt ipsi Ciuitatem Hierosolymitanam ab Infidelium oppressione liberarent. Sed cum incondita illa turba latrocinijs & direptionibus omnia deuastaret & depopularetur, à Præfectis Regijs compressa est & fugata. 1320.

Eodem anno Scholares Parisienses, qui perpetuum cum Præposito Parisiensi dissidium exercebant, audito & detecto facinore Henrici Capparelli Præpositi natione Picardi, qui cum in carcere detineret hominem quendam diuitem, & corruptus pecunia eum liberasset, eiusque loco pauperem Innocentem suspendio necauisset, adeo in eum inuecti sunt, adeo insectati, vt comprehensus & in vincula ductus Decreto Curiæ Parisiensis fuerit ipse furcæ supplicio punitus.

Eodem anno Quidam Theologus publicè docuit Parisijs melius esse Clericis proprias vxores ducere, quàm more illius ætatis incontinenter se continere: vt ex Trithemio refert Balæus Centuriator. Ad hunc quoque annum notat Vvadinghus floruisse in Schola Parisiensi Ioannem Canonicum seu Canonem, qui & Marbres à quibusdam cognominatus est, Scoti Discipulum & æmulatorem. In Academia quoque Oxoniensi Doctoratus lauream assecutum, ibidem sacram Theologiam publicè professum fuisse. *In omni*, inquit, *scientiarm genere excelluit:* nam Philosophiæ sacræ & profanæ, vtriusque Iuris *& aliarum facultatum erat peritissimus.* Plura scripsit in Aristotelem & Magistrum sententiarum, *quæ Oxonij in Collegio Bailliolensi* & *Cantabrigiæ in Collegio Petri asseruantur Manuscripta.* Ait quoque eodem tempore docuisse Oxonij Nicolaum Occanum seu Ochamum, 18. ibi inter Minoritas Professorem. Item Adamum Goddamum sacræ Theologiæ Doctorem & Professorem Oxoniensem.

Ad hunc quoque annum referunt Annales Hiberniæ apud Camdenum & Chronica Philippi Flasburij *erectionem Vniuersitatis Dubliniensis.* Archiepiscopo tunc illius vrbis Alexandro Bicknorio. Addit Vvadinghus primum in ea institutum Theologiæ *Magistrum Vvillelmum de Hardith Ordinis Prædicatorum.* Secundum in eadem Facultate Henricum Cogrium Ord. Minorum. Tertium Vvillelmum de Rodiard Decanum Dubliniensem, Ecclesiæ Cathedralis S. Patricij

Decanum, in Iure Canonico primum Lectorem. Quartum Magistrum in sacra Theologia Fr. Edmundum Bernarden aliàs de Kemerdin Minoritam, hocque anno interfuisse Comitijs Minorum celebratis Kildariæ in festo S. Iacobi.

Collegia Anglicana.

Hoc quoque anno Hebraïca lingua primùm doceri cœpit in Academia Oxoniensi à quodam Iudæo ad Religionem Christianam conuerso, idque iuxta constitutionem Clementis in Concilio Viennensi editam. Mira etiam incessit Anglos hoc sæculo quemadmodum & nostros Gallos, fundandorum Collegiorum, seu Hospitiorum in Academijs publicis cupiditas sanctumque propositum. Oxonij enim plurima à diuersis fundata sunt. *Merthonense*, *Regale*, *Reginale* ab Elizabetha Regina Edvardi vxore, quemadmodum nostrum Nauarricum à Regina Iana Philippi pulchri vxore conditum. Exoniense; Cantuariense cum Aula Coruina, Wichamiense atque Dunelmense. Inter cætera verò plurimum extollit Wichamiense Nicolaus Harsfeldius, in quo ait se litteris operam dedisse, & inter alumnos seu Bursarios illius Domus enutritum, sumptibus & liberalitate Willielmi Vvichami, qui suas opes omnes in eam rem legauerat. Duo verò ille Collegia construi & dotari voluerat: vnum Oxonij, alterum prope Vvintoniam: in quibus ducentos tam alumnos, quàm Sacerdotes qui sacra peragerent, & Choristas suis sumptibus ali curauit. Et cum in Oxoniensi deficeret constitutus numerus, non aliunde volebat capi quàm ex Vvintoniensi, atque ita Vvintoniam veluti Coloniam Oxonij esse iussit. Societas autem illa Oxoniensis ædes illas Vvichamienses ingressa est 14. April. an. 1386. Vvintoniensis verò 28. Martij an. 1393. Vvichamum deinde imitatus est Vvillielmus Vvainfletus Episcopus Vvintoniensis, qui nobile illud Magdalanense apud Oxoniam posuit; & Rex Henricus VI qui vnum apud Etonam, alterum apud Cantabrigiam constituit.

Similiter in Academia Cantabrigiensi plurima extructa sunt. Aula Regia, Eduardi III. Penbruchensis à Ioanne Comite Penbruchij, D. Michaëlis Collegium ab Henrico Stantonio Equite & Trinitatis, fuerat ibidem iam antea Vniuersitatis Aula; sed cum incendio conflagrasset, Elisabetha Glocestriæ Comitis filia de integro eam exædificauit, & *Aulam Clariam* appellauit.

Nec prætereire fas est hoc loco insignem Richardi Angervillij seu de Bury Episcopi Dunelmensis erga litteras & litteratos omnes amorem. Ille enim, vt erat singularis & absolutæ cuiusdam in omni arte liberali & Philosophia, præsertim verò in Theologia cognitionis, ita bonarum litterarum promouendarum & propagandarum incredibili quodam studio incensus erat, summaq; beneuolentia, omnibus auxilijs & subsidijs viros Doctos & litterarum amantes prosequebatur. In librorum optimorum lectione totum ferè tempus triuisse videtur. Cumque intelligeret sine librorum auxilio neminem fieri posse Doctum, multosque præ tenuitate rei familiaris ab ijs comparandis prohiberi, eorum amplam supellectilem Scholasticis Oxoniensibus suppeditauit, & Aulam, quam Dunelmense Collegium esse putant, in quibus Scholastici versarentur, construxit. Familiaris fuit Petrarchæ. Eduardo III. fuit à Secretis & Cancellarius, Legatus in Gallias missus est cum Ioanne Cantuariensi ad pacem inter Reges conciliandam. Hæc ferè Harsfeldius. De eo dicemus alibi, & quæ de Academia Parisiensi dixerit, alibi referemus.

Eodem anno idem Pontifex Ioannes Catalogo Sanctorum ascripsit Thomam Episcopum Herefordiensem ab eius transitu an. 38. virum genere nobilem, sed moribus & doctrinâ nobiliorem, Doctorem in Decretis & Magistrum in Theologia, miraculorum numero insignem.

Hisce temporibus florebant Parisijs MM. Ioannes de Ligneus, Ioannes de Saxonia, Ioan. de Muris & Io. Buridanus, maximus ille Philosophus, qui inuenit viam modernorum, inquit Chronicon Belgicum Magnum. Item Ioannes Mandeüil Doctor in Medicina, & miles in Armis, Natione Anglicus, Odericus vir sanctus, Minorita, Ludolphus Carthusiensis Prior Argentinensis, qui vitam I. C. scripsit, Commentaria in Psalmos edidit & alia multa.

Eodem anno Natio Gallicana statutum edidit de taxatione & lustratione Scholarum suarum quod legitur in antiquo libro Procuratorum sub hoc titulo.

lo.

10. Statutum de taxatione & visitatione Scholarum in registratione & taxis. Est autem eiusmodi.

Anno Domini 1320. die Lunæ post festum B. Lucæ Euangelistæ tempore Procurationis M. Stephani de Lingonis Procuratoris Nationis statutum fuit per Nationem de Scholis soluendis quolibet anno per Procuratorem Nationis in præsentia Nationis ipsius specialiter ad hoc conuocatæ, & quod Scholæ taxentur & registrentur, & quot Determinantes quilibet Magister debeat habere secundum taxam, & tenebitur quilibet Magister per Iuramentum suum satisfacere Procuratori qui pro tempore fuerit pro quolibet Determinante 13. solidos cum 4. denarijs, antequam dictus Determinans sedeat, & ad hoc erunt astricti per iuramentum Magistrorum Determinantes. STATVTVM NATIONIS GALL. DE SCHOLIS ET DETERMINANTIBVS.

Aliud eodem anno ab eadem Natione factum est, *Quod nullus Magister in Natione possit habere duo Officia simul.* Et tale est. *Anno Domini 1320.* die Veneris post Pentecosten fuit statutum & ordinatum in Natione Gall. in tempore Procurationis M. Stephani de Lingonis quod in dicta Natione aliquis Magister non haberet simul duo Officia.

Anno 1321. Ioannes Pontifex Auenioni sedens 8. Kal. Aug. examinata diligenter M. Ioannis de Poliaco Doctoris Theologi in Vniuersitate Parisiensi Doctrinâ de Sacramento Pœnitentiæ & Confessione auriculari, quâ asserebat 1. eos qui confessi peccata sua fuissent Religiosis, maximè verò Mendicantibus, teneri eadem peccata iterum Parocho seu proprio Sacerdoti confiteri. 2. Nec Romanum Pontificem, imò nec Deum ipsum posse facere, quin fideles tenerentur omnia peccata sua semel in anno proprio Sacerdoti confiteri, stante scilicet Decreto Concilij Lateranensis sub Innocentio III. habiti. *Omnis vtriusque sexus.* Denique Papam non posse dare licentiam generalem audiendi Confessiones, imò nec Deum, quin confessus teneatur iterum confiteri proprio Sacerdoti seu Parocho; his, inquam, examinatis capitibus auditoque ipso M. Ioanne de Poliaco idem Pontifex propositiones huiusmodi tanquam falsas & erroneas damnauit, iussitque vt idem Ioannes contrarium publicè Parisijs doceret, præteritamque Doctrinam reuocaret & eiuraret. Habetur hæc Pontificis sententia inter Extrauagantes lib. 5. tit. de Hæreticis cap. 2. Et legitur in Chronico Ioannis à S. Victore, sicque incipit. 1321.

« Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei, venerabilibus Fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis ac dilectis filijs Electis, ad quos præsentes literæ peruenerint Sal. & Apost. bened. Vas Electionis Doctor eximius & egregius Prædicator, cuius prædicatio mundum docuit vniuersum, præsumptuosam illorum audaciam refrenare solicitus, qui prudentiæ propriæ innitentes in errores proprios prolabuntur, non plus sapere quàm oportet sapere, sed ad sobrietatem sapere, salubri doctrinâ suggessit, & iuxta Sapientis eloquium, *Quisque suæ prudentiæ modum ponat.* Sanè dudum, cum dilectum filium M. Ioannem de Poliaco Sacræ Theologiæ Doctorem certis ex causis de fratrum nostrorum consilio ad nostram præsentiam vocauissemus, fide digna relatio ad nostrum perduxit auditum, quod ipse in quibusdam articulis tangentibus pœnitentiæ sacramentum non sobriè, sed perperam sapiebat, infra scriptos articulos periculosos continentes errores docens publicè in eius prædicationibus & in Scholis. Primò siquidem astruens quod confessi fratribus habentibus licentiam generalem audiendi confessiones, tenentur eadem peccata quæ confessi fuerant, iterum confiteri proprio Sacerdoti. 2. Quod stante *Omnis vtriusque sexus* Edicto in Concilio Generali Romanus Pontifex non potest facere, quod Parochiani non teneantur omnia peccata sua semel in anno proprio Sacerdoti confiteri, quem dicit esse Parochialem Curatum: imò nec Deus posset hoc facere; quia, vt dicebat, implicat contradictionem. 3. Quod Papa non potest dare potestatem generalem audiendi confessiones, imò nec Deus, quin confessus habenti licentiam teneatur eadem confiteri proprio Sacerdoti, quem dicit esse, vt præmittitur, proprium Curatum. Nos igitur scire volentes si suggesta nobis veritatem haberent, articulorum præmissorum copiam eidem M. Ioanni fecimus assignari, & ad sui defensionem plenam audientiam sibi præbuimus tam in nostra & fratrum nostrorum præsentia in Consistorio, quam aliàs coram aliquibus ex ipsis fratribus per Nos ad huiusmodi Officium « ERRORES M. IOANNIS DE POLIACO DAMNATI.

» deputatis. Verum licet præfatus Magister dictos articulos & contenta in ipsis » defendere niteretur, asserebat tamen se paratum credere & tenere in præmissis » & alijs quæ tenenda & credenda esse Sedes Apostolica definiret. Nos igitur at- » tendentes quod prædictorum articulorum assertio, prædicatio & Doctrina re- » dundare poterant in multarum perniciem animarum, ipsos per præfatos Ma- » gistros in Theologia examinari fecimus diligenter. Nos ipsi etiam cum dictis » fratribus nostris collationem solertem & examinationem habuimus super his. » Per quas quidem collationem & examinationem super his habitas comperi- » mus præmissos articulos doctrinam non sanam, sed periculosam multùm & ve- » ritati contrariam continere. Quos etiam articulos omnes & singulos idem M. » Ioannes veris rationibus sibi opinioni dudum suæ habitæ contrarijs demonstra- » tis, in Consistorio reuocauit asserens se credere eos non veros, sed ipsorum » contrarium verum esse, & dicens se nescire rationibus sibi factis in contrarium » respondere. Ideoque ne per assertionem, prædicationem & Doctrinam huius- » modi in errorem, quod absit, animæ simplicium prolabantur, omnes articu- » los & quemlibet eorum tanquam falsos & erroneos & à doctrina sacra deuios » authoritate Apostolica condemnamus & reprobamus de fratrum nostrorum » consilio prædictorum, doctrinam contrariam veram & contrariam esse Ca- » tholicam asserentes. Scilicet quod illi qui prædictis fratribus confitentur, non » magis teneantur eadem peccata iterum confiteri, quàm si ea aliàs confessi fuis- » sent eorum proprio Sacerdoti iuxta Concilium Generale. Optantes veritatis » vias notas esse cunctis fidelibus & prædictis erroribus præcludere aditum, ne » subintrent errores felicis recordationis Alexandri IV. & Clementis IV. Ro- » manorum Pontificum prædecessorum nostrorum vestigijs innitendo, vniuer- » sis & singulis districtius inhibemus, ne quisquam præmissos articulos per Nos, » vt præmittitur, damnatos, & reprobatos & contenta in eis vel aliquo ipsorum » vt pote à Catholicis mentibus respuenda tenere audeat seu defensare quomo- » libet vel docere. Quocirca Vniuersitati vestræ per Apostolica scripta præci- » piendo mandamus, quatenus vniuersis & singulis vestrum in Ciuitatibus & » Diœcesibus vestris conuocato Clero & populo communiter omnia præmissa » & singula per vos, seu alios solemniter publicetis. Nos etiam idem M. Ioanni » mandamus *quod in Scholis & Sermone Parisius prædictos articulos & contenta in eis* » *tanquam veritati contraria propriæ vocis oraculo asseueratione constanti publicè debeat* » *reuocare*, quod se facturum dictus M. Ioannes efficaciter repromisit. Datum » Auenione 8. Kal. Aug. Pontif. nostri an. 5.

Eodem anno Fr. Nicolaus de Amssiaco Ordinis Prædicatorum Rectori & 4. Procuratoribus Nationum in Comitijs præclaræ Facultatis Artium apud San-Iulianum habitis publicè satisfecit, veniamque petiit propter verba quædam iniuriosa in eos prolata non satis cautè & prudenter: huiusque satisfactionis scedulam Rectori dedit, quâ omnibus constaret eum peccauisse & peccati veniam postulasse, qua de re à Radulpho Benedicti Notario Iurato Vniuersitatis Instrumentum confectum est & in publicam formam redactum, estque huiusmodi.

EMENDA HONORARIA SEV SATISFACTIO NICOLAI DE AMSSIACO FACTA RECTORI ET FACVLTATI ARTIVM.

» In Dei nomine Amen. Pateat vniuersis per hoc publicum præsens Instru- » mentum, quod anno Domini 1321. Indictione 4. die Mercurij in Crastino Na- » tiuitatis B. Mariæ Virginis nonâ mensis Septemb. circa horam tertiam ipsius » diei, Pontificatus D. Ioannis Papæ XXII. anno 6. intrante, Parisius in Eccle- » sia B. Iuliani Pauperis coram venerabili viro & discreto M. Heruæo de Roka » tunc Rectore Vniuersitatis Magistrorum & Scholarium Parisius studentium, » ipso D. Rectore cum Facultate Artium tunc inibi congregata, in mei Notarij » publici & testium subscriptorum præsentia vir Religiosus Frat. Nicolaus de » Amssiaco Ordinis Fratrum Prædicatorum quandam scedulam in manu sua te- » nens palam & explicitè dictis D. Rectore & Facultate id auscultantibus legit in » hæc verba. *Coram vobis viris venerabilibus Rectore & Procuratoribus Nationum* » *protestatur Fr. Nicolaus executor defunctæ Agnetis de Gruerus, quod nunquam fuit in-* » *tentionis eius aliquid dicere aut facere, vel etiam attentare contra libertates venerabilis* » *Collegij, ac etiam Reuerendæ Vniuersitatis Parisiensis. Si enim nunquam fuisset Scho-* » *laris Parisiensis, reuerentiam tamen dictæ Vniuersitati omnimodam exhiberet. Et si per*

errorem quod non credit, aliquid ab ore eius emanasset, quod videretur dictæ Vniuersi- «
tatis libertatibus in aliquo derogare, paratus est, vt iustum videbitur, reuocare. Qui- «
bus à dicto Religioso sic lectis, dictis & actis petijt præfatus D Rector sibi super «
his per me Notarium præsens fieri publicum instrumentum, & tenorem dictæ «
scedulæ prout est, inseri in eodem. Acta fuerunt hæc anno die, mense, indi- «
ctione, loco & Pontificatu supradictis, præsentibus Collino Gallicorum, Tho- «
ma Picardorum Bedellis Nationum, Ioanne de Pauillione Sub-Bedello Galli- «
corum & alijs testibus adhæc vocatis & rogatis. Et Ego Radulphus Benedicti «
Clericus Bathoniensis Diœcesis publicus Apostolica & Imperiali authoritate «
Notarius, præmissa quibus interfui, scripsi & in hanc publicam formam rede- «
gi, meoque signo signaui rogatus. Ille est Radulphus primus Notarius Iuratus «
Vniuersitatis, de quo ad annum 1316. diximus.

Hoc anno secundum morem Gallicanum scilicet die 3. Ianuarij, vel vt aliqui scribunt, 6 obijt Philippus Longus Rex apud Longum Campum, eiusque corpus postridie delatum ad sepulchra Maiorum. Cor Parisijs in Ecclesia Minorum, viscera in Prædicatorum reconditum: Nam vt scribit Gaguinus lib. 7 in fine post S. Ludouici mortem qui à Mendicantibus litteras didicerat, consuetudinem fecerant Prædicatores atque Minores cum integra Regum cadauera habere non possent, Intestinorum sibi partes ad sepulturam vindicare. Huic successit Carolus IV. cognomine Pulcher.

Initium litis inter Papam et Imperatorem.

Hoc quoque anno graue dissidium ortum est inter Ioannem XXII. Papam & Ludouicum Bauarum Imperatorem, eo quod iste à summo Pontifice diadema Imperij accipere negligeret, ille verò nonnisi à se dari posse contenderet hisce rationibus in sua Bulla contentis. *Posteaquam*, inquit, *à decessori-* «
bus nostris Res Romana à Græcis ad Germanos translata Carolo magno in fidem «
atque tutelam commissa est, summus ille honor Beneficium Pontificis maximi «
esse solet. Decretum siquidem est, vt cum Romani Principes Regem iussissent, «
id demum ratum esset, si Rom. Pontifex Vniuersi orbis Christiani pater atque «
Princeps author fieret, nec ante cuiquam Comitiis Cæsareis suffragiis Princi- «
pum designato Regi neque administrandi neque Regij tituli vsurpandi ius est, «
quàm primarius Sacerdos Dei optimi Legatus suo nomine faueat & adspiret: «
præterea summa potestas maximum Imperium vbi orbum capite fuerit, penes «
maximum Pontificem cuius beneficium illud est, existit. Itidem vbi septem suf- «
fragatores Comitiis Cæsareis discordes fuerint, neuter Rex est, Episcopus «
Rom. sicut communis omnium mortalium parens fasces Romanos ob dissen- «
sionem destitutos, Rempub. derelictam suo arbitrio temperat. Quemadmodum «
animus imperare, corpus illi cuius beneficio viuit, seruire debet: ita omnibus «
rebus Christianis consultum esse nemo ambigit, vbi fragilia æternis, profana «
sacris, corporalia spiritalibus subdita sunt atque obtemperant. Quod tum fiet «
quando Pontifex Max. dignitatem vtramque suo arbitratu moderatur, Ecclesiâ «
dominatur, eius lege atque Imperio omnis potestas redigitur, & Imperator «
religione sacramenti ei qui terris præsidendo vicem cœlestis Imperatoris per- «
fungitur, addictus est. Hasce ob causas, cum post fata Imperatoris Hainrici «
VII. duo Fridericus atque Ludouicus Reges consalutati fuerint, ambo vtpote «
contra auspicia creati, indigni sunt summo rerum humanarum fastigio, Respub. «
in medio derelicta atque dilacerata à Nobis iure nostro administratur. Proinde «
Ludouicus maximo malo suo, non minore Ecclesiæ Rom. detrimento, necdum «
à Nobis dignus qui imperet, iudicatus, suâ sponte Regium nomen, rerum ha- «
benas temerè vsurpauit, atque vi in Italia & Germania occupat. Nam Brande- «
burgensem Principatum contra leges atque intercessionem filio suo tradidit. In «
Italia Galencio, eius Fratribus de crimine hæreseos condemnatis atque renun- «
ciatis suppetias tulit. Nos igitur iuxta munus cœlitus Nobis datum *Ludouico* «
præcipimus, vt intra menses octo sese abdicet ab Regio nomine, gubernatione, «
functionibus publicis, rebus gerendis penitus abstineat, à se hactenus acta res- «
cindat, nec posthac nisi iussu & mandato nostro dignitatem resumat. Quod si «
obtemperare detrectauerit, Patriarchis, Episcopis cunctis, Sacerdotibus, Prin- «
cipibus, Ciuitatibus imperamus, vt eundem deserant ac Nobis parere cogant. «
Data atque publicata Auenione 8. Id. Octob. anno Dignitatis 5. Christi verò «

» 1321. Hæc vbi in Germania comperta sunt, inquit Auentinus l. 7. *Ludouicus*
» *Diuini Humanique Iuris consultissimos quosque in Italia, Germaniis, Galliis, præ-*
» *cipuè Bononiæ*, atque Lutetiæ Iure vtroque atque sacris Litteris peritos consulit.
» Hi omnes rescripsere acta & dogmata Ioannis aduersus Cæsarem Christianæ
» simplicitati & Diuinæ Philosophiæ repugnare. Extant huiuscemodi consilia
» Theologorum in Bibliothecis, *in membranis scripta. Contra 22. Libros quoque edunt.*

Eodem anno M. Petrus Aureolus Natione Picardus de oppido Verberia ad Esiam fluuium Professione Minorita, cum diu in Parisiensi Schola sacras Litteras publicè docuisset, ad Archiepiscopatum Aquensem in Gall. Narbonensi assumptus est post assumptionem Petri de Prato Archiepiscopi ad Cardinalatum, quam in rem extat Ioannis Papæ Bulla data Auenione 7. Kalend. Mart.

INITIVM CONTROVERSIÆ DE PAVPERTATE CHRISTI.

Eodem anno vehemens & graue ortum est dissidium inter eundem Pontificem & Franciscanos hac occasione. Beguinus Quidam seu de Minoritis Spiritualibus, seu de alia secta captus est Narbone ipsâ die Dominicâ Passionis & interrogatus de variis hæresibus ab Archiepiscopo Bernardo de Fargis & à Ioanne de Belua Inquisitore hæreticæ prauitatis in illis partibus, Ordinis Dominicani Professore. Asserebat autem Beguinus ille Christum & Apostolos pauperem vitam duxisse, nihilque habuisse aut possedisse iure proprietatis aut dominij in speciali neque in communi: & cum in eum Inquisitor esset sententiam laturus aduocatis ob id Guardianis, Prioribus & Lectoribus Regularibus, Berengarius, Tuloni Perpinianensis Minorita in Narbonensi Cœnobio Theologiæ Lector Beguini defensionem suscepit, asseruitque non modò non debere carere suspicione hæreseos, quinimo assertionem eius esse maximè Catholicam & iuxta Decretalem Nicolai III. *Exiit qui seminat.* Exardet Inquisitor. Berengariumque iubet palinodiam cantare. Renuit ille: nec Censuris terretur quas Inquisitor fulminat, quarum appellationem defert ad Sedem Apostolicam. Præit Inquisitor & Pontificis animum occupat, qui accedentem Berengarium & causam suam vtcunque agentem detineri iubet apud Minoritas prohibetque egredi absque licentia. Hinc lis transit ad Ordinem, grauisque discordia exoritur inter Prædicatores & Franciscanos: dum illi suo Inquisitori, isti suo Lectori patrocinantur, seque mutuò Hæreticos appellant. Placuit Pontifici alios audire & præsertim Vbertinum de Casale quem nouerat esse in sacris Scripturis versatissimum. Ille est Vbertinus, qui Ioan. Petri de Oliua sectam & sententiam tuebatur. Dat verò Pontifex curam Neapoleoni Vrsino Diacono Cardinali S. Adriani, vt eius in hac re Sententiam exploret.

Consultus ergo Vbertinus per litteras sic respondit, vt legitur apud Wa-
» dinghum ad hunc annum. Ad Quæstionem prædictam non est respondendum
» simpliciter affirmatiuè vel negatiuè; sed per duplicem distinctionem eligenda est
» veritas fidei & hæresis respuenda. Et 1. distinguendum est de Christo & Apo-
» stolis, quia fuerunt sub duplici statu: fuerunt enim vniuersales Prælati Ecclesiæ
» noui Testamenti. Et hoc modo quantum ad dispositionis & distributionis au-
» thoritatem pro dando pauperibus & Ministris Ecclesiæ sicut de Apostolis scri-
» bitur, bona habuerunt communia: & negare quod non habuerunt isto modo,
» esset hæreticum & de hoc non currit propriè Quæstio, quia nullus in isto sensu
» negauit. Ex ista Prælationis authoritate Christus dicitur loculos habuisse. 2.
» Christus & Apostoli possunt considerari vt singulares personæ, fundamenta
» perfectionis Religiosæ & perfecti mundi contemptores ac gloriam mundi cal-
» cantes, & Christi consilia de supererogatione perfectionis in seipsis obseruantes,
» & omnibus volentibus esse perfectos, exempla lucida tribuentes. Et si quæra-
» tur vtrum isto modo habuerint, distinguendum est de duplici modo habendi.
» Quorum primus ciuilis est & mundanus, quem modum habendi leges Impe-
» riales definiunt, duas eius partes ostendentes, & hæc verba in bonis nostris
» dicimus esse, in quibus habitis exceptionem & defensionem & in non habitis
» repetitionem habemus. Et ita patet, quod qui habet aliquid, ciuiliter & mun-
» danè potest defendere rem suam ab inuasore & repetere à detentore in Iudicio
» sub Iudice Imperiali. Et isto modo dicere, quod habuerit Christus & Apostoli
» res mundanas, est hæreticum, quia contra Euangelium. Nam Christus Rex
» pacificus qui Apostolos suos fecit filios pacis, separauit ab omni humano litigio

dicens. *Et qui vult tecum in Iudicio contendere & tunicam tuam tollere, præbe ei & pallium. Et qui aufert tibi vestimentum & tunicam, noli prohibere; & qui aufert quæ tua sunt, ne repetas.* In quibus verbis remouet à se, quia ipse fecit, quod docuit, & ab Apostolis, quibus hoc ipsum imposuit, duplicem partem Iuris Ciuilis & mundani, scilicet defensionem habiti & repetitionem perditi. Et iste modus habendi propriè dicitur habere in re proprietatem & dominium. Et quia Christus & Apostoli isto modo nihil habuerunt, idcirco B. Petrus pro se & pro omnibus Apostolis dicit sicut verus pauper, *Ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus te.* Dicere ergo quod Christus & Apostoli isto modo habuerint in communi vel in speciali proprietatem & dominium, est hæreticum & blasphemum. Et hoc modo concedo quod intelligunt Fratres Minores, licet non distinxerint diuersos modos habendi. Alio modo possunt haberi res temporales quantum ad ius necessarium & commune fraternæ charitatis. Et isto modo Christus & Apostoli habuerunt bona temporalia Iure naturali, quod ab aliquibus dicitur ius poli, ad sustentationem necessariam repellentes omnia, quæ diuitias saperent, vel delicias redolerent, vel mundi pompam nutrirent. Et isto modo habuerunt panes & pisces. Et sic dicit Apostolus, *Habentes alimenta & quibus tegamur, his contenti sumus.* Nec est aliqua professio, nec aliquod consilium Christi, quod prohibeat talem modum habendi, scilicet quantum ad necessarium vsum vitæ: & ideo dicere, quod non habuerint isto modo, esset hæreticum: & sic concedo quod vellent dicere *Fratres Prædicatores.* Hæc Vbertinus.

Addit Wadinghus lectam fuisse hanc scedulam in Consistorio Cardinalium coram Summo Pontifice placuisseque tum omnibus, etiam partium studiosis: atque idcirco Pontificem eos in pace dimisisse vetuisseque ne quid deinceps molirentur, aut dicerent de quæstione prædicta. Verum pax ista parum diuturna fuit, adeoque creuit discordia, vt Minores animum Pontificis sibi aliàs addictissimi sibi abalienarint, vt ex sequentibus annis patebit.

Anno *1322.* M. Goffridus du Plessis Ioannis XXII. Notarius & Philippi Longi Regis Secretarius Collegium Plessiacum dotauit sufficienti reditu ad alendos 40. pauperes Scholares è 4. hisce Diœcesibus, Ebroïcensi, Maclouiensi, Leonensi & Turonensi. Factus deinde Monachus Majoris-Monasterij, Domum suam, quam Collegium fecerat, in duas partes testamento diuisam voluit die 14. Aug. 1332. vnamque Scholaribus secularibus prædictis addixit quæ Collegij Plessiaci nomen assumpsit; alteram Scholaribus Regularibus sui Ordinis & Conuentus, quæ *Maius Monasterium* dicta est, muro inter vtramque interjecto. 1322. Collig. Plessiaci Fundatio.

Eodem anno Controuersia illa de paupertate Christi inter Prædicatores & Minoritas orta anno superiore & prudentia Summi Pontificis sopita, hoc anno rursum excitata est suggestione quorundam. Quod malum ne ingrauesceret, propositionem Schedæ inscriptam his verbis, *Vtrum pertinaciter affirmare Dominum Iesum eiusque Apostolos non habuisse bona aliqua in speciali neque in communi foret hæreticum*, discutiendam misit omnibus Academiis, præsertim verò Parisiensi, genuinumque Decretalis Nicolai *Exiit qui seminat*, sensum aperiri sibi voluit. Quam quidem Decretalem Minoritæ pro fundamento accipiebant: quippe cum de regula Minorum ageretur quæ rerum omnium etiam in communi dominium abdicat, sicut in speciali, de ea dèque illius Professoribus sic locutus est. *Hi sunt illius sanctæ Regulæ Professores quæ Euangelico fundatur eloquio*, vitæ Christi roboratur exemplo, Fundatoris militantis Ecclesiæ Apostolorum eius sermonibus actibusque firmatur. Hæc est apud Deum & Patrem munda, immaculata Religio quæ descendens à Patre luminum per eius Filium exemplariter & verbaliter Apostolis tradita & deinde per Spiritum S. B. Francisco & eum sequentibus inspirata, totius in se quasi contra ei testimonium Trinitatis ...... porro dicimus quod abdicatio proprietatis huiusmodi omnium rerum tam in speciali quàm etiam in communi, propter Deum meritoria est & sancta, quam & Christus viam perfectionis ostendens verbo docuit & exemplo firmauit, quamque primi Fundatores militantis Ecclesiæ provt ab ipso fonte hauserant, volentes perfectè viuere, per Doctrinæ Iterum orta quæstio de paupertate Christi.

ac vitę exempla in eos deriuarunt. Quod autem obstabat propositionis pręallatæ determinationi, illud erat vel maximè, quod Nicolaus Pontifex vetuerat sub excommunicationis pœna, ne quis aliam expositionem Bullæ suæ afferret quàm litteralem. Hoc verò obstaculum sublatum voluit Ioannes hac Constitutione quæ legitur inter Extrauagantes Tit. 14. de verb. sig.

» IOANNES........ Ad perpetuam rei memoriam. Quia nonnunquam » quod coniectura profuturum credidit, subsequens experientia nociuum ostendit, non debet reprehensibile iudicari, si Canonum conditor Canones à se vel » aliqua in eisdem contenta Canonibus, reuocare, modificare vel suspendere » studeat, si ea obesse potius viderit quàm prodesse. Sanè dudum felicis recor» dationis Nicolaus Papa IV. prædecessor noster quandam Constitutionem de» claratoriam quæ incipit *Exiit* sub regula Dilectorum filiorum Fratrum Ordi» nis Minorum quam B. Franciscus almus Confessor instituit, promulgauit sub » certis pœnis arctius interdicens ne concordantiæ, contrarietates, seu aduersæ » opiniones ab ipsius Constitutionis Lectoribus seu Expositoribus aliquatenus » inducantur, nec super ipsa Constitutione glossæ fiant ab aliquo, nisi forsan » per quas verbum vel sensus ipsius seu constructio, vel ipsa constructio quasi » Grammaticaliter ad litteram exponatur, nec intellectus ipsius per legentem » distorqueatur ad aliud quàm Constitutionis eiusdem littera ipsa sonat. Glos» santes autem in Scriptis Constitutionem eandem aliter quàm superius est ex» pressum, facientes quoque commentum, Scripturas seu Libros, & ex certâ » scientiâ deliberatè determinantes in Scholis, seu prædicantes contra conten» ta in Constitutione prædicta vel aliqua seu aliquod prædictorum, non obstan» tibus aliquibus Priuilegiis seu Indulgentiis aut Litteris Apostolicis, quibuscun» que personis, Dignitatibus, Ordinibus, aut locis Religiosis vel secularibus » generaliter vel singulariter sub quacunque forma vel expressione verborum » concessis, quæ noluit aliquibus in prædictis suffragari, ipso facto excommu» nicationis sententiæ voluit subiacere. Nos autem attendentes quod argumen» tis frequenter & collationibus latens veritas aperitur, quodque sub ea» dem Littera sæpè latet multiplex intellectus, necnon esse difficile volentibus » Constitutionem prædictam perfectè legere ac intelligere, pœnas adiectas in » Constitutione huiusmodi deuitare, viam veritati aperire volentes, ac periculis » quæ ex prædictis possunt *Litteratæ personæ* præcipuè *Scholasticæ* incurrere, salu» briter obuiare, præsertim cum de nouo suborta sint aliqua dubia, circa quæ » posset periclitari veritas & erroribus via pandi, nisi liceret conferre super con» tentis in Constitutione huiusmodi & etiam disputare, prohibitiones & pœnas » prædictas tam latas quàm comminatas, & earum effectus in Fratrum nostro» rum & multorum Archiepiscoporum, Episcoporum & aliorum Prælatorum, » necnon multorum Professorum vtriusque Iuris & multorum sacræ Theologiæ » Magistrorum præsentia, dum Consistorium teneremus, authoritate Aposto» lica duximus vsque ad Sedis Apostolicæ beneplacitum suspendendos. Per » suspensionem autem huiusmodi, nequaquam licentiam cuiquam intendimus » impertiri, quod contra Fratrum regulam prædictorum dogmatizare, scribere, » seu determinare, prædicare seu præcisè loqui liceat publicè vel occultè: quin» imo hoc omnibus & singulis authoritate præfata districtius inhibemus. Ne » autem in posterum præmissarum prohibitionum & pœnarum suspensio in du» bium reuocari valeat, nec alicui propter defectum probationis impingi quod » velut transgressor prohibitionum ipsarum in pœnam seu pœnas incident ante» dictas. Nos volentes super hoc de opportuno remedio prouidere, chartas seu » membranas suspensionum continentes eandem, appendi seu affigi in maioris » Ecclesiæ Auenionensis ostiis seu superliminaribus faciemus, quæ suspensionem » prædictam suo quasi sonoro præconio & patulo indicio publicabunt. Datum » Auen. 7. Kal. April. Pontif. an. 6.

Hac ergo Censurarum suspensione promulgata cœperunt viri Docti genuinum inquirere sensum Constitutionis Nicolai prædictæ *Exiit qui seminat*, & fortè accidit, vt tunc Minoritæ Comitia Generalia haberent Perusij, ad quæ conuenerunt ex omnibus locis & Conuentibus Guardiani, Priores & Doctores in Theologia, cæteri de quæstione proposita sententiam suam perscripse-

runt; imo & duo Cardinales, Vitalis de Furno & Bertrandus de Turre è Minoribus assumpti. In iis ergo Comitiis postquam agitata est & maturè discussa propositio supradicta, publicè has Litteras dederunt sententiæ suæ circa eam significatrices.

Vniuersis Christi fidelibus præsentes Litteras inspecturis. F. Michaël Ordinis FF. Minorum Generalis Minister, Guillielmus Angliæ, Henricus superioris Germaniæ, Arnaldus Aquitaniæ Prouinciales Ministri & in sacra Theologia Magistri: necnon Hugo de nouo Castro & Guill. Almachiæ S. Theologiæ Doctores. Nicol. Minister Franciæ ac Guill. Bloc Baccalaurei in sacra Pagina & omnes Ministri, Custodes, Discreti, & Lectores Generalium studiorum apud Perusium congregati in Capitulo Generali Ordinis prædicti salutem & pacem in Domino sempiternam. *Noueritis quod Nos an. Dom. 1322.* Indict. 5. pridiè Non. Iunij audita & intellecta Quæstione quadam quæ in Rom. Curia præsentialiter agitatur qua quæritur, Vtrum asserere *Christum & Apostolos non habuisse aliquid in communi sit hæreticum:* & requisiti quid de ipsa Quæstione sentiremus, hæc in Scriptis sub nostris sigillis & Subscriptionibus propriis tradere curauimus. Visis & examinatis dictâ quæstione cum allegationibus quæ pro & contra fiunt, diligentique & matura deliberatione digestis, determinationi S. Rom. Ecclesiæ firmiter & totaliter inhærentes concorditer & vnanimiter dicimus, & fatemur, quod dicere & asserere, quod Christus viam perfectionis ostendens, & Apostoli eandem perfectionis viam sequentes, atque per exemplum in alios volentes perfectè viuere deriuantes, nihil iure proprietatis, dominij, seu iuris proprij in communi habuerunt, non est hæreticum, sed sanum & Catholicum & fidele, maximè cum sancta Rom. Ecclesia Catholica, quæ à tramite Apostolicæ traditionis nunquam deuiasse aut errasse probatur 24. qu. 1. à Recta fide. Et cap. pudenda in fine hoc expresè dicat, affirmet & determinet manifestè. Extrauag. de verb. sig. cap. *Exiit qui seminat* l. 6. §. porro. Sic inquiens, dicimus quod abdicatio proprietatis omnium rerum tam in speciali quàm etiam in communi propter Dominum, meritoria est & sancta, quam & Christus viam perfectionis ostendens verbo docuit & exemplo firmauit. Quamque primi Fundatores Militantis Ecclesiæ id. Apostoli, provt ab ipso fonte id. Christo hauserunt & volentes perfectè viuere per doctrinæ ac vitæ ipsorum alueos deriuarunt. Quæ Ecclesiæ determinatio in 6. lib. per ipsam Ecclesiam Catholicam est inserta. Et per aliam Decretalem in Viennensi Concilio promulgata. & in 7. lib. sub titul. de verb. sign. inserta, & per ipsam Vniuersalem & Catholicam Ecclesiam est approbata, ac nouissimè per sanctissimum Patrem & Dominum D. Ioannem Diuina Prouidentia Papam XXII. in quadam sua declaratione edita super Regulam & statum FF. Minorum quæ incipit *Quorundam exigit*, est eadem declaratio plurimum commendata tanquam salubriter edita, solida, lucida, multaque maturitate digesta. Et testante Canone 19. D. Si Romanorum, id quod dogmate sano Sedes Apostolica comprobauit, semper teneri debet acceptum, nec ab ea licet quomodolibet resilire. 24. qu. 1. *Hæc est Fides.* In huiusmodi autem nostræ opinionis & communis ac concordis sententiæ testimonium & munitionem, præsentem seriem de communi consensu omnium nostrum Sigillis & Subscriptionibus propriis *Generalis Ministri* & nominatorum FF. Magistrorum in sacra pagina, necnon & quatuor Prouincialium Ministrorum, Thomæ Prouinciæ Bononiensis, Petri Prouinciæ S. Francisci, Ferdinandi Prouinciæ Castellæ & Simonis Prouinciæ Turoniæ duximus muniendum. Datum Perusij anno & mense & die superius annotatis.

Antequam Comitia dissoluerentur, aliam ediderunt Declarationem prolixiorem, quâ rationes plurimas complexi sunt, quibus notum esse volebant omnibus præallatam propositionem non esse hæreticam, sed sanam & Catholicam. Quam quidem Declarationem refert Vvadinghus ex Aluaro Pelagio de Planctu Eccles. 1. 2. c. 62. est autem eiusmodi.

Vniuersis præsentes litteras inspecturis Fr. Michaël.... vt in præcedenti. *Noueritis* quod Nos anno Domini 1322. Indictione 5. idib. Iulij. in nostro Generali Capitulo apud Perusium congregati & requisiti specialiter quid sentiremus de Quæstione subscripta, diligenti prius examinatione & deliberatione maturâ

» super ea & ipsam tangentia, collatione præhabita, respondemus prout inferius » immediatè continetur. Dicimus & fatemur concorditer, quod dicere quod » Christus viam perfectionis ostendens & Apostoli eandem viam perfectionis se- » quentes & per exemplum in alios volentes perfectè viuere deriuantes, nihil iu- » ris, proprietatis, dominij, seu iuris proprij in speciali vel in communi habue- » rint, non est hæreticum, sed sanum, Catholicum & fidele. Et quamuis ad hoc » multas rationes habeamus & quamplurimas authoritates Sanctorum tam Lati- » norum quàm Græcorum; qui velut duo Cherubin in medio tabernaculi Domi- » ni alas suas extendentes, in hoc puncto coniunguntur; & velut duo Seraphim » in templo idipsum alter ad alterum clamare non cessant, Subscriptæ tamen ra- » tiones & authoritates causa breuitatis sufficiant quoad præsens.

» Prima ratio talis est. Nulla assertio est hæretica, quæ fundatur super deter- » minationem & confirmationem multiplicem sacrosanctæ Rom. Ecclesiæ: sed » asserere Christum & Apostolos non habuisse aliquid nec in communi, nec in » speciali proprium, vt prædictum est, fundatur super determinationem & de- » clarationem multiplicem sanctæ Rom. Ecclesiæ. Ergo hæc assertio non est hæ- » retica. Maior est euidens cuilibet Catholico cui etiam concordant multa C. De- » cretorum 24. q. 1. à recta, &c. Pudenda in fine. Et Augustinus contra Epist. » fundamenti dicens, Euangelio non crederem nisi me authoritas Ecclesiæ com- » moueret. Minor probatur per Decretalem Exijt de verb. sig. in 6. lib. §. Porro. » vbi sic habetur. *Dicimus quod abdicatio proprietatis omnium rerum tam in speciali » quàm etiam in communi propter Deum, meritoria est & sancta. Quam & Christus viam » perfectionis ostendens verbo docuit & exemplo firmauit, quamque primi fundatores mi- » litantis Ecclesiæ provt ab ipso fonte hauserant in volentes perfectè viuere per doctrinæ » & vitæ ipsorum alueos deriuarunt.* Quæ quidem Decretalis per aliam quæ incipit » *Exiuit de Paradiso* in Viennensi Concilio promulgatam & in Constitutionibus » Clementinis sub tit de verb. signif. insertam, est ab ipsa vniuersali Ecclesia » comprobata. Et nouissimè per sanctissimum Patrem & Dominum nostrum D. » Ioannem diuina prouidentia Papam XXII. in quadam sua declaratione edita per » eundem super regulam & statum FF. Minorum, quæ incipit *Quorundam*, est ap- » probata & quamplurimum commendata, tanquam salubriter edita, solida, lu- » cida, multaque maturitate digesta. Patet ergo Minor, videlicet quod assertio, » qua dicitur Christum & Apostolos non habuisse aliquid in speciali vel in com- » muni vt dictum est, fundatur super determinationem communem & confirma- » tionem multiplicem S. Ro Ecclesiæ. Ergo.

» Secunda ratio. Nulla assertio quâ dicitur Christum & Apostolos seruasse al- » tissimam & perfectissimam paupertatem, est hæretica. Sed asserere Christum & » Apostolos nihil habuisse in speciali vel in communi proprium, est asserere ipsos » seruasse altissimam & perfectissimam paupertatem. Ergo hæc assertio non est » hæretica. *Probatio Maioris* 1. per rationem. Quia Christus & Apostoli fuerunt » principium & mensura & exemplaria cuiuslibet perfectionis Euangelicæ: prin- » cipium autem & mensura & principale exemplar perfectissimæ & altissimæ per- » fectionis continet perfectiones omnes, quæ ex illis exemplantur, seu etiam » mensurantur: ergo perfectio paupertatis Euangelicæ, sicut & aliæ perfectiones » fuerunt in Christo perfectissimè & altissimè. Patet etiam per authoritates. » 1. De Christo per illud Hieronymi ad Eustochium dicentis quod Christus pau- » perrimum & abiectissimum se ostendit. Ad idem XII q. 11. gloria, versa nunc » vero 35. dis. Ecclesiæ 12. Clericus in fine. *Probatio Minoris.* Quia perfectissima & » altissima paupertas est illa, quæ excludit maiorem solicitudinem temporalem & » animam liberiorem facit ab omni affectione rei temporalis. Dicimus autem per » se & essentialiter ex intrinseca ratione sui, ad differentiam illius sollicitudinis » quæ oritur ab extrinseco & non ab intrinseco status paupertatis videlicet ex in- » firmitate illius, qui solicitus est circa talia acquirenda & habenda vltra id quod » necesse est; vel illius quæ oritur ex defectu charitatis in hominibus, per quam » consueuerant Christi pauperes sustentare, & eis de quotidianis necessarijs pro- » uidere. Sed paupertas illa qua nihil habetur in speciali ex se & essentialiter & » ex intrinseca ratione sui magis excludit solicitudinem huiusmodi, quia bona » temporalia etiam in communi habita mentes possidentium illaqueant & afficiunt

aliquo

aliquo modo & suos possessores reddunt solicitos ad bona talia conseruanda, " defendenda, acquirenda, amplianda: reddunt etiam suos Professores timidos " & solicitos, ne talia bona communia perdantur aut diminuantur; aut super " hæc aliqua eis iniuria inferatur. Vnde non omnino sinunt animum esse liberum: " sed reddunt eum quodammodo compeditum. Sicut clarè dicit Augustinus. Minimi autem sunt, qui omnia sua dimiserunt & secuti sunt Christum, & quidquid " habuerunt, pauperibus distribuerunt, vt Deo sine seculari compede expediti " seruirent & ab oneribus mundi liberati velut pennati sursum abeant. "

Secunda probatur per determinationem Ecclesiæ & confirmationem in regula S. Francisci sic dicentis C. de obseruantia paupertatis. Hæc est illa celsitudo altissimæ paupertatis, quæ vos charissimos fratres meos hæredes & Reges " Regni cœlorum instituit, pauperes rebus fecit, virtutibus sublimauit. Hæc sit " portio vestra, quæ perducit in terram viuentium. Cui dilectissimi fratres totaliter inhærentes nihil aliud pro nomine Domini nostri Iesu Christi in perpetuum sub cœlo habere velitis. Quod autem hic loquatur de paupertate, quæ " excludit omnia in proprio & in communi, patet ex verbis, quæ hic exprimuntur, " si diligenter attendantur: & ex alijs verbis eiusdem regulæ in alio C. Fratres " nihil sibi approprient. Et ex declarationibus Rom. Pontificum sæpè superius " allegatis. Ad hanc autem probandam minorem est authoritas in Collationibus " Patrum Collat. 10. c. 11. sic dicens. Reuera quæ maior aut sanctior potest esse " paupertas, quàm illius qui nihil se præsidij vel iurium cognoscens habere, de " aliena largitate quotidianum poscit auxilium: & vitam suam atque substantiam " singulis quibusque momentis diuina ope intelligens sustentari, verum se Mendicum Domini non immeritò profitetur? Confirmatur ista ratio tota authoritate Eusebij super Mathæum sic dicentis, *Prohibebat autem eis* (id. Apostolis) *Christus aurum & eius possessionem, præcipiens vt nec peram, nec baculum, nec calceamenta, nec geminas tunicas, imò nec panes, nec argentum portare deberent, qui ad alienas partes debebant transmitti, sic mens experimentum fidei & animositatis eorum: siquidem habito in mandatis vitam extremæ ducere paupertatis: vt nec de diurno nutrimento curarent, nec binas tunicas possiderent, nec vterentur calceamentis, sicque totum mundum circumirent.* Et sequitur. *Putabat quidem oportere Conductores Arrabonæ Regni Dei, nec quidquam eorum, quæ Monachales appreciantur condignum existimare datis sibi cœlestibus operibus.* Huc vsque Eusebius. Vbi notandum quod per hoc quod dicitur hic Apostolos habuisse in mandatis *vitam extremæ ducere paupertatis*, confirmat maior rationis prædictæ quæ dicit Apostolos altissimam & perfectissimam " seruasse paupertatem. Per hoc quod dicitur, *Nec quicquam eorum* quæ Monachales appreciantur, eos condignum existimare debere, quia eorum paupertas " fuit, quod nihil habebatur in communi: quasi in hoc consistat perfectissima & " altissima paupertas: per quod confirmatur Minor. Monachales enim dicuntur, " qui nihil habent proprij in speciali, habet tamen communitas eorum aliquid " proprietatis & dominij in communi 12. q. 11. *quisquis* 18. q. 11. quam sit. 19. q. vlt. " *Quia ingredientibus.* C. *Prælatum.* C. *Si qua mulier.* Cum l. seq. Quod autem eandem paupertatem Christus tenuerit, quam Apostolis iniunxit, patet per Hieronymum in Ep. ad Eustochium dicentem, *Non poterat habere Dominus quod* " *prohibuerat seruis dicens, Nolite portare sacculum neque peram.* "

Tertia ratio hæc est, Nulla propositio debet dici Hæretica, cuius oppositum non exprimitur euidenter in sacra Scriptura, nec secundum se, nec secundum expositiones sanctorum: vel cuius opposita secundum determinationem " sacrosanctæ Ecclesiæ non apparet euidenter Catholica, vel cuius opposita ex " aliquo prædictorum euidenter & necessario non concluditur. Sed opposita huius propositionis negatiuæ scilicet Christum & Apostolos nihil habuisse in proprio neque in communi, eo modo quo superius est expressum, non habetur " aliquo trium prædictorum modorum: ergo ista propositio negatiua non est hæretica. Maior patet per sufficientem diuisionem, nec oportet addere, nec contrahere articulos fidei; quia à sacra scriptura, vel determinatione Ecclesiæ habentur euidenter & expressè. Opponitur autem ad quamlibet conditionem, vel " membrum euidenter; quia augmentum solum probabile vel sophisticum, quod " videtur solum abstrahi ex altero prædictorum modorum, non conuincit oppo- "

» situm suæ conclusionis hæreticum iudicarit. Minor probatur quantum ad sin-
» gulas sui partes. 1. Quia propositum illius non exprimitur euidenter in sacra
» scriptura secundum se accepta: quia si sic hoc præcipuè esset per hoc quod di-
» citur de loculis Ioan. 12. & 13. Et per hoc quod dicitur in Actib. 2. & 4. quod
» erant illis cuncta communia. Sed per nullum istorum aut per consilium habe-
» tur propositio prædicta euidenter ex sacra scriptura secundum se sumpta. Non
» primum, vbi agitur de emptione & venditione, quia emere & vendere non so-
» lum sunt actus habentium in se dominium, sed possunt esse actus dispensatorum
» vel administratorum nullum habentium in re quæ venditur, vel in pecunia de
» qua emitur, dominium; & ideo per verba talia non habetur determinatè, nec
» per consequens euidenter altera pars scilicet habere dominium. Dicimus ergo
» ad omnes authoritates de talibus actibus mentionem facientes, quod Apostoli
» non faciebant hoc vt Domini, sed vt meri & nudi administratores talium, &
» pro seipsis solùm simplicem facti vsum habentes. Et eodem modo respondemus
» ad instantiam de loculis & ad omnes authoritates de hoc loquentes: scilicet
» *quòd Apostoli habuerunt tantùm vsum pro seipsis in loculis, dispensationem autem pro*
» *aliis*. Et si legitur aliquid de Christo, non est verisimile quod Christus & Apo-
» stoli habuerint vel habere voluerint aliquid per modum dominij summæ per-
» fectioni suæ & professioni repugnantem. Hoc tamen esset, si per modum do-
» minij vel proprietatis aliquid in loculis habuissent. In voto enim professionis
» Apostolorum cadebat talis paupertas. Ex quo probatur, quod cum oppo-
» sita propositio affirmatiua scilicet quod Christus in communi, non habeatur
» euidenter, nec à sacra scriptura secundum se accepta, nec vt à sanctis exposita,
» nec per determinationem Ecclesiæ, nec in aliquo quod euidenter & necessariò
» sequatur ex eis, quod ista propositio negatiua, scilicet quod Christus & Apo-
» stoli nihil habuerint nec in proprio nec in communi, modo quo supra dictum
» est, nullatenus est hæretica, sed fidelis. In cuius rei testimonium præsentem
» seriem sigillis & subscriptionibus nostris propria manu factis duximus munien-
» dam. Datum Perusij anno, mense & die superius annotatis.

His actis Minoritæ vbique passim hanc suam sententiam tuentur & ab impugnatoribus vindicant: & quia non ignorabant fore vt Ioanni Pontifici displiceret, F. Boncorresium, dictum Bona gratiam Bergomatem, virum non modicæ doctrinæ, audacem & promptum præficiunt eidem tuendæ in Curia Pontificia. Iratus Pontifex, quorundam suggestione prouocatus renunciat dominio rerum omnium quæ Minoribus conferebantur, quarumque vsu potiebantur: quod quidem dominium, quia penes Minores esse non poterat, penes Pontifices & Ecclesiam fuerat, ex declaratione Gregorij IX. Innocentij IV. & aliorum Pontificum consequentium. In hanc ergo rem edit Auenione duas Bullas; priorem quidem 2. Id. Nouemb. hoc anno quæ sic incipit, *Cum inter nonnullos*: alteram, vt existimat Vuadinghus eodem quoque anno, *ad Conditorem Canonum*. Priori directè impugnat sententiam Minoritarum hoc modo.

» IOANNES..... *Cum inter nonnullos viros Scholasticos sæpè contingat in dubium*
» *reuocari* vtrum pertinaciter affirmare Redemptorem nostrum ac D. I. Christum
» eiusque Apostolos in speciali non habuisse aliqua, nec in communi etiam hære-
» ticum sit censendum, diuersa & aduersa etiam sentientibus circa illud, Nos huic
» concertationi finem imponere cupientes, assertionem huiusmodi pertinacem,
» cum Scripturæ sacræ quæ in plerisque locis ipsos nonnulla habuisse asserit,
» contradicat expresè, ipsamque Scripturam sacram, per quam vtique fidei
» ortodoxæ probantur articuli, quoad præmissa fermentum apertè supponat con-
» tinere mendacij, ac per consequens quantùm in ea est, eius in totum fidem
» euacuans, fidem Catholicam reddat, eius probationem adimens, dubiam &
» incertam, deinceps erroneam fore censendam & hæreticam, de Fratrum no-
» strorum consilio hoc perpetuo declaramus edicto. Rursus in posterum pertina-
» citer affirmare, quod Redemptori nostro prædicto eiusque Apostolis, iis quæ
» ipsos habuisse Scriptura sacra testatur, nequaquam in ipsis vtendi competierit,
» nec illa vendendi seu donandi ius habuerint; aut ex ipsis alia acquirendi, quæ
» tamen ipsos de præmissis fecisse Scriptura sacra testatur, seu ipsos potuisse facere
» supponit expresè, cum talis assertio ipsorum vsum & gesta euidenter includat,

in præmissis non iusta: quod vtique de vsu, gestis, seu factis Redemptoris nostri « Dei Filij sentire nefas est, sacræ Scripturæ contrarium & Doctrinæ Catholicæ « inimicum; assertionem ipsam pertinacem de fratrum nostrorum consilio dein- « ceps erroneam fore censendam merito ac hæreticam declaramus. Nulli ergo « hominum, &c. Datum Auenione 2. Id. Nouem. Pont. nostri an. 7. «

Hac Constitutione & alijs quibusdam eiusdem Pontificis exacerbati Minoritæ nihil non moliuntur: scribunt, declamant, inuehuntur, in sacris concionibus & disputationibus palam & publicè hæreseos insimulant prædictas constitutiones & declarationes. Graue itaque & pudendum in Ecclesiâ dissidium oritur: de quo adhuc dicimus ad annos sequentes. Bullam verò eiusdem Pontificis quæ incipit *Ad Conditorem Canonum*, de paupertate Minoritarum, quam hoc anno latam vulgò scribunt, videre est inter Extrauagantes, quâ statuit quod de cætero nullum ius nullumque dominium habeat Ecclesia Rom. in rebus quæ in posterum conferentur vel offerentur Minoritis.

Ad annum 1323. refert Thomas Waldenus *Ioannem Parisiensem* Doctorem Theologum Ordinis Prædicatorum, de quo nos ante diximus, in Thesibus suis proposuisse publicè ac propugnasse *Panem* in altari manere post consecrationem. Deinde scripsisse *de verbo impanato* ad Guidonem Papinianum Carmelitam: item de Antichristo & eius temporibus. 1323.

Hoc anno recruduit dissidium inter Ioannem XXII. & Ludouicum Bauarum Imperatorem. Papa Bello infeliciter gesto, ad fulmina se conuertit. Ludouicus auctis animis propter Minoritas sibi suæque causæ fauentes, habito consilio futurum Concilium appellat. Ipsi quoque Minoritæ à sententia Pontificia anno superiore lata ad Concilium prouocant. Ioannes Iandunus & Marcilius Patauinus Lombardi, studentes tunc Parisijs Bauarum adeunt, animum obfirmant, & Pontifici nequaquam esse subiectum prædicant.

Florebat hocce tempore Parisijs *M. Franciscus Mayronius de Digna*, olim, vt dictum est, Scoti discipulus, in Theologia Baccalaureus, Actus Sorbonici institutor: in cuius gratiam scripsit Pontifex ad Cancellarium Parisiensem, vt ei Magistralem Lauream impertiret, non obstantibus studij Parisiensis statutis. Bulla est eiusmodi.

Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio Cancellario Parisiensi « Sal. & Apost. bened. Viri sacræ lectionis Studio dediti, ac in lege Domini eru- « diti sub Religionis habitu Domino militantes, fauoris Apostolici gratiam pro- « merentur, & eò benignius decet honestis eorum desiderijs annui, quò ex eorum « profectibus maior potest vtilitas prouenire. Cum itaque, sicut accepimus, *Di-* « *lectus filius Franciscus de Mayronis de Digna Ordinis* FF. Minorum sacræ Theolo- « giæ Baccalaureus in prædicta scientia adeo laudabiliter profecisse noscatur, « quod dignum se reddit ad obtinendum docendi licentiam in eadem, idemque « Franciscus in Parisiensi Studio more Baccalaureorum legendo in dicta scientia « solitum cursum perfecerit in lectura. Nos tum ob hoc, tum obtentu charissimi in « Christo filij nostri Roberti Regis Siciliæ nobis super hoc pro eodem humiliter « supplicantis, eundem Franciscum in hac parte fauoribus prosequi cupientes, « Discretioni tuæ per Apostolica scripta mandamus quatenus eidem Francisco, « si ad hoc eum sufficientem & idoneum esse repereris, Magistralem honorem & « docendi licentiam conferas in scientia memorata. *Non obstantibus quibuscunque* « *Parisiensis studij statutis & consuetudinibus vel obseruationibus solennitatum contra-* « *rijs iuramento vel confirmatione Apostolica roboratis*, per quæ nullum præsentibus « obstaculum ministretur. Datum Auenione 9. Kal. Iunij, Pontif. nostri an. 7. «

Eodem anno idem Pontifex Thomam Aquinatem, insignem olim Academiæ Paris. Magistrum & Doctoris Angelici nomine decoratum Cælitum Catalogo adscripsit, enumeratis hac Bulla eius meritis & virtutibus.

IOANNES Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabilibus Fratribus vni- « uersis Patriarchis, Archiepiscopis & Episcopis, ac dilectis filijs Electis Abbati- « bus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, Archipresbyteris alijsque Ecclesia- « rum Prælatis, ad quos litteræ istæ peruenerint Sal. & Apostol. bened. Re- « demptionem misit Dominus populo suo, cum Dei Verbum in virginalis vteri « thalamo S. Spiritus cooperatione conceptum caro factum est, & habitauit in «

BVLLA CANONIZATIONIS S. THOMÆ AQVINATIS.

» nobis, verbo ſuo nos inſtruens, exemplo docens, cœleſtia reſerans, occulta mi-
» rabilia roborans, ac ſacri eloquij teſtimoniis futura eadem eſſe confirmans, tan-
» dem ſe Deo Patri in ara Crucis hoſtiam acceptabilem offerens peccata noſtra
» pio cruore deterſit, deſcendenſque ad inferos & die tertia reſurgens à mortuis,
» & per 40. dies Diſcipulis apparens & loquens de Regno Dei, ipſis cernentibus
» eſt eleuatus in Cœlum, & captiuam ducens captiuitatem dedit dona hominibus,
» quibus pateſcere Cœlum innotuit reſeratâ dudum clausâ in ſe credentibus januâ
» Paradiſi. Patet ergo Cœlum credentibus, patet humilibus, patet etiam iis, qui
» honeſtatis, paupertatis & obedientiæ votis ſe Deo, à quo ſtulti per inobedien-
» tiam diſceſſerunt, voluntaria ſponſione deuouent. Regnum enim Cœlorum
» vim patitur & violenti rapiunt illud, dum propriis ſubactis affectibus violentiâ
» quadam ad ſuperiora conſcendunt. *Hæc igitur* B. Thomas de Aquino Ordinis
» FF. Prædicatorum, ſacræ Theologiæ Doctor, nobilis quidem genere, ſed no-
» bilior conuerſatione, famâ clarus, vitâ clariſſimus ſedulâ meditatione reuol-
» uens & attentâ deliberatione diſcernens, dum adhuc infra pubertatis annos exi-
» ſteret, ipſius Ordinis Prædicatorum habitum ſuſcepit, in eo, inuito etiam patre
» qui eius felicibus actibus inuidebat, conſtantius manſit, ac in ipſo tandem re-
» gularem profeſſionem emiſit; vbi in breui adeo ſcientiâ, vitâ & moribus pro-
» fecit, vt ætate adhuc Iuuenis ad Sacerdotium promoueretur, *& ad eiuſdem Theo-*
» *logiæ Magiſterium Pariſius, loco vtique celeberrimo aſſumptus, magno inibi ſui ſui-*
» *que Ordinis ac Pariſienſis Studij fauore per multorum annorum curricula cathedram rege-*
» *ret Magiſtralem.* Quippe cum illi vita exiſtentiam, conuerſatio famam, do-
» ctrina pareret opinionem, opera diuulgationem, eademque tam breui confecta
» tempore admirationem meritò exhiberent, vt illud Pſalmiſtæ *rigans montes de*
» *Superioribus ſuis, de fructu operum tuorum ſatiabitur terra*, in eo veriſſimè implere-
» tur. Quod vtique Thema idem Sanctus, dum eſſet in poſt ſuam orationem
» factam Lectione propoſuit, dum propter iuuentam ſuam ſe inhabilem ad Ma-
» giſterium reputans, quid proponeretur in inſtantia, principio hæſitaret. Nam
» primitiuis ſcientiis & diuerſis Philoſophiæ partibus, vt non eſſet ocioſus, ſed
» operaretur terram, necnon in ſacræ Scripturæ pagina tam ſuper nouum quàm
» vetus Teſtamentum ſcripta plurimaque alia Dei opera, in Dei laudem fideique
» dilatationem eruditionemque ſtudentium, clara cum ſciens eſſet, famoſa cum
» cognitus, non abſque ſpeciali Dei infuſione perfecit. Doctrina quippè creden-
» tium facilis & omnino ſcientiæ ſignum eſt poſſe docere. Profecit vtique vir
» peritus à terrenorum ambitione ſemotus & ad Cœleſtium aſſecutionem inten-
» tus perfecto vacans ſtudio intendebat Deo, prætermittebat terrena vt aſſeque-
» retur æterna, permiſcebat Diuina, vt roboraretur in Schola cum ſingulis die-
» bus antequam lecturus aſcenderet in Cathedram, nec diſtraheretur ad alia Miſ-
» ſam vnam celebraret, aliam audiret: in quibus & aliàs in oratione, cum in illa
» foret aſſiduus, lachrymarum effuſionem, mentis ſuæ dulcedinem, deuotionem
» Deo, cui nihil eſt abſconditum reuelabat. Cumque caſtitatis nitore valeret,
» parcimoniâ deuotâ cuſtodiret humilitatem, hanc eandem ſobrietate molitâ nu-
» triebat, adeo vt multi eum in carcere virginitatis manſiſſe incorruptum exiſti-
» marent, quod eiuſdem Sancti Confeſſor Ordinis memorati qui longo tempore
» ipſius confeſſionem audierat, publicè vt ad Nos teſtimonio fide digno peruenit
» coram omnibus die defunctionis eiuſdem aſſeruit dicens, *Ego confeſſionem gene-*
» *ralem iſtius ſancti viri audiui*, de quo teſtificor, quia ita inueni eum purum ſicut
» puerum quinque annorum, quia nunquam ſuæ carnis ſenſit corruptelam. Qui
» præterea vir Dei cibis Religioſorum veſtimentiſq; communibus contentus, con-
» uerſatione mitis, benignitate ſuauis, pietate miſericors, humilitate ſubiectus,
» cæteraque virtutum varietate redimitus honorum ſupercilium, mulierumque
» cautius conſortia aſpernebat, non elatus, non præeminens, nec etiam diſpu-
» tans (quod & interdum diſputandi ſolet eſſe commercium) Iactator effectus,
» vt ampulloſis (etiam ſibi eadem injiceretur ab aliis) in illo Paleſtricæ ſyllogiſa-
» tionis exercitio vteretur. Totus igitur Dei famulus Diuinis operibus intentus,
» aut eruditioni quâ præcellebat, aut prædicationi quâ immotus erat, aut oratio-
» ni, qua deuotus, aut Scripturæ ſacræ profundus ſedulus vacabat, adeo vt præ-
» ter naturalis neceſſitatis aut quietis horas nullum ſibi aut vix temporis ſpatium

relinqueret otiosum. Appropinquante autem die quâ de hoc seculo migraturus «
esset ad Dominum, quaque deuicto triumphatoque mundo in perpetuas æter- «
nitates recipiendus in patria (nam bonorum gloriosus est fructus) cum à felicis «
recordationis Gregorio Papa X. prædecessore nostro ad Lugdunense Conci «
lium diceretur esse vocatus de Neapoli veniens, vbi tunc temporis more solito «
famosè legebat vt Doctor, & per maritima transiens ad Monasterium Fossæ- «
nouæ Ordinis Cisterciensis Terracinensis Diœcesis parumper digressurus per «
dies aliquot antea ad ipsum vt illuc deferretur, affectuosè expostulans peruenis- «
set intrans Monasterium plenus Dei Spiritu hæc verba protulisse refertur, *Hæc* «
requies mea in seculum seculi, hic habitabo, quoniam elegi eam. Quod verum esse «
euentus docuit, & sacri Corporis sui illic facta tumulatio manifestat. Cœpit enim «
illic in infirmitate grauari eadem, viribus paulatim destitui, infirmitatem tamen «
ipsam, etsi dierum plurium, non impatienter tolerans sed æquanimiter, totus «
vt erat humilis patientiæ supportans, quâ sibimet leniret infirmitatem, Deo «
obedientia placeret, Ministris de se quod non intendebat, aggeneraret reueren- «
tiam, imitanda quoque patientiæ exempla præberet; adeo quod eiusdem Mo- «
nasterij Fossæ-nouæ Fratres inibi Deo deuotius famulantes hæc in sancto Viro «
Religionis exempla contemplantes illius tunc infirmitatis corporis prompti ob- «
sequiis mancipati, quem vtique tanta refertum patientia fore cernebant. Sin- «
guli ligna de silua singulo quoque illi opportuna voluntariè propriis humeris «
deferebant, non existimantes fore conueniens, vt brutorum animalium hu- «
meri in portandis eidem rebus accommodis præstarent obsequia, qui tantarum «
virtutum prærogatiua pollebat. «

Cumque in eadem infirmitate de qua obijt, sanctissimi Dei & Domini «
nostri Iesu Christi, Corpus in cibum sumendum sibi vt viaticum deferretur, «
totus profusus in lachrymis & dulci amore eiusdem anima assueta dulcedine «
Dei liquefacta, inter cætera multa & decora quæ protulit, hæc vel similia fi- «
dei & deuotionis verba toto illius Monasterij Conuentu, multisque dictorum «
Prædicatorum & Minorum Ordinum assistentibus fratribus eructasse refertur. «
Ego de isto sanctissimo Corpore Domini nostri Iesu Christi, & alijs Sacramentis multa «
scripsi in fide Iesu Christi & S. Ro. Eccl. cuius correctioni cuncta subijcio, cuncta «
suppono. Recepto deinde ab ipso eodem viuifico Sacramento cunctisque alijs «
Sacramentis Ecclesiæ debita veneratione cum lachrymarum effusione susce- «
ptis, tertio die obdormiuit in Domino cui credidit, quem amauit & totâ men- «
tis affectione dilexit. Fidelis seruus & prudens, non pertinax, non proprio «
sensui aut prudentiæ innitens, & nulla de se scientiæ suæ opinione superbus; «
nam qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. Vnde sapienter Doctor «
idem atque humiliter, vt præfati sumus, omnem suam verbo vel scripto do- «
ctrinam ad eiusdem Ecclesiæ fidei normam fideli deuotione reduxit, quem bre- «
ui tempore diffusum, stabilem nouerat & nullis concussionum flatibus agitan- «
dum, cum post veram Deïtatis Christi recognitionem qua respondit, *Tu es* «
Christus Filius Dei viui, ab ipso audire meruit, *Tu es Petrus & super hanc Petram* «
ædificabo Ecclesiam meam. Et alibi, *Ego rogaui pro te Petre vt non deficiat fides tua.* «
Dumque pro Petro Christus rogat, pro eius Ecclesia intercedit. Verum quia «
dignum erat & consonum, vt quem Deus inuentum in seculo tantis suis donis «
gratijsque perfecerat, assumptum in cœlis sanctificatum fore hominibus de- «
clararet, multis eundem virum Dei post ipsius de hac vita transitum, licet & «
antea nonnulla fecisse memoretur, magnisque fecit clarere miraculis, multis «
clarisque signis gloriosius coruscare, vt illud Psalmi meritò de ipso dicamus, «
Scitote quia mirificauit Dominus sanctum suum, sicque vita eius attestaretur mira- «
culis, vt illius miracula vitæ testimonium perhiberent. De quibus pauca de «
multis in Dei laudem & Sancti huius commendationem & ædificationem fide- «
lium idoneis approbata testibus, præsentibus subnectemus. «

Post septimum namque mensem, vel circa à die obitus ipsius S. Thomæ de « MIRACVLA.
Aquino cum corpus eius quod in Capella S. Stephani dicti Monasterij per «
idem tempus sepultum extiterat, & ad sepulchrum eiusdem primum, scilicet «
iuxta altare maius Ecclesiæ Monasterij timoris causa sublatum fuerat, ne «
corpus ipsum omnino de dicto Monasterio tolleretur, per translationem de- «

» nuo exhumatum deferre exinde decreuissent, in apertura ipsius sepulchri eiusdem Capella S. Stephani tanta fragrantia odoris & suauitas emanauit, quod totam ipsam Capellam Claustrumque ipsius Monasterij, quod diffusum est, mira eadem suauitate repleuit, quæ de ipsius corpore, prout sollicitâ curiosaque Monachorum indagine est repertum, mirificè fundebatur. Propter quod maiore per Monachos concepta ad ipsum deuotione totus Conuentus processionaliter Priore supradicti Monasterij cum quibusdam ex Monachis paramentis indutis, Corpus ipsum ad præfatum primum eius sepulchrum honorificè detulerunt. Hanc similem fragrantiam post 7. annorum spatium *Quidam ex testibus. Quidam verò post 14. annorum spatium* sensisse se referunt, dum corpus ipsum diuersis ex causis per temporum vices sedulò inspexissent. Quippe odor carnis eius munditiam Dei acceptam exprimebat, orationum eius odoramenta repræsentabat, famam quoque eius claram diffusione virtutum & illarum aromatum non celabat. *Quidam arte* Chirurgicus, sed per decennium infirmitate Podagricus, ita quod ire per se vel ambulare nequaquam absque baculorum sustentatione, aut aliorum suffragio poterat, se Deo & B. Thomæ deuouens, iuxta eius tumulum incumbens oratione factâ sanus prosilijt, & currens ac Deum laudans, quod meritis eius esset à tam longo infirmitatis languore curatus. *Alter quidam* ex horribili quadam visione phantasmatis timiditate percussus, pedibus manibusque contractus fuit, & ore ac facie distortus, sensibus carens, & omni virtute destitutus: ita quod loqui non poterat, sed mortuo similis videbatur, adeo vt ignem eius membris admotum nullatenus sentiret, portatus ad tumulum illius, post morulam liber & sanus omnino à dicto sepulchro surrexit. *Alius* dum non deuotè de Sancto sentiret, virtutem Dei in sancto, in se duplicem est expertus; infirmitates, dum contemnit, sanitatem, dum à contemptûs culpâ discessit. Nam cum sibi deuotionis causa à quodam Cappellano plures venerandæ reliquiæ monstrarentur, ipse quoque Ostentor pretiosiores adhuc se habere Reliquias, videlicet manum F. Thomæ de Aquino fateretur, illico hunc derisoriè de eo trussantem, cum eas videre non curaret, dicens, *Sanctus non est, sed Quidam Ordinis Prædicatorum frater*, tremor apprehendit, & caput eius ad modum magnæ cistæ grossum & valde ponderosum sibi esse videbatur, sed infirmitate correptus & pœnitentia, simulque de sua incredulitate dictisque deplorans dum veniam à Sacerdote petitam obtinuit, reuerenter manum eiusdem Sancti deosculans, confestim à tremore & inflatione capitis liberatus euasit, sensitque progredientem vt retulit ex dicta manu maximum suauitatis odorem. Qui odor dum ipsius curati capitis personæque ex tactu manus eiusdem per magnum tempus inhæreret, multis eundem postmodum percipientibus, sciscitantibusque quid esset hoc signo narrare quod acciderat, etsi nolens, miraculum cogebatur. *Notarius Quidam* dum ad mensam sanus accederet, surgens ab illâ, graui squinantiæ infirmitate correptus est duobus diebus, propterea linguam mouere non potuit & loquelam amisit. Cumque multa Medicorum remedia ei adhibita, ne eadem infirmitas in augmentum procederet, non prodessent, imò de illo desperarent, ad Sanctum conceptam deuotionem, vt ad tumulum eius deferretur, quam lingua non valebat manus suæ scriptura deprompsit. Verum cum illuc repugnante vxore sua, quia mulieribus præfati Monasterij Ecclesiam ingredi non liceret, nequaquam duceretur, ipse sic infirmus aduertens infra se ipsum, eidem Beato viro, se vt liberaret, affectus suos commendauit. Cœpit & tunc linguam ducere, meliorari & conualere, ac breui temporis interuallo curatus perfectè fuit. *Dum alius Quidam* per septem hebdomadas & vltra febre quotidianâ, malo hepatis & stomachi affligeretur, quadam die Veneris cum peius haberet, auditis quibusdam miraculis quæ per virum Dei facta esse dicebantur, cum se ad ipsum deuotiùs die sequenti Sabbati deferre vxoris suæ suasibus eaque præsente deuouisset, die Dominica proxima in mane se à præfatis infirmitatibus plenè reperit liberatum. *Mulier Quædam* cum filium suum duorum mensium decumbentem periclitari non immeritò formidaret, pro eo præsertim quod per menses quatuor ex surditate adeo grauata esset, vt decies exclamata vagientem etiam puerum vix audiret, viri sui inductione, qui quidem vna cum illa com-

muni filij sui periculo condolebat, prædicto viro Dei vt eam ab eadem infirmitate eriperet, obnoxius deuouit, emissoque voto cum nocte secuta dormisset, in crastino se liberatam sancti meritis reperit, vt optabat. *Puella* gutturis sui fauces squinanciæ habens infirmitate constrictas in tantum, vt nec quid sumere solidum aut liquidum valeret, & anhelitus sibi penitus vt vel respirare posset, intercluderetur, dum deuotè ei beato viro à Matre persuasa se commendaret, ductaque foret in crastinum ad dictum Monasterium Fossæ-Nouæ, superpositis gutturi suo dicti viri sancti Reliquiis in quadam capsa delatis, confestim melioratam se sensit, panem comedit, perfectéque sanata rediit. *Quidam* præfati Monasterij Fossæ-Nouæ Conuersus adeo grauem in brachio dextro & spatula dolorem patiebatur, vt ipsum brachium, quod per trium mensium cum dimidio spatium detulerat, suspensum ad collum ei esset inutile, dolore perpetuo vehementer afflictum; quod cum requisitum Medicorum remedium non haberet, & amplius dolore grauaretur, dum dicto Sancto pro sua liberatione se quodam emisso voto commendasset, seque supra eius tumulum posuisset, ibidem obdormiuit, ac excitatus deinde à quodam dicti Monasterij Monacho, brachio quod linteo prius habebat inuolutum, incumbens, collo adhuc dependenti extractum ab eo reperit excitatusque à somno more dum ambas manus capiti suo, vt ipsum scalperet, apposuisset, se liberatum intellexit, ac stantibus quod notum fuerat, miraculum reuelauit. *Infans Quidam* 4. annorum tumorem & ruborem in costis & crure vsque ad pedem patiebatur, adeò afflictus vt nec à Matre sua vel alio sine læsione & clamore suo aliquatenus tangi potuisset, mouere se non poterat, & per mensem in tanto dolore & in anxietate fuit, vt à Medicis spes curationis eius sine incisione pueruli non inueniebatur, illaque si fieret, perpetuò eum in persona futurum impeditum mœstis amaritudine mensibus nunciabat. Deficiente naturæ suffragio non immeritò recursum est ad Deum qui gloriosus est in sanctis suis faciens prodigia. Nam Mater Infantuli quæ ipsum diligebat vt Mater, eum B. Thomæ deuotius commendauit, vt à dicta infirmitate sine incisione suis meritis liberaret. Delatus est puer ad Monasterium positus super tumulum Sancti post aliquantulam moram sanus inde surrexit.

Hæc sunt igitur testimonia tua, Deus, quæ de hoc viro justo nobis credibilia facta sunt nimis. Nam si testimonium hominis accipimus, testimonium Dei maius est. Quo animam etiam Cœlum possidere iam vidimus, intercessorem ipsum expectamus, ac inter Sanctorum agmina quasi stellam matutinam cum fidimus esse locatum. Vnde fidem tuam in nobis bone Iesu firmas, spem erigis, dilectionis charitatem accendis. *Lætetur itaque Mater Ecclesia, exultet Italia, parens Campania iucundetur, Prædicatorum sacer Ordo iam iubilet, Religiosorum deuotio concrepet, Doctorum turba complaudat, animentur ad studia Iuuenes, conuerti non torpeant senes, delectentur in illis omnes, in humilitate proficiant prouecti, contemplationem non deserant, Mandata Dei seduli exequantur.* Nam dedit illi Deus Cor ad præcepta & legem vitæ & disciplinæ, & Sapientia humilitatis exaltauit caput illius, *in medio Ecclesiæ aperuit os eius, & impleuit eum Dominus Spiritu sapientiæ & intellectus, stolam gloriæ induit eum.* Nam veritas, quæ Christus est, ipsa veris non fictis Doctoribus pollicetur; *qui elucidant me, vitam æternam habebunt.* Quamvis ipse verus Sol Iustitiæ stellarum illustratione non egeat, nec illarum irradiatione, cum illuminatum ab ipso clarescat, habitat enim lucem inaccessibilem, qui est splendor gloriæ & figura substantiæ eius, idcirco tenebris non obscuratur, vt deficiat, aut nebulis obfuscatur, vt suæ claritatis radios non diffundat.

Cæterum quia rationis ordo postulat, vt triumphantem in Cœlis Ecclesiam deuota in terris militans subsequatur, illum præcipua veneratione percolat, quem in cœlestibus agminibus positum Deus glorificare cognoscitur. Nos de sanctitate vitæ ac miraculorum veritate Confessoris eiusdem non semel tantùm, sed primò & secundò, non festinè sed maturè inquirere fecimus, & per Nos etiam & Fratres nostros S. Rom. Eccl. Cardinales Inquisitionem huiusmodi exactâ discussione examinauimus diligenter, vt tantò firmiùs, quantò maturiùs, tanto certiùs, quanto discussiùs inquisitum, & examinatum existeret,

» in sic arduo difficilique negotio procedere valeremus. Difficilè namque æsti-
» mamus quæ in terra sunt & quæ in prospectu sunt, inuenimus cum labore, quæ
» autem in Cœlis sunt, quis inuestigabitur? Cumque per huiusmodi nostram &
» eorundem Fratrum nostrorum examinationem solicitam & solicitudinem exa-
» minatam vitam eius sanctam & miracula eius meritis facta, probata esse consti-
» tit, & supplicantibus nobis idipsum humiliter & deuotè multis tum Prælatis
» apud Sedem Apostolicam existentibus, de dictorum Fratrum nostrorum con-
» silio & assensu authoritate Dei omnipotentis, Patris & Filij & Spiritus sancti,
» ac BB. Petri & Pauli Apostolorum eius ac nostra, eum Sanctorum Confesso-
» rum Catalogo duximus adscribendum. Ideoque Vniuersitatem vestram mone-
» mus & hortamur attentè per Apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes,
» quatenus Nonis Martij Festum Confessoris eiusdem, deuotè ac solenniter cele-
» bretis & faciatis à vestris subditis veneratione debita celebrari, vt piâ eius inter-
» cessione & hic à noxiis protegi, & in futura sempiterna gaudia consequi valeatis.
» Vt autem ad venerabile eius sepulchrum ardentius & affluentius Christiani po-
» puli confluat multitudo, ac celebris eiusdem Confessoris colatur festiuitas,
» Omnibus verè pœnitentibus & confessis, qui cum reuerentia illuc in eodem fe-
» sto annuatim accesserunt, ipsius suffragia petituri, de Omnipotentis Dei mise-
» ricordia & eorundem BB. Petri & Pauli Apostolorum eius authoritate confisi,
» vnum annum & quadraginta dies; accedentibus verò annis singulis ad prædi-
» ctum sepulchrum, infra 7. dies festum ipsum immediatè sequentes centum dies
» de iniuncta sibi pœnitentia relaxamus. Datum Auenioni 15. Kal. Aug. Pontif.
» nostri an. 7.

Hoc anno Canonicus quidam S. Benedicti actu scholaris intestatus decessit: Canonici verò Ecclesiæ Parisiensis eius supellectilem omnem occuparunt, ius tale se habere putantes. Contra Vniuersitas ex Gregorij IX. Priuilegio contestabatur ad se pertinere: diem itaque Canonicis dixit apud Conseruatorem: sed illi non comparuerunt; atque idcirco ex consortio Vniuersitatis resecati sunt, donec tandem satisfacientes in integrum fuerunt restituti: vt dicetur ad an. 1326.

Ad hunc quoque annum legitur statutum quoddam Nationis Gallicanæ *super modum & tempus intrandi & exeundi Missam diebus quibus in Natione celebratur,* talis est titulus in antiquo libro Procuratorum Nationis Gallicanæ. Statutum verò tale legitur.

Statvtvm Nationis Gall. de Missis.

» Anno Domini 1323. die Mercurij post Quasimodo Omnibus Magistris Na-
» tionis Gall. Regentibus in Artium Facultate sufficienter vocatis per Seruientem
» dictæ Nationis apud S. Iulianum pauperem ad ordinandum, dispensandum &
» statuendum si sit opus, vt moris est. Statutum fuit ibidem per omnes Magistros
» dictæ Nationis concorditer nullo reclamante, quod quicunque non venerint
» de cætero ad Missam dictæ Nationis antequam finiatur Epistola, diebus quibus
» soliti sunt Missam celebrare communem, vel etiam recesserint antequam sacro-
» sanctum Corpus Domini fuerit consecratum, distributionibus careant consue-
» tis, & tantundem teneantur refundere Nationi. Dum tamen prius extiterint
» sufficienter vocati; alijs statutis si qua sint super his, remanentibus in vigore.

Eodem anno die 23. Iunij electus est in Rectorem Vniuersitatis M. Ioannes de Achies seu de Assis Baccalaureus Theologus, Societatis Nauarricæ: quo Rectore Vniuersitas statutum edidit contra Librarios & Stationarios, cuius Autographum seruatur in Tabulario communi notatum hisce elementis & characteribus, D. 18. RR. estque eiusmodi.

De Librariis.

» Vniuersis præsentes litteras inspecturis, Vniuersitas Magistrorum & Scho-
» larium Parisius studentium, salutem in Domino sempiternam. Cùm per Libra-
» riorum & Stationariorum quàm plurimas versutias & abusiones, à multis retro-
» actis temporibus, circa eorum officia Parisius exercenda negligentia tolerante
» diuturna, freno nondum correctionis adinuento, quo mediante ad ipsius Vni-
» uersitatis nostræ matris honorem & commodum regulari possent aptiùs & de-
» berent, *infinitis infinita Magistris & Scholaribus illata sint grauamina, ipsaque mater*
» *innumeris hactenus extiterit exposita dispendiis, ex illorum multiplici distractione qui com-*
» *moda sibi, non se commodis studentium applicabant. Cupientes igitur tam præsentium*
» *quàm futurorum in exercendis officiis prælibatis, opportunum pro viribus adhibendo*

remedium,

remedium, versutiis obuiare, præsenti statuto sancimus. In primis, *vt nullus ad præfata officia Parisius exercenda deinceps admittatur, nisi vir bonæ famæ, sufficientis literaturæ* quoad Librorum notitiam in valore, & ex proborum & fide dignorum testimonio, supra infrascriptis articulis & statutis & aliis aliàs ordinatis tenendis & obseruandis, ad cautionem præstandam sufficiens, *& nisi sit per Vniuersitatem ad hoc primitùs admissus & iuratus.* Item nullus *Stationarius habeat Clericum ad liberandum exemplar, nisi, priusquam officium exerceat, sit coram Vniuersitate vel saltem coram Rectore & quatuor Procuratoribus iuratus fideliter exercere officium secundum ordinem Vniuersitatis;* Et Rector qui pro tempore fuerit, teneatur nomen iurantis, & tempus præstiti iuramenti reponere in Registro. Item quòd nullus Stationarius exemplar aliquod alienabit, sine eo quòd prius notificet Vniuersitati in Congregatione generali, *vt Vniuersitas ordinet viam per quam ipse Stationarius à profectu suo non impediatur, & Vniuersitas exemplaris vsu non defraudetur.* Item nullus Stationarius denegabit exemplaria alicui etiam volenti per illud aliud exemplar facere, dum-tamen pro eo pignus sufficiens exponat & satisfaciat secundum ordinationem Vniuersitatis. *Item nullus Stationarius alicui cariùs locet exemplaria quàm taxata fuerint per Vniuersitatem, nec conditionibus paucioribus quàm per Vniuersitatem fuerit ordinatum,* nisi pretia vltra hebdomadam tenuerit.

Item si pignora obligata Stationario non leuantur infra annum, liceat Stationario post annum pignora vendere, per visum tamen Vniuersitatis.

Item *nullus Stationarius exemplar locet antequam corrigatur & taxetur per Vniuersitatem. Item ordinauit Vniuersitas quòd quilibet Rector faciet proclamari per Scholas, si quis inueniat exemplaria corrupta, illa offerat publicè coram Rectore & Procuratoribus, vt exemplaria corrigantur, & Stationarij qui talia locant, iudicio Vniuersitatis puniantur & Scholaribus emendare cogantur.*

Item quatuor *erunt deputati per Vniuersitatem annuatim ad taxandum libros, & nulli liceat libros taxare, nisi illis quatuor, vel duobus illorum ad minus præsentibus & taxantibus;* & si duo eorum absentes sint vel vnus absens, tantum percipiet quantum alius præsens & taxans, nisi requisitus ad taxandum venire recusauerit. Item, si contingat dictos taxatores vel eorum aliquos duci ad aliquam taxationem faciendam per aliquem alium de Librariis, tantum percipiet ille ductor quantum vnus taxatorum; & si plures fuerint ductores, quantum ad perceptionem salarij omnes loco vnius habeantur. Item *nullus Librarius alij Librario vendat librum, nisi prius fuerit per quatuor dies publicè expositus venditioni apud Fratres, nisi in præsentia vel de voluntate venditoris,* nec alicui alij absente venditore, nisi in præsentia duorum testium fide dignorum. Item quilibet Librarius requisitus per venditorem vel per aliquem de Deputatis, *teneatur dicere nomen emptoris & pretium libri, & emptorem ostendere si fuerit requisitus, & hoc post venditionem. Item nullus admittatur ad officium Librarij, nisi habito testimonio Deputatorum suæ fidedelitatis, & data cautione centum Librarum Paris. de respondendo fideliter de sibi commissis. Item quòd ipsi quator Deputati inquirent, si aliquis non iuratus vtatur officio Librarij vel Stationarij, & habeant potestatem capiendi pignora non iuratorum vtentium officiis prædictis, & ea præsentare coram Vniuersitate in proxima Congregatione generali.* Et si dicti Deputati, in his exequendis, Seruiente indigeant, *quilibet Seruiens Vniuersitatis iuratus tenebitur per iuramentum suum astare eis, & officium suum gratis & sine difficultate impendere, si fuerit per eorum aliquem requisitus.* Item, *nullus non iuratus habeat aliquem librum venalem vltra valorem decem solidorum, nec sub tecto sedeat. Item quilibet Librarius & Stationarius iurabit, quòd dictas ordinationes, quatenus ad se pertinet, obseruabit, & si sciuerit aliquem de dictis officiis dictæ Vniuersitatis ordinationi contrauenire, vel aliquem ad inopiam vergere, illud reuelabit vel reuelari faciet Vniuersitati.* Quibus quidem statutis à nobis sic ordinatis.

Et demum anno Domini 1323. die Lunæ ante Festum Beati Michaëlis Archangeli apud S. Mathurinum, in nostra Congregatione generali tunc inibi facta, *coram nobis singulis, per discretum virum Mag. Ioannem de Achyes tunc nostræ Vniuersitatis Rectorem vocatis, & personaliter comparentibus Stationariis & Li-*

brariis infrà ſcriptis, videlicet Thoma de Malbodia, Ioanne Britone aliàs de S. Paulo, Thoma Normano, Gaufrido Britone Notario publico, Gaufrido de S. Leodegario, Guillelmo le Grand de vico nucum, Anglico, Stephano dicto Sauuage, Gaufrido Lotharingo, Petro dicto *Bon-enfant*, Thoma de Senonis, Nicolao dicto *petit Clerc*, Ioanne dicto de Guyuendale Anglico Seruiente Vniuerſitatis, Ioanne de Meillac, Petro de Perona, eius vxore, Nicolao de Scotia, Radulpho de Varedis, Guillelmo dicto cum Baculo, Pontio Gilboſo de Noblans, Ioanne Ponchet, Ægidio de Viuars, Ioanne Britone Iuuenis, Ioanne de Remis, Nicolao dicto Challamame, Nicolao de Ybuna, Gaufrido dicto *le Normant*, Margareta vxore cuiuſdam Iacobi de Troancio, & Matthæo de Attrebato, ac Thoma de Wymondlkold Anglico; ſponte & ex certa ſcientia ſufficienti deliberatione præhabita ſuper articulis ſupra ſcriptis, *manibus omnium & ſingulorum eorumdem ad Crucifixum eleuatis, omnia & ſingula in ſupra ſcriptis articulis ſeu ſtatutis noſtris contenta & aliàs facta, iurauerunt inuiolabiter obſeruare ex tunc in futurum, & non contra facere vel venire, aliqua cautela, vel ingenio, per ſe*, vel per alium, vel alios in futurum. Se, & omnia bona ſua mobilia & immobilia, præſentia & futura vbicumque reperientur, provt in litteris Curiæ Pariſienſ. pleniùs contineri dicitur, penitùs obligantes, & quas litteras penes nos reſeruamus ad cautelam. *De quo quidem numero Iuratorum quatuor deputatos, de quibus ſuperius ſit mentio, pro anno præſenti eligimus Ioannem de Guyuendale prædictum, Ioannem de S. Paulo, Ioannem Britonem Iuuenis & Petrum dictum de Perona ſupradictos, pro taxandis libris & cæteris ſupradictis, provt eis competit faciendum ordinamus, & reſeruata nobis poteſtate anno reuoluto de quatuor aliis ad hæc deputandis, provt nobis libuerit pro anno exinde ſequenti & ſic deinceps.* Quibus ſic actis, Nos omnes & ſingulos ſupradictos noſtros Iuratos benignè admiſimus ad officia ſupradicta exercenda, volentes ipſos, & eorum quemlibet tanquam fideles noſtros noſtris gaudere priuilegiis, libertatibus & immunitatibus, ſic & provt decet in futurum ipſos ſub protectione noſtra per præſentes reponendo. In cuius rei teſtimonium ſigillum noſtrum præſentibus litteris duximus apponendum. Datum vt ſupra. Anno 1324.

1324. Ad annum 1324. refert Balæus Epiſcopum Pariſienſem de conſenſu Magiſtrorum permiſiſſe impugnationem quorundam articulorum à Thoma Aquinate collectorum. Et Durandum de S. Porciano Dominicanum, deinde Epiſcopum Anicienſem ſcripta Thomæ primùm defendiſſe; poſtea impugnaſſe; at Durandellum Dominicanum contra Durandum ſcripſiſſe & ſic opus ſuum incepiſſe, *Exiſtimaſti inique quod ero tui ſimilis, arguam te & ſtatuam contra faciem tuam.* Idem tamen Epiſcopus qui tunc erat *Stephanus de Borreto*, aduocato Concilio Doctorum Pariſienſium, habitaque eorum deliberatione doctrinam eiuſdem Thomæ calumniâ & omni ſuſpicione hæreſeos contra nonnullorum ſententias vindicauit, vt patet ex hoc inſtrumento.

VINDICATVR D. THOMÆ.

» Vniuerſis præſentes litteras inſpecturis, Stephanus permiſſione diuina Pariſienſis Epiſcopus ſalutem in omnium ſaluatore. Magiſtra rerum experientia certis indicijs euidenter demonſtrat multa quibuſdam temporibus ordinata conſultè, nouis emergentibus cauſis ſuccedentibus temporibus in contrarium debere conſultius immutari. Dudum ſiquidem felicis memoriæ Quidam prædeceſſores noſtri Pariſienſes Epiſcopi quoſdam articulos, ne forſitan malè eos intelligentes caderent in errorem, tanquam erroneos per excommunicationis ſententiam damnarunt & interdixerunt expreſsè, quorum tamen nonnulli Doctrinam eximij Doctoris B. Thomæ de Aquino de Ordine Prædicatorum tangere ab aliquibus aſſeruntur. Quam articulorum condemnationem & ſententiarum promulgationem Venerabiles viri Decanus & Capitulum Eccleſiæ noſtræ Pariſienſis, ſicut veritatis zelatores intimiùs conſiderantes, necnon doctrinæ & famæ B. Thomæ de Aquino de ordine Prædicatorum prædicti iniuſtam denigrationem, veritatis occultationem & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ aliqualem dehonorationem, per venerabiles viros *M. Ambaldum de Cecano Atrebatenſem Archidiaconum, ſacræ Theologiæ Doctorem & D. Petrum de Fayello Pariſienſes Canonicos eorum propter hoc nuntios ad Nos ſpecialiter deſtinatos*, nos requiſierunt nobiſque ſupplicarunt qua-

tinus vocatis omnibus sacræ Theologiæ Doctoribus & cum eisdem communi- «
cato consilio & deliberatione habitâ diligenti, & cum alijs qui in talibus pos- «
sunt scire veritatem, viam aperiremus per quam in prædictis articulis in quan- «
tum doctrinam B. Thomæ prædicti tangere possunt, & S. Romæ Ecclesiæ & «
prædicti Sancti honorem & reuerentiam seruaremus. Nos igitur attendentes «
cum eis quod sacrosancta Rom. Ecclesia fidelium omnium mater & magistra in «
firmissimâ Petri Christi Vicarij Confessione fundata, ad quam velut ad vniuer- «
salem Regulam Catholicæ veritatis pertinet approbatio & reprobatio Doctri- «
narum, declaratio dubiorum, determinatio tenendorum & confutatio erro- «
rum, præfatum Doctorem venerabilem cuius doctrinâ fulget Ecclesia vt Sole «
Luna, nuper SS. Cathalogo ascribendum doctrinæ diligenti excussione & exa- «
minatione præhabitâ super vitâ ipsius & doctrinâ, ipsumque quoad vitam pu- «
ram ac doctrinam salutarem Orbi terræ commendabilem prædicauit, cupien- «
tes Gloriosum Deum in sanctis suis apud fidelium deuotionem in terris gloriosius «
exaltari, ac sacratissimæ matris nostræ prædictæ desiderantes vestigia sancta pro «
viribus imitari, dictumque Confessorem feliciter in cœlis regnantem apud Ter- «
rigenas deuotius & celebrius honorari. Præsertim cum fuerit & sit vniuersalis «
Ecclesiæ lumen præfulgidum, gemma radians Clericorum, flos Doctorum, «
Vniuersitatis nostræ Parisiensis speculum clarissimum & insigne claritate vitæ, «
famæ & doctrinæ velut stella splendida & matutina refulgens per venerabiles & «
dilectos Consiliarios nostros fideles *M. Hugonem de Bisuntio Cantorem Parisien-* «
sem, M. Stephanum de Nouavilla, & D. Odonem de Senonis Canonicos Parisienses In- «
quisitione factâ super dictis articulis apud Doctores Theologicæ Facultatis in «
eorum Congregatione Generali Regentium & non Regentium, Secularium & «
Regularium ad hoc specialiter conuocata. Comperto per Dei gratiam dictum «
Confessorem B. Thomam nihil vnquam sensisse, docuisse seu scripsisse quod «
sanæ fidei vel bonis moribus aduersetur, *de consilio venerabilium virorum Decani* «
& Capituli Parisiensis & venerabilis Patris D. Guillelmi Dei gratia Archiepiscopi Vien- «
nensis sacræ Theologiæ Professoris & aliorum 23. Magistrorum in Theologia vna cum «
Reuerendo Patre prædicto in litteris sub eorum sigillis per præfatos Commissarios nobis «
misso; nec non & 39. Baccalariorum in Theologia super hoc per litteram eorum proprijs «
subscriptionibus & sigillis munitam, nobis super hoc consulentium & rogantium «
humiliter & deuotè & aliorum discretorum solemni ac maturo consilio super «
hoc habito articulorum condemnationem supradictam & excommunicationis «
sententiam, quantum tangunt vel tangere asseruntur doctrinam B. Thomæ «
prædicti, ex certâ scientiâ tenore præsentium totaliter annullamus, ipsos arti- «
culos non propter hoc approbando seu etiam reprobando, sed eosdem discus- «
sioni Scholasticæ liberè relinquendo. In cuius rei confirmationem & testimo- «
nium sigillum nostrum præsentibus est appensum. Datum apud Gentiliacum «
anno Domini 1324. die Iouis ante sacros Cineres.

Eodem anno summus Pontifex Ioannes sententiam Excommunicationis tulit in Ludouicum Bauarum: at iste nonnullorum Doctorum conductitiâ doctrinâ & calamo fretus, præsertim verò Ioannis Ianduni Perusini & Marsilij de Menandrino aliâs Patauini seu de Padua, qui ex Academia Paris. ad eum conuolarant, vt scribit Christianus Massæus; item Minoritatum auxilio & fauore confisus Epistolam vulgat, quâ Ioannem vt iniustum innocentium persecutorem, Clauium subuersorem, Canonum violatorem, discordiarum seminatorem, Imperij destructorem, legum præuaricatorem, doctrinæ orthodoxæ de paupertate Christi & Apostolorum conuulsorem, Sacramentorum profanatorem, Terræ sanctæ desertorem, Ecclesiæ temeratorem, denique incorrigibilem & hæreticum notorium declarat. Testes sunt Auentinus lib. 7. & Bzouius ad hunc an. alio vero scripto irrita declarans contra se facta Iudicia ad futurum Concilium appellauit.

Multi quoque Theologi eandem Quæstionem agitare cœperunt, an liceret Pontifici prædecessorum suorum acta, præsertim ea quæ in Concilijs approbata fuerant, rescindere. Alij Imperatori & Minoritis patrocinabantur: alij Ioanni. Itaque prudenter ille iudicauit sibi occurrendum esse malo, & aduersus eos qui de sua authoritate dubitabant, quique Constitutiones de paupertate Christi &

Apostolorum criminabantur, Decretalem edidit quæ habetur inter Extrauagantes, his verbis. Quia quorundam mentes sic pater mendacij dicitur excæcasse, quod nostris Constitutionibus, quarum vna incipit. *Ad Conditorem Canonum:* alia verò *Cum inter nonnullos.* Vtique tam cum fratribus nostris sanctæ Ro. Ecclesiæ Cardinalibus, quàm cum multis Archiepiscopis & Episcopis, alijsque Ecclesiarum Prælatis, nec non & compluribus sacræ Theologiæ Magistris ac vtriusque Iuris Professoribus deliberatione præhabitâ diligenti digestis, ac de præmissorum fratrum nostrorum consilio promulgatis; non absque multâ temeritate plectibili nisi sunt detrahere & nituntur veritatem quam continent, per falsas insanias obfuscare, &c. Hac autem vltimâ Constitutione promulgatâ, de ea cœperunt anxiè disputare Minoritæ. Alij summo Pontifici cedendum putarunt, alij peruicaciores in errore permanserunt; quorum aliqui capti, & impœnitentes combusti sunt teste Eymerico in Directorio. Imò centum & amplius post annis adhuc erant, teste Antonino qui non modò Ioannem sed successores eius, quotquot prædictam Constitutionem approbauerant, esse dicebant hæreticos. Errores eorum 55. colligit Eymericus, quos in compendium contraxit Spondanus in Annalib. Eccles.

His igitur ita gestis Ioannes dedit ad omnes Academias publicas diplomata, ne deinceps in Scholis de paupertate Christi & Apostolorum disputaretur, vtque Ecclesiasticæ definitioni staretur. At eodem Anno *Marcilius de Padua* librum edidit de Iurisdictione Imperiali & Pontificia, quem inscripsit *Defensor Pacis:* in quo contendebat probare Pontificem Imperatori, non Imperatorem Pontifici esse subiectum, imò Imperatorem posse succedere Pontifici & administrare Ecclesiam sede vacante. Marcilij socius erat, vt dictum est, *Iandunus*, seu *Ioannes de Ianduno*, & vterque à Ioanne an. 1327. damnatus est. Pro Pontifice scripserunt Alexander de S. Elpidio Archiepiscopus Rauennas, Pelagius Aluarus Minorita; Oxamus etiam Doctor Paris. & Minorita; qui postea ad Imperatorem confugit territus fulminibus Apostolicis, quod Fratricellos tueri aduersus Papam contendisset.

Eodem anno more Gallicano, vel an. 1325. more Romano nempe 6. Id. Feb. primo Sabbato Ieiunij quadragesimalis, idem Pontifex postillas quasdam Petri Ioannis de Serignano Minoritæ in Euangelium Matthæi, Epistolas Canonicas & Apocalypsim, damnauit & igni addixit. Cuius errores numero 22. collegit Eymericus in Directorio Inquisitorum; ex quibus Fratricelli ad suæ sectæ honorem & dignitatem augendam multa sumebant argumenta.

1325. Anno 1325. Vniuersitas conquesta apud Pontificem, quod Officiarij Curiæ Conseruationis salarium exigerent & emendas non legitimas, Constitutionem obtinuit, quâ cauit Pontifex ne Officiarij eiusmodi pro salarijs aut emendis reciperent amplius, quàm quod solebat dari in Curia ordinaria; Abusorumque punitionem ad Vniuersitatem remisit. Refertur hæc Constitutio inter Priuilegia, legiturque in antiquo libro Rectoris sub hoc titulo. *Priuilegium perpetuum super Iuramentis Conseruatoris, Sigilliferi in Curia Conseruationis & omnium aliorum Officialium in Curia prædicta.* Edictum verò tale est.

CONSTITVTIO APOSTOLICA DE SALARIO OFFICIARIORVM CVRIÆ CONSERVATORIS.

» Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Parisiense studium quasi flumen Dei repletum aquis, scientiarum vbertate fœcundum & velut ad illuminationem Gentium institutum diuinitus, eiusque fructus vberes, quos veluti ager plenus, cui benedixit Dominus, in Ecclesia vniuersali produxit, meditatione frequenti reuoluentes animo, vt nullis indignis laceretur obloquijs, nullisque detractionum cuniculis impugnetur, sed vt famæ claritate præfulgeat, paternæ sinceritatis desiderio affectamus. Exhibita siquidem nobis ex parte Dilectorum filiorum Vniuersitatis Magistrorum & Scholarium studij memorati petitionis series continebat, *quod in Curia Conseruatoris Priuilegiorum Vniuersitatis eiusdem à Sede Apostolica deputati, nonnunquam etiam ex conniuentia Iudicum, Aduocatorum & Tabellionum seu Notariorum eiusdem Curiæ in eiusdem Vniuersitatis displicentiam graues excessus & abusus enormes sæpius committuntur:* ex quibus profectò dictæ Vniuersitatis quam plurimum famæ detrahitur & honori non modicum derogatur: quare pro parte Vniuersitatis eiusdem Nobis extitit humiliter supplicatum, vt prouidere super his paternâ diligentiâ

dignaremur. Nos itaque ipsorum in hac parte supplicationibus fauorabiliter «
annuentes, ac volentes super eis congruum remedium adhibere, præsentium «
authoritate statuimus ac etiam Ordinamus, & inuiolabiliter perpetuis tempo- «
ribus præcipimus obseruari, *quod præfati Iudices, Aduocati, Tabelliones vel No-* «
tarij ac Sigilliferi, & quicunque Officiales alij Curiæ memoratæ præsentes & posteri in «
dictæ Vniuersitatis præsentia vel aliquorum ex eis, quos eadem Vniuersitas ad hoc spe- «
cialiter duxerit deputandos, corporale præstent tactis sacrosanctis Euangelijs iuramen- «
tum, quod quilibet suum Officium, ad quod deputatus fuerit, sollicitè ac fideliter exer- «
cebit, nec priuilegijs præfatæ Vniuersitatis concessis scienter per se vel per alium seu alios «
abutetur. Edicto quoque perpetuo prohibemus, ne Conseruator Priuilegiorum «
huiusmodi & Deputati per eum *emolumentum sigilli*, seu emendam dictæ Curiæ « EMOLVMENTVM SIGILLI.
alicui de cætero vendant, aut etiam accensare præsumant, vel pro exactione «
sigilli ac emendarum huiusmodi recipiant vltra id quod in Curia Ordinarij in «
eisdem vel similibus Casibus extitit consuetum: *quodque Aduocati, Notarij pu-* «
blici, seu priuati, alijque Officiales prædictæ Curiæ memoratæ non amplius pro eorum «
salarijs exigant quàm solitum extitit in Ordinarij Curia supradicti. Quod si secus «
forte præsumpserint, ipso facto sententiam Excommunicationis incurrant; à «
qua quidem absolui non valeant, nisi tum demum cum ab eis extortum, inte- «
grè fuerit restitutum. Sanè quia non est prætermittenda in domesticis disci- «
plina, sed ab eis potius inchoanda; volumus, *quod quicunque Magister vel Scho-* «
laris Vniuersitatis eiusdem dictorum Priuilegiorum ab ipsa Vniuersitate forte re- «
periatur abusor, liceat ipsi Vniuersitati ab eorum consortio priuare illum tota- «
liter vel ad tempus, aut aliàs pœnam condignam infligere prout ipsorum Abu- «
sorum qualitas excessus exegerit dictæque Vniuersitati videbitur expedire, me- «
moratis quibusdam alijs dictæ Vniuersitatis priuilegijs in suo robore nihilominus «
duraturis. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ Constitutionis, Or- «
dinationis, prohibitionis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario con- «
traire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipo- «
tentis Dei & BB. Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum «
Auenione 11. Kal. Iulij, Pontif. nostri an. 9. «

Insuper ne quis priuilegium istud violare auderet, eius Conseruatorem esse voluit Ægidium de Pontoise Abbatem S. Dionysij his verbis.

Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio Abbati Monasterij « CONSERVATIO DICTI PRIVILEGII.
S. Dionysij prope Parisius Sal. & Apostol. bened. Iniunctum nobis quanquam «
immeritis Apostolicæ dignitatis exposcit Officium; vt inuigilemus remedijs «
subditorum, quia dum eorum remouemus grauamina, dum scandala tollimus, «
in eorum possumus quiete quiescere & optatæ tranquillitatis gaudium obtinere. «
Sanè pro tranquillo & bono statu Dilectorum filiorum Vniuersitatis Magistrorum & «
Scholarium Parisiensium contra quosdam abusus, qui per Officium Curiæ Conseruatoris «
Priuilegiorum Vniuersitatis eiusdem à Sede Apostolica deputati committi & fieri diceban- «
tur, ad perpetuam rei memoriam per alias nostras litteras statuendum duximus, «
ac etiam ordinandum; quod Officiales ipsi in dictæ Vniuersitatis præsentia vel «
aliquorum ex eis quos eadem Vniuersitas ad hoc specialiter duceret deputan- «
dos, corporale præstarent tactis sacrosanctis Euangelijs iuramentum; quod «
quilibet suum Officium ad quod deputatus foret, sollicitè & fideliter exerceret, «
nec priuilegijs præfatæ Vniuersitati concessis scienter per se vel per alios abu- «
teretur. Edicto quoq; perpetuo prohibuimus ne Conseruator Priuilegiorum hu- «
iusmodi & Deputati per eum emolumentum sigilli, seu emendarum dictæ Curiæ «
alicui de cætero vendere aut etiam accensare præsumerent, vel pro exactione «
sigilli ac emendarum huiusmodi reciperent vltra id quod in Curia Ordinarij in «
eisdem vel similibus casibus extitit consuetum, quodque Aduocati, Notarij «
publici, seu priuati, alijque Officiales prædicti tunc memorati non amplius pro «
eorum salarijs exigerent, quàm solitum extiterit in Ordinarij Curia supradicti. «
Quod si secus forte præsumerent, ipso facto sententiam excommunicationis in- «
currerent, à qua quidem absolui non valerent, nisi tunc demum cum ab eis ex- «
tortum taliter foret integrè restitutum. Sanè quia prætermittenda non est in «
domesticis disciplina, sed ab eis potius inchoanda, volumus, *quod quicunque* «
Magister vel Scholaris Vniuersitatis eiusdem dictorum Priuilegiorum ab dicta Vniuer- «

» *ſitate forte reperiatur abuſor, liceret ipſi Vniuerſitati ab eorum conſortio priuare illum* » *totaliter vel ad tempus, vel aliam pœnam condignam inſligere, prout ipſorum abuſorum* » *qualitas exceſſus exigeret, dictæque Vniuerſitati videretur expedire.* Quo circa diſ- » cretioni tuæ de qua plenam in Domino fiduciam gerimus, per Apoſtolica ſcri- » pta committimus & mandamus, quatinus ſi dicti Officiales contra huiuſmodi » Ordinationis, ſtatuti, præcepti ac voluntatis noſtræ tenorem venire temerè „ forte præſumpſerint, quotieſcunque ab eadem Vniuerſitate vel eorum Procu- „ ratoribus ſiue Nuncijs ſuper his fuerit requiſitus, exhibeas eis authoritate noſtra „ ſummariè de plano, ſine ſtrepitu & figura Iudicij, Iuſtitiæ complementum, „ Contradictores per Cenſuram Eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſ- „ cendo, memoratis & quibuſdam alijs dictæ Vniuerſitatis Priuilegijs in ſuo ro- „ bore duraturis. Datum Auenioni 11. Kal. Iulij, Pontif. noſtri an. 9. Statutum Vniuerſitatis de Curia conſeruationis extat infra ad an. 1327.

De modo conferendi Beneficia Vniuersitatis.

Eodem anno mota eſt Quæſtio de modo conferendi Beneficia, quæ ad Præſentationem Vniuerſitatis pertinebant. Iam quidem aliàs de re eadem orta fuerat diſcordia: nunc verò in hoc erat poſita difficultas, an ſcilicet ius eiuſmodi Decanorum eſſet, Procuratorum & Rectoris, an verò ipſius Vniuerſitatis. Decani quidem ſuperiorum Facultatum exiſtimabant ſuum illud ius eſſe: at contra ab ipſis Facultatibus pronunciatum, nimirùm pertinere ad ipſam Vniuerſitatem, non verò ad Officiarios, niſi quatenus ab ipſa delegantur: quæ quidem Vniuerſitas nominauit Deputatos ad conferendam vacantem Capellaniam, Facultates quidem Magiſtrum è ſuis vnum non Decanum, ne ſibi ius illud arrogaret; at Nationes Rectorem & 4. Procuratores delegauerunt: nempe cum Rectore, qui Caput & ſine quo nihil agi poteſt, ſuum ſingulæ Nationes Deputatum, vt ſingulæ Facultates ſuum. Et iſta ratio conferendorum Beneficiorum obſeruata fere eſt vſque annum circiter 1438. quo ſeptenarius Ordo pro numero Ordinum ſiue Corporum Vniuerſitatis introductus & confirmatus eſt. In hanc ergo rem confectum eſt ſequens Inſtrumentum.

» In nomine Dei, *Amen.* Per hoc præſens publicum Inſtrumentum pateat » Vniuerſis, quod anno eiuſdem 1325. Indictione 8. 26. die menſis Auguſti, Pon- » tificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris ac D. D. Ioannis diuina prouidentia Pa- » pæ XXII. in mei M. Stephani de Lingonis Rectoris Vniuerſitatis Magiſtrorum » & Scholarium Pariſ. Notarijque publici ac teſtium ſubſcriptorum præſentia, » in Capitulo B. Mathurini Pariſ. in Generali Congregatione dictæ Vniuerſitatis. » Quibuſdam factis & negotijs per Nos Rectorem prædictum ibidem propoſitis » & in deliberatione poſitis. Et inter cætera, videlicet vtrum Collatio Capella- » niæ quæ nuper fuerat defuncti M. Heruæi de Racha fundatæ ſuper theſauro » Regio pertinebat ad totam Vniuerſitatem, vel ad Decanos & Rectorem Vni- » uerſitatis (videtur hic prætermiſſum incuriâ ſcriptoris, *Procuratores*, poſt De- » canos) Item & vtrum illi qui eſſent deputati ab Vniuerſitate ad litteras conce- » dendas Scholaribus & audiendas cauſas ipſorum ſignarent litteras ſignis ſuis, & » tranſirent ſubſignis eorum. Et vtrum Deputati ad hoc qui comparerent, poſ- » ſent Scholares expedire aliorum abſentia non obſtante. Habitaque delibera- » tione in qualibet Facultate in dicta Vniuerſitate fuit ibidem ex parte cuiuſlibet » Facultatis ſuper præmiſſis deliberatio dicta ſeu relata in hunc modum.

» 1. Nos Rector prædictus deliberationem Facultatis Artium retulimus in » hunc modum, videlicet quòd *Vniuerſitas daret Deputatos ad conferandam dictam* » *Capellaniam ſecundum deliberationem duarum Nationum. Aliæ autem duæ Nationes* » *deliberauerunt, quod audirentur Decani ad informandum Vniuerſitatem, ſi habeant ius* » *conferendi dictam Capellaniam*, vel non, ſi vellent: alioquin quod darentur De- » putati ad conferendum dictam Capellaniam. Item quod tota prædicta Facultas » deliberauerat, quod Deputati ad litteras concedendas, ſignarent litteras & » tranſirent ſub ſignis eorum; & quod illi Deputati qui comparerent, tranſirent » litteras aliorum abſentia non obſtante. Item quod quoad collationem dictæ » Capellaniæ, Facultas prædicta deputabat Rectorem & Procuratores.

» Deliberationem verò Facultatis Medicinæ retulit Decanus eiuſdem in hunc » modum, videlicet quòd idem Decanus & Facultas prædicta deputabant loco » ſui, quoad collationem dictæ Capellaniæ *M. Petrum de Florentia Regentem in*

Medicina, & quod Deputati ad Litteras concedendas signarent, & transirent "
sub signis eorum. Et quod præsentes expedirent Scholares aliorum absentiâ "
non obstante. "

Deliberationem verò Facultatis Decretorum retulit *M. Ioannes de Villa-* "
Rosæ sub hac forma. Videlicet quod Facultas deputabat *eundem M. Ioannem* "
ad conferendam dictam Capellaniam, si debeatur Decano; vt ex parte Decani; "
si Vniuersitati, vt Deputatus ex Facultate prædicta. Item quod Deputati ad "
Litteras concedendas signarent illas signis suis; & quod præsentes expedirent "
Scholares aliorum absentia non obstante. "

Deliberationem verò Facultatis Theologiæ retulit *M. Guillelmus de Narbo-* "
na actu Regens in Facultate prædicta in hunc modum. Videlicet quod Colla- "
tio dictæ Capellaniæ pertinebat ad Vniuersitatem, & quod ipsa Facultas depu- "
tabat ipsum M. Guillelmum ad conferendum dictam Capellaniam. Et quod "
Deputati signarent Litteras; & quod illi Deputati, qui comparerent, expedi- "
rent Scholares aliorum absentia non obstante. Acta fuerunt hæc in Capitulo "
B. Mathurini prædicto parum post horam tertiam die, Indictione, mense & "
Pontificatu prædictis, præsentibus viris venerabilibus & discretis MM. Petro "
de Wastij Doctore in Theologia, Ioanne Bostol & Ioanne Violette in Medi- "
cina, Ioanne Tricot, Odone de Lanus & Alano de prope Pontiu in Artibus, & "
pluribus aliis testibus ad hoc vocatis & rogatis. In cuius rei testimonium sigil- "
lum dictæ Vniuersitatis vnà cum sigillo & subscriptione publici Notarij infra- "
scripti præsentibus est appensum. Datum anno, Indictione, mense & Pontifice "
prædictis. Et ego Heruæus de Insula Clericus Leonensis Diœcesis publicus au- "
thoritate Imperiali Notarius relationibus prædictarum deliberationum & aliis "
præmissis vnà cum dictis testibus præsens interfui; eaque manu propria scripsi, "
& in hanc publicam formam redegi, hicque me subscripsi signumque meum "
vnà cum sigillo dictæ Vniuersitatis hîc solitum apposui requisitus. Inter lineas "
in illo vocabulo scilicet, suis, approbo quia feci & mihi constat.

Eodem anno Minoritæ Comitia Generalia Lugduni celebrarunt, quæ Michaël Cesenas Generalis eorum Minister Parisiis indixerat vt haberentur. Verum ait Vvadinghus eum timuisse, ne Pontifex apud Carolum Regem efficeret, vti vel gratia vel authoritate cogeret eos reuocare sententiam quam Perusij de paupertate Euangelica tulerant. In iis autem Comitiis Gerardus Odonis Pontifici familiaris & Cesenati infestus proposuit multa, quæ minimè probata sunt: in primis istud, quod causa discordiæ fuerat, vt è Regula Franciscana abraderetur præceptum de non recipienda pecunia vel per se, vel per interpositam personam: vt sic conscientiis omnium caueretur, & scandala vitarentur, dissidiorumque materia tolleretur. At Cesenas & alij Regulam constantissimè tuendam esse sanxerunt, tuleruntque indignabundè Gerardi conatum.

Eodem anno idem Pontifex Ioannes cauit Bullâ ad Cardinalem Legatum apud Regem Galliarum datâ, quæ inter eius Epistolas numero est 49. ne occasione lectionis peregrinarum Linguarum quam Clemens V. in Concilio Viennensi præceperat, peregrina dogmata inducerentur, mandauitque vt in Magistros Parisienses Græcam, Arabicam, Chaldaïcam & Hebraïcam Linguas profitentes diligentius inquireret.

Eodem anno die Mercurij ante Festum omnium Sanctorum Natio Normanica apud S. Iulianum pauperem congregata S. Romani Festum instituit, cumque in Patronum assumens Kalendario Libri sui inscribi voluit, ita postulante M. Hermano Rotomagæo paulo ante, hoc est 10. Octob. in Rectorem Vniuersitatis electo; itaque in eam rem publicum Instrumentum confici voluit, in quo hæc habentur inter cætera. ROMANALIA.

Hinc est quod nos omnes & singuli *Magistri supradictæ Nationis Normano-* "
rum actu Regentes Parisius in Artibus vocati ex parte Procuratoris nostræ Natio- "
nis per Seruientem Iuratum, vt moris est, anno Dom. 1325 die Mercurij ante "
Festum omnium Sanctorum apud S. Iulianum pauperem hora primæ ad ordi- "
nandum, dispensandum & statuendum, necnon ad audiendum supplicationes "
& Compotum antiqui Receptoris, considerantes & supplicationem dicti Re- "
ctoris esse honestam, & ob reuerentiam dicti sancti fauorabiliter admitten- "

» dam statuimus, ac etiam consensimus ex vnanimi consensu nullo reclamante, » *quod Festum B. Romani antedicti in Kalendario Libri nostræ Nationis inscriberetur ac* » *etiam obseruaretur; & illa die in nostra Natione Normanorum Parisius ab omni actu* » *legendi publico, tam Cursorio quàm ordinario perpetuis temporibus abstinere.* In cuius » rei testimonium *Sigillum nostræ Nationis* præsentibus Litteris est appensum.

Eadem Natio anno 1336. mense Ian. die Sabbati post Festum B. Guillelmi Gallicanæ Patroni statuit plurima circa Vesperas & Missas B. Virginis, quò solennius celebrarentur: item circa sportulas præsentibus distribuendas, & mul- » ctas absentibus irrogandas. Statutum autem sic incipit. *Nouerint vniuersi*, quod » ob honorem & reuerentiam B. Mariæ Virginis singulis septimanis quibus legi- » tur, vel non legitur, à Festo B. Dionysij vsque ad Festum BB. Petri & Pauli » *Vesperæ die Veneris & Missa die Sabbati à tempore à quo non extabat memoria*, à Ma- » gistris Nationis Normanorum hactenus consueuerunt solenniter & laudabiliter » celebrari, & ob hoc Magistri, qui tunc pro tempore fuerunt in dicta Natione » pluribus & præcipuè à bonis commendare meruerunt.

1326. Anno 1326. Canonici Parisienses qui ob occupatam cuiusdam Canonici sancti Benedicti, qui intestatus decesserat, supellectilem & hæreditatem contra Vniuersitatis Priuilegia & iura fuerant à Vices-gerente Conseruatoris excommunicati & à consortio Vniuersitatis resecati, satisfactione præmissâ restituti sunt in integrum Rectore M. Petro de Dacia, die Dominica in *Lætare* vt legitur in libro Rectoris, his verbis.

Canonici Paris. in integrum restituti.

» Anno Domini 1326. die Martis proximâ ante Festum B. Thomæ Apostoli » electus fuit M. Petrus de Dacia Canonicus Ripensis tempore hyemali in Recto- » rem, in cuius Rectoria licet plura acta sunt, tamen ob memoriam futurorum » renouandam istud præcipuè est inscriptum Registro Vniuersitatis & Capitulo » Parisiensi, pro eo quod quidam Canonicus sancti Benedicti Parisiensis decesse- » rit intestatus actu Scholaris & de Choro Ecclesiæ Parisiensis, qui bona multa » mobilia possidebat, quorum conseruationem & distributionem inter hæredes » eiusdem Vniuersitatis ad se pertinere virtute Priuilegij Papæ Gregorij IX. de- » bere asseruit, quia Scholaris, Capitulo talia sibi accipere, quia de Choro eorun- » dem & Iurisdictione, totaliter asserente. *Ipsos Canonicos præsentes per dictum* » *Rectorem Vniuersitas adeo insecuta est, vt illos primò fecerit excommunicari propter con-* » *tumaciam comparendi coram Vices-gerente Conseruatoris Vniuersitatis. Postmodum Iu-* » *ratos priuauit, non Iuratos perpetuò resecauit, & omnes prædictos excommunicatos,* » *priuatos, perjuros, infames & resecatos pro se & sibi adhærentibus in Capitulis Præ-* » *dicatorum, Minorum, Augustinensium Fratribus per campanam adhoc specialiter con-* » *uocatis. Deinde in Ecclesia B. Virginis, in Consistorio D. Episcopi Parisiensis & in* » *Quadriuio Crucis Hamonis præsentibus FF. Carmelitis idem Rector palam & publicè* » *denunciauit; & sic cum Vniuersitate præmissis vrgentibus concordiam super talibus casi-* » *bus perpetuam inierunt, quæ jacet in Arca Vniuersitatis Sigillis Capituli Parisiensis &* » *Episcopi sigillata.* Quo completo per dictum Rectorem supradicti Canonici » Parisienses fuerunt in Dominica *Lætare*, in Sermone publico quoad omnia in- » tegraliter restituti, priuationibus & resecationibus factis ibidem in præsentia » Scholarium & disruptâ Sententiâ Excommunicationis sub saluo sigillo ipsis » Tabellionibus præsentibus assignatâ; quæ vt posteris nostris via Priuilegia de- » fendendi pateat in talibus euidenter, ad perpetuam rei memoriam hic notaui- » mus sub anno prædicto & Dominica memorata.

En animum, en vires Academiæ Parisiensis illis temporibus in tuenda dignitate sua, Iuribus & Priuilegiis, quorum quia magnam partem amiserat seu incuriâ suorum Officiariorum seu maliciâ priuatorum, postulauit ab Officiali Curiæ Parisiensis, vti in eorum Detentores fulmina Censurarum emitteret, nisi moniti restituerent. Et in hanc rem extat ipsius Officialis Monitorium, vt vocant, datum mense August. anno 1327. estque eiusmodi in Tabulario Vniuersitatis.

» Officialis Curiæ Parisiensis Omnibus Presbyteris, Capellanis, Vicariis cæte- » risque Ecclesiarum Rectoribus, necnon Tabellionibus, Notariis publicis ac » Seruientibus Vniuersitatis Parif ad quos seu ad quem præsentes Litteræ perue- » nerint, salutem in Domino. Venerandæ discretionis vir Rector Vniuersitatis

nomine ipsius Vniuersitatis & pro ipsa graui nobis conquestione monstrauit, «
quod nonnulli tam Clerici quàm laïci suæ salutis immemores & Deum præ ocu- «
lis non habentes, aliqua de Priuilegiis dudum eidem Vniuersitati ab Apostolica «
Sede concessis acceperunt, habuerunt seu detinuerunt, & adhuc detinent seu «
detineri faciunt minus iustè in animarum suarum periculum, ipsius Vniuersita- «
tis Magistrorum ac Scholarium eiusdem graue dispendium & scandalum pluri- «
morum, super quibus dictus Rector nomine ipsius Vniuersitatis & pro ipsa no- «
stræ prouisionis remedium implorauit. Quocirca nos volentes eisdem Vniuersi «
tati & Rectori, prout tenemur, de remedio quo Iustitia suadente possumus pro- «
uidere, vobis & vestrum cuilibet mandamus, quatenus in Ecclesiis, Scholis & «
Sermonibus & omnibus aliis locis de quibus per eundem Rectorem fueritis re- «
quisiti, publicè sub excommunicationis pœna moneatis omnes & singulos, qui «
aliqua de dictis Priuilegiis ad ipsam Vniuersitatem pertinentibus habent, deti- «
nent vel occultant, seu detineri faciunt per quemcunque, infra 8. dierum spa- «
tium, post monitionem huiusmodi Rectori ipsius Vniuersitatis reddant & resti- «
tuant integraliter cum effectu. Verum quia iram Dei super se prouocat, quis- «
quis metu cuiuslibet potestatis veritatem occultat, moneatis insuper sub eadem «
pœna omnes & singulos scientes per quos aliqua de dictis Priuilegiis habeantur, «
seu occultentur aut detineantur minus iustè, quatenus *præfatæ Vniuersitatis Re-* »
ctori ipsa Priuilegia eorumque Detentores seu occultatores reuelare seu etiam «
manifestare procurent, scituros quod aduersus omnes & singulos de præmissis «
culpabiles, seu qui huiusmodi monitioni contumaciter obedire neglexerint, ex- «
communicationis sententiam proferemus. Datum anno Domini 1327. die Vene- «
ris ante Festum B. Laurentij Martyris. «

His subjungitur Instrumentum quo certior facta est Vniuersitas plurimos eorum qui rei esse comperiebantur, operâ M. Guillelmi Langlays fuisse excommunicationis vinculo innodatos ex depositionibus Testium, sic autem incipit. Cy sont les noms des personnes lesquelles M. Guillaume Langlays a fait semondre des Priuileges des Escholiers de l'Vniuersité de Paris, & les noms des Villes où ils demourent. 1. De Flotes, ou Farotes, de Flagy, de Gumery, de Bicheriau & de l'Espinay. I. Guillot Bicheriau a escommunié aggregié pour ledit M. Guillaume le Prieur de saint Iulien le Povre de Paris, Iuge. *Item*, Thibaudin de Launay escommunie & aggregie le Chantre de saint Honouré de Paris Iuge; & ne fut puis sa femme amessiée qui elle gisoit d'enfant, & que ledit M. Guillaume les fit escommunier. *Item*, il fit escommunier le Prieur de saint Iacques de Troye Iuge. *Item*, Guillaume de Ferotes escommunie le Chantre saint Honouré de Paris Iuge. *Item*, escommunie le Prieur de saint Iacques de Troye Iuge, à la requeste dudit M. Guillaume. *Item*, Perrin Grenier de Ferrotes, escommunie le Prieur de saint Iacques de Troye Iuge. *Item*, Iehannin Martinot escommunie le Prieur de saint Iulien le Povre de Paris, Iuge, &c.

Anno 1327. Vniuersitas Parisiensis molestè ferens Magistros & Scholares 1327.
suos abuti priuilegijs, præsertim ijs quæ pertinent ad euocationem causarum suarum ad Curiam Conseruationis, quia sæpè pro rebus & litibus friuolis vocabant Reos ad Curiam istam, statuto solenni cauit, ne vlli deinceps vocatorias litteras impetrarent, aut ijs vti possent priusquam apud Rectorem & Deputatos causam exposuissent, & vocandi facultatem impetrassent. Præterea quia Rei, quibuscum agebatur, sæpè adesse non poterant, atque idcirco Procuratores constituebant apud Curiam Conseruationis, declarauit nolle se eos juramento adstringere, cum non essent Officiarij Vniuersitatis, nec Curiæ prædictæ. Sic se habet ergo statutum.

Vniuersis præsentes litteras inspecturis Vniuersitas Magistrorum & Schola- « STATVTVM DE LITTERIS CITATORIIS.
rium Parisius studentium salutem in filio Virginis Gloriosæ. In mundanis Col- «
legijs tanta disciplinæ perfectio & regiminis ordinata quietatio nunquam vel «
raro legitur extitisse, quin aliquando proprijs Domesticorum suorum perti- «
nacibus nequitijs fuerit perturbata. Quamuis igitur Vniuersitas Parisiensis, ad «
quam de cunctis mundi regionibus illi confluunt, quibus Deus & Natura per- «
fectiones humanas desiderare concessit, cuncta Collegia mundi rectitudine dis- «

» ciplinæ laudabilis, regiminis quæ quiete delectabili præcellat, nec non irriget
» & fœcundet: quia tamen in ipsius capacitate largissimâ congregantur quam-
» plurimi, quorum conceptus & affectus malignos ipsa Vniuersitas non potest
» cognoscere, nec tenetur, idcirco non est reprehensibilis, si in ea, sicut in Col-
» legijs cæteris minoribus inueniantur aliqui delinquentes, *verum sicut fidelis &*
» *diligentis Agricolæ sedulitas ab agris fertilibus herbas & spinas peruersas electorum*
» *fructuum destructiuas præter eius intentionem nascentes radicitus euellere tenetur, sic &*
» *Nos qui quotidie iubente Domino prædicamus Iustitiam, malorum punitiones, etsi in-*
» *corrigibiles & insanabiles inueniantur, totales exterminationes credimus persuadere, ne*
» *suis contagionibus peruersis simplices deprauent & inficiant innocentes, quod tunc rectè*
» *agere credimus, cum viam malorum præcludimus, abusores corrigimus, obnoxia sub-*
» *trahimus & salubria procuramus.* Sanè cum in Curia Conseruatoris Priuilegio-
» rum nostrorum tam super participatione quàm salario, nec non ante actis, quod
» plures abusus perpetrentur, super quibus dicta Vniuersitas & personæ eiusdem
» multipliciter denigrantur, Nos volentes super his congruum remedium
» adhibere, statuimus & ordinamus, quod nullus siue sit Magister, siue Scholaris
» de cætero aliquam litteram Citatoriam tam super participatione quàm salario,
» aut secundum retroacta in dicta Curia Conseruatoris audeat impetrare, *nisi*
» *prius coram Rectore & Deputatis ab Vniuersitate* prædicta comparuerit, & causam
» suam ostenderit; & sicut de alijs litteris occasione pedagij ac pertractione extra
» muros Parisienses, debitum præstiterit iuramentum. Si quis autem in contrarium
» præsumpserit attentare, dicta Vniuersitas contra eum procedet ad priuationem
» perpetuam vel ad tempus aut secundum quod ei videbitur expedire. Insuper
» cum in Priuilegio Apostolico teneatur, vt Officiales in Curia dicti Conserua-
» toris in præsentia dictæ Vniuersitatis ad iuramentum adstringantur, quod of-
» ficium suum fideliter exercebunt, decernit ipsa Vniuersitas quod Procuratores
» missi à diuersis Mundi partibus ad defensionem Citatorum (nisi in dicta Curia
» soliti sint huiusmodi officium communiter exercere) non debent adstringi ad
» huiusmodi iuramenta, cum tales non sint communes dictæ Curiæ Officiales
» nec Procuratores; & ne ob hoc reputentur immeritò eorum Domini contuma-
» ces. Data fuerunt hæc in nostra Congregatione Generali apud S. Mathurinum
» facta per venerabilem *& discretum virum M. Ioannem Buridan Rectorem Vniuer-*
» *sitatis* suprâdictæ anno 1327. die Martis in Octaua Purificationis B. Mariæ Vir-
» ginis. In cuius rei testimonium sigillum nostrum præsentibus litteris duximus
» apponendum, anno, die & loco supradictis.

Eodem anno Natio Gallicana Statutum condidit circa Scholas legentium extra vicum stramineum, quod legitur in libro Procuratorum Nationis Gallic. sub hoc titulo. *Statutum de modo soluendi Scholas vel aulas legentium extra vicum, & quomodo non debent habere vltra duos Determinantes ad plus.* Tale autem est.

STATVTVM NAT. GALL. DE SCHOLIS EXTRA VICVM STRAMINEVM.

» Vniuersis præsentes litteras inspecturis Nos omnes & singuli Magistri Na-
» tionis Gallic. Parisius in Artium Facultate studentes salutem in Domino sempi-
» ternam. Noueritis quod anno Domini 1327. die Sabbati ante Dominicam, quâ
» cantatur *Reminiscere* tempore Procuratoris M. Nicolai de Villanis Natione
» nostra per Bedellum communem, vt moris est, apud S. Iulianum pauperem ad
» statuendum specialiter conuocatâ, & eodem anno prædicto pro quibusdam
» aulis extra vicum stramineum existentibus, in quibus Magistri legerant, seu le-
» gere consueuerant, fuisset magna pars pecuniæ nostræ Nationis excessiuè con-
» sumpta, vnde Natio plus solito videbatur pauperior, Nos igitur de bono commu-
» ni totius Nationis curantes, & pecuniam ordinatam ad bonum commune con-
» seruare, necnon etiam multis, quæ in hoc committi possent, fraudibus obuiare
» volentes, omnes & singuli nullo excepto tanquam expediens statuendum esse
» duximus in hunc modum, vt de cætero nullus Magister legens in Aula seu Ca-
» mera alicuius Domus extra vicum stramineum existentis pro solutione dictæ au-
» læ vel Cameræ haberet à Natione vltra valorem duorum Determinantium, nisi
» Nationi sufficienter constaret, quod in tali loco propter multitudinem Schola-
» rium legeret, & quod de habendo Scholas in dicto vico straminum sibi congruo
» diligentiam bonam ac competentem fecisset.

Extat & aliud eiusdem Nationis statutum in eodem libro de lustratione Scho-

larum deque summa quam debebant soluere Determinantes pro Scholis. Titulus talis præfigitur. *Statutum quomodo quinque Magistri de quinque Prouincijs debent visitare Scholas maiore Bedello Nationis cum eis vocato, & de Registratione earum & de summa quam debent Determinantes soluere pro Scholis dictæ Nationis.* Tale autem est.

Alivd Statvtvm de lvstratione Scholarvm vere Regentivm.

Anno Domini 1327. die Sabbati ante Brandones congregata Natione Gall. «
apud S. Iulianum pauperem hora Primæ, vocatis Magistris nostræ Nationis «
Gallicanæ per Seruientem principalem vt moris est, cogitantes de bono com- «
muni nostræ Nationis prædictæ & pro bono communi duximus ordinandum, «
statuendum & inuiolabiliter obseruandum per Nos & Successores nostros ea «
quæ sequuntur. 1. Quod quolibet anno eligentur quinque Magistri de quin- «
que Prouincijs consuetis nostræ Nationis, qui visitent Scholas nostræ Nationis «
vna cum Seruiente ad sciendum qui habent Scholas vel habebunt, qui erit Re- «
gens & qui non, ad finem quod Scholæ verè Regentium soluantur & non aliæ, «
ne pecunia Nationis dissipetur. Adijcientes huic statuto seu ordinationi nostræ «
quod dicti quinque Magistri per iuramentum suum & sub omni pœna debent «
Scholas verè Regentium inregistrare & Nationi referre. Fuit etiam ordina- «
tum quod crederetur Seruienti nostræ Nationis de Nominibus & Scholis verè «
Regentium. Qui etiam Seruientes sint astricti per iuramentum suum prædictis «
quinque Magistris de nominibus & Scholis verè Regentium dicere veritatem, «
& credetur eisdem Seruientibus, nisi aliquis Magister probare voluerit contra- «
rium. Et idem Magister per iuramentum suum & sub pœna priuationis tene- «
bitur infra biduum post & immediatè de contrario informare Nationem vel «
Deputatos à Natione si commodè possit fieri. 2. Ordinauimus quod eligere- «
tur vnus Magister actu Regens, qui recipiat à quolibet Magistro habente De- «
terminantem vel Determinantes 13. solidos & 4. denarios pro quolibet Deter- «
minante, & tenebitur quilibet Magister per suum iuramentum Receptori electo «
à Natione de summa prædicta pro quolibet Determinante infra sanctum Pas- «
cha satisfacere: qui quidem Receptor astrictus est & erit per suum iuramen- «
tum satisfacere hospitibus Scholarum nostræ Nationis de pecunia ab ipso re- «
cepta secundum taxationem Scholarum infra primum diem legibilem post «
Quasimodo. Et vt ista firmiter obseruentur à Nobis & successoribus nostris, «
præsenti scedulæ, statuto, seu Ordinationi nostræ sigillum nostræ Nationis «
duximus apponendum anno, die, loco & hora prædictis. «

Eodem anno M. Petrus Paludanus Aquitanicus in sacra Theologia Doctor libellum supplicem porrexit Episcopo Parisiensi nomine Ioannis Haudrici Ciuis Paris. ad fundationem duarum Capellaniarum in Capella de Grauia iuxta Procuratorium quod ab ipso Haudrico habuerat præsentibus F. Geraldo de Domaro Ordinis Prædicatorum, Petro dicto *Malvestu*, Iacquemardo de Montellis dicti Ioannis Coquinario, & Bricio Maën Clerico Leonensis Diœc. Notario publico confectum die 1. Iulij, an. 1326. quod Instrumentum legitur in Chartulario Ecclesiæ Parisiensis.

Hisce temporibus in Scholis Theologicis contentiones erant feruentissimæ *de Gratia & libero Arbitrio.* Erant enim qui Gratiæ meritum minuentes Naturæ plus quàm oportebat, tribuebant: sicque in Pelagianorum errorem prolabi videbantur. Alij contra pro Gratia Dei acerrimè pugnabant, è quorum numero erat M. Thomas Braduardinus Anglus, qui à Raphaële Volaterrano & Ioanne Pico eximiæ eruditionis Scriptoribus annumeratur. Ille autem ab amicis exoratus quæ de ea materia publicis lectionibus tractauerat, tribus libris complexus est & primum sic incipit.

De Gratia et libero Arbitrio.

Magnorum & multorum petitionibus stimulatus incessanter sollicitor vt «
quæ nuper de causa Dei contra Pelagium & de virtute causarum in castris Scho- «
lasticorum solicitus militando, voce transeunte de improuiso ea Scripturæ «
mancipem remanenti. Verum sunt duo. Sicut Dei amici in causa Dei postu- «
lare me prouocant & confortant; rursum & amici Pelagij super numerum plu- «
res istorum me reuocant & deterrent. Etenim quod non nisi tactus dolore cor- «
dis intrinsecus refero, sicut olim contra vnicum Dei Prophetam octingenti «
& quinquaginta Prophetæ Baal & similes sunt reperti, quibus innumerabilis «

» populus adhærebat; ita & hodie in hac causa. Quot, Domine, hodie cum » Pelagio pro Arbitrio libero contra gratuitam gratiam pugnant, contra Pau- » lum pugilem gratiæ spiritualem? quot etiam hodie gratiam gratuitam fasti- » diunt, solumque liberum arbitrium ad salutem sufficere stomachantur? aut si » gratia vtantur, vel perfunctoriè necessariam simulant ipsam? sed se iactant sui » liberi Arbitrij viribus promereri vt sint. Salutem nequaquam gratuitam sed » venditum videri bonum, quod vel Deus omnipotens! impotentes de sui po- » testate arbitrij præsumentes, tuæ operationis auxilium in operationibus suis » recusant, dicentes cum ipsis *Recede à nobis*. Quot insuper, Domine, sui liber- » tatem arbitrij extollentes tuam refugiunt seruitutem? vel si te cooperari cum » eis, saltem labijs fateantur, cum illis superbis & odibilibus ciuibus tuis quibus- » dam te super eos regnare defugiunt: imò & superbiores Lucifero, æqualitate » tui nequaquam contenti, super te, Rex Regum, impudentissimè gestiunt se » regnare? Non enim verentur assumere suam voluntatem in actione & præire » vt dominam, te subsequi sicut seruum: se autem vt Reges præire, te tanquam » subditum; & voluntati suæ incontingenter facientes, omnino tribuunt liber- » tatem in tantum, vt & contra vocem Propheticam à tua subiectione exemptio- » nem prætendant, voluntatem suam, liberi arbitrij omnipotentiam & immuni- » tatem, cum huc aduenerit, in præcipitium relabatur de summa altitudine li- » bertatis, antequam deijcere & nouellæ necessitatis irreparabili seruituti subij- » cere moliuntur. O Domine Deus meus, non nisi gemebundus recogito quot » & quanti Iudices errores Pelagianos olim damnatos ac totius Ecclesiæ finibus » relegatos absoluere & reconciliare solicitè machinantur? Quot turgidi Aduo- » cati pro eis vociferantur? quot improbabiles Procuratores partem eorum pro- » curant? quot insuper duo argumenta artificialia non habentes, ad mortifican- » tia se conuertunt, & vt partem Pelagianorum extollant saltem clamoribus, » horroribus, probris, vitijs, risu & gestu partem tuam deprimere adnituntur?

» Porro sicut antiqui Pelagiani ventoso nomine secularium scientiarum in- » flati, Consistorium Theologicum contemnentes, Physicis argumentis confli- » gebant; ita & Moderni. Audiui namque quosdam Aduocatos Pelagij, licet » multùm prouectos in sacris apicibus, affirmantes Pelagium nunquam potuisse » conuinci per naturalem & Physicam rationem, sed vix arguebatur vtcunque » per quasdam authoritates Ecclesiæ, quas Physici reijciebant, quia Satrapis » non placebant. Quapropter per rationes & authoritates Physicas ipsas dispo- » sui refutare. Et quia insuper Pelagiani communiter tam veteres quàm recen- » tes, scripturas Canonicas & Catholicorum Doctorum ad suæ peruersitatis per- » niciem peruertere satagunt, ipsarum intelligentiam solidam elucidandam sin- » cerius arbitrabar. Et quia similiter immoderatâ multitudine partem Dei co- » nantur opprimere, & multâ Testium Dei turbâ ipsos reprimere statuebam, ne » & ipse contra tot belluas videar singulariter bellare, præsertim quas videbam » in tantis anticipari & sublimari? Et quis effecerit ista paucis? quot martyriis, » quot vulneribus SS. Patres siluam Pelagianarum hæresium succiderunt? Et « quot adhuc propagines venenosæ de antiquis radicitus multiplicius pullulant » & succrescunt? sicut enim antiquitus, sic & modò. 1. Namque horum Hære- » siarcha Lucifero, nolente Deo subesse & coesse, per Michaëlem dejecto, sur- » rexit Caïn existimans peccatorem nequaquam iustificari gratis à Deo per gra- » tiam gratis datam, sed per meritum antecedens: quo diuinâ vltione prostrato » surrexit Nimroth, qui Iosepho recitante suadebat hominibus vt nequaquã Deo » adscriberent quod ipsis feliciter eueniret: sed quod eis hoc virtute propria præ- » beretur, vt spem suam in propria virtute reponerent non in Deo. Multitudo » etiam prona erat, vt eius præceptis obedirent, obsequij graue Deo seruitium » reputantes. Sicque homines à Dei reuocauit timore fecitque elatos ad diui- » nam iniuriam & contemptum. Attamen ad tyrannidem abducebat eiusmodi » præsumptionem sacrilegam per Abrahamum Patriarcham recusantem, sur- » rexerunt illi vaniloqui & magniloqui, arbitrantes labia & sermones à se esse, » quin & Deum hominibus dominari dedignantes. Horum & filij Sadducæi te- » ste Iosepho affirmarunt, *quod vtrumque bonum & malum hominum electioni propo-* » *natur, vnumquemque ex voluntate propria hoc vel illud eligere sine Deo*: Quibus per

Prophetam correptis surrexerunt quidam Hebræi, Græci & Romani Christiani, qui dixerunt se meritis suis fidei gratiam suscepisse. Quibus & per Apostolum redargutis surrexit Pelagius, qui contra Dei gratiam & eius auxilium superba bella commouit. Quo per Patres Catholicos condemnato Iulianus & Cœlestius eandem hæresim renouarunt, quæ etiam per Patres orthodoxos extincta, à Cassiano iterum suscitata, quam & Prosper castigauit. Circa illud tempus cœpit eadem hæresis in Britannia latissimè pullulare, propter quam venerabili Beda in Ecclesiastica Historia Gentis Anglorum & Henrico Hottindonense in Historia Anglorum narrantibus, Germanus Antissiodoriensis & Lupus Trecensis Episcopi, licet Dæmonibus sæuissimam tempestatem in mari concitantibus, Oceanum transfretabant, ipsamque arguentibus nedum Vocabilibus rerum & Realibus, idest, periculis strenuè confutarunt. Sed ecce post paululum præcisa iam hæresis virgulta pestifera denuò reuirescunt, sicut iidem Historiographi conscripserunt. Quæ & idem Germanus & Seuerus Turonensis Episcopus in Britanniam venientes denuò rescindere curauerunt. Adhæc ante & post volumina temporum Scotiani reliquias pestis huius in terram Sedis Romanæ sparsas Epistolas salutaribus expurgarunt, eodem venerabili Beda teste. Horum & meminit S. Prosper.

Et licet hæc ficus fatua toties sit præcisa, toties eradicata, combusta, incinerata & vsque ad vltimum conculcata tam latè tam densè, adhuc tamen non desinit germinare, & suo virore vitioso, quanto subtilius solito, tanto periculosius propagatur. Zelo igitur zelans pro causa Dei manum sciens in flammam mitto. Non enim ignoro quomodo Pelagiani pestiferi animo æstuanti tumultuosis clamoribus oblatrabunt & dentibus effrenatis chartulam istam lacerare molientur. Et ij tamen præ cæteris solent liberius carpere aliena qui nihil proprium ediderunt. Sed nonne Iosepho referente, propter hanc causam Chaldæi & Mesopotamitæ contra Abraham consurgebant? Nonne & antiqui veri Prophetæ propter causam Dei à pseudo-Prophetis quamplurima sunt perpessi? Nonne & Quidam indocti Paulum doctissimum insaniæ arguebant eiusque præclaras Epistolas deprauabant? Nonne & Iulianus alumnus Pelagij gloriosissimo Augustino imitatori Apostolorum & contra Pelagianos ingratos gratiæ strenuissimo defensori quàm multiplicibus criminationibus obganniuit; ac libros eius se ventilaturum atque suarum sententiarum impietatem denudaturum & confossurum iactauit? *Nonne & alij Pelagij defensores in Galliis Augustino de morte iam ad vitam translato scripta eiusdem reprehendere præsumpserunt? Nonne & optimam Christi ac Patrum doctrinam sanctam scribæ multi pessundabant?* Et quis aut qualis ego sum? scio quod non sum melior Patribus nostris tantis, nec Domino meo maior, &c. Credo firmiter & indubitanter æstimo quod multi promptuli detractores me multipliciter accusabunt, leuiter iudicabunt & præcipitanter forsan condemnabunt. Sed nonne Patres nostri tam veteres quàm recentes, ante legem, sub lege atque gratia, imò & Magister & Dominus noster Iesus Christus à similibus similia sunt perpessi? quod non paucæ testantur historiæ & ordinem huius Tragœdiæ tangunt. Et quis ego tantillus, putridus & vermis, vnde tantis & talibus reputarer comparandus? Cur igitur cum eis timeam perpeti aut refugiam tribulari, vt sit saltem, licet multùm dissimiliter & distanter; veruntamen qui me errare putauerit, hortante quæso Timotheum Apostolo, suauitate consiliorum atque etiam consulto consimiliter vt aduertat seipsum esse hominem, similem ei, infirmitate circundatum, vanitate sui multitudine errabundum caueat ne forsitan ipse erret: tum statuo quod si erro, probabiliter erro, quia non solus, sed cum multis & magnis autoritatibus Apostolicis, cum multis quoque & magnis rationibus probabilibus nec facilè reprobandis. Vnum quoque peto humiliter & requiro, vt qui me errare contenderit, rationes & autoritates nostras contrarias minuentes & iustâ staterâ, non fauorabili aut dolosâ, & probationem sententiarum amplient. Puto siquidem confidenter, imò mihi videor scire, quod pro sententia partis contrariæ essent tot & tam validæ rationes & autoritates tam modulatæ, tam consonæ. At pro sententiâ partis huius tam marcidæ rationes & autoritates tam absonæ quod hæc sententia iam olim fuisset canonizata. *Harum quoque sententiarum qualitates contrarias videor perspi-*

» *cuè dijudicare, quòd quanto nuper ambæ sententiæ in Conflatorio Scholastico diutinò*
» *vehementius temperabantur & diligentius probabantur, hæc semper velut aurum præ-*
» *clarior esse, illa velut aurichalcus seu scoria obscurari videbatur.*

Hæc & aliquantò plura refert Mathias Flaccus Illyricus lib. 18. Catalogi Testium veritatis ex Manuscripto: quod nescio an typis mandatum fuerit. Eandem sententiam videntur acerrimè quoque propugnasse Gregorius Ariminensis, Andræas de Castro in 1. Sent. d. 45. & Ioannes Buridanus in 3. Eth.

ERRORES M. MARSILII.

Eodem anno Ioannes Pontifex damnauit M M. Marsilium de Padua seu Patauinum & Ioannem Iandunum Ludouici Bauari seductores, excommunicationisque Sententiam in eos promulgauit 10. Kal. Nouemb. Ediderat Marsilius pro Ludouico *Defensorium Pacis*, in quo non contentus docere Donationem illam Constantini tantopere prædicatam, nullam vnquam fuisse, frustraque ex ea Pontificios argumentum sumere dominij temporarij in Principes & Reges; quod & alij verè Catholici post eum docuerunt, paulo audacius multa scripsit contra Primatum Papæ, & falsa etiam ac hæretica nonnulla.

1. Nec Papam nec Ministrum vllum Euangelij iure Diuino habere dominium in policia aut Ecclesia; sed Magistratibus hoc est Principibus subesse debere.

2. Principes solos ius habere dominij, eosque Clericis & Papæ præesse iure diuino.

3. Episcopos & Presbyteros nec Principatum nec diuitias amplas posse possidere.

4. Apostolos æquales fuisse officio & dignitate, paresque similiter esse eorum successores.

5. Controuersiarum de Religione disceptationem non à Papa sed à Concilio petendam.

6. Concilij esse, non Papæ ritus Ecclesiasticos præscribere, Principes aut populum excommunicare. Eiusdemque non Papæ, viros, pietate conspicuos in Cælitum catalogum adscribere. Hæc ille & plura alia, præsertim vt Pontifici gladij potestatem adimeret; contra quā si solùm dixisset, plures habuisset, etiam Catholicos, Defensores; nec in hoc ab Academicis nostris reprehensus est, sed in 4. capitibus, quorum lata est Censura à Facultate Theologica anno 1330. quæ extat in l. 1. Registrorum Conclusionum ipsius Facultatis.

1. *Quod*, ex mente Marsilij, *B. Petrus Apostolus non plus fuit caput Ecclesiæ quàm quilibet aliorum Apostolorum, nec habuit plus autoritatis quàm habuerunt alij Apostoli. Et quod Christus nullum caput Ecclesiæ suæ nec aliquem suum Vicarium in terris constituit.*

2. *Quod ad Imperatorem spectet corrigere Papam, punire, instituere & destituere.*

3. *Quod omnes, siue sint Papa, siue Archiepiscopus, siue Sacerdos simplex quicunque, sunt æqualis authoritatis & Iurisdictionis ex Institutione Christi; sed quod vnus habeat plus autoritatis quàm alius, hoc est secundum quod Imperator concessit plus vel minus; & sicut concessit, reuocare potest.*

4. *Et vltimò quod Papa vel tota Ecclesia simul sumpta nullum hominem quemcunque sceleratum potest punire punitione coactiua, nisi Imperator daret eis autoritatem, velut sacræ fidei contrarios, & fidei Catholicæ inimicos hæreticos, seu hæreticales & erroneos.*

Quos abominabiles errores nefariæque & hæreticæ schismaticæque impietatis dogmata eadem Facultas sanctissimi Patris, Vniuersalis Ecclesiæ Monarchæ jussis obsequens condemnando detestata est. Eademque cum accepisset Marsilij errores in Linguam Gallicanam ad contumeliam S. Sedis à nonnullis versos fuisse, conata est Autorem detegere, vt vel illum Censuræ suæ mucrone feriret, vel Iudicis secularis gladio feriendum denunciaret.

Eodem anno M. Iacobus Fornerius seu Furnus cognomento *Nouelli* Doctor Theologus Facultatis Paris. promouetur ad Cardinalatum; & Ioanni postea succedens Benedicti XII. nomen assumpsit.

Eodem anno defuncto Carolo Pulchro Regi successit Philippus Valesius: à quo habuit Vniuersitas Priuilegiorum suorum confirmationem & nouorum

quorundam accessionem è sacris autem Remensibus reuersum excepit Vniuersitas pro more quàm sincero potuit amoris erga eum sui argumento. Neque hoc omisit Æmilius. *Philippus Valesius*, inquit, *Rex salutatur sacraturque quantâ non alias multis seculis celebritate, frequentique Procerum cœtu post Remensia sacra ad Dionysij Parisiorum venit; ac ibi quoque ceremonijs solennibus peractis, Sacerdotio Ciuitatis sacris insignibus velato* NEC NON LIBERALIVM ARTIVM DOCTORIBVS MVSÆIQVE SCHOLASTICIS AD PORTAS OPERIENTIBVS; *ad hæc Patribus in purpura Decurionibus cum bicolore veste; nec non Authoribus summarum extra portas continentiaque ac suburbana ædificia in equis occurrentibus, ipse Rex cum Regiæ stirpis inclytarumque familiarum Proceribus, reliqua etiam Nobilitate, & ipsa maximâ ex parte torquata & sagulis virgatis auroque intertextis, equisque magnificentissimè instratis excultisque vrbem Regiam sub sacra ipse vmbella intrans excipitur lætis faustisque ominibus, plaususque, omni Ordine, omni ætate prosperum felicemque ingressum apprecante.*

Anno 1328 Ludouicus Bauarus elatus, vt diximus, Minoritarum fauore Romam ingressus, nouisque de Pontificum creatione & sessione legibus factis die 12. Maij nouum Pontificem creat F. Petrum Rainalucium de Corbaria Minoritam, eique Nicolai V. nomen indidit, post consecrationem eiusdem à Schismaticis & exauctoratis Episcopis factam. Qui mox Bauarum in Cæsarem consecrauit & vnxit, multos suæ Gentis Episcopos ordinauit, Cardinales creauit, Officia distribuit, & in omnibus se Pontificem gessit. Quibus auditis Auenione, Michaël Cesenas Minoritarum Generalis, Bona-gratia Bergomensis & Guillelmus Ochamus Minoritæ qui ibi detinebantur à Pontifice, quod nollent Decretis Pontificijs circa paupertatem Euangelicam editis subscribere, clam aufugiunt ad Corbarium & Bauarum, authoresque sunt vtrique promulgandæ sententiæ & suspensionis in Ioannem tanquam in hæreticum. Eorundem operâ Parisijs ad valuas B. Mariæ & ad Prædicatorum Minorumque ædes affixi sunt libelli contra eundem Pontificem, quibus eum Hæreticum & ab Ecclesia præcisum denunciabant, maximè ob paupertatem Euangelicam ab eo impugnatam. Alias quoque litteras misit Nicolaus ille Antipapa ad Episcopum Parisiensem & ad Vniuersitatem, sed clausas: quas quoniam suspectas habebant, habitâ deliberatione miserunt ad Ioannem, expectantes, quid super his agendum foret. Ita refert Spondanus. Illos autem omnes Pontifex Excommunicationis vinculis irretitos denunciauit. OKAMI Doctrinam Vniuersitas censurâ dignam putauit, vt suo loco referemus. 1328.

Cæterum Cesenas in Comitijs Bononiensibus sui Ordinis reelectus fuit Minister Generalis. At à Ioanne Bertrandus Cardinalis Ostiensis eiusdem Ordinis fuit Generalis constitutus.

Eodem anno solenne Statutum ab Vniuersitate conditum est contra Scholasticos Scholas Magistrorum minus assiduè frequentantes, vetitumque ne vllus Magister Regens suam scedulam daret nisi veris & frequentibus in sua Schola Discipulis, hoc est ne attestaretur in gratiam illius Scholastici, nisi quem nouisset in audiendo & studendo assiduum. Statutum est eiusmodi.

Vniuersis præsentis litteras inspecturis Vniuersitas Magistrorum & Scholarium Parisius studentium salutem in Domino sempiternam. Noueritis nos Statuta, Ordinationes siue Constitutiones fecisse, constituisse, ac in modum qui sequitur, ordinasse. Vniuersis præsentes litteras inspecturis Vniuersitas Magistrorum & Scholarium Parisius studentium salutem in filio Virginis Gloriosæ. In mundanis Collegijs tanta Disciplinæ perfectio & regiminis ordinata quietatio nunquam vel rarò legitur extitisse, quin aliquando proprijs domesticorum suorum pertinacibus nequitijs fuerit perturbata. *Quamuis igitur Vniuersitas Parisiensis, ad quam de cunctis mundi regionibus illi confluunt quibus Deus & natura perfectiones humanas desiderare concessit, cuncta Collegia mundi rectitudine disciplinæ laudabilisque regiminis quiete delectabili præcellat, nec non irriget & fœcundet;* Quia tamen in ipsius capacitate largissima congregantur quamplurimi, quorum conceptus & affectus malignos non potest ipsa Vniuersitas cognoscere, nec tenetur, idcirco non est reprehensibilis, si in ea, sicut in Collegijs cæteris alijs minoribus inueniantur aliqui delinquentes. *Igitur sicut fidelis & diligentis*

STATVTVM VNIVERSITATIS DE SCHOLARIBVS VERIS ET PRIVILEGIATIS.

» *Agricolæ sedulitas ab agris fertilibus herbas & spinas peruersas electorum fructuum de-*
» *structiuas præter eius intentionem nascentes radicitus euellere tenetur, sic & Nos qui*
» *quotidie perhibente Deo prædicamus malorum punitiones, vt si incorrigiles & insanabiles*
» *inueniantur, totales exterminationes credimus persuadere, ne suis contagionibus peruer-*
» *sis simplices deprauent & inficiant innocentes.* Quod tunc rectè agere credimus, cum
» viam malorum præcludimus, abusores corrigimus, obnoxia substrahimus &
» salubria procuramus. Sanè cum in Curia Conseruatoris Priuilegiorum nostro-
» rum tam per Scholares nostros, si Scholares dici debent, quàm per Officiales &
» Promotores siuè Procuratores dictæ Curiæ quamplures abusus perpetrentur,
» super quibus dicta Vniuersitas & personæ eiusdem multipliciter denigrantur,
» Nos volentes super hoc congruum remedium adhibere, statuimus & ordina-
» mus, quod quilibet Magister nostræ Vniuersitatis cuiuscunque sit Facultatis,
» teneatur iurare in suo principio, scilicet quando incipiet esse Regens, quod
» tempore quo erit Regens, nulli Scholari præbebit testimonium de Schola-
» ritate, nec dictum Scholarem Rectori præsentabit pro habendo quamcunque
» litteram à Conseruatore seu à Rectore, nisi ipsum credat esse verum Schola-
» rem & nisi Scholaris prius prædicto Magistro cuiuscunque Facultatis existat,
» iurauerit quod est & intendit esse verus Scholaris, & tenebitur dictus Scho-
» laris in fine cuiuslibet mensis accipere scedulam de Scholaritate sua à Magistro
» sub quo erit, & à quo audiet, & illam præsentare Rectori & Deputatis totiens
» quotiens voluerit habere litteras à Rectore vel Conseruatore, vel aliàs non
» gauderet priuilegijs, & nullo alio modo concederet dictus Rector litteram ei-
» dem Scholari. Et si contingat aliquem Scholarem, cuiuscunque Facultatis sit,
» procurare litteram citatoriam vel reprimendam, ipse iurabit coram Deputatis
» & Rectore quod credit se habere bonam causam secundum tenorem Priuile-
» giorum Vniuersitatis, & verbis Latinis coram Rectore narrabit per seipsum me-
» rita causæ suæ. Etsi postquam dictus Scholaris habuerit litteram citatoriam
» sub quocunque Magistro cuiuscunque Facultatis & ad notitiam dicti Magistri
» perueniat, quod ille Scholaris pro quo perhibuit testimonium, non amplius
» frequentet Scholas suas, dictus Magister cuiuscunque Facultatis significabit
» Rectori, & Rector tenebitur procurare suspensionem causæ dicti Scholaris in
» Curia Conseruatoris. Et quia, vt prius dictum est, non solum *per Scholarem, sed*
» *etiam per Officiales & Procuratores siue Promotores dictæ Curiæ quamplures* abusus
» perpetrantur citando seu citare faciendo ex Officio quamplurimos, nullâ prius
» super hoc informatione factâ, aliquando sub nomine Scholarium, aliquando
» sub suis proprijs nominibus, Ordinamus quod totiens quotiens voluerint fa-
» cere citationes ex Officio, *veniant coram Rectore & Deputatis* & iurent iureiu-
» rando quoad merita Causæ suæ, se habere bonam causam. Et quod si contingat
» prædictos *Officiales, Procuratores siue Promotores* succumbere in causa, ipsis soluere
» expensam. In cuius rei testimonium Sigillum Vniuersitatis prædictæ præsen-
» tibus litteris duximus apponendum. Datum & actum apud S. Mathurinum in
» Congregatione nostra Generali, anno Domini 1328. die Lunæ post festum
» S. Vincentij.

Eodem anno iuxta Statutum supra relatum de litteris Scholaritatis nemini tradendis, qui verus & assiduus Scholaris non esset, factum est Instrumentum publicum à Garino de Pymino Notario publico, postulante *M. Roberto de Pilmor* tunc Vniuersitatis Rectore: quo Instrumento publico cauetur, ne vllus Magister expediat vlli Scholari litteras studij antequam tactis sacrosanctis Euangelijs iurauerit in præsentia Rectoris & Deputatorum se nemini tradíturum nisi qui Scholam suam assiduè frequentauerit. Tale autem est illud Instrumentum.

De litteris Scholaritatis.

» In nomine Domini, Amen. Per hoc præsens publicum Instrumen-
» tum cunctis pateat euidenter, quod anno eiusdem 1328. die 3. mensis Septemb.
» Indictione 11. Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris ac Domini nostri D.
» Ioannis Diuina Prouidentia Papæ XXII. anno 12. in mei Notarij publici &
» Testium infra Scriptorum præsentia constitutus M. Robertus de Pilmor Rector
» Vniuersitatis tunc temporis, Magistrorum & Scholarium Parisiensium circa ho-
» ram Tertiæ in Congregatione Generali apud S. Mathurinum Paris. tenens in
manu

manu sua quandam scedulam legit ibidem quædam statuta in eadem scedulâ « contenta coram omnibus ibidem existentibus; cuius quidem scedulæ tenor di- « cta statuta continentis sequitur in hæc verba. *Vt maliciis & fraudibus eorum qui* « *sub prætextu Scholaritatis, Priuilegiis & Libertatibus Vniuersitatis fallaciter abutun-* « *tur, via, prout est possibile, præcludatur*, statuimus quod de cætero nulli Scholari « per Rectorem vel Deputatos qui pro tempore fuerint, Littera aliqua sub quavis « forma signetur, vel concedatur, seu aliquatenus admittatur, nisi Magister cu- « ius Scholas frequentabit Scholaris; Sacrosanctis Scripturis prius corporaliter « tactis in præsentia Rectoris & Deputatorum qui pro tempore fuerint, iuret « quod credit illum esse verum Scholarem, non fictum, volentes quod licet in prin- « cipio causæ, vel negotij fuerit huiusmodi præstitum juramentum, non tamen « sufficiat quoad alias Litteras postmodum obtinendas: imò pro quacunque « littera in eodem vel alio negotio obtinenda forma prædicta iurabitur per Ma- « gistrum. Injungentes nihilominus Rectori & Deputatis qui pro tempore fue- « rint, & eorum singulis sub debito juramento, ne litteras quibusuis Scholari- « bus aliter quàm prædictum, signent seu concedant, vel etiam quovis modo « scienter transire permittant. Verum ne grauiores personas ex hoc nimium fati- « gari contingat, volumus pro Magistris in Theologia, Canonica vel Physica « Facultate sufficiat semel in anno, maximè circa principium studij in Congre- « gatione Generali præstare huiusmodi juramentum, videlicet quod non perhibe- « bunt pro aliquo testimonium quem non credent verum esse Scholarem; & ex « tunc sufficiet Scholari scedula signata sigillo Magistri sic jurati continens eum « suum esse Scholarem. Scholari verò qui litteras obtinere voluerit, coram Re- « ctore & Deputatis personaliter comparebit, & verbis Latinis seriatim & sine « interpositione verborum Gallicorum negotium suum per se non per alium ex- « plicabit totaliter. Iniungentes pari modo Rectori & Deputatis, qui pro tem- « pore fuerint & eorum singulis, ne quibuscunque Scholaribus quovis modo « litteras concedant, vel signent & transire permittant, nisi Scholaris prædicta « seruauerit cum effectu. Adjicientes nihilominus quod idem Scholaris persona- « liter tactis sacrosanctis Scripturis præstet corporaliter juramentum, quod ipse « verus Scholaris existit. Qua quidem scedula sic ibidem publicè lecta & in deli- « beratione posita, deliberauit Decanus in Medicina qui erat pro tempore pro se « & Facultate sua in hunc modum. Placet nobis, quod ista statuta siue remedia « & ab inde & exinde confirmentur: & eodem modo deliberauerunt Decretistæ & « Theologi. Super quibus omnibus præfatus Rector petiit à me publico Notario « sibi fieri publicum Instrumentum. Acta fuerunt hæc Parisius anno, Indictione, « mense, die, loco & hora prædictis. Præsentibus ad hæc venerabilibus & discre- « tis *M. Petro de Abbatis-villa & Nicolao Cordifer in Theologia*, Ioanne de Ville- « rose & Ioan. Depruniaco in Decretis, Ioanne Pipe & Iacobo de Cancaranaua « in Medicina, Ioan. de Diuione ac Henrico de Sandoya in Artibus testibus ad « præmissa vocatis specialiter & rogatis. *Et ego Garinus de Pymino Clericus Senonens.* « *Diœces. publicus authoritate Apostolica Notarius vna cum testibus supradictis*, dum « hæc omnia & singula fierent & ordinarentur, præsens interfui, & hoc publicum « Instrumentum scribi feci & in formam publicam redegi, meque subscripsi & si- « gno meo consueto signaui adhæc specialiter requisitus & rogatus. «

Ex hoc instrumento manifestissimè liquet non omnes Vniuersitatis delibera- tiones & conclusiones fuisse exceptas & conscriptas à Notariis publicis, sed eas tantùm quæ in publicam formam erant redigendæ. Etenim Rector scedulam legere voluit in qua quædam statuta continebantur jam facta; fuerant ergo illa ab aliquo seu Scriba seu Scribæ officio fungente consignata & Rectori tradita, quæ vt firmiori robore munirentur, ea per *Notarium publicum* in formam juri- dicam & magis authenticam redacta sunt. Quæ omnia indicant præter Nota- rium, fuisse in Vniuersitate Scribam ordinarium qui singulis Comitiis & delibe- rationibus interesset.

Eodem anno mense Iunio obiit M. Thomas de Bailly Cancellarius Ecclesiæ & Vniuersitatis Parisiensis, cuius varij Tractatus de rebus Theologicis seruantur in Bibliotheca San-Victorina. Ei successit M. Ioannes de Blesis & præstitit jura- mentum solitum Rectori & Vniuersitati in Capitulo Parisiensi, præsente Epis-

copo & duobus Magistris ab Vniuersitate delegatis, juxta tenorem Bullæ Gregorianæ quæ incipit *Parens scientiarum.*

1329. Anno 1329. vehementes fuerunt in Ecclesia Catholica dissensiones vtriusque Pontificis causâ. Nicolaus quidem seu Corbarius præsente Ludouico Bauaro Ioannem publico in Conuentu & eos qui à Ioanne stabant, iterum anathemate damnauit. Quinimo referunt Quidam Chronologistæ factam fuisse Ioannis imaginem de stramine; tum Pontificalibus infulis & ornamentis indutam publicè de Gradu Pontificio deiectam & concrematam fuisse. Ioannes verò Corbarium, Michaëlem de Cesena & alios eiusdem farinæ homines iterum ac tertiò anathemate feriit, comprehendique iussit.

Atque vt ab Ecclesia schisma tolleretur citius & facilius, Minoritæ Parisiis Generale Capitulum indicunt & celebrant: cui præsedit Bertrandus ille Cardinalis Ostiensis, à Ioanne Vicarius Ordinis constitutus. Hæc Comitia vt auerteret & impediret Cesenas, scripsit ad Ioannam Reginam Franciæ submonens ea haberi supplantandæ Religionis seu Ordinis Franciscani causâ, intempestiuè verò celebrari, quoniam secundùm sancti Francisci de triennio tantùm in triennium essent habenda. Illa protinus ad Ioannem Pontificem dat Cesenatis gratiâ litteras efficacissimas, quibus metum suum significabat, ne Religio detrimentum pateretur. Pontifex ad eam confestim istas.

Contra Michaëlem de Casana.

» IOANNES Episcopus S. D. Dilectæ filiæ Ioannæ Franciæ Reginæ Illustri » Sal. & Apost. Bened. Læta manu receptis litteris Regiis nobis per dilectum filium Remigium de sancta Margareta Ciuem Lugdunensem nouissimè præsentatis, ipsarum nobis innotuit series sincerum affectum quem ad Nos statumque nostrum pacificum, ac Fratrum Ordinis Minorum statum prosperum gerit Regia Celsitudo. Et quia *Res est solliciti plena timoris amor*, licet aliàs eundem Ordinem Regia circunspectio nobis duxerit commendandum, Nosque intentionem nostram per nostras sibi duxerimus litteras explicandam; quia tamen lingua tertia contrarium eius quod scripsimus, non est verita seminare, recommendationem eiusdem Ordinis iterat, & de iis quæ profert lingua tertia, an veritati consonent, per nos postulat edoceri. Profecto filia Carissima, responsionem quam sibi supra præmissis per nostras fecimus litteras, obliuio de nostra memoria non deleuit. Et vt de affectione quam ad eundem Ordinem gerimus, sollicitudini Regiæ satisfiat, indubiè volumus Excellentiam Regiam istud scire, quod ex tunc affectus noster ad eundem Ordinem auctus est merito, non mutatus. Ex tunc enim non obstante quod ille Petrus de Corbario reputatione Frater eiusdem Ordinis Cathedram B. Petri præsumptuosè nimium tentauit occupare seque summum Pontificem à suis sequacibus fecerit nominari, Michaël quoque olim eorum Minister nonnullis suis sequacibus à nostra & Sedis Apostolicæ obedientia se velut Schismaticum & Hæreticum duxerit substrahendum, Ministrisque dicti Ordinis & aliis Fratribus Petrus & Michaël supradicti sub pœnis grauibus per suas litteras duxit injungendum, ne venerabili Fratri nostro Bertrando Episcopo Tusculano, quem dicto Ordini quovsque de Ministro ordinatum foret, Vicarium dedimus, in aliquo non parerent, nec nostras, seu eiusdem Vicarij Sententias excommunicationis vel alias nullatenus obseruarent, sed Interdicta per nos posita violarent, Ordo tamen prædictus generaliter vbique paucis exceptis personis vilibus, quæ ferè omnes propter eorum delicta dudum carceri adiudicati fuerant, vel erant præsentialiter iudicandi, adeo promptè & plenè nostris & dicti Vicarij paruere mandatis, sicut vnquam summo Pontifici vel suo vero Ministro paruit dictus Ordo. Interdicta quoque nostra seruauerunt, vbi potuerunt Fratres dicti Ordinis, vbi verò non potuerunt, fugientes de locis illis, se ad loca vbi seruare poterant, transtulerunt. Contra fautores quoque Petri & Michaëlis tam Inquisitores hæreticæ prauitatis eiusdem Ordinis, quàm Ministri & alij ad quos poterat pertinere, diuersos processus fecerunt & sententias protulerunt, ac in præsenti omnes Ministri & Fratres alij pro Generali Ministro opportunè spretis mortis periculis, quod erat incredibile, properant versus Parisios gressus suos. Nonne per hæc, Filia Charissima, meruit dictus Ordo, sed & promeruit merito gratiæ & fauoris augmentum? Quod autem de prorogando Capitulo dictæ litteræ continebant, cum

iam Ministri omnes Italiæ & fratres alij pro Generali Capitulo opportunè « transissent Alpes, *& versus Parisios cum omni festinatione dirigerent gressus suos,* « non potuimus exaudire, pro certo tenentes, carissima filia, quod qui tibi ta- « lia suaserunt, aut hæc fecerunt dolosa suggestione seducti, vel quia Ordinem « non diligunt, vel modum nesciunt diligendi. Expedit equidem Ordini supra- « dicto, vt potius regatur per Generalem Ministrum qui possit loca visitare, « prout expediens viderit, quàm per Vicarium, cui hoc forsitan non licebit. Vo- « lumus autem indubiè filia carissima te tenere, quod Generale Capitulum in « instanti festo Pentecostes celebrandum fuit, per præcedens Generale Capitu- « lum iuxta statuta eiusdem Ordinis ordinatum, licet enim de triennio in trien- « nium sit Generale Capitulum in dicto Ordine celebrandum, hoc locum habet, « cum superest Generalis Minister. Sed si interim morte Generalis Minister esse « desierit, vel aliàs Ministeriatus Officio sit priuatus, sicut fuit præsenti tem- « pore, in instanti festo Pentecostes est Generale Capitulum celebrandum. Cæ- « terum desideramus filia carissima continuè vtriusque regalis excellentiæ ha- « beas sospitatem, quam ille dignetur concedere, cui cum voluerit, subest « posse. Datum Auenioni 3. Non. Maij, Pontif. nostri an. 13. «

Igitur Parisijs Capitulum Generale celebrant Minoritæ & Ministrum Generalem creant Gerardum Odonis seu Othonis Doctorem Parisiensem, Pontifici Ioanni gratum & familiarem. Ille verò statim de consensu vnanimi Prouincialium Ministrorum & cæterorum Definitorum Capituli ad tollendas deinceps cauillationes omnes sophisticas, Nicolai III. & Ioannis Constitutiones de paupertate Euangelica conciliat, & Petrum de Corbaria, Michaëlem de Cesena, Bona-gratiam, Okamum & Franciscum Esculanum Minoritas aliosque asseclas publicâ sententiâ Excommunicationis priuationisque pœnas tanquam manifestos & notorios Apostatas incurrisse pronunciat.

Hoc anno acta est celebris illa causa Episcoporum & Prætorum Regiorum, seu Ecclesiasticorum & secularium Iudicum. Prætores Regij teste Massonio omnem Iurisdictionem ad Episcopos transire conquerebantur; Episcopi verò à Prætoribus iniuriam sibi fieri prædicabant, quod Ecclesiasticam libertatem infringere quantum in se erat, non dubitarent. Philippus Rex de hacce contentione cogniturus (nam ante agitabatur in Curia Parisiensi) Lutetiam eos conuocauit mense Septembri. Tum Petrus Cunerius seu de Cunerijs, (vulgò & corruptè *M. Pierre du Coignet*) ex Ordine Equestri Consiliarius & Aduocatus Catholicus in Senatu Parisiensi Prætorum causam egit acerrimè, aduersus quem pro Iurisdictione Ecclesiastica egerunt Petrus Rogerij Electus Senonensis, qui deinde ad Pontificatum maximum promotus est & vocatus Clemens VI. & Petrus Bertrandi Æduensis Episcopus, deinde Cardinalis. Primas scilicet responsiones ad obiecta Cunerij fecit Rogerius, vt ait Spondanus, cæteras Bertrandus. Hi ergo generosissimi athletæ inquit, in suis defensionibus Reges Francorum fando deuocarunt de cœlo, Carolum M. Ludouicum Pium, Ludouicum IX. cognomento sanctum, eorumque opem maximâ contentione implorarunt, vt qui in vita Ecclesiam armis protexissent, liberalitate cumulassent, nunc cœlestis gloriæ participes desertam esse nollent. Extant vtriusque Partis argumenta in Bibliotheca Patrum, vbi & legitur Epistola Philippi Regis ad Episcopum Æduensem. His verbis

Lis magna inter Ecclesiasticos Iudices et Regios.

Philippvs Dei gratia Francorum Rex, Dilecto & fideli nostro Episcopo « Æduensi Sal. & Dilectionem. Quantò magis scientia diuina diuinarumque « scripturarum notitia ac cæterarum virtutum Magistra experientia vigent in « vobis, tantò plenius nostis quantum & qualiter omnes & singuli Clerici & « Laïci Regni tanquam membra simul in vno corpore viuentia sibi ad inuicem « tenentur compati mutuumque præstare consilium & auxilium temporaliter « ad defensionem & custodiam vnitatis & pacis optatæ cunctis mortalibus & « veræ vnionis, & contraria suis quique contenti iuribus, pro viribus propulsanda. « Cum igitur ad nostram ductum fuerit notitiam, quod vos Gentesque & « Officiales vestri asseritis per Balliuos & Officiarios nostros & per Barones ali- « quos Regni nostri Franciæ vobis ac subditis vestris, dictique Balliui & Officia- « les nostri ac Barones prædicti asserunt etiam per vos & Officiales vestros ac «

per Curiam vestram, Satellites & Cursores nobis & ipsis nostrisque & eorum subditis quamplura fuisse retroactis temporibus illata & in præsenti adhuc inferri hinc inde grauamina.

Extant quædam Clericorum interpretationes aduersus D. Regis Iurisdictionem, quas Lucas Dacherius in suo 6. tomo Spicilegij p. 492. transcripsit ex Manuscripto D. d'Herouual viri omnibus litteratis notissimi. Cæterum Exitus Iudicij hic fuit. Rex ne posteris exemplum daret de Sacerdotum Priuilegijs aliquid detrahendi, nihil immutandum pronunciauit, *Sequè Iura Ecclesiarum aucta potius quam imminuta esse velle.* Monuit tamen Antistites vt Ecclesiæ abusus & excessus corrigerent, quò tollerent deinceps querelarum occasiones.

Hac periculosâ lite disceptatâ tanto in odio fuit Petrus de Cunerijs, vt omnium sibilis exciperetur, atque ad maiorem infamiæ notam, quia Ecclesiam deprimere infra Regiam Iurisdictionem contenderat, factum est simulachrum eius simum & deforme, inque Chori Cathedralis Ecclesiæ Parif. parietem infixum. Quod Scholastici prætereuntes stylis suis scriptorijs pugnisque confodere & contundere solebant. Et hodie etiamnum Curiosi simulacrum illud visunt, quod subter *Inferorum repræsentatione iacet.* Abijtque in prouerbium, vt quem sciolum & argutulum aut deformem videmus, M. Petrum de Cunerijs, vel corruptè *M. Pierre du Cognet*, vocitemus. Contra verò defensoribus illis Ecclesiasticorum Iurium laus immortalis tributa est. M. Petrus Bertrandi Cardinalatum tituli S. Clementis adeptus est. Doctor erat in Iure Canonico, eamque Facultatem in celeberrimis Francici Regni Academijs professus fuerat, Auenionensi, Mons-pessulana, Aurelianensi & Parisiensi, vbi Collegium Æduense, quod etiam M. Bertrandi dicitur, fundauit: vt suo loco dicetur. Petrus Rogerij ad Pontificatum maximum promotus est. Philippus denique Valesius Rex tunc verè *Regis Catholici* nomen obtinuit.

Eodem anno 1329. Natio Picardica Statutum solenne edidit de tempore durationis suorum Officiariorum, quod legitur in antiquo libro Procuratorum, estque eiusmodi.

STATVTUM NAT. PICARDICÆ DE DVRATIONE OFFICIARIORVM.

» Ad perpetuam rei memoriam. Nos omnes & singuli Magistri Nationis Picardorum Parisius in Artium Facultate Regentes. Notum facimus vniuersis quod anno 1329. die prima Maij, festo Apostolorum Philippi & Iacobi apud S. Mathurinum ad ordinanda quæ sequuntur, specialiter vocati ac etiam congregati, pensantes ob plurium statutorum nostræ Nationis ignorantiam multos nostrum sæpissimè errare, ordinauimus huiusmodi multitudinem statutorum in quadam breui summa recolligi, quædam eorum corrigendo, quibusdam addendo & ab alijs substrahendo. Et 1. vt Magistri liberius studio, lectionibus & disputationibus & sine omni inquietatione vacare valeant, quatinus Scholares melius proficiant, statuimus, quod si per aliquos cuiuscunque status aut conditionis existant, Magistris Regentibus de nostra Natione contingat iniuriam fieri corporalem, quod absit, tenebuntur omnes Magistri & Scholares emendam condignam fieri tam Nationi quàm Magistro, quatinus secundum Deum & Iustitiam poterunt, procurare.

» Et ad hæc firmius obseruanda, volumus omnes Determinaturos, Licentiandos & in Artibus incepturos sub iuramenti debito obligari, addentes quod si prædicti Iniuriantes de nostra Natione fuerint, ex nunc pro tunc, eos à nostræ Nationis consortio se nouerint alienos.

» Item ad omnem discordiæ vel fraudis materiam amputandam, statuimus, quod nullus Officiariorum nostræ Nationis cum illo, quod gerit Officio, aliud quodcunque sibi audeat applicare. Et intelligimus per Officiarios, *Procuratorem* generalem durantem per mensem solum exceptis vacationibus Æstiualibus in quibus non innouatur Procurator. 2. *Receptorem* durantem per anni circulum, eligendum in singulis annis in die B. Remigij in vindemijs. 3. *Examinatores Licentiandorum in S. Genouefa*, durantes quemlibet per mensem. 4. *Quatuor Examinatores Determinantium* durantes, quandiu Facultas ordinauerit de sedendo. 5. *Procuratores festorum B. Catharinæ & Nicolai* durantes donec negotium huiusmodi fuerit adimpletum.

Item statuimus quod eo die, quo eligetur Rector & non ante; *Elector dicti Rectoris* in nostra Natione eligetur. «

Item statuimus, quod ad eligendum dictos Officiarios, dictum Rectoris Electorem, Nuncium ad Curiam vel alibi Deputatum ad quodcunque aliud Nationis negotium, aut ad conferendum Bedelli vel Subbedelli Officium nullus nisi continuè Regens fuerit per mensem, aut etiam dato quod eo die Electionis vel ante, minus autem quàm per mensem de nouo redierit de Partibus suis, nisi ante recessum à studio per mensem etiam continuè Regens extiterit, admittatur; aut etiam nisi ipsomet die, quo Electionem seu collationem prædictas fieri contigerit, de nouo inceperit vel ante minus quàm per mensem. In quo casu ad hoc admitti poterit & debebit. «

Volumus quoque *Receptorem* in recompensationem sui laboris 40. solidos Parisienses percipere, quos in suo Compoto defalcabit. «

Item statuimus quod omnes Magistri ad quæcunque Officia sint electi; iurent quod stabunt in Officio suo vsque ad tempus præfixum, nisi causâ legitimâ interueniente, de qua tenebuntur sufficienter certificare Nationem, & quod omnino sine fraude & dolo pro omnibus & in omnibus ad sua Officia pertinentibus ad honorem & vtilitatem Nationis fideliter laborabunt. «

Volumus etiam Receptorem iurare, quod de pecunia Nationi debita nihil cedet; sed nec fideiussores aut vadia recipiet: quodque post compotum suum intra octo dies tam pro Scholis quàm pro alijs debitis Nationis satisfaciet Creditoribus secundum summam pecuniæ in qua Nationi remanserit obligatus. Volumus insuper quod in exitu sui Officij totam pecuniam, aut alia quæcunque, in quibus Nationi tenebitur, reddat Successori in præsentia Nationis. «

Item inhibemus, ne Examinatores Determinantium pauciores quàm 4. vel 3. ratum habente quarto suum Examinationis Officium valeant exercere. «

Item statuimus, quod Quilibet Procurator in sua Institutione vnam Clauium Archæ Nationis retinens, alias duas duobus Magistris aliarum Diœceseon distribuat, addentes quod cum oportuerit quacunque de causa Archam aperire, dicti Magistri personaliter intererunt, nisi legitimè impediti. Quo casu alijs Magistris poterunt committere vices suas, qui nec sigillabunt aliquam litteram nisi prius lectam in Natione, nec aliquid aliud fieri permittent, quod prius non fuerit per Nationem ordinatum. «

Item ne Natio nostra in Scholis & alijs penuriam patiatur, statuimus quod pro nullo Scholæ soluantur per Nationem, nisi continuè & legitimè Regens fuerit à principio magni Ordinarij vsque ad Carnipriuium ad minus; vel alter loco sui, & habeat Scholares continuos & ad proficiendum habiles, super quibus credendum erit Bedellorum iuramentis etiam nisi Scholas ante principium dicti magni Ordinarij retinuerit, & fideiussores competentes dederit Procuratori Nationis. «

Volumus insuper quod Procurator *in Papyro Nationis* dictos Magistros; qui Scholas dicto modo retinuerint, cum eorum fideiussoribus teneatur registrare. «

Dicimus quoque Scholas à Natione soluendas illas solum, quæ *in vico straminum*, vel prope fuerint situatæ & ad nullos alios vsus præterquam ad actum legendi vel disputandi deputatæ. «

Item statuimus, quod nec Natio, nec Supposita eiusdem possint aliquid de pecunia Nationis aut de alijs communibus substrahere; alienare, aut quoquomodo aliàs ordinare, nisi prædictâ Natione sufficienter vocatâ ad hoc faciendum specialiter & expressè, addentes quod nec de huiusmodi pecunia vel alijs communibus in tempore vacationum Æstiualium, nisi magna & euidens vrgeat necessitas, quæ post Vacationes per Nationem ad hoc vocatam, vel eius maiorem partem approbetur, aliquis vel aliqui audeat, vel audeant aliquid ordinare. «

Item statuimus quod omnes Magistri & Scholares debitores quacunque de causa nostræ Nationi, quantum secundum Iustitiam poterunt; eidem Nationi satisfacere procurabunt. Et vt hoc firmius obseruetur, volumus omnes Determinaturos & Licentiandos, ac etiam in Artibus incepturos ad hoc sub sui Iuramenti debito obligari. Si verò prædicti debitores fuerint iurati nostri, eos à «

» nostro consortio resecamus donec prædictæ nostræ Nationi fuerit plenariè
» satisfactum.

» Item ad concordiam inter Bedellos nostros, vt melius ad honorem & vtili-
» tatem Nationis sua Officia exerceant, *statuimus quod paruus Bedellus noster nul-*
» *lam poterit recipere cappam vel epitogium longum absque consensu magni Bedelli à*
» *Magistro vel Scholare, nisi contingat eadem die duos vel plures dantes dictas Cappas*
» *suas vel Epitogia Bedellis determinare, licentiari, vel incipere:* quo casu minor Be-
» dellus ab vno illorum quemcunque habitum quem ille sibi dare voluerit, liberè
» recipiet. Et ad hoc firmiter obseruandum, volumus minorem Bedellum ad ea
» in sua Institutione per suum adstringi iuramentum. Tunc etiam iurabit vter-
» que, quod quantum poterit alterius erga Magistros suos & Scholares, Bene-
» ficia, pacem & amicitiam procurabit.

» Item quotiescunque vnus Bedellorum nostrorum verba contra alterum pro-
» nunciauerit contumeliosa, quæ sapere possint iniuriam notabilem, illum qui
» culpabilis reperietur, in decem solidis Parisiensibus indilatè Nationi persoluen-
» dis ex nunc pro tunc condemnamus. Si verò fuerit iniectio manuum violenta,
» punitionem volumus nostro vel nostrûm maioris partis arbitrio reseruari.

» Cæterum statuimus, quod quotiens aliquis Bedellorum nostrorum in suo
» seruitio negligens, aut in aliquo deficiens inuentus fuerit, totiens 12. denarios
» Nationi soluere teneatur. Et si defectus fuerit excellenter notabilis, illum or-
» dinationi Nationis vel maioris partis volumus subiacere.

» Hæc autem omnia cum alijs nostris statutis, libertatibus, consuetudinibus
» laudabilibus & priuilegijs Nos omnes & singulos nostræ Nationis Magistros
» vel Iuratos seruare volumus sub debito juramenti, nec dictis ordinationibus
» aliquem cuiuscunque conditionis existat, occasione quacunque tacitè vel ex-
» presse de cætero contraire.

» Statuimus insuper ad hæc omnia firmius obseruanda Procuratorem quem-
» libet per juramentum adstringi, quatinus prædicta in exitu sui Officij publicè
» legat in præsentia Nationis. *Addentes quod ibidem Procurator nouus in sua Institu-*
» *tione iuret, quod contra inobedientes prædictis, vel quoquo modo aliqua prædictorum*
» *infringentes omnibus vijs seu modis quibus poterit coram Natione vel quibuscunqe alijs*
» *Iudicibus idoneis bona fide procedet, emendam condignam per dictos delinquentes fieri*
» *procurando.* Volumus etiam quod singuli qui super prædictis vel eorum ali-
» quo ipsos vel alios quoscunque tangentibus vel tangente veritati testimonium
» perhibere fuerint à Procuratore requisiti, fidem eidem coram Natione facere
» teneantur. Super his tamen retinemus nobis potestatem addendi, diminuendi,
» corrigendi quandocunque omnibus Magistris ad hoc specialiter vocatis in no-
» stra Natione Regentibus videbitur expedire. In cuius rei testimonium præsen-
» tibus litteris sigillum nostræ Nationis præfatæ duximus apponendum. Datum
» anno, die & loco supradictis.

Similiter in Natione Gallicana Statutum factum circa Scholas Vici & alias priuatas, quia in ijs plurimum pecuniæ impendebatur pro conductione.

De Scholis vici Stramine.

» Vniuersis præsentes litteras inspecturis Nos omnes & singuli Magistri Natio-
» nis Gallicanæ Parisius in Artium Facultate Regentes salutem in Domino sem-
» piternam. Noueritis quod anno Domini 1327. die Sabbati ante Dominicam
» quâ cantatur *Reminiscere* tempore Procurationis M. Nicolai de Villanis Natio-
» ne nostrâ per Bedellum communem, vt moris est apud S. Iulianum pauperem
» ad statuendum specialiter conuocatâ, cum eodem anno, prædicto *pro quibusdam*
» *Aulis extra vicum stramineum* existentibus, in quibus plures Magistri legerant seu
» legere consueuerant, fuisset magna pars pecuniæ nostræ Nationis excessiuè
» consumpta; vnde Natio grauari plus solito videbatur, Nos igitur de bono com-
» muni totius Nationis curantes & pecuniam ordinatam ad bonum commune
» conseruare, necnon etiam multis quæ in his committi possent, fraudibus ob-
» uiare volentes, omnes & singuli vno tamen reclamante, per modum expedien-
» tis statuimus & tanquam expediens statuendum esse decreuimus in hunc mo-
» dum, *vt de cætero nullus Magister legens in Aula seu Camera alicuius domus extra vi-*
» *cum stramineum existentis pro solutione dictæ Aulæ vel Cameræ haberet à Natione vltra*
» *valorem duorum Determinantium, nisi Nationi sufficienter constaret, quod in tali loco*

propter multitudinem Scholarium legeret & quod de habendo Scholas in vico straminum sibi congruas diligentiam bonam ac competentem fecisset. Et quia vnus nostrum, vt dictum est, reclamauerat, dictum Statutum non fuit sigillatum. Nihilominus tamen die Martis in Vigilia B. Nicolai Hyemalis Natione nostra apud S. Bernardum per Seruientem Iuratum specialiter vocata ad ordinandum, dispensandum & statuendum, dictum statutum de consensu omnium nullo penitus discordante, actum, approbatum, concordatum extitit & confessum. In cuius rei testimonium Sigillum nostrum præsenti statuto duximus apponendum. Datum die Martis prædicta, anno Domini 1329.

Huic instrumento quod seruatur in Archiuo Nationis prædictæ apud Regiam Nauarram, appensum est Sigillum, & hodie tam integrum est, ac si recenter appensum fuisset; estque idem prorsus cum eo quo hodie vtimur. Ex eo porro duo præsertim intelligimus, non licuisse cuiquam Magistro extra vicum stramineum docere publicè absque licentia Nationis; nec statuta potuisse sigillo communi ipsius Nationis communiri, si vel vnus Magistrorum obstaret.

Anno 1330. M. Petrus Rogerij Lemouix, qui causam Prælatorum præsente Philippo Valesio tam acriter defenderat, ex Senonensi Archiepiscopo factus est Rotomagensis: de quo sic habet Chronicon Rotomagense. *Iste Petrus fuit famosissimus Magister in Theologia & vir magni consilij: & hunc Papa Ioannes primò Monasterio Fiscanensi in Abbatem: deinde Ecclesiæ Atrebatensi in Episcopum præfecit: qui subsequenter ad dictam Senonensem & deinde ad Rotomagensem Ecclesias transtulit, &c.* translatus est autem 19. Kal. Ian. ei verò in sede Senonensi successit M. Guill. de Brossia vir nobilis, à sede Bituricensi ad illam translatus. 1330.

Eodem anno M. Andreas Giny seu de Florentia Caroli quondam Regis Franciæ Clericus, qui primùm Atrebatensem, deinde Tornacensem rexit Ecclesiam; Palatium suum Parisiense Collegio Longobardorum in monte S. Hilarij sito dicauit. Et tres Nobiles Italos Collegas fundatores secum adsciuit: vnum Pistoriensem; alterum Mutinensem seu Modenensem; tertium Placentinum; stabilitis in perpetuum vndecim Bursarijs. Datique sunt huic Collegio Protectores *Cancellarius Vniuersitatis* Parisiensis & Abbas San-Victorinus. In Dotatorem & Fundatorem huiusce Collegij hoc extat Epigramma. COLLEGIVM LONGOBARDORVM FVNDATVR.

Mille Trecentenos supra trigesimus annos,
Dum cœli rapido volueret axe rotam,
Ginius Atrebatum Præsul, cui florida lucem
Ora tuo dederat Nobilis Arne sinu,
Has Italis sacras Musarum condidit ædes
Quas Lombarda nouo nomine turba tenet,
Hic vbi Phœbigenæ constant sua vota Iuuentæ;
Cui tenuis census cludit ad astra viam.
Illas longa dies lento ne subruat æuo,
Debita neu studijs sportula deficiat,
Hercle cauere tuum est, sol maxime Gentis Hetruscæ,
Qui cupidè Musas, nec minus arma colis
Cuique soli Thusci Francis non Exter alumnus
Montius hæc fidei pignora certa dicat.

Zacharius Montius Nobilis Florentinus Matthæi filius canebat.

Extat hoc anno data Auenioni Bulla ad Hugonem Episcopum Parisiensem, quâ eum à Iuramento Vniuersitati olim dum in eius Scholis militaret, præstito absoluit, si nihil aliud contra eandem peccet quàm in delinquentes Scholares exequendo Officium Episcopale. Conquestus enim fuerat apud Pontificem quòd metu periurij quod sibi à Rectore impingebatur, non auderet Scholasticos coërcere, & si quos carceribus suis manciparet, statim eos Rector aut Facultates repeterent. Talis ergo est Bulla.

Lis cum Episcopo Parisiensi. „ Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabili fratri Hugoni Episco-
„ po Paris. Sal. & Apost. bened. Ex insinuatione tua nuper accepimus, *quod tu qui*
„ *dudum in Parisiensi studio Scholaris existens in Iure Canonico scientiæ brauium assecu-*
„ *tus*, quod statuta & priuilegia ac immunitates eiusdem studij obseruares & con-
„ tra ea non faceres, vel venires, præstitisti solitum iuramentum: & quod post-
„ quam Parisiensis Ecclesiæ regimini faciente Domino præfuisti, frequenter con-
„ tigit & contingit per Scholares Vniuersitatis eiusdem studij graues excessus &
„ culpas committi, quos transire non potes salua conscientia absque animaduer-
„ sione debitâ incorrectos, quodque quando per te vel Officialem tuum iustè pro-
„ cedi vel animaduerti contingit in Scholares taliter delinquentes, *statim per Re-*
„ *ctorem dictæ* Vniuersitatis, *seu per Facultates studentium Malefactores* huiusmodi
„ repetuntur, & nisi ad requisitionem eorum tales ab examine tuo totaliter re-
„ laxentur, *dicti Rector & studentes imponunt*, tibi periurium, asserendo te venisse &
„ fecisse, seu venire & facere contra præstitum iuramentum, sicque contingit te
„ esse perplexum, dum Iustitiam salua conscientia, prout ad Officij tui debitum
„ spectat, nequis omittere, nec eam potes sine oblocutione & infamatione *dicto-*
„ *rum Rectoris & studentium* contra delinquentes huiusmodi exercere. Quare No-
„ bis humiliter supplicasti vt quamuis iuramentum huiusmodi sano modo intel-
„ lectum debitum tuæ Iurisdictionis Officium non possit nec debeat impedire,
„ tamen ad cautelam prouidere tibi super hoc de opportuno remedio dignare-
„ mur. Nos igitur tuis supplicationibus inclinati te à iuramento prædicto quan-
„ tum ad ea quæ ad Episcopale noscuntur officium pertinere, Apostolica autho-
„ ritate absoluimus ad cautelam. Volentes quod eiusdem iuramenti prætextu in
„ eiusdem Episcopalis Officij executione non possis nec debeas impediri. Nulli
„ ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ absolutionis & voluntatis
„ infringere vel ei ausu temerario contraïre. Si quis autem hoc attentare præ-
„ sumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & BB. Petri & Pauli Apostolo-
„ rum eius se nouerit incursurum. Datum Auenioni Kalend. Maij, Pontif. nostri
„ anno 14.

Quæ fuerit Episcopo causa obtinendæ prædictæ Bullæ, intelligimus ex ijs quæ referemus ad annum sequentem. Nimirum tulerat Episcopus sententiam, seu ipsius Officialis in quendam Scholarem ob raptam ab eo mulierem, eumque 400. libris multauerat: Vniuersitas verò contendit neminem è suis posse aut debere ab vllo Ordinario mulctari pecuniâ; idque suis priuilegijs expressè contineri; ac proinde Episcopum Parisiensem qui sciens & volens contra priuilegia peccauerat, immemor sacramenti præstiti & reuerentiæ obedientiæque Rectori præstandæ ad quemcunque statum perueniret, periurum declararat eumque societate Academica priuauerat. Hanc ob rem ille delatis ad Curiam Romanam querelis & expositâ innocentiâ, quod nempe ob executionem Officij Pastoralis hanc iniuriam ab Vniuersitate passus fuisset, à præstito iuramento absolutus est ad cautelam. Vide infra ad annum sequentem.

Cæterum hoc anno melior esse cœpit Ecclesiæ status cedente Corbario; quo pacto magna parte sedatum est Schisma. Consule annales Minoritarum apud Wadinghum.

1331. Anno 1331. finem accepit lis, quæ inter Vniuersitatem & Episcopum Parisiensem intercedebat ob multam 400. librarum ab ipso Episcopo dictam & impositam Ioanni *le Fourbeur* Clerico Diœcesis Meldensis, Scholari Academico ob raptum mulieris; hocque modo consentientibus partibus decisa, vt media summæ pars applicaretur sustentationi pauperum Scholarium de Sorbona, altera Bursariorum Collegij Bonorum Puerorum ad portam S. Victoris. Quam in rem extant duæ Bullæ Pontificiæ & duo instrumenta publica, ex quibus quanta esset Rectoris & Vniuersitatis authoritas hisce temporibus, intelligitur. Prior Bulla est eiusmodi, legiturque in Chartulario Basilicæ Parisiensis.

Pax inter Episcopum Paris. et Vniversitatem. „ Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam memoriam. Ad
„ hoc præcipuè antiquus hostis innititur. Ad hoc frequenter suas tendit insidias,
„ seque in lucis Angelum transfigurat, vt sparsis seminibus odiorum quietem fi-
„ delium inquietet propter quod Christi fidelibus & maximè curam gerentibus
„ Officij Pastoralis & dantibus operam per lectionum exercitium, diuinarum
sapientiæ

sapientiæ scripturarum est summopere vigilandum, ne eius decipiantur insidijs « & occultis versutijs offendantur. *Sanè porrectæ nobis venerabilis fratris nostri Hugonis Episcopi & dilectorum filiorum Vniuersitatis Magistrorum & Scholarium Parisiensium* petitionis series continebat, quod olim super eo quod Ioannes dictus *le Fourbeur* de Roseto in Bria Clericus Meldensis Diœcesis ratione raptus cuiusdam mulieris sibi impositi captus & in carcere dicti Episcopi mancipatus, ac de mandato sui Officialis à Gentibus dicti Episcopi & eius nomine 400. libræ Parisiensis monetæ tunc currentis habitæ fuerant ab eodem; dictâ Vniuersitate asserente *dictum Clericum esse Scholarem Parisiensem* & de Vniuersitate præfata, & quod per Priuilegia dictæ Vniuersitati concessa *nullus Iudex Ecclesiasticus Ordinarius vel alius aliquam pecuniariam emendam ab aliquo Scholari dictæ Vniuersitatis pro quocunque delicto poterat exigere, vel habere*; dicto Episcopo in contrarium allegante. Inter Episcopum & Vniuersitatem prædictos ortâ materiâ Quæstionis, demum dicta Vniuersitas asserens dictum Episcopum Iuratum suum requisiuit eidem sub debito præstiti iuramenti, quod dictam pecuniam restitueret Vniuersitati & Ioanni prædictis, quod dictus Episcopus facere recusauit, plures rationes allegando quomodo id facere minimè tenebatur. Propter quæ dicta Vniuersitas in pluribus locis Parisius pronunciauit & publicauit per suas litteras & processus eundem Episcopum esse periurum eumque iniustè priuauit beneficio Societatis Vniuersitatis prædictæ, vt idem Episcopus asserebat. A quibus processibus idem Episcopus ad Sedem Apostolicam appellauit, Nosque tandem ad instantiam Procuratoris eiusdem Episcopi dilecto filio nostro Bertrando S. Mariæ in Aquiro Diacono Cardinali causam huiusmodi duximus committendam; coram quo aliquandiu per Procuratores dictarum partium processum extitit in eadem, ac demum de beneplacito nostro per Procuratores dictarum partium habentes super hoc sufficiens & speciale mandatum Dilectis filijs nostris Annibaldo tituli S. Laurentij in Lucina ac Petro tituli S. Stephani in Celio monte Presbyteris Cardinalibus quoad hæc interponentibus partes suas tractatum extitit ac etiam ordinatum pro bono pacis & concordiæ partium earundem, quod pecunia, cuius occasione inter Episcopum & Vniuersitatem prædictos erat exorta discordia memorata, *deberet certo modo Pauperibus Scholaribus Parisius erogari; eisdem* Procuratoribus nihilominus nobis humiliter supplicantibus, vt omnes processus hinc inde habitos per Partes easdem, & quidquid ex his vel ab eis secutum esset, reuocare & cassare authoritate Apostolica curaremus. Nos igitur pro bono pacis & concordiæ quam inter Episcopum & Vniuersitatem præfatos vigere iugiter affectamus, cum ex eorum concordia præfatis Episcopo, Vniuersitati & Studentibus magna tranquillitas & per consequens profectus scientiæ & doctrinæ ac aliarum incrementa virtutum prouenire noscantur, ordinationem huiusmodi per dictos Procuratores in præsentia dictorum Annibaldi & Petri Cardinalium prouidè super præmissis habitam, ratam & gratam habentes eamque authoritate Apostolicâ confirmantes, omnes prædictos processus per dictam Vniuersitatem vel Rectorem, vel quoscunque Officiales ipsius contra præfatum Episcopum seu Officiales & quoscunque seu quoscunque familiares ipsius Episcopi & maximè ac specialiter *eo quod præfatum Episcopum pronunciauerunt & publicauerunt, ac nunciari & publicari fecerunt esse periurum ipsumque beneficio ipsius Vniuersitatis priuarunt*, & quoscunque alios processus per Vniuersitatem eandem præmissorum occasione vel causa factos & habitos contra eos; & è conuerso omnes processus per dictum Episcopum & Officiales ipsius contra Vniuersitatem prædictam & singulares personas ipsius præmissorum occasione vel causâ habitos & quæcunque ex eis vel ob eos hinc inde secuta sunt, authoritate Apostolicâ reuocamus, cassamus & irritamus omnino ac annullamus, eosque fore decreuimus irritos & inanes, saluis tamen moderationibus infrascriptis, *videlicet quod per hæc priuilegijs seu libertatibus Vniuersitatis eiusdem*, necnon priuilegijs, iurisdictionibus, libertatibus aut honoribus ipsius Episcopi seu suorum successorum Episcoporum Parisiensium vllum in posterum debeat præiudicium generari. Et quod deinceps neutra partium prædictarum præmissorum occasione vel causa aut ratione processuum super his habitorum vel expensarum hinc inde factarum vel alterius cuiuslibet interesse,

» vel alia causa seu ratione quacunque ex præmissis exorta in Iudicio vel extra pos-
» sit alteram partem seu Procuratores ipsius aut aliquos vel aliquem eorundem
» inquietare vel impetere quoquomodo. Volumus etiam quod præfata pecunia
» per dictum Episcopum hoc modo *Pauperibus Scholaribus erogetur, videlicet medie-*
» *tas eiusdem pecuniæ Pauperibus Scholaribus Domus Scholarium de Sorbona*, & resi-
» dua medietas *Bonis pueris, Pauperibus Scholaribus Domus Scholarium de porta S.*
» *Victoris Paris.* debeat assignari in vsus eorum necessarios conuertenda. Nulli
» ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ ratificationis, confirma-
» tionis, reuocationis, cassationis, irritationis, annullationis, constitutionis &
» voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem, &c. Datum
» Auenioni Nonis April. Pontif. nostri an. 15.

Huiusce Bullæ executionem demandauit Guillelmo de Trie Archipræsuli Remensi, Petro de Corpolay Abbati S. Germani Pratensis & Auberto de Mailly Abbati S. Victoris Parisiensis: ad quos similiter extat in eodem Chartulario hæc Bulla.

» Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabili fratri N. Archiepiscopo
» Remensi & Dilectis filijs S. Germani de Pratis Paris. ac S. Victoris Paris. Mo-
» nasteriorum Abbatibus Sal. & Apost. bened. Ad hoc præcipuè antiquus ho-
» stis, &c. vsque ad *conuertenda*. Postea sic pergit. *Quo circa* Discretioni vestræ per
» Apostolica scripta committimus ac mandamus, quatinus vos vel duo aut vnus
» vestrum, per vos vel per alium seu alios reuocationem, cassationem, irritatio-
» tionem, annullationem & Decretum nostra huiusmodi vbi & quando expedire
» videritis, authoritate nostra solenniter publicare curetis, dictamque pecuniam
» iuxta modum proximè prædestinatum præfatis Scholaribus pauperibus faciatis
» per dictum Episcopum integraliter assignari. Contradictores authoritate nostra
» appellatione postposita compescendo, non obstante si eisdem Episcopo vel
» Magistris & Scholaribus seu Vniuersitati præfatis aut quibusuis alijs communi-
» ter vel diuisim ab eadem Sede indultum existat, quod interdici, suspendi, vel
» excommunicari non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam &
» expressam ac de verbo ad verbum de Indulto huiusmodi mentionem. Datum
» Auenioni Nonis April. Pontif. nostri an. 15.

Mense Iulio sequente facta est ab Executoribus pecuniarum huiusmodi distributio vtrique Collegio pauperum Scholarium: quam in rem extant duo instrumenta publica Iacobi Frassi Notarij publici manu exarata. Prius est eiusmodi.

» In nomine Domini, *Amen.* Anno eiusdem 1331. Indict. 14. die 17. Iulij Pon-
» tificatus sanctissimi Patris & Domini Ioannis diuina prouidentia Papæ XXII.
» anno 13. *In Domo Scholarium Bonorum puerorum iuxta portam S. Victoris Parisius*,
» congregatis inibi ad infrascripta discretis viris *MM. Marino de Marigniaco Ca-*
» *nonico Ecclesiæ S. Honorati Paris.* Magistro seu Gubernatore Generali Domus
» & Scholarium prædictorum, ac Theobaldo de Lagijs Dispensatore ac Andrea
» de S. Clodoaldo & Hugone de Castillione, Amelino Laurentij de Ruterio,
» Ioanne de S. Mederico ac Ioanne Goire Scholaribus dictæ Domus, venerabilis
» & discretus vir D. Ioannes Marinus Canonicus Ecclesiæ S. Germani Antissio-
» dorensis Paris. Receptor Reuerendi in Christo Patris D. Hugonis Dei gratia
» Parisiensis Episcopi, in præsentia etiam venerabilis Patris D. Abbatis Mona-
» sterij S. Victoris ac mei Notarij & testium infrascriptorum dixit & exposuit
» Magistro & Scholaribus antedictis, qualiter præfatus Sanctissimus Pater D.
» noster summus Pontifex de 400. libris Parisiensibus Florenæ monetæ currentis
» anno Domini 1329. quas ipse D. Episcopus seu eius Officialis pro ipso habuerat,
» seu exegerat à Ioanne *le Forbeur* de Rosayo Clerico Meldensis Diœcesis, ratio-
» ne cuiusdam emendæ ab ipso Ioanne suis culpis exigentibus leuatæ, *& pro qui-*
» *bus dudum orta fuit discordia inter præfatum D. Episcopum ex vna parte & Vniuer-*
» *sitatem Parisiensem, cuius Vniuersitatis Scholarem præfatum Ioannem ipsa Vniuersitas*
» *esse dicebat*, ex altera, pro bono pacis & concordiæ ordinauerat in hunc modum,
» videlicet quod medietas ipsarum 400. librarum Scholaribus supradictis, & alia
» medietas Scholaribus de Sorbona Parisius conuertenda in vtilitatem eorum per
» eundem Episcopum traderetur; & ideo ipse D. Receptor nomine & de speciali

mandato præfati D. Parisiensis Episcopi volens Ordinationi prædictæ obedire firmiter vt tenetur, medietatem ipsarum 400. librarum eisdem Magistro & Scholaribus tradidit & assignauit ibidem in pluribus & diuersis pecuniarum summis, videlicet 55. Regales aureos. Item 5. Parisienses aureos. Item 27. Florenos auri de Florentia. Item 56. Florenos ad agnum, & 12. grossos Turonenses de S. Ludouico: quas monetas sic numeratas & traditas ijdem *Vices-Gerens*, Prior, Procurator & alij Magistri & Scholares prædicti recognoscentes se præfatam pecuniam recepisse, eosdem D. Episcopum & Receptorem & quoscunque alios Officiales, Procuratores & familiares eiusdem de omni eo quod ab eis vel eorum aliquo petere possent ratione Ordinationis prædictæ nomine ipsius Domus & quod ipsis plenariè quittauerunt. Promittentes per fidem eorum & ipsorum quemlibet inibi præstitam nunquam contra huiusmodi quittationem per se vel alios facere vel venire, renunciando omni exceptioni non receptis dictis pecunijs, quantitatis non factæ, dictæ quittationis & obligationis & omni alij exceptioni iuris & facti, per quas contra præmissa vel præmissorum aliquod possent facere vel venire. Actum vt supra præsentibus Religiosis viris D.D. Poncio Præbendario, Renaudo Subcamerario & Ægidio Sacrista Monasterij S. Victoris prædicti, D. Ioanne Goteret Cantore *de Linays* Parisiensis Diœcesis, Bertaudo Heron & Nicolao *Belle-maniere* Domicellis ipsius D. Abbatis testibus in præmissis. *Et Ego Iacobus Frassus* Clericus Mediolanensis, publicus Apostolica & Imperiali authoritate Notarius præmissis omnibus & singulis sic factis & actis vt prædicitur, præsens fui & rogatus exscribi feci & in hanc publicam formam redegi, ac meo signo consueto vna cum sigillo ipsius D. Abbatis signaui in testimonium præmissorum. *Et nos Frater Albertus* humilis Abbas Monasterij S. Victoris Paris. quia contentis in huiusmodi Instrumento dum sic fierent, præsens fuimus, ideo hîc sigillum nostrum rogati apponi fecimus.

Posterius Instrumentum ab eodem Frasso confectum de altera medietate summæ prædictæ ad vtilitatem pauperum Scholarium de Sorbona, tale est.

In nomine Domini, *Amen.* Anno eiusdem 1331 Indict. 14. die Martis 23. Iulij, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris ac D. Ioannis diuina prouidentia Papæ XXII. anno 15. *In Domo Scholarium de Sorbona Parisius congregatis* inibi omnibus Magistris & Scholaribus eiusdem Domus, videlicet *MM. Germano Cellati Doctore in Theologia Vices-gerente Reuerendi Patris D. Dei gratia Rotomagensis Archiepiscopi Prouisoris ipsius Domus*, Guillel. *de Sinay* Priore, Roberto de Villeta, Ioanne de Louenio Procuratoribus, provt in litteris infrascripti tenoris plenius continetur, D. Guill. de Menilio, *M. Petro de Croso*, Bertrando de Constantia, Hugone Fabri, Helya de Croso, Ioanne de Akandria, Gerardo de Vngulis, Ioan. Waruerue, Petro de Aisy, Guill. de Yurea, Gonsaluo Petri & Firmino de Abbatisvilla venerabilis vir D. Ioannes Marini Canonicus Ecclesiæ S. Germani Autissiodonensis Parisius Receptor Reuerendi in Christo Patris D. H. Dei gratia Parisiensis Episcopi in præsentia venerabilis Patris D. Alberti Abbatis Monasterij S. Victoris Paris. ac mei Notarij & testium infra scriptorum præsentia inibi congregatorum dixit & exposuit Magistris & Scholaribus antedictis, qualiter præfatus Sanctissimus Pater Dominus noster summus Pontifex de 400. libris Parisiensibus Florenæ monetæ currentis anno Domini 1329. quas ipse D. Episcopus seu eius Officialis pro ipso habuerat & receperat de Ioanne *le Forbeur* de Rosayo Clerico Meldensis Diœcesis ratione cuiusdam emendæ ab ipso Ioanne exactæ, exigentibus culpis eius, & de quibus fuit dudum exorta discordia inter præfatum D. Episcopum ex vna parte & Vniuersitatem & Magistros Paris. asserentes ipsum Ioannem esse Scholarem eiusdem, & propterea in pecuniaria emenda condemnari non posse ex altera, pro bono pacis & concordiæ vtriusque partis, de consensu etiam Procuratorum ipsarum partium ordinauerat in hunc modum, videlicet *quod medietas ipsarum 400. librarum Scholaribus supradictis, & alia medietas Scholaribus Bonorum puerorum de porta S. Victoris Paris.* per eundem D. Episcopum traderentur: & ideo ipse D. Receptor nomine & de speciali mandato vt dixit, præfati D. Parisiensis Episcopi volens Ordinationi prædictæ obedire firmiter vt tenetur, medietatem ipsarum 400. librarum eisdem Magistris & Scholaribus numerauit, tradidit &

» assignauit ibidem in monetis infra scriptis, videlicet 56. Florenos Regales,
» 46. Florenos ad agnum, 28. Florenos de Florentia, 4. Parisienses aureos &
» 80. Turonenses grossos de S. Ludouico: quas monetas sic numeratas & traditas
» idem *Vices-gerens*, Prior, Procuratores & alij Magistri & Scholares præfati re-
» cognoscentes se præfatam pecuniam recepisse, eosdem D. Episcopum, & Re-
» ceptorem & quoscunque alios Officiales, Procuratores & familiares eius de
» omni eo quod ab eis vel eorum aliquo petere possent ratione ordinationis præ-
» dictæ nomine ipsius Domus & pro ipsis plenariè quittauerunt. Promittentes
» per fidem eorum, per ipsorum quemlibet inibi præstitam nunquam contra hu-
» iusmodi quittationem per se vel alios facere vel venire. Quod si forte aliquo
» tempore reperietur quod præfata pecunia alijs deberetur Scholaribus & ipsum
» D. Episcopum propterea contingeret molestari, ipse *Vices-gerens*, Prior, Pro-
» curatores & alij Magistri & Scholares promiserunt per fidem eorum obligando
» omnia bona ipsius Domus quæcunque & in quibuscunque consistant, & spe-
» cialiter bona illa quæ tenent sub dominio præfati Episcopi Paris. præfatam pe-
» cuniam cum omnibus damnis, expensis & interesse, quæ & quas ipsum D. Epis-
» copum, seu Receptorem & Officiales prædictos propterea forsitan sustinere
» continget, integrè restituere præfato D. Episcopo seu Instrumentum huius-
» modi deferenti. Renunciando omni exceptioni, non receptis, dictæ pecuniæ
» quantitatis & non factæ, dictæ quittationis & obligationis, & omni alij exce-
» ptioni Iuris & facti per quas contra præmissa vel præmissorum aliquod possent
» facere vel venire. Tenor autem Procuratorij de quo supponitur initio, ta-
» lis est.

» Vniuersis præsentes litteras inspecturis Officialis Parisiensis salutem in Do-
» mino. Notum facimus quod in præsentia Hugonis & Radulphi de Syzim Cle-
» ricorum Curiæ Parisiensis Notariorum Iuratorum ad hoc à nobis specialiter
» destinatorum, quibus quoad hoc commisimus & adhuc tenore præsentium com-
» mittimus vices nostras propter hoc specialiter constituti Reuerendus in Christo
» Pater ac *D. D. Petrus* (Rogerij) Dei & Apostolicæ Sedis gratia Rotomagensis
» Archiepiscopus *Magister & Prouisor Domus Magistrorum & Scholarium de Sorbo-
» na ante Palatium de Termis Parisius sita, & Societatis dictorum Domus & Scholarium
» discretos viros ac venerabiles Magistros Guillelmum Amydoux & Robertum de Villete
» Clericos socios dictæ Domus* exhibitorum præsentium suos fecit, constituit & or-
» dinauit Procuratores Generales veros & legitimos ac Nuncios speciales & eo-
» rum quemlibet in solidum, ita quod non sit melior conditio occupantis, & quod
» vnus eorum incepit alter prosequi valeat & finire cum effectu in omnibus & sin-
» gulis causis & negotijs dictorum Magistrorum & Scholarium motis & mouen-
» dis tam per se quàm contra se, contra quascunque personas Ecclesiasticas &
» seculares coram omnibus Iudicibus Ecclesiasticis & secularibus authoritate
» quacunque fungentes & quocunque nomine censeantur. Dans & concedens
» prædictis Procuratoribus suis, suo & quo supra nomine & eorum cuilibet in soli-
» dum plenam & liberam potestatem & mandatum speciale agendi pro ipsis Do-
» mo, Magistris & Scholaribus ipsosque defendendi, Iudicis Officium implorandi,
» conueniendi, reconueniendi, excipiendi, replicandi, duplicandi, triplicandi,
» litem seu lites contestandi, iurandi in animas ipsorum de calumnia, de malicia
» & de veritate dicenda, ponendi, respondendi, testes & instrumenta in modum
» probationis producendi & exhibendi in testes & eorum dicta dicendi, expensas
» & principale petendi & recipiendi & super eisdem iurandi & præstandi in ani-
» mas ipsorum cuiuslibet alterius generis sacramentum quod postulat ordo Iuris,
» ipsos excusandi, causam causæ & causas suæ absentiæ allegandi, prætendendi,
» transigendi, componendi, paciscendi, pacificè compromittendi, compromis-
» sum fide & pœna vallandi, Interlocutorum ius & definitas sententias audiendi,
» appellandi, appellationem suam prosequendi & eam innouandi, insinuandi,
» apostolos petendi, suæ absolutionis beneficium à quocunque Iudice si opus fue-
» rit, impetrandi, iuramenti deferendi, delatum in se suscipiendi & faciendi cau-
» tiones seu cautionem Iuratorum vel alias idoneas debitè prosequendi & expen-
» sas præstandi, alium seu alios Procuratores, vnum vel plures, semel vel pluries
» loco sui substituendi, cum vel eos reuocandi, quotiens eis vel eorum alteri visum

fuerit expedire, præsenti tamen Procuratorio in suo robore duraturis debita, « credita, Census, reditus, pensiones, legata, eleemosynas, ac domorum, terra- « rum, vinearum, locagia, pensiones, arreragias dictæ Domus Magistrorum & « Scholarium de Sorbona, petendi, leuandi, recipiendi, requirendi tam de tem- « pore præterito quàm deinceps, Domos, terras & vineas & alias quascunque « etiam possessiones locandi ad annuam pensionem, ad vnum annum pluresque, « ad vitam vnius, duorum vel trium dandi & concedendi ac recusandi, ac litte- « ras super his faciendi & emittendi sub sigillo authentico, & quittandi & litteras « quittationis de his quæ receperint tam coniunctim quàm diuisim faciendi, dan- « di & emittendi & aliàs sub quauis forma verborum & pactis & vlterius non pe- « tendi, faciendi homagium de eorum terris & possessionibus Dominis quibus de « iure præstare tenebuntur, faciendi ac præstandi cum iuramento in talibus con- « sueto fieri & adhibitis solennitatibus in talibus adhiberi consuetis, hospites suos « Iustitiæ & Iurisdictionis ipsorum requirendi, tenendi, exercendi & generaliter « omnia & singula alia faciendi, exercendi & procurandi quæ in præmissis & circa « præmissa necessaria fuerint, & etiam obtinendi, & quæ ipse Magister & Prouis- « sor nomine quo supra faceret vel facere posset & deberet, si præsens esset, etiamsi « mandatum exigitur speciale, ratum & gratum habens & habiturus nomine quo « supra quidquid per dictos Procuratores suos & eorum quemlibet in solidum » subscriptum aut subscribendum ab ipsis, aut eorum altero actum, gestum, fa- « ctum, traditum, receptum quittatumve fuerit in præmissis & ea tangentibus seu « modo quolibet procuratum, promittens sub hypotheca & obligatione om- « nium bonorum suorum dictis Domus Magistrorum & Scholarium eiusdem & « pro ipsis, pro dictis Procuratoribus suis subscriptis aut subscribendum ab ipsis, « seu eorum altero, si opus fuerit, Iudicatum solui & Iudicio sisti cum suis clausu- « lis opportunis prout prædicti Iurati nostri, quibus in his & maioribus fidem ple- « nam adhibens nobis retulerit oraculo viuæ vocis. Ad quorum relationem & in « testimonium præmissorum sigillum Curiæ Parisiensis præsentibus litteris duxi- « mus apponendum. Datum anno Domini 1330. die Mercurij post Dominicam « qua cantatur *Lætare Ierusalem*. Acta sunt hæc vt supra præsentibus Religiosis « viris DD. Poncio Præbendario, Renaudo Subcamerario & Ægidio Sacrista « Monasterij S. Victoris prædicti, D. Ægidio Curato *de Gentilly* Paris. Diœcesis, « Bertrando Heroij & Nicolao *Bellemaniere* Domicellis ipsius D. Abbatis testibus « in præmissis. *Et Ego Iacobus Frassus Clericus* Mediolanensis publicus Apostolica « & Imperiali authoritate Notarius præmissis omnibus & singulis vt prædicitur, « factis & actis vnà cum præfatis D. Abbate S. Victoris & testibus præsens fui & ea « rogatus scribi feci, & in hanc publicam formam redegi, & hîc me subscripsi, ac « signum meum vnà cum sigillo ipsius D. Abbatis apposui consuetum. *Et nos Fra- « ter Albertus* humilis Abbas Monasterij S. Victoris, quia contentis in hoc In- « strumento, dum sic fierent, præsens fuimus, ideo hîc sigillum nostrum rogati « apponi fecimus. «

Ad hunc annum legimus in vetusto Codice Procuratorum Picardicæ Nationis populares Tribus Ambianensis statuto generali & perpetuo fuisse adactos soluere bursam priuatam, ad solennia S. Firmini, cuius festum ab antiquis temporibus Natio celebrabat, vt patet ex hoc instrumento confecto mense Iunio anni prædicti. FIRMINALIA.

Vniuersis præsentes litteras inspecturis omnes & singuli Magistri Nationis « Picardorum in Facultate Artium Parisius actu Regentes salutem in Domino « sempiternam. Deum credimus habere propitium, si Sanctos eius, qui in cœle- « stibus habitant, deuotè honorare procuramus. Sanè quia die Lunæ ante festum « Natiuitatis B. Ioannis Baptistæ anno currente 1331. sufficienter vocatis ad sup- « plicandum, statuendum, ordinandum prout in talibus est consuetum, de man- « dato Procuratoris dictæ nostræ Nationis in dicta Facultate Artium Regentibus « & comparentibus ipsa die apud S. Mathurinum Parisius, omnibus illis qui vo- « luerunt, aut commodè potuerunt interesse per venerabiles & discretos viros « Magistros Robertum de Corbeya, Ægydium de Corbeya, ac Ioannem ex Sar- « tis Diœcesis Ambianensis in dicta Facultate Magistros Regentes Nobis fuit « intimatum, quod cum ab antiquo & à tanto tempore, quod hominum memo- «

„ ria in contrarium non existit, extiterit obseruatum & consuetum, quod in die
„ Festi gloriosissimi S. Beati Firmini Martyris quolibet anno in honorem Dei &
„ Sancti supradicti MAGISTRI ET SCHOLARES dictæ Diœcesis Parisius faciunt
„ vnam Missam & fecerunt celebrari; pro qua quidem Missa celebranda & so-
„ lemnitate debita dicta die facienda, omnes & SINGVLI SCHOLARES dictæ Diœ-
„ cesis, Determinaturi, Licentiaturi vel Incepturi in Facultate prædicta soluere
„ tenebantur & tenentur vnam Bursam Receptori dictæ Diœcesis, qualem sol-
„ uebant & soluunt Receptori totius nostræ Nationis supradictæ. Et quia aliqui
„ Scholares erant qui fuerant rebelles in soluendo Bursam prædictam, secundum
„ quod hactenus extitit fieri consuetum, nec habebant priuilegia seu statuta alia
„ per quæ possent ipsos Scholares ad hæc compellere, nisi duntaxat consuetudi-
„ nem supradictam, & idcircò Nobis humiliter supplicauerunt eisdem super his
„ de remedio opportuno prouideri. Nos igitur pium & deuotum ipsorum propo-
„ situm attendentes ac considerantes, quod pecunia exinde recipienda in pios &
„ salutiferos vsus, & in augmentum Cultus diuini conuertitur, ipsorum Magistro-
„ rum iustis, & deuotis supplicationibus inclinati, cupientes consuetudinem præ-
„ dictam laudabilem & præscriptam, & ob reuerentiam Dei Omnipotentis San-
„ ctique supradicti rationabiliter introductam, iurique consonam, illæsam per-
„ petuis temporibus inuiolabiliter obseruari, statuimus in hunc modum; videli-
„ cet, quod quilibet Scholaris dictæ Diœcesis Ambianensis de cætero Determi-
„ naturus vel Licentiaturus, vel Incepturus in Facultate Artium prædicta Procu-
„ ratori nostræ Nationis qui erit pro tempore vnà cum alijs iuramentis in talibus
„ præstari consuetis iurare tenebitur, cuius Diœcesis ipse Scholaris sic Determi-
„ naturus, Licentiaturus vel Incepturus existat oriundus. Item iurare tenebitur
„ quod antequam Determinet, Licentiam recipiat, vel Incipiat in Artibus, ipse
„ soluere tenebitur Receptori dicti Episcopatus Ambianensis in dicta nostra Fa-
„ cultate si dictus Scholaris de dicta Diœcesi extiterit, vnam Bursam: item & iu-
„ rare, quod si contingat ipsum Scholarem futuris temporibus Receptorem fore
„ dicti sui Episcopatus Ambianensis, ipse per iuramentum tenebitur reddere bo-
„ num & fidele computum Magistris dicti sui Episcopatus Ambianensis tunc Re-
„ gentibus infra 8. dies postquam tempus dictæ suæ receptionis fuerit expiratum,
„ & satisfacere de pecunia quæ restabit ad soluendum ex Bursis supradictis. Sta-
„ tuimus insuper quod anno quolibet in festo B. Dionysij, vel die sequenti fiet
„ vnus Receptor dictæ Diœcesis per Magistros Diœcesis eiusdem ad hæc suffi-
„ cienter per Bedellum euocatos, qui Receptor durabit vsque ad aliud festum
„ B. Dionysij inde proximè sequens anno reuoluto; qui Receptor per 8. dies
„ postquam tempus ipsius expirauerit, de receptis per eum vt præfertur, bonum
„ & fidele reddet computum Magistris dictæ Diœcesis & satisfaciet de receptis.
„ *Item* statuimus quod ad supplicationem dicti Receptoris dictæ Diœcesis vel
„ Magistrorum eiusdem Procurator Nationis nostræ, qui pro tempore fuerit, re-
„ belles & soluere non volentes dictas Bursas compellet, & compellere tenebitur
„ ad soluendum easdem vijs & modis omnibus, quibus melius poterit & debebit.
„ Et si dicti Scholares ipsas Bursas soluere noluerint, & rebelles extiterint, contra
„ ipsos procedere tenebitur tanquam periuros & infames. Nostræ tamen inten-
„ tionis existit quod per statuta supradicta nolumus nec intendimus statutis &
„ ordinationibus nostræ Nationis, aut eorum alteri in aliquo preiudicium gene-
„ rari: & si in aliquo statutis & ordinationibus nostræ Nationis contradicerent,
„ volumus statuta supradicta vt nunc nullam roboris firmitatem quantum ad hæc
„ obtinere. In quorum omnium testimonium sigillum nostræ Nationis præsen-
„ tibus litteris duximus apponendum. Datum anno & die Lunæ supradictis, præ-
„ sentibus ad hæc MM. Quintino de Curchiaco, Symone de Weelin, Io. de Be-
„ linghan, Io. Custode, Io. Blondel, Io. de Monstrata, Io. de Martigny, & Io.
„ de Limoniis & pluribus alijs Magistris in dicta Facultate Regentibus.

Porro sacrum hoc in Sacello Collegij Cardinalitij celebratur, cui omnes Magistri illius Tribus interesse solent.

1331. Eodem anno 1331. Ioannes Pontifex Vniuersitati Priuilegium singulare concessit in gratiam studiorum quo Magistros & Scholares Beneficiarios exemit per quinquennium à residentia personali sine vlla priuatione, detractione, aut im-

minutione fructuum, tale autem est istud priuilegium.

PRIVILEGIVM DE NON RESIDENDO.

Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filijs Vniuersitati Magi- «
strorum & Scholarium studij Paris. Sal. & Apost. bened. Dum *solicitæ conside-* «
rationis indagine in mente reuoluimus fructus vberes & palmites pretiosos, quos Pari- «
siense Studium præ alijs Orbis Generalibus studijs in prærogatiua scientiarum quarum- «
libet singulare vbique diffundit, dignum & rationabile reputamus, vt petitionibus ve- «
stris præsertim in ijs quæ Doctorum & Magistrorum ipsius studij commoditatem respi- «
ciunt, fauorabiliter annuamus. Hinc est quod Nos vestris supplicationibus incli- «
nati, vobis authoritate præsentium indulgemus, vt vniuersi Magistri præsentes «
& futuri in præfato vestro studio actu studentes huiusmodi insistendo studio «
fructus, reditus & prouentus omnium Beneficiorum suorum Ecclesiasticorum, «
quæ nunc obtinent & in posterum obtinebunt, etiamsi dignitates, personatus «
vel Officia existant & curam habeant animarum, dummodo huiusmodi digni- «
tates in Cathedralibus maiores post Episcopales, & in Collegiatis Ecclesijs «
principales, ac huiusmodi alia Beneficia; Parochiales Ecclesiæ non existant «
cum ea integritate vsque ad quinquennium percipere liberè valeant, quotidia- «
nis distributionibus duntaxat exceptis, cum qua illos perciperent, si in Eccle- «
sijs siue locis in quibus huiusmodi Beneficia obtinent, vel eos obtinere conti- «
gerit in futurum, personaliter residerent, ac interim ad residendum in eis mi- «
nimè teneantur, neque ad id à quoquam valeant coartari. Non obstantibus si «
ijdem Magistri primam in eisdem Ecclesijs non fecerint personalem residen- «
tiam consuetam seu quibuscunque statutis & consuetudinibus Ecclesiarum ip- «
sarum contrarijs, iuramento confirmatione Apostolica vel quauis alia firmitate «
vallatis; etiamsi de illis seruandis & non impetrandis litteris Apostolicis con- «
tra ea & ipsis litteris non vtendo etiam ab alio vel alijs impetratis, seu quocun- «
que modo concessis, præfati Magistri per se vel Procuratores eorum præstite- «
rint & eos præstare contigerit, in posterum forsitan iuramentum; seu sit loco- «
rum Ordinarijs à Sede Apostolica indultum, vel in posterum indulgeri con- «
tingat, quod Canonicos & personas Ecclesiasticas suarum Ciuitatum & Diœce- «
seon etiam dignitates, personatus, vel Officia aut Beneficia alia in eisdem Ec- «
clesijs obtinentes per substractionem prouentuum suorum Ecclesiasticorum vel «
aliàs compellere valeant ad residendum personaliter in eisdem; aut si eisdem «
Ordinarijs & Dilectis filijs Capitulis earundem Ecclesiarum vel quibusuis alijs «
communiter vel diuisim ad eadem sit Sede concessum, vel medio tempore con- «
cedi contingat, quod Canonicis & personis earundem Ecclesiarum etiam Digni- «
tates vel personatus, aut Officia seu alia Beneficia in dictis Ecclesijs obtinen- «
tibus non residentibus in eisdem, vel qui primam in eis residentiam non fecis- «
sent, fructus, reditus & prouentus Præbendarum, Dignitatum, Personatuum, «
Officiorum & aliorum Beneficiorum suorum Ecclesiasticorum ministrare in ab- «
sentia minimè teneantur, & ad id compelli non possint per litteras Apostolicas «
non facientes plenam & expressam & de verbo ad verbum de Indulto huiusmo- «
di mentionem; & quibuslibet alijs priuilegijs, Indulgentijs & litteris Apostoli- «
cis, generalibus vel specialibus quorumcunque tenorum existant, per quæ «
præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta, effectus huiusmodi gratiæ «
impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus quorumque totis te- «
noribus haberi debeat in nostris litteris mentio specialis. Prouiso quod Bene- «
ficia huiusmodi debitis interim non fraudentur obsequijs, & animarum cura in «
eis quibus illa forsitan imminet, nullatenus negligatur, sed per bonos & suf- «
ficientes Vicarios, quibus de Beneficiorum ipsorum prouentibus, necessaria «
congruè ministrentur, diligenter exerceatur & deseruiatur inibi laudabiliter in «
diuinis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Concessio- «
nis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præ- «
sumpserit, indignationem omnipotentis Dei & BB. Petri & Pauli Apostolorum «
eius se nouerit incursurum. Datum Auenioni 4. Non. Nouemb. Pontif. nostri «
anno 15. [illegible] «

Huiusce priuilegij conseruationem commisit idem Pontifex Episcopo Sil-
uanectensi, Abbati S. Genouefæ & Scholastico Ecclesiæ Abrincensis; idque
de more: nam quoties Pontifices Vniuersitati Priuilegium aliquod concede.

bant, nominabant quoque Conseruatorem eiusdem è tribus Episcopis Beluacensi, Meldensi, Siluanectensi vnum; imo interdum alios, quos apud Regem gratiâ & authoritate valere cognoscebant.

CONSERVATIO EIVSDEM PRIVILEGII.

» Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabili fratri Episcopo Siluanectensi & Dilectis filijs Abbati Monasterij S. Genouefæ Paris. ac Scholastico Ecclesiæ Abrincensis Sal. & Apostol. bened. Dum solicitæ considerationis indagine in mente reuoluimus fructus vberes & palmites pretiosos quos Parisiense studium præ alijs Orbis Generalibus studijs in prærogatiua scientiarum quarumlibet singulari vbique diffundit, dignum & rationabile reputamus, vt petitionibus dilectorum filiorum Vniuersitatis Magistrorum & Scholarium studij Paris. antedicti, præsertim in ijs quæ Doctorum & Magistrorum ipsius studij commoditatem respiciunt, fauorabiliter annuamus. Hinc est quod Nos ipsorum Vniuersitatis supplicationibus inclinati, ipsis authoritate litterarum nostrarum duximus indulgendum, vt vniuersi Magistri præsentes & futuri in præfato studio actu studentes huiusmodi insistendo studio fructus, reditus, & prouentus omnium Beneficiorum suorum Ecclesiasticorum quæ tunc obtinebant, & in posterum obtinerent, etiamsi dignitates, personatus vel Officia existerent & curam haberent animarum, dummodo huiusmodi dignitates in Cathedralibus maiores post Episcopales, & in Collegiatis Ecclesijs principales, ac huiusmodi alia Beneficia Parochiales Ecclesiæ non existerent, cum ea integritate vsque ad quinquennium liberè percipere valerent quotidianis distributionibus duntaxat exceptis, cum quâ illos perciperent, si in Ecclesijs, siue locis in quibus huiusmodi Beneficia obtinerent, vel ipsos obtinere contingeret in futurum, personaliter residerent, ac interim ad residendum in ipsis minimè tenerentur, neque ad id à quoquam coartari valerent. Non obstantibus *si dicti Magistri primam in eisdem Ecclesijs non fecerint personalem residentiam consuetam, seu quibuscunque statutis & consuetudinibus ipsarum Ecclesiarum contrarijs, iuramento, confirmatione Apostolica vel quauis alia firmitate vallatis.* Etiamsi de illis seruandis & non impetrandis litteris Apostolicis contra ea, & ipsis litteris non vtendo etiam ab alio vel alijs impetratis, seu quocunque modo concessis, præfati Magistri per se vel Procuratores eorum præstiterint, vel eos præstare contigerit in posterum forsitan iuramentum, seu si locorum Ordinarijs à Sede Apostolica sit indultum, vel in posterum indulgeri contingat, quod Canonicos & personas Ecclesiasticas suarum Ciuitatum & Diœceseon, etiam dignitates, personatus vel Officia aut Beneficia alia in eisdem Ecclesijs obtinentes per substractionem prouentuum Ecclesiasticorum, vel aliàs compellere valeant ad residendum personaliter in eisdem, aut si eisdem Ordinarijs & Dilectis filijs Capitulis earundem Ecclesiarum, vel quibusuis alijs communiter vel diuisim ab eadem sit Sede concessum, vel medio tempore concedi contigerit, quod Canonicis & personis earundem Ecclesiarum, etiam dignitates vel personatus, aut Officia, seu alia Beneficia in eisdem Ecclesijs obtinentibus non residentibus in eisdem, vel qui primam in illis residentiam non fecissent, fructus, reditus & prouentus dignitatum, præbendarum, Personatuum, Officiorum, & aliorum Beneficiorum suorum Ecclesiasticorum ministrare in absentia minimè teneantur, & ad id compelli non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de Indulto huiusmodi mentionem, & quibuslibet alijs priuilegijs, indulgentijs, & litteris Apostolicis generalibus vel specialibus quorumcunque tenorum existant, per quæ nostris litteris non expressa vel totaliter non inserta effectus huiusmodi gratiæ impediri valeat quomodolibet vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus haberi debeat in dictis nostris litteris mentio specialis. Prouiso quod beneficia huiusmodi debitis interim non fraudentur obsequijs, & animarum cura in eis in quibus illa forsitan imminet, nullatenus negligatur, sed per bonos & sufficientes Vicarios, quibus de Beneficiorum ipsorum prouentibus necessaria congruè ministrentur, diligenter exerceatur & deseruiatur inibi laudabiliter in diuinis. Quocirca Discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatinus vos, vel duo, aut vnum vestrum per vos, vel alium seu alios eisdem Magistris, vel Procuratoribus suis eorum nomine faciatis authoritate nostra prædictos fructus, reditus & prouentus iuxta huiusmodi

nostræ

nostræ concessionis tenorem per idem quinquennium integrè ministrari. Non obstantibus omnibus supradictis, seu si eisdem Ordinarijs & Capitulis, vel quidquid alijs communiter vel diuisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, excommunicari non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de Indulto huiusmodi mentionem. Contradictores authoritate nostra, appellatione postposita compescendo. Datum Auenione 4. Non. Nouemb. Pontific. nostri anno 15.

Eodem anno Iana Franciæ Regina, Comitissa Atrebatensis & Burgundiæ Palatina Collegium Burgundicum fundauit & dotauit; eique rei, quia morte præuenta, absoluere non potuit quod animo conceperat, Petrum Cardinalem S. Clementis & Nicoalum *de Lyra* Minoritam, Doctorem nominatissimum & Thomam de Sabaudia Ecclesiæ Parisiensis Canonicum præfecit. COLLEGIVM BVRGVNDVM.

Ad hunc annum narrat Bzouius Ioannem Pontificem Opinionem suam de tarda animarum visione diuina, videlicet quod vsque ad extremum Iudicij diem, quantumuis igne purgatorio expiatæ visuræ non sint Deum, pro concione recitasse. Eamque fuisse sententiam Minoritarum, quam tamen eorum nullus legitur scripto consignasse. Contra verò Pontificem ausum fuisse Thomam Vallensem Anglum Ordinis Dominicani Assertoribus huiusmodi doctrinæ imprecari: quamobrem cum à Guillelmo Astiensi Minorita hæreticæ prauitatis in Prouincia Auenionensi comprehendi & in carcerem tradi iussum, ob irreuerentiam (hoc enim nomine captum) non propter opinionem communem quam propugnabat. Ait quoque idem Bzouius ad annum 1333. submissos fuisse ab eodem Pontifice Lutetiam Minoritas qui doctrinam eiusmodi è sacris suggestibus spargerent, & Magistris Parisiensibus instillarent. Ipsum autem collegisse & colligi curasse scripturas & SS. Patrũ sententias atque authoritates, quibus suam fulciret opinionem, easque M. Petro Rogerij de Malo-monte Archiepiscopo Rotomagensi misisse, vt eas suggereret & explicaret Ianæ Franciæ Reginæ quæ in administratione Regni plurimum poterat, item easdem datis 2. Idus Maij litteris perscripsisse ad Gualterum de Diuione Minoritã prædictæ Reginæ à Confessionibus. DE TARDA VISIONE BEATIFICA.

Anno 1332. mota est vehementius quæstio Theologica de visione beatifica, quæ rursum Ioanni Papæ molestias exhibuit grauissimas. Ille enim Auenione publicè cœpit tractare & asserere animas à corpore separatas & ab omni peccati macula vel in hac vel in altera vita purgatas, visione diuinæ essentiæ non frui nec fruituras ante extremum Iudicij diem; sed suorum corporum resurrectionem exspectare & exspectaturas, vt simul cum ipsis perfectam beatitudinem assequantur: suamque sententiam quam anno priore in Concione tantùm & quasi per transennam emiserat, fulcire cœpit & confirmare conabatur autoritatibus Patrum tam Græcorum, quàm Latinorum; qui idem asseruisse videbantur, Tertulliani, Lactantij, Victorini, Ambrosij, Augustini, Prudentij, Bernardi, Iustini, Irenæi & aliorum Doctorum Ecclesiæ. Vnde multorum nouitatem istam detestantium in se conuertit indignationem. Nec tamen prædictam opinionem tueri & spargere destitit, habuitque suffragatores Gerardum Odonis Generalem Minoritarum Ministrum & totum ferè Ordinem, vt aliqui scribunt, cum quibus Doctoribus, quos suis visionibus à Tandulo quodam Hiberno sibi factis deceperat, vt scribit Massæus. Quia verò existimabat se suam sententiam facile adstructurum & sparsurum si Parisiensem Academiam suarum partium haberet, misit è suis Prædicatores duos Lutetiam, vnum Dominicanum, Franciscanum alterum, qui illam publicè tanquam veram & orthodoxam prædicarent: quam ipse quoque Gerardus Minister Generalis prædicasse fertur. 1332. QVÆSTIO DE VISIONE BEATIFICA AGITATVR.

Vt primum eiusmodi dogma Parisijs auditum est, plurimi Doctores doctrinæ ab omnibus receptæ tenaces, nouitatem istam ferre non potuerunt, & qui secus docerent & crederent, in concionibus & in scriptis tanquam hæreticos damnarunt; nec Pontificis reuerentia prohibuit quominus veritati insisterent. Hinc ergo vehemens exsurgit æstus animorum: in sacris suggestibus acres fiunt vtrinque declamationes, & paucæ ad salutem animarum vtiles Quæstiones & conciones. Inter cæteros acrius Pontifici obstiterunt Thomas Vallensis, Dominicanus Anglus, quem ille in carcerem compingi iussit. Ioannes Bacontor-

pius, Osbertus Pyckenham Carmelitæ, Nicolaus *de Lyra* Franciscanus, Durandus de S. Porciano, Guill. Calthus, Nicolaus Bonetus & alij plurimi: totusque iste annus abijt in altercationes huiusmodi, donec Rex veritus ne variæ istæ sententiæ de Religione, varia quoque studia parerent in Regno, promptum remedium sibi sumpsit afferendum.

Ergo ille, vt huic altercationi finem imponeret, Concilium conuocat in Palatium Vincennarum, cum Prælatis Ecclesiasticis Academicos adhibet, quos se præsente iubet materiam istam agitare. Ibi ergo contra præfatum errorem factum Vniuersitatis Decretum, quod Rex tribus exemplaribus contentum & 30. Magistrorum chirographis munitum ad Ioannem misit, rogauitque ne conscientias hominum turbari sineret. Valde verò modesta fuit Doctorum nostrorum sententia & censura. Quâ imprimis, ne parum reuerenter de Pontifice locuti esse viderentur, dicebant Ioannem opinionem illam de tarda visione beatifica non asserendo, sed solummodo recitando potuisse. Asserebant verò à tempore mortis Christi omnes animas fidelium nihil habentes purgabile, vel quæ igne purgatorio fuerant purgatæ, ad visionem nudam & claram Beatificam, intuitiuam & immediatam diuinæ essentiæ & benedictissimæ Trinitatis quam Apostolus nominat *faciei ad faciem* assumptas & assumi, ipsaque deitate beatâ perfectè perfrui; & eam visionem resumptis corporibus minimè euacuatum iri aliâ succedente, sed ipsammet in eis perpetuò remansuram. Cui Determinationi subscripserunt 30. Doctores tam seculares quàm Regulares. Inter cæteros verò *M. Guillelmus Bernardi* Cancellarius Parisiensis, dictus *Guill. de Narbona* à natali Ciuitate, Petrus de *Palude*, vulgò Paludanus, Patriarcha Hierosolymitanus, Ordinis Prædicatorum. Petrus Rogerij Archiepiscopus Rotomagensis, olim Sorbonæ Prouisor, Pontifex futurus sub nomine Clementis VI. Nicolaus de Lyra Ordinis Minorum, de Iudæo factus Christianus. Nicolaus Bonetus Minorita, Nicolaus de Cusa Prior Generalis Carmelitarum, Petrus de Verberia, Nicolaus de Alexandria Augustinianus, Guill. de Herchijs Pœnitentiarius Parisiensis, alijque eiusdem Facultatis Doctores subscripserunt, & sigillis suis Decretum istud muniuerunt 2. die Ian. an. 1332. more Gallicano, vel an. 33. incipiente, more Romano.

Hac de re sic Nicol. Gillius in Chronicis ad annum 1332. *En ce temps pour ce que le Pape Iean auoit presché en Auignon publiquement que les Ames de ceux qui trespassoient en estat de Grace, ne verroient point Dieu iusques aprés le iour du Iugement, & auoit enuoyé ledit Pape deux Freres, l'vn Prescheur & l'autre Mineur pour publier sadite opinion, dont sourdit grand murmure entre les Clercs de l'Vniuersité de Paris, la chose venuë à la connoissance du Roy, il fait assembler grand nombre de Docteurs Theologiens & autres de ladite Vniuersité, & par leur opinion fut trouué que le contraire de ce que disoit ledit Pape, estoit vray; & les Opinions desdits Theologiens feit le Roy rediger par escrit & mettre en trois lettres, contenant chacune vne forme, scellées de 30. des Sceaux desdits Docteurs & les enuoya au Pape, & luy manda qu'il corrigeast ceux qui erroient au contraire. Et aucun temps aprés ledit Pape trépassa en Auignon & luy estant malade au lit de la mort, il appella & reuoqua ledit erreur qu'il auoit voulu tenir.*

Mirum est plus Regem Vniuersitati Parisiensi eiusque Decreto credidisse, quàm Papæ eiusque Doctoribus in negotio fidei, ab eaque non ab eo quid tenendum esset, postulasse. Vnde patet aliud esse Papam vt Doctorem malè sentire; aliud Papam Effatum Catholicum proponendo aberrare. Ecce autem nostrorum Doctorum Decretum de tarda visione Beatifica ad Regem directum.

De visione Beatifica.

» Serenissimo Principi ac Domino Philippo Dei gratia, Regi Francorum,
» Illustri sui deuoti Capellani eiusdem miseratione Petrus Patriarcha Hierosoly-
» mitanus, Petrus Archiepiscopus Rotomagensis. Guillelmus Bernardus Cancel-
» larius Parisiensis, Ioan. de Blangiaco Archidiaconus Wulcassinus in Ecclesia
» Rotomagensi, Nicolaus *de Lyra* Ordinis FF. Minorum, Ioan. de Mentorio
» Ordinis S. Benedicti, Mathæus de Archis, Petrus de Palma Prior Prouincialis
» Ordinis FF. Prædicatorum in Francia, Ioannes de Caricampo Ordinis Cister-
» ciensis, Petrus de Casa Prior Generalis FF. B. Mariæ de Carmelo, Simon de
» Menestijs, Guill. de Castro Reginaldi Ordinis Prædicatorum, Germanus Celati,

Yacinthus de Gyaco Ordinis Prædicatorum, Guill. de Brena Ordinis Minorum. Guill. Calco Ordinis Prædicatorum, Oliuerius Saladini, Gerardus de Pergamo Ordinis Eremitarum S. Augustini, Petrus de Verberia Ordinis Wallis-Scholarium, Nicolaus de Alexandria Ordinis Eremitarum S. Augustini, Petrus Herse Ordinis Carmelitarum, Nicolaus Boneti Ordinis FF. Minorum & Durandus de Auriliaco Ordinis FF. Prædicatorum, sacræ Theologiæ Magistri cum sui humillimâ recommendatione per temporalis Regni regimen sic transire vt perueniat ad perpetui Regni culmen.

Placuit Regiæ vestræ Maiestati nos Dominica 4. Aduentus Domini in vestro Manerio in Nemore de Vicennis ad sui præsentiam conuocare nosque requirere quod vellemus corporale iuramentum præstare, quod super petendis à Nobis de statu animarum sanctarum à Corporibus exutarum veritatem quam sentiebamus, fideliter & absque palliatione cuiuscunque velamine diceremus, assistentibus Regiæ vestræ Celsitudini excellentibus Principibus DD. Philippo Deigratia Rege Nauarræ, Ioanne primogenito vestro Normaniæ, Ludouico Borbonij Ducibus, Carolo Germano vestro Alenconij, Guidone Blesensium Comitibus, ac Reuerendis Patribus DD. Guillelmo Auscitano Archiepiscopo, Guillelmo Parisiensi, Andrea Atrebatensi, Guill. Conuenarum, Petro Rutenensi, Rogerio Lemouicensi, Bernardo Aniciensi, Ioanne Niuernensi Episcopis, Guill. Electo Ebroïcensi, Petro Cluniacensi, Guidone S. Dionysii, Petro S. Germani de Pratis, Hugone Corbeïensi Abbatibus, & aliorum tam Clericorum quàm Baronum & Militum, Consiliariorum virorum, Religiosorumque & secularium multitudine copiosa: præfato autem iuramento per nos præstito duæ Nobis fuerunt propositæ Quæstiones. Prima vtrum Animæ sanctæ in cœlo existentes videant diuinam Essentiam facie ad faciem ante resumptionem corporum ante Iudicium Generale. Secunda vtrum visio quam de diuina Essentia nunc habent, renouabitur in die extremi Iudicij alia succedente

Et quia, Princeps serenissime, Vos vt Dominum nostrum Carissimum Fundatorem & Guardiatorem Parisiensis Studij & nostræ ibidem Theologicæ Facultatis, Regemque præcellentem reuereri tenemur & vestris iussionibus obedire, attendentes specialiter id quod ab ore vestro ibidem audiuimus, scilicet quod nihil in hac materia quærebatis, quod tangere possit sanctissimum Patrem ac Dominum nostrum Ioannem dignâ Dei prouidentiâ sacrosanctæ Rom. ac Vniuersalis Ecclesiæ summum Pontificem, cuius sumus deuoti serui & filij, quinimo sicut filius eius deuotissimus honorem suum in his & alijs zelabatis, *aduertentesque quod multorum fide dignorum relatione audiuimus, quòd quidquid in hac materia Sanctitas sua dixit, non asserendo seu opinando protulerit, sed solummodo recitando.* Considerantesque quod iuxta Principis Apostolorum doctrinam de ea quæ in nobis est, fide & spe parati esse debemus omni poscenti Nos reddere rationem, sigillatim quod sentiebamus super petitis respondimus. Sed omnes in hanc sententiam conuenimus, quod à tempore mortis Domini nostri Iesu Christi, per quem pretium redemptionis humani generis extitit persolutum, omnes animæ SS. Patrum quas ibidem Saluator noster ad Inferos descendens eduxit de Limbo, cæterorumque fidelium animæ, quæ de Corporibus exierunt, nihil habentes purgabile, vel quæ iam in Purgatorio sunt purgatæ, ad visionem nudam & claram, beatificam, intuitiuam & immediatam diuinæ Essentiæ & benedictissimæ Trinitatis, *Patris ac Filij & Spiritus sancti*, quam Apostolus 1. ad Corinth. 13. nominat visionem *faciei ad faciem*, sicut assumptæ ipsâ deitate beata perfecti fruuntur, & iam quod crediderint videntes, quod sperauerint, tenentes, non in spe sed in re sunt beatæ; quodque dicta visio quam nunc habent, resumptis corporibus minimè euacuabitur aliâ succedente, sed ipsamet in eis, cum sit earum vita æterna, perpetuò remanebit.

Et quia, Princeps inclyte, postmodum in die S. Ioannis Euangelistæ Nos fecistis Parisius congregari & ibidem fuimus vestro nomine requisiti, vt illud quod dictâ die Dominicâ Aduentus in vestra præsentia dixeramus, redigeremus in scriptis, nostris ibidem sigillis appensis, licet supplicauissemus quod de his quæ iam dixeramus, dignaretur vestra Celsitudo Regia contentari, vel quod sicut quilibet sigillatim responderat, ita & in scriptis redigeret sigillatim, tamen

» nolentes vestris Iussionibus contraire, præsentes litteras sub appensione Sigil-
» lorum nostrorum in præmissorum testimonium Regali excellentiæ duximus con-
» cedendas. Et Nos *Guillelmus le Petit*, Henricus de Sonions Minister Principalis
» Ordinis FF. Minorum in Francia, Ægidius de Pertico, Ioannes de S. Dionysio
» Ordinis S. Bened. Guillelmus Haërces Pœnitentiarius Parisiensis & Robertus
» de Bardis in eadem Facultate Theologica Doctores, qui in dicta Conuocatione
» facta in Nemore Vicennarum præsentes non fuimus ex causis legitimis impediti,
» postmodum in alijs Congregationibus fuimus requisiti, præmissis Quæstionibus
» consimiliter cum præfatis Patribus & Magistris per omnia respondemus. Et
» idem quod ipsi dixerunt in prædicta materia, credimus, & sentimus. In cuius
» rei testimonium sigilla nostra vnà cum sigillis eorum præsentibus litteris duxi-
» mus apponenda. Datum Parisius apud S. Mathurinum in nostra Congregatio-
» ne Generali Magistrorum in Theologia, Regentium & non Regentium, 2. die
» Ian. an. Domini 1332.

Hanc celebrem Determinationem, quam debeo M. Ioanni Launoyio Doctori Theologo Regiæ Societatis Nauarricæ, habes lector, latinè versam apud Nicolaum Coëffeteau in lib. contra *Mysterium iniquitatis D. du Plessis.* fol. 1040. edit. Paris. eandemque Spondanus ait habuisse in manibus.

Rex autem Facultatis Parisiensis Decretum ad Papam transmisit cum litteris acribus, nempe nisi, quam vulgauerat opinionem de tarda visione, reuocaret, se eum igni traditurum. Dura medius fidius hæc verba Regis ad summum Pontificem, quæ M. Petrus de Alliaco in Concilio Ecclesiæ Gallicanæ an. 1406. super schismate Benedicti congregato die 11. Decemb. non timuit repetere, *Quand l'en traitta*, inquit, *de l'erreur de Iean XXII.* de Visione Beata, *le Roy qui estoit au Bois de Vincennes, enuoya à la Faculté de Theologie, & la Faculté luy enuoya 26. Maistres. Et l'appointement qu'ils firent, il l'executa & manda lors audit Iean XXII. qu'il se reuoquast, ou qu'il le feroit ardre.* Ex MM. Puteanorum.

Acceptis hisce litteris Pontifex agnitoque Regis animo & Magistrorum Parisiensium Decreto rescripsit prædictam opinionem non eo se animo vulgasse, vt tanquam veram exhiberet, sed quæstionem tantummodo Theologis agitandam proposuisse, neque se vlli parti immobiliter & determinatè adhæsisse. Item Gerardus ille Minoritarum Generalis iussus est palinodiam canere, ni velut hæreticus haberi & comburi mallet, quod Regnum Franciæ Nouitates ferre non posset. Tales autem sunt Pontificis ad Regem litteræ.

» Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio Regi Franciæ Illustri
» Sal. & Apost. bened. litteras Regias super responsione certorum Prælatorum
» accepimus.... Adhuc in eisdem litteris Regijs vidimus contineri, quod à pluri-
» bus dicebatur, quod Nos miseramus Dilectum filium *Gerardum Othonis Genera-*
» *lem Ministrum Fratrum Minorum Parisius ad docendum & prædicandum, quod animæ*
» *separatæ à corpore & à peccatis purgatæ Diuinam essentiam vsque post resurrectio-*
» *nem Corporum non videbant.* Ad quod dicimus & asserimus coram Deo, quod
» nunquam hoc cor nostrum intrauit, nec exiuit ab ore; imò supponebamus fir-
» miter, quod inibi latè expositâ legatione suâ Excellentiæ Regiæ, eiusque audi-
» to beneplacito an vellet pro eodem negotio aliquos vel aliquem nuncios desti-
» nare, statim cum Collega suo deberet prosequi versus Angliam & Scotiam
» cœptum iter: sed ipsis Parisius stantibus Procurator Charissimi in Christo filij
» nostri Regis Scotiæ Illustris ad eos veniens, eis insinuare curauit, quod Rex
» Scotiæ non erat in Regno Scotiæ, nec pro eodem aliquis, cum quo posset super
» negotio pacis vel alio tractatum habere, ideoque eorum viam ad præsens in-
» fructuosam & inutilem reputabat. Hoc autem tam ipsi Nuncij nostri, quam
» Procurator Regis prædicti nobis per suas litteras nunciarunt. Nos autem fi-
» dem adhibentes Procuratori prædicto præfatos Nuncios per nostras litteras du-
» ximus reuocare, hoc adiecto quod Generalis Minister si pro negotijs sui Ordi-
» nis habebat in Anglia, vel alibi proficisci hoc posset facere, ad Nos Nuncio alio
» redeunte. Et quia Procuratorem prædictum Regis Scotiæ Parisius credimus
» adhuc esse, Excellentiam Regiam precamur attentè vt cum dicto Procuratore
» se informare debeat de præmissis, & si hæc quæ præmisimus inuenerit esse ve-
» ra, velit Celsitudo Regia Relatoribus talibus minorem in alijs fidem adhibere.

Rursus continebatur...... Datum Auenioni, 6. Id. Martij anno 18.

Eodem anno obijt M. Hugo de Besançon Episcopus Parisiensis, die 29. Iulij: eique M. Guillelmus de Chanac nobilis Lemouicensis, ex Archidiacono Parisiensi 22. Augusti à Ioanne Pontifice substitutus est, isque supradictæ Determinationi & Comitijs apud Vincennas ad Quæstionem illam dirimendam habitis interfuerat.

Eodem anno fundatum est Collegium Atrebatense ad portam S. Victoris à Priore & Conuentu S. Vedasti Atrebatensis, vnde & nomen accepit. Extat huiusce rei Instrumentum in Antiquitatibus Parisiensibus l. 2.

FVNDATIO COLLEGII ATREBATENSIS

"Vniuersis præsentes litteras inspecturis Prior humilis Monasterij S. Vedasti Atrebatensis totusque eius loci Conuentus salutem in Dom. sempiternam. Ex parte venerabilis Patris & Domini nostri D Nicolai Dei patientiâ Abbatis Monasterij prælibati fuit nobis fiducialiter intimatum se nonnullas pecuniarum summas olim in manibus ipsius, vt Executoris testamentorum plurium fidelium Defunctorum relictas in opus pium secundum eiusdem arbritrium conuertendas, nec non alias quas vt deputatas ad faciendas suas proprias eleemosynas elargiri pauperibus secundum ipsius voluntatem se posse dicebat in emptiones quorundam redditThe uum & terrarum sitarum in villis seu territorijs *le Greunny & de Bouchoire & de la Chauate*, nec non cuiusdam Domus sitæ Parisius in vico Murorum pro vsu & sustentatione pauperum Scholarium oriundorum de Ciuitate vel Diœcesi Atrebatensi Parisius in domo prædicta commorantium & studentium in futurum piè & misericorditer erogasse, Nos humiliter requirentis quatenus dictas emptiones & erogationes prout non tangunt, ratificare vellemus. Nos verò etsi per litteras dictarum emptionum non constet eas nostrum Monasterium tangere, veruntamen requestæ dicti venerabilis Patris quantum cum Deo nobis licuerit, annuentes, prædictas emptiones & erogationes pecuniarum quatenus nos tangunt ritéque factæ sunt, & honestè possumus, ratificantes adhibemus eisdem nostrum consensum pariter & assensum. In quorum testimonium sigillum nostrum præsentibus duximus apponendum. Datum anno Domini 1332. 22. die mensis Nouemb."

Nicolaus ille Abbas dicebatur cognomento *le Caudrelier*. De quo sic Sammarthani in Abbatibus S. Vedasti. "Nicolaus *le Caudrelier* ab ineunte ætate virtutem vnà cum litteris excoluit, versatus prudenter in rebus Hasprensibus, dum eò loci Præpositum ageret, difficillimis temporibus suum Monasterium rexit; qui summâ in pauperes liberalitate commendatissimus, Parisijs etiam Collegium, quod Atrebatense & Vedastinum vocant, excitauit, in quo acceptis studiosis hebdomadatarij aliquot nummi numerarentur."

Eodem quoque anno erecta est à Ioanne XXII. Vniuersitas Cadurcensis, eique attributi Conseruatores Abbates Marsiliaci & Moïsaci.

Ad annum 1333. refert Wadinghus ex Regesto Vaticano & Secret. Ioannis Papæ fol. 183. Pontificem scripsisse ad Cancellarium Parisiensem, qui tunc erat M. Guill. de Narbona, vt ad dignitatem Magistralem admitteret F. Fontanerium Vasellum Aquitanum Minoritam tunc in sacra Theologia Baccalaureum, mox Gerardi Odonis Ministri Generalis successorem futurum, item Archiepiscopum Rauennatem & S. Rom. Ecclesiæ Cardinalem. 1333.

Idem Pontifex sentiens se morti proximum, seque malè audire ob suam de visione Beatifica sententiam, hanc emisit Bullam, vt omnibus notum faceret, quo animo Quæstionem illam agitari voluisset.

DECLARAT PAPA SVAM DE VISIONE BEATIFICA OPINIONEM.

"Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Ne super ijs quæ de animabus purgatis, separatis à Corporibus, an citra sumptionem Corporum diuinam essentiam illa visione quam vocat Apostolus facialem, videant tam per Nos, quàm per nonnullos alios in præsentia nostra recitando & allegando sacram scripturam & originalia dicta sanctorum vel aliàs ratiocinando sæpius dicta sunt aliter, quàm per Nos dicta & intellecta fuerunt, intelligantur & dicantur, auribus valeant fidelium inculcari. Ecce quoad nostram intentionem, quam cum S. Ecclesia Catholica circa hoc habemus & habuimus, serie præsentium, vt sequitur, declaramus: fatemur siquidem & credimus quod animæ purgatæ separatæ à corporibus sunt in Cœlo Cœlorum & in Paradiso

» cum Christo, consortio Angelorum congregatæ, & vident Dominum & diui-
» nam essentiam facie ad faciem clarè, in quantum status & conditio patitur ani-
» mæ separatæ. Si verò alia vel aliàs circa materiam huiusmodi per Nos dicta,
» prædicata seu scripta fuerint, quoquo modo illa diximus, prædicauimus seu
» scripsimus, recitando & conferendo dicta sacræ scripturæ & sanctorum, nolu-
» mus esse dicta, prædicata & scripta vt de omni alio errone è dicto. Insuper si
» qua alia sermocinando, conferendo, dogmatizando, docendo, seu aliàs quouis
» modo diximus, prædicauimus, vel scripsimus circa præmissa, vel alia quæ fidem
» concernunt Catholicam, sacram scripturam aut bonos mores, ea in quantum
» sunt consona fidei Catholicæ, determinationi Ecclesiæ, sacræ scripturæ ac bo-
» nis moribus approbamus; aliàs autem illa habemus & haberi volumus pro non
» dictis, prædicatis & scriptis, eaque reuocamus expressè. Ac prædicta omnia &
» alia quæcunque dicta, prædicata, & scripta per Nos de quacunque materia,
» vbicunque & inde quocunque loco, aut in quocunque statu, quem habemus
» vel habuimus hactenus, submittimus determinationi Ecclesiæ ac successorum
» nostrorum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ inten-
» tionis, declarationis, confessionis, voluntatis, approbationis, reuocationis &
» submissionis infringere, vel ei ausu temerario contraïre. Si quis autem, &c.
» Datum Auenioni 3. Id. Decemb. Pontific. nostri anno 19.

Hanc Bullam Villanus Scriptor illius temporis Italico exhibuit idiomate lib. 11. c. 19. & ex eâ patet quantâ cum humilitate tantus Pontifex suam priuatam de visione beatifica sententiam Ecclesiæ, hoc est Concilio Oecumenico & successorum suorum determinationi submiserit. Itaque mentitur impudenter Caluinus aiens l. 4. Instit. c. 7. §. 28. eum asseruisse animas esse mortales: quanquam enim ille multos habuerit aduersarios, nullus tamen hanc ei hæresim obiecit.

De Ianæ Papissæ Commento.

Ad hæc tempora referunt aliqui Ianæ Papissæ commentum, hac occasione. Petrus ille Corbarius Antipapa iuuenilibus annis Ianam de Corbaria Mathæi filiam duxerat: at postea mundi vanitates aspernatus ab ea licet repugnante diuorterat, vt Minoritis nomen daret. Vixerant ambo in diuortio per multos annos, ille apud Minoritas magnâ integritatis famâ, ista in seculo: donec ille è Cœnobio extractus est à Ludouico Imperatore & ad Pontificatum promotus. Iana verò quæ diuortium semper molestè tulerat, vt virum vidit è Claustris eductum, postulauit sibi licere cum eo versari coniugisque legitimæ loco haberi: quod vt facilius impetraret, adijt Episcopum Reatensem, causasque diuortij nullas fuisse probauit, & se repugnante virum induisse cucullum manifestè conuicit. Hinc ergo crebri de Iana Papissa sermones, sparsi præsertim Auenioni in Curia Ioannis, multi ioci fabulæque: cuius rei originem ignorantes posteri, eam ad annum 848. reiecerunt: cum tamen certum sit ex omnium Synchronorum Authorum fide ab an. 772. vsque ad an. 881. non plus mense vacasse Sedem Pontificiam: ac proinde nullum fuisse tempus, quo illa Sedem occupare potuerit. Hoc tamen Commentum vt aliquid veritatis continere suaderent posteri Authores, illud in Mariani Scoti Fuldensis Monachi, qui viuebat an. 1085. & Sigeberti Gemblacensis qui an. 1131. historijs legi contenderunt. Item in Martini Poloni Archiepiscopi Cosentini qui circa an. 1276. scribebat, annalibus clarissimè contineri. Verum in veteribus Manuscriptis horumce Authorum nihil quidquam habetur huius fabulæ. In posterioribus verò, & in Editis & typis excussis libris illa inserta operi, cum ad marginem primùm in quibusdam tantùm scripta fuisset. Huius verò fabulæ authorem aiunt fuisse Rainulphum Hygedensem Anglum Benedictinum in suo Polychronico, quod scribebat an. 1343. paulò post Ianæ Corbariæ Papissæ diuulgatam famam, sparsosque iocos, vt Regi suo Eduardo III. gratificaretur, quem sciebat inuito animo Pontifici Gallicano vectigal pendere, & Ludouico Bauaro fauere.

Collig. Turonensis fundatio.

Eodem anno 1333. Stephanus de Burgolio Patria Andegauensis, dignitate Archiepiscopus Turonensis in vico *Serpente* Collegium Turonense instituit & fundauit atque sex Bursarijs pauperibus vnique Primario addixit, Bursarumque collationem sibi suisque successoribus retinuit. Obijt autem ille anno 1336.

1334. Anno 1334. mense Decembri obijt Ioannes XXII. anno ætatis 90. post eius

obitum statim in Cœnobio Dominicanorum Auenionensium inclusi Cardinales à Comite Moncsio Præside Prouinciæ pro Roberto Siciliæ Rege, primùm Ioanni Raimundi Fratri Comitis Conuenarum viro prudenti & pio Pontificatum deferunt, sed ea lege, ne Romam Sedem transferret: quam legem cum ille accipere noluisset, existimans iniuriam fieri dignitati summi Pontificis, illi secreto quodam S. Spiritus ductu eligunt quasi perfunctoriè omnium Cardinalium infimum & vltimæ promotionis F. Iacobum Furnerium seu de Furno, cognomento Nouelli, Monachum Cistercienſem, ideoque Cardinalem Album, seu Blanco dictum, filium Guillelmi Molitoris in oppido Sauarduno ditionis Fuxensis ad fluuium Aurigam, Diœcesis Appamiensis. Ille à Iuuentute Monasticam vitam professus fuerat, Parisijs operam litteris dederat in Collegio Bernarditarum commorans, vbi laureâ Doctorali in Theologia donatus fit primum Abbas Montis-frigidi eiusdem Ordinis; tum ad Episcopatum Appamiensem & Mirapicensem, post ad Cardinalatum tit. S. Priscæ à Ioanne promouetur; postremò ad Pontificatum supremum casu & nullo præhabito consilio extollitur à Cardinalibus 13. Kal. Ian. in Vigilia S. Thomæ Apostoli. Infulasque Pontificias accipit die Dominica ipsis Kalendis Ianuarijs & Benedicti XII. nomen assumit. Aiunt eum inopinatam sui electionem admiratum ironicè dixisse *rem præclaram fecisse Cardinales post tot dissidia, Asinum in Papam elegisse.* Quod aliqui tribuunt eius humilitati, vel quia se rebus gerendis minus sentiebat idoneum.

Ioannis autem Acta compendiosè enarrat Auentinus, sed parum ei credendũ, quia & manifestum se præstat Osorem Ecclesiæ Catholicæ, & ea similiter quæ narrat, fatetur se ab authore inimico accepisse. *Hunc Ioannem*, inquit, *temerè* « atque malè de beatitudine atque felicitate humana sensisse reperio. Nullam penitus animam mortalium, donec ij reuiuiscerent, atque immortalitate donati post excidium demum Orbis forent, cœlestem in Curiam recipi « prædicauit. *Legi ego Epistolam quæ extat, Theologorum eiusdem tempestatis, maximè Parisiorum, qui illum Hæreseos notâ inurunt, atque vt resipiscat, commonefaciunt.* « Idem inuitis mystis Episcopos imposuit sicuti Fuxinensibus Ioannem Brixinensem, deinde & Bambergensem. Illi vt Symmistas placarent, Parochias ipsis « tributarias fecere, hospitalitas tum abolita est quod in alimenta pauperum ante distributum, in ornamentum, cultum parietum atque pompam versum est. « Tum priuata sacrificia, sacrificularios, Pontifices, sacrilegia, compilationes, « peculatus, vt tum autumabant, templorum, ac sicuti nunc vocant, Incorporationes & absentias inualuisse reperio. Hic etiam alter & vicesimus omnium « Pontificum Rom. qui vnquam fuère, pecuniosissimus paupertatem non solum « à Christo seruatore nostro eiusque Comitibus & Legatis, verum à Philosophis « quoque, Poëtis, Oratoribus, Historicis alienis à Religione nostra collaudatam irrisit. Franciscanos in diem viuentes, ostiatim victum mendicando quærentes, suæ opinioni aduersantes, vt qui Christum & eius Nuncios nihil possedisse docebant, impietatis, pestiferi erroris condemnauit, ex Ciuitate Christiana exegit, Fraterculos nuncupauit, plerosque igne concremauit. Sacratas « fœminas, quas Beguinas nominamus, impietatis postulauit, nubere coëgit. « Quosdam qui in finibus Bohemiæ atque Austriæ supremam illam Majestatem « Senis, adolescentis, Columbæ imagine, vti adhuc fieri solet, pingebant, læsæ « religionis accersiuit, antropomorphitas esse renunciat, quosdam ad ignem « condemnauit. Septimum Iuris Pontificij librum, quem Clemens V. decessor « eius composuerat, sed quod multa quæ simplicitati Christianæ, libertati Religionis imponerent, ibi continerentur, publicare supersederat, atque animam « agens aboleri iusserat, edidit: omnia, quæ ibidem scripta erant, rata fore « constituit; quæ à Benedicto, qui Ioanni successit, rursus antiquata sunt. Hæc « à Willielmo Occomensi accepi. Nimirum iste Bauari partes secutus contra Ioannem amarè scripsit.

Cæterum Benedictus statim post promotionem dedit ad Regem Franciæ aliosque Christianos Reges litteras, ad Religiosos Ordines, ad Vniuersitatem Parisiensem, eiusdem omnes tenoris, qui mos à consecutis Pontificibus seruatus est. Nam vt exemplis constabit, illi post assumptam dignitatem Ponti-

ficiam legatos ad Regem mittere solebant, atque ad Vniuersitatem ipsam Parisiensem per eos litteras, quibus suæ Promotionis rationem modumque significabant, suamque gratiam pollicebantur. Sic ergo ille.

Ad Vniversitatem.

» Benedictus Episcopus seruus seruorum Dei, *Dilectis filijs Vniuersitati Magistrorum & Scholarium Paris.* Sal. & Apost. Bened. *Altitudo cœlestis consilij supra cuncta tenens in excelsis Imperium sic dat esse rebus & dispensat ineffabili prouidentia munera gratiarum, sic Creaturarum conditiones & status ordinat*, ac provt vult, variat & disponit, quod sensus humanus eius secreta consilia perscrutari non valens, in horum consideratione potius hebetatur, cum sint inuestigabiles viæ Domini & sapientiæ suæ magnitudinem humani non capiant intellectus. Facit enim fortem ex debili, balbutientibus eloquium tribuit, & ponit nonnunquam humiles in sublimi, plenam & perfectam habens ad singula, tanquam palma concludens omnia, potestatem. Sanè felicis recordationis Ioanne Papa XXII. Prædecessore nostro nuper, sicut Domino placuit, ab hac luce subtracto, & ad cœlestem patriam ab huius mundi miseria, sicut piè credimus, euocato, eiusque corpore cum exequiarum solemnitate debita tumulato, venerabiles fratres nostri Episcopi, Presbyteri & Diaconi Rom. Ecclesiæ Cardinales, de quorum numero tunc eramus pro futuri substitutione Pastoris conuenientes in vnum sub deliberatione consilij, quam tanti negotij qualitas exigebat, habito super electionis futuri Papæ celebratione tractatu, licet consentire potuissent in alios, maiorum meritorum claritate conspicuos & plurium virtutum titulis insignitos, tandem tamen ad personam nostram dirigentes vnanimiter vota sua, Nos ad summi Pontificatus apicem Diuinæ dignationis clementia euocarunt. Nos igitur nostrarum insufficientiam virium, & administrationis tam arduæ sarcinam tantique oneris grauitatem intentâ consideratione pensantes intra nostra præcordia, quid inter tot diuersas & varias seculi fluctuationes & pugnas agendum, quidue tenendum, quidue pensandum existeret, animo duximus trepido reuoluendum. Demum verò Spiritus virtute resumpta, in illo qui assurgit in occursum timentium & implorantium humiliter nomen suum, quique clementer in semitis suis gressus hominis perficit, inter huiusmodi cogitationum fremitus anchoram spei nostræ fiximus ad ferendum sub eius fiducia iugum seruitutis Apostolicæ, imbecilles humeros humiliter submittentes, ac subsequenter benedictionis & coronationis solemnia & cætera recepimus secundum morem eiusdem Rom. Ecclesiæ in personis Rom. Pontificum Prædecessorum nostrorum hactenus obseruatum, anxiato & humiliato spiritu Domino supplicando, vt ipse qui nos iugum huiusmodi subire concessit, sic ad ipsum portandum debilitatem nostram suæ virtutis robore fulciat, sicque illud faciat sub benignitate portabile, quod sub illo nos non contingat ex nostra debilitate deficere, sed ita sua omnipotentia nobis & gregi Dominico vigilantiæ nostræ commisso potius proficere, quod de talento nobis credito dignam valeamus in extremo Iudicio reddere rationem. Considerantes igitur quod Nos tanquam hominem inter mundanos conflictus & turbines constitutos, nostrumque imperfectum diligentius attendentes ad deuotionem vestram Deo gratam nostræ mentis leuamus oculos & ad vestrorum orationem de quorum numero fuimus aliquando, suffragia feruentius aspiramus. *Eapropter Vniuersitatem vestram precamur & obsecramus attentius per viscera misericordiæ Iesu Christi, quatenus pro persona nostra statuque salubri & felici vniuersalis Ecclesiæ orationes deuotas & sedulas ad supernæ Maiestatis clementiam effundatis, & etiam effundi faciatis in vestris generalibus Congregationibus, vt omnipotens Deus, qui humeris nostris imbecillibus molem imposuit Apostolicæ seruitutis, nobis suæ omnipotentiæ dexteram porrigat, defectum nostrum suæ virtutis robore fulciat, vt dum nauigabimus in huius vitæ salo, ac tempestuosis fluctibus & procellis sciamus & possimus dispersa colligere, fracta connectere, deperdita restaurare, custodire pinguia, manuducere fortia & humilia confouere, aliasque Sponsæ nostræ nobis diuinitus copulatæ, Romanæ præfatæ & generali Ecclesiæ præesse pariter & prodesse.* Nos enim Vniuersitatem vestram deuotæ Charitatis zelantes affectu, ipsius salutis & prosperitatis cupimus incrementum, cui libenti animo, quatenus secundum Deum poterimus, provt expedire nouimus, annuemus. Cum autem sicut intelleximus, Portitores huiusmodi interdum esse consueuerint contra

intentionem

intentionem mittentium exactores, nunc importunæ petitionis instantia, nunc « etiam murmurationum susurris, ac detractionum & querelarum comminatio- « nibus exigendo, scire vos volumus quod nostræ intentionis existit, latoresque « præsentium iurare voluimus, quod ad exigendum vel obtinendum aliquid, ta- « libus instantijs, murmurationibus, detractionibus, seu comminationibus non « vtantur, nec recipere oblata præsumant. Ideoque vt nostris in hoc inten- « tioni & beneplacitis concurratis, præfatis eorum abusionibus, cæterisque simi- « libus, si forsan eis, quod non esset verisimile, vti præsumerent, contra proprium « iuramentum, contemptis, animo vos vltra præmissa ipsis nostro ministranda « mandato, tribuendo aliquid non graueris, cum non per extorsiones huiusmodi, « sed alia retributione congrua intendamus ipsorum laboribus respondere. Da- « tum Aueníoni 5. Id. Ianu. Pontif. nostri an. 1. «

Ad hunc annum legitur in quodam Chartulario quod inscribitur *de Temporalitatibus*, cuius quidem mihi pro sua singulari beneuolentia copiam fecit D. Herouuallius, quo pacto Ecclesia Parisiensis ad inaugurationem seu vt vocant, benedictionem Nundinarum Indictitiarum procederet : quæ res à proposito nostro non omnino abludit. Hic autem titulus præponitur. *Du Landit & de la Procession Nostre-Dame de Paris.*

Les Religieux de S. Denys disoient que leur portier nommé Poureulx estoit « DE INDICTO. en possession & saisine de povoir venir chacun an le premier iour du Landit ar- « mé auec ses Gens-darmes à la Procession de Nostre-Dame de Paris qui y venoit « pour faire la benission & de conduire ladite Procession. Et armé dés la pointe « Lisart en la voye qui vient de Clignencourt à S. Denys & de Paris à S. Denys en « passant par dessous Mommartre ou lieu ouquel lesdites deux voyes font vne « pointe, entant que se ledit portier ne venoit illec, ladite Procession s'en retour- « neroit à Paris & ne seroit point faite de benission. Et neantmoins les Sergens « de Chastelet auoient prins ledit Portier & ses Gens & leur auoient commandé « qu'ils se rendissent en Chastelet en les troublant, &c. Le Procureur du Roy « disant au contraire que le port d'armes appartenoit au Roy & que pour ce que « ledit Portier estoit armé, auoit esté prins & estoit le Roy en possession & saisine « de le prendre esdits lieux s'ils estoient armez. Par Iugement, enqueste faite les- « dits Religieux furent maintenuz en leurs possessions. Donné en Parlement le 9. « iour d'Avril l'an 1334. Custos Præpositurae Parisiensis tunc erat Petrus Bela- « gent, vt in eodem Chartulario legitur. «

Item in alio MS. membranaceo eiusdem Herouuallij legitur quoddam Regis & Senatus Parif. mandatum, quo Rex Abbatem & Domum Cluniacensem sitam ad portam S. Germani suæ tutelæ se commisisse significat, ex veteri Registro Parlamentaeo quod complectitur annos 1328. 1329. 30. 31. 32. & 33.

A tres-honorables & redoutez Seigneurs nos Seigneurs Presidens pour le « DE DOMO ABBATIS CLVNIACENSIS. Roy à Paris Simon de Vandouuoire, Estienne de trois Moulins Huissiers du Par- « lement honneur auec reuerence Nos tres-chiers Seigneurs, sçauoir vous faisons « que le Dimanche aprés la feste S. Martin d'Esté à heure de Tierces ou enuiron « l'an de grace 1334. alames de vostre commandement *au Recteur & à ladite Vni- « uersité des Escholiers de Paris ou Chapitre de S. Mathelin, ou quel Chapitre ledit Re- « cteur & Vniuersité faisoient assemblée ou Congregation general, lequel commandement* « estoit contenu en vne scedule scellée du petit sceel de la Chambre du Parlement « & signée par M. Pierre de Hangest, laquelle scedule est cy-dessous escrite, & « illuec leur signifiemmes de par vous, que l'Abbé de Clugny & l'Abbaye auec « toutes les personnes de l'Ordre de Clugny & leurs membres, tous leurs familiers, « leurs biens en quelque part qu'ils soient dedans le Royaume de France sont en « l'espect & sauuegarde du Roy par point de priuilege, & par ce que ledit Abbé est « du Conseil du Roy, & leur defendismes de par le Roy & de par vous, que en « quelconque ils se pourroient mefaire enuers le Roy, ils ne feissent ne ne deis- « sent, iniure violence, ne nouuelleté nulle aux dessus nommez en personne & en « biens, & specialement en la maison dudit Abbé ne en ses appartenances, laquel- « le maison est assise delà la Boucherie S. Germain des Prez, ne ou nouuel batis- « sement que ledit Abbé a fait en ladite maison outre la porte aux Cordeliers, *&* « *derechief deismes audit Recteur & Vniuersité de par vous, que se ils vouloient aucune* «

» *chose demander audit Abbé ou à ses Gens, vous vous offriez à faire à eux bon & brief* » *accomplissement de Iustice dudit Abbé & de ses Gens & ment moins preismes & meismes* » *d'abondant ladite maison, ses appartenances en ladite garde du Roy & publiasmes la-* » *dite garde audit Recteur & Vniuersité & aux voisins d'illuec enuiron: la teneur de la* » *Cedulle dessus nommée sensuit.* Pierre Hermier, Thomas Choques, Simon de Van- » douaire, Estienne de trois Moulins allez vous quatre, trois, deux ou l'vn de » vous au Recteur & à la Vniuersité des Escholiers de Paris & leur signifiez & in- » timez de par les Presidens, que l'Abbé de Clugny & l'Abbaye auec toutes les » personnes de l'Ordre de Clugny & les membres, tous leurs familiers, leurs biens » en quelque part qu'ils soient dedans le Royaume de France sont en l'espect & » sauuegarde du Roy par point de priuilege, & par ce que ledit Abbé est du Con- » seil du Roy & leur defendez de par le Roy & de par lesdits Presidens que en quel- » conque ils se pourroient meffaire enuers le Roy, il ne le facent ne dient iniures, » violence ne nouuelleté nulle aux dessus nommez en personne ne en biens, espe- » cialement en la maison dudit Abbé és appartenances d'icelle, laquelle maison » est assise delez la boucherie S. Germain des Prez, ne ou nouuel batissement que » ledit Abbé a fait en ladite maison outre la porte aux Cordeliers. Et se lesdits » Recteur & Vniuersité veulent aucune chose demander audit Abbé ou à ses Gens, » lesdits Presidens se offrent à faire à eulx bon & brief accomplissement de Iustice » dudit Abbé & de ses Gens & ment moins d'abondant prenez mettez ladite » maison & ses appartenances en ladite garde du Roy & la publiez deuant les » bonnes Gens & voisins d'illuec enuiron. Et où vous verrez qu'il sera à faire de » raison. Ces choses dessusdites vous certifions nous estre faites par nous en la ma- » niere qu'il est dessusdit & deuisié par ces presentes lettres scellées de nos sceaulx » qui furent faites l'an dessusdit, le Vendredy 22. iour du mois de Iuillet.

Quid contra hoc egerit Vniuersitas, infra dicetur; nam Rex agnitâ veritate, nihil iniuriarum aut damni ipsi voluit inferri.

In eodem MS. quod est veterum Senatusconsultorum Paris. legitur titulus cuiusdam concordiæ factæ *inter Radulphum de Praellis D. de Lisy & Scholares per defunctum M. Robertum de Praellis Parisius fundatos.*

Item. *Inter Scholares Suession.* Parisius fundatos per defunctum M. Radulphum de Praellis *& executores dicti defuncti & Radulphum eius nepotes.*

Item. Inter Procuratorem Regium, *Magistros & Scholares de Sorbona* & Simonem Brinau.

1335. Anno 1335. Benedictus Pontifex existimauit sibi cogitandum esse seriò de pace cum Ludouico Bauaro, satiusque fore Imperatorem licet Inuasorem sibi & Ecclesiæ Catholicæ demereri, quàm prædecessoris sui vestigia sequendo Censuris eum efferare. Itaque ad eum Legatos misit, patrem agens non hostem. Sed Fratricellos, quos dum Cardinalis esset, scriptis exagitauerat, anathemate percussit, & Inquisitores ad Gentem illam ex Italia, vbi plurimum inualuerat, exterminandam excitauit.

Idem Pontifex omnes gratias de Beneficijs à Prædecessoribus suis concessas, quibus nondum ius de pacifica possessione acquisitum esset, reuocauit. Vacantia Personis idoneis, quæ prodesse valerent Ecclesiæ, conferenda sibi reseruauit, cauitque quàm potuit diligentissimè, ne indignis darentur. Neminem è suis, vno duntaxat excepto, ad Episcopatum promouit, nullum ad Cardinalatum, aiens teste Alberto Argentinensi, *si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero.* Cumque Doctorum virorum familiaritate nihil haberet antiquius, Gregorium Ariminensem, Thomam Argentinensem & Franciscum Petrarcham intimos quidem habuit, at solâ necessitudinis gloriâ illi apud eum potiti sunt.

Statutum Nat. Gall. de Resumptione Lectionum.

Eodem anno Natio Gallicana statutum promulgauit circa resumptionem Lectionum, quod legitur in antiquo libro Procuratorum sub hoc titulo. *Statutum valde vtile de Resumptione Lectionum, & quantum post Resumptionem debeat legere, & quam Pœnam incurrat nisi faciat, & quomodo si non faciat, debeat excusari.* Tale autem est.

» Vniuersis præsentes litteras inspecturis *Nos omnes & singuli Magistri Natio-* » *nis* Gallicanæ actu Regentes Parisius in Artium Facultate salutem in Domino

ſempiternam. Notum facimus per præſentes, quod nos conſiderantes vndique Nationem noſtram multipliciter eſſe lapſam, lapſum eius ex omni parte cupientes pro noſtris viribus reparare, vtilitati priuatæ publicam præferentes, pro communi vtilitate totius Nationis noſtræ die Martis ante Ramos Palmarum per Nicolaum de Cheziaco Bedellum noſtrum de mandato viri venerabilis & diſcreti M. Petri de S. Floro tunc temporis noſtræ Nationis Procuratoris hora Primæ diſtricte per juramenta apud S. Mathurinum ad ſtatuendum, diſtatuendum, vel ſtatutum ſeu ſtatuta in noſtra Natione ſuper Regentia Magiſtrorum noſtrorum edita deſtruendum, moderandum, confirmandum, declarandum, interpretandum, corrigendum, addendum, diminuendum, ordinandum, diſpenſandum, ſupplicationes etiam audiendum, diſtrictè vt præmittitur, ibidem eſſemus vocati, poſito quod per eundem in deliberatione noſtra an placeret nobis ſtatuere ſuper Regentia Magiſtrorum noſtræ Nationis, vel ſtatuta ſeu ſtatutum ſi quæ eſſent ſuper eandem facta vel edita, deſtruere, addere, diminuere, confirmare vel moderare, declarare, ordinare, vel etiam corrigere ſeu ordinare. Quo ſic poſito vel poſitis in deliberatione noſtra, vnanimi conſenſu omnium nullo penitus diſcrepante ſeu reclamante primo per viam S. Spiritus omnes in vnum conſentientes vel concordantes conceſſimus, voluimus, ac etiam deliberauimus in hunc modum, videlicet, quod viros venerabiles & diſcretos Magiſtros *Ioannem Gorre de Prouincia Pariſienſi*, *Lambertum de ſumma vera de Prouincia Senonenſi*, *Richardum de Billiaco de Prouincia Rhemenſi*, *Alanum de Villacollis de Prouincia Turon.* & *Gerardum Lasboegas aliàs de Aluernia de Prouincia Bituricenſi*, iſtos omnes deputauimus, & eis omnibus inſimul commiſimus, ſic quod vno iſtorum contradicente vel reclamante alij omnes nihil facere poſſint, vel etiam ordinare. Damus ac dedimus eiſdem Magiſtris ſuperius nominatis vt præmittitur, vſque ad octo dies ſolummodo computando à die dictæ vocationis plenam, liberam & abſolutam poteſtatem, authoritatem, & mandatum ſpeciale de nouo ſtatuendi ſuper Regentia Magiſtrorum dictæ noſtræ Nationis, vel ſtatutum ſeu ſtatuta, aut clauſulas in eiſdem contentas mentionem generalem, vel ſpecialem de Regentia prædicta facientes deſtruendi penitus & totaliter adnihilandi, approbandi, confirmandi, moderandi, declarandi, corrigendi, addendi, diminuendi, ordinandi, diſpenſandi, & cætera omnia faciendi quæ tota noſtra Natio faceret, ſeu in talibus & ſimilibus facere poſſet, ratum & gratum perpetuò in ſtatutum ſeu in modum ſtatuti irreuocabiliter habentes quidcunque per dictos Magiſtros ſuperius nominatos actum, geſtum fuerit, ſeu etiam ordinatum. Quibus ſic factis ac deliberatis præfati Magiſtri ad hæc ſpecialiter Deputati per prædictum Procuratorem noſtrum pluries & per debita interualla in locis certis ad huiuſmodi negotia vel deliberata fini & executioni demandanda vel terminanda vocati fuiſſent, & poſtmodum inſimul congregati longa & prouida inter eos deliberatione habita ſtatum noſtræ Nationis diutius ruminando & quemlibet articulum verſando velut in ſtatera quæque ſingula ponderantes, de communi conſenſu & voluntate omnium quinque Magiſtrorum ad hoc ſpecialiter deputatorum, & nominibus quibus ſupra nullo penitus diſcrepante ordinauerunt & ſtatuerunt ea quæ ſequuntur.

De Regentibus.

Videlicet quod quicunque Magiſter noſtræ Nationis ad Actus communes in eadem liberè admittatur, prima die qua reſumet & leget etiam de extra villam venerit, dummodo idem Magiſter iuret, quod lectiones ſuas continuabit vſque ad menſem poſt, niſi fortè legitimo impedimento fuerit impeditus. Legitimum impedimentum dicimus, videlicet ſi quis infirmus fuerit corpore vel detentus carcere, vel ipſum extra villam exire contigerit, vel in aliquo Principium libri ſententiarum, quæ vt plurimum in paruo Ordinario ſolent celebrari cauſâ proficiendi vt ſupra præſentialiter affuerint, & hoc quater in anno ad plus, vel etiam ſi bis in menſe ad plus Determinationibus aut Principijs ſolennibus in alijs Facultatibus fieri conſuetis cauſâ proficiendi vt ſupra præſentialiter de quibus fidem faciet, ſi ſuper hoc fuerit requiſitus per Iuramentum vnius & alterius qui ipſum viderit ibidem, liceat etiam cuicunque Magiſtro noſtræ Nationis ſupplicationes interimere, vel eas concedere, dummodo iuret quod Le-

» git in eadem die quâ concedit vel interimit, si fuerit requisitus secundum for-
» mam statuti Facultatis.

» *Ad Officia verò nostræ Nationis nec Procurator, nec vllus admittatur, nisi prius per* » *mensem continuè Regens fuerit*, dum tamen aliquo impedimentorum prædicto- » rum non fuerit impeditus. De Regentia verò antequam admittatur, fidem.....

Hoc loco lacuna est auulsi vnius folij integri, seu duarum Paginarum, à pag. scilicet 111. vsque ad 113. tum in pag. 113. & deinceps habentur, quæ sequuntur.

» xerint, *& pœnam obstinato animo* prælibatam elegerint sustinere quinque alij » per dictas quinque Prouincias assumentur, quibus incumbet necessitas contro- » uersiam super dicta assertione infra biduum sicut prius sub pœna consimili ter- » minandi, ac interim durante tempore litis coram quinque Deputatis prædictis » super sua non citatione Magister Electus ad Officium in eodem pacificè rema- » nebit & ad ipsum sine contradictionis obstaculo exequetur. Ac prædictus falsus » assertor plectetur & punietur priuatione & carentia omnium Beneficiorum & » honorum Nationis prædictæ per annuale spacium & in toto anno priuationis » in cuiuscunque Officialis electione vocem aliquam non habebit, nec actum re- » gendi per dictum spacium exercebit. Et ne Electionem prædicti Magistri callida » malignantium machinatione contingat aliquatenus impediri, superaddimus » prælibatis, quod si de deputando aliquem Magistrum ad prædictam litem diri- » mendam in aliqua dictarum Prouinciarum contentio oriatur, quod missus & » electus firmiter habeatur à maiori parte Prouinciæ discordantis tanquam à tota » Prouincia & à singulis eiusdem Prouinciæ missus & electus firmiter habeatur, » & dictam litem dirimere valeat vnà cum Deputatis à 4. alijs Prouincijs, quæ » consenserant in mittendo. Et si tanta in aliqua dictarum Prouinciarum pullu- » lauerit controuersia, quod nec ipsa tota, nec in maiori sui parte in deputando » aliquem Magistrum consentire potuerit, à quatuor alijs Prouincijs Deputati » negotium ad quod assumpti fuerint, specialiter terminabunt. Et si nedum vna » Prouincia, verum & quod absit, duæ vel tres in sua totalitate Magistrorum, » seu in maiori parte eorundem in actu deputandi aliquem nequiuerint concor- » dare, aliæ Prouinciæ concordes per suos Deputatos dirimere poterunt dictam » litem.

INSTITVTIO VICIS TRIBVVM IN ELIGENDO ELECTORE D. RECTORIS.

» Item statuimus quod ex hac hora in antea per quinque Prouincias supra- » dictas assumatur & eligatur *vnus Magister inter Nos actu Regens alicuius quinque* » *Prouinciarum prædictarum, ita quod prima vice quâ creabitur nouus Rector Vniuersi-* » *tatis, assumatur Magister prædictus de Prouincia Parisiensi. Secunda vice de Senonen-* » *si. Tertia vice de Remensi. Quarta de Turonensi. Et quinta vice de Bituricensi: & sic* » *deinceps per Ordinem supradictum in perpetuum. Qui quidem Magister assumptus tan-* » *quam Procurator Nationis nostræ & nomine ipsius Nationis in electione dicti Rectoris* » *vocem habeat, qui pro tempore fuerit eligendus, & dictum Rectorem eligendi vnà cum* » *Procuratoribus aliarum Nationum plenam & liberam potestatem.* Ita tamen quod si » de Prouincia, ad quam spectabit dictum Magistrum assumere imminente futuri » Rectoris facienda electione Procurator publicus & communis nostræ Nationis » originem traxerit in dicta Prouincia & de eadem existat, nullus alius Magister » illa vice ad Electionem D. Rectoris celebrandam creabitur, nec sumetur.

» In Electione verò aliorum Officialium ad quæcunque alia Officia Deputato- » rum nostræ Nationis, seruabitur mos antiquus: qui quidem mos fuisse talis di- » gnoscitur, quod quotienscunque aliquis Officialis eligi debuerat in Natione » prædicta, quælibet Prouincia de prædictis vnum Magistrum deputabat, & quem » dicti Deputati, vel ipsorum maior pars eligebant, stabat in Officio per illius » temporis spatium, ad quod quidem Officium fuerat postulatus. Et quod Pro- » curator, cuius tempus non transierat, & cuius Officium non expirauerat, ad- » ueniente tempore Vacationum solemnium, videlicet à festo Beatorum Petri & » Pauli vsque ad finem dictarum Vacationum in suo Officio remanebat, ac in » prædicto fine creabatur alius Procurator.

» Annectentes prædictis statutis & addentes vt ipsa irrefragabiliter obseruen- » tur: quod Nos omnes qui nunc regimus, ipsa promittimus per fidem & iura- » mentum à nobis corporaliter præstandum nosmetipsos inuiolabiliter seruaturos,

& quod omnes Baccalarij nostræ Nationis in Facultate nostra incepturi in « manibus Procuratoris dictæ Nationis illa iurent similiter. Ac si qui Magistri di- « ctæ Nationis actum regendi dimissum ab ipsis resumere voluerint, antequam « proclametur eorum resumptio, in manibus prædicti Procuratoris iurabunt, « quod in aliquam fraudem dictorum statutorum resumere non intendunt, & « quod dicta statuta firmiter obseruabunt. «

Prædicta autem omnia ordinamus, statuimus, facimus, ordinata, statuta & « facta confirmamus, & in scriptura publica redigimus, & litteris apertis man- « damus & promittimus Nos omnes & nostrum quemlibet, quandiu visum nobis « & Nationi prædictæ fuerit expedire, nos ipsos eadem perenniter seruaturos Nul- « lam tamen necessitatem nobis, vel eidem Nationi nostræ imponentes nec im- « ponere volentes, quod nobis liceat prædictis statutis addere, substrahere, di- « minuere, & eadem si nobis placuerit, totaliter annullare. Quas additiones, sub- « stractiones, diminutiones & annullationes nunquam posse fieri decreuimus, « quandiu vna Prouincia de quinque prædictis, vel maior pars eiusdem conditio- « nis rebellionem obijciet seu opponet. In quorum omnium testimonium præsen- « tes litteras sigilli dictæ Nationis appensione roboramus & eiusdem sigilli cara- « ctere communimus. Datum anno Domini 1335. die Sabbati ante Ascensionem « Domini. «

Hoc ergo anno institutum fuit in Natione Gallicana, vt singulis Comitijs Rectorijs singulæ Tribus alternis vicibus Quatuor-virum, seu vt vulgò loquimur, *Intrantem* eligerent: quæ consuetudo hodie etiamnum obseruatur, hoc est anno 1667. quo hæc scribimus. Antiquitus verò vel Procurator Nationis, vel alius Magister subitò electus in Quatuor-virum designabatur & nominabatur. At hocce statuto id solum relictum est Procuratori, vt quoties Tribus sua Quatuor-virum designatura est, sit ipse Quatuor-vir: quod cum in desuetudinem abijsset, M. Iacobus Houllier Stempanus Nationis Procurator Senatusconsulto & Prætoris Morini Edicto *Intrans* confirmatus est anno 1531. elegitque M. Claudium de Mailly Parisinum, vt ipse scribit ad marginem huius statuti. Et alibi sic ipse. *Anno Domini 1530.* (10. Octob.) *Nos Iacobus Houllier Procurator Nat. Gall. data postulatione in supremo Senatu, vt ex iurè statuti, quod* fol. 113. *exscriptum est, nullus alius designaretur Rectoriæ Dignitatis Renunciator. Atque Nos obtinuimus, vt retinendo Iuri nostro D. Morinus Prætor Parisinus committeretur. Is itaque ex mandato Senatus adfuit, & ita præfuit, vt nihil imminuto statuto Rectoris Elector Procurator diceretur. Quod cum in publicum bonum confectum sit, id vt ne prætermittatur, quibus occasio cesserit, obtestor. sig. Houllier Procurator.*

Hoc anno litem habuit Vniuersitas cum M. Petro Chalusio (de Chaslus) Decretorum Doctore & Abbate Cluniacensi propterea quod ille in platea quadam quæ erat ipsius Vniuersitatis, ædificium aliquod subgrundiale extruxerat: sed quia primas in Regni administratione tenebat, ad Regem ipsum confugit Vniuersitas, à quo litteras obtinuit quæ sequuntur. LIS CVM ABBATE CLVNIACENSI.

PHILIPPES par la grace de Dieu, Rois de France: A nos Amez & Feaulx « Estienne de Villiers & Alexandre de Creuecœur des Gens de nos Requestes de « nostre Palais à Paris, salut & dilection. De par nos Amez l'Vniuersité des « Maistres & Escholiers de Paris, Nous a esté exposé en complaignant que com- « me eux & tous les biens communs appartenans au commun de ladite Vniuer- « sité soient & ayent esté d'anciennete en l'especial garde Royal, & soient & « ayent esté d'ancienneté en possession & en saisine paisible & par bon titre d'vne « place seant ou territoire de S. Germain des Prez, neantmoins nostre Amé & « feal Conseiller l'Abbé de Clugny a fait faire vn Edifice sur ladite place en en- « fraignant nostredit Garde ou preiudice desdits Complaignans en les troublant « & empeschant en leursdites saisine indeuëment & de nouuel si comme ils dient. « Et comme ils ayent requis ledit Abbé de remettre à estat deu ladite nouuelle- « té, il leur a respondu fierement en soy vantant de nostre puissance & de ses ri- « chesses, & en déprisant l'honneur & l'estat de ladite Vniuersité par paroles de- « sordonnées & outrageuses & a refusé induëment d'oster la nouuelleté dessus- « dites. Si comme ils nous ont donné à entendre, dequoy il nous déplaist & doit « déplaire si ainsi est. Si nous ont supplié humblement que sur ce Meissiens re- «

» mede conuenable. Pourquoy nous ladite supplication ouye & considerée, voulons & vous mandons & commettons que sans delay toutes fuites & dilations arriere mises, mais au plustost que ce pourra estre fait, appelliez lesdites parties sur le lieu contentieux, enquestez tantost sommairement & de plain sans strepit & sans figure de iugement du droict de l'vne partie & de l'autre sur les choses dessusdites; Et la verité enquise, faites tantost trauenir & remettre à estat deu tout ce que vous trouuerez auoir esté fait & dit par ledit Abbé sur toutes les choses dessusdites induëment & accomplissement de Iustice, tant pour l'vne partie que pour l'autre, en telle maniere & si brieuement que il ne contraigne ladite Vniuersité plus trauailler, ne enuoyer deuers nous, car il nous en déplairoit si le faites en telle maniere que il nous doye déplaire. Et neantmoins nous rescriuez ce que fait en aurez. Car nous leur auons respondu & octroyé que ainsi le ferons faire, & ainsi le voulons nous, & octroyons de grace especial, jaçoit que en cas semblable & entre autres personnes soit accoustumé de faire autre procez. Et mandons à tous que sur les choses dessusdites & leurs dépendances obeïssent & entendent. Auons donné à Paris le 1. iour d'Aoust, l'an de grace 1335.

1336. Cum verò idem Rex alijs litteris inquirendæ veritatis prouinciam Præposito Parisiensi & M. Philippo Bescot demandasset, nec illi suo officio satis prompté & fideliter satisfecissent, datis ad Alexandrum Creuecœur & ad ipsum Præpositum litteris 18. Aug. an. 1336. significauit quàm moram istam grauiter & molesté ferret; imperauitque denuo vt rem istam deciderent.

» PHILIPPES par la grace de Dieu, Rois de France: A nos Amez & Feaulx Conseillers M. Iolain Guenant Clerc, Alexandre Creuecœur & le Preuost de Paris. Nos amez Maistres & Escholiers de l'Vniuersité de Paris nous ont fait montrer en complaignant que comme nous eussiens commis & mandé à toy Preuost & à nostre amé Conseiller M. Philippes dit Bescot que sus vn debat meu entre ladite Vniuersité d'vne part, & nostre amé & feal Conseiller, l'Abbé de Clugny, d'autre, pour raison d'vne souconde ou Appentis fait par ledit Abbé sus vne place assise dehors la porte de Paris, par laquelle l'en va de l'Eglise des Freres Mineurs à la Boucherie de S. Germain des Prez d'vne part, laquelle fut iadis à l'Euesque d'Orleans que tient à present ledit Abbé & d'vne part à la ruë de S. Germain des Prez: laquelle place ladite Vniuersité dit & afferme luy appartenir, sus le droit desdites Parties, tant en possession qu'en proprieté enquerissiez la verité & l'enqueste faite renuoyissiez sans delay encloses sous vos seaux à Nous ou à nos Amez & Feaux, les Gens des Requestes de nostre Hostel affin que nous en pussions ordonner ce que il seroit à faire de raison. Si comme ils dient ces choses estre plus à plain contenuës en nosdites lettres, & tu Preuost & M. Philippes deuant dit ayez esté negligens de proceder oudit negoce ou grand grief, preiudice & demaige desdits Complaignans, laquelle chose nous déplaist se il est ainsi. Pourquoy nous vous mandons & commettons à trois ou à deux de vous par la teneur de ces presentes lettres que repris le procez fait par toy Preuost & ledit M. Philippes selon la teneur de nos premieres lettres toutes dilations indeuës mises arriere, vous procediez auant ou debat deuant dit, & faites sur ce bon & brief accomplissement de Iustice. Mandons à tous nos Iusticiables que ces choses deuant dites & és dépendances à vous & à trois ou deux de vous obeïssent & entendent diligemment. Donné à Conflans prés de Paris le 18. iour d'Aoust, l'an de grace 1336.

STATVTVM NAT. GALL DE MISSIS ET VESPERIS.

Anno eodem 1336. Natio Gallicana statutum quod aliàs fecerat de Missis & Vesperis instaurat & confirmat, additque certos articulos de mulcta deficientium & absentium, legiturque hoc statutum in antiquo libro Procuratorum illius Nationis sub hoc titulo. *Confirmatio statuti de Missis & Vesperis cum quibusdam Additionibus de Refusionibus & Pœnis deficientium in dictis Missis & Vesperis.*

» Anno Domini 1336. die Sabbati ante festum BB. Ægidij & Lupi Nos omnes & singuli Magistri Nationis Gall. actu Regentes Parisius præsentialiter existentes in Ecclesia S. Iuliani pauperis vocati per Nicolaum de Cheziaco Bedellum principalem prædictæ Nationis de mandato M. Bernardi de Haërmais aliàs de Villa-campi tunc temporis Procuratoris dictæ Nationis ad statuendum inter

cætera posito in deliberatione an placeret statuere super ordinatione Vesperarum & Missarum & frequentatione earundem in diebus Veneris & Sabbati, vt aliàs in dicta Natione fuerat consuetum, de communi consensu nostro, nullo penitus reclamante ad honorem Dei & B. Mariæ Virginis, & pro communi vtilitate nostræ Nationis prædictæ statuenda & ordinanda duximus quæ sequuntur.

I. Quod fiant Vesperæ in qualibet die Veneris hora Nonæ, & in sequenti die Sabbati Missa hora Primæ. Ita quod singuli Magistri actu Regentes ibidem interesse teneantur in Vesperis, videlicet sub pœna amissionis vnius denarij, nisi venerint *infra Gloria primi Psalmi:* & in Missa sub pœna amissionis duorum denariorum nisi venerint durante Epistola, & nisi maneant vsque ad finem Officij in qualibet hora distributionibus careant consuetis: & si contingat quod aliqua illarum horarum prædictarum fiat Congregatio Generalis Vniuersitatis, Facultatis, vel Nationis, statuimus quod continuetur dictum Officium vsque ad alium diem, secundum quod videbitur Procuratori dictæ Nationis. Quam quidem pœnam incurrens quilibet refundet Procuratori pro tempore bis ad Congregationem Nationis specialiter vocatus & ibidem per dictum Procuratorem requisitus, qui siue venerit siue non, procedetur contra eum ad pœnam prædictam. Qui siquidem contumaciter seu negligenter prædictam pœnam omni excusatione postposita exceptis detentione corporis, graui infirmitate, vel carcere, vel exitu extra villam causa negociorum propriorum, vel communium Vniuersitatis, Facultatis vel Nationis expediendorum, & lectura actuali aliqua prædictarum horarum in Vico Straminum refundere recusauerit, vt præmittitur, ipsum vel ipsos ab omnibus actibus communibus Nationis tenore præsentis statuti ex nunc suspendimus & volumus fore suspensum vsque ad mensem completum, & in isto statuto etiam Bedelli dictæ Nationis se volunt ligari.

Item confirmamus statutum ab antiquo tempore factum in prædicta Natione de Vesperis & Missis in festis solennibus contra quencunque incidentem sub pœna in eodem contenta.

Item statuimus quod quilibet Magister actu Regens in Vesperis vnum denarium, pro Missa duos denarios singulis septimanis recipiant. In Vesperis autem solennibus 4. denarios, & in Missis sex denarios quolibet modo & forma & sub pœna superius annotatis recipiat & tantum refundat Procuratori pro tempore requisitus pro defectibus in eisdem. Et si aliquis receperit distributiones in Vesperis vel in Missa & non legat per mensem post continuè, volumus quod talis sub pœna prædicta refundere teneatur, nisi fuerit excusatus aliquo impedimentorum prædictorum.

Item statuimus quod Procurator in noua Creatione sua iuret specialiter inter alia iuramenta sua istud statutum facere obseruari, nulli parcendo quocunque modo infulminatione pœnæ in eo contentæ contra quemcunque incidentem. Adiungentes quod si aliquis Procurator tempore suæ Procurationis negligens fuerit aut remissus in huiusmodi fulminata pœna contra huiusmodi refundere recusantes ipso facto eadem pœna puniatur. Et vt statutum diutius habeat roboris firmitatem, statuimus & volumus, quod quicunque de nouo inceperit in Artibus, *teneatur soluere 20. solidos Parisienses Nationi loco Bejaunij quod in Prouincia solui hactenus extitit consuetum.* Et noui Procuratores etiam decem solidos Parisienses soluere eidem Nationi teneantur. Datum anno, die & loco prædictis his præsentibus Magistris. In Prouincia Parisiensi, M. Ioanne Gorre, In Prouincia Senon. M. Ioan. de Diuione. M. Lamberto de Summa vera in Prouincia Remensi. M. Richardo de Billiaco in Prouincia Turonensi. M. Daniele de Doul & M. Alano de Villacollis in Prouincia Bituricensi, M. Ioanne de Aluernia & M. Ioanne de Mercurio & pluribus alijs. In cuius rei testimonium præsenti statuto nostrum fecimus apponi sigillum. Datum & actum, vt suprà.

NOTA DE BEIAVNIO REGENTIVM.

Natio quoque Normanica eodem anno paulo post, nempe mense Ianuario circa rem eandem multa statuit.

STATVTVM NATIONIS NORMANNICÆ.

Nouerint Vniuersi quod ob honorem & reuerentiam B. Mariæ Virginis singulis septimanis quibus legitur, vel non legitur, à festo B. Dionysij vsque ad

» festum BB. Petri & Pauli, Vespere die veneris & Missa die Sabbati à tempore à
» quo non extabat memoria à *Magistris Nationis Normanorum* hactenus consue-
» uerunt solenniter & laudabiliter celebrari, & ob hoc Magistri qui tunc pro
» tempore fuerunt in dicta Natione à pluribus & præcipuè bonis commendari
» meruerunt.... Nos omnes Magistri & singuli vt moris est, à Procuratore Na-
» tionis vocati & congregati per *Seruientem Iuratum* apud S. Mathurinum hora
» Primæ anno Domini 1336. die Sabbati post festum S. Guillelmi nullo contra-
» dicente statuimus & ordinamus quæ sequuntur. *Quod Magister Nationis Nor-*
» *manorum actu Regens qui de cætero defecerit in Vesperis die Veneris, pro pœna soluat*
» *vnum denarium Parisiensem, & in Missa ad solutionem duorum teneatur. Et si præsens*
» *interfuerit, totidem recipiat; & ab huiusmodi pœna nolumus aliquem excusari, nisi per*
» *aliquam 4. causarum quæ sequuntur;* videlicet per euidentem infirmitatem, aut
» per manifestam in Scholis occupationem, aut si distauerit à villa per leucam,
» aut si factis communibus Vniuersitatis vel Nationis communibus vel proprijs
» extiterit occupatus. Et volumus quod talis isto vltimo modo impeditus toti-
» dem percipiat, ac si esset præsens.. Volumus insuper quod in quinque festis
» B. Mariæ Virginis, in festo B. Nicolai & B. Romani & B. Catharinæ quilibet
» duplicem distributionem percipiat, si præsens fuerit, si non, eadem pœna
» puniatur.

» Etiam volumus quod Procurator dictæ Nationis si præsens fuerit, duplicem
» percipiat distributionem, & si deficiat, totidem amittat. De Bedellis autem
» statuimus, si sint præsentes, recipiant vt Magistri; si verò non, ad solutionem
» duplicem teneantur.

» Si verò Magister aliquis in aliquo dictorum defectuum repertus fuerit, &
» statim pœnam prætaxatam non exoluerit, volumus quod ex mandato Procu-
» ratoris à Seruiente Iurato Nationis semel moneatur, & nisi infra triduum post
» monitionem sibi factam satisfecerit, quod ex tunc sine vlteriori monitione ces-
» set à lectionibus suis, quo vsque ab eodem de pœna supradicta fuerit satisfactum.
» Si verò in prædictis parere contempserit vel neglexerit, volumus quod per to-
» tum annum illum, in quo sic contumax inuentus fuerit, nec eligere possit, nec
» eligi ad aliquod Officium Nationis.

» Item statuimus de Officialibus dictæ Nationis; videlicet de Receptore vt 40.
» sol. annuatim percipiat pro labore. De Examinatoribus autem Determinan-
» tium & *Scriptore* quilibet obtineat 20. solidos Parisienses.

» Item statuimus quod statutum fabæ perpetuo teneatur modo & forma con-
» tentis in libro nostræ Nationis... Insuper sigillum nostræ Nationis præsenti-
» bus litteris duximus apponendum.

Videantur supra ad annum 1329. Nationis Picardicæ statuta ad eandem rem pertinentia.

Eodem anno Benedictus Pontifex Bernarditarum Parisiensium Collegium eo schemate quo nunc visitur, ædificare cœpit. Eius verò nepos Ioannes de Buxerijs seu de Aruenia, qui adolescens in illo Collegio Philosophiæ & Theologiæ operam dederat, Doctoratusque lauream consecutus fuerat, absoluit tunc Abbas Cistercienis. *Ante fores Ecclesiæ ita legitur in scuto. Hæc sunt arma S. memoriæ D. Benedicti Papæ XII. Cisterciensis Ordinis, Cuius est præsens studentium Collegium Professorum, qui hanc fundauit Ecclesiam & multis donauit Indulgentijs.*

Constitutio Benedicti de visione Beatifica.

Eodem anno idem Pontifex Ioannis Prædecessoris opinionem de visione Beatifica nondum ab Ecclesia determinatam diligentissimè cum Cardinalibus & Episcopis ac sacræ Theologiæ Doctoribus examinauit, Commentariolumque, inquit Spondanus, à se ipso pro perfecta visione conscriptum & ab omnibus approbatum, vnà cum Ioannis postremâ professione, pro illius à Fratricellorum calumnijs vindicatione publicauit.

Item & constitutionem edidit 4. Kal. Feb. qua declarauit animas Sanctorum omnium qui ante Christi passionem decesserunt, item & aliorum qui post eandem in fide & gratia Dei obierunt, in quibus nihil purgabile fuit quando decesserunt, nec erit quando decedent etiam in futurum, vel qui post mortem suam purgauerint: itemque animas puerorum baptizatorum ante vsum liberi arbitrij decedentium, mox post mortem suam, aut post purgationem prædictam etiam

etiam ante corporum resumptionem & Iudicium Generale, à tempore Ascensionis Christi, fuisse, esse & fore in paradiso cum Christo SS. Angelorum consortio aggregatas, videntes immediatè Diuinam essentiam, pariterque animas Damnatorum post mortem ad inferos descendere, ibique cruciari. Ac nihilominus in die extremi Iudicij omnes homines ante Christi tribunal cum corporibus resumptis comparituros, rationemque de factis proprijs reddituros. Quam definitionem ita deinceps teneri voluit, vt qui contrarium pertinaciter assereret, pro hæretico habendus esset. Legitur eius constitutio in magno Bullario.

Eodem anno aiunt Bononiæ obijsse celeberrimum illum Iurisconsultum Cynum ex nobili Sigisbateorum Gente apud Pistorienses oriundum, eximium Iuris Interpretem, Bartoli Præceptorem. Tunc adhuc florebat Ioannes Andreas qui Glossam scripsit in 6. Decretal. & Clementinas, dictus *Tuba Iuris Canonici*, qui Bononiæ quoque obijt an. 1348. Florere verò incipiebat Baldus de Vbaldis Perusinus.

Anno 1337. præclara Artium Facultas seu potius Regentes statutum ediderunt de Examinatoribus San-Genouefianis in hunc modum. 1337. De Examine S. Genouefæ.

« In nomine Domini, *Amen*. Datum per copiam. Vniuersis præsentes litteras inspecturis, Omnes & singuli Magistri in Artium Facultate actu regentes Parisius salutem in Dom. sempiternam. Quoniam vt alibi scribitur, nouis morbis noua conuenit antidota præparari, nam experientia morborum multos cogit multas inuenire medicinas, &c.

« Cum igitur clamor frequens & assiduus ad Nos peruenerit, quod quam plurimi excessus & abusus varijs modis committi solent circa nostrum examen S. Genouefæ, per quos tam examinis prædicti quàm nostræ Facultatis per plures fama non modicum denigratur, hinc est quod nos dictorum examinis ac etiam Facultatis quibus tenemur ex debito famam illæsam conseruare, nec non indemnitatibus ibidem licentiandorum succurrere cupiẽtes ad reprimendum huiusmodi tam pestiferos consuetos abusus, circa prædictum nostrum examen statuenda duximus infra scripta. 1. quidem quod Examinatores ad examinandum ibidem anno quolibet deputati antequam in dicto officio aliqualiter se immisceant, iurabunt in præsentia Facultatis quod à licentiandis, vel aliquis nomine ipsorum pro ipsis nihil petent vel recipient, petierunt vel receperunt, peti seu recipi fecerunt vel facient per alium directè vel indirectè videlicet pro prandio, pœnâ, labore, examine aut quoquam alio nisi modo dictum examen tangente fraude seu glossâ quacunque remotâ. Item quod in vno mense non examinabunt, nisi 16. Scholares tantum, videlicet in qualibet auditione octo, scilicet tres Gallicos aut Gallicatos, Picardos aut Picardatos duos, Normanos aut Normanatos duos, vnum Anglicum aut etiam Anglicatum. Item iurabunt licentiandi ibidem similiter in præsentia Facultatis antequam examen subeant, quod nihil dederunt, promiserunt, dari seu promitti fecerunt, nec dabunt quidcunque Cancellario, Subcancellario, Examinatoribus, dicti Cancellarij Clerico vel alteri suo familiari pro auditione, licentiâ, examine, prandio, pœnâ, labore, lectione assignanda vel etiam seu quacunque alia causa eorum licentiam tangente, *nisi duntaxat 4. solidos pro straminibus vel herbis quos dare eis duntaxat permittimus sola vice*. Item iurabunt Magistri in suâ inceptione quòd & pecunia quam recipient ab ipsis licentiandis, vel licentiatis, seu etiam de suâ propriâ pecuniâ nihil dabunt nec dari facient Cancellario, Sub-Cancellario, Examinatoribus, Clericis vel familiaribus, Clerico vel familiari, vel cuicunque alteri pro ipsis seu altero ipsorum pro quacunque causa licentiam sui Bachelarij vel suorum Bachelariorum contingente, & nos illud statuentes ex nunc habere volumus pro iurato. Item licentiandi iurabunt quod magistrum suæ Nationis regentem, vel alterius Nationis si sint positi sub alterâ, eligent secundum libitum suæ voluntatis, nec propter metum, preces, exhortationes, seu quamuis aliam inductionem Cancellarij, Sub-Cancellarij, Examinatorum, vel cuiuscunque alterius illum Magistrum quem eligere proposuerant, non mutabunt. Item iurabunt prædicti licentiandi, quod si ab eis vel aliquo ipsorum vel altero pro ipsis, ipsis scientibus peteretur pecunia ab aliquo vel per aliquem superius prohibitum, videlicet Cancellarium, Sub-Cancellarium, Examinatores eorum,

» familiares, seu alterius familiarem, seu alterum pro ipsis, aut altero ipsorum, hæc
» Rectori & Procuratori suæ Nationis dicent infra 15. dies postquam fuerint petita:
» quæ quidem Rector & Procurator per sua iuramenta Facultati quàm citius po-
» terunt, reuelabunt. Si quis autem contra præmissa seu aliquod præmissorum
» ausu temerario venire præsumpserit, à nostro consortio ex nunc prout tunc &
» ex tunc prout nunc nouerit se priuatum. Datum apud S. Math. Par. in nostræ
» Congreg. Facultatis nobis ad statuendum vocatis, an. 1337. 16. Martij. In quorum
» testimonium sigilla nostrarum 4. Nation. præsentibus duximus apponenda. Facta
» fuit hæc copia anno superius expresso indict. 6. 22. Martij Pontific. Sanctissimi in
» Christo Patris ac D.D. Bened. diuina prouidentia Papæ XII. an. 4.

COLLEGIVM ÆDVENSE SEV M. BERTRANDI.

Eodem Anno Petrus Bertrandus senior Præsul Æduensis & postea Cardinalis S. Clementis Collegium Æduense, seu vt vulgò dicitur M. Bertrandi nomine Parisijs fundat Kalendis Augusti in suo Palatio: reditibus verò auxit an. 1343. in alimentum quindecim Scholarium, partim Theologiæ, partim Iuri Canonico, partim etiam Philosophiæ studentium, è Diœcesi Viennensi, aut Aniciensi, aut Claromontensi. Sacelli altare consecrauit Petrus Episcopus Atrebatensis prædicti Cardinalis Nepos an. 1341. præsentibus Petro Paludano Patriarcha Hierosolymitano, Guidone Archipræsule Lugdunensi & Ioanne de Pressy Abbate San-Germano-Pratensi. In Capellæ tabella hæc Inscriptio legitur.

» Reuerendissimus in Christo Pater D. Petrus Bertrandi Doctor in vtroque
» Iure, Rector in studijs & Vniuersitatibus Auenionensi, Montispessulana, Au-
» relianensi & Parisiensi consequenter occupatus certis temporibus in Officijs
» Ecclesiasticis & Secularibus Prælatorum & Principum, Consiliariusque Domi-
» ni nostri Francorum Regis in sua Curia & magna Camera Parlamenti Parisius
» & in Consilio suo Secreto vnus de 4. Clericis tunc D. nostrum Regem sequen-
» tibus. Cancellarius inclytæ Dominæ nostræ Ioannæ Burgundiæ, Reginæ
» Franciæ, Comitissæ Burgundiæ, Palatinæ, & Atrebatensis, Clementiaque di-
» uina Niuernensis & deinde Æduensis Episcopus & demum permissione diuina
» tituli S. Clementis Presbyter Cardinalis.

Multa opera vir ille pius composuerat: quæ nondum typis cusa asseruabantur in Collegio: at ea an. 1575. à quibusdam scelestissimis viris furto ablata sunt: nec impunè. Nam suspendio interijsse dicuntur. Quam in rem compositum est eo tempore hocce Epigramma non inelegans.

Donec Palladium Troianâ mansit in Arce,
Non sunt victrices Pergama passa manus.
Hoc vbi nocturno Diomedes abstulit astu,
Concidit heu! Danaum Troia superba dolis.
Quid nisi venturum exspectes Domus Ædua casum?
Ædua Palladio, proh dolor! orba tuo.
Cui tot priscorum pretiosa volumina Patrum
Subripuit vafrâ furcifer arte latro.
Vos ô Purpurei veneranda Oracula Patres,
Quos penes est tanti Criminis arbitrium.
Vos pietas, vos Iura rogant, succurrite rebus,
Vt cadat in dirum debita pœna caput.

Obijt Bertrandus an. 1349. die 24. Iunij. Eius nepos, Petrus quoque Bertrandus dictus, Cardinalis tit. S. Susannæ & Episcopus Ostiensis Collegium prædictum longè ornauit, obijtque an. 1361.

Eodem anno Benedictus Pontifex Ordinum Religiosorum reformationi incubuit, Mendicantes repressit; præsertim verò Dominicanos, quibus interdixit habere promiscuè vbique passim Conciones ad populum, aut confessiones per vicos vrbium & compita excipere sicut assueuerant, cum mendicando victum quærebant. Multas etiam circa Ordinem Canonicorum Regularium consti-

tutiones, easque valde prolixas edidit: inter quas vnam hoc anno publicauit, ex qua quæ ad studentes in Vniuersitate Parisiensi pertinent, referemus.

CONSTITVTIO PRO STVDIIS CANONICORVM REGVLARIVM

Benedictus Episcopus seruus seruorum Dei.... Quoniam per exercitium lectionis studentes litterarum scientijs imbuuntur, Nos cupientes vt viri Religionis eiusdem in primitiuis & deinde in diuinis, & Canonici Iuris scientijs instruantur; statuimus quod in qualibet Ecclesia Cathedrali, Monasterio, locove alio Conuentuali, seu Collegiato dictæ Religionis, cui ad hoc suppetent Facultates, habeatur Magister, qui Canonicos doceat infra septa locorum in scientijs, videlicet Grammatica, Logica & Philosophia, prouiso attentius, ne seculares instruendi cum ipsis Canonicis docendive in eisdem Monasterijs siue locis nullatenus admittantur..... Quia verò expedire dignoscitur, vt ijdem Canonici postquam in scientijs primitiuis fuerint eruditi, ad sacræ Theologiæ vel Canonum transeant Facultatem, statuimus vt Ecclesia Cathedralis, Monasterium, Prioratus locusve alius Religionis eiusdem cum membris inferius declarandis de quolibet vicenario numero Canonicorum vnum aptum Canonicum huiusmodi scientijs acquirendis ad Generalia seu solennia studia mittere, & cuilibet mittendorum ipsorum teneantur de infrascripta annua pensione prouidere. *Ad hoc statuimus & etiam ordinamus, quod quilibet ipsius Religionis qui in dicto Parisiensi, vel in aliquo alio Generali studio per sex annos in Theologia studuerit, in alijs primitiuis scientijs prius sufficienter instructi, & aliàs sufficienter ad hoc idonei reperti possint in ipso Parisiensi studio Cursus Bibliæ facere consuetos. Qui verò per octo annos in Theologia studuerint, librum Sententiarum legere valeant (si ad hoc sufficientes fuerint) in Parisiensi studio prælibato, & quod in eodem Parisiensi & alio quocunque Studio in quo ad Magisterium in Theologia licentia dari poterit, seu consueuerit, cum digni ad hoc reperti extiterint, ad Magisterium & Doctoratum in Theologia liberè admittantur.* Illi verò Religionis eiusdem, qui in ipso Parisiensi studio vel quouis alio Generali audierint Iura Canonica per sex annos, de quibus per tres annos ad minus audierint Decretum, dummodo sufficientes & idonei fuerint, possint ad Baccalariatum & Lecturam Iuris Canonici, siue Decretorum in eodem Parisiensi, vel in alio Generali studio in Cappa ipsi Facultati congruenti assumi. *Qui verò per quinque annos in Parisiensi vel in alio Generali studio Iura Canonica, vt Baccalarij legerint, & de hoc primo fidem fecerint per eorum proprium iuramentum & duorum aliorum testimonium iurantium se credere eos rectè iurasse, possint si voluerint, in Cappa similiter eidem Facultati congruenti ad Magisterium in Decretis, vel ad Lecturam Decretorum in eodem Parisiensi studio & quolibet alio Generali studio dilatione & difficultate maliciosâ & impedimento quibuscunque sublatis; sicut ibidem consueuerunt assumi sicut cæteri Clerici seculares & per Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis in Parisiensi studio, vel per illum ad quem pertinuerit, ad huiusmodi Magisterium seu Doctoratus honorem promoueantur liberè & etiam admittantur, non obstantibus quibuscunque statutis & consuetudinibus Ecclesiarum, Monasteriorum & aliorum locorum Religionis eiusdem, nec non Parisiensis & aliorum quorumcunque studiorum contrarijs Iuramentis, confirmationibus Apostolicis, & quibusvis firmitatibus alijs roboratis.* Et illis præsertim quibus in eodem studio Parisiensi caueri dicitur, quod nullus possit legere Cursum Bibliæ, nisi ibidem studuerit decem annis: quodque nullus Canonicus, vel Religiosus alius legat ibidem Iura Canonica, vel ad Baccalariatus gradum aut Magisterij honorem in Iure Canonico permittatur assumi: seu quod nullus Regularis rubra Cappa Decretum legat, seu legere permittatur ibidem, aut nullus ibi legere valeat Iura Canonica, vel ad Baccalariatum assumi, seu vt Baccalarius Doctor fieri Decretorum, aut ad Lecturam in Decretis assumi, seu ipsam continuare, nisi ibidem vel in aliquo studio Generali audiuerit Iura Canonica per tres annos, prout sic vel aliter in statutis ipsius Parisiensis studij dicitur contineri, vel de consuetudine obseruari, & alijs consuetudinibus vel statutis eiusdem Parisiensis studij quibuscunque & sub quacunque formâ vel expressione verborum in contrarium editis, vel edendis, nec non quibuslibet priuilegijs vel Indultis Generalibus aut specialibus & litteris Apostolicis, contrarijs Ordinibus, Ecclesijs, Monasterijs, locis *& Studijs quibuscunque siue Vniuersitatibus Magistrorum & Scholarium eorundem*, seu personis Ecclesiasticis, secularibus & Regularibus, Exemptis & non Exemptis,

» cuiuscunque sint præeminentiæ, dignitatis, conditionis aut status sub quauis for-
» ma vel expressione verborum concessis: per quæ præsentibus non expressa, vel
» totaliter non inserta effectus huiusmodi Statutorum & Ordinationum & singulo-
» rum contentorum in eisdem impediri valeat quomodolibet vel differri, & de qui-
» bus quorumque totis tenoribus plenam & expressam, ac de verbo ad verbum in
» illis vel alijs nostris litteris non contigerit fieri mentionem, quibus non intendi-
» mus quoad alia derogare.... Datum Auenioni Pontific. nostri an. 2.

Pro Cisterciensibus verò statuit idem Pontifex mittendos ad Litterarum studia è quolibet Monasterio Religiosos, qui operam darent Philosophiæ, non verò studijs Iuris Canonici aut Ciuilis.

1338. Anno 1338. Medicinæ Facultas dicitur instituisse Decanum, quem vocant, oneris, omnium primum M. Hugonem Sapientis. Non quod ante hæc tempora Decanos non haberet, certum est enim habuisse: sed quia Decani primitus instituti, qui *ætatis* dicebantur, nonnunquam propter senectutem & impotentiam virium Facultatis onera subire & obire non poterant, ideo opportunè visum est Decanum alium instituere negotijs gerendis idoneum. Ille autem initio quotannis eligebatur à 4. Electoribus seu Intrantibus 4. Nationum; quemadmodum fieri solet in electionibus Rectorum Vniuersitatis. Porro hanc Decani Onerarij institutionem M. Iacobus Mentelius saluberrimæ Facultatis Doctor clarissimus & amicus meus, qui Decanorum suæ Facultatis accuratissimum contexuit catalogum, mihi pro sua singulari beneuolentia subindicauit.

Eodem anno Benedictus Pontifex M. Ioannem de Blangy sibi olim in Scholis Parisiensibus notum eiusdemque secum licentiæ promouit ad Cathedram Autissiodorensem, translato Aimerico Guenan seu Guenent patria Turonensi, ab illa sede ad Rotomagensem, propter assumptum M. Petrum Rogerij ad Cardinalatum 15. Kal. Ian. sub titulo SS. Nerei & Aquillei. De illo autem M. Blangerio seu de Blangiaco sic legitur in Historia Episcoporum Autissiodorensium c. 72.

» Ioannes de Blangerijs (al. de Blangy.) 72. Episcopus Natione Gal-
» lus, Patria Normanica, famosus Magister in Theologia, studens ac legens Pa-
» risijs, D. Benedicti Papæ motu proprio in translatione D. Aimerici, pro-
» motus extitit ad Sedem Episcopalem Autissiodorensem anno Dom. 1338. me-
» mor enim extitit, quod fuerant ambo contemporanei in studio Parisiensi in
» dicta scientia & in eius Lecturam concurrentes, & etiam Licentiæ & Doctora-
» tus insimul honorem atque culmen pariter assecuti, idcirco de ipso proprio
» motu prouidit Ecclesiæ Autissiodorensi; in qua tamen parum rexit, semper an-
» helans Parisios reuerti: & ob hoc tempore D. Clementis Papæ VI. supradicti,
» Benedicti Papæ XII. successoris cessit Episcopatui suo & certa pensione pro
» ipso ad vitam ordinata à Sede prædicta reuersus Parisios pro vita contemplatiua
» ducenda, cum per nauigium veheretur frigora passus & rheuma febrem incurrit
» continuam, in qua intrauit Parisios, & infra paucos dies exspirauit: & corpus
» eius in Ecclesia Fratrum Carthusiensium inhumatum est tempore Paschali
» an 1345. mense Aprili. Sic sedit circiter sex annos.

In Gallia Christiana legitur is Blangiacus fuisse de Domo Nauarrica.

Legati ad Tartaros mittuntur ex Academ. Paris.

Idem Pontifex ex Academia Parisiensi, præsertim ex Ordine Minoritarum 3. Legatos euocat & ad Tartaros mittit, *Nicolaum Bonetum* sacræ Theologiæ Professorem, *Nicolaum Ioannem de Florentia, & Gregorium de Hungaria*: quos
» his verbis alloquitur. *Votis zelantes feruentibus in terris Tartarorum & alijs circum-*
» *positis regionibus Orientis, in quibus multorum hominum corda sic benedictus Dominus,*
» *à quo manant omnium charismata gratiarum, illustrare dignatus est, fugatis errorum te-*
» *nebris in eorum mentibus veræ fidei Catholicæ lumen licet corroborari & dilatari fidem*
» *ipsam, sine qua non est alicui gratia neque salus; & attendentes quod diuina Clemen-*
» *tia vobis thesaurum scientiæ contulit, vosque multis virtutibus edotauit*, ita quod po-
» testis proficere vobis per vitæ meritum, & alijs per doctrinam, vos ad terras &
» partes easdem propterea prouidimus destinandos, firma spe repromissa de vo-
» bis fiduciaque concepta, quod cum zelum habere vos asseratis ad præmissa
» feruidum, per vestrum & aliorum Catholicorum tam Religiosorum quàm cæ-
» terorum Ecclesiasticorum virorum ministerium terris & partibus supradictis

vomere sanctæ prædicationis excultis & imbre diuinæ gratiæ irrigatis, iactoque in eis per manum cœlestis agricolæ salutifero semine verbi Dei, fructiferam producent segetem, ex qua tandem multiplicata messis in horrea Dominica inferetur. Quocirca discretionem vestram monemus & hortamur in Domino, vobisque in remissionem peccaminum districtius iniungimus & mandamus, quatenus vos cum diuino auxilio ad terras & partes conferentes prædictas, tanquam fideles Ministri tam per prædicationem verbi Dei quàm alia virtuosa & exemplaria opera sicut Dominus vobis ministrabit, corroborare in fide orthodoxa credentes, & non credentes ad eam attrahere ac inducere, in luce sermonis & rectitudine operis taliter studeatis, quod demum commissa vobis talenta cum multiplicato fructu possitis reddere Domino & tanquam serui fideles in retributione Iustorum mereamini super multa constitui & intrare in gaudium cum gloria talibus repromissum. Vt autem Ministerium huiusmodi eò plenius, vtilius & fructuosius valeatis implere, quo maiori fueritis authoritate suffulti, proponendi vbi, quando, quoties, ac quibus in eisdem partibus pro eiusdem corroboratione & dilatatione fidei expediens videritis, verbum Dei & constitutis ibidem, non obstante si aliqui maiori excommunicatione ligati fuerint, in verbo, officio & cibo alijsque honestis & licitis communicandi seuerè ipsis partibus, nec non illos qui Sedis Apostolicæ Magisterio non intendunt, quos conuerti ad vnitatem eiusdem fidei cupimus, ad eam recipiendi, baptizandi & ouili fidelium aggregandi, vt per regenerationis gratiam de longinquo ad suum reuertentes authorem liberi efficiantur ex seruis, de extraneis prouehantur in filios, ex corruptibili carne nati Dei spiritu renascantur, & obtineant per gratiam quod non obtinent per naturam. Rursus & in locis partium prædictarum, in quibus vos hospitari vel residentiam facere continget, *Missas & diuina Officia, seruata tamen honestate debita celebrandi, ac ibidem fidelium confessiones audiendi, & iniungendi eisdem pœnitentias salutares. In Ecclesiarum quoque partium prædictarum dedicationibus & sanctorum quorum altaria in Ecclesijs ipsis fuerint, festiuitatibus, seu cum vos continget proponere in supradictis partibus verbum Dei, absentibus tamen Patriarchis, Archiepiscopis & Episcopis, omnibus fidelibus tunc ibidem præsentibus & confessis, 40. dies de iniunctis eis pœnitentijs misericorditer relaxandi, vobis & alijs Ordinis vestri fratribus in Sacerdotio constitutis, qui vobiscum proficiscentur ad partes prædictas, ac vestrum & ipsorum singulis plenam concedimus tenore præsentium facultatem.* Præterea volumus & concedimus, quod Fratres eiusdem Ordinis proficiscentes vna vobiscum ad partes easdem vel morantes ibidem, qui fuerint ad omnes vel ad aliquos Ordines promouendi, à quibusuis Patriarchis, Archiepiscopis & Episcopis, Catholicis gratiam & Communionem Apostolicæ Sedis obtinentibus possint rite tamen ad huiusmodi Ordines statuto à Iure tempore promoueri & alia Ecclesiastica recipere sacramenta. Et vt fructum vberem de vestris laboribus reporteris & sentiatis ex eis æternæ salutis vobis commoda vberius prouentura, de Omnipotentis Dei misericordia & BB. Petri & Pauli Apostolorum authoritate confisi, vobis & dictis fratribus vobiscum ad dictas partes proficiscentibus vt præfertur, & vestrum singulis verè pœnitentibus & confessis illam indulgentiam præsentium authoritate concedimus, quam proficiscentibus in terræ sanctæ subsidium Sedes prædicta concedere consueuit. Ac nihilominus vt Christi fideles quasi per præmia salubriter inuitemus ad merita, omnibus verè pœnitentibus & confessis, qui Ecclesias & loca Ecclesiastica fidelium partium earundem inibi constructa vel in posterum construenda causa deuotionis visitauerint, vel fabricas Ecclesiarum & locorum ipsorum vt Ministris & seruitoribus fidelibus eorum charitatiua duxerint subsidia eroganda, singulis diebus quibus id verè pœnitentes & confessi fecerint, centum dies de iniunctis eis pœnitentijs misericorditer relaxamus. Et quia vos & fratres alij ad partes prædictas pro ampliatione fidei orthodoxæ proficiscentes vobiscum ineundo, morando, & redeundo fidelium charitatiuo noscimini subsidio & securo conductu egere, omnibus verè pœnitentibus & confessis, qui vobis prosecutioni tam pij operis instantibus subsidium & securum conductum gratis præstiterint, & circa hoc auxilium & consilium impenderint opportunum, iuxta quantitatem subsidij & deuotionis affectum illius indulgentiæ, quæ vobis &

» eisdem Fratribus ad dictas partes accedentibus est concessa, participationem
» concedimus vt eis proficiat ad salutem. Vobis insuper & cuilibet vestrum au-
» thoritate Apostolica concedimus, vt in Ciuitatibus, Castris vel villis seu locis
» quibuscunque ad habitandum domos & loca quæcunque pro Fratribus Ordinis
» vestri de nouo recipere, seu hactenus recepta mutare, vel ea permutationis,
» donationis, aut cuiusuis alterius alienationis titulo in alios transferre; dummo-
» do de his quæ ex causa permutationis aut cuiusuis alterius alienationis prædictæ
» titulos vos contingeret forte recipere in acquisitione, constructione, vel am-
» pliatione locorum aliorum Deo dicatorum, vtilius in eisdem partibus expen-
» dantur, & loca semel Deo dicata profanis vsibus nullatenus applicentur, in per-
» mutatione & donatione huiusmodi locorum Diœcesanorum, petita nihilominus
» licentia & obtenta de nostra & dictæ Sedis speciali licentia, constitutionibus
» felicis recordationis Bonifacij Papæ VIII. Prædecessoris nostri & aliorum Pon-
» tificum Rom. Prædecess. nostrorum in contrarium editis, etiamsi de illis plenam
» & expressam ac de verbo ad verbum in præsentibus oporteat fieri mentionem,
1339. nequaquam obstantibus, valeatis. Datum Auenioni, Pontif. anno 41.

Conservatio Præfecti Parisiensis. Anno 1339. Petrus Belagent Præfecturæ seu Præpositurae Parisiensis Custos Vniuersitati & Scholaribus quibusdam conseruationem seu protectionem suam iuxta Philippi Regis Priuilegium an. 1337. concessum, indulsit. Tales autem sunt eius litteræ.

A tous Iusticiers ausquiex ces præsentes lettres vendront, ou à leurs Lieuxtenans, Pierre Belagent Garde de la Preuosté de Paris, salut. Sachient tuit que nous auons veu
» *les lettres de nostre Sire le Roy, contenant cette forme.*
» PHILIPPVS Dei gratia Francorum Rex, Præposito Parisiensi vel eius
» locum tenenti salutem. *Cum Nos aliàs ad supplicationem Vniuersitatis Magistrorum*
» *& Scholarium Parisiensium in nostra speciali guardia & protectione existentium, qui*
» *interdum cum veniunt ad studium, aut quandiu ibidem resident & morantur, vel vt ad*
» *partes suas ipsi Magistri seu Scholares redeunt, iniuriæ, molestiæ, oppressiones & vio-*
» *lentiæ nedum in Præpositura tua, sed & in locis alijs inferuntur eisdem in præiudicium*
» *guardiæ nostræ, quas prosequi nequeunt extra Parisius, quin à suo studio in Vniuersi-*
» *tatis prædictæ graue præiudicium distrahantur, grauiterque vexentur laboribus & ex-*
» *pensis*, Tibi mandauimus atque commisimus protectionem ipsorum ac custo-
» diam, coërcitionem insuper ipsorum, qui in protectionis & guardiæ nostræ
» præiudicium Vniuersitati, seu Magistris, aut Scholaribus prædictis inferrent
» violentiam indebitam, iniuriam vel iacturam, siue infra Præpositurae tuæ fines,
» siue in locis alijs quibuscunque Regni nostri. Voluimus tamen, quod huius-
» modi gratia & Commissio ac potestas ipsius Commissionis prætextu tibi data
» esset à data litterarum nostrarum super hoc confectarum ad quadriennij spa-
» tium termino finituro valiturarum. Cuius profecto Quadriennij spatium vt
» asserunt, & ex inspectione dictarum litterarum nostrarum liquidò dignoscitur
» præterijsse. Quamobrem iteratis desiderio Vniuersitatis Magistrorum & Scho-
» larium Parisiensium sibi pro futuro consimilem gratiam à nobis poscentium in-
» dulgeri, supplicationibus annuentes, tibi dictas protectionem & custodiam eo-
» rundem, ac coërcitionem malefactorum, quos eisdem Regni nostri quauis par-
» te violentias & alia indebita detrimenta memorata constiterit intulisse, com-
» mittimus per præsentes hunc ad terminum duntaxat in suo robore duraturas.
» *Sperantes videlicet Vniuersitatem Magistrorum & Scholarium antedictos huiusmodi*
» *priuilegio seu gratiâ nullatenus abusuros.* Datum apud Vicennas 13. die Martij
» anno Domini 1337. Et pource que *M. Richard de Billy Recteur de l'Vniuersité de*
» *Paris* Nous a tesmoigné par son Signet que Hemonin de Marcey dessous Luxey,
» de l'Euesché de Toul Clerc, est vrais Escholier à Paris en la Faculté des Arts
» sous discret homme M. Iean de Dijon, & il se soit dolus par deuant Nous que
» Gerard Piédargent, Raoulet Blanchart, Iean Rouge-Geuse & Gerard fils
» defunct Bouffait de Brizoy luy ont fait plusieurs villenies, domages & iniures
» non deuës, c'est à sçauoir que en requerant plusieurs de ses biens, lesquiex ils
» ly detiennent iniurieusement & les l'y ont despoüillez & ostez à force maulgré
» que ledit Escholier en eust iusques à la valeuë de 60. liures Parisis chacun par
» soy, & ont mis la main à ly iniurieusement, & l'eussent battu & feru vilenement,

se il n'y eust eu aide de bonnes Gens; ont battu & feru vilenement le frere dudit « Escholier en dépit de luy & l'y ont fait & dit plusieurs autres vilenies à declairer « en lieu & en temps, lesquelles vilenies il ne voulsist pour cent liures Parisis; la- « quelle chose est en grand grief & preiudice de nostre garde & de l Vniuersité « dessusdites, si qu'il nous a monstré en complaignant & s'offre à prouuer si mé- « tier est. *Nous vous mandons & commandons de par le Roy & de par la vertu de ladite* « *Commission, que vous à la Requeste du Porteur de ces Lettres, leur faciez commande-* « *ment de par le Roy, que audit Escholier amendent lesdites vilenies & iniures, & que* « *ils ly rendent lesdits biens auec tous despens, mises & interests qu'il a fait pour les cho-* « *ses dessusdites.* Et se ils se veulent opposer au contraire, si leur donnez iour com- « petent à Paris par deuant Nous pour venir alleguer cause pourquoy ils n'y « soient tenuz auec intimation que viegnent, ou non, nous procedions contre eux, « si comme de reson sera. Et le Porteur de ces lettres, gardez & defendez de foire « de violence se métier y est. A tant en faites chacun de vous en droit soy, que par « vous n'y ait défaut, & que ledit Escholier n'ait cause de soy complaindre de « vous, & ce que fait en aurez, Nous rescriuez sous vos sceaux. Donné sous le « scéel de ladite Preuosté de Paris, l'an de grace 1339. le Mardy aprés la feste du S. « Sacrement. *Collatio* de Chezy. Et au dos, Lettres & Adiournement pour He- « nonin de Marzy Clerc. Hocce Instrumentum mecum communicauit D. d'Herouval, vir de omnibus litteratis meritissimus.

Eodem anno doctrina M. Guillelmi Okami Minoritæ ex Vniuersitate Parisiensi solenni statuto & edicto Facultatis Artium expulsa est. Cum enim nondum omnino inter Doctores diuersarum partium, quorum alij Fratricellis & Bauaro, alij Pontifici fauebant, contentiones & altercationes conticuissent, ne pax Academiæ deinceps turbaretur, vtque omnis Iurgiorum materia tolleretur, interdicto publico cautum est, ne quis Ochami doctrinam docere auderet legere, aut de ea disputare. Quod statutum legitur in antiquo libro Rectoris, his verbis.

STATVTVM FACVLTATIS ARTIVM CONTRA DOCTRINAM OCHAMICAM.

Vniuersis præsentes litteras inspecturis *Omnes & singuli Magistri 4. Nationum*, « videlicet *Gallicorum, Picardorum, Normanorum & Anglicorum* salutem in Domino « sempiternam. A tramite rationis deuiare videtur, nec Deum habere præoculis « qui quæ ab antiquis statuta sunt super re licita, nec non rationis consona, trans- « gredi non veretur, maximè cum ad hoc iuramenti vinculo fuerit obligatus. Cum « igitur à Prædecessoribus nostris non irrationabiliter motis circa libros apud Nos « legendos publicè vel occultè certa præcesserit Ordinatio per Nos iurata obser- « uari, & quod aliquos libros per ipsos non admissos aut aliàs non consuetos legere « non debemus. *At istis temporibus nonnulli Doctrinam Guillielmi dicti Ockam*, quamuis « per ipsos Ordinantes admissa non fuerit, vel aliàs consueta, neque per nos seu « alios ad quos pertineat, examinata; propter quod non est suspicione carere, « dogmatizare præsumpserunt publicè & occultè super hæc in locis priuatis con- « uenticula faciendo. Hinc est quod Nos nostræ salutis memores, considerantes « Iuramentum quod fecimus de dicta Ordinatione obseruanda, statuimus, quod « nullus de cætero prædictam Doctrinam dogmatizare præsumat, audiendo vel « legendo publicè vel occultè, nec non Conuenticula super dictâ Doctrinâ dispu- « tanda faciendo, vel ipsum in lectura vel disputationibus allegando. Si quis au- « tem contra præmissa vel aliquid præmissorum attentare præsumpserit, ipsum à « lecturâ per *annum priuamus*, & quod per dictum annum obtinere honorem seu « gradum inter Nos non valebit, nec obtentos actus aliqualiter exercere. Si qui « autem contra prædicta inuenti pertinaces fuerint, prædictis pœnis perpetuò « volumus subiacere. Insuper cum Nobis liqueat manifestè, quod in dictis Dispu- « tationibus existentes propria authoritate arguere præsumunt, minus reuerenter « se habentes ad Magistros qui disputant, tumultum faciendo; adeo & in tantum « quod Conclusionis disputandæ non potest haberi veritas, nec dictæ disputatio- « nes in aliquo sunt Scholaribus audientibus fructuosæ, statuimus, *quod nullus* « *Magister Bachelarius aut Scholaris sine permissu & licentiâ Magistri disputationes te-* « *nentis arguat: quam licentiam sibi non liceat petere verbaliter, sed tantummodo signo* « *reuerenter.* Si quis autem Bachelarius & Scholaris contra præmissa aliquid at- « tentauerit, pœnis in prædicto statuto positis modo & formâ quibus supra, om- «

» nino volumus subiacere. Si quis autem Magister in disputationibus arguere » præsumat, nisi requisitus à Magistro Disputationes tenente, ipsum priuatione » trium, lectionum decernimus puniendum. Acta sunt hæc apud S. Iulianum in » nostræ Congregatione Facultatis nobis specialiter ad statuendum vocatis, anno » Domini 1339. Sabbato post festum B. Mathæi Apostoli. In cuius rei testimo- » nium Sigilla 4. Nationum cum signeto Rectoris duximus apponenda.

Contra eandem Doctrinam statuit adhuc eadem Facultas anno sequenti. Item hoc anno statutum aliud edidit de habitu publicorum actuum, vt nullus scilicet Magister Congregationibus & Actibus Scholasticis interesse auderet, nisi in habitu decenti & Academico, pœnasque constituit parere recusantibus & contumacibus in hunc modum.

STATVTVM DE HABITV DECENTI.

» Vniuersis præsentes litteras inspecturis *Omnes & singuli Magistri 4. Nationum,* » videlicet *Gallicorum, Picardorum, Normanorum & Anglicorum* Salutem in Domi- » no sempiternam. Iustum esse censetur hos qui alijs præsident veluti Deputati » ad eorum eruditionem, maximè eorum Officium exercendo, seu quid commu- » ne pertractando, aliquali decentiâ habitûs insigniri. Cum igitur ex rei euiden- » tia nobis appareat, quod nonnulli Magistri Disputationes & etiam Congrega- » tiones *in suis mantellis, Collobijs seu tabardis ingredi non abhorrent*, nec non in Dis- » putationibus Bachelarij aut Scholares in alio habitu, quàm in Cappa manica- » ta ad sedes præsumant accedere; ex quibus posset contra Nos oriri graue scan- » dalum in futurum. Hinc est quod Nos super his prouidere cupientes, statui- » mus *quod de cætero Magistri ad disputationes accedant in habitu decenti, videli-* » *cet Cappâ, Epitogio longo, vel breui fourato.* Et si in alio habitu accesserint, voces » eorum in dictis Congregationibus pro nullis habeantur. Et requisiti in Con- » gregationibus Generalibus vel Facultatis *per Rectorem*, aut in Congregatione » Nationis *per Procuratorem*, qui Rector & Procurator per quemcunque Magi- » strum in dicta Congregatione existentem requisiti per suum iuramentum eos » requirere teneantur. In Disputationibus per Magistros Disputationes tenentes, » exire non exeant, tribus lectionibus Ordinarijs nouerint se priuatos. De Ba- » chelarijs autem & Scholaribus sic duximus ordinandum. Quod si moniti per » Magistrum disputantem Disputationes non exeant, per annum sit eis omnis » actus Scholasticus interdictus. Acta fuerunt hæc apud S. Mathurinum in no- » stræ Congregatione Facultatis nobis specialiter & expressè ad statuendum vo- » catis, anno Domini 1339. die Lunæ post festum B. Mathæi Apostoli. In quorum » testimonium sigilla nostra cum sigillo Rectoris duximus apponenda.

Eodem anno eadem Artium Facultas statuit circa inceptiones Lectionum seu professionis Scholasticæ, vetuitque ne quis inciperet nisi die legibili, hoc est nisi die quo apertæ sunt Scholæ & docendi munus exercetur. Statutum in eam rem tale extat.

ALIVD STATVTVM DE INCIPIENTIBVS.

» Vniuersis præsentes litteras inspecturis *Omnes & singuli Magistri 4. Nationum,* » *videlicet Gallicorum, Picardorum, Normanorum & Anglicorum actu Regentes Pa-* » *risius in Artium Facultate* salutem in Domino sempiternam. Nouerint Vniuersi » præsentes pariter & futuri, quod Nobis ex mandato venerabilis & discreti viri » *M. Simonis de Wencleri Nationis Picardiæ tunc temporis Rectoris Vniuersitatis* Pari- » sius congregatis vt moris est, positoque in deliberatione nostra per eundem Re- » ctorem, an placeret statuere quod nullus Bachelarius seu Licentiatus in Arti- » bus Parisius posset incipere per quamcunque viam in Artium Facultate, nisi in » die quâ in eadem Facultate actu & ordinariè legeretur. Super quibus positis in » nostra deliberatione per eundem Rectorem vt præmittitur, Nos omnes & sin- » guli Magistri *antedicti, seu Nationes præfatam Facultatem constituentes* habitâ pri- » mitus maturâ deliberatione, diligenti perscrutatione & consilio peritorum & » expertorum in factis prædictæ nostræ Facultatis, vnanimi consensu, nullo pe- » nitus discrepante deliberauimus & per modum expedientis pro communi vti- » litate ac honore dictæ Facultatis ordinauimus, ac etiam statuimus *quod nullus* » *Bachelarius vel Licentiatus in Artibus Parisius vllo vnquam tempore futuro in dicta* » *nostra Facultate per quemcunque modum incipere præsumat, nisi tali die in qua in eadem* » *Facultate actu & ordinariè legetur*, nisi tamen per eandem Facultatem ad hoc » specialiter, sufficienter & expressè vocatam cum eo vel cum eis fuerit dispensa-

tum.

tum. Quod quidem prius statutum habuimus & habemus gratum, & pro correcta reputauimus simpliciter eius formam, promittendo ipsam quantum de Iure possumus perpetuò inuiolabiliter obseruare. Acta sunt hæc apud S. Mathurinum in Congregatione nostræ Facultatis nobis sufficienter ad statuendum vocatis anno Domini 1339. die Mercurij 12. mensis Ianuarij. In quorum omnium testimonium *Sigilla nostra vnà cum signeto Rectoris* his præsentibus litteris duximus apponenda.

Eodem anno Natio Gallicana per suos Decanos Archam suam communem aperiri voluit, & Inuentarium, vt vocant, conscribi eorum, quæ in ea continebantur & tum reperta sunt. Legitur hocce Inuentarium in libro Procuratorum eiusdem Nationis sub hoc titulo. *Inuentarium jocalium existentium in Archa Nationis factum per quinque Magistros quinque Prouinciarum ibidem nominatos.*

Anno Natiuitatis Domini 1339. Indictione 7. Pontificatus sanctissimi Patris D. Benedicti Papæ XII. an. 5. die Iouis 28. mensis Octob. in die festi Apostolorum Simonis & Iudæ in prima Procuratione *M. Simonis de Pegommeriis de Verona*, de Prouincia Bituricensi Lombardo fuerunt vocati omnes Magistri de Natione Gallicana actu Regentes in Facultate Artium & specialiter quinque Prouinciarum Nationis prædictæ per Nicolaum de Cheziaco Bedellum principalem & Seruientem prædictæ Nationis de mandato & præcepto prædicti M. Simonis Procuratoris pro tunc: scilicet *M. Ioannes Gorre* Prouinciæ Parisiensis, *Ioannes de Diuione* Prouinciæ Senonensis. *Richardus de Billiaco* Prouinciæ Remensis. *Alanus de Villacolis* Prouinciæ Turonensis. *Geraldus de Aluernia* Prouinciæ Bituricensis apud S. Bernardum, & inuenta fuerunt in Archa Iocalium Nationis prædictæ Paris. ea quæ sequuntur.

1. Duo Platelli argentei cum Domo sua seu Repositorio de corio.

Item Encensorium argenteum cum cochleari argenteo & Repositorio.

Item duo Candelabra argentea cum Repositorio.

Item Turibulum argenteum cum Repositorio.

Item Calix cum Platena argentei cum Repositorio. Et est deauratus.

Item duæ Buretæ argenteæ pro aqua & vino cum Repositorio.

Item tres baculi Crucis argentei cum suo Repositorio.

Item nodus Crucis argenteus deauratus cum Repositorio.

Item brachium argenteum S. Guillelmi cum Reliquijs & cum anulo argenteo in digito & lapide, sed in brachio inter cætera deficit vnus lapis, sed bene habet Repositorium.

Item Crux Maior cum Crucifixo argentea deaurata. Et deficit vnus lapis sub titulo Crucifixi à dextra parte supra caput eius. Sed tamen bene habet Repositorium & habet multos lapides.

Item alia Crux parua cum Crucifixo argentea & cum pede suo argenteo & cum Repositorio.

Item Osculatorium Pacis cum smaltis & cum suo Repositorio.

Item alia cum titulo & Crucifixo argentea & cum pede suo & Repositorio.

Item Pes magnæ Crucis deauratus cum Imaginibus B. Mariæ & B. Ioannis deauratis.

Item Sol & Luna cum magna Cruce prope Crucifixum.

Item Angelus vnus de argento deauratus cum pede suo de argento deaurato cum quadam tabula argentea deaurata, in qua sunt Reliquiæ de vera Cruce cum sex grossis perlis siue gemmis & cum duabus catenis & clauibus ad claudendum alas prædicti Angeli & habet Repositorium de corio.

Item *Sigillum Nationis cum alio Paruo sigillo seu Contra-sigillo, Argentea ambo.*

Item paruus aureus Liliatus vndique pro funeribus Magistrorum.

Item paramenta pro Sacerdote integra & bona.

Item paramenta pro Diacono integra præterquam deficit manipulus.

Item paramenta Subdiaconi integrè bona.

Item pro funeribus Scholarium.

Item sex Cappæ ad tenendum Chorum cum Argenterijs integris post collum & ante pectus.

Item duo paramenta altaris pulchri. Vnum pro superiori parte altaris, aliud pro inferiori parte cum suo frontali, cum Historijs Passionis Christi valde pulchro.

Item Pissida de ebore pro hostijs.

Item duæ Cortinæ nouæ de Sindone pro lateribus altaris.

Item magna mappa de serico pro altari toto cooperiendo.

Item vnum Corporale cum pharetra seu domo sua de corio.

Item manutergium de serico radiatum pro platina Calicis ostendenda in eadem pharetra repositum.

Item sex almuciæ ad tenendum in Capite.

Item tria suppellicia integra & tria fracta suppellicia.

Item 4. libri de cantu pro Cappella & duo Quaterni cooperti vitulo.

Item vnum marcapetum debile & vnum bancale paruum.

Inuenta in quodam Cophino in magna Archa die prædicta.

1. Statutum super modo electionis Examinatorum S. Genouefæ.

Item Priuilegium Apostolicum, *ne Studentes Parisius trahantur extra Ciuitatem.*

Item Priuilegium perpetuum Papale super taxatione Domorum.

Item statutum Nationis *de vera Regentia Magistrorum.*

Item Priuilegium Apostolicum inutile super Excommunicatione, de Iniectione manuum violenta directum M. Laurentio.

Item statutum de Missis & Vesperis Nationis. Transiuit tempore Procurationis *M. Bernardi de Villa campi.*

Item statutum de legentibus in Aulis extra vicum straminum.

Item Priuilegium Apostolicum super taxatione Domorum & Scholarium. Et est perpetuum.

Item Priuilegium Apostolicum, vt homines S. Germani & S. Marcelli compelluntur iurare, sicut Ciues Parisienses.

Item Priuilegium Apostolicum perpetuum super Ordinatione studij Parisiensis & super Iuramento Cancellarij de nouo creati in studio Parisiensi, & super ordinatione totius studij.

Item Priuilegium perpetuum Vrbani *super Contributione facienda.*

Item Priuilegium perpetuum Apostolicum vt nulli Officiarij Vniuersitatis possint Excommunicari pro factis Vniuersitatis.

Irem Copia Priuilegij *ne Officiales Vniuersitatis possint excommunicari.*

Item 2. Priuilegium perpetuum, vt homines de S. Germano ac de S. Marcello compellantur iurare sicut Ciues Parisienses.

Item statutum Simonis Legati super casu separationis Nationum.

Item quoddam Instrumentum obligatorium *Nationis erga M. Ioannem de Caumizis* pro casu separationis contra tres Nationes de prosequendo factum & de reddendo expensas.

Item Instrumentum quomodo tres Bedelli trium Nationum requisiuerunt Procuratorem Nationis vt vniret se cum alijs nationibus.

Item *Compromissio in D. Simonem tituli S. Ceciliæ Presbyterum Cardinalem.*

Item Compromissum super quodam debito cuiusdam incipientis non licentiati.

Item plures Rotuli simul *ligati de Processu contra tres Nationes.* Et obtinuimus.

Item Quidam Rotuli *de Ordinationibus & statutis Nauarræ.*

Item Priuilegium Apostolicum temporale de Iniectione manuum violenta Scholarium inter se. Et est inutile nisi renouetur.

Item Quidam articuli ordinati de modo concedendi per Vniuersitatem in Curia Conseruatoris Citationes, monitiones, exhortationes, Protectiones, & alia similia.

Item quædam relaxatio Cardinalis Legati, quoad Nationes.

Item quidam rotulus *de casu separationis Nationum.*

Item quoddam statutum de Officiarijs Nationis, quomodo tenentur & sub qua pœna.

Item quidam saccus quorundam processuum cuiusdam litis.

Item duæ litteræ priuatoriæ non sigillatæ.

Item 4. instrumenta super casu separationis Nationis nostræ ab alijs.

Eadem Natio apud S. Iulianum declarauit, quomodo Magistri sedere deberent cum interessent Missis & Vesperis; & quo pacto Determinantes Officium facere tenerentur tempore Quadragesimali.

Anno Domini 1339. die Mercurij ante Purificationem B. Virginis apud S. " Iulianum fuit declaratum per Nationem ad hoc vocatam, *quod Magistri venientes ad Missas & Vesperas sedeant in Choro*, alioquin reputabuntur non venisse, *& distributionibus carebunt consuetis*. Item quod sufficit, quod Determinantes in " Quadragesima faciant Officium prædictum, & quod in vacationibus non fiant " Missæ nec Vesperæ de rigore statuti, noui vel antiqui. Acta fuerunt hæc tempore Procurationis *M. Richardi de Billiaco*, anno & die supradictis. "

Eodem anno facta est in Vniuersitate contributio Generalis ad mittendum Nuncios ad Curiam: quam legem cum noluissent Theologi subire, indicta est illis pœna vt parerent; & paruerunt. Natio Germanica M. Laurentium de Suecia exactorem suæ contributionis destinauit. *Anno Domini 1339. pro contributione facienda ad mittendum Nuncios ad Curiam, consensus omnium Magistrorum habebatur, Theologis duntaxat exceptis: & quia alij reputabant expediens, vt contributio fieret, deliberatum fuit ad habendam concordiam quòd Magistri in Theol. actu Regentes à sex Lectionibus Ordinarijs priuarentur, nisi in proxima sequenti Congregatione Generali in proposito alijs conformarentur.* Facta verò congregatione sequenti Theologi in Contributionem sicut alij, consenserunt. Quantitas autem Contributionis " prædictæ erat, quod quilibet gaudens Priuilegijs Vniuersitatis, scilicet Magistri " Regentes & non Regentes, Scholares Seculares & Regulares tam de Domibus " Collegiatis quàm alij, exceptis tantùm FF. Mendicantibus, 4. partē Bursæ vnius " septimanæ persolueret sub pœna priuationis, si iuratus; sub pœna resecationis, " si Scholaris non iuratus; & sub pœna amissionis Officij, si Librarius, Pergamenarius, Illuminator, siue *Scriptor*, qui omnes ad contribuendum adstringebantur sicut Magistri & Scholares. Modus verò recipiendi Contributionem deliberatus " per Vniuersitatem fuit talis, *quod Deputati de qualibet Facultate* vnà cum *Rectore* " *& Procuratoribus sederent ad S. Mathurinum & ibi reciperent ab omnibus Magistris,* " *Scholaribus*, &c. Item deputatus fuit M. Mathias Laurentius de Suecia ex parte Nationis Anglicanæ ad leuandam contributionem prædictam. "

CONTRIBVTIO GENERALIS.

Eodem anno Collegium Hubantium, vulgo dictum de *Aue Maria* fundatum est in Claustro seu Burgo San-Genouefiano à M. Ioanne de Hubant Clerico Consiliario Regis & in Camera Inquisitionum Præside, illudque sex pueris iunioribus & pauperibus, Magistro & Capellano addictum. Quamobrem autem illud de Aue Maria nuncupari voluerit, ipse in suo Testamento declarat, nimirum quia pueros D. Virginis obsequijs totos mancipari voluit, sic enim ille. *Fundo & instituo perpetuò sex pauperes pueros Scholares Paris. vnum Capellanum, vnum Magistrum pro ipsis Pueris*, qui habitationem suam habebunt in Domo in " qua nunc inhabito, sitâ in Claustro S. Genouefæ, in muro cuius supra portam " sint imagines B. Virginis, BB. Ioannis Baptistæ & Ioan. Euangelistæ, & dictorum sex Puerorum & *Aue Maria* desuper imagines prædictas litteris aureis " scriptum. "

FVNDATIO COLLEGII DE AVE MARIA.

Item prædicti pueri ponentur in dicta Domo & recipientur de legitimo Matrimonio procreati in pupillari ætate existentes, 8. vel 9. annorum, vel circa, " non difformes in aliqua sui parte, habiles ad docendum, sufficientes ad onus " quod eisdem imponetur inferius supportandum. Nec vltra festum B. Ioannis " Baptistæ immediatè sequens, & decimum sextum ætatis suæ annum completum remanebunt vel morabuntur in dicta Domo, quâ ætate consueuerunt communiter inclinare ad malum, cum principalis intentio mei fundatoris fuerit prædictos pueros Beatissimæ Virgini velle deseruire, eisdem Pueris pro titulo *Salutationem Angelicam* assignando. "

Domum autem illam, quæ fuerat ante M. Petri de Narbona, emerat à Rege; quam ipse ait fuisse quippe *fisco* addictam *propter forefacturam M. Petri de Narbona*; item à M. Ioanne de Bello-Monte qui ante confiscationem illam seu

vero seu simulato Contractu ab ipso Petro emisse comperiebatur, vt securior foret emptionis.

Eiusdem Domus & Collegij præter Magistrum & Capellanum, supremi sunt Moderatores Abbas San-Genouefianus & Nauarricus Archididascalus. Extat Instrumentum anni 1386. in quo sic habetur. *Vniuersis præsentes litteras inspecturis* Ioannes permissione diuina Abbas Monasterij S. Genouefæ Parif. ad S. Sedem Apostolicam nullo medio pertinentis, *& Petrus de Alliaco actu Regens Parisius in Facultate Theologiæ & Magister Collegij Campaniæ in Dom. salutem.* » Cum tam virtute litterarum Testamentariarum defuncti M. Ioannis de Hu- » banto quondam Clerici D. Regis Præsidentis in sua Camera Inquestarum » quàm aliarum litterarum antiquarum & Instrumentorum publicorum ad nos » spectare & pertinere dignoscatur omnimodè dispositio & regimen Collegij siue » Domus per ipsum M. Ioannem pridem fundati, &c.

Eodem anno instituta & fundata est Academia Pisana, Benedicto Pontifice approbante, vt scribit Volaterranus.

1340. Anno 1340. Natio Picardica statutum edidit de tempore faciendorum statutorum, sub hoc titulo, vt legitur in Antiquo libro Procuratorum. *Statutum Nationis, quod Natio non potest statuere nisi à principio magni Ordinarij vsque ad Pascha.*

Statvtvm Nationis Picardicæ.

» Vniuersis præsentes litteras inspecturis Omnes & singuli Magistri Nationis » Picardorum actu Regentes Parisius in Artium Facultate salutem in Dom. sem- » piternam. In pertractandis arduis quilibet sic vigilare tenetur & talem circa » hoc diligentiam exhibere, vt per hoc nullum consequatur incommodum & » omne scandalum euitetur, propter quod fieri debet cum moderamine rationis. » Et quia statuta nostræ Nationis non tantum facta, sed etiam fienda quilibet no- » stræ Nationis gradum in Facultate Artium obtinens iurat inuiolabiliter obser- » uare, Attendentes quod per effrenatam multitudinem statutorum quæ fieri » possent, licet per negligentiam aliqui tamen possent notam periurij incurrere » in sui non modicum scandalum & suarum graue periculum animarum, vt quan- » tum potest talibus periculis obuietur, circa statuta facienda, de cætero quod » non immeritò reputamus arduum, sic duximus ordinandum, vt de cætero nulla » statuta fiant præterquam causa emergente sufficienti & necessaria quæ id requi- » rat, nisi in feruore studij temporis, quod à principio Magni Ordinarij vsque ad » festum Paschæ numerari volumus & censemus. Quæque facta alio tempore nisi » cum causa vt præmittitur, careant omni robore firmitatis etiam facta cum causa » nisi prædicto temporis feruore per Nationem confirmata fuerint, seu etiam ap- » probata. Acta fuerunt hæc apud S. Iulianum Pauperem Parisius per modum » statuti, Nobis specialiter ad statuendum conuocatis. Anno Domini 1340. in » Vigilia SS. Petri & Pauli Apostolorum. In quorum testimonium sigillum nostræ » prædictæ Nationis duximus apponendum.

Provisor Sorbonicvs Vniversitati rationes reddit.

Eodem anno M. Petrus de Croso Decanus Ecclesiæ Parisiensis & Prouisor Sorbonicæ Domus Rectori Vniuersitatis Decanis & Procuratoribus 4. Nationum accepti expensique è reditibus Domus rationes reddidisse legitur. *Venerabilis vir M. Petrus de Croso in Theologia Magister* Prouisor *tunc Domus* Magistrorum de Sorbona *reddidit compotum pro se & pro prædecessoribus suis, quasi de quinque annis, de expensis & omnibus bonis factis & receptis pro prædicta Domo. Recipientes Compotum ab eodem M. Petro fuerunt* MM. Simon de Lombardia, *Substitutus D. Rectoris* Ioannis de Bononia, *venerabilis vir* M. Idergen in Theologia, *Quidam* Medicus; Alanus de Villocold, Ioannes Moradas, Grindus Bonifacij, Vlricus de Augusta *Procuratores 4. Nationum.*

Tunc ergo Rector erat Vniuersitatis M. Ioannes de Bononia; Ioannes Moradas paulò post Rector quoque fuit. Vlricus autem de Augusta Nationis Anglicanæ tunc Procurator contra Ioannem Papam pro Imperatore, cui erat ab intimis secretis, scripsit acerrimè. Petrus verò de Croso Sorbonæ Prouisor paulò post fuit Episcopus Autissiodorensis.

Cæterum quod iste Prouisor Rectori & selectis seu Deputatis Vniuersitatis rationes reddat, tenetur ex statuto an 1266. & ex fundatione: atque in eam rem extat Bulla Clementis IV. quæ talis est.

Clemens Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio Prouisori pauperum Magistrorum & ipsis Magistris in Theologica Facultate studentibus in vico *ad Portas* ante Palatium de Thermis *Parisius* sub communi vita degentibus Sal. & Apostol. bened. Suadente nobis gratia bonitatis quâ virtutum studijs insistentes sacræ Paginæ cupitis muniri dogmatibus & in ijs alios erudire, *in vnum conuenistis viuendi commercium & commune vobis habitaculum elegistis.* Volentes itaque & statui vestro Apostolicum exhibere fauorem, *Conuictum & Cohabitationem vestros duximus approbandos*, iure venerabilis Fratris nostri Episcopi Parisiensis semper saluo, authoritate præsentium districtius inhibentes, ne quis Domos, possessiones & alia bona vestra quæ in præsenti rationabiliter possidetis, aut in futurum istis modis præstante Domino poteritis adipisci, inuadere, distrahere vel occupare præsumat, seu alijs vsibus applicare. *Nihilominus quoque statuimus & etiam ordinamus*, vt te, fili, *Prouisore obeunte nullus in locum tuum per fraudis astutiam apponatur, nisi quem loci Archidiaconus, Cancellarius Paris. ac Magistri Parisius actu Regentes in Theologica Facultate, nec non & Decretistarum & Medicorum Decani, Rector Vniuersitatis Parisiensis & Procuratores 4. Nationum, communiter vel maior pars eorum duxerint apponendum.*

Item quod Prouisor in Congregatione vestra *pauperes Magistros & idoneos qui rexerint in Artibus, de quacunque sint Natione, possit admittere, ac exinde minus idoneos amouere, provt inspectis circunstantijs Vniuersis viderit expedire.* Qui & de dictorum Magistrorum Receptis & expensis annis singulis *Archidiacono, Cancellario & alijs supradictis, vel aliquibus ab ipsis, vel à maiori parte ipsorum qui ad hoc extiterint Deputati, teneatur reddere rationem.* Archidiaconus insuper, Cancellarius & alij memorati, seu maior pars eorum *Prouisorem quem duxerint statuendum, amouere valeant, provt viderint faciendum.* Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis infringere, nihilominus constitutionis, inhibitionis & ordinationis, vel ei ausu temerario contraïre. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & BB. Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Viterbij 10. Kal. April. Pontif. nostri anno 4.

Hæc Papa ita volente & postulante procul dubio M. Roberto. Atque ex his quatuor collige. 1. Domum istam omnino Theologicam esse, *Magistris in Theologica Facultate studentibus.* 2. Prouisorem eiusdem ab Vniuersitate & ab alijs in supradicta Bulla contentis tam posse amoueri si minus sit idoneus, quàm admitti. *Prouisorem quem duxerint statuendum, amouere valeant provt viderint faciendum.* 3. Prouisorem teneri quotannis redituum Domus supradictis Deputatis reddere rationem. *Qui & de dictorum Magistrorum Receptis, annis singulis teneatur reddere rationem.* 4. Hæc qui infregerint ita volita, postulata, statuta, Censuris Apostolicis subiacere. *Nulli ergo omnino hominum*, &c. Vnde consequens est nullum Collegium ipsi Vniuersitati, Rectori, Decanis & Procuratoribus magis subditum esse quàm Sorbonicum.

Eodem anno cum Philippus Rex esset apud Vicennas, edixit in gratiam Vniuersitatis Parisiensis, interdixitque ne cui liceret Magistros aut Scholares Lutetiâ aliò litis causa euocare, ne studiorum suorum cursum interrumpere cogerentur: mandauitque Præposito Parisiensi Priuilegiorum Regiorum Conseruatori, vt caueret, ne quid contra huiusmodi Priuilegium ab vllo Iudice peccaretur: vt nostris adhuc temporibus obseruari videmus.

PRIVILEGIVM REGALI CONSERVATIONIS.

PHILIPPVS Dei gratia Francorum Rex, Præposito nostro Parisiensi, vel eius locum tenenti salutem. *Cum Vniuersitas Magistri & Scholares studentes Parisius in nostra speciali guardia & protectione existant*, cum veniunt ad studium & ibidem commorantur, vel ad partes suas redeunt, frequenter tamen provt accipimus, iniuriæ, molestiæ, oppressiones & violentiæ nedum in Præpositura tua eisdem, sed in locis alijs inferuntur in præiudicium guardiæ nostræ, quas prosequi nequeant extra Parisiensem Ciuitatem, quin à suo studio distrahantur, grauiterque vexentur, laboribus & expensis, si ipsos extra ipsam Ciuitatem iniurias huiusmodi prosequi oporteret. Supplicantes sibi per Nos de remedio prouideri opportuno. Quare Nos eorum supplicationibus fauorabiliter annuentes, idcirco tibi protectionem ipsorum ac custodiam, insuper coërcionem eorum qui

» in protectionis & guardiæ nostræ præiudicium Vniuersitati seu Magistris aut » Scholaribus prædictis inferunt violentiam indebitam, iniuriam vel iacturam, » siue infra Præpositura tuæ fines, siue in locis alijs quibuscunque Regni nostri, » tenore præsentium committimus, quod eis concedimus de gratia speciali, priui- » legijs seu consuetudinibus in contrarium impetratis, aut etiam impetrandis » non obstantibus quibuscunque. In cuius rei testimonium Sigillum nostrum » præsentibus est appensum. Datum apud Vicennam vltima die Decemb. » anni 1340.

Hoc Priuilegium legitur in antiquo libro Procuratorum Nationis Gall. sub hoc titulo. *Priuilegium Regale super iniurijs & iacturis, cuius executio dirigitur Præposito Paris.* Legitur & istud ibidem mense Ianuario sequenti datum ab eodem Rege, quo vetat exigi portoria, aliaque tributa à Scholaribus Paris. bona eorum occasione aut causâ belli capi aut prehendi, causasque eorum extra muros Parisienses trahi. Cui Priuilegio hic titulus præfixus est *Priuilegium Regale, quod Scholares non soluant Pedagium, Talliam, Impositionem, Coustumam aut aliam exactionem quacunque de causa. Quod non trahantur extra muros Parisienses*, & quod eorum bona occasione guerrarum vel alia quacunque non capiantur, aut quomodolibet arrestentur. Super quibus Præpositus Paris. est executor.

ALIVD PRIVILEGIVM REGALE.

» PHILIPPVS Dei gratia Francorum Rex, Notum facimus Vniuersis tam præ- » sentibus quàm futuris, quod cum opus sit singulis Regibus Orthodoxis, eisque » cedat ad Gloriam in Regnis suis habere viros industrios, decoros scientia, vir- » tutibus præsignitos, fortitudine, consilijs, vt singula consultâ prouidentiâ di- » rigentes sub Pacis principe gloriosè regnent, & imperent in suæ culmine Ma- » iestatis. *Et Vniuersitas Magistrorum & Scholarium Parisius studentium velut ferti-* » *litatis ager fructus vberes proferens in quo granati scientiam colligunt, producat viros* » *virtutum varietate fœcundos, quorum gloriosa fœcunditas in alios affluenter effunditur,* » *paruos magnificans, rudes erudiens, & debiles efficiens virtuosos. Horum quidem in de-* » *siderio miræ bonitatis incorporalem in Parisiensi studio acquirunt litterarum & dogma-* » *tum margaritam* Et quantò maioribus fuerint libertatibus, priuilegijs & fran- » chisijs communiti, tantò ad ipsam margaritam incorporalem acquirendam fer- » uentiùs & propensiùs pro viribus laborabunt. Horum itaque habita conside- » ratione, præfatis Magistris & Scholaribus ipsius Vniuersitatis præsentibus pa- » riter & futuris, & ad ipsum studium accedentibus, aut se ad veniendum sine » fraude & actualiter præparantibus ac in ipso commorantibus aut ad propria re- » deuntibus concedimus de gratia speciali & certa scientia & de nostræ plenitu- » dine potestatis, ne quisquam laïcus cuiuscunque conditionis, vel eminentiæ » existat, siue priuata persona, Præpositus, vel Balliuus præfatos Magistros & » Scholares, aut ad ipsius studium accedentes, vel se ad veniendum sine fraude » actualiter præparantes, aut ad propria redeuntes, de quorum Scholaritate » constabit per proprium iuramentum in persona, familia, siue rebus occasione » pedagij, talliæ, Impositionis, Coustumæ, vel aliorum huiusmodi personalium » onerum, aut alterius exactionis cuiuscunque personalis inquirant, molestent, » aut aliàs quouis modo extorquere præsumant. Item *quod Magistri & Scholares* » *Parisius studentes per quoscunque Iudices Regni nostri Seculares extra muros Parisienses* » *inuiti in causa personali ad eorum Iudicium vel examen non trahantur, nec citentur, nec* » *hoc procurent facere laici Regni nostri, subditi ipsius Regni nostri.* Item quod bona eorum » & munitiones de quibus habent & habebunt viuere & sustentari in ipso studio » memorato, statu eorum considerato, occasione guerrarum, nec alia occasio- » ne quacunque per quoscunque cuiuscunque status, conditionis, eminentiæ exi- » stant, pro nobis aut nostris subditis non capiantur, aut aliàs quomodolibet arre- » stentur. Ad præmissa verò diligenter exequenda & super debito terminanda, ne » Magistri & Scholares Vniuersitatis præfatæ vagandi à studio assumant materiam, » sed potius in ipso perseuerent continuè, nec interruptionem studij occasione » præmissorum possent sibi aliqualiter vendicare, Dilectum nostrum Præpositum » Parisiensem præsentem pariter & futurum, Executorem, Guardiatorem om- » nium & singulorum supradictorum per Nos eisdem Magistris & Scholaribus » dictæ Vniuersitatis concessorum tenore præsentium deputamus. Dantes dicto

Præposito præsenti pariter & futuro, ac etiam committentes tenore præsen- «
tium in mandatis, vt præfatos Magistros & Scholares nostris præsentibus gra- «
tijs, priuilegijs, franchisijs & libertatibus supradictis vti faciant & gaudere, Re- «
belles autem ipsos Magistros & Scholares dictæ Vniuersitatis in præfatis nostris «
gratijs, priuilegijs, franchisijs & libertatibus supradictis impedientes, vt à re- «
bellione & impedimentis huiusmodi omnino desistant, viriliter compellendo. «
Non obstantibus quibuscunque priuilegijs, indultis, vel concessis vel in poste- «
rum concedendis quibuscunque personis vel Patriæ non facientibus de verbo «
ad verbum expressam huiusmodi priuilegij mentionem. Saluo in alijs iure no- «
stro, & in omnibus quolibet alieno. Quod vt firmum & stabile permaneat in «
futurum, nostrum præsentibus fecimus apponi sigillum. Datum apud Vicennam «
anno Domini 1340. mense Ianuarij. sigil. per D. Regem ad relationem Consilij «
Clauel, & infra sine financia. «

Eodem anno Facultas Artium non contenta interdixisse lecturâ librorum Ockamicorum, insuper quosdam eiusdem Authoris errores, quosdam & Nominalium, quorum ille suo tempore Princeps fuit, reprobauit, hoc statuto, quod legitur in antiquis libris Procuratorum Natio. Gall. & Picard. in hunc modum & sub hoc titulo. *Statutum Facultatis de Reprobatione quorundam errorum Ockamicorum.*

Vniuersis præsentes litteras inspecturis *Omnes & singuli Magistri actu Regentes* « REPROBANTVR
Parisius in Artium Facultate salutem in Domino. Erroribus obuiare, quantum « QVIDAM
potest vnusquisque tenetur, & viam omnino ad eos præcludere, maximè cum « ERRORES
ex his possit agnitio veritatis occultari. Verum quia ad nostram nouiter perue- « OCKAMICI.
nit notitiam, quod nonnulli in nostra Artium Facultate quorundam astutijs «
perniciosis adhærentes, fundati non supra firmam petram, & cupientes plus «
sapere quàm oporteat, quædam minus sacra nituntur seminare, ex quibus er- «
rores intolerabiles nedum circa Philosophiam, sed & circa diuinam scripturam «
possent contingere in futurum. Hinc est, quod huic morbo tam pestifero re- «
mediare cupientes, eorum fundamenta profana & errores provt potuimus, col- «
legimus statuentes circa illa per hunc modum, videlicet quod nulli Magistri «
Baccalarij vel Scholares in Artium Facultate regentes Parisius audeant aliquam «
propositionem famosam illius Authoris cuius librum legent, dicere simpliciter «
esse falsam, vel esse falsam de virtute sermonis si crediderint quod Autor po- «
suerit, & ponendo illam habuerit verum intellectum, sed vel concedant eam, «
vel sensum verum diuidant à sensu falso, quia pari ratione Propositiones Bibliæ «
absoluto sermone essent negandæ: quod est periculosum. Et quia sermo non «
habet virtutem, nisi ex impositione & vsu communi Auctorum vel aliorum, ideo «
talis est virtus sermonis, qualiter eo Authores communiter vtuntur, & qualem «
exigit materia, cum sermones sint recipiendi penes materiam subiectam. «

Item quod nullus dicat, quod nulla sit propositio distinguenda: quoniam «
hoc ducit ad prædictos errores. Quia si Discipulus vnum Propositionis sensum «
recipit, & Doctor alium intellexit, Discipulus falsò informabitur, donec pro- «
positio distinguatur. Similiter si opponens vnum sensum intelligat, & alterum «
respondens sensum recipiat, disputatio erit ad nomen tantum, si non fiat distin- «
ctio. *Item* quod nullus dicat Propositionem nullam esse concedendam si non «
sit vera in eius sensu propositio: quia hoc dicere, ducit ad prædictos errores: «
quoniam Biblia & Auctores non semper sermonibus vtuntur secundum proprios «
sensus eorum, magisque oportet in affirmando vel negando sermones, ad ma- «
teriam subiectam attendere, quàm ad proprietatem sermonis attendere: nam nul- «
lam recipere propositionem præterquam in sensu proprio, non est disputatio «
nisi sophistica. Disputationes autem Dialecticæ & Doctrinales, quæ ad inquisi- «
tionem veritatis intendunt, modicam habent in nominibus sollicitudinem. «

Item quod nullus dicat scientiam nullam esse de rebus quæ non sunt signa, id «
est quæ non sunt termini vel orationes; quoniam in scientijs vtimur terminis «
pro rebus quas portare non possumus ad disputationes. Ideo scientiam habe- «
mus de rebus licet mediantibus terminis vel orationibus. *Item* quod nullus as- «
serat absque distinctione vel expositione, quod *Socrates & Plato*, vel Deus & «
Creatura nihil sunt, quoniam illa verba prima facie malè sonant. Et quia talis «

» propositio sensum vnum habet falsum, videlicet si negatio in hac dictione *Nihil* » implicita intelligeretur eadem, non solum supra ens singulariter, sed & supra en- » tia pluraliter. Si quis autem contra præmissa, vel aliquod præmissorum atten- » tare præsumpserit, à nostro consortio ex nunc provt ex tunc resecamus & pri- » uamus resecatum & priuatum haberi volumus, saluis in omnibus quæ de doctri- » na Guillelmi dicti Ocxam aliàs statuimus, quæ in omnibus & per omnia volu- » mus roboris habere firmitatem. Datum Parisius sub Sigillis 4. Nationum, vide- » licet Gallicorum, Picardorum, Normanorum, & Anglicorum *vnacum signeto Re-* » *ctoris Vniuersitatis Paris.* anno Domini 1340. die Veneris post Natiuitatem » Domini.

Eodem anno M. Guillelmus de Chanaco Episcopus Parisiensis aduocatis Magistris in Theologia quosdam errores ad mysterium Trinitatis pertinentes condemnauit in Octaua Epiphaniæ: qui quidem errores leguntur in Bibliotheca Patrum hoc ordine & his verbis.

ERRORES DAMNATI.

1. Quod Essentia diuina in se nec ab homine, nec ab Angelo videbitur.

2. Item quod Essentia diuina licet sit eadem in Patre, & Filio, & Spiritu sancto vt est essentia, tamen vt est forma, siue in ratione formæ, est vna in Patre, & Filio, & non vna in Spiritu sancto.

3. Item quod Spiritus sanctus provt est amor, vel nexus non procedit à Patre, & Filio, sed tantum à Patre.

4. Item quod multæ fuerunt veritates ab æterno, quæ non erant Deus.

5. Item quod corpora glorificata non erant in cœlo Empyræo cum Angelis, sed in cœlo chrystallino, vel aliquo, quod est supra firmamentum, quod præsumebant dicere in B. Virgine.

6. Item quod primum Nunc & Creatura non est Creatio, nec Creatura.

7. Item quod Angelus in primo instanti suæ Creationis fuit bonus & nunquam malus.

8. Item quod Angelus in eodem Instanti potest esse in diuersis locis.

9. Item quod qui habebit meliora naturalia, habebit de necessitate minorem gratiam & gloriam.

10. Item quod Diabolus nunquam habuit, vnde stare posset.

11. Et vltimò nec Adam in statu Innocentiæ.

1341. Anno 1341. Vniuersitas auditis plurimorum Iuuenum, qui vulgò Bejauni appellabantur, querelis, quod recens ad vrbem Parisiensem & Scholas Academicas accedentes à nonnullis Scholaribus cogerentur pro aduentu suo nouo ius Bejaunij soluere, nimis graue pauperibus, statuto solenni, cauit, ne quid deinceps pro iure consortij seu admissionis ad Scholas Parisienses exigeretur, neue Bejaunij ius à Tironibus extorqueretur. Legitur autem hoc statutum.

STATVTVM DE BEJAVNIS.

» Vniuersis præsentes litteras inspecturis *Vniuersitas Magistrorum & Scholarium* » *Parisius studentium salutem in filio Virginis Gloriosæ.* Debitum Iuramenti nos ad- » stringit circa statum nostri Parisiensis studij curam adhibere diligentem, per » quam ad ipsum confluentes imbui valeant sacro nectare scientiæ, quæ quies- » cendo acquiritur, & pacifici maneant & quieti. Et quia plurimorum frequen- » tiùs querelas accipimus, quòd nonnulli per eorum potentiam bona simplicium » Scholarium occasione *Bejauniæ* suæ rapiunt, vt eis satisfiat *de Bejaunia*, quam » etiam, mala accumulantes, taxare nituntur pro libito voluntatis, & sic in hoc » magnam partem suæ pecuniæ coacti per raptores huiusmodi exponunt, de qua » possent diutius in studio sustentari. Hinc est quod Nos attendentes ad præ- » dicta, nec non insultus, verbera, & alia pericula quæ solent exinde venire, quod- » que etiam per talia plures à nostro distrahuntur studio, quod in nostri & præli- » bati studij redundat non modicam læsionem. Huic morbo tam pestifero mede- » lam adhibere cupientes, quam possumus, vocati sub debito juramenti ad Con- » gregationem Generalem *per venerabilem & Discretum virum M. Ioannem de Vene-* » *ta nostræ Vniuersitatis præfatæ tunc Rectorem*, tam Regentium quàm non Regen- » tium specialiter ad statuendum apud S. Mathurinum Parisius anno Domini 1341. » die Sabbati post Epiphaniam eiusdem statuendo sic duximus ordinandum.

» 1. Quod nullus cuiuscunque Facultatis existat, à Bejaunis seu de nouo ve- » nientibus ad studium Parisiense occasione Bejauniæ suæ pecuniam seu quiduis

aliud

aliud exigat vel recipiat exceptis socijs, cum quibus inhabitat, qui *pro Bejania* "
Domus poterunt recipere, dum tamen prædicti Bejani hoc offerant spontanea "
voluntate. Etsi qui contrarium fecerint, si nostri Iurati fuerint, ex nunc prout "
ex tunc priuamus. Etsi non iurati fuerint, ipsos resecamus à nostro consortio, "
in his scriptis. "

Item quod Bejani sub pœna priuationis cuiuslibet honoris in Vniuersitate post- "
modum obtinendi, Procuratoribus & Decanis Facultatum secretè denuncient, "
si qui eis occasione prædicta malum inferant seu quamuis læsionem verbo aut "
facto, qui quidem Procuratores & Decani per eorum Iuramenta, nomina sic "
Iniuriantium dicant & reuelent, quàm citius & commodè poterunt in Congre- "
gatione Generali. "

Item Præcipimus dictorum Bejaunorum Principalibus, necnon alijs Iuratis "
nostris, & per eorum Iuramenta iniungimus, si sciuerint aliquos, qui occasione "
huius prædictis Bejanis intulerint violentiam verbo vel facto, videlicet eorum "
bona capiendo, ipsorum personas inuadendo, verberando aut alias minas in- "
ferendo, verba diffamatoria proferendo, aut damnum aliquod procurando, "
quatenus hoc reuelent prædictis Procuratoribus & Decanis, modo & forma con- "
tentis in articulo præcedente. Eisdemque nostris Iuratis, vt supra iniungimus, "
vt si quis eorum souffletus aut familiaris attentauerit in præmissis aut aliquo "
præmissorum, statim eum de suo expellant seruitio sine vlteriori spe in poste- "
rum redeundi. Adijcientes cum prædictis, quod cum Procuratores & Decani "
Vniuersitati denunciauerint per eorum Bejanorum Principales aut Iuratos ali- "
qua sibi reuelata, si qui Clerici non Iurati, aut laici inuenti fuerint culpabiles, "
ad Officialem mittant Deputatos, qui eidem requirant, quod tales Clericos "
corrigat, prout exiget qualitas delictorum. Et pro Laicis adibunt Parisiensem "
Præpositum consimiliter requirendo, vt tales Laicos secundum sua demerita "
corrigat, protestatione tamen prius facta, quod ad pœnam sanguinis non in- "
tendunt. Et ne qui prætextu ignorantiæ præsentis nostri Statuti recusare se va- "
leant, volumus & ordinamus quod anno quolibet ad minus bis, videlicet in fe- "
sto omnium Sanctorum, & die Dominica ante Carnis-priuium legatur publi- "
cè in sermone cum Ordinatione ista quæ incipit, *Prouisum est*. In cuius rei testi- "
monium sigillum nostrum præsentibus litteris duximus apponendum. Datum "
anno Domini 1341. die Iouis ante Ramos Palmarum. "

Hoc eodem anno lis quæ intercedebat inter Facultatem Artium & *M. Simonem de Maneslijs* Decanum Facultatis Theologicæ, dirempta est & composita amicè & pacificè apud Mathurinenses. In hoc autem præcipuè consistebat. Quia istis temporibus non solebant Vniuersitatis Proceres, seu vt vocant, Deputati, conuenire statis diebus, vt possent à Rectore de negotijs occurrentibus commoneri, ad quorum disceptationem necesse esset habere Comitia, Rector sæpè ipse cum Decano Theol. conferebat: atque ita obseruari solebat ex consuetudine, non ex lege. Nonnunquam verò ad eundem perscribebat schedulam, diemque notabat, aut ex Artistis aliquem mittebat, qui cum eodem ageret. At M. Simon de Maneslijs Decanus ita monitus parere recusauerat & Edictum Congregationis Generalis ad se à Rectore missum suæ Facultati intimare & significare neglexerat: eo quod putaret Rectorem debere ipsummet & præsentem schedas suas Decanis exhibere & afferre. Contra Rector & Facultas Artium, quæ causæ Rectoris accesserat, contendebant satis esse mittere schedulas per aliquem Magistrum in Artibus, aut per Bedellum. Res autem eò processerat, vt præfatus Simon, cæterique eiusdem Facultatis Magistri, qui eius contumaciæ subscripserant & adhæserant, è gremio Vniuersitatis reiecti fuissent. A sententia Rejectionis eiusmodi prouocarat Simon ad summum Pontificem. Pontifex litis disceptationem remisit ad Abbates S. Victoris & S. Genouefæ. Sed tandem conuenientiùs visum est amicâ compositione litem decidere. Quam in rem confectum est Instrumentum publicum ad perpetuam rei memoriam, & satisfactionis à Decano factæ argumentum. Legiturque in antiquo libro Rectoris, cui hic titulus præfigitur. *Instrumentum Concordiæ cuiusdam litis motæ inter Rectorem & Decanum Facultatis Theologiæ*. Estque eiusmodi.

DECANVS THEOL. RECTORI SATISFACIT.

In nomine Domini, *Amen*. Per hoc præsens publicum Instrumentum cun-

» ctis pateat euidenter, quod anno eiusdem 1341. Indictione 9. mensis Aprilis, » die 20. circiter horam Primæ Pontificatus sanctissimi in Christo Patris ac Domi- » ni nostri D. Benedicti diuina prouidentia Papæ XII. anno 7. in mei Heruæi No- » tarij publici & testium subscriptorum præsentia in Capitulo Domus S. Mathu- » rini præsentibus & constitutis *M. Ioanne Moradas Rectore*, *M. Hugone de Tor-* » *nodoro Nationis Gallicanæ*, *M. Petro de Lupi-saltu* Nationis Picardiæ, *M. Ioanne* » *Mauricij* Nationis Normaniæ, *M. Ioanne Scoto* Nationis Anglicanæ Procura- » toribus, ac de qualibet aliarum Nationum pluribus Magistris Facultatis Artium » in ipsa Facultate Parisius actu Regentibus prædictam Facultatem facientibus & » repræsentantibus vocatis more solito per ipsum Rectorem & congregatis su- » per facto dudum per ipsam Facultatem Artium, vt dicitur, proposito contra » *venerabilem Doctorem M. Simonem de Maneslijs Decanum & Magistrum Regentem in* » *Facultate Theol. in Vniuersitate Parisiensi*, scilicet quod M. Simon ad de- » nunciationem & requisitionem Rectoris pro tempore recusauerit, seu inde- » bitè distulerit vocare Magistros Facultatis Theologiæ ad Congregationem » Generalem; & quædam alia fecerat, vt dicebatur, *contra Iura & libertates Re-* » *ctorias & per consequens Facultatis Artium prædictæ*. Contra etiam Iuramentum » ab ipso M. Simone dictæ Facultati Artium olim præstitum temerè veniendo: » super quibus lis inter ipsam Facultatem Artium, Rectorem & quosdam Magi- » stros dictæ Facultatis Artium vigore quarundam appellationum ex parte dicti » M. Simonis contra ipsos Rectorem, Facultatem Artium & Magistros ad Sedem » Apostolicam interiectarum, & per ipsam Sedem admissarum & Rescripti Apo- » stolici super ipsis appellationibus impetrati vertebatur, seu verti & moueri spe- » rabatur, ad Rectorem & Facultatem prædictos sic congregatos, personaliter » accessit M. Simon Præfatus vnà cum venerabilibus Doctoribus & Magistris » Bertrando Borelli, vel Sorelli, Guill. de Lumbris, Ioanne de Waruergrua, & » Ioanne de Oratorio Magistris actu Regentibus in Facultate Theologiæ in Vni- » uersitate Parisiensi, dicto M. Simoni assistentibus, & ipsum comitantibus, & » protestatione per ipsum M. Simonem imprimis factâ, quod si per ipsam Facul- » tatem Artium supplicatio inferius descripta, quam facturus venerat, non ad- » mitteretur per viam Iustitiæ, seu gratiæ, non intendebat appellationibus & cau- » sis ipsarum appellationum superius descriptarum, per ea quæ erat dicturus, in » aliquo renunciare, nec recedere ab eisdem. Sub qua quidem protestatione » *præfatus M. Simon dixit, quod sibi plurimum displicuerat & displicebat habere litem* » *cum dicta Facultate Artium, necnon aliqua persona eiusdem; quia à magnis tempori-* » *bus & per magna tempora fuerat & erat Iuratus dictæ Facultatis Artium, & ipsam* » *Facultatem dilexerat & diligebat; nec vnquam fuit voluntas sua aliquid contra ipsam* » *Facultatem Artium, seu Iura eiusdem & Rectoriæ indebitè attentare, nec contra ali-* » *quod suppositum Facultatis eiusdem*, & similiter emendaret ad ordinationem Fa- » cultatis prædictæ, vel suppositi contra quod taliter actum esset. *Et supplicauit* » *dictis Rectori, Facultati, & Magistris ipsius Facultatis Artium præsentibus, & ipsam* » *Facultatem, vt præmittitur, facientibus, quatenus placeret eisdem, si iniustè esset pri-* » *uatus, facere sibi Iustitiam; & in casu dubij, facere sibi gratiam, & ipsum dictæ Fa-* » *cultati Artium reünire*, offerens se idem M. Simon eo euentu appellationibus, » processibus, Bullis & litteris quibuscunque per eum, seu ex parte ipsius contra » ipsam Facultatem & quascunque personas eiusdem impetratis renunciare om- » nino. Quâ supplicatione sic factâ præfatus Rector protestato per eum nomine » suo & dictæ Facultatis Artium in contrarium, protestationibus prædictis dixit » M. Simoni, quod dicta Facultas Artium super dicta supplicatione deliberaret, » & habitâ deliberatione responderet eidem. Videlicet, vt idem Rector asseruit, » si dictus M. Simon loqueretur cum Facultate sua Theologiæ & Magistris eius- » dem, ad finem quod ordinaretur vna bona via, per quam Rector, si non inue- » niret Decanum Facultatis Theologiæ pro tempore ad domum habitationis suæ, » ad significandum sibi Congregationem Generalem & articulos super quibus » fieri debet, ad euitandum fatigationem Rectoris, hoc ipsi Decano per scedu- » lam, vel familiæ quam in Domo reperiret, provt posset melius fieri, significaret, » vt lis prædicta securius sopiretur, & inter ipsas Facultates duas non veniret su- » per hoc controuersia in futurum. Et statim M. Simon respondit, quod ipse

vocauerat dictam Facultatem Theologiæ super hoc, & quod Magistri eius venerant & erant congregati in dicta Domo S Mathurini, & quod libenter loqueretur super hoc cum eisdem. Et in continenti dictus M. Simon cum præfatis Magistris in Theologia sibi assistentibus ad dictam Theologiæ Facultatem & Magistros eiusdem existentes in Claustro dictæ Domus in loco vbi Normani facere consueuerunt deliberationes suas, quando fit Congregatio Generalis. *Et dicta Facultas Artium remansit in Capitulo per Nationes more solito diuisa* ad deliberandum super præmissis, & postea inuicem redeunte & vnita, ac postmodum dicta Facultate & prædicta Facultate Theologiæ habitis prius deliberationibus singulariter in eisdem, videlicet Nationum ipsarum per se super præmissis & denuo insimul congregatis, dicta Facultas Theologiæ per venerabilem Doctorem M. Bertrandum Sorelli prædictam suam deliberationem pronunciari fecit, & dici & responderi nomine Facultatis Theologiæ & singulorum Magistrorum eiusdem super viâ prius practactâ, quòd dicta Facultas Theologiæ ac Magistri eiusdem pro se & Facultate sua prædicta voluerunt & ordinauerunt, ac pro bono pacis volebant, consentiebant ac ordinabant, ac futuris temporibus pro se & suis successoribus obseruari volebant, statuerunt, & statuebant deliberatione super his habitâ diligenti, quod si Rector qui est & qui erit pro tempore, accesserit bonâ fide, absque dolo & fraude ad Domum habitationis Decani Facultatis Theolog. Parisiensis pro tempore, horâ quâ ipse Decanus in dicta Domo suâ personaliter non fuerit, & per hoc ipsum Decanum dictus Rector non poterit in ea inuenire, quod sufficiet Rectori dimittere vnam scedulam sigillatam in dicta Domo præsentibus illis de familiâ dicti Decani, qui in ipsa Domo reperti fuerint, in quâ scedulâ hora quâ Congregatio Generalis & articuli super quibus fieri debebit, continebuntur. Et similiter in eodem modo voluerunt & statuerunt de Magistro in Artibus, qui loco dicti Rectoris secundum morem solitum ad hoc fuerit deputatus. *Præterea dicta Facultas Artium* deliberationem suam super præmissis reddidit & responderi fecit per M Ioannem Rectorem prædictum in hunc modum; *quod licet dicta Facultas non credat, nec fateatur se iniustè contra dictum M. Simonem in præteritum aliquatenus processisse*, nec ipsa Facultas, quanquam est in se indubium, quia tamen dubij sunt euentus Iudiciorum, propter dubium euentum Iudiciorum & litis pendentis super præmissis inter partes prædictas, dictam supplicationem dicti M. Simonis & Facultatis Theologiæ prædictæ, *quantum ad partem in quâ supplicat, de gratia,* admittebat, & placebat ipsum M. Simonem cum ipsis ad Facultatem Artium prædictam gratiosè reünire, & reüniuerunt & admiserunt: & volebat & consentiebat dicta Facultas Artium, quod processus hinc inde habiti super prædictis, seu ratione prædictorum tam priuatio, quàm appellationes & processus ipsius Simonis coram DD. Abbatibus S. Genouefæ ac S. Victoris Paris. seu alijs quibuscunque cremarentur, & pro nullis perpetuò in quantum prædictas partes tangit, habeantur. Et statim præfatus M. Simon consensit, & omnibus suis appellationibus, Bullis & litteris alijs & processibus super his pro parte sua factis renunciauit expressè. Super quibus dictus Rector pro se & Facultate Artium prædictâ; ac dicti M. Simon & Bertrandus pro se & dicta Facultate Theologiæ petierunt à me Notario infra scripto sibi fieri publica Instrumenta, vnum & plura constituentes inuocando in testimonium præmissorum. Acta fuerunt in dicta Domo S. Mathurini præmissâ, anno, indictione, mense, die & Pontificatu prædictis, præsentibus venerabilibus & discretis viris MM. Guillelmo de Lumbris Canonico Parisiensi, *Alano de Villa-collis* & *Petro de Lupi-saltu Magistris* in Artibus, Bernardo Bedello Facultatis Theol. Nicolao de Cheziaco, Iacobo de Pauillione Bedellis Facultatis Artium & pluribus alijs testibus ad hoc vocatis specialiter & rogatis. Et Ego Heruæus de Insula Clericus Leonensis Diœcesis publicus Apostolica & Imperiali authoritate Notarius præmissis omnibus vnà cum dictis testibus præsens interfui & ea scribi feci, alijs legitimè impeditus, ipsaque publicaui & publicando hæc manu propriâ subscripsi & approbando rasuras & interliniare in fine, quintæ lineæ & principio sextæ in vocabulis *ad denunciationem & requisitionem* & *tractatum*, in *vocabulo* & 31. linea inter vocabulum Iudiciorum & vocabulum litis, signum meum hîc solitum apposui requisitus.

Eodem anno Robertus de Plalyaco Episcopus Siluanectensis Conseruator Priuilegiorum Vniuersitatis Bullam quandam Benedicti XII. Pontificis publicauit, quâ vetabatur ne Episcopi Siluanectenses, aut eorum vices gerentes vterentur priuilegijs deinceps, quorum erant Conseruatores vltra formam in eisdem contentam, vt legitur in libro antiquo Procuratorum Nationis Gallicanæ sub hoc titulo. *Copia Priuilegij quod Episcopus Siluanectensis seu eius vices gerentes non vtantur Priuilegijs, quorum ipse est Conseruator vltra formam contentam in eisdem.* Sic autem se habet.

Bvlla Benedicti Conservator abvtatvr Privilegiis.

» Datum per Copiam. Vniuersis præsentes litteras Inspecturis, Robertus » miseratione diuina Episcopus Siluanectensis Conseruator Priuilegiorum Vni- » uersitatis Magistrorum & Scholarium Parisius à Sede Apostolica indultorum » salutem in Domino. Noueritis nos litteras sanctissimi in Christo Patris & Do- » mini nostri D. Benedicti diuina prouidentia Papæ XII. ipsius vera Bulla plum- » bea cum filo canapis bullatas, sanas & integras, non abolitas, non cancellatas, » nec in aliqua sui parte viciatas, sed omni suspicione carentes cum ea quâ decuit » reuerentia recepisse, formam, quæ sequitur, continentes.

» Benedictus Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabili fratri Episcopo Sil- » uanectensi Sal. & Apostol. bened. frequenter ex multorum querelis ad Aposto- » latus nostri peruenit auditum, quod nonnulli Episcopi Siluanectenses, qui pro » tempore fuerunt Conseruatores quorundam Priuilegiorum concessorum per » dictam Sedem Apostolicam *Dilectis filijs Vniuersis Magistris & Scholaribus Pari- » siensibus* per eiusdem Sedis litteras deputati & subdelegati ab eis dictorum Pri- » uilegiorum formam multipliciter excedendo, eosdem querelantes dictorum » Priuilegiorum prætextu pluries fatigarunt indebitè laboribus & expensis eos » contra Iustitiam aggrauando. Nos igitur eadem priuilegia volentes sic integrè » præfatis Magistris & Scholaribus conseruari, vt & illis alij non fungantur, & » quod tam Magistri & Scholares prædicti, quàm tu necnon successores tui Silua- » nectenses Episcopi qui erunt pro tempore, & à te & à prædecessoribus tuis præ- » dictis tam super hoc subdelegati, ac à te ac à successoribus præfatis qui erunt » pro tempore, subdelegandi in posterum, eorundem priuilegiorum terminos quo- » uis modo excedere minimè præsumatis, authoritate Apostolicâ nonnulla super » præmissis per te ac eosdem successores ac subdelegatos & subdelegandos dili- » gentius obseruanda per nostras certi tenoris litteras statuenda duximus, & » etiam ordinanda, prout in præfatis nostris litteris plenius continetur. Quarum » litterarum tenorem de verbo ad verbum, vt per eas plenius instruaris, præsen- » tibus inseri fecimus, qui talis est.

» Benedictus Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam Rei memoriam. » *Apostolicæ Sedis authoritas* cunctis prælata consueuit fidelibus nedum personis, » sed etiam negotijs prouidere, prout illorum qualitatibus & circunstantijs pru- » denter attentis & rationabiliter noscitur expedire. Frequenter siquidem ex mul- » torum querelis ad Apostolatus nostri peruenit auditum, quod nonnulli *Episcopi » Siluanectenses, qui fuerunt pro tempore Conseruatores quorundam Priuilegiorum conces- » sorum per Sedem Apostolicam Dilectis filijs vniuersis Magistris & Scholaribus Pari- » siensibus per eiusdem Sedis litteras Deputati & subdelegati ab eisdem dictorum priui- » legiorum formam excedendo multipliciter, eosdem querelantes dictorum priuilegiorum » prætextu pluries fatigarunt indebitè laboribus & expensis eos contra iustitiam aggrauando.* » Nos igitur volentes eadem priuilegia sic integrè præfatis Magistris & Scholaribus » conseruari, vt & illa alij non infringant, & quod tam Magistri & Scholares » prædicti, quàm venerabilis frater noster Episcopus qui nunc est, nec non suc- » cessores sui Episcopi Siluanectenses qui erunt pro tempore, ac ab eodem Epis- » copo & Prædecessoribus suis prædictis iam super hoc subdelegati & ab ipso Epis- » copo ac eius successoribus prædictis qui erunt pro tempore subdelegandi in po- » sterum, eorundem priuilegiorum terminos quouis modo excedere non præ- » sumant, authoritate Apostolica tenore præsentium statuendum duximus & » etiam ordinandum, vt idem Episcopus qui nunc est, ac successores, ac delega- » ti ac subdelegandi in posterum dictorum priuilegiorum nec non & Conserua- » toriarum litterarum per eandem Sedem super hoc concessarum; quorum priui- » legiorum & litterarum tenores de verbo ad verbum præsentibus fecimus inseri,

tenorem & formam aliquatenus non excedant, ac eisdem priuilegijs & litteris «
nullatenus abutantur. Quod si forsan contrarium fecerint, ad restitutionem «
omnium damnorum, interesse & expensarum, quæ propter hoc vexatos huius- «
modi contigerit incurrere Episcopum, successores, subdelegatos & subdele- «
gandos præfatos, qui in his culpabiles fuerint, omnino adstringi volumus & «
teneri. Volumus etiam & districtè præcipiendo mandamus, vt de cætero cum «
per Episcopum ac successores nec non & subdelegatos vel subdelegandos præ- «
fatos seu eorum aliquem authoritate seu vigore dictorum priuilegiorum & litte- «
rarum contra quemcunque procedi contingeret, tenor seu tenores illius vel il- «
lorum priuilegiorum & litterarum authoritate continget procedere vt præfer- «
tur, in prima linea citationis seu monitionis cuiuslibet causæ totaliter inseran- «
tur: vt de potestate ipsorum Conseruatorum notitiam habeant ij, qui propte- «
rea ad ipsorum Conseruatorum seu subdelegatorum vel subdelegandorum fue- «
rint præsentiam euocati, Nos quidquid contra præmissa vel eorum aliquid at- «
tentare contigerit, omnino decreuimus irritum & inane. Tenores autem dicto- «
rum priuilegiorum & litterarum Conseruatoriarum tales sunt. «

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei, *Dilectis filijs vniuersis Magistris* «
& Scholaribus Paris. Sal. & Apost. bened. Vt eo liberius vacare litterarum stu- «
dio valeatis, quo minus fueritis alijs negocijs occupati, Nos vestris supplicatio- «
nibus annuentes, authoritate vobis præsentium indulgemus, *vt extra Ciuitatem* «
Parisiensem super Quæstionibus intra eam exortis trahi per litteras Apostolicas non «
possitis nisi expressam de indulgentia huiusmodi fecerint mentionem. Nulli ergo omnino «
liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario con- «
traïre. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Dei Omni- «
potentis & BB. Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum «
Lugduni Id. Maij, Pontific. nostri anno 2. *Item.* «

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabili fratri Episcopo Sil- «
uanectensi Sal. & Apostol. bened. vt eo liberius dilecti filij vniuersi Magistri & «
Scholares Paris. vacare valeant studio litterarum, quo minus fuerint alijs nego- «
cijs occupati, Nos eorum supplicationibus annuentes per litteras nostras eis «
duximus indulgendum, *vt extra Ciuitatem Parisiensem super Quæstionibus intra* «
eam exortis trahi per litteras Apostolicas, vel legatorum Sedis Apostolicæ, iuxta quod «
alias dignoscimur indulsisse, non possint, nisi de Indulgentia huiusmodi expressam fe- «
cerint mentionem. Quocirca fraternitati tuæ per Apostolica scripta mandamus «
quatenus Magistros & Scholares prædictos contra concessionis nostræ teno- «
rem non permittas ab aliquibus super his indebitè molestari. Molestatores hu- «
iusmodi per Censuram Ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. «
Non obstante si aliquibus à Sede Apostolica sit indultum quod excommunicari aut in- «
terdici nequeant vel suspendi, seu Constitutione de duabus dietis edita in Concilio Ge- «
nerali, dummodo vltra tertiam aut quartam aliquis extra suam Diœcesim authoritate «
præsentium ad Iudicium non trahatur. Datum Perusij 2. Kalend. Iunij, Pontific. «
nostri anno 9. «

Item, Innocentius seruus seruorum Dei, Dilectis filijs vniuersis Magistris & «
Scholaribus Paris. Sal. & Apostol. bened. Volentes vos quietæ libertatis præro- «
gatiua gaudere, *vt nihil alicui pro pedagio euntes Parisius causâ studij aut exinde ad* «
propria redeuntes, soluere teneamini, vel ad id compelli ab aliquo valeatis consuetudine «
qualibet non obstante, authoritate vobis præsentium indulgemus. Nulli ergo omnino «
hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu teme- «
rario contraïre. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem om- «
nipotentis Dei & BB. Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. «
Datum Perusij Non. Iunij, Pontif. nostri anno 2. «

Item, Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabili fratri Episco- «
po Siluanectensi Sal. & Apostol. bened. Volentes dilectos filios vniuersos Ma- «
gistros & Scholares Parisienses quietæ libertatis prærogatiua gaudere, *vt nihil* «
alicui pro pedagio euntes Parisius causa studij aut exinde ad propria redeuntes soluere «
teneantur, vel ad id compelli ab aliquo valeant, consuetudine qualibet non obstante, per «
litteras nostras eis duximus indulgendum. Quocirca fraternitati tuæ per Aposto- «
licæ scripta mandamus, quatenus Magistros & Scholares prædictos contra con- «

" cessionis nostræ tenorem non permittas supra his ab aliquibus indebitè mole-
" stari. Molestatores huiusmodi per Censuram Ecclesiasticam appellatione post-
" posita compescendo. Non obstante si aliquibus à Sede Apostolica sit indultum,
" quod excommunicari aut interdici non possint per litteras Apostolicas, vel
" suspendi, qui de Indulto huiusmodi plenam & expressam ac de verbo ad ver-
" bum non fecerint mentionem, seu Constitutione de duabus dictis edita in Con-
" cilio Generali, dummodo vltra tertiam aut quartam aliquis extra suam Diœce-
" sim authoritate præsentium ad Iudicium non trahatur. Datum Perusij Nonis
" Iunij, Pontif. nostri anno 9.

" Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Constitutionis,
" Ordinationis, voluntatis & Mandati infringere, vel ei ausu temerario contraï-
" re. Si quis autem hæc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis
" Dei & BB. Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum
" Auenione 11. Kal. August. Pontif. nostri anno 7. Quocirca fraternitati tuæ per
" Apostolica scripta mandamus, quatenus nostras præsentes litteras cum præfa-
" to tenore sic inserto ac omnia alia in eis contenta in Ecclesijs & Scholis Paris. &
" alijs locis de quibus tibi visum fuerit expedire, per te vel alium, seu alios, quan-
" do & quoties opportunum fuerit authoritate nostra solenniter publicare procu-
" res. Datum Auenione 11. Kal. Aug. Pontif. nostri anno 7.

" Quibus litteris Apostolicis sic per nos receptis, visis & diligenter inspectis
" Nos Episcopus & Conseruator præfatus ad perpetuam rei memoriam & certi-
" tudinem planiorem de ipsis habendam & faciendam coram quibuscunque &
" quotienscunque opus fuerit in futurum, dictas litteras exhibuimus, monstraui-
" mus & tradidimus Notarijs publicis infrascriptis, & easdem mandauimus per
" eosdem Notarios publicos ac cum instantia petiuimus copiari, transcribi & in
" formam publicam redigi, & etiam publicari, ac litterarum prædictarum copiæ
" transcripto seu huic publico Instrumento nostrum apposuimus & apponimus
" Decretum & authoritatem specialem, ac ipsas fecimus nostri sigilli munimine
" vnà cum signis & superscriptionibus eorundem Notariorum roborari, in testi-
" monium omnium præmissorum, ad finem quod tantum valeat copia, transcri-
" ptum seu publicum Instrumentum, quantum valeret Originale, si necesse esset
" in futurum & eandem habeat roboris firmitatem. Acta fuerunt hæc in Domo
" Reuerendi in Christo Patris D. Episcopi Aniciensis, quam ad præsens inhabi-
" tamus, sita apud S. Germanum de Pratis prope Parisius, anno Domini 1341.
" Indictione 10. Mensis Martij die 18. Pontificatus dicti D. Benedicti Papæ XII.
" anno 8. præsentibus discretis viris M. Renero de Siluaneto Magistro in Artibus.
" DD. Ioanne Pauonis, Ioa. Morelli & Io. de Attrebato Presbyteris Cappellanis
" nostris ac pluribus alijs testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Acta
" fuerunt hæc & per me Tabellionem Infrascriptum copiata anno Domini 1341.
" Indictione decima, mensis Martij die 21. Pontificatus D. Benedicti Papæ an. 8.
" præsentibus discretis viris & Magistris Nicolao de Hamello, Ioanne Galli, Mi-
" chaële de Brachia, Petro de Lupi-Saltu, Petro de S. Floro & multis alijs in te-
" stimonium euocatis. Et Ego Simon dictus Quinimo Clericus Tullensis Diœ-
" cesis publicus Authoritate Imperiali Notarius prædictum libellum prædicta
" continentem, nec non copiam inde factam sigillo D. Episcopi Siluanectensis si
" gillatam, & per Thomam Sellarij & Reginaldum Præpositi Apostolica & Im-
" periali authoritate Notarios signatam vidi, tenui, legi, & legi audiui de
" verbo ad verbum: ac etiam dictam istam copiam propria manu scripsi & pu-
" blicaui, & de ijsdem cum dicto Thoma Collationem feci diligentem in Clau-
" stro S. Mathurini Parisius, *dictis Magistris 4. Facultatum præsentibus ad requestam*
" *M. Ioannis de Veneta Vniuersitatis prædictæ tunc Rectoris*, & ideo hîc me subscripsi,
" & meum signum apposui consuetum in testimonium veritatis omnium præ-
" missorum.

Hic Robertus Episcopus successit Stephano de Villaribus in Episcopatu Siluanectensi, successorem verò habuit M. Petrum de Cros Doctorem Theologum Parisiensem Diœcesis Lemouicensis, Decanum Ecclesiæ Parisiensis, Sorbonæ Prouisorem anno 1340. qui demum Archiepiscopus Bituricensis factus est & postremo Cardinalis.

Ex his autem patet hisce temporibus & Reges & Pontifices summâ votorum & animorum consensione concurrisse ad securitatem tranquillitatemque studij Parisiensis, dum vetabant Magistros & Scholares trahi extra muros Parisienses litium causâ, & ab ijs vectigal vllum exigi aut ex rebus quæ ad ipsos pertinebant. Quorum duorum priuilegiorum prius considerans Rebuffus, nempe Regium datum apud Vicennas mense Ianu. anni 1340. subdit. *Propter hoc Priuilegium Parisius studentes trahunt alios intra Ressortum etiam Scholares coram Conseruatoribus Parisiensibus, & interim pendente processu, qui est in Curia Parlamenti inter Parisienses Scholasticos & aliarum Vniuersitatum, solent Scholares Parisijs studentes per Senatum remitti ad Conseruatorem Parisiensem, vt sæpius vidi: vel impetrantur litteræ Regiæ, vt pendente illo Processu inter Vniuersitates causa remittatur ad Conseruatorem Parisiensem, quæ facile concedi solent & verificari.*

Eodem anno Natio Gallicana statutum condidit & edidit de Iuramento Licentiandorum in vtroque Examine, tam inferiori scilicet Aulæ Parisiensis Episcopi, quàm superiori B. Genouefæ, legitur in Antiquo libro Procuratorum huiusce Nationis his verbis. STATVTVM NAT. GALL. DE IVRAMENTVM LICENTIANDORVM.

Vniuersis præsentes litteras Inspecturis *Omnes & singuli Magistri* Nationis « Gall. *Actu Regentes Parisius in Artium Facultate* salutem in Domino. Noueritis « quod anno Domini 1341. hora Primæ B. Mariæ apud S. Iulianum pauperem Parisius die Sabbati post festum Apostolorum Petri & Pauli de mandato venerabilis & discreti viri M. Stephani de Vil-Iulhiaco tunc nostræ Nationis Procuratoris per Nicolaum de Cheziaco Seruientem nostrum ad statuendum inter cætera essemus specialiter euocati, lucernas positas sub medio latere nequeuntes in aperto ponere cupientes, fraudibus hominum & malicijs quamplurimis obuiare pro viribus volentes, habitis consideratione ac deliberatione diligentibus de Consilio peritorum nullo penitus discrepante, ea quæ sequuntur, duximus statuenda. *1. quod Baccalarij in Artibus licentiandi* siue in S. Genouefa, siue in S. Domina antequam ad Lectiones admittantur, Procuratori nostræ Nationis, qui pro tempore fuerit, iurare teneantur ea quæ sequuntur. Videlicet quod ipsi obseruabunt & defendent statuta, priuilegia, libertates & consuetudines laudabiles Vniuersitatis Parisiensis, specialiter ea quæ sunt Facultatis Artium & Nationis nostræ ad quemcunque statum deuenerint. «

Item *quod obedient Rectori Vniuersitatis & Procuratori Nationis nostræ in licitis & honestis.* Item quod honorem Nationis prædictæ & eius vtilitatem custodient & procurabunt. Item quod ipsi dicent fideliter quantitatem bursæ suæ. Quæ quidem omnia & singula statuimus, & statuendo vt præmissum est, deliberauimus, & in posterum per modum statuti volumus obseruari. Adijcientes tamen quod per huiusmodi statutum B. Mariæ ac S. Genouefæ examini, libertatibus & priuilegijs in nullo intendimus derogare. Statuimus etiam quod Procurator, qui pro tempore erit, nomina omnium Baccalariorum sic Iuratorum teneatur fideliter inregistrare; & quod per huiusmodi Iuramenta pro eius pœna aut labore ab eisdem nullam pecuniam quoquo modo petere, extorquere, aut recipere præsumat. Receptor verò bursarum Licentiandorum bursas eorum nullo modo recipiat, & istud iurare teneatur in principio suæ creationis, nisi prius eidem signeto Procuratoris ostenso per ipsos in signum præstiti iuramenti. In quorum omnium & singulorum testimonium præsentibus litteris sigillum Nationis nostræ Gallicanæ duximus apponendum.

Hoc quoque anno videntur in memoriam & vsum reuocati à Facultate Artium quidam articuli, quos tenebantur iurare Baccalaurei in Artibus incepturi: & quidam noui additi de doctrina Okamica, & de modo denunciandarum Congregationum Generalium. Leguntur autem isti Articuli in libris antiquis Procuratorum & Rectoris, sub hoc titulo. *Isti sunt articuli quos tenentur Iurare Bachalarij in Artibus incepturi quando veniunt ad Rectorem.* ARTICVLI IVRAMENTORVM BACCALARIORVM IN ARTIBVS INCEPTVRORVM.

Vos Iurabitis quod vos legetis lectiones Ordinarias in Cappa rotunda, vel in « Pallio. Disputabitis hora determinata, & Quæstiones vestras determinabitis « continuè per 40. dies, postquam inceperitis. Procedetis per 15. dies in habitu « prædicto. Non habebitis sotulares rostratos, nec laqueatos, nec fenestratos. « Non induetis supertunicale scissum in lateribus, nec habebitis mitram in capite, «

„ quandiu legetis sub cappa rotunda, vel disputabitis. Intereritis Congregatio-
„ nibus. Parebitis mandatis Rectoris & Procuratorum in licitis & honestis.
„ Non sustinebitis choræas duci extra Domum vestram, neque inhonestatem
„ fieri in Principio vestro sub pœna degradationis Magisterij. Non reuelabitis
„ secreta Vniuersitatis. Intereritis sepulturæ Scholarium diebus festiuis quando
„ scietis; alijs diebus quando vocatus fueritis, in habitu prædicto. Legetis Psal-
„ terium in morte Magistri actu Regentis, vel legi facietis. Obseruabitis & de-
„ fendetis libertatem solitam examinis S. Genouefæ. Dabitis fidem, quod sub
„ Magistro sub quo licentiatus fuistis, incipietis, vel per consensum suum sub alio;
„ ita quod consensum suum sufficienter requisiuistis, vel libenter requisiuissetis,
„ si commodè potuissetis, ita quod nullum dolum seu fraudem aliquam erga Ma-
„ gistrum vestrum, sub quo fuistis licentiatus, quantum ad inceptionem vestram,
„ aliquatenus intendetis.

Item seruabitis Ordinem, siue Ordinationem de modo legendi lectiones ordinarias & disputandi.

Item stabitis cum Magistris secularibus, & defendetis statum & statuta & priuilegia eorum toto tempore vitæ vestræ ad quemcunque statum deueneritis.

NOTA DE RELIGIOSIS.

Item *nullum Religiosum cuiuscunque fuerit Professionis, recipietis in aliqua Examinatione videlicet Determinandorum & Licentiandorum, nec intereritis suo, Principio nec suæ Determinationi.*

Item *nullam Quæstionem purè Theologicam disputabitis, quandiu rexeritis in Artibus, vt pote de Trinitate & de Incarnatione.*

Item quod si contingat vos Determinare aliquam Quæstionem quæ tangat fidem & Philosophiam, eam pro fide determinabitis, & rationes contra fidem dissoluetis secundum quod vobis dissoluendæ videbuntur.

NOTA DE STVDIIS GENERALIBVS.

Item Iurabitis, quod *vos determinauistis in Artibus Parisius* secundum consuetudinem hactenus obseruatam: *vel in alio studio Generali, vbi ad minus sint 12. Regentes* fraude qualibet amotâ.

Item quod vos obseruabitis Ordinationem nuper factam de modo denunciandi Congregationes Generales Decanis Decretorum & Medicorum.

Item iurabitis, quod si sciueritis debere insurgere Nationem contra Nationem, vel Prouinciam contra Prouinciam, vel personam contra personam, reuelabitis Nationi contra quam debet fieri insurrectio, personæ vel Prouinciæ.

Item iurabitis, quod non incipietis, quandiu videbitis alium Baccalarium incipere, sed exspectabitis donec suam lectionem legerit, & suam Quæstionem determinauerit antequam incipiatis.

Item quod obseruabitis Ordinationem Magistrorum etiam de Baccalarijs examinatis inferiùs per Magistros non Regentes.

Item iurabitis quod pro posse vestro procurabitis acquitationem Vniuersitatis.

Item iurabitis quod incipietis in Cappa propria, non accommodata vel conducta, si ponatis duos solidos in Bursa, vel plus.

Item Iurabitis, *quod non estis citra vicesimum primum annum ætatis vestræ.*

Item Iurabitis quod vos audiuistis per sex annos de Artibus.

Item Iurabitis *quod legetis per duos annos continuè*, nisi rationabilis causa interuenerit. Causam rationabilem tenetur quilibet probare publicè coram Examinatoribus: vt in priuilegio *Seruus Crucis* continetur: aliàs incurret excommunicationem.

Item iurabitis, quod libertates singulas Facultatis & consuetudines Facultatis honestas, & totius Vniuersitatis priuilegia defendetis, ad quemcunque statum deueneritis.

Item Iurabitis, quod habebitis pallium, vel cappam rotundam, nouam, & propriam, non accommodatam, nec conductam, neque alio colore simulato ficto acquisitam de bono panno. Videlicet *bona bruneta nigra, vel de parsico nigro,* vel alio meliori panno nigro, si vobis placuerit, quæ sit honorabilis ad portandum coram quibuscunque personis ad honorem totius Vniuersitatis & specialiter Facultatis Artium, & quod Capucium huiusmodi Cappæ sit sufficienter amplum & longum, forratumque minutis varijs vel grossis nouis.

Item non

Item non dabitis testimonium de aliquo Scholari, nisi vobis iurauerit, quod intendit esse verus Scholaris vester.

Item Iurabitis quod statutum factum & ordinatum per Facultatem Artium, *de præpositione Rectoris in Actibus Communibus Vniuersitatis inuiolabiliter obseruabitis*, ad quemcunque statum deueneritis.

Item Iurabitis quod dicetis fideliter quantitatem Bursæ vestræ.

Item Obseruabitis statutum, quod pro habendo Congregationem Generalem Vniuersitatis Rector non tenetur petere consensum à Decano Theologorum, sed solum ei denunciare exponendo articulos voce tenus: *& hoc potest facere Rector per se ipsum, vel per vnum Magistrum Regentem in Artibus*, qui adiret Domum Decani dictæ Facultatis Theologicæ & pro Rectore dimittere scedulam in Domo sua continentem articulos locum & horam, super quibus debet fieri Congregatio Generalis in casu quo non inuenietur in Domo sua.

Item Iurabitis quod in alio studio cum gradum in aliqua Facultate non recipietis quem Parisius meruistis obtinere.

Item Iurabitis quod statutum de habitibus portandis ad Congregationes & disputationes obseruabitis.

Item Iurabitis quod statuta facta per Facultatem Artium contra scientiam Okamicam obseruabitis, neque dictam scientiam & consimiles sustinebitis quoquomodo, sed scientiam Aristotelis & sui Commentatoris Auerrois & aliorum Commentatorum antiquorum & Expositorum dicti Aristotelis, nisi in Casibus qui sunt contra fidem.

Item obseruabitis statutum contentum in altero prædictorum duorum statutorum de scientia Okamica, scilicet quod nullus Magister, Baccalarius aut Scholaris sine licentia Magistri disputationes tenentis arguat: quam licentiam sibi non liceat petere verbaliter, sed tantummodo significatiuè reuerenter.

Item Obseruabitis ordinationem factam *de birretis portandis in actibus Communibus Vniuersitatis & Facultatis*, ac etiam tribuendum in Inceptione Baccalariorum eis, de quibus est expressum in dicta Ordinatione.

Item quod de pecunia quam recipietis à Licentiandis vel Licentiatis sub vobis in examine S. Genouefæ, seu etiam de vestra propria pecunia *nihil dabitis vel dari facietis Cancellario, Subcancellario, Examinatoribus, Clericis, vel familiaribus, Clerico vel familiari, vel cuicunque* alteri pro ipsis, seu altero ipsorum pro quacunque causa licentiam vestri Baccalarij vel vestrorum Baccalariorum tangente.

Legitur quoque Iuramentum speciale, quod præstabant Doctores trium Facultatum superiorum cum primùm ad Comitia veniebant Vniuersitatis, si non rexerant aliquando Parisius in Artibus. Cui Iuramento præfigitur hic titulus in libro antiquo Procuratorum Nationis Gallicanæ. *Iuramentum Magistrorum Facultatum Theologiæ, Decretorum & Medicinæ qui non inceperunt in Artibus, quando primò veniunt ad Congregationem Generalem.*

Vos Iurabitis quod vos Obseruabitis Priuilegia, Statuta, Iura, libertates & Consuetudines laudabiles Vniuersitatis ad quemcunque statum deueneritis.

Item *quod non reuelabitis Secreta Vniuersitatis.*

Item Magistri in Facultate Artium incipientes, quando incipiebant, tale præstabant Iuramentum.

Vos Iurabitis quod vos obseruabitis Priuilegia, Statuta, Iura, libertates & consuetudines laudabiles Vniuersitatis, Facultatis Artium, & specialiter Nationis vestræ ad quemcunque statum deueneritis. Nec reuelabitis secreta.

Collegium Æduense.

Eodem anno M. Petrus Bertrandi Episcopus Æduensis & Cardinalis S. Clementis Collegium sui nominis in vico S. Andreæ fundauit, legatis in hanc rem domo suâ, quam ibi habebat, & 250. libr. Paris. annui reditus in alimentum quindecim pauperum Scholarium, quinque scilicet in Theologia, quinque in Decretis & quinque in Artibus studentium. De hoc Collegio plura in priuato volumine de Collegijs.

Lis cum Capitulo Parisiensi.

Hocce tempore lis intercedebat inter Vniuersitatem & Capitulum Parisiense, quam vt amicè componerent, Arbitros elegerunt, quibus, quia statim eam componere non licuit, diuersis Actis & instrumentis, authoritatem potestatem-

que decidendi ad 4. annos consequentes prorogarunt. Incipiunt autem illa (numero octonario) hisce verbis. *Vniuersis præsentes litteras inspecturis Rector & Vniuersitas.* Tunc erat Capituli Decanus M. Petrus de Croso, idemque Sorbonicæ Domus Prouisor, vt ad an. superiorem dictum est.

1342. Anno 1342. 25. Aprilis obijt Benedictus XII. Pontifex laudatissimus Auenioni in suo Palatio ingenti bonorum omnium luctu, præsertim verò Doctorum virorum, quos mirificè diligebat, & inter cæteros Gregorium Ariminensem & Thomam Argentinensem insignes Theologos Ordinis Eremitarum S. Augustini. Illi post 12. ab obitu dies successor substitutus est M. Petrus Rogerij Patria Lemouicensis ex vico Roseo: vnde & familiæ Rosarum sunt Insignia, Patre Guillelmo, Matre Maria du Chambon, Fratre Guillelmo Rogerij Comite Belli-fortis, qui fuit Pater Gregorij XI. Nondum ille pubertatis annos excesserat, cum apud Abbatiam Casæ-Dei in Aluernis, Habitum sumpsit Benedictinum: deinde Lutetiam missus, in Philosophicis & Theologicis studijs excelluit. Hinc à Petro Cardinale *de Mortuo Mari* in Curiam Auenionensem euocatus, à Ioanne XXII. factus fuit primùm S. Bandelij Nemausensis Prior: tum Abbas Fiscanensis & Casæ-Dei: postea Episcopus Atrebatensis, Regijque Scrinij & Sigilli Custos. Deinde Archiepiscopus Senonensis: inde Rotomagensis. Postremo à Benedicto XII. factus Cardinalis tituli SS. Nerei & Achillei anno 1337. & post eius obitum à Cardinalibus ad supremum Pontificatum euectus. Eum Petrarcha vocat *Litteratissimum Pontificem*, eundemque tam potentis & inuictæ memoriæ extitisse ait, vt quidquid vel semel legisset, obliuisci, etiamsi cuperet, non posset: & quod mirabilius est, hanc tantam memoriam ex magno capitis ictu, cuius ingens supremo vertice cicatrix remanserat, ei prouenisse commemorat. Clementis VI. nomen assumpsit, & ipso die Pentecostes, qui hoc anno inciderat in 19. Maij, inauguratus est in æde Prædicatorum.

Electio Papæ Clementis VI.

Fuit admodum ille Magnificus & sumptuosus, primusque Pontificum Romanorum in Bullis vsus est Gentilitijs stemmatibus sex Rosarum, vt legitur in Chronico Alberti Argentinensis. Cum autem Sorbonæ Prouisor fuisset, & Doctos viros diligeret, Beneficiaque Ecclesiastica vltro illis dispensaret, ad eos dies quibus inauguratus est, confluxisse dicitur ex omni parte multitudo centum mille Clericorum. Quâ de re sic habet Petrus in suo Compendio Chronicorum.

» Clemens VI. qui prius Rogerij est nuncupatus, primò Monachus Niger » fuit, deinde factus Magister in Theologiâ, postmodum Episcopus Rotoma» gensis, & rursus Cardinalis: vltimò factus est Papa, qui cum eodem anno circa » Pentecosten Gratias Generales in Auenione proclamaret, tanta confluxit mul» titudo Clericorum, qui, vt pauperes, Beneficia impetrare voluerunt, vt nu» merus tunc in examinationibus Diœcesium per vniuersum Orbem computatus » esset ad centum millia Clericorum. Vt Ego personaliter ibidem constitutus ex » veridicorum collatione intellexi: Idem sumptuosissimum tenuit statum, & ad» modum pomposum & secularem, vt audiui & partim ipse cognoui. Dicitur » tunc aliquis exhibuisse dicto Clementi supplicationem addens eidem versus, qui » si eius supplicatio admitteretur, ordine recto in dicti Papæ laudem; sed si reij» ceretur, ordine retrogrado in dicti Papæ vituperationem legi potuerunt. Et » sunt tales.

Laus tua, non tua fraus, virtus, non copia rerum
Scandere te fecit hoc decus eximium.
Pauperibus tua das, nunquam stat Ianua clausa:
Fundere res quæris, nec tua multiplicas.
Conditio tua sit stabilis, non tempore paruo
Viuere te faciat hinc Deus Omnipotens.

Ad eum Vniuersitas Nuncios suos destinauit, tum ad testificandum sui erga filium & patrem amoris affectum, tum ad obtinendum Rotulum Beneficiorum. à Natione Anglicana Nuncius nominatus est M. Gerardus de Marcem.

Idem Pontifex memor Academiæ Parisiensis, in qua lauream in Theologia Magistralem assecutus fuerat, Magistris & Scholaribus in Theologia studentibus indulsit, vt per quinque annos etiam absentes Beneficiorum suorum reditus perciperent. Legitur hoc Priuilegium in libro antiquo Procuratorum Nationis Gallicanæ sub hoc titulo. *Priuilegium Clementis Papæ VI. quod Magistri & Scholares studentes in Theologia gaudeant per quinque annos Prouentibus suorum Beneficiorum*, talis autem est eius Bulla ad Abbatem S. Victoris & Decanum S. Marcelli directa, item & ad Cancellarium Paris. *Aubertus* de Mailly qui Ioanni de Palatiolo, successerat, tunc erat Abbas S. Victoris, Doctor Paris. Cancellarius Parisiensis *M. Robertus de Bardis de Florentia*, Canonicus olim Glacuensis & Doctor Regens, qui interfuit Congregationi Facultatis Theolog. an. 1333. in Ecclesia S. Dionysij de Passu, in qua iudicatum est Augustinianos in Academia Parisiensi non adstringi antiquo statuto eiusdem Facultatis de tempore ad lecturam sententiarum Baccalaureo cuique incipienti necessario, vt docet Hemeræus.

PRIVILEGIVM CLEMENTIS VI. PRO REDITIBVS BENEFICIORVM.

Clemens Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filijs Abbati Monasterij S. Victoris Paris. ac Decano S. Marcelli iuxta Parisius, ac Cancellario Paris. Ecclesiarum Sal. & Apost. benedict. *Recensentes gratuito fructus vberes per vniuersum Orbem diffusos, quos floridum Parisiense studium, præsertim in Theologica Facultate produxit hactenus & producit, multarumque animarum commoda, quæ ex Doctrina in Facultate eiusmodi peritorum prouenire noscuntur, dignum reputamus & congruum, vt Magistros & Scholares eiusdem studij in eadem Facultate studentes, speciali prosequamur gratiâ & Apostolicis fauoribus muniamus.* Cum itaque felicis recordationis Honorius Papa IV. Prædecessor noster duxerit statuendum, vt studentes per quinque annos percipiant de licentia Sedis Apostolicæ prouentus Beneficiorum suorum non obstante aliquâ consuetudine vel statuto contrarijs; Nos volentes vt dicta constitutio erga Magistros & studentes prædictos inuiolabiliter obseruetur, ne ob substractionem suorum prouentuum Ecclesiasticorum ab huiusmodi studio retrahantur, *Dilectorum filiorum Vniuersitatis Magistrorum & Scholarium studij eiusdem in hac parte supplicationibus inclinati*, Discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatinus vos, vel duo, aut vnus vestrum per vos, vel alium seu alios eisdem Magistris Facultatis eiusdem ac Scholaribus in ea studentibus, residentibus in studio memorato fructus, reditus & prouentus omnium Beneficiorum suorum Ecclesiasticorum, quæ in quibusuis Ecclesijs siue locis obtinent, quotidianis distributionibus duntaxat exceptis iuxta eiusdem Constitutionis tenorem integrè ministrari faciatis. Contradictores authoritate nostra appellatione postposita compescendo. Nonobstantibus si Magistri & Scholares prædicti aut eorum aliqui in eisdem Ecclesijs vel ipsarum aliquibus primam non fecerint personalem residentiam consuetam, à quibuscunque constitutionibus Ecclesiarum prædictarum contrarijs, iuramento, confirmatione Apostolicâ, vel quacunque firmitate alia roboratis; seu si locorum Ordinarijs, & Dilectis filijs Capitulis Ecclesiarum ipsarum, vel quibusuis alijs communiter vel diuisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per litteras Apostolicas non facientes plenam ac de verbo ad verbum de Indulto huiusmodi mentionem, prouiso ne in fraudem Constitutionis ipsius aliquid attentetur, & quod interim Beneficia ipsa debitis non fraudentur obsequijs, & animarum cura in eis quibus illa imminet, nullatenus negligatur, sed per bonos & sufficientes Vicarios, quibus de Beneficiorum ipsorum prouentibus necessaria congruè ministrentur, diligenter exerceatur; & deseruiatur inibi laudabiliter in Domino. Datum Auenioni 5. Non. Maij, Pontificatus nostri anno 1.

Hoc anno M. Guillelmus de Chanaco Episcopus Parisiensis Episcopatum abdicauit in gratiam nepotis sui Fulconis de Chanaco, & ipse factus est Patriarcha Alexandrinus: Fulco verò Episcopatum Parisiensem adijt eodem anno, probante Clemente litteris suis datis 5. Kal. Decemb. & possessionem inijt penultimâ Martij, quæ erat Dominica Passionis.

Eodem anno Vniuersitas statutum aliàs factum de Stationarijs & Librarijs

STATVTVM CIRCA STATIONARIOS ET LIBRARIOS.

certis quibusdam articulis additis explanauit: legiturque ista explanatio & declaratio in antiquo libro Procuratorum Nationis Gall. sub hoc titulo. *Additio & Declaratio super statutis & Iuramentis Librariorum & Stationariorum per Vniuersitatem.*

» Vniuersis præsentes litteras inspecturis *Vniuersitas Magistrorum & Scholarium Parisius studentium* salutem in Domino. Graui querimonia aures nostras sæpius propulsante super eo quod per fraudem & dolum Stationariorum & Librariorum, quamuis contra eorum iuramenta, contingebat Magistros & Scholares quamplurimum de fraudari, Præfatos Librarios provt ad nos pertinet, & Stationarios coram Deputatis à nobis fecimus conuocari, vt iuxta verbum Saluatoris dicentis, *Descendam & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint*, viderent si prædictâ veritate niterentur, coram quibus Deputatis comparentes, & eis diligenter expositis articulis eorum Officia tangentibus, super quibus aliàs præstiterant Iuramenta, reperti fuerunt Quidam eorum errasse & peccasse tam contra iuramenta per eos facta contra quàm mentem & conscientiam statuentes. Et quia anno quolibet vel quotiens nobis placuerit, tenentur, vt ipsis sit recens memoria, renouare iuramenta, *quatuorque Principales per Nos eligi debent, vel aliàs electi confirmari ad taxandum libros. Ita quod nulli alij liceat libros taxare Parisius nisi tales quatuor duntaxat secundum quod hoc in statutis aliàs per Nos super hoc factis latius continetur.* Hinc est quod Nos super prædictis salubre remedium adhibere cupientes, prædictos Librarios & Stationarios ad nostram Congregationem Generalem celebratam more solito apud S. Mathurinum anno Domini 1342. 6. die Octobris fecimus conuocari, & cuilibet ipsorum, provt suo incumbit Officio tactis sacrosanctis Euangelijs fecimus iurare iuramenta quæ sequuntur.

» Primò videlicet quod fideliter & legitimè habebunt libros vænales recipiendo, custodiendo, exponendo & vendendo eosdem.

» Item quod libros vænales non suppriment neque celabunt, sed ipsos semper loco & tempore exponent quando petentur.

» Item quod si à Venditoribus vel Venditore super venditione libri vel librorum vocati fuerint, vel requisiti, æstimabunt & dicent bona fide mediante salario quantum credunt librum vel libros ad vendendum oblatum vel oblatos iusto & legitimo pretio posse vendi, vt pro eis emere vellent, si facultas se offerret.

» Item quod pretium libri vænalis & nomen illius cuius est liber in aliqua parte libri patente intuenti ponent, si velit venditor.

» Item quod cum libros vendiderint, eos non assignabunt ex toto, nec transferent in Emptores, nec pretium recipient pro eisdem, donec denunciauerint venditori vel mandato suo, quod pretium veniat recepturus si velit & eius copia commodè possit haberi.

» Item quod de pretio pro libro vel libris oblato puram & simplicem sine fraude & mendacio dicent veritatem.

» Item *quod nullus Librarius librum vænalem expositum ab alio Librario Magistro vel Scholari Parisius emat, nisi primitus fuerit portatus publicè per quatuor dies in sermonibus apud Fratres* (Prædicatores) *& venditioni expositus & ostensus petentibus omni fraude amota: ita tamen quod si Scholaris vel Magister compulsus necessitate propter recessum vel aliàs non possent tantum exspectare*, de Consensu Rectoris Vniuersitatis, qui pro tempore erit, *Magister vel Scholaris poterunt vendere libros factâ fide de consensu Rectoris per signetum, Librarij poterunt emere libros sine hoc quod in sermonibus apportentur.*

» Item quod nullus intromittet se de taxatione Librorum quoquo modo nisi vocatus per aliquem de principalibus Iuratis.

» Item quod ratione libri vel librorum à venditore Magistro vel Scholari nihil exigent, nec ab Emptore actu studente Parisius vltra 4. denarios de libra & ab extraneis sex denarios.

» Item quod nullum pactum facient per se vel per alium directè, vel indirectè de vino recipiendo vltra id quod ab Vniuersitate est taxatum, nec occasione

maioris vel minoris pretij pro eorum librorum vino venditio differatur quoquo « modo. «

Item de Stationarijs quod Exempla quæ habent, sint vera & correcta pro « posse. « DE STATIONARIIS.

Item quod pro exemplaribus vltra id quod ab Vniuersitate taxatum est, non « exigent à Magistris vel Scholaribus. «

Item quod non attentabunt aliquid doli vel fraudis circa Officium suum « vnde possit studentibus aliquod detrimentum euenire. «

Item quod quilibet habeat tabulam de pergameno scriptam in bona lit- « tera & patente posita ad fenestram, in qua scripta sint omnia exemplaria quibus « vtitur & quæ ipse habet cum pretio taxationis eorum. «

Item si habeant aliqua exemplaria non taxata, ea non communicabunt, do- « nec dictæ Vniuersitati oblata fuerint seu taxata. «

Item quod ipsi librorum vtilium pro studio cuiuscunque Facultatis exem- « plaria provt melius & citius poterunt, procurabunt ad commodum studentium « & Stationariorum vtilitatem. «

Item quod si contingat quod habeant exemplaria noua, ea non communica- « bunt, nec pro seipsis, nec pro alijs donec fuerint approbata per Vniuersitatem « correcta & taxata. «

Item quod non vendent seu alienabunt exemplaria sua sine consensu Vni- « uersitatis. «

Si verò Stationarij contra prænominatos articulos vel aliquem eorum aliquid « attentare præsumpserint seu contravenerint, à suo Officio sit ille qui hoc fece- « rit alienus penitus & priuatus vsque ad satisfactionem condignam & reuocatio- « nem Vniuersitatis. «

Nomina verò Librariorum qui iurauerunt sunt hæc. Thomas de Senonis. « Nicolaus de Branchis, Ioannem Vachet. Ioannes Parui Anglicus. Guill. de « Aurelianis, Robertus Scoti, Ioannes dictus *Prestre-Iean*, Ioan. Poncton, Ni- « col. Tirel; Gaufridus le Cauchois, Henricus de Cornubia, Henricus de Neuan- « ne, Ioannes Magni, Corradus Alemannus, Gilbertus de Hollandia, Ioan. de « Fonte. Thomas Anglicus, Richardus de Montbanon, Hebertus dictus Mar- « tray. Yuo Greal. Guill. dictus le Bourguignon, Matheus le Vauassour, Guill. « de Caprosia, Yuo dictus le *Breton*, Simon dictus *l'Escholier*, Ioannes dictus *le* « *Normant*, Michaël de Vacqueria, & Guill. Heberti. Et pro isto anno præsenti « eligimus in 4. principales Librarios taxatores Librorum Ioannem *de Fonte*, Yuo- « nem dictum *Greal*, Ioan. *Vachet*, & *Alanum Britonem principalem Seruientem Fa-* « *cultatis Decretorum*, ita quod istis duntaxat liceat libros taxare vel saltem duo- « bus ipsorum præsentibus & taxantibus. Et si duo eorum absentes sint, vel vnus « tantum, absens percipiet quantum alius præsens, & taxam requisitus ad taxan- « dum venire recusauerit. Et si contingat Taxatores & eorum aliquos duci ad « aliquam taxationem faciendam per aliquem alium de Librarijs, tantum perci- « piet ille Ductor, quantum vnus Taxatorum. Et si plures fuerint Ductores, « quantum ad participationem salarij, omnes loco vnius habeantur. *Et etiam isti* « *4. Deputati inquirant si aliquis non Iuratus vtatur Officio Librarij vel Stationarij,* « *& habeant potestatem capiendi pignora non Iuratorum vtentium Officijs prædictis*, & « ea præsentare in prima Congregatione generali coram Vniuersitate: & si De- « putati prædicti in his exequendis Seruiente indigeant, quilibet Seruiens Vniuer- « sitatis tenebitur per suum iuramentum stare eis & officium suum gratis & sine « difficultate impendere, si fuerit per aliquem eorum requisitus, & non alijs Libra- « rijs non principalibus taxare libros quoquo modo. Nobis potestatem reseruan- « tes de alijs quatuor pro anno futuro eligendis si nobis placuerit & Nobis visum « fuerit expedire. Quibus sic actis Nos omnes & singulos Iuratos nostros beni- « gnè admisimus ad Officia prædicta exercenda. Volentes ipsos & eorum quem- « libet tanquam fideles nostros nostris gaudere priuilegijs, libertatibus & immu- « nitatibus si & provt decet ipsos in futurum sub protectione nostra, per præsentes « reponendo. In cuius rei testimonium his præsentibus litteris sigillum Vniuersi- « tatis est appensum. Datum anno Domini 1342. die 6. Octob. «

Eodem anno Natio Picardica statutum edidit circa habitum Determinantium qui Missis & Vesperis interesse tenebantur, legiturque in antiquo libro Procuratorum illius Nationis sub hoc titulo. *Quod Determinatores veniant in Cappis manicatis ad Missas & Vesperas B. Mariæ Virginis.*

De habitu Determinantium in Missis. „ Vniuersis præsentes litteras inspecturis, *Omnes & singuli Magistri Nationis* „ *Picardorum actu Regentes Parisius in Artium Facultate* salutem in Dom. sempiter- „ nam. Quia cuius est condere, eius est interpretari. Ideo statutum per Nos aliàs „ factum, quod Determinantes diebus Veneris Quadragesimæ Vesperis & Sabba- „ ti in Missa pro anno, quo determinauerint, sub certâ pœnâ interesse teneantur, „ & habitu in quo comparere debent, nullam expressam facit mentionem, adij- „ cimus prædictum statutum aliqualiter declarando, quod in Cappa manicata, „ sicut in cæteris factis suam Determinationem tangentibus intersint, alioquin „ pœnam incurrant, quæ cauetur in statuto. In quorum testimonium sigillum „ nostrum præsentibus duximus apponendum. Datum apud S. Iulianum nobis ad „ statuendum congregatis est, vt moris, anno Domini 1342. die Sabbati post „ Brandones.

1343. Anno 1343. Rectore M. Guillelmo Gorien celebre Senatusconsultum factum est, quo *Robertus de Puincomo Armiger, eiusque Seruiens* & M. Simon de Ceruoy multati sunt erga Vniuersitatem multâ honorariâ & pecuniariâ, honorariâ quidem coram ipso Senatu factâ, pecuniariâ verò quæ fuit 120. libellarum, numerata & pensitata est Rectori successori, vt legitur in antiquo libro Rectoris. Sed nec Senatusconsultum illud, nec Senatusconsulti causam inuenire hactenus potui.

Eodem anno secundum computationem Gallicanam Clemens Pontifex scripsit ad Cancellarium Parisiensem vt promoueret ad gradum Magisterij *Rogerium de Palharijs.*

De Receptione Doctoris extra ordinem. „ Clemens Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio Cancellario Ecclesiæ „ Parisiensis Sal. & Apostol. bened. Habet fide dignorum assertio, quod dilectus „ filius *Rogerius de Palharijs* Ordinis FF. Minorum in Sacra Theologiæ Facultate „ Baccalarius adeo in Facultate ipsa laudabiliter diuina gratia profecit, quod ad „ recipiendum Magisterij honorem in eadem Facultate idoneus reputetur. Nos „ igitur domum Domini viris insignitis virtutibus, & in opere potentibus & ser- „ mone, qui resistere valeant ascendentibus ex aduerso, ad diuini nominis laudem „ & gloriam, ipsiusque Domus decorem cupientes Domino dirigente fulciri, dis- „ cretioni tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus dictum Rogerium, „ si eum ad huiusmodi Magisterij honorem idoneum fore repereris, ad eiusdem „ Magisterij statum, *non obstante quod aliqui Baccalarij in Facultate prædicta in Or-* „ *dine recipiendi Magisterium huiusmodi præcedant eundem, studeas promouere.* Nos „ enim Baccalarijs ipsis nullum per hoc volumus præiudicium generari, quin ipsi „ ad eiusdem Magisterij honorem post promotionem huiusmodi ordine debito „ valeant promoueri. Datum apud Villam-Nouam Auenion. Diœcesis 3. Kal. „ Martij, Pontif. nostri anno 2.

Ex hacce Bulla patet illis temporibus fuisse, quemadmodum & nostris, Ordinem quendam inter Baccalarios ad recipiendum Doctoratus Gradum: neque enim Papa vult, vt Cancellarius Paris. qui tunc erat M. Robertus de Bardis, Rogerium illum admittat seu dignum, seu indignum; sed tantummodo vt non seruato Ordine receptionis, absque tamen præiudicio cæterorum, illum recipiat. Præterea ex eadem intelligimus viguisse adhuc eam consuetudinem examinandi Baccalarios per Cancellarium & Examinatores, quos ipse Cancellarius nominabat & præsentabat Vniuersitati; quæ vetustissimis temporibus obseruata fuit, & quam suo tempore viguisse scribit Robertus de Sorbona, vt alibi retulimus. Nunc verò aliæ sunt leges, aliaque consuetudo: nec Cancellarius amplius examinat Baccalarios in Theologia, sed tantùm Licentiatis benedictionem Apostolicam & biretum Doctorale, impertitur: at in receptione Candidatorum in Artibus veterem seruauit consuetudinem, quos cum Examinatoribus suis examinat, & ad Magisterium promouet.

Paulò ante idem Pontifex scripserat ad Archiepiscopum Tolos. vt ad eundem Magisterij in Theologia Gradum promoueret M. Guillel. Farinerium etiam

Minoritam, sub M. Iordano Curti Præside eiusdem Facultatis Theologicæ Professore, & is Farinerius successit Fortanerio Vassalli in Generalatu Ordinis. Talis autem est Bulla.

Clemens. ....Venerabili Fratri Archiepiscopo Tolosano, Sal. & Apostol. bened. Fide dignorum nobis relatio patefecit, quod dilectus filius Guill. Farinerij de Ordine FF. Minorum Aquitaniæ Prouinciæ Fratrum eorundem Prouincialis Minister adeo in Facultate Theologica studendo & legendo, gratia sibi assistente diuina profecit, quod ad recipiendum Magisterij honorem in eadem Facultate idoneus reputetur. Nos igitur domum Domini viris insignitis virtutibus & in opere potentibus & sermone, qui resistere valeant ascendentibus ex aduerso, ad diuini nominis laudem & gloriam, ipsiusque Domus decorem cupientes Domino dirigente fulciri, & nolentes quod eidem Guillelmo honor sibi ex suis laboribus huiusmodi debitus non differatur vlterius, cum bonorum laborum gloriosus debeat esse fructus, fraternitati tuæ per Apostolica scripta committimus & mandamus, quatenus per se vel per personam idoneam à te super hoc deputandam præfatum Guillelmum sub dilecto filio Iordane Curti Ordinis prædicti Minorum eiusdem *Facultatis Theolog. Professore ad statum* & honorem supradicti Magisterij seruatâ solemnitate debitâ promouere procures. Datum Auenioni 9. Kal. Febr. anno 2.

Paulo verò post M. illum Iordanum Curti promouit ad Archiepiscopatum Treuentinum: extatque in hanc rem Bulla apud Vadinghum: in qua hæc verba leguntur. Demum ad te Ordinis FF. Minorum Professorem in sacra Theologia Magistrum in Sacerdotio constitutum, morum honestate decorum, in spiritualibus prouidum & in temporalibus circunspectum & aliis multiplicibus virtutum meritis, pro vt fide dignorum assertione percipimus, insignitum, direximus oculos nostræ mentis.

Eodem anno Collegium Mignonium fundatum est à M. Ioanne Mignonio Archidiacono Blesensi in Ecclesia Carnotensi. Eius verò Nepos Michaël Roberti Mignonij filius Capellam inibi construi fecit. Anno verò 1584. regnante Henrico III. illud idem Collegium Grandimontensibus Regularibus addictum; & ita è seculari factum est Monasticum. COLLEG. MIGNONII FVNDATIO.

Anno 1344. Franciscus de Esculo Minorita qui Michaëlem de Cesena Generalem suum secutus fuerat errantem, secutus est pœnitentem. Nam eo mortuo obtentâ vt dictum est errati veniâ, iste quoque ad saniorem mentem reuersus Auenionem accessit, & à Clemente benignè exceptus est. Retractationem verò quam fecit, cæteris qui easdem partes secuti fuerant, quique adhuc in errore obstinati erant, communem esse voluit Pontifex. Est autem talis vt legitur apud Wadinghum. 1344.

Ego F. Franciscus de Esculo Ordinis Minorum recognoscens veram, Catholicam & Apostolicam fidem, fateor me illam fidem firmiter credere & tenere, quam sacrosancta Rom. Ecclesia, quæ mater est omnium fidelium & Magistra, tenuit & docuit, tenet & docet, & quam sanctissimus in Christo Pater D. Clemens Papa VI. cum sacro Cardinalium Collegio tenet & docet. Et præcipuè credo & teneo, cum etiam scriptura sacra in plerisque locis hoc asserat, Redemptorem nostrum & Dominum Iesum Christum eiusque Apostolos nonnulla habuisse: & quod asserere pertinaciter, quod Christus & eius Apostoli nihil habuerint in proprio vel communi, est erroneum & hæreticum: & quod Christus & eius Apostoli habuerunt in rebus quibus vsi sunt, ius vtendi & faciendi ea quæ Scriptura sacra testatur eos fecisse, & quod vsus non possit esse iustus absque omni iure vtendi; & quod in præmissis felicis recordationis Ioannes Papa XXII. rectè & Catholicè definierit in Constitutione suâ quæ incipit *Cum inter nonnullos*, quam reputo Catholicam, & contrarium tenere post Decretalem, & eius publicationem, pertinaciter ore & corde profiteor, prout ipse in dictâ suâ Constitutione declarauit, erroneum & hæreticum fore. Et doleo, & me pœnitet, quod vnquam aliquid scripserim, dixerim, vel fecerim contra ipsam; & specialiter verbis excessiuis, quæ credens zelare pro Ordine meo aduersus præfatum D. Ioannem scripsi, dixi, vel feci; & peto veniam, gratiam & misericordiam de RETRACTATIO FRANC. ESCVLANI MINORITÆ DE PAVPERTATE CHRISTI.

» præmissis. Et confiteor dictum D. Ioannem toto tempore, quo regimini Vniuer-
» salis Ecclesiæ præfuit, verum & Catholicum Papam fuisse: & ipsum Catholicè,
» & vt verum & fidelem Christianum vixisse & obiisse. Et hanc meæ fidei breuem
» confessionem & annotationem iuro; & suppono correctioni & emendationi, ac
» supplicationi eiusdem sanctissimi Patris & Domini nostri Papæ Clementis VI.

Eodem anno Philippus Rex nouum vectigal ex sale & salinis instituit occasione sumptâ belli Anglici in quo pecuniæ plurimum absumebatur, legemque tulit, ne priuatus vllus sal emeret à quoquam præterquam à fisco, ac proinde certa horrea suis Publicanis attribuit. A quo quidem vectigali non video exemptam fuisse Vniuersitatem Parisiensem, cum Edicto suo neminem exemisse videatur.

Ea tamen de causa M. Ioannes Buridanus magni tum nominis & famæ Philosophus, Natione Picardus, sæpè suæ Nationis Procurator, nec semel Academiæ Rector apud Regem perorasse dicitur. Verum quis fuerit perorationis exitus, non reperio.

Hoc anno Clemens Pontifex ægrè ferens Regnum Gallicanum Bello Anglicano infestari, concessit centum dierum Indulgentiam omnibus Regni Incolis, qui pro pace orarent, quam in rem extat eius Bulla data Auenione 7. Iunij.

» Clemens Episcopus seruus seruorum Dei, Vniuersis Christi fidelibus præsen-
» tes litteras inspecturis Sal. & Apostol. bened. Cupientes vt Regnum Franciæ à
» quo originem traximus, & ipsius Regnicolæ in vera Pacis tranquillitate læten-
» tur, ac sperantes in Domino, qui est vera Pax, quod sublatis dissidiorum incom-
» modis, assiduis pulsatus fidelium deprecationibus pacem dabit. Vt fideles ipsi eò
» deuotius pro pace huiusmodi intercedant, quò ex hoc dono cœlestis gratiæ con-
» spexerint se refertos, omnibus verè pœnitentibus & confessis qui deuotis oratio-
» nibus pro bona pace dicti Regni Diuinam misericordiam implorabunt, singulis
» diebus quibus apud Deum huiusmodi orationes effuderint, de omnipotentis Dei
» misericordia, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius authoritate confisi,
» centum dies de iniunctis eis pœnitentiis misericorditer relaxamus. Datum Aue-
nioni Nonis Iunij Pontif. nostri anno 3.

Ad hoc circiter tempus referunt aliqui fundationem Bibliothecæ Oxoniēsis à M. Ricardo de Bury Episcopo Dunelmensi factam. An autem tum secuta fuerit executio, an verò an. 1351. vt aliis placet, absoluta, nihil certi. De ea re ad prędictũ an. 1351.

1345. Anno 1345. Philippus Rex concessit Vniuersitati Priuilegium confirmatiuum seu explicatiuum illius, quod anno 1340. dederat, quo quidem distinctè & expressè iussit, vt Præpositus Parisiensis contra quoscunque quocunque priuilegio vtentes, Magistros & Scholares Parisienses tueretur ab omnibus molestiis, oppressione, iacturis aliisque vexationibus, eorumque causas ad forum suum euocaret. In Tabulis Castelleti continentur duæ Constitutiones huiusce Regis; vna quidem anni 1340. altera an. 1345. quæ tales sunt.

PRIVILEGIVM CONSERVATIONIS REGIA.

» PHILIPPVS Dei gratia Francorum Rex, Vniuersis præsentes litteras inspe-
» cturis salutem. Notum facimus, quod cum ad supplicationem Vniuersitatis Ma-
» gistrorum & Scholarium Parisiens. Nos eisdem nostras concessimus litteras, te-
» norem qui sequitur continentes. PHILIPPVS Dei gratia Francorum Rex, Prę-
» posito nostro Parisiensi, vel eius locum tenenti salutem. *Cum Vniuersitas, Ma-
» gistri & Scholares Paris. in nostra speciali guardia & protectione existant*, cum veniunt
» ad studium & ibidem morantur, vel ad partes suas redeunt, frequenter tamen
» provt accepimus, iniuriæ, molestiæ, oppressiones & violentiæ nedum in Præ-
» positurâ tuâ eisdem, sed & in locis aliis inferuntur in præiudicium guardiæ no-
» stræ, quas prosequi nequeant extra Parisiensem Ciuitatem, quin à suo studio
» distrahantur, grauiterque vexentur laboribus & expensis, si extra ipsam Ciui-
» tatem iniurias huiusmodi prosequi oporteret, supplicantes sibi per nos de reme-
» dio prouideri opportuno. Quare Nos eorum supplicationi fauorabiliter annuen-
» tes, idcirco tibi protectionem eorum ac custodiam, coërcitionem insuper
» eorum, qui in protectionis & guardiæ nostræ præiudicium Vniuersitati seu
» Magistris aut Scholaribus prædictis inferent violentiam indebitam, iniuriam
» vel iacturam, siue infra Præpositurae tuæ fines, siue in locis aliis quibuscunque

Regni

Regni nostri tenore præsentium committimus, quod eis concedimus de gratia speciali, priuilegijs seu consuetudinibus in contrarium impetratis; aut etiam impetrandis non obstantibus quibuscunque. In cuius rei testimonium Sigillum nostrum præsentibus est appensum. Datum apud Vicennam vltima die Decemb. anno Domini 1340. Postmodumque Vniuersitas, *Magistri & Scholares prædicti* asserentes, quod licet sub illo verbo *Iacturam* in dictis verbis contento illicitè detenta contineantur, dictus tamen Præpositus sæpius hæsitando iam ipse de bonis ad dictos Magistros & Scholares pertinentibus, & de his quæ debebantur eisdem, deberet seu posset cognoscere virtute litterarum prædictarum. Asserentes insuper quod nonnulli Bailliui & alij de Ducatu Normaniæ, & de quibusdam alijs partibus Regni nostri prætextu quorundam priuilegiorum, eisdem vt dicebant à nobis seu Prædecessoribus nostris concessorum dicto Præposito in præmissis obedire recusabant, Nobis supplicassent, vt super his declarationem facere dignaremur, Nos igitur visis litteris suprascriptis, ac supplicatione *Vniuersitatis Magistrorum & Scholarium* prædictorum, hisque consideratis, quæ circa hæc considerari debebant, habitâ super his deliberatione diligenti cum dilectis & fidelibus Gentibus Parlamenti nostri Cancellario & pluribus alijs Consiliarijs nostris declarauimus, ac etiam tenore præsentium declaramus, quod super iniurijs, molestijs, oppressionibus & violentijs, *eisdem Magistris aut Scholaribus in personis aut familiaribus proprijs eorundem, seu dictorum Magistrorum aut Scholarium proprijs bonis ad ipsos Magistros seu Scholares sine fraude absque aliqua fictione, & absque cessionis, transporti, vel alio simulato contractu pertinentibus, illatis vel inferendis dictam nostram guardiam infringendo contra dictum tenorem litterarum*, nec non super damnis & interesse exinde secutis & quibuscunque personis & vbicunque infra Regnum nostrum dictus Præpositus summariè & de plano cognoscet, & faciet breue Iustitiæ complementum faciendo Nobis & parti debitè emendari, & ab omnibus Regni nostri Iusticiarijs vbicunque constitutis obediretur dicto Præposito in hac parte non obstantibus Priuilegijs quibuscunque Normanis, seu alijs Regnicolis concessis, seu etiam concedendis. In cuius rei testimonium præsentibus litteris nostrum fecimus apponi sigillum. Datum Parisius in Parlamento nostro die 21. Maij, anno Domini 1345. sic signatum per Consilium existens in Camera, vbi vos eratis virtute certi Mandati Regis super hoc facti, lecti in Camera. Et à tergo dictarum litterarum erat sic scriptum. *Publiées en Iugement le Preuost seant en Siege, le Mardy aprés la sainct Barnabè Apostre, l'an 1345.* Signé Anguille,

Eodem anno Natio Gallicana statutum condidit, quo vetuit Magistros vocari ad ordinandum de pecunijs Nationis, nisi die legibili, seu quo in Scholis actu legitur. Extatque statutum illud in antiquo libro Procuratorum huiusce Nationis sub hoc titulo. *Statutum quod non potest vocari ad ordinandum de pecunia Nationis nisi die legibili actu*, estque tale.

STATVTVM NAT. GALL. DE DIS STATVTI FACIENDI.

In nomine Domini, *Amen.* Nouerint vniuersi præsentes & futuri quod anno Domini eiusdem 1345. 5. die mensis Aprilis, Indictione 13. Pontificatus sanctissimi in Christo Patris, ac Domini D. Clementis diuina prouidentia Papæ VI. anno 3. Parisius apud S. Iulianum Pauperem in plena congregatione Nationis Gallicanæ Magistrorum videlicet dictæ Nationis ibidem vocatorum & congregatorum ex præcepto viri venerabilis & discreti *M. Geraldi Lasboegas dictæ Nationis Procuratoris.* In mei Notarij publici infrascripti Testiumque subscriptorum præsentia posuit in deliberatione dictorum Magistrorum præfatus Procurator, an placeret dictis Magistris statuere, cum tunc vocati essent ad statuendum, quod nullus de cætero Procurator, quicunque esset ille, posset vocare ad ordinandum de pecunia dictæ Nationis, nisi die quâ legeretur actu ordinariè: quo quidem sic posito in deliberatione, vnà cum hoc scilicet quod quilibet Procurator de cætero futurus dictæ Nationis tenetur hoc iurare in principio creationis suæ vnà cum alijs Iuramentis ibidem consuetis, factaque inductione per eundem Procuratorem in omnibus & singulis Magistris ibidem præsentibus placuit, & voluerunt dictum positum in deliberatione inuiolabiliter de cætero obseruari modo & forma prædictis; & quod hoc volebant & ordinabant tanquam statutum dictæ Nationis obseruari. Quo concluso per dictum Procuratorem, vt

» moris est vnà cum alijs in deliberatione positis voluit & petijt dictus Procurator
» nomine dictæ Nationis sibi per me Notarium publicum hic præsentem fieri pu-
» blicum Instrumentum, adstantes ibidem in horum testimonium inuocando. Acta
» fuerunt hæc anno, mense, die, Indictione, Pontificatu & loco prædictis. Præ-
» sentibus discretis viris MM. Lamberto de Summavere, Ioanne de Faitudo, Ala-
» no de Mirech, Petro de Cassefredour, Petro Rogerij & multis alijs in horum
» testimonium euocatis specialiter & rogatis. Et est Instrumentum super hoc con-
» fectum in Archa Nationis Gallicanæ.

Patronatus Curiarum SS. Andreæ & Cosmæ incipit esse Vniuersitatis.

EOdem anno Vniuersitas & Monachi San-Germano-Pratenses inter se conuenerunt, vt quod aliàs, scilicet tempore Philippi pulchri, dissidium composuerant, contractusque & pacta de Patronatu quarundam Ecclesiarum & cessione Iuris quod Monachi habebant, inita summi Pontificis Clementis & Senatus Parisiensis authoritatę firmarentur & corroborarentur. Ob id autem translatio ista facta, vt se redimerent Monachi à seruitute Prati Clericorum, de qua in Charta, quæ seruatur in Tabulario Vniuersitatis apud Regiam Nauarram sub hisce Characteribus C. 7. A. Et est eiusmodi.

» C'est la forme de la Composition accordée & recitée deuant vous, Nosseigneurs de Parlement, entre l'Vniuersité de Paris d'vne part, & l'Abbey & le Conuent de S. Germain des Prez d'aultre. Premierement que il plaisoit audit Abbey & au Procureur dudit Conuent en son nom, & pour ly; & les Procureurs de l'Vniuersité dessusdite d'autre. C'est à sçauoir M. Oliuier Saladin Maistre en la Facultey de Theologie, M. Iean de Longeüil Maistre en la Facultey de Decret. M. Berthelemy de Brice Mestre en la Facultey de Medecine; & les 4. Procureurs des 4. Nations; c'est à sçauoir M. Remy de Vineuaire de la Nation de France, M. Pierre Scutif de la Nation de Picardie, M. Iean du Tesier de la Nation de Normandie & M. Estienne de Elst de la Nation d'Angleterre.

» Et Premierement que la Composition autrefois faite du temps de bonne memoire, le Bel Roy Philippes, soit gardée, confermée, approuuée en tout & par tout à tousiours mais, excepté tant seulement que la porte deuers le Prey sera close perpetuellement, si que iamais ne pourra auoir ouuerture deuers le Prey.

» Item lesdits Religieux bailleront, & deliureront ausdits Procureurs de ladite Vniuersité 200. liures fort & en present: Et pour les choses dessusdites cesseront toutes contentions & tous debats meuz du temps passey entre lesdits Religieux & ladite Vniuersité, pour la raison d'vne place dequoy mention est faite en la Composition faite du temps de bonne memoire du Beau Roy Philippes dessusdits, & toutes iniures, querelles, actions personnelles meuës du temps passey entre lesdites Parties.

PATRONATVS ECCL. S. ANDREÆ ET SS. COSMÆ ET DAMIANI.

» Item pour mieux confermer cette Paix *& pour auoir mieulx l'amour & la fauour de l'Vniuersité*, lesdits Religieux perpetuellement donnerent, delaisserent & transporterent tout ce que à eux appartient & appartenir pourroit au temps aduenir à ladite Vniuersite, les Patronages des Eglises, c'est à sçauoir de S. Andrien des Arcs, & de S. Cosme & S. Damien à Paris retenuës par deuers lesdits Religieux aucunes rentes que eulx y prennent ou pourroient prendre au temps aduenir pour la raison de la Seigneurie temporelle, & promistrent lesdits Religieux à supplier à Nostre S. Pere le Pape, que ledit Transport & Cession desdits Patronages desdites Eglises vousist approuuer, confermer & toutes les autres choses dessusdites, tant comme à la spiritualité appartient ou peut appartenir.

» Item lesdits Religieux & lesdits Procureurs voudrent que la main du Roy, qui auoit esté mise en ladite place à la requeste des dessusdits Religieux en fust leuée & ostée au proufit des Parties tant comme à cescune appartient ou appartenir pourroit au temps aduenir par raison. *In dorso verò Chartæ seu Instrumenti eiusmodi extat scriptum.*

Forme de consentement desdits Religieux à ce que l'accord de l'an 1345. soit «
ratifié par le Parlement, & par le Pape. «

Hæc ergo Compositio in Acta Senatus relata est. Eodemque anno Patronatus prædictarum Parochiarum cessio, translatio & transmissio Diplomate Pontificio comprobata est, seruaturque Clementis Bulla cum Instrumentis publicis Vniuersitatis in prædicto Tabulario sub hisce litteris B. 5. H. & est talis.

Clemens Episcopus seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Ea « quæ concordiam sapiunt, & materiam auferunt iurgiorum, præsertim inter « personas Ecclesiasticas, Apostolico fauore prosequimur. Et vt in recidiuæ « Quæstionis scrupulum non resurgant, super his adijcimus Apostolici muniminis « firmitatem. Sanè petitio pro parte Dilectorum filiorum Ioannis Abbatis & « Conuentus Monasterij S. Germani de Pratis Diœcesis Parisiensis, ac Vniuersi- « tatis Magistrorum & Scholarium Parisius studentium nobis nuper exhibita con- « tinebat, quod dudum cum causa verteretur inter Abbatem & Conuentum ex « vna parte, & Vniuersitatem prædictos ex altera, super eo quod dicta Vniuersi- « tas petebat sibi ab ipsis Abbate & Conuentu satisfieri de arreragijs 14. libra- « rum eidem Vniuersitati annuatim per ipsos debitarum, vnà cum pœnis ob de- « fectum solutionis commissis à tempore 52. annorum, nec non dictas 14. libras « annuatim eidem Vniuersitati, vt præfertur, debitas ab ipsis Abbate & Conuen- « uentu solui in posterum singulis annis cum pœnis adiectis iuxta tenorem cuius- « dam compositionis factæ inter Abbatem & Conuentum & Vniuersitatem præ- « dictos, & sub eorum sigillis; ac postmodum confirmatæ per præclaræ memoriæ « Philippum tunc Francorum Regem in cera viridi & filis sericis prout in litteris « super hoc confectis plenius continetur. Dictis verò Abbate & Conuentu ex « aduerso asserentibus & dicentibus ad hæc minimè se teneri ex eo & pro eo quod « dicta compositio, si vnquam facta fuerat, facta fuisse dicebatur iam annis 52. « elapsis, nec in obseruantiam ab alterutra partium vnquam fuerat introducta, « quodque per Vniuersitatem prædictos potius steterat, quàm per Abbatem & « Conuentum præfatos quo minus obseruata fuisset, & consideratis lapsu tanti « temporis, & impedimentis per prædictam Vniuersitatem in contrarium appo- « sitis, à dicta petitione prædicta Vniuersitas desistere debebat. Vniuersitate præ- « dictâ contrarium asserente. Tandem pluribus altercationibus hinc inde habitis « pro bono pacis habendæ inter Abbatem ac Conuentum & Vniuersitatem præ- « dictos deliberatione maturâ & diligenti tractatu præhabitis super præmissis, & « nonnullis articulis tunc expressis ad certam pacis & concordiæ ac transactionis « viam, idem Abbas & Conuentus ac Vniuersitas consensu vnanimi deuenerunt, « prout in litteris inde confectis ipsorum Abbatis & Conuentus ac Vniuersitatis « sigillis munitis, quarum tenorem de verbo ad verbum præsentibus inseri feci- « mus, plenius continetur. Quare pro parte ipsorum Abbatis & Conuentus ac « Vniuersitatis nobis extitit humiliter supplicatum, vt Concordiam & Transa- « ctionem præfatas, ac omnia & singula in ijs contenta fulcire cum suppletione « defectus, si quis in præmissis interfuerit, Apostolico munimine dignaremur. « Nos igitur qui pacem & quietem quærimus singulorum, volentes Abbatem & « Conuentum ac Vniuersitatem præfatos prosequi fauorabiliter in hac parte, « huiusmodi supplicationibus inclinati, concordiam & transactionem præfatas « per eosdem Abbatem & Conuentum ac Vniuersitatem inter eos, vt præmitte- « tur, factas, & omnia & singula in eis contenta rata grata habentes, illa autho- « ritate Apostolicâ & certâ scientiâ confirmamus, & præsentis scripti patrocinio « communimus, supplentes omnem defectum, si quis forsan præmissis interue- « nerit, de Apostolicæ plenitudine potestatis. Tenor autem dictarum litterarum « talis est. «

Vniuersis præsentes litteras inspecturis, Ioannes permissione diuina Monaste- « rij S. Germani de Pratis iuxta Parisius Abbas humilis, totusque eiusdem loci « Conuentus salutem in Domino sempiternam. Notum facimus, quod cum cau- « sa verteretur inter Nos ex vna parte & Vniuersitatem Magistrorum & Schola- « rium Parisius studentium ex altera. Super eo quod dicta Vniuersitas petebat à « Nobis Religiosis eidem Vniuersitati satisfieri de arreragijs 14. librarum eidem « Vniuersitati annuatim à Nobis debitarum vnà cum pœnis ob defectum solutio- «

» nis commissis à tempore 52. annorum, nec non dictas 14. libras annuatim eidem
» Vniuersitati, vt præfertur, debitas à nobis solui in posterum singulis annis cum
» pœnis adiectis iuxta tenorem compositionis cuiusdam olim factæ & initæ inter
» Nos Religiosos & Vniuersitatem sub sigillis nostris & Vniuersitatis postmodum
» confirmatæ per inclytæ recordationis D. Philippum tunc Francorum Regem
» in cera viridi & filis sericis, prout in litteris super hoc confectis hæc plenius
» continentur. Nobis verò asserentibus & dicentibus adhæc minimè nos teneri
» ex eo & pro eo quod dicta compositio si vnquam facta fuerit, facta fuisse dicitur
» iam 52. annis elapsis, nec in obseruantiam ab alterutra partium vnquam fuerat
» introducta; quodque per Vniuersitatem prædictam potius steterat, quàm per
» Nos Religiosos prædictos, quominus obseruata fuisset: & considerato elapsu
» tanti temporis, & impedimentis per dictam Vniuersitatem in contrarium appo-
» sitis, à dicta petitione prædicta Vniuersitas desistere debebat, Vniuersitate præ-
» dictâ contrarium asserente. Tandem pluribus altercationibus hinc inde habitis
» pro bono pacis inter Nos Religiosos prædictos & Vniuersitatem prædictam
» concordatum extitit in hunc modum, quod dicta compositio, cuius tenor se-
» quitur in hæc verba.

» Vniuersis præsentes litteras inspecturis Ioannes permissione diuina Monaste-
» rij B. Germani de Pratis Paris. humilis Abbas, totusque eiusdem loci Conuen-
» tus æternam in Domino salutem. Notum facimus quod cum inter Nos ex vna
» parte & Vniuersitatem venerabilium Magistrorum & Scholarium Parisius stu-
» dentium ex altera, orta esset materia Quæstionis super quadam platea situata
» prope muros Ciuitatis Parisiensis respiciente dicti S. Germani Abbatiam, cui
» ex parte superiori contigua est Domus, in qua moratur Reuerendus in Christo
» Pater P. (Petrus de Mornay) Dei gratia Aurelianens. Episcopus; & ex altera
» parte est via Carnificeriæ S. Germani, per quam directè itur ad portam Ciui-
» tatis Parisiens. quæ vocatur porta FF. Minorum & ad Ecclesiam eorundem
» Fratrum. Et à parte inferiori est via publica, per quam directè itur de S. Ger-
» mano ad portam Ciuitatis Paris. quæ vocatur porta S. Germani, quæ est prope
» Domum, quæ fuit claræ memoriæ D. Henrici quondam Illustris Regis Na-
» uarræ. Ex altera parte est quædam via, quæ in prædicta via Carnificeriæ S. Ger-
» mani incipit, iuxta puteum, qui est in dicta via, & iuxta domum G. Carnificis,
» quæ est ædificata in angulo iam prædictæ plateæ ex opposito dicti putei & ter-
» minatur in via nominata, per quam itur ad portam, quæ vt dictum est, vocatur
» porta S. Germani. Eo quod dicta Vniuersitas dicebat se ius habere in dicta
» platea ex parte qua continuatur cum via prædicta, per quam itur ad FF. Mino-
» res in centum & sexaginta pedibus ad pedes Regis mensurandis continuè & di-
» rectè secundum longitudinem & latitudinem in qualibet parte eius quia tantùm
» de dicta platea in iam dicta parte. Ex altera parte eadem Vniuersitas dicebat &
» dicit sibi esse legatum à M. Radulpho de Albusone quondam Canonico Ebroï-
» censi, qui vt dicta Vniuersitas dicebat, ius habebat in platea prædicta, in quan-
» tum eidem Vniuersitati legatum fuerat ab eodem.

» Item super eo quod Nos dicebamus nobis licere & licuisse Portam Abbatiæ
» nostræ quæ est versus Pratum, quod nuncupatur Pratum Vniuersitatis, aperire
» & claudere quandocunque vellemus, & per eam intrare & exire liberè sine
» contradictione cuiusquam ad votum nostrum cum vehiculo & sine vehiculo, cum
» equo & sine equo, vel aliter qualitercunque ad velle nostrum; ac dictam por-
» tam & muros eius habere & tenere in illa dispositione quæ continetur in qua-
» dam Ordinatione facta super quadam alia controuersia orta inter Nos & Vni-
» uersitatem prædictam tempore D. G. (Gerardi de Morette) quondam Abbatis
» Monasterij nostri ab inclytæ recordationis D. Philippo Illustrissimo Rege
» quondam Francorum, & super limitatione fossati Abbatiæ, quod est iuxta præ-
» dictum Pratum. Quam limitationem & distinctionem Nos dicebamus esse fa-
» ciendam secundum protensionem & declarationem lineæ protrahandæ in con-
» tinuum & directum ab extremitate Pilariorum & columnarum, quæ sunt extra
» muros Abbatiæ prædictæ iunctos cum ipso fossato iuxta pratum prædictum ver-
» sus locum in quo cum Sequana coniungitur prædictum fossatum, Vniuersitate
» prædicta in eisdem contrarium asserente. Tandem vocatis, vt moris est, Mona-

nachis nostris super hoc pluries, & specialiter in pleno Monasterij nostri Capitulo congregatis, deliberatione maturâ & diligenti tractatu præhabitis. Pacem cum Vniuersitate habere puro corde & spiritu affectantes, cum omni reuerentia quâ possumus & honore ad bonæ pacis & concordiæ & transactionis viam consensu vnanimi deuenimus, quod Vniuersitas prædicta prælibatam plateam in longum & latum omnino, & omne ius quod in ea se habere dicebat & habere poterat quocunque titulo seu quocunque modo Nobis & Monasterio nostro & successoribus nostris cessit ex nunc in perpetuum, dimisit & quittauit penitus & expressè ad nostram voluntatem & voluntatem plenariam faciendam saluâ ipsi Vniuersitati in ipsâ plateâ remanente viâ ad Pratum prædictum & alibi eundi, agendi in latum spatij viæ Regalis decem & octo pedes continentis, quæ debet incipere à cuneo domus, in qua nunc moratur D. Petrus D. Gratia nunc Aurelianensis Episcopus protendendo se versus viam publicam ante portam manerij quondam Odardi de Villa-Noua olim Præpositi Parisiensis, per quam viam itur versus portam S. Germani & versus Pratum prælibatum: ita quod ab angulo Domus, in qua moratur D. Episcopus Aurelianensis prædictus, mensurabuntur decem & octo pedes directè in latum versus dictam Carnificeriam procedendo, & ab extremitate illorum decem & octo pedum producetur linea in continuum & directum vsque ad angulum Domus, quæ est ex opposito manerij prædicti, quæ fuit quondam Albini de Centum-Puteis Clerici, & ab angulo Domus in qua moratur Episcopus Aurelianensis ducetur alia linea vsque ad viam dictæ portæ, quæ dicitur S. Germani, & in longum ex vna parte superiori vsque ad inferiorem liberè, pacificè & quietè.

Item voluit & concessit ipsa Vniuersitas quod nos & successores nostri prædictam portam quæ est supra Pratum prædictum aperire & claudere, & vti ea possimus in perpetuum exeundo, intrando, eundo, agendo, cum equis & quadrigis & sine eis liberè versus Parisius, vel Sequanam, vel villam S. Germani, vt melius viderimus expedire contradictione alicuius non obstante.

Item voluit & concessit ipsa Vniuersitas quod fossatum prædictum limitetur, & quod Nos & successores nostri habeamus super hæc secundum quod lineæ protractio recta nobis dimittendum fore declarabit in continuum & directum ab extremitate pilariorum & columnarum, murorum Abbatiæ nostræ absque additione adulterinâ & nouâ facta vel addita Pilarijs supradictis. Et quod in ea parte terræ super fossato nobis remanente muros simplices facere possimus sine quernellis & fortalitijs alijs à simplici muro, perquæ Scholares possent lædi. Et quod si purgare velimus fossatum, purgationes, seu quæ ex eis extrahi contigerit ex parte nostra, non ex parte Prati iactentur. Nos verò & successores nostri pro bono pacis & concordiæ antedictæ ipsi venerabili Vniuersitati suisque successoribus tenemur & tenebimur in perpetuum singulis annis reddere & soluere 14. libras Parisienses annui & perpetui reditus pro præmissis & ratione præmissorum ad vsus pauperum Scholarium per Vniuersitatem distribuendas. Quas 14. libras Paris. promittimus & tenemur Nos & successores nostri prædictæ Vniuersitati suisque successoribus in perpetuum annis singulis reddere & soluere quatuor terminis Parisius consuetis: videlicet primo, in proximo festo S. Remigij 70. solidos Paris. In sequenti festo Natiuitatis Domini alios 70. solid. In sequenti Paschate alios 70. sol. & in sequenti festo B. Ioannis Baptistæ alios 70. solidos Paris. & sic deinceps singulis annis prædictas 14. libras Paris. prædictis terminis prout superius est expressum. Quas 14. libras percipiendas, vt dictum est, assignamus eidem Vniuersitati super Abbatia nostra & super omnibus bonis & reditibus eiusdem percipiendas terminis supradictis sub pœna quinque solidorum contra nos committenda pluries pro qualibet die per quam cessauerimus vltra octo dies, vltra quemlibet terminorum præfatorum vnà cum principali soluendorum, rata nihilominus compositione seu transactione & obligatione manentibus supradictis. Et debemus procurare consensum D. Regis Francorum de non compellendo Vniuersitatem dictum reditum ponere extra manum, ad quem obtinendum ipsa Vniuersitas apud ipsum D. Regem porriget preces nobiscum, scribemusque ad Curiam Romanam litteras supplicatorias D. summo Pontifici, quod suum in his consensum impartiatur, vt præmissa &

» sequentia confirmet. Super quibus nihilominus similiter dicta Vniuersitas eidem » supplicabit. Voluit insuper & concessit expressè & vnanimiter, quod Nobis & » successoribus Nostris liceat in perpetuum habere & retinere semper muros por- » tæ sæpè supradictæ, in illa dispositione & in illo statu, in quo & in qua illos de- » creuit per suam iam dictam ordinationem inclytæ recordationis Philippus illu- » strissimus Dei gratia Francorum Rex, prout in litteris inde confectis plenius » continetur.

» Addidit etiam ipsa Vniuersitas, quod nomine ipsius & successorum Vniuer- » sitatis omne ius & dominium quodcunque & quocunque modo habebat & ha- » bere poterat in fossato prædicto & aqua eiusdem, Nobis & Monasterio nostro » cessit & quittauit in perpetuum penitus & expressè. Nos enim omnia superius » expressa promittimus bona fide solemniter & legitimè nos facturos, soluturos » & adimpleturos nomine nostro, Monasterij nostri & successorum nostrorum fi- » deliter & integraliter obseruare, sicut superius est expressum, & contra ipsa vel » aliquod præmissorum in perpetuum non venire, nec aliquid impetrare à Papa, » vel à Rege, seu Principe quocunque modo contra præmissa seu aliquod præ- » missorum nec concessis, seu concedendis; etiam vltra si fieret vti beneficio re- » stitutionis in integrum, doli mali, fraudis, læsionisque cuiuscunque voluntate » spontanea renunciantes, & omnibus alijs exceptionibus & allegationibus Iuris » & facti, per quas in aliquo posset præmissis vel alicui præmissorum derogari, » quas hîc haberi volumus pro expressis. In cuius rei testimonium sigilla nostra » præsentibus litteris duximus apponenda. Datum & actum in pleno nostro Ca- » pitulo anno Domini 1292. die Veneris ante natale Apostolorum Petri & Pauli. » Seruabitur hinc inde, & fient limitationes in ipsa compositione contentæ rea- » liter & de facto absque impedimento, ab alterutra partium præstando. Et si » contingeret in posterum per alterutram partium contra dictam compositionem » aliquid attentari, quod per hoc nullum ius in petitorio, vel possessorio facienti » quæratur, nec parti alteri præiudicium generetur, nisi quatenus in præsenti » concordia esset aliquid immutatum.

» Nos verò Religiosi pro solutione prædictorum ex parte Vniuersitatis peti- » torum 300. libras monetæ nunc currentis statim & de præsenti posuimus in ma- » nu sequestra, à dicta Vniuersitate recipiendas liberè & habendas omni mora & » impedimento sublatis. Habitis licentia & assensu D. nostri Papæ de donatione » & translatione Iuris Patronatus Ecclesiarum inferius nominandarum per Nos » Religiosos eidem Vniuersitati facta, & per hoc occasione præteriti temporis » erga Vniuersitatem prædictam penitus remanebimus immunes, nec à nobis ali- » quid aliud occasione prædictorum petere valebit Vniuersitas prædicta in futu- » rum. Insuper 14. libras annui reditus in quatuor terminis Parisius consuetis, & » etiam sub pœnis adiectis, annis singulis tenebimur soluere Nos & successores » nostri Vniuersitati prædictæ, & incipiemus soluere in proximo termino 70. solid. » Paris. & sic semper in alijs terminis in perpetuum soluere tenebimur.

» Præterea pro bono pacis concordatum extitit & conuentum, quod porta » Monasterij nostri sita versus Pratum, Quod *Pratum Vniuersitatis* nuncupatur, » quam iuxta compositionem prædictam apertam tenere poteramus, Nos & suc- » cessores nostri, & quæ de præsenti clausa est & murata, nunquam aperietur, » nec apertam tenere poterimus, nec debebimus, nec aliam similem aperturam » habebimus vel habere poterimus existentem versus Pratum prædictum in futu- » rum.

» Insuper Nos Religiosi prædicti pacis vinculo eidem Vniuersitati desiderantes » coniungi, & vt magis vigeat inter Nos affectio Charitatis & Vniuersitatem » prædictam, Ius Patronatus siue præsentandi ad duas Parochiales Ecclesias sitas » Parisius, videlicet S. Andreæ de Arcubus, & SS. Cosmæ & Damiani ab olim » ad nostrum Monasterium spectans in Vniuersitatem præfatam, consensu vna- » nimi purè & liberè transtulimus absque aliquo contractu illicitæ pactionis, sup- » positis tamen licentia & assensu D. nostri Papæ, pro quibus obtinendis Nos » Religiosi prædicti præfato D. nostro supplicabimus & pro eadem supplicatione » eidem porrigenda certum nuncium cum expensis nostris proprijs ad Sedem » Apostolicam quantocius destinabimus, vt cum nuncijs dictæ Vniuersitatis ad

dictam Sedem iam destinatis per Vniuersitatem præfatam, qui etiam super hoc "
supplicabunt, possimus dictum assensum & licentiam obtinere, saluo tamen & "
retento nobis Religiosis & successoribus nostris in perpetuum omni alio Iure "
temporali, quod habemus in Ecclesijs memoratis maximè 30. solidos Paris. de- "
bitos nobis & successoribus nostris à Curato S. Andreæ prædicti, & 30. solidos "
Paris. nobis debitos singulis annis à Curato SS. Cosmæ & Damiani prædi- "
ctorum. "

Item voluit & concessit ipsa Vniuersitas, quod Nos & successores nostri "
possimus de præfata platea à dictâ Vniuersitate in Nos & successores nostros, "
vt præfertur, translata liberè ordinare ædificando in eadem, vel aliter de ea "
disponere valeamus, prout nostræ placuerit voluntati & nobis videbitur expe- "
dire, dum tamen via in compositione expressa eidem Vniuersitati libera rema- "
neat sicut in eadem compositione continetur. Quod si prædicti assensus & li- "
centia à Domino nostro Papa obtineri non possint, præsens tractatus nullus sit "
quantum ad omnes & singulas sui partes. In cuius rei testimonium sigilla nostra "
præsentibus litteris duximus apponenda. Datum & actum in nostro pleno Ca- "
pitulo anno Domini 1345. die 19. mensis Iunij videlicet die Dominica ante fe- "
stum Natiuitatis B. Ioannis Baptistæ prædicti. Nulli ergo omnino hominum "
liceat hanc paginam nostræ Confirmationis & Communionis infringere, vel ei "
ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignatio- "
nem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit "
incursurum. Datum Auenioni 4. Non. Martij, Pontificatus nostri anno 4. "

Hic Ioannes Abbas cum quo transigit Vniuersitas, vocabatur Ioannes de Pressy, qui anno 1334. Petro de Corpolay successerat. At alter Ioannes, cuius litteras refert, & constitutionem 14. librarum annui reditus, vocabatur de Cumenis, vt ad annum 1292. retulimus. Porro ad cautionem prædictæ summæ 300. libellarum quam præsentes non habebant, oppignerarunt Abbas & Conuentus sua vasa & apud San-Victorinos deposuerunt: quam in rem confectum est Instrumentum sequens quod seruatur in Tabulario Vniuersitatis.

In Nomine Domini, *Amen*. Nouerint Vniuersi hoc præsens publicum In- "
strumentum inspecturi quod anno eiusdem Domini 1345. die mensis Iunij 22. "
Indict. 13. Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & D. D. Clementis diuina "
prouidentia Papæ VI. an. 4. Parisius in Camera Reuerendi Patris & D. Abba- "
tis S. Victoris Paris. in mei Notarij publici infra scripti testiumque subscripto- "
rum præsentia ad hoc specialiter vocatorum personaliter constituti ex vna "
parte viri venerabiles & discreti *Guillelmus de Viridi-monte*, Scotus *Rector Vni-* "
uersitatis Parisiensis, Robertus Libelli, Ioannes de Assenede Magistri in Theo- "
logia, Ioannes Guydouche, Ioan. Bonæ-fidei, *necnon Procuratores 4. Nationum* "
dictæ Vniuersitatis adhoc deputati nomine & pro dicta Vniuersitate vt dicebant, "
& ex alia parte Reuerendus Pater & D. Ioannes de Precy Abbas S. Germani de "
Pratis iuxta Parisius, nomine ipsius & pro ipso & Ioannes de Nouis viris, Guill. "
de Tassy, Rigaldus de Iancynaco, & Quidam alij nomine Conuentus dictæ Ec- "
clesiæ S. Germani de Pratis quandam concordiam, seu pacis vinculum inter se "
fecerant consensu vnanimi *super quadam platea quæ est iuxta Carnificinam dictæ* "
Ecclesiæ S. Germani, & quibusdam arreragijs dictis Religiosis à dicta Vniuersita- "
te petitis, prout in litteris hinc & inde factis plenius continetur. Et cum virtute "
dictæ concordiæ dicti Abbas & Conuentus dictæ Ecclesiæ S. Germani 300. li- "
bras monetæ nunc currentis statim & de præsenti in manu sequestra à dicta Vni- "
uersitate habendas & liberè recipiendas omni mora & impedimento sublatis, "
habitis licentia & assensu D. nostri Papæ de donatione & translatione iuris Pa- "
tronatus Ecclesiarum in litteris dictæ concordiæ nominatarum ponere teneren- "
tur, consensu tam dictæ Vniuersitatis quàm dictorum Religiosorum vasa argen- "
tea & alia aurea & argentea inferius nominata pro dicta summa pecuniæ in ma- "
nu dicti *Abbatis S. Victoris Alberici* videlicet tanquam sequestra dictus D. Abbas "
S. Germani & alij Religiosi superius nominati pro Conuentu posuerunt, sic "
quod facta diligentia ex parte D. Abbatis S. Germani & Conuentus sic transeat "
dicta Ordinatio penes dictum D. nostrum Papam, poterit dicta Vniuersitas "
300. libras liberè accipere à dicto D. Abbate, seu omnia in deposito posita "

" penes dictum D. Abbatem S. Victoris per dictum Abbatem & Conuentum Ec-
" clesiæ S. Germani prædictas 300. libras accipere & sibi applicare.
" Sequuntur nomina vasorum & aliorum in deposito positorum & pondus
" ipsorum ponderatorum per Ioannem de Solano Aurifabrum commorantem
" Parisius ante S. Leufridum vt dicebat. *4. Cuppæ in pondere 8. marcarum.*
" Item *vna cuppa*, vnus *Gobeletus* & 7. Cochlearia 8. marcarum.
" Item 3. cuppæ & 4. Coclearia 8. marcarum.
" Item 3. cuppæ, vnum coopertorium ad cuppam & 3. coclearia 8. marcarum.
" Item 2. cuppæ, vnus pes, duo coopertoria Cupparum, vnum coclear 8.
" marcas & sex stellingos habeas.
" Item vnus potus esmaillatus, duo ciphi aurati, vnus paruus ciphus, vnum
" cochlear 18. marcas.
" Item duo cochlearia, 8. ciphi, 8. marcas.
" Item duo cochlearia, 8. ciphi, 8. marcas & sex stellingos.
" Item naueam ciphi & 3. cochlearia, 8. marcas.
" Item quoddam vas ad aquam benedictam 9. marcas, 6. vncias & 15. stellingos.
" Item 18. cochlearia integra & duo dilacerata 12. marcas, 4. vncias & 5. stel-
" lingos. Summa totalis 92. marcarum 3. vnciarum & 12. stellingorum.
" Item 30. scuta auri, duplex auri, vnus Angelus de medijs & duo Floreni de
" Florentia. Et omnia prædicta sic fuerunt deposita in sequestra manu dicti D.
" Abbatis S. Victoris per dictos Religiosos S. Germani pro dicta Vniuersitate se-
" cundum litteras concordiæ tam per dictam Vniuersitatem confectas quàm etiam
" per dictos Religiosos pro dictis 300. libris, per dictam Vniuersitatem recipiendis
" secundum dictarum litterarum concordiæ continentiam & tenorem. Et de his
" sic factis voluerunt tam dictus Rector Vniuersitatis & Deputati ab eadem ibi-
" dem præsentes nomine ipsius Vniuersitatis & pro ipsa quàm etiam ipsi Religiosi
" nomine suo & pro ipsis per me Notarium publicum infra scriptum fieri publi-
" cum Instrumentum, vnum vel plura tot & quot essent eisdem necessaria, ad-
" stantes & præsentes ibidem in horum testimonium inuocando. Acta fuerunt
" hæc anno, mense, die, indictione, Pontificatu & loco prædictis. Præsentibus
" adhæc viris venerabilibus & discretis Religioso viro fratre Ioanne de Monte-
" rolio Monacho S. Victoris, MM. Ioan. de Bouuy, Stephano Postelli, Galtero
" de Den, Richardo Grancheyn, Petro, Henrico, Conrado Bedellis Nationum
" Picardiæ, Normaniæ & Angliæ & multis alijs in horum testimonium euocatis
" specialiter & rogatis. Et Ego Simon dictus Quinimo Clericus Tullensis Dio-
" cesis, publicus Apostolica & Imperiali authoritate Curiæque Parisiensis Nota-
" rius præmissæ sequestrationi & omnibus alijs & singulis supra scriptis dum sic
" dicta die agerentur, vna cum dictis testibus præsens fui. Et hæc propria manu
" scripsi & publicaui, signoque meo in talibus consueto signaui rogatus. Notatur
" hisce characteribus B. 5. N.

Atque vt vno ductu vnoque tenore absoluamus ea quæ ad hanc compositionem concordiamque pertinent, extat in eodem Tabulario aliud Instrumentum sub hisce characteribus B. 5. O. datum an. 1346. quo idem Abbas Ioannes nonnullos è suis Commonachis designat ad conueniendum cum Vniuersitate de sumptibus & taxa Impensarum pro parte sua factarum ab ijs qui Concordiam prædictam apud summum Pontificem promouerunt. Tale autem est.

" Datum per Copiam sub signo mei Tabellionis infra scripti. Nouerint Vni-
" uersi quod nos Ioannes permissione diuina humilis Abbas Monasterij S. Ger-
" mani de Pratis iuxta Parisius, facimus, constituimus & ordinamus pro nobis &
" nomine nostro Procuratores nostros & Nuncios speciales videlicet Fratres Re-
" ligiosos & Commonachos nostros Richardum de Fonteneto Officialem no-
" strum & Girardum de Franconvilla, Granatorium nostrum & eorum quem-
" libet in solidum ad audiendum ordinationem & taxationem *Reuerendorum Ma-*
" *gistrorum Deputatorum ex parte venerabilis Vniuersitatis Parisiensis pro Nuncijs* qui
" laborauerunt in Curia Rom. pro compositione inter prædictam Vniuersitatem
" & nos erga D. nostrum summum Pontificem confirmanda. Dantes & conce-
" dentes per præsentes prædictis Procuratoribus nostris potestatem plenariam
" & mandatum speciale tenendi nostro nomine obseruandi & soluendi taxationem

pro

pro portione nostra prout per prædictos Deputatos fuit taxatum & ordinatum, « & promittimus bona fide soluere nuncijs taxationem prædictam. Necnon da- « mus potestatem prædictis Procuratoribus nostris & cuilibet ipsorum vendendi « iocalia argentea quæ nunc sunt penes S. Mathurinum in deposito posita, & cum « ipsis conueniendi & reconueniendi si necesse fuerit & omnia alia faciendi quæ « erunt necessaria in præmissis vel in aliquo præmissorum, prout nosmet facere- « mus si præsentes fuissemus, habentes ratum & gratum quidquid actum siue ge- « stum fuit in præmissis, vel aliquo præmissorum. Quod omnibus quorum interest « & præsens tangit negotium, intimamus. Datum teste sigillo nostro in Monaste- « rio nostro prædicto, anno Domini 1346. die 26. mensis Septemb. «

Et Ego Simon dictus Quinimo Clericus Tullensis Diœcesis publicus Apo- « stolica & Imperiali authoritate Curiæque Parisiensis Notarius præmissas lit- « teras Procuratorias sigillo & contrasigillo dicti D. Abbatis vt prima facie appa- « rebat, sigillatas propria manu transcripsi & publicaui nihil addens vel minuens « quod eorum sensum mutet vel variet, diligentemque collationem earundem « feci abscultando vnà mecum M. Balduino Ledesme Magistro in Artibus, Petro « de Tullo Clerico anno Domini 1346. die 27. mensis Septemb. Indict. 15. Pontif. « D. Clementis Papæ VI. anno 5. «

Pecuniam autem debitam soluerunt Monachi Rectori, qui temporibus istis Quæstor erat ærarij communis, seu Receptor pecuniæ publicæ. Nam in Reg. Nat. Anglicanæ legimus ipsi Nationi fuisse sex scuta persoluta à Rectore ex parte Abbatis S. Germani, tum Procuratore ipsius Nationis M. Gotfrido de Parchim seu Parchiui an. 1347. mense Aprili. *Inuentarium quarundam rerum Nationis repertarum in Cista eiusdem apud* S. Cosmam sub manu publica factum, in » Arcam Nationis reponebatur apud S. Mathurinum. «

Item 20. Cathedras (monetæ genus) receptas *à Iaketo Bedello Gallicorum ex parte Vniuersitatis, nomine Nationis in arcam reposuit ante dictam.*

Item sex scuta à Rectore recepta nomine Nationis ex parte Abbatis S. Germani in arcam reposuit supradictam.

Porro vt ad Patronatum Academicum redeamus, Transactio supradicta & iuris Monachici ad Vniuersitatem translatio nouissimis nostris temporibus grauissimæ liti materiam præbuit, nouissimis dico temporibus: nam ab anno 1345. quo facta est translatio Patronatus ad annũ 1585. non est dubitatum vllatenus de iure singulari & omnimodo Vniuersitatis; nec creditum valere resignationem aut permutationem Curiarum prædictarum, quam ipsa non admisisset. Cuius rei fidem facit series illa non interrupta quam dedimus Curionum, quorum nemo est qui non fuerit ab Vniuersitate admissus & præsentatus. Factum ne id casu & fato aliquo, an quia semper fuit persuasum omnibus Patronatum Vniuersitatis esse eiusmodi, vt nullâ Collatione Pontificiâ posset coërceri, nullâ resignatione quam non admisisset ipsa prius, præueniri? dicere enim quod antiquitus admittebantur ab Vniuersitate nullo negotio resignationes & permutationes, ideoque transalpinatio necessaria non erat, ridiculum est. Nam cum vel Vniuersitas ipsa in Comitijs Centuriatis, vel Facultates & Nationes pro sua singulæ vice resignationes admitterent, quæ ex pluribus singulæ Magistris & Suppositis constant, quorum quisquis resignationem optabat, demerenda erat gratia, id si dijs placet, faciliùs erat, quàm vni Tabellioni pecuniam & Cursori litteras dare Romam perferendas: Equidem ab an. 1345. ad an. vsque 1585. vnus inuentus est Dominicus *le Cirier*, S. Germani veteris Curio, qui cum ab Vniuersitate non potuisset Antonio nepoti resignationis gratiam obtinere, Romam adierit, vt obtineret. Quo intellecto Natio Normanica, cuius vices recurrerant nominandi, videns spretâ *Vniuersitate quæ Gentilitio siue laïco*, vt dicunt, *Patronatu gaudet*, id minimè licere, hacque ratione Sacerdotium vacare, nominauit ipsa M. Simonem Vigor tunc Procuratorem suum. At neque Dominicus dum vixit, neque Antonius post mortem Patrui Collationis vllius Romanæ tabulas ausi sunt exponere. Adeò tum omnium opinione certum erat ius Patronatus Academici.

Lis de Patronatu S. Cosmæ.

Verum audaciores istis fuerunt Claudius Versoris Curio S. Cosmæ & Petrus *le Tenrier* an. 1585. Nam Versorius accepti ab Vniuersitate Beneficij immemor,

quo ab an. 1532. ad prædictum an. 1585. potitus fuerat, versuram facere voluit, suoque Tenrerio Resignationem quam inconsultâ Vniuersitate apud Curiam Rom. admitti curauerat, asserere conatus est. Vniuersitas veluti rebus integris M. Ioannem Hamiltonem præsentauit, & lite ad Senatum Paris. delatâ, prolatisque pro Patronatu & contra Patronatum rationibus multiplicibus, obtinuit, quoad possessionem, vindicias Hamiltoni, quoad ius, vt ampliaretur.

Anno 1664. recurrit ea de re quæstio. Natalis de Brix eiusdem Curiæ Rector spretâ Vniuersitate Romam adijt, & Ioanni Lisoto Magistro in Artibus, Vicario suo eiurationis seu resignationis admissionem obtinuit. Eo fatis functo Vniuersitas M. Dionysium Desita Regiæ Societatis Nauarricæ Doctorem Theologum à Natione Germanica, cuius tum vices erant, nominatum præsentauit. Hinc orta lis. Lisotus, quia possessionem inierat prior, Curiam rexit interim & fructibus eiusdem potitus est per biennium ferè. Venit tandem dies Decretorius, & in forum descenderunt 4. validissimi Causidici, longo vsu dicendi exercitatissimi; illinc à Lisoto M. Michaël *Langlois*, & à Parœcis M. Iacobus Abraham. Hinc ab Vniuersitate M. Iacobus *Mareschaux* vir Rectorius & rerum Academicarum scientissimus; à M. Dionysio Desita Bonauentura *de Forcroy*. Inter eos vna hæc potissimum Quæstio, *De qualitate Patronatus Academici.*

Et quia causam hanc suam fecerat Vniuersitas, atque ob iurisdictionem à Romana Curia vsurpatam querelas detulerat, M. Iacobus Mareschaux, (cui certè, quod initio, cum Nonnulli Lisoto Curiam & Curiæ Lisotum cum aliquo Iuris Academici detrimento seruare tentarent, fortiter obstiterit negaueritque se viuo & Patrono ipsius dignitatem violatum iri, successus causæ imprimis debetur) hisce rationibus ius ipsius asseruit. 1. In hac causa nihil sibi videri hactenus allatum noui, nec cum facta est nuper conjectio (Communicationem vocant) apud Tresviros Regios, collatum seu communicatum aliquid à M. Michaële Langloisio, quod non fuisset an. 1586. dictum collatumve à Loiselio. Extare Seruini orationem pro Hamiltone contra Tenrerium; extare & Loiselij pro Tenrerio contra Hamiltonem. Easdem rationes malè nunc repeti, malè Iudicum aures fatigari, maximè post rem iudicatam. Latum quippe tunc Senatusconsultum & datas Hamiltoni ab Vniuersitate præsentato vindicias. Eiusmodi verò Senatusconsultum cum nullâ sui parte fuerit hactenus labefactatum, vel transisse in Decretorium, elapsis nempe 80. annis; atque ita locum liti non subesse; vel si vindiciarum retinet adhuc naturam, seu, si vt vocant, prouisorium est tantummodo, pendente eâ lite in Senatu, nihil agi potuisse contra in Romana Curia.

2. Ad statum Vniuersitatis quod attinet; eam quidem institutionis esse Regiæ, in subsidium quoque Ecclesiæ: at non propterea Ecclesiasticam debere nuncupari. Qualitatem eius ex partibus attendendam ex quibus constat, quarum nulla est quæ lege publicâ, seu Regiâ, seu Pontificiâ Sacerdotio aut vlli Clericatus Ordini Graduive adstricta sit. Esto Theologia sibi, quia ita voluit, legem dixerit quâ foret Ecclesiastica; at illam tam facilè abrogare posse, quàm facilè tulit. Rectorem, qui Caput est, sine dubio, Vniuersitatis, cælibem quidem esse ex statutis, at Laïcum sæpènumero, nec ad eam Dignitatem obtinendam aut gerendam Gradum vllum Ecclesiasticum desiderari, aut vnquam desideratum. Neminem esse porrò, qui Cælibatum ab Ecclesiastico charactere non distinguendum putet: alio quippe fine Cælibes esse debere Magistros, alio Ecclesiasticos. Ex his ergo patere, Patronatum de quo sermo est, si statum ipsius Vniuersitatis sequitur, nullatenus posse dici Ecclesiasticum, sed, si non omnino laïcus est, Mixtum solummodo debere nuncupari, cum ipsa promiscuè tam ex Laïcis quàm ex Ecclesiasticis constet.

Excepit Langloisius, duabusque potissimum rationibus à qualitate Vniuersitatis & Patronatus eiusdem petitis Ecclesiasticum corpus esse contendit. 1. quidem Vniuersitatem esse totam Ecclesiasticam. Eam à Carolo M. ad opem & subsidium Ecclesiæ institutam, idque patere ex eius Diplomate quod refert Middendorpius. Eam ab Ecclesiasticis viris administratam primitus & compositam: in ea præcipuas partes esse Theologicæ Facultatis, quæ tota Ecclesiastica est. Illam quippe primariam esse Facultatem, Dominam & Dominatricem; cæteras famulari vt secundarias; atque id iure, cum à prisco instituto desciuerint; fuisse

enim omnes initio Ecclesiasticas; at processu temporis languescente Disciplinâ factas sensim Laïcas, aut Laïcis similes, admissis nempe ad docendum Laïcis, inualuisse quoque consuetudinem, sed prauam, vt Laïcus Rector esse possit. Reducendam esse Vniuersitatem ad pristinum institutum, vt ad pristinum splendorem reducatur.

Ad hæc vel ipsum nomen *Clerici* indicare qualitatem Vniuersitatis; cuius Magistri Scholaresque vocentur vulgò Clerici: hinc & *Pratum Clericorum* nuncupatum. Eidem Vniuersitati hoc nomine & propterea quod Ecclesiastica reputatur, in Concilijs Generalibus & in Comitijs Regni Gallicani si sedeat, locum assignari inter Ecclesiasticos.

2. Patronatum Academicum Ecclesiasticæ esse originis; nempe à Monachis San-Germano Pratensibus ad Vniuersitatem translatum; ab Ecclesiasticis quippe ad Ecclesiasticos seruatâ naturâ primigeniâ, nec aliter transferri potuisse. Pudendum autem ipsi Vniuersitati quod nunc certet inter laïcos reponi. Atque his rationibus duas audientias dicendo consumpsit, tertiamque postea replicando.

Abrahamus Parœcorum vota extulit disertis planè verbis, optauitque priscorum seculorum redire puritatem & sanctitatem in Electionibus Pastorum; ad quam quasi postliminio reuocandam Iudices hortatus est; de causa parum dixit.

Forcroyius, cui perorandi gloria relicta fuerat, incredibili vir ingenij perspicacitate eloquentiaque singulari & efficaci præditus vnâ audientiâ rem complexus est. Ac primùm asseruit Carolo M. Vniuersitatis Parisf. institutæ & erectæ gloriam, non quomodo Langloisius, qui eam in Monasterijs & Episcopijs ab isto Principe collocatam voluit, sed longè nobiliori instituto, eductâ nempe è Monasterijs & Episcopijs professione litterarum in apertam lucem. Hinc Patres Ecclesiæ Gallicanæ habitâ Parisijs Synodo an 829. Ludouicum Pium Caroli filium admonuisse, vt Scholas publicas quas Pater instituerat, autoritate suâ stabiliret, his verbis eum compellantes. *Obnixè ac suppliciter vestræ Celsitudini suggerimus, vt Morem Paternum sequentes, saltem in tribus congruentissimis Imperij vestri locis* Scholæ Publicæ ex vestra autoritate *fiant, vt labor Patris vestri ac vester per incuriam, quod absit, labefactando non depereat: quoniam ex hoc facto & magna vtilitas & honor S. Dei Ecclesiæ & vobis magnum mercedis emolumentum & memoria sempiterna accrescet.*

Iam verò vt intelligatur Vniuersitatis status, atque è statu Patronatus, sitne Laïcus an Ecclesiasticus, definiendum solummodo sibi videri, *quid sit Corpus Ecclesiasticum, quid Academicum.* Naturam verò vtriusque è fine metiendam. Ecclesiastici Corporis has esse partes, hæc munera. *Altari seruire, Confessiones audire, fidem prædicando seminare, sacra demum ministeria obire.* Hoc verò vnicum Academici, *docere publicè quascunque Artes, quascunque disciplinas, sacras, profanas.* Ad docendum porro, non modo non requiri Gradum Clericalem seu Sacerdotalem; quin potius obesse sæpè publicæ litterarum Professioni; longè enim distantia disjunctaque esse studia, Ecclesiæ munia obire & Scholarum. Hinc factum, vt cum ijs sæpè dispensatum sit de rigore disciplinæ Ecclesiasticæ, qui Sacerdotio adstricti publicè docerent. Cedente scilicet sacrâ lege profanæ Professioni ob bonum publicum, vno verbo sacrum ministerium vocari Act. 1. c. 1. τὸν κλῆρον τῆς διακονίας. Et Cod. Theodos. lib. 2. Constantini Clericos appellari *qui diuino cultui ministeria Religionis impendunt.*

Nec vero obstare 1. Theologorum Ordinem, quominus laïcum aut certè mixtum sit corpus Vniuersitas; non tantùm quia è quatuor Ordinibus ex quibus omnino constat Vniuersitas, vnus se priuatâ lege Sacerdotalem fecit, sed quia Theologiam docere non est, nec fuit vnquam necessariò solius Sacerdotis.

Nec obstare 2. quod si numerus ineatur Magistrorum Vniuersitatis, maior forte futurus sit Clericorum quàm Laïcorum. Esto enim ita sit, non à maiori seu ampliori numero personarum, vtpote, incerto, Corpus Ecclesiasticum aut Laïcum definiri debere, vt malè definiunt Panormitanus & alij Doctores Italici, sed à Ministerio & fine certo. Nec, si plures sint Abbates & Episcopi in Academia Regia litteratorum quàm Laïci, illam ob id effici Ecclesiasticam:

quia non exercent illi sacrarum Infularum ibi munia, sed Artium & Disciplinarum; quæ munia profana sunt, certè non Ecclesiastica. Præclarè in hanc rem Carolum Molinæum in Notis ad Decium verbo *Plures* cap. ex litteris, ita commentari, *ita omnes tradunt, quod ab errore vulgarium processit, ignorantium quid sit corpus Ecclesiasticum, sed in veritate non potest censeri Collegium Ecclesiasticum, nisi sit professionis & Ministerij Ecclesiastici.*

Nec obstare 3. *Clerici* nomen, lippis enim & tonsoribus notum esse, non eo nomine significari tantùm viros Ecclesiasticos, sed & litteratos quoscunque & Artis alicuius gnaros; imò & ipsos Scholasticos ita vocitari, & Procuratorum Causidicorumque Amanuenses.

Nec obstare 4. Consessum Academicorum inter Ecclesiasticos in Concilijs Generalibus & Comitijs Regni; id enim accidere non ob Gradum aut Characterem Ecclesiasticum quem habeant, sed propter commercium litterarum quod habent cum Ecclesiasticis commune. Et quia more Corporis liberi, sectantur & accipiunt quod sibi commodius putant.

2. Patronatum origine licet Ecclesiasticum, non semper seruare naturam primigeniam: rem esse quippe indifferentem ex se, vt ab Ecclesiastico aut à Laïco possideatur. In Monachis Ecclesiasticum fuisse, in Vniuersitate Laïcum esse, aut Laïco similem. Nec, nisi fuisset Vniuersitas reputata Corpus Laïcum aut Laïco simile, opus futurum fuisse autoritate Pontificiâ ad translationem Patronatus. Ita enim censere Doctores de translatione Patronatuum, vt si fiat ab Ecclesiasticis ad Ecclesiasticos, sufficiat Ordinariorum approbatio; si ab Ecclesiasticis ad Laïcos, Pontificia desideretur.

3. Post Senatusconsultum an. 1586. contra Tenrerium pro Hamiltone latum secundum vindicias, neminem Doctorum nostrorum de qualitate Patronatus Academici dubitasse. Renato Choppino laïcum videri, talem Molinæo; talem alijs qui tum & deinde scripserunt, malè ergo nunc Responsa Prudentum exagitari; & quod iudicatum est, in quæstionem reuocari.

Sed vt istius causæ finem attingamus tandem, auditis Patronis, auditis quoque Partibus & Rectore, postremo audito per tres horas Bignonio Aduocato Generali, Magni Parentis non degenere filio, tamque digno in Munere isto perhonorifico quàm in sincero erga Vniuersitatem Paris. affectu, successore, qui rem omnem omnesque rei circunstantias quantâ diligentiâ, quàm curioso studio, & quantâ vi rationumque pondere fieri potest, pro sua singulari suauitate dicendi complexus, animos Iudicum ad asserendum Academiæ ius suum sublatâ quacunque dubitandi ratione conuertit, Lamonius *Augusti Senatus* Princeps consultis 30. Iudicibus qui aderant, ex eorum sententia & voto, eâ quâ solet Maiestate & grauitate pronunciauit. *Curiam Vniuersitati jus suum illibatum & integrum esse velle. Obtentas à Romana Curia litteras declarare nullas, irritas & abusiuas. Dionysio Desita possessionem asserere, absque restitutione tamen fructuum & impensarum.* Cætera referent Annales Academici suo tempore cum ipso Senatusconsulto & oratione Bignonij. Vnum tamen hîc omittere non possum, quod cum Lamonium magno comitatu inuisissemus gratias acturi, Nos ille monitos voluit, Curiam noluisse quidquam de statu Ecclesiastico vel Laïco decernere, vt ea semper fruatur Vniuersitas libertate, ijsque priuilegijs Ecclesiasticis & Regijs quibus hactenus vsa est, more corporis mixti & liberi.

Eodem anno cum Ludouicus Bauarus Imperator Legatos Auenionem ad Clementem Pontificem de pace misisset, hæc ab eo responsa habuit, easque conditiones. 1. Vt Willielmum Okamum Minoritam Hæresiarcham cum Collegis Pontifici dederet. 2. Vt decreta aduersus Ioannem XXII. lata rescinderet, opprobria recantaret. 3. Vt Edicto perpetuo publicè declararet *Imperium esse Papæ Beneficium, nec ante Cæsarem esse aut vocari posse quàm Pontifex autor fieret.* Hæc vbi ad Imperatorem relata sunt, protinus ille conuocatis Francofurti Proceribus, ex omnium vnanimi sententia decernit, postulata huiusmodi praua esse, inepta, antiquata, nec sapere modestiam Ecclesiæ. Rex Bohemus huic Decreto subscribit, iuratque in verba Imperatoris. Nihilominus adit Clementem, eumque ad pacis æquas conditiones adducere conatur, sed frustra. Nec plus proficit Philippus Francorum Rex. Consulitur Academia Parisiensis

super his. Et consulti Doctores responderunt leges istas pacis sibi videri iniquas, & superbas atque æquitati Christianæ contrarias. Idem responsum ab Academia Bononiensi. Okamus in Papam inuehitur acrius vt in Antichristum, & libro suo hunc titulum inscribit, *Vindex pacis Christianæ*. Hinc ab vtraque parte dissertationes editæ plurimæ & libelli. meminit huiusce discordiæ Auentinus lib 7. Historiæ Bohemicæ. *Consulti iussu Regum Theologi Lutetiæ Parisiorum rescripsere responsa Clementis non solùm iniqua, superba, sed & contraria æquitati Christianæ esse. Idem Bononienses fecerunt.*

Anno 1346. Clemens Pontifex priuilegium amplificauit quod an. 1. sui Pontificatus Scholaribus in Theologia studentibus concesserat, vt Beneficiorum suorum fructibus gauderent ad quinquennium etiamsi in eis non residerent. Quo intellecto Vniuersitas non tantùm Theologis, sed & alijs aliarum Facultatum Scholaribus impetrauit vt ijsdem gauderent ad septennium. Legitur hocce priuilegium in antiquo Codice membranaceo Nationis Gallicanæ, his verbis. 1346.

Priuilegium Clementis Papæ VI. quod Magistri & Scholares Paris. in qualibet Facultate studentes gaudeant fructibus Beneficiorum suorum vsque ad septennium, non obstante quod non residcant in eisdem.

« Clemens Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filijs Vniuersitati Magistrorum & Scholarium studij Parisiensis Sal. & Apost. bened. *Dum solicitæ considerationis indagine in mente reuoluimus fructus vberes & palmites preciosos, quos Parisiense studium præ alijs Generalibus studijs in prærogatiua scientiarum singulare vbique diffundit*, dignum & rationabile reputamus, vt petitionibus vestris præsertim in his quæ Magistrorum & Scholarium ipsius studij commoditatem respiciunt, fauorabiliter annuamus. Hinc est quod nos vestris supplicationibus inclinati, vobis authoritate præsentium indulgemus, vt vniuersi Magistri & Scholares in præfato vestro studio actu studentes in qualibet Facultate licita insistendo studio fructus, redditus & prouentus omnium Beneficiorum suorum Ecclesiasticorum, etiamsi curam habeant animarum cum ea integritate vsque ad septennium percipere liberè valeant cotidianis distributionibus duntaxat exceptis, cum qua illos perciperent, si in locis siue Ecclesijs in quibus huiusmodi beneficia fuerint, personaliter residerent. Ac interim ad residendum in eis minimè teneantur, neque ad id à quoquam inuiti valeant coartari. Non obstantibus si dicti Magistri ac Scholares, vel eorum aliqui primam seu quamuis aliam in eisdem Ecclesijs non fecerint personalem residentiam consuetam; seu quibuscunque statutis & consuetudinibus ipsarum Ecclesiarum contrarijs, iuramento, confirmatione Apostolica vel alia quacunque firmitate vallatis, etiamsi de illis seruandis & non impetrandis litteris Apostolicis contra ea, ac ipsis litteris non vtendo, etiam ab alio vel alijs impetratis, seu quocunque modo concessis, præfati Magistri & Scholares per se vel Procuratores eorum præstiterint, vel eos præstare contigerit in posterum forsitan iuramentum. Seu si locorum Ordinarijs à Sede Apostolica sit indultum, vel in posterum indulgeri contigerit, quod Canonicos & personas Ecclesiasticas suarum Ciuitatum & Diœceseon Beneficia huiusmodi in eisdem Ecclesijs obtinentes per substractionem prouentuum suorum Ecclesiasticorum, vel aliàs compellere valeant ad residendum personaliter in eisdem, aut si eisdem Ordinarijs ac Dilectis filijs nostris Capitulis earundem Ecclesiarum, vel quibusuis alijs communiter, vel diuisim ab eadem sit Sede concessum, vel medio tempore concedi contigerit, quod Canonicis & Personis earundem Ecclesiarum Beneficia in dictis Ecclesijs obtinentibus non residentibus in eisdem, vel qui primam in eis residentiam non fecissent, fructus, redditus & prouentus Beneficiorum suorum Ecclesiarum ipsarum ministrare minimè teneantur, & ad id compelli non possint per litteras Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de Indulto huiusmodi mentionem. Et quibuslibet alijs priuilegijs, indulgentijs & litteris Apostolicis, generalibus vel specialibus quorumcunque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris litteris mentio specialis. Prouiso

» quod Beneficia huiuſmodi debitis interim non fraudentur obſequijs & animarum Cura in eis quibus forſitan illa imminet, nullatenus negligatur, ſed per bonos & ſufficientes Vicarios, quibus de Beneficiorum ipſorum prouentibus neceſſaria congruè miniſtrentur, diligenter exerceatur & deſeruiatur inibi laudabiliter in Diuinis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraïre. Si quis autem, &c. Datum Auenioni 4. Non. Martij, Pontific. noſtri anno 5.

Huiuſce Priuilegij Conſeruatorem conſtituit idem Pontifex Siluanectenſem Epiſcopum, ad quem eiuſdem extat Bulla in prædicto Codice, his verbis.

» Clemens Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, venerabili fratri Epiſcopo Siluanectenſi Sal. & Apoſtol. bened. Dum ſolicitæ conſiderationis indagine, &c. vt ſupra vſque *ad deſeruiatur ibi laudabiliter in Diuinis.* Quorcirca fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus per te vel alium ſeu alios eiſdem Magiſtris & Scholaribus, vel Procuratoribus ipſorum facias autoritate noſtra prædictos fructus, redditus & prouentus iuxta huiuſmodi noſtræ Conceſſionis tenorem per idem ſeptennium integrè miniſtrari. Non obſtantibus omnibus ſupradictis, ſeu ſi eiſdem Ordinarijs & Capitulis, vel quibuſcunque alijs communiter vel diuiſim ab ea ſit, Sede indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per litteras Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de Indulto huiuſmodi mentionem. Contradictores autoritate noſtra appellatione poſtpoſitâ compeſcendo. Datum Auenione 4. Non. Martij, Pontific. noſtri anno 5.

Eodem anno idem Pontifex dedit ad Ianam Reginam litteras, ex quibus intelligimus Regem Philippum tuliſſe ſententiam in Cardinales eorumque ac Papæ familiares, qui Beneficijs Eccleſiaſticis in Francia potiebantur excluſis Francigenis. Nam ipſe Clemens Reginæ gratias agit, quod effeciſſet, vti Decretum iſtud abrogaretur. Legitur autem eius Bulla in 4. tomo Spicilegij Dacheriani his verbis.

» Clemens Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Cariſſimæ in Chriſto filiæ Ioannæ Reginæ Illuſtri & Sal. & Apoſtol. bened. Serenitatis tuæ, filia Cariſſima, litteras lætâ manu recipimus, inter cætera continentes, qualiter his quæ Dilectus filius M. Firminus de Coquerello Decanus Eccleſiæ Pariſienſis Cariſſimi in Chriſto filij noſtri Philippi Regis Franciæ Illuſtris ac tuus Conſiliarius ſuper illis nouitatibus aduerſus Deum & libertatem Eccleſiaſticam per litteras dicti Regis, (neſcimus quorum minus prouidis conſilijs,) his diebus præteritis attentatis, tuæ Regiæ magnificentiæ pro parte noſtra expoſuit, intellectis. Tu filia benedictionis & gratiæ apud Regem eundem ſuper reuocatione huiuſmodi attentatorum eodem præſente Decano, precibus opportunis inſiſtens, tandem Rex ipſe præmiſſa, *quoad Beneficia venerabilium Fratrum noſtrorum S. Rom. Eccleſiæ Cardinalium, ac noſtrorum & ſuorum Obſequentium & familiarium duxerat inclinatus precibus huiuſmodi reuocanda, quodque pro diuina reuerentia, honore Eccleſiæ ac noſtri conſideratione ſuper plena & integra reuocatione apud Regem ipſum inſiſtere intendebat.* Nos igitur benignitatem Regiam, &c. Datum Auenioni, Idibus April. Pontif. noſtri anno 5.

Eodem anno Minoritæ Comitia ſua Generalia celebrarunt Venetijs: & ad eos Clemens ſcripſit, vt ſententias à Prædeceſſoribus ſuis latas & à ſe confirmatas contra Ludouicum Bauarum in ipſa Sede Capitulari & in reliquis Ordinis ſui Conuentibus promulgarent; quibus eundem in die Cœnæ Dominicæ diris deuouit, Imperialibus Ornamentis & Iuribus omnibus priuauit, fidelitatiſque ſacramento ſubditos exemit. Hinc nonnulli occaſione arreptâ iugum excutiunt, & contra Ludouicum Comitia celebrant apud Bonnam. Ibi quinque, vel vt alij ſcribunt, tres Electores Carolum Ioannis Bohemiæ Regis filium Cæſarem legunt. Ludouicus Spiræ Concilio indicto, exponit quæ geſta fuerant: & plurimos Germaniæ Principes ad ſuas partes adducit, qui iterum ſacramentum dixerunt. *His rebus*, inquit Auentinus l. 7. *denuo excitata Doctorum ingenia, vt acrius Dominatum Pontificium inſectarentur, & diligentius de diſcrimine Eccleſiaſticæ & Ciuilis poteſtatis diſputarent.* Ex his nominatim meminit Lupoldi Epiſcopi Bambergenſis ex antiquâ Equeſtris Ordinis familiâ, in Francia

Orientali nati, & Willielmi Ochami, quem ait non modò in Clementem, sed in Carolum quoque librum edidisse. De Carolo dicemus ad annum 1348. non enim ante obitum Ludouici Imperatoria munia obire potuit.

Eodem anno idem Pontifex anathema tulit in Episcopum Seleuciensem, qui in quibusdam ad Euangelium S. Ioannis Commentarijs in linguam Armenam translatis asseruerat, contra Decretalem Ioannis XXII. nec Christum, nec Apostolos in communi, aut in speciali aliquid habuisse aut possedisse. Et quemadmodum aliàs Gregorius IX. reprehenderat Doctores Theologos & alios Professores huiusce Facultatis in Academia Parisiensi, quod futiles quæstiones agitarent; ita & iste eiusdem *Scholæ Parisiensis Doctores, ne vanis argutijs & inutilibus Quæstionibus ac periculosis captionibus tractandis intenderent, sed solidam Catholicam veritatem ex sensu Patrum interpretarentur*, admonuit: vt refert Spondanus.

Eodem anno idem Pontifex Vrbani IV. Priuilegium Vniuersitati Patauinæ de Cancellariatu Episcopo concessum, speciali Bulla confirmauit, quæ talis est.

Episcopus Patauinus constituitur Cancellarius Academiæ Patauinæ.

Clemens Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Attendentes prouidè quod ex litterarum scientiâ, veluti ex dono cœlesti spiritualiter & temporaliter bona publica proueniunt, & priuata quoque ab ipsius Professoribus præsertim in studijs Generalibus fidelis instruitur populus & reducitur exorbitans ad semitam veritatis, libenter ea concedimus quæ Doctorum & Magistrorum ac Scholarium in studijs Generalibus insistentium commoditatem respiciunt, & per quæ scientiarum fructus valeat adaugeri. Sanè petitio venerabilis Fratris nostri Ildobrandini Episcopi Paduani nobis exhibita nuper continebat, quod in Ciuitate Paduæ de consuetudine ibidem inuiolabiliter obseruata tanto abhinc tempore, vt de eius contrario memoria non extet, viguit & adhuc viget *in Iure Canonico & Ciuili alijsque Facultatibus præter Sacram Theologiam studium Generale*, sicuti per totam Italiam & in alijs mundi partibus est apertè manifestum. Et quod authoritas faciendi Doctores & Magistros in eodem studio residentes in Iure ac Facultatibus supradictis examinari Scholares ad Doctoratum seu Magisterium promouendos in studio supradicto & Examinatos approbandi, seu etiam reprobandi similiter & de antiquâ consuetudine obtentâ in eodem studio ad Episcopum Paduanum, qui est pro tempore, pertinet & pertinere etiam consueuit: & quod præfatus Ildobrandinus Episcopus nonnullos Scholares in Iure Ciuili & Canonico ac Medicina coram se examinari fecit per Doctores ipsius studij, ipsisque postea licentiam dedit; & quibusdam ex eis in examinatione prædictâ licentiam & authoritatem legendi & docendi tribuit, sicuti est in supradicta & alijs etiam studijs fieri generaliter consuetum. *Quodque dudum Rectores Vniuersitatis Magistrorum & Scholarium Paduæ deliberatione prouidâ statuerunt, vt Scholares ipsius Vniuersitatis, qui deberent in Magistros assumi, coram Episcopo Paduano qui esset pro tempore, examinari deberent diligenter præsentibus Doctoribus Vniuersitatis eiusdem*; & vt eisdem Scholaribus, si reperirentur idonei, deberet licentiam concedere Episcopus memoratus. Quodque deinceps statutum eiusmodi est inuiolabiliter obseruatum; ipsumque statutum, sicut erat prouidè factum felicis recordationis Vrbanus Papa IV. Prædecessor noster authoritate Apostolica confirmauit, decernendo vt qui secus ibidem sibi Magistri nomen assumeret, pro Magistro nullatenus haberetur; provt Confirmatio & Decretum huiusmodi in litteris ipsius Vrbani Prędecessoris nostri decretalibus confectis, quarum tenorē de verbo ad verbum præsentibus inseri fecimus, plenius continetur. Nos igitur spectantes, quod ad Ciuitatem prædictam Scholares eò promptius studendi causâ se conferent, quò studium ipsum in eadem Ciuitate maiori fuerit authoritate munitum; ac volentes propterea præfatum studium, & Doctores & Magistros & Scholares prosequi fauorabiliter in parte, ipsius Ildobrandini supplicationibus inclinati consuetudinem prædictam, & ea quæ, vt superius narratur, in prædictis ipsius Vrbani Prædecessoris nostri litteris continentur, rata & grata habentes, authoritate Apostolica ex certa scientia confirmamus & præsentis scripti patrocinio communimus; indulgentes nihilominus authoritate prædictâ omnibus

„ & singulis Doctoribus, Magistris & Scholaribus, *vt ipsi dum in prædicto studio*
„ *docendo vel audiendo institerint Scholasticis Disciplinis, omnibus libertatibus & immu-*
„ *nitatibus ac priuilegijs de Iure communi seu approbatâ consuetudine concessis authorita-*
„ *te Apostolicâ Doctoribus, Magistris ac Scholaribus in studijs Generalibus commorantibus gaudeant & vtantur.* Statuentes etiam adhoc, vt examinatio, approbatio
„ & reprobatio Scholarium promouendorum ad Magisterium in studio memo-
„ rato semper; sicut fieri debet, cum puritate & sine fraude procedat, vt Docto-
„ res in eodem studio præsentes ab eodem Episcopo requisiti ad examinandum
„ Scholares promouendos ad Magisterium, iusto impedimento cessante venire,
„ & illi qui in examinatione prædictorum Scholarium ibidem præsentes fuerint,
„ de procedendo sine dolo & fraude in omnibus & singulis Actibus in huiusmo-
„ di examinationibus opportunis & fieri consuetis præstare teneantur in eiusdem
„ Episcopi manibus corporaliter iuramentum, ac eidem Episcopo se eius vicem
„ gerenti duntaxat votum ipsorum super idoneitate ac sufficientia Scholaris exa-
„ minati, vtrum scilicet approbandus sit an reprobandus, secretè ac sigillatim,
„ & in scriptis exponere ac manifestare similiter teneantur. Iniungimus etiam
„ Episcopo Paduano, qui erit pro tempore, sub virtute obedientiæ, authoritate
„ prædictâ; vt ipse in examinandis, approbandis, seu reprobandis personis, exa-
„ minatis & Doctorum approbantium Scholares examinatos votis secretè fe-
„ rendis sine dolo & fraude procedat. Nos insuper irritum decernimus & inane,
„ si secus super his à quoquam quauis authoritate contingeret alterari. Dicta-
„ rum autem litterarum tenor talis est. Vrbanus Episcopus seruus seruorum Dei
„ nostri (vide ad an. 1264.) Nulli ergo omnino hominum liceat, &c. Datum
„ apud Villam-Nouam Auenion. Diœcesis 17. Kal. Iunij, Pontif. nostri anno 5.

Anno 1347. idem Pontifex Clemens Ivonem Presbyterum natione Aremoricum, aliàs huiusce Academiæ alumnum Cœlitum catalogo adscripsit. Eiusque Canonizationis denunciatorias ad Regem Valchium, item ad Radulphum Trecorensem Episcopum eiusdemque Ecclesiæ Capitulum, in qua ille Canonicus & Archidiaconus fuerat, litteras misit datas Auenione 11. Kal. Iulij.

ERRORES IN THEOL. DAMNATI.

Eodem anno legimus damnatos fuisse Parisijs errores quosdam M. Ioannis de Mercuria Ordinis Cisterciensis, numero 39. De voluntate ac volitione Christi, de peccatis eorumque causa, & alijs Articulis quorum aliqui erronei, alij suspecti reputati à Fulcone de Chanaco Episcopo Parisiensi & Magistris in Theologia. *Vt fuit semper*, inquit Spondanus, *& in omnibus valde solicita hæc Regina Vniuersitatum & Academiarum, ne quid vel minimi erroris aut suspicionis in aliqua scientiarum Facultate ac præcipuè Theologicâ, in receptam semel sanam Doctrinam latenter irreperet.* Prohibitum autem quibuscunque Baccalaureis legentibus sententias sub pœnâ priuationis ab omni honore Facultatis, ne errores eiusmodi docerent; quorum multi suspecti erant; aut malè sonabant, vt refertur in 4. tomo Bibliothecæ Patrum, vbi Errorum illorum Catalogus legitur in hunc modum.

1. Item quod satis erat possibile, quòd per voluntatem aut volitionem creatam Christus aliquid voluit, quod nunquam debuit euenire.

2. Item quod Christus potuit dixisse filium & asseruisse assertione creata tam vocali quàm mentali.

3. Item quod qualitercunque vult Deus, vult efficaciter ita esse.

4. Item quod Deus facit, quod aliquis peccet, & quod sit peccator, & vult voluntate beneplaciti, quod ille sit peccator.

5. Item quòd nullus peccat volendo aliqualiter aliter, quod Deus velit eum velle.

6. Item quòd Deus aliquid reprobat, quod ipse vult voluntate beneplacita.

7. Item quòd quemlibet peccantem Deus vult peccare voluntate beneplaciti, & facit eum peccare, & vult quòd peccat & peccet.

8. Item quòd Deus facit malum esse & peccatum esse.

9. Item quòd peccatum magis est bonum quàm malum.

10. Item quòd aliquis faciat aliquid omnino vt Deus vult ipsum facere voluntate beneplaciti quòd talis peccet.

11. Item

11. Item quod quicunque peccat, conformat voluntatem suam voluntati beneplaciti Dei, sic quod illa vult, sic Deus vult eum velle.

12. Item quòd possibile est Christum secundum voluntatem creatam errasse & secundum hominem mendacium protulisse.

13. Item quòd posset dici, quod anima Christi vnita Verbo, saltem per accidens, posset odire Deum vel respuere siue detestari.

14. Item quòd si aliquis habens vsum liberi arbitrij incidens in tentationem tantam, quod non possit illi resistere, moueatur ad illecebram cum alienâ vxore, non committit adulterium. Et sic de aliis peccatis.

15. Item quòd aliqua est possibilis passio, cui voluntas etiam habita gratia quacunque sine miraculo non posset resistere, quin eliceret actum secundum illam. Et talis actus non est peccatum.

16. Item quòd non est peior demeritoriè in casu, qui vitiosum habet habitum demeritorium cum actu, quàm qui habet consimilem habitum sine actu.

17. Item quòd non peior est moraliter; qui vitiosum habet habitum & actum, quàm qui habitum eiusdem rationis habet sine actu.

18. Item quòd non est melior meritoriè qui habet habitum meritorium & actum, quàm qui habet consimilem habitum sine habitu.

19. Item quòd malus quacunque malicia actuali & habituali æqualibus ad inuicem, non est peior ex actuali simul, quàm ex actuali tantum.

20. Item quòd bonus quacunque bonitate actuali & habituali ad inuicem non est magis bonus ex vtraque, quàm ex habituali tantùm.

21. Item quòd nulla Creatura, aut nulla circunstantia bona diminuit peccatum, quin sit tantùm quantum foret sine illâ cæteris paribus.

22. Item quòd peccatum post longam consuetudinem commissum, est minus quàm foret ante consuetudinem.

23. Item quòd odium Christi non est demeritorium, nisi quia prohibitum est à Deo.

24. Item quòd probabiliter posset sustineri cognitionem vel volitionem non esse distinctam ab anima; imò est ipsa anima, & sic sustinens non teneretur aut cogeretur negare propositionem per se notam, nec negare authoritatem admittendam.

25. Item quòd probabile est in lumine naturali non esse accidentia, sed omnem rem esse substantiam; & quod vbi non esset fides, hoc esset ponendum, vel probabiliter posset poni.

26. Item quòd non est euidens euidentia reducta ad certitudinem primi principij, quin quodcunque quod est, posset produci nobilius.

27. Item quòd tenentes, vt communiter tenetur, quod intentio, volitio, sensatio sint qualitates subjectiuæ existentes in anima, quas posset Deus creare se solo, & ponere vbi vult, habent concedere & dicere, quòd Deus potest facere se solo, quod anima odiret proximum & Deum non demeritoriè.

28. Item quòd Deus est causa aliqualiter actus demeritorij, vt demeritorius est.

29. Item quòd Deus est causa peccati, vt peccatum, in quantum malum est.

30. Item quòd quandocunque voluntas causat aliquid causæ taliter in virtute primæ causæ.

31. Item quòd Deus est causa maxima & immediata priuationis Iustitiæ in actu esse.

32. Item quòd Deus est actio & causa peccati vt peccatum.

33. Item quòd Deus est causa cuiuslibet modi actus & cuiuslibet circunstantiæ productæ.

34. Item quòd à Deo est quod actus demeritorius sit, in quantùm demeritorius est.

35. Item quòd quacunque creatura demonstrata hæc propositio est vera. Hæc res major Deo potest cogitari.

36. Item quòd quacunque creatura demonstrata, hæc est vera. Hæc chimæra intelligitur. Hæc chimæra potest intelligi.

37. Item quòd propter opera alicujus futura bona prædestinauit aliquem ab æterno.

38. Item quòd aliquis prædestinatus est ab æterno propter bonum vsum liberi arbitrij, quem Deus præsciuit eum habiturum.

39. Item quòd non sic gratis & misericorditer Deus prædestinauit, quin & pro omnibus bonis ipsius futuris, vel alterius.

STATVTVM NATIONIS PICARDICÆ. Eodem anno Natio Picardica statutum solenne edidit de sua pecunia, deque Missis & Vesperis: quod in Antiquo Procuratorum libro legitur sub hoc titulo. *Statutum quod Natio non potest ordinare de pecunia dictæ Nationis, nisi die quâ actu legitur ordinariè. Et etiam de Vesperis & Missis B. Mariæ in Quadragesima.*

» VNIVERSIS præsentes litteras inspecturis Vniuersi & singuli Magistri » Nationis Picardorum actu Regentes Parisius in Artium Facultate, salutem in » Dom. sempiternam. Quoniam plerumque nonnullos fallit obliuio, propter » quod ipsos errare contingit in his, quæ sibi committuntur fideliter exercenda, » naturæ humanæ immensa sagacitas huic defectui occurrere cupiens, artem scri- » bendi & in scriptis redigendi pro remedio voluit inuenire. *Ideo circa Receptionis » Officium nostræ Nationis hoc adinuento volentes, vti remedio duximus statuendum, vt Re- » ceptor præsens ex nunc & alij futuri in sua Institutione jurent in præsentia Nationis se fide- » liter, in scriptis redigere summam, speciem & valorem pecuniæ, quas à quolibet nostræ » Nationis recipere ipsos continget.* Et idem in Missis faciendis statuimus obseruan- » dum, quodque residuum fuerit, Nationi restituent & refundent juxta modum » in alio statuto Nationis annotatum in pecunia recepta vel consimili sub ea- » dem specie & valore.

» Item, Ne pecunia Nationis inordinatè consumatur, volumus, statuimus, » ac etiam ordinamus, ne nostræ Nationis Procurator, vel alius vocare valeat » ad ordinandum de pecunia Nationis, nisi die, quâ actu legetur ordinariè, & » horâ Primæ B. Mariæ Paris. sic tamen, quod post pulsationem Primæ Magistri » expectentur per debita & competentia interualla. Et si secus actum fuerit ex » nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc illud decreuimus irritum & inane, » nec alicuius esse firmitatis. Adeo quod etiam super hoc aut aliquo contento in » præsenti statuto tangente Receptorem vel pecuniam Nationis nullo modo dis- » pensare valeamus. Sed super hoc à nobis & Nostris successoribus abdicata sit » potestas, quod inuiolabiliter obseruare nos præsentes per nostra promittimus » juramenta, & nostros successores volumus, & etiam promouendos ad Gradum » Magistri antequam incipiant, adhoc specialiter obligari.

» Insuper quia non vniformiter pulsatur pro Nonis in Ecclesia Parisiensi, cum » quandoque pulsetur ante magnam Missam in Quadragesima, quandoque ante » prandium, licet post prandium Vesperæ decantentur, nostro statuto de modo » pulsandi Vesperas die Veneris, & Missam diebus Sabbati addimus statuendo » quæ sequuntur.

» 1. Quod nullatenus pulsetur pro Vesperis, nisi pulsato primo ictu Vesperarum » in Ecclesia Paris. totaliter & completè diebus quibus pulsatur pro Nonis ante » prandium in dicta Ecclesia, & tunc pulsentur Vesperæ per tres ictus vt moris » est, debitâ pausâ mediâ inter ictus.

» Item pro Missa non pulsetur diebus quibus erit sermo, nisi sermone completo, » etiamsi pulsatum pro Primis existat, & tunc pulsentur tres ictus paulatim & se- » riosè sicut supra: sic quod Magistri de sermone, vel de domibus suis reuersi, vel » sit verisimile, quod jam venisse, attenta loci vbi fiet sermo, vel domorum » distantia, potuissent. Et quia non est verisimile, quod quis pro modico jura- » menti transgressor existat, volumus quod si quis post horam in statuto super » hoc confecto contentam ad Ecclesiam accedat, & dubium fuerit, an eius » culpa sit, aut causa, quia eius credatur juramento & suæ conscientiæ relin- » quatur. Et ne Bedelli nostri super hoc se excusare valeant, statuimus ne quis » Magister, aut Determinans, qui in Vesperis aut Missis esse tenentur, pro Ves- » peris aut Missis pulsare præsumat, nisi per Bedellum super hoc requisitus fuerit » aut rogatus. Et si quis contra fecerit, pœnam duorum denariorum incurrat ad » vsum pecuniæ pixidis conuertendam. Datum apud S. Iulianum nobis ad sta- » tuendum congregatis, vt moris est, anno Domini 1347. die Sabbati ante Fe-

stum Natiuitatis Domini, præsentibus discretis viris MM. Roberto de septem "
vallibus tunc Procurator Nationis, Gerardo Bouquedepois tunc Receptore, "
Ioanne Buridan, Petro de Lupisaltu, Ioanne de Weruino & quampluribus "
pluribus aliis. Tunc erat Rector M. Ioannes de Wesalia Nat. Anglicanæ. "

Ad eundem annum legitur in Regesto Nationis Anglicanæ factum indicem fuisse seu vt vocant, Inuentarium rerum repertarum in cista apud S. Cosmam seruari solita, cuius cum duæ claues fabricatæ fuissent, earum vna tradita est Parocho, non tanquam possessori seu Domino rerum in ea conditarum, sed majoris & securioris custodiæ ergo. Idque statutum in Congregatione Nationis 12. April. *Item quia clauis cistæ Nationis apud S. Cosmam situatæ, in qua res & jocalia cultui Diuino præparata claudebantur, sufficienti diligentia præhabita minimè poterat reperiri; deliberauit dicta Natio ad finem ne putrescerent res illæ, & ne frustrarentur à fine debito, seram antiquam illius arcæ fore disrumpendam, & quod fierent duæ nouæ seræ quibus firmaretur dicta cista: pro quibus Natio exposuit 19. sol. Floreno 17. sol. tunc valente, ita quod ad majorem custodiam rerum illarum exstiterat deliberatum quod Curatus Ecclesiæ Sanctorum Cosmæ & Damiani, non tamen tanquam alicuius possessor rerum in arca contentarum, sed tanquam majoris custodij adjutor vnam clauem gereret ad arcam supradictam, quam etiam Natio sibi propriâ voluntate tradidit formâ supradictâ.* Hæc acta Procuratore Nationis M. Gotfrido de Parchiui. Et in eodem statuto mentio fit quorundam Magistrorum prædictæ Nationis tunc regentium, Theodorici de foro Receptoris, Ioannis de Wesalia, Galteri de Dun, Philippi de Friburgo, Walteri de Wardelay, Christiani, Andreæ Iaketi Bidelli Nationis Gallicanæ, & impensæ pecuniæ *pro Bulla Nunciorum* & in quodam jentaculo *Nunciorum Vniuersitatis.* Porro M. Walterus de Wardelau, vel Vuardelay fuit electus eiusdem Nationis Procurator die Veneris post Festum Inuentionis S. Crucis, eidemque prorogati fasces Procuratorij die Sabbati post Festum Corporis Christi; eoque iterum Procuratore M. Theodoricus de Foro Quæstor seu Receptor reddidit apud S. Iulianum acceptæ expensæq; pecuniæ rationes. De supradicta autem cista sic quoq; scribit M. Henricus Thomė de Suecia Procurator electus in octaua S. Martini anno 1348. *Item præsens fui cum aliis* Nationis nostræ Magistris in die sancti Edmundi Regis quando D. Conra- "
dus Bedellus noster ad cistam Nationis reposuit omnia ornamenta & indumenta "
quæ sibi tradita fuerant tam ad Solem ponendum, quàm ad lauandum. Quæ "
omnia singulariter & nominatim scripta fuerunt in quadam papyro quam ad "
Cistam reposui supradictam, per quorum locationem D. Receptor exposuit "
duos solidos Paris. Item in die S. Nicolai Episcopi & Confessoris D. Receptor "
exposuit quinque solidos Paris. pro distributionibus Magistrorum præsentium "
in Missa apud Sanctos Cosmam & Damianum. "

Lis cvm Theologis.

Hocce tempore lis quædam surrexit inter Rectorem & quosdam Doctores Theologos, qui vocati ab ipso, nec ad proposita, vt par erat, respondentes, ob contumaciam periuri declarati sunt & infames. Hac de re sic habetur in iisdem Reg. Nationis Anglicanæ ad mensem Iunium. *Factis quibusdam Congregationibus Facultatis Artium apud S. Iulianum pauperem vocati fuerunt quinque Magistri in Theologia ad respondendum illis, quæ Rector vellet eis proponere in præsentia Magistrorum de Facultate;* Qui quinque licet comparuerint, noluerunt debitè propositis respondere, sed contumaciter recesserunt, appellationes friuolas emittentes. *Quos quinque Magistros ob contumaciam illam & alia proposita contra eos, quibus noluerunt respondere, Rector & omnes alii Magistri de dicta Facultate concorditer à dicta Facultate priuauerunt eos, infames & periuros reputantes.*

At isti Theologi ita priuati Rectorem, Procuratores & totam Facultatem Artium ad Romanam Curiam vocarunt, ita scribente M. Michaële de Dacia tunc eiusdem Nationis Procuratore, electo die B. Mauricij. *In fine suæ procurationis citati fuerunt ad Curiam Romanam Rector, 4. Procuratores & tota Facultas Artium ad instantiam Theologorum,* vt comparerent infra 30. dies. Quapropter ordinata fuit contributio generalis super totam Facultatem, vt quilibet tam Magistrorum quàm Scholarium prædictæ Facultatis daret dimidiam bursam, & deputati fuerunt 4. Collectores, *vnus de qualibet Natione ad finem, vt de dicta contributione irent ad Curiam Nuncij Facultatis.* Ipsa verò Natio Anglicana in

Qq ij

» suum nominauit M. Conradum de Suecia. *In vigilia S. Catharinæ factâ* Congre-
» gatione Nationis apud S. Mathurinum lectus fuit concorditer in Procuratorem
» & Nuncium ad Curiam ex parte & in expensis Rectoris & Facultatis Artium ad
» litigandum contra D D. Theologos, M. Conradus de Suecia Canonicus Aboen.
» Item in Crastino S. Catharinæ factâ Congregatione Facultatis ad S. Mathuri-
» num ad dandum Deputatos pro ordinandis articulis quos jurare deberent Nun-
» cij ad Curiam, & ad ordinandum quomodo puniri & cogi debeant non soluen-
» tes contributionem impositam. *Nuncij prædicti supplicauerunt Facultati*, quod
» quilibet eorum possit habere vnum Bachelarium in primo examine ad *primam*
» *auditionem ad S. Genouefam: quæ supplicationes eis concessæ fuerunt ab omnibus nemine*
» *reclamante.*

Quid est quod petunt illi vnum Bachelarium primæ auditionis? id est, quantum ego arbitror, quod petebant sibi licere aliquem ex amicis nominare Cancellario San-Genouefiano extra ordinem, seu non expectato ordine suo Licentiandum. Nam singulis tantum mensibus fiebant examina Licentiandorum, quæ dicebantur *Auditiones*. Hinc in Regestis veteribus mentio fit primæ, secundæ, tertiæ, quartæ, &c. auditionis. Istius quoque nominati seu præsentati ad primam Auditionem, Bursam sibi habebant Nuncij isti ad Curiam, quæ aliàs in commodum suarum Nationum vergere debuisset. M. Conradus prædictus nominauit Robertum Extravillanum, vt legitur ibidem.

Die proximo sequenti (12. Decemb. anno 1347.) *quo Nuncij Facultatis recesserunt de Parisius ad Curiam* facta Congregatione Nationis Angl. ad S. Mathurinum ad ordinandum & supplicandum concessit M. Conradus de Suecia Canonicus Aboensis D. Roberto de Extravillam, gratiam quam Magistri, vt superius præmittebatur, sibi fecerunt, *quod ipse Robertus possit recipi apud S. Genouefam ad primam auditionem* & eum Nationi recommendauit & supplicauit, supplicans cum recessurus erat, *quod Natio vellet eum ad huiusmodi auditionem obtinendam fauorabiliter promouere* tempore absentiæ suæ & in nullo impedire: quam supplicationem Natio sibi concessit.

Eidem Conrado post reditum è Curia Rom. concessum est, vt legitur in eodem Reg. *Quod haberet quinque libras pro vno Bachelario sibi aliàs ad S. Genouefam concesso.*

Sed vt ad contributionem Bursalem de qua supra, redeamus, in Rationario quodam quod exposuit M. Theodoricus de Foro Quæstor seu Receptor ejusdem Nationis, ita legitur. *In die Mercurij proxima post Dominicam* Reminiscere, *factâ Congregatione Nationis apud S. Mathurinum ad audiendum compotum* Receptoris *scilicet M. Theodorici de foro pro tunc ad Curiam Rom. ituri Natio tenetur M. Thomæ de Vvedal Scoto 40. solidis de bona moneta ex parte Contributionum quas concessit in mutuo Nationi ad mittendum Procuratoribus in Curia Rom. pro Facultate consiliantibus.*

Quo pacto & quando fuerit lis illa decisa in foro Romano, non inueni; sed ex iis quæ leguntur in iisdem Commentariis, patet Contributionem prædictam continuatam aliquandiu, & exactam: nam anno 1350. mense Iulio Rector qui tum erat, exegit à singularum Nationum Receptoribus rationem acceptæ contributionis, quam Sextam Bursam vocabant.

Item die Mercurij 14. die mensis Iulij (anno 1350.) *factâ Congregatione Procuratorum & Receptorum Facultatis Artium per D. Rectorem ad S. Iulianum super computatione Sextarum Bursarum à tempore quo vltimo facta fuerat computatio.* Et hanc litem excepit alia ab eadem Theologica Facultate apud Papam Rectori & Facultati Artium intentata anno 1353. vt suo loco dicetur.

Eodem anno 1347. mense Decembri electus est in Rectorem Vniuersitatis M. Ioannes de Vvesalia Nationis Anglicanæ, Philosophiæ Professor celeberrimus: cui sua Natio 4. libras gratuito dedit, vt legitur in Actis ipsius.

1348. Anno 1348. die 23. Iunij electus est in Rectorem Vniuersitatis M. Alanus de Propepontou: quo Rectore Vniuersitas M. Ioannem Buridanum Picardicæ Nationis insignem Magistrum & Philosophum præsentauit Fulconi Episcopo Parisiensi ad Capellaniam jam anno 1308. à Ioanne de Thelu Doctore in

Decretis fundatam, aut certè designatam ad fundandum ex pecunia quam Vniuersitati legauerat: quam in rem extant & præsentationis & Collationis ab Episcopo factæ litteræ in antiquis libris Galliæ & Picardiæ Procuratorum, sub hoc titulo. *Fundatio Capellaniæ ex legato defuncti venerabilis Magistri Ioan. de Thelu Decretorum Doctoris.* Ita autem se habent.

Capellania M. Ioan de Thelv fundatvr in Ecclesia D. Andreæ.

Vniuersis præsentes litteras inspecturis Fulco miseratione diuina Parisiensis «
Episcopus salutem in filio Virginis gloriosæ. Ad ea, sicut nostro conuenit Pon- «
tificali officio libenter intendimus quæ respiciunt diuini cultus augmentum & «
saluti fidelium prospiciunt animarum. Sanè ad nostram nuper viros circun- «
spectos & prudentes miserunt præsentiam *Vniuersitas Parisius Magistri & Scho-* «
lares, qui nobis exponere curauerunt, quod defunctus vir venerabilis & discre- «
tus M. Ioannes de Thelu quondam Decretorum Doctor & Canonicus sancti «
Quintini in Veromandia Nouiomensis Diœcesis, dum ageret in humanis, in «
suo ordinauerat Testamento fundari quandam perpetuam Capellaniam de «
bonis sibi à Deo collatis pro sua & parentum & Benefactorum suorum salute «
& remedio animarum, & Capellaniam huiusmodi sic fundandam, cum fun- «
data existeret, voluerat per vnum Capellanum perpetuum deseruiri Parisius «
præsentandum ad Capellaniam prædictam nobis & successoribus nostris Pari- «
siensibus Episcopis per venerabiles & discretos viros antiquiores Magistros «
dictæ Vniuersitatis Regentes & Parisius præsentes, videlicet vnum in Theo- «
logiæ, duos in Decretorum & vnum in Medicinæ Facultatibus, nec non & «
dictæ Vniuersitatis Rectorem & 4. Procuratores 4. Nationum, provt hæc & «
alii in quadam clausula testamenti dicti defuncti plenius continentur. Expo- «
suerunt insuper quod Executores Testamenti dicti defuncti, iam diu est, de- «
posuerunt certam pecuniæ summam in certis locis commutandam in emptio- «
nem redituum perpetuorum assignandorum in dotem & pro dote Capellaniæ «
supradictæ, & quod de dicta pecunia per dictos Rectorem & Magistros empti «
fuerant ad opus fundationis Capellæ prædictæ à Domicella Agnete de Capel- «
la vidua, & quondam vxore defuncti Guillelmi de Foresta scutiferi & Ioanne «
de Foresta eius & quondam dicti Guillelmi filio in Territorio, seu finagio de «
Trissiaco super Berandam prope Monstrolium, vbi deficit Yona Senonensis «
Diœcesis admortizati reditus qui sequuntur. Videlicet 52. arpenta terrarum «
arabilium vel circiter in pluribus petijs. Item octo arpenta Iardinorum. Item «
octo arpenta nemorum. Item arpentum cum dimidio Prati situm subtus Pon- «
tem de Marolijs. Item 12. solidi & 7. denarij minuti census cum ventis & lau- «
dimiis in & super pluribus hereditatibus sitis in territorio & finagio supra- «
dictis assignati. Item decem tam homines quàm mulieres seruilis conditionis «
ad voluntatem taillabiles & Iusticiabiles altæ, mediæ & bassæ, provt in qui- «
busdam litteris sigillo Præpositurae Parisiensis sigillatis super dicta emptione, «
ac alijs litteris D. Ludouici, quondam D. Regis Francorum primogeniti ac «
Regis Nauarræ, Campaniæ & Briæ, Comitis Palatini in cera viridi & filis se- «
riceis eius sigillo sigillatis super præmissorum admortizatione confectis, qua- «
rum tenores inferius de verbo ad verbum sunt inserti, hæc & alia vidimus ple- «
nius contineri. Et Nobis humiliter supplicauerunt, vt Nos præfatam Capel- «
laniam in Ecclesia Parochiali S. Andreæ Parisiensis ad altare B. Mariæ fundare «
& erigere ac creare in perpetuum Ecclesiasticum Beneficium, ac de bonis præ- «
dictis ipsam dotare dignaremur, nec non ordinare de modo & forma deser- «
uiendi eidem per Capellanum, qui eam pro tempore ex Collatione nostra & «
successorum nostrorum ad præsentationem tamen superiùs expressatam in po- «
sterum obtinebit. Nos igitur cupientes ampliari diuini cultus augmentum & «
bonorum quæ in dicta Capellania fient, fieri participes, supplicationibus hu- «
iusmodi inclinati, dictam Capellaniam in dicta Parochiali Ecclesia & ad altare «
prædictum in perpetuum Ecclesiasticum Beneficium ereximus & creauimus, «
erigimus & creamus, fundauimus & fundamus, & eidem in dotem & pro dote «
bona prædicta admortizata, vt præfertur, assignauimus & assignamus per Ca- «
pellanum perpetuum, qui obtinebit eandem, & eius successores perpetuò pos- «
sidenda. Statuentes quod Capellanus huiusmodi & eius successores pro salute «
& remedio animæ dicti defuncti M. Ioannis de Thelu, de cuius bonis est fun- «

„ ta Capellania huiusmodi, ac parentum & Benefactorum suorum, animarum „ etiam remedio & salute ad altare prædictum per se, vel alium duas Missas ad „ minus singulis septimanis celebrare, vel celebrari facere teneatur. Volentes „ & concedentes, quod iuxta voluntatem testamentariam dicti M. Ioannis de „ Thelu per superius declaratos Magistros, Rectorem & Procuratores persona „ idonea ad dictam Capellaniam totiens, quotiens eam vacare continget, nobis „ & dictis successoribus præsentetur. Cui nos ad præsentationem huiusmodi Ca- „ pellaniam prædictam conferre tenebimur, & dicti etiam tenebuntur successo- „ res retentâ nobis & dictis successoribus potestate ordinandi de seruitio dictæ „ Capellaniæ augendo vel minuendo cum sit spes, quod adhuc dos ipsius aug- „ mentetur. Sed & quando nobis & dictis successoribus videbitur expedire, & „ dicta Capellaniâ sic fundatâ & creatâ Nos ad ipsam discretum virum M. Ioan- „ nem Buridan Magistrum in Artibus per dictos Magistros, Rectorem & Procu- „ ratores per patentes litteras Sigillo magno dictæ Vniuersitatis sigillatas, qua- „ rum tenor inferius inseretur, Nobis præsentatum admisimus, & dictam Ca- „ pellaniam sibi contulimus & conferimus intuitu Pietatis, Mandantes Curato „ dictæ Ecclesiæ S. Andreæ, vel eius vices gerenti, quatinus dictum M. Ioannem „ ad altare prædictum inducat in corporalem possessionem dictæ Capellaniæ „ cum suis Iuribus & pertinentijs vniuersis.

Tenor verò litterarum Regiarum & Comitis Campaniæ super dictâ admortizatione, vt præmittitur, confectarum, sequitur in hæc verba.

„ Lvdovicvs Regis Franciæ primogenitus Dei gratia Rex Nauarræ, Cam- „ paniæ, Briæque Comes Palatinus. Notum facimus Vniuersis tam præsentibus, „ quàm futuris, quod Nos attendentes & considerantes grata & accepta seruitia „ nobis à Dilecto nostro Guillelmo de foresta Armigero diutius & fideliter im- „ pensa, eidem de gratia concedimus speciali, vt ipse res & possessiones infra scri- „ ptas, quas ipse apud Trissiacum prope Monstrolium habere & possidere dicitur; „ Primò videlicet circiter 52. arpenta erræ arabilis. Item circiter octo arpenta „ Iardinorum. Item domum & garennam & omnimodam Iustitiam in præmissis. „ Quæ quidem res & possessiones vsque ad valorem seu summam 26. librarum „ Turonensium vel circiter annui reditus duntaxat ascendunt, provt per infor- „ mationem super his de mandato nostro per Balliuum Meldensem factam nobis „ extitit plenius super his facta fides, in quascunque personas tum Ecclesiasticas „ quàm seculares transferre aut penes se retinere, dictæque personæ dictas res & „ possessiones sic translatas tenere & possidere perpetuò pacificè & quietè va- „ leant absque coactione vendendi, vel extra manum suam ponendi, aut præstan- „ di nobis siuè successoribus nostris aliqualem financiam pro eisdem. Quod vt „ firmum permaneat, & stabile perpetuò perseueret, præsentibus nostrum feci- „ mus apponi sigillum, saluo in alijs Iure nostro, & in omnibus, Iure quolibet „ alieno. Actum apud Quarrerias anno Domini 1314. mense Octobri.

Item tenor prædictarum litterarum sigillo Præposituræ Parisiensis sigillatarum super emptione prædictorum bonorum immobilium confectarum noscitur esse talis.

A tous Cels qui ces presentes lettres verront, Guillaume Gormont Cheualier du Roy & Garde de la Preuosté de Paris, salut. Sçauoir faisons que par deuant Ansel de Taille-Fontaine & Nicolas du Fruit, Clercs & Notaires Iurez du Roy nostre Sire, establis en son Chastelet de Paris, en lieu de nous commis & enuoyez pour oïr & nous fiablement rapporter, ce qui s'ensuit, en adioustant à eux foy planiere, en ce cas & en greigneur fut presente Damoiselle Agnes de la Chapelle, femme veuue de feu Guillaume de la Forest jadis Escuyer, laquelle pour soy acquitter de plusieurs debtes, en quoy elle s'estoit tenuë enuers plusiors personnes, qui seur ycelles l'approchoient de iour en iour, & pour son grand proufit, cler & euident, si comme elle disoit, de sa bonne volenté & certaine science, sans force, fraude, ou erreur, vendit, reconnut & confessa en la presence des Iurez dessusdits, elle auoir vendu & par nom ou tiltre de pure, simple, perpetuelle & irreuocable vente ottroyé, cessé, quittié, delaissié & transporté à tousiours des ors en droit, & par ces lettres à honorables hommes & discrets les Maistres & Escholiers de l'Vniuersité de Paris, pour euls, pour

leurs successeurs, Maistres & Escholiers Clercs estudians en icelle, & pour "
ceulx, vn ou plusieurs, qui de eulx auront cause en cette partie, les terres, iar- "
dins, préz, menus cens, hommes & femmes de serue condition, Iustice haute, "
moyenne & basse, vsage, tous les droits & actions à ce appartenans, que ladite "
venderesse se disoit auoir de son propre heritage & tous admortiz, assis el ter- "
roüer & finaige de Trissy sur Berande de lez Monstreüil où Faut-Yonne dont "
mention est cy-dessols faite. C'est à sçauoir 52. arpens ou enuiron de terres ara- "
bles en plusieurs pieces. Derechief huit arpens ou enuiron de Iardins. Dere- "
chief huit arpens ou enuiron de bois. Derechief arpent & demy ou enuiron de "
Pré assis au dessous du Pont de Marolles. Derechief douze sols & sept deniers "
ou enuiron de menuz cens, portans les ventes pris seur plusieurs heritaiges assis "
es terroüer & finaige dessusdit. Derechief dix que hommes que femmes de la "
condition de Seigneurie des liex & Iustice par ces lettres vendus. Laquelle "
Condition est telle, que ils sont Serfs Taillables haut & bas à volenté, & de "
formariage eulx & leur posterité. Desquiex dix serfs que hommes, que femmes, "
que les noms que declaration s'ensuit. C'est à sçauoir Gilon fille de feu Thomas "
le Bordier, & les six enfans de elle demourans à Marolles. Iacquin le Bordier "
frere de ladite Gilon demourant à Prouins. Perrin le Bordier leur frere demou- "
rant à Rampillon en Brie, & Perrette fille de la niepce desdits Bordiers demou- "
rant à Marolles. Derechief haute, moyenne & basse Iustice és liex & person- "
nes de condition dessus venduz. Derechief l'vsage pour bestes de pasturage "
de Marolles auec tous les droits & actions, reelles, personnelles, mistes, dire- "
ctes, teües, expresses, vtiles & quelconques autres qu'elles pouoit, auoit & en- "
tendoit à auoir par droit de heritaige, doüaire, donation faite pour nopces ou "
entre vifs, ou pour cause de mort ou autrement, comment que ce feust, ou "
peust ou pourroit estre. Toutes exceptions & reseruations cessans és choses "
dessusdites venduës, & à cause d'icelles pour le prix, c'est à sçauoir de 330. liures "
tournois, forte monnoye que ladite venderesse en confessa auoir eu & receu des- "
dits Achepteurs par les mains de honorables hommes & discrets M. Iacques de "
Franc (Freuc ou Frey) Recteur à present de ladite Vniuersité, M. Nicole Des- "
pernoy Maistre en Theologie, M. Robert de Granches Docteur en Decret, "
M. Antoine des Alex Docteur en Medecine, en 384. deniers d'or de Florence "
de poids, bons & loyaux, chacuns d'iceulx deniers d'or compté pour 14. sols "
Parisis bien contez & nombrez auant la confection (al. confession) de ces pre- "
sentes lettres. Dont elle se tint à bien payée en la presence des Iurez dessusdits. "
Et dudit prix quitta & quittes clama absolument à tousiours dores en droit "
lesdits Achepteurs, leurs successeurs & tous autres à qui quittance en deuroit "
ou pourroit appartenir, & en soy demettant des choses dessus venduës, & "
de leurs droits mit en lieu d'elle lesdits Recteur & autres trois Maistres dessus "
nommez à ce & à autres choses cy-dessus escriptes faire deputez de par ladite "
Vniuersité és noms desdits Achepteurs & pour eulx & leurs successeurs & ayans "
cause de eulx. Et ce fait Iean de la Forest Escuyer fils desdits Guillaume & Da- "
moiselle aagié & vsans par soy seul, & pour le tout de tous ses droits comme pe- "
re de famille franche, personne en Iugement & hors Seigneurie, il afferma par "
son serment pour ce fait aux saints Euangiles de nostre Seigneur, ouquel se "
defaut d'aage y auoit, sans malice le suppléoit, si comme de premiere face ap- "
paroist personnellement estably en la presence desdits Iurez de sa bonne volen- "
té & certaine science, sans force, fraude ou erreur. Mes à la requeste de ladite "
Damoiselle sa mere. Et pource que autrement lesdits Achepteurs n'eussent pas "
ce present contract fait auec ladite Damoiselle à la sengle & seule caution si "
comme il disoit. Oye ladite vente & bien entenduë, euë sur ce bonne delibe- "
ration & auis auec plusieurs de ses amys saiges & experts en telles choses, icelle "
vente & tout ce que s'en est ensuy, & pourroit ensuiure, voust, gréa, consenti "
& accepta en la presence des Iurez dessusdits, & encore veult, loë, grée, con- "
sent & accepte à tousiours des ors en droit & par la teneur de ces lettres, pro- "
mettant la venderesse & Iean de la Forest son fils dessusdits par leurs sermens "
pour ce faits solennellement aux saints Euangiles de Dieu en la presence desdits "
Iurez, leurs mains d'estres mises sur le liure & par la foy de leurs corps donné "

» corporellement és mains d'iceuls Iurez garentir, deliurer & deffendre conjointement & chacun par soy, principalement pour le tout, sans faire diuision l'vn de l'autre, & chascun miex apparissant enuers tous & contre tous, à leurs cous, perils & despens en iugement & hors toutesfois que requis en seront du Porteur de ces lettres ou de leur transcript sous scéel authentique selon les vs & les coustumes de France, ausdits Achepteurs, à leurs successeurs, & à ceuls qui de eulz auront cause, les choses & les droits dessus venduz & tous admortiz de tous troubles, nouuelletés, empeschemens & omissions quelconques, & bailler bon & souffisant admortissement seur iceuls & toutes les choses cy-dessus & cy-dessous escriptes tenir, garder, faire enteriner, acomplir realment & de fait & en bonne foy ausdits Achepteurs, à leurs successeurs, ou à ceulz qui de eulz auront cause, & non venir ne faire en toutes icelles, par eulz ne par aultres vng ou plusieurs en tout ne en partie pour cause ou achoison de deception d'outre la moitié de iuste prix ou autre mendre, de mal, de fraude, d'engin, d'erreur, ne par quelconque autre cause, voie ou raison de droit, ou de fait que ce soit, & rendre, payer & restablir sans aucun defaut & à plain ausdits Achepteurs & successeurs, & à ceulz qui de eulz auront cause, ou au porteur de ces lettres ou de leur transcript, tous cous, domages, missions, despens, coruées, salaires & interests, que iceulz Achepteurs, leurs successeurs, ou ayans cause de eulz ou ledit Porteur feroient, menroient, encourroient & pourroient auoir soustenir, faire & encourir en aucune maniere par defaut de ladite garantie & dudit admortissement, & des accomplissemens & obseruations des autres choses cy-dessus & dessous escriptes, & de chascune d'icelles. Desquiex cous, domages, missions, despens, iournées, salaire & interests dessusdits se aucuns y en auoit, ils voldrent & accorderent expressement que ledit porteur soit creu par son simple serment sans charge d'autre preuue faire & sans autre taxation de Iuge seur iceuls demander, requerre, ne auoir, & iceulz ainsi esclaircis par ledit Porteur estre leuez, executez, & exploitiez par voie de execution, comme nostre sentence passe en chose jugiée & Arrest de Parlement, & non suiuis par voie d'action. Nonobstant droit ou style, establissement, coustume du Païs, ou autre chose à ce contraire preiudiciable en tout ou en partie. Et pour ce que plus euidemment appere que pour cause de quelconque deception lesdits mere & fils ne entendent faire ne venir contre cette presente vente de leur propre mouuement, donnerent & donnent de par nom ou titre de pure, simple, perpetuelle & irreuocable donation faite entre vifs, ottroient, cessent, quittent, delaissent & transportent à tousiours des ors en droit, & par ces lettres ausdits Maistres & Escholiers de ladite Vniuersité pour euls & pour leurs successeurs perpetuellement, & pour ceulz qui de eulz auront cause en icelle. Vng ou plusieurs portant ces lettres ou leur transcript tout ce que les choses & leurs droits dessus venduz valent, outre ledit pris pour le temps present & pourroient valoir pour le temps auenir pour Dieu & en pure aumosne. Et vouldrent & accorderent que cette presente donation vaille & tiegne, par droit ou maniere de donation irreuocable faite entre vifs & autrement si comme mielx valoir pourra & deura de droit, vs, style, establissement & coustume de Païs. Pour la Caution desquelles choses dessusdites chascun & dépendens dans de icelles les dessusdites nommez Damoiselle & Iehan de la Forest son fils obligierent & obligent par ces lettres coniointement & chascun de eulz par soy principalment & pour le tout sans faire diuision d'vn de l'autre, & chascun mielx apparissant sans aucune exception de droit ou de fait ausdits Maistres & Escholiers pour eulx & pour leurs successeurs, & pour ceulx qui de eux auront cause, & audit Porteur de ces lettres ou de leur transcript, tous les biens desdites Damoiselle & son fils & de leurs hoirs muebles & non muebles, presens & auenir, lesquels sousmidrent du tout à la Iurisdiction & contrainte de nous & de nos successeurs Preuosts de Paris & de tous autres Iusticiers, que le Porteur dessusdit vouldra élire pource que dit est enteriner. Renoncans à ce fait expressément & de certaine science par leurs sermens & foy en la presence des Iurez dessusdits à l'exception de deception d'outre la moitié de iuste prix & dudit prix non eu non receu en ladite pecune, & d'iceulx 384. deniers d'or de Florence non comptez, non

non nombrez, & ou prix de 14. s. parisis chacune piece d'iceux deniers d'or; à ce « que l'on puist dire que en esperance d'auoir ledit prix en lad. pecune, en la valeur « ou l'extimation, dont mētion est dessus faite & non mie, pource que payez ayent « esté ladite Damoiselle & son fils, ayēt fait les cōfessions & volu accorder, promis « & encomenancié & fait les autres choses dessusdites, & à conuētion de lieu & de « Juge, à condition sans cause & non juste cause de action en faict, à malice, de dé- « peuïlle, à benefice de meneur aage, de restitution de dépeuïlles, & en ente- « rim au Benefice de l'Epistre Diu-Adrian & du Droict, disant que quand tuit li « debteurs sont presens & soluables, l'en ne peut suiure chescun que pour sa por- « tion du deu, à tous Priuileges & Graces, Franchises, Libertez, Estats, dis- « pensations, absolutions & autres Benefices donnez ou à donner de nostre saint « Pere le Pape, du Roy nostre Sire, & de quelconque autre Prelat, Prince ou « Cour, de propre mouuement & autrement, par impetration sous quelconque « forme de paroles, pour cause des guerres du Roy nostre Sire, & pour quelcon- « que autre cause commune ou priuée que ce soit, au benefice de la Crois prinse « ou à prendre pour le saint Voyage d'Outremer, ou d'autre Host ou Cheuau- « cherie, à la copie de ces Lettres, pour dire ou venir contre la teneur, fait & « execution de ces Lettres, à tous vsages, styles, establissemens & Coustumes de « Païs, generals & locauls, & generalement à toutes manieres de autres excep- « tions de droict & de faict, qui valoir & aider leur pourroit contre ce qui est dit. « Et au droict disant general, renonciation non valoir. Et mesmement & sans « prejudice de l'especial & general renonciation dessus faite à ladite Damoiselle « au Benefice du Senatconsult Velleyan, de doüere & de quelconque autre in « troduit en la faueur des fames. Et ledit Iean son fils semblablement au benefice « de la Nouelle Constitution des Pleges. Et finablement dirent & affermerent les- « dits Damoiselle & Iean son fils, par leurs fermens & foy en la presence des Iu- « rez dessusdits, que aux jour & heure de cette presente vente & donation, la- « dite Damoiselle estoit vne Dame possesseresse seule, & pour le tout des choses « & de leurs droits dessus vendus & donnez, & que elle ne icelli Iean son fils ne « autres, vn ou plusieurs pour els, ne en leurs noms, ne auoient fait, ne fait « faire, ne auoient eu, ne ont, ne auront agreable autre vente, dont ottroy, ces- « sion, transport, quittance, alienation, ne contract aucun que ces presentes, « vente & donation, ne autre chose faite, par quoy aucun prejudice soit fait, ou « puisse ou doit auenir à ces presens Traittiez, en tout ne en partie. Et prierent « & requirent ausdits Iurez, que sur les choses dessusdites ils conseillent, donnas- « sent, baillassent & deliurassent ausdits Maistres & Escholiers pour eux, pour « leurs successeurs, & pour ceux qui de eux auront cause, les meilleures Lettres « de reconnoissance obligatoires qu'ils pourroient faire & dicter sous le Seel de « la Preuosté de Paris, à la seurté d'iceux Maistres & Escholiers, & de ceux qui « de eux auront cause. A laquelle priere & requeste lesdits Iurez confirent ces « presentes Lettres, si comme ils nous rapporterent & tout ce que dessus, ainsi « auoir esté fait en leur presence, & assertenerent à viue voix & en concorde. A la « relation desquels & en témoin de ce, Nous auons mis à ces Lettres le Seel de « la Preuosté de Paris, l'An de Grace 1308. le Samedy quatorziéme iour de « Iuin. «

Tenor autem Litterarum dictæ Vniuersitatis super præsentatione dicti Magistri Ioannis ad dictam Capellaniam, talis est.

Præsentatio Vniuersitatis.

VNIVERSIS præsentes Litteras inspecturis Vniuersitas Magistrorum & « Scholarium Parisius studentium salutem in Domino. Nouerint vniuersi, quod « cum olim bonæ memoriæ vir Venerabilis M. Ioannes de Thelu in ipsius testa- « mento ordinasset, quod de bonis suis pro salute animæ suæ vna Capellania « fundaretur, ad quam Parisius deseruiendam præsentaretur perpetuò Capella- « nus Reuerendo in Christo Patri Domino Episcopo Parisiensi, *per Antiquiores,* « *qui pro tempore essent actu Regentes & Parisius præsentes, videlicet vnum in Theolo-* « *gia, duos in Decretis & vnum in Medicina: nec non per Rectorem nostræ Vniuersita-* « *tis prædictæ & 4. Procuratores 4. Nationum: ita tamen quod voces illorum quinque,* « *scilicet Rectoris & Procuratorum prædictorum non faciant nisi vnam:* & ad finem quod « citius & melius dictæ Capellaniæ fundatio procuraretur, congregati fuissent «

» dudum, videlicet die 2. mensis Octobris vltimò præteriti in nostra Congregatio-
» ne Generali apud S. Mathurinum Venerabiles viri Magistri Robertus de Bar-
» dis Cancellarius Ecclesiæ Parisius antiquior pro tunc Regens in Theologia &
» Parisius præsens, Gerardus de Curtillis & Richardus Fanni tunc etiam anti-
» quiores Regentes in Decretis & Parisius præsentes. *Alanus de Propepontou* tunc
» nostræ Vniuersitatis Rector prædictæ, Guill. de Nemosio, Ioannes de Veruino,
» Gaufridus Vastinelli & Michaël de Dacia, tunc 4. Nationum Procuratores,
» elegissentque concorditer & nominassent de voluntate & consensu omnium
» nostrum, Discretum virum M. Ioannem Buridan præsentandum ad dictam
» Capellaniam deseruiendam, cum esset fundata, dantes prout poterant, eidem
» Magistro de consensu nostro vt prædicitur, & nobis ratum & gratum haben-
» tibus jus ad dictam Capellaniam prosequendum, & Nos nuper de bonis dicti
» Magistri Ioannis de Thelu emissemus quosdam reditus perpetuos & admortiza-
» tos sitos apud Trissiacum juxta Monstrolium, videlicet circiter 52. arpenta ter-
» ræ arabilis, circiter octo arpenta Iardinorum, circiter octo arpenta nemorum,
» circiter arpentum Pratorum, duodecim solidos & septem denarios censuum
» minutorum, decem tam viros quàm mulieres seruæ conditionis cum omnimoda
» Iustitia in prædictis & vsu pro bestiis & pascuis de Marolles.

» Nos piam ipsius Testatoris voluntatem & sanctam cupientes, quantum pos-
» sumus & nostra interest, adimplere, dictos reditus omnes & singulos pro dictæ
» Capellaniæ fundatione dimittimus, eosdem transferentes in prædictum M.
» Ioannem Buridan, & post ipsum perpetuò in suos successores, qui modo &
» forma contentis in Testamento dicti Magistri Ioannis de Thelu fuerint suis
» temporibus dicto Reuerendo Patri D. Episcopo Parisius præsentati & per ip-
» sum recepti. Supplicantes humiliter eidem Reuerendo Patri, quatenus dictæ
» Capellaniæ fundationem dignetur eidem & pietatis intuitu prosequi & finire,
» *Et ad eam deseruiendam dictum Magistrum Ioannem Buridan recipere in perpetuum Ca-*
» *pellanum, quem ad id de voluntate & consensu prænominatorum Magistrorum ipsi Re-*
» *uerendo Patri tenore præsentium præsentamus.* Datum Parisius in nostra Congrega-
» tione Generali celebrata apud S. Mathurinum 5. die Aug. anno Domini 1348.
» sub Sigillo nostræ Vniuersitatis prædictæ.

» Nos autem omnia & singula præmissa volentes, laudantes & approbantes
» ratificamus, & ad perpetuam rei memoriam & roboris firmitatem cum nostri
» interpositione Decreti nostra Pontificali & ordinaria authoritate & certa scien-
» tia confirmamus. In quorum omnium testimonium præsentibus Litteris Si-
» gillum nostrum duximus apponendum. Datum in Domo nostra S. Victoris
» juxta Parisius die 10. Octob. an. Dom. 1348.

Eodem anno 1348. vigilantiâ Doctorum Vniuersitatis Parisiens. inquit Spondanus. *Nicolaus de Vltricuria* publicè reuocauit sexaginta errores de rebus Philosophicis & Theologicis, qui primum à Sede Apostolicâ damnati fuerant, eosque falsos & hæreticos agnouit: & libelli atque Epistola in quibus illi continebantur igni tradita fuerunt. Leguntur in tomo 4. Biblioth. Patr. vbi sic ille incipit.

» Dixi quod multa venerunt ad animam, ex quibus perpendi seu judicaui bo-
» num esse simpliciter scribere istum tractatum, & quod vlterior dilatio displice-
» bat. Reuoco tanquam præsumptuosum, suspectum & periculosum.

» 1. Item quod de rebus per apparentia naturalia quasi nulla certitudo haberi
» potest, illa tamen modica potest in breui tempore haberi, si homines intelle-
» ctum suum conuertant ad res, non ad intellectum Aristotelis & Commentato-
» ris. *Reuoco tanquam falsum, & erroneum.*

» 2. Item quod non potest euidenter euidentia prædicta ex vnâ re inferri seu
» concludi alia res, vel ex non esse vnius non esse alterius. Reuoco tanquam fal-
» sum, erroneum & suspectum.

» 3. Item quod illæ propositiones Deus est, Deus non est, penitus idem sig-
» nificant, licet alio modo. *Reuoco tanquam falsum.*

» 4. Item quod dixi & scripsi quod hæc propositio, homo est animal, non
» est secundum fidem necessaria, non attendens pro nunc necessariam connexi-
» tatem prædictorum terminorum. *Reuoco tanquam falsum.*

5. Item quod dixi, proh dolor! in principio primo, quando legi Senten- »
tias: & in Epistola 2. & 6. quas scripsi contra Bonifacium, quod ex eo quod vna «
res est, non potest euidenter euidentia ducta ex primo principio inferri, quod «
alia res. *Reuoco tanquam falsum.* «
6. Item dixi in locis prædictis quod ex eo quod vna res est, non potest in- «
ferri euidenter quod alia res non sit. *Reuoco tanquam falsum & erroneum.* «
7. Item ex eo quod vna res non est, non potest euidenter inferri quod alia «
res sit. *Reuoco tanquam falsum.* «
8. Item ex eo quod vna res non est, non potest euidenter inferri euidentia «
ducta ex primo principio quod alia non sit. *Reuoco tanquam falsum.* «
9. Item dixi in Epistola 3 ad Bonifacium quod certitudo euidentiæ non «
habet gradus. *Reuoco tanquam falsum.* «
10. Item in eadem Epistola quod de substantia materiali alia ab anima no- «
stra non habemus certitudinem euidentiæ. *Reuoco tanquam falsum.* «
11. Item in eadem Epistola, quod exceptâ certitudine non est alia certitu- «
do nisi primi principij, vel quæ in primum fidei principium potest reduci vel re- «
solui. *Reuoco tanquam falsum.* «
12. Item in Epistola 4. ad Bonifacium quod hæc consequentia R. E. I. prius «
non fuit: igitur alia res ab A, est euidens euidentia deducta ex primo principio. «
Reuoco tanquam falsum & hæreticum. «
13. Item Epistola 5. ad Bonifacium, quod hæc consequentia non est eui- «
dens euidentia deducta ex primo principio, ignis est approximatus stuppæ, & «
nullum est impedimentum: igitur stuppa comburetur. *Reuoco tanquam falsum.* «
14. Item in eadem Epistola quod non scimus euidenter quod aliqua causa «
causet efficaciter quod non sit Deus. *Reuoco tanquam falsum.* «
15. Item in eadem Ep. quod non scimus euidenter quod aliquis sit vel esse «
possit effectus naturaliter productus. *Reuoco tanquam falsum.* «
16 Item eadem Ep. quod quibuscunque acceptis quæ possunt esse causa «
alicuius effectus, non scimus euidenter quod ad positionem eorum sequatur «
effectus positiuus. *Reuoco tanquam falsum.* «
17. Item quod nescimus euidenter quod in aliqua productione concurrat «
subjectum. *Reuoco tanquam falsum, hæreticum, erroneum.* «
18. Item Ep. prædicta quod nulla potest esse simpliciter Demonstratio quâ «
ex existentia causarum demonstretur existentia effectus. *Reuoco tanquam falsum* «
hæreticum & erroneum. «
19. Item Epist. prædictâ quod non est nobis euidenter notum quod possit «
fieri aliqua demonstratio à priori realiter differens. *Reuoco tanquam falsum.* «
20. Item quod non potest euidenter ostendi nobilitas vnius rei super rem «
aliam. *Reuoco tanquam falsum.* «
21. Item in prædictâ Ep. quod quacunque re demonstrata nullus scit eui- «
denter quin excedat in nobilitate omnes alias res. *Reuoco.* «
22. Item quacunque re demonstrata nullus scit euidenter quin ille sit Deus, «
si per Deum intelligamus Ens nobilissimum. *Reuoco tanquam falsum.* «
23. Item eadem Epist. quod aliquis nescit euidenter quod vna res sit filius «
alterius. *Reuoco tanquam falsum, erroneum & hæreticum.* «
24. Item in eadem Epistola in qualibet re offensâ nullus scit euidenter quin «
ipse eidem debeat imponere honorem maximum. *Reuoco tanquam falsum.* «
25. Item Epistolâ prædictâ quod aliquis nescit euidenter quin ista posset «
rationabiliter concedi, si aliqua res est, Deus productus. *Reuoco tanquam fal-* «
sum & erroneum. «
26. Item dixi in vico straminum quod non potest euidenter ostendi quin «
quælibet res sit æterna. *Reuoco tanquam falsum.* «
27. Item Epist. 6. ad Bernardum dixi, quod pane demonstrato non potest «
euidenter ostendi, quin sit ibi aliqua res quæ non sit accidens ita in instrumento «
reuocationis. *Reuoco tanquam falsum.* «
28. Item Ep. 7. dixi quod potest dici sine contradictione ad quam quis pos- «
set duci, quod omnis res de mundo est producta. *Reuoco tanquam falsum, erroneum,* «
hæreticum & blasphemum. «

» 29. Item Ep. eadem dixi quod ista consequentia non est euidens, A est pro-
» ductum : igitur aliquis producens est A vel fuit. *Reuoco tanquam falsum.*

» 30. Item Ep. ad Bernardum dixi quod istæ consequentiæ non sunt euiden-
» tes, actus intelligendi est : igitur intellectus est. Actus volendi est : igitur vo-
» luntas est. *Reuoco tanquam falsum.*

» 31. Item dixi semel in vico straminco, quod non potest euidenter ostendi
» quin omnia quæ apparent sint vera. *Reuoco tanquam falsum.*

» 32. Item dixi in quadam disputatione quod Deus & creatura non sunt ali-
» quid. *Reuoco tanquam falsum.*

» 33. Item dixi in quadam disputatione quod contradictoria adinuicem signi-
» ficant idem. *Reuoco tanquam falsum.*

» 34. Item dixi quod vidi in dictis Aristotelis & Commentatoris mille quæ-
» stiones determinatas contra quas non inueni rationes demonstratiuas, sed mihi
» bene occurrunt aliquæ per quas videbatur mihi quod ita possent teneri rationes
» oppositæ sicut propositæ ab eis, quas tamen dixi non esse determinatas & op-
» positas, sed solum probabiles. *Istum articulum assero falsum & Reuoco sicut*
» *iacet.*

» 35. Item quod cum notitia quæ potest haberi secundum apparentia naturalia
» posset in modico tempore multum admirari quod aliqui student in Aristotele &
» Commentatore, & vsque ad ætatem decrepitam & propter eorum sermones
» Logicæ deserant res morales & causam boni communis in tantum quod nunc
» exurrexit amicus veritatis scilicet ipsemet, & fecit sonare tubam suam vt
» dormientes à somno excitaret. Contristati sunt valde & quasi armati ad Ca-
» pitale bellum contra eum irruerunt. *Istum articulum reputo falsum & præsum-*
» *ptuosum.*

» 36. Item quod res absolutè permanentes, & de quibus dicitur communiter,
» quod generantur & corrumpuntur, sunt æternæ, siue sint substantiæ siue acci-
» dentia. *Reuoco tanquam falsum, hæreticum & erroneum.*

» 37. Item quod in rebus naturalibus non est nisi motus localis disgregationis
» & congregationis : ita quod quando ad talem motum sequitur congregatio
» Atomalium, colliguntur adinuicem, & sortiuntur naturam vnius suppositi, di-
» citur generatio, quando segregantur, dicitur corruptio. Et quando per mo-
» tum localem atomalia cum aliquo supposito, quæ sunt talia quod nec aduen-
» tus eorum videtur facere ad motum suppositi, vel ad id quod dicitur operatio
» naturalis eius, tunc dicitur alteratio. *Istum articulum assero hæreticum & reputo*
» *falsum.*

» 38. Item quod lumen nihil est aliud, quàm quædam corpora quæ nata sint
» sequi motum solis vel alterius corporis luminosi, ita quod fit per motum loca-
» lem talium corporum aduenientium ad præsentiam corporis luminosi. Et sic di-
» catur quod non fit per motum localem, quia in instanti fit. Respondetur quod
» imò fit in tempore, sicut sonus licet non percipiamus, quia fit subitò. *Istum ar-*
» *ticulum reputo falsum.*

» 39. Item quod vniuersum est perfectissimum secundum se & secundum om-
» nes suas partes & quod nulla potest esse imperfectio, nec in toto nec in parti-
» bus. Propter hoc oportet totum & partes esse æternas, nec transire de non
» esse ad esse; nec è conuerso. Quia ad illud sequeretur necessario in vniuerso
» vel in partibus eius imperfectio. *Istum articulum reuoco tanquam falsum.*

» 40. Quod quidquid est in vniuerso, melius est ipsum, quam non ipsum.
» *Istum articulum reputo & assero falsum & erroneum.*

» 41. Quod duæ albedines aut quæcunque duo indiuidua ejusdem speciei
» conueniunt ad sensum & intellectum, vt eædem res sunt omnino eadem, nec
» debet eis negari aliquis gradus indemnitatis quantumcunque sint in diuersis si-
» tibus vel suppositis. *Reputo falsum & erroneum.*

» 42. Item quod præmiatio bonorum & punitio malorum per hoc fit quod
» quando corpora atomalia segregantur, remanent quidam spiritus qui dicuntur
» vnus intellectus & alius sensus : Et isti spiritus sicut in bono se habebant in op-
» timâ dispositione, sic se habebunt infinities secundum quod illa judicia infini-
» ties congregabuntur. Et sic in hoc bonus præmiabitur, malus autem punietur,

quia infinities, quando iterabitur congregatio suorum Atomalium habebit semper suam malam dispositionem: vel potest aliter poni quod illi duo spiritus bonorum, quando dicuntur corrumpi supposita eorum, fiunt alteri supposito constituto ex atomis perfectioribus. Et quod tale suppositum sit minoris perfectionis. Idcirco intelligibilia magis quàm prius remeant ad nos. *Istum articulum assero falsum & erroneum.*

43. Item quod omne corruptibile includit in se repugnantiam & contradictionem. *Reputo falsum, erroneum & hæreticum.*

44. Item quod isti conclusioni. Res permanentis naturæ sunt æternæ magis est assentiendum quàm oppositæ. Et si aliquis dicat eum negare fidem; ex hoc non ostenditur vel ostendunt quod hoc non possunt dicere nisi mentiendo. *Istum articulum reputo falsum.*

45. Item quod actus animæ nostræ sunt æterni: quod quando intelligamus, aliquando non hoc pro tanto est, quia per motum spiritualem redditur aliqua ratio intelligibilis, cum conjunguntur aliqua circa sensum; sicut dicit in rebus permanentibus mutabilibus. Nihil est nouum de nouo in esse positum. Cum aliqua res est aliquando præsens alicui per motum localem; primò non erat præsens. *Istum articulum assero falsum & reputo hæreticum.*

46. Item quod supposita redibunt eadem numero per reditum corporum cœlestium ad eadem. *Istum articulum assero falsum.*

47. Item quod eadem intellectio quæ nunc est præsens mihi, erit postea præsens alteri supposito. *Istum articulum reputo falsum.*

48. Item quod potentiæ nihil recipiunt ab objectis, sed præsente objecto & aliis concurrentibus ad operationem potentiæ aliqua realitas efficitur præsens animæ, quæ prius non erat præsens. Attamen erat alteri præsens nec fit præsens. Vt sic per resolutionem corporum Atomalium, vt dicit, sed solum per quendam motum spiritualem juxta gratiam. *Istum articulum reuoco & assero falsum in se & in ordine ad præcedentem, hæresim sapientem.*

49. Item sicut vilia tendunt ad centrum & ad terram propter vnigenitatem quia sunt similia. Ignis autem ad ignem & corpora nobilia ad sibi similia: ita videtur quod ad animas nobis veniant exemplaria nobilia & ad viles vilia quæ sunt de terra, terram loquuntur. Vnde talis aduentus exemplaris nobilium vel vilium videtur attestari perfectioni vel imperfectioni animarum: quia talia exemplaria vt sic non veniunt, nisi propter vnigenitatem. *Istum articulum reprobo & reputo falsum.*

50. Item quod si non ponent generationem, non ponent subjectum, sed solum ordinem ipsius causæ post non esse. Puta hoc ens est, & prius non fuit: vel si aliquid motum intelligeret, hoc esset respectus fundatus in ente, nec sub alio intellectu concederet conclusionem oppositam Philosophorum, *Ex nihilo nihil fit. Istum articulum reputo falsum.*

51. Quod desiderium naturale non est frustra, ideo quidquid desideramus, aliquando adipiscemur. Vnde quicunque cupit ire ad nostram Dominam, aliquando ibit. *Istum articulum reputo falsum, erroneum & hæreticum.*

52. Item anno trecentesimo quo fecit istum Tractatum, fecit proclamari quod legeret librum Politicæ Aristotelis sub hac forma, quod quicunque voluerit audire librum Politicorum Aristotelis vna cum quibusdam Quæstionibus in quibus disputatur de Iusto & injusto, per quas poterit nouas leges condere conditas, si quæ sunt corrigenda, corrigere, veniat ad talem locum & inueniet M. Nicolaum de Vltricuria qui docebit omnia ista in tali lectura. In quadam Quæstione determinasse videtur quod in aliquo casu furtum sit licitum, & exemplificat in casu qui sequitur. Ponatur quod aliquis juuenis bene natus inueniat aliquem qui in breui valeat eum instruere in omni scientia speculatiua, quæ potest haberi de rebus creatis, & non velit facere nisi ille juuenis det 100. libras quas ille juuenis non potest habere nisi per furtum, dixi quod in hoc casu furtum esset licitum juueni illi. Quod probatur sic. Quod est amabile Deo, illud est faciendum: sed quod juuenis ille acquirat scientiam perfectam, est amabile Deo, & non potest per alium modum, vt dictum est, nisi per furtum. Igitur furtum est faciendum. *Istum articulum reputo & assero fatuum quoad*

» *præconiſationem , hæreticum quoad determinationem , falſum quoad probationem.*
» 53. Item quod hoc eſt principium primum & non aliud, *Si aliquid eſt.* Iſtum
» art. aſſero falſum.
» 54. Item quod Deus & creatura non ſunt aliquid falſum & ſcandaloſum,
» prout verba ſonant.
» 55. Item ſignificabile complexè per iſtud complexum, Deus & creatura
» diſtinguntur, nihil eſt, aſſero falſum & ſcandaloſum.
» 56. Item quod eſt tranſitus de contradictorio in contradictorium ſine mu-
» tatione reali cuiuſcunque intrinſecè. *Iſtum articulo reputo falſum.*
» 57. Item quod quæcunque diſtinguntur, ſummè diſtinguntur, & æqualiter
» diſtinguntur. *Iſtum articulum reputo falſum.*
» 58. Item quod Deus poteſt præcipere creaturæ rationabiliter, vt habeat
» ipſam ob id, & ipſa obediens plus meretur, quàm ſi ipſum diligeret ex præce-
» pto, quoniam hoc faceret cum majori conatu & magis contra propriam incli-
» nationem. *Iſtum articulum aſſero falſum.*
» 59. Item ſi aliquis velit conformare voluntatem ſuam voluntati Diuinæ,
» ſequitur neceſſario altera pars illius definitiuæ; vel quod Deus eum inſtrueret
» de omnibus neceſſariis & concernentibus ſalutem ſuam, ita quod errare non
» poſſet, vel quod non erraret: & ſi erraret, in quocunque actu ſuo, ille error
» non eſſet ſibi imputatus, nec peccatum: imò meretur in actu conſequente ta-
» lem errorem: imò plus vel tantùm quantum eliciendo actum oppoſitum ſe-
» quendo Iudicium rationis. Iſtum articulum aſſero falſum, & reputo erroneum
» prout quod in principio ſuo primo tenuiſſe dicitur quod jacet.
» 60. Item quilibet tenetur plus diligere meliorem ſe proximum quàm ſeip-
» ſum. *Iſtum art. reputo falſum.*
» 61. Item quod M. *Nicolaus de Vltricuria* prædictus dicere debeat altè & in-
» telligibiliter, quod propter iſtos articulos & propoſitiones per eum reuocatas,
» ac multos alios articulos falſos & hæreticos, huius Epiſtolæ & libelli combuſti
» fuerunt, in ſcripturis reuocare debeat publicè, ſolenniter, expreſsè, propoſi-
» tiones per eum coram nobis reuocatas, alios articulos à prædictis aſſerendo, ali-
» quos falſos & præſumptuoſos. Etiam & quod debeat jurare in præſentia noſtra
» ad ſancta Dei Euangelia quod nunquam tenebit aut docebit etiam clam vel pa-
» lam, & repræſentabit ſe Cancellario Pariſ. & Vniuerſitati Magiſtrorum & Scho-
» larium Pariſius ſtudentium & etiam Regentium.

In Reg. Anglicanæ Nationis legitur hæc facta fuiſſe reuocatio anno ſupe-
riore. Sic enim ſcribit M. Laurentius de Suecia eiuſdem Procurator. 1. *die ſancti
Edmundi ſcilicet in Feſto Nationis Anglicanæ fuit facta Congregatio Vniuerſitatis ſci-
licet Regentium & non Regentium apud S. Mathurinum ad audiendum* Litteras Papa-
» les & proceſſus ſuper quibuſdam articulis quos M. Nicolaus de Vltricuria Bac-
» calarius in Theologia die S. Katarinæ proximè ſequente in ſermone apud Præ-
» dicatores publicè reuocaret, aliquos tanquam falſos & aliquos tanquam falſos,
» erroneos & hæreticos. Et ibidem in ſermone ipſos articulos vnà cum vno Tra-
» ctatu ſuo ſecundum mandatum Apoſtolicum idem Magiſter comburebat.

ROTVLVS NOMINATIONVM. Legimus quoque hoc anno miſſum fuiſſe ab Vniuerſitate Rotulum nomi-
nandorum ad Clementem Pontificem: factaque conuocatione Nationis Angli-
canæ petiit M. Rodulphus de Conſtantia inſcribi, cum actu regeret; neque
enim alij quàm Regentes tunc temporis admittebantur ad Nominationes. *Facta
Congregatione Nationis Aglicanæ apud S. Mathurinum ad ſupplicandum in Craſtino
Tranſlationis S. Nicolaï, ſupplicauit M. Rodulphus de Conſtantia vt inſcriberetur in
Rotulo mittendo ad Papam, cum tunc temporis verus fuiſſet Regens. Quod ei concordi-
ter in Natione concedebatur nullo penitus reclamante.*

Et in hanc rem facit, quod ſcribit M. Henricus de Minda Saxo, ejuſdem Na-
» tionis Procurator. Facta Congregatione Generali apud S. Mathurinum in die
» Martis proxima poſt Inuentionem Crucis ſanctæ deliberauerunt concorditer
» tres Facultates, ſcilicet Decretiſtarum, Medicorum & Artiſtarum per modum
» expedientis, *quod ſcriberetur Papæ pro prouiſionibus Magiſtrorum Pariſius actu Re-*
» *gentium: Ita quod ſicut conſuetum eſt, mitteretur Rotulus ad Papam. Et ſimiliter deli-*
» *berauerunt per modum expedientis, quod omnes Officiarij Vniuerſitatis pro tunc exiſtentes,*

scilicet Rector, Decani & Procuratores inscriberentur in Rotulo sub nomine Officiariorum quandocunque Rotulus mitteretur, ad euitandum lites & discordias quæ propter mutationem Officiariorum sæpè inter Nationes & similiter Facultates ortæ fuerunt. Et immediatè sequenti die factâ Congregatione Generali ibidem Facultas quarta, scilicet Theologorum prædictis deliberationibus vnanimiter se adjunxit, sicut aliæ Facultates declarauerunt de iure fore faciendum. Hæc omnia acta fuerunt horis & locis dictis prout per publicum instrumentum potest protestari.

Item facta Congregatione Nationis Anglicanæ apud S. Mathurinum ad supplicandum in die Mercurij ante Festum S. Vrbani supplicauit M. Ioannes de Friburgo, qui tunc fuit ad suas partes reuocatus, & *cum tunc fuisset verus Regens*, quatenùs sibi in sua absentia locus in Rotulo sibi debitus tanquam præsenti daretur. Quam supplicationem Natio sibi concorditer concessit, nullo penitus reclamante. Et pro tunc substituit in Procuratorem pro se & pro M. Rodolpho de Constantia in præsentia Nationis Nobilem virum *D. Alexandrum pro tunc Scholarium de Almania Prouisorem*, dando etiam sibi plenarium suum consensum substituendi alium, si necesse fuerit & secundum voluntatem sui beneplaciti ordinandi. Ille M. Alexander Prouisor erat Collegij Alemanici in vico Trauersine siti; de quo infra. Mense Decembri electus fuit in Rectorem M. Ioannes Nicolaï de Dacia, Angl. Nationis, eo Rectore plurimi licentiati sunt & inceperunt, in Artibus, qui referuntur in Reg. Angl. Nat.

Vniuersitatis Pragensis Institutio.

Hoc anno cœpit imperare, & ab omnibus pro Imperatore agnosci Carolus IV. Filius Ioannis Bohemiæ Regis, qui primùm Wenceslaus nominatus, postea Lutetiam missus ad studia, ita jubente Carolo Valesio ab Episcopo Parisiensi in Confirmatione Caroli nomen accepit, Anno ætatis 30. Imperij habenas capessit, vir certè magnus, si Wenceslaum deinde filium natu majorem non curasset Imperio destinari, magno Reipub. Christianæ detrimento. Vt autem ille Bohemorum animos sibi demereretur, hoc ipso anno Pragensem Academiam instituit. De eo deque eius litteratura & virtutibus sic habet Æneas Syluius in Histor. Bohemica cap. 33. Nomen huic Carolo in Baptismo Vvenceslaus fuit, quod in Confirmatione à Carolo Francorum Rege mutatum est, apud quem pueritiæ rudimenta peregit. Fuit autem hic Carolus vir magnorum operum, qui Regnum Bohemiæ tum Religionis cultu, tum legum ac bonorum morum disciplina illustrauit. *Nam Schola liberalium Artium ab eo in Praga erecta est.* Noua Ciuitas mœnibus cincta, Palatium Regium magnificentissimè exædificatum, &c.

De eodem Ioannes Pragensis Archiepiscopus in laudatione seu Oratione eius funebri, postquam recitauit eum calluisse Linguam Bohemicam, quæ illi naturalis erat & vernacula, Teutonicam, Latinam, Francigenam, Lombardicam, Tuscanicam & quamplures alias, subjungit, *Ipse habuit Spiritum scientiæ.* Nam vt bene notum est, ita doctus fuit, *quod sciens & Magister in Theologia putaretur.* Nam Psalterium in aliquibus locis pulcherrimè exposuit, similiter & Euangelia, & orationes & alia Magistralia. Similiter commentabatur sæpius cum Magistris, Doctoribus & aliis scientificis conferebat disputanda. Quapropter studium Pragense fecit & quamplura Collegia.

De eiusdem Academiæ Institutione excellentissimè inter cæteros Ioachimus Camerarius sic differit in lib. de Ecclesiis Fratrum in Bohemia & Morauia. *Carolus Imperator huius Nominis IV.* tum aliis multis ornamentis effici studuit spectatiorem Vrbem principem Bohemiæ Pragam. *Tum Carolum M. imitatus, id quod ille Lutetiæ Parisiorum egerat, collocando ibi Collegia docentium discentiumque bonas Litteras & optimas disciplinas atque Artes, quas Scholasticas, appellamus Vniuersitates & Academiarum Congregationes, Pragæ quoque fundauit anno Christi 1348.* Ingens tunc multitudo vndique eò confluxit alliciente & loci commoditate & liberalis cognitionis cupiditate quamplurimos. Atque tum ex Germania, tum aliunde ingens numerus eorum qui in Ordine Scholastico essent, conuenisse Pragæ traditur, Bohemicæ Historiæ 4400. memorant.

Nec prætereunda quæ habet Trithemius in Chronico Hirsaugiensi ad annum 1360. His quoque temporibus Carolus Imperator IV. cum esset vir Doctus,

» *quippe qui in Gymnasio Parisiensi multo tempore litteris operam dederat*, amaretque
» præ cæteris viros eruditos, Vniuersitatem Pragensem pro decore Bohemiæ Re-
» gni laudabiliter instituit, quæ multis priuilegijs & donationibus ab eo illustrata,
» in breui tempore vltra omnes totius Germaniæ Vniuersitates gloriâ & numero
» personarum creuit, quo vsque tandem post annos fermè 50. multis commacula-
» ta hæresibus quæ notæ sunt omnibus, in nihilum redigitur.

Cæterum licet ijs ille temporibus studuisset in Academia Parisiensi, quibus ipsa ex septem Corporibus, nempe ex 3. superioribus Facultatibus & 4. Nationibus constabat, maluit tamen suam iuxta vetus Institutum huiusce Vniuersitatis, ex solis 4. Nationibus componere, in quibus nihilominus superiores Facultates continebantur, omnes & singulos Magistros subesse voluit Nationum Præfectis & Rectori, quemadmodum antiquitus in hacce Parisiensi fiebat: existimans scilicet melius & lubentius parituros singulares Magistros Rectoris Mandatis, quam si seorsim corpus aliquod vnum Collegiumque componerent.

1349. FLAGELLATORVM SECTA.

Anno 1349. ad auertendam amoliendamque Dei iram, qui in totum penè orbem pestem atrocissimam immiserat, surrexit noua quædam secta, Flagellatorum siuè Flagellantium dicta, seu etiam Cruciferorum, quia procedendo Cruces singuli manibus gestabant, Crucibusque rubris insigniebantur in vestibus, capucijs & capillis à fronte & à tergo. Illi ab Hungaria progressi in totam Germaniam, Poloniam, Galliam, Angliam se se diffuderunt turmatim, vbique se tum mulieres quàm viri vmbilico tenus nudis corporibus, bis de die nodosis & aculeatis funiculis ad sanguinis vsque effusionem se se inuicem flagellantes, ac diuinam misericordiam implorantes, se seque in terram in modum Crucifixi prosternentes. His se multi adiungebant, sed nemo coniugatus sine consensu vxoris, & reconciliatâ prius cum inimicis amicitiâ. Singulæ turmæ vnum Principem & duos Magistros habebant, quorum mandatis parebant. Non petebant autem Eleemosynas, sed oblatam tantùm stipem accipiebant: itaque nulli graues existebant. Verum, vt solet, huicce pœnitentiæ generi accessit insania, superstitio & hæresis. Asserebant enim suum sanguinem ita effusum misceri cum sanguine Christi ad expianda hominum peccata: & si quis per 30. dies continuos se se flagellasset, peccatorum omnium remissionem obtinere certius, quàm peccatorum confessione, aut alia quauis pœnitentia. Videatur Spondanus ad hunc annum.

Aduersus hanc sectam, quæ biennio plurimùm inualuit, Vniuersitas Parisiensis Ecclesiasticæ paci semper intenta decreuit prima die Martis post festum omnium Sanctorum, post factam à Rectore & Deputatis definitionem, quæ in Congregatione Generali à tota Vniuersitate examinata, omnium Facultatum & Nationum calculis comprobata est; vt habetur in Reg. Nat. Anglicanæ, tunc eiusdem Procuratore M. Io. de Louanio Hollandino sic scribente. *Anno Domini 1349. primo die Martis post Festum omnium Sanctorum facta fuit definitio contra Flagellatores per D. Rectorem & tunc Deputatos, & à tota Vniuersitate in Congregatione Generali examinata est & concessa.* Iste Ioannes de Louanio, vt hoc obiter moneam, successit M. Alberto Boëmo de Praga, electo die Veneris ante festum S. Michaëlis. Sic enim habetur. *Anno Domini 1349. die Veneris ante festum S. Michaëlis facta Congregatione Nationis Anglicanæ ad S. Iulianum Magistrorum tam Regentium quam non Regentium electus fuit concorditer ab omnibus Magistris eiusdem Nationis M. Albertus Boëmus de Praga familiaris Clericus, Serenissimi Principis & D. D. Karoli Romanorum Regis semper Augusti & Bohemiæ Regis in Procuratorem Nationis superius nominatæ.* Nullibi autem in Commentarijs & antiquis Codicibus Definitionem illam seu Decretum reperire potui contra Flagellatores. Contra eandem sectam Clemens Constitutionem edidit. Sed non tam facili negotio aboleri potuit: quippe contra eandem scripsit adhuc sequente seculo M. Ioannes Gerson Cancellarius Ecclesiæ & Vniuersitatis Parisiensis.

Vt autem saniori pœnitentiæ genere ira Dei placaretur, Clemens Iubilæum promulgauit in annum sequentem, atque à centesimo ad quinquagesimum quemque annum reduxit, datis publicis litteris ad omnes Prælatos 4. Id. April. quod quidem vt sanctè, ita politicè institutum fuisse nonnulli scribunt, quò superstitiosi complures ab illa Flagellantium pœnitentia auocarentur.

Eodem

Eodem anno idem Pontifex ſcripſit ad Cancellarium Pariſienſem in gratiam Fr. Giraldi Grimaldi Minoritæ, vt illi licentiam Magiſterijque gradum in Theologia impertiretur præter ordinem.

« Clemens Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Dilecto filio Cancellario Pariſ. « Sal. & Apoſt. bened. Sicut debetur benemeritis præmium & ſeruitijs gratitu- « do, ſic etiam dignum reputamus, vt illis qui Sacræ Theologiæ ſtudio longis « temporibus inſudarunt, laborum ſuorum honor debitus impendatur. Sanè pe- « titio pro parte Dilecti filij Giraldi Grimaldi ordinis FF. Minorum Prouinciæ « Aquitaniæ nobis exhibita continebat, *quod ipſe qui in ſtudio Pariſienſi in ipſa Theologia Baccalarius extitit*, & iam in illo litterarum & ſcientiarum curſus ſuos ſo- « litos perfecit, adeo in dictâ Theologiâ, diuinâ gratiâ largiente profecit, quod « digne mereatur honorem Magiſtralem recipere in eadem. Quare pro parte ipſius « Giraldi fuit nobis humiliter ſupplicatum, vt eum promouere ad prædictum ho- « norem authoritate Apoſtolica mandaremus. Nos igitur de ipſius Giraldi ſuf- « ficientia & idoneitate adhoc certam notitiam non habentes, ac gerentes de tuæ « circunſpectionis induſtria in his & alijs fiduciam in Domino ſpecialem, Diſ- « cretioni tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus poſtquam tibi conſti- « terit, quod præfatus Giraldus litterarum & ſcientiarum ibidem legendo curſus « ſuos perfecerit, & ipſum ex fide digna relatione Dilectorum filiorum Magiſtro- « rum in eadem ſacra Pagina in dicto ſtudio præſentium ſufficientem inueneris, « ad honorem huiuſmodi Magiſtralem quibuſcunque Conſtitutionibus, priuile- « gijs Apoſtolicis nequaquam obſtantibus, dicto Giraldo aliàs ſeruatis debitis & « conſuetis ſolemnitatibus legendi & regendi vbique in Theologiæ Facultate « prædicta licentiam tribuas, eumque ad honorem ipſum promouere procures. « Datum Auenione 6. Id. Iunij anno 8. «

PRO MAGISTERII IN THEOL. GRADV.

Idem Pontifex promouit hoc anno ad Epiſcopum Abienſem ſub Patriarcha Conſtantinopolitano Ioannem de Monteſono, non illum quidem famoſum Dominicanum, quem Vniuerſitas Pariſienſis à communi & tritâ viâ deuiantem exulare coëgit, vt ſuo loco dicetur, ſed Minoritam teſte Wadingho in Annal. Minorum ad hunc annum.

Idem Pontifex rogatus à Canonicis Regularibus Præmonſtratenſibus, Benedicti XII. diploma pro Canonicis Regularibus ad ſtudia Generalia Pariſius deſtinandis, & eoſdem ad Baccalariatus, Licentiatus & Doctoratus Gradus promouendis amplificat & extendit: vt legitur in lib. 3. Bibliothecæ Præmonſtratenſis Ordinis, his verbis.

« Clemens Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Ad « ſacrum Præmonſtratenſem Ordinem in agro militantis Eccleſiæ ab antiquo « fundatum & Profeſſores ipſius gerentes ab intimis ſpecialis affectionis intuitum « circa ea quæ honeſtatis decorem Ordinis & Profeſſorum ipſorum, ac proue- « ctionem eorundem Profeſſorum ad ſacrarum peritiam ſcripturarum, ſapiunt, « vt ijdem Ordo & Profeſſores de bono ſemper in melius conualeſcant, libenter « intendimus, & operoſæ ſolitudinis ſtudium adhibemus. Sanè dudum felicis re- « cordationis Benedictus XII. Prædeceſſor noſter inter nonnulla ex illis quæ « pro bono ſtatu & obſeruantia Religionis Canonicorum Regularium Ordinis S. « Auguſtini & perſonarum Profeſſorum ipſius prouidè ordinauit & ſtatuit ſuper « Canonicis ipſis in primitiuis ſcientijs ſufficienter inſtructis, vt ad ſacrorum Ca- « nonum Facultatem tranſirent, ad ſtudia Generalia deſtinandis, inter alia ſtatuit « ſpecialiter & etiam ordinauit, quod nullus eorundem Canonicorum ad reci- « piendum Magiſtratus ſeu Doctoratus honorem deinceps aſſumeretur, niſi præ- « ſtito per eum primitus Iuramento in præſentia Prioris ſtudentium ſui Ordinis, « ac ſex proborum ac diſcretorum eiuſdem Ordinis ex ſtudentibus antedictis, « quod in aſſumptione ipſius honoris, vel ante ſeu poſt, eius occaſione circa cibos, « veſtes, vel alia non expendere, per ſe vel alium vndecunque habuiſſet, vel fuiſ- « ſet ſibi datum, nec quantum in eo foret, à quibuſuis alijs expendi permitteret « vltra valorem duorum millium Turonenſium argenti. Illi etiam qui ad Bacca- « lariatum aſſumerentur, iuramentum præſtare ſimiliter tenerentur in præſentiâ « Prioris ſtudentium & 4. proborum & diſcretorum de ſtudentibus memoratis, « quod huiuſmodi ſui Baccalariatus prætextu ipſâ die quâ fierent Baccalarij, vel «

PRÆMONSTRATENSIVM PRIVILEGIVM QVOAD STVDIVM PARIS.

» ante, seu post, nullum festum, seu Conuiuium per se vel alios, aut quantum in
» eis esset, fieri permitterent à quibuscunque alijs, etiam eorum consanguineis
» vel amicis, & quod illi eorundem Canonicorum, *qui in Parisiensi, vel quouis alio*
» *Generali studio audiuissent Iura Canonica per sex annos, de quibus per tres annos ad minus*
» *Decretum audiuissent, dummodo sufficientes & idonei existerent, possent ad Baccala-*
» *riatum & Lecturam Iuris Canonici siue Decretorum in eodem Parisiensi & quolibet alio*
» *Generali studio in cappa suæ Religionis congruente assumi.* Qui verò per quinque an-
» nos in dicto Parisiensi vel alio Generali studio iura Canonica vt Baccalarij le-
» gissent, & de hoc primo fidem fecissent per eorum proprium iuramentum &
» duorum aliorum testimonium iurantium se credere eos verum iurasse si vellent,
» *in Cappa similiter eorum Religioni congruente, ad Magisterium in Decretis, vel ad*
» *lecturam Decretorum in eodem Parisiensi & quolibet alio studio Generali, dilatione &*
» *difficultate maliciosa & impedimento quibuscunque sublatis, sicut ibidem assumi con-*
» *sueuerunt cæteri Clerici seculares, possent assumi*, & per Cancellarium Ecclesiæ
» Parisiensis in Parisiensi, & alio quolibet studio Generali, per illum ad quem per-
» tinet, ad huiusmodi Magisterium seu Doctoratus honorem promouerentur li-
» berè & etiam admitterentur, non obstantibus quibuscunque statutis & consue-
» tudinibus Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum locorum Canonicorum Re-
» gularium & Ordinis prædictorum, nec non eiusdem Parisiensis & aliorum quo-
» rumcunque studiorum conscijs iuramentis, Confirmationibus Apostolicis, aut
» quibusuis firmitatibus alijs roboratis, & illis præsertim, quibus in eodem Pari-
» siensi studio dicitur esse cautum, *quod nullus Canonicus vel Religiosus alius legat*
» *ibidem Iura Canonica, vel ad Baccalariatus statum, aut Magisterij honorem in Iure*
» *Canonico permittatur assumi, seu quod nullus sine rubea cappa Decretum legat, seu le-*
» *gere permittatur ibidem, aut quod nullus inibi legere valeat Iura Canonica: vel ad*
» *Baccalariatum assumi, seu quod vt Baccalarius legere Decretales, aut quod Magiste-*
» *rium ascendere in Decretis, siue Doctor fieri Decretorum, aut ad lecturam in Decretis*
» *assumi, seu ipsam continuare valeat, nisi ibidem vel in aliquo studio Generali audiuerit*
» *Iura Canonica per tres annos, prout sic vel aliter in statutis ipsius Parisiensis studij dicitur*
» *contineri*, vel de consuetudine obseruari, & alijs Constitutionibus vel statutis
» eiusdem Parisiensis studij quibuscunque sub quacunque forma vel expressione
» verborum in contrarium editis vel edendis, necnon quibuscunque priuilegijs,
» vel Indulgentijs Generalibus aut specialibus & litteris Apostolicis contrarijs,
» Ordinibus, Ecclesijs, Monasterijs, locis & studijs quibuscunque, siuè Vniuer-
» sitatibus Magistrorum & Scholarium eorundem, seu personis Ecclesiasticis,
» secularibus & Regularibus, exemptis & non exemptis, cuiuscunque sint præ-
» eminentiæ, dignitatis, conditionis, aut status, sub quauis forma vel expressione
» verborum concessis, per quæ litteris eiusdem Prædecessoris super statutis & or-
» dinationibus prædictis confectis, non expressa, vel totaliter non inserta, effe-
» ctus huiusmodi statutorum & Ordinationum & singulorum contentorum in eis-
» dem litteris impediri valeat quomodolibet vel differri, & de quibus quorum-
» que totis tenoribus plenam & expressam, & de verbo ad verbum oporteat in
» illis vel alijs eiusdem Prædecessoris nostri litteris fieri mentionem, prout in eis-
» dem litteris præmissa inter alia plenius enarrantur.
» Nos igitur prædictos Præmonstratensem Ordinem & Professores ipsius cu-
» pientes prosequi præcipuis fauoribus in hac parte ipsius oblatis supplicationibus
» inclinati statuta & Ordinationes prædicta & alia quæcunque per eundem Be-
» nedictum prædecessorem de prædictis Canonicis Regularibus ad prædicta Pa-
» risiensis, & alia Generalia studia transmittendis facta & edita, vt præfertur,
» quatenus & prout eorundem Canonicorum Regularium promotionem & dis-
» positionem ad Baccalariatus, Licentiatus, Doctoratus & Magisterij gradus,
» seu quoscunque alios exercendos actus Scholasticos eorundem in Parisiensi &
» alijs quibuslibet Generalibus studijs antedictis concernat, ad prædictos Præ-
» monstratensem Ordinem & Professores ipsius authoritate Apostolica tenore
» præsentium perpetuò extendimus, atque etiam ampliamus. Nulli ergo homi-
» num liceat hanc paginam nostræ extensionis & ampliationis infringere, aut ei
» ausu temerario contraïre. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, &c. Da-
» tum Auenioni 10. Kal. Martij, Pontif. nostri anno 7.

Eodem anno idem Pontifex absoluit Willielmum Okamum anathematis, qui sigillum antiquum Ordinis Franciscani post mortem Michaëlis Cesenatis penes se retinuerat, & ad Capitulum Generale remiserat petens intercessionem ipsius apud Clementem, vt à Censuris absolueretur. Sic ergo Clemens.

Clemens Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio Ministro Generali « Ordinis FF. Minorum Sal. & Apost. ben. Petitio pro parte tua & dilectorum filio- « rum Capituli Generalis tui Ordinis nobis exhibita continebat, quod aliqui Fra- « tres vestri Ordinis quamuis paucissimi, qui quondam Michaëli de Cæsena & Lu- « douico de Bauaria obediuerunt, & specialiter Willelmus de Anglia dicti Ordinis « Professore in Monachio remansisse noscuntur, idemque Willelmus sigillum an- « tiquum dicti Ordinis quod diu habuit, tibi remisit, & tam ipse quàm alij dicti Fra- « tres residui, ab excommunicationis, suspensionis & interdicti sententijs atque pœ- « nis in tales per processus Apostolicos promulgatos, quas idem Willelmus & alij « Fratres adhærendo seu obediendo Michaëli & Ludouico prædictis incurrerunt, « desiderant se absolui, suntque parati nostris & eiusdem Ecclesiæ mandatis obe- « dire. Quocirca pro parte tua & ipsorum Capituli nobis extitit humiliter supplica- « tum, & eisdem Fratribus, qui ad Romanam Curiam, sicut asserunt, commodè « venire non possunt, ipsorumque statui super hoc prouidere de benignitate Apo- « stolica dignaremur. Nos itaque votis eorum volentes annuere in hac parte, « vestris supplicationibus inclinati, Discretioni tuæ de qua specialem in Domino « fiduciam gerimus, Vuillielmum & alios Fratres prædictos eidem Ecclesiæ re- « conciliandi, eosque à dictis sententijs atque pœnis iuxta formam per Nos super « hoc ordinatam, ac de verbo ad verbum præsentibus annotatam infra annum à « data præsentium, si hoc humiliter petierint, absoluendi plenam & liberam « concedimus authoritate Apostolica, tenore præsentium facultatem. Forma au- « tem absolutionis talis est. *Ego N. Ordinis Fratrum Minorum Professor, Confiteor me tenuisse & tenere fidem Catholicam, credere & tenere, quod credit & tenet & docet sancta Mater Ecclesia Rom. ac credidisse & adhuc credere quod non spectat ad Imperatorem Papam seu summum Pontificem deponere & alium eligere vel creare: sed hoc hæreticum reputo & hæresim damnatam per Ecclesiam supradictam. Insuper ad sancta Dei Euangelia Iuro quod stabo & parebo mandatis Ecclesiæ & Domini nostri Papæ super illatis iniurijs & contumacijs, fautorijs & alijs implicitè vel explicitè per me confessatis & non confessatis, ac cæteris pœnis & sententijs, quas incurri ab homine vel à Iure propter præmissa & ea tangentia. Et quod D. Papæ qui nunc est & eius successoribus Canonicè intrantibus fidelis ero de cætero eisque debitam obedientiam & reuerentiam exhibebo, nec hæresibus, erroribus, opinionibus seu rebellionibus contra dictam Ecclesiam Ludouici quondam de Bauaria & Michaëlis de Cesena vel fautoribus suis, siue ei adhærentibus aut eius sequacibus in rebellione dictæ Ecclesiæ, seu alijs hæreticis ac Schismaticis adhærebo, aut cum eorum sequacibus per dictam Ecclesiam denotatis deinceps ero, nec eis, seu alijs quibuscunque dabo contra Rom. Ecclesiam, consilium, auxilium, vel fauorem, directè vel indirectè, publicè vel occultè, nec cum quocunque in præfatæ Ecclesiæ rebellione existente faciam alligationem, conspirationem siue ligam.* Datum Auenione 6. Id. Iunij anno 8.

ABSOLVITVR OKAM ANATHEMATIS.

PROFESSIO FIDEI OKAMI.

Fatentur quidem Historici Okamum verè pœnitentem & absolutum à censuris obiisse. Verum illi Bzouius Dominicanus tria præcipua crimina impingit. 1. Quod author & incentor omnium malorum fuerit, quæ Ludouicus Bauarus Imperator in Roman. Pontificem Ioannem XXII. & in Ecclesiam peccauit. 2. Quod Hæresiarcha, & Nominalium princeps Philisophiam, Theologiamque deprauarit. 3. Quod adeo fuerit odiosus Ioanni Pontifici, vt propter eum de delendo Franciscano Instituto cogitarit. Quæ crimina Vuadinghus partim diluit, partim ab eo commissa fuisse fatetur. Imprimis verò negat fuisse authorem malorum quæ Ludouicus Bauarus Ecclesiæ importauit, cum ea Bauarus exequi cœpisset, antequam Okamus ad eum confugeret. Negat quoque fuisse Hæresiarcham, & Nicolai Sunderi authoritate probat, sic de Okamo scribentis. Licet Okamus contra Papam scripserit, tamen sine omni contro- « uersia velut contra hominem, non autem velut contra Rom. Ecclesiæ fidem « authoritatemve scripsit. Nam alioqui fidem suam de Rom. Ecclesia apertissimè « confitetur in Prologo libelli, quem scripsit de Sacramento Altaris. «

Neque diffitetur Vvadinghus, quin Okamus scripserit contra summum Pontificem Ioannem acerbè nimis, impudenter & arroganter. Verum & quædam scripsisse ait, quæ ab alijs Catholicis asserantur. Nam. 1. affirmauit Okamus Concilium Oecumenicum esse supra Papam, & à Papæ sententia ad Concilium appellare licere. Quod licet Vvadinghus reputet falsum & erroneum, non tamen hæreticum putat esse, quoniam sunt multi viri Catholici, qui ita scripserunt, atque inquit, *adhuc mordicus sustinent Parisienses*. 2. Asserebat Okamus, quod Imperator in sua exercenda potestate non dependeat à summi Pontificis confirmatione, eamque ex sola Electorum electione ei conferri, neque Imperatorem quemquam habere superiorem in Temporalibus, neque id adeo asperè condemnari ait Vvadinghus à Nauarro & Bellarmino.

Cæterum corrigendus error multorum Authorum, qui scribunt Okamum Monachij vbi apud Bauarum commorari solebat, obijsse anno 1347. reuera enim quandiu vixit Bauarus, apud eum ille Monachij mansit. Verum post eius mortem transijt in Italiam, & intercessione Capituli Generalis, impetratâ absolutione à summo Pontifice Carinolæ siuè Caleni, quæ vrbs est Campaniæ, reliquos vitæ dies transegit, vt existimat Vvadinghus.

Eodem anno obijt die Sabbati 25. Iulij Fulco de Chanaco Parisiensis Episcopus, & in Guillelmi Patrui tumulo inhumatus est apud San-Victorinos. Cui in Episcopatu successit Andoinus Alberti Lemouicensis Innocentij VI. de quo infra, nepos: sed vix annum sedit Parisijs, translatusque est ad Sedem Autissiodorensem, & in Parisiensi suffectus est ei M. Petrus de la Forest, vt ad annum sequentem dicetur.

Legitur quoque in Reg. Nationis Anglicanæ Præpositum Parisiensem præstitisse iuramentum solitum Vniuersitati apud Mathurinenses. *In crastino translationis S. Nicolai iurauit Præpositus Paris. Rectori & Vniuersitati Paris. apud S. Mathurinum, quod fideliter obseruabit Priuilegia Vniuersitatis & libertates, & hoc factâ congregatione generali, scilicet Regentium & non Regentium ac Scholarium.*

Item ex ijs quæ ibidem leguntur, intelligimus cistam in qua seruatur sigillum commune Vniuersitatis, tunc adhuc in Ecclesia S. Genouefæ seruari solitam. *Ad reparandum seram de cista stante in Ecclesia S. Genouefæ in qua custoditur Sigillum commune Vniuersitatis, dedit Receptor duos solidos Eurardo Bedello Principali Nationis nostræ.*

Receptio Cancellarii Parisiensis.

Eodem anno M. Ioannes de Acciaco seu Assiaco Doctor Theologus è Regia Societate Nauarrica, Canonicus Parisiensis, factus est eiusdem Ecclesiæ & Vniuersitatis Cancellarius, solitumque iuramentum præstitit præsentibus Rectore, vno Theologo, vno Decretista & Procuratoribus 4. Nationum: qua de re confectum est hoc publicum Instrumentum.

» In nomine Domini, *Amen*. Per hoc præsens publicum Instrumentum cun-
» ctis sit notum, quod anno eiusdem Domini 1349. Indictione 3. mensis Octob.
» die 26. videlicet die Lunæ ante festum omnium Sanctorum, Pontificatus sanctis-
» simi in Christo Patris ac Domini nostri D. Clementis Papæ VI. anno 8. in mei
» Notarij publici testiumque infra Nominatorum ad hæc specialiter vocatorum
» & rogatorum præsentia, in Capitulo Ecclesiæ Parisiensis, venerabilibus & Dis-
» cretis viris DD. & MM. ipsius Ecclesiæ Canonicis ibidem congregatis ad sonum
» campanæ & hora capitulari Capitulantibus, ibidemque *Rectore Vniuersitatis*
» Magistrorum & *Scholarium* Parisius studentium, Deputatisque ipsius *Vniuersitatis*
» ad hoc specialiter conuocatis, videlicet vno Magistro in Theologia vnoque in
» Decretis & Procuratoribus 4. Nationum Facultatis Artium, nomine dictæ Vni-
» uersitatis, nec non D. Officiali Parisiensi vice & nomine Reuerendi in Christo
» Patris Episcopi Parisiensis, præsentibus ad videndum & audiendum à venera-
» bili viro M. Ioanne de Aciaco Doctore in Theologia, Canonico & Cancellario
» consuetum præstari corporale iuramentum. In eodem Capitulo quædam lit-
» teræ Apostolicæ formam dicti Iuramenti in se continentes lectæ & perlectæ
» fuerunt. Quibus lectis & perlectis dictus Cancellarius in prænominatorum qui-
» bus supra nominibus, de obseruandis omnibus & singulis in forma dicti Iuramen-
» ti contentis ipsum tangentibus, præsentia Iuramentum præstitit corporale. Quo
» facto requisiuit me Notarium publicum infra scriptum *dictus Rector dictæ Vni-*

uerſitatis nomine, quod publicum conficerem inſtrumentum. Acta fuerunt hæc «
in dicto Capitulo hora Capitulari, anno, Indictione, menſe, die & Pontificatu «
prædictis. Præſentibus venerabilibus & diſcretis viris MM. Ioanne de Veneca «
Canonico Tullenſi, Guidone Fabri, Petro & Simone de Caſtris, Godefrido «
de Dormaze Magiſtris in Artibus, Iacobo de Pauilione, Ioanne Candel, Ioan- «
ne le Vent dictæ Vniuerſitatis Bedellis & quampluribus alijs Magiſtris, Bedellis «
& Scholaribus teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis. Et Ego Petrus «
quondam Petri Corderij de Nigella Clericus & Magiſter in Artibus Nouiodu- «
nenſis Diœceſeos Pariſius commorans, publicus Apoſtolica & Imperiali au- «
toritate Notarius Iuratus præmiſſis omnibus & ſingulis vnà cum prænominatis «
teſtibus præſens fui, eaque propria manu ſcripſi, & in hanc publicam formam «
redegi, hîc me ſubſcripſi ſignumque meum conſuetum appoſui requiſitus & ro- «
gatus in teſtimonium veritatis præmiſſorum. «

Collegii Cameracensis fundatio.

Hocce circiter tempore inſtitutum fundatumque eſt Collegium Camera-
cenſe; *trium Epiſcoporum* vulgo dictum, ex bonis & patrimonio nempe 3. Epiſco-
porum, Hugonis de Pommarco Æduenſis, quondam Epiſcopi Lingonenſis;
Hugonis de Arſiaco patriâ Autiſſiodorenſis, & Epiſcopi Laudunenſis; Guillel-
mi de Auxona Epiſcopi primùm Cameracenſis, deinde Æduenſis. Quæ omnia
fuſius habentur in Antiquitatibus Pariſienſibus ex Inſtrumento fundationis.

Anno 1350. menſe Auguſto Philippus Valeſius apud Nogento-Regium an. 1350.
ætatis 57. fato communi defungitur, bene fortunatus primùm, inquit Gagui-
nus, deinde felix, poſtremo optimus Chriſticola appellatus. Magnus certè
Princeps, ſi nouorum vectigalium auctor non fuiſſet & exactor. Sed calamito-
ſiſſima tempora id effecerunt, bellumque Anglicanum, quo nullum vnquam in
Gallia aſperius formidabiliuſque viſum eſt.

Discordia cum Capitulo Parisiensi.

Cum autem efferretur, in ordine pompæ exequialis exorta eſt contentio in-
ter Vniuerſitatem & Capitulum Pariſienſe de præceſſione in proceſſu. Qua de
re ſic legitur in Reg. Nationis Anglicanæ, ſcribente M. Alberto de Bohemia
eiuſdem Procuratore pro prima vice. *Fuit*, inquit, *orta briga inter Vniuerſitatem ex
vna parte & Canonicos noſtræ Dominæ ex alia parte in proceſſione ad funeralia Regis,
ſcilicet de prioritate Vniuerſitatis & Capituli. Item Vniuerſitas conqueſta fuit D. Re-
gi, vbi Ego præſens fui de iniectione violenta manuum in Rectorem Vniuerſitatis &
Procuratores eiuſdem. Item quod Rex deputauit tres perſonas ad cognoſcendum de cauſa
inter Canonicos & Vniuerſitatem, ſcilicet Abbatem S. Dionyſij, M. Michaëlem & Ste-
phanum Canonicum Eccleſiæ noſtræ Dominæ.* E tribus iſtis Cognitoribus M. Michaël,
de Dacia cognominatus cauſam Vniuerſitatis ſuſtinebat, Stephanus Capituli par-
tes tuebatur, Ægidius Rigaldus Abbas Sandionyſianus ſedit Arbiter, & ex eius
ſententia habitis apud Prædicatores Comitijs Capitulum publicè ſatisfecit die
Lunæ proximo poſt feſtum B. Martini Epiſcopi. *Item factâ Congregatione Gene-
rali apud Prædicatores omnibuſque Magiſtris tam Regentibus quàm non Regentibus con-
uocatis, necnon Scholaribus diuerſarum Facultatum tam magnis quàm paruis ibidem
congregatis facta fuit concordia inter Vniuerſitatem & Canonicos Pariſienſes, ipſiſque
Canonicis in Capitulo FF. Prædicatorum & tota Vniuerſitate comparentibus, necnon
ibidem ſuper illis de quibus fuerant accuſati, fide præſtitâ ac tactis ſacroſanctis Euangelijs
ſe penitus excuſabant Canonici præfati.*

Elato igitur Philippo & apud S. Dionyſium in tumulo Majorum condito
Remos proficiſcitur Ioannes filius & inungitur, quem Petrarcha teſtatur in
adoleſcentia Litterarum ſtudia non neglexiſſe. Certè conſentiunt omnes eum
fuiſſe excelſo generoſoque animo, minimèque omnium ſimulatorem, adeo vt
Boni cognomen tulerit. Eius ſuaſu Berchorius Pictauienſis Ordinis Benedictini
Philoſophus & Theologus clariſſimus Titum-Liuium in Linguam Gallicam
vertit, vt à pluribus legeretur. Papyrius Maſſonius ait eidem Regi Andega-
uenſem Academiam debere ſuorum Priuilegiorum confirmationem. *Ante
aliquot annos*, inquit, *cum Balduino docente Andegaui Rectoris munere fungerer,
reperi in Armario Academico confirmationem Priuilegiorum à Ioanne factam 7. Kal.
Maij. Illo ipſo anno quo bello victus captuſque eſt: & carmen in tumulo Berchorij po-
ſitum, qui Lutetiæ viſitur, fidem facit librium neſcio quem vetuſtiſſimum* (nempe
T. Liuium) *huius Regis mandato ex Latino in Gallicum ſermonem ab eo conuerſum.*

Remis reuersus 17. Octob. Lutetiæ honorificentissimè excipitur. Tantaque & tam communis extitit omnium lætitia, vt Hebdomadæ vnius justitium fuerit publicum, quomodo verò in Ecclesia Parisiensi, in qua D. Virgini solebant Reges recenter vncti sua vota nuncupare, exceptus fuerit, & quæ juramenta præstiterit, legitur in veteri Chartulario eiusdem Ecclesiæ, his verbis. *In nomine Domini, Amen. Notum sit vniuersis,&c.*

Mense Octobri electus est in Rectorem M. Marcuardus Scotus; quo Rectore profecti sunt ad Curiam Auenionensem Nuncij Vniuersitatis, quorum vnus fuit M. Ioannes de Vesalia pro Natione Anglicana: Et iis ipse Rector habitis apud Maturinenses Comitiis Centuriatis *negotia communia singulaq; Litteras Vniuersitatis Summo Pontifici dirigendas præsentibus Magistris porrexit.* Ipsisque singula facere quæ oportuit, sicut debuit, commisit, vt legitur in Reg. ejusdem Nationis.

Eodem Rectore Vniuersitas ad Regem profecta est initio Ianuarij ad obtinendam Priuilegiorum suorum confirmationem, & obtinuit, M. Alberto de Bohemia iterum Procuratore prædictæ Nationis Anglicanæ. Conquesta quoque est Vniuersitas quod Monachus quidam è suis alumnis Carceribus Episcopalibus contra Priuilegia mancipatus fuisset; sic scribente prædicto Alberto. *Anno D. 1350. electus fuit M. Albertus de Bohemia Clericus familiaris D. Karoli Regis; in cujus Procuratoria facta sunt quæ sequuntur. 1. fuit deliberatum de liberatione cuiusdam Monachi de Carcere D. Cardinalis S. Dionysij. Item Vniuersitas fuit ad Regem pro confirmatione Priuilegiorum quæ fuit concessa.*

Quis ille Cardinalis S. Dionysij? nempe M. Petrus de la Forest Episcopus Parisiensis, Abbas S. Dionysij & Cardinalis factus 15. Kal. Ianu. ita postulante Rege, cujus Cancellarius fuerat, cum esset Dux Normanorum; cuique in variis Regni tempestatibus semper fidelis extitit & assiduus. Is verò Rege præsente jurauit se nunquam eiusdem Vniuersitatis Priuilegia violaturum, curauitque ipsi satisfieri per eos qui supradictum Monachum incarcerauerant. Qua de re sic scribit M. Bernardus de Lorsem Alemannus Alberti successor in Procuratoria Nationis Anglicanæ. *Multis deliberationibus & vacationibus præcedentibus liberatus fuit de carcere Quidam Scholaris Parisiensis, scilicet Monachus qui fuit detentus contra Priuilegia Vniuersitatis. Circa quæ illustrissimus Francorum Rex ordinauit emendam condignam fieri Vniuersitati Parisiensi. Nam Episcopus Paris. promisit fide digna coram D. Rege & deputatis ab Vniuersitate nunquam facere contra Priuilegia Vniuersitatis. Officialis verò jurauit ad sancta Dei Euangelia, quod nesciuit si Clericus fuit tormentatus & inhonestè detentus. Commissarius Officialis fatebatur se præbuisse assensum, qui dedit Vniuersitati 200. libras Parisienses; quas tamen libras Vniuersitas resignauit D. Regi, ob eiusdem Principis reuerentiam.*

Cæterum Petrus ille Episcopus Parisiensis vix anno Episcopatum tenuit, ad Magalonensem quippe translatus. Is natus Susæ in Diœcesi Cenomanensi ex non tam mediocris fortunæ parentibus, Philippo de la Forest, & Margareta de la Chapelle Gaufridi Cenomanorum Episcopi sorore. Et vt habetur in Gallia Christiana, adolescens in Litteris & Philosophicis studiis bene institutus Aureliæ primùm, deinde Andegaui Iuris disciplinam magno discipulorum concursu professus est. Inde Parisios euocatus, Patronus fit Regius in Senatu Parisiensi. Gradatim quoque ad dignitates Ecclesiasticas ascendit. Ille in Academia Tolosana Collegium Magalonense fundauit ad sustentationem Bursariorum. Sic enim in eius Testamento tertio Maij anno 1363. apud Auenionem facto habetur.

Item ordino Arbitrio Executorum meorum vnum Collegium vulgariter
» dictum Bursam in Ciuitate Tolosanensi, Grammaticorum & Logicorum, in-
» cludendo alias liberales Artes in tanto numero, quanto apparebit eis, quod sup-
» portare poterit residuum bonorum meorum, emendo domos necessarias in lo-
» cis conuenientibus, & animam D. Regis includendo participem si expedire vi-
» derint: ad finem quod det personam nomine suo hoc fauorabiliter persequen-
» tem; & consimiliter aliquam personam Capitolariis Tolosanensibus, vt dent
» etiam aliquam personam hoc prosequentem, & aduertant etiam de Archiepis-
» copo Tolosano & Vniuersitate studij. Quod quidem Collegium bonis meis

mobilibus & immobilibus & se mouentibus, nominibus debitis & quibuscunque aliis, quocunq; nomine censeantur, heredem vniuersalem facio & constituo. «

Eodem anno mense Decembri electus est in Rectorem M. Iulianus de Muris. Cui mense Martio successit in Rectoratu M. Ioannes de Remis Nationis Gallicanæ, à quo legimus admissos fuisse ad juramentum Nicolaum de Zelandia & Margaretam conjugem Librarios: vt patet ex eiusdem Rectoris Litteris 8. Iunij an. 1351. expeditis eadem penè forma cum ea, quâ hodie vtimur. Suntque tales ex tabulario Vniuersitatis.

Vniuersis præsentes Litteras inspecturis Ioannes Diaconi de Rhemis Rector « Vniuersitatis Magistrorum & Scholarium Parisius studentium salutem in Do- « mino sempiternam. Noueritis quod in nostra præsentia personaliter constituti « Nicolaus de Zelandia aliàs Martel & Margareta eius vxor Parisius commoran « tes, cupientes & desiderantes sub protectione Vniuersitatis Matris nostræ viue- « re, & Officium Librariæ & Stationariæ ibidem feliciter exercere, Nobis humi- « liter supplicarunt, quatenus vellemus eosdem ad juramenta quæ jurauerunt « alij Librarij & Stationarij Officium prædictum Parisius exercentes admittere. « Nos eorum supplicationi fauorabiliter annuentes eisdem exposuimus & iurare « fecimus omnia juramenta, aliàs per Vniuersitatem Matrem nostram antedictam « ordinata, quoad Officium Librariæ & Stationariæ Parisius exercendum. Qui- « bus factis & iuratis Nos quantum in nobis est, eisdem concessimus, damus & « dedimus licentiam emendi & vendendi libros Parisius & alibi secundum Ordi- « nationes & modificationem Vniuersitatis Matris nostræ sæpedictæ ponentes « eosdem tenore præsentium in protectione eiusdem Vniuersitatis Matris nostræ, « volentes eosdem tanquam Iuratos nostros gaudere Priuilegiis. Libertatibus, & « Franchisiis, quibus alij Librarij & Stationarij prædictum Officium Parisius « exercentes gaudere hactenus consueuerunt. In cuius rei testimonium Sigillum « Rectoriæ dictæ Vniuersitatis præsentibus Litteris duximus apponendum. Da- « tum anno Domini 1351. die 8. mensis Iunij. Sign. P. C. de Duran, cum syn- « grapha.

LITTERA LIBRARIATVS.

SIGILLVM RECTORIÆ.

Ille subsignatus de Duran videtur tunc fuisse Scriba ordinarius Vniuersitatis, ipsiusque nomine Litteras expedîsse. Porro illi Librarij ad probandam suam fidem Officiali quoque Parisiensi Iuramentum præstiterunt, vt ex his Litteris apparet.

Vniuersis præsentes Litteras inspecturis Officialis Curiæ Parisiensis, salutem « in Domino. Notum facimus quod coram nobis propter hoc personaliter con- « stituti Nicolaus de Zelandia aliàs Martel & Margareta eius vxor commorantes « in quadam Domo sita in magno vico S. Iacobi Parisiensis tenente ex vna parte « domum Thomæ de Mendane, tenente retrò Domum nobilis & potentis viri D. « De Reuello in Censiua Hospitalis ac Vniuersitatis Parisiensis, vt dicebant, Iu- « rati asseruerunt & bonâ fide promiserunt coram nobis, quod cum dicta Vni- « uersitas ipsos ad Officium Librariæ & Stationariæ Librorum receperit, ipsi sub « dictâ Vniuersitate Matre sua volentes & intendentes legaliter viuere, & nullum « Magistrum, Scholarem, nec alium in amissione vel celatione librorum, nec « aliorum per ipsorum dolum seu culpam lædi vel fraudari, dictum Officium sine « damno, causis, fraude vel deceptione alicuius Magistri vel Scholaris, nec ali- « cuius cuiuscunque personæ, sed bene & fideliter facient & exercebunt. Pro « quibus omnibus & singulis adimplendis dicti conjuges prædictæ Vniuersitati « Domum in qua ad præsens inhabitant, specialiter obligarunt, ac etiam omnia « illa bona sua, mobilia & immobilia, præsentia & futura vbicunque existentia « & poterunt inueniri, Iurisdictionique nostræ Parisiensis Curiæ supponendo « vbicunque se duxerint transferendos. In cuius rei testimonium Sigillum Curiæ « Parisiensis præsentibus Litteris duximus apponendum. Datum anno Domi- « ni 1351. die Veneris post Festum B. Mariæ Magdalenæ. Sign. Iaxarest cum « syngrapha. «

Talis erat mos huius seculi, vt Officiarij eiusmodi ab Vniuersitate admissi, Officialis Parisiensis Iurisdictioni se submitterent, quò si in Officio exercendo delinquerent, Censuris Ecclesiasticis possent coërceri. Item Scholares qui Bursas suas soluere non poterant præ inopia, aut quia quo tempore gradum

aliquem recepturi erant, præsentem pecuniam non habebant, apud Officialem quoque juramentum præstabant se soluturos cum primum facultas suppeteret, aut statuto præfinitoque tempore; atque ad cautionem Litteras Officialis Nationi, cuius erant Scholares in Arca communi reponendas offerebant: vt pluribus exemplis patet. M. Iacobus Hollandinus Nat. Angl. Procurator hoc anno electus die Martis post Festum S. Ambrosij ita scribit. *Licentiatus fuit* D. Ioannes Meynardi sub M. Iacobo tunc temporis *Procuratore, cuius Bursa 5. solid. scuto valente 20. solidis, qui per Litteram Sigillo Officialis corroboratam in Festo Pentecostes obligauit se satisfacturum.* Item *Licentiatus fuit Bero aliàs Odbernus de Suecia sub M. Henrico de Minda, cuius Bursa 7. solid. scuto valente 20. sol. qui promisit satisfacere infra Festum Ioannis Baptistæ sub pœna priuationis, & se facturum Sigillo Officialis corroborauit.*

Eodem anno 1351. cum M. quidam Simon Licentiatus Theologus in Actu Vesperiarum Propositiones quasdam erroneas effudisset, & inde Corollaria quædam elicuisset, eas jussus est publicè reuocare. Ista autem reuocatio legitur in tomo 4. Bibliothecæ Patrum his verbis.

ERRORES M. SIMONIS REVOCATI.

„ Quia ego Simon in respondendo in Vesperiis, exponendo vel declarando „ terminos Quæstionis, dixi, hoc nomen Iesus, dictum est de Deo accidentali- „ ter, & ex parte significat Filium Dei, qui assumpsit naturam humanam ponendo „ conclusiones posui pro 1. Conclusione, quod hæc propositio est possibilis *Iesus* „ *non est Deus*, probaui ex eo quod Humanitate assumptâ, per possibile depositâ, „ *Iesus non est Deus*, & intuli quod hæc possibilis, *Iesus potest non esse Deus.*

„ 2. Quod Iesus potest esse & non esse Iesus. Expositionem & significatio- „ nem huius nominis Iesus reputo insufficientem & falsificantem conclusionem & „ Corollarium. Posito namque quod hoc nomen Iesus, significat illud quod signi- „ ficat hæc oratio, Filius Dei, qui assumpsit naturam non est Deus.

„ 3. Item posita eadem. Hæc *Iesus potest esse & non esse Deus, est falsa*, sicut „ illa. Filius Dei qui assumpsit humanam naturam, potest esse & non Filius Dei, „ qui assumpsit humanam Naturam. Hanc Conclusionem reputo sicut hæreti- „ cam stante dictâ positione.

„ 4. Item post secundam Conclusionem intuli primum Corollarium, quod „ *Iesus non potest esse non Deus.* Secundum quod Iesus non potest desinere esse „ Deus. Corollaria non fuerunt ponenda sine distinctionibus. Itaque expono „ ea & dico, quod si terminus subjectus Iesus, stat pro simplici persona Verbi & „ humanitate, constituto videlicet pro implicito, quod significat, & pro quo stat „ in dicto primæ Conclusionis, & in dicto primi Corollarij ex Conclusione primâ „ illati, ipsa Corollaria non sunt Catholica sed falsa; nec etiam stant pro Conclu- „ sione prima, nec cum Corollario primo ex Conclusione prima illato.

„ 5. Item posui Conclusionem secundam, quod nulla res quæ est Deus, po- „ test non esse Deus, intuli Corollarium tertium, quod nulla res est aut potest esse, „ quæ modò non sit Deus & aliquando possit esse Deus. Corollarium quoque „ quartum, quod nulla res est aut esse potest quæ possit incipere esse Deus, „ Conclusionem sic vniuersaliter intellectam, quod terminus subjectus distribue- „ batur pro re quæ per communicationem idiomatum est vel potest esse Deus, „ reuoco sicut falsam & hæreticam. Corollaria etiam tali Vniuersitati intellecta, „ reputo sicut falsa, erronea & hæretica.

„ 6. Item posui Conclusionem tertiam, quod potest aliqualiter se non ha- „ bere, ac etiam esse aliqualis, qualis non est. Et ad probandum hoc induxi pro „ exemplo, quod Deus Pater potest esse homo & non esse homo. Conclusio, „ vt posita fuit, non bene sonat, in eo quod ratione relatiui reciproci sonat, quod „ substantia Dei de nouo possit aduenire habitudo aut qualitas realis; & ideo in- „ tellectus quem habuit, potius fuit exprimendus in his verbis, *Aliqua Creatura* „ *se potest habere aliqualiter ad Deum, qualiter non se habet.* Exemplum etiam ad „ Conclusionem non conuenit: quoniam adhuc posito quod Deus Pater potest „ esse homo & non esse homo, propriè sequitur, quod Deus potest esse aliquid „ quod non est, sicut ex Decretali arguitur, *extra de Hæreticis cum Christus.* „ Et non sequitur propriè quod Deus Pater possit esse aliqualis, habere se, qua- „ liter qualis non est, aut aliqualiter se habere qualiter se non habet.

Ex

Ex Conclusione tertia intuli tertium Corollarium, quod quamuis Iesus fuerit ab æterno semper patri coæqualis, tamen aliquando fuit Deus, quando non fuit Iesus. Istud Corollarium *aliquando Deus erat Deus, quando non erat Deus*, malè sonat & erroneè.

Item ex Conclusione quarta intuli quartum Corollarium, quod quando Filius Dei incipiebat esse Filius Virginis, non incipiebat esse aliquid. Istud Corollarium provt in distinctione positum fuit, reuoco sicut erroneum & hæreticum, quoniam Filius Dei, quando incipiebat esse Filius Virginis, incipiebat esse aliquid secundum quod homo, & incipiebat esse aliquid quod prius non erat.

Ex Conclusione quinta intuli vltimum Corollarium, quod nunquam fuit homo vllo demonstrato qui est Christus, fiebat Christus. Et probaui ex eo quod non purus homo fiebat Christus, nec homo Christus fiebat Christus. Corollarium istud provt indistinctè fuit positum, reuoco sicut falsum & erroneum, quando in sensu qui homo demonstratus staret pro Filio Dei concedendum esset. Quod aliquando hic homo fiebat Christus, quoniam Filius Dei, qui nunc est homo, aliquando fiebat homo, dicente Euangelio, *Verbum Caro factum est.*

Quæstio de Sanguine Ch. in Passione effuso.

Hoc quoque anno grauis inter Prædicatores & Minores orta est controuersia apud Barcinonem, de Sanguine Christi in triduo mortis. Nonnulli enim publicè asseruerunt & ad populum dixerunt sanguinem in passione effusum à Diuinitate fuisse separatum, nec proinde triduo illo cultu Latriæ fuisse adorandum. Idque Minoritarum Guardianus Franciscus Bajuli die 17. April. quæ erat Feria 6. in Parasceue pro Rostris prædicauit. Protinus verò Nicolaus Roscelli Inquisitor in Aragonia per Litteras monet Ioannem Morlandinum Cardinalem S. Sabinæ ex Generali Prædicatorum anno proximè elapso à Clemente auunculo factum: qui rescripsit se in mandatis accepisse à Pontifice die 20. Iulij, vt cogantur qui ita prædicauerant, palinodiam cantare; fuisseque opinionem eiusmodi pro hæretica reputatam. Statim exequitur mandata Roscellus, & Minoritarum Guardianum ad palinodiam vocat: quod ille sine strepitu & tumultu vllo præstat apud Episcopum Barcinonensem. Sicque sopita fuit Quæstio illa nullius boni productrix, donec tandem post centum & tredecim annos an. scilicet 1462. reuixit Brixiæ inter eosdem Mendicantes Iacobo Piceno, de Marchia nuncupato Minoritarum opinionem defendente, & Iacobo Brixiensi Prædicatore damnatam fuisse à Clemente VI. contendente. Verum tamen est, non extare opinionis illius condemnationem, nihilque produci potuisse à Iacobo Brixiensi ait Wadinghus, præter Litteras Morlandi Cardinalis & Roscelli processum. Quæ tandem controuersia ab Ænea Siluio seu Pio II. Pontifice Anconæ Kalendis Augusti octiduo ante mortem anno 1464. sopita est, indicto vtrique parti silentio, neutráque hæreseos condemnata. Extant Pij ad Iacobum de Marchia Litteræ, quibus indicat se nondum Quæstionem illam determinasse, interim eum se nec pro Hæretico habere nec haberi velle, quod ita senserit.

Pius Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio Fratri Iacobo de Marchia, Salutem & Apostolicam Benedictionem. Dilecte fili scripsisti te valde anxiari propter materiam illam Sanguinis effusi Domini & Saluatoris nostri, quæ in nonnullis locis vulgari dicitur tanquā decisa & determinata à nobis contra tuam sententiam & prædicationes. Miramur de hoc, nec scimus vnde talis fama surrexerit. Nos enim materiam ipsam huc vsque non determinauimus, nec propter varias occupationes determinare potuimus, sed Deo dante id facere intendimus, cum primò opportunior aderit occasio, nec tot occupationibus erimus distenti. Ne autem existimes nos honorem tuum & famam negligere, quandoquidem scribis à Mediolano vsque Veronam publicè prædicatum te esse Hæreticum, volumus vt Venerabili Fratri nostro Episcopo Veronensi scribas, cui nos etiam præsentes mandamus, vt quæ in hac materia prædicata sunt, in scriptis redigat, ac in forma authentica ad nos transmittat. Nam si Prædicatores minus honestè in prædicatione se habuerint, & aliquid de te dixerint, quod dicendum non esset, ostendemus eis id nobis displicuisse, nec eorum

» transgressio erit impunita. Quod autem attinet ad authenticationem illius sen-
» tentiæ seu processus Barcinone celebrati, factam per Prælatum illum, cui ea
» res à nobis commissa fuit, scias eam non ideo factam, vt per ipsam fides aut au-
» thoritas adijceretur huiusmodi sententiæ seu processui; sed vt testimonium
» quoddam esset rei gestæ, hoc est vt non deperiret eius facti, qualecunque esset,
» notitia: nec enim fuit intentionis nostræ propter commissionem confirmare
» aut approbare sententiam aut processum. Cum enim pro parte FF. Prædica-
» torum nobis supplicatum fuisset, vt eos authenticari facere vellemus, negare
» non potuimus, quin causam committeremus. Commissarius verò iudicauit,
» quemadmodum iam vidisti. Proinde non turbetur cor tuum neque formidet;
» sis animo quieto, nec scandalizetur ex hoc mens tua, nam sinceram charitatem
» tuam nouimus, nec ignotus est nobis zelus tuus. Persèuera in fide optima quam
» etiam scrutator cordium benè nouit; nec te moueant vulgi rumores, aut vo-
» ces calumniantium. Satis est Deo conscientia tua, potesque contentari, quod
» Nos paternam de te opinionem concepimus, & conceptam retinemus. Ad
» Capitulum tui Ordinis proximè celebrandum contenti sumus vt accedas & ea
» agas quæ Deo placita sunt & honori Ordinis ac saluti animæ tuæ conducant,
» &c. Datum Mærorati Senens. Diœces. sub anulo piscatoris die 28. April. 1464.
» Pontif. nostri anno 6.

Circa verò Quæstionem illam sic refert Vvadinghus definitum fuisse à Pon-
» tifice. Quod nulli Ordinum Minorum aut Prædicatorum deinceps liceat de
» supradicta dubietate disputare, prædicare, vel publicè aut priuatè verbum fa-
» cere, seu alijs suadere, quod videlicet hæreticum, vel peccatum sit tenere, vel
» credere sanguinem ipsum sacratissimum, vt præmittitur, triduo Passionis eius-
» dem Domini nostri Iesu Christi ab ipsa Diuinitate quomodolibet fuisse vel non
» fuisse diuisum vel separatum, donec super dubietatis eiusmodi decisione quid
» tenendum sit, fuerit per Sedem Apostolicam definitum..... Mandamus propterea
» vniuersis & singulis eorundem & aliorum quoruncunque Ordinum per totum
» Orbem constitutis fratribus cuiuscunque status, gradus, vel conditionis exi-
» stant, præsentibus & futuris sub excommunicationis latæ sententiæ pœnâ,
» quam ipso facto incurrent, & à qua nisi in mortis articulo constituti non nisi
» per Pontificem Rom. absolui possint, ne contra statutum & ordinationem præ-
» dictam venire aut facere, vel tentare quoquomodo præsumant. Hæc ex Laërtio
Cherubino Vvadinghus.

Extat eiusdem anni statutum Picardicæ Nationis, quo sportula seu distri-
butio pecuniæ facienda Magistris, qui diebus solennibus sacro Officio & sacri-
ficio intererunt, attribuitur, legiturque in antiquo libro Procuratorum sub
hocce titulo. *Statum Nationis Picardicæ de Distributionibus soluendis in diebus so-
lennibus.* Est autem eiusmodi.

STATVTVM DE DISTRIBVTIONIBVS IN MISSIS.

» Vniuersis præsentes litteras Inspecturis, Omnes & singuli Magistri Nationis
» Picardicæ Regentes Parisius in Artium Facultate salutem in filio Virginis Glo-
» riosæ. Ad maiorem Deo & Virgini eius Genitrici Mariæ reuerentiam in diuinis
» Officijs exhibendam, Nos ad statuendum vocati solenniter apud S. Iulianum
» Pauperem Parisius & ibidem congregati statuimus concorditer in hunc modum,
» quod de cætero Missæ & Vesperæ in festis prædictæ Dei Genitricis, S. Nicolai
» & B. Catharinæ solenniter cantabuntur cum Diacono & Subdiacono ac Cho-
» ristis vestitis apparatibus consuetis. Quodque Magistri Regentes, qui in Missa
» intererunt, sex denarios recipient, quilibet in distributionibus, & in Vesperis
» 4. Denarios. Prædicti verò Diaconus, Subdiaconus ac Choristæ, Procurator
» dictæ Nationis & Receptor distributiones pro suis laboribus duplices obtine-
» bunt. In quorum testimonium sigillum nostrum duximus præsentibus appo-
» nendum. Datum Parisius, anno Domini 1351. die 20. mensis Ian.

Eodem anno idem Pontifex Clemens varia indulsit Regi & Reginæ Franciæ
Priuilegia. Imprimis illud, quod in quibusuis locis etiam Interdicto suppositis
posset sacrum facere celebrari. Quod legitur, apud Dacherium in 4. tomo
Spicilegij.

1352. Anno 1352 Clemens Pontifex mandauit M. Ioanni de Assiaco Cancellario
Ecclesiæ & Vniuersitatis Parisiensis, vt Magisterium in Theologia conferret

Fr. Austensio de S. Columba Minoritæ, qui tunc sententias legebat Parisijs, quique mox ad Episcopatum Sarlatensem promotus est. Sic ergo Pontifex.

" Clemens Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio Cancellario Parisiensi Sal. & Apostol. bened. Sicut debetur benè meritis præmium & seruitijs gratitudo, sic etiam dignum reputamus & congruum vt illis qui sacræ Theologiæ studio longis temporibus insudarunt, laborum suorum honor debitus impendatur. Cum itaque sicut exhibita nobis pro parte dilecti filij Austensij de S. Columba Ordinis FF. Minorum in sacra Theologia Baccalaurij petitio continebat, quod idem Austensius qui in eadem Theologia longis temporibus insudauit, adeò in ipsius Theologiæ scientia iam profecerit, quod dignè meretur honorem Magisterij accipere in eadem, ipseque librum Sententiarum nunc Parisius actu legat. Nos de præmissis ac sufficientia & idoneitate dicti Austensij notitiam non habentes, Discretioni tuæ, de qua specialem in Domino fiduciam obtinemus, eiusdem Austensij supplicationibus inclinati per Apostolica scripta mandamus, quatenus si eundem Austensium finito cursu lectionis dicti libri, per tuam & aliorum Magistrorum in dicta scientia existentium in studio supradicto, prout est in talibus consuetum, diligentem examinationem ad hoc sufficientem & aliàs idoneum esse repereris, Non obstantibus quibuscunque statutis & consuetudinibus studij & Ordinis præfatorum contrarijs, quibus per hoc quoad alios, nullum volumus præiudicium generari, seruatis nihilominus constitutionibus Viennensis Concilij & alijs solennitatibus in talibus consuetis, Magistralem honorem conferas, & docendi licentiam authoritate nostra concedas. Datum Auenione 2. Kal. April. Pontif. nostri anno 10. "

Idem quoque Pontifex scripsit ad Radulfum Cornacum Ministrum Prouincialem Minoritarum in Aquitania, in gratiam Fr. Ioannis de Buco, quem ad Magisterium promoueri volebat.

Clemens.. ... Dilecto filio Radulfo de Cornaco Ordinis FF. Minorum Ministro Prouinciali Aquitaniæ sacræ Theologiæ Magistro Sal. & Apostol. bened. Sicut debetur benè meritis præmium & seruitijs gratitudo, sic etiam dignum reputamus & congruum, vt illis qui sacræ Theologiæ studio longis temporibus insudarunt, laborum suorum honor debitus impendatur. Cum itaque sicut accepimus, Dilectus filius Ioannes de Buco Ordinis FF. Minorum sic studendo & legendo, tam in Tolosano, vbi Lector existit, quàm alijs studijs pluribus dicti Ordinis in sacra Theologica Facultate profecisset, & in ea sufficiens esse noscatur, quod dignum se reddat ad obtinendum honorem Magisterij in eodem. Nos præmissorum intuitu, eiusdem Ioannis supplicationibus inclinati, Discretioni tuæ, de qua specialem in Domino fiduciam obtinemus, per Apostolica scripta mandamus, quatenus si præfatus Ioannes per te sufficiens & idoneus ad huiusmodi honorem Magisterij repertus fuerit, ipsum seruatis aliàs debitis solennitatibus Tolosæ seruari in talibus consuetis, non obstantibus quibuscunque Constitutionibus Apostolicis, priuilegijs, Indulgentijs, necnon statutis & consuetudinibus ac obseruantijs eiusdem studij & Ordinis, ac alijs contrarijs iuramento, confirmatione Apostolica, vel quacunque firmitate aliàs roboratis ad huiusmodi honorem Magisterij authoritate nostra in Facultate præfata studeas promouere. Datum Auenioni 4. Non. Febr. Pontif. nostri anno 10. "

Circa hæc tempora Richardus de Bury Episcopus Dunelmensis Edwardi III. Anglorum Regis Cancellarius, ad quem inquit Trithemius, Francisci Petrarchæ de Thule Insula interrogantis extat Epistola, vir in Diuinis scripturis studiosissimus, & valde eruditus atque in secularibus litteris sufficienter instructus, librorum amator singularis & celeberrimus, multis expensis & laboribus in Vniuersitate Oxoniensi insignem Bibliothecam fundauit, quam ad publicam vtilitatem Magistrorum & Scholarium inibi studentium incredibili studio instituit. Qua de re sic ipse in Philobiblio cap. 18. Nos autem ab olim in præcordijs mentis nostræ propositum gessimus radicatum, quatenus opportunis temporibus exspectatis diuinitus Aulam quandam in reuerenda Vniuersitate Oxoniensi omnium Artium liberalium nutrice præcipuâ in perpetuam Eleemosynam fundaremus, nostrisque reditibus ditaremus numerosis Scholaribus occupatam nostrorum librorum iocalibus suppeditaremus, vt ipsi libri & singuli in ea- AVLA OXONIENSIS.

» dem communes fierent quantum ad vsum & studium non solum Scholaribus » Aulæ factæ, sed per eos omnibus Vniuersitatis prædictæ studentibus in æter- » num secundum modum & formam, quam sequens Capitulum declarabit. Qua- » propter sincerus amor studij zelusque orthodoxæ fidei ad ædificationem Eccle- » siæ confirmandæ pepererunt in nobis solicitudinem hanc stupendam Nummi- » colis, vt collectos codices vndecunque vænales neglectis sumptibus emere- » mus, & qui venundari non debebant, transcribi honestius faceremus.

BIBLIOTHECÆ OXONIENSIS LEGATIO.

In Capitulo verò 19. legat eidem Academiæ suam illam locupletem Bibliothecam: nec pigebit verba Legationis referre, ne tam laudabile tanti viri factum vetustate temporum intereat, aut obliuione sepeliatur. Sic ergo ille.

» Difficile fuit semper sic homines limitare legibus honestatis, quin astutia » successorum terminos niteretur præcedentium transilire & statutas infringere » regulas insolentiâ libertatis. Quamobrem de Prudentum consilio certum mo- » dum præfiximus, per quem ad vtilitatem studentium librorum nostrorum com- » municationem & vsum volumus deuenire. Imprimis enim libros omnes & sin- » gulos de quibus Catalogum fecimus specialem, concedimus & donauimus in- » tuitu charitatis *Communitati Scholarium* in Aula Oxoniensi degentium in per- » petuam eleemosynam pro anima nostra & parentum nostrorum, necnon pro » anima Illustrissimi Regis Angliæ Eduardi III. post conquæstum & deuotissimæ » D. Reginæ Philippæ consortis eiusdem, vt ijdem libri omnibus & singulis *Vni-* » *uersitatis* dictæ villæ *Scholaribus* & *Magistris* tam Regularibus quàm secula- » ribus commodentur pro tempore ad profectum & vsum studentium, iuxta mo- » dum, quem immediatè subiungimus, qui est talis.

» Quinque de *Scholaribus* in Aula præfata commorantibus assignentur per » eiusdem Aulæ Magistrum, quibus librorum custodia deputetur; de quibus » quinque personis tres & nullatenus pauciores librum vel libros ad inspectio- » nem & vsum duntaxat studij valeant commodare; ad copiandum verò & trans- » cribendum, nullum librum volumus extra septa Domus concedi. Igitur cum » *Scholaris* quicunque secularis vel Religiosus, quos in præsenti fauore ad paria » iudicamus, librum aliquem commodandum petiuerit, considerent diligenter » Custodes, an librum talem habuerint duplicatum; & si sic, commodent ei » librum cautione receptâ, quæ librum traditum in valore transcendat judicio » eorum: fiatque statim tam de cautione quàm de libro commodato memorialis » scriptura, continens nomina Personarum quæ librum tradunt & illius qui reci- » pit cum die & anno Domini, quo contingit fieri commodatum. Si verò Custo- » des inuenerint, quod ille liber qui petitur, duplicatus non fuerit, talem librum » non commodent cuicunque, nisi fuerit de Comitiuâ *Scholarium* dictæ Aulæ, » nisi fortè ad inspectionem infra septa domus vel Aulæ prædictæ, sed non ad » vlterius deferendum. *Scholari* verò cuilibet prædictæ Aulæ liber quicunque » per tres de prædictis Custodibus valeat commodari, nomine tamen suo cum » die quo librum recipit primitus annotato. Nec tamen ipse possit librum sibi » traditum alteri commodare, nisi de assensu trium de Custodibus supradictis: & » tunc deleto nomine primi, nomen secundi cum tempore traditionis scribatur. » Ad hæc omnia obseruandum Custodes singuli fidem præstent, quando eis » Custodia huiusmodi deputatur. Recipientes autem librum vel libros ibidem » iurabunt, quod eum vel eos ad alium vsum, nisi ad inspectionem vel studium » nullatenus applicabunt, quodque illum vel illos extra villam Oxoniensem » cum suburbio nec deferent, nec deferri permittent. Singulis autem annis » Computum reddent prædicti Custodes Magistro Domus & duobus quos se- » cum duxerint de suis *Scholaribus* assumendum. Vel si eisdem non vacauerit, tres » deputent Inspectores alios à Custodibus, qui librorum Catalogum perlegen- » tes videant, quod omnes habeant vel in voluminibus proprijs, vel saltem per » Cautiones præsentes. Ad hunc etiam computum persoluendum, tempus cre- » dimus opportunius à Kalendis Iunij vsque ad festum sequens gloriosissimi Mar- » tyris S. Thomæ. Hoc autem omnino adijcimus, quod quilibet cui liber aliquis » fuerit commodatus, semel in anno librum præsentet Custodibus, & suam si vo- » luerit, Cautionem. Porro si contingit fortuitu per mortem, furtum, frau- » dem, vel incuriam librum perdi, ille qui perdiderit vel eiusdem Procurator,

seu etiam Executor pretium libri soluat & eiusdem recipiat cautionem. Quod «
si qualitercunque Custodibus ipsis lucrum euenerit, in nihil aliud quàm in li- «
brorum reparationem & subsidium conuertatur. «

Eodem anno die 6. Decemb. quæ est D. Nicolao sacra, Clemens VI. continuâ febri correptus Auenione decessit, homo admirandæ memoriæ & doctrinæ, vt refert Petrarcha. Eius corpus depositum fuit in Ecclesia Cathedrali B. Mariæ de Donis; anno verò sequenti translatum ad Abbatiam Casæ-Dei in Aruernis, quam ipse locupletauerat: at ducentis post annis extumulatum est ab Hæreticis flammisque traditum cum statua, quam viuens sibi parauerat. Vacauit Sedes vndecim tantum dies, nec diu Cardinales cunctati in successore deligendo, Ioannis Francorum Regis aduentum veriti, qui Pontificem creari volebat amicum sibi. Illi autem designant Stephanum Alberti Lemouicensem honestissimæ quidem vitæ hominem, sed mediocris generis & fortunæ, non mediocris doctrinæ; quippe Iureconsultum celeberimum & Iudicem, deinde Nouiomensem Episcopum, postea Rom. Curiæ Procuratorem, tum Cardinalem sub titulo SS. Ioannis & Pauli, postremò Maiorem Pœnitentiarium & sacri Collegij Decanum, Episcopum Ostiensem ac Veliternum. Et is se Innocentium VI. appellari voluit.

Hoc anno die 10. Octob. legimus in actis Nationis Anglicanæ electum fuisse Rectorem Vniuersitatis M. Wiskinum Wenslay de Duorbrouia Clericum Diœcesis Kaminensis, virum Procuratorium; eique à Facultate Artium concessum vnum Determinantem & 4. Subdeterminantes. Tunc quoque Sorbonæ Prouisor erat Cardinalis Autissiodorensis. Sic enim in ijsdem actis habetur.
Die 13. Febr. apud S. Mathurinum post auditionem litterarum destinatarum «
Vniuersitati à Nuncijs de Auenione factâ ibidem congregatione Nationis sup- «
plicauit M. Albertus pro vna littera sub sigillo Nationis dirigenda D. Cardinali «
Autissiodorensi, vt prouideat eidem Magistro quod possit recipi tanquam socius «
in Domo Sorbonæ, & concessa est vnimiter nemine reclamante. Quis ille Car- «
dinalis Autissiodorensis? nempe Petrus de Croso, de quo supra, Cardinalis tit. «
SS. Siluestri & Martini, Episcopus Autissiodoren. factus anno 1349. «

Eodem Rectore factum est statutum de Rotulo Nominandorum, decretumque qui & quo loco inscribi deberent quicunque inscriberentur. Statue- «
runt Magistri inuiolabiliter obseruari quod in Rotulo transmittendo ad Cu- «
riam primò ponerentur Magistri actu existentes Parisius secundum suæ ætatis «
ordinem à Seniore incipiendo vsque ad iuniorem, deinde qui superuenirent «
omnibus præsentibus postponerentur. Præsentes pro tunc Parisius (è Nat. «
Anglicana) MM. Gualterus de Wardelay, Ioan. de Wesalia, M. Gerardus «
de Prussia, M. Io. Helmestan, M. Henricus de Minda, M. Mathias de Succia, «
M. Wiskinus, M. Albertus de Helmestaen, M. Ioan. de Louanio, M. Ioan. «
Scotus, M. Dauid Scotus, M. Henricus de Cliuis, M. Hermanus Rotwic, M. «
Io. de Aquis, M. Tilemannus, M. Eghelmus, M. Gerardus de Molendino, «
M. Thomas Scotus, M. Ioan. de Minda. «

In alia verò Congregatione elegit eadem Natio in Compositores Rotuli MM. Io. de Wesalia, Henricum de Minda, Ioan. de Louanio, Albertum, & Ioan. Scotum. In Nuncium verò seu Portitorem Rotuli, M. Henricum de Minda, cui quilibet Magister Rotulo Vniuersitatis insertus tradidit duo scuta, vt ibidem legitur.

Annus 1353. celebris est & memorabilis plurimorum fundatione Collegiorum in vsum & commodum Pauperum Scholarium, qui vulgò Bursarij appellantur. Imprimis Becodianum in monte San-Genouefiano vulgò Boncourt à Petro Becod vel Becond Equite Morinensi fundatum est & destinatum hospitandis & alendis octo Bursarijs Diœceseos Teruanensis, qui Regi Francorum non Comiti Flandriæ subiecti essent. Hæc enim exceptio in Instrumento huiusce donationis & legati legitur. Quorum quidem Bursariorum nominationem pendere voluit ab Abbatibus S. Bertini apud S. Audomarum & Montis S. Eligij. 1353. COLLEG. BECODIANVM.

Huicce Collegio contiguum est Tornacense, vnde in Becodianum per Portam Bursarij ad Scholas ventitabant. Et hisce temporibus fundatum quoque COLLEG. TORNACENSE.

ALEMANICVM, IVSTITIANVM.

» fuisse creditur. Et paulo ante Alemanicum in vico vulgo dicto *Trauersine* infrà
» Collegium Nauarricum.

Eodem anno decessit Ioannes Iustitianus Cantor Bajocensis, & Ecclesiæ Parisiensis Canonicus, qui multas Domos quas in vico Citharæ supra Ecclesiam SS. Cosmæ & Damiani acquisierat, *Collegio Iustitiano* quod fundauit, pro dote assignauit.

Eodem anno Ædes sacræ Carmelitarum Plateæ Maubertinæ fuerunt dedicatæ solenni ritu à Guidone de Bolonia Cardinale S. Ceciliæ, deprecante Ioanna Regina, Philippi Longi coniuge, Collegijque Burgundici fundatrice. Cui dedicationi Rex & Regina die 16. Kalend. Octob. inter fuerunt. Ibi antiquitus erat Capella S. Mariæ, iuxta quam Basilicam suam illi construxerunt ex sumptibus & pecuniâ Ianæ prædictæ: quæ illis in hanc rem testamento legarat anno 1349. mille quingentos Florinos aureos, & pretiosas gemmas complures. Philippus ipse Longus Domum quam habebat in vico San-Genouefiano eisdem iam ab an. 1317. donauerat, vt commodiorem ad frequentandas Vniuersitatis Scholas locum haberent, quàm quem hactenus habuerant. Nam ante ad Portam vrbis, vbi Beguinæ olim habitarunt & vbi hodie habitant Religiosi *Obseruantini* dicti de l'*Aue Maria*, Carmelitæ primam habuerant sedem; eamque ob rem locus etiamnum hodie *Crux Carmelitarum* appellatur. Sed quia ab inundantibus aquis Sequanæ frequentia patiebantur incommoda, longiusque aberant à Scholis Vniuersitatis, à prædicto Philippo obtinuerunt Domum & locum quem hodie inhabitant. Quam in rem extant Regiæ litteræ seu Diploma datum apud Montargium anno Domini 1317. estque huiusmodi.

PHILIPPVS Dei gratia Francorum & Nauarræ Rex, Notum facimus Vni-
» uersis præsentibus & futuris, quod Nos Progenitorum nostrorum, qui & exi-
» miæ Deuotionis abundantiam, quam ad sacrosanctas Dei Ecclesias & Mini-
» stros earum Prædecessores ipsi habuisse noscuntur, dona prægrandia & largas
» eleemosynas Ecclesijs ipsis atque personis tam liberaliter tamque magnificè
» sunt largiti, vestigijs inhærentes, Religiosis viris Fratribus Ordinis B. Mariæ
» de Carmelo, qui extra Portam Beguinarum Parisius supra Ripariam Sequa-
» næ mansionem habere noscuntur pauperrimam. Qui etiam annis pluribus iam
» elapsis hiemali tempore à superuenientibus immensis aquarum inundationibus
» adeo fuerunt oppressi, quod in Cœnaculo & solarijs habitantes vix ad terram
» poterant venire, seu descendere, vel absque nauis adiutorio pro necessitati-
» bus & negotijs quibuslibet domum exire, Domum nostram quæ fuit dilecti
» M. Guidonis de Liuriaco aliàs dicti Cointet, Clerici nostri, & quam ab eodem
» temperauimus sitam in magno vico S. Genouefæ vltra Crucem Haymonis &
» vocatur hodie Crux Carmelitarum inter Domum M. Quintini Furtinent ex
» vna parte, & Domum Petri Lotharingi Scissoris Pannorum ex altera: haben-
» temque introïtum in vico magno prædicto & exitum supra vicum S. Hilarij,
» provt Domus ipsa altè & bassè in longum & in latum se protendit, ob nostræ
» Charissimæ consortis Ioannæ Franciæ & Nauarræ Reginæ & Progenitorum
» nostrorum animarum remedium in puram & perpetuam eleemosynam de no-
» stra Regali munificentia perpetua donatione largimur; *vt Fratres ipsi sint vicini*
» *studijs & Scholis, in quibus potum sapientiæ haurire valeant:* quemadmodum salu-
» tare fidelium documentum officio Prædicationis operamque bonorum exem-
» plo accepto in tempore disseminent & effundant credentibus populis vbique
» terrarum. Volumus itaque quod Fratres ipsi & eorum successores Domum præ-
» dictam cum suis pertinentijs omnibus habeant, teneant & perpetuò possideant,
» sine coactione vendendi, aut extra manum suam ponendi, vel præstandi nobis
» seu successoribus quibuscunque propter hoc financiam qualemcunque. Nos
» enim inibi nihil penitus, nisi superioritatem nostram, Gardiam & ressortum
» pro nobis, nostrisque successoribus retinemus. Quod vt firmum & stabile per-
» maneat in futurum, præsentibus litteris nostrum fecimus apponi sigillum.
» Saluo in præmissis iure quolibet alieno. Datum apud Montem Argi, anno Do-
» mini 1317 mense Decembri.

Inter hancce Carmelitarum Ædem & Collegium Laudunense situm olim erat Collegium Dacicum, in quo Dacæ, Dani alijque Septentrionales Bur-

sarij suam habebant sedem, quod quidem peruetustissimum esse creditur: erantque adhuc in eo Bursarij an. 1429. vt ad illum an. referemus, sed successu tandem temporis Carmelitæ & Collegæ Laudunenses ædes Dacicas sibi vindicarunt.

Hoc anno die 16. mensis Martij electus fuit in Procuratorem Nationis Anglicanæ M. Tylmanus de Eyhe Almannus, vt legitur in actis prædictæ Nationis, qui & Vniuersitatis quoque postea Rector fuit. Die verò 23. Iunij electus fuit in Rectorem *M. Albertus de Saxonia*, insignis Philosophiæ Professor.

Legitur quoque in iisdem Actis inceptam fuisse hoc anno litem aduersus Præpositum Parisiensem Priuilegia Vniuersitatis violantem. *Anno Domini 1353. in Octaua Martini electus fuit Bero de Suecia in Procuratorem Nationis Anglicanæ, in cuius Procuratoria inceptum est litigium per Vniuersitatem contra propositum Parisiensem super attentatis contra Priuilegia & plurib. injuriis Magistris & Scholaribus per ipsum irrogatis.* LIS CVM PRÆPOSITO.

Sub finem hujusce anni nonnihil interuenit discordiæ inter Facultates Artium ac Medicinæ, & Theologorum ac Decretistarum. Causa dissidij hæc fuit. Acceperat Vniuersitas à Rege Nauarræ Litteras quibus rogabatur adire Regem ob cædem Constabularij. Illa verò vbi à Rege responsum accepit, illud Nauarræo significare decreuit, atque in eam rem confecit Litteras, quibus pro more huius seculi præponebatur nomen Rectoris. Theologi & Decretistæ repugnabant, Artistæ & Medici consuetudinem receptam opponebant. Consuetudinem dico, huius seculi: nam prioribus tēporibus tale vulgo erat initium litterarum, *Vniuersitas Magistrorum & Scholarium Parisius studentium.* Sic ergo in Reg. Nat. Anglic. legitur. *Facta Congregatione Generali apud S. Mathurinum in die Briscæ Virginis super missione & sigillatione Litteræ quam Vniuersitas debebat mittere Regi Nauarræ super responsione supplicationis quam Vniuersitas debuit facere coram Rege Franciæ super interfectione Constabularij Regis Franciæ. Deliberauerunt omnes Facultates quod placeret eis sigillatio & missio dummodo hoc vocabulum* Rector *deponeretur: & in isto Facultas Theologorum & Decretistarum concordabant, sed aliæ duæ de opposito.* LIS CVM THEOLOGIS.

Item eadem die factâ Congregatione Facultatis Artium *ibidem super positione huius vocabuli*, Rector, *in prædicta Littera, deliberatum fuit à 4. Procuratoribus concorditer*, quod nunquam sigillaretur prædicta Littera, quin prædictum verbum apponeretur. Item factâ Congregatione in die sequenti Facultatis Artium *apud S. Genouefam hora Vesperarum super prædicta sigillatione Litteræ Regi Nauarræ mittendæ & de præpositione huius vocabuli* Rector, *deliberatum fuit concorditer quod sigillaretur eodem Vespere & cum appositione huius vocabuli*, Rector, *& ita factum fuit.*

Nodum in scirpo quærebant Theologi & Decretistæ, quem soluerunt ipsi Pontifices dando ad Vniuersitatem Litteras cum hacce præfatiuncula, *Dilectis filiis* Rectori & Vniuersitati *studij Parisiensis.* Et Innocentius ipse anno 1358. cuius Bullam infra referemus.

Anno 1354. Frater Guido Ordinis Eremitarum sancti Augustini nonnullos errores quos in Scholis Augustinensibus publicè legens docuerat, publicè reuocauit juxta Decretum Facultatis Theologicæ & Cancellarij Parisiensis. Reuocatio autem ista legitur in tom. Bibliothecæ Patrum sub hoc titulo. *Forma & modus Reuocationis factæ Parisius per Fr. Guidonem Ordinis Eremitarum S. Augustini actu Regentis Parisius sententias in Scholis dicti Ordinis anno 1354. die 15. Maij.* Sic autem ipse Guido. 1354.

« Hoc anno legendo & respondendo ambulaui in magnis & mirabilibus super me verbum veritatis non rectè tractando, sed verbis contendendo profanis & vaniloquis, quæ ad impietatem prouocant & audientium subuersionem. Ex quibus factus sum occasio scandali in sanctissima Facultate & Ordine meo. Quod mihi displicet bono corde. Idcirco juxta piam & sanctam Ordinationem D. Cancellarij Parisiensis, ac cæterorum Magistrorum Reuerendorum Theologicæ Facultatis, quorum correctioni & ordinationi me submisi & submitto, dicta mea & scripta volo reuocare, & intentionem meam ostendere bonam non obstantibus dictis & scriptis in forma quæ sequitur. Et licet Domini ac Reue-

,, rendi Magistri istas Conclusiones posuerint, non est intentionis meæ, nec vn-
,, quam fuit per Dei gratiam eas sustinere pertinaciter.

Revocatio error. Guidonis Augustiniani.

,, Primò dixi istam conclusionem. Charitas quæ semel labitur vel deperdi-
,, tur, nunquam fuit vera Charitas. Et eam probaui contra Bachelarium B.
,, Mariæ de Monte Carmelo. Hanc reuoco tanquam falsam & hæreticam. Et
,, etiam quæ enumerat effectum Sacramentorum scilicet Baptismi & Pœnitentiæ.
,, Et etiam contra Decretum Ecclesiæ in Cap. Fideli. extra. de Summa Trinitate
,, & fide Catholica in Clement. etiam tanquam seipsam interimentem. Quod
,, enim nullo modo verè est, deseri non potest, vt ait Gratianus. Et præsump-
,, tuosè positum esse, quia eam dixi valde probabilem. Et tamen est contra con-
,, clusionem, Doctoris opinionem, scilicet Magistri Sententiarum, Gratiani &
,, plurimorum aliorum. Si quæ verò authoritates Augustini vel aliorum videan-
,, tur ad oppositum, intelligendæ sunt de charitate finali, quæ manet in patria,
,, de qua loquitur Apostolus Corinth. 13. Charitas nunquam excidit, vel intel-
,, ligendum est de charitate secundum efficaciam, vt Magistermet videtur glos-
,, sare.

,, 2. Ex hoc intuli quod præscitus existens in Charitate non potest mereri vel
,, elicere actum meritorium vitæ juxta scalam vitæ nostræ. Reputo falsum &
,, contumeliosum.

,, 3. Dixi contra Bachalarium Prædicatorum conferendo cum ipso, quod
,, homo meretur vitam æternam de condigno: id est quod si non daretur, ei fie-
,, ret injuria. Et scripsi quod Deus faceret sibi injuriam. Et hanc probaui. Istam
,, reuoco tanquam falsam, hæreticam & blasphemam & mihi contradicentem in
,, Conclusione infra recitanda, quæ dicit *Totum est à Deo, ita quod nihil à voluntate.*

,, 4. Dixi in Disputatione respondendo de *Quolibet*, quod si nullum esset li-
,, berum Arbitrium, adhuc esset peccatum. Quod scripsi in hac forma. Pono
,, vnum probabile, scilicet, si nullum esset intentum vel volitum; adhuc esset
,, in Dei contuitu malum. Hanc reuoco tanquam falsam, manifestè erroneam &
,, hæreticam, scandalosam & blasphemam.

,, 5. Dixi quod bonum meritum est à Deo: ita quod nihil est in veritate quam
,, in hac forma scripsi. Tanti meriti est ex quanto beneplaciti intenti vel voliti,
,, non ex quanto. Hanc reuoco tanquam falsam, scandalosam & in fide suspe-
,, ctam & mihi contradicentem in tertia propositione superius reuocata.

,, 6. Dixi quod Deus potest aliquam necessitatem inferre præueniendo vo-
,, luntatem ad bonum actum quam scripsi in hac forma. Deus quandoque præ-
,, uenit ita voluntatem puri viatoris, quod non potest actum meritorium elice-
,, re. Probaui sic. Aliter sequeretur quod homo posset mutare Diuinum pro-
,, positum. 2. Quod homo posset facere Deum mendacem. Alia sententia
,, probabilis est ista. Quod Deus potest aliquem necessitare ad bonum actum
,, præueniendo. Hæc sustineri potest, probationem tamen adduxi ad hanc, scan-
,, dalosam & in fide suspectam.

,, 7. Dixi quod est dare plures vnitates quæ non faciant numerum. Quod re-
,, uoco tanquam falsum, scandalosum, & in fide suspectum quantum ad Trinita-
,, tem in Diuinis.

,, 8. Dixi & scripsi, quod nulla Creatura rationalis simpliciter est in se, nisi
,, quia Deus est sibi esse. Et ex hoc intuli in eodem scripto, quod in omni eo quod
,, non est Deus, essentialius est non esse, quàm esse seipsum. Has reuoco falsas,
,, falsè positas & erroneas.

,, 9. Dixi & scripsi, quod aliquid potest esse sine tempore in merito & pecca-
,, to. Et probaui quod possibile fuit vel est aliquid esse in instanti æternitatis in
,, merito, & consequenter in instanti temporis in peccato. Et iterato in instanti
,, æternitatis in merito. Hanc reuoco cum sua probatione tanquam falsam, fatuè
,, positam & inintelligibilem.
,,

Tumultus Oxoniensis.

Eodem anno grauis tumultus exortus est in Academia Oxoniensi inter Scholasticos & Ciues, occasione Scholastici cujusdam & Cauponis. Quam Historiam ex Roberto Auesburiensi in vita Eduardi III. sic refert Nicolaus Hapsfeldius.
» Exorta itaque rixa in taberna vinaria inter quendam ex Scholasticis & vinarium,

rium, in cuius illa caput vinum effuderat, eiusque deinde caput poculo in illud illis comminuerat; cum laïcis qui Oppidum incolebant, Ciuis sui vindicandi causa, iram suam in reliquos omnes Scholasticos nimis effrenato impetu effunderent, biduo quasi instructâ & hostili acie inter eos dimicatum est, multique vtrinque vulneribus affecti, aliquot etiam perempti. Cumque postridie viri Monastici ad placandum Deum atque leniendas & molliendas tantas animorum offensiones supplicationem habuissent, in quo sacrosancta Eucharistia deferebatur; ne hæc quidem facta terrorem aut Religionem Ciuium animis injicere potuerunt, aut à pugna deterrere. Imò Scholasticum quendam, vt vitæ consuleret, ad Sacerdotem qui venerandam Eucharistiam deferebat, subsidij causa confugientem, qui nihil eos læserat, insequuti grauissimis & lethalibus vulneribus confecêre. Sedatus tamen est eodem postea die tumultus ille, videbaturque vtraque pars ad pacem inclinata, quæ & publico edicto diuulgata est. Tertiò nihilominùs die veteres pugnæ recruduerunt, Ciuesque accita sibi ad subsidium ex vicinis pagis multitudine in Scholasticos irruunt, domos illorum effringunt, libros cultellis & securibus discindunt & discerpunt, supellectilem diripiunt & aliquot è medio tollunt. Qui casus vacuam & desolatam ferè ad multos menses Scholasticis alio se subducentibus, *Academiam reddidit, solitis omnibus omnium Scholarum exercitationibus interruptis. Denique postea Ecclesiastico Oxoniense Oppidum interdicto per Lincolniensem Episcopum à sacris abstentum est.*

Vehementer offendit animum Eduardi res ista. Itaque statim datis ad Simonem Islepium Litteris mandauit, vti pro virili parte conaretur dispersos & dispalatos Academicos ad Academiam reuocare, seque illos deinceps suæ fidei & tutelæ commissos habiturum. Quod vt illis innotuit, redierunt, & intermissa tandem studia repetierunt. Ciues edicto Regis 250. libras Academiæ pependerunt. Academia nouis Priuilegiis à Rege munitur, & primas rerum administrandarum in eo oppido, pretiumque panis & vini aliarumque rerum vænalium, quæ ad commentum victumque pertinerent, constituendi potestas Academiæ præsidi defertur. Ciues satisdare coguntur, se deinceps Academiæ, quietem non perturbaturos. Sicque post triennium soluuntur ab Interdicto. Vt ex eodem fonte ait Bzouius & ex MS. Vaticano, Rex Edoardus, inquit, datis ad Simonem Islepium Litteris se vehementer offensum testatus est, quòd præclarum Cleri per quem Religionem Catholicam constabiliri & magnam Reipubl. partem illius potissimum consilio prudenter administrari dicebat, Seminarium esse dissipatum. Mandauit itaque jubente etiam Innocentio Pontifice, vt omnes neruos Islepius intenderet, vt dissipatos ad Academiam reuocaret, quos in suam se fidem & tutelam vt eos ab omni injuria & contumelia deinceps integros & incolumes præstaret, recipere profitebatur. Redierunt itaque tandem & perturbata atque intermissa studia repetierunt. Actione cuique sua de damnis priuatim acceptis reseruata. Ciues 250. libris Academiæ pendendis multati. Academia nouis Priuilegiis munita: primas rerum in eo oppido administrandarum pretiumque panis & vini aliarumque rerum in foro vænalium quæ ad victum commentumque pertinerent, constituendi potestas Academiæ præsidi delata. Ciues ad satisdandum adducti se deinceps quietem & tranquillitatem Academiæ haud perturbaturos, quibus constitutis tandem post triennium Ciues ab Interdicto soluti sunt.

Hoc eodem anno video statutum factum ab Anglicana Natione ne pignora caperentur à Diuitibus loco pecuniæ. Fuerat enim hic mos in gratiam pauperum Scholarium introductus, vt qui non essent soluendo, hoc est qui Bursas soluere non possent, pecuniæ loco pignus darent. Deinde verò & Diuites quoque ipsi cœperunt eodem Priuilegio vti velle. *Die 9. mensis eiusdem* (Maij) *factâ Congregatione Nationis ad supplicandum apud S. Iulianum pauperem supplicauit* D. Othopunt pro remissione omnium Bursarum vel saltem aliquarum quas debet Nationi pro Determinatione, Licentia & Magisterio. Quod si Natio facere non vellet, supplicauit idem pro induciis Bursarum earundem, cui concessæ fuerunt induciæ, dum tamen pro Bursis illis quas deberet, pignora traderet Receptori. Item facta Congregatione Nationis Angl. apud S. Mathurinum pro adhibendo remedium, ne Diuites Scholares Nationis eiusdem de remissione

Bursarum suarum per gratiam pauperum Scholarium se juuarent. Deliberatum fuit concorditer à Magistris dictæ Nationis vt ad hoc malum amouendum per Nationem vnum Statutum fieret per quod ea quæ in præjudicium dictæ Nationis cederent, tollerentur. Item Vigilia Ascensionis Domini facta Congregatione Magistrorum Nationis Angl. apud S. Iulianum pauperem super electione Magistrorum qui supradictum Statutum ordinarent, electi fuerunt Ordinatores statuti M. Ioannes de Louanio. M. Henricus de Cliuis M. Wilkinus Wenslay, M. Albertus de Saxonia. M. Ioan. de Aquis vna cum procuratione Nationis eiusdem.

1355. Anno 1355. præclara Artium Facultas, quæ ex 4. Nationibus ab antiquo distinctis constat, Statutum edidit contra Professores suos, qui relictâ veteri consuetudine explicandi Authores, Discipulos suos scriptis onerabant. Antiquitus enim ipsosmet Authores prælegebant & notulis tantummodo illustrabant : at in Philosophia præsertim abusus iste inualuerat, vt sua quisque scripta dictaret : quod docendi genus, vocabant *Nominationem ad pennam.* Legitur autem hocce Statutum in libris antiquis Procuratorum sub hoc titulo. *Satutum Facultatis super destructione modi legendi ad pennam & modo legendi honesto & antiquo.* Tale autem est.

STATVTVM FACVLTATIS ARTIVM DE MODO LEGENDI SEV DOCENDI

» IN nomine Domini, Amen. Tentatis duobus modis legendi libros Artium » liberalium, primis quidem Philosophiæ Magistris in Cathedra raptim pro- » ferentibus verba sua, vt ea mens Auditoris valeret capere, manus verò non » sufficeret exarare. Posterioribus autem tractim nominantibus, donec Audi- » tores cum penna possent scribere coram eis. Diligenti examine his inuicem col- » latis, prior modus melior reperitur, propter quod communis animi conceptio » nos admonet vt ipsum in nostris lectionibus imitemur. Nos igitur omnes & » singuli Magistri Facultatis Artium tam Regentes quàm non Regentes adhoc » specialiter conuocati per venerabilem virum M. Albertum de Bohemia tunc » Rectorem Vniuersitatis apud S. Iulianum pauperem statuimus in hunc modum, » quod omnes Lectores tam Magistri quàm Scholares eiusdem Facultatis quan- » docunque & vbilibet eos aliquem librum legere contigerit ordinariè vel curso- » riè in eadem Facultate vel disputare Quæstionem circa ipsum, seu aliquid aliud » per modum expositionis, priorem modum legendi obseruent secundum vires » suas, sic scilicet proferendo, ac si nullus scriberet coram eis. Secundum quem » modum fiunt sermones in Vniuersitate & recommendationes : & quem Lecto- » res in cæteris Facultatibus insequuntur. Transgressores autem istius Statuti, si » Lectores fuerint Magistri seu Scholares, ex nunc pro tunc priuamus à lectura, » honoribus, Officiis & cæteris Adminiculis nostræ Facultatis vsque ad vnum an- » num. Quod si quis recidiuet, pro primo Recidiuo pœnam duplicamus; pro » secundo quadruplicamus; & sic vltra. Auditores verò hujusce nostri statuti exe- » cutioni obuiantes clamore, sibilo, strepitu, jactu lapidum per se aut per suos » famulos, vel Complices, seu quovis alio modo, priuamus & resecamus à no- » stro consortio vsque ad vnum annum : & pro quolibet Recidiuo pœnam au- » gemus ad duplum & quadruplum sicut ante.

» Ordinamus insuper pro huius Statuti obseruantia firmiori, vt quilibet Re- » ctor in sua creatione juret, & suo successori jurare faciat procedere ad punitio- » nem talium Transgressorum.

» Incipientes verò & Determinantes similiter iurent obseruare Statutum, » aliàs non admittantur ad gradum Baccalarij vel Magistri. Per hoc autem Sta- » tutum non intendimus excludere Nominationem ad pennam alicuius determi- » nationis notabilis Tractatus vel Expositionis quam in vico straminis scribunt » quandoque Iuuenes in diebus Festiuis, dum tamen non fiat hora Sermonis Vni- » uersitatis, nec aliquis huiusmodi nominationem audeat facere extra Scholas » dictæ Facultatis, alioquin eandem pœnam incurrat ad quam adstrinximus Au- » ditores. Neque per hoc volumus derogare antiquis Statutis super modo le- » gendi confectis, sed maneant in sua firmitate. In cuius rei testimonium præ- » senti Statuto Sigillum Rectoris vnà cum Sigillis 4. Nationum videlicet Galli- » canæ, Picardiæ, Normaniæ & Angliæ ex earum consensu vnaque cum signo

& subscriptione subscripti Notarij duximus apponenda. Datum & actum in "
Congregatione nostræ Facultatis tam Regentium quàm non Regentium ad "
hoc specialiter conuocatorum. Anno Domini 1355. 10. mensis Decembris. In "
dictione 9. Pontificatus sanctissimi in Christo Patris ac D. D. Innocentij Diui- "
na Prouidentia Papæ VI. an. 3. præsentibus adhoc discretis viris Iacobo de Pa- "
uillione, Ioanne Candelli, Petro Guerardi, Conrardo Almanni Seruientibus "
Vniuersitatis Parisiensis in dicta Facultate Artium & multis aliis testibus adhoc "
euocatis specialiter & rogatis. Et ego Simon Quinimo Clericus Tullensis Diœ- "
cesis publicus Apostolica & Imperiali authoritate Notarius præmissi Statuti "
confectioni, conclusioni & aliis suprascriptis, dum sic per prædictam Facul- "
tatem agerentur, vnà cum dictis testibus præsens interfui. Et ea probando "
hac mea propria manu subscripsi, signumque meum vnà cum Sigillis prædictis "
apposui, requisitus & rogatus in testimonium præmissorum. "

Hujusce Statuti meminit Petrus Ramus, qui Nominationem ad pennam volebat quoque ab Vniuersitate arceri, reuocarique antiquum morem, vt Magistri viuâ voce omnia exceptis paucis, nempe quibusdam notulis, explicarent. Sic autem Statutum prædictum breuius complectitur. Philosophiam con- "
tinuâ voce & perpetuâ raptim prælegito. Ne tractim nominato & dictato. "
Discipulus Magistri verba mente capito. Manu & penna ne exarato. Notabi- "
lis tamen sententiæ dictandæ & excipiendæ facultas esto. Rector, Baccala- "
rius, Licentiatus in hanc Legem jurato. Qui præmissa violauerit, pœnas du- "
plas & quadruplas luito. Addit Ramus Cardinalem Tutavillæum anno 1452. "
pennam quam lex seu Statutum prædictum ademisse videbatur, neque sustulisse, neque imperauisse, sed tantùm permisisse. Qua de re nos alibi. In Codice MS. Angl. Nat. ita legitur. Procuratore M. Themone Iudæo Clerico Dioc. Monasteriensis Westphalo electo 18. Nou. 1355.

Item in Procuratoria prædicta pluribus factis Congregationibus Generalibus Facultatis Regentium & non Regentium per Iuramentum, per Venerabilem virum M. Albertum de Bohemia tunc temporis Rectorem de modo legendi per modum expedientis sine penna, deliberauerunt finaliter omnes Nationes vt fieret hoc Statutum quod sequitur.

In nomine Domini, Amen. Tentatis. Eodem anno Magistri Regentes Picardicæ Nationis Statutum condiderunt de distributionibus & clauibus Arcæ communis reportandis ad Electionem nouorum Procuratorum: quod extat in antiquo libro Procuratorum huiusce Nationis, estque huiusmodi.

Vniuersis præsentes Litteras inspecturis omnes & singuli Magistri Nationis " STATVTVM NATIONIS PICARDICÆ.
Picardorum Parisius in Artium Facultate Regentes salutem in Domino. Cum "
ab antiquo Reuerendi Patres & prædecessores nostri & Nos in seruitium & ho- "
norem Dei Omnipotentis, gloriosissimæ Virginis Mariæ ac Beatorum Cleri "
Patronorum Nicolai & Katharinæ consueuerimus in eorum Festiuitatibus in Vi- "
giliis dicere Vesperas & in diebus Missam simul congregati in aliqua Ecclesia "
celebrare, Nos cum debitis circunstantiis vocati specialiter ad statuendum "
apud S. Iulianum pauperem hora Primæ B. Mariæ, die Iouis post Festum B. "
Dionysij anno à Natiuitate Domini 1355. vt prædictum seruitium valeremus de "
cætero solennius & cum majori Magistrorum multitudine exercere, Statuimus "
quæ sequuntur. Scilicet quod singuli Magistri prædictæ nostræ Nationis in "
Artium Facultate Regentes in singulis Festis solennibus prædictorum Virginis "
gloriosæ, ac BB. Nicolai & Katherinæ recipiant per modum distributionum, "
si fuerint præsentes, in Vesperis quilibet 4. denarios; & si in Missa, quilibet "
sex denarios de pecunia Nationis, si & in quantum dicta pecunia poterit adhoc "
sufficere solutis primitus aliis debitis Nationis, & quod inde non appareat ex "
defectu pecuniæ sequi detrimentum aliquod vel vituperium Nationis. Statui- "
mus etiam quod quicunque erunt in dictis Missis vel Vesperis vestiti appara- "
mentis ad tenendum Chorum, vel ad seruiendum Presbytero vel Altari Depu- "
tatis, ac etiam Procurator & Receptor dictæ Nationis pro suis laboribus du- "
plicem in dictis distributionibus percipiant portionem. Insuper cum dudum "
statutum sit & fuerit in nostra Natione obseruatum & statutum propter secu- "
ritatem & profectum Nationis Iocalium suorum, quod in omni noui Procura- "

» toris electione Procurator electus claues Archæ nostræ tribus Magistris diuer-
» sarum Diœceseon distribuat in præsentia Nationis, quod aliquando fieri non
» potest, ex eo quod habentes eas omittunt negligenter reportare eas in die Ele-
» ctionis ad præsentiam Nationis, idcirco his obuiare volentes negligentiis, sta-
» tuimus vt quilibet Magistrorum, qui in præcedente procuratione clauem ali-
» quam seruauerit, illam reportet ad locum & horam Electionis faciendæ, & in-
» dilatè Procuratori electo reddat eam in præsentia Nationis, alioquin pœnæ
» subjaceat duorum solidorum Parisiensium Nationi nostræ prædictæ applican-
» dorum ac etiam soluendorum, & sub eadem pœna Procurator de nouo creatus
» quemlibet in prædictis vel aliquo eorum deficientium tenebitur cogere ad sol-
» uendam pœnam prædictam. Et in hoc ille sic deficiens tenebitur obedire Pro-
» curatori sub debito juramenti. Tenebitur etiam dictus Procurator illos Magi-
» stros quibus claues distribuet, inscribere in Papyro Nationis statim & in præ-
» sentia Nationis. Et tunc Bedelli sub eadem pœnâ tenebuntur pennam & in-
» caustum pro Litteris scribendis Procuratoribus ministrare. Datum sub Sigillo
» nostræ prædictæ Nationis, anno, mense, die, hora & loco prædictis.

Eodem anno obiit insignis ille, & vbique terrarum ingentis famæ & existimationis eximiæ Bartholus de Saxo-ferrato Iurisconsultus, per plures annos Iuris vtriusque Professor in Academia Bononiensi, Rainerij Foroliuiensis quondam Discipulus, item Cyni & Iacobi de Butrigariis; Baldi verò Perusini & Ioannis Costani inter cæteros Magister.

Ad hunc quoque annum legimus in Reg. Nationis Anglicanæ sedatam fuisse quandam discordiam inter Nationes ortam ex eo quod Cancellarius San-Genouefianus in suo examine non satis fideliter ius vnicuique suum reddidisset, Gallicos aliis postponendo, Anglicos Gallicando aliaque contra morem & Statuta præstando. *In eadem Congregatione* (17. Martij) *concordatæ sunt 4. Nationes Facultatis Artium & sedata est briga illa orta ex eo quod Cancellarius in S. Genouefa cum licentiauit Baccularios primæ Auditionis, vnum Gallicum secundum depositionem Examinatorum in omnibus postposuit, & ex eo quod vnum Anglicum in secunda Auditione Gallicauit: super quam concordiam D. Rector sumpsit publicum Instrumentum. Super illa enim concordia erat Congregatio principaliter facta.*

Eadem Natio alio suo Decreto cauit, ne cum quoquam deinceps de solutione Bursarum quæ Bedellis debebantur, dispensaretur; nec illarum quæ ob li-
„ tem Theologorum exigebantur. Facta Congregatione Nationis apud Prædi-
„ catores die 22. (Martij) supplicauerunt Bedelli Nationis nostræ Nationi, vt ad-
„ hiberetur remedium adhoc quod illi cum quibus dispensatur in Natione de Bur-
„ sis suis quas tenentur Nationi, dum tamen satisfaciant Bedellis de suis Bursis,
„ rarò aut nunquam satisfaciunt eis, nec cum ad licentiam aut Magisterium fue-
„ runt permissi, ad memoriam satisfactionem bursarum præfatis Bedellis dignan-
„ tur reuocare. Quibus concedebatur concorditer quod nullos cum quibus Na-
„ tio dispensauerit, bursas Nationis remittendo, ad aliquem gradum, videlicet
„ Determinationem, Licentiam aut Magisterium admitterentur, nisi se prius
„ cum Bedellis ipsis de Bursis ipsorum amicabiliter expediuerint.

Et ad 9. April. ita scribit M. Ioannes de Velstede eiusdem Nationis Procurator. *In eadem Congregatione fuit deliberatum Nationem de Bursis Bedellorum, nec de dimidia Bursa B. Virginis, nec de integra Bursa quæ reponi solet ad Arcam ad muniendum se de altercationibus Artistarum cum Theologis, nullomodo posse dispensare, sed solum de tribus aliis Bursis habere potestatem remittendi.*

1356. Anno 1356. die 4. mensis Maij M. Ioannes Ance Rector antiquus acceptæ pecuniæ communis rationes reddidisse legitur M. Roberto Normano Rectori nouo, qui nempe mense Martio anni superioris electus fuerat. Id factum apud Vniuersitatem, seu apud selectos eiusdem. Qua de re sic in Reg. Nat. Angl. *M. Ioannes Ance Rector antiquus computauit M. Roberto Normano Rectori nouo coram Vniuersitate, & fuit compotus eius approbatus & receptus.* Nempe temporibus istis & longè post adhuc, Rector Vniuersitatis Quæstor quoque seu Receptor erat ærarij publici & communis: qui Rectoratu decedens successori suo acceptæ pecuniæ expensæque rationes reddere tenebatur.

Habitis etiam Comitiis Generalibus eodem mense, vno omnium Academi-

eorum consensu appellatum à Prælatis Ecclesiæ Gallicanæ, qui Vniuersitatem pensitationi Decimarum subjacere volebant; vt legitur in supradicto Codice. *Vniuersitas appellauit contra Sententias Episcoporum de Francia ex parte Decimarum.*

Et die 7. Iunij habitis Comitiis apud Bernarditas idem fuit iterum conclusum. *7. die mensis Iunij Magistris omnibus vocatis per juramentum ad Congregationem Generalem apud S. Bernardum, deliberatum fuit concorditer, quod appellatio contra DD. Prælatos Franciæ volentes Vniuersitatem grauare contra Priuilegia ad soluendum Decimas & subsidium, terminaretur sequenti die, quod & factum est.*

Ibidem notatur Dominam de Valentia instituere seu fundare Collegium voluisse, eique rei quingentas libras addixisse. *Et fuit lecta Littera de Fundatione vnius Collegij per Dominam de Valentia de 500. libris, & fuit concessa & approbata,* an verò fuerit illud Collegium fundatum & vbi positum, me latet.

Suborta est etiam hocce tempore discordia inter Nationes Picardicam & Anglicanam de finibus, occasione cuiusdam Baccalarij, qui cum Anglicanæ nomen dedisset in eaque determinasset, à Picardis triennio post repertus est, eo quod patriam, vnde ille oriundus erat, sibi subditam esse contendebant. *Eodem tempore suborta fuit discordia inter Nationem Anglicanam & Picardicam pro quodam Bacalario, qui fuit de Monte sanctæ Gertrudis, qui continuè per 3. annos tenuit se esse de Natione Anglicana; in qua quidem Natione ipse determinauit & Licentiatus tandem fuit. Sed postea Picardi ipsum petiuerunt, & de Natione eorum esse dicebant, super qua discordia fuerunt dati aō Vniuersitate Deputati.*

INITIVM LITIS DE FINIBVS.

Nec modo inter Picardicam & Anglicanam Nationes lis ista fuit; sed in ipsa Anglicana inter Saxones & Ruyenses seu Rinenses, ad quæ jurgia placanda dedit Vniuersitas Recuperatores seu Arbitros, qui rem examinarent. Quo de negotio ita legitur ad 18. Iunij, *facta Congregatione Generali apud sanctum Mathurinum Deputati dati per Vniuersitatem ad discindendam & definiendam discordiam inter Ruyenses & Saxones super distinctione Prouinciarum eorundem.* Atque ad se- "
dandam brigam inter dictas Prouincias super hoc ortam, dixerunt dicti Depu- "
tati in plena Congregatione de rigore & super depositione testium in definitio- "
nem super hoc adductorum omnes citra Ruyam pertinere ad Colonienses, & "
omnes vltra Ruyam, pertinere ad Saxones. Et hoc accidit ante casum Ruyæ "
in Renum; sed post casum Ruyæ in Renum omnes de Diœcesi Coloniensi & "
Trajectensi pertineant ad Ruyenses. Omnes autem alij vltra situati perti- "
neant ad Saxoniam. Et ab ista sententia pars Ruyensium appellauit. "

Cum verò hocce tempore vehemens arderet bellum inter Franciam & Angliam, Parisini sibi metuentes, custodias in diuersis Vrbis partibus collocarunt, rogaruntque Rectorem vt pateretur nonnullos Vniuersitatis Officiarios minores arma quoq; sumere ad defensionem Vrbis, & in hanc rem indicta Congregatio Generalis apud Bernarditas 8. Iulij, vt legitur in eodem Codice, *8. die Iulij facta Congregatione Generali Regentium & non Regentium ad S. Bernardum super petitionibus Burgensium Parisiens. concessum fuit, quod Chirurgici, Librarij, Pergamenarij, Illuminatores, Scriptores, Librorum Ligatores essent armati ad præceptum Rectoris pro defensione villæ propter pericula guerræ imminentis.*

Hocce quoque tempore circa rem judiciariam mota est difficultas, an scilicet de appellatione à sententia Facultatis Artium ad Tribunal Academicum possent nihilominus cognoscere Procuratores cum Decanis, an verò ab hoc Iudicio & Tribunali arcendi essent, qua de re sic habetur in eodem Codice. *30. die Iulij factis Congregationibus Facultatis & Generali apud S. Mathurinum deliberatum fuit concorditer per 3. Nationes, quod depositiones Testium in placitis Rectoris*
& Procuratorum ante sententiam non publicentur, quia ab illa fit appellatio "
tanquam à grauamine ad Congregationem Generalem. *Item quod in Deputatio-* "
nibus super appellationes de Placitis ad Vniuersitatem deuolutas intersint, nec aliquo "
modo expellantur Procuratores 4. Nationum, per easdem 3. Nationes fuit deliberatum "
& per Facultatem Medicinæ. Aliæ verò duæ Facultates super hoc dederunt Deputatos. "
Et credo id dicent ideo quando quid dixerint, recolligatur & pro Statuto ha- "
beatur. "

Eodem anno die Lunæ 19. Septembris captus est ab Anglis Ioannes Francorum Rex ad Pictauium. Quo capto dici non potest, quanta fuerit in toto Re-

gno animorum consternatio, præsertim verò Lutetiæ in Vrbe Regni primaria; vbi ad tempus Musas conticuisse scribit Petrarcha lib.10. senil. quo loco hac de re verba faciens. *Vbi est*, inquit, *illa Parisios, quæ licet famâ inferior, multa suorum mendaciis debens, magna tamen haud dubiè res fuit. Vbi Scholasticorum agmina? vbi studij feruor? vbi diuitiæ Ciuium? vbi cunctorum gaudia? non disputantium ibi nunc auditur, sed bellantium fragor; non librorum sed armorum cumuli cernuntur, non Syllogismos, non Sermones, sed excubiæ atque arietes maris impacti resonant.*

Ad diem 15. mensis Octob. eiusdem anni Carolus Ioannis Regis filius trium Ordinum Comitia Parisios conuocat, & vt ait Gaguinus, Patris miseram fortunam in Senatu Parlamenti magno omnium mœrore exponit. Eius loco verba faciente Petro Forestano Rotomagorum Archipræsule, Franciæ Cancellario, eodemque olim Episcopo Parisiensi, atque pecunias in belli subsidium in tot aduersis postulante. Conditione captiui Regis cognitâ fuit vna omnium sententia miseris rebus opitulari. Quid autem postea factum sit, ex Historicis melius intelligetur.

Arca communis apud S. Genovefam.

Eodem anno habitis apud Bernarditas Comitiis Generalibus omnium Ordinum, M. Ioannes de Viry Abbas Genouefæ ex omnium consensione Facultatum priuatus fuit, eo quod in Monasterio suo nonnullos Sorbonicos vulnerari grauiter passus fuisset. Quæ causa fuit transferendæ Cistæ, Sigilli & Arcæ communis ad Collegium Nauarricum. Hactenus enim apud ædem Sangenouefianam seruari consueuerat. Hac de re sic legitur in supradicto Codice Anglic. Nationis, scribente M. Reinboldo de Gamundia, eiusdem Procuratore. *Primo die post Epiphaniam factâ Congregatione Generali Regentium & non Regentium sub iuramento ad S. Bernardum fuit ex conformi deliberatione omnium Facultatum Abbas S. Genouefæ priuatus ab honoribus quibuslibet sibi possibilibus ab Vniuersitate propter istam causam, quod idem Abbas cum deberet tenere placita amicabilia cum Dominis de Sorbona in Camera sua, permisit nec reclamauit quod Camerarij & Seruientes sui clauso ostio eosdem Magistros de Sorbona grauiter offendebant, ipsos atrociter percutiendo, & quosdam vsque ad effusionem sanguinis vulnerando.* Item eodem die fuit deportata Arca Vniuersitatis de Monasterio S. Genouefæ ad Collegium Nauarræ *causam ob prædictam.*

Atque vt innotesceret omnibus Abbatis facinus, libellus priuationis lectus die Dominica publicè & sigillatus. *Item die sabbati immediatè sequente fuit sigillata priuatio Abbatis S. Genouefæ & die Dominico publicata apud* Iacobitas facta Congregatione Generali, in qua *pro dicto Abbate* Regina Franciæ & Quidam Cardinalis supplicabant. Quorum supplicationes non fuerunt admissæ.

1357. Anno 1357. grauiores adhuc quàm anno superiore tumultus in Vrbe Lutetia fuerunt propter diuersas partium affectiones & factiones, Stephano Marcello Præposito Mercatorum seditionis Authore: adeo vt ad Caroli Delphini pedes tres proceres, fidissimi Consiliarij à concitatâ multitudine trucidati fuerint, ipsique Delphino necesse fuerit bicolor ex rubro & cæruleo capucium, insigne Parisiensium induere, & tandem ex Vrbe fugere, postquam furiosi Ciues eduxerunt è carcere Carolum Nauarræ Regem. Quo tempore quæ potuit esse in Castris Mineruæ quies? quæ tranquillitas in Parnasso militantium? Interdictum quidem omnibus & singulis Academicis edicto Rectorio vllum assumere factionis insigne. Sed tubarum clangor, tympanorumque sonitus non sinebunt audiri leges; nec bene conueniebat disciplinæ rigor cum licentia effrenata multitudinis.

Lis contra 4. Mendicantium Ordines.

Ad eundem annum refert Wadinghus grauem in Anglia excitatam fuisse contra 4. Mendicantium Ordines tempestatem, prædicantibus nonnullis & asserentibus non esse in via salutis huiusce generis vitæ Professores. In quam disputationem descenderunt Parochi plurimi & Prælati, adeoque processum hinc inde est, vt denegatum sit eis ius prædicandi, confessiones excipiendi & mortuos sepeliendi: quæ tria capita fuerant antea à Summis Pontificibus concessa & approbata. Nec in Anglia duntaxat stetit ista contentio & dimicatio, transiuit in Hiberniam, vbi Richardus Radulphus Archiepiscopus Armacanus, Hiberniæ Primas Parochorum & Prælatorum partes suscipit aduersus ipsos Mendicantes. Protinus ille ad Papam vocatus Auenionem, vadimonium

adit. Fuerat jam iſta cauſa olim ab anno ſcilicet 1350. agitata : at hoc anno ad eam penitus cognoſcendam & accuratius examinandam delegati ſunt ab Innocentio 4. Cardinales : apud quos Armacanus eadem, vt aiunt, omnino Mendicantibus objecit, quæ objecerat olim M. Guill. de S. Amore. Aſſertiones verò eius impugnarunt inter alios Rogerus Conveius Franciſcanus, Ioan. Heidelhamius Carmelita, Galfridus Hardebeüil Auguſtinianus, & Angelbertus Dominicanus Angli, qui Armacanum tanquam Hæreticum omnibus fugiendum proponebant, vt moris eſt eiuſmodi hominibus, cùm ſe à peritioribus & doctioribus impeti vident. At omnes Catholici prædictum Archiepiſcopum piiſſimæ fuiſſe vitæ prædicant ; & inter alios Nicol. Hasfeldius, qui ait inter iſtas dimicationes ſublatum è viuis fuiſſe Richardum, at non ſublatam eius morte diſcordiam : quinimo inter Academiam Oxonienſem & Mendicantes diu agitatam adhuc fuiſſe, & ſeptennio poſt coram ampliſſimis totius Regni Comitiis ventilatam : ſed tandem vtramque partem Regi remiſiſſe & permiſiſſe litis deciſionem, qui decreuit vt in exercitationibus Scholaſticis aliiſque in rebus mutuam pacem amplecterentur, neue Fratres ætate minores 18. annis in ſuam ſocietatem admitterent.

Innocentius verò donec controuerſia illa per 4. Cardinales, quos nominauerat, agitaretur & definiretur, mandauit Angliæ Prælatis, ne alterutri parti præjudicium ſinerent fieri. Bulla eſt ejuſmodi.

« Innocentius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Venerabilibus Fratribus vniuerſis Archiepiſcopis & Epiſcopis in Regno Angliæ conſiſtentibus ſalutem & Apoſtolicam Benedictionem. Grauem dilectorum filiorum Prædicatorum, Minorum, Eremitarum S. Auguſtini & Carmelitarum Ordinum Fratrum querelam accepimus, continentem quod ipſi tam prætextu quarundam Prædicationum in Regno Angliæ per nonnullos contra ſtatum dictorum Fratrum, illum de facto deprauantium, & non eſſe in ſtatu ſalutis falsò aſſerentium olim factarum, quàm Quæſtionis, quæ inter venerabilem Fratrem noſtrum Richardum Archiepiſcopum Armachanum ex parte vna & Fratres prædictos ex altera ſuper nonnullis articulis per partes ipſas hinc inde propoſitis coram quibuſdam ex venerabilibus Fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus ex commiſſione noſtra apud Sedem Apoſtolicam pendere dignoſcitur, in Confeſſionibus Chriſti fidelium audiendis, prædicationibus verbi Dei, & libera ſepultura, necnon & eleemoſynis eis fieri ab eiſdem fratribus conſuetis, quas eis facere aſſerunt mendaciter eſſe peccatum, contra Iuſtitiam impediuntur & etiam perturbantur in ipſorum Fratrum præjudicium & maximam læſionem. Quare pro ipſorum parte fuit nobis humiliter ſupplicatum, vt prouidere ipſis ſuper hoc paternâ ſolicitudine curaremus. Nos igitur æquum & congruum reputantes quod hujuſmodi lite pendente, nihil per alterutram partium in ipſarum partium & litis præjudicium debeat innouari, Vniuerſitatem veſtram monemus & hortamur attentè per Apoſtolica vobis ſcripta mandantes, quatenus Fratres ipſos in prædictis Confeſſionibus, Prædicationibus & Sepulturis ac eleemoſynis non impediatis, nec per veſtros ſubditos impediri etiam permittatis ; per prædicta autem non intendimus liti prædictæ aliquod præjudicium generari, nec ea pendente quicquam vt præmittitur, volumus innouari. Datum Auenioni Kalend. Octobris, anno 6. »

Cæterum iſte Richardus Academiæ Oxonienſis Doctor, eiuſdemque olim Cancellarius, deinde Archidiaconus Lichefeldenſis & Archiepiſcopus Armacanus ſcribit Scholaſticorum qui ſuo tempore illam in Academiam frequentabant, numerum ad triginta millia excreuiſſe : at imminutum deinde ad ſex millia. Cuius diſpendij cauſam regerit in Fratres Mendicantes. Tradit enim Iuuenes illos fraudulentis illorum illecebris allectatos ad Monaſticam vitam in cauſa fuiſſe, cur parentes ad Academiam illam deinceps liberos ſuos mittere recuſarent.

Extat in MS. San-Victorino notato nunc hiſce Characteribus B f. 31. Tractatus ſeu Sermo Richardi apud Auenionem editus contra Mēdicantes: cui pro titulo præpoſita leguntur hæcce verba. *Propoſitio Richardi Armachani Archiepiſcopi Primatis Hiberniæ facta in Conſiſtorio coram D. Papa & Cardinalibus & Præ-*

latis ad vtilitatem Cleri & Populi Christiani super materia Mendicitatis ac Priuilegiis contra Fratres de Ordinibus Mendicantium quibuscunque apud Auenionem die 8. mensis Nouemb. an. 1358.

In eo autem Sermone ponit nouem Conclusiones quas Londini & in Hibernia vulgauerat, quarumque causâ à Mendicantibus fuerat ad Tribunal Pontificum vocatus, vt ipse explicat in Prologo, qui talis est. *Nolite judicare secun-* » *dum faciem sed justum judicium iudicate*, Ioan. 7. c. Pater Sanctissime, in prin- » cipio mei Sermonis protestor quod non intendo aliquid asserere aut temerè » affirmare quod fidei obuiet Christianæ atque Doctrinæ Catholicæ; quod » etiam non est intentionis meæ destructionem seu cassationem Ordinum Mendi- » cantium approbatorum ab Ecclesia atque à Summis Pontificibus confirmato- » rum expetere atque etiam suadere, sed potius suadebo ipsos Ordines debere re- » duci ad prioritatem suæ Institutionis primariæ, semper correctioni Sanctitatis » vestræ paratus obedire. Et vt ad materiam meam descendam, ecce Pater san- » ctissime, accedens Londonias pro meæ Ordinatione Ecclesiæ & quibusdam » negotiis Doctores aliquos satis doctos super mendicitate ac mendicatione D. » Saluatoris ex aduerso reperi disceptantes, & sæpius inuitatus vt populo prædi- » carem, 7. atque 8. Sermones ibi protuli in vulgari & sub protestatione præscri- » pta in publico nouem Conclusiones expressi, propter quas & alia quæ tunc dixi, » fratres ad istam sanctam Sedem licet friuolè appellarunt. Prima Conclusio » erat, quod D. noster I. C. in conuersatione sua humana semper pauper erat, » non quia propter se paupertatem dilexit atque voluit. Secunda fuit, quod D. » noster I. Chr. nunquam spontaneè mendicaret. Tertia erat conclusio, quod » Christus nunquam docuit spontaneè mendicare. Quarta erat conclusio, siue » quartus articulus, quod D. noster I. C. docuit non debere hominem spontaneè » mendicare. Quinta erat conclusio siue quintus articulus, quod nullus potest » prudenter & sanctè spontaneam mendicitatem super se assumere perpetuò » obseruandam. Sexta erat conclusio, quod non est de Regula FF. Minorum » Mendicitatem spontaneam obseruare. Septima erat de materia illa conclusio, » quod Bulla D. Alexandri quæ Magistrorum libellum condemnat, nullam præ- » missarum conclusionum impugnat. Octaua conclusio & prima de Priuilegio- » rum materia ista erat, quod pro confessione Parochianorum alicuius Ecclesiæ » facienda cum exclusione loci alterius, eligibilior erat Parochialis Ecclesia quàm » Fratrum Oratorium siue Ecclesia. Nona erat & secunda in ista materia, quod » ad confessionem Parochianorum alicuius Ecclesiæ vni personæ singulariter fa- » ciendam eligibilior erat persona Ordinarij quàm Fratris persona.

Has Conclusiones probat plurimis rationibus, & de septima, quæ M. Guillelmi de S. Amore libellum de periculis nouissimorum temporum, tangit, sic ha- » bet. Septima conclusio materiæ hujus erat, quod Bulla D Alexandri IV. quæ » libellum Magistrorum (Parisiens.) condemnat, nullam præmissarum conclusio- » num impugnat. Hoc taliter suadetur, quia D. Ioannes XXII. in constitu- » tione sua *Quia quorundam*, dicit expresè quod D. Nicolaus III. (IV.) istam » Bullam & omnes Litteras prædicti Alexandri IV. quantum ad omnes articulos, » quos sua declaratio continet, reuocauit. Constat autem quod paupertatem » FF. Minorum quàm arta esse debeat, Nicolaus III. declarauit, quam Fratres » Mendicitatem intelligunt. Item constat, quod D. Nicolaus de Fratrum labo- » re declararat & etiam de prædicatione non facienda in Episcopatu alicuius » Episcopi, vbi Fratribus fuerit interdictum. Igitur quoad eos articulos Bulla D. » Alexandri est à Nicolao cassata, nec in ipsa Bulla recordor aliud quodcunque » esse, quod aliquam conclusionem præmissarum infirmet.

Similiter explicans & probans primam suam conclusionem, inter cætera subjungit, Priuilegia quæ fuerunt Mendicantibus concessa, incommoda multa damnaque studiis Generalibus seu Vniuersitatibus intulisse, propterea quod Clericos seu Scholares ad se allectant, parentumque domos seu familias sibi mancipant.

» Item, inquit, ex abusu Priuilegiorum Fratribus concessorum incommoda » multa in Clero prouenerunt. 1. Quia occasione Priuilegij super confessionibus » audiendis, Iuuenes quasi omnes in studiis Generalibus & in domibus parentum suorum

suorum in quibus quasi vbique Fratres propter facultatem audiendi confessiones " tanquam familiariores existunt, Fratribus confitentur. Quia Iuuenes Fratrum " fraudibus & munusculis datis allecti, quia homines prouectæ ætatis circumueni- " re non possunt, eorum Ordines ingrediuntur, nec postmodum remittuntur, vt " fama laborat, quod exeundi ab Ordine habent potestatem, sed cum eis detinen- " tur inuicti donec profiteantur in Ordine, imò nec permittuntur, vt dicitur, " quod cum Patre aut Matre loquantur nisi sub Fratrum custodia & timore. Su- " per quo isto die in exitu mei hospitij, vnus probus de Anglia qui ob remedium " obtinendum ad Curiam istam accessit, mihi exposuit quod statim post Pascha " jam elapsum Fratres apud Studium Oxoniense eo modo sibi filium suum non ha- " bentem 13. annos substraxerunt, cum quo illuc adueniens non poterat nisi ipso " sub Fratrum custodia existente habere colloquium. Cur igitur, cum sacra præ- " cipiat Scriptura, *Qui furatus fuerit hominem & vendiderit eum, conuictus noxæ,* " *morte moriatur*, Exod. 21. cap hanc pœnam non subeant aut aliam pœnam le- " gitimam, non mihi justum videtur. Si enim secundum legem pro furto bouis " aut ouis debet quisque puniri, multo fortius pro grauiori furto & proximo læso " magis nociuo amplius deberet quisque puniri, quale est furtum huiusmodi pue- " rorum ante annos discretionis è custodia suorum parentum. Nec poterunt " affirmare, quod quia pueri sic surrepti ad Deo obsequendum à Deo deuotius ad- " ducuntur, ideò furari eos sic licet fraudibus, mendaciis & fictis promissioni- " bus; quoniam hoc est decretum Apostoli affirmare. Dicit enim, *& non sic blas-* " *phemamur.* Et sicut autem nos quidem dicere faciamus mala vt eueniant bona, " quorum damnatio iusta est ad Rom. 3. Et vtinam viderent intimius hoc dicen- " tes libros Augustini de Mendacio & contra Mendacium; in quibus apertè de- " clarat. quod non est faciendum pro aliquo malo vitando nec pro commodo pro- " curando, etiam nec pro hominis anima aut vita saluanda. Et pariter videtur de " aliis generibus peccatorum. Et exprimit vnam inter alias pulcherrimam ratio- " nem. *Si*, inquit, *liceret aliquando ex tali causa proferre mendacium, tota Ecclesiæ* " *doctrina periret, quoniam tunc prædicans fidem in publico ex tali causa posset mentiri.* " Cum igitur in docendo fidem sicut & cætera Auditores in cordibus suis non ita " possent arguere, iste secundum doctrinam suam potest dicere in multiplici casu " mendacium, nescio nec scire possum an talis casus nunc instet. Si bene igitur " in docendo fidem non debeo adhibere. Vnde concludit quod ad Officium iusti " hominis nunquam pertinet sponte proferre mendacium. "

Item consequitur graue damnum in Clero in hoc, quod jam in studiis Regni " Angliæ propter talem substractionem puerorum à suis parentibus laïci retra- " hunt vbique filios suos ne mittant eos ad studium quia potius eligunt eos facere " cultores, eos habendo, quàm sic in studiis eos taliter amittere. *Et sic quod in* " *studio Oxoniensi adhuc tempore meo erant triginta millia studentium, non reperiuntur sex* " *millia his diebus: & major huius imminutionis causa siue occasio, præmissa puerorum cir-* " *cumuentio æstimatur.* Et quid est isto damno grauius toti Clero, non video. "

Item est aliud damnum tam graue, quod tendit ad consumptionem seu eua- " cuationem Doctrinæ in Scholaribus cujuslibet Facultatis, scilicet quod isti Or- " dines Mendicantium propter infinita lucra quæ mediantibus prædictis Priuile- " giis de confessionibus & sepulturis & aliis acquirunt, tam multiplicati sunt in " Conuentibus & personis Conuentuum, *quod non reperitur in studiis communibus de* " *Facultate Artium, sacræ Theologiæ & Iuris Canonici, atque etiam vt fertur à pluri-* " *bus, de Facultate Medicinæ atque Iuris Ciuilis, nisi raro aliquis vtilis multum liber* " *vænalis, sed omnes emuntur à Fratribus, ita vt in singulis Conuentibus sit vna grandis* " *Libraria & notabilis.* Et vt singuli Fratres habentes statum in studiis, quales " sunt innumeri, notabilem etiam habeant Librariam, vnde ego de meis subje- " ctis Rectoribus tres aut quatuor misi ad studium, & dictum est mihi, quod quia " nec Bibliam eis vtilem nec alios libros Theologiæ vænales eis congruos ibi po- " tuerunt reperire, ad suam patriam sunt reuersi, aut vnus eorum saltem jam re- " diit. Si ista non sit in Clero grandis jactura, nulla poterit esse in ipso, cum ad " exitum talem vt videtur, tendat quod Clericus in Ecclesia nullus remaneat præ- " ter Fratres. Et sic peribit fides Ecclesiæ, nisi quatenus residebit in Fratribus. Et " ita vt multis videtur, potius expediret quod Prælati eis cederent, vt totam ad "

» quam anhelare videntur, habeant Ecclesiam, quàm quod eam demoliantur hoc
» modo. Vnde non solum admiror sed stupeo quali audacia tos homines supra om-
» nes Mortales in sapientia se publicè extollentes contra Physicam rationem, &
» contra sacræ Scripturæ Doctrinam totaliter se sine modo multiplicant. Dicit
» enim Aristoteles in 2. lib. de Anima, quòd omnium natura constantium deter-
» minata est ratio magnitudinis & augmenti. Vnde consequitur quod legem natu-
» ræ non seruant, sed eam abijciunt, qui in magnitudine & augmento terminum
» sibi non statuunt.

Tandem postquam ille Mendicantium Priuilegia pluribus exaggerauit & reprobanda esse demonstrauit, concludit eo se fine illud fecisse, *vt nec Clerus nec populus decipiatur vlterius æstimando hos Fratres imitari Christum, vt ipsi confingunt, in mendicatione spontanea, quam Christus nunquam exercuit. Item ad alium finem, scilicet, vt per definitiuam sententiam Reuerendissimorum meorum DD. Cardinalium quibus totum negotium est commissum, mendicitate hujusmodi reprobata, si eis placuerit tanta priuilegia procurata à Fratribus, & eis concessa ipsius mendicitatis spontaneæ sanctitate circonuentiuè prætensa reuocentur atque cassentur, & ipsi Fratres ad sanctum statum suæ institutionis reuocentur, quod nobis cum gratia in præsenti, & gloria in futuro præstare dignetur Omnipotens Trinus & Vnus qui est benedictus in sæcula sæculorum, Amen.*

Exat ad calcem istius sermonis libellus supplex, quem obtulit Papæ & Cardinalibus contra abusum Priuilegiorum, à Mendicantibus obtentorum; quale autem iudicium latum sit lite pendente, patet, ex Bulla quam supra retulimus. Nec scio an aliam tulerit Innocentius, litemque deciderit post mortem Armachani, quæ, nondum eâ finitâ, contigit.

Dissidia inter Nationes de finibus.

Erant quoque in Vniuersitate Parisiensi præsertim inter Nationes dissidia de finibus. Certabatur pro aris & focis. Nam cum non esset prædium vllum commune & publicum, non reditus vlli certi vnde Nationes sustentarentur, ex obuentionibus incertis Nouorum, seu vt vocabant Bejaunorum, Determinantium, Licentiandorum & Magistrandorum seu Incipientium, ærarium suum conficiebant: itaque quo plures habebat vnaquæque Prouincias sibi subjectas, plures quoque inde aduenientes Scholares excipiens plura emolumenta percipiebat. Imò & in vnaquaque Natione variæ Tribus inter se certabant, vt ad superiorem annum de Anglicana retulimus, in qua Ruyenses & Saxones de vrbibus sibi subiectis contendebant. Hoc verò anno potissimum lis exarsit inter Picardicam & Anglicanam. Et hac de re sic scriptum legimus à M. Ioanne de Mynda Anglicanæ Procuratore.

» Anno D. 1357. die 19. Sept. facta erat congregatio apud S. Iulianum Pauperem
» super quodam Baccalario nomine Ioannis Mast Leodiensis Diœcesis, quòd
» dum incipere volebat, & transisset cum Bedellis Picardiæ per vicum straminis
» ad petendum licentiari à Magistris Facultatis Artium vt moris est, si inceptio sua
» in dicta Facultate eis placeret, respondit M. Themo Iudæus Nationis Angli-
» canæ quod non, eo quod aliàs Determinans fuit in sua Natione, & super hoc or-
» ta fuisset lis inter Magistros Nationis Picardiæ & Nationis Anglicanæ prędicta-
» rum, ex eo quod quælibet Natio eum dicebat pertinere ad suam Nationē, & su-
» per hoc discussum fuisset in Facultate prædicta quod nec magis se tenere debe-
» ret ad vnā Nationem quàm ad aliam, nec soluere bursas vni Nat. quàm alteri,
» nec iurare plus vni quàm alteri, imò suas bursas soluēdas ponere debere in manu
» sequestra, videlicet D. Rectoris, vt puto, donec definitum esset ad quam Natio-
» nem pertinere deberet prædictus Baccalarius & sui cōsimiles, & hoc non fecisset
» vt sibi videbatur propterea, quia cum Bedellis Nat. Picardorum ad petendum
» licentiam, vt superius dictum est, magis transisset, quàm suæ Nationis, ideoque
» sibi licentiā dare non voluit. Facta congregatione super hoc, vt prædictum est,
» quid foret agendum & an Magistri prædictæ Nat. Anglic. essent in Consilio su-
» per hoc, vt accesserunt ad eos M. Ioan. Buridan M. Iacobus Iuuenis tanquam sui
» amici duntaxat, & non sicut Natio vel supposita Nat. supplicando eis quatinus
» inceptio prædicti Baccalarij in prædicta Nat. eis placeret, traxerunt se ad partem
» post paululum & satis cito consilio habito eis dederunt responsum amicabiliter
» sicut suplicauerant, quod hoc nequaquam permittere possent nec inciperet
» eo modo & forma quibus aliàs definitum erat per prædictam Facultatem,

videlicet quod nec vni Nationi plus quàm alteri jurare siue soluere Bursas suas « de prædictis actibus deberet quoquomodo, nec plus se trahere deberet ad vnam « quàm ad aliam, & oppositum huius attentare præsumeret vt eis expediret jam « hoc permittere saluis juramentis nequaquam posset. Breuiter motis rationi- « bus hinc inde concordatæ sunt in vnum ambæ Nationes, videlicet Natio Picar- « diæ & Anglicana, quod dictus Baccalarius jurare deberet vtrique Nationi indif- « ferenter juramenta solita, quod ad quamcunque Nationem judicatus esset, « quod sibi indissolubiliter adhæreret. Et ex nunc sibi illa juramenta faceret sine « fictione quacunque & ex corde: super hoc Natio Anglicana eo tunc instrumen- » tum publicum confici sibi instanter petebat. Et sic sibi licentia data erat ab « vtraque Natione habito juramento vtrobique. «

Ad componendam hanc litem nominati sunt Arbitri, seu vt vulgo dicebant, Deputati: inter quos cum Rector videretur Nationi Anglicanæ suspectus, postulante ipsâ abstinuit à judicio. Item in Comitiis Generalibus die 2. Iunij habitis apud Mathurinenses decretum ne Procuratores dissidentium Nationum *sederent cum Deputatis Vniuersitatis in causa mota inter duas illas Nationes.*

Vltimâ verò Iunij habitis Comitiis obtinuit prædictus M. Ioannes Mast, *de quo inter Nationes Picardiæ & Angliæ erat dissensio, quòd secundum formam cuiusdam Legati Apostolici remittebatur suæ conscientiæ & juramento, cuius se* crederet *Nationis*, & jurauit. Iste Mast Philosophiæ Professor erat hoc anno.

Die 2. mensis Iulij habito conuentu Deputatorum M. Ioannes Buridanus Nationis Picardicæ de consensu Procuratoris obtulit Indicem quendam seu Rotulum finium vtriusque Nationis ad amicæ pacis compositionem, vt habetur in iisdem Regestis. Facta Congregatio Deputatorum in causa inter Nos & « Picardos die 2. mensis Iulij, & sedentibus eis pro Tribunali apud S. Mathurinum « M. Ioannes Buridan ex approbatione Procuratoris Picardorum prædictis Iudi- « cibus per modum intendit, seu memoriæ obtulit quendam Rotulum cujus copia « nobis dabatur petentibus. Et est talis. Intendit probare coram Deputatis & Re- « uerenda Matre sua Vniuersitate Parisiensi Natio Picardorum contra Nationem « Anglicorum articulos subsequentes ad fines infrascriptos. 1. Quod à tanto tem- « pore de cujus contrario hominum memoria non existit, fluuius dictus Mosa in « partibus illis, in quibus ex vtroque latere dicti fluuij Lingua materna est Teu- « tonica vsque in mare, siue ille fluuius nominetur Mosa, siue Maireda, distinxit « distinguit & distinguere debet prædictas Nationes, sic quod omnes Magistri « siue Scholares de illis partibus circa dictum fluuium oriundi hactenus fuerunt & « esse debuerunt, sunt & esse debent de Natione Picardorum. Et sic à dicto tem- « pore extitit obseruatum. «

Item quod Magistri & Scholares Parisius studentes de Villa de Busco Ducis « semper ab antiquo tempore reputati fuerunt & se tenuerunt de prædicta Natio- « ne Picardorum. «

Item consimiliter de Magistris & Scholaribus de villa de Heusden Traje- « ctensis Diœcesis. Item consimiliter de Trajecto superiore & de Monte S. Ger- « trudis Leodiensis Diœcesis. Item consimiliter de omnibus villis & locis cir- « cumuicinis & prænominatis villis vsque ad fluuium Mosam. Item intendit dicta « Natio Picardorum probare contra dictam Nationem Anglicorum, quod ipsa « est adhuc in præsenti tempore in possessione omnium vel plurium Magistrorum » & Scholarium de prædictis villis tam nominatis quàm circumuicinis vsque ad » prædictum fluuium. Item quod si prædicta Natio Anglicorum aliquos Magi- » stros vel Scholares de illis villis & partibus ad se excepit provt nititur facere » omni die, hoc fuit clandestinè vel quasi, & ignorante dicta Natione Picardorum, » quæ hoc potuit provt fecit in casu prædicto, vniuersaliter ignorare. »

Item quod super præmissis laborauerunt & laborant, publica vox & fama. »

Quibus præmissis articulis probatis vel concessis suæ Reuerendæ Matri Vni- « uersitati Paris. aut super hoc Deputatis ab eadem, petit & supplicat memorata « Picardorum Natio quatinus per eandem Matrem vel Deputatos prædictos de- « claretur & pronuncietur pro se & contra dictorum Anglicorũ Nationem, pro « prietatem & possessionem dictorum Magistrorum & Scholarium de locis & villis « supradictis Parisius studentibus ad se ab antiquo spectasse & nunc spectare de « jure debere. Et quod Magistri & Scholares tot quot nunc sunt de locis & villis «

» prædictis si qui sint per Nationem Anglicorum subjecti, subrepti & amoti
» à dicta Picardorum Natione, ad eam reuertantur & reuerti cogantur per
» dictam Reuerendam Matrem aut eius Deputatos prædictos. Et insuper petit &
» supplicat dicta Picardorum Natio quatenùs ipsi Nationi Anglicorum prohibea-
» tur ne de cætero sic terminos eius contra Natione͂ Picardorum transgredi præ-
» sumat, sed pacificè permittat Nationem Picardorum gaudere suis proprietate &
» possessione prædictis vsque ad prædictum fluuium Mosam. Non adstringens se
» dicta Picardorũ Natio ad omnia dicta probanda, sed quod sibi valeant ea quæque
» quæ de prædictis poterit probare & probabit petens ad hæc probanda admitti.

His articulis opposuit suos Natio Anglicana qui leguntur similiter in eodem Codice fol. 36. sub hoc tit. *Resp. Nat. Angl. ad Artic. Picardorũ.* Tales autem sunt.

» Ad positiones & Articulos editos & formatos ex parte Nationis Picardorum
» contra Nationem Anglicanam protestatione præmissâ ex parte ipsius Nationis
» Anglicanæ, quod per responsiones nunc vel aliàs faciendas eisdem non intendit
» Natio Anglicana Articulos & positiones hujusmodi approbare, imò potius re-
» probare, ac etiam de eorum ineptitudine & insufficientia protestans respondet
» ipsa Natio Anglicana non animo litem contestandi, sed causâ satisfaciendi per
» responsiones debitas termino super hoc assignato.

» Ad 1. Artic. respondet ipsa Natio Anglicana, quod qualicunque Linguâ lo-
» quantur ex vna parte vel ex vtraque ipsius fluuij, vel qualicunque Linguâ ille
» fluuius vel partes illius nominentur, distinctio prætensa per dictam Nationem
» Picardorum, eo modo quo proponitur, & ad finem ad quem tendit, non est vera
» saluâ reuerentiâ proponentis; imò veritas se habet, quoniam ad distinctionem
» ipsius fluuij & villarum eo modo in factis positis, articulis & positionibus Natio-
» nis Anglicanæ continetur, & eodem modo ibidem contento extitit obseruatum.

» Ad 2. 3. 4. & 5. Art. resp. per interemptione͂ & facta contraria proposita ex parte
» sua quę affirmat esse vera & ea offert sub tenore tradito se legitimè probaturam.

» Ad 6. Art. respondet ipsa Natio Angl. per interemptionem similiter & factum
» contrarium euidens & manifestum provt offert se legitimè probaturam, & quod
» possessio quam prætendit, non debuit nec debet dici possessio, imo allectiua sub-
» stractio, vsurpatio & occupatio fraudulenta & detentio violenta.

» Ad 7. & 8. Artic. respondet similiter per interemptionem & factum contra-
» rium se ad suos articulos per omnia referendo.

» Ad conclus. respondet, quod ipsa peccat notoriè & manifestè in iure, nec sequi-
» tur ipsa conclusio ex narratis. Item est ipsa petitio ex implicitis dubia, vaga & ob-
» scura, specificationem circunstantiarũ debitam & declarationem congruam nul-
» latenus cõprehendens, & talis, quod & jure eadem Natio Angl. eidem petitioni
» & conclusioni eo modo & ad finem quibus proponitur, non tenetur respondere.
»

» *Copia Positionum & Articulorum Nationis Anglicanæ contra Nationem Picardorum.*

» AD finem quod per Reuerendam Matrem nostram Vniuersitatem Magi-
» strorum & Scholarium Parisiensium pro Magistris & Scholaribus, quatenus
» res tangitur Nationis Anglicanæ, abolim in studio Parisiensi constitutæ, contra
» illos de Natione Picardiæ vel per Nos seu per alios per dictam Matrem nostram
» ad hoc specialiter deputatos vel etiã deputandos pronuncietur, ac etiam senten-
» tialiter declaretur Magistros & Scholares de circuminiectis finibus & locis infra-
» scriptis ac intra & infra illos existentes, ac iura Scholastica & debita de quibus in-
» ter dictas Nationes quęstio ventilatur, ad ipsam Natione͂ Anglicanã & Magistros
» eiusde͂ pro ipsa Natione & eius nomine in dicto studio procuretur, ac personarũ
» & rerum petitarum tam proprietate͂ quam professione͂ ad hoc vt de dicta Angli-
» cana Natione in prædicto studio censeantur eidem Nationi adiudicando, dictæ
» Nationi Picardiæ super illis silentiũ perpetuum imponatur, statuaturque, decer-
» natur & fiat vlterius quod ius & ratio suadebunt. Proponit & dicit in iure dicta
» Natio Angl. contra dictã Picardię Nat. facta, rationes, & iura quæ sequuntur corã
» dicta Matre nostra seu vobis DD. & MM. ad hoc per ipsã specialiter deputatis.

» Positiones verò & articulos super eisdem rationibus atque factis ad inten-
» tum, & ad fidem promissorum dat, & probare intendit dicta Natio Anglicana
» infra scriptos inquantum positiones, & articuli, cuiusmodi pro ipsâ Natione
» faciunt, & contra dictam Picardiæ Nationem, & non aliter nec vlterius quibus

positionibus, & articulis petit per partem aduersam responderi tam coniunctim « quàm diuisim, & de quolibet per debitum iuramentum ac quibus sufficienter « responsum non fuerit, pro confessatis haberi. Sic articulatur & ponit. «

Desunt illi articuli in Codice supra memorato. Ad diem 18. Sept notat M. Nicolaus Ioan. Procurator eiusd. Nat. se conuentũ à quodam Willielmo Buser rogatumq; Nat. consulere, qualiter posset ipse incipere, verito ne cum esset de partibus illis incertis, à Picardica Nat. prohiberetur. Habitâ verò congregatione placuit sex Bursas apud sequestrum deponi, nempe apud M. Ioan. de Calore, idque de consensu ambarum Nationum. Præter quas D. Rector Vniuersitatis, *pro tunc habuit de sæpedicto Willelmo vnam Bursam, videlicet sex solidos*. Hinc intelligimus quanti tunc æstimarentur singulæ Bursæ. Scribit verò M. Ioan. de Constantia eiusdem Nat. die 21. Octobris Procurator electus, post Martinalia fuisse quosdam à sua Natione selectos & deputatos ad componendam discordiam.

Die Martis proximâ post festum B. Martini facta Congregatione apud S. « Iulianum pauperem per iuramentum super audiendo relationem M. Mancelo- « mi, qualiter per eum responsum foret positionibus Picardorum, & super eli- « gendis deputatis ad tractandum de concordia amicabili inter Nationem Angli- « canam, & Nationem Picardorum, concorditer electi fuerunt Procurator Na- » tionis antedictæ Rector, M. Ioan. de Dacia, M. Mancelomus Scotus. M. Ia- « cobus de Hollandia, quibus insimul data fuit potestas à Natione antedicta « tractandi super concordia inter præfatas Nationes nomine nostræ Nationis. « Et in casu vbi Natio Picardorum suis deputatis omnimodam potestatem pa- « ciscendi, transigendi, seu quocunque alio modo componendi conferret, eâ- « dem nostris deputatis voluimus esse collatum. In casu autem vbi Picardorum « Natio suos deputatos vellet Referendarios esse duntaxat, constantis conditio- « nis nostros Deputatos vellemus esse in hoc casu. «

Extat in eodem Codice ad calcem relatio quædam M. Nicolai Macer de Almekerc, vltra Mosam antiquum, quæ ad rem etiam spectat.

Venerabilibus Dominis meis & Magistris Nationis Anglicanæ sub correctio- « ne certifico quod sub iuramento meo meæ Nationi præfatæ reuerendæ causâ « pendente inter Nationem Picardicam ac Nationem meam reuerendam Anglica- « nam volo conscribere, in quantum potero, veritatem. Et de vno de quo Picardi » faciunt difficultatem, scilicet quod Mosa antiquus diuideret Nationem Angli- « canam à Natione Picardica, quod non est verum, vt postea declarabo. Con- « stat enim Reuerendæ Nationi Anglicanæ, nec non mihi quod duplex est Mo- « sa, scilicet antiquus & nouus: & ambo descendunt ab vno fonte & loco. Et qui- « dem antiquus, sic quod ille Mosa qui venit iuxta vnam ciuitatem quæ voca- « tur Hoesden, transit de parte Meridionali ad Septentrionem, & tunc in vno « fluuio qui vocatur Renus iuxta vnam villam nominatam Woudriche; sic quod « ibi nouus Mosa incipiens à Hoesden vsque Woudriche, continuans in longitu- « dine 3. paruas leucas... Mosa, quod nomen citra 80. annos, quando antiquus « Mosa obseruabatur iuxta Hoesden, incipit vigere... qui dicunt esse medium in- « ter præfatas Nationes, incipit in eodem termino in quo incipit Mosa nouus, « scilicet iuxta ciuitatem... quæ ciuitas à parte Orientali incipiens in præfato ter- « mino, descendens per lineam rectam de Hoesden, & inde in vno oppido nomi- « nato Interdam & cõtinens in longitudine 7. leucas versus partem Occidẽtalem. « Et vt ostendunt isti duo Mosæ vnam insulam infra se quæ vocatur *Magna Insula*, « quæ Insula præfata continet partem Hollandiæ, territoriũ Domicelli de Hoer- « ne & Hoesden, & Dominium de Hoesden in parte. Hoc de isto puncto Constat « enim Nationi meæ Reuerendæ Anglicanæ, necnon mihi, quod nũquam suppo- « sita aliqua istius præfatæ Insulæ quæ se Parisius studẽtes reputauerunt, sub Nat. « Picardica fuerunt Licentiata, Magistrata, aut vnquã aliquem gradum sub Nat. « Picardica receperunt, nisi præcisè duo de Hoesden, qui dum in partibus eram, « veraciter percepi, quod tempore illo quo Parisius studuerunt, nullos istius In- « sulæ ibi sciuerunt aut cognouerunt, quare, quia notitiam cum Picardis habe- « bant, cum eis in formidine Nationem acceptabant. Et eis hoc fecisse multum « displicet. Hoc de 2. Iam de 3. scilicet quòd Mosa antiquus non sit medium diui- « dens præfatas Nationes, hoc patet 1. quia dum me Parisius trãstulissem anno 52. «

„ *non constabat mihi de 4. Nationibus aliquid:* quare Ego quæsiui à Patre meo de
„ Nationibus & cuius Nationis essent, ipse mihi respondit per hunc modum,
„ quod tempore suo quo Parisius steterat cum Dominis & Domicellis de Hoër-
„ ne, omnes de Comitatu Hollandiæ se sub Natione Anglicana esse reputaue-
„ runt, siue essent vltra Mosam siue citra. Et dixit hoc non solum esse verum &
„ vsitatum inter Clericos, imò multo magis inter laïcos illius Comitatus. Et
„ modò ita est quod illi de citra Mosam iacentes inter Mosam & Nationem Pi-
„ cardiæ sunt citra Mosam antiquum. Igitur erunt de Natione Anglicana, &
„ per consequens sicut dixi prius, Mosa antiquus non est medium diuidens præ-
„ nominatas Nationes. Imo quod magis est, sicut idem Pater meus dixit, omnes
„ siue de Comitatu Hollandiæ, siue extra, qui suos equos commodè ad Mosam
„ antiquum vocantur adaquare, aut alias bestias quascunque, & retro illos esset
„ immediatè medium diuidens Nationem Anglicanam à Natione Picardiæ. Et
„ sic omnes de territorio Hoësden essent & sunt secundum meram veritatem sub
„ Natione Anglicana. Sed quod conscriptis iam tanquam ab ore Patris mei non
„ solum sit credendum, nec mihi vt dictis meis sit adhibenda fides. Constat enim
„ per multa Supposita Parisius de illis partibus licentiata, præfata & dicta esse ve-
„ ra. 1. Per illa de vltra Mosam antiquum scilicet de magna Insula, per *M. Fran-*
„ *conem de Dordraco*, per *M. Henricum de Dordraco*, per D. Guill. Borchagne, per
„ M. Henricum Nerinc de Almekerc, per M. Arnoldum de Hoësden, per M.
„ Theodoricum de Vane, Magistrum in Medicina, per D. Ricoldum de Vane Mi-
„ litem, quondam Clericum, per multa supposita territorij de Hoësden mihi
„ ignota. Similiter per multa supposita de territorio Domicelli de Hoërne actu
„ studentes, Parisius existentia. 1. per Ludouicum Borgraue, per Gerardum
„ Woudrichem, per Henricum Loy de Woudrichen, per Petrum de Echt de
„ Woudrichem, per D. Mensonem de Choërwijs de Almekerc, per Ioannem
„ Franconis de Almekerc, per M. Nicolaum Mater de Almekerc, per D. Ge-
„ rardum de Meylat de Almekerc, Magistrum Domicelli de Hoërne. 2 Quod
„ præfatus Pater meus verum dixerit, quod illi de citra Mosam versus Nationem
„ Picardiæ, sunt de Natione Anglicana, hoc patet per Supposita Licentiata &
„ Magistrata de illis limitibus Parisius sub Natione Anglicana. 1. Per M. Guill.
„ de Zidewin de Capella, per M. Ioan. Waspijc de Waspijc, per D. Guill. Ha-
„ ke de Capella & per eius Fratrem, & per Ioannem Rerc de monte S. Gertrudis.
„ Deinde per vnum Magistrum de Heerlaër iuxta Buscum Ducis, cuius nomen
„ ignoro. Præterea constat mihi quod de Hoësden vsque ad Trajectum superius
„ transeundo per Mosam sunt 30. leucæ aut circa. Per quas leucas 30. semper Mosa
„ durat sic vt mihi appareret quod omnes illi qui possunt adaquare suas bestias ad
„ prædictum Mosam, vt dixi, erunt sub Natione Anglicana. Et hæc præscripta
„ ratifico per iuramentum meum sub correctione & defensatione Magistrorum
„ meorum quoruncunque. Sig. Nicol. Mater seu Macer vel Magher de Alme-
kerc. Iste Nicolaus, incepit in Artibus eodem an. 1357. sub M. Henrico de Kempis, eiusque Bursa nihili æstimata. Quomodo vero lis illa tandem amicè decisa fuerit, dicetur ad annum sequentem.

1358. Anno 1358. cum adhuc seditio Parisiensis duraret, nec Ciues cum Aulicis & Proceribus Regni pacem vllam inire vellent, Innocentius existimans Regnum in se diuisum dissolutum iri, illiusque saluti esse consulendum, cuius caput est Lutetia, nec meliorem compendiosioremque esse ad salutem ei restituendam, quàm si Ciues Parisienses in gratiam Delphini redirent, scripsit ad Rectorem & Vniuersitatem Parisiensem, rogauitque vt pacem illam tam optatam tamque necessariam reducere conaretur. Sed & aliquanto antè Artium Facultas è singulis Nationibus duos viros selegerat, qui Rectorem comitarentur ad Ducem Normaniæ pro pace. Idque legitur in Reg. Nationis Anglicanæ ad diem 2. Maij, his verbis. *Sequenti die* (post festum SS. Iacobi & Philippi) *facta congregatione ad S. Mathurinum Facultatis Artium deliberatum fuit concorditer, quod duo Magistri de qualibet Natione vnà cum D. Rectore & Bedello superiori vniuscuiusque Nationis irent ad D. Ducem Normaniæ propter pacem & concordiam trium statuum, & hoc expensis proprijs ita quod quælibet Natio ferret expensas illorum qui irent de illa Natione.* Sic scribit M. Willielmus Buser Trajectensis Diœcesis Procurator Anglicanæ Nationis.

Ad diem verò 24. Iunij, quæ est sacra S. Ioanni Baptistæ M. Ioannes de Marchia nouus Rector, electus pridie, conuocatâ Artium Facultate, vt scribit M. Reimboldus Vaëner eiusdem Nationis Procurator, 4. Procuratoribus comitantibus profectus est ad Ducem Normaniæ iuxta mandatum imò supplicationem Ianæ Reginæ: *Item in die S. Ioannis Baptistæ factâ congregatione Facultatis apud S. Mathurinum fuit per Facultatem concorditer deliberatum quod D. Rector vnà cum 4. Procuratoribus in expensis proprijs irent ad D. Ducem Normaniæ ad requestam & supplicationem D. Reginæ Ioannæ pro concordia inter ipsum Ducem & villam Parisiensem. Et quod Procuratores ponerent expensas pro Rectore, sic cum quod tangeret Rectorem, quilibet Procurator de proprijs prouentibus Rectoriæ defalcaret.* Die 16. Iulij habitis Comitijs Generalibus lectæ sunt litteræ Apostolicæ, quibus admonebatur & rogabatur Vniuersitas adesse Reginæ & pacem promouere. *Item die 16. Iulij facta Congregatione Generali apud S. Bernardum præsentatæ fuerunt litteræ Apostolicæ Rectori & Vniuersitati directæ, in quibus Papa rogabat & exhortabatur Vniuersitatem, quatenus assisteret Legatis datis ab eo ad tractandum de pace inter Ducem Normaniæ & villam Parisiensem. Et fuit pax facta 19. die mensis prædicti per Reginam Ioannam, Regem Nauarræ, & Legatos Apostolicos, videlicet Archiepiscopum Lugdunensem, Episcopum Parisiensem & Priorem S. Martini Parisiensis.* Bulla autem Papalis ad Vniuersitatem data legitur in antiquo libro Rectoris, vbi hic titulus apponitur. *Bulla missa Rectori & Vniuersitati studij Paris. anno Domini 1358. 15. die mensis Iulij. Et eodem die lecta in plena Congregatione Magistris Regentibus & non Regentibus ibidem congregatis, & vocatis apud S. Bernardum M. Ioanne de Marchia Nationis Gall. tunc Rectore. Et fuit missa pro pace reformanda inter Ducem & Præpositum Mercatorum, Scabinos & Ciues villæ Parisiensis.* Bullæ autem tenor talis est.

BVLLA INNOCENTII PAPÆ AD VNIVERSITATEM PRO PACE.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs Rectori & Vniuersitati studij Parisiensis Sal & Apostol. bened. Molestè nimis accepimus nefarias nouitates, quas Parisienses & quamplurimi aliarum Communitatum illarum partium de Regno Franciæ Populi contra nonnullos ipsarum partium nobiles hostiliter & impetuosè fecerunt & continuè facere non desistunt. Ex quibus si vera sunt, graues sensimus & sentimus in corde puncturas, emergentia inde animarum, personarum & rerum excidia, dictique tam nobilis & tam præclari Regni pressuras aliaque detestanda & innumera mala cum profunda cordis amaritudine deplorantes. Propter quod venerabiles Fratres Raimundum Archiepiscopum Lugdunensem & Ioannem Parisiensem Episcopum & Ioannem de Pinu Priorem Prioratus S. Martini de Campis Parisiensis ad eosdem populos & alios de quibus eis videbitur, vt pestiferas seditiones & nouitates huiusmodi, quantum poterunt ex parte nostra cessare procurent, decreuimus destinandos. Quocirca deuotionem vestram rogamus & hortamur attentè quatenus ob Diuinæ pietatis intuitum, ac nostræ & Apostolicæ Sedis reuerentiam Dilectos filios Stephanum Marcelli Præpositum Mercatorum, Scabinos & omnes Ciues Parisiensis Ciuitatis & alios de quibus vobis expedire videbitur, vt ab huiusmodi perniciosis nouitatibus cessent, & ad humanitatem & obedientias solitas se conuertant, hortari & inducere diligenter & efficaciter studeatis. Ad hoc præfatis Archiepiscopo, Episcopo ac Priori; ac eorum alteri, quantùm poteritis operosè & fideliter assistendo. Ita quod inde vobis à Deo & Nobis & Apostolica Sede Benedictionis & gratiæ proueniat incrementum. Datum apud Villam-Nouam Auenionensis Diœcesis 14. Kal. Iulij, Pontif. nostri anno 6.

Eodem anno idem Pontifex mandauit Cancellario Parisiensi, vt Gradum Magisterij in Theologia conferret M. Francisco de Cardalliaco Minoritæ.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei. Dilecto filio Cancellario Sal. & Apost. bened. Viri sacræ lectionis studio dediti & in lege Domini eruditi sub Religionis habitu Domino militantes fauoris Apostolici gratiam promerentur, ergo benignius decet honestis eorum desiderijs annui, quò ex eorum profectibus maior potest in Ecclesia Domini vtilitas prouenire: Cum itaque sicut accepimus, Dilectus filius Franciscus de Cardalliaco Ordinis FF. Minorum Professor in eodem Ordine honestè ac laudabiliter conuersando

» & assiduè vacando studio litterarum sic in Theologica Facultate profecerit,
» quod in Parisiensi studio anno proximè præterito sententias legit, seque di-
» gnum & idoneum reddidit ad obtinendum honorem Magisterij in eodem, Nos
» ipsius Francisci in hac parte supplicationibus inclinati, Discretioni tuæ, de
» qua in Domino gerimus fiduciam specialem, per Apostolica scripta manda-
» mus, quatenus si per tuam & aliorum Magistrorum dicti studij in eadem Facul-
» tate diligentem examinationem dictus Franciscus in eadem sacra pagina ad
» hoc idoneus & sufficiens repertus extiterit, Magisterij honorem & docendi li-
» centiam in eadem Pagina seruatis Constitutionibus Viennensis Concilij ac
» solennitatibus opportunis etiam authoritate nostra sine mora exspectationis
» solitæ largiaris. Non obstantibus, &c. Datum Auenioni 8. Kalend. Septemb. anno 6.

Eodem anno Picardiæ & Angliæ Nationes duo membra præclara Facultatis Artium in Vniuersitate Parisiensi constituentes, post longam inter se de finibus contentionem, tandem conuenerunt amicè; factaque est inter quatuor ipsas Nationes hæc limitatio, *vt Mosa & Mosella fluuij facerent terminos inter Picardos & Germanos*, inquit Gouletus, *similiter inter Gallos & Germanos. Item à Parte Sabaudiæ Lausanensis lacus inter ipsos Almannos diuisionem facit & Gallos.* Quamobrem autem tanta esset inter Nationes contentio de finibus, non est difficile intelligere, & dictum est antea. Antiquitus enim cum nullas opes, nullosque reditus haberent, quò plures habebant Magistros & Bejaunos seu nouos Scholasticos, eo ditiores erant; quia ex taxatione Bursarum Determinantium, Licentiandorum & Incipientium percipiebant nonnihil pecuniarum; eo verò plures habebant, quò latius patebant. *Statutum autem huiusce pacis legitur in libro Picardicæ Nationis.* Et est huiusmodi.

CONCORDATVM INTER NATIONES DE FINIBVS.

» In Nomine Domini, Amen. Nouerint vniuersi præsens publicum Instru-
» mentum inspecturi, quod anno ab Incarnatione eiusdem 1358. die 18. Iulij
» Indict. 11. Pontificatus sanctissimi in Christo Patris ac Domini D. Innocentij
» diuina prouidentia Papæ VI. anno 6. in mei Notarij publici Testiumque sub-
» scriptorum, ac totius Vniuersitatis Parisiensis præsentia apud S. Mathurinum
» Paris. in Capitulo dicti loci propter hoc personaliter constituti Venerabiles &
» Discreti viri MM. Guillelmus D'Alekines & Ramboldus Vener de Gramon-
» dia Procuratores & Procuratorio nomine Nationum, Picardorum videlicet &
» Anglicorum, dictus Guillelmus Procurator Picardorum & dictus Rambol-
» dus Procurator Anglicorum asserentes quod cum dudum lis & litis mate-
» ria seu discordia inter dictas Nationes fuisset mota seu suborta super di-
» stinctione finium & limitum dictarum Nationum versus partes Alemaniæ,
» de consensu dictarum Nationum & Procuratorum eorundem ad eiusmodi
» discordiam sedandam, nec non finem in huiusmodi lite & controuersia po-
» nendum & bonum pacis, cuius nihil melius inter ipsas ponendum ac etiam
» procurandum, certas personas hinc inde elegerunt & inter se nominaue-
» runt Picardorum Natio & Natio Anglicorum infra subscriptas, ordinando
» & asserendo quod quidquid per easdem esset ordinatum & distinctum, factum
» seu etiam iudicatum, ipsæ Nationes & Procuratores earundem nomine Pro-
» curatorio & pro ipsis tenerent, ratificarent, ac in perpetuum firmum & stabi-
» le approbarent sine qualicunque reclamatione facienda per se vel earum alios
» successores. Quibus quidem Tractatoribus pluries & pluries, ac in diuersis lo-
» cis simul aggregatis, de bonorum ac peritorum tam iurium, quàm & illorum,
» qui partes super quibus fuerat & erat contentio, ordinauerunt, & vnanimiter
» concordauerunt in modo qui sequitur & in forma.

» Cum aliàs Nationes Anglicorum & Picardorum venerabilis studij Parisien-
» sis litigassent seu disceptassent super limitibus, terminis, finibus ac districtioni-
» bus earundem Nationum, eædem Nationes considerantes antiquas & præteri-
» tas amicitias multas & magnas habitas inter ipsas ac supposita earundem, pro
» bono pacis & concordiæ finem litibus ac disceptationibus præmissis concordi-
» ter imponere cupientes, certos dederunt, ordinauerunt & dederunt Tractato-
» res viros prouidos & discretos, Natio videlicet Picardorum MM. Guillelmum
» D'Alekines pro tunc ipsius Nationis Procuratorem, Robertum de Racourt,

Henricum

Henricum de Olmen. Natio verò Angl. MM. Alardũ de Lovmmen, Girardum " dictum de Wibde,& Ioannẽ Willielmi inuestitũ Ecclesiæ de Waës:quibus prę- " fatæ Nationes plenariã & liberã dedêre potestatẽ tractandi super limitibus, fini- " bus,terminis ac distinctionibus earundẽ Nationum,de ipsisque ordinandi & dis- " ponendi prout earum distinctionibus expedire videretur, necnon faciendi decla- " rationes terminorũ,limitum, finiũ ac distinctionum habitorũ de iure & habendo- " rũ seu obseruandorũ de cætero inter præfatas Nationes. Cumque ipsi MM.Tra- " ctatores prædicti pluribus & diuersis vicibus tentassent de præmissis & tandem " concorditer in certos modos & formã distinctionis terminorũ,limitum ac finium " de cętero obseruandorum inter dictas Nationes conuenissent videlicet infra scri- " ptos, quos vtrimque Nationibus suis ad hoc sufficienter vocatis plenè retulerunt " &expresserunt viuâ voce:qui modus&forma ipsisNationibus placuere prędictis; " ac per eosdem Tractatores dictæ Nationes perfici, compleri & confirmari volue- " runt eosdem & mandarunt ; & per ipsos prædictos Tractatores in scriptis poni & " in publica munimenta redigenda. Qui Tractatores præmissi de prædictarum Na- " tionum voluntate & mandato modum & formam limitum,terminorum, finium, " ac distinctionũ Nat.prædictarum prout ipsi conuenerant,in scriptis posuerunt,& " Nation. prædictis prę̨sentarunt,legerunt & in scriptis tradiderunt in hunc modũ. "

Videlicet quod fluuius dictus Mosa ab eo loco quo lingua Theutonica incipit& " Gallica desinit,distinguet inter Nat.prædictas,vsque perueniatur ad Mosam an- " tiguũ versus & supra Hoësden & partes ibidẽ circũvicinas,vbi Mosa antiquus di- " stinguet inter prę̨fatas Nat.quovsq; nomen suũ Mosa videlicet recuperet,& dein- " ceps ipse Mosa vsque in mare. Ita videlicet quod omnes & singulæ villæ, oppida, " Castella,seu loca&Domus situatio existẽtes & iacẽtes citra dictos fluuios Mosam " nouũ & antiquũ,vsq; dum antiquus Mosa nomen Mosæ recuperet & deinceps in- " fra ipsum fluuiũ Mosam appellatũ vsq; ad mare;nec non in ripis dictorũ fluuiorũ " & supposita,id est Magistri & Scholares ipsarũ villarum,oppidorũ,castrorũ, Do- " morũ,aut locorũ prędictorũ in quibuscunq; partibus,territorijs,districtibus Bra- " bantiæ,Geldriæ,Hollandiæ,Comitatus Lostensis,de Cuke,de Holst,de Worsts, " de Herpits,de Eiker,de Horne,de Kessel,de Pytrishein, & de alijs quibuscunque " qualitercunq; appellentur,erunt, esse debent & perpetuò reputabuntur de Nat. " Picardorũ & spectabunt liberè & pacificè sine contradictione ad eandẽ Nationẽ " Picardorũ exceptis infrascriptis, oppido scilicet San-Seruatij Trajectensis super " Mosam cum suis suburbijs sibi cõtiguis præcisè,villa de Macseyke,nec non castro " de Horne præcisè cum suo suburbio sibi contiguo,& MM.& Scholaribus eorundẽ " Leodiensis Diœcesis contra Oppidũ videlicet Trajectense, Villa de Macseyke, Ca- " strũ de Horne vt præmittitur,& earũ supposita, MM.scil.& Scholares spectabunt " ad Nationem Anglicanam:& datæ ipsi Nationi Anglicanæ fuerunt in modũ con- " cordiæ & resignatæ propter controuersiam & debatum quarundam Villarum si- " tuatarũ in Hollandia. Quarum supposita,MM.& Scholares,nec non emolumen- " ta eorum ipsa Natio Anglicana dicebat ad se pertinere. Quibus omnino ipsa An- " glicana Natio & omni iuri, quod in eis & in alijs ex aliquibus aliarum villarum, " locorum, oppidorum, domorum, Castrorum prædictorum habuit & habere po- " terit,in futurum renunciauit. Et ipsa Natio Picardorũ omni etiam Iuri quod ha- " buit & habere potuit in dictis oppido S. Seruatij Traiectensis, Villa de Macseyke " & Castro de Horne, vt supra præmittitur, & suppositis earundem renunciauit. "

Insuper ordinauerũt quod si aliquæ villæ paruæ sint & magnæ, necnon Domus " aut Castra seu loca aliquantulũ campi vel prati spatium à dictis oppido S.Seruatij " Trajectensis, Villa de Macseyke,& Castro de Horne diuidantur vel distent prout " est de dictis villis de Macseyke& de Oudecyke, siue Eyke, vbi est Ecclesia Colleg. " quod hæ villæ,domus,Castra,loca&supposita earũ spectabunt de cętero ad Nat. " Picardorũ, & supposita earundem, sicut & Villa de Oudecyke siue Eyke vt præ- " dicitur,vbi est Eccl Colleg.spectat ad Nat.eandẽ Picardorũ,etiamsi in posterũ in " ipsis Cãpis vel pratis structuras fieri cõtingeret aut Domus ędificari. Quæ structu- " ræ aut Domus si incipiant contiguari immediatè aliquibus prædictarum, oppido " Trajectensi,villæ de Macseyke, Castro de Horne,aut earum suburbijs,spectabunt " ad Nat. Angl.alioquin ad Nationem Picardorum. Et per hæc nullatenus termini " prædicti valeant & debeant immutari non obstantibus etiam in præmissis distra- " ctionibus.præscriptionibus quibuscunque in futurũ tacitis vel expressis, si quas in "

» posterum fieri contingeret inter prædictasNat. Quibus & earum singulis extunc » provt ex tunc eędem Nat. totaliter & expresse renunciarunt; & eas & earum quã- » libet irritam & cassam haberi penitus voluerunt, saluis in omnibus distinctionibus » hactenus habitis & obseruatis inter dictas Nationes in partibus Gallicanis seu Ro- » mancijs vltra Mosam; nec non in partibus Zelandiæ & circumvicinis, quibus per » prædicta dictæ Nationes nullum præiudicium voluerunt generari, nec ipsas in » aliquo immutari. Ita tamen quod MM. hactenus Magistrati in dictis Nationibus » qualitercunque maneant sine præiudicio in Nationibus, in quibus sunt Magistrati. » Magistrandi verò transibunt ad Nationem iuxta distinctionem supradictam.

» Quos modum & formam limitum, terminorum & finium ac distinctionum » supradictos ipsæ Nationes præfatæ plenius auisatæ & deliberatæ approbaue- » runt & laudauerunt, & perpetuò ratos & firmos habere voluerunt & tenere » promiserunt, ac earum pro tunc Procuratores ipsos Procuratorio nomine iu- » rarunt obseruare iuxta infrascripta, videlicet vt omnis de cætero controuersia, » discordia & pericula, quæ inter dictas Nationes oriri poterunt in futurum eui- » denter voluerunt eædem Nationes & concorditer ordinauerunt, & Procura- » tores seu Prouisores dictarum Nationum qui pro tempore fuerint, suppositis » suarum Nationum expriment præmissam distinctionem, cum ad eos aliquem » Gradum recepturi venerint ad iurandum; necnon in suis Congregationibus & » eadem supposita expresse informabunt super præmissis. Hoc etiã adiecto, quod si » aliquis Magister, vel Baccalarius aut Licentiatus de aliqua prædictarũ Nat. aliquẽ » attraxerit de limitibus alterius Nationis superius declaratis, seu allectauerit scien- » ter, dolosè aut fraudulenter periurus in dictis Nationibus habeatur, nec ad aliquẽ » honorem, gradum vel statum aut actum admittatur qualitercunq; deinceps, quo- » vsque Nationi quam læserit, octo marcas persoluerit argenti cum effectu. Schola- » ris verò qui aliquem attraxerit fraudulenter, dolosè aut scienter allectauerit, vel » qui sic attractus fuerit vel allectus, tanquã resecatus habeatur, ad nullos deinceps » statũ, gradũ vel honorẽ aut actũ admittendus, donec Nationi quã læsit, 12. persol- » uerit marcas argenti cum effectu, & suæ competenter emẽdauerit Nationi; quod- » que per tales attractiones sic factas nullum alicui dictarum Nationum præiudi- » cium quomodolibet poterit aut debeat generari circa distinctionem prædictam.

» Et insuper omnia & singula supposita ad aliquem gradum de cætero in ali- » qua prædictarum Nationum promouenda iurabunt, supradictos modum & for- » mam distinctionis finium ac limitum prædictorum obseruare inuiolabiliter & » tenere, nec contra eos aliqualiter facere vel venire. Et vt præmissa omnia & » singula perpetuò robur obtineant firmitatis, nec ab aliquo quomodolibet in- » fringi valeant temerariè vel dolosè, prædictos modum & formam limitum, ter- » minorum, finium, & distinctionum prædictorum; necnon ordinationem & » omnia alia & singula supradicta præfatæ Nationes & earum Procuratores no- » mine quo supra per me Notarium conscribi fideliter petierunt, & in publica re- » digi munimenta, necnon sigillis Vniuersitatis, Nationum Gallicanæ & Nor- » manorum vnà cum Sigillis ipsarum Nationum Picardiæ & Anglicorum robore » muniri in testimonium præmissorum omnibus in præmissis, & eorum aliquibus » & singulis dolo, fraude & cauillatione cessantibus penitus & exclusis; saluo ta- » men in omnibus & per omnia iure aliarum Nat. Gallicanæ scil. & Normanorum.

» Quam quidẽ ordinationẽ, & finium ac limitum distinctionẽ dicti Procurato- » res nominibus quibus supra loco & die quibus supra in dicta Vniuersitate supplica- » uerunt approbari, emologari & confirmari propter melius in futurum. Quæ quidẽ » supplicatio concorditer & vnanimiter per omnes Facultates, Theolog. videlicet, » Decret. Medicinæ & Artium fuit concessa, nulla dictarũ Facultatũ penitus discre- » pante. Concedentes insuper quod pręsentes litteræ sigillo dictæ Vniuersitatis ma- » gno sigillarentur propter perpetuæ pacis firmitatem, & totius materiã discordiæ » remouendam, provt in subscriptione quæ sic incipit *Nos Rector & Vniuersitas Ma- » gistrorum*, &c. plenius continetur. Acta fuerunt hæc anno, mense, die, loco, Indict. » Põtificatu, quibus supra, præsentibus ad hoc honorabilibus & discretis viris D D. & » MM. Hengerenno de Fresneyo, Christiano de S. Audomaro in Theol. Herberto » de Correllis in Decretis, Ioanne dicto Mercurel, Geruasio Christiani in Medicina, » I. Buridan, Nicolao de Suessione, Roberto Godefridi, Alberto de Saxonia in Arti- » bus, & pluribus alijs fidedignis testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Et nos Rector & Vniuersitas Magistrorum & Scholarium Parisius studentium supradictam ordinationem, & limitum seu finium distinctionem per Tractatores superius nominatos factam & distinctam ratificamus, approbamus & propter perpetuæ pacis bonum inter dictas Nationes & in nostra Vniuersitate habendum & obseruandum omologamus. Et vt melius & perfectius roboris firmitatem obtineant, ad dictorum Procuratorum supplicationem nominibus quibus supra est & fuit supplicatum, presentibus litteris *Magnum Sigillum* nostræ Vniuersitatis antedictæ vnà cum sigillis dictarum Nationum duarum Gallicorum videlicet & Normanorum & signo & subscriptione publici Tabellionis infra scripti duximus apponendum.

Et Ego Oudardus Billeti Clericus Suessionensis Diœcesis publicus authoritate Imperiali Notarius dum omnia & singula suprascripta fierent & ordinarentur, præsens fui, indeque præsens publicum Instrumentum in formam publicam redegi. Pluribus autem alijs Negotijs præpeditus per alium scribi feci. Interlinearia omnia. Et primum supra. 2. lin. in quo dicitur, præsentiæ. 2. super 3. in quo dicitur Dya. 3. super 5. in quo dicitur certas. 4. super 28. in quo dicitur siue Eyke. 5. super 35. in quo dicitur discordia.

Hæc acta sunt Rectore M. Ioanne de Marchia Gall. Nationis: at M. Ioanne Ance Rectore, fuit autem electus mense Decembri, lectæ sunt & probatæ tabulæ fundationum quarundam pro Bursarijs. In Comitijs Facultatis Artium die 11. Feb. habitis actum de admittenda fundatione vnius Bursæ Scoticæ: quâ de re sic scribit M. Henricus de Egher de Kalker Colon. Diœcesis, Anglicanæ Nationis Procurator. *In Crastino Scholasticæ virginis* notificauit Nationi prædictæ (Anglicanæ) *discretus vir M. Thomas de Hartas Scotus quendam bonum virum de Scotia D. Adam Zeduort vel Ieduort Scotum fundasse Parisius hereditariè & perpetuò reditus 12. librarum monetæ tempore solutionis Parisius communiter currentis pro Bursis Scholaris vnius de Scotia*, quem ipse primò eligeret; deinde post eum Prouincia Scotiæ, deinceps Natio Anglicana, postea Facultas, & tandem Vniuersitas Parisiensis de eadem Prouincia Scotiæ quem duxerit eligendum. Ratificans hos reditus in certis pensionibus Domorum sub litteris Regalibus testimonioque litterarum Parlamenti alijsque modis certioribus. Prout adhuc amplius de eis fiet mentio vlterior in Vniuersitate, præsentibus Magistris Procuratore præfato, Themone, Alberto de Bohemia, Martino & Conrado de Bohemia, Willielmo Buser cæterisque multis in testimonium veritatis.

FVNDATIO BVRSÆ SCOTICÆ.

Item eodem Rectore approbata est & confirmata fundatio Collegij Boissiaci, quam publico Instrumento contentam, ne pereat, operæ pretium duximus his annalibus inserendam.

Fundatio Collegij Boissiaci.

IN NOMINE DOMINI, Amen. Per hoc præsens publicum Instrumentum cunctis pateat euidenter, quod anno Domini 1358. secundum morem Ecclesiæ Gallicanæ Indictione 12. die 7. mensis Martij, videlicet die Iouis post sacros Cineres Pontificatus sanctissimi in Christo Patris ac D. nostri D. Innocentij diuina prouidentia Papæ VI. anno 7. coram venerandæ discretionis viris DD. & MM. Ioanne Ance Rectore, venerabilis Matris nostræ Vniuersitatis, Magistrorum & Scholarium Par. Simone Freron sacræ Theologiæ, Ioanne de S. Dionysio Abbate Monasterij de Conchis Decretorum, Guiberto de secreto Medicinæ Doctoribus, Odardo Billeti Franciæ, Iacobo Iuuenis Picardiæ, & Roberto de S. Nicolao, pro Normania Magistris in Artibus Nationum Procuratoribus à dicta venerabili Matre nostra Vniuersitate, vt dicebant; ad infra scripta specialiter deputatis, in nostrorum publicorum Notariorum & testium subscriptorum præsentia, propter hoc personaliter constituti venerabiles viri Magistri Stephanus Vidè *de Boissyaco Sicco* Canonicus Laudunensis, Ioannes dictus, *Quatre deniers*, Domini Regis Clericus, & D. Iacobus Vitalis Presbyter, Executores Testamenti seu vltimæ voluntatis defuncti D. Godefridi Iacobi, Petri de Boissyaco prædicto, quondam D. Regis Clerici, Aun- 1358.

» culique dicti M. Stephani, videlicet dicti tres Executores nomine Executorio
» dicti defuncti D. Godefridi, & dictus etiam M. Stephanus suo proprio nomine di-
» centes & asserentes, quòd cum dictus defunctus D. Godefridus tempore quo vi-
» uebat, Testamentum suum condidisset, & de sua vltima voluntate disposuisset
» & ordinasset, in quo seu qua ipse fecit plura legata, pluribus pijs locis & per-
» sonis, & inter cætera ipse D. Godefridus voluit quod Domus, & aliæ here-
» ditates, alijque redditus, quos & quas ipse acquisierat Parisius, & ibi propè,
» de quibus in suo dicto Testamento aliàs & aliter non ordinauerat, venderentur
» per manus Executorum suorum prædictorum, & quòd pecunia ex causa ven-
» ditionis huiusmodi ab eis habita erogaretur pauperibus de Parisius, & de Bois-
» syaco antedicto, vel aliàs de ea ordinaretur in remedium salutis ipsius Testato-
» ris, provt videretur dictis suis Executoribus bonum esse, quemadmodum in
» Testamento dicti defuncti, quòd dictus Magister Stephanus ibibem tunc ex-
» hibuit, pleniùs est expositum & seriosiùs comprehensum, & prædicti Executo-
» res omnia legata quæcumque contenta in dicto Testamento persoluerunt, vt
» dicebant, dictaque Domus, & plures alij redditus, dicti defuncti admortisati
» de bonis Executionis eiusdem restarent & adhuc restent; de quibus per dictos
» Executores nondum est plenariè ordinatum. Considerantes quod non possent
» conuerti quam in fundatione perpetua pauperum Scholarium qui Parisius in
» Grammatica, Logica, Iure Canonico, & sacra Theologia studendo profice-
» re debeant, cùm per viros taliter in dictis Facultatibus edocendos Christianus
» populus instrui, Ius & Iustitia dirigi, & in Dei Ecclesia fructus vberrimus affer-
» ri suis temporibus dignoscatur, qui etiam pro animarum dicti defuncti ac dicti
» Magistri Stephani, parentumque, benefactorum ipsorum, ac Executorum,
» tam dicti defuncti quàm dicti M. Stephani, (quos quidem Executores præfa-
» tus Magister Stephanus inter benefactores ipsorum tam dicti defuncti Testato-
» ris, quàm ipsius Magistri Stephani nominauit, & adscribi voluit) remedio &
» salute funderent perpetuò Deo preces, & specialiter mediantibus infra scri-
» ptis pro Testatore & M. Stephano prædictis, parentibusque & benefactoribus
» suis, vnam Missam die qualibet perpetuò in Capella Domus ipsorum Schola-
» rium celebrarent, vel celebrari facerent. Attendentes etiam quòd deuota-
» rum Orationum suffragia inter alia pietatis opera multùm prosint ad diuinam
» misericordiam impetrandam, præsertim Missarum Officia sæpius celebrata,
» vbi Deus Dei Filius D. noster Iesus Christus immolatur, qui pro redemptione
» humani generis de sinu Patris in vtero perpetuæ Virginis Mariæ descendens
» carne nostræ mortalitatis indutus semetipsum in ara Crucis offerens, nos ab
» æternæ cruciatu mortis eripuit, & suo redemit Sanguine pretioso, vbi & eius
» recolitur memoria Passionis, & offertur ipse Filius Deo Patri hostia sacra pro
» peccatis omnium fidelium, ac etiam defunctorum, ac summæ Trinitati de tan-
» to nobis diuinitus impenso beneficio gratiarum humanarum actiones, ac lau-
» dis sacrificia referuntur, feruentem in Domino deuotionem habentes, quod
» huius memoriale dignissimum perpetuis futuris temporibus prædicti Testa-
» toris, & dicti Magistri Stephani, parentumque, & benefactorum ipsorum
» redemptione peccatorum & salute animarum, & pro cunctis fidelibus vi-
» uentibus & defunctis sæpissimè recolatur, tam de bonis dicti defuncti, quàm
» de bonis Magistri Stephani ordinauerunt & decreuerunt instituere & fun-
» dare Parisius sex Scholares & vnum Capellanum, qui pro Scholari habea-
» tur, ac etiam reputetur, & numero dictorum Scholarium contineatur, seu ag-
» gregetur, & vnum famulum; qui scholares de Boissyaco nuncupentur, &
» vnam Missam die qualibet in Domo dictorum Scholarium per dictum Capel-
» lanum, (qui continuò teneatur residere Scholariter Parisius) vel alium loco
» sui cum dictis Scholaribus, si sit impeditus infirmitate corporali, vel alio iusto
» impedimento, perpetuò celebrandam secundum ordinationes, conditiones,
» dispositiones, & modos contentos in quadam littera propria manu dicti M.
» Stephani (vt asserebat) scripta formam, quæ sequitur, continente. *Nouerint*
» *Vniuersi, & specialiter nostra Mater Vniuersitas Paris.* quod nos *Stephanus Vidè de*
» *Boissyaco sicco* Canonicus Laudunensis & Regis Clericus, *Ioannes Quatre de-*
» *niers* Regis Clericus, Guido Sutoris Presbyter Sigillifer Senonensis, & Iaco-

bus Vitalis Canonicus de Virtuto, Executores discreti viri D. Godefridi de «
Boissyaco sicco quondam Regis Clerici, ordinauimus consensu vnanimi, quòd «
Domus in qua inhabitabat prædictus Dominus Godefredus, quando viam vni- «
uersæ carnis fuit ingressus, qui obijt anno Domini 1354. 20. die Augusti in au- «
rora, & in qua nunc inhabitat prædictus Stephanus eius Nepos, & Executor, «
cuius Stephani prædicta Domus est ad præsens titulo emptionis de consensu, «
& ad requestam ipsius Stephani est admortisata de bonis executionis ipsius D. «
Godefredi ad vsum & fundationem Scholarium pauperum, & pro tanto non «
tenebitur dictus Stephanus soluere pretium quod debet de dicta Domo. «

Item quædam alia Domus ad vsum prædictorum Scholarium est admorti- «
sata, quæ est retro S. Andream de Arcubus, & tenet ab vna parte portæ vici «
ad duas partes, & ab alia parte, & ex eodem latere, & à parte anteriori domi- «
bus cuiusdam Capellani S. Marcelli propè Parisius, & à posteriori parte pluri- «
bus domibus *Vici Gerardi aux Poiteuins*, quæ quidem Domus est de hereditate «
Stephani, & in qua morabatur ante obitum dicti D. Godefredi, est admorti- «
sata de bonis dicti D. Godefredi ad requestam mei Stephani ad vsum prædi- «
ctum. «

Item quædam alia Domus, quæ est de conquestu mei Stephani, est ad- «
mortisata de consensu meo, & ad requestam meam ad prædictum vsum, & de «
bonis prædicti D. Godefredi, & tenet prædicta Domus à posteriori parte do- «
mui vltimò nominatæ, & habet aperturam suam ab anteriori parte in *Vico* «
Gerardi aux Poiteuins, & habebo vsum fructum istarum duarum domorum «
vltimarum quandiu vitam duxero in humanis, & Executores mei per vnum an- «
num post mortem meam, nisi aliter duxero ordinandum. «

Item ad vsum prædictorum Scholarium, nos Executores prædicti fecimus «
admortisari redditus qui sequuntur. Primò supra duas Domos quas tenet Guil- «
lelmus de Alua ad 12. libras Parisienses annui & perpetui redditus, & tenent «
ab anteriori parte domui, quam inhabitabat prædictus D. Godefredus dum «
viuebat, & in qua Stephanus eius Nepos inhabitat, dictas 12. libras. «

Item supra Domum quamdam, quam tenet Adam Galot Custurarius, vn- «
decim libras Parisienses, & tenet prædictæ domui ex alia parte anteriori, & «
eiusdem lateris versus portam S. Germani de Pratis. «

Item in Carnificeria S. Germani de Pratis supra quamdam Domum ma- «
gnam & altam, in qua moratur ad præsens quidam Carnifex vocatus Ioannes «
le Fournier, aliter *Maistre d'Hostel*, decem libras Parisienses, & omnes prædi- «
ctæ Domus redditus sunt admortisati à DD. Abbate & Conuentu S. Ger- «
mani de Pratis, prout apparet per litteras. «

Item in Vico Citharæ supra quamdam Domum, quæ fuit Ioannis *de Neuers* «
quondam Procuratoris in Parlamento, 60. solidos Parisienses in terra Regis. «

Item vltra Pontes, in Ferronaria propè Cimeterium SS. Innocentium Paris. «
in Domo vocata *au Moulinet*, in qua moratur, & est Domus sua *Simon le Reboux* «
Pelliparius, 16. libras 5. solidos Parisiens. per annum admortisatas pro duabus «
partibus per Regem, & pro tertia parte, per D. Episcopum Parisiensem, quia «
ita diuisa est terra eorum. «

Item supra Domum cuiusdam Tapisserij propè Innocentes & in fine sine- «
boto Gauterij sicut itur ad hallas, viginti solidos. «

Item supra quamdam aliam Domum propè Innocentes, quæ fuit defuncti «
Nicolai *de Grauilliers*, 60. solidos; & sunt prædicti redditus in terra Regis vltra «
Pontes, & habemus nos Executores admortisationem à Domino Rege in terra «
sua vsque ad 50. libras Aeræ, & intendimus quod tota sit ad vtilitatem Scho- «
larium. «

Item supra quamdam Domum propè S. Paulum, in qua moratur ad præ- «
sens Collinus de Monsterello Custuarius, 40. solidos 8. denarios sed non sunt «
admortisati, & sunt in terra D. Abbatis de Tiron. «

Item Ioannes Bosdous qui habet Neptem defuncti Domini mei in vxorem, «
& de eâ decem liberos, & est Consanguinea mea germana, qui fuit captus «
prisonarius ab inimicis, qui sunt apud Hesparnonem, tenetur mihi Stephano «
in tribus modijs bladi frumenti sextarium ad duos solidos prope melius quolibet «

» anno in perpetuum soluendis & reddendis Parisius in Domo mea, vel illorum,
» qui à me causam habebunt, cum expensis ipsius infra festum beati Andreæ
» Apostoli, quod erit anno Domini 1358. Et prædicta tria modia reddenda in
» Domo mea Parisiensi, vt supra. Constiterunt ducenta & decem scuta soluta
» in florenis ad Mutonem, videlicet quodlibet modium sexaginta & decem
» scuta.

» Item debet mihi prædictus Ioannes Bosdous, & in eadem obligatione 60.
» florenos ad Mutonem: valentes quater viginti & decem florenos ad scutum,
» quos promisit ad voluntatem meam, & pro certo nisi fecissem sibi financiam
» de prædicta pecunia, erat in periculo amittendi caput, sed pietas liberorum
» suorum & vxoris suæ fecit mihi hoc facere. Verum est quòd post contractum
» diu factum de tribus modijs bladi & obligationem mihi factam propter amo-
» rem liberorum suorum, & vxoris suæ, & ipsius concessi sibi, quod si infrà qua-
» tuor annos à datâ obligatione, ipse posset redimere terram suam, & omnia bona
» sua mobilia & immobilia ad dictum contractum & pecuniam soluendam obli-
» gata, ipse esset immunis de redditu trium modiorum frumenti ad mensuram
» Parisiensem reddendorum Parisius in domo mea, vt dictum est, soluendo dicta
» ducenta & decem scuta, dum tamen ipse soluat totam summam insimul ad fi-
» nem quòd diuisio solutionis, vel particularis solutio, mihi vel illis, qui cau-
» sam habebunt à me, non adferat damnum, alia obligatione quantum ad 60.
» Mutones remanente in sua potestate, nisi prius soluerit. Quæ tria modia fru-
» menti, vel dictam pecuniam loco ipsorum si non soluerit, vel redemerit infrà
» annos quatuor à data obligatione, & dictos 60. Mutones, si mihi vita mea
» comite non satisfecerit, volo esse & spectare ad fundationem & dotationem
» dictorum Scholarium. Et per hoc erit quittus Executioni meæ de dicta pecu-
» nia, scilicet soluendo dictis Scholaribus.

« Item eisdem Scholaribus & ad fundationem & dotationem ipsorum, & de
» consensu aliorum Executorum, volo & ordino quod post decessum meum ipsi
» habeant & possideant totam terram, & redditus quoscumque quos habeo
» apud Nantoüilletum, & in territorio quod emi à Ioanne de Villa-Noua Scu-
» tifero de pecunia Executionis, & ad finem quod anno elapso retractus pos-
» sent admortisari in manu mea ad fundationem & profectum dictorum Scho-
» larium, de dicta terra, & redditibus sum in fide & homagio, vel sufferentia à
» D. de Nantoüilleto, & valet benè dicta terra 60. libras quolibet anno, & tan-
» tùm vult dare vsque ad 12. annos vnus Burgensis Villæ, vocatus Ioannes *Ber-
» trand*, redditas Parisius, & est intentionis omnium nostrorum Executorum,
» quòd omnes prædicti redditus suprà nominati, qui non sunt admortisati, ad-
» mortisentur de bonis D. defuncti Godefredi prædicti, si possit fieri bono mo-
» do, cum conditionibus prædictis, si bona sint sufficientia, etsi bona non suf-
» ficiunt, volo Ego Stephanus & Executor quòd de bonis meis admortisentur
« soluto Testamento meo primitus, sed in casu, in quo retrahetur prædicta he-
» reditas, (quoniam adhuc non est annus elapsus) vel non poterit admortisari,
» conuertetur pecunia in alijs hereditatibus, ad vsum & fundationem dictorum
» Scholarium.

» Item intentionis meæ est, quod si bona & facultates meæ suppetant, &
» sint vltra solutionem, seu valorem Testamenti mei, & admortisationem præ-
» dictam, quod prædicti Scholares viuent per totum annum vnum statim post
» mortem meam cum expensis Executionis meæ, habebunt tamen prædictas ex-
» pensas per manus Executorum meorum, vel Executoris mei, etsi dicti Scho-
» lares non essent concordes, cum dictis Executoribus, vel contenti de expensis,
» quas sibi ministrabunt, quilibet ipsorum habeat quatuor solidos cum man-
» sione sua, nec tangant redditus suos per totum illum annum, sed recipiantur
» per manus Executorum, vel deputatum ab ipsis, & ponantur in Arca, & de-
» posito penes Scholares; quæ Arca habebit duas claues, quarum aliquis Exe-
» cutorum habebit vnam, quandiu viuent successiuè, & aliam Magister, vel an-
» tiquus dictorum Scholarium.

» Item intentionis meæ est, quòd prædicti Scholares post mortem meam
» habeant omnes libros meos Iuris Canonici & Ciuilis, & quoscumque alios,

nisi de eis aliter ordinauero in Testamento meo.

Item quilibet ipsorum Scholarium habebit vnum Lectum furnitum de quatuor linteaminibus, & suppellectili & quantitatem lecti, si extant tempore mortis meæ, & erunt prædicti lecti de minori qualitate quàm poterit esse bono modo, ita quod solo modo vna persona possit ibi iacere, nec poterunt aliquo modo alienari, vel transferri, sed manebunt perpetuò in domo Scholarium pro Scholaribus præsentibus & futuris, & etiam libri supradicti, & quæcumque dicta sunt & ordinata suprà, & infrà dicentur & ordinabuntur, sunt & erunt pro præsentibus Scholaribus & futuris.

Item intentionis meæ est, quod post mortem meam, numerus 12. Scholarium compleatur, si bona & hæreditates supradictæ possint ad hoc sufficere, etsi non possint sufficere, volo quod tota hæreditas mea & redditus quos habebo apud Venuas tempore mortis meæ admortisentur ad illud opus, soluto Testamento meo si habeam vnde possit fieri bono modo, & si non, omnes prædictæ hæreditates vendantur & conuertantur, in redditibus quos prædicti Scholares poterunt tenere per Executores meos vitâ meâ comite, non erunt aliqui Scholares præterquam illi qui sunt de præsenti, & mecum commorantur, videlicet *Ioannes Mercerei*, *Ioannes Filiastri*, *Ioan. Rumoleti*, *Iaquetus Majoris*, *Robinus Bosdoüet*, vnus Magister, & vnus de Scholaribus, qui celebrabit, & *Theueninus Quatre deniers*, filiolus meus cum adeptus fuerit, seu compleuerit ætatem octo annorum, filiusque Magistri Ioannis *Quatre deniers*, compatris mei Regis Clerici, licet non sit de genere, pro tanto quod prædictus Magister Ioannes *Quatre deniers*, seruiuit defuncto Domino meo per spatium viginti annorum & vltrà, & mihi per annos vel circa, nullus autem alius poterit poni nisi sit de genere defuncti mei Godefredi, vel de meo, de propinquioribus, quod illi de genere defuncti Domini mei præferentur illis de genere meo, ex parte Patris mei, quia Ego sum nepos ex parte Matris, *si non habeant aliundè vnde possint viuere ad Scholas & sustentari, quod totum sit ob reuerentiam Dei pro eleemosyna & pro pauperibus Scholaribus, qui aliter non habent vnde viuere possint in Scholis.* Excepto tamen quod ego volo & ordino, quod illi duo ex Executoribus meis, qui portabunt onus executionis, vel illi quos eligo, ex nunc ad portandum illud onus dictum, scilicet D. Guidonem Sutoris sigilliferum Senonensem Presbyterum, & D. Iacobum Vitalis mecum commorantem Presbyterum, quilibet ipsorum, qui portabit prædictum onus, & non alius, poterit ponere vnum Scholarem de genere suo vel de amicitia sua, semel tantum, etsi contingeret, quod absit, quòd recusarent illud onus, vel aliquis ipsorum, alij Domini mei Executores eligent duos de se ipsis, vel vnum qui eandem potestatem habebunt.

Item quia quasi omnia bona mea & hæreditates pono in ista fundatione, volo quod Robertus Alueti Auunculus meus, frater quondam Domini mei Domini Godefredi, si me superuiuat & non audeat redire ad partes suas propter inimicos, vel alias vndè viuere possit non habeat, quia erubesceret si mendicaret, post me habeat portionem vnius Scholaris, & moram cum ipsis in Domo, in qua morabuntur, & vltra hoc centum solidos pro vestibus suis, quamdiu vitam duxerit in humanis, & morabitur cum ipsis, & non habebit alias vnde viuere, vt supra, habeat quolibet anno decem libras pro toto, quamdiu vitam duxerit in humanis, & morabitur vbi voluerit, & occupabit locum Scholaris vnius, quamdiu viuet.

Item *de Fratre meo Ioanne Vide de Boissyaco* Monacho Beatæ Mariæ de Longo Ponte prope Montem Lethericum, qui fugit ad me Parisius propter incursum hostium, nec est ausus redire ad Prioratum suum de Monte Bodiuo, vel Prior suus Beatæ Mariæ de Longo Ponte, & Monachi non velint illum recipere, volo quod sit vnus qui teneat & occupet locum vnius Scholaris, & viuat, & habeat bursas, sicut vnus de Scholaribus, & moretur cum ipsis, & faciat expensas, & Missas decantet, quandiu potuerit, etsi non velit morari cum ipsis, nihil habeat. Et ita quandiu isti duo viuent, non adimplebitur numerus de duodecim Scholaribus, *si aliàs non habeant vnde possint viuere*, vt suprà, & quandiu celebrabit continuè, habebit quatuor solidos per hebdomadam vltra bursas.

» Item quilibet prædictorum Scholarium, qualibet hebdomada pro bursis » suis quatuor solidos Parisienses cum mansione sua habebit, & alijs supra dictis. » Etsi habeant granum in redditibus suis, & faciant fieri panem, æstimabitur » quantum quilibet Scholaris poterit expendere ad forum competens in hebdo- » mada, & residuum sibi de quatuor prædictis solidis soluetur. *Et si contingeret* » (quod absit) *quod bona & hereditates supra nominatæ non sufficerent ad numerum 12.* » *Scholarium sustinendum, ponentur solummodo tales, & tot quot poterunt sustineri de* « *bonis & hereditatibus prædictis & non plures.*

« Item ratione prædictorum bonorum & fundatione prædicti Scholares te- « nebuntur qualibet die in perpetuum celebrare vel celebrari facere in Domo « sua, in quadam Capella, quæ ædificabitur de bonis Executionis defuncti Do- « mini mei, vel meis; quam æstimo ad centum libras Parisienses, vel Turonen- « ses, vnam Missam de mortuis, non occupando tamen solemnitates festorum « beatæ Mariæ Virginis, sanctorum & sanctarum Dei, nec dies ordinatos, sicut » Dominicas ad faciendum de Deo, & quando non celebrabitur de mortuis, fient » collectæ speciales pro dictis fundatoribus, parentibus eorundem, omnibus fi- » delibus Dei defunctis, & benefactoribus suis: inter quos omnes sui Executores » enumerantur. Et omnia ista trado ad memoriam cum protestatione augendi, » diminuendi, quandiu vitam duxero in humanis, & Capellam citius quàm po- » tero ædificandi, vel fieri faciendi.

» Item intentionis meæ est, quod Executores ponant & ordinent dictos Scho- » lares, quandiu vitam duxerint in humanis, & principaliter illi onus Executio- » nis meæ gerent, *Et quod non possint ponere alios quàm de genere, exceptis tribus*, vt » supra. *Et quando deficient illi de genere, ponentur illi de villa de Boissyaco* primò. Et » si non sint aliqui de villa, vel non velint esse, ponentur de Boissyaco sicco, *qui* » *non sint nobiles, sed de humili plebe, & pauperes, sicut nos & prædecessores nostri fuimus.*

» Post mortem autem Executorum ponentur & deponentur, si opus fuerit, quod » absit, vt supra, per Cancellarium Ecclesiæ & studij Parisiensis, & Priorem He- » remitarum Fratrum Ordinis Carthusiensis propè Parisius, vel alterum ipso- » rum, si ambo non maneant Parisius vel propè. *Et quod ipsi non poterunt alios po-* » *nere quàm de genere, si sint aliqui qui velint esse Scholares, vel de villa, si non sint ali-* » *qui de genere, & si non sint aliqui de villa, de hamellis Parochiæ, & postmodum, de* » *Villis propinquioribus villæ de Boissyaco*, vt supra per ordinem. Et prædictis om- » nibus deficientibus, ponantur Scholares de Parochia sancti Andreæ de arcu- » bus Parisiensis, in qua dictus Dominus defunctus Godefredus, & ego Stephanus, » recepimus incrementum status & majoris partis omnium bonorum nostrorum. » Et si aliquis dictorum Scholarium ducat malam vitam, veluti de fornicatione, » vel sit suspectus de aliquo vitio diffamabili & inhonesto, accusetur per suos so- » cios, vel alios, & hoc probato, vel fama probata, nisi statim voluerit se cor- » rigere, per illos qui tunc habebunt potestatem ponendi dictos Scholares in di- » cta domo, à dicta domo, & societate, sine mora aliqua expellatur, vel si plures » sint, expellantur, ne ouis morbida totum gregem inficiat; & si se corrigat per » aliquod tempus, & post modum redeat ad vomitum, statim sine gratia expella- » tur. Et tenebitur quilibet Scholaris, qui prædictam Societatem intrabit, iu- » rare quod si habeat aliquem Socium diffamatum & incorrigibilem super aliquo » crimine vel vitio, ipsum accusabit, si vult desistere, coram illis qui habebunt » potestatem ponendi & deponendi ipsos.

» Item de dictis duodecim Scholaribus post mortem meam ponendis, vt supra, » tres erunt in Grammaticalibus, tres in Logicalibus, tres in Decretis, & alij tres « in sacræ Theologiæ veritatis scientia. Qui quidem Scholares proficiant vt me- » lius poterunt, & sic nitantur proficere in doctrinæ scientia acquirenda, quòd » studentes in Theologia in octauo anno, vel nono ad plus, incipiant legere cur- » sus suos, & in decimo saltem legant sententias, vel aliàs provt Cancellarius » studij Parisiensis, Magistri seu Doctores in ipsis scientijs actu regentes, (si tem- » pus sit nimis arctum) declarabunt vel æstimabunt. Studentes verò in Decretis, » in 7. vel 8. anno Doctoratus honorem, vel licentiã consequantur in ipsa scientia, » & studentes in Artibus, in 7. anno saltem ad Magisterium ascendant, vel soli- » tam in ipsa Facultate licentiam assequantur. Nullus verò Grammaticorum

recipiatur

recipiatur in dicta domo, nisi Donatum & Catonem dedicerit. Qui infrà tempus ordinandum ab illis, qui illos ponent in dicta domo & Scholaribus supra nominatis, tales & ita habiles se reddant, quod meritò debeant ad alias scientias ascendere, qui verò in prædictis defecerint, nisi de excusatione rationabili doceant, commodis omnibus dictæ Domus priuentur omninò, & ab ipsa Domo totaliter expellantur, *Et loca talium elapsis dictis temporibus vacent eo ipso.*

Item vnus vel duo de prædictis Scholaribus erunt Presbyteri, qui tenebuntur celebrare Missam, ad quam tenebuntur prædicti Scholares qualibet die vt supra, qui habebit qualibet hebdomada vltra bursas suas quatuor solidos Parisienses pro labore, & si sint duo vel plures qui hoc velint facere, quilibet habebit secundum quod celebrabit pro rata sua.

Item tenebuntur prædicti Scholares, qualibet die in prandio magno, si sit de mane, vel in cœnâ, si sit ad cœnam, quilibet ipsorum per ordinem incipiendo à maiore vsque ad minimum legere de Biblia, quamdiu alij comedent.

Item tenebuntur qualibet die prædicti Scholares in prandio magno & paruo siue cœna, dicere in suis gratijs Psalmum *De Profundis*, & Orationes speciales pro fundatoribus suis, benefactoribus, & omnibus fidelibus Dei defunctis.

Item Domino concedente, infra vnum annum intentionis meæ est ædificari facere vnam Capellam in Domo, in qua habitabunt prædicti Scholares, & in qua solebant morari, quæ vocatur *Castrum Gaillardi*, & in ea celebrabitur qualibet die, vt supra, & si Deus non mihi det tempus hoc faciendi, Executores mei hoc facient, vsque ad summam centum librarum Parisiens. vel Turonensium, vt supra, vel aliàs prout facultates suppetent, & mihi videbitur expedire.

Item quod per præsentium ordinationem ponendi sunt Scholares quatuor Facultatum, si & quam primum numerus duodecim Scholarium adimplebitur, scilicet Grammaticorum, Artistarum, Canonistarum, & sacræ Theologiæ, *Et quia multi dubitant quod propter varietatem scientiarum diuersarum, non possit esse pax & concordia inter ipsos, volumus & ordinamus, quòd si omnes de vna Facultate sint discordes ab alijs, & per defectum ipsorum non possint in breui ad concordiam reduci, cum velint esse nimis elati super alios, & ipsos deponere, quia intentionis nostræ est, quòd omnes nutriantur in humilitate, & quod maior fiat sicut minor, & minor sicut maior; volumus & ordinamus quòd illa Facultas quæ sustinebit & nutriet discordiam, vel elationem & superbiam super alias, totaliter expellatur ab alijs, & perpetuò ab alijs & bonis, seu communitate ipsorum priuetur, & tanquam membrum putridum ab alijs abscindatur, & aliæ tres Facultates solæ insimul in pace remaneant, & perpetuò perseuerent taliter, quod secundum defalcationem prædictam Scholarium aliarum Facultatum numerus æqualiter augeatur.*

Item non miretur aliquis de Dominis meis si aliquotiens hic loquatur in plurali, aliquotiens in singulari, quia hic loquitur in plurali in his quæ tangunt executionem defuncti Domini mei, Domini Godefredi, & nos omnes Executores ipsius, in ijs verò quæ tangunt personam meam, vel bona, & ordinationem, vel obligationem bonorum meorum, & hereditatis meæ, loquor in singulari.

Item quia ego habui, & habeo totum onus, & pondus & periculum executionis, & fuerunt omnia per me facta cum consilio aliorum Executorum, loquor plus quàm alij. In quorum omnium testimonium prædictorum, ego Stephanus prædictus Nepos & Executor prædicta omnia, manu mea scripsi, *& Dominis meis de Vniuersitate tradidi vnà cum litteris admortisationis Domorum defuncti Domini mei, Domini Godefredi, & mearum* Parisius existent. per illud opus per Reuerendos Dominum Abbatem & Conuentum sancti Germani de Pratis propè Parisius admortisatarum, & etiam signum meum, de quo vtor & vsus fui vsque nunc in Officio Notariatus Regij, vnà cum appensione sigilli mei apposui. Datum sub signo & sigillo prædictis anno Domini 1358. die 1. Iunij, cum protestatione addendi & diminuendi vt suprà. *Et ob hoc supplicauerant dictæ Matri nostræ Vniuersitati, quatenus ipsa dictos Scholares sub ordinationibus, conditionibus, dispositionibus, & modis supra scriptis, vellet de sua beneuolentiâ ipsius venerabilis Matris nostræ Vniuersitatis Collegio aggregare, ipsosque sub protectione, tuitio-*

» *ne, & salua gardia ipsius Matris nostræ ponere, & velle posse priuilegijs & libertatibus*
» *dictæ Vniuersitatis vti & gaudere.* Et præfati Domini & Magistri, Rector, Docto-
» res, & Procuratores ad inquirendum de contentis in dicta littera & ad suppli-
» cationem dictorum Executorum nomine Executorio prædicto, & dicti Ma-
» gistri Stephani suo nomine proprio confirmandam, & effectui mancipandam
» fuerint (vt dicebant) à præfata venerabili Matre nostra specialiter deputati,
» ac etiam ad omnia & singula circa hæc necessaria faciendum coram nobis
» Notarijs & testibus infra scriptis sæpe dicti Executores nomine Executorio
» antedicto, & dictus etiam Magister Stephanus nomine suo proprio prælibatis
» deputatis similiter supplicauerunt quatenus omnia & singula contenta in eo-
» rum supplicatione prædicta, ipsi deputati vellent benigniter adimplere, &
» etiam confirmare.

» Quiquidem Deputati dicentes quod ipsi de contentis in dicta supplicatione
» virtute & authoritate à dicta venerabili nostra Matre eis super hoc attributa in-
» quisiuerant, & informationem fecerant super hoc competentem, consideran-
» tes sicut decet, deuotionem dictorum Executorum nomine Executorio præfa-
» to, & dicti Magistri Stephani nomine suo proprio erga dictam venerabilem
» Matrem exhibitam & impensam; attendentes etiam quòd secundum Canoni-
» cam authoritatem in officijs Charitatis, illis primo loco tenemur obnoxij, à
» quibus beneficia nos cognoscimus recepisse, & quod dignum est, vt præfatus
» defunctus & dictus Magister Stephanus qui præfatis Scholaribus dederunt tym-
» panum, ab eis sumant Psalmum, quodque defunctus ipse, & Magister Stepha-
» nus prædictus, quantum est in dicta venerabili Matre nomen habeant sempi-
» ternum, & istorum tanquam Iustorum sit memoria in æternum, *dictos Scholares*
» *sex, cum dictis Capellano & famulo ordinationibus, conditionibus, modis, & disposi-*
» *tionibus supra tactis, virtute & authoritate prædictis Collegio & numero Collegiorum*
» *Scholarium Parisiens. aggregauerunt, ipsosque per os & organum dicti Domini Rectoris*
» *sub dictæ Vniuersitatis protectione, tuitione, tutela, & custodia posuerunt, ac Priuile-*
» *gijs & Libertatibus dictæ Matris nostræ gaudere, vti & defendi, more solito, vo-*
» *luerunt.*

» Et quia dicti Executores nomine Executorio prædicto, & dictus Magister
» Stephanus etiam suo nomine proprio, de prædictis Domo & redditibus in ma-
» nibus dictorum deputatorum per traditionem litterarum, emptionum ipsarum
» & admortisationum ac clauium dictæ Domus, sicut dicebant, se deuestierunt
» realiter & de facto ipsi Deputati dictos Scholares in personas *Ioannis Boillandi*
» *Magistri dictorum Scholarium* pro præsenti, Ioannis Mercerij, Ioannis Filiastri,
» Ioannis Ramoleti, Robini Basdous, & Iacqueti Maioris nominatorum per di-
» ctos Executores, & Magistrum Stephanum nominibus quibus supra Schola-
» rium dicti Collegij de Boissyaco in possessionem corporalem & realem dicto-
» rum Domus & reddituum per traditionem dictarum litterarum & clauium in-
» duxerunt, & dictos Scholares præsentes, & successores futuros Scholares, de
» Boissyaco nomine & cognomine voluerunt & ordinarunt, & nunc in perpe-
» tuum nominari. Supradicti verò Magister ipsorum & Scholares ipsi superius
» transcripti, suo & aliorum dicti Collegij præsentium & futurorum nomine di-
» ctam possessionem corporalem & realem recipiendo dictas claues & litteras à
» dictis Deputatis eis traditam (vt prædicitur) receperunt, & contenta in dicta
» ordinatione pro se & suis successoribus adimplere & facere, quantum in eis
» erit possibile, promiserunt, quibus mediantibus vt præmittitur consummatis
» dicti Deputati virtute & authoritate præfatis agnoscentes & confitentes præ-
» dictos Executores & Magistrum Stephanum prædictum, quibus supra nomini-
» bus prædicta omnia fuisse integraliter & debitè adimpleta, eorum laudabilem
» & salubrem voluntatem ratificantes & collaudantes in quantum dictam vene-
» rabilem Matrem nostram tangit, præmissa omnia & singula confirmantes, ipsos
» à prædictis benefacto & donatione absoluerunt penitùs & quittauerunt. Super
» quibus omnibus & singulis premissis tam dicti Deputati, quàm dicti Executores,
» & Magister Stephanus petierunt à nobis Notarijs publicis infrà scriptis sibi
» fieri publica instrumenta. Acta fuerunt hæc in domo habitationis dictorum
» Scholarium sita in Vico S. Germani de Pratis Parisius anno Domini, Indictione,

mense, die, & Pontificatu prædictis, præsentibus venerabili & Religioso viro « Domino Guillelmo de Lilio Abbate Monasterij sancti Ioannis de Iardo de- « cretorum Doctore, Dominis Stephano Sauorellr, Priore Prioratus de Nemo- « sio Senonensi, Stephano Royneti Monacho Monasterij sancti Lenomari Ble- « sensis, Carnotensis Diœcesis, *Iacobo de Pauillone, & Hymberto Burgandi Bedellis* « *Parisiensibus Nationis Franciæ in Artium Facultate*, & alijs pluribus testibus ad « præmissa vocatis specialiter & rogatis. Et inferius à parte sinistra scriptum est. «

Et ego Petrus Turpan de Gresseyo Clericus Senonensis Diœcesis publicus « authoritate Apostolica & Imperiali Notarius, præmissis omnibus & singulis, « sic vt præscribitur anno Domini, Indictione, die mense, & Pontificatu prædi- « ctis, in dicta domo habitationis ipsorum Scholarium, tam per dictos Executo- « res nomine Executorio, & Magistrum Stephanum de Boissyaco suo nomine « proprio, quàm per dictos DD. Rectorem dictæ Vniuersitatis dictis, factis, de- « cretis, ordinatis, supplicatis, institutis, fundatis, aggregatis, collaudatis, ac « etiam confirmatis, vnà cum dictis testibus, & Notario publico infrà scripto, « præsens fui ad ipsa omnia & singula legitimè occupatus fui, scripsi, & hîc me « manu mea propria subscripsi, præmissa omnia & singula in hanc formam publi- « cam redigendo, præsentique publico instrumento meum signum publicum, « vnà cum signo & subscriptione dicti Notarij publici rogatus apposui in testi- « monium præmissorum. Et à parte dextra scriptum est. Et ego Iacobus Co- « quelin Trecensis Diœcesis publicus Apostolica & Imperiali authoritate No- « tarius, Curiæque Parisiensis iuratus, præmissis omnibus & singulis, dum sic fie- « rent & agerentur, vnà cum Notario publico, & testibus prænominatis, præ- « sens interfui, & ea publicando hîc me propria manu subscripsi, signumque « meum consuetum vnà cum magno sigillo Matris meæ Vniuersitatis prædictæ, « & signo, ac subscriptione prædicti Notarij publici apposui requisitus & roga- « tus, in testimonium præmissorum. Et adhuc inferius scriptum est. «

Et nos Rector & Vniuersitas Magistrorum & Scholarium Parisiensium præ- « dictorum ad relationem deputatorum nostrorum & Notatiorum publicorum « prædictorum ad maiorem certitudinem & confirmationem præmissorum, ma- « gnum sigillum nostræ dictæ Vniuersitatis, vnà cum signis & subscriptionibus « dictorum Notariorum præsentibus litteris duximus apponendum. Datum « anno & die prædictis. «

Hoc Collegium ad Vniuersitatem, præsertim verò ad Nationem Gallicanam, in cuius dominio & ditione est, sæpè confugit. Eiusque rei extant in commentarijs publicis acta plurima. *Die Lunæ 3. April. ann. 1418.* Natio Fran- « ciæ apud S. Mathurinum fuit conuocata super aliquibus supplicationibus tan- « gentibus honorem & vtilitatem dictæ Nationis: in qua Congregatione Scho- « lares nonnulli venerabilis Collegij de Boissyaco nomine sui Magistri & dicti « Collegij supplicarunt, quatenus dicta Natio vellet ipsis & dicto Collegio assiste- « re & adiungi, & tanquam propriæ & suæ causæ fauere in quadam lite seu contro- « uersia coram Reformatoribus à paucis diebus motâ, occasione cuiusdam legati « dictis Scholaribus & Collegio nuper facti. Quorum Scholarium & Collegij per- « lecto priùs & sufficienter testamento dicti Legatoris, in forma concessa est sup- « plicatio. Et ad id per Procuratorem dictæ Nationis supplicatum fuit nomine di- « ctæ Nationis alijs Facultatibus & Nationibus Vniuersitatis Matris nostræ iuxta « prius conclusa in dicta Natione, vt consimiliter se adiungerent dictæ causæ. «

Vltima Iulij an. 1465. exequendo supplicationem venerandi M. Dionysij de « Oliua, moderni Receptoris in nouissima Congregatione factam super sua re- « ceptione in Bursarium Collegij de Boissy Paris. in Parochia S. Andreæ de Ar- « cubus fundati in vim collationis sibi de dictis Bursis factæ, Ego (Ioannes *le* « *Clerc*, Procurator Nat. Gall.) cum venerabilibus MM. Guill. Nicolay, Ioanne « *Betisy*, Ioan. Generi, Guill. Tolhan, Ioan. *Caluy*, Io. *de Martigny*, Ioan. *Cosson*, « Petro *Peron* adiui dictum Collegium & ibidem conuocatis Magistro, Procura- « tore & Bursarijs, ex parte Nationis Gall. Matris meæ præcepi, vt dictum M. « Dionysium in Bursarium reciperent & in fratrem, nisi causas allegare vellent, « propter quas hoc minimè facere tenerentur; inter quas duas assignauerunt « præcipuas; videlicet quod dictus de Oliua studeret in Medicina & in dicto «

» Collegio nullus talis admitti soleat: & quod reditus tenues erant, nec sufficie-
» bant præsentibus Bursarijs. Quibus extitit ex aduerso responsum per dictum
» de Oliua quod studeret in Theologia, & vt talis admitti petebat; & de hoc fi-
» dem faceret post 8. dies à suæ receptionis tempore computando. Nec etiam
» aliquid petebat de reditibus, nisi primitus qui eum præcedebant Bursarij, essent
» contenti. Verum tandem auditis partibus extitit prædictus de Oliua in posses-
» sionem dictarum Bursarum sub ijsdem conditionibus per dictam Nationem
» positus & inductus, promisitque iuramenta fieri solita præstare.

» Die 27. Iulij an. 1602. apud Mathurinos conuocati Academiæ Proceres ab
» Ampliss. D. Rectore Palcot, idque nomine Aduocati Regis D. *du Lis*, vt ni-
» mirum Academia per eiurationem & recusationem D. Prioris Cartusianorum
» conferret Primariatum siue primam Collegij Boissyaci prope D. Andreæ de
» Arcubus Bursam Carolo *du Lis*, Scholastico & Bursario eiusdem Collegij per
» resignationem D. *du Tronchot*. Collectis itaque omnium suffragijs Decanorum
» & Procuratorum præclarissimæ Facultatis Artium Beneficium illud dicto Ca-
» rolo dedit quantum in ea re potuit & saluo iure alieno: idque relatum in acta,
& per Ampl. D. Rectorem conclusum die, anno vt supra. Ita scribit M. Petrus
Valens Nationis Germanicæ Procurator.

Addamus & Decretum Magni Consilij an. 1626. latum, quod est eiusmodi.

De l'Arrest du Grand Conseil du Roy, rendu entre Mᵉ. Iacques Mareschal, Escholier estudiant en l'Vniuersité de Paris, pourueu d'vne place de Boursier au College de Boissy, fondé en ladite Vniuersité, demandeur; Et Mᵉ. Louys Quatrehomme Escholier estudiant en ladite Vniuersité, aussi pourueu d'vne place de Boursier audit College, receu partie au Procez, d'vne part. Et Mᵉ. Charles du Lis, Principal: Et Mᵉ. Iean Martineau Chappellain dudit College, deffendeurs, &c. opposans, d'autre. A esté extrait le dictum qui ensuit.

» Dit a esté faisant droit sur lesdites Instances que le Conseil a mis & met
» l'appellation dudit Mareschal, & ce dont a esté appellé au neant, en
» emendant & corrigeant le Iugement ledit Conseil a ordonné & ordonne que
» lesdits Quatrehomme & Mareschal ioüiront des places de Boursiers, dont ils
» sont pourueus audit College de Boissy, & sur l'appel comme d'abus, ledit Con-
» seil a mis & met les parties hors de Cour & de procez, sans despens, domma-
» ges & interests ny restitution de fruicts. Et ayant esgard aux Conclusions du
» Procureur general du Roy, ledit Conseil ordonne que suiuant la fondation
» dudit College, il sera pourueu aux places de Boursiers dudit College, iusques
» au nombre porté par ladite fondation par les Chancelier de l'Vniuersité &
» Prieur des Chartreux de Paris, Superieurs dudit College, de personnes de la
» qualité & condition portée par ladite Fondation, à chacun desquels Boursiers,
» outre leur logement dans ledit College, sera payé par le Principal d'iceluy la
» somme de cent cinquante liures par an, pendant qu'ils feront leurs Estudes en
» ladite Vniuersité, & qu'ils seront demeurans actuellement dans ledit College,
» & à faute de ce faire sera pourueu par lesdits Superieurs ausdites places de
» Boursiers d'autres personnes de ladite condition: Ordonne ledit Conseil que
» ledit Martineau Chapellain, outre son logement dans ledit College, sera payé
» par ledit Principal de la somme de deux cens cinquante liures par an, & que
» lesdits Principal & Boursiers feront le Seruice Diuin dans la Chapelle dudit
» College suiuant ladite Fondation: Et a ledit Conseil ordonné que le surplus
» du reuenu dudit College demeurera audit Du Lys & ses successeurs en ladite
» place de Principal, qui seront tenus acquitter les Charges ordinaires dudit
» College, & employer par chacun an quatre cens liures aux reparations de la
» Chapelle & autres bastimens dudit College, iusques à ce que lesdits bastimens
» soient en bon & deu estat, & que à cette fin sera procedé aux baux & rabais
» desdites Reparations en presence desdits Superieurs dudit College, & ordonne
» ledit Conseil que les Baux à ferme des fruicts & reuenus dudit College seront
» faits à l'aduenir par le Principal en presence desdits Boursiers. Le present Ar-
» rest a esté mis au Greffe dudit Conseil, monstré au Procureur general du

Roy & prononcé aux Procureurs des parties à Paris, le vingt sixiesme May mil six cens vingt six, Signé Collier.

Anno 1359. exortæ sunt quædam hæreses nouæ in Germania & in Hispania. In Germania quidem authore Regnardo Bertholdo de Rorbach, qui Christum in Cruce sic à Patre relictum fuisse asserebat, vt præ nimio dolore de salute desperauerit, maledixeritque beatæ Virgini Matri suæ, necnon terræ sanguinem suum recepturæ. In Hispania autoribus Martino Gonsaluo, Nicolao Calabro & Bartholomæo Ianouazio Majoricano, qui anno 1360. venturum Antichristum prædicabant. Horum Hæresiarcharum fœces collegerunt Moderni Hæretici suamque inde præclaram Reformationem effinxerunt. Gallia Academicorum nostrorum indefesso studio & vigilanti operâ Monstris eiusmodi caruit, quæ si nascebantur alicubi, statim confodiebantur mucrone censurarum. 1359.

Exarsit iterum hoc anno discordia inter Theologos & Artistas, cuius originem retulimus ad an. 1353. in hoc autem erat posita. Noluerant Theologi Rectoris nomen præponi litteris quas ab Vniuersitate ad Regem Nauarræum mitti placuerat: non quod Rectori suam omnino dignitatem derogarent, sed quia id præter morem fieri contendebant. Artistæ & qui ab eis stabant Medici, ipsius Rectoris dignitatem autoritatemque opponebant; ideoque nihil in eo peccari, si quemadmodum ille Comitijs præerat, ita & litteris publicis nomen ipsius præponeretur; imò id esse longè honorabilius & illustrius. Ergo Theologi litem ad Forum Romanum detulerant; & ad eam sustinendam singulæ Nationes coactæ fuerant contribuere. Cum verò illa toto quinquennio indecisa mansisset, Innocentius VI. eam non iudiciario Decreto, seu vt vocant contradictorio, sed propriâ autoritate decîdit anno superiore, directis ad Vniuersitatem litteris cum hacce præfatione *Dilectis filijs Rectori & Vniuersitati studij Parisiensis.* Molestè id ferunt Theologi, se non auditis pendenteque lite ita processum & iudicatum. Interim in Vniuersitate contra ipsos sententia fertur. Appellant obtinentque Apostolos, seu libellos dimissorios, quos illis temporibus obtinere necesse erat ijs, qui amissâ causâ appellabant, appellationemque prosequi volebant. Significant & publicant nonnullos articulos tam contra ipsum Rectorem Rectoriamque dignitatem & iura antiqua, quàm contra Facultatem Artium, qui contineri dicuntur in Regestis & Commentarijs Theologicæ Facultatis, sed quos nondum permiserunt legi, videri vt Moderni Doctores, licet ab an. 1650. sæpè illos obtenderint & obtruserint. Lis cum Theologis.

Itaque quid illi expresè ferant, non possumus asserere; sed ex Actorum fide constat Nationes nominasse viros prouidos & prudentes ijs examinandis, atque ad respondendum designasse. Id decretum in Comitijs Facultatis Artium, mense Ian. an. 1358. more Gall. vel 1359. more Rom. habitis apud San-Iulianum, vt notat M. Martinus Wossoliez de Bohemia Anglicanæ Nationis Procurator. *Die Mercurij*, inquit, *proximo sequente factâ congregatione Facultatis Artium in Ecclesia S. Iuliani, lecta fuit quædam Cedula dispendiosa & D. Rectori totius Vniuersitatis & Procuratoribus & singulis Magistris Facultatis Artium, quæ per Curatorem Theologorum eiusdem Facultatis in congregatione Facultatis Artium est præsentata.*

Mense verò Februario habitis alijs eiusdem Facultatis Comitijs nominantur viri qui Responsa conscriberent ad singulos articulos Theologorum, vt scribit M. Henricus de Egher eiusdem Nationis Anglicanæ Procurator. Die Iouis « proximâ factâ Congregatione Facultatis ad dandum Deputatos qui ordinarent « de responsione super Rotulo appellationis Theologorum sub expensis Facul- « tatis. Conclusum fuit vnanimiter in Facultate & Natione quod fieret: pro « quo expedito insumpta fuerunt duo scuta Philippi, à qualibet Natione soluen- « da; in summa octo scutorum Philippi Quæ duo scuta Philippi soluit M. Themo « prædictus nomine Nationis. Eademque die facta Congregatione Nationis « cum Facultate prædicta ibidem ad extorquendam pecuniam de debitoribus « Nationis deliberatum fuit concorditer, quod vocarentur debitores & satisface- « rent: quod factum fuit die Dominica proxima, quâ paucis comparentibus « deliberatum fuit, quod ipsi pignora redimerent, & quod alijs intimaretur, quod «

» nisi pignora redimerent, ipsa venderentur. Pro quo tamen quia nulli satisfe-
» cerunt, & Natio multum intricata fuit, Iterum vocatum fuit die Lunæ proxi-
» ma ad ordinandum de venditione pignorum apud S. Iulianum, vbi pro maiori
» parte deliberatum fuit, quod pignora venderentur quàm citò posset, ne Natio
» dedecus pateretur in dando pecuniam *ad prosequendum litigium de Præpositione*
» *Rectoris contra Theologos.* In executione cuius deliberationis per Procuratorem
» prædictum & per M. Themonem prædictum & M. Albertum de Saxonia de-
» putatos expositi fuerunt quinque solidi cum octo denarijs prædictæ monetæ
» pro portitoribus librorum & potatione facta cum librarijs præsentibus Bedellis
» Nationis, in quorum vnius Domo scilicet Ioannis de Parca positi sunt libri in
» sacco signato Procuratoris sigillo.

Ex ijs patet Nationes ad probandum confirmandumque Ius suum Rectoriamque Dignitatem, Commentarios suos librosque alios Authenticos curasse deferri ad forum Romanum. Miserunt quoque Nuncios ad eam rem promouendam; vt intelligimus ex actis ejusdem Nationis. *Item die Lunæ post deliberatum fuit in Congregatione Facultatis apud S. Iulianum, quòd qualibet Natio daret 20. scuta ad expediendum illa quæ occurrerent in placitis contra Theologos videlicet pro missione Nuncij ad Curiam Rom. pro expeditione verò illius iterum post congregatum.*

Vt autem contributio prædicta faciliùs à singulis exigeretur, constituta primò Bursa communis in Comitijs 23. Septembr. habitis. *Item statutum fuit die 23. Septemb. quod quilibet ad aliquem actum procedens daret pro sexta Bursa quinque grossos Philippinos pro lite inter Theologos, & Facultatem Artium solummodo per annum.* Deinde die 26. electus est M. Ioannes Ance Receptor communis illius Bursæ. *26. die ejusdem mensis electus fuit M. Ioannes Ance pro tunc Receptor Nationis Gallicanæ ad recipiendum sextam Bursam de qua in præcedenti Procuratione scriptum. Et obligauit se Natio Gall. ad standum & satisfaciendum pro dicto M. Ioanne, si opus fuerit pro reddendo compotum rationem de receptis. Item 28. die mensis eiusdem incepit D. Giselbertus Papæ sub M. Themone, cuius Bursa nihil, præter Bursam quam soluit Receptori Facultatis.*

Exacta est Bursa illa communis ad annum vsque 1362. quo habitis die 23. Octobr. Comitiis *statutum quòd sexta Bursa quæ capi solebat in Facultate, amplius nec in Facultate nec in Natione caperetur.* Itaque credibile est litem illam prædicto tantum an. 1362. fuisse terminatam. Quomodo verò decisa terminataque fuerit in foro Rom. distinctè & expresè non habemus; sed omnino patet causâ cecidisse Theologos: siquidem in omnibus fere litteris, quæ deinde scriptæ fuerunt à summis Pontificibus, à Cardinalibus, Imperatoribus, Regibus & alijs Vniuersitatibus, præfationem illam seu præpositionem appositam legimus, *Rectori & Vniuersitati Paris.* Item quoties ipsa Vniuersitas aut statutum aliquod condidit, aut litteras dedit publicas, ita semper subscripsit, *Rector & Vniuersitas.* Fidem huius rei faciet Historia consequentium annorum.

1360. Anno 1360 die 23. Septembr. facta congregatione Facultatis Artium apud S. Iulianum placuit iuxta Decretum 23. Septemb. an. 1359. Bursam illam communem, de qua suprà, exigi, nec admitti quenquam ad iuramentum, nisi Receptori communi pateret solutam fuisse. Qua de re sic scribit M. Ioannes. Vter
„ Spijc de Hollandia Procurator Anglic. Nat. Anno, mense, die & Congrega-
„ tione quibus supra, Quoddam statutum anno D. 1359. die 23. mensis Septemb.
„ in Facultate pro illo anno tenendum ordinatum, scilicet vt quilibet ad ali-
„ quem actum procedens pro sexta Bursa quam Receptor Nationis recipere con-
„ sueuerat, pro Negotiis Facultatis sustinendis tradat 5. grossos Philippinos vni
„ Receptori speciali ad hoc per Facultatem Deputato, nec Procurator recipiat
„ iuramentum, nisi portauerit signetum prædicti Deputati, pro anno futuro te-
„ nendum continuatum fuit & concessum.

Idem Procurator notat ad 3. Octob. factam fuisse Facultatis ejusdem congregationem ad prorogandum vel abrogandum munus prædictum M. Ioanni Ance, communibusque votis fuisse prorogatum. Item die 3. Nouembris habitis Comitijs Centuriatis Rectorem proposuisse, *vt Rotulus fieret ad D. Papam propter libertatem & jocundum Regis Franciæ Aduentum.* Deliberatumque fuisse, *à qualibet Facultate quod esset expediens fieri Rotulum pro præsentibus & veris Regen-*

tibus, ita quod in die Sabbati proximo sequenti clausus reputaretur.

Conuenientibus ergo ex Gallicana & Anglicana Gente Legatis ad Britiniacum vicum non longè ab vrbe Carnutensi, pax tandem certis sub conditionibus restituta est, & Ioannes libertate donatus rediit Lutetiam, vbi omnium Ciuium votis & acclamationibus exceptus, præsertim verò ab Vniuersitate, filia, quæ patrem suum post liminio reuersum piâ, & eleganti oratione per suum Oratorem M. Petrum Oliuerij excepit; à quo vicissim ipsa mirificè collaudata & cum gratiarum actione excepta est, quod non parum in procuranda pace iuxta mandatum Innocentij Pontificis laborasset. Cuius officij sibi præstiti ne immemor videretur, Priuilegium exemptionis à subsidiis, & impositionibus quibuscunque impertiuit 12. Feb. ejusdem anni, quod est ejusmodi in lib. Rectoris p. 137.

JEAN PAR LA GRACE DE DIEV ROY DE FRANCE. A Nos Amez & Feaux Conseillers les Generaulx par nous deputez sur les Aydes par Nous dairrainement ordonnées en nostre Royaume pour le fait de nostre deliurance SALVT ET DILECTION. Comme par nos derraines Ordonnances faites sur les choses dessusdites nous aiens ordonné de nostre certaine science & especiale que nos ben amez les Maistres & vrays Escholiers lisans & estudians en quelcōque Faculté que ce soit en l'Vniuersité de Paris, soient quittes sans aucune chose payer, de portes, gabelles, impositions, aides, & subsides quelconques à nous deuës pour quelconque cause que ce soit, ou cas que il vous apperra sur ce par certification, sous le saing de l'Vniuersité dessusdite du Recteur. Nous vous mandons & cōmandons & estroittement enjoignons & à chacun de vous, si comme à luy appartiendra, que de nostre presente grace vous faciez & laissiez ioïr & vser paisiblement les Deputez Maistres Lisans & Estudians, & chacun d'eulx, sans les detourber ou empescher en aucune maniere ès choses dessusdites. Mais se pour l'occasion de ce aucuns de leurs biens ou d'aucuns d'eulx gages, ou autres choses estoient prins, saisis, ou arrestez depuis nostre dite derraine Ordonnance, vous les leur mettez ou faites mettre au deliure tantost & sans delay. Donné à Paris le 12. jour de Feurier l'an de grace 1360. « Priuilegium Regium pro exemptione subsidiaria.

Ad hunc annum refert Vvadinghus ex Chronico Mariano Scholarem quendam Parisiensem à Minoritis ad Religionem admissum, paratis omnibus propositi pœnitentem à Christo increpitum, ad cujus tribunal somniauerat se raptum à diabolo. Parisiensis Quidam Scholaris, inquit, à Superioribus Minorum ad Sodalitium admissus, dum paratis omnibus & Religiosâ, quâ superindui deberet, veste præmissâ propositi pœniteret, nocte sequenti vidit in somnis se à Diabolo rapi, & Iudicio sisti diuino paratum sibi malum & duram timens sententiam clamauit dicens *Domine miserere Cui Christus. Quomodo tibi miserebor, qui quod mihi firmiter in tuo pectore promisisti non vis adimplere? Respondit Misellus. Quod vouí, Domine, libentissimè reddam, modò nunc velis misereri.* Multa objiciente Diabolo & tormenta minante, ita toto sudauit corpore & contremuit, vt semianimis in se reuersus sequenti die perrexerit ad fratres & Religionis iugum libenter subierit.

Item notat institutam hoc anno fuisse in Academia Bononiensi Facultatem Theologicam, eoque ex varijs Vniuersitatibus conuenisse nouem insignes Theologos, atque inter eos, tres doctissimos Franciscanos. M. Franciscum Adriani Bononiensem, M. Thomam de Farignano Mutinensem, & M. Ludouicum de Venetiis, Vrbanæ Eloquentiæ Patrem. At Sigonius hanc institutionem refert ad an. 1562. vt infra dicetur.

Eodem anno obijt M. Ioannes de Assiaco Cancellarius Parisiensis: cui successit M. Grimerius Bonifacij, qui cum M. Petro de Croso Decano Parisiensi, Guillelmo de Saluauilla Cantore, Elia de Corson Pœnitentiario Paris. sub Clemente VI. Prouisore Domus Sorbonicæ in Sodalitio Sorbonico Doctores conuixisse dicuntur. Et iste Grimerius cum M. Gerardo de Veruino Pœnitentiario Paris. missus est Auenionem pro Reformatione Academiæ, vt infra referimus.

1361. PRIMVS CVRIO VNIVERSITATIS. Anno 1361. cum vacasset Curia SS. Cosmæ & Damiani, Vniuersitas tum primum exercere cœpit Patronatum suum, ad eamque præsentauit M. Albertum de Saxonia, insignem Philosophiæ Professorem. Qua de re sic legitur in Reg. Nationis Anglicanæ. Anno 1361. die 1. Sept. *Collata fuit quædam Cappellania perpetua ab Vniuersitate ad petitionem D. Ducis Normaniæ. Eodem die supplicauit apud S. Mathurinum in Congregatione Generali M. Albertus de Saxonia pro Ecclesiâ Parochiali SS. Cosmæ & Damiani infra muros Parisienses, quæ ab omnibus nullo contradicente erat supradicto Magistro ab Vniuersitate data atque præsentata.*

Nec præsentatio ista in Anglicani Magistri gratiam primùm facta, ratione caret & iure. Nam licet Monachi San-germano-pratenses Patronatum suum ad Vniuersitatem transtulissent, vt ad an. 1345. fusè expositum est, speciale tamen priuatumque ius quoddam habuisse videtur Natio Anglicana, & quasi Patronatum proprium; vtpote quam omnino credibile est ad extructionem seu ædificationem Ecclesiæ sumptus contribuisse. Ad quod suadendum suppetunt valde probabiles conjecturæ. Præterquam quod enim hoc habet ipsa Natio veluti ex traduce; extitit olim in Ecclesiæ Choro ad altare majus Monumentum quoddam cum ipsius Insignibus symbolicis; nec amotum inde, nisi à 50. circiter annis, nec nisi permittente Natione ipsâ ad commodiorem vsum sacræ Synaxeos. Talem verò honorem eò loci solis deberi Fundatoribus nemo ambigit. Nec ad fundationem probandam qualemcunque, si vetera instrumenta desint & authentica, validius meo judicio afferri potest argumentum. De hoc autem Monumento ita legitur in Commentariis prædictæ Nationis ad an. 1615.

Constantissimæ Germanorum Nationi in porticu Mathurinensium 7. Kal. Mart. an. 1615. congregatæ proposita fuit supplicatio, quâ DD. Parochus, Æditui & Parœci SS. Cosmæ & Damiani à Natione petebant, vt ipsis potestatem faceret æquandi solo sumptibus suis monumentum quoddam Nationis, quod in ipsorum Choro situm est, insigniaque Nationis quæ dicto monumento
» hinc inde affixa sunt, In alio conspicuo loco erigendi: atque hoc eam ob cau-
» sam se petere sunt professi, quòd prædictum monumentum frequentem & de-
» coram Fidelium Sanctissimæ Eucaristiæ perceptionem non mediocriter impe-
» diret ac turbaret. Natio Constantissima nullius rei rationem tantopere ac diuini
» cultus habendam censens, ipsorum DD. Parochi & Ædituorum arbitrio per-
» misit, vt dictum monumentum, siue solo æquarent, provt in supplicatione pe-
» tunt, siue alium in locum honestum transferent, eorum tamen conscientiam
» hac in re onerando, *vt nihil contra ius & dignitatem defuncti vel Nationis ipsius*
» *committatur.* Eâ insuper additâ lege, vt dicti DD. Parochus & Æditui litteras à
» Tabellione publico signatas Nationi afferrent, quibus profiterentur se hoc
» Nationis Beneficium agnoscere; idque ipsi Nationi in posterum non obfutu-
» rum. Voluit etiam vt non solum huius conclusionis, sed & supplicationis & di-
» ctarum litterarum exemplar libro Procuratoris insereretur.

Ad huiusce Fundationis confirmationem facit illud quod scribit M. Simon Simson Decanus & Procurator eiusdem Nationis ad an. 1588. fuisse nimirum Scamnum Nationis in dextro chori latere, eiusdemque Procuratorem primum locum in Ecclesia solitũ occupare. Cum verò anno prædicto iubente Hamiltone tunc Curione amotum fuisset scamnum, quod erat argumentum patronatus & præsessionis, ob idque lis fuisset intentata; tandem ipsi Nationi consultius visum est ad redimendam vexationem, honoremque pristinum retinendum, in commodum fabricæ extructionemque Presbyterij pecuniæ summam elargiri, quàm lite importunâ contendere. Res ergo ita se habet in ijsdem Commentarijs.

» Item quia controuersia suborta erat inter Æediles ipsius Ecclesiæ SS. Cos-
» mæ & Damiani, necnon etiam Curionem de Scamnis dictæ Nationis de sua sede
» antiqua amotis & de præeminentia dictæ Eccl. & inter Procuratorem Decanum,
» aliosque dictæ Nationis Magistros. Placuit Nat. ad redimendam vexationem
» *Iusque suum in perpetuum pristino more retinendum*, vt è bonis & vectigalibus suæ Ma-
» tris Præceptores Magistrique dictæ Nationis in honorem Dei & B. Mariæ Virgi-
» nis elargirentur Fabricæ eiusdem Ecclesiæ, vel saltem Domus ipsius Curionis
» quæ penitus paulo ante corruerat in Vigilia S. Mathæi 50. aureos solares hisce
» conditionibus, nempè *vt in perpetuum Procurator dictæ Nationis habeat præemi-*

nentia

nentiæ ius in ea Ecclesia, eatque primus & in Processionibus & ad oblationes, cæteraque «
honorifica Ecclesiæ munera. Deinde vt Scamna è suis locis amota reportentur col- «
locenturque vbi ante à dextro latere summi altaris clauis ferreis muro fuerant «
alligata, vt ibi in perpetuum maneant, nec possint ab vllis vnquam ab eius tem- «
pli parietibus diuelli. «

3. Vt ab iisdem Curione & Ædilibus aperiantur fenestræ inter ipsa Scamna «
& summum altare vt possint commodè & sine vllo impedimento Magistri di- «
ctæ Nationis è suis sedibus videre Diuina è manibus Sacerdotis celebrari, nec «
claudantur vnquam aliquo obstaculo, quin possint aperiri quotiescumque di- «
ctæ Nationis Magistri solennibus alijsque Sacrificijs vel oblationibus inte- «
rerunt. «

4. *Vt locus inter dicta Scamna & summum altare semper & in perpetuum rema-* «
neat pro sepultura Magistrorum dictæ Alemanicæ & Scoticæ Nationis, nec possit alienum «
cadauer in id spatium siue priuatum eius Societatis sepulchrum vlla ratione inferri. «

Postremò vt Insignia dictæ Nationis sculpantur, pinganturque in omni- «
bus singulis operibus; vt parietibus, ianuis, imaginibus, &c. Quæ ex dicta sum- «
ma 50. aureorum & aliorum qui dabuntur dictis Ædilibus & Curioni in Diuinos «
vsus in perpetuum. Vt agnoscant omnes dictæ Nationis erga eandem Ecclesiam «
quem semper habuit pium affectum & benefaciendi ante omnes alios ejusdem «
Parœcos voluntatem: vt patet in contractu inter Nationem, & dictos Curio- «
nem & Ædiles conscripto ab Iacobo Chapelain & Socio Notariis an. Dom. «
1588. mense Iulio. Sig. Simon Simson Procurator & Decanus Nationis cum «
Syng. «

Ex iis ergo liquet in ea Ecclesia Nationem Anglicanam seu Germanam ab omni æuo habuisse & retinuisse *iura* vt vocant, *honorifica*, sed & insuper memorabile est, quòd in eadem Ecclesia suam habebat cistam Natio, & quam habet etiamnum & in cista quidquid habebat pretiosius & sacrum magis, cuius cum an. 1347. amissa fuisset clauis, placuit eidem Nationi duas fabricari, earumque alteram Curioni tradi, non tanquam Domino rerum in ea conditarum, sed tanquam custodi: vt ante dictum est. 2. Quod postquam Monachorum Patronatus ad Vniuersitatem transijt, vacantis Curiæ, constitutus est an. 1361. prædictus M. Albertus de Saxonia, ejusdem Nationis Philosophiæ Professor Emeritus & Rectorius. Vnde non sine singulari Dei prouidentia factum crediderim, vt illi Curiæ Natio prædicta plures Curiones præfecerit, quàm vlla Facultatum aut Nationum cæterarum, vt pote cuius sumptibus & beneficiis omnino credibile est extructam fuisse Ecclesiam.

In Comitijs diei 23. Septemb. ejusdem anni, scribente M. Godefrido Cayphe de Prussia Wormaciensis Diœcesis eiusdem Nationis Procuratore, *fuit facta recommendatio Vniuersitatis ad Cardinales nouos, videlicet ad D. Cancellarium Regis Franciæ, & apud D. Cluniacensem Abbatem, nempè Audoenum de Rocca Burgundum tit. S. Marcelli.*

Item. *Electus fuit in Prouisorem Domus Sorbonicæ D. Cardinalis Cancellarius Regis Franciæ pro tunc existens.*

Item 11. *die mensis Octob. fuit electus in Rectorem Vniuersitatis M. Petrus de Luca Nationis Gallicanæ. Et eodem die supplicatio antiqui Rectoris erat concessa de Bacalario.*

Eodem anno die 18 Nouemb. habitis Comitijs Facultatis Artium condita sunt statuta quædam ad disputationes in vico stramineo fieri solitas pertinentia. De quibus sic scribit M. Guill. Buzer Procurator Nationis supra memoratæ. *Fa-* «
cta Congregatione Facultatis die & loco vt supra, Ordinatum erat concorditer, «
quod quædam littera ibidem ordinata, de modo scilicet incipiendi Disputatio- «
nes Magistrorum & Scholarium cum habitu decenter, de Magistris & Scholari- «
bus legentibus priuatè; nec non de Scholaribus in vico straminis Scholarum «
fenestris adstantibus Lectiones Magistrorum audiendo, in vico straminis le- «
geretur. «

Eodem anno mense Decembri post Festum B. Luciæ electus fuit in Rectorem M. Gobertus de Monte-Beraudi, cui dimicandum fuit aduersus Collectores nouarum Impositionum, qui iis Vniuersitatem teneri contendebant; licet

illa ab omnibus subsidijs qualibuscunque & quantiscunque à Regibus impetrasset. Eodem Rectore cum Innocentius Pontifex in Academia Tolosana Theologicam Facultatem ijsdem donasset Priuilegiis, quibus gaudebat Parisiensis, Vniuersitas intercessit, vt legitur in antiquo libro Rectoris.

Anno Dom. 1361. die Iouis post Festum B. Luciæ Virginis Gobertus de Monte-Berandi electus fuit in Rectorem Vniuersitatis, & habuit multa agere pro Impositionibus: & super eo quod in sua Rectoria Papa concessit villæ Tolosanæ vnam Facultatem Theologiæ, cum tot & consimilibus Priuilegijs, quot & quæ habet Vniuersitas Parisiensis: quod nec Tolosæ nec alibi nisi Parisius aliquis Papa voluit concedere pro quocunque Mundi.

Testatur Continuator Historiæ Martini Poloni à prædicto Pontifice fundatum fuisse Collegium S. Martialis in Academia Tolosana. *In Tolosa etiam, vbi à principio studuerat, fundauit notabile Collegium Pauperum Scholarium, quod S. Martialis voluit appellari. Pro cuius dotatione multa bona exposuit à Deo sibi data.*

Die 19. mensis Martij, eiusdem anni, more Gallicano, electus est in Rectorem M. Dionysius Flatonis Nat. Gall. Diœcesis Meldensis. Quo Rectore Præpositus Parisiensis, qui absente & detento Rege detrectauerat eatenus in leges Academiæ iurare, iurauit tandem in Capitulo FF. Prædicatorum post habi-
» tum sermonem ad populum, vt legitur in antiquo libro Rectoris. *Anno Do-*
» *mini 1361.* die 19. Martij fuit electus in Rectorem M. Dionysius Flatonis de Ba-
» redis Meldensis Diœcesis: in cuius Rectoria licet plura acta fuerint, tamen ob
» memoriam futurorum hoc factum in eiusdem Rectoria est hîc insertum: vide-
» licet, quod quamuis Præpositus nouus Parisiensis vocatus fuisset pluries ad
» Congregationem Generalem causâ iuramenti soliti faciendi, cum finaliter
» anno quo suprà & 13. mensis Iunij dictus Præpositus iurauit punctualiter sigil-
» latim & dearticulatè omnes articulos; & quidquid in nostro Priuilegio Regio
» continetur; quamuis pluries recusasset, præsentibus ad hoc in Capitulo FF.
» Prædicatorum post sermonem, quoad Theologos M. Ro. de Corb.

Eodem Rectore cum Collegia pro more lustrarentur à selectis Academiæ Proceribus, Constantinopolitanum in vico *sine Capite* supra Aquarium plateæ Maubertinæ inuentum est adeò ruinosum, vt in eo Scholares morari & habitare non auderent. Itaque cum de cellis & ædibus, si quæ restabant adhuc integræ, diruendis consilium agitaretur, M. Ioannes de Marchia, paulò ante Rector Vniuersitatis, eas certo pretio conduxit ad nouem annos, pollicitus se illas refecturum. Quam in rem confectum est publicum instrumentum, quod infra referimus.

Collegium Constantinopolitano-Marchianum.

1362. DE Collegio Constantinopolitano diximus ad annum 1206. & quæ sit Filesaci de eius fundatione fundationisque causa, opinio, retulimus. Alij verò & forte verius illud à Petro Episcopo Astensi & Patriarcha Constantinopolitano fundatum, & ita denominatum volunt, qui anno 1286. ab Honorio IV. ea dignitate donatus est, nisi dicamus illum priorem fundationem nouorum Scholarium Diœcesis Astensis nouorumque redituum accessione locupletasse. Vt vt sit, cum longæua vetustate prope collapsum esset, illud M. Ioannes de Marchia instaurauit. Hinc Collegium istud *Parua Marchia* dici cœpit. Extat instrumentum an. 1362. confectum quo permisit ei Vniuersitas ab Yuano Lombardo Scholastico illud conducere ad nouem annos.
» Vniuersis præsentes litteras inspecturis Rector & Vniuersitas Magistrorum
» & Scholarium Parisius studentium, salutem in eo qui est omnium vera salus.
» Omnipotenti Deo, vniuersali prouisore, & prudentia, quæ teste Philosopho,
» est recta ratio agibilium, suadentibus, ac multùm fide dignis nostræ Vniuersi-
» tatis pluries nos incitantibus & deprecantibus, *quatenus Domos & Collegia ad*
» *nostram Vniuersitatem prædictam pertinentia visitaremus, aut visitare faceremus ad*
» *finem, quo bonum Commune eiusdem Vniuersitatis seruaretur, ac prædictæ Domus &*
» *Collegia ad vtilitatem Magistrorum & Scholarium tam præsentium quàm futurorum*

saluarentur, Nos qui prædictis suasionibus, incitationibus & deprecationibus "
annuere volentes, tanquam iuri consonis & rectâ ratione regulatis, *nedum se-* "
mel, imò pluries per diuersos Deputatos Domos prædictas & Collegia voluimus & feci- "
mus visitare, & in melius reformare: inter quas Domum Constantinopolitanam, quam "
solebat inhabitare M. Dominicus de Clauasio, sitam in vico sine capite iuxta plateam "
Mauberti specialiter visitari fecimus per venerabilem virum M. Dionysium "
Flatonis pro tunc nostræ Vniuersitatis prædictæ *Rectorem*, vnà cum discretis "
viris, dilectis nostris MM. Gerardo de Veruino in Theologia, Ioan. de Fres- "
neyo in Decretis Doctoribus, Nicolao de Argentolio pro prima vice & Guill. "
de Otouzel pro 2. Magistris in Medicina, & Procuratoribus 4. Nationum à "
nobis super his deputatis. Qui factâ visitatione prædictæ Domus nobis retule- "
runt in plena Congregatione, quod prædicta Domus erat totaliter desolata, "
minans ruinam in se & suis partibus integrantibus, vt pote tectis, parietibus at- "
que muris; & omnino non est ibi aliqua pars notabilis, quæ magnâ non indi- "
geat reparatione. Exponentes nobis quod nisi bene citò apponatur remedium, "
corruet, & in non Domum conuertetur; imò quod media pars murorum & pa- "
rietum per Iuratos villæ præcipiebatur refici, aut ad terram proijci: in tantum "
namque minatur ruinam dicta Domus, vt dicebant, vt nullus eam sine vitæ pe- "
riculo poterat inhabitare. His itaque auditis & dilecto nostro M. Ioanne de "
Marchia quondam nostræ Vniuersitatis Rectore supplicante, quatenus loca- "
tionem dictæ Domus & pertinentiarum suarum vniuersalium, quam fecerat "
cum D. Yuano Scholare dictæ Domus vnico sibi confirmaremus & ratificare- "
mus, si eandem poterat facere; & si non, quatenus nos omnino authoritate "
nostra & pro bono Domus & futurorum Scholarium eidem ad certos annos "
prædicto pretio locaremus, aut modo & forma quibuscum prædicto D. Yuano "
locauerat. Erat autem locatio prædictæ Domus à data huius litteræ vsque ad 9. "
annos pro pretio annuatim decem librarum Parisiensium. Ita tamen quod "
prædictus M. Ioannes in principio pro Refectionibus & locagijs dictæ Domus "
suam concedebat & exponebat pecuniam. D. verò Yuanus eidem pecuniam "
positam & expensam in singulis locagijs & terminis defalcabat & defalcare de- "
bebat. Si tamen contingeret eundem Magistrum Ioannem plus reponere in "
Refectionibus dictæ Domus, quàm Reditus locagiorum prædicti tantum as- "
cendant, liceret eum tenere Domum vltra terminum assignatum secundum as- "
census pecuniæ pretio supradicto. Nos præmissis consideratis prædictam sup- "
plicationem tanquam prædictæ Domui vtilem concessimus, & concedimus, "
dictam locationem confirmando & ratificando, imò si opus est nostra autho- "
ritate, eundem supplicantem & suos hæredes in possessionem prædictæ Domus "
& pertinentiarum eiusdem durante dicto termino conditionibus prætactis ob- "
seruatis tanquam specialem custodem & Procuratorem ponimus & instituimus "
per præsentes, volentes eundem M. Ioannem in possessione eiusmodi defen- "
dere & tueri, & nullo modo contra hoc venire per nos aut alios publicè vel "
occultè, præcipientes omnibus Suppositis nostris sub pœnis Canonicis, ne con- "
tra eiusmodi locationem veniant quomodolibet in futurum, aut prædictum "
accipientem in sua possessione turbent vel inquietent durante termino præli- "
bato. Damus tamen Deputatos qui prius fuerunt ad videnda & fienda in præ- "
dicta Domo, & ad statuendum circa huiusmodi reparationes quod videbitur "
expediens: & placet Nobis, & volumus quòd per dilectos nostros prædictos "
Deputatos aut solum per M. Dionysium Flatonis (Rectorem) prædictum, & "
Iacobum Bedellum aut alterum ipsorum fiat Missa vna cum prædicto Mag. "
Ioanne ad finem, quod quotiescunque nobis videbitur expediens, nobis aut "
prædictis Deputatis vel alijs reddatur compotus expensarum pro prædicta do- "
mo & necessarijs ad inhabitandum eam per prædictum Accipientem factarum. "
In cuius rei testimonium *Sigillum nostræ Vniuersitatis Magnum* præsentibus litte- "
ris duximus apponendum. Datum in nostra Congregatione Generali apud "
S. Mathurinum anno Domini 1362. 19. die mensis Iulij præsentibus venerabi- "
libus & discretis viris MM. Nicolao de Danville & Simone Freron in Theolo- "
gia, Reuerendo in Christo Patre Ioanne de S. Dionysio & Heberto de Alsel- "
lis in Decretis, Nicolao de Argentolio, Guill. De Otouzel prædictis in Medi- "

» cina, Odoardo Pylleti & Iacobo Iuuenis in Artibus Doctoribus ac Magistris; » Iacobo de Pauilione, Ioanne de Assiaco & Alano Bedellis vnà cum pluribus » alijs testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

» Et ego Iacobus Coquelin Trecensis Diœcesis, publicus Apostolicâ & Impe- » riali autoritate Notarius Curiæque Paris. Iuratus, quia dictæ locationi, seu » eiusdem locationis confirmationi & ratificationi, & omnibus & singulis alijs » præmissis, dum sic agerentur & fierent, vnà cum prædictis testibus præsens in- » terfui, huic scedulæ per alium scriptæ me subscripsi, signumque meum solitum » vnà cum sigillo Vniuersitatis prædictæ apposui requisitus specialiter & rogatus » in testimonium præmissorum, anno & die prædictis, Indict. 15. Pontificatus » sanctissimi in Christo Patris ac D. D. Innocentij diuina prouidentia Papæ VI. » anno 10.

In tergo verò prædicti Instrumenti, quod est Vniuersitatis, M. Guillelmus de Marchia Ioannis nepos iubet fieri contractum Conductionis cum Yuano Lombardo, qui Scholaris seu Bursarius erat vnicus ipsius Collegij, Sicque loquitur.

» Fiat littera iuxta formam litteræ præsentis quâ Ego Guillelmus de Marchia » conueniam cum D. Yuano Lombardo Scholare vnico Domorum Constanti- » nopolitanarum, secundum quod continetur in præsenti littera, quod haberem » Domum principalem, in qua iam inhabito & aliam Domum iuxta supra pla- » team Mauberti ad imaginem nostræ Dominæ, vsque ad 9. annos incipientes » à festo B. Ioannis Baptistæ anni 64. consideratis reparationibus quas fecerat » auunculus meus M. Ioannes de Marchia in principali Domo, quæ erat 60. » librarum vel circa; & consideratis omnibus arreragijs redituum, qui ascende- » bant quasi ad 15. libras. Consideratis etiam quod tempore 9. annorum durante » Ego soluam omnes census qui vsque ad 3. annos ascendunt vsque ad 15. libras » quolibet anno, & deinceps semper ad 14. libras annuatim. Consideratis etiam » decem libris quas ipse tenetur ponere in reparationibus durante toto termino, » & si plus ponit, restituetur eidem in fine termini, aut tenebit Domum eo plus. » Et hoc supplicauerunt ambæ partes confirmari & ratificari per Vniuersitatem. » Et super hoc fuerunt dati Deputati, scilicet MM. Gerardus de Veruino in » Theologia, Ioannes de Fresneyo in Decretis, Petrus Lupi in Medicina cum » D. Rectore, scilicet M. Ioanne Ricmenstorp, vnà cum Procuratoribus. Qui » Deputati visitauerunt Domos. Qua visitatione relata, in Congregatione Ge- » nerali placuit omnibus quod ita esset & fieret littera Vniuersitatis super hoc » sibi & heredibus suis & habentibus causam de eo. Datum in Congregatione » Generali apud S. Mathurinum anno Domini 1363. 15. Decemb. in præsentia » Rectoris prædicti & aliorum, & Bedellorum cuiuslibet Facultatis.

Decretum verò Vniuersitatis super ea re factum tale est.

» Vniuersis præsentes litteras inspecturis *Rector & Vniuersitas* Magistrorum & » Scholarium Parisius studentium salutem in Domino sempiternam. Notum fa- » cimus vniuersis, quorum interest aut interesse poterit in futurum, quod anno » ab Incarnatione Domini 1363. die 15. mensis Decemb. in plena Congregatione » Generali Magistrorum 4. Facultatum, Theologiæ videlicet, Decretorum, » Medicinæ & Artistarum in Capitulo S. Mathurini Parisius ex iussu & mandato » venerabilis & discreti viri M. Ioannis de Riemenstorp tunc dictæ Vniuersitatis » Rectoris congregatorum & vnitorum, personaliter constituti venerabiles & » discreti viri M. Guillelmus de Marchia nepos defuncti bonæ memoriæ M. Ioan- » nis de Marchia, ac D. Yuanus Lombardus Scholaris vnicus Constantinopoli- » tanus, ac gubernator solus & in solidum Domorum Parisius situatarum in pla- » tea Mauberti in vico, qui dicitur sine Capite, ad Scholares Constantinopoli- » tanos pertinentium, asseruerunt quod dudum dictus discretus M. Ioannes de » Marchia, vnam illarum Domorum in dicto vico situatam in fundo dicti vici, » contiguam Domui D. Venborda & Maiorum sub certo pretio, modo & for- » ma, provt in quibusdam litteris sigillo Magno Vniuersitatis sigillatis, ac signo » & subscriptione *Iacobi Coquelin* Notarij publici continetur, dictæque Domus » magnis reditibus & arreragijs eorum redituum essent oneratæ, nec bono modo » possent sustentari nec retineri; imò omnimodam ruinam pati, nisi per dictam » Vniuersitatem ac Deputatos in eadem remedium festinum apponeretur. Et

cum dicti M. Guillelmus & D. Yuanus in certo pretio conuenissent specialiter "
pro præcipua Domo dicta, *ad Imaginem B. Mariæ* faciente conum super di- "
ctam plateam Mauberti in modum qui sequitur & formam. Videlicet quod "
dictus M. Guillelmus tenebitur dictas Domos vsque ad finem 9. annorum inci- "
pientium in festo B. Ioannis Baptistæ an. 1364. soluendo omnia arreragia, quæ "
debentur pro reditibus dictarum Domorum; quæ arreragia ascendunt ad sum- "
mam 15. librarum Parisiensium vnà cum reditibus seu Censibus, ad quos tenen- "
tur Dominis & pluribus personis. Qui quidem census ascendunt vsque ad 3. "
annos ad summam 15. librar. pro quolibet anno, & deinceps pro quolibet an- "
no ad 14. libras Parisienses vnà cum hoc quod dictus M. Guillelmus tenebitur "
ponere in dicta Domo pro reparationibus eiusdem 10. libras Parisienses duran- "
te dicto termino 9. annorum. Et in casu quod plus per eundem ponetur, ei- "
dem reddetur in fine dictorum 9. annorum, aut dictas Domos teneret & inha- "
bitaret pro rata illius pluris ibidem positi per eundem M. Guillelmum. Qui- "
bus quidem sic expositis & accersitis per dictos M. Guillelmum & Yuanum, "
per eosdem concordatum extitit, *quatenus omnia & singula sic proposita Mater* "
Nostra Vniuersitas ratificare & confirmare dignaretur, Et super his litteris sigillo "
Magno dictæ Vniuersitatis concedere sigillatas de gratia speciali. Super qui- "
bus sic propositis & supplicatis dati fuerunt Deputati ad inquirendum & refe- "
rendum super his veritatem, venerabiles & discreti viri DD. & Magistri in "
Theologia videlicet Gerardus de Veruino, Ioannes de Fresneyo in Decretis, "
Petrus Lupi in Medicina, vnà cum dicto Rectore & 4. Procuratoribus Vni- "
uersitatis supradictæ. Qui quidem Deputati sæpius super locum congregati "
& vniti visitatione dictarum Domorum diligenter factâ & super omnibus ve- "
ritate inquisitâ retulerunt in plena Congregatione Generali illa quæ inuicem "
ordinauerunt, & quod pacta quæ inter se fecerunt dicti M. Guillelmus & D. "
Yuanus erant ad vtilitatem & commodum dictarum Domorum & Scholarium, "
quorum sunt & erunt dictæ Domus in futurum; & quod si hæc non fierent, "
illæ maximam tenderent in ruinam. Quibus sic per dictos Deputatos relatis & "
auditis positoque vnà cum aliis per dictum D. Rectorem in deliberatione dicto- "
rum Magistrorum, deliberatione super omnibus habitâ diligenti, omnibus at- "
tentis & consideratis, quod quæ per dictos Deputatos dicta fuerunt & relata, "
cedunt ad vtilitatem, bonum & honorem tam Domorum quàm Scholarium "
quorum sunt & erunt dictæ Domus in futurum, & ideo dictam supplicationem "
modo & forma, quibus per dictos M. Guillelmum & Yuanum supplicatum ex- "
titit, concedebant. Dicta hæc fuerunt Parisius anno, die, mense & loco qui- "
bus supra, in quorum omnium fidem & testimonium *Sigillum Magnum nostræ* "
Vniuersitatis præsentibus litteris est appensum. "

Finito autem Conductionis tempore, cum nullus Bursarius prædicti Colle- "
gij superesset, cum quo posset iniri Contractus, ipsa Vniuersitas præfato M. "
Guillelmo de Marchia eiusque heredibus illud certâ pensione annuâ certisque "
legibus addixit in formam contractus Emphytheotici: quam in rem confectum "
est instrumentum sequens anno 1374. "

Vniuersis præsentes litteras inspecturis, Rector & Vniuersitas Magistrorum "
& Scholarium Paris. studentium salutem in Domino sempiternam. Officij "
nostri debitum exequimur, dum in subditorum & membrorum nostrorum "
commodis in quorum prosperitate prosperamur, quantum est nobis possibile, "
assiduâ sollicitudine pensamus. Cum igitur Domus existentes in vico sine Ca- "
pite in fine plateæ Mauberti, propre Bucheriam parui Pontis, quas possidе- "
re & inhabitare solebat defunctus Magister Dominicus de Clauasio Magister "
in Artibus & in Medicina, tempore quo Parisius residebat, ad nos pertinere di- "
gnoscantur ex dispositione & ordinatione bonæ memoriæ Domini Petri Asten- "
sis dudum Patriarchæ Constantinopolitani. Qui prout relatione fide digno- "
rum didicimus, Collegium Scholarium de Diœcesi Astensi, seu propinquiori- "
bus partibus dictæ Diœcesis inibi ordinare proposuerat & fundare; sed fato "
conditionis humanæ præuentus omnimodè propositum non impleuit. Ac ad "
ipsas Domos, propositum & intentionem dicti Reuerendi Patris olim acce- "
ptus est per nos dictus Magister Dominicus de Clauasio. Et post eius mortem "

» vltimò D. Yuanus de Nouaria Presbyter pro tunc Scholaris Paris. de dicta
» Diœcesi Astensi seu propinquioribus partibus existen. Verum quia citrà de-
» cennium non cōmparuit de partibus illis, qui Domos prædictas requireret &
» iam præ nimia vetustate & aquarum maxima inundatione dictæ Domus quam
» plurimum debilitatæ minantur de proximo ruinam & casum, Nos earum de-
» structioni quæ nobis cederet in derisum, occurrere cupientes, diligenti tra-
» ctatu super hoc in plena congregatione nostra generali pluries iterata tam
» per venerabilem virum Magistrum Ioannem de Roncuria tunc dictæ Vniuersi-
» tis Rectorem, quàm per venerabilem virum Magistrum Guillelmum Gorrey
» ipsius successorem. Ad hoc specialiter repetita maturo ac concordi habito
» consilio & assensu communi omnium nostrûm, ad finem debitum delibe-
» rauimus & conclusimus prout in similitudinibus ex antiqua consuetudine pos-
» sumus prædictas Domos ad Censum, redditum seu Emphytheosin perpetuam
» fore tradendas, dimittendas & concedendas. Deputatis igitur à nobis in plena
» congregatione nostra generali ad hoc facta venerabilibus & circumspectis vi-
» ris Magistris Nicolao de Lamis in Theologia, Herueo Cassioti pro prima vice
» & Ioanne de Chempieu pro secunda in Decretis Doctoribus, Petro Lupi pro
» prima vice & Thoma de sancto Petro pro secunda, in Medicina Magistris vnà
» cum venerabili viro Magistro Ioanne de Roncuria tunc dictæ Vniuersitatis
» Rectore pro prima vice & quatuor Procuratoribus quatuor Nationum, ac
» venerabili viro Magistro Guillelmo Gorrey postmodum Rectore pro secunda
» supradictis iuratis nostris, vocatisque specialiter ad hoc Magistris Michaële Mo-
» tei, Falcando Flatonis, Latomis & Martino Regnaldi Carpentatore in villa
» Parisiensi Iuratis ad hæc & singula taxanda, dicti Deputati & Iurati diligenter
» & cum maxima deliberatione pluries Domos prædictas visitauerunt & conside-
» rauerunt diligenter, qui post huiusmodi diligentem visitationem in plena con-
» gregatione nostra generali retulerunt sub eorum Iuramentis & prout fuerat
» sibi commissum, & dictas Domos taxauerunt ad viginti libras Paris. annuas
» computatis & inclusis in dictis viginti libris, 14. libris, in quibus dictæ Domus
» certis Censuarijs ab antiquo in censu seu redditu perpetuo obligatæ sunt & te-
» nentur, sic tamen quod hoc anno præsenti centum libræ Turonen. per acci-
» pientem in prædictarum Domorum reparationem ponantur & conuertantur.
» Hac igitur taxatione per dictos nostros Deputatos & Iuratos præfatos in dicta
» congregatione nostra generali factâ & per nos approbatâ & ratificatâ, matu-
» rius adhuc super hoc intendentes prædictas Domos positas & taxatas ad vigin-
» ti libras Paris. annuas & conditione centum librarum Turonensium ponenda-
» rum, vt prædicitur, in earum reparationem, proclamari fecimus solemniter
» & publicè subhastari in Sermonibus generalibus & Scholis publicis secundum
» morem & consuetudinem in casu simili hactenus obseruatos. Et quia in fine pro-
» clamationum & subhastationum prædictarum nullus apparuit, qui dictam sum-
» mam 20. libr. dare vellet, dilectus noster Magister Guillel. de Marchia Magi-
» ster in Artibus & Baccalaureus in Decretis Domos prædictas pro dictis 20. lib.
» sibi per nos tradi & concedi cum instantia requisiuit. Dictas igitur Domos vi-
» delicet duas existentes in dicto *vico sine Capite* & aliam retro existentem *in vico*
» *Perdito* contiguam alteri dictarum duarum ac Domui, quæ fuit Domini de
» Amboisia pro viginti libris Paris. perpetui census siue redditus annuatim sol-
» uendis, videlicet 14. libris Paris. Censuarijs quibus debentur ab antiquo, &
» nobis seu causam habentibus à nobis prout Iuris dispositio compatitur, sex lib.
» Paris. annis singulis in quatuor terminis Paris. consuetis *conuertendis in vsus pau-*
» *perum Scholarium iuxta dicti Reuerendi Patris desiderium & mentem.* In nostra con-
» gregatione generali nobisque specialiter propter hoc per venerabilem & dis-
» cretum virum Magistrum Guidonem Guerini dictæ Vniuersitatis Rectorem
» vocatis & congregatis ad statuendum & ordinandum de Domibus supradictis,
» positoque in deliberatione per eundem Rectorem per modum expedientis ma-
» turáque & diligenti deliberatione sæpius per nos super hoc habitâ pro meliori
» & expedientiori deliberauimus, conclusimus & decreuimus eidem Magistro
» Guillelmo & eius heredibus in perpetuum tradendas, adcensandas, mittendas
» & deliberandas; dictasque Domos eidem Magistro Guillelmo & eius heredi-

bus causamque habentibus & habituris ab eo pro dictis viginti libris Paris. singulis annis modo & forma superius annotatis soluendis ex nostra certa scientia *quasi res pauperum Scholarium instituendorum* pietatis affectu in perpetuum tradidimus, adcensauimus, dimisimus & deliberamus, tradimusque, adcensamus, dimittimus & deliberamus in perpetuum per præsentes. Verum quia prædictus Magister Guillelmus dictas Domos, vt inquilinus seu Conductor à nobis per certum tempus inhabitauit, & pro certa Pensione secundum formam & tenorem certarum litterarum *sub magno sigillo nostro* super hoc confectarum provt nobis pluries apparuit euidenter, ac idem Magister Guillelmus per tempus, quo vt præfertur eas inhabitauit, in reparationibus necessarijs & vtilibus dictarum Domorum exposuit vltra Censum seu redditum & Pensionem per eum continuè exsolutos, 127. libras cum sex solidis Paris. monetæ currentis, provt super hoc certiorati debitè fuimus, in congregatione nostra generali per venerabiles & circunspectos viros MM. Ioannem de Roncuria tunc Rectorem, Gerardum de Veruino Pœnitentiarium Ecclesiæ Paris. Nicolaum de Lamis in Theologia, Herueum Castrioti in Decretis Doctores. Petrum Lupi in Medicina, Magistros supradictos vnà cum 4. Procuratoribus 4. Nationum, per nos ad hoc specialiter Deputatos, qui dictas Domos visitauerunt & compota dicti Magistri Guillelmi viderunt & receperunt post examinationem diligentem, quas misias sibi promiseramus reddere & soluere bona fide, seu saltem ei permittere dictas Domos inhabitare, donec de dicta summa 127. lib. cum 6. solid. Paris. de Pensione seu Locagio dictarum Domorum esset sibi plenariè satisfactum, provt ex dictarum litterarum *sub magno sigillo nostro confectarum* tenore sibi per nos traditarum clarè patet, ne pactionem nostram videamur in aliquo infringere, prædictam summam 127. lib. cum 6. solidis. Paris. volumus & concedimus per præsentes eidem Magistro Guillelmo debere secundum formam quæ sequitur & tenorem. Dictus Magister Guillelmus, eius heredes seu causam habentes aut habituri ab eo, Nobis aut Scholaribus per nos Deputandis nihil soluet, donec dicta summa 127. lib. cum 6. sol. Paris. sibi debita fuerit totaliter acquittata: quo facto dictas sex libras nobis aut Scholaribus Deputandis à nobis soluet annis singulis vt superiùs est expressum. Ad hæc autem omnia facienda, tenenda & inuiolabiliter seruanda obligauit se nobis præfatus M. Guillelmus, suos heredes, bona sua vniuersa, præsentia & futura, & suorum hæredum quorumcunque, vbicunque fuerint & sub quacunque Iurisdictione poterunt reperiri. Et ea omnia prędicta & singula promittimus sibi firmiter & stabiliter perpetuò tenere, quantùm cum Deo poterimus & de Iure tenebimur nec contra venire per nos aut successores nostros in futurum, & sibi garantizare aduersus & contra quoscunque sub hypotheca & obligatione omnium bonorum nostrorum dictæ Vniuersitati communium præsentium & etiam futurorum. Acta fuerunt hæc & concessa Parisius in nostra congregatione generali apud sanctum Mathurinum per dictum venerabilem virum M. Guidonem Guerini dictæ Vniuersitatis Rectorem celebrata anno Domini 1374. 22. die mensis Apr. Promisit nihilominus ac ex abundanti dictus M. Guillelmus de Marchia dictas Domos in perpetuum tenere & teneri facere in bono & sufficienti statu tam per se, quàm per suos heredes causamque habẽtes aut habituros ab eo, taliter quod Census seu redditus in quibus dictæ Domus nobis & alijs vt supra dicitur obligantur, plenè & debitè persoluantur, omnibus singulis in futurum sub hypotheca & obligatione omnium bonorum suorum & heredum causamque habentium seu habiturorum ab eo vt etiam superius est expressum.

Sic ergo Collegium prædictum è Constantinopolitano factum est Marchianum, mansitque tale ad annum vsque circiter 1410. quo M. Bwevinus de Winvilla Magister in Artibus & Baccalarius in Decretis, Executor Testamentarius prædicti M. Guillelmi de Marchia emptis ab Abbate & Conuentu S. Vincentij Siluanectensis Domibus in vico San-Genouefiano sitis, Collegium aliud ædificari curauit, Marchianumque appellari voluit. Et quia ipse quoque reditus & census de suo addidit non mediocres ad sustentationem *pauperum Scholarium*, idem Marchiano-Winuillæum dictum est, cui hocce tempore quo scribimus, feliciter præest M. Ioannes *Mercier* Baccalaureus Theolo-

gus, vir Rectorius, magno animo sinceroque præditus, ac meritis ingentibus & conspicuis notus in Academiam; cuius operâ factum est, vt acta plurima & instrumenta mihi describerentur ad honorem fundatorum & Historiæ nostræ ornamentum.

Hic verò, vt te obiter moneam, Lector, corrige quod scripsi ad an. 1206. vbi de Collegio Constantinopolitano & Marchiano, fuisse scilicet duo Collegia contigua, Marchianum & Winvillæum: vnum enim idemque est, sed à duobus fundatoribus dotatum. Et ne forte pereant huiusce Duplicis fundationis monimenta, accipe insuper sequentia duo Instrumenta quæ ab Herouvallio mihi fuerunt communicata.

„ IOANNES miseratione diuina Patriarcha Constantinopolitanus Administrator perpetuus Ecclesiæ Paris. Vniuersis præsentes litteras inspecturis sal. in Dom. & in eodem sinceram charitatem. Libenter ea annuimus quæ Dei Ecclesiæ profectum afferunt pietatisque opera concernunt & saluti animarum prospiciunt. Sanè exhibita nobis pro parte venerabilium virorum MM. Beuvini de Winvilla Magistri in Artibus & Baccalarij in Decretis vnici Testamentarij superstitis defuncti M. Guill. de Marchia in Ducatu Barrensi Licentiati in Decretis Aduocati in Curia Ecclesiastica Parisius dum viuebat, necnon Ioannis Bouveti, Ioan. Churnelli & Petri Bequillardi Magistrorum in Artibus autoritate ordinaria subrogatorum loco aliorum defunctorum cum prædicto M. Beuvino dicti M. Guill. de Marchia Executoris petitio continebat, quod dudum præfatus M. Guill. de Marchia in vltima sua voluntate de qua constat per suum vltimum testamentum, voluit & ordinauit, quod debitis clamoribus & alijs suis legatis persolutis de residuo bonorum suorum fieri & fundari vnum Collegium, seu Congregationem sex pauperum Scholarium assumendorum, videlicet 4. de Marchia in dicto Ducatu, vnde duxit originem, & 2. de Villa de Roserijs ad Salinas in Ducatu Lotharingiæ in qua pluribus annis curam habuit animarum, necnon vnius Magistri in Artibus Presbyteri pro regimine dicti Collegij eorundemque Scholarium eruditione & introductione in scientia, honesta vita & bonis moribus, & pro celebrando singulis septimanis ter in Capella quæ iam propter hoc ordinata est. Voluit insuper quod huiusmodi Magister pro salario, pœna & labore suo de bursa communi & valore Collegij qualibet septimana habeat & percipiat 12. solidos Paris. Et quilibet dictorum Scholarium sex similes solidos Parisienses, provt hæc in serie dicti Testamenti plenius continentur. Quodque tam Testamentum quam subrogati ad executionem voluntatis dicti Testatoris vnà cum prædicto M. Beuvino superstite post eius decessum suo tempore & loco processerant & domum quam inhabitabat dictus Testator dum viueret sitam in vico sine Capite, vulgariter dicto *d'Amboise* cum suis iuribus & pertinentijs pro Collegio huiusmodi deputauerunt, cæteraque omnia bona & singula tam mobilia quàm immobilia illi deputauerant, ordinauerant & irreuocabiliter dederant iuxta potestatem sibi attributam. Et provt eadem petitio subiungebat, præfatus M. Beuvinus pio & salubri ductus affectu dum vitam in humanis agit se Creatori suo, quantum fragilitas sinit humana per opera pietatis reddere obsequiosum cupiens pro animæ suæ parentumque & Benefactorum suorum remedio, recedendo ab omni alio proposito & conceptu quod super hoc aliàs conceperat certis ex causis quasi fundator dicti Collegij primò erecti ex dicta ordinatione præfati M. Guill. de Marchia cuius fuit Compatriota & suæ vltimæ voluntatis Executor, & in vita tanquam fratrem & socium specialiter dilexit, in memoriam huiusmodi amicitiæ, & quia aliàs sic sibi placet, voluit & ordinauit, vult & ordinat in dicto Collegio suis expensis fundari, poni & adiungi alijs vnum Capellanum qui in Capella dicti Collegij pro ipso vt præfertur quater celebret singulis septimanis, & sex Scholares assumendos de villâ dicta Winvilla in dicto Ducatu Barrensi de qua ipse M. Beuvinus extitit oriundus aut de villis proximioribus, volens nihilominus numerum Scholarium huiusmodi augeri si pluribus bona sua post eius decessum suppetere valeant, & in eodem Collegio moraturus est expensis suis & voluit dari & solui dicto Capellano qualibet septimana 8. solidos Paris. & cuilibet dictorum sex Scholarium, sex similes solidos Paris. quos

vult

vult & ordinat recipi, leuari & exsolui de & super reditibus, valoribus, locagijs «
domorum & alijs bonis suis quibuscunque quæ propter hoc specialiter obligat, «
summittit & hypothecat, quemadmodum asseruerunt constare per tenorem cu- «
iusdam publici instrumenti & quod super his omnibus erant per eos delibera- «
tione prius habita cum expertis in talibus ordinata & composita, certa statu- «
ta & ordinationes in similibus fieri consueta: quare cum instantia supplica- «
bant huiusmodi pias voluntates Collegijque erectionem, Capellæ ordinatio- «
nem ac contenta in eis & omnia & singula inde secuta autoritate nostra ordi- «
naria rata & grata haberi, eaque laudari, confirmari & approbari cum Decreti «
solemni interpositione. Nos certificati de omnibus & singulis præmissorum «
ac constito de Statutis & Instrumentis de quibus supra inferius & successiuè «
descriptis, huiusmodi pias voluntates, Collegij erectionem & dotationem, sta- «
tutorum ordinationem & quæcunque inde secuta laudamus, ratificamus, & «
approbamus roboreque confirmationis & patrocinio communimus. Sig. Guy- «
rieti Notar. «

Item. Sequuntur, Statuta, Ordinationes Inuentaria & Assignationes redituum pro fundatione Dotatione, & Completione præmissorum tam per dictos Magistros Guill. de Marchia & alios suo nomine quàm etiam Beuvinum de Winvilla facta & facta.

Nouerint Vniuersi præsentes pariter & futuri, quod cum bonæ memoriæ «
defunctus *M. Guill. de Marchia* in Ducatu Barrensi Aduocatus in foro Eccle- «
siastico cupiens temporalia in spiritualia, transitoria in æterna & terrena in «
cœlestia bona felici commercio commutare, volensque præterea de bonis «
sibi à Deo collatis aliqua ad Dei laudem suæque animæ necnon animarum pa- «
rentum & benefactorum suorum salutem elargiri, pio salubrique ductus pro- «
posito, zelo quoque Domus Dei accensus in suo testamento seu vltimâ vo- «
luntate, cuius venerabiles Magistros & amicos suos, *Ioan. de Bello monte, Ioan.* «
Rolandi, Heruæum *Roussellii*, Ioan. *de Marsonno*, Adam *de S. Amando*, Petrum «
Ioseph, *Nicolaum de Gondricuria* & M. *Beuvinum de Winvilla* Executores con- «
stituit & voluit quod tres aut duo de ipsis, videlicet Heruæus Roussellii, Ioan. «
de Marsonno & Adam de S. Amando omnia possint sine alijs executioni de- «
mandare & quod alij nihil possint sine ipsis tribus aut duobus & voluntatibus «
ipsorum, & inter cætera specialiter & expresse ordinauit residuum omnium «
bonorum suorum mobilium pariter & immobilium tam Parisius quàm alibi «
vbicunque existentium persolutis certis alijs legatis in eodem testamento con- «
tentis conuerti *in Fundationem & institutionem certi Collegij seu Congregationis pau-* «
perum Scholarium secularium Parisius studere volentium, voluitque ac expressè or- «
dinauit in eodem Collegio poni & institui sex Scholares Bursarios, quorum 4. «
sint de villa de Marchia in Ducatu Barrensi, de qua villa ipse defunctus extitit «
oriundus, & duo de villa de Roserijs in Ducatu Lotharingiæ, assignaueritque «
cuilibet dictorum Scholarium pro qualibet septimana sex solidos Parif. volens «
nihilominus numerum augeri, si suorum bonorum facultas ad hoc suppeteret. «
Ordinaueritque insuper cum dictis Scholaribus vnum Magistrum in Artibus «
assumi sufficientem & idoneum pro regimine dicti Collegij & ipsorum Bursario- «
rum Scholarium eruditione tam in scientia quàm in moribus. Qui quidem Ma- «
gister de facto sit Sacerdos, & qualibet septimana in Capella seu Oratorio Col- «
legij tres Missas habeat celebrare, duas de requiem & aliam de nostra Domina, «
& quod idem Magister qualibet septimana pro suis bursis recipiat 12. solidos «
Parif. Hinc est quod piè legatis in Testamento prædicti testatoris persolutis & «
nondum statutis & ordinationibus pro regimine Collegij perfectis per dictos «
Executores qui omnes præuenti sunt morte dempto præfato M. Beuvino «
quod nos Beuvinus supra nominatus ex dictis Executoribus per dictum Testa- «
torem in suo Testamento nominatis & ordinatis ad dicti sui Testamenti exe- «
cutionem solus superstes alijs 7. Executoribus supra nominatis ab hac luce su- «
blatis Ioan. Bonneti, Ioan. Churnelli & Petr. Bequillardi per Reuerendum «
in Christo Patrem ac D. D. Episcopum Parif. seu eius Deputatum ad hoc spe- «
cialiter Deputatum & Commissum ad supplicationem & requestam prædicti «
M. Beuvini loco prædictorum aliorum septem Executorum defunctorum su- «

» brogati & commiſſi vna cum dicto M. Beuvino ſuperſtite cum illa clauſula,
» quod duo aut tres, quorum tamen vnus ſemper ſit prædictus M. Beuvinus
» quandiu vitam duxerit in humanis, poſſint perficere & complere omnia & ſin-
» gula quæ adhuc ex voluntate & ordinatione dicti Teſtatoris reſtant & rema-
» nent complenda & adimplenda piam dicti Teſtatoris voluntatem deſiderantes
» impleri, & ad eiuſdem executionem volentes procedere autoritate executoria
» Nobis in hac parte commiſſa pro regimine dicti Collegij ea quæ ſequuntur,
» ſtatuimus & ordinauimus.

» 1. Domum quam dictus Teſtator inhabitabat dum viuebat ſitam Pariſius
» *in vico ſine Capite*, ſiue *ſine buto* vulgariter dicto *d'Amboiſe* prope plateam Mau-
» berti cum omnibus ſuis appendicijs, iuribus & pertinentijs ad opus Collegij ſiue
» Congregationis Scholarium præfatorum perpetuò diſponimus, ordinamus
» ac deputamus *ipſamque Domum Scholarium de Marchia & de Winvilla in Ducatu*
» *Barrenſi intitulamus, nominamus & appellamus*, volumuſque ſtatuimus & ordi-
» namus ipſam ſic perpetuò intitulari, nominari & appellari, redituſque omnes
» prouentus, & alia bona tam mobilia quàm immobilia dicto M. Guillelmo dum
» viueret, pertinentia & quæcunque alia bona poſt deceſſum dicti Teſtatoris de
» bonis Executionis vel aliunde acquiſita ad opus ipſius Collegij, haberi & per-
» cipi diſtribuenda & diſpenſanda modo inferius contento eidem Collegio ſeu
» Congregationi huiuſmodi Scholarium irreuocabiliter damus, concedimus, aſ-
» ſignamus ac perpetuò applicamus. Quorum redituum, iurium prædictorum nec
» non appendiciarum & omnium bonorum immobilium dictæ Domus defuncti
» M. Guillelmi Inuentarium ſequitur factum ad requeſtam M. Beuvini de Win-
» villa Executoris dicti defuncti & M. Ioan. Bonneti, Io. Churnelli & M. Petri
» Bequillardi Executorum ſubrogatorum, necnon ad requeſtam M. Ægidij Han-
» debin Magiſtri dicti Collegij, D. Iacobi Porceleti eiuſdem Collegij Capellani
» & cæterorum Burſariorum die 27. menſis Dec. 1422.

Subiungitur Inuentarium omnium bonorum & redituum: diuerſis articulis contentum. Item ſtatutorum. Et in fine ſic habetur.

» Finaliter autem has ordinationes & ſtatuta omniaque & ſingula in eis con-
» tenta per me Beuvinum & nomine meo factas & facta ego Beuvinus illas & illa
» volo, ſtatuo ac expreſsè ordino ex mea voluntate propria omnibus melioribus
» iure & modo quibus melius poſſum & debeo perpetuo & inuiolabiliter obſer-
» uari, teneri & compleri, quacunque reuocatione, caſſatione, reſtrictione vel
» adnullatione in præmiſſis ſeu aliquo præmiſſorum per me vel alium ſeu alios
» nomine meo aut mei cauſa habentes iam facta vel in poſterum facienda mini-
» mè valituris. Deinde verò anno & die inferius annotatis perſonaliter in no-
» ſtrum Notariorum teſtiumque infra ſcriptorum ad hæc ſpecialiter vocatorum
» & rogatorum præſentia perſonaliter conſtitutus prædictus M. Beuvinus Do-
» minici aliàs de Winvilla Preſbyter Verdunenſis Diœceſis commorans Pariſius
» coram Reuerendiſſimo in Chriſto Patre & D. D. Ioanne miſeratione diuina
» Patriarcha Conſtantinopolitano Adminiſtratore perpetuo Eccleſiæ Pariſ. præ-
» fato, qui cum nuper ſupplicaſſet eidem D. Patriarchæ quatenus Ordinationes &
» ſtatuta ſupraſcripta rata & grata habere ipſaque confirmare cum Decreti in-
» terpoſitione dignaretur, ipſeq; D. Patriarcha hujuſmodi ſupplicationibus fauo-
» rabiliter annuens rata & grata habuit illaque confirmauit prout in principio
» præſentium ſuarum litterarum ſeu præſentis inſtrumenti latius continetur, &c.

Sed de his ſatis. Hiſtoriæ noſtræ filum reſumamus, & ad annum 1362. vnde diſceſſimus, regrediamur. Die 24. Septemb. factâ Congregatione Facultatis Artium ſuborta eſt rixa & contentio, neſcio quamobrem, niſi forte ob inrotulationem, vt vocabant, Nominatorum Nationis Gallicanæ, adeò vt vna pars appellauerit Facultatem, & à Facultate Vniuerſitatem. Qua de re ſic legitur in Reg. Nat. Angl.

Item eadem die (24. Septemb.) in eodem loco (apud S. Mathur.) factâ
» congregatione Facultatis vna pars Nationis Gallicanæ appellauit contra aliam
» ad Facultatem: *& aliæ 3. Nationes deliberauerunt illam appellationem nullam ſiue*
» *iniuſtam fore.* Die verò 28. facta Congregatione generali apud Prædicatores
» *appellauit* M. Odoardus Bileyt cum adhærentibus à Facultate Artium ad Vni-

uersitatem. *Cuius appellatio reputata fuit nulla & irrita per totum quod Facultas Artium prius de eadem appellatione iudicauit.*

Conuenerat ea die 28 Septemb. Vniuersitas apud Prædicatores Missam solennem celebratura pro defuncto Innocentio VI. cui post multas altercationes, contentiones & dissensiones Cardinalium successit M. Guillelmus, Grimoardi Militis & Amphilisiæ filius, in prima Iuuenta apud Montempessulanum litteris imbutus primoribus, qui deinde Tolosæ quadriennium Iuri Ciuili studuit: Lutetiam postea profectus, in Theologia & Decretis factus Magister per 20. annos publicè legit. Vnde toti Curiæ Auenionensi notus erat intimè. Fuerat autem primum Abbas S. Benedicti in Ciuitate Autissiodorensi: deinde translatus est ad Abbatiam S. Victoris Massiliensis. Absens igitur electus, non Episcopus, non Cardinalis, sed Abbas tantummodò, tuncque ad Ianam Siciliæ Reginam legatus: quamobrem de eo Petrarcha lib. 7. senil. præclarè his verbis solum Deum & neminem mortalium videri ipsum elegisse. Hic ergo factus Pontifex Vrbani V. nomen assumpsit. Fuit autem Magnus Canonista, vir iustus, zelator boni communis, promotor litteratorum, Reformator studiorum, Amator bonorum, fundator in Montepessulo duorum Collegiorum, S. Germani & S. Vedasti. Bononiensium & Parisiensium Scholarum, quæ à pristino splendore multùm defecisse videbantur, Restitutor & Reformator. Auenionem igitur ex legatione Siciliensi perueniens pridie Kalend. Nouemb. electionem de se factam probauit, consecratusque est 8. Idus eiusdem mensis.

Pavlo post suam consecrationem mandauit Cancellario Parisiensi vt duos Minoritas, Ioannem de Sparnaco, qui per sexennium Sententias legerat in studio Remensi, admitteret ad easdem legendas in studio Parisiensi, & Dionysium Soullechat: quam in rem legitur in Reg. Vaticano Episc. 270. & apud Vvadinghum ad hunc annum.

Vrbanvs Epis. S. S. D. Dilecto Filio Cancellario Ecclesiæ Parisiensis Sal. & Ap. Bened. Viri sacræ lectionis studio dediti & in lege Dei eruditi sub Religionis habitu famulantes fauoris Apostolici gratiam promerentur: eoque benignius decet honestis eorum desiderijs annui, quò ex eorum profectibus major potest in Dei Ecclesiam vtilitas prouenire. Exhibita siquidem nobis pro parte dilecti filij Ioannis de Sparnaco, Custodis Fratrum Minorum Ordinis Remens. petitio continebat, quod licet ipse, qui in Remensi studio quod in sacra Theologia solemne post Parisiense studium reputatur, Principalis sententiarum & Bibliæ lector per sex continuos annos fuit ad legendum sententias in dicto Parisiensi studio pro primo Cursu debito Prouinciæ Franciæ, de qua fore dignoscitur, per dilectos filios Capitulum Prouinciale Fratrum dicti Ordinis ejusdem Prouinciæ Franciæ juxta ipsius Ordinis morem nuper electus, & per dilectum filium Ministrum Generalem dicti Ordinis appobatus & confirmatus extiterit. Tamen quia dilectus Filius Dionysius Soullechat dicti Ordinis Professor, qui sententias ipsas, quæ ordinariè leguntur in hieme, primo loco & cursu & ante omnes eorundem Ordinis & Prouinciæ Fratres legere possit, à Sede Apostolica, vt dicitur, litteras impetrauit, præfatus Ioannes in lectura huiusmodi ad quam electus, vt præmittitur, extitit, & alijs quæ inde iuxta dictorum studij & Ordinis Constitutiones sequi consueuerunt, impeditur. Quare pro ipsius Ioannis parte fuit nobis humiliter supplicatum, vt prouidere sibi super his de benignitate Apostolica dignaremur. Nos itaque præmissis, necnon laudabili testimonio, quod ipsius Ioannis magna scientia & honestate morum & vitæ, alijsque virtutum meritis apud Nos à fide digno multipliciter perhibetur, benignè pensatis, volentes eum propterea fauoribus prosequi gratiosis, ipsius Ioannis in hac parte supplicationibus inclinati, discretioni tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus si ita est, eundem Ioannem ad legendum dictas sententias in ipso Parisiensi studio, in proximo æstatis seu vacationis tempore recipias & admittas, ipsumque omnibus libertatibus & gratijs in dicto Parisiensi studio dictas sententias in hieme legentibus concessis, facias sine difficultate gaudere. Et demum post lecturam huiusmodi eum ad Magisterium in Facultate prædicta si ad hoc per examinationem tuam & aliorum,

» Magistrorum dicti studij reperiatur idoneus, seruatis solemnitatibus consuetis,
» prouidè promoueas, ac si hiemali tempore, & debitis cursu & Ordine senten-
» tias legisset easdem; statutis & consuetudinibus studij, & Ordinis prædictorum
» contrarijs non obstantibus quibuscunque. Datum Auinione 17. Kal. Ian. Pon-
» tif. nostri an. 1.

Eodem anno statutum factum est seu potius innouatum de habitu Magistrorum in Comitijs & in Actibus solemnibus disputationum: qualis autem esset Magistrorum habitus, in eodem statuto exprimitur, nimirum Cappa vel Epitogium pellibus munitum, seu vt tunc loquebantur, foderatum. Tale autem est.

STATVTVM DE HABITV MAGISTRORVM.

» VNIVERSIS præsentes litteras inspecturis Rector & Vniuersitas Magi-
» strorum & Scholarium Parisius studentium salutem in Domino sempiternam.
» Iustum esse censetur hos qui alijs præsident velut deputati ad eorum eruditio-
» nis Officium, maximè eorum Officium exercendo, seu quid commune pertra-
» ctando, aliquali decentiâ Habitus insigniri. Cum igitur ex rei euidentia nobis
» appareat, quod nonnulli Magistri Congregationes Generales, & speciales no-
» stræ Vniuersitatis antedictæ Facultatumque & Nationum suarum Deputa-
» tiones ac disputationes & alios Actus communes in suis mantellis foderatis aut
» duplicibus ingredi non abhorrent, & adsidere deliberando nobiscum, maximè
» cum ipsi deberent esse speculum aliorum & ipsis dare bonum exemplum: ex
» quibus possit graue contra Nos oriri scandalum in futurum. Hinc est quod Nos
» super his prouidere cupientes, statuimus & per modum statuti volumus perpe-
» tuis temporibus ab omnibus obseruari. Quòd de cætero Magistri cuiuscun-
» que Facultatis aut Nationis existant, ad Congregationes tam Generales quàm
» speciales, Deputationes ac Disputationes ac alios Actus communes accedent in
» habitu decenti, videlicet Cappa vel Epitogio longo vel breui foderato aut pal-
» lio, non in mantello qualitercunque foderato. Et si in alio habitu accesserint,
» voces eorum in prædictis Congregationibus, Deputationibus aut alijs Actibus
» communibus non cōputentur, & per Rector. nostræ dictæ Vniuers. exire tenean-
» tur. Qui Rector per quemcunq; Magist. in dictis congregationib. & alijs Actib.
» communibus existentem requisitus per suum iuramentū, eos inquirere teneatur,
» nisi sit tale factum propter quod oporteat, totam Vniuersitatem Magistro-
» rum Regentium & non Regentium, ac Scholarium Iuratorum congregari. Et
» pro defensione & tuitione nostrorum priuilegiorum deliberare. In quo casu
» modum antiquum volumus obseruari. Si quis verò cuiuscunque Facultatis exi-
» stat, contra præmissa vel aliquid præmissorum quidquam attentare præsum-
» pserit, à nostra societate se nouerit repellendum, donc satisfactione præmissa
» tota Vniuersitas ipsum duxerit reuocandum. In cujus rei testimonium Sigillum
» nostræ Vniuersitatis præfatæ præsentibus litteris duximus apponendum. Da-
» tum in nostra congregatione Generali apud Prædicatores Parisius celebrata
» die 3. mensis Febr. an. 1362.

Eodem anno Magister quidam Ludouicus Theologiæ Professor reuocauit publicè errores quosdam quos publicè docendo sparserat, jubente Cancellario Parisiensi & sacræ Theologiæ Facultate. Hos autem reuocasse legitur in tomo Bibliothecæ Patrum.

ERRORES REVOCATI.

» PRIMÒ, probando primam partem primæ suppositionis arguitur sic. Ad quod-
» libet nomen velle vel nolle respectu cujuslibet producibilis ad extra sequitur
» necessariò mutatio in voluntate perfecta.

» Deinde arguitur hypotheticè sic. Si Deus de nouo aliquid vellet vel nollet
» ad extra, ipse intrinsecè mutaretur. Igitur velle & nolle dicunt denominatio-
» nem intrinsecam. Et hæc fuit mens mea, per quod dixi in secunda probatione
» huius, quod tam velle & nolle Deus mutaretur intrinsecè, seu quod sunt ope-
» ra vitalia: seu quia apud multos iste modus loquendi, velle diuinum immutat
» voluntatem diuinam, significat quod ipse intellectus mutat, & non placet D.
» Cancellario & Facultati, quod de cætero in Diuinis tali modo quis vta-
» tur.

» DIXI in 1. Corollario primæ suppositionis, quod licet perfectæ volunta-
» tis seu diuinæ essentiæ quodlibet intrinsecum sit absolutè necessarium secun-

dum suum esse reale, tamen est aliquid intrinsecus contingens, & non sic necessarium secundum intellectum quem facit tanquam Catholicæ fidei dissonum.

Similiter illud quod dixi in 3. Corollario, quod stat Deum esse intrinsecè aliqualem & ipsum posse non esse talem, & tamen ipsum esse talem immutabiliter, debet sic intelligi, id est stat Deum aliquid velle ad extra, & ipsũ posse hoc nunquã velle. Et tamen immutabiliter quod dixi in probatione huius, quod non est inconueniens, quod aliquid sit Deus secundum suum esse reale, & tamen non sit Deus secundum suum esse formale, debet sic intelligi, id est quod aliquid sit Deus realiter & tamen aliqua formali denominatione denominetur, quæ sibi non competit præcisè quà Deus, sed ratione alicujus effectus. Vnde supradicti damnant hanc propositionem tanquam fidei dissonam secundum intellectum quem facit; scilicet quod aliquid est Deus secundum suum esse reale & tamen ipsum non est Deus secundum suum esse formale.

ITEM dixi in 9. Corollario, quod non stat intellectum perfectum cognoscere vera contingentia, & illorum ad extra non esse productiuam voluntatem.

ITEM dixi in 10. quod perfectus intellectus ad esse peccati, vt peccatum est, non potest immediatè applicari cognoscitiuo, & quod ex isto sequitur finaliter peccatũ esse vel deformitatem animæ, non est propriè in aliqua veritate verum. *Primum* est malè dictum & falsum: quia ad hoc sequitur, quod Deus non cognosceret peccata, aut voluntatem Diuinam horum esse productiuam, quorum vtrumque est falsum; & secundum fuit aliàs condemnatum. Et alia Corolloria pro eo quod primo conueniunt, falsa sunt & malè sonant.

In 2. Corollario secundæ suppositionis dixi quod stat aliquid esse actu miraculosum, & tamen in illo quod sic actuat, nullam ponere perfectionem simpliciter. Magistri nostri istum modum loquendi non approbant, scilicet quod Deus actuetur, sicut nec illum, quod Deus immutetur.

ITEM in 3. 4. & 5. Corollariis, secundæ suppositionis dixi quod perfecta voluntas non intensius diligit prædestinatum quàm diligat præscitum. Et quod non plus intensiuè diligit se, quàm diligat Diabolum in esse naturali. Non debui ista dicere, quòd in auribus audientium malè sonant & falsa sunt, cum secundum Augustinum aliquid diligere sit ei velle bonum. Et ideo intensius diligere est ei maius bonum velle, & ita communiter intelligunt homines.

Corollarium 8. fuit tale. Quælibet volitio, quâ Deus vult A esse, non minus distinguitur formaliter à volitione quâ vult B esse, quàm Deus distinguitur à materiâ primâ realiter. Probaui per hoc, quia quælibet volitio quâ Deus vult A. esse; immensè formaliter distinguitur à volitione quâ vult B. esse. Corollarium hoc est falsum. Probatio erronea, quia non est admittendum qualitercunque, quod in Deo sint plura immensa aut plura immensa esse distincta.

Corollarium 9. fuit nullum velle immensum perfectæ voluntatis continet aliquid ad extra producibile, hoc est falsum. Quia velle Dei est causa rerum. In probatione autem Corollarij scripsi, quod si potentiæ volitiuæ Angeli, volitio Domini quæ est immensa, esset actualis volitio; quod non reputo impossibile. Et tamen per huiusmodi volitionem, &c. prædictum Corollarium nunquam putabam possibile, est erroneum: quia aliàs fuit reprobatum, ac etiam quidquid ex eo sequitur, in quantum ex hoc sequitur, est impossibile.

In 3 Corollario 3. suppositionis, quod peccatum esse perfectâ voluntate Deus non potest immediatè nolle. Et in alio, quod peccatum non est immediatè odibile à perfecta voluntate. Ista malè sonant & discordant scripturæ & dictis Sanctorum. Hoc autem intuli ex duobus Corollariis, quorum vnum fuit, quod perfecta voluntas quicquid extrinsecus potest immediatè velle, potest immediatè nolle & è conuerso. Aliud fuit, quicquid immediatè ipsa potest nolle, potest efficere; quæ applicata ad peccatum sumptum & falsa sunt & malè sonant.

ITEM 6. Corollarium fuit. Quodlibet extrinsecum perfectæ libertati seu voluntati æquè ab ipsa est odibile, sicut diligibile & è contra. Hæc propositio est erronea & repugnare videtur voluntati Diuinæ.

» Secunda Conclusio mea fuit euidentiæ ad contradictoria, intellectu Diuino » formaliter immensè formaliter repugnant. Dixi in probatione, quod quælibet » earum immensa. Nunc dico quod illa Conclusio cum suis Corollariis & sua pro- » batione malè sonat, quantum ad hoc designatur in Deo esse plura & immensè » distincta. Quod jam fuit hoc & superius reprobatum. Quantum etiam ad hoc » quod dicitur, & immensè repugnant, malè sonat: quia ad hoc datur intelligi, » quia repugnantia sit intrinsece in Deo.

In vetusto Codice Anglicanæ Nationis legimus Episcopum Cenomanensem 4. Beneficia obtulisse Vniuersitati, singulis Facultatibus distribuenda. Facta » Congregatione Generali die 6 Octob. apud S. Mathur ad audiendum quasdam » Litteras missas Vniuersitati à D. Episc. Cenom. quibus litteris dictus Episcopus » misit Vniuersitati 4. Beneficia pro qualibet Facultate vnum, & in Facultate Ar- » tium Beneficium in eadem Facultate conferendum, collatum fuit M. Ioanni » Ance nullo penitus reclamante.

ERECTIO FACVLTATIS THEOLOGICÆ IN ACADEMIA BONON.

Ad eundem annum refert Sigonius erectionem Scholæ & Facultatis Theologicæ in Academia Bononiensi, cui Innocentius VI. pridie Kalend. Iulias, paulo antequam obiret, priuilegia attribuit, quæ in aliis studiis Generalibus eidem Facultati sunt attributa. Extat eius Decretum his verbis scriptum apud Sigonium lib. 3. de Episcopis Bononiensibus.

» Deuotionem eximiam quam populus & Commune Bononiæ erga Nos ha- » buerunt & habere noscuntur, attendentes, dignum existimamus, vt Ciuitas ipsa » quam Diuina gratia magnis donis & gratiis illustrauit, scientiæ Theologiæ Fa- » cultatis muneribus amplietur. Ideo eorundem populi & Communis supplicatio- » nibus annuentes, authoritate Apostolica statuimus vt in dicta Ciuitate deinceps » existat studium Generale in eadem Facultate Theologica, & perpetuis futuris » temporibus vigeat; ac studentes ibidem in Facultate prædicta omnibus Priui- » legiis, Libertatibus, & Immunitatibus concessis docentibus & Scholaribus stu- » dentibus in illa, in studiis Generalibus eiusdem Facultatis commorantibus gau- » deant & vtantur. Statuentes vt quoties aliqui in Theologica Facultate in eodem » studio fuerint magistrandi, præsententur Episcopo Bononiensi, qui pro tempo- » re fuerit, vel eius vices gerenti; quem adhoc ipse Episcopus duxerit specialiter » deputandum, seu Ecclesia Bononiensis Pastore carente Capitulo ipsius Eccle- » siæ, qui erit pro tempore, Vicario Generali.

1363. Anno 1363. obiit Ioannes de Meullant Episcopus Parisiensis, cui statim substitutus est M. Stephanus Parisiensis oriundus ex vico Vitriaco ad ripam Sequanæ & ad primum milliare ab Vrbe Lutetia, in Iure Canonico primum Doctor, Decanus deinde factus Ecclesiæ Parisiensis, tum ex Decano Episcopus, ex Episcopo Cardinalis S. Eusebij.

Anno eodem die 25. Iunij M. Marcilius de Inghen Nouiomagiensis Philosophiæ Professor substitutus est M. Ioanni Scalpi in Subprocuratorem Nationis Anglicanæ, & hæc scribit de vtroque Apparitore seu Bedello. *Anno quo supra 1363. 15. Kalend. Aug. die S. Arnulphi Coenraerdus Superior Bedellus Nationis Anglic. diem suum clausit extremum.*

» Item anno quo supra 13. Kal. Aug. factâ Congregatione Nationis Angl. apud » S. Mathur electus est in Bedellum superiorem prædictæ Nationis Ioan. de Tre- » ueris per voces omnium Magistrorum ibidem existentium, nullo penitus recla- » mante. Et deliberauit Natio, quatenus die sequenti celebrarentur exequiæ » Bedelli mortui apud S. Seuerinum. Et supplicabat Natio Vniuersitati, quatenus » interesset & cessaret illâ nocte & de mane sequente à lectionibus. Quod tres » Facultates concesserant. Theologi verò soli contempserunt. Artistæ de gratia » non legerunt.

» Item Facta Congregatione Nat. Angl. 11. Kal. Aug. Ioannes de Treueris » prædictus nouiter electus in Bedellum jurauit Nationi prædictæ secundum » consuetudinem ab antiquo consuetam.

» Item eodem die jurauit dictus Bedellus Vniuersitati, & erat Congregatio » Vniuersitatis pro tunc apud S. Math. in die B. Mariæ Magdalenæ & similiter » Nationis.

» Item supplicauit Ioannes de Treueris Bedellus supradictæ Nationis electus &

juratus quatenus sibi Littera de hoc quod esset Bedellus à Natione prædicta præstaretur. Quæ supplicatio à quolibet Magistrorum erat concessa.

Hæc eò apposuimus, vt constet nihil antiqui illius moris hactenus immutatum in receptione Bedellorum. Defuncti verò vxor vocata est in ius apud Rectorem, vt in iisdem Reg. habetur.

Anno Domini quo supra in crastino B. Mariæ Magdalenæ facta Congregatione Nat. Angl. apud S. Iulianum pauperem deliberatum erat concorditer per Magistros Nationis prædictæ, quod virga quam Coenradus bonæ memoriæ quondam prædictæ Nationis Bedellus, dum vixit, habuerat sub vxore ipsius, ex parte Nationis prædictæ per Rectorem Vniuersitatis acceptaretur, donec Natio finaliter sciret an esset sui an non.

Item anno D. quo supra factâ Congregatione Nationis apud S. Iulianum pauperem Natio dedit Deputatos ad audiendum mulierem ibidem *ad placitum coram Rectore Vniuersitatis* pro tunc citatam 5 Kal. Aug M. Hermannus de Saxonia & M. Ioan. Neue vnà cum Procuratore Nationis prædictæ, & proposuit Natio mulieri quòd virga quam Coenradus prædictæ Nationis Bedellus, dum vixit, habuerat, ad Nationem prædictam ipsam pertineret, pro quo mulier leuatis digitis voluit jurare, sed Natio non curans de eius juramento postquam incepit, dimisit ei juramentum.

Item 2. proposuit, quod Coenradus prædictus vnum pannum funeralem vel ad Prouinciam Alemanniæ pertinentem vel ad Nationem pro pecunia candelarum, quem Coenradus à Procuratore vel Prouincia, vel à Receptore Nationis integram leuauerat, respondebat mulier quod dictum pannum, pro duobus Francis obligatum libenter redimere vellet ad vsum Nationis, aut Prouinciæ.

Die .. Septembris Rectori ante finem Rectoratus defuncto substitutus est in successorem *M. Ioannes de Riemenstorp de Saxonia Anglicanæ Nationis.* Et ille ad sustinendum suæ Dignitatis statum in Comitiis suæ Nationis 5. die Octob. habitis petiit sibi & futuris de eadem Natione Rectoribus 12. Florenos assignari: idque ei concessum, & conclusum vt in eam rem Procuratores noui, Receptores & Examinatores pro jucundo aduentu seu Bejania ad ea munera certam Bursam contribuerent.

Eodem Rectore die 18. Nouemb. ab eadem Natione & tota Facultate Artium decretum, vt Festum S. Edmundi deinceps cum Crastino celebraretur. *De dubio celebrationis Festi S. Edmundi & de eius Crastino* die Martis post Festum S. Catharinæ facta Congregatione Facultatis, per Facultatem decretum fuit, quatenus de cætero in futurum præfatum Festum Nationis Anglic. cum Crastino inuiolabiliter deberet celebrari. Et super hoc instrumentum publicum fuit requisitum.

Eodem anno M. Ioannes de Calore seu de Caloribus, Socius Sorbonicus, qui anno 1371. factus est Cancellarius Ecclesiæ & Vniuersitatis Parisiensis, admonitus & correctus à M. Grimerio Bonifacij tunc Cancellario & à sacra Facultate Theologica, recantauit quosdam errores quos in Actu Vesperiarum posuerat, eosque reuocauit publicè coram ipso Cancellario & Facultate. Tales autem sunt, & eos ipse sic correxit: vt legitur in Bibliotheca Patrum. Errores M. Ioannis de Calore.

Antequam descendam ad Conclusiones, habeo aliqua dicere. Quia in 1. Articulo mearum Vesperiarum posui duas propositiones. Vnam scilicet, quòd summus Legislator Deus ipse dignus est infinitis perfectionibus, quas nec habet, nec habere potest. Nunc dico quod ista propositio malè sonat: imò reputo eam in sensu Cathegorico falsam, quem sensum facit; nec in isto sensu intellexi eam, sed in sensu hypothetico; scilicet quod si essent infinitæ perfectiones imaginabiles, quas Deus non habet, adhuc esset dignus illis perfectionibus.

Eodem modo de 2. propositione. Scilicet quod infinitæ perfectiones simul in Legislatoris essentia sunt dignitatis ad infinitas alias.

Item quia ex prædictis intuli hoc Corollarium. Scilicet quod dictus Legislator significat se in carne ad suam assumptionem hypostaticam, intellexi, significauit, id est, manifestauit.

Illud autem quod vltra addidi, scilicet quòd si aliàs non fuisset assumptus,

„ secundum hominem dignus esset, quia finiretur. Et illud pluries reïteraui.
„ Dico quod intellexi & protuli tanquam disputabile. Nunc dico quod non est
„ disputabile, & quod est falsum.

„ Item quia proposui in mea Conclusione 3. articuli, quod subductâ præ-
„ rogatiuâ disparis acceptionis veritatis sub falsitate staret vt verus cultor non
„ amplius quàm falsus mereretur. Et istum pluries reïteraui. Dico quod malè
„ sonat, quia procedit ex vnâ suppositione impossibili. Aliquibus tamen posset
„ apparere possibilis.

Eodem anno F. Dionysius Soullechat Minorita, de quo ante diximus, forsan subiratus summo Pontifici, quod sibi in Magisterij adeptione alter prælatus & præpositus fuisset, docuit publicè contra Decretalem Ioannis XXII. *Christum & Apostolos nihil possedisse, perfectionemque Euangelicam in carentia cuiuscunque boni temporalis consistere.* Quamobrem à Cancellario & à Facultate Theologica reprehensus est, eiusque error damnatus. A qua Censura, ne videretur in hæresim prolapsus, Papam appellauit, sed nec in Curia Pontificia feliciorem sortitus est litis exitum: quippe præsentibus Magistris in Theologia huius & aliorum errorum Censuram ibidem prosequentibus & vrgentibus coactus est eosdem reuocare anno 1365. vt ad illum annum pluribus referemus.

PROMOVENTVR ALIQVI MINORITÆ AD DOCTORATVM.

Habemus quoque ex Regesto Vaticano Ep. 185. apud Wadinghum ad hunc annum, Vrbanum Pontificem duos Magistros in Theologia, Minoritas ad Doctoratus gradum litteris Apostolicis promouisse aut promoueri mandasse, vnum Auenione nempe M. Montolinum, alterum Parisijs M. Guillelmum de Prato. Prior Epistola est eiusmodi.

„ Vrbanus Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio Francisco de Car-
„ daliaco Ordinis FF. Minorum in sacra pagina Magistro in loco Fratrum dicti
„ Ordinis Auenionensis in eadem pagina Regenti Sal. & Apostol. bened. Viri
„ sacræ Religionis studio eruditi sub Religionis habitu Domino militantes fa-
„ uoris Apostolici gratiam promerentur, eoque benignius decet honestis eorum
„ petitionibus præbere assensum: quo ex eorum profectibus maior potest in Ec-
„ clesiam Dei vtilitas prouenire. Cum itaque sicut accepimus, dilectus filius
„ Montolinus de Croca de Aquis, Minister Prouincialis FF. Ordinis Minorum
„ in Prouincia Prouinciæ secundum dicti Ordinis morem apud nos de Religionis
„ zelo, litterarum scientia ac alijs multiplicium virtutum meritis fide dignorum
„ testimonio commendatus multis annis in quamplurimis Ciuitatibus legerit
„ Theologicam Facultatem & sex annis in Massilia, Auenion. & in Montepessu-
„ lano Magalonensis Diœcesis per sex annos & alibi in ipsa Theologica Facul-
„ tate adeo diuina gratia fauente profecerit, quod dignè meretur in dictâ paginâ
„ honorem recipere Magistralem, fuit pro ipsius Montolini parte humiliter sup-
„ plicatum, vt ipsum ad honorem dicti Magisterij promoueri de benignitate
„ Apostolica mandaremus. Nos igitur de sufficientia & idoneïtate ipsius Mon-
„ tolini ad hoc notitiam non habentes, discretioni tuæ, de qua in Domino fidu-
„ ciam gerimus specialem, eidem Montolino si per tuam & aliorum Magistrorum
„ Facultatis prædictæ in Ciuitate Auenionensi existentium diligentem exami-
„ nationem, ipsum ad hoc sufficientem & idoneum esse repereris, Magistralem
„ honorem & docendi licentiam seruatis consuetudinibus Viennensis Concilij
„ & alijs solemnitatibus in talibus consuetis, & vt ipse intra ipsum Ordinem &
„ extra quibuscunque gratijs, priuilegijs, libertatibus, indulgentijs tam à Sede
„ Apostolica, quàm à prædicto Ordine Fratribus eiusdem Ordinis *in eadem Theo-*
„ *logia Parisius Magistratis*, concessis, vti & gaudere valeat: *ac si in Parisiensi stu-*
„ *dio* huiusmodi Magisterium recepisset, authoritate Apostolica concedendi.
„ Non obstantibus quibuscunque, &c. Datum Auenione 3. Kalend. April.
„ Pontif. nostri an. 1.

Idem Pontifex mandat Cancellario Parisiensi vt admittat ad actus Magistrales in Vniuersitate Parisiensi F. Guillelmum de Prato.

„ Vrbanus Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio Cancellario Parisien-
„ si Sal. & Apost. bened. Religionis zelus, litterarum scientia, vitæ ac morum hone-
„ stas, &c. super quibus apud Nos dilectus filius Guillelmus de Prato Ordinis FF.
„ Minorum Professor & in sacra Theologia Magister fide dignorum commenda-

tur

tur teſtimonio nos inducunt, vt ipſum Apoſtolicis gratijs & fauoribus proſequamur. Cum itaque ſicut accepimus, dictus Guillelmus, qui vt aſſerit, de Ciuitate Pariſienſi traxit originem, & in Vniuerſitate ſtudij Oxonienſis Cantuarienſis Diœceſis multis annis ſtuduit & legit in Theologica Facultate, & demum ibidem in ipſa Facultate docendi licentiam & Magiſterij ſuſcepit honorem, cupiat in Vniuerſitate Pariſienſis ſtudij eandem legere Facultatem & Patriæ ſuæ impendere quod alibi ſtudioſis laboribus acquiſiuit. Nos huiuſmodi eius deſiderium æquum & laudabile reputantes, ſuiſque in hac parte ſupplicationibus inclinati, Diſcretioni tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus eundem Guillelmum ad legendum, determinandum, diſputandum & cæteros actus Magiſtrales exercendum in Facultate & Vniuerſitate ipſius ſtudij Pariſienſis ſupraſcriptis, proinde etiam authoritate noſtra liberè admittas & ab alijs admitti facias, ac ſi in ipſa Vniuerſitate Pariſienſis ſtudij Magiſtratus fuiſſet, eumque Vniuerſitati & conſortio Magiſtrorum Facultatis & Vniuerſitatis earundem aggreges & facias aggregari, &c. Datum Auen. 15. Kalend. Decemb. anno 2.

His acceptis litteris Cancellarius Vniuerſitatem conſuluit: qua de re ſic legitur in Codice Nationis Anglicanæ.

Item eodem die (3. Kal. Ian.) *facta fuit Congregatio Vniuerſitatis. In qua Congregatione per D. Cancellarium præſentabatur quædam Bulla in qua D. Papa conceſſit cuidam Magiſtro Magiſtrato in Theologia in Anglia de Ordine FF. Minorum, quatenus non obſtantibus Priuilegijs Vniuerſitatis regere poſſet in Facultate Theologiæ Pariſius. Quibus poſitis in deliberatione, deliberatum fuit in Facultate Artium quod darentur Deputati ad examinandum Bullas, & ad deliberandum qualiter poſtea eſſet procedendum.*

Eodem anno M. Nicolaus Oreſmius Magnus olim Collegij Nauarrici Magiſter in Vigilia Natiuitatis Domini Orationem habuit ad Vrbanum V. & Cardinales Auenione ſublimem & generoſam; quâ eos omneſque Prælatos Eccleſiæ acriter reprehendit, quod elatos nimis & faſtuoſos ſe gererent, diuitias & vanitates ſeculi potius quàm Chriſti paupertatem & Chriſtianorum ſalutem affectantes. Thema tale præmiſit. *Iuxta eſt ſalus mea vt veniat, & Iuſtitia mea vt reueletur.* Iſaiæ 56. Et in ea concione octo poſuit ſigna Aduentus Chriſti. Primum fuit, deſolatio Imperij Romani. 2. Peruerſitas morum in Eccleſia. 3. Proportio nimiæ inæqualitatis, quia alius quidem eſurit, alius autem ebrius eſt. 4. Faſtus Prælatorum. 5. Tyrannica Dominatio Præſidentum ſeu Paſtorum. 6. Promotio indignorum & vilipenſio Meliorum. 7. Tribulatio Policiæ ſecularium & commotio populorum. 8. Recuſatio correctionis. *Hoc autem,* inquiebat ille, *implebitur quando Prælati veridicos & ſcientificos habebunt inuiſos.*

Anno 1364. Carolus V. cognomento Sapiens Ioanni Patri, qui in Angliam 1364.
regreſſus Londini obierat, ſucceſſit, inauguratuſque eſt Remis vnà cum coniuge Iana Borbonia 19. Maij. Princeps non litteratus quidem, ſed tamen litteratorum amantiſſimus, quos varijs operibus è Latino & Græco in Gallicum idioma vertendis ingenti præmio addicebat, vt notat Robertus Gaguinus in oratione ad Guidonem de Rupe-forti: in quâ poſtquam de vtilitate litterarum verba fecit, ſubiungit, *idque ſagaciter olfaciens Carolus V. cum & infantiam atque adoleſcentiam ſine eruditione altioris Diſciplinæ exegiſſe ſe doleret, ſummopere inſtituit plurimos in omni Diſciplina libros in vernaculam linguam conuerti, vt quod à Conſiliarijs hominibus latinè proferri audiret, id & legeret per ſe, & nullo admonitore comprehenderet.*

Inter cæteros verò Vniuerſitatis Pariſienſis Magiſtros vſus eſt opera M. Nicolai Oreſmij ſummi olim Regiæ Nauarræ Moderatoris in vertendâ Bibliâ ſacrâ, Ethicâ, Politicâ, libriſque de cœlo & mundo.

Item M. Simonis Heſdini ad vertendum Valerium Maximum; Rodulphi Preſlæi, Corbichonis; Ioannis Golaini, aliorumque virorum Illuſtrium. Medicum habuit M. Geruaſium Chriſtianum, qui Collegio Geruaſiano vulgò *le College Maiſtre Geruais*, nomen dedit, quod inſtituit & fundauit. Et eodem tempore fundatum quoque ſeu reditibus dotatum Collegium Beluacenſe ſeu Dormanum à M. Ioanne Dormano Epiſcopo Beluacenſi tunc Franciæ Cancella-

rio. Huic Principi multum debere litteras ait Papyrius Massonius, quod Andegauensem Academiam rogatu Ludouici fratris ijsdem priuilegijs ornarit quibus Aurelianensem Philippus Pulcher decorarat. Qua de re infrà.

Porro hunc Principem de more conuenit Vniuersitas post inaugurationem, reuersumque excepit oratione congratulatoria, ab eoque vicissim excepta est benignissimè, vt retulerunt Rector & qui cum eo ad Regem iuerant, in Comitijs Generalibus apud Mathurin. habitis, vbi audita est *relatio quomodo Rex gratiosè recepit Vniuersitatem & se Vniuersitati recommendauit*, vt legitur in Reg. Nationis Anglicanæ.

Ibidem legitur conquestus Rector de Præposito Parisiensi, qui nonnullos Magistros & Scholares vestibus Academicis indutos detruserat in carcerem aut detrudi passus fuerat. Quamobrem ad Comitia vocatus, iuramentum integrare, quod initio Præposituræ suæ præstiterat, iussus est. *Alius Articulus fuit de Præposito Parisiensi super eo quod ceperat vel capi permiserat Clericos Vniuersitatis & Magistros cum habitibus suis & duci non semel sed pluries in Castelleto: quod expressè est contra juramentum dicti Præpositi & libertates Vniuersitatis. Super quo fuit in posterum facta Congregatio & vltimò Præpositus comparuit & multum se excusauit pulcherrimis verbis & promisit quod Seruientes qui etiam in Congregatione generali comparuerunt emendarent. Petijt eodem tempore & in eadem Congregatione Rector ex parte Vniuersitatis à Præposito prædicto quod iuramento quod prius fecerat Vniuersitati, renouaret, quæ Priuilegia lecta tunc in Congregatione ipso & suis audientibus. Qui respondit quod aliqua continerentur in dicto Priuilegio quæ essent impossibilia fieri per eum.*

In eodem Codice legitur vltimâ die Iulij habitis Comitijs M. Simonem Theologiæ Doctorem supplicasse, vt quotannis liceret in Collegio Nauarrico sacram Concionem seu sermonem fieri recurrente festo B. Ludouici. *Vltima die mensis Iulij facta Congregatione Vniuersitatis ad S. Mathurinum supplicauit M. Simon Doctor Theologiæ commorans in Collegio de Nauarra pro sermone habendo in eodem Collegio, quolibet anno in die B. Ludouici Regis. Et concessa fuit supplicatio eius.* Quis ille Simon? opinor cognominabatur *le Feron* aut *Freron*, eratque adhuc Collegij Magnus Magister an. 1373. cum dedicata est Capella.

In eodem Collegio tunc litteræ sigillabantur communi sigillo Vniuersitatis, in Arca seruari ibidem solito. Vt in ijsdem Reg. legitur. *Fuit sera fracta apud*
» *Nauarram, & soluit Ioannes Bedellus 16. denarios pro reparatione*, hoc mense April.
» at die 4. mensis Iunij eiusdem anni. Conuocati erant Procuratores in Collegio
» de Nauarra ad sigillandum. Et ego Procurator dictus (Theodoricus de Oy
» Procurator Nat. Angl) *ibidem* interueni ex parte Nationis nostræ ne sigilla-
» rentur litteræ vnius Decretistæ, cuius supplicationem Natio semper negabat.
» Item 5. die mensis prædicti factâ congregatione ad S. Iulianum ego Procu-
» rator prædictus Magistris Nationis prædictæ intimaui, qualiter ego supplica-
» tionem prædicti Decretistæ interemi, ne sigillarentur & ne ei traderentur.
» Et quæsiui ego Procurator prædictus à Magistris Nationis prædictæ, vtrum
» haberent ratum quod per me Procuratorem esset factum in negotio supradicto,
» & omnes responderunt quod sic. Imò intentionem eorum hanc fuisse semper
» asserebant.

Ad hunc annum refert Wadinghus Quosdam Minoritas ad Theologiæ Magisterium promotos in varijs Academijs, Stephanum de Regula in Romana Curia per Doctores ab ipso Pontifice Romano deputatos, Io. Alberionem in studijs Monpessulano & Massiliensi Professorem per Petrum Montolinum de Croca Ministrum Prouinciæ, Bernardum de S. Guillelmo Professorem Monpessulanũ per Franciscum de Cardalliaco Theologiæ Magistrum, Nicolaum Casuchis de Agrigento Vniuersitatis Parisiensis alumnum in multis Generalibus studijs Professorem per Marcum Viterbiensem Ministrum Generalem, Philippum Zoritonem in Cantabrigiensi & Oxoniensi studijs Professorem per Franciscum de Cardalliaco, Mathæum Solos Rotomagensem Parisijs & Remis per 20. annos librorum sententiarum Expositorem per Cancellarium & Doctores Parisienses.

Collég. Monpessvlanvm. Circa hæc tempora Vrbanus instituit apud Monpessulum Collegium 12. Scholarium in Facultate Medicinæ studentium, ijsque sufficientes reditus

aſſignauit. Hic Pontifex plurimum incubuit in promotionem virorum Litteratorum, diciturque expenſis propriis aluiſſe in diuerſis ſtudiis ſtudioſos mille. Qua de re ſic habetur apud Continuatorem Martini Poloni. *Viros Litteratos valde dilexit, multoſque ex ipſis promouit & exaltauit, & vt daret cæteris addiſcendi materiam & opportunitatem, quandiu vixit in Papatu, ſuis expenſis tenuit in diuerſis ſtudiis mille ſtudentes; ex quibus cum aliqui jam erant prouecti, aut aliàs deficiebant, illorum loco alios continuò ſubrogauit. Libros neceſſarios tam eis quàm aliis pluribus quos ſciuit ſtudio eſſe intentos ipſiſque indigerent, etiam miniſtrauit. In Montepeſſulano vbi ſpecialiter ſolet vigere ſcientia Medicinæ, inſtituit vnum Collegium 12. Scholarium, qui ſtuderent in dicta Facultate & in ipſa haberent reſidere: pro quorum ſufficienti ſuſtentatione reditus certos acquiſiuit & ordinauit.*

Die 29. menſis Nouemb. in Rectorem electus fuit M. Guill. Buzer Anglicanæ Nationis, & Philoſophiæ Profeſſor, vt legitur in Reg. prædictæ Nationis.

Eodem anno à Carolo Rege poſtulante Ludouico fratre Andium Duce, Vniuerſitas Andegauenſis iiſdem donata eſt Priuilegiis, quibus à Philippo pulchro fuerat Aurelianenſis. De quibus conſulendus Chopinus l. 1. de legibus Andium c. 55. n. 2. & eorum extant Tabulæ in Armario Scholæ, ſcriptæ Pariſiis an. 1364. menſe Iulio. VNIVERSITAS ANDEGAVENSIS.

« Carolus Dei gratia Francorum Rex ..... Notum facimus Nos omnia & ſingula Priuilegia, ſeu eis conſimilia, libertates, franchiſias, immunitates, gratias, ac etiam omnes alias quaſcunque libertates, priuilegia & franchiſias conceſſas ac donatas Studio Aurelianẽſi prædicto ac ſtudentibus in eodem retroactis temporibus à prædeceſſoribus noſtris Francorum Regibus de gratia ſpeciali, certâ ſcientiâ & plenitudine, poteſtate Regia commiſiſſe & donaſſe perpetuis temporibus ſtudio Andegauenſi, Doctoribus, Licentiatis, Baccalaureis & Studentibus in eodem. Mandamus Seneſchallo vel Præpoſito Andegauenſi ..... Datum Pariſius an. D. 1364. menſe Iulij per Regem in Requeſtis ſuis, vobis D D. Epiſcopis Nannetenſi & Meldenſi, necnon Magiſtris P. de Rony, Ioanne Diuitis, Decano Nouiomenſi, Al. Caprarij, Aimaro (Aymerico) de Maignaco, Philippo de tribus Montibus Requeſtarum Hoſpitij Magiſtris præſentibus. ſig. H. de Hac. »

Iiſdem litteris prædictæ Vniuerſitati Conſeruatores Regios attribuit Præfectum Regium, Vicarium Seneſchalci & Præfectum Minorem ſeu Iuridicum, qui de controuerſiis Magiſtrorum & Scholarium ſolida indiuiduaque poteſtate judicarent; quæ poteſtas conjuncta erat cum Ordinaria Iuriſdictione. At proceſſu temporis Vniuerſitas petiit à Rege ſibi dari proprium Conſeruatorem, non communem: quæ res agitata fuit in Senatu Pariſienſi, & auditis prædictis judicibus Regiis, tandem expedire viſum eſt nouum Magiſtratum attribuere, qui diſtinctum judicandi munus exerceret. Senatuſconſulto dato anno 1578.

Porro exercendæ Iuriſprudentiæ fuit hæc Vniuerſitas primum inſtituta. Deinde reliquæ diſciplinæ additæ à Carolo VII. anno 1433. is verò genius fuit ipſius, viros dare alti conſilij: quod elogium Codicillis Regiis anno 1373. datis 4. Kal. Sextil. continetur. *Quod inter Regiones alias Regni noſtri Ciuitas Andegauenſis veluti fons ſcientiarum irriguus viros alti conſilij ſolet ab antiquo propagatione quaſi naturali prouidere.*

Ab antiquo, inquit, nam licet anno duntaxat 1364. fuerit Vniuerſitas illa inſtituta, longè tamen vetuſtius eſt Muſæum, in quo floruerunt olim famoſus Berengarius, Marbodus, Vlricus & poſt ſeceſſionem Magiſtrorum & Scholarium à Ciuitate Pariſienſi anno 1230. complures alij magni nominis; quamobrem Andium Comites plurima ei beneficia ante Vniuerſitatis erectionem irrogarunt, annis 1279. & 1289. quorum ſe exemplar habuiſſe ait Choppinus lib. 3. de Doman. qui ſe Andegauenſi Ciuitati tanquam patriæ debere fatetur ortum vitæ ac genium, vt Academiæ ingenium.

Anno 1365. cum Laïcus quidam è Suburbio San-Germano partem prati Clericorum aratro proſcindere auſus fuiſſet, ſemenque in terram miſiſſet, Vniuerſitas de tam inſolenti facto certior facta, in Congregatione generali Magiſtrorum tam Regentium quàm non Regentium apud Mathurinenſes ha- 1365.

DE QVODAM FRVMENTO PRATI CLERICORVM.

bitâ à M. Ioanne de Dyodena Beluacensi tunc Rectore decreuit *sementem illam* extirpandam ac colligendam, eamque eadem die nimirum 3. Iulij extirparunt præsentibus Rectore prædicto & plurimis Magistris omnium Facultatum, quâ de re sic habetur in antiquo libro Rectoris.

» Anno Domini 1365. die 3. mensis Iulij M. Ioanne de Dyodena Bellouacensis » Diœcesis tunc temporis Rectore Vniuersitatis Parisiensis existente fuit delibe- » ratum in Congregatione Generali Magistrorum Regentium & non Regentium » ad hoc specialiter & per iuramentum conuocatorum apud S. Mathurinum ce- » lebratâ, quod quoddam bladum, quod fuerat à quodam laïco in villa S. Ger- » mani commorante seminatum, penitus colligeretur seu extirparetur. Quod eo- » dem die fuit executum, scilicet in quadam portione prati Clericorum præsen- » tibus venerabilibus & discretis viris Dominis & Magistris prædicto Rectore, » M. Roberto de Corbeia, M. Ioanne de S. Marco, M. Ioan. de Corbolio Car- » melita, Priore S. Bernardi, M. Amando Fratrum Minorum cum multis alijs » tam Scholaribus quàm Religiosis Doctoribus in Theologia. Item in Decretis » M. Ioanne de Fresneyo cum multis alijs. Item in Medicina M. Petro Lupi, M. » Ioanne de Louanio & M. Valerando cum multis alijs. Item in Artibus 4. Pro- » curatoribus, M. Dionysio Flatonis, M. Odoardo Villeti, seu Billeti, M. Ni- » colao de Suessione & M. Ioanne de Crelero, vel Crelo, M. Nicolao de Falur- » dur, M. Nicolao Ionglet, M. Io. Bouchaim, M. Thoma Durandi, M. Thoma » Meille, M. Michaële Wistom, M. Marcilio & M. Guill. Buserij cum valde » multis Magistris omnium Nationum & Scholaribus omnium Facultatum.

ERRORES M. DIONYSII SOVLLECHAT REVOCATI.

Eodem anno F. Dionysius Soullechat Minorita reuocauit publicè quosdam articulos erroneos in Disputationibus solennibus, quos Auenione pariter præsente Vrbano V. reuocarat. Scedulam autem Reuocationis talem conscripsit, & sacro Theologorum Ordini obtulit, prout habetur in 4. tomo Bibliothecæ Patrum.

» Reuerendi Domini mei & Magistri dixi aliqua in principio meo Sententia- » rum, quæ in nonnullorum auribus malè sonuerunt, & ex causâ. Ego veritate » coactus & ex ordinatione *Reuerendi Patris D. Cancellarij Parisiensis ac Facultatis* » *Theologiæ Magistrorum, tanquam Ecclesiæ & dictæ Facultatis Theologiæ humilis fi-* » *lius*, ipsa dicta in præfato principio meo malè posita corrigo sub hac forma.

» Quia 1. Conclusio Articuli 4. fuit hæc, quod hæc benedicta, imò supra be- » nedicta lex & dulcissima videlicet lex amoris de qua loquitur, omnem aufert » proprietatem & dominium. Probaui, quia non quærit vindictam, quia patiens » est 1. Corinth. 13. non grossissimi cordis, quia patiens est doloris proximi.

» Item non est ambitiosa quantum ad honores. Non quærit quæ sua sunt quan- » tum ad temporalia. Vnde Glossa. *non æmulatur, id est non inuidet*, quia non eam » aliena contristat felicitas, sed alterius bonum diligit vt suum. Prædictam Con- » clusionem reuoco tanquam falsam, erroneam & hæreticam, quia Christus & » Apostoli illam legem perfectissimè tenuerunt, & adhuc multi tenent, & per » Dei gratiam tenebunt, qui proprietatem & dominium habebunt. Dico » etiam quod authoritas Apostoli & Glossa per quas probabam, non probant di- » ctam Conclusionem, nec sunt ad propositum, vt apparet intuenti textum & » Glossas authenticas super illo.

» Ex ista Conclusione intuli Corollarium 1. quod hæc lex dispensat duo pro- » nomina possessiua, videlicet meum & tuum. Probaui, quia ista duo vnum fa- » cit, imò etiam omnia in vsum congregat: sicut Dionysius dicit de cœlesti Hie- » rarch. c. 1. in Principio esse datum bonum. Et omne donum perfectum desur- » sum est descendens à Patre luminum: sed & cunctis à Patre luminis apparitio- » nis processus, ad nos bonitatis dono veniens rursum sicut vnum faciens virtus » suscitatione nos adimplet & conuertit ad congregantis Patris vnitatem & » Deïficam simplicitatem. Amor enim omnia vnum facit & vnius scilicet Dei, » quia non quærit quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi.

» Item intuli 2. Corollarium, quod non minus facit omnia communia Cha- » ritas, quàm extrema necessitas. Probaui, quod & vnum sit ex amore Dei & » alterum ex amore sui, sed affectio Iusti est intensior & agibilior quàm commo- » di. Pro Baccalario de S. Bernardo in 2. Corollario 4. Conclusionis articuli.

Igitur confirmaui per Augustinum in Prologo contra 5. Hæreses dicentem " quod plus obligat Charitas quàm necessitas. Dico nunc quod ista duo Corollaria, vt sequuntur ex Conclusione prædicta sunt plura, & dico quod authoritates illæ quas adduxi, non sunt ad propositum. "

Item ex prædicta Conclusione intuli aliud Corollarium quod fuit 4. quod legem hanc dedit Christus Discipulis suis principaliter ad actualiter exequendum, non solum habitualiter. Probaui, quia dixit. *Hæc mando vobis vt diligatis inuicem sicut & dilexi vos.* Ioan. 15 per illud Corollarium intelligendo hanc legem amoris auferentem omnem proprietatem & dominium prout Conclusio dicit. Sic intellectum reputo falsum, erroneum & hæreticum & contra determinationem Ecclesiæ. Dico etiam quod authoritas quam allegaui, non est ad propositum. "

Item Conclusio 4. & finalis mea fuit, quod actualis abdicatio cordialis voluntatis & temporalis potestatis, dominij & authoritatis statum perfectissimum ostendit & efficit. Probaui, quia hoc pro Regula perfectionis à Christo datum est Matth. 19. *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes & da Pauperibus.* Idem Lucæ 19. idem Marci 10. vnde non dixit. Pone in arca aut in scrinio. Sed si videns pauperes, da, quia vt dicit Christus Matth. 26. *Pauperes semper habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis.* Et dicebam, quod id eo non dicat homo hanc Regulam à Deo esse datam, sed animi præparationem, scilicet si opus sit. Quia vbi semper opus est, semper debet fieri. Sed quia reuera paruus color sufficit ad excusationem agere volenti. Isti volunt dare intelligere quod aurichalcum est aurum, & fel mel. Sed si ex ignorantia crederent, tamen est qui quærat & iudicet, quod probatur. Dicunt hanc Conclusionem esse positam vniuersaliter. Ideo ipsam vniuersaliter intellectam dico falsam, erroneam & hæreticam; quia nec Christus nec Apostoli statum perfectissimum habuissent, & authoritates ad eam probandam adductæ non sunt ad propositum: vt patet per Glossas ordinarias & Doctores solennes in *hoc Studio* & alibi approbatos. Alias probationes, vt probant istam Conclusionem, reputo falsas & erroneas. Et vltimam dico falsam, iniuriosam & scandalosam. "

Ex prædicta Conclusione 4. inferebam primum Corollarium, quod Christum non abdicasse huiusmodi possessionem & ius in temporalibus, non habetur ex noua lege, imò potius oppositum. Quia Matth. 8. *filius hominis non habet vbi caput reclinet.* "

Item secundum Corollarium est, quod hanc legem pro Regula perfectionis Christus docuit & exemplo confirmauit. Probaui per Regulam nunc dictam *vade & vende*, &c. Etiam quia vocati omnia dimiserunt; Matthæus Telonium, Petrus & alij retia, Matth. 19. *Ecce nos reliquimus omnia.* Ista duo Corollaria reuoco tanquam falsa, erronea & hæretica, & contra Decretalem D. Ioannis Papæ, quæ incipit *Quia Quorundam*, inter cætera dicentis. Quæ quidem Assertio continet multa falsa, cum nec Christum expropriationem prædictam omnis vir in cuiuscunque proprietate & in eius vsu conseruasse nec etiam imposuisse Apostolis, nec sub voto ab eis fuisse assumptum Euangelica seu Apostolica docet Historia, sed contrarium euidentius manifestet hæc Decretalis. Dico etiam quod authoritates non sunt ad propositum, vt liquidè apparet intuenti textum & glossas ordinarias & approbatas. "

Præterea fuit Corollarium quartum quod intuli, quod abdicatio rerum temporalium secundum animi præparationem nullam aut valde imperfectam & fragilem ostendit & perficit perfectionem. Probaui 1. quia semper habent pauperes. 2. Quia non valet nisi ratione actus. Igitur actualis est perfectior. Istum Articulum reuoco tanquam falsum & scandalosum. Nec probationes sunt ad propositum. "

Item respondendo ad quendam Baccalarium de Domo B. Bernardi, cum ille dixisset, quod Christus talia non abdicauit, illud negaui, & dixi quod Christus nihil sibi retinuit Ista duo dicta reuoco tanquam falsa & hæretica, quia Christus loculos habuit propter infirmos, à fidelibus oblata conseruans, quæ & suorum necessitatibus & alijs indigentibus tribuebat. Vt & Christi Euangelium & B. Augustinus, etiam determinatio Rom. Pontificis hoc testantur. "

» Vltimum Corollarium quod posui, fuit, quod non plus curauit Christus de » temporalibus quàm faciunt diuites de pauperibus. Probaui, quia sitiuit & non » habuit potum, & pro nobis nudus in Cruce pependit. Nunc dico, quod Chri- » stus de temporalibus curauit, quia non omnia abdicauit, vt supra dictum est. » Quod autem innui de Diuitibus, quod non curant de pauperibus, hoc retracto » tanquam injuriosum illis per quorum eleemosynas sustentantur. Hæc igitur » omnia malè sonantia sic prius expressa in meo dicto Sententiarum principio » malè posita reuoco & retracto vt dictum est, promittendo bona fide quod illa » de cætero non tenebo nec dogmatizabo. Et ita verè veniam humiliter imploro » de præmissis.

» Hæc omnia prædicta dictus Frater Dionysius iterum Auenione in præsen- » tia M. Guillelmi Romani Lectoris sacri Palatij Apostolici & aliorum nouem » Magistrorum in Theologia Parisius reuocauit; & ad sancta Dei Euangelia ju- » rauit, & appellationem quam interposuerat, non prosecuturum ac Conclu- » siones prædictas & Corollaria tanquam falsa, erronea & hæretica abjurauit se- » cundum tenorem reuocationis aliàs per eum factæ Parisius modo & forma su- » perius annotatis. Hæc autem reuocatio facta est Auenione in Domo præfati M. Guillelmi Romani an. Natiuitatis Domini 1365. die vltima Ian. Indict. 3. Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & D. nostri Vrbani Diuina Prouidentia Papæ V. anno 3. Hæc omnia habentur in Bibliotheca Patrum; vnde constat prædictum Dionysium Reuocationem propositionum suarum prius fuisse coactum edere Parisius, deinde hoc etiam anno illam Auenioni fecisse. Aliam quoque idem fecit anno 1369. vt infra referemus.

Cæterum qui ab Vniuersitate Parisiensi missi fuerant contra eum Theologi, apud Pontificem egerunt, vt Vniuersitatem reformaret: quam prouinciam ille dedit duobus Cardinalibus, vt ad annum sequentem dicetur. Inter cæteros verò missi MM. Grimerius vel Grinerius Bonifacij Cancellarius Parisiensis, & Gerardus de Veruino Pœnitentiarius eiusdem Ecclesiæ. Quem Grimerium Hemeræus in Catalogo Cancellariorum Parisiensium ait fuisse Doctorem & Socium Sorbonicum. Is autem à Rege primum obtinuerat Bursam Theologicam in Collegio Nauarrico anno 1340. vacantem, vt credebat, propterea quod M. Remigius de Sommevaire reditus annuos possidebat vltra Ianæ Reginæ Constitutionem. Verum decreto Parlamenti ipse & M. Ioannes de Billiaco Bursarius Grammaticorum, qui contra Remigium de eadem Bursa Theologica contendebant, jussi certis argumentis probare, quod Remigius Reditus ampliores haberet, quàm qui à Iana præscripti fuerant, à petitione destiterunt.

Eodem anno graues passa est Vniuersitas vexationes ab Impositoribus tributi vinarij, qui vinum à Magistris & Scholaribus emptum nolebant sine solutione dimittere illisque reddere, prætexentes in illa vindicatione vinorum plurimos committi abusus fraudesque, & sæpe Magistros & Scholares nomen Ciuibus Parisiensibus aut aliis commodare tantummodo, vt sic ab omni vectigali & impositione essent immunes. Post multarum autem litium varios anfractus, Edicto Regio sancitum est, vt præter sigillum Rectoris, Cancellarij quoque Parisiensis signum Schedulis Scholarium seu studentium apponeretur: quò sic fraudibus occurreretur. Plurimum in ea re derogabatur authoritati & dignitati Rectoriæ: itaque Tylmano Eyhe Rectore de ea deliberatum in Comitiis Generalibus. Et ibi fuerunt diuisæ sententiæ: tres enim Facultates pareri volebant edicto Regio, Nationes verò supplicandum Regi, vt conditio illa Cancellarij auferretur: & euicerunt, obtinueruntque à Rege, vt Rectoris sigillo fides omnimoda adhiberetur. Qua de re sic legitur in Antiquo libro Rectoris fol. 140. vers. sub hoc titulo.

De Impositionibus vinorum.

ANno Domini 1375. (repone 1365) 15. die Decemb. M. Tylmannus de Eyhe Canonicus Ecclesiæ sancti Pauli Leodiensis & inuestitus Ecclesiæ de Kessel fuit electus Rector Vniuersitatis Parisiensis. In cuius Rectoria terminata fuerunt tria, quæ multum fuerunt ad honorem Vniuersitatis, profectum & vtilitatem. Quorum primùm ex jussu Deputatorum debet scribi in libro hoc & in aliis libris. Quia si iterum Quæstio oriretur, quod possit reperiri; & est de Impositionibus vinorum. Nam cum post innumerabiles vexationes Vniuersitati illatas, tamen per diligentem & frequentem requisitionem, etiam quod Nos vellemus cessare, aut nos non vexaremur plus de Impositionibus, Rex taliter fuit informatus, quod eodem anno ante Rectoriam Tylmanni antedicti lis fuit orta inter Vniuersitatem & Impositores: Ita quod Rex volebat quod super signetum Rectoris Cancellarius Parisiensis deberet scedulas studentium signare, & sic vina ipsis deliberarentur, & aliter non. Et in Congregatione Generali super hoc facta tres Facultates, videlicet Theologorum, Decretistarum & Medicorum deliberabant sic debere fieri, solâ Facultate Artium hoc non consentiente sed reclamante. Tandem alia Congregatione Generali facta per Iuramentum apud S. Bernardum propositis per Rectorem antedictum rationibus & declaratis motiuis Magistrorum in Artibus & illis positis in deliberatione, omnes 4. Facultates concorditer in hoc consenserunt, quod super signetum Rectoris nullum aliud signetum alicuius alterius apponeretur scedulis studentium pro vinis habendis: & sic tribus aliis Facultatibus ad nostram reuertentibus in deliberando, petito super hoc publico Instrumento aditus fuit Rex frequentissimè: ita quod Rex eodem 20. die Ianuarij scilicet Feria 5. post Conuersionem sancti Pauli Apostoli sedens in Camera sua apud S. Paulum pro Tribunali solemnissimè cum Principibus suis Archiepiscopis Remensi & Senonensi, Episcopis Parisiensi, Beluacensi & Sagiensi, Comite de Stampis & eius Fratre & Connestabulario Franciæ, & quampluribus venerabilibus viris & Militibus. Igitur Rex Franciæ, seu Cancellarius eius verbum gerens concessit liberaliter Vniuersitati Parisiensi, quod ad simplex signetum Rectoris Vniuersitatis Parisiensis Firmarij seu Impositores vinorum deinceps deberent Magistris & Scholaribus studij Parisiensis absque Impositione vel aliquali vexatione vina deliberare. Et ad hoc vocatis personaliter Impositoribus coram Rege & Vniuersitate præcepit Rex per os Cancellarij Franciæ districtè Impositoribus, quod de cætero absque dilatione viso signeto Rectoris studentibus vina deliberarent, mandans & præcipiens acriter, ne cupiditate pecuniæ ab aliis recipiendæ studentes aliquo modo retardarent, aut in expediendo protraherent, sed simpliciter Magistros & Scholares in ordine eorum venientes quemlibet expedirent, commendando expressè prædictis Impositoribus quod si secus facerent, ipsi taliter deberent puniri, quod cæteris transirent in exemplum. Et de his præmissis sic concessis Rector nomine Vniuersitatis sibi publicum fieri petiit Instrumentum. Et hæc per Deputatorum Consilium hîc sunt scripta. Nam gratia, quam Rex coram tot & tantis Principibus Filiæ suæ Vniuersitati Parisiensi tam publicè & solemniter cum deliberatione diu præhabita duxit concedendam, tanquam Priuilegium Regium potest haberi & debet meritò reputari.

DE IMPOSITIONE VINARIA.

DE SIGNETO RECTORIS.

Eadem quoque die, vt videtur, idem Rector à Rege obtinuit Vniuersitati satisfieri per Hugonem Aubriotum Præpositum Parisiensem, qui Scholares de Collegio S. Nicolai de Lupara vexauerat, eorumque domos diruerat: ad cuius injuriæ & damnorum reparationem Rex ipse summam dedit mille librarum, Præpositumque jussit flexis genibus veniam precari. Vt habetur in eodem libro, post breuem hunc titulum.

De Lupara optimè restituta.

SEcundum est quod pro violentia facta & immunitate Collegij Scholarium de Lupara Rex dedit mille Francos pro hereditatibus emendis & centum Francos pro damnis dictorum Scholarium.

» Et Præpositus Parisiensis genibus flexis coram Rege & Vniuersitate se excu-
» sauit; nec non quatuor Clientes principales genibus flexis in manu Rectoris
» nomine Vniuersitatis coram Rege & Principibus præscriptis de violentia facta
» Vniuersitati emendabant. Extat Regis in hanc rem diploma datum die 22. Ian.
» his verbis.
»
» CHARLES par la grace de Dieu Roy de France. A tous ceux qui ces
» presentes lettres verront salut. Comme de certain discort & debat meu
» entre nostre Amé & feal Conseiller l'Euesque de Paris souuerain & Prouiseur
» de l'Hostel & College des Escholiers de S. Nicolas du Louure & le Recteur de
» l'Vniuersité de Paris au nom d'icelle Vniuersité à cause desdits Escholiers, d'v-
» ne part, & nostre Preuost de Paris & aucuns Sergens de nostre Chastelet de
» Paris, d'autre. Pour raison d'aucuns excez faits & commis par lesdits Sergens
» & Preuost audit Hostel, en la Chapelle, Cimitiere & maisons de leurs Hostes
» & dedans le pourpris desdits Escholiers & de leurdit Hostel, auquel pour-
» pris ils disoient auoir immunité & franchise & de plusieurs iniures, vilenies &
» dommages que lesdits Preuosts & Sergens auoient faits ausdits Escholiers, si
» comme lesdits nostre Conseiller & Recteur au nom que dessus disoient & main-
» tenoient; iceux nostre Conseiller & Recteur se soient expressement, simple-
» ment & du tout mis en nostre volonté & ordonnance; Sçauoir faisons que sur
» les discors & debat, veuë & rapportée deuant nous en nostre Conseil certaine
» information faite de nostre commandement sur les choses dessusdites, auons
» ordonné en la maniere qui en suit. Et 1. que nostredit Preuost deuant nous en
» nostredit Conseil presens les dessusdits nostre Conseiller & Recteur & aucuns
» deputez sur ce pour ladite Vniuersité, s'excusera des excez & autres choses
» dessusdites & en disant que onques ne fut son intention de iniurier lesdits
» Escholiers de S. Nicolas du Louure ne ceux de l'Vniuersité: ainçois les vou-
» droit garder comme tenu est à ce par son Office deüement exerçant: & ainsi la
» dit & affermé par son serment.
» *Item*, que quatre des Sergens de nostredit Chastelet qui furent auec excez,
» & autres choses dessusdites faire & comme viendront deuant nous presens les
» dessus nommez & à genoux à nous premierement pour cause de nostre sauue-
» garde enfrainte, amendront lesdits excez & autres choses dessusdites & aprés
» à nostredit Conseiller pour cause de l'immunité du lieu saint. C'est à sçauoir
» de ladite Chapelle & du Cimetiere enfrainte & violée, & puis audit Recteur
» au nom dessusdit & ainsi lesdits autres Sergens l'ont fait & amendé. Et pour ce
» que l'immunité que lesdits Escholiers disoient & maintenoient auoir en leurs
» maisons & en celles de leurs hostes en la place & en la ruë qui sont au pourpris
» dudit Hostel ou appartement à iceluy Hostel, pourroit estre cause & occasion
» de mal-faire, & que sous ombre d'icelle plusieurs grands maux ont esté faits au
» temps passé, si comme de ce nous auons esté deuëment informez; Nous par la
» deliberation de nostre Grand Conseil auons ordonné que esdites maisons, pla-
» ces & ruë, ne audit Hostel, ne ou pourpris d'iceluy, fors tant seulement en la-
» dite Chapelle & oudit Cimitiere n'aura d'oresenauant, franchise ne immunité.
» Et pour ce, Nous de nostre liberalité & de grace especial ausdits Escholiers à
» l'accroissement d'eux & de leurdit College, auons donné mil francs d'or pour
» conuertir en maisons, terres ou rentes annuelles & perpetuelles: Lesquelles
» toutesfois que par eux seront acquises & acheptées en nostre Censiue, en quel-
» que lieu que ce soit sans fied & sans Iustice, nous leur auons promis & promet-
» tons amortir sans aucune finance, & ou cas que acquerir ou achepter les vou-
» roient ou acquis & acheptez les auroient en autre Censiue, Nous tant comme
» en nous est, sera & pourra estre semblablement, les amortirons & permettons
» amortir, & auec & outre ce ausdits Escholiers pour les dommages qu'ils ont en
» ce eu & soûtenu, nous auons donné cent francs d'or, & par ce nostredit Pre-
» uost & lesdits Sergens demourront quittes & paisibles enuers nostredit Con-
» seiller, ladite Vniuersité & lesdits Escholiers, ne pour occasion desdits excez,
» iniures, vilenies & dommages iceux nostredit Conseiller & Vniuersité ne les-
» dits Eschollіers ne les trauailleront, ne molesteront, ne contre eux ou aucun
d'eux

d'eux question, pourchats ne demande jamais, ne feront, ne faire feront, ne pourront comment que ce soit, & demeurera ausdits Escholiers la proprieté de ladite Chapelle & dudit Cimetiere auec leur immunité, leur demourront aussi leurs franchises & immunitez, les maisons, place & ruë en leurs appartenances & à nostredit Conseil esdites choses, tant Iurisdiction espirituelle & temporelle, comme ils auoient parauant. En témoin de ce nous auons fait mettre nostre Seel à ces presentes. Donné à Paris le 22. iour de Ianuier, l'An de grace 1365. Et de nostre regne le 2. scellé, & sur le reply, Par le Roy.

TOVRNEVR.

Idem Rector Tilmanus coëgit quendam *Arnoldum* cognomento *Archipresbyterum* Militem de Chasteauville satisfacere Vniuersitati, & 286. libras rependere seu restituere Magistris, quos spoliauerat. Qua de re sic habetur in supradicto Codice, post hunc titulum.

De Archipresbytero.

Tertium est quomodò & propter quam causam D. Arnoldus Miles Dominus de Chaustiavilla se submisit sententiæ Vniuersitatis. Et hic dicitur communiter Archipresbyter, sed plus meritò vocaretur Archidiabolus ex eo quod mundum mirabiliter spoliauerit deprædando. Hic per sententiam Vniuersitatis fuit condemnatus eodem anno 8. die Feb. ad restituendum 286 Francos Magistris spoliatis inter Com. & Bam. causæ & motiua inuenientur in noua Papyro Rectoris per Tylmannum tunc Rectorem antedictùm facta. «

Eodem anno cum M. Ioannes Tonsor Facultatis Decretorum Decanus jubenti Rectori parere detractasset publicè in Comitiis Centuriatis seu Generalibus, deque re quam exposuerat, deliberare; dixissetq; etiam nonnulla intemperantiùs contra Dignitatem Rectoris, post plurimas tandem deliberationes habitas, ea publicè reuocare coactus est quæ temerariè dixerat, qua de re sic habetur in antiquo libro Rectoris fol. 143. vers. CONTRA DECANVM DECRETISTARVM.

Anno Domini 1365. 24. die mensis Martij, videlicet vigilia Annunciationis B. Virginis, more solito super Electione Rectoris apud S. Iulianum pauperem electus fuit in Rectorem M. Macharius Magni Ludensis & Roskildensis Ecclesiarum Canonicus in Regno Daciæ. In cuius Rectoria licet plura acta sunt, tamen ob memoriam futurorum renouandam istud præcipuè est insertum *Registro Vniuersitatis*, scilicet quod congregatis Deputatis ab Vniuersitate in Capitulo sancti Mathurini super quadam appellatione interjectaque sententia sui prædecessoris ad dictam Vniuersitatem per quendam Nobilem nomine Guillelmum Miueti, cum M. Ioannes Tonsoris Decanus Facultatis Decretorum, vnus illorum Deputatorum recedere volebat, ipse Macharius Rector eum, vt sederet, requisiuit; & de meritis dictæ appellationis vnà cum aliis Deputatis cognosceret, requisiuit, primò simpliciter; secundariò sub juramento. Cui Rectori idem M. Ioannes Tonsoris respondit in hæc verba. *Non curo de Præceptis vestris plusquam de vno obolo.* Quæ quidem verba ipse Rector ad animum reuocans, eum super ipsis coram Vniuersitate conuenit, proponens quod non esset dignus vocari Magister propter inobedientiam, & petens vt tanquam membrum putridum ab Vniuersitate resecaretur, vsquequo obedire vellet, & mortuus ciuiliter quoad Vniuersitatem reputaretur. Ad quam petitionem ipse M. Ioannes Tonsoris; imò verius ipsa Facultas Decretorum deliberando respondit, ipsum excusando quod non excessit in dicto, sed in modo dicendi. *Primum probabat ex eo quod Rector & Procuratores interesse cum Deputatis ab ipsa Vniuersitate non deberent in cognoscendo de causa appellationis interpositæ à sententia eorundem. Et dato quod deberent interesse, adhuc Rector non posset præcipere Deputatis.* Cujus oppositum prænominatus Rector replicando probabat, ex Statutis & consuetudine Vniuersitatis obseruatâ. Et breuiter dicendo, contra ipsum prosequebatur in pluribus Congregationibus, quovsque ipse M. Ioannes Tonsoris in Congregatione Generali publicè dicebat, quòd ea quæ dixerat, non di- 1365.

» xit animo inobediendi, vel in despectum Officij, vel personæ Rectoris an-
» tedicti.

Hæc Controuersia de Appellationum judicio fuerat anno 1356. agitata: & in Comitiis Maturinensibus die 3. Iulij habitis tres Nationes cum Facultate Medicinæ, quibus accessit Rector, concluserant Procuratores Nationum etiam esse posse Iudices Appellationum, à sententiis quas tulerant, cum aliis Deputatis Vniuersitatis: moremque receptum obtendebant. Duæ verò Facultates, Theologiæ & Decretorum dederant Deputatos ad examinandum, quid facto opus esset. Et fuerat eatenus indecisa controuersia: itaque inde Facultas Artium suo Decreto, & Decretistæ suo quoque insistebant.

Reformatio Vniuersitatis.

1366. ANno 1366. Vrbanus V. Pontifex per duos Cardinales Legatos Vniuersitatem Parisiensem reformauit, & in meliorem statum redegit secundum 4. præcipua Disciplinarum genera quæ complectitur, seu secundum 4. Facultates, quæ Theologiæ, Decretorum, Medicinæ & Artium dicuntur. Huicce Reformationi præpositi Cardinales hi duo fuerunt, Ægidius Aiscelin de Mont-Aigu Episcopus Morinensis Cardinalis sancti Martini in Montibus, & Ioannes de Blandiac Episcopus Nemausensis Cardinalis sancti Marci: qui quidem duo ab Innocentio VI. tum Pontifice missi ad illud opus peragendum, sub Vrbano absoluerunt. Legitur autem hæc Reformatio in antiquo libro Rectoris, & Nationis Gallicanæ, hoc modo.

» Miseratione Diuina Ioannes tituli S. Marci & Ægidius tituli sancti Martini
» in Montibus Presbyteri Cardinales Commissarij ad infrascripta à sanctissimo
» in Christo Patre & Domino nostro D. Vrbano Diuina Prouidentia Papa V.
» specialiter Deputati Dilectis Nobis in Christo Cancellario Ecclesiæ Parisien-
» sis, ac Magistris, Doctoribus ac Scholaribus Vniuersis & singulis studij Pari-
» siensis salutem & sinceram in Domino Charitatem. Noueritis nos Litteras Apo-
» stolicas verâ Bullâ plumbeâ dicti D. nostri Papæ more Romanæ Curiæ in chor-
» dula canabis bullatas omni suspicione carentes, vt docuit, reuerenter accepis-
» se, quarum tenor sequitur sub his verbis.

» Vrbanus Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filiis Ioanni tituli sancti
» Marci ac Ægidio tituli sancti Martini in Montibus Presbyteris Cardinalibus
» salutem & Apostolicam Benedictionem. *Dum ad præclarum Parisiense Studium,*
» *tanquam paradisi flumen salutarium dogmatum per Climata orbis terræ præ cæteris co-*
» *piosius diffusissimam aciem considerationis intentè reflectimus, & oculis interioris homi-*
» *nis ipsum præfulgere in domo Domini tanquam stellas in firmamenti medio delectabiliter*
» *intuemur, dignum arbitramur & congruum illa studiis sollicitis prosequi, per quæ stu-*
» *dium ipsum, eiusque Vniuersitas valeant in suo statu vigere ac præseruari à noxiis, ac*
» *continuis incrementorum successibus feliciter adaugeri.* Cum itaque nuper ad audien-
» tiam nostram relatione fide digna peruenerit, quod in dicto studio nonnulli
» sunt defectus, super quibus & aliis pro honestate, ordine & obseruantia Magi-
» strorum, Doctorum & Scholarium studij & ipsius statu authore Domino con-
» seruando feliciter & etiam augmentando per Apostolicæ Sedis solertiam expe-
» dit prouideri. Nos multorum & arduorum agendorum varietate distracti ad
» hæc per Nos ipsos intendere nequientes, circunspectioni vestræ de qua in ma-
» gnis & arduis per jugem experientiam laudabiliter comprobatam plenam in
» Domino fiduciam obtinentes tenore præsentium committimus & mandamus,
» quatinùs quæcunque pro honestate, Ordine, obseruantia, statuque aut circa
» ea, vel eorum aliquid secundum Deum reformanda, statuenda & ordinanda
» vtiliter videbitis reformare, statuere & ordinare, eaque pœnarum pro modo
» culpæ huiusmodi Reformationum, Statutorum, vel Ordinationum neglectori-
» bus, contemptoribus vel transgressarum debitarum adjectione vallare curetis
» facientes illa seu illas in dicto studio, vbi, quando & quoties vobis videbitur,
» solemniter publicari, Contradictores per Censuram Ecclesiasticam appellatio-
» ne postposita compescendo, non obstantibus quibuscunque aliis Statutis &
» consuetudinibus eiusdem studij contrariis, juramento, confirmatione Aposto-

lica, vel quacunque firmitate alia roboratis, seu si dictæ Vniuersitati, aut singularibus personis ipsius, vel quibusuis alijs à Sede prædicta sit indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de ipsa Vniuersitate, ac eorum locis, ordinibus & nominibus proprijs mentionem, & qualibet aliâ præfatæ Sedis indulgentia generali vel speciali cuiuscunque tenoris existat, per quam præsentibus non expressam vel totaliter non insertam effectus eorum impediri valeat quomodolibet vel differri, & de ea cuiusque toto tenore habenda sit in nostris litteris mentio specialis. Nos enim quæ circa hæc ordinanda & statuenda duxeritis quomodolibet in præmissis aut aliquo præmissorum perinde perpetuæ firmitatis robur inuiolabiliter volumus & decernimus obtinere, ac si & prout immediatè cum expressione eiusdem voluntatis atque Decreti à nostræ Apostolicæ sanctionis oraculo manauissent: ac irritum & inane decernimus quidquid contra ea vel eorum aliquid à quocunque quauis authoritate scienter vel ignoranter contingeret attentari. Datum Auenioni 6. Nonas Maij, Pontificatus nostri an. 4.

Quibus Receptis nos volentes consultè procedere, multos vocauimus Magistros ac peritos studij Parisiensis alumnos boni status & incrementi eiusdem studij totiusque Reipub. zelatores, cumque eis repetitas maturas & bene discussas singulariter singulas pro prælibati studij & vtilitatis publicæ augmento, de prædictorum concordi Consilio Statuta & Ordinationes ad honorem Dei fecimus infrascripta.

Imprimis circa Facultatem Theologiæ authoritate prædicta statuimus, quod quicunque Incipientes, & ex quo inceperint legere sententias etiam *Cursores* in dicto studio incedant per villam in habitu, suo Gradui, statui & honori dictæ Facultatis condecenti, maximè eundo ad Scholas, Ecclesias & sermones. REFORMATIO FACVLTATIS THEOLOGIÆ.

Item quod nullus ad Lecturam sententiarum in vacationibus admittatur.

Item vt studentes non per saltum, sed secundum merita promoueantur ad honores in Facultate prædicta, statuimus quod Cursores Theologiæ suos Cursus legant ordinatè textum exponendo & glossas notabiles declarando secundum modum antiquitus in dicto studio approbatum.

Item quod nullus Cursor Bibliæ legere præsumat vltra vnum Capitulum in vna lectione de libro quem leget exceptis Biblicis ordinariè legentibus.

Item quod nullus ad lecturam Cursus admittatur nisi attigerit 25. suæ ætatis annum.

Item quod quilibet Cursor in Theologia tempore intermedio inter primum Cursum & sententias respondere in Theologia ad minus semel teneatur, nisi fuerit legitimè excusatus arbitrio Cancellarij & Facultatis prædictæ.

Item quod Scholares qui nouiter incipiunt audire, primis 4. annis portent vel portari faciant ad Scholas Biblici Bibliam, in qua lectiones Bibliæ audiant diligenter.

Item quod Scholares nouiter librum Sententiarum audientes, primis 4. annis textum sententiarum portent vel portari faciant ad Scholas Bachelarij, à quo sententias audient, vt textum audiant diligenter.

Item quod legentes sententias faciant honestè & sine quibuscunque verbis offensiuis aut elatis siue scandalosis suas collationes & principia omni iniuria cessante seruatoque sibi inuicem congruo honore.

Item quod legentes sententias non tractent Quæstiones aut materias Logicas vel Physicas, nisi quantum textus sententiarum requiret, aut solutiones argumentorum exigent, sed moueant & tractent Quæstiones Theologicas, speculatiuas vel Morales ad distinctiones pertinentes.

Item quod legentes sententias, legant textum ipsarum ordinatè & exponant ad vtilitatem Auditorum.

Item quod nullus legens sententias legat Quæstionem suam, aut suum Principium per Quaternum aut aliàs in scriptis. Non tamen propter hoc inhibemus, quin Bachalarius possit portare ad Cathedram aliquid ex quo possit si necesse fuerit, sibi reducere ad memoriam aliquas difficultates tangentes

Quæſtionem ſuam, aut argumenta ſeu authoritates ad ipſam Quæſtionem aut aliquam expoſitionem pertinentes.

Item ſtatuimus quod nullus Magiſter aut Bachelarius qui ſententias legerit, ſuam Lecturam ſententiarum communicet tradendo Stationarijs directè vel indirectè, quo vſque ſua lectura fuerit per Cancellarium & Magiſtros prædictæ Facultatis examinata.

Item quod nullus poſſit licentiari in Theologia, aut incipere legere ſententias aut aliquem Curſum in Theologia ſub aliquo Magiſtro à Pariſius abſente, niſi ille per Facultatem Regens fuerit reputatus, nec Bedellus Magiſtri incipientis ab abſentibus aliquid recipiat quoquo modo.

Item ordinamus, quod illi Bachelarij, qui Sententias legerint, ſi Gradum Magiſterij deſiderant obtinere, ſtare in ſtudio tempore ſolito inter Lecturam & Magiſterium intermedio teneantur, vt eorum ſcientia, mores & vita certius comprobentur.

Reformatio Facult. Decretorum.

Circa Reformationem verò Facultatis Decretorum, authoritate prædicta ſtatuimus, quod non diſpenſetur cum aliquo ſuper lecturis & libris quos ſecundum ordinationem Sedis Apoſtolicæ aut ſtatuta Facultatis debent audiuiſſe & legiſſe antequam ad licentiam admittantur.

Medicinæ.

Circa verò Facultatem Medicorum ſtatuimus, quod Medici libros ſuos audiant, lecturas compleant, diſputationes frequententur, vt in ſtatutis Facultatis Medicinæ continetur, omni diſpenſatione in contrarium interdictâ.

Reformatio Facul. Artium.

Circa verò ſtatum Facultatis Artium, *quæ aliarum eſt fundamentum*, ſtatuimus quod Determinantes & Licentiandi teneantur Cappas vel Epitogium portare ad Scholas, quando vadunt ad lectiones ſuas audiendas, etiam in ſermonibus, maximè in feſto omnium Sanctorum vſque ad finem Ordinarij Magni, vt honoretur in eis Facultas & Gradus eorum cognoſcatur.

Item *quòd dicti Scholares audientes ſuas lectiones in dicta Facultate, ſedeant in terra coram Magiſtris, non in ſcamnis vel ſedibus eleuatis à terra*, ſicut hactenus tempore quo dictæ Facultatis ſtudium magis florebat, ſeruabatur, vt occaſio ſuperbiæ à Iuuenibus ſecludatur.

Item ſtatuimus authoritate prædictâ quod Scholares antequam ad Determinandum in Artibus admittantur, congruè ſint in Grammatica edocti & *Doctrinale & Græciſmum* audiuerint; dummodo in Studijs, aut alijs locis vbi Grammaticalia didicerint, dicti libri legantur.

Item quod audiuerint veterem Artem totam, librum Topicorum, quoad 4. libros & libros Elenchorum, Priorum aut poſteriorum completè: etiam librum de Anima in toto vel in parte.

Item quod nullus admittatur ad Determinandum in Artibus, niſi ad minus fuerit *Studens* Pariſius per duos annos omni diſpenſatione interdictâ.

Item quod nullus admittatur ad *Licentiam* in dictâ Facultate, nec in examine B. Mariæ, nec in examine B. Genoueſæ, niſi vlterius prædictos libros audiuerit Pariſius, vel in alio ſtudio Generali librum Phyſicorum, de Generatione & Corruptione, de Cœlo & Mundo, Parua Naturalia, videlicet libros de ſenſu & ſenſato, de ſomno & vigilia, de memoria & reminiſcentia, de longitudine & breuitate vitæ, librum Mechanicæ, vel qui actu audiat eundem, & quod aliquos libros Mathematicos audiuerit.

Item quod nullus de cætero admittatur ad Magiſterium in Artibus, niſi prædictos libros audiuerit, nec non libros morales, ſpecialiter librum Ethicorum pro maiori parte & librum Metheororum, ſaltem tres primos libros omni diſpenſatione interdictâ.

Item quod nullus (ad licentiam) in aliquo examine dictæ Facultatis admittatur, niſi frequentauerit diſputationes Magiſtrorum eiuſdem Facultatis per annum vel per maiorem partem vnius anni tempore Ordinarij Magni & ſaltem reſponderit in duabus Diſputationibus præſentibus aliquibus Magiſtris, de quibus per ſcedulas Diſputantium Magiſtrorum tenebitur illum Cancellarium informare, in cuius examine licentiam voluerit obtinere.

Item quod in Tentationibus examinis B. Genoueſæ 4. Magiſtri 4. Nationum interſint cum Cancellario, vel Sub-Cancellario iurati in præſentia Facultatis

sæpè dictæ quod fideliter tentabunt dignos admittendo & indignos repellendo, sicut sunt 4. Magistri per Cancellarium B. Mariæ ad tentandum Iurati & Electi.

Item statuimus, quod Cancellarius S. Genouefæ sit & esse debeat Canonicus eiusdem Monasterij Magister in Artibus si ibi sit, & coram Facultate iurare debeat, quod secundum merita personarum & depositionem Magistrorum Examinatorum licentiam largiatur. Si verò talis, scilicet Magister non sit in Monasterio Canonicus, quod tunc Cancellarius qui debet esse de Monasterio prædicto, teneatur eligere vnum Magistrum in Theologia qui iuret in manibus suis in præsentia Facultatis licentias elargiri modo proximè dicto.

Item quod Bachelarij in Artibus possint legere cursoriè libros, quos voluerint ad eandem Facultatem pertinentes, sicut antiquitus faciebant, non obstante statuto eiusdem Facultatis facto in contrarium, quo inhibetur, ne aliquis Bachelarius librum cursoriè illâ horâ legat, quâ aliquis Magister illum librum cursoriè legit.

Item ad tollendum excessus; & vt Iustitia magis seruetur, & paupertati Scholarium consulatur, & succurratur, authoritate prædictâ statuimus quod Licentiandi in Artibus nihil dent, vel se daturos promittant per se vel alium directè *Cancellario* vel *Sub-Cancellario* in cuius examine licentiari voluerint, nec Magistris Examinatoribus seu Magistro sub quo licentiabuntur; nec alicui de familia eorum vel alicuius prædictorum causa laboris, lectionis assignandæ, aut quacunque causâ, occasione Examen tangente, quodque eis non faciant prandium omni fraude & interpretatione semotis. Et quod dicti Licentiandi hoc iurare in ingressu sui Examinis teneantur. Si quis autem contra præmissa directè vel indirectè receperit aut extorserit, præcipimus in virtute obedientiæ, quòd duplum infra duos menses Domui Dei Parisiensi dare, tradere, soluere & restituere realiter & cum effectu teneatur, nullâ datione, liberalitate aut remissione ei aliquatenus profuturâ.

Item ad tollendum excessus & abusus qui committi possunt occasione Iurisdictionis priuilegiorum Vniuersitati Parisiensi & Facultati Theologiæ concessorum, statuimus authoritate prædictâ, quod nullus admittatur ad vtendum & gaudendum priuilegio quinquennali fundato super Executoria Decreti super specula, nisi venerit coram Facultate prædictâ aut Deputatis ab eadem, dicturus verbis Latinis causam suam vt dicta Facultas seu Deputati videat seu videant si causa eiusdem contineatur sub priuilegio quinquennali antedicto.

Item talis coram dicta Facultate aut Deputatis iurabit, quod non fuit vsus per quinque annos priuilegio antedicto, nec in posterum vltra quinque annos vtetur omni fraude semotâ penitus computando totum tempus quo vsus fuit cum tempore quo vtetur.

Item iurabit quod virtute priuilegij antedicti non petet nisi fructus sibi debitos ratione sui Beneficij aut Beneficiorum suorum si plura obtineat, transportu tamen & quacunque cessione cessante. Quibus Iuratis, factis interrogationibus de quibus videbitur, & Responsionibus subsecutis dicta Facultas aut Deputati testificabuntur de his quæ repererint, Executori seu Executoribus priuilegij prædicti, provt sibi faciendum videbitur, petita citatio concedatur. Die verò assignata in ipsa citatione idem etiam personaliter nisi legitimè arbitrio Executoris fuerit impeditus, tenebitur comparere, alioquin in expensis parti alteri condemnetur.

Item quod nullus præsumat citationem dare nec aliquam Iurisdictionem virtute dicti priuilegij exercere, nisi solum ille Executor qui per Facultatem Theologiæ de exequendo dictum priuilegium fuerit requisitus, & penes quem illud priuilegium de voluntate dictæ Facultatis fuerit & assensu, & cui fuerit dictum priuilegium traditum per Facultatem memoratam.

Item ad tollendum excessus & abusus qui committi possent in Iurisdictione septennalis priuilegij super fructibus Beneficiorum in absentia percipiendis Vniuersitati Parisiensi concessi, statuimus quod nullus admittatur ad vtendum & gaudendum priuilegio septennali antedicto, nisi venerit coram Vniuersitate prædicta aut Deputatis de 4. Facultatibus ab eadem dicturus verbis Latinis

„ causam suam vt dicta Vniuersitas seu Deputati videat seu videant, si causa eius-
„ dem contineatur sub ipso Priuilegio septennali.
„ Item quod dictus vti volens coram dicta Vniuersitate aut prædicto modo De-
„ putatis jurabit, quod non fuit per 7. annos vsus Priuilegio antedicto, nec in po-
„ sterum vltra 7. annos vtetur omni fraude cessante computando totum tempus
„ quo vsus fuit cum tempore quo vtetur.
„ Item jurabit quod virtute Priuilegij antedicti non petet nisi fructus sibi de-
„ bitos ratione sui Beneficij aut Beneficiorum suorum, si plura obtineat, transpor-
„ tu omni & quacunque cessione cessante. Quibus Iuratis factisque interroga-
„ tionibus de quibus videbitur & Responsionibus subsecutis, Rector dictæ Vni-
„ uersitatis testificabitur Executori dicti Priuilegij eandem esse talem quod sit si-
„ bi citatio concedenda. Die verò assignata in ipsa citatione idem etiam persona-
„ liter nisi legitimè impeditus arbitrio Executoris fuerit, tenebitur præcisè com-
„ parere, alioquin in expensis parti alteri condemnetur.
„ Statuta autem alia & Consuetudines prædicti studij nisi in quantum præmis-
„ sis obuiant, in suo volumus robore remanere. Prædicta autem omnia & singu-
„ la authoritate prædicta mandamus per Cancellarios, Rectorem, Magistros Do-
„ ctores & Scholares prædictorum studij & Vniuersitatis præsentes & futuros, cu-
„ juscunque fuerint dignitatis, nobilitatis, præeminentiæ, ordinis, gradus, sta-
„ tus vel conditionis inuiolabiliter obseruari. Non obstantibus, &c. vt in præscri-
„ ptis Litteris Apostolicis continetur. Et cuicunque habere volenti per vos Can-
„ cellarium antedictum, penes quem hoc præsens publicum instrumentum hasque
„ nostras Litteras volumus remanere, & per vos publicari, eorum cum petie-
„ rint, copiam dari, suis tamen sumptibus & expensis. In quorum omnium te-
„ stimonium præsentes Litteras seu præsens publicum instrumentum per Arnol-
„ dum Notarium publicum infrascriptum fieri, signari & publicari mandauimus,
„ ac appensione sigillorum nostrorum muniri. Datum & actum Auenioni in hos-
„ pitio habitationis præfati D. Ioannis Cardinalis anno à Natiuitate Dom. 1366.
„ Indict. 4. die 5. mensis Iunij Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Do-
„ mini nostri D. Vrbani Diuina Prouidentia Papæ V. prædicti anno 4. præsenti-
„ bus Venerabili in Christo Patre D. Gaucelino Episcopo Nemausensi ac Vene-
„ rabilibus & circunspectis viris DD. Grimerio Bonifacij Cancellario Parisiensi,
„ Guillelmo Romani Ordinis Prædicatorum Magistro Palatij Apostolici, Ge-
„ rardo de Veruino in sacra pagina Magistris, Guill. Mortelleti Causarum sacri
„ Palatij Apostolici Auditore, Aymerico Helye Archidiacono Nemausensi &
„ Hugone Moseti Priore de Balmis Ebredunensis Diœcesis, testibus ad præmis-
„ sa vocatis specialiter & rogatis.
„ Et ego Arnoldus Prel de Heppenart Clericus Leodiensis Diœcesis publicus
„ Apostolica & Imperiali autoritate Notarius prædictarum Apostolicarum re-
„ ceptioni Statutorum & Ordinationum præscriptarum factioni & editioni, ac
„ omnibus & singulis suprascriptis dum sic per supradictos Reuerendissimos Pa-
„ tres & DD. Ioannem tit. sancti Marci & Egidium titulo sancti Martini in Mon-
„ tibus Presbyteros Cardinales fierent & agerentur vnà cum suprascriptis testi-
„ bus interfui. Eaque omnia & singula sic fieri vidi & audiui. Et hoc instru-
„ mentum publicum de mandato & authoritate dictorum DD. Cardinalium ex-
„ inde retinui; quod aliis occupatus negotiis per alium scribi feci, hìcque me
„ manu propria subscripsi & signum meum consuetum apposui ad majorem certi-
„ tudinem & testimonium eorundem, anno, Indictione, die, mense & Pontifi-
„ catu prædictis.

Eodem anno in Rectoratu M. Ioannis Petri Sueci multa gesta sunt digna posteritatis memoria.

1. Composita est lis quædam, quæ intercedebat inter M. Moraldum Doctorem Theologum nomine Vniuersitatis à 20. circiter annis, & quendam Gaufridum Roffleti pro institutione & fundatione seu dotatione Collegij in Academia Parisiensi, ex bonis D. Maclouiensis Episcopi. Sic enim 9. Iulij concordia per amicos Compositores & Arbitros facta, vt Gaufridus caueret sufficienter pro fundando Collegio in alimentum 8. Scholarium; videlicet quatuor in Domo Laudunensi, & 4. in Domo Maclouiensi. Vtque eorum octo Scholarium

quilibet singulis Hebdomadis pro Bursa haberet octo solidos Parisienses, atque in eam rem reditus omnes suos oppigneraret : idque Senatusconsulto confirmatum.

2. Hugo Aubriotus Præpositus parisiensis qui juramentum Vniuersitati præstare subterfugiebat, jamque per 3. annos distulerat, aiens se non teneri illud publicè in aliqua Ecclesia Parisiensi præstare, contrarium asserente Vniuersitate, talemque esse morem, & à prædecessoribus ipsius ita præstitum, nec vllam esse contrariam consuetudinem, tandem in Æde sacra sancti Eligij cum suis omnibus Apparitoribus comparuit coram Deputatis Vniuersitatis, Rectore scilicet & 4. Procuratoribus, sex Magistris in Theologia, Decretistis & Medicis, & aliis quamplurimis Magistris & Scholaribus omnium Facultatum.

3. Cum Macellarij qui in vico San-Genouefiano habitant, fossas & latrinas implerent sanie occisorum animalium, nec moniti purgari curassent, conquesta est Vniuersitas apud Senatum Parisiensem : iussique sunt illi Senatusconsulto fossas & latrinas expensis propriis purgare & mundare. Prætereaque damnati singuli mulcta sex librarum Parisiensium, & aliis pœnis.

4. Denique Statutum factum de libellis, qui offerebantur in Curia Conseruationis, vt quicunque illos offerrent, nomen infra apponerent, secus nullam eorum rationem habitum iri. De quibus omnibus sic legitur in Antiquo libro Rectoris.

De Collegio Macloviensi.

Anno Domini 1366. Vigilia B. Ioannis Baptistæ electus fuit in Rectorem « Vniuersitatis Parisiensis M. Ioannes Petri Canonicus Akonensis ac Curatus Ec- « clesiæ Sunda eiusdem Diœcesis de Regno Sueciæ. In cujus Rectoria licet plura « sint acta, tamen ob memoriam futurorum hîc sequentia sunt inserta. 1. Quam- « vis M. Moraldus Magister in Theologia 20. annis & amplius nomine Vniuersi- « tatis litigauerit contra quendam Goufredum Roffleti super fundando quodam « Collegio ex parte Episcopi Maclouiensis, & ad finem debitum peruenire non « potuerit, nihilominus 9. die mensis Iulij per modum concordiæ amicabiliter in- « ter partes taliter fuit factum, videlicet quod idem M. Goufredus daret cau- « tionem sufficientem pro fundando Collegio octo Scholarium, videlicet qua- « tuor in Domo Laudunensi, & quatuor in Domo Maclouiensi, & quod quilibet « eorum septimanatim pro Bursa haberet octo solidos Parisienses, & inciperet « dare Bursas in Festo Natalis Domini proximè sequenti, Reditibus verò suffi- « cientibus pro talibus Bursis ordinatis infra viginti milliaria propè Parisius redi- « bunt ad ipsum illa quæ loco cautionis erant data. Promisit etiam quod secun- « dum conscientiam suam melius faceret si posset obligatione alia non astrictus. « Et super ista concordia sic facta ad Requestam vtriusque partis, puta Vniuer- « sitatis & prædicti M. Goufredi, & vnanimi consensu ipsorum latum fuit Arre- « stum in Parlamento & condemnatus fuit prædictus M. Goufredus ad omnia « supradicta. «

Præpositus Par. iurare cogitur.

Item Præpositus Parisiensis licet distulerit & cum magna cautela protraxerit « ne recognosceret se jurasse vel renouare suum juramentum, & de hoc Vniuer- « sitas sustinuisset labores plurimos per tres annos, quia Præpositus dixit se non « teneri renouare juramentum in aliqua Ecclesiarum Parisiensium, Vniuersitate « contrarium asserente, quia sui prædecessores hoc fecerunt, nec vnquam visum « fuit contrarium. Finaliter ipse comparuit cum suis Seruientibus in S. Eligio « coram Deputatis Vniuersitatis, videlicet Rectore & 4. Procuratoribus, & sex « Magistris, in Theologia videlicet M. Ioanne Falista & M. Ioanne Regente in « Domo Augustinensium aliis absentibus, sed loco ipsorum aliis etiam assum- « ptis ex parte Decretistarum Decano ipsorum M. Ioanne Tonsoris & M. Ioan- « ne Scoti deputato ex parte absentis. Ex parte Medicorum M. Petro Lupi & aliis « quamplurimis Magistris & Scholaribus. Lecto igitur quolibet articulo Priui- « legij per M. Dionysium Flatonis verbis Latinis particulariter sigillatim & de- « articulatè & exposito etiam eodem modo in Gallico per D. Præpositum satis « pulchrè quamvis dixerit suis Seruientibus quod prius ista non jurauerit tanquam « sibi impossibilia, finaliter tamen post multas altercationes hinc inde factas pro- « misit fide media se omnia seruaturum secundum posse suum dolo & fraude ex- «

cluſis: & ſuis Seruientibus idem mandauit ſub iuramentis ipſorum & ſub omni pœna quam eis infligere poſſit ſi in contrarium venirent, proteſtatione ſemper facta ne locus in quo iuramenta renouauit, vel quæcunque alia ibidem dicta vel facta noſtris priuilegijs in aliquo in poſterum præiudicium generarent.

Contra Macellarios San-Genovef.

Item latum eſt Arreſtum contra Macellarios in vico S. Genouefæ per Dominos de Parlamento ad requeſtam Vniuerſitatis. 1. Quod facerent mundari foſſas & latrinas expenſis proprijs, quas impleuerant immundicijs animalium: condemnato nihilominus quolibet ipſorum ad ſex libras Pariſienſes.

Item quod nunquam mactarent in vico prædicto bouem, mutonem vel porcum, adhibitâ ſuper hoc certâ pœnâ & emendâ pecuniariâ, & ſanguinem ſeu immundicias animalium ad vicum non proijcerent, contrarium facientes, emenda 60. librarum Pariſienſium punirentur.

Libelli in Curia Conservatoris.

Item quod in Curia Conſeruatoris libellus ſuper aliqua cauſa non reciperetur, niſi *nomen formantis libellum poſt finem libelli inferius poneretur.*

Hæc eo Rectore acta ſunt, cui ſucceſſit in Rectoratu M. Ioannes de Trelon citius quam ferant leges Academiæ. Nam eius Electionem legimus in eodem libro Rectoris factam 16. menſis Septembris, quæ fieri debuiſſet menſe Octobri. Sed forſan Prædeceſſor obierat, aut in patriam repedare coactus fuerat. Vt vt ſit, electus eſt prædictus de Trelon, cui multi quoque labores incubuerunt ſuſtinendi; imprimis verò, ex eo quod inhibitum fuerat Rectori, Conſeruatori & Promotori de cauſis cognoſcere, quas ad ſe pertinere putabant. Cauſas iſtas crediderim eſſe Beneficiarias illas, de quibus à Carolo Rege indultum eſt Priuilegium, quod infra referemus.

Anno Domini 1366. 16. die menſis Septemb. fuit electus in Rectorem pro 2. vice M. Ioannes dictus de Trelon de Malincuria via Spiritus ſancti. Et fuerunt Intrantes MM. Dionyſius Flatonis, Ioannes Bardoul, Henricus Herout & Iacobus de Hollandia. Et habuit laborem immenſum pro inhibitionibus factis Conſeruatori, Rectori, & Promotori ex parte Regis & Dominorum de Parlamento.

Item pro Rotulo directo ad D. Papam Vrbanum V. cuius totum onus habuit, tamen non fuit poſitus in eo tanquam Rector.

Item pro vino arreſtato in Sequana per Præpoſitum Mercatorum, licet illud vinum pertineret ad *Collegium de Choletis.*

Porro propter negotia illa difficilia & immenſa, præſertim verò propter inhibitiones factas Conſeruatori, prorogatus fuiſſe videtur M. Ioanni de Trelon Rectoratus vſque ad menſem Martium, donec ſcilicet à Rege priuilegium obtinuit de cauſis Beneficiarijs; quod eſt huiuſmodi.

Carolvs Dei gratia Francorum Rex, Vniuerſis præſentes litteras inſpecturis Salutem. Grauem querimoniam Dilectæ filiæ noſtræ Vniuerſitatis Magiſtrorum & Scholarium Pariſienſium recepimus continentem, quod cum à S. Sede Apoſtolica eidem indultum exiſtat, vt Vniuerſi Magiſtri & Scholares in Dei Eccleſia Beneficiati, in *Studio Pariſienſi* actu ſtudentes in qualibet Facultate licita inſiſtendo ſtudio fructus, reditus & prouentus omnium Beneficiorum ſuorum vſque ad ſeptennium poſſint percipere quotidianis diſtributionibus duntaxat exceptis, ac ſi in Eccleſijs ſiue locis, in quibus illa obtinent, perſonaliter reſidêrent, nec non tam à dicta ſancta Sede quam Prædeceſſorum noſtrorum Francorum Regibus & Nobis veniendo ad dictum Pariſienſe Studium, in ipſo morando, actu ſtudendo, & ab eodem ad propria redeundo, ipſi & eorum principales Seruitores vtpote Conſeruator Priuilegiorum, Sigillifer Curiæ & 4. principales Bedelli à Pedagio & quacunque exactione ſint immunes & exempti, & virtute priuilegiorum à dicta S. Sede eidem Vniuerſitati indultorum Detentores, Occupatores, Impedientes, fructuſque & reditus, exitus, prouentus & arreragia dictorum ſuorum Beneficiorum iuxta formam dictorum priuilegiorum ſoluere recuſantes & quoſcunque ab ipſis pedagia & exactiones quaſcunque recipientes & leuantes coram Conſeruatore dictorum Priuilegiorum citare & ad Iudicium euocare, & ipſe Conſeruator de præmiſſis cognoſcere, eoſque ad reddendum & ſoluendum eiſdem Magiſtris & Scholaribus fructus, exitus, reditus & prouentus ac arreragia ſibi debita ratione dictorum

ſuorum

suorum Beneficiorum, necnon ad desistendum & cessandum à detentione, oc- «
cupatione, & impedimento per ipsos in ipsis Exitibus, reditibus, prouentibus «
& arreragijs appositis, & ad ipsis ablata reddendum & restituendum Censura «
Ecclesiastica cogi & compelli à tempore concessionis dictorum priuilegiorum: «
à quo tempore non est memoria hominum, & de istis cognoscere consueuit. »
Nihilominùs tamen Dilecti & fideles Consiliarij nostri Parlamentum nostrum «
Parisius tenentes, Præpositus Parisiensis, nonnullique Iusticiarij nostri de die «
in diem eisdem Magistris & Scholaribus ac Conseruatori dictorum Priuilegio- «
rum ex parte nostra sub certis & diuersis pœnis nobis applicandis inhibuerunt «
& inhibent, ne de dictis reditibus, fructibus, exitibus, prouentibus & arre- «
ragijs dictorum Beneficiorum eisdem Magistris & Scholaribus debitis ac de «
receptis per dictos Pedagiarios & Exactores, seu Exactores recipientes & le- «
uantes cognoscat, nec per dictum Conseruatorem cognosci procuret, dicen- «
tes causas ipsas fore merè reales & ad ipsos Consiliarios & Iusticiarios forum- «
que nostrum de eisdem cognoscere debere spectare. Propter quod cum in- «
stantia & humilitate nobis supplicarunt, quod cum eisdem Magistris & Scho- «
laribus esset graue & sumptuosum pro qualibet actione & querela ratione præ- «
missorum coram prænominatis nostris Consiliarijs & Iudicibus comparere, «
ipsosque oporteret totaliter suum dimittere studium: maximè cum plures de «
dictis Debitoribus, Occupatoribus, Leuatoribus & Exactoribus interdum de «
extra Regnum nostrum fore contingat, quatinus de nostra speciali gratiâ eis- «
dem Consiliarijs nostris, Præposito & Iudicibus Regni nostri inhibere, ne de «
cætero tales vel consimiles inhibitiones dictis Conseruatori, Magistris & Scho- «
laribus facerent, sed prædictis immunitatibus & libertatibus ac priuilegijs vti «
& gaudere, ac prædictum Conseruatorem de prædictis cognoscere permitte- «
rent & aliàs super præmissis de remedio prouidere dignaremur opportuno. «

Nos verò attendentes & considerantes fructus vberes & palmites pretiosos «
quos Parisiense studium præ alijs Generalibus studijs in prærogatiua scientia- «
rum singulare vbique diffundit, & ne ab eorum studio distrahantur, necnon «
magnam affectionem quam erga nostram filiam Vniuersitatem hactenus ha- «
bemus, dignum & rationabile reputamus, vt eorum supplicationibus, præser- «
tim in his quæ Magistrorum & Scholarium ipsorum commoditatem respiciunt, «
fauorabiliter annuamus, quamuis de iure nostro Regio cognitio præmissorum «
ad Nos & forum nostrum spectet & spectare dignoscatur, tamen eidem filiæ «
nostræ Vniuersitati Parisiensi de gratia speciali concessimus, & tenore præ- «
sentium concedimus, quod Conseruator dictorum Priuilegiorum de prædictis «
cognoscat, dum tamen Conclusio libellorum seu petitionum fuerit personalis. «
Inhibentes eisdem nostris Consiliarijs, Præposito Paris. cæterisque Iusticiarijs «
Regni nostri; ne de cætero eisdem Conseruatori, & Scholaribus tales vel con- «
similes inhibitiones de & super præmissis faciant seu fieri præcipiant & procu- «
rent, sed nostra præsenti gratia vti & gaudere, ac dictum Conseruatorem de «
præmissis modo præfato cognoscere permittant. In cuius rei testimonium, «
nostrum præsentibus litteris apponi fecimus sigillum. Datum apud Luparam «
prope Parisius 18. mensis Martij, anno Domini 1366. & Regni nostri 3. Sigill. «
per Regem in suo Consilio. D. Collors. «

Idem Priuilegium confirmatum est anno 1459. à Ludouico XI. vt suo loco referemus.

Prædicto M. Ioanni de Trelon successit in Rectoratu M. Ioannes de Dunghen Brabantinus qui prædicti priuilegij expeditionem obtinere non potuit. De eo sic legitur in libro Rectoris.

Anno Domini 1366. die 24. mensis Martij, videlicet in profesto Annuncia- «
tionis B. Virginis Mariæ facta congregatione Facultatis more solito apud S. «
Iulianum pauperem ad eligendum nouum Rectorem per venerabilem & discre- «
tum virum M. Ioannem de Trelon fuit electus in Rectorem Vniuersitatis Paris. «
M. Ioannes de Dunghen de Brabantia Leodiensis Diœcesis, qui valdè inuitè «
onera Rectoriæ acceptauit. Et fuerunt Intrantes M. Guillelmus de Marchia, «
M. Clemens Calati, M. Thomas Durandi & M. Marcilius de Ynghen. «

Hic Rector in suo Rectoratu non potuit expeditionem habere priuilegij

supradicti, licet à Rege fuisset indultum & signatum. Quippe molestè ferebant Iudices Regij & Parlamentarij causas Magistrorum & Scholarium remitti ad Curiam Conseruatoris. At eius successor obtinuit, vt ad annum sequentem referemus.

Eodem anno Vrbanus Pontifex precibus & amore Caroli Imperatoris adductus, qui Pragensem Academiam in Bohemia instituerat, quique viros Doctos vndequaque aduocabat, ad quatuor Mendicantium Ordines scripsit, vt è suis viros eruditos, quorum Doctrina & Scholasticis dissertationibus scientiarum splendor effulgeret, ad Academiam illam destinarent. Talisque est ad illos Epistola.

ACADEM. PRAGENSIS.

VRBANVS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filijs Minorum Ministro, ac Prædicatorum, Eremitarum S. Augustini & S. Mariæ de Monte Carmelo Ordinum Prioribus Fratrum, Prouincialibus Prouinciarum illarum, in » quibus secundum morem singulorum Ordinum dictorum Regnum Bohemiæ » consistit: nec non Guardiano, Prioribus & Fratribus Domorum Pragensium » Ordinum Prædictorum Sal. & Apostol. bened. Etsi sacræ Theologiæ studio, » per quam veræ & Catholicæ fidei, æternæque Deïtatis & humanæ salutis & » summi boni habetur agnitio, sit vbilibet insistendum, in Generalibus tamen » studijs propter studentium multitudinem & concursum circa eius Lecturam » tantò diligentius decet attendi, quantò in eis eiusdem scientiæ veritas magis » exquiritur, & si qua emergunt dubia, lucidius declarantur. Cupientes igitur » præmissorum intuitu, necnon consideratione Charissimi in Christo filij nostri » Caroli Romanorum Imperatoris semper Augusti, ac Bohemiæ Regis Illustris » super hoc nobis humiliter supplicantis, quod Generale Studium, quod in » qualibet licita Facultate & Apostolicæ Sedis Indulto viget in Ciuitate Pra- » gensi quæ in Regno Bohemiæ principaliter existit in Facultate per bonorum » sufficientiam Magistrorum tanquam noua plantatio floreat atque fructificet, » Discretionem vestram hortamur attentè, quatenus ob Diuinæ Maiestatis & » nostram, ac prædictæ Sedis reuerentiam, quod etiam sine exhortatione aliqua » facere debetis, in singulis Domibus seu locis vestris de Ciuitate prædicta do- » ctos, sufficientes, & bonos in eadem Facultate Magistros qui ibidem in ea de- » gant & doceant iuxta morem aliorum Generalium studiorum, habere & tenere » continuò studeatis, id tam per vos, quam apud Superiores vestros sic fideliter » & sollicitè procurantes, quod inde optatus fructus proueniat, qui speratur, » Nosque proinde vestram possimus in Domino diligentiam commendare. Da- » tum Auen. 3. Id. Nouemb. an. 5.

» Hoc anno cum Carolus Rex audiuisset Vrbanum meditari Romam repor- » tare Sedem Pontificiam, ad eum celebrem destinauit Legationem, M. Nicol. » Oresmio eiusdem Oratore, quo reditum dissuaderet. Extat in MS. Bibliothecæ Victorinæ notato hisce Characteribus BF. 31. Quædam, vt ibi legitur, Propositio notabilis coram Papa Vrbano V. facta & coram Cardinalibus ex parte Regis Franciæ. Inter rationes verò quæ ibi inseruntur, vna petitur ex Vniuersitate Parisiensi: hinc enim suadetur Franciam præeligendam esse & præferendam Romanæ Sedi, quia pluribus studijs pluribusque Disciplinis floret: Sed & alia multa in ea continentur non iniucunda fortè futura Lectori, quæque existimo nondum in lucem pordiisse.

Propositio Notabilis facta coram Papa Vrbano V. & Cardinalibus ex parte Regis Franciæ.

ATtenuati sunt oculi mei suspicientes in excelso. Isa. 38. proferre enim valeo verbum Iacob ad Esaü, *Vidi faciem tuam, quasi vultum Dei*, Gen. 33. vultum siquidem sui sanctissimi Vicarij, cui data est omnis potestas ligandi atque soluendi Matth. 16. 21. d. in nouo. Cui etiam per Dominum dictum est, *duc in altum* & in profundum disputationum. Quid autem tam altum quàm altitudinem Diuitiarum Dei videre? Et qui sacræ cognitionis habet potestatem & iudicationis Diuinæ repræsentat reuerentiam, cum Vicaria dignitas terrestris dignitatis antista ipso nomine eius se trahere iudicet portionem? C. de Off. vj.

l. facies enim eius sicut sol lucet in virtute sua Apo. 1. & 10. c. Ideoque confundet eleuare faciem 1. Esdræ 9. *Præ pauore enim cecidi in faciem meam,* Iudith 13. Qui pauor faciem meam obtinuit Iudith 6. timor enim tenuit me & tremor Iob. 10. eo quod timore repletus in extasi sum constitutus Act 3. quia negotium mihi commissum exponendum vltra vires meas est, nec istud solus valerem sustinere Exod. 18. Adinstar Moysi Domino conquerentis & dicentis: *Quare imposuisti pondus vniuersi huius populi super me?* Num. 11. non valeo enim negotia hæc solus sustinere neque pondus. Deuter. 1. quia hoc pondus ferre non potui Iob. 31. merito igitur valeo dicere cum Iob, *quod timor quem timebam, euenit mihi,* & quando verebar, accedit Iob. 4. & in faciem meam cecidi. Sed considerans illud quod scribitur Iob. 13. *Cur faciem abscondis?* quia P. Beat. & quod faciem meam suscipias Iob. 24. quia ante faciem tuam reueritus sum 2. Esdr. 5. fiducialiter igitur agam & non timebo Isa. 12. Concludendo igitur dico sic. *Memento mei Domine & mihi da fiduciam Domine Rex Deorum & vniuersæ potestatis, & tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu Leonis.* Hester 14. illius scilicet Leonis, de quo dicitur, *vicit leo de Tribu Iuda radix Dauid.* Apoc. 5. de quo etiam dicitur Iuda accubuisti vt Leo Gen. 19. & Num. 24. hic est ille de quo dicitur quod vt leo erigetur Num. 25. Præfatione igitur aliquali pro mea excusatione cum humillima submissione, Beatissime Pater, aggredior executionem commissi negotij. Et 1. B. Pater, quia deuotissimus filius vester Rex Francorum personaliter ad vos accedere non valet, certis ex causis secretius S. V. exponendis per Legatos suos nobilissimos & solemnissimos, eandem S. V. duxit visitandam, qui etiam ad V. S. salutandam humiliter huc accesserunt, prout in casu consimili fuit in Legatis Ludouicus Imperator 63. d. tum Adrianus. Qui Legati sunt nobilissimi natalibus & generis luce conspicui & patrimonio ditiores C. de com. & merc. l. nobiliores 91. d. nobilissimus: & quos Comitatus Regalis lateris illustrat. C. de Præp. Lab. l. 1. lib. 12. eorum enim nomina Illustrium in diademate regio sunt inscripta & pars regij Corporis existunt l. ad l. Iul. M. quisquis 6. q. 1. si quis cum militibus Hi sunt nobilissimi principes multitudinis per Tribus & cognationes Leuit. 1. destinauit igitur ad S. V. viros nobiles & sapientes imitatus Moysen, qui tales elegit Deuter. 1. hi enim sunt qui comedunt panem in mensa regis tanquam filij regis 2. reg. 9. quos etiam habet rex tanquam charos, imo carissimos 2. Mach. 14. injungens eisdem salutare Vrbanum adjutorem nostrum, ad Rom. 16. dico igitur verba Daniel 10. *Scis quare venit ad te.*

Legationis igitur negotium exponendo dico sic Beat. Pater, Deuotissimus filius vester Rex Franciæ sæpe dictus S. V. alloquitur in hunc modum. *Sanctissimo in Christo Patri summa dulcedine amplectendo perpetuæ Beatitudinis optat salutem & in Deo vero summæ felicitatis Beatitudinem scilicet dicit.* In nomine Patris, &c. sanctissimi. Sicut Alexander Rex Ionathan per Epistolam salutauit 1. Mat. 14. & Demetrius Simoni summo Sacerdoti salutem emisit 1. Math. 13. sponte etiam se & sua offerens cum promptitudinis affectu, Num. 15. sponte offeren. promptus est eius animus, & ad Cor. 8. si enim promptus est animus. Et cap. 9. *Scio enim promptum animum.* Et 2. Machab. 6. pro prompto animo. Idem mente promptissima ac deuota offert. Exod. 35. adde verba quæ perferebat Iacob ad Esaü. *Si inueni gratiam in oculis tuis, suscipe munusculum de manibus meis,* Gen. 33. Munus verò suum offert deuotissimus filius vester Rex Franciæ per verba legis sic dicentis *Titiæ* amicæ meæ cum qua semper sine mendacio vixi auri 5. pondo dari volo ff. de aur. & arg. l. Titiæ, quæ siquidem auri pondo manifestius exprimuntur. 1. *Siquidem pondus est* Catholicæ fidei *professio*, quam ipse Princeps Religiosissimus & iuris Prouidentissimus ff. de le 11. l. vnum ex famil. §. fil. cum dicit non ad fidem. *Christianissimus*, cum dicit, cum ad vnum, & fidelissimus scilicet d. §. Principibus firmiter Domini amantissimus & qui in eo habitat Deuter. 33. profitetur, suique prædecessores hactenus professi sunt. Sed dicet Adrianus. Et C. in Synodo. Ideo *Carolus* quasi *clara lux* & per consequens *illustrissimus* dicitur, quia nihil est quòd lumine clariori præfulgeat, quàm recta fides in principe in Epistola Ioan. Papæ C. de sum. T. inter claras. de quo dici potest illud quod scribitur Ierem. 5. *Oculi tui respiciunt fidem*, Ier. 5. & quia ostendit

gratiam & fidem 2. Reg. 15. expectantis vitam quam Dominus daturus est illis, qui suam habent & nunquam mutant ab eo. Thren. 2 vnde de ipso dici potest *testis est in Cœlo fidelis in populo.* 2. Pondus est Charitatis & amicitiæ sponsio, cum dicitur *Amicæ meæ* juxta illud Apost. Caritatem fraternitatis, *iuxta inuicem diligentes* ad Rom. 12. & supportantes inuicem in caritate ad Ephes. 10. Et diligamus nos inuicem, quia caritas exemplum est illius. Ioan. 10. volens igitur esse Princeps amicitiæ Sap. 7. quia in amicitia illius delectatio Sap. 8. quia qui timet Deum, bonam habet amicitiam. Ecce ergo venit ad Patrem suum facere amicitiam cum eo, sicut dicitur de Regina Austri quæ venit facere amicitiã cum Rege Aquilonis. Dan. 11. concludo igitur quod Rex ipse cum amico suo pacem loquitur Ier. 9. 3. Pondus est indissolubilis vnionis expressio cum dicit, cum *qua semper.* Ipse enim Rex sollicitus seruare vnionem spiritus juxta illud quod scribitur ad Eph. 10. occurrere cupiens in vnitate fidei, vt in eodem cap. considerans igitur, quod qui adhæret Deo, vnus spiritus est cum eo. 1. ad Cor. 6. sic concludit, nos omnes in vno spiritu & in vnum corpus & omnes vno spiritu potati sumus. 1. ad Cor. 12. Habemus accessum ambo in vno spiritu, ad Ephes. 2. & stamus ambo in vno spiritu vnanimes ad Phil. 7. 4. Pondus est inuiolatæ fidei prompta repromissio, cum dicit, *sine mendacio vixi.* Adinstar Moysi, de quo dicit Dominus, sicut Moyses qui in omni Domo mea est fidelissimus. Num. 12. Inuenistis enim Pater sancte, & vestri prædecessores cor eius suorumque prædecessorum fidele, juxta illud. *Inuenisti cor eius fidele coram te.* N. 9. in tempore enim tribulationis Ecclesiæ permanserunt semper fideles juxta illud, quod scribitur Eccles. 22. in tempore tribulationis per. illi fid. Eccles. 22. talis igitur amicus fidelis fortis est protectio. Ecclesiast. 6. obediens est Patri sancto dicenti, *Esto fidelis vsque ad mortem*, Apocal. 2. fœdus igitur init vnionis: ideoque concludit quod fœdus suum in æternum non mouebitur, vt dicebat alicui Dominus de fœdere suo. Isaiæ septimo. *Concludens non te deseram neque derelinquam, viuit enim anima mea, quia non derelinquam te.* 4. Regum 2. vnde de eo meritò dici potest, dedi in fœdus populi, vt suscitet terram Isa. 49. & 50. 5. Pondus est simplicius suorumque bonorum gratuita oblatio seu submissio, cum dicit *dari volo, &c.* quid enim dignum offerre possum Domino Mich. 6. Christus seipsum pro nobis obtulit ad Heb. 9. offert igitur Rex quod potest & sicut placet ad 2. Reg. 23. Concludens per verba Canonis & sanctam Rom. Ecclesiam & Te D. Vrbanum tuosque successores ejusdem Ecclesiæ Rectores exaltabo secundum posse meum. 63 D. Tibi Domino. De eo igitur concludi potest per suos Legatos quod ipse deuotissimus filius venit facere voluntatem Patris Ioan 9.

Beatissime Pater vester amantissimus & deuotissimus filius Rex Franciæ sæpe dictus dialogicè per me loqui Sanctitati vestræ intendit suæque mentis conceptum confidenter exponere quasi filius loquens patri conquerendo & Pater Filio suadendo & mite respondendo, & filius postea replicando. D. sic filius. *Domine quo vadis?* Pater respondet, *Venio Romam.* Filius replicat dicens, *iterum crucifigi* quæ vera licet expresse non sint in textu Bibliæ, tamen habentur in C. per venerabilem, qui filij sunt legi. & habentur in spec. Histor. l. 1. cap. 13. quod sumitur ex gestis de Passione Petri, & cap. 14. Beatissime Pater in verbis propositis obmissâ introductione causâ breuitatis, filius iste quærit à Pater tanquam inscius quærit effectus anxius, quærit dolore confusus, quærit lachrymis perfusus, filius inscius dolore confusus filiali more ad quærendum excitatur; filius anxius lachrymis perfusus ad terrorem incitatur. Ex sincero mentis affectu filius efficitur querulosus, ex deflendo rei effectu redditur hic dolorosus. Filius pro rebus Patri consilium, Pater refert eiusdem exilium, filius requirit consolationem, Pater refert desolationem, filius Patrem nititur retrahere, Pater nititur se distrahere, filius Patrem ad rationem ponit, Pater voluntarius periculo se exponit. Filius Patrem à periculo nititur eruere, Pater recusat consilium amicitiæ. Filius Patris votum requirit, Pater negat quæ requirit. Filius inuitat Patrem ad vnionem, Pater prouocat filium ad diuisionem. Filius deplorat Patrem corde puro, pater repellit filium corde duro. Filius Patrem allicit, Pater filium reijcit. Aduertat igitur paterna cura, ne perseueret in patre

mens adeo dura, quia iuxta l. Cin. Consilium plusquam in se pater timet in filium ff. quod me l. Isti quidem. Queritur pater de malo filio, queritur filius de duro Patre. Seruamus honorificentiam patri quia debetur à filio, non æquamus filium patri in honore, sed præponimus filium patri in veritate, & sic tribuimus honorem debitum vt non perdat æquitas meritum. Beatissime Pater deuotissimus filius vester innisus dicto Apostoli dicentis, *Nolite amittere confidentiam vestram quæ* magnam habet remunerationem ad Hebr. 10. & alibi. Ex hac confidentia voluit peruenire ad vos *2. ad Cor. 1.* qui etiam testatur se accessum in confidentia habere per fidem ad Ephes. 3. destinauit legatos suos ad vos confidenter iuxta illud quod alibi legitur de Iuda, accedens propius Iudas confidenter ait, *oro Domine*, &c. *Gen. 20.* Ingressi suntque hanc vrbem confidenter *Genes. 24.* per quos infra dicenda iniunxit Sanctitati vestræ exponi. Iuxta illud *pronunciet euidenter*, &c. *Leuit. 12.* multa mihi fiducia apud vos *2. ad Cor. 7.* & quod scribit Ieremias, erit anima tua in salutem, quia in me habuisti fiduciam *Ier. 39.* Et quod scribitur *Hester. 9.* Domine da mihi fiduciam. Adiuimus igitur B. P. cum fiducia thronum vestrum iuxta illud Apostoli *eamus cum fiducia ad thronum* ad Ephes. 4. concludens, Domine da mihi fiduciam infra scripta proponendi *Hester. 9.* Habita igitur & percepta fiducia B. P. deuotissimus filius vester memor Canonis dicentis quod miserabilis insaniæ esse cognoscitur si filius Patrem & discipulus Magistrum similiter nitatur subiugare cum dicit, quis dubitet? erubescit enim lex filios esse castigatores parentum in Auten. de Nup. §. si vero ff. de Tu. & Cu. da. ab h. l. is qui. quod maximè in Patribus spiritualibus censet attendendum, in quibus legatione Dei fungentibus offensa grauior quàm in carnalibus & maiori damnatione digna reputatur, & maximè in Rom. Pontifice cui non est fas dicere, cur sic facis? *2. Reg. 16. 19. D.* In memoria *Eccles. 8.* non in via correctionis, sed in modum filialis allocutionis permittit aliquid scilicet quod omnipotens Deus iudicio senioris populi sui se videtur submisisse. Dicens per os Prophetæ, *Nunc ergo habitatores Ierusalem & viri Iuda iudicate inter me & vineam meam, quid est quod vltra debui facere vineæ meæ & non feci?* Isa. 5. & alibi in Psalmo dicebat Christo venturo, *Tibi soli peccaui & malum coram te feci, vt iustificeris in sermonibus tuis & vincas cum iudicaris.* Ergo Christus est iudicatus licet iniustè damnatus & iudicio se submisit *Ioan. 18.* legitur Christum dixisse *si malè locutus sum, testimonium perhibe de malo: si autem bene cur me cædis?* per quæ verba legitur Christum se submisisse testimonio vel Iudicio etiam peruersorum. Item sicut ait B. Petrus *2. Cor. 2.* subiugale & mutum animal hominis voce loquens prohibuit Prophetæ insipientiam & filius opinionem Patris corrigit ff. de Condit. ob causam da. l. 3. & Discipulus Magistri sui opinionem excusat ff. de Arb. le. quale. nec etiam vlla Maioribus iniuria irrogatur si vbi publica versatur vtilitas, minor veritatem inuestigauerit. Q. de Offic. Re. Prou. l. Po. & Leone Papa testante manet Petri priuilegium, vbicunque ex ipsius æquitate fertur Iudicium quo innuat quod cessare potest æquitas Petri in nonnullis dispositionibus particularibus dist. 24. manet. Et Antecessor nonnulla suis indicat successoribus, quibus legem indicere non valent Ext. de Re. quia per ambitiosam l. 6. Idcirco B. P. sub confidentia antedicta filiali feruore ductus præmissa prosequitur conquerens per modum antedictum. Causas autem suæ querimoniæ exponit vt sequitur. *Heu, heu, heu Domine mi, quid faciemus?* 4. Reg. 6. quid tibi vis Pater mi, vt bibas aquas turbidas in via Ægypti & subeas innumeras turbationes? *Ierem. 2.* c. quomodo enim si mulier contemnat amatorem suum, sic filium tuum contemnere videris *Ier. 3.* nutriuisti enim nos cum iucunditate, dimittis autem nos cum fletu & luctu Bar. 4. c. Possum enim dicere problema Samsonis, de comedente exiuit cibus & de forti egressa est dulcedo *Iudith. 14.* de Leone qui est de Tribu Iuda, exiuit cibus spiritualis, quia non ex solo pane viuit homo, &c. de Off. Ord. inter cætera & de ipso forti Leone egressa est dulcedo. In omnibus enim necessitatibus repertus est iste Leo dulcissimus, liberalis, beniuolus & gratissimus & mitissimus, sicut de Moyse dicit, quod erat vir mitissimus *Num. 12.* Prout ipsa rerum experientia manifestius comprobauit, imitatus dictum Saluatoris *discite à me quia sum mitis & humilis corde.* Iuxta illud *quoniam tu Domine suauis & mitis*, Psal. 85.

Ascendit igitur Leo iste de cubili suo & prædo Gentium id. inimicus homo se leuabit vt ponat terram in solitudinem. Et ibi subjungitur Heu, Heu, Heu, Domine Deus, ergone decepisti populum istum dicens *Pax erit vobis & Ecclesiæ.* Peruenit gladius vsque ad animam Ier. 4. faciem enim tuam conuertisse videris ad exteriora 2. Paralip. 3. Animaduerto quod facies Patris non est sicut heri nudiustertius Genes. 13. Cur igitur Pater faciem tuam abscondis vel abscondere vis? Iob. 13. Quid fecimus tibi, quid peccauimus in te? Genes. 20. Quid est quod facere voluisti? Genes. 29. Nonne Domine mi, serui tui omnes sunt? 1. Paralip. 21. Quid est quod facies in plebe ista? Exod. 18. Quid tibi fecit populus iste? Exod. 92. Quid voluisti transducere populum? Ios. 7. *Quid merui Pater, vt aduersus me consurgas?* Iud. 12. Quid enim feci & quid inuenisti in me? 1. Reg. 29. iste grex quid commeruit? 1. Paralip. 21. Quid peccaui tibi? Ier. 37. Quid vis Pater, quid petis & detur tibi, etiamsi dimidiam partem Regni mei petieris, impetrabis. Hester. 5. *Quid feci tibi aut quid molestus fui?* Mich. 6. Quid vis vt faciam tibi? Machab. 5 Quid vis me facere? Act. 9. quid igitur Pater mi acturus es? Act. 22. *Nulla enim causa suspicionis inueniri potest, quin ego & populus meus tibi simus fideles*, Isa. 27. Inuenisti enim cor eius fidele, & fideles comprobati sunt. Et quis alius est populus vt populus iste 1. Par. 17. Clamat igitur iste filius, caput meum doleo, caput meum doleo. 4. Reg. 4. & nota quod bis dicit caput, &c. dolet Vicarium Christi qui est caput Ecclesiæ ad Col. 1. & caput omnis principatus ad Colos. 2. Taliter moueri, talibusque periculis subjici. Nam Dominus reseruauit filiis dolorem Patris Iob. 21. Dolet etiam caput proprium, nam tactus est dolore cordis Gen. 6. Clamat etiam, ventrem meum doleo, ventrem meum doleo Ierem. 4. venter enim meus quasi mustum absque spiraculo Iob. 32. *Et factus sum tanquam cera liquescens in medio ventris*, Psal. 21. Conturbatus est enim venter meus Abacuc 3. & amaricatus est venter meus Apo. 10. Verba ergo mea dolore sunt plena, Iob. 6. Commuto faciem meam & dolore torqueor Ioan. 9. Nam & os meum perforatur doloribus Iob. 3. Hæc igitur omnia initia sunt dolorum Mach. 34. Videte igitur dolorem meum, & si est dolor sicut dolor meus. Apprehendit enim me dolor durus 2. Mach. 9. & duros sustineo cordis dolores 2. Mach. 3. Desideraui igitur, exquisiuit igitur te Domine facies mea, faciem tuam requiram Psal. 26. Ad te igitur Domine, faciem meam conuerto Thren. 3. Desiderans videre faciem Salomonis id. tuam 2. Paral. 9. & vt videaris facie ad faciem Num. 14. & tui Regis faciem videam 2. Reg. 14. juxta illud *quærite faciem eius* *semper* 1. Paral. 16. & Psal. 94. vt à nobisque Ierem. 39.

Paternitatem vestram alloquens per verba Thematis præassumpti *Domine quo vadis?* sicut autem Agar bene venis aut quo vadis? Iudith. 10. quo tu vadis? Zach. 3. quo vadis? Ionæ 1. quo hic iturus est, Ioan. 7. Domine quo vadis Ioan. 13. Et Thomas dixit, Domine nescimus quo vadis, Ioan. 14. Multa enim, imo latissima negligentia huic filio ascribetur, si de his inquirendis solicitus non existeret dicente Saluatore, *& nemo ex vobis interrogat me quo vadis,* Ioan. 14. juxta illud neglexerunt justum & à Domino recesserunt Sap. 3. & alibi. Illi autem neglexerunt & abierunt Mach. 22. Et alibi, quare negligitis Gen. 42. Quomodo enim effugiemus si tantum neglexerimus salutem ad Hebr. 2. Noluit ergo filius negligere juxta *illud nolite negligere, nolite cessare*, Iudic. 18. Dominus elegit hunc filium & populum suum juxta illud, nolite negligere, vos enim elegit Dominus 2. Paral. 29. Non enim debet negligere gratiam quæ à Deo sibi data est, 1. ad Tim. 4. Nec transferre gloriam suam & dignitatem suam Genti alienæ. Baruch. 4.

Meritò filius iste quærendo conqueritur, Pater quare natus est? Gen. 4. Quare reddis malum pro bono? Gen. 44. Quare sic loquitur Dominus noster, quare moriemur coram te? Gen. 47. Quare percutis proximum tuum? *Quare dimisisti hominem?* Exod. 2. Quare fundamur Num. 9. Quare non inuenio gratiam coram te Num. 10. Quare omnis populus iste frustratur? Iosue 7. Quare dimisisti eum 2. Reg. 3. Quare atteris populum meum, Isa. 3. Quare sic facis Domine terræ huic? Deuteron. 29. 3. Reg. 9 Quare Domine Deus factum est hoc malum Iud. 21. Quare facis res hujuscemodi 1. Reg. 2. Quare reuersus

est 4. Reg. 1. Quare me dereliquisti? Psal. 21. Quare datur hæc Ciuitas in solitudinem? Ier. 27. Et nunc Domine Pater noster es tu ecce Domine populus, respice omnes nos, Ciuitas id. terra ista sancta tua deserta est & facta est Domus sanctificationis nostræ & gloriæ nostræ deserta. Nunquam Domine super his continebis & tacebis Isa. 64. Nonne igitur quicunque hæc audierit, tinnirent ambæ aures eius, 4. Reg. 21.

Verum Domine cum ignoramus, quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, vt oculos ad te dirigamus, 2. Paral. 20. Obtenebratus est enim sol in ortu suo & Luna non splendebit in lumine suo Isa. 13. Verum Beat. P. nunquam potest obliuisci mulier infantem suum, vt non misereatur filio vteri sui, etsi illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui, Isa. 45.

Num igitur P. B. hunc filium & Ecclesiam Gallicanam vobis sacris vberibus sponsæ vestræ enutritam deserere poteritis? absit, quæ paterna pietas, quæ in pietate & non in atrocitate consistit, consilium pro liberis capit ff. de adult. l. nec in ea ff. ad l. Iul. Pompei de Par. l. Diuus. Nonne ardorem refrigerabit eos Eccl. 18. Non pariter pietas paterna duriciem cordis paterni dulcebit? Nonne hæc filium humilem subleuabit? Ezec. 21. Nonne Pater oportuit misereri Mach. 18. Nam & ab infantia circuit catum miseratio & de vtero matris tuæ egressa est, Iob. 3.

Constitues igitur nos populos absque Patre, Thren. 5. Absit igitur vt nos relinquas, Iosue 34. Absit vt hanc rem facias qui judicas vniuersam terram, Gen. 18. Absit à Deo hæc impietas Iob. 34. Nunquid iniquitas est apud Deum vel eius Vicarium? Absit ad Rom. 9. Quod ergo bonum est & fuit mihi factum ad Rom. 7. Non relinquas igitur nos orphanos Ioan. 14. Ne dicamus, percussisti nos ita vt non sit sanitas, exspectauimus pacem & non est tempus curationis, & ecce turbatio, non nos des in opprobrium neque facias nobis contumeliam Ier. 4. Clamamus igitur, Pater mi, Pater mi, currus Israël & auriga eius 4. Reg. 2. Audi igitur mœrorem & luctum omnium, vox est vna plangentium, *Cur nos Pater deseris, aut cui nos desolatos relinquis? inuadent enim gregem tum lupi rapaces* vt legitur in legenda B. Martini. Concludo igitur dicendo Domine quo vadis aut nos desolatos relinquis, &c. Venio Romam.

Venio Romam. Ista est secunda pars, in qua Pater satisfacit filio. Sic dicit, fili mi, perceptis tuis viscerosis doloribus super te doleo, quia tuis querelis & lamentationibus annuere non valeo. 1. Propter diuinam jussionem. 2. Propter loci dispositionem. 3. Propter sedis prærogatiuam. 4. Propter conjugij vim & fidem compulsiuam. 5. Propter prædecessorum imitationem. 6. Propter diuinam reuelationem. 7. Propter multiplicem aliam rationem.

1. Namque constat quod jussu Christi, quia jussu Christi Saluatoris Petrus Vrbem fugiens rediit ad ipsam. Vnde cum Dominus obuiasset Petro & interrogatus esset ab eo, *Domine quo vadis?* respondit, *venio Romam, iterum crucifigi*, scilicet te 1. Petro. Vt sic vrbs ista altera Ierusalem intelligatur, effusione sanguinis tui qui primus es Vicarius meus in terris, fundetur, confirmetur & consecretur. Hic locus quem elegi in terris secundum doc. quod intelligens Petrus pro se dictum, scilicet vt reuerteretur in Vrbem & ibi pro Christo crucifigeretur, & per consequens Christus pro ipso 3. q. 1. Multi in fin. inf. Deum enim crucifigunt, qui eum in suis Sacerdotibus persequuntur) ad locum ipsum protinus est reuersus, promptus siquidem ad moriendum & jussum Domini exequendum. Et ibi crucifixus est 2. q. 6. Beati.

Vides igitur, fili, quomodo jussu Diuino primus Prædecessor meus Romam fugiens rediit, cuius vestigia debeo imitari, quia B. Petri fidem & sedem teneo 24. q. 1. Hæc est fides. Memor enim sum sub illius nomine Ecclesiæ præsidere, cuius confessio à D. I. Christo est glorificata 24. q. 1. memor.

2. Dicebatur propter loci dispositionem, quia vrbs ipsa caput est orbis & ad modum orbis est disposita. Sicut enim in orbe sunt quatuor patriarchales sedes 22. d. cap. 1. Sic in Vrbe sunt 4. patriarchales vt notatur pro Dat. in c. fund. de Elect. lib. 6. Nec mirum, quia locus est quem elegit Dominus, vt ff. per venerabilem. Et sic Saluator cuius vices gerimus in terris, non nouit opus imperficiendis extra de Bapt. ma. §. sed adhuc tendere debemus ad idem quod

est perfectionis, scilicet ad caput orbis, illum locum, qui magis instar orbis repræsentat, vt quasi similitudo orbis in Vrbe dicatur impressa, vt accedat quod legitur de pen. d. 1. pen. & sic manendo in Vrbe repræsentatiuè in toto orbe morari videatur ext. de Cler. non resid. ex parte cum dilectus ad audientiam, & semper caput tanquam venerabilius carnis debet conseruari ff. de relig. cum in diuersis C. de aquæ duct. l. eos.

3. Propter sedis prærogatiuam. Constat enim quod Apostolica Sedes Rom. sacro cruore Martyrum, Apostolorum Petri & Pauli consecrata, effecta est prima, caput & aliarum omnium Mater & Domina effecta super omnes alias obtinet Monarchiam. Et adeo, quod qui eius priuilegia tollit & primatum, non ab ipsis Apostolis sed ab ipso D. Saluatore nostro concessum Domino dicente, Tu es Petrus, in hæresim labitur 22. q. c. 1. & 2. Extr. de Elect. fundamenta & illius, quia est Gens sancta, populus electus, regale Sacerdotium, Ciuitas Sacerdotalis & Regia, &c. Ista est enim in qua Dominus posuit totius Ecclesiæ principatum.

Ad illam ergo sedem, quæ à Domino est electa, & in qua totius Ecclesiæ Dominus posuit principatum, teneor ex debito eidem præsidere, personaliter attendere & eam potissimè curare. Nàm agris propriis sitientibus non sunt alieni irrogandi de seruit. & aq. l. præses. Et adeo quod attenta diuina dispositione sedes ipsa per nos alibi transferri non potest attenta diuina electione. Dispositione sedis dictæ, vt notatur per aliquos in C. fundamenta & maximè per Acti.

4. Dicebatur propter Coniugij spiritualis vim & fidem compulsiuam. Constat autem quòd Coniugium spirituale est contractum & consummatum inter nos & Ecclesiam Rom. sponsam nostram, ratione cuius maior est vnio inter Nos & ipsam sponsam nostram quàm inter virum & suam vxorem consistat, cum vnio ista sit spiritualis, illa autem carnalis. Extr. de Transl. Ep. Inter Cor. Igitur si propter coniugium carnale tenetur homo relinquere patrem & matrem & adhærere vxori suæ *Gen. 2.* multo magis propter coniugium spirituale suam sponsam sequi. ff. de ann. lega. l. Meuia. in quo casu nulla exceptio reperitur extr. de Coniug. lep. quoniam §. quia si virum. Nam socij debent esse diuinæ & humanæ Domus. Non igitur valeo sponsam meam te deserere; quinimo ad ipsam compellor redire, vt quod Deus coniunxit, homo non separet 33. q. 11. Quos Deus, &c.

5. Dicebatur propter Sanctorum Prædecessorum imitationem, qui hactenus vsque ad modica tempora in eadem Ecclesia & vrbe resederunt: quorum vestigia nos tenemur imitari. extr. de Iuram. Cal. inhærentes 11. quæst. 5. Nos sanctorum. Maiores enim nostri diuina inspiratione cernentes sic agendum, necessitate peccandum 23. q. 1. Maiores, hoc enim egerunt vt posteris daretur exemplum *Cho. 2.* Exemplo enim didici disciplinam *Prouerb. 24.* Admonitus sacræ scripturæ præceptis Dominicis. Nunc ergo curate horum facere exemplum *1. Matth. 41.* vt valeam effici exemplum fidelium *1. ad Thim. 4.* volo igitur imitari Petrum qui ad hanc Ecclesiam fuit assumptus, & quam suo cruore consecrauit.

6. Dicebatur propter diuinam reuelationem. Forsan enim licet non afferam, dicere valeo quod ista diuinitus sunt inspirata vel reuelata. Nam Deus est in cœlo reuelans mysteria *Daniel 20.* qui forsitan auriculam meam reuelauit *1. Reg. 19.* iuxta illud. Reuela oculos meos & considerabo mirabilia tua *Psal. 98.* vt reueletur gloria Domini sponsæ nostræ Romanæ *Isa. 40.* sicut factus est sermo ad Abraham per visionem *Genes. 15.* & vade in terram visionis *Gen. 22.* scilicet in Vrbem Ro. & ad sedem tuam, vrbs enim illa Sancta est; ibi sanctorum Apostolorum Petri & Pauli corpora requiescunt, quæ principatum & caput obtinet omnium Nationum, scilicet vt vbi erat caput superstitionis, ibi caput requiesceret Sanctitatis, vt vbi Gentilium Principes habitabant, illic Ecclesiarum Principes morarentur 11. qu. 7. Beati, & vbi prima Petri Cathedra consistit 11. q. 7. puto.

7. Dicebatur propter aliam rationem multiplicem persuasiuam. 1. Quia in hoc sufficere videtur nostra voluntas. Iuxta illud, an non licet mihi de meo facere

facere quod volo? an oculus tuus nequam est? *Matth. 11. 2.* conscientia quâ forsan ducimur, contra quam disponere non valemus 28. D q. 1. Ex his de restit. spol. litteras. 3. quia hoc faciendo nihil noui agimus, sed rem ad suum pristinum statum reducimus ff. de pac. l. si vnus. §. quod in specie. Et sic non videtur mutatio sed reuersio, iuxta illud, *reuertere ad terram Patrum tuorum*, Gen. 31. & illud, vnusquisque rediit in sua. *Iudith 6.* & illud. redi in domum tuam *Luc. 8.* sicut Apostoli locuti verbum Dei redibant Ierosolymam *Act. 8.* & reducet Dominus eum in domum eius *2. Reg. 2. 4.* forsan propter voti exsolutionem: forsan enim quod hoc iuraui, voui vel promisi; ideoque promissum vel votum exsoluere teneor; iuxta illud, *vota mea reddam in conspectu timentium eum*, Psal. 60. & iuxta illud. *Reddes autem Domino iuramenta tua*, Math. 5. c. & propter iniurias illatas, vel propter hostium incursum quos fugere licet, sicut fugit de vna Ciuitate in aliam 7. q. 1. aduertit. & se. & propter alias forsan non reuelandas.

Sequitur 2 pars. *Iterum crucifigi*, Et hic filio datur medium replicandi. Dicit. Quis conceptum sermonem continere possit *Iob. 4.* nam ex abundantia cordis loquitur *Matth. 12.* & *Luc. 6.* quia semel cœpi loqui ad Dominum meum. Quæso igitur, Domine mi, ne indigneris si loquar *Gen. 18.* sic dicit. Pater, per iam dicta non cessant clamores, sed per proposita crescunt ampliores. Certus namque sum per tuos sermones quod certè non prætendunt neque rationes rectè concludentes, sed occasiones, nec artant filium quod sic acquiescat vel clamare cesset post te, vel sic conquiescat. Nam validioribus rationibus Patrem informabit, quod hinc non discedet neque declinabit. Consideret igitur Pater, & diligenti meditatione reuoluat factum quod nunc aggreditur, locum à quo egreditur, viam per quam progreditur, terminum ad quem graditur. Iste namque locus sanctior, iste locus fidelior & tutior, imo & iste locus omnibus eligibilior. Illa via non tutior, illa periculosior, illa reiicibilior. Hic terminus indignior, ille etiam grauior, ille odiosior, & hoc cum dicitur, *iterum crucifigi.*

Beatissime Pater, dico, quod locus Franciæ sanctior est vrbe, si fas est dicere, & quod ratione maioris sanctitatis est per vos eligibilior, siue loquimur de tempore fidei susceptæ, siue ante. De tempore ante fidem legitur in lib. Iulij Cæsaris de Bello Gallorum, quod in signum & præsagium magnæ religionis in Francia affuturæ, in Francia habebantur Druides qui diuinis rebus intererant, sacrificiaque priuata ac publica procurabant & religiones interpretabantur. Et subiungitur. *Si qui autem priuatus* aut populus eorum de certo non stetisset sacrificiis, interdicebant. Hæc pœna apud eos grauissima erat, quibus ita interdictum est, Hi numero impiorum ac sceleratorum habebantur: ab his omnes discedebant, aditum eorumque sermonem diffugiebant, ne quid ex contagione incommodi accipiant. Neque his petentibus ius redditur. Et post multa subiungit. *Natio est omnis Gallorum admodum dedita religionibus.* Hæc ille. Ex quibus apparet propriè in figura & ante tempus fidei summam religionem & perfectissimam fidem præsentem ex tunc in Francia figuratam, iuxta illud quod dicit Apostolus, *omnia in figura eis contingebant.*

De tempore verò fidei susceptæ, constat ex multis prærogatiuis ipsius Regni. 1. namque B. P. decoratur ipsum Regnum sacrosanctis Reliquiis, in quibus & per quas Saluator noster benedictus Dominus noster Iesus Christus pro nobis immolatus triumphauit & mortem nostram moriendo destruxit & vitam resurgendo reparauit; scilicet sanctissimum Crucis vexillum & illam dignissimam Coronam spineam, quæ caput sanctissimum Christi qui caput nostrum existit, ornauit & pupugit; & illud lanceæ ferrum omni veneratione dignum, quod eius latus sanctissimum perforauit, vnde exiuit sanguis & aqua. Et claui sanctissimi, qui manus & pedes dignissimos perforarunt. Corrigiæ, quibus fuit fustigatus, titulus ille solemnis *Iesus Nazarenus Rex Iudæorum.* Tabula etiam lignea supposita capiti Christi in sepulchro, cuius capitis sanctissimi impressio patet, quasi esset cerea, quæ tabula adhuc resider sanguine pretiosissimo Saluatoris nostri rubricata. Ista sunt arma Saluatoris. Et similiter *Vexilla Regis prodeunt, fulget Crucis mysterium*, provt canit Ecclesia. Et *Pange lingua gloriosi prælium certaminis*, & super crucis trophæum dic triumphum nobilem; qualiter Redemptor Orbis immolatus vicerit. Quæ Reliquiæ pretiosissimæ

hoc tempore in Francia secundum electionem gratiæ Dei saluæ factæ sunt ad *Rom. 11.* vt verificetur quod alibi dictum est de Ierusalem. Egredientur Reliquiæ *4. Reg. 19.* & alibi, dimittam Reliquias hereditatis meæ, *4. Reg. 21.* Ex his ergo patet hunc locum sanctiorem esse & à Saluatore nostro præelectum. Nam sic illa Terra sancta reputatur, quam Christus præsentialiter visitauit, quia cum postquam fuit Corpus glorificatum & desijt in terris conuersari, tum sui sanctissimi Corporis communionem quam in Sacramento altaris omnibus sua Diuina bonitate communicauit, nulla temporali digniori præsentia hanc Franciæ patriam decorare potuit, vel dotare, vel consecrare quàm suarum sanctarum Reliquiarum prædictarum præsentiâ communire. Quod satis declarari potest. Sic enim Archa fœderis veteris Testamenti, Philistinos ipsam occupantes plagis percussit varijs tanquam indignos detentione Archæ ipsius, & cum ipsam remisissent, Betsamites qui eam receperant & immolauerunt sacrificia, etiam propter indignitatem percussit plaga magna, donec reducta esset in Gabaa in domo Aminadab in qua pacificam elegit mansionem. *1. Reg. 6. & 7. c.* Sic etiam istæ Reliquiæ sanctæ perpetuam & sanctam hîc elegisse videntur mansionem, quasi in loco sanctiori; quod autem hæ Reliquiæ sint pretiosiores illis quæ erant in Archa, apparet, quia in illa erant virga Moysi, Manna & Tabulæ legis. De virga autem Moysi quomodo sit figurata in Cruce, vide Origenem sic dicentem super Exod. Homil. 4. *Puto quod v · ga Moysi per quam geruntur hæc omnia*, scilicet castigatio & verberatio Ægyptiorum, per quam Ægyptus subijcitur & Pharao superatur, Crux Christi sit, per quam mundus hinc vincitur, & Princeps huius mundi cum Principatibus & Potestatibus triumphatur, vt de ipsa dicatur, *Sedes tua Deus* in seculum seculi, virga directionis, virga regni tui. *Psal. 44.* Item super Exod. *Homil. 6.* quid timent Dæmones? quod timent, sunt, siue dicunt, Crucem Christi, in qua triumphat. Sunt in & qua exuti, sunt Principatus eorum & Potestates. Timor ergo & tremor cadent super eos cum signum in nobis viderint Crucis fideliter fixum & magnitudinem brachij illius quod Dominus expandit in Cruce.

Manna autem & plusquam Manna hodie habemus, quia vt dicit Ambros. in lib. de Sacram. reuera *magnum mirabile est quod Deus Manna pluerit Patribus & quotidiano cœli pascebantur alimento, vnde dictum est, Panem Angelorum manducauit Carne, sed tamen panem illum qui manducauerunt in deserto, mortui sunt. Ista autem Esca quam accipit, iste panis viuus qui de cœlo descendit, vitæ æternæ substantiam ministrat; & quicunque hunc manducauerit, non morietur in æternum, & Corpus Christi est.* Considera vtrum sit panis Angelorum an Caro Christi, quæ vtique Corpus est vitæ. Manna hoc de cœlo, hoc super cœlum, illud cœli, hoc Domini cœlorum; illud corruptioni obnoxium si seruaretur in diem alterum, hoc alienum ab omni corruptione; quicunque religiosè gustauerit, corruptionem sentire non poterit. Illis aqua de petra fluxit, tibi sanguis ex ipso. Illos ad horam satiauit, aquâ te sanguis diluit in æternum. Iudæus bibit & sitit, tu cum biberis, sitire non poteris: & illis in vmbra id. in figura, hoc in veritate. Si illud quod miraris, vmbra est, quantum istud est cuius vmbram miraris? Audis quia vmbra est, quæ apud Patres facta est. Bibebant, inquit, de consequenti eos petra, petra autem erat Christus: hæc autem facta sunt in figura, cognouisti potiora, potior enim lux quàm vmbra, veritas quàm figura, corpus Actoris quàm Manna de cœlo. de Consecrat. d. 2. Reuera. Tabulas autem legis habemus, scilicet Euangelia, &c. vt sic dicatur quod ista est vera archa, illa figuratiua.

Item in S. Dionysio reperitur Manna sanctum secundum Vincentium in Speculo Histor. Dicit quod illud non est Manna deserti, sed est illud Manna quod emanauit quando B. Karolus reposuit flores spinarum coronæ Christi, & illi flores conuersi sunt in Manna, & de hoc habetur in historia eiusdem B. Karoli. Quinimo etiam istæ Reliquiæ præcedere videntur reliquias BB. Petri & Pauli Apostolorum, piscatorum & Prædicatorum; quod probatur ex multis. 1. Ex nobiliori genere adorationis scilicet hyperdulia, sicut & Caro Christi: & est ista adoratio quædam professio, quia in ipsa operatus est Saluator noster salutem in medio terræ; ideo dicimus, *salue Crux pretiosa, quæ in Corpore Christi dedicata es, &c.* Crucem *tuam adoramus Domine.* Deus autem ipse colitur latriâ,

aliæ creaturæ duliâ; caro autem Christi & Crux Christi hyperduliâ, quæ est dignior & nobilior quàm dulia. Ita tenet D. Altissiodorensis l. 3. sent. q. 14. Et verisimiliter credendum est, quòd eædem Reliquiæ sanctæ quæ adesse verisimiliter creduntur in die Iudicij, vt sentit Ioan. Chrysostomus de Inuentione sanctæ Crucis. Iuxta illud, hoc signum erit in Cœlo cum Dominus ad judicandum venerit, ab ipso Saluatore & Angelis eisdem assistentibus continuò conseruentur, & quod eisdem assistat Diuina præsentia cum multiplici Angelorum Comitiua, quasi præcipuus Domini thesaurus in terris, cuius thesauri Christus cum suis Angelis spiritual. juxta illud, aperuit Dominus thesaurum suum, Isaiæ 5. & filius vester Christianissimus Rex Franciæ Custos existit spiritualis, vnde de ipso tanquam Rege custode sacrarum Reliquiarum dicere potest Christus, *quod ipse Rex Magister sacrorum scriniorum nostrorum*, cui nostræ liberalitatis beneuolentia tribuenda est, quod nostræ quodammodo assideat Majestati. C. de Magistr. sacro scrin. l. 1. Ipse est enim qui contemplatione meritorum in Prouincias maritimas strenuissimo milite pro fide & his sanctissimis Reliquiis obtinendis primi Ordinis dignitatem est consecutus: ideoque altissimarum dignitatum honoribus subjungatur. C. de Comi. rei militaris l. qui contemplatione l. 12. Bene de Rege nostro & populo suo dici potest illud quod scribitur in l. de præpositis labarum vel laborum. Et erat laba vel labor signum vel vexillum Constantini Imperatoris digressiuum, quod componi fecerat ex lapidibus pretiosis, vt dicit Glossa & dicit textus sic. *Quoniam præpositi labarum id. signorum Imperialium in nostro Iudicio promouentur, clarissimi sunt instar Electos: nam & prærogatiuâ digni sunt, quos nostri lateris Comitatus illustrat.* T. de præposito labari l. 1. Rex iste & suus populus præpositi signo & vexillo pretiosissimo Imperatoris nostri scilicet Saluatoris nostri, qui per hoc signum triumphauit diuino Iudicio, ad idem sunt promoti, ideoque inter Electos id. inter alios Principes & populos à Christo Electos clarissimi sunt & ampliore prærogatiua digni, quos Diuini lateris id. signorum diuinorum Comitatus illustrat. Hæc ergo sunt felicissima Antiquitatis ornamenta C. de Consulib. l. ordinem lib. 12. quibus honorariis insignibus principali munificentia locus iste est decoratus, id. diuina largitate C. de Consulib. la. Nem. vnde de ipsis dici potest, quod qui constant honore, aut non nostro splendore claruerunt, solita acclamatione accipiantur nec præferantur vt incogniti. C. de Qu. l. 1. lib. 12. Rex autem ipse & populus eius honore Quæstura id. acquisitionis harum sanctarum Reliquiarum & splendore diuino propter præsentiam dictarum sanctarum Reliquiarum clarent, vnde acclamatione excipi id. honorari debent, id. publicis acclamationibus attolli, sicut ibi dicit Glossa quod faciunt Romani de Imperatore dicendo *Viuat talis Imperator.* Viuat igitur talis Rex sicut noster Rex Franciæ. Viuat suus populus dignis laudibus attollendus & C. de Off. Rect. Prouinc. l. 3. Vnde dicere potest Ecclesia, agentes in rebus scilicet talibus post palmã laboris emeriti Principatus honore remuneramus. C. de P. Agen. in reb. l. 1. palmarij enim laboris in dictarum Reliquiarum assumptione obtinuerunt. Vnde de ipsis dicere potest Christus, nec enim alieni sunt à puluere & labore Castrorum, quos signa & arma nostra concomitantur. C. de Castr. omni pala patet l. 1. lib. 12. Nam militaris potestatis sudoribus clari sunt effecti, imo clarissimi per prædicta; vnde de ipsis potest adaptari quod dicebat Dominus Moysi. *Et erit signum in manu tua & quasi monumentum ante oculos tuos vt lex Dei semper sit in ore tuo.* Exod. 13. ista enim sunt signum redemptionis & monumentum Christi vel monumentum proprium ante oculos nostros vt semper sit lex Dei in ore hujus Regis & sui populi, quia ista sunt vera signa fidei, vera signa legis. Ecce enim tabernaculum Dei cum hominibus, & habitat cum eis Apocal. 21. vt dicatur quod terra ista est quasi paradisus Domini Gen. 13 verè enim Dominus est in loco isto Gen. 28. locus enim iste quo stas, terra sancta est Exod. 5. Iosu. 5. Act. 8. vt dicatur quod ibi fides quærenda est, vbi Christus est, habitator proximus id. qui dignior. Vnde dici potest pactum est sempiternum inter me & filios meos Israel signumque perpetuum, scilicet per istas sanctas Reliquias Exod. 31. Exaltabo enim signum meum dicit Dominus Isaiæ 49. Habemus enim signum Dei viui Apocal. 7. & erit Dominus nominatus in signum æternum quod non

auferetur Iſaiæ 77. Hoc eſt ergo ſignum ſalutis quod habemus Sap. 16. Non autem eſt prætermittenda illa ſanctiſſima tunica inconſutils deſuper contexta per totum quâ etiam decoratur ipſum Regnum, quæ deſignat Eccleſiam, Eccleſiæ ipſius vnitatem vt teſtatur Bonifacius in Extrauag. *Vnam ſanctam* & illa piè fuiſsè creditur, ad cuius fimbriæ tactum Mulier illa quæ fluxum ſanguinis per 12. annos paſſa fuerat, ſalua facta fuit, de qua habetur *Matth. 6.* Vnde de Rege iſto filio veſtro, & populo ſuo in perſona Chriſti dici poteſt, quod ſi adoranda noſtra purpura & in conſequendis honoribus beneficium & ordinem ſibi nouit vendicandum C. de Conſulibus l. 3. pœna enim ſimilis erit ſacrilegis ſi his honorificentia non deferatur qui continere noſtram purpuram digni ſunt exiſtimati. C. de Domeſtic. & propter l. Domeſt. in adoranda enim diuina ſerenitate priuilegium meruit C.de ſim. l. 1.

Patet igitur, Pater Beatiſſime, quomodo filius veſter ſæpè dictus cum ſuo populo & terra Diuino theſauro eſt communitus, & adeo in conſeruatione tam pretioſorum iocalium noſtræ fidei, noſtræque redemptionis & totius Eccleſiæ typum gerentium adeo nunc eſt prælectus, & per conſequens ipſum ſuumque populum & ſuam terram præligere vel ſaltem eidem adhærere tenemini, ſufficit enim diſcipulo vt ſit ſicut Magiſter eius, & ſeruo ſicut Dominus eius *Mat. 10.* Omnis enim Chriſti actio noſtra eſt inſtructio 11. q. 1. Multi. Maior enim feruor dilectionis huic Regi ſuiſque Regnicolis ineſſe videtur ex teſtimonio ſcripturæ; quia qui plus donat & cui plus donatur, plus diligere cenſetur, & amplius donans etiam plus diligere iudicatur, provt teſtatur Euangelium de muliere peccatrice *Luc. 7.* hunc enim prædilexiſſe iudicandum, quem ita dilexit, vt ſuorum præcipuorum iocalium & inſigniorum heredem inſtitueret ff. de Conſ. Tu. l. ſi Patronus. Non enim dubium eſt habere honorem ſaluatorem huic Regi adhiberi voluiſſe, cui ipſe talia reliquit ff. de Iud. l. ſed & ſi ſuſcepit. ff. de l. præſtanda bon. poſ. contra C. p. l. 3 p. 1. ibi non tibi emolumentum quæritur, ſed tibi honor habitus eſt.

Et quanquam B. P. locus vrbis dicatur à Deo electus, tamen electio præſenti electioni Diuinæ non derogat. Nam & legimus Deum elegiſſe Ciuitatem Sion in habitationem ſibi, iuxta quod habetur in Pſal. *Quoniam elegit Dominus Sion, elegit eam in habitationem ſibi. Hæc requies mea in ſeculum ſeculi, hic habitabo quoniam elegi eam.* Pſal. 131 & alibi. Fundamenta eius in montibus ſanctis. Diligit Dominus portas Sion ſuper omnia tabernacula Iacob. Glorioſa dicta ſunt de te, Ciuitas Dei, &c. Et in eodem Pſal Numquid Sion dicet homo, & homo natus eſt in ea, & ipſe fundauit eam Altiſſimus. Et ſubiungitur, ſicut lætantium omnium habitatio eſt in te. *Pſal. 86.* & alibi. Exulta & lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui ſanctus Iſraël. Et alibi habetur, quod Deus Ciuitatem Ieruſalem elegit *3. Reg. 2.*

Quid plura, Pater Beatiſſime, Si dicitur quod vrbs Romæ fuerit ſacro cruore Martyrum Apoſtolorum Petri & Pauli conſecrata provt ſupra ponitur, nunquid ille Caluariæ locus prope Ieruſalem & ipſa Ciuitas eſt eo amplius glorioſa Paſſione Saluatoris noſtri & ſuo pretioſiſſimo ſanguine conſecrata, cuius vnica gutta ſufficiebat ad totius generis humani redemptionem, provt notum ſatis Extr. de temp. ord. ex tenore. Vnde Chriſtus fuiſſe videtur Epiſcopus Ieroſolymitanus, quia ibi tanquam verus Sacerdos & Epiſcopus ſe obtulit pro nobis in ara Crucis, ex qua obligatione ſumus ad Deum ſicut ad Paſtorem & Epiſcopum animarum noſtrarum vt ſcribitur *1. Petr. 2.* ſicque Papa eius Vicarius Ieroſolymitanus Epiſcopus per excellentiam dici deberet. Nunquid etiam pariter hanc terram Franciæ prætuliſſe videtur Dominus vrbi per iſtarum ſanctarum Reliquiarum ſuarum exhibitionem & præſentiam. Non enim loca vel Ordines Creatori noſtro nos proximos faciunt, ſed nos aut merita bona coniungunt, mala autem diſiungunt 40. D. Non loca. Non ergo debet attendi locus vrbis, ſed bona merita per quæ Deo magis coniuncti ſumus, & per quæ ſibi in præſentia dictarum Reliquiarum ſanctiſſimarum appropinquare videmur, provt eſt ſupra probatum. Et quanquam quoad adminiſtrationem Roma etiam ſit Prælata, Antiochena tamen Eccleſia fuit prior, & in ipſa prius reſedit Petrus & in ipſa celebrata prius Cathedra S. Petri, quæ poſtea Romam tranſ-

lata est 24 q. 1. Rogamus 7. q. 1. Mutationes. Per hoc tamen non negant Franciam æqualem fuisse & esse meriti imò amplioris quàm Roma, sicut dicitur quod Cyprianus æquiparatur Petro quoad Martyrij coronam, nam etsi distet Cathedrarum gratia, vna est tamen Martyrum gloria 11. q. 7. puto. Vnde de vrbe Roma & probitate Gentis Romanæ videri possunt verba Bernardi ad Eugenium, quæ recitantur per Ioannem Monachum in illa Decretali, fundamenta, quæ subticeo & ex causa. Verum subiungit quod Roma à Prædonibus & Latronibus fuit consecrata, vnde adhuc retinet primordium dicens. *Roma manus rodit, quos rodere non valet, odit.* Nec est qui se abscondat à rosura eius. Et B. P. vltra illa quæ recitat Ioan. Monachus circa materiam subiectam, aduertere debetis quæ scripsit idem Bernardus ad Eugenium alibi sic dicens. Scio vbi habitas, increduli & infideles sunt tecum lupi non oues sunt, tu tamen Pastor, quomodo si fieri possit, conuertas eos ne ipsi subuertant te. Et paulo post. Fateor istum populum vsque adhuc extitisse dura fronte & indomito corde, sed vtrumne etiam indomabili nescio. Vnum est quod te absoluit. Egisti cum populo illo, vt possit dicere, popule meus, quid tibi debui facere & non feci? sicut fecisti nec profecisti. Est demum quod scias & quod dicas. Exi de vrbe Chaldæorum & dicito quia oportet me & alijs Ciuitatibus euangelizare, puto nec pœnitebit exilij orbe pro vrbe commutato. Hæc ille. Vnde Ier. ad Inquisitores Algasiæ qu. 21. dicit sic. Vnde secundum Apocalypsim Ioannis in fronte purpurata meretricis scriptum est nomen blasphemiæ id. Romæ æternæ. Caue ergo P. S. ne qualis est Populus, talis sit sacerdos Oseæ 4. Non autem est talis populus iste, sed veriùs dici potest quis alius est populus vt populus tuus Israël 1. Franciæ, 1. Paralipom. 17. Reuertere igitur, reuertere Pater & habita cum Rege *1. Reg. 15.* habita ergo in hac Ierusalem & non egredere *3. Reg. 2.* Terra igitur ista est quasi Paradisus Domini *Genes. 13.* Vnde B. P. considerata hac electione huius Regis, suæ terræ suique populi potest sic vobis dici. Ad locum quem elegit Dominus vt sit ibi nomen suum & in eo habitet, venietis & offeretis in illo holocausta *Deuteron. 12.* non vadas igitur Pater ad alterum agrum, ad colligendum, neque recedas à loco isto *Ruth. 2.* Potissimè autem considerare debet S. V. futurum excidium Rom. de quo Prophetauit Hydaspes Rex Medorum, qui sub interpretatione vaticinantis piam ad memoriam posteris, tradidit, sublatum iri ex orbe Imperium nomenque Rom. quod multò ante præfatus est quàm illa Troiana Gens concederetur, vt dicit Lactantius. Item de dicto excidio vrbis Romæ scribit idem Lactantius descriptis ætatibus vrbis Romæ ipsam asserens senio laborare concludit, *quid aliud restat nisi* vt sequatur interitus senectutem, & idem futurum in breui conciones Prophetarum denunciant sub ambage aliorum nominum ne facile quis intelligat, Sibyllam tamen interituram esse Romani loquuntur, eidem Iudicio dicit quod nomen eius habuit inuisum & inimica Iustitia alumnum veritatis populum trucidarit. Item Gregorius Papa II. Dialog. non tacuit prophetiam B. Benedicti, qui asseruisse fertur quod Roma à Gentibus non exterminabitur, sed tempestatibus, coruscationibus, & turbinibus vt terræ motu marcescet in semetipsa, quod extunc dicebat imminere. Ex quibus concluditur. Locus iste à Deo prælectus, illeque locus à deo despectus & per consequens à suo Vicario non frequentandus nec ab ipso deserendus, nec censeri potest Papa qui est Pater Patrum & vniuersalis Ecclesiæ Episcopus.... si suam sponsam deserere: quia vbi Papa, ibi Roma & limina S. Petri. Notat Innoc. in Extr. de Iurej. Ego enim quia Ecclesia est in Episcopo & Episc. in Ecclesia, maximè quia Orbis major est vrbe quam delegimus, ideoque orbem pro vrbe deserere non tenetur.

Dicebatur secundo quod iste locus est fidelior & tutior. Vincentius in spec. Histor. lib. c. 3. narrat quod Ioannes Saresberiensis Nationis Anglicæ narrat de Adriano Papa Natione Anglico, ipsum Adrianum sic dixisse, incude in malleo semper me dilatauit Dominus, sed nunc oneri, quod infirmitati meæ imposuit, supponit dextram, quoniam mihi importabile est Nonne miseria dignus est, qui pro tanta pugnat miseria? sic vt ditissimus qui electus est, sequenti die pauper erit, & infinitis fere debitoribus erit obligatus: ambire ergo ad summum Pontificium est non sine fraterno sanguine ad illud ascendere &

Romulo succedere in parricidijs, non Petro in Ouibus pascendis. Bene ergo dicitur non tam nuncupatiuè quam substantiuè *Summus Pontifex seruus seruorum*, vt enim seruiat seruis auaritiæ id. Romanis, necesse est adeo vt nisi seruierit, aut Expontifex fiat, aut exRomanus. Legitur etiam in Chronicis Rom. Pontificum, quod Siluester Constantinum Imperatorem baptizauit qui & pacem Ecclesiæ reddidit. Nam antea vigente persecutione pene omnes Pontifices qui in Sede Rom. præfuerunt, Martyrium subierunt. Et recitatur in spec. Histor. l. 9. c. 93. ex Chronicis Rom. Pontificum. Vnde adhuc adaptari potest quod dicebat Paulus, *Domine Prophetas tuos occiderunt, altaria tua suffoderunt, & Ego relictus sum solus & quærunt animam meam.* ad Corinth. 11. Verum aduertat S. Mater Ecclesia, recordetur sui debiti & immensorum beneficiorum susceptorum hactenus à Christianissimis Francorum Regibus, nec ingratitudinis labem contrahat quæ semper dilexit Iustitiam & vidit æquitatem: de qua scriptum est, *Dilexisti Iustitiam & Odisti iniquitatem*, propterea vnxit te Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis. 1. Siquidem Stephano Papa auxiliari petente à Pipino Rege Francorum Illustrissimo contra Longobardos, ipse Pipinus cum præfato Papa validissimo vallatus Francorum exercitu, &c. Hoc patet ergo per Chronicas antedictas, quomodo Reges Francorum fideles fuerunt Romanis Pontificibus & Ecclesiæ; quomodo sumptuosè, laboriosè & victoriosè pro ipsis determinarunt, quomodo ipsos à morte liberarunt: ex quibus ipsorum fidelitas & Rom. Pontificum tutissimum refugium euidentissimè comprobatur, & ipsi dici debet, *dominare nostri tu & filius tuus quia liberasti nos de manu Madian.* Num. 8. Vnde de ipsis concludi potest id quod dicit Christus de Regulo, Amen dico vobis, quia non reperi tantam fidem in Israël *Luc. 7.* sic ergo Rex Francorum & suus populus sunt fidelissimi dupliciter, à fide dicti. 1. Quia fidelitatem Ecclesiæ & Rom. Pontificibus exhibuerunt. 2. Ex fide & deuotione exhibita Creatori. Nec mirum quia super omnes Creaturas Orbis habent Reges Franciæ prærogatiuam. 1. Ex sanctissima vnctione spirituali, & diuina non humana, qua inungitur Rex ipse, propter quam sanctificatus est, vt accedat quod legitur Leuit. 21. *Oleum sanctæ vnctionis Dei sui super eum est, quia ego Dominus qui sanctifico eum, & mutatus est in alium virum & immutauit ei Deus cor aliud.* 1. Reg. 4. & exinde curat morbos in signum sanctissimæ vnctionis. Hoc enim est signum sibi, quod vnxit eum Dominus. *1. Reg. 10.* Vt de ipso verificetur dictum Psal. *Dilexisti Iustitiam & odisti iniquitatem: propterea vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ* præ consortibus tuis. *Psal. 44.* scutum etiam à Domino suscepit & arma tanquam pugil & Athleta Ecclesiæ præcipuus Domino dicente eidem, *sume arma mea & ingredere prælium*, 3. Reg. 22. & sume arma tua, *Gen. 27.* quibus assumptis dicit idem Rex *Dominus scutum meum & cornu salutis meæ*, 2. Reg. 22. vnde scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti eum, *Psal. 5.* Vnde, Pater sancte, vides filium istum Regem sanctum, morbos curantem, à Deo præelectum, fidelissimum Christianissimum, qui suis meritis talia stipendia Diuina & vicinitatem summi Patris acquisiuit. Vnde Pater sancte, durum videretur, filium talem pijssimum stipendijs longo tempore quæsitis absque culpa cariturum. (de vest olo. fr. Vides ergo, Pater, hunc esse locum refugij, Romæ verò locum excidij. Locum istum esse locum Consilij, Romam verò locum exilij.

De Vniversitate Parisiensi.

Item dicebatur quod iste locus est in omnibus præeligibilior pluribus rationibus. 1. Siquidem *floret locus iste pluribus studijs & Ecclesiasticis, & alijs scientijs & Disciplinis:* per quæ præ cæteris alijs Regnis Orbis fides nostra & vera Iustitia informantur, prout cuicunque patet *quod Studium translatum fuit à Roma Parisius per B. Carolum Magnum; & hæc Gloria Romanorum Parisius in Gallos est translata*, quod etiam diutius ante fidem susceptam erat prefiguratum. Nam in lib. Iulij Cæsaris legitur sic. Ad hos Druides magnus Adolescentum numerus disciplinæ causa concurrit, magnoque hi sunt apud eos honore. Disciplina au-
» tem in Galliam translata esse existimatur. Et nunc qui diligentius eam rem co-
» gnoscere volunt, plerunque illò discendi causâ proficiscuntur. Multi ibi in
» disciplinam conueniunt, & à præsentibus propinquisque mittuntur. Itaque
» nonnulli vicenos anno in disciplina permanent: neque fas existimant ea litteris
» mandare, cum in reliquis rebus fere publicis priuatisque rationibus Græcis vtan-

tur litteris. Id mihi duabus de causis intulisse videntur; quod neque in vulgum disciplinam efferri velint, neque eos qui discunt, litteris confisos minus memoriæ tenere, quod fere plerisque accidit, vt præsidio litterarum diligentiam in perdiscendo, ad memoriam remittant. Hæc ille.

Hic igitur sunt Doctores in sacra Pagina & Iuribus Canonicis & Ciuilibus & aliis liberalibus Artibus qui in Dei Ecclesia velut splendor fulgent firmamenti, qui velut stellæ in perpetuas æternitates mansuri ad justitiam & fidem plurimos valent erudire. Extr. de Magistris, *super specula*. Quibus litteratis permaximè nostra Ecclesia ad sui regimen indiget. Extr. de Elect. cum ex eo lib. 6

In ista ergo dignissima *& nobilissima Francia sunt 7. candelabra aurea de quibus legitur in Apocalypsi.* Hîc enim sunt voces tonitruorum auditæ à Ioanne in Apocalypsi, Doctores virtutum, operatione præclari, humilitate præditi, euangelizantes pacem, annunciantes bona, docentes, &c. Hi sunt qui juxta dictum Petri parati sunt reddere rationem omni poscenti & satisfactionem de Canonica fide & spe quæ in nobis est. Hi sunt oculi Columbarum residentium iuxta fluenta plenissima, id. Doctores residentes iuxta fluenta Euangeliorum & aliarum Scripturarum 31. dist. Ecce. Quid igitur, Pater sancte, qui estis jurium scrinium, vel omnia jura habetis in scrinio pectoris, fons jurium & omnium Scripturarum, vtpote qui secundum Philosophum, estis tota Vniuersitas virtute, *deseretis vos hanc patriam fonte Scripturarum irriguam, scientiarum omnium melle & lacte manantem, auro sapientiæ & argento eloquentiæ vernantem?* 37. dist. legimus. Quis enim, Pater sancte si hoc, quod absit, contingat, aperiet librum illum spiritualem in Apocal. septem sigillis signatum, quoniam si dederitis homini scienti litteras vt legat, respondebit non possum. Signatus est enim liber. Hunc enim librum alibi clausum & signatum reserauit & aperuit in hac dignissima Francia, habet clauem dicendo, qui claudit & nemo aperit qui aperit & nemo claudit, vt legitur in prologo Bibliæ. Ipsa enim à Petro suisque sanctissimis successoribus sanissimam fidei Catholicæ doctrinam suscepit, vnde nec aliud tradere vel docere potest quàm quod à Ministratore suscepit, cum sine dubio de eodem fonte gratiæ suus spiritus & discipuli fuerint & Magistri 24. q. 1. Cum Beatissimus. Hæc igitur Francia, Beat. Pater, sic taliter vbique nota, non debet ex eo solo quia jam probata est, reprobari, nec eius iura C. de vectig. l. cum salutatus lib. 12. quæ luce Domini perfusa per totum orbem radios suos porrigit, ramos suos per vniuersam terram copiæ suæ vbertatis extendit, profluentesque largitur riuos matre fœcunditatis copiosa 24. q. 1. loquuntur.

2. Locus iste est eligibilior ratione medij. Legitur enim in Apoc. 4. quod Ioannes vidit sedentem scilicet Christum super Sedem & in circuitu Sedis sedilia 24. & super thronos 24. seniores sedentes circumamictos stolis albis, quod exponit postilla M. Nicolai de Lyra, quod per sedilia illa intelliguntur vniuersæ Ecclesiæ Cathedrales, & per seniores vniuersi Episcopi earum. Præterea supponendum est quod diuisâ tota terra habitabili in 3. partes, scilicet Asiam, & Europam, quæ scilicet Europa situatur inter Septentrionem & Occidens, ipsa cessit in partem & hereditatem tertij filij Noë, scilicet Iaphet seu successorum suorum quod deducit & deductum concludit Author qui vocatur Memoriale Historiarum & sic incipit. In Exordio rerum parte 1. cap. 33. ex multis originalibus Doctorum sanctorum Historiographorum. 2. Supponendum est quod prope istam Europam habitant his temporibus Christiani. Vnde nulli vel pauci Principes Christiani dominantur extra Europam & extra pauci vel quasi nulli Christiani Principes extra Europam dominantur.

Item sciendum est quod non Vrbs Roma sed Massilia est in medio præfatæ Europæ situata; & hoc deducunt Comismetræ scilicet Mensuratores mappæ mundi ex doctrina Hali Commentatoris Ptolomei. 2. Quadripartiti 2. cap. & Alfragani cap. 1. consideratis longitudinibus & latitudinibus Ciuitatem Christianorum demptâ Græcia quæ hodie est Schismatica. Cum igitur summus Pontifex Christi Vicarius immediatus in terris debeat Christum Dominum suum & Ecclesiæ sponsum imitari 6. q. 1. imitare Petrum 11. q. 1. Deus omnipotens conuenit. Ergo vt sicut Christus tenet sedem suam in medio Ecclesiarum Cathedralium, & sic in medio Christianitatis, ita & Papa eius Vicarius hoc

idem facere debet; quod sic amplius comprobatur. Non enim dicebat Dominus in Euangelio, quatenus duo vel tres vel plures in nomine meo congregati sunt, ego in medio eorum sum, & hoc dicebat ad designandam Ecclesiæ vnitatem 24. q. 1. alienus. Cum igitur Ecclesia non sit nisi vna vera Congregatio fidelium, vt notat Ioan. Monachus in C. fundamenta, sequitur quod Deus ipse in medio Ecclesię est non declinans particulariter ad Anglos. Et hoc sic confirmatur. Conueniens enim est vt resideat in medio præsentia sacramentali Corporis Christ, seu Ecclesiarum in quibus consecratur ipsum Corpus, quia nedum ipsum pretiosissimum Corpus Christi, verum etiam Beati Angeli & B. Virgo personaliter assistunt in Sacramēto altaris prout tangit Ieronymus ad Vigilantium ep. 18. *Tu Deo legem pones*, tu Apostolis vincula mittes, vt vsque in diem judicij teneantur custodia, nec sint cum Domino suo, de quibus scriptum est, *sequuntur agnum quocunque* ierit, sed agnus vbique, ergo qui cum agno sunt, vbique esse credendi sunt. Et Magister sentent. lib. 4. dist. 13. Non enim dubitare licet vbi Corporis Dominici & Sanguinis mysteria aguntur, supernorum Ciuium adesse Conuentus. Et Gregor. in Homil. Paschali. Quis enim fidelium dubium habere possit in ipsa immolationis hora ad Sacerdotis vocem Cœlos aperiri, in illo I. C. mysterio Choros Angelorum adesse, summa & ima sociari, vnumque ex visibilibus atque inuisibilibus fieri. de Consecr. dist. 11. quid sit sanguis.

Attendat etiam B. Apostolica, quod sol nobilissimus Planetarum est in medio Cœli, vt magis æqualiter radios suos diffundat; Cor in medio hominis, vt vires suas fortius & æqualius & magis proportionaliter infundat vel diffundat per vniuersum corpus. Firmamentum in medio aquarum Gen. 1. lignum vitæ in medio Paradisi Gen. 2. De habitatione etiam Domini legitur, scias quia ego Dominus in medio terræ Exod. 8. Et alibi, habitabo in medio filiorum Israël, eroque cum eis Deus. Exod. 29. & alibi, Dominus Deus tuus in medio tui. Deuteron. 6. Ascendam in medio tui. Exod. 33. Et Beatissime Pater attendat S. V. quod Deus Dominus in medio terræ salutem operatus. Psal. Christus Saluator noster in medio terræ habitauit in terris & ibi mortuus. Postea Roma quæ media Christianorum pro tunc fuit electa, postea verò pluribus regionibus & populis à religione Christiana deuiantibus deuentum est ad medium Christianitatis prædictum, in quo adhuc verificatur quod Deus fecit virtutem in medio terræ Christianitatis, quia vos de medio, scilicet de Marsilia quæ est locus medius vt est dictum, assumpsit ad regimen Ecclesiæ suæ sanctæ juxta illud, apparuit Dominus Moysi & vocauit ipsum de medio rubi Exod. 3. Sic etiam Saül in medio populi constitutus, de ipso medio in Regem est assumptus 1. Reg. 10. quod summe Pater sancte attendere debet S. V. scilicet quod de medio assumptus & de mansione Christi, & quoniam inhabitat, ad Anglos vos transferatis. Hoc inopinabile cuicunque audienti judicat auris ordine scilicet peruerso, quia non extrema trahunt ad se medium, sed potius medium trahit ad se duo extrema ff. de seruitut. Rustic. præd. l. qui sella §. fi. Nec Roma sibi causare potest aliquid detractum, quia vbi Papa, ibi Roma & Apostolorum limina.

3. Est eligibilior ratione circularis declinationis, nam prima hominum habitatio cepit in agro Damasceno secundum Magistrum Historiarum exponentem illud Gen. 3. emisit Deus Adam de Paradiso vt operaretur terram. Deinde sumptus est in agrum scilicet Damascenum de quo sumptus fuerat, in quo Caim Abel fratrem suum interfecit juxta illud, quoniam Adam & Eua sepulti sunt in spelunca duplici: qui quidem ager Damascenus est in Valle Mambre juxta Ebron, & est prope Ierusalem secundum Attulphum Galliarum Episcopum in lib. de locis terræ habitabilis & secundum D. Guill. Guendoësel in lib. quem scripsit D. Papæ duodecim de locis terræ sanctæ. Et sic Ebron est prope Ierusalem. Secundum est quod per eosdem Doctores habitatio hominum plus accessit & continuè plus accedit ad Septentrionem per processum temporis vt dicit etiam Petrus Ard. Et confirmatur etiam per hoc quod Cosmimetræ ponunt augmentum terræ habitabilis continuò procedere versus Septentrionem secundum Martianum Capellam in sua Apologia, & secundum Bedam de diuisione temporum fretus autoritate Plinij, vt patet C. 3. eiusdem l. 1. Bedæ. Quod

etiam patet in Translatione sanctarum Reliquiarum prædictarum & studiorum, & de Corpore S. Iacobi quod miraculosè translatum est de Ierusalem in Hispaniam. Quod patet etiam de fide & religione & doctrinâ fidei quæ originem habuit in Ierusalem. Postea firmata fuit Romæ, postea in Franciam translata & vberrimè pullulata, vt quasi circulariter hinc ad hunc locum videantur delata.

4. Ratione melioris policiæ est eligibilior, nam secundum Aristot. 8. Eth. tres sunt species rectæ policiæ, scilicet regnum quod est Principatus propter bonum commune Aristoarchia, quæ est Principatus paucorum principatuum secundum virtutem propter bonum commune. Et dicitur ab Ares quod est virtus, & Archia, Principatus, quasi virtuosorum Principatus. Est & Themocratia quæ est Principatus plurium plebeïorum vel secularium principatuum propter bonum commune, & dicitur à Themos quod est pretium & Archia Principatus, quasi quorumlibet se appreciantium principatus. In hac enim policia tantùm appretiantur pauperes quantum diuites, & tantum ignobiles quantum nobiles, ac si omnes essent præcipui. Et ideo communi nomine dicitur politica vel policia vt habetur 3. Polit. & istæ 3. species differunt in bonitate, quia Regnum est optima policia, nam expedit Reipub. per vnum consuli ff. de Orig. Iuris l. 9. §. nouissimè. Thimogratia est minus bona, & Aristoarchia est in medio. Et harum virtutum transgressiones constituunt 3. species malæ policiæ, quia transgressio Regni seu Regalis principatus transmutat eam in Tyrannidem, in qua vnus principatur non propter bonum commune, sed propter bonum priuatum. Transgressio Aristoarchiæ transmutat eam in Oligarchiam, in qua pauci principantur propter suum bonum priuatum. Transgressio Thimogarchiæ transmutat ipsam in Democratiam quæ est popularium principatus & ad damnum diuitum. Et ista transmutatio fit faciliter propter conuenientiam, quia vt dicit Aristot. l. 2. de Gen. in habentibus symbolum facilior est transitus. Constat autem quod Romani sunt minus inclinati ad optimam & rectam policiam scilicet ad Regnum; imò expulsis Regibus cœperunt se regere per Consules, & tandem per Imperatores vt patet per Magistrum historiæ super Iudith. quia attentis regiminibus Italiæ dubium est ne forsan incidant in Democratiam. Quod esset S. V. & personæ & Ecclesiæ Vniuersali non modicum detrimentum. Quia sub regimine Democratici passurus est Clerus per homines manu artifices quos Germania Bacharos appellat, Flandria Pifles, Gallia Tisserans ab vsu texendi secundum Prophetias Hildegardis contemporaneæ Bernardi. Cuius Hildegardis tres libros Papa Eugenius approbauit vt scribitur secundum expositionem Gebennonis & M. Francisci de Montebeluna.

Absit igitur, Pater sancte, quod Romæ iterum à Romanis crucifigaris, vt cæteri prædecessores tui infiniti, & hanc patriam tutissimam & sanctissimam & præeligibilem, & in qua Christus creditur visibiliter habitare, taliter deseras.

6. Propter sanctissimi Patris vestri natiuitatem & originem. Christus enim in Iudæa personaliter resedit, vnde erat oriundus, cuius exemplum imitari debet eius Vicarius, maximè quia Papæ magis cura debet esse de domesticis quàm de extraneis, quia qui suorum & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit & infideli deterior est, vt scribit Paulus ad Tim. 5. & recitatur in Canon. 47. d. §. necesse. Magis ergo debet Papa propriam quàm alienam Patriam confouere, quod ex eo confirmatur, quia gratia non destruit naturam sed perficit. Vnde Apostolus postquam vocatus est ad Apostolatum dicit ad Rom. 11. quandiu ego sum Apostolus Gentium ministerium meum honorificabo. Si quomodo ad æmulandum prouocem carnem meam & saluos faciam aliquos ex illis. Magis ergo tenetur Papa propriam patriam quàm alienam saluam facere. Item Ambros. in lib. de Officiis. Perfecta liberalitas fide, causa, loco & tempore commendatur vt primum operetur circa domesticos, & paulò pòst. Melius est enim vt subuenias tuis quibus pudor est ab aliis sumptum deposcere aut alius postulare subsidium necessitatis 86. dist. non satis. vt sic vobis sancte Pater dici possit, reuertere scilicet à proposito incepto in domum Patrum tuorum Gen. 131. Reuertere reuertere & habita cum Rege isto 1. Reg. 15. vnicuique enim patria sua dulcissima est ff. de l. vi. le. qui habebat §. dulcissimè.

7. Propter maiorem conuenientiam quam habet iste locus cum Orbe, quia in medio, vt est dictum. Quia forsan dici possit, non improbatur quod magis deceret Rom. Pontificem per orbem proficisci quàm Romæ residere, commutato orbe loco vrbis. Scribitur enim *Matth. 5.* quod circuibat Ioannes Galilæam docens in Synagogis eorum & prædicans Euangelium Regni, & per consequens sic eius Vicarius Papa est Episcopus vniuersalis Ecclesiæ, ergo vniuersam Ecclesiam tenetur visitare. Propterea *Luc 4.* dicebat turbis eum volentibus detinere, *alijs Ciuitatibus oportet me euangelizare Regnum Dei, quia ad hoc missus sum.* Si verò dicatur. Ecclesia Rom. est propria sponsa, &c. Responderi potest multipliciter. 1. Sicut dicit Christus in Euang. *Marc. 3.* cum turbæ dicerent ei, Mater tua & fratres tui foris sunt & quærunt te, respondens eis ait. Ecce Mater mea & Fratres mei, & circunspiciens eos qui in circuitu eius sedebant, ait, Ecce Mater mea & Fratres mei, *qui enim fecerit voluntatem Dei, hic Frater meus & soror mea & Mater est.* Igitur vniuersalis Ecclesia vel illa quæ magis diuinis præceptis obtemperauit, illa sponsa magis propria. Vel aliter. Sponsa est Romana Ecclesia quæ nunquam deuiabit, sed subditi deuiare possunt & populi, quorum etsi Ecclesia suum priuilegium non amittat, locus tamen ipse potius meruit Apostolica præsentia priuari, iuxta illud quod dicebat Dominus in Euangelio *Matth. 10.* quicunque non receperit sermones vestros & non audierit vos, exeuntes foras de domo vel de Ciuitate, excutite puluerem de pedibus vestris. Amen dico vobis terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die Iudicij. Potest igitur filius vester dicere id quod legitur in Euangelio, scilicet cum Dominus diceret discipulis suis, quia oportet eum ire Ierosolymam & multa pati à senioribus & Scribis & Principibus sacerdotum & occidi & tertia die resurgere, assumens eum Petrus dixit, *Absit à te Domine & non erit tibi hoc.* Matth. 16. Absit igitur, Pater sancte, vt reiectis considerationibus supradictis Romam proficiscaris, & ibi crucifigaris, id. saltem varijs & intolerabilibus aduersitatibus affligaris, sed etiam nouissime Pater prius interpone partes suas ad sedandum discordias quæ vndecunque videntur imminere, vt sic populum istum inter quem conuersaturus es si vales, ad concordiam reducas, ne comparari videaris mercenario, qui vidit lupum venientem & fugit, quia non spectat ad eum cura de ouibus 23. q. 4. *tres personas.* ne tibi adscribatur quod legitur Ier. 4. *percussisti nos* id. nos deserendo, ita vt non sit sanitas. *Exspectauimus pacem & non est tempus curationis. Et ecce turbatio.* Non des nos in opprobrium, neque facias nobis contumeliam hanc. Postremo, Pater sancte, considera viam per quam progredieris, quantum est periculosa, quia per mare.

STATVTVM DE HORA LECTIONVM.

Anno 1367. Facultas Artium statutum edidit circa horam lectionum, quod ab omnibus suis Magistris obseruari voluit. Nam licet anno superiore accepisset Vniuersitas statuta Pontificia per Cardinales S. Marci & S. Ægidij, plurima tamen capita singulis Facultatibus relicta fuerant constituenda, prout singulis æquius & melius visum foret. Hinc est, quod licet omnes Nationes generalibus statutis Facultatis Artium teneantur, habent tamen singulæ suos mores suamque consuetudinem, suas leges & statuta, quibus in administratione priuata rerum suarum & comitiorum vtuntur. Tale igitur est statutum de hora lectionum, quod legitur in antiquo libro.

» Vniuersis præsentes litteras inspecturis, Rector Vniuersitatis Parisiensis, » necnon omnes & singuli Magistri Facultatis Artium salutem in cunctarum re» rum Omnipotenti Conditore. Testatur rationis æquitas, quod ex temporum » variatione nouis insurgentibus morbis, nouis studeamus remedijs priusquam » morbi nimis inualescant, solerter eisdem obuiare, ne morbus propter ipsius » diuturnitatem nimiamque inualescentiam incurabilis efficiatur. Cum igitur » nonnulli Magistrorum nostrorum in Facultate nostra Regentium intrare » Scholas suas ad legendum de mane nimis tardè incipiant, easdemque circa « primam D. Iacobi, aut circa pulsum Carmelitarum pro secunda Missa consue» uerunt introïre: quo tempore suas lectiones secundum antiquam consuetudi» nem meritò pro maiori parte deberent finiuisse. Vnde ipsis Magistris eo quod » lectiones suas in sacra pagina audire nequeant, generatur præiudicium Schola» ribus, eo quod aptiorem partem diei somno deducunt in damnum, inque no-

strǽ Facultatis nimiam infamiam, eo quod modus laudabilis Prædecessorum " nostrorum dimittitur, & pro eodem minus bonus inducitur, & cedit in grauamen. Hinc est, quod nos omnes & singuli Magistri per nostrum iuramentum " ad nostræ Facultatis congregationem apud S. Mathurinum celebrandam, ad " statuendum congregati anno Domini 1367. die 18. mensis Maij, hora Primæ, " vocatique per venerabilem & discretum M. Ioannem de Dunghen Nationis " Picardiæ pro tunc Vniuersitatis Parisiensis Rectorem, antiquas consuetudines " laudabiles nostræ Facultatis tenere, nouasque ægritudines præseruationibus " vtilibus præcauere cupientes, prout debitum iuramenti Nos & vnumquemque " nostrum ligat & adstringit, de vnanimi consensu 4. Nationum, videlicet Gallicanæ, Picardiæ, Normaniæ & Anglicanæ singulorumque Magistrorum earundem statuimus, nec non ordinauimus & in perpetuum duximus obseruandum, " *Quod de cætero singuli Magistri Parisius in Artium Facultate Regentes Scholas suas modo à Prædecessoribus nostris solito, scilicet in pulsu campanæ, seu Clinketi Carmelitarum, quâ vel quo pulsant ad primam Missam apud eos celebrandam, quocunque nomine nominetur, intrent, lectionesques suas legere incipiant secundum consuetudinem Antiquorum memoratam*, eodem tempore, quo Bachelarij in Decretis, vel Magistri " in Medicina legentes de mane Lectiones suas incipere consueuerunt, fraude " tamen & dolo in statuto præmisso, omni modo semotis. Volumusque quemlibet Magistrum Regentem de cætero modo prænarrato Scholas suas ad intrandum virtute statuti per eum iurati fore obligatum. In cuius rei testimonium perpetuumque vigorem *Sigillum Rectoris* vnà cum Sigillis 4. Nationum " prænominatarum præsentibus litteris duximus apponendum. Datum & actum " in Congregatione nostræ Facultatis tam Regentium quàm non Regentium " propter hoc specialiter vocatorum anno, mense, die, hora quibus supra. "

Die 23. Iunij quæ est Vigilia S. Ioannis Baptistæ, M. Ioanni de Dunghen suffectus est in successorem Rectoratus *M. Arnestus de Wulnen*, seu de Hollandia, qui vix quidem, sed impetrauit tamen Priuilegium causarum Academicarum anno quidem præterito concessum, at nondum expeditum & traditum Vniuersitati. Idem quoque effecit vt Hugo Aubriotus Præpositus Parisiensis solenne Iuramentum in Comitijs Generalibus apud S. Bernardum habitis præstaret. Quâ de re sic habetur in antiquo libro Rectoris, fol. 147. recto.

Anno Domini 1367. in Vigilia B. Ioannis Baptistæ electus fuit in Rectorem " Vniuersitatis Parisiensis M. Arnestus de Wulnen, aliàs dictus de Hollandia Trajectensis Diœcesis. Et fuerunt Intrantes M. Oudardus Bilget, seu Billeti, Nationis Franciæ. M. Ioannes Casier Nationis Picardiæ, M. Henricus Herout " Nationis Normaniæ, & M. Macharius de Dacia Nationis Anglicanæ. In cuius Rectoria licet plura sint acta, tamen ob memoriam futurorum hæc sequentia sunt inserta. "

1. Quamuis plures fuerint molestationes in Vniuersitate de causis cognoscendis à D. Conseruatore priuilegiorum nostrorum de pedagijs & exagijs & " quibuscunque alijs, & pluries Vniuersitas pro illis labores magnos sustinuit, " tamen pro ista Rectoria obtinuimus vnum priuilegium expressum Regale, sigillatum sigillo Regio, quod de omnibus causis personalibus quæcunque " essent illæ tangentes Scholares Vniuersitatis prædictæ solus Conseruator cognosceret, & omnes alij siue de Castelleto, siue quicunque alij suas subtrahant manus ab huiusmodi Scholaribus Parisiensibus, ne de talibus causis cognoscant. "

Item nouus Præpositus Parisiensis scilicet Hugues Aubriot, licet pluries " recusauerit præstare iuramentum suum, & magnos habuerimus labores, antequam veniret ad Vniuersitatem iuraturus, finaliter die 10. mensis Octobris, " anno quo supra dictus Præpositus in Congregatione Generali tam Regentium " quàm non Regentium per Iuramentum apud S. Bernardum comparuit, & ibidem iurauit punctualiter & sigillatim & dearticulatim omnes Articulos, & " quidquid in nostro priuilegio Regio continetur; & hoc absolutè & simpliciter, " exceptis duobus Articulis, videlicet de Iuramento Ciuium Parisiensium quòd " eos & populum Parisiensem faceret iurare, & de Scholaribus reponendis in " locis vel in Domibus intra quas caperentur. Et istos duos articulos iurauit ob- "

» seruare pro posse suo, sic intelligendo pro posse, id est meliori modo quo po-
» tuerit, omni dolo & fraude exemptis, præsentibus adhoc in Capitulo FF. Ber-
» nardistarum post sermonem, quoad Theologos, M. Ioan. de Hisden, M. Si-
» mone Freron, Dominis Cameræ Parisiensis & pluribus alijs vt Instrumento
» publico super huiusmodi Iuramento recepto secundum ordinem Facultatum
» recitatur.

Die 11. Octobris eiusdem anni prædicto Rectori successit M. Marcilius de Inghen nullo Intrantium reclamante, vt habetur in eodem libro Rectoris: in cuius Rectoria fuerunt quoque plurimi labores sustinendi & expensæ faciendæ, sed quam in rem, nihil ibi habetur.

Eodem anno Vrbanus V. cum esset Massiliæ in procinctu ad repetendam Italiam, in fauorem Caroli Regis Bullam solennem emisit contra factiosos & seditiosos quosdam qui Parisijs & alibi ex omni hominum genere Societatem quandam dictam *la Grand' Compagnie*, composuerant ad turbandum Regni statum.

Vrbani Bulla contra factiosos.

» Vrbanvs Episcopus seruus seruorum Dei. Ad futuram rei memoriam.
» Quam sit plena periculis ac cunctis Christi fidelibus abhorrenda sæua illorum
» immanitas, qui auaritiæ feruore succensi arma mouentes se *Magnas Societates* seu
» *Compagnas* appellant, in quibus nulla pietas, nulla fides existit, effusus Chri-
» stianorum sanguis, mortes stragesque multorum, Ecclesiarum & Monasterio-
» rum incendia, virginum raptus & stupra, ciuitatum, Castrorum, aliorumque
» locorum & bonorum quorumlibet direptiones, spoliationes, prædæ aliæque
» afflictiones innumeræ in diuersis mundi partibus & præsertim in Regno Fran-
» ciæ ex multo iam tempore perpetratæ, proh dolor! attestantur. Contra quos
» licet per nos & nonnullos Prædecessores nostros Rom. Pontifices plurimi pro-
» cessus tam speciales quàm generales sint habiti, diuersas pœnas & sententias
» continentes, quas in suo robore volumus & decernimus permanere & haberi
» etiam præsentibus pro expressis. Nihilominus tamen ex Pastoralis sollicitudi-
» nis cura quam erga gregem Dominicum habere diligentius perurgemur, an-
» xiè Timescentes quod mundi inualescente malitia huiusmodi nefandis scele-
» ribus assueti ab illis & præsertim in ipso Regno Franciæ, vbi maius Christiani-
» tatis periculum imminet, & in quo furor tempestatis huiusmodi magis inua-
» luit, non desistant & alios ad similia non inducant, ac diligentius recensentes
» quot & quanta bona ex ipso Regno Catholicæ fidei totique Christiano popu-
» lo in longum continuata per æuum multimodè prouenerint, & quantum &
» qualiter Christianissimi Francorum Reges, qui fuerunt pro tempore eandem
» fidem Catholicam & Rom. Ecclesiam, cuius semper præcipui pugiles extite-
» runt, longe lateque per orbem, sicut exacti temporis Antiquitas fidelis insinuat
» & probat euidentia veritatis, multipliciter extulerunt, feruenter pro ipsa fide
» pugnando, ac Ecclesias & personas Ecclesiasticas sui Regni fauorabiliter pro-
» tegendo, dignum ducimus & expediens reputamus, vt aduersus huiusmodi
» prauorum nequitiam quantum cum Deo possumus, opportunis remedijs oc-
» curramus. Consideratione igitur præmissorum super his cum Fratribus nostris
» deliberatione præhabita diligenti & de ipsorum consilio vt bonis & fidelibus
» tranquillitatem præseruemus & pacem, ac prauorum iniquitatibus, animarum
» periculis, personarum excidijs, Ecclesiarum & Ecclesiasticorum aliorumque
» bonorum dispendijs & iacturis alijsque malis huiusmodi quantum cum Deo
» possumus, salubriter obuiemus, authoritate Apostolica tenore præsentium
» statuimus districtius inhibentes ne aliqua persona Ecclesiastica vel mundana
» cuiuscunque præeminentiæ, dignitatis, status, ordinis, vel conditionis existat,
» *Societatem* vel *Societates* huiusmodi de cætero congregare, facere, tractare seu
» ordinare, aut congregatas in ipsum Regnum inducere, mittere vel in eo tene-
» re, seu aliqualiter fouere, aut in eis vel earum aliqua Capitaneatum seu Con-
» stabulariam siue aliud quodcunque Officium, seu ministerium assumere, aut ex
» antiquo vel nouo tempore assumptum quomodolibet retinere aut exercere,
» bauderiam seu vexillum erigere seu deferre, vel se in huiusmodi societatibus
» infra seu contra dictum Regnum iam factis vel in posterum faciendis quouis
» modo recipere seu immiscere, aut in eis tractandis, contrahendis seu firmandis,

aut iam factis seu faciendis, manu tenendis & conseruandis dare operam, «
consilium, auxilium, vel fauorem, aut cum ipsis societatibus jam factis vel in «
posterum faciendis præfatum Regnum, aut Ciuitates, terras, Castra, Villas, «
& alia quæuis loca, seu partes aut personas & bona dicti Regni inuadere, oc- «
cupare vel detinere aut depopulari, vel eorum ope seu auxilio vti in præmissis «
Regno & partibus incursus hostiles seu prædatorios agere, deprædationes vel «
rapinas vel spolia inde asportata aut talia perpetrantes seu committentes, aut «
societates ipsas vel aliquas ex eis cum præda vel sine præda, scienter, volunta- «
riè, & dolosè receptare, vel cum eis publicè vel occultè participare, aut eo- «
rum subditos & alios quod præmissa faciant vel committant, concedere seu «
permittere aut sustinere, si hoc sciuerint & potuerint prohibere, aut eis bla- «
dum, panem, vinum, carnes, equos, arma, currus, nauigia aut quæcunque «
victualia, pecunias, merces, vel res aliquas, quæ in eorum commodum cede- «
re valeant, deferre, portare, dare vel concedere, aut ab eisdem prædas & hu- «
jusmodi bona rapta emere, vel aliàs qualitercunque recipere, aut aliàs in præ- «
missis faciendis vel committendis dare consilium, auxilium vel fauorem quo- «
quomodo præsumat. Alioquin omnes & singulos cujuscunque vt præmittitur, «
præeminentiæ, Dignitatis, Status, Ordinis, vel conditionis existant, qui «
contra Constitutionem & prohibitionem nostras hujusmodi facere vel venire «
aut aliqualiter attentare præsumpserint, necnon illos qui subditos suos ad hu- «
jusmodi scelera committenda in dictum Regnum duxerint, seu transmiserint «
tanquam fautores hujusmodi damnatorum, Excommunicationis sententiam in- «
currere volumus ipso facto, & eorum terras & loca quælibet interdicto Eccle- «
siastico subjacere, ita videlicet quod nullus præterquam in mortis articulo ab «
Excommunicationis absolui sententia, nec Interdicto hujusmodi relaxari per «
alium quàm Rom. Pontificem valeant quovis modo. Et nihilominus eos om- «
nes & singulos pœnas & sententias contra talia præsumentes per sacros Cano- «
nes inflictas & latas incurrisse, & eis ligatos fore authoritate Apostolica supra- «
dicta tenore præsentium declaramus, *ipsosque necnon Ciuitates, oppida, Castra,* «
Villas, loca & Communitates, Vniuersitates & populos in iis culpabiles seu culpabilia «
omnibus Priuilegiis, Libertatibus, & Immunitatibus realibus & personalibus sub «
quacunque verborum forma à dicta Sede aut Imperatoria vel Regia Majestate aut aliis «
inferioribus concessis eisdem, necnon feudis, bonis, honoribus, officiis, Iuribus & Iurisdi- «
ctionibus quæ à Rom. vel aliis Ecclesiis, aut Imperatoria aut Regia Majestate hujusmodi, «
aut aliis inferioribus quibuscunque tenere noscuntur, ex nunc vt ex tunc sententialiter «
priuamus, eorundem Ecclesiarũ & Monasteriorum prælatis, etiamsi Episcopa- «
li vel majori præfulgeant dignitate districtius injungendo quod feuda & bona «
ipsa recipiant; & pro suis Ecclesiis & Monasteriis teneant aut aliis concedant, «
& de ipsis disponant provt aliàs eis licet, & Ecclesiarum & Monasteriorum suo- «
rum vtilitati viderint expedire, singularesque personas in his culpabiles ad illa «
& similia & quælibet alia ipsorumque descendentes vsque ad tertiam genera- «
tionem exclusiuè ad Dignitates, personatus, ac officia & alia quælibet Benefi- «
cia Ecclesiastica cum Cura vel sine Cura quovis nomine censeantur, authorita- «
te qualibet obtinenda inhabilitamus & inhabiles reddimus eo ipso, vassallos «
quoque & homines eorundem delinquentium contra Constitutionem & inhibi- «
tionem nostras prædictas à juramento & fidelitate, à quacunque obligatione «
quilibet tenebantur, eisdem totaliter absoluimus. Et insuper volumus & statui- «
mus quod ex tunc ipsi sociales Receptatores & Defensores eorum, & alij, vt «
præmittitur, delinquentes, sint & habeantur infames; ita quod nec ad testi- «
monium nec alios actus legitimos admittantur. Fiant etiam intestabiles, sic «
quod non possint condere testamentum, nec ad cujusquam successionem ex «
testamento vel ab intestato aliquatenus admittantur. Etsi Tabelliones fuerint, «
instrumenta confecta per eos non valeant, sed cum actore damnato damnentur; «
filij quoque & Nepotes ipsorum vsque ad tertiam generationem exclusiuè ad «
nullos honores mundanos seu Ecclesiasticos admittantur, fiant domus eorum «
desertæ, & vt non sint qui habitent in eis, dentur cuncta eorum ædificia in rui- «
nam, & vt perpetuæ notam infamiæ perpetua ruina testetur, nullo tempore «
reparentur, sit eis postulandi negata facultas, sit Tabellionatus iudicatus, & «

„ quodlibet aliud Officium seu Ministerium publicum interdictum. Quod si se-
„ cus super his actum fuerit, id carere volumus omni robore firmitatum. Omnes
„ quoque præfatos Capitaneos, Ejudatores, Connestabiles, Caporales societa-
„ tum ipsarum & alios quoscunque de societatibus & delinquentibus supradictis
„ omnibus, dignitatibus & honoribus secularibus ac Officiis publicis in quibus
„ forsan essent constituti, ex nunc vt ex tunc deponimus, ac per sententiam re-
„ mouemus ac cingulo militari si forsan essent eo decorati, priuamus, eosque ad
„ eadem officia, dignitates, honores, & cingulum militare reddimus inhabiles
„ & indignos. *Quod si inter eos sint aliqui Clerici vel Ecclesiasticæ personæ, Dignita-*
„ *tes, personatus vel officia, Canonicatus & præbendas & alia quævis Beneficia cum*
„ *Cura vel sine Cura, seu administrationes quascunque obtinentes qui sortem Domini in*
„ *quam erant assumpti, temerariè relinquentes & ministros Belial, ac iniquitatis satelli-*
„ *tes se constituentes, ipsos vltra prædictas pœnas & sententias quibus etiam volumus eos*
„ *subjacere, eisdem Dignitatibus, personatibus, Officiis, Canonicatibus & præbendis,*
„ *Beneficiis & administrationibus ipso facto decernimus esse priuatos.* Concedentes il-
„ lis ad quos earundem dignitatum, personatuum, Officiorum, Canonicatuum
„ & Præbendarum, Beneficiorum & administrationum collatio, seu prouisio
„ pertinet, ea conferendi & prouidendi de illis personis idoneis, provt expedire
„ viderint, plenam & liberam Facultatem, ac eis in virtute S. obedientiæ di-
„ strictè mandantes, quod ad collationem & prouisionem hujusmodi quàm citò
„ eis de prædictorum delinquentium huiusmodi culpis constiterit procedere non
„ postponant?

„ Quod si iidem Prælati vel alij ad quos huiusmodi feudorum & bonorum re-
„ ceptio, concessio, dispositio Dignitatum, personatuum, Officiorum, Ca-
„ nonicaruum, Præbendarum, Beneficiorum & administrationum Collatio &
„ prouisio, vt præmittitur, pertinent, infra vnius mensis spatium postquam eis
„ de præmissis excessibus & culpis constiterit ad receptionem, concessionem,
„ dispositionem, collationem & prouisionem easdem non processerint faciendas.
„ Nos ipsas receptionem, concessionem, dispositionem, collationem & proui-
„ sionem dispositioni nostræ ac Sedis ejusdem specialiter reseruamus, districtius
„ illis inhibentes, ad quos eædem Receptio, Concessio, Dispositio, collatio
„ & prouisio aliàs pertinent vel possent quomodolibet pertinere, ne de feudis,
„ bonis, dignitatibus, personatibus, Officiis, Canonicatibus, præbendis ac Be-
„ neficiis & administrationibus ipsis vel ipsorum aliquo contra nostram reserua-
„ tionem hujusmodi disponere vel ordinare præsumant. Nos enim decernimus
„ irritum & inane si secus fuerit attentatum, & cum pœnæ condignæ non possint
„ tam grauibus & multiplicibus sceleribus adhiberi, & ne ipsorum temeritas tran-
„ seat præsumptoribus in exemplum, de dictorum Fratrum consilio bona ipso-
„ rum proteruorum Socialium mobilia concedimus fidelibus occupanda, immo-
„ bilia verò eorum Dominis confiscamus & personas eorundem socialium expo-
„ nimus fidelibus capiendas, vt capientium fiant serui. Non obstantibus si ali-
„ quibus communiter vel diuisim à Sede prædicta foret indultum, quod suspendi
„ vel excommunicari, aut ipsi & Ciuitates, terræ, opida, Castra, villæ & Com-
„ munitates vel Vniuersitates eorum interdici non possint per Litteras Apostoli-
„ cas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de Indulto hu-
„ jusmodi mentionem, & quibusuis Priuilegiis, Indulgentiis vel Litteris Apo-
„ stolicis Generalibus vel specialibus quibusuis personis, locis, vel Ordinibus sub
„ quacunque verborum formâ vel expressione concessis. Etiamsi de illis esset
„ specialis & expressa ac de verbo ad verbum in eisdem nostris processibus & Lit-
„ teris Apostolicis inde confectis mentio facienda, per quæ nullum contra præ-
„ missa vel eorum aliquod volumus afferri suffragium vel obstaculum interponi.
„ Vt autem huiusmodi noster processus ad dictorum Socialium peruersorum &
„ aliorum quorum interest, notitiam deducatur, chartas seu membranas proces-
„ suum continentes eundem majoris Ecclesiæ Auenionensis affigi ostiis seu super-
„ liminaribus faciemus, quæ processum eundem suo quasi sonoro præconio &
„ patulo judicio publicabunt, vt iidem sociales & alij quorum interest, vt præ-
„ mittitur quod ad eos non peruenerit vel ignorauerint eundem, nullam possint
„ excusationem prætendere vel ignorantiam allegare, cum non sit verisimile

quòd ad eos maneat incognitum, quod tam patenter omnibus publicatur. Nulli « ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Constitutionis, inhibitio- « nis, declarationis, priuationis, inhabilitationis, mandati, voluntatis, ordina- « tionis, depositionis, remotionis, redditionis, concessionis, reseruationis, & « confiscationis infringere vel ei ausu temerario contraïre. Si quis autem hoc at- « tentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & BB. Petri & Pauli « Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Massiliæ 7. Id. Maij Pontif. « nostri anno 5. «

Iuxta hanc Bullam ad majorem Ciuitatis Parisiensis quietem & pacem Præ- « positus vetuit ne quis Scholaribus gladios venderet aut mutuaretur. Sic enim « legitur in Actis Prætorij seu Castelleti 9. Sept. 1367. «

Item, a esté crié, Nul ne soit si hardy de vendre ne prester à Escholiers épées « ne cousteaux, ne autres harnois de guerre, sans le congé du Preuost de Paris, sur « peine d'amende arbitraire. «

Eo autem audaciæ & insolentiæ processisse *Magnam illam Societatem* ait, Kgnyghtonius, vt Ciuitatem Parisiensem obsidere præsumpserit.

Anno 1368. Vrbanus in Oppido Montis-falisci, quò propter nimios æstatis calores secesserat, litem quandam, quæ inter Cistercienses & Dominicanos de Corpore S. Thomæ Aquinatis intercedebat, composuit. Cistercienses quidem in Monasterio Fossæ-nouæ huius Sancti Corpus condiderant apud se scilicet fato functi anno 1274. At tunc pio quodam furto sublatum repetebant. Dominicani vt suum sibi vendicabant. Tandem re discusâ illud concessit Eliæ Raimundo Tolosano Ordinis Prædicatorum Generali Magistro, Tolosam ad Monasterium sui Ordinis deferendum. Idem quoque speciali Bulla ad Archiepiscopum & ad Academiam Tolosanam data sancti Viri virtutes extulit, illiusque doctrinam tanquam sanam & verè Catholicam amplectendam præcepit. 1368.

Eodem anno Vniuersitas & Monachi San. Germano Pratenses permutarunt, si ita Papæ placeret, jura Patronatuum Capellaniæ sancti Martini de Ordeis juxta Abbatiam sitæ, & sancti Germani veteris in Vrbe Parisiensi. Fuitque eo pacto Capella prædicta destructa, vt facilius Abbatia propugnaculis quibusdam muniretur & vallis aduersus hostiles impetus & excursiones. Et ex hoc tempore cœpit Vniuersitas præsentare ad Parochiam sancti Germani: vt patet ex sequenti instrumento deprompto è tabulario Vniuersitatis, munito Bullâ pendente è filis sericeis & notato hisce majoribus Characteribus C. B. F. Tunc autem erat prædicti Monasterij Abbas Richardus de Letré qui Nicolao Ladito successerat. Sic igitur se res habet.

PERMVTATIO PATRONATVS ECCLESIARVM INTER VNIVERSITATEM ET SAN GERMANO-PRATENSES.

Vniuersis præsentes Litteras inspecturis Richardus permissione Diuina « humilis Abbas Monasterij sancti Germani de Pratis juxta Parisius, totusque « ejusdem loci Conuentus æternam in Domino salutem. Notum facimus quod « cum nuper ex deliberatione matura magni Consilij Domini nostri Regis, pro « totius Regni, Reipublicæ villæque Parisiensis & suæ nostræque Ecclesiæ com- « modo, tuitione seu defensione speciali ab inimicis dicti Regni infestantibus « circumquaque nobis præceptum fuit & mandatum Ecclesiam nostram prædi- « ctam muris, propugnaculis & fossatis aliisque remparamentis necessariis clau- « di, circundari, seu fortificari debere, ac pro fortalitio deinceps reputari & « haberi, Domosque & alia ædificia & singula alia hereditagia circa prædictos « muros existentia, nociua quomodolibet aut præjudicialia fortalitio prælibato « destrui totaliter & demoliri omnino, ne per ea aut eorum aliqua, aut aliquod « clausuræ seu fortalitij prædicti completio differri aut impediri valeret. *Inter Re- « ctorem & Matrem nostram Vniuersitatem ex vna parte & Nos Abbatem & Conuentum « prædictos pro euidenti vtilitate dicti nostri Monasterij præuiis pluribus deliberationibus in « Capitulo nostro specialiter propter hoc factis ex altera, tractatum est quod Capellania « sancti Martini de Ordeis cum Domibus & Iardinis eiusdem, cæterisque pertinentiis, cu- « jus Collatio, præsentatio & omnimoda dispositio ad dictos Rectorem & Matrem nostram « Vniuersitatem pleno iure dignoscitur pertinere, sita prope muros nostræ prædictæ Ecclesiæ « & fortalitij antedicti occasione fossatorum faciendorum debet totaliter destrui & demoliri « omnino.* Et Nos ad quos spectat ius patronatus seu præsentatio Ecclesiæ Paro- « chialis sancti Germani antiqui in Ciuitate Parisiensi de permutando inuicem «

» iura singula, quæ dicti Rector & Mater nostra Vniuersitas & Nos in prædictis
» Ecclesijs habemus & habere possumus in futurum. Dum tamen D nostri Papæ
» interuenerit consensus, ad quem consensum procurandum & etiam obtinen-
» dum cum dictis Rectore & Matre nostra Vniuersitate promittimus bona fide
» opem, consilium, auxiliumque daturos quam citius poterimus bono modo.
» Quæ præmissa omnia & singula prout superius sunt expressa, tenenda firmiter
» & inuiolabiliter obseruanda promittimus bona fide sub hypotheca & obliga-
» tione omnium bonorum Ecclesiæ nostræ præsentium & futurorum adimplere
» omnino, renunciantes in hoc facto, omnibus exceptionibus doli mali, fraudis,
» læsionis, deceptionis, rei sic non gestæ, dictæ, compositionis non factæ, & ne
» possit dici aliud scriptum esse quàm concordatum, & aliud esse concordatum
» quàm scriptum, & omnibus alijs exceptionibus & allegationibus quæ contra
» præsentes litteras dici possent modo quolibet vel opponi Iurique dicendo ge-
» neralem renunciationem non valere. In cuius rei testimonium sigilla nostra
» præsentibus litteris duximus apponenda. Datum & actum in Capitulo nostro 11.
» die mensis Septemb. an. Dom. 1368.

Cæterum, si scire cupis, Lector, quo tempore fundata fuerit Capella illa S. Martini de Ordeis & quâ occasione, reuoca in memoriam quæ scripsimus ad an. 1280. fol. 452. nimirum ob vulneratos plurimos Scholares Academicos, interfectosque nonnullos à Monachis San-Germano-Pratensibus, aut certè à famulis ipsorum, ipsis videntibus nec improbantibus facinus, coactos fuisse fundare duas Capellanias, 20. Vtramque libellarum annui reditus, vnam quidem in æde Vallis-Scholarium, alteram in æde S. Martini de Ordeis.

Quod vero omisimus illic referre, hîc reponimus, nempe Præsentatorem vtriusque, quoties vacare contingeret, constitutum Rectorem Vniuersitatis: idque constat ex diplomate Regio, quod R. P. Molinetus Canonicus San-Genouefianus ex Archiuo S. Catharinæ Vallis-Scholariensis legendum & exscribendum pro sua singulari benignitate mihi concessit. Est autem illud diploma anni 1278. quo anno vel superiore 1277. cædem prædictam fuisse perpetratam intelligimus. Et est eiusmodi.

» PHILLIPVS Dei gratia Francorum Rex. Notum facimus vniuersis tam præ-
» sentibus quàm futuris, quod graui ad nos ex parte Magistrorum & Scholarium
» Vniuersitatis Parisiensis conquestione delata, quod cum Monachi S. Germani
» de Pratis Paris. muros seu ædificia quæ construi faciebant procedentibus in vi-
» cum, quo itur ad *Pratum Vniuersitatis* situm subtus Abbatiam ipsorum Mona-
» chorum in præiudicium ipsius dictæ Vniuersitatis ac denunciantibus illis qui ad
» hoc ex parte Vniuersitatis missi fuerant, ne vlterius ipsi Monachi ædificarent
» in loco prædicto, homines de villa S. Germani & quidam Seruientes non abs-
» que consensu Gerardi Abbatis & quorundam administrationem in dicto Mo-
» nasterio habentium, banno præconizato cum armis exeuntes de Abbatia coï-
» uerunt fortiter in Denunciantes vt dictum est ex parte Vniuersitatis & quos-
» dam Scholares tam assistentes quàm qui ad spatiandum exierunt, ac eos vsque
» ad portas murorum villæ Parisiensis & per campos insequentes cum clamore
» ad mortem Clericorum plures de ipsis Scholaribus omnino innocentes letha-
» liter vulnerauerant & quosdam mutilauerant, ac nonnullos eorum turpiter
» verberauerant, & exertis gladijs, dictum sæpè repetentes clamorem fugarant,
» de quibus vulneratis duo Scholares ad minus, videlicet Gerardus de Dola, &
» filius Petri Sigillaris ex illa vulneratione postmodum obierunt, ac petentibus
» Magistris & Scholaribus quod nos hæc omnia, prout ad nos pertinebat, sibi
» competenter emendare faceremus. Nos super præmissis veritatem inquiri fe-
» cimus diligenter, & visa inquesta inde facta, super his definiuimus seu ordina-
» uimus quantum ad nos spectabat, in modum qui sequitur, videlicet quod Ab-
» bas & Conuentus S. Germani de Pratis duas Capellanias perpetuas institue-
» rent pro dictis duobus Clericis interfectis; vnam videlicet in Ecclesia *Vallis-*
» *Scholarium*, in qua vnus de Fratribus eiusdem loci pro remedio animæ dicti
» Gerardi de Dola defuncti qui inibi sepultus est, perpetuò celebrabit, & aliam in
» veteri Capella S. Martini existentis infra muros Abbatiæ, in qua vnus Capel-
» lanus pro defunctis perpetuò celebrabit; *ad quas cum vacauerint, ille qui pro tem-*

pore

pore Vniuersitatis erit Rector, personam idoneam præsentabit Abbati S. Germani; & vtramque Capellaniam Abbas & Conuentus de 20. libris Paris. annui & perpetui reditus dotabunt, ac pro ipsa Capella reparanda, & libris & ornamentis ad opus eius quærendis 200. libras Turonenses statim soluent. Soluent Petro Sigillario 200. libras eiusdem monetæ & 40. libras Turonens. similiter Parentibus dicti defuncti Gerardi; *& præterea 200. libras Rectori Vniuersitatis semel tantùm Pauperibus Magistris & Scholaribus per eum distribuendas de consilio Magistrorum.* De illis verò Laïcis, qui ad clamorem exierunt, & in conflictu, in quo Scholares, vt dictum est, vulnerati, & malè tractati fuerunt, vsque ad decem, qui magis suspecti ex certis causis fuerant, banniri facimus, videlicet quatuor de Regno nostro, vsque ad reuocationem nostram, & sex de Ciuitate Parisiensi, vsque ad festum omnium Sanctorum. Duæ verò turriculæ quæ sunt suprà portam Monachorum, deturbentur, vsque ad altitudinem murorum antiquorum versus Pratum. Ita quod Monachi muros suos, sicut erant, antequam turriculæ construerentur suprà ipsos muros versus Pratum restaurare poterunt & habere. In Cuius rei testimonium & munimen, præsentibus litteris nostrum fecimus apponi sigillum. Datum apud Passiacum, anno Domini 1278. mense Iulio.

Quia verò Monachi grauari se plurimum sentiebant pensitatione illâ annuâ 40. libellarum, ius quod habebant in Nundinas S. Germani, ad Regem eâ lege transtulerunt, vt ipse pensionem illam annuam Vniuersitati solueret, tum Abbate Raimundo, cuius extant litteræ in lib. 2. Ord. Reg. & quas vt & complures alias debeo Herouuallio: tales autem sunt.

« Vniuersis præsentes litteras inspecturis R. permissione diuina Monasterij S. Germani de Pratis iuxta Parisius Abbas humilis totusque eiusdem loci Conuentus Sal. in Dom. notum facimus quod cum per definitionem seu Ordinationem excellentissimi D. nostri Philippi Dei G. Regis Francorum pro quodam insultu facto à Gentibus & hominibus nostris S. Germani in Quosdam Clericos Vniuersitatis Scholarium Parisiensium, in quo quidem insultu duo Clerici vulnerati fuerunt & ex dicta vulneratione obierunt, Nos & Ecclesia teneamur ad assidendum & assignandum 40. libras Paris. annui reditus ad fundandas pro dictis duobus Clericis interfectis duas Capellanias, instituendas, *vnam videlicet in Capella veteri B. Martini iuxta Ecclesiam nostram, & alteram in Ecclesia Prioris & fratrum de Valle Scholarium Paris.* provt hæc in litteris D. Regis super dicta Ordinatione confectis plenius continentur. Nos pro nobis & Ecclesia nostra cum venerabili Patre Mathæo Abbate S. Dionysij in Francia & nobili viro Simone De Nigelle tenentibus locum D. Regis Franciæ pro ipso D. Rege nomine ipsius agentibus & tractantibus, Conuentiones iniuimus infra scriptas. Videlicet quod dicti tenentes locum nomine ipsius D. Regis & pro ipso pro dictis duabus Capellanijs dictæ Vniuersitatis Scholar. Paris. dictas 40. libras annui reditus iuxta modum & formam in dictis litteris super dicta ordinatione confectis comprehensam in reditibus D. Regis assidebunt & facient assideri. Et nos pensatâ nostrâ & Ecclesiæ nostræ vtilitate pro nobis & Ecclesia nostra in recompensationem dictarum 40. librarum Paris. annui redditus Nundinas nostras S. Germani, quæ annuatim incipiunt 15. die post Pascha & durant per 18. dies abinde continuos, in quibus idem D. Rex medietatem emolumenti habebat & percipiebat, & Nos aliam medietatem, eidem D. Regi & eius heredibus siuè successoribus concessimus, dimittimus & quittamus ab eodem D. Rege heredibus, vel suis successoribus vbicunque voluerint, transferendi, nihil nobis vel Ecclesiæ nostræ in dictis Nundinis, vel in emolumentis earum penitus retinentes. In cuius rei testimonium præsentes litteras sigillis nostris fecimus sigillari. Actum mense Iunio anno Domini 1285. »

« Constat per Comp. Paris. quod fundatio duarum Capellaniarum in Albo contentarum quæ est de 40. lib. Paris. reditus per annum, videlicet pro qualibet 20. libr. Paris. capitur super Regem in expensis ad hered. dictorum Comp. Scriptum in Camera Compotorum Paris. de præcepto Dominorum 20. April 1385. »

Philippus Pulcher mense Iulio dedit alias litteras in confirmationem prædictæ dotationis seu fundationis duarum Capellaniarum, quas ad eum an. retulimus.

Die 10. Octob. eiusdem an. 1368. electus est in Rectorem M. Francis. de S. Michaële, vulgò de S. Miel; quo Rectore quid gestum sit, habemus in antiquo libro Rectorum, hoc modo.

Anno Domini 1368. primo die legibili ordinariè scilicet in æstiuo S. Dionysij electus fuit concorditer viâ Spiritus sancti per 4. Intrantes in Rectorem Vniuersitatis Paris. M. Franciscus de S. Michaële in Lotharingia Virdunensis Diœcesis Magister in Artibus. In cuius Rectoria quamuis multa sint acta, tamen quia hominum memoria breuis sit, hæc quæ sequuntur in litteris sunt redacta. 1. Multis congregationibus celebratis super quadam summa quam dedit Vniuersitati D. Carnotensis, qui obijt anno quo supra ad fundandum Scholares Parisius, tandem idem Rector recepit 4000. francos & totum in formaliter francis, nisi quod ibi fuit quædam mitra in vadio pro 660. francis, & totum includebatur in quadam arca duabus firmata clauibus in Thesauraria nostræ Dominæ Parisiensis collocata. Et super hoc fuerunt confectæ litteræ Regis & Vniuersitatis ad D. Papam & Cardinales duos.

Item in ista Rectoria concessit nobis illustrissimus Carolus Francorum Rex quoddam pulchrum Regale Priuilegium, scilicet quod sexaginta homines, puta nostri Seruitores, Librarij, Scriptores, Illuminatores, Pergamenarij, Stationarij suis nominibus nominati, vt in litteris Regijs cera alba sigillatis super hoc confectis contenta nomina sunt.... Quæ quidem litteræ in Archa Vniuersitatis sunt reclusæ, & retinuerunt vnum Vidimus.

De Nuncio Norman. Nationis et Episcop. Lexov.

Item cum lis mouebatur inter Nationem Normanorum pro eo quod Equo amoto Nuncio eiusdem Nationis, vt asserebat, per quendam familiarem D. Lexouiensis Episcopi, qui scilicet voluit defendere Familiarem; & Vniuersitas volens iuuare Nationem tanquam filiam, trahi voluit prædictum Episc. ante Præpositum Parisiens. in Castelleto. Qui Episcopus recusando dicebat se debere placitare in Parlamento aut Domo Requestarum Regis, cum sit de Dominis Requestarum. qui ante se ipsos debent placitare per priuilegium Regium. Tandem habito nostrorum Iuris legisque peritorum consilio super hoc vocatorum per prædictum Rectorem, conclusum est quod nullo modo placitabimus, sed ibimus ad Regem & factum explanabimus. Episcopus verò hæc audiens venit ad Congregationem Generalem non obstante graui infirmitate quâ grauabatur, & fecit ordinauitque tantum fieri quantum Nationi suffecit. Quidam verò eius cognatus dicto Nuncio supradicto postmodum vnam aut duas dedit alapas. Et iterum ab Vniuersitate & Natione mirabiliter tractatus fuisset, nisi emendasset in manu eiusdem Rectoris nomine Vniuersitatis & Nationis supradictæ in quantum tenebatur.

Episcopus ille Lexou. vocabatur Alphonsus Chevrier, cui an. 1377. defuncto successit in Episcopatu M. Nicolaus Oresmius, Magnus olim Collegij Nauarrici Magister, tunc Decanus Rotomag.

Item anno quo supra quamuis bis in deliberatione Magistrorum ad Congregationem Generalem vocatorum proponebatur, vtrum expediens esset facere Rotulum, & non concludebatur, tamen tertiâ vice proposito Rotulus conclusus est Decembris die 10. Et hoc in deliberatione propositum est, & conclusum tandem fuit per omnes Nationes & Facultates, quod Officiarij remaneant in locis suis in Rotulo. Nempe vt Rector veluti caput Vniuersitatis specialem locum & primum haberet: Decani verò & Procuratores in Capite Magistrorum suarum quique Facultatum & Nationum.

Priuilegium autem illud Caroli V. de quo supra mentio facta de sexaginta Officiarijs Vniuersitatis nondum mihi venit in manus, & vereor ne perierit. reperio quidem hoc anno die 5. Septemb. illum Librariorum Iuratorum numerum ad 24. redegisse, quorum 4. dicuntur Maiores, cæteri communi nomine Librarij Iurati Vniuersitatis appellantur.

Prædicto Rectori de S. Michaële successit die 16. Decemb. *M. Guillelmus Carnificis Diœcesis* Parisiensis, ac proinde Nationis Gallicanæ, de cuius gestis sic legitur in eodem libro Rectoris.

Anno 1368. die 16. mensis Decemb. facta Congregatione Facultatis apud S. Iulianum ad eligendum Rectorem per venerabilem & discretum virum M. Franciscum de S. Michaële tunc Rectorem, *cassatâ primâ electione priorum Intrantium*, scilicet M. Heruæi, M. Ioan. de Trelon, M. Rodulphi Boutin & M. Guill. Buser, *datis nouis Intrantibus*, scilicet M. Heruæo Carnemori, M. Nicolao Ionglet, M. Thoma Durandi, M. Henrici electus fuit concorditer viâ Spiritus sancti in Rectorem Vniuersitatis Parisiensis, licet inuitus M. Guill. Carnificis Diœcesis Parisiensis de villa Alneti iuxta Gonessiam. In cuius Rectoria licet multa contigerint pro quibus maximos labores perpessus est, ista tamen principaliter in scriptis redacta sunt ad præteritorum perpetuam memoriam.

1. Cum lis & discordia, imo veriùs guerra mortalis orta fuisset inter quosdam Scholares de Natione Franciæ ex vna parte, & Natione Picardiæ ex alia parte ante tempus Rectoriæ suæ, nec potuerat terminari: qua durante plura ex vtraque parte scandalosa perpetrata sunt, tempore suæ Rectoriæ firmata est pax & bona concordia inter istos Scholares promittentes pro posse nunquam in talia recidiuare. Et hoc in plena Congregatione Generali. Etiam amore Vniuersitatis indulsit eis Rex quidquid commiserant.

Item eodem existente Rectore dati sunt Articuli contra Præpositum Parisiensem, qui responsurus ad dictos Articulos Deputatis Vniuersitatis præsentibus apparuit coram Rege & suo Consilio munitus multo Consilio Aduocatorum, principaliter M. Ioannis de Maresco qui proponendo articulos factos contra Scholares aliquos de Vniuersitate offuscauit articulos Vniuersitatis contra Præpositum in tantum, quod dictus Præpositus in multis à Rege fuit Aduoatus. Attamen dictum fuit, sibi per os Regis, quod Scholares & Magistros de cætero tractaret amicabiliter cum reuerentia & honore sub pœna merendi perpetuam Regiam offensam. Quod sic fecit postea.

Item cum Rotulus tempore sui Prædecessoris conclusus esset obsequenter, in eius Rectoria in pluribus Congregationibus ad lucem emicuit, quod non

fuerat cōclusus, nisi sub istis protestationibus. 1. Quod Rotuli omnium Facultatū consuerētur, & quod non possunt tres Facultates, sc. Medicinæ, Decretorum & Theologiæ cogi ad nuncium ministrandum, & quod aliter nolebant Rotulum. Quod sic cum maximo labore fuit finaliter in eius Rectoria executū. Quia fuerunt omnes Rotuli consuti, tam articuli communes, quàm Rotuli Facultatum, dempta tamen supplicatione Rectoris quæ sigillabatur ad partem. Nec fuerunt aliqui nuncij, nisi 4. Magistri de 4. Nationibus in Facultate Artium & Bedellus.

Ad eundem annum scribit Hemeræus facta fuisse quædam statuta ad Scholam Sorbonicam pertinentia à MM. Grimerio Bonifacij Cancellario & Guill. de Saluauilla absente Cardinale Morinensi, tum Domus eiusdem Prouisore. *Anno*, inquit, 1368. *Bonifacius & Saluauilla absente Cardinale Morinensi Prouisore quamplurima de lectionibus Sorbonæ tam ordinariis quàm Cursoriis, deque Auditorio, cum Collegialibus aliis ejusdem Societatis vtiliter ordinarunt.*

Anno 1369. acceptis ab Vrbano V. Litteris Apostolicis, quibus juxta Vni- 1369.
uersitatis & Monachorum San-Germano-Pratensium supplicationes, permutationi Patronatuum, de quibus supra dictum est, consentiebat, Executionemque Officiali Parisiensi demandabat, hoc publicum instrumentum confectum est, quod in Tabulario Vniuersitatis seruatur sub hisce Litteris C. B. y.

Permutatio Patronatuum authoritate Papæ confirmata.

Vniuersis præsentes Litteras seu præsens publicum Instrumentum inspecturis Officialis Parisiensis Executor & Commissarius in hac parte solus & in solidum à Sede Apostolica Deputatus salutem in Domino. Noueritis Nos Litteras Sanctissimi in Christo Patris ac Domini nostri Vrbani Diuina Prouidentia Papæ V. cum chordula canapis vera Bulla plumbea ipsius Domini nostri Papæ more Romanæ Curiæ Bullatas, sanas & integras omnique vitio & suspicione carentes Nobis pro parte venerabilis in Christo Patris & Religiosorum Abbatis & Conuentus Monasterij S. Germani de Pratis iuxta Parisius Ordinis sancti Benedicti, ac venerabilium & discretorum virorum Rectoris, Magistrorum & Scholarium Vniuersitatis Parisiensis studij præsentatas, cum ea quâ decuit reuerentia recepisse: quarum quidem Litterarum tenor sequitur in hæc verba.

Vrbanus Episcopus seruus seruorum Dei. Dilecto filio Officiali Parisiensi Salutem & Apostolicam Benedictionem, justis petentium desideriis libenter annuimus, & ea quæ à rationis tramite non discordant, fauore prosequimur opportuno. Sanè petitio pro parte dilectorum filiorum Richardi Abbatis & Conuentus Monasterij sancti Germani de Pratis juxta Parisius Ordinis sancti Benedicti, *ac Rectoris, Magistrorum & Scholarium ac Vniuersitatis studij Parisiensis petitio continebat*, quod ad Abbatem & Conuentum præsentatio personæ idoneæ ad Ecclesiam Parochialem sancti Germani veteris Parisiensis, *& ad Rectorem, Magistros, Scholares & Vniuersitatem prædictos Collatio Capellæ S. Martini de Ordeis prope muros dicti Monasterij consistentis, dum vacant, de antiquâ & approbatâ & hactenus pacificè obseruatâ consuetudine pertinere noscuntur*: quodque de demoliendâ dictâ Capellâ & accipiendo duo arpenta, quorum quodlibet centum virgas continet, & etiam decem virgas prati Clericorum iuxta dictum Monasterium consistentis, & ad ipsos Rectorem, Magistros, Scholares & Vniuersitatem iusto titulo pertinentis; quarum quidem virgarum prati quælibet viginti pedes contineat, pro fossatis circa dictum Monasterium pro eius defensione ac tuitione Ciuitatis Parisiensis contra inimicos Regni Franciæ, ex ordinatione tamen Consilij Charissimi in Christo filij nostri Caroli Regis Francorum Illustris tractatus est habitus. Quodque iidem Abbas & Conuentus, ac Rector, Magistri, Scholares & Vniuersitas pro bono Pacis & Concordiæ, iura quæ habent in Ecclesia & Capella prædictis, desiderant inuicem permutare. Ac Abbas & Conuentus prædicti pro demolitione loci dictæ Capellæ ac Domorum & hortorum Iardinorum nuncupatorum ac pertinentiarum eorundem, Rectori dictæ Capellæ pro tempore existenti octo libras amortizatas annui & perpetui reditus supra quandam Domum in Ciuitate Parisiensi iuxta locum FF. Ordinis Eremitarum sancti Augustini consistentem, supra quam decem libras annuas dictæ Monetæ percipiunt. Ac præfatis Rectori, Magistris & Scholaribus pro dictis duobus arpentis & decem virgis prati, duo & dimidium arpenta terræ dictorum Abbatis & Conuentus iuxta præfatum pratum consistentia assi-

» gnabant. Quare pro parte dictorum Abbatis & Conuentus ac Rectoris, Magi-
» strorum, Scholarium & Vniuersitatis nobis fuit humiliter supplicatum, vt eis
» faciendi præmissa licentiam concedere de benignitate Apostolica dignaremur.
» Nos itaque huiusmodi supplicationibus inclinati, Discretioni tuæ per Apostolica
» scripta mandamus, quatenus si est ita, eisdem Abbati & Conuentui, Rectori,
» Magistris, Scholaribus & Vniuersitati permutandi ad inuicem huiusmodi iura,
» quæ in Ecclesia ac Capella prædictis habent, vt præfertur, ac etiam eisdem
» Abbati & Conuentui, Rectori dictæ Capellæ qui nunc est, & eius successori-
» bus huiusmodi 8. libras Paris. pro demolitione loci dictæ Capellæ ac Domo-
» rum & hortorum prædictorum, necnon Rectori, Magistris, Scholaribus &
» Vniuersitati prædictis pro dictis duobus arpentis & decem virgis prati prædicta
» duo & dimidium arpenta terræ assignandi, authoritate Apostolica licentiam
» largiaris. Volumus autem quod idem Rector dictæ Capellæ, qui nunc est &
» successores sui, reditus & prouentus ad Rectorem dictæ Capellæ pro tempore
» existentem pertinentibus integrè percipiant, ac Diuinum Officium per eos ra-
» tione dictæ Capellæ fieri debitum in Ecclesia dicti Monasterii aut alio loco con-
» gruo & honesto, de quo tibi videbitur, perpetuò facere teneantur. Datum Ro-
» mæ apud sanctum Petrum 16. Kalend. Decemb. Pontificatus nostri anno 7.
» Post quarum quidem Litterarum Apostolicarum præsentationem & recep-
» tionem fuimus ex parte dictorum Abbatis & Conuentus ac Rectoris, Magistro-
» rum, Scholarium & Vniuersitatis cum instãcia requisiti vt ad executionem con-
» tentorum in eisdem Litteris Apostolicis procedere curaremus iuxta traditam seu
» directam ab Apostolica Sede nobis formam. Nos igitur Officialis & Executor
» præfatus volentes super præmissis procedere vt tenemur, attentâ diligenter ea-
» rundem Litterarum Apostolicarum forma de Iuribus quæ dictis Abbati & Con-
» uentui, ac Rectori, Magistris, Scholaribus & Vniuersitati in Ecclesia & Capel-
» la de quibus in dictis Litteris Apostolicis fit mentio, competebant. Et insu-
» per an de demolienda dicta Capella & accipiendo duo arpenta & decem vir-
» gas Prati Clericorum juxta dictum Monasterium consistentis, ad ipsos Recto-
» rem, Magistros, Scholares & Vniuersitatem pertinentis pro fossatis circa di-
» ctum Monasterium ex ordinatione Consilij Illustrissimi Principis ac D. nostri,
» D. Caroli Dei gratia Francorum Regis pro eiusdem Monasterij defensione ac
» tuitione Ciuitatis Parisiensis aduersus inimicos Regni Franciæ tractatus habitus
» esset. Et an assignationes tam dictarum octo librarum amortizatarum annui
» & perpetui reditus pro demolitione loci dictæ Capellæ ac Domorum & horto-
» rum Iardinorum nuncupatorum ac pertinentiarum eorundem, Rectori dictæ
» Capellæ pro tempore existenti, quàm supradictorum duorum arpentorum &
» dimidij terræ præfatis Rectori, Magistris, Scholaribus & Vniuersitati pro di-
» ctis duobus arpentis & decem virgis prati per dictos Abbatem & Conuentum
» faciendæ, permutationem huiusmodi faciendo, sufficere deberent. Et de aliis
» omnibus & singulis in dictis Litteris Apostolicis contentis, de quibus expedie-
» bat informari, eorumque dependentiis inquisitionem & informationem feci-
» mus, per quas nobis legitimè constitit petitionem eorundem Abbatis & Con-
» uentus, ac Rectoris, Magistrorum, Scholarium & Vniuersitatis Apostolicæ
» Sedi super præmissis oblatam & in eisdem Litteris Apostolicis explicatam, ve-
» ritatem absque falsi suggestione continere. Hinc est quod constitutis propter
» hæc & conuenientibus coram nobis hac præsenti die 6. mensis Augusti Vene-
» rabili in Christo Patre D. Richardo Abbate dicti Monasterij tam suo quàm
» dictorum Conuentus & Monasterij nomine ex vna parte, & Venerabilibus &
» discretis viris Rectore & Deputatis Vniuersitatis prædictæ, provt dicebant, à
» nobis decerni, declarari & fieri petentibus super informatione & inquisitione
» per Nos earundem Litterarum Apostolicarum rigore & authoritate facere
» quod ratio suaderet. Nos attentis pręmissis, habitaque super his deliberatione
» matura cum peritis, eorundem Abbatis & Conuentus, ac Rectoris, Magistro-
» rum, Scholarium & Vniuersitatis petitionem prædictam fuisse & esse rationa-
» bilem ac iustam decernentes & declarantes, eisdem permutandi adinuicem jura
» quæ in Ecclesia & Capella sæpè satis habere dignoscuntur, præfatisque Reli-
» giosis, Abbati & Conuentui, Rectori dictæ Capellæ qui nunc est & eius succes-

soribus supradictas octo libras Parisienses pro demolitione loci dictæ Capellæ ac Domorum & hortorum prædictorum; necnon Rectori, Magistris, Scholaribus & Vniuersitati prædictis pro dictis duebus arpentis & decem virgis prati prædicta duo & dimidium arpenta terræ assignandi iuxta dictarum Litterarum Apostolicarum seriem & tenorem licentiam concessimus & concedimus per præsentes. Verum quia super contentis in vltima Clausula Litterarum Apostolicarum supradictarum, quæ incipit *Volumus autem* nondum potuimus ad plenum deliberare, Nos super eisdem deliberandi & inde disponendi, provt ius & ratio suadebunt, potestatem penes Nos omnimodam reseruamus.

In quorum omnium testimonium & certitudinem pleniorem præsentes litteras seu præsens publicum Instrumentum, huiusmodi Decretum, declarationem & licentiam continentes seu continens, per Notarios publicos infra scriptos fieri & publicari mandauimus, & sigilli Curiæ Paris. appensione muniri. Acta fuerunt hæc Parisius prope Parquetum, vbi sententiæ proferuntur iuxta Cameram nostram in Domo Episcopali anno à Natiuitate Domini 1369. Indict. 7. die 6. mensis Aug. Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri D. Vrbani diuina Prouidentia Papæ VI. an. 7. præsentibus venerabilibus & discretis viris MM. Ioanne Tonsoris, & Guill. Miée in Curia Parisiensi Aduocato. MM. Guillelmo Carpentatoris & Ioanne Chapperon Magistris in Artibus, Alano Nudi, Iacobo Foretij & Iac. Vauassoris Bedellis Vniuersitatis prædictæ Parisius commorantibus, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis ex altera.

Et ego Robertus Musardi de Meldis Clericus, publicus authoritate Imperiali Notarius, venerabilisque & Discreti viri D. Officialis Executoris, seu Commissarij prædicti Scriba ac Curiæ Parisiensis Iuratus; quia prædictis Decreto & Licentiæ, Concessioni, reseruationique prædictæ vltimæ clausulæ in litteris Apostolicis prædictis contentæ per dictum D. Executorem seu Commissarium factæ; ac omnibus alijs & singulis supradictis, dum sic agerentur & fierent, vnà cum discreto viro M. Thoma Socij Clerico publico authoritate Apostolica & Imperiali Notario subscripto & testibus prænominatis præsens fui, collationemque de prædictis Litteris Apostolicis superius insertis diligenter feci cum dicto publico Notario, eaque concordare inueni nihil addito vel remoto quod sensum mutet vel intellectum. Ideo hîc me subscripsi, signumque meum consuetum vnà cum signo & subscriptione prædicti publici Notarij & sigillo Curiæ Paris. apposui requisitus & rogatus in testimonium præmissorum.

Ego verò Thomas Socij Clericus Suessionensis Diœcesis publicus authoritate Apostolica & Imperiali Notarius, ac Curiæ Paris. Iuratus præmissis Decreto, Licentiæ, Concessioni, reseruationi, ac alijs omnibus & singulis supradictis, dum per venerabilem & circunspectum virum D. Officialem Parisiensem Executorem seu Commissarium præfatum, ad requestam Partium prædictarum sic vt præmittitur, agerentur & fierent, vnà cum discreto viro M. Roberto Musardi Notario publico ac Scriba dicti D. Officialis & testibus superiùs nominatis præsens fui, eaque sic fieri vidi & audiui. Et hoc præsens publicum Instrumentum de mandato dicti D. Executoris manu mea propria scripsi, factaque collatione debita de prædictis litteris Apostolicis, quarum tenor superius est insertus ad præsens publicum Instrumentum, & eisdem repertis inuicem concordare nihil addito vel remoto quod sensum mutet aut variet intellectum huic Instrumento præsenti publico signum meum solitum vnà cum sigillo Curiæ Parisiens. ac signo & subscriptione Notarij præfati requisitus & rogatus apposui, hîc me subscribens in testimonium veritatis. Has dictiones, *Ex altera*, quæ intelligi debent in 28. linea præsentis Instrumenti sub tali signo N. scriptas in fine præsentis Instrumenti ante subscriptionem præsentem approbo.

Ex hoc ergo Patronatus S. Germani veteris esse cœpit Vniuersitatis, & qui deinde Curiones constituti sunt, ab eadem fuerunt nominati, & præsentati. Quorum Catalogum tom. 3. fol. 624. contexuimus, qualem potuimus ex Actis nostris & Reg. Episcopij Parisiensis. Et si quæ sunt in eo lacunæ, supplebit Lector ex Indice quem mihi benignè tradidit M. Simon Piétre nunc eiusdem

Curiæ Parochus, quanquam & in enumeratione primorum Curionum non satis accuratus esse videtur.

1. M. Andreas de S. Clodoaldo Doctor in Theol. possessionem Curiæ adisse legitur an. 1367.

2. M. Dominicus Parui, Licentiatus an. 1388. qui dicitur obisse an. 1438. sed inter M. Andream & Dominicum, constat ex Actis Academicis Curiæ præfuisse Ioannem Toupeti ab Episcopo Aymerico contra iura Vniuersitatis circa an. 1383. constitutum. Deinde M. Guill. Pinguis-auis, fato functum an. 1429. qui fuerat Licentiatus in Theologia an. 1406. & M. Guillel. de Cella, fato quoque functum an. 1435.

Illi ergo Guillelmo successit forte M. Dominicus Parui.

Dominico successit M. Guill. Paumier Doctor Theologus; & is decessit an. 1463.

Et substitutus est M. Iacobus Aubry Doctor in Decretis, & isto fatis functo communibus an. 1478. successit ex nominatione & præsentatione Vniuersitatis M. Ioan. Doujan Doctor in Theolog. qui legitur obisse an. 1487.

Doujano successit M. Petrus Foliot Doctor in Theol. & is obijt an. 1498.

Successit M. Nicolaus Dorigny Doctor Regens in Decretis, Curiæ Parisiensis Senator, obijtque an. 1502. vt legitur in illo Indice, sed malè, nam an. 1508. eiurauit Sacerdotium in gratiam M. Nicolai Pericardi, vt patet ex Reg. Episcopij Parisiensis.

Pericardo successit an. 1510. M. Petrarcha de la Magdelaine: & ille decessisse legitur an. 1517. biennio tamen ante resignarat M. Dominico *le Cirier*.

Successit ergo Petrarchæ Dominicus prædictus. Cui in illo Indice, substituitur M. Ludouicus Quelain Doctor in Theologia. Et is dicitur obisse an. 1547. eiurato sacerdotio in gratiam M. Gerardi *Chefdeville*.

Gerardo an. 1564. vel veriùs an. 1566. successit M. Antonius *de Mouchy*, qui in Indice vocatur Andreas Maucharts Doctor Theologus.

Isti succedit Iacobus Burlæus ex resignatione. Burlæo Nicolaus Beuuartius, Beuuartio Ægidius Sauantius, Sauantio Nicolaus Mesnilius qui obijsse legitur, die 27. Maij 1616.

Mesnilio succedit Franciscus Riolanus Licentiatus in Decretis, cui fatis functo an. 1646. substituitur Henricus Peigné Baccalarius in Decretis; & eo defuncto an. 1652. M. Simon *Pietre* Doctor in Iure, & in Parlamento Causidicus ad eandem Curiam præsentatur.

REVOCATIO ERRORVM F. DIONYSII SOVLECHAT.

Eodem anno F. Dionysius Soulechat Ordinis Fratrum Minorum, de quo iam pluries mentio facta est, nonnullas propositiones erroneas de rerum abdicatione, charitate & amoris perfectione à Facultate Theologica damnatas, Auenioni quoque, per prouocationem Dionysij ad Sedem Apostolicam delatas, Cardinalium censurâ reprobatas an. 1365. nunc denuo ad Vniuersitatem à Papa remissus, Parisijs in solennibus Disputationibus die Iouis post Quasimodo in Ecclesia Prædicatorum de mandato D. Ioannis de Dormano Cardinalis Beluacensis tituli SS. 4. Coronatorum ad hoc per Sedem Apostolicam delegati publicè reuocauit & abiurauit, quâ de re sic legitur in 4. tomo Bibliothecæ Patrum.

» De Mandato Reuerendissimi in Christo Patris & D. D. Cardinalis Beluacensis Commissarij ad hoc per Sedem Apostolicam deputati.

» Item cum debui exponere dicta mea in Curia Rom. coram Reuerendissimis Patribus DD. Cardinalibus Remansensi & Vabrensi addidi propositiones quæ sequuntur. Videlicet quod Christus omnia simpliciter abdicauit. Istam reputo tanquam falsam, erroneam & hæreticam.

» Item dixi quod quando Corpus in sepulchro mansit, ibi Charitas abstulit ab eo omnem proprietatem & dominium. Istam reuocaui tanquam falsam, erroneam & hæreticam.

» Item dixi quod tunc vacauit sedes generalis Domini vsque ad diem istam: vt sequitur ex prædictis, seu ad sensum prædictarum. Reuocaui & reuoco tanquam falsum & erroneum.

» Item quod aliqui dicunt quod dixi in prædicta declaratione. 1. Quod lex

amoris id est Charitas, quæ statum perfectum facit, est inseparabilis à nobis: «
& quod loquebatur de charitate siue de lege amoris, ex cuius obseruatione seu «
obseruantia vniuscuiusque status perfectio mensuratur, loquendo de meritoriâ «
& in homine vsum rationis habente. 2. Quia cuilibet creaturæ rationali hæc «
lex naturaliter est indita. Et 3. Quia Deus secundum hanc legem viuit. Istas «
propositiones non credo me dixisse, neque dixi; quia istas reputo falsas, erro- «
neas & hæreticas. Prædictas autem propositiones per me reuocatas abiuro & «
promitto, eas de cætero nec tenere nec dogmatizare publicè vel occultè. Et «
veniam petiui & peto humiliter de commissis. «

Eodem anno cum nonnulli è Scholaribus fuissent interfecti, Vniuersitas adiit Curiam & perpetrati facinoris injuriam tanquam à Rege postulauit resarciri. Sic enim in Actis legitur. *Le 14. Aoust 1369. l'Vniuersité a dit qu'elle s'adressoit à la Cour comme au Roy, pour vn meurtre perpetré.*

Anno 1370. die 23. Iunij legitur facta fuisse Reformatio quædam Vniuersitatis, cuius exemplar seruabatur olim in Tabulario Nationis Gallicanæ, vt ex Indice rerum & Chartarum in Carthophylacio contentarum anno 1557. facto liquet. Notabaturque illud exemplar charactere B. sed hodie non extat. Illa est forte Reformatio, cuius leguntur statuta in tomo 6. Spicilegij Dacheriani fol. 388. ex MS. Corbeiano, sub hac Epigraphe. 1370. STATVTA FACVLTATVM.

Consuetudines siue statuta Obseruata ab antiquo tempore in venerabili Facultate Artium Liberalium.

1. Sciendum est, quod in prædicta Facultate Artium Liberalium obseruatur, quod in quocunque Festo, in quo non legitur in vigilia, non disputatur in Vico straminis.

2. Item nota quod quando in Vigiliis non legitur in Vico straminis, vltra etiam in vico Brunelli non legitur in Nonis nostræ Dominæ, vt in pluribus.

3. Item nota *quod in illis diebus quibus eligitur nouus Rector, in quolibet illorum dierum non legitur post prandium in vico straminis.*

4. Item nota quod à quinta Feria ante Ramos Palmarum vsque ad diem Lunæ proximam post Quasimodo non legitur ordinariè in vico straminis.

5. Item nota quod totiens quotiens legitur cursoriè in vico straminis, non disputatur in illo vico.

6. Item non possunt fieri Baccalarij neque Magistri in illo vico, nisi quando legitur ibidem ordinariè.

7. Item quando legitur ordinariè in prædicto vico, Magistri ibi legentes non possunt legere de mane nisi in Capis nigris fouratis in Caputio de minutis variis: tamen post prandium debent legere in capis rugatis cum capucio de eodem panno fourato.

8. Item nota, quod quando legitur cursoriè in vico straminis, tunc Baccalarij & Magistri tam de mane quàm post prandium legunt in capis rugatis de tali panno, sicut cuilibet Legenti placet.

9. Item *nota quod non eligitur nouus Rector, nisi quando legitur ibidem ordinariè.*

10. Item nota quod quando legitur cursoriè in vico straminis, tunc non sunt dispensationes, nec possunt ibi fieri Magistri nec etiam Baccalarij.

11. Item nota, quod ab vltima die legibili ante Festum B. Petri vsque ad crastinum B. Ludouici non legitur ordinariè & proclamantur cursus, scilicet in Vigilia B. Petri.

12. Item nota quod quando legitur in vico straminis ordinariè, non legitur ibi in Nonis S. Iacobi; sed quando legitur cursoriè, tunc legitur ibi in Nonis sancti Iacobi, nisi sit Vigilia alicuius Festi non legibilis.

Sequuntur aliæ Regulæ Generales consuetæ seruari in Vniuersitate Parisiensi.

ET primò, Notandum in 5. Festis Virginis Mariæ, 12. Apostolorum, 4. Euangelistarum, & 4. Doctorum non legitur in aliqua Facultate & semper debet fieri sermo.

2. Item nota, quod quando moritur aliquis Magister in Theologia, vel

Doctor in Decretis, vel Magister in Medicina vel in Artibus, si sit actu Regens, quando Vigiliæ solennes celebrantur, post prandium non legitur in aliqua Facultate, nec in sequenti die in qua inhumatum est Corpus.

Item nota quod quando fit Processio generalis in Vniuersitate, tunc illa die non legitur aliqua hora in aliqua Facultate.

Item nota *Quod Rector Vniuersitatis de consensu aliarum Facultatum potest indicere Feriam repentinam, vel cessationem facere in tota Vniuersitate, & omnes indistinctè tenentur obedire sub pœna perjurij & priuationis Priuilegiorum Vniuersitatis.*

In eodem libro leguntur quædam alia statuta, similiter antiqua ad Facultates Theologiæ & Decretorum pertinentia, quorum ætas ignoratur. Hìc verò ea rescribimus, ad memoriam, vt si fortè annus inuentus fuerit, quo condita sunt, à posteris nostris suo loco reponantur.

Sequuntur Regulæ seu Consuetudines aut statuta obseruata ab antiquo tempore in venerabili Facultate Theologiæ.

STATVTA FACVLT. THEOLOG.

SCiendum est primò, quod in prædicta Facultate Theologiæ aliqua crastina alicuius sancti. ......

Item nota quod in omni tempore duo Doctores Decretorum cessant à Lectionibus suis Ordinariis. Doctores in Theologia cessant similiter, & è conuerso, vt in pluribus.

Item nota quod quando est aliquod Festum, quo aliquæ Facultates non legunt, si eodem Festo legatur in Theologia, tunc non fit sermo illa die in Vniuersitate.

Item nota quod quando Theologi habent aliquod Festum, quo ipsi non legunt, licet in illo Festo legatur in aliis Facultatibus, nihilominus in illa die fit sermo de mane & Collatio in Vesperis in Cordigeris, vel in Iacobitis.

Item nota quod quando Magistri in Theologia legunt in Primis, tunc Baccalarij legentes Sententias illis diebus legunt in Tertiis; alias semper legunt Sententias in Primis S. Iacobi dicti Bachalarij.

Item nota quod quando vnus Magister in Theologia habet aulam suam, illa die non legitur in Sententiis nec in Biblia.

Item quando vnus Baccalarius in Theologia habet Vesperias suas, tunc vnus solus Magister legit in Primis, & primâ die non legitur in Sententiis, nec in Biblia.

Item nota quod quando vnus Magister in Theologia debet disputare, tunc ipse solus legit, vt in pluribus, in primâ die non legunt alij Magistri, nec etiam Baccalarij legentes Sententias & Bibliam.

Item nota quod Baccalarij in Theol. qui debent legere Sententias, & illi qui habent legere Bibliam in 4. Ordinibus Mendicantium debent facere Principia sua infra Festum Exaltationis sanctæ Crucis & Festum B. Dionysij. Et præsupposito quod tot sint quod non possint complere, tamen non fit in quolibet die, nisi vnum Principium, & semper in Primis S. Iacobi immediatis post prædictum Festum B. Dionysij, illi qui non fecerunt, faciunt; nec legitur aliquâ horâ in ipsa Facultate quovsque omnia prædicta Principia sint facta totaliter & completa. Tamen si pauciora essent Principia, ita quod finita essent ante Festum beati Dionysij, nihilominus non legitur in ipsa Facultate à Crastino Exaltationis S. Crucis vsque ad Crastinum S. Dionysij in aliqua hora.

Item nota quod studentes in Theologia, si sint seculares, habent ibi audire per 7. annos antequam admittantur ad lecturam Bibliæ; sed Regulares admittuntur in sexto anno.

Item nota quod admissi ad lecturam Bibliæ debent solum legere duos libros & tales sicut voluerint legere, scilicet vnum de Veteri Testamento & alium de nouo, exceptis illis de 4. Ordinibus Mendicantium, qui debent Bibliam continuè legere per 2. annos, & etiam vnus de S. Bernardo.

Item nota quod Baccalarij in Theologia, qui incipiunt legere Sententias in Crastino sancti Dionysij tenentur finire vel in Festo Apostolorum Petri & Pauli.

Pauli. Tamen si contingeret illos infirmari infra prædicta Festa Dionysij & Apostolorum, vel propter aliam causam aut causas dimitterent legere in aliquibus diebus legibilibus, tunc tenerentur tot lectiones legere post prædictum Festum Apostolorum, quot dimiserant infra prædicta Festa Dionysij & Apostolorum.

Item nota quod Baccalarij qui legerunt Sententias, debent postea prosequi facta Facultatis per 4. annos antequam licentientur, scilicet prædicando, argumentando, respondendo; quod verum est, nisi Papa per Bullas, vel Facultas super hoc faceret eis gratiam: imò & per 5. annos aliquando expectat, scilicet quando annus Iubilæus non cadit in quarto anno post lecturam dictarum Sententiarum.

Item nota quod quando vnus Magister in Theologia, qui est de Ordine Mendicantium facit Sermonem de mane in Vniuersitate in Domo Ordinis sui, ipse tenetur eadem die facere collationem. Sed si faciat in Domo alterius Religionis Sermonem de mane, tunc non tenetur facere Collationem.

Item nota quod illi qui volunt legere cursus suos in Theologia, debent facere in quolibet libro vnum Principium solenniter in aliquibus Scholis, & possunt legere in tali hora sicut sibi placet, dummodo non legant in illa hora in qua leguntur Sententiæ, tamen non possunt facere sua principia, nisi in hora Tertiarum duntaxat.

Item nota quod illi qui legerunt cursus suos in Theologia, debent expectare postquam inceperunt legere Bibliam per duos annos, antequam admittantur ad lecturam Sententiarum.

Item nota quod quando vnus Prælatus vel vnus Magister in Theologia facit Sermonem de mane in Vniuersitate in aliquo Festo in aliqua Domo Mendicantium vel alibi, tunc ille qui facit Collationem post prandium, debet accipere illud Thema in Collatione quod assumptum fuit per Prælatum, vel per Magistrum qui fecit Sermonem eadem die.

Item nota quod Baccalarij in Theologia tenentur respondere de Quæstione in locis publicis aliis Baccalariis, quinquies ad minus antequam licentientur, scilicet in Aula Episcopi Parisiensis, quando fit ibi aliquis nouus Magister in Theologia. Item in Vesperiis alicuius Magistri. Item semel in Aula Cerbonitarum tempore quo Magistri in Theologia non legunt, scilicet inter Festum Apostolorum & Festum Exaltationis S. Crucis. Item semel de Quodlibeto in Aduentu vel circiter. Item semel in Disputationibus Generalibus antequam permittatur sibi legere Sententias.

Extant ibidem statuta Facultatis Iuris Canonici antiqua & in Consuetudinem reuocata statuto nouo anno 1370.

Sequuntur aliquæ Consuetudines laudibiles siue statuta obseruata ab antiquo tempore in Venerabili Facultate Decretorum.

PRimum sciendum est, quod in prædicta venerabili Facultate quando Baccalarij licentiantur, non legitur aliqua hora post prandium nec in toto sequenti die propter reuerentiam eis debitam. STATVTA FACVLT. DECRETORVM.

Item nota quod Bachalarij qui faciunt proposita sua inter Pascha & Festum S. Ioan. Baptistæ, tenentur iterum aliud propositum facere post Festum sancti Michaëlis, secus si fecerint in Quadragesima, vel ante, quia tunc non tenerentur.

Item nota, quod quando vnus de Doctoribus in Decretis facit aliquod Factum solenne, puta quia repetit aliquod Decretum, legit in ortu solis, sicut in Vigilia Magni Paschæ. *Cap. Omnis vtriusque. De Pœnitent. & remission.* vel in Vigilia Pentecostes, vel in Vigilia Natalis Domini aliquam Decretalem; tunc post lecturam suam vel repetitionem suam non legitur aliqua hora postea illâ die in vico Brunelli.

Item nota quod Bachalarij in Decretis non debent recipi ad Bachalariatum, nec ad examen, nec ad dicendum harengam, nisi quando Doctores legunt in Decretis ordinariè.

» Item nota quod quando fit vnus Doctor in Decretis in vico Brunelli, in
» prima die in qua sunt Disputationes, non legitur vltra Primam, nec etiam in
» die Doctorizationis nec per totum diem immediatè sequentem post Doctori-
» zationem propter reuerentiam sibi debitam.

» Item nota quod in omnibus festis, in quibus Doctores consueuerunt dare
» crastinum in Vigilijs, non legitur in Nonis nostræ Dominæ in vico Brunelli, vt
» in pluribus.

» Item nota quòd quando vnus Bachalarius nouus vel antiquus facit Propo-
« situm suum in vico Brunelli, in illa hora alij Bachalarij non legunt propter re-
» uerentiam Societatis.

» Item nota quòd nullus Bachalarius in Decretis potest facere harengam,
» nisi quando Doctores legunt in Decretis.

» Item nota quòd Bachalarij noui tenentur facere harengam suam post Pro-
» positum suum antequam legant, sed alij veteres non faciunt harengam post
» Proposita sua.

» Item nota quòd quilibet Bachalarius in Decretis tam nouus quàm anti-
» quus, tenetur ad minus facere vnum Propositum in anno, si velit legere Parisius,
» aliàs non teneretur.

» Item nota quòd quando post prandium non legitur in Biblia, tunc aliquo-
» ciens non pulsatur in Iacobitis pro Nonis S. Iacobi; & tunc Bachalarij in De-
» cretis legentes in illa hora, debent legere sine expectatione pulsationis alicuius
» Campanæ.

» Item nota quòd in quinque Festis gloriosæ Virginis Mariæ non legitur in
» Nonis nostræ Dominæ in vico Brunelli. Et de quolibet festo faciunt Decre-
» tistæ Crastinum; sed alij non.

» Item nota quod Bachalarij in Decretis legentes in Nonis S. Iacobi, semper
» in diebus Veneris, in Vigilijs Sanctorum, in Ieiunijs 4. Temporum, legunt illis
» diebus in Tertijs.

» Item nota quòd Doctores non legunt in Decretis diebus Iouis propter Mis-
» sam Facultatis. Et si contingat, quod aliquod festum eueniat in prædicta die
» Iouis, tunc recuperant Missam suam in vna alia die illius hebdomadæ; nec le-
» gunt in illa die propter prædictam Missam seu recuperationem.

» Item nota quòd statuta quæ sequuntur seruantur quasi ad vnguem in Fa-
» cultate Decretorum, & leguntur in quolibet anno in prima Lectione Magi-
» strorum legentium in aurora in vico Brunelli, in Scholis coram omnibus Scho-
» laribus per Bedellum Generalem illius Facultatis, leguntur etiam post festum
» Omnium Sanctorum in Scholis omnium Doctorum in primis Lectionibus
» suis.

» *Statuta facta, an. Dom. 1370. 23. die Ian. quæ debent quolibet anno legi cum alijs*
» *quæ solent legi.*

1. Cum sit nimis absurdum, vt quis cum vanitate & imperitia ad honorem ascendat peritiæ litteralis, *Nos Decanus & Collegium Facultatis Decretorum Parisiensis* maturâ deliberatione præhabitâ pro statuendo, vt moris est, tribus Edictis solenniter euocatis considerantes quod cum pro eo quod impediti in audiendis legibus pariter non admittuntur ad Lecturam, nisi in certis temporibus leges audiuerint, plurimi qui leges non audierunt, habentes hîc audiendi & studendi opportunitatem, ab huiusmodi Facultate distrahantur & quandoque penitus reuocentur, statuimus & ordinamus etiam reuocando & supplendo ad alia statuta, quòd de cætero in formis inferius declaratis quilibet ad Lecturam & licentiam admittatur, etiamsi nec leges audiuerit, nec in ipsis audiendis habuerit aliquod impedimentum.

1. Item quòd nullus in forma Legistarum admittatur, nisi in *Studio Generali* vel in *Studijs Generalibus* in 3. annis per 24. menses, in quibus 3. annis, vel ordinariè vel extraordinariè audiuerit Decretum & Lectionem Matutinalem, saltem per 20. menses. Et tunc nisi examinatus Collegio vel maiori parte fuerit approbatus. Licentiati tamen in Iure Ciuili necessariò non examinabuntur.

Cæterum volumus quòd cum auditione, vel Lectura Canonum auditio vel Lectura alterius scientiæ concurrat, vt vtraque auditio computetur. Quin imò

qui sic Canones & aliam scientiam audiuerit, iuuari volumus & tempus sibi « computari in altera earum Facultatum quam prius elegerit duntaxat, nec ad- « mittatur ad Licentiam nisi in duobus annis non currendo, sed temperatè & « decenter, provt est legere communiter consuetum, legerit per 16. menses com- « pletos ad minus, & in ipsis duos libros Iuris Canonici, quarto libro minimè « computato, nisi cum illo legerit Clementinas. Poterit tamen cum illo qui le- « gerit vnum librum, & maiorem partem alterius (dum tamen perfecerit menses) « per Facultatem dispensari; ita tamen quod ipsum librum postea perficiat per « iuramentum. «

3. Item quia dubitatur à multis, an per integros annos admittendus ad Le- « cturam audire vel ad Licentiam legere debuerit, Nos huiusmodi dubitationem « amouentes, statuimus & ordinamus quòd Religiosi & alij Seculares impediti « in legibus audiendis, qui per prædictum tempus huiusmodi leges non audierint, « non admittantur ad Lecturam Iuris Canonici, nisi in Studio Generali Iura Ca- « nonica audierint in sex annis per 48. menses completos, & Decretum Ordina- « riè vel Extraordinariè à Doctore per 30. menses completos, & tantundem « scilicet per 30. menses de mane: nec ad Licentiam admittantur nisi in quinque « annis per 40. menses completos legerint Iura Canonica vt præmittitur, in Stu- « dio Generali. In supradictis verò casibus 28. dies continuos, seu 4. septimanas « continuas pro mense volumus computari. «

4. Item quia in testificando prædictis Auditione & Lectura Canonum plu- « rimæ fraudes, provt experientia docuit, committuntur, statuimus & ordina- « mus quod de cætero Quilibet Scholaris quater in anno ad minus, scilicet circa « festum Natalis Domini, Paschæ, Apostolorum Petri & Pauli, & S. Remigij « habeat Cedulas à Magistro suo; in quibus testimonium perhibeatur super au- « ditione & Scholaritate ipsius: ita tamen quod super auditione Decretalium « ipse Magister priùs informetur per Cedulas illorum Bachalariorum, à quibus « testificandus audiuerit, vel aliàs competenter, aliàs tempus auditionis vel « Scholaritatis sibi non computabitur. Testificabitur tamen super minori tem- « pore si hoc petat Scholaris. Et idem circa Bachalarios legentes volumus ob- « seruari, vt per Magistros in quorum Scholis legerint, vel Decanum Facultatis, « si Magistros non habuerint sub forma & pœna prædictis testificetur. «

5. Item vt cesset rumor testificandorum & fauor ex parte testificantium; « statuimus & ordinamus Cedulas prædictas Testificatorias faciendas sub hac « forma & apportandas per illos qui voluerint testificari. *Ego talis N. assero bona* « *fide & per iuramentum meum, quòd fui verus & continuus Scholaris in Iure Canonico* « *per tale tempus. Datum sub sigillo meo*, &c. Et postmodum sequitur testificatio « Doctoris sub hac forma. *Et Ego talis Actu Regens Parisius in Facultate Decre-* « *torum* per Iuramentum dicti *Scholaris*, vel aliàs informatus testificor dictum ta- « lem audiuisse per tempus superius expressum. «

Et vt huiusmodi statuta irrefragabiliter obseruentur, nemini contra ipsa fiat gratia per iuramentum.

Eodem anno M. Ioannes de Dormant Episcopus Bellouacensis & Cardinalis tit. Sanctorum 4. Coronatorum die 8. Maij, *Collegium Dormanum* vulgò Bellouacense erexit & dotauit, vt patet ex Instrumento ea de re confecto, post empta ante aliquot annos Domicilia & habitacula tum à Collegij Laudunensis Magistris, tum à Nicolao Suessionensi Primario Gymnasij Rodulphi Preslæi. In Dormano autem seu Beluacensi ædificatum est post mortem fundatoris Sacellum à Milone de Dormano Episcopo quoque Beluacensi, Ioannis nepote: cuius primum lapidem in fundamentis posuit Rex Carolus in D. Ioannis Euangelistæ honorem: à quo vicus proximus denominatur S. Ioannis Bellouacensis, qui ante Clausus seu *Clausum Brunelli* vocabatur, *le Clos Bruneau*. Bursarum collatio pertinet ad Cœnobiarcham S. Ioannis de Vineis apud Suessionas. Præsentatio ad Senatum Parisiensem, seu ad Principem Senatus & Senatorum Decanum nomine Curiæ. Obijt autem Ioannes Cardinalis paulò post Lutetiæ, nim. an. 1373. 7. Nouemb. in suo Palatio Beluacensi, sepultusque est cum Fratre Guillelmo, qui eodem anno die 11. Iulij decesserat, ante altare Carthusianorum Parisiensium cum hoc Epitaphio.

COLLEG. BELLOVACENSE SEV DORMANVM.

Anno milleno ter c ter 1. septuageno
Soluitur ex membris septenâ luce Decembris
Ioannes de Dormano primo Prole, Romano
Præsule susceptus, pater hinc Beluacensis adeptus:
Sub Franco Rege cancellauit duce lege.
- - - - - - - - - - Fouendo sub alis
Intus Confratrum, puerorum quem scito Patrem
Collegij Claustri Brunelli, sit Ciuis astri.

Eodem anno die 5. Septemb. Stephano Episcopante dedicatum fuit templum Cœlestinorum Parisiensium à Guillelmo Archiepiscopo Senonensi, instante Rege Carolo.

Eodem M. Nicolaus Oresmus Magnus olim Collegij Nauarrici Magister & Decanus Rotomagensis iussu Caroli V. cuius Præceptor fuerat, Ethica Aristotelis versione Gallica donauit. Qua de re ad finem Prologi sic ait. » Quia morales libri Aristotelis sermone Græco primum fuere conditi, quosque Latinos » habemus, non est cuiuslibet intelligere, placuit Regi boni publici ergo Gallicis » auribus donari: vt & ille & Consilij Principes possint celeriùs penitiusque » intelligere. Quamobrem palam est Regem nostrum Carolum meritò vocan- » dum Carolum M. in Sapientia. Politica quoque & Oeconomica eadem versio- » ne donauit, & cum his verbis præfatur. Sicque complens superis iuuantibus » librum de cœlo & mundo, iubente Carolo V. Rege Francorum, qui tum me » designauit Episcopum Lexouiensem (an. 1377.) & ad excitandos studiosorum ani- » mos, laudabilemque mei reprehensionem, ausim iurare neminem Mortalium » vidisse librum de Philosophia naturali Hebraïcè, Græcè, Latinè vel Arabicè » isto meliorem.

Colleg. Geruasii. Eodem anno fundatum est à M. Geruasio Christiano Bajocensis Diœcesis, alumno quondam Regiæ Domus Nauarricæ, tunc verò Caroli V. Medico, qui cum ingentes opes comparasset, earum partem ad Dei gloriam contulit, & alendis pauperibus Scholaribus destinauit. Extant quædam Confirmationis Regiæ litteræ, de vnione & incorporatione certæ partis redituum Ecclesiæ Parochialis de Sanauilla Rotomag. Diœcesis facta Collegio Scholarium Geruasianorum in vico qui tunc dicebatur *Illuminatorum*. Extant quoque litteræ Pontificiæ in hanc rem.

» Karolvs Dei gratia Francorum Rex. Notum facimus Vniuersis, præsenti- » bus & futuris Nos vidisse litteras sigillo dilecti & fidelis Consiliarij nostri Epis- » copi Paris. sigillatas, signoque & subscriptione cuiusdam Notarij publici au- » toritate Apostolica & Imperiali approbatas & signatas, formam, quæ sequitur, » continentes. Vniuersis præsentes litteras inspecturis Aimericus diuina misera- » tione Parisiensis Episcopus, Commissarius ad infrascripta à Sede Apostolicâ » specialiter & in solidum Deputatus salutem in Domino. Litteras sanctissimi in » Christo Patris & Domini nostri D. Gregorij diuina Prouidentia Papa XI. eius » vera Bulla plumblea cum cordula canapis more Rom. Curiæ bullatas, non vi- » tiatas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, sed sanas & integras » ac omni prorsus vitio & suspicione carentes Nobis per venerabilem virum M. » Geruasium Christiani, Magistrum in Medicina præsentatas, dudum cum qua » decuit reuerentia recepimus, formam quæ sequitur, continentes.

» Gregorivs Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabili Fratri Episcopo » Paris. Sal. & Apostol. bened. Indesinentis Curæ velut totius Dominici Gregis » Pastor solicitudine premimur & assiduæ meditationis excitamur instantia, *vt* » *studia litterarum per quæ studentes ibidem cooperante illo à quo omnium Carismatum* » *dona manant, viri efficimur scientijs eruditi, per quos æquum ab iniquo discernitur,* » *erudiuntur rudes, prouecti ad altiora concrescunt & fides Catholica roboratur, ac stu-* » *dentes ipsi prosperè & salubriter dirigantur, eorumque necessitatibus consulatur: &* » *ad id quantum cum Deo possumus, partes nostræ solicitudinis adhibemus.* Sanè petitio

pro parte Dilecti filij Geruasij Christiani, Canonici Parisiensis in Medicina «
Magistri nobis exhibita continebat, quod nuper ipse cupiens terrena in cœle- «
stia, & transitoria in æterna felici commercio commutare ad honorem omni- «
potentis Dei quoddam Collegium Clericorum in Theologica Facultate Pari- «
sius in Vico Eremburgis de Bria, dicto Illuminatorum prope magnum vicum «
S. Iacobi instituit & de certis bonis dotauit; quodque Collegium huiusmodi «
pro congrua sustentatione ibidem studentium maiori dotatione noscuntur in- «
digere. Quare pro parte dicti Geruasij nobis fuit humiliter supplicatum vt in «
hoc de alicuius subuentionis auxilio prouidere de benignitate Apostolica di- «
gnaremur, Nos igitur attendentes quod Carissimus in Christo filius noster «
Carolus Rex Francorum Illustris inter cæteros fideles Principes Christianis- «
simus, & ad exaltationem & promotionem studij huiusmodi Theologiæ Facul- «
tatis specialem gerens affectum, Nobis humiliter supplicauit, vt Parochia- «
lem Ecclesiam de Sanauilla Rotomagensis Diœcesis, quæ de Patronatu ipsius «
Regis existit, & quæ in redditibus vt asseritur, bene abundat, eisdem Colle- «
gio vnire dignaremur. At de præmissis nobis expositis certam notitiam non «
habentes, fraternitati tuæ de qua in his & alijs gerimus in Domino fiduciam «
specialem, per Apostolica scripta committimus & mandamus, quatenus si «
dicta Parochialis Ecclesia in reditibus abundet, ita quod perpetuo Vicario qui «
eidem Ecclesiæ deseruiet, portio congrua assignari valeat, & vltra hoc de «
residuo ipsorum Collegij necessitatibus consulatur, & tibi videatur quod hu- «
iusmodi vnio sit facienda, super quo tuam conscientiam oneramus, prædictam «
Parochialem Ecclesiam cum omnibus Iuribus & pertinentijs suis eidem Col- «
legio ex tunc autoritate Apostolica vnias, annexes & incorpores, ita quod ce- «
dente vel decedente ipsius Ecclesiæ Rectore, qui est pro tempore, vel ipsam «
Ecclesiam aliàs quomodolibet dimittente, liceat eidem Collegio corporalem «
possessionem dictæ Parochialis Ecclesiæ eiusque Iurium & pertinentiarum li- «
bere ingredi & apprehendere, ipsamque Ecclesiam licitè in perpetuum retine- «
re, fructusque, reditus & prouentus ipsius in sustentatione personarum eius- «
dem Collegij liberè & licitè conuertere valeant, Diœcesani loci & cuiuslibet «
alterius licentia minime requisitâ; reseruatâ tamen prius per te congrua por- «
tione de fructibus, reditibus & prouentibus supradictis pro perpetuo Vicario «
ibidem instituendo, ex qua possit commodè sustentari, Episcopalia iura per- «
soluere, ac alia ei incumbentia onera supportare. Contradictores autoritate «
nostrâ, appellatione postpositâ compescendo. Non obstante felicis recor- «
dationis Vrbani Papæ V. Prædecessoris nostri & alijs constitutionibus Apo- «
stolicis contrarijs quibuscunque, seu si aliqui super prouisionibus sibi facien- «
dis de huiusmodi Parochialibus Ecclesijs aut alijs Beneficijs Ecclesiasticis in «
illis partibus speciales vel generales Apostolicæ Sedis vel Legatorum eius litte- «
ras impetrarint, etiamsi per eas ad inhibitionem, reseruationem & Decretum, «
vel aliàs quomodolibet sit processum: quas litteras & processus habitos per eas- «
dem ad dictam Parochialem Ecclesiam volumus non extendi; sed nullum per «
hoc eis quoad assecutionem Parochialium Ecclesiarum ac Beneficiorum alio- «
rum præiudicium generari, & quibuslibet priuilegijs, indulgentijs & litteris «
Apostolicis, generalibus & specialibus quocunque tenore existant, per «
quæ præsentibus non expressa vel totaliter non inserta effectus præsentium «
impediri valeat quomodolibet vel differri, & de quibus quorumque totis te- «
noribus habenda sit in nostris litteris mentio specialis. Prouiso quod dicta Pa- «
rochialis Ecclesia debitis non fraudetur obsequijs & animarum cura in ea nul- «
latenus negligatur. Nos enim ex nunc irritum decernimus & inane, si secus «
super his à quoquam, quauis autoritate, scienter vel ignoranter contigerit at- «
tentari. Datum apud Pontem forgiæ Aueniononensis Diœcesis 4. Idus Iunij, «
Pontific. nostri an. 3. «

Quibus Litteris per nos, vt præmittitur, receptis, cupientes ipsas Litteras «
& contenta in eis exequi & executioni debitæ demandare provt adhoc teneba- «
mur, ad instantem requestam dicti M. Geruasij de valore fructuum annuorum di- «
ctæ Ecclesiæ de Sanavilla & de cuius patronatu existit, qui est Rector seu Cura- «
tus eiusdem. In quibus reditibus & emolumentis consistunt iura & obuentio- «

nes Eccleſiæ ſupradictæ quot ſunt Parochiani & larem fouentes ibidem, quanti communibus annis, quanti groſſæ decimæ & quanti oblationes dictæ Eccleſiæ Parochialis valoris exiſtunt, & quantum poteſt aſcendere annuatim ſalarium ſeu ſtipendium Presbyteri deſeruientis Eccleſiæ prælibatæ, quantaque & qualia onera Curato ſeu Receptori ipſius Eccleſiæ imminent ſuſtinenda, & ad quantum valorem omnia emolumenta dictæ Eccleſiæ deductis oneribus annuis aſcendere poſſunt, necnon de cæteris circunſtantiis & dependentiis quæ conſcientiam noſtram mouere poterant ac debebant, dictam conſcientiam noſtram informauimus, & de præmiſſis inquiſiuimus & inquiri fecimus diligenter, per quas informationem & inquiſitionem, nec-non & per relationem venerabilis viri M. Guiberti de Salceto Magiſtri in Medicina Rectoris dictæ Eccleſiæ de Sanavilla per nos ſuper his per ſuum iuramentum diligenter interrogati viuæ vocis oraculo nobis factam, reperimus dictam Eccleſiam de Patronatu dicti D. noſtri Regis exiſtere & in redditibus taliter abundare quod vnionem, annexionem & incorporationem ipſius Eccleſiæ de Sanavilla cum Collegio Scholarium in domo dicti M. Geruaſij Chriſtiani Pariſius fundato, de quo in dictis Litteris Apoſtolicis mentio ſpecialis habetur, modo & forma in dictis Litteris Apoſtolicis annotatis ſanâ conſcientiâ facere, & ipſas Litteras Apoſtolicas iuxta earum tenorem plenariè exequi poſſumus & debemus. Et ideo nos præmiſſa attendentes, & etiam dictum D. noſtrum Regem adhoc conſenſum ſuum præbuiſſe, qui vt dicta vnio fiat, D. noſtro Papæ prædicto propter hoc ſupplicauit, vt in dictis Litteris Apoſtolicis ſupraſcriptis plenius continetur, die datæ præſentium ſuper præmiſſis debitè & maturè conſulti cum peritis autoritate Apoſtolicâ nobis in hac parte commiſsâ dictam Parochialem Eccleſiam de Sanavilla dictæ Rotomagenſis Diœceſis cum omnibus Iuribus & pertinentiis dicto Collegio Scholarium in domo dicti M. Geruaſij Chriſtiani vt præmittitur Pariſius fundato, vniuimus, annexuimus & incorporauimus, vnimuſque, annectimus & incorporamus per præſentes reſeruatâ portione congruâ de fructibus, rediti-bus & prouentibus dictæ Eccleſiæ pro perpetuo Vicario ibidem inſtituendo de qua poſſit commodè ſuſtentari & onera dictæ Eccleſiæ incumbentia ſupportare. Super qua reſeruatione declarationem noſtram ex conſilio peritorum fecimus in hunc modum. Videlicet quod omnes groſſæ decimæ Eccleſiæ Parochialis de Sanavilla prædictæ hactenus pertinentis dicto Collegio de cætero perpetuis temporibus pertinebunt, vnà cum duabus granchiis Domus Presbyteralis Eccleſiæ ſupradictæ & earum introitu & exitu competenti. Quas quidem Granchias vnà cum Cancello Eccleſiæ prædictæ, quod Curatus eiuſdem antea tenebatur de reparationibus retinere. Idem Collegium de reparationibus neceſſariis tenebitur perpetuò ſuſtinere. Vicarius verò qui eidem Eccleſiæ de cætero perpetuis temporibus deſeruiet & onus Curæ animarum Parochianorum eiuſdem Eccleſiæ habebit pro portione ſua omnes minutas decimas ad dictam Eccleſiam pertinentes percipiet vna cum Altalagio, terris laborabilibus & aliis reditibus quibuſcunque ad dictam Eccleſiam ſpectantibus ſi qui ſint. Qui quidem Vicarius propter hoc ipſam Eccleſiam de omnibus deueriis & redhibentiis communibus, vtpote Synodalibus, viſitationibus, procurationibus & aliis conſimilibus tenebitur acquitare. Habebit inſuper Vicarius prædictus Domum Presbyteralem eiuſdem Eccleſiæ vnà cum Columbario & aliis pertinentiis dictæ Domus, præterquam granchias prædictas & earum introïtus, qui vt præmittitur dicto Collegio pertinebunt per quam domum Presbyteralem ipſum Collegium ad ipſas Granchias quotiens opus fuerit, introitum opportunum & vtilem & exitum habebunt. Quam quidem domum dictus Vicarius tenebitur de reparationibus neceſſariis retinere. Vt autem Archiepiſcopalia & Archidiaconalia iura quæ Reuerendiſſimus Pater D. Archiepiſcopus Rotomag. & Archidiaconus Eccleſiæ Rotomag. in cuius Archidiaconatu eadem Eccleſia de Sanavilla conſiſtit, in eadem Eccleſia recipere conſueuerunt, quatinus ipſam Eccleſiam vacare contingebat, eiſdem illæſa remaneant, quia data Eccleſia amplius non cadet in deportu, decernimus, declaramus & ordinamus autoritate quâ ſupra de peritorum conſilio Vicariorumque in ſpiritualibus dicti D. Archiepiſcopi quantum ipſi poſſunt, & D. Archidiaconi dicti loci & Capituli

Ecclesiæ Rotomag. expresso consensu peritorum & assensu quoad hoc interueniente, prout nobis per publica instrumenta & alias debitè constitit quod propter hoc dictum Collegium de & supradictis grossis fructibus sex libras Turonenses Archiepiscopo, & dictus Vicarius & successores sui 60. solidos Turon. Archidiacono supradictis in recompensatione Iurium suorum prædictorum de cætero quolibet anno perpetuis temporibus soluere tenebuntur. Si quæ verò onera extraordinaria ibidem emergi contingat, ad quæ soluenda dicta Ecclesia compellatur, per Collegium & Vicarium prædictos in communi persoluentur. Decernentes insuper autoritate Apostolicâ suprascriptâ vt cedente vel decedente Rectore ipsius Ecclesiæ qui nunc est, vel ipsam Ecclesiam dimittente, Collegium valeat & sibi liceat corporalem possessionem dictæ Parochialis Ecclesiæ juriumque & pertinentiarum ipsius liberè ingredi, apprehendere & in perpetuum retinere, fructusque, reditus & prouentus ipsius juxta declarationem nostram superius factam recipere, & in sustentationem personarum dicti Collegij licitè conuertere, Ordinario loci & cuiuscunque alterius licentia minimè requisita. Reseruantes insuper nobis à Commissariis nostris ad hoc per nos deputatis vel in posterum deputandis declarationem & ordinationem partitionis seu separationis dictæ Domus Presbyteralis, introitusque & exitus granchiarum prædictarum & aliarum Litterarum Apostolicarum prædictarum & nostrarum præsentium interpretationem per nos & dictos Commissarios nostros faciendam quotiens fuerit opportunum. Quocirca vobis Archiepiscopo & Archidiacono supradictis & omnibus aliis & singulis quorum interest vel intererit & quos infrascriptum tangit negotium seu tangere poterit quomodolibet in futurum communiter & diuisim, vnionem, annexionem & incorporationem hujusmodi intimantes & ad vestram notitiam deducentes, vos & vestrum quemlibet requirimus & monemus primò, secundò & tertiò, peremptorie & diuisim, vobis nihilominus & vestrum cuilibet inhibentes & interdicentes specialiter & expresse autoritate qua supra, ne ipsum Collegium, quominus possessionem corporalem dictæ Parochialis Ecclesiæ de Sanavilla Iuriumque & pertinentiarum eiusdem liberè ingredi & apprehendere ipsamque Ecclesiam in perpetuum retinere, & ipsius fructus, reditus & prouentus modo superius expresso in sustentationem personarum eiusdem Collegij liberè ac licitè conuertere etiam vobis irrequisitis valeant atque possint, impedimentum aliquod præstetis per eos vel alium seu alios, nec ipsum Collegium impedientibus, detis auxilium, consilium vel fauorem publicè vel occultè. Quod si contrarium feceritis, & hujusmodi monitionibus & inhibitionibus nostris, imò verius Apostolicis infra sex dierum spatium postquam pro parte dicti Collegij super hoc fueritis requisiti, quorum sex dierum duos pro secundo & reliquos duos pro tertio & peremptorio termino ac monitione Canonica vobis omnibus & singulis & cuilibet vestrum assignamus, non parueritis cum effectu, nos ex nunc prout ex tunc in vos omnes & singulos generaliter præterquam in vos D. Archiepiscopum, cui ob reuerentiam Pontificalis dignitatis deferre volumus in hac parte prædicta Canonica monitione præmissa in his scriptis excommunicationis Sententiam ferimus & promulgamus in his scriptis. Si verò vos D. Archiepiscopo præfatis monitionibus & inhibitionibus nostris infra dictum terminum sex dierum non parueritis cum effectu, vobis ingressum Ecclesiarũ prædictâ Canonicâ monitione præmissâ interdicimus in his scriptis. Et si huiusmodi interdictum per sex dies præfatos sex immediatè sequentes sustinueritis, vos in his scriptis prædicta Canonica monitione præmissa suspendimus à Diuinis. Quod si huiusmodi interdicti & suspensionis sententias alios præfatos sex dies, præfatos 12. immediatè sequentes sustinueritis animo indurato, quod absit, vos in his scriptis præfata Canonica monitione præmissa excommunicationis sententia innodamus. Cæterum cum ad executionem præmissorum vlterius faciendam vacare non possimus de præsenti pluribus arduis negotiis Nos & Ecclesiam nostram tangentibus impediti, venerabilibus viris D D. & MM. Nicolao Oresmo Decano, sacræ Theologiæ Professori, Ioanni de Pontisara Cancellario, Guillelmo Iacob Canonicis Ecclesiæ Rotomag. & Roberto Iacob Presbyteris vniuersisque & singulis Decanis, Cantoribus, Archipresbyteris, Presbyteris, Curatis & Eccle-

siarum Rectoribus ac Tabellionibus publicis vbilibet constitutis & eorum cuilibet in solidum quo ad dictam vlteriorem executionem præmissorum, & ad diuisionem dictæ Domus Presbyteralis assignationemque & declarationem introitus & exitus granchiarum prædictarum & ad omnia & singula suprascripta loco nostri faciendum, præterquam ad declarationem & interpretationem dictarum Litterarum Apostolicarum & nostrarum præsentium, si super his in posterum aliquod dubium oriatur. Quam declarationem & interpretationem cum earum dependentijs & connexis nobis specialiter, vt præmittitur, reseruauimus & etiam reseruamus tenore præsentium committimus vices nostras, donec eas ad nos duxerimus reuocandas, Quos & eorum quemlibet tenore præsentium 1. 2. 3. & peremptoriè requirimus & monemus, eisque & eorum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ & sub pœnis suprascriptis, quas ipsos incurrere volumus ipso facto, dicta Canonica monitione præmissa, si ea quæ ipsis in hac parte committimus, neglexerint seu contempserint contumaciter adimplere, districtè præcipimus & mandamus autoritate quâ supra, quatenus quotiens super his fuerint requisiti, ipsi aut eorum alter & eorum quilibet super his requisitus præsentes litteras & omnia & singula in ipsis contenta omnibus quorum intererit, denuncient, legant, intiment & fideliter publicare procurent, Monitionesque & mandata nostra suprascripta faciant ac cætera alia quæ circa hæc requiruntur, plenariè exsequantur iuxta præsentium litterarum continentiam & tenorem. Ita tamen quod in præiudicium præsentis nostræ, imò verius Apostolicæ declarationis & ordinationis nihil valeant attentare, nec circà supra scriptas sententias per Nos latas aliquid immutare. Si verò nos contingat super præmissis aliqualiter procedere aut aliqualiter declarare, interpretari vel etiam ordinare, de quo Nobis vt præmissum est, plenariam potestatem reseruamus, non intendimus propter hoc Commissionem nostram prædictam reuocare, nisi de reuocatione huiusmodi specialis & expressa mentio in nostris litteris haberetur. Absolutionem verò omnium & singulorum qui præfatas nostras sententias per Nos latas vel earum aliquam incurrerint, quoquomodo Superiori nostro vel nobis duntaxat reseruamus In quorum omnium & singulorum testimonium præsentes litteras fieri & publicari mandauimus per Notarium publicum infrascriptum & sigilli nostri appensione vnà cum signi & subscriptionis dicti Notarij publici appositione communiri. Acta fuerat hæc in Domo nostra Episcopali sita infra septas Monasterij S. Victoris prope Parisius anno Domini 1374. Indictione 12. die penult. mensis Iunij, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & D. nostri Papæ prædicti an. 4. præsentibus venerabilibus viris DD. Nicolao de Bosco vtriusque Iuris Professore, D. nostri Regis Consiliario, Ioanne Perrerij Curato Parochiæ Ecclesiæ de Franconuilla nostræ Diœcesis, Durando Marie Presbytero, Stephano Quadrigarij Sororio Adæ Richeux Clerico & Ioanne Barbitonsore Cubiculario nostris testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Et ego Ioannes Barbitonsoris dictus de Sanctis Beluacensis Diœcesis Clericus Apostolica & Imperiali autoritate Publicus Notarius, Reuerendique in Christo Patris D. D. Aymerici Dei gratia Parisiensis Episcopi Commissarij supranominati Scriba Iuratus qui præmissis omnibus & singulis, dum vt suprascripta sunt, agerentur & fierent, vnà cum prænominatis testibus præsens fui, eaque fieri vidi & audiui, præsentes litteras seu præsens publicum instrumentum in notam per me receptas, seu receptum de dicta nota per alium extrahi & grossari pluribus alijs occupatus negotijs, & deinde de ipsius D. Episcopi & Commissarij mandato præmissa publicando hîc me manu propriâ subscripsi & signum meum consuetum apposui requisitus. Quas quidem litteras, vnionem & annexionem & incorporationem supradictas ad contemplationem nostram ita factas, necnon omnia alia & singula suprascripta provt superius scribuntur & continentur, rata & grata habentes, ea volumus, laudamus, ratificamus & approbamus, & de gratia speciali, certa scientia, autoritate Regia & plenitudine potestatis ad perpetuam rei memoriam confirmamus per præsentes, saluo & retento nobis & successoribus nostris Iure Patronatus vel dispositionis aut prouisionis dictæ Parochialis Ecclesiæ aut Vicariatus supradicti. Dantes tenore

præsentium

præsentium in mandatis dilectis & fidelibus Gentibus Parlamenti nostri & Compotorum nostrorum Parisien. Præposito Parisiensi, Balliuo Rotomagen. cæterisque Regni nostri Iustitiarijs, aut eorum loca tenentibus præsentibus & futuris, & eorum cuilibet qui super his fuerit requisitus provt ad eum pertinuerit, quatenus Magistros & Scholares dictæ Domus, Curatumque præfatæ Parochialis Ecclesiæ, in quantum quemlibet ipsorum tangit aut tangere potest, vnione, annexione & incorporatione ac confirmatione nostra supradictis vti & gaudere faciant & permittant secundum præsentium formam & tenorem, ipsos aut eorum alterum in contrarium nullatenus impediendo vel molestando, saluo in alijs Iure nostro & in omnibus quolibet alieno. Quod vt firmum & stabile maneat perpetuo, sigilli nostri præsentes litteras fecimus appensione muniri. Datum apud Melodunum 10. die Octob. anno Domini 1374. Regni verò nostri 11.

Die 23. Nouemb. eiusdem anni habitis Comitijs Vniuersitatis, de pœnis actum est infligendis Librarijs qui in venditione librorum non satis fideliter se gerebant. Item & de appellatione, quam Decretorum Facultas interposuerat: at quamobrem, non liquet. Actum diei apponam.

Anno Domini 1370. Congregatione Vniuersitatis Generali facta apud S. Mathurinum per Iuramentum 23. Nouemb. Rector duos articulos proposuit ibidem determinandos. Primus art. fuit super punitione Librariorum delinquentium in suis Officijs iniustè gubernatis: quibus correctis super eorum admissione & cæterorum consimilia habentium Officia ad renouationem audiendam Iuramentorum super obligationibus suis fidejussorijs exhibendis à quibuscunque aliquos receperint libros vendendos. Cui articulo cum suis membris seruandis Natio nostra deliberando assentiebat. Secundus articulus concernens appellationem quandam factam per Collegium Facultatis Decretorum nullius virtutis in Natione reputabatur.

De Librariis.

Et quoniam in Librariorum mentionem incidimus, notatu dignum est quod illi cum admittebantur, fideiussores dabant, se fideliter munus suum exercituros: & tam ipsi quam fideiussores apud Præpositum Parisiensem similiter Iuramentum præstabant: vt patet ex sequenti Instrumento deprompto è tabulario Vniuersitatis & notato hisce Characteribus D. 18. OO.

Receptio Librariorum apud Castelletum.

A Tous Ceux qui ces presentes lettres verront, Hugues Aubriot Garde de la Preuosté de Paris salut. Sçauoir faisons que pardeuant Nous vint en Iugement Henry Luillier Libraire demourant à Paris, Iuré de l'Vniuersité de Paris, & afferma en bonne verité pardeuant Nous, que de nouuel ladite Vniuersité de Paris l'auoit ordonné & institué vn des 4. Principaux Libraires Iurez de ladite Vniuersité pour priser & taxer les liures en ladite ville de Paris de l'authorité de ladite Vniuersité de Paris. Et pour ce ledit Henry Luillier de son bon gré & bonne voulenté sans contrainte ou aucune deceuance, de son propre mouuement & certaine science promit & iura en nostre presence que bien iustement & loyaument tous les Liures qui monstrez luy seront, à son pouuoir taxera & prisera, ledit office gardera, fera, exercera bien & loyaument sans fraude ne faueur, & à ladite Vniuersité obeïra, & l'ordonnance de Libraire Iuré gardera bien & loyaument sans enfraindre. Et à ce fut presens pardeuant Nous Robert Lescuyer Libraire & Raoul d'Orliens demourans à Paris, qui de leur bonne voulanté sans contrainte ou aucune deceuance à la priere & requeste dudit Henry Luillier s'establirent pleiges chacun pour le tout: & s'obligerent enuers ladite Vniuersité, chacun pour le tout iusques à la somme de 100. liures Parisis que ledit Henry fera & exercera bien, loyaument, sans fraude, promettans lesdits Henry Robert & Raoul Dorliens par leur serment & par la foy de leur corps, pour ce donnée corporellement en nostre main que contre les choses contenuës en ces presentes ils n'iront, aller ny venir feront par eux ne par autres ou temps aduenir au contraire & rendront & payeront tous cousts, dommages, despens, interests qui faits seroient par leur defaut. Et pour tout ce que dit est, interiner & accomplir les dessusdits nommez & chacun d'eux pour le tout ont obligé & obligent eux, leurs hoirs, tous leurs biens, & les

biens de leurs hoirs, meubles & immeubles, presens & aduenir quels qu'ils
» soient, lesquels ils ont sousmis quant à ce à la Iurisdiction, execution & con-
» trainte de Nous & de Nos successeurs Preuosts de Paris, & à toutes autres Iu-
» stices & Iurisdictions où ils seront & pourront estre trouuez pour ces lettres
» accomplir. Et mesmement ledit Henry son corps pour se mettre & tenir pri-
» son fermée outre le guichet du Chastelet de Paris & par tout ailleurs où il pour-
» ra estre trouué, à ses cousts & dépens, renonçant en ce fait lesdits obligez par
» leur foy & serment à tout ce que tant de fait comme de droit l'on pourroit dire
» & alleguer contre la teneur de ces lettres & contre aucune chose des choses des-
» susdites, & au droit disant generale renonciation non valoir. En tesmoin de ce
» nous auons mis à ces lettres le scéel de ladite Preuosté l'an 1370. le Lundy 10.
» iour de Mars. Signé POVRQVAVT auec paraphe.

» Eodem anno Vrbanus V. Pontifex in Galliam reuertitur, bono quidem consilio; vt scilicet Francorum Anglorumque dissidia præsens componeret; at malo exitu, suo & publico. Suo quidem, quia paulo post reditum, Auenioni moritur. Cui olim Romam petenti à Petro Arragonio Minorita & S. Brigitta ex reuelatione diuina declaratum fuerat, si vnquam Auenionem reuerteretur, breui moriturum, locumque Schismati longo & diuturno facturum, in magnũ Ecclesiæ dispendium. Verum ille spretis eiusmodi Reuelationibus, quas ex cerebro malè affecto profluere putabat, die 5. Septemb. Corneto soluens, Massiliam appellit 16. eiusdem mensis, & 24. Auenionem peruenit, vbi mense Decembri sequente in morbum incidit, & 14. Kal. Ianu. circa horam 9. ætatis anno 61. Pontificatus 8. duobusque mensibus & 23. diebus fato communi defungitur. Vir singularis virtutis, ingentis animi, vitæ innocentissimæ & illibatæ castitatis. In Cathedrali Auenionensi primò sepultus post 17. dies ad Monasterium S. Victoris Massiliensis vt ipse testamento decreuerat, transfertur.

Factis de more Nouendialibus sacris Cardinales Conclaue ingressi 4. Kal. Ian. postridie successorem diligunt Petrum Monstrium Rogerij de Malmonte Lemouicensem, Belfortij Comitem in Valle oppidi, in Regione Andegauorum, Diaconum Cardinalem tit. S. Mariæ Nouæ. Clementis VI. ex Fratre Guillelmo Belfortij Comite nepotem: qui die 4. Ianu. Presbyter ordinatus, postridie consecratus & coronatus Gregorij XI. nomen accepit; vir singularis modestiæ & Christianæ pietatis, qui Baldum olim Perusij in Iure Cardinali audierat.

1371. Anno 1371. vt habetur in antiquo libro Rectoris, in festo S. Ioannis Baptistæ electus est in Rectorem pro secunda vice M. Marcilius de Inghen, de quo supra mentio facta est, nullo Quatuor virorum seu Intrantium reclamante, *qui iteratò habuit labores & expensas licet non tot & tantas*, quantas nempe tulerat & habuerat priore suo Rectoratu.

Die verò 16. Decemb. eidem Marcilio successor suffectus est M. Mathæus de Hersino vel Hersmo: quo regente statutum fuit, vt sacræ Conciones seu Sermones haberi soliti diebus SS. Ambrosij & Hieronymi, deinceps in Ecclesia Minoritarum haberentur, si festa illa diebus profestis acciderent, si Dominicis, in Domo FF. Prædicatorum. Qua de re sic legitur in eodem antiquo libro Rectoris.

Anno Domini 1371. 16. die mensis Decemb. electus fuit concorditer in Re-
» ctorem Vniuersitatis Paris. M. Mathæus de Hersmo nullo Intrantium recla-
» mante. In qua Rectoria habuit labores plurimos & expensas. Illo anno fue-
» runt ordinati sermones in Vniuersitate de S. Ambrosio & Hieronymo, quod de
» cætero fierent in Domo Minorum, nisi festa acciderent diebus Dominicis, qui-
» bus diebus fierent in Domo Prædicatorum.

» Eodem anno Quidam M. Ioannes de Latone Gerundensis ex Ordine Minoritarum cum nonnullis alijs asseruit de Hostia consecrata, si caderet vel proijceretur, aut à bruto sumeretur speciebus remanentibus, sub eis desiturum esse Corpus Christi, & substantiam panis redituram. Et si à Iusto, vel à peccatore sumeretur, dum species tererentur, Christum ad cœlum raptum iri, nec in stomachum hominis descensurum. Quâ de re reprehensus est primùm & repressus à F. Nicolao Eymerico Dominicano, tunc temporis in Aragonia fidei

Inquisitore; deinde à Gregorio XI. Pontifice prohibitus sub excommunicationis pœnâ ob metum scandalorum hæc & similia deinceps prædicare. Non quod propositiones illæ putarentur hæreticæ: quippe multi viri graues ante & post Gregorium illas sustinuerunt: sed quia Christianis mentibus injicere poterant irreuerentiam & scandali periculum; de cætero futiles & inanes.

Longam hac de re dissertationem facit Wadinghus in Annalibus Minorum ad hunc annum. Et primùm ait hasce propositiones non Ioanni de Latone, sed Petro Bonagetæ Minoritæ hujusmodi errores in Arragonia disseminanti attribui à Bzouio scriptore Dominicano: contra quem Bonagetam vult Bzouius sequentem Sententiam, quæ legitur in Directorio Inquisitorum, fuisse à Cardinalibus pronunciatam.

« Miseratione Diuina Petrus sancti Eustachij, & Guillelmus sancti Angeli Diaconi Cardinales Reuerendis Patribus Tarracon. & Cæsar Augustan. Prouinciarum Archiepiscoporumque Suffraganeis, necnon Inquisitoribus hæreticæ prauitatis à Sede Apostolica in ipsis Prouinciis Deputatis salutem & sinceram in Domino Charitatem. Relatione Religiosi Fratris Nicolai Eymerici Magistri in Theologia ac in dictis Prouinciis hæreticæ prauitatis Inquisitoris ad audientiam D. nostri Papæ nuper peruenit, quod tam in vestris quam in Suffraganeorum vestrorum Ecclesiis palam & publicè per certos Religiosos prædicati fuerunt tres articuli subsequentes in effectu.

« 1. Quod si hostia consecrata cadat seu projiciatur in Cloacam, lutum seu aliquem turpem locum, quod speciebus remanentibus, sub eis desinit esse Corpus Christi & redit substantia panis.

« 2. Quod si hostia consecrata à mure corrodatur, seu à bruto sumatur, quod remanentibus dictis speciebus sub eis desinit esse Corpus Christi & redit substantia panis.

« 3 Quod si hostia consecrata à Iusto vel à peccatore sumatur, quod dum species dentibus teritur, Christus ad cœlum rapitur & in ventrem hominis non trajicitur.

« Supplicato igitur per ipsum Inquisitorem eidem Domino nostro Papæ super huiusmodi articulis, ex quorum prædicatione possent scandala suscitari, salubriter prouideri. Idem D. noster Papa nobis ibidem præsentibus viuæ vocis oraculo expressè commisit, quatenus authoritate sua Apostolica vobis mandaremus, vt omnis moræ sublato dispendio in dictis vestris Prouinciis sub pœna excommunicationis inhibeatis, ne quis deinceps dictos articulos publicè præsumat prædicare. Nos igitur Petrus & Guill. Cardinales prædicti huiusmodi mandatum Apostolicum cupientes exequi, vt tenemur, vobis & vestrum cuilibet in virtute S. obedientiæ præcipimus & mandamus, ne ab inde in antea dictos articulos, seu eorum alterum, sub eisdem vel aliis verbis idem sonantibus in substantia seu in effectu, in vestris Ecclesiis vel alibi palam seu publicè prædicari à quoquam permittatis, & hoc sub pœna excommunicationis, quâ contrarium facientes innodetis ipso facto. Notificantes vobis nihilominus simili mandato per ipsum D. nostrum Papam nobis facto, quod idem Dominus noster Papa Fratri Ioanni de Latone Ordinis FF. Minorum, qui aliquos de dictis articulis in vestris Ecclesiis frequenter recitando prædicauerat, inhiberi fecit sub pœna excommunicationis, ne dictos articulos de cætero publicè prædicare præsumat. In quorum omnium testimonium, sigilla nostra præsentibus duximus apponenda. Datum apud Villam Nouam Auenion. Diœcesis die 8. mensis Aug. anno 1371. Indict. 9. Pontificatus sanctissimi in Christo Patris D. D. nostri Gregorij diuina Prouidentia Papæ XI. anno 1.

« De Ioanne Latone dicetur ad an. 1376.

Contendit autem Wadinghus contra Bzouium nihil hîc dici de Bonageta, sed de quibusdam tantum Religiosis; item contra Gabriëlem Vasquez & Franciscum Pennam, prædictos articulos non fuisse condemnatos à Gregorio Pontifice, sed tantum prohibitos publicè prædicari, quia scandalo esse possent. Doctrinam autem illam fuisse temporibus Alberti Magni, Alex. de Ales, D. Thomæ & Bonauenturæ probabilem, quamquam eam ipsi secuti non fuerint, sed eius sectatores non fuisse ab eis de hæresi vllo pacto suspectos, quia niteban-

tur tum multis rationibus probabilibus, & maximè authoritate M. Petri Lombardi Sententiarum Magistri, Hugonis de S. Victore & Innocentij III. quorum verba neque extra rem nostram erit referre.

» Sic ergo Lombardus in 4. dist. 13. in fine. Illud etiam sanè dici potest, quod » à brutis animalibus Corpus Christi non sumitur, etsi videatur. Quid ergo su- » mit mus vel quid manducat? Deus nouit hoc. Hugo de sancto Victore lib. 2. » de Sacrament. par. 8. cap. 13. Quando in manibus Sacramentum eius tenes, » corporaliter tecum est. Quandiu sensus corporaliter afficitur, præsentia eius » corporalis non aufertur. Postquam autem sensus corporalis in percipien- » do deficit, deinceps præsentia corporalis quærenda non est, sed spiritualis » retinenda. Dispensatio completa est, perfectum Sacramentum, virtus ma- » net. Christus de ore ad cor transit. Melius est tibi vt ea in mentem tuam, quàm » in ventrem tuum. Cibus iste animæ non corporis est. Noli in ipso quærere con- » suetudinem cibi corporalis. Venit ad te vt comedatur, vt non consumatur. Ve- » nit vt gustetur, non vt incorporetur. Hodie respuitur & rejicitur omnino hæc » Sententia.

Innocentius III. lib. 3. de Mysterio Missæ cap. 15. Hugonis verba eadem » repetit & addit insuper. Ore comeditur, sed stomacho non digeritur; Reficit » animum, sed non effluit in secessum. Illud ergo sanè debet intelligi, quod Do- » minus ait, Omne quod in os intrat, in ventrem vadit, & in secessum emitti- » tur, cum constet illud fuisse dictum non de spirituali cibo, sed carnali.

» Et de 2. articulo supra allato, cap. 11. sic scribit. Si verò quæratur quid à » mure comeditur, cum Sacramentum corroditur? vel quid incineratur cum » Sacramentum crematur? Respondetur quod sicut miraculosè substantia panis » conuertitur in Corpus Dominicum, cum incipit esse sub Sacramento; Sic quo- » dammodo miraculosè reuertitur, cum ipsum ibi desinit esse; non quod illa » panis substantia reuertatur, quæ transiuit in carnem, sed quod eius loco alius » miraculosè creatur, quamuis huius accidentia sine subiecto possint sic corrodi, » sicut edi.

Bonauentura in 4. dist. 13. art. 2. q. 1. in corp. præmissis Doctorum illorum sententiis qui sicut & hodierni dicunt Theologi, contrarium asserebant, quique pro suæ opinionis fundamento ponebant, quod Christi Corpus inseparabili vnione adhæreat speciebus, quandiu salua est forma panis & vini, & quantum projiciatur in cloacam aut alia loca immunda, aut à creaturis irrationabilibus rodatur ac comedatur, nullam patiatur injuriam, non inquinetur, nec » corrumpatur, cum sit glorificatum & impassibile, subjungit, Quantumcun- » que autem hæc opinio muniatur, nunquam tamen adeo munitur, quando au- » res piæ hoc abhorreant audire, quod in ventre muris vel in cloaca sit Corpus » Christi, quandiu species ibi subsistunt. Propter hæc est alia opinio, quod Cor- » pus Christi nullomodo descendit in ventrem muris. Ratio autem quæ hos mo- » uet, est quia Christus non est sub illo Sacramento, nisi eatenus quod ordina- » bile est ad vsum humanum, scilicet ad manducationem. Sed sicut mus rodit, » ita & inhabile facit, & ita Sacramentum esse definit, & Corpus Christi ibi esse » definit, & substantia panis redit, vt Innocentius dicit, & hæc opinio commu- » nior est, & certè honestior & rationabilior. Viden' lector, vt ait hanc opinionem » suo tempore fuisse communiorem.

» Circa tertium verò articulum, quem probabiliter doceri quoque posse af- » firmat, sic resoluit q. 2. ad 1. *Nihilominus tamen alia* (Sententia) *videtur secu-* » *rior & authoritatibus magis concordare, quia Corpus Christi cum illis speciebus descendit* » *ad stomachum & sub illis est, quandiu illæ sunt sub propria forma; & habent rationem* » *reficiendi, & secundum ordinationem ad refectionem humanam Sacramentum erat. Vnde* » *concedunt, quod Corpus Domini est in stomacho, quia ibi sunt species, vt cibus; & ideo* » *si euomuntur species, euomitur Eucharistia, & si species possit ab aliis discerni, esset su-* » *menda.*

Hujusce autem opinionis, etsi eam non probat Wadinghus, hæc fundamenta refert: nempe quod piæ aures horreant audire Christum in cloaca aut sordido loco jacere, quod in ventrem aut stomachum injiciatur, aliis cibis aut excrementis miscendus, aut quod brutis animantibus conuertatur in cibum, ne hinc

occasionem sumant hæretici sacra nostra irridendi : præcipuè verò, quia Sacramentum istud institutum est in Medicinam & vsum humanum : eatenus ergo putabant Christi Corpus remanere sub speciebus, quatenus vsui deseruiunt humano : quod si vsuales esse desinunt, vel per inquinationem sordium, vel corrosionem à mure, aut aliunde, aiebant desinere esse sub illis Corpus Christi, & redire vel creari sub eisdem ipsam quæ prius extitit, aut alteram panis substantiam. Sic Wadinghus.

Ad eundem annum notat idem Wadinghus promotos fuisse ad sacræ Theologiæ Magisterium è Minoritis Thomam Portugallensem, qui Oxoniæ & Parisijs studuerat, in Portugallia & Salmantiæ legerat, & in Comitijs Generalibus Ordinis electus fuerat vt Cantabrigiæ Sententiarum libros interpretaretur, & Thomam de Rossibus Scotum, qui Parisijs septem Artes liberales audiuerat, & in Scotia Theologiam prælegerat : pro cuius promotione ait Carolum Francorum & Robertum Scotorum Reges intercessisse.

De Erroribus Raimundi Lullii.

Anno 1372. ex Relatione Eymerici Inquisitoris fidei in Hispania Gregorius mandauit Archiepiscopo Tarraconensi, vt libros Raymundi Lulli examinaret, quos Eymericus Directorij Inquisitorum Author asserebat plurimis erroribus scatere. Imò in ipso Directorio legimus fuisse errores illos à Gregorio condemnatos : cum tamen plurimi Authores graues Raimundum ab omni erroris & hæreseos suspicione vindicent, censuram verò à Gregorio factam suppositiam esse contendant. Quæ Quæstio adhuc sub Gregorio XIII. & Sixto V. agitata est atque indecisa relicta. Malè autem errores istos affingia nonnullis Magno Raimundo Lullo, qui iam pridem obierat. Alter fuit eiusdem nominis, sed cognomento Neophytus & de Tarraga, quod ex Iudaïsmo ad Christi fidem conuersus fuisset, isque ad Dominicanorum Ordinem se contulit veteris pellis retentâ semper aliquali tincturâ, tuncque in Arragonia docebat, cum Gregorius Auenione sedebat Quod Magno Lullo nequaquam conuenire potest inquiunt, qui ante annos prope sexaginta obierat. Fortassis Eymericus Dominicanus Fratrum suorum honori parcens quingentos errores, quos ait se in Lulli voluminibus inuenisse, ipsi affingit, quos Raymundo Neophyto seu de Tarraga attribuere debuisset. Sed vt vt sit, ita in 2. parte Directorij habetur n. 189. Quæst. 9. post Titulum, *de Raymundo Lullo & eius erroribus.*

Postea D. Papa Gregorius XI. in Consistorio etiam de Consilio Fratrum « interdixit & condemnauit Doctrinam cuiusdam Raymundi Lulli Catalani « Mercatoris de Ciuitate Majoricarum oriundi, Laïci phantastici, imperiti, qui « quamplures libros ediderat in vulgari Catalanico, quia totaliter Grammaticam ignorabat. Quæ Doctrina erat plurimùm diuulgata : quam creditur habuisse à Diabolo, cum eam non habuerit ab homine, nec humano studio, nec « à Deo, cum Deus non sit author hæresium nec errorum. Licet ipse Raymundus asserat in libris suis quod eam habuit in quodam monte à Christo, qui sibi, « vt dixit, apparuit Crucifixus, qui putatur fuisse diabolus & non Christus. « Quæ doctrina ferè auocauit per 80. annos, quo vsque scilicet Fr. Nicolaus Eymerici Ordinis Prædicatorum in Dominio Regis Arragoniæ Inquisitor hæreticæ prauitatis ex certis causis habens eandem multùm suspectam de hæreticâ « prauitate, illam multo cum labore transcurrit & postea præsentauit prædicto « D. Papæ Gregorio 20. volumina : & causa commissa fuit D. Cardinali Hostiensi ; & de eius mandato fuerunt per 20. & vltra Magistros in Theologia diligenter examinata. Et tandem de Fratrum Consilio, vt verè hæreticalia condemnata, & tota Doctrina generaliter interdicta, quæ Doctrina continebat « plusquam quingentos articulos erroneos, de quibus, vt prolixitati parcatur, « centum præsentibus inseruntur. «

Statutum Nationis Picardicæ de pecuniæ distributione.

Eodem anno Natio Picardica statutum fecit de pecuniarum suarum distributione, quod legitur in Antiquo illius libro sub hoc titulo. *Statutum quod pecuniæ Nationis non insumantur in alios vsus quàm in Nationis.* Tale autem est.

Vniuersis præsentes litteras inspecturis Omnes & singuli Magistri Parisius « in Artium Facultate Nationis Picardiæ salutem in Domino sempiternam. « Cum Nos strictius obligemur ea desideranter exquirere necnon diligenter prosequi, quæ nostræ Nationis decus respiciunt & decorem, idcirco mentium no- «

» strarum studia adhoc conuertimus vt præfata Natio honore præfulgeat ampliore, prosperetur salubrius, hisque abundet vberius per quæ sibi valeat necessarijs prouidere, & in aduersis validius se tueri. Ea propter post plures Conuocationes & Tractatus supra infra scripto negotio præhabitos an. 1372. Indictione 11. mensis Ianuar. die 12. die scilicet Mercurij post Epiphaniam Domini apud S. Iulianum Pauperem Omnes & singuli tam Regentes quàm non Regentes & sub iuramento ad statuendum super ipso negotio per Procuratorem dictæ nostræ Nationis hora Primarum conuocati, omnibus Nobis qui commodè potuimus interesse, congregatis ne pecunia nostræ Nationis in Comessationibus seu potationibus consumatur quoquomodo aut alijs quibuscunque vsibus præterquam per modum subscriptum applicetur, vnanimi omnium consensu ordinando statuimus & statuendo ordinauimus per modum qui sequitur.

» 1. Quod Procurator Nationis nostræ pro tempore existens amodò Congregationem non faciet nec facere poterit ad ordinandum de pecunia Nationis, nec de ipsa pecunia in deliberationem per se vel per alium directè vel indirectè ponere poterit, permittere aut procurare vt in aliquos vsus conuertatur, exceptis solum articulis & casibus infra scriptis, vtpote defensionis necessariæ Iuris Nationis, Contributionis cum alijs Nationibus, seu Facultatibus, in festis Communibus Nationum seu Facultatum, solutionis Scholarum, Emptionis & ædificationis earundem, distributionum Magistrorum in festis per Nationem ordinatis, in quibus antiquam consuetudinem volumus obseruari, duplicationis salarij Receptoris, si Nationi placuerit, aut in alijs honestis negotijs nostræ Nationi expedientibus & opportunis omni fraude & dolo in præmissis semotis penitus & exclusis. Adijcientes vt cum huiusmodi exponenda emerserint, Procurator noster, Receptor & Deputati si qui fuerint, in solemni Congregatione ob hoc facientes Nationi fideliter referre teneantur & sub iuramento quantitatem, modum & formam pecuniæ in dictis casibus exponendæ, nullusque Magistrorum aut Bedellorum intersit, aut interesse præsumat, vbi aliquid de pecunia Nationis præterquam in huiusmodi casibus exponatur.

» Item Ordinamus quod Receptor noster quicunque pro tempore fuerit, in præsentia Nationis computare teneatur ter in anno, videlicet in medio Quadragesimæ, vltimà die ordinariè legibili post festum Remigij, quodque pecuniam totam quam computauerit Nationi debitam & per eum receptam infra fra octo dies à die Computi sui teneatur plenariè in præsentia Nationis deliberare, vt per ipsius Nationis deliberationem in Archam seu locum tutum & securum & sub clausura fideli reponatur reseruanda.

» Item volumus & ordinamus quod Procuratores & Receptores futuri in sua Institutione iurent singulariter ante Officij susceptionem publicè in præsentia Nationis præmissæ in quantũ eos tangunt, quod pro posse ea fideliter obseruabũt. Et quod idem Procurator similiter iuret, quod successorem suum hoc idem faciet iurare, nec super huiusmodi Iuramentis ijdem Procurator & Receptor per se vel alium, seu alios dispensationes per sua Iuramenta poterunt procurare, retentâ nihilominus liberâ nobis potestate super Bursis, Bedellis nostris, ex gratia pluries concessis, si Nationi placuerit, ordinandi. Intentionis tamen nostræ non existit alicui nostrorum Statutorum per præsentes derogare, nisi in quantum præsenti statuto videantur obuiare. In quorum omnium testimonium & munimen præsentes mandauimus & fecimus sigilli nostri communis appensione communiri, præsentibusque honorandis & circunspectis viris MM. Io. de Dyodena, Bachalario in Theologia, Iacobo dicto Iuuenis, Ioanne de Trelon, Petro de Ripa, Nicolao de longheti, Ioanne dicto Waltier, Ioan. de Dunghen, Io. de Chymaco, Io. de Ponce, Godefrido de Blesia, Ostone de Villa Regentibus & non Regentibus pluribusque alijs Magistris nostræ Nationis fide dignis super præmissis, vt præfertur, specialiter conuocatis.

Eodem anno die 24. Martij electus est in Rectorem M. Ioannes de Behe Brabantinus: qua de re sic legitur in libro Rectoris f. 146. recto. Anno D. 1372. die 24. mensis Martij electus fuit *in Rectorem Vniuersitatis Parisiensis M. Ioannes de Behe Brabantinus, Leodiensis Diœcesis: & fuerunt intrantes Lambertus de Marchia,*

Iacobus Vincent, *Thomas Mielle & Marcilius de Inghen Gallicanæ*, *Picardiæ*, *Norm. & Anglicanæ Nationum*, iste Marcilius olim Rector, tunc erat Romæ cum schisma exortum est in Ecclesia ob electionem Vrbani VI. anno 1378.

Hoc anno primùm institutum est in Francia Præsentationis B. Virginis in Templo Festum, hac occasione. Cum Philippus de Masseriis vulgò de Maisieres, nobilis Picardus ex agro Sangterrensi ortus, Regni Cyprij sub Petro de Lusignano Rege Cancellarius, post obitum Petri Auenionem ad Gregorium Legatus venisset, inter cætera Papæ obtulit Officium prædicti Festi, quale erat in vsu apud Græcos & in Oriente, postulauitque Festum illud in Occidente quoque celebrari. Gregorius examinato per viros Doctos & DD. Cardinales Officio, habitoque super ea re eorum consilio Festum prædictum instituit; illudque 21. Nouemb. anni 1372. in Basilica Minoritarum Auenionensium tum primum celebratum, quâ decuit solemnitate. Tota huius rei historia ex Epistola Philippi erga B. Virginem toto animo affecti intelligitur, quæ legitur in libello excusso Metis anno 1638. FESTVM PRÆSENTATIONIS B. VIRGINIS INSTITVITVR.

« Vniuersis in Domino fidelibus, maximè Christianis Occidentalibus Philippus de Maseriis Picardiæ miles infimus, Regni Cypri indignus Cancellarius vocatus, ac gloriosæ Virginis Mariæ zelator abortiuus sententias irati summi Iudicis per Mariam euadere & ad vitam sempiternam peruenire. Exclamare plerumque compellitur dolorem omnem & mala Gentis nostræ in lucem ad memoriam reducere. Dicant igitur nunc cum lachrymis qui redempti sunt à Domino Iesu. Væ nobis Christianis rubor in facie & liuor infamiæ, quia non sunt occultata hodie à filiis alienigenarum Infidelium qui in circuitu nostro sunt, mala inexplicabilia Christianis à Deo inflicta, peccatis hæc impetrantibus. Quantæ nempe pestilentiæ, seditiones, mortalitates, guerræ, proditiones & hæreses temporibus nostris insurrexerunt, maximéque ad plagam Occidentalem, patet intuenti.

« Flagellauit etenim Deus & continuè flagellat Christianos qui ad mortem, qui ad gladium, qui ad famem, & captiuitatem, Ieremiâ prædicente & verè cum Bernardo ad Ostiensem, Prænestinum & Tusculanum Cardinales scribente. Hodie non immerito dici potest, Sapientiam vincit malitia, adduntur vbique cornua impiis & exarmatur Iustitiæ zelus, & non est qui facere bonum non dico velit, sed possit. Superbi iniquè agunt vsquequaque & nullus audet contra mutire, & vtinam vel ignorantia tuta esset, & justitia ipsa sibimet sufficeret defensioni. Hæc ille, &c.

Ad hunc annum legitur in Codice MS. membranaceo qui pro Titulo habet *De Temporalitatibus*, cuius mihi copiam fecit D. d'Herouval, litem intercessisse inter Episcopum Parisiensem & Inquisitorem hæreticæ prauitatis occasione cujusdam Iudæi Christiani ad Iudaïsmum relapsi, titulus est des Herezes.

« Monte de Siluanecto erat incarceratus in Castellero, quia fuerat ad fidem conuersus, & tamen postea se gesserat pro Iudæo, provt antea erat. Inquisitor authoritate Apostolica requirebat sibi reddi pro inquirendo de dicto crimine & cognoscendo. Episcopus Parisiensis petebat sibi reddi cum esset Iudex Ordinarius Iurisdictionis spiritualis Ciuitatis & Diœcesis Paris. aut saltem cum dicto Inquisitore redderetur pro cognoscendo. Per Arrestum Curiæ traditus fuit Episcopo Parisiensi & Inquisitori simul pro faciendo & ordinando adinuicem de dicto Monte quod justum foret. 15. Ian. 1372.

« Visa Sententia data pro dicto Monte per Inquisitorem & Officialem Paris. simul absolutiua, Curia omne impedimentum appositum in corpore & bonis dicti Monte leuauit & mandauit Bailliuo Siluanectensi vt sibi sua bona restitueret. 15. Iunij 1374. Sic cauetur inter Litteras huius Parlamenti. Ex his patet tum fuisse in Francia Inquisitores hæreseon à summis Pontificibus constitutos.

« Anno 1373. Gregorius XI. Ordinem Eremitarum sancti Hieronymi à nonnullis eximiæ sanctitatis viris Italis Institutum confirmauit. Et eodem anno S. Brigitta Sueca Romæ obiit septuagenaria, octo liberorum mater, qui omnes sanctitate vitæ conspicui fuerunt, omnesque post mortem inter Cœlites relati. Fuit illa Diuinis reuelationibus celebris. Filiam habuit Catharinam Senensem, etiam virtutibus insignem, quæ Eghardum virum Nobilem ad nuncu- 1373.

pandum Deo Castitatis votum addúxit, ipsaque Ordinis Monialium, quem Mater instituerat, habitum sumpsit.

Eodem anno obiit insignis Iuris Canonici Doctor Stephanus Parisiensis, aliàs de Pissiaco, Episcopus Par. & Cardinalis sancti Eusebij, obiit autem Auenione 16. Kalend. Nouemb. cuius tumulo ante maius Altare Cathedralis insculptum est hoc Epitaphium.

Stephanus hic Sedis Romanæ Collateralis
Desertis terris spe sanctis jungitur alis.
M. C. ter ac anno tribus aucto septuageno
Octobris decimâ sexta Domini quoque primâ
Clauditur hoc lapide lux Iuris Parisiorum
Pastor voce, fide Dux Regis Consiliorum,
Fautor egenorum, damnans hereses Reproborum.

DEDICATIO CAPELLÆ NAVARRICÆ.

Ei successerat in Sede Parisiensi Aimericus de Maignac Lemouicensis, libellorum supplicum Magister ex Decano eiusdem Ecclesiæ, anno 1368. Et hoc anno interest Dedicationi Capellæ Nauarricæ cum aliis plurimis Prælatis: vt habetur in tabella eiusdem Capellæ, quæ à dextra est ingredientibus per valuas ipsius: in qua hæc verba leguntur. » Anno Domini 1373. die Dom. quæ fuit » 16. mensis Octob. Indictione 11. fuit hæc Capella dedicata per Reuerendum in » Christo Patrem Dominum Petrum de Villaribus tunc Episcopum Niuernen- » sem in honore sanctæ Trinitatis, Victoriosissimæ S. Crucis Christi, gloriosissimæ » Virginis Mariæ, B. Ludouici Francorum Regis, B. Catharinæ Virginis totiusque » Curiæ supernorum Ciuium. Insuper quinque Altaria per eundem consecrata » sunt, pretiosis in eis SS. Reliquiis interclusis. Præsentibus ven. in Christo » Patre D. Episcopo Nannetensi Hugone Boileauë, Subeleemosynario Regis, » Hugone de Rora Domino Cameræ Compotorum, *Simone Freron Magistro Principali huius Collegij, M. de Creneyo Magistro Artistarum, Guidone Guerini Magistro Grammaticorum, cum Theologis, Grammaticis, Capellanis & Clericis eiusdem*, ad- » stante multitudine maxima Cleri & populi, occasione cuius Reuerendi in Chri- » sto Patres, idem D. Petrus Niuernensis, Ioannes Nannetensis & Aimericus » Parisiensis eiusdem loci Ordinarius, Pontifices concesserunt quilibet 40. dies » Indulgentiæ deuotè ipsam Capellam visitantibus, verè pœnitentibus & con- » fessis.

Eodem anno hi fuerunt successiuè Rectores Academiæ Parisiensis. Magistro quidem Ioanni de Behe Brabantino die 24. Martij electo, suffectus est die 24. Iunij M. Guill. Cheuenardi Trecensis Magister in Artibus & Scholaris in Theologia. Eidem 11. mensis Octobris suffectus M. Ioannes de Roncuria de Natione Gall. Tullensis Diœc. qui, vt habetur in antiquo libro Rectoris, *Fecit præcedentem librum Rectoriæ cooperiri pelle rubea ponendo noua firmacula.*

Die 16. Decembris prædicto Ioanni subrogatus est M. Guillelmus Gorrien seu de Gorran Normanus Rotomag. de quo sic habetur in prædicto libro Re- » ctoris. Anno Domini 1373. 16. die mensis Decembris electus fuit in Rectorem » Vniuersitatis Paris. M. Guill. Gorrien de Natione Normaniæ Rotomagensis. » In cuius Rectoria fuit Arrestum datum in Parlamento super emenda tam hono- » rabili quàm pecuniaria à Roberto de Puincomo Armigero & à quodam sibi » seruiente facienda Vniuersitati & M. Simoni de Ceruoy, quæ debebat fieri in » pleno Parlamento die Lunæ post *Lætare* eiusdem anni. De qua emenda pecu- » niaria summa ascendit ad 120. Francos adiudicatos Vniuersitati, ita quod præ- » dictus Armiger soluat centum, & Seruiens suus 20. Quam summam recipere de- » bet sequens Rector.

Eodem anno Natio Gallicana per suum Procuratorem *M. Lucam du Ruad*, & quinque Tribuum Decanos *Hebertum Courtois, Petrum de Seillenay, Nicolaum de Soissons, Guill. le Dos & Petrum de Luques* emit quandam Domum in vico stramineo ab executoribus Testamentariis M. Dionysij Fardelli olim Notarii Curiæ

Curiæ Officialis Parisiensis, quam in rem confectum Instrumentum extat in Antiquo libro Procuratorum ipsius Nationis.

Anno 1374. emerserunt quidam Hæretici in Academia Pragensi apud Bohemos, Ioannis Hussi Præcursores: inter alios verò Mallesius quidam Canonicus Pragensis asseruit iam Antichristum venisse in mundum; in Papa, in Cardinalibus & in Episcopis nullam residere pietatem, nullam veritatem; sed se solum & eos qui sibi adhærebant, docere quæ tenenda, quæ facienda essent. Ex ijs initijs sumpta libertas loquendi de abusibus Curiæ Romanæ, de vitijs sacerdotum, deque eorum fastu & superbia: vnde sensim in apertam hæresim prolapsi sunt Pragenses duce Ioanne Husso, vt suo loco dicetur. 1374.

Eodem tempore prodijt in lucem *Somnium Viridarij* de Authoritate Regia & Sacerdotali. In quo Clericus & Miles interloquuntur, & vterque partis suæ causam potiorem esse & præualere conatur demonstrare.

Eodem anno obijt Franciscus Petrarcha Poëta Laureatus anno ætatis 70. Archidiaconus olim Parmensis & Canonicus Patauinus. Cuius exequias celebrarunt Episcopus, Princeps, Academia & tota Ciuitas Patauina. Laudationem habuit Bonauentura Peraginus, Eremita Augustinianus, & paulò post Prior Generalis creatus.

Die 10. Octob. huius anni electus est in Rectorem M. Nicolaus Cussangego Nat. Gall. Diœcesis Lugdunensis, qui vt habetur in libro Rectoris, *fecit nouam catenam argenteam sigillo Rectoriæ apponi.*

Eodem anno Picardica Natio statuit de modo eligendi suos Officiarios: quod statutum legitur in antiquo libro Procuratorio sub hoc titulo. *Stattuum de modo eligendi Officiarios Nationis.*

STATVTVM DE OFFICIARIIS NATIONIS PICARDICÆ.

" Vniuersis præsentes litteras inspecturis Omnes Magistri Facultatis Artium tam Regentes quam non Regentes Nationis Picardicæ studij Parisiensis salutem in Domino sempiternam. Quoniam experientia rerum Magistra edocente didicimus quod damnandæ ambitionis improbitas quorundam Magistrorum dictæ nostræ Nationis animos in tantum excœcauit, vt cum per ostium veræ Electionis ad Officia Nationis nostræ assumi nequeunt, seu verisimiliter dubitant, aliunde tanquam fures & latrones exquisitis fraudibus ad eadem Officia intrare satagunt & nituntur, cum nunc per seipsos, nunc per interpositas personas apud Procuratorem vt ipsos ad huiusmodi Officia nominet, vel apud alia ipsius Nationis supposita, vt vota sua in electione facienda in ipsos dirigant, instant illicitis practicationibus & precibus importunis, propter quod libertas eligendi à pluribus præsertim Iuuenibus impeditur, ac inducuntur frequenter ad dirigendum vota sua contra eorum conscientias in minus idoneos, qui huiusmodi Officijs licet immeriti præficiuntur in dictæ Nationis ac suppositorum suorum scandalum, detrimentum non modicum & iacturam. Hinc est quod tantis fraudibus in quantum possumus obuiare volentes, ac id de cætero districtius prohibentes statuimus & ordinamus, vt si quis pro se aut pro alio apud Procuratorem vel alium quemcunque vt ad aliquod Officium Nationis nostræ nominetur, eligatur, aut aliter quomodolibet promoueatur, seu vt voces vel vota Magistrorum sibi impetret, vel quod continuetur in Officio si quod obtineat, verbis, scriptis, vel signis per se vel per alium intercesserit, institit, supplicauit, vel quomodolibet laborauit, sit eo ipso ad omnia Officia Nationis inhabilis per vnum annum, præterea iuxta qualitatem excessus dictæ nostræ Nationis arbitrio puniendus. Volentes nihilominus, vt cum quem per scrutinium ad huiusmodi Officium eligi contigerit, quod Scrutatores ad hoc Deputati Iuramento eorum adstricti sint, vt ab omnibus, qui coram ipsis compareant ad vota sua ipsis nuncianda, iuramentum capient, quod in tales quos nominabunt, vota sua non dirigent pretio, precibus, aut alia quacunque illicita instantia inducti, sed solum zelo Iustitiæ ac honoris & vtilitatis Nationis. Demum Scrutinio publicato vel si etiam quis absque scrutinio concorditer electus fuerit, Procurator illum qui plures voces habuerit, vel in quem omnes vt præmittitur, consenserint, ante omnia iurare faciat, quod pro huiusmodi Officio hac vice non institit pretio, precibus, verbis, factis aut aliter qualitercunque. Et si Officium forte fuerit, quod aliquando continuari consuetum est, quod pro huiusmodi Officij continuatione per se vel per alium non supplicabit, nec "

„ quomodolibet instabit. Quæ omnia prædicta nedum ad illa quæ secundum an-
„ tiqua statuta Nationis nostræ Officia nuncupantur, sed ad alia etiam ipsius
„ Nationis ministeria, vt pote ad Officia Intrantium pro eligendo Rectore, Nun-
„ ciorum ad Curiam Rom. destinandorum, Examinatorum S. Genouefæ & De-
„ terminantium, & ad omnia alia Officia seu Deputationes tam maiores quàm
„ minores, ad quas iuxta ritum & consuetudinem dictæ nostræ Nationis quis per
„ scrutinium eligi seu assumi potest, referri volumus & extendi. Nostræ tamen
„ intentionis non existit, quin Congregatione ad prouidendum huiusmodi Be-
„ neficijs facta & Natione per Bedellum ad Procuratorem more solito vocata, hi
„ qui iuxta suas conscientias in huiusmodi Officijs ad honorem & vtilitatem Na-
„ tionis se profuturos crediderint seipsos possent coram Procuratore & Natione
„ publicè præsentare, & ad huiusmodi Officia obtinenda promptos si Nationi
„ placeat, se offerre. In quorum omnium testimonium & munimen præsentibus
„ litteris sigillum dictæ nostræ Nationis duximus apponendum. Datum & actum
„ apud S. Iulianum Pauperem Natione ad statuendum debitè ac solemniter vt
„ moris est, conuocata, præsentibus venerabilibus & discretis viris MM. Ioanne
„ Waltier Receptore, Io. Bourdone, Io. de Trelon, Io. de Behe, Ingerano Iu-
„ uenis, Petro Moyart, Michaële Danchart, Io. Calui, Guill. de Roka, Ioan.
„ Comitis, & pluribus alijs Magistris dictæ Nationis, anno Domini 1374. die pe-
„ nultima mensis Martij.

1375. Anno 1375. Florentini aduersus Gregorium & Sedem Apostolicam insurgunt infinitaque prope modum scelera & flagitia perpetrant, Ecclesiæ bona diripiunt, multasque vrbes ad defectionem hortantur. Gregorius de acceptis iniurijs Regem Carolum admonet. Illi suos etiam ad ipsum Legatos expediunt, & de Pontifice similiter conqueruntur litteris ad eum datis Florentiæ die 12. Octob. his verbis, *Tacuimus, Illustrissime Principum, & honesto, imo mœsto silentio crudelissima vulnera quibus transfixi fueramus intrinsecus, dissimulanda censuimus.* Princeps Legationis erat Donatus de Barbadoris vtriusque Iuris Professor, Regemque Aureliæ conuenit, & suorum innocentiam persuadere conatur assumpto hoc themate. *In te Domine speraui, non confundar in æternum, in Iustitia tua libera me.* Die 25. Iulij an. 1376.

Hisce temporibus Nouatorum quorundam serpebat hæresis in Delphinatu & locis vicinis: ad quam euellendam Pontifex misit Inquisitores fidei. Verum illis parum proficientibus, quia Regnum Gallicanum Inquisitionem non facilè admittit, nec Gubernatores Delphinatus à Rege constituti fauorem auxiliumque præstabant, scripsit ad Regem, vt ijs mandaret tam necessario operi fauere.

De Inqvisitione fidei in Franciam

„ Gregorivs Episcopus seruus seruorum Dei, Charissimo in Christo filio
„ Carolo Regi Franciæ Illustri S. & Apost. bened. Zelus Catholicæ fidei & tui
„ honoris & meriti nos inducit, vt pro defensione dictæ fidei, præsertim in tuis
„ partibus deuotionem Excellentiæ Regiæ fiducialiter requiramus. Quare ex
„ Dilecti filij Inquisitoris hæreticæ Prauitatis Partium Delfinatus Viennensis ex-
„ positione didicimus, quod in dictis partibus Hæreticorum multitudo copiosa
„ consistit, quos nonnulli Nobiles partium earundem postposito Dei timore fo-
„ uentes non permittunt eundem Inquisitorem procedere contra illos, & quod
„ Dilectus filius Nobilis vir Gubernator Delfinatus eiusdem contra tales de fa-
„ uore sui officij requisitus, illum impendere negligenter omittit: propter quæ
„ multiplicantur execrabiles hæreses & hæreticorum inficientium illas & vicinas
„ Patrias numerus, proh dolor! continuè adaugetur. Vnde si super ijs cum tuæ
„ deuotæ Celsitudinis auxilio, sine quo non potest Iustitia ministrari, celer & ef-
„ ficax remedium non apponatur, in omnibus dictis partibus & etiam Regno ve-
„ pres & spinæ hæreticalium errorum possent citò succrescere, non de facili euel-
„ lendæ in periculum animarum grauissimum & obnubilationem Claritatis Ca-
„ tholicæ, sinceritatis fidei Orthodoxæ quam tui Christianissimi & inclyti Pro-
„ genitores non solum defenderunt viriliter, sed magnificè extulerunt. Ea pro-
„ pter Regiam Maiestatem requirimus instantiusque rogamus, quatenus super
„ præmissis tam deuotè quàm feruenter & efficaciter atque celeriter non solum
„ litteralibus mandatis, sed nuncijs & Executoribus feruentibus, audacibus &

denotis ad dictas partes per te mittendis provt tanta materia exigit, prouidere festines, quod exinde tua multiplicentur merita apud Deum & præconium in hoc Dei negotio, quod cuncta præcellit, gloriosius extollatur, & nos contra Nobiles & alios tuos subditos defendentes & fouentes eosdem hæreticos, exigente Iustitia quam nullo modo possimus omittere, procedere non cogamur. Cæterum vt contra huiusmodi hæreticos & fautores eorum efficacius procedatur, venerabilem fratrem nostrum Antonium Episcopum Massanen. Apostolicæ Sedis Nuncium, harum latorem, ad dictas partes dirigimus, cui velis tuam assistentiam adhibere in consilio ac auxilio & fauore ac credere indubiè ea quæ de præfatis ex parte nostra tibi duxerit referenda. Datum Auenioni Nonis Maij anno 5.

Quia verò veritus est Pontifex ne non satis assentientem huic rei Regem haberet, scripsit quoque ad Aymericum de Maignac Episcopum Parisiensem, vt quâ valebat gratiâ apud ipsum, eâ vteretur ad eum inducendum vt Inquisitioni quam instituere volebat, assensum præstaret & fauorem.

Gregorivs.... Venerabili fratri Episcopo Parisiensi Sal. & Apost. bened. ijs diebus cùm in nostra fuisti præsentia, tuæ fraternitati narrauimus ea quæ nobis erant relata de multis Hæreticis in Delfinatu Viennensi morantibus & de fauore Nobilium dicti Delfinatus qui præstabatur eisdem, ac etiam de negligentia dilecti filij Nobilis viri Gubernatoris Delfinatus eiusdem non curantis contra eosdem hæreticos fauere dilecto filio Francisco Borelli sacræ Theologiæ Magistro, Inquisitori hæreticæ prauitatis in illis partibus constituto, *& tibi commisimus provt nosti, quod Charissimo in Christo filio nostro Carolo Regi Franciæ Illustri hæc ex parte nostra exponeres viua voce, vt super eis debitè prouideret.* Nunc autem eidem Regi scribimus secundum tenorem præsentibus interclusum, & litteras nostras dicti tenoris cum ijs mittimus alligatas, vnde ipsas litteras eidem Regi præsentes ac sollicites, *quod tam pio ac vrgenti fidei Orthodoxæ negotio mittat celeriter nuncios zelantes & litteras opportunas; alioquin contra dictos Gubernatorem & Nobiles procedere cogeremur. Datum Auenione.*

In eandem rem scripsit Archepiscopis & Episcopis illarum partium, nobilibus quibusdam & præsertim Carolo de Banvilla Delphinatus Pro-Regi, hoc modo comminatorias misit litteras & increpatorias in hunc modum.

Gregorivs..... Dilecto filio Nobili viro Carolo Domino de Banvilla Militi Gubernatori Delfinatus Viennensis Sal. & Apost. bened. Ex dilecti filij Inquisitoris hæreticæ prauitatis partium Delfinatus Viennensis expositione didicimus, quod in dictis partibus hæreticorum multitudo copiosa consistit, quos nonnulli Nobiles partium earundem postposito Dei timore fouentes non permittunt eundem Inquisitorem procedere contra illos, adeo quod nonnulli hæretici anno isto contra Iudicium seu Officium dicti Inquisitoris publicè rebellarunt; & quod tu contra tales de fauore tui Officij requisitus, illum impendere negligenter omittis, propter quæ multiplicantur execrabiles hæreses & hæreticorum inficientium illam & vicinas Patrias numerus, proh dolor! continuè in periculum animarum grauissimum, & Regij ac tui honoris non modicum detrimentum adaugetur. Quare Nobilitatem tuam requirimus, rogamus & hortamur attentè; nihilominus tibi per Apostolica scripta mandantes quatenus præteritam negligentiam sic emendare procures, eidem Inquisitori contra quoslibet Hæreticos & suspectos de hæresi ac contra quoslibet Nobiles & alios fautores & defensores eorum tui auxilij & fauoris brachium promptè ac efficaciter impendendo, ac in ijs quæ ad tuum spectant officium fideliter obediendo iuxta Canonicas sanctiones, quod non oporteat Nos qui pati tantum discrimen dictæ fidei non debemus, contra tuam huiusmodi negligentiam nimium vtique periculosam aliud remedium, quod non possemus nec deberemus omittere, provt ad nostri Apostolatus spectat Officium, adhibere; & si hoc contemneres agere, magnum procul dubio incurreres periculum status tui. Cæterum vt contra huiusmodi hæreticos & fautores eorum efficacius procedatur, &c. vt in Ep. ad Regem.

Ex ijs patet quam ægrè fuerit ijs temporibus recepta in Regno Gallicano Inquisitio; quam si quando qui à Summis Pontificibus missi sunt exercuerunt,

vtique nacti sunt occasionem turbulentorum temporum: vixque vnquam bene cum eis conuenit Vniuersitas Parisiensis, vt ex historia patebit.

Eodem anno Carolus Rex cognomento sapiens in Parlamento Parisiensi frequentissimo Principum & Prælatorum legem tulit de Majoritate Regum ad annum ætatis 14. idem sapientissimus Princeps Præsentationis B. Virginis Festum in Francia institui voluit hoc anno datis Litteris ad M. Nicolaum de Arceiis Episcopum Autissiodorensem fidelissimum tunc subditum & amicum: item ad Magnum Collegij Nauarrici Magistrum & Scholares, quæ tales sunt ex MS. San-Victorino notato hisce characteribus 478.

DE FESTO PRÆSENTATIONIS AD COLL. NAVARRICUM.

Carolus Dei gratia Francorum Rex dilectis nostris *Magistro & Scholaribus* » *Domus nostræ Scholarium de Campania Parisius in Monte S. Genouefæ fundatæ salu-* » *tem in eo qui non cessat Matrem honorare in terris.* Inter cætera quæ solicitudi- » nis nostræ cura quotidiana diligenti meditatione reuoluit, illud occurrit no- » stræ considerationi præcipuum, qualiter B. Virgo & Imperatrix Sanctissima à » nobis colatur, affectuque maximo & debitâ veneratione laudetur. Ad eius si- » quidem exaltationem & gloriam ex debito incitamur; & oculos mentis nostræ » ad eam sursum erigimus, vtpote quia est omnium singulare præsidium. Et » ipsam puro corde colentibus apud benedictum suum filium potentissima media- » trix. *Cum itaque sicut nouimus, vestra deuotio in laudem ipsius Virginis solicitè fer-* » *ueat, vestræ deuotioni harum serie præsentium nuntiamus dilectum*, & fidelem Mili- » tem & Consiliarium nostrum Philippum de Mazeriis Cypri Cancellarium to- » tum eidem Virgini deditum in nostra præsentia piè inter alia recitasse, quali- » ter in partibus Orientalibus vbi per multa tempora moram traxit, Festum Præ- » sentationis B. Mariæ Virginis in Templo à suis parentibus, dum ipsa adhuc in » triennio existeret, 21. die mensis Nouembris anno quolibet solenniter celebra- » tur, ipseque perpendens quod in Ecclesia Occidentali lateret tanta solennitas, » dum certo tempore ad Summum Pontificem Ambassiator carissimi consanguinei » nostri illustris Ierusalem & Cypri Regis existeret, solennitatem eiusmodi eidem » Summo Pontifici enarrauit. Officium de ipsa solẽnitate musicè notatum humili- » tate quâ decuit, specialiter offerendo. Qui quidẽ Summus Pontifex post exami- » nationem multiplicem tam per ipsum quàm per nonnullos Cardinales aliosque » Prælatos & Magistros in Theologia super dicto Officio de mandato suo habi- » tam in laudes Virginis prorumpens celebrare dictum Festum in Rom. Curia to- » lerauit misericorditer ac permisit. Et sic dictâ die celebrata fuit dicta solenni- » tas in eadem Curia assistentibus Cardinalibus & Prælatis aliis pluribus, popu- » loque vtriusque sexus in quantitate maxima congregato. Quare præfatus Phi- » lippus exultans in Domino nobis memoratum Officium humiliter præsentauit, » quod suscipiens vehementi gaudio dictum Festum 21. die mensis Nouembris » nuper per dilectum & fidelem nostrum Petrum Abbatem Monasterij Conchen- » sis Sedis Apostolicæ in his partibus tunc Nuncium & Decretorum solennem » Doctorem, qui etiam Abbas multum eleganter prædicauit ipsa die in nostra » præsentia vocatis & præsentibus multis Prælatis, Baronibus & Nobilibus, in » Capella nostra solemniter celebrari fecimus, sicut & idem proponimus facere » dicta die annis etiam singulis Deo auxiliante durante curriculo vitæ nostræ & » Regni nostri excitare fidelem populum ad solennizationem huius Festi. *Igitur* » *dictum Officium ad cumulum Gaudiorum vestræ deuotioni transmittimus, vos hortantes* » *quatenus dictam solennitatem ad gloriam dictæ Virginis faciatis celebrari. Nam nihil* » *est post Deum vtilius memoria Matris eius, condignumque ab ea pro tanto honore habe-* » *bitis præmium.* Datum apud Meledunum 10. Nouemb. 1375. & Regni nostri » vndecimo.

1376. Eodem die eodemque loco dedit eiusdem tenoris Litteras Dilectis Decano & Capitulo Ecclesiæ Collegiatæ B. Mariæ de Meleduno Senonensis Diœcesis. Item Nicolao Episcopo Autissiodorensi, Parisius 10. Febr. 1375.

Ad annum 1376. narrat Wadinghus plurimos sui Ordinis viros, Academiæ Parisiensis alumnos ad Magisterium in Theologia fuisse promotos. Arnoldum Grillæ, Thomam de Rissy Vicarium Generalem in Regno Scotiæ, Baccalaureum Parisiensem, post professionem 4. annorum, Vpertum de Haluesnahen Baccal. item Paris. Oxoniensem & Cantabrigiensem, Nicol. Baldacre Eugubi-

num in studiis Parisiensi & Bononiensi Baccal. Ioannem de Latone Gerundensem, cui ante diximus indictum silentium circa propositiones aliquas de Eucharistia, de quo extant hæ Gregorij Litteræ ad Cancellarium Parisiensem.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio Cancellario Parisiensi salutem Apostolicam & benedictionem, Viri Sacræ Lectionis.... cum itaq; sicut accepimus, Dilectus filius Ioannes de Latone de Gerunda Ordinis Fratrum Minorum Professor in sacra Theologica Facultate in pluribus studiis iuxta morem dicti Ordinis, *postquam de studio Parisiensi, in quo in Facultate ipsa laudabiliter studuerat, per plures annos viriliter legerit & adeo Doctrina profecerit, quod se dignum reddidit ad obtinendum honorem Magisterij in eadem*, Nos volentes eundem Ioannem propterea fauoribus prosequi gratiosis, ipsius in hac parte supplicationibus inclinati Discretioni tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus ipsum Ioannem ad legendum librum Sententiarum in studio Parisiensi prædicto in vacationibus in proxima futura æstate, si eum ad hoc idoneum esse repereris, super quo ei tenore præsentium licentiam elargimur, authoritate Apostolica admittas & admitti facias vt est moris, contradictores, &c. deinde eiusmodi lectura completa si dictus Ioannes per tuam & aliorum examinationem dicti studij reperiatur idoneus, seruatis solennitatibus consuetis prouidè promoueas. Datum apud Villam-nouam Auenionens. Diœc. 8. Id. Iulij an. 6.

Eodem anno in Vigilia sancti Ioannis Baptistæ electus est in Rectorem M. Guillelmus de Gardino vel Gardinon Normanus, in cuius Rectoria, vt habetur in libro Rectoris, *fuit priuatus Guill. de Boudeville se gerens pro tunc Officialem Paris. propter demerita ipsius.*

Hoc quoque anno exardescere cœpit in Anglia, præsertim verò Oxoniæ hæresis Ioannis Wicleffi, quæ hunc ortum habuisse fertur. M. Ioannes Wicleffus Doctor Theologus in Academia Oxoniensi Rector Ecclesiæ Luttleworth Lincolniensis Diœcesis iratus Pontifici, quod eius decreto à præfectura Collegij Cantuariensis in Vniuersitate Oxoniensi, quam contra Interdictum Archiepiscopi, contra fas iusque inuaserat, dejectus fuisset, arreptâ occasione alienationis animorum, quæ tunc erat in Anglia à Romano Pontifice propter Beneficiorum non satis æquas collationes & pecuniarum exactiones, scripsit aduersus Papæ principatum & authoritatem, eamque longè infra Regiam depressit. Præsertim verò in exactiones eius immodicas inuectus est, insatiabilemque Romanorum Legatorum ambitionem ingluuiemque maternâ & Latinâ linguâ plurimum accusauit. Quæ doctrina sparsa in vulgus placuit, nec populo solùm, sed Proceribus Regni & plurimis etiam Ecclesiæ Prælatis & inferioribus Sacerdotibus, qui bonorum Ecclesiasticorum deprædationem eiusmodi molestè ferebant. Hæresis Vvicleffi.

Initio quoque complures docti viri eidem publicè patrocinati sunt, vt colligimus ex Thomæ Waldensis Carmelitæ scriptis: atque imprimis illi fauebant Oxonienses Theologi & Proceres Academici, Robertus Ridge Cancellarius Vniuersitatis, MM. Ioannes Huntman & Gualterus Dashe Procuratores Nationum, Laurentius Redman, Thomas Brithwel, Dauid Gotrey, Nicol. Herforde, Philippus Repington, Ioan. Aston, Ioan. Asheuuarby, Ioan. Puruy, Richardus With, Guill. Tamys, Guill. Havulam legisperiti, & alij plures. Eidem de Magnatibus fauebant Edvvardus Angliæ Rex, Ioannes filius Lanclastriæ Dux, Ludouic. Clyfforde, Eques, Guill. Neuylle, Ioan. Clenbovu, Richardus Sturry, Thomas Latymer, Ioannes Montagu, qui in sua Ditione sustulit Sanctorum Imagines; & alij multo plures.

Ex aduerso pugnabant complures Episcopi, Abbates & alij Prælati, nonnulli quoque optimates, qui quò Doctrina ista tenderet, prospiciebant. Sed nulli vehementius & acrius quàm Mendicantes, & inter omnes maximè Dominicani & Carmelitæ. Illi Londini, hi Oxoniæ, qui suis Concionibus populum aduersus Wicleffum & Wicleffistas concitare conabantur. Quod vt vidit improbus Hæresiarcha, hincque & inde instructas sic esse acies suâ causâ, audacius alias hæreses longè impudentiores & detestabiliores spargere cœpit, communemque Hæreticorum omnium scopulum, Sacramentum Eucharistiæ oppugnare. Quid verò inde secutum sit, ad sequentes annos referemus.

Eodem anno Gregorius priusquam Auenione digreditur Romam versus has dat ad Ministrum Generalem Ordinis Minoritarum Litteras, quibus concedit potestatem conferendi aliquibus idoneis Gradum Magisterij in Theologia.

» Gregorius, &c. sicut debetur benemeritis præmium & seruitiis gratitudo, sic » etiam dignum reputamus & congruum vt illis, qui sacræ Theologiæ studio lon- » gæuis temporibus insudarunt, laborum suorum honor debitus impendatur. » Cum itaque sicut accepimus, in tuo Ordine sint nonnulli Fratres qui sacrarum » Litterarum studiis dudum laborando adeo profecerunt, quod in huiusmodi » Theologiæ Facultate Magisterij gradum obtinere meruerunt; tuque in Ciuita- » te Aquileiensi Generale Capitulum tui Ordinis cum Dilectis filiis Ministris Pro- » uincialibus ac Custodibus & Fratribus eiusdem Ordinis celebrare debeas infra » breue, Nos volentes tuam honorare personam & per honorem tibi exhibitum » aliis prouidere, circunspectioni tuæ de qua in his & aliis specialem in Domino » fiduciam obtinemus, concedendi authoritate Apostolica in ipso Generali Ca- » pitulo duobus ex huiusmodi Fratribus prædicti tui Ordinis, quos ad hoc duxe- » ris eligendos, & qui per tuam & saltem 4. aliorum Magistrorum in dicta Fa- » cultate diligentem examinationem adhoc idonei & sufficientes reperti fuerint, » super quo tuam conscientiam oneramus, Magisterij honorem & docendi Li- » centiam in eadem Facultate seruatis Constitutionibus Viennensis Concilij & » aliis solemnitatibus consuetis: ita tamen quod ex hoc præfatus Ordo ad præ- » standum aliquid sic Magistratis pro suis expensis vel aliis necessariis ratione dicti » Magisterij vltra quam antea minimè teneatur, non obstantibus quibuscunque » Priuilegiis ac Statutis & Consuetudinibus dicti Ordinis, ac etiam studiorum » quorumcunque in quibus sic Magistrandi studuerunt, contrariis, iuramento, » confirmatione Apostolica vel quacunque firmitate alia roboratis, etiamsi de » illis & totis eorum tenoribus specialis expressio, ac de verbo ad verbum esset in » præsentibus mentio facienda, quæ aliàs in suo robore volumus permanere, ei- » dem Circunspectioni tuæ plenam & liberam tenore præsentium concedimus » facultatem. Datum Auenioni 6. Id. Maij an. 6.

De Licentia Magistrandi.

Ex his patet Licentiandi authoritatem impertîsse Summos Pontifices istis temporibus, cuilibet pro libito. Hinc legimus in nonnullis Academiis Archiepiscopos, vel Cancellarios hanc eius nomine, nempè authoritate Apostolica exercere Prouinciam. In Capitulis Generalibus, Ministrum Generalem aut alium quemcunque qui à Pontifice acceperit, eandem exercere: vt pluribus exemplis liquet, quæ apud Vvadinghum legere est. Et plura ipse refert ad hunc annum; nimirum Fr. Ludouicum Francisci Assisiatem, qui multis annis Perusij & Assisij legerat, per manus Guillelmi sancti Angeli Diaconi Cardinalis, in Italia Vicarij Generalis Gradum Magisterij accepisse; Bartholomæum de Rinouencho Pisanum, qui Pisis & in aliis studiis Generalibus docuerat, atque in vltimo Capitulo Generali Minoritarum destinatus fuerat, vt legeret libros Sententiarum Cantabrigiæ, per manus Thomæ Patriarchæ Gradensis. Arnoldum Grillæ per Cancellarium Parisiensem, Thomam de Rissy per Gualterum Episcopum Glasquensem Auenione commorantem. Bernardum de Garisono destinatum Lectorem Tolosanum per manus Fr. Arnaldi de Seranno, aliàs Sarnano Ministri Prouinciæ Aquitaniæ. Antonium Marcellini Anconitanum virum doctum & pium ad preces Vrbis Anconæ, per manus Leonardi Ministri Generalis. Nicolaum de Castro Bittonij Assisinatis Diœcesis per manus eiusdem. Ioannem Cremonensem Lectorem Bononiensem per manus Thomæ Patriarchæ Gradensis. Vpertum de Haluesnahen per manus Fr. Philippi Minoritæ Archiepiscopi Cassellensis tunc Auenioni commorantis. Petrum Maiora Venetum deputatum à Capitulo Generali ad legendum in studio Generali Perusino per Ludouicum Donatum Venetum Cardinalem Nicolaum Baldacre Eugubinum per manus Francisci de Corneclano etiam Minoritæ Magistratos fuisse.

Hocce tempore grauis intercedebat inter Gregorium Pontificem & Florentinos discordia vt ante dictum est. Florentini pertesi Rom. Pontificum Imperium, iugum excutere voluerunt, Romanosque & alios Italiæ populos ad libertatem inuitarunt, sed cum ab omnibus fuissent derelicti, Gregorius acerbissimas de

ijs pœnas exegit, Illi ad Regem Franciæ Carolum confugerunt, Carolus ad Papam Legatos misit MM. Ioannem Fabri Abbatem S. Vedasti Atrebatensis, & D. Ferricum de Metis legum Doctores. Quorum ille ad Pontificem verba habuit die 21. Aug. assumpto hoc themate. *Nos præcedentes Patres sequimur, quia authore Domino ab eorum doctrina non discordamus.* Hæc sunt verba cuiusdam vestræ Sanctitatis Prædecessoris nomine Gregorij 50. D. 1. *c. quia tua.* Quæ verba recipio tam pro vestræ sanctitatis persona quàm pro Christianissimo filio vestro Rege Francorum Domino nostro, &c.

Anno 1377 videtur restitutus fuisse in integrum M. Guillelmus de Boudeville Officialis Parisiensis, quem anno præterito diximus priuatum fuisse suo munere ob sua demerita, quamobrem lis intercedebat inter Episcopum Parisiensem & Vniuersitatem, quid verò peccasset Officialis, non habemus ex Regestis. Hoc tantummodo legitur ad hunc annum in libro antiquo Rectoris. 1377.

Anno Domini 1377. die 23. Iunij in Vigilia B. Ioan. Baptistæ facta congregatione Facultatis more solito apud S. Iulianum Pauperem ad eligendum nouum Rectorem per venerabilem & discretum virum M. Heruæum Syluen, fuit electus in Rectorem Vniuersitatis M. Vlricus de Constantia in Almania Nationis Anglicæ, qui multa habuit agere super Impositionibus & super vnitate pacis & concordiæ inter Episcopum Parisiensem & eius Officialem & Vniuersitatem.

Quod autem pax illa & concordia facta fuerit, saltem ad tempus, videtur colligi posse ex eo, quod M. Guidomarum Senis Magistrum in Artibus & Librarium Iuratum in Officialitatis Regestis inscribi fecit 21. Octob. vt patet ex hoc instrumento.

Receptio Librarii ab Officiali Paris.

« Vniuersis præsentes litteras inspecturis Officialis Curiæ Parisiensis salutem in Domino. Notum facimus quod coram nobis, Ioanne Cardonis & Nicolao Charronis Clericis Notarijs nostris Iuratis propter hoc personaliter constitutus M. Guidomarus Senis Magister in Artibus in Vico Nucum citra apud Pontem Parisius commorans, stationarius Iuratus & vnus de 4. Librarijs Superioribus Iuratis ab Vniuersitate Parisiensi quoad taxandum, cognoscendum & appretiandum libros Magistrorum & Scholarium cuiuslibet Facultatis, quotiescunque à dicta Vniuersitate vel aliquo ab eadem seu quocunque alio requisiti fuerint, deputati, volens & cupiens sub protectione Matris suæ Vniuersitatis prædictæ viuere, & Officium Librariæ, stationariæ, & Officium prædictorum 4. Librariorum Superiorum Iuratorum bene & fideliter in villa Parisiensi gerere. Nolens nec intendens aliquem Magistrum seu Scholarem per culpam & factum ipsius, damnum aliquod incurrere nec etiam detrimentum; nec quod Magistri seu Scholares dictæ Vniuersitatis per amissionem, celationem vel taxationem, seu appretiationem librorum suorum ab ipsis eidem traditorum vel per eum cum alijs Iuratis taxatorum, per culpam vel dolum ipsius defraudarentur, vel in aliquo læderentur, vt dicebat, promisit coram nobis per ipsius Iuramentum, quod dictum Officium stationariæ & librariæ in villa Parisiensi bene & fideliter ac sollicitè faciet & exercebit, ac libros appretiandos fideliter appretiabit & taxabit, secundum quod Iustitia suadebit & omnia alia dicto Officio annexa seu pertinentia fideliter faciet pro posse suo secundum quod hactenus in talibus est fieri consuetum. Pro quibus omnibus & singulis adimplendis & etiam obseruandis dictus M. Guidomarus obligauit Domum suam de Vannis, vineas & reditus suos, ac omnia bona sua heredumque suorum mobilia & immobilia præsentia & futura. Et cum hoc Ioannes Corderij Cordubenarius iuxta scutum S. Gregorij in vico Citharæ, Martinus Adestre in Domo FF. Carmelitarum & eorundem Bidellus commorantes Parisius coram Nobis Notarijs Iuratis, propter hoc personaliter constituti pro præmissis omnibus & eorum quolibet tenendis & obseruandis obligauerunt se & eorum quemlibet in solidum coram Nobis Iuratis Notarijs prædictis, fide data in manibus nostris in plegijs & fideiussoribus pro dicto M. Guidomaro vsque ad summam 200. librarum Paris. obligantes etiam omnia bona sua heredumque suorum mobilia & immobilia, præsentia & futura, vsque ad prædictam pecuniæ summam pro dicto M. Guidomaro reddendam, & si necesse fuerit, persoluendam. Et quoad hoc supposuerunt se Iurisdictioni & coërcitioni Curiæ Parisiensis, vbicunque se duxe-

» rint transferendos; renunciantes in hoc facto omni exceptioni doli mali, frau- » dis, læsionis, deceptionis, omni actioni Iuris vel facti, & omnibus alijs exce- » ptionibus, defensionibus & cauillationibus quibuscunque quæ contra præmis- » sa dici possent vel opponi. In cuius rei testimonium *Sigillum Curiæ Parisiensis* » præsentibus litteris duximus apponendum. Datum anno Domini 1377. die » 21. mensis Octob. signatum I. *Charronis cum Syngrapha. Ita est. 1. Cardonis cum* » *Syngrapha. Ita est.* Exscriptum est è tabulario Vniuersitatis 12. Instrumento » notato hisce Characteribus D. 18. XX.

Eodem anno Carolus IV. Romanorum Imperator reuisendæ Galliæ, vbi in studijs educatus fuerat, studio, & adimplendi cuiusdam voti quod nuncuparat, desiderio ductus, Lutetiam venit, & Carolum Regem inuisit circa finem mensis Decembris: primumque in San-Dionysio commoratus, deinde omnibus ad eius receptionem paratis, in Regia magnificè & Regaliter exceptus est. Cui aduenienti omnes vrbis Ordines obuiam processerunt; nec defuit officio Vniuersitas, gaudio exultans singulari, quod tantum Principem, tamque excelsum instituisset. Orator ad eum nomine Vniuersitatis salutandum delectus est communibus omnium votis M. Stephanus Brulifer Doctor Theologus.

Eodem anno Iana Borbonia Caroli V. vxor fato fungitur, eiusque exequias Academia celebrat in æde S. Catharinæ de Valle-Scholarium die Iouis 18. Feb. sic enim legitur in Actis Curiæ. *Le Ieudy 18. Feb. 1377. l'Vniuersité de Paris fit les obseques de Madame Ieanne de Bourbon Reyne de France, femme de Charles V. en l'Eglise de sainte Catherine du Val-des Escholiers.*

DE HÆRESI VVICLEFFIANA.

Eodem anno Gregorius Pontifex admonitus quid rerum in Anglia moliretur Wicleffus, quamque perniciosa dogmata spargeret, Bullâ 11. Kal. Iunias datâ Cancellarium & Vniuersitatem Oxoniensem increpauit grauiter, quod pestiferos Hæresiarchæ illius errores in Anglia paterentur agere radices in scandalum Religionis, exitium fidei & damnationem animarum, præcepitque hominem capi, & captum tradi in manus Archiepiscopi Cantuariensis, aut Episcopi Londinensis, vt scribit Walsinghamus in Richardo II. Bulla talis est.

» GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filijs Cancellario & » Vniuersitati studij Oxoniensis Lincolniensis Diœcesis Sal. & Apostol. bened. » Mirari cogimur & dolere quod vos propter gratias & priuilegia vestra studio » Oxoniensi ab Apostolica Sede concessa, & propter scientiam scripturarum, in » quarum pelago felici remigio, dante Domino, nauigatis tanquam pugiles & » propugnatores Orthodoxæ fidei, sine qua salus animarum non prouenit, esse » deberetis, lolium inter purum triticum Campi gloriosi studij vestri prædicti » per quandam desidiam & ignauiam permittitis pullulare, & quod perniciosius » est, etiam adolere, nec circa extirpationem huius lolij, sicut nuper apud Nos » insonuit, curam aliquam adhibetis non sine clari nominis obfuscatione & ani- » marum vestrarum periculo, & contemptu Ecclesiæ Rom. & memoratæ fidei de- » trimento. Et quòd nos torquet acerbiùs, prius de incremento lolij prædicti » sentitur in Roma quàm in Anglia, vbi tamen extirpationis remedium appone- » retur. Multorum siquidem fide dignorum insinuatione admodum dolentium » nostris est auribus intimatum Ioannem Wicleff Rectorem Ecclesiæ de Lut- » teworth Lincolniens. Diœcesis sacræ Paginæ Professorem, vtinam non Ma- » gistrum errorum, in illam detestabilem erupisse vecordiam, nonnullas propo- » sitiones & Conclusiones erroneas & falsas, ac prauitatem hæreseos sapientes, » quæ statum totius Ecclesiæ & etiam secularem policiam subuertere & enerua- » re nituntur, quarumque aliquæ licet quibusdam mutatis terminis sentire viden- » tur peruersas opiniones & doctrinam indoctam damnatæ memoriæ Marcilij » de Padua & Ioannis de Gandauo, (Ianduno) quorum vterque per felicis re- » cordationis Ioannem Papam XXII. Prædecessorem nostrum reprobatus extitit » & damnatus in Regno Angliæ nempe glorioso potentiâ & copiâ Facultatum, » sed gloriosiore pietate fidei rutilante, sacræ paginæ claritate consueto viros » producere, Diuinarum scripturarum rectâ scientiâ illustratos, morum graui- » tate maturos, deuotione conspicuos & Catholicæ fidei defensores, dogmatizare » & publicè prædicare; seu potius de virulento Claustri sui pectore euomere non » veretur, nonnullos Christi fideles earum respersione commaculans & à fidei

præfatæ

præfatæ recta semita in præcipitium perditionis abducens. Quare cum tam « letiferam pestem, cui, si eius non obstetur principiis, & ipsa radicitus euella- « tur, serò posset medicina parari, cum per contagionem plurimos infecisset, « noluimus prout nec velle debemus sub conniuentia pertransire. Vniuersitati « vestræ per Apostolica scripta in virtute S. obedientiæ & sub pœna priuationis « omnium gratiarum, Indulgentiarum & Priuilegiorum vobis ac studio vestro « à dicta Sede concessorum districtè præcipiendo mandamus, quatenus Conclu- « siones & propositiones in bonis operibus & fide malè sentientes, licet eas pro- « ponentes sub quadam verborum siue terminorum curiosa implicatione nitantur « defendere, de cætero non permittatis asseri vel proponi; dictumque Ioannem « autoritate nostrâ capiatis seu capi faciatis, & ipsum venerabilibus Fratribus no- « stris Archiepiscopo Cantuariensi & Episcopo Londoniensi, aut eorum alteri « sub fida custodia transmittatis. Contradictores quoque de dicto studio vestræ « Iurisdictioni subjectos, si qui forsan, quod Deus auertat, essent eiusmodi er- « roribus maculati, si in illis pertinaciter perstiterint, ad similem captionem & « missionem aliasque prout ad vos spectat, firmiter & solicitè procedatis, perin- « de vestram suppleturi diligentiam, hactenus in præmissis remissam, nostram- « que & dictæ Sedis, præter Diuinæ retributionis præmium & meritum, gratiam « & beneuolentiam adepturi. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem II. Kal. « Iun. Pontif. nostri an. 7. «

Vniuersitas, seu metu Regis Wicleffo fauentis, seu muneribus & gratiâ fautorum retardata, hæsit diu, susciperet ne prædictas Pontificis Litteras cum honore, an cum dedecore repudiaret. Vnde Walsinghamus, *Oxoniense studium Generale quàm graui lapsu à sapientiæ & scientiæ culmine decidisti! quod quondam inextricabilia atque dubia toti mundo declarare consuesti, jam ignorantiæ nubilo obfuscatum dubitare non vereris, quæ quemlibet è laicis Christianis dubitare non decet. Pudet recordationis tantæ impudentiæ, & ideo supersedeo in hujusmodi materia immorari, ne materna videar vbera discerpere dentibus quæ dare lac potum scientiæ consueuère.*

Similiter aliam Bullam dedit idem Pontifex eadem die ad Archiepiscopum Cantuariensem & Episcopum Londinensem, vt Regem Angliæ & Magnates mouerent, ne prædicto Ioanni fauerent, aut quovis modo adhærerent.

Venerabilibus Fratribus Cantuar. Archiepiscopo & Episcopo Londoniensi « salutem & Apostolicam benedictionem. Super periculosis admodum erroribus « quarundam detestabilium propositionum & Conclusionum ad eneruationem « totius Ecclesiastici status tendentium scriptas in scedula inclusa præsentibus. « Ioannes Wiclef Rector Ecclesiæ de Luttlevvorth Lincoln. Diœc. dictus Theo- « logiæ Professor asseritur tam impiè quàm temerè suscitasse, plenius vobis scri- « bimus per alias nostras patentes Litteras quas cum præsentibus destinamus. « Volumus igitur & vestræ fraternitati mandamus, quatenus clarissimum in « Christo Edvvardum Regem Angliæ illustrem & dilectos filios nobiles viros « natos dicti Regis ac dilectam in Christo filiam nobilem mulierem Ioannem « Principissam Aquitaniæ & Vvalliæ & alios Magnates de Anglia & Consilia- « rios Regis per vos & alios Magistros & peritos in sacra Pagina, non maculatos « hujusmodi erroribus, sed in fide sinceros & feruidos studeatis facere plenariè « informari, ac eis ostendi quanta verecundia deuoto Regno Angliæ oriatur ex « inde: & quod non solum scilicet ipsæ Conclusiones erroneæ in fide, sed si bene « aduertantur, innuunt omnem destruere policiam. Et requiratis eos strictissimè « quod ad extirpationem horum errorum pro reuerentia Dei & Apostolicæ Sedis « & nostra, ipsorumque merito apud Deum & honorem in seculo tanquam Ca- « tholici Principes & Pugiles dictæ fidei omni quâ poterunt efficacia tribuant « auxilium & fauorem. Datum Romæ apud sanctam Mariam Majorem 10. Kal. « Iunij an. 7. «

Item extat eiusdem Pontificis alia Bulla ad eosdem his verbis. Venera- « bilibus Fratribus Archiepiscopo Cantuar. & Episcopo Londoniensi, salutem & « Apostolicam benedictionem. Nuper per Nos non sine graui cordis turbatione « & plurium fide dignorum relatione, percepto quod Ioannes Vviclef Rector « Ecclesiæ de Luttlevvorth Lincoln. Diœcesis sacræ Paginæ Professor, vtinam « non Magister errorum in tam detestabilem vesaniam temerè prorupit, quod «

» nonnullas proprositiones & Conclusiones erroneas ac falsas, & malè in fide so-
» nantes, quæ statum totius Ecclesiæ subuertere & eneruare nituntur, quarumq;
» aliquæ (quibusdam mutatis terminis imitari videbantur peruersas opiniones &
» doctrinam indoctam damnatæ memoriæ Marsilij de Padua & Ioannis de Ganda-
» uo quorum quilibet per felicis recordationis Ioannem Papam XXII. prædeces-
» sorem nostrum reprobatus extitit & damnatus non verebantur in Regno Angliæ
» asserere, dogmatizare & publicè prædicare, illis nonnullos Christi fideles mali-
» gnè inficiens, ac à fide Catholica, sine qua non est salus, faciens deuiare. Nos
» attendentes quod tam perniciosum malum, quod in plurimos serpere poterat,
» eorum animas lethali contagione necando, non debebamus provt nec debemus
» sub dissimulatione transire, vobis per alias Litteras nostras commisimus & man-
» dauimus, vt vos vel alter vestrum de dictarum propositionum & Conclusio-
» num assertione, quarum copiam sub Bulla nostra misimus interclusam, vos se-
» cretè informantes, si ita esse inueniretis, præfatum Ioannem authoritate no-
» star capi & carceribus mancipari faceretis, eumque sub bona custodia te-
» neretis in vinculis, donec à nobis super hæc reciperetis aliud in mandatis provt
» in dictis Litteris plenius continetur. Considerantes vtique quod præfatus Ioan-
» nes huiusmodi captionem & carceratione forte præsentiens posset, quod absit,
» perfugere, seu latitationis præsidio dictum nostrum mandatum in grauissimum
» fidei detrimentum eludere. Nos ne tam dānabiles propositiones & Conclusiones
» indiscussæ, & earum temerarius assertor impunitus remaneret in detrimentum
» grauissimum fidei prælibatæ, fraternitati vestræ per Apostolica scripta commit-
» timus & mandamus; quatenus vos vel alter vestrum per vos vel alium seu alios
» præfatum Ioannem, si per vos capi & incarcerari non possit, per edictum publi-
» cum proponendum in studio Oxoniæ Lincoln. Diœcesis & aliis locis publicis;
» de quibus fit verisimilis conjectura, quod ad dicti Ioannis notitiam peruenire
» valeat, & de quibus vobis expedire videatur, ex parte nostra peremptoriè mo-
» nere & citare curetis; quod infra 3. mensium spatium à die citationis hujusmodi
» in antea computandum, vbicunque tunc nos esse contigerit, comparere, ac
» personaliter coram Nobis super propositionibus & conclusionibus hujusmodi
» responsurus ac auditurus & facturus quidquid super eis duxerimus ordinan-
» dum, & ordo dictauerit rationis, prædicendo in hujusmodi citationis edicto,
» quod siue idem Ioannes in hujusmodi termino comparuerit, siue non compa-
» ruerit; Nos super præmissis & contra eum vsque ad debitam condemnationem
» ipsius inclusiuè procedemus, provt eius demerita exigent, ac nobis secundum
» Deum & conseruationem fidei videbitur expedire. Volumus autem & præ-
» sentium tenore statuimus, quod prædicta citatio sic facta prouidè præfatum
» Ioannem arctet, ac si sibi personaliter insinuata & intimata fuisset, constitu-
» tione quacunque contraria non obstante. Diem verò citationis & formam &
» quidquid feceritis in prædictis, Nobis per vestras Litteras sigillis munitas harum
» seriem continentes fideliter & quàm citius poteritis, intimare curetis. Datum
» Romæ apud sanctam Mariam Majorem 11. Kalendas Iunij, Pontificat nostri
» anno 7.

» Dedit aliam eodem die ad eosdem his verbis. Venerabilibus Fratribus Ar-
» chiepiscopo Cantuar. & Episc. London. salutem Apostolicam & benedictio-
» nem. Regnum Angliæ gloriosum nempe potentia & abundantia faculta-
» tum, sed gloriosius pietate fidei & sacræ Paginæ claritate coruscum consueuit
» viros producere diuinarum Scripturarum rectâ scientiâ præditos, maturitate
» graues, deuotione pręclaros & pugiles fidei Orthodoxę, & qui non solum pro-
» prios, sed alienos populos documentis instruebant verissimis, & in mandato-
» rum Domini semitam dirigebant. Et sicut ex effectu contingentium temporis
» antiqui colligitur, dicti Regni Præsules in specula sollicitudinis positi proprias
» excubias exercentes sollicitè non permittebant aliquod oriri erroneum, quod
» posset inficere oues suas, sed si oriretur zizania ex inimici hominis inspersione,
» illam protinus euellebant, crescebat assiduè purum triticum in Dominicum
» horreum inferendum. Sed, proh dolor! nunc apparet quod in ipso Regno Of-
» ficio Vigiles, negligentia verò desides non circuiunt Ciuitatem, dum hostes in-
» grediuntur in eam, animarum thesaurum preciosissimum prædantur. Quorum

latentes ingressus & patentes aggressus prius sentiuntur in Roma intercape- «
dine longa remota quàm eis in Anglia resistatur. Sanè plurium fide dignorum «
insinuatione admodum dolenter audiuimus quod Ioannes Vviclef Rector Ec- «
clesiæ de Luttlevvorth Lincoln. Diœcesis sacræ Paginæ Professor; vtinam non «
Magister errorum in illam detestabilem vesaniam diceretur temerè prorupisse, «
quod nonnullas propositiones & Conclusiones erroneas & falsas in fide malè «
sonantes quæ statum totius Ecclesiæ subuertere & eneruare conantur, qua- «
rumque aliquæ licet aliquibus quibusdam mutatis terminis sentire vidētur per- «
uersas opiniones & doctrinam indoctam damnatæ memoriæ Marcilij de Pa- «
dua & Ioan. de Gandauo, quorumquilibet per felicis recordationis Ioannem Pa- «
pam XXII. prædecessorem nostrum reprobatus extitit & damnatus, non ve- «
retur in præfato Regno asserere, dogmatizare & publicè prædicare nonnul- «
los Christi fideles eis malè inficiens, ac à fide Catholica sine qua non est sa- «
lus faciens deuiare, de quibus sic subortis & non extirpatis, seu saltem eis «
nullâ factâ resistentiâ quam sciamus, sed transactis seu toleratis conniuenti- «
bus oculis tam negligenter transeundo, non immerito deberetis rubore per- «
fundi, verecundari & in propriis conscientiis remorderi. Quare cum tam perni- «
ciosum malum quod non præcisum seu radicitus extirpatum serpere posset in «
plurimos in animabus eorum, quod absit, lethali contagione necandos, nolu- «
mus, sicut nec debemus sub dissimulatione transire. Fraternitati vestræ per «
Apostolica scripta committimus & mandamus, quatenus receptis præsentibus «
vos vel alter vestrum de dictarum propositionum seu Conclusionum assertione, «
quarum copiam vobis mittimus sub Bulla nostra inclusam vos secretè infor- «
mantes si inueneritis ita esse, præfatum Ioannem faciatis authoritate nostrâ «
capi & carceribus mancipari, eiusque confessionem super eisdem propositio- «
nibus seu conclusionibus recipere studeatis, ac ipsam confessionem & quæcun- «
que dictus Ioannes dixerit seu scripserit super earundem propositionum seu «
Conclusionum inductione ac probatione, & quidquid feceritis in præmissis «
sub vestris sigillis clausa & nemini reuelata nobis per fidelem nuncium trans- «
missuri, eundemque Ioannem sub fideli custodia teneatis in vinculis, do- «
nec à nobis super hoc aliud receperitis in mandatis. Contradictores, &c. Inuo- «
cato, &c. Non obstantibus felicis recordationis Bonifacij Papæ VIII. præde- «
cessoris nostri Constitutionibus, in quibus cauetur ne aliquis extra suam Ciui- «
tatem vel Diœcesim nisi in certis exceptis casibus & in illis vltra vnam dietam «
à fine suæ Diœcesis ad Iudicium euocetur, seu ne judices à Sede Apostolica de- «
putati aliquos vltra vnam dietam à fine suæ Diœceseos euocare præsumant, & «
de duabus dietis in Concilio generali, ac concessionibus & aliis Priuilegiis, Con- «
stitutionibus & Litteris Apostolicis, Prædicatorum, Minorum, Eremitarum «
sancti Augustini & S. Mariæ de Monte Carmeli & aliis quibuscunque Mendi- «
cantium vel aliis Ordinibus, & locis aut specialibus personis seu Capitulis & «
Conuentibus ipsorum Generalibus vel specialibus quorumcunque tenorum «
existant, nec non statutis & consuetudinibus eorundem Ordinum & locorum «
contrariis, per quæ effectus præsentium impediri valeat quomodolibet vel «
differri, etiamsi de eis eorumque tenoribus ac de verbo ad verbum plena & ex- «
pressa mentio in nostris Litteris sit habenda, seu si Ioanni prædicto vel quibus- «
uis aliis communiter vel diuisim à dicta Sede sit indultum, quod personaliter «
capi, aut queis jus dici, suspendi, vel excommunicari non possint per Litteras «
Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de In- «
dulto hujusmodi mentionem. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem 11. «
Kal. Iunij an. 7. "

Scripsit quoque idem Pontifex ad Regem Eduardum, vt prædictos Archiepis-
copum & Episcopum authoritate suâ juuaret in capiendo Ioanne Vviclefo, &
executioni mandandis Litteris Apostolicis.

Carissimo in Christo Filio Eduardo Regi Angliæ Illustri salutem & Apostoli- « Ad Re-
cam benedictionem. Regnum Angliæ quod Altissimus tuæ supposuit po- « gem Edva
testati gloriosum nempè potentia & abundantia facultatum, sed gloriosius pie- « dvm.
tate fidei & sacrę Paginę claritate coruscum consueuit viros producere diuina- «
rum Scripturarum recta scientia prędītos, maturitate graues, deuotione fer- «

» uentes & Catholicæ fidei defensores qui non solum proprios, sed alienos po-
» pulos præceptis salutaribus instruebant dirigebantque in diuersorum semitam
» mandatorum, sed nuper cum ingenti cordis amaritudine plurimorum fide
» dignorum significatione percepimus Ioannem VVicleff Rectorem Ecclesiæ de
» Luttleworth Lincol. Diœc. sacræ paginæ Professorem, &c. vt suprà vsque ad
» illa verba. Præcipitium perditionis abducens. Nos itaque tantum malum quod
» non præcisum seu radicitus extirpatum serpere posset in plurimos, in animabus
» eorum, quod absit, lethali contagione necandos, nolentes prout nec velle
» sine nostræ morsu conscientiæ possumus conniuentibus oculis pertransire, ve-
» nerabilibus fratribus nostris Archiepiscopo Cantuarensi & Episcopo Lond.
» per litteras nostras commisimus & mandauimus, vt ipsi vel alter eorum receptis
» per eos nostris dictis litteris de dictarum propositionum & Conclusionum asser-
» tione, quarum copiam eis sub Bulla nostra misimus interclusam, se informantes,
» si ita inuenirent esse, facerent præfatum Ioannem authoritate nostra capi &
» carceribus mancipari, eius confessionem sub eisdem propositionibus seu Con-
» clusionibus recipere studerent, ac ipsam confessionem & quæcunque dictus
» Ioannes dixerit vel scripserit super earundem propositionum seu Conclusionum
» inductione & probatione nobis per fidum nuncium transmisisse non postponant.
» Cum itaque dicti Archiepiscopus & Episcopus in prosecutione huius negotij
» noscantur fauore & auxilio tuæ Celsitudinis indigere, Maiestatem tuam quam
» & tui progenitores & inclyti Catholicæ fidei, cuius in hac parte res agitur sem-
» per consueuerunt esse, & præcipui zelatores, requirimus & deprecamur atten-
» tè, quatenus ob reuerentiam Dei, dictæ fidei & Apostolicæ sedis & nostrum in-
» tuitum digneris præfatis Archiepiscopo & Episcopo & alijs qui hominum ne-
» gotium persequentur, in ipsa prosecutione tui fauoris & auxilij Patrocinium
» exhibere prouidè, præter humanæ laudis præconium dictæ retributionis præ-
» mium, nostram & dictæ Sedis adepturus beneuolentiam ampliorem. Datum
» Romæ apud S. Mar. Maiorem 11 Kal. Iunij, Pontif. nostri an. 7.

Idem Author subiungit præcipuos eiusdem VVicleffi errores in propositionibus & conclusionibus quas in scriptis dederat, contentos; quosque publicè prædicauerat.

» 1. Assertio. Totum Genus humanum citra Christum non habet potesta-
» tem simpliciter ordinandi, vt Petrus & omne genus suum dominetur politicè
» in perpetuum super mundum.

» 2. Deus non potest dare homini pro se & heredibus suis in perpetuum, Ci-
» uile Dominium.

» 3. Chartæ humanitus adinuentæ de hereditate Ciuili perpetua sunt im-
» possibiles.

» 4. Quilibet existens in Gratia gratificante finaliter, nec dum habet ius, sed
» in re habet omnia dona Dei.

» 5. Homo potest solum ministratoriè dare tam naturali filio, quàm inui-
» tationis in schola Christi tam temporale Dominium quàm æternum.

» 6. Si Deus, Domini temporales possunt legitimè ac meritoriè auferre bo-
» na fortunæ ab Ecclesia delinquente.

» 7. Nunquid Ecclesia est in tali statu vel non, non est meum discutere, sed
» Dominorum temporalium examinare: & posito casu confidenter agere, &
» sub pœna damnationis æternæ eius spiritualia auferre.

» 8. Scimus quod non est possibile vt Vicarius Christi purè ex Bullis suis, vel
» ex illis, cum voluntate & consensu suo & sui Collegij, vel habilitet vel inha-
» bilitet.

» 9. Non est possibile hominem excommunicari nisi prius & principaliter
» excommunicetur à seipso.

» 10. Nemo ad sui deteriorationem excommunicatur, suspenditur, vel alijs
» Censuris cruciatur nisi in causa Dei.

» 11. Maledictio vel Excommunicatio non simpliciter, nisi quatenus fertur
» in aduersarium legis Christi.

» 12. Non est exemplificata potestas à Christo, vel suis Discipulis excommu-
» nicandi subditos præcipuè propter negationem temporalium, sed è contra.

13. Discipuli Christi non habent potestatem coactè exigere temporalia per Censuras.

14. Non est possibile de potentiâ Dei absolutâ quod si Papa, vel alius prætendat se quouismodo soluere vel ligare, eo ipso soluit vel ligat.

15. Credere debemus quod solum tunc soluit vel ligat quando se conformat legi Christi.

16. Hoc debet credi Catholicè quod quilibet Sacerdos ritè ordinatus habet potestattem sufficientem Sacramenta quælibet conferendi, & per consequens quemlibet contritum à peeccato quolibet absoluendi.

17. Licet Regibus auferre temporalia à viris Ecclesiasticis, ipsis abutentibus habitualiter.

18. Siue Domini temporales, siuè SS. Papæ, siuè Petrus, siuè caput Ecclesiæ qui est Christus dotauerit Ecclesiam bonis fortunæ vel gratiæ, & excommunicauerit eius temporalia auferentes, licet tamen propter conditionem im- [illegible] citam delicto proportionabiliter eam temporalibus spoliare.

19. Ecclesiasticus, imò & Romanus Pontifex potest legitimè à subditis & à Laïcis corripi & etiam accusari.

Igitur vbi prædicti Archiepiscopus & Episcopus Bullas Pontificias & assertiones huiusmodi acceperunt, initio quidem professi sunt se nullis minis aut blanditijs adductum iri, quin Ioannem damnarent, si errores suos prædicare aut asserere pergeret: sed cum ei diem dixissent, adeo minis cuiusdam Ludouici Clifforde territi sunt, vt arma constantiæ abiecerint: cumque in Capellam Archiepiscopi apud Lambheth conuenissent, & Vvicleffum adesse iussissent, vilissimis quibusque irrumpentibus & ne quid aduersus eum statuerent, deterrentibus, re infectâ abierunt. Ne tamen nihil egisse arguerentur, ipsius Vvicleffi explicationes acceperunt, quibus videbatur tenere quod in dictis propositionibus durius esse videbatur. Ita suos Examinatores delusit & irrisit adiutus ope Londinensium Ciuium & vilium opellarum; indeque magnos animos sumpsit, præsertim post Gregorij obitum, qui antequam in eum posset fulmina vibrare, decessit.

Cum verò quidam illi objcerent quod neque Vniuersitatum Decretis, neque Collegiorum seu Ecclesiarum Cathedralium sanctionibus pareret, respondebat Vniuersitates, studia Generalia, Graduationes, & Collegia & Magisteria in eisdem esse vanâ gentilitate introducta & tantùm prodesse Ecclesiæ, quantum diabolus prodesse solet. Collegia quoque Cathedralium Ecclesiarum atque Academiarum esse Castra Caïmitica.

Nemo melius totum hanc Historiam Wicleffianam conscripsit quàm Henricus de Knyghton Canonicus Leycestrensis lib. 5. de Euentibus Angliæ scriptor contemporaneus, qui historiam suam ad annum vsque 1395. deduxit. Ille autem ad an. 1382. sic habet.

In istis temporibus floruit M. Ioannes Vvicliff Rector Ecclesiæ de Lutturworthe in Comitatu Leycestriæ, Doctor in Theologia eminentissimus in diebus illis. In Philosophia nulli reputabatur secundus, in Scholasticis disciplinis incomparabilis. Hic maximè nitebatur aliorum ingenia subtilitate scientiæ & profunditate ingenij sui transcendere & ab opinionibus eorum variare. Hic multas dicitur introducere in Ecclesia opiniones quæ à Catholicis Ecclesiæ Doctoribus reprobantur, quæ in suo loco pro parte patebunt. Hic habuit Præcursorem Ioannem Balle, veluti Christus Ioannem Baptistam, qui vias suas in talibus opinionibus præparauit, & plurimos quoque in Doctrina sua, vt dicitur, perturbauit. Hic M. Ioannes Wicliff Euangelium quod Christus contulit Clericis & Ecclesiæ Doctoribus, vt ipsi Laïcis & infirmioribus personis secundum temporis exigentiam & personarum indigentiam cum mentis eorum esurie dulciter ministrarent, transtulit de Latino in Anglicam linguam non Angelicam. Vnde per ipsum fit vulgare & magis apertum laïcis & mulieribus legere scientibus, quàm solet esse Clericis ad modum litteratis & bene intelligentibus. Et sic Euangelica margarita spargitur, & à porcis commaculatur. Et sic quod solet esse charum Clericis & Laïcis, iam redditur quasi iocositas communis vtriusque, & Gemma Clericorum vertitur in ludum Laïcorum, vt Laïcis sit

» commune æternum, quod ante fuerat Clericis & Ecclesiæ Doctoribus talentum supernum. Sicque sponsus Ecclesiæ conqueritur, & cum Propheta potest clamare. *Sedebit honor Ecclesiæ solitarius & tacebit, quia leuabit se super se.* Et sic adimpletum est, quod prædixit Willielmus de S. Amore longo ante tempore & potest applicari congruè; de eodem Populo sic inquiens. *Aliqui laborant ad mutandum Euangelium.....*

Refert deinde loca & authoritates plurimas Vvillielmi: Quibus subiungit. » Prædictus M. Ioan. Vvicliff tenuit, vt prædictum est, singulares opiniones & Conclusiones, & in tantum in eis delectatus est & sedens, quod sæpius asserebat se velle & esse paratum ire in carcerem, & ignem atque mortem subire pro defensione earum, si necessitas temporis illud ab eo postulasset: similiter & cæteri sui Hæresistæ Discipuli & Complices atque fautores arridente sibi prosperitatis quiete omnes se esse paratos affirmabant. Interim occidit eis lux audaciæ, & tenebræ eos vecordiæ comprehenderunt. Nam idem M. Ioannes citatus fuit & vocatus mandato D. Papæ ad comparendum coram Archiepiscopo Cantuariensi, & multis alijs Ecclesiæ Doctoribus in Ecclesia FF. Prædicatorum Londonijs ad respondendum super hæretica prauitate, vbi habuit præcipuum adiutorem Pium Ducem Lancastriæ, qui semper ei & suis in omnibus necessitatibus inuincibili præsidio affuit, & aliter ipse & sui in foueam interitus viliter cecidissent. Cumque die statuto ad obiecta respondere deberet, omnem præjactitatam cordis audaciā sine mora dimisit & induit vecordiæ loricam fantasticosque errores dediscere suos esse molitus est, atque opiniones & conclusiones suas esse vel fuisse firmiter negare conatus est, & eas ab alijs inuentas & nomine eius prædicatas & doctas, & illi adscriptas fuisse protestatus est. Cum tamen ipse & sui eas omni nisu fouerant retroacto tempore & publicauerant veras fuisse, & antiquos libros de solida fide Ecclesiæ scriptos raserant, litteralique Doctrina nouæ opinionis in pluribus locis rescripserant. Thomamque Aquinum in suis scriptis eorum opinionibus contrariabant; *& quia Frater erat,* concludebant; *Igitur mendax est*, sicque deiectis armis totius non Diuinitatis imò vanitatis affugit. Idem M. Ioannes Vvicliff sub alas maternæ disciplinæ pro refugio mortem euadendi, quàm à matre didicerat à cunis sub forma quæ sequitur. Tum sequitur Professio fidei Anglicè scripta, cui attexit opiniones & Conclusiones eius, quarum nouem reputatæ sunt hæreticæ, & quindecim erroneæ.

» Hæresis 1. Quod substantia Panis materialis aut vini manet post consecrationem in Sacramento Altaris.

» 2. Quod accidentia non manent sine subiecto post consecrationem in eodem Sacramento.

» 3. Quod Christus non est in Sacramento Altaris identicè, verè & realiter in propria persona corporali.

» 4. Quod Episcopus vel Sacerdos si existat in mortali peccato, non ordinat, conficit nec baptizat.

» 5. Quod si homo fuerit debitè contritus, omnis confessio exterior est sibi superflua vel inutilis.

» 6. Quod pertinaciter asserere non est fundatum in Euangelio, quod Christus Missam ordinauerit.

» 7. Quod Deus debet obedire Diabolo.

» 8. Quod si Papa sit præscitus & malus, ac per consequens membrum diaboli, non habet potestatem supra fideles Christi ab aliquo sibi datam nisi forte à Cæsare.

» 9. Quod post Vrbanum VI. non est aliquis recipiendus in Papam, sed viuendum est more Græcorum sub proprijs legibus.

Sequuntur ibidem Propositiones erroneæ.

» 1. Quod nullus Prælatus debet aliquem excommunicare, nisi prius sciat ipsum excommunicatum à Deo.

» 2. Quod sic Excommunicans ex hoc sit hæreticus vel excommunicatus.

» 3. Quod Prælatus excommunicans Clericum qui appellauit ad Regem & Consilium Regni, eo ipso traditor Dei est & Regis & Regni.

4. Quod illi qui dimittunt prædicare seu audire verbum Dei, seu Euangelium prædicatum propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, & in die Iudicij traditores Dei habebuntur.

5. Asserere quod est contra sacram scripturam, quod viri Ecclesiastici habeant possessiones temporales.

6. Asserere quod liceat alicui etiam Diacono vel Presbytero prædicare verbum Dei absque autoritate Sedis Apostolicæ, vel Episcopi Catholici, seu alia de qua sufficienter constat.

7. Asserere quod nullus est Dominus Ciuilis, nullus est Episcopus, nullus est Prælatus dum est in mortali peccato.

8. Quod Domini temporales possunt ad arbitrium auferre bona temporalia sibi ab Ecclesia habitualiter delinquente, vel quod populares possunt ad eorum arbitrium Dominos delinquentes corrigere.

9. Quod Decimæ sunt puræ eleemosynæ, & quod Parochiani possunt propter peccata suorum Curatorum eas detinere, & ad libitum eas alijs conferre.

10. Quod speciales orationes applicatæ vni personæ per Prælatos vel Religiosos, non plus prosunt eidem personæ, quàm generales orationes eidem personæ cæteris paribus.

11. Quod eo ipso quod aliquis ingreditur Religionem priuatam quamcunque, redditur ineptior & inhabilior ad obseruantiam mandatorum Dei.

12. Quod sancti instituentes Religiones quascunque priuatas tam possessionatorum quàm mendicantium, in sic instituendo peccauerunt.

13. Quod Religiosi viuentes in Religionibus priuatis, non sunt de Religione Christiana.

14. Quod fratres Mendicantes teneantur per laborem manuum suarum & non per mendicationem victum suum acquirere.

15. Quod fratres Mendicantes post sermones suos eo ipso sunt Simoniaci, vel quod conferentes eis Eleemosinam, sunt excommunicati, & dans & recipiens.

Noluit Archiepiscopus eâ die decidere, donec amplius & frequentius Concilium conuocasset: itaque eidem Wiclefo diem aliam dixit apud Oxoniam, vt cum Vniuersitate maturius deliberare & prudentius procedere, demumque Schismati metuendo finem imponere posset. Die autem statuto conuenerunt cum Archiepiscopo Episcopi qui sequuntur, Lincolniensis, Northvicensis, Vigorniensis, Londoniensis, Salisberiensis, & Herefordensis: item Cancellarius Vniuersitatis, pluresque Doctores, & plurimi quoque de Clero & Populo. Adfuit quoque Wiclefus, qui de opinionibus & conclusionibus suis interrogatus respondit neque eas se tenere neque tenuisse. Nihilominus Concilium postquam librauit singulas, examinauit & discussit, pronunciauit tandem eas damnandas esse & damnatas; alias quidem vt hæreses, alias verò vt Errores; omnesquè & singulos earum defensores in posterum Excommunicationis sententia innodatum iri declarauit. In eamque rem litteras expediendas curauit ad omnes Prælatos per Episcopum Lincolniensem, quæ sunt eiusmodi. "

" IOANNES permissione Diuina Lincolniensis Episcopus Dilectis in Christo filijs Vniuersis & singulis Abbatibus, Prioribus, Archidiaconatus Leïcestriæ & eiusdem loci Archidiaconi nostri, Officiali seu Commissario cuicunque, necnon Decanis Ecclesiarum, Rectoribus & Vicarijs perpetuis, ac eorum Capellanis Parochialibus & alijs quibuscunque Diuina celebrantibus per ipsum Archidiaconatum vbilibet constitutis salutem, gratiam & benedictionem. Litteras Reuerendi in Christo Patris D. Roberti Dei gratia Londoniensis Episcopi salutem & sinceram in Domino Charitatem. Mandatum venerabilis in Christo Patris & D. D. Willielmi Dei gratia, Cantuariensis Archiepiscopi totius Angliæ Primatis & Apostolicæ Sedis Legati venerabili fratri nostro D. Roberto Dei gratia Londoniensi Episcopo salutem & fraternam in Domino Charitatem. *Ecclesiarum Prælati circa Gregis Dominici sibi commissi custodiam eò vigilantius intendere debent, quò lupos intrinsecus Ouium vestimentis indutos ad rapiendum & dispergendum oues nouerint fraudulentius circuire.* Sanè frequenti clamore & diuulgata fa- "

» ma, quod dolentes referimus, ad nostrum peruenit auditum, quod licet secun-
» dum Canonicas sanctiones nemo prohibitus vel non missus absque Sedis Apo-
» stolicæ vel Episcopi loci authoritate sibi officium Prædicationis vsurpare de-
» beat publicè vel occultè, Quidam tamen æternæ damnationis filij in insaniam
» mentis producti sub magnæ sanctitatis velamine authoritatem sibi vendicant
» prædicandi, ac nonnullas propositiones & conclusiones infra scriptas hæreticas
» atque falsas ab Ecclesia Dei damnatas & determinationibus sanctæ Ecclesiæ
» repugnantes statumque totius Ecclesiæ nostræque Prouinciæ Cantuariensis &
» tranquillitatem Regni eneruare nituntur, tam in Ecclesijs quàm in Plateis &
» quampluribus alijs locis profanis dictæ nostræ Prouinciæ non verentur asserere,
» dogmatizare & publicè prædicare; illis nonnullos Christi fideles inficientes &
» à fide Catholica sine qua non est salus, facientes flebiliter deuiare. Nos itaque
» attendentes quod tam perniciosum malum quod ad plurimos serpere poterit,
» eorum animas lethali contagione necando, non debeamus sicuti nec debemus
» sub dissimulatione transire ne sanguis eorum de nostris manibus requiratur, sed
» illud quantum Nobis ex alto permittitur, extirpare volentes, de quamplurium
» *Fratrum suffraganeorum nostrorum* Consilio & assensu conuocauimus plures sacræ
» Theologiæ Doctores ac Iuris Canonici & Ciuilis Professores, & alios Clericos
» quos famosiores & peritiores de Regno credidimus, vt super dictis Conclusio-
» nibus & assertionibus in nostra & eorundem Confratrum nostrorum ac dicto-
» rum Conuocatorum præsentia patentibus expositis & diligenter examinatis fi-
» naliter est compertum, nostroque & eorum omnium communicato Consilio
» declaratum quasdam Conclusionum illarum hæreticas esse, quasdam verò Er-
» roneas atque Determinationibus Ecclesiæ repugnantes prout inferius descri-
» buntur, Fraternitati vestræ committimus & mandamus in virtute obedien-
» tiæ firmiter iniungentes, quatinus omnibus & singulis fratribus nostris, Coepis-
» copis nostris & Ecclesiæ nostræ Cantuariensis suffraganeis cum ea celeritate
» qua poteritis, iniungetis, provt eis & eorum singulis in Ecclesijs suis & alijs
» Ciuitatum suarum & Diœcesum vosque in vestra & cæteris vestræ Ciuitatis
» Diœcesis moneant & inhibeant, moneatis & inhibeatis provt Nos tenore
» præsentium monemus primo, secundo & tertio, & districtius inhibemus pro
» prima monitione vnum diem, pro secunda alium, & pro tertia monitione vnum
» diem, pro secunda alium, & pro tertia monitione Canonica ac peremptoria
» vnum alium diem assignando. Ne quis de cætero cuiuscunque status aut con-
» ditionis existat hæreses seu errores prædictos, vel eorum aliquem teneat, do-
» ceat, prædicet seu defendat; aut aliquem prohibitum non missum vel alium
» de cuius potestate non constiterit ad prædicandum admittat, aut hæreses seu
» errores huiusmodi vel eorum aliquem prædicantem audiat vel auscultet, seu ei
» faueat vel adhæreat publicè vel occultè; sed statim quasi tanquam serpentem
» venenum pestiferum emittentem fugiat & euitet sub pœna excommunicatio-
» nis maioris, quam in omnes & singulos in hac parte rebelles & nostris moni-
» tionibus non parentes, lapsis ipsis tribus diebus pro monitione Canonica as-
» signatis, mora culpa & offensa suis præcedentibus & id fieri meritò exigenti-
» bus ex nunc provt extunc ferimus in his scriptis, & per singulos Confratres no-
» stros & suffraganeos nostros in suis Ciuitatibus & Diœcesibus, ac per vos in
» vestra Ciuitate & Diœcesi, quatenus ad eos & ad vos pertinet, ex abundanti
» præcipimus fulminari. Dictos nostros Confratres insuper omnes & singulos
» per vos hortari volumus & mandamus per aspersionem Iesu Christi & similiter
» vos hortamur quod cum iuxta sacrorum Canonum instituta quilibet eorum in
» suis Ciuitatibus & Diœcesibus hæreticæ prauitatis Inquisitor existat, ac in
» vestris similiter existatis, de huiusmodi præsumptoribus sollicitè & diligenter
» inquirant & inquiratis. Ac contra eos & iuxta Officij sui debitum cum effectu
» procedant, similiter procedatis ad laudem & honorem nominis Crucifixi &
» saluationem fidei Orthodoxæ. Conclusiones hæreticæ & Determinationibus
» Ecclesiæ repugnantes, de quibus fit mentio de verbo ad verbum supra, quæ
» vocantur *Conclusiones Wiclif*, similiter & Conclusiones erroneæ recitantur ibi-
» dem. Datum in Manerio nostro de Ottoforde penultimo die mensis Maij anno
» Domini 1382. & nostræ Consecrationis. 1.

Cuius

Cuius authoritate mandati, vobis Reuerende Pater cum ea quæ decet reuerentia firmiter iniungendo mandamus, quatinus omnia & singula in mandato prælibato contenta, quatinus vos in Ciuitate & Diœcesi vestra aut personas earundem concernunt iuxta formam & tenorem eiusdem executioni plenariè demanderis & faciatis effectualiter demandari, vos etiam eadem quatenus personam vestram contingant, curetis diligentius adimplere. Et insuper ex parte dicti venerabilis Patris vos hortamur per aspersionem sanguinis Iesu Christi quod cum iuxta sacrorum Canonum instituta in vestris Ciuitate & Diœcesi Inquisitor existatis hæreticæ prauitatis, de præmissis præsumptionibus diligenter & sollicitè inquiratis, ac contra eos iuxta officij vestri debitum procedatis effectualiter ad laudem & honorem nominis Crucifixi & saluationem fidei Orthodoxæ. Datum Londonijs die 5. Iunij anno Domini nostri & nostræ Consecrationis primo.

Volentes igitur omnia & singula in dictis scriptis contenta quatenus Nos & Ciuitatem & Diœcesim nostras ac personas earundem concernunt, executioni debitæ demandare, vobis firmiter præcipiendo mandamus, quatinus in singulis Monasteriorum vestrorum Ecclesijs ac singulis Parochialibus Ecclesijs dicti Archidiaconatus provt ad quemlibet vestrum pertinet, vos Abbates, Priores, Archidiaconi, Officiales singulique quibus præsentes nostræ litteræ diriguntur, publicè Mandatum Reuerendi Patris & D.D. Cantuariensis Archiepiscopi prædicti omniaque & singula contenta in eodem cum omni celeritate Clero aut populo Archidiaconatus & Ecclesiarum earundem fideliter exponatis & exponi faciatis & eis ac eorum cuilibet inhibeatis & moneatis eosdem provt & tenore præsentium nos etiam inhibemus & monemus quod mandato huiusmodi & omnibus quæ in eodem mandato eis iniunguntur, pareatis & pareant cum effectu. Cæteraque faciatis & faciant, & ab his quæ mandato huiusmodi prohibentur, abstineatis & abstineant iuxta eiusdem mandati exigentiam & tenorem sub pœnis & censuris in eodem latis, quas monitione supradicta in omnes & singulos in hac parte rebelles & monitionibus huiusmodi non parentes præsentium serie fulminamus & per vos præcipimus solemniter fulminari. Et vt nulli pateat ignorantia præmissorum, vobis præcipimus & mandamus quatinus post publicationem & executionem prædictorum per vos fiendas, præsentium litterarum seriem sub vera Copia valuis Ecclesiarum prædictarum affigi faciatis & dimittatis affixam ad extirpationem hæresum & errorum prædictorum & exaltationem fidei Orthodoxæ. Datum apud Parrum Stowe, sub sigillo nostro 12. die mensis Iulij, anno Domini 1382. & nostræ consecrationis 20.

Similiter Vniuersitas Oxoniensis publicis litteris suis declarauit eiusdem M. Ioannis Wiclefi damnatas fuisse propositiones communi suffragio Doctorum in Theologia & in Iure Canonico.

Willielmus de Berthon Cancellarius Vniuersitatis Oxoniæ Omnibus dictæ Vniuersitatis filijs ad quos præsens nostrum mandatum peruenerit, salutem, & mandatis nostris firmiter obedire. Ad nostrum non sine grandi displicentia peruenit auditum, quod cum omnium hæresum Inuentores, Defensores seu fautores cum eorum perniciosis dogmatibus sint per sacros Canones sententia maioris excommunicationis damnabiliter innodati, & sic à cunctis Catholicis rationabiliter euitandi, nonnulli tamen maligni spiritus repleti consilio in insaniam mentis producti molientesque tunicam Domini, videlicet S. Matris Ecclesiæ scindere vnitatem, quasdam hæreses sufficienter ab antiquis Patribus reprobatas & per Ecclesiam solemniter condemnatas his diebus, Proh dolor! innouant, & tam in ista Vniuersitate quàm extra publicè dogmatizant. Duo inter alia sua documenta pestifera asserentes 1. *In Sacramento altaris substantiam panis materialis & vini post consecrationem realiter remanere.* 2. Quod execrabilius est auditu, *In illo venerabili Sacramento non esse Corpus Christi & Sanguinem æqualiter, nec substantiale, nec substantialiter, nec etiam corporaliter, sic quod Christus sit ibi in sua propria præsentia corporali?* Ex quibus documentis fides Catholica periclitatur, deuotio populi minoratur & hæc Vniuersitas mater nostra non mediocriter diffamatur. Nos igitur aduertentes quod assertiones huius partis se

" deteriores haberent si diutius in hac Vniuersitate sic tolerarentur, conuocauimus
" omnes sacræ Theologiæ Doctores & Iuris Canonici Professores, quos ad hoc
" aptiores credidimus, & in Vniuersitate præsentes reperimus, & præmissis
" assertionibus in eorum præsentia patenter expositis ac diligenter discussis, tan-
" dem finaliter est compertum atque judicio omnium declaratum ipsas esse erro-
" neas, fidei orthodoxæ contrarias, & determinationibus Ecclesiæ repugnantes,
" contradictoriamque earundem esse veritates Catholicas determinationibus Ec-
" clesiæ & dictis Sanctorum consonas firmiterque credendas, videlicet quod per
" verba sacramentalia à Sacerdote ritè prolata panis & vinum in Altari in verum
" Corpus Christi & Sanguinem transubstantiantur seu substantialiter conuertun-
" tur, sic quod post consecrationem non remanent in illo venerabili Sacramento
" panis materialis & vinum secundum suas substantias & naturas, sed secundum
" species earundem sub quibus speciebus verum Corpus Christi & Sanguis conti-
" nentur, non solum virtualiter seu figuraliter, sed essentialiter, substantialiter &
" corporaliter, sic quod in illo venerabili Sacramento est Christus licet indiuisissi-
" mè in sua propria præsentia Corporali. Hoc credendum, hoc docendum, hoc
" contra omnes homines viriliter defendendum. Authoritate igitur nostra mone-
" mus 1. 2. & 3. ac districtius inhibemus pro prima monitione assignando vnam
" diem, pro secunda aliam diem, pro tertia monitione Canonica & peremptoria
" vnam aliam diem, ne quis cuiuscunque gradus, status aut conditionis existat,
" præmissas assertiones erroneas vel earum alteram publicè tenentem, docentem
" seu defendentem quovis modo audiat vel auscultet, sed statim cum perceperit
" tanquam serpentem venenum pestiferum emittentem fugiat & abscedat sub pœ-
" nis in Iure expressatis & sub pœnis incarcerationis & suspensionis ab omni actu
" Scholastico, etiam sub pœna excommunicationis majoris, quam in omnes &
" singulos in hac parte rebelles & nostris monitionibus non parentes lapsis ipsis
" tribus diebus pro monitione Canonica assignatis, mora, culpa & offensa præce-
" dentibus & id fieri meritò exigentibus ferimus & in his scriptis. Quorum om-
" nium & singulorum absolutionem & absoluendi potestatem, præterquam in
" mortis articulo, nobis & successoribus nostris specialiter reseruamus. Insuper vt
" homines quamvis non per timorem latæ sententiæ, saltem propter defectum
" audientiæ à talibus doctrinis illicitis retrahantur, & eorum opiniones erroneæ
" sopiantur, authoritate eadem qua prius monemus primo, secundo & tertio, ac
" districtius inhibemus ne quis de cætero aliquem publicè docentem, tenentem
" seu defendentem præmissas assertiones erroneas in Scholis vel extra scholas quo-
" vis modo audiat vel auscultet, sed statim sic docentem tanquam serpentem ve-
" nenum pestiferum emittentem fugiat & abscedat sub pœna excommunicationis
" majoris in omnes in hac parte rebelles non immerito fulminandæ & sub pœnis
" aliis superius annotatis.

Hujus Hæreseos detestandæ Antesignanus fuit, vt dictum est, Ioannes Balle; Sectator Nicolaus Herford qui frustra conatus in Anglia virus illud suum spargere, Romam profectus est, & cum publicè eosdem errores prædicasset, Vrbanus Papa habito Cardinalium Conuentu eos examinari curauit. Conuictus ergo eiusdem jussu carceri mancipatus est, vnde postea solutus in Angliamque reuersus, demum ab Archiepiscopo Cantuariensi vinclis oneratus in carcerem compactus est. 3. M. Ioannes de Aston nominatissimus non modò Magistri sui opiniones publicè prædicauit, sed & de suo nouas commentus est. 4. Ioannes Purneye Capellanus simplex, in gestu vultuque maturus & formam sanctitatis prætendens. 5. Nicolaus Smyth. 6. Richardus Vvaythestate imaginum destructores. 7. Vvilhelmus de Vvindurby Presbyter Diœc. Lincolniensis. Hæc ferè Knyghtonius.

1378. Anno 1378. iterum Rectoratum Academiæ gessit M. Guillelmus Gorran seu de Gorien Normanus, electus scilicet mense Martio: quo Rectore obiit Romæ Gregorius XI. & exortum est in Ecclesia Christiana Schisma deplorandum, de quo specialius infra dicetur. Eodem Rectore conclusus fuit Nominationum Rotulus. Sed orta est difficultas, an Rotularij seu Inrotulatores contribuere deberent sicut cæteri ad impensas pro legatione Nunciorum seu Portitorum Rotuli faciendi, qua de re sic habetur in Commentariis Nationis Anglicanæ.

Anno Domini 1378. 12. die Iunij fuit Congregatio ad ſanctum Mathurinum « ſuper 3. articulis. Primus erat ad videndum de remedio ſuper grauamine quod « Nationem vrget in tentamine S. Genouefæ. Secundus ad audiendum aliqua, « quæ Nuncius haberet Nationi referre. Tertius an DD. Rotularij deberent « mutuò contribuere, ſicut & cæteri: & maximè cum jam duo eorum dediſſent « & ſolum tertius nondum dediſſet. Super 1. fuerat concorditer deliberatum « quod eſſet ſcribendum M. Henrico de Athenis & M. Marcilio (de Inghen) « *pro tunc exiſtentibus in Curia*, quatenus hoc factum velint ſollicitare & meliori « modo quo poſſent, elaborare; etſi laboribus, ſeu quouis alio modo expenſas « facerent, Natio refunderet nec haberetur ingrata, ſi pro ea contingeret eos oc- « cupari. Super 2. Nuncius primò retulit, cum aliàs Natio ei promiſerit, quod « ſi contingeret eum in laboribus eius aliquas expenſas vlterius illi datas rationa- « biliter facere, de quibus prius reddiderit fidele compotum, quod in huiuſmo- « di expenſis eum redderet indemnem, quatenus huiuſmodi promiſſio melius « memoriæ commendaretur, Natio Litteras teſtimoniales huiuſmodi facti ei or- « dinaret, & ex plenâ concordiâ Magiſtrorum fuit ei data Littera cuius tenor « talis exciterat. «

De Rotulo Rotularijs et Nuncio.

Vniuerſis præſentia viſuris ſeu audituris. Nos Procurator & omnes ac ſin- « guli Magiſtri Nationis Anglicanæ ſtudij Pariſienſis recognoſcimus & publicè « proteſtamur in his ſcriptis, quod cum venerabilem & diſcretum virum M. Ge- « rardum Hypot de Kalker Baccalarium in Theologia & Canonicum Beatorum « Apoſtolorum Eccleſiæ Colonienſis ad Romanam Curiam deſtinaremus in Ro- « tulo & aliis noſtris negotiis expediendis, in eadem illi ad omnes & ſingulas ex- « penſas rationabiles in prædicta legatione neceſſarias, quas dictus M. Gerar- « dus ſecundum conſcientiam ſuam & fide teſtimonium duxerit legitimè compu- « tandum, ſumus & erimus veraciter obligati, facto tamen prius fideli computo « de receptis ex parte noſtra defalcandis per eundem. In cuius teſtimonium, &c. « Super 3. deliberatum fuit, quod contribuerent mutuò (Rotularij) ſicut & alij « maximè cum jam duo eorum contribuiſſent.

Iſti Nuncij ad Vrbanum recens creatum, quem tunc pro vero Papa habe- bat Francia deſtinabantur. Tunc autem Romæ erant ab Vniuerſitate M. Hen- ricus de Athenis, & M. Marcilius de Inghen vir Rectorius, cuius ſupra memi- nimus; & cuius Litteras de electione Vrbani accepit Vniuerſitas, quas infra referemus.

Receptio Scriptoris Iurati.

Idem M. Guillelmus Gorran Rector admiſit Stephanum Angeuin in Scri- ptorem librorum, nam inter Officiarios Vniuerſitatis erant quoque *Scriptores*: nec multum abludunt Litteræ Officiariorum illius temporis, ab iis quas hodie expedimus.

Guillelmus Gorran Rector Vniuerſitatis Magiſtrorum & Scholarium Pari- « ſius ſtudentium Vniuerſis præſentes Litteras inſpecturis ſalutem in Domino. « Noueritis quod in noſtra præſentia perſonaliter conſtitutus Stephanus dictus « Angeuin *Scriptor Pariſius commorans Clericus Senonenſis Diœceſis, volens & deſide-* « *rans ſub protectione Vniuerſitatis Matris noſtræ viuere, ac Officium Scripturæ & Li-* « *brariatus ibidem exercere*, nobis humiliter ſupplicauit, quatenus eundem velle- « mus ad Officium prædictum exercendum admittere. Nos autem ſuper bona « fama, bonaque vita, conuerſatione, ac ſufficienti litteratura ipſius primitus, « vt decebat, informati, habitaque cautione ſufficienti ab eodem, prædictum « Stephanum jurare fecimus iuramenta in Officio Scripturæ & Librariatus in « Vniuerſitate prædicta jurari conſueta. Et ad requiſitionem noſtram omnia « eius bona mobilia & immobilia nobis obligauit per ſuum juramentum, nobiſ- « que & Vniuerſitati promiſit & aſſeruit de reddendo Magiſtros & Scholares « indemnes, qui libros ſibi tradiderint ad vendendum. Quare ipſum gaudere « volumus tenore præſentium Franchiſiis, Libertatibus, Priuilegiis & Immu- « nitatibus, quibus alij Librarij & Scriptores Officium prædictum in Vniuerſi- « tate prædicta exercentes gaudere conſueuerunt. Datum ſub ſigillo Rectoriæ « Vniuerſitatis prædictæ anno Domini 1378. die 5. menſis Iunij. ſign. I. Gorelli « cum Syngrapha. «

Digitized by Google

Quis Gorrano Rector sustitutus fuerit, non inuenio : at ex hoc tempore videntur Officiarij Vniuersitatis in Curia Officialitatis destitisse præstare iuramentum sponsoresque dare; & in Curia Castelleti frequentius apud Præpositum recipi cœpisse. Moris enim erat antiquitus, vt qui à Rectore ad Officium aliquod exercendum admissi fuerant, apud Officialem quoque iuramentum præstarent & sponsores obligarent, vt si minus religiosè Officio suo defungerentur, ab Officiali Censuris Ecclesiasticis ad illud præstandum adigi possent. Verum fortè propter dissidia, quæ inter Vniuersitatem & Episcopum ac Officialem intercesserunt, desierunt sensim illam adire Curiam, & apud Præpositum iuramentum sponsoresque præstare cœperunt. Hoc autem anno ita receptus est Gaucherius Beliart Librarius Iuratus : vt constat ex hoc instrumento.

RECEPTIO LIBRARII IN CASTELLETO.

» A TOVS ceux qui ces presentes Lettres verront Hugues Aubriot, Cheua-
» lier Garde la Preuosté de Paris, Salut. Sçauoir faisons, que pardeuant
» Estienne de Mirabel, & Nicaise le Musnier, Notaires du Roy nostre Sire au
» Chastelet de Paris, fut present Gaucher Beliart Libraire demourant à Paris,
» lequel Gaucher affirma en bonne verité pardeuant lesdits Notaires, comme
» en droit pardeuant Nous, que comme le Recteur à present de l'Vniuersité de
» Paris, le ait fait, creé & ordonné Libraire pour ladite Vniuersité, pour faire
» bien & loyaument, sans aucune deception ou fraude, tout ce qui en tel cas
» est accoustumé à faire & appartient, & qu'vn Libraire de ladite Vniuersité
» peut & doit faire .... Ce que iceluy Gaucher a promis & iuré, & encore par
» la teneur de ces presentes Lettres, promet & iure par son serment, & par la foy
» de son corps, pour ce baillée corporellement és mains desdits Notaires comme
» en la nostre, de iceluy Office de Libraire de ladite Vniuersité, & de toutes les
» appartenances d'iceluy Office, faire & exercer bien & loyaument sans y faire
» ou souffrir estre fait à son pouuoir aucune deception & fraude ou mauuaitié qui
» soit ou puisse estre ou dommage, ou preiudice, lezion ou villenie de ladite Vni-
» uersité, des Escoliers ou frequentans icelle; à & sur peine de cinquante liures
» Parisis qu'il engagea és mains desdits Notaires, comme en la nostre, & promit
» dés maintenant pour lors & deslors, comme maintenant, payer & rendre au
» Recteur de ladite Vniuersité, qui est à present, & qui sera pour le temps adue-
» nir, ou au porteur de ces Lettres pour ladite Vniuersité, ou cas que defaut y
» auroit de bien & loyaument exercer iceluy Office, comme dit est. A ce vint
» & fut present pardeuant lesdits Notaires Giraut Iulien, Courtier de vin de-
» mourant à Paris, si comme il dit, lequel pleigea ledit Gaucher, se constitua
» & constituë principal Payeur de ladite somme de cinquante liures Parisis, ou
» cas dessusdits, promettent lesdits Michel & Pleige par leurs sermens & par la
» foy de leurs corps, & chacun pourtant comme il luy touche à auoir, & tenu
» faire tout ce que dit est, & non venir, ne faire ou souffrir, aller ou venir au
» contraire comment que ce soit, & rendre & payer tous cousts, dépens, dom-
» mages & interests, qui faits seroient par defaut de ce que dessus, non accomply
» sur l'obligation de tous leurs biens, meubles & immeubles, presens & aduenir,
» qu'il en a soûmis quant à ce à Iustice, & par toutes Iustices où ils seront trou-
» uez pour ces Lettres, & leur contenu du tout enteriner & accomplir, renon-
» çants en ce fait expressement lesdits Gaucher & Pleige, par leursdits sermens
» & foy, à toutes exceptions & autres choses quelconques, qui aider & valoir
» leur pourroient, ou à l'vn d'eux à venir, & dire contre ces Lettres, ou l'exe-
» cution ou effet d'icelles, & au droit disants generale renonciation non valoir.
» En témoin de ce, Nous à la relation desdits Notaires auons mis à ces Lettres
» le Seel de la Preuosté de Paris l'an mil trois cens soixante & dix-huit, le Mardy
» dernier iour d'Aoust.

Signez, N. LE MVSNIER, MIRABEL, auec paraphes.

Origo Schismatis anni 1378.

DVm hæc & alia in Vniuersitate Parisiensi geruntur, funestior & calamitosior Tragœdia Romæ & in Italia præparatur. Hoc enim anno initium sumit periculosissimum & damnosissimum, si quod vnquam in Ecclesia Dei fuit, schisma; quo nauis Petri, veluti grauissima tempestate per plures annos agitata & propè submersa est. Nempè cum Gregorius Romæ in vitæ discrimen certissimum incidisset, cœperunt Cardinales Itali cum Banderosiis, seu Præfectis Regionariis Vrbis agitare consilium de retinenda in Italia Sede Pontificià, ac proinde de creando Pontifice, si contingeret Gregorium mori, qui Romanus esset aut Italus. Interea obit Gregorius die 27. Martij, calculi dolore correptus acutissimo, vir equidem longiori Pontificatu dignus, sepeliturque in Diaconia sanctæ Mariæ Nouæ. Et statim Banderosij positis vbique custodibus Cardinales adigunt subire Conclaue ad Electionem noui Pontificis: nec abstinent minari, fortè vehementiùs, non impunè laturos, nisi Romanum aut Italum crearent. His accessit fremitus tumultusque populi, iniquo animo ferentis translationem Sedis in alias terras. Cardinales autem seu paci & tranquillitati Ecclesiæ bona mente studentes, seu timore adducti Bartholomæum Butillum Barrensem Archiepiscopum, de genere Prignano Neapoli ortum, virum in rebus Curialibus peritissimum, egregiumque Iuris Pontificij Doctorem Pontificem creant. Is nempe Auenione in Contubernio Petri Cardinalis Pampilonensis Vice-Cancellarij Apostolicum Tribunal rexerat, & Romæ eodem absente idem munus prudenter exercuerat, à Gregorio ob virtutes maximas ab Archiepiscopatu Acheruntino translatus ad Barrensem.

Igitur Cardinales, 13. nempè Galli, & 4. Itali Conclaue ingressi 7. Aprilis, 8. prædictum Bartholomæum eligunt; 18. die scilicet Paschæ publicè Tiarâ Pontificio insigniunt, & 19. ad sex Cardinales qui proficiscente in Italiam è Galliâ Gregorio, remanserant Auenione Litteras dant significantque electionem Bartholomæi in Vrbanum VI. Pontificem fuisse concordem & vnanimem, vt suum quoque eidem electioni præstent assensum. Iidem ad Imperatorem & Principes ac Monarchas Christianos, Circulares, vt vocant, Litteras mittunt, admonentes ne credant falsis rumoribus, quos jam vbique sparsos esse constabat de vi illata. Ait tamen M. Henricus de Hassia Academicus Parisiensis, & Socius Sorbonicus, Dialogo de hoc Schismate, in MS. Victorino fol. 142. Vnum eorum secretò scripsisse Regi Francorum, ne vllis Cardinalium Litteris, non etiam suis fidem adhiberet, quandiu Romæ essent, quia metu populi tenebantur.

Die 25. Aprilis Cardinalis Ambianensis de Legatione Serazaniana reuersus, eidem Vrbano reuerentiam & obedientiam publico in Consistorio exhibet: vt & cæteri fecerant; sicque omnes eidem per aliquot menses parent. At ille, vt scribit Vvadinghus, cum in honore esset, non intellexit, oblitus statim qualis fuisset, prudentiam quâ prius enituerat, visus est omnem exuisse: quippè teste Thoma Vvalsinghamo, minatus est se Cardinalium mores reformaturum, nondum satis sui status securus, quod certè non ferebat infausti temporis conditio. Hinc prima mali labes. Accessit & alia, quod Ottonem Brunsvvicensem generosissimum adolescentem Ianæ Siciliæ Reginæ virum contemnit, & Honoratum Caietanum Fundorum Comitem spoliat Campaniæ Præfecturâ.

Cœpit Cardinales tædere moræ, & habito inter se secreto Consilio & Colloquio ex Vrbe discedere decernunt, præsertim omnes Vltramontani. Itaque vt vident omnia pacata, jamque neminem suspicari quid consilij cepissent, quodque exequi vellent, quod in Conclaui metu adducti se executuros promiserant, statim atque liberior exeundi locus esset, alij ocyus, alij serius Anagniam. Mox Fundos in Caïetani Comitis Vrbem, vitandi æstus specie & prætextu, quo in loco præteritam æstatem cum Gregorio transegerant, migrant, nec desistunt tamen cum Vrbano qui cum 4. Italis Cardinalibus Tibur secesserat clementioris quoque auræ captandæ gratiâ & per Litteras & per Nuncios agere tanquam cum vero & legitimo Pontifice. Donec tandem mense Iulio

omnes Vltramontani consilium ineunt de creando altero Pontifice, electionem Vrbani affirmantes fuisse coactam, ac proinde illegitimam. Hoc Consilio capto mittunt ad Carolum Regem Francorum M. Nicolaum de S. Saturnino, Dominicanum, Natione Aruernum, Magistrum sacri Palatij, & Doctorem Theologum. Scribuntque similiter ad Rectorem & Vniuersitatem Parisiensem, & admonent, quid consilij vnanimiter cepissent. Et hoc factum 15. Iulij.

Interim verò accersitis Britonibus & alijs armatis hominibus ad sui custodiam, prædicto Caëtano auxilium præbente euocant 4. Cardinales Italos, qui Tibure cum Vrbano versabantur; atque ad ipsum quoque Vrbanum scribunt, admonendo vt Pontificatum liberè & ad conscientiæ securitatem deponat, non ignarus quippe, se vitio creatum. Iamque non dubitatur, quin res in apertum Schisma processura sit. Quanta autem Romæ & Tibure consternatio fuerit animorum, intelligitur ex M. Marcilij de Inghen viri Rectorij qui tum erat cum Vrbano, litteris ad Vniuersitatem Parisiensem 27 Iulij datis. Dant etiam ijdem Cardinales litteras Circulares ad omnes Reges & Principes, quibus significant se Vrbanum & Cardinales Italos, qui cum eo erant Fundos vocasse ad alterius legitimi Pontificis liberam & non coactam electionem. Præuiderat hoc malum Vrbanus, & iam 3. Iulij curauerat ad Vniuersitatem Paris. perscribi per M. Iacobum de Sena, Creationis suæ circunstantias. Cuius Epistolam, seu vt vocant, *Factum* infra referemus. Sic omnibus ad Schisma perniciosissimum Iuridicè apparatis, Cardinales Fundani 13. Kalend. Octob. Pontificem renunciant Robertum Gebennensem Cardinalem Presbyterum tituli 12. Apostolorum à Gregorio prius creatum, illique vltimâ Septembris coronam Pontificiam, & Clementis VII. nomen imponunt, qui Auinione sedem habiturus esset, sanctâ iam & vrbis Romæ æmulâ Ciuitate. Statimque de hac noua creatione certiores faciunt Reges, Principes & Vniuersitates. Nec obliuiscitur sui Vrbanus, qui Romam regressus ad animos Ciuium confirmandos, dat quoque ad omnes Monarchas litteras, & ad Vniuersitatem Parisiensem 11. Kalend. Decemb. admonens quid rei molirentur Schismatici, quamque perniciosam Religioni Christianæ cladem illaturi essent, nisi conatibus eorum obsisteretur.

Ex tam varijs vtriusque Partis litteris difficile fuit etiam Doctis & pijs hominibus ferre Iudicium, & vter verus Pontifex censendus esset, declarare. Consultus super ea re eaque recente Baldus peritissimus Iuris Ciuilis Pontificijque Interpres respondet, vt habetur in lib. 6. Codic. tit. *si quis aliquem*, Vrbanum sibi videri summum Pontificem: tum quòd ijs præfulserit meritis, quæ Pontificatui deferendo absque vlla vi sufficerent; quibus allecti Patres hunc alijs Curiæ Rom. Prælatis præferre debuerint; tum quod loco, summæ sedi velut Natali sederet: tum demum quod conticescente Populi Rom. tumultu omnes Cardinales Electores ad Vrbanum regressi, eum Pontificijs infulis magnâ excoluerint ceremoniâ; magnum sanè causæ fulcimentum, si enim inuiti elegerant, cur in vrbem reuersi, inaugurationis Majestati interfuerunt? Si liberè & voluntariè, quæ peruersitas cum publico periculo quæ probauissent, retractare? Tum postremò, quod ritè Electionis verbis, his factis, his sententijs omnes repleuissent regiones, adeo vt totus fermè terrarum orbis ita sit opinatus, Vrbanum esse verum legitimumque Pontificem. Imò ipse Robertus Gebennensis teste Froisardo l. 2. sub recentem Vrbani Electionem ad Flandrum Comitem & Britannos scripserat eundem consensu vnanimi riteque delectum.

Itaque ad partes Vrbani accesserunt S. Catharina Senensis virgo sanctissima, reuelationum & Miraculorum gloria tum illustris, quæ ad Carolum Imperatorem, ad Cardinales qui ab Vrbano defecerant, & ad Vrbanum ipsum multas dedit ea de re litteras. Catharina Sueca sancta quoque virgo D. Brigittæ filia, & Petrus Aragonius Infans Minorita, vir quoque sanctissimus. Itali omnes, Germani, Angli, Hiberni, Hungari, Belgæ, Britanni, Lusitani, & mutatâ tandem sententiâ Aragones & Catalani. Clementis verò Partes amplexi sunt initio soli Galli, mox Scoti, Nauarræi, deinde Hispani: & multi quoque viri pietate non minus quàm doctrinâ illustres. Nobilior certè fuit sub initia conditio Clementis, adhærentibus ei omnibus Cardinalibus & relicto Vrbano solo, qui ob eam rem coactus est nouos creare Cardinales.

Hæc summatim dedimus ad planiorem & clariorem totius Historiæ intelligentiam: de qua triginta duo volumina seruantur in Archiuo Vaticano, vt scribit Wadinghus in annalibus Minorum adhunc annum: in quibus congesta reperiuntur quæ pro vtraque parte acta vel scripta sunt: atque inter ea, multa Autographa ipsorum Cardinalium qui Vrbani electioni subscripserant. Præter multorum Doctorum virorum Tractatus, Vrbanum verum Pontificem probantes. Nunc verò sigillatim, quid in huiusmodi Electionibus acciderit, placet prosequi. Nam Vniuersitas Parisiensis antequam alterutri parti accederet, curauit ad se perscribi quæcunque gesta fuerant. Imprimis igitur Cardinales supradicti qui Vrbanum elegerant, factam electionem perscribunt ad Collegas qui Auenioni remanserant.

Ad Cardinales Auenionenses.

Reuerendissimi Patres & Domini, quia plerumque, imò plurimùm præsertim in rebus arduis famæ loquacitas veritatem quibusdam coloribus adulterinis obnubilat; ideo quid in his diebus in Romana Ecclesia, cuius honorabilia membra & sublimes columnæ pariter nobiscum existitis, gestum sit, vobis præsenti scriptione veridica curauimus intimare, vt si qui vobis rem aliter narrauerint seu scripserint, non credatis; & mentes vestræ hac nostra insinuatione clarificatæ in tranquillo & sereno veritatis littore conquiescant. Vestris igitur Paternitatibus innotescat, quòd sanctæ felicisque recordationis Patre nostro D. Gregorio Papa XI. 27. die mensis Martij nuper elapsi viam vniuersæ carnis ingresso, & sicut de largissima Dei pietate confidimus, post labores ad præmia euocato, sicut aliàs vobis scripsimus, tantique Patris vt erat iuris & moris, omni debito honore & reuerentia exequijs celebratis, die 6. præsentis mensis Aprilis Conclaue Palatij Apostolici, in quo præfatus D. noster obierat, ne dicamus, abierat, iuxta sanctiones Canonicas decreuimus introïre, certis ex causis ad id nostrum introïtum ad diem immediatè sequentem duximus differendum. Quâ quidem die, videlicet 7. huius mensis, primitus gratiâ S. Spiritus inuocatâ Conclaue præfatum intrauimus de electione futuri summi Pontificis tractaturi. Sequenti die Luciferi nescientis occasum, vt piè credimus, radijs illustrati circa illam diei horam quâ Spiritus ille paraclitus in SS. Discipulorum corda descendit, ad personam Reuerendissimi in Christo Patris D. Bartholomæi Archiepiscopi Barrensis, viri vtique magnorum meritorum claritate conspicui & multiplicium virtutum lampade refulgentis liberè & vnanimiter direximus corda nostra, eum ad celsitudinis Apostolicæ speculam concorditer euocantes: & hanc nostram euocationem seu electionem in conspectu maximæ Christianæ plebis multitudine nunciantes. Cæterum die 9. huius mensis idem D. noster electus coram fidelium turba copiosa super thronum dignitatis Apostolicæ sublimatus sibi Vrbani VI. nomen adsciuit, ac die hesternâ qua Christus Iesus summus Pontifex vitam nostram resurgendo reparauit, sicut in Rom. Ecclesia consuetudinis est in Basilica Principis Apostolorum de vrbe cum ingenti tripudio & lætitia innumerabilis populi Christiani Pontificali Regno magnificè & solenniter extitit coronatus. Quæ quidem vobis ideo nunciamus, vt sicut obitus D. memorati Gregorij vobis amaritudinis & tristitiæ propinauit, sic de præsentis Patris confessione hactenus vobis & nobis factâ gaudij & exultationis spiritum assumatis in illo, in cuius vices idem D. noster gerit in terris, firmam spem fiduciamque tenemus, quod sub eius felici regimine status Rom. Ecclesiæ reflorebit, & orthodoxa fides felix optatumque suscipiet incrementum, Saluator noster Iesus Christus diu & feliciter in suo seruitio vos perseuerare faciat iuxta vota. Datum Romæ die 19. dicti mensis Aprilis sub sigillis nostrûm Petri Portuensis Episcopi, G. tit. S. Stephani in Celio Monte & Iacobi tit. Georgij ad velum aureum Diaconi Cardinalium, hîc Prioratus locum obtinentium in Ordinibus antedictis. Sequuntur nomina vndecim aliorum Cardinalium.

Mense Iulio sequente Cardinales qui Anagniam secesserant, iam liberiores facti & securiores omnis tumultus inito consilio constituunt admonere Principes de rerum veritate in electione Vrbani transactarum. Ad Regem Carolum mittunt M. Nicolaum de S. Saturnino, & per eundem quoque suas dant ad Vniuersitatem litteras. Hoc modo.

Cardinales Anagniæ existentes venerabilibus amicis nostris Carissimis

Litteræ Cardin. ad Vniversitatem.

„Rectori, Doctoribus & Magistris Vniuersitatis Parisiensis. Venerabiles amici „Carissimi mittimus ad Serenissimum Principem D. nostrum Regem venerabi- „lem & Religiosum virum M. Nicolaum de S. Saturnino Magistrum Palatij, nec- „non sacræ Theologiæ solennissimum Professorem, latorem præsentium, de no- „stra intentione plenariè informatum super nonnullis arduissimis negotijs fidem „Catholicam ac statum sacrosanctæ Rom. & vniuersalis Ecclesiæ continentibus „& honorem. Ea propter vos affectuosissimè deprecamur, quatinus propter „Deum & Ecclesiam sponsam suam dictum M. Nicolaum velitis gratiosè reci- „pere, benigniter audire, ac sibi tanquam personis nostris proprijs in exponen- „dis per eum fidem credulam adhibere, rescribentes in omnibus fiducialiter „quæque grata. Valete in Domino fideliter & votiuè. Scriptum Anagniæ die 15. Iulij anno 1378.

Tunc cum Vrbano in secessu Tiburtino morabatur M. Marcilius de Inghen Vniuersitatis Parisiensis olim Rector, qui orientem tempestatem præuidens scripsit ad eandem Matrem suam, petijtque quid fieri placeret; & an apud Vrbanum, an apud Collegium Cardinalium res suas promoueris an paulùm expectari iuberet.

Litteræ M. Marcilii ad Vniversitatem.

„ Venerabilibus & discretis Rectori & omnibus Nuncijs Vniuersitatis Pari- „siensis, Dominis & Magistris suis prædilectis. Reuerendi Magistri mei & Do- „mini singulares noueritis me Tibure in Territorio Romanorum, vbi pro nunc „est Papa, sanum quamuis tristem & multis præpeditum angustijs residere. In- „super quod Ecclesia Dei, videre meo, non in centum annis in tanto fuit Schis- „matis periculo, quod Deus auertat. Nam Papa, sicut præscripsi cum Floren- „tino & Mediolanensi S. Patri & de Vrsinis Cardinalibus residet in Ciuitate Ti- „burtina. Cardinales verò alij 13. in numero resident in Anagnia, & vt dicitur, „isti primi & populus Romanorum ac Communis Italiæ dicunt eum qui fuit Ar- „chiepiscopus Barrensis, esse verè ac ritè Papam. Cardinales verò illi 13. vt dici- „tur, referunt contrarium, scilicet propter Romanorum impressionem, electio- „ctionem esse nullam & fuisse irritam, eo quod non libera; sicque dictum quon- „dam Barrensem non esse verè Papam. Propter quod etiam dicti Cardinales „Britones & alios armorum homines & stipendiarios aduocari fecerunt pro sui „Custodia, qui actu venerunt Anagniam & transeundo Romanorum magnam „inter emerunt multitudinem. Quapropter omnes Gallici Romæ etiam existen- „tes fuerunt periclitati & plurimi interfecti, & quasi omnes forenses furia sua- „dente fuissent interfecti. Quid autem Cardinales facere velint cum dictis ar- „morum Gentibus, vulgo ignotum est. Quidam tamen aiunt ipsos ad nouam „electionem velle procedere. Vnde & alios Cardinales Tibure existentes citari „fecerunt, & nescitur ad quid; Quidam dicunt, ad Papæ nouam electionem „vel creationem; alij dicunt ad videndum agi & discuti de nullitate electionis „Vrbani Papæ moderni; alij dicunt Cardinales cum dictis Gentibus velle con- „duci ad locum tutum, & ibi de nouo velle eligere. Quid autem verum sit, latet „omnes; quamuis vt hoc occultum satis & citò sciatur, oportet. Insuper ob „hanc causam Aduocatum vestrum Anagniæ, Procuratorem in via ad Auinio- „nem, me verò Tibure subsistere, nec aliquid vlterius attentaturum, nisi de „nouo percepero litteris vestris mentem vestram, scilicet quomodo & coram „quo volueritis procedi, & si vellem, non auderem neque possem. Quare super „hoc non sitis negligentes, supplico, quin voluntatem vestram rescribatis: quia „reuera maximis periculis hîc maneo & sumptibus mihi intolerabilibus, faciatis „in hoc diligentiam vestram supplico, deuotè. Insuper si Romæ & coram D. „Vrbano volueritis procedi, sicut vobis nuper scripsi, remittatis copiata priui- „legia virtute compulsoriæ, quia illis vti vos oportebit in processu causæ. Publi- „cis enim litteris per Episcopum Siluanectensem quas mecum duxi, non statur „nec datur fides, sicut pluries vobis scripsi, quare etiam in hoc non deficiatis. „Cæterum de Rotulo vestro nihil percepi, nisi quod M. Guill. de Coster zelo „venit Romam & fuit Anagniæ. De cæteris Nuncijs bene audiui, quod visi „sunt Auinioni, plus non percepi. Insuper nulla sunt noua nisi mala; hoc solo „dempto quod Papa heri publicè in Consistorio confirmauit electionem factam „de Rege Almanorum per Electores, & ipsum denunciauit futurum Imperatorem,

rem, quamuis ex parte Imperatoris nulli Ambassiatores pro eo fuerint missi. Cæterum Regina Siciliæ misit Papæ 2000. lanceas & 100. homines pedites valentes pro sui defensione. Papa dicitur infra octo dies Romam reuersurus; nescio, si fui. Vtinam cum bona voluntate vestra vobiscum existerem, & infra biennium carnibus non vescerer, quia reuera pericula grauissima sunt omnibus forensibus, nunc in Patria ista, discordia seriùs scripta hoc inducente & procurante. Dominus vos dirigat feliciter & longæuè. Scriptum Tibure die 27. Iulij anno 1378.

Hinc rerum statum agnoscitur, & quo pacto significassent Cardinales Anagnienses Vrbano Tibure sedente ne Papam ageret, tumultuosæ conscius electionis. Eorum ad ipsum litteras habeo ex MS. Herovuallij, & tales sunt.

Litteræ Cardinalium ad Vrbanum.

Episcopi, Presbyteri & Diaconi Cardinales Apostolica Sede vacante Bartholomæo olim Episcopo Barrensi spiritum consilij sanioris. Exigit sanctæ ac Catholicæ fidei puritas, exigit & Catholici ac Christiani populi deuotio salutaris: exigit totius Ecclesiæ status clara professio ac salus animarum Christi fidelium singulorum, vt ea quæ dissimulata in fide, maculant, subuersionem in Christicola populo, status Ecclesiastici eneruationem ac euidens animarum inducerent periculum, palam notificentur, omnibus annuncientur in populis & iuxta doctrinam Euangelicam super tecta prædicentur, ne indiscretum silentium in errore derelinquat qui poterant erudiri, & ij ad quos ex officio pertinet, subiaceant reprehensioni Prophetæ dicentis, *Prædicatores tui videbant tibi falsa & stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, vt te ad pœnitentiam prouocarent.* Cum igitur nuper Apostolica Sede vacante per obitum piæ ac sanctæ memoriæ D. Gregorij Papæ XI. qui de mense Martij vltimò præterito in vrbe diem suum clausit extremum, Nosque pro electione summi Pontificis vt iuris & moris est, celebranda in Conclaui ad hoc in Palatio Apostolico, in quo idem S. memoriæ S. Gregorius obierat, deputati conuenissemus, populus Rom. etiam ad campanarum sonitum congregatus hostili more, totum circundans ab extra, & ab intus ferè implens Palatium, & terrori tam vehementi minas etiam superaddens, quod nisi eligeremus & sine mora Romanum vel Italicum, statim incideremur per frusta, etiam congruo spatio temporis in quo saltem de persona deliberare possemus, penitus nobis substracto contra voluntatem & propositum nostrum ad eligendum Italicum subito & ex abrupto per violentiam & metum mortis coëgerunt inuitos. Propter quod ad euitandum mortis duntaxat periculum, aliàs non facturi, vt etiam tunc palam inter nos diximus, te in Papam duximus eligendum, existimantes te, cui tum nefanda impressio sicuti & toti Clero & populo nota erat, tali esse conscientia quod eam nullatenus acceptares, at tu propriæ salutis immemor omni pura conscientia procul pulsa, ambitionis aliàs inauditæ ardore quam maximè inflammatus præsentationi electionis huiusmodi ab illis ex nobis qui in vrbe remanserant etiam per metum extorta contra Canonicas sanctiones in scandalum maximum Cleri & populi Christiani ac exempli perniciem, electioni huiusmodi licet nullæ & inualidæ ipso iure consensisti, necnon metu & ipsius metus causa adhuc procul dubio perdurantibus in vrbe ipsa inthronizatus & coronatus de facto, te in Papam & in Apostolicum nominasti, qui à SS. Patribus & iure communi Apostaticus, anathematizatus, Antichristus & totius Christianitatis inuasor & destructor potius & meritò nominaris. Nempe cum ista tua tam nefaria Intrusio in Papatu iam sit sicut diuulgata per orbem, veluti tam notoria, quod iam alicubi celari non potest, cum eo tempore scilicet modicum ante Pascha facta fuerit, quando de vniuersis partibus Christianitatis maior adest in vrbe populi multitudo, quod errores quamplurimi pullulare incipiunt & fidelium Christianorum illaqueari conscientiæ, tuque diutius exspectatus, ac in secreto charitatiuè admonitus immemor salutis propriæ tecum in præcipitium cupiens trahere Clerum & populum vniuersum, ad cor redire non cures, sed inanem & transitoriam mundi gloriam saluti animæ tuæ propriæ & aliorum Christi fidelium anteponeres animo obstinato, satagis ipsum Papatum tyrannicè possidere, qui per ostium non intrasti. Nos non valentes præmissa saluis conscientijs, amplius sub dissimulatione transire, ad tuam & aliorum Christi fidelium notitiam

» præmissa omnia licet ipsa tibi quam penè toti Clero & populo existant noto-
» ria, deducentes te anathematizatum ac tanquam intrusum in Papatu nulla
» electione Canonica præcedente totius Christianitatis inuasorē, qui caput ipsius
» sanctæ Christianitatis inuadere non formidas, vel destructorem qui vt sub tua
» occupatione tyrannica efficere satagis, vt fere Sacramenta deficiant, vt Chri-
» sticola populus vero Pastore carens per abrupta ducatur in deuium, publicamus
» ac etiam denunciamus. Te nihilominus exhortantes & obsecrantes per visce-
» ra misericordiæ Iesu Christi, cuius Ecclesiam sponsam suam non erubuisti in-
» uadere, vt de fine cogitans ad quem jam te trahit plenitudo dierum, ad Deum
» & puram conscientiam dirigas aciem tuæ mentis, ipsamque B. Petri Sedem
» sanctissimam quam sine titulo occupas, liberam & vacuam omnino dimittas,
» insignia deponas Papalia, ac ab administratione spiritualium & temporalium
» Papatus Romanæ Ecclesiæ abstineas indilatè, & aliàs Domino & Ecclesiæ
» sanctæ suæ per fructus veræ pœnitentiæ satisfacere studeas juxta posse. Quod
» si feceris, gratiam Dei, gloriam mundi ac laudes Cleri & populi Vniuersi mere-
» beris obtinere ac acerbarum pœnarum per iura communia tibi impositarum &
» etiam imponendarum remissionem cum misericordiosa indulgentia mereberis
» obtinere, aliàs indignationem Dei omnipotentis ac Beatissimorum Apostolo-
» rum Petri & Pauli Sanctorumque omnium non immeritò incursurus. Nosque
» Diuinum & humanum auxilium, cum Christi sponsa & omnium Christiano-
» rum communis Mater pro te proculdubio violetur, inuocabimus, aliisque vte-
» mur remediis per Canonicas sanctiones concessis, abinde in anteà nullam spem
» de misericordia habiturus. Datum Anagniæ, &c.

Die 2. Augusti iidem Cardinales publicum conficiunt instrumentum, quo te-statum volunt electionem Vrbani esse irritam propter tumultum vimque mani-festam, præsertim verò Carolo Regi Exemplar eiusdem transmittunt, quod mihi benignè concessit Bonauentura Bauduisius Celestinus Parisiensis.

Exemplar Attestationis Cardinalium de Electione Vrbani VI.

CVm propter falsam assertionem iniquorum veritas quandoque in lucem venire nequeat, rationabiliter iura sanxerunt, vt ea quæ in alterius possunt redundare præjudicium, scripturis authenticis annotentur, ne in posterum cum ab hominum memoriâ, quæ naturaliter labilis existit, discesserint, falsitas veritati præjudicet aut iniquitas præualeat æquitati. Vt igitur veritas eorum quæ nouissimis diebus in Ecclesiæ S. Rom. præjudicium, vituperium ac dedecus inauditum in Vrbe attentata sunt, cunctis pateat, nec valeat per falsitates quomodolibet obumbrari, dignum & rationi congruum est, vt in eorum ac ipsa perpetrantium detestationem & confusionem perpetuam præsentibus inserantur.

Sciant ergo vniuersi Christi fideles quod cum S. memoriæ & felicis recordationis D. Gregorius Papa XI. die 27. præteriti mensis Martij obiisset, Officiales Vrbis diuersa Consilia in Capitolio tenuerunt aliqua secreta, aliqua generalia, vt moris est inter eos in expeditione magnorum negotiorum, in quibus tractatum fuit quis modus inter eos teneri deberet in electione Papæ; & provt per plures Ciues Romanos aliquos qui intererant consiliis, aliquos qui dicebant se audiuisse ab iis qui consiliis interfuerant, reportatum fuit pluries DD. Cardinalibus quod in eisdem Consiliis concluserunt, vt omnino cogerent DD. Cardinales ad eligendum Romanum vel saltem Italicum, eo vt dicebant quod aliter non poterant esse securi quod Curia in Italia remaneret. Et in vno ex istis Consiliis fuit iste D. Bartholomæus tunc Archiepiscopus Barrensis, provt ipse publicè confessus est, licet asserat modò quod ipse impressionem fieri dissuasit; qui etiam Bartholomæus postea vt asserunt fide digni, se multum commendauit Banderensibus existentibus in Ecclesia B. Mariæ nouæ antequam Conclaue intraretur.

Item præfati Officiales statim post mortem eiusdem D. Gregorij voluerunt habere custodiam omnium portarum & pontium Vrbis, etiam quæ prius per Gentes eiusdem D. Gregorij & suo nomine custodiebantur, easque die & nocte custodiri fecerunt diligenter, ea vt verisimiliter & communiter creditur, causâ

vt DD. Cardinales ante celebratam electionem Vrbem egredi non valerent pro libera electione alibi celebranda.

Item prædicti Officiales Vrbis pendentibus decem diebus qui effluxerunt inter mortem D. Gregorij & introitum Conclauis simul adunati cum alio magno numero Ciuium omnibus DD. Cardinalibus insimul adunatis pluries supplicauerunt eosque requisierunt vt eligerent Papam Rom. vel saltem Italicum, addentes vt ante ingressum Conclauis vellent ipsos ad consolationem populi de hoc clarificare, & aliquibus vicibus subjunxerunt quod aliter dubitabant de maximis & irreparabilibus periculis & scandalis, cum viderent & cognoscerent corda Ciuium nimium subleuata, & vlterius certos Ciues miserunt ad domos multorum DD. Cardinalium, qui ex parte Officialium & populi similes requisitiones fecerunt ipsis DD Cardinalibus in particulari.

Item præfati Officiales mandauerunt omnibus Nobilibus Vrbis, per quos furor populi reprimi poterat sub pœnis maximis, ne infra tres dies exirent Vrbem, quod mandatum nunquam pro parte DD. Cardinalium requisiti reuocare voluerunt; imò quod fuit deterius, requisiti vt saltem Comites Nolanum & de Fundis qui erant Officiales Ecclesiæ permitterent stare Romæ, negauerunt expressè; ac etiam postea requisiti vt saltem Comitem Nolanum & D. Agapitum de Columna Episcopum Vlisbonensem, magnos Ciues & notabiles in Vrbe deputarent pro custodia Conclauis, hoc facere denegauerunt, volentes quod aliquis qui dubitaretur offendi à populo, se haberet intromittere quoquo modo. Propter quod DD. Cardinales dubitantes de eo quod postmodum accidit, miserunt pro Officialibus & exposuerunt eis cum magna fide errores qui possent sequi ex modis quos ipsi tenebant circa ipsos, expressè etiam eis dicendo quod si propter præmissa quæ minas & impressionem eos velle facere sapiebant, aliquis in Papam eligeretur, non esset verus Papa, & quomodo ipsi tendentes vt Curia penes ipsos remaneret, esset causa ipsam perdendi; & requisierunt eos de duobus in effectu. 1. Quod Rusticos de Comitatu, quos in magna multitudine fecerant ad Vrbem venire, remitterent & populum ita ordinarent quod non posset esse scandalum & quod abstinerent ab illis consiliis quæ videbantur esse causa inflammandi populum. 2. Quod ipsi ordinarent vnum bonum Capitaneum ad custodiam Burgi sancti Petri cum certo numero Gentis confidatæ de Cardinalibus, offerentes se Cardinales præfati velle soluere stipendia dictæ Gentis, quandiu essent in Conclaui, & quod ipse faceret taliter custodiri pontes, vel ipsos tenendo clausos vel saltem de bona gente in sufficienti numero munitos, quod populus non posset transire ad Palatium, qui omnia verbo concesserunt & vnum Banderensem fecerunt Capitaneum, & ille fecit 4. Ciues Conestabularios, & isti vltra juramentum quod prius præstiterunt Officiales juxta formam Capituli vbi magis solenniter jurauerunt bene & fideliter DD. tenere securos & ab omni violentia & impressione custodire, & alia multa provt ab eis petita fuerunt. Sed nihil penitus obseruauerunt, imò antequam Domini intrarent Conclaue, tota platea S. Petri adeo plena fuit populo pro magna parte armato, quod vix potuerunt intrare Palatium, & cum eis fere quot in Palatio recipi potuerunt, intrauerunt, & eadem nocte portas Palatij apertas tenuerunt, nec ipsas claudi permiserunt, ac diuersarum domorum portas eiusdem Palatij ruperunt, ipsumque Palatium ab omni parte circundederunt armatis hominibus, vt nullus posset intrare vel exire sine eorum scitu.

Item subsequenter postquam omnes exiuerunt Conclaue excepto Senatore cum paucis personis qui loquebantur DD. Cardinalibus, & porta Conclauis custodiretur vt nullus posset intrare, superuenerunt omnia Capita Regionum Vrbis simul cum multis Ciuibus volentes intrare Conclaue. Et licet fuerit eis mandatum, quod non est de more quod post clausam portam maximè ita tarda hora aliquis intraret Conclaue, nihilominus intrare omnino voluerunt ipsique DD. Cardinales fracturam portarum & pericula personarum timentes intrare permiserunt, & similiter requisitiones fecerunt, petentes etiam vicibus iteratis quod antequam exirent Conclaue, de hoc declararetur expressè

subjungentes quod ita videbant populum dispositum quod istud fecerunt, aliter transire sine periculo personarum non poterat.

Item quod per multos bonos Ciues reportatum fuit DD., Cardinalibus antequam intrarent Conclaue quod aliqui Prælati erant in Roma, quorum aliqui erant de Vrbe, aliqui de extra, Italici tamen, qui ad hoc vt impressio fieret, totis viribus populum inflammabant, & qui multa promittebant Officialibus Vrbis, quilibet ipsorum in casu quo in Papam eligeretur.

Item sciendum quod mortuo D. Gregorio præfato S. memoriæ, remanserunt duntaxat 16 in Curia DD. Cardinales, scilicet DD. Petrus de Vrbinis Portuensis & S. Rufinæ, Ioan. de Croso Preneſtinus Episcopus, Guill de Agrifolio tituli sancti Stephani in Celio monte, Francisc. de Thebaldechis tit. S. Sabinæ, Bertrandus Agerij tit. S. Ceciliæ, Robertus de Gebennis tit. Basilic. 12. Apostolorum. Simon de Brossanc tit. SS. Ioannis & Pauli, Hugo de Montelegum tit. SS. 4. Coronatorum, Guido de Malassinio tit. sanctæ Crucis in Hierusalem, Petrus de Forcenaso tit. sancti Laurentij in Lucina, Geraldus de Podio tit. sancti Clementis Presbyteri. Iacobus de Vrsinis tit. S. Georgij ad velum aureum, Petrus Flandini sancti Eustachij, Guill. Noleti sancti Angeli, Petrus de Veuehio sanctæ Mariæ in via lata, Petr. de Luna S. Mariæ in Cosmedin Diaconi Cardinales, ad quos solos ius & potestas eligendi Romanæ & Vniuersalis Ecclesiæ Summum Pontificem tum pertinuit, quorum 12. erant vltramontani, & 4. tantum Italici, & omnes Cardinales Vltramontani facientes vltra duas partes Collegij post vacationem, antequam intrarent Conclaue & in introitu & post vsque ad tempus impressionis, de qua dicetur infra, fuerunt continuè in voluntate, proposito & deliberatione etiam ex causis tangentibus Ecclesiam sanctam Dei eligendi de Collegio & non de extra & eligendi Vltramontanum & non Italicum, & DD. Italici erant etiam in deliberatione eligendi etiam de Collegio & non de extra; licet tenderent, vbi bono modo posset fieri, vt vnus ex Italicis de Collegio eligeretur, & in ista voluntate continuè permanserunt etiam postquam intrauerunt Conclaue vsque ad crastinum quo audierunt more Italico Missas suas nonobstante quod postquam intrauerunt Conclaue Romani vt moris est, non permiserint quod porta Conclauis muraretur, imo postquam Domini jam lectum intrauerant cum magna difficultate Custodes Conclauis dictam portam cum quadam barra lignea claudere permissi sunt & expost occupauerunt palatium, & specialiter partem illam quæ de directo erat subtus Conclaue, solarium dicti Conclauis ictibus & percussionibus tota nocte commouentes & etiam existentes armati vt plurimum, quasi sine intermissione clamantes *ò Romano, lo volemo, ò vero Italiano.* Et aliqui asserunt se audiuisse aliquos clamantes *moriantur*, & ita continuauerunt clamores istos vsque in crastinum, adeo quod vix aliquis de Dominis de tota nocte dormierit; post verò circa auroram fatigati aliquo modico tempore à clamoribus quieuerunt. Demum audientes dicti Domini Missas suas, clamores consuetos resumpserunt, imò validiores quam prius, sic quod vix Missas audire & intelligere poterant: quibus auditis dum dicti DD. Cardinales se disponerent ad procedendum in facto Electionis, Campanæ Capitolij & Ecclesiæ sancti Petri quæ erant propè Palatium inceperunt pulsari ad martellum pro Congregatione populi totius ad rumorem, & tunc populus fortius more solito cum furore magno incepit clamare *Romano lo volemo ò Almanco Italiano.* Fuerant etiam DD. Cardinales aduisati per illos qui ad extra custodiebant Conclaue, quorum aliqui erant Vltramontani & aliqui Romani, quod nisi statim sine aliqua morosa deliberatione eligerent Romanum vel Italicum, omnes DD. Cardinales erant in periculo quod inciderentur per frusta, propter quod DD. Cardinales Vltramontani propter vitandum mortis periculum, aliàs non facturi prout etiam tunc dixerunt, condescenderunt vt Italicus eligeretur, & quod etiam ex DD. Cardinalibus Italicis aliqui dixerunt, quod veraciter si eligerentur, non acceptarent electionem cum viderent eis notoriè impressionem fieri, omnes simul volentes vitare periculum mortis, cui proculdubio subjacebant, quasi ex abrupto & sine alia discussione meritorum & status personæ nominauerunt dictum D. Bartholomæum tunc Archiepisc. Barrensem & ipsum

tanquam eis vt credebant magis notum, & in factis & moribus Curiæ magis expertum, licet sequens experientia contrarium ostenderit manifestè, elegerunt in Papam, & eorum aliqui tunc dixerunt quod eligebant ipsum animo, & posito quod ipse non erat verus Papa, timore tamen mortis in eorum animis perdurante continuè excepto vno D. Cardinale Italico Romano, qui dixit quod propter notoriam impressionem quam videbat, nec sibi nec alteri daret vocem suam nisi primò cessaret impressio & esset in sua libertate, & vno Vltramontano qui primo vnum de Cardinalibus Italicis nominauit, licet postea terrore mortis adhæserit Barrensi prædicto, & vno altero D. Cardinale Vltramontano qui nominando ipsum protestatus fuit quod nulla propter impressionem poterat fieri electio, sed ipsum timore mortis nominabat, & saluo quod vnus alius Vltramontanus priusquam hoc fieret, fuit potestatus solenniter coram Notario publico quod si cõtingeret sibi ipsum consentire in aliquem Italicum, hoc faceret duntaxat timore mortis, aliàs non facturus. Et vlterius dixerunt aliqui DD. Cardinales inter se, quod volebant & intentio eorum erat facere sicut fuit aliàs factum, vt per Chronicas apparet, scilicet quod quamprimum commodè possent, secederent ad locum tutum & securum, & tunc ipsi eum reeligerent de nouo. Demum DD. Cardinales ad populum tumultuantem & jam dispositum ad rumpendum Conclaue miserunt. Et quia non audebant eis existentibus in illo furore publicare electionem, per 3. primos DD. Cardinales. Fecerunt eis dici & promitti & promiserunt quod infra diem crastinum ante horam tertiam consolarentur eos de Papa Romano vel Italico, & fecerunt rogari quod recederent; quod facere diu renuerunt non permittentes intrare cibaria DD. Cardinalium eis portata pro prandio cuius hora instabat. Demum recesserunt de vna domo ante Conclaue existente, sed nullatenus nec Palatium exire nec arma deponere voluerunt & interim Domini miserunt pro multis Prælatis, inter quos ille tunc Barrensis & jam per modum supradictum electus fuit, qui venit & vidit populum furentem & audiuit clamores supradictos ipsius populi furentis & totam violentiam & impressionem factam per totam diem, & ab ingressu Conclauis sciuit vel scire debuit tanquam notoria, & vt creditur aliquid de electione huiusmodi præsentiens, & ei saltem tacitè consentiens juuabat ad expellendum populum de illa domo & vt cibaria permitterentur intrare. Ex tunc populus, continuè tamen remanens in Palatio & armatus vt prius aliquantulum quieuit à clamoribus & violentiis inferendis, & DD. comederunt. Et postea omnes exceptis 3. Vltramontanis redierunt ad Capellam Palatij, & eis congregatis vnus ex DD. Italicis dixit quod modo cessabat impressio & quod religeretur, vnus verò de Vltramontanis dixit quod non cessabat, imò Domini erant in majori periculo quàm ante. Et finaliter aliqui ex præsentibus, aliis 3. absentibus non requisitis, imò penitus insciis dixerunt licet nondum essent in libertate sua tali quod sine primo periculo aut majori potuissent resilire, aut alium provt ante impressionem deliberauerant, eligere, ego dico idem quod hodie. Sed antequam omnes finiuissent loqui, cum iam venissent Prælati, pro quibus missum erat populis, etiam multis ex Officialibus ad hoc instigantibus ipsum populum magno furore exclamando *per la claua lata di dio Romano lo volemo*, irruerunt in Conclaue & ipsum in 4. partes fregerunt, & intrauerunt Officiales & populus armatus ferè quantum potuit recipere Conclaue; propter quod Domini se quasi mortuos existimantes in Capella secreta pro majori parte se reduxerunt, cuius porta statim fuit cum magnis securibus etiam in pecias fracta, & intrauit populus armatus adhuc clamans vt supra, omnesque Dominos hinc inde circundedit. Et nisi quod vnus Dominus volens suum & aliorum vitare periculum dixit eis, quod Dominus sancti Petri erat electus, sed nolebat consentire, & quod inducerent eum ad consentiendum, creditur quod omnes saltem Vltramontani fuissent interfecti, sed audito quod D. S. Petri erat electus, in ipsum D. S. Petri irruerunt & præcisè inuitum bis posuerunt eum in vna Cathedra, & dum attenderent ad faciendum ei reuerentiam, quilibet ex Dominis provt melius potuit, exiuit Palatium ad domos proprias vt plurimum sine cappis & capellis aut peditando recesserunt. Demum aduesperascente aliqui etiam sub dissimulatis habitibus se reduxerunt ad Ca-

strum S. Angeli, aliqui exierunt Roma vel de nocte, vel dissimulato habitu aliqui in suis domibus latuerunt, postea in crastinum aliqualiter quietato populo iste tunc Barrensis qui remanserat in Palatio & in Cameris Papalibus & nullo modo etiam per aliquos de Dominis qui de vrbe recesserant, requisitus, exire voluit, misit & etiam per Officiales ad populum adhuc existentem in suo motu furioso mitti fecit ad Dominos qui erant in Castro & illos qui in eorum domibus remanserant, reïteratis & ferè continuatis vicibus ipsos requirendo & requiri faciendo vt pro maioris periculi euitatione venirent ad ipsum, qui tunc venire noluerunt, sed quasi fastiditi de suis requisitionibus miserunt ad illos qui in suis domibus remanserant, qui ab eo & Officialibus requisiti iam venerant ad Palatium, vnam Scedulam eorum manibus scriptam, per quam sex tunc cum eo in Palatio existentibus committebant potestatem eum inthronizandi, qui de hoc non contentus nec vti curans, quia non obediebant, fecit eos iterum atque iterum requiri vt pro maioris scandali vitatione omnino Castrum exirent & venirent ad Palatium, ipsi verò dubitantes de maiori scandalo, maximè quia sex ex DD. Cardinalibus & tam ipsorum quàm aliorum DD. familia & bona ferè tota erant dispersa per vrbem, & quia Castrum non erat de victualibus sufficienter munitum, & quia etiam non habebant locum ad quem tutè postquam sciebatur quod intrauerant Castrum, possent recedere, & quia Romani prædicti circa Castrum ipsum de nocte stacatum seu plancatum facere tentauerant, exiuerunt Castrum & venerunt ad Palatium & ipsum inthronizauerunt more solito. Quod cum sciuerunt illi qui ab vrbe recesserant, licet cum magna cordis amaritudine, timentes quod si tunc non venissent Romani, suspicantes quod vellent impugnare Electionem istius, alios Dominos & eorum familiam trucidassent ipsorumque bona diripuissent, redierunt ad vrbem & ipsum postea coronarunt, & ab illo tempore DD. Cardinales in reuerentijs & alijs tractauerunt eum vt Papam, non tamen cum intentione & proposito ex ijs aliquid sibi noui iuris tribuere aut ipsum in primo confirmare. Et ipse in Consistorijs & extra in promotionibus & alijs vsus est vt Papa. Tamen omnia ista facta fuerunt in vrbe vt prædicitur, vbi DD. Cardinales saltem Vltramontani nunquam se reputauerunt securos, imò verisimiliter crediderunt & communiter creditur, quod si in vrbe suam promotionem reuocassent in dubium vel eam impugnassent, omnes interfecti fuissent, cum causa impressionis continuò perduraret, propter quæ existentes in Roma nec etiam inter se de ista materia vnquam ex proposito saltem conferre sunt ausi, ipseque licet pluries requisitus vsque modo vrbem cum DD. Cardinalibus exire noluit, nec DD. Cardinales ponere in loco securo: quinimo postquam DD. Cardinales vltramontani cautius quàm potuerunt, paulatim venerunt Anagniam volentes super præmissis deliberare & pericula eis imminentia ex eorum mora inter Romanos posse tenus euitare, ipse quasi solus saltem sine societate alicuius D. Cardinalis venit Tiburim, qui locus etiam distringitur per Romanos, ad quem eos sæpiùs euocauit, quasi eos volens prioribus vel æquis periculis implicare, qui de ijs iustè sibi timentes suæ aduocationi rationabiliter obtemperare recusarunt. Quæ omnia & singula pro tanto præsentibus sunt scripta, inserta & annotata vt per ipsorum inspectionem vniuersis nota fiant & de ipsis boni & iusti doleant, iniqui verò hoc est ipsa attentantes de commissis pœniteant & ad similia in posterum prosilire non præsumant, in quantum suæ voluerint saluti consulere, famam quoque suam illibatam seruare.

Et ego Guill. Perfecti Clericus Ebroïcensis Diœcesis publicus Apostolica & Imperiali authoritate Notarius anno à Natiuitate Domini 1378. Indict. 1. & die 2. mensis Aug. Apostolica Sede vacante omnia & singula supra scripta quæ incipiunt. *Cum propter falsam assertionem* & sic finiunt, per *illæsamque seruare* ad requisitionem & mandatum Reuerendissimorum in Christo Patrum & DD. S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalium qui inferius se manibus proprijs subscripserunt, manu propria scripsi & ea Anagniæ in Palatio Apostolico coram ipsis DD. Cardinalibus audientibus & intelligentibus vt dicebant in præsentia Notariorum & testium infrascriptorum publicè & alta voce de verbo ad verbum legi & publicaui & in hanc publicam formam redegi, manu etiam propria me

subscripsi & signo meo consueto signaui cum signis ac subscriptionibus, ac appensionibus sigillorum DD. Cardinalium & Camerarij infra scripti, ac Notariorum prædictorum requisitus vnà cum Notarijs ijsdem ad hæc præsentibus per ipsos DD. Cardinales vt præmittitur, subscriptos & in eorum conscientijs firmiter asserentes præmissa sic per me scripta, lecta & publicata vera & ita facta esse nec non per Reuerendissimum in Christo Patrem & D. D. Petrum miseratione diuina Archiepiscopum Arelatensem S. Rom. Ecclesiæ Camerarium tanquam Iudicem Ordinarium ibidem pro Tribunali sedentem & interponentem in præmissis vt inferius continetur, suam authoritatem pariter, & decretum super his fieri vnum vel plura publica instrumenta in testimonium eorundem. Præsentes autem fuerunt cum Notarijs infra scriptis lectioni, publicationi, dictorumque DD. Cardinalium assertioni, requisitioni, & Decreti interpositioni præfatis Reuerendissimus in Christo Pater & D. D. Ioannes miseratione diuina tit. S. Marcelli Presbyter Cardinalis, etiam Reuerendus in Christo Pater D. Ioannes eadem miseratione Episcopus Gebennensis, ac venerabiles, ac discreti viri DD. Bertrandus Ruffini & Seguinus de Ancona Cameræ Apostolicæ Clerici, ac frater Petrus de Silua Prior Prioratus de Vziaco Claromontensis Diœcesis Ordinis S. Benedicti testes ad ea vocati specialiter & rogati. «

Et ego Ioannes Rosseti de Martiniaco Clericus Æduensis Diœcesis authoritate Apostolica & Imperiali publicus Notarius præmissis lectioni, publicationi & DD. Cardinalium assertioni & appositioni Decreti per dictum D. Camerarium, & alijs præmissis omnibus vnà cum prænotatis testibus & Notarijs publicis supra & infra scriptis præsens fui, & hic manu propria me subscripsi & signum meum consuetum apposui in testimonium præmissorum vocatus & rogatus. «

Et ego *Simon le Iay* Clericus Antissiodorensis Diœcesis Apostolica authoritate & Imperiali publicus Notarius lectioni, publicationi, assertioni & decreti interpositioni prædictis vnà cum testibus & Notarijs publicis supradictis præsens interfui, ideoque ad requisitionem DD. Cardinalium, & de mandato præfati D. Camerarij, qui vt dicitur, pro Tribunali sedens in præmissis authoritatem suam Ordinariam interposuit & Decretum, hîc propria manu me subscripsi & signum meum apposui consuetum. «

Et ego Ioannes de Croso prædictus Episcopus Prenestinus S. Ecclesiæ Cardinalis præmissa omnia & singula vt conscripta sunt, in mea conscientia & assero esse vera & in eorum testimonium hîc manu mea me subscripsi & sigillo proprio sigillaui. «

Et ego Guill. de Agrifolio prædictus tit. S. Stephani in Celio monte Presbyter Cardinalis præmissa omnia & singula vt scripta sunt in mea conscientia assero esse vera & in eorum testimonium hîc manu propria me subscripsi & sigillo proprio sigillaui. «

Et ego frater Bertrandus Algerij tit. S. Ceciliæ Presbyter Cardinalis præmissa omnia & singula vt scripta sunt, in mea conscientia assero & credo esse vera omnino, & in eorum testimonium hîc manu propria me subscripsi, & sigillo proprio sigillaui. «

Et ego Robertus de Gebennis Basilicæ 12. Apostolorum Presbyter Cardinalis præmissa omnia & singula vt supra scripta sunt, in mea conscientia assero & teneo omnino vera esse. Et in eorum testimonium hîc manu propria me subscripsi, & proprio sigillo sigillaui. «

Et ego Hugo de Monte Legum tit. SS. 4. Coronatorum Presbyter Cardinalis prædictus præmissa omnia & singula vt scripta sunt, in mea conscientia assero esse vera. Et in eorum testimonium hîc manu propria me subscripsi & proprio sigillo sigillaui. «

Et ego Petrus de Forsenaco tit. S. Laurentij in Lucina Presbyter Cardinalis prædictus præmissa omnia & singula vt super scripta sunt, in mea conscientia assero esse vera. Et in eorum testimonium hîc manu propria me subscripsi & proprio sigillo sigillaui. «

Et ego Guido de Malesicco tit. S. Crucis in Ierusalem Presbyter Cardinalis prædictus præmissa omnia & singula vt super scripta sunt, in mea conscientia «

„ assero esse vera, & in eorum testimonium hîc manu propria me subscripsi & si-
„ gillo proprio sigillaui.

„ Et ego Geraldus de Podio tit. S. Clementis Presbyter Cardinalis prædictus „ præmissa omnia & singula vt supra scripta sunt, in mea conscientia assero esse „ vera, & in eorum testimonium hîc manu propria me subscripsi & sigillo pro- „ prio sigillaui.

„ Et ego Petrus Flandini S. Eustachij Diaconus Cardinalis præmissa omnia & „ singula vt supra scripta sunt, in mea conscientia assero esse vera, & in eorum „ testimonium hîc manu propria me subscripsi & sigillo proprio sigillaui.

„ Et ego Guill. Peleri S. Angeli Diaconus Cardinalis præmissa omnia & sin- „ gula vt supra scripta sunt, in mea conscientia assero esse vera, & in eorum testi- „ monium hîc manu propria me subscripsi & sigillo proprio sigillaui.

„ Et ego Petrus de Luna S. Mariæ in Cosmedin Diaconus Cardinalis præ- „ dictus præmissa omnia & singula vt supra scripta sunt, in mea conscientia asse- „ ro esse vera. Et in eorum testimonium me propria manu hîc scripsi & sigillo „ proprio sigillaui.

„ Et ego Petrus de Veruchio S. Mariæ in via lata Diaconus Cardinalis præ- „ missa omnia & singula vt supra scripta sunt, in mea conscientia assero esse vera, „ & in eorum testimonium hîc manu propria me subscripsi & sigillo proprio „ sigillaui.

„ Et nos Petrus miseratione diuina Archiepiscopus Arelatensis S. Rom. Ec- „ clesiæ Camerarius & Iudex ordinarius prædictus ad requisitionem & manda- „ tum Reuerendissimorum in Christo Patrum & DD. DD. eiusdem S. Rom. „ Ecclesiæ Cardinalium eorum manibus proprijs subscriptorum præmissis om- „ nibus & singulis interfuimus vna cum Notarijs & testibus antedictis, in hisque „ in dicto Palatio in loco ad hoc per nos electo pro tribunali sedentes authori- „ tatem nostram ordinariam interponimus pariter & Decretum, ac in testimo- „ nium eorundem sigillum nostrum proprium præsentibus duximus appo- „ nendum.

Similiter ijdem Cardinales vniuersis Christi fidelibus per litteras notum faciunt Bartholomæum Intrusum esse, non verum Papam, admonentque proinde nullatenus esse ei parendum, aut ab eo tanquam à Papa esse quidquam expectandum. Sunt autem litteræ tales.

Litteræ Cardinalium Anagnien- sium Circulares.

„ Vniuersis Christi fidelibus. Miseratione diuina Ioannes Episcopus Prene- „ stinus Guill. tit. S. Stephani in Celio monte, Bertrandus tit. S. Ceciliæ. Ro- „ bertus tit. Basilicæ 12. Apostolorum, Hugo tit. SS. 4 Coronatorum, Guido tit. „ S. Crucis in Ierusalem, Io. tit. S. Marcelli, Petrus tit. S. Laurentij in Lucina, „ Girardus S. Clementis Presbyteri, Petrus S. Eustachij, Guill. S. Angeli Petrus „ B. Mariæ in via lata & Petrus S. Mariæ in Cosmedin Diaconi S. Romanæ Ec- „ clesiæ Cardinales facientes vltra duas partes omnium Cardinalium in vrbe exi- „ stentium tempore obitus S. memoriæ Gregorij Papæ XI. eo tempore quo sui „ successoris debuit Electio celebrari in eadem vrbe, Ananiæ pro nunc, quem lo- „ cum ad infra scripta omnia peragenda tanquam Idoneum elegimus provt no- „ bis est licitum existentes, absentibus Reuerendissimis in Christo Patribus DD. „ Petro Portuensi, Francisco tit. S. Sabinæ, Symone tit. SS. Ioannis & Pauli „ Presbyteris, & Iacobo tit. *S. Georgij* ad vellus aureum Diacono eadem misera- „ tione diuina eiusdem *S. Rom. Ecclesiæ Cardinalibus*; tamen pro nostra parte vt „ propter inferius scripta vellent hic conuenire vna nobiscum literatoriè requi- „ sitis, Apostolica Sede vacante, Salutem & in Domino vincula Charitatis. Exi- „ git sanctæ ac Catholicæ fidei puritas, exigit & Catholici ac Christiani populi „ deuotio, exigit totius Ecclesiæ status, clara Professio ac salus animarum Chri- „ sti fidelium singulorum, vt ea quæ dissimulata in fide maculant subuersionem „ in Christicola Populo, status Ecclesiastici eneruationem ac euidentia anima- „ rum inducerent pericula, palam notificentur, annuncientur in populis & iux- „ ta Doctrinam euacuatam super tecta prædicentur, ne indiscretum silentium in „ errore derelinquat qui poterat erudiri: ac hi ad quos ex officio pertinet, sub- „ jaceant reprehensioni Dei per Prophetam dicentem Prophetæ cui videbantur „ tunc falsa & stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam vt te ad pœnitentiam pro- uocarent.

uocarent. Cum igitur nuper Apostolica Sede vacante per obitum piæ ac S. Re- «
cordationis D. Greg. Papæ XI. qui de mense Martij proximò præterito in vr- «
be Romæ diem suum clausit extremum, Nos pro electione futuri summi Pon- «
tificis, vt iuris & moris est celebranda, in Conclaue ad hoc in Apostolico Palatio «
in quo idem S. memoriæ D. G. obierat, deputato vnà cum præfatis DD. ab- «
sentibus conuenissemus, Officiales vrbis cum magna multitudine populi pro «
magna parte armati, etiam ad Campanarum pulsationem factam propter hoc «
congregati hostili more & etiam circundantes ab extra & ab intus ferè implen- «
tes Palatium & terrore tam vehementi minas etiam superaddentes, quod nisi «
eligeremus & sine morâ Romanum vel Italicum statim interficeremur, etiamsi «
congruo spatio temporis in quo saltem de persona deliberare possemus, penitus «
nobis substracto, contra voluntatem & propositũ nostrum ad eligendũ Italicum «
subitò & ex abrupto per violentiam & metum mortis & ad euitandum duntaxat «
periculum quod in terrore populi tam furentis nobis proculdubio imminebat, «
aliàs non facturi, vt etiam tunc palam inter nos diximus, Bartholomęũ tunc Bar- «
rensem Archiepiscopum in Papam duximus eligendum, æstimantes ipsum cui «
nefanda impressio sicuti & penè toti Clero & populo nota erat, talis esse con- «
scientiæ quod eam nullatenus acceptaret. At ipse propriæ salutis immemor «
animi pura conscientiâ procul pulsâ, ambitionis aliàs inauditæ ardore maximè «
inflammatus præsentationem Electionis huiusmodi ab illis ex nobis qui in Vrbe «
remanserant & per Officialium & populi diuersas minas & suas importunas re- «
quisitiones extortam contra Canonicas Sanctiones in scandalum maximum «
Cleri & populi Christiani ac exemplum & perniciem Electioni huiusmodi licet «
nullæ & inualidæ ipso iure consensit. Nec non metu & ipsius metus causâ «
adhuc proculdubio perdurantibus in Vrbe ipsâ intronizatus & coronatus de «
facto se ipsum Papam & Apostolicum nominauit, qui à SS. Patribus & à Iure Can. «
Apostaticus, Anathematizatus, Anti-Christus & totius Christianitatis illu- «
sor ac destructor merito nuncupatur. Nempè cognitâ sua causa nefaria & de in- «
structo in Papam iam sic diuulgatâ per Vrbem veluti tam notoria quod iam ali- «
cubi celari non potest, cum eo tempore saltem modicum ante Pascha facta «
fuerit, quando de vniuersis partibus Christianitatis maior adest in Vrbe populi «
multitudo, quod errores quamplurimi pullulare incipiunt & fidelium Christia- «
norum conscientiæ illaqueari; ipseque diutius exhortatus atque in secreto ca- «
ritatis admonitus in memoriam salutis propriæ, secum in perniciem cupiens «
trahere Clerum & populum vniuersum ad cor redire non curat, sed inanem «
mundi & transitoriam gloriam saluti animæ propriæ & cunctorum Christi fide- «
lium anteponens, animo obstinato satagit totam Christianitatem scandalizan- «
do, ipsum Papatum tyrannicè occupare qui per ostium non introiuit. Nos non «
volentes præmissa saluis conscientiis amplius sub dissimulatione transire, ad «
vestram omnium Christi fidelium notitiam præmissa omnia licet ipsa tam sibi «
quam penè toti Clero & populo existant notoria, deducantur, ipsum anathema- «
tizatum & tanquam intrusum in Papatu nulla electione Canonica præcedente, «
totius Christianitatis inuasorem, qui caput ipsius Christianitatis inuadere non «
formidat, & destructorem, quodque sub sua occupatione tyrannica efficere sata- «
git vt verè Sacramenta efficiat Christicolæ populo si Pastore carens per abrupta «
ducatur. Demum publicamus & etiam denunciamus vobis, & vestrum sin- «
gulos solenniter & publicè serie præsentium exhortantes & obsecrantes per «
viscera misericordiæ Iesu Christi, vt de cætero eidem scelesto viro qui Dei Ec- «
clesiam & sponsam non erubuit inuadere, nolitis aliqualiter adhærere, nec eius «
factis, mandatis, monitionibus atque dictis quæ omnino sunt falsa, & simulatio- «
ne imbuta aliqualiter obedire. Cum iam eundem per alias nostras patentes «
Litteras, etiam per præsentes exhortamur & obsecramus solenniter & publicè «
etiam per eadem viscera vt de fine cogitans ad quem iam ipsius trahit plenitudo «
dierum, ad Deum & puram conscientiam dirigat aciem mentis suæ ipsamque «
sancti Petri Sedem sanctissimam quam sine Canonico titulo occupat, liberam «
& vacuam omnino demittat & insignia deponat Apostolica & ab administra- «
tione spiritualium & temporalium Papatus & Romanæ Ecclesiæ abstineat, «
idem illibatæ & Dei Ecclesiæ sponsæ per fructus veræ pœnitentiæ satisfacere «

» studeat iuxta posse. Quod si fecerit, gratiam Dei & gloriam mundi ac laudes » Cleri & populi vniuersi, & variarum pœnarum per iura communia sibi imposi» tarum & imponendarum remissionẽ cum misericordia, & indulgentia merebitur » obtinere: aliàs indignationem Dei omnipotentis ac BB. Apostolorum Petri & » Pauli Sanctorumque omnium non immeritò incursurus. Nosque diuinum & » humanum auxilium, ne Christi sponsa & omnium Christianorum communis ma» ter per ipsum procul dubio violetur, inuocabimus; alijsque vtemur remediis per » Canonicas sanctiones concessis, ab inde in antea nullam spem de misericordiâ » habiturus. Datum Anagniæ in Comitatu Prouinciarum Campaniæ & Mariti» mæ: quem locum propter probitatem & fidelitatem constantissimam magni vi» ri Honorati Cajetani Comitis Fundorum ac dictarum Prouinciarum Rectoris » singularem deuotionem quam ad Rom. Ecclesiam & fidem Catholicam & ad » nos gerere comprobatur, tanquam magis securum & idoneum nobis ad præ» missa omnia duximus eligendum anno à Natiuitate Domini 1378. die 9. mensis » Aug. prima Indict. sub proprijs sigillis nostris pendentibus Sede vacante.

Scripsit quoque idem Collegium ad Ludouicum Ducem Andegauensem, cumque de rei veritate certum esse voluit.

» Miseratione diuina Collegium S. Rom. Ecclesiæ Cardinalium dilecto eius» dem Ecclesiæ filio Ludouico Duci Andegauensi Illustri salutem & desideratum » gaudium in Domin. sempiternum. Quia vrget nos Christi Charitas, vrget & » zelus fidei, vrget certè Petri Nauicula, quam continuis concussam fluctibus, » cernimus procelloso in æquore Nauta patetico circunduci. Vrget arca fœderis » Domini quæ nouorum Philistæorum impetu Israëlitarum erepta de manibus, » profanis Sacerdotibus, peccato populi in ministerium tempore est relicta. Vr» gent vasa sacrarij quæ ab Ierusalem ad Babylonem portata sunt, quibus teme» rariam manum iniecit præsens Babylonis Balthasar, sic vt eis ad vsus proprios » potiatur. Vrget Domini inconsutilis tunica, quæ iam forte non vni traditur, » imò sub...... hoc partienda si foret possibile, Ministris Satanæ exhibetur. Vr» get pudoratæ Christi sponsæ calamitas quæ vim quam patitur, eo ægrè ferens » nos omnes iam de tarditate arguens impellit ad debitum, ne ob defectum ob» sequij lenonum pateat incursibus & infelicibus manibus attrectanda linquatur. » Vrget vltra hæc omnia singularis illa affectio quam te erga orthodoxæ fidei » conseruationem habere cognouimus, vt ea quæ ijs nouissimè lapsis temporibus » in vacatione Romanæ Ecclesiæ occurrerunt, nobilitati tuæ nota fiant, ne forte » vulgaris opinio quæ veritatis ignara errorem sæpè parturit, te in hac parte tra» heret ad illa forsitan opinanda, quæ nec veritatem sapiunt, nec Catholicæ fi» dei se coaptant. Nos enim non reuocamus in dubium quin sicut veritatis Ma» gister & rerum omnium prouidus dispensator te inter alios Principes voluit di» gnitate fulgere, sic dum lamentabilem casum ipsius Ecclesiæ sponsæ suæ Ma» trisque tuæ & fidelium omnium per præsentis scripturæ paginam quam pro rei » gestæ veridico testimonio mittendam decreuimus, senseris, pia certè compas» sionis viscera mouebuntur, mens tua exaltabitur, auferetur opinio & gementi » Matri non deerit tam probati filij præsidium, imò sub corona capitis illius pro» tegetur. Nulla ergo te obumbratæ veritatis seducat phalerata opinio, nulla » scriptura præter hanc certum reddat, nulla Nunciorum multiplicata conge» ries litteris latens suis; rectè tamen compositis sermonibus tuas sic aures demul» ceat, quin sedenti arido super surculo & ad nil aliud quàm lamentosis luctibus » iam vacanti subueniat raptæ Matri oculus filij hoc cernentis, ne raptoris ipsius » satietur taliter ingluuies quin filij baculo atteratur. Nos igitur Matris huius » vernaculi qui vim quam patitur, vnà cum ipsa patimur, nec immeritò, inces» santer vsque ad hæc tempora distulimus in hac re procedere ad actus debitos » metu iusto nusquam à nobis absente, sed ne tam flagitiosi sceleris occultatio » mentes fidelium forsan faceret titubare, Christi cuius res agitur, timore ante» posito, hominum verò terroribus procul pulsis, volentes potius vbi necessitas » hoc exiget, in manus hominum incidere quàm derelinquere legem Dei no» stri, ad publicationem processimus modo, &c. Datum Anagniæ 18. Kalend. » Septemb. primæ Indict. anno à Natiuit. Domini 1378. Apostolica Sede vacante.

Et in dorso sic habetur. Dilecto S. Rom. Ecclesiæ filio Nobili D. Ludouico

cum subitò & ex abrupto per violentiam & metum mortis coëgerant inuitos: «
propter quod ad euitandum mortis duntaxat periculum, quod in rumore po- «
puli tam furentis nobis proculdubio imminebat aliàs non facturi, vt etiam tunc «
palam inter nos diximus, Bartholomæum tunc Barrensem Archiepiscopum «
in Papam duximus eligendum, existimantes ipsum cui tam nefaria intrusio sicuti «
& penè toti Clero & populo nota erat, talis esse conscientiæ quod eam nullate- «
nus acceptaret vt ipse propriæ salutis immemor omni purâ conscientiâ procul «
pulsâ ambitionis aliàs inauditæ ardore maximo inflammatus præsentationem «
Electionis huiusmodi ab illis qui ex nobis in Vrbe remanserant etiam per Offi- «
cialium & populi diuersas minas & suas importunas requisitiones extorta contra «
Canonicas sanctiones & maximum scandalum Cleri & populi Christiani ac «
exempli perniciem electioni huiusmodi licet nullæ & inualidæ ipso iure con- «
sensit, necnon metu ac ipsius metus adhuc causa proculdubio perdurante in «
Vrbe ipsa intronizatus & coronatus de facto se Papam & Apostolicum nomi- «
nauit, qui à Sanctis Patribus etiam de jure communi Apostaticus & anathe- «
matizatus Antichristus & totius Christianitatis illusor & destructor potius & «
meritò nominatur. Nempe cum ista sua tam nefaria intrusio in Papatu jam sic «
sit diuulgata per orbem veluti tam notoria quod jam alicubi celari non potest, «
cum eo tempore, scilicet modicum ante Pascha facta fuerit quando de vniuer- «
sis partibus Christianitatis major adest causa conscientiæ in Vrbe populi mul- «
titudo, quod errores quamplurimi pullulare incipiunt & Christi fidelium Chri- «
stianorum illaqueari conscientiæ. Ipseque diutius expectatus ac in secreto «
caritatiuè ammonitus, immemor salutis propriæ secum in præcipitium cupiens «
trahere Clerum & populum vniuersum ad cor redire non curat, sed inanem & «
transitoriam mundi gloriam saluti animæ propriæ & cunctorum Christi fide- «
lium anteponens animo obstinato satagit totam Christianitatem scandalizando «
ipsum Papatum tyrannicè occupare qui per ostium non intrauit. Nos non vo- «
lentes præmissa saluis conscientiis amplius sub dissimulatione transire, ad ve- «
stram & omnium Christi fidelium notitiam præmissa omnia licet ipsa tam sibi «
quàm penè toti Clero & populo existant notoria deducentes, ipsum anathema- «
ticum & intrusum in Papatu nulla electione præcedente Canonica totius Chri- «
stianitatis inuasorem, qui caput ipsius S. Christianitatis inuadere non formidat «
destructoremque, qui vt sub suâ occupatione tyrannica effugere, satagit vt ferè «
Sacramenta deficiant. Et ne Christicola populus vero Pastore carens per cor- «
rupta ducatur in deuium, publicamus & etiam denunciamus vos & vestrum «
singulos nihilominus solenniter & publicè serie præsentium exhortantes & ob- «
secrantes per viscera Misericordiæ Iesu Christi vt de cætero eidem scelesto viro «
qui Dei Ecclesiam & sponsam non erubuit inuadere, nolitis aliqualiter adhæ- «
rere, nec eius factis, mandatis atque dictis quæ omnia sunt falsa simulatione «
imbuta aliqualiter obedire; cum jam eundem per nostras alias patentes Litte- «
ras exhortati & obsecrati fuerimus: & per præsentes exhortamur & obsecra- «
mus solenniter & publicè per eadem viscera, vt de fine cogitans ad quem jam «
ipsum trahit plenitudo dierum, ad Deum & puram conscientiam dirigat aciem «
mentis suæ ipsamque B. Petri Sedem sanctissimam quam sine titulo Canonico «
occupat, liberam & vacantem omnino dimittat, insignia deponat Episcopalia, «
& ab administratione spiritualium & temporalium Papatus & Romanæ Eccle- «
siæ abstineat indilatè, & aliàs Deo & Ecclesiæ suæ sanctæ per fructus veræ pœ- «
nitentiæ satisfacere studeat iuxta posse: quod si fecerit gratiam Dei, gloriam «
mundi & laudem Cleri & populi vniuersi, ac acerbarum pœnarum per iura con- «
traria sibi impositarum & imponendarum remissionem cum misericordiosa in- «
dulgentia merebitur obtinere, aliàs indignationem Dei omnipotentis & Bea- «
tissimorum Apostolorum Petri & Pauli Sanctorumque omnium non immeritò «
incursurus; Nosque Diuinum & humanum auxilium cum Christi sponsa & «
omnium Christianorum, ne communis mater per ipsum proculdubio violetur, «
inuocabimus, aliisque vtemur remediis per Canonicas sanctiones concessis ab «
inde in antea nullam spem de misericordia habiturus. Datum Anagniæ Recto- «
ratus Prouinciarum Campaniæ & maritimæ, quem locum propter probitatem, «
fidelitatem constantissimam magnifici viri Honorati Gaytani Comitis Fundo- «

rum & dictarum Prouinciarum Rectoris, & ſingularem Deuotionem quam ad Rom. Eccleſiam & fidem Catholicam ac ad Nos gerere comprobatur tanquam magis ſecurum & idoneum nobis vt ſupra ad præmiſſa omnia peragenda, duximus eligendum anno à Natiu. Domini 1378. die 9. Aug.

Scripſit quoque idem Collegium ad Ludouicum Ducem Andegauenſem, eumque de rei veritate certum eſſe voluit.

Miſeratione diuina Collegium S. Rom. Eccleſiæ Cardinalium dilecto eiuſdem Eccleſiæ filio Ludouico Duci Andegauenſi Illuſtri ſalutem & deſideratum gaudium in Domin. ſempiternum. Quia vrget nos Chriſti Charitas, vrget & zelus fidei, vrget certè Petri Nauicula, quam continuis concuſſam fluctibus, cernimus procelloſo in æquore Nauta patetico circunduci. Vrget arca fœderis Domini quæ nouorum Philiſtæorum impetu Iſraëlitarum erepta de manibus, profanis Sacerdotibus, peccato populi in miniſterium tempore eſt relicta. Vrgent vaſa ſacrarij quæ ab Ieruſalem ad Babylonem portata ſunt, quibus temerariam manum iniecit præſens Babylonis Balthaſar, ſic vt eis ad vſus proprios potiatur. Vrget Domini inconſutilis tunica, quæ iam ſorte non vni traditur, imò ſub ..... hoc partienda ſi foret poſſibile, Miniſtris Satanæ exhibetur. Vrget pudoratæ Chriſti ſponſæ calamitas quæ vim quam patitur, eo ægrè ferens nos omnes iam de tarditate arguens impellit ad debitum, ne ob defectum obſequij lenonum pateat incurſibus & infelicibus manibus attrectanda linquatur. Vrget vltra hæc omnia ſingularis illa affectio quam te erga orthodoxæ fidei conſeruationem habere cognouimus, vt ea quæ ijs nouiſſimè lapſis temporibus in vacatione Romanæ Eccleſiæ occurrerunt, nobilitati tuæ nota fiant, ne forte vulgaris opinio quæ veritatis ignara errorem ſæpè parturit, te in hac parte traheret ad illa forſitan opinanda, quæ nec veritatem ſapiunt, nec Catholicæ fidei ſe coaptant. Nos enim non reuocamus in dubium quin ſicut veritatis Magiſter & rerum omnium prouidus diſpenſator te inter alios Principes voluit dignitate fulgere, ſic dum lamentabilem caſum ipſius Eccleſiæ ſponſæ ſuæ Matriſque tuæ & fidelium omnium per præſentis ſcripturæ paginam quam pro rei geſtæ veridico teſtimonio mittendam decreuimus, ſenſeris, pia certè compaſſionis viſcera mouebuntur, mens tua exaltabitur, auferetur opinio & gementi Matri non deerit tam probati filij præſidium, imò ſub corona capitis illius protegetur. Nulla ergo te obumbratæ veritatis ſeducat phalerata opinio, nulla ſcriptura præter hanc certum reddat, nulla Nunciorum multiplicata congeries litteris latens ſuis fictè tamen compoſitis ſermonibus tuas ſic aures demulceat, quin ſedenti arido ſuper ſurculo & ad nil aliud quàm lamentoſis luctibus iam vacanti ſubueniat raptæ Matri oculus filij hoc cernentis, ne raptoris ipſius ſatietur taliter ingluuies quin filij baculo atteratur. Nos igitur Matris huius vernaculi qui vim quam patitur, vnà cum ipſa patimur, nec immeritò inceſſanter vſque ad hæc tempora diſtulimus in hac re procedere ad actus debitos metu iuſto nuſquam à nobis abſente, ſed ne tam flagitioſi ſceleris occultatio mentes fidelium forſan faceret titubare, Chriſti cuius res agitur, timore antepoſito, hominum verò terroribus procul pulſis, volentes potius vbi neceſſitas hoc exiget, in manus hominum incidere quàm derelinquere legem Dei noſtri, ad publicationem proceſſimus modo & forma tibi exhibendis pro noſtri parte per dilectum filium Ioannem de Baro Præpoſitum Valentinienſem præfatæ Rom. Eccleſiæ Subdiaconum exhibitorem præſentium, quem vt ſuper præmiſſis omnibus plenius informeris, ad tuæ Charitatis præſentiam duximus deſtinandum, ipſam affectuosè deprecantes exhortanteſque per viſcera miſericordiæ Ieſu Chriſti, vt fidem plenariam adhibens dictis ſuis in omnibus ſtatum dictæ Eccleſiæ ſanctæ concernentibus ſic, & taliter te habere diſponas, quod perinde præmium ſempiternum merearis, nomen quoque tuum in præſenti ſeculo gloriam conſequatur & laudem, noſque ex hoc tibi per amplius adſtricta pro tuo ſalubri regimine Deum exorare propenſius inducamur, qui te Dominum feliciter protegat cum vtriuſque hominis ſoſpitate. Datum Anagniæ 18. Kalend. Septemb. primæ Indict. anno à Natiuit. Domini 1378. Apoſtolica Sede vacante.

Et in dorſo ſic habetur. Dilecto S. Rom. Eccleſiæ filio Nobili D. Ludouico

Duci Andegauensi. Supersunt adhuc tria sigilla integra DD. Cardinalium, & videntur alia 9. fuisse.

Ad Vniuersitatem nostram scripsit idem Collegium Anagniæ adhuc sedens, necdum factâ electione nouâ.

Miseratione diuina Collegium Romanæ Ecclesiæ Cardinalium dilectis filijs « Rectori, Magistris, Doctoribus & Scholaribus Vniuersitatis Parisiensis, salutem « & post litterarum gloriosa certamina, æternæ felicitatis brauium adipisci. Scri- « psisse nos vobis recolimus per dilectum filium Ioannem de Guinecurte in sacra « Theologia Baccalarium ea quæ per insanum populum miserabilis vrbis nouæ « eiusque Officiales perfidos dirâ Tyrannide ausuque sacrilego belluarum sæ- « uientium more, dum post obitum felicis recordationis D. Gregorij Papæ XI. « ad futuri electionem Pontificis curaremus, tam in personas nostras quàm bona « enormi actuum multiplicatione infeliciter patrata sunt, vt per ipsorum effre- « natam maliciam aliquis in Sede Apostolica intruderetur, provt rei exitus lu- « cidè demonstrauit. Hac itaque occasione habet Petri sedes Sessorem Aposta- « ticum, vnicæ dilectæ Domini inuasorem, erroneorum dogmatum & veritatis « totius contemptorem. Hunc certè non tradidit Canonica electio. Hunc spi- « ritus Domini non vocauit. Hunc non stabiliuit consensus. Hunc truculenta « rabies & Senatinorum intrusio in Apostolica Sede intrusit. Ne igitur Intrusus « ipse qui datus in sensum reprobum terreni fastus appetitor factus est, per suam « obstinatam maliciam & obstinationem iniquam fideles aliquos super præsenti « negotio faceret dubitare, ad publicationem quandam processimus, sicut per « Dilectum filium de Corbeia Secretarium Regium præsentium portitorem in- « formabimini pleniùs, cuius relatibus petimus fidem adhiberi. Datum Anagniæ « 12. Kalend. Septemb. an. Dom. 1378. Apostolica Sede vacante. «

AD VNIVERSITATEM.

Scripsit quoque in eandem rem Petrus Archiepiscopus Ebredunensis, paulo post Cardinalis Sabinensis, ad M. Ioannem de Calore Ecclesiæ & Vniuersitatis Parisiensis Cancellarium.

Petrus Archiepiscopus Ebredunensis. Venerabili viro D. Ioanni de Calore « Cancellario B. Mariæ Paris. & Amico Carissimo. Reuerende Pater, Domine « & Amice Carissime, Quia sciui vos esse Caput omnium Parisius studentium ex « Officio præcipuè veritatem sequentium ex doctrina, & testimonium vestrum « ex persona fore præcipuum apud D. nostrum Regem, idcirco hactenus distuli « vobis rescribere quid esset tenendum de Papatu istius Bartholomæi quondam « Barrensis. Nunc autem visâ per me authenticâ scripturâ legitimæ promotionis « & aliâ Canonicæ declarationis, quod ipse non fuit nec est verus Papa; quas « etiam scripturas aliquando videbitis, ex nunc autem earum *Vidimus* mittuntur « D. Regi sub forma quam passa est celeritas, non quam autoritas exigebat. « Respondendum vobis duxi, quod pro certo secundum Deum & conscientiam « verum reputo & teneo ipsum nunquam fuisse Papam; nec esse debuisse conside- « ratis quæ circa eius electionem sciuit attentata fuisse. Et certè si fuisset bonus « homo, sicut antea credebam, adeptâ securitate pro se & DD. Cardinalibus « & Curialibus debuisset ipse de facto cessisse, quatenus de facto tenebatur. Etsi « alij voluissent eum reeligere, potuissent remansisse sicut ipsi prædixerant; adhuc « tamen fuisset perniciosum exemplum & in futurum certum ad consequentiam, « quod per Impressionem laïcalem posset finaliter obtineri Papatus, & multò « facilius Dignitates inferiores. Absit autem hoc tanti mali seminarium ab Ec- « clesia Dei. Absit & à nostris temporibus tantum malum, qui non sufficimus re- « formare errores alios multiplices, imò nec enarrare per singula, tot videmus « quotidie pullulare. Itaque Pater & Domine, quia de veritate principalis con- « ditionis D. Rex iam habuit quamplures informationes particulares à quibus- « dam DD. Cardinalibus & per D. Episcopum Famagustanum, & iterum per « Magistrum Palatij à 13. Dominis de Anagnia, & simul quinque de hoc loco, « nunc autem debitis solemnitatibus seruatis sufficit & iuridicè in bona forma ha- « bebit hanc de consequentia promissi probationem & decisionem, teneatis, con- « sulatis, prædicetis & Christi fidelibus diuulgetis, quod non obstante introni- « zatione facta de Bartholomæo adhuc vacat Apostolica Sedes, & adhuc perdu- « rat metus mortis in cordibus Cardinalium, si eligerent quemcunque citra «

AD CANCELLARIVM.

» montanum. Orandus est igitur Deus vniuersaliter & singulariter, vt prospi-
» ciat de excelso & viduitati subueniat sponsæ suæ, Pater & dilectissime Domi-
» ne, secundum scientiam & prudentiam tibi datam *hæc loquere & exhortare* in
» Christo Iesu Domino nostro qui te multis prodesse faciat & præesse tribuat ad
» salutem. Scriptum Auinioni die 7. mensis Septemb. anno 1378.

Ita omnium animis informatis Cardinales die 20. aut 21. Septemb. elegerunt Fundis Robertum Gebennensem tit. 12. Apostolorum Presbyterum Cardinalem: isque protinus Clementis VII. nomen assumpsit, & ea de re statim Carolum nostrum, Vniuersitatem Parisiensem, aliosque Christi seruos faciunt certiores.

Atque ex hoc varij Tractatus editi sunt à viris Doctis & ab Vniuersitatibus pro & contra electionem Vrbani, quos antequam referimus, operæ pretium est admonere Vniuersitatem Parisiensem hæsisse diu ancipitem, vtri se Pontifici adiungeret. Habitis enim Ecclesiasticorum Procerum Comitijs, cum Gerardus de Dainuilla Episcopus Cameracensis neutrum esse pro Pontifice agnoscendum contenderet, M. Ægidius Cantor Parisiensis Vrbano faueret, illa existimauit abstinendum aliquandiu, vrgentibus tamen negotijs ad Vrbanum confugiendum, donec rei gestæ series certiùs pateret. Paulus Æmylius enumeratis Gentibus quæ Vrbano, quæ Clementi fauerent, hæc subiungit.

» Eam ob rem, inquit, Cantor sanctæ Ecclesiæ Parisiensis Episcopum Ca-
» meracensem neutras partes asciscendas prædicantem ausus est litteris, quæ
» extant, subincusare, quod cum semel atque iterum Lutetiæ habitum fuerit Ec-
» clesiæ Gallicæ Concilium, vbi idem Episcopus sedisse credatur, mox tamen
» eius Synodi Decretorum immemor videatur. Priore enim Conuentu qui men-
» se Septembri coactus sit, consessu sex Archiepiscoporum, 30. Episcoporum,
» complurium Cœnobiorum Patrum, simul Theologiæ Iurisque & Ciuilis &
» Pontificij Professorum constitutum, *Cardinalibus Romana Comitia Fando impro-*
» *bantibus non assentiendum, nisi maiore Consilio grauioreque deliberatione*, posterius
» Concilium mense Nouembri coactum, sed id infrequentius: iccirco priori
» standum sibi visum; nec eam ob rem, cum duo existant qui se Pontifices Maxi-
» mos contendant, neutrum sequendum. *Etenim siuè Cardinalibus*, inquit, *credis*,
» *neutrius esse non potes: siue non credis, prioris Concilij Parisiensis Decreto standum tibi*
» *est*. Is tamen vir primò Clementem, quem & Rex, deinde Vrbanum secutus
» ac Romam profectus est.

Interim Vniuersitas Parisiensis sua de more Comitia celebrat 10. Decemb. ad electionem Rectoris, & eligit M. Franciscum *d'Estele* virum ante annos decem eodem munere perfunctum. Quo Rectore primùm agitatum est, an Rotulus Nominatorum ad Vrbanum, an ad Clementem mittendus esset. Contendebat Rector Paschalis iam ante decretum fuisse, vt ad Vrbanum mitteretur, nominatosque & delectos Portitores & Nuncios: sed ob nouam rerum faciem, nihil potuit decerni. Rex authoritatem quoque suam interponit scriptisque ad Vniuersitatem litteris Clementi faueri iubet; nec tamen tunc Vniuersitas Regio mandato paret, vtendumque apud Regem demonstratiuis rationibus decernit. Quâ de re sic habetur in Antiquo libro Rectoris fol. 147. verso.

» Anno Domini 1378. in Crastino S. Dionysij fuit electus concorditer via Spiritus
» sancti in Rectorem Franciscus *d'Estele* pro 2. vice, scilicet anno denario reuoluto
» à prima sua electione. In cuius Rectoria fuerunt multa aliàs inaudita. De Con-
» trouersia scilicet duorum, quorum se quilibet dicebat summum Pontificem.
» Noua Electio D. Clementis VII. Nec habuit Rotulum propter discordiam
» Rotuli facti in Rectoria Paschæ mittendi ad Vrbanum VI. vt prætendebat
» Rector Paschalis. Item Rex scripsit Vniuersitati super discordia duorum
» Rectorum.

Et quia grauis adhuc erat inter Episcopum Parisiensem pro Officiali suo & Vniuersitatem discordia, quamobrem Episcopus interdixerat Conseruatori Priuilegiorum, ne Curiam exerceret, Rex eam composuit, & ad honorem Vniuersitatis Curiæ prædictæ functiones restitui voluit, qua de re sic ibidem legitur.

Pax facta inter

Item tunc fuit pax facta inter Vniuersitatem de vna parte, & Episcopum & eius

Officialem Parisiensem de altera parte, & ad arbitrium Regis, quia voluit, & nomine suo Pacem fecit Vniuersitas, quam non factura erat.

Vniversitatem et Officialem Paris.

Item reaperta fuit Curia Conseruatoris quae fuerat clausa ferè per annum cum damno Vniuersitatis, & aperta fuit cum vtilitate eius.

Sub huius autem Schismatis initia maximum rei momentum fuit habere fauentem Vniuersitatem. Itaque vterque Pontifex eam sibi conatus est conciliare, laudibus, pollicitationibus, famæ commendatione. Anceps autem & dubia fluctuabat, Regem videbat Clementi fauere, ipsa initio magis propendebat in partes Vrbani, cuius electionem magis Canonicam esse putabat: quod vt intellexit Vrbanus, ad eam litteras dedit mense Nouembri sequente plenas amoris & famæ ingentis testimonijs, quæ sunt eiusmodi.

Litteræ Vrbani ad Vniversitatem.

"VRBANVS Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs Rectori, Magistris, Doctoribus, Scholaribus ac Vniuersitatij studij Parisiensis Sal. & Apostol. benedictionem. Inter, imò supra cæteras studiorum Vniuersitates, in quibus scientiarum gemma resplendet, vestra Parisiensis velut quoddam sidus irradiat, & pulsis procul ignorantiæ ac errorum tenebris doctrinâ ceu lumine circumlucet. Ex ipsa namque sicut ex quodam purissimo fonte semper sani verique dogmatis riuuli profluxerunt: qui per innumeros alueos pronius decurrentes falsarum opinionum limum absterserunt: Cuius quidem fontis claritatem nulla vnquam quantalibet impetuosa vis pluuiæ turbidauit.

"Vobis itaque, Dilectissimi filij, qui ex hoc limpidissimo fonte dulcissimas litterarum aquas auido haustu elicitis, congaudemus vobis, & S. Rom. Ecclesia congratulatur, cui talia ligna fructus producentia secus decursus aquarum in tam ingenuo viridario summus parens rerum plantauit. Quidni gaudeamus & exultet spiritus noster, quando intra felicia Castra Parisiensis studij doctissimos & magnanimos veritatis & orthodoxæ fidei pugiles intuemur, sæuas hæreticorum prauitates, quantum potest, euacuat, nec contra tam munitissima Castra pharetras suas armat turba Schismatica. Nam sunt Milites alumni vestri ad resistendum promptissimi, veritatis & fidei thorace muniti, habentes victricia spicula, quibus hostium præcordia penetrentur. Habent faces ardentissimas Charitatis, quibus illorum machinæ confundantur; habent scaturientis fontis vndas, quibus eorum faculæ protinus extinguantur. Vt nec illud prætereamus cuius sola recordatione plurimum consolamur, quod nuper cum ingenti gaudio fide dignorum relatione percepimus, quemadmodum vos aduersus eorum hæreticorum atque Schismaticorum assertionem subdolam contra nos impudicè loquentium, nonnullas causas sanctas, veras ac saluberrimas, & quales professionem vestram decet, in nostrum, imò in Catholicæ fidei fauorem & veritatis defensionem sententias publicè tenuistis, & eas contra quoscumque contrarium profitentes defensastis. Pro quibus Vniuersitatem vestram meritò laudamus, persequentes deuotionem vestram requirimus & hortamur attentiùs, ac per aspersionem pretiosissimi sanguinis Domini nostri Iesu Christi cuius in hac parte res agitur, obsecramus, quatenus causam Iustitiamque nostram toti mundo notissimam quam dicti Pseudo-Christiani veri satellites Antichristi obnubilare, ac schisma perniciosissimum in Ecclesia suscitare moliuntur, suscipere; imò iam susceptum defensare tanquam legitimi certatores: & ne inconsutilis veri Ioseph tunica lanietur, sub diuinæ potentia dexteræ vos murum inexpugnabilem opponatis hostiumque multitudinem nullatenus formideris, sub signis militantes victricibus veritatis; quæ licet quandoque calumniantium fucatis argumentorum coloribus impugnetur, vinci tamen non potest, & illorum multitudine nequit conculcari. Nihil enim felicius quàm pro veritate bellare, nulli clariores triumphi, nulla pinguiora spolia reportantur quàm quæ veritas defensa pollicetur. Eia ergo Athletæ magnanimi, ac veritatis & orthodoxæ fidei deuotissimi defensores contra illarum impugnatores & hostes feliciter insurgatis, vt proinde præter æternæ mercedis præmia humanarumque laudum præconia nostram & Apostolicæ Sedis benedictionem & gratiam ac exauditionem in vestris periculis tanquam bene meriti reporteris. Datum Romæ apud S. Mariam Trans-Tiberim 11. Kalend. Decemb. Pontificat. nostri anno 1."

Interim ad ipsam Vniuersitatem variæ rei gestæ relationes mittuntur, varijque Tractatus eduntur, quorum aliquos his adnectere non erit inutile.

Factum D. Ioannis de Ligniano super Electione Vrbani missum Vniuersitati Parisiensi.

» CVm sanctæ memoriæ D. Gregorius Papa XI. die 27. Martij obijsset » in Roma, Officiales vrbis diuersa Consilia tenuerunt, aliqui secreta, » aliqui non secreta prout inter eos moris est in expeditione magnorum Ne- » gotiorum in quibus tractatum fuit quis modus teneri deberet in Electione » Papæ. Et prout per plures Romanos relatum fuit D D. Cardinalibus, » quorum omnium aliqui Consilio interfuerant, semper in illis Consilijs con- » cluserunt quod omnino expediebat eis habere Papam Italicum vel Roma- » num; & quod de hoc pulchro modo supplicarent Dominis quantum possent, » & quod si precibus obtinere non possent, quod ad hoc omnino cogerent Domi- » nos, & de hoc erat continuus sermo in Roma inter omnes; & in omnibus locis » publicis, dicebant enim se aliter non posse esse securos quod Curia in Italia » manet. Mortuo tamen D. Gregorio præstiterunt Senator & alij Officiales vrbis » debitum Iuramentum de obseruando Constitutionem *vbi Periculum*, &c.

» Item prædicti Officiales vrbis diebus decem pendentibus qui effluxerunt » inter mortem D Gregorij & introïtum Conclauis vna cum alio numero Ci- » uium omnibus DD. Cardinalibus simul adunatis supplicauerunt, & eos requi- » siuerunt, vt eligerent Papam Rom. vel Italicum, addentes quod ante ingres- » sum Conclauis vellent eos super hoc declarare ad consolationem populi, & ali- » quibus verbis subiunxerunt quod aliàs dubitabant de maximis & irreparabilibus » periculis, cum viderent & cognoscerent corda Ciuium nimium subleuata. Et » vlterius certos Ciues miserunt ad domos DD. Cardinalium ex parte D D. Of- » ficialium & populi, qui similes requisitiones fecerunt Dominis in particulari. » Propter quod Domini dubitantes miserunt pro Officialibus & exposuerunt » eis errores qui poterant sequi ex modis quos tenebant circa ipsos, & quomodo » ipsi tendentes quod Curia Rom. circa eos remaneret, essent causa perdendi, & » requisuerunt eos de duobus. 1. Quod expellerentur rustici qui erant in magnâ » quantitate in Roma, prout reportabatur Dominis; & taliter ordinaretur po- » pulus quod non posset esse scandalum; & quod abstinerent ab illis Consilijs » quæ videbantur causa inflammandi populum. 2. Quod ordinarent vnum bo- » num Capitaneum ad custodiam Burgi S. Petri cum certo numero gentium; & » quod Gentes essent benè confœderatæ Dominis, & quod facerent benè cu- » stodiri pontes, vel ipsos tenendo clausos vel saltem de bona gente in bono » numero munirent taliter quod populus ad Palatium transire non posset; quæ » omnia verbo consenserunt; & vnum Bandarensium fecerunt Capitaneum: & » ille fecit 4. Connestabiles. Et isti vltra Iuramentum quod prius Officialibus » præstiterant iuxta formam *Capituli vbi periculum*, &c. Iurauerunt benè & solen- » niter Dominos tenere securos ab omni violentia & impressione, & alia multa » prout ab eis petita fuerant, sed finaliter nihil seruauerunt.

» Aduertendum est autem quod dictis 10. diebus pendentibus mandatum fuit » omnibus Nobilibus vt sub grauissimis pœnis exirent vrbem, & DD. Cardinales » multotiens requisiuerunt Officiales, vt Nobiles stare permitterent, pro eorum » securitate; quod penitus negauerunt sub colore quod tenebant infra Ciuita- » tem. Et finaliter DD. Cardinales rogauerunt DD. Officiales vt saltem duos » ex dictis Officialibus stare permitterent, qui erant Officiales Ecclesiæ: quod » etiam negatum fuit expressè. Adueniente autem horâ introïtus Conclauis, tota » Platea S. Petri fuit impleta populo pro magna parte armato; & intrantibus » Cardinalibus magna pars populi intrauit Palatium, & infra Palatium per totam » noctem vsque ad exitum Conclauis steterunt & ruperunt diuersas portas diuer- » sarum domorum in Palatio, & ipsum Palatium ab omni parte circundederunt » armatis hominibus, itavt nullus posset intrare vel exire sine eorum voluntate.

» Item subsequenter priusquam omnes vt moris est, exiuerant Conclaue ex- » cepto Senatore & quibusdam alijs paucis, qui cum Dominis aliquibus loque- batur,

batur, & porta Conclauis custodiretur, ita vt nullus sine licentia intrare posset, « superuenerunt Capitanei regionum vrbis cum aliquibus Ciuibus in bono numero volentes intrare Conclaue: & licet eis sæpè fuerit dictum quod non erat « de more, quod post clausam portam maximè ita tardâ horâ aliquis intraret, « nihilominus omnino intrare voluerunt, & Dominis licet cum displicentia congregatis in Capella similes requisitiones fecerunt petentes etiam vicibus iteratis, quod antequam exirent Conclaue de hoc declararent expressè, subiungentes & pluries repetentes quod ita videbant populum dispositum, quod istud « non poterat aliter transiri sine periculo personarum. «

Item sciendum quod ante introïtum Conclauis fuerat per multos reportatum Dominis quod erant aliqui Prælati in Roma quorum aliqui erant Romani, alij Italici qui ad hoc vt impressio fieret, totis viribus populum inflammabant, & qui multa promittebant Officialibus in casu quo quilibet eorum eligeretur in Papam. Et licet iste tunc Barrensis à principio non fuerit « nominatus, tamen expost relatum est quibusdam ex Dominis, licet non clarè constet & credam non esse verum, quod fuerat vnus ex solicitatoribus antedictis. «

Item aduertendum est quod mortuo Patre nostro D. Gregorio remanserunt « in Curia sexdecim tantummodo Cardinales, ad quos solos competebat ius eligendi summum Pontificem: quorum duodecim erant vltramontani & 4. Italici, & omnes Cardinales vltramontani antequam intrarent Conclaue in introïtu « & post vsque ad tempus Impressionis continuo, provt asserunt, fuerunt in deliberatione & proposito & voluntate eligendi de Collegio & non de extra, & « vltramontanum non citramontanum. Etiam DD. Italici erant in proposito « eligendi de Collegio & non de extra, licet tenderent vbi bono modo posset fieri, quod vnus ex Italicis eligeretur de Collegio tamen vel extra Collegium, « dummodo debito modo eligeretur. Prætulissent tamen illos de Collegio. Et « in ista voluntate permanserunt continuè; etiam postquam intrauerunt Conclaue vsque in Crastinum post Missas, non obstante quod Romani occupauerant « Palatium & tota nocte existentes armati vt plurimum sine intermissione clamarunt *Romano volemo, Italiano non volemo*, & ita cum sonitu tubarum & tamburorum & cætera continuarunt per totam noctem; adeoque aliqui ex Dominis « modicum dormiuerunt, & dictos rumores etiam continuauerunt vsque ad rupturam Conclauis per eos factam. Demum auditis Missis dum Domini se disponerent vt de Electione tractarent, Campanæ Capitolij & Ecclesiæ S. Petri « quæ Ecclesia est iuxta Palatium inceperunt..... pulsari pro congregatione populi. Et populus fortius cœpit clamare *Romano volemo, Italiano non volemo.* Fuerunt etiam Domini aduisati quod ab extra custodiebant Conclaue, quorum « aliqui erant Romani per Dominos electi; & aliqui Extramontani, quod nisi « statim sine aliquâ morâ eligerent Romanum vel Italicum, omnes Domini Cardinales erant in periculo quod inciderentur per frusta: propter quod Domini « Vltramontani propter vitandum mortis periculum provt tunc maior pars dixit, « & nunc etiam tamen sacramento affirmat, aliàs nisi propter mortis periculum « non facturos; consenserunt quod Italicus eligeretur. Et quia ex Italicis Cardinalibus dixerunt quod nullatenus acceptarent si tali modo eligeretur, cum « viderent impressionem quæ fiebat, omnes quasi ex abrupto sine alia dissensione personæ nominarunt D. Vrbanum tunc Archiepiscopum Barrensem & ipsum tanquam illum quem credebant eis magis notum & in factis Curiæ expertum, elegerunt in Papam animo & proposito provt tunc dixerunt, vt esset « verus Papa, timore tamen dicto durante vt nunc asserunt. Exceptis duobus, « vno Vltramontano qui dixit quod consentiebat taliter qualiter tanquam pulsus & credebat quod electio esset nulla, & vno Cardinale Romano qui dixit « quod propter notoriam impressionem quam videbat, nec sibi nec alteri daret « vocem suam, nisi cessaret impressio & esset in sua libertate. Et vlterius dixerunt « inter se aliqui de Cardinalibus facere provt factum fuerat aliàs, & per Canonas apparet: scilicet quod quamprimum commodè posset, succederent ad locum tutum & securum; & tunc quod ipse renunciaret ad cautelam; & tunc « quod ipsi de nouo reeligerent dictâ die propter Schisma euitandum sibi adinui- «

» cem condixerunt. Demum DD. Cardinales cum iam pluries super expeditione » fuissent per Custodes Conclauis solicitati ad populum clamantem & tumul- » tuantem & iam dispositum ad furiosa, miserunt tres ex DD. Cardinalibus, & » quia non audebant eis in illo furore existentibus publicare electionem, per eos » fecerunt eis promitti & promiserunt quod eos infra diem crastinam consola- » rentur ante Vesperas, eos de Papa Romano vel Italico, & fecerunt populum » rogari quod recederet: qui cum magna difficultate recessit de aulâ; non tamen » exiuit Palatium vel circuitum eius, sed aliquantulum rumor cessauit; & iterum » DD. miserunt pro multis Prælatis inter quos iste fuit tunc Barrensis & per præ- » dictum modum electus; qui venit & vidit populum furentem; & totam violen- » tiam & impressionem factam; & ante viderat & audiuerat clamores populi » furentis; & sciuit & scire debuit quicquid per populum actum est tanquam » rem notoriam. Et tunc populo aliqualiter à clamoribus cessante, eo tamen » iuxta & infra Palatium existente DD. aliqualiter comederunt & interim Præ- » lati pro quibus missum fuerat, venerunt; & post comestionem Cardinales ve- » nerunt ad Capellam in eodem loco vbi electio antea facta fuerat, exceptatis » tribus qui non interfuerunt, & tunc vnus è Dominis dixit, modò cessat illa vio- » lentia, & illi clamores qui erant de mane concitati: iterato religamus eum. » Tunc sibi dictum fuit per quendam Cardinalem alium quod non cessabat vio- » lentia nec timor qui fuerant per prius; & quidquid fieret non valeret: nam » semper armati & clamantes erant in Palatio, licet non ita fortiter nec in tanto » numero. His tamen spretis, exceptis illis tribus & etiam excepto illo Romano » qui dixit vt prius, reelegerunt eum & adhuc durantibus verbis, cum perpen- » dissent Romani ex aliquis signis, quod non esset electus Romanus, cum maxi- » mo rumore inceperunt frangere Conclaue & ipsum per tres partes fregerunt & » vocauerunt Officiales. Et populus armatus quantum ferè recipi potuit: pro- » pter quod Domini plus solito mortis timore timentes in Capella secreta se pro » maiori parte reduxerunt; cuius porta fuit statim cum securibus fracta; & in- » trauit Populus armatus adhuc clamans vt suprà, & omnes Dominos hinc inde » circundedit. Et nisi quia vnus Dominus volens suum & alium periculum eui- » tare, dixit eis quod Dominus S. Petri erat electus si volebat consentire & quod » ipsi inducerent eum ad consentiendum; credidit quod omnes fuissent inter- » fecti maximè Vltramontani. Sed audito illo irruerunt in prædictum Dominum » S. Petri; & præcisè inuitum & renitentem posuerunt in vna cathedra: & dum » accederent ad faciendum sibi reuerentiam, quilibet ex Dominis exiuit Pala- » tium vt potuit melius & aliqui exiuerunt Romam de nocte vel de simulato » habitu; & aliqui etiam sub dissimulatis habitibus retraxerunt se ad Castrum » S. Angeli. Aliqui tamen pauciores in suis domibus remanserunt. In Crastino » autem quietato populo aliqualiter, iste tunc Barrensis qui remanserat in Pala- » tio, & nullo modo etiam pluries per aliquos ex Dominis requisitus exire noluit, » misit ad Dominos qui erant in Castro iteratis vicibus vt venirent ad ipsum: & » quia non cito venerunt, fecit eos requiri per Bandarenses & alios Officiales » Vrbis pro parte Populi, vt Domini asserunt, quod pro maioris scandali euita- » tione omnino exirent castrum & venirent ad Palatium. Ipsi verò vt affirmant » dubitantes de maiori scandalo maximè quia tam ipsorum quàm aliorum Domi- » norum familia erat dispersa per orbem, primum scripserunt manibus proprijs » quod erant contenti quod Domini qui erant ab extra intronizarent eum & ad » hoc faciendum eos Procuratores constituerunt. Demum quia fuerunt modo » præmisso requisiti exiuerunt & venerunt ad Palatium & ipsum intronizauerunt » more consueto. Et tamen hoc sic verum qui ab vrbe recesserunt rediuerunt » ad vrbem, & ipsum post coronauerunt, & ab illo tempore DD. Cardinales in » reuerentijs & alijs tractauerunt ipsum vt Papam; tamen vt asserunt, nunquam » intentionem habuerunt, vt per hoc aliud ius sibi tribuerent quàm quod esset » ex electione quæsitum. Ipse autem in Consistorijs & aliàs vsus vt Papa. Tamen » omnia facta sunt in vrbe, vbi Domini saltem Vltramontani vt dicunt, nunquam » se reputauerunt securos; imò verisimiliter credunt quod si in vrbe suam Ele- » ctionem reuocassent in dubium, quod fuissent in magno periculo: ipseque licet » requisitus pluries voluit exire vrbem vsque ad diem... quâ, &c. quâ omnes

Cardinales Vltramontani erant in Anagnia; & tunc venit ad Ciuitatem Tiburtinam populo Rom..... « «

Modò 1. quæritur vtrum istius electio fuerit Canonica. 2. Si à principio non fuerit Canonica, vtrum tacitus consensus omnium Cardinalium præmisso modo subsecutus sufficiat: ita quod iste sit verus Apostolicus, an Apostaticus iudicari. Circa thema præmissum 1. demonstrabitur quod hæc Electio non tenuerit. 2. demonstrabitur quod tenuerit. 3. Concludetur succinctè quid Iuris. « « « « «

Tria ista puncta prosequitur & rationibus plurimis probat, quas qui legere volet, reperiet in MS. Biblioth. Victorinæ notato hisce Characteribus 685. quem refutauit Abbas S. Vedasti Doctor Academiæ Parisiensis, vt legitur in eodem libro. Altera verò Epistola seu alterum Factum M. Iacobi de Sena ex parte Vrbani VI. & pro eius causa, 3. Iulij an. 1378.

Factum M. & D. Iacobi de Sena missum Vniuersitati Parisiensi super electione Vrbani.

IN nomine Domini, Amen. Quia quæcunque distinguntur, facilius capiuntur & animo melius retinentur, ideo quo dilucidius series processus feliciter ad Apostolatum sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri D. Vrbani diuina fauente Clementia Papæ VI. percipi ac memoriæ tenacius commendari possint eiusdemque processus gesta, per certa tempora veritati semper innuentes instructione præsenti, capitulatim duximus distinguenda. Tempus primum ægritudinis felicis record. Gregorij Papæ XI. quo de vita illius Cardinales desperabant, & tempus secundum quod fluxit à tempore dicti obitus vsque ad tempus electionis & inthronizationis ipsius D. nostri Vrbani, & tempus 3. lapsum post electionem, ac inthronizationem prædictas, ac eiusdem temporis gesta vsque in præsens. Primum ergo tempus & eiusdem temporis gesta propositum nostrum tangentia sunt hæc. In primis tamen scitum & visum & notorium fuit, quod fel. record. Gregorij Papa prædictus ante mensem & in mense Martij anni præsentis, videlicet numerandi à Natiuitate Domini 1378. in vrbe Roma cum sua Romana Curia & DD. Cardinalibus 16. numero moram trahebat. Et ipse in suo Palatio Apostolico apud Basilicam S. Petri sito continuè habitabat: quorum 16. Cardinalium nomina sunt hæc, &c. « « « « « « « « « « « « « « « « « «

Item quod cæteri Cardinales S. Romanæ Ecclesiæ vltra superius nominatos videlicet Albaniensis, Tusculanensis, Sabinensis, S. Anastasiæ, S. Vitalis & S. Mariæ in porticu dictis temporibus fuerunt & erant absentes à Romana Curia & in remotis partibus, videlicet apud Ciuitatem Auenionensem, & hoc fuit & erat & est verum, publicum & notorium. « « « « «

Item quod verum, publicum & notorium fuit & est, quod Ioannes tit. S. Marcelli Presbyter Cardinalis vulgò dictus Ambianensis dictis temporibus, & etiam post & vsque ad tempus de quo dicetur infra, similiter fuit & erat absens à dicta vrbe & à Rom. Curia missus per dictum Gregorium ad partes Thusciæ pro tractatu concordiæ, de qua tunc agebatur inter Ecclesiam & Florentinos. « « « « «

Item quod præfatus Gregorius Papa per prædictum mensem Martij vsque ad 27. dicti mensis quo decessit, vt infra dicetur, in dicto Palatio infirmitate corporea grauiter ægrotabat. « « «

Item quod dicto mense Martij & per nonnullos dies ante 27. diem eiusdem mensis per Medicos & alios de vita ipsius Greg. penitus desperabatur, & dies eius obitus proxima tunc esse communiter & publicè ac omnino credebatur. « « «

Item quod præfati Cardinales omnes præter Cardinalem S. Petri qui pro tunc propter suam debilitatem non poterat illis Congregationibus interesse: qui Cardinales, vt præmittitur, in vrbe tunc erant præsentes, quorum nomina in 1. artic. sunt descripta & superius per ordinem. Ante dictam 27. diem mensis Martij, & diebus illis quibus vt dictum est Gregorius adhuc tunc viuebat & de vita eius longa desperabatur, interdum simul omnes in certo loco & interdum in diuersis locis, quidam ex eis separati ab alijs conuenerunt, & diuersa colloquia super electione futuri Rom. Pontificis & super persona ad Apostolatus apicem prius morte D. Gregorij eligenda inter se habuerunt. Et tandem pro- « « « « « « « « « «

,, pter varias & diuerſas voluntates inter ſe diſcordantium de perſona aliqua vltra
,, montes nata in Papam eligenda concordare pro tunc minimè potuerunt. Et de
,, his fuit & eſt commune dictum, communis opinio, communis aſſertio & repu-
,, tatio ac publica vox & fama in vrbe & Rom. Curia ac Italia & alibi, &c.

,, Item ipſi Cardinales etiam viuente adhuc dicto Gregorio veriſimiliter ſuſ-
,, picantes de proxima tunc futura ipſius morte deliberauerunt adinuicem aliqua
,, ordinare & facere pro cautela ac cuſtodia atque tuitione perſonarum & rerum
,, ac bonorum ſuorum, & quod inter cætera ordinauerunt & fecerunt quamplu-
,, rimi & maior pars ipſorum, maximè illi qui erant & ſunt Gallici ſeu vltra-
,, montani, quæ pecuniæ, vaſa argentea, libri, jocalia, & alia eorum bona mo-
,, bilia fuerant portata, recondita & poſita in Caſtro S. Angeli fortiſſimo & tu-
,, tiſſimo Quod caſtrum ſitum eſt iuxta vrbem & prope burgum S. Petri, ac te-
,, nebatur pro parte & nomine Rom. Eccleſiæ & per Caſtellanum natione vltra-
,, montanum: & quædam coram ex ipſorum bonis fuerunt poſita in certis alijs
,, locis ſecretis tam intra quam extra vrbem.

,, Item quod Officiales vrbis, videlicet D. Guido de Prohinis, Senator, miles
,, vltramontanus, Conſeruatores Cameræ vrbis, nec non Bandarenſes & alij ad
,, quos ſpectat & ſpectare conſueuit gubernatio & regimen publicum & Rom. po-
,, pulus, ac etiam nonnulli alij probi & honeſti viri Ciues Rom. percipientes tunc
,, & cogitantes debilem ſtatum ac grauiſſimam infirmitatem perſonæ præfati
,, Gregorij & quod deſperabatur de longæua vita illius, acceſſerunt ad præfatos
,, Cardinales tunc ſimul congregatos in Eccleſia S. Spiritus de vrbe. Et nomi-
,, nibus ipſorum Officialium & aliorum Ciuium, & populi Ro. coram ipſis Car-
,, dinalibus ac multis alijs honeſtis, probis, & magnis viris tam Prælatis quàm
,, alijs de graui & periculoſo ſtatu perſonæ dicti Greg. condolebant ac ſe condo-
,, lere dicebant, ipſiſque Cardinalibus tunc dixerunt & obtulerunt ſe ſtare para-
,, tos, illis in omnibus aſſiſtere, fauere & obedire, & eorum exequi beneplacita
,, & mandata, ſupplicantes etiam quod in caſu vacationis Sedis Apoſtolicæ ipſi
,, Cardinales dignarentur perſonam talem in Romanum Pontificem eligere, quæ
,, attento ſtatu moderno eidem Eccleſiæ vtilis eſſet. Qua de bona & liberali ac
,, grata oblatione dictorum Officialium, & Ciuium ac populi ipſi Cardinales fue-
,, runt & erant merito valde contenti, & ipſam oblationem cum gratiarum actio-
,, nibus valde gratam & acceptam habuerunt, & habere ſe reſponderunt &
,, dixerunt; de perſona verò in Romanum Pontificem eligenda reſponderunt,
,, quod talem intelligebant eligere remotâ omni affectione inordinatâ quam
,, reputarent vtiliorem Eccleſiæ & quam eligendam eis Deus inſpiraret. Et
,, inſuper ipſi Cardinales requiſiuerunt Officiarios prædictos quod eſſent di-
,, ligentes & ſoliciti circa bonam cuſtodiam vrbis, ne in nouitate quæ tunc immi-
,, nebat, poſſet in eadem vrbe aliquod malum vel ſiniſtrum contingere, dictique
,, Senator & Officiales, & alij hoc vtique ſe facturos ipſis Cardinalibus dixerunt &
,, reſponderunt. Interea quia ex tunc & continuè & vſque poſt factam electionem
,, dicti Rom. Pontificis, de qua infra dicetur, urbs & ipſa Roma & præfatus Bur-
,, gus & Palatium ac Conclaue, de quo inferius, dicetur, bene, fideliter & diligen-
,, ter fuerunt cuſtodita & à quacunque violentia, impreſſione, iniuria & ſcanda-
,, lo præſeruata. Et hoc fuit & eſt verum, publicum & notorium ac etiam dictum,
,, creditum & pro vero, publico & notorio habitum & reputatum. Et de præmiſ-
,, ſis fuit & eſt publica vox & fama in vrbe & Rom. Curia & Italia prædictis &
,, alibi.

,, Item quia poſt prædicta, infra paucos dies præfatus Greg. Papa obijt vide-
,, licet die 27. dicti Martij menſis; & quia per eius obitum Sedes Apoſtolica tunc
,, vacauit & vacabat palam & notoriè: & quia propterea dictis Cardinalibus im-
,, minebat & incumbebat negotium & cura prouidendi Rom. Eccleſiæ & Sedi
,, Apoſtolicæ de Rom. nouo Pontifice.

,, Item quia præfati Cardinales conuocatis ſupradictis Senatore & alijs Offi-
,, cialibus vrbis, illos requiſiuerunt quod præſtarent iuramentum in forma Iuris
,, debitum de obſeruanda Decretali *Vbi Periculum*: ipſique Senator & Officiales
,, ad requiſitionem prædictam dictum iuramentum ſuper ſancta Dei Euangelia
,, per eorum quemlibet corporaliter tacta ſponte & liberaliter præſtiterunt: &

nihilominus oblationem gratam per eos aliàs factam de qua superius dictum «
est, repetierunt, & iterato ipsam oblationem dictis DD. Cardinalibus fe- «
cerunt. «

Item quia subsequenter quodam alio die præfatis Cardinalibus simul congre- «
gatis in conuenientibus in Vrbe in Ecclesia sanctæ Mariæ Nouæ, in qua corpus «
dicti Gregorij traditum seu commendatum fuerat Ecclesiasticæ sepulturæ, «
præfati Officiales nominibus eorum & aliorum Ciuium & populi Romani ipsis «
Cardinalibus simul ibidem existentibus humiliter & deuotè supplicauerunt: «
quatenus ipsi Cardinales dignarentur eligere aliquem idoneum, bonum, suffi- «
cientem ac probum virum, qui esset Natione Italicus; dicentes & asserentes «
iidem Officiales videri eis hoc esse expediens & vtile sanctæ Romanæ ac etiam «
vniuersali Ecclesiæ, & etiam toti Christianitati propter rationes quæ statim «
dicentur, & tunc verba seu similia dixerunt & repetierunt in effectu multis vi- «
cibus dictis Cardinalibus in loco prædicto. «

Item quia post prædictam supplicationem immediatè & eodem conceptu & «
pro dictæ supplicationis fundatione & ejusdem obtinenda exauditione, mul- «
ti & complures coram ipsis Cardinalibus dicti Officiales proposuerunt & alle- «
garunt rationes; & inter cæteras dixerunt & proposuerunt aliquas: earum «
effectus statim sequitur. Videlicet quod Sedes Rom. quæ erat & est Apostolica «
propter longissimam absentiam Rom. Pont. temporibus retroactis quibus ipsi «
Pontifices ab Vrbe Romana, & etiam tota Italia fuerunt absentes; ac etiam ip- «
sa Vrbs, in qua diuina & immutabili ordinatione dicta Sedes stabilita fuerat, «
fuerunt & sunt multipliciter collapsæ & depressæ: & quod Ecclesiæ, Monaste- «
ria, Claustra, Palatia, Reditus, bona ferè omnia Ecclesiarum, Monasterio- «
rum & locorum quibus sanctæ Rom. Ecclesiæ Cardinales erant & sunt intitulati «
in eadem Vrbe & circa & eidem Vrbi adjacentibus fuerant à longissimo tem- «
pore & sunt diruta, neglecta & collapsa: ac in spiritualibus & temporalibus «
enormiter & quasi irrecuperabiliter ad exinanitionem deducta, in pernicio- «
sum exemplum & scandalum omnium Ecclesiarum, personarum Ecclesiastica- «
rum & etiam Christianorum. Et quia non erat nec est via, modus seu reme- «
dium reparationis & reformationis dictorum defectuum; nisi Romani Ponti- «
fices & ipsi Cardinales faciant residentiam in Vrbe, quam residentiam Rom. «
Pont. qui fuerunt hactenus successiuè à tempore Clementis V inclusiuè & Car- «
dinales illis pro tempore assistentes facere neglexerunt & contempserunt sal- «
uis infra & supra scriptis. Et dictorum contemptus & negligentiæ vitium ma- «
ximè causa fuit & contigit ex eo quòd dictorum temporum Rom. Pontifices «
fuerunt & erant non Italici sed Gallici seu Vltramontani, & à Natione Itali- «
ca penitus extranei. Et quia visum toti mundo necessarium erat & est quod «
occasione præmissorum deficiunt Ciuitates, oppida, Castra, Villæ, terræ & «
Prouinciæ Romanæ Ecclesiæ in Italia constitutæ, & in quibus antiquum & «
peculiare patrimonium ac etiam de ipsius Ecclesiæ in temporalibus consistebat «
& consistit, fierent per dicta tempora ipsa guerris, dissensionibus, partialita- «
tibus & infinitis tribulationibus vexatæ & lacessitæ, & per tyrannos ac malos «
Officiales maximè Vltramontanos miserabiliter subjugatæ & oppressæ, in «
tantum quod sancta Romana Ecclesia ex ipsis Ciuitatibus, Oppidis, terris & «
circa, valde modicam, imo nullam vtilitatem fuerat dictis temporibus conse- «
cuta, quinimò pecunias & thesauros omnes quos aliunde eadem Ecclesia etiam «
cum magnis operibus & grauaminibus omnium Ecclesiarum mundi acquisiue- «
rat, & congregauerat, consumpserat & consumpsit & quotidie consumit pro «
ipsarum Ciuitatum, terrarum, &c. defensione: adeoque eadem Ecclesia quo ad «
temporalia & territorium fuerant, erant & sunt maximè, nouissimis tempori- «
bus ipsa penitus ad nihilum notoriè reducta, exhausta & in magno contemptu «
vbique posita. Et quia non videbatur honestum vel tolerabile, quod dicta «
Sedes Rom. remaneret & remaneat tanto tempore sui Pastoris & Sponsi præsen- «
tia & solatio destituta. Et quia occasione præmissorum defectuū retroactis tem- «
poribus sæpius contigerat & contingebat, quod quidam seculares Principes, qui «
tunc habebant sibi subditos & vasallos, & sub dominatione sua consanguineos, «
affines Romanorum Pontificum Gallicorum seu Vltramontanorum ac etiam «

» Cardinalium Rom. Ecclesiæ eisdem Pontificibus dictis temporibus assistentium
» per instantias precum per dictos Consanguineos, affines & amicos vt à Cardina-
» libus dicti Pont. porrectarum obtinuerunt & obtinebāt sæpissimè multa incom-
» moda & inconuenientia, & Ecclesiæ Dei nociua, tam circa reseruationes
» Ecclesiarum, Prælaturarum ac Beneficiorum quàm circa promotiones Prælato-
» rum & Rectorum insufficientium, exclusis etiam electis sufficientibus in dam-
» num Ecclesiarum & Beneficiorum quibus præficiebantur. Quin etiam quando-
» que circa creationes & promotiones Romanorum Pontificum & etiam Cardi-
» nalium, qui quidem in fauorem & contemplationem dictorum secularium Prin-
» cipum eligebantur, dictisque temporibus creabantur & promouebantur, par-
» tiales & illis Principibus fauorabiles & de Natione illis subdita, ex qua re
» multa inconuenientia & Ecclesiæ Dei ac toti Christianitati dispendiosa & noci-
» ua sequebantur & fuerunt secuta, & præsertim indeuotio & inobedien-
» tia & rebellio subditorum & populorum partium diuersarum, palam no-
» torium. Et quia verum, clarum & notorium erat & est, cuilibet intuenti,
» quòd in consequenti, residentia Romanorum Pontificum in Vrbe vel saltem in
» Italia verisimiliter secutura multa Romanæ ac vniuersali Ecclesiæ & toti Ita-
» liæ ac Christianitati dante Deo profutura, videlicet recuperatio terrarum,
» ac Dominiorum dictæ Rom. Ecclesiæ prædictorum, quæ notoriè propter ra-
» tiones jam dictas contra ipsam Ecclesiam rebellarunt; necnon pax & tranquil-
» litas & pacificus status totius eiusdem Italiæ quæ maxima & optima pars erat
» totius Christianitatis. Et quod prædictis rationibus moti & conscientia com-
» puncti fel. record. Vrbanus Papa V. dictas Vrbem & Italiam visitauit, qui
» licet post aliquot annos Auenioni redierit, vbi quasi in continenti post suum re-
» ditum decessit, tamen ipse intendebat & proponebat ac communiter diceba-
» tur, & super se quidem qui de hac eius intentione erant & sunt informati, quod
» si superuixisset, & Italiam proculdubio redisset: necnon Gregorius Papa XI.
» prædictus qui contra voluntatem & magnas precum instantias Patris, fratrum.
» Consanguineorum, Affinium & amicorum suorum omnium; ac etiam multo-
» rum Regum & Principum & Magnatum & omnium ferè Cardinalium & fami-
» liariorum suorum lares proprios dimittendi de partibus Vltramontanis venire
» voluit & venit cum magnis laboribus & expensis, & personarum periculis ad
» ipsas Vrbem & Italiam: ibidem & palam & publicè ipse idem dicebat (vt euen-
» tus postea ostendit) quod in ea perpetuò esset moraturus & in eadem moritu-
» rus. Asserebat tunc idem Gregorius & multis personis hoc idem dixit, quod
» tempore quo fuit Cardinalis & viuente dicto Vrbano displicuit ipsi Gregorio
» dictus Vrbani de Italia reditus seu recessus; & quod ipse Gregorius existens
» tunc Cardinalis Bellifortis hanc sui displicentiam præfato Vrbano dixit &
» patefecit.

» Item quod præfati supplicationem & rationes supradictas plenè & patien-
» ter audiuerunt & intellexerunt; & tandem habita inter se deliberatione con-
» cordi prædictis Officialibus, vt præmittitur, supplicantibus prædictas rationes
» allegantibus, constanter & intrepidè responderunt quod ipsi Cardinales non
» habendo respectum magis ad vnam nationem quàm ad alteram & seposita seu
» dimissa omni affectione inordinata intendebant procedere ad electionem præ-
» dictam & prouidere de Rom. Pontifice, non aliter.

» Item quoad requisitionem dictorum Cardinalium & pro majori & tutiori
» custodia dicti Palatij & Conclauis de quo infra dicetur, & etiam Burgi sancti
» Petri: in quo Burgo situm est Palatium prædictum; necnon Pontium per quos
» transiebatur & transitur ad Burgum de Vrbe certi custodes videlicet vnus Ca-
» pitaneus, Officialis Rom. vocatus Bandarensis, & 4. alij viri boni Ciues Rom.
» de quibus ipsi Cardinales conferebant, deputati fuerunt. Et quod ipsi Capi-
» tanei & alij proximè dicti vltra juramentum de quo superius dictum supra san-
» cta Dei Euangelia per eos corporaliter tacta iurauerunt quod personas & famu-
» los eorum custodirent & tenerent securos.

» Item quod ipsi Cardinales similiter ordinauerunt & fecerunt quod residua
» ipsorum bona mobilia, imo bona Romanæ Ecclesiæ mobilia in Vrbe tunccon-
» sistentia, maximè jocalia & alia pretiosa fuerunt portata, posita & recondita

infra Caſtellum ſancti Angeli: & quod etiam Camerarius Papæ conditis bonis "
infra idem Caſtrum cum multis Nobilibus militibus armigeris & viris ſcientibus "
& bellicoſis ſe recepit, & victualibus & gentibus illud etiam minitans & fuit "
ibidem continuè donec electus fuit nouus Summus Pontifex, vt infra di- "
cetur. "

Item quod dictus Camerarius ex voluntate & ordinatione dictorum Cardi- "
nalium fecit, conſtituit & ordinauit ſuum locum tenentem ſeu Vice-Camera- "
rium D. Guillelmum tunc Epiſcopum Maſſilienſem, nunc verò Epiſcopum Va- "
lentinienſem Vltramontanum ad cuſtodiendum dictum Palatium & Conclaue, "
de quo infra fit mentio, ac ad faciendum & exercendum omnia quæcunque per "
Camerarium facienda emergerent emergentia. "

Item quod vltra prouiſiones prædictas præfati Cardinales ordinauerunt & "
fecerunt quod dictus Maſſilienſis Epiſcopus cum duobus aliis Prælatis videli- "
cet Tiburtinenſi & Cyderanenſi Epiſcopis, de quibus ipſi Cardinales confide- "
bant & confidere dicebant; & cum nonnullis aliis Nobilibus laïcis Vltramon- "
tanis fuerunt, & erant continuè ad cuſtodiam dictorum Palatij & Conclauis "
vſque ad conſummationem & perfectionem electionis, de qua infra dicetur. "

Item quod toto tempore & per totum tempus quo ipſi Cardinales fuerunt "
infra dictum Conclaue, donec celebrata fuit ipſa electio, ipſum Palatium & "
Conclaue fuerunt bene, fideliter & tutè cuſtoditi, & ab omni violentia, impreſ- "
ſione, ſcandalo, injuria & malo præſeruati; & hoc fuit & eſt verum, publi- "
cum & notorium, ac tunc dictum, aſſertum, creditum & pro verò publicè & "
notoriè habitum & reputatum: Et de prædictis fuit & eſt publica vox & fama "
in Vrbe & in Rom. Curia & Italia prædictis & alibi. "

Item quod antequam prædicti Cardinales intrarent prædictum Conclaue, "
ipſi Cardinales in certo loco conuenerunt & fuerunt congregati, & habuerunt "
inter ſe collocutionem & verba ſuper electione Rom. Pontificis quæ tunc fa- "
cienda imminebat; & ſuper perſona tunc in Papam eligenda; ſed propter tunc "
varias & diuerſas eorum voluntates, reperti fuerunt inter ſe diſcordantes & va- "
rij ſuper perſona, ipſa & quod ipſa diſcordia proceſſit ac decreta & nota fuit "
modo qui ſequitur, videlicet quod ex ipſis Cardinalibus quinque, ſcilicet Car- "
dinalis Lemouicenſis, de Agrifolio, Pictauienſis, Majoris Monaſterij & de Ve- "
ru & qui ſuæ Natiuitatis Lemouicenſem volebant & aſpirabant tunc fieri, & "
habere Papam aliquem patriotam ſuum vel ſaltem vicinum & de ſequela eo- "
rum, & primo principaliter Cardinalis Pictauienſis. Sed quia erat eis dictum "
de Pictauienſi, non poterat fieri ex cauſa quæ infra dicetur. 2. Nominabant & "
nominauerunt Cardinalem Viuarienſem qui eſt & erat Nationis Cantuarienſis, "
ac vicinus Patriæ & de ſequela eorum vel illorum. Quinque verò alij ex dictis "
Cardinalibus quorum 4. reputantur Gallici videlicet Glandacenſis, ſancti "
Euſtachij, de Britannia & Gebennenſis, necnon quintus ſcilicet de Luna Ara- "
gonenſis Cardinalis aſpirabant & volebant habere & eligere alium: & iſtis vi- "
debatur etiam velle conſentire & adhærere Cardinali de Vrſinis. Alij verò tan- "
dem qui erant Italici tres numero ſcilicet Florentinus, ſancti Petri & Mediola- "
nenſis videbantur aſpirare ad eligendum Papam Italicum ſi potuiſſent, ſed ni- "
hilominus dicti Lemouicenſes & cum eis Viuarienſis Cardinalis per varias indu- "
ctiones conabantur trahere dictos qui reputabantur Gallici, & etiam Italici "
Cardinales ad eligendum ex ſeipſis vnum, Lemouicenſem ſcilicet vel Pictauien- "
ſem Cardinales. Et finaliter fuit eis dictum & declaratum expreſsè pro parte "
dictorum Gallicorum & ſequacium pro iſta vice nullomodo conſentirent elige- "
re aliquem in Papam de Natione Lemouicenſi, & hoc expreſsè dixit & ape- "
ruit D. Cardinalis ſancti Euſtachij reddendo & aſſignando illis rationem, videli- "
cet quod totus mundus videbatur attædiatus de Lemouicenſi eo quod hacte- "
nus habuerunt & tenuerunt in Papatu. "

Item quod propter dicta & narrata ſupra in præcedenti articulo proximè ſta- "
tim & in continenti tunc fuit aperta & mota diſcordia inter DD. Cardinales "
de Natione Lemouicenſi & ſequaces ex vna parte, & dictos alios Cardinales ex "
altera parte. Et prætera dicti Cardinales qui dicuntur Gallici, cœperunt "
Conſilia ad partem cum Cardinalibus Italicis & apertè dixerunt eiſdem Itali- "

» cis quod potius ipsi volebant eligere in Papam Italicum vnum quàm vnum de
» Natione Lemouicensi.

» Item quod dicti Cardinales de Natione Lemouicensi propter dictam vo-
» luntatem & intentionem dictorum aliorum Cardinalium percipientium & cog-
» noscentium multis inter se habitis collocutionibus de variis personis diuersa-
» rum Nationum in Papam eligendis, finaliter tunc deliberauerunt ac suos ani-
» mos inclinauerunt & concluserunt ac determinauerunt inter se, quod si possent
» ad se trahere & habere pro se sufficientem numerum aliorum Cardinalium pro
» eligendo in Papam aliquem de Natione Lemouicensi, aliàs saltem pro eligendo
» dictum Cardinalem Viuariensem eorum sequacem, tunc eligerent & nomina-
» rent in Papam D. nostrum Vrbanum Papam modernum qui tunc erat Archie-
» piscopus Barrensis.

» Item quod tunc motiua, causa & ratio quæ tunc mouit & mouebat dictos
» Cardinales de Natione Lemouicensi ad nominandum & eligendum in Papam
» dictum D. nostrum Vrbanum tunc Barrensem Archiepiscopum, vt dictum est,
» fuisset & erat iste videlicet, quod in hoc eorum proposito concurrerent non
» tantùm dicti Cardinales Italici, sed omnes alij Cardinales etiam Vltramontani
» multiplici consideratione. Tum quia ipse Barrensis Archiepiscopus erat in
» scientia sufficientissimus & valde practicus, versatus & instructus de antiquo in
» causis & negotiis Rom. Curiæ; & fuit & erat ipsis Cardinalibus omnibus ab an-
» tiquo notus & familiaris, ac socius Capellanus ac satis familiaris & domesticus
» Cardinalis Pampillonensis Vice-Cancellarij Rom. Curiæ qui erat & est de Na-
» tione Lemouicensi. Tum quia loco & in absentia ipsius Cardinalis Vice-Can-
» cellarij præfatus Gregorius Papa cum fuit in partibus Italiæ, ipsum tunc Ar-
» chiepiscopum Barrensem posuit & præfecit in locum dicti Cardinalis Pampil-
» lonensis ad gubernandum Officium Cancellariæ ipsius D Papæ & Rom. Curiæ.
» Et idem Officium tanquam confidens de ipso & ipsius sufficientia eidem tunc
» Barrensem Archiepiscopum tanquam locum tenentem dicti D. Cardinalis
» Pampillonensis Vice-Cancellarij plenariè commisit. Et idem Officium dictus
» tunc Archiepiscopus Barrensis benè, fideliter & laudabiliter gessit & gubernauit
» continuè vsque ad mortem Gregorij Papæ prædicti. Tum etiam quia ipsi
» Cardinales habebant & reputabant ipsum tunc Barrensem Archiepiscopum
» tanquam bonum Vltramontanum & illorum moribus conformem: ex eo quod
» plurimis annis seu multo tempore fuerat nutritus & conuersatus cum Vltramon-
» tanis in Ciuitate Auenionensi & Rom. Curia. Et etiam quia fuit & est de Sici-
» lia & Ciuitate Neapolitana oriundus, quorum Regni & Ciuitatis erat & est D.
» Ioanna Siciliæ quæ fuit & erat Romanæ Ecclesiæ deuota filia & ipsis Cardina-
» libus valde grata & accepta; & pro dicto Regno dictæ Ecclesiæ fidissima
» vasalla.

» Item etiam ante tempus quo dicti Cardinales intrauerunt Conclaue præfa-
» tum, vt statim dicetur, dicta voluntas & inclinatio animorum ac deliberatio
» dictorum Cardinalium Lemouicensium, de qua supra dictum est, quoniam ipse
» tunc Barrensis debebat eligi in Rom. Pontificem, in Rom. Curia fuit patefacta
» quampluribus, & de hoc fuit & est publica vox & fama ac communis assertio &
» commune dictum in Vrbe & Rom. Curia prædictis & alibi.

» Item quod subsequenter post prædicta & jam factis dictis prouisionibus &
» ordinationibus per dictos Cardinales, prout dictum est, ac etiam peracto & per-
» fecto Conclaui secundum formam Iuris infra Palatium supradictum, dicti 16.
» Cardinales omnes die 7. mensis April. anni supradicti ipsum Conclaue intra-
» uerunt.

» Item quod commune dictum, communis assertio, visum & notorium fuit
» & est, quod multi ex Romanis qui erant ante & circa dictum Palatium altis vo-
» cibus & sæpè clamabant, *Papam Romanum volumus.* Ista verba repetierunt &
» dixerunt multis vicibus tam in ingressu quàm post ingressum Palatij & Con-
» clauis prædicti, palam, publicè & notoriè.

» Item quod ipsa eadem die post ingressum dictorum Cardinalium in dictum
» Conclaue, ipsum Conclaue fuit vndique bene clausum & firmatum, & quod
» ipso Conclaui existente bene clauso & firmato duo Cardinales videlicet de

Agrifolio

Agrifolio & Pictauensis, Lemouicensis Cardinales hora satis tarda eiusdem diei accesserunt ad Cardinalem sancti Petri tunc existentem in dicto Conclaui ; & aperientes ei eorum intentionem requisiuerunt illum quod in casu quo ipsi remanerent & eligerent in Papam dictum Archiepiscopum Barrensem, ipse Cardinalis sancti Petri vellet concurrere & concurreret cum eis in hac eadem voluntate : ipseque Cardinalis sancti Petri huic eorum petitioni reuertendo annuit & consensit, & ante etiam annuerat & consenserat super his interrogatus.

Item quod die ex tunc immediatè sequente quæ fuit 8. mens. April. 17. Cardinales prædicti fecerunt ante omnia infra Conclaue de mane coram se duas Missas celebrari & imploratâ per eos Spiritus sancti gratia & dicto Conclaui adhuc tunc existente bene clauso vndique & firmato existentes tunc in capella dicti Palatij prædicti infra dictum Conclaue in quo dictus Gregorius Papa dum viuebat solitus erat Missas audire, inceperunt de dictæ modificationis negotio inuicem colloqui & communicare : & quod præfatus Cardinalis Pictauensis dixit etiam ad partes & præfato Cardinali Mediolanensi hæc verba in effectu. Quid dicitis vos Domine Mediolanensis? videtur ne vobis bonus Papa Archiepiscopus Barrensis ? Et ipse Mediolanensis confestim respondit ipsi Cardinali Pictauensi, quod bonus Papa videretur ipsi Cardinali Mediolanensi Archiepiscopus Barrensis ; & statim vnà cum præfato Cardinale de Agrifolio computauerunt eos qui consentiebant & deliberauerunt eligere dictum tunc Barrensem, & inuenerunt quod erant vltra duas partes præsentium Cardinalium prædictorum. Et præmissa sunt vera, publica & vt supra.

Item quod dicto Conclaui adhuc tunc existente bene clauso vndique & firmato vt dictum est, duo videlicet de Agrifolio & Pictauensis Cardinales prædicti inceperunt secretè inquirere & inuestigare cum aliis Cardinalibus an præligendo in Papam dicto tunc Barrensi Archiepiscopo possent ad se trahere & habere & vota & voces aliorum ipsorum Cardinalium ad hoc in numero sufficienti concurrentium.

Item quod ibidem postea immediatè & incontinenti præfatus Cardinalis de Agrifolio dictis aliis Cardinalibus omnibus ibidem etiam tunc existentibus dixit hæc verba, *Domini sedeamus statim quia pro certo ego credo quod incontinenti eligemus & habebimus Papam.*

Item quod dicto & circa vt jam dictum, Cardinalis de Vrsinis cum videretur tunc præsentire concordiam votorum dictorum aliorum Cardinalium concurrentium ad eligendum in Papam dictum tunc Barrensem Archiepiscopum : de qua concordia Votorum supra dictum est. Et idem D. Cardinalis de Vrsinis satagebat & volebat tunc ipsum electioni dicti Barrensis Archiepiscopi Negotium dimittere & differre, vel vt creditur impedire : & propterea protulit & dixit dictis & aliis Cardinalibus verba quæ sequuntur, vel similia in effectu. O Domini mei si placet differamus istam electionem, vt possimus deludere istos aliquos de populo Rom. qui vellent habere & clamantes petierunt Papam Romanum, & vocemus ad nos vnum Fratrem Minorem Romanum & imponamus ei Capam & Mitram Papalem, & fingamus seu simulemus nos elegisse in Papam ipsum Fratrem Minorem, & sic recedamus de loco isto & postmodum alium alibi eligemus.

Item quod ibidem tunc incontinenti auditis per dictos alios Cardinales dicto Cardinali de Vrsinis supra proximè recitatis Cardinalis Episcopus Prenestinus vulgariter nominatus, Cardinalis Lemouicensis & alij eius sequaces responderunt & dixerunt dicto Cardinali de Vrsinis per hæc verba vel æquipollentia in effectu, *Certè Domine de Vrsinis non faciemus sicut vos dixistis, quia Nos nolumus facere populum idolatrare nec decipere & animas nostras damnare, imò de præsenti intendimus eligere verum Papam & de clamoribus & verbis istorum populorum non curamus.*

Item quod dicto Conclaui adhuc bene & vndique & ex omni parte clauso & firmato ipsi Cardinales statim ibidem consederunt ad dictam Electionem celebrandam : & quod ipsis considentibus Cardinalis Florentinus volens similiter dimittere & impedire quod dictus Barrensis Episcopus non eligeretur, suasit

» dictis aliis Cardinalibus quod eligerent in Papam Cardinalem sancti Petri : & » eum ad hoc nominauit. Et fuit eidem responsum per dictum Cardinalem Lemouicensem, quod licet dictus Cardinalis sancti Petri esset vnus bonus & sanctus » homo, tamen duo obstabant: Et 1. erat Romanus, & Romanus per aliquos de » populo petebatur; & ideo non haberent Romanum. 2. Quia Cardinalis sancti » Petri erat nimis debilis & infirmus, nec posset sufficere ad omnia perpetuo supportanda. Et etiam adjecit idem Cardinalis Lemouicensis hæc verba in effectu: » *Vos Domine Florentine estis de Florentia quæ est terra inimica Ecclesiæ Romanæ,* » *& ideo non eligemus vos.* Dominus Cardinalis Mediolanensis de terra Barnabo- » nis tyranni quæ semper fuit contra Ecclesiam. Dominus Cardinalis de Vrsinis » similiter est Romanus & partialis, & nimis Iuuenis pro Papatu, ideo vos vel eo- » rum aliquem non eligemus in Papam.

» Item quod postea ibidem in continenti dicto & circa, & omnibus qui erant » in dicto Palatio & circa ipsum Palatium existentibus tunc in pleno silentio præ- » fatus Episcopus Prenestinus vulgariter dictus Cardinalis Lemouicensis præsen- » tibus & audientibus omnibus aliis Cardinalibus, & eorum quilibet, eis ibidem » tunc existentibus, in Papam Romanum Pontificem sanctissimum Dominum » nostrum Vrbanum VI. qui, vt jam dictum est, tunc erat *Barrensis Archiepiscopus,* » nominauit & elegit vtendo in effectu verbis istis. *Ego purè & liberè eligo & assumo* » *in Papam D. Bartholomæum Archiepiscopum Barrensem animo & voluntate quod sit* » *verus Papa*; & quod ibidem illico & sine temporis interuallo præfati alij Car- » dinales quasi omnes & in numero sufficientes & facientes multò majorem par- » tem duarum partium ipsorum omnes Cardinales purè & liberè eundem tunc » Barrensem Archiepiscopum similiter in Rom. Pontificem elegerunt. Et quod » Cardinalis Florentinus videns quod duæ partes & plures D. Archiepiscopum » Barrensem elegerunt, ipse etiam illis adhæsit & eundem Archiepiscopum simili- » ter purè & liberè ibidem in continenti elegit.

» Item quod de præmissis sicut supra proximè recitata sunt per dictos Cardi- » nales factis & gestis: & post illa quasi in continenti ipsi Cardinales inuicem pro- » locuti fuerunt deliberantes inter se an expediebat dictam electionem statim po- » pulo publicari. Tandem concluserunt & determinauerunt quod habita publica- » tio differretur, donec transiuisset tempus prandendi, & donec ipsi pransi fuissent; » & quod ad hoc mouebantur & dicebant se moueri multiplici ratione. Tum quia » dictus Electus non erat in Palatio tunc præsens; & si antequam idem Electus ad » dictum Palatium & ad ipsos Cardinales veniret, dicta publicatio facta esset, du- » bitari poterat quod aliquod sinistrum vel tædiosum eidem Electo posset con- » tingere pro eo quod ipse Electus non erat Rom. & Romani libenter habuissent » & haberent Papam Nationis Romanorum. Tum quia ex eo quod ipsi Cardinales » jam elegerunt, intendebant ante publicationem prædictam aliqua vasa argen- » tea & quædam alia bona quæ tunc habebant infra dictum Conclaue facere re- » portari, & illa saluare quod non credebant se facere posse, si tunc in conti- » nenti dictam electionem publicarent.

» Item quod subsequenter ibidem in continenti præfati omnes qui vt præ- » mittitur dictum tunc Barrensem Archiepiscopum in Papam elegerant, pro ma- » jori securitate personæ ipsius Electi, & vt pro tunc aliquis scienter crederet vel » præsumeret quod ipse fuisset jam electus, deliberauerunt mandare & manda- » uerunt nonnullis Prælatis Rom. & Italicis in Vrbe & Romana Curia tunc tra- » hentibus moram, videlicet dicto tunc Barrensi Archiepiscopo jam vt præmitti- » tur Electo, ac etiam Patriarchæ Constantinopolitano & Episcopo Vlissipo- » nensi & Electo Miniocensi & Episcopis Astamiensi & Nucerensi, ac Abbatibus » Cassinensi & S. Laurentij extra muros Vrbis, quod ipsi Archipatriarchá & Epis- » copi & alij prænominati in continenti ad dictum Palatium accederent pro ma- » gnis & arduis Ecclesiæ Rom. negotiis.

» Item quod præfati tunc Archiepiscopus Barrensis ac nonnulli ex prædictis » Prælatis sicut præmittitur per dictos Cardinales vocari, tunc accesserunt in con- » tinenti dictum Palatium, in quiete existentibus & dicto Conclaui adhuc exi- » stente bene & ex omni parte clauso & firmato, dicti Cardinales infra Capellam » supradictam iterato se traxerunt, & ibidem simul iterato conuenerunt: & ad

maiorem expressionem liberæ voluntatis & liberi consensus eorum & ad maiorem cautelam in præfatum tunc Barrensem Archiepiscopum iteratò purè & liberè & concorditer ac vnanimiter consenserunt & eum iteratò in Papam elegerunt dicentes expressè quod eum liberè & purè ac animo & voluntate vt esset verus Papa eligebant. «

Item quod de præmissis sciendis vt præmittitur iam factis, perfectis & consummatis vox etiam cæpit exire & dici apud aliquos de Romano populo sicut & verum erat, quod dicti Cardinales iam elegerunt Papam : non tamen sciebatur nec dicebatur in populo quis seu de qua natione electus esset. Ex quo propterea ipsi de populo dicebant, petebant & clamabant, quod hoc diceretur & indicaretur eis; quodque eisdem de populo tunc dictum & responsum fuit per Episcopum Massiliensem tunc locum tenentem Camerarij & Custodis dicti Conclauis, quod ipsi de populo irent ad S. Petrum, & tunc hoc diceretur & publicaretur eis. «

Item quod per dictos aliquos de populo auditis dictis verbis per dictum Episcopum Massiliensem vt præmittitur, prolatis, nonnulli ex eis malè percipientes seu malè intelligentes ipsa verba, intellexerunt quod verba sonarent quod ipsi de populo irent ad hospitium Cardinalis S. Petri credentes ipsi aliqui de populo licet malè quod ipse Cardinalis S. Petri esset electus in Papam, maximè quia erat Natione Romanus & ipsi desiderabant habere Papam de ipsorum Natione. Et propterea multi ex ipsis de populo subitò iuerunt & concurrerunt ad hospitium Cardinalis S. Petri situm infra vrbem & ipsum hospitium intrauerunt ac supellectilem & nonnulla bona mobilia in eodem hospitio tunc existentia cœperunt & secum apportauerunt. Nonnulli verò alij de populo ad dictum hospitium non accedentes, sed præ lætitia in conspectum dicti Palatij tunc adhuc stantes clamabant & dicebant hæc verba vel similia in effectu, Papam à Natione Romanum habere desiderabamus, & Papam Rom. habemus. «

Item quod non obstantibus proximis dictis verbis cum dicti Cardinales dictam veram de dicto Archiepiscopo Barrensi factam electionem nondum publicassent, nonnulli alij de populo suspicati fuerunt fraudem seu delusionem aliquam de ipsis de populo in præmissis fieri; ac etiam præsenserunt quod ipsum Conclaue ex alia parte statim tunc fuerat apertum causa recludendi ac extrahendi & reportandi vasa argentea & bona quæ ibidem portari fecerant dicti Cardinales. Et ideo nolentes ipsi de populo quod Cardinales exirent Conclaue, nisi prius Papam elegissent & electionem publicassent, vnam portam dicti Conclauis tunc clausam aperuerunt, & in dictum Conclaue intrauerunt causa explorandi & sciendi an nullus vel aliquis, & quis esset in Papam electus. «

Item quod præfati Cardinales maximè Vltramontani videntes tunc infra Conclaue prædictos Populares ac suspicantes forsitan de indignatione illorum quia ipsi Cardinales non elegerant in Papam Ciuem Rom. finxerunt illis & simulauerunt se elegisse in Papam Cardinalem S. Petri; & per rogamina & preces ipsorum Cardinalium, cum eodem Cardinale S. Petri tunc obtinuerunt quod ad complacendum populo & vitandi causa omnem iniuriam & molestiam ipsorum Cardinal. ipse Cardinalis S. Petri indueretur, & fuit indutus cappa & mitra Papali qui etiam in sede fuit positus. Quodque tunc illi populares qui tunc ibi erant credentes reuera quod ipse Cardinalis S. Petri esset electus in Papam, exhibuerunt illi & exhibebant reuerentiam tanquam electo in Papam. «

Item quod proximis dictis sicut præmittitur sic pendentibus præfati Cardinales omnes excepto Cardinale S Petri de dictis Conclaui & Palatio recesserunt & ad eorum hospitia pacificè & tutè reuersi fuerunt : & quod quilibet ipsorum dum recedebant ad Domos suas per nonnullos Ciues Rom. eorum amicos fuit honorificè vsque ad domos ipsas adsociatus. Et quod dictus Cardinalis Barrensis Archiepiscopus in dicto Palatio ex tunc continuè remansit. «

Item quod post dictorum Cardinalium recessum & facto aliquo temporis interuallo dictus Cardinalis S. Petri in dicto Palatio adhuc tunc existens multis rationibus & alijs tunc ibidem coram eo existentibus dixit hæc verba in effectu. *Ego non sum Papa nec volo esse Antipapa, sed melior me est Electus in Papam scilicet D. Archiepiscopus Barrensis.* «

» Item quod verum, publicum & notorium ac etiam commune, communis
» assertio, communis opinio & reputatio, publica vox & fama in vrbe & Roma-
» na Curia ac Italia prædictis, & alibi fuit & est, quod dictus Cardinalis de Luna
» recedebat de Palatio prædicto equitans super equum suum ad hospitium suum
» situm in vrbe associatus honorificè multis honestis viris Ciuibus Rom. vicinis
» seu amicis ipsum Cardinalem eundem circundantibus recedendo: & fecit transi-
» tum ante dictum Castellum S. Angeli. Quodque Camerarius ipse superius no-
» minatus & nonnulli alij qui tunc erant in Castello ipso putantes tunc quod ipse
» Cardinalis de Luna duceretur Captiuus per dictos Rom. quandam portam
» quæ est super pontem & prope ipsum Castrum, per quam portam ipse Car-
» dinalis cum dictis Rom. faciebant transitum, fecerunt claudi, ad finem vt ip-
» sum Cardinalem eriperent de manibus Romanorum. Et nihilominus etiam qui
» erant in dicto Castro fecerunt insultum & iactauerunt seu proiecerunt lapides,
» iacula seu sagittas cum balistis de ipso Castro contra aliquos de populo vrbis
» ante ipsum Castrum supra dictum pontem transeuntes seu existentes.

» Item quod occasione dictorum in proximè præterito articulo fama seu ru-
» mor inualuit in vrbe à Rom. populo quod prædicti qui erant in dicto Castro,
» incipiebant guerram seu bellum mouere contra Romanos, & quod propterea
» tunc pulsatæ fuerunt Campanæ adhoc vt redderent cautos, & illi de populo sci-
» rent & redderentur inimici de his, qui prædicti, qui in dicto Castro erant iam
» inceperunt facere contra illos de dicto populo insultum; vt dictum est. Quod-
» que postmodum infra breue temporis spatium audita & intellecta veritate, Et
» quod dictus Cardinalis non ducebatur Captiuus, sed honestè & honorificè as-
» sociabatur per dictos Romanos, dicti insultus & rixa seu commotio sedata fuit
» hinc inde.

» Item quod prædicto tunc Barrensi Archiepiscopo electo in Papam, vt di-
» ctum est, existente in dicto Palatio rumor peruenit ad ipsum, quod aliqui de
» Populo prædicto quærebant & minabantur ipsum tunc interficere pro eo & ex
» eo quod idem electus in Papam non erat Romanus, & ipsi de populo prius pe-
» tierant habere aliquem Romanum in Papam. Et quod propterea idem Archi-
» episcopus tunc electus abscondit & continuit se in quodam loco secreto eius-
» dem Palatij, & ibidem latebat & latuit, donec dicta electio per vrbem & dictum
» populum fuit publica.

» Item quod publica vox & communis & fama, ac commune dictum, commu-
» nis opinio, communis assertio & reputatio, & indubitata credulitas in vrbe &
» Romana Curia & in Italia, & alibi ac etiam verum fuit & est quod electio de
» præfato D. nostro Vrbano tunc Barrensi Archiepiscopo in Papam per dictos
» Cardinales vt superius seriosè dictum est, est facta & celebrata & omnia inde
» secuta fuerunt & sunt facta & celebrata per dictos Cardinales liberè, purè, gratis
» & spontè, ac omni cessante impressione, & non via metus, violentia vel iniurijs
» aut vlla ira. Et quod populus Rom. vel aliquis de ipso populo præfato vel con-
» tra eosdem Cardinales infra dictum Conclaue vel Palatium aut etiam extra,
» vltra illo vllo vnquam tempore iactationes, vel minas aliquas minimè fecerunt
» aut aliàs quoquo modo illos terruerunt, maximè ad finem seu causam ab ipsis
» Cardinalibus extorquendi seu obtinendi, quod ipsi Cardinales præfatum D.
» nostrum Vrbanum tunc Archiepiscopum Barrensem aut aliquam aliam certam
» personam eligerent in Papam. Et si per aliquem diceretur vel allegaretur, aut
» fuisset dictum vel allegatum, quod dictis Cardinalibus in præmissis vel in aliquo
» præmissorum fuisset metus illatus vel vis, violentia aliqua illata talis, inquan-
» tum allegatio fuisset, ac esset falsa, ac calumniosa, ac noua maximè secundum
» discussionem, opinionem & iudicium cuiuscunque boni, iusti & æqui, ac sapien-
» tis Iudicis & cuiuscunque alterius discreti, ac rectè sentientis viri.

» Item quod quidam ex dictis Cardinalibus vltramontanis, qui vt superius di-
» ctum est, de dicto Conclaui ad hospitia sua redierant suspicantes forte quod,
» quam fictionem & simulationem prædictam in persona dicti Cardinalis S. Petri
» fieri fecerant, ad vsque displicabile posset eis contingere, videlicet Cardinales
» Lemouicenses, de Agrifolio, Pictauiensis, de Britannia, Viuariensis, de Vechuyo
» Cardinales voluerunt accedere & accesserunt de eorum hospitijs & intrauerunt

dictum Castrum S. Angeli. Quidam verò alij ex dictis Cardinalibus recesserunt " ad quædam Castra & loca fortissima extra vrbem & longè ab vrbe consistentes; " videlicet Cardinalis Gebennensis recessit ad Castrum Zagorali, & Cardinales " de Vrsinis & S. Eustachij recesserunt ad Castrum de Viconaro, & Cardinalis " Sancti Angeli recessit ad quoddam Castrum Ardeæ, quod est M. S. Pauli de " vrbe. Et quod cæteri alij Cardinales tam Vltramontani quam Citramontani, " qui vt præmittitur de dicto Conclaui ad eorum hospitia etiam redierant, vide- " licet Florentinus, Maioris Monasterij, Mediolanensis, Glandacensis, de Luna " Cardinales in ipsis eorum hospitijs & in vrbe cum eorum familijs tutè & pacificè " & sine aliqua molestia permanserunt. Et hoc fuit verum & notorium, ac etiam " dictum, creditum, ac pro vero & notorio habitum & reputatum. Et de hoc fuit " & est publica vox & fama in vrbe & Romana Curia & in Italia & alibi. "

Item quod eadem die 8. qua dicta electio fuit, vt præmittitur, celebrata, " serò & horâ tardâ eiusdem diei, qui vt præmittitur accesserunt, nuntios scrip- " serunt & intimauerunt præfato Archiepiscopo Barrensi electo tunc existenti " infra dictum Palatium, quod erat ipse electus in verum Papam. Et quod quia " pro eo quod ipse electus non erat Romanus, posset ei aliquid sinistrum vel tæ- " diosum contingere, consulebant ei & supplicabant, quodque cum securitate & " saluatione honoris & personæ suæ & status vniuersalis Ecclesiæ exiret & rece- " deret de dicto Palatio & ad aliquem locum tutum se reciperet. "

Item quod præfatus Electus audita requisitione & supplicatione prædicta " dictum Cardinalem S. Petri adhuc tunc in dicto Palatio existentem consuluit " super requisitione illa, & quid eidem Cardinali videretur super hoc faciendum " per ipsum electum. Ipseque Cardinalis S. Petri tandem eidem electo respon- " dens persuasit & consuluit quod ipse Electus nullo modo recederet de dicto Pa- " latio, cum ipse Electus esset verus in Papam, Ipseque Electus secutus in hac par- " te consilium eiusdem Cardinalis tota nocte eiusdem diei vnà cum ipso Cardi- " nale in ipso Palatio quieuit & permansit. "

Item die crastina ex tunc immediatè sequente quæ fuit 9. dies dicti mensis " Aprilis manè eiusdem diei consulente, volente, ac procurante dicto Cardinale " S. Petri, veritas dictæ Electionis, videlicet qualiter Archiepiscopus Barrensis " in verum Papam per Cardinales electus, fuit intimata, notificata & patefacta " Officialibus & Rectoribus Romani populi. Quodque ipsi Officiales & Recto- " res de Electione huiusmodi fuerant valde contenti: & quod propterea statim " tunc in continenti voluerunt accedere & accesserunt ad dictum Palatium, cau- " sâ exhibendi reuerentiam dicto Electo. "

Ipse verò Electus noluit, nec passus fuit ei per illos, nec per quemcunque " alium reuerentiam adhiberi, dicendo etiam inter cætera, quod pro tunc nolebat " nominari nisi Archiepiscopus Barrensis. "

Item quod prædicto eodem mane diei proximè dictæ præfati quinque Car- " dinales qui, vt iam dictum est, in hospitijs eorum permanserant, videlicet Flo- " rentinus, Maioris Monasterij, Mediolanensis, Glandacensis & de Luna Car- " dinales venerunt ad dictum Palatium & ad dictum Electum; & eidem dicti Car- " dinales & quilibet eorum congratulando de felici electione & assumptione " ipsius ad Paparum, ac etiam dicendo alia verba multum grata & humilia. Et " insuper dixerunt, suaserunt, instanter supplicarunt, quod electioni de se factæ " consentiret tanquam concorditer & Canonicè factæ. Et demum consuluerunt & " dixerunt eidem Electo quod statim mitteretur; ac etiam missum fuit à dictis sex " Cardinalibus qui, vt iam dictum est, erant in Castro S. Angeli, rogando & re- " quirendo eos quod conuenirent omnes simul in dicto Palatio & dictam Electio- " nem eidem Electo præsentarent ad finem, vt ipsi Electioni idem Electus suum præ- " beret assensum; & vt demum idem Electus intronizaretur per eos vt est moris. "

Item quod idem Electus auditis verbis & suasionibus quinque Cardinalium " in præcedenti articulo nominatorum volens esse clarus in sua Conscientia ac " firmus & securus in statu suo, interrogauit illos & eorum quemlibet singulariter " & sigillatim, ac voluit ab illis scire, an ipse reuera ac sincere, purè, liberè & " Canonicè per omnes Cardinales in Conclaui fuerit Electus in Papam: dixitque " illis quod si Electio ipsa non fuisset libera & Canonica, eidem Electioni nulla- "

» tenus consentiret. Quodque ipsi quinque Cardinales eidem Electo firmiter & » constanter responderunt quod pro certo ipse ita sincerè, purè & liberè ac Ca- » nonicè fuerat & fuit per DD. Cardinales electus, si aliquis potuisset in Rom. » Pontificem liberè & Canonicè eligi: suadentes eidem quod pro Deo super id » Electus nullatenus recusaret seu dimitteret, aut differret consentire. Quod- » que quidam ex eisdem Cardinalibus vlterius eidem Electo dixerunt quod ipse » magnum peccatum faceret, si dictæ Electioni non consentiret. Nam ex hoc » verisimiliter posset contingere, quod Sedes Apostolica diu vacaret pro eo quod » DD. Cardinales cum magna difficultate iterato simul congregarentur & con- » uenirent super alio in Rom. Pontificem eligendo.

» Item quod dicto mane dicti sex Cardinales, qui, vt dictum est, erant in dicto » Castro S. Angeli per eos requisitione supra proximè dicta incontinenti fieri » & scribi fecerint vnam scedulam seu literam proprijs eorundem nominibus sub- » scriptam & roboratam; & fecerint eam præsentari ac assignari dictis quinque » Cardinalibus in dicto Palatio cum dicto Electo tunc existentibus. Cuius qui- » dem scedulæ tenor & forma noscitur esse qui statim sequitur.

» In Christi nomine, Amen. Anno Domini 1378. Indict. 1. die 9. mensis April. » Romæ in Castro S. Angeli præsente Reuerendo Patre D. Ioanne Dei gratia » Episcopo Sarlatensi venerabili viro S. Præfecto Abbate Monasterij Cister- » ciensis, Miternensis Diœcesis & Nobili viro Petro Rostangui de S. Crispino » testibus ad infrascripta vocatis, Reuerendi in Christo Patres & D. D. Ioannes » Episcopus Prenestinus, Guill. tit. S. Crucis in Hierusalem. Petrus tit. S. Lau- » rentij in Lucina, & Petrus S. Mariæ in via lata Diaconus S. Romanæ Ecclesiæ » Cardinales omni modo & viâ quibus melius potuerunt propriâ & liberâ volun- » tate tradiderunt omnes & quilibet eorum in solidum omnem & totalem po- » testatem eis & cuilibet eorum in se dictam potestatem competentem pro intro- » nizatione & quolibet alio actu fiendo in personam & de persona Reuerendi in » Christo Patris D. Bartholomæi Archiepiscopi Barrensis Electi in S. Romanæ » & vniuersalis Ecclesiæ summum Pontificem, Reuerendissimis in Christo Patri- » bus & DD. DD. Petro Portuensi & S. Rufinæ, Francisco tit. S. Sabinæ, Sy- » moni tit. SS. Ioannis & Pauli. Geraldo tit. S. Clementis & Petro S. Mariæ in » Cosmedin Diacono S. Rom. Ecclesiæ Cardinalibus & cuilibet ipsorum in so- » lidum, promittentes dicti DD. committentes ratum & gratum habere omne & » totum quidquid per præfatos DD. Cardinales fiet circa intronizationem præ- » dicti D. summi Pontificis Electi, ad quorum omnium maius robur præfati DD. » Cardinales Committentes & quilibet ipsorum huic scedulæ se & eorum pro- » prijs manibus subscripserunt in præsentia mei infrascripti Notarij & testium » prædictorum.

» Ego Ioannes Episcopus Prenestinus S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalis dictis » omnibus consentio & manu propria me subscribo.

» Ego Guillelmus tit. S. Stephani in Celio monte Presbyter Cardinalis dictis » omnibus consentio & manu propria me subscribo.

» Et ego Guido tit. S. Crucis in Ierusalem Presbyter Cardinalis præmissis om- » nibus consentio.

» Et ego Petrus tit. S. Laurentij in Lucina Presbyter Cardinalis præmissis om- » nibus consentio.

» Et ego Hugo tit. SS. 4. Coronatorum Presb. Cardin. supradictis consentio.

» Et ego Petrus tit. S. Mariæ in via lata Diaconus Cardinalis omnibus præce- » dentibus me subscribo.

» Item quod paulò post prædicta Senator & alij Officiales vrbis audiuissent, » quod dicti sex Cardinales, qui, vt dictum est, erant in dicto Castro S. Angeli » scripserant & miserant dictam scedulam, vt dictum est superius, ac supplicantes » propterea Senator & Officiales ipsi, quod ipsi Cardinales essent nimis meticu- » losi & dubitarent de dicto Castro accedere ad dictum Palatium, pro eo quod » non elegerunt Romanum, ipsi inquam Senator & Officiales accesserunt ad » ipsum Castrum & ad sex Cardinales prædictos, & de voluntate & licentia » ipsorum Cardinalium, fuerunt per Castellanum ipsius Castri in illud intromis- » si & peruenerunt ad dictorum Cardinalium præsentiam; ac facta pro eis illis de-

bira reuerentia dixerunt illis quod audacter & securè poterant ad Electum præ- « dictum accedere, nec oportebat illos de aliquo timere vel dubitare. Quia licet « ipsi Cardinales non elegissent Ciuem Rom. in Papam, sicut aliqui Romani de- « siderabant, tamen reuera populus Rom. de electione per illos facta de Archi- « episcopo Barrensi erat valde contentus, & erat valde pacificus & quietus. «

Item quod tunc præfati sex Cardinales audientes verba dictorum Senatoris « & Officialium, fuerunt inde valde contenti & consolati, de dicto castro ad di- « ctum Palatium accesserunt. Et cum quinque alijs Cardinalibus superius spe- « cialiter nominatis ibidem in præfatum Barrensem Archiepiscopum iam in Pa- « pam, vt supradictum est, electum, idcirco licet ex abundanti, concorditer & « vnanimiter ac purè & liberè, vt idem Electus esset Papa, consenserunt. De- « mum Electum ipsum in quadam secreta parte infra dictum Palatium tunc exi- « stentem per Cardinalem de Agrifolio, vt ad dictam Capellam accederet, vo- « cari fecerunt. Ipseque Electus ad dictam Capellam & ad dictos Cardinales om- « nes ibidem tunc congregatos accessit, & per eos ibidem tanquam Electus in « Rom. Pontificem, & in eum tanquam in electum consentienter receptus fuit, « & pro tunc inter ipsos Cardinales ibidem consedit. «

Item quod proximè dictis Cardinalibus & dicto Electo in dicta Capella vt « præmittitur, considentibus, Cardinalis Florentinus inter illos & de voluntate « ipsorum Cardinalium præmissa quadam authoritate diem scripsit videlicet. « *Talis decebat vt esset nobis Pontifex impollutus, &c.* & eiusdem authoritate aliqua- « li introductione facta. Et dicto Electo dicta electione etiam notificatâ & pate- « factâ Cardinales de voluntate ac more omnium ipsorum Cardinalium requisi- « uit ipsum Electum, quod ipse Electus electioni prædictæ de se factæ consentiret: « & tunc in continenti ibidem ipse Electus audita requisitione prædictâ indixit & « allegauit quandam aliam diuinæ scripturæ authoritatem, videlicet istam, *Ti-* « *mor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ.* Et cum ipse Electus « ipsam authoritatem per eum assumptam vellet prosequi ad finem vt à tanti ho- « noris sarcina omnino excusaretur, vel saltem pro eiusdem honoris susceptione « per aliquod temporis interuallum deliberaret, & postea dictis Cardinalibus « consultius responderet, dictus Florentinus & alij Cardinales ijdem tunc dixe- « runt eidem Electo, quod prosecutionem ipsius authoritatis pro tunc omitteret « quia non erat de more, & quod collationem seu sermonem aliàs eis faceret. « Et requisiuerunt eum iteratò & instanter quod eis responderet & Electioni « consentiret; ipse vero Electus illorum instantia & precibus deuictus Cardinalium « cum timore & tremore animi dictæ Electioni humiliter consensit. «

Item quod illico post prædicta proximè dicti Cardinales cum magna læti- « tia decantantes canticum. *Te Deum laudamus*, & induto per eos ipso Electo & « Romano Pontifice vestibus Papalibus. Et dictis per eos consuetis orationibus « ac seruatis in hoc omnibus & singulis solennitatibus & ceremonijs seruari con- « suetis eundem Electum intronizauerunt& propterea dictam campanam dicti Pa- « latij pulsare fecerunt. «

Item quod subsequenter explicitis iam præmissis præfati Cardinales more « solito petiuerunt ab eodem Electo quomodo seu quo nomine vellet vocari, qui « respondit eis quod vellet vocari Vrbanus VI. & statim reuerentiam consuetam « eidem omnes ipsi Cardinales cum magna inclinatione purpuram seu Pallium « eius osculando. Et quod Cardinalis de Veruhuyo exiuit ibidem in continenti ad « fenestram, dixit multis ibidem congregatis. *Nuncio vobis gaudium magnum, Pa-* « *pam habemus & vocatur Vrbanus Papa VI.* «

Item quod præmissa & ipsa eadem die tres ex dictis Cardinalibus, Lemoui- « censis, videlicet Cardinal. Lemouicens. & de Agrifolio & Pictauiens. Cardinal. « secesserunt ad partem in dicto Palatio cum præfato D. nostro Papa in loco stu- « dij, & dixerunt eidem quod ipsi tres Cardinales fuerant motiuum & causa pro- « motionis ipsius Domini nostri Papæ. Ac supplicauerunt eidem quod ipse di- « gnaretur habere recommendatos Executores Testamenti dicti D. Gregorij & « Fratres & alios de genere suo, &c. & certum subsidium præstare pro redem- « ptione D. Rogerij fratris ipsius D. Gregorij in Anglia Captiui. Et quod in « prima Creatione Cardinalium vnum eorum Consanguineum quem dictus D. «

» Gregorius facere intendebat, videlicet quendam filium D Hugonis de Rupe
» militis, nepotem dicti quondam D. Gregorij. Supplicauerunt etiam eidem Do-
» mino nostro Papæ, quod ipse Dominus noster Papa retineret in Cubicularium
» D. Ioannem de Baro eorum consanguineum, qui etiam fuerat Cubicularius Do-
» mini nostri Gregorij. Idemque Dominus noster Papa eisdem Cardinalibus
» supplicibus benignum & gratiosum responsum dedit, & ad rogationem eorum
» recepit dictum Ioannem de Baro in Cubicularium. Et præmissa fuerunt & sunt
» vera, &c.

» Item dicitur & est verum, publicum, &c. quod Electione & Intronizatione
» præfati sanctissimi in Christo Patris ac D. D. nostri Papæ Vrbani VI. moderni,
» sicut superius seriosius recitatum est, tantâ celebritate gestis & perfectis, &
» post omnia superius recitata, & adueniente die Sabathi quæ fuit 10. April. idem
» Dominus noster Papa cum supra notatis 12. Cardinalibus qui dictæ suæ introni-
» zationi sicut præmittitur, interfuerant, & quotcunque tunc in Vrbe præsentes
» fuerunt & etiam cum dicto Cardinale de Vrsinis qui iterum jam redierat de
» Castro ad quod vt superius dictum est, recesserat; & aliis Cardinalibus ab Vrbe
» tunc absentibus descendit de dicto suo Apostolico Palatio in Basilicam sancti Pe-
» tri: sed ibidem in sua Papali sede posita in capite ipsius Basilicæ ante majus
» Altare eisdem ipsis Cardinalibus & vniuerso populo in eadem Basilica tunc
» existente & præsente receperit à Canonicis reuerentiam, eisdem decantanti-
» bus etiam cum jubilo *Te Deum laudamus*. Dictam Missam in eodem altari licet
» submissâ voce præsentibus & assistentibus sibi eisdem Cardinalibus celebrauit:
» & dictâ Missâ ac datâ per eum Benedictione super populis vnà cum eisdem Car-
» dinalibus ad dictum palatium rediit, ac eis iuxta morem nouorum Pontificum
» Rom. Collationem seu Sermonem fecit. Ipsique Cardinales ibidem ab eodem
» Domino nostro petierunt ea quæ à Romano Pontifice creato per Cardinales
» simul congregatos peti consueuerunt; & inter cætera humiliter ab eo petie-
» runt plenariam absolutionem omnium peccatorum suorum & dispensationem
» super quibuscunq; irregularitatibus, quas ipsi forsitan incurrissent quoquomodo.
» Et demum ipsa omnia per eos ibidem petita. Idem Dominus noster nunc & li-
» beraliter eisdem concessit; & subsequenter quilibet eorum elegit sibi super hoc
» Confessorem per quem in forma Ecclesiæ se absolui fecerunt.

» Item quod subsequenter die Dominica Ramispalmarum quæ fuit 11. dicti
» mensis April. præfati Cardinales hora Matutina venerunt ad dictum Palatium &
» cum dicto Domino nostro Papa iuerunt ad Basilicam sancti Petri prædictam, &
» de mandato ipsius Domini nostri Papæ Palmis & Ramis per vltimum Presby-
» terum Cardinalem Majoris Monasterij juxta morem & concelebrationem
» Missæ benedixit; ac etiam superuenientibus multis aliis Prælatis & non-
» nullis magnis & honestis viris ac vniuerso populo ad dictam Basilicam, ipse
» Dominus noster Papa Pontificalibus indutus vt est moris in dicta sua Papali
» Cathedra in dicta Basilica sedens eisdem Cardinalibus omnibus etiam in-
» dutis vestibus sacris & etiam Prælatis aliis vnà cum multis honestis personis
» atque successiuè omnibus aliis quampluribus de populo ad eum concurrentibus
» Ramos Palmarum, sicut moris est Romanorum Pontificum, manus suas palam
» & publicè tradidit & per Cancellos majoris Altaris Ramos Oliuarum in vulgus
» sicut moris est projecit: demum cum dictis Cardinalibus sic vt præmittitur indu-
» tus processionaliter infra dictos Cancellos incessit, & in Altari prædicto vnus
» ex dictis Cardinalibus videlicet Cardinalis Florentinus præsente ipso Domino
» nostro Pontificaliter induto ac præsentibus dictis Cardinalibus Missam solenni-
» ter celebrauit; & ibidem ipsi Cardinales omnes eidem Domino nostro tanquam
» verè & Canonicè assumpto ipso & Romano Pontifice in omnibus intendentes
» sicut moris est, palam & publicè assenserunt & obsecuti fuerunt, *ipseque Domi-*
» *nus noster*, Benedictionem super ipsos Cardinales & super vniuersum populum
» dedit, & omnia palam & publicè & notoriè coram dictis Cardinalibus præsen-
» tibus & eidem assistentibus, coram maximo & numeroso populo ibidem existen-
» te exercuit & fecit quæ Romani Pontifices in talibus facere & exercere con-
» sueuerunt.

» Item quod omnibus & singulis diebus post dictum diem Dominicum Ramis-

Palmarum

Palmarum concurrentibus & vsque ad Festum Resurrectionis Dominicæ, tunc « sequens præfatus Dominus noster Vrbanus Papa VI. de dicto suo Palatio exiens « palam & publicè, manè & serò & aliis diuersis horis in talibus consuetis pro dan- « dis Indulgentiis Peregrinis & populis vniuersis in quodam longo Deambulato- « rio suo super gradus Basilicæ sancti Petri dictis Peregrinis in infinito numero ac « vniuerso populo se palam & publicè exhibendo ibidem Indulgentias talibus die- « bus per Romanos Pontifices dari consuetas super eosdem peregrinos & popu- « lum in forma talibus consueta dabat & dedit. Et quod dicti Cardinales in his « omnibus eidem Domino nostro Papæ continuè ac palam publicè & notoriè co- « ram peregrinis & populo prædictis assequebantur & assistebant. Et quod vnus « ipsorum Cardinalium ipsas Indulgentias ipsis peregrinis & populo palam & pu- « blicè alta voce proferebat, nunciabat & diuulgabat, protulit, nunciauit & di- « uulgauit. «

Item quod die Iouis sanctâ post diem Ramis-Palmarum immediatè tunc se- « quente, quæ dies Iouis sancta fuit 15. April. in qua die Rom. Pont. processus ge « nerales, excommunicationem & Anathematizationem facere & publicare con- « sueuerunt, præfatus Dominus noster Vrbanus Papa VI. in loco prædicto super « gradus dictæ Basilicæ sancti Petri in vestibus Pontificalibus vniuerso populo se « exhibens accenso cereo processus generales in forma consueta fecit, & etiam « specialiter contra Florentinos tunc Romanæ Ecclesiæ inimicos, quinq; præfati « Cardinales & quilibet eorum eidem Domino nostro Papæ in vestibus sacris & « mitris ac etiam cereis quos in suis manibus tenebant, accensis assistebant & asti- « terunt ac obsequebantur: & quod vnus Cardinalis juxta morem dicti proces- « sus capitulatim & distinctè coram dicto populo publicauit & vulgarizauit. De- « mum Dominus noster Papa & consecutiuè dicti Cardinales omnes dictos ce- « reos deorsum in locum publicum projecerunt sicut dicta die jam ab antiquo « tempore per Rom. Pontifices & Cardinales fieri consueuit. Et quod præmissis « expletis statim & in continenti ipse D. noster Papa Vrbanus VI. cum dictis « Cardinalibus rediit infra dictum suum Palatium ad magnam Capellam eiusdem « & ibidem coram ipsis Domino nostro & Cardinalibus & multo populo tam Præ- « latorum quàm Laïcorum Cardinalis de Agrifolio indutus Pontificalibus vesti- « mentis & ornamentis Missam solenniter decantando celebrauit dictis Cardina- « libus Domino nostro Papæ assistentibus, obsequentibus palam, publicè & no- « toriè. «

Item quod die Veneris sanctâ post dictam diem Iouis immediatè secutam Car- « dinalis Florentinus in dicta Capella magna coram dictis Domino nostro Papa « & Cardinalibus ibidem præsentibus dixit & celebrauit Officium illa die dici & « celebrari consuetum. Et ibidem D. noster Papa & post eum dicti Cardinales « eundem secuti pedibus discalciatis accedentes ad orandum, Crucem eandem « omnes suo ordine subsecutiue deosculati fuerunt palam, publicè & notoriè & in « conspectu multi populi ibidem tunc præsentis. «

Item quod die Sabathi sancta præfatus Dominus noster Vrbanus præsenti- « bus assistentibus ac obsequentibus eidem Domino nostro Cardinalibus in dicta « Capella dicti Palatij sui fecit, coram se & ipsis Cardinalibus ac etiam coram « multo populo ibidem præsente decantari & solenniter dici Officium in die Sab- « bathi sancta juxta ritum Ecclesiæ dici & celebrari consuetum: & etiam Missam « solenniter dici & ipsam Missam in vestibus & ornamentis Pontificalibus celebra- « uit Cardinalis Gebennensis. «

Item quod die proximè dicta 4. Cardinales superius nominati, qui vt supra « dictum est, ad Castra extra villam recesserunt, jam tunc ad Vrbem reuersi fue- « runt; & quod appropinquante die Paschæ seu Resurrectionis Dominicæ fuit « deliberatum, & determinatum per dictum Dominum nostrum Papam & dictos « omnes 16. Cardinales, quod ipse D. noster Papa coronaretur ipsa die Resurre- « ctionis Dominicæ, quodque ipsi D. noster Papa & Cardinales ipso die Paschæ « valde mane in dicta Basilica sancti Petri fuerunt simul congregati, & ibidem « dictis orationibus consuetis ac per Cardinales ipsi D. nostro traditis annulo & « pallio & seruatis omnibus aliis ceremoniis, quæ secundum libros Ceremoniales & « Pontificale Rom. seruari debebant & quæ in talibus seruari consueuerunt, ipse «

» D. noster Papa ac eidem assistentibus, & seruientibus ipsis Cardinalibus omni-
» bus, & ipsis etiam indutis sacris vestibus Missam solenniter celebrauit. In qua
» vnus ex Cardinalibus Diaconis præsentis Officium Diaconi fecit, & Euange-
» lium decantauit,& nonnulli ex ipsis Cardinalibus,videlicet omnes Diaconi Car-
» dinalesCommunionem & Sacramentum Eucharistiæ de manibus ipsius D.nostri
» Papæ palam & publicè tunc receperunt.

» Item quod proximè jam expletis ipse D. noster Papa die Resurrectionis Do-
» minicæ mane more Rom. Pontificis sacris vestibus indutus & ornatus vnà cum
» dictis Cardinalibus omnibus sacris vestibus ac Mitris etiam indutis & ornatis de
» dicta Basilica prosiliens accessit ad gradus ante fores eiusdem Basilicæ ; & super
» altum Thalamum seu eminentem & altum locum ibidem propterea constru-
» ctum & ornatum idem D. noster ascendit cum ipsis Cardinalibus omnibus ei-
» dem D. nostro Papæ tunc assistentibus, obsequentibus & seruientibus, & quod
» seruatis ceremoniis & solennitatibus omnibus in coronatione Summi Pontificis
» debitis & seruari consuetis,ipse D.noster per dictum Cardin.de Vrsinis priorem
» Diaconorum Card.cum aliis Cardinalibus Ostiens. tunc nomen eo quod Eccle-
» siaOstiensis tunc vacabat palam & publicè coram vniuerso& innumerabili popu-
» lo & coram infinitis peregrinis hæc omnia cum deuotione perspicientibus, &
» coram dictis Cardinalibus omnibus ibidem præsentibus & sic fieri volentibus &
» consentientibus coronam ac Diadema seu Tiaram, qua Rom. Pontifices coro-
» nari consueuerunt, sacro capiti suo impositum suscepit seruatis omnibus solen-
» nitatibus & ceremoniis consuetis & benedictionem solennem super dictum po-
» pulum iterum dedit palam, publicè & notoriè.

» Item quod subsequenter peractis feliciter per Dei gratiam jam proximè di-
» ctis præfatus Dominus noster Papa sicut præmittitur ornatus & coronatus ac
» portans continuè Diadema seu Tiaram prædictam in sacro suo capite, & præ-
» fati Cardinales omnes etiam induti & ornati, provt superius est dictum, de dicto
» thalamo seu alto & eminenti loco simul descenderunt & immediatè manè eius-
» dem diei super equos phaleratos, ornatos & albis pannis coopertos ascende-
» runt & cum multitudine magna & copiosa Prælatorum simul armatorum Nobi-
» lium & honestorum virorum eundem Dominum nostrum Papam concomita-
» uerunt. Cuius equum juxta morem Senator Vrbis & nonnulli Nobiles & Ma-
» gnates peditando adextrabantur de dicta Basilica sancti Petri, per Vrbem Rom.
» vsque ad Ecclesiam Lateranensem processionaliter equitauerunt, & infra ean-
» dem Lateranensem Ecclesiam vnà cum dictis Cardinalibus idem Dominus no-
» noster Papa intrauit ; & ibidem tunc ante fores Basilicæ ipsius, sicut erat de
» more, existens Iuramentum à Senatore Vrbis ac Dominis nostris spiritualium
» & temporalium recepit ; & Canonicis eiusdem Lateranensis Ecclesiæ factis de-
» bitis & consuetis sessionibus in locis ad hoc deputatis & dictis debitis orationi-
» bus, genuflexionibus Letania est solenniter decantata, ac distributa certa Sum-
» ma pecuniæ inter dictos Cardinales juxta morem quæ pecunia vocatur *Presby-
» terium*, ac seruatis omnibus solennibus & ceremoniis consuetis & debitis, ibi-
» dem Canonicis præsentibus ac eidem Domino nostro Papæ assistentibus & sic
» fieri volentibus & consentientibus Cardinalibus omnibus supradictis. Quodque
» omnia & singula quæ superius & in præsenti Capitulo sunt descripta fuerunt &
» sunt vera & notoria,&c.

» Item quod post præmissa præfatus Dominus noster Papa cum Cardinalibus,
» Prælatis & aliis viris prædictis omnibus eundem vt præmittitur, concomitanti-
» bus, ipsa eadem die ante prandium de dicta Ecclesia Lateranensi ad dictum Pa-
» latium suum Apostolicum secum apud sanctum Petrum similiter equitando
» & adextrato eius equo vt supra per Ciuis Vrbem reuersus fuit palam publicè
» & notoriè.

» Item quod die Lunæ post dictum Festum Paschæ immediatè tunc sequente
» dictus Dominus noster Vrbanus Papa VI. propter reuerentiam & memoriam
» S. memoriæ Gregorij immediati prædecessoris sui dictis Cardinalibus ac eis-
» dem vt moris est assistentibus & obsequentibus in magna sua Capella in dicto
» Palatio præsentibus etiam Prælatis & compluribus aliis etiam Nobilibus magnis
» & honestis personis in multitudine copiosa celebrari fecit coram se solemniter

& alta voce cantando Missam pro Defunctis palam & publicè & notoriè,&c. «
& eam celebrauit in vestibus & ornamentis Pontificalibus Cardinalis Pictauensis. «

Item quod commune dictum, communis assertio,&c. ac tunc verum, publicum & notorium,&c. Quod immediatè post completa & consummata omnia & singula superius narrata præfatus sanctissimus Dominus noster Vrbanus Papa VI. cum tota Rom. Curia. Et etiam præfati Cardinales omnes qui, vt superius dictum est, electioni Domini Papæ interfuerunt, fecerunt continuam moram & residentiam : ac fuerunt continuè præsentes in Vrbe per spatium trium mensium paucis vel circa exceptis diebus. Et donec dicti Cardinales seu eorum aliqui de ipsa Vrbe de licentia eiusdem D. Papæ ad Ciuitatem Anagniæ se transtulerunt, vt inferius dicetur. «

Item quod publica vox & fama,&c. & etiam verum, publicum & notorium fuit & est, quod præfati Cardinales omnes & quilibet ipsorum per dictum tempus præfatum Dominum nostrum Vrbanum Papam tanquam verum & Canonicè Papam & Rom. Pontificem assumptum tenuerunt, habuerunt & reputauerunt, ac eum visitauerunt & honorauerunt. Et eidem tanquam Romanæ Ecclesiæ nouo & vero sponso, ac eorum Domino annulos aureos variis gemmis ornatos & alia bona & res donarunt & eidem astiterunt & obsecuti omnibus & singulis diebus, horis & interuallis, quibus Cardinales in Rom. Curia præsentes Romanos Pontifices visitare & honorare ac eidem assistere seu obsequi consueuerunt in omnibus & singulis actibus in quibus Cardinales Rom. Pontifices tam publicè quàm priuatim visitare, honorare, ac illis obsequi seu assistere consueuerunt ; & specialiter ac maximè in actibus & circa actus de quibus inferius seriosius mentio fit. «

Item quod communis opinio, commune dictum,&c. ac verum publicum notorium fuit & est ; & postquam dictus Dominus noster Vrbanus Papa VI. per dictos Cardinales fuit vt supra dictum est in Papam electus & dictæ Electioni consenserunt Cardinales ipsi qui ex eis tunc erant Episcopi & etiam qui ex eis erant Presbyteri quandoque coram præfato Domino nostro Papa ; & etiam quandoque in Ecclesiis titul. eorundem Cardinalium. Et etiam quandoque in domibus habitationum eorundem, ipsi iidem in propriis eorum personis Missas tam solennes cantando, quàm etiam submissa voce celebrarunt. Quodque ipsi Cardinales in celebratione ipsarum suarum Missarum omnium & singularum, & iterum ipsarum suarum Missarum solennia, Collectas seu Orationes pro Rom. Pontificibus viuentibus dici consuetas : dixerunt palam & publicè quod præfato Domino nostro Vrbano Papa VI. videlicet illam orationem, *Deus omnium fidelium Pastor & Rector famulum tuum Vrbanum, &c.* Et per illas orationes auxilium Diuinum pro ipso D. Vrbano tanquam pro vero Papa implorabant & implorauerunt. «

Item quod publicum, verum & notorium,&c. quod omnes & singuli Cardinales prædicti singulis diebus totius dicti temporis quo in Vrbe & Romana Curia cum dicto Domino nostro Vrbano Papa VI. fuerunt prout superius dictum est & per aliqua tempora quibus fuerunt in Ciuitate Anagniæ fecerunt in eorum hospitiis seu habitationibus celebrari coram se vt plurimum ; Et quandoque etiam in eorum absentia Missas tam cantando & alta voce quàm etiam submissa voce. Et quod Presbyteri qui dictas Missas celebrarunt in omnibus Missis ipsorum mandantibus, volentibus, audientibus ac patientibus ipsis Cardinalibus dixerunt & dicebant orationes prædictas pro dicto Domino nostro Vrbano Papa VI. Et ipsum D. Papam in eisdem orationibus expressè nominando & auxilium Diuinum pro eodem D. Vrbano tanquam vero Papa misericorditer implorando. «

Item quod verum, publicum & notorum fuit & est, quod ante mensem Martij superius dictum præfatus Gregorius Papa XI. tunc agens in humanis misit Legatum seu Nuncium suum Cardinalem Ambianensem prædictum ad partes Thusciæ causa tractatus pacis de qua tunc agebatur inter Romanam Ecclesiam ex vna parte & Ciuitatem ac Ciues Florentinos ex altera. Ipse Cardinalis «

» propter Missionem huius de Vrbe & Rom. Curia prædictis ante mensem præ-
» dictum se absentauit palam & notoriè.

» Item quod occasione Legationis & Missionis prædictæ præfatus Cardinalis
» Ambianensis à tempore ipsius Missionis & vsque ad diem 28. Aprilis immediatè
» sequentem fuit absens ab Vrbe & Rom. Curia prædictis. Et hoc fuit verum &
» est, ac dictum, assertum, &c.

» Item quod idem Cardinalis Ambianensis post mortem præfati Domini no-
» stri Gregorij Papæ XI. ac etiam post Electionem, Intronizationem & coro-
» nationem præfati Domini nostri Vrbani Papæ VI. existens tunc absens ab Vrbe
» & Rom. Curia prædictis habuit & habebat plenam & indubitatam notitiam
» vel saltem firmam & indubitatam credulitatem de morte, electione, introniza-
» tione, & coronatione prædictis.

» Item quod præfatus Cardinalis Ambian. habitâ notitiâ seu indubitata cre-
» dulitate de prædictis, vt dictum est, voluit & præparauit venire seu redire ad
» Vrbem & Rom. Curiam prædictas; & tandem peruenit ad Vrbem die 24. men-
» sis Aprilis, & in Monasterio S. Pauli propè Vrbem applicuit, ac ibidem illâ
» die quieuit & pernoctauit.

» Item quod die tunc immediatè sequenti quæ fuit dies 25. dicti mensis Aprilis
» præfatus Dominus noster Vrbanus Papa VI. tum honorificè recepit Cardina-
» lem Ambianensem præfatum redeuntem tunc de Legatione prædicta vt di-
» ctum est horâ matutinâ ac more Rom. Pontificis indutus vestibus & Mitra
» Pontificalibus Consistorium publicum tenuerit præsentibus congregatis & se-
» dentibus ibidem Collegialiter omnibus aliis Cardinalibus prædictis. Quod-
» que dictus Cardinalis Ambianensis ad ipsum Dominum nostrum Papam in
» dicto Consistorio vt præmittitur tunc sedentem venit; ac eidem tanquam vero
» & Canonicè assumpto Rom. Pontifici genuflectens reuerentiam exhibuit &
» pedem ac manum ipsius Domini nostri Papæ deosculatus fuit: demum ad oscu-
» lum oris per ipsum Dominum nostrum Papam vt moris est receptus fuit: præ-
» sentibus, adstantibus & videntibus in dicto Consistorio omnibus aliis Cardi-
» nalibus prædictis & quampluribus aliis tam Prælatis quàm Nobilibus ac mag-
» nis & honestis personis in multitudine copiosâ in ipso Consistorio etiam tunc
» existente; ipse quoque Cardinalis Ambianensis ex tunc & à dicta die 25. dicti
» mensis Aprilis & ad tempus quo de licentia dicti Domini nostri Papæ de Vrbe
» accessit Anagniam de qua infra dicetur, fuit continuè & moram traxit in Vrbe
» & Rom. Curia prædictis. Et quod prædicta fuerunt vera, publica, notoria, &c.
» Et de prædictis fuit & est publica vox, &c.

» Item quod vltra diuina Officia per dictum Dñm nostrum Vrbanum Papam VI.
» ad dictos Cardinales solenniter & publicè celebrata de quibus & provt superius
» dictum est Dñs noster Papa in die Festiu. Ascensionis Dñi nostri anni præsentis
» à Natiuitate Dñi 1378. Missam solenniter & publicè in Basilica S. Petri in Vrbe
» celebrauit præsentibus & eidem assistentibus ac ministrantibus & obsequenti-
» bus ac indutis vestibus sacris Cardinalibus prædictis, sicut moris est, per Cardi-
» nales fieri quando Romani Pontifices hactenus celebrabant. Quodque vnus
» ex Diaconis Cardinalibus videlicet Cardinalis de Luna in recitatione Euan-
» gelij & ceremoniis consuetis & ad Officium Diaconi spectantibus eidem Domi-
» no nostro Papæ principaliter in ipsâ Missâ seruiuit & ministrauit, sicut est fieri
» consuetum: & quod dictus Cardinalis de Vrsinis publicè, palam & alta voce
» seu cantando, recitando *Confiteor Deo, &c.* ibidem peccata generaliter Domino
» nostro tanquam vero Papæ & vero Rom. Pontifici confessus fuit, ac veniam,
» absolutionem & indulgentiam peccatorum ab eodem Domino nostro Papa
» publicè & palam ibidem postulauit & petiit. Quam absolutionem & indul-
» gentiam præmissâ oratione & seruatis aliis in talibus consuetis idem Dominus
» noster Papa ibidem palam & publicè concessit; ipseque Cardinalis de Luna
» principaliter deseruiens Communionem Corporis Christi, seu Eucharistiam de
» manu eiusdem Domini nostri Papæ palam & publicè recepit. Et quod præ-
» missa omnia fuerunt & sunt vera publica, &c. & etiam dicta, credita, &c.

» Item quod subsequenter in die Festiuitatis Pentecostes, & in die Festiui-

tatis Corporis Christi ex tunc immediatè successiuè sequentibus præfatus Dominus noster Vrbanus similiter Missam palam & publicè ac solenniter in dicta Basilica celebrauit præsentibus ac eidem assistentibus, ministrantibus & obsequentibus ac indutis vestibus sacris Cardinalibus supradictis, sicut moris est per Cardinales fieri, quando Rom. Pontifices hactenus celebrabant. Quodque duo ex Diaconis Cardinalibus videlicet Cardinalis de Vrsinis in die Pentecostes, & Cardinalis de Veruhyo in die Corporis Christi in recitatione Euangeliorum & ceremoniis consuetis; & ad Officium Diaconatus Portuensis eidem Dño nostro Papæ principaliter in dictis Missis seruierunt & ministrauerũt sicut est fieri consuetum; & insuper publicè & palam & altâ voce seu cantando & recitando *Confiteor Deo,&c.* ibidem peccata generaliter eidem Domino nostro tanquam Papæ vero & vero Rom. Pontifici vnus ex Diaconis generaliter confessionem fecit, ac veniam, absolutionem & indulgentiam præmissâ oratione & seruatis aliis in talibus consuetis, idem Dominus noster Papa ibidem palam & publicè concessit: ipsique Diaconi Cardinales præsentes, seruientes Communionem Corporis Christi de manu eiusdem Domini nostri Papæ palam & publicè receperunt. Et quod præmissa omnia & singula fuerunt & sunt vera,&c. & etiam dicta, credita, asserta,&c.

Item quod verum, publicum & notorium,&c. & etiam publica vox & fama in Vrbe & Rom. Curia ac Italia prædictis & alibi fuit & est, quod præfatus Dominus noster Vrbanus papa VI. vnà cum omnibus Cardinalibus superius in 1. articulo nominatis excepto Cardinale Ambianensi, donec de dicta Legatione rediit, vt supra dictum est, & ipsi Cardinales omnes Collegialiter vnà cum Domino nostro Vrbano papa & omnibus & singulis diebus Consistorialibus, videlicet die Lunæ & Mercurij ac etiam Veneris, qui dies interuenerunt & lapsi fuerunt inter tempora coronationis ipsius Domini nostri Papæ, videlicet diem Resurrectionis Dominicæ, vt supra dictum est, & tempus quo dicti Cardinales recepta ab eodem licentia de Vrbe recesserunt Anagniam; de quo tempore etiam infra dicetur, ipsi in quantum Dominus noster papa & Cardinales tenuerunt Consistoria tam publica, quæ vt plurimum tenebantur in diebus Veneris vt est moris, quàm etiam priuata quæ vt plurimum juxta morem in diebus Lunæ & Mercurij tenebantur.

Item quod præfatus Dominus noster papa Vrbanus VI. in omnibus & singulis Consistoriis prædictis palam, publicè & notoriè cum dictis Cardinalibus Collegialiter & Consistorialiter ibidem sedentibus & etiam coram omnibus aliis maximè Curialibus seu Rom. Curiam sequentibus & ad eadem Consistoria venientibus se exhibebat & exhibuit sicut Rom. pontifices prædecessores ab antiquo facere consueuerunt in eisdem Consistoriis, vestibus & ornamentis pontificalibus indutus super Thronum seu Sedem suam pontificaliter pro tribunali sedebat & sedit. Et quod omnia & singula quæ in præsenti articulo continentur, fuerant & sunt vera, publica & notoria; & de eis fuit & est publica vox & fama in Vrbe Rom. Curia & Italia prædictis & alibi.

Item quod idem Dominus noster Vrbanus papa VI. in omnibus & singulis Consistoriis publicis quæ vt præmittitur, tenebat & tenuit; & in quibus pro Tribunali sedebat & sedit cum Cardinalibus prædictis audiebat & audiuit Aduocatos & alios proponentes Electiones seu causas & negotia Electionum tam Ecclesiarum Cathedralium quàm Monasteriorum; & etiam querelas & causas alias. Quodque tam Aduocati quàm etiam dictas causas, negotia & querelas varias in maximo & quasi in infinito numero coram ipsis Domino nostro papa & Cardinalibus in dictis Consistoriis proposuerunt. Et hæc fuerunt & sunt vera, publica & notoria & de eis fuit & est publica vox & fama in Vrbe, Rom. Curia, & Italia prædictis & alibi.

Item quod notorium, publicum & verum, & etiam communis opinio, communis assertio & reputatio, publica vox & fama in Vrbe, Rom. Curia & Italia prædictis & alibi fuit & est quod præfatus Dominus noster Vrbanus VI. in dictis Consistoriis publicis omnibus, quandoque etiam in priuatis faciebat & fecit quamplurimas & varias & in maximo numero commissiones præfatis Cardinalibus separatim seu singulariter, quandoque vni & quandoque pluribus

» eorum simul seu coniunctim ibidem vt iam dictum est tunc existentibus & con-
» sidentibus, ipsique Cardinales per ipsum D. nostrum Papam dati sic Commis-
» sarij ipsas Commissiones ab eodem D. nostro recipiebant & acceptabant, acce-
» ptarunt, receperunt & ipsarum Commissionum vigore in causis & negotijs eis-
» dem Cardinalibus per eum commissis ad multos & varios actus procedebant &
» processerunt, & eorum aliqui etiam definitiuas & alias sententias etiam excom-
» municationis protulerunt palam & notoriè.

» Item quod in Consistorijs publicis prædictis præfatus D. noster Papa præ-
» sentibus & eidem assistentibus Cardinalibus prædictis omnibus fecit & publica-
» uit seu publicari mandauit & fecit nonnullos processus continentes Excommu-
» nicationis sententias & alias censuras & aggrauationes Ecclesiasticas.

» Item quod in omnibus & singulis Consistorijs tam publicis quàm priuatis
» prædictis Cardinales prædicti & eorum singuli, antequam sederent in eorum
» Consistorijs, accedebant & accesserunt ad D. nostrum Papam ibidem in sua Ca-
» thedra tunc sedentem; & inclinantes se & eorum capita eiusdem D. nostri Pa-
» pæ pluuiale seu pallium humiliter deosculabantur & deosculati fuerunt; ac om-
» nem ei reuerentiam per Cardinales Ecclesiæ Rom. retroactis Rom. Pontifici-
» bus exhiberi & fieri consueuerunt, exhibebant & faciebant, exhibuerunt & fece-
» runt palam, publicè & notoriè.

» Item quod in Consistorijs priuatis supradictis quasi singulis præfatus D. N.
» Vrbanus Papa VI. nonnullas & quamplurimas relationes dictorum Cardina-
» lium super causis & negotijs per eum illis, vt dictum est, commissis audiuit, & sua
» authoritate Apostolica in eisdem Consistorijs præsentibus & eidem assistentibus
» & considentibus dictis Cardin. & vt præmittitur etiam vt plurimum volentibus
» & consentientibus nonnullis Ecclesijs Cathedralibus & Monasterijs tunc vacan-
» tibus de Episcopis, Prælatis, Abbatibus prouidit & inter cæteras prouisiones,
» quas vt præmittitur fecit & prouidit Ecclesijs & Monasterijs & de personis in-
» frascriptis. Primò Episcopum Massiliensem Ecclesiæ Cathedralis à vinculo
» quo Ecclesia Massiliensis tenebatur, absoluit. Et ad tunc vacantem Ecclesiam
» Valentiniensem & Diensem transtulit præficiendo eum in Episcopum & Pasto-
» rem ipsius Ecclesiæ Valentiniensis & committendo sibi curam & administratio-
» nem spiritualium & temporalium vtendo verbis per Rom. Pontifices in talibus
» consuetis vti, videlicet authoritate Dei omnipotentis & Apostolorum Petri &
» Pauli & nostra absoluimus præfatum Episcopum à vinculo quo tenetur ipsi
» Massiliensi Ecclesiæ, & eum transferimus ad Ecclesias Valentiniensem & Dien-
» sem ipsum præficimus in ipsius Ecclesiæ Episcopum & Pastorem, eique com-
» mittimus curam & administrationem ipsius Ecclesiæ in spiritualibus & tempo-
» ralibus, ac sicut in talibus per Rom. Pontifices est fieri consuetum.

» Item Episcopum tunc Gracensis Ecclesiæ Cathedralis ab eadem Ecclesia ab-
» soluit & ad tunc vacantem Ecclesiam Massiliensem transtulit.

» Item Episcopum tunc Guenensis Ecclesiæ Cathedralis ab eadem Ecclesia
» absoluit & ad tunc vacantem Ecclesiam Conchensem transtulit.

» Item Ecclesiæ Guenensis tunc vacantis de persona Ioannis Roderici tunc
» prouidit.

» Item Ecclesiæ Venetensi Cathedrali tunc vacanti de persona Ioannis de
» Montelongo prouidit.

» Item Monasterio B. Mariæ de Zimebelsa Monniensis Diœcesis tunc vacanti
» de persona fratris Iuliani prouidit.

» Item Monasterio S. Sepulchri Cameracensis tunc vacanti de persona fratris
» Roberti de Pratis prouidit.

» Item Monasterio de Monterolio Pictauiensis Diœcesis tunc vacanti de per-
» sona fratris Guidonis Pallardici prouidit.

» Item de Monasterio S. Crucis de Cypro Nymociensis Diœcesis tunc vacan-
» te de persona fratris Petri Iordanis prouidit.

» Item de Monasterio S. Proculi Bouanicensis Diœcesis tunc vacante de per-
» sona Prioris S. Bertholi prouidit.

» Item Monasterio S. Mariæ de Yposi Giracensis Diœcesis tunc vacante de
» persona fratris Sarrij prouidit.

Item Monasterio Cauensi in Regno Ceciliæ tunc vacante de persona Abbatis Monasterij S. Bartholomæi Ferrariensis Diœcesis prouidit. "

Item Ecclesiæ Cathedrali Dinicensi tunc vacanti de persona fratris Benedicti de Thuderto. "

Item Ecclesiæ Cathedrali Parmensi tunc vacanti de persona Bertrandi de Brosuno prouidit. "

Item Monasterio de Longouillari Mortuensis Diœcesis tunc vacanti de persona fratris Thomæ Regue prouidit. "

Item Ecclesiæ Cathedrali Bretonariensi tunc vacanti de persona Theobaldi Pellisiæ prouidit. "

Item Ecclesiæ Cathedrali Camerinensi tunc vacanti de persona fratris Ioannis Alberi Monachi S. Proculi prouidit, &c. "

Item quod præfati Cardinales omnes seu eorum singuli à præfato D. nostro Vrbano Papa VI. vt pote vero Papa & vero Rom. Pontifice diuersis & varijs temporibus & locis frequentissimè ac humiliter & instanter petiuerunt tam sibi ipsismet quàm Consanguinis, amicis & familiaribus eorum, & etiam extraneis quantumlibet & valde multis varias gratias & in maximo & quasi infinito numero tam verbo quàm etiam in supplicationibus redactis in scripturarum Rotulis super variis rebus, causis & negotijs, videlicet promotionibus diuersarum personarum ad Prælaturas & Beneficia faciendas & super Expectationibus ad Beneficia Ecclesiastica in diuersis mundi partibus. Et etiam super reseruationibus Beneficiorum Ecclesiasticorum concedendis. Et pro dispensationibus in Matrimonijs & gradibus prohibitis obtinendis & super irregularitatibus & alijs inhabilitatibus diuersis tollendis vel abolendis. Et etiam super quamplurimis alijs Casibus & negotijs, pro quibus Sedes Apostolica erat merito requirenda, seu eius gratia vel misericordia imploranda. Quodque idem D. noster Papa ad petitiones, supplicationes & Instantias dictorum Cardinalium nonnullas seu quamplurimas gratias & dispensationes prædictas benignissimè concessit & fecit. Et quod omnia & singula in præsenti articulo contenta fuerint & sint vera, publica & notoria, ac etiam dicta, credita & pro veris reputata. Et de eis fuit & est publica vox & fama in vrbe & Rom. Curia, ac Italia prædictis & alibi. "

Item quod inter cæteros actus, quod dictus D. noster Vrbanus Papa VI. vnà cum dictis Cardinalibus provt infra dicetur, volentibus & consentientibus, approbantibus in Consistorijs factis fuit & est, quod cum Illustris Princeps Wenceslaus Rex Bohemiæ per Principes Almaniæ ad quos spectabat, fuerit in Regem Romanorum electus. Et ipse D. noster Papa & S. Sedes Apostolica fuissent per Nuncios dicti Wenceslaui humiliter requisiti quod Electionem prædictam approbarent & confirmarent, Idem D. noster Papa examinato per eum & per dictos Cardinales dictæ Electionis negotio & habita informatione de persona Electi prædicti consuluit in Consistorio dictorum Cardinalium, cum dicta confirmatio & approbatio esset per eundem D. nostrum Papam facienda & concedenda: ad quem concedendam ipse D. noster ipsis Cardinalibus videbatur exhibere se merito & ex iustis causis fauorabilem & benignum, propter quod ipsi Cardinales pro maiori parte horum & illorum quærerent hoc negotium ponere in dilationibus seu impedire. Tandem deliberarunt & consuluerunt ipsi D. nostro Papæ quod dicta confirmatio & approbatio erat & esset per ipsum D. nostrum Papam concedenda & facienda. "

Item quod similiter præfatus D. noster Vrbanus Papa VI. in Consistorio præsentibus & eidem assistentibus Cardinalibus prædictis, ac præmisso per eum secreto, seu auriculari Consilio ipsorum Cardinalium, vt est moris, & habitis, ac perceptis per eum illorum vocibus in hoc concurrentibus Bertrandum Cardinalem Glandacensem tunc Cardinalem Presbyterum ad vacantem tunc Ecclesiam Catholicam Hostiensem & Veletrensem promouit: ad quam soli Cardinales Rom. Ecclesiæ ab antiquo instituere solent & debent promoueri; ac eundem Cardinalem Glandacensem eidem Ecclesiæ Hostiensi & Veletrensi in Episcopum & Pastorem præfecit. Ipseque Glandacensis Cardinalis sic factus Episcopus, & vt est dictum, & in vigore promotionis prædictæ pro Episcopo Hostiensi & Veletrensi palam, publicè & notoriè se tenebat, nominabat, gerebat "

» & reputabat, tenuit, nominauit & reputauit & gessit. Et talis & pro tali erat,
» & fuit: per quæ aliàs habitus, tractatus, cognitus, nominatus & reputatus pa-
» lam, publicè, communiter in vrbe & Rom. Curia & in Ciuitatibus Hostiensi &
» Veletrensi, & in Italia & alibi.
» Item quod verum, publicum & notorium ac etiam commune dictum, com-
» munis opinio, communis assertio, & reputatio in vrbe, Rom. Curia, Ciuitati-
» bus & locis prædictis fuit & est quod post promotionem dicti Cardinalis Glan-
» dacensis in Episcopum Glandacensem & Veletrensem factam, provt supra di-
» ctum est; & ipsius promotionis vigore idem Glandacensis Cardinalis & Episco-
» pus Hostiensis & Velitrensis gestioni, gubernationi & administrationi bono-
» rum, rerum & iurium tam spiritualium quàm temporalium eiusdem Ecclesiæ
» Hostiensis & Velitrensis per se seu Vicarios, Officiarios, Procuratores & Mi-
» nistros se immiscuit, & ipsam Ecclesiam in spiritualibus & temporalibus palam,
» publicè & notoriè gubernauit, administrauit; & inter cætera Episcopatum suum
» visitauit & Sacramentum Confirmationis in fronte contulit multis personis
» palam, publicè & notoriè. Deinde ad vrbem & ad præfatum D. nostrum postea
» sponte redijt, & eidem Domino nostro sicut prius adstitit, &c.
» Item quod post Electionem, intronizationem, coronationem & assumptio-
» nem in Papam præfati sanctissimi in Christo D. nostri, D. Vrbani Papæ VI. de
» quibus superius seriosè dictum est, præfati Cardinales maximè vltramontani
» scientes ac huiusmodi veritatem præmissorum tunc cognoscentes per diuersas
» mundi partes maximè vltramontanas, præmissorum veritatem notificare tunc
» volentes, ipsi inquam Cardinales tam simul Collegialiter & aliqui eorum parti-
» culariter ad gaudium & consolationem Christianorum nonnullis Regibus &
» Principibus Christianitatis, ac etiam Cardinales tunc & nunc Auenioni com-
» morantes quorum nomina superius specificè sunt descripta. Imò multis alijs
» magnis & honestis personis vltra montes & alibi commorantibus per suas veras
» & indubitatas Epistolas & literas scripserunt, notificauerunt, & pro vero & in-
» dubitato publicauerunt, quod ipsi Cardinales dictas Epistolas mittentes & alij
» Cardinales ad quos dictæ Electionis intronizatio & coronatio pertinebat, præ-
» fatum sanctissimum D. nostrum Vrbanum Papam VI. & Rom. Pontificem qui
» primo nominabatur & fuerat D. Bartholomæus Archiepiscopus Barrensis in
» verum Papam & Rom. Pontificem canonicè elegerunt & elegerant. Et quod
» ipse D. Vrbanus erat & esset verus Papa & Rom. Pontifex. Et quod ipsi Prin-
» cipes & Cardinales qui erant Auinioni & alij quibus dicti alij Cardinales prædicta
» scribebant & notificabant præmissa pro vero & indubitato haberent & tenerent
» & crederent, aut fidem aliquam darent alicui, qui contrarium asserere vel super
» eis dubitare quoquomodo vellent, dictæque literæ seu Epistolæ peruenerunt ad
» illos, quibus vt præmittitur directæ & missæ fuerant: & illi illas se habuisse &
» recepisse palam & publicè asseuerant, dicunt & asserunt, *&c.*
» Item quod notorium, publicum, verum, &c. quod toto præsenti anno 1378.
» seu mensibus & temporibus & partibus ipsius anni iam præteriti maximè men-
» sis Martij, Aprilis, Maij, Iunij ac Iulij ipsius anni, & etiam post Ciuitas, seu
» vrbs Roma habebat & habuit continuè Magistratus & Officiarios, per quos
» totis ipsis temporibus gubernabatur & gubernata fuit, videlicet Senatorem,
» Conseruatorem, Bandarenses, Iudices & alios Magistratus & Officiarios suffi-
» cientes & idoneos ad Iustitiam per totam ipsam vrbem & eius districtum mini-
» strandam, &c.
» Item quod Romanus Populus & Senator ac Officiales ipsius vrbis in publi-
» co Consistorio consistentibus omnibus supradictis Cardinalibus ac seruatis
» solennitatibus præsentauerunt præfato D. nostro tanquam vero Rom. Ponti-
» fici Dominium ipsius vrbis iuxta morem, præfatusque dictus D. noster cum
» solitâ solennitate præfatam præsentationem & nonnullas alias eorum gratas
» oblationes tanquam Papa & Dominus in signum Dominij & possessionis reci-
» pit palam, publicè, & notoriè, &c.
» Item quod verum, publicum & notorium est, &c. quod Petrus Archiepis-
» copus Arlecensis qui erat & fuit Camerarius præfati Domini nostri Papæ Gre-
» gorij XI. tempore quo idem Gregorius infirmabatur & erat propè tempore
obitus

obitus sui, & tempore ipsius obitus. Et post ipsum obitum cepit nonnulla bona videlicet ornamenta, iocalia & res pretiosas multas ad præfatum Gregorium & Cameram Apostolicam, seu Rom. spectantia, seu spectantes, ac ipsas & ipsa penes se retinuit, occultauit, omissâ receptione cuiuscunque Inuentarij de illis conferri, &c.

Item quod dictus Archiepiscopus cum dictis bonis, iocalibus & rebus prædictis absque licentia D. nostri Vrbani Papæ VI. & per menses post ipsius D. nostri coronationem recessit ab vrbe ad Ciuitatem Anagniæ palam & notoriè. Et quod idem D. noster commisit & mandauit Cardinalibus de Agrifolio, Pictauiensi & Viuariensi tunc existentibus Anagniæ, quod eundem Petrum Archiepiscopum & olim Camerarium vnà cum dictis bonis & rebus ibidem arrestarent, ipsique Cardinales mandatum & commissionem huiusmodi exequentes præfatum arrestum ibidem fecerunt.

Item quod præfatus D. noster Vrbanus propter præmissa per dictum Petrum Arlecensem Archiepiscopum, vt dictum est, commissa & perpetrata. Et etiam pro eo quod idem Petrus Archiepiscopus quædam temeraria verba dicebatur protulisse, aliquos seu de parentela dicti Petri Archiepiscopi allocutus fuit conquerendo eis Cardinalibus de illo, & insuper dixit dictus Vrbanus D. noster & comminatus fuit quod ipse non posset pati insolentias Petri Archiepiscopi & quod faceret de illo iustitiam.

Item quod commune dictum, &c. quod in Castro S. Angeli de vrbe quod erat S. Rom. Ecclesiæ, erat, fuit & est aliquis nomine Petrus, seu Peyronius Castellanus eiusdem Castri potius ibidem ad instantiam dicti Cardinalis maioris Monasterij per dictum Gregorium Papam XI. seu per ipsum Cardinalem tempore quo erat Abbas maioris Monasterij, & gubernabat nonnullas terras Italiæ pro S. Rom. Ecclesia, & quod dictus Petrus Castellanus erat, fuit & est ipsius Cardinalis familiaris, domesticus & amicissimus palam, publicè & notoriè.

Item quod præfatus D. noster Vrbanus post promotionem suam & pro maiori securitate sua & suæ Rom. Curiæ à dicto Castellano voluit habere & repetere, ac reperijt Castrum prædictum S. Angeli, petens illi per eundem Castellanum ipsi D. nostro restitui & expediri. Quodque idem Castellanus tanquam infidelis & rebellis quærendo excusationes, seu occasiones friuolas ac malitiosas idem Castrum D. nostro Papæ restituere & expedire penitus denegabat, sicut hodie denegat, quinimo rebellem & inimicum ipsius D. nostri Papæ in ipso Castro se contulit. Et quod denegationis & rebellionis prædictarum erat, fuit & est tractator, particeps & conscius ac etiam causa dictus Cardinalis maioris Monasterij. Et quod præmissa omnia & singula fuerunt & sunt vera, publica, &c.

Item quod præfatus D. noster Vrbanus Papa VI. de prædictis in proximè præcedentibus articulis informatus reprehendit propterea Cardinalem maioris Monasterij, ac eidem dixit & comminatus fuit, quod propterea procederet contra ipsum Cardinalem & Iustitiam de illo faceret iuxta formam & tenorem processuum felicis recordationis Ioan. XXII. contra talia perpetrantes promulgatorum.

Item quod publica vox, fama, &c. & est verum, publicum, &c. quod Franciscus de Vico qui se intitulat Præfectum vrbis & Ciuitatis Viterbiensis quæ vtique ad S. Rom. Ecclesiam pleno iure pertinuit & pertinet, & tyrannicè contra eandem Ecclesiam & dictum D. nostrum Papam, detinuit & detinet occupatam; ac fuit & esse consueuit ac est notorius & antiquus hostis & inimicus S. Rom. Ecclesiæ & ipsius D. nostri Papæ: & quod supradictus Cardinalis Ambianensis cum dicto Francisco de Vico magnam contraxit amicitiam & familiaritatem ac compaternitatem: & eidem Francisco fauebat & fauit etiam in præiudicium & damnum S. Rom. Ecclesiæ, eundem Franciscum in suis sceleribus confouendo. Et quod ipse dictus Papa super hoc reprehendit dictum Cardinalem Ambianensem dicendo & comminando eidem, quod ipse D. noster non intendebat nec vellet talia sustinere.

Item quia dicebatur quod præfatus D. noster Vrbanus Papa VI. fuerat informatus quod Cardinalis S. Eustachij superius nominatus non nullas occultas &

» fraudulentas conuentiones fecerat cum Societatibus Britonum. ..... in dam-
» num & præiudicium ipsius D. nostri Papæ. Et quod idem Cardinalis fraudu-
» lenter egerat contra ipsum D. nostrum recipiendo certas pecunias ad finem
» quod tractaret & faceret quod Castrum prædictum S. Angeli restitueretur D.
» nostro Papæ: quod idem Cardinalis minimè fecit, & nihilominus dictas pecu-
» nias sibi retinuit: Ipse inquam D. noster Papa eundem Cardinalem de hoc
» redarguit, & eumdem dixit & comminatus fuit quod non intendebat talia
» sustinere.

» Item quod verum, publicum, &c. quod D. Cardinalis S. Eustachij per suos
» subtiles tractatus ac blanda & deceptoria verba, ac falsas & dolosas inductiones
» solicitauit præfatum D. nostrum Papam & eum induxit ad dandum dictis So-
» cietatibus Britonum magnas pecuniarum summas quas idem D. noster median-
» tibus verbis & assertione ipsius credebat illis dare propter virtutem & pro de-
» fensione terrarum Rom. Ecclesiæ: & tamen ipsi Britones receperunt dictas
» pecunias ab ipso D. nostro Papa contra Rom. Ecclesiam: & contra ipsum D.
» nostrum hostiliter se opposuerunt & opponunt palam, publicè & notoriè: &
» quod dictæ fraudis, machinationis fuerunt conscij nonnulli alij Cardinales vl-
» tramontani in Italia commorantes. Et quod ipsi Cardinales expost sciuerunt
» & sciunt quod D. noster Papa de dictis fraudibus contra eum vt præmittitur
» commissis fuit & est informatus. Et quod idem D. noster tam per litteras dicto-
» rum Cardinalium interceptas quàm alias præsuppositiones & coniecturas erat
» & fuit & est informatus de prædictis & multis alijs machinationibus, tractatibus
» & conspirationibus contra eundem D. nostrum Papam multipliciter per-
» petratis.

» Item quod forma & indubitata credulitas apud discretas personas & gra-
» ues quamplurimas, ac etiam dictum, assertum, &c. nec non publica vox & fa-
» ma in vrbe & Rom. Curia, &c. ac tunc verum fuit & est quod prædicti Cardi-
» nales in vrbe tunc existentes maximè Cardinales Gallici & vltramontani om-
» nes per dictum D. nostrum Papam, vt præmissum est, eisdem dictis & de alijs
» per ipsum D. nostrum Papam vt præmittitur gestis & factis; & propter illa ma-
» ximè. Et etiam in concedendis eisdem Cardinalibus nonnullis petitionibus
» quas importunè & iniustè quandoque faciebant, idem D. noster non eis facilis
» erat, fuerunt & sunt malè contenti: quin imò & indignati contra eundem D.
» nostrum. Et quod propterea ipsi cogitabant & cogitauerunt & machinaban-
» tur & machinati fuerunt erigere sua cornua & maleuolos animos ac conspirare
» contra eundem D. nostrum Papam.

» Item quod dudum circa finem mensis Iunij dicti anni præsentis 1378. &
» etiam nonnulli ex ipsis ante ipsum mensem præfati Cardinales Gallici & vltra-
» montani in vrbe tunc existentes volentes de ipsa vrbe ad Ciuitatem Anagniæ
» recedere; videlicet Lemouicensis, de Agrifolio, Glandacensis, Gebennensis,
» de Britannia, Pictauensis, Viuariensis, maioris Monasterij, S. Angeli, S. Eu-
» stachij, de Veruhyo & de Luna Cardinales ipsi & quilibet ipsorum illis licen-
» tiam recedendi de ipsa vrbe ad dictam Ciuitatem Anagniam prætendentes &
» allegantes causas, videlicet quod aër Romanus in feruoribus æstatis erat nimis
» calidus & intemperatus quàm Anagniæ, vbi erat bonus aër. Et quod ipsi Car-
» dinales habebant ibi prouisiones suas de victualibus: quodque ipse D. noster
» volens tunc eisdem Cardinalibus in hac parte complacere, & illorum precibus
» annuere, dedit illis & concessit prædictam licentiam.

» Item quod subsequenter infra paucos dies à die petitæ & obtentæ per dictos
» Cardinales vt præmittitur dictæ licentiæ, ipsi de eadem vrbe recesserunt ad di-
» ctam Ciuitatem Anagniæ & ibidem ex tunc per multos menses permanserunt.
» Et quod præfatus D. noster Papa post illorum recessum per nonnullos dies in
» vrbe remansit & donec de ipsa vrbe paulo ante festum B. Petri & Pauli Aposto-
» rum ad Ciuitatem Tiburtinam recessit.

» Item quod verum, publicum, &c. ac Ciuitatibus Anagniæ & Tiburtina præ-
» dictis & in Italia & alibi fuit & est, quod Cardinales supra proximè nominati,
» & eorum quilibet saltem & in maiori parte ipsorum post decessum illorum de
quo dictum est & existentes tunc in Ciuitate Anagnia tam per literas quàm per

Nuncios ipsorum requisiuerunt & requiri fecerunt præfatum D. nostrum Vrbanum Papam VI. tanquam Papam & verum Rom. Pontificem de & super multis negotijs & gratijs in & super beneficijs Ecclesiasticis, ac alijs gratijs eisdem Cardinalibus & alijs personis per ipsum D. nostrum Papam concedendis, ipsum D. nostrum Papam & Rom. Pontificem in suis scriptionibus & verbis & per suos Nuntios nominando & reputando palam & notoriè.

Item quod verum, publicum, &c. quod dicti Cardinales qui vt superius dictum est, recesserunt Anagniam, & maximè Cardinalis Lemouicensis qui tunc erat summus Pœnitentiarius, existentes tunc in eadem Ciuitate Anagniæ in eorum sigillis, instrumentis & scripturis authenticis sigillis ipsorum Cardinalium sigillatis, maximè dictus summus Pœnitentiarius in literis ratione Officij quod gerebat ab eodem ceu eius Cancellarius processerunt præfatum D. nostrum Vrbanum Papam VI. tam in denunciatione anni Pontificatus quàm in alijs verbis in quibus fiebat mentio de Papa, nominabant & reputabant Papam & verum Rom. Pontificem: ac talem & pro tali audierunt & sciuerunt ac passi fuerunt, ac etiam mandabant & mandauerunt, faciebant & fecerunt eum nominari & reputari & haberi in instrumentis publicis quæ eisdem Cardinalibus seu amicis eorum mandato conficiebantur seu recitabantur.

Item quod publicum, &c. quod præfatus D. noster Vrbanus Papa VI. fuit & est & esse debet verus Papa & verus Rom. Pontifex & talis fuit & est habitus, cogitatus, nominatus & reputatus, palam, publicè & notoriè per omnes & singulos fideles & Catholicos Christianos mundi. Et talem & pro tali se concessit, nominauit & reputauit; & à tempore Creationis suæ de quo supra dictum est, & vsque in præsens tempus, per Dei gratiam laudabilem exercuit & gessit ac fecit omnes & singulos actus ad Officium Rom. Pontificis & veri Papæ spectantes; fuitque per dictum tempus & est in plena possessione, seu quasi officij veri Papatus & Rom. Pontificatus, ac etiam exercitij eiusdem & omnium & singulorum actuum ad idem officium spectantium palam, publicè & notoriè. Et de præmissis fuit & est publica vox & fama, communis opinio, communis assertio & reputatio, commune dictum, ac fama & indubitata credulitas in vrbe, Romana Curia, Italia & alijs prædictis partibus & alijs locis, &c.

Vt autem per recitationem & discussionem eorum quæ dicuntur ex aduerso proposita veritas tanquam sæpius agitata splendescat in lucem, & huiusmodi negotij merita partium assertione pendantur; ac proinde Iustitia dicti sanctissimi D. nostri Vrbani Papæ VI. circa summi Pontificatus adeptionem quanquam luce meridiana clarior, quorundam tamen æmulorum factum pertinaciter impugnantium; seu vt veritas amœnius, suam in effectu turpitudinem tam inuerecundè quam calumniosè proponentium assertionibus impugnata, & quo ad vulgares & imbecilles obscura forsitan seu dubia reddita semetipsam in luculentam erigat firmitatem. Idcirco tempestiuum videtur commemorare breuiter quæ contra eandem in suæ calumniæ clypeum ijdem æmuli proponere machinantur; ac illis verbosa disputatione rejecta & iuris allegationibus quibusuis peritioribus & prolixioribus temporis deliberationi relinquo, petiuissem respondere prout diuina gratia capacitatis meæ modulum dignabitur adimplere. Circa quod in summa pronuntiandum est quod Aduersarij pro suæ fundationis fundamento nihil aliud producunt in medium, nisi quia electio dicti D. nostri, intronizatio, coronatio & alia circa hæc gesta per impressionem seu metum, qui debebat cadere in constantes viros, fuerunt extorta & sic nulla, quam allegationem per varias circunstantias & media quæ per ordinem subtus recitabo satagunt deducere. Dicunt enim

1. Quod mortuo D. Gregorio, per cuius obitum Sedes Apostolica tunc vacabat, Officiarij vrbis habuerunt diuersa Colloquia super modo per eos tenendo super electione futuri Rom. Pontificis quæ tunc fienda imminebat, concludendo semper in illis Concilijs quod omnino expediebat Romanis habere Papam Italicum vel Romanum & quod de hoc pulchro modo supplicarent Cardinalibus, quod etsi precibus impetrare non possent, compellerent ad hoc Cardinales.

» 2. Quod antequam dicti Cardinales intrarent Conclaue, dicti Officiarij cum » quibusdam alijs Rom. Ciuibus supplicauerunt ipsis Cardinalibus simul congre- » gatis, & eos requisiuerunt vt eligerent Papam Rom. seu Italicum, addentes in » requisitione sua quod ipsi Cardinales ante ingressum Conclauis vellent eos su- » per hac re pro consolatione Populi declarare seu certos facere. Et etiam sub- » iungentes ijdem supplicantes, quod aliàs dubitabant de maximis & irreparabi- » libus periculis cum viderent & cognoscerent corda nimium subleuata: & hanc » eandem requisitionem fecerunt & repetierunt singulis Cardinalibus in domibus » eorum. Et quod postea cum 4. de Cardinalibus Italicis de mandato omnium » aliorum conuocassent dictos Officiarios in loco certo, increpabant illos de mo- » dis quos tenebant & verbis quæ dicebant super præmissa. Ipsi verò Officiarij » responderunt eis quod nisi haberent Papam Rom. vel Italicum, ipsi essent in » periculo & alium facere non poterant.

» 3. Quod Cardinalibus ad Conclaue pergentibus & transeuntibus per pla- » team S. Petri, tota ipsa platea fuit impleta populo pro magna parte armato, » & quod ipsis Cardinalibus in Palatium intrantibus magna pars illius populi » etiam intrauit Palatium, & ibidem per totam noctem & vsque ad exitum Car- » dinalium de Conclaui steterunt & ruperunt diuersas portas diuersarum domo- » rum in Palatio, & ipsum Palatium circundederunt ab omni parte armatis ho- » minibus, ita quod non posset intrare, vel exire sine eorum voluntate.

» 4. Quod Cardinalibus ingressis Conclaue, postquam alij omnes inde reces- » serunt excepto Senatore & quibusdam paucis; & cum porta eiusdem Concla- » uis custodiretur, ita quod nullus sine licentia posset intrare, superuenerunt » quidam Ministri, seu Officiarij populi qui vocantur Capita Regionum cum » nonnullis alijs Ciuibus & Conclaue voluerunt omnino intrare & intrarunt » licet cum displicentia Cardinalium. Et eisdem Cardinalibus congregatis si- » milem requisitionem fecerunt petentes vicibus iteratis, quod antequam exirent » Conclaue, de hoc declararetur expresse subiungentes etiam & pluries repeten- » tes, quod ita videbant populum dispositum quod istud non poterat aliter tran- » sire sine periculo personarum.

» 5. Quod antequam Cardinales intrassent Conclaue, fuerat eis per multos re- » portatum quod erant in vrbe aliqui Prælati quorum aliqui erant Romani, ali- » qui Italici vt impressio fieret Cardinalibus, totis viribus inflammabant popu- » lum, & multa quilibet promittebat officia in casu quod ipse eligeretur in » Papam.

» 6. Quod mortuo D. N. Gr. solum 16. Cardinales erant in vrbe ad quos spe- » ctabat ius eligendi Rom. Pontificis quorum 12. erant vltramontani & 4. Italici, » & quod omnes vltramontani ante ingressum Conclauis & in ipso ingressu, vt » post vsque ad tempus impressionis continuè prout ipsi asserunt, fuerunt in pro- » posito eligendi in Papam aliquem ex seipsis: Italici autem erant in proposito eli- » gendi aliquem de Collegio, & vbi bono modo posset fieri, erant in proposito » quod Italicus eligeretur de Collegio, vel extra Collegium, dum tamen debito » modo eligeretur, protulissent tamen illos de Collegio, & in ista voluntate » permanserunt etiam post ingressum Conclauis, vt est dictum, vsque in Crastinum » post Missas, non obstante quod Romani occupassent Palatium, & tota nocte » existentes armati quasi sine intermissione clamabant *Romanum vel Italicum vo-* » *lumus*. Et ita cum sonitu tubarum & tympanorum seu taburnorum continuaue- » runt. Et quod Romani dictos rumores continuauerunt etiam vsque ad ruptu- » ram Conclauis per eos factam.

» 7. Quod auditis Missis dum Cardinales se disponerent ad tractandum de Ele- » ctione Rom. Pontificis, Campanæ Capitolij & Ecclesiæ S. Petri quæ est iuxta » dictum Palatium, inceperunt pulsari pro congregatione populi: & quod tunc » populus fortius cepit clamare *Romanum vel Italicum volumus*.

» 8. Quod Cardinales fuerunt tunc aduisati per illos qui ab extra custodie- » runt Conclaue, quorum aliqui erant Romani per Cardinales electi & aliqui » vltramontani; quod si non statim sine aliqua mora eligerent Romanum vel » Italicum, omnino ipsi Cardinales essent in periculo quòd inciderentur per fru- » sta, propterea quod Cardinales vltramontani propter vitandum mortis peri-

culum, provt tunc maior pars dixit, & nunc omnes etiam affirmant cum sacramento quod aliàs nisi ob mortis periculum non consenserunt, quod Italicus non eligeretur; Et quod aliqui ex Cardinalibus Italicis dixerunt quod nullatenus acceptarent si talis non eligeretur, cum viderent impressionem quæ fiebat. Ob quæ ex abrupto sine aliqua distinctione personæ nominauerunt D. B. Archiepiscopum Barrensem & ipsum tanquam illum quem credebant eis magis notum & expertum magis in factis Rom. Ecclesiæ elegerunt in Papam animo & proposito vt ipsi tunc dixerunt vt ipse verus Papa esset, timore tamen prædicto durante vt nunc asserunt, exceptis duobus, vno vltramontano qui dixit quod consentiebat taliter qualiter tanquam pulsus; & quod credebat quod Electio esset nulla; & vno Cardinale Rom. qui dixit quod propter notoriam impressionem quam videbat, nec ipsi Archiepiscopo Barrensi, nec alteri daret vocem suam nisi cessaret impressio & esset in sua libertate. Et vlterius dixerunt aliqui Cardinales inter se quod fieret provt aliàs fuerat factum & per Chronicas apparet, videlicet quod quam primum commodè possent, recederent ad locum tutum, & quod ipse Electus renunciaret ad cautelam & quod pro tunc de nouo reeligeretur.

9. Quod Cardinales cùm iam pluries super expeditione negotij fuissent per Custodes Conclauis sollicitati ad Populum clamantem tumultuantemque & iam dispositum ad furiosa, miserunt tres ex se ipsis Cardinalibus. Et quia non audebant eis in illo furore existentibus publicare Electionem factam per eos, fecerunt eis promitti & promiserunt quod illos infra tunc diem crastinam consolarentur ante Vesperas de nouo Papa Romano vel Italico, ac fecerunt populum rogari vt recederet, qui tum magnâ difficultate recessit de aula, non tamen exiuit palatium vel circuitum eius, sed aliquantulum rumor cessauit. Et nuncium Cardinales miserunt pro multis Prælatis qui erant in vrbe, inter quos erat dictus Archiepiscopus Barrensis electus, & per prædictum modum ipse Electus vidit Populum furentem & impressionem & violentiam factam & clamores, &c. & sciuit omnia facta per Populum tanquam rem notoriam.

10. Quod cum Romani ex aliquibus signis perpendissent, quod non erat electus Romanus Pontifex, tum maximè furere inceperunt, frangere Conclaue, & per tres partes fregerunt, & ipsum introïuerunt Officiarij & Populus armatus quantum ferè recipi potuit: propter quod Domini plus solito timentes de morte, in Capella secreta se pro maiori parte reduxerunt; cuius porta fuit statim cum securibus fracta; & intrauit Populus armatus clamans vt supra: Et omnes Cardinales hinc inde circundedit, nisi quod vnus ex Cardinalibus volens suum & aliorum periculum euitare, dixit illis de Populo quod Cardinalis S. Petri erat Electus qui erat Romanus: sed nolebat consentire, & ipsi de Populo inducerent eum ad consentiendum, creditur quod omnes Cardinales fuissent interfecti, maximè vltramontani: sed audito illo verbo per illos de Populo ipsi irruerunt in prædictum Cardinalem S. Petri; & dum accederent ad faciendum ei reuerentiam, quilibet ex Cardinalibus vt melius potuit, exiuit Palatium & aliqui exiuerunt Romam, vel de nocte, vel dissimulato habitu & aliqui etiam sub dissimulato habitu se retraxerunt ad Castrum S. Angeli: aliqui tamen pauciores in domibus suis remanserunt.

11. Quod in Crastino quieto Populo aliqualiter D. Barrensis Electus qui remanserat in Palatio & nullo modo voluit exire, licet pluries per aliquos ex Cardinalibus requisitus esset vt exiret, misit ad Cardinales qui tunc erant in Castro S. Angeli iteratis vicibus vt venirent ad ipsum: & quia non veniebant citò, fecit eos requiri per Bandarenses & alios Officiarios vrbis pro parte Populi, vt ipsi Cardinales asseruerunt, quod pro maioris scandali euitatione omnino exirent Castrum & venirent ad Palatium. Ipsi verò Cardinales vt affirmant, dubitantes de maiori scandalo, maximè quia tam ipsorum quàm aliorum familiæ erant dispersæ per vrbem primò scripserunt manibus proprijs quod erant contenti quod Cardinales qui erant ab extra intronizarent dictum Electum; & ad fiendum illud illos constituebant procuratores. Demum quia fuerunt prædicto modo requisiti, exiuerunt Castrum & venerunt ad Palatium, & ipsum Electum intronizauerunt more consueto. Et cum hoc sciuerunt Cardinales

» qui de Vrbe recesserant, redierunt; & Cardinalem ipsum postea coronauerunt; » & ab illo tempore in reuerentia & aliis tractauerunt eum in Papam; tamen vt » asserunt, nunquam intentionem habuerunt vt per eos aliud ius tribueretur » quàm quod esset ei ex Electione quæsitum. Ipse autem in Consistoriis & aliis » vsus est vt Papa. Hæc tamen omnia facta sunt in Vrbe vbi Cardinales saltem » Vltramontani vt dicunt, nunquam reputauerunt se securos; imo verisimiliter » credunt quod si in Vrbe dictam Electionem reuocassent in dubium, fuissent in » magno periculo. Ipseque licet requisitus pluries noluit exire Vrbem, nisi » postquam omnes Cardinales Vltramontani iuerunt Anagniam, & tunc venit ad » Ciuitatem Tiburtinam populo Rom. subjectam.

» Recitatis ergo subtiliter aduersariorum allegationibus superest quod de » illis breuiter respondeamus. Quibus vt reor dari possunt duplicis modi Res» ponsiones, generales videlicet quoad omnes, quatinus in facto consistunt » omni ferè veritate destitutæ, & nedum non probatæ, sed tanquam calumnio» sæ à beneficio probandi propellendæ: quinimò in magnâ sui parte per rerum » naturam improbabiles, provt earum inspectio satis ostendit. Vnde circa hoc » latius non insisto; sed bono viro relinquo. Et speciales, quodlibet capitulum » sigillatim & familiariter tangendo & ostendendo quod nullum eorum etiam suo » modo probatum impressionem aut justum metum justis sufficientem probat. Ex » ordine itaque quodlibet eorum in Dei nomine prosequamur & discutiamus, » omissis vt præmisimus, allegationibus Iuris.

» Ad primum respondeo quod de se patet Consilia quæ tum concludebant » quod expediebat Romanis, &c. Et quod pulcro seu honesto modo supplica» rent & esse laudanda, vtpote ad finem laudabilem & Deo gratum tendentia, » videlicet quod Papa in sede sua & à Deo immutabiliter præordinata continuam » residentiam faceret, & etiam propter rationes justissimas per Romanos allega» tas: quibus responderi non potest in tertio decimo articulo recitato superius. » Quantum verò concludebat quod ad hoc compellerentur Cardinales, licet hoc » malè sonare videatur, tamen vana ab omni excusatione nuda & in absentia » Cardinalium prolata verba fuerunt; & ideo nunc impressionem nec metum » justum inducere potuerunt. Et vtinam à jure datus esset Cardinalibus seue» rior & rigidus executor cum potestate etiam præcisè eos compellendi talem & » taliter eligere cum Electio fienda immineret qui dictam residentiam omnino » facturus esset: nam multa sequerentur toti Christianitati vtilia, absurda & dam» nosa vitarentur; sicut inconuertibiliter demonstrant rationes præallegatæ; » & esset æquè rationabile statuere & modum inuenire quod Romanus Pontifex » jam creatus, quæ tamen & toti mundo sunt vtilia, faceret, sicut quod tem» pore vacationis eius Electio celeriter expediatur, proinde super quo emanauit » Constitutio Greg. XI. in Concil. Lugdunensi.

» Ad secundum vt loquar cum Sceuola, dico supra responsum, nisi fortè ta» les & tanti quales & quanti debent esse & ostendere se Cardinales Ecclesiæ, » quod pusillanimes & vltra modum formidolosi in suæ dignitatis minutionem & » ridiculum ad Ecclesiæ & fidei Catholicæ graue dispendium multorum etiam » scandalum velint nuncupari. Rursus nisi calumniari velint prouisiones, cautio» nes, juramenta & cautelæ à prædictis minantibus postmodum per eos solenni» ter & prouidè receptæ debuerunt tunc ad plenam securitatem induendam esse » stantes........ quoad fortitudinem allegandam inimicitiæ præcedentis.

» Ad tertium dico rogans vt mihi respondeas quæ admiserit populus armatus » in platea? quæ fractura portarum aliquarum & circunsessio populi, Palatij? » Conclauis? &c. .... saluis remanentibus & illæsis nunquam ad illos de » populo tanquam Ministros & Coadjutores Custodiæ de mandato seu consensu » Officiariorum &........... Palatium ad Custodiam Conclauis etiam à Iure » Deputatorum ibidem etiam præsentium & circunspicientium spectat etiam » Conclauis Custodia, quod vtique nequibat fieri nisi Palatium intrassent & il» lud vndique circundedissent portarum apertione non potuissent domos quibus » indigebant, introïre: quam apertionem non poterant facere sine fractione; » quia non est verisimile quod haberent penes se Claues illarum. Nec potentes consistere sub domo vel ad aërem pro custodia maximè noctis tempore quo

etiam de jure geminari debet custodia, remanere nisi contra professionis tuæ debitum ac contra velis omnia in deteriorem partem interpretari, quod non licet.

Ad quartum eodem stemate respondeo quo ad primum & secundum quibus istud quartum per omnia conformatur.

Ad quintum, quod vtique non meruit recitari præ verecundia tua cum allegas.

Ad sextum per responsionem volo tu Transmontane; qui hodie in hoc cum arduo negotio contra dictum Dominum nostrum Vrbanum Papam te partem constituisti principalem, imò aduersarium & inimicum Capitalem an tunc quod asseris te fuisse illius propositi? sic danda fides & idoneum sic testimonium tuum? de quo etiam proposito seu mentione nullus alius testari posset, quia soli Deo qui renes scrutatur & corda & nulli alij extra te mens tua patuit aut potest esse nota. Præterea bene nosti quod post Assumptionem ejusdem Domini nostri captandæ beneuolentiæ causâ ac eius gratiam, ad tuum fauorem attrahendi pro rei veritate constantis dixisti te fuisse causam, principium & fundamentum promotionis eius ad apicem Apostolicæ dignitatis: malè ergo conueniunt quæ nunc de tua intentione præterita nimis calumniosè asseris; & qui dictam assumptionem eidem sicut præmittitur incontinenti tunc asseruisti. De intentione autem Italicorum, quæ seu qualis fuerit & est tunc penitus incognita, nihil ad cœnam, reprobatum lapidem quem tu inique reprobas qui per Dei gratiam factus est in caput anguli.

Ad septimum Respondeo quod pulsationes campanarum multominus quàm verba vociferantium timere & pro justo metu allegare debuisti. Hæ autem vociferationes non sufficiunt: ergo nec illæ pulsationes per argumentum septimum.

Ad octauum Respondeo quod ex his quæ hic partim asseris probata te in dictum Dominum nostrum vt Papa verus fieret, liberè consensisse: nam licet verba comminationum quæ asseris tendentium secundum te ad finem mentiendi, circa metum, tua tamen intentio talem timoris incussionem non secuta constiterit te istum verum Papam esse voluisse, non enim sequitur *Titius est vir crudelis & potentissimus*, minatur mihi mortem aut aliud facit, sufficit ne ad incutiendum mihi justum metum, vt Mæuium eligam, & Mæuium elegi: ergo per metum elegi. Potuit enim nihilominus habere voluntatem liberam Mæuium eligendi: nec illi qui se putat metum incutere meæ potuit voluntati vel voluntati dominari, quando spontanea ad volendum esse potuerit & libera vel omnis etiamsi excoriarer, abesse. Exuberanter tuis quibus declarasti, te eligere animo, vt esset verus Papa, euidenter conuincitur, quod metu non elegisti: si enim metu elegisses, vtique verus Papa non esset. Ista enim duo inuicem sibi repugnant, esse verum Papam & esse electum per metum, qui cadebat in constantem; rursus nec metus ex minis, jactationibus vel contestationibus reputatur sufficiens, sed & ipsa atrocitate facti, maximè vbi jactationes non procedunt à tali qui solitus est illas ad effectum perducere, quod vtique per Dei gratiam de Officialibus & populo Romano probari non posset. Vnde tales populi voces lex varias appellat, & propterea non inaudiendas, sed parui pendendas esse mandat.

Ad nonum Respondeo, quod aut te non intelligo aut calumniosè & quasi implicando verbis contradictionem sic loqueris. Habeo enim vbique per verba tua quod illi de populo Rom. petebant Italicum vel Romanum alterutrum. Ergo pariter aut è continenti, quia hoc significat alternatim, vel nec magis Romanum vel Italicum desiderabat habere vel contra modo cum dicis quod Cardinales tres missi non fuerunt ausi tunc illis de populo publicare Electionem jam factam quasi fortè displicibilem populo. Videris innuere quod non fuissent contenti electione facta licet electus esset Italicus. Et etiam statim subjungis, quod dicti tres Cardinales promiserunt illis quod infra diem, &c. consolarentur illos de Romano Papa vel Italico. Dic mihi ergo, quare die futura magis essent contenti de Electione Papæ Italici quàm ipsa die tunc præsenti. Verba ergo tua in hac parte tuam detegunt calumniam. Et potest tunc dici quod citius capita men-

» dax quàm claudus ; & quod tanquam implicans in effectu contra sis impellen-
» dus, nec tibi sit danda fides.

» Ad decimum Respondeo quod hoc quod asseris hic & in principio, contrariatur ei quod sæpius dixisti, videlicet quod populus clamabat & desiderabat alternatiuè Romanum vel Italicum: quare ergo processisset cum furore ad aliquid illicitum; licet non fuisset Electus Romanus? Hoc quod dicis, hoc in verisimilitudinem non cadit. Et idem non est tibi danda fides, & potius credēdum est quod hoc quod asseris contigerit, quia non publicaueras populo Electionem jam prius per te liberè factam quod vtique fuisset iuri consonum. Et sic populus credebat & credere debebat quod infecto negotio forsitan volebas recedere vel illud plus debito dicere; sicut deductum est superius in articulis. Præterea quod ad Romanorum violentiam quam hîc prætendis, commissam; cum secundum verborum tuorum seriem facta fuerit, post jam perfectam & perfectissimam ac etiam geminatā liberam Electionem, cum factum legitimè ex superuenienti casu non sit retractandū. Item potest dici quod nimium fuisti meticulosus quia nullus fuit verberatus, pulsatus, vel gladius euaginatus, imò nec minæ mortis vel cruciatus corporis fuerant ibidem illatæ, nec verba aliqua per illos dicta, nisi quod populus clamabat vt supra videtur, *volumus Romanum vel Italicum*, nec videtur an abesset culpa, eo quod securam tenebat Electionem de vero Italico per te factam, quam si eis tunc vel ante publicasses, verisimiliter eadem est illarum commotionum seu vociferationum satis fuisse datum eo quod vidissent eorum petitioni & desiderio satisfactum.

» Ad vndecimum & vltimum Respondeo quod sicut verba tua sonant, si quid hic dicitur quod videatur pungendum, est assertio tua vt ipsi Cardinales asserunt, &c. Et testimonio tuo & assertioni tuæ non est credendum per ea quæ dixi circa sextum. Et tamen dicis quod Officiales illi incusserunt metum per eorum verba Cardinales in Castro sancti Angeli, &c. Satis videtur friuolum & calumniosum, quia Castrum illud est tutissimum & inexpugnabile : nec curat de Romanis : quod hodie Magistra rerum docet experientia, &c.

» Hisce duobus Tractatibus qui in MS. San-Victorino tribuuntur DD. de Lignano & de Sena Doctoribus Bononiensibus, accedit tertius Pilei de Prata Archiepiscopi Rauennatis & Cardinalis ad Ludouicum Flandriæ Comitem, quem hortatur ad partes Vrbani tuendas. Quam quidem Relationem ex MS. Abbatiæ Gemmeticensis edidit in lucem Lucas Dacherius in 4. Tomo spicilegij estque hujusmodi.

PILEI DE PRATA ARCHIEPISCOPI RAVENNATIS R. E. Cardinalis ad Ludouicum Comitem Flandriæ.

ILlustris Princeps & Domine Confidentissime. Experientia rerum Magistra mihi de vestra benignitate monstrauit Catholicum Principem vos semper fuisse, ac fore Ecclesiæ sponsæ Christi zelatorem & brachium singulare, veritatis defensorem, reproborum damnatorem, Iustitiæ & æquitatis speculum & exemplar. Hæc in causa fuerunt omnia vt Excellentiæ vestræ clarè aperiam mentem meam, vt veritatem loquar, vt absconsa patefaciam, ne ex facti ignorantia & Schismaticorum quorundam Cardinalium detractionibus eorumque sequacium, Canonicæ Electionis & inthronizationis sanctissimi in Christo Patris ac Domini nostri D. Vrbani Diuina Prouidentia Papæ VI. veritas tanto Principi & eius subditis atque beneuolis occultetur. Hinc est, *Serenissime Princeps*, quod Christi vnica & inconsutilis Tunica scindi queritur ab his qui erant suæ custodiæ deputati, templumque pretiosissimum Dei in derisum fidelibus ponitur : & quæ prius sedebat ornata in thalamo, planctu & dolore vestitur, & proh dolor! à Ministris Templi, qui debebant contra quoscunque nefarios proprio sanguine juxta piorum prædecessorum vestigia defensare. *O Sacra Petri sedes solita dudum à Regibus & Principibus defensari!* cur sic ab illis scindi quereris, qui te vnicam sine parcendo suæ vitæ, si fuisset expediens, seruare debebant, qui tibi de sponso juxta cor tuum & populi tui prouiderunt. O Christi Catholici Princeps! ô fortia Ecclesiæ brachia quid dormitis! quid tardatis

eorum

eorum furorem compescere, qui suæ salutis immemores sanctissimam Christi fidem destruere tanto quondam per orbem totum progenitorum vestrorum sanguine propagatam? vbi est fides, vbi prudentia, vbi fortitudo, vbi magnanimitas, vbi charitas, vbi spes, vbi omnis strenuissima virtus vestra? cur sic, si mihi cum reuerentia vos arguere liceat, à claris priscorum vestrorum operibus ob tantam inertiam deuiatis? Respicite cum lachrymarum profluuio, supplex oro, & intelligite totius negotij veritatem, ac demum exurgite ad sanctissimi Domini nostri præfati & Sponsæ Christi defensionem & tanti erroris purgationem, ne in derisum populis Mater fidelium exponatur.

Clareat namque Celsitudini vestræ, Magnanime Princeps, quod Sede Apostolica vacante Pastore Domini Cardinales Vltramontani sæpius antequam Conclaue intrarent, vt de jure tenentur, inter eos de nouo Pontifice eligendo tractarunt, patriæ suæ ac sanguini potius quàm Christiano populo prouidere volentes. Inter quos orta fuit dissensio, Lemouicibus quærentibus pro vno ipsorum Papatum habere, aliis Vltramontanis resistentibus eis & volentibus pro aliquo eorum Apostolicam Sedem cum maximis industriis obtinere. Sed immensa Christi bonitas, quæ volebat virtuti & non sanguini de ipsius Vicariatu disponere, eos in tanta & tali dissensione passa non est diutius perdurare itavt meretricis illius more quilibet ipsorum dixerit, *Nec mihi nec tibi*, sed de illo cujus sit, in Conclaui sortiemur. Nam tunc pars quælibet illorum, præcipuè Lemouicensium ad Italicum se disposuit eligendum: itavt sanctissimo Domino nostro præfato quem postea elegerunt, per secretos Nuncios notum fecerint, antequam introissent Conclaue, quod eum Romanum eligerent in Pastorem. Ista est purissima veritas, Fidelissime Princeps, sicut Christus veritas est & Filius Dei Patris. Deinde existentes in Conclaui licet Romanum Romani velle se Pontificem acclamarent, nihilominus ipsi dictum sanctissimum Dominum nostrum concorditer & Canonicè elegerunt, nemine excepto, nisi Florentino qui elegit Dominum S. Petri, & demum Domino nostro præfato per accessionem consensit, hanc electionem tenendo secretam, vt possent interim cum Romano populo concordare. Et vt Domini nostri persona in tuto esset, ne à populo læderetur. Et tamen diutius quod factum fuerat, celari non potuit, etsi primo vox insonuit in populo de Domino S. Petri, tamen secundario quòd Barrensis esset Electus, in populo vox insurrexit: ad quam vocem Romani furere cœperunt & Conclaue frangere violenter. Quod videntes DD. Cardinales & periculum personale timentes indui fecerunt Papaliter Dominum sancti Petri, fractoque Conclaui & Romanis eum videntibus vt Papam, à furiâ quieuerunt, & DD. Cardinales Conclaue exierunt: quorum Gebennensis ad Castrum Sagaroli, quod est D. Agapiti de Columna distans à Roma per sex milliaria. D. sancti Angeli ad Rocam Ardiæ tutissimam Monasterij sancti Pauli juxta mare, DD. De Vrsinis & sancti Eustachij ad Castrum Vici Varri tutissimum dicti Domini de Vrsinis pariter confugerunt, quod millibus .... distat ab Vrbe. Octo ex aliis Dominis prælibatis Castrum sancti Angeli tutissimum & inexpugnabile intrauerunt; quatuor in Vrbe remanserunt, videlicet Florentinus, Mediolanensis, de Arragonia, & Majoris-Monasterij, quibus nulla molestia prorsus facta fuit, maximè subsedente & populo totaliter quietato. Officiales Vrbis se inermes ad Palatium vt Domino sancti Petri tanquam Summo Pontifici reuerentiam facerent, contulerunt. Quod cum dictus recolendæ memoriæ Dominus sancti Petri vidit, eos fortissimè increpauit dicens se nullum in Papatu habere Iuris titulum quoquomodo, & ideò persuadebat eisdem, quod dimissis eorum opinionibus prauis irent ad eidem vero Papæ reuerentiam exhibendam, Domino scilicet dudum Barrensi. Quibus auditis statim nullâ intermediâ morâ dicti DD. Officiales ad Dominum nostrum olim Barrensem accesserunt, eidem vt Summo Pontifici volentes reuerentiam exhibere, qui Dominus omnino inhibuit eis, dicens quod ipse de sua Electione certus non erat, volebatque scire à DD. Cardinalibus si erat Canonica, si erat libera, si erat solemnis: & propterea antequam clarus esset, ab eis non permitteret sibi reuerentiam exhiberi. Statim igitur pro illis 4. Cardinalibus, qui remanserant, missum fuit, qui venerunt sine morâ, & videntes quod D. sancti Petri dicebat se in Papatu

ius nullum habere, statim miserunt ad illos de Castro, quod liberè vellent venire, quia D. sancti Petri de Papatu nullatenus contendebat: qui responderunt non audere se venire; quia licet Dominus sancti Petri taliter esset dispositus, tamen dubitabant ne consanguinei sui & populus totus, quod de eo factum fuerat, ad injuriam recepissent; sed ex tunc committebant eis, quod dictum Dominum nostrum inuestirent de Papatu & eum inthronizarent omnium vice cum omnibus ceremoniis consuetis: quia ipsi dicebant & confitebantur ipsum verissimum & liberum Christi Vicarium & Romanum Pontificem. Ad fidem præmissorum singuli Cardinales prædicti se in dicta Commissione propriis manibus subscripserunt.

Hoc non obstante dictus Dominus noster & Cardinales cum eo præsentes iterum remiserunt ad eos, quod nec de populo, nec de alio debebant dubitare, quia Dominus sancti Petri jam eidem vt Summo Pontifici reuerentiam exhibuerat, & exhibebat, & populus erat totaliter quietatus, nec de ista materia volebat se amplius impedire. Qui Domini his auditis statim de Castro tutissimo descenderunt & ad Papale Palatium venerunt, & statim vnà cum aliis quinque Cardinalibus in Capellam Conclauis concorditer intrauerunt vnà cum Domino nostro. Quibus Dominus noster dixit, quomodo erat sibi relatum, quod eum in Papam elegerant, & propterea de meritis Electionis informari volebat; sed ante omnia supplicabat, quod de digniori prouidere deberent, quia ipse erat indignus ad tantum onus Ecclesiæ supportandum. Qui DD. Cardinales facientes vltra duas partes Collegij responderunt, quod erat ipse Canonicè electus & liberè & cum omni solemnitate, & etiam verus Pastor Ecclesiæ & Vicarius Iesu Christi & quod pro Deo vellet Electioni liberè consentire. Et ipso Domino nostro iterum replicante, quod pro Deo de digniori prouiderent, responderunt concorditer, quod eum pro dignissimo elegerant, & quod pro Deo assentiret si non volebat, & fidem & populum Christianum in periculo ponere. Tuncque Dominus noster cum omni humilitate & lachrymis acceptauit & voluntati acquieuit eorum. At DD. Cardinales cantantes *Te Deum laudamus*, pulsatâ Campanâ cum habitu Papali induerunt, & eum inthronizauerunt cum omnibus ceremoniis consuetis, ipsumque adorauerunt, vt Christi Vicarium, & super Altare positum populo exhibuerunt, vt eidem tanquam Christi Vicario reuerentiam exhiberent, & tunc Rom. populus ad eius pedes corruit.

Hisque omnibus per alios DD. Cardinales scitis, qui extra Vrbem ad supradicta Castra confugerant, scientes quod cesserat D. sancti Petri, non vocati non requisiti per litteras, nullâ morâ factâ redierunt ad Vrbem, & antequam proprias Domos intrarent, ad dictum Dominum nostrum cum omni gaudio accesserunt, ad suæ Sanctitati reuerentiam exhibendam, congratulantes quod Dominus sancti Petri sanctè & justè recognouerat veritatem. Et sic ex tunc cum plena concordia inceperunt de sua coronatione tractare & cõcorditer terminauerunt in die Dominicæ Resurrectionis debere fieri. Interim autem in hebdomada sancta cum eo in Processionibus ordinariis quæ fiunt...... fer......... Majoris hebdomadæ Pontificaliter induti adstiterunt eidem Domino nostro, sicut sæpius est de more, nobilissima anulorum dona & jocalia donauerunt, specialiter D. de Agrifolio & D. Gebennensis. Isto etiam tempore medio ab eius Sanctitate plura Beneficia petierunt & obtinuerunt; sed quod potentius est, & in quo nulla cadere potest excusatio metus, eidem Domino nostro absolutionem à pœna & culpa de suis criminibus concorditer petierunt, sicut fuit semper de more per nouos Pontifices Cardinalibus concedi debere, & sic D. noster Summus Pontifex prænominatus eisdem gratiosè concessit.

Denique in die ordinato sanctissimæ Resurrectionis ipsum cum omni solemnitate & ceremoniis consuetis ante fores Basilicæ sancti Petri circunstantibus quasi omnibus Nationibus Christianorum qui ad sacram Vrbem pro deuotione accesserant, publice coronauerunt. Prius tamen factis Officiis consuetis, idem Dominus noster Rom. Pontifex super Altare sancti Petri solemniter & deuotè in Pontificalibus celebrauit; in qua omnia secundum formam rubricæ

fuerunt obseruata, & vltimo omnes Diaconos Cardinales sua manu pretioso Corpore & Sanguine Christi communicauit, sicut de more Summorum Pontificum semper fuit. Sicque eum coronatum, Pontificalibus indutum ipsi DD. Cardinales Pontificaliter induti cum equis albo panno coopertis & tota processione in simili habitu Pontificalium & equorum, ac etiam Religiosorum, Clericorum, & Laïcorum per sacram Vrbem cum maximâ tripudiatione & festiuitate Rom. populi & cunctarum fidelium Nationum ibidem astantium exultatione atque lætitiâ ad Lateranensem Ecclesiam conduxerunt, ibique eum in sedibus ordinatis secundum formam Romanæ Ecclesiæ, ceremoniis omnibus obseruatis inthronizauerunt, & cuncta ibi seruauerunt, quæ debebant de consuetudine seruari. In eademque Ecclesia certum numerum monetarum quæ in Coronatione Summi Pontificis consueuerunt Cardinalibus dari, receperunt: & deinde Pontificem cum eadem solemnitate ad Papale Palatium reduxerunt omnibus Cardinalibus secum prandentibus, vt est moris. Et post hæc dicti Cardinales in Consistoriis & singulis Conciliis, vbi facta Imperatorum, Regum & Principum sunt tractata, promotiones Archiepiscoporum & Episcoporum & aliorum Prælatorum, factæ ab eodem Domino nostro pro eorum consanguineis Capellanis & familiaribus Archidiaconatus & Dignitates petierunt, & Beneficia obtinuerunt, nec in hoc possunt asserere metum. Et inter cæteros Gebennensis, qui Petri Sedem velut alius Lucifer nititur occupare, Episcopatus plures pro suis & petiit & habuit, faciens Episcopos ex illis in sua Capella, in qua moram trahebat, ex Priuilegio speciali Domini nostri particulariter consecrari. Vltra hæc omnia secundum morem antiquum Domino nostro Rotulos pro Beneficiis & gratiis obtinendis pro ipsorum Consanguineis, Capellanis & familiaribus & amicis suis secundum placitum suum cuilibet dedit. Nec possunt in hoc metum aliquem allegare. Et quod plus est, *Catholice Princeps*, D. Cardinalis Glandatensis Episcopatum Ostiensem qui tunc vacabat, à Domino nostro petiit, & seruatis omnibus solemnitatibus Dominus noster ipsum concessit eidem. Post quam cõcessionem ex Commissione sua Episcopos & Archiepiscopos consecrauit, Abbates benedixit, Ordines fecit, Diaconos, Subdiaconos, Presbyterosque faciendo, tanquam verus Episcopus Ostiensis, & tandem ad suam Ecclesiam Ostiensem accessit, ibique pueros confirmauit & cætera Episcopalia exercuit, & reditus sui Episcopatus pro censu annuo adfirmauit. Ad majorem autem affirmationem prædictorum D. Ambianensis qui Nuncius Apostolicus in Tuscia morabatur, ad Vrbem post dicta tempora venit, & Dominum nostrum Rom. Pontificem in publico Consistorio adorauit tanquam verum Vicarium I. Christi & eidem vt vero Pontifici reuerentiam fecit.

Superuenerunt demum, Excellentissime Princeps, calores æstiui, & sub primo calore Cardinales à Domino nostro licentiam eundi Anagniam petierunt, vbi residentia Curiæ pro æstiuo tempore per suum prædecessorem fuerat ordinata, quam eis liberè & bona fide concessit, & sic cum eius verbo recesserunt ab Vrbe. Ipsis autem existentibus in Anagnia sæpè Domino nostro tanquam Vicario Christi litteras rescripserunt, & ab eo Beneficia & Dignitates plurimas petierunt, & de aliquibus obtinuerunt petita. Demum inimicus humanæ naturæ qui nunquam cessat in agro Domini zizania seminare, eos in reprobum sensum duxit, & contra ipsorum factum proprium cœperunt in disputationem reuoluere de Pontificatu Domini nostri, & ad tantam deuenerunt insaniam, quod per eorum patentes litteras proruperunt Dominum nostrum non esse verum Pontificem, sed intrusum; & subsequenter crescentes insaniâ ad Electionem Antipapæ, imò potius Antichristi damnabiliter processerunt, & Gebennensem quondam Cardinalem in Antipapali imò Luciferi sede tenent intrusum.

Ista est facti veritas, Dux Excelse, quæ omni veritate vallatur, quam si velitis inquirere, inuenietis, vt præfertur, esse sine vnius apicis vel iota diminutione quaquam. Nunc igitur, Generosissime Princeps, notum est vobis quare Petri Nauicula fluctibus exposita est in mari per Nautas illos, qui eam stabilem in portu quietis tenere debebant, hoc agentes in Christi Redemptoris inju-

riam, Petri Piscatoris offensam, & totius Christiani populi contumeliam grauissimam & iacturam. Non ergo non sanguis, non parentela, non aliqua particularis affectio vestram Celsitudinem tardent; quinimo ardentissima fides & deuotio vestra Christianissima surgant omni tarditate remota ad sanctam Dei Ecclesiam sustinendam & verissimum Dominum nostrum summum Pontificem à cunctis conatibus impiorum vestro fortissimo brachio defensandum, & tanti sceleris patratores, ne virus eorum Catholicum Gregem inficiat, ad exemplum cunctorum pœnâ debitâ castigandum; qui ideo ad hanc deuenerunt insaniam, quia sanctissimus D. noster præfatus erga eos bono & sancto zelo potius pro quorumdam correctione vitiorum alloqui eos cœpit, vt sanctè & honestè viuerent, vt exemplum virtuosum alijs præberent: quod cum nullâ patientiâ eorum animus potuit tolerare: & sic sanctissimus D. noster pro verbo veritatis ab eis persecutionem patitur, quæ tamen actore Deo in eorum capita reuertetur. Concludendo igitur ex omnibus Celsitudini vestræ, Dux Christianissime, supplico quatenus Dei Iustitiæ, honoris ac perpetuæ famæ vestræ intuitu dignemini iuxta posse tanto Schismati obuiare & hanc veritatem per me scriptam inuestigare, & pro viribus facere quod sacrosancta Mater Ecclesia libera maneat & quieta cum sanctissimo Domino nostro præfato Vicario Iesu Christi, aurea quondam secula reuertantur, ne prædicta nefariorum opprobria & spiritualiter & temporaliter tantùm ignominiosa fidei nostræ perdurent, quæ tractu temporis possent, quod absit, inexcogitabilia dispendia parere cuncto Populo Christiano & potissimè Regibus, Ducibus & cunctis Principibus Orthodoxis, quos semper oportet suo sanguine proprio tutores esse & pugiles fidei Christianæ.

» Hanc autem veritatem, Inclyte Domine, recolendæ memoriæ Dominus » S. Petri, dum adhuc in humanis ad finem positus in extremis ageret, toti mun» do notam & clarissimam fecit per publica Instrumenta, de quo non est veri» simile quod tam sanctæ famæ tamque Catholicus vir & Dominus æuo plenissi» mus, immemor fuerit salutis æternæ, præsertim in tanto negotio, vbi pericu» lum vertebatur omnium animarum, & ideo hanc esse purissimam veritatem » nullus debet Catholicus dubitare. Cæterum, Illustris Domine, noueritis me de » mandato D. nostri præfati gressus meos dirigere versus Cæsaream Majestatem » rescripturus exinde Magnificentiæ vestræ quæcunque cognouero rescribenda, » eidem me intimè recommendans, quam feliciter conseruare dignetur Altissimus » iuxta vota. Datum Venetijs die 15. mensis Decemb. primæ Indictionis.

His addamus Anglorum responsum ad Cardinales Clementis Electores. Anglia enim habito Concilio & aduocatis ad illud Oxoniensis Academiæ Magistris Vrbani causam amplexa ad ipsos Cardinales acerbissimè rescripsit, vt legitur apud Walsinghamum.

Litteræ Anglorum ad Cardinales Schismaticos seu Clementinos.

» Vniuersi Christi fideles suo sacrosancto Charactere insigniti super firmam » Petram fidei sic fundati, vt manu tenente Domino & nostræ S. fidei irrigante ra» dicem, nullo turbine hæreticæ aut schismaticæ persuasionis extirpari poterimus » aut euerti, Ioanni Episcopo Prænestino, Guillelmo titulo S. Stephani in Celio » monte, &c. non prout nobis scribitis, miseratione diuina S. Rom. Ecclesiæ » Cardinalibus, imò super vos maledictione fulminante Lupis rapacissimis to» tius Gregis Christi inuasoribus, ac vulpibus callidissimis vineam Domini Sab» baoth cupientibus demoliri, non salutem, sed languorem, non gaudium, sed » mœrorem & in diu sicut diploïde confusione vestrâ. Tenor insipidus litera» rum vestrarum, quas instigante Diabolo per omnes singulas Christianitatis » Prouincias temerè destinastis, corda & intima quæque nostra sauciauit, non in » fidei nostræ læsione, sed piâ cordis compassione de tam horrendo scandalo in » Ecclesia sancta Dei nouiter suscitato, veruntamen væ vobis per quos scanda» lum venit. Nam pallida facta est Matris Ecclesiæ facies, pallore nempe turba» tionis immensæ, & ex errore scelerum vestrorum à seculis inaudito, qui puta» bamini esse legis æmulatores, sed estis sacrilegi, rubor verecundiæ interdum » conspergitur, dum ex vestris actibus scandalosis fines totius Christianitatis » vruntur. O vestra detestabilis & infelix ambitio, qui tunicam Domini incon» sutilem, quam sors beata vestræ dispositioni non annuit, scindere nititur &

partiri quæ diuisionem non patitur, sed congaudet potius vnitati! serui nequam ex ore vestro iudicandi modum Electionis summi Pontificis nuper celebratæ Nobis per literas vestras declarastis, dicentes, *quod Conclaue vestrum vallauit armatorum indomita multitudo, minas vobis facientes terribiles & lethales, nisi eligeretis Italicum vel Romanum, nullam tamen certam vobis limitando personam, ad quam compellerent eligendam.* Manifestum est igitur quod personam quam vos conceditis elegisse liberè & non coactè, & sic quantum ad personam à vobis tunc electam tenemus firmiter & tenebimus ipsam electionem esse & fuisse ritè & canonicè celebratam, & ipso electo, intronizato & coronato tanquam sacrosanctæ Ecclesiæ vero Capiti & Petri successori & in terris Christi Vicario fideliter adhæremus, & ipsius monitionibus, & dictis & factis, vt viri fideles & Catholici humiliter promittimus obedire, vestram perniciosam rebellionem & sacrilegam atque hæreticam contumaciam in exemplum damnabile non trahentes. Detestamur insuper vestram vecordiam, qui cum in acie Ecclesiæ sitis constituti, velut pugiles & propugnatores orthodoxæ fidei & Ecclesiæ libertatis Capellos in Capitibus rubeos comportantes, ob signum strenuitatis & audaciæ, quod intrepidè vsque ad mortem certare pro iustitia deberetis, quomodo metus mortis vos inuasit & vicit, vt perire Iustitiam sineretis? quomodo qui vos Ecclesiæ columnas nominatis, facti estis & infirmi & debiles, vt sustinere non possetis tectum quin rueret? Numquid affuit ibi Samson qui longè prius obierat? Sed diceretis fortasse ad excusationes in peccatis, quod Petrus petra fidei, & post Petrum Christum primum Ecclesiæ fundamentum ad vocem ancillæ ostiariæ expauescens ipsum Christum detestando & iurando negauit. Cuius infirmitatis vos estis participes & sequaces, Genimina viperarum, callidi serpentes veneno nutriti, si amaram gustatis herbam, gustate similiter dulcem & suauem. Et post Capitis vestri damnabilem negationem redite cum Petro ad confessionem; verùm verbum hoc seminamus super petram, cum vestra detestabilis obstinatio inde proditoris vos efficiat participes & consortes, cuius iniquitas residet super talentum plumbi. Cæterum non existimet vestra stulta cæcitas & cæca stultitia, quod illa verba, quæ interdum in vestris literis videntur sapere pietatem & zelum domus Dei, nos commoueant vel quicquam vobiscum consentiendo persuadeant. Satis & luculenter perpendimus, quod ipsa verba Pharisæorum fermento condiuntur, à quo in Euangelio Christus suos cauere præcepit; locum ergo quem elegistis vestris perpetrandis sceleribus idoneum vobis nominatis, ostendentes clarè vos verum caput Ecclesiæ reliquisse, & effectos membra Diaboli in desertum abijsse cum Iuda proditore, vbi vosmetipsos estis laqueo suspensuri, vt de vobis verificetur id Propheticum, fiat habitatio eorum deserta, & in habitaculis eorum non sit qui inhabitet. Et iterum de singulis vestrum dictum est, fiant dies eius pauci, Episcopatum eius accipiat alter. Præterea Comitis Fundorum, claram famam vestris commendationibus in toto Christicola populo denigratis, cum dicat Poëta, idem est laudari à turpibus & ob turpia. Animaduerte igitur Fundorum Comes, quod per quamplures Christianorum fines eras incognitus, & eò infelicius præsertim cum iam tibi non nomen, sed ignominiam perquiris, inimicos Christi & vnitatis Ecclesiæ diuisores, ac pacis & tranquillitatis totius Christianitatis turbatores inuitando, eos in ipsorum detestabili perfidia confouendo, vt etiam contra Christum & populum Catholicum ædificasse videaris azylum. Exurge ergo ô Comes & mures de pera proijcias, de tabernaculo tuo fuga serpentes, & carbones sulphureos à sinu tuo excute, ne flamma inextinguibili te exurant, & Dei gratiam & benedictionem totius populi Christiani, gloriam mundi & commendationem adipisceris, & diuinam mereberis effugere vltionem. Datum, &c.

Extat quoque in Codice MS. Herouvallij Tractatus M. Vbaldi pro Canonica Electione Bartholomæi, his verbis. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Amen. *Domine Deus qui illuminas omnem hominem*, &c.

Ex aduerso editi quoque sunt varij Tractatus missæque Relationes plurimæ contra electionem Vrbani & ad confirmationem electionis Clementis. Imprimis verò Carolus noster Flandrensem Comitem rei gestæ seriem veritatemque

edoceri curauit. Extant in hanc rem duæ Expoſitiones ex MS. Gemmeticenſi, quarum copiam mihi fecit Bonauentura Bauduiſius Cœleſtinus Pariſienſis. Prior eſt huiuſmodi.

Expoſitio Miſſi Regij ad Comitem Flandrum facta.

MOriente Papa Gregorio Romæ Banderenſes Rectorque populi Rom. in Eccleſia Hoſpitali S. Spiritus de vrbe præſentibus bene 7000. Romanis iurauerunt DD. Cardinalibus, quod permitterent eos liberè Papam eligere ſine omni violentia. Papa mortuo in illis 9. diebus quibus exequias celebrarunt.

Item idem iurauerunt. Cardinales confidentes in ijs iuramentis intrauerunt Conclaue in Palatio S. Petri: ante tamen ingreſſum Romani expulerunt nobiles ſub maxima pœna timentes quod ſuccurrerent Cardinalibus & introduxerunt in vrbe bene ſex millia Sicariorum, Ribaldorum de Montanis & Cardinalibus incluſis intrauerunt illa nocte Conclaue contra morem bene Capita Regionum vſque ad 30. vel 40. homines & comminati ſunt Cardinalibus dicendo quod Populus Rom. erat ſic commotus, quod ipſi Cardinales non poterant euadere damnum mortis irreparabile, niſi eligerent ad eorum voluntatem, Romanum vel Italicum de quo eſſent certi quod omnino teneret Curiam Romæ. Quibus cum Cardinales dicerent verba generalia quod facerent bene, &c. dicebant Romani, *Loquimini clarè, aliàs vos eſtis perditi, &c.* Maxima pars Cardinalium volebat vnum de Ducatu Aquitaniæ per quem ſperabatur pacem fieri inter Reges.

De mane cum dicerent Miſſam S. Spiritus, ſubito cum clamore moriantur, minantur *Romano lo vogliemo.* Bene ad ſonum Campanæ ad martellum hoſtiliter tam in Campanali S. Petri quàm in Capitolio crepauerunt muros bene in quinque locis, comminando Cardinales de morte niſi ſtatim eligerent, qui timore mortis nominauerunt B. ſiue Turzillum illum Archiepiſcopum Barrenſem qui fecerat ſe Ciuem Rom. & multum erat Banderenſibus de vrbe recommendatus. Cardinalis autem Hoſtienſis dixit modicum antequam intraret conclaue coram pluribus teſtibus, quod non intendebat eligere Italicum de extra Collegium, niſi timore mortis, quod ſi faceret, nolebat ſibi prodeſſe vocem ſuam, & de hoc fecit fieri publicum Inſtrumentum. D. de Vrſinis Cardinalis Romanus nunquam nominauit eum aſſerendo quod faciebat Antipapam non Papam. Ad idem Cardinales S. Angeli & de Britannia, etiam nullus niſi timore mortis Deo teſte, ſicut ipſi aſſerebant omnes. Ipſe nominatus ſic popularem tumultum metu mortis per impreſſionem notoriam & publicam fecit ſe coronari in die Paſchæ timens ſi prorogaretur, ſacram communionem Populi cum ſuis diſcurſibus impediendo. Demum Cardinales videntes periculum animarum & Schiſmatis dicebant inter ſe ſecretè, *Iſte non eſt Papa.* Si dicatur publicè, nos & omnes Vltramontani per iſtos Romanos interficiemur, & habebunt quidquid volunt. Prouerbium enim eorum vnum erat quotidie *Corpo di Dio vecidiamo queſti Cardinali haueremo Papa quale lo Vogliemo & delli danari aſſi.* Dicebant enim Domini, dimittamus eum facere quidquid vult & cum erimus in Anagnia Ciuitate noſtra fideli, reeligemus eum cum Electione libera & omnia facta per eum Apoſtolica autoritate confirmabuntur: ſi tamen ſe habeat bene; ſed ipſe ſe peſſimè habuit. Erectus eſt enim in infinitam ſuperbiam & loquacitatem. Iactabat ſe de proſtrando Reges, Regna, quare Cardinales receſſerunt de vrbe & conuenerunt in Anagnia modò tres, modò duo, modò vnus, & non reelegerunt eum, ſed potius non eſſe *Papam* declarauerunt, quando habuerunt D. Bernardum de Sala & alios Vaſcones & Britones cum quibus poſſent ſe tueri. Et hoc propter rationes multas, quarum ponuntur 4. 1. cum D. Ægidius Sancij ſuper vero ſtatu Regis Angliæ quomodo ad Eccleſiam Tractator retuliſſet coram dicto Intruſo & Cardinalibus, quod eximiæ memoriæ D. Eduardus Rex Angliæ auus Regis hodierni arrogabat ſe ad duos annos in conferendo omnia Beneficia vacantia *in Regalia*, & quod ex tunc non prouideret nec præſentaret omnibus Cardinalibus gaudentibus, Barth. iſte intruſus dicit quod Rex Angliæ cum fautoribus ſuis erant hæretici ex eo quod impediebant Papam in libera Collatione Beneficiorum, ſiue in Regalia, ſiue extra.

Tunc Cardinalis Hostiensis frater Iunior qui paulo ante sub Themate *Rex es Tu* in Anagnia in sermone publico coram Papa Gregorio & ipsum Regem Eduardum præsente tota Curia testibus bene 50. Anglicis quorum plures sunt in Anglia in infinitum commendante & maximè de zelo & Ecclesiæ contradicente eidem intruso asserens, quod Reges Angliæ erant & fuerant summè Catholici & fideles. Et bene apparebat in dotatione Ecclesiarum, in auditione Missarum. Idem statim dicit Cardinalis Mediolanens. Idem Cardinalis S. Eustachij & breuiter omnes Cardinales, quibus omnibus contradixit asserens Anglicos esse prauos hæreticos in collatione seu præsentatione prædictis, & quod pro certo ipse non sustineret. Et certè Papa verus Clemens VII. tunc Cardinalis Gebennensis dixit dictum Intrusum fatuum & stultum & Reges Angliæ Catholicos & fideles & ita Cardinales omnes nullo excepto. Et credant DD. Anglici si dictus Intrusus remansisset Papa per veram electionem, quod hodie Regnum esset interdictum & per eum tribulatum contra omnium Cardinalium voluntatem. Et istud est verum sicut Deus est verus.

2. Eius stultitia fuit causa, quod Magister Hospitalis cum sua militia fuerunt victi & pro magna parte occisi, qui detinuit Romæ Ambassiatores Hospitalis & reuocauit quidquid Papa Gregorius ordinauerat de omnium fratrum consilio, nullo penitus discrepante.

3. Regina Siciliæ Domina sua Naturalis cum ipse sit de Neapoli, petijt prorogationem & terminum solutionis pecuniæ tributi saltem per duos menses, cuius pecuniæ medietas pertinuit ad Cardinales, omnibus volentibus quod terminus soluendi prorogaretur, iste Intrusus excommunicabat eam sine misericordia dicens quod faceret eam Monacham & daret Regnum suum filio Regis Franciæ, cum filia Regis Hungariæ eius sponsa futura, & sic lucraretur hos duos Reges, & per. Regem Franciæ haberet auunculum suum Imperatorem; Et sic prostraret Cardinales vltramontanos. Et de alijs Principibus & Regibus habitis his tribus & Rom. populo parum curaret.

4. Pacem factam inter Ecclesiam & Romanos ex vna parte & Præfectum vrbis ex alia in quam consentiebant omnes Cardinales penitus reuocauit, de capite suo depilato, cum tamen esset honorabilis Ecclesiæ & Romanis, ex qua reuocatione iniuriæ, deprædationes & mortes sunt secutæ, maximè in portu Ciuitatis veteris quam tenebant Gentes Præfecti.

5. Pacta facta cum Florentinis super infinitis & nefandis Ecclesiæ iniurijs illatis, pro quibus in emendam volebant soluere nongenta millia Florenorum ad reparandum damna data, totum reuocauit diffamando mendaciter Cardinales dicens, Isti vltramontani volunt implere Bursas suas de pecunijs nostris cum de hac pecunia si fuisset soluta, DD. Cardinales non fuissent.

6. Persequebatur iniquè & sine causa non solum Dominam Reginam Dominam suum naturalem, sed etiam Principes excellentes Regni, omnes prostrare volens, scilicet Comitem Fundanum, Comitem Carsete, Comitem Camarium Ducem Duratij. D. M. de Neapoli Præfectum vrbis, D. Iordanum de Maruili qui est magnus homo ditior & potentior vrbis, quos habet vsque hodie maximos inimicos. Prouerbium vulgare ibi est, *Qui fade sa fenna dona, & de son varlet senhor non po viuere sen deshonor.* Ipse erat famulus & seruitor Cardinalis & subiectus tripliciter D. Reginæ Neapolitanæ; & eleuatus statim fuit dementitus. Et fuit extra se ipsum, asseruit etiam falsa multa.

Et primum fuit quod mansio Papæ in vrbe facit eum sanctum dans exemplum, quod Vrbanus & Gregorius qui fuerunt Romæ, sancti sunt, alij non. Et tamen Ioannes XII. Siluester II. Benedictus VII. fuerunt Romæ & non fuerunt sancti; si autem intelligat de sanctitate dignitatis, ita est sanctus, hoc modo Regij & Eugubij sicut Romæ, & S. Petrus ita sanctus dignitate Antiochiæ sicut Romæ.

2. Quod sedes B. Petri est immutabilis Romæ, quod est falsum, si nunc iustificetur Propheticæ Min. 24. quod Roma quæ vastauit Hebræos, etiam periret, non tamen propter hoc periret Apostolica Sedes.

3. Quod nullus intrat per ostium in Ouile Christi nisi habeat 13. conditiones, quas ponit Apostolus ad Titum & Timotheum. *Oportet Episcopum esse irrepre-*

hensibilem, &c. Et sic Petrus non intrauit per ostium cum in veritate esset reprehensibilis teste Paulo ad Galat. 2. imò nullus intraret hoc modo per ostium; omnes enim peccatores, ideo reprehensibiles sumus.

4. Cum Quidam Florentinus præsentibus bene 5000. personarum diceret sibi in harengua quod Ecclesia quæ multis annis Pastore fuerat viduata propter defectum Papæ Italici, nunc in eo erat Pastoris solatio consolata. Iste Intrusus multum applausit huic dicto: quare Petrus Galilæus, Sixtus & Anicetus de Græcia, Benedictus, Damasus de Hispania non fuerunt Ecclesiæ veri sponsi & plures alij qui non fuerunt Italici; quod est blasphema.

5. Cum in festo Ascensionis prædicaret Quidam Magister in Theologia de ordine Seruitarum B. Mariæ, & diceret Corpus Christi olim corruptibile, vt pote compositum ex 4. elementis, nunc glorificatum in cœlis non corruptibile, statim rumpens sermonem coëgit eum reuocare tanquam erroneum contra scripturam dicentem, non dabis sanctum tuum videre corruptionem, nesciens distinguere inter corruptibile & corrumpendum de facto, tantæ enim loquacitatis erat quod nunquam sermonem audire poterat, quin immisceret alia verba: quod nunquam de alio Pontifice visum fuit.

Cum igitur fuisset Anagniæ declaratum non esse Papam, ipse in Ciuitate Tiburtina quæ subest Romanis ab omnibus Cardinalibus & Romanis derelictus de proprio capite sine omni Consilio Cardinalium quia nullum habebat, fecit 29. Anticardinales seu Antichristos, quorum plures, imo in maiori parte renuerunt. O bone Deus quare per eum decepti non legunt Capita Decretal. 23. di. in nomine Domini 79. D. si quis pecunia. Et dicant qui viderunt si fuit ibi popularis & militaris tumultus, imò dictum Aristotelis 3. Ethic. quod quid fuit timore mortis factum vt puta projectio mercium in mari, licet partim fuit voluntaria, partim inuoluntaria, nullus tamen simpliciter eligit talia; Electio enim est libera, potissimè Papæ, aliter non sortitur effectum.

Quod dicunt aliqui quod Cardinales citius debuerint se permittere interfici quàm dissimulationes illas facere Romæ, non dicunt bene, quod Ius Canonicum mortem si videatur iniustè inferri Cardinalibus, permittit talem Electionem fieri, si ita dici debeat, vt sic mortem euadant, & tandem dicit eam nullam esse. Certè nisi fuisset simulatio illa, Cardinales & omnes Vltramontani fuissent interfecti. Et sic Romani descripti per Bernardum l. 4. de Consider. ad Eugenium Papam, habuissent Papam quem vellent & reportassent de malicia sua lucrum. Est ergo sciendum quod vbi Intrusus fuit nominatus in grandi discordia tam populari tumultu mortisque timore, & statim quando Cardinalis Florentinus dicit sibi quod Domini nominabant eum in Papam, statim sine omni humilitate dicit, *Ego consentio, Ego consentio*, bis sicut ambitiosus, qui potius debuit dissentire visâ impressione & coactione, sed è contra D. Cardinalis Gebennensis præsentibus omnibus Cardinalibus in Ciuitate Fundorum, præsentibus siquidem omnibus Cardinalibus Italicis & alijs nullo deficiente, nisi Domino S. Petri infirmo ea infirmitate magna quâ & mortuus est, qui videns se sic electum secundum Canonicas sanctiones renuit toto posse, allegans se defectuosum, imperitum & insufficientem cum maximâ humilitate, ita quod præsentes prouocabat ad fletum, & omnibus mouentibus coactus consensit, qui sicut est genere nobilis, ita moribus maturus & tacitus, deuotus & honestus & prouidens. Alter stultus & porcus vocatus, vocatur in Italia fatuus, superbus & loquax, qui non facit nisi loqui.

Quod autem dicunt aliqui, quod Cardinales scripserunt aliquibus Principibus ipsum esse Papam, hoc nunquam scripsit Collegium, sed aliqui forsan in particulari, sperantes ipsum bene agere, vt reeligeretur Canonicè Anagniæ, sed postea non fuit electus, & sic non fuit nec est verus Papa propterea, propter illam scripturam quam ipse Antipapa faciebat fieri, veritas non mutatur. De litteris autem vbi est datum Romæ, non curetur quod timore mortis, &c. si verò est datum Anagniæ, illæ sunt veræ, quia tunc Domini erant in libertate & extra timorem pessimi populi Romani & crudelis. Explicit.

Posterior Expositio in eodem Codice & in Cod. Bibliothecæ S. Germani Pratensis sequitur hoc modo.

Tradita

Tradita Comiti Flandriæ & eius Consilio per D. Ioannem Fabri Abbatem S. Vedasti missum ex parte Regis Franciæ.

Causæ Missionis Regiæ per Nuncios solennes ad Principes seculares pro materia tangente D. Clementem VII. & eius aduersarium Bartholom. quondam Archiepiscopum Barrensem, sunt tres in effectu.

1. Est vtilitas fidei Catholicæ vniuersalis Ecclesiæ & specialiter Ecclesiæ Gallicanæ quæ verisimiliter prouenire speratur ex reductione Schismatis ad vnitatem; quæ reductio potest contingere per bonam concordiam Principum secularium.

2. Vitatio inconuenientium ex duratione Schismatis prouenientium, quibus occurri potest per concordiam Principum.

3. Peculiaris amicitia & confidentia singularis quam Rex habet ad eos ratione generis, probitatis, ex parte confœderationis alligatæ.

Secundus Articulus est de narratione facti, quomodo Papa Gregorio XI. mortuo Romani coëgerint DD. Cardinales nominare in Papam Italicum vel Romanum, ex qua violentia & impressione nominatio Barthol. tunc Barrensis Archiepiscopi processit, prout testimonialis assertio DD. Cardinalium de data 2. diei Aug. plenius continet: de qua impressione per famam plurium de Roma redeuntium facta fuit D. Regi fides. Demum per P. de Chastiauvillain Seruientem armorum de mense Maij demum circa initium Iunij per D. quatuor suos Secretarios & per 4. famulos 3. Cardinalium fuit Rex ad idem informatus voce tenus per litteras Cardinalium quorundam credentiæ sibi missas remisitque D. Rex alterum illorum Secretariorum ad DD. Cardinales, vt per eos posset plenius de veritate præfatæ impressionis informari. Eodem mense Iunij venerunt ad Regem ex parte dicti Barrensis alij duo Nuncij, vnus miles Neapolitanus & vnus Armiger de Regno Franciæ oriundus Bullas ex parte dicti Barrensis, & litteras ex parte dicti Collegij sigillatas duobus tantum sigillis præsentantes, quibus receptis respondit D. Rex Nuncijs quod dubitabat per aliqua quæ audierat, ne promotio dicti Bartholomæi foret iniusta & minus Canonica, sed in breui sperabat plenius informari, & ideo fecit eos exspectare. Sed ad partem dictum Scutiferum examinauit qui sibi confessus est impressionem de qua prius in rei veritate factam fuisse, licet Dominum suum quod de ea esset inculpabilis, niteretur excusare. Subsequenter circa mensis Iulij initium venit Quidam Magister in Artibus Baccal. in Theologia M. Ioannes de Guignecourt afferens litteras credentiæ DD. Cardinalium Citramontanorum numero 13. & signetis sigillatas, qui virtute credentiæ D. Regem vt prius de prætacta impressione informauit & de discussione quam fecerunt DD. Cardinales cum optimis Clericis & de conclusione quâ concluserant nominationem Barrensis illius fuisse violentam & impressiuam, nullumque ius ei tribuisse in Papatu. Et hanc Conclusionem appprobant DD. Cardinales in Auignione commorantes, prout D. Regi scripserunt. Et postmodum circa medium mensis Augusti applicuerunt penes Regem duo solennes Nuncij D. S. Episcopus Famagustanus & M. N. de S. Saturnino Magister sacri Palatij pro parte DD. Cardinalium destinati qui D. Regem informauerunt de prædicta impressione, nam Romæ præsentes erant quando credebant DD. Cardinales vltramontani Papam eligere. Attulerunt etiam litteras credentiæ DD. Cardinalium tam existentium vltra quàm citra montes, quarum virtute cum instantia magna D. Regem requirebant quod parti DD. Cardinalium contra præfatum Barrensem vellet adhærere & se super hoc declarare, Cardinales autem in Auignione degentes tum in tantum processerant, quod fecerant ibidem præconisari quod nullus auderet ibi tenere dictum Barrensem pro Papa, Tabellionibus interdixerunt ne in scriptis suis illius Pontificatum annotarent, & eius arma quæ cum cum clauibus in Auinione fuerant depicta, fecerunt abradi. Post quæ D. Rex fuit per dictos Nuncios ad partem informatus & quod DD. Cardinalibus adhæreret, requisitus, volens in hoc negotio maturê procedere, conuocauit multitudinem Prælatorum & magnorum Clericorum sui Regni ad octauam

diem mensis Septembris, coram quibus exponi fecit seriatim quæ per præfatos Nuncios ei fuerant explicata, necnon informationes quas super hoc facto habuerat, de quibus præmissum est, requisiuitque dictos Prælatos & Clericos quod in hac materia sibi consilium darent quid esset acturus & quid dictis Nuncijs DD. Cardinalium responsurus. Post longam discussionem & inter conuocatos disceptationem, licet maior & sanior pars vocatorum teneret DD. Cardinales partem sustinere potiorem de iure, tamen quia DD. Cardinales D. Regi significauerant se quosdam processus patentes facturos & D. Regi missuros, quos Rex nondum receperat. Et ne in tanto negotio nimis videretur festinare, datum fuit D. nostro Regi consilium quod pro tunc se non determinaret, sed adhuc differret se determinare. Et sic fuit præfatis Nuncijs DD. Cardinalium pro parte D. Regis præsentis publicè per os D. Abbatis S. Vedasti Doctoris Decretorum in Camera magna Palatij responsum.

Tandem circa mensem Octobris reuersus est ad Dominum nostrum Regem Secretarius suus quem prius remiserat ad DD. Cardinales afferens 3. Litteras patentes in forma publica redactas sigillis DD. Cardinalium sigillatas, & in vna earum erant subscriptiones manuales DD. Cardinalium qui fuerant in Conclaui Romæ tempore impressionis sæpius memoratæ. Quibus scripturis per Regem receptis, licet provt per DD. Cardinales fuerat requisitus, eas permitteret publicari, tamen adhuc distulit se determinare seu declarare.

Finaliter circa mensem Nouembris habuit noua Dominus noster Rex per certum Nuncium bene sibi familiarem & notum, quod DD. Cardinales vltra montes existentes tam non Italici quàm Italici numer 16. in Ciuitate Fundorum ad quam se retraxerant pro loco tutiori, concorditer elegerant in Papam D. tunc Gebennensem Cardinalem, cujus Electioni Cardinales 6. in Auenione existentes tunc consenserunt, provt de his per Litteras & Nuncios Dominus Rex extitit certificatus. Voluitque idem D. Gebennensis Electus Clemens nuncupari, misitque Litteras sua manuscriptas D. Regi nostro de sua promotione cui per Litteras suas DD. Cardinales testimonium perhibuerunt. His nouis auditis fuit D. Rex per Nuncios DD. Cardinalium, quia adhuc erant Parisius cum instantia requisitus quod vellet se declarare, & allegabant fortiter quod non debebat amplius differre. Tunc Rex conuocauit Prælatos & Clericos, Consiliarios suos & alios Nobiles Parisius existentes pro tunc, & in magno numero qui ad eum accederent apud nemus Vincennarum, quos ibi congregatos sigillatim adjurauit quod omni fauore postposito sibi consuleretur quid in hac materia esset acturus: qui omnes & singuli dederunt Regi consilium quod se declararet & determinaret ad partem D. Papæ Clementis VII. cuius promotionem Canonicam reputabant, & contra dictum Barrensem, cuius nominatio fuerat violenta & impressiua, & quod nullum ei ius tribuerat in Papatu, & quod amplius non differret se declarare. Igitur post tot informationes iteratas, post tot habita Consilia & multò plura quàm scripsimus, Dominus noster Rex 16. die mensis Nouemb. determinauit stare pro parte D. Papæ Clementis, quam tenet per ea quæ in Consiliis multis inuenit fore juri & rationi consonam. Et hæc de 2. art.

Sub 3. art. posui media aliqua quæ Consilium Regis ad se determinandum nouerunt eo modo quo superius est expressum. 1. Electio debet esse pura & libera C. 11. de Elect. lib. 6. & ex libero consensu Eligentium & electi, quod denotat verbum Electionis per Cardin. in Replica facit bene. C. vbi maius. §. cæterum de Elect. l. 6. adeo quod si in Electione interueniat violentia, ipso iure nulla est Electio. C. bonæ Magn. de Electi. sed nominatio Barrensis per violentiam ac impressionem processit vt narrat factum verum. Ergo nulla fuit ipso iure.

2. Non valet Electio facta ad populi intercessionem de Elect. Et nulla est illa quæ fit per secularis potestatis abusum eod. tit. quisquis. cuiusmodi fuit Electio huius Barrensis, non ad intercessionem duntaxat, sed per impressionem & violentiam Capitaneorum & populi facta.

3. Matrimonium carnale per violentiam & metum contractum, nullum est

C. cum locum de sponsa. Igitur nec Electio quæ est spirituale Matrimonium. C. fin. vbi æquiparatur. De Trans. Ep.

4. Barrensis non habuit concordiam Cardinalium in sua promotione obstante metu & violentia. Igitur non Apostolicus sed Apostaticus. per cap. 1. tit. 79. d.

5. Barrensis per seditionem & tumultum popularem assumptus fuit : igitur non est verus Papa tenendus. art. 79. di. si quis pecunia.

Ad contraria possibilia objici, primum est quod Cardinales fatentur se eum elegisse, igitur habendus est pro Papa juxta C. licet de Elect. dico quod non simpliciter, sed per metum fatentur eum elegisse : ideo cum eorum confessio non sit in parte rescindenda & Electio per metum & violentiam facta sit nulla, nihil eis obest. Nam si absolutio per metum extorta nulla est ipso jure cap. 1. q. me. C. lib. 6. fortius & Electio, &c.

2. Objicitur quod Matrimonium carnale nullum ab initio, per subsequentem consensum confirmatur violentiâ sic purgatâ per C. ad id. de Sponsa. Igitur & Electio de Barrensi per coronationem, assistentiam, receptionem beneficiorum & alios actus consensum Cardinalium postmodum exprimentes validatur. art. cap. solitudinem de ap. cap. ex ore. Gl. fin. ama. p. ea. Dico quod major puritas & exuberans consensus requiruntur in matrimonio spirituali quàm carnali juxta C. fin. de Condi. appo. cap. 11. de Elect. l. 6. Ideo non validatur Electio nulla per consensum sequentem de Elect. audit. sic notat per Doct. eod. tit. quod sicut. vbi loquitur de Electione adnullanda, licet nonnulla ipso iure facit regula iuris *Quod ab initio,&c.* præterea quandiu Cardinales fuerunt Romæ, semper continuum habuerunt metum, ideo nec consensum dederunt liberum valid. art. cap. 1. quod ostenditur ex narratione. Quia postquam egressi sunt Roma, statim dissensum expressum nunciauerunt Barrensi, & quod desisteret à Papatu sibi multipliciter intimantes, nec etiam per consensum eorum Electionem Barrensis ab initio nullam, validam facere potuissent.

3. Objicitur quod DD. Cardinales non potuerunt esse Iudices nec testes in hac re, quia sua est causa propria art. 4. qui in omnibus. q. 4. nullus dicitur, quia causa censetur vniuersalis Ecclesiæ, ideo deponere possunt art. C. cum nuncius veniens, §. de testibus. præsertim cum hîc agatur de facto suo in quo conuenientissimum eorum testimonium art. cap. 30. de probat. C. cum dilecti. de Elect. §. pot. vbi ratio facit ad propositum, ne quis per astutiam ascendat,&c. dicere autem quod possint esse Iudices in hac re, non esset error C. si quis pecunia, quod simpliciter loquitur, licet Doctores aliter intelligant. Nec obstat Clement. de Elect. ne Rom. quia non tollit Cardinalibus Iurisdictionem tanquam Collegio per ius eis attributam sed Papalem solum. Insuper Cardinales plus vsi sunt testificatione & publicatione quàm iuridica cognitione.

4. Opponitur contra, quod Cardinales perseuerantiam consensus in Barrensem per tempus 6. hebdomadarum præsumpta juxta regulam Iuris; qui tacet l. 6. Dico quod non habebant alibi munitiones nec loca retractus, nec audebant in Roma signum dissensus ostendere verbo vel facto : ideo propter metum mortis multa fingebant & licitè juxta C. vtilem 22. q. 11. cum, &c.

5. Barrensis non debuit à possessione Papatus amoueri, etiamsi jus non habuisset Arch. Card. licet de præbend. l. 6. imò debet etiamsi malæ fidei possessor restitui spoliatus per Card. in Litteris,&c. Item cum quis de restit. spoli. Dico quod cum non habuerit Canonicam Institutionem, nec verè possessor fuerit juxta cap. 1. de Reg. Iuris l. 6. ideo nec potest se conqueri spoliatum juxta Card. consede. de restit. spol. aliter dicitur vbi constat notoriè de mala fide sicut constat notoriè de intrusione Barrensis, non debet fieri restitutio ne detur occasio peccandi. fact. c. litteras. de restit. spol. c. Inquisitioni de Sen. exter. Et sic tenet Innocentius Card. in litteris de restit. spol. aliter dicitur speciale in intruso in Papatu à quo licitè quilibet se potest substrahere per C. si quis pecunia 79. d. quod ei nulla dari debet audientia 23. dist.

6. Quia plures Ecclesiastici viri Nobiles à Barrensi receperunt Cardinalatum & beneficia, non concludit quod facere debent hoc, sed forsan ambitione

vel auaritiâ ducti sunt juxta C. auarit. de Elect. lib. 6. nec extra titulum sunt sequend. de Elect. cum tamen.

7. Si Principes plures & Nationes sunt cum Barrensi, non prodest ei, quia non excusat peccatum multitudo 2. q. 1. Multi insi. Imò paucis quibus potior lux veritatis effulsit, credendum est Card. in nostra de testi. præsumitur enim quod adhærentes eidem, per errorem facti vel juris deuient; nec enim in materia conscientiæ debet informatus de veritate conscientiam alienam sequi sed suam 23. q. 4. si quis sicut excellentiam à Catholica juxta C. Litteras de restit. spol.

Pro parte Clementis VII. considerauit Consilium Regis, quod Electio sua facta fuit per Cardinales existentes vltra montes ad quos de jure congruit & conuenit Electio C. vbi maius. pr. causa ne Romani de Elect. l. 6. & in Clem. Et sic obtentum est de consuetudine à tanto tempore. juxta cap. 1. de præscrip. lib. 6.

2. Quia in Electione Clementis VII. fuerunt 3. Cardinales Italici consentientes cum aliis 13. non Italicis: quam Electionem statim quinque in Auenione manentes auditam approbantes scripserunt D. Regi de suo consensu & aliorum qui in simili erant in numero 22. Cardinales.

3. Non est præsumendum quod tot sint immemores salutis 1. q. 7. sanximus de scrut. inord. facit cap. 1. de præsump. C. fin. & tantæ dignitatis viri 97. d. Nobilissimus, qui constanter stant pro Clemente.

4. Considerauit Consilium Regis post dilationem tantum non expedire plus differre, quin Rex se determinaret, tum quia satis informatus vlterius differendo non sperabat vlterius informari, tum quia Congregatio Prælatorum & Clericorum magnæ fuisset prolixitatis & difficultatis. Tum quia vlterior dilatio determinationis Regiæ magnam induxisset contra factum Electionis Canonicæ D. Clementis VII. præsumptionem multis interpretantibus Regem de iure Clementis hæsitare. Tum quia dicebatur quod multi Principes non tanta discussione quantum Rex fecerat, adhærebant Barrensi. Nec obstat Opinio. Glos. d. 79. si duo & Hug. 5. Patet in q. 1 d. 3. Consilium Generale super huiusmodi negotio congregari, quoniam vix infra quadriennium potuisset sedere propter guerras, viarum discrimina, nec à quo vocarentur Prælati, videbatur, cum Parem, &c. de Elect. innotuit. Ideo obuiandum fuit ne Intrusus vsurpatione sua per tantum tempus gauderet: nam Congregatio Concilij fienda est, quando Papa pacificè habitus postea accusatur de hæresi 40. d. si Papa, vel de Idololatria 21. d. nunc autem. Sed vbi promotionis initium est notoriè viciosum, non est opus examine Concilij 3. q. 1. manifesta, quoniam intra ortum occidit 1. q. 1. quibusdam, sicut fuit in nominatione Barrensis, C. si quis pecunia, non constringit Cardinales ad conuocandum Concilium, sed dat eis scientiam recedendi ab Intruso & alium in loco alio quem acceptauerint, eligendi, nec contrariè Glos. allegant iura quæ forsan in Notorijs procedere possent.

Extat quoque ad hunc annum declaratio Iacobi Vrsini Cardinalis facta antequam è viuis discederet, quæ aliquo modo est in fauorem Clementis VII. an. 1379. 13. Aug.

Similiter tres Italici Cardinales ad ipso Vrbano ad Clementem transgressi litteras dant ad Principes de Electione vtriusque Pontificis, quæ leguntur apud Bzouium tom. 15. ad ann. 1358. n. 18. quas tamen ait non fuisse manifestatas, nisi post biennium sunt autem tales.

Italici Cardinales ad Principes.

NE de processu factorum & gestorum maximè per nos tres circa istam materiam aliquid omittatur, & ne res gestæ in temporis processu veniant in obliuionem, quod posset periculosum esse Ecclesiæ & populo Christiano, clarè ponimus quæ per nos gesta fuerunt. Nam processu temporis cum DD. Cardinales vltramontani omni solicitudine quærerent vias & modos exeundi de Roma & conferendi se ad aliquem locum tutum, vbi maturè & securè possent de-

liberare ad inuicem & prouidere circa præmissa de remedijs opportunis, tandem sub colore exeundi in æstate de aëre Romano, & quia, vt erat notorium, D. Gregorius felicis recordationis ordinauerat residentiam Curiæ illa æstate in Ciuitate Anagniæ, ad dictam Ciuitatem se cautiori modo quo potuerunt, contulerunt, aliqui cum licentia, aliqui sine licentia vt dicebatur; soli 4. Italicis in Roma adhuc remanentibus, scilicet nobis tribus & Cardinale S. Petri quos ipse ire non permittebat, sed sub coloribus varijs & maximè dicendo quod illuc ire volebat, & ideo vt eum associarent, illos detinebat, sed cum Barrensi (hoc titulo Vrbanum vocabant Apostatæ) reportatum fuisset, quod ex quo Domini ipsi vltramontani in Anagnia conuenerunt, diuersa tenebant Consilia & conueniebant frequenter quærentes maximè diuersos modos securitatis eorum. Et cum iam licet non publicè sed quasi in secreto murmuraretur & diceretur, quod eum in illorum secreto non habebant pro Papa, quod ipsi publicare non audebant, quia de securitate nondum ad plenum sibi prouiderant. Idem Barrensis hos rumores præsentiens locutus fuit DD. Italicis supra nominatis, & ordinauit quod tres ex eis, scilicet Ego Portuensis, Mediolanensis & de Vrsinis iremus Anagniam ad dictos DD. Cardinales, & eisdem exponeremus quod non erat eis necessarium tenere illos modos quærendæ securitatis neque timere de aliqua nouitate quæ ex sui parte veniret vel procuraretur eis per Romanos & quod ipse intendebat illuc ire, vel ad Ciuitatem Tiburtinam ipsi venirent vt posset esse cum eis, offerendo eis multa grata & fauorabilia & vtilia pro se & suis; quod plus faceret pro eis quàm fecisset aliquis Pontifex Romanus. Ambassiatam igitur nobis 3. impositam DD. Cardinalibus ibidem existentibus fideliter exposuimus, qui super expositis per nos habita deliberatione tandem responderunt quod mirabantur de tali Ambassiata, & mirabantur quod talia fuissent Barrensi relata, & plus mirabantur quod eis fidem daret, rogantes quod de cætero talibus referentibus non crederet. Et hæc responsio data fuit in Ecclesia Cathedrali in Anagnia. Dato autem prædicto responso dixerunt nobis, vos expediuistis vestrum Ambassiatum, & nos volumus loqui vobiscum sicut cum nostris fratribus & S. R. Ecc. Cardinalibus. Quare placeat vobis vt isto sero in Vesperis sitis in domo tunc Cardinalis Gebennensis qui erat infirmus, & nos omnes conueniremus ibidem. Dicta autem hora Vesperarum postquam omnes ibidem conuenimus in quadam camera secreta, ijdem DD. Vltramontani apportato vno Missali suam nobis intentionem declarauerunt in effectu dicentes, vos scitis quomodo notoria impressio fuit nobis facta Romæ, propter quam nominatus fuit Barrensis & intrusus in Apostolica sede propter quod ipse non est Papa neque eum habemus pro Papa, & tenemus pro certo quod vacat Sedes Apostolica vt prius, & quidquid in personam dicti Barrensis circa electionem & alia fecerant per impressionem & metum mortis, non facturi aliàs, fecissent & ad sancta Dei Euangelia coram nobis super Missali prædicto iurauerunt; requirentes nos quod ex quo Deus occasionem siue colorem ministrauerat quod iueramus ad eos, & cum eis conueniremus, quod remaneremus ibidem, & circa prouisionem Sedis Apostolicæ quæ vacabat, vt præmittitur, intenderemus cum eis. Nos verò attendentes quod tanquam Nuncij & Ambassiatores veneramus, & quod circa remedia discordiæ quam videbamus in promptu, melius & opportunius tenebamur & debebamus intendere pro bono negotij & pace Ecclesiæ, deliberauimus pro tunc ibi non remanere, sed ad eum redire vt cum eo de remedijs tractare possimus. Et sic de facto fecimus veniendo ad Ciuitatem Tiburtinam ad quam dictus Barrensis interim accesserat, qui ibidem nos recollegit in prandio, & post prandium præsentibus aliquibus nobilibus qui secum erant, pertinentia ad Ambassiatam per eum nobis impositam ac responsionem ad ipsam Ambassiatam per DD. Cardinales nobis factam plenè retulimus subiungentes, *aliqua alia habemus vobis dicere quæ exponemus cum vobis placuerit, & hora opportuna nobis data.* Qui die sequenti pro nobis tribus singulariter & diuisim missis & quemlibet per se examinauit super his quæ nos diximus velle serio sibi explicare. Quilibet autem nostrum eidem explicauit seriem veritatis narrando quidquid DD. Cardinales existentes Anagniæ nobis sub iuramento dixerunt de facto suo, vt supra præmittitur. Et licet

D. Barrensis de præmissis satis appareret turbatus, tamen conatus & nisus est simulare se illa non credere, quia omnia bene succederent, dicens quia alia aliunde habebat. Quo responso audito considerantes quod ipse Barrensis multum regebatur consilio aliquorum nobilium Laïcorum & maximè Caroli de Pas Ducis Duratij, Nicolai Vrsini, Comitis Nolani, D. Thomasij de S. Seuerino & D. Raynaldi de Vrsinis cum dictis 4. fuimus locuti secretò eis narrantes quæ inuenimus & eos auisantes de prædictis, requisiuimus vt instarent apud eum quod intenderet ad prouidendum de remedijs opportunis. Hi postea nobis retulerunt se hoc fecisse & quod in effectu nihil profecerant apud eum. Itaque nos tres qui fuimus de veritate negotij informati & præuidebamus periculum, postquam considerassemus illum verba non audire, existimauimus debiti nostri esse facti seriem summatim in scriptis redigere & sibi per modum narrationis casus seu thematis tradere, vt in facto suo maturè deliberare valeret, ne se posset propter facti ignorationem excusare, & nos essemus in omnem euentum perpetuò excusati. Et ita casum nostrum composuimus honestando tamen verba vbi loquebamur de Romanis.

Medio tempore cum circa prædicti casus ordinationem vacaremus & secretò laboraremus, superuenit vna die nobis tribus congregatis in Domo Prædicatorum, vbi habitabat D. Cardinalis de Vrsinis, Guill. Paris seruiens armorum, qui intrauit cum Notario & testibus tenens in manu vnam membranam 13. Dominorum qui erant in Anagnia sigillis pendentibus sigillatam, in qua in effectu narrabatur qualiter per impressionem notoriam & metum mortis coacti fuerunt per Romanos inuiti eligere. Quapropter sub debito fidelitatis quâ Romanæ Ecclesiæ tenebamur, nos requirebant vt infra certum tempus post litterarum receptionem, conueniremus Anagniæ ad prouidendum super præmissis & remedijs opportunis, & ad tractandum & peragendum omnia & singula quæ propter præmissa essent necessaria ad salubrem & vtilem prouisionem S. Rom. & vniuersalis Ecclesiæ & fidei orthodoxæ. Et intimata littera prædicta rogauit Notarius testes, &c. vt in forma, & statim discessit protestans quod præsentiam Cardinalis S. Petri tutò adire non poterat, nos verò statim dicta littera adiuimus Domum D. Cardinalis S. Petri & ostensa sibi illa, inde de suo consilio portauimus eam ad dictum Barrensem. Hic visâ illâ satis fuit turbatus & ordinauit super eius tenore in Domo Cardinalis S. Petri haberi consilia. Iterum verò completo per nos casu & themate eundem casum scriptum manu D. Cardinalis Vrsini copijs apud nos retentis, vocatis per nos 4. Laïcis superius nominatis in eorum præsentia tradidimus dicto Barrensi, instantes apud eum quod cum ageretur de statu suo & Ecclesiæ, vellet deliberare maturè & salubriter prouidere, quoniam nos honori & statui nostris intendebamus consulti attendere & prouidere & pro pace atque vnitate Ecclesiæ fideliter laborare conueniendo cum alijs, & sic Tibure recessimus in crastino S. Iacobi die Lunæ ad Castrum Vicouarrum nos conferentes, nec ad eius præsentiam fuimus vlterius reuersi. Verum est quod post recessum nostrum nos tres Cardinales Italici prope Ciuitatem Prenestinam conuenimus cum 3. DD. Cardinalibus vltramontanis, scilicet cum D. Roberto tunc Cardinale Gebennensi & cum DD. Pictauiensis & S. Eustachij, qui suo & aliorum Anagniæ congregatorum nomine ad illum locum venerunt & nobiscum aliqua super vtilitate & factis Ecclesiæ locuti sunt. Deinde prædicti tres ad Ciuitatem Anagniæ redierunt & facta ibi publicatione ad diem 8. Augusti de intrusione Bartholomæi sequenti die contulerunt se ad Ciuitatem Fundanam ad quam sæpius ab ipsis requisiti iuimus, habito tamen saluo conductu. Ibidem existentibus nobis & propositis eis per nos tres aliquibus super factis Ecclesiæ, in Vigilia B. Matthæi Apostoli & factâ nobis per eos responsione, scilicet per omnes DD. Vltramontanos qui erant 13. tandem in nostri præsentia 12. ex eis elegerunt tertium decimum, scilicet D. tunc Cardinalem Gebennensem quem Clementem VII. appellauerunt, cuius electioni per nos non extitit contradictum; cognouimus enim & reputauimus eius electionem esse Canonicam. Hæc est, inquit Bzouius, littera missa Vrbano & mense Iulio repræsentata præsentibus Carolo Duce Duracio, Nicolao Vrsino Comite Nolano, Thoma Sanseueri-

nato & Raynaldo Vrsino. ex l. 13. MS. Archiui Vaticani de Schismate, quam in sua Anglicana historia adscripsit Valsinghamus.

Incipit Tractatus factus in fauorem Electionis Clementis Papæ VII. à Reuerendissimo D. Petro de Barreria Cardinali Eduensi contra D. Ioannem de Lignano Doctorem Bononiensem.

SErenissimo Principi ac perexcellentissimo D. Carolo D. gratia Francorum Illustrissimo Regi suus per omnia Petrus de Barreria inter legum Doctores minimus S. Rom. Eccl. Presbyter Cardinalis dictus Æduensis seipsum & promptum per omnia famulatum. Quia ab experto didici mentem vestram pijssimam ad veritatis indaginem incitari in his præsertim quæ fidei sinceritatem & orthodoxæ ac vniuersalis Ecclesiæ respiciunt vnitatem, quæ & caput fidei penes multos ignaros satore procurante zizaniæ satis micat, ex eo potissimum quod in parte multitudinis mos est ea quæ sensu placent potius quàm quæ ratione diriguntur, agnoscere: quare testantur Philosophi quædam falsa quibusdam veris probabiliora multoties inueniri. Ad iussum vestræ Majestatis inclytissimæ ea quæ pro nunc à Schismaticis agitatur discordia, quantum potero salubrius, imò quantum Deus annuerit, propono mentis acie speculari vt falsitatem subacta veritas euidentibus suffulta rationibus enitescat, & licet ad conficiendum Tractatum vt fertur per D. Ioannem de Lignano editum ad quodlibet verbum singulariter respondendo, factum supplendo & aliàs multùm pulchrè & subtiliter scripserit venerabilis Pater D. Ioannes Fabri Abbas S. Vedasti Doctor eximius Decretorum & nobilitatis vestræ Consiliarius prudens ac pro mentis integritate conspicuus, cuius dicta lucidissimam continent veritatem, tamen quia nihil prohibet ad vnum plures concurrere rationes, decreui facto supposito etiam provt aduersarius asserit sine præiudicio veritatis super hoc ordinatè respondere. Nam formabo 5. Quæstiones & in earum qualibet arguam ad vtramque partem ponendo aduersarij & addendo alias, vt nihil remaneat indiscussum & sublatis contrarijs intentum propositum declarabo, dicenda subijciens correctioni S. P. & D. Clementis VII. ad cuius nominis exaltationem aggredior præsens opus & Reuerendissimorum Patrum DD. meorum coetus Cardinalium ac iudicio cuiuscunque sanioris intelligentiæ.

Prima autem Quæstio erit ista, vtrum nominatio facta de B. intruso vera possit dici Electio tanquam facta non tantum per duas partes DD. Cardinalium verum etiam nemine discrepante.

2. Vtrum potuerit confirmari, sic quod per reïterationem consensuum Dominorum tenuerit, vt ex tunc sit pro tempore quo facta fuerit, vel indiguerit noua electione.

3. Vtrum si indiguerit noua electione, actus subsequentes in Conclaui existentibus DD. Cardinalibus vel post exitum fuerint sufficientes ad inducendum nouam Electionem, vel etiam præsumendum tali præsumptione secundum quam debeat iudicari.

4. Vtrum publicatio facta per DD. Cardinales tenuerit ipso iure & an standum est testimonijs eorum, vt sic procedere potuerint ad secundam Electionem primâ non reprobatâ, vel an primam oportuerit reprobari propter titulum etiam intrusiuum Barth. primò nominati, & ad quem spectet vtrum ad Concilium Generale vel ad coetum DD. Cardinalium, vel an habeatur ipso iure reprobata.

5. Conclusiua, vtrum Electio D. Clementis teneat.

Ad primam sic procedetur. 1. Arguitur quod teneat nominatio B. non enim videtur peccare in materia nec forma; non in materia, cum persona sit habilis & elegibilis præsertim ad summum Pontificium à quo properante exceptiones excludit, vt patet ex nominibus in C. licet de vitanda, & in C. vbi. Nec videtur etiam peccatum in forma eo quod fuit electus per omnes præsentes vt in C. licet. Et in C. in nomine Dom. Et in c. 1. 19. d. Institutus est & sunt seruata solennia, & est receptus per Osculum & reuerentiam etiam cessante

metu. Et sic videtur esse vehemens præsumptio iustæ Electionis vt in 63. d. c. cum Adrianus. Et ibi per Gloss. de Præb. C. Dilect. Et ibi per Innocent. super verbo ad Osculum, vbi multa iura concordantia præsertim quod Electio Papæ innititur formæ iuris scripti, necnon ex de Elect. C. si alicui l. 6. Glos. nota ista. 1. Et in C. ne rationi C. fi. in Clem. Gl. sed nunquam. Igitur quomodocunque vel præsumptiuè vel aliter constet de consensu tot Dominorum, non videtur electio peccare in forma, & maximè quia fuit receptus non tantum à Cardinalibus verum ab vniuerso Orbe fere, & sic communis error faciet ius, vt L. Barbarius cum sua materia ff. de Offic. Prætor.

Item vt intrem in materiam Aduersarij, hæc Electio videtur esse facta ex puris consensibus & sine metu & impressione, quod declaratur hîc & fortius quantum ad formam quàm aduersarius declaret.

Imprimis autem ponam vnam rationem quam ipse non ponit: nam certum est quod ideo metus reddit Electionem nullam quia impedit libertatem, sed hîc nullo modo impedit, non enim est adhibitus pro certa persona sed pro Romano vel Italico, vbi reperiuntur plures sufficientes personæ ad Papatum, sed talis conditio non impedit libertatem voluntatis, vt videtur textus in Rom. 4. in l. cum ita & l. sequenti ff. de conditionibus & demonstrationibus. Ergo videtur quod huiusmodi metus non impediat Electiones, maximè quia DD. Cardinales fatentur in facto quod ipsi determinauerunt se ad eligendum vltramontanum & ex se ipsis, & per consequens voluntas eorum non videbatur iusta si alibi reperirent magis idoneum, & sic fiat vtcunque compensatio, maximè cum essent Italici inter eos idonei imò primis aspectibus videbatur eorum voluntas turpis iuxta illud Psal. qui dixerunt *hereditate possideamus sanctuarium Dei*, & sic non videbatur posse etiam per protestationem iuuari vt in C. veniens. de sponsa vbi per Innocentium & al. c. 1. de conditionibus appositis.

Item & ista est aduersarij sub alia forma, qui non protestatur vbi videt sibi parari præiudicium, pro consentiente habetur, sicut qui non appellat ff. ad Municipales l. 11. §. consensisse ff. de appellat. l. cum Quid. C. de his qui per metum Iudicis non appellauerunt l. 11. de annuali exceptione l. vt perfectius. C. de filio Fr. Minor. l. 11. l. x. in appellatione est expressum C. quomodo. Et quando Iudæa l. ab eo. de appellat. l. hi. sic allegat Aduersarius multa iura Canonica quæ non curo transcribere, & ad societatem per I. Monachi. in C. in Generali de re In. & scripta coram. Iuri Ciuili in l. ac si quis §. sed interdum. Et §. plerique Religiosi. Et videtur textus in propria materia, argumento à contrario de his qui vi metuve fiunt c. 1.

Sed hîc DD. Cardinales non fuerunt protestati de loco non tuto ante ingressum Conclauis nec post, nec in ipso Conclaui: ergo videntur ad Electionem liberè processisse non obstante tumultu. Nec obstat C. veniens s. alleg. de sponsa vbi non nocet, quod culpa præcessit causam in matrimonio carnali, & multo minus deberet notare in matrimonio spirituali, quod requirit maiorem libertatem, vt notat Glos. in C. insinuante qui Clerici vel vouentes super verbo modica, quia ibi non fuit certificatus, sicut hic fuerunt DD. Cardinales. Et scienti vel volenti non infertur iniuria neque dolus, multo minus infertur metus vt dicit regula iuris, quia clarum est de iure quod metus contrariatur libertati & per consequens consensus, vt l. 1. ff. quia me. ca. & notatur in l. metum in principio c. 11. & sic qui consentit, non videtur pati motum.

Item si metus nocet huic electioni, aut dicemus de metu præcedente introïtum Conclauis, aut de metu in ipso introïtu, aut de metu post electionem; sed neutrum ipsorum nocet vt probabitur: ergo non est nulla electio propter metum. Maior patet sufficienti distributione. Minor declaratur sic. Et ista ratio est bene aduertenda, quia hinc pendent lex & Prophetæ. Nam ista ratione destructa, erit euidens ius partis nostræ. Non videtur quod noceat metus ante introïtum Conclauis, & licet hæc nitatur declarare aduersarius per plura iura & verba quibus reputo sufficienter responsum, Ego declaro aliter breuius & breuissimè.

Nam 1. dico quod metus non est sufficiens nec cadens in constantem, nam fuit nudus metus verborum conditionalium & exhortatiuorum qui non cadit

in

in constantem, vt l. metum §. 1. ff. quia met. ca. & l. 3. §. si quis ff. de vi & vi armata. Et l. metum non Iact. Et c. quia me. ca. Et ff. de Iur. l. non apud Labeonem §. quæstionem cum simili, oportet enim talem iactationem quæ inducat præsumptionem, secundum quam possit iudicari, sed non per Cy. in alle. l. Metum, talis metus non fuisset præsens sed præteritus, si vel plus interuenisset, & sic vel plus respondebimus vt *l. metum* in principio al. fecerunt quæ not. Innoc. in C. fidelis de his quæ metu viue causa fiunt.

Item nec metus, qui fuit illatus ante introïtum Conclauis,& ad hoc allegat aduersarius 2. rationes. 1. quia Officiales qui habebant potestatem comprimendi plebem, præstiterant iuramentum iuxta C. vbi maius, & ita p æsumebatur quod illud juramentum deberent seruare & prouiderent iuxta requisitionem DD. Cardinalium de Capitaneo & Gentibus ad comprimendum, per consequens non debebant timere plebem iuxta illud in Comitatu nostro, &c. maximè quia illi etiam constituti præstiterant iuramentum iuxta C. vbi maius, & sic habebant duplex iuramentum pro cautione.

Item secundum eum, & ista est 2. ratio infra Conclaue nunquam fuit infracta libertas vbi debebat fieri electio, & sic de clamoribus vltra curare non debuerunt; & per hoc patet quod nec nocet metus ante electionem. De metu post, non est dubitandum, quia non inficiatur, etiamsi ab initio præstaret impedimentum vt l. pro parte cum simili ff. de seruitutibus. Et in causa Iuris factum legitimè; videtur ergo quod prima electio ipso iure tenuerit, & sic secunda sit nulla.

In contrarium arguitur sic. Et licet Aduersarius fortissimas posuerit rationes, tamen quia minores propositiones scienter vt credo non deduxit, supplebo cum deductionibus, quæ factum iudicio meo sic elucidabunt, quod non remanebit dubium, & quod prima Electio non tenuerit. Prima ratio. Electio facta ad clamorem populi non tenet etiam circunscripta, quoniam in talibus gratia aut pretium interuenire non debet 8. q. 1. si ergo quoniam Populus est docendus & non sequendus 62. d. docendus 61. d. miramur. fac. l. Decurionum. C. de pœnis. textus de plano. de Electi. C. Osius cum Glos. sua. Hæc Electio fuit talis, ergo. Hæc sunt verba aduersarij, sed ratio ista est incompleta, ideo minus fortis, & ideo supplenda est sic. Electio facta ad clamorem populi præcedente tractatu tangente priuatam non publicam vtilitatem, nulla est ipso iure etiam si esset impressio, licet ex hoc etiam vtilitas publica sequeretur; talis enim electio peccat in tribus. 1. Quia ad clamorem populi vt aduersarius deduxit. 2. Quia tractatus expressus præcedit. 3. Quia vtilitas priuata principaliter attenditur. Et ideo licet publica ex consequenti sequeretur, sicut forte non sequitur, inficitur. Verum licet contra clamorem populi præsumatur, vt in C. Osius cum Glos. & in C. si ergo per aduersarium allegato, plus tamen est quod præcedat tractatus, quia secundum Host. si talis tractatus per se se esset probatus vel notorius, electionem redderet vitiosam. Dicit enim sic Hostiens. in C. licet de vitanda super verbo *Portionem*, quamuis Rom. Pontifex canonicè creatus nullo humano Canone vel iure ligetur, nisi fieret hæreticus vt 40. d. c. si Papa, si tamen contra formam istius institutionis sibi Papatum vsurpauerit, tam ipse quàm sibi adhærentes sunt excommunicationis vinculo innodati. Sed si contra formam Decreti Nicolai Papæ per seditionem vel violentiam seu impressionem à quocunque factas vel præsumptionem ab illo, qui promouendus est, ambiente, tractante vel procurante, aut quodlibet ingenium id. calliditatem vel fraudem aut cautelam, vel corruptum tractatum aliquorum quæ sua sunt solum quærentium, non quæ Iesu Christi, electus, ordinatus vel inthronisatus fuerit cum suis actoribus, fautoribus atque sequacibus perpetuo anathemate est ligatus, vt allegato C. in nomine Domini. Et 79. dis. si quis ex Episcopis. Et quod sic debeamus exponere tam ista tria verba, seditionem, præsumptionem & quodlibet ingenium satis elicitur 79. d. C. 1. & 2. Et c. si quis ex Episcopis & sequentibus vsque in fi. dist. quia per istam constitutionem nihil detrahitur iuri antiquo, sed additur, vt patet in eod. tit. in fi. Et licet ista videatur intelligere Innocent. vbi sunt notoria vel probata, aliàs deficit Iudex, vt I. not. in additione in C. licet in fi. ipse tamen bene tenet quod

Electio est viciosa in se, quia solus legitimus consensus & non corruptus facit Papam secundum eum. Et patet ex C. alleg. Vt notat Glos. in c. 1. 79. d. non tamen potest negari, quin hîc sit probatum & notorium 1. ratione popularis tumultus vt C. Osius. 2. Ratione tractatuum præcedentium de quibus in Instrumento facti 3. quos tenebant Maiores Romani, quia hoc expediebat Ciuitati Rom. aliàs non possent Papam nec Curiam retinere; & istum tractatum non diffitetur aduersarius licet excuset. Et per hoc patet hîc istum tractatum fieri ad vtilitatem priuatam principaliter sc. Ciuitatis Rom. quod attenditur licet publica ex consequenti sequeretur, vt sunt leges ff. de probationibus l. Emptorum & l. cum probatio, & est expressum ff. ex quibus Causis Maiores l. non videtur, cum ibi not. in Glos. ergo patet quod hoc obmittebat aduersarius.

2. Ratio Aduersarij est ista. *Actus Manumissionis qui non tantam libertatem requirit, sicut Electio quæ est actus spiritualis, ad clamorem populi nullus est & præsumitur violentus* ff. qui & à quibus. l. si priuatus C. qui manumittere non possunt L. Diuo Marco, Notat Glos. Ioan. in C. si ergo & C. miramur supra allegato. Et hæc ratio minus plena. Nam non solum quia Electio est actus spiritualis, verum etiam quia est actus habens certam præscriptam formam; sic quod dependeat ex mero & sincero consensu vt l. si quidquid. C. de Episcopis & Clericis. Et hanc formam habet præscriptam de iure naturali, vt notat Innoc. in C. quod sicut de Elect. quidquid consensum viciat in radice, electionem reddit ipso iure nullam, vt patet in C. vbi maius §. cæterum. Consequens enim est, vt cum ex vna radice vicium nascitur, vna l. tollatur C. de Nuptijs l. si libertam; sed tumultus popularis si ipsum sequatur, consensum viciat in radice, non enim est simplex consensus, sed sequens popularem tumultum; ergo reddit ipso iure nullam, maximè cum popularis tumultus propriam non communem quærat vtilitatem sicut hîc, vt est supra deductum.

Item tumultus popularis non tantum propter præsumptum metum in Electionibus prohibetur, verum etiam propter exempli perniciem, vt in allegato C. miramur., Et in q. 1. c. principatus, ergo cum ratione exempli multa prohibeantur in Iure vt ff. de personis l. si quis ad §. abominationis C. de probatiobus l. ex. cum similibus, videtur quod eiusmodi Electio fuerit ipso iure nulla.

Item additur alia ratio. Tumultus popularis plus inficit quàm metus per Manumissum incussus; quia tumultus popularis facit præsumi metum & nihilominus manumittentem metu fuisse prædeterminatum vt alleg. l. cum sua concordia: sed metus incussus per seruum manumissum neutrum facit præsumi, licet probatus manumissionem annullet ipso iure. vt l. ille seruus ff. qui & à quibus; tamen non negabit aduersarius quin si Barth. incussisset metum, nulla esset electio ipso iure, ergo multo magis per popularem tumultum est nulla electio & metus probatus.

3. Ratio est ista; non valet Electio, vbi manente iure eligendi apud aliquos libertas eligendi restringitur, siue in totum tollitur, nisi hoc fiat per Papam qui potest contra & citra iura de Electione C. sacrosancta. Et c. cum terra. c. tit. secundum verum intellectum quod Papa potest super iura positiua, patet per C. per Principalem, & C. cuncta quæ per mundum 9. q. 3. sed hîc manente potestate eligendi apud Collegium Apostolicum quod pendet à iure communi 16. q. 7. Congregatio de Electione c. 1. fuit sublata libertas eligendi, vel restricta, cum fuerit introductum per habentes potentiam intensiuam facti, quod de certa ciuitate vel Prouincia fieret electio, ergo nulla: hæc etiam ratio non est sufficienter formata; nam dicere quod Papa posset consensum non liberum; quoniam est Papæ electio, non credo quod posset, quia implicat contradictionem, & est de directo contra ius naturale, contra quod non potest fieri lex, vt in §. sed quia Naturalia instituta de iure naturali, Gentium & Ciuili. Et in c. erit autem. 4. dis. ff. de pact. l. iura sanguinis; licet Papa posset hanc electionem vel illam non liberam confirmare, errore tamen non expresso, vel vbi non esset notorium libertatem restrictam, quia existente notorio, saluo sanius intelligentis Iudicio, non credo quod posset, saltem quod teneret vt Electio; sed forte vt permissio iuxta No. C. coram vtriusque iudicij lib. 2. Et ibi per Chy. cum hoc contradicat iuri Diuino, vt in c. miramur. & c. si ergo quis, S. allegetur

& pararetur materia delinquendi contra l. conuenire de pactis dotalibus, nisi fortè hoc faceret dispensatiuè ex aliqua causa rationabili; vtrum autem ex solo facto Principis præsumeretur rationabilis causa ex solo facto Principis, notant Doctores in l. Rescripta 2. & 3. quæst. C. de precibus Imperatori offerendis. Et sic perniciosum exemplum & in euidentem destructionem Ecclesiæ. Et dicit Apostolus quod potestatem accepimus ad ædificationem non ad destructionem, & intelligo destructionem libertatis quæ esset perniciosa sicut est ista. Et hîc addo vnam nouam rationem, æquiparantur in iure vis maior & prohibitio potentium; quibus non potest resisti; textus sunt expressi. ff. locati l. si fundus. in fin. & l. sequenti. sed si prohibiti essent per vim maiorem eligere, non esset dubium quin reputaretur infracta libertas, vt infra declarabitur, ergo & cum prohibiti sunt per populum Rom. in Ciuitate Rom. cui & vbi resistere non poterant.

4. Ratio, Electio facta per laïcalem impressionem est nulla. Extr. de Elect. in nomine Dom. & in fi. & c. licet, & 23. dist. c. in nomine Dom. Et vtrobique notatur: ista est huiusmodi vt patet ex themate, ergo, &c.

Hîc sunt addenda duo. 1. Quod hîc non tantùm est impressio scandalosa & inductiua seditiosi tumultus, & talis non tantum electionem, verum etiam alios actus annullat; & in qua prohibita sunt non tantum facta, verum etiam petulantia & tumultuosa verba, & ex solis verbis annullantur sequentia. C. de seditiosis, l. 2. ergo cum ista fuerint huiusmodi, satis patet quod reddit electionem nullam.

5. Ratio, actus metu cadente in constantem virum agitati nulli sunt, vel ad minus annullandi iuris remedio, propter hoc emanauit titulus, Tellus, ff. & c. Quia me. ca. & Id. tit. in compilatione Gregoriana & Bonifaciana: sed ista electio est huiusmodi, quæ est facta metu mortis, quia est cadens in constantem virum. l. Interpositas. C. de transact. Et l. si donationis. C. quia me. ca. Ergo hæc electio nulla, vel saltem iuris remedio annullanda, siue rescindenda.

Aduertas quod ista ratio est calumniosa, quia si confitetur electionem iuris remedio annullandam, ergo nullo modo potest annullari, testatur autem Innocent. in C. licet, quod ideo non potest agi & contemptu Cardinalium in Electione summi Pontificis, quia contemptus non reddit electionem nullam, sed annullandam, & non est superior qui possit cognoscere.

Item si teneret ipso iure, non potest negari ipsum non fuisse Papam, quis deponeret eum citra hæresim, essetque contra C. si Papa. 1. allegatum, maximè quia ageretur de alieno delicto non de proprio, & quod in inferioribus esset dispensabile, in Papa reputaretur dispensatum, cum non est qui dispenset; ipse enim superiorem non habet in terris. Et ideo hîc additur alia ratio consequens ad istam. Maius est vitium, metus in electione, quàm sit hæresis non notoria eligentium vel electi. Probatur: nam hæresis vitium metus notorij sic est contra formam Electionis, quod ei qui est electus per metum maximè notorium iustè non obeditur, imò tanquam annullatus (anathema) repellitur etiam nullo præcedente iudicio, vt in c. in modo. Et in c. si quis pecunia s. alleg. hoc notat Innoc. in c. licet & Hostiens. ibidem, hæresis autem Eligentium vel Electi non notoria, licet etiam deijciat Electionem postquam de ea constiterit ipso iure, tamen non repellit, quia excommunicatus propter hæresim auditur appellans, vt 4. q. 1. c. quia autem, hoc notat Innoc. & Hosti. In Cap. licet alleg. frequentissimè, licet Bernardus Glossator Decretalium ibi aliter sentiat, quorum opinionem approbat Genshelinus inconclus. rationis, super verbo cuiuslibet Excommunicationis. Et est ratio diuersitatis, quia de hæresi potest semper accusari ante Electionem, & post, sed non sic de metu potest: ideo ipso iure metus reddit nullam, non sic de hæresi non notoria, facit per rationem art. ff. vt non posset Legatorum l. 1. §. si debitori. Ergo, &c.

6. Ratio, metus præcedens verisimilis viciat actum sequentem, licet damnum dubitatum non sequatur ff. locati & conducti. l. habitatores §. 1. Et alleget aduersarius concordantias allegatas in Glos. quas vide per te: sed hîc fuit talis metus; ergo, &c. Minor patet ex themate. Et hæc ratio incompleta sed complebitur, licet allegabitur l. cum Glos. nam iusta causa suspicionis metus tamen

aliàs non probabilis, etiamsi damnum non sequatur, habetur pro iusto metu, qui reddit electionem nullam vt est supra probatum: ergo multò magis iusta est & probabilis: sed ista est iusta & probabilis, quia sunt sufficientes iniuriæ illatæ per populum Rom. tumultuosè commotum, qui non facile retinetur & cui resisti non potest, imò & per Magistratus & maiores populi, quia populum sollicitabant ad hæc; quæ sufficientes iniuriæ inferunt iustum metum, vt l. si donationis C. quia me.ca. supra alleg. & not. Glos. ff. ex quibus causis Maiores, l. metus, super verbo, quod licet timore, & est textus ff. de Extraordin. Criminibus. l. secularis §. plerisque, vbi est expressum; & sunt minæ sic notoriæ, quod non possunt esse non notoriæ: ergo electionem reddunt nullam ipso iure. Et hæc ratio sic deducta demonstrabit iudicio meo.

7. Ratio est metus cadens in constantem intercedens viciat carnale matrimonium, ergo spirituale. Antecedens probatur per C. per locum. Et C. veniens & C. requisiuit. Et est Gen. extra de sponsa. l. non cogitur & l. sequenti C. de mult. nec filium quidem familias. Et ideo non admitteretur etiam personalis stipulatio ff. de verb. Oblig. l. Titia. C. de spons. l. 1. & vlt. cum concord. Consequentia tenet argumentando de carnali matrimonio ad spirituale. Et hæc ratio defectiua: & ideo suppletur sic. Matrimonium Carnale annullatur per metum cadentem in constantem propter defectum consensus & libertatis, sine quibus non perficitur, vt in C. cum locum supra alleg. Et quia propter defectum libertatis probat textus C. de inutilibus stipulationibus l. liberam, quod perficiatur cōnsensu, non oportet probare, quia per se notum est, & est textus in l. libertatis de regulis Iuris: ergo multo magis matrimonium spirituale quod requirit maiorem libertatem & puritatem & per metum faciliorem annullatur, vt notat Glos. in c. insinuante, qui Clerici vel vouentes, allegat textus 1. q. 7. l. si quis autem. Nec mirum si matrimonium spirituale requirit maiorem libertatem: quia in matrimonio carnali non agitur de tanto præiudicio, agitur enim tantum de præiudicio contrahentium: in matrimonio autem spirituali agitur de maximo præiudicio plebium subditarum, & si hoc in minoribus Ecclesijs, quanto magis in electione illius qui eligitur, vt præsit vrbi & orbi, cuius electionem sibi Dominus reseruauit 79. d. c. si. & sic est fortificata ratio.

8. Ratio, metus iustus annullat spirituale matrimonium professionale, etiamsi nulla præcesserit protestatio, si metu cadente in constantem virum protestari non potuit. Ext. quia me. ca. c. 1. 32. q. 2. non satis in principio. C. de rebus creditis. l. Generaliter §. Ipse de ap. C. si. ergo similiter vitiabitur spirituale matrimonium, cum vtrobique debeat esse clara libertas vt patet iuribus supra allegatis. Et hæc ratio suppletur vt proxima, & addendo, quia secundum istam videretur quod protestatione omissa firmaretur actus, quod non est verum, nam si timore mortis aliquis intraret monasterium, etiamsi non protestaretur, non teneret introitus, nam cum metus præsertim mortis habeat ignorantiam & perturbationem, cum vt l. si cum exceptione §. in hac. ff. quia me. ca. C. qui testamenta facere possunt l. hac consultissima §. hac cum humana. Et ignorantia non obliget, vt l. generali C. de Tabularum, iniquum esset vbi constaret de metu qui deberet cadere in constantem, quod ipsa obligaretur voto, vbi non esset consensus, est tamen protestatio vtilis ad animum declarandum, nam facile præsumeretur contra ipsam nisi fuisset protestatio maximè in casu c. 1. allegati, vbi fuit tanta perseuerantia ante mortem viri & post.

9. Ratio, electio celebrata precibus corruptiuis maximè tumultuosis per comminationem admixtam reprobatur l. q. 1. quibusdam, 8. q. 1. c. Moyses: Et C. si ergo. Et C. Ordinationes. de Elect. C. qualiter. & C. per Inquisitionem. Hîc interuenerunt preces corruptiuæ cum comminatione, vt patet ex themate: ergo, &c. & videtur textus in alleg. l. si quenquam C. de Epi. & Cler. ibi non precio ordinetur Antistes, hac autentica quomodo oporteat Epis. in principio & §. 1.

10. Ratio, continuatio metus in constantem cadentis inficit actum continuatum illo metu commensuratum secundum actus instantaneos illo actu pendente confectos. Hîc allegat aduersarius aliqua iura Ciuilia, quæ modicum faciunt vt infra declarabitur, sicut l. nouissimè §. 1. ff. quia cum falso Tutore,

actore. nota. in l. 2. C. quia metus causa ff. de solut. l. Creditor. & per Dynum Doctorem ibi textus de plano in c. 1. Extr. his quæ metu, víue causâ fiunt: sed hîc fuit metus continuatus pro toto tempore electionis: ergo, &c. Ista ratio magis supplebitur in solutione contrariorum.

Hîc sunt argumenta pro vtraque parte: sed nunc videndum quid iuris de Quæstione, ad cuius euidentiam intendo aliqua prænotare ad declarationem terminorum; nam intendo prænotare, *quid est metus propriè cadens in constantem? quid iustus metus*, quomodo differat à vi, quis est effectus metus, quantum ad actus quæ fiunt metu.

Ad primum sic procedetur. Et licet venerabilis Abbas, de quo prius, posuerit descriptionem, quam ponunt Summistæ, singulariter Azo, & eam probauerit, vt ipsi probant, & per hoc formauerit primam rationem ad propositum, quia tamen illa descriptio complectitur vtrumque metum, iustum & sanum, vt patet ex continuatione l. 1. cum sequentibus vsque ad leg. *nec timorem ff. quia metus causa*, tamen vt sic non quietat intellectum aduersarij, nec bene fundat propositum, ideo volo eam describere sic. Quod si metus de quo agimus, fuerit talis vt non possit probabiliter contradici, quin fuerit iustus, & intendo tantum notificare non propriè definire, vt non capiar in verbis.

Est autem metus de quo agimus, imminentis vel futuri periculi capitalis, vel quasi conditionatè vitabilis, cui resisti non potest probabiliter, iusta mentis trepidatio. Nunc definitionem istam declarabo per singula; dico enim *imminentis vel futuri periculi.* Et licet hoc sit aliqualiter declaratum per præfatum Abbatem, sicut declarat Azo, plenius tamen patet sic. Nam dico quod hoc expressè poscit textus *ff. quo filio tutore Actore*, l. nouissimè ibi. *quis enim si compulsus aut metu non compelleretur? &c.* Et sic patet quod lex illa non probat illud ad quod eam allegat aduersarius: non enim probat quod actus commensuretur metui, sed probat quod timor metus probabit, est iustus. Et ad hoc eum allegat Chy. in l. 2. C. *quia metus causa*, quam ipse allegat. Et ideo dicit nouiter argumentum.

Item in materia propria de qua loquimur, probatur expresse, Extr. de Elect. C. bonæ in pr. & ibi per Innocent, vbi iustus timor timoris annullat electionem.

Item est imminens periculum ff. Quia met. cau. qui in carcerem, secundum intellectum glos. quæ dicit in casu illius l. locum habere Edictum quia metus causa. *Futuri*, propter capitales minas illatas per illum, cui resisti non potest cum vel sine armorum terrore; primum patet in l. si damnationis. C. quia me. ca. & in l. seculari. §. plerique ff. de Extraordinarijs Criminibus. Secundum ff. de vi & vi armata l. 4. §. qui armat in fi. §. vel per illum cui resisti non potest, de cuius tyrannide ex consuetudine vel aliàs verisimiliter est timendum. Sic intelligitur l. si priuatus ff. qui & à quibus sic intelligitur not. per Glos. in c. si ergo forte 8. q. 1. C. Osius, per Ber. de Elect. sequitur in descriptione, *Capitalis, vel quasi:* non enim omne periculum inducit iustum metum, vt patet ex l. ff. quia metus causa, l. nec timorem vsque ad l. metum. Et ideo requiritur metus mortis vel cruciatus corporis C. de transact. l. Interpositas & l. si donationis. C. quia me. ca. vel amissionis maioris partis fortunarum. C. de reuocand. donationibus l. generaliter prope fi. in Autent. vt cum de appellat. cognoscitur §. si quis de parentibus. C. si delator. Ponit Glos. iuris Canonici in c. 11. Extra. de his quæ vi metusue causa fiunt. Videntur & alij casus in iure quoi enumerare non expedit, quia sunt extra propositum.

Sequitur in descriptione, *Conditionatè vitabilis:* nam si nullo modo vitari posset, non esset propriè metus, nam secundum Philosophum, *condemnati ad mortem non propriè timent mortem, licet teneantur in morte.* Et ideo metus, de quo loquimur, infertur, vt aliquid fiat; quo facto periculum euaditur, vt habet totus titulus. ff. & C. quia me. ca. nec oportet, licet bene faciat ad infringenda dicta aduersarij vt inferius patebit. Sed de hoc reputo textum expressum ff. quia metus causa. l. nec timorem. ff. Pr. 1. & 2. resp.

Sequitur in descriptione *cui resisti non potest.* istud probatur ff. locati. l. item quæritur. §. exercitu veniente. Et l. si fundo prope finem. Ibi propter vim aut, &c. Et l. & hæc distinctio, cum si de vi maiore est expressum in l. 2. ff. quia me. ca. & ibi per Glos.

Sequitur in deſcriptione *Probabiliter iuſta*, ſci. vt iura Canonica præſertim Iuſtum diſtinguunt à probabili, ſicut verum à veriſimili, ſicut patet in appellationibus, quæ quandoque habent iuſtam, quandoque probabilem cauſam: & hoc commune & tritum eſt: quare non oportet declarare, ſed quantum tangit propoſitum, metus alius eſt iuſtus & non veriſimilis, contra quem præſumit lex, ſed admittitur probatio. Vt l. non eſt veriſimile in principio ff. quia me. ca. alius eſt iuſtus & probatus ſicut in caſu noſtro, vbi eſt notorius vel pro notorio habitus, vt ſtatim, vel vbi aliàs legitimè conſtat, alius eſt veriſimilis ſed non iuſtus, quia non contingit damnum, ſicut eſt in l. habitatores. ff. locati cum concord. ibi alleg. quæ pro nullo alio videtur eſſe facta.

Sequitur in deſcriptione, *Mentis trepidatio*: nam licet reuera extrinſecum periculum ſit cauſa metus, metus tamen attenditur in quantum mentem tenet, & metus patitur, licet iuſtitia patiendi attendatur penes periculum extrinſecum; & ideo inquiſitio Iudicis non eſt vtrum quis timuerit, ſed vtrum iuſtè timuerit. Nam cum timere ſit in animo quod eſt occultum & probari non poteſt, de hoc non habet inquirere Iudex cum ſecundum diuerſitates perſonarum Quidam trepidant plus vel minus: Quidam etiam pericula vera non metuunt, alijs etiam periculum tale fuerit, & ſic veriſimile cadens in conſtantem hoc expreſsè textus dicit ff. ex quibus cauſis maiores. l. 11. §. fin. cum l. ſequenti. Et eſt notandum quod plus attenditur, dum tamen periculum ſit ſufficiens, veriſimilitudo quàm iuſtitia. Hæc pro declaratione ſufficiant, licet plura poſſint dici.

Exinde formatur talis ratio. *Vbi eſt mentis trepidatio capitalis periculi, cui reſiſti non poteſt, licet poſſit conditionatè vitari, non tantum veriſimilis, verum etiam notorius eſt iuſtus metus*, vt ex deſcriptione ſuperpoſita patet, qui reddit electionem nullam, vt patet per aduerſarium & per C. in nomine Domini ſupra alleg. frequenter: imò ſic nullam, quod non debet admitti in Papam, qui taliter eſt electus, ſed ei iuſtè reſiſtitur, vt in c. 1. 79. d. & c. ſi quis pecunia. Et c. licet de vitanda, ſed hîc interuenit talis trepidatio ante nominationem Bartholomæi, in nominatione & poſt, actibus ſemper continuatis: ergo eius electio nulla, nec debet dici electio, ſed potius nominatio, & poteſt imò debet ei iuſtè reſiſti. quod talis interuenerit, patet. Ego enim primò noto congregationem Ruſticorum & Populorum ſine ratione ad prouidendum quod eligeretur Papa Rom. vel Italicus precibus, vel vi; & reiectione Romanorum Nobilium, qui potuiſſent DD. Cardinales defendere, quos DD. Cardinales non potuerunt ſuis precibus prohibere. Noto etiam quod Romani Nobiles Officiales Eccleſiæ, de quibus DD Cardinales poterant confidere, petiti vt remanerent, fuerunt ejecti Dominis inuitis, & non petebatur magnus numerus, ſed tantum duo, vt patet ex facto, & hîc non modica eſt præſumptio, dicit enim regula iuris quod non eſt ſingulis concedendum, &c. ideo enim nec in habitantibus Ciuitates priuatas nec villas incolentibus Ruſticis armis vti permittitur aduerſus aduentitios, ne cædes præſumere & ex hoc plurimos homines occidi contingat; publicas verò functiones ſperni, dum Domini terræ cultores vitam amittere metuentes fuga vtuntur, in authent. de armis §. fin autem. Paria enim ſunt bucellatos, yzauros, latrones tenere & ſeruos amicetos aut ruſticanos in agris, aut iuxta ſe tenere. C. ad l. Iul. de vi publica. l. ſi de his qui latrones l fi. prope finem. Ruſticis enim, etſi alijs permittatur, armorum vſus interdicitur in feudis de Clerico violatore pacis §. ſi quis Ruſticus & §. ſeq. Noto etiam quod ad hoc fiebant conſilia vt obtineretur Italicus vel Romanus precibus vel vi. Modò arguitur ſic; dolus adhibitus vt metus inferretur, metu ſequuto probat metum illatum ab adhibente dolum ff. vi bonorum raptorum l. 11. §. dolo ad l. Iuliam X. vi publica in l. 3. dolus enim probatur ex iudicijs perſpicuis, aliter non, vt l. dolum ex Iudicijs, c. de dolo. Et ad hoc omnia illa iura quæ allegantur per Azonem in Brocardis ſub illa rubrica dolum præſum. Et per Gloſ. Iuris Ciuilis in l. dolo ff. ad l. falcidiam; ſed hîc probantur doloſa conſilia vt hîc metus incuteretur, & Ruſtici congregati ad hoc, & patet ex facto quod Ruſtici incuſſerunt metum. Si ergo probatus eſt metus, probatus eſt & dolus, ſine quo non eſt metus, vt l. ſi cum exceptione §. eum qui ff. quia metus ca. ff. vi bonorum raptorum l. 2. §. doli.

Noto etiam numerum congregatorum, quia congregauerunt tales quibus non poterat resisti. Noto etiam quod requisiti per DD. Cardinales quod illi eijcerentur, noluerunt facere, sed dixerunt eis & omnibus simul & singulis ad partem quod eligerent Italicum vel Romanum, & de hoc eos consolarentur ante introitum Conclauis, aliàs timebatur de periculo. Noto etiam quod cum DD. Cardinales intrauerunt, inuenerunt multitudinem armatorum in platea S. Petri quæ debebat esse terribilis, qui eis capitales minas intulerunt nisi eligerent Italicum vel Romanum, & tantum cui resistere non poterant. Noto etiam quod per totam noctem sic infra Palatium clamauerunt, multas portas Palatij fregerunt & subtus Conclaue se posuerunt, vbi aliquoties clamauerunt *Moriantur*. Ergo considerans istos actus qui fuerunt ante electionem, imprimis consilia, 2. denunciationes. 3. denunciationum verificationem. 4. continuationem actuum. 5. dolum qui probatus est ex perspicuis indicijs: ergo satis constat de metu adhibito ante actum, & sic patet quod preces non fuerunt simplices, sed dolosæ & armatæ. Patet etiam quod non fuit metus periculi tantùm sed mortis, & sic talis qui cadit in constantem. Patet etiam quod iste metus non est verisimilis tantùm, sed probatus eo quod est notorius, nec potest esse non notorius quia incussus à populo & in populo; ergo est metus qui reddit electionem nullam. Nec curo quot fuerint, nec vtrum fuerint preces corruptiuæ vel non, licet reuera fuerint corruptiuæ & dolosæ. Nec credat aliquis quod improbem preces amicabiles, sed preces mixtas terroribus quæ sordidam concussionem immittunt: Sic etenim dicit lex in simili. Nec enim transactionibus est interdictum, sed sordidis concussionibus. ff. de Calumniatoribus l. 1. §. sin autem. Sic & dolosæ preces, vt violentæ non placabiles reprobantur. ff. si quis aliquem testari prohibuerit. l. fin. C. eod. tit. l. fi. sic & consilia non obligant & si inutilia sint, si dolus interueniat. ff. mandati l. 11. in fi. & in Regula Iuris Consilij Extra. de reg. Iur. C. nemo ex consilio. cum ibi notat. per Glos. & Doctores. Imò plus dico quod si vel aliud interuenisset, dum tamen plebs illa stetisset in Ciuitate, & non esset de alia securitate prouisum sicut nec fuit, istud sufficeret ad reddendam electionem nullam: quia sicut in descriptione, *metus est incussus*, si non eligerent Italicum vel Romanum. Da ergo quod sine tumultu elegissent Italicum aliàs non electuri, elegissent, metu manente eadem causa timendi, & non prouiso de securitate, sicut notat Chy. in l. Donationis & l. accusatur, quia metus causa. & l. 11. eod. tit. & est expressum ff. quia me. cau. l. §. sed quod ait.

Hîc restat subiungere tria, primo præstita iuramenta tam per Officiales Romanos quàm per Ordinatos ab eis. Et dico quod ad ista iuramenta est fragilis cautio, cui non debet se quis committere. Vt ff. ad Trebell. l. qui ita. Et sunt aduersus tot facta contraria, sicut prolixè declarat Abbas & sunt præstita contra assertionem eorum qui asserebant quod non poterant cohibere periculum, si non fieret quod populus optabat. Et super impossibili, quod etiam ipsi posito quod vellent, non possent cohibere plebem vt patuit ex facto.

Item fuit juramentum fallax & dolosum: nam primò consuluerant, & in hoc remanserant, quod haberent Romanum vel Italicum prece vel vi, quia hoc expediebat Reipubl. Romanorum. Modo præsumat quicunque voluerit quod contra Rempub. suam ipsi haberent propositum seruandi iuramentum suum, imò etiam tale iuramentum, potius erat periurium quod fiebat ad fauendum. Considerabant siquidem quod si simpliciter recusassent iurare, DD. Cardinales, aut non intrassent Conclaue, aut elegissent, ante introitum, aut fraude aliqua exclusissent quod non fuisset pactum ff. de legat. 11. l. cum Pat. §. Titio. Et si petatur à me quare præsumis hæc? Respondeo ex præcedentibus & subsequentibus vt deduxi. Aduersarius præsumit pro juramento solo, ego præsumo pro pluribus actibus Et sic plures præsumptiones, plures rationes verisimiliores vincant vnam verificationem, generalia sunt: quare non curo allegare.

Est hîc notandum quod qui facit fundamentum suum super juramento fundat se simpliciter super nihil: nam licet jura præsumant pro juramento, vt in juribus per aduersarium allegatis, in casu tamen nostro non status illi præsum-

ptioni, quod patet, quia adhibuerunt certam portam contra dejerantes. Vt in C. vbi maius §. super his vsque ad §. cæterum supra allegatum de Elect. lib. 6. vbi aduertendum, quod aliquando jura ita præsumunt pro juramento, quod nec admittunt probationem in contrarium, nec volunt de perjurio quæri aut puniri dejerantem, vt in juramento voluntario & judiciali purgatiuo, aut quod authoritate legum defertur hæredi aut à quo legatum est, vel fideicommissum relictum est, vel transuehenti merces ad extraneas Nationes Digest. de jurejurando l. primo, secundo & tertio, & l. si possessori paragr. si cum de hæreticis de lite jurando §. 1. de perjuriis C. de jureiurando l. 1. & 2. de his qui ad Ecclesias confu. l. præsenti §. sic vbi ff. rerum amot. l. Marcelli in fi. extra. de purga, Canonica C. 1. & C. significasti, & quasi per totum. C. de fideicommiss. l. fi. de sic. & itinerum custodia. l. 1. & 12. aliquando non statur juramento, imò permittitur de perjurio quæri: & admittuntur probationes in contrarium & puniuntur dejerantes vt C. de transact. l. si ex falsis ff. de his qui notantur infamia l. Lucius C. de Episcopis & Clericis. l. Presbyteri de Testibus l. nullum ff. de crimine stellionatus l. fi. c. ad l. 111. repetun. l. fi. Modo arguere ex præsumptione juramenti in hoc vltimo casu est arguere super verbo, sic express. notat glos. Iuris Canonici 1. q. 7. c. sanctius, super verbo arbitramur, vbi habet hoc notatu dignum, &c.

Et si dicatur quare DD. Cardinales crediderunt Iuramentis? Respondeo quod aliter pro tunc prouidere non poterant, tempus tunc & locus non patiebantur plenius deliberandi consilium. Et sic crescit perfidiæ crimen & publica vtilitate cohærendum est, cum ex necessitate crediderunt. Estque textus ff. de pos. l. 1. §. merito. & §. seq. Et ex his formatur ratio consequentium quæ talis est. Quoties in actu in quo libertas est essentialis, dolus etiam alienus est immediata causa acquisitionis, acquisitio vitiatur. Ista 1. generaliter probatur per leges ff. de exceptione doli. l. si per vim cum ibi allegatis in 2. responso. C. de Arbitris l. 3. Probatur specificè sic. licet in Contractibus in quibus libertas non est essentialis, alienus dolus non noceat, in Testamentis tamen quæ libertatem requirunt, nocet, vt proprius. Sic concord. ff. de dolo l. releganti in princip. Et al. l. 1. si procur. in q. 2. C. si quis aliquem testari prohibuerit l. 1. Et quod ita debeant intelligi notat Chy. post Petrum C. si quis aliquem testari prohibuerit. 1. lib. 1 §. 1. & l. 2. in princ. sic intelligitur lex metum § sed licet ff. quia met. caus. supra cæterum. Et est ibi textus. Ego enim opere metus, &c. Et dico bene ab initio, quia non noceret si quæreretur etiam ex post facto, sed dolus interueniens ab initio bene impediret acquisitionem etiam ex post facto vbi esset ab initio, ad quærendum committenti dolum ff. quibus bonorum possessio non competit l. vnica. si quis aliquem test. proh. l. 1. §. 1. sed hic dolus & metus populi Rom. fuit immediata causa nominationis Bartholomæi, vt patet ex præcedentibus: ergo est perinde ac si ipse metum incussisset. per l. 1. c. si quis al. test. proh. alleg. Multum facit ad propositum: tamen nullus dubitat, quin si ipse incussisset metum, electio esset nulla ipso iure. Ergo, &c. Imo reuera ibi est casus, si bene inspiciatur secundum litteram quam hîc voluerunt.

Item submouendum est de protestatione, & si attendatur veritas facti, satis protestatum est. Dictum enim fuit Romanis quod non obseruabant bonam viam: nam ea quæ taliter agerentur, nulla essent. Et ea dixerunt Majoribus Ciuitatis & per consequens videntur dixisse toti Ciuitati. vt ff. ad Trebell. C. Municipibus, ff. de rebus dubiis l. 2. cum ibi not. Nec multum curo de hac ratione, quia si loquimur de publica potestatione, minimè idem periculum sicut in non electione, sicut patet de se, & sic reputatur impossibile protestari in periculo mortis, quare non fuit necesse. Vt l. item quæritur. §. exercitu supra alleg. ff. locati in l. penult. in q. 2. cum ibi not. ff. de furt. Et hæc concedit aduersarius, & probat per C. fin. de appellat. & per multa alia iura. Si loquamur de protestatione inter se, hanc frequenter fecerunt, nec erat necessaria nec vtilis, cum non tangeret eos vt singulos sed vt vniuersos, quia ius eligendi consistit penes Collegium non penes singulos, vt notat In. c. 1. de Elect. & in fin.

Item

Item non erat protestatio necessaria quocunque modo, quia Cardinales non poterant vti iure eligendi, nec oportebat protestari de loco non tuto, cum esset notorium, quod non possent priuari. vt in C. si. duo 79. dis. & quod non sit necessaria protestatio, credo quod sit casus in C. si quis pecunia. Et ad hoc videantur not. per Ioan. mo. in Regul. Iuris in Generali.

Tertium, quod est submouendum, quod DD. Cardinales videntur contentari illa custodia: ad quod respondendum est, sicut dictum est supra ad juramentum, quod tempus & locus non patiebantur plenius deliberandi consilium, & sic non est imputandum eis si aliter non prouiderunt, cum immineret necessitas arg. ff. de exercitatoria l. 1. in princ. in fine 1. resp. Et quia non potuerunt sibi aliter prouidere, fuit dolo & culpa administratorum Romanorum, quia eis securitatem promittebant, nam DD. Cardinales petierunt quod Nobiles remanerent, & non potuerunt. Et iste modus in illa Ciuitate antiquitus obseruatus. Et est textus cum Glossa sua 79. dis. cap. si quis ex Sacerdotibus vel Primatibus. Et ibi credo quod sit casus de hac quæstione: nam hic non tantum contradixerunt, sed quod plus est, compulerunt ad eligendum, vt ex facto patet, & hoc petierunt pro securitate sua.

Item petierunt quod saltem remanerent duo qui erant Officiales Ecclesiæ Romanæ, nec potuerunt obtinere: ergo oportuit quod contentarentur illis qui remanebant in Ciuitate, nec poterant non eligere commodè quod idem periculum immineret: & sic omnino erant perplexi: quare elegerunt viam minus periculosam, Bartholomæum taliter qualiter nominare, vt à periculo liberarentur iuxta C. ne cui 13. dist. & ita natura negotij, temporis conditio, necessitasque faciebant & publica eligendi vtilitas exigebat: quare prouisio fuit vtilis & necessaria ad instar eius quod legitur ff. de Capt. l. in libello §. medio tempore, sicut etiam licitum est quocunque modo redimere sanguinem ff. de bonis eorum. in l. 1. in fin. & not. & l. transigere. C. de transact. Nec erat locus non tutus tantummodo præsumptiuè sed notoriè vt ex prædictis patet; nec erat locus non tutus qui posset vitari: & sic non obstat C. venerab. §. Et hoc ipsum. cum §. seq. de sen. extr. in 6. cum locus notoriè non tutus etiam ipso iure citationem annullet. vt extr. de sent. & re Iudic. C. Pastoralis §. Notorium. in Clem. & non eget probatione Notor. vt ibi.

Et si dicatur. isti clamores fuerunt extra Conclaue, vbi nulla fuit electio facta; sed intra Conclaue nullæ fuerunt minæ vbi fieri debebat Electio. 1. Imo in Conclaue, quia Capita Regionum ingressa sunt in Conclaue inuitis DD. Cardinalibus & minas intulerunt, seu saltem denunciauerunt, & sic in Conclaui patet non fuisse securitatem nec libertatem, cum nullus ingredi debeat pendente negotio Electionis sub pœna excommunicationis, etiam volentibus DD. Cardinalibus, ne possit interuenire in negotio fraus neque violentia. Vt in C. vbi maius. §. nulli. Et multo minus ipsis inuitis & cum violentia. Et hic notandum quod multitudo magna erat in Palatio armatorum, infra quod etiam erat Conclaue; nec Conclaue erat clausum, sic quod posset fieri aliqua defensio; & sic reputabantur esse intra Conclaue, cum nulla clausura & inutilis æquiparentur arg. ff. ad Velleianum. l. 1. §. eadem act. text. ff. de procurat. l. præsens. Quis enim dubitet parem esse timorem eius qui est expositus periculo, & eius qui est ita propinquus, quod periculum vitare non potest, textus est expressus in simili ff. de incendio, ruina & naufragio l. 3. §. demum ait.

Item dico quod non est necesse quod fiat violentia infra Conclaue, saltem pendente negotio: nam vt supra probaui, non fuit necesse periculum esse præsens ad incutiendum iustum metum, sed sufficit iustius timere: non poterant autem iustius timere quàm propter præcedentes minas & assistentiam armatorum iuxta & intra Palatium & semper comminantium.

Item custodes Conclauis videntes imminens periculum, eis denunciauerunt quod cito eligerent, aliàs non poterant periculum vitare, & quod eligerent Romanum vel Italicum; quia jam populus incipiebat furere: ista autem faciunt probationem verisimilis motus, idem probant sequentia. Quod cum credidit populus se fuisse delusum, ruperunt Conclaue, minas intulerunt & de facto manus violentas in DD. Cardinales iniecerunt; & nisi haberent Roma,

num, eos occidere minabantur, & fuit tantus timor, quod oportuit fingere eum electum fuisse Romanum scilicet Cardinalem sancti Petri. Vnde sicut interpretandum est secundum naturam facti & probabilem conjecturam, populus Rom. timens se fuisse delusum credebat magnum quid fecisse quod dedisset DD. Cardinalibus electionem eligendi Italicum vel Romanum & considerans quod fortè non elegissent, aut aliunde elegissent, voluit omnino habere Romanum, nec est inconueniens conjectura quæ fit secundum naturam rei. Vt l. quoties idem sermo. ff. de re Iu. facit lex cum in Test. ff. de rebus dubiis. ff. ad Trebell. l. in princ. cum suis. Et ex hoc præsumitur quod omnino volebant eos cogere: nam in violentiis ex consequentiis præsumimus ad præterita. ff. de vi & vi armata. l. 3 §. si quis autem veris. ar. à contrario, vbi prouidè ibi nisi possessio,&c. Et sic & in aliis criminibus C. de adulteriis l. si qui adult. cum ibi not. Et ibi etiam per Doctores. Non obstat lex, non est verisimile quæ per aduersarium allegatur, quia in lege illa qui dicebatur intulisse vim, habebat dignitatem siue administrationem, & sibi poterat aliter prouidere qui dicebatur metum passus. Nos autem sumus in casu vbi non poterat aliter prouideri. Et patet ex effectu, quia illi præstiterunt juramentum, non poterant prohibere. Constat quod non habebant animum prohibendi, quia permittebant vim fieri, & eodem modo ignorarem electionem sicut populus. Et sic patet quod ab initio habuerunt animum vim committendi vel saltem permittendi committi. Hoc est luce clarius, nec potest esse non notorium; patet igitur ex definitione metus nullitas nominationis Barthol. de quo agitur.

2. Dixi inquirendum quid sit iustus metus, & in quo differat à vi. Et licet satis pateat per præmissa quid est justus metus, quia metus mortis vel quasi mortis, sicut cruciatus corporis vel amissionis bonorum vel majoris partis. Et quia magnopere nititur aduersarius ostendere, quod metus requirit impressionem facti saluo sanius cuiusque intelligentis judicio, hoc non est verum. Et quod non sit verum, declaratur sic. Nam dico quod metus præsumitur à Iure quandoque ex præsentia personarum vt in Illustri personaliter in Iudicio comparenti C. de procurat. l. quæcunque, & authent. ibi posito quod præsumitur metus, patet ibi per Chy.

Item metus præsumitur ex solo potentioris patrocinio. C. ne liceat potentibus l. 1. ibi, vt hoc proposito metu,&c.

Item ex subscriptione nominis potentis in aliis rebus, etiamsi potens non consentiat C. de his qui potentium nomine titulos,&c. l. 1. ibi. at ne in fraudem legum aduersariorumque,&c.

Item metus præsumitur ratione administrationis interuenisse in Contractibus matrimonij subditorum: secus esset si non haberent administrationem expressam in matrimonio. C. si Rector prouinciæ. l. 1. & quia ibi præsumitur metus, notat ibi Chy. in solutione primi contrarij.

Item præsumitur metus in l. Nobiliores Natalibus. C. de commerciis & mercatoribus, quod patet per textum ibi, cum dicit perniciosum vrbibus nihilominus quod est intelligendum ipso facto, aliàs nihil statueret speciale.

Item in multis ratione consuetudinis præsumitur quod inferant metum C. locati. l. milites. ibi. ex vicinis graues,&c.

Item in multis aliis casibus in Iure præsumitur metus vt est textus cum Glossa sua C. de Saligamo hospitibus non præstando l. 1. lib. 12. Et ibi multæ concordantiæ sunt in Glos. ne operæ à Collectoribus exigantur l. 1. & ibi etiam multæ sunt concordantiæ, quas ideo non transcripsi, quia per se patent. Nec negabit mihi aduersarius quin præsumptio Iuris probatio sit, hoc non oportet deducere, quia per se patet. Et noto multum quod ad pulsationem Campanarum Capitolij, quæ sunt sub potestate administratoris Reipub. Romanorum fiebat Congregatio populi, sicut & notat Glos. ff. de dolo l. si ex dolo §. 1. super verbo possunt. Hæc dico pro tanto ne videantur se excusare quod faciebant vt singulares per nos in l. planè ff. quod cuiusque vniuers. ff. quod vi aut claui l. semper §. si in sepulchro. Etsi dicatur quod in istis casibus est hoc speciale, non valet l. quia nihil est in quo requiratur major libertas quàm in Electione Rom. Pontificis vt per C. funda. Et nihil est quod possit esse magis ter-

ribile quàm populus armatus & commotus: ergo si solus terror auferat libertatem in casibus præmissis, multo magis in casu nostro terror Populi Romani.

Ego quæro hîc de vno quod inseruiet subsequentibus, vtrum Dominus habens familiam non seruilem, si timeat familiam suam occidi verisimiliter, vtrum sit iustus metus in filio, non esset dubium, vt & isti quidem §. 1. ff. quia met. cau. ff. mandati l. cum seruus. nec in fratre fortè aut personis quibus singularis esset affectio, vt alleg. l. cum seruus & ff. de raptu nup. l. non solum §. 1. nunquam nec fide. Et hîc loquar probabiliter, quia crede quod in tanto Domino qui non potest sine familia honestè stare, & est in patria aliena vbi non reperit seruitorem, si hoc timore ductus procedat ad actum aliquem, credo iustum esse metum probabiliter. ratio. omnis timor est iustus per quem deuenitur ad mortem, vel quasi mortem, sed iste est huiusmodi. Vnus enim talis Dominus non potest sibi seruire sine familia, & sunt multa seruitia sine quibus humana vita non transit, vt est clarum in l. ergo per consequens propter defectum seruientium deueniretur ad mortem, sed ibi est iustus metus, vt in C. 2. de his quæ vi metusve causa fiunt, cum ibi not. in Glos. Et in l. seculari §. plerique frequenter allegata ex l. nec timorem §. 1. & fin. vbi videtur casus.

Item bonis quibuscunque sunt præferendæ personæ, vt l. Sanximus. C. de sacrosanctis Ecclesiis cum ibi allegatis, sed iustus est metus amissio bonorum, vt supra dictum est & probatum: ergo & amissio seruorum seruientium personarum. Nec obstat quod videtur speciale in filiis, quia dico quod lex illa non dicit quid sit speciale, sed ponit casum magis communem.

Item hoc probatur clarius. Dominus propter familiam necessariam habet jus reuocandi donum, quia eodem modo reputatur impediri, sicut si impediretur in propria persona, vt est textus in l. non verò alleg. §. 1. cum Concord. ibi alleg. ff. de Iudiciis.

Item priuilegia data personis extunduntur ad necessarios familiares, ideò vt possint Dominis seruire. C. de Episcopis & Clericis l. 11. in fi. de Professoribus & Medicis l. Medicos. faciunt notat. in l. ad Egreg. de Iurejurando. Et videtur textus expressus pro ratione extr. de priuileg. l. 6. C. licet nobis in princ. & §. 1. cum ibi not. in Glos. super verbo non debent.

Item pro hoc videtur textus in rationem ff. de precario quis rogat ff. de vsu & habitatione l. 2. §. 1. & l. sic ff. de verbo alleg. l. si stipulatio seruo illud aut illud C. de Aduocatis diuersorum Iudiciorum in l. restituendæ.

Item prohibitâ familiâ videtur Dominus prohiberi ff. de vi & vi armata. l. cum fundum. Et in multis si maximè. Et in l. 1. §. quia seruus. c. tr. cum multis concord. quodammodo secunda pars Corporis Domini censetur in tali casu vt in l. quicquam. C. ad l. Iul. Majest. ergo iustus metus est talibus Dominis amissio familiæ. non enim est inconueniens etiamsi non reperiatur expressum trahere metum per similitudinem rationis. vt l. non est verisimile 8. si fœnerator ff. quod met. ca. & hoc proficiet ad sequentia. Et ex hoc formatur talis ratio. Metus amissionis majoris partis fortunarum seu familiæ est iustus metus ad Electionem annullandam, vt est supra probatum, qualis hîc interuenit: ergo electio nulla. Quod talis interuenit, patet, quia jam bona Dominorum quæ intra Conclaue, fuerunt capta, & aliqui deprædati ex Dominis & familia injuriam passa, donec delusi crediderunt se habere Papam Romanum: ergo iustus fuit timor tanquam periculi imminentis: & sic continuatis actibus patet, quod fuit metus mortis & cruciatus corporis amissionis omnium facultatum & familiæ; & non credo quod potuerit esse iustior metus.

Ex his patet quis est effectus metus quantum ad actus qui metu fiunt: nam Quidam actus perficiuntur nuda voluntate, quæ generali nomine vocatur conuentio & consensus vt ff. de pactis l. 1. §. adeo l. consensu ff. de actionibus & oblig. & tales regulariter facti rescinduntur per metum vel per editum, quia metus causa si sit interesse; vel officio Iudicis si proueniat recisio ex æquitate vt consueuit Notarius in l. Interpositas. Et ibi per Chy. C. de transact. & per Innoc. in Rubr. de hisquæ vi metusve causa fiunt. Sed actus qui perficiuntur ex libero consensu sicut sunt numerati per Gloss. Iuris Ciuilis vt in l. similiter. §.

si dej. ff. qu. met. caut. per glos. Iuris Canonici. in C. Abbas de his quæ vi metusve causa fiunt per Glos. decreti 15. q. 1. C. merito cum ibi alleg. & faciunt not. in c. cum Dilectus Ext. de his quæ vi metusve causa fiunt. Sed & actus etiam alij qui perficiuntur libero consensu, nulli sunt ipso iure, vt in professione, voto, electione & similibus, vt est supra probatum. Exinde sumitur ratio. Electio præsertim Rom. Pontificis, quæ fit metu, nulla est ipso iure; patet, quia requirit libertatem consensus, vt patet ex præcedentibus. Et est textus expressus Extra. de Elect. c. funda. §. decet ipsumque Rom. Pont. Et dicit textus quod in omni libertate procedet. Da ergo quod quocunque modo infringatur libertas, Electio nulla est ipso iure. Et est notandum quod ille textus licet voluerit Consilia esse libera, Electionem tamen Rom. Pontificis in omni voluit procedere libertate. Est aduertendum quod metus non tantùm infringit libertatem eligendi, sed & consiliandi & consentiendi. Et per consequens, &c. Ista enim secundum Philosophos & Theologos se habent per ordinem, consiliari, eligere, consentire. Nam Electio secundum Philosophum est præconsiliati; quod probant etiam iura nostra. Nam si alicui legaretur electio seruorum vel aliarum rerum, nisi omnibus seruis & rebus exhibitis non consummatur Electio; nec si ignorantia interuenit aut error, puta si elegit acetum pro vino ante gustationem vel exhibitionem, & competit actio vt exhibeantur, aliàs si non exhibeantur, videtur auferri facultas eligendi. Et hoc totum est, vt possit consiliari quod eligat, vt patet ff. de optione leg. l. 2. §. fi. & l. seq. vsque ad l. si tibi §. fi. & l. si cum optio cum multis alijs sequentibus. Post electionem sequitur consensus, quia est executio electionis. Consensus tamen non est in eo quod non diligitur secundum Damasc. nam post Iudicium homo disponitur & amat quod per consilium iudicatum est secundum eundem. Ea propter in Brutis non cadit electio nec consensus: non enim præconsiliantur, ideo non eligunt, licet ex instinctu naturæ inclinentur ad vnum. Et sicut patet quod metus impedit consilium, sic & consensum propriè sumptum & per consequens electionem habet siquidem ignorantiam & perturbationem, & ignorantis non est consiliari nec consentire, quia metus habet ignorantiam. Est textus ff. quia met. cau. l. si cum exceptione §. in hac. C. qui test. fa. po. l. hac consultiss. §. at cum humana. Et nihil tam contrarium est consensui sicut error & ignorantia ff. de Iurisdictione omnium Iudicum. l. si per errorem de acquirendo rerum dominio. l. si procurator. Et non tantum per errorem; imò etiam titubans habetur pro ignorante C. de Condictione Indebiti. l. si ergo; non mirum si reddat electionem nullam. Nec est dubium quin clamores maximè tam vehementes inducant mentis perturbationem, etiamsi nullum aliud malum facerent, & consequens impediant consilium. vt est textus expressus C. de studijs liberalibus vrbis Romæ. l. 2. in fi. ibi enim dicit ne linguarum confusio permixta vel vocum aures quorundam aut mentes à studio litterarum auertat, & multo magis cum sunt admixta timori, vt patet ex præcedentibus.

Et per ista satis patet solutio ad Obiecta. Nam ad id quod 1. obijcitur, quod aut est peccatum in materia vel in forma, dico quod est peccatum in forma. Nam cum forma Electionis sit consensus liber, quia hîc deficit, vt supra probatum est, satis constat quod est peccatum in forma.

Ad protestationem omissam, supra responsum est & ad custodiam admissam. Et ad iuramenta præstita per Custodes & Administratores Reipub. Rom. Iurant enim seruare vtilitatem publicam; sicut & Administratores aliarum Ciuitatum. Vi autem Iurisiurandi quod præstatur ab eis per totum tit. de defen. Ciuit. §. penult. & in mult. si modo. cum secundum consilium eorum esset vtile Romanorum, si eligeretur Italicus vel Romanus, quodcunque iuramentum isti præiudicans reputabant illicitum, & per consequens non seruandum. vt in C. intellecto Extr. de Iureiur.

Ad hoc quod non fuerit metus adhibitus, pro certo satis patet responsio, quia dico quod de hoc non est curandum, quia d. c. sicut & Canonici Ecclesiarum primo ponunt eligere ex seipsis, 2. ex toto mundo dum tamen eligatur sufficiens. Cum ergo adstringantur ad eligendum Italicum vel Romanum, constat quod eis aufertur libertas eligendi. Et hîc aduertat Legista cui hîc mo-

dus arguendi maximè congruit. Nam hoc probatur sic. Relegati enim ad tempus vel in perpetuum non aliter puniuntur, nisi quod eis insulam egredi non licet, vel aufertur libertas vbique commorandi ff. de Interdictis & Relegatis. l. Relegati. Et inter hæc sunt gradus ff. de pœnis. l. Capitulum. §. in Exulibus e. ti. l. mortis §. sunt & aliæ. Et e. ti. l. 3. modo dicat aduersarius. Nonne plus interdicitur libertas illi cui interdicitur totus mundus. Sicut dicit l. ff. de Interdictis & Relegatis. Exilium triplex est; nec negabit, quoniam si fuisset interdictum per vim quod non eligerent de Italia vel Roma, esset adempta libertas eligendi, eo quod non possent eligere vbi vellent, per §. sunt & aliæ supr. alleg. Ergo multo magis censetur interdicta libertas, si non possunt aliunde eligere quàm de Italia vel Roma per iura prædicta. Et non inspicitur in Matrimonio carnali, in quo loquuntur iura contraria, nam sufficit quod non iudicatur viduitas in legato, præsertim cum priuato non infert damnum, licet auferat lucrum. Et non est par eademque ratio, &c. ff de his quis in fraudem creditorum l. qui autem in princ. C. de caduc. toll. l. 1. §. Ne autem & in multis si. Et sunt textus de hoc ff. de ini. l. si quis de honoribus & expressim ff. de conditionibus & demonstra. l. titio 1. cèntum §. 1. vbi. huic sententiæ.

Ad rationem de metu satis responsum est. Et hæc dicta sint de prima Quæstione.

Ad secundam Quæstionem sic procedendum & breuius propter dicenda in sequenti. Nam videtur 1. quod possit confirmari. Et hîc faciam rationem aduersarij & complectar multa subinuoluta. Nam actus respondens ex consensu non circunscriptus certâ formâ nullus tantum propter defectum consensus quocunque tempore superuenisse consensu confirmatur. ff. de seruitutibus Rustic. perd. l. profund. communia prædiorum. l. est receptum cum not. in leg. profund. in magna Glos. in talibus enim habet locum retractatio, vt l. potiorem in princ. ff. qui Potiores in pignore habeantur. & l. Pro. si certum petatur cum si. &c. Et hîc possent allegari infinita iura, sed non curo, quia Brocardica sunt maximè quando non habent certum tempus adiectum. Hoc dico propter l. bonorum. ff. rem ratam haberi. Sed hæc electio pendet ex consensu nec subest fortunæ, vt est supra probatum. Ergo si sit nulla ratione consensus, quocunque tempore superueniente consensu debet confirmari. De hoc videtur textus de plano in C. dicet de vitand. frequent. alleg. ibi cum dicit nisi maior concordia vbi recitat Host. quod licet publico scrutinio in Electionibus non licet variare: vt in C. publico. In Electione tamen Rom. Pontificis est speciale, quod possunt accedere etiam ad minorem partem Cardinalium: & ex talibus consensibus accessiuis subsequenter fiet verus Papa. Si perueniatur ad numerum duarum partium. Et hoc tenet per textum illum. Nec hoc videtur impediri propter metum præcedentem, qui actus metu factus ratificatur per subsequentem consensum. Et hoc dicit l. 2. cum sua materia C. quia me. ca.

Item ratificatio habet locum in Electionibus. Vt in C. quia sicut de Elect. notat Glos. in C. auditis eod. tit. vbi alleg. multa Iura Glos. hic videtur, &c.

In oppositum arguitur sic. Non firmatur tractu temporis, &c. vt in Regulis Iuris. Sed ista Electio nulla est, &c. quid dicendum, credo quod non potuerit confirmari. Et hîc noto vnum ad deductionem propositi, quod aliquando Electio nulla est propter defectum consensus, qui aut non interuenit C. sed vitiosus de Iure nat. aliquando est nulla propter defectum consensus, non quod interuenit, nec quod fuerit vitiosus, sed quia non interuenit requisitus de Iure scripto, quia aliquando est nulla non propter defectum consensus, sed propter defectum formæ iuris scripti. Quando est nulla primo modo, nullo modo potest confirmari, quia simpliciter non est Electio. Et quod non est, non confirmatur, sicut nec rumpitur. Vt l. nam & si sub Condict. §. rumpendo ff. de Iniusto rupto. Et ideo cautè dicit Regula Iuris, quod de Iure ab initio non subsistit, simpliciter non subsistet: nam istud claudit conditionem confirmare quod simpliciter non est. Ista enim duo æquiparantur in Iure, *non esse & vitiosè esse*. Et hoc de directo probatur in l. 5. egressa ff. de Tutoribus & Curat. dat. ab his cum intellectu suo. dat. per Chy. C. quando prouocare non est necesse l. 2. & posset multipliciter declarari. Et hanc sententiam amplectitur Innocent. in C.

quia sicut D. allegato 2. casu supra. Quando non interuenit consensus requisitus de iure scripto, vt pote quia interuenit consensus minoris partis in alijs Electionibus, vel minus quàm duæ partes in Electione Rom. Pontificis. Et tunc subdistinguitur; quia aut subest formæ sicut Electio Pontificum & aliorum minorum: & tunc si sit nulla, etiam per superuenientem consensum non firmatur. vt in C. audit. & si. In Electione tamen Rom. Pontificis secus est, quia potest per subuenientem consensum confirmari. Sic intelligitur in C. si alicui de Elect. in 6. Et in C. ne Rom. in Cle. Et ibi redditur ista ratio.

Est tamen vnum aduertendum secundum Host. quod si DD. Cardinales elegerunt viam scrutinij, & completo scrutinio non fuerit deuentum ad duas partes, si rumpant scrutinium, vel aliàs reddatur absolutum, non potest fieri accessus. Sed aliquando est nulla propter defectum formæ iuris scripti, quia peccatum est contra l. quia propter. Et tunc non tangit Electionem summi Pontificis, quia non subijcitur formæ, sicut aliæ Electiones non confirmantur. vt patet in C. si alicui, allegato.

Ex istis arguo sic. Electio Rom. Pontificis nulla propter defectum consensus qui non interuenit: vel si interuenit, erat natura vitiosus, est inconfirmabilis, vt est supra probatum. Ergo hæc Electio facta per metum est inconfirmabilis. Consequentia est nota. Antecedens probatur: quia metus non habet consensum. vt in C. eum locum de Sponsal. & in C. vbi maius §. cæterum de Elect. in 6. & est supra plenius probatum. Et totum de iure naturali, quia aufert consilium, quod naturaliter præcedit electionem, vt supra dictum est. Naturaliter causæ ignorantiam quæ contrariatur consensui. Et si habet consensum, habet sine dilectione; qui est naturalis consensus hominis, per quod dicitur arbitrium. Ergo, &c. Non obstant rationes in oppositum factæ. 1. Non obstat quod dicitur, quod hæc Electio non est nulla ratione defectus consensus, cum postea superuenerit consensus. Quod dico quod est nulla, ex eo quod nullus vel vitiosus interuenit consensus, & ideo non confirmatur. Et per hoc facit textus cum Glos. sua ff. de act. & Ob. non solum de ver. Obli. l. Impossibile in principio ff. de ritu nupt. l. fi. in actu enim qui sumitur non est, non potest cessare causa impediens, nec superueniens confirmans, vt est supra deductum. Et sic non obstant quæ notantur per Dominum in regula Iuris. Nec obstat quod in Electione potest habere locum ratihabitio. Verum est si actus teneat vel possit teneri quocunque modo: sed iste non tenet nec potest tenere, vt in l. Bonorum supra alleg. Nec obstat l. 2. c. quia me. cau. quia loquitur in actu qui tenet ipso iure, cum pertineat ad Edictum quia met. caut. Nos loquimur in actu nullo ipso iure. Et aduertat Legista cui loquor nunc, quod actus nullus ab initio vel habens viciosum principium, nunquam per consensum tacitum, nec etiam per retroactionem confirmatur. Secus tamen esset si habuisset principium, & illud principium venisset ad nullitatem. Istud declaro per textus expressos. ff. de Captiuis l. in bello §. Codicilli de leg. 2. l. cum filius §. heres meus. & in multis Iuribus allegatis per Azonem in Brocard. in illa Rubrica initium spectan. & per Glos. iuris Ciuilis in l. Quoniam id. in princ. ff. de do. l. si filius fam. ff. de liber. & post l. si filius de iniusto rapto. l. Posthumus. si tabulæ testi. mille extabant l. 1. §. fi. ad l. acqui. l. huic scripturæ in princ. ff. de do. l. fi. §. Lucius. & ibi per Glos. istud patet in ff. de Iudicijs. l. licet C. qui per sua iura. l. 1. & per notam per G. & Doct. C. vbi de crimine agi oporteat. l. 1. 29. Et est expressum qui dari tutores possunt. l. vnumquemque ff. de eo qui pro tutore negotia gessit. l. quare faciunt not. per G. & Doct. C. si aduersus rem iudicatam l. cum & minor & multis similibus. Non obstat l. filio ff. de Iniusto rapto, quia ibi interuenit confirmatio expressa secundum Quosdam, vel aliter ibi scriptus heres non habet de quo conqueratur si legata soluantur, cum ipse habeat ex voluntate ff. de heredib. instit. l. fi. in fi. Et ista ratio probatur expresse. Instit. de exheredat. liber. in princ. Nec obstat, quia etiam in Imperfectis habet locum Edictum, quod illud est in illa propria imperfectione quæ parit exceptionem. Et sic propriè est actio; aliàs non rescinderetur per restitutionem Prætoris, vt l. in Ca. ff. de Min. cum similibus, quia non curo intrare materiam illam, vtrum exceptio sola excludat in integrum restitutio-

nem, quia nil ad propoſitum. de qua per Chy. C. de fil. famil. In not. in l. 2. vel aliter & verius, vt not. per Gloſ. & Doct. C. quia me. ca. l. 2. ſupra. quia ibi reputatur actus perfectus quando non obligatur, & ſolutione interuenit metus, imperfectus autem, quando in ſola obligatione interuenit, nec obligatione ſequitur ſolutio, quia vtrobique habet locum Edictum.

Sed nunc venio ad tertiam Quæſtionem; & iſta eſt magis dubitabilis, licet reuera modicum dubij habeat. Et videtur quod actus fuerint ſufficientes ad veram Electionem vel ſaltem ad præſumptum legitimè. Quoad veram, probatur ſic. Sed factum aduerſarij hîc interuenit.

Secunda electio. Et omnes excepto vno dixerunt ceſſare tumultum & nouiter elegerunt & conſenſerunt vt in verum Papam expreſsè. Ex iſtis argumentor tripliciter. 1. ſic. Electio legitima non inficitur per præcedentem vel ſubſequentem metum; iſta eſt clara ex terminis. Sed iſta fuit legitima, quia facta ſine metu à duabus partibus Cardinalium: ergo non inficitur per metum præcedentem nec ſubſequentem. Minor patet ex facto. Et hîc exaltat aduerſarius vocem ſuam, & dicit quod poſito quod interueniſſet metus, ſi DD. Cardinales non fuiſſent ſequuti metum, ſed elegiſſent liberè, teneret Electio. Iſtud probat quia non eſſet infecta metu. Probatur etiam quod metus dicit rem perfectam Extr. de his quæ vi metuſve cauſa fiunt. C. 1. & l. 6. tum ibi notatis ſuper verbo *Extorſerunt.* & eſt textus expreſſus ff. Qui & à Quibus l. ille ſeruus ſupra alleg.

Item verba intelligenda ſunt cum effectu ff. quia quiſquis iur. C. 1. §. hæc autem verba. ff. de Iuris vocando l. quamuis qui multum bene facit, ne quis eum qui in ius vocatus eſt, vi eximat l. ſi per alium §. dicere. Et ibi multa ſunt concord. in Gloſ. Ergo cum DD. Cardinales reputabant ſe eſſe in ſecuritate quod dicebant quod ceſſabat tumultus poſito etiam quod non ceſſaret, teneret electio, & viderentur liberè eligere.

2. Argumentor ſic. Ipſi dixerunt quod eligebant in verum Papam. & nemo præſumitur dicere quod mente non agitauit. in l. Labeo in fi. ff. de ſupellectili legata, ſed non poterunt eligere in verum Papam niſi ceſſaret tumultus. Ergo credebant ceſſare tumultum. Et ſic quantum erat in ſe liberè eligebant, quod ſufficit.

3. Ratio ſupponitur in facto, quod vnus contradixit D. non ceſſare impreſſionem: & illi non acquieuerunt: ergo per conſequens bene videbantur firmi quod ceſſaret tumultus & liberè elegerunt, & per conſequens tenet Electio, vt ex nunc etiam, ſi prima nulla fuerit ipſo iure.

Item hæc Electio fuit facta in Conclaui, in loco debito & tempore debito, & ſic ſeruata ſunt ſolennia. C. vbi maius. Et C. licet. Ergo videtur vera fuiſſe Electio & ſine defectu, quia debebat talis præſumi veridicè, patet ex actibus ſequentibus exitum Conclauis. Nam imprimis conſtituerunt Procuratores aliqui ex Dominis exiſtentes in loco tuto, ſcilicet in Caſtro S. Angeli Dominos exiſtentes extra ad inthronizandum: ergo videntur conſentire, & liberè electionem fuiſſe factam: Et illi qui inthronizauerunt ſine tumultu ſecundum factum aduerſarij; quia conſtat quod inthronizatio eſt Electionis executio, & ſic videtur quaſi poſſeſſionis traditio, quod eſt ſignum præcedentis Electionis, vt eſt textus in ratione Extr. de Conſuetudine C. ex litteris, cum ibi not. in Gloſſ. ar. ff. de acquir. poſ. l. quia mea §. ſi per venditorem. & in l. 2. c. eod. tit.

Item omnes publicè eum coronauerunt & ſine tumultu; & talis coronatio eſt vltimata perfectio quæ multum attenditur, ſicut diximus in fi. C. quando liceat ab emptione diſcedere. l. 2. de pactis. l. ab Emptore.

Item omnes eius purpuram adorauerunt, & ei vt ſummo Pontifici reuerentiam exhibuerunt, & pro tali eum habuerunt in Conſiſtorijs: ergo præſumptiuè videtur fuiſſe Electio, omnia enim iſta vehementem faciunt præſumptionem, vt in C. Dilecto. cum ibi not. Extr. de Præbend. & in multis Concord. ſupra in 1. Quæſt. alleg. De actibus ſingulorum non curo facere mentionem, ſicut quod aliqua beneficia perierunt, aliqui ſcripſerunt ad partes & multa talia, quæ non facerent Electionem nec probarent contradicente maiore parte. Sed clarum eſt quod in Conſiſtorijs omnes præſentes fuerunt & ſibi facienti promotiones conſenſerunt, imò penè omnia fecerunt cum eo quæ conſueuerant

fieri cum summis Pontificibus. Ergo licet talia non facerent Electionem, videntur tamen probare iam factam. Et per hoc videtur textus expressus cum Glos. sua ff. quia iussu l. 1. prope princip. v. sed & si serui per hoc videtur textus expressus; quia ista duo videntur æquiparari, Electio & Intronizatio. Et sic sicut per Electionem tribuitur ius, ita videtur quod tribuitur per inthronizationem. Ita videtur textus à contrario in C. si quis pecunia supra alleg. Ergo non videtur quod quocunque modo possunt se dicere DD. Cardinales coactos post tot actus exprimentes consensum, maximè post tantum tempus in quo potuerũt sibi prouidere vel per recessum vel aliter. Et exaltat hîc aduersarius vocem suam dicens quod doceat eum contrarium quicunque voluerit. Ex hoc patet quod ista interpretatio est fauorabilis Reipub. & ipsis DD. Cardinalibus, ne dicamus quod ipsi deceperunt populum scribendo & habendo eum pro Papa & seipsos, quia multi eorum etiam sacram communionem de eius manu receperunt. Et quia in Diuinis Officijs astiterunt, quod non debuerunt facere etiam timore mortis, si eum pro Papa non habebant. 24. q. 1. C. cepit Homogildus Iuuenis Rex. cum ibi not. in Gloss. nam per quancunque necessitatem non debet quis committere peccatum mortale 11. q. 3. C. quisquis metu. Et C. sacris de his quæ vi metusve caus. fiunt cum ibi not. in Gloss.

In oppositum est testimonium DD. Cardinalium, cui standum est, vt infra patebit in sequenti Quæstione. Et nunc videndum est quid iuris. Et est aduertendum, quod secundum veritatem facti quam tradunt DD. Cardinales, & etiam secundum Factum Aduersarij hîc nulla fuit Electio Canonica, quæ peruenerit ad duas partes. Et per consequens super hoc non oportet dubitare secundum Factum Aduersarij; etiam non credo quod interuenerint. Secunda Electio non fuit vera nec Canonica. Et sic secundum factum DD. Cardinalium de hac Electione nihil potest obijci, cum prima sit inconfirmabilis, vt est supra probatum. Sed nunc videndum restat secundum Factum Aduersarij, vbi aduertendum quid est quid facit Papam, vbi loquitur Innoc. qui dicit quod consensus duarum partium DD. Cardinalium liber & non vitiosus notoriè animo eligendi adhibitus in personam habilem, si Electioni consentiat, facit Papam. Ita not. in C. licet, tam in principali quàm in additione, & ita notat Glossa Io. in C. 1. 79. d. Et ita notat etiam Host. in C. licet allegato & Moderni in C. vbi maius. Et in C. ne rationi in 6. & in Clem. Et ista descriptio patet satis ex præcedentibus, quam vlterius non persequor propter authoritatem prædictorum quæ sufficiunt ad probationem. Sed hîc non fuit talis vt patet ex facto. Et quia hæc venerabilis Abbas plenè deduxit, non deduco amplius, quia non esset nisi replicare dicta per eum. Ergo, &c. Sed persequor singulos actus. Et 1. Inthronizationem. Et non est dubium quod inthronizatio non est Electio. textus est expressus Extr. de Elect. in C. Ecclesia vestra infra in fin. cum ibi not. in fin. nec reuerentia aut receptio ad Osculum est Electio. Notat Innoc. in C. dilectio super verbum ad Osculum. Et ideo dicit quod non tribuit ius, sed tantùm Canonica Electio. Alleg. ad hoc 2. l. C. delibere caut. l. non idcirco. ff de Decurionibus. l. haberemus. Concordat. lex si constant ff. de appell. de Nummarijs & actuarijs l. actuarios cum si. Nec admissio ad consistoria est Electio; istud patet de se & ideo licet ipsum admiserint vt Papam, non propter hoc factus est Papa, si non erat. textus est expressus in Clem. si sum. Pontif. in princ. Et §. 1. de fin. ex.

De Coronatione adhuc minus est dubium, quia illa Coronatio non fit ad Papatum sed ad Regnum. Siquidem Tiara de quo coronatur Papa, non est habitus Papalis sed Imperialis. Et ideo non consecratur Episcopus Rom. si eligatur. Nam Episcopo non traditur sibi Tiara sed mitra. Et clarum est, quod ante coronationem si sit verè electus, est Papa: & statim potest administrare vt Papa, vt est supra probatum. Ergo Coronatio non facit eum Papam, quia nullo modo tendit ad eum finem, vt deduxi.

Item nec collatio Beneficiorum facit eum Papam aut dignitatum, cum illud sit factum suum proprium, non Cardinalium. Nec obstat, quod acceptauerint, quia vt patet ex facto, hoc factum fuit simulatè; quod patet, quia cum fuerunt in plena libertate, renunciauerunt & de nouo sibi conferri fecerunt. Tamen

men ex se etiam non facit Papam, cum sit actus singularium vt singularium. Et sic non fit Electio, vt supra deduxi. Nec receptio Eucharistiæ aut participatio in Sacramentis, si quæ fuerit, eadem ratione non facit Papam, cum talia non tribuant ius. arg. in C. Religiosi in fi. de Priuileg. modo posito quod DD. Cardinales peccassent, sicut fortè non peccauerunt, vt ita dicam. Et sic clarè patet discurrendo per singulos actus, quod non fuerunt sufficientes ad electionem faciendum nouam, quod est necessarium, vt prædixi, cum prima sit inconfirmabilis.

Sed nunc restat ostendere quod non fuerunt sufficientes ad præsumendum & secundum factum DD. Cardinalium quod est verum, non oporteret multum laborare, supponunt enim, & verum est, quod semper durauit idem timor & eadem causa timendi, imò si verum amamus, erat magis causa timendi post, quàm ante, quandiu fuerunt sub potestate Romanorum. Nam vt haberent Papam Italicum vel Romanũ, quanto opere laborauerunt minas & terrores inferendo, tot injurias atroces & tantam violentiam committendo, tanto magis verisimile quod laborarent pro tenendo quem credebant habere. Turpius enim ejicitur, &c. Et non erat prouisum de alia securitate, nec videntur habuisse donec duraret. Cum ergo crederent se habere, verisimiliter præsumendum est, quod ipsum verisimiliter defenderent; maximè quia videbatur eis iustum. Et plus videri debebat secundum æstimationem suam qui credebant eum Papam, quod deberet eis videri iustum habere Papam per violentiam. Argumentum Instit. vi bonorum capt. §. 1. vniuersi. quia tantum in intell. 1. posito. Et in l. C. vnde vi l. si quis in tan. vbi quæritur de pupillo, &c. Et ex iis omnibus formabitur ratio conclusiua quæ judicio meo demonstrat. & erit talis. Qui vult aliquem actum fieri ad aliquem finem præstitum ab eo, quæcunque ex illo actu consequuntur, vel ad illum necessario, & plus omnibus desiderat finem. Ista propositio quantum ad quamlibet sui partem probatur, licet sit per se nota. 1. quantum ad primam partem quod velit quæ sequuntur ex actu necessario, hoc probant 2. l. ff. de except. rei judicatæ l. si inter se & me de acquirenda. l. illud dubitare potest. Potest etiam probari per l. fin. ff. de inoffic. test. cum Concord. ibi allegatis. Quantum ad secundam partem, scilicet quod velit illa quæ necessario sequuntur ad illud, potest probari in adeunte hereditatem, qui vult omnibus hereditariis implicari. Et ideo cum creditoribus & Legator. quasi contrahitur Iustitia de authoritate Tutorum §. cum intellectu suo notato in l. quod fauor. C. de legibus. & Instit. de obli. quæ ex quasi contractu §. heres ff. de re. Iur. l. qui cum alio. probat hoc l. 2. C. de pact. ff. de acquis. hæred. l. si totam. Possent allegari multa similia, quod multo magis velit finem. Probat. l. dedi dotem ff. de collatione dotis. probant etiam hoc omnia illa iura quæ dicunt, quod vbi aliquis ad contemplationem alicuius ad finem vt ad eum perueniat, alium instituit, vel ei legat, magis illum vult habere quàm principale Legatum ff. de donat. causa mortis, & multa similia. Et probat hoc l. Tit. centum. §. fi. ff. de conditionibus & demon. Et istam propositionem bene concederent Philosophi, qui dicunt quod finis est causa causarum: sed nunc subinfertur Minor. Sed voluerunt DD. Cardinales vi compellere vt haberent Papam Rom. vel Italicum ad finem quod Curia remaneret in Vrbe vel in Italia. Ergo voluerunt etiam vi compellere ad omnia quæ necessario sequuntur ex hoc, vt est præsentatio Electionis ad habendum consensum Electi, Intronizatio ad declarandum Electionem, coronatio ad Regnum. Da ergo quod DD. Cardinales contradixissent ista facere existentes sub potentia Romanorum & non prouiso de securitate, nunquid iustè timuerunt periculum, cum sine hoc Romani non haberent intentum? Certè nullus sanæ mentis dicet contrarium: quia habere Papam denotat rem perfectam ex omnibus suis solemnibus ff. quod quisquis Iur. l. 1. §. hæc verba. ff. de in integ. rest. l. Diuus, & in multis si. Et ideo dicit Regula iuris quod non videtur rem habere, cui ex causa auferri potest.

Videamus quid sequitur ad hoc. Sequitur quod vtatur vt Papa, scilicet tenendo Consistoria, prouidendo de Beneficiis & aliter promouendo ad Dignitates, &c. Da ergo quod Cardinales non adstitissent Bartholomæo in hoc existenti in Vrbe, non prouiso de alia securitate, iustè idem periculum formida-

rent. Et per consequens non dico quod sic præsumptus sed probatus metus attentis præcedentibus Consiliis, minis, modoque minarum, contumeliis & injuriis facto & verbo illatis juxta illum versum communem.

Excaturizantes Lezus abhorret aquas.

Si enim Cardinales in Vrbe non remansissent, sed statim recessissent, jam non maneret Curia in Vrbe : quod erat principaliter intentum. Iustè ergo super modo exeundi deliberauerunt, vt possent exire tutè, ideo dicunt Gloss. quod adhoc quod tempus ratificet id quod per metum gestum est, inspiciantur Circunstantiæ : & hoc patet ex arbitrio Iudicis. Sic intelligit not. in c. 1. de his quæ vi metusve causa fiunt. Et in C. fin. qui Clerici vel vouentes. Hîc autem fuit modicum tempus, quia exierunt quamprimum potuerunt commodè. Nec obstat quod redierint aliqui qui erant extra Vrbem, & aliqui qui erant in Castro : quia hoc fuit factum ne illi Domini qui erant in Vrbe, occiderentur, & familiæ eorum qui redierunt & exiuerunt, & omnia bona diriperentur. Et ista inferunt justum metum, vt est supra probatum, & ista scandala bene sentientibus Bartholom. vt patet ex facto, mandauit enim illis qui erant intra Castrum quod exirent ad euitationem majorum scandalorum, & tunc exiuerunt, qui antea nolebant. Et noto multum contra eum, quod cum sciret tot injurias, tot atrocia facta in DD. Cardinales fuisse commissa per Romanos sine quacunque pœnitentia publica, & ..... credens se falsò Iudicem, ipsos admisit ad misericordiam, quod fuit dolo propter x. ff. depositi l. si hominem in princ. vbi est textus notabilis. Et ad hoc possent adduci multa alia Iura quæ imponunt pœnam Iudicibus non punientibus etiam quæ per se patent. Nec Castrum erat tunc tutus locus, quia non erat munitum victualibus, vt patet ex facto. Et per hoc satis potest responderi ad objecta omnia. Sed vt magis sit clarum, respondebo per singula & breuiter. Et 1. ad id quod objicitur de secunda Electione, sicut jam dixi, responsum est, quia non fuit verum. Et per factum Aduersarij patet. Adhuc enim ipsis Dominis loquentibus superuenit tumultus & ruptio Conclauis. Ergo non fuit reddita absoluta à Dominis. Et sic patet per imperfectam vt l. Iuris Gent. §. 1. ff. de pactis. & l. Contractus. C. de fide Rusticorum cum multis si. Et sic ex facto patet quod fuerit imperfecta. Et hoc probatur plenius. Nam actus secundum destinationem facientis limitantur, non naturâ ff. de leg. l. qui in rerum §. quod si post ff. coram prædiorum l. si is qui d. §. si in partem. Et ibi multæ concordantiæ sunt in Glos. modo dicit lex quod qui facit partem indiuidui, nihil fecisse videtur. C. qui testam. fac. poss. l. furiosum. ff. de Testam. l. si is qui. Non obstat l. Iubemus. C. de Test. §. quod sit. non vt ibi notatur per G. & Doct. Patet etiam quod fuit facta timore, sicut & prima : quia iam etiam erat controuersia inter Dominos vtrum cessasset tumultus : & sic inter eos erat incertum, vtrum essent in libertate aut non. Et patuit ex facto quod ille iustè dicebat quod non cessauerat. Ergo ille iustè timebat, etsi alij non timebant ; hoc erat ex errore facti. Ergo illius contradictio qui iustè timebat, reddit Electionem nullam, supposito quod interuenisset sicut non fecit, vt in C. bonæ in princip. supra allegato cum ibi notis per Innoc. & in l. nouissimè ff. quia cum falso tutore, actore. Etsi dicatur, satis probant quod erant eum electuri etiam cessante metu. Dico quod hoc non est argumentum bonum : nam potest esse quod ad vitationem schismatis ipsum essent electuri, quem non fuissent ab initio electuri : sed ipse maluit habere injustum quàm iustum titulum, vt patet ex facto. Et hîc aduertat etiam Legista. Nam vbicunque aliquid offertur vel traditur ex certa causa, quam dans & accipiens gerunt in animo, nunquam ex hac traditione præsumitur noua causa separata ab illa, quæ vtrinque aliàs geritur ff. de conditionibus causa data l. dedi. §. sed si seruus. Et §. subtilius C. de conditionibus ob causam dator. l. si repetendi causa. Glos. suâ & in si. Imo plus dico, quod si res non erat debita, errans in causa non transfert dominium, secus tamen esset si esset debita, sic Concord. ff. de acquir. rerum dominio. l. cum in cor. si certum petatur. l. si ergo cum concord. vtrobique allegat.

Item etsi non transferatur in accipientem, quocunque modo non recedit à dante. ff. de acq. po. l. si me in vacuam. Et dico bene in causa separata, quia plerunque bene infertur tacita obligatio. ext. id quod agitur, ff. si certum. l. cum fundus. §. seruum tantum Commodati l. si is qui. §. si libero homini in fin. Et hoc fit per modum illationis affectus aut præsumpti animi. Sed si aduertamus factum de quo agimus, iste Barthol. nunquam habuit animum recidendi nouam Electionem, quod patet, quia credebat se habere ius ex prima, nec DD. Cardinales, vt patet ex natura facti, habebant animum nouiter eligendi, nam semper exequebantur antiquam electionem. Ergo qui præsumit eos nouiter velle dare ius, & ex his actibus consecutis & exsecutis primæ electionis præsumit contra naturam facti; quæ præsumptio non fundatur in ius. Nam cum animus præsumitur, oportet quod sit aliquid in facto in quo fundetur præsumptio iuxta notata ff. quibus ex causis in possessionem eatur. l. fuerimus §. quid si auten. latitare. consueuit notari. C. ad L. Corneliam de a. in l. 1. ff. eod. tit. l. 1. §. diuus. cum multis similibus. Nec infertur purgatio primi metus, quia & acquisitio & acquisitum prohibita sunt vt hîc. Imò si primum, est nullum & quidquid sequitur ex eo. C. de legib. l. non dubium cum ibi not. & sic non obstat lex si ob turpem ff. de conditionibus ob turpem causam, vbi tamen modus acquirendi erat prohibitus facit pro Conclusione. C. priuat. 1. q. 1. supra alleg. Et ideo Electio metu facta, nulla est ipso iure, non sic autem in promissione, metu, vel ob turpem causam facta, vt est supra deductum. Constat autem quod nunquam essent eum sine tumultu electuri.

Ad secundam quod dicitur de præsentatione Electionis, illa præsentatio non tribuit ius, imo magis facit contra eum: nam præsentauerunt sibi Electionem quæ non tenebat & quam ipse sciebat non tenere: & ex hoc constituit se in dolo, licet daremus quod ab initio nullus interuenisset. vt ff. de except. doli l. 2. §. & generaliter concord. ff. depositi. l. 1. §. cum 2. l. seq. & l. seq. si quis inficiatur eod. tit. de pactis l. Iure Gentium §. siue de Tributaria. l. illud. §. si cult. v. si tamen cum si. facit C. licet de vitanda. §. si quis autem frequenter alleg. Et hoc de directo dicit C. in nomine Domini 23. dist. quia loquitur disiunctiuè Electus siue ordinatus aut Intronizatus fuerit: nam aliter non est anathematizatus ex sola intronizatione, nisi solum propter suum consensum. Nec potest dici ignorans, cum in omnibus fuerit præsens. Nec juuaret eum ignorantia Iuris, quia esset ignorantia Iuris naturalis de qua loquitur l. 2. C. in ius vocando. Et ipse est Doctor Decretorum & turpe est patro. &c. Eodem modo non obstat intronizatio, quia sicut jam probaui, inthronizatio non est Electio, sed possessionis declaratio. Et licet causa vel justus titulus possessionem iustificet vt l. 2. C. de acq. poss. tamen possessio non iustificat causam seu titulum, vt l. 2. in præc. ff. pro emptore. & l. quod vulgo. eod. tit. cum multis si. Nec obstat lex si certis annis, nec lex cum re in reu. ff. de vsurp. nec l. 1. C. de fideicom. nam in l. 1. quam vltimò allegaui, est specialis fauore alimentorum & vltimæ voluntatis, vt ibi notatur, & notat Gloss. ff. de legat. in l. Latius. §. testor & mag. facit & illud est enim speciale cuius in contrarium est ius. vt l. 1. ad municipal. Non obstat lex si certis annis imo facit pro, quia vbi constat de causa in vtili, sicut ibi constabat, quod promissum erat, pacto nudo non ratificatur: & sic quantumcunque annis solueret, non obligaretur in futurum, vt l. cum in debito §. 1. Digest. cum de probab. vbi autem est dubium de causa aut justitia causæ ex longo tempore inducitur præsumptio. Et ita loquitur lex de iure in rem verso. Sed quod monitoria traditio faciat præsumi causam nisi probetur, hoc non reperitur iure cautum. Hoc est expressum C. de patria potestate l. 1. cum Gloss. sua. Etsi dicatur, quod iustus error habetur pro titulo, istud est cum lapsu temporis & contra scientem verè vel præsumptiuè qui præsumitur iuri suo renunciare. Vt l. alienis. Digest. de verb. signif. non sic tamen in casu nostro vbi agitur de injusto titulo. Nec debemus præsumere electionem, quia hic isti actus fuerunt ad alium finem quàm ad consentiendum vel cōfirmandum: ideo non præsumitur consentire vel confirmare. Vt l. Gaius Digest. de pignorat. act. & in toto illo Brocardico, qui tacet non consentit. Et hoc probat Clement. si Sum. Pontif. supra allegata. Et eodem modo respondeo ad coronatio-

nem. Coronatio siquidem vllo modo tangit Electionem Summi Pontificis, vt supra declaraui, & ad hoc facit optimè ratio textus in C. cum deficeres extr. de Sent. ex. vbi præstatio juramenti non probat absolutionem, quia est actus distinctus, & probat Innoc. in C. cum olim de priuileg. quod Osculum non probat Electionem, vbi sententia daretur injusta; sed vbi sententia dicitur nulla, facit præsumptionem, quia non tenebat eum Episcopus pro excommunicato, quem excommunicare non poterat. Et sic illud C. probat expresse propositum nostrum secundum intellectum Innoc. nec est absolutio, nec in talibus præsumitur tacitus consensus, vbi est iusta causa tacendi sicut & metus: sed est casus in l. penult. Digest. de furt. & in 2. respons. & est textus Digest. de conditione ob turpem causam l. ex ea stipulati.

Nec obstant actus Consistoriales, quia reuera sicut prius probaui, tales actus non faciunt Papam & sicut jam probaui, interuenerunt ad alium finem scilicet ad finem vsus, non ad finem Iuris tribuendi. Et nisi ei in Consistoriis adstitissent, vel si eius promotiones impediuissent, fuisset publicatio nullitatis Electionis, quæ pro illo tempore fuisset scandalosa. Quare DD. Cardinales optimè sunt excusati. Etsi dicatur, potius debuerunt mortem pati quàm sic consentire, & maximè in Sacramentis & actibus spiritualibus, licet hanc Quæst. pulchrè & diffusè tetigerit venerabilis Abbas excusando DD. Card. quadruplici ratione, sc. ex necessitate pro vitando scandalo, pro morte vitanda, & quod minus malum. Quia fortè dicta sua possent recipere dubium. Nam pro quocunq; scandalo vitando, pro quacunque necessitate, pro propria morte & pro maiori malo vitando, propriè non est peccatum mortale committendum. Nam veritas vitæ & doctrinæ non sunt pro scandalo omittenda. Et quia ex tali simulatione viderentur damnari animæ proximorum, quæ sunt præferendæ etiam corporibus propriis. Tamen ego eos excuso aliter, & credo quod est fortius, quia reuelando, attento periculo, peccassent mortaliter. Nam secundum Isidorum, Martyrium requirit prudentiam, vt si possit sequi fructus, Martyrium sustineat, si fructus non sequeretur, fugiat. Horum vtrumque fecisse legitur Apostolus, nam vt mortem fugeret, per murum submissus est in sporta, & sic euasit manus eius in nomine Domini. Non se dedit in Theatrum Galeonis sine fructu. Sed cum fructum sperauit, libera voce dicit. Ego quidem fratres mei, pro nomine Domini non tantum alligari, verum etiam mori cupio in Ierusalem, nullum enim horum vereor, dummodo possim consummare cursum meum & ministerium verbi quod accepi. Et multò minus se debet quis exponere morti, vbi tantum non sequitur fructus, verum etiam expositione sequitur subuersio totius Ecclesiæ. Istud credo quod sit satis notum; nec aliquis sanæ mentis dicet contrarium. Nam si Martyrē facit causa sed non pœna, vt dicunt sancti, quæ causa esset mori ad subuersionem Ecclesiæ? Melius fuit Paulum decipi quàm Ecclesiam subuerti. Et quod peccassent mortaliter, probat Bernardus l. 1. de consider. ad Eugenium Papam. Dicetur quod fortitudinis Martyrum mater prudentia est, cuius terminos egredi temeritatis est.

Nunc habeo probare quod ex hoc sequeretur subuersio Ecclesiæ. Nam ponamus quod DD. Cardinales Citramontani fuissent mortui pro tali causa, non est dubium quin intrusus remansisset in sede sicut & nunc nititur non obstante contradictione multorum. Sed Deo fauente non stabit. Quia scriptum est, *Adulterinæ plantationes non dabunt radices altas, neque proficient spuria vitulamina*, Sap. 4. Modò videat quilibet sanæ mentis, si Sacramenta infra paucum tempus deperissent, si fuissent factæ illegitimæ ordinationes, si haberemus lupos loco Pastoris, si profanarentur altaria, si non ordinati vel illegitimi Ordines celebrarentur, si Sacramenta Ecclesiastica ministrarentur; si putridum caput ad se traheret membra, & cætera mala innumerabilia sequerentur. Quomodo Dominus populo Iudæorum per Prophetas comminatus est. *Transibunt tempora multa sine Deo vero, sine lege, sine Sacramento & sine Ephod*, Ozeæ 3. & alia innumerabilia mala sequuta fuissent. Quare ad euitationem tantorum malorum melius fuit facere ad tempus, cum hoc facilè sit, aliud esset irreparabile vel satis difficulter sine Dei miraculo reparabile.

Item hîc Bartholomæus adhuc censebatur peccator occultus: quia non-

dum DD. Cardinales declarauerant vota sua, & sic singulares qui ab eo receperant sacramenta, non debebant ea reuelare, sicut de peccatore occulto communiter tenetur à Theologis & à Canonistis. Et nunquid sancta Iudith finxit, vt deciperet Holofernem, cui tantam laudem dat scriptura, vt dicat *Tu Gloria Ierusalem?* nunquid sancta Hester transiuit ad cubiculum Assueri incircuncisi, vt liberaretur populus & non omnes perirent, cui dixit Mardochæus; & quis nouit vtrum idcirco ad regnum, &c. Nunquid & Machabæi bellum Sabbato commiserunt & non perierunt sicut fratres sui? Et si dicatur quod DD. Cardinales Italici elegissent, verum & Catholicum, in quibus remansisset Collegium, vt ff. quod cuiusque vniuersitatis l. sicut §. in Decurionibus & per consequens ius eligendi. Dico quod non fuisset eis obeditum per Italicos ex quo credebant Bartholomæum verum Papam, nec fuissent ausi transire ad primum sibi expedientem, sicut nec modo audent transire, vt dicitur, ad verum Papam, quem ipsi etiam credunt verum. Vnde credo simpliciter quod ipsi peccassent mortaliter & ita in tanto fauore recidere; cum cordis amaritudine & timore Domini credo eos non peccasse sicut nec vllum qui recordatur de peccato mortali in oblatione sacrificij, cum non potest resumere sine scandalo, nec habet Confessorem de quo communiter tenent Doctores Theologi & Canonistæ quod non peccat offerendo sacrificium & communicando. Et sic patet solutio ad ea quæ obijci possent.

Si dicatur quod miserunt litteras secundum veritatem facti, miserunt ad requisitionem Bartholomæi, qui procurabat eas; & ita idem periculum, ac si scripsissent contrarium absque dubio attentâ consuetudine Italiæ. Nam in Italia vix transeunt litteræ quin legantur, in partibus: & sic remaneret idem periculum quocunque modo posset venire ad notitiam Romanorum. Et hæc dicta sint de hac Quæstione.

Ad quartam Quæstionem proceditur. Et hæc Quæstio habet multas implicitas. Nam imprimis quæritur an publicatio tenuerit facta per DD. Cardinales & an sit standum eorum testimonio. Et quod non tenuerit, probatur sic; nam aut dicemus quod DD. Cardinales hoc fecerint vt Iudices, & hoc non potest dici, quia secundum Clement. ne Rom. omnis Iurisdictio quam sibi vendicabant DD. Cardinales sede vacante, est omnino sublata nisi specialiter reseruata C. vbi maius. Et sic sublata est opinio Host. secundum notam Innoc. C. cum ex eo de. quam etiam reprobat Ioan. in C. ad succindendum prope fi. de Schism. l. 56. quam opinionem Host. dicit ante sublatam per C. alleg vbi maius periculum §. Id. quoq. Et sic si non possunt iudicare de minimis, etiam multo minus erunt Iudices in tam arduo negotio ff. de Pœnis l. Capitalium §. solet verò vbi & generaliter. Et est expressum C. de agentibus in rebus l. ex eo ibi absurdum etiam. Et ibi multæ concordantiæ sunt in Gloss. facit l. cum pactis ff. de seruis expectandis in fi. cum multis concord. positis in G. in l. qui indig. ff. de Senatoribus.

Nec videtur quod hoc possint facere vt testes multiplici ratione. 1. Quia videntur singulares; quilibet enim potest deponere se metum habuisse, non tamen scit hoc de animo alterius, de quo quis deponere non potest: & testi singulari non creditur quantacunque præfulgeat dignitate, vt l. insumitur. ff. de testibus. Et quod communiter consueuit dici de Canonicis Ecclesiarum Cathedralium, quod si sint singulares in depositione sua non audiuntur. Extr. de Elect. C. cum Dilecti. & C. bonæ cum si.

Item videntur affectati tanquam pro facto proprio, quia ipsi soli Electionem primam accusant. Et sic licet non intersit eorum singulariter, reputatur tamen interesse ratione affectionis, vt in §. præterea si quis generaliter Instit. de actionibus Legato. ff. de leg. 2. l. si cui fundus cum multis si. Et non videtur vice duorum posse fungi, scilicet Denunciatorum & testium, vt l. nemo de Assessoribus. Et videtur facere l. Mag. Puto §. imprimis ff. de rebus eorum Digest. de Pactis. l. si populum, ibi nam difficile, &c. cum ibi not. in Glos. faciunt notæ in C. si duo 79. dist. Imò Doctores tenent vbique quod quandocunque sic sit controuersia Rom. Pontificis, conuocandum est Concilium Generale.

Item qui denunciat, videtur esse pars in authentica de Quæsitore §. super hoc autem. Et sic non videntur debere admitti in testes, vt l. Diuus ff. de custodia reorum cum suis si.

Item ipsi videntur se ingerere & per consequens videntur suspecti iuxta ea quæ scribuntur in l. contra omnia. §. 1. de Procuratoribus in l. semper §. Conductor. de Iure immunitatis cum not. vtrobique. Et istud videtur probari fortius; nam ista violentia fuit publica. Et ita potest probari per alios quàm per DD. Cardinales. Et per consequens videtur quod non sit standum eorum testimonio soli. Nam ratio quare creditur Canonicis de his quæ fiunt in Capitulo, est quia non potest per alios probari: sed ista ratio cessat hîc cum hoc fuerit publicum; igitur vt videtur, non debet eis credi, quia cessante ratione l. &c. Rationum autem contrarietate & varietate satis soluit Abbas, quare non curo inserere.

Videtur ergo quod hæc publicatio non tenuerit, & quod titulus intrusiuus non etiam impediat secundam Electionem, potest probari sic. Iste titulus quem habet Bartholomæus, ideo dicitur Intrusiuus, quia Electio nulla: sed Electio nulla impedit Electionem sequentem, & est casus in C. auditis. Extr. de Elect. cum ibi notis. Ergo, &c.

Item quamdiu non reprobatur titulus etiam Intrusiuus, debet sustineri, vt in C. cum Ecclesia Sutrina Extr. de causa possess. & propriet. notat Innoc. & ibi in plena materia de restit. spol. C. in litteris. Et ibi hoc disputat per Iura Ciuilia & Canonica. Cum ergo iste Barthol. fuerit nominatus per DD. Cardinales, vel saltem per duas partes, donec eius titulus reprobaretur, non videtur quod debuerint ad aliam Electionem procedere; hoc patet, quia in Beneficialibus oportet etiam mentionem facere de titulo colorato. Cum ergo iste titulus fuerit plus quàm coloratus, videtur quod impediuerit secundam Electionem.

In contrarium arguitur sic. pluribus testibus omni exceptione maioribus deponentibus & denunciantibus ad vtilitatem publicam non priuatam ad idem concordantibus fides adhibenda est indubia; ista est per se nota, sed isti sunt huiusmodi, vt patet ex facto, quia sunt Cardinales qui æquiparantur Præfectis Prætorij & pro quibus tantùm præsumit l. ff. de Offic. Præfect. Prætor. l. 1. in fi. cum ibi notis in Gloss. in testibus quidem dignitas facultatis & alia inspiciuntur, iuxta not. in l. Iur. Iur. supra alleg. Et hoc textus optimè probat in auth. de Testi. §. fin. & l. ob carmen ff. eod. & in multis si. Isti enim sunt quorum dignitate nihil altius est. C. de Consulibus & non spargendis pecunijs l. 1. in fi. Et deponunt ad vtilitatem publicam, vt scilicet Ecclesiam de vero Capite prouideant. Et concordant ad idem, vt patet ex eorum depositionibus; ergo eorum testimonio est standum.

Item possunt denunciare id quod est euidens & notorium, quia euidentia patrati sceleris non indiget clamore accusatoris seu Denunciatoris, vt in C. tua nos de coh. ele. & mult. & in euid. Nec in hoc aliquis potest dici voluntarius. Et ideo dicit C. si quis pecunia, quod talis Intrusus per metum anathematizandus & à Cardinalibus & à Laïcis, cum metus est notorius, imò & anathematizandus ipso iure cum suis fautoribus, vt in C. in Nom. Dom. 23. dist. Ergo & potuerunt denunciare, imò debuerunt & potuerunt testificari, imò debuerunt. Et quia titulus Intrusiuus notorius non impedit secundam Electionem; probo sic. Titulus intrusiuus notorius est propriè non titulus, quia in se importat & habet malam fidem & in accipiente & in obediente, qui si non esset notorius, obediens posset habere bonam fidem, & sic iustus error daret sibi causam obediendi, imò nec ipse potest eum reprobare; sic intelligitur C. cum Ecclesia. & not. per Innoc. vbi supra. Sed hîc est titulus notorius Intrusiuus, vt patet ex præcedentibus & declarabitur inferius: ergo ista est veritas: quod sit notorius, satis patet ex præcedentibus, quia metus illatus à populo & in populo publicè, & sic tantùm non est præsumptus; iuxta l. priuatus. Et C. Osius. verum etiam probatur. Et si dicatur mihi quod Bartholomæus non dedit causam, non curo, quia non refert à quo metus adhibitus fuit C. quia met. cau. l. non interest. ff. de exceptione doli. l. ap. Celsum. §. penult. & l. si exceptionem §. in hæc. ff. quia me. ca. cum vtrobique allegatis. Et licet forte ab initio non

fuerit in culpa, fuit tamen perseuerando vt est supra probatum. Nec obstat l. metum. §. sed licet ff. quia me. ca. quia in alio prorsus casu loquitur, vt notat Glossa in l. non interest. Nec obstat in quo multum aduersarius fundat intentionem suam, scilicet quod Curia debet esse in Roma cum ibi sit sedes. Et ita nitebantur iuri communi & rationi. Et hoc patet secundum scriptum authenticum secundum eum Actuum 11. vbi Petrus missus est ad Cornelium Centurionem Rom. Et hoc probat per multa iura Canonica, quia hoc ideo non obstat. Supposito quod ita sit: non vbi quis compellitur vendere etiam iusto pretio, habet locum actio quia met. caus. vt not. in C. interest, vbi quis per vim occupat rem propriam, & tenetur ex l. si quis in tantum, & eodem modo, vbi pignus sit obligatum aut. etiam per vim notoriam. Nam licet excusetur à crimine furti quantum ad pœnam, non tamen excusatur à l. si quis in tant. nec à conditione furtiua, vt notat Gloss. & bene. secundum omnes ff. de furtis. l. Qui vas. Et hoc de directo dicit textus ibi. Nam in actione Pe. &c.

Nec ista ratio habet fundamentum; quid enim sciebant Romani, si eligeretur Citramontanus vtrum vellet remanere in Roma vel Italia, cum felicis recordationis D. Gregorius transtulerit ibi Curiam, qui erat Citramontanus: & Vrbanus IV. qui fuit Trecensis fuit in Roma & Italia toto tempore suo; bene forte si ipsi non impediuissent libertatem eligendi, sed cum conuenissent cum DD. Cardinalibus, quod quicunque eligeretur Vltramontanus vel Citramontanus remaneret in Curia in Roma vel Italia, licet infringeretur voluntas personæ non Electio, vt l. Titio centum. §. 2. de cond. & demon. res haberet colorem, nunc autem nullum, quia possibile est quod Italicus transferet Curiam sicut fecit Innocentius III. qui magno tempore moratus est Senonis, & Citramontanus non transferet, vt patet de supradictis & de Clemente IV. qui fuit de S. Ægidio. Et si dicatur. Saltem verisimile est: quod vnicuique patria sua magis placet, dico quod licet esset licitum, non propter hoc fuit vis committenda vel metus inferendus, quia non sunt facienda mala vt probant Iura communia.

Nec obstat l. simil. si quis aliquem testam. prohib. quia ibi nihil fiebat mali, & supponit textus: aliter non est dubium quin esset illicitum, vt est textus in l. apud Labeonem in princip. ff. de Iureiur. Nec credo quod per textum sacræ scripturæ possit probare quod sedes sit magis Romæ quàm alibi, saltem secundum intellectum litteralem, qui solus facit fidem secundum Augustinum contra Vincentium Donatistam: imò secundum textum Act 10. non est locorum aut personarum acceptio apud Deum. Imò secundum textum scripturæ melius videtur sedes in Ierusalem, vbi mortuus est Christus qui est Caput Ecclesiæ & lapis angularis, vt dicit Apostolus. Et illa Petra supra quam Petrus fundatus est, vt dixit Maximus in sermone Quia in Rom. & tamen non est ibi sedes, vt dicit Melchiades in C. futuram 12. q. 1. ideo secundum Bernardum de Consider. ad Eugenium, licet alij Discipuli nauigio ad Dominum venerint, Petrus autem præcinxit se nudusque venit, posuit se in mari, quod est signum secundum eum, quod alij Discipuli certas Ecclesias per mundum ad regendum acceperint, Papa verò non habet certam Ecclesiam, sed est assumptus in plenitudinem potestatis, vt in C. cuncta per mundum & C. per Principalem 9. q. vlt. Bene tamen fateor quod Ecclesia Romana specialiter pertinet ad Sedem Petri tanquam per eum electa, an autem possit priuari sede, videtur tex. C. felicis de pœnis in 6. §. Ciuitas, facere pro vtraque parte secundum duos Intellectus quos ponit ibi Glossa, hoc tamen ad præsens disputare non expedit, quia non facit ad propositum, & per hoc non credo quod sit necessarium Concilium Generale. Nam cum nullum sit dubium propter notorietatem facti, non est hîc Bartholomæus admittendus vt Papa, vt dicit Innoc. & per hoc de directo est factum. C. si quis pecunia. Non enim intelligo quod tribuat aliquam Iurisdictionem DD. Cardinalibus, sicut intellexit Hostiensis, sed intelligo anathematizare id. pro anathematizato habere & vt talem reputare, quod patet per textum Qui dicit, & Laïcis. Constat autem quod Laïcis non permittitur anathematizare per modum Iurisdictionis: ideo credo quod non sit necessarium Concilium Generale.

Nec obstat nota in c. si duo, quia ibi erat controuersia inter Cardinales super aliqua exceptione nullitatis; nam per iura noua additur ad antiqua: quia non admittitur exceptio contra personam Electi, vel eligendum nisi notoria nullitas, ergo secundum antiqua Iura videbatur quod admitterentur Exceptiones; & tunc si esset controuersia inter Cardinales, erat conuocandum Concilium Generale: sed hodie vbi non admittitur aliqua exceptio nisi notoria nullitas, cessat illa ratio. Et hoc videtur dicere textus in fi. C. licet, cum dicit quod nullus esset Iudex, si admitteretur exceptio, quia Ecclesia Rom. superiorem non habet; sed si daremus deuolui ad Concilium, non esset sine Iudice, &c.

Item Io. Andr. mouet vnam Quæstionem in C. ne Romani super verbo appellat. si inter Cardinales sit controuersia quod aliqui intrent Conclaue, alij non, & Intrantes dicunt imminere periculum mortis, & Dominum Temporalem non esse potentem ad defendendum, sicut fuit dictum post mortem Clementis V. quis cognoscet de Iustitia metus, & respondet quod super hoc non est prouisum, & egebit prouisione, quod non esset si conuocaretur Concilium Generale: ergo si in illo casu non esset conuocandum, si metus non esset notorius, quanto magis in isto, vbi metus est notorius?

Et per hoc respondeo ad quintam Quæstionem sine argumentis. Et dico quod DD. Cardinales potuerunt eligere legitimè, non obstante prima illa electione, vel nominatione nulla. Ratio, quia cum sedes vacaret, nec haberet aliquem titulum Intrusus, imò esset notoriè non admittendus, vt est supra probatum, & ius eligendi pertineat ad Cardinales quo non possunt priuari, absque dubio eligere potuerunt: quia nullum est impedimentum. Non enim præstat impedimentum quod de iure non sortitur effectum iuxta Regulam iuris. Et sic Electio facta tenet. Quare sanctissimus Pater D. Clemens VII. est verus Papa & Vicarius Christi Iesu & sibi tanquam vero Capiti Ecclesiæ obediendum omni exceptione semotâ. *Explicit.*

Hæc, inclytissime Princeps, ad serenationem animi vestri & eorum qui videbunt, descripta sunt, vt pateat quanta sit Electio Beatissimi in Christo Patris & D. D. Clementis VII. veritate & serenitate suffulta, & vt materia claudatur Schismati obloquentis, cui in manu & potestate vestris spero affuturam victoriam Deo præstante, qui eam dignis dare misericorditer consueuit. Et hoc siquidem in nostro Pontifice significat numerus duplicatus. Ipse siquidem Clemens est huius nominis VII. & à Clemente V. qui Romanam Curiam transtulit citra montes octauus Pontifex reperitur: & vterque numerus est celebris in scriptura, quoniam scriptum est Eccles. 11. *Da partem septem nec non octo*, & subditur ratio, quia ignorat quid futurum sit mali super terram. Hoc siquidem Schisma ante tempora nostra latebat, sed nunc Noë noster septimus ab Adam, vir vtique requiescens sub alis potentiæ vestræ contra Impios ab alta Petri sede prophetando declamat, vt de eo prædictum fuerat per S. Apostolum Iudam Thadæum suæ Epist. c. 2. vbi dicit, prophetat autem de his septimus ab Adam Noë dicens, *Ecce venit Dominus in sanctis millibus suis facere iudicium contra omnes & arguere omnes Impios de omnibus operibus impietatis eorum, & de omnibus his quæ locuti sunt quondam peccatores impij. Hi sunt murmuratores, querulosi, secundum desideria sua ambulantes & os illorum loquitur superbiam mirantes personas quæstus causa.*

Hæc Clementissime & Serenissime D. Noë noster VII. ab Adam, hoc est à 1. Clemente Martyre & summo Pontifice glorioso, qui omnium sanctorum Pontificum sui nominis extitit Pater sanctitate & exemplo contra Impios Romanos, qui personas Reuerendissimorum Patrum DD. Cardinalium quæstus causa, scilicet vt possent Romanam Curiam retinere & suas ampliare substantias, suis impijs & contumeliosis operibus irritauerunt & impleuerunt Schismate Domum Dei quorum os loquitur superbiam, & qui secundum desideria sua ambulant murmurantes & querulosi contra præfatum Patrem sanctissimum & eius assistentes, latè obloquentes, de his prophetat, *Ecce Dominus venit in millibus*, &c. Et quid mirum? ipse est enim Noë Præco Iustitiæ octauus saluatus in Arca militantis Ecclesiæ, diluuium mundo Impiorum æternæ condemnationis inducens, nisi citò pœnitentia ducti conuertantur. Siquidem Noë noster eius successor est cui dictum est, *quodcunque ligaueris super terram, &c.* Ego

vtique

vtique non dubito quin gaudentem victoria eum Dominus sub vestra potestate tueatur ad Cismontanas partes fore miraculosè reductum, vt sic verificetur quod scribitur Iud. 13. *reuocauit me vobis gaudentem victoria in euasione mea & in liberatione nostra.* Spero enim citò in potentia vestra, Inclytissime Princeps, in qua sola spes nostra est, Dei Ecclesiam ab Impiorum incursibus liberari, ipso præstante qui in Trinitate perfecta viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

Huic Tractatui Ioannes de Lignano Tractatum alterum responsiuum opposuit, quem edidit Odorycus Raynaldus Continuator Baronij in fine tomi 17. quem tu Lector consule, si lubet.

Extat in quodam Codice MS. Antonij Vion d'Herouval in eandem rem Tractatus cui Titulus *est Iudicium veritatis* à Quodam Monacho Clareuallensi compositus & editus, in quo postquam multa præmisit ad Controuersiæ decisionem, varias rationes pro vtroque Electo deducit & tandem pro Clemente concludit. Similiter in MS. San-Victorino notato hisce Characteribus B F. 31. fol. 162. legitur alius Tractatus Magistrorum Parisiensium, editus per quendam legum Doctorem, Priorem Carnotensem, & octo Quæstiones complectens sub hoc titulo.

Sequuntur Allegationes Quorundam Magistrorum Parisiensium factæ per Priorem Carnotensem.

VAcante Sede Apostolica per obitum felicis recordationis D. Gregorij XI. die 27. mensis Martij, anno Domini 1378. Officiales vrbis diuersa Consilia in suo Capitolio tenuerunt, in quorum altero B. interfuit; dicit autem quod impressionem fieri dissuasit. Qui quidem Officiales custodiam omnium Portarum & Pontium vrbis prius existentium in custodiam D. G. die & nocte occupauerunt cum magna multitudine & ante Conclauis ingressum requisierunt Cardinales vt eligerent Papam Rom. vel saltem Italicum, & hoc ipsis Officialibus & Ciuibus declararent ante ingressum Conclauis, subiungentes, quod aliàs timebant pericula & scandala maxima & irreparabilia, cum corda Ciuium cognoscerent nimium subleuata. Mandauerunt omnibus Nobilibus vrbis, vt infra tres dies sub maximis pœnis exirent vrbem, requisiti per Cardinales edictum reuocare noluerunt. Nec Comites Nolanum & de Fundis voluerunt stare Romæ; dictum Comitem Nolanum & D. Agapitum de Columna Ciues Nobiles vrbis pro custodia Conclauis deputare denegarunt. Rusticos de Comitatu in magna multitudine ad vrbem venire fecerunt. DD. Cardinales impressionem & violentiam percipientes Officialibus vrbis exposuerunt, quod si per impressionem eligerent, Electus non esset verus Papa, & sequerentur multiplices errores, instantes quod prædictos Rusticos remitterent, populum Rom. totaliter ordinarent quod non posset scandalum suboriri, pontes custodirent taliter, quod populus transire non posset ad Palatium. Dicti Officiales hoc promiserunt & iurauerunt. Sed antequam Cardinales intrarent Conclaue, tota platea S. Petri fuit plena populo Rom. armato, & dum ingressi fuerunt Palatium, populares intrauerunt cum eis ipsum Palatium totaliter replentes, per totam noctem tenuerunt portas apertas ipsius Palatij & quasdam ruperunt, totum Palatium armatis Gentibus circundantes. Subsequenter ipsis Officialibus & Popularibus existentibus Conclaue, Senatore cum paucis Personis ibidem remanente & clausa porta ipsius Conclauis superuenerunt omnia Capita Regionum vrbis cum Ciuibus multis, & oportuit quod illa hora tarda permitterent eos intrare timentes fracturam portarum & pericula personarum. Ipsi Romani requisierunt vt prius petentes antequam exirent Conclaue super hoc certificari, intimantes quod ita videbant populum dispositum, quod aliter fieri non poterat sine periculo personarum, non permittentes quod porta Conclauis more solito muraretur: imò cum difficultate consenserunt, quod cum quadam barra lignea clauderetur, & per totam noctem Palatium tenuerunt occupatum, ictibus & percussionibus solarium dicti Conclauis commouerunt clamantes sine intermissione *Romanum volumus vel Italicum.* Die sequenti cum Cardinales se disponerent ad factum Electionis, Campanas Capitolij & S. Petri

pro congregatione totius populi pulsari fecerunt, clamantes fortius solito cum furore, *Romano lo Volemo*, *&c.* Cardinales propter vitandum mortis periculum ex abrupto & sine discussione dictum B. elegerunt eis notum & in factis Curiæ magis expertum aliquibus dicentibus quod eligebant eum sub intentione quod esset verus Papa, timore tamen mortis semper durante, vno Romano & duobus Citramontanis minimè concordantibus. Et dixerunt aliqui Cardinales, quod quamprimum essent in loco tuto, Dominum B. reeligerent, licet ante ingressum Conclauis deliberassent eligere de gremio Rom. Collegij. Demum per 3. Cardinales primos designarunt Popularibus, quod in die crastina ante horam Tertiarum significarent eis Electionem Papæ Romani vel Italici. Et tunc Romani permiserunt portari cibaria pro prandio & exierunt Quidam domum ante Conclaue existentem in Palatio armati, remanentes Cardinales post Comestionem tribus prædictis absentibus in Tertijs redierunt ad Capellam Palatij. Et tunc dixit vnus Italicus quod cessabat impressio & quod reeligeretur dictus B. & reeligendo dixit, *Ego dico sicut heri*, sed antequam omnes finiuissent loqui, superuenerunt Prælati Romani & Italici pro quibus miserant Cardinales & tunc populus cum maximo furore clamauerunt, *Romano lo Volemo*, per 4. partes fregerunt Conclaue & ipsi armati intrauerunt, & portam Capellæ secretæ ad quam fugerunt Cardinales cum magnis securibus fregerunt circundantes vndique DD. Cardinales. Tunc vnus Cardinalis volens suum & aliorum vitare periculum dixit popularibus, quod elegerant Cardinalem S. Petri, sed nolebat consentire, requirens eos vt ipsum inducerent ad consentiendum. Dum populares Cardinalis S. Petri bis inthronizarent, Quidam sine cappis & Cappellis ad Domos suas iam aduesperascente, aliqui sub habitibus dissimulatis fugerunt ad Castrum S. Angeli, aliqui exiuerunt Romam, aliqui in suis domibus latuerunt. B. continuè remansit in Cameris Papalibus in Palatio, nec exire voluit requisitus per Dominos qui ab vrbe recesserant, sed misit & mitti fecit per populum adhuc furentem ad Dominos existentes in Castro & alios qui in suis domibus remanserant, continuatis vicibus eos requirendo vt pro vitatione maioris periculi ad ipsum venirent: & post multa timentes scandalum venerunt ad Palatium & B. inthronizauerunt solito more. Quo facto alij existentes extra vrbem timentes Dominorum existentium in vrbe, suorum familiarium trucidationem & suorum bonorum dissipationem seu perditionem venerunt ad vrbem & ipsum B. coronauerunt. Et ex tunc in reuerentijs, Consistorijs, promotionibus B. vsus est vt Papa, & ipsum tanquam talem dicti Domini habuerunt, nullum tamen nouum ius intendentes tribuere & in vrbe cum solitis periculis existentes vt cautius potuerunt, paulatim venerunt Anagniam ad deliberandum super præmissis. Et hæc omnia 12. Cardinales mediante iuramento in eorum conscientijs deposuerunt & asseruerunt esse vera coram D. Arelatensi Camerario Apostolico ac Iudice Ordinario in hac parte prout in litteris factis anno Domini 1378. 2. die Augusti continetur.

Quæstio 1. *an Impressio dici debeat notoria?* quod non; quia requiritur in notorio, quod circunstantiæ & facti qualitates per quas tolluntur excusationes maleficij sint notoriæ, sicut in homicida notoriè puniendo requiritur, quod per insultum non defendendo se cum moderamine, quem occiderit notoriè; de restit. spol. olim. 1. de homicid. sign. & eod. tit. in Clem. Idem in spoliatione, quod notoriè eam ratam habuerint de rest. spol. cum ad sedem. Idem in adulterio, quod non ignoranter cognouerit 34. 97. & Nam si qualitates facti essent dubiæ, locus esset infractioni & dissimulationi per Glos. 2. q. 1. quæ Lotharius. G. 1. in principio habetur de Iureiurando ad nostram in ver. aut est factum notorium; non tamen Iudici sicut est in casu præsenti, vbi licet Congregatio & tumultus populi fuerint notorij, tamen excusabiles sunt propter defensionem vel potentiam, &c. 2. Non est notorium B fuisse per impressionem prædictam electum, sed ante omnem impressionem per liberum arbitrium non per impedimentum ex futura electione dicitur Electus. 3. Non est notorium quod impressio fuerit facta per populum pro electione Itali; sed solum Romani, quia videtur huius B. electio Italici per No. Innoc. Io. Andr. de Elect. Bonæ memoriæ, &c.

Dic contrà per descriptionem Notorij, quia est publica & famosa insinuatio vel proclamatio communis ex euidentia rei proueniens, quæ nullâ tergiuersatione celari potest, quæ ponitur de Cohab. Cleric. & mul.tua. 2. qu. 1. quæ Lotharius de manifesta scelus. Io. Andreas de Cohab. Cler. nostra. ad intelligentiam, & ibi alia ponitur descriptio Notorij, cuius est testis populus & cuius dissimulationi non est locus l. palam ff. de rit. nup. Modo sic est hic igitur, &c.

Ad Contrarium dic, quod non est necesse omnes circunstantias fuisse notorias, sed sufficit quod factum primâ facie includens maleficium sit notorium, aliàs nullum maleficium posset esse notorium propter circunstantiam aliquam excusabilem possibilem in quolibet tali; nec requiritur per Iura, quod notorium non sit excusabile; sed dicunt quod factum illud non possit celari, quin sit factum vt sit notorium. Nam excusationes facti venient in defensionem rei per Innoc. C. tua G. puta post principium. ibi Hosti.

2. Videtur processus factus super notorio facto revera, licet non inquiratur de Circunstantijs nec etiam recipiantur excusationes partis ad defensionem propositæ ex circunstantijs, nec reuocabitur per Iudicem Superiorem; per Innoc. c. tua G. 3. non habet dicta Impressio circunstantiam excusantem, quia clamabat populus, *Eligatur Romanus vel Italicus*, quod fuit & est damnatissimum.

Ad secundum friuolum est manifestum, quia B. fuit electus ante omnem Impressionem, cum ante Conclauis ingressum Populus fuit ante Palatium congregatus *& intrauerunt cum Dominis*, &c. Nec est hoc verisimile propter formam in Electione summi Pontificis traditam per C. vbi maius de Elect. li. 6. quæ seruanda fuit, attento C. in nomine Domini 23. d. quoniam de gremio Ecclesiæ primò eligendus est si fieri potest 61. d. nullum obitum. 63. d. Metropolitano 18. q. 2. quam sit. Et sic non est audiendus B. inthronizatus contra iura. D. quod ante omne vitium ipse extraneus fuit electus in secunda Iuris *qui contra* sic interposita est consuetudo Collegij ab antiquissimo sic obseruans, tractatur primò super illis de gremio, & post 15 dies de Extraneis, quare somniant credentes Collegium voluisse mutare hoc l. minime Can. de leg. c. ne Romani in principio de Electione in Clem. quæ si impressio tempore electionis diceretur nondum formata nec in actu, dispositio tamen præcedens iustum timorem propter periculum impressionis incutiebat Collegio; qui solus timor sufficit impressione non secuta. C. bonæ 1. de Elect. leg. & notoriè patet in historia facti. Cardinales etiam asserunt quibus credi debet; nec ante impressionem fuit electus & inthronizatus absque dilatione quæst. 13. à duabus partibus Campana pulsata vt moris est in consuetudine Romana iuxtà C. licet de Elect.

Ad tertium dic, quod Notorietas facti ostendit contrarium; petebat enim populus *quod eligeretur Romanus vel saltem Italicus*, vt in historia. 2. Auferebatur Collegio liberum arbitrium quod exigitur in Electione, & ad nullitatem electionis sufficit timor popularium C. bonæ 1. cum notis l. habitator §. fin. ff. loca. 3. & si fuit impressio clara de Romano, quæ etiam verè fuit de Italico, propter tamen affinitatem & cohærentiam Romanorum cum Italicis intenderunt Domini placere Romanis, placare tumultum, eis imminente periculo prouidere aliàs non facturi, vt in historia.

Quæstio 2. *an Ecclesia vniuersalis quæ est Congregatio fidelium debeat reputare & tenere dictam impressionem fuisse notoriam præsertim in remotis partibus, Almannia, Francia*, &c. quod non, licet fuisset notoria in vrbe per C. eorum 2. q. 3. facit de Elect. bonæ 2. ver. & licet. Nam remoti non possunt aliquam habere notitiam dictæ impressionis per sensum visus, auditus vel alium applicabilem ad materiam. Igitur non possunt dici habere scientiam dictæ Impressionis per Innoc. c. tua. G. puta. V.

Item dicimus; & ibi Hostiensis. de Iureiuran. ad nostram 3. vbi Notorium in vna terra probari debet in alia, præsertim si non vt Iudici sit notorium, sine examinatione fieri non potest sententia contra negantem, licet sit alijs notum, quia tunc requiritur probatio 2. qu. 1. si peccauerit §. quando vero. Sic potest intelligi C. eorum 2. q. 3. C. pudenda 23. q. 1. vbi Iudex super notorio probationes recipi facit pro vicinia facti. de præsump. quod quanto. hoc tenet Ho-

stiensis in summa de Cohab. Cler. §. fin. v. potest tamen. & de actus euidentia.

Dic Contra, quod prædictæ impressioni conuenit descriptio notorij supradicta, quia cum proclamat Clerus & populus vniuersus; & hoc sufficit. 2. Quia factum in vrbe nosci fingitur vbique terrarum in authent. de litig. §. omnem Coll. 8. de albo scri. l. 1. C. dudum de Iud. in Clem. in Extrau. rem non nouam l. Roma ad munici. l. 2. de Iudi. in procœmio lib. 6. de foro compet. licet. quia Rom. Ecclesia Caput est & in ea factum est, & quod fecit, ad aliarum censendum est notitiam peruenisse. ar. hysto. peregr. in Hierusalem. 3. Sufficit ad notorium publicè quid fieri, nec est necessarium ad singulorum notitiam deuenisse; de postulat. Præl. c. 1. facit Ioannes Andreas de Sepult. in Cler. super Verbo *publice* de Excommunicatione publica. Nec quis excusatur in eo quod publicè fit, ignorantia, postquam verisimiliter ad eius notitiam potuit peruenire. 4. Quia notorium probatur per duos; nec in huiusmodi probabilibus recipiendis oportet seruare formam Iuris. de Iureiur. ad necess. secundum Goffr. Innocent. de Elect. bono. Ioan. Andr. de Adult. Modò dicta Impressio fuit significata vbique & certificata per eos plures, qui viderunt eam & per DD. Cardinales quibus credi debet.

Ad Contrarium dic, quod ad notorietatem facti sufficit quod plurimi sciant, nec requiritur de omnibus 2. q. 1. de manifesta. Idem Hostiensis vir. C. manifesta dicit, ad factum notorium sufficit notitia viciniæ in qua commissum est. facit 2. q. 1. §. quando in multorum, vbi Hosti. G. dicunt sufficere de maiori parte viciniæ, maximè quando in loco est maxima multitudo hominum iuxta No. per G. 2. q. 1. de manifesta Can. de accusa. l. ea quidem; quod si forsan non sufficeret populus is ad inducendum facti notorietatem, aliàs sequeretur quod omnes possent prætendere excusationem facti notorij exceptis illis qui præsentes fuerunt in facto commisso vel sententiæ prolatione emissâ confessione, quod est contra iura. Multa namque cognoscimus indubitanter esse vera, quæ nunquam vidimus nec sensu exteriori apprehendimus, sicut de gestis sacræ scripturæ, Historiarum authenticarum, situ terrarum, &c. de quibus per Innoc. de Iureiur. cum in causa, & alij ibi. Potest etiam responderi per superius allegata, nec est necesse factum declarare notorium, licet quandoque sit vtile per Io. Andream de re Iudic. Pastoral. in Clem. in verbo declarato per Doctores de Officio Dele. C. 1. lib. 6. potest tamen iudex si velit ad cautelam ex abundanti recipere probationem super notorio de Elect. bonæ 2. Conf. sed si non recipiat, nihilominus videtur quod agitur.

Sequitur Quæstio 3. *an sit credendum assertionibus Cardinalium factis 2. die Aug.* videtur quod non. possunt hi asserere vt Iudices propter C. ne Roman. C. in Clem. & C. v. §. ijdem lib. 6. de Elect. quia non fuit vocatus B. ad videndum ipsos iurare iuxta C. in nomine cum No. de testi. nec vt Partes Can. ne quis in sua causa de testi. l. omnibus 4. q. 4. testes; nec vt dicta eorum in formam publicam reducantur, ad quod tendere nisi sunt iuxta C. quoniam §. sunt & alij vt lite. non. contra quam publicatio talis habet locum in eo qui est futurus reus sicut est dictus Bartholomęus, imò est præsens, quia videtur sibi quæstionem moueri iuxta Glossam in verbo publicatio, facit No. C. significauit. de Testibus. v. Innocentius & Hostiensis dicunt quod publicatio non conuenit ei qui habet actionem, Nam tunc etiam vocandus est ille cuius singulariter interest, de quo C. significauit secundum Innocent. eod. tit. Ex quibus sequitur quod dictæ publicationes potius videntur diffamatorius libellus quàm testimonialis littera; de quo libello 6. q. 1. per totum.

Dic Contra per C. fin. 97. d. de appel. Constitutis 1. ibi intellectio illius ergo de ap. cum pa. de priuil. cum olim. 1. in nos ver. de Elect. C. Innotuit §. multa. 2. B. sigillis ignoranter Cardin. creditur de Cle. per 11. de fide instru. quod super. 3. litteris Cardinalium creditur habentibus subscriptionem testium sicut litteris Episcopi; de Procu. C. 1. de testi. cum à nobis. No. de fid. instruct. c. 1. cum dilectus 6. 4. 2. placuit de proba. possess. 4. de longa consuetudine creditur etiam simplici verbo vnius Cardinalis qui valere potest de fid. Instruct. cum dilectus. Can. de Adul. quamuis indubitati, quod procedit etiam in inferioribus Episcopis 30. qu. 3. statuimus de Execut. Præl. Dilecta per Hostiensem in

summa de Prec. §. fin. v. Io. 2. q. 6. placuit ergo de Elect. vt circa lib. 6. 5. inferioribus etiam creditur in eis quæ spectant ad eorum Officium 18. dis. si Episcopus. 65. dis. 6. in inferioribus credendum est in eis quæ fiunt in casu, quia per alios probari non possunt; de Testi. veniens. 3. alleg. sic in facto Electionis facta in Conclaui Cardinalibus credi debet per prædicta.

Ad Contrarium potest suaderi, quod vt Iudicibus credi debet per C. in nomine Domini 23. d. ibi Episcopi Cardinales vice Metropolitani funguntur 97. d. si quis. Potest etiam vt partibus licet non sit ista causa singularium Cardinalium, sed vniuersalis Ecclesiæ, in qua testificari possunt de Teste. Insuper com. 12. quæst. 2. qui manumittitur, & publicatio videtur, cum non habebant Cardinales materiam promptam ad agendum, præsertim si diceretur quod Concilium Generale debet esse Iudex. Nec erat opus alia citatione propter mortis periculum & arduitatem facti de quo in eo significauit Albericus. Nec erat opus citatione in facto tam notorio. de transl. Epis. nec in receptione testium super notorio necesse est partem vocari No. de Adul. Porro de Offi. dele. C. 1. lib. 6. vt dixi supra, ideo non fuit libellus diffamatorius, vt infra dicam sustinendo denunciationem & publicationem factas per Cardinales.

Sequitur Quæstio 4. *An Electio facta de B. per impressionem, vt dictum est, notoriam, fuerit ipso iure nulla, & ipsam valeat & debeat vniuersalis Ecclesia nullam reputare.* Videtur quod non, quia facta per metum ipso iure tenetur, licet restituatur prudens vel absoluens metum passus l. Metum, §. sed quia Prætor. ff. quod met. cau. ad aures 1. nisi forte iuramento eod. tit. facit de Iureiur. cum contingat No. de Pactis C. Pactum lib. 6. vbi tenent pacta Iuramenta fundamenta super principio Iuris, quilibet Iuri proprio renunciare potest. de regula. ad Apostolic.

Item contra Electus à duabus partibus non conuenit aliqua exceptio de Elect. C. licet. ibi Host. Innoc. Io. Andr. facit No. Glos. Ioan. Andreas in verbo positionem; dicit quod licet Rom. Pontifex canonicè creatus à nemine iudicetur, vsurpans tamen Papatus formam C. licet, est excommunicatus. Et ideo idem est in Electo vel inthronisato per seditionem, præsumptionem vel aliud ingenium 23. d. in Nomine; quæ exponit Hostiensis, seditione id est violenta impressione, præsumptione id. ambitioso tractatu, ingenio id. calliditate vel fraude quacunque. Cum igitur ista tria parificentur ibi, & in eis infligitur eadem pœna per C. in Nomine Domini & non inuenimus quod 2. vel 3. casu Papa accusari possit, ita nec in primo, scilicet seditionis vel impressionis fortiter; facit 79. d. si quis pecunia, dicit quod habens duas partes non potest accusari de Simonia, igitur nec in alijs duobus casibus ibi positis, scilicet per gratiam humanam vel militarem seu popularem tumultum ar. C. translato. de Constitut.

Item sola nominatio & actus eligendi & partium facit illum, qui nominatus est, Papam, nec est opus receptione ad osculum in Cathedratione, inthronizatione aut præstatione obedientiæ; imò authoritate Papa potest Papatum accipere 23. d. c. 1. facit Innocent. Hostiens. Ioan. C. licet receptus & nullus tunc iudicabit eum 9. q. 3. aliorum & C. cuncta vera. Sed *dictus B. fuit nominatus ab omnibus existentibus in Conclaui, & consenserunt in ipsum aliqui non obstante impressione sub intentione quod remaneret Papa & aliqui proponebant reeligere, & sic in eum consentiebant, & in isto tali consensu duæ Partes & vltra erant, quia ab isto 4. Cardinales duntaxat excipiuntur qui dixerunt expressè vt patet in historia gestæ rei.* Si dicas aliud est eligere de præsenti & aliud est proponere eligere in futuro, quo casu non videtur talis consensus per C. 2. de Elect. lib. 6. respondendum quod in huius electione non est necessaria forma, sed sufficit quod appareat de consensu; facit de acq. her. l. Paulus R. ver. in aditione hereditatis non interuenit Procurator, quin Dominus constituendo Procuratorem videtur velle etiam consecutus hereditatem adire. Contra nominatum à duabus partibus in Papam non obijcitur aliquid nullitatis, nec ex ipsis casibus nullitatis potest contra ipsum agi, nisi in casu hæresis duntaxat 4. dist. si Papa de Elect. licet vbi maius l. 6. facit G. 79. dist. si quis peccandi, vbi vxoratus qui est inhabilis ad beneficium Ecclesiasticum c. 1. c. diuersis de Cleric. Coniug. remanet Papa si eligetur,

Dic Contra, quod Electio fuit nulla, nec ex illius virtute habuit aliquod ius in Papatu. 1. Quia in ea defecit libertas consensus & arbitrij propter metum imminentis periculi ex impressione ar. de spon. cum locum; igitur sine consensu libero non valet ar. C. licet de translat. Epis. C. si quis de Elect. 2. arguendo de carnali matrimonio ad spirituale quod est nullum per metum. de Sponsf. cum locum. 3. simplex resignatio Beneficij facta per metum, nulla est, quod met. ca. igitur nulla est assecutio per metum iuxta secundam iuris omnis res ibi concor. 4. 23. q. 1. c. 1. & de restit. spol. c. 2. lib. 6. v. non restituitur 79. d. si quis pecuniam. 5. Quia solus timor impressionis facit electionem nullam si fuerit impressio secuta l. habitator. ff. loca ff. fin. per Innoc. de Elect. bonæ. ibi glossa hoc est; & Glos. si citati, vbi Io. Andreas. Hic autem fuit & præsens impressio. 6. metus etiam leuis reddit electionem nullam quæ aliàs non redderet matrimonium carnale nullum 11. q. 6. si quis Episcopatum; ibi Gl. Idem Ber. Host. 7. clarè hoc determinat Innoc. de Elect. licet Gl. Et est additio, quia nullus Doctorum sequentium istam recitat, comparatur enim Electio per impressionem & non facta à duabus partibus C. licet ver. portionem per Hosti. ibi habetur. 8. facit exemplum perniciosum vt per impressionem in futuris electionibus Rom. Pontificum procederetur si iste B. remaneret, contra quod totus Clerus inuigilare debet; ar. de transf. Epis. sicut iura contra tales Intrusos insultarunt, vt dictum est.

Ad Contrarium dic secundum Quosdam Contractum per metum nullum, quia non habet consensum ar. l. 1. in principio eod. tit.

Item speciale est in Electione quæ est nulla per metum sicut matrimonium, delegatio, authoritas, manumissio & alia de quibus per Hostiensem in summa.

Ad secundum dic quod C. licet intelligitur in Canonicè Electo. patet 79. d. si quis Apostol. si quis pecuniam. facit Hostiens. Ioan. Andreas in ver. Portionem. per quod videtur, quod sicut is qui non habet duas partes Cardinalium, censetur Intrusus & vsurpatur, nec debet teneri pro Papa per C. licet, ita nec is qui per seditionem est Electus, provt determinatur in C. in nomine Domini 23. dist. nec obstat quod alijs duobus casibus parificatur, scilicet ambitione & fraude, quia ibi est liber consensus eligentium; facit No. de tali Guig. c. 1. cum secundum Io. Nam propter consensum in matrimonio, probatio non tenet propter consanguinitatem vel aliud & perdendo beneficium, secus si propter furorem vel alium defectum consensus, vt propter metum quia non perditur Beneficium, ita quod consensus in hoc ponderandus est qui non interuenit hîc. Nec parificatio istorum trium si concederetur, induceret hæresim, supposito quod esset casus notorij per Innoc. c. licet. G. 1. in fi. dicens quod Electus prece vel pretio si sit notorium non est Papa, sic potest intelligi de Simoniaco occulto qui non potest accusari, secus in notorio secundum Innoc.

Ad tertium de Electo à duabus partibus, &c. dicit quod etsi omnes Cardinales vnanimiter consenserunt in eum B. animo habendi eum in Papam propter impressionem, tamen adhuc verum est quod Impressio fuit causa finalis ipsius Electionis, & sic nulla est. Dicunt tamen omnes Cardinales se eum elegisse per metum quibus credendum, cum sint 12. sub juramento deponentes qui non præsumuntur immemores 1. q. 7. Pro quibus multum facit, quia Quidam deponunt prima facie pro B. facientes vt nil veritatis omittatur de præsumptione litteras, quæ si pro recipiat ipse B. etiam ea quæ sunt contra ipsum debet recipere 4. q. 3. si quis testibus 19. d. si Romanorum per Gloss. de Conf. c. 1. lib. 6. per Henricum c. 19. super eod. titulo dicens quod Confessio diuidi non debet. 2. non obstant verba illa, *quod aliqui consenserunt in eum*, vt dictus B. remaneret Papa, quia non concludit quod duæ partes consenserunt attentis verbis illis, *aliqui vt reeligerent eum*, qui non valet, cum non sit consensus de præsenti qui requiritur in spirituali matrimonio c. 2. de Elect. lib. 6. 3. In Electione per impressionem consideratur defectus consensus, odium imprimentium & Electi fauor Ecclesiarum. Et si cessaret ratio quantum ad Eligentes, durabit tamen quoad alios respectus, quia semper est verum per impressionem eam fuisse factam: quare non valet. 4. Quia actus factus contra Decretum iuris nullus est, nec quæritur de causa cum semper duret legis authoritas per l. non dubium Can.

de legibus. de app. cum cessante in reg. Iur. quæ contra, sicut ponitur in electione per impressionem facta c. in nomine Domini 23. d.

Nec obstat quod non opponitur defectus nullitatis vxorato Electio, quia procedit vbi habent duarum partium consensum, aut tolerantiam aut tacitum consensum DD. Cardinalium.

Quæstio 4. sequitur, *an per tolerantiam vel tacitum consensum DD. Cardinalium dicta Electio de B. potuerit conualescere.* Quod sic 12. q. 2. si qua de rebus 16. q. 1. C. fin. juncto C. cum vos quæ fi. à præl. de Iuris pro. Can. de nuptiis etsi con. quod metus causa c. 1. & spons. ad id veniens. de spon. impu. de illis, in quibus matrimonium per metum contractum ratificatur, licet nullum fuerit juxta c. cum locum de Sponsa. facit quia in pluribus litteris & aliis verbis DD. Cardinales nominauerunt B. Papam consentiendo in eum vt talem art. aut si quis Can. de Natu. lib. in aut. quibus mo. na. effi. legi. §. si quis coll. 6. in aut. vt li. ma. & à me §. ad hoc Coll. 8. de probationibus, per tuas, vbi statur nominationi.

Item DD. Cardinales dictum B. coronauerunt, intronizauerunt, rotulos præsentarunt, Beneficia receperunt & gratias, in Consistoriis adstiterunt, ab eo Sacramentum Eucharistiæ cum osculo pacis receperunt, quod Papa consueuit Cardinalibus dare, ad ipsum postquam Vrbem egressi fuerant, redierunt, & multa fecerunt alia, propter quæ apparet de consensu eorum in ipsum tanquam Papam, quia plus est facto monstrare quàm verbis de Ap. ad audientiam Dilecti. vt nostrum gratum de Off. dele. de condi. appo. per tuas 43. D. si Rector ver. quid aliud ff. rem. ra. ha. l. 3. in fin. 11. q. 3. æstimant 3. q. 6. hæc quippe. 7. q. 1. Pontifices vbi quis alteri reuerentiam impendendo, Vicariam recipiendo, subscribendo, dando pacem, parendo eius sententiæ, præstando procurationem, recipiendo consecrationis munus, exercendo Pontificalia, videtur eum recognoscere Superiorem. Nec venire possunt DD. Cardinales contra factum suum, dictum, B. improbando, quem semel approbauerunt in Papam. art. de Elect. nostra & dicti C. diu. 4. q. 3. si quis test. cum conced. vbique. Dic contra, quia prima Electio vt est dictum, notoriè fuit nulla: ideo non potuit post conualescere 1. q. 1. Principatus, de rescrip. si eo lib. 6. in 5. v. Iuris non firmatur, quod ab initio concord. ius quia initium Electionis inspicitur eod. tit. auditum, dudum licet, secus in carnali Matrimonio per Henricum de Sponf. duorum. accepisti per Doct. & Ioan. And. in secunda Iuris non firmatur. D. speciale in Electione nulla, quod non potest conualescere. 2. Tacitus consensus non tribuit ius in Beneficio, sed Canonica Electio. l. habemus de decu. Can. deliber. ca. non idcirco. de Institut. ex frequentibus cauf. de præben. Dilect. Sed Doctores dicunt quod hoc procedit in inferioribus prout sunt dicti Cardinales juxta C. ne Romani, vt sic eorum tacitus consensus nullum tribuat ius in Beneficio, secus in Papæ consensu.

Item licet in Electione Papæ non sit necessaria forma C. quia propter, oportet tamen quod Collegium animo eligendi Congregatum aliquem nominet in Papam, quia ius eligendi spectat ad eos Collegialiter non singulariter, &c. C. Ecclesia quia propter eod. tit. & sic consensus singularium præstiti non collegialiter non valent ad Electionem & non est idem factum Collegij & singularium 12. q. 2. qui manumittitur. Modo non apparet quod liberè Collegium habuerit animum eligendi dictum B. sicut ex depositionibus eorum constat. Compos. de rescrip. eam tenet G. fi. Io. Andreas de re, &c. non aliæ. C. 1. lib. c. Henricus de constit. cum omnis. facit c. nouit quæ fi. à Prælâtis.

Item nunquam facta per metum ratificantur quandiu durat c. 1. quia met. causa. de spons. ad id. & C. veniens de spons. impur. de illis. DD. autem Cardinales semper habuerunt continuè metum quandiu fuerunt in potestate Romanorum & in eorum districtu. C. accedens vt lite non contest. C. Pisanis de restit. spol. cum mora. Ideo per regressum in Vrbem, cum non exiuissent districtum Romanorum, non ratificauerunt Electionem per præcedentem metum & perseuerantem factum, adhuc factus est ineligibilis per C. quisquis eod. tit. 23. dist. in nomine 79. d. si quis pecuniæ ideo non potest eius conualescere Electio per consensum dicti. C. diuersis C. veniens de si. per. c. 2. de schisma.

Item expresſè Ioan. Andreas. C. licet,&c. ſi quis tenet de conſentiente Electioni factæ à minori numero, &c. & in v. Pontificem.

Item Electio nulla poteſt expresſè ratificari eod. tit. 1. dic. de ap. ſi conſtat per Minor. Pap. c. 2. de tranſact. C. quanto,&c. Ep. C. propoſuit de Conc. Præb. C. ex ore quod loquitur in iure priuato cui renunciari poteſt per tacitum conſenſum, ſecus in Inſtitutione priuati, qui ius publicum habet, nec tacitè ius ſibi datur de Inſtitutione. Cum veniſſent in fin. ſic Concord. ad C. dilect. de præb. ſecundum Hoſtienſem & Ioan. Andream in C. ex ore, in verbo Iuri ſuo. Nec obſtat de Matrimonio & ingreſſu Religionis, quia ſpeciale eſt in Electione C. dudum eod. tit. nec ratificatur, quia initium inſpicitur propter periculum ingreſſus vitioſi art. c. 1. de eo qui mittitur. lib. 6. ſed in carnali non fit aliis præjudicium, nec eſt ibi certa forma & eſt fauorabilis actus: ideo conſenſus ſingulares ſufficiunt ad hoc. C. fin. de re Iudi. C. cum apud eum locum de ſpo. Et quod aliud ſit in ſpirituali & carnali Matrimonio, tenet Ioannes in Regula Iuris non firmat. Henric. de ſpon. duorum accepiſti. Nec obſtat quod Electio ratificari poteſt, quia verum eſt, vbi non eſt defectus in materia nec in forma, ſed forſan aliquis eſt contemptus, vel pronuncians non habet poteſtatem ad hoc, licet aliàs eſſet Canonica, ſecus vbi non fuit Canonica per Hoſt. Ioan. Andream, Henricum de Elect. quod ſicut, quia ob defectus materiæ vel formæ non poteſt ratificari.

Sequitur Quæſtio 6. *An Cardinales potuerint facere declarationem & denunciationem prædictam.* Videtur quod non, cum non habeant Iuriſdictionem. De Elect. ne Romani in Clem. nec ſuperioritatem præſertim in hoc caſu approbando Papam. De Elect. licet in fin. 79. d. ſi duo & §. patet, & per conſequens, non exequi nec committere potuerunt hanc publicationem & denunciationem, nec eſt ſtandum tali intimationi & denunciationi, nec parendum.

Item præcedere debuit citatio denunciationem hanc per Ioan. c. fin. de Cenſi. debet enim citatio præcedere quamcunque declarationem Nou. de Hom. cap. 1. lib. 6. etiam in quocunque caſu, quo quis ſententiam Iuris exequitur, de hoc eod. tit. cum ſecundum lib. 6. geſſ. & g. in C. fin. de Cenſi. in Clem. ſed non apparet per proceſſum Cardinalium quod ipſi dictum B. citauerint, quare dicendus eſt potius libellus diffamatorius & illegitimus proceſſus.

Item in notorio requiritur citatio propter excuſationes & defenſiones quas prætendere poteſt abſens, vt ſupra probaui. 3. q. 1. 24. d. de illicita. 2. q. 1. Deus Omnipotens.

Item Concilium Generale eſt Iudex competens quando contra Papam agitur 2. q. 7. Nos ſi in fin. 17. d. §. hinc. ſic tenet Hoſtienſis in ſumma de accuſa. §. quis accuſari. vt excipitur, dicit ſub verbo *forſan*, quod vbi agitur contra Papam de hæreſi, congregandum eſt Concilium. Facit C. ſi Papa 40. diſt. No. 79. di. ſi duo. Hoc expresſè tenent G. Ioan. Innoc. de hæreſi c. vnico in principio lib. 7. & in fine præced. eod. tit. Idem Henricus de Elect. licet igitur proceſſus Cardinalium non valuit obſtante defectu Iuriſdictionis & poteſtatis, &c. vrgere multum videntur.

Dic contra quod Cardinales potuerunt facere & debuerunt huiuſmodi publicationem, quoniam contenta in ea ſunt vera & notoria vt probatum eſt, & ſic abſque citatione poſſunt publicari art. l. eum qui nocentem ff. de injur. Can. eod. tit. l. ſi non conuicij. l. ſi quoniam in fin. Idem Hoſtienſis, Ioannes, Henricus C. fin. de injuriis, dicens quod publicans ea quæ expediunt Reipub. bene agit, ſicut factum impreſſionis vniuerſalem Eccleſiam reſpiciens publicè, igitur, &c.

Item Cardinalibus incumbit talis denunciatio, quia melius ſciunt veritatem, & in facto Electionis eis ſolis credendum eſt de proba. 3. cum Concord. 2. Quia ius ſuſcipiendi ad ipſos ſolos ſpectat. de Elect. igitur & alia quæ concernunt diſcuſſionem art. c. 1. de re Iud. ibi concord. facit 23. d. In Nomine. 79. di. ſi quis pecunia, vbi tam Electio quàm expulſio Papæ ſpectabat per intruſionem ad eoſdem. ergo, &c. 3. Quia Cardinales ampliores habent prærogatiuas, quia non judicantur ab alio quàm à Papa ſecundum Hoſtienſem, Ioan. Andream de præbend. Dilectis 1. & cum Papa iudicant, vt ibi per C. venerabilem §. rationibus

nibus qui si. sunt legit. de Elect. fundamenta lib. 6. imo in arduis necesse est procedere de consilio fratrum de hæresi hæret. lib. 6. vbi dicunt G. Io. aliquas Prouisiones factas per Cœlestinum, statuta facta per Bonifacium renouata fuisse per successores, & habent ius Collegij seu Capituli secundum Hostiensem. deinde ad liber. in parte de schis. in verbo Cardin. habent arcam communem, habent cognitionem, habent tractatum commodum electionum Rom. Pontificis C. licet. nec deponuntur nisi congregato Concilio & tunc per Concilium, per Innoc. Host. Io. de Cle. non nisi ex gestis. De alijs prærogatiuis per G. de off. le. c. 1. lib. 6. in Extrauag. in ver. Prærogatiuam. Et creditur dicto vnius de consuetudine & Episcopi Cardinales vicem obtinent Metropolitani, vt supra q. 3. 4. sede vacante succedit cam. in eis quæ sunt Iurisdictionis. de maj. & obed. Non mirum igitur si per modum prærogatiuæ seu potestatis Collegium Apostolicum succedat Papæ, de quo per Host. & non obstat, quoniam in notorio non requiritur citatio, vt in C. cum olim de re iudi. propter notoriam obreptionem imponitur absenti non citato silentium, per B. in fine. ibi absen. præsertim in notorio actus permanentis de transl. Epis. maximè quando prouisio celer desideratur in facto propter imminens periculum in mora, sicut est in cursu Electionis Papalis C. vbi. nam & priuatus quilibet meritoriè potest hoc detegere, vt est dictum.

Nec obstat de Concilio superiori. Papa non habet Concilium vt superiorem 9. q. 3. aliorum & ideo non extenditur Iurisdictio Concilij super Papam in isto casu ar. c. non solum Constitutionem de Regula. lib. 6. 2. quia omnis audientia denegatur Intruso C. in nomine. 23. d. nec expulsus restituitur 3. q. 1. Nec habet Papa superiorem per. C. licet in fi. ibi Innoc. Hosti. Ioan. in verbo portionem, quia in notorio actus permanentis quod excusationem non recipit propter impressionem & occupationem, non est sententia necessaria, nec per consequens Concilium expectandum est, maximè in publicatione actus vtilis Reipub. per C. licet in fine de Elect. nec per iustitiam denunciationis aut publicationis iustificatur Electio ipsius B. ideo nihil ad propositum.

Sequitur Quæstio 7. *an Cardinales procedere potuerunt ad Electionem secundam factam de R.* videtur quod non, quia etsi prima electio fuisset notoriè nulla, non possunt tamen ijdem Electores ad secundam procedere, sicut nec ad Collationem C. Interdum §. Præterea de exem. Præb. secundum Hostiensem de Elect. Auditis. facit l. 1. § actionem ad Turpill. 1. ad dissoluend. de spons. nupt. l. cum in. in fin. De leg. 1. l. planè in principio. fortiter facit quod notat Innoc. de Exe. Præl. per Hostiens. Io. Henr. de Elect. auditis. dicunt quod quando prima Electio nulla habet confirmationem vel aliquid loco confirmationis habens vim, vt quia fuit assignatum beneficium inductus in possessionem cum consueta solemnitate per eos ad quos pertinet, non valet Electio secunda facta ar. c. quia diuersitatem cum nostris litteris. Sicut non valent post primam Electionem confirmatam, quoniam per confessionem vel aliud habens vim confessionis traditur administratio per Superiorem quæ non est tollenda nisi per Superiorem. Modo B. habet possessionem loco confessionis, igitur, &c.

Dic contra, quia Electio prima nulla est ipso iure notoriè, non igitur præstabit impedimentum secunda, ar. l. de pupillo §. si quis riuos de No. o. C. de appell. lib. 6. facit Io. Andr. de vo. re. c. 1. lib. 6. quia receptio Ordinum à non Episcopo, ingressus religionis non approbatæ non impediunt matrimonium secutum. facit de Elect. cum vni. Congregato ven. auditis. de app. constitutis. Sic tenet Innoc. expressè de Elect. Consideremus & Io. Andreas C. auditis G. si. in princ. & Henricus I. de Spons. ad audientiam, dicet quod notoria nulla prima non impedit secundam electionem fieri C. in nomine. Si quis pecuniam.

Nec obstat C. inter. quod loquitur in Collatione, cuius rationem diuersitatis ponit Ioannes & Henric. in C. Auditis.

Item si non debet fieri 2. Electio non cassata vel nunciata cassâ primâ, tamen secunda non esset nulla, sed forsan annullanda de Elect. bono. 2. Sicut Electio facta à maiori parte contempta minori. Sic tenet Ioan. Andreas de Elect. Auditis super G. prima in supple. quæ incipit, vocant prædicti. Modò in casu isto non est qui possit annullare Papalem Electionem, nec de hoc agere

contra Papam per Innoc. C. licet in princip. Igitur 2. Electus remanebit Papa.

Non obstat contrarium, quia vel loquitur in illis quæ sola voluntate adimuntur l. 3. §. fin. de adi. vel in illis quæ ab initio valent, sed ex postfacto desinunt valere vt in Sponsalibus propter secutum matrimonium: sed hæc Electio non habuit ab initio suum effectum: ideo non impedit aliam fieri. Si no. in 2. Iure non firmatur per B. de Sponf. ad audientiam.

Sequitur Quæstio 8. *an dicto B. sit obediendum, & sit tolerandus in possessione Papatus & administratione.* Et videtur quod sic, quia Electus fuit à duabus partibus, ideo Papatum potuit apprehendere & administrare per C. licet confirmatus, pulsus, institutus possunt. de Elect. transmissa causa nobis olim de Cle. pereg. C. fi. de Off. Arch. cum satis per Innoc. de Exemp. Præl. cum Inter. §. præterea. Fuit etiam receptus in Papam vbique terrarum per litteras etiam testimoniales DD. Cardinalium, ideo ei parendum. facit 8. q. 4. ar. l. iusto. de ac. poss. per Innoc. de restit. spol. in litteris. G. prima & Host. ibi aliàs facile esset cuicunque contra Prælatum iura suæ dignitatis prætendere excipere

Dic contra, quia postquam Nominatio de dicto B. fuit notoriè nulla, non habuit aliquod ius in Papatu, sed est Intrusus, & per consequens non tenetur quis obedire sibi saltem extra Iudicium. facit de restit. spol. litt. de sen. ex. Inquisitioni secundum Innocent. de restit. spol. in litteris. ver. item non liber. & ibi Hostiens. per G. de Præbend. eum qui ver. inuasor lib. 6 & Henricus hoc tenere videtur, de Elect. dicit quod si notorium est Electum confirmatum non habere ius, tunc retractantur omnia per ipsum gesta. facit de re Iud. ad probandum de Elect. ea præl. tanta 32. dist.

Non obstat contrarium; quæ possunt habere locum in illis qui titulum habent coloratum, cuius nullitas non est notoria, sicut hic. Hæc de istis. *Explicit.*

¶ Hic Tractatus videtur à Magistris Parisiensibus, Doctoribus in Decretis editus antequam fuisset alterutri Pontifici iurata obedientia, nimirum ad instruendum & edocendum eos qui minus gnari essent & periti, vtrius pars iustior esset existimanda.

In eodem MS. leguntur allegationes Quædam Auenioni factæ in eandem Quæstionem; & præsertim an ad dirimendum istud dissidium conuocare necesse foret Concilium Generale, & an non sufficerent Cardinalium testimonia Clementinæ Electioni subscribentium; initium tale est

» Thema. Duæ partes DD. Cardinalium asserentes se per impressionem Ro-
» manorum notoriam volentium habere Papam Romanum vel Italicum per me-
» tum mortis assumpsisse B. Barrensem Archiepiscopum Italicum ad Papatum,
» sibique per 4. menses vel circa obedisse, & ideò à periculo libertati ab eius
» obedientia recedentes, ipsumque Intrusum fore publicantes D. nostrum Cle-
» mentem in summum Pontificem elegerunt, cui obediunt & magna pars Chri-
» stianitatis vt vero Romano Pontifici, plures verò obedire detrectant, nisi prius
» declaretur per vniuersale Concilium quis sit Papa. Et pro deliberatione sup-
» ponitur quod de 23. Cardinalibus qui erant tempore vacationis, vnus fuit mor-
» tuus ante secundam Electionem; tres quoque discesserunt à dicto B. reliqui. 19.
» omnino D Clementi obediunt & obediendum fore docent & instruunt, dam-
» nantes Italicum & eius sequaces.

» Ex ijs quæritur vtrum vniuersale Concilium sit congregandum pro facienda
» declaratione Quis istorum sit Papa; an verò sufficiat assertio DD. Cardina-
» lium, de quibus est dictum. Deinde Quæritur vtrum adhærentes Italico pec-
» cent mortaliter, & incurrant pœnas Generalium Conciliorum Nicolai & Ale-
» xandri, de Elect. licet de vitanda. Rursum quæritur, vtrum Neutri obedire
» volentes sint in periculo æternæ damnationis si sic decedant.

Istas & plurimas alias Quæstiones & dubia soluit Author, & tandem concludit indubitanter esse parendum Clementi, vt summo & vero Pontifici; & si conuocandum est Concilium, ipsius esse vnius & solius conuocare.

His aut similibus allegationibus, argumentis, rationibus & testimonijs præuijs instructus Carolus Sapiens aduocatis pluries ad Consilium Prælatis Regni, Magistris in Theologia & Iure Canonico, omnibusque tandem initis vijs & modis, quibus agnosci veritas potuit, tam quoad ius quàm quoad factum,

Clementis partibus adhærendum putauit; eiusque Decretum sententia Cardinalium constans, & ex ijs plurium in extremis vitæ agentium, apud Deum & homines facta rei confessio pro Clemente confirmauit. Nam vel dicendum est nihil humanitus sciri posse certi, etiam in facto, aut fatendum eum omnia quæ ad faciendam fidem sufficiunt, præstitisse; nec aliter ipsum, pro prudentia quâ valebat plurimum, se gerere potuisse; nec, nisi subdola fuit tot Cardinalium totque præstantium & Clarissimorum virorum fides, debuisse Clementem non Papam agnosci. Vnde nonnullis permirum videtur, Annalistas etiam nostros & Historicos, cum de eo loquuntur, Clementem Antipapam nominare, plusque audere calamo & stylo, quàm tot Reuerendi Patres grauesque viri ausi sunt in Concilijs Pisano & Constantiensi definire, qui Schismatis quidem diuturnitatem pertæsi & Christianæ religionis fideique dispendium veriti, vtriusque successoribus cessionem præscripserunt, neutrum tamen eorum pro hæretico aut pro Antipapa habuerunt. Sed id forte factum à nostris Scriptoribus ignoranter: quippe posteriores rei veritate & circunstantijs minus accuratè examinatis Autores Italicos & alios nostris partibus aduersos euoluentes eadem dicere & scribere sensim assueuerunt, quæ illi scripserant.

Atque vt omnes intelligant quàm rectè processum sit in hocce toto negotio, operæ pretium est animaduertere, Carolum nostrum in hanc rem terna habuisse Comitia Prælatorum: & prima quidem vice priusquam de facto factique circunstantijs planè constitisset, iudicium suspendisse: alterâ, postquam ex scripto Cardinalium iam extra Romanorum vim positorum authentico constitit impetum factum, & electionem metu mortis factam, ab Vrbano discedendum putauisse. Postremâ, auditis ipsis Cardinalibus & alijs qui negotio dum gereretur, interfuerant, Clementi palam adhærendum decreuisse.

Similiter Vniuersitas, quandiu non est de Vrbani electione dubitatum, ei quoque adhæsit; deinde vt dubitari cœpit, nec statim ei adhærere destitit. Quia verò non carebat res ista difficultate, vtpote eatenus sine exemplo, eam multi è Magistris pro suo quisque genio in vtramque partem agitarunt. Hinc habiti in eam rem multiplices singularium Nationum & Facultatum Conuentus, multiplicia quoque omnium Facultatum Comitia apud Bernardinos & Mathurinenses, & dictæ variæ sententiæ. 7. quidem Ian. eiusdem anni, vt legitur in Instrumento membranaceo Herouvallij, Vniuersitas statuit apud Bernardinos, vt sequitur.

Anno Domini 1377. die 8. Ian. Vniuersitas Magistrorum & Scholarium tam Regentium quàm non Regentium apud Bernardinos legitimè & per iuramentum à D. Rectore congregata super facto Schismatis duorum de Papatu contendentium statuit hoc modo. Quia virorum non est litterali scientiæ incumbentium omni vento circunferri, nec rumoribus quibuscunque aut etiam omnibus testimonijs credere, *qui enim citò credit, leuis est*, ne aliquando de nobis conqueratur S. Mater Ecclesia, quod nos qui positi sumus in specula, *vt reddamus omni poscenti rationem*, indormiuimus suis periculis dicentes relinquamus ipsos disputationibus eorum & interim quiescamus, postquam audiuimus plures varias allegationes Iuris à Magistris Decretorum & in Theologia scripto & verbo propositas, quæ reddunt deliberationem nostram difficilem, vnanimi consensu & deliberatione omnium Facultatum & Nationum deliberauimus & statuimus in hunc modum. Videlicet rogandum esse suppliciter & humiliter D. nostrum Regem ex parte Vniuersitatis filiæ suæ, vt pro sua pia paternitate sustineat nos aliquandiu in nostra dubitatione, nec velit tam citò nos cogere ad determinandum pro vno aut pro altero de DD. Contendentibus, attento quod difficile est filiæ suæ in hoc negotio habere concordiam, pro eo quod non est adhuc satis informata de veritate; & quod multi dicunt quod melius esset vtrumque de DD. Contendentibus cogere ad renunciandum Papatui, & neutralem esse Vniuersitatem.

Item decreuimus vnanimi consensu quod D. Rector in colligendo vota, quando determinandum erit, & concludendo non concludat pro tribus sicut facit aliquando secundum quod potest per statutum, quando materia non est tam grauis & ponderosa, sed, ita quod omnes sint contenti, in ista materia

» maximè ardua faciat consentire omnes Facultates & Nationes, ne vna quidem,
» si fieri potest, dissentiente. Insuper dicta Vniuersitas rogauit D. Rectorem, vt
» eat ad Vicennas cum bona Comitiua & Bedellis, habeatque vnum Proponen-
» tem ad supplicandum D. nostro Regi & Consilio suo ex parte Vniuersitatis fi-
» liæ suæ, quod velit vtrumque punctum sibi concedere. Et deputati sunt ad co-
» mitandum D. Rectorem ex singulis Facultatibus & Nationibus duo Magistri,
» & M. Geruasius Christiani pro introducendo ad D. Regem. Datum in Con-
» gregatione Generali in æde Bernardinorum habita anno & die vt supra.

Credibile est factum fuisse statutum istud, ita fieri postulantibus duabus Nationibus Picardica & Anglicana, quæ nunquam adduci potuerunt, vt Clementi adhærerent, sed ad id solummodo, vt si ab Vrbano recedendum esset, vtrique Cessionis via proponeretur, interim verò neutri adhæreret Vniuersitas. Quid autem Rex responderit, non habemus præcisè; ex iis tamen quæ infra referemus, facile est conjicere liberum Vniuersitati permisisse suorum Statutorum vsum, & quæ sibi ex omnibus Italiæ partibus scripta fuerant, item & deliberationes Prælatorum, eidem communicari & significari voluisse.

1379. Anno autem 1379. idem Rex ne diutius protraheretur negotium schismatis, néue Vniuersitas in contrariam fortè sententiam abiret, quanquam apud Vicennas habitis pluribus Comitiis quibus aduocati interfuerant Magistri plurimi & Doctores in Theologia & Decretis, ex eorumque consilio censuisset esse Clementi adhærendum, nihilominus ad Rectorem & Vniuersitatem scripsit datis die 20. Maij litteris per MM. Petrum Aiscelinum de Monte-Acuto Laudunensem Episcopum, & Ioannem Fabri Abbatem San-Vedastinum, atque in eam rem responsum per eosdem postulauit. Rector statim Comitia indicit & habet, nec semel, propter varias Nationum & Facultatum sententias. Quædam enim Clementi volebant adhærere, aliæ suspendendam sententiam existimabant, nonnullæ vtrique Electo indicendam Cessionem & abdicationem. In re enim valdè ambigua & dubia bono publico conuenientius esse ad nouam Electionem procedere. Postremo tandem habitâ plurium concordiâ facta est sequens declaratio Rectore M. Ioanne de Stralen, plurium dico, nam Rector, seu quia fauebat Vrbano magis, seu propter deliberationem in Comitiis apud Bernardinos habitam die 7. Ianuarij anno 1378. quâ prohibitus fuerat concludere nisi de vnanimi omnium consensu, vtpote in re ardua & maximè difficili, non videtur conclusisse, sed exposuisse tantummodo rem vt erat, iis qui à Clemente missi fuerant; tres nempe Facultates, Theologiæ, Decretorum & Medicinæ, item duas Nationes Facultatis Artium, Gallicanam & Normanicam Clementi fauere; Picardicam verò & Anglicanam neutrum agnoscere; & in eam rem confici permisisse publicum Instrumentum nomine ipsius Vniuersitatis. Sequitur ergo Declaratio.

DECLARATIO VNIVERSITATIS PARISIENSIS in fauorem Electionis Clementis Papæ VII. facta 22. Maij anno 1379. ad instantiam Regis Caroli V.

IN nomine Domini, Amen. Cum falsitatis & erroris dispendiosum periculum radicitus exterminet repetita sæpius publicatio veritatis, cui omnes tenentur testimonium perhibere, notum sit omnibus Christi fidelibus præsens Instrumentum publicum inspecturis & etiam audituris me publicum Notarium subscriptum in testium infrascriptorum ad hoc vocatorum & rogatorum præsentia vidisse, tenuisse, inspexisse, palpasse & completè legisse quoddam publicum Instrumentum Magistrorum Guillelmi de Maresco Presbyteri Sagiensis Diœcesis & Ioannis Borelli Clerici de S. Iuniano Lemouicensis Diœcesis publicorum Apostolica & Imperiali authoritate Notariorum signis & subscriptionibus communitum, sanum & integrum, non cancellatum, non abrasum, non vitiatum, non suspectum, sed omni prorsus carens vitio & suspicione quantacunque; cuius quidem instrumenti tenor de verbo ad verbum sequitur, & est talis.

In nomine Domini, Amen. *Vniuersis Christi fidelibus Rector & Vniuersitas Magistrorum studentium Parisius in qualibet Facultate salutem & sinceram in Domino veritatem.* Amica Dei veritas quæ tunc de terra orta est cum Iustitia de Cœlo prospexit, & quæ apud Esdram manet & inualescit in æternum & obtinet in secula seculorum, sic suâ virtute magnificâ omnes ad perhibendum sibi testimonium venientes illuminat, quæ quasi lucernæ ardentes non sub modio sed super candelabrum in domo Domini luceant, & cunctis profugatis errorum tenebris tanquam sidus irradiant matutinum, *ad eius verò præconium Doctorum & Magistrorum est in Ecclesiâ Ordo præcipuus, per quos Deus errantibus vt in viam possint redire Iustitiæ, veritatis suæ lumen ostendit;* eorum enim fœcunda facundia Cœlestis vnguinis gratiâ influente Scripturarum ænigmata reseeat, soluit nodos, obscura dilucidat, dubiaque declarat. Cum igitur dubium fuerit aliquandiu inter nos super facto recentis Electionis Papæ Summi Pontificis agitatum, & per aliquos curiosos qui contra Doctrinam Apostoli quærentes plus sapere quàm oportet sapere, sæpè de his disputatum quæ non multum expediunt disceptare, tandem ad commonitionem, exhortationem & requisitionem serenissimi & benignissimi Principis Domini nostri Caroli Dei gratia Francorum Regis Rei & vtilitatis publicæ magnifici Directores super hoc pluries congregati maturâ deliberatione & informatione sufficienti ac diligenti tam Iuris quàm facti præhabita ex puris mentibus & nullo arctante nostrum Iudicium, nisi Deo, ad omnem scrupulum de cordibus fidelium & disceptationis materiam amputandam concordauimus, declarauimus, determinauimus nosmetipsos in modum qui sequitur & in forma, videlicet quod anno à Natiuitate eiusdem Domini 1379. Indictione 2. die 22. mensis Maij, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri D. Clementis Diuina Prouidentia Papæ VII. anno 1. in mei Notarij publici testiumque subscriptorum propter hoc specialiter vocatorum & rogatorum præsentia personaliter constitutis venerabilibus & circunspectis viris DD. & Magistris Ioanne de Stralen Rectore Vniuersitatis Magistrorum & Scholarium Parisius studentium, Guill. dicto le Dos Gallicanæ, Godefrido Balie Picardiæ, Ioanne Pertuison Normaniæ & Ioan. de Moguntia Anglicanæ Nationum Procuratoribus facientibus Collegium Facultatis Artium, Ioan. de Bellomonte, Geruasio Christiani, Heruæo Camaroti, Petro Beliardi, Nicolao de Oliueriis, Ioan. Croize, Petro Bouscheti, Radulpho de Herbes, & Guidone Guerin Magistris in Facultate Medicinæ & facientibus Collegium dictæ Facultatis. Geruasio Bessouche Decano, Ioan. de Bourassello, Simone de Cramaudo, Petro de Themicuria, Ioan. Balduini, Ioan. Capitisberi, Henrico Beuue, Petro Blondi & Petro de Lupimonte Doctoribus in Facultate Decretorum, facientibusque Collegium prædictæ Facultatis, Stephano de Caluomonte præsidente loco Decani. Ioan. de Kaërloet, Henrico Gerone, Reginaldo de la Bucherie, Balduino Agni & Francisco de Mediolano in sacra pagina Professoribus facientibus Collegium Facultatis Theologiæ, & omnibus & singulis Collegiis Facultatum supradictarum simul facientibus nobile Collegium Venerabilis studij Vniuersitatis Paris. *ad Congregationem Generalem apud S. Mathurinum solenniter factam & per scedulas Rectoris*, vt moris est, *conuocatam*, prout in arduis dictæ Vniuersitatis negotiis est fieri consuetum. Ipseque M. Ioannes de Stralen Rector in præsentia omnium ibidem existentium dixit & exposuit publicè, quod serenissimus Princeps D. Carolus Dei gratia Francorum Rex suas certi tenoris Litteras clausas sigillo suo secreto, vt prima facie apparebat, sigillatas *Rectori & Magistris dictæ Vniuersitatis direxerat,* ad quas aperiendas, legendas & audiendas prædictos Magistros cujuslibet Facultatis principaliter ibidem conuocari & congregari fecerat. Deinde præfatus M. Ioannes Rector dictas Litteras ad aperiendum mihi Notario publico subscripto tradidit, porrexit ac etiam assignauit. Quas quidem Litteras in præsentia omnium & singulorum ibidem existentium de mandato & licentia ipsius D. Rectoris in dicta Congregatione aperui, & easdem alta & intelligibili voce legi & perlegi. Quarum quidem Litterarum supradictarum tenor de verbo ad verbum sequitur, & est talis.

» DE PAR LE ROY. Tres-chers & bien-amez ; parce que toûjours auons
» grand desir & affection, ainsi que à tout Prince Catholique appartient,
» que en sainte Eglise ait vraye vnité & concorde, & tout schisme & diuision soit
» ostée, & mesmement de nostre Royaume, & d'entre nos sujets. Et il soit ainsi
» que par les attestations des Cardinaux du saint College de Rome à Nous en-
» uoyées, ja pieça par écritures authentiques & solemnes, & apres la delibera-
» tion, conseil & auis de plusieurs Archeuesques, Euesques, Abbez & autres
» Prelats, de Maistres en Theologie & en Decret, ayons esté conseillez & dai-
» renement par les assertions des Cardinaux qui à present sont en nostre ville de
» Paris, faites publiquement & solemnellement de bouche & lours consciences,
» en la presence des Archeuesques, Euesques & autres Prelats, de plusieurs de
» vous qui y ont voulu estre & de tout le peuple, soiens acertenez & affermez
» que Berthelemy jadis Archeuesque de Bar est intrus au saint Siege de Rome,
» & le Pape Clement VII. est vray Pastour de l'Eglise vniuerselle. Nous qui ne
» voudrions aucunement que vous qui estes si souffisans personnes fussiez denis
» en tel cas, qui est si grand & notable & touche nostre foy, & mesmement que
» les Facultez de Theologie, de Decret & de Medecine, & les Nations de Fran-
» ce & de Normandie, qui sont la greigneur partie de vous, sont determinez à la
» sainte, vraye & saine partie de nostredit saint Pere le Pape Clement VII. si com-
» me les consciences de vous tous sont, doiuent ainsi que nous tenons, estre con-
» formes par la maniere que dit est, sçachans que ce vous se mettez en refus ou
» delay, vous nous ferez deplaisir, & que sur ce aurez deliberé, vueillez rappor-
» ter à nos amez & feaux Conseillers l'Euesque de Laon, & l'Abbé de saint Vaast.
» Et pource que mielx sçachiez que ce vient de nostre propre science, Nous
» auons écrit nostre nom à ces Lettres. Donné au Bois de Vincennes, le vingtié-
» me iour de May.

Quâ lecturâ sic per me Notarium factâ & per ipsos DD. auditâ, præfatus Rector requisitus fuit, quod ipse contenta in dictis Litteris Regiis in deliberatione poneret. Qui D. Rector respondens dixit, quod contenta in eisdem Litteris erant nimis ardua & pro tunc non auderet ea proponere nec in deliberationem ponere, nec etiam contra Mandatum & Requestam D. nostri Regis ire, vel ei inobedire ; sed petiit quod præfati Magistri congregati in singulis Facultatibus & Nationibus deliberarent more solito, quid esset super tenore ipsarum vlterius faciendum, seu etiam respondendum, nec alio modo præmissa posuit in deliberatione, *sed requisiuit præfatas Nationes & Facultates, quatenus ad partem se traherent particulariter, vt moris est, segregatæ, quilibet Magistrorum in sua Natione & Facultate.* Qui quidem Magistri ad partem pro deliberationibus super tenore dictarum Litterarum habendo, quilibet in Natione & Facultate sua se trahebant. Et paulò pòst reuersi fuerunt ad Congregationem communem pro deliberationibus reddendis. *Et primo retulit præfatus M.* Ioannes Rector nomine Facultatis Artium, quòd duæ Nationes adhærebant & adhærere volebant *Domino nostro Clementi Papæ VII. tanquam verò Pontifici & Vicario Christi, & quod ipsæ non intendebant aliqualiter recedere de cætero ab ista adhæsione. Et duæ aliæ Nationes dixerunt quod fieret alia Congregatio solemnis & per juramentum Regentium & non Regentium apud S. Bernardum Parisius.* Et quod contenta in Litteris Domini nostri Regis in deliberatione plenius ponerentur, & super hoc fieret responsum Deputatis dicti Domini nostri Regis. Deinde venerabilis vir M. Ioannes de Bellomonte Decanus Facultatis Medicinæ nomine ipsius Facultatis & pro ipsa deliberationem retulit, quod aliàs non solum semel sed pluries prædicta Facultas consenserat & de præsenti consentiebat parti & adhæsioni præfati Domini nostri D. Clementis Papæ VII. tanquam vero Summo Pontifici. Et tunc subsequens M. Geruasius Boissouche Decretorum Doctor, Decanus eiusdem Facultatis Decretorum nomine ipsius & pro ipsa deliberationem habitam per Magistros Facultatis retulit & dixit dictam Facultatem aliàs deliberasse adhærere parti & Electioni D. Clementis Papæ VII. & can-

dem Electionem tanquam iustam tenere & adhuc adhærebat eidem D. nostro Clementi Papæ VII. tanquam vero Vicario Iesu Christi, & electionem dicti D. Clementis fuisse & esse veram, iustam, sanctam & Canonicam, & dictum B. intrusum Antipapam, Antichristum & Apostaticum reputabat. His dictis vir venerabilis M. Radulphus Gaschardi sacræ paginæ Professor, Præsidens Facultatis prædictæ Theologiæ nomine ipsius & pro ipsa deliberationem retulit; quòd pauci Magistri in illa Congregatione fuerant, & factum in dictis litteris contentum erat multùm arduum & tangebat totam Christianitatem, & super hoc volebat dicta Facultas habere maiorem deliberationem. Quibus sic deliberatis & in communi proloquutis præfati Decani Facultatum, videlicet Medicinæ, Decretorum & Theologiæ, & M. Guill. *le Dos* Procurator Nationis Franciæ nominibus dictarum Facultatum & Nationis requisierunt præfatum D. Rectorem, quod die Martis immediatè sequenti Generalem Congregationem faceret & celebraret apud S. Bernardum horâ Tertiarum vocatis Magistris Regentibus & non Regentibus & per modum Expedientis contenta in dictis litteris ponerentur in deliberatione ad finem quod responsio dictarum litterarum fieret Deputatis dicti D. nostri Regis, videlicet DD. Episcopo Laudunensi & Abbati S. Vedasti à dicto D. nostro Rege commissis pro responsione earundem litterarum ab Vniuersitate prædicta recipienda.

Quæ quidem Congregatio in dicto loco S. Bernardi ad diem & horam supradictam fuit per dictum D. Rectorem, vt requisitus fuerat, assignata. Super quibus omnibus & singulis supradictis venerabilis & circunspectus vir D. Amelius de Brolio Decretorum Doctor, Cantor Turonensis tanquam Nuncius præfati D. nostri D. Clementis Papæ VII. & Reuerendissimorum in Christo Patrum & DD. DD. Cardinalium S. Rom. Ecclesiæ per Notarium subscriptum petijt sibi fieri vnum vel plura publicum vel publica Instrumentum seu Instrumenta. Acta fuerunt hæc Parisius in loco supradicto, sub anno, Indictione, die, mense & Pontificatu quibus supra, præsentibus venerabilibus & discretis viris MM. Ioanne de Ternifonte, Petro de Clamengis, Ioanne Lucoti, Ioan. de Roncuria, Guill. Gorran, Philippo Ping, Magistris in Artibus, & pluribus alijs testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Item adueniente illa die Martis quæ fuit 24 mensis Maij in S. Bernardo hora Tertiarum Anno & Pontificatu prædictis, in mei Notarij publici & plurium aliorum testium scriptorum propter hoc specialiter vocatorum & rogatorum præsentia personaliter constitutis præfatis MM. Ioanne de Stralen Rectore dictæ Vniuersitatis Magistrorum & Scholarium Parisius studentium, Guill. le Dos, Godefrido Balie, Ioan. Pertuison & Ioanne de Moguntia Nationum Franciæ, Picardiæ, Normaniæ & Angliæ Procuratoribus, Ioanne de Christri, Eurardo de Contis, Guilberto de Seloeto, Geruasio Christiani, Hueo Camaratori, Guidone de Castroforti, Guill. Carnificis, Guill. de Hoesterzele, Petro Beliardi, Ioanne de Bellomonte Decano, Nicolao de Oliuerijs, Ioan. de Poligniaco, Io. Croizie, Guidone Guerin & Petro Boucheti Magistris in Artibus & Medicina facientibus Collegium Facultatis Medicinæ.

Item Ioanne Fabri Abbate S. Vedasti Attrebatensis, Iacobo Diuitis Decano Parisiensi, Pontio Flescheri Decano Donatensi Monnensis Diœcesis, Petro Præpositi Decano Nouiomensi, Ioan. de Bournasello, Simone de Cramaudo Scholastico Aurelianensi, Hueo Costioti, Petro de Themmicuria, Priore Prioratus S. Georgij prope Hisdinum Morinensis Diœcesis, Ioan. Balduin, Simone de Guarnetot Abbate S. Mariæ de Bononia supra mare, Geruasio Besouche Priore de Villanis, Cenomanensis Diœcesis, Decano Facultatis, Amelio de Brolio Cantore Turonensi, Stephano de Porta, Petro Blondi, Henrico Benne, Ioanne Capitisberi & Petro de Lupimonte facientibus Collegium Facultatis Decretorum. Necnon Ioanne de Calore Cancellario Ecclesiæ Paris. Radulpho Guaschardi, Io. de Karolay, Petro Iulioti, Guirardo de Vermino, Iacobo de Morcyo, Io. *le Fourbisseur*, Io. Thoma, Ricardo Quaernonis, Ioanne de Nazar, Stephano de Caluomonte, Io. de Karloet, Simone Freron, Alano de Lambala, Nicasio de Regali monte, Henrico de Gastia, Petro de Duroforti, Henrico Herouc, Reginaldo *de la Buscherie*, Balduino

Agni & Francisco de Mediolano Magistris in Theologia facientibus Collegium Facultatis Theologiæ, & omnia & singula Collegia supradicta facientia nobile Collegium Vniuersitatis Parisiensis ad Congregationem Generalem in Capitulo Sancti Bernardi Regentium & non Regentium etiam per iuramentum, vt moris est in factis arduis dictæ Vniuersitatis solenniter celebratam, præfatus D. Rector in præsentia omnium & singulorum DD. ibidem existentium proposuit, quod de nouo dictus D. noster Rex, sibi & Vniuersitati alias suas certi tenoris litteras per certum suum specialem Nuncium miserat & eas receperat, quas vnà cum primis litteris Regijs superius insertis mihi Guill. dictæ Vniuersitatis Notario aperiendas & legendas tradidit, porrexit, seu etiam assignauit, easque aperui, legi & perlegi alta voce & intelligibili, ac etiam de mandato, voluntate & assensu dicti D. Rectoris. Et primitus & ante omnia præfati DD. videlicet Rector & singuli Magistri singularum Nationum & Facultatum facientes nobile Collegium dictæ Vniuersitatis Paris. lecturam prædictarum litterarum, de quibus tenor superius de verbo ad verbum est insertus, habere voluerunt, quam eisdem feci. Quarum quidem litterarum secundarum tenor de verbo ad verbum sequitur, & est talis.

Rector & vos Magistri Dilectæ filiæ nostræ Vniuersitatis Parisiensis affectantes ex præcordiorum medullis, quod super factis Ecclesiæ S. Dei ac fidei Orthodoxæ nunc in discussione vergentibus in Clero & populo, in ditione nostra præcipuè constitutis vera concordia, quietudo mentium, Charitatiua vnitas omnium errorum & deliramentorum semota caligine reformentur, vos intimo cordis affectu rogamus, vobis nihilominus districtè præcipiendo mandantes, quod cunctis passionibus, immoderatis fauoribus vel odiorum fomentis ab animo vestrum cuiascunque reiectis, solum Deum & eius Iudicium habentes præ oculis ad dirimenda Schismata imminentibus etiam scandalis obuiando super contentis nostris in apicibus vobis vltimatè directis sic maturè, sanctè & iustè & deliberatè & cum effectu reali concludere studeatis nobis super inde vestra laturi responsa, quod cedat ad laudem Diuinam, & Ecclesiæ ac fidei prædictarum firmitatem & illibatam pariter vnitatem nostrumque beneplacitum & populi nobis commissi quietem, vestri quoque opitulante Deo meritum & honorem. Datum in Domo nostra Decoris supra Maternam die 23. Maij.

Quibus quidem litteris eisdem sic lectis & perlectis vt præmittitur, de mandato, voluntate & assensu dicti D. Rectoris & singulorum Magistrorum prædictam Congregationem facientium ad deliberandum, provt in præcedenti Congregatione apud S. Mathurinum celebrata, de qua supra fit mentio, ordinatum & deliberatum fuerat super responsione facienda prædictis DD. Episcopo & Abbati dicti D. nostri Regis ad hoc Deputatis *retraxerunt se ad partem prædictæ Nationes & Facultates* provt in talibus est fieri consuetum, & post interuallum & circa spatium vnius horæ illius diei vel circa præfati DD. Rector, Nationes & Facultates iterum ad dictam Congregationem redierunt, & ibidem primò more solito præfatus D. Rector ad deliberationem retulit nomine Facultatis Artium, videlicet *quod Natio Gallicana reputabat D. Clementem Papam VII. esse verum Papam & Vicarium Christi in terris*, & præfatum B. verum Intrusum in sede B. Petri, quare dixerunt quod de cætero volebant parti D. Clementis tanquam Papæ vero adhærere.

Item Magistri Nationis Normanorum deliberauerunt quod reputabant D. nostrum Regem Franciæ & Prælatos sui Regni in hoc esse bene informatos, idcirco sustinebat eis quod ipsi haberent fidem dicti D. nostri Regis in hoc & suorum Prælatorum.

Item Magistri Nationis Picardiæ & Angliæ deliberauerunt concorditer quod propter certas rationes loco & tempore proponendas & explicandas, dicta Vniuersitas non debebat recedere à deliberatione aliàs habita, scilicet à neutralitate & indifferentia.

Item vir venerabilis & discretus M. Ioannes de Bellomonte Decanus Facultatis Medicinæ nomine ipsius & pro ipsa deliberationem retulit, quod vnanimi consensu & nemine discrepante, omni fauore, odio vel timore postpositis & quocunque inordinato affectu in eorum puris conscientijs & iuramentis adstricti provt aliàs deliberauerant adhærere parti D. Clementis Papæ VII. tanquam vero Rom. Pontifici & Vicario Christi, & præfatum B. olim Barrensem Archiepiscopum in Sede Apostolica intrusum & occupatorem dictæ sedis

reputabant,

reputabant, & eidem D. Clementi adhærere volebant & debebant.

Item vir venerabilis & discretus M. Geruasius *Besouche* Decanus Facultatis Decretorum nomine ipsius Facultatis & pro ipsa deliberationem suæ Facultatis ibidem reddidit modo & forma contentis in deliberatione Facultatis Medicinæ in omnibus & per omnia, & qualiter aliàs deliberatum fuit in alia Congregatione facta, quod ipsi volebant & debebant adhærere parti prædicti D. Clementis Papæ VII. tanquam vero Papæ & summo Pontifici.

Item discretus vir M. Ioannes de Calore in sacra pagina Professor, Cancellarius Ecclesiæ Paris. Præsidens Facultatis Theologiæ & nomine dictæ Facultatis & pro ipsa deliberationem retulit præmittendo, quod pro expedienti per istam deliberationem Facultas receperat modo & forma contentis in quadam scedula papyrea, quam idem Cancellarius in suis manibus tenebat pro finali & vltima Conclusione seu deliberatione dictæ Facultatis, dedit, & quam legit & perlegit de verbo ad verbum, cuius quidem scedulæ tenor noscitur esse talis.

Pro responsione præmittit dicta Facultas secundum maiorem partem Magistrorum tunc Parisius in Congregatione super hoc facta præsentium & aliquorum aliorum Magistrorum ad partem per Deputatos dictæ Facultatis auditorum sub beneuolentia dicti Reuerendissimi Patris, quod corde, ore & opere semper fuit & esse intendit in posterum Deo dante in veritate fidei Catholicæ & in obedientia sacrosanctæ Rom. Ecclesiæ firmissimè stabilita & immutabiliter radicata. Et quod intendit semper seruare iuramenta sua quæ concernunt iura, priuilegia, statuta & libertates Vniuersitatis Paris. & ipsius Theologicæ Facultatis. Tunc nos Magistri prout supra designati respondemus, quod suppositis & attentis attestationibus & assertionibus tam verbo tenus quàm scripto tenus nobis factis per Reuerendissimum Patrem D. Cardinalem & per duos alios Reuerendissimos Patres DD. Cardinales Parisius præsentes & per litteras DD. Cardinalium conscriptas & per Auditorem Cameræ Apostolicæ & Pœnitentiarium Parisius præsentes & plures alios fide dignos super electione dicti D. Clementis VII. ad summum Pontificium, eidem Domino nostro D. Clementi adhæremus. Quâ scedulâ sic lectâ & perlectâ in præsentiâ omnium & singulorum ibidem existentium præfatus Rector per 3. Decanos Facultatum prædictarum, requisitus fuit quod ipse in istis vellet concludere per modum Vniuersitatis & pro concluso habere & reputare attentâ Concordiâ supradictâ. *Et quod postquam in factis Vniuersitatis tres Facultates & duæ Nationes erant concordes Papæ, debebat habere pro concluso.* Et ipse dixit quod Conclusio sua nihil operaretur postquam sic erat deliberatum per tres Facultates & Nationes prædictas, *nec dicti Decani & Magistri de alia Conclusione curarunt, cum sit moris & consuetudinis obseruatum ac etiam statutum expressè in Vniuersitate prædicta, quod semper ad illam partem ad quam tres Facultates sic concludunt, per omnes nomine Vniuersitatis pro bene concluso habeatur.* Qui quidem Rector in præmissis aliàs non concludens dixit finaliter quod nesciret bene quid concluderet. Sed in illo momento antequam dictus Rector recederet, & dicti Decani, Procuratores & Magistri Nationum & Facultatum surgerent de suis sedibus, præfatus M. Amelius de Brolio Decretorum Doctor Cantor Ecclesiæ Turonensis tanquam Nuncius dicti D. nostri D. Clementis Papæ VII. Reuerendissimorum in Christo Patrum ac DD. DD. sacrosanctæ Rom. ac vniuersalis Ecclesiæ Cardinalium Instrumentum de omnibus actis, gestis & factis in dicta Congregatione ac etiam de dictis deliberationibus & responsionibus, sic vt præmittitur, per dictas Nationes & Decanos & Magistros Facultatum habitis à me Notario publico subscripto & ab alijs ibi præsentibus sibi fieri, & confici petijt & requisiuit vnum vel plura Instrumenta publica. Acta fuerunt hæc in loco supradicto, anno, Indictione, die, mense, Pontificatu quibus supra, præsentibus adhuc venerabilibus & discretis viris MM. Mathæo..... Petro de Souclay, Ioan. de Marchia, Stephano de Saltu abscondito, Petro de Clamenges, Io. Lucquoti, in Artibus Magistris, Io. Danton Seniori, & Io. Danton Iuniori, Bricio Monachi Notarijs publicis, & pluribus alijs testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Item die 25. præfati mensis, anno, Indictione, mense & Pontificatu quibus supra præfatus Rector prædictos Magistros ad Congregationem in S. Mathu-

rino congregandam iterum vocari fecit, & propter hoc comparente & existente præfato Rectore, Guill. *le Dos*, Godefrido Balie, Io. Pertuison & Io. de Moguntia 4. Nationum Facultatis Artium, videlicet Gallicanæ, Picardiæ, Normaniæ & Angliæ Procuratoribus.

Item Guillelmo Carnificis, Petro Beliardi, Nicolao de Oliuerijs, Io. de Poligniaco, Ioan. Croize & Petro Bouchet Magistris in Medicina facientibus Facultatem Medicinæ. Ioan. de Bourrassello, Petro Præpositi, Simone de Cramaudo, Io. Balduini, Geruasio Besouche Decano, & Petro Regis, Ioan. Capitisberi, Henrico Benne & Petro de Lupimonte Doctoribus in Decretis facientibus Facultatem Decretorum, necnon Ioan. de Karloet, Reginaldo *de la Buscherie*, Henrico Herone, Balduino Agni, & Francisco de Mediolano in sacra pagina Professoribus facientibus Collegium Facultatis Theol. & prædicta Collegia facientia nobile Collegium venerabilis Studij Vniuersitatis Parisiensis ad Congregationem Generalem & per modum Collegij apud S. Mathurinum Collegialiter congregata & etiam conuocata; vt moris est, præfatus Rector exposuit eisdem omnibus ibidem existentibus, audientibus & audire volentibus, quod cum præfatus D. noster Rex pluries eisdem scripsisset per suas litteras sæpius insertas, de quibus nullam Vniuersitas dederat responsionem, eosque insimul per modum Collegij congregari fecerat pro recolligendo præfatas deliberationes de die Martis supra insertas, *nec non ad dandum & ordinandum certos Deputatos ex parte Vniuersitatis, qui haberent potestatem referendi deliberationes singularum Nationum & Facultatum ex parte Vniuersitatis & Deputatis ex parte dicti D. nostri Regis*, scilicet Reuerendis in Christo Patribus DD. Episcopo Laudunensi, & Ioanni Abbati Monasterij S. Vedasti Atrebatensis, & super hoc ex parte Vniuersitatis fuerunt ordinati præfati Rector vnà cum 4. Procuratoribus supradictis facientibus Facultatem Artium pro Facultate Artium, Ioan. de Bellomonte Decanus & Nicolaus de Oliuerijs Magistri in Medicina pro & nomine Facultatis Medicinæ. Petrus Blondi & Petrus de Lupimonte Doctores & actu regentes Parisius in Facultate Decretorum pro & nomine dictæ Facultatis. Simon Freron & Io. de S. Nazario in sacra pagina Professores pro & nomine Facultatis Theologiæ. Qui quidem Deputati ex parte Vniuersitatis habuerunt plenam potestatem dictas deliberationes eisdem Episcopo & Abbati dicti D. nostri Regis Deputatis referendi, & dicto D. nostro Regi, si expediens videbitur, regratiando præfatum D. nostrum Regem de bona affectione, dilectione, & amore quos præfatus D. noster Rex habuit & habet erga humillimam filiam Vniuersitatem Parisiensem & supposita eiusdem, super quibus omnibus & singulis supradictis prædictus Rector nomine prædictæ Vniuersitatis voluit & petijt sibi fieri publicum Instrumentum. Acta sunt in Capitulo S. Mathurini Parisijs, anno, Indictione, mense, die, loco & Pontificatu quibus supra, præsentibus ad hoc discretis viris Bricio Monachi, Nicolao Thomé Presbytero, Ægydio Lemperiere ac Simone Thomé dictæ Vniuersitatis Bedellis & Subbedellis, & pluribus alijs testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Item die Iouis sequenti quæ fuit 26. mensis Maij supradictus præfatus D. Rector præfatos Deputatos ex parte Vniuersitatis insimul congregari fecit in Capitulo Collegij FF. Eremitarum S. Augustini Parisiensis pro dicta relatione facienda, & præfatis Episcopo Laudunensi & Abbati S. Vedasti Attrebatensis Deputatis dicti D. nostri Regis fuit relatum per organum venerabilis & discreti virit M. Simonis Freron sacræ Theologiæ Professoris in præsentia venerabilium & discretorum virorum DD. & Magistrorum Ioannis Stralen Rectoris, Guillelmi *le Dos* Franciæ, Godefredi Balie Picardiæ, Ioan. de Pertuisone Normaniæ & Ioan. de Moguntia Angliæ 4. Nationum Procuratorum, Ioannis de Bellomonte & Nicolai de Oliuerijs Magistrorum Facultatis Medicinæ, Petri Blondi & Petri de Lupimonte in Facultate Decretorum Doctorum ac Ioannis de S. Nazario in sacra pagina Professoris modo & forma prædictis ex parte dictæ Vniuersitatis Deputatorum *ad referendas deliberationes singularum Nationum & Facultatum provt superius sunt insertæ*, relationem fecerunt quod dicta Vniuersitas Parisiensis adhærebat & adhærere volebat parti D. Clementis

Papæ VII. tanquam vero Papæ & Pastori Ecclesiæ. Et quod Electionem dicti D. Clementis Papæ reputabat esse iustam & Canonicam, sanctam & legitimam & præfatum B. in dicta sede intrusum attentis assertionibus facti & iuris præfatorum DD. Cardinalium & D. nostri Regis & aliorum Prælatorum de Regno Franciæ qui semper fuerunt & sunt in opinione dicti D. Clementis, voluerunt & volunt adhærere, obedire mandatis tanquam vero summo Pontifici: super quibus omnibus & singulis supradictis præfatus M. Amelius nomine dicti D. nostri Papæ & Collegij Cardinalium S. Rom. Ecclesiæ voluit & petijt per me Notarium publicum subscriptum sibi fieri publicum Instrumentum, vnum vel plura præsentibus ad hæc discretis viris Ioanne Danton, Bricio Monachi Notarijs publicis, Iacobo *le Fourier*, Nicol. Thomé & Simone Thomé principalibus Bedellis Facultatis Medicinæ, Decretorum & Theol. Parisius commorantibus testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Item subsequenter præfati Episcopus Laudunensis & Abbas S. Vedasti Commissarij per dictum D. nostrum Regem, vt præmittitur, deputati notificauerunt dicto Rectori dictæ Vniuersitatis, quod præfatus D. noster Rex libenter vellet dictam responsionem ex parte Vniuersitatis audire. Et pro tunc ordinatum fuit per dictos Rectorem & Deputatos, quod ipsi Deputati adirent ad præsentiam dicti D. nostri Regis personaliter in Nemore Vincennarum in die Lunæ proximo, quæ dies erit penultima mensis Maij. Et illa die Lunæ adueniente quæ fuit penultima dies mensis Maij prædicti præfati Ioannes Stralen Rector, Guillel. *le Dos* Franciæ & Ioan. de Pertusone Normaniæ Nationum Procuratores, Ioannes de Bellomonte ac Nicolaus de Oliuerijs Magistri in Facultate Medicinæ, Petrus Blondi & Petrus de Lupimonte Doctores in Facultate Decretorum ac Simon Freron, & Fr. Ioannes de S. Nazario Cordiger sacræ Theol. Professores Deputati dictæ Vniuersitatis, vt supra dictum est, ad Nemus Vincennarum ad Turrem dicti loci, ad personam dicti D. nostri Regis personaliter accesserunt, & in præsentia ipsius D. nostri Regis ac Reuerendissimorum in Christo Patrum DD. 4. Cardinalium ibidem existentium, videlicet Lemouicensis, de Agrifolio, Pictauiensis & Æduensis S. Rom. Ecclesiæ Cardinalium, Nobilissimorumque DD. & Principum Ducis Andegauensis, Karoli filij primogeniti Regis Nauarræ, Comitis de Haricuria & plurium aliorum DD. & Militum, ac Reuerendissimorum in Christo Patrum Laudunensis, Parisiensis, Beluacensis ac Sarlatensis Episcoporum ac aliorum plurium Dominorum ibidem assistentium. Præfatus M. Simon Freron sacræ Theologiæ Professor *proposito primitus verbo Dei* regratiatus fuit ex parte dictæ Vniuersitatis eidem D. nostro Regi ex & pro eo quod tam piè & benignè dignatus fuerat exhortari eandem pro veritate & Iustitia sustinenda, & deinde excusauit prædictam Vniuersitatem de longa mora per ipsam facta, supplicando eidem D. nostro Regi, quod si aliqualiter prædicta Vniuersitas tardauerat super responsione ista sibi danda & dubitauerat ad deliberandum super ista materia, quod vellet eandem Vniuersitatem habere excusatam iuxta illud dictum Gregorij in homelia, *minus Maria præstitit quæ citò credidit, quàm Thomas qui diu dubitauit.* Referens præfatus M. Simon vice & nomine dictæ Vniuersitatis Nuncius ad hoc missus præfato D. nostro Regi in præsentia omnium & singulorum ibidem existentium, quod dicta Vniuersitas adhærebat & adhærere volebat de cætero præfato D. Clementi Papæ VII. tanquam vero Papæ & summo Pontifici. De & super quibus omnibus & singulis præfatus M. Amelius de Brolio nomine dicti D. nostri Papæ & Collegij Cardinalium S. Rom. Ecclesiæ voluit & petijt per me Notarium publicum subscriptum sibi fieri vnum, vel plura publicum, vel publica Instrumentum, vel Instrumenta, præsentibus ad hæc discretis viris MM. Ioanne de Calore Ecclesiæ Paris. Cancellario, Hugone Blancheti Canonico Paris. Ioan. Danton seniore, Radulpho Odonis, D. Nicolao Thomé, Simone Thomé, Iacobo Fourarij principalibus Bedellis Facultatis Theolog. Decretorum & Medicinæ, pluribusque alijs fide dignis testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Et ego Guill. de Maresco Presbyter Sagiensis Diœcesis, Apostolica & Imperiali authoritate Vniuersitatis Paris. Curiæque Conseruatorum Priuilegio-

rum Magistrorum & Scholarium eiusdem Notarius præmissis omnibus & singulis dum sic fierent & agerentur, vnà cum prænominatis testibus præsens interfui, eaque recepi, vidi & audiui, ideoque ad præsens testimonium omnium & singulorum præmissorum.

Et ego Ioannes Bourrelli Clericus de S. Iuniano Lemouicensis Diœcesis publicus authoritate Apostolica & Imperiali Notarius prædictis omnibus & singulis dum sic dictâ die Martis 24. mensis Maij in dicto loco S. Bernardi agerentur & fierent vnà cum dicto Notario & testibus præsens fui, & ea fieri vidi & audiui, & hîc me subscripsi & signum meum consuetum apposui in testimonium præmissorum requisitus & rogatus. Quod autem vidi & inspexi, hoc attestor & in signum visionis & inspectionis huiusmodi præsens publicum Instrumentum inde confectum & per alium scriptum me circa alia legitimè præpedito hîc manu propriâ me subscribens signo meo solito roboraui.

Acta fuerunt hæc Auinione in Domo habitationis Reuerendissimi in Christo Patris & D.D. Petri S. Eustachij Diaconi Cardinalis an. à Natiuitate Domini 1379. die 29. Iulij Indict. 2. Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & D. Clementis diuina prouidentia Papæ VII. an. 1. præsentibus venerabilibus & discretis viris D. Ioanne de Currale Canonico Syracusano, Petro de Olito & Ioan. Anglici Clericis Pampilon. & Trecorens. Diœcesis testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Et ego Santo Brochardi Clericus publicus Apostolica & Imperiali authoritate Notarius præmissis omnibus & singulis, dum sic fierent & agerentur, vnà cum prænominatis testibus præsens interfui, eaque recepi, vidi & audiui. Ideoque præsens Instrumentum alienâ manu scriptum alijs legitimis occupatus negotijs signum meum consuetum huic præsenti publico Instrumento apposui requisitus & rogatus in testimonium omnium & singulorum præmissorum.

Magnum erat in hac Vniuersitatis declaratione positum momentum; omnium enim ferè Gentium Christianarum oculi in eam erant conuersi, vt quo ipsa tenderet, & illæ propenderent. Itaque mirum non est, si non statim ipsa Clementis partes amplexa est, quibus sciebat multas Gentes adhæsuras, si ipsa adhæreret. Fatendum tamen est plus ipsam Gallicani status intuitu adductam quàm causæ Clementinæ bonitate conuictam consensisse, futuramque fuisse neutrius partis, si Respublica id ferre potuisset, cuius interest in ijs præsertim rebus in quibus de Religione agitur, habere consensum saltem publicum, si non animorum. Et certè duæ illæ Nationes, Picardica & Anglicana quæ cæteris eiusdem Vniuersitatis ordinibus assentiri noluerunt, visæ sunt tandem melius cæteris præsagisse malum quod ex diuturnitate Schismatis profectum est. Nam si ab initio Gallia neutrius partem elegisset, idque cæteræ Gentes eius exemplo fecissent, (& fecissent multæ procul dubio) vterque iure suo cedere coactus fuisset, eoque statim ventum esset, quò post multos annos deuentum est tandem, ad viam scilicet Cessionis & Concilij Generalis. Vnde qui hanc partem amplexi sunt, prudentiores fuisse comperti sunt. Fuerunt enim tres quodammodo factiones Populi Christiani, *Vrbanistæ*, *Clementistæ* & Indifferentes seu *Neutrales*, vt scribit M. Henricus de Hassia; & ad istos transijt tandem Academia Parisiensis Regnumque ipsum Gallicanum post mortem Clementis, promulgatâ obedientiæ substractione, vt suo loco dicetur.

Nec defuerunt ex Academicis nostris, qui sedentibus Romæ & Auenione Pontificibus Vrbano & Clemente scriberent non aliam esse compendiosiorem concordiæ Pacisque Ecclesiasticæ viam, quàm si vterque cederet & Concilio Generali litis decisionem permitteret. Inter quos M. Henricus de Hassia pulcherrimum doctissimumque tractatum edidit, quem *Epistolam pacis* inscripsit, in quo habet multa ad Regis Caroli V. Regni, Academiæque nostræ laudem immortalem. Inducit autem Genium cœlestem Christicolas alloquentem, instituto que dialogo inter duos Oratores, vnum pro Vrbano alterum pro Clemente, rationes omnes quâ fieri potest vi & robore deducens tandem aperit viam concordiæ pacisque stabiliendæ. Sic autem incipit, vt legitur in MS. San-Victorino notato nunc hisce characteribus B f. 31. fol. 142. recto.

Genius magni Iouis Vicarius vasta superiorum culmina Regnorum insolubilis con-

cordiæ nexu tranquillitati consocians vniuersis mortalium vtriusque Status Præsidibus in regione caliginis sublunari globo in id ipsum constitutis pacem & rupta vnionis fœdera celeriter reparare. Non solum de tranquillo nostræ regionis solliciti gubernaculo, sed omnium subiectarum litem in ipsam pacis imaginem velut amicitiæ exemplar respicere debentium curam gerentes audiuimus simul & nostris de excelso conspeximus oculis apud vos non pauca legitimi Ordinis rupto fœdere obliquitatis turbine hac illacque versari, eo quod ille pacis æmulus, concordiæ inimicus aduersarius vester qui tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret sceleribus quorundam ingrediendi patefacto itinere & munitionum sera claue peccati apertis Christiani Populi cuius Capita estis, in quo & salus totius persistit orbis regionem introierit, eumque grauiter vexet grauissimè, nisi obstetur principijs, vexaturus..... vsque autem quo in tenebris palpitatis? his in vtramque claudicantibus partem, his in ambage vmbraculis ignorantiæ persistentibus, his in quam partem securius declinent, non videntibus. *Quomodo ignoratis quod scientiarum Dominus Deus vester luminare magnum velut lampadem sapientiæ præfulgidam, lucernamque inextinguibilem diuina luce radiantem, totum mundum sui splendoris claritate potentem illustrare in occiduo vestræ regionis angulo constituit Collegium vniuersale tanquam firmamentum sideribus sapientiæ prælucidum, vt quotiens cum apud Populos & vrbem nebulosi erroris tetra nequitiæ caligo percuteret, alijs sideribus terrenæ opacitatis vmbra eclipsatis atque cæteris conglomerationibus siderum id. particularibus per Orbem Sapientum Collegijs, vel timore, vel cupiditatis feruore, aut præsumentis ignorantiæ nubilo obscuratis ad hoc firmamentum vt fontem luminis fugiatur, & quidquid ambiguæ Quæstionis natum fuerit alibi indeterminabile, ad illud referatur.* De Vniversitate Parisiensi.

Tum duos Oratores producit, vnum ab Vrbani, alterum à Clementis partibus rationes rationibus, argumentis argumenta opponentes. Primùm quidem explicant qui fuerit impetus ille Romanorum, & an iustum metum incutere potuerit Cardinalibus, cæteraque quæ sunt facti cum circunstantijs exaggerant: deinde descendunt ad Cardinalium declarationem. Et Clementinus quidem de his sic.

Mirari non sufficio, imò volo viuere si credi non debeat 13. tantis & tam venerabilibus Dominis. Nescis Cardinales inter quos dicuntur esse docti & antiquissimi, optimæ vitæ viri, mortem in foribus intuentes, iudicium Dei expectantes, qui concorditer dicunt & suis manibus appensis eorum sigillis subscribunt testificantes Archiepiscopi Barrensis electionem nullam & per consequens à Spiritu sancto non esse. Ecce verò mirabile factum! totum Collegium antiquorum Cardinalium recessit à primo Electo, ita quod nullus secum mansit, sed ipse nouus nouos Cardinales fecit plurimos, nunquid nouam Ecclesiam faciet antiquæ dato libello repudij eaque refutata? Nunquid Ecclesia antiqua reproba facta est? de 12. Christi discipulis fuit reprobatus nisi vnus, quomodo iam totum Collegium Cardinalium & antiquorum Prælatorum Ecclesiæ nullo excepto reprobum factum est. Et nedum Cardinales & notabiliores Prælati ab eo discesserunt, sed omnes boni & notabiliores homines in scientia, experientia & moribus qui ante Barrensi familiares & intimi amici erant, videntes quod de Papatu taliter se intromitteret, eum dimiserunt. Et quod dixisti de viris, non est verum, quia Alphonsus Hispanus optimus Eremita qui quondam erat Arenensis Episcopus & aliæ quam plures personæ famosæ in vita & scientia tenentes Barrensem nullum ius habere. Quis igitur non videt hanc Spiritus sancti non esse viam, sed spiritus maligni insaniam & inuidiam? «

Vrbanista verò sic respondet. *Miraris quod 13. Cardinalibus non creditur*, non « aduertens quod 16. vel 19. viri optimi & Doctissimi, taceo de alijs, à primo « Electo scilicet Vrbano VI. Cardinalatum receperunt; de quibus non minus « quàm de antiquis Cardinalibus 13. verisimile non est quod propriæ salutis im- « memores falso Papæ adhærere vellent. Et rursus esto quod littera 13. sigillo- « rum quam modo per modum prædicandi monstrant studiosi vel ex ignorantia « seu inaduertentia multa vera & plures circunstantias obmisisse, quibus legiti- « mè apertè opposita nondum audita probat & ius & ratio eis aduersarentur. Non « igitur mireris, quod primo ictu non creditur tot maximi status viris concorditer «

» testificantibus quod intentionem secundā habuerunt, etiam non mireris si rectè » pensaris quo modo factis & scriptis & verbis publicis & authenticis quibus or» dinariè in foro Iustitiæ ciuilis & Ecclesiasticæ plus creditur, post oppositum eius » quod modo affirmatur, omnibus demonstrat. Insuper quæso quare non mira» ris quod tres Italici Cardinales qui met interfuerunt omnibus factis & 13. Atte» stationes Cardinalium plenè audiuerunt, non stant cum eis? similiter 5. Cardi» nales qui sunt in Auinione, audiuerunt informationem per 4. Cardinales missos » ad probandum nullitatem Electionis primæ, & tamen nec litteras demonstrant » de hoc, nec prædicant quod illi quinque stant concorditer pro consensu alio» rum. Etiamsi sanctitatem Cardinalium & eorum præterita facta plenè descri» pta legisses in simonia, ambitione, pompa & auaritia eorum testimonium de» colorantia, non mirareris quod difficulter sunt credibiles hominibus qui ista » nouerunt.

Clementinus. *Quem non moueret determinatio ad partem Cardinalium in tot Consilijs Illustrissimi Principis & Regis Christianissimi Regni Francorum, tot tantorumque sanctorum reliquijs & regali vnctione, Angelicis*, vt ita dixerim, *confecta manibus præ omnibus Regnis decorati*, & exaltati, quod Regnum testibus historijs ope Diuina & Diuinis fauoribus specialiter respectum à Catholicæ veritatis tramite nunquam obliquauit, sed semper fidelissimnm Ecclesiæ Defensorium repertum est: in quo est & fons sapientiæ Vniuersitas Parisiensis effundens per mundum Vniuersum multitudinem Sapientum quæ est sanitas Orbis terrarum.

De Consilio Regis.

Vrbanista. *Caue, caue, Abbas* inquit *Ioachim super Ieremiam loquens Ecclesiæ, ne tibi Rex Francorum baculus fiat arundineus.* Et si modum & processum in illis Consilijs scires, nihil te mouere deberet. Nam in primo eius Consilio verè solemnissimo, parte Cardinalium auditâ, non parte alterâ decretum fuit Regem debere se in suspenso tenere. In 2. Consilio paucorum, qualium taceo, si ad affectionem ad partem congregatorum non discutio, superuenientibus quibusdam nouis Cardinalium litteris D. Rex determinauit pro secundo Electo. In tertio eius Consilio post aduentum trium Cardinalium Parisius in Castro Nemoris Vincennarum celebrato Rex præsidens cum 4. Cardinalibus, antiquis tribus & vno nouo dixit se ad secundum Determinatum, exhortans vt ei dicerent vtrum bene & rationabiliter in hoc fecerit; decreuerunt omnes, multis aliter fortassis terrente præsentia tantorum, dicere non audentibus, quod sic. Super quo Rex ad excusationem sui in omnem euentum dicitur instrumenta recepisse, nomina eorum Clericorum qui interfuerunt Consilio, continentia, de quorum numero esse non vellem. Vides ergo prædictæ determinationi non, vt putasti, fidem adhibendam.

Clementinus. *Verè nescis sic orbem diuisum, vt sapientia fulgeat apud Gallicos, aurum abundet apud Italicos, & fortitudo Militum apud Germanos.* Ergo quomodo non aduertis optimum atque prudentissimum virum illustrissimum Principem Regem Francorum, præcipuum Ecclesiæ Christi tutorem & defensorem qui sapiens in medio Sapientum Parisius Ciuitate litterarum posuit thronum suum non aliter quàm sanctissimè & rectissimè in tanta Sapientialis luminis claritate se determinare potuisse, nec in oculis tot Sapientum sole lucidioribus aliter facere quoquo modo ausum fuisse. Nonne etiam plenæ sunt historiæ quod in his quæ tangunt gubernationem Communitatis Regio somnio tanquam à Deo immisso credendum est? quid igitur de Regio Consilio diligentissimam informationem consecuto? Nunquid illi est magis credendum?

Vrbanista. *Ecce Parisius, vbi* licet tres Cardinales, qui omnibus factis præsentes fuerunt, personaliter prædicarent, nihilominus negotium sic dubium mansit, quod si corda hominum, non dico ora, examinarentur, paucos crederе inuenires 2. Electum esse Papam. Quid igitur mirum si in alijs Regnis, nec Regi Franciæ nec Cardinalibus de hoc credatur, *ex quo Parisius in Ciuitate Sapientum, vbi ex parte* Cardinalium omnia audita sunt, & in Regno Franciæ luce sapientiæ, vt dixisti, præ cæteris hereditante discordia & à plurimis non corde intrinsecus, sed fictè & solum exterius timore vrgente, quemadmodum & Cardinales se primum tenuisse dicunt, secundo electus tenetur & ei obeditur. *Nec*

permissum est ibi publicis Sapientum disputationibus negotium discuti omnib. in obscurum veritate** Rege, & quodam processu Cardinalium de nullitate Electionis primæ, amplius super hac re disputare prohibente. Nunquid disputationis iuge exercitium latentem falsitatem & fraudem detegit vltimatè? nunquid hoc est quare Machometus de his quæ suæ legis sunt, disputare prohibuit scutis crebrum & diligens disputationis ventilabrum fraudem & falsitatem diu latere non posse, vnde maximum est veritatis Christianæ legis Iudicium, quod in ea omnia acerrimo disputationis examine iam à mille annis exposita sunt & quotidie exponuntur, & tamen perseuerant.

Clementinus. Longè alio fine isti hîc & illi ibi disputare prohibuerunt. Ille fine quem dixisti, iste ne quod clarum est sufficienter vt Catholicus non proteruus intrepidè credat, denuo in dubium reuocetur, & vt omnis schismatis fragilitate vel peruersitate hominum ex opposito verisimiliter orituri rescinderetur occasio. *Sæpe enim ex publicis disputationibus & determinationibus Doctorum vel Prædicatorum sibi oppositorum oritur audientium eos contra inuicem vsque ad pugnas & occisiones diuisio & dissensio.......*

Vrbanista. Non est memoria, quod Camerarius vnquam in consimili casu determinauerit vel declarauerit, quod hic vel ille esset Papa vel non Papa. Igitur tum etiam quia Deputati ab aliquo Collegio, verbi gratia ab Vniuersitate Parisiensi nullo modo possunt per consuetudinem & per viam disceptationis obtinere aliquam potestatem faciendi & ordinandi eorum authoritate in factis tangentibus Corpus Vniuersitatis.

Clementinus. Concesso illo non sequitur, quin *Rector Vniuersitatis cum Deputatis habeat potestatem iudicandi de factis Vniuersitatis, licet Vniuersitas sit superior & possit ab eis ad eam appellari.* Modò. *Sicut se habet Congregatio Vniuersitatis Paris. ad Deputatos cum Rectore, ita tota Congregatio Vniuersalis Ecclesiæ ad Collegium Ecclesiæ cum Papa qui est vniuersalis Rector Ecclesiæ, quæ propter commodum commisit Collegio Ecclesiæ Rom. cum Papa Iurisdictionem Concilij Generalis ad vitanda infinita dispendia, quæ fierent, si semper in singulis factis arduis & aliis Ecclesiæ deberet fieri Concilium Generale.*

Ergo pensato diligenter præpostero secularium Principum in præsenti negotio processu atque casus in se nouitate & tam quantum ad ea quæ sunt facti quàm quæ iuris sunt, vt visum est ad vtramque partem arguendo & soluendo, ambiguitate & ferè inextricabili perplexitate iuris, qui neutraliter vsque adhuc se tenuerunt, rectè in id quod securius erat deflexos laudo præ cæteris & dignum iudico si esse possit, hos solos facti totius Iudices constitui debere, *& præcipuè Matrem veritatis & nutricem æquitatis Parisiensem Vniuersitatem* secundum modum & finem suæ institutionis inaffectatissimæ, veritatem circa omne scibile inuestigantem & speculantem, nullis occasionibus à linea veritatis obliqualem, quam in hoc casu Ecclesiastico disturbij non sic vt alia Collegia statim in partem vnam præcipitasse sententiam manifestum est.

Vrbanista. *Vniuersitas Parisiensis est in toto orbe famosa, authentica in determinatione veritatis in casu dubio.* Cum Christianorum vtrosque præsidentes contra se diuidi cerneret & partem contra partem visis omnibus ac si Schisma perpetuare intenderent, sese munirent, cur totâ diligentiâ se ad inuestigationem veritatis hoc casu non conuertit, vt luce clarius patefacta veritate Schisma euanesceret? cur non vias scrutata est varias & ingeniosas ad Ecclesiæ reunionem & Schismatis diremptionem? nunquid in hoc casu declarationi veritatis ingenti studio magis habuit vigilare, quàm sub vmbra neutralitatis sine fructu otiosè pigritare? Exurge igitur qui dormis & emitte lucem tuam, illuminare his qui in tenebris palpitant ignorantiæ, obsecra, prædica, insta opportunè, importunè, vtrique litigantium Epistolas scribite ad concordiam exhortantes & mille modos & vias Ecclesiam ad vnionem reducendi eis demonstrantes.

Clementinus. Sic se habuit, ne in tam perplexo, vt visum est, dubio contra prætactam S. Bernardi exhortationem suam præcipitaret sententiam in erroris firmamentum toti populo ad ipsum vt lucernam mundi præfulgidam oculos habenti. Cuius determinatio post crebras disputationum inquirendæ veritatis gratia, vt ei moris est, intrasse pugnas concorditer habita absque dubio præte-

ritorum quorumcunque Collegiorum citra Ecclesiæ tanquam minimè de affe-ctatione suspecta ab omnibus acceptaretur & teneretur, & rationabiliter, cum sit vniuersale & antiquitate & doctrinæ soliditate famosum Sapientum de omni Regis Christianorum ad hoc solum institutum Collegium & tota eius intentio & studiosa lucubratio absque alio respectu inquisitionem veritatis speculetur & practicè philosophando insistat. Idcirco si informationem casus & facti à principio plenariam habuisset vel adhuc haberet, nihil puto plus expedire ad dirimendum Schisma quàm quod publicè & solemniter libertate vtriusque dis-putandi ei permissa vnam partem scholastici determinarent in hoc præparando materiam & dando occasionem Prælatis Ecclesiæ ad quos spectat determinare autoritatiuè & obligatiuè in Concilio Generali. Absque cuius ritus con-uentu credo vix vnquam posse ad plenum corda quietari omnium. Esto nam-que quod primò vel secundò Electus siue ampliori & autenticiori declaratione Iuris obtineat, tandem via facti ad pacificam deductus possessionem, nihilomi-nus corda latenter torquere non desinet scrupulus plurimorum quibus constat & constitit Iuris ambiguitatis & facti in hoc casu atque modo processum fuit ab initio in hac re à Principibus & aliis. Nunquid de successore vtriusque & successoribus successorum tale dubium erit, quale quale nunc de Vrbano & Clemente, cum ab illis eligentur de quibus dubium est, si Cardinales sint vel non, siue nouellis vocatis Cardinalibus contingat quempiam successorum à duabus partibus non esse electum?

Vniversitas. Sed vt ad Vniuersitatem redeamus, die 23. Iunij electus est in Rectorem M. Ioannes de Behe Brabantinus, vt habetur in antiquo libro Rectoris. Anno » Domini 1379. in Vigilia B. Ioannis Baptistæ Facultate Artium congregata » apud sanctum Iulianum pauperem Parisius aduocata per venerabilem virum M. » Ioannem de Stralen Rectorem Vniuersitatis Parisiensis ad eligendum nouum » Rectorem more solito iuxta tenorem Priuilegiorum & Statutorum Electionis » Rectoris Vniuersitatis prædictæ concernentium, electus fuit concorditer & pro » secunda vice in Rectorem sæpe dictæ Vniuersitatis M. Ioannes de Behe Bra-» bantinus existens, Intrantibus MM. venerabilibus & circunspectis viris Lam-» berto de Marchia, Ioanne de Wsia, Guill. Ameline, & Ioan. Pin Gall. Picard. » Norm. & Anglicanæ Nationum, qui onera Rectoriæ acceptauit multum inui-» tè. In cuius Rectoria quæ sunt acta, continentur in Registro seu Papyro exi-» stente in præfatæ Rectoriæ Cofreto. Quia verò Clemens intellexerat Faculta-tem Artium vix consensisse vt pro vero & indubitato Pontifice haberetur in Francia, ad eam & ad prædictum Rectorem scripsit, sibique gratiarum actioni-bus, grati animi testificatione, & meritorum atque beneficiorum pollicitatio-ne demereri voluit, datis hisce Litteris sub finem Iulij paulò pòst suum ex Ita-lia in Franciam reditum.

Litteræ Clementis ad Facultatem Artium. » Clemens Episcopus seruus seruorum Dei, *Dilectis filiis Rectori ac Vniuersis* » *Magistris Facultatis Artium Studij Parisiensis salutem & Apostolicam Benedictionem.* » Ad nostrum, Filij dilecti, nuper peruenit auditum, quod in & super Electionis » negotio de nobis ad apicem summi Apostolatus Canonicè celebratæ, de qua » forsan, vt aliquorum relatione didicimus, aliquantulum hæsitastis, ad charis-» simi in Christo Filij Caroli Regis Francorum Illustris instantiam, Responsio-» nem beneuolam & orthodoxæ fidei congruam, imò Christicolæ populo neces-» sariam pia mente dedistis: super qua vestræ deuotionis eximiæ puritatem Cha-» ritatis visceribus amplexantes, vobis gratiarum referimus multiplices actiones; » & quia fidelium assistentiam, quâ tam moderno, quàm anteactis temporibus » nobis & Romanæ Ecclesiæ viriliter adstitistis, prout adsistitis, recolimus in » præsenti, ad vestrum salubre regimen multipliciter obligamur, tenentes & cre-» dentes firmiter, quod fidei vestræ sinceritas de bono in melius semper crescet, » vt antea; nec in animum nostrum ascendere poterit, quod cum vestræ Vni-» uersitatis vtilitatem & commodum eiusque salubre regimen affectemus, alicu-» ius sinistra suggestio fraudulenta Deuotionis vestræ constantiam, de qua sta-» bili mente confidimus, à fide vestra valeat reuocare; & etiam licet egere vos » exhortationibus non credamus, quos sine requisitione feruentes sancta Mater » Ecclesia ad sua seruitia sæpè est experta, nihilominus tamen fidelitatem requi-

rimus & rogamus attenti, quatenus in fide & seruitiis nostris & eiusdem Ecclesiæ propter errorem Schismaticum, nunc proh dolor! plus solito fluctuantis sollicitì more fidei solitæ vigilantes, & in constantia tanquam orthodoxi filij & Diuini Nominis amatores in verâ perseuerantiâ & beneuolentiâ permanẽtes nobis Canonicè ad apicem summi Apostol. assumptis, & eidem Ecclesiæ memoratæ affectatis honorem & ab Altissimo præmiorum retributionem multifariam exspectatis, modos & vias quibus Bartholomæi de Perignano olim Archiepiscopi Barrensis & sibi adhærentium temeritas refrænetur, exquiratis; quodque eius Litteræ & mandata nullum sortiantur effectum, nec exequi permittantur, excogitetis, vnanimiter operosi ingenium acuatis, & cum industria & sollicitudine quibus poteritis, elaborare curetis omnes & singulos nobis quomodolibet aduersantes ad fidei nostræ semitas & gremium sacrosanctæ Matris Ecclesiæ reducentes. In his, Dilecti filij, cum in vobis inter cæteros fiduciam non modicam habeamus, taliter vos gerentes, quod exinde apud Deum meritis, penes nos gratia & apud homines clara fama crescatis, vobisque non solum præmium æternæ retributionis obueniat, sed & fauor Apostolicæ Sedis accrescat, quem vobis quantum cum Deo poterimus exhibere, proponimus ad vestra & Vniuersitatis vestræ vtilitates & commoda, pro quibus ad Nos recurrere vos contigerit, fauorabiliter promouere. Volumus autem quod ad Nos in occurrentibus & vobis beneplacitis recursum confidentissimum habeatis: quia intendimus vobis affectione paternâ, quantum cum Deo poterimus, vbilibet complacere. Et super præmissis à nobis per dilectum filium Hugonem Lenuoysie Magistrum in Theologia Decanum Rotomagensem Apostolicæ Sedis Nuncium ac Capellanum nostrum latiùs explicandis velitis fidem credulam adhibere. Datum Auenione 7. Kal. Aug. Pontif. nostri anno 1.

Quanquam verò Rector à pluralitate suffragiorum conclusisset obedientiam esse Clementi præstandam, quandoquidem ita Rex cum Ecclesia Gall. constituerat; non omnes tamen Nationes consenserunt in conclusionem Rotuli Nominationum mittendi ad Clementem: quinimo cum post acceptas supra allatas Litteras cæteræ Nationes & Facultates conclusissent, mittendum esse ad eum Rotulum, duæ fortiter obstiterunt, Picardica & Anglicana, neo sigillando Rotulo Claues sigilli præbere voluerunt, qua de re sic habetur in Regestis Picardicæ Nationis.

De Rotulo ad Clementem mittando.

Anno Domini 1379. Mensis Septemb. die 7 Natione Picardorum solenniter congregata in S. Iuliano paupere Parisius horâ Primarum B. Mariæ super aliquibus tangentibus honorem Nationis & super aliquibus requisitionibus factis Matri meæ Nationi per Venerabilem virum M. Arnoldum de Emelisse. Etiam petiuit Procurator Nationis prædictæ consilium, an vocatus per Rectorem pro sigillatione Rotuli Vniuersitatis, deberet cistam Vniuersitatis cum claue pertinente ad prædictam Nationem aperire, & an eius apertioni consentire tanquam Procurator & repræsentans Nationem Picardorum prædictam? Fuit deliberatum concorditer super 1. art. qui fuit, quod cum aliqui intellexerunt quod in capite Rotuli Vniuersitatis Paris. mittendi ad D. Clementem expressè cauetur, quod Rotulus ille fuit, & est conclusus per vnanimem, concordem, & communem consensum totius Vniuersitatis singularum Facultatum & Nationum: quod tamen non est verum, quia nunquam duæ Nationes, scilicet prædicta Picardorum & Natio Anglicana consenserunt in ipsius Rotuli conclusione nec Missione ad dictum D. Clementem, qualiter vellent talibus factis & gestis in grande præjudicium Nationis prædictæ & grauamen Suppositorum ipsius obuiare. Fuit quoad istum articulum, vt præfertur, concorditer deliberatum quod D. Rector requireretur ex parte Nationis per Procuratorem, quod nullo modo procederet, nec permitteret quod procedatur ad Rotuli prædicti sigillationem, quousque caput & articuli communes ipsius essent lecti in plena Vniuersitate ad hoc congregatâ & vocatâ; maximè cum hoc sit statutum Vniuersitatis, quod nullæ debent Litteræ sigillo Vniuersitatis sigillari nisi prius lectæ fuerint, vt præfertur. Etiam quod eodem modo requireretur Rector & Deputati Vniuersitatis simul congregati, & per Procuratorem sæpè dictæ Nationis cum protestatione, quod si oppositum attentaretur,

» de appellando á grauamine per hoc Nationi prædictæ & Suppositis ipsius
» illato.
» Super requisitionibus factis per prædictum M. (Arnoldum) quæ tales sunt
» quod cum aliàs ipse vnà cum aliis Nunciis reuersus fuerat de Nicia & Auenione,
» & in Natione sæpe dicta ad hoc solenniter congregata supplicuerat, quatenus
» Natio vellet ipsum & Legationem suam habere gratum & commendatum. Et
» illi fuit formaliter concessum ; vt superius in præsenti Papyro scribitur, Natio
» vellet illius concessionis illi Litteras testimoniales sub sigillo Nationis con-
» cedere.
» Secundum fuit, quod cum Natio nondum à dicta Legatione reuocauerat
» ipsum nec reuocat, quod Natio vellet illi sub sigillo suo Litteras, quod non
» eum reuocauit à dicta Legatione nec reuocat, testimoniales illius concedere;
» & fuit concorditer ab omnibus formaliter concessum exceptis aliquibus & pau-
» cis addentibus hoc. Scilicet quod antequam præfatas obtineret, Nationem
» pecuniæ receptæ à Suppositis Nationis pro Legatione facienda in plena Natio-
» ne ad hoc congregatâ redderet vel de hoc faciendo cautionem idoneam Na-
» tioni daret.
» Super tertio puncto, scilicet pro Consilio quod petiuit Procurator, consu-
» luit illi Natio quod attentâ deliberatione Nationis, ipse non consentiret in
» Rotuli sigillatione, vel quoad hoc in Cistæ apertione, imò quando vocatus
» esset, iret sine Clauibus, munitus Notario publico & testibus, protestando ex
» parte Nationis de appellando à grauamine. Et casu quo procederetur ad seræ
» fractionem & etiam à violentiâ per hoc factâ Nationi prædictæ & Suppositis
» ipsius illatâ. Acta fuerunt hæc omnia, vt præferuntur, præsentibus venerabi-
» libus viris MM. Ioanne de Behe Rectore tunc Vniuersitatis prædictæ, qui sta-
» tim Congregatione prædictâ finitâ requisitus fuit per Procuratorem ex parte
» Nationis prædictæ, vt non procedatur ad Rotuli sigillationem Ioanne Rousse,
» Ioan. de Ponse in Theologia Baccalaureis formatis, Roberto de Raincourt,
» Ioan. Walrier, Ioan. de Monstreings, Ioan. Bardoul, Gerardo de Ostllye,
» Rumaldo Vbeens, Waltero de Belle & pluribus aliis Magistris.

In Actis eiusdem Nationis ad 13. Augusti anni prædicti legitur Magistros & Scholares Mechlinienses, vulgò *de Malines*, Capellam habuisse fundatam Mechliniæ, cuius ad ipsos etiam Parisiis studentes dispositio omnis pertineret: & supplicasse vti sub sigillo Picardicæ Nationis possent constituere vnum vel plures Procuratores ad disponendum de illa deque eius reditibus. Sic ergo in Actis habetur.

» Anno Domini 1379. mensis Augusti die 13. Vniuersitate Magistrorum Pari-
» sius studentium & Regentium in S. Mathurino hora Tertiarum congregatâ
» *& Nationibus & Facultatibus ad partem substractis*, vt moris est, *ad super proposi-*
» *tis per Rectorem Vniuersitatis prædictæ deliberandum* ; & Natione Picardorum in
» suo loco consueto ad deliberandum substractâ, supplicuit venerabilis & discre-
» tus vir M. Rameldus Vbeens in dicta Natione pro & nomine Magistrorum &
» Scholarium Parisius studentium oriundorum de Machlinia, vt ipsi Magistri &
» Scholares possent sub sigillo Nationis prædictæ constituere vnum vel plures cer-
» tos Procuratores, qui disponere haberent in Machlinia reditus certæ Capella-
» niæ fundatæ in dicta villa Machliniensi ; cuius & quorum de more & consue-
» tudine, plena dispositio ad dictos Magistros & Scholares de Machlinia Pari-
» sius studentes noscitur pertinere. Et fuit illi in forma concessum concorditer
» & ab omnibus præsentibus MM. Ioanne de Behe Rectore Vniuersitatis prædi-
» ctæ pro tunc, Iac. Iuuenis, Ioan. de Trelon, Ioan. Bardoul, Richardo de
» Loos, Girardo de Restuunc, Roberto de Racourt, Arnoldo de Emelisse, Wal-
» tero Belle & multis aliis.

Die 10. mensis Octobris prædicto M. Ioanni de Behe successit in Rectoratu M. Ioannes de Roncuria Tullensis Diœcesis pro secunda vice. Et 13. mensis Decembris fuit illi suffectus M. Nicolaus de Vaudemont ; vt habetur in libro antiquo Rectoris, sed eorum acta non habentur : quanquam in Codice Rectorio scripta fuisse commemorentur.

1380. Anno Domini 1380. exarsit æstus animorum in Vniuersitate, præsertim

verò in Facultate Artium occasione schismatis, & hac de causa. Iodocus Ghisilius Cancellarius San-Genouefianus non obstante Decreto publico tam Regni quàm Vniuersitatis, adhærebat Vrbano; Abbas verò Ioannes de Bassemain Clementi. Hinc inter eos priuata & occulta discordia, quæ in apertum erupit. Abbas Cancellario licentiandi potestatem, vtpotè Schismatico abrogauit, atque vt abrogatio ista valeret plusque ponderis haberet, Rectorem & Facultatem Artium ad suam causam aduocauit. Natio Gallicana abrogationi subscripsit, aliæ tres non item. Lis ad Clementem defertur; & ille Duum-viros nominat qui de ea cognoscant, Ioannem Maubertum Cancellarium Ecclesiæ Nouiodunensis & Armandum Iosserandum Canonicum Cameracensem, qui re cognita sententiam dixerunt secundum Abbatem, Cancellario, Procancellario & Examinatoribus ab eo electis sua munera abrogant & fiduciarium Cancellarium nominant Ægidium Priorem Vanuensem, aliumque Procancellarium & alios Examinatores creant absque præjudicio juris partium in cæteris. Nec res eo stetit, prouocatur ad Senatum Parisiensem, qui 12. Iulij an. 1382. tum regnante Carolo VI. Abbati ius suum solemni decreto asseruit, quod infra referemus.

Ad eundem annum refert Wadinghus Litteras Petri Arragonij seu Infantis Arragoniæ, Minoritæ ad Carolum V. pro Vrbano Pontifice, pro quo factas sibi à Deo reuelationes illi manifestat: quas quidem Litteras ait se descripsisse Wadinghus ex Codice 2. MS. de schismate in Archiuo Vaticano seruato, in hunc modum.

Illustrissime ac magnificentissime Princeps & Domine Nepósque charissime, » semper dilexi personam vestram & Domum Regiam Franciæ, tanquam eam « in qua natus sum, propter beneficia & honores multiplices quos de ipsa Domo « vestra Regia multipliciter sum adeptus. Dictum est mihi & communis fama « habetur, quod repulistis Vrbanum, & vnà cum Regno vestro recepistis Cle- « mentem. Volo Dominationi vestræ referre & notum facere, quod mihi in- « digno est de hac materia reuelatum. Die Mercurij 30. Martij horâ tardâ post « Completorium dum orassem, audiui Dominum meum Iesum loquentem mihi « peccatori indigno in hunc modum. Reges & Principes mundi mirantur, Ma- « gni Clerici & Doctores disputant, & faciunt Quæstiones de commotione & « impetu Romanorum. Ego feci & sic fieri permisi. Ego enim indurau cor Pha- « raonis vt diceret, nescio Dominum, & Israël non dimittam. Ego permisi Iu- « dæos vt coram Pilato clamarent *Crucifige, Crucifige eum*. Ego commoui populum « Romanum vt clamaret *ò Romano, ò Italiano leuogliamo*. Fuit fortassis bona « induratio ex parte Pharaonis? Non. sed de ipsa induratione emanauit glorio- « sus exitus filiorum Israël de Ægypto. Fuit bona exclamatio Iudæorum? Non. « sed de ipsa exclamatione emanauit saluatio humani generis per mortem meam. « Fuit bona commotio Romanorum? Non propter ipsam: sed quia de ipsa com- « motione emanauit translatio Ecclesiæ de potestate & regimine Auarorum & « ambitiosorum Lemouicensium ad potestatem & regimen Italicorum, in quibus « fundata fuit primitus, & per Patres antiquos antiquitus bene recta. Ego tunc « clamaui cum lachrymis & dixi. *O bone Iesu*. Et quid est hoc tu reuelas ista par- « uulis, miseris, pauperibus & Idiotis, & magnos in sua cæcitate dimittis? Res- « pondens Dominus dixit. Respice verba, quæ locutus sum Patri in Euangelio « Matth. 11. *Confiteor tibi Pater Domine Cœli & terræ, quia abscondisti hæc à sa-* « *pientibus & prudentibus & reuelasti ea paruulis, quoniam sic fuit placitum ante te.* « Ita hæc fuerunt tibi reuelata. Nunc autem Domine mi, ista est Conclusio « Litteræ. Voluntas est Domini mei Iesu Christi, quod vos cum Regno vestro « tanquam veri Catholici, qui de sancta & Catholica domo super vniuersas Re- « gias mundi exorti estis, recipiatis Vrbanum tanquam verum Summum Ponti- « ficem & Vicarium Iesu Christi, & eius obedientiæ vos subjiciatis, quia nunquam « Francia fabricata est Idolum nec monstro se subjecit. Caueatis de indignatione « Diuina, quia super Reges, populos, Nationes & Regna ira Dei desæuiet, nisi « subjiciantur Vrbano. Scripta manu propria in Gandia die Veneris 1. Aprilis « Vester humilis auunculus & Orator Fr. Petrus de Arragonia, inter Minores « minimus, humilis Christi seruus. «

Pro Vrbano.

Mors Caroli V.

His & multis alijs ab omni Regno Christiano missis litteris Rex morte præuentus, apud Balnam prope Vicennas 16. Septemb. satisfacere non potuit; tres ille liberos reliquit impuberes, Carolum, Ludouicum & Catharinam. Et ista mors multa incommoda & damna Franciæ importauit. Nam, vt ait Robertus Gaguinus, cum pace & bellò fuisset accommodatissimus, insequens tempus beneuolentiam, vnanimitatem, charitatemque discordijs & grauissimis inimicitijs commutauit, liberos duos Carolum & Ludouicum, quia Iuniores erant & Minores 14. annis, Philippi Burgundionis & Ludouici Borbonij tutelæ commisit; Regni verò gubernacula Ludouico Andegauorum Duci, donec Carolus, cui ex primogenitura Regnum debebatur, annum 14. ætatis attigisset. Mortuus autem apud Vicennas ad D. Antonium Campestrem delatus est, ibique per aliquot dies asseruatus, donec fratres eius tres aduenissent. Cum verò elatus est ad D. Dionysij, accedit tumultus inter Scholasticos & Apparitores seu Seruientes Hugonis Aubrioti Præpositi Parisiensis, multisque vulneratis alij in carcerem coniecti sunt, quod Gaguinus sic refert. *Dum ex Antonij æde funus effertur*, inquit, *Scholastici Studij Parisiensis, qui spectandi causa frequentes aderant, à Seruientibus Hugonis Aubrioti Parisiaci Prætoris, quia forte præcedentem Pompam impedirent, propulsi, in Prætorem atque in Seruientes tumultuati sunt. Quorum aliquot qui deprehendi potuerunt, in vinculis habiti sunt. Sed paulò post Regis filijs restituti.*

Paulò post inaugurato Remis Carolo VI simultas inter Patruos Regis intercessit, & plebs Parisiensis quod se vectigalibus premi quereretur, nec toties conquesta, ab ijs exempta esset, ingentes motus, qui vix sedari potuerunt, excitauit; sed longè magis paulò post exarsit, cum ob Anglorum incursiones noua vectigalia imponere opus fuit.

Per eosdem dies cum de Romano Pontifice controuersia agitaretur, malumque ingrauesceret propter diuersas factiones, quæ in toto Orbe Christiano excitabantur, Lutetiam aduenerunt missi à Regibus Bohemiæ & Castellæ Legati & Oratores Vrbani VI. partes aduersus Clementem, quem Francia susceperat, defensuri. Admissi & auditi hoc responsum à Ludouico Andegauorum Duce habuerunt, Regem non ita addictum esse Clementis causæ, quin veritatem sequi & amplecti vellet: daturumque operam, vt sedatâ Pontificum contentione pax & tranquillitas Ecclesiæ reddatur. Et hoc accepto Responso abierunt. Dux ille Regni Rector totus Clementis erat, & Clemens se Regem eum Siciliæ effecturum pollicebatur. Et reuera cum Iana Siciliæ Regina ab Vrbano & fautoribus bello premeretur, author illi fuit, vt Ludouicum Rectorem Franciæ in spem Regni adoptaret. *Pulchrius Duci cupido Imperij videbatur Regem quàm Rectorem dici*, inquit Paulus Æmylius. Itaque copias parat ad inuadendam Italiam, nimis immodicis sumptibus & exactionibus.

Exationes Clementis.

Clemens quoque Auenioni sedens 36. Cardinales, ex Francia penè omnes habebat sibi fauentes, quos vt amplius sibi demereretur, pinguiorum Sacerdotiorum reditibus ditabat; ac proinde Exploratores ab eo per Franciam constituti opulentiores Ecclesiarum prouentus inquirebant, quas Rectoribus vacuas statim à Clemente obtinebant. *Tulit quoque Clemens*, inquit Gaguinus, *de vacaturis Ecclesijs legem, quam Exspectatiuam Gratiam appellauit: quâ ad adipiscendas morte Possessorum Ecclesias fas iusque Expectanti per Pontificem designato erat.* Ita solis Cardinalibus & viris Potentioribus Ecclesiæ & Sacerdotia contingebant. Exactæ præterea à Clero decimæ, & de maioribus Ecclesijs, dum Pastore orbatæ erant, primi anni prouentus legebantur, quod Exactionis genus *Annatam* appellarunt, Cameræque Apostolicæ deberi contendebant; tantò verò impuniùs istud pecuniæ genus exigebant, quod Dux Andegauorum Ludouicus ijs apertè faueret. Hinc ergo Gratiæ Exspectatiuæ & Annatæ originem habent. Quanquam alij à Bonifacio VIII. alij à Ioanne XXII. ortum habuisse contendunt: sed hisce temporibus longius progressæ fuerunt.

Id autem fieri non potuit citra Cleri Gallicani, præsertim verò Vniuersitatis conquestionem. Itaque Rectore M. Ioanne de Salice de Nuceraco vel Miteraco, qui 15. Decemb. electus fuerat, in Comitijs Generalibus placuit adiri Regem & Ludouicum Ducem, atque per Oratorem demonstrari, quàm

id Exactionis genus graue esset, quamque Gratiæ illæ Exspectatiuæ damnosæ essent Magistris Vniuersitatis. In eam rem delectus est *M. Ioannes Roncius Doctor Theologus*, Gessoriacum vocat Æmylius. Vniuersitas Regem adit. Roncius fortiter orat. At Ludouicus Andegauus libertatem illam dicendi grauiter & molestè ferens prædictum Roncium alumnum Cardinalitium in carcerem compingi iubet. Postridie habitis Comitijs, Vniuersitas redit ad Regem, & ab ipso atque ab Andegauo suum sibi Clientem & alumnum reddi impetrat, ea tamen lege vt polliceatur se Clementi adhæsuram. Liberatus Roncius ad Vrbanum proficiscitur, mox & alius Rector qui (quod Vrbani litteras, quibus gratias agebat Vniuersitati pollicebaturque verè paternum amorem) accepisset legique iussisset apud Vniuersitatem non præmonito Andegauo, cogitur quoque vinculorum metu Romam ad Vrbanum proficisci, alijque plures ex vrbe discedere similiter compelluntur, quod eius cum Clemente commercium in præda beneficiorum publicarent, & Regis Minoris Regnique miserrimum statum deplorarent.

Hanc Historiam sic refert Meyerus lib. 13. Vna, *inquit*, Liberalium Artium « Schola apud Parisios tantis conata est malis obsistere: sed tam amplæ tamque « potenti Tyrannidi cedere cogebatur. Ludouicus enim Andegauensis, qui om- « nium prædarum erat particeps, quique per impuberem Regis ætatem Rector « vocabatur Galliæ, vi & armis Decimas Ecclesiarum abstulit. Exspostulationes « Sacerdotum appellationesque omnes facilè perfregit. Ioannem Roncæum « Musæi nomine exspostulare & conqueri ausum in carcerem conijcit, nisus & « Scholæ Rectorem comprehendere. At is cum recepto è custodia Roncæo ac « Ioanne Gersone, Ægidioque Ecclesiæ Parisiensis Cantore fugâ periculum vi- « tauit Romam ad Vrbanum Pontificem fugerunt, magnaque Pars studioso- « rum Lutetiâ relictâ alij aliò se contulerunt. «

Errat Meyerus cum Ioannem Gersonem ijs viris annumerat, qui Romam ad Vrbanum profecti sunt, nisi forte Gerson tunc Scholaris 19. annos natus ijs se comitem adiunxit. Nam vt alibi dicetur an. 1363. natus est, & inter alumnos Collegij Nauarrici fuit educatus, donec lauream Doctoralem promeruit.

E nostris verò Annalistis rem narrat elegantissimè Robertus Gaguinus in Carolo VI. Eas ob res, *inquit*, cum Scholastici non pauci Scholam relinque- « rent, Studij Parisiensis Rector Concione aduocatâ, ex consilio Doctorum « Ioannem Roncæum Picardum deputat, qui de huiusmodi dispendijs ad Regem « Andegauumque Ducem orationem habeat. Habitâ oratione tantâ irâ percitus « Andegauus est, vt satellitibus noctu ad cubiculum Ioannis Roncæi missis, ho- « minem effractis foribus abductum in vincula conijci mandauerit; nec aliter « repetente eum Rectore exemptus est, quàm vt Clementem auditurum se polli- « ceretur. Nisus quoque Dux est Rectorem deprehendere; sed re per amicos « cognitâ Rector aufugit. Deprehendendi Rectoris causam afferebat Dux, quod « ab Vrbano exceptas litteras Regi non exhibuisset. «

Æmylius Ioannem Roncium, patria Gessoriacum Vniuersitatis nomine Oratorem fuisse apud Andegauum scribit, & ad Vrbanum confugisse: quomodo autem excepti fuerint Legati, quodque responsum habuerint, fusiùs persequitur: & vnde Andegaui in Clementem tanta propensio, nata sit, vt neglectis Regni negotijs ipsum contra omnes tueri contenderit, his verbis describit. Dux Rector res Italicas cogitatione, consilijs, spe, complectebatur. Cle- « mens incitabat, nihil ei denegabat: sacras Decimas ei in sumptum belli exigen- « das dederat, magna Sacerdotum indignatione, multis passim expostulationi- « bus, appellationibus, prouocationibus, testationibusque: sed decumano au- « ro infœlici. Eo præterea mouebantur homines, quod cum Clemens sex & tri- « ginta suæ factionis Cardinales haberet, eorum cupiditati prope sola Francia « proposita erat: quod reliquus terrarum Orbis longè maxima in parte Vrbanum « vnicum Pontificem Maximum agnosceret. Qui verò Purpuratorum Clemen- « tem sequebantur, sacris Franciæ beneficijs, vt quæque opulentissima erant, « ita maximâ spe, conatu *Exspectationum*, *reseruationum* muneribus imminebant, « nullo sanctitati honore habito, litterarum Musæique Parisiensis nullo respe- « ctu. Ioannes *Gessoriacus* Theologus causam *Scholastici* Sacerdotij libera oratione «

» apud Regem egit: in exactas Decimas, in mores, in tempora inuectus: re verbis
» sententiasque suppeditante magno proposito argumento, lato dicendi campo.
» Quâ re offensus *Rector*, quod ea Italici belli consilijs aduersa erat, noctu homi-
» nem ex Musæo raptum in custodiam coniecit. Orta luce *Schola* vniuersa affuit.
» Redditus Gessoriacus ad Vrbanum in vrbem se contulit, à quo benignè exce-
» ptus ac liberaliter cultus. *Rectorem* quoque *Scholasticorum* Rector Dux compre-
» hendi iusserat, quod ab Vrbano litteras breues accepisset, ac in vniuersæ
» *Scholæ* cœtu recitasset. Fuga periculum vitauit. Quare aliquot millia *Libera-*
» *lium Disciplinarum* studiosi Lutetiâ alij aliò dilapsi sunt; sed causa Clementis ex-
» pugnari non poterat hac studiorum contentione. Maius pondus erat Regum
» ab Vrbano stantium Maiestate. Oratores Regum sub vnum idemque tempus,
» vt Annales Francici tradunt, ex diuersissimis regionibus affuere, Castelonen-
» sium, Hungarorumque. Commemorabant Reges suos Procerum Popularium-
» que ac Sacerdotum & vniuersæ Gentis Conuentu habito causam Vrbani san-
» ctam iudicasse. Petebant vti Francia cum reliquis Regnis, sentiret, Schisma
» tolleretur. Nefas esse pios Reges cum Schismatis studiosis, aut fœdus iunge-
» re, aut iunctum seruare. Respondit Dux Clementis cupidissimus ipsum quoque
» Francum Regem Sapientem Carolum V. Conuentum suorum habuisse: de eo-
» rum sententia statuisse *Vrbanum* minis terroreque Romanorum delectum. Fun-
» dana verò Comitia, vbi liberis suffragijs creatus sit Clemens, sanctiora Roma-
» nis videri. Filium Regem Patris sapientis vestigijs insistere.

HVGONIS AVBRIOTI CARCER.

Ad eundem annum Annales Academici & Francici commemorant Hugo-nem Aubriotum Præpositum Parisiensem Scholasticorum & Vniuersitatis osorem acerrimum, hostemque infensissimum, cum Bastidium ad D. Antonij Portam, propugnaculum munitissimum, Pontem D. Michaëlis super Sequanam & Turrim Castelleti ad coërcendos vt dicebat Scholasticorum de nocte vagantium impetus extrui curasset, pauló post inquisitione in eius mores vitamque factâ, vt Iudæorum Sectator & hæreticus damnatus est, & perpetuo carceri mancipatus Edicto Episcopi Parisiensis; sed anno sequente à seditiosis extractus est, vt Ducem se seditioni præstaret. De eo sic habetur in antiquo libro Rectoris fol. 142.

» Anno Domini 1380. die 15. Decemb. M. Ioannes de Salice de Miteraco fuit
» electus in Rectorem. Et tempore Rectoriæ Hugo Aubriotus Miles Præpositus
» Parisiensis fuit incarceratus Parisius in Curiâ Episcopali per D. Parisiensem
» Episcopum & Inquisitorem hæreticæ prauitatis propter factum hæresis re-
» gnante Carolo Rege Franciæ ætatis 13. annorum.

» Eandem historiam Robertus Gaguinus sic refert. Per id tempus Hugonis
» Aubrioti Parisiorum Præsidis falsa Religio & iniqui mores in lucem prodiêre.
» Nam Iudæorum sectator cum esset, Clerum exosum & sacrosanctæ Eucshari-
» stiæ dignitatem contemptui habebat. Scholasticos imprimis aspernabatur,
» stupri & omnis generis libidinis reus. Ob quorum flagitiorum execrationem ad
» publicum spectaculum loco edito in atrio D. Mariæ positus post suæ hæresis
» manifestatam à Concionatore perfidiam, perpetui carceris damnationem à Pa-
» risiorum Antistite accepit. Hic Aubriotus cum publicæ pecuniæ administra-
» tionem diuturnam gessisset, publica opera non parum illustria Parisij extruxit.
» Bastildam ad D. Antonij portam munitissimum propugnaculum, D. Michaëlis
» supra Sequanam Pontem, & aduersus *Scholasticorum Parisianorum* iniurias & no-
» cturnos motus, paruum Castelletum.

Hoc anno Mathias Parisiensis Natione Bohemus valde prolixum librum de Antichristo edidit; docuitque publicè eum iam natum esse: ab eo omnes Vniuersitates & Eruditorum Collegia seducta fuisse; ita vt iam nihil, quod sanum esset & verè Catholicum, docerent. Insectabatur autem maximè Prælatos & Monachos; suoque quæ operi inseruit Scripta quædam *Scholæ Parisiensis* & Conciones M. Guill. de S. Amore, & M. Militzij, ac aliorum quorundam contra Mendicantes.

Extant quoque apud Huttenum litteræ quædam plurimarum Academiarum, Parisiensis, Oxoniensis & Pragensis; item & Wenceslai Cæsaris ad Reges, Principes & Ordines Imperij, vt turbatam dissidio Pontificum Ecclesiam

& infami seruitute oppressam in libertatem vindicarent, quas litteras edidit prædictus Huttenus an. 1520.

Anno 1381. Cardinales Clementini & alij nonnulli Clementi adhærentes, quos Neapoli Clemens in Galliam regrediens reliquerat ad confirmandos suæ partis animos, coacti sunt pileos rubros & alia ornamenta flammis tradere, Clementem eiurare, Vrbanumque solum summum & verum Pontificem agnoscere & profiteri; sed illi post diuturnos carceres libertati restituti, cum iam resipuisse videbantur, ad Clementem fugientes, suas dignitates recuperarunt. In Hispania verò Petrus de Luna Cardinalis Clementinus post multos dies in cognitione rei & examinatione consumptos, *Salamanticæ* tandem euicit, vt *Castiliani* causam Vrbani tanquam vitio creati auersati Clementem Pontificem liberioribus Comitijs electum agnoscerent; quod Gallorum Regis gratiæ potius quàm æquitati datum scribunt nonnulli. At licet ipse Petrus ex Arragoniæ nobili loco oriundus esset, non potuit tamen Arragonas ab Vrbani causa dimouere. 1381.

Eodem anno renouata est lis inter Vniuersitatem Parisiensem & Cancellarium, propter quasdam exactiones, quas contra Bullas Pontificias committebat Cancellarius. M. Ioannes de Caloribus iam ante sibi ceperat nonnihil pro iure suo arrogare: sed quia modicum quid erat, vtcunque tulerat Vniuersitas, quanquam non sine clamore & repugnantia; sed cum post eius obitum M. Ioannes Blankaërs aliàs Blanchardi idem tributum exigere pergeret, his initijs obstitit Vniuersitas, nec passa est quemquam ab eo licentiari. Itaque legimus hoc anno, quasi vacante Cancellaria Episcopum, Decanum & Capitulum commisisse communiter & absque præiudicio partium M..... ad magistrandum quendam in Theologia. Idque ex actis Ecclesiæ Parisiensis refert Hemeræus: Nihilominus re paululum pacatâ muneris sui vices obijt prædictus Blanchardus vsque ad an. 1384. quo contra eum Vniuersitas decreuit, & Decretum promulgauit M. Ioanne de Marsono Rectore: à quo Decreto prouocauit Cancellarius ad Pontificem Clementem, vt infra dicetur. Huius autem litis & querimoniæ initia ad hunc annum refert quoque Hemeræus, *quo*, inquit, *re in Cancellos fori iam vocata, Capitulum Parisiense Vicariam Facultatem alteri demandauit, nouos Magistros coronandi, quæ tamen neutrius partis Iura vllo præiudicio sauciaret.* In qua lite, idem ait M. Petrum de Alliaco ardentissimâ animi vi pro Academiæ dignitate decertasse.

Lis cvm Cancellario Paris.

Eodem anno 10. Octobr. electus est Rector M. Petrus Reginaldi. Et die 18. Decemb. ei successit M. Henricus de Brenehere tunc Procurator Nationis Picardicæ, quo Rectore orta est seditio Parisijs ob subsidia, quæ vltra modum exigebantur, seditio hæc Malleatorum dicta Gall. *des Maillotins*, propterea quod turbulenti ciues malleos plumbeos ad expeditionem bellicam paratos in Ædibus Vrbanis arripuerunt; & ijs Exactores plurimos trucidarunt. At seditione paululum placata, cum sibi timerent seditiosi, confugerunt ad Episcopum & ad Vniuersitatem Parisiensem, vt apud Regem furentis populi vesaniam excusarent, flagitijque veniam impetrarent. Orator ab Vniuersitate delectus est M. Ioannes Goyleyn Doctor Theol. Ordinis Carmelitarum. Cum autem eadem die Vniuersitas & Episcopus apud Vicennas, vbi Rex hospitabatur, conuenissent, Vniuersitas prior admissa ad dicendum, & honoratiorem semper locum tenuit. Quâ de re sic habetur in antiquo libro Rectoris fol. 144.

« Anno Domini 1381. mensis Decemb. 18. die factâ Congregatione Facultatis Artium apud S. Iulianum Pauperem per venerabilem virum M. Petrum Reginaldi tunc Rectorem Vniuersitatis Parisiensis ad eligendum nouum Rectorem electus fuit in Rectorem Vniuersitatis prædictæ Henricus dictus Brenehere Brabantinus pro tunc Procurator Nationis Picardorum actu Regens Parisius in prædicta Facultate. Quæ autem in Rectoria sua acta sunt, patent in Registro seu Papyro Rectoriæ. Non est tamen sub silentio prætermittendum, quod anno Domini præmisso mensis Martij die 13. Vniuersitate vnà cum Episcopo in præsentia D. Regis, DD. Burgundiæ, *de Valois*, fratris Regis, de Borbonio, *de Couchy*, *d'Albret*, ac plurimorum aliorum Nobilium, & etiam sex de Archiepiscoporum vel Episcoporum existentibus, & supplicante veniam & gratiam pro populo Parisiensi «

De Præeminentia Rectoris svper Episcopo Paris.

„ super tunc forefactis non obstantibus quibusdam altercationibus præhabitis
„ inter dictum Rectorem & Episcopum Parisiensem, in Pontificalibus existen-
„ tem super præminitate Propositionis faciendæ coram D. Rege & de loco sta-
„ tionis, dictus Rector obtinuit locum dextrum & Propositionem primam,
„ quam fecit M. Ioan. Goyleyn Doctor in Theologia Ordinis B. Mariæ de monte
„ Carmeli: & tam in Responsionibus Regis, quàm in faciendo Edictum per vil-
„ lam de pace & gratia dicto Populo facta ad Instantiam Vniuersitatis, Episcopi
„ & Cleri, semper prænominabatur Vniuersitas Episcopo & Clero. Sic quod in
„ omnibus Mater nostra Vniuersitas in comparatione ad Episcopum, Decanum,
„ Capitulum & Clerum Parisiensem tam coniunctim quàm diuisim obtinuit
„ principatum.

Extat ad hunc annum Instrumentum quoddam Confessionis factæ Niciæ à Cardinale Mediolanensi in extremis vitæ angustijs, pro causa Clementis VII. quod Reuerendus Pater Bonauentura Bauduisius mihi ex Codice Gemmeticensi fideliter exscriptum communicauit.

Confessio Cardinalis Citramontani pro Clemente.

In nomine Domini, Amen. Nouerint vniuersi tam præsentes quàm futuri præsens publicum Instrumentum inspecturi & audituri, quod anno à Natiuitate Domini nostri Iesu Christi 1381. Indict. 4. die Lunæ 26. mensis August. Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri D. Clementis diuina prouidentia Papæ VII. anno 3. in præsentia testium & mei Notarij publici Antonij infra scriptorum, ad hoc specialiter vocatorum & rogatorum Reuerendissimus in Christo Pater & D. D. Simon de Brossano Ciuitatis Mediolanensis, miseratione diuina tituli SS. Ioannis & Pauli S. Rom. Ecclesiæ Presbyter Cardinalis Mediolanensis vulgariter nuncupatus existens saluus mente, memoria & intellectu, licet æger corpore, cognoscens se mortalem ac diem & horam sui obitus penitus inuocato infra scriptam suam declarationem antequam suum conderet testamentum fecit in hæc verba.

In nomine Omnipotentis Dei Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Ego Simon de Brossano Ciuitatis Mediolanensis tituli SS. Ioannis & Pauli S. Rom. Ecclesiæ Presbyter Cardinalis, volens me ipsum & totum populum Christianum quantum in me est, declarare, & ipsum populum informare de veritate in facto præsentis Schismatis nostris temporibus, proh dolor! exorti & discordiæ super Papatu existentis, & quantum mihi possibile est, de Christianitate omne dubium remouere, & de cordibus quoruncunque fidelium istud schisma pestiferum radicitus extirpare, & vt populus Christianus ad vnitatem S. Matris Ecclesiæ reducatur, pro qua vnione stando de medio & velut indifferenter nec ad vnam partem, nec ad aliam declinando vsque ad hæc tempora vnà cum Reuerendissimis Patribus & DD. meis DD. Petro Episcopo Portuensi, dicto Florentino & Iacobo de Vrsinis bonæ memoriæ S. Rom. Eccl. Cardinalibus fideliter laboraui. Idcirco nolens quicquam sub verborum inuolucro, neque ambiguè loqui neque obscurè sed clarè, attentis omnibus quæ interuenerunt in facto huiusmodi Schismatis, & his quæ disponuntur & ordinantur in iure expressè *Dico & assero & apertè declaro, Electionem Bartholomæi tunc Barrensis factam fuisse per impressionem & nullam ipso iure, sicut etiam Reuerendissimi Patres & DD. DD. Cardinales Vltramontani hoc idem declarauerunt & publicauerunt & Electionem sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri D. Clementis diuina prouidentia Papæ VII. factam à numero sufficienti Reuerendissimorum Patrum DD. Cardinalium esse validam & Canonicam.*

Item dico, quod si verbo, scripto, disputatione vel opere aliquid vnquam fecerim vel dixerim contra præfatum sanctissimum Patrem & D. nostrum D. Papam Clementem VII. confiteor me errasse, & humiliter veniam peto ac recommendo animam meam & familiam meam eidem sanctissimo D. nostro Papæ Clementi tanquam vero Christi Vicario & B. Petri successori legitimo, ac etiam omnibus DD. Cardinalibus vt eam habeant fauorabilem recommendatam prout indubiò spero. Quam quidem declarationem meam volo & mando in cunctis mundi partibus publicari; atque de ipsa declaratione mea & omnibus & singulis supradictis volo & mando quod conficiatur publicum Instrumentum, vnum & plura, & tot & quot expedierit & fuerit opportunum per te Antonium

Notarium

Notarium publicum & Scribam meum hîc præsentem vnà cum Reuerendissi- «
mis Patribus & DD. meis D. Petro Florentino & Guill. sancti Angeli S. Rom. «
Eccles. Cardinalibus, & Reuerendo Patre D. Ioanne Episcopo Castellano «
& Nobili viro Zauardo de Vicedominis de Placentia, ac venerabilibus viris «
DD. F. Petro de Alzate Ordinis Humilitatis Camerario meo, & Ioan. de Mon- «
dellis Legum Doctore & Auditore meo, in quorum præsentia hanc declaratio- «
nem meam vt supra feci & facio, ac etiam vt ipsa declaratio mea sit magis valida «
& authentica & majoris roboris obtineat firmitatem, vtque eidem indubia fides «
adhibeatur, iterum in effectu dante Domino eandem replicabo & faciam poni «
& inseri in meo testamento quod hodie facere intendo per te Antonium Nota- «
rium publicum tradendo, confidendo & publicando, & rogo & instanter re- «
quiro vos præfatos Reuerendissimos Patres DD. Cardinales Florentinum & «
sancti Angeli hîc præsentes, vt dictam meam declarationem vbique publicetis & «
in omnium notitiam deducatis. Qui Reuerendissimi Patres DD. Florentinus & «
sancti Angeli Cardinales ad ipsius Reuerendissimi Patris D. Simonis Cardinalis «
Mediolanensis preces & instantem requisitionem huiusmodi, eidem generosè «
respondẽtes liberaliter promiserunt se velle & in hoc libenter facere & effectua- «
liter adimplere iuxta ipsius voluntatem toto eorum posse. De qua quidem de- «
claratione & supradictis omnibus & singulis factis, dictis, actis & gestis per præ- «
fatum Reuerendissimum Patrem D. Simonem Cardinalem Mediolanensem & «
responsis eidem per præfatos Reuerendissimos Patres DD. Cardinales de Flo- «
rentia & sancti Angeli idem D. Cardinalis Mediolanensis voluit & mandauit & «
requisiuit & rogauit me Antonium Notarium publicum supra & infrascriptum, «
vt inde publicum conficerem Instrumentum vnum vel plura, & tot & quot ex- «
pedierit & fuerit opportunum. «

Acta fuerunt hæc Niciæ in Domo Fratrum Prædicatorum, vbi præfatus Re- «
uerendissimus Pater D. Simon Cardinalis Mediolanensis habitabat, anno, In- «
dictione, mense, die & Pontificatu prædictis, præsentibus suprascriptis Reue- «
rendissimis in Christo Patribus & DD. D. Petro Florentino Episcopo Por- «
tuensi & Guill. S. Angeli Diacono S. Rom. Eccles. Cardinalibus, ac Reueren- «
do Patre in Christo D. Ioanne Episcopo Castellano, necnon nobili viro Zauardo «
de Vicedominis de Placentia ac venerabilibus viris & circunspectis DD. Fr. «
Petro de Alzate Ordinis Humiliati & Præposito Domus S. Mariæ de Brayda «
Mediolan. Camerario & Ioan. de Mondellis legum Doctore & Præposito Ec- «
clesiæ S. Laurentij Mediolanensis, Auditore præfati Reuerendissimi Patris & «
D. Cardinalis Mediolanensis testibus idoneis ad præmissa vocatis specialiter & «
requisitis. «

Et ego Antonius Bassanega quondam Syluestri de Mediolano publicus Apo- «
stolica & Imperiali authoritate Notarius, Secretariusque & Scriba præfati «
Reuerend. Patris in Christo & D. D. Simonis Cardinalis Mediolanensis præ- «
dictæ eius declarationi & omnibus & singulis suprascriptis, dum sic vt præmit- «
titur dicerentur, agerentur & fierent, vnà cum prænominatis testibus interfui, «
& ea, vt supra dictum est, dici, fieri vidi, audiui & intellexi, ac rogatus & re- «
quisitus per supradictum Reuerendissimum Patrem D. Simonem Cardinalem «
Mediolan. hoc Instrumentum publicum confeci, tradidi & publicaui, & in hanc «
publicam formam redegi & scripsi, & me subscripsi, signoque meo consueto «
apposito in testimonium & fidem pleniorem præmissorum roboraui. «

Anno 1382. celebre Senatusconsultum latum est inter Abbatem, Cancellarium 1382.
San-Genouefianum Nationemque Gallicanam, conquerentes ex vna parte,
& M. Iordanum de Cliuis pro Vicecancellario se gerentem tresque Nationes Pi-
cardiæ, Normaniæ & Angliæ seu earum Examinatores opponentes ex altera.
Materia litis hæc erat, quod cum nec M. Iordanus, nec Examinatores 3 istarum
Nationum ab Abbate aut Cancellario non fuissent electi ad id muneris obeun-
dum, examen aperire & claudere ausi fuissent. Legitur hoc Senatusconsultum
in veteri Codice membranaceo Bibliothecæ San-Genouefianæ, quam mihi pro
sua singulari vrbanitate & veteri necessitudine communicauit M. Petrus Lalle-
mantius, vir Rectorius eiusdemque Domus Cancellarius. Sic autem se habet.

Karolus Dei gratia Francorum Rex, vniuersis præsentes Litteras inspectu- «

» ris salutem. Notum facimus quod cum dilectus noster Abbas Monasterij sanctæ Genouefæ Parisiensis necnon Cancellarius dicti Monasterij B. Genouefæ & Procurator Magistrorum & Scholarium Nationis Gallicanæ in Vniuersitate Parisiensi studentium, prout quemlibet eorum tangebat coram certo Castelleti nostri Paris. Examinatore ad hoc per Præpositum nostrum Paris. deputato conquesti fuissent super eo quod licet Religiosi, Abbas & Conuentus dicti Monasterij B. Genouefæ fuissent & essent in possessione & saisina soli & in solidum ponendi, instituendi & habendi autoritate Apostolica in Ecclesia seu Monasterio prædictis vnum Cancellarium dicti Monasterij Religiosum deponendique & destituendi dictum Cancellarium dum & quotiens dicto Abbati placebat ac alterum Cancellarium, præsertim quando causa rationabilis subest ponendi & instituendi in possessioneque & saisina quod dictus Abbas aut Cancellarius possunt habere tentamen pro tentandis Scholaribus in Artibus, vt licentiam valeant obtinere eligendique 4. Tentatores in Artium Facultate qui sint Magistri in Artibus de qualibet Natione dictæ Vniuersitatis Paris. vnum pro dictis Scholaribus licentiandis tentandis, in possessioneque & saisina quod dicti Tentatores sic Electi prædictos Scholares in certo loco dicti Monasterij per dictos Abbatem & Conuentum, aut per dicti Monasterij Cancellarium eisdem Tentatoribus assignando tentare possunt ad videndum & sciendum an dicti Scholares sint idonei & sufficientes ad dictam licentiam in prædicta Artium Facultate obtinendam. In possessione etiam & saisina, quod nullus alius prætérquam dictus Abbas & Cancellarius dictum Tentamen aperire possunt, nec ponere seu eligere Tentatores prædictos, quodque nulli alij dictis Tentatoribus Electis per dictos Abbatem & Conuentum seu Cancellarium modo & forma prædictis exceptis aliquos Scholares recipere seu admittere seu ad tentamen dictorum Scholarium vel ad quicquam aliud ad dictum tentamen spectans procedere non poterant, & si quid in contrarium factum fuerat, nullum erat ac nullius valoris reputari debebat. *Dicebant insuper quod licet dicti Abbas & Cancellarius fuissent & essent in possessione & saisina soli & in solidum ponendi & pro dicto tentamine necnon examine & licentia Scholarium prædictorum eligendi Vicecancellarium qui debet esse Magister in Theologia, quando prædicti Monasterij Cancellarius Magister in Artibus non extabat, & quod nullus alius Vicecancellarium ponere aut instituere poterat*; & si quid in contrarium factum fuerat, totum erat nullum aut saltem adnullari debebat; quodque licet dictus Cancellarius sic vt prædicitur, positus vel electus fuisset & esset in possessione & saisina, quod dicti Vicecancellarius & Tentatores in præsentia dictæ Facultatis Artium juramentum faciebant quod justè diuinum Officium exercerent quos dignos pro licentia in prædicta Artium Facultate obtinendi reperirent, approbando, cęteros indignos repellendo. Insuper dicta Natio Gall. fuisset & esset in possessione & saisina dum & quotiens dictum tentamen in prædicto Monasterio B. Genouefæ apertum fuerat, habendi ibidem quendam Magistrum in Artibus dictæ Nationis Gall. modo & formâ prędictis electum. Qui quidem Tentator modo vt prędicitur, electus dictum tentamen apertum intrare ac dictos Scholares tentare poterat ac omnia facere ad dictum tentamen spectantia cum cæteris 3. Tentatoribus & Cancellario seu Vicecancellario debitè ac modo & forma prędictis electis, in possessioneque & saisinâ quod alius nullus ad prędictum tentamen procedere poterat. Alioquin quod secus fuerat, nullum erat ac impediri & adnullari debebat, nihilominus M. Iordanus de Cliuis Nationis Angliæ Magister in Artibus & Baccalarius in Theologia se gerens pro Vicecancellario Monasterij B. Genouefæ prædicti tentamen dicti loci B. Genouefæ aperire, ac plures Scholares qui ibidem ire & accedere voluerant, dictumque tentamen claudere necnon plures Scholares tentatos pro intrando examen vt licentiam in dicta Artium Facultate obtinerent, vocari facere nisus fuerat, quanquam per dictum Abbatem vel Cancellarium electus non fuisset, quanquam etiam non esset Magister in Theologia nec Cancellarius Magister in Artibus, ac dictus M. Iordanus juramentum prędictum non fecisset, & insuper MM. Ioannes Troüillet Picardiæ, Ioannes de Vallibus Normaniæ & Guyso Angliæ Nationum se dicentes Magistros in Artibus, ac se pro Tentatoribus dicti tentaminis B. Genouefæ

gerentes dictum tentamen B. Genouefæ cum prędicto M. Iordano aperierant, « Scholaresque qui ibidem accesserunt, in pluribus & diuersis locis dicti Mona- « sterij tentauerant prędictumque tentamen clauserant, pluresque Scholarium « per ipsos Tentatores vocauerant seu vocari fecerant, vt dictum examen B. Ge- « nouefæ intrarent ac ibidem licentiam in Artibus obtinerent, absque eo quod « prędicti Magistri Iordanus Troüillet, de Vallibus & Guyso per dictos Abba- « tem & Cancellarium B. Genouefæ ibidem positi vel electi fuissent & absque eo « quod prędictum juramentum modo prędicto fecissent, quæ omnia pręnomina- « ti & eorum quilibet injustè & contra rationem ac contra voluntatem, inhibi- « tionem & defensionem dictorum Abbatis & Conuentus, Cancellarij ac Natio- « nis Gall. fecerant dictos Conquerentes in eorum possessionibus & saisinis per- « turbando & impediendo indebitè & de nouo vt dicebant; Et quia dictus Exa- « minator Castelleti plures inhibitiones & defensiones pręnominatis fecerat, di- « cti Iordanus & Troüillet ad nostram Parlamenti Curiam appellauerant & dicti « de Vallibus & Guyso se opposuerant: quibus opponentibus certa dies coram « dicto Prępofito nostro Paris. per dictum Examinatorem fuerat assignata, demum « dicta causa fuerat in dicta Parlamenti Curia introducta. Constitutis igitur pro- « pter hoc in dicta Curia nostra partibus antedictis seu Procuratoribus, ordina- « toque per eandem Curiam quod appellatio dictorum Iordani & Troüillet oppo- « sitionem valeret, dicti Conquerentes hęc & alia latius proponendo omne fa- « ctum pertinens proponebant. Ac omnes Conclusiones ad casum nouitatis spe- « ctantes faciebant petendo recredentiam sibi fieri in casu dilationis, & quod dicti « opponentes in damnis, interesse & expensis dictorum Conquerentium condem- « narentur. Dictis opponentibus ex aduerso proponentibus & dicentibus quod « Parisius in Vniuersitate sunt 4. Nationes, videlicet Gallicana, necnon Picar- « diæ, Normaniæ & Angliæ, *quodque dum Studium Vniuersitatis Parisiensis per* « *claræ memoriæ Karolum Magnum prædecessorem nostrum de Ciuitate Rom ad Ciuita-* « *tem nostram Parisiensem translatum fuerat*, in prędicto Monasterio B. Genouefæ « creatus & ordinatus fuerat Cancellarius alter Religiosorum Monasterij prędicti, « *quiquidem Cancellarius si non sit Magister in Artibus, debet Vicecancellarium Magi-* « *strum in Theologia, & si dictus Cancellarius sit Magister in Artibus potest Vicecancel-* « *larium Magistrum in Theologia vel alium, prout eidem Cancellario visum fuerit, or-* « *dinare, pariterque in prædicta Artium Facultate solebat esse duntaxat examen Monaste-* « *rij B. Genouefæ prædicti, licet in Ecclesia Parisiensi nunc examen existat.* Dicebant « insuper, quod eorum intentionis nunquam fuerat nec erat aliquid dicere seu pro- « ponere contra partem Summi Pontificis Clementis Papæ Moderni, quinimo « sibi adhęrebant & adhęrere volebant, sed ea quæ fecerant & faciebant in hac « parte, hoc fuerat & erat duntaxat pro eorum Priuilegiis sustinendis, quodque « *M. Iudocus Ghisilius Religiosus dicti Monasterij B. Genouefæ erat Magister in Arti-* « *bus & prædicti Monasterij Cancellarius*, & secundum tenorem Priuilegiorum suo- « rum quando tentamen debet aperiri, *Cancellarius B. Genouefæ debet 4. Tentatores* « *4. Nationum prædictarum eligere, ac ipsos debet Vniuersitati præsentare*, & hoc puto « Nationes dictæ Facultatis 4. Examinatores, vnum videlicet de qualibet Natio- « ne eligunt qui Nationibus faciunt juramentum, dictusque M. Iudocus dicti « Monasterij B. Genouefæ Cancellarius vt præfertur, dictum M. Iordanum Vice- « cancellarium fecerat & ordinauerat, Quiquidem M. Iordanus dictos Tentato- « res prædictis Nationibus præsentauerat, per 3. verò Nationes prædictas vide- « licet Picardiæ, Normaniæ & Angliæ 4. Examinatores 4. Nationum prædicta- « rum electi fuerant, qui dum secundum tenorem dictorum Priuilegiorum proce- « dere voluerant, prędicti Conquerentes modo & forma prędictis se conquesti « fuerant. Dicebant insuper, quod dictæ 3. Nationes, videlicet Picardiæ, Nor- « maniæ & Angliæ contra dictam querimoniam se opposuerant & eisdem 3. Na- « tionibus opponentibus non contradixerant nec contradicebant, omnes Scho- « lares Nationis Gall. prędictæ, sed decem vel duodecim dictæ Nationis dunta- « xat contra eorum juramenta veniendo, qui dictis opponentibus impedimentum « apposuerant in pręmissis, propter quod impedimentum 34. Scholares idonei & « sufficientes impediti fuerant licentiam obtinendi. Quare requirebant quatenus « res contentiosa per manum nostram tanquam Superiorem regeretur & guber- «

» naretur juxta casum & naturam nouitatis? Dicebant insuper quod querimo» nia dictorum conquerentium erat ineptè formata; nam in majore dictæ queri» moniæ dicti Conquerentes dicebant quod dictus Abbas erat in possessione & » saisina destituendi Cancellarium B. Genouefæ & loco ipsius instituendi, & in » minore dictæ querimoniæ non dicebat quod dictum Magistrum Iudocum desti» tuisset, quodque attento quòd dictæ 3. Nationes Picardiæ, Normaniæ & An» gliæ, erant major pars Facultatis Artium prædictæ & pro dicta Facultate ius in » Curia ista deducebant, dicti Conquerentes non erant admittendi, & si erant » admittendi, proponebant vlterius dicti Conquerentes omne factum pertinens » & conclusiones faciebant ad casum Nouitatis spectantes petendo recredentiam » fieri in casu dilationis. Sicque dici & pronunciari petebant, & quod per aduoa» mentum dictarum trium Nationum Picardiæ Normaniæ & Angliæ, dicti Ior» danus Troüillet, de Vallibus & Guyso extra processum ponerentur, & quod » dicti Conquerentes in expensis huiusmodi causæ condemnarentur. Dictis Con» querentibus replicantibus & dicentibus quod ipsi contra dictos Iordanum » Troüillet, de Vallibus & Guyso duntaxat & nihil contra Vniuersitatem seu » Facultatem Artium prædictam hujusmodi prosecutionem faciebant. Omnes» que de Natione Gallicana prædicta & non solum 10. vel 12. dictæ Nationis se » conquesti fuerant, quodque dictus M Iudocus dicta Cancellaria B. Genoue» fæ priuatus fuerat, & hoc omnibus notum extabat, nec ad dictos opponentes » spectabat scire causas priuationis M. Iudoci prædicti, quodque Magistri Ioannes » Mauberti in Remensi & Armandus Iauserandi in Senonensi Prouinciis dicti » Summi Pontificis Collectores ac ipsius Summi Pontificis in hac parte Com» missarij MM. Iudocum dudum Cancellarium, Balduinum Agrij Vicecancella» rium dicti Monasterij B. Genouefæ necnon Ioannem de Roncuria pro Galli» cana, Iacobum de Lorrai pro Picardiæ, Thomam Mille pro Normaniæ & Ior» danum prædictum pro Angliæ Nationibus Examinatores seu Tentatores in » examine S. Genouefæ tam nouos quàm antiquos se dicentes à prædictis Officiis » Cancellariæ, Vicecancellariæ & Examinis seu Tentaminis autoritate Aposto» lica destituerant & amouerant, eademque autoritate Apostolica cassauerant » & adnullauerant omnia & singula quæ tempore dissensionum inter dictos Reli» giosos Abbatem & Conuentum & nonnullos studentes dictæ Vniuersitatis Fa» cultatis pendente à tempore retroacto vsque ad diem datæ Litterarum dicto» rum dicti Summi Pontificis Commissariorum facta fuerant ac Fratrem Ægi» dium Priorem de Vanuis Canonicum Regularem ac Religiosum Beatæ » Genouefæ in Cancellarium, necnon Magistros Ioannem de Auenis in sacra » Pagina Doctorem Vicecancellarium, Ioannem de Roncuria pro Gal» licanæ, Thomam de Baucuria pro Picardiæ, Thomam Mille pro Nor» maniæ, vel Ioannem Britonis in eius absentia & Arnoldum de Har» nen pro Angliæ Nationibus Magistros in Artibus 4. Examinatores in exa» mine prædicto pro anno præsenti, & illâ vice autoritate Apostolicâ prædictâ » creauerant, fecerant, ordinauerant & deputauerant. Et hoc eisdem Com» missariis supra nominatis dictus Summus Pontifex mandauerat & commiserat » absque præjudicio Priuilegiorum dictæ Vniuersitatis, & pro dictis Religiosis, » necnon pro Cancellario per dictos Commissarios autoritate Apostolica facto » & ordinato, ac pro dicta Natione Gall. se conquesti fuerant. Dicebant insu» super, quod ipsi contra Priuilegia dictæ Vniuersitatis nec contra eorum jura» menta quidquam fecerant; quodque dicta Vniuersitas, necnon dicta Facultas » Artium cum prædictis Opponentibus hujusmodi prosecutionem facere nunc » deliberauerant: quinimo deliberauerant pro Conquerentibus prædictis, nec » poterant dictæ 3. Nationes Picardiæ, Normaniæ & Angliæ dictam Artium Fa» cultatem ligare aut eidem præjudicare. Et dato sine præjudicio quod dicta Fa» cultas Artium cum prædictis Opponentibus prosecutionem facere deliberasset, » hoc eisdem conquerentibus nocere non debebat, præsertim cum Scholares » prius eorum Nationibus quàm Facultati juramentum præstare sint soliti. Ex » quibus apparere dicebant dicti Conquerentes, quod dicta Natio Gallicana ad » hujusmodi prosecutionem faciendam erat admittenda, eratque eorum queri» monia aptè formata, & erant dicti Conquerentes ad suam querimoniam præ-

dictam, & non dicti Opponentes ad eorum propoſita admittendi, & attento «
quod præſens cauſa in breui poterat terminari, dictæ res contentioſæ non de- «
bebant per manum noſtram tanquam ſuperiorem regi ſeu gubernari lite pen- «
dente. Dicebant etiam, quod dicti Iordanus Troüillet, de Vallibus & Guyſo «
per Aduoamentum dictarum Nationum Picardiæ, Normaniæ & Angliæ non «
debebant extra poni proceſſum, & ad hoc & alia prout ſupra dicti conque- «
rentes concludebant. Dictis opponentibus duplicantibus & dicentibus, quod «
in dictis 4. Nationibus dictæ Facultatis Artium erant & ſunt 4. Procuratores, «
quodque 3. Procuratores dictarum trium Nationum, videlicet Picardiæ, Nor- «
maniæ & Angliæ huiuſmodi proſecutionem contra dictos Conquerentes facie- «
bant: quare dicebant quod cenſebatur eſſe facta per totam Facultatem de iure «
& ratione. Dicebant inſuper, quod proſecutionem contra dictos de Natione «
Gallicana facere non intendebant, ſed eorum priuilegia quæ iurauerunt, ſuſti- «
nere & obſeruare volebant: quodque dictus Magiſter Iudocus à prædicto Offi- «
cio Cancellarij nunquam priuatus fuerat; & dum ille qui nunc Cancellarium «
ſe dicebat, in prædicto Officio admitti voluerat, dictæ Nationes hæc contra- «
dixerant, & tandem fuerat apud Sedem Apoſtolicam quædam appellatio inter- «
jecta; & attento quod dicta querimonia de Cancellario per dictum Abbatem «
facta & non de Cancellario per dictos Commiſſarios ordinato mentionem facie «
bant dicti Opponentes obtinere debebant in hac cauſa, debebant etiam dictæ res «
contentioſæ per dictam manum noſtram lite pendente gubernari iuxta caſum «
& naturam nouitatis. Ex quibus & alijs per ipſos propoſitis dicebant, quod ipſi «
erant ad ſua propoſita admittendi, & ad hoc & alia, prout ſupra, concludebant. «

Tandem auditis partibus antedictis in omnibus quæ circa præmiſſa dicere & «
proponere voluerunt, viſis inſuper certis litteris, actis & munimentis per ipſas «
partes eidem Curiæ noſtræ exhibitis & traditis, conſideratiſque & attentis di- «
ligenter omnibus circa hæc attendendis, & quæ dictam Curiam noſtram in hac «
parte mouere poterant & delebant, Per Arreſtum eiuſdem Curiæ dictum fuit «
quod dicti Conquerentes ad bonam & iuſtam cauſam ſe conqueſti fuerant, di- «
ctique Opponentes ad malam cauſam ſe oppoſuerant. Manutenebunturque «
& conſeruabuntur dicti conquerentes in ſuis poſſeſſionibus & ſaiſinis prædictis, «
amoto abinde omni impedimento per dictos Opponentes in dictis rebus con- «
tentioſis appoſito. Et per idem Arreſtum dicta Curia noſtra manum noſtram in «
dictis rebus contentioſis appoſitam leuauit atque leuat ad ipſorum Conqueren- «
tium vtilitatem, dictos Opponentes in expenſis dictorum conquerentium con- «
demnando, dictarum Expenſarum taxatione ipſi Curiæ reſeruatâ. In cuius rei «
teſtimonium præſentibus litteris ſigillum noſtrum in abſentia magni ordinatum «
iuſſimus apponi. Datum Pariſius in Parlamento noſtro die 12. Iulij anno D. 1382. «
Et Regni noſtri 2. «

De Rotulo ad Clementem mittendo.

Eodem anno Vniuerſitas cedendum tandem rata maiori parti Cleri Galli-
cani & voluntati Regis eorumque qui Res Franciæ gubernabant, Clementi
Rotulum Nominationum deſtinauit: & die 18. Septemb. Natio Picardica in
eam rem Comitijs priuatis apud San-Iulianum habitis Inrotulatores tres è ſuis
nominauit MM. Honoratum de Porta, Io. Carpentarij, & Gerardum de Ver-
ſigniaco, præſentibus MM. Ioanne de Monaſterijs, Io. Mantelli, Ioa. Conuts
& multis alijs.

In Comitijs autem Generalibus apud Mathurinenſes habitis die 12. Octob.
M. Ioanne Lucquet tum Rectore, actum eſt de concluſione Rotuli, & quan-
quam præualuit maior numerus Facultatum & Nationum quæ Rotulum mitti
volebant, Facultas tamen Medicinæ & Natio Anglicana tum contradixerunt.
Vnde patet inuitas agnouiſſe Clementem Pontificem; hac de re ſic legitur in
Commentarijs Nationis Anglicanæ. Anno Domini 1382. d. 12. die menſis «
Octob. factâ congregatione Vniuerſitatis per Iuramentum apud S. Mathuri- «
num ſuper 2. art. primus an expediret concludere Rotulum ad Papam, & quod «
concluderetur de facto Vniuerſitatis in Parlamento contra Clientes, qui aliàs «
ſuppoſitis eius & ipſi magnam fecerunt iniuriam & violentiam. De primo de- «
liberauit Natio Anglicana concorditer duobus ſuppoſitis demptis, quod pro- «
pter cauſam non expediebat facere ſeu mittere aliquem Rotulum. Et ſuper pri- «

Digitized by Google

» ma deliberatione Procurator reddendo deliberata petijt publicum Instrumen-
» tum à M. Henrico Deodedor, alijs Nationibus contrarium deliberantibus.
» Facultas etiam Decretorum petijt maturius consilium, alijs duabus Facultati-
» bus scilicet Theologiæ & Medicinæ deliberantibus, quod simpliciter expediret
» facere Rotulum, & propter causam eum concluserunt. Et etiam Rector habi-
» ta maiori parte Vniuersitatis conclusit Rotulum mittendum ad Papam.
» De 2. art. dati fuerunt Deputati ad audiendum & ad referendum. Dati etiam
» erant concorditer in illa Congregatione Deputati qui adirent Episcopum
» Gebennensem supplicando illi vt non grauaret Supposita Vniuersitatis pro
» Decimis.

Ex postremis hisce verbis intelligimus Episcopum Gebennensem, qui tunc erat Ioannes de Murol, à Clemente fuisse præpositum exigendis Decimis & Beneficijs: quem ille postea Cardinalem creauit an. 1385. tituli S. Vitalis. Porro licet in prædictis Comitijs non omnes Nationes & Facultates conuenerint de mittendo Rotulo, in alijs tamen vnanimiter fuit conclusus, vt habetur in anti-
» quo libro Rectoris fol. 148. ver. Anno Domini 1382. die 10. mensis Nouembr.
» (legendum, Octobris) fuit electus in Rectorem Vniuersitatis concorditer per
» 4. Intrantes scilicet Guillelmum *le Dos*, Flamingum de Mareroy, Adam Carni-
» ficis, & Ioa. Hoclem, Ioannes Lucqueti de sancta Manehilde Catalaunensis
» Diœcesis. In cuius Rectoria fuit conclusus Rotulus concorditer per omnes Fa-
» cultates & Nationes ad D. Clementem Papam VII. Licet verò fuerit sub hoc
Rectore conclusus, non fuit tamen sub eodem missus, sed sub eius successore M. Ægidio de Aspero monte: vt legitur in eodem lib. his verbis.
» Anno Domini 1382. die 15. mensis Decemb. fuit electus concorditer viâ Spi-
» ritus sancti in Rectorem Vniuersitatis Parisi. Ægidius de Aspero monte Remen-
» sis Diœcesis, qui multa habuit agere in sua Rectoria, quia tunc Vniuersitas sæ-
» pius adiuit Regem & DD. Duces ad supplicandum pro illis de villa, qui erant
» in maxima turbatione & afflictione, & etiam pro facto Vniuersitatis, quia aliqui
» Scholares & seruitores Vniuersitatis fuerunt impositi ad taxam cum illis de villa,
» sed Vniuersitas obtinuit quod nihil soluerent.
» Item in Rectoria ipsius Rotulus fuit missus ad Clementem, qui fuerat con-
» clusus per alium Rectorem.

Ex hoc loco intelligimus aliam in vrbe ortam fuisse Ciuium seu Malleatorum seditionem; nempe absente Rege & ad bellum Flandricum profecto Malleatores iterum vrbem turbauerant: at eo reuerso Victore & Triumphatore magna fuit eorundem consternatio, triplici enim acie & sub signis Lutetiam ingressus Rex, vt ait Æmylius, occurrentes reuerentissimè Decuriones Prætoremque Mercatorum ad se non admisit. Et postquam D. Virgini vota persoluit, ad concionem in Regiam inermes Ciues incolasque vocauit: eorumque infidelitatem, crudelitatem, seditionem, defectionem, furorem coarguit. Eum Vniuersitas flectere conata est. Patrui ipsi Regis pro Regia vrbe, cuius Optimates Nobilitasque consilia cum sceleratis non consociassent, procumbentes deprecati sunt. Ad crepitum armorum territa plebs miserabili fletu suppliciique omnia impleuit. Demum Rex 300. Ciuium nomina edidit, qui capite luerent; cæteros ære multauit.

De Vvicleffo.

Eodem anno Wicleffus arreptâ occasione Schismatis ad Parlamentum Londinense scripsit aliquas propositiones, quas dicebat ad tutelam Regni valde vtiles imò necessarias esse. Nempe quod nulli sedi aut Prælato obediendum esset, nisi quantum scriptura iubet in obedientiam Christi. Deinde ne Curiæ Romanæ aut Auenionicæ, aut Exteræ cuipiam mitteretur pecunia, nisi ex scriptura conuinceretur esse debitam. 3. Ne vllus Cardinalis aut quiuis alius perciperet fructus Ecclesiarum Angliæ, nisi vel resideret in Anglia, aut Regni negotijs occupatus retineretur. 4. Ne Regni Communitates onerarentur subsidijs insuetis, antequam omnia Ecclesiasticorum bona defecissent.

Contra verò Ecclesiæ Dogmata & Canones aiebat 1. Substantiam panis manere post consecrationem, & substantiam panis post consecrationem esse Corpus Christi. 2. Deum de potentia sua absoluta non posse facere quod in Sacramento altaris Accidentia sint sine subiecto. 3. Deum debere obedire Dia-

bolo. 4. Papam plus teneri Imperatori quàm è conuerso. 5. Monachos S. Benedicti nolentes opere manuum victum quærere, non solum apostatas esse à suo Ordine, verum etiam à Discipulatu Christi. 6. Nullum esse Episcopum, Prælatum, aut Dominum, dum est in peccato mortali, &c. Multos alios eiusmodi errores colligit Walsinghamus, additque Willielmum Courteneyum Archiepiscopum Cantuariensem collectâ Episcoporum & Doctorum Synodo eos damnasse. Et cum plurimi Magistri Academiæ Oxoniensis Wicleffo adhæsissent, alij in sua pertinacia cum eo remanserunt, alij palinodiam cecinerunt. Inter cæteros verò illi fauebat, vt ante dictum est, Cancellarius Vniuersitatis M. Nicolaus Hertford, & quidam Canonicus Leicestriæ.

Cum ergo prædictus Archiepiscopus errores Wicleffi communi Sapientum suffragio damnari curasset, vetuit vllibi prædicari, præsertim verò inhibuit M. Roberto Rugge tum Cancellario Academiæ Oxoniensis, ne in Scholis damnatas præpositiones sustineri pateretur. Verum ille contempto Archiepiscopi Mandato Prædicatores elegit Wicleffi Sectatores, & peruersæ eius doctrinæ magnum dedit incrementum. Quâ de re sic Walsinghamus. Damnatis prædictis Con-" clusionibus hæreticis & erroneis à D. Archiepiscopo & Cœtu Sapientum, con-" sequenter idem Archiepiscopus mandatum mittit Cancellario Oxoniæ Rober-" to Rugge, in quo declarauit damnationem, & mandauit vt per se vel per alium" easdem esse damnatas faceret publicè declarari. Prohiberet insuper hæc & alia" talia vel in Scholis communicari, vel in prædicationibus attentari de cætero;" & eo effectualius laboraret in executione mandati sibi directi, quo D. Archi-" episcopus posset apertè cognoscere eum nullatenus talibus erroribus macula-" tum aut talium prædicatoribus adhærere. Sed dissimulari non potuit malicia" præconcepta in corde suo, quin patenter foris ostenderet venenum, quod in" eius animo firmauerat sibi sedem. Reuera diebus solennioribus, quibus eius in-" cumbebat Officio sermones in populo facere, commisit onus verbi ijs quos no-" uit acerrimos Ioannis Wicleffi Sectatores, spreto vel paruipenso Archipontifi-" cali mandato. Et quidem Philippo Repindon præfato Canonico de Leycestria" sermonem dicendum assignauit in festo Corporis Christi, in quo sermone, inter" multa quæ dixit abusiua, talia perorauit. *In Doctrina autem speculatiua cuiusmodi* " *est materia de Sacramento altaris, ponam*, inquit, *Custodiam ori meo, Donec Deus ali-* " *ter illustrauerit siue instruxerit corda Cleri. Factumque est vt non ad emendationem ma-* " *lorum, sed augmentationem idem Cancellarius mandato Archipræsulis vteretur, & ad* " *irritationem paternæ patientiæ & lenitatis.* Quibus rebus nimirum Archiepiscopus" exacerbatus iterum recollecto cœtu Magistrorum citari fecit expost prædictum" Cancellarium & cæteros superius nominatos, ad respondendum de tanto con-" temptu coram eis publicè & declarandum quid de præmissis damnatis articulis" ipsi sentirent. Qui tandem post multas tergiuersationes imponendo duplicem" sensum in eisdem & cauillationes diuersas, coacti sunt licet inuiti simpliciter" proferre sentire suum de præmissis, factâ prius protestatione quod vellent & in-" tenderent esse humiles & fideles filij, & Ecclesiæ in omnibus obedire, &c. Con-" cesserunt igitur cunctas prædictas Conclusiones intelligendo eas prout verba" sonant, fore vel hæreticas vel erroneas, iuxta quod D. Archiepiscopus & Ma-" gistrorum cœtus plenâ deliberatione definierant de eisdem. "

Hoc anno obijt isignis olim liberalium Artium & Theologiæ Professor M. Nicolaus Oresmus, Magnus Collegij Nauarrici quondam Magister, S. Capellæ Canonicus & Caroli V. Regis Præceptor, qui anno 1366. factus Decanus Ecclesiæ Rotomagensis; ex Decano Episcopus Lexouiensis anno 1377. Iacet autem in Cathedrali iuxta portam chori sinistram.

Eodem anno Clemens VII. Auenione sedens indulsit Vniuersitati Priuilegium contra Principes, Barones & alios qui Beneficiorum suorum reditus occupabant, aut alia bona mobilia, vel immobilia.

Clemens Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabilibus fratribus Beluacensi, Meldensi ac Siluanectensi Episcopis Sal. & Apostol. bened. Militanti" Ecclesiæ licet immeriti disponente Domino præsidentes circa Curam Ecclesiarum & aliorum Beneficiorum Ecclesiasticorum, quorum licet solertiâ reddimur indefessâ solliciti, vt iuxta debitum Pastoralis officij occurramus dispen-"

PRIVILEGIVM APOSTOLICVM CONTRA OCCVPATORES.

BONORVM AD MAGISTROS PERTINENTIVM.

» dijs & profectibus diuina cooperante clementia salubriter incurrebamus. Sanè » Dilectorum filiorum vniuersorum Magistrorum, Doctorum, & Scholarium » Studij Paris. conquestione accepimus, quod nonnulli Archiepiscopi, Episcopi » alijque Ecclesiarum Prælati & Clerici ac Ecclesiasticæ personæ tam Religiosæ » quàm etiam seculares, necnon Duces, Marchiones, Comites, Barones, No- » biles, Milites & laïci Communis, Ciuitatum Vniuersitatum, oppidorum, Castro- » rum, villarum & aliarum & aliæ singulares personæ Ciuitatum ac Diœcesum » ac aliarum partium diuersarum occupauerunt & occupari fecerunt Castra, vil- » las & alia loca, terras, domos, possessiones, iura & Iurisdictiones, nec non » fructus, census, reditus & prouentus Beneficiorum suorum Ecclesiasticorum » & nonnulla alia mobilia & immobilia, spiritualia & temporalia ad eosdem Ma- » gistros, Doctores, Scholares ratione Beneficiorum prædictorum spectantia, & » ea detinent indebitè occupata seu ea detinentibus præstant consilium, auxi- » lium & fauorem, nonnulli etiam Ciuitatum, Diœcesum & partium prædicta- » rum, qui nomen Domini in vacuum recipere non formidant, eisdem Magistris, » Doctoribus & Scholaribus super prædictis Castris, villis & locis alijs, terris, Do- » mibus, possessionibus & Iurisdictionibus, fructibus, censibus, reditibus spiri- » tualibus & temporalibus & alijs rebus ad eosdem Magistros, Doctores & Scho- » lares ratione prædicta spectantibus multiplices molestias & iniurias inferunt ac » iacturas. Quare dicti Magistri, Doctores & Scholares nobis humiliter suppli- » carunt, vt cum eisdem reddatur valde difficile pro singulis querelis ad Aposto- » licam Sedem habere recursum, prouidere ipsis super his paterna diligentia cu- » raremus. Nos igitur aduersus Occupatores, Detentores & Iniuriatores huius- » modi illo volentes eisdem Magistris, Doctoribus & Scholaribus remedio sub- » uenire, per quod ipsorum compescatur temeritas & alijs aditus committendi si- » milia præcludatur, Fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus qua- » tenus vos vel duo aut vnus vestrum per vos vel alium, seu alios, etiam si sint extra » loca, in quibus deputati estis Conseruatores & Iudices præfatis Magistris, Do- » ctoribus & Scholaribus efficacis defensionis præsidio assistentes non permittatis » eosdem super ijs & quibuslibet alijs bonis & iuribus ad Magistros prædictos ra- » tione prædicta spectantibus ab eisdem vel quibusuis alijs indebitè molestari; » velitis grauamina, seu damna vel iniurias irrogari, facturi eisdem Magistris, » Doctoribus & Scholaribus etiam in Ciuitate Parisiensi, cum ab eis, Procurato- » ribus suis, aut eorum aliquo fueritis requisiti de prædictis & alijs personis qui- » buslibet super restitutione huiusmodi Castrorum, villarum, terrarum & alio- » rum locorum, Iurisdictionum, Iurium & bonorum mobilium & immobilium, re- » dituum quoque ac prouentuum & aliorum quorumlibet bonorum, nec non de » quibusvis molestijs, iniurijs atque damnis præsentibus & futuris in illis vrbibus » Iudicialem requiratis indaginem, summariè de plano sine strepitu & figura Iu- » dicij, in alijs verò prout qualitas eorum exegerit, iustè complementum; Occu- » patorum seu Detentorum præsumptores, molestatores & Iniuriatores huius- » modi, necnon Contradictores quoslibet & rebelles, cuiuscunque Dignitatis, » status, ordinis vel conditionis extiterint, quandocunque & quotiescunque » expedierit, authoritate nostra per censuram Ecclesiasticam appellatione post- » posita compescendo, inuocando ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis, » non obstantibus tam felicis recordationis Bonifacij Papæ VIII. prædecessoris » nostri litteris in quibus cauetur, ne aliquis extra Ciuitatem suam & Diœcesim » nisi in certis exceptis casibus, in illis vltra vnam dietam, à fine Diœceseos ad Iu- » diciũ euocetur, seu ne Iudices & Conseruatores à sede Deputati contra quoscun- » que procedere, alij vel alijs vices suas cõmittere aut aliquos vltra vnam dietam » à fine Diœcesis eorundem trahere præsumant, & de duabus dietis in Concilio » Generali, dummodo quandiu regimini vniuersalis Ecclesiæ nos præesse contige- » rit vltra sex, & postquã nos contigerit de medio summoueri, vltra 4. dietas aliquis » authoritate præsentium non trahatur, seu quod tam de alijs quàm de manifestis » iniurijs, violentijs, atque damnis alijs, quæ iudicialem exigunt indaginem pœnis » in eos si secus egerint & in id procurantes adiectis, Conseruatores se nullatenus » intromittant quod alijs quibuscunque Constitutionibus à Præd. nostris Rom. » Pontif. tam de Iudicibus delegatis & Cõseruatoribus quàm personis vltra certũ numerum

numerum ad Iudicium non vocandis aut alijs editis, quæ vestræ possent in hac « parte Iurisdictioni ac potestati eiusmodi libero exercitio quomodolibet obuiare, « seu si aliquibus communiter vel diuisim à sede prædicta sit indultum quod in- « terdici, suspendi vel excommunicari atque vltra vel extra certa loca ad Iudi- « cium euocari non possint per litteras Apostol. non facientes plenam & expres- « sam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi ac eorum personis, locis, « ordinibus & nominibus proprijs mentionem & qualibet alia dictæ sedis Indul- « gentia generali vel speciali cuiuscunque tenoris existat, per quam præsentibus « non expressam vel totaliter non insertam nostræ Iurisdictionis Explicatio in « hac parte valeat quomodolibet impediri, & de qua cuiusque toto tenore de « verbo ad verbum habenda sit in nostris litteris mentio specialis. Cæterum vo- « lumus & Apostolica authoritate decernimus, quod quilibet vestrum prosequi « valeat articulum per alium inchoatum, quamuis id inchoans nullo fuerit impedi- « mento Canonico præpeditus, quodque à datis præsentium sic vobis & vnicui- « que vestrum in præmissis omnibus & eorum singulis cœptis & non cœptis, præ- « sentibus & futuris perpetuata potestas & Iurisdictio attributa, vt eo vigore ea- « que firmitate possit in præmissis omnibus cœptis & non cœptis præsentibus & « futuris & pro prædictis procedere, ac si prædicta omnia & singula coram vobis « cœpta fuissent & Iurisdictio vestra & cuiuslibet vestrum in prædictis omnibus « & singulis per citationem vel modum alium perpetuata legitimè extitisset, « Constitutione prædicta super Conseruatoribus & alia qualibet in contrarium « edita non obstante. Datum Auenioni 5. Id. Octob. Pontific. nostri an. 4. «

Quibus quidem litteris Apostolicis totaliter exemplatis & transsumptis Nos « per ipsos Tabelliones publicos collationem de præsenti exemplo & transum- « pto ad dictas litteras Apostolicas gratiosas exæquatores & Conseruatores Ori- « ginales fieri fecimus diligenter, adhibitis in dicta Collatione testibus inferius « nominatis. Et quia facta & audita Collatione prædicta præsens Exemplum & « Transumptum cum dictis Originalibus litteris comperta sunt per omnia con- « cordare, Ideo nos Officialis prædictus eidem præsenti Exemplo & transumpto « authoritatem præstantes, & illud authenticantes seu authenticari facientes, « authoritate nostra Ordinaria decreuimus his præsentibus litteris seu præsenti « publico Instrumento dictum Exemplum seu Transumptum veraciter continen- « ti esse tam in Iudicio quàm extra Iudicium fidem plenariam atque indubiam « adhibendam, illudque obtinere perpetuam amodò Originalium litterarum fir- « mitatem. Si quis autem ipsas Originales litteras videre voluerit, in Archiuis « dictæ Vniuersitatis vbi pro dictis Magistris Doctoribus Licentiatis & Scholari- « bus prædictæ Originales litteræ conseruantur Parisius, eas poterit reperire. In quorum omnium & singulorum testimonium & certitudinem pleniorem has " præsentes litteras publicum Instrumentum, Exemplum seu Transumptum no- " strum huiusmodi in se continentes seu continens per Notarios infra scriptos " scribi & publicari mandauimus sigillisque Curiæ Paris. vna cum signis & sub- " scriptionibus Notariorum publicorum infrascriptorum fecimus appensione " muniri. Acta fuerunt hæc, videlicet dicti M. Ioannes supplicatio, præsentatio " dictarum litterarum Apostolicarum inspectio, examinatio, lectura & publica- " tio anno, mense, die, hora, Iudice & Pontifice prædictis, venerabilibus & cir- " cunspectis viris MM. Henrico Rosselli, Decretorum Doctore, Guill. de Mar- " chia, Ioanne Feuglais, Oliuario Dougou testibus. "

Has litteras obtinuit M. Simon de Mauregart Clericus Parisiensis, in quadam lite de Canonicatu sub exspectatione Præbendæ nec non Officij cuiusdam in Ecclesia Meldensi, vt habetur in MS. Victorino notato p. 9. 685. Et Officialis Parisiensis Iudex seu Executor huius gratiæ Apostolicæ constitutus est.

In eodem MS. pag. 193. habetur Priuilegium eiusdem Clementis, cuius Conseruatores constituit prædictos Episcopos Beluacensem, Meldensem & Siluan. sequens verò Siluanectensi dirigit; & talis est.

Clemens Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabili fratri Episcopo Sil- « uanectensi Sal. & Apostol. bened. Dum attentæ considerationis indagine per- « scrutamur quod per litterarum studia cooperante illo, à quo vniuersorum Cha- « rismatum dona proueniunt, viri efficiuntur scientijs eruditi, æquum ab iniquo «

» discernitur, erudiuntur rudes, prouecti ad altiora concrescunt & fides Catholica
» roboratur, libenter non solum loca, vbi pollent huiusmodi studia, quinimo stu-
» dentes in eis munimus gratijs & libertatibus Apostolicis roboramus. Hinc est
» quod Nos Dilectorum filiorum vniuersorum & singulorum Magistrorum, Do-
» ctorum, Licentiatorum, Baccalariorum & Scholarium studij Parisiensis præsen-
» tium & futurorum in hac parte supplicationibus inclinati, eisdem Magistris
» Doctoribus, Licentiatis, Baccalarijs & Scholaribus authoritate Apostolica
» tenore litterarum nostrarum in perpetuum indulsimus, vt ipsi Magistri, Docto-
» res, Licentiati, & Baccalarij quandiu in studio Parisiensi legerent & inibi causa
» lecturæ huiusmodi & non aliter sine fraude insisterent, ac ipsi Scholares vsque
» ad septennium à tempore quo inibi etiam in qualibet alia licita facultate quàm
» aliàs forent Scholares esse inciperent; computandum, dummodo interim etiam
» causa studij & non aliter etiam sine fraude in huiusmodi insisterent studio, fru-
» ctus, reditus, prouentus Beneficiorum Ecclesiasticorum secularium & Regu-
» larium quorumcunque cum Cura, vel sine Cura quæ tunc obtinebant, vel in
» posterum obtinerent, etiamsi Prioratus, Dignitates, Personatus, administra-
» tiones vel Officia ac Canonicatus & Præbendæ existerent, dummodo Priora-
» tus Conuentuales, ac Dignitates huiusmodi in Cathedralibus post Pontifica-
» les maiores, vel in Collegiatis Ecclesiasticis principales non forent, cum ea in-
» tegritate quotidianis distributionibus duntaxat exceptis, cum qua illos perci-
» perent si in Ecclesijs siue locis in quibus Beneficia ipsa forsan forent personali-
» ter residerent, & ad residendum interim in eisdem Ecclesijs, siue locis minimè
» tenerentur: neque ad id à quoquam coartari valerent inuiti, non obstante si
» præfati Magistri, Doctores, Licentiati, Baccalarij & Scholares non fecerint
» in dictis Ecclesijs siue locis primam principalem residentiam consuetam, &
» quibuscunque constitutionibus Apostolicis super hoc editis in Concilijs Gene-
» ralibus ac felicis recordationis Honorij & piæ memoriæ Innocentij IV. ac fe-
» licis recordationis Bonifacij VIII. Prædecessorum nostrorum Rom. Pontifi-
» cum, & quibuslibet Prouincialibus & Synodalibus, illis præsertim quibus for-
» san caueri dicitur, quod personæ Beneficia huiusmodi pro tempore obtinentes
» in singulis Synodis interesse personaliter teneantur, nec non statutis & consue-
» tudinibus dictarum Ecclesiarum & Monasteriorum & Ordinum quoruncun-
» que contrarijs, Iuramento, Confirmatione Apostolica vel quacunque firmi-
» tate alia roboratis, etiamsi ijdem Magistri Doctores, Licentiati, Bachalarij
» & Scholares de illis seruandis & non impetrandis litteris Apostolicis contra ea,
» & ipsis litteris non vtendo etiam ab alio vel alijs impetratis, seu quouis modo
» concessis per eos vel Procuratores eorum præfatos, nec hactenus vel in poste-
» rum ipsos præstare contingeret forsitan iuramentum, seu si locorum Ordina-
» rijs à sede sit concessum eadem vel concedi contingeret in futurum: quos Ca-
» nonicos & personas dictarum Ecclesiarum etiam in dignitatibus, personatibus,
» vel Officijs constitutos per substractionem prouentuum suorum Ecclesiastico-
» rum, vel aliàs compellere valeant ad residendum personaliter in eisdem. Aut
» si præfatis Ordinarijs & Dilectis filijs Capitulis earundem Ecclesiarum vel qui-
» busuis alijs coniunctim vel diuisim à præfata sit sede indultum, vel continge-
» ret in posterum indulgeri Canonicis & personis Ecclesiarum ipsarum etiam in
» Dignitatibus, personatibus vel Officijs constitutis in eisdem non residentibus
» vel qui primam in eis non fecerint principalem residentiam consuetam fructus,
» reditus & prouentus Beneficiorum huiusmodi ministrare minimè teneantur,
» & ad id compelli non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam &
» expressam ac de verbo ad verbum de Indulto huiusmodi mentionem, & qui-
» buslibet priuilegijs, indulgentijs & litteris Apostolicis generalibus vel specia-
» libus quoruncunque tenorum existant per quæ nostris litteris non expressa
» vel totaliter non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet, vel
» differri & de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in eisdem litteris
» mentio specialis, prouiso quod Beneficia huiusmodi debitis interim non frau-
» dentur obsequijs, & animarum Cura, in eis quibus imminet, nullatenus ne-
» gligatur, sed per bonos & sufficientes Vicarios, quibus de Beneficiorum ipso-
» rum prouentibus necessaria congruè ministrentur, diligentius exerceatur
» & deseruiatur inibi laudabiliter in diuinis. Quocirca fraternitati tuæ per

Apostolica scripta mandamus quatenus per te vel alium seu alios facias autho- «
ritate Apostolica eisdem Magistris, Doctoribus, Licentiatis, Baccalariis, Scho- «
laribus vel Procuratoribus suis eorum nominibus juxta hujusmodi Concessio- «
nis nostræ tenorem summariè & de plano ac sine strepitu & figura Iudicij dictos «
debitores quoslibet & rebelles, cuiuscunque Dignitatis, Ordinis, status vel «
conditionis extiterint, quandocunque & quotiescunque expedierit authoritate «
prædicta Parisius vel extra per Censuram Ecclesiasticam appellatione postposi- «
ta compescendo; inuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis, non «
obstantibus omnibus supradictis ac etiam dicti Bonifacij prædecessoris nostri, «
in quibus cauetur ne aliquis extra suam Ciuitatem & Diœcesim nisi in certis «
exceptis casibus, & in illis vltra vnam dietam à fine suæ Diœcesis ad Iudicium «
euocetur; seu ne Iudices & Conseruatores à sede deputati prædicta extra Ci- «
uitatem & Diœcesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscunque procede- «
re, seu alij vel aliis vices suas committere, aut aliquos vltra vnam dietam à fine «
Diœcesis eorundem trahere præsumant; & de duabus dietis in Concilio Ge- «
nerali, dummodo quandiu regimini vniuersalis Ecclesiæ nos præesse contige- «
rit, vltra sex dietas, & postquam nos contigerit de medio summoueri, vltra «
quatuor dietas aliquis authoritate præsentium non trahatur, seu quod de aliis «
quàm manifestis iniuriis, violentiis atque damnis & aliis quæ Iudicialem re- «
quirunt indaginem, pœnis in eos, si secus egerint & in Procuratores addi- «
ctis, Conseruatores se nullatenus intromittant, & aliis quibuscunque Constitu- «
tionibus Apostolicis à prædecessoribus nostris Rom. Pontificibus tam de Iudi- «
cibus delegatis & Conseruatoribus quàm personis vltra certum numerum ad «
Iudicium non vocandis & aliis editis quæ tuæ possent in hac parte Iurisdictioni «
aut potestati eiusdem libero exercitio quomodolibet obuiare, aut si eisdem Or- «
dinariis & Capitulis vel quibusvis aliis communiter vel diuisim ab eadem sit «
sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari aut extra vel vltra «
certa loca ad Iudicium euocari non possint, per Litteras Apostolicas non facien- «
tes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de Indulto huiusmodi aut eo- «
rum personis, locis, ordinibus, & nominibus propriis mentionem, & qualibet «
alia dictæ sedis Indulgentia generali vel speciali cuiuscunque tenoris existat, «
per quam præsentibus non expressam vel totaliter non insertam tuæ Iurisdictio- «
nis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri, & de qua toto- «
que tenore habenda sit in nostris Litteris mentio specialis. Datum Auenioni 5. «
Id. Octob. Pontificatus nostri an. 4. «

Anno 1383. die 23. Iunij M. Thomas de Roncuria electus est in Rectorem Vniuersitatis Parisiensis: de quo nihil extat memoriæ proditum præter receptionem Illuminatoris Iurati librorum, quem inter Officiarios recepit 12. Septemb. eumque gaudere voluit Priuilegiis cæteris Officiariis communibus. Tales autem sunt Receptionis Litteræ. 1383. *Receptio Illvminatoris Ivrati.*

Vniuersis præsentes Litteras inspecturis Thomas de Roncuria Rector Vni- «
uersitatis Magistrorum & Scholarium Parisius studentium salutem in Domino «
sempiternam. Vt ait Seneca, *Non amicitiæ reddas testimonium sed veritati.* Et huic «
consonat verbum Philosophi 1. Ethic. dicentis, *Quod ambobus existentibus am- «
cis sanctum est præhonorare veritatem.* Hinc est quod nos non solum amicitiæ «
mori, sed etiam veritati verum testimonium perhibemus, quod dilectus noster «
Petrus Dareynes Illuminator librorum fuit & est ac esse intendit verus Illumi- «
nator Iuratus & de numero Iuratorum Vniuersitatis Parisiensis Matris nostræ. «
Et hoc omnibus & singulis quorum interest tenore præsentium significamus. «
Quare ipsum Petrum & omnia bona sua quæcunque sint, sub nostra & dictæ «
Vniuersitatis protectione, tuitione, tutela & custodia, ponimus per præsen- «
tes, volentes ipsum Petrum ac eius familiam occasione ipsius Priuilegiis, Fran- «
chisiis, & Libertatibus nostris gaudere, tueri & defendere vbicunque se duxe- «
rit transferendum. In cuius rei testimonium Sigillum Rectoriæ dictæ Vniuer- «
sitatis præsentibus Litteris duximus apponendum. Datum Parisius anno Do- «
mini 1383. die 12. mensis Septembris. Signatum A. Odonis cum syngrapha. «

Hoc anno obtinet Vniuersitas singulare Priuilegium Exemptionis ab omni tributo vinario, dummodo Magistri & Scholares apud Rectorem iurati, quod *Exemptio a Tribvto vinario.*

vinum suum est, ab eo signetum suum obtineant & Redemptoribus Tributi exhibeant. Legitur autem hoc Priuilegium in antiquo libro Procuratorum Nationis Gallicanæ fol. 107. his verbis.

» A Tous ceuls qui ces Lettres verront Audoïn Chauueron, Cheualier Con-» seiller du Roy nostre Sire, Garde de la Preuosté de Paris, Salut. Sçauoir » faisons, que Nous l'an de Grace 1383. le Dimanche vingt-huitiéme iour de Fé-» vrier veismes vnes Lettres du Roy nostre Sire, scellées de son grant Scel en » double queuë, contenant la forme qui s'ensuit.

» Charles par la Grace de Dieu Roy de France : A tous ceuls qui ces Lettres » verront, Salut. Sçauoir faisons, que Nous meuz de plusieurs justes conside-» rations, desirans garder Nostre tres-chere & tres-amée fille l'Vniuersité de Pa-» ris, en ses franchises & libertez, & icelle traittier & poursuir en graces & en » faueurs, si que les Supposts y puissent mieulx prouffiter, luy auons octroyé de » grace especial, & octroyons par la teneur de ces Lettres, que se les Maistres, » Bacheliers & Escholiers lisans & estudians en icelle, & aussi les seruiteurs & » Officiers d'icelle nostre fille, sans fraude de quelconque estat que ils soient, » soient francs, quittes & exempts de toutes impositions & autres aides des vins, » & autres biens quelconques creuz en leurs heritages & leurs Benefices, qui sont » ou seront vendus par lesdits Maistres, Bacheliers & autres Supposts & Offi-» ciers dessusdits ou par leurs seruiteurs en gros ou en détail, & semblablement » des Dixiesmes & autres Aides à Nous ottroyées, ou à ottroyer par le saint Siege » de Rome. Et aussi de tous les vins & autres biens que lesdits Maistres & autres » Supposts & Officiers achepteront pour leurs necessitez en l'Estude. Voulans » & ottroyans de nostredite grace, que les Fermiers de nos Aides, & autres à qui il » appartiendra, croyent & adjoustent *plaine foy au signet du Recteur de nostredite fille* » *l'Vniuersité, & de ses successeurs Recteurs, sur la Regence & scholarité desdits Supposts,* » *& aussi desdits Officiers.* Et pour eschiuer les fraudes & malices, qui en ce pour-» roient estre commises, auons ordonné & voulons que les Escholiers, qui voul-» dront auoir expedition d'estre quittes desdites Aides des vins & autres biens des-» susdits, soient tenuz de aller deuers ledit Recteur en leurs personnes, & iurer » que les vins & autres biens dessusdits, sont creuz en leurs heritages ou de leurs » Benefices, ou achaptez pour leurs necessitez en l'Estude comme dit est. Et les-» dits Maistres y pourront semblablement aller & iurer comme lesdits Escholiers » se il leur plaist, & se mieulx leur plaist qu'ils afferment en bonne foy en leurs » cedules, que sur ce enuoyeront audit Recteur ce que lesdits Escholiers iure-» ront en leurs personnes, comme dit est. Voulons auecques ce, & auons or-» denné & ordenons, que le Recteur soit tenu de iurer en sa creation present vn » Maistre en la Faculté des Arts, qui à ce sera commis de par Nous, lequel y » pourra estre, s'il luy plaist, qu'il ne baillera son signet pour l'expedition des-» dits vins ou autres biens, se n'est en la forme & maniere dessusdits. Et toute-» fois pour l'absence de nostredit Commis, s'il n'y estoit, l'élection dudit Re-» cteur n'en sera pas retardée. Et s'il venoit en la connoissance desdits Recteur » & Vniuersité, que aucun Maistre ou Escholier face fraude sur l'expositiõ desdits » vins ou autres biens en abusant de nostre present ottroy, lesdits Recteur & Vni-» uersité ou leur Conseruateur procederõt contre eulx à resecation, ou autremẽt, » comme le cas le requierra en gardant leurs Statuts sur ce fait. Et d'abondant » grace voulons & auons ottroyé, que tout ce qui a esté pris desdits Maistres & » Escholiers à cause desdits Aides contre la forme de nostre present ottroy, de-» puis le premier iour de Février derrainement passé, leur soit rendu & restitué » de fait par les Fermiers qui pris l'ont. Si donnons en mandement à nos amez & » feaulx les Generaux Conseillers sur le fait des Aides ordenez pour la guerre, & à » tous nos autres Iusticiers, Receueurs & autres Officiers à qui il appartiendra, » & à chacun d'eulx *que nostredite fille, les Recteur, Maistres, Bacheliers & Escholiers* » *lisans & estudians en icelle, & aussi les Seruiteurs & Officiers d'icelle, laissent & fassent* » *iouïr, & vser paisiblement de nostre presente grace & ottroy.* Et contre la teneur d'i-» celle, ne les molestent ou empeschent en quelque maniere que ce soit, & tout » ce qui a esté pris du leur au contraire, depuis le premier iour de Février dare-

SIGNETUM RECTORIS.

nier, leur facent rendre & restituer de fait selon nostre present ottroy, cessant «
tout empeschement & delay. Et pource que les singuliers Supposts de ladite «
Vniuersité, ne pourroient de leger recouurer de nos presentes Lettres si sou- «
uent comme leur pourroit estre besoing, Nous auons ottroyé à nostredite fille «
d'abondant grace, & ottroyons par la teneur de ces Lettres, que au transcript «
ou vidimus d'icelles, sous séel authentique soit plaine foy adjoustée, comme à «
l'original, nonobstant ordenance esdites Statuts ou obseruance au contraire. «
En tesmoin de ce Nous auons fait mettre nostre seel à ces Lettres. Donné au «
Bois de Vincennes le onziéme iour de Ianuier, l'an de Grace 1383. & le quart «
de nostre Regne. Ainsi signé par le Roy. A la Relation de Monsieur le Duc «
de Bourgongne, Vous & plusieurs du Conseil presens, Yuo. Ausquelles Let- «
tres estoit attachée vne cedule, ou écriture sous l'vn des signes de nos Seigneurs «
les Generaux, Conseillers & Plaiquiez deux de leurs signes en cire vermeille, «
contenant cette fourme. Les Generaux Conseillers sur le fait des Aides orde- «
nées pour la Guerre aux Fermiers des Boistes en Gréve à Paris, A tous Eleuz, «
Receueurs, Fermiers, Commis & Deputez & à deputer sur le fait desdites Ai- «
des, & autres quelsconques à qui il peut & pourra appartenir, Salut. Nous «
vous mandons & à chacun de vous, que vous accomplissiez le contenu és Let- «
tres du Roy nostre Sire, cy-attachées sous l'vn de nos signes, faisans mention «
de l'Vniuersité de Paris, pour les causes & en la maniere que le Roy mande par «
icelles. Donné à Paris sous nos signes le seiziéme iour de Ianuier, l'an de Gra- «
ce 1383. Ainsi signez R. Liptre. Et Nous en cest present transcript, auons «
mis le Seel de ladite Preuosté de Paris, l'an & le iour premiers dessusdits. «

Anno 1384. plurima in Vniuersitate Parisiensi valde memoranda conti- gerunt. Quorum vnum est de *peccato Originali B. Virginis.* Quidam enim è Dominicanis ausus est palam & publicè asserere B. Virginem conceptam fuisse in peccato originali, more posterorum Adami. Hæc propositio vt noua & insolita Academicorum animos excitauit & commouit: qui à temporibus B. Bernardi constanter illam ab omni labe, etiam originalis peccati exemptam sustinuerāt Itaque indictis à M. Ioanne de Marsono Rectore Comitiis Generalibus damnata est propositio Dominicani tanquam scandalosa & erronea. Tantaque fuit eam ob rem Dominicanorum turbatio & confusio, vt per plures dies præ pudore & metu, omnino publico abstinuerint. Quia quoties prodibant extra Claustra, à Scholasticis, & statim à circumfusa populi multitudine *Huëti* vocabantur: eo quod eorum vnus publicè dixisset velle se *Huëtum* vocari, nisi propositionis prædictæ de peccato originali B. Virginis veritatem demonstraret. Hoc habuit initium grauis illa contentio Academicorum & Dominicanorum quæ plus centum annis agitata est in Scholis, & in sacris suggestibus exposita magno Christianæ pietatis & modestiæ scandalo. 1384. INITIVM DISPVTATIONIS DE PECCATO ORIGINALI B. VIRNIS.

Eodem M. Ioanne de Marsono Rectore, qui fuit electus in Vigilia B. Ioan. Baptistæ habita sunt Comitia Generalia apud Mathurinenses, in quibus refrænata est Cancellarij Parisiensis M. Ioan. Blanchardi licentia & auaritia, qui contra sanctiones Apostolicas, & plurima Decreta Vniuersitatis pecuniam exigebat à licentiandis. Legitur hocce Vniuersitatis Statutum in antiquo libro Rectoris fol. 120. sub hoc titulo. *Littera Vniuersitatis publicanda per Congregationes, Sermones & Scholas contra Abusus & pecuniarum corruptelas in Gradibus seu licentiis abjiciendos.* Est autem huiusmodi. STATVTVM VNIVERSITATIS DE LICENTIIS CONTRA CANCELLARIVM PARISIENSEM.

Vniuersis præsentes Litteras inspecturis Vniuersitas Magistrorum & Schola- «
rium Parisius studentium salutem in Domino. Vt abusuum corruptelam de me- «
dio nostrum, quantum possumus, extirpemus, Nos in Congregatione nostra «
Generali apud S. Mathurinum nuper facta & per Venerabilem & discretum «
virum M. Ioannem de Marsono nostræ Vniuersitatis præfatæ tunc Rectorem «
solemniter celebrata, ex communi & concordi deliberatione quasdam Clausu- «
las Priuilegiorum nostrorum pro animarum salute & studentium libertate or- «
dinauimus publicandas & eas anno quolibet pluries maximè circa Principium «
Ordinarij in nostris Congregationibus tam Generalibus quàm specialibus, ac «
etiam per Scholas in Principiis & lectionibus Magistrorum & Bachellariorum, «

» necnon etiam in sermonibus, præcipuè quando fiet Collatio Rectoris ad Cle- » rum publicè legendas decreuimus, ne quis de cætero propter earum ignoran- » tiam, suam valeat maliciam excusare. Omnibus ergo notum sit quod in Priui- » legio Gregorij quod incipit *Parens scientiarum* talis clausula continetur. *Nec* » *Cancellarius à licentiandis Magistris Iuramentum vel obedientiam, seu aliam exiget* » *cautionem, nec aliquod emolumentum seu promissionem recipiet pro licentia concedenda* » *iuramento superius dato contentus.* Est autem huiusmodi Iuramentum, quod de » Bachelariis fidele testimonium perhibebunt. Item in Priuilegio *Seruus Crucis*, » habetur Clausula Generalis quod nullus incipiat Licentiatus à Cancellario vel » ab alio data ei pecunia, vel fide præstita, vel alia Conuentione habita. Et in » fine eiusdem Priuilegij, pœna excommunicationis latæ sententiæ Transgresso- » ribus contumacibus imponitur sub hac forma. *Vt autem ista inuiolabiliter ob-* » *seruentur, omnes qui contumaciter contra hæc statuta nostra venire præsumpserint, nisi* » *infra 15. dies à die transgressionis coram Vniuersitate Magistrorum & Scholarium vel* » *coram aliquibus constitutis præsumptionem suam curauerint emendare, legationis, quâ* » *fungimur, authoritate, vinculo excommunicationis innodamus.*

» Item, in Priuilegio Vrbani V. de Artistis specialiter statuitur, quod licen- » tiandi in Artibus nihil dent, vel se daturos promittant per se vel per alium di- » rectè vel indirectè *Cancellario vel Subcancellario*, in cuius examine licentiari vo- » luerint, nec Magistris Examinatoribus, seu Magistro sub quo licentiabuntur, » nec alicui de familia eorum vel alicuius prædictorum causa laboris, lectionis » assignandæ, aut quacunque causa vel occasione examen tangente. Quodque eis » non faciant prandium omni fraude & interpretatione semotis, & quod dicti li- » centiandi hoc jurare in ingressu sui Examinis teneantur. Si quis autem contra » præmissa directè vel indirectè receperit aut extorserit, præcipitur in virtute S. » obedientiæ, quod duplum infra duos menses Domui Dei Parisiensis dare tra- » dere, soluere, & restituere realiter & cum effectu teneatur, nullâ datione, li- » beralitate aut remissione ei aliquatenus profutura. Hæc igitur publicare & » omnibus notificare curauimus, vt nullus contra mandata Apostolica grauem » inobedientiæ culpam & præfatam excommunicationis sententiam, ac Dei & » BB. Apostolorum Petri & Pauli indignationem incurrat. Datum & actum anno » Domini 1384. die Iouis ante Festum B. Dionysij Parisius in nostra Congrega- » tione prædicta.

Idem statutum pauló pòst, mense scilicet Ianuario confirmatum est, veti- tumque sub graui pœna, ne vllus Bachelarius admissus ad determinandum aut legendum, seu ad licentiam det aut promittat se daturum vllam pecuniam quo- cunque modo aut prætextu. Adjectum præterea, vt quilibet iuret se honorem & reuerentiam Rectori præstiturum, ad quemcunque statum deuenerit. Insu- per statutum, vt Magistri Facultatum superiorum seorsim deliberent de suffi- cientia suorum Bachelariorum, deque ordine locorum quem vnicuique assigna- re voluerint: suamque deliberationem in scripto tradant Cancellario Parisien- si. Quod statutum legitur in eodem libro fol. 121. verso. sub hoc titulo, *Littera Vniuersitatis publicanda in Sermonibus & Scholis.*

» Vniuersis præsentes Litteras inspecturis Vniuersitas Magistrorum & Scho- » larium Parisius studentium salutem in filio Virginis Gloriosæ. Cum sit iuri & » rationi consonum contra crescentem hominum maliciam noua remedia proui- » dere, & crescente morbo crescere debeat pariter & medela. *Nos Vniuersitas* præ- » fatâ maturâ deliberatione & digesto Consilio præhabitis in pluribus nostris » Congregationibus Generalibus quampluries super hoc celebratis ad laudem » Dei, vtilitatem studentium, totiusque nostri Collegij honorem, & ad Refor- » mationem abusuum, vel excessuum verisimiliter fieri possibilium Statuta quæ » sequuntur duximus ordinanda.

» Imprimis igitur statuimus seu ordinamus, quod quilibet Bachelarius admit- » tendus ad determinandum in Artibus vel etiam ad legendum in aliis Facultati- » bus iuret in sua Facultate, quod nihil dedit aut promisit, dabit aut promittet » cuicunque vt admittatur ad determinandum seu ad legendum, nec etiam pro » licentia, nec in receptione signeti quocunque titulo ante licentiam omni frau- » de semota.

Item statuimus quod quilibet Bachelarius sic admittendus ad Determinandum in Artibus vel etiam ad legendum in alijs Facultatibus, iuret in sua Facultate honorem Rectoris & Rectoriæ statutaque, Priuilegia & libertates & consuetudines laudabiles Vniuersitatis Parisiensis obseruare & defendere ad quemcunque statum deuenerit, & quod celabit secreta Vniuersitatis nulli ea reuelando.

Item statuimus quod in Facultate Theologiæ, Decretorum & Medicinæ Magistri dictarum Facultatum ante apertionem tentaminis & examinis D. Cancellarij Ecclesiæ Parisiensis, seu vocationem & depositionem Magistrorum, ad partem deliberent inter se & ordinent de Bachelarijs & sufficientia eorundem *& de ordine licentiæ seu locorum secundum modum qui vnicuique Facultati apparebit expediens.* Et quod dictam suam ordinationem tradat quælibet Facultas in scriptis dicto D. Cancellario. Hæc autem vt ad omnium venirent notitiam, in hanc formam redigi, & per Scholas & sermones specialiter in principio Ordinarij, & in die omnium Sanctorum ac Dominica ante Carnis priuium publicari mandauimus, nostrique Sigilli Magni fecimus munimine roborari. Datum Parisius in nostra Congregatione Generali apud S. Mathurinum celebrata anno Domini 1384. die 9. mensis Ianuarij.

Nota de locis Facultatum.

Eodem anno Clemens VII. litem quæ inter Canonicos Parisienses & Decretistas intercedebat, composuit. In hoc autem erat posita. Canonici Ecclesiæ Parisiensis reuocare contendebant in suas Scholas Claustrales Professionem Iuris Canonici, vnde aliàs exierat, nempe ante Gregorij IX. tempora. Decretistæ non alibi quàm in suis Scholis vici Brunelli, nec alibi quàm apud se Gradus Doctorales in illa Facultate obtineri posse contestabantur. Iam diu enim relictis Claustri Scholis migratum in montem San-Genouefianum & loca vicina, extraque illa non esse quærendos titulos Magistrales in illo litteraturæ genere, quorum essent ipsi Iudices soli, non Canonici. Auditis vtriusque partis rationibus ita Clemens edixit, vt Canonici in suis Scholis Claustralibus docere possent, quemadmodum Decretistæ in suis: vtque eorum Discipuli ijsdem iuribus gauderent & priuilegijs, quibus Scholastici Decretistarum in Clauso Brunello gaudebant. Bulla est eiusmodi.

De lite Canonicorum Paris. et Decretistarum.

Clemens Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Ad Parisiensem Ecclesiam, in qua, dum minori fungeremur Officio, Canonicatum & Præbendam obtinuimus & residentiam fecimus personalem, specialis deuotionis gerentes affectum, inducimur vt ad ea quantum cum Deo possumus, intendamus, quæ summotis quarumlibet dissensionum materijs, ad personarum ipsius tranquillitatem & pacem fore cònspicimus opportuna, illaque fauorabiliter concedamus, quæ augmentum honoris eiusdem Ecclesiæ respicere dignoscuntur. Cum itaque sicut accepimus, inter Dilectos filios Iacobum Decanum & Capitulum prædictæ Ecclesiæ ex vna parte, & Decanum & Collegium Facultatis Decretorum studij Parisiensis, super eo quod Decanus Ecclesiæ & Capitulũ diuturnis temporibus fuisse & esse in eadẽ Ecclesia obseruatum dicebant, quod vnus Canonicus ipsius Ecclesiæ, huiusmodi Decretorũ Doctor, qui huiusmodi Doctoratus insignia in studio prædicto susceperit, potest absque licentia Doctorum, Decani Facultatis & Collegij *in Scholis Claustri* eiusdem Ecclesiæ Decreta ipsa legere; & quod ipse sic legens reputatur Regens in Facultate prædicta, & omnibus priuilegijs & libertatibus & immunitatibus vtitur, atque gaudet, quibus Doctores Decretorum ipsorum eadem Decreta in vico Clausi Brunelli Parisius legentes vtuntur & gaudent. Necnon prædictum Iacobum, qui etiam Canonicus dictæ Ecclesiæ existit, & eadem Insignia in studio præfato susceperat, *Decreta prædicta pluribus annis in Scholis præfatis legisse*; & sic legentem verum Regentem in dicta Facultate, in dicto studio reputatum fuisse. Ipsos Decanum Facultatis & Collegium eidem Iacobo, ne tanquam Regens deinceps in dictis Scholis absque eorum licentia legeret, contra Iustitiam inhiberi fecisse. Decanus verò Facultatis & Collegium supradicti præmissâ non esse vera asserunt.

Ex illa Quæstione materia sit exorta & lis in Parlamento Regali Parisius super possessorio pendeat, vt asseritur, indecisa. Nos Cupientes Quæstioni hu-

» iusmodi finem imponere, ipsamque Ecclesiam specialis in hac parte prærogatiua Gratiæ decorare, motu proprio, non ad ipsorum Iacobi Decani & Capituli, vel alterius pro eis nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, prædicto Iacobo Decano & eius successoribus Decanis ipsius Ecclesiæ & præfatis Capitulo authoritate Apostolica præsentium tenore concedimus, quod deinceps in perpetuum vnus Canonicus prædictæ Ecclesiæ Præbendam inibi obtinens, Decretorum & ipsorum Doctor, qui in eodem studio insigne susceperit, memorata Iura Canonica in dictis Scholis ordinariè legere valeat: prædictorum Decani, Facultatis & Collegij, vel aliquorum, seu alicuius ipsorum licentiâ super hoc minus requisitâ, etiamsi forsan aliquando per præfatum Iacobum aut Canonicum ipsius Ecclesiæ, qui pro tempore in dictis Scholis legebat, licentiâ super lectura huiusmodi à præfatis Decano Facultatis & Collegio, vel aliquibus aut aliquo eorundem petita fuerit vel obtenta. Quodque Canonicus eiusdem Ecclesiæ Iura prædicta in eisdem Scholis, pro tempore vt præmittitur, legens, verus Regens in ijsdem Iuribus perinde reputetur, ac si Iura prædicta ordinaria in vico legeret supradicto. Et quod Scholares sui in ijsdem Scholis perinde tempus ad lecturam Decretorum ipsorum per statuta & consuetudines dicti studij definitum censeantur complere, ac si in vico prædicto sub Doctoribus pro tempore in eo regentibus, eadem Iura audirent. Et quod Canonicus sic legens, illis quibus Doctores Regentes pro tempore in dictis Iuribus, in vico prædicto, Scholares verò prædicti illis honoribus, priuilegijs, libertatibus, franchisijs & immunitatibus, quibus Scholares sub Doctoribus in ipso vico pro tempore Regentibus vti & gaudere noscuntur, vti valeant & gaudere. Volumus autem quod in cæteris Canonicus, in dictis Scholis, vt præmittitur, legens, & Scholares sub ipso in ijsdem Scholis iura audientes prædicta statuta & consuetudines Facultatis eiusdem seruare, ac Decano Facultatis & Collegio supradictis obedientiam in licitis & honestis, sicut cæteri Doctores Decretorum ipsorum, & Scholares studentes in ipsis dicti studij impendere teneantur. Præmissis & alijs quibusuis litibus & causis super præmissis, vel eorum occasione coram quibusuis Iudicibus inter partes easdem forsan pendentibus, quas & earum statum præsentibus haberi volumus pro expressis, decernentes processus quoslibet, quos in illis de cætero haberi contigerit, eisdem præsentibus aliquatenus obsistere non debere. Necnon statutis & consuetudinibus Facultatis & studio prædictorum ac priuilegijs, ac litteris Apostolicis Generalibus, vel specialibus Facultati, Collegio ac studio supradictis sub quacunque forma vel expressione verborum concessis, contrarijs, iuramento, Confirmatione Apostolica, vel quacunque firmitate alia roboratis. Etiamsi de illis & eorum totis tenoribus de verbo ad verbum esset præsentibus mentio facienda, non obstantibus quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis, Impositionis, Constitutionis, voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraïre. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & BB. Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum apud Castrum nouum Auenionensis Diœcesis 17. Kal. Septemb. Pontific. nostri anno 6.

Addit Hemeræus Executionem huiusce Bullæ commissam fuisse Abbati S. Maglorij & Priori S. Eligij, & Thesaurario Capellæ Regiæ Parisiensis. Secutumque paulò post Decretum Parlamenti, quo fuit corrobarata amica Transactio, de qua partes conuenerant: scilicet, vt Canonici Parisienses possent legere Decretum in Scholis Claustri & per lecturam Regentes haberentur, eorumque Auditores Iure & immunitate Scholaritatis vterentur.

Cæterum Iacobus ille Decanus Parisiensis libellorum supplicum Magister, cognomento *le Riche* Aimerico de Maignac post ipsius ad Episcopatum assumptionem, in Decanatu successerat, obijt anno 1385. die 3. Ianuarij, & in Cathedrali tumulatus est. Diu autem in Scholis Claustralibus Iuris Canonici disciplinam professus fuerat: in quibus etiam prædictus Aimericus docuerat: qui ad Cardinalatum euectus hoc anno à Clemente, paulò post obijt; eiusque corpus in Cathedrali jacet, sub hac epigraphe.

Hîc

Hic jacet in Christo Pater Reuerendissimus D. Aymericus de Magnaco « Natione Lemouicensis in villa S. Iuniani, ex nobilibus Parentibus procreatus, « vtriusque Iuris Professor, quondam Regum Ioannis & Caroli V. Consiliarius « & Magister Requestarum hospitij. Primò fuit Decanus Ecclesiæ Parisiensis « nominatus. Deinde ad Pontificalem assumptus est dignitatem. Tandem factus « fuit tituli S. Eusebij S. Rom. Ecclesiæ Presbyter Cardinalis, obijt autem anno « 1384. Auenione 20. die Martij cuius corpus integrum intra Parisios apportatum « sub hac tumba requiescit, Anima eius requiescat in pace. Amen. «

Aymerico successit M. *Petrus de Ordeomonte* vulgò *d'Orgemont* Parisinus in vtroque Iure Licentiatus, ab Episcopatu Morinensi translatus ad Parisiensem; quam Ecclesiam rexit vsque ad annum 1409. quo obijt.

Eodem anno habitum est apud Insulam Flandriæ vrbem Concilium Gallorum & Flandrorum Episcoporum item & Doctorum: quò Vniuersitas quoque Parisiensis iussa est Deputatos suos mittere ex omnibus Facultatibus & Nationibus, vt ad Clementis Pontificis partes, Flandros qui Vrbano fauebant, si possent adducerent. Qua de re sic habetur in Regestis Nationis Picardicæ.

Anno Domini 1384. die 18. Septemb. Vniuersitate solemniter congregatâ « in S. Mathurino ad audiendum litteras DD. Ducum Biturigiæ & Burgundiæ, « in quibus supplicabant Vniuersitati vt ipsa daret Deputatos ad eundum ad *Insulam*, vbi debebat esse Concilium pro Ecclesia. Et quod illi Deputati deferrent secum Determinationem Vniuersitatis pro D. Papa Clemente. Dati fuerunt Deputati concorditer per totam Vniuersitatem. Pro qua legatione electus « fuit *M. Guido Castelli concorditer via Spiritus sancti pro Natione nostra.* En quanti tum fieret Determinatio Vniuersitatis pro vero Pontifice retinendo.

Extat ad hunc annum facta Declaratio in fauorem Clementis VII. ab Hugone Sabinensi Cardinale, vulgo de Britannia cognominato, quam mihi quoque Bonauentura Bauduisius Cœlestinus Parisiensis ex authentica membrana communicauit, estque eiusmodi.

DECLARATIO HVGONIS CARDINALIS PRO CLEMENTE.

In nomine Domini, Amen. Nouerint vniuersi & singuli quod anno à Natiuitate Domini 1384. die 25. mensis Febr. Indict. 7. Pontificatus sanctissimi in « Christo Patris & D. nostri D. Clementis diuina prouidentia Papæ VII. anno 6. « constitutus & personaliter existens in nostrorum Notariorum publicorum & « testium subscriptorum ad hæc vocatorum specialiter & rogatorum præsentia « Reuerend. in Christo Pater D. Hugo bonæ memoriæ Sabinensis S. Rom. Ecclesiæ Episcopus, Cardinalis Britanniæ vulgariter nuncupatus, sanus mente, « licet senio confractus, ac viribus corporis debilitatus, infirmitate detentus & in « lecto ægritudinis decumbens post receptionem vt dicebatur reuerenter Eucaristiæ Sacramenti, quod cum paulò ante receperat, dubitansque & incertus de « hora vltimi exitus eiusdem volens veritati testimonium perhibere, & quantum « in eo erat, cunctos reddere de sua conscientia certiores animo deliberato, certioratus de iure & de facto in sua vera conscientia & sub periculo damnationis « animæ suæ, volensque stare dictis declarationibus & assertionibus infrascriptis « in vita & in morte dixit, declarauit & asseruit se credere ac tenere firmiter « sanctissimum in Christo Patrem & D. nostrum D. Clementem diuina prouidentia Papam VII. modernum fuisse & esse canonicè electum & assumptum ad « summum Apostolatus apicem, ipsumque fuisse & esse verum Papam ac Vicarium Iesu Christi in Ecclesia sua sancta, Bartholomæumque olim Barrensem « Archiepiscopum fuisse & esse Intrusum in sancta Sede Apostolica, Antipapam, « excommunicatum ac damnatum: quinimo si foret sibi possibile in alio seculo « coram Deo hanc veritatem esset ausus sustinere & persequi; & quod sanctissimus in Christo Pater ac D. noster D. Clemens ante assumptionem ad summum « Apostolatus apicem, Robertus de Gebennis vulgariter nuncupatus non crederet quod pro exaltatione suæ personæ vellet animam suam damnare, perpetuo populum Christianum decipere, circunuenire; & pro salute animæ suæ « supplicauit humiliter D. nostro præfato Papæ, quatenus sibi concedere dignaretur indulgentiam plenariam omnium peccatorum suorum in hoc suæ mortis « articulo, plenariamque licentiam testandi de facultatibus à Deo sibi collatis. « De quibus omnibus & singulis tam pro testimonio conscientiæ suæ in fine suæ «

» vitæ, ac pro interesse fidei Catholicæ & totius Christianitatis voluit ac petijt » fieri publicum Instrumentum vnum vel plura, quoties opus erit, per Nos Nota- » rios publicos infra scriptos. Acta fuerunt hæc Auinione in domo habitationis » præfati D. Cardinalis bonæ memoriæ in camera sua secreta, an. die, mense, » Indictione & Pontificatu quibus supra, præsentibus Reuerendissimo in Christo » Patre ac D. D. I. S. Rom. Eccles. Cardinali Ambianensi vulgariter nuncupato, » necnon Briencio Prioris Legum Doctore, Cantore Ecclesiæ Cenomanensis ac » sacri Palatij causarum Apostolico Auditore, Fr. Bertrando de Lotharingia de » Ordine FF. Prædicatorum D. nostri Papæ Pœnitentiario, Ioan. Bernardi de » Nemauso Magistro in Medicina, Stephano Moysson in vtroque Iure Licentia- » to Auditore, Rigaldo Rogeti Camerario & Iacobo de Ponte Abbatis, Scho- » lastico Nannetensi, Cubiculario eiusdem bonæ memoriæ D. Cardinalis, & » pluribus alijs testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

» Et ego Hugo Burgensis de Flauigneyo Clericus Æduensis Diœcesis, publi- » cus Apostolica & Imperiali authoritate Notarius, declarationi & assertioni ac » alijs præmissis, vnà cum prænominatis testibus & discreto viro M. Guill. Mau- » ricij Notario infrascripto præsens interfui, eaque sic fieri vidi & audiui. Et hoc » præsens Instrumentum publicum alterius manu scriptum signo & subscriptio- » ne meis consuetis vnà cum signo & subscriptione ipsius M. Guillelmi roboraui » requisitus & rogatus in testimonium veritatis omnium præmissorum.

» Et ego Guill. Mauricij Clericus Nannetensis publicus Apostolica & Impe- » riali authoritate Notarius declarationi, assertioni, singulisque alijs antedictis » vnà cum Notario & testibus supra nominatis præsens fui, eaque sic fieri vidi & » audiui. Ideoque hoc publicum Instrumentum manu alterius scriptum signo » & subscriptione meis ad talia consuetis vnà cum signo & subscriptione præfati » M. Hugonis Notarij roboraui in fidem & testimonium omnium præmissorum » requisitus & rogatus.

1385. Anno 1385. Minoritæ duplex Capitulum Generale tenuerunt; neque enim in Regnis tantùm Christianis Schisma erat ob electionem vtriusque Pontificis, sed in ipsis Religiosorum familijs. Itaque qui Vrbanum agnoscebant, Patauij suum, qui Clementem in vrbe Gebennensi ad lacum Lemannum in Prouincia Viennensi suum celebrarunt. In Patauino constitutum est inter alia, *ne vllus Fratrum litteras Apostolicas impetraret ad Gradum Magisterij aliosue Academicos obtinendos, neque alio quouis modo ad eos aspiraret absque Superiorum licentia, & ante sex annorum cursum peractum*, aliter priuandum in omnibus Facultatibus, nec pro Magistro reputandum: nec Ministrum Generalem in his absque Capituli Generalis consensu dispensaturum deinceps: salua tamen semper summi Pontificis reuerentia, præsertim cum aliquem ob specialia merita ad huiusmodi Gradus promouebit; ita refert Wadinghus.

Bulla Vrbani VI. contra Mendicantes. Ad hunc quoque annum extat Bulla Vrbani VI. aduersus Mendicantes & quoscunque alios vitæ Monasticæ Sectatores, qui Confessiones audire, sacras Conciones habere, & multa alia munia Ecclesiastica obire contendebant, etiam non aditis Parochis, nec habita eorum licentia. Quæ quidem Bulla licet non pertineat propriè & directè ad Vniuersitatem: quia tamen sæpè aduersus eiusmodi homines illi ea de re certandum fuit, non erit extra rem hisce Commentarijs inserere. Legitur autem apud Goblinum Personam ad annum 1385.

» Vrbanus Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filijs vniuersis Religio- » sis cuiuscunque Professionis vel Ordinis præsentes litteras inspecturis Sal. & » Apostol. Benedict. Etsi animarum affectantes salutem, &c. Nos igitur qui ex » suscepti Apostolatus Officio ..... & infra. Vniuersitati vestræ per Apostolica » scripta in virtute S. obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, quatenus » Parochianos diebus Dominicis & festiuis non recipiatis de cætero in Ecclesijs » seu Oratorijs vestris temerè ad Diuina, nec ipsos sine licentia Sacerdotis ad » Pœnitentiam aliqualiter admittatis, cum si quis alieno Sacerdoti iusta de causa » sua voluit confiteri peccata sua, secundum statuta Concilij Generalis licentiam » prius postulare ac etiam obtinere debet à proprio Sacerdote, vel aliàs sibi pri- » mò confiteri, & recipere absolutionis Beneficium ab eodem. Aliter namque » ipse absolui non poterit, cum duplex in iudicando funiculus pietatis & scientiæ

requiratur, quorum alterum in alieno constat deficere Sacerdote. Et ne Parochialibus Ecclesijs deuotio debita substrahatur ante Missarum solemnia, ad quæ audienda Parochiani primâ diei parte in suis consueuerunt & debent Ecclesijs conuenire. Nequaquam enim Ecclesijs vestris supradictis nec hora ipsa solemnes eis faciatis sermones, ne propter hoc audiendos ad vos Populus confluens Parochiales Ecclesias derelinquat. Sed nec ad prædicandum solemniter ad illas Parochias accedatis nisi à Sacerdotibus earum Parochiarum fueritis inuitati, vel saltem ab illis humiliter petieritis & obtinueritis vos admitti. Et vt debitus honor Episcopis deferatur, eadem die quâ Diœcesanus Episcopus, vel alius loco eius solenniter prædicat maximè in Ecclesia Cathedrali, nullus vestrum in ea Ciuitate vel loco prædicare præsumat, ne salubris prædicationis Doctrina ex frequenti inculcatione quasi tædium generet & contemnatur, si verò in casu licito Parochianos alterius ad sepulturam (quam nemo sine iusta & rationabili causa temerè debet eligere) antiquis Parentum suorum dimissis sepulturis, in vestris Ecclesijs vos recipere contingat, omnium quæ obtentu huiusmodi sepulturæ fuistis consecuti, medietatem, vel tertiam partem, vel quartam iuxta felicis recordationis Gregorij Papæ Prædecessoris nostri Decretum & secundum consuetudinem regionis, etiam non requisiti infra octo dies à tempore receptionis eorum, Episcopo vel Sacerdoti, de cuius Parochia mortuus est assumptus, exhiberi curetis. Et infra. Si quis verò vestrum huiusmodi præcepti transgressor Prouisionis nostræ extiterit, vel contra prædicta, vel aliquid prædictorum venire præsumpserit, præter inobedientiæ vitium & Excommunicationis sententiam, quam de facto ipsum incurrere volumus, graui suo periculo subiaceat: & nihilominus à loci Diœcesano ad præmissa omnia & singula obseruanda Censura Ecclesiastica omni appellatione remota districtius compellatur, nullis ei contra hoc Indulgentijs, vel Priuilegijs Apostolicis valituris. Datum Neapoli xj. Kalend. Decemb. Pontif. nostri anno 7.

Eodem anno die 23. Iunij electus est in Rectorem *M. Henricus Rousselli:* quo Rectore statutum edidit Vniuersitas contra M. Ioannem Blanchard tunc Cancellarium Parisiensem, qui spretis & contemptis omnibus constitutionibus Apostolicis & Decretis Academicis à Licentiandis pecuniam exigebat, nomine laboris & temporis quod insumendum sibi erat in conferendis Gradibus. Legitur autem hocce statutum in antiquo libro Rectoris fol. 121. sub hoc intitulo. STATVTVM VNIVERSITATIS CONTRA CANCELLARIVM.

Littera Vniuersitatis publicanda in sermonibus & Scholis facta in Rectoria Henrici Roussell anno Domini 1385. die 7. mensis Iulij. Est autem huiusmodi.

Vniuersis præsentes litteras inspecturis Vniuersitas Magistrorum & Scholarium Parisius studentium salutem in Filio virginis Gloriosæ. Quia ex decore membrorum tota resultat corporis pulchritudo & ad nostram peruenit notitiam quod M. Ioannes Blancardi Magister in Theologia & Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis contra decorem Facultatis Theologiæ, quæ nostri Corporis venerabile membrum existit, quandam nouitatem aliàs inauditam nuper voluit attentare, ideo volentes honorem dictæ Facultatis & etiam aliarum, ac per hoc decori totius Vniuersitatis prædictæ, quantum possumus, salubriter prouidere, vt mandata & priuilegia Apostolica, necnon & statuta & laudabiles consuetudines nostræ firmius obseruentur, & vt Gradibus singularum Facultatum honor congruens deferatur, in nostra Congregatione Generali in S. Mathurino super hoc solemniter congregata deliberauimus & ordinauimus, quod si nunc vel aliàs Cancellarius prædictus in dicta Facultate, vel in aliqua aliarum de facto, cum de iure non possit, aliquos Bachelarios ad licentiam admitteret præter vel contra rationabiles deliberationes dictarum Facultatum fundatas in mandatis ac priuilegijs Apostolicis, aut statutis & laudabilibus consuetudinibus antedictis, nullus Magister, Bachalarius, Scholaris, aut Bedellus in huiusmodi licentijs, aut in actibus Scholasticis, vel alijs factis occasione huiusmodi actus fiendos concedere, tradere, vel aperire præsumat. Hoc autem volumus obseruare sub pœna resecationis & priuationis ab Vniuersitate prædicta. Datum in nostra Congregatione Generali celebrata in dicto S. Mathurino anno Domini 1385. 9. die mensis Iulij.

Ab hocce Vniuersitatis Decreto scribit Hemeræus prædictum Cancellarum appellationem ad Pontificium Tribunal significasse. Quid statuerit autem

Pontifex, non habemus expresè. At certum est rem ad Senatum Parisiensem fuisse delatam, & pluribus diebus agitatam, à 5. scilicet Februarij ad 12. quâ Curia ampliauit, seu vt vulgus loquitur, appunctuauit. Rationes vtriusque Partis legere est in fastis Curiæ: Quas Nos quoque hisce Annalibus inserimus. Sic igitur ad diem 5. Februarij anno 1385. legitur.

Du Lundy 5. Feburier 1385.

Lis inter Vniversitatem et Cancellarium Paris.

CE iour le Chancelier de l'Vniuersité vint au Parlement & dist qu'il luy déplaist auoir procés & plaid contre l'Vniuersité & vouloit requerir de tout qu'il pouuoit & sçauoit. Plus dit qu'il est Beneficier en l'Eglise de Paris, & est Chanoine non Prebendé & n'a en l'Eglise de Paris que l'Office & Dignité de Chancelier que le Pape luy a donné, comme cy-dessous sera touché plus à plain, & ne conuient ja recommander l'Eglise Nostre-Dame de Paris, qui est la mere du Roy nostre Sire; & quand l'Eglise de Paris vacque, & le Regale si est ouuert, la Chancelerie vacque, le Roy en a le profit & y commet vne bonne personne, & les profits & esmolumens sont au Roy. Dit qu'il est de belle natiuité, & deuant le Scisme de l'Eglise, il estoit bien & grandement Beneficié de mil à mil & cinq cents liures de rente, & si tost que le Scisme fut en l'Eglise, il adherdit à la partie de Nostre S. Pere Clement, & perdit ce qu'il auoit lors, & dist qu'il est Maistre en Theologie, & seroit grand' pitié qu'il demeurast sans Benefice, pour ce que le Pape a donné & conferé au Chancelier la Chancelerie, cuidant estre de grand profit.

A dit qu'il a grand charge à cause de son Benefice, & ne valent pas les rentes ordinaires plus de 40. liures de rente par an. Et sy conuient que le Chancelier ait hostel au Cloistre qu'il conuient achepter, & encore aprés la mort n'est-il pas tout à son execution, mais tant seulement la moitié, & l'autre moitié à l'Eglise, & luy conuient mener estat & auoir sa maison atournée de beaux paremens, pour les Maistres & autres Gens qui viennent, & sy conuient qu'il ait Clercs & Seruiteurs comme il appartient, & comme les autres Chanceliers ont eu. Dit que le Chancelier doit faire sa residence sur son Benefice, & par consequent ne peut demeurer sur ses aultres Benefices, & en cecy perd les fruits de ses aultres Benefices, qui sont bien anotables, car il est Chanoine à Cambray & de Tournay. Dit que les Maistres en Theologie, quand ils sont faits Maistres, iurent faire vne bonne relation des Bacheliers à licentier, & iure chacun Maistre à part *de moribus & scientiâ*, & chacun Bachelier à licentier. Et en ce il conuient que le Chancelier dépende, & qu'il donne vin & espices. Car les Maistres qui l'interrogent sont de grand Estat, & auec ce le Chancelier informe auec eux qui ont repaire, & conuerse auec les Bacheliers à licentier de leurs Exempts & Science, & tout aux despens dudit Chancelier, & enregistre le Chancelier la Deposition d'vn chacun Maistre & ne souffriroit pas que son Clerc l'enregistrast. Et conuient aprés qu'il a deposition d'vn chacun soit releué, & en ce à peine. Et encore s'informe & est tenu interroger les Bacheliers à licentier & aussi les Maistres *super scientia & moribus*, de ceux qui sont à licentier comme il est dit, & est tenu en conscience preferer les dignes aux indignes. Dit que quand aucun Bachelier à licentier appete auoir bon lieu & honneste, s'il est de bon lignage ou s'il a lettres de Grands Seigneurs ou de Grandes Dames, il est en tres grand' perplexité, consideré son serment, & neantmoins il l'a tousiours gardé. Et ce doit estre pesé. Et n'est émolument tres grand pour telle peine & telle perplexité. Dit que quand on doit faire les Licentiez, le Chancelier doit faire vn serment, & en icelle recommander la Science & les Maistres, & en a peine. Et auec ce doit bailler les Birrets aux Licentiez & dire certaines paroles formelles, & sy doit aller dans la Salle de l'Euesque quand on fait les Licentiez, & arguer & faire ce qu'il appartient au Maistre & au Chancelier. Et tout ce *ex improuiso*, Et en ce grand charge a. Et neantmoins il a pleu à l'Vniuersité mettre empeschement audit Chancelier en ses droits, & a baillé l'Vniuersité au Pape vne Requeste contre le Chancelier, lequel a fait proposer l'vsage de ses Predecesseurs & de luy, &... qui

faisoit à receuoir. Et qui fut la besongne commis au Cardinal de Viuarez & à vn aultre Cardinal. Parties oüyes il a esté commis au Cardinal de Laon, & en sa Commission est contenu par exprés que *nihil moueatur pendente processu*, & a procedé le Cardinal selon la forme & la teneur de sa Commission, duquel il n'a esté rappellé ne reclamé. Et neantmoins ceux de l'Vniuersité ont pris cette complainte. Dit que les predecesseurs du Chancelier & le Chancelier ont vsé, & ont esté, & est encore ledit Chancelier en possession & saisine, d'auoir de chacun Bachelier au moins onze francs; Et pour ce qu'il a enuoyé à chacun son signet *pro pœna, labore & expensa*, non pas *pro licentia obtinenda*, & souuentesfois les Mendians enuoyent la plus honneste bourse. Dit que de Droit Diuin, Canon & Ciuil, *nemo tenetur propriis stipendiis militare*. Et est chose raisonnable & receuable, que celuy qui a peine, ait profit. Et nous veons que ceux qui lisent ordinairement au matin, & à cette ville, & à Orleans, ont collecte pour leur peine, & quelquefois que aucuns vsent du droit dont les predecesseurs ont vsé, & est fondé de Droit commun, tel fait est receuable. Et combien que les despens qu'il conuient faire *in Magisterio*, soient ramenez à trois mille gros tournois, Iean Andry dit que en ce n'est pas comprise la despense *priuati examinis, ergo pro priuato examine potest aliquid exigi vel recipi*. Et nous veons que les Maistres exigent Collecte des Escholiers. Vray est que se il auoit aucuns pauures, il ne veut pas dire que ils fussent refusez de l'examen, se ils estoient souffisans. Et en Droit Canon nous veons à Paris & à Orleans, en Loix & en Droit, les Licentiez payer plusieurs choses aux Maistres, & quand ils veulent estre Docteurs, ils doiuent d'autres droits. Et encore veons nous que les Receueurs des Nations & les Bediaux, ont profit des Coëffes & autres Droits à Orleans. Et en verité, Maistre Iean de la Chaleur Chancelier sans moyen auant le Chancelier, prit d'vn chacun Bachelier, au meins de dix francs en vne bourse; & en vsant du Droit de ses predecesseurs & du sien, il est en possession & saisine de receuoir de chacun Bachelier licentier en Theologie, apres la commission du signet, dix francs du meins, par especial de ceux qui ont dequoy.

Dit que les Bacheliers & aussi les Maistres, jurent garder les Libertez & Statuts de l'Eglise de Paris & de la Chancelerie; & faire reuerence à la personne du Chancelier, & consideré l'vsage, & la possession & saisine du Chancelier, & la fondation du Chancelier à tort & contre raison, ceux de l'Vniuersité ont prins leurs complaintes.

Dit que nonobstant les procés pendans en la Cour de Rome comme dit est, les Maistres ont fait jurer les Bacheliers qui ne bailleront rien au Chancelier, combien que aucuns d'eux ont dit au Chancelier qui ne ly déplaisist, & pour ce a differé à enuoyer les signets, & à proceder comme il a accoustumé, & propose tout pertinent en cas de nouuelleté. A la recommandation de l'Vniuersité de Paris, dit que c'est vne des plus nobles du monde, & la vouloit recommander tant qu'il doit & est tenu. Et est la science de Theologie la plus noble qui soit, à ce que dit partie aduerse. Qui a acquis la science de Theologie à grand' peine, & conuient lire Sentences, & apres attendre long-temps auant la licence. Respond le Chancelier qui n'est peine que d'estude, & se il y a peine, il y a honneur, proffit & acquisition de Science, & que pour ce ils ne doibuent aucune chose payer, & nous le veons és petits enfans qui vont à l'Eschole, & années y vont & sont battus, & s'y payent salaire à leurs Maistres : Et ce que le Chancelier a, c'est *pro pœnâ, expensâ & labore*. Et du costé des Bacheliers n'a point de peine. Et quand le Chancelier leur enuoye le signet, pour estre licentiez, ils ont telle joye qui veulent pour ce faire aucune renumeration ne souffise pas à l'honneur qu'ils reçoiuent en son Benefice, & à faire les Licentiez. Il ne souffit pas auoir l'honneur sans prouffit. Et est le Chancelier digne d'auoir honneur, tant pour sa personne, comme pour la Science qu'il a acquise à grand labeur, & que il feust Chancelier sans proffit, & mourust de faim, aucuns ne le diroit.

A dit son Conseil, que il est bon Clerc sans prejudice des autres, & qui ne examineroit que deux tesmoins, se auroit il salaire, par plus forte raison le

Chancelier le doit auoir pour la peine, despens & labeur, dont cy-dessus est faite mention.

Quant au delay d'enuoyer le signet du Chancelier aux Bacheliers à licentier, dont ceux de l'Vniuersité se sont complains, dit le Chancelier que ce ne fut le premier que les Maistres ont fait faire aux Bacheliers à licentier de rien payer au Chancelier, & que les Bacheliers fussent demeurez en la liberté qu'ils estoient auparauant le serment, le Chancelier n'eust pas differé à enuoyer son signet, & appert bien que les Bacheliers ne baillent rien *pro licentia obtinenda*, car ils enuoyent au Chancelier sa bourse & argent dedans, apres que ils ont receu son signet, & si-tost que ils ont le signet, ils sont seurs *de licentia, &c.* & parce que ceux de l'Vniuersité se sont aydez de deux Bulles, esquelles ils dient estre contenu deux clauses à leur entention, dit le Chancelier qui n'a fait aucune chose contre lesdites Bulles ne les clauses qui y sont comprises, car la clause de l'vne des Bulles parle *de licentia obtinenda*, & le Chancelier n'en demande rien, comme dit est. Et la clause de la seconde Bulle parle de donner aux Licentiez congé de commencer, que le Chancelier n'en doit aucune chose receuoir, & de ce il ne demande aucune chose, aussi n'en reçoit-il aucune chose.

Et à ce que dient ceux de l'Vniuersité, que le Chancelier iure garder les Droits & Libertez de l'Vniuersité, esquels est contenu qui ne doit aucune chose receuoir, dit que du serment il s'en rapporte à cil qu'il a fait, & ne fait rien contre les Droits, Statuts, Franchises & Libertez de l'Vniuersité, que aucunes d'icelles ne dient que le Chancelier ne puisse aucune chose receuoir *pro pœna, expensa, & labore.* Et par ce appert que son serment demeure sain & entier.

Et à ce que ceux de l'Vniuersité ont fait proposer que le Chancelier à desiré la scedule qui luy fust presentée de par les Maistres en Theologie pour les Bacheliers à licentier.

Respond le Chancelier & dit qu'il n'a rien fait au contempt de l'Vniuersité ne des Maistres, mais pource que ladite scedule n'estoit pas en bonne forme, mais estoit contre les droits de la Chancelerie, il la desira; car le Chancelier assigne les lieux aux Bacheliers selon sa conscience, & par la derniere scedule, les Maistres assignoient les lieux, & disoient, la scedule telle premiere, telle seconde, & entreprenoient les Maistres, ce que compete à l'Office du Chancelier, & pour ce a desiré ladite scedule pour garder son droit. A ce que dient ceux de l'Vniuersité, que quand le Chancelier fut interrogé en l'Vniuersité, pourquoy il auoit desiré ladite scedule, il répondit qu'il n'estoit pas là venu pour répondre *de quolibet*, Répond le Chancelier qu'il respondit gratieusement, mais il dit que en telle Vniuersité a beaucoup de testes, & dit qu'il a toûjours esté prest, & encores est, tenir ce que le Cardinal de Laon en voulust ordonner, mais ceux de l'Vniuersité ne l'ont pas voulu. Et si c'est que les Bacheliers à licentier seroient relaxez de leur serment, il enuoyra ses signets, dit que la complainte de ceux de l'Vniuersité n'est pas receuable, car ce que le Chancelier a fait en telle maniere, il l'a fait en vsant de ses droits, & est fondé de droit commun, & ainsi en ont vsé ses predecesseurs Chanceliers de Nostre-Dame. Et consideré que les parties sont en procés en petitoire qui attrait à soy le possessoire à Cour de Rome, de ce dont il est ceans commis en cas possessoire, & ceux de l'Vniuersité n'ont aucuns exploits, ils ne seront à receuoir sur le possessoire, mesmement consideré qu'ils ont baillé leur Requeste sur le Petitoire au Pape, & par consequent ils confessent le Chancelier estre en possession, si ne sont à receuoir; au moins ils deuroient attendre la fin du procés de Cour de Rome.

Dit que le Pape a ordonné, que pendant le procés pendant deuant luy ou ses Commis, aucune chose ne soit innouée. Et ce est contenu par exprés en la commission du Cardinal de Laon, comme dit est, & la complainte que ceux de l'Vniuersité ont prise est nouée au prejudice des procés, & est desapointer le Chancelier & venir contre la Commission qui est passée en force de chose jugée, *Quare* conclud que ceux de l'Vniuersité ne facent à receuoir. Et propose & conclud tout pertinent en cas de nouueleté, en cas de delay & recreance, consideré qu'il est mieux fondé que ceux de l'Vniuersité, par ce que dit est cy-

dessus. Et Nous veons que se vn Prestre chante pour autruy, combien que conuention pour son salaire ne soit pas honneste, toutefois il a salaire *pro pœnâ & labore*. Et cét exemple sert au principal & à la recreance, *Quia res spiritualis*. Et pour la recreance dit qu'il a és derrains exploits, & a joüy & vsé par les derraines années, & requiert le Procureur du Roy. A dit qui ne veut pas nier que l'Vniuersité ne soit fille du Roy, & qu'elle en chef & en membres ne soit en la sauuegarde du Roy, mais il dit qu'il est membre de l'Eglise de Paris qui est mere du Roy, comme dit est au commencement, & a le Roy plus grand interest, l'Eglise de Paris & la Chancelerie vacante, pour le Chancelier en cette matiere, que pour ceux de l'Vniuersité. Et dit le Chancelier qu'il est vn des Nobles membres de l'Vniuersité, & requiert à la Cour que quelque prouision soit faite pour les Bacheliers à licentier, consideré mesmement que ils sont plusieurs d'étranges Nations, de mettre en la main du Roy du meins chacun iusques à dix francs pour le Droit de Chancelier, se il obtient enfin de cause, & conclud à domages, interests & dépens.

Ceux de l'Vniuersité repliquent & dient que tout le principal en cette matiere, est d'vne seruitute que on veult imposer sur l'Vniuersité, & est la science de la Theologie la plus noble, car elle parle des plus hautes matieres comme de la Foy, & de tant doit elle estre plus franche. Et dient que de Droit Humain, Diuin, Canon & Ciuil, on ne doit aucune chose receuoir *pro licentia obtinendâ*. Et s'aucun fait sur ce caution ou obligation, tout est dampné, & s'aucune chose est receuë, luy doit estre restituée. Dient que l'examen des Bacheliers en Theologie à licencier n'appartient pas au Chancelier, mais aux Maistres en la Science. Vray est que le Chancelier interroge les Maistres qui facent leur rapport, & il les croid. Et sont ceux de l'Vniuersité en possession & saisine, que le Chancelier doit enuoyer les signets ou son signet, aux Bacheliers à licencier dedans l'ordinaire de Noël, ou au mains dedans trois mois, & ce a iuré le Chancelier, & sur ce est faite Bulle, & sur ce s'assiet la complainte : Et se l'Vniuersité est la plus grande & la plus noble chose du monde, comme le Chancelier le confesse, tant doit elle estre plus franche, & de tant fait mains à receuoir le Chancelier à vouloir imposer seruitude sur eux. Et ne vault ce que le Chancelier dit que l'Eglise de Paris est mere du Roy, car ceux de l'Vniuersité n'ont rien à faire contre l'Euesque ne l'Eglise de Paris, mais seulement contre le Chancelier qui est subjet du Roy quant à la Temporalité. Quant à la personne du Chancelier que son Conseil a recommandé, dit le Conseil de l'Vniuersité qui luy dépleust en parler, mais il sert à sa cause, & pour ce conuient que le die. A dit que le Chancelier tient la partie de nostre saint Pere Clement, & quand il a esleu sa partie, il a fait ce que deuoit, & se il eust fait aultrement, il eust mal fait, si n'en est pas tant à recommander que de merueilles, & de tant qu'il est plus Clerc est plus sage que dit son Conseil, de tant deburoit il mieux garder les Droits & Libertez de l'Vniuersité, & que pour interest transitoire pour son Benefice, il veille asseruir l'Vniuersité, il fait mal consideré mesmement qu'il est maistrisé en Theologie en l'Vniuersité, comme dit est, & se le Pape luy a conferé la Chancelerie, c'est *cum emolumentis rationabilibus*. Et se Chancelerie est de petit profit, le Chancelier l'a prise à sa charge, soit qu'elle luy soit conferée à sa requeste, ou *proprio motu* du Pape, & si ne s'ensuit pas que pour ce ceux de l'Vniuersité le doibuent payer ce que demande, & si gaigne les gros fruits de soy autres Beneficiers par le priuilege des Escholiers, & se il demeuroit à Tournay, Cambray ne luy vaulroit aucune chose *vt æqua*, car il n'auroit pas le Benefice qu'il a sur le Benefice de Chancelerie par le Priuilege de l'Vniuersité, & que comme Chancelier il n'est pas membre de l'Vniuersité, mais comme Maistre en Arts : & a juré garder les Droits & Libertez de l'Vniuersité *ad quemcunque statum contingat ipsum deuenire*. Et se pour la Chancelerie, il peut faire autre chose qu'il a iuré, il s'en est rapporté à sa conscience, à l'Estat du Chancelier & aux Charges de la Chancelerie.

Rationes Vniuersitatis.

Dient ceux de l'Vniuersité que se ne fait rien à propos & ne s'ensuit pas. Il conuient grand estat au Cancelier, *Ergo* les Theologiens qui sont les plus paures de l'Vniuersité : Car les Mendians en sont, qui n'ont rien qui ne leur soit

donné pour Dieu, le doiuent payer, mais deubst tenir le Conseil de la Loy, qui dit que selon *reditum oportet expensam metiri non secundum expensam reditus: quare in authentica vt determinatus sit numerus Clericorum, &c.* Et en verité la Chancelerie ne regarde pas seulement la Faculté de Theologie, mais maintes Facultez, Decret, Medecine & les Arts, desquelles le Chancelier n'a autre chose. Et pieça jurerent ensemble les Canonistes, qui ne payeroient que vn franc pour le signet, & plus rien payent pieça. Aussi le Pape Vrbain donna vne Bulle par laquelle il veut que les Artistes iurassent qui ne payeroient rien, & ainsi le gardent. Et n'est pas la possession du Chancelier receuable qu'il ait son estat sur les pauures Theologiens *qui non curant de mundanis*; Et s'aucune chose ont payé au temps passé, c'est abus du costé du Chancelier.

Quant aux mises & dépens que le Chancelier se dit faire en l'examen, dient ceux de l'Vniuersité, qui n'est pas necessité donner vin & épices, & se il le fait volontairement, il ne doit pas estre imputé aux Bacheliers, & à dire que les Bacheliers au long de l'an, lesquels peuuent receuoir salaire *pro pœna & labore*; & du Chancelier qui souloit s'informer, lequel est le plus suffisant des Bacheliers à licencier. Et si ne prenent ceux qui lisent au matin que vn franc de chacun Escholier, & le Chancelier prend tout ce qu'il peut auoir. Et si lisent ceux du matin pour les Escholiers, & le Chancelier, fait son debuoir: Et si ne va à l'échole qui ne veut, & se vn demande salaire, il ne conuient que aller à l'autre; mais *secus Cancellario*, car on ne peut aller à l'autre. Et se on dit que se facent pas licentier les Bacheliers, ils auroient perdu leur temps. Et si a le Chancelier reuenu à cause de son Benefice, & sont les charges de son Benefice; faire ce dont il veut auoir profit. Et tiennent les Docteurs que les Maistres ne doiuent aucune chose receuoir des pauures Escholiers. Et se vn Maistre doit lire à cause de son Benefice, il ne doit pour sa lecture aucune chose receuoir, à ce que dit le Chancelier, *Spirituale non potest vendi; & si consuetudo sit in contrarium, potest recipi*, comme és Confessions, és Sepultures, és mariages, &c. Répond *quod nihil est & si ita esset*, si ne pourroit-on dénier les Sepultures, ne les autres choses spirituelles. Si ne peut le Chancelier empescher la commission & la licence, qui est chose spirituelle, & seroit en ce cas plus grand inconuenient donner argent que pour vn Benefice, car en matiere de Benefice, aucun prejudice n'est fait à autruy, mais au cas present le Chancelier feroit prejudice à vn en preferant vn indigne au plus digne, qui parle *de operario qui dignus est mercede suâ*, & que cil qui vint à Vespres, & cil qui vint du matin, ne fait à leur intention. Et tels argumens que fait le Chancelier ne sont que Argumens *ad nomina*, & si n'eurent point de salaire les Ouuriers iusques apres l'œuure fait, & le Chancelier veut auoir auant, & ne prend-on rien à Orleans en tel cas, & s'en prend aucune chose ailleurs, c'est mal prins. A ce que dit le Chancelier que Iean Andry tient en matiere *de Magistris*, que on peut prendre salaire *ratione priuati examinis*, c'est à entendre de ce que les Bacheliers dépendent en vin, busches, épices en l'examen, & volontairement, & si le font les Bacheliers pour eux. Et se en Droit Canon à Paris, le premier Docteur eslis le Bachelier qui vient, & le second apres, *& sic de aliis*, c'est pour l'honneur, & pour ce n'est fait aucun preiudice à vn tiers, *secus*, au cas present. Et se le Chancelier a petits fruits, à cause de son Benefice, qu'il en restraigne son estat, ou laisse son Benefice. Et nous veons que vn Confesseur a plus grand' peine à oüyr confessions, & si ne peut aucune chose exiger. Et souloit anciennement le Chancelier auoir ses despens en l'Hostel de l'Euesque. Et supposé que la Chancelerie ne vaulsist aucune chose, si est tenu le Chãcelier faire les Licentiez, & dient que le Chãcelier precedant le Chancelier qui est à present, faisoit iurer ceux qui portoient les signets, qui ne exigeroient ou ne demanderoient aucune chose. Et vne fois vn Bachelier luy enuoya argent, mais il en renuoya la moitié: & si ne sçauoit rien l'Vniuersité de ces choses, car il se faisoit si secretement, que ces deux demeurassent ensemble, l'y en enuoyast ce qu'il voulsist au Chancelier si secretement, que son Conseigne n'en sceust rien, & se faisoit cela clandestinement, que ly vn ne sçauoit rien de l'aultre, & telle clandestineté *nihil operatur*, & de tant que ont a plus vsé au contraire c'est plus grand abus, & seroit contre le serment

ment du Chancelier, *& incurrere perjurium*, *ergo* non receuable.

A ce que dit le Chancelier, que quand en a enuoyé le signet, le Bachelier est seur *de licentiâ*, & lors paye au Chancelier ce qui demande. Dient ceux de l'Vniuersité que par ce appert que leurs conclusions leur doiuent estre faites, car puisque il doibt enuoyer franchement le signet, & apres franchement licentier; il s'ensuit necessairement que leurs conclusions leur doiuent estre faites. Et se il doibt aucune chose auoir des Bacheliers, se l'enuoye querir apres la licence, entant qui touche la scedule qui estoit scellée du Scéel du Doyen de la Faculté de Theologie, & fut déchirée par le Chancelier. Dient qu'il ne la deust pas auoir déchirée si depiteusement qui fist, mesmement qui disoient en leur scedule qui ne vouloient pas arter le Chancelier plus qu'ils deuoient.

A ce qui dit qu'ils auoient fait iurer les Bacheliers, qui ne bailleroient aucune chose, & que pour ce leur auoient osté leur franche faculté, dient que les Bacheliers iurent selon la teneur des Statuts, qui ne bailleront aucune chose *pro licentia obtinenda*, & aussi dit le Chancelier qui n'en veut rien auoir, & n'ont pas iuré qu'ils ne bailleroient rien *pro pœnâ & labore*, si n'en peut douloir le Chancelier. Et consideré que les Bacheliers auoient la faculté de donner, ou de non donner, & ils ont iuré de non donner, leur serment vaut. Et ne se peut douloir le Chancelier, que la faculté de donner soit ostée aux Bacheliers, comme en semblable cas *liberum est dare vel non dare Presbytero pro Confessionibus*, iure qui ne donra rien, le Prestre ne se peut douloir que l'on ait osté la franche volenté de donner. Dient que le Chancelier a baillé articles deuant le Pape, qui peult librement recepuoir *munusculum*, *non exigere*, si ne fait à recepuoir à dire que vn Bachelier doit bailler du mains iusques à dix francs, puisque vne fois il a confessé en iugement de recepuoir *munusculum*, sans declarer aucune somme; Et si est faite la Confession *inter easdem personas*, & en verité en don ou prestation volontaire, on ne peut acquerir possession ne prescription, *etiam* par 100. ans, combien que la Loy ou la matiere traittée fust conseillée, que qui veult eschiuer debat donne vn en chapons, & l'aultre auec vin, ou aultre chose, & si ne sont pas dix francs que le Chancelier veut auoir le *munusculum*. Et consideré que le Chancelier a vne fois dit deuant le Pape qui peut receuoir *munusculum*, qui est chose incertaine, il n'a pû acquerir possession, car promesse de chose incertaine ne vauldroit rien de Droit Escrit, & ne pourroit le Chancelier acquerir petitoire en cette matiere, non feroit-il donc possessoire, & que quand il a esté ceans, & il a trouué que ce qui maintenoit *de munusculo*, ne se pouuoit soustenir, il a pris cette couleur *de pœna & labore*, & appert que chose que dic le Chancelier, ne sont que choses controuuées, car il maintient auoir dix francs, & l'an soixante il n'estoit encore aucuns francs, que auoit-il parauant, & se il dit dix liures parisis ou tournois, il eust plus grand' couleur, & ne pourroit prouuer le Chancelier ce qui maintient, & plusieurs n'ont voulu payer pour doubte de conscience. Et n'est pas fondé le Chancelier de Droit commun, mais n'a aucun fondement en cette matiere, mais est l'Vniuersité fondée de Droit commun. Et soit consideré ce que l'on fait és autres Facultez, où l'on ne paye aucune chose.

Quant au procez de Cour de Rome, disent que le Chancelier, ne fait à receuoir à s'en ayder affin de non receuoir, se il n'en fait prompte foy. Et outre dient que le Chancelier a fait plusieurs abus par conuenances & autrement. Et affin qu'il en fust puny, ils ont baillé vne supplication au Pape par la maniere de supplication, en denonçant non pas qu'ils ne voulsissent faire parties, & le Pape a commis la cause à deux Cardinaux, pour sçauoir la verité des faits. La besongne a esté commise au Cardinal de Laon, & pareillement a baillé le Chancelier articles pour faire information de son innocence. Vray que il est en appel contre aucuns singulierement, & a obtenu Lettres que aucunes choses ne soient innouées, & de reparer les attentats; mais ailleurs n'a point de procés de ce dont il est debat ceans. Et se vn pays constituë vn Procureur pour dénoncer au Seigneur son Iuge estre corrompu, il ne pourroit aucune chose prendre pendant le procés, non doibt faire le Chancelier au cas present. Et

ne confessent pas ceux de l'Vniuersité que le Chancelier puisse aucune chose pranre, ne sa possession, se ils ont baillé supplication au Pape, & oncques mais n'est parlé en jugement de cette matiere fors maintenant, & de droit intenté, reuendication, ne confesse pas possesseur le Defenseur, *quia contra colonum qui non possidet, competit reuendicatio.* Et se partie dit que par le styl de ceans, partie qui intente petitoire confesse sa partie possessoire, dient ceux de l'Vniuersité, qui n'ont point ceans baillé de libelle petitoire, mais en Cour de Rome où il n'a point de tel styl de ceans, mais y vse l'on de Droit Escrit, & le libelle baillié, illec il n'aura pas tel proffit que se il estoit baillié ceans, mais tel seulement que il auroit illec. Et outre ils se sont doluz au Pape des abus & corruptelles; & ceans *de licentiâ liberè obtinendâ.* Et pour procés de Cour d'Eglise le procés de ceans ne doit point cesser. Et combien que pour vn procés fait en Cour Souueraine, vn procés fait en Cour subjette doit cesser, la Cour de ceans est voisine de la Cour de Rome, si appert qui sont bien à recepuoir, non partie aduerse. Et dient que les Bulles dont ils s'aident comprennent toute l'Vniuersité, & toutes les Facultez.

Quant à la recreance, dient qu'ils ont les derrains exploits, & vouloient garder l'honneur du Chancelier & de la Chancelerie; mais en ce que le Chancelier demande, n'a point d'honneur, mais est corruptele, & ne doiuent iurer les Maistres au Chancelier, fors seulement de deposer loyaument des Bacheliers à licentier, & se ils iurent plus, *malè :* mais se garde le Chancelier qui a iuré les Bulles dont ceux de l'Vniuersité s'aydent, & sont fondez de tout Droit commun, & de toute raison, & le Chancelier n'a aucuns exploits, mais vn abus clandestin.

CE iour Mardy sixiesme de Feburier, & supposé qui fust si constant, que pour rien il ne voulsist estre corrompu, vn aultre Chancelier qui sera apres ne sera pas si constant, & si donne occasion d'estre corrompu, & feroit esprés de mal, & pecheroit qui donroit aucune chose. Et au premier Iubilé du Chancelier il aduint que vn Bachelier indigne fut preferé és Vesperies. Le Chancelier volt empeschier le Licentié, si il n'auoit robes & argent, & le conuient faire cesser par les Euesques de Genéve & de Lodéve. Et lors le Chancelier dist, *Filius meus primogenitus me dehonestauit.* Dient qu'il y ot vn Carme Breton qui impetra Bulles pour estre Maistre en Theologie. Nonobstant les Bulles, les Maistres furent d'accord que ce Carme ne seroit point receu. Et neantmoins le Chancelier fit faire marché auec le Carme qui seroit Licentié pour cent francs, dont il en bailla les quarante, & quand il ot le signer, il dist *Nescio vos*, & pour ce le Chancelier retient encore la Bulle. Vn autre Carme y ot appellé Maistre Bernard suffisant & bon Clerc, presenté au Pape par le Chapitre General & Bullé; & ce nonobstant le Chancelier ne le volt receuoir, iusques à ce qu'il ot quarante francs; & quand on luy en offrit trente, il dist que IESVS-CHRIST fut vendu trente deniers. Et d'vn Iacobin qui auoit Bulle, il ot vingt francs & vne queuë de vin de Beauuetin. Et telles choses sont corrupteles & grands abus. Et combien que le Chancelier ne doye faire licentier sans les Maistres, neantmoins il en a fait au derrain Iubilé, au moins du consentement de la moure partie des Maistres. Et dient les Artians ce qu'ils ont dit cy-dessus. Iurent qu'ils ne bailleront aucune chose au Chancelier, aux Examinateurs & à leurs Familiers. Et ne vaut pour le Chancelier que les Licentiez en Arts facent le serment, pource qui dit qu'il est contre luy, & pour ce ne peut estre maistrisé. Car iamais ne le seroient sans faire si apres que cette coustume n'est pas receuable, que les Bacheliers payent les despens du Chancelier, & aussi tels despens sont faits pour l'honneur du Chancelier. Et combien que de ce autres ayent profits, le Chancelier n'en peut faire demande contre eux.

Quant à ce que le Chancelier demande *pro labore*, dient ou que le Chancelier doit faire le Sermon & les aultres charges ou non. Se il le doit, & il le fait, il ne peut aucune chose demander. Et se il ne le doit faire, il ne doit aucune chose

auoir. Et en verité il ne conuient ja faire Sermon, mais suffit la Beneisson. Et l'examen que fait le Chancelier; n'est pas pour les Bacheliers, mais pour luy mesme, affin qu'il soit instruit *de scientia & moribus* pour appaiser sa conscience & pour faire son Iugement. Et pourra le Chancelier examiner *super vita & moribus* d'aucun Bachelier, tesmoins ses haineurs, dont le Chancelier n'en sçaura rien. Et pour ce sera detraict à la bonne renommée du Bachelier qui payast tels despens, nuls ne le dirent se le Chancelier examinast tesmoings à la requeste du Bachelier. Ce que dit le Chancelier, peut auoit couleur & est le Chancelier debteur de donner la Sentence libre, si n'en doit aucune chose receuoir, si comme s'aucuns disoit à vn Iuge, *Donnez pour moy ou contre moy Sentence, Iuge* & ie vous donray 100. francs, combienque ne face point de mal de donner sa Sentence, toutefois il n'en doit aucune chose receuoir *Quia debitor est Iustitiæ.* Et en parlent les Iuifs en disant *les Grands Rabis vendent Lettre & Science*, & seroit empescher les œuures de Charité, & le bien public. Car les pauures n'auroient dequoy payer, & les Riches pourroient estre si eschars qui ne voudroient aucune chose bailler, & par ce aucuns ne seroient licentiez. Et est contre bonnes mœurs. Et consideré que on ne doit aucune chose prendre *pro re spirituali*, non fait on *pro accessorio*, mais est symoniaque. Et quelque chose que dit le Chancelier, ce qui veut auoir, est *pro licentia obtinendâ*, & non pas *pro pœnâ & labore*, & ne doit pas estre plus dampnée, ne de pejeure condition cette noble Faculté de Theologie que les autres Facultés qui ne payent rien. Et en verité il y a plus grand' peine à faire les Licentiez en Arts que les Licentiez en Theologie, car il conuient querir Tempteurs aux despens du Chancelier. Et si sont les Theologiens les plus pauures, car ils n'ont point de pratique; & leur semble que ce que le Chancelier veut auoir *est Simoniacum*; & tout le contraire, *est hæreticum*, & appert par deux Bulles que le Chancelier ne doit aucune chose auoir. Et puis qu'il ne peut aucune chose auoir *pro licentia*, non fait-il *pro pœna & labore.* Et la susdite Bulle parle simplement, & de droit Diuin, Canon & Ciuil le Chancelier ne peut aucune chose prendre aprés la Decretale du Chancelier de Nostre-Dame & consideré que de Droit, comme dit est, le Chancelier ne peut aucune chose receuoir. Et aprés le Pape le defend encore par Bulle, il appert que le Chancelier ne peut rien prendre, ou autrement la Bulle n'adjousteroit aucune chose nouuelle, *nisi sub quocunque prætextu* ledit Chancelier ne pouuoit aucune chose prendre ou receuoir. Et ne se peut asseoir coustume au contraire, car elle induiroit peché.

A ce que dit le Chancelier qu'vn Docteur ou vn Maistre peut receuoir de ses Escholiers salaire *pro pœna & labore*, dient ceux de l'Vniuersité que *Iuris est*, & de droit *exigere possunt* & ne prennent rien à Paris les Docteurs en Decret. Et s'y a difference de ceux qui lisent au matin. Quant à l'adjonction du Procureur du Roy dient que la raison de partie aduerse n'est pas souffisant pour auoir le Procureur du Roy se sa raison procedoit tousiours, toutefois qui seroit en debat des rentes d'vne Prebende qui pourroit cheoir en Regale, le Procureur du Roy seroit adioint auec la partie qui seroit interest trop loing, & si ne sont pas au Roy les fruits de la Chancelerie quand elle vacque en Regale, & est le Roy *Respublica* & cette matiere touche la chose publique, & l'Vniuersité fille du Roy. Quant à la Prouision, elle doit estre faite à ce qu'ils dient sans caution en escriuant les noms des Bacheliers à licentier, si comme en matiere de peage. Et se le propos du Chancelier procedoit *pro pœna & labore* les Bons qui seroient receuz à la licence payeroient pour les mauuais qui seroient deboutez & si auroient plus donné de peine & de labour au Chancelier que les Bons; concluent qui facent à receuoir non le Chancelier, autrement comme dessus.

Et pour ce que le Chancelier & son Aduocat ont dit que ceux de l'Vniuersité ont parlé bien auant de cette matiere, en tant qu'ils ont dit que ce que le Chancelier veut auoir *est Simoniacum*, & dire le contraire *est hæreticum*, & pour ce l'Aduocat faisoit doute de Duplique, La Cour a dit à l'Aduocat qui die tout ce qui voudra Iudiciairement en cette matiere, & aucune chose n'en sera demandé au Chancelier ne à l'Aduocat pour l'Vniuersité, & de ce a esté assez

d'accord ladite Vniuersité, & l'Aduocat a requis pour luy & pour le Chancelier ne monstroit point le procez dont il s'ayde afin de non receuoir, & il a protesté au contraire.

Du Lundy 12. Febvrier, le Chancelier de Nostre-Dame duplique que son entention n'est pas aucune chose auoir *pro licentiâ obtinendâ*, mais seulement *pro pœna & labore*, & dit que cette matiere chet en briefs termes, & dit que l'Eglise de Nostre-Dame de Paris est mere du Roy nostre Sire, & recite comment il souloit tenir de mil à mil & cinq cens liures de rente en Benefices qu'il a perduës pour le Scisme de l'Eglise, & n'eust pas le Chancelier accepté le Benefice s'il ne fust de plus grand profit que dit partie aduerse. Et font faire ceste complainte aucuns singuliers indignez de ce qu'ils n'ont pas eu si bons lieux en la licence qui vouloient.

Finablement parties oüyes au long en repliquant & dupliquant, Appointé est que les Parties escriront par maniere de memoire, & verra la Cour la Complainte, les Bulles & aultres lettres de Ceux de l'Vniuersité, & commettra aucuns de la Cour pour parler au Cardinal de Laon du Procés de Cour de Rome; & mettront lesdites Parties deuers la Cour, tout ce dont ils se vouloient ayder en cette matiere, & escrirout lesdites Parties à toutes leurs fins, Playdoyez; Et tout consideré la Cour fera droit.

Et neantmoins la Cour pour ce qui est enregistré & par les lettres des Parties prendra auis sur la recreance & prouision des Bacheliers à licentier au meins sur ladite prouision, & reserue la Cour interroger le Recteur & les Maistres sur aucuns points que bon semblera à la Cour touchant cette matiere, & se il est métier, il ordonnera sus l'adjonction du Procureur du Roy.

1386. Anno 1386. mense Decembri electus est in Rectorem M. Ioannes Morame: quo Rectore receptus est & admissus inter Pergamenarios & Librarios Iuratos Ioannes Monachi: quam in rem extant litteræ receptionis in Tabulario Vniuersitatis hisce characteribus notatæ D. 18. P. latæ 23. mensis Febr. subsignatæ I. Gorelli cum syngrapha, eandemque planè formulam continentes quâ hodie vtimur.

Eodem Rectore Ioannes Abbas San-Genouefianus & Petrus de Alliaco actu Regens in Theologia & Magnus Magister Collegij Nauarrici Statuta quædam condiderunt pro Collegio de Hubanto, vulgo de l'*Aue Maria*, cuius erant Gubernatores primarij; quam in rem confectum est Instrumentum tale habens initium. *Vniuersis præsentes litteras inspecturis Ioannes permissione diuina Abbas Monasterij S. Genouefæ Parisiensis, ad S. Sedem Apostolicam nullo medio pertinentis, & Petrus de Alliaco actu regens Parisius in Facultate Theologiæ & Magister Collegij Campaniæ in Domino salutem.* Cum tam virtute litterarum Testamentariarum defuncti M. Ioannis de Hubanto quondam Clerici D. Regis Præsidentis in sua Camera Inquestarum quàm aliarum litterarum antiquarum & Instrumentorum publicorum, nec non per litteras renunciatorias Reuerendorum Patrum DD. Prioris & Conuentus B. Mariæ Vallis-viridis Ord. Cartusiensis & Abbatis S. Victoris prope Parisios diffusè potest apparere, ad nos spectare & pertinere dignoscatur omnimodè dispositionem & regimen Collegij siue Domus per ipsum M. Ioannem pridem fundati, &c.

Eodem Rectore actum est de mittendo Rotulo ad Clementem, & delecti in singulis Nationibus & Facultatibus Compositores eiusdem seu Irrotulatores, ijsque certum salarium attributum, & Nuncijs seu Portitoribus, à præsentibus & absentibus exigendum, qua de re sic legitur in Reg. Nationis Picardicæ.

Anno Domini 1386. 9. die mensis Martij hora Primarum B. Mariæ post Missam Nationis, Natione Picardorum sufficienter vocatâ per Bedellum, vt moris est, apud S. Iulianum pauperem ad eligendum Inrotulatores Nationis pro Rotulo Vniuersitatis, ad taxandum salarium ipsorum & Nuncij M. Girardi de Vsignyaco aliàs per Vniuersitatem conclusi in Nuncium Nationis & præsentati in Congregatione Generali apud S. Maturinum Vniuersitati per Procuratorem Nationis. Visis quibusdam aliàs inferius declarandis viâ scrutinij fuerunt electi Inrotulatores MM. Ioannes Motelli, Philippus Augi, Ioan.

Hougnart, Io. Busseti; fuitque salarium Inrotulatorum 4. Albi pro præsentibus, & 8. pro absentibus. Salariumque prædicti Nuncij 16. solidi pro præsentibus & 32. sol. pro absentibus.

Eodem anno Hæresis Wicleffiana, licet autore mortuo, plurimum inualuit, tantáque insolentiâ, vt eiusdem fautores spretis Ecclesiæ Prælatis eorumque mandatis eam publicè spargerent & prædicarent. Itaque Ioannes Cantuariensis Archipræsul adscitis Magistris Oxoniensibus & in consilium aduocatis contra eos sic statuit.

« Reuerendus in Christo Pater D. Ioannes Dei gratia Cantuarensis Archiepiscopus vltima die mensis April. Indictione 14. pro tribunali sedens in Ecclesia B. Mariæ de Arcubus Londoniæ assidentibus sibi venerabilibus Patribus DD. Oliuero Lincolniensi, Godefrido Vigorniensi & Richardo Herfordensi Episcopis, præsentibus etiam Officiali Curiæ Cantuar. & Cancellario Vniuersitatis Oxoniensis cum quinque Archidiaconis, Doctoribus in vtroque Iure & alijs venerabilibus personis & multitudine copiosa infrascriptos errores, quos de nouo audierat in sua prouincia suscitatos, tanquam hæreses declarauit & pronunciauit esse damnatos in scriptis proferens sub hac forma. Istos articulos infrascriptos inter hæreses damnatos in se & sui similibus numerandos esse credimus, & hæreticos censemus pertinaces eorum & omnium & cuiuslibet defensores.

§. Art. 1. quod Corpus Christi mortuum nullam habuit formam substantialem eandem quam habuit viuum.

§. Artic. 2. quod in morte fuit introducta noua forma substantialis & noua species vel natura, quamuis non nouâ assumptione vel vnione verborum copulata. Ex quo sequitur quod Filius Dei non fuerit homo sed alterius speciei innominatæ.

§. 3. Quod per nullam formam vel naturam de nouo introductam per mortem facta fuisset transsubstantiatio Panis virtute verborum sacramentalium, scilicet, *Hoc est Corpus meum*, si in triduo mortis facta fuisset consecratio.

§. 4. Quod modò, scilicet post resurrectionem Christi in virtute verborum Sacramentalium conuertitur totus panis in totum Corpus Christi viuum. Ita quod materia Panis conuertitur in materiam Corporis Christi, & forma Panis conuertitur in formam Corporis, scilicet in id quod est anima Intellectiua, secundum quod Corporis est & dat esse corporeum. Et hoc virtute verborum Sacramentalium.

§. 5. Identitatem fuisse numeralem Corporis Christi mortui cum eius corpore viuo tantummodo propter identitatem materiæ, diuisionem interunitarum & habitudinis ipsarum ad animam intellectiuam quæ immortalis est. Insuper esse identitatem numeralem Corporis viui & mortui ratione existentiæ vtriusque in eadem hypostasi verbi.

§. 6. Corpus cuiuscunque sancti vel hominis mortuum, antequam sit per putredinem mutatum in auras vel elementa, non esse idem numero cum corpore eius viuo nisi secundum quid, videlicet ratione materiæ communis, sicut sunt vnum quæ inuicem transmutantur, vt caro & vermis & ratione accidentis communis, scilicet Quantitatis; simpliciter autem esse diuisum corpus mortuum à viuo specie & numero.

§. 7. Quod qui vult ita docere, non tenetur in talibus fidem adhibere authoritati Papæ Gregorij vel Augustini & similium, aut cuiuscunque Magistri, sed tantum Bibliæ & necessariæ rationi.

§. 8. Est quod in homine est tantùm vna forma, scilicet anima rationalis, & nulla alia forma substantialis. Ex qua opinione sequi videntur omnes hæreses prædictæ.

Leguntur apud Knygthonem alij errores numero 25. quos ijdem Hæretici licet sæpius increpiti & damnati, nihilominus impune spargebant.

1. Quod Papa modernus Vrbanus VI. non gerit vices B. Petri in terris, sed est Filius Antichristi; nec erat verus Papa à tempore Siluestri.

2. Item quod Papa non potest concedere aliquas indulgentias, nec Episco-

» pi quicunque, & quod omnes confidentes in huiusmodi indulgentijs, sunt
» maledicti.
» 3. Item quod Papa non potest condere Canones, Decretales seu Constitu-
» tiones, & si quos condiderit, nullus tenetur eos obseruare.
» 4. Item quod ex sola cordis contritione deletur omne peccatum absque
» oris confessione, nec requiritur oris confessio etiam vbi copia Sacerdotum ha-
» beri poterit.
» 5. Item quod imagines Crucifixi, B. Virginis aliorumque sanctorum nullo
» modo sunt venerandæ, imò ipsas vel picturas aliquas quomodolibet veneran-
» tes peccant & idololatriam committunt, & quod Deus non facit aliqua mira-
» cula per illas, & quod omnes facientes peregrinationes ad ipsas vel eas aliquo
» modo adorantes lumen vel alias deuotiones coram ipsis imaginibus exhibentes,
» sunt maledicti.
» 6. Item quod non tenet neque ligat excommunicatio Papæ vel Episcopi.
» 7. Item quod non est supplicandum sanctis orare pro viuentibus, nec di-
» cenda est Litania. Affirmant enim Deum omnia facere, ipsos nihil facere pos-
» se quos sanctos vocamus, sed multos eorum prædicant esse in inferno quorum
» festa celebrantur.
» 8. Item quod non est decimandum Rectori existenti in peccato mortali.
» Nec oblationes aut donationes pecuniales sunt faciendæ in purificationibus
» mulierum nec in celebrationibus Missarum pro defunctis.
» 9. Item quod Presbyteri & Diaconi quicunque tenentur & debent Popu-
» lo publicè prædicare ratione Ordinis suscepti, licet populum non habeant nec
» curam animarum.
» 10. Item quod Papa, Cardinales, Archiepiscopi, Episcopi, Archidiaconi,
» Decani, Officiales, vtique omnes personæ maiores Ecclesiæ sunt maledicti.
» 11. Item quod nullus intrabit Regnum cœlorum nisi omnibus renunciaue-
» rit ea dando pauperibus, solum Deum sequendo modo ipsorum.
» 12. Item quod vir vel mulier offerendo Sacerdoti denarium petendo pro
» ipso Missam celebrari, tam ille quàm Sacerdos sic recipiens sunt maledicti.
» 13. Quod omnia inter Clericos debent esse communia.
» 14. Quod est contra sacram scripturam quod Clerici habeant possessiones
» temporales.
» 15. Item quod diuina Officia non sunt cantanda cum nota & quod Deus
» non delectatur in eiusmodi Cantu.
» 16. Item quod non licet aliquo modo iurare.
» 17. Item quod illud quod fuit panis ante consecrationem in Sacramento
» altaris, post Consecrationem non est Corpus Christi, sed signum rei non
» ipsa res.
» 18. Item quod quilibet Presbyter existens in peccato mortali, non conficit
» neque baptizat, nec confert aliquod Sacramentum.
» 19. Item quod non potius orandum est in Ecclesia quàm alibi.
» 20. Item quod festa sanctorum, scilicet Stephani, Laurentij, Margaretæ,
» Katherinæ & aliorum sanctorum non sunt colenda neque celebranda; eo quod
» nescitur vt dicunt, vtrum sunt damnati vel non: nec credendum est neque
» standum eorum Canonizationi & approbationi dictorum sanctorum factæ per
» Curiam Rom. in hac parte.
» 21. Item quod sancta Trinitas nullo modo est figuranda, formanda nec de-
» pingenda in ea forma qua communiter depingitur per totam Ecclesiam.
» 22. Item quod nullus Rector vel Vicarius, aut Prælatus aliquis excusatur à
» personali residentia facienda in suis Beneficijs, commorando in obsequijs Epis-
» coporum, Archiepiscopi seu Papæ.
» 23. Item non licet Presbytero locare operas suas.
» 24. Item quod Rectores & Vicarij non celebrantes, nec ministrantes Sa-
» cramenta Ecclesiastica etiam remouendi & alij loco eorum instituendi, quia
» indigni sunt & dissipatores bonorum Ecclesiæ.
» 25. Item quod viri Ecclesiastici non deberent tam validis incedere equis,
» nec vti tantis iocalibus, vestibus pretiosis aut prandijs delicatis, sed omnibus
»

renunciare & dare ea pauperibus, pedibusque incedentes accipientesque ba- «
culos in manibus formam pauperum suscipientes alijs dando exempla per con- «
uersationem. «

Ad comprimendam horum hominum insolentiam Richardus Rex de consilio Procerum litteras Patentes dat ad omnes Regni sui Comitatus, iubetque per Inquisitores libros Turbatorum istorum inuestigari, & rebelles carceribus mancipari. Tales verò sunt.

Richardvs Dei gratia Rex Angliæ & Franciæ, & Dominus Hiberniæ «
Dilectis sibi M. Thomæ Bryghtvel in Theologia Doctori Decano Collegij «
noui operis Leïcestriæ & Willielmo Chesulden Præbendario Præbendæ eius- «
dem Collegij: ac dilectis & fidelibus nostris Richardo de Barove Cheualer & «
Roberto Langham salutem. Quia ex insinuatione credibili certitudinaliter in- «
formatur, quod ex insana doctrina Magistrorum Ioannis Wiclif dum vixit, Ni- «
colai Herforde, Ioan. Aston & suorum sequacium quamplures libri, libelli, cedu- «
læ, & quaterni hæreses & errores manifestos continentes in fidei Catholicæ læ- «
sionē & sacræ doctrinæ derogationem expressè & palam & notoriè redundantes «
frequentius compilantur, publicantur, communicantur & conscribuntur tam in «
Anglico quàm in Latino ac exinde opiniones nefariæ sanæ doctrinæ contrarian- «
tes oriuntur & accrescunt, ac manutenentur & prędicantur damnabiliter & ini- «
què in fidei Orthodoxæ eneruationem Ecclesiæque sanctæ subuersionem & ex- «
consequenti quod absit quamplurium incredulitatem eorumque animarum pe- «
riculum manifestum. Nos zelo fidei Catholicæ cuius sumus & esse volumus «
defensores in omnibus vt tenemur, moti salubriter & inducti, nolentes huius- «
modi hæreses aut errores infra terminos nostræ potestatis quatenus poterimus, «
oriri seu quomodolibet pullulare, assignamus vos coniunctim & diuisim ad om- «
nes & singulos libros, libellos, cedulas, & quaternos huiusmodi doctrinam «
dictorum Ioannis Nicolai, Ioannis & Sociorum sequacium, seu opinionem ali- «
quam minus sanam continentes vbicunque & in quoruncunque manibus, pos- «
sessione seu custodia inueniri poterunt infra libertates vel extra inuestigandos, «
capiendos & arrestandos & penes consilium nostrum cum omni celeritate pos- «
sibili deferri faciendos, vt tunc ibidem de eisdem ordinare valeamus, provt de «
auisamento Consilij nostri prædicti fore viderimus faciendum. Ac etiam ad «
proclamandum & ex parte nostra firmiter inhibendum, ne quis cuiuscunque «
status, gradus seu conditionis fuerit, sub pœna imprisonamenti & forisfacturæ «
omnium quæ nobis forisfacere poterit, aliquas huiusmodi prauas & nefarias «
opiniones manutenere, docere pertinaciterque defendere clam vel palam seu «
huiusmodi libros, libellos, cedulas & quaternos detinere, scribere vel scribi fa- «
cere, aut emere vel vendere præsumat quouismodo; sed omnes & singulos hu- «
iusmodi libros, libellos, cedulas & quaternos secum habitos & inuentos ad «
mandatum vestrum vobis reddat seu reddi faciat indilatè, & ad omnes illos «
quos post proclamationem & inhibitionem prædictas contrarium inueneritis «
facientes & huiusmodi nefarias opiniones manutenentes coram vobis præfato «
Thoma Decano & Willielmo euocandos & diligenter examinandos, & cum «
inde legitimè conuicti fuerint, per Ministros nostros proximis Prisonis com- «
mittendos, in eisdem detinendos, quousque à suis hæresibus, erroribus, & «
prauis opinionibus resipiscant, seu nos pro deliberatione eorundem aliter du- «
xerimus ordinandum. Et ideo vobis mandamus quod circa præmissa cum om- "
ni diligentia & efficacia intendatis & ea faciatis & exequamini in forma prædi- "
cta. Damus autem tam vniuersis & singulis viris Ecclesiasticis quàm Viceco- "
mitibus, Maioribus, Bailliuis, Ministris, & alijs fidelibus & subditis nostris "
tam infra libertates quàm extra tenore præsentium firmiter in Mandatis, quod "
vobis & cuilibet vestrum in præmissis faciendis assistentes sint, consulentes & "
auxiliantes provt decet. In cuius rei testimonium has litteras nostras fieri feci- "
mus patentes. Teste meipso apud Westmonasterium 23. die Maij an. Regni "
nostri vndecimo. "

Anno 1387. Quidam Cliens seu Virgifer Castelleti, nomine Richardus de Metz ex Senatus decreto satisfecit, seu vt vocant, multam honorariam luit Ecclesiæ Carmelitarum Plateæ Maubertinæ, quia duos inde Scholares qui ad 1387.

immunitatem & ſecuritatem Eccleſiæ debitam conſequendam illuc confugerant, violenter extraxerat. Ille igitur de Caſtelleto nudus lampadem manu geſtans per duos ſupremæ Curiæ Apparitores, ſeu vt vocant Oſtiarios deductus venit & læſæ Maieſtatis diuinæ damnatus publicè ſatisfecit. Ad cuius rei memoriam ſempiternam poſita eſt tabella in pronao Baſilicæ cum hac inſcriptione. *Hæc eſt repræſentatio emendæ honorabilis quam fecit Richardus de Metz Cliens in Caſtelleto Pariſius ex ordinatione per arreſtum Curiæ Parlamenti huic Eccleſiæ Priorique & toti Conuentui eiuſdem die Dominica hora 1. 19. Maij an. 1387. propterea quod dictus Richardus violenter extraxit de præſenti Eccleſia duos Scholares qui ad eam effugerant pro immunitate eius habenda. Ad quam quidem Eccleſiam prædictus Richardus pro dicta offenſa emendanda fuit adductus de prædicto Caſtelleto per duos Oſtiarios prædictæ Curiæ Parlamenti in ſtatu quo eius repræſentationem viſere poteſtis.*

Eodem anno Vniuerſitas de fidei negotio ſemper ſollicita, dolenſque miſerabili Schiſmate Eccleſiam diuelli, celebres Legatos ad Regem miſit, qui vias pacis conditioneſque proponerent, quarum vna erat, via Ceſſionis. Nec deſtitit apud vtrumque Pontificem agere de modo reducendæ vnionis. Clemens acceſſione Regnorum Aragoniæ & Nauarræ ad ſuas partes elatior factus, iamque cauſæ ſuæ bonitati fidens, vt cæterorum qui in partibus erant Vrbani, ſibi certiùs animos conciliaret, datis ad omnes Principes & Prælatos litteris, iuxta crebras eiuſdem Academiæ Pariſienſis admonitiones & exhortationes ſignificauit declarauitque ſe Concilij Generalis authoritati & definitioni libenter ſubmiſſurum imò ceſſurum, ſi ſic Eccleſiæ videretur expedire. Aſſerebat præterea pollicebaturque ſe, ſi confirmaretur, Vrbanum primæ notæ Cardinalem facturum; ſi verò cedere iuberetur, ſe in Vrbani poteſtate futurum. Ita plurimorum animos ſibi demeritus eſt; eoque magis, quod Vrbanus à multis ad idem faciendum inuitatus, facere detrectauit.

Condemnatio errorum M. Ioannis de Monteſono.

DVm ſic intendit Vniuerſitas Eccleſiaſticæ Paci, ecce in Scholis ſchiſma oritur. M. Ioannes de Monteſono Ordinis Prædicatorum ſub finem menſis Iunij an. prædicti nonnullas aſſertiones in aula S. Thomæ publicè propoſuit & propugñauit, piarum aurium offenſiuas; quarum nonnullæ pertinebant ad Trinitatem, aliæ ad Dei omnipotentiam, aliæ denique ad D. Virginis Conceptionem. Vnde Auditores compluresque Scholares ſcandalum paſſi, licentiam iſtam refrænandam eſſe putauerunt. Theologicæ Facultatis Decanum admonent, qui habitis Magiſtrorum & Baccalariorum Comitijs rem exponit quam acceperat, ſuppreſſo tamen nomine Autoris. Ijs aderat prædictus Ioannes de Monteſono, qui ſe indigitari ſatis intelligens, audacter profeſſus eſt, ſe nihil propoſuiſſe aut propugnaſſe niſi iuſſum & de conſilio Primariorum ſui Ordinis, propugnaturumque fortiter ad mortem vſque, ſi neceſſe ſit. Admonetur ſui officij, nec curat. Delegantur viri qui propoſitiones ipſius examinent: & de ijs & iterum ac tertio refertur; demum rogatur ipſe, vt errores ſuos emendare velit; Pollicetur, ſed ore tenus; emendationem verò exequitur nullatenus. Ergo Facultas Theſes caſtigat, Vniuerſitatis authoritate confirmari curat; atque ad M. Petrum de Ordeomonte Epiſcopum Pariſienſem, earundem condemnationem defert. Dies Ioanni dicitur non ſemel; ſed ille vadimonium obire negligit. Igitur Epiſcopus examinatis iterum Theſibus habitoque conſilio & factâ ſupplicatione ſolenni, eaſdem iuxta cenſuram Academiæ condemnat. Ille ab vtroque Tribunali, Academico & Epiſcopali ad Pontificium prouocat, ſeque protinus Auenionem confert ad Clementem. Accedit ad ipſius cauſam totus Ordo Dominicanorum, & in ea re S. Thomæ cauſam, nempe Doctrinam ab Eccleſia comprobatam & confirmatam agi vociferatur. En igitur bellum indicit Vniuerſitas Dominicanis, incerta euentus, certa propoſiti, nempe ſe paſſuram quidlibet potius, quàm vt ſe litterarum Profeſſionem exercente immaculata B. Virginis Conceptio ſcriptorum temeritate violetur, ſaltem à ſuis.

Mittit ergo Auenionem Legatos hos 4. inſignes, *MM. Petrum de Alliaco* Doctorem

Doctorem in Theol. Collegij Nauarrici Moderatorem, *Ægidium de Campis & Ioannem de Nouauilla* Bernarditam, Doctores item Theologos, & *Petrum de Alamvilla* Benedictinum in Iure Canonico Professorem.

Hanc Historiam legimus apud Continuatorem Martini Poloni his verbis contextam.

Per idem tempus inimico homine satoreque zizaniæ Diabolo procurante" orta fuit discordia inter Vniuersitatem Parisiensem & Ordinem Prædicatorum," cui & eius Suppositis multa imposita sunt tam per ipsam Vniuersitatem quàm" alios plures ipsis æmulantes. Quorum occasione ferè in toto Regno Franciæ" & præsertim in lingua Gallicana quamplurimi contra ipsos insurrexerunt, mul-" tos ex ipsis captiuando, oblationes & eleemosynas eis denegando, Prædica-" tiones verbi Dei, Propositiones, ac confessionum auditiones inhibendo. *Dicta" etiam Vniuersitas à se eos totaliter segregauit, ad Actus Scholasticos inibi faciendos," aut honores & Gradus recipiendos nedum non admisit, sed etiam impediuit.* In quibus" omnibus Fautores paucissimos, Persecutores plurimos habuerunt, fueruntque" passi damna infinita nedum in personis sed etiam in bonis. Ac vt de iniurijs, op-" probrijs & contumelijs, irrisionibus & detractionibus taceamus, pro tunc facti" fuerunt tanquam opprobrium hominum & abjectio plebis; durauitque tem-" pestas huiusmodi per plures annos nec fuit qui eos adiuuaret. Et hoc maximè," quia qui eos persequebantur, se B. Virgini satisfacere existimabant, cui dictum" Ordinem & eius Supposita multimodè iniuriari & detrahere asserebant in eo" quod quasi omnes ipsam asserunt & opinantur in peccato originali conceptam" fuisse: quod vtique fore erroneum & damnatum tales adstruebant non obstan-" tibus opinionibus multorum sanctorum & Doctorum approbatorum contra-" rium opinantium. Quorum dicta quia quidam dictus Ioannes de Montesono" de eodem Ordine nouiter in dicta Vniuersitate Magistratus recitauit & vera" esse asseruit, requisitus quod pro parte dictæ Vniuersitatis ipse dicta sua huius-" modi tanquam falsa & erronea reuocaret, sciant cuncti quod quia reuocare re-" cusauit, per ipsam Vniuersitatem contra ipsum fuit multimodè processum." Non tamen ad Actus Scholasticos & alios consuetos per dictam Vniuersitatem" fuit de longo tempore post restitutus. O vtinam materia huiusmodi nunquam" venisset in concertationem seu disputationem virorum litteratorum nec alio-" rum, aut de ipsa in sermonibus per eos mentio facta fuisset, cum potius huc vs-" que multi super ea curiosè ac ad sui ostentationem locuti fuerint, quàm ad sa-" lutem seu profectum animarum. Exinde namque istud & alia scandala quam-" plurima hactenus orta fuerunt, quæ ex taciturnitate minimè prouenissent, nec" eo minus salus adhuc non intendentium contigisset, cum non sit de Articulis" fidei, vt. . . . . ad vnam partem magis quàm ad aliam declinare. "

Sequitur additio alicuius Scriptoris qui tragœdiæ spectator fuit. Dubitans" ne Actor huius Chronicæ fuerit de dicto Ordine Prædicatorum in cuius Ordi-" nis fauorem non causam dictæ discordiæ expressit, sciant cuncti, quod veritas" sic se habuit, quod dictus de Montesono ex magna arrogantia & ex quadam" collusione facta cum pluribus Magistris & alijs de dicto Ordine plures Quæstio-" nes tangentes materiam Conceptionis B. Mariæ malè sonantes & pias aures" offendentes ponere in Scholis & afferre non formidauit. Pluresque de dicto Or-" dine in diuersis Ciuitatibus Regni Franciæ in suis sermonibus & alijs Actibus" illo tunc plura nefanda turpia & inhonesta de dicta B. Virgine & eius Conce-" ptione, quæ etiam de alijs mulieribus tanquam abominabilia tacenda forent," ad sui ostentationem seu potius perniciem astruere non erubuerunt. Propter" quæ dicta Vniuersitas causam B. Mariæ & veritatem semper defendens contra" tales & dictum Ordinem qui eos sustinebat viriliter & debitè processit. Hæc" autem posui, quia eo tunc Parisius præsens eram & ea in propria cognoui. Et" quia dictus Ordo in hoc sibi fauere dicebatur, inde fuit suscitata turbatio su-" pradicta, nec fuit remedium circa sedationem eiusdem nisi in dictis partibus" per dictum Ordinem fieret festum solenniter de dicta Conceptione; quodque" à cætero in Sermonibus, Collationibus & Disputationibus inter supposita eius-" dem de materia huiusmodi taceretur, aut ad partem affirmatiuam nullo modo" descenderetur. Quibus obseruatis & in facto deductis cessauit dicta seditio, "

„ & dictus Ordo quoad persecutiones personales satis in pace remansit.

Hæc summatim de ista discordia, quæ Academicorum Dominicanorumque animos diu exercuit. Nunc sigillatim placet Propositiones Ioannis earumque condemnationes prosequi, quæ tales sunt in MS. Tractatu M. Petri de Alliaco.

1. Maior est vnio hypostatica in Christo quàm vnio trium personarum in Essentia increata. *Et ista non condemnata est tanquam reuocanda, sed solum dictum in Cedula Facultatis Theologiæ quod istam dicat se dixisse recitatiuè, nihil asserendo.*

2. Possibile est aliquam esse Creaturam puram quæ in puris naturalibus ita posset sibi & homini mereri, sicut anima Christi concurrente gratia habituali. Non est tamen aliqua possibilis, quæ ita conuenienter, congruenter & sufficienter hominem possit redimere & saluare sicut Christus. *Ista condemnatur reuocanda, tanquam falsa, malè sonans & erronea.*

3. Aliqua pura Creatura rationalis potest in suis puris naturalibus beatificè Dei essentiam intueri. *Reuocanda est tanquam falsa, aliàs Parisius damnata & tanquam in fide erronea.*

4. Aliqua pura Creatura est possibilis perfectior Christi anima in merendo, puta gratia animæ Christi. *Condemnatur reuocanda tanquam falsa, erronea, absurda in Theologia & Philosophia, & Theologicæ doctrinæ irrisiua.*

5. Videtur, quod talis Creatura si poneretur, esset simpliciter extra genus. *Reuocanda sicut immediatè præcedens.*

6. Ponere aliquod Creatum vel aliqua Creata esse simpliciter & absolutè necesse esse, non est in aliquo contra fidem. *Reuocanda tanquam falsa & malè sonans in fide secundum communem modum loquendi Theologorum.*

7. Necesse esse non repugnat esse causatum. *Condemnatur reuocanda tanquam falsa & erronea in fide.*

8. Magis est consonum fidei ponere aliquid citra primum esse absolutè & simpliciter necesse esse, quàm ponere ipsum sine aliqua additione esse necesse esse. *Condemnatur reuocanda tanquam falsa & erronea propter falsam & erroneam implicationem compositionis quam includit.*

9. Asserere aliquod verum quod est contra sacram scripturam, est expressissimè contra fidem. *Condemnatur reuocanda tanquam falsa & iniuriosa Sanctis & Doctoribus, si eam intelligit vniuersaliter, provt in probatione eius videtur prætendere.*

10. Non omnes præter Christum contraxisse ab Adam peccatum originale est expresse contra fidem. *Condemnatur reuocanda tanquam falsa, scandalosa, piarum aurium offensiua & præsumptuosè asserta non obstante probabilitate Quæstionis, vtrum B. Virgo fuerit in peccato Originali concepta.*

11. B. Mariam Virginem & Dei Genitricem non contraxisse peccatum originale est expresse contra fidem. *Reuocanda tanquam falsa, scandalosa, præsumptuosè asserta & piarum aurium offensiua.*

12. Tantum est contra scripturam sacram vnum hominem esse exemptum à peccato Originali pręter Christum, sicut si decem homines ponerentur exempti. *Reuocanda tanquam falsa, scandalosa, præsumptuosè asserta & piarum aurium offensiua.*

13. Magis est expressum contra scripturam sacram B. Virginem non esse conceptam in peccato Originali quàm asserere ipsam fuisse simul beatam & viatricem ab instanti suæ Conceptionis vel sanctificationis. *Condemnatur vt præcedens & reuocanda tanquam falsa, scandalosa, præsumptuosè asserta & piarum aurium offensiua.*

14. & vltima. In expositione scripturæ sacræ siue determinando per Ecclesiam, siue declarando per Doctores, siue excipiendo per quemcunque, de sacra scriptura & non aliunde trahenda est determinatio, declaratio siue exceptio, sicut in Grammatica quæ ponit regulas, in eadem exceptio reperitur. *Reuocanda tanquam falsa & erronea, si intelligatur quod exceptio vel expositio sit trahenda expresse & explicitè ex scriptura sacra & non aliunde, provt videtur prætendere; aliter regulam non esse ad propositum suum.*

Huicce Condemnationi non acquieuit Ioannes, imò nec postquam ab Vniuersitate & ab Episcopo Parisiensi confirmata est, sed & cum ab Vniuersitate

resecationem & ab Episcopo fulmina ob contumaciam defugere se non posse videret, summum Pontificem appellauit; his præcipuè de causis. 1. Quia Vniuersitas & Episcopus doctrinam S. Thomæ condemnauerant, non suam. 2. Quia sic condemnare non erat Vniuersitatis aut Episcopi, sed solius summi Pontificis, quandoquidem prædicti Doctoris doctrina fuerat ab Ecclesia comprobata; proindeque aliquid attentare contra appellationem, erat incurrere crimen læsæ Sanctitatis Pontificiæ & Ecclesiasticæ authoritatis.

Vniuersitas, vt omnem à se aut inimicitiæ, aut præoccupati iudicij suspicionem amoueret, de ordine quem in illa condemnatione tenuerat, voluit omnes certiores fieri datis hisce circularibus, vt vocant, litteris.

EPISTOLA CIRCVLARIS VNIVERSITATIS CONTRA DOMINICANOS.

Vniuersis Christi fidelibus, Rector & Vniuersitas Magistrorum & Scholarium Parisius studentium salutem in Domino. Et cum Phinées zelum fidei iugiter obtinere, & eorum qui nos antecesserunt hærere vestigijs affectantes, & commissum Nobis agrum egregio volentes decorare cultu, curandum imprimis arbitramur, vt sagaci vigilique operâ euellantur extirpenturque errorum frutices, vepres & tribuli, vt superexcrescentes quoque aridi atque inutiles nunc superuacuarum, nunc pestiferarum opinionum rami veritatis falce rescindantur, quatenus perinde nostro in agro selecta omnium salubrium dogmatum semina fertiliter pullulent, vt insitæ in eo plantæ decoros percurrant salubris Doctrinæ flores, vberrimosque veritatis gignant fructus, vt ad extremum odor eius tanquam odor agri pleni cui benedixit Dominus, vndique se diffundat. Hæc professio nostra, hic assiduus labor, hæ nostræ sunt insomnes vigiliæ; sed ecce nobis euenit quod sub parabola agro suo contigisse summus Agricola conqueritur. In nostri namque agri florentissima ac venustissima parte, vbi semen optimum satum erat, inimicus homo, & quod molestius ferendum est, inimicus filius, videlicet F. Ioannes de Montesono Ordinis S. Dominici non veritus est zizania seminare, nec deformes hispidosque peruersissimorum dogmatum præsentibus annexorum tribulos inserere formidauit. Tam cœca, tam audax, tamque præceps semper est in malo affectata temeritas, tam omnia contemnens elata inconsultaque præsumptio. Ij errorum frutices ne altius profundiusque radices agerent, & darent simplicium pedibus offendiculum, Decanus singulique Theologicæ Facultatis Magistri, vt de more habent, obuiare curauerunt, & prædictum Ioannem ad se accersitum primitus secundum Euangelicam Doctrinam secretè inter eos & charitatiuè, vt ab erratis resipisceret, monuerunt; sed compertâ eius pertinaciâ quâ asserebat vsque ad mortem suas se defensurum Conclusiones, ex iniuncto & non sine magno, vt aiebat, consilio positas, compertâ postmodum mendosâ eius illusione, die illo quo iureiurando pollicitus erat dicta sua ad prædictæ Facultatis arbitrium retractare, minimè comparuit. Tandem post examinatam diligenter ac longissimo temporis tractu, rei veritatem, nedum per seipsos qui amplius quam 30. erant, sed per suos etiam sufficientiores Baccalarios, Euangelico parentes Consilio dixerunt reliquis Trium Facultatum Suppositis tanquam fratribus suis, quos nihilo magis idem Ioannes audire curauit. Quamobrem prænominatæ Facultatis Theologicæ Magistri tribus alijs Facultatibus sibi coassumptis & coadunatis annunciauerunt Ecclesiæ, Reuerendo scilicet in Christo Patri Episcopo Paris. Ordinario Iudici in hac parte, qui quàm maturo Consilio, quàm librato Iudicio, quàm multiplici dierum interuallo, quàm obseruatis in omnibus cerimonijs, quàm mitissimâ moderatione admonito repetitis vicibus Inquisitore, aut eius vices gerente, vt sibi adiungeretur, eoque aut renuente, aut dissimulante processerit, apud penè omnes Parisiensis Diœcesis innotuisse putamus, & apud facti nescios scripti super hoc processus id faciliter atque luculenter poterunt indicare. Hæc actorum per Nos summa est, Reliqua attingamus.

Satis superque fuisse debuerat aduersæ parti fallacijs & perniciosissimis mendacijs Studium nostrum repleuisse, nec non infractâ contumacique ceruice Ordinarium Iudicem suum, propriamque matrem contemptui habuisse, sed finem modumque nescit inchoata pertinaciter iniquitas. Ecce enim ad appellationem confugit, & eam quæ in refugium Innocentis causæ instituta est,

» nisus est ad suæ punitionis diffugium assumere. Cæterum ad Romanam Curiam
» & omnium aures eam incolentium, sicuti fideli relatione didicimus, nunc apertissimis circunsonat mendacijs, nunc clandestinis susurrationibus circunstrepit,
» nunc seipso conuicijs indignissimis in Nos nostraque supposita ore spurcissimo
» debacchatur, nunc excusationes, nunc accusationes sine veritatis glutino confusas inuoluit: & modò inuidiam allegat, modò rancorem, modò inconsultam
» præcipitatamque Iudicij sententiam: iure quidem optimo, vt qui sordidus est,
» sordescat adhuc. Et si is qui in Deum & sanctam sanctarum Matrem eius temerarius est, in homines reperiatur iniurius, quid mirum, quidve stupendum?
» Nihil quippe insolitum agitur, antiqua res est, vt veritatis inopes falsitate se
» contegant. Et ô vtinam Conuiciator iste noster tam proximus esset veritatis
» agnitioni, quàm longè ab ijs sumus vitijs quæ confingit; ferimus hæc leniter.
» Scimus equidem nondum adeo facilem contra Nos inualuisse credulitatem, vt
» talia de nobis suspicentur apud graues præsertim & eos qui Nos moresque nostros agnouerunt. Sed opinatur fortassis degener hic viperinusque filius Nos
» à persecutione erroneæ assertionis suæ detinere per hanc appellationem vtique friuolam, perque Commissionem quam importunissimis extorsit mendacijs, vigore cuius quoslibet pro libito voluntatis citare sibi, vt intelleximus,
» concessum est. At verò si ita sperat; fallitur. Omnia profectò prius passuri sumus
» incommoda, quàm inter Nos sinamus hæreticam pullulare prauitatem: quanquam sane id quod in Nobis est, peregisse videri possumus, & posse videmur
» vlteriorem causæ decisionem ex summi Pontificis officio nobis aliter non prosequentibus expectare. Nam morem nostrum duntaxat ab antiquissimo iugiter obseruatum secuti sumus. Propositiones Iudicio quidem nostro liquida ac
» solida veritate condemnandas ne apud Nos dogmatizentur, inhibendo, & subditos Iuratosque nostros si quas huiusmodi dixerunt, ad retractandum compellendo. His omnibus accedit, quod non sine magnâ admiratione nuper audiuimus, Majores nempe Ordinis S. Dominici, an totus Ordo, nondum scimus,
» adiuncti sunt, huic propriæ Matris veritatisque contemptori: sub hac tamen
» protestatione ne quid de auditis omittamus, quod nonnisi propositiones veras,
» aut quæ B. Thomæ Doctrinam tangere possunt, prosequi intendunt. Qualis
» sit hæc adiunctio & quanta, ne eam versutam dixerimus, aliorum sit Iudicium. Nos autem millesies diximus, & vt videmus non sufficit, qualiter S.
» Thomæ Doctrinam in dicta nostra condemnatione nequaquam reprobamus:
» sed hunc eiusque fautores, doctrinam eius ad distortum fideique absonum sensum adaptantes, aut vltra quàm fieri debet, contra eiusdem Doctoris documentum dilatantes condemnandos; audacter asserimus: hoc modo aduersarijs
» impetimur, hoc modo vim patitur veritatis agnitio. Quocirca futuris quantum fas Nobis est, periculis salubri remedio obuiare cupientes, hanc communem fidei, fideliumque omnium quam suscepimus causam, in publicum deducendam censuimus: Vt quemadmodum omnes tangit, ita communi omnium
» fauore prosequatur: & vt Iustitia nostra & aduersariorum irrationabilis conquestio omnibus innotescat. Adsit nunc igitur quisquis est feruens fidei zelator, quisquis verus Ecclesiæ filius, quisquis denique pius nostri, veritatisque
» quam tenemus, amicus. Appellamus vos imprimis omnes & singulos Reuerendos in Christo Patres in altis Ecclesiasticarum Dignitatum sedibus constitutos,
» Clerumque totum vocamus. Exhibete vos Nobis viros fauorabiles auxiliatoresque in Synodis ac Sermonibus, alijsque factis publicis, causamque nostram
» Iustissimam propalate, nullo pacto doctrinam hanc quam condemnauimus, variam ac peregrinam diuulgari, aut palam vel occultè dogmatizari permittite.
» Eiusmodi Assertores, aut Promulgatores omni via rationabili compescendo;
» scientes quoniam secundum Apostolum, sermo talis vt Cancer serpit, corrumpuntque bonos mores Colloquia praua. Iam venerabilis Capituli Parisiensis adiunctio atque fauor impensus, magnam Nobis spem dant afferuntque. Similiter
» faciant reliquarum Ecclesiarum Collegia, causæ quam tuemur, cognitâ dignitate, & ad ita faciendum exhortamur vos in Domino. Subditos verò Iuratosque nostros admonemus, & nihilominus districtè requirimus, vt se nobis causæque nostræ adiungant & se adiunctores præbeant, quilibet secundum status

ſui qualitatem Magiſtri in reſcribendo opiniones ſuas ſuper condemnatis apud « Nos articulis. Cæteri in conſulendo, notificando, ac reuelando quicquid cau- « ſæ noſtræ fore ſciuerint opportunum. Omnes ad extremum fideles exhortamur « in Domino, vt non aduerſariorum ſuſurrationibus aures præbeant faciles, ne « in erroris præcipitium incidant, quin potius reprobatas per Nos propoſitiones « pro erroneis habeant, niſi fortaſſis per Sedem Apoſtolicam aliter fuerit defini- « tum, quod nec ſperamus, nec ſperandum fore quouis modo ſuſpicamur; ad « hos fines hæc ſcribimus, ad has Concluſiones anhelamus Per hæc ſcripta. Va- « lete in eo cuius cauſa agitur, Virginis glorioſæ Filio, & ſpem fiduciamque « noſtram quam de vobis aſſumimus, fruſtrari nequaquam permittite. Et quod « in vniuerſali dicimus, dictum ſibi ſigillatim quilibet arbitretur. Datum Pari- « ſius in noſtra Congregatione Generali anno Domini 1387. die 14. menſis Febr. « apud S. Mathurinum hora Primæ B. Mariæ ſuper hoc ſpecialiter celebrata, « appoſitis noſtris ac præfatæ Facultatis Theologiæ ſigillis. «

Nihilominus ipſa Vniuerſitas ſuos Auenionem Legatos mittit, quos ſupra commemorauimus è Facultate Theologica de cuius cenſura agebatur. Ibique M. Petrus de Alliaco eorum Princeps & voce & ſcripto Matris ſuæ cauſam omnemque proceſſum incredibili animi vi rationumque pondere defendit. Voce quidem apud Pontificem & Conſiſtorium; ſcripto verò, contra Ioannem edito Tractatu, quo omnes eius rationes validiſſimè confutauit. Placet Propoſitiones eius apud Pontificem & Conſiſtorium factas, quia publicâ luce nondum donatæ ſunt, ad huiuſce hiſtoriæ elucidationem attexere.

Propoſitio coram Papa facta per M. Petrum de Alliaco contra Ioan. de Monteſono Ordinis FF. Prædicatorum.

P*Ater ſancte in nomine tuo ſerua eos quos dediſti mihi.* Scriptum eſt Ioan. 17. cap. Verba hæc P. B. vt optimè nouit S. V. verba ſunt illius, cuius vices geritis, D. Saluatoris, qui imminente ſuæ Paſſionis tempore pro Apoſtolis ſuis omnibuſque alijs in fidei ſuæ defenſione Apoſtolorum ſucceſſoribus ad Deum Patrem miſericorditer exorabat dicens. *Pater ſancte in nomine tuo*, &c. quos, inquam, dediſti ad fidei tuæ & legis Euangelicæ veritatem omnibus Gentibus promulgandam. Quos dediſti ad promulgatam iam atque plantatam fidem documentis ſalutaribus irrigandam. Quos præterea dediſti ad irrigatam & confirmatam fidei radicem ab errorum fruticibus defendendam. Serua igitur eos in fidei ſtabilitate confirmando, ne ab ea vnquam excidant. Serua eos in conſtantiſſima tuæ legis prædicatione confortando, ne quidquam timeant. Serua eos ad extremum in crudeli aduerſantium perſecutione, opem dando, ne ſuccumbant.

Talis olim apud Deum Patrem Chriſti oratio omnes qui etiam nunc fidem ſuam aut docent, aut defendunt efficaciter, commendauit; quod non modicam victoriæ fiduciam aduerſus eam, quam perſequimur erroris perfidiam nobis præſtat, ac etiam illis fidelibus veſtræ ſanctitatis Filijs qui Nos ſuis iuſſionibus obſequentes pro fidei defenſione ad eius ſanctitatis præſentiam deſtinarunt. Animoſiores ſiquidem eſſe debent atque ſecuriores omnes quicunque ſunt defenſores fidei, cum ille in cuius nomen omne genu flectitur, & cui data eſt omnis poteſtas in cœlo & in terra, pro eis apud Patrem aſſiduis interpellet precibus dicens, *Pater ſancte in nomine tuo ſerua eos quos dediſti mihi.*

Sed poteſt aliter P. B. oratio hæc præaſſumpta noſtro propinquius propoſito ſub parabola introduci, ita vt verba hæc, verba ſint ipſius fidei orthodoxæ pro illis qui nos mittunt & qui ſuam agunt cauſam apud S. V. lachrimabiliter exorantis. Nulla enim alia mediatrix à nobis reperiri potuit quæ à S. V. libentius benigniuſque audiri debeat, nulla quæ celerius exaudiri, ſine qua hoc ſuum dignitatis culmen in terris neque in cœlis gloriam conſequi poteſtis ſempiternam; quoniam ipſa eſt ſine qua impoſſibile eſt placere Deo. *Hebr. 11.* ſileamus igitur & aſſurgat fides atque pro nobis interpellet cauſamque ſuam exprimat & loquatur & à verbo propoſito exordium ſumat dicens. *P. S. in nomine tuo*, &c. audiat igitur fidem quiſquis ſe profitetur fidelem, ſed audiat ſingulariter lachrimabilem fidei querelam qui vniuerſalem fidelium regit Eccleſiam.

O igitur. P. B. inquit fides, Ecquis erit malorum modus, quis terminus & ærumnarum erit? itane semper nequissima inquietudine cruciabor? & sine defensione hinc externis, hinc domesticis vexabor insultibus? En enim nondum sæua tyrannicæ crudelitatis rabies me persequi destiterat, & hostis surrexit domesticus, eò nequior quò nulla est capitalior pestis quàm familiaris inimicus, vt Boëtius ait. Ecce, inquam, ex clandestinis insidiis magno superboque apparatu contra me patenter insurgitur, & quod in latebris & sub tecto jamdudum hostilis improbitas machinata est, aperto nunc certamine nequiter contra me defendendam assumit satagitque totis viribus meos pugiles subjugare, nec quamcunque sed robustissimam pugilum meorum aciem. Nec terretur superba præsumptio illorum cohortem aggredi quæ testimonio Christi *terribilis est vt Castrorum acies ordinata*, illorum videlicet Catholicorum Doctorum quos tu P. S. dedisti mihi, quos tu inclytique prædecessores tui Summi olim Pontifices ad mei custodiam omni cum solicitudine dedicastis, & quos inter omnes meos fore præclaros, stabiles atque perpetuos ordinastis defensores. Quibus deuictis facilem triumphum de reliquis inimica impietas haberet facilemque reportaret victoriam. Heu triumphum, si ita foret, quod absit, jugo omni plus horrendum! seu victoriam Ecclesiæ Christicolisque omnibus nocituram! sed vt hoc tantum nefas prohibeas fieri, Pater Sancte Serua eos quos dedisti mihi, serua igitur eos quos dedisti mihi ad veritatem Catholicam vbilibet terrarum & specialiter in Ecclesia Gallicana, constantissimè ac victoriosissimè defendendam. Serua, inquam, eos inter quos nuper in humilis ac deuotæ filiæ Vniuersitatis Paris. gremio feliciter ac suauiter quiescebam, dum quidam dictus Fr. Ioannes Ord. FF. Prædicatorum de nescio quo Monte-sono, de Monte vtique ventoso, sono dissono latrans me violenter irritauit, & me meos inter Domesticos meis in Castris fraudulenter inuasit atque peregrinis è partibus adueniens in illam quæ teste Quintiliano & Hieronymo recitante sola Monstro caruit, Galliam Monstrum horrendum, imò errorum Monstra quamplurima pertinaciter inducere conatus est.

Dixit equidem & ibidem publicè asseruit in Deum & in Christum Domini, ac in sanctam Sanctorum Matrem eius opprobriosa quædam & aduersus veritatem Catholicam turgido spiritu, atque vt dici solet, plano ore magnoque boatu errores varios dogmatizare præsumpsit. Sed hoc Auditores Pugiles mei ægro tulerunt animo, & inde repente turbati sunt atque permoti non aliter quam si Matrem propriam ignominiosissimis contumeliis affici aspexissent. Sed repressit zeli feruorem ac animi impetum seuera grauitas, & maturo præcedente consilio aduocauerunt ad se præmemoratum fratrem, ipsumque charitatiuè vt ab erratis resipisceret, monuerunt. Ipse verò Assertiones suas vsque ad mortem sustinere & defendere protestans, obstinatis verbis & factis Monitoribus & Correctoribus suis semel & pluries repugnauit, eos damnabiliter & contumaciter spreuit, spretos postmodum contumaciùs blasphemauit, & importunissimis tandem mendaciis & assertionibus sibi mutuò contrariis ac hæresim manifestam sapientibus, ipsos sic spretos ac blasphematos ad hanc Rom. Curiam coegit euocari. *Sed tu Pater sancte in nomine tuo, &c.*

Dixi breuius quàm tanta res dici possit, multa in posterum dicere reseruans; prætermittens iterum multa Sanctitati tuæ notissima. Sed & propositiones dicti Fratris erroneas ac scandalosas solidè & maturè condemnatas ad præsens non exprimo nec sigillatim reprobo, & quod nulla earum ex dictis S. Thomæ de Aquino dogmatizanda sit, quamvis possem ostendere, nunc omitto. Non loquor quomodo frater iste infra certum terminum assertiones prædictas pollicitus sit retractare, & qualiter promissionem hanc effregerit; sileo præterea processus ab humili & deuoto S. T. filio Episcopo Parisiensi contra eum habitos latamque iustissimè sententiam. Linquo ad extremum dicere qualiter iste frater in dictis suis semper variauerit, qualiter maledictis maledicta impudenter adiecerit, qualiter postremo ipse de hæresi suspectus beniuolos Correctores suos damnabili impietate hæreticos vocauerit. Ingens certè est grauaminum & enormitatum cumulus, quas vt vides, breuitate coacta prætereo, majorem super his audientiam postulans. Sed P. S. retinere omnino non possum hinc

admiratione hinc indignatione perurgentibus quâ fronte quove animo apud quamplurimos diffamantur illi qui meam hactenus causam, vt præmissum est, protegendam susceperunt. Audisti, æquissime Iudex, quamobrem id fecerint, quia videlicet suo periculo meo se obiecerunt discrimini. Ecce crimen, ecce scelus, ecce factum quo & inuidiæ & odij & seditionis & turbatæ tranquillitatis arguuntur. O Dei atque hominum fidem! ô Christianæ Religionis pietatem! eóne res perduci potuit, vt velint quamplurimi viros ad mei tuitionem singulariter deputatos multas assertiones testibus etiam Aduersariis pro magna parte scandalosas atq; erroneas tranquillis animis audiuisse, & in mei ac meorum perniciem quasi eisdem fauerent & dissimulando consentirent? sub silentio præterisse. Cur ita est? vt pax omni bello crudelior haberetur. Vt præterea isti bellum cum iniquitate non gererent, renuerentque Christum imitari dicentem, *Non veni pacem mittere in terram sed gladium.* Sanè incredibile mihi fuerat homines Christianam Religionem professos sic delirare potuisse, vt hoc cogitarent aut dicerent. Incredibile erat hominum Christianorum linguas sic defensores meos carpere ac diffamare, vt si possent eos etiam perdere molirentur. Verum nihil est hominum linguis liberius, nihil quod teste Iacobo aut domari, aut frænari minus possit. Sed Tu P. B. Tu æquissime rerum Arbiter, apud quem Detractorum mendaciis mutari rerum veritas nequit per tuam Clementiam & per illam animi tui constantiam, altitudinem atque generositatem peto & suppliciter exoro, ne credulum te præbeas, néve vllam vel modicam maliciæ suspicionem contra huius causæ meæ prosequutores assumas; alioqui de me actum est & perij. Repulsis enim Defensoribus meis, vt aduersariis succumbam necesse est. Repellentur autem si tu ipse quod absit, eos oderis. Hinc iusto timore, hinc tædio districti, nec aliquid indignius est quàm vbi pro Reipub. atque mei tuitione mercedem reportare debuerant, ibi odij suscipere detrimentum. *Malorum enim probatur extremum*, vt Cic. testatur, *inde detrimentum suscipere vnde putabantur auxilia prouenire.* Sed hæc absint & procul sint à te P. B. digna est Clementia tua meliore hospite quàm falso fictoque odio, quale tamen isti inducere viis omnibus, etiam vbi minimè credideris, enituntur, vt sic suum consequantur optatum. Itaque forti constantique animo repugna & tales [illegible]bloquutores aut abiice, aut odi, aut corripe, atque æquo animo illos audias & exaudias pro quibus ab initio exoraui dicens *Pater sancte, &c.* Sed qualiter eos seruabis, si forsan interrogas, tempus exigit vt ego ipsa responde[illegible]m. 1. Igitur serua eos, te ipsis Clementem, benignum atque fauorabilem ex[illegible]ibendo. 2. Serua eos publicam & solennem tuo in consistorio audientiam conce[illegible]endo. 3. Serua eos, breuem atque expeditam Iustitiam eisdem auditis tribuendo. Hæc enim vno ore omnes requirunt, hæc petunt, hæc rogant, hæc supplicant, quæ ipsis etiam silentibus merentur obtinere. His itaque modis serua eos, serua inquam eos in nomine tuo; nihil siquidem aptius tuo nomini, nihil [illegible]lementi, nihil tuæ clementiæ potest decentius conuenire. Imprimis igitur serua eos, vt præmisi, te ipsis Clementem exhibendo. Ipsos equidem mihi dedisti, vt mihi essent præcipui defensores; incassum verò quis bona tribuit si non omne quod tribuit, ipse custodit, vt notat Gregor. in Regist. Eos itaque custodias & illum quem habent ad me zelum suamque deuotionem fauore tuo foue. H[illegible]c enim in causa mihi, tibi atque Ecclesiæ sponsæ tuæ veritatis solius intuitu dudum jam obsequuntur & seruiunt, eis versa vice peto vt gratitudinem, beniuolentiam atque fauorem impendas. 2. Serua eos, publicam & solennem, &c habuit illam morosè atque diu ille peruersæ doctrinæ peruersus assertor, illam habeant veritatis Catholicæ defensores. Illi concessa est, qui præsumptuosissimus Iudicis sui atque Matris propriæ non contemptor solum, sed reprehensor & accusator extitit, illis concedatur qui tam impiè per eum, tam indignè tamque nequiter accusati sunt. Plus apud te valeat humilium filiorum pia deuotio atque supplicatio veritate fulcita, quàm vnius aut paucorum improbitas & importunitas infestissima, solis in mendaciis vires habens.

Ne quid verò te lateat P. S. dicam hic vnum quod sentio. *Mirata est humilis ac deuota filia tua Parisiensis Vniuersitas quamobrem citata est, etiam Collegialiter præter solitum*; & cur non potius iste Frater Parisius remissus fuerit, ea quæ di-

xerat, retractaturus pensatis audientibus erroribus quos hic in tua Curia publicauit. Recogitabat hoc, dum sibi in mentem venit velle te ipsam audire, & non solum scriptis, sed viuis etiam vocibus, quæ vt Ieronymus ait, habent nescio quid latentis energiæ, tuum Consistorium tuamque Curiam velle rationabilius informari. Ecce enim, ecce jam Vicarie veritatis, Curia hæc tua fictis aduersarij fautorumque suorum mendaciis repleta est, atque si possibile foret, infecta. Abductæ sunt à veritatis tramite multorum mentes. Diffamata sunt humilis & deuotæ filiæ tuæ Supposita eò liberius quò contra absentes litigare perfacile est & infamationũ jacula projicere. Sed omnia hæc & similia, Pater Sanctissime, cõtrariis assertionibus euellenda erant & de animis hominum extirpanda. Idcirco citationem hanc suspicata est humilis & deuota filia tua, vt præmissum est, concessam extitisse. Nuncios suos propterea ob tuam & sanctæ Sedis Apostolicæ reuerentiam non sine magnis sumptibus huc transmisit, cum per Procuratorem vnum aut duos litigium si quod incidat, persequi potuisset. Sed etiam vt hoc ageret, non mediocre impulsiuum fuit quod apud Cicer. Senecam & August. diuersis quidem verbis, vna tamen sententia reperitur. Nam, vt ait Cicero, *negligere quid de se quisque sentiat, non solum arrogantis est, sed etiam omnino dissoluti.* Vnde etiam dici solet, *qui famam suam negligit, crudelis est.* Mouit enim illud Leonis Papæ Extr. de Hæreticis. *Qui alios, cum potest, ab errore non reuocat, seipsum errare demonstrat.* Igitur & famam propriam custodire & proximorum salutem procurare quærentes propriis sumptibus & suis ac suorum præsertim Nunciorum non pepercerunt periculis. Quod si radicatus est & fixus in aliquorum animis error adeo vt veritati aures claudant, aut ipsam cum defensoribus suis irrideant, ipsi de salute sua viderint, Tua verò humilis & deuota filia, quod ad se pertinet, superabundanter fecerit & negligentia inculpabilis remaneat.

3. Serua eos, breuem & celerem, &c. Istud te pridem velle ex hoc conjecturam accipio, quod ad breuissimam diem isti qui citati sunt, comparere mandantur; quod affectare videtur accelerationis judicium, sed tamen vt id ipsum distinctè & nominatim peterem, impulit me vox vna quam multi jam prædicant. Dixisse scilicet istum Fr. Ioannem se vltra decennium protelaturum esse hujusmodi decisionem. Præsumptuosè id quidem vt reliqua; vtinam & falsè. Vides P. B. qualiter si famæ creditur, ipse Te Curiamque tuam totam ad nutum, & vt ita dixerim, ad manum se habere putat. Terminum ordinat, leges præscribit, & quod maximum culpæ signum est, judicium fugit. Audiant, nisi prorsus obsurduerint iste suique fautores Iustitiæ consummationem impedire volentes; quod si maledictus est, qui facit opus Dei negligenter, vt Sapiens ait, ille sanè maledictissimus meritò, qui ne diligenter fiat, obicem ponit. Non sic Tu, Pater Benedictissime, non sic seuerissime Iudex, *sed occurre velociter, constanter apprehende arma & scutum & exurge in adiutorium mihi.* Venienti priusquam deterius inualescat, medere morbo, ipsumque tuæ condemnationis ferramento confestim reseca. Alioqui formidandum erit ne res in peius vergat; & quod Omnipotens auertat, in magnam totius corporis Ecclesiæ transeat perniciem. Nec dubium, quin huius causæ decisionem aut decisionis conclusionem differre, gignere sit & nutrire Christicolis omnibus vberrimam scandalorum atque errorum materiam. Quamobrem nec causæ huius conditionem, nec humilis ac deuotæ filiæ tuæ quæ eam prosequitur, professionem litigia decent, nec debent superuacuis & dispendiosis inuolui processibus; nec diffugiis & cauillationibus noxiis, nec friuolis denique ambagibus protrahi, sed bona fide, & vt vulgo dicitur, pleno negotio pertractari.

Pone igitur B. P. pone hæc coram oculis cordis tui, & his aliisque pluribus diligenter attentis quæ breuitatis causâ prætereo; causam hanc breui decisione prosequere & celeri fine conclude. Et ita sanè facies si bene te moresque tuos noui; præcipuum scilicet mei zelum, præcipuam erga Deum ac sanctam Sanctorum Matrem eius deuotionem, præcipuam denique humilis & deuotæ filiæ tuæ Parisiensis Vniuersitatis dilectionem tuamque de suis vexationibus compassionem dignissimam. Quæ omnia te habere prout tuis tuique Pastoralis Officij

moribus

moribus conuenit, confidenter spero; & sub hac spe manens Ego ipsa sileo, ac orationi meæ finem impono.

Sic igitur P. B. ipsa fides ortodoxa, pro qua ad præcelsum hoc Cæsaris Tribunal euocati stamus vbi Aduersarium veritatis oportet iudicari, ad Tribunal, inquam, Cæsaris sto, vbi oportet ore iudicari, imò verò vbi te oportet iudicialiter condemnari. Sic, inquam, ipsa fides pro se & suæ causæ defensione apud S. V. exorauit: cuius orationi verissimæ, & vt ipsa est, fidelissimæ addere omnino nihil præsumpsimus; nisi quod ille qui desuper abundanti gratiæ suæ plenitudine in hunc vos dignitatis apicem sublimauit in terris, ita splendore suo vestrum semper illustret intellectum, ita in bono affectum firmet, ita effectum dirigat agendaque confirmet, vt post hanc vitam verè mortalem vobis æterna & immortalis vita donetur, vobis verò atque vniuerso Gregi vestro pax sancta & iugis tranquillitas habeatur. Quod ipse præstare dignetur qui viuit in secula seculorum, Amen. « « « « « « « « « « « «

Sequitur altera propositio ab eodem M. Petro facta in Consistorio, quâ singulares facti circunstantias prosequitur, nihilque ab Vniuersitate in iis peccatum probat. Sic igitur se habet in prædicto MS.

Sequitur propositio facta in Consistorio per eundem contra M. Ioan. de Montesono.

V*Eritatem meditabitur guttur meum, & labia mea detestabuntur impium.* scriptum est Prouerb. 8. c. B. P. cum omnimoda vestræ Sanctitatis & huius sacri Collegij reuerentia, vbi assunt Patres conscripti Ecclesiæ Principes, Iudices terræ, Cardines orbis, de quibus Prophetice dictum est, *Domini sunt Cardines terræ, & posuit super eos orbem.* 1. Reg. 2. Nos vestri & S. Matris Ecclesiæ humiles filij ex parte deuotissimæ filiæ vestræ Venerabilis Vniuersitatis Parisiensis Studij pro causa fidei quam defendit, ad hanc vestram Rom Curiam destinati, dum nunc ante thronum Iustitiæ, ante sacrum huius Consistorij Tribunal personaliter adstamus, primitus Dei nomine inuocato cuius causa tractatur, 4. Protestationes necessarias habemus præmittere, & ad eas verbum propositum applicare.

1. Igitur pro vestris humilibus filiis Vniuersitatis prædictæ & pro nobis eorum Nunciis, qui suis in hac parte obsequimur mandatis & documentis innitimur, corde & ore vnanimiter protestamur, quod quidquid hactenus in hac causa per eos actum est, & quidquid in ea nunc vel aliàs pro eis acturi aut dicturi sumus, totum correctioni & judicio Sedis Apostolicæ & sedentis in ea Summi Pontificis humiliter submittimus, dicentes cum B. Ieronymo 14. q. 1. *Hæc est fides, P. B. quam in Catholica Ecclesia didicimus, in qua si minus peritè aut parum cautè fortè aliquid positum est, emendari petimus à Te qui Petri fidem & sedem tenes.* Non ignoramus enim, sed firmissimè tenemus & nullatenus dubitamus, quod S. Sedes Apostolica est illa Cathedra Petri supra quam eodem Ieronymo teste fundata est Ecclesia, vt habetur ead. Q. 1. in l. *quondam vetus.* Et sicut dicit Cyprianus 93. dist. *Qui Cathedram.* De qua sede in persona Petri Apostoli in ea sedentis dictum est, *Petre rogaui pro te vt non deficiat fides tua.* Luc. 22. Hæc est igitur ad quam determinatio fidei & approbatio veritatis Catholicæ ac hæreticæ impietatis detestatio maximè pertinet, ideoque conuenientissimè dicere potest verbum propositum. *Veritatem meditabitur guttur meum, &c.*

2. Protestamur quod contra honorem & reuerentiam sancti Thomæ de Aquino aut Doctrinæ ipsius nihil omnino proponemus. Sed sicut dicit Facultas Theologiæ, *salua in omnibus reuerentia Sancti huius, necnon doctrinæ suæ hanc causam fidei prosequimur.* Nam de hoc sancto Confessore præmemorata Facultas asserit illud quod de B. Martyre Cypriano ab Augustino dictum est. *Ego*, inquit, *litteras Cypriani non vt Canonicas habeo, sed eas ex Canonicis considero, & quod in eis diuinarum Scripturarum autoritati congruit, cum laude eius accipio.* Nec tamen ipsa injuriosum aut temerarium arbitratur illud quod sequitur, dicere. *Quod autem ei non congruit, cum pace eius respuo.* Seruat siquidem in huius Sancti doctrina illam sententiam Apostoli, quæ in aliorum opusculis Doctorum juxta De-

cretum Gelasij seruanda est, *Omnia probate, quod bonum est, tenete:* vt habetur 15. dist. c. S. Rom. Sic igitur huius Doctoris sanctitatem veneramur & eius Doctrinam, quantum fides vel ratio patitur, tenendam censemus. Vnde in venerationis signum & honoris indicium ab eisdem verbis quibus ipse Summam suam contra Gentiles inchoat, huius causæ cui præmissa Doctrina ab aduersarijs irrationabiliter opponitur, ac totius nostri Sermonis sumpsimus exordium. *Veritatem*, inquit, *Meditabitur*, &c.

3. Protestamur quod contra Fr. Ioannem de Montesono Ordin. FF. Prædicatorum & sacræ Theologiæ Professorem (qui vtinam nec tam S. Ordinis, nec tam sacræ Sapientiæ Professor extitisset, cum tantæ confusionis & tantæ insipientiæ factus sit Promotor) contra hunc, inquam, Fratrem animo iniuriandi nihil dicere intendimus, sed solùm aduersus illum illa proponere quæ sunt ad causæ fidei & Catholicæ Iustitiæ fulcimentum, nec falsis & mendosis, ac iniuriosis adinuentionibus cuiusmodi ipse aliàs in sacro Consistorio vsus est in hoc negotio, vti proponimus: quia nec huius negotij qualitas exigit, nec huius Auditorij permittit autoritas, nec professionis nostræ honestas patitur; Postremo nec eorum, quorum causam agimus, sinceritas hoc exposcit. Suum ergo fuerit causam suam quam veritate non potuit, falsitate tueri, suum fuerit veræ sapientiæ Professores accusare, mendaciter & fallaciter criminari. Sic enim veritatis aduersarij, vt Augustinus ait, *cum veritatem ipsam criminari, aut obscurare non possunt, hos per quos prædicatur, inducunt in odium.* E contra verò nostrum sit pro veritatis defensione odium spernere, nostrum sit spretâ aduersantium persecutione veritatem prosequi & impium mendacium detestari. Hoc est in Sapientiæ documentum, hoc est quod ipsa clamitat & in summis excelsisque verticibus legitur dicens, *veritatem meditabitur guttur meum, &c.*

4. Et finaliter protestamur quod nostro proprio, aut personali nomine nihil omnino in huius causæ prosecutione dicemus, sed solum ex parte & illorum nomine qui nos mittunt. Ipsi enim sunt quibus præmissa sapientiæ verba conuenienter aptantur. Ipsi namque & specialiter Facultatis Theologiæ Doctores per guttur & labia sapientiæ congruentissimè designantur. In gutture siquidem in quo fit ciborum receptio & receptorum degustatio significantur Doctores sacræ Sapientiæ qui spiritualem cibum, id est diuinum verbum meditando suscipiunt & suscipiendo, ac degustando dijudicant, sicut scriptum est, *Guttur escas gustu dijudicat.* Iob. 34. c. In labijs verò quibus fit verbi formatio & expressio vocis intelliguntur Prædicatores Doctrinæ salutaris qui Diuinæ legis verba denunciant & verborum Sapientiam manifestant. De quibus dicitur, *in labijs sapientis inuenitur Sapientia.* Prouerb. 10. Isti sunt ergo guttur & labia quibus Sapientia veritatis verba loquitur. Et licet, proh dolor, guttur Detractorum & labia Impiorum eis aduersari non cessent, de quibus dictum est per Prophetam. *Sepulchrum patens est guttur eorum.* Et iterum. *Venenum aspidum sub labijs eorum*, ipsi tamen à veritate separari & à falsitate superari nequeunt, sed in meditatione veritatis Catholicæ & hæreticæ Impietatis detestatione eorum guttur & labia firma & perpetua constantia perseuerant, sicut scriptum est, *labium veritatis firmum erit in perpetuum,* Prouerb. 12. Sic igitur illa venerabilis Doctorum Vniuersitas, per quam Sapientia mundum illuminat vniuersum, illa multitudo Sapientum quæ teste scriptura *sanitas est Orbis terrarum*, Sap. 6. meritò dicere potest verbum ab exordio prælibatum. *Veritatem meditabitur*, &c.

His itaque præmissis quæ pro quadruplici protestatione ac simul pro quadrifaria nostri thematis introductione breuitatis causa sustinuit, sciendum nobis est quod in Themate proposito duo notantur officia Sapientiæ, siue duo Sapientiæ opera quibus correspondent duo principales articuli pro nostræ causæ iustificatione inferius declarandi; teste siquidem Philosopho duo sunt opera Sapientis. Primum est *non mentiri de quibus nouit.* Secundum est *mentientem manifestare* posse. Et hæc duo notantur in Themate. Ad 1. enim pertinet cognitio veritatis & eius approbatio de quo dicitur, *veritatem meditabitur.* Ad 2. pertinet ostensio falsitatis & eius detestatio de quo sequitur. *Et labia mea detestabuntur*, vnde conuenienter ad ista duo principaliter declarandi sunt articuli. Primus erit recitatio & approbatio 14. veritatum Partis iustæ quam nunc de-

fendimus. Secundus erit reprobatio & detestatio 14. falsitatum partis iniquæ cui resistimus; sic igitur introductioni & diuisioni nostri thematis finem statuendo & ipsum applicando ad prædicta duo Sapientis opera per nos, quantum Deus dederit, prosequenda in persona vestræ sapientis filiæ Vniuersitatis prædictæ non immeritò concludi potest præmissum Sapientiæ verbum *Veritatem meditabitur.*

Nunc itaque P. B. primum suscepti operis articulum iuxta præmissum ordinem exequentes aggredimur, in quo fiet recitatio & approbatio 14. veritatum partis iustæ quam nunc defendimus; vnde quia præmemoratus frater Ioannes de Montesono, de monte, inquam, eminentis superbiæ, sono dissonantis arrogantiæ intonans in Parisiensi studio 14. falsitates erroneas publicauit. Nos contra 14. veritates notorias, in quibus consistit causæ nostræ Iustitia, vestræ Beatitudini & in hac Audientia coram qua præcipuè mentiri non licet, incunctanter asserimus.

Prima ergo veritas est, quod anno Domini 1387. ante mensem Iulij dictus Fr. Ioannes in Scholis FF. Prædicatorum Parisius publicè dogmatizauit 14. Propositiones falsas, erroneas & plurimum scandalosas; quarum quinque posuit in suis Vesperijs, provt patuit ex certis cedulis per eum confessis; alias verò nouem posuit in Quæstione de Resumpta, sicut patuit ex Quaterno suo propria manu scripto. Et ibidem multa tunc arroganter asseruit, affirmans etiam quod illa dicebat ex iniuncto, nec sine magno consilio, quod si vellet, etiam silere non posset.

2. Est quod celebrata postmodum Congregatione solenni omnium Magistrorum in Theologia Parisius inter quos Frater iste præsens affuit, cum Theologicæ Facultatis Decanus cepisset quasdam eius propositiones sibi fideliter per Scholasticos, qui ex eisdem scandalisati fuerant, scripto tenus exhibitas recitare, vix paucas expresserat, cum *dictus Frater qui nondum fuerat nominatus, sui impatiens nec benè sibi imperans se ad responsionem obtulit, dicens quod non oportebat eum silere; & quod istæ Conclusiones ab eo processerant, ipsasque vsque ad mortem sustineret, iterum repetens eas non sine magno consilio posuisse.*

3. Est, quod ad visitandum prædictum Quaternum eius propria manu scriptum, & ex ordinatione dictæ Facultatis per eum exhibitum Deputati fuerunt sex Magistri, 3. Religiosi & 3. Seculares; qui licet post longum examen essent in opinione concordes, tamen suam relationem super hoc facere noluerunt, nisi darentur iterum alij sex ex parte eiusdem Facultatis, qui iterum cum alijs dictum Quaternum & quædam alia eius scripta per ipsum confessata diligentissimè visitauerunt & diligenti visitatione omnia scrutati sunt.

4. Est quod non obstante prædictorum 12. Magistrorum concordia, vt securius & irreprehensibilius ageretur, datæ fuerunt omnibus Magistris & pluribus Baccalarijs prædictæ Facultatis certæ Cedulæ antedictas Assertiones continentes, vt quilibet suam super ijs opinionem scriberet: ex quibus cedulis per nouos iterum Deputatos recollectis & concordatis 27. Magistrorum tunc præsentium & deinde sex superuenientium opinionibus semper eas in mitiorem partem trahendo, Cedula illa quæ dicitur Facultatis Theologiæ confecta est.

5. Est quod prædicta Cedula per tot Deputatorum consultationes ac dictæ Facultatis Congregationes varias sic diligenter examinata & seruata in causa S. Thomæ & doctrinæ suæ reuerentia, provt ex eius prologo satis patet, ipsa exhibita fuit prædicto Fratri, vt iuxta formam ipsius dictas suas Assertiones quæ scandalum generauerunt, retractaret; qui ista facturum intra certum diem promisit, sed ipse promissum suum in hoc sicut & in multis alijs violauit.

6. Est quod Facultas prædicta se ab eo spretam percipiens & illusam, prædictæ Vniuersitati nunciauit; eam in iuris subsidium requirens, vt in hac causa sibi adiungeretur, supplicando: quod maturâ prius deliberatione habitâ concessum est.

7. Est quod postquam Vniuersitas & Facultas antedictæ quod potuerant & debuerant, quantum in ipsis erat, perfecerant, nunciauerunt hæc omnia Reuerendo in Christo Patri D. Episcopo Parisiensi Iudici Ordinario in hac parte, & præsentata eidem Cedula Facultatis prædictæ, sibi, provt in simili-

bus casibus fieri solitum est, requirendo supplicauerunt quatenus super his vellet iudicialiter procedere.

8. Est quod ad hanc instantiam & requestam dictus Paris. Episcopus præcepit & præcipiendo mandauit, ne prædictus Frater qui adhuc Parisius præsens erat, ab inde recederet, sed ad certam diem tunc assignatam personaliter compareret responsurus in Aula Episcopali & coram dicto Episcopo super his quæ obijcerentur eidem, qui sic iudicialiter euocatus per se, aut per alium nullatenus sufficienter comparuit, ideo pro prima vice contumaciæ pœnam incurrit.

9. Est quod iterum bina vice interposito debito temporis spatio dictus Frater citatus fuit nec comparuit; & sic tertiò contumax reputatus est & excommunicatus.

10. Est quod licet his attentis idem Episcopus potuisset contra eum proferre sententiam, tamen adhuc quarta vice & de superabundanti præfato Reo aliam dietam assignauit; & interim longo temporis interuallo maturâ deliberatione habitâ cum peritis & præcipuè cum Theologiæ & Iuris Canonici Doctoribus, tandem in dicto termino licet multò grauiorem potuisset, tamen mitiorem protulit sententiam, ordinando videlicet & præcipiendo quod dictæ Propositiones 14. sub excommunicationis pœna non dogmatizarentur aut publicarentur Parisius, & quod contra dictum Reum, si apprehendi posset, vlterius provt iuris esset, procederet.

11. Est *quod in dicto processu coram D. Episcopo in omnibus semper admonitus fuit Inquisitor Hæreticæ Prauitatis, aut eius Vices-gerens, vt se in hac causa iuxta formam iuris adiungeret, qui tamen pluries reuerenter vocatus comparere aut noluit, aut dissimulauit.*

12. Quod tam dicta Facultas quàm Episcopus Paris. prædictas ordinationem suam & sententiam semper Ordinationi S. Sedis Apostolicæ submiserunt & submittunt.

13. Est quod dictus Fr. Ioannes contra præmissas veritates multa notoriè falsa aliàs in Consistorio proponendo asseruit, & multa dixit iniuriosa contra dictos Episcopum & Magistros Theolog. Facultatis, & specialiter eos Manichæos & hæreticos nominando, quod tamen ipsi in suis ordinationibus, vel sententijs de eo non dixerant, nec aliquam suarum propositionum hæreticam nominauerant.

14. Est quod in dicto Consistorio ipse in dictis suis multipliciter variauit, quia alia & longè aliter quàm Parisius dixerat, ibidem proposuit, & etiam coram DD. Commissarijs alia exhibuit quàm in Consistorio dixerat: & insuper in querela sua vel supplicatione super qua citatio dictorum Episcopi & Vniuersitatis subreptitiè impetrata est, multa manifestè posuit & in eis ac specialiter in quadam assertione quæ repugnantiam claudit & hæresim continet implicitam, suam friuolam appellationem fundauit.

Hæ sunt igitur 14. veritates P. B. quas hîc breuiter enunciatas nunc vlterius declarare non intendimus, quia ad alia declaranda nostra se tenet intentio, sed earum declarationem, ac iustificationem vsque in finem 2. articuli reseruamus; vbi iam ex dictis & infra dicendis ac ex prædictis processibus iuridicè confirmandis quædam elicientur conclusiones iustæ & rationabiles, pro quibus humiliter petendis, ac Dei & Apostolicæ Sedis gratia efficaciter impetrandis ad vestram sumus Beatitudinem principaliter destinati. Sed vnum est B.P. quod nulla obstante breuitate vel festinantia cogente veritate diutius silere nequimus, qualiter videlicet quàm falsè quàm fallaciter præmemoratus frater etiam in vestræ Beatitudinis & vestri Consistorij præsentia affirmare non veritus est omnia quæ aduersus eum acta sunt ex paucorum vel duorum, aut trium hominum inuidia atque odio processisse, adeo nihil falsitati inausum est, adeo suam semper culpam in aliud transferre obstinata præsumptio meditatur; sed hoc falso nihil falsius. Quanquam fingamus hoc verum esse, non ideo id ipsum ei suffragari deberet in hac potissimè causa in qua iuxta Senecæ sententiam *non Quis dicit, sed quid dicit, nec Quis prosequitur aut petit, sed quàm iustum sit id quod prosequitur aut petitur*, inspiciendum est.

Porro B. P. quod de inuidia ab hoc veritatis aduersario fallaciter allegatur,

non magnopere refellendum putamus. Exilis equidem, imò nulla penitus est hîc inuidiæ materia. Vulgatum enim est prouerbium. *Sola miseria caret inuidia.* Miseria autem nulla maior aut peior esse potest, quàm quæ in errore animi seruata est. Huius ergo viri miserabiliter à via fidei aberrantis error miserandus potiùs fuerat, si tamen sui ipsius misereri voluisset: sed vt in 1. Confess. lib. Augustinus confitetur, *Quid miserius misero non miserante sibi?* Itaque obstinatâ sui erroris miseriâ nulla prorsus inuidia, sed nec misericordia, imò seuerissima correctione digna est.

Cæterum quod ipse de quorundam odio conqueritur, si æquo animo consideretur, hoc allegasse pudebit: quomodo enim 3. aut paucorum, vt ipse ait, odium tot varias diuersorum hominum mentes excœcare potuisset & à recti iudicio dimouere? qualiter tot & tantæ litteraturæ, discretionis ac probitatis viros in vnam concordiam adunare? sunt contra huius Fratris Assertiones multa millia vestræ humilis ac deuotæ Vniuersitatis Paris. Supposita, inter quæ plurimi sunt Doctores & Baccalarij exercitati & edocti in Theologica Disciplina. Sunt insuper huius sententiæ dictus Paris. Episcopus cum Capitulo Ecclesiæ suæ totusque suæ Diœcesis Clerus & Populus. Sunt cum eis Conuentus Trium Ordinum Mendicantium Parisius & aliarum plurium Diœcesium. Sunt postremo in hac concordia plurium Ciuitatum, Vniuersitatum, & Collegiorum consensus. Et generaliter idipsum penè omnes sentire videntur, ad quos huius causæ notitia propalatur. Cedat igitur deinceps veritas odio, si tantæ virtutis est ac tantarum virium odij virus, vt ipsum in paucorum hominum pectoribus latens istud efficere potuerit. Videtis ergo B. P. videtis iustissime rerum arbiter quàm falsa & friuola sit hæc accusatio. Videtis quod nec ex inuidia vel odio, sed ex iustitiæ & veritatis amore illa communis animorum concordia processerit. Videtis iam & experimento probatis, qualiter fictum huius fratris mendacium vero cedit; qualiter insidiosa falsitatis machinamenta veritas vincit. Vnde cum Tullio exclamare libet. *O magna vis veritatis quæ contra omnium ingenia calliditatem, solertiam, contraque fictas omnium insidias facile per se ipsam se defendit.* Et hæc de 1. art.

Iam verò ad secundum & principalem articulum progrediamur; in quo fiet reprobatio & detestatio 14. falsitatum partis aduersæ cui resistimus. Vnde postquam extirpata fuerint huiusmodi falsitatum zizania, inde veritatum semina in agro Domini fructuosius pullulabunt, ideoque eradicandæ sunt penitus & radicitus extirpandæ illæ 14. propositiones falsæ, erroneæ & scandalosæ, quas dictus frater, vt præmittitur, asseruit ostendendo eas per sæpè dictam Facultatem Theol. fuisse rationabiliter ac iustissimè condemnatas & reprobatas.

Hic autem artic. 4. partes principaliter continebit. Prima erit reprobatio 5. propositionum à dicto Fratre, vt prædictum est, in suis Vesperijs positarum; quæ sunt in irreuerentiam Diuinitatis Christi & suæ humanitatis. Secunda erit reprobatio sex aliarum ex Quæstione de Resumpta quæ sonant irreuerentiam gloriosæ Virginis Matris. Tertia erit Reprobatio 3. aliarum propositionum ex eadem Quæstione sumptarum quæ aliquid asserunt de Creaturis, quod sonare videtur irreuerentiam Creatoris. Quarta erit iustificatio processuum occasione dictarum propositionum factorum pro Conclusionibus iuridicis contra dictum Fratrem inferendis iudicialiter. Hoc autem prædicto ordine per nos 4. prædictæ Vniuersitatis Nuncios prosequitur, quia sic per eam ordinatum est & nobis impositum ex certis & rationabilibus causis ipsam mouentibus quas tamen breuitatis causa subticemus.

Quantum igitur ad primam partem antequam ad prædictarum quinque propositionum reprobationem procedam, probanda est quædam suppositio quæ in aliquibus dictarum & aliarum propositionum sequentium condemnatione est necessariò prænotanda. Videlicet quod quamuis aliqua propositio vel Assertio possit habere aliquem sensum verum, tamen potest rationabiliter condemnari tanquam reuocanda propter alium sensum erroneum in ea vel in eius probatione intellectum. Et hoc supposito præambula & alia per me declaranda probabuntur tam rationibus quàm autoritatibus Sanctorum & Doctorum, & specialiter ex dictis S. Thomæ de Aquino, vt sic Aduersarius qui eius Doctri-

nam sequi ac defendere falsè & inaniter gloriatur, conuincatur euidentius & velut alter Goliat proprio gladio iuguletur.

1. Ergo dicta suppositio praeambula sic probatur. Quia omnis illa Assertio potest rationabiliter condemnari, ex qua potest sequi corruptio fidei: sed ex aliqua Assertione, licet possit habere aliquem sensum verum, propter alium sensum erroneum in ea vel in eius probatione intellectum sequi potest corruptio fidei. igitur, &c. Ista ratio fundatur in dictis S. Thomae 2. 2. in quaest. de Haeresi, vbi exponendo illud dictum Ieronymi, *ex verbis prolatis inordinatè fit haeresis.* in solut. ad 2. Argum. dicit, quod si inordinata locutio circa ea quae sunt fidei, sequi potest ex hoc corruptio fidei. Et ad hoc allegat autoritatem Leonis Papae dicentis, *quia inimici Christi Crucis omnibus verbis nostris insidiantur & syllabis, nullam eis vel tenuem occasionem demus.* Igitur propositum.

2. Probatur ex dictis eiusdem S. Thomae in 5. Quodlib. Quae. circa Doctores. vbi in 2. art. quaerit vtrum sit ex doctrina alicuius Doctoris, alioqui reuocentur à meliori bono, ille teneatur suam doctrinam reuocare. Vnde ex eius Responsione, quam breuitatis causa non recito, clarè patet quod non solum doctrina in vno sensu falsa est reuocanda, sed etiam licet sit omnino vera, tamen quandoque propter incautam eius expressionem est exponenda & ad vtilitatem audientium retractanda, dicente Gregorio *incauta locutio in errorem pertrahit.*

3. Probatur dicta suppositio ex doctrina S. August. ex suo Retract. lib. vbi in prologo dicit, quod errata sua reprehendit & quadam iudiciaria seueritate recenset: & tamen constat quod in dicto libro multa retractanda exprimit quae in aliquo sensu vera sunt. Sicut patet lib. 1. cap. 1. 2. 3. vbi retractat & corrigit quod in libris suis fortunam nominauit, licet vt ipse ait, *illa verba nulla Religio dicere prohibeat forte, forsitan, fortasse, fortuitu*, &c. & causam retractationis subdit dicens, *veruntamen poenitet me sic illic nominasse* fortunam, *cum videam homines habere in pessima consuetudine, vt vbi dici debet, hoc Deus voluit, dicant hoc voluit fortuna.* Item eod. lib. c. 4. ex libro Soliloquiorum retractat illam sententiam, *quod ad Sapientiae coniunctionem non vna via peruenitur.* Vnde sic ait. *Quod dixi ad Sapientiae conjunctionem non vna via perueniri, non bene sonat, quasi alia via sit praeter Christum qui dicit, Ego sum via, vitanda ergo erat haec offensio aurium religiosarum, quamuis alia sit illa vniuersalis via; aliae autem viae de quibus in Psal. canimus. Vias tuas Domine notas fac mihi*, &c. Ex quibus & alijs pluribus exemplis ex doctrina Aug. clarè patet, quod aliqua Assertio licet sit in aliquo sensu vera, tamen propter alium sensum falsum quem potest generare in animo Auditoris, est meritò retractanda. Quare, &c.

4. Probatur propositum per exemplum sumptum ex doctrina Ecclesiae. Nam per Ecclesiam quandoque Assertio ambigua habens aliquem sensum Catholicum est damnata, imò quandoque Assertiones Contradictoriae secundum vocem, per eam sunt damnatae; & ideo altera earum vel vtraque aliquem habet sensum Catholicum. Et hoc patet manifestè ex recitatione Isidori lib. 6. Ethimol. c. 19. & habetur 24. q. 3. c. *Quidam autem.* Vbi narrat quod vtraque istarum *Deus creat mala*, *Deus non creat mala*, est haeresis condemnata. Vnde Assertores, vtriusque inter haereticos enumerat dicens. Colitiani à quodam Colito nominati, qui dicunt Deum non facere mala contra illud quod scriptum est, *Ego Deus creans mala.* Floriani à Floriano, qui è contrario dicunt Deum creasse mala, contra hoc quod scriptum est, *fecit Deus omnia bona.* Ex quibus patet assumptum & per consequens propositum suppositionis praeambula.

Sequitur in eodem MS. Tractatus eiusdem Vniuersitatis iussu editus contra praedictum Ioannem Auenioni traditus Papae & Cardinalibus, in 3. Capitula diuisus. In 1. vt condemnatio iusta & iuridicè facta videatur, docetur ad Episcopum & ad Facultatem Theologiae, adeoque ad Vniuersitatem pertinere Assertiones haereticas vel in fide erroneas condemnare.

In 2. fuisse Assertiones praedicti Ioannis & legitimè à Facultate Theologiae condemnatas. In 3. nec obstare Doctrinam S. Thomae, quominus iusta sit illarum Assertionum condemnatio. Hunc autem Tractatum erat in animo edere in lucem publicam, sed quia paulò longior est, ne nimis excrescat hoc nostrum volumen, in aliud tempus differendum censuimus.

Cæterum vt absoluamus litem istam, postquam diu serioque disceptata est Auenioni præsente Clemente VII. & in frequenti consessu Cardinalium toto ferè anno 1388 confirmata est tandem à Pontifice Censura Parisiensis, iussusque Ioann. de Montesono Parisios redire & Vniuersitatis correctioni sese submittere. Quod cum ille se facturum promisisset, nocte sequenti clam se subduxit, atque in Aragoniam, vnde oriundus erat, aufugit. Legati verò Academici summo omnium applausu & acclamatione post reditum excepti sunt, quod Academicum Decretum, vel potius B. Virginis causam fortissimè defendissent.

Verum neque idcirco Dominicani resipuerunt aut cessarunt temerariè eadem asserere quæ inceperant. Inter cæteros verò audacior pauló fuit Guillelmus de Valone Episcopus Ebroïcensis, quia Regi à Confessionibus erat: sed non plus illi quam toti Ordini parcitum est. Quippe Vniuersitas Ordinem à suo consortio abscidit & resecauit, eique omni prædicandi & Confessiones audiendi facultate interdici curauit. Episcopum verò coëgit palinodiam canere & veniam deprecari: quam Vniuersitatis seueritatem non modò Rex approbauit, quin etiam statuit se nunquam ex eo Ordine Confessarium accepturum. Nempe asseruerat ille & publicè ad populum dixerat se Ioannis de Montesono doctrinam ad mortem vsque defensurum. Vniuersitatis sententiam Victoriamque de qua gloriabatur, irridebat & contemnebat. Itaque Vniuersitas apud Regem, quia Confessarius eius erat, per M. Petrum de Alliaco suum Oratorem tantâ vi tantoque sententiarum pondere perorauit, vt Guillelmum præsente Rege & Proceribus coëgerit peruersa dogmata abjurare. Vt patet ex hoc instrumento publico sub finem anni 1388. confecto. 1388.

In nomine Domini Amen. Nouerint Vniuersi præsens Instrumentum publicum inspecturi, quod anno eiusdem 1388. more Gallicano, Indictione 12. mensis Febr. die 17. Pontificatus sanctissimi in Christo Patris ac Domini nostri D. Clementis Diuinâ Prouidentiâ Papæ VII. anno 11. coram illustrissimo & excellentissimo Principe & Domino nostro D. Carolo Dei gratiâ Francorum Rege in nobilium ac potentium DD. Ludouici Ducis Borboniæ, Petri de Nauarre, Inguerram de Canciaco, Henrici de Barro, Oliuerij de Clisson Connestabularij Franciæ, Hugonis de Saluciis, ac Reuerendorum in Christo Patrum ac DD. nostrorum Bernardi Lingonensis & Philippi Nouiomensis Domini nostri Francorum Regis præfati Consiliariorum: necnon plurium aliorum Dominorum, nostrorumque Notariorum & publicorum subscriptorum & testium infra nominatorum ad hæc vocatorum specialiter & rogatorum præsentiâ, personaliter constituti venerabilis & circunspectus vir M. Ioannes Manson Rector Vniuersitatis Parisiensis, & Reuerendus in Christo Pater ac D. Fericus Dei gratia Antissiodorensis Episcopus, necnon venerabiles & discreti Professores Galterus Grassi Decretorum Doctor, Ioan. Voignon Magister in Medicina, Michaël Præpositi Franciæ, Radulphus de Tilia Picardiæ, Nicol. Pitemen Normaniæ, & Ægidius de Infaes Anglicanæ Nationum Procuratores ab eadem Vniuersitate in hac parte deputati & commissi, eidem Domino nostro Regi per organum præfati M. Petri de Alliaco dixerunt & exposuerunt, quod ipsi ad eundem Dominum nostrum Regem ex parte dictæ Vniuersitatis pro certis negotiis ipsam tangentibus & pro Responsione habendâ à Reuerendo Patre D. Guillelmo de Ordine Fratrum Prædicatorum seu Iacobitarum, necnon præfati Domini nostri Regis Confessore, Episcopo Ebroïcensi de & super quibusdam falsis Conclusionibus tangentibus fidem per ipsum Episcopum Ebroïcensem prolatis & dictis destinati fuerant, idcirco antequam ad alia negotia & facta prædictæ Vniuersitatis, eidem Domino nostro Regi, & in eius ac Consilij sui præsentiâ exponere habebant, procederent nomine dictæ Vniuersitatis, dictum Episcopum Ebroïcensem instanter requisiuerunt præfati deputati per organum sæpè dicti M. nostri de Alliaco, quatenus in præsentiâ Domini nostri Regis, & præfatorum DD. Deputatorum & omnium aliorum ibidem existentium & præsentium prædictas Conclusiones per ipsum prolatas & dictas tanquam malè & contra fidem & veritatem dictas & sonantes reuocare vellet, prout facere tenebatur & aliàs eas reuocare promiserat. Qui quidem Episcopus Ebroïcensis non coactus, non seductus, sed propriâ suâ voluntate motus

Episcopus Ebroïcensis palinodiam canit.

„ prædictas Conclusiones per ipsum, sic vt præmittitur, prolatas & dictas reuo-
„ cauit modo & formâ contentis in quadam papyrea scedula, quam ibidem altâ
„ & intelligibili voce, de verbo ad verbum legit, cuius etiam tenor talis est.
„ *Ego Guillelmus Ebroïcus Episcopus*, malè motus, inconsultè & malè informatus
„ dixi has propositiones quæ sequuntur. Et 1. quod Vniuersitas Parisiensis con-
„ demnauit illam propositionem, anima intellectiua est immortalis.
„ Item dixi quod propositiones aliquæ condemnatæ fuerunt per Vniuersita-
„ tem, quæ sunt veræ & Catholicæ, & quod auderem eas prædicare & dogma-
„ tisare coram Rege & Papa aut aliàs vbicunque.
„ Item dum D. Episcopus Antissiodorensis vltimatè proposuit coram Rege,
„ eadem repetij dicendo, hoc dixi & adhuc dico, & prædicarem coram Papa, &
„ faciatis me conuenire quando volueritis & bene me defendam.
„ Item dixi quod sicut 28. Magistri in Theologia Vniuersitatis Paris. condem-
„ nauerunt propositiones de Montesono, ita erant 28. de Ordine nostro, vide-
„ licet de majoribus & solemnioribus Clericis totius mundi qui eam approbaue-
„ rant & sic poteram eas approbare & prædicare.
„ Item addidi & dixi quod Magistri Vniuersitatis Parisiensis non intelligebant
„ doctrinam S. Thomæ.
„
„ I'Ay veu la Sentence de la Faculté de Theologie, approuuée & soustenuë par
„ l'Vniuersité de Paris, & aussi de Monsieur l'Euesque de Paris, donnée con-
„ tre quatorze Conclusions dites & affermées par Frere Iean de Montson, de
„ l'Ordre des Freres Prescheurs; icelle veuë & considerée, Ie croy que ladite
„ Sentence est bonne & juste, & promets par mon serment non prescher ne dog-
„ matizer le contraire publiquement, ne en occulte par moy, ne par autre, &
„ ne donneray aucune faueur audit de Montson ny à ses fauteurs ou adherans en
„ cette cause, reseruée l'authorité de nostre S. P. le Pape, si comme elle est re-
„ seruée en ladite Sentence.
„
„ Quâ quidem scedulâ per eundem Episcopum Ebroïcensem de verbo ad ver-
„ bum lecta.
„ Item Episcopus Ebroïcensis flexis genibus præfatum Dominum nostrum
„ Francorum Regem instanter requisiuit, eidem humiliter supplicando quatenus
„ Regi Arragonum & Domino nostro Papæ scribere dignaretur, vt vellet eos-
„ dem requirendo quatenus F. Ioannes de Montesono, de quo in scedula præin-
„ serta fit mentio, faceret capi, & Parisius adduci puniendum secundum eius de-
„ merita, provt iuris erat & etiam rationes valent. De & super quibus præfati
„ Deputati nomine Vniuersitatis Parisiensis prædictæ sibi fieri petierunt, atq; tra-
„ di publica instrumēta, tot quot fuerint necessaria per nos Notarios publicos in-
„ frascriptos. Acta fuerunt hæc in Domo Regali de Lupara Parisiensi, videlicet
„ in Camera dicti Domini nostri Regis, sub anno, Indictione, mense, die &
„ Pontificatu prædictis, præsentibus venerabilibus viris M. M. Philippo Parentis
„ Baccalario in Theologia, & Ioanne Britonis in Artium Facultate Magistris
„ Cameracensis & Lexouiensis Diœcesis ac pluribus aliis testibus ad præmissa vo-
„ catis specialiter & rogatis. *Et Ego Gerardus de Versigny*, Presbyter Laudunen-
„ sis Diœcesis, publicus authoritate Apostolica Notarius præmissis omnibus &
„ singulis dum sic vt præmittitur, agerentur & fierent vnà cum prænominatis
„ testibus præsens interfui, eaque sic fieri vidi & audiui, ac in hanc publicam
„ formam redegi, quam aliis legitimè præpeditus negotiis per alium scribi feci, &
„ ei scriptæ me suscripsi in testimonium veritatis omnium & singulorum prædi-
„ ctorum requisitus & rogatus vnà cum signo & subscriptione Notarij infrascripti
„ ad certitudinem firmiorem eorundem.

Eodem anno Petrus de Orgemont Episcopus Parisiensis, Aduocato Theologorum Consilio Thomam quendam Apulum qui se à Spiritu sancto missum dicebat ad confundendos errores & virtutes exaltandas, damnatum tradidit Tribunali seculari. At quia à Medicis parum sani capitis esse judicatus est, mortis supplicium in perpetuum carcerem commutatum est. Liber verò ab eo scriptus de Ecclesiastici ordinis statu, in quo multa continebantur aduersus B. Vir-

ginem, Ecclesiam, & Ecclesiasticos proceres, multa verò pro Hæreticis, vt quod mundus non amplius à Patre vel Filio sed à Spiritu sancto regeretur, & quod non indigerent mortales Sacramentis, &c. publicè crematus est.

Eodem anno Vniuersitas Oxoniensis graui dissidio laborauit, adeo vt Cancellarius qui inter Primates Regni deligi solet, conquerentibus de eo Scholasticis ejectus fuerit, & alius ab ipsis delectus teste Ioan. Henrico Knygthone lib. 5. de Euentibus Angliæ. *Orta est*, inquit, *grauis* discordia Oxoniæ inter Scholares, videlicet inter Australes & Wallenses ex vnâ parte, & Boreales, ex alia parte 3. Kal. Maij, & in tantum increuit illa dissensio quod pro majori parte Scholares recesserunt singuli in suas patrias, quibusdam tamen primò occisis: quam ob causam Cancellarius Vniuersitatis per Concilium Regis in Parlamento jam instante depositus est, & M. Nicolaus Bryztuuel Decanus noui operis Leycestriæ per cœtum Vniuersitatis Oxoniensis eodem tempore scilicet in æstate electus est.

Hoc anno seu erecta est, seu confirmata Vniuersitas Coloniensis authoritate Pontificia ab Vrbano VI. dato diplomate Perusij 12. Kalend. Iunij Priuilegiisque instar Parisiensis donata & munita. Hanc tamen Academiam scribunt alij esse longè vetustiorem. Helwicus ipse quanquam infensus rebus Catholicorum fatetur in Historico Theatro eam an. quidem 1388. ab Vrbano VI. confirmatam, antea tamen illic publicum Gymnasium extitisse. Scribit quoque Ægidius Gelonius l. 1. de Coloniæ Magnitudine Syntagm. 2. se vidisse ex Archiuo veteris Campi Cisterciensium diploma Siffridi Archiepiscopi, quo Fratribus anno 1285. Priuilegium indulget audiendi Coloniæ studia Theologica. Quin & Innocentius III. l. 1. Epist. meminit Magistrorum Coloniensium: & Cæsarius Heisterbackensis l. 1. c. 23. Coloniensium Physicorum id. Medicinam profitentium; Præceptoremque suum Rudolphum Scholasticum Coloniæ discipulos docentem sæpe commemorat. Verum caruerat fortè Academia illa Priuilegiis ad hæc vsque tempora. Tale autem est Vrbani diploma. VNIVERSITAS COLONIENSIS.

Vrbanus Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. In supremæ dignitatis Apostolicæ speculo superni dispensatione consilij licet immeriti constituti ad vniuersas fidelium regiones nostræ vigilantiæ creditas earumque profectus & commoda tanquam Vniuersitatis Gregis Dominici Pastor, commissæ nobis speculationis aciem quanto nobis ex alto permittitur, extendentes, fidelibus ipsis ad quærendum Litterarum studia & scientiæ Margaritam, cuius dum inuenitur, gloriosa est possessio & fructus suauissimi, per quam pelluntur ignorantiæ nubila & erroris elimantur caligines, mortalium curiosa solertia suos actus & opera disponit & ordinat in limine veritatis. Per quam etiam Diuini nominis fideique Catholicæ cultus protenditur, justitia colitur, tam publica quàm priuata res geritur vtiliter, omnisque spes humanæ conditionis augetur. Ob hoc igitur magno, nec mirum desiderio ducimur, vt Litterarum studia in quibus pretiosa ipsius scientiæ Margarita reperitur, laudanda suscipiant, incrementa frequentius inualescant, præsertim in illis locis quæ ad multiplicanda doctrinæ semina & germina producenda apta & idonea dignoscuntur. Nos præmissa attendentes, & etiam fidei puritatem & deuotionem eximiam quam dilecti filij Consules, Scabini, Ciues & commune Ciuitatis Coloniensis deuoti nostri & Ecclesiæ Rom. filij ab olim ad ipsam Ecclesiam & nos habuisse dignoscuntur, illamque successione temporum de bono in melius studuerunt augmentare, dignum ducimus & æquitati consonum æstimamus, vt Ciuitas ipsa quam diuina gratia multarum prærogatiua bonitatum & fœcunditate virtutum gratiosè dotauit, scientiarum etiam ornetur muneribus & etiam amplietur, ita vt viros producat consilij maturitate conspicuos, virtutum redimitos ornatibus, ac diuersarum Facultatum dogmatibus eruditos, sitque ibi scientiarum fons irriguus, de cuius plenitudine hauriant vniuersi, cupientes imbui documentis: Præmissis igitur diligenti examinatione, pensatis non solum ad ipsius, sed etiam Regionum circumadjacentium incolarum commodum & profectum paternis affectibus anhelantes dictorum etiam Consulum, Scabinorum, Ciuium & Communis gratiam nostram suppliciter implorantium, in hac parte deuotionis supplicationibus fauorabiliter annuentes, Ad

„ laudem diuini nominis & fidei propugnationem orthodoxæ Apostolica autho-
„ ritate statuimus ac etiam ordinauimus vt in dicta Ciuitate Coloniensi sit de cæ-
„ tero Studium Generale ad instar Studij Parisiensis, illudque perpetuè futuris tem
„ poribus in ea vigeat tam in Theologiæ & Iuris Canonici quàm alia qualibet
„ licita Facultate : quodque legentes ibidem omnibus Priuilegiis, Libertati-
„ bus & Immunitatibus concessis Magistris in Theologia & Doctoribus legenti-
„ bus in dicto Parisiensi Studio Generali gaudeant. Insuper Ciuitatem & Studium
„ præfata ob profectus publicos quos exinde prouenire speramus, amplioribus
„ honoribus prosequi intendentes, authoritate ordinamus eadem, vt si qui in
„ eodem Studio Coloniensi fuerint qui processu temporis brauium meruerint in
„ illa Facultate in qua studuerunt, obtinere, sibique docendi licentiam & alios
„ erudire valeant, ac Magisterij seu Doctoratus honorem possint elargiri per
„ Magistrum seu Magistros, Doctorem vel Doctores istius Facultatis in qua exa-
„ minatio fuerit facienda Præposito Ecclesiæ Coloniensis qui pro tempore fue-
„ rit, vel eius sufficienti & idoneo quem adhoc idem Præpositus duxerit depu-
„ tandum, Vicario. Præposito verò ipsius Ecclesiæ vacante, illi qui ad hoc per
„ dilectos filios Capitulum ipsius Ecclesiæ deputatus extiterit, præsententur,
„ idemque Præpositus vel Vicarius aut deputatus vt præfertur, Magistris ac Do-
„ ctoribus in eadem Facultate inibi regentibus conuocatis, illos sic præsentatos
„ in his quæ circa promouendos ad Magisterij seu Doctoratus honoris requirun-
„ tur juxta modum & consuetudinem quæ super talibus in Generalibus Studiis
„ obseruantur, obseruatis, examinare studeat diligenter, eisque si ad hoc sufficien-
„ tes & idonei reperti fuerint, huiusmodi licentiam tribuat & Magisterij seu Do-
„ ctorarus honorem conferat ac etiam largiatur. Illi verò qui in eiusmodi Studio
„ dictæ Ciuitatis examinati & approbati fuerint, ac docendi licentiam & hono-
„ rem hujusmodi obtinuerint, vt est dictum, ex tunc absque examine & appro-
„ batione alia legendi & docendi tam in Ciuitate prædicta quàm in singulis aliis
„ Generalibus Studiis in quibus voluerint legere & docere, Statutis & consuetu-
„ dinibus quibuscunque contrariis, Apostolica vel quacunque firmitate robo-
„ ratis nequaquam obstantibus, plenam & liberam habeant facultatem. Nulli
„ ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri Statuti & Ordinationis in-
„ fringere vel ausu temerario contraïre. Si quis autem attentare præsumpserit,
„ indignationem Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit
„ incursurum. Datum Perusij, duodecimo Kalendas Iunij, Pontificatus nostri
„ anno vndecimo.

Porro in ea Vniuersitate 4. sunt Facultates, Theologica, Iuridica, Medica & Artium liberalium, omnium populosissima; singulæ suum habent Decanum: singulæ suum Senatum; Theologica quidem Duodecim-viralem; Iuridica plurium Antecessorum, Medica omnium minimum. Singulæ sua habent Collegia & Scholas. Theologica quidem iuxta Ædem Metropolitanam. Iuridica præter priuata Collegia publicam habet Scholam haud procul ab eadem Æde in Domo trium Coronarum dicta. Medica in Scholis Artistarum profiteri solet. Artium Facultas tria Gymnasia florentissima, Montanum, Laurentiacum & Nouum trium Coronarum, olim verò 5. Cornelianum & Cucanum.

Hæc Gymnasia præter proprias suas Bursas, vt vocant, seu Domus circa Metropolitanam ædem sitas, commune Palatium habent juxta Montanum situm, quod *Scholam Artium vocant*; cuius custodia alicui seniori ex professoribus Gymnasiorum per ordinem solet demandari. Et in eo communes Gymnasiorum concertationes, Examina, promotiones seu Actus Magistrales exerceri celebrarique consueuerunt.

Vniuersæ Academiæ præest Rector *qui Rector Magnificus appellatur*: quater in anno eligitur conuenientibus simul 4. Facultatibus, quarum singulæ suum Electorem seu Intrantem designant. Cum de rebus minoris momenti agendum est, Decanos adhibet in Concilium, cum de arduis, totam Academiam.

Eiusdem Academiæ 4. sunt Conseruatores, quos *Prouisores* vocant, è numero Consularium. Triplici Beneficiorum genere gaudet. Primum, Rector Magnificus & quatuor Prouisores conferunt, cum illud vacare contigerit. Secundum, singulæ Ecclesiæ Collegiatæ. Tertium Rector, Prouisores & Decani.

Eodem anno scribunt aliqui constitutam fuisse Academiam Heidelbergen- «
sem 18. Octob eiusque primum Rectorem 17 Nouemb. creatum M. Marsilium «
de Inghen, seu Ingenheim virum nobilem, Vniuersitatis Parisiensis olim alum- «
num, quem Bucholcerus in Indice Chronologico ait edidisse Commentaria in «
quasdam materias Magistri sententiarum, sepultumque iacere Heidelbergæ. «
Idem ait prædictam Academiam initia sumpsisse anno 1346. at sibi videri hoc «
anno fuisse instauratam «

Anno 1389 initio more Gallicano nempe vltima Aprilis statutum innoua- « 1389.
tum est aduersus Licentiandos in Theologia: quorum plerique à studio Pari- «
siensi recedebant, postquam legerant sententias, nec ante redibant, quàm Ma- «
gisterij adipiscendi tempus aduenisset. Statutum autem est eiusmodi. «

In nomine Domini, Amen. Anno ab Incarnatione eiusdem Domini 1389. « STATVTVM CONTRA LICENTIANDOS IN THEOLOGIA.
Indict. 12. mensis April. die vltima, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & «
D. nostri D. Clementis diuina prouidentia Papæ VII. anno 11. In Congrega- «
tione Generali Vniuersitatis studij Paris. Regentium & non Regentium per iu- «
ramentum celebrata apud S. Mathurinum Parisius hora Primæ S. Iacobi, in «
mei Notarij publici & testium infra scriptorum; ad infra scripta vocatorum & «
rogatorum præsentiâ personaliter constitutus vir venerabilis & discretus M. & «
D. M. Robertus Cardon Rector Vniuersitatis studij Parisiensis proposuit in præ- «
dictâ Congregatione articulos sequentes. Primus fuit super aliquibus tangen- «
tibus Priuilegia Vniuersitatis, ac etiam super aliquibus de nouo emergentibus: «
quem articulum declarauit atque specificauit dicendo quod intellexerat & au- «
dierat quod vnus nominatus M. Ioannes Courtecouxe debebat immediatè in «
Primis nostræ Dominæ Licentiari in Theologia per D. Cancellarium Ecclesiæ «
Parisiensis. Secundus articulus fuit super supplicationibus & iniurijs. Quibus «
sic propositis per D. Rectorem prædictum, Facultates & Nationes se traxerunt «
ad partem, prout consuetum est fieri in talibus: quibus sic ad partem Faculta- «
tibus & Nationibus retractis vt inter se deliberarent quid agendum esset, & «
demum ad inuicem insimul congregatis fuit deliberatum per tres Facultates «
videlicet per Facultatem Theologiæ, per Facultatem Decretorum & etiam «
Medicinæ: & per tres Nationes Facultatis Artium, videlicet Picardiæ, Nor- «
manniæ & Angliæ, & per consequens per totam Vniuersitatem; quod quoad «
Baccalarios in Theologia Licentiandos seruaretur punctum seu statutum bonæ «
memoriæ Vrbani V. adiuncto statuto & Declaratione factâ per Facultatem «
Theologiæ. Insuper etiam quod inhiberetur dicto M. Ioanni Courte-couxe, si «
reperiri posset, quod licentiam à D. Cancellario non reciperet sub omni pœnâ, «
contentâ in statuto & Declaratione factis per Facultatem Theologiæ: quod «
quidem punctum seu statutum, seu priuilegium bonæ memoriæ Vrbani V. de- «
claratum & specificatum per Facultatem Theologiæ tale est. Quia Baccalarij «
post lecturam sententiarum se absentare consueuerunt à villâ Parisiensi, quod «
cedit in detrimentum & deturpationem Scholæ non modicam, vult Facultas «
Theologiæ quod quoad hoc teneatur statutum summi Pontificis alibi expressum, «
vbi sic dicitur, Quod Baccalarij qui sententias legerint, si gradum obtinere «
desiderant, stare in studio tempore solito inter lecturam & Magisterium inter «
medio teneantur, vt eorum scientia, mores, & vita certius comprobentur. Per «
tempus autem solitum intelligitur tempus quinque annorum, annis lecturæ «
Sententiarum ac etiam licentiæ computatis. Quod si Præsentati Ordinum ra- «
tione præsentationis citiùs expediantur, vult dicta Facultas quod tales Præ- «
sentati vltra responsiones eis alibi, aut alijs de causis impositas bis habeant de «
Ordinaria respondere. Si verò contingat aliquem Baccalarium Præsentatum «
vel alium huic statuto contraîre, nulli Magistrorum liceat pro tali deponere. Et «
si fortè contingeret, quod Magistri aut eorum aliqui pro ipso deponerent, aut «
quod sine depositione Magistrorum per Cancellarium licentiarentur, quod ab- «
sit, talis sic Licentiatus nunquam in posterum ad Facultatem & eius actus ad- «
mittatur omni dispensatione seclusâ. Quibus sic, vt præmittitur, deliberatis «
prædictus D. Rector conclusit dictum punctum Bullæ adiuncto statuto & de- «
claratione factis per Facultatem Theologiæ præcisè, adæquatè & ad vnguem, «
debere obseruari. De qua quidem deliberatione & Conclusione, sic vt præmit- «

» titur factis dictus D. Rector nomine & vice Rectoris & Vniuersitatis studij
» Paris. omniumque & singulorum quorum interest, vel intererit; aut qui sua in-
» teresse putauerint, seu crediderint quomodolibet in futurum à me Notario
» publico subscripto petijt sibi fieri vnum vel plura publica originalia Instrumen-
» ta, personas adstantes inuocando in testes. Acta fuerunt hæc Parisius multùm
» solemniter, Indictione, mense, die, horâ, loco & Pontificatu prædictis, præ-
» sentibus venerabilibus, ac circunspectis viris MM. ac DD. Heruæo Sulmen
» loco Decani Facultatis Theologiæ, ac M. Guillelmo de Gardino in Facultate
» Theologiæ Magistris, Galtero Grassi Decano Facultatis Decretorum, ac
» etiam Decretorum Doctore, Goffredo Melpomre in Medicina Magistro loco
» Decani Facultatis Medicinæ, Simone le Renuoisie, Petro de Bosto, Petro
» Barberie, Henrico de Herlem, Franciæ, Picardiæ, Normaniæ & Angliæ
» Nationum Procuratoribus. M. Ioanne Sanere, Gaufredo Morelli, Firmino
» Oliuerij Notarijs Apostolicis, & quamplurimis alijs testibus ad præmissa vo-
» catis specialiter & rogatis. Et ego Ioannes Cardonis de Craona Magister in
» Artibus Presbyter Laudunensis Diœcesis, publicus authoritate Apostolica ac
» Imperiali Notarius, quia prædictæ Congregationi præsens interfui, eaque om-
» nia & singula supradicta, vt præmittitur, proponi, deliberari & concludi vidi
» & audiui. Idcirco meum solitum signum huic præsenti publico Instrumento
» manu propriâ scripto, hîc me etiam subscribens apposui, requisitus & rogatus
» in testimonium veritatis & præmissorum.

1389. Eodem anno 1389. Vniuersitas Parisiensis videns non posse coërceri temeritatem Dominicanorum, eosque omnia Clementis & Caroli Regis edicta, Episcopi quoque Parisiensis & Academiæ Decreta contemnere, librum aculeatum M. Guillelmi de S. Amore, quem de Periculis nouissimorum temporum an. 1256. evulgauerat, in eorum vituperium reuocauit; vnde Mathias Parisiensis in præfatione libelli quem composuit. Hi nempe Doctores, inquit, in Christo fideles & Gloriosi existentes vt lumen S. Ecclesiæ super candelabrum constituti, quorum multitudo tunc erat sanitas orbis terrarum, nequissimum Antichristum & membra eius ac meretricem, ipsius ex parte cognoscentes, & ex parte in futurum Prophetantes præcauendo S. Ecclesiæ & eius Gubernatoribus apertè & nudè reuelauerunt.

Eodem anno Adam de Suessione item Dominicanus quosdam etiam errores circa immaculatam Conceptionem abiurauit in publicis Comitijs Academiæ tum Rectore M. Roberto Cardon, vt patet hoc Instrumento.

Adami de Suessione Dominicani Abiuratio.

In nomine Domini, Amen. Anno ab Incarnatione eiusdem Domini 1389.
» Indict. 12. mensis Maij die 16. Pontificatus sanctissimi in Christo Patris, ac D.
» nostri D. Clementis diuina prouidentia Papæ VII. an. 12. In venerabilium ac
» circunspectorum virorum MM. & DD. Roberti Cardon Rectoris Vniuersita-
» ris studij Paris. Heruæi Sulmen, Guillelmi de Gardino sacræ Theologiæ Do-
» ctorum, Iuonis Carengar, Bertrandi de Monnaualle Abbatis Grandis-Vallis
» Decretorum Doctorum, Guidonis Garin in Facultate Medicinæ Magistri,
» Simonis le Renuoisie Franciæ, Ægidij de Dullendio Picardiæ, Richardi Hu-
» bart Normaniæ, & Ioannis Manchon loco Anglicanæ Nationum Procurato-
» rum in Artium Facultate Magistrorum, plurimorumque aliorum Doctorum
» & Magistrorum 4. Facultatum prædictarum, per venerabiles & circunspectos
» MM. & DD. Rectorem & Vniuersitatem prædictos & ad infra scripta audien-
» dum specialiter deputatorum, & in personis ipsorum almam matrem Vniuersi-
» tatem studij Parisiensis ibidem repræsentantium, meique Notarij publici & te-
» stium infra scriptorum ad infra scripta vocatorum & rogatorum præsentiâ, per-
» sonaliter constitutus F. Adam de Suessione Iacobita Prior Conuentus FF. Ia-
» cobitarum Niuernensis non vi aut metu ad hoc inductus, non incarcerationis,
» nec aliquo alio compulsionis timore ad hoc coactus, sed suâ propriâ, sponta-
» neâ & liberâ voluntate, corde contrito amarissimè flendo dolens de erroribus,
» temporibus præteritis per ipsum contra Omnipotentem Deum & Filium eius
» vnicum Dominum nostrum Iesum Christum, ac Genitricem eiusdem Beatis-
» simam & Gloriosissimam semperque Virginem Mariam, eiusdem Conceptio-
» nem concernentibus quouis modo commissis, provt prima facie apparebat, in

signum perfectæ Contritionis suæ quemdam errorum suorum prædictorum re- « uocationis Rotulum in verbis Gallicis scriptum alta & intelligibili voce, de « verbo ad verbum legit, & omnia & singula in eodem Rotulo contenta ore pro- « prio pronunciauit audientibus, auscultantibus & intelligentibus vtriusque se- « xus populi ad hæc audiendum conuocati multitudine, copiosâ, cuius Rotuli « tenor sequitur & est talis. «

BOnnes-Gens, Ie F. Adam de Soissons Prieur du Conuent des Iacobins de « Neuers par l'ordonnance & authorité de l'Vniuersité de Paris, mere & « fontaine de toute Science & par especial lumiere de la Foy. Ie viens icy, com- « me à ce i'ay mi suis raisonnablement submis, pour vous dire & affermer cer- « taines choses qui me sont imposées & rappeller certaines erreurs autrefois pres- « chées par moy ou Diocese de Neuers. Et premierement ie confesse deuant « vous, & afferme que à bonne cause & raisonnable on m'a fait prendre & mener « à Paris pour tenir prison, iusques à tant que i'eusse eu correction de plusieurs « defauts en quoy i'ay failly, qui touchent la verité de nostre foy & l'honneur de « la benoiste Vierge Marie. Secondement ie vous ay à dire en ce qui me touche, « comme il soit ainsi qu'autrefois i'aye presché ou Diocese de Neuers en plein « Sermon au Peuple que se la Vierge Marie fust trespassée deuant la Mort & Pas- « sion de son glorieux Fils nostre Sauueur Iesu Christ, elle fust descenduë en En- « fer, pource qu'elle auoit esté conceuë en peché Originel. Cecy ainsi genera- « lement dit & entendu selon que communement l'on entend par Enfer & par « Especial considerée la cause que ie alleguois, parce qu'elle auoit esté conceuë « en peché Originel; Ie le reuoque & r'appelle comme faux, iniurieux, blasphe- « me de la saincteté de la glorieuse Vierge Marie ou des-honneur de Dieu son « Benoist Fils, & en esclandre de tous bons Chrestiens & comme contraire à la « sainte Doctrine que les Saincts Docteurs tiennent. Tiercement en ce que pour « plus approuuer ladite parole, i'ay adioute en icelle Predication que ie affer- « mois sous la damnation de mon ame & que en icelle foy ie voudrois viure & « mourir, comme ie eusse peu dire de article de foy. Ie confesse auoir tres gran- « dement erré & le rappelle comme dit de grand'erreur, de grande folie & de « presomption, plein d'esclandre & de bonnes mœurs, & mal sonant és oüis des « Deuotes Creatures. Et de toutes ces choses par moy ainsi induëment affer- « mées, ie requiers humblement & à iointes mains à Dieu, à sa Glorieuse Mere, « à l'Eglise, & à tous bons Chrestiens & par especial à Monsieur l'Euesque de « Neuers, & à ceux qui estoient presens en icelle Predication, mercy, pardon & « misericorde, & en peine de ce m'est imposé, & ce me oblige à tenir sur peine « de estre conuaincu d'heresie que ie ne prescheray en tout le Diocese de Neuers « d'icy à deux ans. Quartement pour ce qu'il a esté grande parole & non pas « sans cause que tous les Freres de nostre Ordre en soy ont este & sont adherens, « fauteurs, Conseillers, defendeurs & soutenans d'vn Frere de nostre Ordre, ap- « pellé F. Iean de Montson du Pays d'Arragon à cause de certaines Conclusions « en nombre de 14. condamnées à Paris en certaine forme par la Faculté de « Theologie, & approuuée la Condemnation de l'Vniuersité de Paris, & aprés « par Sentence definitiue & confirmée par l'authorité de l'Euesque de Paris. Af- « fin que il n'appere desormais que ie sois d'iceux adherens, ie dis & afferme de « cœur & de conscience que en icelles 14. Conclusions, ledit Frere estoit digne « de estre repris de la reprehension faite par Messieurs dessusdits en la forme & « maniere que ils ont fait. Ie appreuue comme sainte, vraye & raisonnable & « renonce dés maintenant à la adhesion dudit Frere comme excommunié & ag- « graué à cause & par raison de l'authorité de nostre S. Pere le Pape & genera- « lement à tous autres, soient de nostre Ordre ou de quelques autres Estats, que « en ce luy donnoient quelque faueur, consuë, ayde ou adhesion, & iure & pro- « mets pas mon serment que ladite Sentence est bonne & vraye, & ne iray con- « tre elle sur peine de conuiction de heresie, & fais cette presente reuocation de « bon cœur & de bonne voulenté sans quelque contrainte; & s'aucun ie sçay « qui contre ladite Sentence presche ou dogmatise, ie le signifieray à ma mere « l'Vniuersité de Paris, & semblablement les autres reuocations, l'vne que ie «

» dois faire en pleine Vniuersité & les autres que ie feray à Neuers, comme dessus
» dit est, & sur la peine dessus dite ie me oblige à le faire.

» Super quibus omnibus & singulis MM. & DD. Rector & Deputati supra-
» dicti nomine & vice Rectoris & Vniuersitatis studijque Parisiensis, omniumque
» & singulorum quorum interest, intererit, aut qui sua interesse putauerint seu
» crediderint quomodolibet in futurum à me Notario publico subscripto pe-
» tierunt sibi fieri vnum & pura publica originalia Instrumenta, personas ad-
» stantes inuocando in testes. Acta fuerunt hæc Parisius multum solemniter de
» mane, hora quasi Nonæ in Cœmeterio Parochiæ SS. Innocentium post Sermo-
» nem ibi factum ad populum per Reuerendum M. Flauuigum du Marroy Ma-
» gistrum in Artibus & Baccalarium in Theologia, anno, Indictione, mense,
» die & Pontificatu prædictis, præsentibus venerabilibus & discretis viris & DD.
» Io. Michaëlis, Michaële Peregrini, Io. de Villanis Presbyteris, Drouino de
» Bocthe, Io. Henrici & Io. Coulon Ciuibus Parisiensibus, & quamplurimis
» alijs testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Et ego Io. Cardonis
» de Craona Presbyter, Magister in Artibus Laudunensis Diœcesis publicus
» authoritate Apostolica & Imperiali Notarius, quia præmissis reuocationibus
» omnibusque alijs & singulis, dum, prout supra scribuntur, agerentur & fierent,
» prænominatis testibus vocatus præsens ac personaliter interfui, eaque omnia
» & singula sic fieri vidi & audiui: idcirco signum meum solitum huic præsenti
» publico Instrumento manu mea propria scripto, hîc me etiam subscribens ap-
» posui requisitus & rogatus in testimonium veritatis præmissorum.

» Paulò post Ferricus Cassinellus Episcopus Autissiodorensis vir doctissimus & eloquentissimus, cum quendam de Prædicatorum Ordine Stephanum Gontier, qui habitum mutauerat, comprehendi iussisset, hæreseos Montesonianæ conuictum misit ad Vniuersitatem, hancque ad eam dedit Epistolam vltimâ Martij.

EPISTOLA EPISCOPI ANTISSIODORENSIS AD VNIVERSITATEM.

» Venerandæ Discretionis ac Scientiæ viro D. Rectori almæ Vniuersitatis
» Parisiensis, Ferricus permissione diuinâ Antissiodorensis Episcopus salutem in
» Filio Virginis Gloriosæ. Cum F. Stephanus Gontier Presbyter Religiosus de
» Ordine FF. Prædicatorum suo habitu dimisso, in habitu seculari ac suæ Reli-
» gioni difformi à Conuentu Paris. & absque licentia sui Superioris recesserit: &
» hinc inde apostatando per partes diffugerit, ad nostramque Ciuitatem Antis-
» siodorensem accesserit, & in locum vbi erat hospitatus Reuerendus in Christo
» Pater ac DD. Niuernensis Episcopus nocte.... Cumque ad instantiam & re-
» questam prædicti Reuerendi Patris per inscitiam Scholaritatis eadem nocte ca-
» ptus, in Castro Antissiodorensi, imprisonatus fuerit, deindeque per Priorem
» Conuentus FF. Prædicatorum Antissiodorensium requisitus, ac eidem Priori
» per Præpositum Antissiodorensem pro puniendo traditus & deliberatus, cum
» reuera sibi tradere nec liberare debuisset. Quapropter nobis sufficienter infor-
» matis dictum Præpositum monuimus, seu moneri fecimus, vt sub pœnâ Inter-
» dicti dictum Prisionatum in statu quo captus fuerat, Nobis restitueret tanquam
» loci Ordinario: quâ monitione præcedente prædictus Præpositus dictum Pri-
» sionatum recupauit, & in pristina prisione seu Castro Antissiodorensi retrusit
» aut retrudi fecit: Prædictus verò Præpositus monitionibus nostris obtempe-
» rans, in statu & habitu quibus supra, dictum Prisionatum nobis restituit & de-
» liberauit. Qui quidem Religiosus Prisionatus sic Nobis restitutus super pluri-
» bus per Nos interrogatus inter cætera coram nobis confessus fuit, quod ipse
» fuerat præsens quando Procuratores ex parte FF. Prædicatorum fuerunt con-
» stituti & ordinati: & fuit vnus de consentientibus ad appellandum ab Vniuer-
» sitate in causâ, quæ coram D. nostro Papa vertitur super facto fidei inter præ-
» dictam Vniuersitatem, & M. Ioannem de Montesono. Quare verisimiliter
» præsumimus & præsumi debet ipsum F. Stephanum prisionatum, vt supra sus-
» pectum de crimine hæresis, excommunicatumque & aggrauatum, tanquam
» fautorem, Coadiutorem, necnon adhærentem falsis propositionibus per præ-
» fatum M. Ioannem de Montesono positis ac per Vniuersitatem Parisiensem
» condemnatis, prædictas sententias damnabiliter incurrendo. Hinc est quod
» ad vos tanquam ad verum fidei Catholicæ defensorem, prædictum F. Stepha-

num Gontier priſionatum, apoſtatam, ſuſpectum & excommunicatum in ha- «
bitu quo captus fuit, & Nobis reſtitutus, tranſmittimus, ac pro punitione con- «
dignâ per vos aut Deputatos veſtros ſibi imponenda deſtinamus vobis, ſeu à «
vobis Deputatis, quoad eiuſdem priſionati examinationem, correptionem, ac «
exceſſus punitionem juxta quantitatem, demeritique qualitatem, quamcun- «
que pœnam iure imponendi authoritate noſtra licentiam impartimur, necnon «
ad totius huiuſce cauſæ determinationem & deciſionem ſpecialiter & expreſsè «
vobis committimus vices noſtras. In cuius rei teſtimonium Sigillum noſtrum «
præſentibus Litteris duximus apponendum. Datum Antiſſiodori vltimâ die «
Maij an. Dom. 1389. Signatum Hoqueron cum ſyngrapha. Sigillum verò in «
Cera rubea pendet. «

Eodem anno, 12. Auguſti M. Ioannes Ade Dominicanus in Theologia Magiſter in æde Bernardinorum coram Vniuerſitate reuocauit ſimiles errores de Conceptione B. Virginis quos euulgauerat, vt patet hoc Inſtrumento.

Errorum Reuocationes M. Ioan. Ade Dominicani.

IN nomine Domini, Amen. Anno ab Incarnatione eiuſdem Domini 1389. «
Indictione 12. menſis Auguſti, die 20. quæ erat ſancti Bernardi, Pontifica- «
tus Sanctorum in Chriſto Patris & Domini noſtri, D. Clementis Diuina Proui- «
dentia Papæ VII. anno 11. in Venerabilium ac Circunſpectorum virorum MM. «
& DD. Ioannis Cauerij Rectoris Vniuerſitatis Studij Pariſ. Heruæi Sulmen, «
Reuerendi in Chriſto Patris Petri Abbatis ſancti Victoris prope Pariſius ſacræ «
Theologiæ, Doctorum Yuonis Harengar, Richardi Belet, Decretorum Do- «
ctorum, Guidonis Garini in Facultate Medicinæ Magiſtri, Guillelmi Gratier «
loco Franciæ, Ioannis Houſſete loco Picardiæ, Vrſini de Taluende Norma- «
niæ, Thelmani de Treueris, Anglicanæ Nationum Procuratorum in Artium «
Facultate Magiſtrorum, plurimorumque aliorum Doctorum & Magiſtrorum «
4. Facultatum prædictarum per venerabiles & circunſpectos MM. & DD. Re- «
ctorem & Vniuerſitatem prædictos ad infraſcripta audienda ſpecialiter Depu- «
tatorum, & in perſonis ipſorum almam Matrem Vniuerſitatem Studij Pariſien- «
ſis ibidem repræſentantium, meiq; Notarij publici & Teſtium infra ſcriptorum «
ad infra ſcripta vocatorum & rogatorum præſentiâ, perſonaliter conſtitutus «
M. Ioannes Ade Iacobita in Theologia Magiſter non vi aut metu ad hæc indu- «
ctus, non incarcerationis, nec aliquo alio compulſionis timore ad hæc coactus, «
ſed ſuâ propriâ, ſpontaneâ, & liberâ voluntate, corde contrito, dolens de er- «
roribus, temporibus præteritis, per ipſum contra omnipotentem Deum, & «
Filium eius vnicum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, ac Genitricem eiuſ- «
dem Beatiſſimam & Glorioſiſſimam ſemperque Virginem Mariam, eiuſdem «
Conceptionem concernentibus quovis modo commiſſis, prout præfatus M. «
Ioannes Ade ibidem aſſeruit, & prout etiam primâ facie apparebat, in ſignum «
perfectæ contritionis ſuæ, quendam errorum ſuorum prædictorum reuocatio- «
nis rotulum in verbis Latinis ſcriptum, altâ & intelligibili voce de verbo ad «
verbum legit, & omnia & ſingula in eodem Rotulo contenta, ore proprio pro- «
nunciauit audientibus, auſcultantibus & intelligentibus, Magiſtrorum & Scho- «
larium diuerſarum partium ad hoc audiendum conuocatorum multitudine co- «
pioſa, cuius Rotuli tenor de verbo ad verbum ſequitur, & eſt talis. «

Domini mei Reuerendi, Ego F. Ioannes Ade de Ordine Fratrum Prædica- «
torum Magiſter in Theologia venio hîc propriâ voluntate ad reuocandum cer- «
tas propoſitiones, aliàs per me indebitè pluribus in locis aſſertas. Et 1. aliàs «
dixi, aſſerui & publicè prædicaui in ſermone quod Feſtum Conceptionis B. «
& Glorioſæ Virginis Mariæ non erat ſolemnizandum nec colendum & qui co- «
leret dictum Feſtum, malè faceret pluſquam bene. Illud reuoco tanquam fal- «
ſum, præſumptuoſum, ſcandaloſum & piarum aurium offenſiuum. «

Item dixi, aſſerui & publicè prædicaui in ſermone, quod qui non coleret «
nec ſolemnizaret dictum Feſtum, non peccaret, quamvis ego ſcirem Epiſco- «
pum præcepiſſe contrarium; & quod Gentes non deberent dimittere operas «
ſuas propter dictum Feſtum. Illud reuoco tanquam falſum, præſumptuoſum, «
ſcandaloſum in contemptum Epiſcopi, & authoritatis Epiſcopalis & piarum «
aurium offenſiuum.

» Item dixi, asserui & publicè prædicaui, quod tenere B. Mariam Virginem » non fuisse conceptam in peccato Originali, est peccatum mortale & hæresis. » Illud reuoco tanquam erroneum in fide, quoad illud quod dixi fore peccatum » mortale tenere Virginem non fuisse, &c. Quoad illud quod dixi quod est hære- » sis, reuoco tanquam falsum, malum, præsumptuosum, & vt prius erroneum » in fide.

» Item prædicando ad populum increpaui illos qui in laudem Virginis Mariæ » tenebant eam non fuisse in Originali peccato conceptam, improperando eis & » dicendo. En volés-vous faire vne Deesse, tout ainsi comme ce je vousisse dire » que luy attribuer celle loenge estoit la faire Deesse. Illud reuoco tanquam fal- » sum & in fide erroneum, & piarum aurium potissimè Deuotarum Virgini of- » fensiuum.

» Item dixi, asserui & prædicaui, quod si quis habeat Curatum, contra quem » haberet rancorem, vel quod crederet eum non esse idoneum, quòd authori- » tate propriâ ire posset ad alium, & quod melius esset Sacerdotibus confitenti- » bus in Ecclesia sancti Iacobi de Carnificina, quod irent ad Sermonem, quàm » confiteri illos quos confitebantur in dicta Ecclesia, vbi ego prædicabam. Quod » ad id quod dixi, quod authoritate propriâ in casibus supradictis ire potest ad » alium; dico quod illud est contemnere & vilipendere authoritatem Superio- » rum, sine quorum licentia in talibus aut similibus casibus non licet ad alium » ire. Et expono, quod si vadat, ad Religiosum per Papam & Episcopum noto- » riè approbatur, illud non est authoritate propriâ, sed authoritate Superio- » rum, vt præmittitur, sibi concessa. Dico etiam quod nec rancor nec creduli- » tas de non idoneitate sunt sufficientes causæ de vitando Curatum suum: imò » malè facit tenendo rancorem, & propriâ authoritate credendo Curatum non » esse idoneum.

» Item dixi & asserui quod Fratres Prædicatores erant Curati & Papa & Epis- » copus: & quod si Curati illorum quorum audierant Confessiones, nollent ipsis » ministrare Eucharistiam, ex eo quod ipsi non essent confessi ipsis Curatis seu » commissis ab ipsis, quod si ipsi venirent ad ipsos Religiosos, quod ipsi ministra- » rent eis Eucharistiam: quia majorem potestatem habebant quàm Curati, & per » hoc dico me malè & falsè dixisse in prædictis.

» Item dixi quod ego faui M. Ioanni de Montesono, dico quod fatuè & insi- » pienter dixi & faui.

» Item dixi & asserui quod propositiones de Montesono quas proposuit in » vesperiis suis & aliis locis aliàs condemnatæ, erant veræ. Dico me in hoc falsè, » scandalosè & erroneè dixisse, & credo firmiter quod sententia D. Episcopi Pa- » risiensis in Facultate Theologiæ approbata & sustentata per Matrem meam » Vniuersitatem Parisiensem data contra 14 præpositiones F. Ioannis de Monte- » sono, sit bene & iustè ac sanctè data, & bene siue legitimè ordinata, provt ca- » sum decet, siue casus exigit. Et iuro per fidem meam & sub pœnâ relapsus pro- » mitto, quod nunquam de cætero dictis propositionibus, nec alicui illarum asser- » tis seu positis per dictum F. Ioan. de Montesono de Ordine nostro dabo auxi- » lium, consilium vel fauorem, nec ibi contra Sententiam datam per D. Pari- » siensem Episcopum & per Facultatem Theologiæ supradictos. Ac etiam insu- » per ego iuro per fidem meam, & sub pœnâ prædictâ promitto quod dicto de » Montesono, eiusque fautoribus, adhærentibus, Consiliariis nunquam de cæ- » tero dabo auxilium, Consilium vel fauorem occulta, nec etiam publicè nec » directè nec indirectè, sed obseruabo & defendam toto posse meo Sententiam » antedictam & causam Matris meæ Vniuersitatis Parisiensis. Et omnes has re- » uocationes factas per me & faciendas ego promitto vt prius & iuro me eas bono » corde ac sponte fecisse, & sic gero in corde provt ore expressi. Et peto hu- » militer veniam B. Mariæ, S. Matri nostræ Ecclesiæ & D. Episcopo Parisiensi, » ac Matri meæ Vniuersitati Paris. & etiam Matri meæ Facultati Theologiæ: & » eis humiliter supplico vt indulgere velint veniam de præmissis.

» Item teneo & credo quod dictus de Montesono fatuè & malè locutus sit in » omnibus propositionibus per eum assertis siuè dictis. Et si aliquid falsum aut » suspectum inueniatur in libro translato per M. Ioan. Thome nondum examinato

ad

ad plenum, quod à me processerit, ad id reuocandum ex nunc & ex tunc me «
submitto tanquam illius particeps aut conscius. «

Item sciatis Domini mei quod ex parte D. Officialis Parisiensis fuit mihi inhibitum in his scriptis sub pœnis conuictionis de pertinacia in assertis, & excommunicationis. Quam excommunicationem, si contrarium fecerim, ipso facto voluit me incurrere, ne ista vel consimilia, provt sunt in articulis istis contenta quos indigestè, temerè & temerariè confessus sum, asserere, dogmatizare, publicare vel prædicare audeam. Super quibus omnibus & singulis MM. & DD. Rector & Deputati supradicti nomine & vice Rectoris & Vniuersitatis studij Paris. omniumque & singulorum quorum interest vel intererit, aut qui suâ interesse putauerint seu crediderint quomodolibet in futurum, à me Notario publico subscripto petierunt sibi fieri vnum & plura publica originalia Instrumenta, personas adstantes inuocando in testes. Acta fuerunt hæc multum solemniter Parisius de mane horâ quasi septimâ in S. Bernardo ante Sermonem ibi faciendum ad Clerum, anno, Indictione, mense, die & Pontificatu prædictis, præsentibus venerabilibus & discretis viris Ioanne Goulam, Hemone Bohic, Henrico de Ceromania, in sacra Theologia Magistris, Radulpho de Vlmonte in Artibus Magistro ac in vtroque Iure Licentiato, Gaufredo Morelli, & Ioanne Danton Iuniore Notariis Apostolicis publicis & quamplurimis aliis testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. «

Idem M. Ioannes Ade Dominicanus die 29. Augusti in signum perfectæ contritionis & doloris de præteritis erroribus, coram Vniuersitate & ingenti populi multitudine legit alterum catalogum seu vt tum dicebant Rotulum errorum suorum, Gallicè conscriptum, tradiditque in manus Notarij publici, & se pœnis omnibus vltro subdidit, si deinceps prædictos errores aut quid simile doceret, publicaret aut approbaret. Qua de re extat Instrumentum publicum in hæc verba. «

Item eisdem anno, Indictione & Pontificatu quibus supra, die Dominico, in Festo Decollationis B. Ioannis Baptistæ qui erat mensis Augusti dies 29. In venerabilium ac circumspectorum virorum MM. & DD. Ioannis Cauerij Rectoris Vniuersitatis studij Paris. Christophori de Cugneriis, Eueni Bohic, Alphonsi de Bonavilla sacræ Theologiæ Doctorum, Ioan. Baudonardi, Richardi Belet, Eustachij de Riuo Decretorum Doctorum, Guidonis Garini, Petri Dares in Facultate Medicinæ Magistrorum, Ioannis Fioti Franciæ, Reneri probi-Hominis Picardiæ, Guillelmi Carpentarij Normaniæ, Bertholdi de Alcmaria Anglicanæ Nationum Procuratorum in Artium Facultate Magistrorum, plurimorumque aliorum Doctorum & Magistrorum 4. Facultatum prædictarum per venerabiles & circunspectos viros MM. & DD. Rectorem & Vniuersitatem prædictos ad infrascripta audienda specialiter Deputatorum, & in personis ipsorum almam Matrẽ Vniuersitatem studij Paris. ibidem repræsentantium, meique Notarij publici & Testium infra scriptorum ad infrascripta vocatorum & rogatorum præsentiâ, personaliter constitutus M. Ioannes Ade Iacobita in Theologia Magister non vi aut metu ad hæc inductus, nec incarcerationis aut aliquo alio compulsionis timore ad hoc coactus, sed suâ propriâ, spontaneâ & liberâ voluntate, corde contrito, dolens de erroribus, temporibus præteritis per ipsum contra omnipotentem Deum & Filium eius vnicum Dominum nostrum Iesum Christum, ac Genitricem eiusdem Beatissimam semperque Virginem Mariam, eiusdem Conceptionem concernentibus quovis modo commissis, provt præfatus M. Ioannes Ade ibidem asseruit, & provt primâ facie apparebat, in signum constantiæ perfectæ contritionis suæ supradictæ quendam errorum suorum prædictorum reuocationis Rotulum in verbis Gallicis scriptum altâ & intelligibili voce de verbo ad verbum legit. Et omnia & singula in eodem Rotulo contenta, ore proprio pronunciauit audientibus, auscultantibus & intelligentibus vtriusque sexus populi ad hæc audiendum ibidem conuocati multitudine copiosa, cuius Rotuli tenor sequitur & est talis. «

Alia Reuocatio eiusdem Ade Iacobitæ.

SAICHEZ Tous mes Seigneurs & Maistres, & vous bonnes Gens qui cy estes presens, que je Frere Iean Adam de l'Ordre des Iacobins, Maistre en Theologie, viens icy de ma bonne & propre volenté, pour reuoquer & rapeller certaines propositions autrefois indeubement par moy, en plusieurs lieux mises & affermées en mes Predications. Premierement i'ay dit, affermé & publiquement presché en vn de mes Sermons, que la Feste de la Conception de la glorieuse Vierge Marie n'estoit point à solenniser, ne à festiuer, & qui la solennizeroit ou festiueroit, il feroit plus mal que bien. Cecy ie le reuoque & rapelle comme faux, presomptueux, & comme scandalizant les bons & simples Catholiques, qui l'ont & puënt l'auoir oy.

Item, j'ay dit & affermé, & en vn de mes Sermons publiquement presché, que qui ne festiueroit ne solennizeroit ladite Feste, il ne pecheroit point, nonobstant que ie sceusse bien que Monsieur l'Euesque de Paris eust commandé le contraire. Et i'ay dit que les bonnes Gens ne deuroient point laisser leurs besoignes à faire pour festiuer ladite Feste. Cecy ie le rapelle & reuoque comme faux & presomptueux, & scandalisant le peuple, & en deprisant l'Euesque, & en prejudice de son authorité, & en offense des simples Gens qui l'ont oy.

Item, jay dit, affermé & publiquement presché, que dire & tenir que la benoiste Vierge Marie n'eust esté point conceuë en pechié Originel, estoit pechié mortel, & qui le disoit, il pechoit mortellement & disoit heresie. Cecy ie le reuoque & rapelle comme faux, mauuais & presomptueux, & comme erreur en la Foy.

Item, en preschant au peuple i'ay reprins ceux qui en l'honneur & loenge de la Vierge Marie, disoient qu'elle n'auoit pas esté conceuë en pechié Originel, en leur improperant & reprochant & disant, *en volés-vous faire vne Deesse*, tout ainsi comme se ie vousisse dire que à l'y attribuer celle loenge estoit la faire Deesse. Cecy ie le reuoque & rapelle comme faux, & erreur en la Foy, & comme en l'offense de vous, simples Chrestiens, especialement de ceux qui ont singuliere deuotion à la glorieuse Vierge Marie.

Item, jay dit, affermé & publiquement presché, que se aucun prochien ou prochiene, auoit rancune contre son Curé, ou que il ne le cuidast pas personne conuenable ou idoine, il de sa propre authorite pourroit laisser son Curé durant la rancune, & aller soy reconcilier à vn autre. I'ay dit aussi que mieux vaulsist aux Chappellains qui oyent Confessions en l'Eglise saint Iacques de la Boucherie, qu'ils allassent oïr le Sermon, que oïr Confession en ladite Eglise où pour lors ie preschois. Quant à ce que ie dis, que és cas dessusdits, de sa propre authorité il porroit aller à autres. Ie dis que ce fut mal dit, & mains desclaire ce qui à declarer estoit en la matiere, & que ainsi comme il sonne de premiere face, c'estoit dépriser & amendrir l'authorité des Souuerains, sans la licence desquels en tels cas ou en semblables il n'appartient point. Et pourtant bonnes Gens, que vous entendez cet article, ie declaire & expose que se aucun va aux Religieux notoirement approuuez par le Pape & l'Euesque Diocesain, il le puët oïr: & aussi la personne se puët confesser, & donc ce n'est pas de sa propre authorité, mais est de l'authorité du Souuerain qui l'y est donnée, comme dit est. Ie dis aussi que rancune ne credulité que son Curé ne soit conuenable ou idoine, ne sont pas causes souffisantes de fuïr ou esloigner son Curé, mais fait mal de tenir rancune, & de sa propre authorité reputer son Curé indigne.

Item, j'ay dit & affermé que les Freres Prescheurs, dits Iacobins, estoient Curez, & le Pape l'Euesque, & que se les Curez d'iceux dont ils auoient oüy les Confessions, ne leur vouloient administrer le Corps de Nostre Seigneur, pourtant que ils n'auoient esté confessez à eux ou à leurs Chappelains, que ils vensissent ausdits Freres Prescheurs, dits Iacobins, & ils leur administreroient, car ils auoient plus grande authorité que les Curez. Cecy ie le reuoque, & dis que i'ay mal dit en disant, les FF. Iacobins de mon Ordre estre Curez. Quant

au cas de la administration du Corps nostre Seigneur, Ie dis que se les Reli- «
gieux administroient le Corps nostre Seigneur, és cas dessusdits ils seroient «
excommuniez. Et pourtant ie dis que en la matiere presente, ils n'ont pas plus «
grande authorité que ledit Curez : car ils n'ont point de authorité de admini- «
strer le Sacrement de l'Autel, se il ne leur est especialement commis, ou ce se «
n'est à personnes authorisées des Souuerains. Et par cecy appert que i'ay mal «
dit & faussement és choses dessusdites. «

Item i'ay dit que i'ay donné faueur à M. Iean de Montson. Ie dis que en «
tant comme ie l'y ay donné faueur, & que ie l'ay dit, i'ay folement fait & dit «
& me repens. «

Item i'ay dit & affermé que les Propositions de M. Iean de Montson les- «
quelles il mit en ses Vesperies & en ses autres faits d'Estude, qui ont esté con- «
damnées, estoient vrayes. Quant à ce que ie dis que i'ay dit fausseté, esclandre «
& erreur: mais crois fermement que la Sentence de Monsieur de Paris approuuée «
par ma mere la Faculté de Theologie & soustenuë par l'Vniuersité de Paris ma «
mere contre 14. propositions dites par ledit de Montson soit bien, iustement & «
saintement donnee ou iettée & bien legitimement ordonnée, ainsi comme au «
cas appartient, & comme le cas le requiert. Et pourtant ie jure par ma foy, «
& sur peine de rencheoir, ie promets que iamais d'ores-en-auant auldites Pro- «
positions de M. Iean de Montson ou à aucunes d'icelles ne donneray faueur, «
ayde ou conseil, ne iamais n'iray contre la Sentence de M. de Paris approuuée «
par la Faculté de Theologie & ma mere l'Vniuersité comme dit est. Et iure de- «
rechief par ma foy & promets sur ladite peine que audit de Montson ou à ses «
Fauteurs, aydans ou Conseilleurs ou adherans iamais d'ores-en-auant ne don- «
neray Conseil ou ayde ou faueur ne occultement, ne publiquement par moy ou «
par aultres, mais garderay, approuueray, & defenderay la Sentence dessusdite & «
la cause de ma mere l'Vniuersité de Paris, se par l'Eglise autrement n'estoit or- «
donné. Et toutes ces Reuocations par moy faites & à faire, ie iure & promets «
que ie les ay faites, faits & feray de bon cuer & de franche volonté, & ainsi ie «
sens en cuer, comme ie le exprime & prononce de bouche & demande humble- «
ment pardon à la glorieuse Vierge Marie & à nostre Mere S. Eglise & audit M. «
de Paris, & à ma mere l'Vniuersité, & à ma mere la Faculté de Theologie, en «
leur humblement suppliant qui leur plaise à moy pardonner sur les choses des- «
susdites. Car ie tiens que ledit de Montson a follement & mauuaisement parlé «
en toutes les propositions mises, acertenées & affermées par luy, dont a esté «
reprins comme dessus est dit. «

Item se aucune chose ou Sentence soit trouuée suspecte ou liure composé «
par M. Iean Thomas, qui n'est pas encore examiné à plein, laquelle chose ou «
Sentence seroit ou auroit esté mise ou dite en mon mouuement ou par mon «
conseil, ie promets à le rappeller toutesfois qui vendroit à la clarté & connois- «
sance que ie fusse participant ou coupable. «

Item mes Seigneurs & Maistres & vous Bonnes-Gens, sçachiez que il m'est «
deffendu en escrit de par M. l'Official de Paris sur peine d'estre conuaincu de «
pertinace és articles dessusdits sur peine de excommuniement, laquelle peine il «
veult que ie encoure de fait, se ie faisois le contraire que ces choses icy, ou «
semblables à celles qui sont contenuës és articles susnommez, lesquels presom- «
ptueusement & indigestement ie afferme, ie ne sois si hardy d'affermer, dogma- «
tiser, publier ou preschier desormais sur les peines dessusdites. «

Super quibus omnibus & singulis MM. & DD. Rector & Deputati supra- «
dicti nomine & vice Rectoris & Vniuersitatis studij Parisiensis, omniumque & «
singulorum quorum interest vel intererit, aut qui sua interesse putauerint, seu «
crediderint quomodolibet in futurum, à me Notario publico subscripto petie- «
runt sibi fieri vnum & plura publica originalia Instrumenta, personas adstantes «
inuocando in testes. Acta fuerunt hæc multum solemniter Parisius de mane «
hora quasi octaua in S. Iacobo de Carnificina, in medio Sermonis ibidem in- «
cœpti ad populum, anno, Indictione, mense, die & Pontificatu prædictis; præ- «
sentibus venerabilibus & discretis viris & DD Io. Ade aliàs dicto le Fils; Guil- «
lelmo Curato de Bondis, Willardo de Ernelas, Ioanne Armigeri Presbyteris, «

» Ioa. Bertin. Io. Parui dicti de Aurelianis, Florentino Papelardi, Perino Car-
» donis, & quamplurimis alijs testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Tertia Revocatio eiusdem Adæ Iacobitæ.

» Item eisdem anno, Indictione & Pontificatu quibus supra, die Dominico
» post festum Natiuitatis Virginis gloriosæ qui fuit dies 12. mensis Septemb. In
» venerabilium ac circunspectorum virorum MM. & DD. Ioannis Cauerij Re-
» ctoris Vniuersitatis studij Paris. Ioan. de Karolay Canonici Paris. sacræ Theo-
» logiæ Doctoris. Io. de Lupmonte, Io. Baudonardi, Galteri Graffi Decreto-
» rum Doctorum, Io. de Plummeriono in Facultate Medicinæ Magistri, Ioan.
» Fiori Franciæ, Reneri Probi-hominis Picardiæ, Guill. Carpentarij Norma-
» niæ, ac Bertholdi de Alcmaria Anglicanæ Nationum Procuratorum in Artium
» Facultate Magistrorum, plurimorumque aliorum Doctorum & Magistrorum
» 4. Facultatum prædictarum per venerabiles & circunspectos viros MM. & DD.
» Rectorem & Vniuersitatem prædictos ad infra audienda specialiter deputato-
» rum, & in personis ipsorum almam Matrem Vniuersitatem studij Paris. ibidem
» repræsentantium, meique Notarij publici & testium infra scriptorum ad infra
» scripta vocatorum & rogatorum præsentiâ, personaliter constitutus M. Ioan-
» nes Ade Iacobita in Theologia Magister, non vi aut metu ad hoc inductus,
» nec incarcerationis, aut aliquo alio compulsionis timore ad hoc coactus, sed suâ
» propriâ, spontaneâ & liberâ voluntate, corde contrito dolens de erroribus
» temporibus præteritis per ipsum contra Omnipotentem Deum, & Filium eius
» vnicum Dominum nostrum I. C. ac Genitricem eiusdem Beatissimam semper-
» que Virginem Mariam eiusdem Conceptionem concernentibus quouis modo
» commissis, provt præfatus M. Ioannes Ade ibidem asseruit, & provt etiam pri-
» mâ facie apparebat, in signum constantiæ perfectæ Contritionis suæ supradictæ
» quendam errorum suorum prædictorum reuocationis Rotulum in verbis Gal-
» licis scriptum, quem præfatus M. Ioannes Ade per se præsens videlicet 29.
» mensis Augusti. legerat Parisius in S. Iacobo de Carnificina, provt superius est
» expressum & cuius rotuli tenor de verbo ad verbum in præsenti Instrumento
» superius est insertus, altâ & intelligibili voce de verbo ad verbum legit, & om-
» nia & singula in eodem Rotulo contenta ore proprio pronunciauit, audienti-
» bus, auscultantibus & intelligentibus vtriusque sexus Populi ad hoc audien-
» dum conuocati multitudine copiosâ. Super quibus omnibus & singulis MM.
» & DD. Rector & Deputati supradicti nomine & vice Rectoris & Vniuersita-
» tis studij Paris. omniumque & singulorum quorum interest vel intererit, aut qui
» suâ interesse putauerint, seu crediderint quomodolibet in futurum, à me No-
» tario publico subscripto petierunt sibi fieri vnum & plura publica originalia
» Instrumenta personas adstantes inuocando in testes. Acta fuerunt hæc mul-
» tum solemniter Parisius de mane horâ quasi nonâ vel circiter in Paruisio Ec-
» clesiæ Paris. circa medium Sermonis ibidem facti ad populum, anno, Indictione,
» mense, die, Pontificatu, loco & hora prædictis. Præsentibus venerabilibus &
» discretis viris & DD. Amblardo de Murolio Canonico Parisiensi, Radulpho
» de Venizelle, Ioan. de S. Cruce Presbyteris Colmon Charon Notario Apo-
» stolico & quamplurimis alijs testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Quarta Revocatio eiusdem Adæ.

» Item eisdem anno, Indictione & Pontificatu quibus supra, die Dominica
» 26. mensis Septemb. In venerabilium ac circunspectorum virorum MM. &
» DD. Ioannis Cauerij Rectoris Vniuersitatis studij Parisiensis, Io. Trelon,
» Eueni Bohyc, Io. Columbi in Theologia Magistrorum, Io. Baudonardi De-
» cretorum Doctoris, Guidonis Garini, Io. de Salecia in Medicina Magistro-
» rum, Io. Pasqueris loco Franciæ, Io. de Zondis loco Picardiæ, Guillelmi Car-
» pentarij Normaniæ & Bertholdi de Alemaria Anglicanæ Nationum Procura-
» torum in Artium Facultate Magistrorum plurimorumque aliorum Doctorum
» & Magistrorum 4. Facultatum prædictarum per venerabiles & circunspectos
» MM. & DD. Rectorem & Vniuersitatem prædictos ad infra scripta audien-
» dum specialiter Deputatorum & in personis ipsorum almam matrem Vniuer-
» sitatem studij Paris. ibidem repræsentantium meique Notarij publici & testium
» infra scriptorum ad infra scripta vocatorum & rogatorum præsentiâ persona-
» liter constitutus M. Ioannes Ade Iacobita in Theologia Magister non vi, aut
» metu ad hoc inductus, nec incarcerationis, aut aliquo alio compulsionis timore

ad hoc coactus, sed suâ propriâ, spontaneâ & liberâ voluntate, corde contrito « dolens de erroribus temporibus præteritis per ipsum contra Omnipotentem « Deum & Filium eius vnicum Dominum nostrum I. C. ac Genitricem eiusdem « Beatissimam semperque Virginem Mariam, eiusdem Conceptionem concer- « nentibus quouis modo commissis, provt præfatus M. Ioannes Ade ibidem « asseruit, & provt etiam primâ facie apparebat, in signum continuatæ constan- « tiæ perfectæ contritionis suæ supradictæ, præfatum errorum suorum prædi- « ctorum Reuocationis Rotulum in verbis Gallicis scriptum, quem præfatus M. « Ioannes Ade per se præsens Parisius videlicet die 20. Augusti translatis in La- « tino in S. Bernardo, in Sermone facto de mane ad Clerum. Et postea videli- « cet die Dominico in festo Decollationis B. Ioannis Baptistæ quæ erat men- « sis Aug. 29. in Ecclesia S. Iacobi de Carnificina. Et postea videlicet die Domini- « co quæ erat mensis Septemb. dies 12. in Paruisio Ecclesiæ Paris. legerat, provt « superius est expressum, & quorum Rotulorum tenores de verbo ad verbum « in præsente Instrumento superiùs sunt inserti, alta & intelligibili voce de ver- « bo ad verbum legit, & omnia & singula in eodem Rotulo contenta ore proprio « pronunciauit, audientibus, auscultantibus & intelligentibus vtriusque sexus « populi ad hæc audienda conuocati multitudine copiosa. Super quibus omnibus « & singulis MM. & DD. Rector & Deputati supradicti nomine & vice Rectoris « & Vniuersitatis studij Paris. omniumque & singulorum quorum interest vel in- « tererit, aut qui suâ interesse putauerint seu crediderint quomodolibet in futu- « rum, à me Notario publico subscripto petierunt sibi fieri vnum & plura publi- « ca originalia Instrumenta personas adstantes inuocando in testes. Acta fue- « runt hæc multum solemniter Parisius de mane, horâ quasi nonâ vel circiter in « Claustro S. Honorati prope Castrum Regale de Lupara, post Sermonem ibi- « dem factum ad populum, Indictione, mense, die, loco, Pontificatu & horâ « prædictis; præsentibus venerabilibus & discretis viris Roberto Bincardi Ma- « gistro in Artibus, Simone Bourdon Ciue Parisiensi, Ioanne Tacommau Nota- « rio Castelleti Paris. Gaudefrido Morelli, ac Ioanne Danton Iuniore Notarijs « Apostolicis & quamplurimis alijs testibus ad præmissa vocatis specialiter & ro- « gatis. Et ego Ioannes Cardonis de Craone Presbyter Laudunensis Diœcesis « Magister in Artibus publicus authoritate Apostolica & Imperiali Notarius: « quia præmissis reuocationibus omnibusque alijs & singulis dum, vt supra scri- « buntur, agerentur & fierent, vnà cum prænominatis testibus præsens ac perso- « naliter interfui: idcirco huic publico præsenti Instrumento exinde confecto ma- « nu meâ propriâ scripto signum meum solitum hîc me etiam subscribens apposui « requisitus & rogatus in testimonium veritatis & præmissorum. «

Eodem anno 3. Idus Octob. moritur Romæ Vrbanus, & in Capella S. Andreæ apud S. Petrum tumulatur, cuius confectis exequijs, Cardinales qui Romæ erant numero 14. conueniunt in Petrum seu Perinum Thomacellum nobili quidem familiâ sed paupere ortum, tunc Presbyterum Cardinalem tit. S. Anastasiæ. qui 4. Non. Nouemb. electus 3. Idus scilicet festo die S. Martini consecratus ac coronatus Bonifacij IX. nomen accepit.

Porrò Gobelinus Persona Author Cosmodromij qui hoc tempore scribebat, cum Romam venisset, vidissetque Vrbani corpus non mausoleo, sed communi sepulchro reconditum, versus sequentes iuxta sepulchrum eius tabulæ ligneæ clauis affixit, quos tamen ait ab æmulis laudis eius ablatos.

Bartholomæus nomine, natu Parthenopæus
Sextus & inuictus Vrbanus Papa, relictus
Huic humili Tumbæ: qui dum purgare columbæ
Pœnas rebatur, heu mox formosa iugatur.
Vnde metûs cura prohibet me dicere plura,
Multa per aduersa qui vidi mente repressa.
Credidit inque Deum gestans animum Machabæum.
Me miseret quare sic ipsius ossa cubare

» *Forsitan inculta sua sic stant ossa sepulta,*
Donec vt in vita signis fiant redimita.

Eodem anno M. Petrus de Alliaco Doctor Theologus, Regens in Theologia & Magnus Magister Collegij Nauarrici fit Cancellarius Ecclesiæ & Vniuersitatis Parisiensis.

Eodem anno in Vniuersitate Oxoniensi discordia interuenit inter Nationes, de qua sic Henricus Knygthon. *In Quadragesima orta est dolorosa discordia in Oxonia anni præcedentis ad plenum nondum sopita, sed semper partes adhuc irritante. Nam Wallani Scholares semper inquieti adhærentibus sibi Australibus Scholaribus insurrexerunt contra Boreales Scholares, & hinc inde multa mala mortis inter eos euenerunt. Et in tantum increuit istud dissidium, quod dies campestris prælij in campo præfixus est inter Partes; sed Deo mediante & Thoma de Wodestoke Duce Gloucestriæ se intromittente cum minore damno conquieuit, & multi de Wallanis banniti sunt ab Vniuersitate Oxoniæ & in recedendo per alios Scholares Boreales ad hoc paratos ad portas villæ in recedendo oscula offerre compulsi sunt.*

Rex Nauarræ Clementem agnoscit.

Sub finem eiusdem anni Carolus Nauarræ Rex qui eatenus distulerat alterutrius Pontificis partes amplecti, se tandem Clementi addixit; cuius in hanc rem extat Diploma authenticum, quod mihi Fr Bonauentura Bauduisius Cœlestinus Parisiensis ex membrana sibi à R. P. D. Claudio Chantelou Monacho San-Germano Pratensi communicata benignè quoque communicauit.

» Carolvs Dei gratia Nauarræ Rex & Comes Ebroïcensis Vniuersis præ-
» sentes litteras inspecturis salutem in veri Christi Vicarij obedientia non errare.
» Excelsus super omnes Gentes Dominus Dei vnigenitus I. C. æterno cum Patre
» splendens lumine & ineffabili præditus Majestate de Regali solio ad ima mundi
» sui humilitate & nimia deliberatione descendens trabeam carnis assumpsit, in
» qua pro humani generis redemptione mortem præferens temporalem, morte
» sua morte nostræ mortis destruxit Autorem. Sed demum in eadem carne
» resurgens à mortuis & ad patriam gloriosus rediens, licet in gremio Ecclesiæ
» suæ Apostolos quamplurimos elegisset, vnum tamen alijs solum præferens in
» clauibus Regni sui potestatis plenitudinem super omnes, de qua alij omnes ac-
» cipere possent, contulit illi soli. Vni enim soli præ omnibus alijs Gregis sui cu-
» ram sub trina dilectionis obtestatione commisit, Petro videlicet, quem Cephas
» vocari constituit, vt sciret & omnium membrorum Corporis Christi quod est
» Ecclesia eius, ducatum & regimen ex ipsa etiam impositione nominis immi-
» nere & innotesceret non esse ipsius summi capitis & eius corporis membrum
» quod ab hoc vnico capite dissideret. Ipse quoque Petrus ostendens sub vno ca-
» pite seruari Ecclesiastici Corporis vnitatem, vnum solum Clementem videli-
» cet primum post se sibi constituit in Monarchatu Apostolico, sicut potuit &
» ei licuit, successorem, & præcepit ab omnibus refutari quos Clemens ipse res-
» pueret, luce clarius præfigurans eos qui cum Clemente vero ipsius Petri succes-
» sore & post eum quolibet loco & tempore suis canonicè electo & admisso in
» vnitate fidei non essent, communionem Ecclesiæ Catholicæ non habere. Du-
» dum siquidem, sicut fide dignorum confirmat relatio, & ipsa rei veritate etiam
» comprobatur, felicis recordationis D. Gregorio Papa XI. Romæ sicut Domi-
» no placuit, viam vniuersæ carnis ingresso, & eius obitu tam famâ communi
» quàm multorum authenticis litteris vbique diuulgato insonuit, quod per Re-
» uerendos in Christo Patres S. Rom. Ecclesiæ Cardinales in vrbe ipsa tunc de-
» gentes, ad quos noui summi Pontificis spectabat fienda Electio, Bartholomæus
» olim Barrensis Archiepiscopus in Papam electus fuerat & inthronizatus & de-
» mum solenniter coronatus; & quod post alicuius temporis interuallum Car-
» dinales ipsi ab vrbe prædicta recedentes asseruerunt se præfatum Archiepisco-
» pum per violentam impressionem & timore mortis & non aliter elegisse, apud
» Anagniam in qua erant, vbi nonnullis processibus præuijs electionem de dicto
» Archiepiscopo tanquam per impressionem notoriam, celebratam nullam esse,
» ipsumque non Papam, sed Antipapam & intrusum fuisse in Sede Apostolica so-
» lenniter publicarunt ac etiam nunciarunt. Demum apud Fundanam Ciuita-
» tem ijdem conuenientes in vnum, Reuerendissimum Patrem D. Robertum

tunc Cardinalem Gebennensem in Papam & summum Pontificem collegialiter sponte & libere, concorditer & canonice elegerunt & inthronizarunt, & subsequenter debite coronarunt vt est moris. Et ex tunc tanquam vero summo Pontifici firmiter & veraciter adhærentes, & tam de præmissa publicatione quàm de subsequenti Electione plures litteras ad diuersas mundi partes destinarunt, per quas præfatum Barrensem Archiepiscopum pro Intruso & Antipapa, & dictum olim Cardinalem Gebennensem pro vero Christi Vicario haberi & recipi debere ab vniuersis Christi fidelibus iudicabant, intimabant. Et ne per veri ignorantiam homines inciderent in errorem fideliter publicabant ad informationem verissimam, prout asserebant cuiuslibet Christiani, sicut in dictis suis apicibus latius & plenius dicitur contineri. Et quia ex ijs sic diuersimodè quodammodo enarratis, nunciatis & etiam palam & publicè publicatis, claræ memoriæ Genitor noster attonitus & perplexus deliberauit in hoc tam grandi & periculoso dubio circa vtriusque obedientiam aliquo tempore se indifferenter habere, donec de veritate gestorum esset plenius informatus. Et quamuis super ea scienda præmissa vigili diligentia ad actus aliquos processerit, morte tamen præuentus, ad eam non valuit, vt optabat, finaliter cum effectu peruenire; propter quod eiusdem negotij desideranda perfectio, nostræ solicitudini fuit reseruata, vt sicut sibi in honore & Regali dignitate iure primogenituræ succedebamus, ita & in solicitudinibus & eius curis onerosis & maximè in his quæ salutem concernunt animarum & tendunt tam manifestè ad laudem Creatoris & Ecclesiæ S. Dei gloriam & honorem per eum inchoatis etiam succedamus. Cum igitur ea sit dignior & officiosa magis frugalitas Reipub. ac cura splendidior in Regnante, per quam pacis dulcedo humanis non tantum paratur corporibus, sed salus & quies etiam animabus ad illius laudem & gloriam qui est autor pacis & amator veritatis ad nostræque & omnium verè & ritè nos in hoc sequentium & credentium salutem animarum & specialiter Populi nobis crediti, de quibus Regi omnium Regum habemus rationem reddere, vt ipsa Regni nostri bona dispositio quæ pendere maximè dignoscitur à conscientia fidei & obedientiæ iugo seruetur, quod aliquandiu post suscepta Regni nostri gubernacula non sine causis legitimis distulimus ad discussionem tantæ rei. Et vt possemus tam alti negotij veritatem elicere, cum de salute nostra & multarum animarum ageretur intendere totaliter voluimus. Consuluimus itaque super his & conuenire in vnum fecimus pro inuestigatione veritatis, Consilijs in subscriptis habendis magnæ honestatis & autoritatis viros tam de dicto regno nostro quàm de partibus extra Regnum, in & de veritate facti plenissimè vt credimus & verisimiliter credere debebamus, informatos & in Iure peritos, approbatos & expertos, per quos lumen eiusmodi veritatis tam in facto quàm iure videre & pertingere possemus, vt desiderio magno cupiebamus nostræ toto sinceritatis affectu tanquam zelator veritatis, Prælatos, solemnes Magistros in sacra Pagina, Doctores Canonum, legum etiam Professores, ac peritos in facultatibus alijs in magno numero sicut negotij qualitas altissima requirebat. Quibus auditis & prudenter examinatis illis quos in facti veritate gestorum credebamus certiores, & intellectis opinionibus Magistrorum, Doctorum & aliorum quamplurimorum peritorum. Et eorum & aliorum prædictorum vota tam in facto quàm in iure, prout per quemlibet ipsorum poteramus melius informari, cum maturitate maxima & summa deliberatione diligenter intelleximus. Quorum omnium concors assertio & vnanime iudicium remansit & conclusit, ac in eorum conscientijs & periculis animarum & sub virtute præstiti per eos iuramenti irrefragabiliter censuit dictum olim Gebennensem Cardinalem nunc Clementem VII. canonicè electum fuisse & esse verum summum Pontificem, Christi Vicarium & B. Petri legitimum successorem; præfatum verò olim Barrensem Archiepiscopum fuisse & esse Apostolicæ Sedis inuasorem & in ea violenter intrusum, vtpote electum per popularem tumultum & notoriam impressionem ipsis Cardinalibus per Romanos publicè illatam, ipsumque & quemcunque alium post eius obitum se in Papatu de facto ingerentem esse repellendum & Intrusum. Quorum consilium in virtute Altissimi amplectentes, attento insuper quod potissimum reputamus, quod omnes DD. Cardinales

» tunc viuentes qui in vtriusque prædictorum electione interfuerunt, & alij vnanimiter post & ante electionem de dicto D. Clemente factam à præfato Barrensi Archiepiscopo ex eius consortio & obedientia discesserunt, & qui morte præuenti non sunt, præfato D. Clementi indesinenter adhæserunt & adhærent inconcusse. Attento etiam quod multi notabiles Reges & Principes Christiani cum Cleris & populis suis vt verum & Rom. Pontificem susceperunt, idcirco DD. Principum Regum Franciæ & Nauarræ progenitorum nostrorum qui in vnitate S. Matris Ecclesiæ residentes hanc sibi gloriam inter cæteros mundi Principes vindicasse leguntur, vt nunquam in obedientia & deuotione veri Christi Vicarij deuiarunt: quinimo ipsos vt cultores, fautores & defensores Catholicæ fidei & pro ipsa fide feruentissimos pugiles & deuotos Ecclesia ipsa semper habuit in singulare præsidium & libertatis Ecclesiæ munimentum, vestigiis inhærentes vt decebat, & eorum fidei constantiam ac sinceram deuotionem toto mentis affectu sectantes. Habitis etiam vltra præmissa sæpissimè Consiliis pluribus nostris publicè & secretè in Cathedrali Ecclesia nostræ Pampelonensis Ciuitatis, illius inuocatâ gratiâ qui est via, veritas & vita pro veritate huius negotij perquisita, vt præmittitur, & inuenta nostris subditis insinuanda & tenenda cunctisque aliis Christi fidelibus diuulganda, de Episcoporum, Prælatorum & aliorum prudentium virorum, necnon aliorum virorum pro parte trium Statuum Regni nostri ad hoc specialiter vocatorum concordi & vnanimi consilio, præsente Reuerendissimo in Christo Patre Cardinali de Arragonia Legato Sedis Apostolicæ, in conspectu Cleri & populi multitudinis copiosæ palam & publicè declarationem nostram modo facimus subsequenti: videlicet quod præfatum Bartholomæum olim Barrensem Archiepiscopum, sic vt præfertur, in Apostolica Sede credimus intrusum & quoscunque alios post eius obitum in loco & vitio ipsius succedentes & eos vt intrusos, Antipapas, Apostatas, Schismaticos, Antichristos & Ecclesiæ Dei temerarios Inuasores respuimus & euitamus, & sanctissimum in Christo Patrem & Dominum nostrum D. Clementem Papam VII. prædictum olim Cardinalem Gebennensem fuisse & esse Papam verum, & vt verum Christi Vicarium & B. Petri legitimum successorem recipimus, ipsumque vt Patrem & Pastorem animæ nostræ & singulorum subditorum nostrorum & animarum omnium Christi fidelium recognoscimus. Et hæc omnibus & singulis subditis & fidelibus nostris, & deinde Christi fidelibus vniuersis, præsentibus pariter & futuris præsentium serie intimamus, insinuamus & etiam nunciamus, ipsis subditis & fidelibus nostris, cuiuscunque status, præeminentiæ seu conditionis existant, districtè præcipiendo mandantes quatenus sub pœna nostræ indignationis hanc informationem & declarationem nostram inuiolabiliter obseruent & totis affectibus studeant perpetuò custodire. Agnoscimus siquidem, quod inter cætera quæ gressus nostros possunt per viam pacis dirigere ad salutem & fulgorem nostri diffundere Principatus, hoc præcipuè pij operis meritum nos ad æterna præmia promouebit, hoc recolendi facti memoria Iuuentutis nostræ tempora futuris seculis collaudanda mandabit, si indiuiduo Catholicæ Ecclesiæ Corpori abscissa portio per nostræ deuotionis prudentiam ad participationem vitalis Spiritus integretur. Istius enim casti desiderij & voluntatis sanctæ propositum nobis euidentissima huius veritatis quam declaramus, commendatio pollicetur, quæ argumentis naturalibus, Philosophicis rationibus, Theologicis autoritatibus & veridicis Cardinalium attestationibus est probata. In quorum omnium testimonium ad perpetuam eorum memoriam & firmam stabilitatem, Bullam nostram auream præsentibus Litteris iussimus apponendam. Datum in Ciuitate nostra Pampilonensi die 6. Febr. anno Domini 1389.

Eodem anno 1389. M. Petrus de Alliaco insignis Doctor Theologus, Cancellarius Vniuersitatis & Eleemosynarius Regius Legationem obiit ad Clementem VII. Auenione sedentem à Rege, ab Vniuersitate, & ab Ecclesia Parisiensi ad impetrandam Petri de Lucemburgo Diaconi Cardinalis, alumni Academiæ Paris. apotheosim seu Canonizationem; in eamque rem duas habuit solennes orationes, seu vt dicebant, Collationes in Consistorio publico, quæ quia nondum sunt Typis mandatæ, seruanturque adhuc in MS. operum ipsius in Biblio-

theca

theca Capituli Ecclesiæ Cameracensis, indeque exscriptæ à D. de Francquevilla Canonico eiusdem Ecclesiæ, & Fr. Bonauenturæ Bauduisio Cœlestino Paris. missæ, quas & ipse mihi benignè communicauit, huic nostro operi inseri dignæ visæ sunt, præsertim quia Academiæ Paris. laudes fusè complectitur, à quâ se missum dicit ad impetrandam prædictam apotheosim. Prior autem oratio est eiusmodi.

Collatio M. Petri de Alliaco pro Apotheosi Petri de Luxemburgo.

PAter jam hora est, clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet te. Ioan. 17. Beatissime Pater, quamuis verba hæc sunt Christi ad Patrem supplicantis vt suæ Diuinitatis suæque humanitatis veritatem hominibus notificando clarificaret, vt perinde etiam Patris Diuinitas hominum in cordibus clarificaretur per filium, attamen verba ista, dignè vt arbitror, ad aliud hodie traducturus sum. Ad illud scilicet arduum altissimumque Legationis meæ negotium nunc coram sacro huius Consistorij auditorio prosequendum. Verum ego de rebus maximis sermonem habiturus perturbor vehementer, dicereque coactor cum Psalmista. *Timor & tremor venerunt super me*, propter multa equidem nominatim, tum propter illud quod subjungitur, *quia contexerunt me tenebræ*, tenebræ scilicet ignorantiæ, quibus propter peccatum nullæ grauiores sunt, nullæ fugibiliores. Quomodo enim de claritate aut clarificatione tenebris obuolutus judicabit? aut quæ comparatio lucis ad tenebras, vt Apostolus ait; qui autem debiliores aut imbecilliores oculi quàm ignorantis animæ & nociuo humore criminum prægrauatæ? quæ verò effulgentior coruscantiórve claritas quàm huius cui asto, præcelsissimæ ac sanctissimæ Sedis, hujusque celeberrimi Collegij, quæ lux præterea radiosior est quàm veritatis illius quæ inuestiganda ac cernenda proponitur? Mihi ergo hoc in loco congruit illa vulgata comparatio ab Aristot. in 2. suæ Metaph. libro posita de oculo nicticoracis ad lucem solis & intellectus, ad inuestigationem veritatis. In inspectione siquidem tanti mysterij quale nunc tractandum est, inualida mentis meæ acies retunditur, dicereque mihi quispiam potest illam vocem Ietro ad Moysen *vltra vires ad negotium*, Exod. 18. præsertim cum causam similem aliàs nec tractaui, nec vbi tractaretur, interfui. Communis autem ac naturalis hominum mos est, ad insolita & inusitata, cum ab eis suscipienda sunt, pauescere ac stupere. His accedit quàm multiplicia mihi hac de re cogitanti disturbia contigerint, quàm præcipitata scilicet & in suspenso habita temporis breuitas, quàm crebra animi, corporis & loci mutatio Studio infestissima multaque huiusmodi quæ si aliis vt mihi cognita essent, sanè incultus insipidusque sermo meus veniam facilius impetraret. Postremò non propriâ ego temeritate, sed præceptis quibus obniti non licet, impulsus huc accessi, & tantæ rei sarcinam debilibus humeris meis pauitans imposui. Quam ob rem excusationibus fine dato operæ pretium est meæ legationis rationem breuiter eloqui absque multa concordantiarum vocalium aut superuacuarum allegationum inculcatione. Neque enim memoriam aut curiositatem nunc ostentare propositum est, sed rem ita dicere vt probetur. Primitus attamen diuinum imploro subsidium & bleso det sua verba loqui, purget rubigine linguam, illustret quoque & per iustificationem clarificet mentem meam, & det in se ac in sua causa recta sapere, probatè loqui, & quod rectum fuit, perorare. Exoro præterea & supplicibus votis precor, Beatissime Pater, vt S. T. aures propitias faciles ac beneuolas habere merear. Hoc enim modo inutilem Filium tuum clarificabis, cum te Patrem esse hoc per effectus ostenderis. Deinde ad sacrum hoc Collegium vota facio similia, & hoc ipsum non ex meis sed ex mittentis me meritis, ex causæ dignitate atque ex Clementissima Humanitate tua impetraturum sperans, pro canonizatione mirifici & præclarissimi Adolescentis S. Memoriæ Petri de Luxemburgo olim S. Rom. Ecclesiæ Diaconi Cardinalis verba Christi resumo assumpta.

His igitur sic proloquutis ad materiam propius accedendo, priusquam ad persuadendum quod propositum est, descendam, statum triplicem considero eorum quibus congruunt verba prædicta auribus tuæ Beatitudinis insonare, &

in ipsis etiam triplicem claritatem possumus reperire. In primo statu præclarissimus Adolescens noster Petrus antedictus cum Ciuibus supernis, in quibus est claritas gaudiosæ sanctitatis & æternæ gloriæ, quemadmodum Sapient. 3. scribitur, *quod fulgebunt iusti sicut sol*, & ibidem 21. subditur, *quod dedit illis claritatem æternam*. In 2. statu est Illustrissimus Francorum Rex Carolus Christianissimus tuæ S. Filius cum prosapia suæ nobilitatis, in quibus est claritas virtuosæ æquitatis & rectæ iustitiæ, quæ vt Philosopho placet, 5. Eth. præclarissima est virtutum & neque Hesperus neque Lucifer ita admirabilis. *In tertio statu est humilis ac deuota Sanct. tuæ Filia Parisiensis studij Vniuersitas, necnon Parisiorum imò tota Gallicana Ecclesia, in quibus est claritas religiosæ veritatis sapientiæ. Quæ clara est, nunquam marcessit, vt dicitur*, Sap. 7. Isti igitur, vt dixi, tres eorum status qui tibi, Pater Beatissime, dicere possunt pro præfatæ Canonizationis celebranda clarificatione, *Pater iam hora est, clarifica Filium tuum, vt Filius tuus, &c.* Sed ista sine ampliori declaratione nequaquam pertranseamus, jam de singulis per ordinem videamus.

Vniuersitas Parisiensis.

Primò itaque, Pater Beatissime, si Diuina per similitudinem ad humana trahi licet, quemadmodum Pater æternus ab eius consubstantiali filio pro sua clarificatione rogatus est, quatenus reciprocatione quadam Patris etiam claritas hominibus nota esset, non aliter præclarus ille T. S. Filius Petrus antedictus magnâ superorum Ciuium stipatus catervâ, quantum credere & piè affirmare fas est, à te nunc clarificari expetit illâ S Claritate quam in omni virtutum studio, in omni compositione morum, in signis denique multis & prodigiis hactenus habet, habuitque apud te & apud Sedem hanc tuam atque Curiam, vt exinde tui ipsius tuæque Iustitiæ & Canonicæ Electionis claritas, ipso rogante, ipso etiam approbante hominibus innotescant.

Sed quæret forsitan aliquis quæ est ista & vnde oritur hæc clarificationis petitio? Respondebo quod non nisi ex ardentissimo quodam affectu proficiendi quamplurimis, quantum lucerna super candelabrum posita luceat omnibus qui in Domo sunt, vtque talis thesaurus non sit absconditus, sed in vtilitatem transeat plurimorum; vt insuper magnificetur Deus in Sancto suo & magnificentius, attentius, feruentiusque diligatur. Non enim vtilitatem suam sed nostram Adolescens noster quærit, sicut nec suam Christus quærebat cum dicebat, *Pater clarifica Filium tuum.* Sed in hac Clarificationis petitione nostra vtilitas, nostrarumque mentium clarificatio & illustratio petebatur. Sicut narrant Historiæ B. Protomartyrem Stephanum ter cum instantia postulasse extrahi è terra suas suorumque reliquias, non profectò vt suæ beatitudini essentiali quidquam in cœlis accederet, sed sicut dum hæc mandaret, expressit, hoc idcirco factum est, quatenus per hoc periclitanti & flagellato orbi congruum præberetur antidotum: & hoc in loco non aliter aut sentio aut iudico, scilicet quod pro nostra, non illius necessitate aut vtilitate sanctissimus noster Adolescens, imò vir vtique secundum cor Domini, nunc à te petit, vt per canonizationem clarificetur & innotescat, vt sic gratia à Domino sibi gratuitè concessa instar sideris præfulgidi radios suos vbique diffundat, & in sui imitationem fidelium corda incitet & inflammet. Quamobrem P. B. verba præassumpta eundem nunc patet dicens, Pater, inquit, jam hora est, &c. Et de prima petitione.

Sequitur de secunda quam Illustrissimus Rex Francorum per os serui sui inutilis fieri nunc statuit; ad quam debitè & secundum eius affectum solenniter explicandam, eloquentiori facundia, quàm necesse fatear, opus esset. Dicam tamen vt potero. Igitur P. B. secundum Sapientis sententiam, *Cor Regis in manu Domini est, & quocunque voluerit, inclinabit illud*, Prouerb. 20. Volens itaque Omnipotens Deus sua gratuita & insolita bonitate Regis nostri Cor ad bonum flectere & in deuium tyrannicæ crudelitatis non abduci, atque vt prædecessorum suorum vestigiis inhærendo legis suæ ac nominis defensor esset strenuissimus, fecit eundem cum Salomone puerum esse ingeniosum & sortitum animam bonam, quam sicut accepi, vir ille Sanctissimus Vrbanus Papa V. à Domino postulatum obtinuisse creditur & per suas preces Deo assiduè commendasse, bona insuper de eo præsagisse quamplurima. Et sanè

hîc Rex noster Christianissimus, quæ Regis sunt, cogitans semper & intuitu suo dissipans omne malum, habet misericordiam & veritatem, quæ custodiunt Regem, insuper clementiam, per quam roboratur eius thronus, vt notatur Prouerb. 20. Huic præcipua cura est tueri fidem, venerari Religionem, justitiam & judicium facere, impendere subiectis misericordiam & clementiam, hostibus potentiam, omnibus æquitatem, optare statum Ecclesiæ prosperum, rogare quæ ad eius pacem sunt, & dissidiosi schismatis cessationem cum suspiriis iugiter implorare. Quod dum nuper more suo ageret, ecce fama velox ab hac Romana Curia existens ad ipsum introïuit, & procidens coram præcelso Majestatis suæ Tribunali curiosè ac sollicitè nitebatur, quæ hîc apud vos contigerant, decessisse videlicet à mortali carcere æthereum illum juuenem Petrum antedictum, ac miris coruscare virtutum prodigiis, eum mortuos suscitare, cæcos illuminare, claudos erigere, soluere mutis linguam, & vt breui sententiâ multa concludam, quemadmodum de Beato Nicolao canit Ecclesia, innumeris eum decorari miraculis affirmabat. Hujusmodi voces dispergebat fama & omnium aures multiplici sermone replebat. Fama, inquam, non illa, quam Maro describens ait, Monstrum horrendum ingens; & iterum. Fama malum quo non aliud velocius vllum; & rursus, tam praui fictique tenax quam nuncia veri: de qua etiam Naso inquit, quod veris addere falsa gaudet, & quod sua per mendacia crescit. Sed fama illa erat, qualis ad aures Reginæ Sabba peruenit quæ minor erat, quàm virtutes illæ Salomonis quas referendo loquebatur, vt habetur Psal. 2. 109. Fama insuper qualis illa erat quæ de Christo exiit per vniuersam regionem, *Luc. 4.* In hoc ergo famæ intuitu hæsit aliquandiu prudentissimus Rex & eam magis ac magis audire cupiebat. Sed dum crebra repetitione fama huiusmodi sermonem vulgaret, accessit interea fides siue credulitas, quæ generatur & fit ex auditu secundum Apost. *Rom. 10.* Accessit insuper amor seu Charitas quæ virtutes pariunt, quia nihil est, vt Cicero ait, virtute amabilius, vel quod magis alliciat ad diligendum. Accessit tertiò spes vel securitas, quæ ex sequentibus bonis quæ audiebat, expectabat meliora in futurum ventura. Fides itaque famæ vocibus credit, Charitas credita diligit, spes antea ex creditis & dilectis futurum bonum adipisci concupiscit. Et hæc omnia prudentissimus Rex & Christianissimus profundâ mente circunspiciens & famæ vocibus credens eamque diligens, de ea insuper bonum sperans pro antedicta Canonizatione celebranda vices suas interponere decreuit. Ipse namque, vt verè dixi, zelum Dei ac fidei habens, velut alter Phinées, arbitrans etiam se præstare obsequium Ecclesiæ, atque eius vnitati & tranquillitati si pro Canonizatione præfata laborauit, studens insuper illum quem mortaliter viuentem honorauerat, nunc immortaliter triumphantem propensius honorare, per me inutilem tui & illius seruum modò Celsitudini tuæ proclamat piâ deuotionis voce, *Pater jam hora est, &c.* Et hæc de secunda petitione.

Sequitur de tertia, in qua dicendum est qualiter illud idem petit *humilis & deuota T. S. Filia Parisiensis Vniuersitas cum Ecclesia Parisiensi*, quibus, vt reor, tota fauet Ecclesia Gallicana. Non decet equidem, Pater Beatissime, *vt præfata Sanctitatis tuæ Filia Parisiensis Vniuersitas ab hoc petentium cœtu se disiungat. Nam quidquid ad Religionem aut communem Ecclesiæ vtilitatem spectat, procurare semper gaudet atque promouere. Nec alienum quidquam à se reputat quod Religionem tangit & fidem. Hæc est enim quæ Ecclesiam omnem velut lampas præfulgida coruscis Doctrinarum facibus illustrat. Hæc est quæ de Christianis Francorum Regibus Christianissimos effecit, & per quam Galliæ illud Elogium à Quintiliano ac deinde ab Hieronymo donatum est, sola Gallia monstro caruit, monstro scilicet perfidæ infidelitatis, cum alibi pene vbilibet tot fuerint errorum sectæ, quot Actores. Hæc denique est, quæ viros semper genuit orthodoxæ fidei defensores præcipuos & omnium morum honestate præclaros.* Nam & præclarissimus ille noster Adolescens, de quo nobis est sermo, ab ineunte ætate in ea nutritus, ac doctrinis eius sanissimis instructus est. Qui eam etiam Matrem suam filiali humilitate pluries nominauit: in qua præterea se taliter gessit, quod nulla vnquam inuidorum lingua quid-

LAVDES VNIVERSITATIS PARISIENSIS.

quam de eo sinistrum ausa est murmurare. Nam quod Sallustio difficillimum visum est, virtute inuidiam superauit. Quid mirum? ipse namque vt verbis vtamur magni illius Doctoris Ambrosij l. 2. de Virgin. *Fuit semper in corde humilis, verbis grauis, animo prudens, loquendi parcior, legendi studiosior, non in incerto diuitiarum, sed in prece pauperum spem reponens, intentus operi, verecundus sermone, arbitrum mentis non hominem sed Deum doctus quærere, nullum lædere, omnibus bene velle, majoribus assurgere, æqualibus non inuidere, jactantiam fugere, rationem sequi, virtutem amare. Quando fastidiuit humilem, quando risit debilem, quando vitauit inopem? nihil in oculis toruum, nihil in verbis procax, nihil in actu verecundum, non gestus fractior, non incessus solutior, non vox petulantior, vt ipsa species corporis simulacrum fuerit mentis, figura probitatis.* Ista ergo magna sunt præfatæ Vniuersitati incitamenta ad credendum ipsius glorificationem in Cœlis, cuius sanctitatem prospexit in terris. Quamobrem vbi de ipsius canonizatione pertractatur, esse dissimulanter agendum non putauit, quoniam in huius alumni sui honorificatione suum pensat honorem, & in publico commodo bonum proprium recognoscit. Sed nec Ecclesia Parisiensis nec vniuersa etiam Ecclesia Gallicana hoc in loco silere habeat, vbi Vniuersitatem præfatam ad hoc petendum determinatam esse prospiciunt: in talibus enim quam potius Ducem aut Doctricem sequerentur quàm Vniuersitatem memoratam, cuius vestigiis inhærere & cui in arduissimis consueuerunt fidei negotiis assentire, vtpote quam veritatis Magistram esse sciunt & sedulam oppugnatricem omnis erroneæ falsitatis? Et hanc igitur talem ac tantam Filiam tuam, Pater sancte, nunc pro canonizatione præfata vnà cum prædicta Parisiensi Ecclesia tuam noueris beatitudinem implorare ac dicere, *Pater jam hora est, &c.* Et hæc de tertia petitione.

Sequitur verò & recto ordine consequens est dictarum trium petitionum rationes & motiua subjungere. Sed antequam ad vlteriora procedam, si T. S. placuerit, primitus legendæ sunt & in tuo sacro Consistorio publicandæ illorum quos superius allegaui, Regis videlicet, Vniuersitatis & Ecclesiæ Parisiensis patentes Litteræ, vt exinde meæ legationis pateat fundamentum. Littera.....

His itaque prælibatis in verbis præmissis sic nudè propositis quodammodo tria intueri licet, quæ ad Canonizationem Sancti alicuius celebrandam & requiri & sufficere videntur. Quamuis enim ad illam obtinendam quam quærimus, magnum argumentum esse debeat quod tot & tales illam petunt, aliqua tamen eorum motiua subjungere non pigebit, ne eos fortassis incautè aut irrationabiliter petere quispiam arbitretur. Sciendum est igitur quod cauta est ac rationabiliter facta petitio, si eam triplex quæ in verbis propositis notatur conditio, comitetur. 1. Si in tempore quæratur opportunitas juxta primum Thematis versum. *Pater jam hora est.* 2. Si in donante reperiatur authoritas juxta 2. *Pater clarifica Filium tuum.* 3. Si in fine aut in opere contineatur vtilitas juxta 3. *Vt Filius tuus clarificet te.* Omissis autem aliis diuisionibus & concordantiis hæc tria sicuti proposita sunt, exequamur. Imprimis de temporis opportunitate, videlicet quod celebrandæ huius canonizationis jam hora, &c. videamus. In Naturalibus equidem & non minus in moralibus res aliqua tempus habet & horam suæ productionis, dum sufficientes ad eam producendam causæ præmissæ sunt. Quibus positis non expectandum est donec conueniens hora prætereat, quoniam vtrobique vitium est; vel si celeritate nimia aut inconsulta præcipitatione præoccupetur hora, vel si torpenti negligentia præposteretur. Eapropter per Sapientem dicitur *quia omnia tempus habent* Eccl. 3. Et iterum *omnia* inquit, *in tempore suo quærentur.*

Consideremus igitur quæ & quanta Canonizationem quam peto, præcesserint, si fortasse causas eius sufficientes & ad eam celebrandam temporis opportunitatem valebimus inuenire: Iam itaque præcesserunt admirabilis Miraculorum multitudo, testificabilis eorum certitudo, laudabilis morum claritudo, & vltra hæc tria quid ad huius Canonizationem requiratur, non inuenio. 1. Ergo præcessit admirabilis miraculorum multitudo. Dum enim mecum recogito diuersos Sanctorum obitus eorumque Canonizationes, ibidem miracu-

la magna & clara facta eſſe conſpicio, tum ad Dei gloriam ſuis in Sanctis manifeſtandam, tum ad fidem in cordibus hominum roborandam, aut aliam cauſam huiuſmodi; ſed dum illa confero ad ea quæ poſt felicem deceſſum glorioſiſſimi ac præclariſſimi huius Adoleſcentis acta fuiſſe referuntur, vix reperio plura vnquam facta eſſe præter ſolitum & vſitatum naturæ curſum, nec in multitudine equidem nec in temporis breuitate. Idipſum verò non & aliud niſi videtur diuina prouidentia ſpecialiter effeciſſe quàm vt Sancti huius Canonizatio celerius celebretur. His accedit quod multa eorum apud hanc Curiam facta ſunt & coram oculis poſita, vt iam non ex auditu tantùm, ſed ex viſis & proſpectis ſumere liceat argumentum atque iudicium. Et iſtud aut rariſſimè, aut nunquam hactenus factum eſſe conſpicio. Cuius rei quæ potior cauſa eſſe dicenda eſt quàm prætacta, ſcilicet vt Canonizatio huius citiùs fieret, quo clarius atque patentius illis res innoteſceret ad quos de ea ſpectat ferre ſententiam. Nam & per hoc rationabiliter eliditur atque reijcitur ſimilitudo illa poſſibilis induci de alijs Sanctorum Canonizationibus, quæ in dilatione multò per diuturniora tempora poſitæ ſunt. Conditio namque locorum & factorum attendenda fuit modo, & ſuſpicor in alijs neque ita velox tot geſtorum operationeque tanta apud hanc Curiam illorum probabilitas ſuo in exordio reperta eſt.

Sed expectant fortè nonnulli, vt miracula illa enarrando manifeſtem atque magnificem. Quibus reſpondeo longè plura illa eſſe ac maiora quàm dinumerare poſſim in tanta temporis anguſtia; tot enim illa ſunt, vt neſciam quod in illis potiſſimum debeam eligere, mihique conuenit illud Narciſſi apud Nalonem .... *inopem me copia fecit.* Quis enim faciliter comprehenſurus ſit & ſigillatim expreſſurus miracula eius duo millia centum viginti octo, quæ iam in Regiſtris contineri dicuntur? Inter quæ enumerantur ſuſcitati à mortuis 73. cœci illuminati 57. ſurdi ſanati 15. Muti 8. quorum duo muti à Natiuitate fuerant. Hydropici ſex, Leproſus vnus. De omni autem ſpecie febrium & alijs conſuetis infirmitatibus plagiſque & rupturis, ac caſibus fortuitis penè innumeri. Si de illis igitur perfectè loqui vellem, aut vobis eſſem faſtidio, aut in recitando deficerem, aut quod magis puto ſimul faſtidioſus eſſem, aut diminutus. Quod ſi aliqua eorum præeligere decreuero, confeſtim ea quæ, aut maxima, aut celebriora ſunt, conquiſiſſe putabor; ad quod peragendum neque tempus me habuiſſe ſufficiens fateor neque ſcientiam. Idcirco magis hoc in loco congruere arbitror me qui nihil horum accepi, niſi per auditum, ſilere quàm pauca diminuta & cum faſtidio dicere. Et hæc de primo primi Principalis.

Secundò dixi, quod hanc Canonizationem præceſſit prædictorum miraculorum atteſtabilis ſeu teſtificabilis certitudo. Et imprimis P. B. in teſtimonium poteſt accerſiri Sanctitas tua, nonnulli inſuper Reuerendiſſimorum Patrum, qui ſunt Cardines terræ, ſuper quos poſuit Dominus Orbem, & ita quos in hac re iudices habemus & teſtes; teſtes, inquam, omni credulitate digniſſimos. Sed præter veſtras innumeras eſſe audio in omni hominum ſtatu atteſtationes, quas particulatim diſſerere non diurnus modò, ſed annuus labor eſſet, nec video dolum, aut fictionem vllam ſomniari poſſe, vbi populi, Nationes, Regna, tot diuerſarum & aduerſarum conditionum, tot animorum, tot affectuum, tot Capitum, totque ſententiarum in hanc vnam conueniunt ſententiam, Adoleſcentem noſtrum apertiſſima feciſſe miracula, veruntamen non ſum neſcius multos hoc loco, etſi non voce, cogitatione tamen mihi occurrere, qui contra ea quæ dixi & quæ oſtendere viſus ſum, tres conantur formare inſtantias, quas hîc ponere libuit, vt veritas amplius eluceſcat, quo magis diſcuſſa fuerit atque ventilata.

Primi quaſi conquerendo dicunt nulla ſe vidiſſe miracula. Et quamuis hoc in loco eſſent, quamuis etiam accuratiſſimâ diligentiâ intenderent, nihil de eis niſi per auditum accipere potuerunt. Quod ſi viderent, vtique crederent. Audis P. B. veterem Iudæorum petitionem: audis creberrimam quorundam noſtri temporis querimoniam; veruntamen talibus aperta eſt, ſed formidanda Chriſti reſponſio. *Generatio hæc mala & adultera ſignum quærit*, & non dabitur ei, &c. Math. 12. Iſti cum Thoma niſi viderint & palpauerint, ſe credituros

fore negant, cum tamen veritas dicat, *Beati qui non viderunt & crediderunt.* O quàm multi sunt talium, quibus etiam si datum sit videre atque tangere, non propterea credent, sed aut pro nihilo illa reputabunt, aut calumnias mille fingent, aut sinistrè interpretabuntur. Et ita veritatem quæ se in eorum mentes inferre & ingerere conabitur, repudiabunt, eique aditum præcludent; de quibus non ineptè dici potest illud Lucæ 16. *neque si quis ex mortuis resurgat, credent.* Quamobrem inducendus est animus credere etiam quæ non videt, & aliorum attestationibus qui viderunt, fidem præstare: quoniam in lege quam etiam Christus allegare dignatus est, scribitur, quod *in ore duorum vel trium stat omne verbum.* Deuteron. 22. Et hæc de 1. obiectione.

Secundò sequitur aliorum non minus insulsa conquestio atque obiectio. Dicunt enim ab hoc sancto viro se multa cum magna petiuisse deuotione & multâ precum instantiâ, sed inexauditos ac vacuos recessisse. Verum ex scripturis multis istorum erronea cœcitas refelli potest. Quid enim mirandum est si non impetrauit, qui aut fictè, aut dubiè, aut tentatiuè, aut curiosè, siue non in charitate ac fide, aut non pro sua æterna salute Deum in suo Sancto rogare præsumpsit: cum videamus Paulum tantum, ac talem Apostolum ter Deum rogasse & ter inexauditum recessisse. Corinth. 12. Nonne etiam veritas vno verbo apertissimè huiusmodi quæstionem repellit, vbi ait, *Multi* Leprosi *erant in Israël sub Helisæo Propheta & nemo eorum est mundatus*, nisi Naaman Syrus, Luc. 4. Et hoc de obiectione 2.

Tertiò subijcienda est alia calumnia quorundam dicentium Sanctos & Sanctas multo maioris meriti apud Deum tot & talia quæ de isto narrantur, nequaquam operatos fuisse. Sed istis præsto est Christi responsio, qui de seipso qui verè solus Sanctus est, ait, *Amen, amen dico vobis*, qui credit in me, opera quæ ego facio, faciet & maiora horum faciet, Ioan. 14. Et hæc de 2. primi Principalis.

Tertiò, dixi quod hanc Canonizationem præcessit laudabilis morum claritudo; postquam enim de miraculis & eorum testimonijs dictum est, nunc recto ordine, provt pollicitus sum, dicendum videtur de virtuosa & laudabili nostri Adolescentis vita, ac eius moribus præclarissimis, quoniam nec miracula per miraculorum testimonia facile creduntur, nisi vitæ laudabilis claritas præcesserit. Superuacuum autem videri posset & tædio proximum istam vitæ puritatem operosè eloqui, præsertim coram illis qui istud me melius experimento didicerunt, nisi quia laudabilium factorum quamuis notissimorum non inamœna est repetitio, maximè vbi res exigit, & si summatim & breuiter fiat, vt facturum me promitto. Nam ex magno virtutum eius aceruo pauca & vulgata quæ ad manum se obtulerunt, extraham.

Et inter hæc quid potius eloquar quàm claritatem suæ fidei, suæ continentiæ suæque humilitatis? Nam cuius fides stabilior atque feruentior, cuius maior & conspectior puritas, cuius postremò humilitas profundior? de hac triplici virtutum claritate, quamuis superficialiter videamus. 1. Itaque fidem eius interiorem per opera conijcimus, & per quæ opera, inquies? planè per multa & nominatim, quia iugem ad Deum orationem cum suspirijs & gemitibus facere solitus erat, & fiduciam de Deo quæ ex fide oritur, constat ei maximam infuisse. Probant hoc eius responsiones, cum super tenuitate imò aliquando defectu rei familiaris ad Deum nonnunquam deferatur Quæstio, & Nos, inquiebat, bonum Dominum habemus, qui non deseruit sperantes in se, ipse nobis perabundè prouidebit. Hæc erat filialis responsio, & ex Euangelij profundissimis thesauris exhausta. Deuotionem eius in orando & assiduitatem non perfacile est exprimere. Nihil enim crebrius, nihil auidius faciebat. Quod si Scipio ille Africanus filius Iouis ob inde creditus est, quod in Capitolio matutinis horis ipsum semper adire & rogare solitus erat, multo magis hic veri Dei Filius appellandus est, (secundum adoptionem loquor) qui tam sedulus in orando eum repertus est. Hæc autem fides saluberrima, quæ in nostro velut in Apostolo Petro firmissimè stabilita fuit, assensum vehementem afferre debet de suorum miraculorum veritate, attestante Christo, qui ait, *Signa eos qui crediderint, &c.* Marc. 16. & Math. 17. *Si habueritis fidem sicut*

granum sinapis, &c. Non mirum igitur si tanta Adolescentis istius fides tantorum miraculorum extiterit operatrix.

Sed hîc vnum de modestia eius in fide exemplum referre libet contra præsumptuosissimam quorundam temeritatem, quæ ex antiquis latebris nuper in propatulum exsurrexit. Fuerunt enim nonnulli ex illo Ordine quem arbitror vos scire, qui Adolescentem nostrum tum Cardinalem dum Parisius moraretur cupidissima instantia per verba & scripta informare satagebant, vt omnino inducerent in animum credere Virginem gloriosam in originali peccato conceptam extitisse: & illud cum aliquot vicibus egissent, quâ intentione Deus nouit, semel scedulam vnam authoritatibus plenam eidem porrexerunt: quæ cum postea coram eo legeretur, affuit, qui oppositum suaderet, diceretque authoritates illa minimè concludere. Tunc aliquandiu cogitabundus hæsit Adolescens noster, qui videns hac in re dubia nullo pacto bonis moribus prodesse, quod ipsa Virgo crederetur in originali peccato concepta, aut etiam si verum esset, id ipsum dogmatizari plus obesse, considerans etiam posse piè at modestè sileri aut oppositum teneri, arripiens scedulam & in ignem proijiciens ait, *Non sit de cætero aliquis qui amplius mecum super hac opinione loquatur.* Et hæc de eius pia fide sufficiant.

2. De claritate suæ puritatis & continentiæ locuturus nullas inuenio ad eam exprimendam dignas voces, à quo, vt audiui, nullum vnquam dissolutæ, aut effrenis lásciuiæ signum egredi visum est, neque verba ab eo audita, quæ vel tenuem scintillulam libidinosæ, aut illecebrosæ mentis prætenderent. Deinde constat eum sororem suam generosissimam, crebris monitionibus ad sanctæ Virginitatis continentiam perpetuò obseruandam incitasse. Considerandum tamen est & animo circunspiciendum ætatem formositatemque suam, recogitandum quo tempore & quo in loco pudicitiam seruauerit, illo, inquam, in loco, ac illo in tempore perditissimo & corruptissimo, in quibus prodigium quoddam est castitas, & in quos maximè incidit illud Poëticum.... rara est concordia formæ atque pudicitiæ. Nam tot sunt exempla luxuriæ, vt in contrarium verba & admonitiones sæpe frustra sint; sed & quod demum horrendum est, iam suasores & Ministri teterrimi castitatis violandæ copiosâ sæpe remuneratione ditantur, & si Satyrico versu vti libet.

Quis nunc diligitur nisi conscius, & cui feruens
Æstuat occultis animus semperque tacendis?

Illud verò quod de puritate nostri Adolescentis dictum est, credibilius fiet, si eius consideremus remedia contra prædicta libidinis incitamenta; imprimis abstinentiam, quæ summum est cum Dei adiutorio contra hanc pestem remedium, iuxta illud vulgatum Terentij prouerbium. Sine Cerere & Baccho friget Venus. Quid dixi abstinentiam? austeritatem potius dixisse debueram. An illa tibi videtur abstinentia simpliciter nominanda, talem & in tali ætate constitutum cilicio vti & ieiunijs frequentissimis tenerum macerare corpusculum? ista autem castitas & puritas in Adolescente nostro magnum est argumentum miraculorum faciendorum, quoniam, teste Hieronymo contra Iouinianum, vbi multa & præclara dat virginitatis præconia, virginitatis præmium in multis fuit diuinatio & miraculorum operatio, provt de Sibyllis decem & de Cassandra & de Claudia quæ cingulo nauem traxit exempla posuit. Et hæc de eius continentia & puritate sufficiant.

3. De humilitate huius Adolescentis nostri dicturus sum, quæ licet in omnibus, tamen nouissimè in sepulturæ eius electione prospecta est; quo facto mihi certè dicere visus est illud Æneïdos..... facilis iactura sepulchri: & multò congruentius Lyricum illud Horatij, Mitte, id. dimitte superuacuos honores sepulchri: sed quoniam velut vmbra corpus, sic insequentem se gloria fugit & prosequitur fugientem, vt perpulchrè de Catone ait Sallustius, & veritatis testimonium est, *Qui se humiliat, exaltabitur.* ideo adspicite nunc quæso quale nunc sepulchrum & quàm gloriosum obtinet. Compara mihi marmora sublimibus alta columnis, & artificum manibus solertissimè sculpta, confer aurum,

gemmas atque diuitias Crœsi in vnum congestas, quid ad hoc sepulchrum quod nulla vnquam vetustas obruet, nullus euertet terræ motus, nulla vnquam demolient incendia? Talia autem præbet humilitas, non insolens superbia, non vanissimus & perniciosissimus honoris appetitus. Quid autem mirum si hac humilitate Sanctus Deo placuerit, vt miracula operari meruerit, cum humilitas tantum olim miraculum operata sit, vt Deum temporaliter conciperet? Nam vt Bernardus ait, *Maria Virginitate placuit, sed humilitate concepit.* Ex quibus omnibus aliqualiter persuasum est Adolescentem nostrum talia habuisse, vt eum miracula operatum ex suis virtutibus credi possit; scilicet ex fide eius, castitate atque humilitate, & ex eisdem ipsum æternæ felicitatis heredem esse concluditur; quoniam de habentibus fidem dicitur, Iacob. 2. *Diuites in fide heredes Regni quod promisit Deus.* De humilibus siue Pacificis, *Mansueti hereditabunt terram.* Et de habentibus puritatem, in Psalmo scriptum est, *nouit Dominus dies immaculatorum & hereditas eorum in æternum erit.* Et sic ex prædictis patere possunt tria, quæ illam quam peto Canonizationem iam antecesserunt, scilicet admirabilis miraculorum multitudo, testificabilis illorum certitudo, laudabilis morum claritudo, quæ ad illam faciendam sufficere videntur; idcirco concludi potest quod iam hora est, &c. Et hæc de primo principali diuisionis præassumptæ, scilicet quod in tempore reperitur opportunitas.

Sequitur de secundo, in quo principaliter restat ostendere, quod in donante reperitur authoritas iuxta secundum thematis verbum, *Pater clarifica Filium tuum.* Quamuis ergo P. B. Ecclesiæ causa quælibet per supereminentem authoritatem ad te pertineat, appropriatè tamen & quasi singulariter huius causæ tractatio tuum respicit tuumque requirit summi Pontificis officium. Nam causa hæc non de pusillis & minimis est, sed de maximis & arduis, quas ad Sedem Apostolicam & sedentem in ea summum Pontificem referri ac remitti debere Apostolicæ sanctiones insinuant; sed ista quæ in te est authoritas, Pater Beat. non solitaria est, sed eam duas habere comites aspicio, scientiam scilicet & dilectionem quæ in verbo proposito denotantur & quæ mihi magnam spem afferunt de Canonizatione prædicta facienda, quoniam sicut Pater authoritatis nomen est, sic clarificatio scientiam insinuat. Quia sicut allegatum est, clara est & quæ nunquam marcescit sapientia; per quod autem melius significatur quàm per filium dilectio? potes igitur istam Canonizationem facere, quia Pater es, scis, quia sapientiæ claritatem habes & eam diligis & affectas quia Filius tuus est. Tu ergo Pater clarifica Filium tuum; sed quoniam de authoritate tua & potestate paterna iam dictum est, si de scientia loqui velim atque prudentia & claritate ingenij tui, vereor ne per hoc aliqua quæstuosæ, aut blandæ adulationis suspicio aduersus me nascatur, quoniam vt Quidam ait, summorum laus hominum quamuis vera & sincera, de ore tamen humilium non sine quadam blandiciarum suspicione procedit. Quamobrem isto omisso verto me ad id quod tertio loco dixi, scilicet quod istam Canonizationem facere diligis & affectas; & hoc, quia iste Filius tuus fuit, quem arctissimo semper dilectionis vinculo complexus es. Vt igitur eius honorificationem diligas, necesse est mentaliter, siquidem recolligo qualiter sancta Paternitas tua erga Filium istum, Filium vtique tua sanctitate dignissimum sibi se fauorabilem exhibuerit, dum in hac verè mortali & fluida vita viueret & exinde coniecturo ingentiorem nunc illius tibi in eo dilectionem. Prius enim beneficijs eum locupletasti, deinceps sustulisti in Episcopatum, postremo in Cardinalatus apicem sublimasti; sed vtinam Pater B. vtinam ab omnibus illis imitari quæreretur in sanctitate qui quærunt quamuis adolescentuli ad altos Ecclesiasticarum dignitatum Gradus similiter promoueri; verum multum timeo ne talis modi iuuenilis promotionis plures sint in posterum quàm sanctitatis affectatores. Et ad impetrandum dignitatem allegabunt multi istius promotionem qui eius silebunt sanctitatem, simile aliquid agentes, ac si degeneres milui quia corpulentiam aquilis parem habent, pares in volatu & præda esse contendunt. Pessimus tamen mortalium hic mos est bonorum exemplo colorare ac defendere culpam. Cui nisi prouideatur, magno malo accrescet, ac deinceps Ecclesiæ ordinem, quod Deus auertat, per promotiones indignorum

subuertet. Sed ad te redeo, P. B. qui Adolescentem nostrum bene meritum sic promouisti, vt eum eiusque familiam propriis aliquando opibus sustentasti, eius quippe generosissimam nobilitatem diligebas ortumque eius nobilissimum. Sed istas dilectiones prætereo. Cardinalis namque dilectio & amor iste quem locutus sum, in vtrumque flexibilis est, & bonis atque malis communis, plus quoque aliquando mali affert quàm boni: quod nisi ita esset, melius irent res humanæ, atque vt æstimo, facta Ecclesiæ. Verum alia longè dignior & laudabilior dilectio tua erga eum fuit, quam optima & singularissima nostri Adolescentis indoles, sua virtus, sua abstinentia, sua castitas, sua bonorum omnium plenitudo genuit, auxit atque roborauit. Quocirca quid aliud restat nisi vt canonizationem huiusmodi expeditè & celeriter faciat Societas tua? quoniam, vt declaratum est, authoritatem faciendi habes, scientiam, affectionem habes. Sed sunt fortassis nonnulli qui hoc in negotio majorem scrupulositatem quàm fortè conueniat, conantur ingerere, & hanc celeritatem quam suadeo, dissuadere nituntur, tribus inter cætera innitentes argumentis. Dicunt enim quidam nouissimo hoc in tempore suspectissima debere censeri miracula, quoniam vltimus Christi aduentus expectatur, quem multæ falsorum miraculorum apparentiæ præuenient, & iuxta Chrysostomi sententiam Mundus quasi æger & senex variis fantasiis, portentuosisque apparitionibus perturbabitur. Deinde alij istum canonizare nihil aliud esse dicunt quàm in derisum & contēptum Curiam istam ac huiusmodi Canonizationem tradere aduersariis videlicet & schismaticis, quorum est officium omnia in sinistram partem interpretari, & ideo hanc Canonizationem facere magis esset schisma confirmare potius quàm sedare. Deinceps reliqui adstruunt non expedire citò in credulitatem talium miraculorum prolabi, allegantes illud Sapientis, qui citò credit, leuis est corde, Eccles. 19. sed licet magna sint ista & difficultatis non modicum habentia, solubilia tamen & aliis quæ pro nostra parte faciunt, minus probabilia. Quamobrem ista discutiamus, ne authoritatis vel fidei plus habeant quàm merentur. Sanè concesso primo assumitur de suspicione miraculorum, non video propter hoc oportere canonizationem quam peto differre aut in dissimulationem deducere. Cum hoc enim, quod miracula hac ætate nouissimâ suspecta sunt, vel prohibet aliqua & multa fieri posse ac potuisse tam aperta & taliter circunstantionata, vt omnis possit & debeat merito de eis tolli suspicio, qualia in proposito facta esse veritas refert & experientia docet.

Quantum vero ad illud, quod de aduersariorum verbis ab aliis additur, non refert vt puto, quid de bene actis inuidi aut maleuoli aut ignorātes iudicent. Clament, latrent & perspicuæ veritati contradicant, si illud agere demeruerunt & si dati sunt in reprobum sensum: sin autem, provt melius spero, resipiscant ac reuertantur, & Dei voluntatem justitiamque cognoscant, quod si facere nolunt, ipsi de se ac de animæ suæ periculo viderint, Tu autem P. B. quod in te est, perfice; alioquin si sinistræ oblocutiones & rumores quilibet tanti penduntur, vt propter eos tam honestum opus aut differri debeat, aut relinqui; sicut nunquam graues & falsi rumores deerunt, ita nunquam ad opus hoc agendum opportunitas accedet. Quin etiam si illud dissimulando prætereas, hæsito ne in deteriores & indigniores incidas linguarum morsus. Nihil itaque hominum linguis liberius, imò nihil temerarius est; nihil denique à freno alienius, quod ex Iacobi Apost. verbo & plus per experientiam quotidie comperimus. Quis enim Christo purior, sanctior, & in miraculis abundātior fuit? nota tamen sunt quæ in eum dicta fuerunt opprobria. Ipso autem docentè scimus, quia non est Discipulus supra Magistrum. Sed quid ad tertiam aliorum calumniam responsurus sum, qui dicunt non citò esse credendum, *Qui*, inquam, *cito credit, leuis est corde*. Nunquid Apostoli vndecim Christum resurrexisse citò crediderunt & laudati sunt, Thomæ verò ambiguitas tarditasque reprehensa est? Exprobrata est etiam à Christo duritia illorum qui his qui viderant eum resurrexisse, non crediderant, *Math. vlt.* Petrus & Andreas ad primam Domini vocem relictis retibus & Mathæus abiecto telonei officio secuti sunt Dominum. Plurimæ etiam Gentes ad primam prædicationem absque multis, imo quandoque absque vllis miraculis confestim se fidei

iugo submiserunt, vt in Actibus Apostolorum & Sanctorum legitur. Et de filiis Israël, *Exod. 4.* dicitur quod visis Moysi signis crediderunt. Laudantur tamen omnes isti super hoc; Pharao verò de induratione culpatur. Sed si hæc vera sunt, quid ad Sapientis authoritatem sum dicturus? *qui*, inquit, *citò credit, leuis est corde*, sanè nec negare licet, nec negabo equidem, sed planè secum fatebor; & hoc faciliter soluitur, si cum Glossa dicere velimus, dari hîc documentum, ne citò credamus malum de proximo, vel dicere possumus, quod inconsulta illorum simplicitas culpatur, qui omni spiritui credunt, & ob hoc in pericula & discrimina multa illusi prolabuntur. Vtrobique enim, vt Seneca ait, vitium est omnibus credere & nulli. Vel adhuc addere licebit, quod illos sapiens damnauit qui citam & præcipitatam credendi libidinem habent absque authoritate vel apparentia, etiam in his quæ Religionem concernunt, & istud vigere ità in multis compertum est, vt ad omnem rumorem, etiam leuissimum aliquem esse sanctum prædicent, eidem vota faciant. Quare si eos interrogaueris cur id agant, aut fingent aliquid aut se nescire respondebunt. Veruntamen talia omnia quæ ficta sunt & incerto authore per ora hominum volitantia citò decidunt, velut folia gelu percussa & ea facilitate quâ orta sunt, cadunt. Neque enim vt à Cicerone trahitur, simulatum quidquam potest esse diuturnum; sed veritas velut firmis innixa radicibus in æternum stat, illa etiam quæ vt beneplacito Dei non ex hominum consilio processerunt, vsque in finem inconcussa perdurant, vt præclarè dicebat ille Iurisperitus Gamaliel, *Act. 5.* si est, inquit, ex hominibus consilium, dissoluetur; si ex Deo, non poteritis dissoluere. Nostra verò res, P. B. hoc argumento non in fictorum aut humano consilio fabricatorum numero ponenda est, neque enim primò ortu suo debilitate cecidit, sed in dies magna sumpsit incrementa, quoniam fere jam per biennium altiores quotidie radices egit & grandius assiduè robur adepta est.

Responsum est igitur tribus objectionibus quæ scrupulosam quandam retardationem suadere videbantur Vnde patet, quomodo debet authoritas tua atque sincera sanctaque affectio tua moueri, quin citò clarificetur filius tuus. *Pater ergo clarifica Filium tuum.* Et hæc de 2. principali diuisionis præassumptæ. Sequitur de 3 in quo restat ostendere quod in illius Canonizationis fine vel opere continetur vtilitas, iuxta tertium Thematis verbum, *vt Filius tuus clarificet te.*

Iam ergo Pater B. jam mihi videor de multitudine, firmitate & testificatione eorum miraculorum quæ facta sunt, de temporis etiam opportunitate & horæ, de vitæ ipsius laudabilitate, de authoritate & sancta affectione tua ac de aduersariorum objectionibus plura dixisse, & iam de prolixitate notari formido apud illos maximè qui rei huius magnitudinem non attendunt. Sed grandes res vix paucis verbis explicantur. Dabo tamen operam, vt in dicendis breuis fiam. Tu verò P. B. mihi æquas & paternas aures accommoda, & quod modicum vel ex ignorantia vel affectu breuitatis dixero, supple, quod malè, corrige, quod ineptè, tolera, quod bene, approba. Et huic spei innitens me ad 3. principale conuerto quod est de Canonizationis huius vtilitate: pro quo sciendum est quod Lactantius lacteus eloquentiæ Tullianæ fluuius in 4. Instit. lib..... cap. 43. & 44. pertractans de Christi miraculis respondere nititur, quod illa non solum realia erant, sed etiam figuratiua, & cum hoc quod salutem exterius operabantur, Corporum significatiua erant exterioris sanationis animarum *aperuit*, inquit, *cæcorum lumina cælestis virtus & lucem non videntibus reddidit*, & hoc facto significauit fore vt conuersus ad Gentes quæ Deum nesciebant, insipientium pectora illuminaret luce Sapientiæ & ad veritatem contemplandam cordis oculos aperiret. Et hoc idem postea diffusè pertractandam inducit de surdorum, mutorum, claudorum ac leprosorum sanatione & de suscitatione mortuorum. Hoc autem quod de Christi miraculis ab eo dictum est, nos edocet quid de nostri temporis miraculis sentire debeamus, vt multa quia data sunt in antidotum Corporis, sint etiam in figuram & in signum sanationis animarum. Quid enim prodesset exterior sanitas, si interior quæ grauissima est, infirmitas perduraret? perpendamus igitur in genere quantum diuina virtus concedere dignabitur ad quos & propter quos fines hæc tot & tanta miracula nostro in tempore facta sunt; & inter alia triplex finis, siue triplex ratio considerari potest. 1. est B.P. tui ipsius tuæque justitiæ ma-

nifestatio & magnificatio. 2. est pacis ac vnitatis adnexio siue reintegratio. 3. est pessimorum morum correctio atque depulsio.

4. Ergo quod tui ipsius tuæque justitiæ manifestatio ex hac Canonizatione sperari debeat, per argumentum à contrario dilucidè aperitur. Si enim dolor patris est filius stultus, *Prouerb. 19.* in patris redit gloriam filij honor, & claritas Filij in Patris redundat claritatem. Ideo Christus Patri suo consubstantiali dicebat, *Glorificetur Pater in Filio.* Et illud idem tibi nunc dicere potest Filius ille tuus quem loquimur. Ipse namque vt piè credo pro tuo honore & pro Ecclesiæ ac pacis vnitate assiduè pias ad Deum fundit preces, & si tanti apud Deum meriti est, vt corpora sanet, orabit etiam attentius & facilius impetrabit pro animarum sanitate, quantum apud Deum pretiosior est & carior animæ quàm corporis sanatio. Sed vt illud apertius declaretur, verto me ad 2. finium prædictorum de pacis scilicet ac vnionis reintegratione. Non possum itaque trahi vt credam quod Deus nefandissimum hoc schisma perpetuò in Ecclesia sua quæ vnica sponsa sua est, permissurus sit, sed aut multos seuerissime puniet, manifestisque flagellabit indiciis aut quod multo maluerim, non continebit misericordias suas, quin aliquorum adhuc sibi deuotorum preces exaudiat. Et vtraque hæc conjectura exemplis antiqui testamenti recipit fulicmentum. Prima de Chore, Dathan & Abiron, quos terra absorbuit viuos, quia contra Moysen & Aaron seditionem fecerant. 2. Verò de eo quod dictum est à Domino ante fulminationem peccatricium Ciuitatum, *Gen. 18. si inuenti*, inquit, *fuerint decem iusti, non delebo propter decem.* Licet enim multum peruerso nondum tamen peruersissimo fato res eunt, vt non reperibiles sint in Ecclesia Dei decem justi. Quod si ob decem justos Deus Sodomæ & Gomorræ fulminationi pepercisset, credo & nunc dignam plurimorum perditionem ob paucos justos aut tollet aut mitigabit. Si verò veritatis quidquam habet conjectura, hæc hominis peccatoris de Dei Consilio ac dispositione affirmare vlterius audeo dicere miracula hæc tanta admiratione plena non ob aliud fieri, nisi vt justitiæ veritas, quæ quibusdam caliginosis errorum nubibus apud multos clausa & obscura hactenus habebatur, jam clarificetur & luceat. Quapropter si hæc verè speranda sunt, celebranda est quantocius canonizatio ista quam prosequor. Si verò quod vehemēter pertimescendum est, Deus Ecclesiæ suæ, vt more humano loquar, iratus est, quid potius agendum est quàm vt Canonizatio huius celeriter celebretur, quatenus visis & manifestis signis impius derelinquat viam suam & vir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad Dominum, & miserebitur ei; nisi fortassis quod Deus misericorditer auertat nostris exigentibus demeritis, ita vt Pharao obstinati simus ac indurati, vt neque signis moueri possimus nec corrigi flagellis, quod signum est extremæ damnationis & jam damnatæ desperationis exitium. Ostensis igitur duabus causis ob quas verisimiliter Dei Clementia nostro in tempore tot & tanta prodigia monstrare dignata est, ad tertiam causam sermonem conuerto, vbi dicebatur ista contigisse ad emendationem pessimorum morum nostri temporis & ad reformationem ipsorum, & certè nunquam ad loquendum cuiquam vberior prægrandiorve materia accessit quàm mihi nunc offertur, qui de perditissimis moribus nostræ ætatis loqui institui, qui adeo immunes, adeo nefandi, adeo flagitiosi sunt, vt mirificus noster Adolescens mihi videatur consummatus in breui & è medio sublatus, ne cor eius subuerteret malitia. Quisquis enim seuero & acri Iudicio nostrum Æuum considerabit, mirabitur quod nondum sicut olim omnis Caro deperiit, corrupit namque omnis Caro viam suam, immò illa ætas, de qua hoc scriptum est, nostræ ætati collata iusta fortassis dici poterit, adeo peruersi sunt magis quàm illorum nostri mores. Nam in nostro tempore maximè veritatem habet illud Iuuenalis, — omne in præcipiti vitium stetit. Illud quoque Nasonis, viuitur ex rapto, non hospes ab hospite tutus. Non socer à genero, &c. Et quod insanabilis morbi est signum, malo suo lætantur homines, gloriantur cum malè fecerint & exultant in rebus pessimis, præclarè vt à Seneca dictum est, quod tunc deest remedij locus, vbi quæ fuerunt vitia, mores fiunt. Iam verò proh dolor! etiam in quibusdam Ecclesiasticæ policiæ viris tam insana dementia reperitur, vt maxima inueniantur auiditate in omnia se præcipitare vitia, tanquam virtutes sint virtutes declinare, quemadmodum horrenda eis vitiorum monstra

videantur. Sed licet hæc ita se habeant, tamen quia Dominus noster I. Chr. Pater est misericordiarum, qui non vult mortem peccatoris, nos modò piis exemplis ac prodigiis admonere voluit, vt arripiamus virtutis iter, antequam tendat arcum suum & inebriet sagittas suas sanguine, antequam omnia deuoret & ardeat vsque ad inferni nouissima. Voluit insuper vt felicissimus iste noster Adolescens inter tenebrosas vitiorum nubes, inter huius æui spurcidas feces velut Lucifer clarus & incontaminatus effulgeret, vt ingereret pudorem quibusdam senibus plenis dierum malorum, pueris etiam maledictis, quorum plures inter Ecclesiasticos viros reperire facile est, si tamen viri dicendi sunt, & non potius bestiæ in humana effigie latitantes, vt Seneca ait: quocirca nil potius opportuniusque hac in re agendum videtur quàm vt citissimè in omnium notitiam istius Adolescentis vita & miracula deueniant, vt perinde viri constituantur in speculis, non muti, non secordes, non somnolenti, aut negligentes, non plus vitâ destruentes quàm verbo ædificantes; & isti suis bonis moribus & doctrinis salutaribus salubrem cunctis populis annuntient pœnitentiam. Vbique siquidem, imprimis tamen in hac Ciuitate Auenionensi vbi prius hæc facta sunt. Nam vt fortassis necessitas major erat, morbidaque pernicies vehementior, aliæ enim Ciuitates bene viuere, ac prædicta credere sibi faciliter persuadebant, si istam Ciuitatem non verbis tantummodo sed operibus ista credere animaduerterent, & sibi ipsis prius bene viuere persuaserint. Non ergo reperiatur obsecro Ciuitas ista obduratior quàm Niniue quæ absque miraculis ad breuem Ionæ comminationem conuersa est; alioquin formidandum est ne Christus graui exprobratione huic Ciuitati querimoniam faciat, qualem Ciuitatibus Iudææ eum fecisse legimus, *Math. 11.* dicatque nominibus mutatis, væ tibi Auinio; quia si in Tyro & Sidone factæ fuissent virtutes hæ quæ factæ sunt in te, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent.

Si sunt igitur 3. fines morum, scilicet correctio, reintegratio & tui ipsius tuæque Iustitiæ manifestatio ac magnificatio, propter quos Deus, quantum mihi conjecturare fas est, isto tempore, isto in loco, tot & tanta agere voluit per talem Adolescentem, & propter quos fines adipiscendos celebranda quantocius videtur ipsius Adolescentis nostri Canonizationis clarificatio. Et hæc ita vos posse, immò fortasse debere hac breui ratione confirmo. Nam morosa & diuturna expectatio vel dilatio vestra non facilitatem credendi in hominum cordibus sed tarditatem generabit. Quare? quia ipsa mora non ex prudentia sed ex dubietate vestra orta fuisse putabitur. Cur ita? quia scilicet magna istorum miraculorum portio apud vos facta esse refertur. Quid vltra? sane si differtis, aut non credent apud vos talia facta esse aut tardius credent. Quo pacto? quia vbi experientia adest, vt diuturna fiat inuestigatio non oportet. Quæ ratio? quia si experientia certa non est, nihil relinquitur vnde certitudo major hac in re colligi possit. Sed si hoc, inquies, certè fiat, dici poterit præoccupatum & præceps fuisse iudicium, non equidem. Qua de causa? quia profecto non ex temporis breuitate, sed ex sufficientium testium defectu, in Iudicio culpatur celeritas. Subdet fortasse aliquis, quod ita cito factas esse hactenus aliorum Sanctorum Canonizationes reperimus, certè siue hoc calumniari possit siue admittatur, nihil omnino concludere videtur. Quid ita? quia non omnia ita celeriter, ita patenter in tali loco, in tali tempore, in tali persona, cum talibus testimoniis, cum tali necessitate aliorum Sanctorum Canonizationes præcesserunt, vt sic possent ac deberent tanta acceleratione tractari. Cæterum. P. B. noli te frustrare hac gloria, sed age aliquid, vnde pacem tuo in tempore reformatam aut reformari proximam aspicias, quod inter omnia quæ in mortali hoc æuo tibi possent contingere foret gratissimū. Hæc igitur ex prædictis breui epilogo recollecta magnam mihi spem afferunt, quod clarificationis & Canonizationis hujus celebrationem acceleratione debita feliciter adimplebis. Et istud nomine quo supra supplicans verba Christi concludo prius assumpta pro themate, *Pater jam hora est, clarifica Filium tuum.* Ad hoc autem dictum Patris pro responsione à te habere spero, & clarificaui & iterum clarificabo. Et adhunc effectum totius Legationis meæ tenor peruenire conatur, quod ad Dei Sanctique sui gloriam ipse præstare dignetur qui cum gloriosa claritate viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Sequitur in eodem MS. altera Collatio facta quoque Auenione, Carolo VI. Rege præsente eodem anno circâ Kalendas Nouemb.

ALTERA COLLATIO.

Pater jam hora est, clarifica Filium tuum, vt Filius tuus clarificet te, Ioan. 17. Pater Beatissime rursus ad negotium meis impar viribus euocor. Rursus os in Cœlum ponere & præcelsum compellor eloqui mysterium, rursus idcirco verba resumo aliàs assumpta pro themate, *Pater iam hora est, &c.* Nuper itaque ad S. T. præsentiam ex parte illustrissimi ac serenissimi Principis Francorum Regis tunc absentis delegatus extiti, seruitorum suorum minimus, vt super canonizatione Domini Petri de Luxemburgo felicis memoriæ S Rom. Eccles. Diaconi Cardinalis aliqua proponerem. Habui tunc verba multa, equidem si temporis angustia & occupationum mearum cumulus inspiciatur, sed pro rei magnitudine & grauitate sententiarum pauca erant fateor atque exilia. Enarraui, si meministis, post excusationes meas plurimas tunc præmissas qualiter Canonizationem hujusmodi Tres Status siue tria hominum genera fieri postulabant. 1. Domnus Petrus antedictus & cum eo superni Ciues Cœlestis Curiæ in quibus est claritas gaudiosæ sanctitatis & æternæ gloriæ. 2. Dictus Francorum Rex & cum eo cæteri Nobiles seu illustris prosapiæ, in quibus est claritas virtuosæ æquitatis & rectæ Iustitiæ. 3. *Deuota S. T. Filia Parisiensis Studij Vniuersitas, & cum ea cuncti fideles Parisienses, imò totus cœtus Gallicanæ Ecclesiæ, in quibus est claritas Religiosæ veritatis & Christianæ Sapientiæ.* Dixi tunc de triplici horum Statuum claritate, quibus etiam possem non inconuenienter aptare illud Apostol. 1. *Corinth. 15* Alia est claritas solis quoad primum; alia Lunæ, quoad 2. alia Stellarum, quoad 3. sed applicationem breuitatis gratia prætereo. Nam explicatæ fuerunt præclarissimæ eorum laudes: nec tamen me latet quàm multo plures dicendæ essent, sed & breuitati intentus & fastidij timidus illas nunc omitto, superuacuæ etenim essent laudes meæ, vbi tam perspicuè factorum laus inspicitur; nec opus habeo pro eis collaudandis fundere verba mea, quos eximia virtutum magnitudo admirabiles gloriososque reddit & celeberrima fama clarissimos. Præsertim cum præsentem intueor Illustrissimum Francorum Regem, cujus maximas laudes atque præconia omnino reticere non possem, nisi de his mihi aliàs habitus sermo esset, & insuper nisi suspectum esset, sicut fere semper est, viri potentis præconium suo in conspectu ab ore inferioris exhibitum, istud vnum & illud verissimum atque notissimum dixisse suffecerit, quod de B. olim Protomartyre Stephano scriptum est, Act. 6. *Intuentes enim omnes qui sedebant in Concilio, viderunt faciem eius tanquam faciem Angeli.* Et profectò veluti de visione Angelica omnes hujus Concilij & sacri Consistorij Patres gratulari videntur, & quodammodo gratias agere, quia Regem Christianorum Christianissimum; sic enim eum sacri Canones appellant; Regem insuper Catholicæ veritatis defensorem præcipuum inter se suscipiunt, ac ipso tanto Majestatis viro præsente decorantur, per quem etiam absentem maximè effectum est, vt sua eis authoritas suusque honos remaneret. Verum ne in id quod cauere volueram, relabar, ab his me laudibus continens ad incepta regredior. Eò tunc igitur quo legationis meæ ratio explicabatur, vnanimi prænominatorum supplicantium petitione antedictæ Canonizationis clarificationem fieri postulabam dicens verba superius resumpta pro themate, *Pater jam hora est, &c.* In quibus quidem verbis, vt hæc vnanimis petitio exauditione digna judicaretur, tribus eam stabilitam fultamque conditionibus affirmabam. Prima erat temporis opportunitas juxta primam Thematis particulam. *Iam hora est.* 2. erat donantis authoritas juxta 2. *Pater clarifica Filium tuum.* 3. erat operis vtilitas juxta 3. *vt Filius tuus clarificet te.*

Quantum ad primum, ipsam congruitatem seu opportunitatem temporis tria ostendebant quæ Canonizationem hujusmodi præcesserunt, scilicet admirabilis miraculorum multitudo, testificabilis eorum certitudo, laudabilis morum claritudo. Duo prima tunc breuiter prosecutus sum. 3. reseruaui. Quantum autem ad 2. principale hoc in actu demonstraui te authoritatem ac potestatem habere scientia simul & sincera dilectione comitatam, de quibus tunc pauca dixi; sed &

nunc ea præterire decreui, ne tibi videar adulari, quoniam vt egregiè à quodam dictum est, summorum laus hominum quamvis vera ac sincera, de ore tamen humilium vix sine quadam blandiciarum suspicione procedit. Quantum verò ad 3. vtilitatem hujus Canonizationis in tribus reponebam, scilicet in suæ Iustitiæ declaratione, in pacis & vnitatis Ecclesiæ reparatione, in nostrorum morum correctione, de quibus tunc omissis nunc dicere pollicitus sum. Hic est ergo breuis per me tunc propositorum epilogus, hæc meæ narrationis summa & diffusæ per orationis meæ stricta collectio, hoc denique illud antecedens fuit, ex quo verba præassumpta visus sum concludere, *Pater iam hora est,&c.* Sed quoniam multa dicenda restabant, pluraque tunc omissa fuerunt, placuit c.7. P.B. vt inpræsentia Christianissimi Filij tui Francorum Regis aliqua iterato sermone dicerem: quod præceptum quamvis admodum mihi graue sit, & arduitate sua vires meas ex superans in tanta præcipuè occupationum & tumultuantium curarum turba quibus detineor, non obedire attamen non potui, & gratum mihi est idipsum quod datur otij, hoc in facto conterere.

Quasi igitur ab initio totum orditurus noua jacio fundamenta, aliisque verbis alias explicabo sententias, de aliàs dictis nulla aut quàm paucissima repetendo. Præsens verò negotium in tres partes siue in tres considerationes diuidendum censui, juxta tres nostri thematis particulas. 1. Erit de ipsa claritate qua Adolescens noster emicat juxta 2. Thematis particulam, *clarifica Filium tuum*, clarifica, inquam, id. claritatem manifesta. 2. Erit de illa luciditate quam sua lux irradiat juxta 3. *vt Filius tuus clarificet te.* Clarificet, id. per suam claritatem illuminet. 3. Erit de cœca imbecillitate quæ vult vt ista lux nondum effulgeat contra primam, quâ dicitur, *Pater jam hora est.* Iam ergo singula per ordinem videamus; & 1. de ipsa claritate quâ Adolescens noster emicat, quam in eo esse triplicem reperio. 1. est generosæ celsitudinis. 2. est virtuosæ exercitationis; 3. est miraculosæ operationis. 1. Ergo in Adolescente nostro reperio claritatem generosæ celsitudinis, propter quam figurari potest per illum Mardocheum qui fulgebat vestibus Regiis & jacinthinis, videlicet & aërinis, Hester scilicet, vbi claritatis hujusmodi duos esse radios perpendo, temporalem, scilicet nobilitatem, cum præmittitur quod fulgebat vestibus Regiis; spiritualem insuper dignitatem, cum subjungitur quod fulgebat vestibus jacinthinis & aërinis, quæ vestes dignitatis spiritualis figuram conuenienter prætendunt. Sed imprimis de spiritualis dignitatis claritate dicamus; quæ quanta in eo fuerit, ex hoc patet quod de gradu Episcopali vsque ad Cardinalatus apicem quanquam ætate juuenis prouectus est, & velut Seniores Babylonis ipsum Danielem juuenem excelsa in sede locauerunt dicentes, *Veni & sede in medio nostrum*, quia dedit tibi honorem Senectutis. Daniël. 13. Non aliter tu P. B. & vos Patres conscripti, hunc Adolescentem inter vos seniores sublimastis. Rectè id quidem, nam ætas senectutis vita immaculata, *Sap. 4.* Ideo ibidem cum præmisisset senectus venerabilis est, ne deliri, improbi & pleni dierum malorum Senes sibi ex eo blandirentur, continuò subjunxit, *non diuturna nec numero annorum computata.* Et superadduntur ibi multa; quæ Adolescenti nostro optimè conueniunt. Sequitur enim, *placens Deo factus est dilectus & viuens inter peccatores translatus. Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius.* Et iterum, *consummatus in breui expleuit tempora multa*, placita *enim erat Deo anima illius, propter hoc properauit educere illum de medio iniquitatum,&c.* Hæc ergo de suæ dignitatis spiritualis claritate dixisse sufficiat.

Porro Nobilitatis eius temporalis claritatem perlucidissimam esse quis non videat? hic namque præclarissimæ propaginis Regum Franciæ proximus extitit, & ab ipsa nobilissima stirpe *de Luxembourg* propinquam immediatamque traxit originem; & ab hac generis claritate, quia extrinsecus est & nonnunquam malis propria, Adolescentem nostrum minimè commendarem, nisi præceptorem in hoc sequerer Philosophum in Rhetoricis, nisi etiam in sacris Literis plures & nominatim ipsum Christum Matremque eius commendatos cernerem, quia ex Regali stirpe Dauid & aliorum exorti sunt; nisi insuper admiranda magis in hoc redderetur tanta istius humilitas in tanta sublimitate, tantaque vitæ puritas in eo qui potuit transgredi & non est transgressus, facere mala & non fecit. Nec in ipso magnopere admiror aut laudo quod nobilem ortum

habuerit; istud enim naturæ est, miror potius & maximis laudibus dignum judico hanc originis suæ claritatem tenebrosâ peruersorum morum fuligine nequaquam obscurauit, sed magis illustrauit, vsque adeo vt si etiam obscurus ei ortus fuisset, nihilominus nobilitatem quæ nonnisi per virtutes vnquam parta est, sibi ipsi contulisset, provt apud Salustium fecisse gloriatur Marius, & Tullius Cicero in inuectiua quam in eundem Salustium habuit, cujus hæc verba sunt. *Ego*, inquit, meis majoribus virtute mea præluxi, vt si prius orti non fuerint, à me accipiant initium memoriæ suæ. Et post pauca. Satius est etenim me meis rebus gestis florere quàm majorum opinione niti, & ita viuere vt ego sim posteris meis nobilitatis initium & virtutis exemplum. Hæc ille. O quàm meliùs præclarissimo Adolescenti nostro illud de se dicere licuisset; noluit quippe absque propriis de aliorum laudibus gloriari, ne per fabulosum illum Æsopi coruum notaretur qui sua sorte non contentus cæterarum auium fulgidas plumas quibus ornaretur, furtim surripuit & proprij inops de alieno decore glorians cæteras spernebat. Verum vbi superba fraude detecta auis quælibet quod suum erat, sustulit, relictus est nudus risui opprobrioque objectus. Heu quot sunt in hominibus corui tales qui de parentum laudibus absque propriis tumidâ elatione superbiunt, & dum inde gloriosi esse putant, falluntur, irrisioni potius & contemptui sunt proximi. Præclarè siquidem apud Salustium prænominatus Marius ait, profecto, inquit, *ita se res se habet*, Majorum gloria posteris quasi lumen est, neque bona neque mala eorum *in occulto patitur*: ideo quantò vita prædecessorum præclarior tanto hominum secordia flagitiosior. Hæc ille. Ideo quidam eleganter eos simiæ comparat, quæ quanto in excelsiori & clariori loco ponitur, eo amplius deformis eius effigies irridetur. Si ergo laudas quod Adolescens noster generosum ortum habuit, lauda potius actum generosumque eius animum rerum vilium contemptorem. Si laudas quod in libera familia genitus est, lauda potius magis quod liberam mentem habuit à similibus moribus alienam Si laudas denique generis claritatem, quam natura dedit, lauda eam multo amplius quam ipse sibi bonis moribus comparauit, claritatem scilicet virtuosæ exercitationis, quæ est 2. claritas quæ Adolescenti nostro conuenire dicebatur. De hac enim claritate scribitur, Prouerb. 4. *Iustorum semita quasi lux splendens*. Hujus verò claritatis tot sunt radij quot in Adolescente nostro virtutes, quas enumerare etiamsi velim non potero. Propterea satis mihi est de tribus ejusmodi radiis summatim & breuiter facere mentionem. Primus ergo est radius Catholicæ veritatis, pro quo induci potest illud, Ioan. 8. *Qui sequitur me non ambulat in tenebris*. Sed habebit lumen vitæ, lumen scilicet fidei per quod spiritualis vita dirigitur. Secundus est radius candidæ puritatis, de quo intelligi potest illud Cantic. 5. *Dilectus meus candidus*, scilicet per munditiæ puritatem, & rubicundus electus ex millibus. 3. Est radius profundæ humilitatis, ad quod trahi potest illud, Iob. 28. *Hesperum super filios terræ consurgere facit*. Humiles nempe, ideo Filij terræ appellari possunt, quia terrenæ originis suæ memores de se sapere non nouerunt. Propter primum, Adolescenti nostro dici potest illud Psal. *Confessionem & decorem induisti amictus lumine*, scil. fidei, sicut vestimento. Propter 2. Ei aptari potest illud Ecclesiastici 43. Pulchritudinem candoris eius admirabitur oculus. Propter 3. Verò illud 2. *Reg*. 23. Sicut lux auroræ oriente Sole mare absque nubibus rutilat, id. absque altæ superbiæ & elationis nubibus irradiat. Isti autem tres radij, scilicet fides, puritas, atque humilitas tres sunt virtutes quibus præcipuè Adolescens noster in hac vita claruit, & quibus etiam post mortem clarere meruit miraculis, vt inferius declarabo. Hoc enim aliis dicere propositum erat, sed quoniam illud omisi, nunc repeto. De hac ergo trina virtutum claritate quamvis superficialiter, videamus. Primo itaque fidem, &c. vt in priori collatione, vsque ad sufficere videatur. Idcirco, &c. Tum subjungit quæ sequuntur. Et hæc de secunda claritate sufficiant, quæ esse dicebatur claritas virtuosæ exercitationis.

Sequitur de tertia, quæ est claritas miraculosæ operationis, de qua accipi potest illud Psalmi, *Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ, vidit & commota est terra*. Quid enim conuenientius per coruscationes quàm opera miraculosa figuraliter accipimus quæ intuentium oculos suo fulgore perstringunt, sed nequaquam se perfectè intueri permittunt: innumerabilibus autem coruscationi-

bus hujusmodi radiis Adolescens noster effulget, nam & ferè innumerabilia sunt ipsius miracula, verissimumque est nostra hac ætate, illud quod de sua prædicat magnus Doctor Augustinus, *lib. 1. Retract. cap.* Tam plura, inquit, istis temporibus fiunt miracula, vt nec omnia agnoscere, nec ea quæ cognoscimus enumerare possimus. Veruntamen aliqua ex eis quasi è magno aceruo accipiam non quod nobiliora sint, neque enim istud ausim polliceri, sed quod illa prius mihi ad manum oblata sunt, & quatenus breuiora sint, omnes nequaquam circunstantias in Registris miraculorum studiosissimè positas, puta tempus, puta locum, genus, officia, sed eas duntaxat quæ ad factum & rationem miraculi, magis spectant, commemorabo. Igitur puella quædam Henriëta nomine annorum 12 in alueum molendini tunc molentis decidit præceps & vehementi aquæ raptu adusque perueniens, obice sui corporis eam & motu cessare coëgit: qua de re admirantes Molendinarij & lignum esse vel massam piscatoriam æstimantes accepta grandi barra magnis ictibus ac plurimis puellæ corpus tundebant, nec sic tamen proficientes introïtu canalis clauso & aqua elapsa ibidem descenderunt, & vt puellam mortuam ibique ictibus confractam inspexerunt, inuasit eos stupor subitus & eam extrahentes in auunculi sui domum tulerunt, qui neptis casu concussus acerbo, primò attonitus esse, dehinc gemere & ejulare, post à turba secedere, & crebris singultibus sanctum Cardinalem cujus jam fama inibi percelebris erat, implorare cœpit. O immensa Dei miseratio! O ejus superadmirabilis in Sancto suo potẽtia prius à morte quam ipse à tellure: cui gemebundus incubuerat puella surrexit. Quis itaque quis obstupere huic miraculo vel possit vel audeat? perpende singula, rapacissimum aquæ impetum concitatam torti vertigine rotam teneros puellæ artus prementem, moram in aqua diuturnam, vbi respirare fas non erat, graues denique robustorum cum grandi fuste pulsiones quæ singula non dicam delicatũ puellæ corpus, sed durissimum quemque virum erant penitus extinctura, & ecce tamen breuis in Sancti hujus commemoratione accessit ad eum oratio, puella rubet, fibræ micant, membra palpitant, respirat, viuit, ambulat, & ne quid miraculo desit, taliter sanatur, vt de altero nullum læsionis in ea signum remaneret. Addamus altera in persona, miraculi similem effectum. Guillelmus quidam loci de Belona, diuturno tempore, diuturnis variisque ægritudinibus fatigatus tandem expirauit, & elapso horarum duarum spatio sudario eum inuoluere ac sepelire parabant astantes, Binda mortui Mater venit, cumque sancto Cardinali, sic enim vulgus ipsum appellat, deuouit, audi rem stupore dignissimam, iste confestim non solum suscitatus: quid etiam plenè sanatus est, sanusque sepulchrum visitauit, ac de se ipso retulit quod in emissione spiritus non alios sensit dolores quàm si ossa ejus omnia frangerentur. Oriri tamen aliquorum in mentibus quæstio potest, si enim iste mortuus est, vt asseritur, abscessit suo ex corpore anima & vel in Paradisum vel in Infernum vel in Purgatorium abiit. Interrogatur ergo si quid talium in suæ mortis hora vel post inspexerit. Quod si vidisse quisquam neget, ac se nescire respondeat, quomodo mortuus fuisse dicendus est & non potius apoplexia vel extasi percussus? sed istud si verum est quod talium sit inscius, quod nescio, ob hoc tamen vis miraculi nequaquam euacuatur aut tollitur; possibile est enim aliquem verè mortuum vereque suscitatum fuisse qui eorum minimè recordatur, quæ suus spiritus aut vidit aut sensit agente hoc Deo, ne mysteria reuelet quæ Deus vult latere abscondita. Nec hoc mirum, cum etiam se nescire dicat Apostolus an extra corpus vel in corpore raptus extiterit. Sed hæc de mortuis dicta sunt.

Iam verò intueamur cœcos. Ricardus de Synercio octogenarius fortuito casu à 15. annis plena amborum oculorum cœcitate percussus erat, ad Sanctum hunc pias fudit preces, mira res: continuò namque illuminati sunt oculi ejus, & ad sepulchrum accedens perfectæ visionis munere dotatus est, cum tamen ætas sua talis esset, quâ potius naturalis oculorum vigor caligabat, extinguique debuerit. Sed ita naturam gratia vicit.

In Henrico Præpositi quinquagesimum annum agente taliterque percusso talis etiam apparuit miraculorum effectus.

Porro loquamur & mutos. Puer quidam dictus Assandus Heliæ ætatis 4. annorum sic à natiuitate mutus erat, vt nullum vnquam omnino potuerit proferre

verbum.

verbum. Ad hunc Cardinalem votum pro eo emissum est, & eodem die patenter idioma intelligibiliter locutus est. Similiter Iacobus Guigonis quinquagenarius à tribus jam annis loquelæ omnis expers & impotens repente vt Oratorium sepulturæ ejusdem calcauit Cardinalis linguæ eius vinculum perfectè solutum est.

Surdos insuper audiamus. Petrus Valentini sexagenarius à 30. annis grauissimam aurium surditatem patiebatur, voto per eius vxorem ad hunc Sanctum emisso, reparatus est ei auditus, ita vt eadem nocte in lecto existens campanas audierit, quas antea non poterat. *Beatrix* quondam relicta Ioannis Bardini à surditate simul & cœcitate quæ sibi casualiter obtigerant, precibus ad eundem Sanctum provt in somnis admonita fuerat, effusis illico curata est.

Ad contractos præterea & claudos transeamus. Puella quæ Ioanneta 12. annis adeo cunctis artubus suis inualida adeoque curua erat, vt de loco in locum quantumcunque eniteretur absque alterius personæ adminiculo mouere se non posset, voto pro ea facto in crastinum perditus rediit membris vigor, curuitas in rectitudinem mutata est, & sepulchrum pedes visitauit. *In Guillelmo* Desiderij Presbytero non disparem sanationem de simili inbecillitate reperies.

Deinceps duos à caduco morbo mirabiliter profectò liberatos accepi, quorum vnus dictus Anglicus Boissomij quinquagenarius 30. annis mane quolibet per horas duas & amplius hoc morbo humi sternebatur velut mortuus. Alterum scilicet Ioannem Lopini quotidiè à puero octies & plerunque decies vehemens hæc torquebat infirmitas, fecit quilibet pro se vota, & eorum neuter vllas postmodum Reliquias passionis hujus tam antiquæ, tam consuetudinariæ, tam denique radicatæ persensit.

Erant præterea duæ puellæ, vna Ermessendis nomine vndecimum, altera Peyronna 18. annum agentes; istæ provt ex verbis & gestibus sumi poterat indicium malè à dæmonio vexabantur. Super primam dicta est per Presbyterum oratio in hujus Sancti honore composita, & statim oscitando petulentum emisit spiritum simulque sanctitatem recepit. Pro altera factum est à parentibus votum & infra crastinum extitit liberata. Velim ergo scire quid ad hæc dicturi sint æmuli atque detractores. Negabunt fortassis res hujusmodi contigisse. Negent igitur cæteras omnes Historias: negent aliorum Sanctorum actus atque miracula: negent ad extremum hominibus fidem, & in humana duritie nonnisi quod viderint aut palpauerint, credant. Nam de prædictis omnibus qualem nisi per aliorum testimonia accipere possumus fidem? si de his ergo quæ testamur, hæsitant, viuunt qui viderunt, qui palpauerunt, qui in sem- tipsis ista experti sunt. Viuunt insuper qui ista aliaque plura ac majora diligenter nec minus fideliter inscripserunt. Ab his interroga, istis crede, alioquin duplici increpatione dignus es, qui de proximorum fidelitate peruersè existimas, neque Dei opera, vt decet, veneraris. Ecce ergo quam pauca ex quamplurimis hujus Sancti miraculis enarraui. De duobus enim tantummodo mortuis sermo habitus est. De cœcis totidem, de mutis, surdis, Contractis, Caducis, Dæmoniacis non amplius quàm duos de genere quolibet commemoraui. Præterea in toto quatuordecim solum facta miracula expressi, cum tamen absque illis quæ infrascripta non sunt, vltra duo millia ducenta in Registris contineri dicantur. Addo ad hæc vnum, quod aliàs à me dictum memini, non in vno tantùm scilicet loco, sed in variis remotisque climatibus, in variis Tribubus & Linguis ista mirabilia contigisse; ita vt omnis absit doli omnisque fictionis compositæ suspicio. Quamobrem discute audacter hæc Dei opera, euolue, inuestiga calumnias: quære etiam si velis, non effugies veritatem. Te potius instar laquei perstringet. Quanto amplius in illis tu versaberis, caue tamen ne in his reprehensibiliter curiosus sis. Memineris enim Sententiæ Augustini super Canonica Ioannis. *Curiositas*, inquit, *in miraculis est*, & hoc desiderium adeo non est. Neque enim frustra à Sapiente dicitur, *in multis operibus eius ne fueris curiosus*. Sed tamen vt res ista perspicua magis fiat de miraculorum ratione & quantum intersit inter mirabilia malorum & bonorum, miracula modesta curiositate paulisper differamus. Secundum igitur S. Thomam 2, Sent. d. 18. qu. 3. & alios Doctores communiter, quod omne miraculum aut supra naturam aut præter naturam est. Exempla

verò gratiâ breuitatis omitto. Per 4. conditiones vera à falſis miracula, quantum humana ſcire patitur imbecillitas, ſecernuntur. 1. Differentia eſt, quoniam Magi, Aruſpices & Arioli aut ſolum præſtigiis & ludificatione ſenſuum, aut per priuatos Dæmonum contractus operantur ea quæ in rei veritate à cauſis naturalibus fiunt per celerem & imperceptibilem actiuorum cum paſſiuis applicationem, ſicut Auguſtinus ſuper Exod. de Magis Pharaonis oſtendit. Vera autem miracula veraciter fiunt & ſuper virium naturalium potentiam à Deo principaliter, ab aliis miniſterialiter concauſantur.

Secunda differentia eſt, quia de rebus vanis, ſuperuacuis & inutilibus ac pleriſque nociuis ſunt malorum opera, vt excœcare homines eos ſubitò & immobiliter figere, ſerpentes immittere, volatum ſimulare, & his ſimilia ſecundum verò Auguſt. verbum in Serm. de Tentatione Chriſti, inane eſt omne miraculum quod vtilitatem ſalutis non operatur humanæ; & hanc differentiam tangit Petrus in itinerario Clementis.

Tertia aſſignatur differentia, quia miracula vera in confeſſionem veræ fidei, falſa verò in eius ſubuerſionem fiunt, & quatenus veram fidem Chriſtiani deſerant, aut in falſam ſuis exigentibus demeritis infideles perſeuerent.

Quarta verò ſuperadditur. Mali namque non per vitæ puritatem aut Diuini hominis inuocationem, ſicut boni, ſed per neſcio quos barbarorum nominum ſtrepitus per mugitus horrendos, vt de Sibylla narrat Virgil. 6. Æn. nonnunquam incidendo ſe cultris & pueros ſacrificando deteſtabiliter operantur, vtunturque aliquando cadaueribus humanis & cæteris infandis & obſcœnis, quemadmodum Lucanus Poëta lib. vbi de Theſſalis mulieribus loquitur curioſè valde & copioſè. Audiſti ergo qualis ſit inter vera falſaque miracula diſcretio. Tu itaque ea quæ nunc recitata ſunt, intuere, ſi non à falſorum miraculorum conditionibus aliena ſint. Nulli in his dæmonum contractus, non inanes quæ citò auolant, ſenſuum ludificationes, iſta porro non vana atque nociua, ſed qualia Chriſtus egit, ſunt pietatis opera, dehinc non in detrimentum fidei, ſed ad eam in fidelium cordibus adaugendam. Deinde conſtat ea non niſi per ſimplicem Dei inuocationem in hujus Sancti commemoratione apud Idiotas & ſimplices fuiſſe perpetrata. Igitur quiſquis eſt qui cœca præſumptione ſancta hæc reprehendit aut paruipendit vel irridet, modeſtius ſentire incipiat, & piâ citius humilitate illa diſcutiat quam incauta temeritate ſe in falſum procaxque judicium præcipitet & ſi verbis non mouetur, moueatur factis, admoneatur exemplis. Retulit nempe de ſeipſo Dominus Guillerus Gaucelini Preſbyter, quod in principio horum miraculorum hac in Ciuitate per duos menſes extitit, & aliquando curioſitatis cauſa ſepulchrum ipſius Domini Cardinalis viſitare aſpiciebat copioſum populi concurſum, & ea quæ deuotio talium feruens facere ſuadebat, ſicut cratem ſepulchri ferream oſculari, terram ex eo ſumere, & de ea os fricare ac eam deglutire. Tandem pro aliorum magis conſuetudine quàm ex ſua deuotione ferream cratem oſculatus eſt, illorum tamen omnium quæ facta referebantur, incredulus ſiniſterque eorum interpres maximè propter ſchiſma propter quod profectò prouenit hac in re magna dubitantium pars, ſed audi. Tantus citò poſt dolor cum calore ſuis in labiis exortus eſt, vt vix aliquid ponere poſſet: per quinque verò dies poſt dolor hic in deterius aſſiduè vertebatur, donec præſentia ductus ad ſepulchrum pergens, tertio nouenæ ſuæ die ſanatus eſt, cratem quam indeuoto ore prius tetigerat, humili poſtea deuotione deoſculans. Caueant idcirco qui iſti ſimiles ſunt in judicio, ne ſimiles aut inferiores futuri ſint in ſupplicio, ſed potius ad commune piumque deuotorum Iudicium conuertantur, vt ſic de hoc noſtro Adoleſcente & virtutum ſuarum ac miraculorum lucida claritate impleatur illud Iob. 11. c. Meridianus fulgor conſurget tibi ad Veſperam. Poſt hunc labentis vitæ decurſum, & illud quod ſequitur, ſecurus dormiit, & requieſcet, in illo ſcilicet æternæ pacis ſecuritate de qua dicitur per Prophetam, *In pace in idipſum dormiam & requieſcam.* Ibi enim verum erit quod ſubditur, & non erit qui te exterreat, ſed faciem tuam deprecabuntur plurimi. Illud namque vltimum jam creberrimè fieri conſpicimus: magis autem fiet, dum per Canonizationem ipſius ſua hæc ſanctitatis & miraculorum claritas ampliori authoritate manifeſtabitur in populis. Pro qua Canonizatione

celebranda nunc adstans Serenissimus Francorum Rex per os serui sui humiliter supplicat pia deuotionis mente dicens. *Pater jam hora est,&c.* Et hæc de prima consideratione siue parte principali nostri Sermonis, quæ est de ipsa claritate quâ Adolescens noster emicat.

Sequitur videre de secunda quæ est de illa luciditate quam sua lux irradiat juxta quintam particulam *vt Filius tuus clarificet te.* Non est quippe, Pater B. otiosa hæc Adolescentis nostri triplex claritas antedicta, sed potius se diffundit & vagit vt mediante suo lumine aliud lumen videamus juxta id Psal. *in lumine tuo videbimus lumen.* Quod si quis interrogauerit quale lumen videbimus, respondebo quod triplex. 1. Lumen est æquitatis & justitiæ. 2. Lumen est vnitatis & concordiæ. 3. Lumen honestatis & munditiæ. Propter 1. dici potest illud, Is. 58. *Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & anteibit faciem tuam Iustitia tua.* Et illud Psal. *Educet quasi lumen justitiam tuam & judicium tuum tanquam meridiem.* Propter 2. Illud Psal. *ortus est sol & congregati sunt.* Ortus est, inquam, per Canonizationem hominibus notificatus Adolescens noster sæpe dictus, qui est alter sol propter suam claritatem atque puritatem, & congregati sunt, scilicet fideles in concordem Ecclesiæ vnitatem. Propter 3. illud Psal. præ fulgore eius nubes transierunt grando & carbones ignis. Transierunt, inquam, nubes falsarum opinionum, grando dissensionum & carbones ignis malarum operationum.

Huic autem triplici lumini quod ab hujus sancti Adolescentis luce diffunditur, triplex correspondet vtilitas, siue triplex ille finis aliàs dictus, qui ex eius canonizatione vtiliter prouenire speratur, scilicet tuæ Iustitiæ declaratio, pacis & vnitatis reparatio & morum correctio. 1. Namque quod tuæ Iustitiæ mafestatio & declaratio ex hac Canonizatione sperari debeant,&c. dic vt supra à signo E. ad signum F.

Igitur Pater B. si vis, sicuti vis vt æquitas & Iustitia demonstretur, vt vnitas & concordia reparetur,vt honestas & munditia reformetur,audi & exaudi verba præassumpta pro themate, *Pater iam hora,&c.* Et hæc de secunda consideratione & parte secunda principalis nostri Sermonis, quæ est de illa claritate quam nostri Adolescentis lux irradiat. Sequitur de tertia & vltima, quæ est de cœca imbecillitate quæ vult vt ista lux nondum effulgeat. Contra primam thematis particulam, *Iam hora, &c.* Est siquidem P. B. tribus hominum generibus odiosa lux, scilicet infirmis ne lædantur, pigris ne excitentur, malis ne aspiciantur. Quantum ad 1. habemus exemplum, *1. Reg.* 3. de Heli qui non poterat videre lucernam donec extingueretur, & quædam aues sunt, sicut experientia docet & Boëtius meminit, quas lux excœcat, tenebræ illuminant Quantum verò ad 2. de pigris, dici potest ad Iob. 14. cap. Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt viam eius; ideò Apostolus, *Ephes. 5.* Dicit, surge qui dormis, scilicet per pigritiam & exurge à mortuis & illuminabit te Christus. Quantum autem ad 3. de malis, ait ipsa veritas. *Qui malè agit, odit lucem, vt non arguantur opera eius*, Ioan 3. cap. 10. Ista ergo sunt tria hominum genera; quorum cœca imbecillitas nititur impedire, ne lux antedicta hominibus effulgeat. Et vt isti rectè facere videantur, quasdam conantur inducere rationes per quas appareat hanc quam peto Canonizationis clarificationem & ipsius accelerationem nequaquam fieri debere.

Et quamvis rationes hujusmodi multas esse non ignorem, vltra tamen aliàs dictas tres tunc omissas solum commemorabo, quæ majorem videntur difficultatem ingerere. Dicunt enim quidam nouissimo hoc in tempore,&c. vt supra à signo C. ad signum D. Tunc ergo P. B. præmissa omnia nunc & aliàs proposita diligenter considerantes ad illius quam peto Clarificationis & Canonizationis celebrationem acceleratione debita terminandam diligentiam adhibe. Hoc enim nomine quò supra humiliter postulans verba Christi finaliter concludo prius assumpta pro themate, *Pater jam hora est*, quod ad Dei & Sancti sui laudem & honorem, fidelium salutem & Ecclesiæ vtilitatem fieri concedat ipse qui cum gloriosa claritate viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Vt autem ostenderet Vniuersitas, quantum ea res sibi cordi esset, scripsit ad Clementem Pontificem, scripsit & ad Cardinales nonnullos & ad Patriarcham

Constantinopolitanum, vt Litteras suas Pontifici offerret quarum exemplar tradidit his verbis.

Ad Patriarcham Constantinopolitanum

Reuerendissime Pater, Nos pia ac Religiosa consideratione inducti sanctissimo Domino nostro scribimus Litteras hunc tenorem continentes. *Non decet, Beatissime Pater, lucernam sub modio tegi quam Dominus vult super candelabrum collocari, vt omnibus qui in domo Dei sunt luceat, in cuius lumine suos dirigant gressus.* Vnde & ob hoc Diuina dispensatione Sanctorum cum Deo feliciter regnantium qui bonorum nostrorũ nullatenus egent gloria mortalibus innotescit & diuinitus ostensis datur miraculis clarescere, vt in hac mortali vita peregrinantium semitam ad se conuertant, eisdem continuis suffragentur auxiliis, & tandem ad eam qua fruuntur æterna pace prouehant, vnde, Beatissime Pater, sanctissimi Patres & Catholica Ecclesia illos ab olim decreuit digno venerari cultu quos dignatio Diuina euidentibus indiciis cœlestibus honoribus cumulatos patefecit. Ex multis autem annis nobilis quondam genere ex illustri Imperatore atque Regum prosapia, sed vita sancti Petri de Luxemburgo quondam Cardinalis fama celebrari cepta est, quæ nisi claris ac euidentibus miraculis primum initiata, ac demum vsque ad hos dies longè latéque dilatata foret signis sequentibus primis æquiparatis ex vulgari leuitate ortum habuisse poterat suspicari. Nunc verò, Beatissime Pater, tot numero & tam claris dedit ipsum vt fertur Altissimus clarescere miraculis, vt ipsius penè per Vniuersum diuulgatum sit nomen, nec angustari adeo valet nec silentio tegi, vt minus quaquauersum erumpat; Et ob hoc, Beatissime Pater, Christianissimus Princeps Rex Franciæ Dominus noster Illustrissimus, etiam Princeps Dux Burgundiæ pia ac deuota in Deum excitata deuotione humiles V. S. porrigunt supplicationes, quatenus ad ipsius ad quam ipsum sua gloriosa opera vocant sublimationem vestræ Pastoralis solicitudinis aliquam vicem velitis impartiri, quam equidem, Beatissime Pater, V. S. facilitatem tanto benignius speramus pariter & cum omni humilitate supplicamus exaudire, quanto rem sanctiorem Deo placentiorem & Ecclesiæ militanti fauorabiliorem exposcunt, quæ vt sanctè & Canonicè & juxta Ecclesiasticas ordinationes fiat, placeat. V. S. ad hoc salubre inchoandum, conducendum & fine debito complendum opus tres aut quatuor ex Reuerendissimis Patribus Ecclesiæ Romanæ Cardinalibus citra montes nunc agentibus, quos scientiores, sanctiores ac in talibus doctiores vestra duxerit Sanctitas committere. Etsi placet Reuerẽdissimos Dominos, Viuariensem, de Salussiis, & Cameracensem Cardinales, & Episcopum Auenionensem, in cujus non solum Diœcesi sed Cathedrali Ciuitate omnia Dei opera ad manifestationem prædicti sancti Cardinalis facta prædicantur, vt sub vestræ felicis administrationis cursu Ecclesia militans vnum in Cœlo gaudeat se nouum habere Patronum, cujus meritis & orationibus Diuina Majestas inclinata vestram Beatitudinem æterna post hanc vitam perennet beatitudine. Scriptum, &c. Et quia, Reuerendissime Pater, hîc de re agitur Deo grata, in quo Sancti sui gloriam Ecclesiæ militanti in spiritualem pariter & temporalem successum prouentura vestram Religiosam, honestam ac piam occupationem exigente V. R. P. illo quo possumus affectu supplicamus, quatenus vestrum gratum subsidium huic operi ad finem optatum perducendo impendere dignemini, pro quo & aliis V. R. P. meritis præmium à Deo tandem assequemini perpetuum. Scriptum Parisiis in nostra Congregatione generali apud sanctum Mathurinum solemniter celebrata, die decima octaua mensis Decembris. Aliæ tres Litteræ omnino similes habent pro inscriptione ad quendam Cardinalem.

Vestri humiles Oratores Rector & Vniuersitas
Studij Parisiensis.

Aliæ Litteræ sunt persimiles, vna tantum excepta, quæ sic incipit. *Litteratissime vir atque prudentissime*, & illa est Ioannis Fabri, Vniuersitatis Procuratoris in Curia.

Ad ann.1390.legitur in MS.authentico Abbatiæ San-germanopratensis quod se vidisse & habuisse à D. Claudio Chantelou Monacho asseruit mihi F. Bonauētura Bauduisius Cœlestinus Parisiensis amicus & familiaris meus, quædam Declaratio facta à Petro de Sorrenaco Cardinale & Episcopo Sabinensi 16. Aug. in fauorem Clementis VII. quam hîc transcriptam apponimus. 1390. DECLARATIO CARDINALIS SABINENSIS PRO CLEMENTE.

In nomine Domini, Amen. Cum in facto schismatis in Ecclesia proh dolor! nunc vigentis videam quampluries falsa pro veris inter Principes & etiam in populis seminantes, forsan in facto decepti, idcirco ego Petrus de Sorrenaco Episcopus Sabinensis S. Rom. Ecclesiæ Cardinalis dictus dudum Viuariensis, qui in omnibus sequentibus præsens fui, sanus mente & intellectu, licet æger corpore, cupiens fideles Christianos tali falso informare deceptos ad viam reducere veritatis in præsentia Notarij & testium hîc præsentium dico & assero, testificor & declaro, Sanctissimum Dominum nostrum D. Clementem Papam VII. per DD. Cardinales S. Rom. Ecclesiæ concorditer & liberè, canonicè & ritè fuisse electum in Papam & Summum Pontificem, ac ipsum fuisse & esse verum Papam & Christi Vicarium, & Petri Apostoli successorem; Bartholomæum autem quondam Archiepiscopum Barrensem qui se nominabat Vrbanum, per vim & violentiam ac notoriam impressionem Romanorum contra Cardinales S. Rom. Ecclesiæ, ad quos tunc spectabat Summi Pontificis Electio perpetratam, in Sede Apostolica fuisse intrusum, ac ipsum & successorem suum fuisse & esse Antipapas, Apostaticos, & Schismaticos & totius Ecclesiæ Dei destructores. Et in ista fide vixi & viuo & volo mori. De quibus quidem declarationibus meis peto à te Notario publico infrascripto in præsentia testium infrascriptorum ibidem præsentium & per me rogatorum fieri publicum & publica Instrumentum & Instrumenta. Acta fuerant hæc Auenione in Camera in qua præfatus Dominus meus D. Cardinalis sic se modo præmisso declarans jacebat sub anno à Natiuitate Dom. 1390. Indict. 13. die Martis quæ fuit 16. mensis Augusti inter horas Vesperiarum & Completorij ejusdem diei, præsentibus, audientibus & intelligentibus venerabilibus, discretis & circunspectis viris DD. Hugone, Ioanne Costa in Decretis Licentiato & præfati Domini mei Cardinalis declarantis Auditore, & Girardo Mercadieri in legibus Baccalario, Capellano, & M. Imberto de Crocquetto Litterarum Apostolicarum Scriptore, & Luciano Sens Cubiculario, Hugone Costini & Ioanne Petri Buticulariis, Guill. Arnaldi Rectore Parochialis Ecclesiæ S. Sebastiani Narbonensis, Panatens. Ramundo de Bosco Rectore Parochialis Ecclesiæ de Osuilla Tullensis Diœcesis, Eleemosynario Presbyteris & Heruæo Nobilis Presbytero Rectore Parochialis Ecclesiæ de Lanquidic Nannetensis, Berengario Siciquet Clerico Vabrensis, Galliardo Nates Rutenensis, Petro Balme Caturcensis & Robineto Vauassoris Ambianensis & Petro de Vallibus Sarlatensis Diœcesum præfati D. mei Cardinalis declarantis scutiferis & familiaribus continuis commensalibus, & Iacobo de Fouea Clerico Notario publico Bajocen. Ioanne Dabencourt Clerico Ambianens. Petro Cambini, Tacetino & Antonio Renardi Sartore Gratianopolitano, Laurentio Nigri, Tacetensi Lemouicensi, & Guill. Cantois Sartore Ambianensis Diœcesis habitatoribus Ciuitatis Auenionensis, & pluribus aliis testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Et ego Vualcherus Richer de Fico Curiæ Clericus Tullensis Diœcesis publicus Apostolica authoritate Notarius & præfati D. Cardinalis declarantis Secretarius præmissis omnibus & singulis dum sic vt præmittitur, agerentur & fierent, vnà cum prænominatis testibus præsens interfui, vidi, audiui, publicaui. Et in hanc publicam formam de mandato & voluntate præfati D. mei Cardinalis sic se declarantis redegi, aliisque occupatus negotiis per alium fideliter scribi feci, & meis signo & nomine signaui in fidem & testimonium omnium præmissorum requisitus & rogatus.

Eodem anno cum Facultas Medicinæ Priuilegiorum suorum jacturam pateretur circa Medicinæ praxim, Litteras à Ioanne Rege obtentas apud Præpositum Parisiensem produxit, quæ postea redditæ sunt M. Thomæ Blanchi-chappetum ejusdem Facultatis Decano. Litteræ autem tales sunt, & leguntur in veteri MS. Statutorum seu Ordinationum Regiarum, quod mihi benignè commodauit Herouuallius. CONTRA PSEVDOJATROS.

» Ioannes Dei gratia Francorum Rex notum facimus vniuersis præsentibus
» pariter & futuris, quod audita supplici insinuatione Decani & Magistrorum Fa-
» cultatis Medicinæ Vniuersitatis Paris. afferentium quod quamplurimi vtriusque
» sexus mulieresque aliquæ & vetulæ Conuersi Rustici nonnullique Apothecarij &
» herbarij quamplures, insuper Scholares in Medicinæ Facultate nondum Docti
» venientes ad villam Paris. gratia practicandi ignari scientiæ Medicinæ ignoran-
» tesque complexiones hominum, tempus & modum ministrandi ac virtutes Me-
» dicinarum potissimè laxatiuarum, in quibus jacet mortis periculum, si ipsas con-
» tigerit indebitè ministrari, ipsasque Medicinas etiam alterantes omnino contra
» rationem & artem Medicinæ, clisteria multùm laxatiua, alia eis illicita in Ciui-
» tate, villa, & suburbiis Parisiens. ministrant, tradunt & consulunt ministrare,
» nullis penitus Medicis cum eis vocatis quæ cedunt in nostri populi scandalum
» corporumque & animarum grande periculum, etiam in Doctorum supplican-
» tium scientiæ Medicinæ & expertorum in ea irrisionem, præjudicium & graua-
» men. Ex quibus etiam administrationibus indebitis homicidia & abortus clan-
» destinè alicubi & palam quandoque insequuntur. Quapropter dicti Insinuantes
» nequeuntes præmissa amplius saluis eorum conscientiis tolerare nec sub dissi-
» mulatione transire, nobis humiliter supplicarunt, vt de debito & perpetuo reme-
» dio dignaremur super hoc prouidere. Nos igitur tam damnandæ injectioni
» præsumptioniq; seu fatuæ audaciæ Imperitorum ministrantium obuiare, & vtili-
» tati publicæ subditorum competentibus remediis salubriter prouidere volentes,
» statuimus & ordinamus ex nostra autoritate Regia & potestatis plenitudine per
» præsentes perpetuò valituras, quod nullus cujuscunque sexus vel conditionis
» existat in prædictis Ciuitate, villa & Suburbiis Paris. aliquam Medicinam altera-
» tiuam Medicinamque laxatiuam, syrupum, electuarium, pilulas laxatiuas,
» clisteria qualiacunque propter timorem mortis ex fluxu vel malis syntomatibus
» prægrauatiuis in quibus non est verisimile eos præfatos scire remedium adhibe-
» re, oppiatam seu quancunque aliam de cætero faciat seu fieri consulat ministra-
» re, vt audeat Medicinam vel Medicinale Consilium præbere aut aliàs officium
» Medici exerceat qualitercunque cum ad expertos & edoctos operando per cer-
» tum in humano corpore & non alios spectat exhibitio prædictorum, nisi in dicta
» scientia Medicinæ Parisius vel alibi in Generali studio Magister vel licentiatus
» existat, vel nisi per Consilium & directionem alicujus Magistri vel alterius per
» dictam Facultatem approbati ad practicandum illa Medicina fuerit ordinata.
» Et hæc eis decernentes non licere ea ipsis omnibus & singulis interdicimus per
» præsentes, dantes Præposito nostro Parisiensi præsenti & futuro, vel eius locum
» tenenti præsentibus in mandatis quatenus præsentem nostram ordinationem &
» Statutum ac omnia & singula per nos superius ordinata, teneri faciat & inuiola-
» biliter obseruari, ac contra facientes seu attentantes contra aliquid præmisso-
» rum ministrando, visitando vel aliàs quovis modo consulendo, corrigat puniat-
» que juxta culpæ, inobedientiæ & commissi sceleris qualitatem ad emendas pe-
» cuniarias vel alias Ciuiles, prout jus & ratio suadebunt. Quod vt firmum &
» stabile permaneat in futurum, nostrum sigillum præsentibus Litteris duximus
» apponendum. Saluo in aliis jure nostro & in omnibus alieno. Datum Parisius
» anno Domini 1352. mense Decemb. *Ainsi signé* per Regem Mellou, *Et au dos*
» *estoit écrit ce qui s'ensuit. Publié en Iugement au Chastelet de Paris, le Samedy 18. iour*
» *de Septembre mil trois cent quatre vingt-vn, seant Monsieur le Preuost en Siege.*

I. LE BEGVE.

Collation faite à l'Original scellée en lacs de Soye & Cire verte, qui fut rendu au Doyen de la Faculté de Medecine cy-apres nommé, c'est à sçauoir M. Thomas Blanchechappe, le dixiéme iour de Février mil trois cent nonante. Ainsi signé I. LE BEGVE.

Sequitur in eodem Codice diploma Caroli VI. contra ejusmodi Medicos & Chirurgicos imperitos.

CHARLES par la grace de Dieu Roy de France. Au Preuost de Paris, & à tous nos autres Iusticiers ou à leurs Lieutenans, Salut. Il est venu à nostre connoissance, que plusieurs Practiciens tant en Medecine comme en Chirurgie, se exposent indeuëment à visiter malades & abusent desdites Sciences, en eux promettant & acertenant les guarir & curer de leurs maladies, & de eux faire chose laquelle ils ne sçauroient, ne pourroient, & contre les termes de la verité desdites Sciences, dont plusieurs perils & inconueniens se sont, & pourroient plus grand s'ensuir, se pourueu n'y estoit. Pourquoy Nous qui ne voudrions telles choses dissimuler ne souffrir, Vous mandons en commettans se metier est ce à chacum de vous, si comme à luy appartendra, que sur ce vous informez diligemment, & à ceux que vous trouuerez non expers & insouffisans à pratiquer esdites Sciences deffendez sur telles peines qu'il vous semblera à faire de raison, que en aucune maniere ils ne exercent la pratique desdites Sciences. Et ou cas que aucun non maistrisé és Sciences dessusdites, vouldroit dire & maintenir soy estre souffisant pour ladite Science exercer, Nous ne voulons que aucunement il y soit receu jusques à ce qu'il vous appere qu'il soit examiné & trouué souffisant par ceulx à qui il appartient. Donné à saint Germain en Laye le troisiéme jour d'Aoust 1390. & le onziéme de nostre regne. Ainsi signé, Par le Roy en son Conseil. L. Blancher. Et estoit écrit au dos d'icelles ce qui s'ensuit. Publiées en jugement ou Chastelet de Paris, le Lieutenant tenant le Siege le Mercredy 17. jour d'Aoust l'an 1390. I. De Fontenay. Publié souffisamment és lieux accoustumez à faire cas, par Iean le Maire, Crieur du Roy nostre Sire, le Samedy 20. jour d'Aoust l'an 1390. I. Le Maire. Collation faite à l'Original seellé en Cire jaune, & à simple queuë, qui fut rendu au Doyen de la Faculté de Medecine, nommé M. Thomas Blanche-chappe.

Ainsi signé, I. LE BEGVE.

Anno 1391. grauiter conquesta est apud Regem Vniuersitas, de suorum imminutione Priuilegiorum, nam ab ejus ad Regnum aduentu plurima dicebat se amisisse, eaq; quotidie à Publicanis pessundari. Et cum Rex expeditionem pararet aduersus Ducem Armoricum, ob idque vectigalia noua imponere opus fuisset, veritus expostulationem populi ad S. Germanum de Laya se contulerat: quo Academia Parisiensis missis legatis conquestum quoque profecta est: quâ de re sic Gaguinus. *Scholastici nihilominus Parisiaci studij, quorum Priuilegiis crebrò derogabatur misso cum prudentibus Communitatis suæ Rectore ad S. Germanum cum peruenissent, Cancellarium orant dari sibi aditum ad Regem mandata illis esse quæ necessariò patefaciant Regiæ Majestati: hæc cum sæpenumero frustra postulassent, tandem Cancellarius respondit arduis pro Repub. negotiis Regem distineri. Cæterum de eorum Priuilegiis non esse necesse anxiam gerere sollicitudinem: quandoquidem Regi curæ erat Studij libertas & quies. Atque ita nihil præter summam indignationem reportantes Oratores domum reuertuntur.* 1391.

Eodem anno Bonifacius Legatos duos, Petrum Carthusiæ Astensis in Lombardia Priorem, & Bartholomæum de Rauenna item Carthusiæ Insulæ Gorgonæ Priorem ad Regem Carolum mittit, vt de vnione Ecclesiæ cum eo tanquam cum Rege Christianissimo, cujus majores tanto studio Religionem tutati fuerant, agerent. Illi Auenionem primò accedentes à Clemente detenti sunt; at Rex solui & dimitti Vniuersitatis postulatu, rogauit. Qui Lutetiæ benignissimè recepti hoc habuerunt Responsum, *Regi grata esse quæ moneret Bonifacius, omnesque viris Regias promptas fore ad Ecclesiæ vnionem procurandam.* (Litteræ Bonifacij leguntur in 6. tomo spicilegij Dacheriani.) Tum fieri cœptæ Parisiis eo fine supplicationes præsertim ab Vniuersitate, cui nihil erat antiquius quàm pacem Ecclesiæ procurare. At Clemens veritus sibi cudi fabam istam, quanquam palam asserebat se nihil ardentius percupere quam ejusdem Ecclesiæ vnionem, clam datis mandatis misit M. Ioannem Goulam Carmelitam Parisios, vt largitione Indulgentiarum viam vnionis dissuaderet, animosque in Bonifacium concitaret, sed sic causam suam deteriorem fecit, conuersis ad Bonifacium animis. Et tum in Academia Parisiensi quæri cœperunt variæ vnionis reducendæ viæ;

quod cum vterque Pontifex resciuisset, jam non de vnione, sed vterque de Iustitia suæ partis disserere cœpit, vt in sequentibus annis clarius patebit.

Hoc eodem anno Vniuersitas Erfordiensis in Turingia instituta est, eamque Bonifacius Priuilegiis dotauit, quam Krantzius lib. 10. Rer. Saxo. c. 15. ait primam in Germania publicam Scholam fuisse & miratur tandiu sine publicis egisse Litterarum Gymnasiis. Aberrat tamen, nam Viennensis à Friderico II. ante an. 1240. instituta est ex Romanâ & Lutetianâ teste Middendorpio; licet ducentis circiter post annis à Pio II. confirmata & Priuilegiis aucta sit.

Item hoc anno Collegium Forteticum extruitur à Petro Fortet Aurilacensi: quo tempore Ioannes Froissardus Historiam edidit, & Emanuël Chrysoloras qui à Ioanne Paleologo Imperatore Constantinopol. missus fuerat in Italiam, vt Regum Occidétalium opes ad subueniendum Græciæ imploraret, Græcas Litteras in Italiam quasi postliminio reuocabat, quæ per 700. ferè annos exulauerant.

Eodem anno Natio Anglicana Statutum edidit circa Bejaunos, abususque qui diu tolerati fuerant, correxit, Procuratore M. Theodorico de Aspen.

Statutum & ordinatum est per Magistros Nationis Alemanniæ tribus vicibus per eorum juramenta ad statuendum specialiter euocatos, vt supra scriptum est ad vtilitatem & proficuum & pro bono communi totius Nationis prædictæ, videlicet quod de cætero nullæ fient potationes nec simplices nec generales, nec etiam conuiuia in Natione prædicta de pecuniis potabilibus, videlicet de pecuniis recipiendis à Magistris pro prima Procuratoria & pro jocundo introitu, & pro mensibus distribuendis in examine S. Genouefæ.

De Bejaunis.

Item pro pecuniis recipiendis pro Procuratoriis tempore determinantium & tempore Baccalariandorum & de pecuniis recipiendis à Receptore tempore suæ Institutionis & de omnibus aliis pecuniis potabilibus, si quæ sint aliæ, sed omnes istæ pecuniæ reseruentur pro vsu Nationis, & recipiantur per Receptorem Nationis saluo tamen Festo S. Eadmundi duntaxat, quod quidem Festum Natio voluit celebrare singulis annis, vt hactenus fuit celebratum retentâ Nationi potestate prædicta destituendi ejusmodi Statutum in posterum dum sibi videbitur expedire, Magistris tamen Nationis primitus 3. vicibus ad destituendum specialiter per eorum juramenta euocatis. An. Dom. 1391. more Ecclesiæ Romanæ mensis Feb. die 8.

Ex hoc Statuto intelligimus hanc inualuisse consuetudinem in prædicta Natione, vt quisquis prima vice Procurator esset, aut Receptor, Comitia ingrederetur, Regentiam inciperet, pro jucundo aduentu solueret certam pecuniæ summam Magistris, prandij seu potionis nomine. Cujus rei multa passim extant exempla. Vnum referre sufficiat, quod legitur ad an. 1357. 26. Aug. quâ die M. Nicolaus Ioan. de Swecia Procurator Nationis primùm factus est, *M. Nicolaus soluit Nationi vnum scutum pro Procuratoria & statim perpotatum fuit illud scutum per Magistros in taberna ad imaginem nostræ Dominæ in vico S. Iacobi.*

Eodem anno Vniuersitas grauem sustinuit litem in Curia Parisiensi pro M. Guillelmo Venlet Licentiato in Decretis & Pædagogo aduersus nonnullos Castelleti Virgiferos seu Seruientes à quibus pueri quos habebat in pædagio, de nocte fuerant malè habiti, percussi & vulnerati. Legitur ordo litis in Actis veteribus Curiæ, quæ penes me habui ex gratia Clarissimi viri D. d'Herouual.

ENTRE l'Vniuersité de Paris M. Guillaume Venlet (Veulet) & aucuns autres Supposts, d'vne part. Et M. Nicolas Bertin Examinateur du Chastelet, & autres Sergens plusieurs, d'autre part. L'Vniuersité dit que en chief & membres elle est en la sauuegarde, &c. & dit que le lendemain de la S. Denys enuiron dix heures apres midy, M. Nicolas Bertin accompagné des Sergens nommez & plusieurs autres, alla à l'huis de l'Hostel M. Guill. Venlet Licentié en Decret, ouquel demeure plusieurs Supposts, & le plus poures enfans, & hurterent à l'huis impetueusement, en disant *rompez tout, entres ens, batez tout, tuez tout.* Dit que M. Guillaume enuoya ouurir l'huis par vn appellé Hayette, & nonobstant que l'huis fust ouuert, ils rompirent l'huis par dedans & leuerent la serrure, & batirent Hayette. Aprés allerent en sept chambres & rompirent huis & fenestres, & prindrent cousteaux garnis & ceintures d'argent. Dit que M. Guill. parla à Bertin,

Bertin, en disant qu'il queroit & qu'il n'auoit que petits enfans, & neantmoins demanderent les Sergens où estoient les grands Escoliers, & rompirent les Liures, & les figures de Geometrie, & aprés batirent d'espees & bastons, & entre les autres batirent vn appellé Hase, & à vn autre mirent la teste sur vn tronchet du chalis du lit, disant que sa journée estoit venuë. Dit qu'ils n'auoient trouué aucuns desobeïssans, & si en a de bien nobles. Dit qu'ils allerent en la chambre M. Robert de saint Germain & le firent leuer tout nud en vne sangle houppelande, & menerent deuant M. Nicolas qui l'enuoya en Chastelet, lié les pouces sans chaperon, & sans souliers, & le menerent vers saint Hilaire & de là ou Mont sainte Geneuiéve, & apres en Chastellenie, & le lendemain fut mis hors sans luy rien demander. Or dit l'Vniuersité que en ce à port d'armes, sauuegarde en France, & force publique & sedition, qui sont choses de mal exemple & roberies de biens qui furent prins, ceintures d'argent & autres choses qu'ils declareront, & requiert d'auoir le Procureur du Roy auec luy, & conclurent à restitution des biens en l'estimation qu'ils peuuent valoir, & qu'ils soient creuz par serment, de la violence & de la valeur, & de l'estimation des biens, & que chacun d'eux soit condamné premier Nicolas, qu'il parte du Chastelet tout nud en chemise vne torche en la main, & le aller amender en plaine Vniuersité, & retourner semblablement à N. Dame, & aprés semblablement és Facultez de l'Vniuersité, & pareillement aux singuliers & aux lieux de ordinaire leçon, & aussi que ceux qui misrent à l'Escholier appellé Boileau, sur le tronchet la teste, que semblablement il soit fait à eux és halles. Et requiert l'Vniuersité qu'ils soient priuez de tous Offices, & condamnez en amende proufitable enuers l'Vniuersité de 1400. l. & à M. Guill. de 500. l. & autant à chacun des autres, & à tenir prison & à despens. Et que M. Nicolas parle de soy.

M. Nicolas se deffend en personne par serment, & dit que l'en donna à entendre au Preuost que il y auoit Brigueurs qui auoient arses les portes des Iacobins en clos Brunel, & que le Guet y auoit esté villené, dont les aucuns estoient grandement injuriez & batus, & pour ce par Monsieur le Chancelier & le Preuost, il y auoit esté enuoyé pour y aller auec plusieurs Sergens enuiron dix heures de nuit, & y alla par au dessus de Clo-Brunel, & eux estans pres de l'Hostel des Cholets, ils oyrent vne voix qui dist : *Allez, allez en Clo-Brunel, vous trouuerez bien à qui parler.* Et vn autre qui dist, *Allés, vous ne trouuerez pas des Escholiers.* Dit que en tel endroit ot vne fenestre ouuerte, par laquelle on jetta ordures sur son compagnon & aucuns des Sergens; & lors son compagnon & autres luy dirent qu'ils auoient esté ainsi injuriez, & lors il dit que l'en sçeust qui l'auoit fait. Dit que luy estant en tel estat luy fu dit qu'il venoit grand' quantité de Gens contre-eux, pour ce print son bacinet & descendit à pié, & aprés ce ordonna & mist en arroy, & lors ceux qui venoient de Clo-Brunel s'enfuirent, & ce fait s'en alla, ne autre chose ne fist depuis. Dit qu'il a bien oüy dire aux Sergens qu'ils auoient esté en l'Hostel, & autre chose n'en scet. Apres vn Sergent appellé Besançon Clement par serment dit qu'il auoit oy dire que le Guet auoit esté la nuit injurié, & qu'il auoit esté dist que tous Sergens fussent à l'Hostel M. d'Anjou, & dit que là fu, & par l'Ordennance M. Nicolas le suiuy par la ville jusques à l'Hostel de l'Euesque de Langres, & là vint vn qui auoit grant cheueux, qui leur dit qu'ils alloient pour neant en Clo-Brunel. Dit aprés que l'en getta de l'ordure sur eux, pour de ce plaignit à M. Nicolas, qui dist que l'en rompist l'huis, & y allerent plusieurs Sergens & fu rompu l'huis; & aprés allerent pour prendre celuy qui s'auoit fait & rompirent plusieurs huis. Dit qu'vn Escholier qu'il ne nomme point, fut amené aual nuz pieds, & le emmena vn Sergent nommé Malengire, & pource que ledits Malengire le lya, il qui parle, dist qu'il ne deuoit pas estre ainsi fait, & que l'en le deuoit mettre en prison empruntée pour l'honneur de l'Escolage, & le mena luy & vn autre jusques vers S. Geneviéve, & si le dist à M. Nicolas qui n'en fist autre chose.

Estienne Bide Sergent, dit que du commandement M. Nicolas Bertin l'en rompit l'huis, & ne passa point la seconde porte. François, &c. dit qu'il ne passa point la premiere porte, & qu'il vit vn Escolier que l'en mena en prison, & dit qu'ils allerent jusques à S. Geneviéve, & demanderent qu'ils feroient des Esco-

liers, & Nicolas dist que on le menast auec luy. Le Frere François dit qu'il trouua vn qui auoit trois haches & luy en demanda vne, mais il n'entra onques dedans, ne ne vit point l'Escolier que au dehors de l'huis.

Malengire dit que ou commandement M. Nicolas il entra en l'Hostel, & trouua dedans que deux Sergens batoient vn Escolier, & estoit derriere l'huis vn appellé Dezouches, & dit qu'il print l'Escolier de la main d'vn autre Sergent & le lia, & le mena à M. Nicolas qui le fist mener auec luy, & parla à luy l'Escolier.

Heliot Lambert dit qu'il ne fut onques dedans l'Hostel, mais se retray vers l'autre partie du Guet, & aprés alla jusques vers S. Hilaire, où ses compagnons prindrent à terre vn chaperon qu'ils luy mirent sur la teste, & pour ce que lendemain il alla hors à Compiegne, ne le pot si-tost rapporter au Chastelet; mais si tost qu'il fut reuenu, le reporta en Chastelet. Ce fait M. Nicolas pour son seruiteur dit qu'il ne parla onques à l'Escolier qui fut mené en prison, & dit qu'il y ot plusieurs Sergens qui menerent l'Escolier, disant *vecy le malfaicteur*, & lors ou le Lieutenant du Cheualier, ou M. Hustin, dirent qu'on le menast en Chastelet, & dit que les Sergens par especial Besançon est son hayneux, & a dit que puisqu'il estoit prisonnier, aussi le seroit M. Nicolas.

Ce fait, dit le Conseil M. Nicolas que la veille S Denys derniere passée grant quantité de Gens rompirent les portes du Clos des Iacopins, & les auoient apportees ardre en Clo-Brunel, apres propose l'ordre du Guet à lendemain & qu'ils allerent en Clo-Brunel, où ils trouuerent grant resistance & y fut blecié le Lieutenant du Cheualier & son cheual, & vn autre Sergent, tellement qu'il ne vesqui que sept jours. Depuis dit que lendemain le Guet fut renforcié & furent ordenez deux Commissaires M. Nicolas & M. Hustin, qui allerent par la ruë saint Iacques pour venir au dessus pour prendre les malfaicteurs. Dit que quant ils furent deuant l'Hostel M. Guillaume Venlet, ils ouïrent grant noyse en son Hostel, & là s'arresterent & ouïrent les paroles dessusdites, & alors descendirent à pié & que l'en getta sur aucun Sergent & M. Hutin ordure, & dit que quant M. Nicolas l'oy dire, il dist sachiez qui sa fait, & aprés dit que se a fait soit mene en prison; mais on luy dit que les Escholiers malfaicteurs venoient, pour se mist en arroy & ses gens. Dit qu'il ne fist onques rompre l'huis, & se les Sergens y entrerent ou non, il n'y fu point, car il se attendit à auoir besongne contre ceulx que en luy auoit dit qu'ils venoient. Dit qu'il ne sçait s'ils prinrent rien ou non, & qu'il ne commanda rien en ce fait qu'il ne fust raison, & si vaquoit à chose licite pour le bien public, qui est presomption pour luy, que tout ce qu'il a fait est ben fait, & met de fait que M. Nicolas Bertin fu le jour tousiours sur les quarreaux, & depuis le partir fu sur la voyerie, sans onques entrer en hostel ne maison. Et ne doit estre crû aux Sergens, car ils deposent à leur descharge Dit qu'ils en sont en procés, & que le lendemain à la requeste M. Guillaume Venlet il fu commis pour sçauoir la verité du fait des Sergens, & par l'information des Sergens qu'il a faite ont esté emprisonnez lesdits Sergens, pour ce ont deposé contre luy, & s'est vanté Besançon de le greuer pour cette cause. Et encore dit que Besançon l'est allé accuser vers l'Vniuersité. Dit outre qu'il n'est pas à presumer contre le Commissaire, & luy doit estre à luy mielx creu que aux Sergens, & supposé qu'il eust dit *rompez tout*, & sachez, &c. si n'est-ce pas mal attendu le cas qui estoit parauant auenu, & qui leur auoit esté fait, & est loisible attendu l'office qu'il auoit. Dit aprés qu'il ne deuroit point estre puny pour le commandement, car il ne fist rien dont il s'ensuit mal. Et ne fait à receuoir l'Vniuersité à faire action pour vne franche personne, puisque l'injure n'a esté faite en fait d'Escolage, ne il n'a rien fait en l'injure de l'Vninersité, & s'en vouloit rapporter M. Guillaume à M. Iean Coquere, & dit que les Escoliers estoient aggresseurs, & que deuoient les Gens du Roy auoir la Maîtrise. Se conclut à fin de non receuoir contre l'Vniuersité, & M. Guillaume Veulet, & qu'il ne doit entrer en procés. Et deuroit auoir le Procureur du Roy auec luy-mesmes qu'il la fait par l'Ordenance du Grant Conseil, ce qu'il a fait, & afin d'absolution & despense.

L'Vniuersité replique & dit que la veille S Denys les Varlez prinrent les places, & fu vn fait & dire journee, dont à present ils ne parlent point, ne de la

seconde journée que fu le jour S. Denys aussi, mais de la tierce qui fut le lendemain, & ne peuuent point porter leurs faits de ceulx qui mesprirent, ne ce qui fu fait les deux premieres nuits, ne peut le fait des Sergens qui furent la tierce nuit justifier, & dist que l'occasion d'aller à l'Hostel M. Guillaume fu ce que l'en getta, mais ce n'est pas cause pourquoy l'en deust estre allé rompre son huis, mais le lendemain deuoient aller au remede de Iustice, tel qu'il compete par raison. Et toutes voyes depuis que l'huis fut ouuert il fut rompu, dit que supposé que M. Nicolas ne l'eust pas formellement commandé, si a il esté principal *& origo*, & si fu ouuert l'huis & rompu en sa presence, & l'Escolier amene qui parla à luy. *Sequuntur* autres contredits.

Aux contredits Bertin dist qu'il n'est pas à presumer qu'il ne l'aiment mieux que l'Vniuersité. Et si sont ceulx qui mieulx en sçauent la verité, si demourra en procés & n'aura point le Procureur du Roy. Et fait ben à receuoir l'Vniuersité, car cest occasion de faire le fait que haine des Escoliers, & le doit poursuiure l'Vniuersité, car autrement souuent l'en injureroit les Supposts singuliers, qui n'auroient pouuoir de poursuiure. Et si n'a pas vn seul Escolier este injurie; mais ben vne cinquantaine d'enfans, qui ne sont pas gens qui ayent armeures. Conclut qu'il demourra en procés. Et n'aura point le Procureur du Roy comme dessus. Et outre requiert l'Vniuersité que M. Nicolas soit enuoyé en Chastelet.

Duplique M. Nicolas que l'injure n'est faite à l'Vniuersité, quant ce soit en cas qui touche le Corps de l'Vniuersité. Or ne touche rien ce fait le Corps de l'Vniuersité. Car ce n'est que vn fait qui touchoit vne singuliere personne, & conclud comme dessus. Appointé est que la Cour verra les informations, & considerera les raisons des parties, & fera droit aux fins où les parties tendent; & seront les Sergens qui ont esté en jugement, & aussi ceulx qui sont en Chastelet, eslargis jusques au lendemain de la Tiphaine.

Du 8. Ianuier 1391. Entre l'Vniuersité de Paris d'vne part, & huit autres Sergens de Chastelet, d'autre part. Qui deffendent & repetent le fait de entre M. Nicolas & l'Vniuersité; & de l'ordure qui fut jettée sur aucuns d'eux Et dit 1. Iean de Clore, que du commandement du Commissaire il entra dedens l'Hostel, & vit que l'en tenoit l'Escolier, mais onques n'y toucha, ne le mena, & passa outre auec M. Nicolas, qui enuoya dire aux autres qu'ils venissent, pource qu'il doutoit auoir besongne, & dit qu'il ot vn appellé Dargis qui luy presta vne hache & n'a autre chose fait. Besançon Clement dit qu'il fu en l'Hostel par le commandement M. Nicolas, & trouua que Malengerie le menoit & luy bailla, & aprés fu baillé à vn autre Sergent, & dit que plusieurs fois il dist à M. Nicolas qu'il fut mené à S. Genevieve, mais rien n'en fu fait, & nye que autre chose fist. Theuenin Malengerie dit qu'il alla en l'Hostel par le commandement M. Nicolas, & trouua que autres Sergens menoient l'Escolier & luy baillerent, & pour ce le print & le lia, & ce fist pour peur qu'il ne luy eschapast, comme fit vn autre fois, dont il est à pouereté, ne le tint que jusques à ce qu'il l'ot baillé à Besançon.

Item, Beauualet dit qu'il entra en l'Hostel, & trouua vne espée sur quoy on marchoit, laquelle il print, & aprés la rendit à celuy à qui elle estoit, & autre chose ne fist. Chanemeres dit qu'il fu à l'Hostel, & entra en vne chambre, & n'y veoit goute, & pource s'en retourna & vit mener l'Escolier, & autre chose n'en scet. Richard Bide & François, dient qu'ils entrerent jusques à la seconde porte, mais onques ne passerent plus auant le dire. Dient qu'ils ne firent onques ne dirent, fors ce que M. Nicolas dit que l'en menast l'Escolier deuant luy que c'estoit bien fait. Or dient-ils qu'ils ne firent rien volontairement que par necessité du commandement du Commissaire & de leur Office. Et y a deux qui onques n'y entrerent, & ne fu fait aucun exploit fors que deux qui le menerent dont dessus ont parlé. Si ne doiuent estre tenus en procés. Et dient attendu le cas pourquoy ils estoient allez, doit le Procureur de Nicolas prendre la defense pour eux, & ne confessent autre chose. Ne l'Vniuersité ne fait à receuoir. Car ils n'ont rien fait ou contemnement de l'Vniuersité, ne ils n'alloient point en l'Hostel M. Guillaume, jusques à ce que ceulx de l'Hostel M. Guillaume en

firent eauë qui jetterent l'ordure. Et est M. Guillaume personne franche qui peut poursuiure son injure. Et dient que par les Statuts de l'Vniuersité pour le fait d'vn singulier, l'Vniuersité ne doit faire poursuite. Si concluent que l'Vniuersité ne fait à receuoir,& aucunement n'ont cause. Et si ont les Examinateurs c'est à sçauoir M Hutin & M. Nicolas, approuué leur fait, parce qu'ils le firent mener en prison quant il fut amené deuant eux, & ainsi n'ont point offensé. Des autres cas rien ne sçauent, & concluent afin d'absolution & à despens. Les autres qui estoient poursuiuis, & qu'ils n'auoient point deffendu, ont dit semblablement, & dit Heliot qu'il n'y entra onques, & aussi a fait Iehan & Souuille.

L'Vniuersité replique & dit, qu'ils n'ont qu'vn ny; Et pour ce qu'elle ne peut auoir la verité, car c'estoit fait en tumulte, requiert que singulierement ils soient interrogez sur les articles qu'elle baudra, & que sur ce aient Commissaires, & dit que tenus seroient & sont tenus, car tous confessent qu'ils y estoient. Et n'y fait rien le commandement, car ils ne sont d'aucun aduoüez. Et si a esté le fait damnable. Et autrement en seroit tenu de tout Bertin, car il deuoit sçauoir quels gens il y enuoyoit. Et en verité onques rien ne fut getté. Et se peut doloir l'Vniuersité pour l'injure de luy-mesme, car l'injure fut faite aux Escoliers. Et a accoustumé l'Vniuersité de soy faire partie, autrement tous les jours on pourroit injurier les singuliers, & n'en seroit plus, parce qu'ils n'auroient dequoy poursuiure. Et apert que tout fait en contemnement de l'Vniuersité, car on leur osta leurs Liures, & despeça-on les figures de Geometrie. Et est comme vn College l'Hostel, car il y a ben 50. Escoliers, & dirent les Sergens, *tuez tout*, & qu'ils y mourroient tous. Si fait à receuoir. Et ne se peut leur fait justifier par celuy de Bertin mesme. Car aussi ne dient-ils pas qu'ils trouuassent rebellion à l'Hostel, conclud comme autrefois. Appointe est au Conseil sur la fin de non receuoir, & aussi de la prouision que requiert l'Vniuersité. Et tout considerera la Cour & fera droit.

Le Samedy 13. iour furent au Conseil Messieurs G. de Sens,&c. à conseiller l'Arrest entre l'Vniuersité de Paris, M. Guillaume Veullet & M. Robert de S. Germain d'vne part. Et M. Nicolas Bertin Examinateur au Chastelet de Paris, & plusieurs autres Sergens du Chastelet d'autre part. Sur le Plaidoyé fait le 19. iour de Decembre & 8. jour de ce mois dernier passez: Tout veu & considerés, il sera dit que le Procureur du Roy à present ne s'adjoindra d'vne partie ne de l'autre, & gardera le droit du Roy.

Item, Sera dit que ladite Vniuersité fait à receuoir à soy adjoindre en ce procés auec lesdits M. Guillaume & M. Robert; & quant au surplus les parties sont conuenuës, si feront leurs faits, sur lesquelx la verité sera enquise, & l'enqueste faite & rapportée, la Cour fera droit.

Le 12. Feurier 1391. En la cause de l'Vniuersité, M. Guillaume Veullet & autres, d'vne part, & M. Nicolas Bertin & les Sergens d'autre part. Les parties ont Commissaires pour accorder M. Iacques Sacquespée, M. Guillaume Lirois, & baudront les Sergens dedans 8. jours.

Le 1. Aoust 1392. Entre le Procureur de l'Vniuersité, & M. Guillaume Veullet, d'vne part. Contre M. Nicolas Bertin d'autre. La Commission est renouuelée pour toutes prefixions à Vermande. Et aussi est elle semblable des Sergens.

In iisdem Actis Curiæ legitur ad 25. Ianu. an. 1391. conquestum fuisse M. Simonem Foison Præsidem Parlamentæum de dicteriis nonnullis Bonorum Puerorum.

Sur la Requeste faite par M. Simon Foison President en Parlement, qui requiert que l'en die de par la Cour, & signifie *aux Escoliers des Bons Enfans de la Porte S. Victor*, qui se sont vantez que de luy se plaindroient au Roy & feroient poursuite contre luy, & aussi que aucuns d'eulx s'efforçoient & estoient efforciez de le blasmer & diffamer; la Cour a enjoint *à M. Iean Guerin Procureur desdits Escoliers*, qu'il leur signifie que M. Simon est prest de deffendre à tout ce que ils luy voudront demander en la Cour de ceans, ainsi comme il appartiendra, & a commandé à Robert Chauure Huissier de la Cour, qu'il leur signifie. Et aussi à deffendre aux Maistres & Escoliers, & commande à Robert qu'il deffende à

M. Iean de Beaumont, & ausdits Maistres & Escoliers de par la Cour, que à peine de cent marcs d'argent, ils ne dient aucun blasme dudit M. Simon; mais s'ils luy veulent aucunement chose demander, viegnent à la Cour & elle leur donra du Conseil. Et aussi a la Cour commis Messire Pierre Leauble, pour soy informer de ce que Messire Simon requiert.

Ad annum 1392. in iisdem Actis Curiæ legitur alia lis ab Vniuersitate Aurelianensi intentata aduersus M. Ioannem de la Coste alumnum olim suum, qui Tolosam profectus, ibi Doctoris in Iuribus Gradum assumpserat. Is est Ioannes Costanus Bartholi discipulus qui an. 1398. in Concilio Ecclesiæ Gallicanæ Parisiis congregato Benedicti XIII. causam fortiter defendit, vt suo loco dicetur. Talis ergo lis est. 1392.

DV Mardy vingt-vniesme jour de May mil trois cent nonante & deux, Entre l'Vniuersité d'Orleans demanderesse, d'vne part, & M. Iean de la Coste, d'autre. L'Vniuersité dit que en l'Estude à Statuts, esquelx chacun qui est ou doit estre licentié, jure que s'il veult estre Docteur, il le sera sous celuy qui le presente à licence, & s'il est mort, si jure-il qu'il le prendra en l'Estude, & qu'il ne prendra ailleurs, ne n'impetrera sur ce dispensation. Et est raisonnable chose, car l'Estude est honorée en ce en la personne de son suppost, *& è contra*, s'il le prenoit ailleurs. Et si a proufit celuy qui est Docteur Regent: Dit que M. Iean si a esté licentié à Orleans, & jura de prendre les Insignes sous le Docteur qui le presentera, ou au moins à Orleans. Et jura non impetrer dispensation, lequel serment est raisonnable & qui est à garder. Dit que sans congié & licence s'est fait à Toulouze Doctroyer, & a esté ammoneste de comparoir sur en l'Vniuersité. Mais il n'est point venuz, & neantmoins elle a procedé comme il luy semble bon. Dit qu'il a esté trouué à Paris & la fait le Recteur qui y est sommer & donner jour, & pour ce le somme. Selon la teneur de son serment qu'il obtempere à le Statut qu'il a juré, & face satisfaction & raison selon son serment, non protestez de poursuiure comme il appartiendra, & en demandent Lettre & qu'il soit enregistré. M. Iean en vendra vn autre jour. De M. Io. Costano.

Du Vendredy 24. May 1392. En la cause de l'Vniuersité d'Orleans d'vne part, & M. Iean de la Coste d'autre part. Maistre Iean respond & s'excuse qu'il a esté estudiant à Toulouse ben 8. ans, & à Auignon en Droit Ciuil 3. ans, & depuis 3. ans à Orlians & y a esté licentié. Dit que par l'Ordenance du Pape il fut ordené à aller à Toulouse & se faire Docteur, ou lieu M. Astorg de Gaillac, autrement il ne y eust pas esté receu à regenter, & dispensa le Pape auec luy, & sur peine d'obediance luy commanda qu'il y allast, & qu'il se fist Docteur, combien qu'il s'en excusast. Dit que le Pape en a escrit à Orlians à l'Estude, & cuidoit que la dispensation leur fust signifiée. Et dit que de certain grief que l'en luy a fait, il a appelé en Cour de Rome, & poursuit à faire son adjourne, pour certain & qu'il se gardra de mesprendre, car il ne doit estre en deux Cours tenus en procés.

Item, Il leur denonce qu'il a appellé d'eux & qu'il entend à poursuir son appel afin qu'ils n'attentassent, & qu'il a dispensation, & que ils se gardent qu'ils feront & en demande Lettre, mie demande nuls despens.

L'Vniuersité demande Lettre de la responce qui leur est ottroyée, & dit qu'il confesse qu'il est licentié, si deuroit auoir son entention l'Vniuersité. Et quant est à ce qu'il dit qu'il a estudié à l'Estude de Toulouse, rien n'en scet ne de la necessité qu'il soit à Toulouse, ne le Pape ne le feroit point ou prejudice de l'Estude. Et ne scet rien de la dispensation, ne il n'en appert point de monstre, & proteste deja debattu quand il la monstrera. Et ne scet aussi rien de l'appellation, ne elle ne leur est signifiée. Quant à sa responce, dit qu'il n'en doit point auoir Lettre. Car elle n'a jour ne terme, ne n'est adjournée, mais il fu adjourné à la requeste de l'Vniuersité, & sera sur la responce qu'il fait ce qu'elle cuidera que bon soit.

M. Iean dit qu'il doit auoir lettre de sa denonciation, car il y a assez personne pource qu'il trouue le Procureur en jugement, & souffist sans autre adjournement qu'il trouue le Procureur. Et encore dit qu'il est prest de monstrer sa dis-

pensation, se mestier est, & si est *super eodem facto*, & non pas *super diuersis*. La Cour finablement a ordené qu'il aura Lettre, mais il y sera contenu que l'Vniuersité a respondu que elle n'y a jour ny terme.

Eodem anno, ineuntis Augusti æstuosissimo die Carolus Rex cum numerosissimo exercitu proficiscens aduersus Ducem Aremoricum, ad alterum ab Vrbe Cenomanica lapidem mente conuulsus & subito furore correptus est. Hinc patrui Regis administrationem Regni resumunt magno ejusdem & Ecclesiæ Catholicæ damno.

Eodem anno Clemens VII. Ludouico Andegauensium Duci Regique Siciliæ Neapolitanum Regnum repetenti decimam in Clerum Gallicanum impertit annuentibus Regni Rectoribus. Clerus & Vniuersitas Paris. conqueruntur, sed frustra. Nundinationes istas Clementis & Rectorum exaggerat Clemangius lib. de correpto Ecclesiæ statu. c. 13.

Eodem anno M. Bernardus Alamandi Doctor in Decretis & Episcopus Condomensis, Regis Capellanus, acceptis à Rege Litteris de aduersa sua valetudine, quibus rogabatur vt ad Deum cum toto Clero suo preces funderet, ad Regem rescripsit ægritudinem illam corporalem forte ita Deo permittente ei contigisse, quia vnitatem Ecclesiæ procurare neglexerat. Itaque ei dedicauit Tractatum de schismate constantem 15. partibus, cum Epistola dedicatoria data Condomi 18. mensis Nouẽbris: quo tempore Rex ab ægritudine paululum conualuerat In
» prima autem parte illius sui Tractatus hæc habet verba. Vnde & in vestra fami-
» lia modicus inter Consiliarios & Capellanos omnem pertinaciam & arrogantiam
» quanta possum humilitate abjicio, & omnia & singula quæ in his scriptis conti-
» nentur, submitto reuerentiæ, honori, emendationi, correctioni, & determi-
» nationi omnimodis veritatis Apostolicæ Ecclesiæ, vestræ Regiæ Majestatis Con-
» silij & Consiliariorum vestrorum, Vniuersitatis & Vniuersitatum & quocunque
» præsidentium vel singulorum Catholicorum.

Quia verò rem ab exordio deduxit in illo Tractatu, & Electionem Clementis improbare videbatur, ei subiratus fuit Clemens: quamobrem ille has ad eum dedit Litteras die 26. Martij, vt legitur in fine illius Tractatus in MS. Victorino notato p. 9.

Ad Clementem.
» Pater Sancte, post mei humilem recommendationem ad pedum Oscula
» Beatorum V. S. notifico me intellexisse quod V. S. aliqualiter mota fuerit
» contra me propter quædam Scripta quæ cum quadam Littera mihi Illustrissimo
» Filio vestro Regi incitando ipsum celerrimè intendat ad Ecclesiæ vnionem
» ad quam multum intendebat, prout mihi scripserat satis ante. Et quoniam prout
» scripsi in vltimis Litteris S. V. non vellem apud me reperiri contemptum, sup-
» plico de dictis scriptis non miremini, quia nec informata charitas vestra mira-
» tur. Sumus enim secundum Apostolum omnes vnum Corpus Christi & alter
» alterius membra, & dicitur illud membrum stupidum, quod non sentit & non
» dolet ad corporis læsionem, firmiter credo vestram paternam dolere charita-
» tem, & si non fallor sunt plusquam 12. anni, hoc gaudenter audiui ab ore S. V. Pa-
» ter Sancte coram Deo loquor. Etsi enim gaudendum, quod inter Creaturas
» Dei sim homo longè plus quam fuero & sim membrum Christi & licet modicum
» membrum, tamen condoleo, doleo, crucior & plango à prima die hujus sanctis-
» simi Corporis Christi tam deformem ruptionem totis visceribus, puro corde.
» Occurrente igitur occasione imò verius causa me vrgentissimè constringente,
» vt in præfata Littera continetur, nuper bona fide præsentaui Regi qui prodesse
» valet, reintegrandum Corpus Christi in scriptis illis examinandis & corrigen-
» dis, vt ibidem continetur, bona fide; quoniam si intentionem carnalem gessis-
» sem aut gererem, vt quidam loquuntur, diu est, mihi procurassem majorem quam
» habeam, in mundo eminentiam & pluribus negotiis implicari. Veritatem & pa-
» cem pro posse diligo, charitatẽ opto, consolationem in mortis agone ab Altissimo
» indesinenter oro, ac post mortem conregnare Christo. Scit in hanc intentionem
» finalem & circa hoc plus versari meos continuos cogitatus qui omnia nouit, &
» concedat mihi per suam misericordiam & meritis Ecclesiæ suæ sanctæ. Quare,
» P. S. supplico non miremini si pro communi dolore de diuisione Corporis Chri-
» sti, in quo est nobis salus, zelatus sim & aliqualiter incitaui per condolentem &

pium medicum tanto dolori remedium procurari, cum tam patens & generalis vrgeat vis languoris. Cæterum P. S. sanctitati vestræ vnitatem cupienti vt præmisi. Ego etiam pro modulo cupiens coram altissimo judice & omnibus electis ejus cum quanta possum humilitate, charitate, reuerentia & honore ipsum Corpus Christi reintegrandum rememoro & deuotius quàm possum supplico, quatinus in piæ considerationis scrinio considerare dignemini, quanta gloria apud Deum & homines vobis sit futura & vestris, si per vestram charitatem & diligentiam euenerit beneficium reintegrationis & vnitatis vnius sacrosanctissimi Corporis Christi, de cujus læsione pungentissimè dolent omnia ipsius corporis membra sana. Dignemini etiam piè & celeriter prospicere & compati tot animabus pro culpa hujus mortiferi schismatis quotidie ruentibus in cruciatus, cum nec vnius perditione multa terrena copia valeat comparari, nec omnipotenti Deo tale est sacrificium quale zelus animarum. Dignemini etiam vt decet plenè prospicere ad Regem & Regnum Francorum, de cujus Regis persona sanctissimè D. Vrbanus Romæ existens audita eius natiuitate dixit quod natus est Ecclesiæ & toti Christianitati. Forsan hoc scire potuerant, qui etiam tunc ibi erant Domni mei de Agrifolio & S. Martialis Cardinales. Et quod ita sit, pro tanto videtur, quia ex toto corde vnitatem desidero in Ecclesia provt per suas binas Litteras mihi scripsit. Et citra paucos dies iterum inscripsit se ad illam procurandam quam breuius poterit processurum. Dignemini etiam ipsum piè ad tantum bonum incitare vt cum honore & charitate per collocutiones pacificas procedatur & tractetur, vt præcipit pacis actor, in quiete & pace monstrent se tractatores agere causam Dei, vt faciebant in antiquis schismatibus sanctissimi Tractatores. Itendant vt oues in pascuis quietè pascantur pabulo verbi Dei & ad honorem Creatoris impleantur Cathedræ paradisi. Si sic processum fuerit in ipsomet Tractatus exordio, sine dubio ipsa vnitas incipiet oriri dum vtrique parti erit gaudium idem, quia videbunt optatam pacem ab vtraque parte non negligi & agi ad communem societatem quæ dirupta fuerat, integrandam; & fidelium orationibus sperandum quod dabit Dominus tanto negotio tutum finem, qui bonus Pater Filiis petentibus dat necessaria ad salutem. Si enim hoc sacratissimum Corpus Christi sic laceratum staret, & nullus pro reparatione instaret, quia contemptum videretur, absit tantum opprobrium à cordibus fidelium, ab Ecclesia Latina, à Rege, Clero & populo Gallicano. Auertat Dominus istud schisma inueterari sicut inueteratum est apud Græcos. Copia autem Litteræ quam Regi misi, continetur in scedula quam sigillatam V. S. præsentandam transmitto & quædam alia ibi addita etiam dignetur videre S. V. ad veritatem eorum quæ in animo gessi & gero patentius & verius cognoscendam, quam scilicet dirigere dignetur Altissimus per stadium hujus pœnalis vitæ transitoriæ ad securitatem & lætitiam post examen summi districti Iudicis & ejus tremendi judicij assequendam. Scriptum Condomi 16. Martij.

Scripsit quoque de eadem materia Tractatum satis amplum 20. Capitulis distinctum M. Henricus de Hassia Theologiæ Professor Natione Teutonicus, quod opus *Epistolam Concilij pacis* inscripsit: eoque intendit potissimum probare necessitatem Concilij Generalis ad eiusmodi extinctionem schismatis, & ad illud procurandum Reges & Principes, Prælatos quoque vniuersos cohortatur. Extat illud opus in eodem MS. Victorino: in modum Epistolæ ad cujus calcem hos versus Author apposuit, satis malè factos.

Clemens Vrbano litem quod moueat, ergo
Explicit errantem Codex vasurus in orbem
Concilij placeat nominetur Epistola pacis,
Si facit aut terror, torpor; vel deuius error
Vt teneant linguæ, mundum transcurre libelle,
Schisma veta tale pete Concilium Generale,
Clama non metue, montes transire per altos
Per siluas & aquas valles latebrasque meritas.

Extat in eodem libro aliud Opusculum à M. Conrado de Gerlenhusen nomi-

nato Præposito Ecclesiæ Wormaciensis ad Carolum Francorum Regem; quo similiter intendit probare necessitatem Concilij Generalis. Et hoc opus Epistolam Concordiæ inscripsit. Extat & aliud opus inscriptum somnium super schismate à M. Honorato Boneto Priore de Salono Decretorum Doctore.

Item & aliud Ioannis de Varennis Vniuersitati transmissum, quod Benedicto XIII. dedicauit.

LIS CVM REGINA FRANCIÆ REMISSA AD CONSERVATOREM PRIVILEGIORVM VNIVERSITATIS.

Eodem anno eadem Vniuersitas litem habuit & contestata est apud Parlamentum cum Regina vidua, contenditque causam de qua agebatur, remitti debere ad Præpositum Parisiensem Priuilegiorum suorum Conseruatorem, suaque in hac parte Priuilegia Reginæ Priuilegiis anteponi debere; vt intelligimus ex Actis Curiæ an. 1392. Sic enim legitur.

DV 4. Mars 1392. Entre M. Nicaise Moriso Escolier de l'Vniuersité de Paris, d'vne part, & la Roine Blanche, qui pretend l'adueu de ses Officiers de l'autre part. M. Nicaise & l'Vniuersité requierent que la cause que la Roine a fait venir ceans, soit renuoyée pardeuant le Preuost de Paris. Et pour montrer qu'il doit estre fait, dient que le Preuost de Paris est Conseruateur des Priuileges de l'Vniuersité, & pour les causes des Escoliers de par tout le Royaume, aduocants deuant luy. Dit qu'il est Estudiant & Bachelier en Decrets, & qu'il est Curé de S. Martin le Blanc au Diocese de Roüen, & a les dixmes par especial des fructuages & herbages, & est en possession; & aussi d'auoir les dixmes des terres de nouuel mises en culture, par especial de Guyot de Fontenay, & propose tout pertinent. Dit qu'il enuoya l'année passée vn sien seruiteur & familier nommé Conterain, lequel vn homme & quelques autres auec luy, qui estoient aux Religieux de Fontaine-Gueret qui estoit allé sur le lieu, bouta, disant que il vouloit faire vn coup de sa main; & pour ce quand mais cria *Haro*, & pour cette cause fut mené quand mais à Iustice. Dit qu'il print l'adueu de ses familiers, & pource vn Commissaire du Preuost pour renuoyer la cause pardeuant luy: mais aucune obeïssance n'y fut faite, & pource derechef a eu autre commission & mandement, & finablement a esté renuoyé pardeuant le Preuost, & la Roine l'a fait venir ceans. Dit que attendu les Priuileges qui sont anciens, la cause d'appel est renuoyée. Pource requiert, & aussi l'Vniuersité le renuoy. A ce conclud & si la Roine y contredit, requiert despens.

La Roine dit qu'elle est Dame de la Chastellenie de Neufcastel, & la tient en doüaire auec toute la Iustice sous le ressort de ceans, nonobstant les Priuileges des Normans, dont elle a Arrest, dit que au mois d'Aoust vn cry de *Haro* fut fait sur Messire Robert Quandaumarer & vn appellé Maçon; & fut fait par les Gens des Religieux de Fontaine-Gueret. Dit que ils furent menez deuant la Iustice, & feirent leur demande en cas de saisine pour les dixmes. Dit que M. Nicaise depuis obtint commission du Preuost, par laquelle estoit mandé au Vicomte qu'il renuoyast la cause: Et dit que sembloit chose estre nouuelle au Vicôte, parce que la cause estoit réelle & print son aduis. Mais M. Nicaise si n'attendit pas le iour, ainçois obtint autre commission pour adjourner Thomas Soumisson son Sergent, & le Vicomte, & furent adjournez deuant le Preuost duquel a pris l'adueu, & par son impetration la cause est venuë ceans. Or dit-elle que les Priuileges des Escholiers d'auoir le renuoy sont certaines causes non réelles, & autre ne sçait les. Et dit qu'elle est fondée de Droit commun, & est la cause priuilegiée de cry de *Haro*. Si dit aussi qu'elle tient en Pairie: & que si l'Vniuersité veut en ce cas s'aider de Priuileges, il faudroit qu'elle les veist, & encores elle requeroit ceans que la cause luy fust renuoyée. Si requiert le Renuoy deuant ledit Vicomte, car elle est fondée de Droit commun; & si l'Vniuersité est d'ancienneté, aussi sont les Rois de France. Et demeurera au moins la cause ceans, & à ce conclud.

Repliquent l'Vniuersité & M. Nicaise. 1. Que l'Vniuersité est priuilegiée contre les Priuileges des Normands, & si n'ira plaider en Normandie. Et si en ont vsé de tel temps que il n'est memoire de contraire. Et si leur vaut Droit commun, & si sont plus priuilegiez que elle: Car tels ont les Priuileges des Roys, & elle ne l'a que de son mary. Et ainsi *minus Priuilegiatus non potest vti*

Priuilegi

Priuilegio contra magis. ITEM, Ils n'ont pas fait appeller la Roine *directè*. Et s'ils ont fait appeller ses Gens, ce n'est que pour les rebellions de ceux qui ont retenu les Priuileges malgré M. Nicaise. Et aussi ne ont rien affaire contre elle: car elle ne les pourroit aduoüer comme delinquans. Et si dit l'Vniuersité, que de toutes causes réelles & autres le Preuost en connoist.

Appoincté, Et tout consideré. Veu les offres des parties, & que sont procés qui sont par delà le cry de *Haro* ou aultre, & tant contre les Gens de la Roine, que elle, & tous exploicts seront reputez pour non aduenuz & annulez. Sera la cause renuoyée entant que touche l'Escolier & les Religieux, aux Requestes du Palais, sans prejudicier d'vne part & d'autre. Et ce fait, ont les Religieux pris l'adueu de ceux qui sont adjournez contre l'Escolier, & diront là les parties ce que elles voudront, de Mardy en huit jours.

Anno 1393. Vniuersitas Parisiensis intenta negotio fidei & vnionis Ecclesiasticæ, antequam opus illud magnum, quod tandem confecit, aggrediatur, auspicatur à precibus & supplicationibus solennibus, vt habetur in MS. Historiæ Caroli VI à Monacho San-dionysiano conscriptæ, quod legitur in 6. tom. Spicilegij Dacheriani, pag. 56. vbi sic legitur. 1393.

De Dominorum Franciæ inopinato consensu, vt Deo debitæ gratiæ referentur, die Conuersionis S. Pauli Processionem faciens Vniuersitas alma Mater stationem habuit apud S. Martinum de Campis, & interim dum Missam de Spiritu sancto S Dionysij venerabilis Abbas dictus Guido Moncelli celebraret ejusdem Monasterij Prior Reuerendus, Guill. Varrant vocatus, Magister in Theologia publicam prædicationem fecit. Tunc elegantissimè judicio audientium, mentem Regis & Dominorum Franciæ promptam ad vnionem diuulgans, eamque multis laudibus efferens, omnes monuit Dominum exorare, vt in proposito starent. Nam proculdubio, nec immeritò, verebatur ne per D. Papam Clementem aliter inducerentur. Vt autem Regio obtemperaretur præcepto, & vt vniuscujusque animus definiendo liber esset, in Vniuersitate iterum publicè diuulgatum est, vt quod cuilibet mens dictaret pro vnione habenda, notaret in schedula, quam & infra vnam arcam fortiter obseratam & in Claustro S. Mathurini repositam quasi in gazophylacium mitteret nemine compellente. Ad hoc certus dierum numerus præfixus est: quo transacto Doctorum & Magistrorum in Decreto 14. in sacra pagina Professores 18. In Iure Canonico, (Medicina) in Artibus 22. statuuntur, qui schedulas repertas, quæ........ numerum excedebant, studio legerent diligenti, & omnium sub compendio media scriptis notarent. Quamvis in schedulis ipsis quisque propositum suum variis rationibus corroborare conaretur, Deputatorum tamen judicio ad viam Cessionis & renunciationis plenariæ vtriusque de Summo Pontificatu continentis, vel ad viam mutuæ compromissionis amborum in aliquos diligendos vel ad determinationem Concilij Generalis omnes se determinabant. Quæ cum in Generali Congregatione celebrata retulissent, vnanimi omnium assistentium consensu decretum est, vt hæ viæ in formam Epistolæ Regi offerrentur, quam & venerabilis vir M. Nicolaus de Clamangiis Campanus Natione, in Theologia Baccalaureus, vir vtique meo judicio Tulliana facundia singulariter pollens coloribus Rhetoricis tunc exornandam suscepit.

Ex his intelligimus 1. post acceptas à Bonifacio IX. Romæ sedente Litteras datas 4. Non. April. Regem & Regni proceres visos fuisse omnino velle & seriò in pacem Ecclesiæ incumbere. 2. Vniuersitatem ob id Deo gratias sibi sumpsisse agendas, in eamque rem solennem habuisse supplicationem sub finem Iunij. 3 Habita fuisse apud Mathurinenses Comitia, & vt liberiora forent suffragia, vnicuique licuisse tabellam in vrnam seu arcam mittere suæ Sententiæ significatiuam. 4. Recognoscendis tabellis & numerandis præpositos fuisse ex singulis Facultatibus Magistros. 5. Habitis aliis Comitiis solennibus ex relatione Magistrorum illorum, tres vias reducendæ pacis apertas & expositas. 6. Epistolæ conscribendæ quæ vias illas contineret, Prouinciam demandatam M. Nicolao Clemangio Rhetorices Professori.

Eodem anno Bonifacius auditâ Legatorum suorum è Francia reuersorum relatione, ad Regem rescripsit Perusij 12. Kal. Iul. significauitque se dolere, quod

Clemētis ambagibus adhuc detineretur, quominus Ecclesiæ vnioni seriò incumberet, quodque ex Responso Regio nihil certi intelligere potuisset, cum tamen Rex ore tenus Legatis triplicem viam quam suggesserat Vniuersitas, aperuisset, sed neuter Pontifex, cum seriò videbat agendum, viam vllam compositionis inire volebat; vterque pro se multa, contra aduersarium multa dicere contentus. Itaque à Regni Rectoribus remissi sine Responso Legati Bonifacij. Nec destitit tamen ille per Franciscanum quendam virum prudentem tacitè & sine vlla Legationis pompâ cum Rege tanquam cum primâ totius Christianitatis columnâ, de vnione agere, Consilia interim omnia disturbante Petro de Luna Cardinale Aragoniæ qui à Clemente ad Regem & ad Vniuersitatem Paris. missus fuerat. Sic annus elabitur, nec quidquam proficit Vniuersitas.

INITIVM HÆRESIS BOHEMICÆ.

Hoc eodem annō, Dom. I. Aduentus Leo Rex Armeniæ diem supremum obiit Parisiis, ritè ac Catholicè susceptis Ecclesiæ Sacramentis. Eodemq; Hæresis Wicleffi quæ in Germaniam penetrauerat, Augustæ Vindelicorum prædicari cœpit, quam à viro quodam Nobili Boëmo ex Oxoniensi Academiâ in Boëmiam delatam commemorant, perque eum traditam Academiæ Pragensis Magistris. Inter quos Doctrinam Wicleffi tenacissimè amplexus defendit Ioannes Hus. Huic autem initio fomentum dederunt Wenceslaus Rex & Regina, qui Ioanni fauorem præstiterunt, & deinde Hieronymo de Praga. De hoc initio sic M. Ioannes Vlyder Doctor Theologus ex ordine Dominic. lib. 3. dealogi de formica c. 9. *Viuebat*, inquit, *in Anglia* infra 60. annos quidam secularis Sacerdos, Artium etiam Professor, acer ingenio & eloquentia lepidus. Sed errore, scriptis & vita nedum Hæreticus, sed Hæresiarcha Ioannes Wiclekleaf dictus, qui in suis libellulis in Anglico & Latino doctrina noua Rempub. secularium & Ecclesiasticorum subuertere molitus est. Istius articulos quot pro tunc & postea & modò occulti stent, & facti sint hæretici in Anglia, norunt qui ibi steterunt. Eorum venenum meo tempore Bohemus quidam (in Constantiensi Concilio incineratus) Magister Artium Hieronymus videlicet in Anglia studens auidè hausit, & libris & voce propria in primaria Ciuitate Bohemiæ in Vniuersitate Pragensi postmodum copiosè effudit. Diuidebatur propterea Vniuersitas prædicta; & abinde multi ex valentioribus recesserunt Theologis. Deinde Bohemia fere tota rebellari cœpit Romanæ Ecclesiæ & errorum doctrinis replebatur ferè vbique tota, vt tot ibi sectæ hæreticorum essent, vt vix numerari possent: Tres tamen principales diu perseuerabant, veterum videlicet Pragensium, qui tolerabiliores erant, Orphanorum & Thaboritarum, qui pessimi erant. Incendebant Ecclesias & Monasteria, nullam sanctimonialem nec Religiosum, non Carthusienses, non Reformatos nec deformatos in Regno suo viuere sinebant. Nihil de imaginibus Sanctorum, nec de ornamentis Ecclesiarum sentiebant, sed omnia ista destruxerunt & illicita esse dixerunt. Et quod his deterius est, Sacerdotes & Religiosos plurimos gladio occidebant. Alios pollicibus amputatis ejecerunt, residuos cruciatibus excarnificarunt: cum chrismate sacro & sancto oleo (quod nefas est facere, & audire horrendum, calceos suorum pedum inunxerunt, &c. De Wenceslai vero conniuentia sic Ioannes Crinelles. *Iste Vvenceslaus hæreticam perniciosamque quam Hussitas nuncupant, sectam in regno suo fouit: quorum demum tantum fuit incendium atque præsumptio, vt post eius Vvenceslai obitum crescente multitudine & potentia cunctas Ecclesias atque demum Regnum ipsum omne quasi funditus euerterint.*

Æneas quoque Syluius de hujusce nascentis pestis origine sic scribit in Historia Bohem. c. 35. postquam in superiori cap. de ignauia Regis Wenceslai Filij Caroli IV. egit, subjungit, *Sub hoc Rege nostra demum memoria, ætatis verò suæ anno circiter 50. perfida Hussitarum insania ortum habuit: cuius & originem & progressum hoc loco prosequi animus est, quando ea pestis omnem penè Germaniam conturbauit, neque adhuc extincta Regni Bohemici magnam partem occupat. Rexerant Scholam Pragensem vsque in ea tempora Teutones: id molestissimum Bohemis fuit, hominibus natura ferocibus atque indomitis. Ex quibus vir quidam genere nobilis ex domo quam putridi piscis vocant apud Oxoniam Angliæ Ciuitatem Litteris studens cum Ioannis Vvicleffi libros offendisset, quibus de* REALIBVS *Vniuersalibus titulus inscribitur, magnopere illis oblectatus exemplaria secum attulit. Inter quæ de Iure Ciuili deque Diuino, de Ecclesia,*

de diuersis Quæstionibus contra Clerum, pleraque volumina veluti pretiosum thesaurum patriæ suæ intulit. Imbutus jam ipse Wicleffitarum veneno & ad nocendum paratus, tum quod erat familiæ suæ cognomen, putridum piscem id. fœtidum virus in ciues suos euomuit. Commodauit autem scripta quæ attulerat his potissimè qui Teutonicorum odio tenebantur: inter quos Ioannes eminuit, obscuro loco natus ex villa Hus quod anserem significat, cognomentum mutuatus. Hic cum esset ingenio peracri & lingua diserta multumq; Dialecticis oblectaretur & peregrinas opiniones amaret, auidè admodum Wicleffitarum doctrinam arripuit, eaque Teutonicos vexare Magistros cœpit, sperans eo modo confusos Teutones Scholam relicturos. Quod cum succederet, à Wenceslao impetratum *vt Pragense Gymnasium ritu Parisiensis gubernaretur.* Ea res Magistratum Scholæ Teutonibus abstulit. Quamborem commoti Magistri ac Discipuli Teutonici generali Iurejurando adacti vno die supra duo millia Pragam reliquêre. Nec diu post circiter tria millia secuti apud Lipsiam Misniæ Ciuitatem trium dierum itinere à Praga distantem Vniuersale studium erexere. Bohemis Scholæ suæ gubernatio liberè patuit, quorum Princeps est habitus Ioannes Hus linguâ potens & mundioris vitæ opinione clarus. Qui vbi satis fidei comparatum sibi existimauit, venenum quod jam pridem occultè conceperat, palam euomuit. Fundauerat opulentus quidam Ciuis in Vrbe Pragensi sub nomine SS. Mathiæ & Mathæi haud ignobile Templum, quod Bethleem appellauit, reditibus additis, ex quibus duo Prædicatores alerentur qui Festis profestisque diebus verbum Dei Bohemico sermone plebibus insinuarent. Horum alter Ioannes assumptus est. Qui cum se libenter audiri animaduerteret, multa de libris Ioannis Wicleffi in medium attulit asserens in eis omnem veritatem contineri, adjiciensque crebro inter prædicandum, se postquam ex hac luce migraret, in ea loca proficisci cupere ad quæ Wicleui anima prouenisset, quem virum fuisse bonum sanctumque & Cœlo dignum non dubitaret. Sequebantur Ioannem Clerici fere omnes ære alieno grauati, sceleribus ac seditionibus insignes, qui rerum nouitate euadere pœnas arbitrabantur, &c.

Refert postea varios Hussi errores quos inter concionandum seminabat, nascenti verò malo obuiam iuisse Subinconē cognomento Leporem Archiepiscopum Pragensem, & Husso omni prædicatione interdixisse; illum verò Pragam decedentem ad villam vnde oriundus erat recessisse, & ibi fauente Toparcha plebibus eosdem errores prædicasse: multa in Rom. Pontificem, multa in Episcopos & Sacerdotes maledicta congerendo. Tum quoque insurrexisse Petrum Dresdensem qui cum aliis Teutonibus Pragam paulò ante reliquerat, inter suos Waldensi leprâ pro infecto habitum Pragam Hæreticorum tum asylum venisse, pueros docuisse, disputasse, & primum de Sacramento Altaris Quæstionem mouisse, quod scilicet malè sub vna specie communicari soleret, cum dicat Ioannes *Nisi manducaueritis carnem hominis & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Primoq; congressum cum Iacobello Misnensi etiam litterarum Doctore. Interim Subinconem Archiepiscopum mox Winceslaum, mox propter ejus ignauiam Sigismundum Hungariæ Regem ad hoc extinguendum incendium frustra cohortatum interisse: illi verò Albicium successisse; hominem auarissimum & sordidum: quo conniuente & nihil sollicito hæresis radices egit. 1394.

Anno millesimo trecentesimo nonagesimo quarto, pactis inter Fráciam & Angliam ad quadriennium induciis, Rex ad Ecclesiæ pacem animum appulit & applicuit, sæpè ea de re ab Vniuersitate Parisiensi interpellatus: cujus salutaria Consilia diu retardauit & elusit Petrus de Luna Cardinalis, vt ante diximus; qui alio quidem prætextu, sed ob id potissimum à Clemente missus ad Regem fuerat, ne quid Vniuersitas quam sciebat parum causæ suæ fauere, aduersum se moliretur. Ille autem Biturigum Ducem tunc apud Regem potentissimum secreto commercio magnisque muneribus & Beneficiorum atque Decimarum nundinatione, suo Clementi demeritus fuerat, ac proinde quidquid petebat, à Rege statim obtinebat. Nec idcirco tamen Vniuersitas tot calamitates, quas Ecclesia Regnumque patiebantur, pertæsa, aliunde verò indignata omnia Franciæ Priuilegia infringi, sua quoque in re Beneficiaria imminui, omnia jura Exspectatiuis, Annatis & aliis oppressionibus sus deque verti, instare desistebat apud Re-

gem, vnioni Ecclesiæ, & Schismatis abolitioni. Adeo vt prædictus Cardinalis coactus fuerit post multas disputationes in Scholis & Comitiis habitas, præsertim cum M. M. *Petro de Alliaco, & Ægidio de Campis* Doctoribus Theologis, vt notat Meyerus, ad Papam suum re infectâ reuerti.

Et quia Petrus de Luna vir erat acer animo, multiplicique Doctrinarum genere abundans, & suo Papæ impensè addictus, cui nunquam vltro obedientiam præstiterat tota Vniuersitas, eam vt terreret, Cēsuris Ecclesiasticis subjecit: vt notat Robertus Gaguinus, *fuit*, inquit, *Scholasticorum Parisiensis Academiæ aduersus Cardinalem de Ecclesiastico Schismate grauis contentio. Ita vt illi non reuerenter de Pontifice verba facere auderent. Execrabilibus demum pœnis à Cardinale prohibiti ægrè abstinuerunt.* Hoc autem vt Clemens intellexit, vel inuitus ejusdem Vniuersitatis gratiam & fauorem sibi reparare studuit, eique Beneficiorum Rotulum vltro indulsit, nec tamen adhuc impetrauit, vt à se staret. Quinimo illa extinguendi Schismatis desiderio & studio succensa impensius quàm ante in eam rem apud Regem institit: à quo demum aperiendæ viæ, quâ pax Ecclesiæ reddi posset & vnio reparari, facultatem obtinuit, annitente pro ea apud Regem Burgundionum Duce, quem, vt clauum clauo truderet, aduersus Ducem Bituricensem Clementi addictum, habebat in Regia adjutorem. Vnde Nicolaus de Clemangis, qui ei Librum de Lapsu & reparatione Iustitiæ dedicauit, c. 17. sub finem, ita eum compellat. *Tuæ igitur serenitatis est, ô Dux Inclyte, quem ad hujus Regni perditissimi consolationem nostra nubilosa secula, velut sidus quoddam rutilum prætulerunt, tui fulgentissimi luminis radios non amplius jam sub modio continere, sed super candelabrum positos in apertumque productos latius diffundere, atque hanc teterrimam scelerum cohortem, quæ hanc felicissimam nuper florentissimamque patriam ita suis tenebris fuscat, fœdat, polluit, exterminat, tui aduentus Illustratione discutere.*

Hujusce ergo Principis fauore & gratiâ, obtentâ Regis alloquendi, & de Schismate deliberandi facultate, statim indicuntur à Rectore Vniuersitatis supplicationes solennes & extraordinariæ, vt Deus Academiæ Christianissimæ suggerere dignaretur opportuna malo remedia viasque reducendæ vnionis, quas Ecclesiæ salubriores esse cognosceret. Deinde habitis in eam rem Generalibus Comitiis, in quibus nominati & Deputati viri Theologi & Canonici qui Canones sacros & Sanctiones Ecclesiasticas consulerent, maturâ tandem deliberatione 6. Iunij statutum est tribus potissimum modis viisque jam anno superiore comprobatis, pacem Ecclesiæ procurari posse & restitui, scilicet *Cessionis* ac renunciationis omnimodæ contendentium: *Compromissionis* mutuæ in aliquos, qui communiter deligerentur ad rei discussionem quorumque arbitrio standum esset: *& Determinationis* seu *Decisionis* per Concilium Generale faciendæ.

Decretum deinde & conclusum est in iisdem Comitiis, vt hæ tres viæ in modum Epistolæ conscriberentur, Regique offerrentur, quò facilius eas examinare posset. Epistolæ autem componendæ Prouincia demandata jam fuerat M. Nicolao Clemangio Baccalaureo Theologo è Societate Nauarrica, Eloquentiæ Professori celeberrimo & Oratori disertissimo: Quam vt ille executus est, & relecta & probata est Epistola, placuit eam Regi offerre. Itaque adito Rege eadem Vniuersitas vltima die Iunij frequenti Comitatu per Oratorem suum vias prædictas coram proposuit & explicauit: simulque Epistolam seu libellum in quo illæ continebantur, obtulit. Primum autem Regem laudauit, quod sibi vias vnionis inquirere ad extinctionem diri Schismatis, quod à sexdecim annis Ecclesiam pessundabat, per modum, vt aiebant tunc temporis, *aduisamenti*, injunxisset & mandasset. Tum tres prædictas vias aperuit, earum rationes subjunxit, argumenta quæ contra fieri possent, dissoluit, addiditque, si alteruter Pontificum aliquam è tribus illis viis inire & amplecti recusaret, eum pro Schismatico habendum, & ab Ouili Christi amouendum. Postremo libertate vsa loquendi indicauit suspectam esse se quibusdam Regis Consiliariis & Regni Primoribus, quod contra quam illi optabant, dissensiones Ecclesiæ componere studeret; dum illi in tantâ rerum omnium confusione nihil non impetrabant à Pseudo-Pontificibus, vt Regis Christianissimi fauorem, subsidium & opes ipsis conciliarent. Epistola ergo ad Regem est ejusmodi, & hic Epistolæ titulus.

Epistola Vniuersitatis Parisiensis ad Regem Francorum directa super Schismate sedando & vnione ponenda in Ecclesia Dei.

CHRISTIANISSIMO & Religionis orthodoxæ zelantissimo Principi Carolo Dei gratia Francorum Regi Illustrissimo deuota suæ Celsitudinis filia Vniuersitas studij Parisiensis Deuotæ & Filialis obedientiæ sinceritatem. Quanquam Majorum nostrorum reuocata ante oculos exempla multos Nobis & maximos in arduis quibuslibet ad virtutes capessendas stimulos incutiant, attamen vbi Religionis & fidei res geritur, ad strenuè & viriliter agendum, quantum nostrâ interesse potest, ex eorum monimentis ac gestis, majori quodam ardore accendimur. Quibus id semper maximæ curæ fuit pro sacra sanctæ Religionis Catholicæ custodia continuis vigiliis excubare, ne quid in eam erroris, detrimenti aut scandali irreperet. Sic nempe salutiferum illud fore Studium æstimabant, si illud ad profectum & tutelam Ecclesiæ conuertissent. Ea Nos occasione ducti, zelo quoque Domus Dei potissimum excitati Schismatis nefandissimi abominabilem pestem quæ Ecclesiam ipsam radicitus exterminat, de medio summopere desiderantes auferre, per sexdecim euolutos annos, quibus idem sceleratissimum Schisma jam viguit, nunc priuatim disceptando, conferendo & scribendo, nunc palam & in aperto coram Celsitudine vestra Regia prædicando, proponendo atque exhortando ad Ecclesiæ ipsius vnionem, quantum Nobis Diuinitus facultatis erat datum, eniti & anhelare nullatenus cessauimus. Vnde obsistente semper & præualente hostis nequissimi versutia, qui in florente Christi agro hanc labem zizaniorum seminauit, seminataque aluit & magis in dies alit, ac radicat, vniuersi conatus nostri, etsi non prorsus irriti cassatique, intentione tamen propriâ vsque adhuc frustrati sunt. *Pacem enim quæsiuimus*, vt cum Propheta loquamur, *& ecce turbatio.* Turbati quippe fuimus huc vsque, & pessimorum quorundam nefaria factione impediti. *Accessit eodem, Princeps Christianissime*, vestræ Majestatis Regiæ, sine qua nihil possumus, excusata licentiæ Infantia atque adolescentia. Sed postquam euacuatis iis quæ paruuli fuerant, Clementiæ cœlesti placitum est vos in virum perfectum adducere, & tam atrocis vulneris Ecclesiæ perniciem mente generosissimâ concipere, illico non degener ab Illustribus proauis ad salutem Ecclesiæ & diri vulneris hujus amputationem totis viribus animi intendistis, sed qualiter intendistis, audiant Fideles vniuersi & Christianissimum verè Regem Clarissimamque Francorum progeniem Majorum imitatione agnoscant.

Iam Ecclesiæ rerum status immutatur; jam procedendi ratio in contrarium ordinem reuoluitur, qui exhortari antea à nobis solitus erat, Nos hortatur. Qui se pulsari totiens audierat, nunc vltro ad id ipsum Nos pulsat: & non modò Nos pulsat, sed quod suo jure potest, vt vias & rationes, quibus id fieri possit, sollicitè ac sedulò excogitemus, imperat. Se & sua vniuersa in hujus execrabilis scissuræ resartionem impensurum pollicitus, etsi Regni sui aut Corporis impendium negotium hujusmodi deposceret.

O vocem Francorum Regum & Christianorum omnium Christianissimo Principe dignissimam! O nos tali Rege fortunatos! O in tantis miseriis adhuc habendam felicem Ecclesiam, cui talem Christus Filius Patronum & Curatorem delegit! O vocem summis laudibus decorandam, & omnium vocibus, linguis, præconiis atque sermonibus extollendam! Quam vtinam quaqua versum totus orbis audiuisset, vocem, inquam, quâ pacis Ecclesiasticæ zelatores adjuuantur, & prostrati hactenus reuiuiscunt, quæ flagitiosissimi ejus inimici formidoloso tremore concutiantur, curis atque angoribus deficiunt, quâ Ecclesia ipsa prius sanè gemitibus & mœrore confecta, nunc gaudio lætabunda exsultat, se prope diem sperans ab Ægyptiaca seruitute ista liberandam. Quâ postremò Ciues ætherei totusque Chorus supernus gratulatur, Tartarei autem ingemiscunt hostes. *Immensas tibi gratias*, Clementissime Christe, referimus, qui hanc sanctam voluntatem in cor Regis immiseris, vtique eam adaugeas, serues atque perficias, obsecramus.

Sed vt ad Mandata vestra, Regum Illustrissime, reuertamur, jussit paterna vestra benignitas, vt vias, modos, & formas, quibus ad hanc concordiam matu-

rius veniretur, per Deputatos nostros solennes, vtique viros & discretos cum Majoribus vestris Consiliariis conueniendo excogitaremus. Cui quidem Iussioni pro virili portione gaudenti prorsus animo paruimus, virosque celeberrimos è toto Corpore nostro, probos & valde sincerè ad materiam affectos delegimus, qui Consilium vestrum semel, iterum, tertiò & repetitis vicibus adeuntes nihil ab eo audire, quanquam vehementer ad modum institissent, de materia ista potuerunt. Quin potius in omni congressu iidem Consiliarij vestri perseueranter omnino respondebant se nobiscum nullatenus collaturos, neque ad aliud sese delegatos, nisi ad Nos, si quid forsan dicere aut aperire in materia vellemus, audiendos. Quibus in ea omnino obfirmatis sententia, quia Regia vestra Majestas hinc aberat, ne quidquam nobis obiici ab detractatoribus posset, per Nos aliqua ex parte stetisse, quominus vestra voluntas ac Iussio impleretur, vias quasdam, tres numero ad pacem in Ecclesia obtinendam excogitauimus, quas diuturnâ super consultatione grauique digesta deliberatione præmissis, tanquam justas, congruentes, & maximè pro tunc nobis apparentes idoneas ad pestiferum schisma celeriter eradendum, pacemque in Ecclesia reformandam vnanimi omnium consensu, ne vno quidem in tanto suppositorum numero repugnante, non sine sancti Spiritus, vt credimus, interuentu acceptauimus, probauimus, atque ratas habuimus, non per hoc alias vias, si quæ sunt commodiores seu faciliores, excludendo. Sed tantummodo istas in modum aduisamenti pręsentando ad dandum occasionem laborare volentibus. Omnis enim via per quam bona atque vnanimis Ecclesiæ concordia posset vsquam similiter obtineri, nobis est eo ipso accepta. Istas itaque 3. vias, *Princeps Christianiss.me*, Celsitudini vestræ hac præsenti Epistola, prætermissis propter breuitatem temporum ac rerum varietatem præuiis earundem disputationibus, præsentamus quandocunque & vbilibet videbitur opportunum, nihilominus explicandas.

Prima igitur via est Cessionis & Renunciationis plenariæ vtriusque partium, scilicet D. nostri Papæ & alterius de Summo Pontificatu contendentis ad totale jus illud quod habet in Papatu, vel se habere prætendit: siue Cessio illa, vt aliqui tangunt in manibus vel pręsentia amborum Collegiorum in vnum conuenientium pro bono pacis fieret, siue in manibus aut in pręsentia sui Collegij pars quælibet seorsum cederet; siue postremò in manibus aut pręsentia aliquorum per eos aut sua Collegia nominandorum; siue aliis modis rationabiliter excogitandis. Quâ cessione declaratâ per veteres Cardinales de futuro Pontifice fieret prouisio pro bono pacis per Collegia amborum. *Et hanc viam*, *Princeps Christianissime*, ad celer, conueniens & efficax hujus plagæ lethiferæ remedium cæteris in hac nostra Epistola contentis anteponimus, tum propter facilitatem faciendi: sic nempe labores, sumptus, difficultates plurimæ, maxima denique Christianitatis totius vitarentur dispendia; cum propter vniuersorum fidelium vtriusque obedientiæ totiusque in genere Christianitatis in cordibus & conscientiis perfectam atque integram absque remorsu aliquo quietationem; cum maximè propter Principum & Regnorum vtriusque adhærentiæ honorem ex integro conseruandum & deuitandum scandalum. Quod judicio nostro summopere attendendum pensandumque in hac materia est. Fratres quippe omnes sumus in Christo. Et nonne Domini voce quidquid fratrem scandalizauerit, à nobis expellere præcipimur, etiamsi pes fuerit, oculus, aut manus? Tum propter apparentiam rationum vtriusque partis, qualis nequaquam in schismate aliàs visa est. Tum propter adhærentiam fixam atque radicatam cujusque partis ad suam vt nulla verisimilis spes sit, aut Nos ad aliam partem accedere, aut alios ad Nostram vllatenus verti posse.

Et profecto ad hanc viam debet eos, vt videtur proprij amor honoris inducere, voluntariosque reddere, ne si discussio fiat, in alterius eorum aut amborum ignominiam res veniat. *Debet & Gregis Christi*, cui se pręesse dicunt, lugubris, exitiosa & miserabilis dissipatio, eis non æquo animo, si quid misericordiæ & compassionis habent, intuenda. Debet zelus animarum dicti Gregis, pro quibus, si perditæ sint, ex eorum neglectu, suæ in vltionem reposcentur à Domino (Diuinâ plane contra eos sententiâ, & quam multùm attendere & timere debuerant) Debet prætera tam virtuosi operis atque sublimis meriti apud Deum

respectus. Debet nominis gloria, qua ipsi perenni laude succedentibus seculis ex hoc in omnium ore hominum & scriptis celebrabuntur, plus profectò, quàm si vterque eorum centum aut ducentis annis etiam virtuosè pacatéque præsedisset. Debet postremo Charitas amplissima, quâ præditi esse debent, quaque pro ouibus suis juxta supremi Pastoris sententiam, suam etiam animam in casu exponere adstringuntur. Quanto igitur ampliùs in tam horrendo scandalo Gregis sui temporalem suum statum in tam euidenti bono Ecclesiæ resignare. Animaduerso præsertim quod cuilibet eorum de securo, excellenti & honorifico statu fieret in Ecclesia sicut verosimile est, prouisio. Et de prima quidem via hactenus sufficiant.

Quod si ambo Iuri suo vero vel æstimato tenacius inhæserint, sicut hactenus fecerunt, & hanc viam cessionis plurimum expedientem subire recusauerint, de 2. via Consilij particularis, seu mutuæ & submissiuæ compromissionis amborum in aliquos solemnes viros, quos ipsi ambo duxerint nominandos, vel in aliquos alios debitè & Canonicè eligendos, tanquam in plenarios definitores Controuersiæ, qui sint honorati & authorizati de discutiendo & sententiando: Etsi forsan opus esset, aut expediens visum, & per eos ad quos spectat, Canonicè approbatum, de nouiter eligendo. Per hanc autem viam vitaretur Concilij Generalis difficultas, cessaret cauillatio dicentium, quod in illo Concilio Generali D. noster Papa ob ampliorem numerum aliorum, jus suum exponeret discrimini. Per hanc maturior esset terminatio facti, quam nos omnino magnopere desiderare debemus. Per hanc quoque nota omnino peruersæ dominandi ambitionis tolleretur, quam rigor nimium & pertinax defensio cogniti etiam juris sæpenumero inducit. Denique subterfugiens viam istam æquitatis, securitatem charitatis & amicitiæ plenissimam, vehementem de injusto titulo suspicionem suo in omnium animos hominum ingerere videretur. Nam præsumptio Iuris est rationis Iudicio consensio quam æquè si non amplius nocens atque injustus alieni vsurpator æquitatem Iudicij propè causæ diffidens subterfugit, sicut Iustus Innocensque conscientiæ securus hoc appetit.

Hujus viæ nobis Christus formam, qui est pax nostra faciens vtraque vnum, nos docuit. Vbi, inquit, duo, vnus scilicet ex vna parte, & alius ex altera, vel tres, in casu scilicet discordiæ, in nomine meo congregati, in nomine videlicet charitatis, concordiæ & pacis, illic ego in medio eorum sum, ad concordiam reuocans altercantes fratres, & inter se diffidentes in pace reconcilians. Nec valet si quis dixerit Papam nullatenus posse in aliquos hujusmodi se ipsum subjiciendo compromittere. Primum quidem nihil ad rem hoc attinet, quia illic neuter eorum se tanquam Papa subderet aut submitteret, sed tanquam in dubium reuocatus de suo vel alterius in Papatu jure: immò quilibet eorum ab aduersâ parte suâ, velut Papatus inuasor & vsurpator ipsius arguitur: & quoad hoc arbitrio se subdere postulatur. Simile quippe omnino, vt videtur in Concilio Generali, si super hoc ageretur, & in parte ista censendum est. Constat verò quod illic neuter eorum vt Papa præsideret. Quare nec etiam istic vt Papa se subjicit. Præterea falsum est quod subditur, Papam non posse seipsum in alterius ditionem submittere. Nunquid Christo major erit? de quo sacratissima Euangelij profitetur Historia, quia erat subditus illis, Matri scilicet & Ioseph. Matri namque suæ, hoc est sanctæ, quam fidelium omnium Matrem esse constat, si ipse Catholicus est, materno jure subditur. Nisi forsan quis dixerit, postquam sponsa facta est, Matrem esse destitisse. Nunquid Petrum anteibit, cui non ad Euangelij veritatem ambulanti Paulus in faciem liberè restitit? quam Pauli correctionem submissè & humiliter sustinuit. Nunquid & Papatus jure à fraternæ correctionis eximetur lege, vt eidem omnium malorum agendorum licentiam impune donemus? De Deo solo Iob Sanctus id loquitur. *Non est qui dicat tibi cur ita facis?* Caueant, qui hunc titulum soli omnipotentiæ debitum & sacris Litteris adscriptum in seipsos vsurpando transtulerunt. Atque vt ista aliaque dicentes suo ipsorum gladio adinstar nefandi Goliæ jugulemus, ab eisdem percuntari libet, jura si quæ habere perhibent, Diuina ne an humana, ac purè positiua sint? Non Diuina profectò aliqua ablaturi sunt, restat ergo, vt positiua sint; quibus, vt ipsi aiunt, non est Papa subjectus, idcirco semetipsum compromittendo sub-

mittens non contra illa ageret. Nihil igitur causæ est, quominus se subjicere ac compromittere possit. Et mirum est, quod non vident hoc dicentes se se illi potentiæ quam cœlo æquare volunt, tam apertè derogare. Poteramus rationes multo copiosiores, & ad hanc viam & aliam præcedentem exempla etiam quædam Romanorum Pontificum inducere. Sed quoniam breuitati studemus, & hoc aliàs annuente Altissimo tractare speramus, de eis in præsens tempus dicere supersedemus. De 2. ergo via hæc dicta sint.

Superest tertia, quam si non superiorum alteri acquieuerint, fraterne adhoc sedulò & amicè commoniti, velut hujus sacrilegæ discordiæ conueniens nostra existimatione remedium subjicimus. Et hæc vtique via est Concilij Generalis, aut secundum formam Iuris ex Prælatis tantummodo celebrandi; aut quia plures eorum, proh pudor! hodie satis illiterati sunt, pluresque ad alterutram partem inordinatè affecti, mixtis vnà cum Prælatis ad æqualem eorum numerum Magistris & Doctoribus Theologiæ ac Iuris arbitris, de Studiis solemnibus vtriusque partium Antiquitatis approbatis. Aut adhuc si alicui prædicta prouisio non sufficit, adjunctis vltra præmissa Capitulorum Cathedralium & Religionum Principalium vno vel pluribus Deputatis, vt ea quæ tunc decerni illic aut definiri contingeret, essent majori pondere & certiori etiam examine digesta. Et quamvis via ista à nonnullis adulatoribus, ac hujusmodi monstruosæ sectionis fautoribus ab ipsius initio vsque ad ista tempora magis turbandi studio quàm veritatis radice, velut inepta omnino repudiata sit, tamen absque fermento affectionis malignæ veritatem intuenti non adeo refellendam esse satis liquidò clarescet. Nam vt ab altiori repetamus, vnde quæ hæreses seculis anteactis in Ecclesiam Christi irruperint, nisi quia ante primi Constantini Imperium Christianis Præsulibus in vnum conueniendi licentia interdicta erat. Qua ab ipso accepta vltimorum Conciliorum Decretis hæresis impiæ ac peruersissimæ cum suis assertoribus damnatæ sunt; sicque Catholica fides intemerata permansit.

Si igitur ad tollendum hoc pestiferum schisma, quod jam propter longam hæresis speciem habet, Inueteratum quippe Schisma, sicut ait Augustinus, hæresis est, non liceat Ecclesiam congregari, repudiatis præsertim viis superioribus, quid restabit? profectò sicut per ignauiam inexcusabilemque negligentiam amborum, de quibus sermo, Præsulumque & Collegiorum suorum jam per sexdecim annorum spatium hoc dissidium perseuerauit, ita adhuc per totidem attentâ majori semper inualescentiâ & pacis turbatoribus durare poterit, sicque in obliuionem cum Græcorum dissidio atque in finem seculi perducetur. Quis igitur obuiabit surgentibus hæresibus, & jam eximiè pullulare ac in lucem erumpere nitentibus, cum ab altero plectendus ad alterum de facili pro impunitate confugiet? Grassabitur passim & liberè iniquitas, nec erit qui obsistat parti, auescente quolibet partem aduersam suam & fauorem minuere atque hostes suæ concitare. Quod quam verisimile sit, visa experientia de illo perfidissimo Iacobita Ade Diuinæ Majestatis ac Virginis gloriosissimæ blasphematore insinuat. Porro quæ amplior vnquam aut fuit, aut futura est congregandi Concilij occasio, cum vniuersalis Ecclesia in Disciplina, moribus, legibus, Institutis, traditione Majorum ac obseruantia, & vt breui absoluamus, in spiritualibus ac temporalibus funditus per hoc Schisma innumerosque abusus hinc nascentes subuertamus. Et nisi maturissimè piissimus Institutor ac Conseruator ejusdem respiciat impendentia aduertens scandala, in ruinam horribilem atque irreparabilem ventura sit. An non hoc inter illa numerandum quæ maximè ad finem spectant? An non satis id arduum, vt super hoc prouisio per Concilium quæratur? Serò, fidenter credite Pontifices, remedium quæsisse vos pœnitebit. Si non modo dum potestas adest, instantia prope mala aduertitis, quis putatis hoc regimen laturus sit? quis angorias istas & Ecclesiæ mala? quis promotiones istas vtique mercenarias indignorum quorumlibet ignorantissimorumque ad Altissima quæque Dignitatum? fallimini, profectò fallimini, si ista diu licere existimatis, quamuis honores isti dissimulando tacerent, lapides certè clamabunt aduersum vos.

Sed vt jam ad Concilium reuertamur, Christus Dominus noster legem nobis statuens de fratre non recipiendo, si quid fortasse in nos peccauerit, præcepit vt eum primò inter nos & ipsum solos corrigeremus; deinde si non audiat, testes

testes aliquos nobiscum assumamus. Et tunc si nihilo magis audierit, Ecclesiæ nunciemus. Cum igitur per tam longa jam annorum curricula neuter alterum nec se solo audire, nec testibus adhibitis voluerit, quin etiam nec spes vlla audiendi reliqua sit, quid jam restare videtur, si Christi præcepta impleamus, nisi illud dicere Ecclesiæ, Concilio Generali conuocato, quam si ipse vel alter audire recusauerit, aut ipsius judicio nequaquam obtemperare, planè & liberè cum Christo faciemus, eos Ethnicos & publicanos habendo. Quod si dixerit alter se nondum sufficienter fratrem suum præuiis illis monuisse correptionibus, suus certè imputetur neglectus. An turpitudinem suam allegatam sibi suffragari putat? Nonne sibi satis ad hanc concessum est spatij excusationem? haud dubiè in peccato isti sunt, & subeundæ æquitatis obliquè subterfugia anilibus ineptiis similia quærunt, nec à viris aut grauibus, aut peritis audienda.

At quàm friuola multa Concordiæ Turbatores ex aduerso objectant? Quomodo, inquiunt ipsi, Papa noster Canonicè electus jus suum clarum adducet in discrimen, & illud de quo constat, in dubium reuocabit? quid clarum vocatis? certúmne an verum? Si verum, cum hæc veritas nunc sub modio lateat, nec à tantis Catholicis cerni possit, eam super candelabrum per Concilium ponite, vt omnibus qui in domo sunt, eluceat. Si certum, videte ne verbo abutamini, qui id certum appellatis, de cujus obscuritate atque ambiguitate tanta semper fuit, & est apud tantam fidelium portionem consensio. Linceos-ne habere oculos soli credendi estis, cum reliqui more talpæ cœcati sint, quidque verum aut certum sit in tam tetra caligine plurimis hebescentibus tam perspicuè cernitis. Sed esto, certum verumque sit illud, quod certum vnicuique esse prædicatis, respondebit enim vobis aduersarius vester ita esse dicentibus, Iudicium rem istam deposcere, nec fidem vestris dictis se vllo pacto habiturum, qui contendens contra eum pars estis. In judicium itaque descendite. Quid enim vultis, Nobis inquiet Aduersarius vester, ille quem Papam dicitis aut jure suo fidit, aut diffidit. Si diffidit, modicè ponderandum est Iuris alterius discrimen. Nam & alij meritò diffidere habent. Si confidit, non confidat in Domino, & Dominus Iustitiam suam tuebitur nec fluctuare permittet. Iacta, inquit Psalmista, curam tuam in Domino, & ipse te enutriet, nec dabit in æternum fluctuationem Iusto. Et præsertim cum pendente Concilio pro Iustitiæ habenda declaratione fiunt à cunctis fidelibus ex Indicto Ecclesiæ orationes deuotæ apud Deum, & processiones crebræ ac solennes: quæ quidem eximij erga Deum meriti reputandæ sunt, si non fallit Scriptura, quæ de vnico etiam justo ait, *multum valet deprecatio Iusti assidua*.

Postea non valet quod plerique dicunt minorem multo numerum Concilij pro vna partium, & majorem pro altera staturam. Primò quidem, quia Spiritum sanctum Concilio assistere, ipsum quoque dirigere piâ fide credimus, quem non est verisimile ipsum errare, siue in hac Christianæ pacis materia, quin potius scelestorum carnaliumque linguis hominum varietatem etiam sibi ipsis odiosam loqueretur ac patefaceret sicut olim per os Saül & Caïphæ & Balaam, licet multùm peruersorum, veridicè prophetauit. Deinde malæ mentis est & carnaliter nimium sapientis sic malè de hominibus suspicari, vt quilibet veritate dilucidè patefacta contra agnitam etiam veritatem pro ea parte pertinax & obstinatus maneat quam ante discussionem secutus sit.

Quid quod S. Gregorius tantus Ecclesiæ Pastor se 4. Concilia Vniuersalia tanquam 4. Euangelij libros venerari & colere profitetur, quod minimè affirmaret, si ea errare posse tam facilè, sicut hi dicunt, crederet. Sed fac vt errare possint, quandoquidem hi erroris Seminatores hoc volunt, quid tardius è duobus creatis ire putemus, aut hunc vel hunc se Papam dicentem, aut Concilij totalis sententiam super definientem? non tanta impudentia quisquam erit quin Concilium in hoc remotius ab errore abfuturum dicat? Minus igitur discrimen est Concilio credere in hoc casu, quàm partibus.

Sed jam iterum aliud ab æmulis audimus obstrepi. Quis, inquiunt, dabit authoritatem Concilio? in promptu responsio est, eam dabit consensus omnium fidelium. Dabit Christus in Euangelio dicens, vbicunque duo vel tres in nomine meo eritis congregati, super terram, &c. dabit & Domini jussus ad Moysen in Deuteronom, Si, inquit, difficile & ambiguum apud te Iudicium esse perspe-

xeris & videris verba variari, venies ad Sacerdotes Leuitici generis, quæresque ab eis qui judicabunt tibi Iudicij veritatem. Quid autem reperietur dissensione ista magis difficile, magis ambiguum, magis in verbis varium? vbi non modò verba varia currunt, sed contraria penitus & inuicem pugnantia. Nec hoc quidem inter paucos, sed inter pœnè æquales orbis Christiani partes, alteraque amplior est prætendente; & altera quæ sanior esse potest, super viâ istâ Concilij Generalis hæc dixisse sufficiat.

Hæ igitur sunt tres viæ, Princeps Christianissime, quas in hujus funestæ dissensionis medelam tanquam Nobis primâ fronte visas maximè congruas excogitauimus. Quas idcirco nunc breuiter summariéque attingendo perstrinximus, quod spatiolum de eis, ac de tota in genere materia Tractatum constituere decreuimus, in quo enucleatius, latius & subtilius rem, si Dominus juuerit, explicare conabimur. Cæterum vnum illud audacter asserimus, aliàs satis probandum si opus sit, si alter diffidentium aut vterque vias tres expositas inire obstinatius refugerit, nec aliam idoneam vel alias obtulerit, eum velut Schismaticum, pertinacem, & quod ad id consequens est, hæreticum, nec Gregis Christi Pastorem, sed direptorem potius ac Tyrannum judicandum censemus; sicque eius deinceps nec jussis obediendum. Nec eidem regiminis vllâ administratio, imò nec patrimonium Ecclesiæ quo vtatur, relinquendum. Ipse quoque ab ouili Iesu Christi, non vt ouis aut Pastor, sed vt lupus infestissimus penitus abigendus est, pœnisque acerbissimis Schismaticorum plectendus; nec in terra viuentium, sed cum Dathan & Abyron nequissimis schismaticis portio eius habenda. Quippe qui Gregis Pastorem se dictitans non ad debitam ipsius adunationem, sed magis ad perpetuam, quod in se est, dissipationem dispersionemque tendit, lupique partes potius quàm Pastoris exequitur. Nihil de ouium nece, jactura vel incommodis cogitans, dum ad propriam replendam ingluuiem succus & sanguis pecorum abundè suppetat.

Iam verò prudentissimi Salomonis Iudicium nonnihil ad rem attinet, qui annuente altera mulierum, vt puer de quo certabant, medius diuideretur, altera quæ super hoc erat maternis commota visceribus, exclamante: *Date potius illi & non diuidatur puer*, eam verè matrem conjecturâ deprehendit, quæ tam crudelem pueri sectionem videre exhorruisset, & maternum antea jus abdicare quàm amarissimum nati aspicere maluisset interitum. Quis enim dubitauerit Regem sapientissimum Salomonem proposito sibi casu dicturum fuisse eum verisimilius verum Christi Vicarium & Ecclesiæ Filium, qui propriam Matrem suam Domini sui Sponsam tenerrimè ab eo dilectam suæ commissam fidei, & eam integram seruet inuiolatamque non modo diuidi molestè tulerit, sed iniquorum manibus violentis jam grauissimè sauciam, laceram ac discerptam redintegrare quamprimùm & sanare totis viribus animi curauerit. Etiamsi hoc agendo in exheredationem sui totalis status, immò & vitæ propriæ periculum venire deberet. Eum verò si quis talis esset, viperinum meritò Filium Matris latera prope corrodentem, qui hunc languenti in modum Matri, jamque nimio dolore & morbi longitudine paulominus absumptæ non solum omnino remedium quæsierit, cum plurima tamen perfacilia sint, verum insuper Medicos miseratione motos optima medicamina atque electissima gratis etiam volentes adhibere, rejecerit, Matrem ipsam languore tabescere magis volens, quàm temporalis aliquid detrimenti se propter eam passurum.

Ad pacem ergo istam & salutem Ecclesiæ almæ parentis vestræ, *Princeps Christianissime*, totis animi medullis, sicut facere cœpistis, incumbite, ægrotæ medicamini, respicite desolatam, oppressæ miseremini, indignissimè dejectam alleuate, imbecilli prætermodum & de grabato surgere vix valenti auxiliarem dexteram porrigite. Assiduis suspiriis, querelis & gemitibus opem vestram implorantem non vltra jam audire differatis. Postponite curas omnes temporales, quantumlibet fructuosas aut vtiles. Hæc vna causa cæteris omnibus anteponenda est, quâ cætera prosperum magis exitum habebunt, & decus Regni vestri vobis & Regno eidem, ac Clarissimis vestris progenitoribus partum seruabitur. Mementote vos solum Principem Christianissimum nomen non otiosum tenere, sed quod in omnibus semper Ecclesiæ angustiis ei majores vestri præsidium ante

alios tulerunt. Nolite Priuilegium tam nobile, titulum tam magnificum amittere. Non sinite hunc honorem vobis à quoquam auferri, aut alterum in isto vos ante venire. Defendite jus vestrum, defendite nomen, defendite decus. Moueat vos omnium Catholicorum & fratrum in Christo vestrorum exspectatio, quæ tota in re ista de vestra persona pendet, omnes tum Principes Catholici, tum cæteri vestram in hoc negotio manum præstolantur, tanquam ejus cui jure, consuetudine, potentia, cæterisque adminiculis, magis istud debitum. Moueat rei ipsius præclara & percelebris ac perpetua laus, per quam vestri memoria sempiterna vocabitur in ore hominum. Immò & illud maximè vos moueat, quod tam egregij gloria facti vsque in diem istum, quo puerilem ætatem exuistis, & ad decus & famam vestram diuinitus quodammodo factum esse videtur, vt debitus vobis honos aliò transiret. Moueat acceptissimum seruitium, quod ex hoc opere Deo præstabitis, quo reuera nullum maius, gratius, excellentius præstare potestis. Moueant denique Matris miseriæ tot, tantæ ac tam inauditæ, vt vel saxum emollire possent, quæ ex hoc diabolico Schismate ortæ sunt. Diabolicum equidem justissimè dixerimus: quoniam sicut in pace factum est locus Christi, sic in tanta discordia locum oriri Sathanæ necesse est. Ipse enim est, qui seminat inter fratres discordias, qui Ecclesiam Christi turbulentis seditionibus disperdere ac conturbare nititur. Sic namque illud Christi de se dictum, *Omne Regnum in se ipsum diuisum desolabitur*, illud quoque Sallustij Clarissimi Romanorum Historici *Concordiâ paruæ res crescunt, maximæ discordiâ dilabuntur.* Quandocunque verum vtique sit, nunc proh dolor, plus nimio experimur. Quid hoc ante hoc Schisma, Schismatisque præambula, Ecclesiâ florentius? quid minus, quid splendidius, quid locupletius, quid honoratius tam grandi exuberabat bonorum copiâ, vt mole etiam sua laboraret. Postquam verò clades ista Schismatis damnatissimi introiit, pro libertate seruitus & durissima seruitus, pro diuitiis egestas, pro specie deformitas, pro honestate dedecus, pro eminenti gloria vilis atque abjecta contentio pro Ecclesiæ & bonorum eius tutela, prædæ, rapinæ, spolia inuaserunt. Et quare hoc? quia nimium indigni atque improbi homines ad regimen Ecclesiæ euecti sunt & plusquam quotidie euehuntur: quibus nihil sancti est, nihil pensi, nihil honesti curæ sit. Suis tamen flagitiis & libidine pascuntur atque delectantur, exhauriunt Ecclesias, Religiones dissipant, Monasteria spoliant, sacras passim domos in vastitatem redigunt, vt suæ cupiditati sacrilegæ nunquam satis satiandæ de Christi patrimonio sui pretiosissimi sanguinis effusione conquisito satisfacere valeant, sacraque aut profana, è quibus quæstus aliquis aut pecunia pendeat, promiscue habent, exactiones grauissimas, maximas, intolerabiles pauperibus Ecclesiæ Ministris imponunt, impiissimos homines atque inhumanissimos ad colligendas eligunt, qui nemini parcant, nullius misereantur aliàs quàm talibus inopia pressi, quin statim excommunicent, fulminent ac exterminent: quin etiam in baratrum, quantum in se est, detrudant, nisi sibi impositum protinus onus exoluant. Etiamsi de silice pecuniam extorqueri oportet, nihil sibi vnde viuant, relinquitur. Mendicos jam Sacerdotes & vilissimis insuper officiis, profanis, secularibus, seruientes vbique videmus. Sacrosanctæ Reliquiæ, Cruces, Calices ipsi, omnia denique vasa sacrifica, si argentea tamen sunt, vel aurea, prouentus Ecclesiarum ac reditus ad Angarias istas importabiles soluendas multis in locis venduntur. Quot jam labentia Templa, quot ruentes Basilicas, quot jam æquatas solo cernimus, & multò nimium plures cerneremus, nisi Regia vestra sublimitas positis in manu sua prouentibus Ecclesias reparari ac refici inuitis sæpe earum Rectoribus compelleret. Id enim jam publicè queritur aduersus hujusmodi direptorum remedium noua & stupenda Ecclesiæ calamitas. O horribile Schismatis prodigium! jam ouis gregem ipsum à Pastoris insidiis & violentâ oppressione tuetur. O pudendum & infame seculum nostrum omnique posteritati perpetuò damnandum! O miseranda nimium Mater Ecclesia, quæ in ærumnas istas nefario filiorum scelere venisti! O quam malignis diebus, queis hoc videre contigerit, nati sumus? malignis, inquam, si non vestro respectu & opitulatione commutantur in melius. Sed in melius omnia reuocanda vestro, *Rex Serenissime*, ductu atque auspicio speramus.

Quid nunc de Simoniaca hæresi loquemur? quæ in Ecclesiæ Domo sic præsi-

dret, vt jam eius ditioni omnia sint propemodum subjecta, & sine cujus interuentu pauci gratiæ quidquam nisi valde difficulter obtineant, sed qui eam aduocatam habuerint, non lite, non judicio, non difficultate aliqua terreantur. Verum in aurem vtramvis otiosè, si velit dormiat, quia pars sua tuta est, & formatis fluctuum turbinibus ipse in portu nauiget. Hæc est, quæ Beneficia, quæ alicujus omnino emolumenti sunt, impurissimis quibusque, dum tamen opulenta sint, distribuit, maximéque vt sedula dispensatrix circa Pastorales curas inuigilat, quæ pauperes aspernatur, nec vlla promotione quantacunque doctrina polleant, dignos censet. Immo quò plus sunt litterati, eo magis vt plurimum sunt sibi odio habiti, quia liberius eam redarguunt, quàm alij: nec suo patrocinio in vllis Beneficiis assequendis vti velint: Et quod iniquissimum est, nec satis exaggerari verbis potest, hæc est, quæ damnatissimâ corruptelâ Sacramentorum omnium mysticas collationes, & præcipuè ordinum ac pœnitentiæ turpi detestabilique quæstu vendit: ac per hoc ineptissimas vilissimasque personas sordida cupiditate ad honores Ecclesiæ & Gradus admittit in grandem ignominiam Ecclesiasticæ Dignitatis.

Quid de Diuino cultu ex hac cruenta Schismatis pernicie vbilibet imminuto, atque in locis plerisque prorsus deserto queremur? Quid de morum Disciplina, Episcoporum Ecclesiæ virtutibus, quæ sic in obliuionem, inque omnia vitia mutatæ sunt, vt vix præcedentes Patres si redeant, vix eandem Ecclesiam, quam ipsi dudum rexerant, quamque Christus instituit, esse putent, nullis virtutum suarum reliquiis, nullis vsquam vestigiis, immo nec vmbrâ tenui ibidem relicta. Omittamus Ecclesiæ Libertates ereptas, veteres immunitates obliquatas, Patrimonium denique distractum, dilapidatum, abalienatum. Ista, inquam, omittamus, quia temporalia sunt, quanquam majora isti hæc temporalia ducunt. Ad fidei Catholicæ detrimenta & scandala, quæ nos majora ponimus, veniamus. Irrident, Rex piissime, Religionem nostram sacrosanctam, talem in ea videntes scissionem, Canes Ægyptij, mordent, accusant, blasphemant, inde se commodissimam gaudentes occasionem in eadem insultandi reperisse, quæ sit in seipsa diuisa, ac in propria viscera cæco furore sæuienda semetipsam conficiat & destruat. Hujusmodi fideles oppugnant. Hinc Hæretici irruunt, qui jam venenatum caput extollere vehementer nullo vindice cœperunt, & in complurimis locis hæreses perniciosas, etsi non adhuc patenter, tamen latenter seminant, & vt Cancri quotidie magis serpunt. Sic in fidem Catholicam defensione vacuam & domestico bello se continuè prosequentem atque consumentem vndecunque fit impetus.

Sed quid vniuersa mala ex hoc horrendo schismate nascentia complecti nitamur? Res nobis & cuicunque impossibilis est. Quis enim tanto præditus ingenio, aut tanta eloquentia decoratus, qui angustias, ærumnas, calamitates singulas, quas Ecclesia sustinet, non dignè vt res postulat, deplorare, sed nominare valeat aut referre? quid nominare dicimus? cogitare potius dicamus, aut mente capere. Tanta est miseriarum ac molestiarum moles, tanta magnitudo, tanta congeries, vt & mentem præsentium effugiat, & nasciturorum fidem credulitatemque vincat.

Obstupescent certè posteri nostri, mirabuntur & horrescent tantorum immanitate flagitiorum legentes, si hæc ab aliquo mandata sunt. Quæ mala cum atrocia adeo sint & suprema, vt jam nihil addi posse, quo vlterius crescant, videatur, tamen peiora imminent, & in deterius semper res procedit. Nam qui dies posterior non priore deterior? quæ lux præcedenti non aliquid maliciæ agglomerat? Omnia in dies mala augescunt. Noui modi obsistendi Ecclesiæ vnioni per perditos ac nefarios homines Diabolo suggerente quotidie oriuntur, nouæ astutiæ, noua molimina. Qui quoniam non aliàs se id posse arbitrantur, quod cupiunt efficere, nisi ante omnia cæterosq; veritatem sibi maximè pestem enunciare solitos vbique infamant, totos virium suarum & astutiarum neruos in nostram delationem moliuntur intendere.

Itaque apud vestram, Rex optime, Majestatem, itemque apud maximos Proceres Regni vestri, qui vobis claro sanguine conjuncti sunt, coram quibus veritatem nudare soliti sumus, non cessant dies ac noctes in Nos ore venenato

machinari, nunc contra D. Papam Nos aliquid velle loqui confingentes, pro cujus certè honore plus quam ipsi, Nos loquimur; nunc arbitrio nostro omnia Regem velle, si permittemur, & præsertim Ecclesiam. Nam quod nos de stultitia & præcipiti temeritate etiam culpauit, ipsum sanè existimamus, sermoni appetito innuentes, sapientia hujus mundi stultitia est apud Deum. Et iterũ, quæ stulta sunt mundi, elegit Deus vt confundat sapientes. Suam ergo sibi habeant prudentiam, & cum illis numerentur, de quibus apud Prophetam, prudentes sunt vt faciant mala, bona autem facere nescierunt, nostram nobis stultitiam, quam suæ anteponimus Sapientiæ, relinquant. His & aliis multis detractionum morsibus, *Princeps Illustrissime*, mordent dente maledico apud vos famam nostram, sicque suis mendaciis, dolis & machinamentis à veritatis luce per Nos auribus vestris instillanda rejicimur, ne vllam audientiam in vestro conspectu obtinere, nisi perrarò possimus. Ita fit vt in errore & veri ignorantia vos veluti captiuatum detineant ad dissimulationem & impedimentum rei. Tota etenim eorum eò tendit & spectat intentio, tota mens, totus conatus, vt ejusmodi friuolis sermonibus tempus teneant & negotium differant, quò diuturnius possint Ecclesiæ spoliis sic turbatæ incrassari. Magnas quippe dignitates & crassa Beneficia nunc turbata Ecclesia assequuntur, quas integra ac vnicâ nunquam adipisci posse & meritò confiderent. Vnde & eorum vulgatissimum extat vsu prouerbium, *Optimum esse factum piscari in aqua turbida.* Quorum idcirco naturæ audienda ratio est, nuneque toleranda, quod vias omnes repertas quamlibet exactas & commodas calumniari student, cum nullas tamen penitus alias afferant.

Quod verò Nobis imponunt, nos arbitratu nostro omnia regere velle, nisi obuiam iretur, faciunt quod sueti sunt, impudenti mendacio nec colorato vtuntur non Ecclesiam regere, sed regi volumus: ipsi verò non regere, sed vexare, lacerare & omnino dissipare volunt. Quod quia dissimulare aut æquanimiter ferre conscientia ipsa ac veritate cogente nec volumus, nec possumus, inde in Nos configitur hæc culpa in tanto Ecclesiæ periculo. Vbi & saxa clamare deberent, nos mutos esse conuenit? Timeremus profectò de scientiæ talento abscondito à Domino veniente redargui, quis vllus jam remedio locus erit, cum graui confusione vniuersa depereant, si tam malè agitur ab ignaris, & scientes quidem agendi generaliter vt subducto loquendi elingues esse oportet? quid aget nostra illa prædicandæ veritatis tanto sudore quæsita licentia? Quid operabitur, quando suum expendebit officium? si nunc nequit. Quando vociferabitur, si modò reticet? quando se exeret, si nunc recondita manet? *Clama*, inquit Propheta, *ne cesses, & neque metuas à facie eorum, quia ego tecum sum. Proindè vos obsecramus, Princeps Christianissime*, vt hanc sacratissimam vnionem aut per alteram viarum superius expressarum, aut aliam vel alias idoneas per Consilium vestrum, si istæ forsitan minùs sufficient, cogitandas solicitè vigilando intendere & quam maturè velitis, obsecramus. Prœterea oramus obtestamurque in charitatis Christi visceribus, per amorem eximium, quem ad filiam geritis, semperque gessistis, per salutem Ecclesiæ & Religionis Catholicæ, quâ pro modulo nostro vna vobiscum flagramus, per insitum illum veritatis audiendæ generosum affectum, cujus vos amantissimum esse scimus, ne animum inducatis oblatratoribus istis, in nostræ famæ, nominis aut honoris detrimentum nobis prius non auditis in aliquo assentire, vel sinistrum quid de nobis ex talium fallacissimo relatu, quoniam obinde malam sui suarumque oblocutionum opinionem ingerunt, qui nunquam palam contra Nos & apertè, sed in angulis potius & latebris obmurmurant, solâ confisi nocte nec audentes cum noctuâ in clarâ luce versari. *Qui*, inquit Saluator noster, *malè agit odit lucem*, & causam quare, subjicit, *quia in luce manifestantur opera eius.* Discerpitur enim Bubo aut noctua volucribus cæteris confestim, vt se in lucem contulit. Congrediantur apertè nobiscum, si quid aduersum Nos habent, & Nos certaminis cãpum nudè armati, clypeo armati veritatis non refugiemus, licet vitiis omnibus & tota mendaciorum officina instructi veniant De ipsius enim opere veritatis confidimus, qui suis assertoribus in Euangelio spondet, *Dabo vobis os & Sapientiam, cui non poterunt resistere nec contradicere omnes aduersarij vestri.* Nec suspicetur quispiam nos propter vestrum Regium Consilium hæc dicere. Non profectò ipsum aliquatenus lædere est animus, sed propter

particulares quosdam malignos homines hæc dicimus, qui cæca ambitione & fallaci adulatione hujus pestis Schismaticæ nutritores, *Vos Princeps Serenissime*, Consiliumque vestrum vtique prudentissimum seducere & turbare vehementissimè nituntur. Quos forsan dum opus erit, licet nunc se in tenebris occultent, in lucem & notitiam educemus. Et quoniam manifestâ id exigente hominum malitiâ in hac nostrâ sincerâ veritatis assertione, quâ pro pace Ecclesiæ & pro euidenti bono, non pro temporali vllâ mercede certamus, quamplurimos Interpretes sinistros nos ingenti verisimilitudine habituros suspicamur, Lectorem in Christo quemlibet & Ecclesiæ filium exoramus, vt piâ intentione, non mordaci reprehensione accipiat dicta nostra, & quid, quare, vnde moti hæc dicamus, prius cum vigilantia intelligat, quàm judicando accuset aut condemnet. Si qui verò vsque adeo contra veritatem pugnarent hostiliter, vt eam clarè agitatam prosequerentur etiam obstinatè, nihil ab illis petimus, sed eos desperatos ac pejerantes in Spiritum veritatis à Deo & veritate derelictos deserimus.

Sed quia jam satis diu nos cum Nauicula, satisque super fluctibus & sæuissimis procellis agitati vela nostra laborando laxauimus, libet jam portum petere, qui vt nobis liberior tutiorque patescat, quiescentem nunc Dominum excitemus, obsecrantes instantius vt quassatam penè vndis ratem suam, nec jam sine sua ope obniti valentem tandem aliquando seruet, ventis & mari imperans, vt positis turbinibus jam vlterius sæuire desistant, quò per placata æquora & dulces immissas auras Nos cum eâ pacis littus tandiu desideratum quam proximè teneamus, Amen.

Datum in nostra Congregatione Generali apud S. Bernardum, vt moris est, in arduis celebratâ vnanimi Facultatum singularum & Nationum consensu 8. Idus Iunij, vigiliâ videlicet Pentecostes: quo die Spiritus sanctus, Discipulorum in vnum *congregatorum illapsus & charitate concordes inundantis gratiæ profusione repleuit: quem & nostro tam concordi Conuentui eâ horâ adstitisse piâ & verisimili conjecturæ credimus.* Anno Dom. 1394.

Hanc Vniuersitatis Parisiensis deliberationem Oratoris sui ore pronunciatam, & scripto consignatam auribus & oculis Rex accepit; sed eâ die nihil aliud responsum est ab eo, *nisi Rem esse magni momenti, sibi placere zelum & feruorem Vniuersitatis in asserendâ Ecclesiæ pace, illique propediem significaturum quid in hanc rem decreuisset, rediret certâ die, certiusque responsum relaturam.* Agnouit Vniuersitas sibi dari verba. Et licet Rex, Ludouicus ejus frater Dux Aurelianensis, patrui & cognati, Principes alij & Proceres ac Prælati, inter quos eminebat Simon Cramaudus Lemouicensis, Patriarcha Alexandrinus, Expostulationem Vniuersitatis læto atque hilari vultu & animo audiuissent, istamque dicendi & loquendi libertatem maximè probauissent tempori, nimirum valde opportunam; nihilominus tamen artibus Petri de Luna Cardinalis, & Ducis Bituricensis factum est, vt Responsum Regium differretur.

Ad diem autem dictam conueniunt Legati Academici definitiuum Responsum accepturi. Et hoc accipiunt Regis nomine, Cancellarij ore, nimirum Regi non placere vt ea de re deinceps agant, aut negotio se immisceant, néue Litteras vllas aliunde scriptas accipiant aut aperire audeant, priusquam Regi obtulerint. Tale Responsum sibi factum iri præuiderat Vniuersitas, monita scilicet & edocta, quid rerum in Curia pro Clemente moueretur. Atque idcirco habitis Comitiis post solemnem deliberationem iisdem suis Legatis injunxerat, vt si tale Responsum daretur, significarent Cancellario *cessaturam Academiam à Lectionibus & sacris Sermonibus, omnibusque aliis Studiorum actibus, nisi & donec iustis eius petitionibus satisfieret.* Ita referunt Monachus San-Dionysianus, qui Caroli VI. scripsit Historiam, & Ioannes Iuuenalis de Vrsinis, qui tunc temporis Præfectus erat Mercatorum & in rerum administratione versabatur.

Epistola Nicolai Clemengii ad Carolum VI. Francorum Regem de reformatione Ecclesiæ.

Scripsit quoque anno eodem Nicolaus de Clemangiis suo nomine ad Regem Carolum Epistolam ordine primam, quâ eum adhortatur vt Ecclesiam reformet & Schismati medeatur. Ita nec Academia, nec Academici vllis minis aut terroribus retardabantur à pio pacis desiderio.

» Non meum, Princeps Christianissime, fugit animum, quot aduersum me
» calumnias concitem, quantisque me æmulorum morsibus ac latratibus objiciam,

qui humilis atque ignotus sensu pariter naturaque junior tuæ sublimi Celsitudini de rebus maximis atque arduissimis scribere adorior : sed zelus ardentior domus Dei, qui me ad hoc aggrediendum dux, monitor impulsorque est, apud tuam vt confido Clementiam me excusabit : quæ si aures placidas præbuerit piisque dignabitur hortatibus mentem benignissimam inclinare, linguas ac maledicta obtrectatorum facilè despiciam. Quonam vsque igitur Princeps potentissime, quovsque tandem hanc miserabilem sanctæ Ecclesiæ sectionem patiere ? Quandiu Sacrosanctam Christi Religionem cachinnis atque irrisionibus infidelium subjacere permittes ? Quovsque domus Dei ædificium sacrosancto pignore Sanguinis proprij Filij constructum & consecratum & dedicatum tuis temporibus corruere ac demoliri sines? Ecce jam ternis exactis lustris, Petri nauicula horribiliter disjecta dissipatur alternisq; & aduersis flatibus adeo concutitur, vt ruptis jam magna ex parte cōpagibus vix sibi cohæreat. Hinc Syllam videt, hinc Carybdim. Hinc Scyllæ permittit monstri Canibus lacerari, inde Carybdis capacissimæ dirâ voragine sorberi : vix tamen tam longis temporibus de illa tantis ex periculis eruenda in tranquillumque portum perducenda aliquis cogitauit. Rarus est qui eius vicem doleat, aut de illius sit salute solicitus. Dormit nauclerus, dormiunt Remiges & in tanto tamque periculoso naufragio torpentes sopiuntur. Est sane vt verbo dicam Virgilij, est iste consanguineus lethi sopor. Quis enim nisi sensus inops naui in tali constitutâ tempestate cum capitis sui periculo dormiat in ea ? quæ autem alia res hanc plagam crudelissimæ diuisionis Ecclesiæ intulit, nisi sopor ministrorum, ac gubernatorum ? *Seminauerat homo Christus bonum semen in agro suo, cum autem iuxta Euangelicam parabolam, dormirent homines, veni inimicus homo & superseminauit zizania in medio tritici & abiit.* Ecce quomodo seminator zizaniorum tēpus soporis ac negligentiæ Colonorum spargenda suæ nequitiæ virulenta semina vigilanter explorat! Noctem quippe quæ tempus somni est, & tenebras Princeps tenebrarum diligit, vnde & noctem Propheta metuens propter hostiles insidias ad Dominum clamat, *Custos quid de nocte, Custos quid de nocte?* In mari siquidem magno ac spacioso mundi hujus, cantu Sirenum dulci sono delectati obdormiscimus. Hoc est si quis metaphoram intelligit, dum rerum specialium blanda & fallaci suauitate nimium capimur atque allicimur, in iisque patriæ obliti requiem requirimus, quasi in molli strato, languido inertique otio torpescimus, & qui vigili ad patriam cursu tendere debueramus, dulciaque Sirenum carmina perniciosè blandientia surda velut aure vitare atque declinare, illis capti & consopiti, tum patriam fugimus, tum in periculum exitiale pertrahimur: sopitis autem gubernatoribus quis nauem periclitari miretur, quæ ductu atque regimine destituta & ventis vndique permissa facilè in syrtes & scopulos aut vastos gurgites incurrit. Quomodo autem naui periclitante nos à periculo liberabimus ? si in naui fuerimus, nobis cum illa pereundum est, si autem extra effugerimus, salus nos effugit : cum extra nauem Ecclesiæ nulla sit salus. Nisi enim in naui manseritis, salui fieri non potestis : verba sancti Pauli in Actibus Apost. vna nobis est ratio, vna spes salutis, vt & in naui simus & in illa non dormiamus, sed ad nostram & illius salutem sedulo vigilemus ipsosque dormientes Rectores, voce, precibus, instantia, pulsu denique & ingentis voce clamoris excitemus : discipulorum fratrum exēplumque secuti, qui valida jactati tempestate Dominum in naui dormientem trepidi atque contriti excitauerunt. Dormiebat autem Dn̄s corpore, veritatem in se nostræ infirmitatis insinuans, mente autem diuinitateque vigilabat qui per seipsum in Canticis loquitur, *Ego dormio & cor meum vigilat.* Nautæ autem nostri quibus Catholici est nauigij commissa custodia, non tantum corpore sed mente dormiunt ; suæ curæ, suæ custodiæ, sui oneris atque officij, sui postremo nostrique periculi immemores, quos tum vigilare oportuerat illumque diligenter meditari versiculum. *Non dormitabit neque dormiet qui custodit Israël.* Sed si illi in tanto naufragio dormire non metuunt, nunquid & nos debemus cum illis somniculoso sopore resolui, totamque ratem totamque vecturam fluctibus oppressam demergi permittere? *Hactenus Rex Clementissime*, te ab hujus præclarissimi operis aggressu ætas excusauit, somnumque tibi aliquandiu pueritia indulsit, nondum ad has res intelligendas confirmatis animi viribus. Quandiu autem ab his curis ætas imbecillior te vacare

» coëgit, nos ab iisdem etiam vacare & quodammodo secum quiescere necesse
» fuit, qui sine te duce ac signifero parum poteramus. Sed nunquid qui dormit
» non adjiciet vt aliquando consurgat? Expergiscere tandem aliquando, *Princeps*
» *Illustrissime*, consurge somnumque excute; puerilia desideria, juuenilesque cu-
» ras abjice & viriles cum maturâ ætate indue. *Aggredere ô magnos animi maturus*
» *honores.* Aperi oculos tuos & vide in quanto versere periculo, in quanto nos &
» sancta Ecclesia & fides Catholica, primò verò orbis vniuersus. Tuum est his
» mundi mederi languoribus, Ecclesiæ cladibus subuenire, fidem tueri, pacem
» quærere, malum furialis schismatis abolere. Æmulare virtutem majorum tuo-
» rum Illustrissimorum, qui pro Ecclesiæ defensione nullum laborem recusaue-
» runt, nullum periculum adire timuerunt. Sit hoc gestorum tuorum quæ te mul-
» ta gloriosa manent, initium, vt tam faustum prosperumque principium cæte-
» rorum sit operumque tuorum felix auspicium. Noli in tua fama & gloria, quæ
» te terra quæ gentibus incolitur, sublimem prædicat, hanc labem relinquere, vt
» S. Ecclesia à tuis clarissimis atauis egregiè dotata, potenter protecta, latius
» ampliata, atque propagata, excellenter ac mirificè illustrata, turpi miserabili-
» que ruina te Rege corruat. Succurre parenti filius. Rex Reginam adjuua, liber
» captiuam libera, sospes ægram sana, miles inuictâ fortitudine militanti auxilia-
» re. Tunicam Christi inconsutilem quam cruenti milites sciderunt, per impios
» & carnales Christianos nefariâ ambitione laceratam resarcire stude. Nec te
» labor terreat aut rei difficultas, facilè opus expletur, in quo Christus operator
» adest: Comes, autor, adjutor, vbi autem ille adjutor erit, si in sponsæ suæ nego-
» tio non fuerit? quid dico sponsæ suæ, cum suo potius dicere debuerim. Suum
» namque est quidquid virtutis sponsa, quidquid gratiæ, quidquid fructus, aut
» bonitatis, quidquid pacis, quidquid salutis, quidquid honoris & dignitatis, quid-
» quid denique vnitatis, & concordiæ habet. Quis ergo illum non adfuturum suo
» operi negotioque crediderit, cujus ipse non solum adjutor, sed principalis opifex,
» motor & ductor est? In virtuoso enim quolibet opere Dei magis dici debemus
» coadjutores, quã ille adjutor noster, quamvis vtroq; genere scripturæ vtatur: sed
» ille est in omni actione principalior causa quæ cæteras ad agendum præue-
» nit ac præmouet, & quæ illas etiam in agendo dirigit: cæteræ autem velut Mi-
» nistræ illi subseruiunt. Inde est quod per Paulum clara voce dicitur, DEI *enim ad-*
» *jutores sumus.* Summa autem est dignitas Deo seruire, Deique adjutorem esse.
» Si illi seruire decet quàm eos qui volunt & gaudere & regnare. Hinc est quod ad
» Reges prophetauit, *Seruite Domino in timore.* Quod autem acceptabilius serui-
» tium potes facere illi quàm suam ex tetra calamitate Ecclesiam liberare? Pote-
» rat ille eam continuo solo jussu, imo solo ductu, imo etiam solo nutu liberare, qui
» omnia dixit & facta sunt, & omnia quæcunque voluit, fecit in Cœlo & in
» terra. Sed non solus hoc vult agere, verum homines in tam glorioso opere so-
» cios atque adjutores habere, vt inde sibi apud se meritum comparent, & apud
» homines laudem & honorem acquirant. Vide quantos inde fructus sis consecu-
» turus, & noli te frustra laboraturum existimare. Incipe igitur ô pugil Ecclesiæ
» inuicte, incipe feliciter, quoniam vsque ad hæc tua tempora Deus sibi inta-
» ctum & integrum seruauit, vt perfectum integrumq; honorem inde reportares,
» nec tuorum antecessorum gloriam in Ecclesiæ subuentione fraudaueris. Nec de-
» futurum tibi hominũ crede auxilium. Mox enim vt ad hoc te aspirare vniuerso-
» rum cœtus fidelium agnouerit, tibi Reges, tibi proceres, tibi exteræ Nationes
» adjungentur, quæ tuum in hac re fidelissimum ductum jamdudum paratè & vo-
» luntariè expectant. Quidquid autem singulis erit industriæ, quidquid virtutis
» & facultatis & peritiæ, libenter impendere certabunt: adeo cujuslibet fidelis
» animus hujus boni optatissimi flagrat desiderio votiuisque accenditur ardoribus:
» procul autem sit à tuis moribus, vt tam pia fidelium vota irrita facias, spemque
» ingentem in hac materia de te conceptam velut cassam atque inanem euacues.
» Vnum ausim dicere, cujus mortaliũ vtilius fuisse non nasci quàm hujus nefandæ
» diuisionis fautorem atque alitorem permanere. Nonne autem fautor quodam-
» modo est, qui in Ecclesiæ pacificatione suam operam suumque laborem vel
» apertè impertiri denegat vel inerti negligentia dissimulat: nec ista propterea,
» Rex optime, dixerim, quod de tua Regia Majestate tale aliquid suspicer. Absit

vt

vt de tua optima natura, suo generoso instinctu ad omne bonum inclinatissima tale aliquid sinistrum sentiam, sed idcirco hoc dixi, vt si tam infeliciter nati essent homines quod hanc sacratissimam concordiam turbare atque impedire congerrentur, apertius videas in quantum se damnationis barathrum præcipitent, ne venenato talium sermone pestiferaque suasione deludaris. Datum Parisius.

Dum hæc ita se Parisiis habent apud Regiam, Vniuersitas nihil quod sui officij esse posset pro Bono pacis, omittendum rata, scripsit quoque ad Clementem & ad Cardinales Auenionenses triplicemque pacis reducendæ viam, quam Regi obtulerat, significat, obtestaturque vt ad eum seriò animum applicent, afflictæ Ecclesiæ misereantur, nec eam diutius tam pernicioso Schismate scindi & diuelli patiantur. Leguntur autem hæ Litteræ in MS. Bibliothecæ Victorinæ notato hisce characteribus. *B.31. Fol.23. verso.* Priori hic titulus præfigitur.

COPIA LITTERARVM D. CLEMENTI PAPÆ VII. ex parte Vniuersitatis Parisiensis super facto vnionis Ecclesiæ. Superscriptio autem Epistolæ talis est.

Sanctissimo in Christo Patri ac Domino D. Nostro Clementi Sacrosanctæ Romanæ ac vniuersalis Ecclesiæ Summo Pontifici.

COEGIT nos tandem, *Pater Beatissime*, Christi fides, coëgit Christianæ Religionis Deuotio, coëgit diuturnitas jam intoleranda nefandissimæ pestis Schismaticæ, quæ magis in dies crescit, roboratur atque inualescit nemine efficaciter remedium apponente, coëgit miserabilis & horrenda Ecclesiæ sanctæ Dei subuersio ac dissipatio, vt ad quærendam, tractandam, necnon pro vicibus nostris procurandam Ecclesiæ Catholicæ vnionem vigilanti ac sedulo intenderemus animo, vtque imprimis ad hanc Rem Christianissimum Principem Carolum Regem Francorum Illustrissimum, ac deinde per ejus medium ad ipsum nî fallimur, aptissimum, Beatitudinem vestram suppliciter hortaremur. Mouit ad hoc debitum nostræ Professionis Officium, quo & vestræ & suæ saluti ac totius Ecclesiæ tenemur obnoxij. In Pastoribus siquidem & Doctoribus maximè totum regimen Ecclesiæ consistit. Faciant Pastores quod suum est, Nos certè nostrum docendi, si Dominus annuerit, nullatenus omittemus officium. Quod quanquam omni tempore congruum sit & necessarium, præcipuè tamen hoc tempore quo tam multis angustiis, ærumnis & scandalis per hoc execrandum Schismate Ecclesia atteritur. Ad quid enim Nos docendi licentiam suscepimus, si nunc inter tot grauia Ecclesiæ & fidei discrimina à veritate docenda tacendum est. *Clama*, inquit Propheta, *ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam.* Mouit ad hæc præterea præfati D. Regis Imperium, qui nos ad cogitandas Ecclesiasticæ pacis vias Regiæ Serenitatis edicto, quod minimè præterire nobis licet, excitauit. His itaque aliisque plurimis rationibus, quas breuiandi gratia subticemus inducti quandam super re ista Epistolam, vtrum tam efficacem quam sincero fideliquе affectu compositam Regi ipsi memorato direximus, intentionis nostræ in hac parte plenius & vberius expressiuam : quæ tres Concordiæ vias à nobis excogitatas & tanquam conuenientes approbatas cum suis appendiciis & motiuis complectitur. 1. Via est Cessionis aut renunciationis plenariæ ad totale jus illud quod habetis in Papatu, vel pars aduersa prætendit. 2. Est Concilij particularis vel Compromissi 3 Est Concilij Generalis formaliter aut æquiualenter.

Modi autẽ exequendi quamlibet harum viarum, cum justificationibus earundẽ satis in dicta Epistola, quantum Epistolaris patiebatur angustia expressi sunt; aliàs tamen fortasse adhuc magis explicandi. Quam idcirco Epistolam vestræ Beatitudini non mittimus, quod per Regiæ præceptum Majestatis transmissam esse scimus. Cæterum, Beatissime Pater, nobis ea quæ audiuistis erga præfatum Principem pro Ecclesiæ salute & concordi vnione agentibus, & circa tam sanctum opus pium ac Religiosum operam dantibus superuenit inimicus homo, qui antiquis zizaniis noua superseminando hunc totum laborem nostrum tam salutarem tamque fructiferum extinguere & cassare, licet frustra, molitus est. Et primò quidem tentauit audientiam nostram in Regia præsentia impedire quò

facilius factum rumperetur. Deinde vbi hoc cœptum minimè succedere sensit & se penitus elusum de spe decidisse vidit, ad aliam se fallaciam continuò conuertit, & super hac materia perpetuum silentium imperari nisus est, sed certè dignam nimirum meritamque repulsam retulit, qui à Rege Christianissimo, Christianaque eius progenie tam impium, nefarium, tamque execrabile scelus poposcisset, vt super Religionis & fidei Christianæ materia, super Ecclesiæ sanctæ dissipatione damnabilique jactura Doctoribus Ecclesiæ & lucernis ardentibus silentium imponeretur. Nequam qui hoc cogitauit, nequior qui tam iniquo cogitatui consensit: nequissimus, qui hoc ipsum abominandum facinus explere voluit. *Heus, Pater Beatissime*, iterum Heu, tertio Heu! quod vir Ecclesiasticus hoc audeat? si quis id verbo duntaxat pertinaciter diceret, hæreticum censeremus, & nos publice fieri idipsum atque impunè feremus? Deterioris multo exempli sunt facta quàm verba. Beatitudinem vestram talium vindicem esse decernatis, quam & nos in vltionem hujuscemodi malorum appellamus, imploramus atque exspectamus. Nam de modis & remediis per quos suum damnabile propositum obtinere conatus est, quid attinet scribere? noti pœne omnibus nec etiam digni scribi, ne paginam hanc nostram sua fœditate polluant. Et ne erret æstimando secutos esse illos, satis certè scimus eos, sciunt omnes propemodum & mirantur Regni hujus Christianissimi accolæ, scient proh! pudor exteræ Nationes: scient, inquam, vtinam non ad vestræ sinceritatis dedecus, vtinam non ad vestræ causæ detrimentum, vtinam non ad totius Ecclesiastici ordinis confusionem, opprobrium & contemptum. Ea propter, *Pater Beatissime*, per fidem integerrimam, per fœdus inuiolandum, per amorem amplissimum & sanctissimum quem ad sponsam Ecclesiam habere debetis, per Pastoralis vigilantiæ solicitudinem, per maternæ miseriæ dissensionis, aut scandali compassionem commiserationemque, per si quid vestri honoris animo curæ resident, per quam vobis cara est salus animæ, vos hortamur, & iterum iterumque repetentes Charitatem vestram monemus, vt ad hanc sanctissimam concordiam; quæ in manu vestra sita est, non vltra jam prorogando intendatis. Satis jam satis huc vsque cessatum est, satis tepuimus, satis quieuimus, satis exspectauimus. Exurgendum tandem aliquando ad pacem est, & desides tepentesque jam animi ad hujus rei aggressum excitandi, nisi Schisma perpetuum, quod Altissimus auertat, in Ecclesia Christi auertere proponimus, quia jam eo ventum est, & in tantam perniciem erroremque res processit, vt plerunque passim & publicè non vereantur dicere, *Nihil omnino curandum quot Papæ sint*, & non solummodo duo aut tres, sed decem aut duodecim, imo & singulis Regnis singulos præfici posse, nulla sibi inuicem potestatis aut Iurisdictionis authoritate Prælatos, quod in quantum detrimentum Rom. Ecclesiæ & totius Ecclesiasticæ policiæ, immò & Religionis Catholicæ vergat, judicate, vt Beatitudinem vestram felicibus successibus secundare velit Christus, & eò plus felicibus, quoad Ecclesiæ suæ vnionem majori diligentia vigilaueritis. Scriptum Parisius in nostra Congreg. Generali.

Deuoti vestræ sanctitatis Oratores
Filij Vniuersitatis studij Parisiensis.

Ex hac Epistola patet quàm odiosus fuerit Vniuersitati Petrus de Luna Cardinalis fautor acerrimus Schismatis, quem in Consilio Regio incubuisse ait, ne sibi daretur audientia, vtque perpetuum sibi silentium imponeretur. Neque enim dubium est, quin de illo ad Clementem loquatur. Quomodo verò postquam idem Papa factus est, eadem Vniuersitas cum eo egerit, ex dicendis patebit. Iam verò ejusdem Vniuersitatis Epistola ad Cardinales est ejusmodi.

Reuerendissimis in Christo Patribus Decano & Vniuersæ S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Cœtui.

SCribimus, *Reuerendissimi Patres*, Domino nostro Summo Pontifici super facto vnionis Ecclesiæ Litteras hortatorias in hanc formam. Coëgit tandem Nos Christi fides, coëgit Christianæ Religionis Deuotio. Et cætera vt in priori Epistola vsque ad finem. Tum subjungit. *Vos itaque Reuerendissimi Patres*, qui Ecclesiæ Romanæ bases & columnæ estis, in Diuini nominis amore, & supernæ charitatis, Officiique & honoris vestri respectu requirimus, hortamur, obtesta-

mur, quod vt laborē hunc nostrum pro hac sancta vnione Ecclesiæ sincera mente susceptū, quem sacrato Collegio vestro gratum esse arbitramur, fouere & adjuuare, ad prosperumque exitum dirigere dignemini, Dominumque Summum Pontificem, cujus lateri jugiter assistitis quorum ipse consilio in agendis vti debet, monere, solicitare, hortari, allicere ad hoc opus sanctissimum quantum in eo fuerit, maturè & celeriter exequendum. Quod & Sanctitati suæ & Reuerendissimis Paternitatibus vestris principaliter incumbit, & maximè spectatum officij debito cum honoris amplissimi dignitate, cui est onus & cura Ecclesiæ annexa tamen majori profectu & emolumento, quod ab Ecclesia ipsa pro seruitio eidem impendendo percipitis. Et per Dei misericordiam non sinite Decus vestrum vsque adeo minui, aut ad hoc rem deuolui, vt per homines laicos atque seculares ad perpetuum vestri & Ecclesiæ contemptum pacem istam reformari necesse sit; quod proculdubio fiet nisi per vosmetipsos citissimè prouisum sit. Et si nostra industria vobis in aliquo suffragari ad hanc materiam possit, habebitis Nos fideles & constantes tam virtuosi operis Ministros. Nec de nobis quodammodo diffidite, quia non fluctuabimus quæcunque difficultas aut discrimen immineat, etiamsi vitas nostras exponere deberemus. Paternitates vestras nobis honore maximo venerandas ad ea quæ ad pacem sunt Hierusalem cogitanda, complendam visitet & tueatur ille cujus res agitur cœlestis Dei Filius Iesus Christus. Scriptum Parisius in nostra Congregatione Generali.

Humiles & assidui Oratores vestri Rector & Vniuersitas Parisiensis.

HÆ Litteræ, vt dictum est, leguntur in MS. Victorino. Et ad calcem prioris legitur Papam nullum dedisse ad Vniuersitatem responsum scripto, sed tantum ore verba hæc protulisse, *Litteræ istæ malæ sunt & venenosæ.* Neque post earum receptionem vllum animo gaudium habuisse: quinimo paulo post fatis concessisse, nempe die Mercurij 16. Septemb. anni prædicti 1394. sepultumque fuisse apud Dominam nostram de Donis: Deinde, die Sabbathi quæ fuit.... ejusdem mensis Cardinales subiisse Conclaue, & die Lunæ sequenti elegisse viâ Scrutinij Petrum de Luna Cardinalem Vniuersitatis hostem infensissimum, qui se Benedictum XIII. appellari voluit. Redierant verò Auenione Vniuersitatis legati priusquam de morte Clementis nuncius aduenisset, retulerantque responsum quod Pontifex ore protulerat. Super qua Responsione verbali iterum Legatos elegit ad eum Vniuersitas, & hanc illi destinauit Epistolam, vt in eodem MS. legitur.

Epistola Vniuersitatis ad Clementem VII.

PAucis abhinc, P*ater Beatissime*, diebus exactis nobis in mentem venerat super procurāda pace desolatæ jam tandiu per hoc ferale Schisma Ecclesiæ, Beatitudini vestræ Litteras hortatorias mittere, ad id agendum & legitimis de causis vrgentibus, quas in Litteris eisdem expressimus. Et visum nobis fuerat nihil non aggredi posse, quod & Deo placentius & meriti celsioris esset, quod & laudes ampliores & fructus, quod mundo & fidelibus vniuersis optatius, quod denique eidem Sanctitati vestræ gratius esse deberet atque acceptius, quàm si ad hanc vnionem sanctissimam tum juxta nostri moduli portionem per nos ipsos, tum quod nostri proprium est officij, cæteros ad eandem rem inducendo elaboraremus. Verum aliter multò quàm rebamur, euenisse quantum ad id postremum, rumoribus quibusdam, vtinam prorsus falsis, nobis verò vix credibilibus audiuimus. Est itaque huc relatum, cum memoratas litteras parte nostra directas legendo peruidissetis, vos velut eis offensum grauiter, indignabundum & molestè admodum ferentem in verba hæc erupisse, *Malæ sunt & venenosæ.* Quod si vanum & fictum est, vt magis credimus, grata vestra Responsio se ad pacem Ecclesiæ voluntariam monstrans effectu fidem facere debebit, & vt speramus, faciet. Sin verò, quod procul absit, id verum est, & supra modum miramur; & dolemus quod tam indignum facinus patrio excidit ore. Nam proh Dei atque hominum fidem! P*ater Beatissime*, vnde venenum emergit in re ista? labor iste tam sanctus est, materia tam sancta, tamque impolluta, vt ne veneno pollui, nec venenum admittere vllum in se possit, etiamsi quis cuperet infundere,

Nos verò non id cupimus, qui in re hac puro corde, sincera intentione, verâ & inobliterabili ratione, teste Deo processimus, & ad concordiam vsque Deo semper propitio procedemus, ne quis Nos jam tepescere & tædio victos esse suspicetur. Et vt partes Epistolæ percurramus, an illud venenosum est quod labenti Ecclesiæ in ipsius exitio condolemus? quod officij debito & conscientia ducti hunc laborem suscepisse nos dicimus? quod Principem Christianissimum Carolum Regem Francorum ad hoc opus ineundum induximus? quod Sanctitatem vestram ad id ipsum piâ quidem & firmâ charitate commonefecimus? vnde hæc venenosa sunt? non videmus. Si quis acutius cernit in dignoscendis venenis, ab eo libenter multùm doceri vellemus, quo acutiores aliàs in deuitandis anguibus venenosis & tutiores essemus.

Cæterum illa forsitan venenosa arguitur oratio, quâ in inimicum hominem tam salubris propositi ac operis, quantum quidem in se erat, turbatorem paululum & non certè pro rei magnitudine induximus. Quod si id vitio datur, quid quæsumus deterius aut magis virulentum est, vel ad pacem Ecclesiæ laborantes viis talibus qualibus impedire, atque tam sanctum laborem funditus exinanire satagere, vel Doctores Ecclesiæ ad ipsius vnionem perseuerantem operam impendere, Schismatisque nutritores, qui verè Schismatici sunt, refellere nondum veritas ipsa, licet grauiter oppressa vsque adeo corruit in plateis, vt in dubium adducere illud oporteat. Ille venenosus potius erat dicendus, qui errori Schismaticæ perfidiæ hæresis suspicionem cumulauerit, Doctoribus Ecclesiæ perpetuum machinatus imponere silentium, nec quidquam de hoc ad eos pertinere ausus ore sacrilego euomere. Cui forsitan, dum tempus erit, quantum ad eos spectat, elucebit. Beatitudinem vestram iterum atque iterum in hujus rei vindictam imploramus: Quam ad vnionem communem Ecclesiæ, in rursus altera vice instantius, obnixius, humilius per vberrimam Christi charitatem exhortamur. Et non est quod miremini, sed potius ignoscatis, P.B. si fortasse vehemētius solito super hujuscemodi re scribimus. In aliis materiis blandiri aliquatenus fas fuerit, sed Catholica veritas, qualis ea quam loquimur & de qua loquimur, fictas assentationes palpantium non recipit. Huc accedunt diuturnitas pestis Schismaticæ cui per tanta tempora non obuiatum est, horrenda impendentium breui fortè scandalorum immanitas, nisi festinum quæratur remedium quæ notiora nobis sunt, vt credimus, & ex frequenti audita & fatali futurorum ex rebus jam præsentibus conjectura, quàm Sanctitati vestræ, à qua talium malorum consideratio per falsos adulatores & Schismatis nutritores atque continuatores auertitur. Quæ si æquè nobiscum sentiretis, non in dubium vertimus, vos hinc tremendæ plagæ de celeri antidoto prouisurum. Accedit insuper Ecclesiasticorum pœne omnium virorum simplicium, Litteratorum ac Prælatorum clamor & querimonia aduersum Nos nec non Pastores Ecclesiæ, quod tandiu cladis hujus detestandam perniciem radicari & coalescere nefario silentio passi sumus. Sed per vos & per Pastores antedictos finem his malis imponi exoptabamus, vt vnde morbus cœperat, inde quoque Medicina oriretur. Quare ignoscite, Pater, ignoscite, si quid forsan asperius & quod minus placitum aliquibus, in hac re locuti sumus. Non ex odio aliquo malignóue conceptu, Deum testamur, sed ex zelo vehementi Ecclesiæ hæc veniunt. Si indigestè quidquam aut insulsè, quod sedulò cauisse nouimus, dixissemus, propter zelum tamen, quem habemus, parcendum nobis fuerat, neque sermones nostri per sinistrum Interpretem in deteriorem partem detorquendi, aut vlla contumeliæ nobis propter eam causam ingeri debebant. Sed quid plura? De his videant æmuli nostri, quos multos nobis peperit amica veritas, quemadmodum verba nostra arripient. Nos sedulò semper animaduertemus, ne quid in eisdem justæ reprehensionis aut veneni inueniant. Supplicamus ad postremum, *Pater Beatissime*, vt super Litteris illis Responsum nobis mittere dignemini, & vestram intentionem in hac parte nobis aperire quoquomodo, vt eidem conformare, quantum facultas tulerit, nos possimus, in hacque viâ Domini vnanimes ambulare cum consensu. Si vllam trium viarum, quas nos excogitauimus, acceptandam duxeritis, gaudebimus; si in manibus quartam forte conuenientiorem vos habere contigerit, eandem nobis pariter & vicissim patefacere velitis. Nec enim facere credimus vos ad quem

summa hæc rerum ante omnes mortales pertinet, per tot annorum spatia absque viæ alicujus cogitatione atque inuentione stetisse. Beatitudinem vestram Christus ad suæ Sponsæ longa jam ægritudine tabescentis ac extenuatæ vnionem inspirare, promouere, & adjuuare dignetur, Amen. Datum Parisius in nostra Congregatione Generali.

Iam obierat Clemens, vt dictum est, cum Litteras istas ad eum destinauit Vniuersitas, ignara scilicet tam præcipitis mortis. Nam ille post acceptas Priores Litteras, vt vidit Cardinales fere omnes, excepto Petro de Luna, subscribere Inuentis, seu, vt vocant, Facto Vniuersitatis, iracundiâ & anxietate correptus paucis post diebus obierat Auenione subitâ apoplexiâ, magno Reipubl. Christianæ bono, si successorem non habuisset.

Cæterum quàm multa suo statu indigna passus sit Clemens, non tantùm à Principibus, sed etiam ab eorum Aulicis & Domesticis ac familiaribus, veritus nempe ne, nisi eis quidquid peterent, indulgeret, ab eis se desertum videret, docet Nicolaus Clemangius testis oculatus lib. de corrupto Ecclesiæ statu cap. 27. sub finem his verbis. Quid Clemente nostro, quoad vixit, miserabilius? qui ita se seruum seruorum Gallicis Principibus adjecerat, vt eas ferret injurias & contumelias quæ sibi quotidie ab Aulicis inferebantur, quas vix deceret in vilissimum mancipium dici. Cedebat ille furori, cedebat tempori, cedebat flagitantium importunitati, fingebat, dissimulabat, largè promittebat, diem ex die ducebat, his Beneficia dabat, illis verba. Omnibus quos aut assentatoria aut ludicra in Curiis acceptos fecerat, summopere placere studebat. Eosque Beneficiis promereri, quò talium patrocinio, Dominorum gratiam & fauorem assequeretur. His itaque & Iuuenibus nitidis & elegantibus, quorum consortio maximè gaudebat, singulos fere vacantes Episcopatus, cæterasque præcipuas dignitates impendebat. Denique vt Principum beneuolentiam facilius assequeretur, assecutam foueret, fotamque conseruaret, conseruatam amplificaret, plurima vltro donaria atque xenia illis dabat, quascunque super Clero exactiones petere voluissent, annuebat vltro, sæpius etiam ingerebat. Sicque omnem Clerum sæcularium Magistratuum dispositioni ita subjiciebat, vt Papa magis quilibet eorum, Papa quàm ipse putaretur. In hac tristissima seruitute, non dico præsidentia, tria vel supra temporum lustra cum incredibili Ecclesiæ attritione consumpserunt.

Antequam autem ad successoris Gesta transeamus, operæ pretium esse videtur referre quanta omnium Gentium alacritate, studio, gaudio & fauore excepta fuerint nuntia propositi & deliberationis Vniuersitatis Parisiensis. Vt enim fama percrebuit eam ad Regem & ad Papam ipsum scripsisse Litteras feruoris, amoris, fidei & constantiæ indices, tresq; vias pacis proposuisse, multi Principes & Vniuersitates quoque studiorum ad eam Litteras congratulatorias per celebres legatos miserunt, exhortantes & rogantes, vti quo pede cœperat, pergeret. Extant nonnullæ ejusmodi Litteræ in eodem MS. Bibliothecæ Victorinæ, quas hisce Annalibus inserere non pigebit. Imprimis ergo Coloniensis Vniuersitas sic ad eam scripsit, vt legitur ibidem, & in tomo 6. Spicilegij Dacheriani.

Reuerendissimi Patres, Magistri, Dominique præcipui, suadet æquitas vt justum & opportunum, jubet charitas vt sanctum & meritorium, dictat ratio velut expediens & congruum quodlibet perspicuæ sapientiæ studium, quælibet scientiarum Schola siue virtutum sanctæ Matri orthodoxæ compati de verè viscerosæ miserationis affectibus in aduersis, maximè de execrabili & nunquam satis deflendâ, proh dolor! Schismatis Ecclesiam Dei nunc disturbantis diuturnâ nimium perduratione, prouidisque conatibus ad eius extirpationem vigilantius anhelare. Sicut de vestris Circunspectionibus inchoata atque collaudanda nuper in Domino gratanter accepimus judicia, quæ nouissimè pro cessatione Schismatis & vniuersalis Ecclesiæ vnione Regalem Francorum Celsitudinem modis, mediis, & monitis salutaribus propulsasse famatur, provt hoc ad Nos famæ communis deduxit opinio, necnon fidelium & veridicorum nobis assertio gratuita reseruauit: quæque pacis hortamenta vestra salubria Celsitudo Regia placidius acceptasse, & ad cooperandum se piis conatibus obtulisse ac spopondisse refertur. De quibus Deo Gratiarum referimus actiones, qui vestros affectus &

Litteræ Coloniensis Vniversitatis ad Parisiensem.

prudentias illuminet & confortet, vt ab incœpto non desistatis, donec saluber & Deo gratus in eo quod agi videtur, consecutus fuerit effectus. Et vtinam dudum semotâ sublimium potestatum pariter & sapientium titubante desidiâ, diligentia non defuisset in præmissis exacta? Quapropter licet fateamur opus non fore soli lucem superaddere, vel docere Mineruam, scientibusve legem per manum loqui & calamum, nihilominus quia scriptum est, *Da occasionem sapienti, & addetur ei sapientia*, & vt humiliter cum paupercula minutum mittamus in Gazophylacium, ad S. Matris Ecclesiæ vnionem constanter asserimus & incontaminatè sentimus, quod nulla sanctior, nulla celebrior, vel salubrior via, quàm vt neque à dextris neque à sinistris, sed viâ Domini Regiâ gradiendo, rejectis, quæ Schismatis ab initio credimus viguisse, sinistris infirmationibus ac partialibus affectibus, satagatur sinceris mentibus, conscientiis puris, fide & charitate non fictis, vt misericordia & veritas obuient sibi, *Iustitia & pax osculentur*, & sic humana sapientia D. Sapientiæ atque prudentiæ inuincibilis adinstar vincat malitiam attingens à fine vsq; ad finem fortiter. Venerabiles igitur Diuinæ & humanæ scientiæ Professores, sic quæsumus rogate quæ ad pacem sunt Ierusalem, sic in præmissis armaturam Dei induite, sic zelo pacis & justitiæ vt filij lucis ambulate, quod laudabilia vestri zeli memorati primordia in eo qui est Alpha & Omega, per sancta & legitima media concludi fine felici mereantur, & non obstante quod inconcusse de Iustitia D. nostri Summi Pontificis D. Bonifacij Papæ moderni nullatenus ambigentes æstimationum vestrarum noscimur aduersa sentire. Supplicamus tamen si quid justi ac sancti vestris circunspectionibus Dominus inspirauerit ad intentam conclusionem vnà cum inchoatis mediis ac intentionibus vestris plenioribus rescribere non tædeat, sed more Sapientum placeat communicare; & si quid boni ad ea quæ sanctæ Matris Ecclesiæ memoratam concernere videantur vnionem, mediis justis ac licitis secundum Deum & conscientiam bonam saluâ semper fide sincerâ atque justitiâ cooperari possemus. Ad hoc promptos nos & beneuolos, quantum ad nos pertinere potest, offerimus, & obsequium Deo præstare crederemus, qui vestras Reuerentias sancti Spiritus gratia in præmissis confirmet & dirigat in longitudine dierum feliciter & votiuè. Datum Coloniæ in Congregatione Generali super hoc apud Ecclesiam FF. Minorum specialiter celebrata an. D. 1394. die 5. Iulij sub sigillo nostræ Vniuersitatis.

Rector & Vniuersitas Studij Coloniensis.

In MS. San-Victorino leguntur Litteræ Vniuersitatis Parisiensis, quibus illa gratias agit Coloniensi ob communicationem suarum, significationemque propensi animi & affecti pectoris ad opus Ecclesiasticæ pacis: eam tamen redarguit, quod ad Bonifacij partes transierit. Tales igitur sunt.

Litteræ Vniversitatis Paris. ad Coloniensem.

Litteras parte vestra, *Magistri venerabiles*, nobis directas vidimus, quibus nos ad virtuosam perseuerantiam solidamque constantiam in re per nos inchoata super facto vnionis S. Matris Ecclesiæ hortamini: quanquam labores nostri aut conatus, & vt ea appellatis, hortamina salubria satis prosperè cesserint, huc vsque apud Regiam Francorum Majestatem gratias Deo agitis. Id enim vobis compertum fide dignorum relatu & volante jam fama aurâ didicistis; preterea supplici pace omnipotentis Christi clementiam exoratis, vt nostros affectus dirigendo illuminet confortetque, ne à pacto quoquomodo desistamus, donec saluber sequatur effectus; & vt super re ista quæ vestra sit sententia, quisve modus procedendi tenendus sit, explicetur. Vos constat asserere incontaminatéque sentire scribitis, quod nulla sanctior via, nulla celerior & salubrior quàm viâ Domini Regiâ gradiendo, vt à dextris nullatenus aut à sinistris declinetur, sed rejectis quibuslibet sinistris informationibus ac partialibus affectibus ad hoc sinceris mentibus & puris conscientiis satagatur, *vt misericordia & veritas obuient sibi, justitia & pax se mutuò osculentur*. Denique si quid sanctè Dominus inspirauerit, quod vnâ cum mediis inchoatis vobis communicaremus. Hic erat nisi fallimur paucis adjectis vestrarum major effectus & principalis continentia Litterarum super quibus quoad pium sincerumque affectum, quem tum ad causam ipsam potissimum tum ad nos geritis, magnas vicissim gratias & Deo primùm & vobis rependimus. Cæterum de effectu qui ex nostris consequetur laboribus viderit Altissimus, cujus per nos Rex agitur, cujus est donum quid-

quid in parte ista possumus, ex quo pendet vniuersus nostræ solicitudinis & vigilantiæ fructus, vtinam sacratissimo eius in conspectu acceptus: ad id vnum pro viribus elaborabimus & tota intentione enitemur, vt quod in nos fuerit, diuino auxiliante præsidio faciamus, ne per nos aliquatenus defuisse quis possit dicere quominus finem prosperum res capiat, in quo operam vestram adjutricem & omnium fidelium, maximè Litteratorum consortium nobis in hoc assistere, fauere & opem ferre humiliter obnixéque deposcimus. Res enim communis est & communi consilio consensuque peragenda, in qua nec simplicissimi cujuspiam Catholici doctrinam consiliúmve refugimus aut erubescimus; plerunque enim minori juxta Pauli Sententiam quod majori opertum est, reuelatur & præsertim in illis quæ Dei & fidei sunt. Quantum verò ad illud attinet: quòd debitè laborantes ad concordiam istam Ecclesiæ debere viâ Regiâ incedere astruitis, & partiales siue singulares affectus ac informationes sinistras rejicere, in nullo porsus à vobis discrepamus, sed planè vnâ sentimus: ad id tum ipsa ratio, tum maxima veritatis pernoscendæ cupiditas, tum postremò Sallustij verissima sententia nos impellit, ait enim, *Omnes homines qui de rebus dubiis consultant, ab odio, ab auaritia, ira atque misericordia vacuos esse decet. Non facilè animus verum peruidet, vbi illa officiunt.* Verum inchoata media certis de causis pro nunc non scribimus ad vestri notitiam, sperantes aliunde peruentura.

Vnum in Litteris vestris admodum miramur, quòd vos qui viæ Regiæ tanti sectatores estis, adeo in alteram partem declinastis, vt vos de Iustitia Bonifacij vestri, quem Papam dicitis, vos inconcusè tenere & nullatenus ambigere scripseritis: nam profectò coloratius nimium apparentiusque de Domino nostro Clemente Summo Pontifice illud dicere possemus. Quare Fratres Charissimi, si ad pacem Ecclesiæ zelum aliquem habeatis (vt vos habere credimus & gaudemus) zelo illi scientiam adjungite & vestram Regiam viam sequamini: vos prouidi viri estis, & quamobrem hoc dicamus aduertere poteritis. Demum obsecramus vos, hortamurque vt studia nobis confinia Principesque & Prælatos vestros ad conclusionem istam inducatis & eam diligentiam quam circa Christianissimum Regem nostrum nos adhibere auditis & vultis, erga illos apponite. Pax Christi quæ exuperat omnem sensum, custodiat sensus vestros & intelligentias vestras.

Extat quoque Philippi de Alençonio Episcopi & Cardinalis Ostiensis tunc Romæ commorantis in eandem rem ad Vniuersitatem data Epistola 8. Iulij, qua tam laudabile susceptum & propositum illi gratulatur. Iam enim Romam vsque fama generositatis Academicæ peruaserat, & omnium verè Christianorum animos mirificè delectarat, & abjectos refecerat.

Viri Venerabiles & Egregij Amici Charissimi. Iam vti certius intelleximus, incepistis ex debito vestræ Deuotionis affectu cum Censura Iustitiæ & dato vobis lumine veritatis intendere ad tollendum quod imminet à S. Matre Ecclesia dissensionis scandalum perhorrendum. Vndè, vt audiuimus, edidistis secundum sacram orthodoxæ fidei doctrinam opportunas quasdam Conclusiones salubres, atque vt credimus, Iustitiæ veritate constantes, Christianissimæ & Excellentissimæ Vniuersitatis vestræ authoritate conspicuas. Quæ honoris vobis & gloriæ & grandis simul magis quàm omnibus Ecclesiæ fidelibus erit, nec immeritò, causa jocunditatis & gaudij. Si enim *Serenissimus Princeps* Dominus meus D. Carolus Francorum Rex Illustrissimus ea continuabit & in finem vsque perducet, quæ pro pace & vnione dictæ S. Matris Ecclesiæ ad Sanctissimi Patris & Dñi nostri D. Bonifacij Papæ IX. requisitionem exhortationemque concepit, quanta Serenissimæ suæ Majestati gloriæ, vobisque & Vniuersitati vestræ laus & fama continget, dum per vestra saluberrima pacis exoptanda Consilia videbimus ipsius Celsitudinem Regiam tam deuoto & laudabili proposito ita pium & salubre negotium inchoasse. Sanè etenim ex his quæ hîc pertulit jam fama celebrior aliis ejusdem Serenissimi Principis Domini nostri D. Regis Francorum gestis magnificis & laudabilibus actibus, suæ fidei magnitudo à cunctis harum fidelium partium fidelibus jam deuotè admodum & diligenter attenditur: & dum iidem fideles ipsum exultantibus animis contemplantur, merito tantæ conscientiæ puritati congaudet. Ipsius enim per has partes jam fama vbique prædicatur & co-

Littera Philippi Alençonii ad Vniversitatem.

litur, his maximè considerationibus exaltatur, videlicet quod tanquam Princeps Christianissimus & suæ Innocentiæ prouidus conseruator, in suis tam feliciter conceptis & assumptis intentibus, præuio rationis Iudicio & comite sinceræ charitatis affectu procedens ad tollendum dictæ dissensionis scandalum totis conatur nisibus & intendit, vt quietem fidelium quærat, proximorum læsionem sedet, scandala tollat, animarum periculis obuiet, & Diuinæ Majestatis si contemnetur, veretur offensam; & quæ pacis sunt, solicitè cogitat, & quod gratius cunctis, ac super cætera prædicta, omni partialitate postpositâ mouetur, & quærit hoc solum, quo Ecclesia ad pacem & vnitatem pristinam reducatur, propter quod illi, nec mirum, ab omnibus Sacrificium laudis offertur, in cujus manu Regum corda consistunt, illi toto mentis affectu gratiarum dignæ rependuntur actiones, qui ejusdem Serenissimi Principis Domini mei Regis animum direxit in talia. Nihilominus quia cum deuotione illius solius clementia imploratur, vt ipsum in hoc sacræ Religionis studio & in hac fidei puritate per tempora longiora conseruet; in eius namque prosperitate prosperari posse sperat Ecclesia & creditur, ac sine dubietate confiditur, quod ipsa ejusdem Serenissimi Principis Domini mei Regis tam deuotis viribus quas ipse suorum prędecessorum felicium inclytus imitator in obsequium fidei & Ecclesiæ pręfatæ ad vestras exhortationes saluberrimas exercere proponit, debeat à tantis & cunctis suis necessitatibus citò Authore Domino releuari. Nunc ergo pręcipuè vestra hinc in hoc opus Doctrina & vestro specialiter videmus indigere ministerio. Vnde vos meritò & confidenter hortamur, ac quantum possumus deprecamur, quatinus Celsitudinem Regiam taliter in suo ipso tam laudabili proposito & sancto hortari & solicitare velitis, vt circa materiam tam grandem, tam opportunam, necessariam & honestam, & magnificentiæ Regiæ ita dignam, suæ Regiæ promotionis auspicia dirigens, continuet laudandæ hujus solicitudinis suæ principia, & omni quâ potest celeritate ordinet & deducat, ne ipsum tam salutare vllus negligentiæ torpor extinguat: sed potius ad constituendum sibi Christianissimæ Religionis memoriale propositum, quantumque potest deuotio sua instantius operetur. Ex his namque regulis magnificentiæ solium soliditatis augmenta suscipiet, atque virtus potentiæ quantò in his solertior, tanto efficacior euidentiori clarescet affectu. Sic igitur vt fuistis semper in cæteris, in hoc tam salubri promouendo negotio circunspecti & vigiles atque sollicit *Venerabiles amici Charissimi* speculatores estis, & super veritates Catholicas positi vt stellæ fulgentes ad audiendum plurimos in Domo Domini. Super specula igitur state, & sicut officio propriæ professionis arcemini, solerter intendite vt annuncietis quodcunque vel perniciem inferre vel imminentem auertere posse videtur, ac opponatis vos murum simul atque vallum & propugnaculum Gentis Christi, magnificentiæ Regiæ sincero consulentes affectu, quantis Creatoris sui beneplacitis per continuationem deuotionis hujusmodi, & per omnes alias vias & modos quos videre in lumine poterit vultus eius pro viribus se coaptans inuiolabili proposito in eorum prosecutione persistat. Per hoc enim & animæ suę salus à se constans omnibus pręferenda ipso actore proueniet, & quę prosequi eo inspirante decreuerit, felicius ipso dirigente procedet. Datum Romę die 8. Iulij an. 1394.

Litteræ Regis Arragonum ad Vniversitatem.

Extant quoque multiplices Ioannis Regis Arragonum ad eandem Vniuersitatem Litterę, quibus eam ad collaborandum hortatur in Schismatis extinctionem pollicetur que ipse suam omnem operam, opes & labores. Leguntur autem istę Litterę in eodem MS. quarum priores scriptę sunt antequam sciuisset deliberata Vniuersitatis, quę sunt ejusmodi, cum hac superscriptione.

Venerabilibus & Dilectis Cancellario & Rectori, Magistris, Doctoribus, Baccalariis ac toti Vniuersitati Parisiensis studij amicis nostris Charissimis.

Imprimis notare conuenit ejusmodi superscriptionem esse pręter morem & consuetudinem Scholę Parisiensis, non verò pręter consuetudinem quarundam aliarum Academiarum, in quibus Cancellarius præponitur & primarium locum obtinet: at in Parisiensi aliter se res habet, in qua nempe Rector Regem repræsentat, ejusque quodammodo Vicarius est, & primas partes tenet. Vnde is qui hanc Ioannis Regis Epistolam in prædicto Codice Victorino exscripsit, post

illam

illam superscriptionem, subjicit, *deficit hæc superscriptio præponendo Cancellarium: imo nec consueuit apponi quando scribitur Vniuersitati.*

Ioannes Dei gratia Rex Arragonum, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ & Corsicæ, Comes Barchinoniæ, Rossilionis & Ceritaniæ, Venerabilibus Cancellario, & Rectori, Magistris, Doctoribus, Baccalariis, ac toti Vniuersitati Parisiensis Studij Amicis nostris charissimis & intimæ Dilectionis affectum. Dei virtus & Dei Sapientia Dominus Iesus Christus, cujus ineffabili sunt omnia subjecta potestati, à fundationis initio splendore virtutum suam illustrauit Ecclesiam, insignemque reddidit singulis Priuilegio potestatis, vt per ejus mysterium suum Iustitiæ consequatur effectum, & sedato fluctuum turbine mundo posset tranquillitas prouenire, caput ei statuens vnionem, hoc est vnicum solum præsidem & Rectorem, qui in spiritualibus cunctis præesset, & cui omnes Christicolæ firmiter obedirent. Hæc igitur dum solemniter attendimus, horrendumque Schisma pensamus, exortum inueteratumque proh dolor! in Ecclesia sancta Dei, adeo jam est, diuque tenaces immisit radices: nec minus inspicimus venturum pestiferum ex eodem profluens Schismate per multum interrumpens potestatis præmissæ in non modica mundi parte, & fidem inficiens orthodoxam, grauesque metuimus dissensiones & odia. Hinc inde propterea Schismata & vbique intuemur rerum & corporum, non vtinam animarum pericula grauia quæ ex his fidei Christianæ Cultoribus imminere noscuntur, quæque in posteris sperantur, verisimile, grauiora. Nam quanto in peccato plus quis perseuerat, tanto peramplius assolet in eodem durior fieri & dilabi facilius ad peiora; multaque vsu præscribuntur longæuo & perpetua quadam stabilitate firmantur. Dolemus nempe ex his acerrimè, & indesinenter amaritudinis calicem exhaurimus, ad extirpationem Schismatis ipsius aspirantes feruentius, viasque & modos solicitè inquirentes, quibus hujusmodi tempestatis horror turpissimus, quoad modum vt præfertur, ipsa turbatur Ecclesia & Christiana Religio vehementer concutitur, cœlesti pietate propitia propulsetur, possitque etiam ipsa ad sui debiti & primæui status redire decorem. Et quia audiuimus persæpe quod super hoc Schismate radicitus euellendo fuerunt vobiscum & inter vos habiti diuersi tractatus, nec latet nos quod cætera mundi Studia vestrum Parisiense studium quodammodo certè brachiis cordialis affectionis complectuntur, antecellit, estque potissimè in Theologica Facultate, quâ æquum ab iniquo discernitur, & fides Catholica roboratur, aliorum omnium speculum & exemplar. Vnde est probabiliter concludendum, quod vestra prægrandis solertia solerter aduertens, quod & totius orbis necessitates innumeræ protestantur, & vestra prudentia circunspecta discriminum quæ longa Schismatis prælibati induxit duratio, consequentia; non ignorat quantum necessaria sit & quàm perutilis certa subjecta materia acceleranda prouisio inuigilauerit plus aliis super ea, & per consequens sic vobis præ cæteris illa aperta, Amicitiam vestram percaram hortamur in Domino & rogamus obnixè, quatenus omnia illa & vnumquodque eorum singulariter & distinctè, quæ circa præmissa quomodolibet præsentitis, dignoscitur & videtur, necnon & vestram intentionem salubrem velitis per vestras Litteras taliter expeditas, quod eis fides possit impendi plenissima, nobis clarissimè ipsasque Litteras exhibitori præsentium tradere, quem ad vos propterea prouidimus destinare. Nos enim quibus exinde vltra diuinum seruitium speciale complacentiam facietis, propterea sumus auidi pro defensione fidei & vnione populi Christiani non solùm Regna & terras facultatesque omnes, sed personam nec minus nostram exponere & vobis in omnibus complacere. Datum Barchinoniæ sub nostro Majori sigillo 20. die Aug. an. à Natiuitate Dom. 1394. Rex: Idem Rex auditâ Clementis morte, vt audiuit quoque Vniuersitatem scripsisse ad Collegium Cardinalium de modis sedandi Schismatis, suas etiam ad eosdem Litteras direxit in hunc modum.

Ioannes Dei Gratia Rex Arragonum, &c. vt supra. *Reuerendi Patres* & amici Charissimi. Etsi lex quæ legitur ad perfectum numerum perduxisse suos habuerit zelatores qui eam in Deuotionis ac fidei feruore zelabant, vt cum mala multiplicabantur in populo, iram possent Altissimi complacare, multò magis sub lege gratiæ constitutos, quæ pretiosissimo Christi Sanguine rubricata portas aperit

LITTERÆ EIVSDEM REGIS AD CARDINALES AVENIONENSES.

Paradiſi, & perducit ad gloriam ſine fine, zelus debet comedere Domus Dei, vt injurias eius ſuſcipiant in ſeipſos, qui pro eis ſputa, flagella, ſpinas & mortis diſcrimen ignominioſè ſuſtinuit, errores euellant & ſchiſmata ad proſtrationem tendentia, ſacramento S. Eccleſiæ ſuæ ſponſæ & aliis ſtudeant inniti pro viribus, quibus & ei placere, & finem demum ſua gratia largiente attingere valeant quo ſunt editi in naturam. Nos ergo videntes in quantum Dei injuriam vergit, ſchiſma horrendum, vigens proh dolor! in Eccleſia ſacroſancta, quantamque ſectionem & turbationem opprobriumque induxerit ortodoxæ fidei Cultoribus, quanta & quàm grauia comminatur eiſdem pericula rerum & corporum, non vtinam, animarum; quæ etiam adeo efficit grauiora ipſius prælonga duratio ſchiſmatis, quod in perniciem res erumpit, expergiſcimur & mouemur rationabiliter ex præmiſſis ac ſtudiis occupamur continuis, qualiter extirpari poſſet & tolli radicitus Schiſma idem, parati & auidi pro executione rei hujuſmodi non ſolum quoſcunque ſubire labores, ſed exponere etiam nos & noſtra, ſcientes quod quicunque in tempore opportuno ſeruierit bonorum largitori, ſibi deeſſe non poterit merces magna. Et licet credamus ad hoc nobiſcum vota veſtra concurrere, voſque circa id veluti Eccleſiæ baſes firmiſſimas ſtabileſque columnas, ac qui locum obtinetis in Domo Domini potiorem, quibuſque non minor ex hoc imminet oneris ſarcina, veruntamen quia nos pungit interius ad medullas, neceſſitas quippe multò vrgentior ſolito imminens omnibus Chriſti fidelibus & opportunitas perſuadet, quod per obitum Sanctiſſimi Patris D. Clementis Papæ VII. cujus anima requieſcat cum beatis Spiritibus in excelſis, ſe ad hoc promptiorem & potiorem quàm antea exhibere videtur, conſiderato nec minus quod interdum nihil nocet admiſſo ſubdere calcar equo; vos omnes & ſingulos exhortamur & rogamus ab intimis per viſcera miſericordiæ Dei viuentis; obnixius deprecantes, quatenus ex quo opportunitas atque locus ſe vt prædiximus offerant ſolitò promptiores præcogitare curetis, circunſpectæ deliberationis examine, quibus modis, quibuſve remediis, atque ſubſidiis Eccleſiaſticis & mundanis queat Schiſma euelli prædictum & Chriſtiana Religio in ſuam vnionem primæuam reduci, deliberataque circa ſubjectam materiam deducatis ſolerter in actum, morularum impatientes plurimarum, quoniam nimis citò fieri non poteſt, quod citiſſimè non feciſſe culpabile eſt; bonum enim non poteſt niſi non ſero fieri. Turpem ergo non faciatis hanc vobis jacturam, ſed taliter circa hæc aſſidente Diuina gratia vos geratis, quod mereamini releuari ab onere, inde vobis à multis impoſito multæ laudis præconio, commendarique & præmium conſequi felicitatis æternæ. Nec omittatis quæſumus attendere diligenter, quod ad vos ſuper his ſuum defigit totus mundus intuitum, maximè Regis qui veſtros geſtus & actus curabunt prudenter exquirere & recto judicio ponderare, & vt decuerit, prouidere, ſi aliquis ob veſtri negligentiam, deſidiam, ſiue culpam, quod nullatenus opinamur, caſus ſiniſter accidens ſuper iſto, potiſſimè quod in toto vel ſaltem in maxima parte in veſtris manibus ſita eſt Schiſmatis euulſio Prælati. Et vbi forſitan velletis ſub coloris figmento prætendere, ſufficientes vias & modos ad id nequaquam vobis patere, poteſtis & debetis Catholicos Reges & Principes, quorum in hac parte non modicum verti dignoſcitur intereſſe, legitimè conſultare, qui vias & eoſdem vobis quantum fuerit ipſis poſſibile, aperire curabunt, & Nos potiſſimè qui onus exinde aſſumere volumus ſpeciale. Et reſcribite omnia confidenter amici perrari, quæ vobis & Eccleſiæ noueritis fructuoſa. Datum Barchinoniæ, die 22. Septemb. an. à Natiuit. D. 1394.

Eadem die idem Rex iterum ſcripſit ad Vniuerſitatem Pariſienſem admonens de obitu Clementis, ſuperioremque Epiſtolam ad Cardinales ſcriptam eidem tranſmiſit, vt videret quanto ipſe ſtudio in vnionem Eccleſiæ & opus pacis incumberet.

LITTERÆ EIVSDEM REGIS AD VNIVERSITATEM PARISIENSEM.

Ioannes Dei gratia Rex Arragonum, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ & Corſicæ Comeſque Barchinoniæ, Roſſilionis & Ceritaniæ, *Venerabilibus & Dilectis, Rectori, Magiſtris*, Doctoribus, Baccalariis ac toti Vniuerſitati Pariſienſis ſtudij Amicis noſtris Cariſſimis ſalutis & æternæ Dilectionis affectum. Negotio inſiſtentes feruentius ſolito exequendi ſolicitè modos & vias ſalubres, quibus ab Eccleſia S. Dei poſſit euelli radicitus ſchiſma nefandum, fidem infi-

riens ortodoxam, opprobria, sectiones, infinitaque mala inducens Christi fidelibus, & vtinam non eisdem finale repromittens excidium, scripsimus super ipso negotio vestræ prudentiæ his diebus in effectum petentes, quod omnia & singula singulariter & distinctè quæ circa subjectam materiam circunspectio vestra pręsentiat, videat atq; noscat, vestris litteris nobis velitis clarissimè aperire; quæ nos obtulimus offerimusque libenter pro defensione fidei & vnione populi Christiani possibiles quoslibet sufferre labores & exponere Nos & nostra, provt in Littera quam inde vobis direximus & credimus ob paucitatem lapsorum dierum nondum vestras venisse ad manus, hæc vestra poterit honoranda discretio plenius intueri. Nunc autem videntes latiores & promptiores vias & modos ad extirpationem hujusmodi Schismatis per decessum felicis memoriæ D. Clementis Papæ VII. se offerre & in libera Cardinalium facilitate pro majori parte consistere, in tantæ rei effectum nostram eis direximus super isto exhortatoriam Litteram, quæ scilicet præscribitur & quæ incipit, *Reuerendi Patres, &c.* Cujus Copiam vt extensius & ad oculum videatis quid contineat, vobis transmittimus pręsentibus interclusam, vos intimè deprecantes & hortantes in Domino, veluti qui inter alios Christianæ fidei Cultores in eminentia positi estis scientiæ & virtutis: quanquam, vt accepimus, noueritis jam ante dicti summi Pontificis obitum, & scripseratis de hac materia Cardinalibus incorporatis, at quibus decens valeat esse conspicimus satisque proprium prosequi factum istud, quatenus prouidè aduertentes, quod tantæ tamque necessariæ prouisioni jam fere omnis celeritas mora est, cum hac sit occasione tota Christianitas posita inter malleum & incudem, de morte, nisi festinè adhibeatur remedium salutare, secura potius quàm de vita, Cardinales eosdem sollicitare velitis, & apud eos vestris insistere officialibus monitis & eloquiis fructuosis, quod debitum soluant, ad quod circa hæc Deo hominibusque tenentur, & suæ satisfaciant conscientiæ, oneri & honori; & insuper excitare velitis & indesinenter instare ad tanti prosecutionem negotij, Mundi Reges ac Principes & Magnates, & aliter sic laudabiliter vos habere, quod ab omnibus collaudari & Diuinæ mereamini retributionis pręmio confoueri, primęuis & nostris Litteris, vt pręfertur, vobis deuotis, si placuerit, responsuri, & aliàs rescripturi, quęcunque vestrę adueniant placita voluntati. Datum Barchinoniæ, die 22. Septemb. an. 1394. superscriptio eadem quæ superioris, mensis scilicet Augusti.

En quanta esset illis temporibus existimatio Vniuersitatis Parisiensis, quantaque fama ejus probitatis, vt Reges ipsi non putarent nefandum illud Schisma posse ab Ecclesiâ Dei aliter auferri, quàm ipsius interuentu, monitis, & exhortationibus, vnamque plus posse quàm omnes simul Reges & Magnates. Itaque pax tandem Ecclesiæ reddita licet ægrè & post multos annos, huic Academiæ Principi potissimum debetur, quod apud Regem Patrem suum effecerit, vt huic rei animum sedulò applicaret, aliosque Reges & Principes ad collaborandum & ad illud opus conficiendum adduxerit. Quid autem Responsi dederit Vniuersitas ad hasce Regis Arragonum & Coloniensis Vniuersitatis Litteras, infra referemus.

Accepto igitur certo Nuncio de obitu Clementis Vniuersitas ex communi omnium Facultatum deliberatione Regem adit, rogatque confestim scribat ad Collegium Cardinalium Auenionensium, ne properent eligere nouum Pontificem. In MS. San-Dionysiano, de quo supra, ita legitur.

Nouis de obitu Papæ in Vniuersitate auditis, mox sequenti die Mercurij ex « Magistrorum & Doctorum consensu vnanimi cum D. Rectore quidam ex so- « lemnioribus, in paruo tamen numero deputantur, qui Regem ocyus adeuntes, « ipsi per ordinem quatuor requisierunt quæ sequuntur. Primum fuit, vt Cardi- « nalium moneret sacrum Collegium electionem tardare, donec super facto vnio- « nis pleniùs deliberasset, modum quoque atque viam procedendi elegisset, at- « tento quod inter vias ipsi in Epistola præsentatas prima ad habendum pacem « potior eis & facilior videbatur. Iterum petierunt, vt Prælatos & Barones Regni, « etiam Vniuersitatum famosiores opere & sermone, necnon aliquos summæ au- « toritatis Burgenses qui bonæ conuersationis existerent, & vnionem affectarent, « congregaret, qui excogitarent & practicarent per quem modum in tam sancto «

» tamque arduo negotio commodè procederetur. Iterum quod super istis scribe-
» ret Bonifacio intruso ac etiam Baronibus qui partem ejus fouebant, & quod per
» Regnum suum propter pacem obtinendam erga Deum à viris Ecclesiasticis fie-
» rent orationes deuotæ & processiones solennes; & quod super materia ista Stu-
» dio Parisiensi liceret cæteris Studiis apices dirigere & remissos recipere Regio
» irrequisito assensu.

» Iis quæ poscebant, quia rationabilia videbantur, Rex annuit, tandemque eos
» more suo benignè redarguens, *cur tanto tempore à prædicationibus & Scholasticis*
» *actibus cessauerant*, præcepit vt reïterarent prædicta: quod & libenti animo se fa-
» cere promiserunt. Sicque gaudentes & læti ad propria redierunt.

Quare cessauerat Vniuersitas? supra docuimus, nimirum quia cum obtulisset ipsa Regi vias vnionis responsumque petiisset, Petri de Luna Cardinalis & Ducis Bituricensis artificio frustrata fuerat, & sine responso remissa, imò asperius tractata, quàm pro meritis decuisset. Audita ergo legatione Vniuersitatis Rex Consilium suum secretius conuocat, & cum omnes Regi suaderent vt ad Collegium prædictum legatos mitteret Patriarcham Alexandrinum & M. Petrum de Alliaco Eleemosynarium suum, dissuasit Bituricensis aiens Cardinales minus benignè excepturos M. Petrum quod scirent eum esse Vniuersitati addictissimum. Res ita se habet in supradicto MS.

» Ipsa & eadem die, horâ prandij transactâ Rex, Bituriæ, Aurelian. & Borboniæ
» Duces, Dominos etiam Petrum de Nauarra, Carolum *d'Albret* cognatos suos,
» Episcopum Aniciensem, Guillelmum Vicecomitem Meleduni, Comitem Sa-
» cri-Cæsaris, Ioan. de Maingre, dictam *Boussicaut* Mareschallum & Guill. Mar-
» telli cum nonnullis aliis ad Consilium accersens coram ipsis per Cancellarium
» suum quæ Vniuersitati responderat, recitauit. Vlterius Cancellarius subjunxit
» quod intentionis Regis erat, vt præmissis Cardinalibus, Regiis apicibus ad eos-
» dem D. Patriarcham & M. Petrum de Alliaco Eleemosynarium suum, Vice-
» comitem etiam Meleduni ad vnionem Ecclesiæ dirigeret, si bonum assistentibus
» videretur. Quamvis prænominatos Dominos quotquot accersiti fuerant, dig-
» nos tantæ legationis judicarent, D. tamen Dux Bituricensis retulit quod condi-
» tiones Cardinalium optimè cognoscebat, & quod gratiosiùs acceptarent, si mit-
» terentur laici qui nil aliud negotiaturi essent, nisi votum Regis exprimere quàm
» viri Ecclesiastici. Iterumque Eleemosynarium Regis sciebat non eis gratum,
» cum crederent ipsum præcipuum Consiliarium Vniuersitatis extitisse in agen-
» dis, & ideo debebat sufficere si miles quidam & vnus Secretarius cum Mares-
» challo Sacri-Cæsaris qui propè Auenionem degebat, mitteretur. Omnes tan-
» dem huic opinioni adhæserunt, & tunc D. Reginaldus de Raya Nuncius consti-
» tutus est adjuncto secum per Consilium Ducis Bituriæ Mareschallo *Boussicaut*,
» qui D. Raimundo de Turonia Litteras ferret, & autoritate Regia eidem præci-
» peret, ne plus bellicis discursibus molestaret Cardinales, vt sic liberius possent
» ad vnionem laborare. Quibus omnibus conclusis Rex die sequenti Litteras ipsis
» Cardinalibus per quendam Equitatorem direxit hunc tenorem continentes.

AD CARDINALES. » Carolus Dei gratia Francorum Rex nostris Carissimis & specialibus amicis
» Cardinalibus sacri Collegij Romæ existentibus in Auenione salutem. Carissimi
» & speciales amici citò post dolorosa noua nobis exhibita de transitu defuncti
» Clementis Papæ bonæ memoriæ cui parcat Altissimus, & de quo dolentes fui-
» mus cordialiter & sumus, congregauimus Consilium nostrum quod ad pręsens
» habemus nobiscum cum multis aliis de nostro magno Consilio, ad auisandùm
» quid nobis agendum esset super vnione & bono vniuersalis Ecclesiæ. Et quia
» hoc negotium magnum est & arduum totamque fidelium Christianorum Con-
» gregationem tangit, in ista materia non potuimus ita breuiter deliberare vel
» concludere. Quapropter rogamus vos & affectuosè requirimus per pacem &
» vnionem Ecclesiæ quam tenemini totis viribus procurare, & per amorem quem
» desideratis habere erga nos & Regnum nostrum, quatenus ad electionem cujus-
» cunque minimè procedatis, sed aliquantulum differatis donec accesserint ad vos
» nostri Nuncij speciales & solennes, quos ad vos propter istam materiam citius
» quàm poterimus, transmittemus. Scientesque interim vos minimè sollicitabi-
» mus, nec requiremus quod eligatis aliquem nec fauore nec amore cujuscunque.

Scriptum Parisius 22. die Septemb. Biduo post alias dedit ad idem Collegium Litteras hujusmodi.

Carolus Dei gratia Rex Francorum nostris Carissimis.....Carissimi & speciales amici, nostis quod post mortem D. nostri Papæ Clementis VII bonæ memoriæ, cujus anima sanctâ requie perfruatur, nos vobis scripsimus per nostrum Equitatorem, rogauimus & requisiuimus instanter & affectuosè vt pro bono pacis vniuersalis Ecclesiæ non procederetis ad electionem cujuscunq; noui summi Pontificis, vsquequo aliqua noua recepissetis à nobis per nostros solennes Nuncios, quos ob hoc etiam vobis destinamus. Et quia, Carissimi amici, vt nostis, materia est ardua & totam Christianitatem tangit, nec potuimus adhuc deliberare super hoc, maximè cum carissimus patruus noster Dux Burgundiæ nobiscum principaliter non sit, iterum vos rogamus cordialiter quantum possumus per amorem Iesu Christi in tantum quàm affectatis Ecclesiæ vniuersalis vnionem & pacem, vt non procedatis ad celebrationem electionis cujuscunque, donec nostri Nuncij vos possint adire. Nam procul dubio clarè percipimus, quòd si aliter faciatis, istud horribile schisma quod tandiu in Ecclesia durauit, adhuc durabit diutiùs, quod erit ineuitabilis dolor & plaga, quæ non poterit curari, & quod malum nobis forsan imputabitur in parte. Datum 24. Septemb.

Ipsa quoque Vniuersitas existimans non posse reperiri compendiosiorem viam, quàm si occasione mortis istius, Cardinales Auenionenses redirent cum Romanis in idem Collegium, eundemque omnes Pontificem agnoscerent & haberent, ad prædictos Cardinales extemplo quoque scripsit, rogauitque enixissimè vt alterius Pontificis electionem & substitutionem differrent. Eius Epistola legitur in MS. Victorino, sed superscriptio desideratur. Talis autem est.

Litteræ Vniversitatis ad Cardinales Avenionenses.

Reuerendissimi Patres, etsi firmam antea spem animo conceperamus per vestræ vigilantiæ sanctam sollicitudinem breui restitutum iri Ecclesiæ concordiam (vos enim totis animi præcordiis id quærere & jampridem quæsiuisse non sumus nescij) veruntamen ea spes ex præsenti rerum statu diuinitus, vt credimus orto adeo nobis accrescit, vt rem istam propemodum jam factam æstimemus, quandoquidem huc rediit, vt planè in manu vestra posita sit. Eia igitur fortissimi Tirones Christi, solidissimæ columnæ Ecclesiæ, bases argenteæ, Cardines portantes orbem, eia igitur agite, illas promite vires, illam sanctam voluntatem jam in apertam lucem educite, nolite confidentiam quæ nobis & fidelibus vniuersis tanta de sacrato vestro Collegio oborta est, fraudare. Arripite occasionem vobis cœlitus oblatam, non similem forte vnquam habituri, apertè inuitante Spiritu sancto, & ad ostium vestrum nunc indefesse pulsante. Nunc nunc incumbite remis sacratissimi Remiges Christianæ Nauiculæ, vastis fluctibus oppressam, procellis & fluminibus disjectam, immanissimis allisam scopulis, rimisque jam innumeris fatiscentem ac pœne solutam in tranquillam pacis stationem, nunc aditu facillimam ex diuturnis pelagi turbinibus subducite. O nimium vos felices & verissime felices & supramodum felices! ô terque quaterque beatos, si hæc feceritis! vos siquidem certè dixerimus, qui ad tam beatum opus ineundum, celebrandum complendumque in terra nati fueritis, quos merces tam copiosa manebit in Cœlis, quorum perpetuus honos, fama, atque memoria sempiterna, quoad secula durabunt, seruabuntur. Mementote modò Matris vestræ, ô Filij, & talis ac tantæ Matris tales ac tanti Filij recogitate animo quantum ei debeatis, à qua vobis tanta bona, tot honores & commoda prouenerunt. Nolite ingrati esse, vicem eidem mutuam pietatis, compassionis, subsidij modò rependite. Si difficile à vobis & laboriosum quidquam exigeret, tamen vacuam abire postulato non debetis sinere. Nunc verò quo nihil facilius, nihil magis situm est in vestra potestate, promptos, beneuolos, ac vnanimes animos ad suam pacem postulat. Fingite nunc eam vobis occurrere vultu demisso supplicem vestris affusam pedibus, laceratâ veste, crinibus effusis, passis palmis, largo lachrymarum imbre, creberrimis singultibus, singulas singulis verbis interrumpentem querelas, longas nec numerabiles Schismatis hujus horrendi in seipsam molestias referentem, pacem à vobis obnixè per exuberantissima materna pietatis viscera deposcentem, nonne vos condescendere suis precibus decebit? nonne ipsa impetrare debebit, quod requirit? Ah Nos vehementer admodum fallimur! Ah vos

miserebimini, nec incassum tot & tantas eam preces effundere permittetis. Sed quorsum, inquietis, hæc omnia? parati ad pacem sumus. Quid nos facturos vultis? modicum est, quod volumus, leue est, facillimum est; volumus, rogamus, obsecramus, supplicamus, quoniam pacem & salutem Ecclesiæ diligitis, ne ad noui Pontificis celebrandam Electionem maturetis, donec cognitum fuerit de aduersarij vestri & nostri ad concordiam Ecclesiæ voluntate, sitque vndique tentatum quonam modo obtineri pax hæc, quam quærimus, possit, quod commodius fieri, celerius, facilius sede vacante constat quàm vnquam fieri possit in posterum. Quod & Dominus noster Rex vobis scribit. Hic cardo rei vertitur. Hîc summa est, hîc patebit, qui amici, qui inimici fuerint Ecclesiæ, qui Pastores, qui mercenarij, qui denique Catholici, quive Schismatici. Vnum maximè veremur, quod per suam piissimam misericordiam Deus auertere velit, ne per Carnales aliquos & minimè sapientes quàm dicti sunt, turbemini, aut ab hoc sacratissimo proposito, in quo vos perseuerare confidimus, impediamini, qui cœca ambitione ad nouam electionem præproperè faciendam importunè, procaciter & perniciosissimè vos solicitaturi sint, in ipsius totius rei execrandam perniciem & multò deteriorem præcedente. Sic enim crudele vulnus redintegraretur, morbusque non in salutem, sed pœne in desperationem omnium veniret. Quare, Patres Reuerendi, & sanctâ Christi Charitate amantissimi, à talium quoque sicut pernicioso fermento, quod totam massam corrumpit, vos ipsos custodite, ne vniùs ouis morbidæ contagione Grex vester inficiatur, & vtinam, vt cum Apostolo loquamur, abscindantur qui vos conturbaturi sunt in re ista. *Nec illud, Patres optimi*, vos moueat, quod hi de parte aduersa in re simili confestim elegerunt, damnabiliter siquidem vt credimus, ac sceleratè egerunt; nec illud opus eorum vobis qui ad vnionem voluntarii estis, imitatione dignum est. Et profectò id agendo quod quærimus, majorem de jure vestro in animos fidelium ingereretis opinionem, quam per quodcunque aliud quod cogitare possetis. Paternitates vestras Reuerendas, vniuersumque cœtum vestrum Deus pacis & humanæ salutis amator ad pacem & ad salutem Ecclesiæ inspirare, visitare, dirigere & corroborare dignetur. Datum in nostra Congregatione Generali apud S. Bernardum super hoc specialiter celebrata die 23. Septemb. an. 1394.

Humiles Ecclesiasticæ pacis & vestri Oratores
Rector & Vniuersitas Studij Parisiensis.

Eodem die, mense & anno eadem Vniuersitas scripsit ad Prælatos & Capitula Ecclesiarum Cathedralium, eodem animi affectu rogans, vt suas curas & cogitationes in idem propositum conferrent, quò Cardinales sic ab omnibus solicitati & agitati eidem negotio subscribere cogerentur. Tales autem ejusdem Vniuersitatis Litteræ Circulares.

LITTERÆ EIVSDEM VNIVERSITATIS AD PRÆLATOS.

Iustum erat, Venerabiles Domini ac Fratres in Christo Carissimi, vt hi quos benignissima Mater Ecclesia suo in sinu fouerat, suauissimis pabulis & propria substantia abunde suppeditatis aluerat, ad honores amplissimos, Gradus atque Dignitates extulerat, præbendis & dignitatibus, Reditibusque vberrimis donauerat, quibus pœne bona sua vniuersa, vt tandem vnico verbo absoluamus, impenderat, hæc tanta Beneficia mente grata & memori apud se recognoscendo in eius necessitate & tantâ necessitate quâ nulla grandior fuit de hominum memoriâ, nunc eidem serò saltem subueniret. Quis enim tam extraneus, tamque alienigena, si vobis ea commoda quæ Ecclesia contulit, tribuisset, cui non ante omnia vestris & omissis negotiis in suis aduersis rebus succurrendum existimaretis? nec corpori, nec labori, nec rei familiari parceretis, dum ei prodesse posset cura vestra. Præclara verissimaque est Comici Sapientis sententia, *Multa ex quo tibi fuerint commoda, eius est æquum te ferre incommoda.* Cum itaque ex hac Matre indulgentissima tot vobis prosperitates & commoda contigerint, nec grauari debetis ex hac eam tempestate liberando, modicum operæ vestræ impertiri. Si autem timuistis, nunc timere desinite. Nec est quod jam terrorem incutiat. Tuta sunt modò omnia, nec amplius aliunde suspecta. Si prius diffidebatis, confidite. Iam omnis res, vt aiunt, in vado est. Iam magna humorum parte digestâ, recisâ carne tabidâ, corruptâ vel virulentâ vulnus ad curationem approximat, & prope est vt latera cicatricis hactenus à se diuisa cohæreant, in vnumque vt

antea reducantur. Huc vsque Samaritanus ille pius vinum amaritudinis sauciatæ plagæ medicantium imposuit: nunc verò deinceps oleum lætitiæ, consolationis, ac consolidationis, vt nos sperare debemus, appositum est, dum res turbulenta fuit atque periculi plena, nos semper & indefesse curam illius egimus, Nos eam sustentauimus pœne soli, promouimus, prosecuti sumus. Nunc postquam Diuino nutu res in tranquillum rediit, metusque omnis abcessit, nobis saltem de cætero assistentes nobis adjungimini, opemque & auxilium nobis ferte, vt si tribulationis participes non fuistis, saltem consolationis, futuræque gratulationis ac honoris efficiamini, quæ vobis communicari non modò liuore ducti non inuidebimus, verùm plurimum profectò gaudebimus, si sub ardore solari in meridie ipsos pondus diei & æstus non tulistis: ac vbi aduesperascit, vmbræque refrigerij jam ortæ sunt, in Dominicâ vineâ modicum operamini, quò diuturnum denarium nobiscum percipiatis, qui vel tardè intrantibus non negatur. Incitet vos permaxima ac communis Ecclesiæ necessitas, quæ priuatis negotiis jure anteferenda est. Inducat internus dolor, longa ejus miseria, longa oppressio; quæ quis vltra dissimulat, non probum certè filium se monstrat. Nec enim est sincerus filius, cui non cordi sunt Matris miseriæ. Inuitet obligatio, quâ id facere debetis, vt quid enim Gradus altos, prouentusque copiosos in Ecclesia tenetis, nisi vt in pressuris aut persecutionibus sibi auxilio sitis, eam protegatis, tueamini, defendatis? Quis Ecclesiam seruabit, si sui eam fugiunt? quis reuerebitur, si sui contemnunt? quis pro ea militabit, si sui eam deserunt? Impellat ad id postremo proprij cura commodi, libertatisque dulcedo, vt ab illis molestiis, ab illisque ingentibus extorsionibus, quibus vexati estis & afflicti, hac durante procella Schismatis per adeptam Ecclesiæ vnionem eripiamini. Diuinum ergo imprimis Charissimi, quod in tantâ re fieri necesse est, implorate præsidiū, crebris processionibus, solennibus prædicationibus, deuotis sacrificiis & obsecrationibus, jejuniis, cæterisque abstinentiarum modis, quibus Diuinam gratiam impetrare suamque iracundiam placare consueuerunt Patres nostri, vniuersumque cœtum populi in vestris Diœcesibus ad hæc ipsa peragenda indictis Generalibus impellite, legatos insuper quosdam ex præcipuis vestris suppositis ad Dominum nostrum Regem, Dominosque Cardinales super procuranda pace sanctæ Dei Ecclesiæ destinate, aut per Litteras saltem à Capitulis vestris profectas super hac re eisdem supplicate. Sic enim plus mouebuntur Domini antedicti, si concordi & communi omnium Ecclesiasticorum consensu solicitentur, faciliusque multo erit pacem inuenire, quam sic vno spiritu quærent multi. Dominationes vestras & fraternitates in Christo dilectissimas ad suam pacem deuotè postulandam impetrandamque adjuuet ac dirigat ille, cui est gloria in excelsis, & qui pacem dat in terra hominibus bonæ voluntatis. Amen.

Nihil istæ neque priores Litteræ profuerunt, nec profecerunt, seu quia nimis properanter & festinè Cardinales electionem fecerant antequam illas reciperent; seu quia illis non esse deferendum censuerunt, ne Cardinalibus Romanis inferiores viderentur. Id tamen Principum & Vniuersitatis voluntati concesserunt, vt pro se quisque juraret antequam Conclaue subiret, se si designaretur, Pontificatum ejuraturum, id si modò Bonifacius Romanus facere paratus esset. Et in hanc rem conscripta est quædam scedula, quam ad annum sequentem referemus. Igitur illi Conclaue ingressi die Sabbati, die Lunæ sequenti quæ erat 28. Septemb. Petrum de Luna Cardinalem Arragonium, nobilissima familia natum, Iuris vtriusque cognitione præstantem, multisque legationibus clarissimum eligunt, consecrant & thiarâ insigniunt 5. Idus Octobris. Et ille Benedicti XIII. nomen accepit. Re per Nuncios Lutetiam relata, Rex ad recens electum Pontificem Legatos suos, Vniuersitas quoque suos, quorum Princeps erat M. Petrus de Alliaco Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis & Eleemosynarius Regis, misit cum hisce Litteris.

Quanquam, Pater Beatissime, dum ad Nos perlata fuit Romani Pontificatus vacatio, zelo pacis Ecclesiæ feruentissimè succensi, quam super alia quæque à nobis desiderata restitutam conspicere impensius semper optauimus, DD. Cardinalibus, vt suam electionem celebrare aliquantisper differrent, humili cordialique affectu supplicauissemus, existimantes hoc pacto posse multò facilius le- *Litteræ Vniuersitatis ad Benedictum XIII.*

adiungeretur, supplicando; quod maturâ prius deliberatione habitâ concessum est.

Cum an. 1626. die 1. April. Facultas Theologica nonnullas propositiones è libris Santarelli Iesuitæ excerptas damnasset, eius sententiam Vniuersitas solenni Decreto 20. April. eiusdem anni lato approbauit & confirmauit. Postquam enim Rector exposuit quid ab ipsa Facultate præstitum fuisset, & Proceres Academiæ consuluisset, ita censuerunt, *laudandum amplissimis verbis sacrum Ordinem Theologorum qui de improba & exitiali Doctrina ista piè, religiosè, salubriterque statuerint, generi Christiano Galliæque imprimis priscæ veræque Doctrinæ lumen opportunè ostenderint, Maiorum virtutem retulerint, remque adeo fecerint illâ professione tuendæ veritatis & Studiorum Vniuersitate dignissimam.*

Eodem anno eadem Facultas die 1. Decemb. damnauit Ioannis de Testefort Dominicani Theses nonnullas, ab ipso die 26. Nouemb. pro Maiore Ordinaria propugnatas contra Majestatem Regiam, eam verò præsertim, quâ Bonifacij VIII. Bullam, quæ incipit *Vnam sanctam*, confirmare videbatur. Vniuersitas eandem sententiam confirmauit solenni Decreto die 3. Decemb. eiusdem anni, vt suo loco & tempore dicetur.

Quod ad Censuras verò Episcopales spectat, certum est Prælatos Ecclesiarum ad quos Ecclesiam regere pertinet, posse autoritate propriâ libros improbare & prauam Doctrinam notare, ac coercere: id verò facere posse diuisim, vel coniunctim cum Magistris & Doctoribus. Ex ijs quæ hactenus in historiâ retulimus, clarum est & perspicuum ad determinandas Quæstiones, hæreses configendas, erroresque damnandos ab Antistitibus Parisiensibus fuisse sæpènumero Magistros in Theologia & in Decretis, item & Baccalaureos in vtraque Facultate adscitos & aduocatos: nec ab Antistitibus modò, sed à Cancellarijs quoque & Officialibus Ecclesiæ Parisiensis eorum nomine, vt certius & fortius censuras suas ferre possent. CENSVRA EPISCOPALIS.

Anno 1238. ad decidendam Quæstionem de Pluralitate Beneficiorum Guill. Aruernus Episcopus Parisiensis plurimos Theologos aduocauit: vt ad eum an. retulimus, p. 164.

Idem an. 1240. propositiones quasdam damnauit *conuocato consilio omnium Magistrorum tum Parisius Regentium*, vt diximus ad eum an. pag. 177.

Anno 1270. Stephanus Tempier Episcopus Parisiensis quosdam errores similiter damnauit ex consilio Magistrorum, vide pag. 397.

Idem an. 1277. alios damnauit *tam Doctorum sacræ Theologiæ quàm aliorum communicato consilio.* pag. 433.

In litteris Alphonsi Regis Arragonum de Raimundi-Lullij Majoricani doctrina legitur Officialem Curiæ Parisiensis adscitis 40. Magistris & Baccalarijs eam examinauisse & approbasse an. 1309. *Nec minus visa quadam littera Curiæ Parisiensis data Parisius an. Dom.* 1309. *die Martis post Octauas Purificationis B. Mariæ Virginis gloriosæ, & munita sigillo prædictæ Parisiensis Curiæ de laudatione & approbatione Artium & scientiarum dicti egregij Doctoris factis per Officialem Curiæ Paris. & fieri requisitis per prælibatum egregium Doctorem* (M. Raimundum) *præhabita informatione testimoniali cum sacramento præstito à* 40. *Magistris & Baccalarijs in Naturalibus & Theologalibus qui ordinati fuère ad audiendum Artem generalem cum illius contractione ad speciales scientias ab eodem personaliter prælibato egregio Doctore Publico in Studio Parisiensi.*

Anno 1398. damnati sunt à Cancellario Paris. & à Theologiæ Facultate Quidam errores ad Magiam pertinentes, qui leguntur inter opera Gersonij, his verbis. *Vniuersis Orthodoxæ fidei zelatoribus Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis & Facultas Theologiæ in alma Vniuersitate Parisiensi Matre nostra cum integro diuini cultus honore spem habere in Domino, &c.* vid. ad an. prædictum.

Quamobrem autem Episcopi Parisienses & Vniuersitas, seu Vniuersitatis Magistri coniunctim damnare solerent olim errores prauamque doctrinam, docet Alliacensis in 4. Conclus. prædicti Tractatus. *Episcopi Paris.* inquit, *& Theologiæ Doctores coniunctim & communicato inuicem Consilio pro maiori veritatis confirmatione & roboris firmitate solent errores condemnare; sicut patet litteris Stephani Episcopi & aliorum Episcoporum Parisiensium super articulis Parisius condemnatis. Et etiam hoc apparet ex communi protestatione quæ solet fieri in Actibus Theologicis, quâ*

» *Scholastici protestantur nihil dicere quod cedat in fauorem Articulorum Parisius per*
» *Reuerendos Episcopos & Magistros in Theologia damnatorum.* Et hæc condemnatio
» coniunctim facta, est rationabilis & iuri consona iuxta Cap. *ad abolendam.* Extr.
» de Hæret. vbi dicitur, quod Episcopi per Diœceses suas cum consilio Clerico-
» rum debent Hæreticos iudicare: quod maximè de Clericis Theologis est in-
« telligendum, cum ad eos maximè pertineat cognitio fidei & Catholicarum
» veritatum.

Imò addit non ipsummet Papam posse aliquid Catholicè definire, seu determinare absque Doctrinali Theologorum determinatione. *Nec Papa*, inquit, *nec Doctores Iuris Canonici, si non sint Theologi, circa ea quæ sunt fidei, aliquid Catholicè discutiunt, vel authenticè determinant sine Theologorum doctrinali determinatione præuia, cum Papa in hæresum condemnatione consueuerit reddere Theologicam rationem.*

Licet autem tam Vniuersitas quàm Facultas Theologica Censuras ferre possent diuisim, nonnunquam tamen vbi videbant pœnas quas suis suppositis irrogabant, non sufficere; putà contumacibus priuationem, ad Episcopum confugiebant, vt Canonicas irrogaret; vt accidit in negotio Ioannis de Montesono. Sic enim Petrus de Alliaco. *2. Artic. est quod dicta Facultas Theologiæ coassumptis sibi Magistris aliarum* 3. *Facultatum Vniuersitatis Parʃ. dictos errores*
» prius per eam examinatos & doctrinaliter condemnatos meritò debuit D. Epis-
» copo Parisʃ. tanquam Iudici Ordinario Iudicialiter denunciare. Et hoc clarè
» patet ex 2. Concl. Sed adhuc in litteris dictæ Vniuersitatis ad hoc assignatur
» ratio specialis, quia ibi dicitur, quod ne prædictorum errorum frutices altiùs
» profundiúsque radices agerent darentque simplicium pedibus offendiculum,
» Decanus singulique Theol. Facultatis Magistri, vt de more habent, obuiare
» curauerunt, & prædictum Ioannem ad se accersitum primitus secundum Euan-
» gelicam doctrinam secretè inter eos & caritatiuè, vt ab erratis resipisceret,
» monuerunt. 1. Sed comperta eius pertinacia quæ asserebat vsque ad mortem
» suas se defensurum Conclusiones ex iniuncto, & non sine magno, vt aiebat,
» consilio positas. 2. Comperta postmodum mendosa eius illusione: nam ille
» tunc quando iureiurando pollicitus erat dicta sua ad prædictæ Facultatis Ar-
» bitrium retractare, non comparuit. 3. tandem post examinatam diligenter, ac
» longissimo temporum tractu rei veritatem *ne dum per seipsos, qui ampliùs quàm*
» 30. *erant, sed per suos etiam sufficientiores Baccalarios, Euangelico parentes consilio di-*
» *xerunt reliquis trium Facultatum suppositis, tanquam fratribus suis, quos nihilo ma-*
» *gis idem Ioannes audire curauit.* Quamobrem prænominatæ Facultatis Theolo-
» giæ Magistri *tribus alijs Facultatibus sibi coassumptis & coadiunctis* nunciauerunt
» Ecclesiæ, Reuerendo scilicet in Christo Patri Episcopo Parisʃ. Ordinario Iu-
» dici in hac parte.

Cæterum ne quis putet Censuras istas fieri tantùm potuisse ab Vniuersitate, aut à Facultate Theologiæ in sua supposita: non ipsis Prælatis, non summis Pontificibus parcebatur; docet idem Magister. *Inter actus qui pertinent ad Doctores Theolog. vnus est principalis, Errores doctrinaliter condemnare,* secundum Au-
» gust. 4. de Doct. Christ. cap. 4. vbi dicit quod debet Diuinarum scripturarum
» Doctor & Tractator, defensor rectæ fidei, ac debellator erroris & bona docere
» & mala dedocere, id. doctrinaliter reprobare.
» Item prædicta Facultas hoc licitè potuit contra summum Pontificem; ergo
» à fortiori contra suum Subditum & Inferiorem. Assumptum patuit *tempore*
» *Ionnis XXII. quia sicut refert M. Nicolaus de Lyra in Tractatu de Visione Bea-*
» *tifica, fere* 40. *dictæ Facultatis Magistri concorditer determinauerunt contrarium illius*
» *quod Papa publicè asserebat: Et simile fecit dictus Magister. Et similiter contra eum*
» *pulchrè scripsit M. Guill. Okam*, vt patet *in eius Dialogo*; quæ omnia quoad hoc
» fuerunt reputata licitè facta: sicut apparuit tempore Benedicti XII. illius successoris. Mira profectò est isthæc loquendi libertas ad Pontificem Clementem, quòd ipse Papa Censuris Academicis subesset.

Porrò non erit inutile animaduertere Maiores nostros nunquam ferè Censuris notasse Doctrinam vllam, nisi concordibus suffragijs, nec nisi prius exactissimè & diligentissimè examinatâ materiâ; vnde tanta erat illarum autoritas;

præstantissimæ Sanctitati scribere aggredior. Sic lucifuga noctua in solis jubar intuitum dirigit: sua protinus exigua luce illius immenso fulgore obcœcanda. Sic Pigmæus in Atlantē sublimi sidera vertice pulsantem, lapis in magnum montem, mus in Elephantem, hyssopus humilis in Cedrum assurgit. Et si Poëticas libet fabulas inserere, sic inefficaci alarum remigio Dædali Icarus in cœlum nititur, & Phaëton ineptus auriga currum Phœbi Patris igneum conscendere non timet. Ille præceps in Eridanum dejectus: ille suo in mare lapsu, vitreo, vt ait Horatius, daturus nomina ponto. Sic certant Cycnis vlulæ, sic cum Orpheo Tityrus cythara contendit: sic denique Troilus cum Achille, infelix atque impar congreditur: Dares cum Entello, Antheus cum Hercule. Verum, Pater Benedicte, sicut & nomine diceris, & re, vt mea fert opinio, existis, tua insignis & præclarissima virtus, mihi & aliis plerisque intra hæc infelicia tempora omnium vitiorum fœcundissima, mirabilis; tuus ingens ac sincerissimus affectus, quo ad pacem & salutem publicam tranquillamque Apostolicæ nauiculæ stationem inardescis: cujus Nauclerus es & Rector de excelso, nisi fallor, immissus: tua præterea in omni laudum genere fama celeberrima, latius per orbis ambitum disseminata; tuæ denique innatæ benignitatis suauis humanitas atque mansuetudo, qua te in genere vniuersis tam pusillis quam majoribus facilem, affabilem, familiarem præbes, mihi hunc ausum tibi scribendi præbuerunt, imò certè ad ipsum à me quodammodo reluctante extorserunt. Si quid itaque per me in hoc erratum erit, illis imputabis Sed quibus de rebus tuam Sanctitatem alloqui ordior, si te laudibus ornare tentem, & in medio conatu succumbam, & tibi assentari voluisse fortassis arguar, quod nec alteri me fecisse memini. Nec à te vtique ducere velim initium, hoc in primis ne fortè aut metuas aut expectes, nec quicquam me facturum polliceor qui pestem hanc capitalissimam Respublicas horribiliter eneruantem, ante omnia à puero semper exhorrui. Surgent proh dolor! satis aliqui & multo plures quàm opus esset; qui dicendæ veritatis inexpertes cœcaque Beneficiorum ambitione ardentissimi tuis studebunt auribus subdolè atque fallaciter assentari, ne me illius artis Gnatonicæ imperitum meas oporteat in ea re partes immiscere. Vtinam autem pauci supersint qui veritatem, quæ odium parit, multitudini hominum inimicam, sed tuo tamen animo vt arbitror amicam; tibi dicant. De quorum me sorte ac numero & nunc & si quando posthac aliud quidpiam scribere contigerit, pro mea virili parte fore profiteor. Non igitur à te beneficia postulatum venio: nec de meo sed de tuo profectu tecum loqui gestio. Tuum autem meritò dixerim profectum, eum qui toti Ecclesiæ Catholicæ communis est: Cui regendæ atque ministrandæ Deo authore præes. Sicut enim ipsa Ecclesia tibi desponsata est, sic virtute connubij inter vos initi communia esse debent inter vos omnia, vt nihil tuum ducas, quod non illius sit: nihil etiam suum illa, quod non æquè tuum sit. Multis modis, Pater Beatissime, qui antea eras, esse desisti: & sicut de Saüle Rege facto dicitur, in virum alterum mutatus es. Petrus eras, iam Benedictus es, Petrique successor. Sponsi Pamphylus ac Minister eras, ecce jam sponsus es. Qui habet Sponsam sponsus est, inquit Baptista: homo particularis eras, homo nunc communis es. Ne Platonicis in te Idæis locum esse putes. Ouis eras, Pastor jam factus es, imò Princeps Pastorum. Remigis Officium in naui gerebas, gubernator & summus Nauclerus esse cœpisti. Qui non vnius tuæ personæ vel rerum priuatarum, sed totius nauis Apostolicæ & omnium quæ in ea vertuntur, curam habere debes. Si quæ ergo priuata tibi erant, de votis loquor & affectibus, ea profectò exuere te conuenit. Ne quid quod bono publico possit aliquatenus obsistere, in te resideat. Priuati quippe solent affectus plurimum derogare communibus, dum cum publico plerique detrimento suæ quærunt rei familiari consulere. Quod etsi in priuatis quibusque perniciosum est, in Principe tamen exitiosissimum, qui debet tutor & patronus esse Reipub. Ergo memor tuæ sortis & gradus & vocationis communes in tuo animo fige affectus, studia, vota, desideria communia. Quia in te communia sunt omnia, qui vt communis esses, tuus esse desisti. Mirum dictu. Sed planè verissimum, Tu Pater esse desisti, & meus factus es. Quomodo non meus es, qui Pater meus es, qui Pastor meus es, qui denique vt audirer, seruus meus es. Si hæc falsa esse contendis, te ipsum quàm me prius argue falsitatis. An

non Pater meus est qui me ritè Filium vocat, si tamen verè vocat. An non Pastor meus est, si de Christi grege sum qui totius gregis Christi se Pastorem profitetur. An non seruus meus est, si seruus Dei sum, qui seruum seruorum Dei se appellare gloriatur. Si itaque Pater meus es, imò vt communi melius verbo dicam, si Pater noster es, paternum in nobis affectum ostende, Filios ama, Filios cura, Filios erudi, filios in mansuetudine corrige & in pace educa. Hæc enim sunt veri ac pij Patris officium. Si Pastor noster es, super gregem vigila, illis Pastoribus assimilatus, quibus propterea in ortu Saluatoris Angelus apparuit, quia custodiebant vigilias noctis super gregem suum. Pastoris erga Nos animum indues vt non tanquam ouis te ipsum, sed tanquam bonus Pastor, tuas oues pascas. Grauiter namque apud Prophetam Ezechielem mali Pastores à Domino redarguuntur, qui seipsos non oues pascebant. Si autem quæras quomodo pascas, pasce verbo, pasce doctrina, pasce ducatu & exemplo, pasce temporali subsidio, pasce bonos fouendo, malos & discipulos corrigendo, pasce canes habendo & feras arcendo, pasce postremo septa diligenter custodiendo, ne aliquo improborum impetu rumpantur, & si fortè rupta sint, citò reficiantur, nè fracto ouili prædones irruant, lupi deuorent atque dispergant. Quod si seruus noster es, vt te esse fateris, vide quàm minimè tuus sis, qui vniuersi pœne mundi seruus esse cœpisti. Seruus enim non sui juris est, sed alieni juris & arbitrij, & quantò plurium est seruitio addictus, tantò oportet vt minus sit suus. Attende itaque & tecum considera quàm duram atque difficilem sis prouinciam sortitus, qui omnium Christi fidelium seruus effectus es. Quàm parum tibi vacationis, licentiæ ac libertatis sit, quàm multum oneris ac solicitudinis impositum, qui mundo seruire suscepisti, vniuersam Ecclesiam regere, tot salutem animarum curare & de vniuerso Christi grege tuo ministerio commisso rationem reddere. Cui plus committitur, plus ab eo requiritur, & vbi crescit ministerium, rationes etiam ministerij crescere necesse est. Tantò autem plurium ratio per Dominum cujus Vicarius es bonorumque dispensator à te exigenda est, quanto ita & tui antecessores vltra onera vobis à Domino & Ecclesia pridem imposita ampliora, vltra vestris ceruicibus imposuistis. Qui vacuatis præsulatuum aliarumque dignitatum Ecclesiasticarum electionibus, sublato præterea à patronis omnibus jure collationum, dispēsationem omnium Graduum totius Ecclesiæ ad vestrū reuocastis arbitrium; vtrum salubriter pro vobis, ipsi videritis, vtrum verò vtiliter pro Ecclesia, non est Epistolaris angustiæ discutere. Esto ergo fidelis seruus, prudens, diligens, humilis, obediens. Creditam tibi dispensationem attentè recogita, voluntatem Domini tui meditare, præcepta exequere, flagella pertimesce, vt à Dño tandem ipso audire possis, *Euge serue bone, & fidelis, super pauca fidelis fuisti, super multa te constituam, intra in gaudium Domini tui.* Non est autem tua ista seruitus vilis alicujus aut abjecti circa Nos ministerij, vt inde erubescere debeas, honoris potius & dignitatis est, & regalis Sacerdotij, vt verbo scripturæ vtar, quam si rectè ad creditarum ouium salutem ministraueris, nullum prorsus terrenum imperium isti egregiæ seruituti æquabis. Si verò illam ad proprium quæstum, ad pompam vel ad fastum, quem procul abs te fore crediderim, detorseris, dominarique & præesse quàm prodesse malueris, tunc profectò verissimè imò vilissimè seruus eris. Non quidem vt in titulo præfers, *Seruorum Dei*, quibus imperare non seruire contendis, sed cupidinis, auaritiæ, superbiæ & libidinis ancillarum Diaboli, & in summa tot Dominorum quot vitiorum. Nam teste Domino, *Qui facit peccatum, seruus est peccati*, & rursum. Primus tuæ Cathedræ ait sessor; à quo quis superatus est, hujus & seruus est. Si autem scire vis quantum à tuo pectore aliena debeat esse libido dominandi, eodem primo Pastore docente clarissimè cognosces. Qui ad te atque ad Pastores alios ita loquitur, *Pascite qui in vobis est* Gregem Dei prouidentes: non coactè sed spontaneè *secundum Deum non turpis lucri gratia, sed voluntariè, neque vt dominantes in Clero sed forma facti gregis ex animo.* Vbi Pastoralis officij regulam quam ab optimo præceptore suo didicerat, paucis verbis eleganter depinxit, cum & imprimis cupiditatem velut omnium malorum radicem maximè à Pastoribus extirpandam censuit, & superbam Clero, cui præsunt, dominandi libidinem sustulit. Et plebis per lumen boni operis ac doctrinæ exemplar ac formam esse de-

bere admonuit, & nil fictè aut seruiliter, aut ex tristitia vel metu, sed omnia verè, sincerè, voluntariè & ex animo facienda declarauit. Hæc autem idcirco à me dicta sunt vt intelligas. Sint satis, non dubito, intelligis & honor tibi eminentissimus accesserit, plus tamen oneris quàm honoris, plus laboris atq; periculi quàm dignitatis aut fastigij tibi adjectum. Sed libet ex hac generali cōmonitione ad aliqua pauca magis in specie quæ pro tempore & rerum qualitate scribere institui, descendere. Vides, Pater Beatissime, non dico Ecclesiæ statum, sed lapsum, sed ruinam, & lamentabilem desolationem quæ Schismate horribilissimo & omnium quæ fuerunt, Schismatum pestilentissimo, anno jam decimo sexto cum tantâ quantâ omnes cernimus spiritualium temporaliumque bonorum jactura conseritur. Huic plagæ ante omnia te mederi oportet. In hujus curam & sanitatem tuos labores, tuas vigilias, tuos omnes conatus ac studia conferre. Parum prodesse possunt alij labores nisi vnus iste processerit. Quid prodest ægrotum bene pascere, qui quo magis pascitur, eo magis læditur? Non eget infirmus alimento at medicamento. Non dape sed ope, non documento, sed adjumento. Porro si contumaces & indisciplinatos Filios Pastorali volueris seueritate coërcere nec liberè audebis, nec commodè poteris. Rebelles aduersum te faciet matris deformitas. Non audient, non obedient, imperium contemnent, jugum excutient. Frustra languente capite lethaliterque vulnerato, membris aliis illo omisso cura adhibetur. Nauseam patiente stomachoque injectos omnes cibos emittente frustra alios artus illo neglecto regere laborabis, aut alimenti sustentare ingestione. Hoc vulnus tuæ charissimæ sponsæ tandiu neglectum, tanto interuallo temporis incuratum Te Medicum curatoremque exspectat. Ad hoc Te debes existimare à Deo vocatum, à Spiritu sancto, imò verò in lucem editum, &c.

Porro Benedictus, vt erat ingentis animi vir & intrepidus, nihil motus tam multis Litteris & admonitionibus Regum, Principum, Cardinalium, Vniuersitatum & amicorum, vni tantum rei intentus, quomodo scilicet Pontificatum retinere posset, de transferenda in Italiam sede agere cœpit, de abdicando Pontificatu verba fieri vetuit. Quæ res omnium animos penitus abalienauit. Vulpino tamen more agere cœpit initio, & moras trahere, ludificari & tergiuersari, donec tandem ab omnibus derelictus est, vt ex sequentibus patebit.

Interim Vniuersitas Parisiensis existimans ad tanti operis perfectionem, sibi retinendos esse Regum & Vniuersitatum extranearum animos, eorumque excolendam amicitiam, eorum Litteris Responsiuas suas misit per legatos Academicos: qua in re immensis pecuniis opus fuit. Sic ergo illa ad Ioannem Regem Arragonum.

Illustrissime Princeps, grauissimas Regalis vestræ magnificentiæ Litteras affectus sincerissimi ad salutem Ecclesiæ & concordiam geminas prius paucos dies recepimus. Quæ quantâ nos affecerint lætitiâ, vix nobis effabile est. Lætati equidem sumus, Rex inclyte, vehementissimè, lætamurque summum illum Ecclesiæ ac rerum simul omnium summum opificem cujus in manu sita sunt corda Regum, mentem hanc sanctam Regibus infudisse, tamque salubrem cœlitus inspirasse sententiam, quæ quidem in Regis pectoribus resederit. Nil est quod pertimescat Ecclesia, salua sunt sibi omnia, tuta, tranquilla, serena. Quis enim vltra Tyrannus Ecclesiam persequetur aut opprimet, si Regum Catholicorum consentanea voluntas: vnanimis custodia, concors authoritas ad sui defensionem accesserint? Nullus tantam potentiam, tantas vires, munimentum tam validum, tamque inexpugnabile non metuet. Quis Schismate vel hæresi Ecclesiam jam discindere audebit? si tremendâ Regum majestate redintegrata fuerit ac vnita. Nunc itaque, Reges inuictissimi, seruite Domino in timore, seruite, inquam, illi cujus vos serui estis: à quo vobis Imperia & Regna sunt: cui seruire regnare est: cui ministrare decorum, cui obsequi gloriosum, cujus implere mandata, beatum est. *Recolite vos esse milites Ecclesiæ*, vos esse Filios, vos esse Custodes, properate vos ad Matris auxilium, ô Filij, accingimini ad arma pro eadem capescenda, ô Milites: vigilate ad tutelam vobis commissi pignoris, ô Custodes: vobis certè in manu est, vnde laudem perpetuam sine bellico furore, sine sanguinis effluxu referatis. Habetis, Serenissimi, quem sequamini Actorem, cui-

Litteræ Vniuersitatis ad Ioan. Regem Arragonum.

Ambassiato, haberet à quolibet Magistro præsente summam 12. solid. & ab absentibus Magistris summam 14. sol. Paris. *Proviso quod dictus* M. Io. Theuroti sibi soli reseruaret pecunias, quas haberet à Natione non communicando eas alijs Ambasiatoribus aliarum Nationum, vel Facultatum; quia dicebat Natio quod alijs debebant sufficere pecuniæ suæ Nationis, aut Facultatis.

Item, anno 1437. die 16. April. sic statuit apud Mathurinenses. Quoad articulum qui fuit articulus positus in Natione ad partem super taxatione Inrotulandorum & prædictorum deliberatione conuocatâ, conclusum est quod absentes Rotulandi in prædicto Rotulo pro Portitore soluent 14. sol. & duos pro Inrotulatore suæ Diœceseos; præsentes verò inrotulandi pro Portitore 12. sol. & pro Inrotulatore 4. ita, vt absentes soluerent vnum Francum & præsentes 5. sol. &c.

Præter istud salarium quod ab Inrotulandis exigebatur, singulæ Facultates & Nationes de suo aliquid dabant, quod facile est etiam ex plurimis Actis Vniuersitatis & Nationum confirmare. An. 1349. Anglicana Natio Nuncio suo M. Io. de Huegden quinque scuta de pecunia Nationis concorditer ordinauit. Ad an. 1378. 12. Iunij, sic loquitur in Regestis eiusdem Nationis. *Super secundo Nuncius primò retulit*, cùm alias Natio ei promiserit quod si contingeret eum in laboribus eius aliquas expensas vlterius illi datas rationabiliter facere, de quibus prius reddiderit fidele compotum, quod in huiusmodi expensis eum redderet indemnem, quatenus huiusmodi promissio melius memoriæ commendaretur, Natio literas testimoniales huiusmodi facti ei ordinaret, & ex plenâ concordiâ Magistrorum fuit ei data litera, cuius tenor talis extiterat.

Vniuersis præsentia visuris, seu audituris, Nos Procurator & Omnes & singuli Magistri Nationis Anglicanæ Studij Paris. recognoscimus & publicè protestamur in his scriptis, quod cum venerabilem & discretum virum M. Gyrardum Hypot de Kalker Baccalarium in Theologia & Canonicum B. Apostolorum Ecclesiæ Coloniensis ad Romanam Curiam destinaremus in Rotulo & alijs negotijs nostris expediendis in eadem illi ad omnes & singulas expensas rationabiles & prædicta legatione necessarias quas dictus M. Gerardus secundum conscientiam suam & fidele testimonium duxerit legitimè computandum, sumus & erimus veraciter obligati, facto tamen prius fideli computo de receptis ex parte nostra defalcandis per eundem, &c.

Item eadem Natio an. 1414. de suo assignauit Nuncio suo M. Ioanni Crauatz summam 150. scut. Sicque statuit. Considerauit insuper Natio quod pauci inrotulandi essent quoniam pro tunc Magistri modicum affecti erant ad Rotulum prædictum. Noluit tamen Natio quod nuncius noster iturus cum alijs haberet militare stipendijs proprijs, sed liberaliter & absolutè vltra summam quam recepturus erat ab Inrotulandis, siue Inrotulatis, summam 50. scutorum eidem Nuncio Electo & ituro, scilicet, M. Ioan. Crauatz dedit & concessit. Pecunia autem illa quæ à Nationibus & Facultatibus dabatur, apud Mensarium, seu Campsorem deponebatur, vt eam Romæ, seu in Curia Rom. Deputatis Vniuersitatis repræsentaret: quod ex varijs actis colligimus. An. 1418. 22. Feb. in veteri Codice Nat. Gall. quoad pecunias fuit conclusum quod pecuniæ receptæ & recipiendæ per Procuratores à DD. Decanis singularum Prouinciarum poneretur in manu cuiusdam Campsoris qui habeat restituere summam pecuniæ in casu quo Rotulus non portabitur vsque ad Curiam Rom. & in casu quo portabitur, dictus Campsor per buletam dabit dictam pecuniam in Curia Ro. Magistro Io. de Bellomonte Portitori dicti Rotuli.

Vnusquisque autem Nuncius suum habebat olim salarium ab alijs distinctum & separatum; & in itinere ac in diuersorijs suam quisque symbolam conferebat. Verum anno 1421. die 8. Iunij videtur statutum fuisse, vt pecuniæ communes essent: cui tamen statuto intercesserunt Nationes duæ, Gallicana & Picardica; sic enim legitur in Regestris. Anno Domini 1421. 8. die Iunij fuit congregata Vniuersitas in S. Mathurino super 2. articulis, &c. Et quia D. Rector incidenter posuit in deliberatione an pecuniæ Ambasiatorum deberent esse communes; an verò quilibet Ambasiator pecunias suæ Nationis, vel Facultatis particulariter perciperet in proprios vsus conuertendas? deliberauit

» Natio, quod nullo modo volebat quod pecuniæ suæ communicarentur Amba-
» siatoribus aliarum Facultatum, vel Nationum, sed volebat suum Ambasiato-
» rem illas percepturum, conclusitque Natio quod casu quo aliæ Nationes &
» Facultates oppositum concluderent, quod appellarem & opponerem me no-
» mine Nationis. Decani autem trium superiorum *Facultatum* concluserunt
» quod istæ pecuniæ essent communes vnà cum Natione Alemanniæ: & secun-
» dum ipsorum vota D. Rector conclusit: cui conclusioni me opposui nomine
» Nationis, & protestatus sum de appellando; similiter & D. Procurator Fran-
» ciæ. Acta fuerunt hæc die & mense supradictis, præsentibus Decanis, Procu-
» ratoribus & alijs Magistris in multitudine copiosâ; signatum I. de Courcellis
» cum syngrapho.

Eodem anno 12. Octob. perstitit eadem Natio in Intercessione, vt patet ex
» actis illius diei. Conclusit Natio, quod pro hac vice duntaxat ad supportandum
» onera & sumptus Ambasiatæ haberet à quolibet Magistro præsente summam
» 12. s. & ab absentibus Magistris summam 14. s. P. prouiso quod dictus M. Ioan-
» nes Theuroti sibi soli reseruaret pecunias, quas haberet à Natione: non com-
» municando eas alijs Ambasiatoribus aliarum Nationum, vel Facultatum: quia
» dicebat Natio quod alijs debebant sufficere pecuniæ suæ Nationis, aut Fa-
» cultatis.

His ita confectis Nuncij proficiscebantur præfixo tempore, putà intra mensem qui illis præstituebatur, quâ quidem in re multis opus erat impensis; itaque cœpit tandem Vniuersitas paulominus esse affecta erga eiusmodi Rotulos, vt intelligimus ex pluribus instrumentis, & præsertim ex eo quod 10. Nouemb. an. 1414. confectum est apud Mathurin. *Considerauit insuper Natio quod pauci inrotulandi essent, quoniam pro tunc Magistri modicum affecti erant ad Rotulum prædictum.* Cæterum si quis scire vult quæ esset formula communis Rotuli Vniuersitatis, & quomodo Papa respondere soleret, accipiat ex MS. Victorino.

Articuli Rotuli Vniuersitatis Parisiensis.

Videntur isti Articuli præsentati fuisse Benedicto XIII.

» PRimò dignetur S. V. Magistris & Graduatis in isto Rotulo contentis
» concedere facultatem eligendi vnum Confessorem, aut successiuè qui
» possit eos absoluere ab omnibus peccatis suis, nisi essent talia propter quæ
» Sedes Apostolica esset meritò consulenda, ac etiam plenam indulgentiam se-
» mel in mortis articulo valeat concedere. Fiat de vtroque videlicet, qui volent
» habere literas, habeant ad partes. *B.*
» Item quod præfati Magistri possint dicere seruitium diuinum ad vsum Ro-
» manæ Ecclesiæ, vel alicuius Beneficiorum suorum quandiu manebunt in stu-
» dio, S. V. concedere dignetur. F*iat. B.*
» Item dignetur S. V. Rotulum præsentem & contentum in eodem solito
» clementiæ S. more benignè recipere & defectus tam iuris quàm facti, aut igno-
» rantias misericorditer supplere. *Fiat quod in confectione literarum suppleatur. B.*
» Item dignetur S. V. supplicationes, seu Gratias inferius scriptas pro more
» Prædecessorum vestrorum cum prærogatiua datæ & alijs Prærogatiuis inferius
» petitis ante omnes alias Vniuersitates quoruncunque Studiorum generalium
» signare & expediri mandare. *Prouisum est optimè.*
» Item cum tempore retroacto proh dolor plus fuerit personis quàm Beneficijs
» prouisum adeò quod ipsis Beneficijs de paucis personis literatis & graduatis
» fuerit prouisum in graue ipsorum beneficiorum damnum & salutis animarum
» periculum. Quod dicti Magistri in isto Rotulo contenti quibusuis alijs Gra-
» tias Expectatiuas habentibus etiam in Rotulo Principali familiarium vestro-
» rum, Commensalium, Domesticorum continuorum, ac in posterum gratias
» Rotulares, aut particulares habituatorum, cuiuscunque status, gradus, autho-
» ritatis, nobilitatis, aut familiaritatis, etiam si Curiæ Imperialis, aut Regalis
» existat in assecutione Ecclesiasticorum beneficiorum cadentium sub ipsorum
» gradus præferantur, aliasque Prærogatiuas habeant, ac si in Rotulorum fami-
» liarium vestrorum & sub ipsius Data gratias habuissent Dominis Cardinalibus,

vestris

Litteræ D. Benedicti XIII. Vniuersitati Parisiensi directæ, præsentatæ per Episcopum Auenionensem Ægidium Bellemere, & M. Petrum Blanij ejusdem Legatos, & Receptæ die 19. Nouemb. an. 1394.

BEnedictus Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filiis Rectori ac Vniuersitati Studij Parisiensis salutem & Apostolicam Benedictionem. Mirabiles elationes maris hujus seculi, magni quidem & spaciosi: illic enim reptilia, quorum non est numerus, spiritualia videlicet monstra nequitiæ, quæ cum ipsum mare nauigantibus, portumque salutis fido remige petentibus formidabili congressione luctantur, densis nempe surgentibus vndique ventis horrida sæuit tempestas, & exaltantur terribiliter fluctus maris, quod etsi semper sit turbidum, semper penitus inquietum, his tamen infaustis temporibus superabundantibus ac exigentibus demeritis peccatorum solitò vehementius indurauit. Flauit enim Aquilo frigidus, & refrigerata plurimùm proh dolor fidelium charitate propter bellorum & dissensionum exitiosa discrimina, quibus inter se dissident, ac non sine grauibus inter se corporum humanorum stragibus miserandisque cædibus debacchantur. Omnes ferè Reges & Populi Christiani, præter quæ mala cætera vix enarrabilia, quibus miserabiliter concutitur totus orbis, Schismaticæ diuisionis in ejus Ecclesia superuenit discordia, cujus perniciosissimum diluuium Catholica climata nunc inundat, non modicam fidelium absorbuit portionem. Mirabilior tamen in altis Dominus dominans potestati maris, ac motum fluctuum ejus mitigans & tranquillans Petri nauiculam ipsius maris fluctiuagis agitatam procellis & variarum prosecutionum allisam scopulis, timentesque cum Christi fidelibus, qui præfati diluuij clade territi ad saluificum ipsius præsidium consurgerent, tam sæuis inundationibus prorsus obrui tantaque tempestate demergi, semper à naufragij perditione liberat, & dum magis de suprema periclitatione formidat, tum eam mirabilius præter mortalium spem erigit in sublime, dumque Naucleri sui eidem pro tempore præsidentis ab hac luce migratio pro mortalitatis humanæ necessitate contigit, ne pro Rectoris defectu periculum submersionis subeat secundum exigentiam temporum & inferiorum merita, ex ineffabili suæ bonitatis clementia prouidet successorem, nec semper ad tanti supportationem honoris satis idoneum, sed infirma mundi eligens, vt fortia quæque confundat, atque liquidè pateat, quod ipsam nauiculam ipse per se constructam suoque sanguine pretioso redemptam per seipsum regit, protegit & gubernat. Et ne dictæ nauiculæ inter tanta pericula saluatio humanis adscribatur suffragiis, nonnunquam ejus regimini præficit imbecillem, sicut Nos homuncionem viribus debilem ac insufficientem meritis; ad ipsius nauis clauum, suæ videlicet Ecclesiæ regimen suâ dignatione vocando fecisse noscitur his diebus. Felicis siquidem recordationis Clemente Papa VII. prædecessore nostro ab hujus terrestris incolatu miseriæ, nuper ad supera sicut piè credimus Christo vocante, translato, corporeque suo, provt mos est, & debitum exposcebant, honorificè tradito sepulturæ, venerabiles Fratres nostri S. Romanæ Ecclesiæ Cardinales, inter quos & de quorum numero tunc eramus, in Palatio Apostolico Auenionensi, vbi dictus prædecessor vitam temporalem finierat, pro electione futuri Romani Pontificis congregati, in humilitatem nostram, vtinam non exorbitante Iudicio concorditer & vnanimiter per viam scrutinij concordantes, Nos tunc Petrum S. Mariæ in Cosmedin Diaconum Cardinalem ad summi Pontificij cathedram euexerunt. Nos veram Gradus altitudinem & oneris imminentis tantæ Celsitudinis ascensuri molem, præsertim hujus deflendi Schismatis procelloso tempore Nobis in Cardinalatu diuersarumque Legationum officio experientiæ longæ participi, non ignotam attentâ meditatione pensantes, Eligentium & offerentium instantiæ, insufficientiæ nostræ imparitatem objecimus, debilitatem nostram dictante conscientiâ cum repetitâ multotiens relaxationis supplicatione humiliter allegantes. Cumque nec sic cessaret instans Fratrum importunitas eorundem, sed vim inferens nostro proposito, Collegij jussus vrgerent, Nos ex defectuum nostrorum conscientiâ diffidentes, de illius in confidentes omnipotente Clementia, qui pacis & vnitatis amator vtraque fecit vnum, sperantesque quod operi manuum suarum dexteram por-

rigens, Nos in tam profunda maris altitudine positum non relinquet, nostris per fratres eosdem multiplicibus non admissis, nec lachrymosis deprecationibus exauditis, ne mundi graui bellorum multiplicatione diuulsi, potissimè tamen Ecclesiæ sacrosanctæ Schismaticæ pestis nunc miserabiliter laceratæ dissidio, nostrum Electioni prædictæ denegando consensum, discrimina negligere censeremur, quanquam injusti oneris molem insufficientia nostra defugeret, de superabundanti tamen plenitudine misericordiæ Dei nostri confisi, ei nostræ imbecillitatis subjecimus imperfectum, ac debiles humeros Apostolicæ supponimus seruituti. Vt igitur ipse Deus Nos qui debiles manus ad fortia misimus, corroboret, adjuuet, & confirmet, ac Ecclesiæ suæ nauem nostro creditam regimini in hujusmodi tempestatibus custodiat & dirigat, ac per ministerium nostrum ad optatæ portum pacis & vnitatis adducat, ad quod Deus quantum ipse concedet, & humana sinet fragilitas, proponimus omnibus Nobis possibilibus modis intendere, totoque conamine laborare, *Vniuersitatem* vestram monemus ac charitatiuè rogamus, quatenus preces humiles, sedulas & deuotas frequenter fundatis ad Dominum, vt insufficientiam nostram sua pietate suppleat, debilitatem fulciat, nobisque quod est onerosum leuiget, quod laboriosum alleuiet, quod obscurum suæ claritatis luce reuelet & aspera conuertat in plana, sicque præueniendo clementer aspiret, & adjuuando misericorditer persequatur, quod zelus noster semper in ejus beneplacitis ferueat, nec vnquam in illorum executione torpescat. Cæterum, amabiles filij, affectum nos charitatiuæ benignitatis expendimus, & solidæ charitatis gremium aperimus, proponentes quantum cum Deo poterimus, honori nostro deferre, ac nostra, ac singulorum commoda, quibus ad nos recurrere cum securitate poteritis, in plenitudine beneuolentiæ promouere. Datum Auenioni 5. Idus Octob. Pontif. nostri an. 1.

Litteras istas, vt videre est, dedit Benedictus statim post promotionem & consecrationem suam: quibus generatim quidem se in pacem toto animo incubiturum pollicebatur, sed distinctè nihil de modis componendæ pacis. Similes per eosdem Legatos dedit ad Regem & Proceres Franciæ Litteras, & breues insuper dedit alias ad eandem Vniuersitatem, quas Credentiæ appellant: quibus Rectorem & Magistros hortabatur, vt iisdem suis Legatis apud Regem adjutores & auxiliatores essent. Tales autem sunt.

Benedictus Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis Rectori ac Vniuersitati Stud j Parisiensis salutem & Apost. benedictionem. Mittentes nunc ad Regiam & Principum Domus Regiæ Franciæ præsentiam venerabilem Fratrem nostrum Ægidium Episcopum Auenionensem & Dilectum Filium Petrum Blanij Decretorum Doctorem Nuncios Apostolicos præsentium perlatores pro nonnullis magnis & arduis negotiis, Nos & Rom. Ecclesiam & ipsius vnionem tangentibus ac non mediocriter insidentibus nobis cordi, Discretionem vestram paternaliter exhortamur, ac affectuosè rogamus, quatenus eisdem in dicendis nostri parte fidem velitis omnimodam adhibere. Datum Auenioni 15. Kalend. Nouemb. Pontif. nostri an. 1.

Postquam verò idem Pontifex Litteras ipsius Vniuersitatis per Mag. Petrum de Alliaco Cancellarium suum traditas accepit, viasque & modos intellexit, quibus pacem restitui posse præmonebat, per alias suas Litteras die 11. Nouemb. datas significauit se in eo esse animo, vt pacem Ecclesiæ restituat, si possit, juxta ipsiusmet Vniuersitatis vota & pia desideria Litteris suis significata. Tales verò sunt Benedicti Litteræ Responsales ad Litteras ipsius Vniuersitatis.

ALIÆ LITTERÆ EIVSDEM PONTIFIC. AD VNIVERSITATEM.

Benedictus Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filiis Rectori & Vniuersitati Parisiensis Studij sal. & Ap. Bened. Receptæ per Nos Litteræ vestræ illatam mentibus vestris super injuncti nobis Vniuersalis Ecclesiæ cura regiminis lætitiam indicarunt: per quas nihilominus sollicitudinem nostram ad vnionem Ecclesiæ tam miserabili, tanto jam tempore lacerata dissidio impigrè procurandam filialiter excitatos, vestrum ad id in quantum possetis nobis auxilium offerentes. Vtinam, amabiles filij, vobis cæterisque fidelibus Ecclesiæ pacem & tranquillitatem optantibus ex promotione nostra justa lætitiæ causa subsit, & ille quem optatis & speratis, fructus perinde sequatur. Nostrum enim ad tantam molem ferendam tantumque debitè peragendum opus minus sufficere cognosci-

mùs imperfectum, affectionem tamen & voluntatem bonam esse sciatis, resque ad consummationem negotij vnionis hujusmodi per Nos adhuc in minoribus constitutos, in multis regnis & regionibus, & cum multis laboribus & sollicitudinibus pręsenti tantò ardentiores & intentiores affectu, quantò susceptum officium ad id nos peramplius adstringit, quod Deo & conscientia testibus adhoc principaliter recepimus, ne tot labores nostri optato, quod absit, frustrentur effectu, sed per indefessæ nostræ continuationis studium feliciter opitulante Domino concludatur. Vnionem nempe pręfatam toto proponimus prosequi & procurare conamine, & ad effectum ipsius quàm celerius fieri bono modo poterit, cæteris quibuslibet omnique cunctationis dispendio postpositis laborare. Quam intentionem nostram Regibus & Principibus orthodoxis per diuersos Nuncios Apostolicos propter hoc destinatos ad ipsos, sed maximè Charissimo in Christo filio nostro Carolo Regi Francorum Illustri, Dilectisque filiis nobilibus viris, Ducibus patruis & Germano suis ac aliis de Domo sua Principibus, de quorum directione, auxilio & fauore circa hoc principaliter post Deum confidimus, per venerabilem Fratrem nostrum Ægidium Episcopum Auenionensem & Dilectum Filium Petrum Blanij Decretorum Doctorem, intimandum duximus, vobisque, provt eis injunximus, notificatam fuisse credimus per eosdem. Ad cujus executionem, oblationem vestram spontaneè factam gratam suscipimus & acceptam. Datum Auenioni 2. Id. Nouemb. Pontif. nostri an. 1. signat.

P. DE PAVEILLIONE.

Eodem pœne tempore accepit Vniuersitas ab eodem Alençonio Litteras datas Romæ 22. Octob. quibus Responsales ipsius Vniuersitatis præmisimus: & hanc habebant superscriptionem.

Venerabilibus & Egregiis viris Rectori, & Magistris venerandæ Vniuersitati Studij Parisiensis amicis nostris Charissimis.

Litteræ Philippi de Alençonio ad Vniversitatem.

« Viri venerabiles & Egregij Amici Charissimi, informati ex præeuntis famæ « pręconio, qualiter Christianissimus Princeps & metuendissimus Dominus « meus Rex sanctissimum illud suæ Celsitudinis propositum circa horrendi & tam « execrabilis sublationem Schismatis & sanctæ Matris Ecclesiæ vnionem juxta ve- « stra saluberrima pacis exoptandæ consilia Regiæ Celsitudinis studio continuans, « commiserit Excellentiis vestris quatenus in & pro tam salubris deductione ne- « gotij vestræ professionis officium sollicitudine indefessa juxta sanctiones Catho- « licas quomodolibet exerceatis. Nimirum gaudemus ex intimis & longè plus « quàm voce aut scripto exprimere valeamus, spem nobis firmantes indubiam, « quod ministerium vestrum in tam miserando pioque negotio eò valebit meliùs, « quò de vestra sinceritate & rectitudine Doctrinæ potiora ex suis dictæ Matris « Ecclesiæ sæpius impensis meritis majoris fiduciæ argumenta tenemus. Quamo- « brem nec immeritò confidimus, quod circa dicti sublationem Schismatis & san- « ctæ Matris Ecclesiæ vnione, provt hujusmodi negotij necessitas exigit, non eri- « tis amodo à vestrorum prosecutione cœptorum propter quemcunq; casum huic « sanctæ intentioni contrarium, in aliquo desides nec remissi, sed potius apud Cel- « situdinem Regiam & serenissimæ Domus Franciæ Regalis quibus ex sanguine « plus cæteris nimirum afficimur, vestris ammonitionibus sacris eò feruentius & « diligentiùs instabitis, quò à quacunque parte aliqua nouitas emerserit; Hujus- « modi verò prosecutionis impeditiua forsan, aut dilatiua. Sanè quidem nuper « hîc diuulgato obitu quondam Reuerendi Gebennensis scripsit sanctissimus Pater « Dominus noster Bonifacius Papa IX. de isto metuendo dissidio, Domino meo « Regi & illis in Ciuitate Auenionensi degentibus, etiamque Vniuersitati vestræ « venerandæ & notabilem scilicet sui Ambassiatam, videlicet Reuerendum Patrem « D. P. Patriarcham Gradensem & Nobilem virum Carolum Brancatium Comi- « tem Campaniæ, dicti D. nostri Papæ Bonifacij consanguineum, necnon egre- « gium virum Thomam Spinelli de Neapoli Militem & Legum Doctorem ad Cel- « situdinem Regiam & dictos in Auenione degentes, provt pridie in nostris vobis « directis Litteris aliqualem de iis mentionem fecimus, destinauit. Ea propter « venerabiles & Egregij Amici Charissimi quæsumus attendite, & sollicitè ac dili- « genter aduertite, vt Celsitudo Regia Ambassiatores prędictos gratanter admit- «

» tat & placabiliter audiat atque tractet, & circa prędictum negotium votum suum
» Regium beneplacitis Diuinis consequenter habilitet, & vestris sacris sæpius sibi
» expositis persuasionibus acquiescat. Etsi in euentum aliquam ex parte illa quam
» gessistis hactenus, commodam forsitan deligatis, habentes tamen zelum secun-
» dum scientiam Officij vestri in tam pio negotio potissimè consideretis honorem,
» pro quo in tanto casu, nec personarum vestrarum periculis, nec rerum dispen-
» diis aliqualiter parcere debeatis. Hæc ex speciali confidentia scripsimus depre-
» cantes Altissimum, vt Celsitudinem Regiam & Mentium vestrarum conscientias
» in tam laudabili proposito adeo feliciter conseruet & augeat, vt ex hoc dicta Ma-
» ter Ecclesia ad vnionem pacificam eo citiùs quò citius reducatur. Datum Romæ
» die 22. mensis Octob. an. 1394. Indictione 2.

Vester Philippus de Alençonio Episcopus Ostiensis Cardinalis.

Ad eundem Philippum rescripsit Vniuersitas, talesque dedit Litteras 6. Decemb. ejusdem anni.

Reuerendo Patri ac Domino Illustrissimo D. Philippo de Alençonio.

Reuerende Pater, ac Domine Illustrissime, si quanta æmulatione quamquè exquisitis fraudum machinamentis Catholicæ pacis à plerisque disturbium procuratur, tantâ vnanimitate, tamque sinceris, ac Deo dignis laboribus à cæteris ipsa desideratissimæ pacis reformatio quæreretur, jam, vt credimus, in promptu esset, qui munificâ manu pacem porrigens Author ipse salutis potentissimus illuceret, qui piarum mentium æstus & cogitationes varias serenaret, per quæ denique æmulorum pacis (hos etenim verè Schismaticos dixerimus) & fraudes & machinamenta in luce deprehensa veritate euanescerent, à Deo omnia prona & facilia suppeditarent, si vbi omnium vertatur interesse, suas singuli operas efficaciter adhiberent. Vnde plurimorum tarditatem potiúsve torporem ægrè ferimus, qui rerum & temporum opportunitate abusi semper procrastinantes incertum nesciunt, quid pręstolantur, fortè vel quietis sibi blandientis suauitate illecti, vel propriis & quotidianis occupationibus impediti, vel alterutrius partium adhærentiâ nimiâ persuasi, siue laboris aggrediendi difficultate deterriti, aut postremo illâ sine quâ nil boni perfici valet, charitate destituti. Eò fit vt pauci admodum sint, quorum mens sana continuâ vigilantiâ & operosâ diligentiâ hoc in labore tam pręclarissimo emineat. Verum, Pater inclytissime, etsi pauci non diffidimus, etenim creduntur idonei, qui vtpote authoritate conspicuâ & solertiâ vigilantissimâ, charitate ardentissimâ & potestate amplissima præditi, moras rumpere, occupationes postponere, se suaque omnia liberaliter exponere, necnon & omnem difficultatem vincere sæpissimè consueuerint, si nunc ardentissimè concupiscant. Quâ in re Serenissimi Principis & Domini nostri Franciæ Regis Christianissimi Ecclesiasticorumque ejusdem, & vna vobis communis sanguinis Principum virtus clarior, fama celebrior enitescit, antiquissimæ san: ac Illustrissimæ propaginis æmulatores egregij, quorum vestigiis tota mentis deuotione inhærens Princeps Serenissimus Rex Arragonum nihil se tantùm optare pronunciat, quantum pacem & reunionem Ecclesiæ sacrosanctæ, provt ex suis claret Litteris tam pręnominato Christianissimo Regi, quàm Cardinalibus & demum nobis destinatis pluries. Adest pręcipuè, qui & præ cęteris jocundissimum nobis affert & optatum solatium Sanctissimi Patris, ac Domini nostri D. Benedicti Papæ XIII. ad pacem Ecclesię procurandam perficiendamque zelus feruentissimus, quam eò libentius intuemur, quo eum credi, cujus in fide præ cunctis mortalibus summè decuerat vt Domino seruus ipse dicere possit, *zelus Domus tuæ comedit me*, qui post suam coronationem omnibus postpositis primum omnium hunc laborem aggredi, & ad Regem ac Domus Regiæ Principes nosque licet infimos super hoc mittere non distulit, sicque exorsus est. *O Bone Iesu aspira, adjuua, hic tua res agitur, intende prospere, procede & regna, idest* cordi & pacato tuo, quod est Ecclesia, Regno impera. Quod si vel illum quem vestris in Litteris Bonifacium appellatis, huic sanctissimo labori efficaciter intendere contigerit, in quo & vestram Illustrissimam Paternitatem plurimum nimiumque valere non sumus nescij, annuente omnium Domino actum erit;

Ingruens tempestas cessauerit, non plus nostros, vt aiunt, clamores importunissimos fastidiosis auribus ingeremus, si tranquilla omnia & serena cernentur. *Eia Pater inclytissime*, nunc solerter, instanter agite, Illustrissimæ propaginis vnà cum præfatis ejusdem clarissimi vobiscum sanguinis honorem zelate, pios mentis vestræ conceptus, cunctis illius partis Ecclesiasticis & secularibus Principibus aperite, hanc videlicet temporis opportunitatem rati, quâ maior nulla vnquam diebus nostris arrisit. Et quidem multam spem excellentissimæ vestræ Dominationis splendidissimi apices nobis directi hoc in promouendo negotio attulerunt, vbi & potissimum ea redolent, quæ pacis affectum nunciant. Nam de vehementi plus justo ad illam partem adhærentiâ quod attinet, detrahere videntur: sed vbi, vt de nostra paruitate longè majora, plura quàm quæ præsumimus sentire & hortari eam efficacissimè non est dedignata. In quo supra modum tantæ paternitatis humilitatem humanitatemque admiramur & reuerenter amplectimur, eidemque quantas valemus gratiarum actiones, pro nostra tenuitate rependimus, adjiciendo supplicantes, quatenus Nunciis nostris, quos illuc præhabito Christianissimi Regis consensu, nec enim aliter quidquam in hoc facere nos deceret, saluumconductum impetrare, necnon eos nosque omnes cum visceribus charitatis habere semper dignemini commendatos. De cætero vtcunque poterimus cunctos indifferenter ad tantum laborem cohortabimur. Majores Litteris nostris, lingua & calamo, verbis sollicitabimus, Regem Christianissimum velut ex conducto & pacto insequemur, atque apud Altissimum preces humiles fundemus, gratiarum actionibus instabimus, quatinus negotium hujusmodi dirigere, prosperare & ad optatum vsque finem dignetur perducere. Et vobis omnibusque sinceris cooperatoribus bonorum operum consummationem optimam perseuerantiam, ac æternum retributionis præmium idoneis duntaxat vineæ Domini Cultoribus reseruatum finaliter largiatur. Scriptum Parisius in nostra Congregatione Generali apud S. Bernardum propter hoc specialiter celebrata die 6. Decemb. an. 1394. *Vestri humiles Rector & Vniuersitas Studij Paris.*

Eodem tempore alias Litteras accepit eadem Vniuersitas à G. de Vinea Episcopo Anconitano datas Romæ die 18. Octob. in idem argumentum, nimirum pro parte Bonifacij & vnione Ecclesiæ: quarum superscriptio talis erat.

Venerabilibus & Egregiis Rectori & Magistris Almæ Vniuersitatis Parisiensis.

LITTERÆ G. DE VINEA AD VNIVERSITATEM.

« HVmili præmissâ recommendatione *Venerabiles Viri*, Diuina & humana « scientia superilluminati; fama vestra quæ nunc singulari quodam illucescit « radio omnium fidelium mentes exultare fecit in Domino, quod maximè « Alumnorum Almæ Matris meæ Parisiensis sacræ vestræ Vniuersitatis, cujus licet « inutile membrum glorior nuncupari, Deus enim qui sua facit in tempore prodigia « huc vsque non ordinauerat vestrum sanctum adimpleri propositum, quamvis « pluries sincerè & salubriter conati fuistis ad tam laudabile negotium pro bono « statu fidei totiusque populi Christiani tranquillâ vnitate & pace vestra sancta fideliter « studia impendere, quæ multis doloris fascinationibus inimici fuere proh « dolor fallaciter tam dilata. Sed ad majorem prædictæ Matris nostræ honorem « & gloriam quæ velut Esther altera à Rege Christianissimo cunctæ Genti Christicolæ « salutem jam impetrasse & obtinuisse videtur. Hæc est hereditas seruorum « Domini & Iustitia eorum. Agite igitur confidenter, Reuerendi Patres & « Domini, nec frustrabimini voto vestro, ab illo procedente, qui imperfectum « non nouit. In nullo enim vnquam tempore potuerunt Patres vestri tantam gratiam « aut meritum adipisci, quæ vobis sunt istis temporibus ab excelso reseruata, « agente Sanctorum Majorum suorum operâ Rege Serenissimo prædicto & quærente « vestris directionibus & Consiliis quæ ad pacem sunt Ierusalem, Ecclesiæ « S. Dei tranquillitatem & reformationem. Materiam non extendo quæ firmiter « & frequenter fuit & est apud vos vtiliter & profundissimè vsque ad minutum ventilata, « ad gaudium vestris venerandis circunspectionibus notificans Sanctissimum « Dominum nostrum Bonifacium inclinatum vt verum Pastorem & legitimum « ad pacem Ecclesiæ S. Dei, & sui Regis vniuersæ Christianitatis, cujus calamitatibus « lamentabiliter compatimur toto corde. Et hanc notificationem facio « de Mandato ipsius Sanctitatis, purè & præcipuè intendentis, vt misericordia & «

„ veritas obuient sibi, Iustitia & pax osculentur se, & nunc faciente Altissimo fa-
„ cilitate miraculosa dispositiua est materia & apta, si processum non fuerit per
„ partem alteram ad Electionem. Difficultatis namque media pars per obitum al-
„ terius est sublata, & creditur indubie quod ad hoc vt non fiat, apud Christianis-
„ simum & Serenissimum Regem prædictum jam laborauerunt cum effectu vestræ
„ oculatissimæ discretiones. Citò pro hoc habebitur sanctissima & desiderata con-
„ clusio, quæ quantum sit necessaria, non est humanum dicere, omnium scilicet
„ pax & vnitas in vera & perfecta charitate, in quâ vobis manere concedat Deus
„ qui Charitas est, & ipse in vobis maneat semper, Amen. Scriptum Romæ die 18.
„ Octob. an. 1394.

Vt autem & Pontificum & Regum atque Principum Legationibus Rex Carolus satisfaceret, neve quid inconsultò ageret in tam difficili intricataque materia, statuit suasu Vniuersitatis conuocare Concilium Ecclesiæ Gallicanæ Parisios ad diem Purificationis B. Virginis, & ejus deliberationi insistere. Quâ de re per Litteras & Legatos admonuit inter cæteros Ioannem Arragonum Regem, quem maximè videbat negotio pacis addictum, & tranquillitatis Ecclesiæ studiosissimum. Ille verò protinus ad Vniuersitem rescripsit, vt eam admoneret se ad Carolum Regem Franciæ scribere, quarum Litterarum exemplar ad eam transmittere voluit. Tales ergo sunt Ioannis ad Vniuersitatem Litteræ.

Litteræ Regis Aragoniæ ad Vniversitatem.
» Ioannes Dei gratia Rex Arragonum, &c. Venerabilibus & Dilectis Rectori
» & toti Vniuersitati Studij Parisiensis amicis nostris Charissimis cordialis amoris
» dulcedinem cum salute. Fixum, Amici Charissimi, adeo modò manet in animo
» extirpandi ab agro Domini Sabaoth Schisma pestiferum, quod omissis, quin po-
» tius in oblitum jam fere deductis negotiis aliis adhoc incessanter distrahimur &
» curâ propensiori mouemur. Nam cum Gregem Dominicum corruptibiliter sua
» labe inficiat, & vtinam non disperdat æternâ damnatione quamplures ex Gre-
» gis ipsius ouibus, seminariumque malorum sit omnium, & in flammam jam suus
» ignis pertranseat destructuram, superlatiuo desiderio cupimus viribusque totis
» nitimur ipsum euelli radicitus & pacem Ecclesiasticam in suum statum primæ-
» uum reduci. Proinde attendentes, quod ibi agendum est fortius, ibi accuratius
» insistendum, vbi grauiora pericula imminent, & vnde fortiora timentur dispen-
» dia prouenire. Et ideo binas Litteras vestras miris decoras sententiis & ornatas
» Responsiuas Litteris nostris jam super facto hujusmodi vobis missis auidâ manu
» recepimus. Et eo siquidem gratiores illas habemus, quo potius vestræ sanæ in-
» tentionis propositum vestraque vota salubria nostris conformia intuemur. In-
» déque ac de laboribus quos Nostri amore propterea sustulistis, & non minus de
» vestri oblatione non modicum liberali & affectu beniuolo quem dicitis, & firmi-
» ter credimus ad nostri gerere beneplacita & honores, assurgimus vobis ad gra-
» tiarum actiones multiplices. Cum autem nunc Serenissimo Principi Regi Fran-
» corum Charissimo Fratri nostro scribimus per Litteram, cujus copiam mittimus
» præsentibus inclusam, teneatque & firmè nostra credulitas, quod vos seu ve-
» strum nonnulli Vniuersitatis vestræ loco & nomine intereritis Congregationi &
» actibus de quibus in littera agitur prælibata. Vestram amicitiam intimè depre-
» camur quatenus ob reuerentiam illius, cujus in hac parte causa tractatur, & no-
» stri respectu amoris velitis taliter agere, quod informationem quam in prædicta
» Littera petimus, habeamus, non solum à dicto Franciæ Rege, sed à vobis etiam
» infra breue, scituri quod nobis magnum ex hoc placitum impendetis, qui ve-
» stris nequaquam beneplacitis & honoribus deessemus. Datum Barchinoniæ 16.
» die Ianuarij an. 1395. more verò Gallicano, quem sequimur, 1394.

Exemplar autem, seu vt tunc loquebantur, copia Litterarum ad Regem transmissarum, est ejusmodi.

Ad Regem.
» Serenissimo Principi Carolo Dei gratia Regi Francorum Charissimo Fratri
» nostro Ioannes eadem gratia Rex Arragonum, &c. Votiuæ felicitatis ple-
» nitudinem cum salute. Nouit, Princeps Magnifice, ille cui voluntates & corda
» nota sunt hominum, quod inter alios nostræ mentis affectus, est ille nimirum
» præcipuus, ac præ cæteris dignissimè militans, quod euulso radicitus ab Ecclesia
» sancta Dei horribilis Schismatis germine à diu vigente succresceret & floreret
» vt antea, in eadem salutiferæ pacis & concordiæ plenitudo. Illud siquidem ma-

lorum est omnium productiuum, hæc bona in se continet vniuersa. Quamobrem « & propter onus permaximum ex hinc impositum humeris Catholicorum Re- « gum & Principum nos sperantes ex vobis relatis & assertis ne dum vestrarum « eloquio Litterarum, sed etiam per Litteras & Nuncios speciales sanctissimi D. « Benedicti Papæ XIII. ac de sua confisi prudentia prouida & prouidentia cir- « cunspecta aliis virtutum donariis, quibus est multipliciter insignitus, quod ad « prosecutionem & effectum optati hujus tanti negotij ipse non solum animosum « & promptum se exhibebit, imò etiam exponet efficaciter se & sua. Videntes quod « quia tempus est miserendi Syon & in ejus adjutorium exurgendi, quia vt credi- « mus, superno adjuuante auxilio venit tempus, versamur continue circa subje- « ctam materiam inquirendo hincinde sollicitè, qualiter possit tam grandis & gra- « uis scissura hujusmodi resarciri salubriter, & in statum vnitatis primæuæ Religio « Christiana reduci, Nostrosque principaliter super hoc facto transmittimus im- « præsentiarum dicto Domino summo Pontifici Ambassiatores solemnes. Et quia « ex Litteris scriptis Parisius, & aliis perpendimus nouiter quod *Vos Rex Excellens*, « velut qui factum ipsum vestris tenetis impressum visceribus, vestrumque ad illud « conuertitis studium efficax & intenditis vestros labores & vires totales expone- « re, & exprimunt vestræ Litteræ nobis missæ, & credimus subsistere veritate, « omnes propterea vestri Prælatos Dominij euocastis, vt sint vobiscum in die Festi « Purificationis Beatissimæ Virginis Mariæ proximè nunc instantis. Ex quibus ve- « risimilis insurgit præsumptio, imò & firma resultat credentia, quod in Congre- « gatione hujusmodi tantæ prudentiæ & virtutis plura tractentur & fiant directiua « felicis principij, medij atque finis executionis prætacti negotij & optatæ conclu- « sionis ejus domus, Fraternitatẽ vestram percharam rogamus ex corde, quatenus « de his omnibus, quæ tractata ordinataque fuerint & conclusa circa dictam ma- « teriam, & de aliis etiam de quibus vestræ videatur prouidentiæ opportunum, ve- « litis nos vestris venerabilibus Litteris singulariter & distinctè extensius informa- « re, & omnia aperire vestræ excellentiæ placita, quam juxta votum conseruet & « dirigat Rex æternus. Datum Barch.

Initio ergo mensis Februarij ejusdem anni more Gallicano habita est Synodus Parisiis, de via vnionis, cui præsedit M. Simon Cramaudus Patriarcha Alexandrinus: & ad quam conuocati quoque sunt Deputati Vniuersitatis. Conclusum verò ex plurium sententia, è tribus viis quam Vniuersitas Regi exposuerat, viam Cessionis esse commodiorem & compendiosiorem, vt scilicet vterque Pontifex cederet, & tertius aut alter ex ipsis, si Concilio videretur expediens, eligeretur. In eadem Synodo Deputati sunt solemnes Legati ad Benedictum, duo patrui Regis Duces Bituricensis & Burgundus, & Frater ipsius Dux Aurelianensis. Quo intellecto Benedictus cœpit ambages quærere. Rex ad eum prius scripserat mirari se quod in Litteris quas ad se dederat Auenioni, nihil de scedula quadam diceret, quam fecisse dicebantur Cardinales, antequam ad futuri Pontificis electionem Conclaue subirent, hoc nempe fine & proposito, eum qui Papa crearetur, quamcunque viam tollendo Schismati idoneam & commodiorem, initurum & accepturum atque etiam Papatu cessurum, si alteri Pontifici, nimirum Bonifacio Romano videretur & probaretur. Benedictus ad has Regis Litteras respondit nullum fuisse factum ejusmodi Instrumentum in introitu Conclauis, & tales ad Regem Responsales dedit.

Benedictus Episcopus seruus seruorum Dei. Charissimo in Christo filio Ca- « rolo Regi Francorum Illustri salutem & Apostolicam Benedictionem. Serenita- « tis tuæ Litteras nobis nouiter destinatas paterno affectu recepimus, & earum « intellecto tenore sinceritatem Regij animi circa Ecclesiæ vnitatem & solertem « tuam diligentiam, quâ quodammodo postpositis aliis & arduis negotiis Regni tui « principaliter ad id vacas, in Christo Iesu, cujus res agitur, plurimum commen- « damus tibi regratiantes humiliter qui cor tuum diligit, dirigat ad sedulam prose- « cutionem tam sancti operis & negotij salutaris, tibique grates referimus, qui il- « lud sic firmiter & prudenter assumis, tenentes indubiè quod votis tuis Deus ipse « assistet, & quod laudabiliter cœpisti, laudabilius consummabis. Et quia ab aliqui- « bus scribis tibi esse relatum per Nos & venerabiles Fratres nostros S. Romanæ « Ecclesiæ Cardinales factum esse vnum publicum Instrumentum, dum adhuc es- «

Litteræ Benedicti ad Regem.

» semus in Conclaui, cujusque copia jam per aliquos his diebus de Parisius extitit
» nobis missa, ipsiusque originale vel Transsumptum in publica forma pro expe-
» dientiori veritate negotij, & pro his quæ tractanda erant in Congregatione Ge-
» nerali Prælatorum Regni tui, quos pro ista materia conuocari fecisti, tibi postu-
» lasti per latorem præsentium vel alium celerrimè destinari. Imò quodammodo
» mirabaris attento tenore asserti Instrumenti præfati, cur tandiu tardauimus tibi
» Instrumentum ipsum transmittere, cujus copiam eandem jam à pluribus habe-
» bamus, de quo aliqui immurmurabant, nobis adscribentes quod ad impedi-
» mentum vel dilationem distulimus Instrumentum prædictum tuæ Celsitudini
» destinare. Ad hæc tuæ Serenitati, fili Charissime, respondemus, quod qui tibi
» vel aliis ista scripserunt, vel quomodolibet retulerunt, minus veridicè id egerunt,
» & propterea dictam Copiam, quam confictam esse constanter asserimus, tibi re-
» mittimus præsentibus intersepτam. Verum est, Amantissime fili, quod per Nos
» & dictos Cardinales ante & post introïtum Conclauis, ac etiam postquam exinde
» exiuimus, fuerunt multa condita, multaque prolocuta & aliqua scripturæ com-
» missa, quæ de sui natura & pro veritate negotij secreto expedit reseruari: quæ
» nihilominus illis quos mitteres ad Nos, quia speramus, quod erunt tales, cum
» quibus poterit fieri solidum fundamentum, liberè communicabimus, & eis om-
» nia quantumvis secreta pandemus, cum firmiter nostræ intentionis existat; nil
» apud te & tuos de omni conceptu nostro remouere incognitum, nil occultum.
» Et propterea, *Fili Charissime*, te rogamus & obsecramus per viscera misericor-
» diæ I. Christi quod missionem acceleres eorum quos missurus es, tales ad hoc
» eligendo, quibus possimus omnia liberè aperire. Et tunc clarè percipies, quod
» non turbare, nec differre volumus, sed accelerare totis affectibus Ecclesiæ vni-
» tatem, cum teste Christo ad id principaliter tota nostra versetur intentio, vt ope-
» ribus elucescet. Datum Auenioni 3. Non. Feb. Pontif. nostri an. 1.

Erant verba & voces, quibus Benedictus animum Regis aliorumque Regni Procerum, qui negotio isti incumbebant, detinere, delinire & fascinare intendebat, moras subinde nouas excogitando & subnectendo. Certum enim erat fuisse factam Schedulam prædictam, signisque omnium Cardinalium, qui Electioni interfuerunt, firmatam. Et talis erat, vt legitur in eodem MS. Victorino, sub hoc titulo.

Copia Schedulæ Conclauis.

SCHEDULA CONCLAVIS.

NOs omnes & singuli S. Romanæ Ecclesiæ Cardinales congregati pro Electione futura in Conclaui ante Altare, in quo Missa communis celebrari consueuit pro Dei seruitio, vnitate Ecclesiæ suæ sanctæ ac salute animarum fidelium omnium promittimus & juramus ad sancta Dei Euangelia corporaliter per Nos tacta, quod absque dolo, fraude & machinatione quibuscunque ad vnionem Ecclesiæ & finem imponendum Schismati, proh dolor! in Ecclesia Dei nunc vigenti, quantum in Nobis erit & per Nos laborabimus fideliter & diligenter, quantum ad nos pertinebit, & dabimus Pastori nostro & Gregis Dominici ac Vicario Iesu Christi Domino nostro qui erit pro tempore, auxilium, consilium & fauorem, nec ad impediendum vel differendum præmissa, dabimus consilium vel fauorem directè vel indirectè, publicè vel occultè, & ista omnia & singula, & alia etiam vltra præmissa omnes vias vtiles & accommodas ad vtilitatem Ecclesiæ seruabit & procurabit, posse tenus quilibet nostrum, etiamsi assumptus fuerit ad Apostolatum etiam vsque ad Cessionem inclusiuè per ipsum de Papatu faciendam, si DD. Cardinalibus, qui nunc sunt, vel erunt in futurum, de his qui nunc sunt, vel majori parti eorundem pro bono Ecclesiæ ac vnionis prædictæ videatur expedire. Sequuntur Nomina Cardinalium qui se præfatæ schedulæ subscripserunt sub formâ præscriptâ.

Ego Guido Episcopus Prænestinus superscripta juraui & promisi, & manu mea hîc me subscripsi.

Ioannes Episcopus Tusculanus. Nicolaus Episcopus Albanensis, Bernardus tituli sancti Sixti Presbyter Cardinalis. Bertrandus tit. S. Potentianæ Presbyter Cardinalis.

Thomas tit. S. Praxedis Presbyter Cardinalis. Ioannes tit. S. [illegible] in Thermis Presbyter Cardinalis. Ioan. tit. S. Vitalis de Marolio Presbyter Cardinalis,

nalis. Petrus tituli S. Susannæ Presbyter Cardinalis. Ioannes tituli S. Anastasiæ Presbyter Cardinalis. Martinus tituli S. Laurentij in Lucina Presbyter Cardinalis. Ioannes tituli SS. Ioannis & Pauli Presbyter Cardinalis. Martinus tituli S. Laurentij in Lucina Presbyter Cardinalis,

Ioannes tituli SS. Ioannis & Pauli Presbyter Cardinalis. Petrus tituli S. Petri ad vincula Presbyter Cardinalis. Guillelmus tituli S. Ceciliæ Presbyter Cardinalis. Petrus tituli S. Mariæ in via lata Diaconus Cardinalis. Petrus tituli S. Mariæ in Cosmedin Diaconus Cardinalis. Amedeus tituli S. Mariæ nouæ Diaconus Cardinalis.

Prædictus verò Petrus de Luna Diaconus Cardinalis S. Mariæ in Cosmedin factus Pontifex Benedictus hanc Schedulam sibi nocituram præuidens, scripsit Cardinalibus & exposuit injuriam Ecclesiæ fieri, quod Reges Dominiorum Temporalium hanc à se Schedulam reposcerent, tanquam ex pacto & condicto: periculumque esse, ne illi, si se faciles nimium præberent, in Ecclesiastica Iura inuolarent; itaque satius esse Schedulam illam omnino supprimere & tanquam non factam nec subscriptam perpetuo secreto continere. Inhibuit igitur etiam per Litteras, ne illius exemplar vlli darent, aut ei se subscriberent. Litteræ autem tales sunt.

« Benedictus Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis in Christo fratribus Cardinalibus, salutem & Apostolicam Benedictionem. Cum ad nostrum peruenerit auditum, quod Vos venerabiles Fratres nostri S. Romanæ Ecclesiæ Cardinales requisiti fueritis, quod in quadam Schedula vobis tradita vos propriis manibus subscribere deberetis, quod si fieret, dubitari forsan posset, quod pro tempore redundaret in perniciem libertatis Rom. Ecclesiæ, & contra ipsius honorem, ac etiam in Dei offensam non modicam, & in occasionem vobis detrahendi, in præjudicium Iustitiæ nostræ partis & ad exaltationem ac obdurationem Intrusi & sibi adhærentium, Nosque jam obtulerimus plures modos & vias rationabiles factibiles, Deo placentes & Iuri conuenientes, per quas vtilius & breuius & conuenientius ad honorem Dei & suæ sanctæ Ecclesiæ & adhærentium Iustitiæ istius partis vnio in Dei Ecclesia haberi potest, & Schisma deradicari & euelli, prout de apertione & oblatione prædictorum modorum & viarum per nos oblatarum dilectis filiis Ducibus Ioanni Bituricensi, Philippo Burgundiæ patruis, ac Ludouico Aurelianensi Germano Charissimi in Christo filij nostri Caroli Regis Francorum Illustris, & per eundem Regem ad nos destinatis, in quibusdam publicis Instrumentis super hoc confectis latius continetur. Idcirco præmissis & aliis multis attentis & consideratis, quæ in tanto Dei & Ecclesiæ negotio attendi & considerari debent, loco & tempore latius explicandis, *Vos omnes & singulos* venerabiles Fratres nostros S. Romanæ Ecclesiæ Cardinales monemus, hortamur & requirimus in virtute S. Obedientiæ, ac fidelitatis, quibus Nobis & Ecclesiæ Rom. tenemini vt nobis in prosecutione dictarum viarum per Nos oblatarum & aliorum in præmissis contentorum, quæ ad bonum vnionis Ecclesiæ tendunt, prout ad vos pertinuerit, assistatis, & adhæreatis fideliter & diligenter absque fraude & dolo & machinatione quibuscunque, nec ad impediendum vnionem prædictam detis consilium, auxilium, vel fauorem directè, vel indirectè, publicè vel occultè, prout etiam virtute juramenti per vos super hoc præstiti estis adstricti. Et nihilominus inhibemus vobis & vestrum cuilibet in virtute S. Obedientiæ, ne in dicta Schedula, vt præmittitur, vos subscribatis, nec etiam consentiatis aliqualiter aliis quæ non licent, seu non decent, seu ex quibus, occasio forte probari posset detrahendi, quod contra reuerentiam, obedientiam, aut honorem nobis & Ecclesiæ Rom. per vos debitæ, seu laudabiles mores inter nos & vos prædecessores nostros & vestros obseruari consuetos aliqua fierent per eos, quod absit, prout nec credimus, quod facietis. Quod si contrarium per vos, vel aliquem vestrum fieret, quod non credimus, protestamur contra vos & vestrum quemlibet sic facientem de pœnis in Iure statutis & aliis debitis per transgressionem præmissorum. Ad quæ vos injungenda mouemur tum considerationepræmissorum, tum etiam, quia à pluribus dicitur, quod erga Nos & nobis assistentes modi inconuenientes seruantur, propter quod si aliud etiam à nobis fieret vel diceretur, censeretur forsitan non valere, & possent inconue-

» nientia aut scandala sequi. De quibus modis, qui erga nos & nostros tenentur,
» solemniter protestamur, videlicet quod si per Nos aliud fieret, seu diceretur ma-
» nente statu negotiorum non valere & habere pro infectis. Per præmissa verò vo-
» bis venerabilibus Fratribus nostris, quorum honori prospicere ex nostræ mentis
» affectu desideramus, vel quibusvis aliis in aliquo derogare non intendimus, nec
» perspicere aliquod illicitum. Sed tantum occurrere scandalis & animarum peri-
» culis, quæ verisimiliter euenire posse timemus, honori, ac Iuri Ecclesiæ Rom.
» prouidere, vt juris seu rationis fuerit & tenemur, & ita protestamur. Datum
» Auenioni.

CONCILIUM ECCLESIÆ GALLICANÆ.

Sed vt ad Concilium Ecclesiæ Gallicanæ mense Februario habitum redeamus, jussa est Vniuersitas deliberare de modis reducendæ vnionis conuenientioribus & magis idoneis atque promptis, suamque deliberationem per Deputatos ad Concilium mittere cum amplissima instructione, hoc est, qui parati essent de singulis capitibus ad interrogata respondere, & rationem reddere singulorum. Igitur ipsa post maturam deliberationem, publicam & priuatam delegauit è suis nonnullos, qui viam Cessionis præ cæteris magis commodam esse præponerent, & efficacibus rationibus persuaderent. In eodem MS. Victorino legimus vnum è legatis ipsius tanquam Procuratorem & Actorem ipsius Vniuersitatis Instructionem suscepisse, & secundum illam in Concilio perorasse. Singula autem quæ in eo acta sunt, & quinam tum interfuerint, habemus ex Monacho San-Dionysiano his verbis.

Dum sic ad habendam pacem in Ecclesia sancta Dei tempus Legatos mittendo & remittendo teritur, Rex non immemor promissorum, ex cunctis oris Franciæ Prælatos Ecclesiasticos, & de studiis solemniores Doctores, apicibus Regiis euocauit, ad Festum instantis Purificationis B. Mariæ diem dicens, vt sciretur qualiter horrendum schisma sopiretur. Ad latiùs conferendum super hujusmodi negotio tam arduo, regale Palatium assignauit, statuens vt spectabilis vir Dominus Arnaudus de Corbeïa Cancellarius suus, cæteríque alij notabiles de Consilio suo, quoties possent, ibidem interessent. Quamvis ad centum & quinquaginta Prælatorum, omnes jure tituli, residentiæ, domicilij principalis, vel jurisdictionis spiritualis in Regno consistebant, mandatum Regium peruenisset, multi tamen antiquitatis, vel infirmitatis causa, aut occasione penuriæ rei familiaris excusationem miserunt. Qui autem mandato Regio paruerunt, hîc sequuntur: Videlicet Patriarcha Alexandrinus, Carcassonę, & Hierosolymitanus, sancti Pontij Thomerarium, Ecclesiarum administratores perpetui, ac Lugdunensis, Senonensis, Remensis, Rothomagensis, Turonensis, Bituricensis, & Bisuntinensis Archiepiscopi, qui in Congregatione primi meritò nominandi sunt. Interfuerunt & Eduensis, Matisconensis, Lingonensis, Cabilonensis, Suffraganei dicti Archiepiscopi Lugdunensis. Episcopi etiam Parisiensis, Carnotensis, Aurelianensis, Antissiodorensis, Trecensis, Meldensis, dicti Archiepiscopi Senonensis. Catalaunensis, etiam Tornacensis, Maurinensis, Atrebatensis, Ambianensis, Nouiomensis, Siluanectensis, Laudunensis, Suessionensis, dicti Archiepiscopi Remensis. Bajocensis iterum, Abrincensis, Ebroïcensis, Lexouiensis, Constantiensis, dicti Archiepiscopi Rothomagensis. Cenomanensis, Andegauensis, Redonensis, Nannetensis, Archiepiscopi Turonensis. Mimatensis, Aniciensis, Archiepiscopi Bituricensis Suffraganei. Pictauiensis, Malleacensis, Lucionensis, Condomensis, Petragoricensis, Xantonensis, de Prouincia Burdegalensi. Aquensis, Lectorensis, Conseranensis, de Prouincia Auxitana. Magalonensis, Nemausensis, Vacensis; de Prouincia Narbonensi. Appamiensis, Riuensis; de Prouincia Tolosana. Valentinensis, Gratianopolitanus, de Prouincia Viennensi; & Bethlemensis Episcopus.

Necnon Cisterciensis, S. Dionysij, S. Benigni Diuionensis, Montis S. Michaëlis, Resbacensis, Fiscanensis, De Lira, S. Victoris prope Parisius, S. Gregorij prope Rothomagum, S. Eligij Nouiomensis, Abbates. Interfuerunt & cum prænominatis Abbatibus & Prior S. Martini de Campis, & Rothomagensis, Andegauensis, Remensis, & Capellæ Diuionensis Decani; Magistri Petrus de Alliaco, Guillelmus de Iardino, Ægidius de Campis, Petrus Plo, Iohannes Breuis Coxæ; Fratres etiam Michaël Picquier & quidam alter de Ordine Minorum; Iohannes

de Hussaria Prior Augustiniensis Parisiensis; Petrus de Conne Prior de Carmelo, Dominicus Herboly de Arragonia, dicti Ordinis de Carmelo, in sacra pagina & Decretorum Magistri & Doctores. Necnon Magistri Radulphus de Caradoc, Iohannes de Matiscone, Gerardus Vagoul, Vitalis de Castro Morono & ejus socius, ac Petrus Ianuti de studiis Aurelianensis, Tholosanensis, & Andegauensis Decretorum & Legum Doctores solemnes. Iacobus Boüy, Iacobus Cosson, Guillelmus de Canteriis, Robertus de Doms, in Curia Parlamenti Consiliarij Regij. Andræas Grangeri, Iohannes de Milliaco, Radulphus de Vlmonte, etiam in Curia Parlamenti causarum Patroni. Magistri Robertus de Freta, Amelius de Brolio Auditores sacri Palatij Apostolici, & Guillelmus Bourracery Licentiatus in Legibus, socius Domini Episcopi Aniciensis. Prior Carthusiensis prope Parisius, Prior Celestinorum Parisiensium, necnon Iohannes Capitis Bitterrensis, Iohannes Placius Agathensis, Prior Prioratuum Sanctæ Columbæ de Sanardino & Voluento Castrensis, Guillelmus Chat Lemouicensis, Guillelmus Mimeti Abrincensis, Iacobus de Mauso Guichardo Ambianensis, cum quodam alio, Mimatensis, Episcoporum Vicarij & Nuncij: Officialis Lugdunensis, Bertrandus Geneste Archidiaconus Constantiensis, & quidam Religiosus Alemannus de Ordine Minorum, viri vtique circumspecti & eminentis scientiæ, etiam præsentes interfuerunt.

Omnes Prælati præfati consensu vnanimi antequam Concilium inchoarent, Dominum Patriarcham Alexandrinum, Simonem Cramaudi vocatum, elegerunt, qui pro congregandis consiliis, audiendis rationibus hinc & inde, determinandísque conclusionibus authoritate præsideret. Is Decretorum Doctor famosissimus, subtilis ingenio, clarúsque eloquentia existens, libenti animo peragendum suscepit negotium; quod tamen antequam inchoari præciperet, Magister Petrus de Alliaco, quem Rex ad Papam miserat, reuersus est, & super legatione responsionem reportauit; hanc, quia esset secreta, ignoramus; scimus tamen quòd ad requestam Vniuersitatis, Februarij mensis prima die, in aula regali S. Pauli publicam audientiam adeptus, prolixè elegantissimóque sermone protulit quæ in substantia sequuntur.

Primò namque Regem & prosapiam Regalem multis laudibus extollendo allexit ad audientiam. Et cùm vias & motiua epistolæ Vniuersitatis venerandæ serie tenus recitasset, conclusit in finalibus, quòd via cessionis erat non modò à suppositis Vniuersitatis, imò & à cunctis fidelibus, tanquam breuior, lucidior, & expedientior eligenda. His peractis jubente Domino Patriarcha, quotquot Prælati Parisius conuenerant, die sequenti in Capella Regalis Palatij Missam solemnem celebrari fecerunt, ibique Spiritum sanctum, in arduis semper coadjutorem optimum, dignum duxerunt deuotissimè inuocare. Sequenti igitur die, cum Dominus Patriarcha Alexandrinus Præsidens requisiuisset omnibus assistentibus, quatenus per juramenta sua jam præstita Deum solum habendo præ oculis dicerent in hac parte quæ sibi conscientia dictaret. Interrogati super hoc sigillatim & singulariter fuerunt octoginta & septem ex illis qui conuenerant, qui per viam cessionis eundum & non aliter concluserunt. Inde abhinc & vsq; ad diem XVIII. sua colloquia continuantes multa ad instructionem nunciorum mittendorum tetigerunt, quæ scriptis, & sub instrumento publico redigi mandauerunt, & quæ sequenter dignum duxi litteris commendare.

In Instrumento prædicto habebatur: Sequuntur illa quæ pro instructionibus Dominorum Ducum & aliorum Consiliariorum suorum, quos Rex intendit mittere in Auinionem ad Dominum Papam & Dominos Cardinales, quæ vnanimi omnium consensu conclusa & deliberata fuerunt. Habeantur primò pro repetitis excusationes, protestationes, & correctiones Dominorum; præsupponantur inde Orationes, Processiones, Missæ, Prædicationes, cum aliis piis operibus, quæ tamen non sufficiunt. Supponatur etiam credentia exposita mense Octobri per Nuncios Apostolicos Domino Regi missa, & responsio tunc eis facta, & causa propter quam Rex mandauit Prælatos Regni sui, plures Abbates, Doctores, Magistros, Religiosos, & alios nobiles viros, vt Regi præberent consilium super requisita per Papam. Tangatur in breui qualiter de præcepto Regis ante dictum tempus Prælatis assignatum, materia per plures dietas fuit notabili-

ter & diffusè cum magna maturitate pertractata, tangendo vias omnes quæ reperiri poterant ad unionem cum motiuis ad easdem, dubiis in contrarium respondendo, & solutionibus eorum, & quæcumque in præsentia Domini Cancellarij Franciæ, & quorumdam notabilium de Consilio Regis, & Deputatorum Vniuersitatis Parisiensis.

Post aduentum Prælatorum recitata fuerunt eis in effectum, quæ priùs disputata, prolocuta & tractata fuerant, vt quilibet eorum clariùs deliberaret. Et inde de præcepto Regis examinatæ sunt opiniones singulorum per juramentum. Opinio modica loquentis fuit, & est hæc in effectu, quòd primò ad viam facti nullatenus est procedendum, quoniam in infinitum periculosas induceret guerras, & dissensiones Regum & regnorum, per quam etiam forsan jus habens in Papatu succumbere posset, & si per hanc viam altera partium obtineret, de facto non esset finis schismatis, neque Catholicorum corda sedata essent; non enim propter hoc crederent illum qui victoriam obtinuisset, esse verum Papam. Via reductionis Intrusi, Regum, Principum, Prælatorum & populi suæ obedientiæ, ad obedientiam Domini Benedicti non videtur possibilis, propter istorum obstinationem, schismatis diuturnitatem, promotiones Prælatorum, & aliorum Ecclesiasticorum virorum, & quod credendũ est Principes partis aduersæ in hac materia æqualitatem velle seruari, maxime cùm jam sit notorium vbique tres vias per Vniuersitatem apertas, esse satis æquales ad honorem vtriusque partis. Et si Romanus Intrusus simpliciter renuntiare vellet, (quod non est credendum) non ob hoc præfati obedientiæ suæ vellent obedire Domino Benedicto: sicut si Dominus Benedictus solus renuntiaret, Rex & ejus subditi non obedirent Intruso.

Quantum ad tres vias per Vniuersitatem apertas, quia aliqui duxerunt sufficere de præsenti consulere Regi, quòd eas notificet Papæ, sic quòd vnam earum eligat, vel aliam viam meliorem, aut æquè bonam, videretur loquenti quòd ad præstandum Regi per suos Prælatos fidele consilium, & per Regem Papæ, si vna via illarum trium, vel aliqua altera inter cæteras melior, expedientior, & breuior appareat, illa sit Regi consulenda, & per Regem, si meliùs in suo consilio non reperiat, Papæ exhortando est consulenda, quoniam aliter consilium esset incertum, & frustra forent Prælati congregati, quoniam per epistolam Vniuersitatis illæ tres viæ satis sunt notoriæ. Si Papa, qui vult vti consilio Regis, interrogaret ejus Nuncios, quæ via de tribus aut quatuor sibi consuleretur, & Consiliarij Regis non eligerent vnam viam, verisimile videtur quòd illos oporteret ad Regem remitti, vel ad ipsum remittere pro certificatione viæ per ipsum consulendæ, per quæ sequeretur circuitus in hac materia requirente celeritatem, propter animarum periculum, & alia inconuenientia tollenda, summè vitandus. Licet via Concilij generalis de jure præcedere videatur, non est tamen de præsenti consulenda, propter ipsius difficultatem nimiam & prolixitatem, sicut patet per rationes communes: specialiter quoniam oporteret vocare partes & audire, Dominus Benedictus haberet omnes Prælatos suspectos partis aduersæ, quos reputat schismaticos & excommunicatos; similiter Intrusus de Prælatis obedientiæ Domini Benedicti jura partium nunquam essent discussa. Et si Papatus adjudicaretur vni, non ob hoc sibi jus adjudicaretur, nec crederetur esse talis per subjectos partis aduersæ, sicque non haberemus vnionem.

Similiter & fortiùs per viam compromissi, licet per Commissarios vni adjudicaretur Papatus, sequerentur etiam inconuenientia supradicta: Esset etiam difficultas maxima super Consiliariis eligendis & conueniendis. Videretur etiam quòd hæc materia tam spiritualis de Vicariatu Iesu Christi, potestate clauium soluendi atque ligandi, & cura cunctarum fidelium animarum, in compromisso vel arbitrio cadere non potest. Et si Benedictus & Intrusus compromittentes cederent ex nunc prout ex tunc, si compromissarij medicarent, talis cessio conditionalis non valeret, quoniam sicut consensus Papatui post electionem canonicam debet esse purus & simplex, non recipiens conditionem extrinsecam: sic etiam renunciatio debet esse pura & libera, sine conditione quacumque, specialiter extrinseca; quia si apponeretur, vitiaret actum cessionis, & esset Regi verecundum, Prælatis & Concilio, viam vnam offerre Domino Benedicto & Collegio, vel etiam Intruso, siue via illa esset sola, siue cum aliis viis, quæ via non esset ratio-

nabilis, & de jure sustinenda. Nec est verisimile quòd Dominus Benedictus, aut Intrusus, viam cessionis ponerent in compromisso, quia magis esset eis honestum liberè cedere, quàm per Arbitrorum sententiam. Item Arbitrorum sententia non parit actionem, nisi fuerit omologata, nec esset superior eorum quo posset executio finem requiri. Et licet aliqui dicerent viam istam compromissi per aliquas rationes posse sustineri, tamen quia posset in dubium reuocari (materia verò celeritatem desiderat) omnes viæ dubiæ resecari debent, exclusis disputationibus & argumentis, amplectendo viam claram, breuem, schismatis sedatiuam, conseruatiuam æqualitatis vtriusque partis, per quam conscientiæ valeant pacificari.

Sanè super eo opinantur quidam quòd eligatur aliqua via differendi, donec Dominus noster Benedictus Nunciis Regiis exposuerit vnam bonam viam per ipsum deliberatam, quæ Regi & toti mundo placere debebit. Nec est verisimile Dominum nostrum propter electionem melioris sibi consulendæ debere turbari, consideratis suis sanctis propositis, virtutibus, intentionibus, juramentis per ipsum & alios de Collegio, in sua creatione præstitis, imò commendatos habere debebit, tanquam fideles Prælatos & alios in isto Concilio congregatos.

Est etiam notandum Vniuersitatem per modum consilij non determinationis vnam viam elegisse, si verò Prælati non eligerent, & Regi consulerent viam saniorem, jam videretur inter Prælatos & Vniuersitatem diuisio quædam. Etsi (quod absit) ex fideli consilio secundùm conscientias, & per juramentum Regi præstito vel præstando Dominus noster moueretur, vel permitteret scandalum sequi aut inconueniens (quod nullatenus credi vel dubitari debet) maximum onus esset suis conscientiæ & honori. Tendimus enim ad redintegrationem & conseruationem statûs & honoris summæ dignitatis Papatûs, & vniuersalis Ecclesiæ, sicut in nostris consecrationibus juramus, ad quæ tenetur astrictus plus sine comparatione, quàm homo viuens. Nos enim Prælati suæ personæ sumus obligati solùm ratione suæ dignitatis, per consequens magis dignitati quàm personæ, quia propter quod vnumquodque tale & illud magis est. Debemus igitur honorem & commodum dignitatis præferre personæ.

Concludendo & eligendo per modum oppositionis & consilij, solùm attenta deliberatione Religiosorum Ordinis Carthusiensis & Celestinorum, & Vniuersitatis Parisiensis, & quia necesse est Ecclesiæ sanctæ Dei sub periculo desolationis ejusdem, istud detestandum schisma breuiùs quàm fieri poterit, extirpari, & Ecclesiam vniri; nec viæ prætactæ, vel aliæ quæ imaginari valeant, sint sufficientes ad veram vnionem, pacem firmam & concordiam animarum, præter viam cessionis vtriusque partis, istam viam satis congruam quasi instinctu Spiritus sancti eligit, & Regi consulit per Nuncios solemnes Domini Regis, Domino Benedicto consulendam, ipsum & ejus Collegium ad hanc omnibus modis cum honore & reuerentia decentibus exhortando. Exponendo tamen Domino nostro primitus alias vias prætactas, causas propter quas non approbantur de præsenti, & causas propter quas cessio cuilibet videtur eligenda.

In casu verò quòd sic Dominus Rex cum Dominis de genere suo, & aliis de consilio suo sic deliberauerit, modus persequendi & procedendi posset esse talis; videlicet, quòd in Consistorio publicè Nuncij Regis regratiarentur Domino nostro & Cardinalibus de bonis intentionibus suis, de Nunciis solemnibus per Papam missis Domino Regi. Significarent etiam in genere bonam intentionem Domini Regis, diligentiam per ipsum adhibitam circa materiam, conuocando suos Prælatos & alios nobiles viros, & quòd cum Vniuersitate habuit consilium, & quod Nuncios misisset ad Papam ad sciendum ipsius intentionem, & viam per ipsum deliberatam, prout ipse se daturum per suos Nuncios Regi significauit. Demum apertè & secretè Nuncij Regis poterunt loqui cum Domino nostro, relinquentes ejus arbitrio, si priùs voluerit eis viam per ipsum deliberatam aperire, vel audire viam ex parte Regis consulendam. Et quicumque primus viam aperiat, si viæ sunt concordes in nomine Domini; si verò clarè pateat Nunciis Regis, viam Papæ non ita conuenientem sicut viam Regis, vel quia eligere vellet viam compromissi, seu Concilij generalis, ipsas vias impugnent secundùm suas instructiones per media prætacta & alia satis congrua. Sed si via per Papam expo-

nenda, quæ foret alia de tribus prætactis, Concilij, Compromissi, vel Cessionis, reuocaretur in dubium, an esset melior vel æquè bona (quod est incredibile seu multùm difficile) super hoc Rex esset consulendus, & ejus beneplacitum expectandum.

Restat modus executionis & prosecutionis in causa, quò Dominus noster viæ renunciationi consentiret, scilicet significare per ipsum Dominum nostrum & Regem Regibus & Principibus obedientiæ suæ, deinde per ipsum Regem & alios Reges Principes prædictos, non autem per D. Benedictum Regibus & Principibus partis aduersæ, quoniam ipsius significationem gratam non haberent. Nec primò via Cessionis est Intruso significanda, quia Principibus obedientiæ suæ malignari posset. Credendum est autem Principes & Prælatos suæ partis tantùm vnionem desiderare, & quòd ad ipsam toto posse præfatum inducent, qui si consentire refutaret, censeretur notoriè fouere causam injustam, possentque contra ipsum remedia reperiri substractionis obedientiæ, vel alia remedia juridica, tunc Principibus consulenda. Nec videntur Principes illius obedientiæ congregandi, donec aliqua via certa sibi significetur.

Non est enim verisimile, quòd ipsi sub incerto conuenire vellent, & etiam congregarentur, credendum est, quòd ipsi non deliberarent, nisi postquam forent ad sua regna reuersi, consilium habituri tunc cum suis Prælatis, Clericis & notabilibus viris, provt obseruat Rex Dominus noster. Si diceretur quòd alij Principes Nuncios suos mittere possent ad Regem, vt scirent deliberationem ipsius, & suis Dominis referrent, &c.

Respondeo quòd attenta magnitudine materiæ, securiùs exponeretur Principibus aliis per Nuncios Regis, quàm per alios, breuiùs etiam posset factum expediri.

Postquam Principes alterius obedientiæ viæ prædictæ consenserint, & ad consentiendum eundem Intrusum & suos Anti-Cardinales induxerint, appropinquarent se partes in duabus ciuitatibus conuicinis, in limitibus duarum Obedientiarum situatis, & illuc conueniant aliqui Domini temporales potentes vtriusque partis cum Prælatis & literatis viris, tam ad conseruandum partes & Collegia liberè & securè, quàm etiam ad pertractandum ea quæ pro complemento negotij complenda restabunt, videlicet de absolutionibus, dispensationibus, reuocationibus, confirmationibus, & creationibus de nouo, in quantum fuerit opus, Cardinalium, Prælatorum, & aliorum Beneficiatorum; necnon bona reconciliatione & pacificatione partium, cum dependentiis & connexis, quibus omnibus concordatis, conuenirent ambæ partes cum Collegiis in eadem ciuitate completuræ pertractata; nec fieri possent ista per Procuratorem, propter causas multas quæ satis patere possunt intuenti.

Tractetur etiam ante renunciationem de modo & forma electionis Summi Pontificis. Videtur autem scribenti ad vitandum odia Cardinalium vtriusq; Obedientiæ, qui sunt partes contrariæ, minus affectato, quælibet pars pro capite suo, cum aliis pluribus causis magis expediens, & populo cujuslibet partis placens, quàm pro ista vice Benedictus & Intrusus de consensu Collegiorum ordinarent VII. vel IX. Compromissarios probos, non suspectos, extra Collegia, qui sine præjudicio Cardinalium pro hac vice potestatem haberent eligendi. Præstarent fortissima juramenta de fideliter eligendo de Collegio vel extra, fauore vel odio quibuscumque seclusis, & quòd pro hac vice sufficeret Electum voces majoris partis Compromissariorum habere. Sin autem ad hoc Cardinales induci non possent, expediret eligere numerum certum vtriusque Collegij, qui ad electionem omnes adniterentur, & recluderentur in Conclaui secundùm formam juris; hoc addito, quòd sufficeret majorem partem conuenire.

Nec obstat si dicatur, per istam viam conjunctionis Collegiorum plures erunt Italici quàm aliarùm Nationum, sicque habebimus Papam Italicum, & sic Italici ex suo delicto, videlicet intrusione præmium reportabunt: quoniam apud Deum non est acceptio personarum, & est similiter comparatione meliùs habere Italicum (vtinam sanctum!) quàm Ecclesiam manere laceratam. Et si percipiant Italici quòd cæteræ nationes ad habendum vnum de suis, ipsi nitentur in contrariis, ex quo schisma nouum posset suboriri,

Dubitauerunt quidam, quòd si via cessionis publicetur, dicent aduersarij Dominum Benedictum hanc viam consentire propter dubium sui juris; & quod Rex non tantùm sibi fauet, quia non est Regnicola, sicut fauebat Domino Clementi cum multis aliis, &c.

Respondeo quòd in quacumque via superuenient multa, quæ non omnes præuideri valent, sed ex quo ferè per omnes hæc via cessionis reputatur sanctior, & vtilior, est prosequenda, sub spe quòd omnibus pacem Ecclesiæ diligentibus placebit, & quòd optatum sortietur effectum, quod annuat Altissimus. *Hæc Monachus S. Dionys.*

In MS. San-Victorino talis ab Vniuersitate demandata Instructio : quæ pro titulo, in prædicto libro, habet *Conclusio Vniuersitatis*, & talia sunt ejus capita. INSTRVCTIO ACTORIS VNIVERSITATIS IN CONCILIO.

1. Regracietur Deo, & laudetur Deus de hoc quod inspirauit corda Regis & Principum ad celebrandum Concilium. Et etiam regracietur Regi de Audientiis Vniuersitati in hac materia datis, supplicando, quod sic faciat in tempore futuro, & specialiter super ista materia, quandocunque erit opportunum.

Item animetur & laudetur Rex & factum in se, ostendendo quod valde bene fecerit de congregando Concilium : & etiam de hoc quod postposuit omnia ad finem, quod laboraret ad Schismatis sedationem & etiam ostendendo Regi specialiter, quomodo ipse grauiter peccaret, nisi maneret, quovsque Concilium esset celebratum. Item moneat (Actor) totum Concilium, vt habeat solum Deum & veritatem præ oculis, abjiciendo omnem vanam gloriam & mundanos honores patriæ, vel personæ cujuscunque. Item expressè ponat, quomodo scienter, differenter laborare secundum posse, aut diligenter attentâ diuturnitate Schismatis, temporis congruitate & parentum beniuolentia, deberent haberi pro suspectis de Schismate, si qui forent, quod absit, etiam sub quacunque odedientia : & quod Vniuersitas reputat tales suspectos de Schismate protestando de prosequendo contra eos secundum qualitatem personæ, tempore & loco debitis.

Item quod summariè & de plano procedant non insistendo in suis subtilitatibus, vel Ordinibus sessionum, quæ possent retardare accelerationem facti.

Item quod supplicet Regi, quod velit ordinare celeriter super missione suorum Nunciorum ad Dominum nostrum (Papam) mittendorum, dicendo quod Vniuersitas prompta est mittere suos. Item quod nullo modo sufficit stare in Generalibus, sed officit, quia videtur facta excusatio illorum, qui solum generalia prętendunt, & vulpinosum impedimentum : quia generalitas magis decipit quam absoluta negatio. Causa est; nam sophisticè videtur satisfacere primâ facie Principibus & aliis fidelibus, & remittit eorum zelum, diligentiam & laborem, & tamen nil ponit in effectu. Sed absoluta negatio omnes mouet & accedit ad quærendũ remedium. Quapropter requiratur Rex & totum Conciliũ, quod non stent in alternatiua, sed eligant vnam viam certam & determinatam, tanquam pro nunc expedientiorem, non solum dispositiuam, sed etiam decisiuam Schismatis & omnino sedatiuam. Et etiam eligant bonum certum modum executionis illius viæ, quia frustra eligeretur bona via, nisi sibi adjungeretur bonus modus executionis ostendendo, quod nisi sic faciant, id Concilium erit in vituperium Regis, Regni, totiusque Cleri, maximè Pręlatorum & totius Ecclesiæ Gallicanæ, & verisimiliter in majorem radicationem Schismatis. Et aggrauetur, quantum possibile erit, iste punctus. Ex quo sequitur quod Pręlati non darent Regi Consilium bonum nec sufficiens, nisi justificarent vnam viam certam & determinatam, nec etiam D. noster Rex D. nostro Benedicto, nec mitteret bonam vnam viam, certam & determinatam cum certo modo executionis & prouisionis. Item quod omnino reprobet viam facti, quia illam pro nunc certissimè dicimus abdicandam. Item certam viam boni regiminis, quia non sufficit, quia esset Sophisma ad Schisma nutriendum. Item dicat, quod via precum non sufficit : sed arrestare se præcisè in illâ esset tentare Deum. Item viâ prædicationis vnius partis coram altera parte, & contrarium, est valde periculosa, nec sufficit, nec expedit : sed potius esset radicatio Schismatis. Item quæcunque via eligatur, quælibet via destructionis Iuris vtriusque partis, quales antequam fuerint in aliquo schismate, & propter hoc valde periculosum esset illas destruere propter diuersa Instrumenta ab vtraque parte confecta, & diuersorum Docto-

rum scripta varia, quæ oporteret visitare & concordare. Sed hoc non est bene possibile.

Postea veniat ad factum Vniuersitatis, narrando quomodo diu steterit in Generalibus, & nuper aperuerit sibi, quod & descenderit ad specialia. Et ob hoc aperuit tres vias etiam in scripto, quas credit satis publicas apud Principes, Prælatos & alios fideles; per quas vias & quamlibet illarum bene videtur, quod vnio licitè potest haberi & Schisma terminari, dum tamen debitæ executioni demandentur. Postea narret illas tres vias, scilicet in Epistola tactas: duas scilicet, Concilij Generalis & Compromissi, eas secundum tenorem Epistolæ collocando: postea specialiter descendendo ad viam Cessionis, eam collocando fortiter per omnes colores Epistolæ, & vltra per colores, qui sequuntur.

1. Christus propter amorem Ecclesiæ militantis & propter salutem generis humani liberè & non obligatus mortem ignominiosissimam passus est. Ergo, &c. vnde dixit Petro cæterisque Apostolis, *Exemplum do vobis, vt ita faciatis.* Et hoc nedum ad humilitatem, sed etiam ad omnem aliam virtutem; ideo quod omnis Christi actio nostra sit instructio. Sequitur ergo, &c.

Item S. Thomas Cantuariensis pro libertatibus Ecclesiæ passus est martyrium, & multi alij. Sed cedere propter vnionem Ecclesiæ nihil est in comparatione martyrij. Ergo, &c. Item ad hoc facit authoritas Ioan. 10. dicentis *Bonus Pastor animam suam ponit pro ouibus suis*, & ponere debet. Ergo à fortiori debet cedere Papatui, cum primum sit difficilius incomparabiliter quàm secundum. Item ad hoc facit authoritas Dionysij, vt refert Eusebius lib. 6. Eccles. Historiæ cap. 35. & vltimo. In 1. cap. vbi sic dicitur. Dionysius Nouato salutem. Si inuitus, vt ait, in hoc venisti ostendes in eo, si desinas volens. Oportuerat certè omnia pati, ne scinderetur Ecclesia Dei. Et etiam infra. Non inferior est gloria sustinere martyrium pro eo ne scinderetur Ecclesia, quàm est illa, ne Idolis immolares. Imò secundum meam sententiam magis hoc puto esse Martyrium. Ibi namque vnusquisque pro sua tantum anima, in hoc verò pro omni Ecclesia Martyrium sustinet: sed nitere tu persuadere; siue etiam cogere potes fratres redire ad concordiam. Majus tibi est emendationis martyrium, quàm fuerit culpa commissi: quia illud jam non imputabitur: hoc etiam dignum laude ducetur. Si verò illi in incredulitate permanserint, salua salua animam tuam, valde pacem desiderans, quam deprecor. Item ad hoc deberent eos mouere Exempla Sanctorum, scilicet Moysis, qui petiuit deleri de libro vitæ propter peccatum populi, in quo Moyse nullum erat peccatum. Item de Dauid, qui dicit, vertatur obsecro, Domine manus tua contra me & contra domum Patris mei. Item de Paulo, qui optauerat anathematizari pro fratribus. Quantò magis isti deberent dimittere Papatum & honores mundanos, propter hujusmodi scandalum tollendum. Ergo, &c.

Item hæc via, scilicet Cessionis esset Exemplum magnæ bonitatis, Charitatis & humilitatis apud omnes de mundo, etiam Infideles, qui viderent & audirent bonos tantæ virtutis & affectionis apud Deum, si principatum totius mundi renunciarent propter Deum & bonum commune inter suos obseruandum. Item in via Cessionis non est timor subordinationis vel corruptionis Iudicum scilicet assistentium in Concilio, seu Compromissariorum: In aliis autem subesse posset de hoc periculum. Et ne vna pars tendat ad declarationem pro se habendam per preces, munera, pacta, Conuentiones, promissiones, minas, terrores & alia similia, & ad vituperium euitandum, quod haberet si declararetur contra ipsam. Hinc forte in ipso tractatu vel processu verisimiliter euenirent rixæ, discordiæ, injuriæ & bella inter multos; & ex consequenti perpetua diuisio, aut saltem longissima; & sic propter odium non possent ad tractandum in vnum conuenire. In viâ verò Cessionis libera ac prompta ista cessant. In via autem Compromissi potest interuenire corruptio, scilicet in Schismate, quæ continetur, quod priusquam Gregorius Diaconus Cardinalis S. Vincentij fuerit per majorem partem Cardinalium electus in Papam Innocentium, & Petrus Leonis per minorem partem in Anacletum, Petrus Leonis propter potentiam Gentis suæ Ecclesiam Rom. per violentiam obtinuit, & deprædatis jocalibus & Ecclesiarum ornamentis omnes pœne Romanos corrupit, quod pro nunc facile seu facetum videtur. Quare, &c. Item attentâ bonâ volumtate D. nostri Benedicti, quem si Deus auferret

auferret de medio, nunquam haberemus forsitan ita beneuolam, nec etiam haberemus de aliâ per se, sicut nunc, vt multi dicunt. Tum etiam bonâ voluntate & maximâ affectione Regis Domini nostri & Principum de Domo Franciæ: tum etiam DD. Cardinalium: tum etiam Regis Arragonum, qui pluries scripsit super ista materia Domino nostro Regi, & etiam Vniuersitati: tum etiam Dominorum de Almania, & specialiter Ducis Bauariæ, Reginæ Progenitorum, D. Philippi de Alençonio & Archiepiscopi Coloniensis. Ita quod nunc videtur, quod motio specialis Spiritus sancti per quam omnes animantur, & specialiter mouentur ad istam vnionem........putandum isto tempore. Sed dubium est, nisi celeriter fiat quin voluntates eorum mutentur. Sed via Cessionis est breuior. Ergo,&c. Item non minus obligatur eorum quilibet fidelitatem obseruare erga suos inferiores & subditos, quàm secularis Princeps erga suos. Sed secularis Princeps obligatur proponere corpus, bona & honores pro tuitione suorum subditorum. Igitur quilibet eorum tenetur exponere corpus, bona & honorem. Igitur pro pace & vnione habenda quilibet à fortiori tenetur renunciare Papatui. Ergo,&c. Quia magis tenetur diligere vitam, quam bona fortunæ. Et si eorum cuilibet diceretur. *Eligas mori pro Republica & cedes Papatui*, statim cedet.

Item optimus Romanorum scilicet Curtius se præcipitauit in hiatum cum equo, vt Respub. secum permaneret. Item Decij. Item de Codro Rege, qui scienter procurauit, vt occideretur in bello, quia dictum erat, nisi moreretur in bello, quod ciues sui essent destructi. Ergo,&c. Item quod via Cessionis sit expedientior, quàm via Compromissi, patet claré propter pericula, difficultates, colorum apparentias & radicationes, quales nunquam legimus in aliquo schismate, & propter hoc valde perniciosum est talia discutere propter diuersa Instrumenta ab vtraque parte confecta & diuersorum Doctorum varia scripta, quæ oportet visitare & concordare, quod est nimis difficile. In via autem Cessionis non oportet. Ergo,&c. Item Dominus noster Benedictus per Instrumentum antequam intraret Conclaue submisit se sub debito juramenti ad omnem viam licitam. Et hoc idem confirmauit post electionem. Sed hæc est via licita, nec solum licita, sed inter alias expedientior. Ergo,&c. Item hoc idem jurauerunt omnes DD. Cardinales in introïtu Conclauis. Ergo vterque cedit in maximum eorum honorem, & per hoc ostenderunt maximum zelum ad bonum Ecclesiæ.

Item in prædicto Instrumento expresse & specialiter approbant viam Cessionis. Et per hoc soluïtur argumentum, quod alij faciunt de arctatione, scilicet quod arctaremus dictum Benedictum, quia jam ab ipso quantum ad hoc sumus præuenti. Præterea per idem soluitur & illud argumentum quo dicitur, quod non satis deferretur honori. Nam in hoc insequitur ipsum & sic sibi deferimus. Item dum in minoribus constitutus erat, Parisius dicebat & affirmabat se aliàs fuisse paratum dimittere pro vnione habenda totum statum suum. Ergo à fortiori modò paratus esse debet cedere, cum per cessionem non dimitteret totum statum suum. Et etiam ipse est magis obligatus modò, quàm erat ante ad procurandam vnionem, claré videtur quod ipse est tam bonus & tam virtuosus quod paratus est cedere, quandocunque expediens fuerit. Sed nunc expedientissimum est. Ergo,&c.

Insuper in fine cum reuerentia & honore & humilitate dicat expresse per modum aduisamenti propter ista & propter multa alia videtur Vniuersitati, quod via Cessionis vtriusque partis est breuior, facilior, & pro nunc expedientior. Intelligendo enim quod vterque sit paratus cedere, quotiescunque erit appunctuatum & prouisum de modo eligendi futurum Pontificem. Super hoc autem explicet proponens modos in Epistola tactos, postea subjungendo, quod Vniuersitas parata est, dum tempus & locus affuerint, illos modos latius explicare aut magis specificare scriptum.

Iuxta instructionem præcedentem & conclusiones ipsius Vniuersitatis sanxit Concilium Ecclesiæ Gallicanæ viam Cessionis videri commodiorem & breuiorem: atque ad eam suadendam mitti Legatos oportere ad Benedictum. Missi autem sunt, vt ante dictum est, Duces Bituricensis, Burgundus & Aurelianensis, Episcopus Siluanectensis & alij quidam à Rege: alij quoque à Clero Gallicano:

Item & ab Vniuersitate Parisiensi, qui Litteras via Cessionis suasorias ipsi obtulerunt, hæc verba continentes.

Littera Vniversitatis ad Benedictum pro via Cessionis.

» Sanctissimo in Christo Patri D. Benedicto Diuina Prouidentia S. Romanæ Ecclesiæ summo Pontifici Deuota suæ Beatitudinis filia *Vniuersitas Studij Parisiensis*, » deuotum & humillimum cum filiali reuerentia obsequium. Quoniam, *Pater Beatissime*, ante paucorum mensium spatium ad abolendum Schisma nequissimum, » quod Catholicam coinquinat Ecclesiam, & lethali jam tandiu vulnere sauciat, » Christianissimi Principis Francorum edicto nobis imperatum erat vias quasdam » idoneas exquirere, quibus ipsa S. Mater Ecclesia posset facilè & citò jocundæ » pacis assequi dulcedinem. Nos eidem S. Matri ejusque calamitati lachrymosæ » compassi animo & Regiis pariter mandatis, vt ex debito tenemur, obsequentes » totas mentium nostrarum atque studiorum vires ad excogitandas vias aptas ad » hoc & commodas contulimus, & tandem tribus repertis, quæ nobis esse congruæ videbantur, eas Regi memorato inuentas sibi super hoc Epistola destinata » porreximus. Quas vias & Epistolam tam latè jam peruagas vestram Beatitudinem non latere satis scimus. Cæterum ne ardens zelus Ciuitatis Ecclesiæ Catholicæ & quæ ex ea dependet, prosperitatis fidei Catholicæ, qui nostra ad id » pectora sinceriter & feruidè accenderat, remitti fortè putetur aut tepere, quantò magis rem cernimus ad desideratum finem celeriter obtinendum dispositam, » superna id vt credimus prouidente Clementia, tanto operam nostram, curam » & diligentiam vniuersam instantius, enixius atque magis indefessè rei ipsi non » cessamus impendere. Et quia inter tempora quæ à Schismatis fluxerunt initio » vsque ad nostros dies nullum magis opportunum, magis conueniens, magis » acceptabile nostro quidem Iudicio fuit, quàm hodiernum tempus est, tum propter euectionem vestræ Beatitudinis ad summum Pontificatum, ex cujus affectione sanctissimâ ad hanc pacem & salutem Ecclesiæ maxima nobis post Deum ingeritur fiducia, cum propter partis, vt fertur, ex aduerso contendentis mentem » ad hoc negotium promptam ac voluntariam; tam postremò propter Regum & » Principum Dominorumque terrarum omnium vno verbo secundum sui moduli » portionem, fidelium paratissimum laborem in re ista concordem penitus & vnanimem consensum, vota & desideria communia precesque & assiduas ad Deum » orationes. Quia insuper maturè & quamprimum possibile extiterit, rem prospero terminari effectu maximè desideramus, quod bene posse fieri non videmus » quandiu sic in genere & plurimarum viarum confusione stabitur, imò quo vsque » ad vnam certam & particularem ventum erit, idcirco nobis visum est vt ad consummationem percelerem res propior, facilior atque procliuior esset, ex multiplici viarum alterno ancipiteque anfractu in prioris Epistolæ Triuio concurrentium, in vnam harum aliquam præcipuè in particulari quadam approbatione » descendere. Non quod alias damnare aut alio quovis modo improbare voluntas » sit: sed quoniam necesse est quemlibet qui ad terminum pertingere concupiscit, » aliquam viam subingredi ex pluribus & sectari, vt inter illas tres vias per nostram excogitatas industriam, quæ sit cæteris aptior, quæ melior, præstantiorque vel expedientior, &c. ....

» ....

» apparentiâ & colore rationum vtriusque partis; à quibus difficillimum esset eos » dimouere, & diuturna nimium schismatis duratione: & ex hoc certè scrupulo » recidiua dissensio facile renasci posset aut noua forte hæresis hinc oriri.

» Præterea in aliis viis posset facilè, imò verisimiliter satis visa multa malitia hominum hujus temporis incidere corruptio vel subornatio Iudicum. Compromissariorum, testium, Notariorum, Prælatorum aut Principum, per quos ea » res fieret, vt timendum nimis esset, ne pars quælibet tenderet toto virium conatu, vt pro se definitio aut sententia ferretur per munerum dationem, preces » importunissimas, per pacta, conuentiones & pollicitationes, per blandicias, per » minas ac terrores; & vt in enumerando finem faciamus, per singulas astutias, artes, machinationes, & subdolas insidias per quas animi hominum capiuntur. Ex » quo contingere possent in ipso pacis tractatu rixæ & dissensiones, inuidiæ, inimicitiæ, probra, & contentiones & contumeliæ, quolibet pro sua parte quam de-

fendere promisit pertinaciter, intentè & alteri nullo modo cedere volente. *Sciant* inquit Psalmista, *Gentes quoniam homines sunt*, & per consequens profectò ex carnis fragilitate humanis passionibus & incommodis istis subjecti, & quomodo inter tantos conflictus Deus pacis versabitur, aut pedem inferet, non est, inquit Apostolus, dissensionis Deus sed pacis. Vnde & alio loco ad Corinthios scribens idem ait. Cum enim inter vos sit zelus & contentio, nonne carnales estis & secundum hominem ambulatis; tanquam apertè diceret non secundum Deum, qui pacis author, amator, propagator & largitor existit. Poterit ergo meritò illi qui viam salutarem despexerit, alias minus congruas præferendo, improperari illud Hieremiæ, *Ergone decepisti populum istum & Ierusalem dicendo pax vobis, & ecce gladius peruenit vsque ad animam?* Aliis vtique viis ab ista quamplurima erroris, fallaciæ, aut scandali pericula sunt annexa, à quibus ista tuta est & libera. Quare eam præcellere cæteris dicimus.

Nec existimet aliquis nobis in animo esse per hæc illa verba damnare vias alias, quas dudum approbauimus. Non illas repudiamus aut damnamus, sed tantum eis annexa quamplurima pericula erroris aut fallaciæ seu scandali demonstramus, à quibus ista tuta est & libera: quare eam præcellere jure cæteris dicimus: quod & semper aliàs censuimus, & in præfata etiam Epistola de tribus viis edita, expressimus. Est namque valde multorum opinio, quantum impossibile sit in illis quæ fidei sunt, Generale Concilium oberrare, sacro ipsum dirigente Spiritu, in his tamen quæ facti sunt, ex falsa suggestione aut mendacibus testibus falli aut errare posse, ipso S. Spiritu veritatis propter mendacem spiritum præualentem, deserente, & Concilio ipsi quantum ad ea facta, quibus sibi resistitur, & patri mendaciorum diabolo subseruitur, nullatenus assistente. Quæ sententia si vero nititur, quis in tantum cœcatus est, vt pericula errorum non videat, quæ tam multa euenire in via discussionis Iuridicæ possunt. Quæ cum ita sint, nemini debet in dubium verti, multò securius esse per hanc viam incedere quàm per alias quascunque ambiguas & insidiis vndique circunseptas?

Quod insuper via ista sit cæterarum perfectior, pluribus ex radicibus ostenditur. Nonne quæsumus est clarè perfectius juri suo liberè cedere, & seipsum dignitate propter Deum & totius Ecclesiæ serenam tranquillitatem abdicare, quàm in magnam perniciem, detrimentum & scandalum Ecclesiæ, Dignitatis fastigium retinere; aut diuturno tempore velle pro præsidentia contendere. *Estote*, inquit, Christus, *perfecti, sicut & Pater vester cœlestis perfectus est.* Et quæ sit hæc perfectio, quam à discipulis suis exposcat, eodem loco exponit. *Qui vult*, inquit, *tecum in Iudicio contendere & tunicam tollere, dimitte ei & pallium.* Ecce viam cessionis veluti perfectissimam apertissimè à Christo prædicatam & longis discussionum ambagibus præpositam. Sed & Gentium Doctor in 1. ad Corinth. Ep. eis ad verecundiam esse dicit, quod apud se Iudicio frater cum fratre contendit. Et paululum post subdit. *Iam quidem omnino delictum est in vobis quod Iudicia habetis inter vos:* Quare non magis injuriam accipitis, quare non magis fraudem patimini? quid pro cessionis via clarius adduci potest, quid euidentius, quàm si omnibus hoc scribitur Corinthiis? quid de summo Pontifice, cujus summa debet esse perfectio, censendum est? O Beatissime Paule Prædicator & Doctor veritatis, qui Petro ita acerbè in faciem restitisti propter legis Mosaïcæ modicam ceremoniam per valde paucum temporis obseruatam? quid de hoc inueterato & abominandissimo Schismate diceres, an in sancta Ecclesia ad quartum vsque lustrum tam pestiferum venenum impunè tulisses? an tu disceptationum vias interminabiles eligendas hortareris? an cuique partem suam, interim languente matre, pertinaci animositate defendere per cauillosas Iurium astutias suaderes, nimirum aut desistere quàm citissimè vtrumque compelleres, aut diutius certantes dominandi libidine, vt Christi Vicariatu penitus indignissimos & noxios Ecclesiæ vastatores dura atque asperrima increpatione ab occupata Cathedra planè abigendos esse prædicares. Hæc est enim Saluatoris & Legiferi nostri ad Discipulos certantes quis eorum major esset, responsio, *Reges Gentium dominantur eorum, & qui potestatem super eos habent, benefici vocantur, vos autem non sic.* Quod constat ad præsidendi detestandam libidinem esse dictum. Vbi Chrysostomus ait Dominum insinuare voluisse Gentile penitus esse primatum ambire.

Digitized by Google

» Quanquam Gentiles nonnulli in hac quoque sententia consentiant, turpe &
» dedecorosum de honorum gradibus certare, vt Cicero cujus hæc sunt, *Miser-*
» *rima est omnino ambitio honorumque contentio.* De qua præclarè apud Platonem est,
» similiter facere eos qui contendunt, vter potius Rempubl. administret, vt si
» nautæ certent, quis eorum potissimum gubernet. Pontifex verò supremus cæ-
» terique citra eum Pontifices, sicut Apostolorum gerunt similitudinem, & eorum
» imitari vitam & opera debent, sic Christi verba præmissa sibi & per se dicta acci-
» pere, eaque toto virium studio opere complere. Caueant itaque sibi ne terrenæ
» potestati nimium se conformando, extincto prorsus in eis humilitatis spiritu
» sceleratis Pharisæis similes sint; in quorum improperium per Saluatorem dici-
» tur, Dilatant Phylacteria sua & magnificant fimbrias, amant primos recubitus
» in cœnis & primas Cathedras in Synagogis & salutationes in foro, & vocari
» ab eis Rabbi. Imò sibi esse dictum intelligant, *nisi abundauerit justitia vestra*
» *plusquam Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in Regnum Cælorum.* Præ-
» terea quod duorum perfectius, aut quærere quæ sua sunt, aut quæ Iesu Christi?
» per hanc autem spontaneam cessionem quæruntur immediatè quæ Christi sunt:
» per reliquas magis quæri videntur quæ sua sunt, in quibus proprius honor, qui
» veriùs temporaneus & caducus est, petitur. Hic nempe, in Cessione videlicet
» salus Gregis & ouium maximè optatur: illic lac magis & lana, cum tamen dicat
» Cicero, *tutela & procuratio Reipubl. ad eorum vtilitatem qui commissi sunt non ad*
» *eorum quibus est commissa, gerenda est.* Hinc est in Ezechiele illa Pastorum malorum
» semetipsos & non gregem pascendorum comminatoria vituperatio.
» Quid quod illud præstātius & perfectius est quod sui maxime causa existit, quàm
» illud quod alterius deterius: quippe semper gratia melioris & perfectioris, & nun-
» quam vice versa est, sed cæteræ omnes viæ gratia Cessionis sunt, & in eam ad
» postremum ordinantur; vt scilicet per alterius saltem, & nescimus, an duorum
» cessionem, restitutâ bona pace tollatur ab Ecclesia dissidium. Cessionis autem via
» non in aliam aliquam, sed in pacem tandummodo reducitur. Quid quod illud
» perfectius quod magis sine medio & mora finem attingit, quam quod longis in-
» teruallis & mediis interjectis assequimur. Ejusmodi, vt præmissa demonstrant,
» est libera renunciatio, nequaquam aliæ viæ. Denique quid perfectius esse po-
» test quàm Christi velle sectari vestigia, cujus quælibet actio humana est instru-
» ctio: ad quem circa imitanda vestigia summus Pastor Ecclesiæ, aut qui se talem
» jactitat, permaximè adstringitur, cui singulari voce ante alios dictum est, *se-*
» *quere me.* Cum ergo Magister suus Pastor summus Iesus Christus & boni Pasto-
» ris esse docuerit suam pro Grege animam exponere, & in exemplum posteris
» Pastoribus suam ipse posuerit: qua directoris via gressùs ejus sequi potest eorum
» vterque quam non suas dicimus animas, neque enim id ab eis exigitur, sed tem-
» poralem aliquem modicum honorem plus laboris quàm jocunditatis & vt Poëtæ
» verbum est, plus aloës quam mellis habentem, pro sibi commisso grege aut quem
» commissum asserunt, exponendo, vt à lupi vastatoris ipsum faucibus eruant, qui
» nunc eum acerrimè confligentibus inter se Pastoribus, rapit, dispergit, laniat,
» vexat, infestat & dissipat. Et cum teste Gregorio incomparabiliter melior sit
» anima quâ viuimus, à terrena substantia quam exterius possidemus, quomodo
» non dat pro ouibus substantiam suam, quando daturus est animam suam? Et
» quid terrenæ nomine substantiæ nisi bona hæc omnia terrena & fragilia acci-
» piendum putamus, opes, honores, gloriam, cæteraque fortuito & temporali
» transitu labentia; quæ si quis pluris existimat quàm sibi creditas oues, non jam
» Pastoris nomine, sed planè mercenarius censendus est, eodem subjiciente Gre-
» gorio, Qui plus terrenam substantiam quàm oues diligunt, hi nimirum nomen
» Pastoris perdunt & jam mercenarij sunt, qui lupo adueniente juxta Christi sen-
» tentiam non oues quidem defendunt, sed sine vllo custode derelinquunt, dissimu-
» lant & fugiunt. Nam vt rursum idem Doctor præclarissimè describit, mercenarius
» est qui locum quidem Pastoris tenet, sed lucrum animarum non quærit, terrenis
» commodis inhiat, honore Prælationis gaudet, temporalibus lucris pascitur, im-
» pensa ab hominibus reuerentia delectatur. Hæc sanè non est illa perfectio quam
» in suis Discipulis & in eorum posteris Pastoribus Christus inesse voluit, quam
» que eos imitari præcepit, cum dixit, *exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum*
» *ego feci, ita & vos faciatis.*

Sed ad nostrum redeamus propositum & mōstratâ hujus viæ majori perfectione quantū satis esse debet, eam honoris maximè seruatricē ostendamus, quod quarto loco positum inter probanda fuerat. Et manifestum satis est, nec longæ probationis egere videtur, quod hæc via magis saluat inuiolatum honorem vtriusque obedientiæ in se & in suis membris ac partibus, quàm aliæ qualescunque Iustitiæ discussiuæ. Hîc enim decus Regnorum & Principum & populorum alterutrum timentium illæsum permanet absque vllâ vnquam notâ erroris aut infamiæ: imò & dissidentium maximè auget honorem via ista, qui ex hoc insigni facto perpetuò laudabuntur: illic verò necesse est alterutrius partium dedecus aut scandalum exoriri. Et quis scit an vtriusque, cum tenebrosum adeo sit negotium ipsum, vt viri ingeniosi & erecti quamplurimi vix quidquam ibi videant. Quemadmodum autem protinus, si fraternæ Charitatis vlla in nobis scintilla existit, tot Gentium, Nationum ac Prouinciarum, quot in vtraque parte sunt, ignominiam quærere aut scandalum. Audite Christum dicentem in Euangelio. *Qui scandalizauerit vnum ex pusillis istis, expedit sibi vt mola asinaria ligetur in collo eius & demergatur in profundum.* Quid igitur de illo erit, qui mediam aut majorem fidelium portionem scandalizauerit? Audite & Apostolum. Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, quanta sollicitudine tam multæ plebis scandalum deuitasset, quantùmve abhorruisset, qui de vno tantum fratre sic loquitur. Ad omnem itaque viam discussiuam videtur posse aptari illud Psalmi, *Hæc via illorum scandalum.* Nec in contrarium valet adducere dictum Gregorij, vtilius scandalum nasci permittitur quàm veritas relinquatur. Illud enim intelligitur de veritate Doctrinæ præcipuè, non autem de veritate Iustitiæ & præsertim rigorosè contendentis: quæ sicut tradunt Doctores frequenter relinquenda est, ne inde fratri veniat scandalum, si aliter obtineri nequit, vtpote velut ipsi exempli causa inducunt de debiti repetitione & rigido Iudicij certamine cum fratris scandalo: ad quod redit id Christi superius inductum de Tunica & Pallio; & Pauli ammonitio de fraudis & injuriæ libera perpessione. Quid ergo de Schismatica contentione ista dicendum est, in qua rigor Iustitiæ cum maximo Ecclesiæ vniuersæ scandalo quæritur, & nonnisi cum majori amplissimæ fidelium portionis obtinetur. *Rursum* authoritas illa de clara & perspicua veritate accipienda est, & de qua nemo ambigit nisi ignarus, insanus, aut nimium forte obstinatus, & qui videre recusat veritatem. Sed hîc de occultissimis & supremè latentibus certamen est, vbi maximè prudentes & litterati ambigunt, quid verius? Quanquam enim Litterati pœne omnes de parte alterutra se teneant, non tamen certè illud est in plerisque absque magna formidine & plurima hæsitatione. Liquido ergo patet ex præmissis hanc viam honestiorem & honoris ambarum partium longè magis quàm alias saluatricem. Et ista satis dicta sint de prima probatione quadrifariam partita: quæ sententia ex parte viæ ducit originem.

2. Radix nostra principalis ex ipsa causa nascitur, ejus conditionibus, natura, circunstantiis eidem inhærentibus: quæ similiter vt præcedens ex quadruplici trahitur fundamento. Ex Schismatis diuturnitate, ex vehementi colore rationum vtriusque, ex partium in rebus gestis inextricabili contrarietate, ex difficultate Iudicij & præsidentiæ. Ex diuturnitate siquidem magna insurgit in causa, si discutienda esset, difficultas; cum fixæ & radicatæ sint ex morâ partes ambæ hinc & inde, & jam in eis habitus quodammodo generatus, cum res jam in incuriam & pœne in obliuionem per seram prouisionem & tanti fluxum temporis transierit, cum tot de vtraque parte excellentissimi viri, & qui ad discussionem, cum plurima de re noscent, maximè requirerentur, post Schismatis exordium decesserint, & insuper quotidie sub legis naturæ rationem de vita excedant, tot quenoui & recentes & negotij penitus ignorantes exorti sint. Imò cum jam duo illi, inter quos hæc maledicta introiuit dissensio, obierint, & ad alios translata in robur & firmitatem prope indissolubilem humano patrocinio res venerit. Quæ si adhuc per tantundem duraret spacij, quæ humana auxilia desertæ & desperatæ Ecclesiæ opitulari valerent in Græcorum dissidium, nisi dexteram præbente Altissimo laberemur. Quod scelus indignissimū & execrabile nefas nec Nos nec tuam, Clementissime Christe, sinas perferre Ecclesiā. Quod si ob nostras à nobis pessimas iniquitates tanto tēporum decursu auertis, tuam saltem Eccle-

» siam pro cujus exstructione sacratissimum cruorem fudisti, & tua sibi promissa
» recordare, & ne det hereditatem tuam in perditionem. Sed nos ad rem re-
» deamus: & cum tanta ex tempore pendeat, vt docuimus, difficultas, non minor
» prouentura est ex colore rationum partis vtriusque, qui vel ex eo maximus ar-
» guitur, quod sic Catholicum orbem vniuersum conturbare, commouere, & in
» varias scindere sententias voluerit, quod Doctores præcellentissimos, qui sunt
» æneæ columnæ portantes tabernaculum, vacillare & concuti coëgerit, his pri-
» mam electionem præ metu affirmantibus inualidam, illis contradicentibus, & aut
» vitiosam aut nullam omnino. Ad quam non cassata prima nec de ipsius errore
» fide facta processum est. Et ita de quamplurimis perplexis & ambiguis, quæ ex
» hac & illa parte adducuntur, ad quæ plenè & apertè resoluenda summo labore
» & cura & longissimo temporis interuallo opus esset, & adhuc bene nobiscum age-
» retur, si tuti esse possemus, quod per hæc ad lucem rei veniretur. Sed etiam
» idipsum incertum est.

» Omnium autem maxima perplexitas ex partium in re gesta contrario certa-
» mine resultat; nam concesso quod per jura possent ea quæ juris sunt, terminari;
» quanquam inter tot jurium numerosam congeriem pauca, ne dicamus nulla, de
» Schismatis edita sint terminatione, quod satis mirabile est; cum à prima Eccle-
» siæ origine tot jam fuerint Schismata. Esto ergo quod per jura ea quæ juris sunt,
» possent terminari aut differri, quis dissidentes inuicem partium relationes in re
» gesta concordabit? quis aduersa instrumenta, quis repugnantes etiam fortasse
» testes, quis decidere poterit de justitia partium cum adhuc de re gesta, ex qua
» rei totum extat fundamentum lis pendeat, de qua ante Iudicij lectionem inter
» partes conuenire necesse est, imo certè cum de facto nisi per partes ipsas, de
» quarum causa agitur, bene constare nequeat, quas simillimum veri est, cum
» inter se discrepent, nunquam debere inuicem consentire, aut alterius alteram
» acquiescere dicto: quis vnquam finis haberi, quæ conclusio poterit aut defini-
» tio? Dædali persimilis est labyrintho res ista, in quem cum introieris, nec finis
» vllus certus est, nec exitus; sed quo magis in intimum processeris, eò magis in-
» uolutus amplius implicaberis.

» Sed & aliqua imminet difficultas ex parte præsidentiæ. Nam cum secundum
» doctrinam plurimorum Iurisconsultorum, quod sæpe nobis aliàs argutum est,
» Papa sit supremus Iudex Ecclesiæ, qui omnia dijudicat & à nemine judicatur, &
» cui non est qui dicat, cur ita faciat, imò per ipsum vnicum possit cogi Concilium,
» tota quoque Concilij per ipsum stet authoritas, quis reperiri poterit, qui illic
» conuenienter præsideat aut Papam judicet, præsertim extra hæresis nequitiam.
» Vterque autem se Papam profitetur, & velut Papam se gerit: quin etiam eo ma-
» gis Papales ceremonias sibi obseruandas putat, quo posse de jure suo facilius du-
» bitari arbitratur, si quantumlibet de eis remitteret. Quamvis enim hæc ratio in
» assumptis aliquibus nullatenus vsquequaque verum contineat, sed clarè refelli
» possit, nequaquam tamen in eo à verisimili exorbitat, quod propter assentatorum
» & fautorum vtriusque turbam magnam ex collatis aut speratis ab eo Beneficiis
» priora & similia auribus suggerentium, tum propter dulcem honorum assuefa-
» ctionem atque excœcationem, tamen propter inextinguibilem assuefactionem
» ad seipsum, ad propriaque commoda affectum, quæ friuolis ejusmodi leniter
» acquiescere Magnates faciunt, poterit interuenire per dubia hujusmodi inania
» non parua retardatio & altercatio. Nam vt apud Satyricum verissimè est scriptum
» .... *Nihil est quod credere de se*
» *Non possit, cum laudatur dijs æqua potestas.*
» Et ista sunt de secunda principali ratione ex causæ pertinentibus descendente.

» Sequitur tertia Radix ex parte contendentium profecta, quos si vltro resig-
» nare voluerint; verisimile omnino esse debet ex hoc insignis meriti prçclarissimo
» opere, quo nullum Deo gratius efficere possunt, etiamsi martyrium forte subie-
» rint, sempiternam gloriæ mercedem cum Christo consecutos, & in Beatorum
» sortem ac numerum adscribendos, cum ex copiosissima & exuberantissima cla-
» ritate tam celsi opus meriti proueniat, secundum cujus mensuram datur merces.
» O felices & fortunatos homines, quorum ita in manu est per vocis emissionem
» breuissimè Paradisum promereri, vitam æternam assequi & beatos esse. Sed con-

tra ô Miserrimos & non cœlesti brauio, verum potius ærumnis sempiternis dig- "
nissimos, si isto assequi pacto obstinatè refugiunt, si diuinum consortium vna dis- "
syllaba voce (cedo) recusant emere, si temporalem honorem quem non in pace "
obtinent, sed in maximo turbine & cordium angustia pluris apud se faciunt, quam "
diuinum Iudicium, diuinum timorem, aut Ecclesiæ per eos immanissimum scan- "
dalum. Quod si tantùm eos juuat temporalis honor, videant quàm amplissimus "
sit futurus honor ille, quem ex hac adipiscentur Cessione, per quam quandiu "
subsistent secula, eorum semper clarescet memoria, eorum fama vigebit. Con- "
tra verò si Christi sanctissimam & sacratissimam Sponsam Ecclesiam sic discer- "
pere certando perseuerauerint, verendum eis nimis est, ne pars eorum tandem "
sit cum reprobis inquiente Apostolo his qui ex contentione & qui non acquies- "
cunt veritati; *ira & indignatio, tribulatio & angustia.* Quinetiam quanto gradu "
celsiori extolluntur, tanto perniciosius delinquentes seueriorem perferent vl- "
tionem & majori in hoc mundo subjacebunt infamiæ, quemadmodum à Poëta "
præclarè & conformiter ad Catholicam dictum est veritatem. "

Omne animi vitium tantò conspectius in se "
Crimen habet, quantò major qui peccat, habetur. "

Et sicut vult Apostolus, duplici honore digni habentur hi qui bene præsunt, "
ita certè ex aduerso illi qui malè præsident, duplici ignominia notandi sunt, quia "
& plurimum sibi officiunt & aliorum procurant detrimentum, ideo per sapien- "
tem tremenda & terribilis denunciatur, horrendè & citò apparebit vobis, quo- "
niam Iudicium durissimum his qui præsunt, fiet, dubitare enim habent vehe- "
menter ne à plerisque peritis dicantur hujus pestis sæuissimæ & omnium scanda- "
lorum, malorumve hinc ortorum rei esse, cum per suam voluntatem si adesset "
totum in ictu oculi sedaretur, nil, vt ait Comicus, dicto facilius, suum tantum- "
modo dictum & ipsum perexiguum requiritur. "

Quod si ad tantam omnium redimendam stragem negant, plurimum vereri "
habent, ne tandem audituri sint, quod in Propheta legitur, *Sanguinem eorum de* "
manu vestra requiram. Porro cum aliæ viæ eos verisimiliter ad cessionem habeant "
compellere, & si nulla altera de causa, ista tamen, quod tandiu Ecclesiam lace- "
ram & dissipatam tenuerunt, nonne congruentius est, potius & honestius volun- "
tariè cedere, & vt in prouerbio est, vrgentem necessitatem in virtutem conuer- "
tere, quàm inuitum & renitentem de Sede depelli. "

Huc accedit præterea Pastoralis officij injuncta obligatio, quâ disjectum gre- "
gem congregare, dispersas & errabundas oues adunare debent, imò perditas "
quærere sollicitè & in humeris propriis ad ouile reportare juxta Christi parabo- "
lam de centum ouibus; quarum vnica errante Pastor vt eam requirat, derelin- "
quit in deserto nonaginta nouem. Et juxta acerbissimam exprobrationem quæ "
fit malis Pastoribus per Ezechiëlem, *Lac comedebatis & lanis operiebamini, quod* "
crassum erat occidebatis, quod infirmum fuit, non consolidastis, quod fractum, non alli- "
gastis, quod abjectum, non reduxistis, & quod perierat, non quæsistis, sed cum austeri- "
tate & potentia imperabatis eis, & dispersæ sunt oues meæ eo quod non esset Pastor, & "
factæ sunt in deuorationem omnium bestiarum agri. Ad quod postea subditur hor- "
renda de hoc neglectu vindicta. Ex quibus satis elucet boni Pastoris id esse, per- "
ditas oues quærere, dispersas & dissipatas in vnum colligere. Sed vt prædicta de- "
clarant, nulla via facilius, melius, aut perfectius hoc fieri potest in casu præsenti "
quàm cedendo, cum Cessio confestim vnionem ac pacem afferat, mansio in præ- "
sulatu semper dissipationem ac litem augeat. Postremo juxta Doctrinam Aposto- "
li, vt in humano corpore non sit Schisma, membra pro se inuicem omnia sollici- "
ta sunt, & si quid patitur vnum membrum, compatiuntur cætera. Ne capiti aut "
pedibus noceatur, manus sedulo tuetur, & semetipsam exponit. Contra verò "
ne manui, aut cæterorum alteri sit læsio, celeri fuga prouident pedes ipsi, & "
sui & aliorum periculum oculi circunspiciunt ac præcauent. Quid auris? nonne "
attentè auscultat, ne aliunde erumpant ad nocendum insidiæ, sicque compagem "
Corporis, & ejus pacatissimam harmoniam in qua salus & vita est, & cuncta pro "
viribus membra seruant ac protegunt, & si violata fuerint, reintegrare quam- "
primùm toto studio festinant. Et cum hæc allegoricè ad mystici Ecclesiæ cor- "

» poris instructionem sint posita, sicuti ipsemet docet & aptat Apostolus, *vos estis*,
» inquit, *Corpus Christi & membra de membro*, nonne est absurdissimum, imò into-
» lerabile, cum pacem & concordiam Ecclesiæ contra membra quærітent extre-
» ma vigilantia, & capiti ad hoc ipsum subseruiant, caput ipsum ex quo vnio pen-
» det in toto corpore ac membris, vnitas Spiritus, salus & regimen ac vegetatio,
» pacem istam non quærere, verum potius soluere & à membris eripere, aut jam
» solutam saltem in corporis vniuersi exitium construere. Audiamus Ciceronem,
» *quem*, inquit, *discordiæ, quem cædes Ciuium, quem bellum Ciuile delectat, cum ex nu-*
» *mero hominum ejiciendum, ex finibus humanæ naturæ exterminandum puto.* Et certè
» Bellum istud plusquam Ciuile est, Quod siquis aperto nomine velit appellare,
» domesticum furorem dicere poterit, in quo non Ciuis cum Ciui, affinis cum
» affini, sed quod furoris omnino & dementiæ est, caput cum membris propriis
» & corpore, membra quoque aduersum se, nec minus aduersum caput prælian-
» tur. An non igitur dementis est in semetipsum sæuire & violentis manibus pro-
» pria membra truncare, ac persequi? quonam modo durabile erit Corpus Ec-
» clesiæ, si non tantum ab hostibus extrinsecus, sed à proprio capite, membris ac
» partibus suis dirumpitur, laceratur & scinditur. Si pes, manus, aut oculus, quia
» corpus scandalisat, abscindi atque projici præcipitur, vnde capiti libertas, vt
» hoc impune faciat? *Potestatem*, inquit Paulus, *nobis dedit Deus in ædificationem &*
» *non in destructionem.* Quare alibi ait, *abscindantur qui nos conturbant.* Ecce nedum
» Cessionem, sed abscisionem dixit, & vt se significaret nemine prorsus exempto
» vniuersaliter loqui, Audite quod adjectum est, *Qui autem vos conturbat, porta-*
» *bit Iudicium quicunque est ille.* Vt ergo cum Apostolo concludamus, si inuicem
» mordetis & comeditis, videte ne ab inuicem consumamini. Et tanta de princi-
» pali tertia parte.
» Restat 4. Consideratio principalis ex miseranda nimium & lugubri Ecclesiæ
» desolatione, & assidua per eam hujus viæ postulatione. Nam quis pectoris adeo
» adamantini est, quis ferino tigridum lacte sit pastus, quem non Matris Eccle-
» siæ moueant, ac emolliant diræ nec enarrabiles miseriæ? quis piæ matris Filius,
» Matrem suam longo annorum spatio aduersâ valetudine in grabato decumben-
» tem, pressam languore maximo, dolore acerbissimo affectam, & jam deducto
» capite membrisque à se inuicem diuulsis propè semiuiuam tunc non abhorreat?
» quis ei non condoleat & misereatur? quis opem suam deneget imploranti? quis
» non ex hoc cruciatu totis eam conatibus erigere maturissimè festinet, fingamus
» eam nobiscum sic loquentem & suas edisserentem angustias. *O Filij Charissimi*,
» quos genui, quos peperi, & iterum parturio, donec in vobis formetur Christus,
» quos visceribus gestaui, quos vberibus alui, quos à primâ origine corporali filios
» iræ genitos, & in mortem abeuntes, Ego melior Genitrix secunda Natiuitate
» spiritali in filios adoptionis, in vitam & gratiam reformaui. Cernite mœrores
» meos, cernite anxietates, attendite & videte si est dolor sicut dolor meus. Ego
» illa quondam præpotentissima, opulentissima & florentissima Regina, Domina
» Gentium & Princeps Prouinciarum, quam metuebant tyranni, colebant Impe-
» ratores, Proceres venerabantur, adorabant Reges, cui omnes Tribus & Lin-
» guæ Nationum vnanimi jugo seruiebant; quæ latissimè imperans in omni gente
» & populo primatum tenui: quæ & sublimium colla, & superborum cineres vir-
» tute calcaui, nunc, vt videtis, languida, egens, deserta, jaceo, auxilium ab
» omnibus per viam transeuntibus exposco. Et non est, qui consoletur ex omni-
» bus Charis meis. Quid filios procreasse, quid fœcundam fuisse profuit? In meas
» fœcunda fui miserias, filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me, &
» non modò spreuerunt me, sed pugnauerunt contra me, & non solum pugnaue-
» runt, sed & vulnerauerunt me, nec tantùm vulnerauerunt, verum & relictam
» & nudam spoliauerunt, meamque inconsutilem vestem sibi diuiserunt, ne-
» que vestem tantummodo, sed caput dimidiatum, membraque pœne omnia cru-
» deliter ab inuicem distraxerunt. Videte caput diffisum in duo media, videte
» cruentam plagam, quam vix vt ego video, præ horrore aspicere potestis, sed
» forti este animo, quid ora hinc auertitis? retorquete huc faciem, diuersos à
» me oculos rursum in meos referte conspectus, jam abominandissimam videbitis,
» intus aspicite, introrsum versos figite intuitus, nihil est, quod vidistis. Quid
hæretis,

hæretis, quidve refugitis, spectate confidenter, omnia apertissimè videbitis, « nulla obstant velamina, nulla ligamina, plaga enim non est circumligata nec « curata medicamine, nec fota oleo. Nullum adhuc remedium post tanti cursum « temporis admotum gesto, contemplamini igitur veteris plagæ liuorem, tabidam « saniem, ossa cranei putrida, carnem emortuam, vermes ex cerebro ipso grege « cumulatissimo erumpentes, & ex celeris medelæ defectu vulnus ad curationem « supramodum difficile, & cum caput adeo ægrum sit, quæ sanitas esse potest in « membris cæteris? Sanè & ventrem doleo, & vix anheli pectoris incommoda fe- « ro. Vtque cuncta vno verbo expediam, à planta pedis vsque ad verticem nulla « est in me sanitas. Videte roseos olim meos vultus, genas purpureas, nunc in de- « formem macrum pallorem conuersos esse. Videte clara lumina & sideribus de- « core similia, nunc in terra jugi fletu dejecta, lætissimum olim frontem nunc ru- « gis indecentibus & nubilâ tristitiæ caligine obductam. Quæ si mihi ab ex- « terius inflicta essent hostibus, quanquam acerbissima sint, multo tamen æ- « quiore paterer animo: sed id ægerrimè fero, quod à propriis filis, in quos « nihil commiseram, & quos per omnia, gratè, piè, dulciter, benignè & « indulgenter & maternè tractaueram, quos ad maximas copias, honores ac « dignitates extuleram, ista mihi pro mercede referuntur. Quamobrem per has « lachrymas, per si quis vestræ parentis in vobis amor est, si quis honor, si qua « cura, per quantum vobis cordi est Catholica Religio, quantum salutarissima sa- « cramenta, quæ me vobis ministrante suscepistis, per quantum vestram salutem, « quæ sine me nulla esset, diligitis, his me certissimè malis eripite, & tandem mi- « seremini saltem vos amici mei, si quis tamen mihi restat jam amicus, quem hæc « tanta Matris tangat injuria. Excutite hanc corpore, & quæ hactenus infuit, de- « sidiam expellite, si me saluam esse vultis, si me ex isto periculo vnquam reuocare, « in paupertate succurrere, nullas protestationes aut dissimulationes vltra morbus « expectat. Iam vix pauca singulorum effari valeo: ita vehementer angor, & ma- « jori quàm pariens dolore torqueor. Vos autem qui de miserabili meo capite cer- « tatis, parcite tandem laceræ & semimortuæ, vestros ad compassionem flectite « animos, Matrem vestram sic impiè discerpere aliquando desinite. Et si vos vllæ « postea mouêre miseriæ, hæ moueant. «

Si his vobiscum vocibus Ecclesia, quis tam ferrei animi, qui non commise- « resceret? quis non emollito corde moueretur? quis non eam exaudiret, & suis « acquiesceret postulatis? Ipsa vos quotidiè gemitibus assiduis, & querulosis ni- « mium suspiriis sic alloquitur. Quid enim aliud sonat vox omnium fidelium sine « intermissione Cessionem clamantium, quid Litteræ, vota, preces, quid omnis « Gradus hominis, omnis ætatis, ordinis, sexus, & conditionis aliud postulant? « quos sacrato instigante Spiritu sic vnanimiter loqui credendum est. Caueant « itaque sibi illi ad quos res pertinet, ne eis improperetur illud quod Stephanus ait « ad Iudæos, *Dura ceruice & incircuncisis cordibus & auribus vos semper Spiritui sancto* « *resistitis?* Imò consensus iste & vniuersalis acclamatio fidelium pro via ista videtur « æquiparari quodammodo Concilio Generali, & ei obtemperare debent partes « tanquam cuidam Dominæ voluntatis super hac re Iudicio aut significationi. Qua- « re si eos non mouent rationes paulò ante inductæ, saltem Matris Ecclesiæ mœ- « stæ moueant querelæ & jugis obsecratio Et quartæ nostræ Radicis hic finis est. «

Hæc verba, Pater Beatissime, super via cessionis, ejusque super alia præcel- « lenti ad hanc partem idoneitate, vestræ Beatitudini scribere libuit, vt vobis elu- « cesceret apertius in hac parte nostra opinio, in quibus si quid fortasse durius aut « asperius insonuit, id ardentissimo zelo Domus Dei qui nostras mentes comedit, « & non irreuerentiæ, aut de persona vestra sinistræ suspicioni adscribatis. De qua « in hac materia præ cæteris singularem & maximam gerimus confidentiam, & in « hac etiam via Cessionis. Sed, Pater Beatissime, nobis sic erat loquendum, qui tam « multorum annorum longa experientia didicimus suauia blandiciarum lenimen- « ta tam inueterato morbo nihil proficere posse, cum nec etiam recenti profue- « rint, sed magis in deterius quàm in melius ipsum adduxerint. Quare acriora « jam sunt quærenda medicamina, quæ primo quidem occursu fortè aspera viden- « tur, sed vbi tentata erunt, & mitia satis apparebunt, & optatam celeriter afferent « salutem, dummodo ea tentare & ad modicum perpeti non pigeat.. Ecce pro ma- «

» nus nostræ aut digiti sanitate nos secari patimur, & pro vestri & pro capitis nostri
» sanitate nihil patiemur, sine quâ corpus ipsum languescere quàm viuere magis
» putandum est. Sed & id scire volumus, vestram Beatitudinem, quod qui quid-
» quam vrgentius fortasse dictum est, non tam propter vos dictum esse, quem satis
» voluntarium non multis egere scimus stimulis, quàm propter alteram partem
» quam fortasse remissiorem & torpentem excitari oportebat altiori voce. Deest dies, mensis, annus, quo data est hæc Epistola, sed satis constat datam fuisse hoc anno perque Nuncios Vniuersitatis, Auenionem latam.

Has porro Litteras quas Vniuersitas Parisiensis Benedicto primum direxit, easdē postea paulum immutatas & correctas, & maturiori deliberatione ad omnes fideles scripsit, postquam intellexit Benedictum viæ Cessionis nullo modo acquiescere velle, etiam acquiescente toto Collegio Cardinalium. Quia verò non defuerunt multi obtrectatores, qui viam istam procedendi contra supremum Pontificem arguerent, multa quoque scripta edita sunt ad eximendum ab omni crimine processum Regis & Vniuersitatis. Et ex vno eorum; quod sic incipit *Nunc Reges intelligite*, Quia *omne Regnum in se diuisum non stabit*, quodque legitur in MS. Codice Victorino notato p.10. 686. sic habetur fuisse processum.

Si consideremus quomodo Concilia Generalia fuerunt hactenus celebrata, istud Concilium debet censeri nedum Concilium Generale, imò Concilium Generale bene solemne. Nam Papa Benedictus requisiuit Regem quod vellet sibi dare consilium super modo habendi pacem & vnionem in Ecclesia Dei & sedatione hujus Schismatis. Rex verò attentâ arduitate negotij consultus deliberauit vocare omnes Prælatos Regni sui, vt consultius posset videre in hac materia, quid agendum. Et scripsit hoc Benedicto, qui per Litteras suas rescripsit Regi quod bene placebat sibi, & præcepit Prælatis Regni residentibus in Auenione quod ipsi venirent ad mandatum Regis. In quo Concilio fuerunt duo Patriarchæ qui in regno tenent Ecclesias in commenda, sex Archiepiscopi, & 40. & vltra Episcopi, Abbates notabiles, Magistri in Theologia & DD. diuersorū Studiorum vsq; ad numerum centum & decem personarum. Et cum hoc, Rex voluit quod Vniuersitas Parisiensis super hoc quantum maturius posset fieri, videret: & quia & isti omnes valde paucis exceptis, si qui sint, conuenerunt in hoc quod via Cessionis amborum concertantium est via sola, per quam radicitus potest deleri Schisma & haberi pax & vnio in Ecclesia Dei, & quod ita erat Papæ per Regem consulenda. Et si Benedictus ipsam renueret, esset per Regem omnibus viis quibus fieri posset, Canonicè ad effectum deducenda. Et in ista conclusione fuerunt omnes DD. Cardinales exiscentes in Auenione qui erant in numero 20. vel 22. vno excepto post multas discussiones & deliberationes vicibus repetitis super hoc habitas. Quam deliberationem significauerunt Nunciis Regis solenniter missis. Et Rex postmodum conclusionem istius Concilij intimauit Regi Castellæ, non vt prædictus Rex Castellæ istam sequeretur, nisi in quantum videret ipsam fore rationabilem. Et in præsentia dicti Regis Castellæ rationibus & motiuis facientibus pro ista Conclusione solenniter & ad longum recitatis per Ambassiatores solennes Regis Franciæ in præsentia Nunciorum Papæ & multorum solennium Prælatorum, Magistrorum, Doctorum & Baronum Regni Castellæ ipse Rex habitis super hoc pluribus consiliis & deliberationibus conclusit in effectu eodem modo vt videtur, quo fuerat conclusum in Concilio Franciæ. Et de hoc etiam certificauit Rex Franciæ Regem Arragoniæ & Nauarræ, qui solenniter & publicè omnia ista audiuerunt, & idem etiam fecit Regi Scotiæ qui omnes scilicet de obedientia erant Benedicti.

Anonymus quidam in MS. Gemmeticensi viam cessionis omnibus excogitatis aut excogitabilibus anteponit, ob id maximè quia, jus contendentium erat in-
» decisibile. *Quilibet*, inquit, *horum* contendentium de Papatu debet se reputare
» habere dubium probabile de jure suo, cum tot Clerici in tanto numero per to-
» tum mundum de hoc dubitent: & est dubium inuolutum & inexplicabile & inde-
» cisibile, vt cuilibet satis constat, quod nec vsque nunc à tempore Schismatis quo
» sunt 19. anni decidi potuit, & ex temporis diuturnitate adhuc factum est magis
» indecisibile, quod partes magis obstinatæ sunt ab vtraque credentia, & factum
» antiquius: quinimo facta sunt contraria in principali actu & casus diuersimodè,

imò contrariè à partibus recitatur. Vnde ex diuersitate facti sæpenumero ius inducitur. C. si ex pluribus vnus ap. l. 1. & sic quilibet eorum debet se reddere dubium. Nec sumus in casu Gloss. 24. q. 1. in fin. quæ dicit quod fortè excusantur de Schismate duo Papæ quorum quilibet credit apud se esse Ecclesiam, quod hîc nullus dicet se reputare certum de hoc vt dictum est, imò dubium.

Sub initia tandem anni 1395. clarè significauit Benedictus se Papatum nunquam abdicaturum. Hactenus enim fecerat spem aliquam pacis & vnionis. Verum vbi seriò ad interrogata respondendũ fuit, seriò quoq; respondit se viæ Cessionis quã Rex, Vniuersitas, Ecclesia Gallicana & multi Principes conuenientiorem esse judicauerant, nunquam subscripturum. Per aliquot ergo menses cum eo Legati Regij, Cleri Gallicani & Vniuersitatis, quos anno superiore missos docuimus, egerunt de pace, deque modis illius reducendæ, quos se priusquam cum Cardinalibus aliis ad Electionem Conclaue subiret, accepturum promiserat, ipsamque etiam Papatus abdicationem. Quam in rem conscripta fuerat Schedula, ab omnibus Cardinalibus atque ab ipso etiam subsignata, quam ad annum superiorem retulimus: hanc illi reuocabant in memoriam, exigebantque vt staret promissis, quibus juramento tenebatur. Negabat ille se teneri: nec deerant Theologi, qui non teneri contestarentur, nisi sub conditione, scilicet si prius tentatæ omnes aliæ viæ non profecissent, tunc enim Cessionem accipiendam. Importunè ergo flagitantibus Legatis prædictis Responsionem, hanc primam dedit Benedictus, Ducibus, Bituricensi, Burgundiæ & Aurelianensi à Rege missis.

Prima Responsio Papæ ad viam Cessionis facta 20. Iunii.

Benedictus Episcopus....... cum dudum ad procurandum & accelerandum scissæ Dominicæ vestis inconsutilem vnitatem, & senescentis erroris sæuam, profugandam, eradicandamque Deo Actore perniciem ante meæ ad summum Pontificatum vocationis primordium, maximos labores & prolixas vigilias meæ solicitudinis instantia subiisset, tandem nobis ad summum Apostolatus apicem Diuinâ, licet inuitis, dispositione vocatis, & eo magis ad eliminandam pestilentissimi morbi molem vigilantibus & intentis, quod ab eo cujus gerimus vices in terris ejusque negotium ventilatur, recepturi sumus, ob hoc ei de constanti & officiosâ cura & exquisita solertia, meritum, aut quod absit, de negligentiâ, aut pusillanimitate supplicium, Charissimus in Christo filius noster Carolus Rex Francorum illustris, Ecclesiæ Dei pugil inuictus & defensor solicitus, à nobis iteratis vicibus super hoc cum instantia requisitus, ipsius Ecclesiæ compassus gemitibus & afflictionibus diuturnis insignes Duces nobilis prosapiæ claritate sublimes, Dilectos videlicet filios, Ioannem Bituricensem, Philippum Burgundiæ patruos, & Ludouicum Aurelianensem fratrem ipsius Regis solenniter destinauit, Religiosæ Deuotionis & zeli Principis erga eandem Dei Ecclesiam, quod nobis non erat incognitum, affectum & constantiam exponentes, & alia nonnulla quæ ad reformationem dictæ Ecclesiæ vnitatis tendere videbantur super quibus cum venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus collatione & tractatu ac deliberatione præmissis, ipsisque præsentibus & aliis certis tam Clericis quàm laicis de consilio dicti Regis viam & modum rationabilem & salubrem ad processum & integritatem ipsius Ecclesiasticæ vnionis eisdem Ducibus duximus offerendum sub hac forma. Videlicet quod nos cum fratribus nostris prædictis ex parte vnâ, & aduersarius Ecclesiæ Dei cum suis Anti-Cardinalibus ex altera in loco idoneo ad id eligendo sub fidâ & securâ protectione dicti, cui ad hoc opportunitas plus se offerret, conueniremus personaliter pro tractanda & Christo Duce consequenda prædicta Ecclesiæ Dei vnitate, & tunc nos viam seu vias conuenientes panderemus, quibus optata vnio in Dei Ecclesia celerius sequi posset. Quas aperire vsque ad mutuam conuentionem hujusmodi existimamus & credimus nullatenus expedire: Imò eas publicare, etiam bono vnionis perniciosum impedimentum afferre propter multa, quæ contra vias expressas machinari posset illorum pestilens & omnino præcauenda versutia, quæ zizaniam & scandalum potius quam vnitatem in sancta Dei Ecclesia sese moliuntur, præsertim cum de intentione Aduersarij certitudo nulla penitus haberetur. Verum Duces præfati præmissum modum seu viam non acceptantes, postea viam Cessionis per Nos & Aduersarium nostrum prædictum faciendæ pro parte dicti Regis suique Consilij aperuerunt, nos requirentes quod prætermissis

„ omnibus viis aliis tactis & motis hanc tantummodo acceptare vellemus. Ac nos „ attendentes quod dicta via Cessionis pro sedandis Schismatibus nec à Iure sta„ tuta, nec à SS. Patribus in Dei Ecclesia in simili casu practicata: quinimò vt in „ Gestis Romanorum Pontificum & alibi legitur, vt non conueniens aliquando „ repulsa, ne in acceptatione viæ hujusmodi in tanto Dei & Rom. Ecclesiæ & „ omnium fidelium negotio, quanquam indigestè & improuidè de nouo forsan at„ tentaretur, quod posset non solum in Dei offensam, damnum Ecclesiæ, Exem„ pli perniciem, contemptum clauium, ac Censuræ & Ecclesiasticæ libertatis læ„ sionem, scilicet in Ecclesiæ scandalum, Prælatorum & aliorum Catholicorum „ Principum Christique fidelium omnium, qui veritati & Iustitiæ partis nostræ „ adhæserunt, quatenus & adhærent, ignominiam redundare. Ac ne ex hac qui„ dem vulgari opinione pertinax obstinati aduersarij prædicti suorumque sequa„ cium in majoris obdurationis accederet perniciem & augmentum; Et ne, quod „ absit, parti nostræ Iustæ adscribi contingeret, quod propter diffidentiam Iuris „ nostri hæc via Cessionis aliis viis prætermissis à nostræ Obedientiæ filiis nobis „ oblata & per nos consuetè acceptata fuisset, cum suspecta sint abjicienda reme„ dia, quæ veris sint periculis grauiora, præsertim ex requisitione resignationis „ viæ per memoratos Duces, vt præfertur, generaliter facta de modo Cessionis „ hujusmodi & Electionis summi Rom. Pontificis ac aliis plurimis præcedentibus „ & consecutiuis vnionem ipsam, & ad eam minimè apparebat. Idcircò audita „ apertione dictæ viæ Cessionis petiuimus modum practicandi eandem viam per „ Duces prædictos nobis explicari; vt apparere posset, qualiter ex ipsis optata Ec„ clesiæ vnio sequeretur, Offerentes nos super hoc deliberatione præhabita sine „ longa dilatione vel quoquam temporis subterfugio taliter respondere, quod „ Rex & Duces præfati ac alij quicunque Catholici deberent meritò contentari, „ cum in hoc nostra tota versetur intentio, vt per viam seu vias rationabiles, Iuri„ dicas & salubres animabus dicto Schismati finis imponatur, ac vnio proueniat „ in Ecclesia S. Dei. Quæ quidem Responsio & petitio nostræ non fuerunt à dictis „ Ducibus acceptatæ, nec practica dictæ viæ Cessionis nobis per ipsos extitit „ declarata.

„ Verum licet nos in conscientia & quoad Deum certi simus de Iure nostro, & „ veram notitiam habeamus, quod cum aliis Cardinalibus de quorum numero „ tunc eramus, interfuimus personaliter in Conclaui Romæ & exinde in aliis hu„ jusmodi factis dum agebantur, in quibus stat veritas facti & ex quibus jus oritur, „ nihilominus vt de nobis ipsis, ac tactis & expressis per nos rationibus supradictis „ justificatio & satisfactio pateant, non solum dictis Regi & Ducibus ab eo missis, „ quos tam ipsorum quàm pro tantorum suorum exigentibus præclaris meritis in „ visceribus gerimus charitatis, prout nos & Rom. Ecclesiam ad id teneri fatemur; „ sed etiam cunctis aliis mundi Principibus ac omnibus Christianæ professionis „ fidelibus. Et ne quisquam nobis impingere valeat, quod eminentiam hujus sta„ tus quam teste Deo non appetiuimus, per alicujus nefandæ ambitionis viam con„ tendamus pertinaciter retinere, appareatque pura & cordialis affectio, quam ad „ vnionem hujusmodi habuimus & habemus continuè, ac disponente Domino ha„ bere intendimus incessanter, offerimus dicto Regi & Ducibus, aliisque Princi„ pibus ac toti populo Christiano, nostramque in hac parte intentionem declara„ mus. Quod si per supradicta per nos jam tacta & oblata vnitas Ecclesiæ haberi „ non possit, postquam, vt præfertur, conuenerimus cum dicto Aduersario & se„ quacibus suis loco prælibato, cum consilio fratrum nostrorum certas personas „ Deum timentes & zelum bonum ad Ecclesiæ vnitatem habentes in certo nume„ ro eligemus, vt etiam Aduersarius prædictus totidem personas pro parte sua eli„ gat, quæ simul conuenientes cum electis à nobis, juramento prius præstito per „ easdem debere diligenter & fideliter in negotio hujusmodi procedendo ad so„ lum Deum & Ecclesiam habentes respectum, amore, odio, timore cessantibus, „ quibuscunque infra certum terminum præfigendum, & auditis & examinatis „ facti & Iuris vtriusque partis rationibus, eisque rectâ intentione discussis prout „ qualitas negotij patitur & requieuit, declarent, quis nostrum duorum jus ha„ beat in Papatu cum certa & sufficienti submissione de tendo & obseruando „ quidquid per dictas personas, vt præfertur, electas, vel earum duas partes de-

claratum fuerit seu etiam definitum adhibitis hinc inde prouisionibus in præmissis, necessariis & vtilibus seu etiam opportunis ad accelerationem & firmitatem negotij, ad tollendum dubia & submouendum impedimenta & scandala ex gestis præterito tempore per vtramque partium vel ex declaratione ipsa etiam circa futura verisimiliter sequi possent. Etsi per præmissa, vel eorum aliqua finis hujusmodi Schismati, quod absit, non valeat imponi, antequam partes sine fructu optatæ vnionis abirent sic à conuentione in loco prædicto facienda inuicem separatæ, offerimus nos eo casu aperire & prosequi cum effectu viam seu vias rationabiles, honestas & juridicas, per quam seu quas sine Dei offensa, exempli pernicie ac Ecclesiæ Romanæ & fidelium scandalo finis conueniens imponatur Schismati, & vera vnio ac sincera tranquillitas in Dei Ecclesia haberi possit, & in promissionibus sic dare operam efficacem, quod ipsis Regi & Ducibus ac cunctis Christi fidelibus apparebit, quod per nos non remaneat, nec etiam remanebit quominus Ecclesia Dei consequi valeat vnitatem. Hæc responsio lecta & publicata 20. Iunij anno 1395.

Habito hoc Responso & voce & scripto Legati Regij & Vniuersitatis cum Cardinalibus habitâ super eo maturâ deliberatione & consultatione concluserunt iterum ex vnanimi omnium præterquam vnius Cardinalis consensu insistendum esse viæ Cessionis, eamque meliorem breuiorem & conuenientiorem esse. Promiseruntque omnes Cardinales, vno dempto, se viam illam vnam pro posse prosecuturos & ad finem perducturos. Quibus sic actis, iterum DD. Duces Papam conueniunt, quanta possunt humilitate supplicant vt compatiatur Ecclesiæ, misereatur tot animarum in deplorando illo Schismate pereuntium, denique meminerit juramenti, quod in introitu Conclauis cum aliis Cardinalibus præstitit, se vias omnes tollendi Schismatis, etiam ipsam Cessionis viam amplexurum, nec se perjurio notari sineret. Ad hæc ille respondet se nullatenus juramento teneri, nec perjurum posse dici, rationesque etiam scripto tradit à quibusdam Clericis suis & familiaribus adinuentas; & tale Scriptum legitur in eodem MS. Victorino, cum hoc titulo *Commentum non Auerroïs sed Glossa Aurelianensis facta per quosdam fautores Schismatis Papæ Clericos & familiares.*

SCRIPTVM DE IVRAMENTI PAPALIS EXPLICATIONE.

In Iuramento duo sunt attendenda. 1. Quod ibi absolutè promittitur, ab omnibus Dominis obseruatio & procuratio omnium viarum vtilium & accommodarum ad vtilitatem Ecclesiæ & vnionem. 2. Sub conditione promittitur à quolibet Dominorum, si videlicet assumptus fuerit ad Apostolatum, quod non solum seruabit & procurabit omnes alias vias vtiles & accommodas vnioni sed etiam faciet postea Cessionem, si majori parti Dominorum hoc pro bono Ecclesiæ & vnionis prædictæ videatur expedire. Et licet non ponatur ibi formaliter hoc Aduerbium *Postea*, est tamen æquiualenter, vt clarum est, quia dicitur ibi *vsque ad Cessionem, &c.* Vsque autem non solum secundum propriam significationem Grammaticalem, imò secundum vsitatum modum loquendi Theologorum, Canonistarum, Legistarum & Philosophorum, dicit & notat ordinem prioris ad posterius. Ex quibus manifestè infertur quod ille qui assumptus est ad Apostolatum, debet primò attentare omnes alias vias quas secundum discretionem & conscientiam credit esse vtiles & accommodas vnioni. Quibus propter malicias hominum deficientibus & desperatis debet consentire postremò viæ Cessionis, quamvis illa via periculosa sit, prout potest patere ex rationibus aliàs ad hoc factis. Propter quod magnam Dei indignationem meritò incurrunt tanquam pessimi præuaricatores & futurorum Scandalorum præparatores Ecclesiam Dei multis tribulationibus & futuris periculis exponentes, qui vias discussionis veritatis impediunt. Istum autem modum & ordinem procedendi, i. vid. per viam æquitatis & agnoscendæ veritatis: quæ viæ essent proculdubio vtiles Ecclesiæ & vnioni. Et vbi omnes illæ viæ apparerent per filios perditionis tactæ impossibiles, tunc per viam Cessionis Papa ex dictamine conscientiæ & Legis Diuinæ ex præcepto scilicet Charitatis obseruare teneretur, siue jurasset, siuè non. Nec ad oppositum potest obligare vllum Iuramentum, scilicet nec potest esse iniquitatis vinculum, prædictum tamen Iuramentum nil mali faciendi prætendit sed bonam conscientiam. Supposito ergo quod obligatorium est, statim consequens est, quod si Papa prætermitteret, vt puta immediatè acceptando cum effectu viam Cessionis, nisi

„ de aliis viis ex toto desperaret, ipse perjurus esset, quia videlicet jurauit seruare
„ & procurare omnes vias vtiles & accommodas ad vnionem: quod non implet, si
„ absque aliis viis statim cederet. Similiter DD. Cardinales virtute Iuramenti
„ obligantur ad illud quod fuit absolutè ab omnibus promissum, videlicet ad ser-
„ uandum & procurandum omnes vias vtiles & accommodas ad vtilitatem Eccle-
„ siæ & vnionem prædictam, etiam ante Cessionem. Et de hoc deberent requiri.
„ Si dicatur, sicut aliqui ineptè intelligunt quod Papa virtute Iuramenti sui tene-
„ tur facere Cessionem, quandocunque majori parti Cardinalium videbitur expe-
„ dire vnioni, hoc non est verum. Nam illud nec verbaliter, nec sententialiter
„ continetur in Iuramento, vt clarum est intuenti. Ergo virtute Iuramenti non
„ tenetur ad illud. Item hoc supposito sequitur inconueniens & contrarietas in
„ articulo. Ponatur enim quod majori parti Cardinalium videatur expediens,
„ quod Papa ante omnes alias vias accommodas vnitati Ecclesiæ & vnioni, faciat
„ cessionem,&c. implens voluntatem ipsorum, in prima parte erit perjurus conue-
„ niendo & violando illud quod in primo loco jurauit, videlicet seruare & procu-
„ rare omnes vias,&c. Item esto, quod tamen non est verum, quod simpliciter
„ Papa jurasset quod quam cito DD. Cardinalibus videretur expedire, ipse re-
„ nunciaret, nihilominus si aliquis postea sequeretur euentus, ratione cujus im-
„ pletio juramenti vergeret in deteriorem exitum, ipse non teneretur, quod ju-
„ rauit, implere. De hoc habentur textus & dicta Doctorũ extra de Iuramento. Ad
„ quod etiam notetur Dictum S. Doctoris 2.2.q. art.7. ita dicentis in solutione
„ Quæstionis, *In juramento*, inquit, quod præstatur de his quæ sunt fienda,& à no-
„ bis obligatio cadit super rem quam quis juramento: asseruit tenetur enim quis vt
„ faciat verum esse id quod jurauit, alioquin deest veritas juramento. Si autem
„ talis est res, quæ in ejus potestate non sit, deest juramento discretionis Iudi-
„ cium, nisi forte id quod erat ei possibile quando jurauit, ei redditur impossibile
„ per aliquem euentum, puta,&c. tunc enim videtur excusatus esse à faciendo
„ quod jurauit, licet teneatur facere quod in se est. Si verò sit quid possibile fieri,
„ sed fieri non debet, vel quia est per se malum, vel quia est boni impeditiuum,
„ tunc juramento deest Iustitia, & ideo juramentum non est seruandum in eo casu
„ quo est peccatum vel boni impeditiuum. Etenim vtcumque horum vergit in de-
„ teriorem exitum, & finaliter sic concludit. *Sic ergo*, inquit, *est dicendum quod*
„ *quicunque jurat aliquid se facturum, obligatur ad illud faciendum ad hoc quod veritas*
„ *impleatur*: scilicet quod alij duo comites assunt, scilicet judicium & Iustitia. Item
„ eodem art.ad 2.art.dicit quod juramentum potest vergere dupliciter. Vno modo
„ quia ab ipso principio habet pejorem exitum,&c. alio modo vergit in deterio-
„ rem exitum propter aliud quod de nouo emersit, quod fuit impræmeditatum,
„ sicut patet in juramento Herodis, qui jurauit puellæ saltanti se daturum quod
„ petiisset. Hoc enim juramentum potuit esse à principio licitum intellecta debita
„ conditione, scilicet si peteret quod dare deceret, sed impletio fuit illicita.

Ne quid autem intentatum relinquerent Legati Regij, effecerunt vt DD. Cardinales Papam adirent, & se cum illo de via Cessionis conuenisse demonstrarent. Illi igitur Collegialiter omnes vno dempto ad eum accedunt, intimantque se adhæsisse prædictæ viæ, vt meliori, breuiori & conuenientiori, nullamque aliam tam breuem esse & vtilem. Quamobrem supplicant, vt eidem ipse adhæreat. At ille, vt prius negat se vnquam ei adhæsurum, quin prius aliæ viæ tentatæ fuerint. Exprobrat illis suum perjurium, verbisque comminatoriis inhibet, ne scedulæ Conclauis suscribant, aut illi viæ se submittant. Vt patet ex Bulla inhibitoria, quam ad annum superiorem retulimus, quæque huc est reuocanda.

Hinc ergo illi cum Legatis Regiis & Vniuersitatis rursus Consilium habent, & post maturam consultationem omnes adeunt Pontificem, flexisque genibus orant nomine Regis Francorum, Cleri Gallicani, Collegij Cardinalium, omniumque fidelium Christianorum, vti se flecti sinat & exorari. Sed nihil impetrant. Hancque ille eis Responsionem 28. Iunij scripto tradit.

2. Responsio Benedicti. Benedictus Episcopus...... Quamvis nuper dilectis filiis Ioanni Bituricensi Philippo Burgundiæ Patruis & Ludouico Aurelianensi fratri Charissimi in Christo filij Caroli Francorum Regis Illustris ad Nos super facto vnionis in Dei

Ecclesia procurandæ per eundem Regem specialiter destinatis explicauerimus « die 20. hujus mensis, & in scriptis dederimus intentionem nostram super viis & « modis tenendis & obseruandis ad vnionem prædictam procurandam, quas vias « credimus esse Iuridicas, honestas, vtiles & sufficientes ad tollendum tanti Schis- « matis scandalum & vnionem habendam, adhuc tamen superabundanter decla- « rando mentem nostram circa præmissa, ipsis Ducibus in nostra præsentia con- « stitutis dicimus, quod Nos dictas vias prosequi intendimus toto posse & alia « facere quæ ad id fuerint necessaria & etiam opportuna provt nobis incumbit ex « debito officij nobis commissi, & aliter in quantum virtute cujusdam schedulæ « factæ in Conclaui teneamur. Et sic in præmissis Christo Duce dabimus operam « efficacem laboribus adhibitis continuis indefessis, quod ipsi Regi & Ducibus ac « toti Christianitati apparere poterit, quod per nos non stabit, provt nec stetit, « quominus Ecclesia Dei vnionem consequatur optatam. Idcirco prædictos Re- « gem & Duces per viscera misericordiæ Iesu Christi cujus causa agitur, hortamur « & deprecamur, vt ipsi more progenitorum suorum pro Dei reuerentia & ani- « marum salute tanto bono procurando velint diligenter intendere, vias prædi- « ctas per Nos eis aliàs explicatas assumendo virtuosè & potenter prosequendo « vnà nobiscum, qui in præmissis Diuina Gratia suffragante exponere nos & no- « strum, & alia facere quæ hujusmodi negotij qualitas & conditio postulabunt & « requirent. In fine hæc adduntur in eodem libro MS. *Lecta fuit & publicata præ-* « *dictis DD. Ducibus de Mandato Papæ coram eo & Cardinalibus die Lunæ 28. Iunij* « *ann. prædicto.* «

Nihil ergo proficiebatur, nec pacis negotium promouebatur, Legatis in via Cessionis persistentibus, Pontifice illam recusante. Quare institerunt Legati Vniuersitatis, qui ibi aderant ex omnibus Facultatibus & Nationibus Deputati, vt in publico Consistorio audirentur: idemque DD. Duces & Cardinales supplicarunt, nec obtinere potuerunt. Postremò tandem importunis istis efflagitationibus vexatus Pontifex respondit per se licere, vt ingrederentur, sed ea lege, ne quid dicerent seu loquerentur. Itaque ad extremum fatigati Legati Consistorium ingressi post longam deliberationem, hoc tertium à Pontifice Responsum acceperunt die 8. Iulij.

Benedictus......... Quoniam sicut ad nostrum de nouo peruenit auditum, « 3. Responsio Benedicti. aliqui nobis impingunt, quod in 2. Responsione quam nuper fecimus dilectis fi- « lis Ducibus Ioanni Bituric. Philippo Burgundiæ patruis & Ludouico Aurelia- « nensi Germano Charissimi in Christo filij nostri Caroli Francorum Regis Fran- « ciæ Illustris, vbi diximus Nos super facto vnionis Ecclesiæ velle facere, provt « ex debito commissi Officij nobis incumbit, & aliàs in quantum virtute cujusdam « Schedulæ factæ in Conclaui teneamur, nolumus effectum obligationis ipsius « Schedulæ, idcirco ad serenandas mentes fidelium declaramus nostræ intentionis « nec fuisse, nec esse per prædictam Schedulam ipsam in Conclaui factam aut ejus « effectum suspendere, seu conditionem aliquam in ipsa apponere, vel circa ean- « dem aliquid immutare, sed eam juxta suum ordinem & tenorem seruare. Per " hoc autem non intendimus dictæ Schedulæ in aliquo derogare, nec ei adjicere " aliquod nouum robur, nec nos nouiter obligare. Et hanc nostram declarationem " volumus prędictæ nostræ Responsioni adjungi. "

Lecta fuit & publicata DD. Ducibus de Mandato Papæ coram eo & aliqui- « bus Cardinalibus Auenione die Iouis 8. Iunij anni prædicti. «

Instrumentum verò Cardinalium Regi & vię Cessionis adhærentium tale in « eodem MS. legitur. «

Nos omnes singuli S. Romanæ Cardinales propriis manibus in Cedula præ- « senti subscripti qui dudum vita functo felicis recordationis D. Clemente VII. « congregati pro Electione futura in Conclaui, ac provt tenemur, cupientes « abolere pestiferum Schisma, nunc, proh dolor! in Ecclesia Dei vigens, & ani- « marum saluti amputatis prolixarum viarum ambagibus prouidere ac procurare « totis viribus vnionem Ecclesiæ sanctæ Dei, promisimus & jurauimus ad S. Dei « Euangelia corporaliter per Nos & singulos Nostrum tacta provt continetur la- « tius in quadam Cedula per Nos in eodem Conclaui facta, & subscripta propriis « manibus cujus tenor sequitur in hæc verba, *Nos omnes & singuli* S. Romanæ «

„ Ecclesiæ Cardinales Congregati pro electione futura in Conclaui ante altare, in
„ quo Missa communis celebrari consueuit pro Dei seruitio, vnitate Ecclesiæ suæ
„ sanctæ ac salute animarum omnium fidelium promittimus & juramus ad sancta
„ Dei Euangelia corporaliter per Nos tacta, quod absque fraude, dolo & machi-
„ natione quibuscunque ad vnionem Ecclesiæ & finem imponendum Schismati
„ proh dolor! in Ecclesia tunc in quantum nobis erit laborabimus fideliter & di-
„ ligenter & quod nos quantum ad nos pertinet seu etiam pertinebit, & dabimus
„ Pastori nostro & Gregis Dominici ac Vicario Christi Domino nostro futuro
„ qui erit pro tempore, auxilium, consilium & fauorem nec ad impediendum vel
„ differendum præmissa dabimus consilium vel fauorem directè, vel indirectè,
„ publicè vel occultè. Et ista omnia & singula, & aliàs etiam vltra præmissa om-
„ nes vias vtiles & commodas ad vtilitatem Ecclesiæ & vnionem prędictam ejus-
„ dem sanè & veraciter sine machinatione, seu excusatione vel dilatione quacun-
„ que seruabit & procurabit posse tenus quilibet nostrum, etiamsi assumptus fuerit
„ ad Apostolatum etiam vsque ad Cessionem inclusiuè per ipsum de Papatu fa-
„ ciendam, si DD. Cardinalibus qui nunc sunt vel erunt in futurum de iis qui
„ sunt nunc vel majori parti eorundem hoc pro bono Ecclesiæ & vnitatis prędictæ
„ videatur expedire. Et ego Guido Episcopus Prenestinus suscripta juraui & pro-
„ misi & manu mea hîc subscripsi. Et ego Ioan. &c. Cum itaque assumpto ad sum-
„ mum Apostolatus apicem D. Benedicto moderno qui tunc de numero nostrum
„ existens Cardinalis de Luna vulgariter dicebatur, de ipsius mandato diuersa te-
„ nuerimus Consilia, fuerintque per nos de hujusmodi mandato pro prędicto
„ schismate tollendo diuersæ viæ discussę, hinc est quod bona fide & in nostris
„ conscientiis attestamur quod habita inter nos deliberatione prouida & matura
„ super omnibus viis & modis quibus Schisma nunc in Dei Ecclesiæ vigens posset
„ melius, breuius & facilius sedari & extirpari, & ipsa Ecclesia ad vnionem re-
„ duci *Viam Cessionis* vtriusque partis scilicet Domini nostri Papę Benedicti XIII.
„ de Papatu, & Intrusi de iure quod prętendit se in Papatu habere propositam pro
„ parte Serenissimi Principis D. Regis Francorum Christianissimi per Illustrissimos
„ Principes DD. Duces Bituriæ & Burgundiæ patruos ac Aurelianensem Germa-
„ num D. Regis prędicti ad eundem Dominum nostrum Papam pro dicta causa
„ ab eodem Domino nostro Rege Nuncios destinatos præ cęteris quibuscunque
„ viis elegimus & eligimus tanquam conuenientiorem, breuiorem & vtiliorem ad
„ dictam vnionem faciendam; & toti populo Christiano gratiorem ad Schisma
„ tollendum & singulorum conscientias serenandum, viamque hujusmodi Cessio-
„ nis expedire pro bono Ecclesiæ & vnitatis prędictæ diximus eidem Domino no-
„ stro Papæ ac etiam dicimus, attestamur & asserimus per prędsentes, consului-
„ musque eidem & consulimus, vt illam acceptet & exequatur, prout etiam per
„ pręfatos Illustrissimos Principes pro parte dicti D. Regis est eidem supplicatum.
„ Insuper asserimus & confitemur nos velle in hujusmodi proposito cum dicto Re-
„ ge firmiter persistere, & de practica executionis hujusmodi dictæ Cessionis &
„ aliis circa illam & post illam necessariis & opportunis debitè, prout ad nos per-
„ tinebit consulere & etiam prouidere. In quorum omnium testimonium quilibet
„ nostrum præsentem Cedulam manu propria subscripsit sub an. Domini 1395. die

Die Veneris sequenti rursus conuenerunt cum Benedicto Cardinales & Legati. Benedictus viam aperuit quam se alias intimauisse Regi asseruit, nimirum vt ipse & Bonifacius cum Collegis in vnum aliquem locum tutum Regni Francici collimitaneum conuenirent, ibique rationes concordiæ discuterentur. Suasit id quantâ potuit vi, non persuasit. Itaque solutum est Consistorium.

Rursus conuenerunt 1. die Iunij, *& M. Ægidius de Campis* de quo supra, verba fecit assumpto hoc themate, *viam veritatis elegi, iudicia tua non sum oblitus*, & sex vias prætactas in Concilio Prælatorum edicto Regio recollegit. Videlicet super orationibus, jejuniis & piis operibus exercendis, pro vnione habenda, de Nationibus exteris ad obedientiam Papæ reducendis per prædicationes, & juri consonas rationes. Et iterum de summo Pontifice collocando in sede Petri de facto. Deque Concilio Generali super hoc faciendo. Quas vias, ipsarumque quamlibet insufficientes esse probauit ad opus accelerandum. Præsertim verò quod Papa tetigerat de Conuentu celebrando vbi adessent ambo

contendentes, id impossibile fore demonstrauit attentâ Bonifacij obstinatione, & quod sæpius gloriabatur maximam partem Christianorum Regum sibi obedire. Denique orationi finem imponens supplicauit, vt viæ à Rege initæ de libera cessione subscriberent, vtpote breuiori & expedientiori. Finito sermone dixit Dux Bituricensis talem esse mentem Regis certumque propositum. Benedictus tergiuersatur, moras nectit, maturius super ea re deliberandum dicit, postremò cogi se non posse nisi à Christo, cujus erat Vicarius. Sic discessum re infecta.

Eadem die cum apud Ducem Bituricensem conuenissent Cardinales, eos ille enixissimè rogauit, vt sincerè mentem aperirent. Placuit verò omnibus via Cessionis. Et singulorum sententiæ per Secretarium Regium scripto mandatæ, vt legitur in prolixiori hujusce rei narratione in Tom. 6. spicilegij Dacheriani à pag. 134. ad pag. 142. quem locum si lubet, tu consule.

Re igitur infecta discedentes Legati retulerunt Regi, quæ acta, seu potius quæ non acta fuerant. Itaque jam non dubitatum est, quin in Schisma longè detestabilius quàm prioribus annis res processura esset Benedictus in sua Sententia obstinatus conatur sibi amicos & fautores demereri, præsertimque Regem Castellæ, quo inscio & non monito Legati Gallicani de vnione Ecclesiæ egerant; Doctores quoque Theologos omnium Vniuersitatum, vt eos Parisiensibus opponeret. Academia verò Paris. constanti semper animo in idem propositum incumbens, nihilque Benedicti minis & fulminibus territa & apud Regem, & apud alios Principes, atque etiam apud alias Vniuersitates vni viæ Cessionis vtpote faciliori & expeditiori insistendum esse conatur & per Legatos, & per Epistolas euincere. Extant ejus Litteræ ad Vniuersitatem Oxoniensem: quanquam in MS. Victorino legitur, non fuisse ei traditas & oblatas, propterea quod Legati ab ea missi non prius adierant Anglorum Regem Richardum. Harumce Litterarum portitores delecti sunt, hi tres è tribus Superioribus Facultatibus, *MM. Ioannes Breuis-coxæ Doctor Theol. Petrus le Roy*, Abbas sancti Michaëlis in periculo Maris Doctor in Decretis, *Petrus de Castania* Doctor in Medicina: & hi duo è Facultate Artium *Mathurinus de Longolio* & *Ioannes de Austria*, in Artibus Magistri & in Theologia Baccalaurei formati. Tales ergo sunt Vniuersitatis Paris. ad Oxoniensem tunc quoque celebrem Litteræ.

Venerabiles & Charissimi Amici. Summus ille Actor pacis & Amator ex « LITTERÆ hoc mundo ad Patrem migraturus cum pro suis fidelibus orabat, dicens: Rogo « VNIVERSITATIS AD Pater vt ipsi vnum sint, sicut & Nos vnum sumus, plenè de vnione fidei & dile- « OXONIENSEM. ctionis, & in ejusdem perseuerantia intellexit. Vnde statim multitudinis cre- « dentium factum est cor vnum & anima vna, qui in pacis & dilectionis fœdere « perseuerantes Christi veri Ecclesiæ capitis vnico summo Vicario & Pastori per « humilitatem & obedientiam adhærere, donec succrescentibus malis & pœnis « exigentibus homines per auaritiam & dominandi libidinem caput ipsum vnicum « in duo & interdum in nullum quantum in se est mediantes, articulum de vnitate « sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ destruere conati sunt & pacem illam « quam Christus in suo Testamento hereditate reliquerat, auferentes, seminaue- « runt lites, jurgia, odia, rancores & inimicitias; & ita nefandissima illa & sem- « per abominandissima Schismatica pestis temporibus sibi succedentibus totum « pœne orbem inficiens in sancta Dei Ecclesia pullulauit, quæ etiam nostris his « diebus ad quartum fere lustrum perseuerans, & in habitum vetustate conuersa « Ecclesiam ipsam sic infecit, sauciauit & mortificauit, vt jam resurgendi & res- « pirandi locus non sit. Ecce in Ecclesia Dei monstrum biceps lethali toxico totum « orbem inficiens, cui nec simile Patres nostri viderunt; Ecce immanem belluam « quæ mirum dictu, quo plus inueteratur, eo magis roboratur & incrudescit, « Ecce cruentam bestiam quæ pauperculas Christi oues passim sauciat, vulnerat, « & nisi celeriter admotum fuerit remedium, Gregem ipsum ad internecionem « vsque delere festinat. Siccine igitur ipsam diutius viuere patiemur impudenter « cum superare possimus? Siccine succumbemus inuerecundè, cum resistere scia- « mus & valeamus? neque enim difficile erit, si bona voluntas affuerit. Exurgite « ergo Amici Charissimi, exurgite & ad pestem hanc profligandam exterminan- «

„ damque cum jam tempus sit, imò necessarium, vires vestras interponere. Sic „ enim vestro & cæterorum fidelium labore mediante ipsius violentia non po„ terit esse diuturna. Nouimus enim studium virtutibus & scientia multiplici „ illustratum radios suos ad nos vsque produxisse Doctoresque vestros doctrinâ „ sanâ refertos in sancta Dei Ecclesia non aliter quàm clara sidera coruscasse, vn„ de plenam fiduciam gerimus in Domino, quod de virtute in virtutem eundo ad „ ipsius Ecclesiæ jam diuisæ desolatæ & ferè collapsæ resarcionem, reædificatio„ nem & reunionem nobiscum colloborabitis, ab ea inuisum hoc & inaudi„ tum alias Schisma remouendo, poterit si quid illi mortiferæ pesti obuiari & ce„ leriter finis imponi, vt credimus modis & viis rationabilibus per Nos solerti „ inquisitione, vigilanti cura & diuturna maturaque meditatione repertis & dige„ stis; ad quos plenè explicandos Dilectos & fideles filios nostros Magistros vi„ delicet Ioannem Breuis-coxæ in Theologia, Reuerendum Patrem Petrum Ab„ batem sancti Michaëlis in periculo maris in Decretis, Petrum de Castania in „ Medicina Professores, Mathurinum (Mathæum) de Longolio & Ioannem de „ Austria in Artibus Magistros, & in sacra pagina formatos Baccalarios, viros „ vtique multipliciter apud Nos comprobatos, scientia quoque pariter & mo„ rum honestate spectabiles & Nuncios nostros speciales, de mandato Christia„ nissimi Principis Regis Francorum ad Reuerentias vestras destinamus & trans„ mittimus. Quapropter ipsos fauorabiliter, vt decet, tractantes audire digne„ mini, & in dicendis per eos ex parte nostra fidem plenariam & indubitatam ad„ hibere, speramus enim & firmiter credimus, quod si modi illi per eos explican„ di fuerint acceptati, opitulante illo cujus causa agitur, dare modum practican„ di: qui si ad effectum deducatur, proculdubio infra pauca tempora ad pacem „ optatam & veram vnionem diu desideratam perueniemus. *Reuerendi & Charis„ simi Amici vestras Reuerentias conseruare dignetur Altissimus feliciter & longæuè.* „ Datum Parisius in Congregatione nostra apud S. Mathurinum propter hoc spe„ cialiter celebrata, die 26. Aug. anno 1395.

Vestri Rector & Vniuersitas Studij Paris.

Hisce Litteris in Manuscripto Codice Victorino præponitur hic titulus. *Sequitur Littera quæ directa fuit ex parte Vniuersitatis Parisiensis Studio d'Oxenford in Anglia, sed non fuit præsentata per Nuncios dictæ Vniuersitatis in Angliam missos, eo quod non visitauerunt Studium ex Consilio Regis Angliæ cui principaliter missi erant.*

Dum legati isti Academici iter suscipiunt & peragunt in Angliam, alij apud Coloniensem Academiam & apud Electores Imperij, quia partibus stabant Bonifacij Romani congressum & colloquium negotiantur, quo scilicet missi fuerant ab Vniuersitate MM. Petrus Plaoul in Theologia, Robertus de Donis in Decretis, Henricus Chicoti & Ioannes Mercatoris in Artibus Professores, vt de pace & concordia Ecclesiæ agerent, dum alij apud Ioannem Arragoniæ Regem, alij apud alios Principes eidem negotio incumbebant. Extant in MS. Codice Victorino Litteræ Archiepiscopi Coloniensis Friderici de Saerruverden ad Vniuersitatem, quibus de missis ad se ipsius Legatis gratias agit, excusatque se quod serius audiuerit, quid negotij apud Coëlectores agerent, & quòd dieta esset celebranda.

LITTERA ARCHIEPISCOPI COLONIENSIS AD VNIVERSITATEM.

„ Venerabilibus & Egregiis Rectori, ac Vniuersitati Studij Parisiensis Amicis „ nostris sincerè dilectis. Venerabiles Egregiique Amici Charissimi, vestras in „ materia desideratæ Reintegrationis Sponsæ Christi Litteras per honorabiles „ Magistros Petrum Plaoul in Theologia, Robertum de Donis in Decretis, Hen„ ricum Chicoti & Ioannem Mercatoris in Artibus Professores vestros Ambassia„ tores. Et quæ Nobis iidem de diligentiis factis & frustratione dietæ speratæ „ Aquisgrani, ac circa recommendationem causæ elegantis profundique sermo„ nis eloquio in genere tamen exponere voluerunt, parte ex vestra gratantes ac„ cepimus, & intelleximus seriatim. Super quibus commendatis hujusmodi di„ ligentiis pro excusatione nostra in facto illius speratæ dietæ, declarauimus, qua-

liter de illa sperata dicta, quæ de scitu & voluntate nostris vtique non processit, « & aduentu Ambassiatorum Serenissimi Principis Domini nostri Francorum Re- « ges & vestrorum prænominatorum ad Trajectum nihil penitus sciuimus, nisi « post illorum Ambassiatorum ejusdem Domini nostri Regis versus Franciam « abinde regressum. Et id firmiter credimus de aliis sacri Imperij Coëlectoribus « nostris. Postremò etiam ad recommendationem causæ, quantum nobis licuit « temporisque patiebatur angustia, ac generaliter expositorum qualitas eâ vi- « ce exigere videbatur, expressimus zelum nostrum, quem quantum cum Deo « & honore possumus & in nobis fuerit, ad causam ipsam habemus, sicuti de his « præfati Ambassiatores vestri Circumspectionibus vestris plenius referre scient. « Ex quibus duo de concordia omnium quatuor nobis etiam pro bono causæ id « consulentibus & approbantibus pro vlteriori diligentia apud præfatos Coëlecto- « res nostros Bepardiæ 13. præsentis Octobris vnà nobiscum, vt creditur, congre- « gandos: ad quos etiam Litteras & Ambassiatas consimiles, vt ab eis didicimus « habuerunt à vobis, nec non pro reportatione vobis abinde fienda pleniori pro- « ficiscuntur: vltra quos propterea & hos reliquos duos ad vos pro relatione inde « facienda præsentialiter redeuntes benignè excusatos, imò potius ex vtilibus suis « diligentiis laude dignis quas requirit negotium fauorabiliter eo amplius com- « mendatos, vt confidimus, habere velitis. In Domino feliciter valete. Datum « Frutzrom 7. Octob. an. 1395. «

Dum isti in illis partibus Benedicti duritiem, & obstinationem exprobrant, alij in Hungaria & Bohemia, alij in Hispania & Nauarra deserendum hunc Pontificē suadent, aut ad viam Cessionis tantopere exoptatam compellendum, sed ecce vix ipsa, dum in tot partes diuisa est totque Legatos mittit, à suo sinu gremioque Schisma mouet. Nam nonnulli Papæ negotiatores, maximè verò Guillelmus Vasatensis Episcopus Decretistas Benedicto conciliare contendunt, eisque si Rotulum conscribant, ab eo pinguissima Sacerdotia & Beneficia pollicentur. Fortunæ locupletioris spes eò quosdam ex illis adduxit vt Rotulum ad Papam mitterent. Quâ de re certior facta Vniuersitas Cardinales Auenionenses quibuscum de pace & de via Cessionis agebat, per Litteras rogat, ne Rotulum istum offerri patiantur in Ecclesiæ damnum & ruinam. Tales ergo sunt ejus Litteræ, quibus deest superscriptio.

Littera Vniversitatis ad Cardinales Avenionenses contra Rotulum Decretistarum.

Reuerendissimi Patres ac Domini metuendissimi labentis in quartum jam « proh dolor vsque lustrum prodigiosi Schismatis lamentabilis monstruosaque & « seditiosa tempestas singultibus ora, lachrymis vultus incessanter obducit & ma- « det. Dum Pater ille Sanctissimus, cui Mater Ecclesia languore tabescens tan- « quam singulari præcipuoque Nato magnarum opum pariter & fastigiorum con- « tribuit incrementa, captiuitatis illius soluere jugum non festinat prosperanter, « quem præ cæteris filiis si non Matris amor, vel fidei fauor, saltem laudis honor « gloriosum patensque in cunctos populos præconium, subditorum forma labo- « rum, Officij debitum ad moras tam variis discriminibus, hiatibus patulis, & « præcipitiis sanguinem auida siti transglutientes animarum, continuis laboribus « disrumpendas excitare debuerant ac etiam prouocare. Quid labores loqui- « mur? solum cedendi verbum laboris continet summam, sed cœca dominandi « cupido linguam cohibet, fari vetat, silentio claudit verbum salutare, per quod « vincta captiua vinculis tribulationis solueretur. Iubilus exultationis fidelibus « exspectantibus populis largiretur, libertas seruituti addicta in mores restituta « priscos virentis radios ratilos radiaret. Verum cum res præter expetita, spera- « ta & exspectata geratur, dum noster præfatus Pater Sanctissimus agere partes « Petri recusat, etiam affectu cuncta propter Christum relinquentis, tantum « restat eidem Petri successori in facie resistendum, quia reprehensibilis est ex « mora. Reprehensionis autem hujus Indicia apud Reges, Principes, Magnates, » Ecclesiasticos, Scholasticos, cæterosque qui fidelium Nationibus clauduntur « populos, insinuare propalareque ex deliberationis maturo consilio censuimus « & censemus. Inde factum est Dominum nostrum Francorum Regem Christia- « nissimum ad Anglicos & Germanos, Nosque proprios destinasse Legatos, sed « ad Hispanos, Arragones & Nauarros ex vna parte, ex altera verò ad Hunga- «

„ ros, & Bohemos idem Dominus noster Rex præfatus, Nosque huic quæcun-
„ que conferentia causæ in proximum deducemus, orationibus congruis, & ma-
„ teriæ conuenientibus argumentis. *Si verò, Reuerendissimi Patres*, hæc aliaque ve-
„ stris aliquandiu Dominationibus significare pausauimus, non ex corporis tepore
„ processit, nam Nos causæ fertior vrgentius angit, quanto verbis plus ducimur
„ insperatis effectu. Quapropter magna tractamus & ardua, quæ ausu magnani-
„ mo sed consultu vestro vt speramus fulciti splendidis atque solemnibus præsidiis
„ pro temporis locique qualitate, vestrarum paternitatum votis conformia at-
„ que in sempiternam præconiis applicanda in medium proponemus. *Eia, Reue-*
„ *rendissimi Patres, Cardines orbis, populi salus*, si perseueranter constantes estis, ma-
„ teriam virtutis in actum producite, si qua pietas, Matri succurrite, subuenite
„ precanti, omnia gloriosissimi Francorum Regni vobis fauent & arrident au-
„ xilia, Principum decus, Patrum vnanimis atque concors sententia, Cleri
„ discretio, populi deuotio, etsi cœptis manum altius ducere libeat, etiam exte-
„ rorum Nationes ad vobis, imo Matri adspirabunt impertienda fomenta. Nos
„ verò ne dum cum Platone disputantes, atque cum *Sorte* currentes vt quidam
„ stomachantes euomunt, verum etiam cum Moyse nunc in monte contempla-
„ tionis, nunc per desertum actiuæ tribulationis, nunc per plana Sacrarum Scri-
„ pturarum oblectamenta progressuri, atque cum Paulo argutiis, increpationi-
„ bus & obsecrationibus præsens quod ad maius est, agitaturi negotium, Domi-
„ nationum vestrarum vestigiis inhærendo inficiabimur labori veniam, donec
„ terram promissionis intrantes brauium accepturi, redargutionis metum in ad-
„ uersos concludamus, nobis si placet significari, si quæ nouiter emerserint præ-
„ sentis causæ concernentia statum.

De Rotulo Decretistarum.

„ Postremo, Reuerendissimi Patres, quoniam nec Domus nostra melior est,
„ quàm Domus protoplastorum siue Christi, nuper serò nimis ad nostras perue-
„ nit notitias quosdam Vniuersitatis nostræ, Sathanæ filios, veruntamen non Ma-
„ gistros, sed duntaxat in Iure Canonico Licentiatos, Baccalarios, vel Schola-
„ res ex Episcopi Vasatensis directorio atque Consilio apud Dominum nostrum
„ summum Pontificem quendam Rotulum supplicationum pro gratiis Beneficio-
„ rum transmisisse contra nostras Sanctiones. Quapropter Dominationibus ve-
„ stris humillimè supplicamus, quatenus intuitu causæ presentis, cujus estis Pa-
„ troni dignissimi, amici gratissimi, & Athletæ fortissimi, præfatum Rotulum
„ adnullare, impedireque dignemini, ne in Matris Ecclesiæ perniciem spera-
„ tum sortiatur effectum. Vestras Reuerendissimas paternitates, metuendissi-
„ masque Dominationes conseruare dignetur felicibus incrementis ad Christi
„ Sponsæ vnitatem capescendam, qui perseuerantibus coronam Iustitiæ repromit-
„ tit, & habitare facit vnanimes in domo. Scriptum Parisius in Congregatione
„ nostra Generali apud S. Mathurinum, celebrata die 28. mensis Decembris,
„ anno 1395.

Vestri humiles & deuoti vestrarum Reuerendissimarum Paternitatum Oratores, Rector & Vniuersitas Studij Parisiensis.

Ex his liquet fuisse nonnullos Turbatores & seditiosos, qui Vniuersitatem à seipsâ diuellere & discindere molirentur illis temporibus. Nec deerant Theologi, & hujus & aliarum Vniuersitatum, qui propterea quod forsan cæteris suspecti omni munere & authoritate destituebantur, qui faces subministrarent seditioni, auidi scilicet Beneficiorum, & spe ducti fortunæ amplioris. Extant quædam Litteræ & scripta ad Benedictum ab iis missa, quibus ejus obstinationem & pertinaciam fouebant, eique odiosam Vniuersitatem, odiosos quoque Cardinales qui in vnitatem Ecclesiæ toto animo incumbebant, facere conabantur. Ad quem vnus eorum ita rescripsit.

„ Cæterum sciatis, Pater, quod vestri honore fecissem quidquid potuissem
„ cum Domino Rege, &c. Insuper volo vos scire quod scio ipsum D. Regem,
„ eius Consilium & hanc Ciuitatem, & quotquot hic sumus Clerici & Laïci satis
„ fuisse indignatos de tanto Consilio quod est Domini Francorum Regis, de

tanta scientia, quæ in vestra Vniuersitate florere solebat, de pessima malitia & «
intentione Diabolica ferè omnium Cardinalium. Omnes conuenientes in «
ynum contra Christi Vicarium mundana Papatus annihilatione in aliam Na- «
tionem reducere, & volentes summum D. Pontificem Benedictum, & vt bene «
apparet, à Domino Benedictum, Papatum resignare, Intruso in sui pestifera «
potestate pacificè permanente, quoniam à nullis Imperatore, Regibus, Princi- «
pibus nec aliis mundi Gentibus suadetur, molestatur, inquietatur suum inde- «
bitum Pontificatum resignare. Quæso mihi dicite, quod totus mundus mihi «
dicere nequiret, quid profuisset, si obmutuissent resignationem præfatam vni- «
tati Ecclesiæ sacrosanctæ: nam iterum sic fuisset mundus dispositus, quod illi «
qui Antipapam credunt, sua cum eo ne opera peregissent. Sed nos veri fide- «
les qui non in illum, sed in istum credimus, diutius separati quid fecimus? quis «
vacantibus Beneficiis prouideret, & aliis spiritualibus casibus auxilium nobis «
ferret? Et vt dicere mihi habetis, quod nouam tartaream electionem fecissent. «
Et scitote quod illi Electo tanquam Dæmoni fidem nostram dedissemus. Dul- «
cissimus tamen D. Iesus, qui licet sustineat sanctam Petri Nauiculam quasi pro «
viribus flagitari, non tamen eam periclitari sinet, tantam tribuit ipsi Domino «
summo Pontifici animi virtutem & corporis, quod licet à Charis suis derelictis «
qui eum juuare & defendere debebant totis viribus, à cunctis aduersitatibus di- «
uinitus & mirabiliter triumphauit. Et nunc pars mundi in eum credens non est «
diuinis auxiliis spiritualibus destituta, nec nouissimum priore Schisma constitu- «
tum est in Ecclesia sancta, Deus scit qui hoc egit, & ipsum rexit per infinita «
secula Benedictus, & reuereantur & confundantur omnes qui talia conabantur «
facinora perpetrare. Nunquid erat nimium scelus seruos in Dominum insur- «
gere, & violentiam si potuissent præstare, Iudicet ille verus Iudex viuorum & «
mortuorum cui laus & gloria per infinita secula, Amen.

Item, extant in eodem MS. Codice Victorino duæ Litteræ quorumdam Theologorum cum Conclusionibus & Determinationibus contrariis illis quas Vniuersitas Parisiensis post maturam deliberationem conscripserat. Sic enim ad pag. 71. legitur. *Subscriptæ duæ Litteræ, prima videlicet cum quæstionibus Parisiensibus annexis, & cum aliis Conclusionibus contra positis. Et secunda cum 13. Conclusionibus Responsiuis ad nouem Quæstiones Parisienses fuerunt missæ vni Prælato familiari D. Papæ à quibusdam in sacra Theologia Magistris.* Tales autem sunt.

Reuerende Domine, dum eramus in aliis occupati cum Quæstiones per Pari- «
sienses propositæ ad nostram notitiam peruenerunt, per quas & per modum in- «
quirendi eorum illa quæ sentiunt in illis Quæstionibus contra Papam & Eccle- «
siasticam potestatem attentis eorum præcedentibus actibus & importunis cona- «
tibus, patenter ostendunt, idcirco adinuicem conferentes in fauorem veritatis & «
Iustitiæ Christi imitantes exemplum, dignum duximus clauo retundere, & per «
Quæstiones Quæstionibus respondere. Et quibus quidem Quæstionibus nostris «
poterunt facile elici Conclusiones, Responsiones, ac etiam objectiones contra «
alias Questiones & contra ponentes easdem.

Quæstiones Parisienses sunt istæ.

1. Vtrum Papa teneatur acceptare viam Cessionis modo sibi proposito pro sedatione præsentis Schismatis, sub pœnâ peccati mortalis, fautoriæ Schismatis, vel hæresis, vel generaliter sub qua pœna.

2. Vtrum àttento spatio temporis & Requestis sibi factis & plenè deliberatis per sacrum Collegium Cardinalium, Regem & Principes Franciæ, & Prælatos & Vniuersitatem Parisiensem, & deliberatione super iis per eum habita Papa possit excusari per ignorantiam.

3. Vtrum attento juramento præstito in Conclaui & Requesta Collegij Cardinalium sibi facta super via Cessionis dictam viam sub pœna perjurij recipere teneatur.

4. Vtrum attento prędicto Iuramento, pręcepto per eum facto Cardinalibus de sibi adhęrendo, & protestatione ipsius quod non intendit à viis suis

recedere, consideratione Cardinalium, quam in eligendo habuerunt, approbatione viæ Cessionis ante & post Papatum, ac aliis ante & post ejus assumptionem per eum gestis, sit suspectus de Schismate vel censendus Schismaticus.

5. Vtrum Papæ præcipienti Cardinalibus quod sibi adhæreant, in prosecutione viarum suarum, sit obediendum.

6. Vtrum Papa viam Cessionis recusans, ad eam possit compelli, & si sic, per quem, vel quomodo.

7. Vtrum quilibet Catholicus pro modulo suæ solicitudinis debeat laborare ad compellendum Papam in casu prædicto, & an Principes ad id specialiter obligentur.

8. Vtrum Papa subjiciatur Concilio Generali suæ obedientiæ in casu recusationis prædictæ cum sequelis suis vsque ad depositionem inclusiuè in casu pertinaciç.

9. Vtrum sententiæ latæ vel ferendæ per Papam contra quoscunque prosequentes hanc materiam contra eum in casibus prædictis ligent & sint tenendæ. Et an competat aliquod remedium appellationi, ad Concilium Generale, vel aliàs à grauamine illato vel inferendo per Papam in hac materia.

Sequuntur aliæ Quæstiones in denario numero, ex quibus, vt prædictum est, possunt elici Conclusiones, Responsiones, ac etiam objectiones contra Quæstiones prædictas & contra Intenta per eas.

1. Vtrum his 3. suppositis, de quibus certissimè constat, 1. Quod ista assertio supradicta jam dispositione crescente, non est clara ex jure Diuino, quod videlicet Papa teneatur acceptare viam Cessionis sub pœna peccati mortalis, &c. sed solum argumentabilis hinc & inde videtur. Et tam Iuris Diuini quàm Iuris Canonici notabilissimi Professores reputant illam ridiculosam & manifestè falsam. 2 Quod nullum statutum Iuris Canonici est pro illa, & si esset, non obligaret Papam. 3. Quod determinationes Parisienses ita sunt ad falsa, vt ad vera; quemadmodum sub quacunque pœna nos paratos offerimus ad probandum clarè, si fuerimus requisiti per illos ad quos pertinet. His inquam suppositis, quærit Quæstio si propter inquisitionem seu quamcunque determinationem, vel approbationem ipsorum Parisiensium aliquis sanæ mentis dictam assertionem contra Vicarium Christi & Principem totius populi Christiani debeat acceptare & approbare.

2. Vtrum supposito, quamvis sit falsum, quod licet Papa jurasset se renunciationem facturum pro vnione Ecclesiæ, quotiescunque DD. Cardinalibus videretur, & interim in Ecclesia Dei errores hæreticales insurgerent periculosè sonantes in contumeliam Christi, derogationem Ecclesiasticæ potestatis & corruptionem fidelium per Pseudodoctores & fautores eorum fortiter defensati, aut ex Iudiciis apparentibus vehementer pręsumerentur per perniciosos conatus eorum maxima Ecclesiæ vacatiuæ imminere pericula, teneretur idem Papa ante aliam dispositionem factam pro implendo promissum deserere gregem suum, præsertim cum non ab hominibus, sed à solo Deo contra quem nullum obligat vinculum juramenti, fuerit sibi immediatè commissus.

3. Vtrum attento quod in promissorio juramento secundum jus Diuinum & humanum multæ subintelligantur conditiones, quæ de non implendo promissum jurantem excusant, quandoque patenter, quandoque in foro conscientiæ pertineat ad subditos perjuros & nullius judiciariæ authoritatis inquirere & discutere hujusmodi juramentum factum à summo Pontifice ad sibi secundum eorum ambitum crimen perjurij imponendum.

4. Cum multæ subintelligendæ conditiones non solum patentes ad extra, sed etiam latentes in conscientia possint obligationem excludere promissorij juramenti & permaximè circa scrupulosam quamplurimis & perplexam materiam in quam D. Papa & cęteri Domini jurauerunt, ipse nullumque crimen perjurij etiam de facto commissi homicidij, blasphemię, idololatrię, & sic de cęteris criminibus excepta hęresi, tolleretur sibi nec diminueretur Papalis au-

thoritas, & alij Catholici debeant ipsi ob quamcunque objectionem hujusmodi perjurij, obedientiam aliunde sibi debitam derogare.

5. Vtrum istis duobus attentis. 1. Quod in tota lege Diuina ipsi personæ nec communitati totius militantis Ecclesiæ datur extra forum conscientiæ jurisdictio super Rom. Pontificem, sed sibi super omnes. 2. Quod pro determinato vniuersalis Ecclesia habeat, quod etiam Generale Concilium non habet potestatem judicandi Papam inuitum. Illi qui contrarium publicè dogmatizant, vel illud quod de hoc Ecclesia docet & tenet, in dubium reuocare conantur, sint censendi hæretici, seu vehementer de hæretica prauitate suspecti.

6. Vtrum dicti Parisienses procedentes per modum Iuridiciariam potestatem habentium, videlicet per traditas quæstiones in scriptis, exquisitas Inquisitiones de crimine perjurij contra summum Ecclesiasticum Principem, & de resistentiis & rebellionibus tam per Principes quàm æque per cunctos Catholicos violentiis præparandis & inferendis eidem, debeant rationabiliter reputari falsè & hostiliter se habere erga Rom. Ecclesiam.

7. Vtrum qui sic ex industria seu meditata malicia cæteris actionem ministrant & audaciam præbent contra summum Pontificem insurgendi, & per appellationes quas somniant, ab ejus obedientia recedendi, sint seu vehementer præsumendi conspiratores, seditionis suscitatores, ac noui Schismatis inuentores.

8. Vtrum talibus temerariis dogmatizantibus qui ita non audenda vt audenda pręsumunt, suisque mendosis & insanis dogmatibus ac arrogantibus Inquisitionibus contra Majores Ecclesiæ mentes fidelium incitant & corrumpunt, auferri debeat vel suspendi omnis potestas Gradus Scholasticos conferendi vsque dum plenè præteriti purgarentur eorum errores, & humiles, vel humiliati effecti addiscerent illius præeminentiam recognoscere reuerenter, fideliter & obedienter, à quo habent Gradus hujusmodi & honores recipere & conferre.

9. Vtrum inimici notorij & rebelles summo Pontifici & Ecclesiæ Romanæ ex intentione, jure perdant Priuilegia ipsis ab Apostolica Sede concessa, præsertim illa quæ in perniciosum Principis Ecclesiastici nocumentum, persecutionem, contumeliam, vituperiumque retorquent.

10. Vtrum Deus qui solus & nullus alius plenitudinem Ecclesiasticæ potestatis seu authoritatem Papalem dare potest, dederit vnquam alicui personæ, vel Communitati creatæ potestatem auferendi illam authoritatem à Papa, quam immediatè ipsemet Deus sibi contulit; & si sit, ex quo textu sacræ Scripturæ vel alterius cujuscunque cui Papa credere teneatur, hoc possit habere.

Ad istas decem Quæstiones nostras pręmissas multùm desideramus quod Parisienses seriosè respondeant, & quod sua Responsa absque tractu impertinenti & violento Scripturarum sacrarum clarè fundant, & tunc indubitanter nobiscum sentient, & nos cum eis illum imitantes in charitate Magistrum, quem scimus quia verax est, & viam Dei in veritate docet.

Sequitur secunda Littera.

Reuerende Pater & Domine, quamvis ex proposito impugnandi Inquisitiones Parisiensium, vel potius illa quæ per ipsas contra Papam, & contra Apost. Sedis authoritatem intendunt, composuerimus quæstionibus quæstiones exemplo Christi, qui insidiosè & calumniosè interrogantes interrogando deuicit, attamen amatoribus veritatis volentes merces nostras plenius aperire, quasdam Conclusiones, 14. numero cum correctione dictæ S. Sedis posuimus responsiuas ad omnes illas Quæstiones eorum sicut clarè patere potest intuenti & applicare volenti & scienti.

1. Quod Papa teneatur acceptare viam Cessionis sub pœna peccati mortalis, fautoriæ Schismatis vel hęresis non est in vniuersali, nec in particulari in lege Naturali, Diuina aut positiua clarè fundatum, & asserere ipsum sic teneri, voluntarium, temerarium & criminosum est: potissimè propter varietatem & incertitudinē casus, euentuum & circunstantiarum cujusquam concurrentis Papa cedere teneretur, vel ejusmodi Concurrentibus Cessionem recusare teneretur,

& sic impiissime tantus Pater à filiis condemnaretur, qui potius sacra docente Scriptura etiam maculatus & à virtute nudatus piè cooperiri deberet.

2. In tribus Responsionibus D. Papæ datis solemniter DD. Cardinalibus Regi & Principibus Franciæ ac quantum in ipso est, cunctis fidelibus euidenter apparet factorum suorum tam quoad Iuramentum in Conclaui præstitum, quàm quoad alia ad celerem sedationem Schismatis pertinentia plena justificatio, nec in illa materia est necessaria, nisi propter seditiosos, diffamatores & credentes eisdem excusatio.

3. Dicta Papæ justificatione omni rejecta, de qua impertinenter quæritur per ignorantiam excusatione notabiliter facta, quam prope in prædictis 3. Responsionibus obtulit separatum ad plus faciendum & amplius & æquitati condescendendum pro vnione Ecclesiæ procuranda quam in quacunque Chronica quæ ad manus nostras peruenerit, legatur, quod vnquam tempore Schismatis aliquis ejus prædecessor presentauerit, nec poterit contradicens probare contrarium.

4. Ex proposito asserens Papam adstringi virtute scedulæ in Conclaui factæ seu contentorum in ipsa ad Cessionem ante omnes vias alias procurandas & seruandas faciendam, aut ex malitia asserit, aut formam & sententiam juramenti in schedula dicta contenti non rectè intelligit.

5. Qui in isto modo vel simili in effectu argumentatur credens rectè concludere, Papa jurauit procurare & seruare omnes vias vtiles & accommodas vnioni Ecclesiæ vsque ad Cessionem inclusiuè. Ergo ipse ex juramento tenetur nullas tales vias procurare & seruare, sed solam viam Cessionis acceptare, indebitè & ineptè arguit vt ignorans.

6. Attento quod in promissorio juramento secundum jus Diuinum & Humanum multæ subintelliguntur conditiones, quæ de non implendo promissum Iurantem excusant quandoque patenter, quandoque in foro conscientiæ, non pertinet ad quoscunque ejus subditos inquirere & discutere hujusmodi juramentum factum à summo Pontifice, aut eidem secundum eorum arbitrium perjurij imponendum.

7. Etiam si ex euidentiâ patrati sceleris vel ex publica confessione Papa totī mundo constaret Papam esse perjurum, nullatenus propter hoc esset Schismaticus, nec hæreticus, nec authoritate Papali priuatus.

8. Quantumcunque aliqui Prælati Ecclesiæ siue verè, siue falsè objicerent Papę, perjurium, non propter hoc in aliquo minus debent & tenentur sibi subditi & obedientiam reddere consuetam.

9. Quæ vel qualis via debeat obseruari pro vnione Ecclesiæ procuranda Prelati Ecclesiæ majores & alij sunt Consiliarij, sed sub Deo ejus immediatus Vicarius solus Iudex, propter quod vt rectè judicet & sanè procedat, non maledictiones, detractiones, aut diffamationes, sed sanctæ pro ipso orationes à Deo sunt creberrimè & instantissimè faciendæ.

10. Papa non habet in terra supra se Iudicem, nec potest per non suum Iudicem compelli ad Cessionem.

11. Qui publicè dant doctrinam & consilium compellendi Papam ad faciendum Cessionem, non solum sunt exterminandi vt Conspiratores & in Ecclesia Dei seditionis Concitatores, sed vt prauitatis tam Schismaticę quàm hæreticæ Seminatores.

12. Sicut nulla creata persona nec communitas totius Ecclesiæ militantis potest, nec vnquam potuit dare Papæ immediatum Christi Vicariatum, ita nec aliqua talis persona vel Communitas potest auferre sibi inuito illam Vicariatus authoritatem quę eidem non ab hominibus sed à solo Deo est immediatè collata.

» 13. Prosequentes materiam quam Parisienses tangunt in vltima quęstione
» cum illa materia prout patet per quęstiones & Inquisitiones eorum sit de conci-
» tandis seditionibus & pręparandis rebellionibus contra summum Pontificem ita
» ligant suę sententię si ferantur in ipsos, sicut ligant si ferãtur in alios criminosos.

» 14 Rationabiliter D. Papa debet aduertere, ne nimium tolerando pungen-
» tes ac pro Priuilegiis datis & gratiis contumeliam & contemptum reddentes, nu-
» triat serpentem in gremio, & illam datam ab Apostolo laudem ironicam merea-
tur,

tur, vbi dicitur, *libenter suffertis insipientes cum sitis ipsi sapientes, sustinetis enim si* «
quis vos in seruitutem redigit, si quis deuorat, si quis accipit, si quis extollitur, si «
quis in faciem vos cædit. Vbi proinde docet Apostolus esse arrogantibus & te- «
merariis resistendum. «

Istas Conclusiones probabimus, cum ipsi Parisienses aperuerint illa quæ de «
suis Quæstionibus sentiunt. «

Ista ad certamen ingenij & doctrinæ Theologorum istorum prouocatio vehementer extollebat Benedicti & fautorum eius animos: cui parti adhæsit Vniuersitas Tolosana contra Parisiensem: sicque altercatione Schisma crescebat & & in dies magis inualescebat. Verita verò Vniuersitas Parisiensis ne spe Beneficiorum quæ larga manu Benedictus suis elargiebatur, aliqui è suis libertate loquendi abuterentur ad miscenda omnia seditionemque concitandam, vetuit ne vlla Natio, Facultas, aut Ordo vllus Rotulum ad Papam mittere auderet inconsulta & non consentiente ipsa Academia, pœnamque priuationis & resecationis Edicto suo apposuit: quod tale est.

CONTRA MITTENTES ROTVLVM AD PAPAM.

Vniuersis præsentes Litteras inspecturis Vniuersitas Magistrorum & Scholarium Parisius studentium salutem. Rerum omnium Conditor & Administrator Deus sic singula quæque constituit vt sua loca cuncta teneant sortita decenter; nec superiora patitur inferioribus subjici, vel inferiora lege Superiorum absolui; sed per media à superioribus inferiora pro suo captu influxum recipiunt eisque ob beneficium obedientiæ munus rependunt. Quâ lege ordinatissimâ Naturarum omni distributione seruatâ ipsa rerum vniuersitas & pulcherrima ad contemplandum & firmissima ad subsistendum dignoscitur resultare. Sic Regna, sic Imperia, sic Ciuitates & singula quæque Collegia, si firma, si stabilia, si denique ampla & gloriosa esse mortales summè cupiunt & summopere intēdunt, necesse est vt ordinem seruent inter disparia, æquitatem inter æqualia, ne si illabatur confusio, dissolutio subsequatur, & tota publici corporis compages in nihilum redigatur. *Attendentes* itaque quàm pulchrum, debitum & necessarium est seruare pacem, tenere ordinem, quàmque periculosum & graue est in his vel negligentes existere, vel incautos, prȩhabitâ maturâ & sæpius digestâ deliberatione pro nostræ Vniuersitatis pace, honore & stabilitate in modum qui sequitur, ordinauimus statuenda & perpetuis temporibus obseruanda. Videlicet vt nisi de consensu & licentia Vniuersitatis nulla Facultas, Natio, Collegium seu Cœtus vel Congregatio Scholarium vel Graduatorum in eadem prȩtextu seu nomine Gradus vel Scholaritatis obtentorum in eadem, Rotulum seu supplicationes per modum Rotuli ad summum Pontificem qui nunc est, vel pro tempore erit, mittant vel per quoscunque mitti procurent. Nam si sic liceret singulis, non requisito consensu totius Vniuersitatis, sufficientiorum & bene meritorum honor prȩriperetur à minus dignis & temerariis, ac per hoc ordo debitus perturbaretur, & scandala ac dissensiones in totius Vniuersitatis præjudicium generarentur. Quod ne fiat, nobis est districtissimè prȩcauendum. Quocirca omnibus nostræ Vniuersitatis Iuratis præsentibus & futuris, cujuscunq; status aut conditionis existant, districtè prȩcipimus & mandamus, quatenus talia facere non prȩsumant, & facere volentes si sciuerint, denuncient statim Rectori qui est vel pro tempore erit, quatenus remedium adhibeatur opportunum. Quod si aliqui proprij Iuramenti immemores seu contemptores hujus nostræ Ordinationis, contrarium fecerint, sciant se à nostræ Vniuersitatis consortio priuandos & resecandos; Et si Iurati fuerint, perjuros & infames declarandos, ad alias nihilominus pœnas juxta qualitatem criminis processuri. Vt autem hæc nostra Ordinatio & statutum inuiolabiliter obseruetur, & ne aliquis ejus prætendere valeat ignorantiam, volumus vt inscribatur *Libris singularum Facultatum & Nationum*, & à singulis Gradum recipientibus obseruari juretur. Datum in Congregatione Generali apud S. Mathurinum super hoc specialiter celebrata anno Domini 1395. 22. Februarij.

Interim functi fuerant Legatione sua apud Richardum Anglorum Regem Academici, eique non modò scedulam in Conclaui factam, & viæ Cessionis per Cardinales approbationem signis vniuscujuscunq; confirmatam obtulerant,

ſed & rationes quoque Vniuerſitatis ſcripto tradiderant, vt ſuper iis Conſilium ſuum Regium, & Oxonienſem Academiam conſuleret. Rationes autem illas Facto, vt vocant, contentas obtulerat M. Petrus *le Roy* Conſtantienſis, primùm Abbas S. Taurini Ebroïcenſis, deinde Exaquenſis, tum verò S. Michaëlis de Monte, Canonici olim Iuris in Academia Pariſienſi Profeſſor celeberrimus, & multis legationibus in Italiam, Arragoniam, Angliam, Hungariam pro negotio Schiſmatis inſignis. Ejus ergo opera vſa fuerat Vniuerſitas in Facto illo componendo, quod legitur in eodem MS. Victorino ad fol. 336. cujuſque talis eſt inſcriptio.

Factum D. Petri Regis Abbatis Montis S. Michaëlis pro facto vnionis Eccleſiæ coram Rege Angliæ, Anno 1395.

ORATIO LEGATORVM VNIVERSITATIS AD REGEM ANGLIÆ.

„ DA nobis Domine auxilium de Tribulatione, *Pſal. 59.* tranſſumptiuè 23. „ q. 3. §. item ab aliquo, *Sereniſſime Princeps*, in Tribulatione poſitos ſubſi- „ dium à ſuccurrere valentibus implorare à Diuino & Humano jure fundamen- „ tum aſſumit. Sic namque Iſraëliticus populus, ſic & multi tam ſub veteri, quàm „ ſub noua lege degentes, nam quandoque ſurrexit tribulatio, ſibi finem vnum „ concorditer aſſumentes, vt ſi de mœſtitia ſolatium & de tribulatione ejuſdem „ per potentes propinaretur auxilium, clamauerunt. Hinc eſt quod cum filij Iſraël „ ſeruientes Regi Saræ & Meſopotamiæ cui traditi fuerant pro peccatis ſuis non „ clamauerunt ad Dominum, nemo ſuſcitatus eſt qui ſaluare eos poſſet, ſed cum „ clamauerunt ad Dominum, tunc ſuſcitauit Dominum Saluatorem Iſraël & ſal- „ uauit eos Iud. 3. Hinc leproſus clamauit ad Dominum, *Domine ſi vis, potes me* „ *mundare*, & Dominus ipſum tangendo mundauit. Hinc cum cœcus clamaret ad „ Dominum *Miſerere mei fili Dauid*, Dominus ipſum illuminauit, *Math. 9. 20. 52.* „ *18.* de pe. diſt. 1. parag. denique. Ad idem facit quod habetur vbi Thema & 23. q. q. „ Recedite & 34. q. 2. non ſatis. De jure humano ſatis patet 96. di. ſi Imperator 3. „ q. 1. nulli fa. de Offic. ord. c. 1. Nos igitur his & aliis exemplis & authoritatibus „ prouocati amaritudine cordis & anxietate mentis conſtrati ante veſtræ conſpe- „ ctum Majeſtatis præſentialiter conſtituti flebili laxamus voce *Da nobis Domine* „ *auxilium de Tribulatione.* In his enim verbis innuitur, cui loquimur, cum dicitur „ *Da nobis, &c.* propter quod mouemur, quia ſumus in tribulatione. Quid præſto- „ lamur, cum ſcilicet petimus auxilium, potenti ſiquidem verba dirigimus, *Da* „ *nobis Domine, Miſeriam noſtram oſtendimus*, quia ſumus in tribulatione, & conclu- „ ſinem intentam ſubjungimus, cum petimus auxilium. *Da igitur nobis Domine auxi-* „ *lium de Tribulatione.*

„ Poteſtatem igitur veſtram virtuoſam humiliter profitemur à Domino Deo vo- „ bis datam ad Rom. 13. 23. q. 1. quid culpatur. Sed ad quid? certè teſte Apoſtolo „ ad vindictam Malefactorum, laudem verò bonorum. Nam ſecundum Philoſo- „ phum 3. polit. c. 25. principanti neceſſarium eſt habere potentiam qua cuſtodiat „ leges, fa. 23. q. 4. ſicut Eccleſiæ in fin. vt ſcilicet ſecundum Iſidorum per ipſas hu- „ mana coërceatur audacia, tutaque ſit inter Improbos innocentia & in ipſis im- „ probis formidato ſupplicio refrænetur nocendi facultas 4. d. factæ ſunt. Et vt „ teſte Gregorio ipſe conatus hoſtium Eccleſiæ comprimat, & ſuperbas eorum „ ceruices jugo rectitudinis premat, vt ſecundum Iſidorum eadem diſciplinam „ Eccleſiaſticam muniat, & quod non præualent Sacerdotes efficere per Doctrinæ „ ſermonem, ipſa hoc imperet per Diſciplinæ terrorem, vt quæ contra fidem & „ Diſciplinam Eccleſiaſticam aguntur, per hujuſmodi poteſtatem conterantur. „ Cognoſcere enim debent Principes ſeculi Deo ſe debere rationem eſſe reddituros propter Eccleſiam quam à Chriſto tuendam ſuſcipiunt. Nam ſiue augeatur „ pax & Diſciplina Eccleſiæ per fideles Principes, ſiue ſoluatur, ab eis rationem „ exigit qui eorum poteſtati Eccleſiam ſuam tradidit. Ipſi namque, vt teſtantur „ Papæ, Ioannes & Pelagius ſunt conſtituti ad defenſionem eorum, quæ ad Diui- „ nam confeſſionem pertinent, ad tuitionem & Eccleſiarum coërcitionem & refrę- „ nationem hæreticorum, Schiſmatum & ſcripturarum Eccleſiæ, & ad ea quæ „ Deo ſunt placita proſequendum 23. q 4. ſicut & q. 5. c. Principes. C. ſe c. Admi- „ niſtratores & c. de Liguribus fa. c. Regum ca. q. c. 1. de Offi. ordi. Ex quibus pa-

tet quod vestra potens & Regia Majestas constituta est,&c. Propter quæ ipsam ‹‹ confidenter aggredimur, nostram miseriam ostendentes & auxilium deuotè im- ‹‹ plorantes, cum dicitur in Themate *Da nobis Domine auxilium de Tribulatione.* ‹‹

Pro hujus autem Miseriæ & Tribulationis ostensione clariori occurrit considerandum, quod præeminentia Prælationis & plenitudinis potestatis & Iurisdictionis Ecclesiasticæ super omnes Apostolos & totam Ecclesiam vniuersalem debuit vni soli à Christo committi, & hoc declarari potest authoritate, ratione, exemplo & figura: quod dic vt in lectura per me aliàs facta super cap. Majores de Bap. de quo per B. Thomam in summa contra Gentiles art. 4. c. 76. 2. quod hæc præeminentia prælationis & potestatis fuit immediatè à Christo B. Petro commissa, quod dic vt in dicta lectura. 3. Quod Papa qui est Episcopus Romanus habet à Christo immediatè licet ministerio Cardinalium eandem præeminentiam potestatis, prælationis & authoritatis quam habuit Beatus Petrus. Ita quod licet in quantum est Episcopus Romanus in ipso sit & esse debeat superintentio Ecclesiæ & Diœcesis specialis scilicet Romanæ, in quantum tamen Papa est, est Episcopus Ecclesiæ vniuersalis. Vnde in ipso est & debet esse superintentio totius Christianitatis, quæ prætactam prælationis & potestatis præeminentiam includit, quod dic in præfata lectura. De quo etiam tangitur per Ioan. in Extrauag. *vnam sanctam*, & de hoc in Gloss. Extrauag. Bonifacij Antiquorum super verbo Confessis. Ex quibus apparet, quod non habere vel non recognoscere Rom. Ecclesiam, nec Romanum Pontificem in caput, Schismaticum est, & patet 24 q. 1. Hæc est fides. Et C. quoniam 23. q. 5. Non vos. & 1. not. vnde de hac Ecclesia per Isaiam Prophetam scriptum videtur. si hæc humiliatur, ad cujus confugietis auxilium, & vbi relinquetis gloriam vestram 19. q. 3. aliorum. Ex quibus videtur quod recedentes ab obedientia Romani Pontificis, vel sibi obedire nolentes, & præsertim si ex contemptu vel studiosè, seu ignorantia affectata, puta quia noluerunt intelligere de jure ipsius vt bene agerent, videntur reputandi Schismatici, quia tales se scindunt ab vnitate Ecclesiæ Corpore Christi mystico, ipsius capite & Pastore, & Tunicam Domini inconsutilem quantum in se est diuidunt, & extra Archam Domini quæ etiam figurat, regnante diluuio sunt, & ideo pereunt. Et de talibus dicitur in Ep. Iudæ, *hi sunt qui segregant semetipsos animales Spiritum Dei non habentes.* Vnde ex quo ipsi sunt separati à Corpore Christi mystico, non sunt membra ejus, nec vegetantur à Spiritu ejus. Et hæc habentur 7. q. 1. c. factis. & 2. c. se. & c. denique qu. 3. nihil. 24. q. quoniam vetus, & c. Schisma. Et potest dilatari materia per ea quæ habentur eâ quæstione per totum de hæret. cap. firmissimè de Schismat. per totum: per quæ possent dilatari multa mala ingruentia, tribulationes & miseriæ occasione schismatis prouenientes. Vnde dicebat Ioannes Salabor, lib. 8. cap. 23. quod occasione Schismatis diuiditur veritas, integritas scinditur, sinceritas corrumpitur, maculatur & sanctitas, & mundi nouum Iudicium celebratur, & Princeps ejus qui in Passione Christi ejectus est, rediens scandala spargit, vt bonus sit qui non capitur ejus tendiculis. Hæc ille. Vnde ex hoc veritas occultatur, error introducitur, lex contemnitur, Deus offenditur, proximus scandalizatur, suspicio oritur, diuisio in populis generatur, multa alia mala & ingentia potes ad plenum videre in Epistola Concordiæ prope principium (quam fecit Præpositus Wormaciensis) multa etiam alia enarrata fuerunt per Dominos prius Proponentes. Quare de ipsis taceo.

Mala Schismatis.

Ex quibus attento Schismate moderno ostenditur miseria nostra, calamitas & tribulatio hujus Ecclesiæ Matris nostræ, nedum temporalis & momentanea, sed ad perpetuitatem disposita desolatio, hujus Corporis Mystici deformitas & membrorũ separatio, Capitis nostri læsio ac ouium, Pastoris exorbitatio, proximorũq; damnatio, propter quę, vt pręfertur, ad vestram potestatem Regiam recurrere adstringimur hujusmodi nostram miseriã ostendentes & auxilium à potestate humiliter implorantes, cum dicitur in Themate, *Da nobis Domine auxilium de Tribulatione.* Adstringimur enim omnes & singuli hujusmodi desolationi Ecclesiæ Matris nostrę, quę nos in Christo regenerauit, de S. Trinit. c. 1. in Clem. succurrere. Nam cum nos teneamur parere, honorare & alimentare parentes no-

strros Cardinales de quo 30. dist. cap. 1. & 86. dist. non satis & 1. Concor. multò fortius tenemur succurrere Matri nostræ spirituali pro qua Christus sanguinem suum fudit art. 2. q. 7. qualis & ibi concor. causa enim fidei sicut est hæc vniuersaliter omnium communis est, & non solum ad Clericos verum etiam ad Laïcos & ad omnes omnino pertinet Christianos, 96. dist. vbinam. Nam omnes conatus nostros ejus causæ debemus impendere, in qua etiam 24. q. 1. memor, quem enim Ecclesiæ filium, &c. de pe. felicis l. 6. Astringimur insuper omnes & singuli cum videmus aliqua membra ab hujusmodi corpore deuiare, pro æqualitate ipsius corporis laborare ad reductionem. Cum enim omnes simus vnum Corpus in Christo ad Ephes. 4. decet vt omnes qui ejusdem sunt corporis, vnius etiam sint voluntatis, & sicut fratres adinuicem sint vinculo Charitatis adstricti. 24. q. 1. loquitur de excess. prælat. c. 18. lib. 6. Adstringimur insuper omnia & singula membra hujus Corporis Mystici tanto propensius pro læsi capitis reformatione exurgere, quanto magis nostra salus ab ipsius incolumitate noscitur dependere, ne morbus qui est in capite, totum Corpus inficiat. 61. dist. miramur in q. 7. sicut 9. q. 3. cunctæ. Adstringimur insuper quilibet etiam ex precepto Dominico quemlibet errantem ad viam veritatis, ad ouile & obedientiam veri Pastoris reducere per illud quo quisque precipitur diligere proximum. Et quid sit diligere proximum, habetur 23. q. 4. Debet homo ex per. d. 2. c. Charitas v. proinde. Confirmatur, quia quilibet tenetur obuiare peccato proximi sui conuertendo. q. 1. si peccauerit. vbi de hoc ea causa, q. 7. negligere vbi etiam de hoc qui hæret. q. alios 22. q. 5. hoc videtur. Quia quilibet tenetur succurrere necessitati corporali proximi sui etiam inuiti. 81. dist. pasce 23. q. 3. ipsa pietas & illud erat eum qui ducitur ad mortem & eum qui ducitur ad interitum liberare ne cesses de hom. sicut dignum. Ergo multo magis spirituali, vt in casu nostro ar. prædicti. c. ipsa pietas.

Et maximè ad hoc videntur teneri Doctores & Litterati. Vnde Apostolus ad Ephes. 4. de Hæret. cum ex injuncto, quosdam dedit Apostolos, quosdam Prophetas, quosdam Euangelistas, quosdam Pastores, & sequitur, & Doctores in opus Ministerij & ædificationem Corporis Christi, id est Ecclesiæ.

Et si quilibet quantum in se est, obligatur ad præmissa, maximè tamen Prælati præter & vltra omnem obligationem ad hoc tenentur ex Officij debito, & præmissa in ipsis habent locum, vnde eis dicitur, Attendite vobis & aliàs vniuerso Gregi, &c. & illud. Pascite illum, qui in vobis est, Gregem Domini; nam sanguis subditorum requiretur, &c. 43. dist. Ephesi. 93. dist. legimus. 16. q. 1. Prædicator, nam qui suorum, scilicet subditorum, curam non habet, crudelis est, & fidem negauit 47. dist. paragr. necesse est de Prælatis dicit Ambrosius, quod ab ipsis Prælatis non videtur fides seruari Christo, cujus Corpus est Ecclesia, qui permittunt ipsius artus diuidi & membra lacerari 24. q. 1. aduocauit. Vnde ipsi tanquam fideles & boni Samaritani & Pastores populi Christiani non quæ sua sunt querentes, sed quæ Iesu Christi, ad vtilitatem communem constituerentur. 8. q. 1. ad sunt in Ecclesia de Treu. & Pa. c. 1. per quod patet, quod scilicet Principes & Prelati & maximè Papa de quo infra sequetur, non deberent se exhibere graues & difficiles aut asperos prosequendo hujusmodi negotium, sed potius fauorabiles ac tanquam coöperatores eorum idoneos & laborum suorum participes recipere. De offic. ordin. inter cætera de Sepult. Dudum in Clem. in fin.

Et maximè ad hoc tenentur DD. Cardinales, quia sicut à cardine regitur ostium, sic per ipsos debet regi & dirigi vniuersalis Ecclesia. Nota de Officio Archiepisc. cap 2. vbi de hoc fa. no. per ho. de Cler. non resid. c. 2. Et specialiter ad hoc sunt adstricti virtute Schedulæ Iuramenti in Conclaui, per quam v. quod ipsi jurarunt, ad hoc laborare fideliter & diligenter, & ad hoc dare consilium, auxilium & fauorem, nec aliqualiter dare consilium vel fauorem ad impediendum vel differendum, quodque quilibet ipsorum procurabit posse tenus veraciter sine machinatione, excusatione vel dilatione quacunque omnes vias vtiles & accommodas ad vtilitatem Ecclesiæ & vnionem predictam.

Et precipuè ad hoc sunt adstricti Principes seculares, qui Deo sunt reddituri rationẽ propter Ecclesiam quam à Christo tuendam susceperunt: nam siue au-

geatur pax & disciplina Ecclesiæ per fideles Principes siue soluatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum potestati suam Ecclesiam tradidit 23. q. 5. Principes fa. ea quæ dicta sunt in prima parte hujus, quod maximè in illis procedit, quorum prædecessores hoc facere consueuerunt, cum eorum facta & exempla imitari teneantur per jura communia fa. 97. dis. Ecclesiæ, ibi, ipsa enim Ecclesia, &c. Etsi hoc Prælatis inferioribus vendicat sibi locum, maximè in Papa, de cujus statu quæritur, quod potest persuaderi figura, authoritate & ratione. figura. siquidem de qua Exod. 4. vbi in veste summi Sacerdotis mala punica tinninabulis jungi præcipiebantur, quod exponens B. Gregorius & habetur 43. dip. sic Rector dicit quod per mala punica fidei & Ecclesiæ vnitas designatur: nam sicut in malo punico vno exterius cortice multa grana interius nutriuntur, sic innumeros S. Ecclesiæ populos fidei & Ecclesiæ vnitas contegit, quos intus morum diuersitas tenet. Patet igitur quod est Officium summi Sacerdotis excitare & aduocare populum sibi subditum. OFFICIUM PAPÆ IN SCHISMATIS EXTINCTIONE.

De authoritate patet. Vnde Bonifacius Papa dicit de se, si enim secus quàm oportet, eueniat, nos per nostram tacentes desidiam videbimur quod Ciuitatis quietem & Ecclesiæ pacem peruertere valet, admisisse, & nostra culpa erit, si non firmo & stabili jure custodiatur, vt licita seruentur, & quæ sunt illicita, minimè formidentur, 97. dist Ecclesiæ fa. 4. dist. c. 1. Vnde Gregor. quæ si nos qui aliorum peccata, &c. 2. q. 7. Nos. & Nicolaus Papa dicit quod nos qui tanquam arietes ducatum gregibus, &c. 7. q. 1. Schismatis fa. 25. q. 1. nulli.

De Ratione patet, quia ipse est Pastor ouium hujus gregis constitutus per illa verba, si diligis me, pasce oues meas 8. q. 1. in Scriptis. Et ideo ipse habet prouidere solerter in Congregatione & pastura hujus gregis & ouium: adeo quod si hujusmodi Grex vel ouis dispergatur, vel pereat ipsius culpa præcedente, putà qui potuit prouidere & non fecit, ipse de ouibus tenetur lex & no. de Reg. Iuris quamvis & infra materia. Hujus ratio, quia quotiens aliquis recipit mercedem pro custodia rei sibi commissæ, si hujusmodi res pereat, etiam casu fortuito culpâ ipsius etiam leuissima præcedente ipse tenetur, de Depo. c. 2. in materia. Sicut dicitur de Tutore, quia si res pupillares saluare potuit, ipsas scilicet in horreo recondendo vel vendendo & hoc non fecit, sed ipsas per culpam etiam leuem, seu negligentiam casu fortuito consumi permisit, vel cum potuisset acquirere pupillo, hoc non fecit, ipse de hoc tenetur. c. de peri. Tut. l. si res pupillares c. arb. Tut. quidquid item facit, quia maximè circa spiritualia damnatur negligentia, adeoq; propter ipsam Prælatus deponitur 80. dist. deinde vbi de hoc de Offic. cust. cap. 1. Vnde dicunt Innocentius & alij de Elect. querela, quod negligentia est crimen. Item facit obligatio qua adstringitur Procurator Domino de dolo & negligentia C. Munda. in re mandata & Vassallus Domino, de qua 22. qu. 5 de forma..... Præterea ex quo circa temporalia requiritur exactissima diligentia vt præfertur, multo magis circa spiritualia, in quibus versatur multò majus periculum sine comparatione in C. infirmitas de pe. & re. Et præsertim vbi non pendet status hujus vel illius duntaxat, sed maximę partis Christianitatis, non quidem temporalis sed perpetuus, sicut in casu nostro.

Item facit, quia ipsi incumbit sollicitudo omnium Ecclesiarum de cen. cum Instant cum fi. vnde Apostolus cujus onus & priuilegium ad ipsum trãsit, 2. ad Corinth. 6. quis infirmatur & ego non infirmor? quis scandalizatur & ego non vror? scilicet compatiendo. Hinc ipse Papa nominat se seruum seruorum Dei, non quidem nuncupatiuè ad gloriam, sed substantiuè, vtpote qui seruire tenetur etiam inuitus, quia voluntariè se subjecit seruitio, juramento præstito. Ex quo patet quod ipse seruire tenetur omni creaturæ, cum omnis persona Deo seruiat & dispensatrix sit clementiæ vel Iustitiæ suæ, de quo in procemio Decre. fa. c. non solum. cum ibi no. 23. q. 5. ad quod facit descriptio curæ animarum quam ponunt Io. & Ioan. Andreas de Pe. & re. omnis. vbi dicunt quod cura animarum est vigil, onerosa ac sollicita custodia animarum commissa alicui, vt curet, ne pereant sed saluentur, & infra hoc prosequuntur & declarant, quod bene facit ad materiam ibi vide. Ad quod maximè adstringitur virtute Iuramenti per eum in Conclaui præstiti, cujus forma habetur in sententia supra verbum & maximè perfectum, cum ibi addatur *Etiamsi assumptus fuerit ad Apostolatum.*

Ex his insurgit consideratio finis seu termini ad quem tendimus & ad quid auxilium imploramus, quia scilicet ad Ecclesiæ Matris nostræ desolatæ consolationem, ad membrorum à corpore deuiantium reincorporationem, ad læsi capitis reformationem, ad proximorum salutem & omnium errantium ad ouile reductionem, ad Schismatis & discordiæ sedationem, Ecclesiæ pacem & vnionem, ad quod quilibet, quantum in se est, tenetur laborare, patet ex prædictis. Propter quod ministerium nostrum quantum in nobis est exequentes, & hujusmodi terminum perfectè attingere non valentes, auxilium ad hoc imploramus, à potente, cum dicitur in Themate. *Da nobis Domine auxilium de Tribulatione.*

Ex quibus infero aliquas Conclusiones. 1. est, quod qui potest obuiare hujusmodi, maximè si sit in potestate constitutus, & prçsertim hoc sciens, & non facit, videtur fautor Schismatis ipse, quia Matris desertorem & salutis suæ neglectorem se ostendit, fa. 86. di. facientis. Et C. Error. Nam qui crimina quæ popotest emendare, non corrigit, ipse committit. 23. q. fi. C. præterea per quod tollitur & exsufflatur allegatio aliquorum negligentiam suam ex eo prætextu palliantium; quia verò Papæ adhærent & occasionem Schismati non dederunt. Nam in hac materia non sufficit à malo abstinere, vero Papæ adhærere, nisi fiat quod bonum est, & necessarium ad vnionem Ecclesiæ fa. ff. de Reg. Iuris, qui non facit 22. q 5. de forma de Symo. nemo. cum ibi no. minus enim graue est ad exterminationem prauitatis Schismaticæ non agere id quod ipsius contagiosa enormitas agendum requirit C. 1. in Clem.

Per quod etiam patet, quod guerra temporalis non debet quemquam retrahere à prosecutione hujus negotij tam pij, tam meritorij, ad quod, vt præfertur, quilibet tenetur; nec ipsa guerra debet cedere in detrimentum animæ suæ & Ecclesiæ vniuersalis per jura communia. Vnde in hac materia in qua agitur de creatione Vicarij Iesu Christi, debet deponi omnis priuatæ affectionis inordinatio, debet cessare conditi & intendimenti contemplatio.

2. Infero quod hujusmodi vnio Ecclesiæ seu ipsius prosecutio debet habere tres conditiones seu qualitates, primò enim debet esse generalis & plenaria. 2. debet esse Schismatis omnino extirpatoria. 3. debet esse breuis & certissima. De 1. scil. quod debet esse generalis & plenaria: scilicet quoad omnes & singulos, patet, quia jura prçmissa loquuntur generaliter & indistinctè. Item quia qua ratione tenetur quis procurare salutem vnius aut alterius, quia omnes sumus fratres q. 4. 3. Ad mensam est, quia misericordia debetur omnibus, & ipsius communis est vsus, & commune prçceptum omnibus Officiis, hominibus, & ætatibus. 42. dist. quiescamus. 86. di. non satis. Item quilibet tenetur pro omnibus orare & procurare quod omnes salui fiant 13 q. 2. non existimemus. 24. q. 3. Corripiantur de pe. di. 7. nullus fa. Illud quod habetur in Euangelio de illo qui habens centum oues, si perdiderit vnam ex illis, dimittit nonaginta nouem in deserto, & vadit ad quçrendum illam. Et hoc maximè videtur Papam adstringere, cui dictum est *Pasce oues meas*, non distinguendo autem has & illas, & per consequens omnes & singulas de Maio. & obe. solitæ. Et ipse est seruus seruorum Dei, de quo in procemio Decretal. Item quia de singulis tenetur reddere rationem & aliàs videretur esse apud eum acceptio personarum.

Ex quibus apparet quod non sufficit conuertere ad obedientiam nostram vel Reges, Principes & Magnates aliquorum Regnorum vel Dominiorum: imò debet dari prouisio generalis, per quam omnes Magni & parui tranquillam mentem & pacificos animos custodiant. 97. dist. Victor fa. illud videte, ne contemnatis vnum ex his pusillis, quasi dicat, quod nec Magni nec parui debent contemni in his quç sunt salutis.

De 2. scilicet quod debet esse radicalis Schismatis omnino extirpatiua, patet, quia materia Schismatis omnino radicitus est extirpanda, vt patet ex præmissis, & fa. 8. dis. mala pro hoc, quia frustra quis ramos conatur incidere, nisi etiam radicem contendat euellere de pe. dist. 2. quia radix fa. de sepult. dudum in Cle. ibi vt præcisis radicitus Schismatis, &c. fa. quia nihil videtur actum quandiu aliquid restat ad agendum, & sic hujusmodi morbus pestifer est omnino & perfectè curandus, quia Dominus non saluauit aliquem pro parte, quin totum perfectè saluaret de pe. d. 3. sunt plures, & in multa exempla. Et sic debet dari pro-

uisio per quam omnis materia dubitationis & titubationis prorsus amputetur de Hæret. cap. 1. Ex quibus patet quod non sufficit dare prouisionem per quam aliqui verbo & superficialiter dicant se adhærere vero Papæ, sicut & multi faciunt, nisi corde & animo consentiant, vt sic quod lingua sonat, affectus sentiat 23. dist. Psalmista. 13. q. 2. quam præposteram & ibi Concor. 8. q. 1. sciendum.

De 5. patet, quia quilibet quoad hoc est debitor sine adjectione diei, vt patet ex præmissis, & ideo statim debet sine mora ff. de ver. ob. tum quia vnde tardè soluendo non sufficienter solueret 16. q. 7. Decimæ. quod maximè procedit in Prælatis, qui sunt debitores Dominici 43. d. Dispensatio 24. q. 1. aduocat. & ibi nota. Item quia maximè Prelatus scilicet quantum in se est, tenetur ad exactissimam diligentiam, quam si non faciat, ipse tenetur de casu propter hoc emergente, vt dictum est superius: diligentiam autem sufficientem non faceret, nisi plenam, perfectam & celerem. Item quia in mora & dilatione imminent magna pericula & irreparabilia corporum & animarum, scandalorum & aliorum inconuenientium prætactorum, & quibus quilibet in quantum in se est, tenetur prouidere, & ideo debet celeriter prouideri & sine mora. 5. di. Baptizari & in no. sicut etiam vbi timetur periculum contaminationis 8. di. mala fa. de Elect. Cum inter vniuersas de sen. ex. Constitutionem cum ibi no. Item pro hoc, quia etiam vbi est periculum in mora & dilatione circa temporalia, celeriter est procedendum vt in cautione damni infecti, & vbi res est tempore peritura ff. de Dam. infecto. l. 1. ff. de se. l. 1. & 2. de Iudi. c. fr. Ergo multo magis hoc est obseruandum circa spiritualia.

Confirmantur premissa, quia non esset bonus nec fidelis medicus qui infirmitatem quam breui tempore potest perfectè curare, ad longum tempus exhiberet & imperfectè curaret. Vnde Ioan. And. in spec. de salar. narrans multas fraudes Medicorum, inter alias dicit sic, quosdam verò comperi hoc graue passari, vt languores qui paucissimis diebus vel etiam horis plenè possent repelli, ad longum tempus extraherent & ægros suos diu haberent in redditu seueriores quam ipsis morbis existerent. fa. 13. dis. verum.

3. Infero, quod in prosecutione hujus negotij non insistendum circa verba vaga, generalia, disiunctiua vel juncta, nec sufficit per talia verba promittere ad hujusmodi vnionem laborare, imò sic faciendo videretur hoc esse deterius, quàm denegatio simplex; ratio patet ex dictis, quia ex his potest sequi protractio Schismatis & differri conclusio vnionis, imò potest impediri in totum vnio Ecclesiæ propter multos casus qui possent euenire, ex quo sequerentur multa damna corporum & animarum & perpetuatio Schismatis & alia inconuenientia quibus est obuiandum, vt patet ex prædictis fa. Iuraque talia verba reprobant. Vnde sic faciendo non faceret quis id ad quod est obligatus, vt ostensum est superius, & sic debet condescendere ad certam viam & declaratam, & ipsam prout est possibile, prosequi, ne dum circa tales verbositates explosas insistitur, animæ fidelium depereant & alia inconuenientia eueniant. C. de ver. ob. cum quidam. per quod etiam apparet quod non debet amplecti nec quæri via ad hoc habens in se circuitus, perplexitates, dilationes, difficultates, in sui aggressu & progressu & in egressu materiam confusionis, scandali, infamiæ, rixarum & dissentionum.

4. Infero quod si pro deueniendo ad terminum antedictum occurrunt plures vias, quarum vna in aggressu, & progressu est facilior & breuior, cujus etiam egressus fine tenus est plenior, perfectior, & plenius Schismatis sedatiuus & scandalorum, quam egressus aliarum quilibet quantum in se est, premissa præuidens & præuidere valens, debet ipsam præeligere aliis omissis fa. quia plura sunt in obligatione, scilicet de sedando Schisma generaliter, totaliter & celeriter & ideo non sufficit alteram adimplere de restit. spo. c. fi.

Confirmatur, quia aut is ad quem spectat electio viæ, præelegit viam longiorem, cujus aggressus, & progressus est difficilior & prolixior, & egressus non ita plene Schismatis sedatiuus propter bonum commune Ecclesiæ, vel propter commodum personæ. Propter primum non potest dici, vt patet ex præmissis: propter secundum non debet hoc facere, quia priuata vtilitas si quæ versaretur in præelectione viæ minus bonæ non est præferenda publicæ & communi vtilitati Ecclesiæ 7. q. 1. scias. Et in Concor. Vnde Philosophus 1. Eth. melius est bonum

Gentis, quàm vnius hominis, & ideo prçferendum, & alibi dicit quod bonus Princeps non cogitat ad singulare sed ad bonum commune 4. & 5. politic. no. Ioan. And. de Bapt. C. vnico in Clem. fa. quia Prælatus non debet præponere negotia sua negotiis Ecclesiæ sibi commissæ 12. q. 4. quicunque. Vnde dicit Host. in summa de Maio. & obed. & in fin. sum. quod si Episcopus præcipiat Clero suo quod vadat Romam vel alibi pro negotiis Ecclesiæ, ipse non potest se excusare prætextu rei familiaris. Hoc ponit in fin. sum. & ibi Romanos per eum.

5. Quod reperta via breuiori, faciliori, expedientiori & magis sedatiua Schismatis quilibet deberet ipsam prçsentare & suadere illi vel illis quorum interest & apud quos crederet prodesse, cum bona tamen prudentia, reuerentia & cautela, ne hoc detraheret honori illius apud quem hoc faceret, nec ipsius facientis, etiamsi illa via non acceptaretur. Ex qua communi & probabili opinione peritorum habetur pro meliori, & præsertim vbi se non artaret præcisè ad illum; nec curandum si aliqui de hoc obloquantur, quia ex quo hoc fecit, bono zelo & zelo Ecclesiæ & conscientiæ puritati non defuit Iudicium rationis, non est curandum quid os loquentium loquatur iniqua 11. q. 3. inter verba de Reg. Iuris non solum lib. 6. cum si.

6. Quod ipsi prosequenti vel suadenti non obuiat Iuramentum fidelitatis per ipsum præstitum juxta formam C. Ego enim imo Iuramentum peramplius ipsum obligat ad hujusmodi prosecutionem & hoc faciendo Iuramentum suum seruare censetur, nec aliàs videretur seruare. facit 22. d. q 5. de forma.

7. Quod Consilium datum in hac materia, scilicet de eligendo viam breuiorem, faciliorem, meliorem & expedientiorem nedum est perfectionis, prout est illud de vendendo omnia bona sua & dando pauperibus, de continentia obseruanda & his similibus, quæ non obligant ad peccatum, sed est consilium reuerentiæ ad quod quis omnino tenetur juxta ea quæ le. & no. de æta. & quali. ad aures. & ibi ma. & remiss. fa. quod dicitur de pluribus concurrentibus ad idem Beneficium, scilicet quod melior, sanctior, & meritis præstantior, est præferendus 8. q. 1. licet. & in Iuris & remiss. ad hoc de Offi. Custo. c. 2. vnde versus. Qui meliora videt, si deteriora sibi det, vltio digna Dei lumina tollat ei. Et per præmissa tolluntur aliquç objectiones, oppositiones, difficultates & apparentiæ quæ fuerunt in hac materia in contrarium scriptæ.

8. Quod Prælatus Superior scilicet Papa videns, quod Medicina per ipsum adhibita, putà sententia & processus & hujusmodi similia non prosunt ad curationem hujus morbi, ipse potest & debet justè hoc tanquam peritus Medicus hujusmodi Medicinam discretè tollere alia experimenta vtiliora ministrando fa. 23. q. 5. prodest de pe. & re. omnes fa. no. per Ioan. And. in nos de sen. ex. c. 1. l. 6. quo facto cessabit confusionis periculum. fa. no. per eum de sen. ex. Constitutionem ad fi. fa. c. vehemens de Test. nec est ponderandum, si dicatur nouum remedium quia nouis morbis, &c. & congruit nos adinuenire multas Medicinas multorum experimenta morborum l. di. vt constitueretur fa. 39. d. c. fi.

Propter præmissas & alias rationes longè validiores justè moueri potuit laborare ad finem prætactum videlicet Ecclesiæ vnionem & condescendere quantum in se fuit ad vnam viam singularem & specialem, quam arbitratur in hac materia bonam, licitam, & Canonicam: imò cæteris viis occurrentibus breuiorem, faciliorem & pro nunc expedientiorem. Et hæc esse via Cessionis Iuris vtriusque contendentium de Papatu, quod quilibet ipsorum in eo prætendit se habere. Vnde circa hoc pono duas immediatè ad materiam pertinentes Conclusiones.

Prima est, quod hæc via Cessionis est bona, licita & Canonica quoad effectum specialem & generalem Schismatis, & quoad omnes vias in genere, ac etiam quoad personas singulas in specie tollendum & abolendum.

Secunda sit hæc, quod hæc via cæteris viis occurrentibus est facilior in aggressu, breuior in progressu, & pro nunc melior & expedientior in egressu attentis circunstantiis negotij quoad plenariè, perfectè & celeriter consequendum terminum antedictum, ad quem, vt præfertur, tendere debemus.

Aduertendum tamen 1. quod in præmissis capio Cessionem cum adjectionis

complemento,scilicet cum prouisione debita futuri Pastoris, quia certum est de Cessione per se quod non est nisi præuia & præambula ad prouisionem futuri Pastoris. Vel capio viam non prorsus à termino ad terminum,seu ad finem vltimum contingentem,sed via hæc est medium vtile seu valens ad finem consequendum. 2. Notandum est quod in prosecutione & executione hujus viæ debet procedi cum bona ratione, humana prudentia, & Iustitia legali, & debet seruari bonus modus, ex quo facilius posit attingi finis intentus. De hujus autem complemento dictæ viæ per Dei gratiam aliquid dicetur in sequentibus.

1. Conclusio probatur multiplici ratione,authoritate,exemplo seu figura. De 1. probatur, quia quotiens Prælatus non potest proficere plebi sibi cōmissæ propter ipsius malitiam vel resistentiam, & ita est Schisma inter Prælatos & subditos, & imminet magnum periculum Ecclesiæ in spiritualibus vel temporalibus, & ipse solus Prȩlatus id est persona ipsius vel jus personale ipsius quȩritur,& est alius per quem potest esse tuta salus Ecclesiæ vel populi, ipse debet cedere, sed sic est in casu nostro respectu totius Ecclesiæ & hujus Corporis Mystici. Igitur,&c. Minor patet de se. Major probatur 7.q.1.§. hoc etiam totum vbi hoc propter gra. exemplo & authoritate hoc idem patet de renun. nisi cum pridem §.propter malitiam. Et hoc ibi no. Inno. Host. & Ioan. Andreas. Et est hujus duplex ratio. 1. quia publica vtilitas quæ versatur in dimissione Prælaturæ & prouisione futura Ecclesiæ debet præferri priuatæ vtilitati personæ ipsius Prælati 7. q. 1. Mutationes & C. scias eum fi. 2. quia ad hoc assumitur Prælatus, vt prosit plebi sibi commissæ non propter præsidentiam 8. q.1. Qui Episcopatum cum si, vt scilicet congreget colligat & pascat, vt prætangitur, quod si facere non potest, nec potest prouideri Ecclesiæ per dationem Coadjutorum durante hujus præsidentia, nimirum si causa hujus præsidentiæ cessante ipse habeat cedere & dimittere no. per Innoc. in dicto paragr. propter malitiam.

Circa hoc etiam considero, quod dicta major fundatur super Iure Diuino & ratione naturali, vt patet ex Iuribus allegatis. Et sic non est nisi quædam explicatio Iuris Diuini & naturalis cui Papa est subjectus 25. q. 1. sunt quidam. Ex quo patet quod si in casu præmisso aliquis inferior Prælatus tenetur cedere, maximè ipse Papa ad hoc censetur obligatus,cum ipsius transgressio sit grauior & grauius punienda 9. q. 3. aliorum. & ibi no. Ex quo patet non obstare si objiceretur quod ipse non artatur sua lege.

Ex prædictis autem patet non obstare si objiciatur quod non tenetur dimittere Gregem ex quo sunt aliqui boni quibus potest proficere 7. q. 1. §. cum vero. Et C. ibi fa. de renun. nisi cum pridem §. verum v. cum autem 2. q. 1. multi verò qui ad hoc nobis. Et quod zizania toleranda est vsque ad messem 11. q. 3. §. cum ergo. Et tolerabant Prophetæ malos 13. q. 4. recedite. quam magnum ac. nimirum & alibi dicitur quod pro palea aream Domini relinquere non debet, nec pro vasis in contumeliam datis de domo Domini migrare. non ob. quia provt no. in Iuris alleg. illi in §. hoc in totum & §. propter malitiam illa perdunt vbi Ecclesia prosequeretur & non Prælatus nec ipsius persona,nec status esset causa talis prosecutionis, vbi ipse potest proficere, & non esset alius per quem potest esse plenariè tuta salus Ecclesiæ. Secus autem in casu nostro, vt patet ex prædictis, igitur,&c. 2. Sic, quia ipse tanquam bonus Pastor tenetur ponere animam suam pro ouibus suis, aliàs non esset bonus Pastor,nec diligeret Christū, nec ipsum cujus est Vicarius,imitaretur.Ergo multo magis ipse tenetur cedere Papatui. Tenet consequentia, quia ex quo tenetur ad majus, & ad minus tenetur. fa. l. moris ff. de pe. dimittere autem Papatum minus esse nullus ignorat, cum in eo plus sit mœroris & solicitudinis, quàm honoris 13. di. 40. dist. nihil imò secundum veritatem teste Ioanne Salisber. adeo spinosa est Cathedra Rom.Pont.& vndiq; aculeis conserta acutissimis tantæque molis, vt etiam robustissimos premat, terat & comminuat humeros, adeoque laboriosissima & quantum ad statum præsentis seculi pertinet,miserrima videatur ipsius esse conditio,vt nemo illo videatur esse miserior. Nonne ergo miseria dignissimus est, qui pro tanta pugnat miseria? vnde antiquitus cum aliqui eligebantur, ipsi fugiebant. Antecedens patet 23. q. 4. C. quis nos & C. tres personas. Vnde ipse adinstar militis armatæ militiæ deberet mortem sustinere pro defensione Reipub.

Ex quo patet quod ipsum non deberet retrahere ab acceptatione hujus viæ con-

seruatio sedis, honoris vel gradus. Nec à repudiatione ipsum excusant verba hominum iniqua obloquentium. Nec obstat si dicatur quod ad hoc quod Pastor teneatur ponere animam suam, requiruntur tria. 1. quod morbus ouium sit mortalis, aliter ad hoc non tenetur, sed exactam diligentiam facere ad sanandum. Si enim pro quolibet ouis morbo ad hoc teneretur, Pastorale Officium nullius subsistentiæ judicaretur. 2. requiritur quod constet per animam seu vitam temporalem oues esse liberandas. 3. quod constet aliter quàm per animam seu vitam Pastoris oues non posse liberari. Altero autem istorum trium deficiente non videtur ad hoc teneri. In casu autem præsenti non videtur quod morbus sit mortalis, quoniam non constat alteram partem esse Schismaticam, quia quælibet Iudicio Ecclesiæ se submittit, illi obedire parata, quem Papam Ecclesia Catholica reputabit. Item non constat per animæ positionem vel status dimissionem oues à morbo isto esse liberandas, quia ad ejus complementum Cessio non attingit: nec apparet, quod oues aliter non possint liberari. Quare,&c.

Per præmissa & sequentia apparet ad ista Responsio, quia vt patet ex his quæ dicta sunt supra, v. ex quibus videtur, quod recedentes,&c. apparet quod morbus iste est mortalis. 2. patet ex his quæ dicta sunt supra v. aduertendum dicetur, quod hæc Cessio est morbi Medicinalis: Et idipsum capio cum adjectionis complemento in prouisione futuri Pastoris. 3. quod aliter oues non possint curari, patebit ex his quæ dicentur in secunda Conclusione principali.

3. Sic illi de obedientia partis aduersæ lacerant & diffamant, licet contra veritatem & sine causa de ambitione, intrusione in Papatu & alis malis, de quibus 23. d. in nomine Domini. Et hæc eadem meritò dicimus & proclamamus de aduersario, ex quo oritur diffamatio facti, & non potest negari quin ab vtraque parte sint boni & graues. Et ideo videtur habere locum purgatio de pur.ea per totum. Nam reperio quod etiam Papa delatus de crimine, etiam sine causa habet se purgare ad tollendam suspicionem 2. q. 7. Mandastis. auditum in ca. q. 7. nos si. Sed non videtur possibile fieri plenam & sufficientem purgationem per viam discussionis Iuris partium, nec per aliam viam, quàm per viam Cessionis, vt declarabitur in secunda Conclusione principali. Igitur procedere debet Cessio.

4. Sic quotiescunque Schisma tale est, quod sine Cessione nequit remoueri, tunc Cessio est necessaria & Papa cedere debet. Sed nunc Schisma tale est. Igitur, &c. Major patet ex his quæ dicta sunt supra in 2. Cor. per quod patet quod Schisma debet generaliter, plenariè, perfectè, radicitus & celeriter extirpari. Minor patebit ex his quæ dicentur in 2. Conclusione.

5. Ad idem mouet Casus vrgentis necessitatis. Notum est enim, quod illud quod extra tempus necessitatis est illicitum & indebitum, imminente necessitate fit debitum & licitum. Patet in contrectatione rei alienæ, quæ regulariter est prohibita & illicita. Exod. 20. de suo per totum. Et tamen in necessitate permittitur de Conce. di. 5. Discipulos. Et dilata materiam per illud quod no. de Reg. Iuris, quod non est licitum. Quanquam igitur renunciatio Papatus aliàs sit minimè voluntaria, de quo per Innoc. de Elect. licet. Necessitas tamen Ecclesię, cui non potest aliter plene, perfectè & celeriter prouideri, vt decet, nisi per viam Cessionis, vt ostendetur in 2. Conclusione sequenti, indicat ipsam esse conuenientem & debitam, ne morbus qui est in capite, totum corpus inficiat 2. q. 7. Sicut inquit. pręsertim quia Papa non est propter se sed propter conseruationem & Pasturam totius Ecclesię, vt dictum est superius. fa. quia propter Ecclesię vtilitatem seu necessitatem mutantur Episcopi 7. q. 1. mutationes. Et C. scias, & permittitur quod duo Episcopi vni Ecclesiæ præ sint. 7. q. 1. non autem.

Per quod patet non obstare difficultatem quam aliqui faciunt contra viam Cessionis ex eo quia ipsam supponit ratificationem gestorum hinc & inde, per quod contingeret duos Episcopos fore promotos ad eandem Ecclesiam, & duos Cardinales ad eundem titulum. Quia per præmissa potest prouideri, & aliis multis modis, de quibus facile est imaginari. Nec repugnat statui Cardinalium, quod sit sine titulo. No. Ioannes Andreas in addit. spec. tit de libell. conc §. jam nunc.

Et hoc etiam patet non obstare quod dicitur, quod renunciare Iuri suo est voluntarium & opus supererogationis, quia illud regulare habet speciale propter causam præmissam.

6. Hoc probatur textu seu authoritate & grauis scandali vitatione. Nam vbi

graue scandalum est ortum per Prælatum, & ipsum non potest sedari nisi per Cessionem, ipse Prælatus pro sedatione scandali habet cedere. Sed sic est in casu nostro. Igitur. Minor declarabitur ex prosecutione 2. Conclusionis principalis. Major patet in C.v.cum pridem.§.pro graui de renun.vbi ponderandũ quod illic textus fundatur super authoritatibus Iuris Diuini, & sic non est nisi quædam applicatio seu declaratio ipsius Iuris,quo ipse Papa adstringitur 25.q.1.sunt quidam.

Ex quo & ex ratione illius textus ibi,dum dicit,ne plus videatur appetere temporalem gloriam quàm æternam salutem, infero quod Papa in casu præmisso sicut alius, imò magis adstringitur ad Cessionem, tum quia major & ipsius offensa esset grauior,tum quia periculum scandali esset grauius, per quod patet non obstare si opponeretur quod ipse Papa non artatur lege sua.

2. Infero quod illud quod dicitur in textu supra,quolibet Episcopo,in casu prætacto petere licẽtiam cedendi nedum importat liberam facultatem, sed debitum & obligationem. Vnde dicunt Hostiensis & Io. Andreas quod Prælatus in casu scandali Ecclesiæ,cogitur cedere. Alle.de præscript.3.q.6.hoc quippe cum si. Et No.1.Innoc.Host.& Io.And. quod vbi est periculum destructionis Ecclesiæ, vel magni periculi & scandali in spiritualibus & temporalibus, Prælatus potest cogi cedere. fa.C.tua. de Ele. ægro. vbi Prælatus propter solum scandalum & horrorem deponitur secundum intellectum Glossæ ibi.

3. Infero quod ex quo Prælatus inferior propter solum scandalum etiam temporale & momẽtaneum,etiam vbi non dubitatur de jure ipsius Prælati apud subditos,vbi non est periculum Schismatis nec aliorum malorum & inconuenientiũ prætactorũ habet cedere vt præfertur,multo fortius hoc in Papa procedit,in casu præsenti,vbi est grauissimum scandalum nedum temporale,sed dispositio ad perpetuitatẽ vbi de jure ipsius nedum dubitatur;imò contrarium asseritur apud maximam partem Christianitatis vbi est Schisma formatum & imminẽt multa mala & inconuenientia superius enarrata. Et Confirm.per C.si duo fortè 79. di.vbi sic dicitur,Quod si duo fortè contra fas temeritate concertantium fuerint ordinati, nullum ex eis futurum Sacerdotem permittimus, sed illum solum in Sede Apostolica permansurum censemus,quem ex numero Clericorum noua ordinatione Diuinum Iudicium & Vniuersitatis consensus elegerit. Ex quo videtur, quod in casu Electionis duorum non debet discuti de Iure ipsorum, sed vterq; debet dimittere,& aliquis solus tertius eligi, & hoc propter scandalum vitandũ. Vt ibi notæ: sic etiam intellexit Glossa illud caput,vt patet 63.di.q.3.c.fi.vt sic majorib.malis sanandis Charitas sincera subueniat l. di. vt constitueretur. Sic etiam sapit Archiep. vtrobique.

Confirmatur, quia Papa eandem habet causam scilicet scandalum & Ecclesiæ perturbationem vitandi,præsertim vbi multitudo est in causa,detrahitur seueritati, & est obmittenda seu dissimulanda veritas Disciplinæ & Iustitiæ l.di.vt constituerentur 23.q.4.non potest de Temp.ord.c 2.& vtrobiq; de hoc.Et in §.pro graui alle. Vnde ex eadem causa & pro bono pacis Ecclesiæ Episcoporum depositiones & surrogationes aliorum minus canonicè factæ & inualidæ, putà quia per Principem secularem propria temeritatæ,attentate ab Ecclesia tolerantur 3.q.6 hoc quippe. §. alij.

Ex quibus infero, quod timor Ratificationis gestorum hinc & inde, præsertim vbi non esset vitium nisi ex defectu potestatis facientis, non deberet alterum contendentium de Papatu retrahere ab acceptatione hujus viæ Cessionis attento scandalo,quod oriretur ex retractatione promotionum,ordinationum,dispensationum,legitimationum & his similium. Cum verisimiliter se opponerẽt multi Principes & potentes. Et multitudo est in causa. Et maximè hoc procedit,vbi hæc essent allegatione facta ex parte causæ. fa. de sup.negli.... C.pe...... per quod videtur quod hæc essent toleranda & ratificanda per Ecclesiam, etiamsi pro sedatione Schismatis via discussionis Iuris partium eligeretur.

2. Quia impunitas delinquentium in hac materia non deberet retrahere ab acceptatione hujus viæ attento scandalo, quod oriretur ex punitione,&quod multitudo est in causa & maximè etiam quia facta declaratione de Iure alterius contra alterum & sibi adhærentes non sequeretur, propterea quod ipsi contra quos probarentur fuisse Schismatici attentis rationibus Iuris & facti hujus negotij,quia ad

esse non Schismaticum, videntur duo inquiri, scil. error in opinione & pertinacia in voluntate 24.q.3.dicit Apostolus & no.24.q.1. in sum.& c. didicimus,& Schismatici si qui forent, difficile vel nullo modo possent ab aliis separari. Quare,&c. De sepult. sacris cum ibi non. Quoad ea verò quæ sunt fori pœnitentialis, quilibet videtur suæ conscientiæ remittendus cum obtestatione & admonitione de pœnitendo. de temp. ord. c. fi. cum. Aduerte quod non intendo loqui de illis qui fuerunt Authores impressionis Item infero, quod non interest Ecclesiæ militantis, quod procedatur ad sedationē Schismatis per viam discussionis Iuris partium.

7. Hoc exemplo & figura persuadetur. Nam hæc via videtur fuisse præfigurata in Iona Propheta, qui licet regendæ nauis curam minimè suscepisset, maluit tamen solus perire & naufragium facere, vt naufragium aliorum tolleretur, quàm multos inuoluere suis periculis. Ionæ 1. c. de quo. 25. q.2.in princ. Et in illa bona matre, quę mater non mota affectu, integro filio maluit cedere quàm eum partiri: ex quo præsumpta fuit vera mater. Alia verò contendens volens filium partiri, non 3.Reg.3.de præsumpt. affect. Et in illo filio pudico sc. Ioseph, qui maluit pallium suum relinquere adulteræ, quàm adulterij crimine inuolui. Et in Christo, cujus contendentes dicunt se Vicarios, & per consequens ipsius esse sectatores, qui maluit vestem suam, per quam Ecclesia designatur, cedere quàm secari. De Schism. c. 100. l. 6. cum si.

Ex quo insurgit pręsumptio magna pro altero contendentium offerente & prosequente hanc viam Cessionis. Cujus præsumptionis fructus potest esse multiplex, quia sibi adhærentes per hoc magis confirmantur in sua obedientia & adhæsione: & quia adhærentes aduersario per hoc alliciuntur vel ad adhærendum ipsi prosequenti, vel saltem ad dandum audientiam super Iure ipsius. Et per hoc præsertim aliis viis interuenientibus, sc. prædicationis boni regiminis & precum fierent reducibiles. Item quia de hoc facta omnimoda diligentia de acceptatione hujus viæ, ipse videretur excusabilis ab obligatione, quâ, vt præfertur, ipse est adstrictus ad hoc laborare, art. 48. di. Ephesij, cum super. interest ergo in hoc præuenire.

In contrarium insurgit præsūptio vehemens de defectu tituli Canonici contra contendentem seu contendentes hujusmodi viam acceptare recusantes, & Ecclesiam sic periclitari & scindi præeligentes. Item quia etsi nolle cedere, cujusmodi actus est indifferens, & cujus vitium vel bonitas dependet ex fine & intentione, possit fieri intentione seu consideratione alicujus boni, putà propter considerationem omnis suscepti & efficaciæ sui Iuris, aut etiam quia in modis propositis nullum comprehendunt modum ad finem debitum ita producendum cui conscientiæ remorsus non obsistat, vel propter intentionem majoris inconuenientis vitandi, talis tamen intentio non est rectè regulata, imò attentis negotij circunstantiis, scil. temporis, loci, modi, voluntatis Principum, renuentes hoc facere pręsumuntur propter considerationem proprij commodi & singularis, scil. vt pecunias congregent, carnem & sanguinem foueant, dilatent & corrumpant, vt familiam nobilitent. Denique vt gloriam contra Doctrinam Apostoli quærentes in Clero dominentur non forma facti gregis ex animo 16.q.1.Prædicator. vt contra Christi doctrinam Regibus Gentium se conformantes dominentur in subditis, & potestatem exercentes benefici dicantur. Deniq; vt charitate extincta sedem suam ponant ad Aquilonem. Sed licet ipsi labiis & simulatione officij Pastorem induant, potius cum tyranno quo nihil deterius, quàm Principi accedunt. Quid enim eo iniquior qui ministerium pacis, sacrificandi Officium in rixam mittit & carnificium? quorsum quæso tanta immanitas? nunquid ad vitam? sed eorum finis interitus. An ad gloriam? sed eorum gloria in confusione est. An ad voluptatem? ergo & eorum Deus venter est. An vt nobilitentur in carne & sanguine? sed caro & sanguis Regnum Dei non possidebunt. Nam aduersus carnales Apostolica intonat tuba, *quorum*, inquit, *finis interitus, quorum Deus venter est, & gloria in confusione, quia terrena sapiunt.* Humilietur ergo quilibet ipsorum cedendo, vt exaltetur in die visitationis & libeat quemlibet eorum cum Claudiano alloqui in hæc verba.

Tu Ciuem patremque geras, tu consule cunctis
Nec tibi, nec tua te moueant, sed publica vota.

Ex

Ex quibus infertur quod hæc via Cessionis habet in se humilitatem & charitatem Vnde via excellentior potest nominari. 1. Ad Corinth 12. De Pe. d. 2. Charitas est vt mihi videtur, & etiam Iustitiam & veritatem & quod est via Regia, ordinaria & Iuridica pro sedatione Schismatis, & per consequens acceptanda & summopere prosequenda; quod facit contra Responsionem, per quam ipsa videtur damnari tanquam scandalosa & perniciosa, &c.

Item infertur quod ille qui iurauit secundum formam præfatam 5. versu, & maximè ad hoc tenentur DD. Cardinales, &c. scilicet quod procurabit posse tenus veraciter sine machinatione, excusatione vel dilatione quacunque omnes vias vtiles & accommodas ad vtilitatem Ecclesiæ & vnionem ipsius; permaximè tenetur ad istam viam, vt dicatur quod ista via de se continetur tanquam vtilis & accommoda sub illa generali obligatione, imò specialiter & singulariter videtur obligari ad viam Cessionis, ex duobus contentis in forma ipsius Iuramenti. Primò scilicet, cum ibi dicitur *vel dilatione*, quia certum est, quod non est alia via ab ipsa quæ non habeat difficultates & perplexitates, quæ possunt esse causa, nedum dilationis, sed peremptionis totius negotij, vt ostendetur in secunda Conclusione Generali. 2. Cum ibi dicitur omnes vias vtiles & accommodas ad vtilitatem Ecclesiæ & vnionem, &c. constat autem quod non est alia via præter viam Cessionis taliter sufficiens, per quam possit debitè procurari vnio Ecclesiæ, vt declarabitur in dicta Conclusione. Igitur, &c. ad quod facit quod præmittitur in dicta forma Iuramenti per quam dicitur, quod quilibet promisit & iurauit laborare fideliter & diligenter quantum in se esset, ad vnionem Ecclesiæ, nec ad impediendum vel differendum dare consilium vel fauorem, &c. Ex quo patet quod etiamsi aliæ viæ essent vtiles & accommodæ, quod ipse teneretur saltem vltimo loco purè, simpliciter & sine conditione ad acceptationem huius viæ Cessionis etiam sine adiectione illius clausulæ. *Etiam vsque ad Cessionem*, &c.

Ex quo infertur quod adiectio illorum verborũ, *Etiam vsque ad Cessionem inclusiuè de Papatu faciendam*, &c. ibi non ponitur per modũ ampliationis obligationis quoad numerum viarum, sed per modũ declarationis obligationis præcedentis, & propter prælationem ipsius viæ in ordine executionis: quod patet, quia aliter illa verba de nihilo operarentur contra Iura Communia. De Priuil. si Papa. cum si.

Item quia adiectio illa verborum fuit facta ad aliquid operandum & tunc ad ampliationem dictæ obligationis, aut ad prælationem viæ in ordine executionis; propter primũ non potest ex pręmissis, concluditur ergo quod propter secundũ.

Præterea DD. Cardinales per adiectionem illius Clausulæ, *Etiam vsque ad Cessionem inclusiuè*, non intendebant detrahere obligationem vel executionem obligationis viæ Cessionis, quia ipsi prius erant purè obligati per verba præcedentia, vt præfertur, Ergo dicta Clausula adijciebatur propter prælectionem & prælationem executionis obligationis viæ Cessionis conditione adimpleta. Antecedens patet tum ex forma Iuramenti, tum quia non apparet de mutatione voluntatis, tum quia obligatio præcedens, quâ ipsi erant obligati procurare omnes vias vtiles & accommodas, sub quâ comprehendebatur etiam via Cessionis, vt dictum est, erat, vt præfertur, pura & simplex sine conditione. Obligatio autem supperaddita per dictam Clausulam, *etiam vsque ad Cessionem inclusiuè*, ex sui forma est conditionalis, patet per illa verba, *Si DD. Cardinalibus videatur expedire*, per quod patet quod ipsa Conditio non refertur, seu non operatur nouam obligationem nisi quoad prælationem executionis viæ Cessionis; aliter id quod positum est ad augmentum, induceret diminutionem & ad obligationem induceret liberationem ab obligatione pura inducendo obligationem super eodem conditionalem.

Ex quo patet, quod ille, qui vt præfertur, Iurauit, non liberaretur, seu non satifaceret Iuramento adimpleta conditione prætacta tentando omnes vias quæ solent aperiri pro sedatione Schismatis, & demum veniendo ad viam Cessionis: imò quod plus est, non videtur quod etiam conditione non adimpleta & multò magis adimpleta possit sine periurio omnes vias tentare, quod suadet multiplex coniectura, quæ interpretationibus voluntatum etiam dubiarum debet attendi. ff. De le. 2. l. Cum proponebatur. Prima ex hoc insurgit,

quia DD. Cardinales ante dictum Iuramentum repudiabant viam Concilij Generalis propter certas causas: & sic reputabant eam inutilem & incommodam: per quod non est præsumendum quod ipsi præstando dictum iuramentum viderentur à prima voluntate quasi se corrigentes discessisse. ff. de Condi. & Demon. l. non ad ea. ff. de ad 1. & transfer. le. l. Alumnæ. §. qui filias. 2. quia in Iuramento per ipsos præstito non intendebant, nec intendere debebant de vijs insufficientibus ad sedationem Schismatis, vt patet tam ex forma verborum Iuramenti. *Omnes vias vtiles & accommodas*, &c. quàm ex interpretatione Iuris, de Iur. 3. c. 1. lib. 6. cum si. Cum igitur via Concilij, Compromissi facti & aliquæ aliæ sint ad hoc insufficientes, vt patebit ex deductione 2 Conclusionis principalis, sequitur quod dictum Iuramentum non est de illis intelligendum. Tertia ex causa faciendi insurgit, quæ etiam de iure debet attendi. Nam ipsi intendebant per præstationem Iuramenti finem celerem & vtilem Schismati imponere pro suo posse sine excusatione vel dilatione, vt patet ex forma dicti Iuramenti, per quod patet, quod non intendebant, quod assumendus in Papam posset liberè vagari per omnes vias occurrentes: quia secundum hoc inutilis fuisset penitus adiectio dictæ Clausulæ & ipsorum prouisio. 4. Oritur ex captiosa interpretatione quam in dubijs voluntatibus Iura refugiunt. ff. de ar. & ar. le. l. Si vxori mundus in princ. de sum. Instruc. le. l. sed & S. quartum. §. sed si ipse Papa. Ex contrario enim intellectu insurgeret captio, scilicet quod ante viam Cessionis Papa posset liberè tentare omnes alias vias, scilicet Concilij Generalis, Compromissi facti & his similes, in quarum prosecutione essent difficultates, perplexitates & alia mala quæ essent causa nedum dilationis negotij, imò verisimiliter radicationis perpetuī Schismatis contra rationem, Iura & intentionem dictorum Iurantium.

Ex quibus patet quod in dicta forma Iuramenti & etiam in hac materia non capiuntur viæ pro termino à quo vel ad quem, seu pro fine vltimo, sed pro medijs vtilibus, seu valentibus ad finem, seu terminum consequendum. Et sic vna via non præsupponit aliarum viarum præexistentiam vel processum. Et sic illa verba, *Per omnes vias vtiles & accommodas*, &c. debent exponi; id est per alterutram de vijs per quam poterit obtineri & obtinebitur debita vnio in Ecclesia Dei: qua obtenta satisfactum est Iuramento & causæ præstationis illius: & ideo non oportet, imò frustratorium esset alias vias prosequi. Quod vt melius intelligatur, pone exemplum, quod inter socios tendentes ad certum terminum fit mentio de multiplici via; & promiserunt quilibet singulariter quod per eam viam incederent, quam Societatis maior pars dictaret eligendam, etiam vsque ad viæ signatæ vel nominatæ receptionem, quæ fortè asperior, aut difficilior æstimabatur & inter se ducem itineris constituerunt. Hisque itinerantibus in capite triuij constitutis per maiorem partem dicta via quæ fuerat assignata vel nominata, dictata est concorditer eligenda, quia per eam melius reputant ad locum pertingere destinatum; nunc Dux itineris illam renuit acceptare, constat quod non potest ex forma Conuentionis. Constat etiam quod postquam peruentum est ad locum destinatum per alteram viarum, frustra quærentur ad hoc aliæ viæ. Fa. de fi. Instru. inter. Secus autem si cum aliquis esset obstructus in capite alicuius vici, & promisisset se processurum vsque ad terminum postremum, quoniam hoc casu non dictionis, *Vsque*, proprietas, aut efficacia, sed res ipsa faceret necessario vici partem primam ante secundam, & secundam ante tertiam pertransire.

Ex quo patet quod hanc ditionem, *Vsque*, oportet interpretari secundum naturam rei & materiæ subiectæ & radicem rationis, non secundum superficiem & folia sermonum 1. quæst. 1. Marchion vt sic sit sensus illius dictionis, *Vsque*, quod scilicet quilibet procurabit omnes vias vtiles & accommodas etiam vsque ad Cessionem inclusiuè, id est dato quod illa via esset via Cessionis.

Nec obstat si objiciatur, quod à propria verborum significatione non est recedendum: quia verum est, nisi natura rei hoc exposcat, vel nisi ex verbis præuijs generetur intellectus, quia tunc sententia esset præponenda verbis 38. dist. sedulo & ibi no. nec de hoc possunt etiam arguere Domini, quia etiam oportet necessario interpretari ipsorum verba, vt patet ex præscriptis.

Ex quo patet quod ille qui iurauit, vt præfertur, non potest nunc improbare dictam viam per ipsum solum iureiurando approbatam, præsertim causâ nouâ non superueniente. De Iur. Quemadmodum. De Elect. nulli lib. 6 & in Concor. Nec valet dicere quod aliàs in casu simili non fuit practicata sed repudiata, cum par vel similis casus hactenus non fuerit inuentus. Nec sola abstinentia præiudicaret in talibus quæ sunt Facultatis le. & no. ver. si Abbate. Nec etsi fuisset refutata, concluditur ipsam ex hoc refutandam attentis ipsis iustitia & iuramento prælibatis.

Item patet, quod etsi Iurans de transgressione & pro iam commisso potest absolui obligatio, tamen debiti iuramenti pro futuro non debet sibi remitti etiam per Collegium Cardinalium, cum ipsius obseruatio concernat Dei seruitium, vnitatem Ecclesiæ ac salutem animarum, non propriam & singularem ipsorum iurantium, vt patet tam ex præmissis, quàm ex forma dicti iuramenti. fa. 23. 44. si is qui, & quod not. per Ioan. Andræam desp. c. 2.

8. Moueat scilicet ad acceptandam hanc viam, sicut & mouere debet votum Cleri & populi, Cardinalium atque Principum & Magnatum, sine quorum auxilio minimè sperari potest Schisma posse extirpari, in hanc viam conuenientium & aspirantium. Insuper metus scandali grauioris, exempli perniciosi, atque periculum verisimilis radicationis Schismatis ex præmissorum transgressione, & huius sanctæ viæ repudiatione, nec-non honoris & famæ vtriusque obedientiæ conseruatio: ad quod ipse Papa præcipuè videtur obligatus 99. dist.

Nec obstat si dicatur quod ex huiusmodi Cessione videretur sequi inconueniens: quia si postquam Cardinales aliquem elegissent, super electionis facto præterito, quæsito & conficto, excusationis colore vt puta Principibus scribendo scilicet talem, quod istum nunquam formaliter elegerunt aut eligere voluerunt, sicut quisque scire vel præsumere valet: propter quod ad electionem secundam procedere voluerunt, tunc ex vero præsumpto sine alia discussione crederetur Cardinalibus, & per positionem præsentem orto Schismate, pro vnione Ecclesiæ Papa cedere debent. Ergo iam nouus electus ea radice cedere tenetur, & ita alio electo, & hinc oborto Schismate quandocunque & quotiescunque ita contingeret. Et sic ex hac positione cum vero præsumpto sequeretur, DD. Cardinales quandocumque & quotiescunque Papam posse remouere, seu Papæ remotionem procurare, & efficaciam Vicariatus Christi subuertere. Cuius inconuenientiæ detestabilitatem nemo ignorat: quoniam ex hoc Vniuersalis Ecclesiæ regimen infirmaretur, & supremi Pontificij status nullius fieret efficacis subsistentiæ vel securitatis. Vnde hoc foret non pro Ecclesiæ statum emendando & conseruando, sed pro efficacia status & regiminis Ecclesiæ penitus inualidando. Nec id duntaxat sequeretur in Papatu, sed & pari ratione in omni dignitate inferiori Electoribus post præuiam Electionem per eos testificatam variantibus. Ex quo multa mala & scandala pullularent.

Nec obstat si dicatur quod quis non debet priuari iure suo. Quia verum est sine causa le. & no de Consti. cap. 2. multæ autem causæ in casu præsenti, vt patet ex præmissis. Item iste ad hoc tenetur tum ex debito Officij, quàm ex vinculo iuramenti. Vnde in hoc non priuatur, sed hoc faciendo Officium suum exequitur.

9. Esto quod singulæ causæ præmissæ ad hoc non sufficerent, omnes tamen simul iunctæ ad hoc sufficere debent iuxta illud, quæ non prosunt singula, iuncta iuuant. Et hoc de 1. Conclusione principali dixisse sufficiat. Nec obstat id de quo frequenter objicitur, scilicet quod Rex in pari casu, si cum esset contentio de Iure Regni sui, vel de ipsius parte, non tenetur cedere.

2. Conclusio erat quod via Cessionis cæteris vijs occurrentibus est facilior in aggressu, breuior in processu, melior & pro nunc expedientior in egressu. Ita quod cæteræ viæ, præsertim Iuris partiũ discussiuæ & decisiuæ sunt difficiliores, prolixiores & minus expedientes. De aggressu & progressu patet, quia difficultas esset in conueniendo de illis qui haberent cognoscere de loco, in quo etiã difficulter conuenirent illi quorum interest. Esset insuper difficultas & prolixitas circa probationes factorum, attentis temporis diuturnitate, obliuione, af-

fectatione, & aliis circunstantiis propter quæ verisimile esset quod super his fierent prolationes contrariæ per testes & scripturas, quas difficile forsan & impossibile esset reducere ad concordiam. Item & circa reprobationem testium probatoriorum, reprobatoriorum & depositionum ipsorum, cuius huiusmodi & aliæ quasi minimæ difficultates, prolixitates & alia impedimenta & incommoda possunt imminere circa aggressum & progressum aliarum viarum, quibus pendentibus multa mala, pericula & damna corporum & animorum essent euentura: quibus esse obuiandum patet ex prædictis, & maximè possent esse causa nedum dilationis, sed impedimenti perpetui & peremptionis negotij præter multos casus qui superuenire possent, & ita radicationis perpetui schismatis, cui est obuiandum.

Quod autem aliæ viæ sint minus bonæ & minus expedientes, & minus tutæ quoad sui egressum quàm via Cessionis, sic declaratur. Pro cuius euidentia noto hic aliqua. Et 1. quod Papa non ab homine sed à Christo originaliter & immediatè potestatem tradente habet, licet ministerio Cardinalium præeminentiam plenitudinis potestatis & Iurisdictionis super totam Ecclesiam vniuersalem in Cōmunionem fidelium habeat, de quo tactum fuit supra. Per quod patet hanc præeminentiam potestatis in nullo consistere præterquam in Christi Vicario. Vnde potestatem instituendi Christi Vicarium à Petro, vel eius successore oportet procedere & deriuare. Et hanc habent Cardinales non alij iuxta generalem Ecclesiæ Constitutionem, interpretationem & obseruantiam.

Ex quo videtur, quod non sufficeret pro debita Ecclesiæ reparatione, quod aliquis ad Papatum assumeretur, per cuius assumptionem pax Ecclesiæ daretur, Clerus & populus contentaretur, cessarent schismaticæ diuisiones, diuersæ adhæsiones, & omnes in eum crederent, nisi verus Papa esset, licet secus sit in potestate temporali, quia ab homine habetur, propter quod videtur multis peritis, quod si ipse actus ab efficacia Vicariatus Christi dependentem faceret, quod essent inualidi & inefficaces. Sicut si sacerdos creditus & reputatus characterem non habens omni apparentia sensibili Missam celebrare videretur, & tamen Corpus Christi non conficeret: talis enim non haberet præeminentiam dictæ potestatis speciali dono, & virtute Diuina procedentem, quæ hominum non subiacet potestati. Propterea Papa vocatur, quia mirabilis in terris Diuina præditus potestate. Quod autem vis præeminentiæ potestatis Papalis Diuina sit, non humana, siue supra hominis potestatem, planum extat accidenti, quia potestatem habere ligandi & soluendi, & thesaurum Ecclesiæ distribuendi humanæ potestatis excedere limitem nullum ignorat. Ex quo patet quod consideratione status Papalis veritas exigitur: respectu verò status Ecclesiæ, vnio. Vt sic error quoad primum, & diuisio quoad secundum repellantur. Nec sufficeret vnum sine altero, sed vtrumque simul necessarium existit, alàs debita status Ecclesiæ reformatio fieri nequit.

2. Noto quod moderni Schismatis sunt quatuor partes. 1. Certis rationibus dicit Vrbanum Papam. 2. Contrariis rationibus Clementem. 3. Pars neutrum eorum, mouetur primis & secundis rationibus: quia scilicet rationem Vrbani declarant Clementem non esse Papam: nec ex his sequitur ipsum Vrbanum esse Papam. Et rationes Clementis declarant Vrbanum non esse Papam: nec ex hoc sequitur Clementem esse Papam. 4. Pars non innititur determinatæ positioni, sed dicit statum suspensiuum, & tres præmissas positiones ponit dubias. Mouetur conflictu rationum Iuris & facti contrariarum, arduitate materiæ; quia per negationem partis res fit dubia. Vnde enim ex facto ius oritur, Iuris certa agnitio procedere non valet.

3. Noto quod sententia siue definitio lata in hac materia per modum Iuridicæ decisionis, esset declaratoria Iuris antiqui prius competentis, & non priuatiua. Super hoc vide Glossam penult in C. proposuit de Concess. Præb. Et Ioan. Andr. super ea, & per eundem Ioann. Andræam in C. quanto de Transf. Ep. super verbo concupiuit. Nec etiam tributiua noui ff. de rei vend. ex diuerso § si secundum vendi. sicuti §. sed quæritur. No. de re Iud. quod maximè procedit in beneficialibus, in quibus requiritur in facto Canonica à principio. De Iustit. ex frequentibus. De Reg. Iuris. De Elect. quia coram

illis qui de hoc cognoscerent ad hoc non ageretur, scilicet ad auferendum ius Papæ, nec etiam ad tribuendum ius de nouo, & ideò ipsorum sententia hoc non operaretur. De Ordi. cog. cum dilectus. Ex quibus infertur quod receptio Ecclesiæ quam faceret de illo pro quo esset lata sententia, nihil operaretur, quantum ad priuationem vel exaltationem Iuris Papalis. Patet, quia vt dictum est, requiritur in facto Canonica à principio fa. op. C. Dilecto de præbend. Item quia ad hoc non intendit Ecclesia. Quare, &c. Item quia sola electio Cardinalium dat Ius in Papatu prius vacante, vt dictum est. Item quia iste modus priuandi Papam & instituendi alium non reperitur in Iure institutus, & ideo non est superstitiosa adinuentione præsumendus. 2. q. 5. consuluisti fa. 9. q. 3. Nemo per hoc. Quia receptio, tractatio & reputatio verbalis & realis etiam facta per illum ad quem spectat actus dispositio, non constituit rem in vero, nec dat ius maximè in Beneficialibus. C. de probationibus l. Nudis, & lib. non Epistolis de sen. ex. si summus in Cle. & in materia. Et per hoc quia ipsa receptio quæ fundaretur super Iure præexistente quod nullum esset, esset erronea, & ideo aliquem effectum non induceret.

4. Noto & hoc est manifestum quod assumpti ad agnoscendum de hoc, per hoc non essent facti impeccabiles, quando possent errare ex facti, vel Iuris ignorantia, vel ex aliis causis quæ humanum solent peruertere ingenium, de quibus 11. q. 3. quatuor fa. quia etiam Ecclesia militans fallit & fallitur, &c. de sent. Ep. à nobis vnde dicit l. quod euentus iudiciorum sunt dubij ff. de pe. quod debetur.

Ex quibus inferuntur plura. 1. Quod huiusmodi via discussionis Iuris partium, quoad sui egressum est dubia & incerta. Via autem Cessionis est certa, & ideò tenenda. De Spon. Iuuenis cum spe.

2. Quod ipsa est periculosa. Et hoc dupliciter. 1. Quia per eam potest contingere illum pro Papa declarari, & haberi qui non est: & è contra, quod esset valde periculosum & inconueniens, vt patet per ea quæ dicta sunt supra in primo notabili. 2. Quia in hoc pendet periclitatio famæ & honoris vtriusque seu alterius obedientiæ ne retro notetur de Schismate. Ex quo sequitur quod attento huiusmodi periculo non est verisimile quod Principes, sine quorum auxilio non potest haberi vnio, hanc viam acceptarent, nec huic periculo se exponerent, quia crudelis est. 12. q. 1. nolo.

3. Ex hoc patet, quod ipsa potest esse scandalosa, seminaria & occasio rixarum, odiorum & iurgiorum, quare vitanda.

4. Patet quod non esset sufficiens ad perfectam & plenariam sedationem Schismatis & quietationem conscientiarum præsertim grauiũ & litteratarum, & præsertim tenentium neutrum Ius habere vel dubitantium de Iure vtriusque, de quibus dictum est supra in 2. notabili, & sic ipsa esset illaqueatiua, & perplexitatis inductiua. Contra C. de viduis 27. q. 1.

Ex quo etiam patet quod egressus huius viæ non moueret ad pœnitendum & contendendum de præteritis, nec ad petendum absolutionem vel reconciliationem. Patet quia stante sententia nihilominus illi contra quos esset lata, persisterent in prima opinione, & dato quod mutarent vel dubitarent, nihilominus procedit quod dictum est, quia non sequitur, aliquis fuit in Schismate, ergo fuit Schismaticus, vt dictum est superius. Et sic per hanc viam non potest constare quis fuisset Schismaticus, & per consequens respectu huius finis non interest Ecclesiæ per hanc viam procedere.

5. Quod hæc via potest esse verisimiliter inutilis & frustratoria, quia ille contra quem esset, lata sententia & forsan sibi adhærentes dicentes sententiam esse iniustam occasione præmissorum, non parerent, siuè fortificantes intentionem suam per ea quæ habentur 21. dist. §. hinc etiam per C. nemo 9. q. 3. vbi no. Quod etiam Concilium non potest iudicare Papam. Idem no: 2. q. 5. Mandastis. Ex alio etiam potest esse inutilis, quia arbitri nil determinarent forsan morte præuenti vel voluntate seu aliquo impedimento decenti vel propter mortem compromittentes de Arbi. C. fi. vel propter difficultates Iuris & facti, quæ inessent huiusmodi negotio, vel quia arbitri in æquali numero assumpti essent discordes. de re. Iudic. C. fi. vel quia assumpti pro vna

parte sentientes partem suam fouere iniustam causam, ipsiusque honori & famæ obedientiæ suæ fauentes nollent de hac decidere. Ex quibus patet quod ex obseruatione huius viæ rursus inconueniens eueniret aut consurgeret, quod quærimus euitare, quodque post cassos roboratæ reparationis labores status Papalis non minus dubius quàm prius remaneret, vt sic dum ansam soluere niteremur, nedum fortius forsitan ligaremus iuxta C. cum olim de verb. sign.

6. Quia hæc via potest esse multum exemplo perniciosa, si contingeret fieri sententiam pro illo de Roma. Et propter duo. 1. Quia esset derogatoria fidei & testimonio DD. Cardinalium, occasione cuius ipsorum testimonium circa Electionem Papæ potest in posterum haberi suspecta, quod videretur Inconueniens maximum. 2. Quia supposito quod interuenerit impressio in Electione Bartholomæi, Posteri videntes quod ipsa impressio non vitiasset Electionem Papæ, huiusmodi factum ad consequentiam traherent, similem vel maiorem impressionem inferentes Cardinalibus, & ita libertatem in actu electionis necessariam sibi admittentes, quod esset occasio Schismatis, sicut nunc: vel quia haberetur pro Papa qui non esset, & talia quæ sunt exemplo perniciosa, debent omitti & facta retractari hom. Di. cum Adrianus & in Concor.

Ex hoc etiam sequeretur inconueniens, scilicet quod illi qui intulerunt impressionem in Electione B. ex hoc de directo reportarent fructum suæ prauæ intentionis & de sua malitia gloriarentur contra ius & rationem: quod non facerent per viam Cessionis, & maximè si à principio fuisset super hoc prouisio Ecclesiæ; vnde quamuis diceretur quod aliquod inconueniens sequeretur ex via Cessionis, non tamen tantum, quantum ex duratione Schismatis vel Egressu viæ discussionis Iuris partium & ideo hoc est præeligendum 12. d. duo, &c.

Ex quibus infertur quod si ille de Roma esset per sententiam pro Papa declaratus, tota Ecclesia apud eum deberet insistere, quod ad purgandum & tollendum memoriam impressionis antedictæ ipse haberet desistere. ar. 15. qu. 1. Et ideo illud per quod hoc potest contingere, scilicet quod pro Papa declararetur, non est quærendum per Iura contraria.

Contra viam Compromissi.

Ex quibus impugnatur specialiter & difficultatur via Compromissi. Et confirmatur, quia etsi in facto Electionis Papalis possit interuenire Compromissum ad eligendum, ar. c licet verò Præterea & C. quia propter de Elect. eum si, deponunt Doctores formam Compromissi in Electione Papæ 3. c. vbi Maius de Elect. l. 6. quod maximè procederet vbi super hoc præceptum, vel mandatum Papæ interuenisset, quia ipsum non expiaret per mortem ipsius Ciuilem vel Naturalem, de quo plenissimè per Doctores in Cap. quoniam Abbas. de Offi. Dele. non tamen potest interuenire compromissum ad decidendum de Iure Beneficiali de Præbendis, nisi essent vbi de hoc. Vnde via Compromissi huic materiæ non congruit nec congruere potest, tum quia in his spiritualibus non interuenit pactio, conuentio, nec transactio De Pac. C. fi. de transact. Præterea de Simon. tua. tum quia sententiæ Arbitrorum etiam iniquæ paretur metu pœnæ, quod in hac materia dicere esset iniquum, scilicet quod per sententiam iniquam deberet à vero Papa discedi & non Papæ adhæreri; quilibet autem condemnatus semper diceret sententiam iniquam. Et hoc verum est, etiamsi diceretur, vt aliqui somniant quod arbitri haberent potestatem condemnandi partes ad Cessionem; quod patet, quia Egressus viæ, aut esset declaratorius Iuris alterius partium. Et hoc non valet per præmissa; aut dicetur quod esset condemnatorius vtriusque partis ad Cessionem: & tunc aut ipsi haberent cognoscere de Iure Partium, aut non. Si dicatur quod haberent cognoscere, hoc non valet, tum quia in cognoscendo essent multæ difficultates, perplexitates, de quibus dictum est supra in principio secundæ Conclusionis principalis: tum quia ex quo finaliter haberent condemnare vtramque partem ad Cessionem, frustra per multos Circuitus ad hoc præmitterent causæ cognitionem, & sic hoc non deberent facere, quod factum non prodesset per Iura communia, maximè propter rationes tactas vbi supra. Si dicatur quod haberent omittere causæ cognitionem, manifestum est quod hoc non valet: tum quia secundum hoc ipsi essent meriti executores ad nudum ministerium & sicut pica: tum quia nugatorium esset dicere quod Contendentes onerassent eos de condemnando

ipsos ad Cessionem faciendam; tum quia potest contingere quod nihil de hoc dictarent. Et dato quod hoc facerent, forsan contendentes & sibi adhærentes non parerent sententiæ, nec esset tunc magis quàm nunc qui posset ipsam executioni mandare. Et dato quod parerent, hoc viderentur facere inuiti propter quod non viderentur digni laude, præmio vel merito 23. quæst. 5. ad finem vbi de hoc.

Ex quibus omnibus potest etiam difficultari via Concilij Generalis vel Particularis & maximè quoad rei egressum, etiam vbi prælati hinc & inde essent reducti ad æqualitatem numeri, imò etiam circa ipsam imminent multo plures difficultates; quoad sui aggressum, progressum & egressum. De aggressu patet, respectu Conuocationis Concilij & illius Præsidentis, quia non habetur Papa vnicus indubitatus, cuius conuocationi obediretur, maximè quoad Neutrales, nec cuius authoritate celebraretur. De Elect. signif. Ex quo aliqui possent difficultare huiusmodi viam quoad egressum dicentes huiusmodi sententiam non tenere, quasi non esset lata authoritate Iudicis competentis. Respectu loci, In quo seu ad quem fieret conuocatio: quia quilibet contenderet, quod sub sua obedientia; quilibet Princeps, quod sub sua potestate, difficulter conuenirent de loco securo & congruo, quoad habitationes, victualia & his similia. Respectu etiam conuocandorum dupliciter. 1. Quia difficile esset, sumptuosum & laboriosum Prælatos conuocare & illuc accedere. CONTRA VIAM CONCILIJ.

Item patet impugnari propter inæqualitatem numeri Prælatorum huius & illius obedientiæ qui præsumerentur perseuerare in eadem voluntate, ex quo contingeret Iudicium claudicare contra Iura.

Præterea diceretur quod aut conuocarentur & admitterentur creati Prælati per aduersarium, aut non; si non, tunc nec illi de parte ista admitterentur, & sic non celebraretur Concilium. Si sic, tunc non videtur hoc de Iure possibile propter plura. 1. Quia ipsi non sunt repudiandi Prælati attentis etiam processibus inde secutis per C. 1. de Schism. cum in Not. 2. quia Nos reputamus ipsos Schismaticos & Excommunicatos, & ideo ad huiusmodi actus communes minimè admittendo 1. Imò ius si quod aliud illis competeret, resideret in alijs de ista obedientia licet numero paucioribus le. & no. de Consue. Cum Dilectus. De Postula. Prælat. Gratum. de Elect. Cum inter R. C. illa & C. quia propter. 3. Quod si secundum hoc status ipsorum dependeret ex euentu Concilij generalis, & ideo ipsi essent valde suspecti, quia in Causa sua per Iura Communia. Et hoc verum nisi diceretur, quod ante celebrationem dicti Concilij haberet præmitti absolutio, reconciliatio, ratificatio & validatio gestorum hinc & inde; quod tamen aliqui reputant absurdum & inconueniens maximum. Ex quo etiam principaliter impugnant viam Cessionis. 4. Quia esto quod fieret huiusmodi ratificatio, nihilominus ibi penderet conseruatio famæ & honoris Prælatorum, & ideo ipsi essent suspecti. Quare, &c 3. qu. 5. quia suspecti. Cum si. Posset etiam difficultari hæc via propter verisimilem discordiam quæ proueniret ex exitu Concilij.

Ex præmissis etiam apparet quod cessante huiusmodi absolutione & reconciliatione, Prælati de obedientia Partis aduersæ etiam creati de tempore Gregorij non essent ad huiusmodi Concilium conuocandi, & tamen non esset possibile Concilium Generale aliter celebrari.

Ex quibus etiam infertur, quod si Dominus noster vellet celebrare Concilium Generale, ipse non haberet conuocare illos de obedientia Partis aduersæ. Ex quo patet sequi vnum inconueniens occasione huius schismatis nisi prouideatur, scilicet quod Domino nostro celebrante huiusmodi Concilium de se & suis, ita & ille de Roma faciet de suis, & in istis diuersis Concilijs poterunt fieri diuersæ & contrariæ constitutiones & declarationes circa fidem & alia, ex quo poterit radicari Schisma perpetuum inter Latinos & Græcos.

Item pendente huiusmodi celebratione Concilij interuenirent multa inconuenientia quibus est obuiandum. Etiam potest impedimentum Iuris difficultare per C. Nemo 9. q. Cum in No. & 2. q. 5. Mandasti vbi No. quod etiam Concilium non potest Papam deponere.

Circa etiam aggressum, progressum & egressum huiusmodi viæ imminent

quasi innumeræ aliæ difficultates quas omitto causa breuitatis vnde dicebat Bo. me. D. Cardinalis S. Eustachi ; in Responsionibus suis ad Archiepiscopum Toletanum , quod fuit deliberatum & conclusum per DD. Cardinales in principio huius Schismatis, quod via Concilij Generalis erat difficilis & impossibilis; si ab exordio huius Schismatis deberet talis iudicari, multo magis nunc.

Ex quibus videtur multis grauibus & litteratis Personis, quod etiamsi altera dictarum viarum esset electa, scilicet Compromissi vel Concilij Generalis, quod attentis difficultatibus & perplexitatibus Iuris & facti quæ insunt dictis vijs, verisimile est quod Arbitri vel Concilium super hoc potestatem habentes definirent & deberent definire ad viam Cessionis esse condescendendum. Et ideo hæc via non est per multos circuitus inutilis, imò præiudicialis, quærenda. Maximè quia potest in mora contingere casus nedum dilatorius, sed & peremptorius, & in mora & dilatione imminent multa pericula, quibus est omnino obuiandum, vt est præmissum.

Ex quibus potest inferri ratio ad rationes per quas aliqui nituntur probare quod ad sedationem præsentis Schismatis procedendum est per viam Concilij Generalis. Nam rationes per ipsos inductæ procedere possent in alijs casibus vbi haberetur Papa indubitatus, authoritate cuius celebraretur, vbi esset certum de Prælatis illud celebrantibus: Sed licet quod essent Prælati & non essent schismatici, nec excommunicati, vbi cessaret timor suspicionis, vbi non esset idem Iudex & Pars, vbi ex dilatione & mora non imminerent multa pericula errorum, perplexitatis & difficultatis prætactarum, vbi casus pendens non potest commodè aliter terminari. Secus autem in Casu præsenti ; igitur, &c. Maximè quia nullum Ius scriptum dicit expresse quod recurrendum sit ad Concilium Generale pro sedatione talis Schismatis, nec prouidet super hoc de certo Iudice. Et per hoc potest responderi ad No. per Glos. 79. d. C. si duo Ioan. Andr. in Clem. Ne Ra. de Elect. quia illa potuisset sibi vindicare ab exordio Schismatis, vbi cessassent quamplurimæ de rationibus antedictis. Secus autem nunc. Per quod solui potest obiectio quæ fit de hoc ordine non seruando in alijs Casibus & Beneficialibus, quia scilicet non dicitur Partibus à Principio quod cedant, sed quod recurrant ad Iudicem competentem vel ad Arbitros, quia secus hic, secus illic. Ratio diuersitatis patet ex præmissis.

Contra viam Prædicationis.

Ex præmissis etiam infertur, quod licet via Reductionis per Prædicationem, sit de se bona & licita, non est tamen duntaxat circa eam immorandum. Patet quia ipsa est difficilis & periculosa in aggressu, prolixa & sumptuosa in progressu, vt patet de se ex ipsius prolixitate multa inconuenientia prætacta essent euentura, quibus omnino est obuiandum, vt patet ex iam dictis.

Item dubia est, incerta, imò verisimiliter infructuosa arguendo ex præteritis ad futura.

Item propter obstinationem & indurationem partis aduersæ Causam habentis tam ex temporis diuturnitate & rationibus iuris & facti, quàm ex alijs circunstantijs huius negotij: ex quibus quodammodo est radicata, & habitus in ea generatus, propter quod non vult audire: imò adeo duræ ceruicis est, quod domus exasperans est, & ideo videtur cessandum à prædicatione de Renun. nisi cum pridem §. propter malitiam, & maximè nisi etiam audiatur apud nos; ex quo auditu multa possent sequi scandala & inconuenientia. Et ideo videtur opus esse alio remedio procurare huius morbi curationem, licet quandoque profuerit.

Item hoc remedium fuit diu tentatum & non fuit sufficiens ad perfectam & celerem curam huius morbi, Igitur, &c.

Nec valet si diceretur de reductione illius Aduersarij, quia non est modus nec via sufficiens pro sedatione huius Schismatis. Nam etiamsi cederet Iuri, quod se habere prætendit, & in Dominum nostrum, ipsum transferret, hoc nihil operaretur quantum ad acquisitionem Iuris Domini nostri, cum Papa non possit ius suum in alium transferre, nec sibi successorem substituere. Not. Gloss. & Archi. 79. dist. si transitus 7. q. 1. §. his omnibus. Pau. in Clem. ne Rat. Pe. Ber. in C. vbi Maius de Elec. & præsertim hoc non sufficeret quoad dubios de Iure vtriusque, nec quoad tenendum neutrum ius habere, & sic non sedaret

schisma

schisma sufficienter patet ex præmissis, quia debet omnibus vniuersaliter prouideri, vt superius fuit ostensum. Et dato quod adderet de declaratione Iuris Domini nostri & erroris sui, hoc tamen nil operaretur quantum ad Neutrales qui dubitant de Iure vtriusque, nec quoad tenendum Ius habere. Et dubium est probabile, quod nec etiam quo ad sibi obedientes, tum propter dictas obstinationem & radicationem, tum quia diceretur quod allegaret turpitudinem suam, ideo, &c. tum quia argueretur de corruptione & collusione, nec non propter honoris & famæ suæ qui in hoc versantur, conseruationem, ad quam quilibet habet naturaliter laborare 12. q. 1. Nolo. tum quia hoc, scilicet an habeat ius, neue, non dependet ex facto suo, sed ex alieno in quo est error probabilis ff. pro suo l. si propter quod non est verisimile, quod ad motum ipsius mouerentur illi de obedientia sua. Sicut nec in casu conuerso illi de hac obedientia de facili mouerentur, & forsan minus illi propter causam prætactam. Et sic per hoc non prouideretur ipsi sufficienter, quod tamen est faciendum, vt patet ex præmissis.

Ex quibus infertur quod via facti, seu Belli pro sedatione huius Schismatis non est de præsenti, attentis circunstantijs quibuslibet expediens nec licita. Patet quia ad hoc debet procedi breuiori faciliori, & expedientiori via, vt patet ex prædictis. Constat autem de huiusmodi via, quod ipsa est difficilis, sumptuosa, periculosa & prolixa in aggressu & progressu, incerta & dubia, imò etiam infructuosa in egressu, quia varius est euentus belli. Nunc enim hunc, nunc illum interficit gladius: & quandoque contingit, quod fouens iustam causam non consequitur victoriam. 3. q. 7. qui sine peccato. fa. de Pur. vul. c. 2. sicut nec in bello Iudicial. in l. quod debetur ff. de Pecu. per quod apparet, quod ipsa non est sedatiua schismatis, & ideo non est exercenda per hoc quia bellum geritur vt pax habeatur. Ita quod finis belli pax 23. q. 1. Nolite. Cum igitur per euentum belli non haberetur pax & vnio in Ecclesia, sequitur quod non est exercenda. Maxime, quia non agitur de successione Augusti, sed Petri Piscatoris, qui iussus fuit mittere gladium in vaginam. CONTRA VIAM BELLI.

Item aliter videretur similis Romulo in parricidijs, non Petro in commissi dispensatione ouilis.

Confirmatur quia aduersarius habet maiorem, imò maximiam partem Christianitatis sibi adhærentem, & vt communiter tenetur, bellum subire paratum per defensionem ipsius, & ideo non videtur licitum, virtuosum, nec opus prudentiæ vel fortitudinis hoc casu, sed temeritatis ex parte ista bellum aggredi; non enim is iustam causam habet propterea bellum aggredi vel expectare. Sed est hoc aggrediendum vel expectandum cum prudentia, quæ dicitur regulare & dirigere omne opus virtutis, quia vna virtus dirigit aliam. fa. de Off. custo. c. 1. 41. dist. §. 1. vnde vero pericula sunt supra hominem fugiendum est. Math 10. 7. q. 1. §. hinc etiam.

Item quia aliter aggrediens videretur Deum tentare contra illud non tentabis Dominum Deum tuum. Nam Deus tentatur cum requiritur ab eo per naturam, quod non est à natura producibile. Sed miraculo cessante non est ordine naturali à natura producibile, quod minus fortis, minus ingeniosus, etiam propter Iustitiam suam vincit peritiorem & magis ingeniosum. Per quod patet responderi ad l. si quis pecunia cum si. quæ videntur velle quod in hac materia procedendum est via facti. Nam illa possent procedere, vti illa via potest aggredi virtuosè cum concurrente prudentia & opere fortitudinis. Et vbi ipsius egressus potest esse schismatis sedatiuus, aliàs non videntur obligare illa iura. Nam Iura non obligant ad impossibile. Illa autem dicuntur impossibilia quæ sine salutis periculo facere non possumus ff. ad Trebell. l. Sciendum & l. se vnde timor periculi excusat ab eo ad quod quis ciuiliter & naturaliter tenetur 4. loca habitatores de sen. ex. quamuis. Intelligantur ergo dicta iura, vt nihil contineant iniquitatis, impossibilitatis, vel temeritatis, & secundum verisimilem intentionem legislatoris ff. ad Munic. Vt Gradatim §. sed si lege. de Iur. in c. 1. l. 6. cum si. Per hoc patet responsio ad id quod no. Innoc. de vo. quod super vti. quod quilibet debet sustineri & foueri in Iurisdictione sua quantum potest.

De viis autem boni regiminis non loquor, quia manifestum est, quod etsi sint bonæ, non sunt tamen sufficientes ad sedationem Schismatis, nec vnionem habendam. Secus autem est in via Cessionis, maximè cum adiectione complementi, id est prouisionis futuri Pastoris, in qua cessant difficultates, prolixitates, perplexitates & alia inconuenientia, quæ insunt aliis viis prætactis. Et sic concluditur vt supra, in duabus principalibus Conclusionibus.

Patet igitur quod actus Cessionis est nedum vtilis, sed optimus & necessarius, quodque sine ipso negotium huiusmodi vnionis non valet terminari, nec terminus quò tenditur perfectè attingi. Ex quo patet quod Conuentio, vel tractatus cum aduersariis potest esse nullius vel modici effectus nisi ad practicandum dictam viam Cessionis. Ex prædictis patet declaratio & probatio Minorum 3. & 4 5. & 6. rationum in prima Conclusione principali suprascriptarum, in quibus dictum fuerat, quod &c.

His taliter qualiter discursis, vt ω reuolet ad A finem verbis nudis eloquij mei cupiens imponere, vt potentia de qua præmissi, reducatur ad actum, scientia quam cognoui, proferatur in medium, charitas sperata procedat ad effectum. *Exurge Domine adiuua nos & redime nos propter nomen tuum*, sicut notatum est in præassumpto sermone, *Da nobis Domine auxilium de Tribulatione.* Sed ad quid? Certè, vt ministerio vestro, scilicet per viam veritatis, scilicet Cessionis prætactam membra cum capite, oues cum Pastore, simulque palmites cum vite indissolubiliter vinciantur, vt malis facultas delinquendi adimatur, Ecclesia pacem consequatur, aliquid multorum vtilitati conseruetur, quod est vtile & honestum, dissimulare verò grauissimum, vbi Thema, vel vlterius non patiamini in Ecclesiam aliquos insidiantium procellarum, id. schismatum fluctus illidi, & quietam faciem tempestatis insolito timore turbari, sed in perpetuum statui Ecclesiæ consulatis 97. dist. Ecclesiæ, vt Ministerio vestro scissura S. Matris Ecclesiæ resarciatur, sicque præcisis radicitus Schismatis vepribus & dissidiorum anfractibus omnino subductis pacis tranquillitas vigeat, feruor charitatis exæstuet, inualescat concordiæ vnitas animorum identitas perseueret. De sepult. dudum in Clem. *Quod nobis concedat &c.*

Explicit copiosissima Oratio ex Theologia & Iure à Reuerendo Abbate S. Michaëlis in Normaniâ.

Hanc Orationem tam prolixam, tam multis sacræ scripturæ, & Iuris vtriusque locis & authoritatibus ideo munitam Regi Anglorum porrexerunt Legati Academici, vt eam rationesque in ea conscriptas Vniuersitatibus Anglicanis examinandas committeret. Itaque Rex iudicium suum consensumque suspendit, donec eas consuluisset, & Legatos Academicos cum Responsalibus litteris ad Vniuersitatem remisit, quæ receptæ sunt 13. Octob. an. 1395. Superscriptio autem talis erat.

A nos tres-chers & bien-amez en Dieu l'Vniuersité de Paris, le Roy d'Angleterre & de France, & Seigneur d'Irland.

LITTERÆ REGIS ANGLICANI AD VNIVERSITATEM.

TRes chers & bien-amez, nous vou faisons sçauoir que par la discrete relation & seriouse rapport de les Doctours en Theologie & en Decrets, & autres vos Messagers de vostre Vniuersité, à nous n'adgueres enuoyez, auons plein entendus les peines, trauaux & diligences, qu'en vous seintement mœurs & nous ensemble, auez fet en tour brief remede trouer à determination & reparation finale du damnable Schisme, qu'ores est en seinte Eglise miere de tous Chrestiens. Veraiement nous tenons vos fets en droit de ce, selon la relation d'iceux à nous fets, estre à honer & gloire de nostre Seigneur tout-puissant, à saluë des ames Chrestiennes, & à seureté & plaisance vniuerselle de tous Princes & autres Seigneurs Catholiques, & par especial à Nous, qu'auons si comme nous semble que nous deuons continuel & ardant desir, que ledit Schisme que trop a de durée, fusse menée à conclusion fesante à la loenge de Dieu & de sa Eglise parfaite vnité, peromit de nostre amis vous auez fet chose

molt meritoire pour vous mesmes, & honur à vostre Vniuersiré, tielle que verisemblablement à icelle sera & bien deura estre perdurable De vostre part ensement auons par vosd. Mesagers receu vos Epistoles, contenant seriousement & sous fourme soummaire vos intentions, sentiments & conclusions, desquelles par tant que nostre Clergé, si bien de nos Vniuersitez d'Oxenford & de Canterbrugg, comme d'Irlan & de Germane est de present disseuerez, & ne poet en brief estre assemblez pour nous enformer, conseiller & auiser en cette partie, nous nous abstinons à ore de vous enuoyer response, & ne mie sans grande cause considerez que si tres-chargeant fet que vniuersellement touche tous en communs, ne se doit sans grande deliberation passer, & ce de tous que de s'en y poeut valoir ou de poir. Ne partant il ne sera gerres que nous ne ferons assembler nostredit Clergié, & loeur mõstrerons si bien ce que vosdits Messagez nous ont de bouche nonciez comme vos Epistoles susdites, & oies sur ce les motiues, opinions, raisons, sentemens & conclusions de mesme nostre Clergié, nous y prendrons par la grace de nostre Seigneur, le meilleur appointement & la plus saine voie, & la signifierons si bien à nostre tres-cher frere & Cousin de France, comme à Vous, as qu'eux tres-entierement mercions & remercions de tres-tout nostre cuer, de vostre labour si seintement commenciez, vous empriants tres cherement que continuer le vueilliez tan q'à la finale decision de ladite Scisme & reduction de vraye vnité en l'Eglise nostre Miere auant dite, sçachants qu'en ce nous pensions à l'eide de Dieu de nostre part, effectuellement fere quiconque nous purrons en ascune manere.

In fine huius Epistolæ Regiæ, hæc verba habentur in eodem Manuscripto Victorino. *Non fuit* data in supràscriptis litteris, (hoc est non est appositus dies quo datæ sunt) sed Nuncii Vniuersitatis de quibus in eis fit mentio, apportauerunt: & erant signatæ signeto Regio secreto: & extractæ sunt præsentes ab Originali, & eodem modo sillabicatæ à principio litterarum, quo dicitur *Treschers*. « « «

Mense Martio eiusdem anni eadem Vniuersitas plura habuit Comitia super variis litteris quas ab omni parte orbis Christiani recipiebat. Sed die præsertim 12. apud S. Mathurinum congregata decreuit dare ad omnes Vniuersitates extra Regnum Gallicanum constitutas, itemque ad omnes Reges & Principes litteras Nunciosque mittere ad suadendum viam illam Cessionis, vt pote commodiorem & faciliorem. Inter cæteros verò hi Nuncij ab ea missi sunt, iam aliis defuncti legationibus MM. Ioannes Luqueti, Robertus de Donis, Guill. Claustri, Guil. de Canteriis, Io. Mercatoris, Io. de Austria, Ioan. Breuicoxæ Doctor Theologus, qui fuit postea Episcopus Parisiensis. Tales igitur dedit ad Vniuersitates extra Regnum Franciæ constitutas, vt adhærerent viæ Cessionis, & aliis hoc idem persuaderent, Regibus præsertim & Principibus.

Venerabiles viri & multiformibus scientiarum titulis conspicui recommendatione præmissâ nefas haud dubiè apud Deum censeretur, & homines, vbi matris lethale periculum objicitur, filium quouismodo iuuamen sibi possibile nedum ei non præbere, sed id ipsum quomodolibet dispendio prorogare, vt sic eius linguam perpetuum mutescere, pedesque sui demereantur euelli, quæ vel per momentum loqui differret, aut progredi solo nimium adhærentes aliquatenus desisterent, dum per verba gressusque pariter solatium tenue licet, eidem præstare putarent. Sacrosanctæ igitur Matris nostræ communis militantis Ecclesiæ per ventos oppositos de mundi partibus ferentes agitatio heu tam diuturna in apertum erecta fletus aspectibus, cogitationes mentibus, motus pedibus, calamum manibus & ori verba, Deo vtinam, vt in eius misericordia confidimus, placentia, incessanter parere non desistit, omne quippe viuens in quolibet quod sui, naturaliter commouetur, vbi id in eius sanitate propria salus est recondita, moribundum effigiare videret. Testis enim nobis Deus, quod cum tempus loquendi ab istius nefarij Schismatis occurreret, exordio iuxta modulum intelligentiæ nostræ, cæterisque sicut decet, quibuscunque postpositis huic morbo pestifero prorsus rejiciendo de medio noster semper animus pro viribus aspirauit: nunc in Christianissimi ac Serenissimi Domini nostri Francorum Regis Illustrissimi conspectu iteratis vicibus, & ad longum materiam pro-

Litteræ Circulares Vniuersitatis ad alias Vniuersitates.

ponendo, nunc coram Legatis de Curia Rom. Parisius accedentibus, nunc D. Clementi, cuius anima feliciter requiescat, sæpissimè rescribendo. Tandem igitur quantum specialius discretiusque potuimus præfatum morbum eiusque circunstantias attendentes, habitisque super hoc Collationibus sæpissimis, deliberationibus maturis, pluribusque viis inter nos apertis per quas aditus ad optatum terminum verisimiliter præsumi poterat, fauore & odio deordinatis propulsis Deum duntaxat habentes præ oculis ad viam Cessionis vtriusque partium Iuris habiti vel prætensi tanquam ad meliorem, breuiorem & pro nunc expedientiorem, nec vno in tanto suppositorum numero renitente vnanimiter condescendimus. Quam etiam viam Dominus noster prædictus Parium Regni sui Illustrium cæterorumque de Consilio suo maiori deliberatione concordi inter cæteras præelegit: quamque *Prælatorum de Regno Franciæ Concilium* ob hoc Parisius specialiter celebratum & per mensem integrum quotidie profundissimè discussâ materiâ protelatum, vocatis ad hæc Regni totius in Iure diuino & humano peritioribus singulariter elicuit. Pro cuius viæ veritate apertiùs detegenda præfatus Dominus noster Patruos suos ac fratrem, Principes Serenissimos ad Dominum nostrum Benedictum, cum quibus, Deus nouit, sumptibus non veritus est transmisisse, cum quibus etiam aliquid de penuria nostra in Gazophylacium Domini mittere cupientes Nuncios nostros de singulis Collegij nostri Facultatibus eadem pro causa ad præfatum Dominum nostrum tunc destinauimus. Eapropter venerabiles viri & multiplicibus scientiarum titulis conspicui, quæ proposita sunt, Circunspectionibus vestris notificare scripto tenus decreuimus, vt si conueniens id arbitremini, pensatis diligenter omnibus quæ in tantæ arduitate materiæ consideratione digna sunt, si iam hoc non feceritis, saltem nunc eadem nobiscum quoad hoc quæsumus, sentiatis, vosque id idem sentientes, vbi opportunum fore videbitis, manifestare curetis, vestras nihilominus in charitatis vinculo fidei zelo scientiarumquè consonantia perpetua in quibus similes efficimur, Fraternitates vestras deprecantes quatinus erga Reges terrarum Dominos cæterosque fideles in quorum habitatis confiniis, ne in futurum, quod absit, talentũ scientiæ in terris abscondisse damnabiliter arguamur, cum instantia & sollicitudine debita id ipsum sapere procuretis, quodque ad istius viæ in qua duce Domino conueniemus pariter executionem debitam ad laudem Dei, Ecclesiæ pacem & eorum gloriam promerendam operam efficacem, nec aures dolosis & mendacij Patris filiis præbeatis accommodas qui forsan aliud quam suprascriptum suggererent. Non enim vbilibet præsentialiter esse valemus, vt sic iniqua loquentium ora possimus obstruere. Pro ista siquidem materia latius declaranda prædictus Dominus noster Rex suos Ambassiatores solemnes ad Regna vestra, cæterarumque terrarum Christianitatis Dominos transmisit, cum quibus etiam nostros scilicet venerabiles viros Magistros Ioannem Breuis-coxæ in sacra Theologia Professorem, Ioan. Mercatoris & Io. de Austria Licentiatum in Theologia in Artibus Magistros ad eosdem fines duce Domino delegauimus, quibus rogamus fidem indubiam parte nostra in dicendo adhibere valeatis, eisdem consilium, auxilium & fauorem gratiosè conferendo, sicut & in similibus ac aliis omnibus ad Charitatum vestrarum beneplacita pro viribus adimplenda cordialiter afficimur, quas conseruare dignetur Altissimus feliciter & longæuè, prout optatis. Scriptum in Congregatione nostra Generali apud S. Mathurinum super hoc specialiter celebrata 12. die Martij an. 1395.

Vestri Rector & Vniuersitas Studij
Parisiensis.

Similiter eadem Vniuersitas ad omnes Principes exteros litteras Circulares dedit, quarum exemplar habemus in eodem Manuscripto Victorino.

EIVSDEM VNIVERSITATIS AD REGES EXTEROS.

Illustrissime Princeps, Schismaticæ tempestatis monstruosæque scissuræ, & S. Matris Ecclesiæ ruinæ miserabilis ac fidelium semper deflendi exitij internæ mentis aciem ad exterminium dirigentes, ne saltem talenti nobis crediti inutiles à Domino fieri dispensatores arguamur, nec-non Matris & alumnæ pi-

gri neglectores videamur, si morbo tam graui apponere medicamenta minimè curaremus, iam lapsis multorum annorum curriculis, iugibus curis, laboribus atque vigiliis nostrarum virium qualitate pensata diligentiam adhibuimus indefessam, præsertim apud illustrissimum Principem Dominum nostrum Francorum Regem, cæterosque sui Regni Magnates ac Prælatos, quatenus ad procurandam pacem militantis Hierusalem Regiam manum porrigeret adiutricem, quam ille in cuius nutu corda sunt Regum adeo suæ consolationis gratia visitauit, vt tranquillum quod quærimus vnitatis, orationum, processionum atque ieiuniorum interuentu ardentius atque feruentius præfatus Dominus noster illustrissimus postulet à Domino, viris etiam quantacunque polleant Religionis atque deuotionis sanctitate, & inde Excellentiæ Regiæ placuit post super hac re gesta quosdam sui Regni & Consilij, authoritatis & scientiæ viros apud Celsitudinem vestram Regiam destinare, cum quibus nos eius rei finem in diebus nostris videre flagrantes quatuor nostræ Vniuersitatis viros, scilicet MM. Ioannem Luqueti sacræ Theologiæ, Robertum de Donis Decretorum Doctores, Guillelmum Claustri & Guillel. de Canteriis in Artibus Magistros, & in vtroque Iure Licentiatos eidem vestræ Celsitudini curauimus Ambassiatæ vices imponere, obnixius in Charitatis & vnitatis vincula supplicantes, quatenus ad hoc pestiferum Schisma suâ venenosâ nimiumque diuturnâ protelatione tunicam inconsutilem Domini discindens eradicandum, euellendum & extirpandum magnificentia vestra Regia se promptam & paratam dignetur pietatis & charitatis intuitu misericorditer exhibere: quatenus in diebus nostris Regalis magnificentiæ meritis Christi sponsa, Regum progenitrix atque nutrix Mater Ecclesia pristinæ restituatur libertati, & honore sibi debito cum sereno pacis, exultationis iubilo possideat lætabunda, vestram profectò magnificentiam Regiam huic operi pernecessariam cognoscimus & tenemus inconcussè, sine qua nec dolorem mitigari nec scandalum terminari existimamus vllo modo, sed hoc à Domino factum est, vt mirabile sit in oculis Regum, dum à Domino tantæ necessitatis & vtilitatis opus eisdem reseruauit agitandum, quod proinde factum est, & forsan vt Ecclesia se cognoscat peramplius Regibus obligatam, sine quorum præsidiis à suis calamitatibus & ærumnis Domino disponente minimè valeat liberari, vt proinde gloriosius Regnare se gaudeant Regum agmina, quanto in Ecclesia triumphante feliciora Regum opera fuerint executi in eadem militante. Quæ verò super præsenti materia hactenus gesta sint, cunctaque præsentis materiæ concernentia statum per nos aduisata viuæ vocis oraculo Maiestati vestræ Regiæ præfati nostri Ambassiatores exponent, quibus adhibere dignetur omnino fidem indubiam in dicendis. Celsitudinem Regiam inspirare dignetur ille in cuius manu corda sunt Regum, quatenus vnanimi consensu quærat quod inuenire postulat necessitas Ecclesiæ Christianæ. Scriptum Parisius in Congregatione nostra Generali apud S. Mathurinum super hoc specialiter celebrata 12. die Martij an. 1395.

Vestræ Celsitudinis humiles Oratores Rector
& Vniuersitas Studij Parisiensis.

Anno 1396. varias accepit ex omni parte litteras Vniuersitas Parisiensis super materia Schismatis: imprimis verò à Richardo Rege Angliæ, iuxta quod ipsi & 1396.
Legatis suis promiserat, se scilicet postquam Clerum Anglicanum & Vniuersitates Regni sui consuluisset, responsurum clarius & euidentius ad litteras, quas ad eum ipsa dederat. Simul verò litteras seu deliberationem Vniuersitatis Oxoniensis ad se missam, ad Parisiensem direxit. Quæ quidem Vniuersitas nimis æmulata Parisiensis dignitatem, ipsique in sedando Schismate tot labores inuidens, non amore quærendæ pacis, sed æmulationis & inuidiæ æstu ducta vias ab Vniuersitate Parisiensi propositas, & per Abbatem S. Michaëlis Regi Richardo in scriptis traditas destruere conata est, & singula capita refutare; vt ex eius ad Regem Angliæ Epistola patebit.

Epistola Studij Oxoniensis ad Regem Anglorum super facto Schismatis Ecclesiæ.

CHristianissimo Principi & Domino suo D. Richardo D. Gr. Regi Angliæ & Franciæ ac Domino Hiberniæ strenuissimo Vniuersitas Studij generalis Oxoniæ vnitatis & pacis amatrix veracissima subiectionem, reuerentiam & honorem Maiestati Regiæ debitam & pacem Ecclesiæ inuictissimè procurare.

Illustrissime Principum & Domine Serenissime, super lugubri scissura per quam nauicula Petri pene per medium laceratur, tenerrimè condolens & exterminata exinanitâ pietate compatiens quæ semper gessit Ecclesiam Christi » visceribus Caritatis. Celsitudo vestri nuper imperij nobis solenni præcepit edi- » cto viam abolendi Schismatis in *Epistola quadam à Studio Paris. elaborata » propositam & multiplici rationum congerie roboratam diligenter examinare, » ac deinde quid de ea sentiendum decerneremus: vel si quid aliud melius nostro » judicio sentiremus, id in scripta redigere curaremus & vestris obtutibus præ- » sentare.

» Nos autem & vestræ in hac parte Deuotioni summopere congaudemus, & » labores nobis iniunctos quamuis sub breuiculo indulti temporis coarctatos as- » sumimus, aggredimur, perficimus vt valemus, nec solum vt non incurramus » jubentis Majestatis offensam, quin imò vt Matri nostræ quæ nos regenerauit » in lucem gratiæ, debitum pietatis Officium exsoluamus; quis enim tantis Eccle- » siæ calamitatibus tam inueterato & quasi iam pene desperato schismate peri- » clitantis non compatiatur, non defleat, non occurrat? fleuit olim Propheta S. » Ciuitatis excidium, crebras cum lachrymis lamentationes ingeminans, quan- » to magis nobis deplorandum est infelix dissidium vnitatis in quo fundamenta » morum non mœnium euertuntur: in quo non bonorum temporalium timetur » amissio sed virtutum: nec imminet captiuitas corporum, sed pessima seruitus ani- » marum. Et quid acceptius, quid vtilius, quidve laudabilius in hac vita esse po- » test quàm Reges & cæteros seculi potentatus animari contra Schismaticos & » pacem Ecclesiæ procurare? Hoc est enim iniunctum Regibus cœlitus officium: » hoc debitum eis ministerium. Cæterum, vt ait Isidorus, intra Ecclesiam pote- » states Vniuersæ non essent, nisi quod non præualent Sacerdotes efficere per » Doctrinæ sermonem, potestas hoc imperet per disciplinæ timorem; & ite- » rum cognoscat, inquit, Princeps seculi Deo se debere rationem esse reddditu- » rum propter Ecclesiam quam à Christo tuendam suscepit. Nam siue augeatur » pax & disciplina Ecclesiæ per fideles Principes, siue soluatur, ille ab eis ratio- » nem exiget, qui eorum potestati Ecclesiam suam tradidit. Nostrum ergo erit » vnitati S. Matris Ecclesiæ hortando, scribendoque consulere, vestra autem & » aliorum Principum Catholicorum intererit manum potestatis apponere, & » gladium quem non sine causa portatis ad nutum Ecclesiæ extrahere si oportet. » Quamobrem vt aggrediamur opus iniunctum, Viam Parisiensem sub proprio » verborum tenore in medium deducamus. *Via*, inquiunt, *ista*, quam velut fa- » ciliorem magis idoneam, & compendiosam pro nunc eligendam esse arbitra- » mur, est plena & vltronea renunciatio vtriusque partium ad Ius quod habet, » vel habere se prætendit, quam inter quascunque alias humano reperibiles inge- » nio profundâ per Nos super hoc meditatione longaque vigilantia hinc inde dis- » cussione præhabitis, longè præstare credimus.

» Porrò licet hæc via cæteraque in eadem Epistola contenta forti zelo & » subtili ac eleganti stylo sint dicta, Nobis tamen saluâ pace tanti Studij videtur » longè aliter sentiendum, aliterque dicendum, quod ne dictum ex leuitate quis » putet, tota per ordinem faciemus. 1. Enim ostendemus insufficientiam huius » viæ. 2. Ad rationes quæ videntur maioris ponderis respondebimus. 3. Quod » nobis visum fuerit, in hac materia apponemus.

» Primò quidem licet Cessionem Aduersarij D. nostri Bonifacij etiam cum » submissione plenâ sui Collegij reputemus iustam, rationabilem & legalem, Iu- » stitia exigente vt felicis recordationis Vrbanus VI. qui secundum partem de

possessione Papatus fuerat spoliatus, sit in suo successore in integrum restitu- «
tus; hæc tamen via duplicis renunciationis siue Cessionis nobis insufficiens & «
diminutè posita exinde videtur, quod eadem concessa vel posita in effectu ad- «
huc radix & fundamentum continuationis huius discordiæ starent inter diuisa «
& aduersa Collegia Cardinalium sicut prius. Quomodo quæsumus ex nudâ «
huiusmodi duplici renunciatione potius sequeretur vnitas in Ecclesia quàm si «
vterque pro eodem tempore moreretur ? nimirum neque per mortem neque «
per renunciationem verisimiliter subducetur facultas seu voluntas, aut alte- «
rutrius vtriusque Collegij ad summum futurum Pontificem eligendum. Nonne «
penè in vno quolibet titulo sunt duo Cardinales, vnus verus & alius præten- «
sus: & quomodo ex nudâ renunciatione Capitum absque tractatu non paruo «
forent ipsi Concordes. Imò posita huiusmodi vtriuslibet partium renuncia- «
tione, aut vtrumque Collegium separatim eligeret sibi futurum summum «
Pontificem, & tunc staret maledicta dissensio sicut prius. An ad vnum tantùm «
Collegium spectabit electio ? Et quod si dicamus ad nostrum, quo rectè dudum «
non ambigimus, qui de nostro capite minimè dubitamus, haud dubium tamen «
quin aduersarij pertinaciter dicant quod ad suum, & quomodo in tanta dis- «
cordia tam conatuum quàm assertionum apparebit medium vnionis. Quod si «
tertio simul ad vtrumque Collegium pertinebit electio, vbi erit locus tutus «
ad conueniendum, cum vtraque pars timebit sibi infra potestatem alterius «
conuenire, ne forte dolo sibi clam aut palam violentia inferatur, vel si fortè «
qualicunque securitate interpositâ in locum aliquem vnum conuenirent, ti- «
mendum verisimiliter foret, ne vtroque Collegio seorsum conspirante & pro «
parte sua totis viribus satagente, ne in vnum aliquem concordarent, & Eccle- «
siam simili priori Schismate lacerarent, quin etiam de Cardinalibus eundem si- «
bi titulum vendicantibus non parua foret altercatio; quis eorum videretur esse «
maior ? altero fortassis allegante pro se antiquioritatem, reliquo inficiante «
propter interpositam occasione Schismatis degradationem. Quomodo ergo «
vnum erit? quocirca medium radicis tertiæ huius Epistolæ dicitur per suam, «
inquiunt, voluntatem, si adesset, totum in ictu oculi sedaretur, nihil, vt ait «
Comicus, dicto facilius: suum, inquiunt, tantummodo dictum, & illud per- «
exiguum requiritur: sed illud non tam comicè dictum quàm comicè prolatum «
putamus. «

Ex ijs ergo & alijs quæ sequuntur, elucet Nobis huiuscemodi duplicem re- «
nunciationem nihil verisimiliter ad intentam vnionem valere, etiam si ponere- «
tur in effectu, nisi pluribus securitatibus interpositis etiam difficillimis & tra- «
ctatu permaximo præcedente: quæ omnia vno tantum modo, aut in momento «
temporis volo vtriusque verbo eodemque breuissimo, aut vna voce dissyllaba «
fieri non modo difficillimum, sed prope impossibile iudicamus. «

Sed iam veniamus ad secundum, quod supra facere proposuimus in quo vt «
insufficientia huiusmodi, Rationes quibus ipsa fulcitur, tentabimus infirmare; «
quæ rationes licet ex quadruplici radice proficiscantur in genere, videlicet ex «
parte viæ, ex parte causæ, ex parte contendentium & ex parte S. Matris Ec- «
clesiæ. Prima tamen ratio quæ sumitur ex parte viæ solâ se refellitur: cæteræ «
quæ sequuntur ad stabilimentum huius viæ, modicum ne dicamus nihil possunt «
adminiculari: quia magis hortando seu vias alias quam istam de qua nunc agi- «
tur directè roborando procedunt. Cæterum hæc prima via, vt aiunt, ex qua- «
druplici fonte manat; fontes autem sunt facilitas, securitas, perfectio, & qui il- «
læsus per eundem seruatur honor vtriusque obedientiæ. Primò enim non tam «
arguunt quàm asserunt quod ista via sit inter quascunque alias humano inge- «
nio reperibiles facilior: quam Nos tamen satis difficilem arbitramur. Neque «
enim totum residuum Ecclesiæ, præter hos duos de quibus nunc fit sermo, ne- «
que aliqua Creatura, siue in Cœlo, siue in terra solis eisdem duobus reniten- «
tibus nec consentientibus, sufficit istam viam facere in lucem venire. Quod si «
ad hos duos tantum hæc ipsa facilitas retorqueatur, putamus vel vtrumque, «
vel alterum absque magna difficultate non posse à suscepta dignitate sponte «
recedere, tum propter repugnantem interius forsitan appetitum, tum propter «
contradictionem subditorum: tum propter verisimilem suspicionem imminen- «

Digitized by Google

» tium ex huius receſſu periculorum, quod ex eo liquere, vel maximè poteſt,
» quoniam ſicut á multis & magnis dicitur Aduerſarius Domini noſtri nuper
» electus licet, obligatus ſit ad renunciandum ſub certis conditionibus interpo-
» ſito Iuramento, nullatenus acquieſcit cedere iuri ſuo. Quomodo etiam huiuſ-
» modi renuntiatio non erit opus difficile? cum foret tam excellens & tam vir-
» tuoſum vt par videatur eſſe martyrio vt innuunt infra Radice. 3. Virtus autem
» ſecundum Philoſophum conſiſtit circa difficile, & ſi fortaſſis in præſenti negotio
» procedatur ad tantum, vt ad Ceſſionem coactam veniatur, quæ & innui videtur
» infra, in hac radice prima. Et iterum in radice 3. aſſumpto Paulo Apoſtolo
» in teſtimonium, huiuſmodi Ceſſio coacta, foret noſtro Iudicio via ad pacem
» difficillima: tum quia in Papa iuſto foret iniuſta; tam quia non poſſet fieri ve-
» riſimiliter niſi per brachium ſeculare, & forte non niſi per bella, vel ſaltem
» per ſubtractionem obedientiæ, quæ quidem ſubtractio á Papa iuſto reos Schiſ-
» matis argueret ſubſtrahentes; ſi electio coacta robore careat, vt dicunt aduer-
» ſarij, quantò magis Ceſſio coacta in Papa iuſto nihil habebit penitus firmitatis?
» & de facilitate quidem in ſe, tantum dictum ſit.

» Iam veniamus ad rationem. Quis autem neſciat multò facilius eſſe duos ho-
» mines per quos ſtat hoc Schiſma Iuri ſuo propter pacem cedere, quàm Conci-
» lium aliquod generale de diſtantiſſimis terrarum partibus conuocare, aut viros
» electiſſimos in compromiſſum aliquod cum vtriuſque partis maximo Inuidia-
» rum certamine congregare. Hic dicimus 1. quod ſi per aſſumptum innuant
» ſchiſma ſtare per illos duos, qui ſe prætendunt eſſe Papas, inficiandum eſt ex
» parte iuſti Papæ, cum hoc ſchiſma ſtet ſolum per Antipapam & ſuos. 2. Dicimus
» quod ratio in ſe diminuta eſt, quia arguit faciliorem ex parte facti tantùm &
» non in ratione viæ; arguit eum quod huiuſmodi proceſſio poſſet fortaſſis mi-
» nore conatu fieri, aut excluſa maiori ſeu generaliori fatigatione. Sed quomodo
» hac ipſa Ceſſione in effectu poſita facilius exinde quod per aliquam aliam etiam
» ſi in effectu ponetur, conſequeretur vnitas in Eccleſia? non deducit, & forte
» via Compromiſſi ſeu generalis Concilij, quamuis eſſet in ratione facti difficilior,
» eſſet tamen ſi poneretur in effectu in ratione viæ ad pacem & vnitatem Eccle-
» ſiæ multo efficacior, procliuior atque veriſimilior. Nam huiuſmodi nuda Ceſ-
» ſione poſita in effectu, maneret etiam in diſſenſione vt modo lacerata & varijs
» perplexitatibus, ac difficultatibus inuoluta: ad quos vnde, vel ſolui, vel ſermo-
» nes poſſent, nihilominus veriſimiliter ex nuda huiuſmodi Ceſſione deducitur.
» Imò forſan oporteret vlterius, ſi pax redderetur Eccleſiæ, aut Concilium ali-
» quod generale, vel particulare congregare, vel iniri compromiſſum aliam
» viam quærere, reperire & procurare, niſi forte dicatur vtrumque Collegium
» Cardinalium ſimili ratione oportere cedere conſequenter: quo dato Eccleſia
» redderetur perplexa circa modum & medium futurum Pontificem eligendi;
» niſi diceretur quod ad Clerum Rom. pertineret Electio ſummi Pontificis ſicut
» olim. Præterea ſimili ratione deduci poteſt quod via ad pacem facilior foret
» ſolius aduerſarij D. noſtri Bonifacij plena, ac vltronea renunciatio iuris quod
» ſe prætendit habere. Nam quis neſciat multa facilius eſſe vnum ſolum homi-
» nem per quem ſtat hoc ſchiſma iuri ſuo propter pacem cedere, quàm gene-
» rale Concilium de diſtantiſſimis terrarum partibus congregare, aut viros ele-
» ctiſſimos vtriuſque partis in aliquod Concilium compromiſſum vt particulare
» maximo Inuidiarum certamine congregare. Et fortè adhuc facilius eſſet vnum
» quàm duos ſuo Iuri cedere: imò maior pars rationum adductarum pro via du-
» plicis Ceſſionis æquè efficaciter militat pro viâ ſimplicis Ceſſionis, quamuis
» neutra per ſe ſit noſtro Iudicio via veriſimilis propinqua & efficax vnionis.

» 2. In hac prima radice arguunt, quod hæc via Ceſſionis ſit ſecurior quàm
» alia: quia per eam, inquiunt, multò magis quàm per quamcunque aliam paca-
» rentur hominum Conſcientiæ, ceſſarentque remorſus & ſcrupuli, & Schiſma
» radicitus tolleretur. Dicimus hoc deinde non eſſe vnumquemque verum; tum
» propter diſſenſionem remanentem in Collegijs Cardinalium poſt huiuſmodi
» Ceſſionem; tum propter innumeras promotiones & prouiſiones alternatim
» factas ad ſeparatas & diuerſas perſonas in eiſdem beneficijs; tum propter illi-
» citas ordinationes inter Schiſmaticos celebratas. An non ſecurum magis eſſet

vt

vt veritas per discussionem veniret in lucem: quatenus hi qui sunt peccato « Schismatis damnabiliter inuoluti, suam culpam possent agnoscere, & de eadem « salubriter pœnitere, quàm tam horrendum & abominabile crimen sub hac te- « nebrosa viâ Cessionis abscondere. Omnis, inquit Saluator, qui malè agit, odit « lucem & non venit ad lucem vt non arguantur opera eius. Non securum est « tam lethale vulnus ignorare. Et quid à securitate remotius quàm mortem ipsam « spiritualem vitam putare? cum dixerit, inquit Apostolus, pax & securitas; tunc « repentinus superueniet interitus. Nonne is qui culpabiliter ab Ecclesia sepa « ratur, Catholicos putat esse Schismaticos, & è contra, cum sit ipse Schisma- « ticus, separet se à Catholicis quos putat esse Schismaticos? «

Ipsa ergo separatio est vera mors animæ in qua tamen putant se vitam tenere. «

Sed esto quod ignorantia excuset Schismaticum, ne sit schisma peccatum! « quid de illo fiet, qui, vt ait Psalmista, noluit intelligere vt bene ageret. «

Sed 2. deducitur securitas huius viæ ex hoc quod in alijs vijs potest incide- « re verisimiliter corruptio, vel subornatio Iudicum, Compromissariorum, « Notariorum, testium, Prælatorum, aut Principum per quos res fieret, quia « timendum, vt aiunt, nimis esset, ne pars quælibet tenderet toto virium cona- « tu, vt pro ipso definitio, aut sententia ferretur, per singulas astutias, artes, ma- « chinationes & insidias. Hîc dicimus quod hæc via suspicione non caret quæ « omnes generaliter habet de errore suspectos, etiam Concilium generale: sed « absit vt modò relictus sit solus Helias in Israël, Confidimus in Domino Iesu, « quia adhuc restant septem millia virorum qui non curuauerunt genua ante Baal. « Et mirum valde est quod ista tam præsumpta suspicio gladio proprio confossa « non languet. Nonne etiam in hac via Cessionis possunt verisimiliter incidere « inconuenientia recitata: si enim timenda sit corruptio, aut subordinatio Iudi- « cum, Compromissariorum & Notariorum, testium, Prælatorum, aut Princi- « pum, si timendæ sunt preces, conuentiones, blandiciæ, minæ, terrores & astu- « tiæ, artes, machinationes & insidiæ, vbi magis quæsumus, quàm in his quibus « fuit, est, & non: & si sententia Concilij generalis sit suspecta de errore quæ al- « terius Iudicis sententia poterit omnino remanere secura? Quomodo ergo secu- « ra est illa via quæ dum vult se securam reddere, nec se nec aliam securam pati- « tur remanere. «

3. Pro hac primâ radice hauriunt motiuum de fonte perfectionis suadendo « quod hæc via est cæteris perfectior; quæ tamen quantum sit imperfecta liquet « ex dictis; nam perfectio viæ non ex intentione meriti, sed ex eius sufficientia & « efficacia ad finem consideranda est. Sicut enim homo tunc secundum Philo- « sophum dicitur perfectus, cum sufficit sibi similem generare; sic illa debet dici « via ad vnionem perfecta, quæ est sufficiens & efficax ad eandem. At è con- « trario si insufficiens fuerit & diminuta, quomodo potest dici perfecta, quin « imò eo magis timenda magisque repudianda apud nonnullos æstimatur hæc « via duplicis Cessionis, quo in Sanctorum dictis, aut factis, aut S. scripturæ locis « perpaucis & perraris, ne dicamus nullis, docetur exemplariter, seu efficaciter « approbatur nisi forte faciat pro eadem quod Esaü propter rufum pulmentum « cessit Iuri primogenituræ, aut cedens iuri propinquitatis, hoc ex lege susti- « nent opprobrium quod Domus Moyses cessit suo principatui propter schisma « Chorè tollendum, aut Apostolus Paulus suo cessuit Apostolatui propter falsos « subintroductos fratres & Apostolos. Verum vt hanc viam alijs perfectiorem « persuadeant, sic assumunt, perfectius, inquiunt, est Iuri suo liberè cedere, & « seipsum dignitate propter Deum & totius Ecclesiæ serenam tranquillitatem « abdicare, quàm in magnam perniciem, detrimentum, aut scandalum Ecclesias « & dignitatis fastigium retinere, aut diuturno tempore velle pro præsidentia « contendere. Dicitur quod ex hoc assumpto non sequitur, quod hæc via dupli- « cis Cessionis sit perfecta, nisi hoc adiecto quod vtraque pars de qua fit sermo « in Ecclesiæ perniciem, detrimentum & scandalum retineret fastigium dignita- « tis, quod si concedant de suo, absit ne hoc idem de nostro sentiamus: neque « enim dicendus est in Ecclesiæ perniciem præsidere qui iustè intronizatus non « præesse desiderat sed prodesse timens suæ dignitati renunciare, ne forte Ec- « clesia maiori exponatur periculo & grauiori incursione turbetur. Cum ergo «

» præsideant, vnus in Ecclesiæ perniciem, alius in salutem, vnus defendit quod
» iustum est, alius perniciosè vindicat quod iniustum est: quamuis perfectius
» imò debitum sit iuri suo cedere potius quàm in Ecclesiæ perniciem, detri-
» mentum & scandalum dignitatis fastigium retinere, vel pro eadem velle con-
» tendere; quid hoc ad concludendum, quod hæc via duplicis Cessionis sit via
» perfectior vnionis. Quod autem pro hac via allegatur in Math. 6. qui vult
» tecum iudicio contendere & tunicam tollere, dimitte ei & pallium. Ecce, in-
» quiunt, viam Cessionis veluti perfectissimam à Christo apertissimè prædica-
» tam. Hîc dicimus cum Augustino, quod hoc præceptum & cætera similia ma-
» gis ad præparationem cordis quæ intus est, pertinent, quàm ad opus quod in
» aperto fit, vt teneatur in secreto animi patientia cum beneuolentia; in mani-
» festo autem id fiat quod eis videtur posse prodesse quibus bene velle debemus.
» Est ergo sensus secundum Augustin. qui vult tecum iudicio contendere & tu-
» nicam tollere, dimittite ei, id. paratus esto ad pallium etiam si tollatur, cum
» patientia dimittendum. Sed nunquam ex isto sequitur quod via Cessionis sit
» perfectissima, vel quod iustè præsidens in Ecclesia debeat sponte cedere vbi
» verisimiliter sibi timet, quod non exinde sequetur vtilitas, sed magis præiudi-
» cium subditorum.

» Quod iterum allegatur Apostolus ad Corinth. Et iterum iam, inquit, om-
» nino delictum est in vobis, quod Iudicia habetis inter vos, quare non magis in-
» iuriam accipitis, quare non magis fraudem patimini? Dicitur quod Apostolus
» non intendit generaliter suadere vt Christianus iniuriam potius accipiat quàm
» defendat in Iudicio se & sua; cum ipsemet vt se defenderet, & iniuriam pelle-
» ret, Cæsarem appellauerit; sic enim dicere est iura Ecclesiæ tollere & viam
» iniuriis aperire; sed in hoc redarguit Corinthios quod cum infidelibus volun-
» tariè contendebant, siue quod stultos nec habentes sufficientem ad hoc pru-
» dentiam sibi Iudices deputabant. Et 3 quia cum fraude & rancore fratres tra-
» here in Iudicium conabantur. Ex quibus non sequitur quin Prælatis liceat ho-
» norem sui status defendere, siue dominandi libidine vel ratione. Quandiu, in-
» quit, Paulus Apostolus Gentium sum, ministerium meum honorificabo. Su-
» per quo Gregorius, Exin, inquit, nobis dedit Apostolus vt & humilitatem te-
» neamus in mente, & tamen Ordinis nostri dignitatem seruemus in honore:
» quatenus nec in nobis sit humilitas tumida, nec electio superba; sed nec ex
» istis tollenti temporalia resistere generaliter prohibemur: quia teste August.
» dum temporalia à nobis rapiuntur, quidam sunt tolerandi, quidam verò ser-
» uatâ caritate prohibendi, non solâ curâ ne nostra substantia habeatur, sed ne
» rapientes non sua sed semetipsos prodant. Verum esto quod abdicatio nunc
» in fauorem vnitatis sit opus maioris perfectionis, quid hoc ad perfectionem
» viæ sub ratione qua via, cum talis abdicatio foret in casu impedimentum per
» maximum vnitatis?

» Quod iterum assumunt pro ista via quod per eam immediatè quæruntur
» quæ Christi sunt, sed per alias magis quæri videntur: an non etiam per primam
» viam quæritur ab eis honos proprius cum per hoc cæteris anteponitur, quod
» magis per eandem honor etiam vtriusque obedientiæ seruaretur illæsus, aut
» quomodo per istam immediatè quæruntur quæ Iesu Christi sunt magis quàm
» per alias; cum via ista non patitur vt per discussionem in lucem veniat veritas
» & à qua propter eius insufficientiam tam longè abest vnitas. Sed illud, in-
» quiunt, est perfectius quod super causa maxima existit; sed certè omnes viæ
» gratia Cessionis sunt, & in eam ad postremum ordinantur, vt Schismati per
» alterius saltem & nescimus an duorum Cessionem restituta bona pace tollatur
» ab Ecclesia dissidium. Cessionis autem via non autem alia aliqua, inquiunt, sed
» in pace tantummodo reducitur. Dicimus quod hæc ratio ex omni parte infir-
» ma est, quia non omnes viæ sunt ratione Cessionis nisi degradatio, priuatio &
» depositio, Cessio nominantur: tum etiam quia non concludit perfectionem
» duplicis Cessionis.

» Præterea, inquiunt, illud est perfectius quod magis sine medio & mora fi-
» nem attingit quàm quod longo interuallo & medijs interiectis assequitur. Eius-
» modi, vt præmissa demonstrant, inquiunt, est libera nunciatio, nequaquam

alia. E contra dicimus. Patet ex dictis quod præter hanc nudam duplicem « Cessionem, mora non parua & media multiplicia requiruntur pro vnione fa- « cienda. Non negamus tamen quin renunciatio libera Antipapæ & suorum « Anticardinalium stante iure Domini nostri foret expedita via & breuis, & im- « mediatiùs quam hæc duplex Cessio faceret vnitatem. «

Præterea arguunt, si exemplo Christi tenetur Pastor animam suam pro « grege suo ponere, quanto magis temporali dignitati renunciare? dicente « Greg. qui terrenam substantiam plus quam oues diligunt, hi nimirum Pasto- « ris nomen produnt. Hic dicimus quod si Pastor pro salute gregis tenetur suæ « dignitati renunciare, cur etiam non tenebitur pro saluando grege sui gradus « fastigium retinere? Quandiu enim certum est Pastori aut probabile verisimile- « que, sua renunciatio est in augmentum dissensionis & detrimentum Ecclesiæ. « Quid aliud est tunc cedere quam lupum videre venientem & fugere? verum- « tamen habito vsquequaque tractatu, & ad hoc producto vt nihil omnino de- « ceret, quin vera, certa & stabilis pax redderetur Ecclesiæ, hoc duntaxat excepto « quod datus Pastor cederet iuri suo, nec etiam alia via quæ humana ratione com- « prehendi posset ad vnitatem verisimilis. Quis tunc ambigeret quin vera Cari- « tas Pastorem in hoc casu scientem, hoc aut sine dubitatione credentem ad ce- « dendum efficaciter inclinaret? aliàs enim temporalem honorem magis quam « æternam videretur affectare salutem. Sed longe hoc ab hac via nuda duplicis « Cessionis quæ nec in promptu pacem offert, nec verisimile medium propin- « quum vel remotum, quo datâ tali cessione pax posset fieri, patefacit. «

Quarto & vltimo in hac prima radice asserunt pro hac via duplicis Cessionis « quod ipsa sit honoris vtriusque partis maximè seruatiua. Nos autem cum Phi- « losopho proclamamus quod duobus etiam existentibus amicis, sanctum est « perhonorare veritatem: absit enim vt appetitus honoris volatilis, vel in « nobis, vel in aliis adeo dominetur, vt eius seruandi occasione velimus quomo- « dolibet excludere viam aliquam rationabilem vnitatis, ne nobis velut in fide- « libus improperetur illud Euangelij, quomodo poteritis credere qui gloriam ab « inuicem accipitis, & gloriam quæ à solo Deo est non quæritis? nonne alter huius- « modi præsidentium fur est & latro tanquam is qui non intrauit per ostium sed « aliunde? Et quid magis incongruum viris Catholicis & eruditissimis, quàm « zelare pertinaciter pro vnius honore Latronis? Porro cum honor sit præmium « virtutis, vbi non est, non dicamus, veritas sed forte nec vmbra virtutis, quo- « modo erit dignitas honoris? Imo si non est honor verus, quomodo seruatur in- « uiolatus? Non est honor ille appetendus vi laudatur peccator in desideriis « animæ suæ & iniquus benedicitur. Quàm sanctum quàm salubre foret Regi- « bus & Principibus qui in partem Schismatici & intrusi Pontificis abierunt, si « quoquo modo possent erroris viam cognoscere, & ab eadem cognitâ pœni- « tentiâ resilire. «

Sed illic, inquiunt, necesse est alterutrius partis dedecus aut scandalum « exoriri: quemadmodum autem poterimus, si fraternæ, inquiunt, vlla in nobis « scintilla existit Caritatis tot gentium, Nationum, ac Prouinciarum quot in « vtraque parte sunt, scandalum quærere? Qui scandalizauerit, inquit Christus, « vnum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei vt mola asinaria ligetur in « collo eius, & demergatur in profundum. Quid ergo de illo erit qui mediam « aut maiorem fidelium portionem scandalizauerit? Si esca, inquit Apostolus, « scandalizauerit fratrem meum, non manducabo carnem in æternum. «

Dicimus quod verisimile nobis est, notabilem fidelium portionem, quantam « tamen nescimus definire, occasione huius execrandi Schismatis scandalizari, « sed væ homini illi per quem scandalum venit; væ illis qui huic scandaloso Schis- « mati introitum præstiterunt, fouerunt & auxerunt. Sed metus, inquiunt, « illatus est nobis, ô modicæ fidei! Quare dubitastis? ait S. Iob. qui timent prui- « nam, irruit super eos nix. Vtinam excusatio ista non esset ad excusandas excu- « sationes in peccatis. Sed esto, erat metus illatus. Num tantus erat, vt exsuffla- « ri per eum posset tantus reatus? Quis maior est metus temporalis pœnæ an ge- « hennæ? Si gehennam non timuistis, quia temporalem vitam præposuistis, Qui « amat, inquit Saluator, animam suam plusquam me, non est me dignus. Et quo «

» modo non amat animam suam plus quam Christum qui metu temporalis pœnæ » turbat, lacerat, sauciat & inflicto lethali vulnere secundum magnam partem » mortificat Corpus Christi quod est Ecclesia, pro qua Dominus Apostolus mori » dignatus est.

» Vt ergo redeamus ad motiuum, vbi quæsumus maius, periculosius aut enor- » mius scandalum quàm Schisma præsens abominandissimum in quo partes reci- » procè reputant se Schismaticas, & censuras terribiles vt dicitur, inuicem fulmi- » narunt, cum tamen anathema, vt aiunt Canones, fulminari non debeat nisi pro » mortali.

» Si quo ergo modo siue discussionis, siue alio, quidquid directius & expressius » per iustitiam discussiuam, verisimiliter posset errantis partis opinio, submoue- » retur tam generale scandalum, quis enim veritatis inimicus non pacaretur? Quis » nisi honoris proprij ambitiosus offenderetur? aut quis nisi inuidus aut malitio- » sus scandalizaretur? Vbi enim quis non ex culpâ nostrâ sed ex propria malitia » gratis impingit in factum aut dictum nostrum, & decidit in peccatum, non est » nobis certe huiusmodi scandalum imputandum. Audiuimus in Euangelio do- » cente Christo dictum fuisse, Magister scis quia audito hoc verbo, Pharisæi » scandalizati sunt: at ille huiusmodi scandalum pro nihilo habens. Sinite, in- » quit, cœci sunt & Duces cœcorum: omnis enim plantatio quam non plantaue- » rit Pater meus cœlestis, eradicabitur. Nonne pro me in omnibus causis iudi- » cialiter agitatur, altera pars scandalizatur: non propterea tollenda sunt iura & » iudicia suspendenda. Non tamen negamus quin interdum opera indifferentia » dimittenda sint propter scandalum pusillorum. Sed post debitam informatio- » nem & admonitionem qui non acquiescit veritati, iam vt dicunt Doctores, » non ex infirmitate si contingat, sed ex malitia dicetur scandalizari.

» Quamobrem dicit Cyprianus, quod ad nos attinet, conscientiæ nostræ » conuenit semper operam dare, ne quis nostra culpa de Ecclesia pereat: si quis » autem vltro & crimine suo perierit, & pœnitentiam agere atque ad Ecclesiam » redire noluerit, nos in die iudicii inculpatos futuros credimus, qui eorum con- » sulimus sanitati illos solos in pœnis remansuros qui nolunt Consilij nostri salu- » britate sanari. Nec mouere debent nos conuicia perditorum quominus à re- » ctitudinis viâ, à certâ regulâ non recedamus, quam & Apostolus instruit dicens, » si hominibus placerem, Christi seruus non essem. Ex his dictis liquet verisimi- » le nobis quod hæc via duplicis renunciationis eo modo quo asseritur, non est » breuis ad vnionem Ecclesiæ faciendam, sed longa, non procliuis sed aduersa, » non aperta sed clausa, non plana sed aspera, non recta sed curua, ne dicamus » nullis sed plurimis scopulis & sentibus impedita. Patet etiam quod non tantum » gustauit de 4. fontibus prælibatis, quod debeat vel sufficiens meritò videri, » vel cæteris omnibus viis anteponi. Quinimo per eadem media si valeant deduci, » patet quod vbi inter Principes seculares, super alicuius regni iure Schisma sub- » iectorum via facilior, magis idonea & compendiosa, ad pacem inter eos facien- » dam foret vtriusque Principis spontanea & vltronea renunciatio ad ius quod » habet, vel se prætendit habere; eo quod talis via est magis facilis, magis secu- » ra & magis perfecta, & per illam seruaretur honos magis illæsus vtriusque obe- » dientiæ, cuius vtilior deductio est in patulo discurrendo per media supra tacta. » Quæ conclusio cum nostra non sit, ipsi viderint, si sapiant veritatem: quia » certi sumus quod si prædicata fuerit, non pariet vnitatem. Quin etiam ex eisdem » mediis, pro maiori parte deduci potest quod via magis idonea, & magis » compendiosa ad pacem Ecclesiæ faciendam foret aduersam D. nostri Bonifa- » cij plena ac vltronea renunciatio & resignatio iuris quod se prætendit habere » cum plena & effectuali submissione totius sui Collegij in manus eiusdem D. no- » stri Bonifacij. Constat enim iuxta euidentias allegatas quod hæc via est mul- » to breuior quam via compromissi, seu generalis Concilij maximo inuidiarum » certamine congregati. Et quamuis diceretur in ratione facti difficilior quàm via » duplicis Cessionis, multo tamen est ad pacem efficacior, quinimo iustior simpli- » citer atque legalior propter violenter factam spoliationẽ, cui ex nunc debetur » in integrum restitutio. Et quis dubitaret quin hæc foret via securior; cum quia » per eam Schisma radicitus tollitur, nec haberet locum quoquomodo corruptio

vel subordinatio Iudicum, Compromissariorum, Notariorum, testium Prælatorum aut Principum; nec alia pericula quæ Parisienses timerent in aliis, & nos in eorum viâ timemus euentura verisimiliter, nec relinquetur cuique rationabilis causa murmuris, nisi forte aduersario vnitatis, aut si quis vellet quempiam Pharisæum, de bono opere lapidare. Cæterum hæc via cæteras in perfectione excellet, tum quia ad finem efficacior, tum quia virtuosior quantò humilior: & cum honor sit præmium, patet quod quanto virtuosior, tantò foret honor natiuior. Vide ergo si non propriis armis Goliat ipse prosternitur. Et si instetur forte quod hæc via non est verisimilis, haud dubium, nec via Parisiensis verisimilis est. Quod si dicatur non esse hanc viam mediam indifferentiæ, dicimus quod non oportet non huius medium offerre, qui de vtroque non possumus dubitare, maximè cum possimus hanc viam iustitiæ ex aduersariorum euidentiis suadere, & tantum sit circa id quod cap. 2. facere promisimus. «

Cæterum ne in tanto scelestissimi Schismatis horrore obmutescere, & velut in bello constituti subterfugia quærere in animarum nostrarum periculum videamur; præsertim nos hinc mouente pietate negotij, illinc verò vrgente potestate imperii cui nos contradicere non licet, non decet. Implebimus nunc tertiò quod supra proposuimus, & viam nobis eligibiliorem saluâ semper pace, non in idipsum consentientium apponemus. Vbi primo occurrit non tam laxato ore nobis fore loquendum, cum eis qui & nostrum Papam non sequuntur, & suum vt dicitur persequuntur. Sed moderatiorem omnino esse linguam nostram, vt illic obseruetur obedientia debita vbi iustitia non negatur. Protestamur ergo nos non intendere aliquam viam pertinaciter suadere, vnde statui D. nostri Bonifacij & iustitiæ sibi acquisitæ possit verisimiliter derogari, sed zelantes pro vnitate Ecclesiæ pro qua Dominus gloriæ crucifixus est, viam offerimus non tam pacis reformatricem quàm errorum in Ecclesia pullulantium correctricem. Quæ quidem via si de beneplacito D. nostri Bonifacij & Ecclesiæ Prælatorum ac Principium Catholicorum possit fieri, foret via Concilij generalis. Et hæc certè via nostrô iudicio est aliis viis & authoritate præstantior, & vtilitate generalior, & pro vnitate efficacior. Non enim oportet pro istius viæ rationabili authoritate fundanda cisternas quærere dissipatas quæ continere non valent aquas sapientiæ salutaris, aut coniecturis fantasticis laborare, cum possimus hanc viam, in fonte viuo sacræ Scripturæ noui & veteris Testamenti, & certissimis Historiarum experientiis copiosissimè reperire. Verum in sacra Scriptura hæc via non tantum proponitur vt exemplum, sed tanquam salubre & expediens iniungitur documentum. Docet enim nos Christus in Euangelio, vt si peccauerit in nos frater noster, primò secretè corripiendus est, vt corrigatur, deinde si non audierit, adhibendi sunt testes vt & errore confundatur: etsi nec tunc audierit, ad notitiam Ecclesiæ deducatur. Cum ergo per tot longos tractus temporis Pseudo-Papa & sui complices iustum Papam non audierint, correpti non obedierint, testibus etiam adhibitis non resipuerint, quid iam restat iuxta verbum Christi, nisi vt dicatur Ecclesiæ, celebrato supple Concilio generali, cuius Sententiam si decreuerint audire, iam cum Etnicis & Publicanis pars eorum computanda est. Quantæ autem authoritatis & reuerentiæ apud SS. Patres huiusmodi Concilia generalia tenebantur, patet ex hoc quod magnus Sanctus & Doctor Gregorius venerari se 4. Concilia generalia tanquam 4. Euangelia profitetur. Nec aliquem credimus dubitare quin hæc via dignitate, authoritate & factorum factis conformitate præcedat tam viam compromissi quàm viam assignatam duplicis Cessionis. Nec minus in aperto est quantum Concilij generalis præcellat vtilitas; si quis Ecclesiæ statum consideret vsquequaque. Quis enim finis huiusmodi discordiis funalibus vnquam erit? Nisi aduersus huiusmodi præsumptores qui pacem Ecclesiæ dirimunt, nouis decretis & opportunis remediis occurratur? quod per viam Cessionis aut Compromissi expeditè fieri non potest, sed tantùm per viam Concilij generalis. Quis iterum non videat quantum nostris temporibus periclitetur Ecclesiæ fides, errores & hæreses quos infelix temeritas quotidie parturit, quis enumerare potest? Quis ausus temerarios aduersus Ecclesiam attentatos & oppressiones iniustas & scandala pelli faciliter posse de domo Domini arbi-

» trabitur, nisi prærogatiua Concilij generalis suffragetur? Durum hoc & exe-
» crabile Schisma fortassis Domino permittente ita introductum est, vt multi-
» plicatis ærumnis remedium generale requiratur.
» 3. Foret hæc via efficacior pro vnitate, tum quia virtus vnita fortior est
» seipsa dispersa: tum quia verisimile est in huiuscemodi Concilio ad tam vtile,
» & tam præsens negotium congregato Spiritus sancti gratiam non deesse, coo-
» perantibus eidem & pro eodem apud Deum interpellantibus orationi-
» bus, postulationibus, & cæteris vniuersalis Ecclesiæ meritis & suffragiis
» vniuersis, nonnullis etiam votis, ieiuniis, eleemosynis, ac aliis piis devo-
» tionibus, circa id temporis, suasis, inductis, & per Prælatos Ecclesiæ specia-
» liter applicatis. Si animi .... deprecatio iusti assidua, vt dicit fides
» nostra, quantò magis, vt ait Boëtius, multorum preces cum rectæ sunt, inefficа-
» ces esse non possunt? Præterea efficacia Concilij generalis non tantum valebit,
» abominandam illam quæ in præsenti est, reformare scissuram, aut eam peni-
» tus abolere, verum etiam vt prætactum est, contra futuros morbos consimiles
» nouis saluberrimis antidotis prouideret. *Sed difficilior*, inquiunt, est hæc via,
» esto quod sit in ratione facti. An ideo quia arta est via quæ ducit ad vitam, re-
» linquenda nobis erit? & via lata quæ ducit ad interitum, amplectenda? Attende
» finem, fructum considera, & iam non terrebit difficultas itineris. Vbi super-
» abundat vtilitas finis, iustum esse videtur & congruum, vbi totius Ecclesiæ
» vtilitas agitur: vbi generale Christianorum vertetur interesse, cooperetur
» modis quibus potest diligentia singulorum. Sed vbi inquiunt, tuto conue-
» niant? Certè hoc non esset difficile diffinire, cum vniuersi pro reformatione ze-
» lauerint vnitatem. De consensu enim partium potest eligi locus, possunt & se-
» curitates idoneæ per vtriusque partis Principes interponi. Nec enim Schisma
» præsens radices habebit in Principibus cum viderint illud in Sacerdotibus ten-
» dere ad occasum. *Sed timendum*, inquiunt, quia cum venerint, minimè con-
» cordabunt: sicut de Cardinalibus supra timendum fore replicauimus. Non
» æqua comparatio. Verisimile est enim Cardinales & illos maximè quorum frau-
» de dolo, astutia & inconstantia tota huiusmodi insanissimi Schismatis scaturi-
» go processit, semper vbicunque conuenerint, particulariter agere causam
» suam, prædictas intendere insidias, moliri ne quidquid agitur, pro eis agatur,
» suspicantes enim sibi per discussionem scandalum nasci, verentur ex veritate si-
» bi dispendium generari, præeligentes magis Ecclesiam scindi quàm se confundi.
» Non sic certè, non sic de aliis Ecclesiæ Patribus & Prælatis, qui sibi huiusmodi
» conscij non sunt, qui non suam sed Ecclesiæ causam agere proponunt: qui
» nihil sibi deperire posita veritate super candelabrum deprehendunt. Talis
» haud dubium, si contingat, intererunt plures certè feruentissimè adminicula-
» torum, qui solum Deum non hominem verebuntur. In generali ergo Concilio
» esset zeli sinceritas maior & minor partialitas, & quod super omnia est, gratia
» Spiritus sancti cooperans efficacior. Ex quibus sequetur finis fructuosior & vti-
» litas generalior. Cur ergo non erit vis securior? Cur non perfectior? Cæterum
» quoad difficultates alias propter quas Parisienses viam generalis Concilij post-
» ponendam esse contendunt, supersedendum fore putamus, tum quia in parte
» soluuntur ab aliis: tum quia huiusmodi solutiones ante tempus aperire, posset
» vt verisimiliter credimus non paruum impedimentum præstare, propter varias
» & exquisitas insidias eorum qui paratiores existunt, Ecclesiam scindere quàm
» vnire: quin imo propter hæc & cæteros huiuscemodi, & si quæ forte essent alia,
» ad quæ soluenda nihil in scripturis Canonicis, aut SS. Patrum Historiis vel
» exemplis expressè dictum aut definitum est, forent seniores Prouinciæ congre-
» gandi: nam vt dicit Canon, facilius inuenitur quod à pluribus sapientibus quæ-
» ritur. Verus enim Repromissor ait Dominus, si duo ex vobis, vel tres in vnum
» conueniant super terram in nomine meo, de omni re quamcunque petierint, fiet
» illis à Patre meo. Demum verò in hac via siue quæcunque alia inter literatos
» viros speculatiuè discussa ad felicem practicam deducatur, necesse est inter
» partes mutuum intervenire Tractatum quem ante omnia consulimus ordinan-
» dum; vt liquido possit constare ad quam pacis viam partes decreuerint consen-
» tire. Et si in qualemcunq; viam consenserint, dũmodo per illam vnitas Ecclesiæ

salubriter reformetur, bene nobiscum agitur, ad vnam viam vel aliam consen-
sum partium non possumus extorquere. Nec ex zelo Contentionis aliquam
viam discutimus, sed gratia vnionis, si tamen in hanc viam Concilij Generalis
consentirent, & vnitati S. Matris Ecclesiæ sine aliqua partialitate studerent,
speramus quod Ecclesia facilius ac felicius, firmius & fructuosius vniretur:
quia etiam à nonnullis purgaretur erroribus & nouis remedijs contra futura
pericula muniretur. Hæc igitur, Illustrissime Princeps & Pugil Ecclesiæ, pre-
tiosè de Mandato vestræ Circunspectionis prælocuti sumus, non duritia, non
audacia, non cupiditate inanis gloriæ, non superstitiosa credulitate alicui sen-
tentiæ adhærentes, quasi niti vellemus magis pro opinione refellenda quàm
pro Ecclesia vnienda, absit, absit vt tam insobriè sapiamus. Hoc tamen cu-
pimus, hoc quærimus, hoc rogamus, vt ille qui facit sterilem in domo matrem
filiorum lætantem, dignetur Ecclesiam suam sponsam benignâ pietate respice-
re, & siue per vnam viam, siue per aliam, ad optatam reducere concordiam
vnitatis. Nec miretur *Regia Celsitudo*, si hoc opus exiguum diminutum appa-
reat, aut penitus impolitum: possumus enim allegare pro nobis & temporis
breuitatem & ingenij paucitatem: nam ob defectum rei familiaris penè re-
cessit de studio scientia liberalis, sed & ipsa breuitas indulti nobis temporis
non permisit, vt aliquod exquisitum profundumve in tam alta materia dicere-
mus, altiora & subtiliora profunditatis indagini Patrum & columnarum Ec-
clesiæ ad quos de Iure spectat huius rei discussio; cum ea qua decet reuerentia,
relinquentes. Deus author Pacis & amator semper conseruet in prosperis ve-
stram Regiam Majestatem ad salubre regimen tam regnorum quàm Ecclesiæ
in Concordantia Catholicæ vnitatis. Data in Conuocatione nostra apud Eccle-
siam B. Virginis Mariæ Oxoniensis de consensu Regentium & non Regen-
tium ad hoc specialiter celebrata. Die 17. mensis Martij an. Domini 1395.

Accepit etiam eadem Vniuersitas circa idem tempus litteras ad se à Philip-
po de Alençonio datas Romæ 26. Martij, quarum hæc erat superscriptio.

Venerabilibus & Egregijs viris Rectori & Magistris famosæ Vniuersitatis Studij Parisiensis Philippus de Alençonio Episcopus Ostiensis Cardinalis.

VIri venerabiles & Egregij Amici Charissimi, litteris vestris per Dilectum & fidelem Domicellum nostrum Guillelmum de Baillolio Exhibitorem præsentium nuper ea quâ decuit charitate susceptis & perspicaciter intellectis, gauisi sumus in Domino & in potentia virtutis eius, qui vos in prosecutione sublationis huius Schismatis perhorrendi adeo sua confortauit gratia quod propter nullum contrarietatis euentum, quantum in vobis fuerit, à prosecutione tam laudabili desistetis. Circa quam reuera & nos similiter curabimus non minus, quàm poterimus operari. Consolati insuper tantam in vobis fidelitatis, deuotionis & magnanimitatis constantiam dignis semper in Domino commendandam laudibus percepisse. Verum quia etsi cunctæ virtutes in studio simul certent, sola tamen perseuerantia brauium accipit exoptatum, Dilectiones vestras denuo confidenter requirimus, attentè petimus & affectuosè rogamus, quatenus ad & circa dictæ prosecutionis materiam & ipsius materiæ prosecutionem laudabilem fortes geratis animos & inuictos, quia Dominico aspirante fauore & autoritate vobis per Celsitudinem Regiam & alios Serenissimæ Domus Franciæ Principes, vt indubiè de ipsorum Christianissima serenitate confidimus, impendente auxilium, quod aduersus vos huic sancto proposito nullus præualere poterit inimicus. Nec vos pœnitebit amore tanti communis boni incommoda, damna & aspera plurima tolerasse; quinimo quando Dominus dederit istis finem, eorum procul dubio meminisse iuuabit; & in ipsorum memoria tanto maiori mentium alacritate fruemini, quantò gratior est post naufragium portus & requies post laborem. Datum Romæ 26. Martij 3. Indict.

Eodem anno ipsa Vniuersitas, seu Magister aliquis eius nomine scripsit ad Benedictum experiundi causa postremò, num posset obstinati viri animum flectere ad viam vnionis & Cessionis amplectendam, plurimasque rationes in

ſuo Tractatu inſtar Epiſtolæ complexus eſt, vt viam iſtam ei ſuaderet. Ad vltimum verò minatus eſt Vniuerſitatem ab eo, ſi ſe flecti non ſineret, omnino receſſuram. Quanquam autem hæc Epiſtola videatur eſſe alicuius Magiſtri Pariſienſis, ſatis tamen intelligitur ipſam Vniuerſitatem illam perſcribi mandaſſe & approbaſſe, noluiſſe tamen tanquam à ſe factam publicâ authoritate munire. Legitur autem hoc opuſculum in eodem MS. fol. 258. videturque pars eſſe cuiuſdam maioris. Diuiditur verò in quinque Verba, quorum ſingula in particulas rurſum diuiduntur; quâ præmiſſa Diuiſione ſic rem aggreditur.

Epistola ad Benedictum.

VNda dehiſcente, Pater, tempeſtatis nimium procelloſæ duo de viginti annorum iam curſu temporis accedente, Nauicula Petri non modo rimis ſemifiſſis, ſed proræ partibus ab inuicem auulſis, contrarijs fluctibus agitatur. In cuius opus debitæ reparationis perſonæ veſtræ ſolertiam non iam Architecti fungentes officio diligentia prouida commendabat, hincque illius aſſumptionem ſubſecutã ad ſummum culmen Apoſtolatus & Nauis regimen principale veniſſe cœlitus pro Eccleſiæ neceſſitate cœtus fidelium dinoſcitur: ac ...... ſe fama conferente latius diuulgata ſuper ſincera eiuſdem affectione ad Vniuerſalis Eccleſiæ vnionem, inde ſpem ſtatuens, inde ſementem, quia factum verbis in Eccleſiæ reformationem eiuſdem probitas celeri remedio compenſaret. Nunc autem miſerandæ relatus nouitatis & de recepta via præſentis Schiſmatis protelatiua, vel vt rectè dixerimus, continuatiua, Deuotorum proh dolor! euerberat aures & mentes concutit, admirationis pariter & mœroris extaſi conturbando. Eapropter, Pater ſumme, zelus Domus Dei nos rurſus commouet, verba prophetica nos incitant clamare, nec ceſſare, Doctrina nos vrget Apoſtolica inſtare opportunè & importunè ac clamores noſtros crebrius iterare, quo ad exactis iam præambulis requiſitis à veſtra Sanctitate dependens Iudicium ſuccedat operis executiuum, Compromiſſi via pro tempore relegata, cuius pro nunc incompetentiam non exquiſitis argumentis, ſed re ipſa tam planè Dei opere tanquam efficaciter volumus demonſtrare, quo neminem latere valeat attendentem. Et hæc noſtra præſens Intentio pro quâ funditus ædificandâ currentis nunc materiam Schiſmatis à primæuis inchoando radicibus duximus explicandam, Acti per Nos Proceſſus efficaciam deſuper oſtenſuri. Verum quia ſcripta prius ſufficere non ambigimus beneuolis nec affectatis, hæc 4. vel 5. tantummodo verborum breui ſerie perſtringemus. Verbum 1. de Schiſmatis qualitate. 2. De noſtri qualitate proceſſus. 3. De qualitate viæ Compromiſſi. 4. De materia accedentis Iuramenti. Cui verbum 5. Intentionis concluſiuum finaliter annectemus.

Concluſio fundata ex ſequentibus principalis pro debita præſentis ſtatus Eccleſiæ reparatione, ſeu verâ ipſius vnione & perfecta Schiſmatis remotione viam Ceſſionis vt nunc concludit neceſſitas & Compromiſſi viam Impoſſibilitas excludit. Pro qua concluſione Intentionis præſentis ratio hæc eſt effectualis. Quandocunque tale Schiſma eſt, quod ſine Ceſſione nequit remoueri, tunc ceſſio eſt neceſſaria, & Papa cedere debet: ſed nunc Schiſma tale eſt, Ideo Papa cedere debet, & ceſſio neceſſaria nunc exiſtit. Maior claritatis euidentiæ probationis ſcrupulum effugit; quia nemo dicet Schiſma permittendum vel non eſſe remouendum. Et Minor ex 1. 3. & 4. verbis ſequentibus luce clarius demonſtratur.

Effectus verbi primi, Præſentis Schiſmatis partes & diſtinctas vias earumque diſtinctionem radicitus explicare. Partes ſeu vias, Pater, moderni Schiſmatis doloroſi quatuor in Chriſti fidelium populo comperimus poſitionum inuicem diſſonantium aut diſtinctarum. Quarum 1. Vrbanum Papam. 2. Clementem. 3. Dicit neutrum eorum eſſe Papam. Cui 4. ſuccedit determinatè non innitens poſitioni: quam vocent Statum ſuſpenſiuum, tres viarum præmiſſas penitus dubitans, ſeu dubias pronuncians poſitiones. Quam viam etiam inter Partes extremas Computatorum incidiſſe non paucos contrarijs vtrinque rationibus & arduitate materiæ non ignoramus. Poſitionem ſuam, Vrbanus eſt Papa, via 1. ſuper Electionem & quaſi poſitionem per obedientiam continuatam diuerſis fundat medijs, quæ latius explicare non eſt negotij præſentis.

Poſitio

Positio 2. *Clemens est Papa*, supra 2. fundatur & liberam Electionem. Harumque probationes affirmatiuas minorum ambiguitate dicendo, *Vrbani* Electio fuit efficax, Clementis actio fuit efficax minus probabiles æstimantes, hinc ad Conclusiones se potius transferunt negatiuas, vt Clementem tenentes, Vrbanum probent non esse Papam, & eius electionem non fuisse validam, quia metu factam. At Vrbanum tenentes vice versa Clementem non esse Papam, & eius Electionem non esse validam, quia factam primâ ritè non cassatâ, vel eius inualiditate non debitè declarata: quorum etiam insistere non cupimus discussioni.

Via 3. positionem suam, *Neuter istorum est Papa*, non tantùm cæteris probabiliorem, sed actu perfectius asserit probatam, tres in hac parte, quibus etiam assentiunt tenentes statum suspensiuum ponendo suppositiones.

Prima de præmissis positionibus duabus, quod ex vnius affirmatione positionis negatio sequitur alterius: & è conuerso, licet per oppositum ex vnius negatione alterius affirmatio non procedat. Et hanc suppositionem de se claram fundare videtur hypothesis; quod possibile est sic duas vel ambas, aut Electiones plures esse, vel fuisse inualidas, licet duas simul possibile non existat. Vnde sequi planum est, *Clemens est Papa*, ergo non Vrbanus: & è conuerso, Vrbanus est Papa, ergo non Clemens; licet ex vnius negatione alterius affirmatio non sequatur. Vrbanus non est Papa: ergo Clemens est Papa, vel Clemens non est Papa, ergo Vrbanus est Papa. Secunda suppositio istorum, quod citra Concilium Generale nullum Collegium, aut Vniuersitas præter Collegium DD. Cardinalium potest facere Papam. Cui 3. suppositio nexa, quod nemo præter summum Pontificem potest facere Cardinalem, seu potestatem tradere eligendi Papam. Et has duas suppositiones Iuris & Ecclesiæ Generalis videtur obseruantia firmare.

Huius autem 3. viæ juxta præmissa positio sic fundatur. Iste, istorum duorum non est Papa, Electo primo demonstrato, & iste istorum non est Papa, demonstrato Electo altero. Ergo neuter istorum est Papa, sequitur manifestè, Partem primam omnes rationes Clementis probant tendentes ad negatiuam, seu Vrbanum non esse Papam, concludentes & Partem secundam pari modo. Rationes Electi primi, quibus Clementem arguitur non esse Papam, ipsæque rationes vtrinque iuxta prætacta Positiones illas vlterius non probant, pro quibus adducuntur, quia ex vnius negatione alterius affirmatio, seu ad Vrbanum non esse Papam non sequitur Clementem esse Papam, aut è conuerso nullatenus procedit. Ideo per rationes, quæ pro duabus primis positionibus adducuntur, non illas, sed positionem tertiam apparet clarius stabiliri.

Viæ 4. quam Statum nominant suspensiuum, quia positiuè, vt dictum est, non innititur positioni, fundatio talis comparatur, per negationem Partis rem fieri dubiam: & super hoc facto Partes constat asserere contraria quam plura. Huic facto non concordato, seu dubio persistente, cum ex facto ius oriatur, Iuris agnitio procedere non valet, sed ex dubietate facti, Iuris dubietatem vel incertitudinem sequi necessariò videtur, vt quis, an etiam aliquis duorum Papa sit indubiè nequeat apparere propter iuris insuper multimodas ambiguitates. Et hoc modo de Schismatis varietate pro Verbo 1. ad Intenti fundationem sufficiat enucleauisse.

Effectus verbi 2. Materiæ præsenti Eubuliam de viarum numero dictionis sufficientia fundare. Verbum 2. Iam, bone Pater, assumentes pro minus Instructis, quò plenius efficaciam capiant dicendum, duo censuimus præmemoranda. Primum in agendis magnis prudentiæ triplicem processum quo viæ primitus, quibus res fieri valeat, inuestigantur, quod Eubuliæ prope deputantur. Secundò quænam viarum sit potius eligenda, cuius Iudicium Synesi est attributum. Et 3. viam electam operi applicari, siue opus exequi velociter imperatur; quæ tria largo nomine Prudentia comprehendit, strictè solam virtutem præceptiuam. Aliud, ne illorum lædatur opinio dictis vel dicendis, quod modo suscepto statui non singula videant consonare, dicimus in præsenti nos talia ponere narratiuè, nec de Iure Partium hîc disceptare, sed pro nitente fundatione radicali diuersas diuersarum Partium discernimus adhæsiones

& schismaticas dubietatis, quas prorsus extirpari cupimus, & omnes Christi fideles reduci pariter ad Ecclesiæ consonam vnionem. Huic itaque, Pater, variæ multiplicati præsentis Schismatis detestandi diu iam quantum in nobis erat, finem debitum procurare viscere tenus affectantes, Serenissimi dehinc Principis & Patris nostri Caroli Regis Francorum attendentes desuper mandato, nostras in hoc adaugere vires & totas cordium sollicitudines decreuimus applicare, ac desuper pensantes quanta maturitate quantoque digestionis pondere foret in materia tam ardua procedendum non præproperè, tandem normam in hoc prætactam moralis suscepimus disciplinæ iuxta rerum qualitates & circunstantias Eubuliæ primitus insistentes seu viarum Inquisitioni sicut & diligentiæ Regiæ mandatum exposcere consonè videbatur, dehinc Pater ad synesim, seu eligibilitatis Iudicium procedentes pro ipsius assequentis Ministerio perceptiuo factas exhortationes antea vestræ sufficere credimus Charitati.

Circa Eubuliam quippe quò rem breuiter sed radicaliter, vt cœpimus, explicemus, vias tres sufficientem fundare censuimus diuisionem, vt cum illis vel earum altera nullatenus coincidens alia dabilis non reperiatur talis sub effectu tenoris. Controuersiam habens aut ius suum relinquere vult, aut vult prosequi. Et hoc dupliciter, vel coram Iudice ordinario, vel coram Iudice consensu partium constituto. Quam distinctionem breuem iuxta prius scripti tenorem pro Eubuliæ fundatione radicali, membrorum subdiuisione libet præcisius explicare, intelligentiæ resolutionem insuper adijciendo. Quoniam omnis Controuersiam habens rem aut Ius relinquere vult seu retinere. Si vult relinquere, tunc viam Cessionis coincidere dico, eo quod ipsa hoc membrum non claudit indistinctè, quia rem vel ius relinquere quis potest deserendo tantum seu prosecutionem obmittendo vlterius Iuri suo non renunciando, quo casu cessio non est: vel relinquere potest cum hoc Iuri suo non renunciando, & sic est Cessio. Si verò Controuersiam habens rem vel Ius vult retinere, hoc esse potest. Ius seu controuersiæ terminationem prosequendo, vel non prosequendo. At si prosequendo, hoc vel coram Iudice habente potestatem Iuridicam Ordinariam, vel super Ordinariam. Et sic est Concilium Generale, vel coram Iudice habente à partibus traditam potestatem. Et sic est via Compromissi, vt pariter Arbitrium comprehendatûr, quoniam aliàs subdiuidendo quoad potestatem Arbitrium mixtum diceretur. Si non prosequendo quis vult rem vel Ius retinere, hoc esse potest vel potentia seu via facti, vel possessionis: quæ etiam facti dicitur, suis casibus Iure validata.

De his itaque membris, quia tria sunt non terminatiua controuersiæ, illis relictis manent reliqua controuersiæ terminatiua. Membrum quidem illud quo est *Ius relinquere* deserendo tantum & Iuri non renunciando, non sufficit in materia præsenti; quia licet aliàs pro derelicta rem habendo, vel non habendo seruitutem quis amittat, tamen Papa existens si Papalem dimitteret administrationem de facto absque renunciatione, non desineret esse Papa. Insuper alia membra quæ sunt non prosequendo, via facti vel possessionis, retinere ad controuersiæ terminationem non procedunt: ideo sicut præmittitur pro determinatione claret membra cætera remanere, videlicet Ius relinquere renunciando, & sic Cessio; vel non relinquere terminationem prosequendo coram Iudice habente potestatem Iuridicam, & sic Concilium Generale, vel coram Iudice habente à partibus traditam potestatem; & ita via Compromissi. Et hinc, *Pater*, attendere licet non fictitia diuinatione, sed realis Inquisitionis efficacia Nos in viarum Eubulia & earum positione processisse.

Vias autem intelligimus non prorsus de termino ad terminum, seu ad finem vltimum contingentes: sed vias hoc est media vtilia, seu valentia ad finem consequendum. Qua de re compromissum non in toto suo ambitu vel sui natura, sed certis tantum casibus & modis materiæ præsenti congruens inter vias etiam enumeratur, quod aliquo casu valere possit aut poterit ad negocij terminationem.

Item viarum non modo repugnantem intelligimus distinctionem, sed membrorum in casu compatibilitatem, quæ viarum coincidentem pluralitatem

possibilem effectualiter includit. Vnde si præcisè sermocinalis scientiæ dicendi modo foret in hac materia loquendum, ... nunc verbo .... non huic nouum eligibiles connectendo, quod tres viæ nunc sunt eligibiles, admittere, nihil inconueniens censeremus, hoc est, vt grossius edisseramus, quod tres vias eligibiles posuimus eo quod quæuis earum aliquæ aliquo casu eligibiles seu eligi possibiles inueniretur, non quælibet illarũ foret in casu quolibet eligenda, seu ordine peruerso & contra dictamen rectæ rationis quocunque casu vel tempore aliqua illarum eligeretur, si & dum pro altera eligenda, personarum, rerum, locorum & temporum circumstantiæ rationabiles conuenirent. Et hoc planum cuilibet intelligenti.

Post viarum Eubuliam, Pater summe, taliter exquisitam in scriptis, vt vestra nouit discretio commendatam, ad synesim nos vt prætangitur, & iudicium descendimus electiuum, inter vias pro nunc quænam sit eligibilior discernentes processu media iungendo materiæ competenti, pro ministerio prudentiæ præceptiuo, quod à vestræ Sanctitatis dependet arbitrio factas exhortationes hactenus sufficere recensentes.

Effectus verbi 3. Compromissi incompetentiam & pro nunc impossibilitatem rei seriæ radicali præcisiui declarare. Ad membrum tertium, mœsti, Pater, procedentes corde reuolutis scandalis, quæ nisi diuina pietas adspiret, vestræ probitatis requisita ad id prudentia intercedente in promptu metuimus subsequutura. Præsentis causæ finem duplicem consideramus, scilicet propinquum, qui est Schismatis amotio, & finem vltimum, qui est Ecclesiæ prouisio debita de Pastore, ne corpus acephalum maneat, vel duo habens Capita monstruosum, finemque propinquum nunc medium necessarium ad finem vltimum debitè contingendum. Dehinc duplicem quoad finem propinquum præsentis Schismatis pensamus subsiistentiam vel effectum. Primum in speciali, quo ad originem vel subsistentiam in personis specialibus à quibus oritur, seu à Contendentibus de Papatu. Secundum, effectum siue subsistentiam generalem, prout in generali Ecclesia seu fidelium communione subsistere comperitur, qui vt præscribitur, in vias 4. separatur. Et quia planum est Schismate in speciali quantum ad personas à quibus oritur, concordato non hinc sequi generalem Schismatis ablationem, quod in cordibus hominum est radicatum & aduersis obedientiis diutius confirmatum. Ideo necesse est tali modo delere Schisma in speciali, vt in Ecclesia generali, seu fidelium communione saltem omnimoda, seu quo ad omnes vias in genere deletio Schismatis apprehendatur. Et dicimus saltem quoad vias in genere, quoniam hoc certum constat, & in hac materia ponderandum, non tantum partes gregis numerum continentes, sed etiam ad ouile, si fieri potest, oues fore singulas reducendas, cum talis inter illas acceptionis differentia non subsistat, quin reddere rationem Pastor de omnibus & singulis teneatur.

Et hinc ad materiam specialiùs accedentes intenti nostri triplici radice disponimus efficaciam demonstrare, scilicet viarum vtrinque desuper expressarum & accidentis insuper subsecuti, ac rei & status assumpti qualitate. Quoad radicem primam viarum qualitatem, via Compromissi, sicuti prætactum est, non in toto suo ambitu vel natura sui, sed certis tantum casibus & modis sibi locum vindicare potest, in materia præsenti, de quo iam latius & præcisius explicuissemus, si eligibilitatis ipsius casum rerum circumstantiæ protulissent. At nunc casu contrario extante venit contrarium declarandum, sed & generalitatis incompetentiam, Pater, libet præsignare, quò planius ex ignorantia vel malitia voluntaria procedere constet viam Compromissi pro nunc, si qui sunt vestræ Beatitudini persuadentes. Compromissi quippe hæc inter cæteras conditio reperitur, quod pactione seu conuentione partium procedit, & ejus Sententiæ metu pœnæ statur. Et hinc aliaque eius sententia tenet, non etiam æqua, licet in casu contra ius lata rescinderetur. Iuxta quas conditiones clarè valet non in toto suo ambitu seu generaliter Compromissum huic materiæ conuenire: quoniam iuxta conditionem primam, etsi in casu de spiritualibus in Clericos compromittatur. In oppositum stat generaliter, quod in his non solum pactio, sed etiam conuentio prohibetur. Quoad secundam conditionem, pa-

Reprobatur via Compromissi.

lam est illam in hac materia generaliter procedere non posse, cum meram requiram æquitatem, eo quod in instanti ascensus Successoris Petri in Christi Vicarium electi sibi desuper conferri pleni Vicariatus in terris supponimus potestatem, quæ in vim actus iniqui seu sententiæ iniquæ non vtique conferretur. 3. Ad id materiæ arduitas concludit, quoniam matrimonij causa intuitu Sacramenti, & etiam causa libertatis pro magnitudine non subiacent compromisso, sed maiorem iudicem requirunt, ideo fortiori vtique ratione, hæc causa status Vicarij Christi, quia cæteras arduitate & magnitudine præcellens à Compromisso eximitur, & maiori debet iudicum sententiæ subiacere. Et ita Compromissum sui natura claret, & insuper ob casus arduitatem non in toto suo ambitu præsenti materiæ conuenire, quod fuit nunc probandum.

Post hæc ad Compromissi præsentem incompetentiam nos conuertentes luce clarius demonstrandum hanc prætactam ponimus conclusionem. Via Compromissi pro nunc, seu rebus & rerum circunstantiis, vt nunc se habentibus pro debita status Ecclesiæ reparatione, seu pro vera & perfecta Ecclesiæ vnione ac præsentis Schismatis remotione eligibilis vel eligi possibilis non existit. Vel sub breui ponimus tenore. *Per viam Compromissi pro nunc*, seu rebus vt nunc se habentibus vera vnio Ecclesiæ & præsentis remotio Schismatis nequit adipisci. Hanc Conclusionem Dei opere, talis efficacia basis nunc volumus stabilire, vt probationem eius Catholicus intelligens indubiam censeat & efficacem. Et licet de rerum circunstantiis conclusio tangat, in hac probatione tamen longas nequaquam vel distantes rerum circunstantias, sed rem planam tantummodo, seu cuique notam rei seriem assumemus.

Ecce res de qua sermo. Ecclesia quæ est fidelium Communio, Schisma præsens, diuisio vnionis ipsius Ecclesiæ, & vnio in materia præsenti refertur ad vnitatem capitalem Vicariatus Christi, & vnicæ obedientiæ Communionis fidelium sub illo constitutæ. Et quamuis hic de materia Schismatis non absonè plura tangi possent, tamen hæc quæ ad intenti necessitatem faciunt, pertransimus. Vnum porro pro materiæ intelligentia radicali censemus minoribus attendendum. Cum ex parte vna, quoad statum Vicariatus Iesu Christi talis diuersitas comperiatur, quod de facto duo sunt, quorum quisque Christi Vicarium se affirmat; & ex parte alia quo ad statum Communionis Christi fidelium, talis multiplicitas, quod alij, quis illorum sit Papa, hæsitant, alij an aliquis illorum, alij diuersas habent desuper opiniones & adhæsiones, alij contrarias & aduersas. Ideo ad debitam præsentis status Ecclesiæ reformationem prorsus necessarium est à rebus præsentibus, vt nunc se habentibus tali modo procedere, ad vnici Vicarij Christi ordinationem, vt duorum consideratione statuum veritas & vnio habeatur, & error ac diuisio repellantur. Nec per se sufficit aliquod iterum, sed vtrinque simul necessarium existit huius intelligentiæ ratio. Dato quod in statu Communionis fidelium omnes hæsitationes Schismaticæ & diuersæ, vel contrariæ adhæsiones in vnam adhæsionem reducerentur, ad credendum firmiter aliquem Papam seu Vicarium Christi, qui non esset. Hæc vnio quoad statum Communionis fidelium non sufficeret quâ nouus error in Ecclesia produceretur. Quoniam ab efficacia Vicariatus dependentia falsa forent & inualida ab illo collata qui Vicarius non esset. Et ita non sufficit vni quoad statum Communionis, sed veritas etiam exigitur, quoad statum Vicariatus: quæ è conuerso quo ad statum Vicariatus per se non sufficeret, quia dato quod vnicus verus esset Christi Vicarius, sed Communio fidelium nullo modo crederet vel teneret eum esse Papam, tunc rursus inter Vicarium & fidelium Communionem diuisio schismatica remaneret, & sic neutro per se status Ecclesiæ debitè reformaretur.

Et istud nunc clarum putamus fideli cuilibet intelligenti. Et hinc si formamus rationem, sine his duobus, vtriusque status intuitu, debita fieri nequit status Ecclesiæ reformatio. Et ita est quod hæc duo per viam Compromissi non possunt obtineri. Igitur per viam Compromissi fieri debitam status Ecclesiæ reparationem possibile non existit. Huius pars prima nota. Secundam rei serie radicali nunc volumns declarare. Verum de efficacia vel inefficacia Compromissi, quo ad Papæ statum aut Electionem, hic præcisè non discutimus, sed de

ipso, quia non sui natura & in toto suo ambitu materiæ comperit, si eligibilitas casus obtulisset, latius vt præmittitur, explicuissemus. Inde iuxta 2. ad huius partis probationem nos transferimus, quod per viam Compromissi vera Ecclesiæ vnio nequit adipisci, siue præsens Schisma perfectè remoueri, pro qua præmissorum quædam hîc veniunt attendenda. Et quod de Cessione pariter atingamus, dicimus hac forma. De via Cessionis sic est, quod per eam Schisma quoad effectum generalem, & quoad omnes vias in genere, ac etiam quoad personas singulas in specie tollitur vel tolli potest, intelligendo finem vltimum prouisionis debitè secuturum. Et ita de via Compromissi, quod per eam nec quoad personas singulas in specie, nec quoad vias omnes in genere Schisma potest remoueri. Ideo per viam Compromissi non fieri perfectam Ecclesiæ vnionem, & Schismatis ablationem sequitur euidenter. Et hîc licet Ecclesia sit fidelium Communio ex personis singularibus constituta, non tamen pro intentionis nostræ fundatione strictè vnionem capimus & diuisionem ad personas singulas referendo, sed tantum diuisionis vel Schismatis partes in genere recipimus inuicem differentes, vt omnes personas eiusdem, opiniones ab alia differentes partem diuisionis aut Schismatis nominemus. Vnde & hoc modo de vnione & diuisione, seu de vnionis aut diuisionis partibus loquendo dicimus quod Ecclesiæ vnio, seu quod in ea non sit diuisio, non potest fieri per viam Compromissi. Et pro his tenor verbi. 1. memorandus.

Assumptum verò iuxta præscripta plana rei euidentia declaramus constitutis, verbi gratia, quibuscunque Compromissariis & quotcunque. Vel iuris tantum ad inquirendum de Iure partium, & de super pronunciandum vel vterior potestas à partibus tradita dicetur: sed quodcunque dicatur, per id Schisma totale in genere viæ tertiæ patet nullatenus remoueri: quia Ius non habens, Ius tradere nequit, aut potestatem Papam eligendi: & radice pari de genere viæ quartæ Schismatis præsentis quanquam per tales ageretur, æqua dubietas perduraret, cum iuxta præscriptas suppositiones citra Concilium generale, nec Papa ab aliis quàm à Cardinalibus, nec Cardinalis ab alio quàm à Papa fieri valeat aut ordinari. Vnde vtrinque ex dubietate status creantis dubietas sequitur status Creatoris, & è conuerso. Hincque si noui vel ab altero illorum creati Cardinales Compromissarij statuantur, par sequitur effectus. At si antiqui Cardinales indubij status assumantur, idem quoad effectum Compromissi cum tanquam Compromissarij non haberent nisi traditam à partibus potestatem. Verum si quis vlterius in hoc censeat adjiciendum, quod causa vel casu qualicunque via cessante Compromissi, viæ ordinariæ officio proprio in negotio procedant, vt si non teneat quod agitur ex vi compromissi via debita perficiatur, id prorsus impossibile non censemus. Claret igitur si quem istorum dictent Compromissarij, Ius habere Schisma viæ tertiæ nullum habere Ius ponentis, & etiam viæ quartæ, hoc dubitantis, nullatenus remoueri, quæ per Cessionem si nullus Papa dictetur, penitus quietabuntur. Sed & pro viis extremis in hoc Cessio necessaria existit: quia si quem Ius habere dictarent aduersa obedientia diuturna adhæsione radicata nec illum crederet, nec ei mentaliter adhæreret.

Vnde Pater, de tractatu cum aduersario desuper incundo, qui ad Iuris Cessionem vel recognitionem ab altero alteri faciendam tendere videretur, non minus in hoc tactum inconueniens procedit. Quoniam nullo ius habente iuxta viæ tertiæ positionem, nullum ius tradere vel credere posse sequitur consequenter; & ita etiam, in via quarta par dubietas remaneret. Sed in duabus viis primis alterius insuper adiectio ponderis accedit, quod si huiusmodi tractatu aduersarium Paternitati vestræ Ius credere vel recognoscere ponamus, non hinc sequi verisimiliter Principes & populum longa diuturni temporis adhæsione in parte contraria radicatos ad vestræ dominationis obedientiam accessuros, sicut id conuerso casu de Principibus & populo Galliæ non verisimile putaremus. In...... Et præmissorum effectum cum sequelis, non tantùm in Iure Papali, sed in omnibus actis vi præeminentiæ potestatis, quæ non esset valida ab vtraque parte, sicut nec vtrumque esse Papam quælibet pars agnoscit, censemus attentius considerandum, vnde non cedendo Schisma remansurum claret & scandalum oboriturum.

De via Concilii Generalis.

At nunc aliam Generalis intuitu Concilij super necessitate Cessionis apponimus ostensionem, cuius is tenor effectualis; quod absque via Cessionis non est possibile Schisma perfectè & iuridicè per *Concilium generale* nominari. Et hîc vice maioris de se notæ trimembrem ponimus attentionem. Membrum 1. quod ab inæqualitate Iuris & documenti Iudicum procedit. Cuius ratio, quia par potentia non sufficit rem mouere, *Par in Parem Imperium non habet*. Vnde id etiam commodum possidendi, quod in causa pari seu æquè forti possessor non amouetur: sed exiguntur ad ipsius expulsionem aduersarij validiores. 2. Quod per negationem partis & contrarias assertiones res fit dubia de Iure: & quia non ex assertione simplici, sed ex probatione iudicij firmitas fundatur. Ideo vno probante & altero deficiente vt sit inæqualitas iuxta prætactam attentionem pro eo qui probat, iudicium stabilitur. 3. His nexum, quòd ex facto & facti qualitate Ius oritur à quo iudicium probatione intercedente per inæqualitatem in apparentia seu documento: quia si & quando pro duobus electis est apparentia, certum non valet iudicium explicari ius hæc de se clara intelligenti. Quibus loco maioris positis pro minore viæ quartæ præsentis Schismatis prænotatum adjicimus tenorem in negotio præsenti super facto à quo Ius dependet, vtrinque partis negatio reperitur & contrariæ sunt assertiones. Ideoque facti dubietas ex dubietate facti Iuris dubietas consequenter, ad hoc non tantùm in simplici assertione, à qua dubietas vel ambiguitas procedit, contrarietas reperitur, sed etiam in probatione seu his quæ deseruiunt probationi, à qua iudicium dependet, vt in hoc de apparentiæ inæqualitate nequeat constare. Vnde supra dubietatem perplexitas aggregatur, quoniam super facto negotij præsentis tam vocalis assertionis partium quàm Scripturæ, seu instrumentorum inuicem dissonantium contrarietas reperitur. Inde cum ex contrarietate simplicis assertionis tantùm esset facti dubietas vel ambiguitas, iam explicationis contrarietate super sententia proferenda dubia perplexitas & perplexa dubietas generatur, quæ certum iudicium non admittit.

Igitur iuxta maioris præmissæ tenorem cum per negationem partis, seu ex contrarietate assertionum dubietas facti & hinc Iuris consequenter, & ex contrarietate probationis dubietas Iuris proferendi & perplexitas necessariò sequatur, claret etiam Concilium generale ad partis alicuius declarationem & determinationem Iuris certam pertingere non posse, quin per alterius probationem partis infirmaretur, vel saltem ambigua redderetur. Ideoque vitandæ sententiæ ambiguæ causâ & sopienda huius perplexitatis necessitas ipsum Concilium vrgeret indicere Cessionem. Quod licet de se planum sit, nunc volumus declarare. Pro cuius effectu notam illam iungimus Glossatorum Decreti in hac parte non minimè ponderandam, quo efficax procedit ratio confirmatiua, pro maiori statuentes. Cum timetur scandalum, vtraque electio est cassanda. Cui iungimus minorem; sed nunc scandalum timetur: igitur vtraque cassanda: & sic effectus Cessionis. Minor autem, quod nunc scandalum timetur, vt apparet nimis proh dolor est in Dei Ecclesia manifesta, vt non iam Ecclesia scandali futuri metu, sed præsentialiter applicati tristitiâ miserabili conturbetur.

Cum itaque, Pater bone, quatuor viarum Schismatis supra descriptarum, quarum arduitate materiæ & contrariis vtrinque rationibus, quarum plures nos metuere tetigimus incidisse, vix ab vna per Compromissi viam adhæsio Schismatica valeat extirpari, iam claret manifestum per eam viam non veram fieri Ecclesiæ vnionem, seu partium Schismaticarum in vnum reductionem, quod nunc cepimus declarandum.

De Iuramento in Conclaui facto.

Effectus verbi 4. *Impossibilitatem pro nunc Compromissi & rei seriæ accidentali Clausula intelligentiam confirmare.* Post hanc positam Conclusionem, Impossibilitatem Compromissi fundamentalem rei seriæ declarantem, duas rursus impossibilitates tenere iuramenti comprehensas, ne prorsus materia taceatur, desuper applicamus sic, in fundationem impossibilitatis eius efficacem triplicem rationis funiculum inconfringibilem contorquentes.

Attentio prima vestræ Paternitatis & Confratrum DD. Cardinalium authoritate pariter adaptare: quid hoc nobis & rectè sapientibus constat vni-

uersis Dominorum venerabile Collegium illicitum iurando Dei nomen in vanum, & mendaciter vtique non assumpsisse: hincque siue meliorem, siue minus bonam, siue primò, siue vltimò, seu post alias acceptandam Cessionem, viam saltem bonam & licitam vestræ Paternitatis & venerabilis authoritati Collegij concludimus supponendum. Et si hæc scripta per Nos non stabilirent quæ sufficere non ambigimus fidelibus Orthodoxis.

Attentio 2. quia rem deserentes verborum corticem acceptantes falsarij, persuasores, veritatis attentio ne rem ostensuri corticem volumus & obfuscatiuam intuitus nigredinem remouere partem quidem Iuramenti verbalem non realem acceptantes Dictionem, *Vsque*, notare terminum proferunt: & hinc aliorum persistentiam, vel processum; sicque sermonem assumendo, rem de qua sermo, derelinquunt. Verum stante talis dictionis, *Vsque* proprietate rem captantes, & rei seriem vt casum partialem & hinc falsum remouentes totalem & verum assumamus, non hunc casum dicimus in capite vici vtrinque obstructi constitutum promisisse per vicum se processurum etiam vsque ad terminum extremum, quoniam hoc casu, non dictionis *Vsque* proprietas, aut efficacia, sed res ipsa faceret necessariò vici partem primam ante secundam & secundam ante tertiam pertransire. Sed hîc inter socios iter arrepturos de via multiplici facta mentione, ipsi Ducem itineris constituere decreuerunt, hoc condicto, expressione & promissione cuilibet singulari quod ea via procederet: quia Societatis pars maior dictaret eligendam, etiam vsque ad viæ signatæ, vel nominatæ receptionem, quæ forte asperior, aut difficilior æstimabatur, hisque itinerantibus in capite triuij constitutis, per maiorem partem vna viarum dictata est concorditer eligenda, per quam melius reputant ad locum pertingere destinatum. Et nunc illam Dux itineris renuit acceptare. Et hic casus, Pater, patet non tantum verbaliter, sed rei euidentiâ, tenoris integri & realis.

Sed hinc ad verba transeuntes quò Sophistriæ puerilis scorbem detergamus, cum prius etiam in hac parte iugabili similitudinis competentia proloquamur non apertæ definitionis aut descriptionis, sed à tota formaliter arguendum. Vnde cum ex proprietate termini *Vsque* vias alias præcedere debere proferunt, minorem in modum responsionis prænotatæ dicimus ab hac sola enunciationis parte non argui sufficienter, sed ex integra arguendo partem reliquam addendam, vt sic dicatur, ad viam quantuncunque rationabilem acceptandam etiam vsque ad viam Cessionis, quilibet se adstrinxit, & hoc dictamen maioris partis Consilij Dominorum, & vlterius eorum dictamen actum est, hanc viam non primò sed aliam acceptare. Igitur alia ex vi promissionis prius venit, sic sic, Pater, à tota seu integra definitione, id est promissione non à parte rei effectus vtique concluderetur, & in hoc dictionis *Vsque* termino puerilem ambigimus Sophistriam & vestræ Paternitatis intentum de via Compromissi cum vero supposito reipsa concludimus impossibile manifestè, promissionis etiam tenor is est, quòd via acceptetur dictamine, seu consilio maioris partis Dominorum, siue illa quam maior pars dictauerit Dominorum; huic verum iungimus id supponentes quod DD. Cardinales qui viam Cessionis dictauerunt eligendam, contra factum proprium non venient viam aliam decernendo, quod etiam promissionem efficacia non consonaret. Igitur hoc supposito vestra Paternitas ex proprio tenore promissionis implenda dictamen Dominorum iuramentum seruando ad alterius acceptionem viæ consurgere vel attingere non valet. Et hæc non minus pro necessaria rei monstranda veritate quàm pro debili Sophistria detegenda, sic libuit declarare, quod ex integro tenore Iuramenti necessitas Cessionis sequitur & impossibilitas Compromissi.

Attentio 3. de cæteris coloribus euasionis, quod viam Cessionis dicant non Iuridicam, sed scandalosam & aliàs non practicatam sed refutatam; de quibus friuolis ad exigentiam materiæ hîc eloqui veremur, quis enim de simili dicere casum similem non veretur, cui parem constat hactenus non inuentum; qui etsi similis foret ex non facto refutatum arguat aut non fiendum? quis insuper sanæ mentis illa negare præsumat, quorum seriem & effectum scriptura dictante nouis quilibet instructus? quis demum non exalbescat Iudicio fuscato rationis actum pariter & exemplum charitatis? Cessionem dico, scandalum nominari

ſanè hæc fundamento carentia non falſi notam ſolam, ſed crimen hæreſeos continere non eſt ambigendum.

Verum his quia falſis falſa cumulando colorem alium deſuper appingunt ab ea conditione generali quo pacto & promiſſis Iuris expreſſione tradita comperitur, quam ad illa quæ contra bonos mores ſunt vel illicita talia iuramenta nullatenus ſe extendunt. Cuius intelligentiæ ſanè non credimus contradicendum, ſed ex præſumptis claret & prius ſcriptis Ceſſionis viam ſæpè dictam, nec contra bonos mores, nec illicitam cenſendam. Et in hoc falſarios attendere volumus perſuaſores aliud de promiſſis pœnâ vel humanæ Inſtitutionis dictamine validitatis, & aliud de promiſſo Iuriſiurandi religione & Dei teſtimonio confirmato, de quo dicitur, omne ſeruandum eſſe quod in æternæ ſalutis interitum non vergit, & ſic id capere dictum ſicut intelligit cui iuratur. Quæ duo veſtræ Paternitatis conſcientia reuoluat.

Demum Pater in huius rei efficaciam adijcimus vltimatam, dato adhuc ſecundum inſtigationem falſigrapham Perſuaſorum, quòd via Ceſſionis minus bona eſſet, vel etiam malum aut inconueniens contineret, dummodo in æternæ ſalutis interitum non vergens, nihilominus accedente Iuramento pro meliori neceſſario concluditur acceptanda, vt ſic veſtræ Paternitati duplex, cui ſtatim tertiam annectemus, acceptationis viæ Ceſſionis neceſſitas incumbat: pro cuius efficacia veritatis, licet authoritas ſufficiat præſumpta de omni ſeruando Iuramento præter id quod tam mendacium quàm periurium contra diuinum noſcimus præceptum, & inter genera mendaciorum magis deteſtandum quod Religionis materiam concernit, & præter id quod periuri, infames & velut homicidæ reputantur. Hoc amplius vrgent præter hæc quod ceſſante neceſſitate Eccleſias regere non merentur: & quod in maiores tranſgreſſio Iuramenti tanto grauior & grauius dictatur vindicanda, quantò maiori præeminent dignitate, & eorum exemplo facilius alij poſſent ad ſimilia prouocari. Quibus quid ſequitur, veſtra Paternitas concludat, in effectu claritatem adijcimus prænotati, quod etiam in his quæ lege orthodoxa prohibentur, vtpote vſuris, Iure iurando intercedente iubetur Deo reddere iuramentum. Et ad hæc Gabaonitas ob ſolam religionem Iuramenti contra iuſtum præceptum & Imperium Domini reſeruatos: quod in hac materia non minus ponderandum.

Et hæc de Efficacia ſufficiunt obſeruantia Iuramenti, ſed pro minus inſtitutis ad radicalem Intelligentiæ materiam verbum modicum cenſemus inſuper reſoluendum, iuxta prætacta dicentes, quòd ad obſeruantiam Iuramenti veſtra Paternitas non tantùm efficaciter obligatur, ſed inſuper efficacius quàm alter ſtatus inferioris obligaretur. Pro cuius rationis intelligentia, quatuor in hac parte duplicitates attendimus conſiderandas. *Prima Duplicitas* diſtinctionis inter Iuramentum, vtrum iurare, vel deierare liceat aut non liceat, & ab obſeruantia iuramenti liceat, vel non liceat abſolui. Et quo ad primum, Pater, efficaciæ maioritatem non notamus, qua licere mentiri & dejerare contra Diuinum præceptum & hæreticum generaliter dictatur. Sed quo ad 2. inobſeruantia promiſſi Iuramenti Paternitatem veſtram amplius intelligimus obligari. Circa quod ſcimus, quòd dicere poſſit minus Inſtructus, quòd per hoc Papa quàm inferior videretur, cum non tantùm dejerantes noſcamus abſolui, ſed etiam vota ex cauſa rationabili in alia miſericordiæ opera commutari, ſi Papa gratiam talem in alium & non in ſe ſaltem per intermedium inducere poſſet; ad quod licet in generali dici poſſet, quòd hoc ſatis commune reperitur, quod quis in perſonam, vel rem aliam aliquid, vel aliquale inducere poteſt, quod vel quale in ſe non poſſet; & etiam quod huiuſmodi abſolutiones à Superiori in quantum tali fieri debent, cum Papa non habeat Superiorem, tamen pro intelligentia vlteriori tres reliquas Duplicitates adijcimus conſiderandas, ſcilicet rei, temporis & ſtatus.

Temporis quidem Duplicitas in hac parte non tantum in diſtinctione præteriti & futuri, ſed etiam in poſitione temporis futuri abſolutè & indeterminatè, & poſitione eiuſdem determinata, ſeu limitata vnde in præſenti patet, quod præmiſſio fuit de tempore futuro abſolutè, quod ſi quis in Papam aſſumeretur, ad vnionem Eccleſiæ procederet ea via quæ per maiorem partem

Cardinalium

Cardinalium vtilior dictaretur etiam vsque ad viam Cessionis inclusiuè, ideo semper & pro toto tempore futuro vsque ad promissi complementum vestra Paternitas remanet obligata. Si verò promissio pro alio, vel pro certo tempore fuisset limitata, vt si dictum fuisset aut foret, *Promitto* & *Iuro tali anno, mense & die me facturum*, tunc pro tali tempore fuisset promissio verificanda, aliter illo tempore lapso periurium extitisset. Et circa hoc 2. non circa primum sibi locum potest absolutio vindicare; quoniam in hoc casu secundo fit absolutio de præterito & crimine iam admisso vel commisso. In casu autem primo, peccato non admisso, sed effectu adhuc pendente foret licentia, seu licentiæ concessio de Crimine admittendo, seu de Iuramento non implendo.

Alia Duplicitas est absolutionis realis, siue certa rei distinctio: quoniam aliud absoluere à vinculo peccati, aliud absoluere à vinculo debiti: ad quod quis ex vi status suscepti tenetur. A primo vinculo quis absolui potest, à secundo nequaquam statum remanente. Et iuxta hoc tertia duplicitas distinctionis inter status, quia alius status est perfectionis, aut maioris dignitatis, alius status personæ inferioris. Circa quam distinctionem dico palam, cum Papa contradictoria, vel Impossibilia non possit facere, non valet, quin status personæ inferioris, quia tunc status perfectior, aut præminentior non esset: sicque Papa facere non potest, quin ipse in quantum Papa, seu intuitu perfectionis status plus vel ad plura teneatur quàm alter non Papa, cuius status parem perfectionem non requirit. Et hæc intelligentiæ ratio & causa, quare fortius & efficacius quàm alter obligatur, & consequenter quanto quis fortius obligatur, tantò vtique cum solui difficilius est manifestum.

Causa verò Causæ in hoc statu tanta est, quia maiorum, seu Prælatorum deterior est transgressio; cum non tantum in ipsos malum extendatur, sed cæteris in perniciem exempli, vt ipsi tot mortibus digni proferantur, quot exempla mali in subditos transmittunt: quod quidem statum vestrum, Pater summe, à quo salus omnium pendere dictatur, specialiter & præcipuè concernit. Et hinc ad formam Obiectionis prædictæ, quòd Papa conditionis deterioris videretur, dicendum consequentiam non valere; & ita de omni statu perfectiore argui posse. Non est enim hominis conditio ex statu deterior, si per obligationem restrictionum voluntatis & voluptatis temporalis æternarum deliciarum amplitudinem acquirat, aut si intuitu status illa non valeat, quæ posset imperfectior, aut homo status imperfectioris. At si quo casu etiam status talis largè dicatur occasio mala, eo quod grauius aliquando puniatur, non statim in causa cognoscimus, sed peccatum quo non ante per eum statum amplius vtique meretur. Et sic Pater vestræ Celsitudinis conditio nequaquam seruilior, aut deterior existit in eo quod ad Dei & legis suæ præcepta seruanda plenius obligatur; *cum Deo seruire summa sit libertas*, & huius obligatio seruitutis Maioritati deseruiat meritorum.

Hincque præmissa vestræ deuotio probitatis intrinsecus aduertat cum his, vel curiosè reuoluendo quænam sint, vel esse nunc debeant plebis verba, qui populi sermones & nonnullorum etiam Magnatum, dum verbis & scriptis facta manifestè contraria deprehendunt, quo fit quia pro Ecclesiæ vnione vestra Discretio affectionem laudabilem hactenus multipliciter ostendit, verbis & scriptis asseruit expressis, & ante Conclauis introïtum forma prætacta etiam Iuramenti vinculo confirmauit, iam clamet populus, insurgat *Clerus*, & in verba pariter prorumpant vestræ paternitati simulationes fictitias, hypocrisim, mendacia, periurium & cæteras vitiorum notas dedecorè impingentes, & sic mentibus conturbatorum. Ideoque probitatem vestram in opus debitum festinare deuotis affectibus deprecamur, ne, quod absit, celeritatem desidia præpediente murmur consurgat scandali grauioris.

Effectus verbi quinti. Ex qualitate rei & status Papam obligari, & ex præmissis Schismaticum iudicari duarum efficacia concepta radicum præmissarum; de tertia quia cunctis non patet, ex abundanti quid tangendo cursu facili pertransimus, vestra quidem Paternitas quæ de materia præsenti reali notitia plurima iam cognouit, aut de suo Iure, aut status efficacia nunc hæsitat, aut ius suum firmum præsupponit. At si primum, cum non solum à malo, sed ab

omni specie mali abstinendum sit & in dubijs præsertim animæ statum concernentibus vtique certius est eligendum; patens est statum hunc non tantum si constet iniustum esse, verum etiam si dubitatur esse Iustum, conscientiæ dictamini relinquendum. Si verò statum iustum & Iuridicum, seu ius suum firmum vestra Paternitas supponit, tunc non eo minus, sed fortius & magis ex Iuris efficacia ad ea quæ ius concernit, efficacius vtique obligatur, vt in præsenti omni modo meliori & competentiori quo fieri possit tam suscepti status, quàm rei intuitu teneatur Ecclesiæ prouidere. Status quidem intuitu, si nomen & rem Papæ, si Officium Prælati & Pastoris summi vestra prouidentia mentaliter attendit. Nonne scriptura loquente Papæ bonitas salus omnium dictatur, ipsiusque peruersitas damnatio innumerabilium animarum, quanquam ad Dei cultum, zelum habere debet cæteris maiorem. Nonne Prælatus Major censetur, qui vita sanctior? & Prælatum esse peiorem populo absurdum. Nonne Petrum & ipsius successores Pastoris nomen & officium constat specialiter obtinuisse, & Pastoris interesse animam pro ouibus ponere, causâ & tempore opportunis? Hinc si Ecclesia diuidatur, quis magis quàm verus Prælâtus illius tenetur vnionem & statum debitum procurare? Si Nauis Petri separentur partes, quis plus Rectore supremo ad illius reparationem debitam artatur? Si Ouile Dominicum, cuius oues disperguntur, quis post Dominum amplius Vicario & Pastore Principali ad Gregis reductionem & custodiam obligatur?

Rei verò intuitu, si illius detestabilitatem generali libet attentione speculari, de Schismate Chore, Dathan & Abiron, etsi cætera deessent, recordatio iam dicti sufficit exempli, quod à Domino punitum legimus hiatu terræ, viuis authoribus sepultis, & igne cœlesti cæteris consumptis; quod si particulariùs inconsutilis tunicæ scissuram & Ecclesiæ damna membrorum Iuris suppositâ firmitate partis alterius obedientiæ præsertim vestra Paternitas intueatur, cuius interest in hoc Curæ vigilantiam dissolui, vt sine Personarum acceptione malè habentibus prouideat medicamen, sane concipiet quàm latum miserabile schisma spiritualis ruinæ limitem trahit; cum post Episcopos definitos per quos etiam minores Ordines subrogantur, Sacerdotium iamdiu moritur non Sacerdotes: quo sequitur vt quanti subripiuntur Episcopi; tantorum profectò periclitatura Ecclesiæ regimina populorum.

Hinc Pater, hinc affectio ad Ecclesiam & ipsius vnionem, attentio ad Statum vestrum & ipsius debitum, consideratio ad pericula & illorum immanitatem, conscientiæ vestræ zelum si charitas proficit, augmentum efficaciter vtique debent excitare ad Ecclesiæ redintegrationem & aliarum reductionem Partium in Ouile Dominicum celerius procurandam. Et hæc de 3. radice.

Tribus radicibus præmissis congruentis firmitatis solo complantatis intentum colligendo, tres inde pullulantes, vnam Principalem & duas Corrolarias edicimus Conclusiones; quarum primæ forma bispertita prius tacta quàm compromissi via pro nunc impossibilis & via Cessionis necessaria existit; pro cuius parte prima tres impossibilitates causæ prænotantur; vna super tenore iuramenti ex adiectæ tenore conditionis, quàm via Cessionis DD. Cardinalium dictamine, nec alia potest acceptari. Secunda iuxta id. dato quod minus bona esset via Cessionis, vel etiam inconueniens includeret ad salutis interitum non vergens, quod hoc non obstante pro Iurisiurandi religione & authoritate necessariò venit præ aliis acceptanda, sicuti Gabaonitarum renouatio demonstrat. Tertia impossibilitas efficaci rei serie declarata, quod per Compromissum præsens schisma perfectè remoueri & si non in singulis, etiam quoad partes in genere possibile non existit, quæ per se & sola sufficeret in præsenti.

Pro Parte 2. tres viâ pari necessitates prænotantur. Vna *necessitas vnionis*, notata super impossibilitate Compromissi; *alia necessitas perplexitatis*, notata in ratione, de Concilio Generali, & tertia *necessitas obligationis ex Iuramento*, attentione secunda verbi tertij notata; vnde principalem hîc probandam in principio positam super Impossibilitate Compromissi & necessitate Cessionis pro vtroque membro claram pariter & efficacem intulimus conclusionem pro

debita præsentis status Ecclesiæ reparatione, &c. Et aliam in præsenti Epistolâ volumus stabilire.

Et nunc profundius in hac materia sapientium adijcimus Conclusiones quæ ab Orthodoxis scientificis inferuntur. Vna patet Christi fidelium multitudine generaliter proclamata, quod vestræ Paternitatis persona Schismatica, seu de obstinatione Schismatica manifestè notabilis est iudicanda, duplici radice; scilicet Schisma, sicut tenetur, non remouendo, & insuper id continuando, seu vnionem impediendo. Hanc enim Conclusionem non tantùm ex eo firmant, quod vestra Paternitas renuit Cessionem, quam ante susceptum statum constat non malam dictauisse, sed ex eo præcisius, quia ipsius affectio ad præesse non ad prodesse dominandi libidine continuare schisma facto, verbis & scriptis contrario manifestè comprobatur, ad vnionem Ecclesiæ post susceptum statum minus quam ante, cum tunc maximè tenetur, minimè laborando sicut actus præsentiales monstrant præteritis comparati, tam efficacia prætactorum quàm Ecclesiæ status & rei intuitu obligatur. Aliud pro ipsa Conclusione medium, quod non tantùm vestra Paternitas dominandi libidine non procurat, sed etiam actualiter impedit Ecclesiæ vnionem, sicut multis & quasi omnibus multipliciter apparet: nam præter hoc quod ab ea effectus vnionis & motus ad illam debet inchoari, principaliter & effectualiter continuari, cuius contrarium experitur, ipsa vnionem vtique plus nequit impedire quàm eius effectum ad quid impossibile referendo, vt de se notum est, quia causa sine qua non impossibile existente sequitur impossibilitas effectus, & ita est quod pro effectu vnionis causam sine qua non, seu medium assignat viam Compromissi, quæ vt rei serie, & iuramenti tenore probatum est, pro vnione Ecclesiæ debitè procuranda & Schismate remouendo possibilis non existit. Ideo claret *Paternitatem vestram* non tantum, vt diximus, impedire, sed magis impossibilitate quantum in se est, Ecclesiæ vnionem, & sic iuxta Conclusionis tenorem duplici radice de schismate manifestè notabilem iudicandam.

Alia Conclusio ad hæc Corollaria Scientificorum, quod vestræ Paternitatis persona in formatam hæresim incidisse actualiter inuenitur. Quæ Conclusio ex duplici opinione prætacta bispertita etiam radice stabilitur. Vna quod Principatus sui gratia falsas gignit opiniones; alia quod opiniones erroneas animo sustinet pertinaci. Pro radice prima verba Canonis ædificant maiorem, quod ille hæreticus est qui Principatus sui gratia falsas opiniones gignit: sed ita est quod vestræ Paternitatis persona sui Principatus gratia falsas opiniones gignere comperitur. Igitur hæretica censenda. Opiniones sunt, quod via Compromissi in præsenti schismate sit acceptanda, & quod via Cessionis refutanda, de quarum falsitate claret ex præmissis; sed quod Principatus sui gratia illas gignit, hoc indicat, quia principatu existente eas gignere, & principatu non existente non genuisse, rerum experientia demonstratur. Veruntamen quia hoc non planè constare dicent, proteruus insurget affectus, intactum hoc nolumus pertransire. Sed verum dicimus & de se notum de Papa, vel alterius intentione, aut hæresi quæ in mente consistit, posse constare nullatenus euidenter, quia solus Deus cordium scrutator, nec quisquam alterius intentionem noscere valet, aut propriam demonstrare aliter quàm verbo, scripto, vel facto, aut nutu, vel signo æquiualenti. Hinc præmissam conclusionem stare proferunt & fundari notitia huiusmodi possibili in humanis, dicentes 1. quia Paternitatem vestram Cessionis viam, quam ante malam non dictabat, constat post susceptum Officium refutare. 2. Dictis & scriptis ante ea post statum susceptum factum contrarium manifestè comprobatur. 3. Specialiter ante susceptum statum ad Ecclesiæ vnionem scitur laborauisse, & post susceptum Officium, cum tunc maximè tenetur, ad hanc minimè laborare, vel quod deterius est, illam exquisitis medijs impedire, ne aliter quàm ad ipsius intentionem & libitum procedat. Et hæ quidem mutationes indicia sunt mutationis interioris & mentalis notitia talis qualis super huiusmodi possibilis est in humanis, quoniam & nunc patet, quamuis, quod absit, aliud vestra Paternitas verbis, aut scriptis asserere vellet quàm mente gereret, de hoc vel de quacunque ipsius intentione aliter quàm verbis, scriptis aut factis nequit vtique constare, sicut

hæc de se nota sunt, nec aliter quàm pro passionatis, vel minoribus explicanda.

Pro radice secunda succedit, quod opiniones præmissæ non tantùm falsæ sunt, sed erroneæ & de se hæresim sapientes: & quamuis de se hæresim non saperent manifestè, tamen pertinacia errori accedens, cum ignorantia supina illum in hæresim transformat; quod autem assit pertinaciæ, Pater, rei series videtur manifestare. Sed quod erroneæ sint, etiam liquet ex prætactis: quoniam vna, quod Cessio acceptanda non sit, non tantum falsa, sed vt nunc erronea contra Iurisiurandi Religionem Orthodoxæ scripturæ & Canonis authoritate comprobatum. Alia verò quod via Compromissi sit acceptanda, erronea est, contra Ecclesiæ sanctæ vnionem, & contra vnionis veritatem, cum per eam vt prius ostensum est, Ecclesia, quæ est fidelium Communio, non vniretur. Sed adhæsione vel hæsitatione Schismatica perdurante in plures diuisa partes actualiter remaneret; vnde effectum & viam talem meliores dicere & tenere, via & effectu quibus perfectè & verè generalis Ecclesia & Communio fidelium vniretur, errorem esse manifestum est, & id sustinere pertinaciter hæreticum est censendum.

» Et hæc nunc, Pater, de Conclusionibus præmissis non exquisitis argumentis, sed manifestâ rei serie declaratis, non affectato cuilibet sufficere non ambigimus intelligenti. Quarum vltima sicut præmittitur obedientiæ pristinæ multitudo Clericalis Paternitatis vestræ personam in formatam hæresim dictat actualiter incidisse. Circa quod aliquorum adhuc suspenditur affectus opinantium Paternitatem vestram mera & fixa intentione viam Compromissi non dixisse, vel non dicere meliorem: de quo illis si indubiè constaret, sine scrupulo vlteriori de obstinatione Schismatica & hæresi formata consequenter etiam Conclusionem teneret indubitatam. Quorum & nos motiuis, Pater, ac rationibus manifestis, ne fingere liceat, in præsenti, veritate teste, prorsus etiam contradicere non valemus. Idque ex nunc Præsentibus Paternitati vestræ duximus intimandum.

» Age, Pater, hæc intimo conscientiæ scrupulo, vestræ Charitatis deuotio reuoluat. Cumque iam duobus Eubuliæ & Synesis iudiciis exactis sequens ministerium restet operis executiuum, vestræ probitatis arbitrio peragendum, ne sinat amplius rem vestræ Paternitatis discretio protelari: ne stare diutius vestra bonitas permittat, ne inertem sustineat desidiam Pastoralis curæ solicitudinis exterminare: quam vice iteratâ zelo charitatis ammonemus sincerisque affectibus exhortamur, deuotis mentibus supplicando, quatenus in Dei laudem, in Ecclesiæ reformationem & in tantorum remedium scandalorum, viam sanctam, viam perfectam, viam charitatiuam, & optimam acceptantes, præsentis Schismatis dolorosi vestra Paternitas acceleret amotionem, priusquam Cleri pariter & populi rumores immodici in famam vestram ob culpam manifestam efficaciter conspirent. Quod si nos charitas vestra patitur oratores, rem effectui demandando, profecto in huiuscemodi executione, Nos totos intra virium metas, quantumcunque nostra valuerit humilitas, futuros oneris spondemus participes & laboris præuij spontaneos acceptatores, *Sin autem obstinatione Schismatica, quod absit, scopulis durior aut adamantibus insecabilibus perseueret, Ecce testamur palam, ea manifestè profitemur nos huic pertinaciæ tuæ non velle subiici, vel aliquatenus adhærere.*

Ex his satis intelligitur Vniuersitatem quidem hanc Epistolam, aut confecisse, aut confici voluisse, quanquam eam authoritate sua non apertè munierit; eiusque authorem, qui initio ait se *sub effigie Matris suæ*, scilicet, Vniuersitatis *licet Scripturæ cultu non admodum ponderato* hanc Epistolam destinasse præsignare, eiusdem Vniuersitatis propositum, intentionem & studium expressisse: quò non posset dubitare Pontifex, quin si in eadem obstinatione perseueraret, ab eo esset discessura. Quod vbi rescíuit Pontifex, dici non potest quàm vehementer excanduerit & exarserit, ob tam constans Vniuersitatis in sedando Schismate studium; quæ ob id nihilo segnior & scriptis & sacris Concionibus, & disputationibus ac frequentibus collationibus periurium Benedicti exaggerabat, contumaciam criminabatur, & hæreseos palam & publicè insimulabat. Sed

hæc hominem libidine dominandi obcœcatum efferabant tantummodo, non emolliebant.

Vt ergo vidit Vniuersitas nihil illum tam multis rationibus permoueri, eoque obstinatiorem fieri quò plures in viam Cessionis descendebant, existimauit ad hominem flectendum opus esse obedientiæ substractione. Itaque hoc primùm Regi suadet, significandam esse appellationem ad futurum Concilium de his omnibus quæ deinceps statueret & decerneret Benedictus: deinde Cardinales iam satis omnes ad viam Cessionis propter iusiurandum in Conclaui præstitum propendentes ab eius partibus deducendos. Quod vt facilius fieret, notumque foret omnibus quamobrem ab obedientia Benedicti recedere in animo esset, publicauit ipsa motiua quædam & rationes totam huiusce Schismatis historiam continentes: vt se habent in eodem Manuscripto.

NARRATIO.

1. Recommendetur Ecclesia in Breuibus, & quomodo deriuata est à ART. 1.
Christo, & qualiter debet esse vna, non solum in fidei vnitate, sed etiam in
vno capite Christi Vicario.

Item notetur quomodo ipsa Ecclesia à longo tempore diuisa est: & noten- 2.
tur mala inde sequentia, videlicet periculum animarum & vilipensio Sacramen-
torum.

Item qualiter Vniuersitas ad obuiandum tantis malis quæ emergere videlicet 3.
& emersisse postea experta est, & adhuc grauiora nisi prouideatur à principio
Schismatis in hac materia locuta est & laborauit ad pacem pro posse.

Item qualiter citra modica tempora excitauit per litteras & Epistolas quam- 4.
plures D. Clementem, dum viuebat de laborando ad pacem Ecclesiæ: & hoc
plures vias tangendo, quatenus congruentiori ordine & à generalibus ad specia-
lia fieret adscensus.

Item qualiter tempore pendente prædicto mortuus est D. Clemens.

Item qualiter ipso mortuo Rex Franciæ, Principes & ipsa Vniuersitas scripserunt Cardinalibus, supplicando quod non eligerent Papam vt facilius ad Papam deueniretur.

Item qualiter antequam huiuscemodi literæ de non eligendo ad Dominum Cardinalem deuenirent, processum est ad Electionem Domini Benedicti.

Item nouis auditis de sua Electione plurimùm congratulabantur multi dictæ suæ Electioni, eo quod optimam voluntatem sciebatur habere ad vnionem Ecclesiæ: nam & in statu Cardinalis in Francia existens commendabat laborem & laborantes ad ipsius Ecclesiæ vnionem tam in secreto quàm in aperto.

Item quod in speciali ipse & alij DD. Cardinales sciebantur iurasse in introitu Conclauis de laborando pro posse ad vnionem Ecclesiæ & etiam *vsque ad viam Cessionis inclusiuè*, & quomodo ad istam viam afficiebatur dictus D. Benedictus, ita vt ipso electo diceret quod tam paratus est cedere Papatui quam promptus erat capam deponere.

Item quod ipse in Francia Legatus existens hanc viam præ cæteris commendauerat, & solam esse per quam vnio commodè haberetur, dixerat ad partem, & in diuersis locis coram pluribus & nobilissimis personis, subinferens quod quamuis aliæ viæ essent à principio Schismatis tentandæ; hæc sola tamen nunc aliis relictis.

Item qualiter eius Electione celebrata publicè asseruit se principaliter onus assumpsisse vt per eum Ecclesia vniretur.

Item & ad exprimendam sanctam quam pro pace videbatur gerere voluntatem, suos misit Ambassiatores cum Bullis ad Regem, Principes & Vniuersitatem, hortando ipsos ad laborandum in hac materia & destinandum ad eum Nuncios instructos de ipsius Regis intentione cum quorum consilio procederet in materia.

Item & quod dicti Nuncij per Regem mittendi sic essent auctorisati quod ipsos non oporteret ad Regem redire pro executione, aut Conclusione in hoc habenda.

» Item qualiter hoc tempore pendente videns Vniuerſitas, quod ſtare in ge-
» neralibus nil prodeſſet, ſed ſubterfugij potius occaſionem daret, inter plures
» vias hinc inde tactas & longo tempore per eam diſcuſſas, ad vnam quæ ſibi ex-
» pedientior, breuior & melior videbatur, ſcilicet *viam Ceſſionis iuris*, quod in
» Papatu quilibet habet habere prætendit, omnibus aiijs dimiſſis condeſcendit.
» Item quod ipſa Vniuerſitas D. Regi ſupplicauit, vt pro deueniendo ad ali-
» quam concluſionem particularem, ſolenne Concilium Prælatorum, Princi-
» pum, Religioſorum & aliorum Nobilium de ſuo Regno conuocaret.
» Item & quod ipſa Vniuerſitas dictam viam Ceſſionis in præſentia dictorum
» Regis, Concilij, Principum, & cum ſuis motiuis exponi fecit.
» Item & quod Rex ex deliberatione dicti Concilij ipſam viam Ceſſionis
» elegit.
» Item & quod pro dicta via taliter deliberata ac D. prædicto Benedicto præ-
» ſentanda dictus D. Rex ſuos Patruos & fratrem Duces, ac Vniuerſitas de eiuſ-
» dem Regis conſenſu & ordinatione de ſingulis Facultatibus & Nationibus Le-
» gatos miſerunt.
» Item qualiter dicti DD. Duces, ac Vniuerſitatis legati apud dictum D. Be-
» ned. omnem reuerentiam, honorem & humilitatem in omnibus & per omnia
» prout ad ſummum Pontificem poterant deferre tam verbis quàm geſtis exhi-
» buerunt.
» Item & quamuis per eoſdem Principes prædicto D. Benedicto pluries fuiſſet
» ſupplicatum, quatenus ad dictam viam Ceſſionis condeſcendere dignaretur, &
» maximè in caſu quo eius aduerſarius ad eandem condeſcendere vellet, nihilo-
» minus ipſe ſicut immemor de prædictis ipſam viam denegauit, aſſerens eam non
» eſſe Iuridicam, nec à SS. Patribus traditam, ſed in caſu conſimili aliàs refuta-
» tam, &c. vt patet in Bulla ſuper hoc confecta. No. Bullam quæ incipit. *Cum*
» *dudum*.
» Item & quod poſt huiuſmodi reſponſionem congregatis DD. Cardinalibus
» vnà cum dictis DD. Ducibus & Legatis Vniuerſitatis pro deliberatione ſuper
» viâ expedientiori pro ſedatione Schiſmatis habenda, concluſerunt omnes dem-
» pto vno Cardinali dictam viam Ceſſionis eſſe meliorem & breuiorem, &c.
» Item & quod tunc præſentialiter promiſerunt dicti DD. Cardinales omnes
» & ſinguli dempto vno illam proſequi practicariè & ad executionem deducere
» pro poſſe, ſe & ſua exponere ad hoc promittentes.
» Item quod poſt hæc dicti DD. Duces iterum cum omni humilitate, vt ſupra
» dictum eſt D. Bened. monuerunt, vt dictam viam vellet recipere ſibi reducen-
» tes ad memoriam iuramentum per eum præſtitum & quod compateretur Ec-
» cleſiæ tantis temporibus iam diuiſæ: ad quæ reſpondit gloſſando iuramentum.
» No. gloſſam.
» Item & quod dicti DD. Cardinales Collegialiter omnes dempto vno aſſe-
» ruerunt ad dictum D. Bened. intimantes ſibi qualiter prædictæ viæ adhæſerant,
» tanquam meliori & breuiori pro ſedatione Schiſmatis oſtendentes quod non
» erat alia via tam breuis & vtilis: quare finaliter humillimè ſibi ſupplicarunt,
» quatenus ad ipſam viam condeſcendere vellet. Et ipſe iterum ſicut prius ne-
» gauit verbis comminatorijs ipſos Cardinales exprobando & etiam eos requiren-
» do, vt cum ipſo in ſua via ſtarent.... Non. verba formalia eiſdem Cardinali-
» bus dicta.
» Item dicti DD. Principes videntes & percipientes has reſponſiones DD.
» Cardinalibus ſupplicauerunt, vt ſuper deliberatione & concluſione per eos ad
» dictam viam Ceſſionis facta & habita ſcedulam ſuis ſignetis, aut ſigillis muni-
» tam vellent dare.
» Item quod hanc ſupplicationem, ſeu Requeſtam audiens D. Benedictus in-
» hibuit ſub pœnis Excommunicationis inobedientiæ & infidelitatis, ne huiuſmo-
» di ſcedulam conficerent. No. viæ inhibitionem.
» Item finaliter habitâ maturâ & ſolenni deliberatione DD. Cardinalium,
» Ducum & aliorum, de eorum & Vniuerſitatis Conſilio iterum ad Papam re-
» dierunt, & omnes genibus flexis deuotiſſimè per viſcera pietatis ipſum exo-
» rando ſupplicarunt tam ex parte Regis Francorum, Prælatorum & totius Cleri

Regni sui, ac etiam ex parte ipsorum : imò & pro parte ipsius sacri Collegij quatenus ipse compatiens Ecclesiæ Dei ipsam viam reciperet : quod iterum sicut prius facere recusauit. *Nota verba.*

Item licet dicti DD. Principes pluries causam suæ legationis exponere in Consistorio publico supplicassent, non potuerunt obtinere.

Item licet Nuncij Vniuersitatis ad idem, scilicet vt in Consistorio publico audirentur minimè exaudiri potuerint, quanquam ipsi literis recommendatorijs ex parte Regis ad hoc muniti essent, & sic finaliter sine audientia reuersi sunt, licet Cardinales & Principes pro illa audientia pluries supplicassent.

Item licet dicti DD Duces conquererentur cum dicto D Benedicto super materia dictæ vnionis & ipsi requirerent quod illi de Vniuersitate in supradictis requestis & collocutionibus interessent, sæpè negauit : & cum displicentia finaliter voluit quod intrarent locum vbi colloquebantur cum protestatione tamen quod esto quod intrarent, nihil dicerent seu loquerentur.

Grauamina.

Gravamina.

NOn obstante Processu sic facto, humilitate, honore, requestis & supplicationibus supradictis tam sanctè per Regem DD. Duces N. ac Vniuersitatem sic peractis, & etiam per eundem D. Benedictum quantum ad ea quæ ante eius electionem gesta sunt, gratè receptis, imò quodammodo ad eius instigationem inceptis & discussis, nihilominus non multùm post eius ad Papatum assumptionem de prædictis indignatus sine causa contra ipsam Vniuersitatem & nonnulla eius Supposita, processus aliquos & sententias, seu Beneficiorum priuationes facere disposuit & facere præcepit : & ad hoc faciendum aliquos commisit, sicut à Magnatibus & plurium aliorum multiplici eadem Vniuersitas fide digna relatione præcepit, imputans ipse D. Benedictus totum processum supradictum sibi non modicum, provt displicentem Vniuersitati, quæ non immerito cum alijs quæ sequuntur grauaminibus eidem Vniuersitati causam appellandi sufficiunt inducere.

Primò non obstante quod Vniuersitas zelo sincero ad vnionem Ecclesiæ & puro corde processerit, sibi tamen per aliquos, scilicet per dictum D. Bened. & suos imponitur & vbique diuulgatur ipsam odio, rancore & iniquè ad hoc opus laborasse planè faciendo causam : cuius oppositum, scilicet Vniuersitatis sincera mens patet ex dictis in tertio, quarto & sexto artic. præsentis narrationis, quia etiam sede vacante vbi non erat odium personæ in suo labore amplius perstitit, &c.

Item non obstante quod dicta via Cessionis sit vnica & perfectissima pro sedatione schismatis qua in comparatione ad viam, vel vias si quas dederit, cum suis Responsionibus eminet sicut lux super tenebras, veritas supra falsitatem, certum supra ambiguitatem. Ad quam viam Cessionis Rex Franciæ, Cardinales, Prælati, Vniuersitas & totus Clerus Franciæ tanquam pro vnica & meliori se determinarunt, provt habetur in 16. & 21. articulis narrationis. Et non solum Clerus Franciæ; imò & plurimi Nobiles & perfectè literati de alterius obedientia eam pro tali vt dictum est, recipiunt; tamen ipsam repudiauit asserens eam non Iuridicam, &c. vt habetur in Bulla. Imò quia hanc viam Vniuersitas elegerat & pro meliori acceptauerat, ideo in eius Vniuersitatis contemptum, eam non solum vt dicitur, recipere renuit, sed etiam irrationabilem repudiauit, &c. vt habetur in Bulla.

Item non solum in ipsius Vniuersitatis, sed etiam totius Ecclesiæ grauamen, nec prædictam viam recipit, nec ad aliquam aliam se destinat, sed in verbis confusis loqui semper videtur quærens occasionem per dilatorias, vt in suo statu maneat perpetuò. Et hoc patet, quoniam licet ex vi Iuramenti per eum in introïtu Conclauis præfati vt habetur in 9 art. narrationis obligatus esset huiusmodi viam Cessionis recipere, nihilominus ipsum iuramentum negauit fecisse, vt patet per Bullam super hoc confectam & Regi missam.

Item & scedulam de huiusmodi Iuramento sub ipsius & aliorum Cardinalium signetis manualibus confectam prima facie renuit DD. Ducibus osten-

» dere ne per eius tenorem videretur ad hanc viam obligari, ex quo patet eius
» malitiosa tergiuersatio.
» Item & postquam dicti DD. Duces dictam scedulam licet cum magnâ dif-
» ficultate obtinuissent, visus est dictum iuramentum per se vel suos ad alium
» sensum trahere ipsum, vt habetur in 23. art. Narrationis, glossando contra
» intentionem Cardinalium, ad quorum intentionem pro maiori parte se tenetur
» referre iuxta formam Iuramenti.
» Item nec Responsio sua in Bulla vltima data vbi ponit quod vult tenere
» scedulam Conclauis nil addendo, vel remouendo sibi suffragatur, quin adhuc
» teneatur & obligetur sub pœna periurij hanc viam Cessionis recipere quotiens
» ab omnibus Cardinalibus, vel eorum maiori parte requiretur, vt patet per
» scedulam de dicto Iuramento confectam.
» Item & ad hoc facit quod nec ipse potest ignorare requestam per dictos
» DD. Cardinales omnes dempto vno in præsentia DD. Ducum, Consilij Regis
» & Legatorum Vniuersitatis factam, quod scilicet dictam viam Cessionis acce-
» ptauerat, vt patet in 24. art. Narr. quod tamen facere recusant & recusat, vel
» distulit & adhuc distulit quare, &c.
» Item quod dicta Requesta per dictos DD. Cardinales, vt præmittitur facta,
» inhibuit eis ne de dicta via amplius sibi mentionem facerent, sed cum ipso sta-
» rent sub pœnis Iuris & infidelitatis, provt habetur in IX. art. narrat.
» Item post hoc non solum in Vniuersitatis, sed totius Ecclesiæ grauamen
» protestatus est, quod si dictam viam acceptaret, ex aliquo casu pro non acce-
» ptata haberetur, & sic eam volebat haberi; vide super hoc responsionem suam.
» Item & licet dicat hanc protestationem reuocasse, nihilominus adhuc ma-
» net grauamen, cum ad dictam viam nondum descenderit, nec spes sit de descen-
» su ad eam maior quàm ante: quod patet ex sequenti articulo.
» Item & ad huius viæ turbationem, ac pacis Ecclesiasticæ dilationem facit
» quòd sunt missæ Ambassiatæ secretæ ad ipsos contendentes de Papatu, &
» scriptis ad maledictum & perniciosum exitum & vt fertur ad submissionem al-
» terius partium per corruptiones & munera tendentes, quæ omnia sunt cauen-
» da & declinanda, quia suspecta sunt ad habenda remedia, quæ veris sunt pericu-
» lis grauiora.
» Item & ad hoc facit, quod per eum mittuntur legati hinc inde ad sinistrè
» infomandum & omnes per corruptiones & munera præsentandum, ne ad dictam
» viam planè condescendant, Nota de Basatensi, Auignion. & Teranon. Parisius:
» & in Hispania Nauiozensis, &c. Nota quomodo Rex Hispaniæ fuit informa-
» tus contra Regem, Cardinales, & Vniuersitatem: adeo vt grauia & magna res-
» criberentur per dictum Regem Hispaniæ prædictis Regi & Cardinalibus.
» Et licet ex ipsis D. Benedicti variatione in Responsionibus, negatione Iu-
» ramenti præpositi, inconstantia, ambiguitate verborum, ac protestatione de
» procedendo contra Cardinales & consequenter intenta conuentionis fuga cum
» pluribus alijs eius tergiuersationem circa pacem Ecclesiæ generaliter osten-
» dant; vnde grauamen non modicum totius Ecclesiæ consurgit, specialius ta-
» men Vniuersitas timens vt præmittitur in I. artic. de grauaminibus, nec non
» ex certis præsumptionibus particularibus quæ sequuntur, per dictum Papam
» in futurum molestari, causam habet specialiter pro se & suis suppositis sibi ad-
» hærentibus appellandi.
» Prima autem Præsumptio est hæc, quoniam Vniuersitas à tempore suæ Ele-
» ctionis apud eum humiliter se habuit, honoremque & reuerentiam Papæ fieri
» solitam exhibuit, quam pluries deuotissimè scripserit, quatenus iuxta intentio-
» nem quam ante dictam Electionem exhibuerat ad vnionem & pacem Ecclesiæ
» laborat, & veruntamen postquam eandem percepit Vniuersitatem ad viam
» Cessionis fore determinatam, nec ipsam, nec eius legatos, aut ipsius supposita
» gratè sicut ante consueuerat, recepit: quod existimari non potest, nisi ex eo
» quod viam Cessionis conclusit & eam apud singulos publicauit.
» Secunda Præsumptio existimatur ex eo quod cum Vniuersitas persequeretur
» apud Regem & Principes, Concilium Prælatorum & Regni congregatum,
» Papa quia malè contentus de ipsa fautores habuit & Legatos impedientes pro

posse

posse ne in dicto Concilio via Cessionis reciperetur, aut alia quæcunque particularis acceptaretur.

Tertia Præsumptio, quamuis Nuncij Vniuersitatis cum Ambassiatoribus Regis ad ipsum D. Benedictum missi fuerint, & peterent audientiam publicam; in Consistorio asserentes quod essent aliqua dicturi ex parte eiusdem Vniuersitatis quæ multum proficere possent ad vnionem & pacem Ecclesiæ & consequenter ad decorem fidei Catholicæ; hoc non obstante dictis Nuncijs audientiam denegauit, quæ tamen Iudæo, aut Saraceno visis petitione & materia de quibus locuturi erant, denegari non debuisset.

Item & considerato quod pro modico beneficio, aut seculari negotio vt de more & consuetudine Rom. Curiæ obseruatum existit, huiusmodi audientia nunquam in publico denegatur Consistorio.

Item quod & Vniuersitas quæ tantum est Collegium litteratorum virorum in hac materia Ecclesiæ quæ propinqua est fidei tantam repulsam passa sit, animaduertendum est.

Quarta Præsumptio ex eo quod dum dictus D. Benedictus super materia dictæ vnionis & Ambassiatores Regis simul conuenirent, ipse nolebat quod Legati Vniuersitatis ibidem interessent, quamuis per prædictos DD. supplicaretur quod illos cum eis audire dignaretur, quod tamen pluries denegans, finaliter licet cum quadam displicentia in eodem permisit esse Concilio, sub protestatione tamen quod nihil ibidem dicerent seu loquerentur.

Quinta Præsumptio ponitur ex eo quod prædictis Nuncijs multum improperauit de eo quod credentiam suam in secreto dicere noluerunt, allegantibus tamen se sub debito Iuramenti per Vniuersitatem adstringi eandem Credentiam in publico Consistorio & non alibi dicere. Audiantur Nuncij super verbis per Papam dictis & interrogentur de forma huius articuli.

Sexta Præsumptio quamuis eidem D. Bened. constaret F. Ioannem Halonis Iacobitam publicè dixisse Vniuersitatem prædictam esse filiam Sathanæ, matrem errorum, nutricem seditionis, summi Pontificis diffamatricem & vt in Conclusione 3. per eum posita cauetur, ac alia in suis Conclusionibus malè sonantia & per DD. Ambassiatores Regis prædictos, requireretur quatenus prouideret & ipsum detineret, donec maledicta sua correxisset & reuocasset; nihilominus ipse requestæ non obtemperauit, nec illum correxit, sed potius suæ fauens positioni, vel doctrinæ, suscepit eum in domo sua, & sicut familiarem post hæc magis intimum quàm ante suscepit & ad honores maiores promouit.

Septima Præsumptio est, quoniam illi qui pacem Ecclesiæ per dictam viam Cessionis procurant, ad Prælaturas, Dignitates & Beneficia nullatenus promouentur, sed potius sibi adhærentes, scilicet illi qui dictam viam impediunt & perturbant, quod multum cedit in præiudicium Ecclesiæ, damnum totius Cleri & vilipensionem fidei. Et ex istis sequitur dissipatio studiorum, incorrectio errorum, tepor fidei.

Octaua Præsumptio est fama communis & publica, quæ nulla potest tergiuersatione celari, scilicet quod sibi adhærentes & sui familiares diffamant prosequentes dictam viam Cessionis, improperia & opprobria, ac iniurias publicè & occultè eisdem inferentes & Schismaticorum nomen imponentes, &c. & potissimè Vniuersitatem & quos nouerint eiusdem esse supposita.

Item & his superius præmissis per dictam Vniuersitatem consideratis, ne forte per ipsum D. Benedictum indebitè molestari possit, in subsidium Iuris appellationem tam à grauaminibus præteritis quàm futuris interponere decreuit.

Prima Appellatio Vniuersitatis à Benedicto XIII.

Sequitur Appellatio Vniuersitatis eiusdem à Benedicto quam in se suscepit M. Ioannes de Craona ei significandam, Procuratione munitus trium Facultatum & quatuor Nationum. Instrumentum autem appellationis est eiusmodi.

Si tramitem veritatis vas Electionis Beatissimus Paulus Iudæorum, præsertim Pharisæorum populo minimè prædicasset, ab eisdem de Ciuitate in Ciuitatem nullatenus fuisset persecutus. Si Prædicator ipse veritatis huiusmodi

» persecutionem ad aliquid non timuisset, non appellasset Cæsarem; & si non
» appellasset, persequentium insidias vix euasisset. Si Doctor Gentium verens ne
» minus proficeret quàm deberet, minimè fuisset persecutus appellationem, eun-
» dem nunquam timuissent Persecutores qui ipsum Romæ traductum, eo quod
» nulla esset causa persequendi, dimittere voluerunt immunem. Sed quia nunc
» proh dolor! vt rerum Magistra docet experientia, misericordia & veritas de-
» uiauerunt sibi, Iustitia & pax obscuratæ sunt, misericordiam amplectentibus,
» Euangelizatibus veritatem, Iustitiam quærentibus & diligentibus pacem, non
» mirum si prouocationis auxilium pro clypeo, remedium appellationis pro lori-
» câ, & persecutionis diligentia pro munimine securo proderit; quatenus Per-
» secutores maleuoli potius desistant quàm suam persequantur intentionem.
» *Idcirco* (Io. de Craona) *Procurator & procuratorio nomine Rectoris, ac Decanorum*
» *Theologiæ, Decretorum & Medicinæ Facultatum, & etiam Procuratorum Franciæ,*
» *Picardiæ, Normaniæ & Angliæ Nationum in Facultate Artium; singulorumque præ-*
» *dictorum, & Doctorum, Magistrorum, Licentiatorum, Bacalariorum & Scholarium*
» *dictarum singularum Facultatum Regentium & non Regentium, Studentium & Au-*
» *dientium coram vobis Tabellionibus publicis veluti coram probis & honestis viris, ac*
» *publicis personis, singulisque vestrum & testibus hic præsentibus ad hoc vocatis specia-*
» *liter & rogatis pro ipsis Vniuersitate & Rectore, Decanis Facultatum, Nationum*
» *Procuratoribus in Facultate Artium, singulisque prædictorum & Doctoribus, Magi-*
» *stris, Licentiatis, Bacalarijs & Scholaribus, Regentibus & non Regentibus*, studenti-
» bus & audientibus, ac quibuscunque ipsi Vniuersitati singulisque præmemora-
» torum adhærentibus, adhæsuris & successuris contra descriptos inferius & eo-
» rum quemlibet sub protestationibus, quòd dictus Procurator quibus supra no-
» minibus alicui subscriptorum contra quos ipsius in eorum absentia appellatio &
» prouocatio emittuntur, cum ipsorum præsentiæ copia commodè non possit
» haberi, non intendit aliquid proferre, dicere, vel scribere in ipsorum statuum-
» que & Conditionum, Iurium & Dignitatum eorundem iniuriam, vituperatio-
» nem, contumeliam, diminutionem, opprobrium, grauamen, læsionem seu
» oppressionem & famæ suggillationem seu denigrationem, nec etiam quod ma-
» lè sonet, vel deuiet à fide, seu sinistrum quodcunque significet. Quod si ali-
» quid tale reperiatur, habeatur pro non apposito. Sed intendit ipsa proponere
» & dicere duntaxat ad Iurium eiusdem Vniuersitatis ipsiusque Suppositorum
» tuitionem, ostensionem innocentiæ suæ & causæ ipsius Iustificationem. Dicit
» & proponit quod Altissimus Creator pulcherrimi vniuersi & perfectissimi
» quemadmodum ab initio tanquam vnus Deus, vnus Dominus, vnusque & sin-
» gularis Pastor & Creator omnium Creaturarum super vnitate, vt à Monade
» Monas procederet, Ecclesia jecerit fundamenta, ac tam per semetipsum quàm
» à se missos & electos, & tam ante legem à se datam quàm post Ecclesiam suam
» in virga ferrea & sub ferula correctionis vsque ad eorum Saluatoris aduentum
» viriliter & rigorosè, licet in Angelis suis repererit prauitatem, in gentibus ve-
» rò & præcipuè populo Israëlitico quem veluti proprium & peculiarem à cæ-
» teris Nationibus selegerat, omnium vitiorum spurcitias, idololatrias, scissiones
» Regnorum & occasionem summi Sacerdotij, plurimas diuisiones & concita-
» tiones seditionum, suam tamen Ecclesiam super vnitate fundatam per Patria-
» chas, Prophetas, Reges, Duces, Pontifices, cæterosque Legis ipsius zelatores
» Sanctissimos ab huius turbinibus incorruptam perduxit & conseruauit illiba-
» tam. Sic vergente in senium seculi corruptela, quando de suis meritis vix quis
» poterit gloriari, quando nucleo Legis retecto sub cortice populus errans Scri-
» barum & Pharisæorum sequebatur traditiones, vt non amplius Ecclesia sub
» Synagoga Sathanæ vocari mereretur, Iesus Christus vnigenitus Dei Filius con-
» trito veteris legis vinculo nedum antiquam Ecclesiam innouare, sed transferre,
» nedum legem vetustam duntaxat adimplere, verum etiam nouam Ecclesiam,
» nouam fidem, nouamque legem gratiæ, non rigoris venit mirabiliter stabilire:
» hanc Ecclesiam, hanc fidem, hancque legem gratiæ supra petram firmam, id
» est supra seipsum, quia petra erat Christus, supra se lapidem angularem qui fa-
» cit vtraque vnum, supra se se auctorem proprium, vnicum adiutorem protecto-
» remque specialissimum primitus fundauit; quod fundamentum nemo alius

ponere potuit præter Christum, quam dum vixit, rexit per semetipsum & suo « tempore multipliciter roborauit. Demum Petro tanquam vnico Pastori Christo Vicario & singulari successori tradidit gubernandam, necnon claues Ecclesiæ, vt ligandi & soluendi potestatem haberet. Et quamquam commiserit « Petro, ipsam non deseruit, nec deseret in secula seculorum. Ipso dicente, Petre « rogo te vt non deficiat fides tua, regimine non fundatione, quia ipse fundauit « eam Altissimus. Quamuis enim Apostolis omnibus post resurrectionem « suam parem potestatem tribuerit, tamen vt vnitatem manifestaret, vnitatis « eius originem ab vno incipere & à seipso authore disposuit, hæc erant vtique « Apostoli, qui dicitur Petrus, pari consortio prædìti & honoris & potestatis, « sed exordium ab vnitate voluit proficisci, vt Ecclesia vna monstraretur. Vna « igitur quia ab vno processit simplici vnâ vnitate integritatis, vna vnius adunationis, vna vnius corporis, vnius spiritus, vnius spei vocationis nostræ, vnius « Dominus, vniusque fidei; vna columba, vna matris suæ electa, hæc est sponsa « Christo pulcherrima sine macula, sine ruga, vna vnius capitis, vnius Vicarij, « vnius Episcopatus S. Romanæ Ecclesiæ: vna Petri nauicula quæ non turbatur, « non mergitur, non vacillat quamuis naues cæterorum vacillarint. Et quemadmodum ante aduentum Christi Ecclesia multis fuerat agitata procellis & « tandem seditionum submersa voraginibus, Ecclesia tamen Christi quæ est « Ecclesia fidelium Catholica Ecclesia Rom. tametsi quatuordecim & amplius « persecutionibus in sui primordio concussa, fatigata, hæresum innumerabilitate, & 22. Schismatum, ac 42. Intrusionum hactenus extiterit procellosis « exagitata turbinibus, in sui tamen esse constans, in orthodoxa fide firma, inuariabilis & intacta permansit. Esto quod ipsius caput, scilicet Vicarius Christi à fide recta quandoque exorbitasse dicatur, prout in Marcellino, Liberio, « & Anastasio 2. summis Pontificibus scribitur accidisse, profecto & si tempore « quo priora delicta recentibus priorum exemplis cauenda monstrante, & præsertim Schismata Luciferi cupientis Altissimo coæquari, Protoplastorum vt dij « esse volentium, Chore, Dathan & Abiron, Roboan, Ieroboan de Principatu « Iasonis & Menelai, de Pontificatu contendentium, quæ pœnis fuerint vlta « grauissimis, quis dubitat sceleratius esse commissum quod est grauius vindicatum? In Ecclesia tamen Catholica quæ est lex gratiæ contra Schismaticos mitius reperitur fuisse & esse processum, licet legatur de multis Schismaticis & « Intrusis quod ipsos vltio digna Dei fecerit malâ morte perire. Sumatur exemplum in 4. Schismaticis tempore Alexandri III. vt de cæteris taceatur. Omnes « enim tales siue corporaliter fuerint puniti, siue non, æterno tamen nisi pœnituerint, operiuntur incendio: ex quo enim ab Ecclesiæ quæ est vna, secesserunt, « alieni, profani, hostes & inimici sunt Ecclesiæ & extra Ecclesiam constituti. « Qui enim vnitatem fidei non tenent, præsentiam diuinam non agnoscunt. Si « vetus oriens intra se populorum furore collisus indiscissam Domini tunicam « & desuper contextam minutatim per frusta discerpsit, vbi verò vineam exterminarint vulpes inter lacus contritos qui facile non habent aquam, cur non « modernis temporibus dici valeat, quod vetus occidens dereliquit fontem « aquæ viuæ vt foderet sibi cisternas dissipatas quæ continere non valent aquas « Caritatis & vnitatis, cisternas totius quidem dissensionis & schismatis? O sponsa Christi Carissima, fili Mempheos & Taneos constuprauerunt vsque ad verticem, quam tibi in via Ægypti, vt biberes aquam turbidam obscurissimi « Schismatis, dissensionis tenebrosissimæ & periculosissimæ disgressiones ab vnitate. Quod maledictissimum Schisma præsens omnia Schismata quæ Ecclesiam « retroactis temporibus non modicum fatigarunt, in obscuritate præcellit. Vnaquæque Pars quibusdam persuasionibus verisimilibus, ac rationibus coloratis « veterisque testamenti, ex vtriusque Iuris Canonici pariter & Ciuilis authoritatibus nititur suam positionem fundare, adeo quod nedum fidelium simplicium animos, verum etiam Doctorum, literatissimorum & peritissimorum « mentes sub dubietate coëgerit fluctuare, asserentes alij Vrbanum, alij Clementem, alij Neutrum ipsorum fuisse Canonicè electum & verum Papam. Ex « quibus sequitur ignorantia Iuris alterutrius, seu neutrius in Papatu, & peramplius sequitur, si memoria labescat ex diuturnitate & segnitie languescent, «

» contabescent. Ecce hîc inexcusabilis obscuritas, hîc perplexitas indissolubilis, » hîc pro zizamo seminatorem .... Leuiathan perplex ...? Hîc intricatur sponsa Christi Dædali labyrintho; hîc inter vepres & spinas ferè suffocatur, & verendum ne hîc vigeant Pharisæorum & cæterorum Schismaticorum » temporis Christi pestiferæ scissiones ademptione totali Pontificatus & sempiternâ multatæ seruitute. In cæteris verò temporis præteriti Schismatis, aut » notoria erat vnius partis intrusio, aut de iure electionis vnius partis statim clarescebat. In isto dissidentes absorpti sunt amodo. In cæteris pars vincens post » Schismatis ablationem vt plurimum superminebat. In isto successores sunt diuisi; in cæteris non nisi Schisma nouum superuenerat. In isto nedum partes » Principales, nedum Principes terreni, nedum Ecclesiastici, verum etiam Populi vtriusque partis vltro citroque diffidunt & dimicant. In cæteris Populus » Rom. & circumquaque vicini ad inuicem concitabantur, & vix Italiæ terminos prætergredi dicebatur dissensio; sed vbi oriebatur seditio, illic breui tempore moriebatur, excepto tamen Schismate tempore Alexandri III. quod per » 16. annos durauit, sicut & istud iam per 18. de quo hæsitatur, quod nisi prouideat Altissimus, temporibus protelabitur diuturnis: sed forsan dedit Dominus » & dabit in hac tribulatione prouentum. Quemadmodum namque Prouidentia Dei in antiquo Testamento Moysen, Heliam, cæterosque Prophetas, » Esdram & Mathatian aduersus malignorum transgressiones, dissensiones & » Schismata misericorditer suscitauit; Sic & in nouo aduersus hæreses & schismata & intrusiones, Pontifices sanctissimos & Principes incitauit fortissimos » Ecclesiæ defensores. Nec est credendum Iesum Christum sponsam suam omni adiutorio spoliatam relinquere velle; sed piè dicendum adiutorem & propugnatorem suscitasse, suscitasse inquam Danielem eruditum in sapientia aduersus senes Susannam Ecclesiam pudicam Christi, sponsamque vnius cubiculi » puritatem casto pudore custodiuit & custodit adulterare molientes contra Iasonem & Menelaum prætactos de Pontificatu dissidentes Mathatian Mathateosque legis Dei zelatores feruentissimos, *Vniuersitatem Parisiensem* matrem » omnium scientiarum, fontem sapientiæ totius inexhaustum, lumen Ecclesiæ » verum, quod nunquam appropinquat occasui, numquam pertulit Eclipsim, » speculum fidei tersum & politum, conuexum non concauum, non angulosum, nullis offuscatum nebulis, nullis contagijs maculatum. *Serenissimum » Regem Francorum, solem Iustitiæ, illustres Duces cæterosque Principes domus Franciæ stellas fixas in luce orthodoxæ Religionis clarissimo resplendentes fulgore.* Hæc » nempe Domus nunquam hæreticasse, nunquam schismaticasse, nunquam ab » Ecclesiâ recessisse, nunquam à fide deuiasse, nunquam intrusis fauisse, nunquam hæreticos suscitasse, nunquam fouisse Schismaticos; sed duntaxat veros » summos Pontifices reperitur, nec opitulante Deo faciet, sed in fidei soliditate » permanebit fermè radicata; quoniam hanc ab originis suæ primordio nutriuit » sincera fides, auxit deuotio, stabiliuit iustitia, sapientia protulit, magnificentia » decorauit: quarum virtutum radius tantò potius ab antiquis temporibus emicuit, quanto in capite & in membris fulsit religio Christiana.

» Proinde non mirum si exurgant vt dissipentur vnitatis inimici. Non est » itaque nouum Domum Franciæ plurimos summos Pontifices à Sede Romana » violenter expulsos ad Cathedram propriam tam reduxisse quàm manutenuisse; » alios auxilium domus eiusdem impetrasse & habuisse. Non est nouum Schismata per principes seculares sedata fuisse totaliter; sed & forsitan verum est quod » nunquam Ecclesia collapsa seu vacillans suis proprijs viribus se erexit; non est » aspernanda Principum potentia, ad Reges pertinet Christianos vt temporibus » suis paccatam esse velint Ecclesiam matrem suam; vnde spiritualiter nati sunt. » Et tunc per terrenum regnum cœlos perficit, dum in Regum Catholicâ potestate stat veritatis defensio & reparatio vnitatis. Nec est inquam deserenda, » imò amplectenda potissimè, vbi iustissimam fouent causam; quæ iustior causa quàm vnitatem Ecclesiæ procurare? quæ melior quàm testimonium Christi pacem relinquentis exequi? quæ sanctior quàm eliminatis schismatum & » intrusionum spurcitijs prosequi Dei & Christi Caritatem? Non enim pax nisi » in vnitate, nec caritas nisi in pace. Sed Christi fideles vnam S. Catholicam pro-

fitentur Ecclesiam, vt in Apostolorum Symbolo ipsam sub pœna transgressio- «
nis fidei seruare tenentur, vnam in Christo, vnam in Vicario, vt est prædictum. «
Sequenda igitur vnitas est & tenenda; non tantùm tenenda, sed toto corde «
diligenda, non solum diligenda, sed omnium nisu procuranda. Et quanquam ab «
initio huius schismatis Mater Vniuersitas Parisiensis eidem minimè se opposue- «
rit & pluries super hoc laborauerit secundum posse vicibusque repetitis Do- «
mino Clementi rescripserit, vias multiplices reperiendo ad huius schismatis «
contagiosi sedationem. Quia tamen nondum venerat hora, opus istud vsque ad «
mortem Domini Clementis remansit incompletum, illo quidem tempore du- «
rante in sordibus Schismatis, sorduit Ecclesia & in stercore suo iumenta com- «
putruerunt, stulti facti sunt Principes Taneos, Principes Mempheos emar- «
cuerunt omnes ferè & abierunt retrorsum; beneficia & complacentias illac «
istac quærentes, & dormierunt. Et si quidam vigilabant, quia videbant se non «
posse proficere, noluerunt mittere margaritas ante porcos. Itaque vacante «
Ecclesia Rom. D. Clementis obitu, quando tunc erat tempus acceptabile se- «
dandi Schismatis, tunc dies salutis, *filia Ecclesiæ Vniuersitas* quasi à graui somno «
euigilans, Sponsæ Christi calamitatum non oblita surrexit & prædictos glorio- «
sissimos athletas Ecclesiæ diligenter incitauit, eisdem supplicando qualiter «
scriberent Cardinalibus, ne non ita citò eligerent, quatinus ad Schismatis «
sedationem facilius deueniretur, quod & fecerunt; sed antequam huiusmodi li- «
teræ ad notitiam Cardinalium peruenirent, sanctissimum in Christo Patrem & «
D. D. Benedictum diuina prouidentia Papam 13. elegerunt. Nec ob hoc ces- «
sauit Mater Vniuersitas, quin Ecclesiæ negotium fuerit prosecuta, & adhuc «
viriliter prosequitur. In quâ siquidem prosecutione *filia Ecclesiæ* nonnullis vijs «
subtiliter perquisitis & cum summâ maturitate discussis ad viam Cessionis tan- «
quam meliorem, planiorem, veriorem, sanctiorem, honestiorem, leniorem «
& certiorem ad totale schisma de cordibus fidelium radicitus euellendum fina- «
liter condescendit; Multis siquidem mota rationibus nedum persuasiuis, sed «
omni fideli Christiano secundum materiam subiectam conclusiuis. Pro quo «
præsupponendum omnem Catholicum Dominum timentem vnitatem & Pa- «
cem Ecclesiæ Catholicæ, fidem orthodoxam & sinceram caritatem in Domino «
teneri diligere, dilectas scilicet optare, optatas quærere, quæsitas amplexari, «
toto nisu retinere & in ipsis viuere & mori vt verum & fidelem Christianum «
omnem verum Christianum teneri in vigore bonæ conscientiæ & odore bonæ «
famæ vnione bonum operari, animæ suæ salutem & gloriam desiderare sempi- «
ternam, timereque pœnas æternales, omnem fidelem debere præeligere mo- «
ri, quam vnitatem & pacem Ecclesiæ scindere, scissam fouere, fotam pertina- «
citer defensare, omnem schismaticum intrusum, fautorem & de hæresi vehe- «
menter suspectum ad abiurandum schisma vel intrusionem, & eidem renun- «
ciandum Iuris remedijs & vijs opportunis debere compelli, alioquin tanquam «
palmitem infructuosam, & membrum putridum à corpore Ecclesiæ resecari, «
ad hocque faciendum omnem verum Catholicum præsertim potestatem spi- «
ritualem & temporalem habentem tempus, & contra ipsos spiritualiter & tem- «
poraliter procedi debere: Nec in hoc casu sibi fore quomolibet, obediendum. «
Omnem facientem contra verum dictamen rationis & bonam conscientiam «
ædificare ad gehennam, omnem hominem debere postponere salutem suam cu- «
iuscunque, quantocunque seu qualicunque commodo temporali; omnem te- «
nentem seu potius detinentem rem aliquam præsertim vel Beneficium Eccle- «
siasticum quodcunque sit, seu possessionem illicitè tenentem sub debito salutis «
eidem renuntiare. Et etiam in casu dubij, vel erroris pro viâ tutiori habenda «
& tenenda pro certiori ad omnem conscientiæ scrupulum remouendum, viam «
renunciationis, resignationis seu Cessionis, quod est idem, etiam in summo «
Pontificatu fuisse & esse Iuridicam, à Iure introductam, receptam, approba- «
tam & à primitiuâ Ecclesiâ vsque ad Bonifacium VIII. vsitatam, vt in Clemen- «
te I. Cyriaco, Liberio, Ioanne XII. Leone IX. Benedicto X. & Celestino VI. «
quorum Cessiones ab Ecclesia approbatæ fuerunt, & etiam acceptæ. Cessit «
enim Clemens I. propter exempli perniciem, Marcellinus propter Idololatriam «
& scandalum inde exortum. Cyriacus propter deuotionem, Liberius propter «

» exilij attædiationem. Leo IX. & Benedictus X. propter conscientiam, Cele-
» stinus VI. propter insufficientiam vel potius deuotionem. Cæteris igitur vijs
» viam Cessionis fore præeligendam luce clarius apparet. Sint Titius & Mæuius
» electi in summos Pontifices: vt in Schismatis primordio: & quod dicetur de
» Titio, idem de Mæuio dicatur. Aut Titius nullo modo tenuit vel possedit Pa-
» patum, hoc est de iure, vel de facto Electioni noluit consentire, vt accidit in
» Cardinale S. Petri, aut de facto duntaxat; aut solum de iure, aut de iure &
» facto simul. Hæc diuisio videtur sufficiens. Primum membrum tanquam insuffi-
» ciens ad propositum reijciatur, quia ex eo Schisma non posset concludi Si 2. dica-
» tur; an sciuit de facto se tenere? & tunc ad totale schisma tollendum de cor-
» dibus fidelium necessaria est renunciatio per supposita, quia illicitè tenet &
» ad hoc tenetur de necessitate salutis, intelligendo de illo qui habet liberam
» cedendi facultatem, sicut in isto casu: & si non cedat, talis nedum est Schisma-
» tis author, imò fautor, imò pertinax, hæresis defensor seu defensator; &
» ad cedendum cogi potest modo prælibato, vel simpliciter resecari. Si dubitat
» se de facto tenere: adhuc idem pro via tutiori. Nam si cedat, schisma totaliter
» aboletur; si non, videtur esse fautor & hæresis defensor si perseueret. Nec vt
» prius per præsumpta concludit, aut ignorat; vt in illo qui per pecuniam pa-
» rentum ipso ignorante ad aliquod Beneficium promouetur, an ignorantia est
» tolerabilis? & tunc non est schismati prouisum. Credit verisimiliter vna dicta-
» rum partium suum Electum esse verum Papam qui reuera non est. Ponatur
» quod altera pars in illum consentiat ignorantiâ tolerabili decepta, nunquid est
» prouisum sufficienter? non quia sequetur error intolerabilis vt ille qui non est
» Papa, pro Papa vero teneatur & approbetur, ligabit an non? soluet an non?
» quidquid aget, falsum, irritum, inualidum & nullum erit, ordinabit Episcopos.
» Episcopi Sacerdotes, Sacerdotes ministrabunt Sacramenta, quarum virtute
» clauium ministrabuntur? Ecce falsam paternitatem, ecce idololatriam me-
» ram, ecce defectionem fidei Petri. Ecce totalem Ecclesiæ Catholicæ destru-
» ctionem; hîc maius inconueniens quàm si Schisma duraret, vbi vna Pars verè
» foret electa, quia sola pars malè electi erraret: hîc totus Populus, vt cæcus
» cæcum ducens in errorum foueam laberetur. Ibi per aliam concordiam schis-
» ma potest tolli. Hîc forsan in perpetuum, vel saltem vsque ad obitus Ordi-
» nantium & Ordinatorum, ligantium & ligatorum error iste prolongaretur.
» In Casu vbi neutra pars est ritè electa; hîc casus & tale schisma possent adin-
» uicem ęquiparari. Vt ergo talis error radicaliter euellatur, renunciata est Cessio;
» nec alia via possibilis in hoc casu reperiri valeret nisi per mortem vt præfertur.
» Sin autem intolerabilis sit ignorantia, quia crassa, supina, vel affectata, tunc
» secundum Iura scienti, vel ad minus dubitanti, seu titubanti poterit adæquari,
» vel æquè concludi. Si errat, tunc necessariò sequitur prædictus intolerabilis
» error, vt ex præmisso apparet. Certum est namque non in rerum ignorantia
» errasse posse. Certum est proprium esse errores antequam existimaret se scire
» quæ nescit, pro vero falsum approbare: quippe errantem non consentire ve-
» ritati. In errore existentiæ rei non esse certissimum est. Si errans veritati con-
» sentiret, etiam ignorans non erraret, si in errore cederet, Rei existentia falsum
» non approbaret pro vero, aliàs esset oppositum in obiecto. Infertur igitur ne-
» cessariò errantem veritati Papatus non consentire. Ergo errans non potest esse
» verus Papa. Cedat igitur & euacuabitur error, nec multiplicabuntur incon-
» uenientia supradicta, & ad hoc debere præsupposita compelli.

» Rursus tertium & quartum membra prætactæ diuisionis expediantur, quia
» non differunt quantum de hoc agitur nisi in possessione, vel detentione reali,
» & de facto; imò quantum ad casum præsentem attinet, tertium incidit in
» quartum, eo quod vtraque pars Papatum tenuit & possedit & iuribus Papatus
» de facto fuit vsa. Et hîc agitur de scientia, vt dubietas, ignorantia & error in
» hoc casu dimittantur, quò fortiori concludatur ratione. Fuit ergo Titius verus
» Papa de iure, quia & de facto Papatum possedit, & sciuit se fore talem, alio
» existente intruso. Videatur an fauore schismatis extirpandi renunciatio se-
» quatur, & ad hoc sedandum debeat primâ ratione in isto præsenti casu com-
» pelli, prædicta præsupponendo vera prout sunt. Tutius pro honesto credere

debuit ad schisma penitus expellendum, quia vnitatem Ecclesiæ tanquam Pastor ad oues dispersas in ouile reducendas totis viribus debuit anhelare. Si neglexit, pauit semetipsum, mercenarius fuit, saluti propriæ commodum præposuit temporale, præripuit lac & lanam: de ouibus non curauit. Neglectus in tali pastore mortalis est. Non Truffenius si se gessit pro vniuersali omnium Ouium Dominicalium Pastore, de omnibus ouibus in districto Iudicio tenebitur reddere rationem? Num est facile stare in loco Petri & Cathedram cum Christo regnantium tenere, si negligens & remissus Papa fuerit, inutilis est. Nihilominus innumerabilis populo cateruatim secum duxit primo mancipio gehennæ: cum ipso plagis multis vapulaturus in æternum. Hanc si quidem Communicationem forsan metuentes B. B. Cyriacus & Celestinus V I. Papæ nulla vrgente necessitate Paparui cesserunt. Quid igitur faciendum est vbi Schismatis viget necessitas? quid facere debuit Titius attento statu dignitatis? quis ipso magis erat obligatus ad schismatis sedationem? Cessisse potius sibi quoad animam profuisset, quàm dignitatem retinuisse. Et quia remedium non apposuit, schisma quantum erat in ipso fouit. Ex quo per cessionem altero etiam cedente schisma sedari potuisset. Error cui non resistitur, approbatur: negligere quippe cum possis perturbare peruersos, nihil est aliud quàm fouere. Si Pastor dormit & lupus oues deuorat, nunquid euigilandus est vt succurrat ouibus? Si vigilat & non curat, nunquid culpandus est? Si non eripuit à faucibus luporum oues quas eripere potuisset, nunquid lupis fauisse dicetur? Si Oues sub tali Pastore se cognouerunt periclitari, nunquid ab obedientia talis Pastoris recedendum? Dicit Pastor Oui, vado submergi, sequere me, nunquid obediendum? imò talis Pastor debet à se tanquam indignus remoueri & ad cedendum per præmissa compelli. Si sustinet partem suam & defendit ipse Titius, ex huius defensione oritur graue scandalum an non? Si oritur graue scandalum, vt quia propter hoc schisma diutius prolongatur & propter hoc scit schisma plus durare adhuc propter illud scandalum, cedendum est, via Iuridica est propter graue scandalum debere cedere Pontificem. Propter scandalum cesserunt, vt præfertur, Marcellinus, Benedictus X. & Leo IX. qui etiam post cessionem assumptus fuit in verum Papam. Si cedendum est propter graue scandalum, sit propter grauius; quod scandalum est grauius quàm schisma Ecclesiæ in summo Pontifice? Ponatur, vniuersus populus Christianus, credit & tenet Titium non esse verum Papam qui tamen est verus Papa, nunquid est hîc diuisio Schismatica & scandalum grauissimum. Ex quo igitur per cessionem scandalum præsertim tam grauissimum, absque eo quod mortale peccatum incurratur, sedari potest: cur non sedatur? si cedat Titius, nedum non peccat, imò meretur. Si Christus præceperit oculum, membrum substantiale corporis eruendum & proijciendum, si scandalizauerit, quid facit Christi Vicarius qui ipsum debet imitari, nunquid tenebitur à se proijcere dignitatem Papatus vbi accidentale quid est causa scandali? Si non faciat, nunquid est causa scandali? nunquid author? nunquid fautor? nunquid defensor? & nutritor est schismatis & de hæresi suspectus? vtique & per consequens ad cedendum compellendus. Si esca scandalizat fratrem, dicit Apostolus, non manducabo carnes in æternum. Si sponsus sponsam propter scandalum dimittere teneatur, cur non Titius Papatum? Siue Titius Populum Christianum, siue è contrario Populus Titium scandalizaret. Idem de maiori vel magis, seu minori parte Populi sicut de toto Populo scandalizato, & de minoribus vt de maioribus dicente Domino. *Si Quis vnum de pusillis istis scandalizauerit, expedit, &c.* Si ergo Titius admonitus debitè non cesserit, debet haberi pro Ethnico & Publicano, quia spernit vnitatem Ecclesiæ, fidem turbat Catholicam, & de Caritate Dei & Christi non curat faciens contra præmissum suppositiones, & tanquam schismaticum, seu fautorem schismatis ad cedendum debere coërceri; alioquin eidem non esse obediendum.

Vltimum autem membrum prælibatæ subdistinctionis ad propositum non accedit, quia schisma sine scandalo erit non valet nec defendi. Nec in aliquo membrorum seu Casuum prædictorum, quo ad totalem schismatis seductionem simplex Papatus dimissio, vel qui pro derelicto habeatur, minimè sufficeret absque renunciatione si sponsus sponsam dimittat, vel relinquat, fugiat, nun-

» quid desinet esse sponsus? reuera non. Si Titius Papalem dimittat administrationem, nunquid desinet esse Papa, nunquid liberabitur à vinculo sponsæ suæ videlicet vniuersalis, quo fuerat obligatus? certum est quod non remanet vinculum quoad Ecclesiam. Ergo non obstante dimissione siue derelictione non definit esse verus Papa. Nec est simile de rei profanæ dimissione vel derelictione; vbi diuinum perditur propter vinculum obligationis vnius ad alterum, scilicet Papæ ad Ecclesiam, ibi est sola voluntas dimittentis. Sic concluditur de Mæuio, quia credentes eum fore verum Papam, per huius viam demissionis, vel derelictionis in conscientijs non contentabuntur. Scrupulus ergo conscientiæ reliquationes suas in eis derelinqueret. Cæterum hæc via dimissionis inhonesta est & indiscreta: à quadam quippe fatuitate mentis procedens. In stolidis siquidem opinionibus adeo tanta crescere potest fantasia, vt cephalicâ exagitati furiâ, quid cessissent viâ cessionis contemptâ? viam demissionis eligendam; & derelinquatur mater Ecclesia sicut tugurium in Cucumerio, & sicut Ciuitas quæ vastatur. Desipiunt qui sapiunt sponsum Vicarium Christi Sponsam Ecclesiam debere vagam relinquere, vt nec sponsum habere qui eam gubernet, nec Pastore credatur viduata. Quis Pastore illo sceleratior qui Oues relinquit in direptionem luporum? quis infelicior agricola qui vineam Christi deserit, vt sit in conculcationem, vt exterminet eam aper de silua, & singularis ferus depascatur? Talis infidelior etiam Iuda traditore, Ecclesiæ destructor & verissimus Schismaticæ fautor prauitatis.

» Sed ecce Titius colludit cum Mæuio & tantùm procurat quod vi, fraude, timore, prece vel pretio Mæuius Titio, vel è contra cedit Papatus dignitatem. Ista via non est noua. Plures, inquam summi Pontifices symoniacè, alij violenter, alij fauore, alij timore, alij interuentione, alij fraudulenter intrauerunt. Sed omnes ferè qui sic fuerunt sublimati, miserabiliter perierunt; alius subitò, alius in latrinis mortuus est, alius strangulatus, alius suffocatus, alius à Dæmone percussus, alius interijt vt canis. Ecce martyres horribiles, martyres luciferi qui maiora perpessi sunt, vt essent in combustionem & cibum ignis, quàm alij summi Pontifices qui Martyrio fuerunt coronati. Ista collusionis via est damnatissima quam nemo bonæ conscientiæ, nemo memor suæ salutis duceret acceptandam. Si Titius de facto tenet & Mæuius cum eo colludat, sequitur error intolerabilis, de quo superius est prætactum. Si de Iure solum, vel de Iure & facto tenet, tunc pessimo medio nititur Titius schisma quietare, & mente nequissimâ possidere conatur Papatum. Hæc via detestabilissima, imò scandalosissima, quanquam velamine pacis cooperta. Qualiter nempe vtraque vel altera pars Populi tanquam diuturno proh dolor! infecta Schismate. Si Deum timeat & conscientiam, tranquillabitur vt schisma in mentibus fidelium tribus lustris & amplius inueterata & Sathanæ consolidata glutino dissolidetur, & scrupulo totaliter abraso, vino recompaginetur. Certè hoc difficillimum; in promptu causa est. Omnis namque collusio partium est inter se dissidentium latens & fraudulosa conuentio. Audient Principes, audient Pontifices, audient Clerici, audient Laïci. Titius fecit pacem cum Mæuio, & obtinet Titius Papatum. Et qualiter hoc factum sit, hæsitatur; quid Principes suspicabuntur, nisi fraudis conuentum? quid Pontifices nisi concordiam Gieziticam & symoniacam? quid Clerici nisi improbam conuentionem? quid Laïci nisi Sophisticam compositionem & deceptiuam? Profecto compositio quæ quid in tali casu latenter machinatur, præsumitur suspicio fraudis. Quamobrem & qui colludit, vermem, conscientiam corrodentem non euadit, nec euincit, nisi quòd per nefas perueniat ad optatum. Et qui per hanc viam infirmari schisma concupiscit, fortius resurgit, & mentes fidelium stabilioribus laqueis Diaboli censetur implicare. Hæc via tantò pestilentior, quantò latentior: quanto pallacior, tantò deceptior: quantò fraudulentior tantò periculosior. Hæc nedum execranda sed persequenda, non solum persequenda, sed detegenda, nec tantùm detegenda, sed priuatione multanda dignitatis. Non sic in cessione quæ in propatulo fieri consueuit; vt palam cognoscat vnusquisque per huiusmodi viam Ecclesiam Rom. euidenter & veraciter fore viduatam & ad canonicam veri pastoris electionem debere procedi. Qui igitur sanctissimâ viâ Cessionis

sionis rejectâ viam Collusionis amplectitur, si de hoc fuerit detectus fautor «
Schismatis, & de hæresi suspectus esse conuincitur per præmissa, nec obse- «
quendum esse tali collusori. «

Sed dicent aduersarij quorum via est scandalum, viam facti, viam armorum, « viam expulsionis à sede tanquam breuiorem fore amplexandam, sicut factum « est per multos Intrusos & etiam per nonnullos, qui tanquam veri Papæ fuerunt « approbati, vt in Calixto II. qui Burdinum Hispanum Antipapam de facto per « arma capi fecit & per Ciuitatem Romanam super asinum auersa facie ignomi- « niosè deduci, & finaliter carceri perpetuo mancipari, quibus in faciem resi- « stendum. Hanc viam Diabolicam & insanam concludendo, cum hæc sit veris- « sima intrusio nemini sanæ mentis acceptanda, attentâ præsentis schismatis per- « plexitate. Nam si Titius de facto tantùm tenet summum Pontificatum, constat « per huiusmodi expulsionem non pacificari schisma, sed peramplius & fortius « inflammari. Si de iure tantùm & facto simul, tunc est medium pessimum vbi de « iure Titij & Mæuij perplexitas nascitur, provt supra tangitur de Collusione. Si « manifestissima foret intrusio vt in Burdino, tunc licentius permitteretur, « quanquam ab omni iure & fuerit & sit reprobata. Constat enim dictum Burdi- « num Henricum Imperatorem IV. in odium Gelasij II. intrusisse per vim, « qui nouos Cardinales creauit, ac Gelasium cum toto Collegio Cardinalium « violenter expulisse. Qui Gelasius cum suo Collegio veniens in Franciam mo- « ritur Cluniaci: & Calixtus II. per Collegium Cardinalium eligitur concordi- « ter, & accedens Romæ auxilio Francorum expulso Burdino in sede Rom. col- « locatur. Nemo tunc dubitabat Burdinum fuisse intrusum, Gelasium & Ca- « lixtum veros Papas extitisse tanquam per antiquos Cardinales concordialiter « electos. Nec tamen in dubijs schismatibus hæc via facti vnquam fuit appro- « bata. Si constitutum est quod Inuasores Beneficij, vt si non virtutis amore, « pœnæ saltem formidine à suæ temeritatis audacia refrænentur, eo ipso ius « quod in eis competebat, amittant; cur non idem in Papatu? vt Papa legem « quam tulerit patiatur? Ex quo igitur inuasit, ius sibi perdidit acquisitum potis- « simè vbi Mæuius asserit ius habere & possessionem iustam, vel saltem se habere « coloratam & antequam Titius quandocunque ius haberet in Papatu: quo casu « nec iure suo priuari de facto, nec sua possessione deberet violenter spoliari. Et « nisi iura peruertantur Canonica, absque causæ cognitione contra Mæuium per « viam facti non deberet procedi. Imò Titius tanquam violentus & spoliator ab « huius possessione deberet amoueri. Cum via facti, nec ius aliquod penitus ac- « quirat, sed verius noscatur deturpare, nec possessionem iustificet, sed potius « decoloret. Hæc igitur abhorrenda est, nec tenenda etiam si iuramentum in- « teruenerit eo quod tenderet ad noxam, & iurantem hoc implere volentem ad « interitum deduceret salutis æternæ & nec tenendum iuramentum. Qui igitur « istam tenerent viam, non solum non peccarent, sed vnitatem Ecclesiæ non « custodirent, sed fouerent schisma, verum etiam de schismatica prauitate dice- « rentur suspecti: igitur nec est eis parendum. «

Adhuc instant aduersarij qui viam pacis non cognouerunt, vnam Com- « promissi fore iuridicam & præ alijs captandam, allegantes forsan illud in Schis- « mate Symmachi Papæ & Laurentij obseruatum fuisse qui de Rege suo in Theo- « doricum Gothorum Regem pro tunc in Italia regnantem compromiserunt, « per cuius sententiam fuit schisma pacatum. Quibus respondetur ex rebus & « statibus negotij vt nunc stantibus eorumque circunstantijs debitè pensatis viam « Compromissi subsistere non posse & ad totalem schismatis eradicationem fore « penitus incompetens. Et primitus segregetur via Compromissi, via, inquam, « est vna trium viarum per quas ad electionem proceditur à Iure traditarum, eo « quod ad Electionem de iure nequeat progredi nisi prius Ecclesia Officio, vel « dignitate de iure & facto vacante & Pastore viduata, alioquin contingeret Ec- « clesiam tanquam habentem duo capita fieri modò scrupulosam, eo quod « Pastor superinduceretur Pastori, & vnitas capitis Pastoris & Vicarij contra « præmissa minimè seruaretur. «

Restat ergo via Compromissi, provt in rebus accipitur profanis; si sic acci- « piatur, Certum est istam viam de Iure in rebus Ecclesiasticis & spiritualibus «

» præsertim in Beneficialibus locum sibi vindicare non debere, ex eo quod in ta-
» libus non admittuntur pacta, conuentio, nec adiectio pœnæ; super quibus tota
» vis arbitriorum & Compromissorum radicaliter fundatur. Sed admittatur
» quod via arbitrij, Compromissi, arbitragij vel amicalis compositionis, seu nu-
» dæ voluntatis etiam in spiritualibus & in Papatu locum valeat habere, vt omnes
» viæ Compromissum tangentes; appellatione Compromissi insimul compre-
» hendantur, adhuc huius viæ incompetentia per multiplices rationes luculenter
» demonstratur. Certum est Sedem Rom. & eius Episcopum meritis Apostolo-
» rum Petri & Pauli primatiam Patriarchalium sedium, ac Vicariatum Iesu
» Christi in terris obtinuisse cæterasque sedes ipsarumque Episcopos eidem Sedi
» humiliter obediuisse tanquam primæ Sedi, & eius Episcopo Iesu Christi Vica-
» rio generali. Certum est Episcopum Rom. tanquam Vicarium Christi non ha-
» bere superiorem, cum Christus non habuerit, & Ecclesiam Catholicam à se &
» per se fundatam Petro tanquam capiti tradidisse gubernandam. Certum est
» Papam Christi Vicarium non posse creare, vel eligere successorem, sed Papam
» eligi Canonicè debere ab his qui super hoc habent potestatem, nec aliter posse
» creari. Nec obstaret de Beato Petro qui Clementem elegit, quia Clemens pri-
» mâ electione non fuit vsus, sed vt præfertur, propter exempli perniciem Papa-
» tui cessit & fuit *Linus* electus in Papam. Certum est viam Compromissi à con-
» uentione, seu nudâ voluntate Partium suam vim & potestatem habere, nec
» aliam posse habere potestatem quam per ipsas partes attributam. Ex his ma-
» nifestè concluditur veraciter in hoc passu viam Compromissi fore incompeten-
» tem. *Eligant Titius & Mæuius* tres Compromissarios, vel plures ad ipsos
» concordandum & de iure eorum sententiandum, siue sint Cardinales, siue
» non, & tunc secludantur via sententiandi, vel concordandi pro tertio, quia ad
» Compromissarios potestas se non extendit, & etiam quod ambo sint Papæ veri,
» quia sequeretur Impossibilitas & maius schisma quàm ante, aut sententiam
» neutrum habere ius in Papatu, & tunc si ambo obediant sententiæ, concludi-
» tur quod fuerunt Inuasores & Intrusi, & per consequens deponendi. Iste est
» finis inhonestissimus & ignominiosissimus. Honestius, sanctius, commodius, &
» leuius fuisset viam Cessionis compendiosam elegisse, quàm per graue dispen-
» dium ad hanc infamissimam deuenisse conclusionem. Igitur ista via & compe-
» tens est, cum alia competens valeat reperiri, Si ambo vel vnus minimè pareant
» sententiæ, ad quem appellabitur, cum ipsorum quilibet asserat se non habere
» superiorem? An ad alicuius viri boni arbitrium recurretur? quæratur iste bonus
» vir; non est ei locus in diuersorio. Si dicatur, Iudex Ordinarius: vbi est, si
» Cardinales ipsi quilibet suam fouent partem. Idem de Principibus. Et sic non
» erant in causis proprijs Iudices competentes, *si neutrales* suspecti sunt, quia sem-
» per iudicarent pro neutralitate.

» Ad primum membrum huius distinctionis reincident, si Concilium genera-
» le de huius viæ difficultate tractabitur: si alius quiscunque, quis erit, aduisetur,
» quia oportebit quod per partes eligatur; iteratò erit processus in infinitum.
» Et sic per hanc viam ad finem huius dissensionis nunquam peruenietur.

» Rursus si iudicent huiusmodi Compromissarij. An pro Mæuio? & ita si am-
» bo acquiescant, sequetur intolerabilis absurditas, quod de errore intolerabili
» superius est expressum. Si non, vt supra concludatur. Si pro Titio, tunc ad-
» huc Neutrales & de Iure vtriusque dubitantes minimè contentabuntur; & non
» esset totale schisma quietatum. Est etiam in hac viâ notandum, quod Compro-
» missarij nullatenus sententiare valebunt, nisi factis vtriusque Partis, ex quibus
» Ius oritur, aut confessis per partes, aut saltem probatis sufficienter. Enimverò
» si Cardinales antiqui qui primæ interfuerunt Electioni secundæ & in Compro-
» missarios fuerunt electi, quanquam vt Cardinales nouerint causæ merita, non
» tamen sicut Compromissarij nisi factis concordatis, vel probatis nequibunt
» vllatenus iudicare, sicut nec extranei, vel noui Cardinales valerent. Præui-
» deant igitur omnes quantum sit difficilis, vel quasi impossibilis huiusmodi fa-
» ctorum concordantia, vel sufficiens probatio, vt ex iure hinc resultante potest
» firmiter iudicari quanto tempore factorum concordantiæ, seu propositiones
» hinc inde perficerentur quanto tempore tantus duraret processus, nemo est qui

nesciat. Hic exceptionum & allegationum abyssus abyssum inuocaret; sic de- «
cideret in Scyllam cupiens vitare Carybdim. Hîc arbitrorum mare magnum & «
spaciosum: illic subterfugiorum reptilia quorum non est numerus; solent Ad- «
uocati qui causas agunt desperatas suis persuadere Clientulis vt causas huius- «
modi ferè periclitatas Arbitrorum voragini committant, quatenus vertiginum «
circuitionibus submersas nunquam ipsarum veritas attingatur. Cur igitur «
hanc viam plus cæteris aduersam concupiscant, vnusquisque contempletur, «
reperiet sanè quod solum cœcato corde, conscientia læsa, turbidâ mente, sur- «
dis auribus, oculis attonitis, inuerecunda fronte & facie confusa tempora per- «
transeant, ac schismate durante suos promoueant, bonis ditentur Ecclesia- «
sticis, splendidè viuant, dominentur superbè & mundiali gloria suis tempori- «
bus abutantur, hi non timent conscientiam, nec Deum reuerentur, qui si be- «
ne perscrutarentur, non tantùm de schismate, sed etiam de verâ hæresi repe- «
rirentur non mediocriter suspecti, forsan retributionem bonorum & malorum «
punitionem, paradisum vel infernum non ardentes. Nec obstat Symmachi & «
Laurentij Compromissum: ibi siquidem in ...... dissensionis sententia fuit «
dictata; hic non: ibi propositiones & informationes peremptæ: hic non: ibi «
solus Clerus Romanus dissidebat: hic vniuersus Clerus qui bifariam est parti- «
tus: ibi schisma finitum breui temporis interuallo: istud quotidie augmentatur; «
& ex maiori temporis diuturnitate fortius indurescit. «

Sed opponunt iteratò qui in circuitu ambulant. Ecce viam Generalis Con- «
cilij sanctissimam? quæ aliàs in sedatione schismatis extitit practicata. Nam Im- «
perator Henricus II. congregauit Concilium Episcoporum de cuius Concilio «
Gregorium VI. & duos alios de Papatu simul contendentes eiecit, & authori- «
tate Concilij Clementem II. intronizauit. Sed hanc viam tanquam sanctam «
& honestam, tantùm quo ad huius præsentis schismatis exterminationem, ces- «
sionem incompetentiòrem videri poterit luculenter. Difficultas nempe congre- «
gandi, factorum ambiguitas & perplexitas iudicandi maximam causam trahe- «
re videntur. Excludantur Concilia particularia, nam si sola pars Titiana Con- «
cilium adiuuaret, aduersa obedientia Titio per huiusmodi Concilium appro- «
bato vel etiam reprobato, alteri pro eo in Papatu substituto, nullatenus cre- «
deret, nec eidem firmiter adhæreret. Et idem de Concilio per partem Mæuia- «
nam congregato, vnde quia istud schisma totale fœdasse noscitur Ecclesiam «
vniuersalem, necessarium est congregari, scilicet Latinam, nedum Clerum «
in Pontificalibus & cæteros Prælatos, sed etiam populum Christianum in Prin- «
cipibus & cæteris rerumpublic. administratoribus. Sanctissime Deus, quis «
istius Concilij legitimus congregator? non est tanta potestas Ecclesiastica, po- «
tissimè cum sit diuisa, vt hoc valeat adimplere. Restat ergo quod secularis; «
sub quo igitur Principe? sub quo protectore? quâ in prouincia? quo in loco «
quis ministrabit expensas? quoto quantoque tempore congregabuntur, si Prin- «
cipes sibi ipsis non deferant, sed velit vnusquisque suam potestatem & maiesta- «
tem adeo conseruare, vt nec parem, nec maiorem patiatur. Istius viæ conclu- «
ditur impossibilitas, nullatenus adimplenda, nisi Deus Deorum Dominus po- «
puli sui misereatur & corda Principum conuertat, quatenus ipsorum alteri om- «
nes cedant locum, qui summâ motus pietate in visceribus Caritatis, affectu «
pijssimo, huius negotij tam necessarij, tam ardui onus misericorditer assumere «
dignaretur. Et nedum Conciliū conglomerari sufficeret, nisi causa adiuuationis «
perduceretur ad effectum. Plane autē Concilium partibus auditis aut procedet, «
aut non procedet. Si primò, tunc in inconueniens quod superius est relatum in «
Compromisso super factorum discordantia concidentia recrudescet: & tamen «
pone quod partes ad sua facta proposita recipiantur ad probandum, tunc vna- «
quæque pars fecerit diligentiam de probando, an partes æqualiter probabunt, «
aut inæqualiter, aut nullo modo. Si æqualiter, nec inde poterit Iudicari iudi- «
cium quid ab inæqualitate propositionum, seu Iuris à propositionibus eliciti «
procedit. Si inæqualiter. Hîc introducitur perplexitas iudicandi. Opinandum «
est Episcopos in huiusmodi Concilio sicut & in cæteris tanquam Iudices sede- «
re quos, vt cum reuerentia dicatur, Episcopellos Italicos Iuris ignaros quorum «
infinitus est numerus, Bellacores, Alemannos cæterosque de Mæuij promo- «

» tione puerulos Gallicanos & cæteros de promotione Titij qui Ecclesiam sibi
» obedientem posuit in pomorum custodiam. Pauci namque restant de promo-
» tione Gregorij, qui quid agent? quælibet Pars suam partem fouebit; quis est
» ille qui tantum Concilium? quis sedium primacias & Sessiones nouerit ordinare?
» hîc onerosa multitudo: hîc nullus ordo, hîc summa confusio. Si ambæ partes
» aliquid probent, hîc maxima perplexitas, quæ ipsarum partium melius proba-
» uere intentum; hîc instrumentorum dissonantium varietas; hic testium con-
» traria deponentium, quibus melius credi debeat, ambiguitas; hic argumen-
» torum & allegationum infrontitudo & adeo tanta variarum alteratio opinio-
» num, quod sicut cortina cortinam trahit, contrarietas varietatem, varietas du-
» bietatem, dubietas perplexitatem inducit iudicandi. Sed esto quod circa mo-
» dum probandi, scilicet quod vnus ipsorum melius probauerit, sit aliqua cer-
» titudo, siue pro Titio, siue pro Mæuio sententia feratur, an Titius, vel Mæuius
» deponetur tanquam intrusus? Et tunc honestius fuisset eidem cessisse; an com-
» pelletur ad cedendum? tunc leuior via Cessionis extitisset quam Concilij Ge-
» neralis; ex quo idem effectus resultat, aut incarcerabitur, sicut in maiori parte
» Schismatum, victor victum, ne schisma recidiuet, incarcerare consueuit; hîc
» infirmissimus finis; melius ei fuisset si cessisset homo ille quàm in carcere mori.
» Et tamen quantum ad illum qui per stultitiam remaneret, nedum aduersæ par-
» tis sequacium qui tamdiu curuâ adhæsione ius partis suæ fortiter radicarunt,
» conscientiæ scrupulus sopietur; sic nec partibus neutralibus & dubitantibus
» satisfiet: ad oppositum semper formido sequetur, vel ex subordinatione testium
» partis vincentis, vel instrumentorum falsorum inspectione, allegationum in-
» aduertentia, vel iurium vtriusque partis immatura consideratione: vel quia hu-
» manum sæpè fallitur Iudicium, vel quia non deficit ius, sed probatio Iuris.
» Qualitercunque verò vel Titius, vel Mæuius remaneat Papa in istâ maledictâ
» Conscientiarum inquietudine mentis fidelium perpetuò commouebuntur: qui
» conscientiæ scrupulus nisi viâ ad hoc possibili radicitus euellatur, certum est
» omnem talem fluctuationem ad interitum vergere salutis. In Cessione quidem,
» nec vnus remanet scrupulus, imò nec aliqua scrupuli scintilla. Nulla est alia
» via possibilior ad hoc penitus extinguendum. Cum ad verum ventum fuerit
» summæ hic aduertatur hoc negotium pro minimo non esse habendum, quia ma-
» ximi est ponderis; hic non agitur de lacte vel lana, nec de commodo temporali;
» hîc agitur de Conscientijs cuiuslibet subditorum totius Christianitatis; hîc
» omnium fidelium, vel salus æterna, vel interitus versatur sempiternus. Videat
» omnis mundus istius scrupuli periculum, quo nullum maius ad mortem, & videat
» omnis Ecclesia fidelium Cessionis remedium, quo nullum melius ad salutem.
» Sin autem Partes nil probant, quia scilicet neutrarum Partium assertioni mi-
» nimè creditur, nec de ipsarum iure liquidè potest apparere, necessarium est vt
» contra ipsos aduersa sententia procedat: & à sede debeant propelli. Sanè ces-
» sisse fuisset honestius, quia turpius eijcitur quàm non admittitur hospes.

» Si Concilium partibus non auditis procederet, tunc maiora quàm prius se-
» querentur inconuenientia, siue vnus remaneret, siue repellerentur ambo, vt ap-
» paret per præmissa. Non obstat Concilium Henrici, tum quia nec vniuersale,
» scilicet de Episcopis Romæ propinquis; tum quia plures notoriosissimè fuerunt
» intrusiones illo tempore. Nam Benedictus IX. inuasit Papatum; quo eiecto
» Siluester IV. Simoniacè intrauit: quo iterum infra duos menses eiecto Bene-
» dictus Papatum recuperauit, qui Gregorio VI. Papatum pro duabus mille li-
» bris vendidit: qui Gregorius vnum Papam sibi Coadiutorem elegit, Cardina-
» les tertium elegerunt; & sic erant tres. Propter quod Henricus vocatus à Clero
» Populoque Rom. Concilium congregauit, intrusos eiecit, & Clementem II.
» intronizauit, vt præfertur. Isto tempore nihil est notorium, sed omnia sunt
» obscura.

» Sic igitur omnibus vijs præmissis exclusis, concluditur euidentissimè viam
» Cessionis fore præeligendam vt honestissimam, vt lenissimam, vt compendio-
» sissimam, vt clarissimam & demum vt sanctissimam. Hanc equidem filia Sion
» mater Vniuersitas supradicta maturissimè perpendens, noscitur elegisse, non
» vt D. Benedictus solus de facto cederet, sed vt firmiter diceret se paratum

cedere in casu quo aduersarius cedere paratus est. In hoc verbo, Paratus sum « cedere, stat tota difficultas; quod sit præiudicium Benedicto si dicat, paratus « sum cedere? nunquid ius suum diminuitur? nunquid tollitur, etiamsi summum « ius habeat in Papatu, imò affectio bonitatis internæ quam haberet ad schisma « tollendum, palam & efficaciter appareret à maiore & minore, vt euentu rei « constaret, Benedictus diceretur, diligeretur ab omnibus, & eius sanctitas longè lateque diffusa per orbem vbique, etiam in populis partis aduersæ diuulgaretur: nihil nisi bonum aduersarij eius præsumere valerent. Sed diceretur, de « iure suo diffidere videretur si cederet; & sic est inhonestas. O peruersissima « præsumptio! Si Benedictus sciret se iniustè tenere Papatum, vel etiam leuiter « suspicaretur, num sanctius est cedere? num melius carere Pontificatu, quàm mitti in gehennam ignis? Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur, « animæ verò suæ detrimentum patiatur? O honestas Diabolica quæ suum cogit « damnum subiectum. Quæ inhonestas hæc est, bonam conscientiam immutari « illud quod suum non est dimittere, restituere ablatum, vt peccatum dimittatur. « Si honestas hæc inhonestatem, coactionem induceret, iam nemo peccata sua « confiteretur, honestas proh pudor sequeretur hæretica effronti Schismatis impudentiæ non sequuta sed coniuncta. Hanc viam benedictissimam inclytissimi « vnionis pugiles supradicti vocatis Concilio & Episcopis Franciæ nonnullis & viris « prudentibus & literatis approbauerunt & emologauerunt; hanc tanquam expeditissimam secuti fuerunt & sequentur. Quanquam etiam dictus Benedictus « ante ipsius assumptionem palam & secretè Parisius & alibi ad vnionem Ecclesiæ « laborantes laudibus extulerit copiosis; ac etiam ipsemet hanc Cessionis viam, « non semel sed pluries, ad partem & in pluribus locis coram notabilibus personis præ cæteris vijs multifariè commendauit asserens firmiter, quod licet cæteræ « viæ in Shismatis primordio tentari debuissent, tamen moderno tempore considerato, hæc sola non alia simpliciter expediebat. Sed ex assumptione Papatus secuta fuit opinionis mutatio quæ non fuit mutatio dexteræ Excelsi. Ægrè « credere potuit filia Ecclesiæ tantum verum tamque famatum à viâ per ipsum « approbatâ sic subitò delirasse, forsan amicorum notorum & Consiliariorum « fictis persuasionibus & falsis inclinatum qui ipsum errare fecerunt in inuio & « non in viâ. Horum aliqui sequentes viam Balaam ex Bosor qui mercedem iniquitatis amauit, dulces eidem diuitiarum præsusurrant illecebras. Alij viam sed « perituræ calliditatis protoplastos seducentis mellitum Ecclesiasticæ dominationis toxicum propinant. Alij tanquam Consiliarij Pharaonis in seipso dissipati latenter subsibilant, Pater sancte, filius es Regum, antiquorum parens « nobilium, amicus Magnatum ne cedas; qui tenet teneat, manda promotiones, « expectationes remanda, expecta, lilia marescent, remollientur principes & attædiabuntur. Reexpecta, Vniuersitas in seipsa contabescens deficiet, grata superueniet quæ non sperabitur hora, tunc cessabit cassatio: tunc videbunt in « quem pupugerunt. O nefarijssimi susurrones! institores fraudulentissimi, nolentes prouentus suæ perdere mercaturæ! modicum ibi expectaui, & fortassis ventus vrens fruges siccabitur? O detestabilissimi Persuasores qui concupiscitis esse « dominantes in Clero & in Ecclesia potentari! modicum ibi, & fortasse artato « Virginis pomerio floccipensi tanquam forma facti gregis! O subuersores mentium nequissimi, consilium dantes insipiens & nefandum archimandritæ de « Schismate non curare quasi in baculo arundineo confidenti & agnitam viam « veritatis deserere penitus & omnino. Quis scit si Dominus spiritum misceat « vertiginis vt tales schismatis continuatorum consiliantes suâ potentia conterat « & confringat! Non sic, impij, non sic, vt suspicamini. Considerate Lilia quomodo crescunt, non deficient, non corrumpentur, non marcescent. Nidus Aristotelis qui Ecclesiam quotidie fœtu nouæ prolis amplificat mirabiliter, non « contabescet, sed fortius quod inceperit, persequetur, & in Domino cuius causam superans agitur non infirmabitur. O quàm grauis Schismatis fautoria! « ipsum toto nisu velle continuare! ô fortis hæreticæ prauitatis adhæsio in summo Pontifice, velle toto tempore vitæ suæ scissuram perpetuari! Sordibus imbuti nequeunt dimittere sordes. «

Sed dicunt bonarum conscientiarum subuersores ad excusandas excusationes «

» in peccatis, Dominus noster ad nihil aliud tendit quàm ad omnimodam schis-
» matis abolitionem; promisit & iurauit ante sui promotionem omnes vias vtiles
» & accommodas procurare & seruare posse tenus, verum vsque ad cessionem
» inclusiuè per ipsum de Papatu faciendam si Cardinalibus, vel maiori parti eo-
» rundem videretur expedire; perquirantur istæ viæ demum ad Cessionem per-
» neniatur: non est saltu præpropero sic procedendum, verbum, *Vsque*, ordinem
» significat agendorum. Dominus noster reperit viam tractatus accommodam val-
» de & summè vtilem; quid vltra facere debuit? Vniuersitas vult ipsum cogere
» ad cedendum. Minor in maiorem non habet imperium, nec par in parem:
» oues Pastorem reprehendere non valent; nunquid potest Vniuersitatem
» obiurgare dicendo, lege, audi, stude, addisce, quid ad te de schismate? tu
» me sequere; hæ fallaces versutiæ sic elidi videntur: habet siquidem proprium
» antiqui hostis inuidia, vt quos palam deijcere non valet, sub quadam veritatis
» simulatione virus latenter infundat. Aiunt falsidici veritatem, vt acrius pun-
» gant. Afficitur Dominus B. ad vnionem, verum est: sed affectus non perduci-
» tur ad effectum. Refertur quid in eius auspicijs dixerit, seipsum Papatus onus
» principaliter assumpsisse, vt per eum vniretur Ecclesia, & tam paratum esse ce-
» dere Papatui quàm promptus erat deponere cappam. Si dixit, si promisit, cur
» dictum non tenet? cur non seruat promissum? ait Prætor, Pacta seruabo. Si in
» simplici homine reprehenderetur, cur non fortius in Papa? derisio etiam à sto-
» lidis cachinnanda, contrarij assertio. Si iurauit, cur non tenet? non est istud iu-
» ramentum volatile seu quotidianum, sed cum matura deliberatione pro causa
» Dei, pro facto Ecclesię istud iuramentum diceret vergere in detrimentum salutis
» æternæ? Quis nisi Apostaticus à fide ipsum assereret non seruãdum? tenetur igitur
» sub periurij pœnâ ipsum obseruare, nisi diceret, per adeptionẽ dignitatis Papam
» impeccabilem effici, quod est hæreticum & insanum; quid horribilius in Papa?
» quid detestabilius quàm periurium? quid infamius quam Papam dejerasse?

» Ecce per exemplum; homines, nedum Magnates, sed etiam populares
» mentiri, iurare, dejerareque minimè terrebuntur in sui excusationem allegan-
» tes, Papa mentitur, Papa deierat, cur non mentiar, cur non dejerabo? Quantis
» criminibus peccabit apud Deum ipse Papa, cuius status debet esse perfectis-
» simus, etiam quantum humana potest capere creatura, quàm damnabilius, ne-
» mo sanæ mentis contradicit. Diceret quispiam, supradictum Papæ iuramen-
» tum conditionale fuit; sed non obstat; ex quo per DD. Cardinales excepto
» vno per quem tota hæc scissio ferè dependet, conditio fuit adimpleta: & sic
» habetur perinde ac si fuisset purificata. Igitur si Papa non adimpleret, faceret
» infinitos, vt nunc est dictum. Rursus nil facit illud verbum, *Vsque*, quod ad
» ordinem necessitatis non inducit, sed duntaxat congruitatis; vt in similibus
» posset argumentari. Si congruentionem cessione viam reperisset *filia Sion*, pro
» ipsâ non tantùm decertasset. Quæ est ista allegatio Sophistica? Credunt ne Su-
» surrones isti vniuersum mundum suis decipere Sophisticationibus? credunt fi-
» liam Sion quæ propositiones Elenchicas summè nouit, puerilis Sophisticæ de-
» cipula, tanquam virtutis hominum ignaram paralogisare? Credunt Dominos
» supradictos totumque Franciæ Concilium vnicâ verbi expositione falsigraphâ
» contrauenire? Non vtique tanta namque vis est iuramenti suprascripti, ipsius
» efficaciâ manente, vt nec Dominus noster, nec DD. Cardinales aliam viam
» quamcunque valeant acceptare: nec in melius posse commutari videtur; nec
» etiam attento præsenti casu super tali iuramento summè licito, vtili & neces-
» sario, omni iure approbato dispensari, nisi de plenitudine potestatis. Quod si
» absque rationabili causa & necessaria fieret, potius dissipatio crederetur. Trans-
» gressor est igitur Iuramenti qui non seruat quod iurauit.

» Transeunt subuersores isti ad viam Tractatus inter partes, & vtriusque partis
» Cardinales. Iste tractatus an appropinquat? an est prætensa via collusionis
» superius reprobata. Nequit fieri vt tractent quod ambo remaneant Papæ per
» præmissa. Si quod vnus ipsorum? id sequitur, quod in collusione. Si quod ne
» vter, sed vnus tertius, quod non est verisimile adhuc sequitur præsumptio
» fraudis: & nihilominus ad viam Cessionis, vel depositionis remanebunt. Ex
» quo ista via incompetentissima censetur.

Improperant finaliter filiæ Sion de paritate & imparitate. Certum est « filiam Sion imparem esse Papali dignitati, Ouem subiectam Pastori summo, « filiam Ecclesiæ quæ matrem diligit tenerrimè, indissolubilem fidei columnam « firmissimo stabilitam fundamento. Profecto tantus est amoris ardor erga ma- « trem, vt eius sponsum aberrantem ad viam veritatis reducere vellet si posset. « Non cogit, non compellit nisi consecutiuè. Quanquam ergo Dominus, cui « cur dici non valeat, cur ita facis? nedum non admoneri possit super Schismate « vel hæresi quæ caudas habent adinuicem alligatas, verum etiam accusari si « pertinax est & incorrigibilis. Et idem de quibuscunque criminibus tendentibus « ad depositionem. Quid igitur de Schismate sic notorio, sic manifesto, vt nulla « valeat tergiuersatione celari, nunquid accusari poterit sic? Si in viridi id fit, « in arido quid fiet? actio siue accusatio popularis est nota popularior, imò nec « accusatio criminis læsæ Maiestatis, in quo quilibet admittitur criminosus: si « quilibet de populo recipitur, cur non filia Sion? Non indignetur Dominus « noster, si veritas eidem non subticetur. Non est insuetum minorem maiorem « dignitate reprehendere posse. Ietro Moysen, Moyses Aaron, Asina Balaan, « Nathan Dauid, Helias Achaz, Ieremias Sedechiam, Baptista Herodem, Pau- « lus Petrum reprehendit; quis aliquem prænominatorum culpare potuit iustè? « quis Moysen & Aaron, Chore, Datan & Abiron Schismaticis resistentes ob- « iurgabit? Quis Danielem, quis Mathatian? Cur Vniuersitas quæ Dei causam « & Ecclesiæ prosequitur ab ipso Domino nostro & suis sequacibus criminabi- « tur? nisi quia dolent istud schisma sic debere sedari. Porrò vt fautoria schis- « matis clarescat magis; dicit idem Procurator quod cum ad instantiam D. Be- « nedicti serenissimus Princeps Rex Francorum Nuncios quàm potuit digniores, « ac etiam Vniuersitas suos meliores destinarint eidem, qui sibi pluries & flexis « genibus requisierint, quatenus dictam viam acceptare vellet in casu duntaxat « quo aduersarius suus ad hoc condescenderet, prædictum Iuramentum ad me- « moriam reducendo. Nihilominus immemor sui iuramenti ad dictam viam con- « condescendere denegauit asserens ipsam non esse iuridicam, & in simili casu « refutatam. Videat omnis Ecclesia sanctorum tam humilem, tam supplicem « requisitionem; videat tam indiscretam, tam imprudentem responsionem & con- « tra veritatem superius allegatam. Quæratur in historijs, in Chronicis, in An- « nalibus, in Gestis Pontificum & simile schisma: sicut istud nusquam reperie- « tur, nusquam viam Cessionis repudiatam; imò pluries acceptatam, vt superius « est deductum. Ad quid tendit ista responsio nisi ad schismatis durationem? « Quippe tantæ dignitatis aspirata suauitatis honores maximos aromatizans in- « timis medullis nubilata non sinit cor ipsius Cessionis eructare verbum bonum. «

Rursus tamen ad instantem petitionem Nunciorum cum omnes Cardinales « vno dempto Collegialiter aggregati viam Cessionis elegissent, ac eandem inter « se promisissent totis suis viribus procurare, ipsique Nuncij cum humilitate sum- « mâ eundem suppliciter exorarent, quatenus ipsam admittere dignaretur, dicen- « do quod DD. Cardinales elegerant eandem; & iterum dictum iuramentum re- « plicando, hoc omnino refutauit, dictum glossans iuramentum vt superius « enarratur. Bone Deus! ista est glossa Aurelianensis quæ destruit textum. Quid « sibi vult ista glossa nisi schismatis geminationem & fautoriam omnimodam? « quid glossa nisi quod vix, aut nunquam vt sibi videtur aliqua via accommoda « poterit inuenire; cur sic iuramentum commentatur, quia etiam si aliqua via « reperiretur accommoda, illam aut repudiaret, aut glossaret sicut iuramentum, « aut ipsam non iuridicam allegaret, & sic semper vellet in istâ remanere digni- « tate. Quid mirum? desiderio præsidentiæ inflammatus & speciosi culminis se- « ductus fastigio mente sic obfuscatur, vt viam nequeat eligere veritatis. «

Profecto, quanquam omnes Cardinales excepto vno eidem nunciassent « quod viam elegerant supradictam, & ibidem vt prius supplicassent, non tan- « tum facere hoc recusauit, sed etiam multa verba comminatoria inferendo, ipsos « requisiuit vt cum ipso in viâ suâ starent; quid prætendat ista requisitio nisi to- « talem viæ Cessionis abdicationem & viæ suæ superius improbatæ per suos Con- « sultores auribus prurientes repertæ omnimodam adhæsionem? quæ schisma « plus implicet quàm tranquillet, plus protelet quàm resecet; nec mirandum. «

» Sanquisugæ sitibunda progenies ardore licet inextinguibili semper vociferans, » *Affer, affer* in infinitum cruciaretur, si tantus bolus ex ipsorum faucibus eripe- » retur per Cessionem. Quam requisitionem sic factam Domini Nuncij audien- » tes, Dominos Cardinales iteratò requisierunt quatenus super deliberatione suâ » sceedulam conficerent aut suis munitam signis, aut proprijs sigillis roboratam; » quod obaudiens Dominus noster quadam inuectus furiâ confestim eisdem Car- » dinalibus sub pœnâ excommunicationis, inobedientiæ & infidelitatis inhibuit, » ne huiusmodi sceedulam conficerent seu confectam signarent. Ecce hîc aper- » tissima schismatis prorogatio; nunquid sufficere debuerat eidem si huiusmodi » viam totiens repudiasset, vt quam palam inhibet, nisi vt in suis fictis perdura- » ret adinuentionibus nullo tempore prosequendis, & suo tempore perseueran- » tiam schismatis palliaret. Nimirum mens nequam dominandi cupiditate me- » dullitus inardescens exquisitas venatur astutias, quibus suam velet ambitio- » nem & in possessione dominationis suis temporibus perduret.

» Deinde sæpe dicti nuncij D. B. requisierunt vt ad ambaxiatam in Consisto- » rio, aut alias publicè explicandam audientiam præberet & in collocutionibus » super sedatione schismatis coram ipso facere admitteret, sed ipse, sed similem » aspidis surdæ obturantis aures suas requisitionem non exaudiuit. Achas im- » pijssimus Rex Israël Micheam Prophetam noluit audire, eo quod non prophe- » tabat bonum sed malum, & ob hoc eum odiebat; perpendatur quis finis extiterit, » & per hoc concludatur. Postremo gloriosi Principes & Nuncij sæpè dicti flexis » genibus per viscera misericordiæ Dei nostri eidem supplicarunt, quatenus Ec- » clesiæ sic diuisæ compateretur, & summarunt eundem quatenus viam sæpè ta- » ctam dignaretur acceptare; quod renuit penitus & omnino. Et inauditi & » repulsi in Franciam redierunt. Ecce quaternam admonitionem & ad viam » Cessionis non vult se inclinare; talis est verus contumax; talis est verus perti- » nax; talis est verus fautor & verè de schismate suspectus; talis incorrigibilis, » talis non sequendus; tali non obediendum, vt concluditur ex præmissis specificè » & maturè consideratis.

» In augmentum etiam fictæ fautoriæ præsumitur vehementissimè eo quod ad » huiusmodi viam impediendam Auenionensem, Terracensem & Basatensem Epis- » copos ad partes direxit Gallicanas; Zamorensem in Hispanias transmisit: qui » contra Cardinales & Vniuersitatem magna & grauia rescripsit eisdem & ipsos » mirabiliter confutauit, imponens, vt refertur, quod contra dictum Benedi- » ctum nulla fuisset facta commotio, si extitisset Gallicanus vt patuit in Clemente: » sed quia alterius est Nationis per quem Gallia suos amisit Pontifices, ad hoc » recuperandum cogere nituntur renunciare, viam nouam absque Principum » aliorum euocatione quasi sola Gallia & non aliæ Prouinciæ, possit determi- » nare de schismatis ablatione, nouiter ad inuenerunt. O peruersissima & falsis- » sima suggestio! contra Clementem Gallicanum inceptus fuit huiusmodi pro- » cessus, licet non ita apertæ sicut ipse, vacationis: quod erat opportunissimum. » Cur indignantur Hispani, si Gallici in inchoato processu perseuerent, si suam » acquittant conscientiam. Non coëgerunt D. Benedictum cedere, sed dunta- » xat monitione Canonicâ monuerunt ad viam Cessionis recipiendum per ipsum. » Quid culpantur si intentionem D. Benedicti voluerunt inquirere? qualiter pro- » cedi mitius valuit, edisserant aduersarij. Nolunt Gallici soli materiam schis- » matis discutere: cæteris Principibus suam denunciarunt intentionem & denun- » ciabunt; acceptent eandem si placeat, nemo compellit, quæ fit eis iniuria? » Sed quod idcirco aduersus Gallos incandescant, nullâ ratione videtur posse » concludi. Sed dicet quispiam, receptetur via Cessionis, quid vltra agendum: » respondetur vt Abraham filio suo quærenti vbi erat victima, respondit, Do- » minus prouidebit de victima: sic electâ aliquâ viâ concorditer Dominus proui- » debit de Pastore.

» Ad huiusmodi etiam suspicionis schismaticæ cumulationem adstipulatur » illius Picæ bicoloris sine discretione velut Cantarinides, garrientis incorrectio » & elargitio contra dictorum requisitionem Nunciorum, receptio in familiarem » & ad maiora promotio, *qui filiam Sion, in Catholicâ doctrinâ & in prosecutione Iu-* » *stitiæ Ecclesiasticæ filiam Sathanæ, matrem erroris & Nutricem dissensionis ore polluto*

ausus

ausus est nominare. Ad quid eum non correxit, sed in familiarem recepit, nisi in tantorum Nunciorum contemptum? ad quid prouexit eum ad majora nisi vt Canem impudentissimum haberet qui non cesset ore nefando contra filiam Sion oblatrare: quæ maior schismatis adhæsio? quæ grauior fautoria? quæ vehementior suspicio? quæ fortior pertinacia? quid in hoc casu nisi veram hæresim deterius elici valeret? Quibus Dominus noster non contentatus, sed exosiorem animum aduersus filiam Sion gerens nedum semel, sed pluries coram multis & magnis comminatus est contra ipsam & eiusdem singularia supposita aut omnes sibi adhærentes occasione præfatæ prosecutionis ad priuationem actuum & graduum scholasticorum, Beneficiorum Ecclesiasticorum amotionem, inhabilitationes personarum, declarationes schismaticæ, vel hæreticæ prauitatis, Excommunicationes, suspensiones, interdictiones, cæterasque Censuras & pœnas Ecclesiasticas ipsarumque fulminationes rigorosissimè procedere. Et ad hoc nonnullos fautores commisisse & deputasse. Quid sibi tam ferina conferet inhumanitas? filiam Sion innocentem de bono opere lapidare? quid rigor inflexus, filiam quæ non quærit quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi, in suis legitimis defensionibus non audire? Si Diabolus iustas haberet defensiones & in Iudicio persistere valeret, audiretur; vocetur debitè, prompta est coram quibuscunque se viriliter defensare. Quid tanti horror supercilij filiam Sion inauditam non conuictam, non confessam condemnare? Caueatur ne quis nimis emungat & eliciat sanguinem. Quid sibi volunt tales processus nisi aduersarios perhonoratos ad deteriora prouocare? vnde procedunt nisi ex radice superbiæ quæ sibi appellandum habeat thrasones, gnatones & parasitos, qui vltro arrideant, qui suis faueant opinionibus, qui tanquam vendiloqui dictis suis quibus licet acquiescant; habet mores suos arrogantia, vt nec pares, nec maiores patiatur, sed minores quibus imperet, quibus suos mores suaque dicta præceperit immutandos. Non est istiusmodi filia Sion quæ veritatem omni tempore & nuntiare & docere & prædicare consueuit: quæ nunquam in hoc defectu; nec quocunque tempore futuro Domino concedente, quomodolibet erit desitura.

Ad vltimum planè filiæ Sion dictum est verbum absconditum, & quasi furtiuè suscepit venas susurri eius quod Dominus noster summè perterritus de eiusdem Scholarium & rotuli reductione Parisius, palam & plenariè dicens quod nunquam alicui summo Pontifici tanta irrogata fuit contumelia, quanta ipsi fuerat per Vniuersitatem: asserens furibundè se amplius pati non posse quin vlterius procederet, qui iam incepisset processisse; quis furor est? quæ tanta animorum dementia ludit? quis furor iste nouus nulli feritate secundus? quid intendit, nunquid vult discordiam discordiæ cumulare? nunquid Ecclesiam ad tam infimum vult statum reducere? quatenus de cætero non adjiciat vt resurgat? nunquid suæ obedientiæ diuidet vnionem? nunquid secundi Schismatis erit author & inuentor, nunquid propagator? hoc est, quod quærit Pars aduersa vt ipsius obedientia in seipsa diuisa desoletur. Si stat, videat ne cadat, aduertat, consideret: vtinam oculos cordis aperiat, vtinam det sibi Dominus cor humanum non ferinum, vtinam domabile, non durum; carneum non lapideum; non excæcet Dominus cor eius, nec aures aggrauet, nec oculos claudat, vt videat & intelligat, ac nouissima prouideat, ne sibi possit dici, Pharisæus confisus in superbia Populorum merebit quod sinciput eius radetur & vertatur in prouerbium, quod non orietur abundantia pacis donec auferatur *Luna.*

Veruntamen ne præmissis non obstantibus quæ quatenus in facto consistunt, vera sunt, & in facto ponit, & ea dictus *Procurator* quibus supra nominibus probare intendit quantum sufficit ad intentum. Et quæ omnia & singula idem Procurator asseruit & asserit coram Nobis Tabellionibus fuisse & esse facta, gesta & actitata in dictæ Vniuersitatis singulorumque Suppositorum eiusdem ac sibi adhærentium & adhæsurorum iniuriam, contemptum, oppressionem, læsionem, opprobrium, vituperationem, ac causæ ipsius damnum non modicum & grauamen. *Idcirco* Procurator *&* *Procuratorio nomine* Vniuersitatis *prædictæ*, Rectoris ac *Decanorum Theologiæ, Decretorum & Medicinæ Facultatum*, Procuratorumque *Franciæ, Picardiæ, Normaniæ, & Angliæ Nationum singulorumque*

» *prædictorum ac Doctorum Magistrorum dictarum singularum Facultatum trium, & Facultatis Artium Regentium & non Regentium; Nec non & pro ipsis* Vniuersitate, Rectore, *Decanis Facultatum, Nationum Procuratoribus, ac Doctoribus & Magistris Facultatis Artium Regentibus & non Regentibus dictæ Vniuersitatis quibuscunque ipsi Vniuersitati singulisque præmemoratis adhærentibus & adhæsuris & successuris.* Sentiens per dictum sanctissimum Patrem Commissosque quorum pro nunc ignorantur nomina & cognomina, Committendos ab eodem eidem adhærentes & adhæsuros, ipsiusque sequaces & secutores eundem, prædictam Vniuersitatem singulosque præmemoratos fuisseque & esse læsos, grauatos & oppressos: ac timens ex verisimilibus coniecturis potuisse & posse in futurum lædi, opprimi & grauari: & ne idem sanctissimus per se seu prætensos Commissos committendos, adhærentes & adhæsuros, sequaces & secuturos, seu aliam quamcunque personam quocunque nomine censeatur, contra dictam *Vniuersitatem* singulaque Supposita eiusdem & quibuscunque ipsis singulisque ipsorum adhærentibus & adhæsuris & successuris ad huius actuum Beneficiorumque priuationem, sui, personarum quaruncunque inhabitationem, citationem per Edictum aut aliam monitionem, contumaciæ reputationem, suspensionem, interdictionem, excommunicationem, anathema, aggrauationem, reaggrauationem, huiusmodique pœnarum & quaruncunque aliarum Ecclesiasticarum Censurarum sententiam, condemnationem, declarationem, fulminationem, publicationem, nunciationem, insinuationem, seu notificationem procedat, vel procedi faciat de facto, cum de iure non possit, coram vobis Tabellionibus viris probis & honestis ac publicis personis, testibusque assistentibus ad hoc vocatis specialiter & rogatis, à prædicto D. Benedicto prætensisque Commissis & Committendis, adhærentibus & adhæsuris & successuris, sequacibus & secuturis & quolibet ipsorum & contra ipsos & ipsorum quemlibet; nec non ab omnibus & singulis grauaminibus prædictis aliàs latius declarandis, si sit opus, illatis & aliàs inferendis, ad proximum futurum vnicum, verum, orthodoxum & vniuersalem Papam eiusque sanctam Sedem Apostolicam, seu ad illum, vel illos qui de huius causa appellationis de iure cognoscere potuerit vel potuerint, in his scriptis, quibus supra nominibus prouocauit & appellauit, prouocat & appellat, & à Nobis Tabellionibus & à quolibet nostrum petijt & petit primò, secundò, & tertiò, ac instanter, instantius, instantissimè Apostolos saltem testimoniales super hoc sibi dari, protestans de alijs Apostolis petendis ab illis à quibus de iure fuerint petendi; ac quod huiusmodi prouocatio in vim veræ appellationis transeat, si contingat contra ipsam quomodolibet attentari, nec non & de huiusmodi prouocationem & appellationem declarando & corrigendo, eis addendo, vel ab ipsis diminuendo, ipsas nuntiando, insinuando, notificando, prosequendo, iterum appellando & prouocando, apostolosque petendo vbi, dum, quotiens & coram quibus eidem visum fuerit expedire. Submittens & supponens specialiter & expresè & inquantum de iure fieri potest, ipsam Vniuersitatem singulaque eius supposita, ac singulos adhærentes, adhæsuros & successuros prædictos, singulorumque omnium, ac Beneficiorum suorum iura & bona quæcunque & vbicunque existentia, præsentia & futura, dicti futuri vnici & veri summi Pontificis eiusque sanctæ Sedis Apostolicæ, seu illius, vel illorum qui de huiusmodi causa cognoscere poterit, vel poterunt, de iure, tuitioni, protectioni, & saluegardiæ speciali assistentes inuocando in testimonium præmissorum. Actum an. 1396. die.

Significata est statim Prouocatio, seu Appellatio ista D. Benedicto: quamobrem ille excandescens eam irritam & inualidam esse pronuntiauit, statuitque aduersus prædictum Ioannem de Craona Procuratorem, & contra Vniuersitatem Parisf. procedere; prout ex quadam ipsius Constitutione apparet, quæ talis est.

Constitutio Petri de Luna contra Appellantes à Rom. Pontifice edita.

» Benedictus Episcopus ser. &c. Ad perpetuam rei memoriam. Crescit faciliter in immensum peruersa Improborum audacia, vbi conatus temerariorum non

reprimit authoritas Præsidentes; fitque sæpius vt sumptâ ex superiorum silen- «
tio audaciâ in deteriora non sine pernicioso exemplo prosiliat qui deliquerit. «
Nuper siquidem ad nostrum etiam famâ publicâ deferente peruenit auditum, «
quod detestandæ præsumptionis filius & damnandæ temeritatis alumnus *Ioan-* «
nes de Craona qui se gerit pro Presbytero Laudunensis Diœcesis, & Magister in «
Artibus, asserens se *Procuratorem Vniuersitatis, Rectoris, Theologiæ, Decretorum,* «
Medicinæ Facultatum Decanorum; ac Franciæ, Normaniæ, Picardiæ & Angliæ «
Nationum in Facultate Artium Procuratorum, singulorumque prædictorum & «
Magistrorum Licentiatorum, Bachalariorum, Regentium & non Regentium «
& studentium dictarum singularum Facultatum & eas audientium studij Pari- «
siensis; sumptis quibusdam rebellandi, seu rebellionibus contra Nos & Roma- «
nam Ecclesiam, cunctorum Christi fidelium Dominam & Magistram: quod «
nulli vnquam licuit Catholico temerarijs detrahendi ausibus, ac sub occasione «
nonnullorum per nos eis vt falsò dicebat, comminatorum & in posterum for- «
san inferendorum grauaminum: quin potius vt sub pallio huiusmodi conce- «
ptarum malitiarum suum intentum valerent prosequi, quandam nefariam pro- «
uocationem seu appellationem, imò verius libellum detractorium ac diffama- «
torium, cum etiam nullum grauamen subierit à nobis, & contra Nos & per- «
sonam nostram in detractione præeminentiæ, dignitatis & plenitudinis Aposto- «
licæ potestatis, vice & nomine Procuratorio Vniuersitatis, Rectoris & alio- «
rum prædictorum, ac etiam nomine sibi adhærentium & adhærere sibi volen- «
tium in hac parte interposuit temerariè & de facto. Verum etsi aliquando le- «
uitates seu errores simplices in quantum personam tangunt propriam Præsi- «
dentis clementia consueuerit tolerare, tamen quia prouocatio seu appellatio «
memorata agentibus intentionem peruersam habentibus nunquam extitisse «
cognoscitur machinata, cum non solum personam nostram maledictis lacera- «
re voluerit, sed etiam manifestè innitatur contra plenitudinem potestatis B. «
Petro Apostolorum eiusque successoribus à Christo collatæ; ac contra sacro- «
rum Canonum instituta quæ à Sede Apostolica appellare, seu Romano Pon- «
mano Pontifice interdicunt, nec omnino careat in hac parte præsertim suspi- «
cione Schismaticæ prauitatis, non possumus nec debemus eam ex iniuncto no- «
bis Apostolicæ seruitutis officio sub silentio atque dissimulatione absque pro- «
uisione accommoda pertransire. Nos igitur volentes quod sicut Appellatio «
seu Prouocatio huiusmodi de Iuris viribus non subsistit & Iuris caret effectu, «
ita eius damnatio & nullitas in publicam notitiam deducatur. Et etiam quod «
Ecclesiæ Romanæ prædictæ illibata semper authoritas præseruetur, *Authorita-* «
te Apostolica de fratrum nostrorum Consilio tenore præsentium declaramus «
non licuisse seu licere à Rom. Pontifice appellare, seu etiam prouocare. Et «
nihilominus prouocationem, seu appellationem à Iure prohibitam & damna- «
tam esse, ac nullam nulliusque efficaciæ existere roboris, vel momenti, ac om- «
ni Iuris effectu carere. Contra temerarium appellantem huiusmodi & eiusdem «
appellationi adhærentes, ac alios culpabiles in præmissis, aliàs prout eorum «
culpa, seu proteruia exegerit, ac iustum fuerit & nobis expedire videbitur, «
processuri. N*ulli ergo omnino hominum, &c.* si quis autem, &c. Datum Auenio- «
ni 3. Kal. Iunij Pontif. nostri anno 2. «

Quia autem in hacce Constitutione continentur aliqua contra honorem Academiæ Parisiensis; vt statim Parisius publicata est, illa se omni suspicione contumaciæ liberandam esse putauit, itaque publico instrumento declarauit quàm grauiter se læsam existimaret à Benedicto; rursumque ab ea Constitutione appellauit, vt ex sequentibus patet.

Secunda Appellatio Vniuersitatis à Benedicto Papa.

Tametsi appellatione & prouocatione quas mater Vniuersitas Parisiensis « 1396.
ad sui & Suppositorum suorum tuitionem nuper interposuerat, contentaretur, «
vlterius non prosecutura vsquequo vnicus pacificus & vniuersalis Archimandri- «
ta surrexisset; quia tamen quod verebatur accidit; videlicet quod spiritus ille «
vertiginis totam Ecclesiam dissidijs contaminans grauamina grauaminibus & «

busdam rebellionibus contra Nos & Curiam Rom. &c. Testis est Deus quod pia mater Vniuersitas nunquam contra Romanam rebellauit Ecclesiam, sed ipsam à tempore quo cepit, fouit, honorauit, multipliciter & viriliter defensauit. Non desunt exempla etiam de proximo, nec etiam contra dictum D. Benedictum cuius electionem & assumptionem nunquam reprobauit, nec aliquid de facto voluit attentare, quanquam pro sedando pestifero schismate ipsum Canonicè monuerit & procurauerit moneri ad cedendum in casu duntaxat, quo suus cederet aduersarius; licet reperiri posse medicum nedum corporis, verùm etiam animæ; quicunque ante ea fuerit, approbatus lex & Canon, non ambigunt; nec est insuetum sacerdotes & Reges discipulos Christi & Apostolorum quoque approbatos vel toleratos à Domino vel Apostolis, postremò reprobos extitisse. Relegantur summorum annales Pontificum, & plusquam decem & octo ritè electos & approbatos propter sua demerita tanquam reprobos à sua sede rejectos, aut miserabiliter finiuisse reperientur. Notentur Benedictus V. & VI. & IX. Papæ qui propter suos fastus, ambitiones & tyrannidem in regendo fuerunt expulsi: nam vt patuit in multis alijs summis Pontificibus & proximè in Bonifacio VIII. fastus, rigores & ambitiones summorum Pontificum, vt plurimum exitus habuerunt sinistros. Porrò in scedulis memoratis aliud tangitur opprobrium, quod pia mater Vniuersitas quandam nefariam appellationem seu prouocationem imò verius libellum detractorium & diffamatorium contra ipsius D. Benedicti personam & in detractionem præeminentiæ, dignitatis & plenitudinis Apostolicæ potestatis, interposuit de facto. Non enim nefaria appellatio fuit, sed necessaria ex veris, iustis, rationabilibus, & legitimis causis, ac benè ritè, & debitè interiecta, vt ex eius contextu liquidissimè potest apparere. Nec potest nefaria dici, quod ad personam D. Benedicti à quo fuerit appellatum ratione cuius obijcitur, quod ipsum aperuit Vniuersitas & adhuc aperit in appellatione prædicta ipsum Papam nominando, idcirco fatuè appellatum, cum non habuerit causam reprobandi. Cui obiectioni respondetur, quod qui in Iudicio, vel extra à Iudice appellat, in quantum appellat de iure, non reprobat, nec reprobat dignitatem Iudicis, seu eius personam ex directo; sed grauamen per ipsum illatum. Nec adstruit ipsum non debere, vel debere remanere Iudicem, sed factum eius corrigi seu reparari, aut si prouocat, debere cessare comminationes & ab inferendis grauaminibus defensari. Hoc enim est prouocandum & appellandum Officium & non aliud. Non fuit igitur fatuè appellatum quo ad hoc, neque quo ad grauamina; quia an sint vera vel non, legitima vel non, iusta vel non, discussio ad Iudicem ad quem appellatur, noscitur de Iure pertinere. Nec est officium Iudicis à quo, de meritis appellationis per semetipsum cognoscere, vel iudicare, aut appellationem reprimere, vel dicere nefariam, licet coram Iudice ad quem, Iudex à quo si eidem libuerit, possit se facere partem formatam & allegare nulla fuisse facta grauamina prætensa. Nec etiam quo ad appellantes, quasi non liceat ipsis montem tangere fumigantem & de actibus summi Pontificis discutere; de quibus, nec pia mater discutit, nisi in quantum tangunt Ecclesiasticam vnitatem. Cum enim contenta in appellatione prædicta vniuersalem Ecclesiæ statum contingant, nunquid moneri potuit, vt fuit monitus canonicè secundum Ecclesiasticam disciplinam? Si monitus acquiescere non curauit viæ sanctæ huius pestiferi schismatis decisiuæ & vnionis reparatiuæ, nunquid negligens suæ salutis, aut remissus poterit reputari? si viam sanctam ipse solus nitatur destruere, nunquid vt pertinax haberi debet? si prosequentes vnionem & schismatis sedationem tanquam hostes prosequatur? Et quod maius est vt sua manifestius prodit prælibata declaratio, notatos habeat de schismate, nunquid fautor schismatis censetur? si defendat pertinaciter, nunquid suspectus est de hæresi? si ex hoc Ecclesiam scandalizat; nunquid ab eo recedi, nunquid accusari, nunquid etiam à sede propriâ potest eijci vel deponi? Multi namque summi Pontifices de sedibus suis etiam per brachium seculare fuerunt eiecti, vt per exempla supradicta clarè constat. Clerus Rom. ab Anastasio II. iustè recessit, eo quod absque Concilio Ecclesiæ Photino fautori Achatij hæretici communicauerat; & in punitionem nutu diuino fuit percussus. Cum igitur in hoc casu non sit agere

» contra Ecclesiam, sed pro Ecclesia, licuit piæ matri, Ecclesiæ matri suæ tam
» miserabiliter desolatæ subuenire, secundum suam modulam potestatem. Quia
» igitur aliud pro tunc non potuit quàm monere, fecit quod potuit; sed quantò
» plus supplicabat pia mater, maiorem sentiebat repulsam. Non fuit frustratoria
» appellatio piæ matris, nec quantum ad Iudicem ad quem, cum omnis oppres-
» sus liberè si voluerit, possit appellare ad eum per quem credit posse grauamen re-
» parari. Vbi enim agitur de Schismate & suspicione hęresis, etiam summi Pontifi-
» ces tam viui quàm mortui maiorem habent Iudicem, viui Concilium Generale,
» mortui successorem; licet in rerum natura nondum consistant, & sicut ad
» Concilium quod nondum est, præsertim in casu Schismatis, vel suspicionis hæ-
» resis, à summo etiam Pontifice potest appellari: sic etiam à Papa viuo ad succes-
» sorem suum qui de meritis causæ apertis poterit cognoscere & etiam judicare.
» Successores facta summorum Pontificum prædecessorum suorum correxisse
» iura & exempla sunt quamplurima. Bonifacius VIII. nonnullos actus Celestini
» V. sic Clemens V. Bonifacij VIII. correxere. A Bonifacio prædicto Rex Franciæ
» Philippus, Nobiles, Prælati, Collegia, Abbates, Conuentus, Clerus & po-
» pulus Regni Franciæ occasione Constitutionis, *Vnam sanctam*, ad Apostolicum,
» Catholicum futurum prouocarunt, & etiam appellarunt. Cuius constitutio-
» nes effectus postmodum per successorem eiusdem fuit suspensus & tandem an-
» nullatus. Non fuit igitur temeraria appellatio supradicta, nec etiam pia mater
» libellum diffamatorium seu detractorium confecit. *Si Mater Pia* tam secreto
» quàm palam ipsum monuit, vt in appellatione prædicta continetur, quæ fuit
» detractio? Si veritatem notoriam & manifestatam in populis in appellatione
» non substituit, quæ fuit diffamatio? Potissimè cum pia Mater in appellatione
» sæpe dicta protestata fuerit quod per contenta in ipsa non intendebat alicui in-
» iuriari. Ista de iure sunt licita. Expedit crimina nocentium nota esse; & per fa-
» cti notorij recitationem per illum qui illud vult in iudicium deducere vt in isto
» casu, iniuria non inferatur.
» Si congruum est siue in iudicio, siue extra, nunquid veritas prodiret in lucem?
» Si non audit, Euangelica & Canonica monitione commonitus, num debet ha-
» beri sicut Ethnicus & publicanus? Num eius facta manifestari & Ecclesiæ dici
» valebunt? Num Prophetæ tacebunt & prædicatores vt veritatem ponant sub
» modio ne luceat? Nathan Propheta Dauid Regem de homicidio vitæ & nume-
» ratione populi palam reprehendit? Helias Achab & Iesabel de suis iniquita-
» tibus & morte Naboth publicè redarguit? Ieremias Propheta summum Sacer-
» dotem cæterosque sacerdotes ac Regem Sedechiam de suo malo regimine ma-
» nifestè confutauit? Sanctissimus Baptista Herodem pro Herodiade, Iesus Pha-
» risæos, Scribas, Saducæos & Legis Doctores notoriè exprobrauerunt. Paulus
» Petro gentes Iudaïzare cogenti in faciem coram hominibus restitit, & Elimam
» viis Domini resistentem æterna seueritate damnauit. Nunquid detraxerunt isti?
» Nunquid iniuriam intulerunt? aut peccarunt manifestando veritatem? quod
» de quolibet dicere nefarium foret & insanum nempe sicut notoria erant crimi-
» na, sic manifesta correctio.
» Quid igitur peccauit pia Mater, verum notorium ac manifestum non tacen-
» do. Nec reperietur in appellatione præmissa quod Sedis Apostolicæ præemi-
» nentiæ vel plenitudini potestatis in aliquo sit detractam vel iniuriatam, nisi ea
» ratione quâ ab ipso D. Benedicto appellatum diceretur; quod nil diminuè;
» cum in casu nostro secundum iura sit licitum, vt superius est prætactum. Quod
» autem dicitur prædictam appellationem à gentibus peruersam intentionem
» habentibus extitisse machinatam, saluâ dicentis reuerentiâ, hoc nullâ ratione
» valet colorari, cum nec vt Deus cor intueatur, nec secretorum cordis humani
» cognitor existat. Aut ergo caro & sanguis reuelauit sibi, aut oculo toruo res-
» picit quæ foris patent, qui Thomæ verba non erubuit in publicam deducere
» notitiam. Secura est Mater pia, firma est, certa est de suâ intentione, quia san-
» ctissimâ affectione ducitur: rogat quæ ad pacem sunt Ierusalem, nec exauditur,
» sed ad modum aspidis surdæ obturant aures suas qui nolunt intelligere vt bene
» agant, sed Matrem piam totis nisibus prosequi moliuntur. Deinde idem Do-
» minus noster Constitutionem vt asseritur, promulgauit declaratoriam, non li-

cuisse nec licere à Romano Pontifice appellare seu etiam prouocare, ac dictam appellationem à Iure prohibitam & nullam, nulliusque existere efficaciæ, roboris vel momenti, ac omni Iuris effectu carere. Miranda cuicunque rationem habenti & materiam rectè considerandi subiectam, Constitutio hæc. Ecce mirabile. Ille à quo fuerat appellatum, qui Apostolos dare debuerat appellanti, partes assumit iudicis. Pars formata sui superioris vsurpat potestatem, per quod Iura etiam naturalia subuertuntur, non est hæc doctrina Euangelica, non Apostolica, non est Christi actio, non ordinatio Petri, nec Pauli prædicatio. Quis Apostolorum Christi hoc introduxit?

Sed obijcitur; etiam de Iure antiquo non licet appellare à Papa, verum est de causis coram ipso nil eius commisso deductis & Iudicatis, ne liceret in infinitum appellare; sic nec ab Imperatore; oportuit enim aliquem esse finem appellationibus, ne partes vltra modum laboribus & expensis fatigarentur. Si Cathedra B. Petri Præsidentes in eadem impeccabiles omnino redderet, nemini vertitur in dubium quod à Romano Pontifice appellare non liceret, quia nec fratrem Christianum posset grauare. Sed obmittatur hæc difficultas aliàs radicitus explicanda, si sit opus; sufficit piæ matri quod appellauerit & appellet, quia iustam causam habuit & habet appellandi.

Demum nec præmissis contentatur ipse D. Benedictus, nisi iteratò se processurum contra appellantes & appellationi præfatæ adhærentes publicè & in scriptis, & tam per se quàm per suos Commissos, vel committendos comminetur. Hîc est certissima ipsius D. Benedicti voluntatis declaratio; hîc apparet manifestè quàm passionum stimulis agitatus piam matrem eiusque supposita præter Iuris ordinem velit exterminare. Sed quid? tolerabunt mater pia & sui deuoti fideles tribulationes prosequentium, scandala tentationum patienter sustinebunt, non recedent à viâ veritatis, Ecclesiæ vnitatem tenebunt, non diuellentur à verâ Christi sponsâ, in fide ipsius & viuent & morientur. Veruntamen præmissa omnia & singula vera sunt & quatenus in facto consistunt; in facto ponit idem dictus Procurator quibus supra nominibus ea intendit & offert probare quantum sufficiet ad intentum. Et quæ omnia & singula dictus Procurator asseruit & asserit coram Nobis Tabellionibus & fuisse & esse facta, gesta, & actitata in dictæ piæ matris singulorumque suppositorum eiusdem, ac sibi adhærentium & adhæsurorum iniuriam, contemptum, oppressionem, læsionem, opprobrium, vituperationem ac causæ ipsius damnum non modicum & grauamen. Ideo dictus Procurator nomine Vniuersitatis prædictæ, Rectoris, ac Decanorum Theologiæ, Decretorum & Medicinæ Facultatum, Procuratorumque Franciæ, Picardiæ, Normaniæ & Angliæ Nationum, singulorumque prædictorum ac Doctorum & Magistrorum dictarum singularum Facultatum, & Facultatis Artium Regentium & non Regentium, nec non pro ipsis Vniuersitate, Decanis Facultatum, Nationum Procuratoribus, ac Doctoribus & Magistris Facultatis Artium, Regentibus & non Regentibus piæ matris ac quibuscunque ipsi piæ matri singulisque præmemoratorum adhærentibus, adhæsuris & successuris sentiens per dictum sanctissimum Patrem Commissosque eiusdem quorum pro nunc nomina & cognomina ignorantur, & committendos ab eodem, eidem adhærentes & adhæsuros, ipsius sequaces & secuturos eundem, prædictam piam matrem singulosque præmemoratorum fuisse & esse læsos, grauatos & oppressos, ac timens ex verisimilibus coniecturis potuisse & posse in futurum lædi, opprimi & grauari. Et ne idem sanctissimus Pater per se, seu prætensos Commissos & committendos, adhærentes vel adhæsuros, sequaces aut secuturos, seu aliam quamcunque personam quocunque nomine censeatur contra dictam piam matrem singulaque supposita eiusdem & quibuscunque ipsis singulisque ipsorum, adhærentes, adhæsuros & successuros ad huiusmodi priuilegiorum, actuum, beneficiorumque priuationem, seu personarum quaruncunque inhabilitatem, citationem per Edictum, aut aliam monitionem, contumaciæ reputationem, suspensionem, interdictionem, excommunicationem, anathema, aggrauationem, reaggrauationem, huiusmodi pœnarum & quaruncunque aliarum Censurarum Ecclesiasticarum sententiam, condemnationem, declarationem, fulminationem, publicationem,

» intimationem, insinuationem, seu notificationem procedat, seu procedi faciat de facto, cum de iure non possit. *Coram vobis Tabellionibus probis & honestis viris ac publicis personis testibusque hic assistentibus ad hoc vocatis specialiter & rogatis à præfato* D. *Benedicto, prætensisque Commisis & committendis, adhærentibus, adhæsuris & successuris, sequacibus & secuturis; & quolibet ipsorum ac contra ipsos & ipsorum quemlibet, nec non ab omnibus & singulis grauaminibus prædictis aliàs latiùs declarandis si sit opus, illatis & aliàs inferendis, ad proximum futurum vnicum, verum orthodoxum, pacificum & vniuersalem Papam eiusque sanctam Sedem Apostolicam, seu ad illum qui de huiusmodi causa appellationis de iure cognoscere poterit; In his scriptis quibus supra nominibus prouocauit, appellauit, prouocat & appellat, & à Nobis Tabellionibus & à quolibet nostrum petijt & petit primò, secundò & tertio, ac instanter, instantius, instantissimè Apostolos saltem testimoniales super hoc sibi dari, protestans de alijs Apostolis petendis ab illis à quibus de iure fuerint petendi, ac quod huiusmodi prouocatio in vim veræ appellationis transeat, si contingat contra ipsam quomodolibet attentari;* nec non de eiusmodi prouocationem & appellationem latius declarando & corrigendo, eis addendo, vel ab ipsis diminuendo ipsas intimando, notificando, prosequendo, iterum appellando & prouocando, Apostolosque petendo vbi, dum quotiens & coram quibus eidem visum fuerit expedire, submittens & supponens specialiter & expresse, & in quantum de iure fieri potest, Ipsam matrem piam eiusque singula supposita ac singulos adhærentes & adhæsuros & successuros prædictos, singulorumque ipsorum omnium ac Beneficiorum & Officiorum suorum iura & bona quæcunque & vbicunque existentia, præsentia & futura dicti futuri vnici & veri summi Pontificis eiusque sanctæ Sedis Apostolicæ seu illius qui de huiusmodi causa cognoscere poterit de iure, tuitioni, protectioni & saluegardiæ speciali assistentibus, vocando in testimonium præmissorum. Actum an. 1396. die   mensis.

Paulò antequam hoc secundum instrumentum conderet Vniuersitas, scripsit ad Cardinales qui Auenioni erant, de hac appellatione, quam annullasse & irritasse dicebatur Benedictus.

LITTERÆ VNIVERSITATIS AD CARDINALES.

» Non dubium est, Reuerendissimi Patres, orthodoxam Ecclesiam Christi pretioso Sanguine constructam nunc, proh pudor! scabiosâ rubigine tabidaque perfusam sanie, quæ violentorum quorundam manibus discerpitur, vestris humeris tanquam basi stabili fultam subnixamque fuisse, sicuti exactis temporibus opere ipso exteriori, quo sæpenumero sibi præbuistis auxilium, liquidò monstratum est. Et præsertim in huius horrifici diuulsione schismatis, quod Christi fidelibus multos dies gemebundos totidemque noctes quibus querulosas nimium voces protulerunt, post eius initium infandum attulit. Et vnde væ, væ, væ nobis terram habitantibus affert quotidie, afferetque posthac, quod pluris multò facimus; quid enim re sic dispositâ speramus, nisi Rex ille magnus qui eam Ecclesiam super petram ædificauit solidam speciali quodam modo vastis laboribus fessisque rebus finem statuat. O peruersa discordia! quam longinquo tempore fidelium in medio radicata præstas? quàm dissonas sententias haud dubiè longis ambagibus obuolutas humanis pectoribus inseris! sed ad cœpta redeamus. Sicut pij filij matri piæ subsidium imploranti subuenistis nobis hoc fugato schismate ac prorsus abolito pacem quæritantibus aduenire ingentia contulistis auxilia modis quamplurimis, quos enarrare per singula non est factu facile. Nec profectò nos huc vsque peruenire remur potuisse visis multis insidijs vndiquaque versatis virisque vaniloquis in nos sæuientibus & effera motantibus ora, nisi vestra protectio semper præsens affuisset. Super quibus non ingrati multas grates referimus, quas dignè persoluere vti poscunt merita, non est nobis datum.

» Verum, Reuerendissimi Patres, tametsi diebus exactis contra nos plurima quæsita sint, attamen hîc aliud maius nobisque multò tremendum obijcitur magis, atque improuida pectora turbat. Quippe dum curis vigilantibus exciti rectis vtique mentibus, pijs cordibus, assiduis laboribus multoque sudore quæreremus, & vtinam quaqua versum veritas sciretur, quatinus securiores essemus in re ista! Propter causas legitimas arbitratu nostro contingit appellare. Nunc verò creberrimâ passim volitante famâ ad nos vsque delatum est D. nostrum

nostrum hanc appellationem vtcunque sit, mente sincerâ puraque confectam, tanquam iniustam penitus annullationeque dignam censuisse, suorum, vt dicitur, fratrum Consilio, quod minimè credere possumus; felix heu nimium felix Ecclesia! si hi quorum in manibus redintegrare situm est, tantis ad te reuniendum niterentur viribus, quantis enituntur, quorum labor reprobatur. Appellatio frustratur, nihili fit, annullatur: quarum innocentia, peruersa scientia nociuaque vocitatur: Nam nunc procul pulsâ discordiâ more prisco regnares. Ob istas Res, *Reuerendissimi Patres*, vos quibus præ cæteris huius æui mortalibus super hac re confidimus, obnixè supplices exoramus, ad hanc luem abigendam totis viribus eniti, quæ magis iterumque magis in dies alitur & augetur. Deprecamur insuper, quatinus modum præfatam appellationem annullandi Nobis quamprimum patefacere generosis vestris libuerit animis. Has quoque Fratribus vestris S. Rom. Ecclesiæ Cardinalibus cæteris communicare litteras. Quod si quippiam est, quo vobis nostra prodesse queat industria, fidenter id nobis notificate, animis prorsus libentibus vobis obsecuturis. Paternitates vestras nobis honore permaximo venerandas conseruet Altissimus ad pacem taliter quæritandam, vt breui concordia veniens fœdere pari fideles coniungat. Scriptum Parisius in Congregatione nostra Generali apud S. Mathurinum propter hoc specialiter celebrata die 10. mensis Iulij an. 1396.

Hæc appellatio & prouocatio Vniuersitatis Parisiensis à Benedicto, initium dedit substractioni obedientiæ, quam postea Carolus Rex nomine Regni sui & Delphinatus ex deliberatione Ecclesiæ Gallicanæ Benedicto significauit: vt ad annum 1398. referemus.

Anno 1397. habitus est Francofurti in Germania magnus Principum Conuentus de Schismate Ecclesiæ; ad quem multi Reges & Principes, Vniuersitas quoque Parisiensis suos Legatos miserunt. Habitum quoque Parisijs Concilium Ecclesiæ Gallicanæ in eandem rem. Cum enim videret Carolus Rex neque precibus, neque minis adduci posse Benedictum ad Cessionem, Prælatos conuocauit suadente Vniuersitate deliberaturos quid facto opus esset. Causa deliberationis talis proposita: an expediret ad abolendum schisma vtrique Pontifici obedientiam substrahere, neutrique parti adhærere. Plurimis placebat substractio; quâ promulgatâ sperabant cæteros Monarchas idem facturos, erga Bonifacium. Dissuasit M. Radulphus de Vlmonte Magister in Artibus & in vtroque Iure Licentiatus, effecitque ea vice, ne Decretum fieret, sed vt ad vtrumque Pontificem Legati mitterentur, admonerentque de Consilio & Proposito Ecclesiæ Gallicanæ. Extat longus Radulphi Tractatus contra substractionem, qui legitur in MS. San-Victorino sic notato BF. 31. Sicque incipit. 1397.

In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Virginis gloriosæ, ac totius Curiæ Cœlestis, &c. ita autem rationibus suis Regem & Prælatos Proceresque emouit, vt eos à consilio substractionis ad tempus saltem auerteret; dico ad tempus: nam post habitum Concilium Ecclesiæ Gallicanæ, auditis Partibus contrarijs tamen tandem conclusa est substractio.

Habitus est quoque eodem anno Remis conuentus Wenceslai Romanorum Imperatoris, & Caroli Francorum Regis plurimorumque Magnatum: & idem omnibus Consilium placuit. Igitur ad vtrumque Pontificem missi Legati à Regibus; ad Bonifacium profectus est M. Petrus de Alliaco tum Aniciensis, seu Podiensis Episcopus. Summa legationis erat, vt mitterent Pontifices è suis Cardinalibus quos vellent ad Concilium, quod Rex in rem Schismatis habere destinabat, nisi mallet vterque Cessioni propositæ & expetitæ acquiescere; sed neuter acquieuit. Bonifacius quidem respondit, se postquam Benedictus cessisset, Regis postulatis satisfacturum. Benedictus ad Regem duos legauit Cardinales quorum vnus erat Martinus Pampilonensis, vt eum verbis deluderent, sine vllo rei effectu. Rex intelligens sibi verba dari, cum pacem Ecclesiæ maximè cuperet, noluit admitti. Iamque palam de substractione obedientiæ omnes loquebantur: quod veritus Benedictus, ad Ducem Bituricensem scripsit, rogans vt qua authoritate valebat apud Regem, impediret ne Rex amplius Cessionis viam procuraret. Scripsit quoque ad Regem, mirari se quod Cardi-

nales quos miſerat, vetuiſſet admitti, mandauitque vt erratum corrigeret; tales ſunt ad vtrumque litteræ.

Benedictus Epiſcopus, &c. Dilecte fili, ad quaſdam litteras Chariſſimi in Chriſto Filij noſtri Caroli Regis Francorum Illuſtris nepotis tui, quas his diebus recepimus, Nos rem hactenus inſolitam & vnde proceſſerit admirantes, ſcribimus eidem Regi paterno affectu, fulgore ſuique zelo honoris inducti, in forma ſequenti.

Chariſſime in Chriſto Fili, ex quarundam litterarum tuarum ſerie cum magna amaritudine cordis accepimus, quod acceſſus Dilecti filij noſtri Martini Cardinalis Pampilonenſis, quem nuper vnum de Nuncijs Cardinalibus ad te mittendum ſuper negocijs Eccleſiæ Vniuerſalis pronunciauimus, tibi non adueniebat placidus, ſubiungens proinde abſque alia expreſſione Cauſæ quod illum tibi minimè mitteremus. Reuera, fili dilectiſſime, mirari non ſufficimus, & etiam credere vix valemus, quod huiuſmodi littera de tui maturitate Conſilij prodire potuerit, vel etiam expediri, cum effectus illius nec honori tuo congruat, nec ſaluti expediat animarum; inde quod inconuenientiæ multiplices ſequi poſſent. Videmus etiam, fili Chariſſime, quod promotores talium non recta intentione proceſſerunt, innitentes forſan diſiunctioni vnius Cardinalis ab altero, quod honeſtè iam facere nequiremus, ac ne Iuſtitia & veritas in lucem deueniant, teque, quod abſit, ad rem nefariam & hactenus inauditam hominibus, (nimirum ad ſubſtractionem obedientiæ) in grande animæ tuæ diſpendium prouocarent. Quis quæſumus tuam tuorumque conſcientias poſſet clarius & melius de veritate rei geſtæ pariter & gerendæ etiam noſtri ex parte inſtruere, quàm hi duo Cardinales, quorum vita, ſufficientia, probitas & honeſtas per cuncta fidelium ſchiſmaticorumque Climata commendantur? Rogamus ergo magnitudinem tuam & in Domino exhortamur, quatenus more Catholici Principis ea quæ in præmiſſis ſub tuo nomine acta ſunt, ſtudeas, ſicut honori tuo conuenit, in melius reparare. Et nihilominus ad negotia Eccleſiæ Dei, quæ ad Nos & Rom. Pontifices ordinariè pertinent, & quibus pro viribus, niſi impedimenta à vobis præſtentur, intendimus, manum tuam vltra quam deceat modeſtiam Regiam, non extendat, quin potius in huiuſmodi ſic te reuerenter ad Sedem Apoſtolicam Romanamque Eccleſiam cum Progenitoribus tuis claræ memoriæ velis gerere quod apud Deum & homines valeas laudabiliter commendari. Datum.

Hæc, fili Dilecte, pro tanto Nobilitati tuæ intimare decreuimus, vt quia inter alios Regis propinquos ſanguine ad te pertinet optare ſemper & conſeruare honorem & gloriam Regni Franciæ, quæ maximè ex ſinceritate fidei deuotiſque Artibus circa negotia Rom. Eccleſiæ Romanorumque Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum exaltationem meruerat & ſuſcepit, præſenti attentione conſideres, quantum obnubilari poſſit, & quod abſit, honor & fama ipſius Regis, imò & tua & aliorum ſibi attinentium ex huiuſmodi refutatione Cardinalium Nuncij Apoſtolici, ac ex illis quæ ad æmulorum ſuggeſtiones in derogationem eminentiæ Apoſtolicæ Sedis libertatiſque Eccleſiæ dicuntur apud Majeſtatem Regiam promouere. Indeque tua clara Nobilitas ad reprimendum & ſedandum talia, etiam pro reuerentia Dei æternæque vitæ merito efficacius animetur. Datum Auenioni ſub ſigneto noſtro 9. die menſis Iunij.

Accedit, fili Dilecte, ad prædicta, quod ſicut poſt Concluſionem præſentium accepimus, & eidem Regi ſcribimus, illi totius perturbationis & diſcordiæ filij, Simon qui Patriarcham Alexandrinum, & Petrum qui Abbatem S. Michaëlis ſe nominant, quique præmiſſa, vt creditur, incitarunt & nutriunt, nuper in publico & Generali Conſilio Regis, tuique præſentia auſi ſunt ore ſacrilego nonnullam euomere maculam & infamiam non tantùm perſonæ noſtræ, quantùm Eccleſiæ S. Dei, quæ etiam ex loco vbi prolata ſunt, redundant in vituperium Regni ſuæque irreuerentiam Maieſtatis: quod profectò cum de vno ſimplici Epiſcopo audiri, ſeu ſuſtineri fas non ſit, nec nos ſuſtineremus in Curia noſtra de eius perſona proferri ſimilia, nullatenus debet iſta honeſtas Regia tuaque deuotio patienter tolerare. Datum, *vt ſuprà.*

Simon ille de quo loquitur, vocabatur de Cramaudo, frater Petri Domini

de Cramaudo Toparchæ Rupiscauardi, tunc Patriarcha Alexandrinus, olim Archiepiscopus Auenionensis, paulò post futurus Archiepiscopus Remensis & Cardinalis. Petrus verò Abbas S. Michaëlis de monte, erat Petrus ille *le Roy*, quem supra inter legatos Vniuersitatis missum fuisse ad Richardum Angliæ Regem commemorauimus.

Anno 1398. habitum est Concilium Parisiense 3. ob rem Schismatis, cœptumque est 22. Maij, cui quidem Rex morbo detentus interesse non potuit; at eius 1398.
nomine interfuerunt Patrui & frater Regis, videlicet Duces Biturigum & Burgundionum, Ludouicus Aurelianensis, Carolus Rex Nauarræ, Ludouicus Dux Borbonij, Arnaldus de Corbia Regni Cancellarius. Simon Cramaudus patria Lemouicensis, Patriarcha Alexandrinus, Archiepiscopi Lugdunensis, Rothomagensis, Senonensis; Episcopi, Parisiensis, Beluacensis, cum 30. alijs; quamplurimi Abbates, Prælati minores & Capitulorum Procuratores. Rector Vniuersitatis Parisiensis, vnà cum Decanis Facultatum & Procuratoribus Nationum.

Item Procuratores aliarum Vniuersitatum Aurelianensis, Andegauensis, Magalonensis & Tolosanæ: & quamplurimi Doctores Theologiæ & vtriusque Iuris.

In eo Concilio hæc Quæstio ventilata est, an pro *executione viæ Cessionis* facienda esset substractio particularis Obedientiæ; id est pecuniarum, subsidiorum & prouisionum Episcopatuum, aliorumque Beneficiorum per Papam fieri solitarum; an verò totalis. Quæ Quæstio vt maturius discuteretur, constituti sunt ex vna parte sex viri Benedicto addictissimi, Archiepiscopus Turonensis, Episcopi Aniciensis & S. Pontij, Abbas S. Saturnini, alijque duo Doctores Tolosani: ex parte altera, Alexandrinus Patriarcha, Episcopus Atrebatensis, Abbas S. Michaëlis, & tres Doctores Parisienses. Deinde audita 12. illorum disputatione, omnes sententiam tulerunt.

Re agitata & discussâ 247. totalem substractionem continuò faciendam esse censuerunt. 20. existimarunt faciendam quidem substractionem, at prius monendum esse Benedictum. 16. Rogandum Benedictum per Clerum Gallicanum, vt vellet cedere; alij singulares sententias dixerunt. Itaque secundum plures, post rem ad Regem delatam, Cancellarius die 27. Iulij totalem substrationem sine morâ faciendam pronunciauit. Huic substractioni Vniuersitas Tolosana obstitit, è Parisiensi Nicolaus Clemengius potissimum, qui ob id coactus est ex vrbe discedere; hæc breuiter sub aspectum dedimus; quæ fusius in sequentibus referimus.

Promulgatâ illâ substractione Cardinales numero 19. ei subscripserunt, & ad Regem rescripserunt; reliqui quinque Benedicto adhæserunt. Miserrima tum fuit conditio Benedicti in Palatio suo Auenionensi conclusi; vnde ad Regem scripsit Epistolam valde patheticam, quam refert Ioannes Gersonius in suo Trilogo, quam nos quoque infra referimus. Sequuntur ergo Concilij acta ex MS. Victorino nunc notato hisce characteribus, BF. 31. fol. 51. & sequentibus.

Acta Concilij 3. Gallicani pro vnione Ecclesiæ.

SEquuntur Acta 3. Concilij Regis & Ecclesiæ Gallicanæ super Prosecutione vnionis Ecclesiæ & Executione viæ Cessionis per substractionem totalis obedientiæ. Et pro euidentia dicendorum supponitur 1. determinatio Regis & Ecclesiæ Gallicanæ ad viam Cessionis tanquam sanctam & circunstantijs præsentis Schismatis debitè consideratis solam dolendæ scissuræ sedatiuam & Conscientiarum quietatiuam. Cuius rationes & motiua in Epistola Parisiensis Vniuersitatis vniuersis Christi fidelibus directa, vt plurimum continentur. 2. Supponitur solennissima Requisitio pluries facta Auinioni dicto Benedicto per Cardinales omnes vno excepto videlicet Martino Pampillonensi; & per DD. Duces Bituriæ & Burgundiæ Regis Patruos & Ludouicum Aurelian. eius fratrem pro parte Ecclesiæ Gall. vt pro sedatione schismatis Ecclesiæ compatiens ad Cessionem paratum se offerret, eamque viam acceptare dignaretur secundum formam & tenorem Cedulæ per eum & alios Cardinales ante eius Electio-

» nem iuratæ. 3. Supponitur alia solennis Requisitio ad idem facta dicto Bene-
» dicto pro parte Regis & Ecclesiæ Gall. per eius solennes Ambaxiatores, &
» etiam Ambaxiatores Regum Hispaniæ & Angliæ cum intimatione quam si
» non acceptaret, remouerentur impedimenta vnionis fouentia schisma, vt in
» dictis Requisitionibus & Instructionibus dictorum Ambaxiatorum plenius con-
» tinetur. 4. Supponuntur dicti Benedicti denegationes & Responsiones ore,
» scripto & facto vt in processu latius apparebit.

» His suppositis Rex Ecclesiæ compatiens volensque incepta debitum finem
» accipere, tertiò conuocauit Episcopos, Abbates, Vniuersitates, Capitula Ec-
» clesiarum Cathedralium & plures solennes Theologiæ & vtriusque Iuris Do-
» ctores, ad primam diem Maij an. Dom. 1398. & Impedimentis pluribus Regi &
» eius patruis & fratri prædictis obuenientibus vsque ad 22. diem negotium dila-
» tum est; in quo Rege necessariò absente, & ob hoc Deputatis in Concilio
» præsidentibus Io. Bituriæ, Philippo Burgundiæ Patruis, & Ludouico Aure-
» lian. fratri Ducibus; Causa conuocationis per Simonem Cramaut Decreto-
» rum Doctorem Regis Consiliarium Patriarcham Alexand. prætacta exposita
» est, præsentibus vnà cum prædictis Ducibus Rege Nauarræ Karolo, Duce
» Borbonij Comite Niuernensi filio dicti Ducis Burgundiæ, Cancellario Franciæ
» D. Arnaldo de Corbeya Milite, & quodam Milite Græco Alexio nomine; ac
» pluribus Militibus & Baronibus Consilij Regis, ac præsentibus DD. Archi-
» episcopis, Lugdunensi, Rothomagensi, Remensi, Senonensi, Bituricen-
» si, Auxitensi, Turonensi, Bisuntinensi, Episcopis Bajocensi, Lexouiensi,
» Abrincensi, Maclouiensi, Constantiensi, Parisiensi, Carnotensi, Cabillon.
» Morinens. Atrebatensi, Beluacensi, Ambian. Siluanecten. S. Flori, Aurelian.
» Andegauen. Redonen. Corisopitensi, Trecorensi, Laudunensi, Suessionensi,
» Lexouien. Magalon. Condomiensi, Conuenarum, Petragoric. Albiensi, Ro-
» docensi, Pictauiens. Aniciensi, Trecensi, S. Pontij, alijsque pluribus innume-
» rabilibus Abbatibus & Prælatis, ac Capitulis seu Procuratoribus eorundem an-
» tedictis, ac Vniuersitatum Parisiensis, Aurelianensis, Andegauensis, Magalo-
» nensis, Tolosanæ Magistris & Doctoribus sacræ paginæ & vtriusque Iuris in
» copiosa multitudine, *Rectore Parisiensis Vniuersitatis*, cum Decanis & Procurato-
» ribus singularum Facultatum, nomineque Regio dicta causa conuocationis
» aperta, videlicet ad consulendum Regem, an pro executione viæ Cessionis fa-
» cienda sit substractio particularis obedientiæ, id est pecuniarum, subsidiorum
» & prouisionis Episcopatuum, Dignitatum ac aliorum Beneficiorum per Pa-
» pam conferri solitorum, an totalis esset obedientia substrahenda, vt maturius
» securiusque quisque posset secundum suam conscientiam iudicare, consulere-
» que Regem pro dicti extirpatione schismatis. Sex ex vna parte viri Notabiles
» pro parte negatiua proponenda, scilicet quod neutram substractionem facere
» licet, decet & expedit, Deputati sunt: qui vt melius materiam ad Papæ bene-
» placitum aperirent, de eius amicitia & promotione familiarissimi electi sunt, vi-
» delicet Archiepiscopus Turonensis, Amedæus de Brolio Decretorum Doctor,
» Episcopus Aniciensis Doctor similiter, Episcopus S. Pontij Doctor similiter
» Decretorum, Abbas S. Saturnini Tolosa. Decretorum Doctor F. Petrus Emi-
» larij Iacobita Magister in Theologia Tolosæ, D. Ioannes de Costa legum
» Doctor Tolosæ. Pro parte autem altera affirmatiua videlicet quod facienda
» erat totalis substractio, aut particularis defendenda, totidem viri prouidi &
» scientifici Electi deputati sunt; videlicet Simon Cramaut Decretorum Doctor
» supra nominatus habens Episcopatum Carcassonensem in Commendam. Ioan-
» nes Canardi Licentiatus vtriusque Iuris disertissimus homo, Episcopus Atre-
» batensis. Petrus Regis Decretorum Doctor, Abbas S. Michaëlis in periculo
» maris. Ægidius de Campis de Rothomago. Io. Breuiscoxæ, & Petrus Plaoul,
» viri prouidi & honesti Doctores in Theologia Parisius: & in hac materia vnio-
» nis Ecclesiasticæ eruditissimi. Eisque parte Regis dictum est, vt omnes & sin-
» guli vnius partis collatione adinuicem habita pro sua parte liberè per ora trium
» ex eis dicerent & proponerent omnia, quæ pro eorum positionibus fulciendis
» facerent aut quomodolibet facere possent, itavt amplius discuti materiam non
» oporteret. Concluso quod per Regem in materia capi posset ad honorem Dei &
» Ecclesiæ suæ sanctæ.

Præmissis itaque sic vt præfertur dispositis die Mercurij 29. dicti mensis Maij « præsentibus supradictis in aula Reformationum supra Sequanam in Palatio Re- « gio, vniuerso cœtu congregato, pro parte negatiua declaranda, quod non de- « bebat Benedictus compelli ad Cessionem per substractionem totalem, aut « particularem, proposuit Petrus Ranati Decretorum Doctor supradictus Epis- « copus S. Pontij, & qui vt ab aliquibus asseritur à Papa instructus & eius partem « seu obedientiam defendendam modis & diuersis medijs & mirabilibus speciali- « ter missus dicebatur, in effectu proposuit quæ sequuntur protestando, præmit- « tendo & concludendo; sequitur protestatio.

Petrus Ranati.

IMprimis protestor quod omnia quæ dicturus sum, intendo dicere salua fide « Catholica, determinatione, correctione, & emendatione D. Benedicti di- « uina prouidentia Papæ XIII. sacrosanctæ Rom. Ecclesiæ, cum honore & glo- « ria Christianissimi Principis D. nostri Francorum Regis, cum honore & reue- « rentia D. Regis Nauarræ præsentis, DD. Ducum Præsidentium, & aliorum « de genere Regio, Consilij Regij, & Reuerendissimorum Prælatorum Archi- « episcoporum, Episcoporum, Abbatum, *Vniuersitatum*, Capitulorum & om- « nium aliorum quoruncunque. Quod etiam in iniuriam cuiuscunque nihil in- « tendo dicere, nisi in quantum veritas me astringit & materia requirit. «

DICEBATVR ALITER PETRVS RABANVS EPISCOPVS S. PONTIJ BENEDICTI LEGATVS.

Item præmittitur quod D. Clemens VII. fuit verus Vicarius Iesu Christi, « verus Papa & verus Episcopus Rom. vt patuit per Depositiones Iuratas DD. « Cardinalium & Determinationes Regum Franciæ, Hispaniæ, Aragoniæ, Sco- « tiæ, Prælatorum, *Vniuersitatum Studiorum*; talisque quandiu vixit, habitus fuit « & reputatus: nec est reuocatum in dubium. Quo sublato de medio D. Bene- « dictus XIII. concorditer electus fuit verus Papa per habentes potestatem, quod « D. noster Rex & alij per suos solennes Ambaxiatores reputauit & reputat; quo « præmisso de substractione totali ponuntur 3. Conclusiones. «

Prima Conclusio est in his quæ non sunt contra Generalem Ecclesiæ sta- « tum, Ius naturale, vel diuinum, Romano Pontifici est obediendum, quamuis sit « contra Ius positiuum & aliquibus graue & onerosum. Probatur. patribus Car- « nalibus est obediendum ad Coloss. 3. c. ergo fortius, spirituali. ad Hebr. 10. c. « C. qui resistit, &c. «

Item qui non obedierit Principi morte moriatur. c. si quis, &c. «

Hanc Conclusionem probat decem rationibus quibus supersedeo. «

Secunda Conclusio est. Papæ etiam apertè malo in vita & moribus, quandiu « est Papa, obediendum est. Probatur per dictum Apostoli Petri c. 2. obedite Præ- « positis vestris non solum bonis & modestis, sed etiam discholis. 2. Per dictum « Christi, Matth. 23. super Cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi, &c. « sequitur; quæ dicunt facite, quæ faciunt, facere nolite, &c. «

Tertia Conclusio est. Papæ etiam de hæresi accusato obediendum est ante « sententiam: & qui ante recedunt, sunt schismatici. Probatur per §. Hinc etiam, « iuncta gloss. 17. dist. vbi Symmachus fuit de hæresi accusatus, aliqui recesserunt « ante tempus ab eo, dicit textus quod schisma fecerunt C. nonne 8. q. 4. «

Item si Papa de hæresi accusatus spoliatur, restituendus est, aliàs daretur « occasio malignandi, &c. «

Restat probare quod non est facienda particularis substractio: pro quo po- « nam tres Conclusiones «

Prima Conclusio est. Romano Pontifici in Collationibus & Prouisionibus « Episcopatuum, Prælaturarum, Dignitatum & aliorum Beneficiorum est obe- « diendum. Probatur per primam Conclusionem supra positam: quia hoc non « repugnat Iuri naturali vel diuino, aut statui vniuersalis Ecclesiæ. «

Hanc quoque Conclusionem plurimis fulcit rationibus quæ in actis illius « Concilij fusè deducuntur. «

Secunda Conclusio est. Romano Pontifici pro necessitatibus Ecclesiæ Rom. « est obediendum in vacantibus & annatis Episcopatuum & Beneficiorum alio- « rum. Probatur per 1. conclusionem, quia hoc est contra Ius diuinum, &c. Nec «

» mirum si Dominus non ista præcipiat quoniam ipse non incepit, sed Ioannes 22.
» Item certum est quod ordinarius collator fructus vacantis Beneficij potest
» reseruare pro certo tempore ex causa, ergo & Papa à fortiori, &c.
» Tertia Conclusio sequitur ex prædictis, quod Romano Pontifici in procu-
» rationibus quas certo modo sibi reseruat, est obediendum, quia hoc non est con-
» tra Ius naturale, diuinum aut vniuersalem Ecclesiæ statum.
» Hanc Conclusionem confirmat diluendo quædam argumenta quæ solebant
» contra afferri, aut saltem quæ potuissent aduersarj. De Vniuersitate Parisiensi
» sic habet. *Quod allegatur quod ad hoc* est Parisiensis *Vniuersitas* (scilicet ad sub-
» stractionem particularem) *Audiui à valentibus viris etiam de Vniuersitate, si placeret*
» *Regi scrutari vota* singulorum, *non reperiretur* media, *aut tertia pars pro aliquali sub-*
» *stractione.* Et post solutionem illorum, sic legitur in actis.

Iacobita.

» STatim *completa præmissa propositione surrexit pro eadem parte fulcienda Frater*
» *supra* nominatus Iacobita & proposuit in forma quæ sequitur. 1. Protestan-
» do & inde concludendo. Protestatur vt D. S. Pontij affirmatiuè & negatiuè.
» Et vltra quod non intendit aliquid dicere contra viam Cessionis.
» Prima Conclusio est. Christiano non est licitum cogere Papam ad ceden-
» dum & resignandum. Probo sic. Nulli Christiano licitum est cogere Papam ad
» absoluendum subditum à Iurisdictione sui Episcopi, aut Episcopum à iurisdi-
» ctione sui superioris. Ergo, &c. Consequentia est bona. Assumptum est B.
» Bernardi, qui dicit, extorta licentia, non est licentia, sed violentia.
» Secunda Conclusio non licet, nec expedit Ecclesiæ Gallicanæ substrahere
» obedientiam Domino nostro in his quæ pertinent ad officium Cathedræ. Pro-
» batur; non licet Ecclesiæ Gallicanæ dicere vnam truffam mendosam etiam pro
» vnione Ecclesiæ. Ergo non licet obedientiam substrahere.
» Tertia Conclusio, maius esset peccatum nostrum non præstare obedientiā D.
» nostro Papæ quàm Roman. Schismaticorum ad obedientiam nostram nullo mo-
» do venientium. Probatur. Infidelitas Christianorum hæreticorum est maius
» peccatum intensiuè quàm Paganorum qui nunquam gratiam Baptismi recepe-
» runt. Et Ratio est, quia magis peccat qui non implet quod promisit, quàm qui
» nihil promisit, &c.
» Quarta Conclusio, non apparet ex Responsionibus datis per Papam quod
» Papa renuerit viam Cessionis. Et dato hoc, non sequitur quod sit Schismaticus.
» Probatur; non apparet ex Responsione primæ Bullæ quæ fortius vrgere vide-
» tur, quia ibi non est expressa negatiua: nec sequitur ex Contentis in ea; quia
» licet videatur dicere, illa responsio quæ ex acceptatione viæ Cessionis sequere-
» tur inconueniens. Et ex hoc non sequitur quod ipse refutauerit; quia non ne-
» gamus omnia ex quibus sequuntur inconuenientia, &c.
» Quinta Conclusio est, dato non concesso quod D. nostri Papa cedere tene-
» retur & Cessionem facere recusaret, hæreticus non esset, aut schismaticus. Pro-
» batur; quia ad hoc quod quis sit hæreticus, duo requiruntur, videlicet error in
» intellectu contra fidem & pertinacia in opinione & voluntate: modo in casu
» isto esset possibile quod D. Papa negaret viam Cessionis, & tamen non erraret,
» nec esset pertinax, &c.
» Sexta Conclusio, licet inter laudabiles conditiones quas habet via Cessionis
» habeatur quod sit breuior & facilior quàm quæcunque alia via declarationis,
» non sequitur, Papa præsentat viam prolixiorem & difficiliorem: ergo est fau-
» tor schismatis. Probatur, quia via gratissimæ dimissionis peccati primi Parentis,
» si Deo placuisset, erat breuior & facilior quàm incarnatio & Passio Christi. Et
» tamen non propter hoc per viam gratissimæ dimissionis, sed Incarnationis &
» Passionis Christi fuit peccatum remissum, &c.

Ioannes de Costa Legum Doctor Tolosæ. Die Iouis 30. Maij.

SVbsequenter die Iouis 30. Maij immediatè sequenti pro eadem parte fulcienda D. Ioan. de Costa legum Doctor Tolosæ proposuit quæ sequuntur, præmittens protestationes in forma vt Dominus Pontij, quas hîc causa breuitatis omitto. Sic ille præmisit. Quia ab aliquibus Domino nostro substractionem esse fiendam pro eo quia asseritur, ipsum esse periurum, pertinacem & dubitatum; ideo ostendetur contrarium. Et 1. suppono Cedulam Conclauis quæ tria continet in effectu. 1. Videlicet promissionem & iuramentum de prosequendo pacem & vnionem Ecclesiæ omnibus vijs & modis vtilibus & accommodis. 2. Quod etiam vsque ad Cessionem de Papatu faciendam. Et 3. ad hoc appositam conditionem, scilicet si DD. Cardinalibus qui nunc sunt, vel erunt in futurum; de his qui nunc sunt, vel maiori parti eorundem hoc pro bono Ecclesiæ ac vnionis videatur expidere.

Item suppono quod DD. Cardinales asseruntur fecisse declarationem & requisitionem D. nostri Papæ vt alijs vijs dimissis acceptaret viam Cessionis.

Item suppono quod declaratio qua declarauerunt Papam ad viam Cessionis teneri, fuit facta Papa inconsulto & non vocato.

Item suppono quod DD. Cardinalibus per Cedulam & non aliunde data fuit potestas dictam declarationem faciendi.

His præmissis probatur quod non sit periurus. Vbi aliquis promittit stare arbitrio, standum est quando tenet pronunciatio, aliàs non. Patet quia vbi arbitrium non tenet, submittens nullo modo adstringitur. 1. Diem proferre. ff. de arbit. sic est in proposito: quod nullum est arbitrium, probatur; nam certum est quod arbiter tenetur pronunciare parte præsente & vocata, &c. At Dominus N. non fuit vocatus nec præsens. Ergo, &c. Ex prædictis apparet quod D. N. Papa non est periurus, quia nunquam refutauit Cessionem, vt patet in eius Responsionibus, per quas etiam apparet quod obtulit viam Iustitiæ & rationalem quâ discussâ & tentatâ dicit se omnibus vijs & modis procurare pacem & vnionem.

Item in tertia sua responsione declarauit se nolle derogare Cedulæ Conclauis in qua Cessio continetur, & eam non refutat. Et postea iterum obtulit viam Compromissi taliter qualificatam, quod continet viam Concilij Generalis implicitè, & etiam Cessionis voluntariæ. Et illa est via Iuris & Iustitiæ declaratiua per quam reddetur Ius illi qui habet. Et etiam obtulit istam Rex Arragonum, &c. Ex prædictis sequitur quod D. noster non est pertinax, quia non est periurus, vt est dictum & probatum, & offert bonam viam pro pace & vnione Ecclesiæ consequenda, &c.

Et quia asseritur substractio fienda D. N. Papæ, quia dubitatus est & dubiam habet Iurisdictionem propter contendentem qui possessor est pro maiori parte & fuit possessor pacificus. Mirum hoc dicendum à Clericis; quoniam qui in dubio habet Iurisdictionem, sibi est obediendum. Nam Iudex habet cognoscere an sua sit Iurisdictio, &c.

Item si propter dubitationem partis aduersæ obedientia esset substrahenda, sequeretur magnus error; quia certum est quod per Indictionem belli res efficitur dubia, & etiam per negationem, l. 3. &c.

Eadem die 30. *Maij, Symon Cramaut Patriarcha Alex. Decret. Doct.*

GAllicè dixit, vt intelligeretur à Principibus qui aderant. At is à quo hæc excerpo, in Latinum vertit hoc modo, & partem affirmatiuam defendit. PRO SVBSTRACTIONE TOTALI.

Illustrissimi Principes venio ad aperiendum materiam, ad quam Deputatus sum, videlicet an via Cessionis per Regem & Clerum Franciæ electa & quod plures Reges, scilicet Angliæ, Hispaniæ debitè practicari possit per substractionem obedientiæ. In primis præsuppono pro veritate animarum & vnitate fidei conseruanda, necessarium esse habere vnum Papam: & qui contrariam diceret, hæreticus diceretur. Nunc proh pudor! Christianitas est indiuisa:

» quia quidam dicunt Bonifacium Vicarium, alij Benedictum. Et ex ista diuisio-
» ne sequuntur plura inconuenientia, quia alter sine dubio est schismaticus & ad-
» hærentes eidem plures: modo acta à schismaticis nulla sunt ipso iure, &c. Et ex
» istis sequuntur errores in populo, & plures simplices decepti: quia aut ipsi, aut
» nos decepti sumus; nec sufficeret dies ad enarrationem scandalorum, &c. Nec
» mirum quia lex Mahometi fuit introducta propter contendentiam de Papatu
» & schisma Græcorum propter nimium Dominium quod voluerunt forsan ha-
» bere Papæ supra Patriarcham Constantinopolitanum, vnde & Patriarchatus
» proh dolor! perditi sunt, &c.

» Item suppono pro notorio & confessato etiam per Aduersarium quod D.
» nostro Clemente defuncto Cardinales, ex quibus tunc erat vnus D. Benedi-
» ctus videntes inconuenientia prædicta & alia ex schismate prouenientia, paci
» Ecclesiæ prouidere volentes, percipientes prosequutionem dictæ Pacis quam
» in Clemente viuente inceperat D. noster Rex, omnes & singuli iurauerunt
» secundum formam Cedulæ, cuius tenor sequitur, & eidem se subscripserunt.

» Nos omnes singuli S. Rom. Ecclesiæ Cardinales Congregati, &c. nos supra retulimus; sic multas rationes pro parte affirmatiua congerit, contrariasque fusissimè dissoluit.

Petrus Regis Abbas S. Michaëlis in periculo maris. Die Veneris 31. Maij.

» Consequenter die Veneris sequenti illa mensis Maij, Petrus Regis Abbas
» S. Michaëlis in periculo maris Decretorum Doctor Parisius ibidemque
» Regens vir studiosissimus pro eadem parte affirmatiua dicenda per Regem,
» Consilium & deputatos in Gallico, aut lingua materna Normanica effectualiter
» proposuit quæ sequuntur. Ea tamen in Consilio pro meliori & breuiori in lati-
» num prout fidelius potui, reportaui.

» In prosecutione, inquit, huius materiæ hunc ordinem obseruabo. 1. Pro-
» testabor. 2. Ponam tres Conclusiones quas probabo: ex quibus respondebo
» ad ea in contrarium allegata. In primis protestor vt D. Patriarcha, quod illa quæ
» dicam, solum dicam ad aperiendum materiam, &c.

» 1. Conclusio est quod omnis Catholicus tenetur ad reducendum Ecclesiam
» ad obedientiam vnius Rom. Pontificis, extirpando omnia contraria & remo-
» uendo impedimenta. Probatur quia in hoc pendet salus totius Christianitatis
» & Ecclesiæ. Et specialiter ad hoc tenetur Papa, quia ad hoc habet à Deo po-
» testatem, scilicet ad ædificationem Ecclesiæ. Ideo si contrarium faciat, aut sit
» negligens, tenetur de damnis & inconuenientibus hac occasione euenien-
» tibus, &c.

» 2. Conclusio est. Licitum est, aptum & necessarium vnioni Ecclesiæ sub-
» strahere obedientiam & dependentia, id est, Collationes Beneficiorum, proui-
» siones dignitatum & annatas, seu procurationes & similia. Probatur & 1. no-
» tatur factum. Verum & notorium est quod D. Papa misit Ambaxiatores erga
» Regem Romanorum ad impediendum viam Cessionis. Hoc vidi legatus pro
» tunc ibidem existens pro parte D. nostri Regis, viderunt & omnes quotquot
» voluerunt videre, nec aliqua tergiuersatione celari potest.

» Item cum fui ad Arragoniam pro facto Ecclesiæ ex parte Regis, Legati Pa-
» pæ publicè dogmatizauerunt, quod D. N. Rex non volebat habere Papam nisi
» Gallicum. Postquam autem alij Legati Regis & ego requisiuimus Regem Ar-
» ragoniæ quod acceptaret Cessionem se conformando alijs, Episcopus Zabu-
» lensis ibidem pro parte Papæ existens publicè dixit quod Papa nunquam acce-
» ptaret, & quod de hoc protestabatur. Et vltra hoc dixit D. Iunianus ibidem
» similiter pro parte Papæ existens, quod D. Rex, Duces, Vniuersitas & Almanni
» non erant concordes in hac prosecutione & quod impediebant vnionem. Ite-
» rum vt prius requisiuimus dictum Regem. Respondit quod Papam de hac viâ
» sommauerat acceptanda, & requisiuerat vt acceptaret viam Cessionis: & quod
» ipse refutauit & erat ad eam indispositus, & alia plura quæ hîc non opus est
» recitare. Ex quo apparet quod Papa per se & per suos satellites impedit viam
» Cessionis notoriè: ergo fautor est schismatis, nutritor & pertinax quia continuè impedit.

impedit. 2. Notatur quod via Cessionis est sola sufficiens ad schisma terminandum & conscientias pacificandum; nec oblata plenè est alia sedatiua schismatis. Patet per determinationem primi Consilij Regis in hac materia.

3. Conclusio est. Supposito quod per Regem non fieret substractio totalis obedientiæ, deberet fieri particularis substractio Collationum Beneficiorum & pecuniarum annatarum & perturbationum. Et pro euidentia Conclusionis notatur primò quod in primitiua Ecclesia fuit constitutum, quod Electio Episcoporum & Abbatum pertineret ad Capitula & Conuentus, ordinatumque est per Concilia, quod Confirmatio Episcoporum ad Archiepiscopos, & Collatio Beneficiorum ad Episcopos & Diœcesanos pertineret. Nam & hoc ordinauit Christus Apostolis §. 1. dist. 21. Et hoc fuit obseruatum mille ducentum annis & amplius. Ex quo videtur quod licet Papa hoc vsurpauerit, hæc tamen vsurpatio est contra bonam & debitam politiam; quia non est in potestate solius hominis tantum populum gubernare & Beneficijs omnibus debitè prouidere. Ratio huius est. Non debet prouideri Beneficijs nisi de personis notis; modo Prælati magis cognoscere debent promouendos quàm Papa, &c.

Die Sabbati 1. Iunij. *Ludouicus de Tignonuille.*

Consequenter die Sabbati 1. Iunij præsente cœtu vniuerso dixit D. Ludouicus de Tignonuille miles armatæ militiæ, ac vir literatus, quòd cum ipse causâ Legationis iret cum alijs Legatis Regis Aragoniam pro facto vnionis Ecclesiæ, transijt per Auinionem, ibique Papam visitauit qui ab eo petijt de nouis Regis & Regni: qui quidem miles cum Papæ nihil diceret nisi quod Rex & Domini, Domino concedente erant benè dispositi, Respondit D. Benedictus, *Credit Rex facere quod cedam, non certè faciam; vult facere substractionem, faciat debitum in suo Regno, faciam in meo quod debebo.* Et finaliter quod antea se permitteret excoriari quam cederet; recessitque ab eo dictus D. Ludouicus, qui cum venisset Aragoniam, accessit ad quendam magnum Dominum Regni Aragoniæ & sibi præsentauit literas Credentiæ ex parte Regis; audiuitque eum dictus Dominus patienter, recitauitque dicto militi diligentiam Regis & DD. in prosecutione vnionis, deliberationem Concilij Prælatorum & Vniuersitatum ad viam Cessionis. Requisiuitque dictum Dominum vt cum Rege vellet ad eam laborare. Qui quidem Dominus miles Aragoniæ respondit quod via erat sancta & bona, erat tamen difficilis quoad Contendentes quod non vellent in hoc concordare; dixitque vltra quod in partibus illis erant multi corrupti per pecunias & dona; Quodque nulla erat alia via practicandi Cessionem nisi per substractionem obedientiæ. Et ad hoc prosequendum Domino Regi obtulit corpus & bona; vlterius dixit quod hac de causa accederet ad Regem Aragoniæ Dominum suum, nisi fuisset sibi mandatum quod ad eum non iret, nisi esset de parte Papæ, scilicet contra viam Cessionis.

Ægidius de Campis de Rothomago Magister in Theologia.

Statim ijs dictis surrexit M. Ægidius de Campis Magister in Theol. famosissimus & Regis Consiliarius, eandemque partem affirmatiuam quibusdam præmissis defendit. Et eorum qui pro parte negatiuâ erant, rationibus respondit. Qui cum absoluisset, negatiuæ partis fautores replicarunt & duplicarunt, rationesque rationibus opposuerunt totis tribus, aut quatuor consequentibus diebus. Die verò 7. Iunij *Rector Vniuersitatis Paris. supplicauit* DD. *Præsidentibus & vniuersis* adstantibus ac præsentibus, *vt dignarentur Vniuersitati concedere vnam audientiam, vt* ibidem dicitur, ad proponendum aliquam materiam Concilij tangentem; quemadmodum superioribus Concilijs concessum fuerat. Admissa est supplicatio per organum D. Cancellarij supra nominati: & ad prædicta proponenda dies Vniuersitati assignata fuit proxima, die Veneris 7. Iunij. Quâ die M. Petrus Plaoul Magister in Theologia famosissimus nomine Vniuersitatis perorauit in lingua materna; pro substractione particulari & totali, hoc modo. M. Petrus Plaoul.

» Propitius ſit Nobis Deus; Non eſt nobis vtile relinquere legem & Iuſti-
» tias Dei vt eamus altera via. Scribitur 1. Machab. c. 2. verba iſta metuendiſſimi
» Domini mei faciunt ad propoſitum per hunc modum. Antiochus Rex tenebat
» Ieruſalem & populum Iſraël in ſubiectione & fecit in Ciuitate eleuari Idolum,
» publicari & præcipi vt vnuſquiſque veniret ad adorandum Idolum, & inducti
» ſunt plures Iſraëlitæ ad hoc: aliqui per pecunias, aliqui per minas. Mathatias
» autem & filij eius non ierunt adorare: quod audiens Antiochus miſit ad eum
» legatos pro inducendo vt adoraret. Legati autem crediderunt inducere Ma-
» thatiam promiſſione tali. *Tu eris amicus Regis & amplificabit te auro argento &*
» *multis muneribus*, &c. Mathatias amicus Dei non conſenſit, ſed reſpondit,
» vt ſupra in themate. *Propitius ſit nobis* Deus, *&c.* Ad propoſitum omnes amici
» Dei & pacis Eccleſiæ qui eam deuotè proſequuntur, vt Domus Franciæ, Cardi-
» nales, Prælati & Vniuerſitas: ſi eis offerantur munera, aut inducantur nunc
» reſpondere debent vt Mathatias, *Propitius ſit nobis Deus, &c.* Et antequam
» vltra procedam ad propoſitum, præmitto excuſationes, 1. propter præſentiam
» tantæ nobilitatis vt Domus Franciæ, & tanti Collegij, vt Prælatorum, Docto-
» rum & Literatorum virorum, & præcipuè eorum qui materiam tractauerunt
» profundiſſimè.

» Item etiam præmitto excuſationem propter materiæ arduitatem & altitu-
» dinem natura ipſa reſpicit quodammodo totam felicitatem noſtram, in qua vt
» videtur modicum capi poteſt, quoniam dicit Ariſtoteles, veritas non æquè
» citò vt falſitas cognoſcitur. Schiſma autem præſens eſt taliter radicatum &
» conditionatum, quod à tempore Chriſti caſus ſimilis non eſt viſus. Et licet
» per Canones Eccleſiæ & iura caſus ſoleant decidi cum in Iure ſcripti, aut ſimi-
» les inueniuntur. Iſte tamen caſus, aut ſimilis totaliter non reperitur in Iure; nec
» etiam reperitur remedium & medicina: imò qui aliquando caperet canones ad
» literam, perpetuaret ſchiſma, propter hoc ad remedium habendum & propter
» altitudinem materiæ oportet recurrere ad principia & media Extraordinaria
» Vniuerſalia & Generalia, naturalis videlicet Iuris & diuini; ex quibus pendent
» particulares Conſtitutiones; nam Caſus præceſſerunt conſtitutiones particu-
» lares. *Et quia Mater* pulcræ dilectionis Vniuerſitas, in qua ſunt Doctores iuris
» Diuini, naturalis & Canonici, materiam iſtam reſoluit ad talia principia, eî
» magis credendum videtur. Et 1. propter multitudinem Doctorum. 2. Propter
» ordinariam affectionem quam habet; nam affectio, amor & odium peruertunt
» Iudicium. Affectio enim Vniuerſitatis ordinata clarè apparet, quia non ſequi-
» tur proprium commodum, ſed vniuerſalis Eccleſiæ Ieſu Chriſti. Et hoc appa-
» ret, quia Papa dilexit Vniuerſitatem cum fuit electus. Et hoc ſciebat Vniuerſi-
» tas. Vniuerſitas autem ne propter priuatum publica Eccleſiæ vtilitas & proſe-
» cutio impediretur, noluit facere rotulum; ſed etiam pro proſecutione Eccle-
» ſiaſticæ vnionis propria bona & ſuorum ſuppoſitorum expoſuit: vt patet per
» Ambaſſiatas iteratas ad Almaniam, ad Angliam & Hiſpanias: & hoc eſt ma-
» nifeſtum. Ex quo apparet eius bona affectio.

» Vniuerſitas autem ſemotis cunctis inordinatis affectionibus hanc materiam
» 18. annis vel circiter examinauit: ex quo videtur præferenda illis qui non ita
» materiam cognouerunt, aut ſunt affectati propter Beneficia, aut refutata. Quia
» autem hoc dictum eſt per D. S. Pontij quod Vniuerſitatis tertia pars non erat
» pro ſubſtractione, &c. non eſt verum. Scio quod fui vbi in Vniuerſitate tracta-
» ctum eſt; ſcio quod nullo reclamante concluſa fuit *Via Ceſſionis:* concluſa etiam
» fuit particularis ſubſtractio, vt apparuit in alio Concilio: & mihi eſt iniunctum
» quod proponam pro totali quæ ſequuntur. Ideo DD. Reuerendi & Metuen-
» diſſimi Principes, videtur quod Dominus S. Pontij deberet authores huius fal-
» ſitatis nominare. Et quod proponeretur ſubſtractio totalis, habetur inſtru-
» mentum de concordia Facultatum, *Rector teſtificatur.* Idem *Decanus Theologiæ.*
» Idem *Decanus Decretorum.* Idem *Decanus Facultatis Medicinæ.* Et ad idem 4.
» *Procuratores Nationum Franciæ, Picardiæ, Normaniæ, Angliæ* facientes Faculta-
» tem Artium. Et antequam vlterius procedam, proteſtor quod illa quæ dicam,
» non intendo dicere, & intendo non dicere contra fidem Catholicam & Eccle-
» ſiæ determinationem, eiſque ſubmitto & omnibus quorum intereſt corrigere

submitto etiam DD. de Domo Franciæ præsentibus, DD. Prælatis & Colle- «
gio præsenti. Idem protestor & iuro in conscientia mea testemque Deum in- «
uoco, quod ea dicam sine odio & fauore inordinatis cuiuscunque. Ante enim «
istam prosecutionem eram in gratia Papæ: & hoc scio, & eum dilexi & diligo; «
magis tamen Ecclesiæ teneor. «

Item protestor quod quæ dicam, de præcepto Vniuersitatis dicam; & si di- «
cam aliquid malè sonans contra Papam, non dicam nisi quod materia requirit. «
Protestor finaliter propter idioma, si non benè Gallicum loquar, me haberi «
excusatum. Et hoc supplico metuendissimis Dominis meis, & omnibus his «
præsentibus me etiam patienter audiri. «

Venio ad Propositum. Difficultas est, de qua hîc agitur. Vtrum licitum «
sit substrahere obedientiam totalem, aut particularem. 2. Vtrum expediat. «
3. Vtrum necessarium est. Responsio autem affirmatiua tertij includit vtrum- «
que duorum dubiorum. Dico igitur quod est necessarium; & quod de neces- «
sitate salutis sub pœna peccati mortalis & damnationis oportet substrahere; «
licet igitur & expedit. Et pro huius deductione ponam aliquas propositiones. «

Prima Propositio est quod sicut pax Ecclesiæ est vita & constructio Eccle- «
siæ; sic schisma est mors & destructio Ecclesiæ. Probatur prima pars, quia lex «
I. C. & eius præcepta, Incarnatio, Passio, Resurrectio, Ascensio, Missio sancti «
Spiritus, sacramenta Ecclesiæ, fides, Caritas, spes & similia, sunt omnia pro- «
pter pacem ordinata, & sine ea viuere non potest, sicut fides sine caritate mor- «
tua est. Et quod omnium pax sit finis, tangit Apostolus ad Galath. 6. cap. «
Quicunque hanc Regulam secutus fuerit, pax super illos. Et alibi. *Pax multa dili-* «
gentibus legem tuam. Et ad hoc denotandum; quando Christus rupit schisma «
Adæ & dedit pacem Ecclesiæ in sua benedicta natiuitate canebant Angeli, «
Gloria in altissimis Deo & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Secunda pars «
probatur; quod schisma est mors Ecclesiæ, quia schisma tollit pacem & con- «
cordiam quæ est vita Ecclesiæ vt est dictum. «

Item probatur per dictum Christi, *Omne Regnum in se diuisum desolabitur.* Ex «
qua Conclusione sequitur collorariè quod schisma est æquè mala, aut peior «
dispositio in Ecclesia, sicut Idololatria, aut priuata hæresis. Patet quia est «
mortificatio & destructio Ecclesiæ, quod est peius quàm priuata hæresis. Et «
quod Idololatriæ comparetur, hoc ponit in Epistola Dionysius Episcopus «
Corinthi ad Nouatum, vbi dicit quod pro vnitate Ecclesiæ & tollendo Schisma- «
te debet Christianus se exponere martyrio sicut pro Idololatra. «

Item si Papa teneret quod Spiritus non procederet nisi à Patre, & in residuo «
benè crederet, non faceret tantum præiudicium, nec tantum læderet Eccle- «
siam: sicut Ecclesiam lacerando & diuidendo ab inuicem Christianos in Sacra- «
mentis quantum in se est & pro sui Iuris credulitate, aut adhærentia sicut nunc «
facit Papa; quod apparet; nam ipse habet modum iustum & bonum viuendi; «
& per eum stat: igitur magis lædit Ecclesiam quàm si teneret vt est dictum. Et «
ex isto sequitur Conclusio supradicta quod substrahenda est obedientia. Nam «
Mathatias facta responsione Legatis Antiochi statim interfecit videns adoran- «
tem Idolum non exspectando sententiam aut processum. Ex quo apparet quod «
in tali casu & tam graui non debet exspectari sententia aut processus. «

Item Phinées interfecit Iudæum qui contra legem mœchabatur cum Extra- «
nea, nec exspectauit Iudicum sententiam, aut processum. Et sic videtur quod «
Papæ de facto obuiandum est & se opponendum tanquam illi qui violenter «
tenet Ecclesiam spoliatam. Et per hoc soluuntur omnes rationes & Iura DD. «
de contraria parte quæ faciunt mentionem de sententia, aut processu. «

2. Propositio est, obligatio quæ nos adstringit ad pacem est maior quam «
sit post obligationem quâ sumus Deo obligati ad eum sine medio diligendum. «
Probatur quia ista continet omnes obligationes secundi præcepti de diligendo «
se & proximum, quia ista continet illam de prosequeudo pacem Ecclesiæ. «

3. Propositio est. Via Cessionis nobis præcepta est ad prosequendum iure «
diuino, vel sic, nos sumus obligati lege diuina ad procurandam vnionem, igitur «
& Papa maximè. Consequentia tenet, quia Regula est, quod qui tenetur «
ad conclusionem, tenetur ad medium. Ex quo sequitur quod refutatio viæ «

» Cessionis est peccatum mortale, scandalum & destructio Ecclesiæ. Quod non
» sit alia via D. Rex supponit, & aliàs in primo Concilio probatum est clarè, &
» in speciali, via Papæ supposito quod aliàs de se esset bona, non tamen nunc &
» circunstantijs Schismatis consideratis, & sic non est medium pacis, sed clarè
» inutilis & non sequenda.
» Item sequitur quod refutatio viæ Cessionis est schismatica, nutrimentum
» Schismatis & destructio Ecclesiæ. Patet per prædicta & etiam facta & requisi-
» tiones supra per alios Dominos meos recitatas. Ex quo sequitur quod Papa
» videtur dicendus schismaticus. Probatur; nam Papa habet medium sanctum,
» iustum & cunctis Christicolis gratum ad ponendum vnionem & non vult reci-
» pere, & per hoc Ecclesia recipit diuisionem. Igitur ipse voluntariè est causa
» schismatis. Ex hoc sequitur quod non est sponsus, seruus aut fidelis Christo,
» nec sibi tenet fidelitatem: Patet quia cum effectus fuit Papa, Ecclesiam vnien-
» dam recepit; & facit totum contrarium. Imò potest dici quod diuidit Chri-
» stum quantum in se est. Nam Ecclesia est vnum Corpus mysticum, cuius Chri-
» stus est caput, & persecutiones Ecclesiæ Christus sibi attribuit, quod patet,
» cum dixit, *Vado Romam iterum crucifigi.* Si igitur Papa vnionem impedit, diui-
» dit Ecclesiam à Christo & Christum ab Ecclesia. Secundò, non est Christi spon-
» sus, nam diuidit & destruit sponsam Christi sibi commissam, scilicet Ecclesiam.
» Ecclesia enim non est sponsa Papæ, sed Christi, licet sit eius custos modò. Papa
» nunc recipit pro se sibi eam, approbat & tanquam sua vult vti, & non solum vt
» suâ vtitur, sed quantùm in se est, portionem lacerat: dum Populos & Principes
» qui volunt vniri, non recipit; sed quasi sua esset Ecclesia, eius supremum offi-
» cium in Ecclesiæ perniciem nititur totis viribus retinere: & sic Domino suo &
» Ecclesiæ sponso, scilicet Christo non est fidelis.
» Item Ecclesia est hæreditas Christi, quam redemit proprio sanguine. Papa
» istam hæreditatem diuidit & dissipat; vt est dictum.
» Item victoria I. C. in Cruce contra Inimicum fuit Ecclesiæ constructio; &
» per eam Christus Ecclesiæ caput & Dominus. Vnde ista victoria fuit causa se-
» datiua schismatis, quod erat inter Deum & genus humanum & per quod schis-
» ma genus humanum erat in seruitute Diaboli: à qua seruitute dicta victoria me-
» diante est liberatum. Casus autem conuertitur per schisma. Nam per schisma
» præsens est in subiectione Diaboli. Et sic visis grauiminibus factis Christo Ec-
» clesiæ & saluti nostræ ex Papæ refutatione plus grauat Nos, quàm qui occi-
» deret corpus. Non tamen licitum esset se opponere. Idcircò visis grauamini-
» bus prædictis sicut Mathatias sine dilatione interfecit Iudæum adorantem Ido-
» lum; sic nos sine dilatione debemus nos Papæ opponere, & ab eius obedientia
» recedere; aliàs non compleremus legem Christi.
» Sequitur Corollariè quod non debet vlterius dari dilatio. Et ratio est, quia
» dare dilationem esset dare consensum iniuriæ Christi, cui fit iniuria vt est di-
» ctum: & ita omnis dilatio prohibetur lege diuina. Ex quo sequitur quod nullus
» processus est in hoc tenendus, sed statim ab eo debemus recedere; ne scilicet ei
» consentiamus qui non est fidelis, vt est dictum.
» Item sequitur quod omnes illi qui volunt impedire substractionem, sunt cau-
» sæ & fautores schismatis & quod subditi deberent ab eis recedere & eis non
» obedire, aut communicare. Et quia vt etiam dixerunt aduersarij Domus Fran-
» ciæ nunc honorem habuit, quod nunquam fouit schismaticos; si Papa est Schis-
» maticus, vt est dictum, non debet sibi obedire; aliàs obediretur aduersario Iesu
» Christi.
» Item sequitur quod si deliberata & conclusa substractione aliqui se oppo-
» nerent, Rex deberet punire, & confiscare bona eorum tanquam aduersario-
» rum summi Regis, dissipatorum Ecclesiæ & fautorum schismatis; sicut aliàs
» Rex priuauit suo Comitatu Comitem Tolosanum, quia erat fautor hæretico-
» rum. Et si Domini desisterent à prosecutione, Deus se plangeret, dicens eis
» illud Ezechiel. c. 16. non adscendistis ex aduerso nec opposuistis vos murum
» pro Domo Israël? Quod autem ab eo debeat fieri separatio, faciunt plures
» authoritates sacræ scripturæ; dicitur enim Lucæ 11 c. *Venient in nomine meo*
» *& contra me, eis ne communicetis.* Sic Papa sub nomine Christi & simultate in eius

nomen vult pertinaciter Officium Ecclesiæ contra Ecclesiam tenere ipsam diuidendo, contrarius est Christo, non est ei communicandum. "

Item dicitur Deuteron. 13. Si veniunt Prophetæ, aut alij dicentes se habere reuelationem, & prædicant contrà legem, non recipiatis, sed occidatis. "

Item B. Ioan. in Canonica sua prohibet communicari illis qui se non conformant legi. "

Item ad Titum 3. c. dicit Apostolus, post secundam & tertiam monitionem deuita, &c. "

Item Num. 16. præcepit Dominus recedi ab Dathan & Abiron quia schismatici erant. Et multæ etiam authoritates facientes ad hoc quod ex quo quis contrariatur Deo, & facit contrarium eius, ad quod ordinatur, euitandus est. "

Restat respondere ad rationes factas in contrarium per D. S. Pontij & Iacobitam. Ipsi enim in hoc & alio Consilio fecerunt fundamentum, quod non sunt facienda mala vt dubia bona eueniant, aut certa mala, vel certa bona, &c. Et hoc facit contra eos. Ista enim assumpta, *Non sunt facienda mala, &c.* est vera & Catholica: sed facit contra eos, quia via Cessionis est talis, vt est dictum, quod quilibet tenetur prosequi, & est sub præcepto eius prosecutio. Ex quo ergo Papa requisitus non vult eam acceptare, aliam viam seu modum quam requisitionis oportet practicare, scilicet Compulsionis quæ ex prædictis est sub præcepto & legis diuinæ. Compulsio autem, seu mitius remedium & melius est substractio. Igitur substractio est legis diuinæ & necessaria. Ergo eam obmittere propter quæcunque dubia euentura, esset malum facere vt bona euenirent. Ideo si dicatur, euenient scandala, respondendum est, *Non sunt mala facienda vt bona eueniant*; debemus enim nos conformare legi diuinæ, nec debemus eam propter quæcunque obmittere. Et quidquid sequatur, respondeamus vt Mathatias. *Propitius sit nobis Deus, &c.* Aliàs enim de rigore acrius contra Papam videtur posse procedi per prædicta. Et per hoc soluitur ad omnia allegata in contrarium, quando dicitur, substractione facta pacem non habebimus, nescio, Deus scit; sed verisimile est quod tandem per eam habebimus; quia si adimpleuerimus legem Christi, pax & omnia adijcientur nobis. Nam primò ad Christum debemus habere pacem & ex consequenti inter nos Christianos qui sumus eiusdem Ecclesiæ membra. Caput autem est Christus, idcirco si aliquid eueniat, respondere debemus vt Mathatias, *Propitius sit nobis Deus, non est nobis vtile relinquere legem & Iustitias* Dei, *&c.* "

Item Papa cum pacem procurat, Vicarius est, & aliàs non. Et sic si Vicarius & Dominus sunt discordes, obmittendus est Vicarius & adhærendum Deo infallibiliter, nec erimus sine capite & acephali; sed habebimus verum caput Ecclesiæ Christum. Et per hoc cum dicitur, non habebimus pacem, dico contrarium & verisimilius est. Nam nemo dubitat, quin si ab initio facta fuisset substractio, non tantùm durasset schisma: obedientia enim est causa Schismatis. Primò enim per obedientiam acquirit amicos, fautores & impeditores prosecutionis Regis & Ecclesiæ Gallicanæ quæ remouerentur substractâ obedientiâ. "

Item Almanni & alij non habent aliam viam, nisi cessionem, nec sciunt eam impugnare; vt clarè vidi in Almania & plures similiter viderunt. Ista prius fuit electa per Regem & plures eam insequuntur: & sic executio & practica debet esse prior. "

Item nisi nunc capiatur appunctuamentum pro executione Cessionis, Rex Castellæ separabit se à nobis, quia hoc ei promisimus. "

Item similiter Collegium Cardinalium quod est pro substractione. "

Item prosecutores negotij qui sunt de Vniuersitate, amplius non poterunt laborare, quia Papa contra eos procedet ad exterminium considerata eius obstinatione, & sic non debet dari dilatio. "

Item sequetur aliud inconueniens, quia si Papa habeat negatiuam, se armabit contra Regem armis quibus Rex deberet vti. "

Item pendente illa dilatione Papa per promotiones & munera forsitan ad se attrahet Pauperes: & ex hoc poterit euenire quod maior pars erit contra Regem & eius prosecutionem antea tam sanctè conclusam, quod esset maximum "

» inconueniens & scandalum in Regno. Nec valet quod dictum est per aduer-
» sarios. *Papa vult facere legationes, opus est pecunia, &c.* dico quod istæ legatio-
» nes impediunt vnionem Ecclesiæ manifestè, & substractione facta cessarent ta-
» lia impedimenta, cessantibus scilicet pecunijs: & vtinam nullas fecisset.
» Item nec valet illud quod allegauit D. S. Pontij quod præparabimus aduen-
» tum Antichristi nisi venerit discessio primum, &c. Dico quod hoc est contra
» ipsum, quia Antichristus vincet per dona & promissiones; videtur autem nunc
» casus similis docente experientia. Multi & benè noti tempore Clementis erant
» pro via Cessionis ardenter vt apparebat; mortuo autem Clemente Papa eos ad
» se attraxit per Beneficia & promotiones propter quod nunc sunt contrarij dictæ
» viæ & eius executioni, & continuè tales multiplicantur, quia vident plures se
» non posse promoueri, nisi sint de opinione Papæ ei adhærentes contra Cessio-
» nem & executionem, & sic necesse est remouere tales promotiones: aliàs se-
» queretur confusio Regni; & per tales præparatur aduentus Antichristi.
» Item dicunt Doctores multi, Nicolaus de Lyra & alij plures, quod illa au-
» thoritas nisi venerit discessio primum, intelligitur quando multi recedent à fide,
» & quasi fides peribit: & sic Papa præparat viam vt videtur; non autem per sub-
» stractionem: & ex hoc sequitur quod debet fieri substractio & debemus dicere,
» P*ropitius sit nobis* D*eus, non est nobis vtile relinquere legem & Iustitias* D*ei, &c.*
» Item ad aliud argumentum cum dicunt, inobedire est peccatum, &c. & cui
» obediemus, &c. Et allegant authoritates 1. Reg. 15. *Obedite* P*rincipibus licet dis-*
» *colis, &c.* Et hoc argumentum multum mouet simplices, qui non sunt eleuati
» in materia. Allegant etiam prædictum exemplum de peccato inobedientiæ
» Adæ primi parentis & Luciferi primi Angeli, &c.
» Ad hoc Respondeo per secundam propositionem supra positam, quia obli-
» gationi primæ est satisfaciendum. Nam etiam de Iure positiuo cum veniant duæ
» obligationes incompossibiles, maior est sequenda: obligatio autem prosequen-
» di pacem & vnionem maior est præcepto Papæ, aut Constitutione Papæ, &
» respondendum est quod magis est obediendum Deo quàm hominibus. Et hæc
» est Doctrina Petri, Act. 5. Princeps Sacerdotum prohibuit Petro ne prædicaret
» legem Christi, respondit Petrus oportet Deo magis obedire quàm hominibus.
» Sic si Rex præcepit vnum & vassallus contrarium, Regi est obediendum, sed di-
» cendum, *Propitius sit nobis Deus nos, &c.* Et per hoc soluitur argumentum de
» Iuramento Episcoporum facto Papæ de manutenendo & conseruando, &c.
» licet alij deberent solutionem: quia istud Iuramentum est introductum in fa-
» uorem Ecclesiæ: nam obligatio ad pacem Ecclesiæ & iuramentum Papæ præsti-
» tum possunt esse contraria, oportet contra vnum venire, & non est dubium
» quod magis legi Dei quàm iuramento est obediendum.
» Item quando subditus habet plures Dominos, superiorem scilicet & me-
» dium, & medius non seruat fidelitatem D. superiori, subditus Domino suo im-
» mediato obedire non tenetur, aliàs participaretur in nomine Domini & repu-
» taretur proditor. Et hoc fundatur in Iure diuino & naturali sic. Prima Dei
» institutione hominis in statu innocentiæ omnia alia, Leones, &c. sibi obedie-
» bant, sed per peccatum & inobedientiam Adæ contra Deum commissam be-
» stiæ contra eum rebellarunt. Sic in proposito Papa in obediendo superiori Do-
» mino, cui ex debito & iuramento tenetur se reddit indignum quod sibi obe-
» diatur.
» Item habemus etiam exemplum de Lucifero qui erat summus Prælatus Ec-
» clesiæ triumphantis, cæterisque Angelis datus erat vt præesset, sed propter
» inobedientiam eius erga Deum commissa, alij boni Angeli ab eo discesserunt,
» tunc verbo Domini solidati; ita quod de cætero casum aliquem non pertimes-
» cunt: hoc nempe tunc promeruerunt quando peruerso Prælato non consen-
» serunt, &c. vt dicit Augusti. in lib. Cur Deus homo c. 1. Et in hoc recessu non
» fuit processus, aut sententia: nam Michaël executus fuit vt habetur Apocal. 4.
» Item rationes quas faciunt aduersarij, procederent forte, si vnus esset Paci-
» ficus notoriè Papa in Ecclesia, quod hodie non est verum: Nam duo perni-
» ciosè contendunt, vnde dolor. Contendere autem de Papatu est maximè re-
» probatum, vnde dicit quoddam Decretum vetus, & est Isidori, oblationes

diffidentium fratrum non recipiantur, &c. Et Doctores cum de contendentibus de Papatu locuti sunt, semper in malum contendentium locuti sunt, vt v. §.10. Salisberiensis cuius tempore fuit schisma. Ipse enim optabat contendentes in marina Insula reponendos solos ad inuicem pugnaturos, &c. vt habetur in Polycratic. §. 51. c. Ex prædictis apparet responsio ad rationes, cum dicitur, *Cui obediemus, &c.* dico quod Deo est obediendum; obedientia enim quæ est virtus, debet habere bonum principaliter in respectu; sed cum est contrarietas inter Deum & Creaturam, qui creaturæ obedit, prouocat super se indignationem Dei, & ei obedire esset ei in crimine consentire, propter quod Deus contrariaretur Creaturæ, &c.

Item ad aliud, cum dicitur, *obediendum* est *Principibus, &c.* dico quod hoc non facit ad propositum. Illæ enim authoritates loquuntur in Dominis & Principibus temporalibus qui non erant Christiani, & aliquos habebant seruitores & Officiarios Christianos: isti enim Christiani fideliter obedire debent & monentur in Officijs suis, non autem in præiudicium Dei & Christianitatis. Sicut tempore Iuliani Apostatæ Imperatoris milites Christiani sibi seruiebant & obediebant ad tuitionem Populi, non autem ad impugnationem fidei aut Christianorum.

Item ad aliam rationem cum dicunt, quod non pertinet ad Regem, aut Principes seculares, aut istam Congregationem, tractare istam materiam quæ est Ecclesiastica, & allegant Exemplum de libro Reg. 1. de Oza qui fuit percussus, &c. Solum dico quod ista Authoritas intellecta facit contra eos. Oza enim non erat Laïcus, aut Princeps secularis, sed erat Sacerdos, vt dicit Glossa ordinaria. Officium autem Sacerdotis, seu Presbyteri erat sustinere arcam & in propria persona deferre. Et quia Oza faciebat Arcam deferri per bonos, & ita per alium, non per se, vt tenebatur; ideo Dominus indignatus, quia reddiderat se indignum tangere arcam, sic autem est in proposito; nam Papa qui principaliter est ordinatus ad pacem & vnitatem Ecclesiæ conseruandam, vt est dictum, contrarium operatur; & ex ipso & per ipsum durat & protelatur diuisio. Idcirco reddit se indignum regimine Ecclesiæ & obedientia, & debent Principes permittere procurare & euellere schisma, pro quo ponuntur propositiones.

Prima Propositio est, quod cuilibet Christiano pertinet prosequi viam Cessionis & ad hoc tenetur quilibet pluribus causis. 1. Obligatur quilibet obligatione quâ tenetur ad fidelitatem Christo Iesu: quando enim vident eius sponsam periclitari, prouidere debent.

Item obligantur obligatione quâ filius tenetur matri: non enim debet filius permittere matrem detrimentum recipere. Et si contra faceret, non esset naturalis, etiam si dilationem caperet.

Item etiam quilibet obligatur hoc prosequi obligatione quâ Papæ obligatur, ne salutis eius sit contemptor: per substractionem enim magis erimus sibi fideles quàm alij, cum eius salutem sicut & aliorum prosequamur. Ex quo sequitur quod quilibet tenetur prosequi toto posse & sine dilatione substrahere. Hæc autem faciendi quilibet habet authoritatem pluribus causis. 1. Dat authoritatem necessitas; qui enim vellet alicui vitam corporalem tollere, se deberet defendere: nec ad hoc requiritur sententia, aut processus: modò schisma est mors animarum; quilibet ergo se opponere debet sine processu alio Iuridico, & quantò dilatio in talibus est periculosa, tantò minus debet dilatio.

Item dat authoritatem feruor Charitatis; sicut Mathatias propter caritatem statim interfecit Iudæum adorantem, nec exspectauit Iudicium.

Item dat authoritatem lex diuina quæ præcipit Cessionem prosequi & exsequi; quod fieri non potest nisi per substractionem quæ est mite remedium, vt est dictum, cum de facto nichil sibi remouetur; & quam nisi faceremus, essemus consentientes peccato suo in Deum & Ecclesiam commisso, & essemus fautores Schismatis.

Item etiam hoc præcipit conscientia instructa & regulata secundum Doctrinam Euangelicam quæ præcipit fidelium vnionem prosequi. Ex quibus apparet quod omnibus fidelibus Christianis hoc competit.

» 2. Propositio est quod in speciali ad Prælatos pertinet & etiam ad Principes, &c. 1. Ad Prælatos quo ad eorum Officium. Nam corpora & animas habent subdita, producenda ad Paradisum. Et licet simplices non se substraherent, ipsi tamen tenentur vt salui sint; aliàs peccatum simplicium esset super Prælatos: & non debent pati subditos & oues esse in potestate lupi: ideo sine dilatione debent substrahere, ne ei communicent in crimine. Et si essent aliqui qui vellent contrarium facere, dico quod Rex Dominus non ex fidelitate quam habet ad Christum & Ecclesiam, deberet se facere partem & eos punire, vt est supra dictum; & maximè quia Rex Franciæ cum sit institutus ad pacem Ecclesiæ & impugnandum Schismaticos. Considerandum enim est 1. quod ipse incepit prosequi vnionem; nec Princeps aliquis se intromittebat: Et sic Deus videtur ad hoc ipsum inspirasse & ei specialiter commisisse: quanquam alij complures eum insecuti sunt & eum insequuntur.

» Item quod ipse Dominus Rex cœpit serpentem insidiari & contra eum bellare, & continuè obtinuit quod via sua acceptatur, & in tantum schisma diminutum est; & nisi Rex continuaret, schisma augeretur. Vnde via Regis comparari potest viæ Moysi, quæ coram Pharaone in terram proiecta erat serpens. Sic quandiu Rex viam istam in manu tenebit, ducet populum in terram promissionis, id est pacis; sed si eam dimitteret, caderet in terram & esset serpens, quoniam schisma verisimiliter perpetuaretur. Et sic patet quod ad Dominum nostrum Regem speciali priuilegio pertinet prosequi cessionem & eius executionem.

» 3. Propositio & quod ad Regem pertinet huius viæ prosecutio & executio tanquam ad Principem & ad hunc titulum, quod Princeps. Habent enim Principes authoritatem, quia potentiores: pauperes enim non possunt talia exsequi. 2. Habent authoritatem à Iure naturali & à Iure Canonico, vt Patriarcha deduxit & alij Domini mei pro ista parte proponentes.

» Item à Iure diuino: & de hoc iure allego tria exempla. 1. 3. Reg. Salomon de Sacerdotio se intromisit & deposuit Abiathar.

» Item 4. Reg. 12. Rex Ioas misit manum ad pecunias templi, fecitque argentum applicari necessitatibus Synagogæ & templi. Et si hoc licet pro materiali Ecclesia, fortiori ratione pro spirituali.

» Item aliud exemplum habetur 4. Reg. 23. vbi *Iosias* cuius tempore Ecclesia, seu templum erat destructa, & etiam Presbyteri templo non deseruiebant, primò fecit reædificari templum de pecunijs templi, & fecit etiam legem obseruari.

» Item, nam Honorius Imperator tempore schismatis Bonifacij I. duos deposuit; & post fecit Constitutionem *si Duo forte*. Ex quibus patet quampluribus modis ad Principes pertinere prouidere paci & bono publico Ecclesiæ.

» Restat Respondere ad vnam rationem Sophisticam, & de qua vt plurimum vexillum fecerunt aduersarij coram vestris metuendissimis Dominationibus scientes vos popularem tumultum. Dicunt enim quod substrahere obedientiam Domino nostro Papæ esset dare occasionem subditis, seu Popularibus non obedire Principibus, seu eorum Dominis temporalibus: ex quo sequerentur rebelliones, rixæ & alia innumerabilia inconuenientia prout latè deduxerunt. Ista enim non sunt nisi nunc, nec benè intelligentibus aliquod faciunt ad propositum. Supponunt enim quod idem, seu similis sit casus in Domino temporali & dignitate, seu administratione spirituali, cum tamen plures sint differentiæ. Primam enim differentiam dedit Christus in Euangelio, cum quærerent Apostoli quis eorum esset maior, respondit. *Principes Gentium dominantur eorum, vos autem non sic*, sed qui maior est, fiat sicut minister: & sic maior esse debet humilior & seruus hominum, & qui plura habet, minor est & plus obligatur. Et ob hoc dicit Apostolus non quasi dominantes in Clero, sed forma facti Gregis, &c. Et sic non est similitudo inter Præsidentem Ecclesiasticum & temporalem. Nam Ecclesiastici solum sunt Ministri. Scribit enim B. Bernardus ad Eugenium Papam, Scias quod Ecclesia Romana non est Domina Ecclesiarum, sed Magistra: vnde Papa non est Dominus Episcoporum, sed vnus ipsorum, &c. Vnde Principes mundi ordinantur vt dominentur: non sic de Ecclesiasticis: quia ordinantur vt seruiant subditis: & maior

dicitur

dicitur qui maiorem habet seruitutem & Officium administrationis. Et norunt Doctores quod Papa non est Dominus rerum Ecclesiæ: & hoc tenet Godefredus de fontibus. Quærunt etiam Doctores an Papa possit committere Symoniam, & arguunt quod non, quia omnia Ecclesiæ bona sunt sua; & sic ea vendere potest, &c. Et non obstantibus contrariis allegationibus S. Thomas dicit contrarium, & quod vendere Beneficium esset Symoniacus, quia non est Dominus Beneficiorum & bonorum Ecclesiæ: in casu enim isto subjicitur Ecclesiæ, & hæc est prima differentia.

2. Dissimilitudo aut differentia est, diuisio dominationis in temporalibus, non est contra salutem animæ, licet esset aliquando contra bona temporalia. Aliquoties enim bellum vtile videtur. Ad quod facit illud quod recitat Augustinus de Ciuitate Dei. Romani finito bello, contra Carthaginenses habita victoria Consilium inuicem habuerunt, an expediret in quiete stare & non mouere bellum; finaliter concluserunt quod expediebat vt bellum aliquod haberent pro exercitio habendo, ne otio vacarent, & inter se bella haberent. Secus est de pace Ecclesiæ, quia necessaria est ad salutem.

3. Differentia est, quia secundum diuersitatem regionum & hominum possunt, imo conuenientius necesse est diuersos Principes temporales esse ac diuersa regimina: nec oportet quod sit vnicus Princeps, sed oportet quod simus vniti in vna fide & Caritate sub vno Vicario iuxta dictum Apostoli, vna fides, vnum Baptisma &c.

4. Differentia est, nam ensis materialis non per totum extenditur: secus est in spirituali ensi aut Censura.

5. Differentia est, nam damnum Principum secularium etiam dominando in subditos extra consuetum, est temporale & modicum respectu mali Schismatis seu diuisionis Ecclesiæ, vt est clarum.

6. Differentia est, Principes seculares non sunt subditi politiæ: ideo non possunt compelli cedere Dominationi: Papa autem est subditus Ecclesiæ. Ideo Ecclesia quæ est superior, potest inquirere vt cedat, cum subditos occidit spiritualiter iniustè detinendo &c. secundum prædicta.

Item Principes seculares sunt Domini pro se & suis hæredibus: non sic est in Papa vt clarum est: non ergo valet argumentum de Dominio temporali ad spirituale. Et sic cum defectus Papæ ita est perniciosus quod non potest tolerari saluâ conscientiâ, subditus eum potest compellere ad salutem. Ideo Paulus Petrum reprehendit; nec propter hoc indignatus fuit Petrus. Et sic voluntas Dei est quod Papæ perturbanti aut impedienti bonum Ecclesiæ quilibet se opponat, quodque si monitus non desistat, ab eius obedientia recedatur, monitiones autem notoriè factæ sunt &c.

Omnia alia argumenta soluuntur propter necessitatem prouisionis vt est dictum. Est igitur sibi obuiandum & ei sine dilatione resistendum, ne simus ei in crimine consentientes & fautores & nutritores Schismatis. Ad quod faciendum vt est dictum, compellit propria & Ecclesiæ salutis necessitas quæ absoluit & dispensat contra omnem legem positiuam. *Hæc sunt dicta sub correctione antedictâ.*

Hac discussione finitâ die 10. Iunij Dominus Cancellarius 4. capita quæ sequuntur, recitauit.

1. Quia pro parte proponentium contra substractionem materiæ saltem tactæ visæ sunt inferri, aut verisimiliter plures possent timere deliberando contra Papæ voluntatem prætextu potentiæ Papæ, aut perditionem status aut similes causas. Ex parte Regis & Consilij præcipitur quod quilibet in Concilio existens omni timore postposito deliberet secundum conscientiam suam; quoniam Rex & Domini præsentes promittunt singulos seruare ab omni violentia & oppressione huius occasione per Papam aut quemcunque alium inferenda, quoad personas, bona & status.

2. Quia ex parte eorundem proponentium tactum esse videtur quod non tenetur quis Regem insequi aut ei obedire, si decerneret substrahendum esse. Ex parte dicti D. nostri Regis & Concilij decernitur seu vobis intimatur quod si contingat substractionem à dicto D. nostro Rege acceptari; Et aliquis con-

» tradicat Regi contra determinationem Concilij non obediendo, reputabitur
» Schismaticus, fautor & nutritor Schismatis; & vt talis taliter punietur quod
» cedet cæteris in exemplum.

» 3. Quia similiter pro eorundem parte tangi videbatur, quod si fieret sub-
» stractio, fierent impressiones in electionibus per Principes Laïcos & Nobiles
» in Collationibus &c. Ex parte dicti nostri Regis dico quod eius inten-
» tio est si fiat substractio per Concilium præsens, tenere Capitula & Conuentus
» liberè in electionibus absque omni impressione & violentia: & si qui sunt con-
» trarium facientes, taliter eos puniet, quod cedet cæteris in exemplum.

» 4 Quia similiter pro eadem parte tacitè tangebatur, quod etiamsi fieret
» substractio, Rex caperet pecunias Ecclesiæ, Procurationes, annatas &c. Ex par-
» te dicti D. N. Regis vobis dico quod hoc non faciet nec facere intendit. Qui-
» nimo eius est intentio si per hoc Concilium fiat & acceptetur substractio, Eccle-
» siam sui Regni tenere in antiquâ suâ libertate. In examinatione autem opinio-
» nem fecerunt præsentes DD. Duces Bituriæ, Burgundiæ, Aurelian. & Bor-
» bonij prædicti. D. Cancellarius Franciæ supra nominatus, D. Petrus de Byac,
» quondam Cancellarius & Regis Consiliarius. Notarius autem Regius qui opi-
» niones singulas conscripsit, erat vir probus & honestus M. Ioannes Huë Cano-
» nicus Parisiensis, singuli autem Episcopi, Abbates, & Præsides Capitulorum &
» Vniuersitatum præsente ligno S. Crucis & tactis sacro-sanctis Euangeliis
» opiniones suas dixerunt iurati & requisiti.

His præmissis ex parte Regis & Concilij constitutum est quod præsentibus Ducibus Præsidentibus, Notario Regio & aliquibus Regis Consiliarijs quilibet in Concilio existens diceret opinionem verbaliter super propositis, quæ per Notarium scriptis consignaretur, inhibitumque ne vllus ante Conclusionem Concilij recederet. Notarius ille erat M. Io. Huë Canonicus Parisiensis singuli autem Prælati Episcopi, Abbates & Procuratores Capitulorum & Vniuersitatum præsente ligno S. Crucis & tactis sacro-sanctis Euangeliis opiniones suas dixerunt iurati & requisiti. Et ne variatio seu inconstantia aut defectus in iudicando & eligendo interueniret, singuli eorum in scriptis & scedula signata signo manuali suas opiniones Notario tradiderunt. Tum de Vniuersitate sic scribitur.

» At verò Parisiensis Vniuersitas Deum non hominem timens, vt luceret lux
» eius coram hominibus & glorificaret Deum Patrem qui in Cœlis est, per or-
» ganum Rectoris eius videlicet M. Io. Rouselli coram DD. Ducibus, vniuerso
» cœtu prædicto ac vniuersis in aula Concilij audire volentibus cunctis, ostio
» aperto opinionem suam in Gallico fecit legi & tradi, prout in sequenti cedula
» continetur, DD. prædictis offerendo, quod de hac Cedula fieret litera sigillata
» sigillo Vniuersitatis si eis placeret. Eratque dicta Cedula sequens signata si-
» gnis 4. Notariorum aut quinque. Et fuit hoc actum 13. die dicti mensis Iunij
» aut circiter, quia diem non registraui præcisè.

L'Vniuersité de Paris déspieça apres plusieurs meures deliberations euës sus le faict de la proposition de la voye de Cession & de l'vnion de l'Eglise, delibera & conclud que il luy sembloit licite, & expedient, que l'on ne tolerast plus, ne souffrist que le Pape donnast les Benefices Ecclesiastiques, ne exigeast ne leuast aucuns proffis & emolumens pecuniaires de ce Royaume. Car ces choses nourrissoient le Schisme & empeschoient l'vnion de l'Eglise. Et cecy fist proposer plusieurs fois deuant le Roy en la presence de vous Nosseigneurs, en requerant que le Roy vousist à ce entendre & le mettre à execution, & depuis a eu plusieurs Traittiez, assemblées, discussions & deliberations en cette matiere, tant ensemble que chacune Faculté & Nation à part soy, Et derrainement & de nouuel. C'est assauoir l'an 1398. le 11. iour de Iuing à huit heures au matin, les Maistres & Docteurs des Facultés furent appellez deuëment & tres-solemnellement par leur serment à deliberer en cette matiere. Et requis à y deliberer à l'honneur de Dieu & de l'vnion de la S. Eglise. Finalement les 4. Facultez pour ce tres-generalement assemblées, comme dit est. C'est assauoir les Facultez de Theologie & de Decret, d'vn commun consentement

& accord, sans contradiction d'aucun. Item la Faculté de Medecine. Item la Faculté des Arts constituée des 4. Nations; C'est à sçauoir France, Picardie, Normandie, & Angleterre, en laquelle estoit le nombre de 400. Maistres ou enuiron. Desquels Maistres plusieurs sont Graduez és autres Facultez, comme Licentiez en Theologie, en Decret, en Droict Ciuil & Medecine, & plusieurs autres Bacheliers esdites Facultez, pour plusieurs causes raisonnables touchées pour grant partie en cest present Conseil, en adioustant à la deliberation & conclusion dessus touchée, de laquelle ils ne se pensent pas se departir pour l'extirpation de cest present Schisme & vnion de l'Eglise auoir, firent conclusion que l'on doit dés maintenant cesser & soy departir du tout de l'obeïssance de nostre S. Pere.

Finito verbo D. Cancellarius supradictus requisiuit ex parte Dominorum « Rectorem, Decanos & Procuratores, vt de hoc darent literam sigillatam &c. « vt supra oblatum erat. Traditaque fuit præsentibus vniuersis, vt supra dicta « Cedula, & fuit sigillata sigillis Theologiæ, Decretorum, Medicinæ, quatuor « supradictarum Nationum, & communi sigillo Magno Vniuersitatis. In ea itaque « pendebant octo sigilla, & continet vt sequitur. «

Sententia Vniuersitatis ad Regem directa.

CHristianissimo & Orthodoxæ Religionis amantissimo Principi Karolo Dei « gratia Regi Francorum illustrissimo deuotæ suæ Maiestatis Regiæ Filia « Vniuersitas Studij Parisiensis deuotum in beneplacitis obsequium atque Filialis « obedientiæ sinceritatem. Sæpenumero fleuimus, Christianissime Princeps, super « hac tanta tam horrendâ desolatione S. Matris Ecclesiæ, & pro doloribus « maximis ex eius afflictione satis superque durante subortis ingemuimus pio sibi « compatientes animo. Fleuimus iterum. Et quis à lacrymis temperaret? Quis « adeo durus est, quis ferino tigridum lacte sic pastus est, vt ipsa pietate non « emoueatur? In quo non excitetur dolor ingens atque cordis magna constrictio, « tam grandis haud dubiè, tam effera, tamque immanis est hæc afflictio, vt si « tacuerimus, si non Ecclesiæ piis mentibus iuxta nostram potestatem subuenerimus, « parietes illacrymabuntur, causam illam agere gestient. Nam quod prorsus « monstri simile est, nonne discordia scissa palla, vultu gaudenti fronte superba « fulmineum ensem manu gestans vipereos suos angues nunc huc, nunc illuc « iaciens, vti victrix per nostri medium sine metu perambulans ante se suis gestibus « flumina sanguinis futura demonstrat? Deus Optime! An est aliquis qui nesciat « cuilibet Catholico permultum incumbere, vt pro suo posse laboret ad hanc « inuisissimam belluam è medio nostri confestim abjiciendam, vt pacis optatissimæ « procuret aduentum, vt mortis terminum, vitæ principium totis quærat conatibus. « Vos, *Christianissime Princeps*, vos ea res profecto non latuit qui semper « toto studio, tota cura, tota vigilantia postquam in virum perfectum vos Deus « adduxit, pacem quæsiuistis Christianissimorum vestrorum Progenitorum audacter « Christianissimorum atque gloriosissimorum morem imitando qui monstra « semper pro viribus quas gerebant, maxima ab Ecclesia S. repulerunt. «

Iam in hac causa tantum per vos effectum est vt eandem vnionem cæteri « Principes fideles vnà vobiscum perquirant, & vt quàm celerrimè Schismati nefandissimo « finis imponeretur, in mentem vestram generosissimam disponente « Deo sicut credimus impulsum est Concilium celeberrimum ex Principibus, « Prælatis, & Clericis Regni vestri conuocare, vt qua ratione sit ad abhinc procedendum « planè nosceretis, vbi sententiam nostram poscere Regni Maiestas vestra « dignata est. Quamobrem, Christianissime *Princeps*, vestris semper iussis & « mandatis obedire cupientes, sicut tenemur obnoxij, & hac re quæ agitatur non « modicum permoti, pluries solenniter congregati fuimus, vt in discutiendo vias « & rationes hinc inde rectus procedendi modus & secundum Dei iustitias & leges « per nos posset inueniri atque vestræ Maiestati Regiæ præsentari. Tandem « verò rebus omnibus inter nos versatis & reuolutis nobis apparuit ab vnâ nostrâ « deliberatione quam aliàs vestro conspectui cum suis rationibus, motivis & co- «

» loribus fecimus proponi nihil esse detrahendum: sed multum superaddendum.
» Iudicabamus enim, *Princeps Christianissime*, expedire maximè pro sæpe dicti
» Schismatis eradicatione præpropera, quod summo Pontifici non toleraretur
» amplius aut permitteretur ipso schismate durante Beneficiorum collatio ac
» etiam pecuniarum exactio. Ex iis sane quæ diebus ante actis videramus, quid
» esset futurum faciliter tenebamus. Nam quis dubitat talia vires magnas Schis-
» mati ministrasse, aut pacis & vnionis aduentum perceleremim pedisse? Profe-
» ctò rebus eiusmodi D. Benedictus plurimos sibi fauentes comparauit, qui cum
» prius tota mente pacem quærerent, posterius in alteram abiêre semitam. Et
» vtique parabit adhuc: ad id enim nititur quandiu suis in manibus vnde compa-
» ret, habebit. Quare non iniuria veriti sumus & veremur adhuc, ne si res sub tali
» dispositione manerent, plures qui nunc affectione magna procurant, non tan-
» tùm refrigescerent, sed etiam magnopere pacis ipsius aduentu procurarent.
» Nunc autem, *Princeps Christianissime*, videntes causam ipsam per Principum fi-
» delium & suorum subditorum confluxum & consensum in viam per vos ele-
» ctam, videlicet Cessionis amborum contendentium de summo Pontificatu, de
» die in diem magis ac magis prosperari viresque maiores sumere, diuinâ, nisi fal-
» lamur, id operante gratiâ, huic deliberationi nihil eius infringentes superaddi-
» mus aliud ex communi concordiâ quatuor Facultatum solenniter & per iura-
» mentum conuocatarum, ne vnâ quidem etiam Natione sentiente contrarium,
» sed consentiente qualibet & deliberante. Nam exhibitio huius obedientiæ
» quam D. Benedicto præstamus, ad teterrimi Schismatis perpetuas tendit mo-
» ras. Quid ita? Quia D. Benedictus in tantis tribulationibus quas Ecclesia sancta
» Dei gemens & plorans crebrò pacem vociferans perpetitur, nullum sibi fiet
» leuamen: quin potius, sicuti vos, *Christianissime Princeps*, nouistis optimè, eos
» qui in suis suadent auribus, vt eam prono fauore ex iis educat miseriis, odit, per-
» uersos censet & pro suis inimicis eos ducit: viam vnam diuinam, saluberrimam
» & optimam de quâ iam mentionem fecimus, tanquam veneno turpatam à se
» penitus repellit, nec tantùm eam repellit, sed ne fideles ipsi consentiant in
» eam, totis viribus impedit: sed nec vllam offert, quin constet prorsus eam nul-
» lius esse valoris aut fructus, quin plurimis spinis & tribulis referta sit, in suo
» tantùm est errore firmatus, vt quod alij singuli verum credant in materiâ spe-
» cialiter tangente vniuersalem statum Ecclesiæ falsum arbitretur, quodque re-
» ctum putet iniquum, & periculosis assertionibus Catholicam enitatur peruer-
» tere veritatem: quod ius quodlibet humanum transgredi videtur, id non iuridi-
» cum asserat, sed viribus refutandum. O scelesta! ô veritatis hostis! ô cæca! ô
» damnabilis ambitio! tuisne viribus, nam quibus aliis? Schisma retinetur? Nos
» sic totos perturbabis? vnum hominem credere id cui cæteri dissentiunt, coges?
» Tantam mundi portionem tandiu, proh dolor? vastabis? Satis iam satis hacte-
» nus viribus tuis vsa es; satis & nimium vltra satis præsidentiæ ac dignitatis
» amorem his quorum vlterius se Papam asserit, immisisti, indurasti Benedi-
» ctum, obstinatum effecisti ac notorium pacis impeditorem, ad eam indisposi-
» tum prorsus ipsum reddidisti. Quid iam erit causæ cur non ipsum Schismaticum
» vehementer suspicabimur? Ah fœdum facinus! ah maculam non delebilem vi-
» ribus humanis! ah culpam grauissimam! iam is qui sponte mortem subire pro
» suis ouibus ex Caritate deberet, his mortuis præsidere quàm cum earum vita
» viuere mauult. Rectissimè sanè mortuis dixerimus. Nam quo pacto in parti-
» bus tanta separatione disiunctis vita esset? heu Caritas? heu prisca fides! quor-
» sum abiistis? Quibus in vos tanta licentia data est vt pelleremini? Hæc itaque
» diligenti curâ notantes & attendentes, *Christianissime Princeps*, discussis cum
» omni maturitate his quæ sunt iuris & facti; Iuris, inquam, triplicis, Diuini, na-
» turalis & humani; nedũ semel sed sæpius non ni vna Congregatione sed pluribus
» rectis intentionibus iustisque conscientiis conclusimus lege diuina maximè nos
» ad id adstringente licitum, expediens ac necessarium essepro bono vnionis Ec-
» clesiæ, vos, *Princeps Christianissime*, singulosque Christicolas à Benedicti ipsius
» obedientia ex nunc cessare totaliter atque recedere. Sic non modò particulari-
» ter Collationes Beneficiorum atque pecuniarium exactiones, non amplius ei
» tolerandas asserimus, quod aliàs feceramus, vt dictum est, imò nec aliqualem

obedientiam eidem permittendam. Hæc igitur est, *Christianissime Princeps*, nostra super infandissimi Schismatis propulsione sententia; cui si res exigat, suas rationes, colores atque motiua tempore congruo dabimus. Nec nos putet aliquis hoc dicere, quia de iure partis nostræ quoquo pacto diffidamus, sed sincerissima caritate pectora nostra succendente mouemur, vt istud dissidium grauius longè quàm dici queat, ab Ecclesiæ gremio, quantum ad Nos pertinet, repellamus. *Datum* in nostra Congregatione Generali apud S. Mathurinum super hoc specialiter celebrata ex vnanimi consensu *singularum Facultatum & Nationum*, sub sigillo nostro magno & sigillis omnium Facultatum & Nationum prædictarum, anno Domini 1398. vndecima die mensis Iunij de mane hora Primæ.

Tandem auditis omnium opinionibus per multos dies conclusum est Concilium die Dominica 28. Iulij eiusdem anni: & D. Cancellarius in aula supra Sequanam ostio aperto cunctis audire volentibus præsentibus innumerabilibus vtriusque status hominibus sic pronuntiauit.

MEs Seigneurs, ce que ie diray cy apres, sçachez que ie le diray du commandement du Roy, & de Messeigneurs icy presens; & briefuement m'en expedieray; car i'ay eu bref temps comme depuis hier, & aussi ie suis bien aise de le faire brief. Il est voir comme vous sçauez, que quant vous fustes venus, le Roy nostre Sire vous fist dire la cause pourquoy il vous auoit mandez; c'est assauoir pour auoir auis, deliberation & conseil à proceder pour extirper ce douloureux Schisme, & auoir vnion en nostre Mere sainte Eglise.

Postmodum recitauit quæ proposuerat Patriarcha videlicet deliberationem primi Concilij ad Cessionem. Ambassiatas DD. eorumque Requisitiones.

Item secundum Concilium & sommationem virtute eius factam per Reges Franciæ, Hispaniæ & Angliæ, ambobus contendentibus videlicet quod acceptarent, aut infra festum Purificationis pacem darent Ecclesiæ, remouerent dicti Reges omnia impedimenta & nutritiua Schismatis, & procederent ad pacem omnibus vijs & modis possibilibus, prædictis narratis quæ plenius in litera conclusiua huius Concilij continentur.

Et pour ce que le scisme est si perilleux pour les ames, si comme vous sçauez, le Roy nostre Sire a tres diligemment entendu à le oster, & par l'aduis & deliberation de Messeigneurs cy presens, a mandé les Prelats & le Clergé de son Royaume à ce present Conseil & leur a exposé ce que dessus est dit, *hoc est processus prædictæ prosecutionis primi Concilij, &c.* Et outre requis aduis & conseil pour mettre à execution la voye de Cession. Et pour ce que le Roy nostre Sire, comme chacun sçait, a eu plusieurs occupations & n'y peut continuellement estre, il ordonna Messieurs icy presens de Berry & de Bourgongne & Monsieur d'Orleans pour estre presens à ce Conseil & oüir les opinions & deliberations des Prelats & autres presens au Conseil, & ordonna que tous presens la matiere fust discutée pour mieux & sainement deliberer, & ainsi a esté fait; & ont esté six notables hommes d'vn costé pour impugner la substraction & six autres au contraire pour la soustenir, par lesquels la matiere a esté tres grandement discutée & ouuerte si comme ils en sont bien aisies. Et apres ce, Messeigneurs pour ensuir l'ordonnance du Roy ont oüy les opinions d'vn chacun par serement tres-notable faict sur les Euangiles & sus la vraye Croix; auant toutes haynes, crainte, faueur, desordenées arriere mises, selon leurs Consciences franchement & volontairement sans paour de force du Pape ou autre queconques, ils donroient Conseil au Roy pour executer la voye de Cession. Et tres diligemment a esté en ce fait procedé, & tant que Messeigneurs ont oüy les opinions de 300. personnes & plus, & les Vniuersités de Paris, d'Orleans, de Angers, de Montpellier & de Toulouse, & ont esté lesdites opinions bien diligemment & loyaument escrites. Et auec ce pour plus seurement proceder fu ordonné que chacun baudroit son opinion par escript, signée de leur signe manuel de leur nom. Et aprés ce Messeigneurs ensemble tres diligemment ont veu toutes les opinions & ceux d'vne opinion mis à vne part, & les

» autres à l'autre. Et pource que pour l'arduité de la matiere & par l'Ordonnan-
» ce du Roy, la Conclusion se deuoit prendre par luy hier (27. Iuillet) Messei-
» gneurs furent deuers luy & luy rapporterent leur procés & diligences & luy
» dirent les opinions & le nombre d'icelles. Et pour dire verité des 300. opinions
» sans les Vniuersités oüyes comme dit est, il en y a 247. d'opinion que sans delay
» soit faite substraction totale au Pape, iusques à qu'il ait accepté la voye de Ces-
» sion. Et que par effet il ait tant fait que nous ayons vnion en son Eglise. Au-
» cuns autres iusques au nombre de 18. ou 20. & non plus, vouloient que de pre-
» sent se fist conclusion de totale substraction, mais que l'execution se differast
» iusques à ce que le Pape fust derechief sommé. Aucuns autres 16. ou enuiron
» vouloient, que le Pape fust sommé par le Clergé de ce Royaume, & que apres
» ce toute l'obeyssance fust assemblée & ce que par elle seroit determiné fust
» tenu & executé. Aucuns autres & tres-peu : ont eu singulieres opinions qui ne
» se entretiennent en rien & ne sçauent qu'ils veulent dire. Et de la grant opinion
» *l'Vniuersité de Paris* n'est contée que pour vne opinion : & semblablement deux
» Docteurs de celle d'Orleans & deux pour celle de Angiers & autant pour Mont-
» pellier & lesquels ont dit *nomine proprio* & *procuratorio dictarum Vniuersitatum.*
» De ladite grant opinion ont esté Nosseigneurs presens de Berry, de Bourgon-
» gne, Bourbon, & les Ducs de Bar & de Lorraine, Alençon, Neuers, Sauoye,
» Comtes & plusieurs autres Nobles, de la sommation de Nosseigneurs. Et
» tout cecy fut rapporté au Roy nostre Sire, lequel a mercié nos Seigneurs de
» leurs diligences & en a esté tres-bien content, & apres ce il s'est condescendu
» à la grant opinion. C'est assauoir à faire sans delay substraction de toute obeïs-
» sance. Et ainsi l'a le Roy conclut & veult que execution s'en face, & a com-
» mandé que toutes les lettres necessaires pour l'execution s'en facent, Auxquel-
» les se i'ay peu dit, ie me rapporte. Et outre Messieurs vous font dire que c'est
» leur entention de pouruoir par toutes manieres raisonables, que d'ores en auant
» l'Eglise de France soit tenuë en ses franchises & libertés anciennes. Et pour ce
» que le procés, au plaisir Dieu, se conduise mieulx, Dimenche prochain de huy
» en huit iours Nous irons tous en Pourcession à S. Geneuiéue pour loër Dieu &
» remercier. *Et factum est ita, literam Conclusiuam vide cum alijs.*

» Scripta & in minutam redacta suprascripta fuerunt in Concilio supradicto
» anno & diebus supradictis celebrato per Guill. de Longolio Rothomag. Dioe-
» ces. de Dieppa Magistrum in Artibus, Licentiatum in legibus, & Baccalarium
» in Iure Canonico. Qui licet singulorum minimus & tanto indignus consortio,
» præsens tamen prædictis actis omnibus & allegatis interfuit Concilio. Veniam
» petens à legentibus si quid allegatorum per DD. proponentes in suprascriptis
» Propositionibus obmissum sit, Quoniam si aliquid deest proponentium verbi
» velocitate difficultateque singula dicta rescribendi, aut ignauia & imbecillita-
» te proprijs continuè rescribentes, suis cum dictis minutis collationauit prout
» potuit fideliter & diligenter, ac ea postmodum in præscriptam formam gros-
» sauit nullo addito, aut remoto quod facti & allegationis immutet substantiam
» & effectum.

Sequitur eiusdem Concilij Conclusio eadem die data, vt sequitur.

» IN *Nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti,*
1398. » *Amen.* Anno Domini 1398. die Dominicâ 28. Iulij, Prælatis Regni Franciæ
» & Clero ad Concilium conuocatis in Palatio Regio Parisius. *Præsentibus & præ-*
» *sidentibus ex parte Regis DD. Ducibus Bituriæ & Burgundiæ Regis Patruis*, assisten-
» teque D. Duce Borbonij, sed pro tunc absente D. Duce Aurelianensi fratre
» Regis super Conclusione habenda in Concilio Prælatorum, quod tunc cele-
» brabatur super vnione ponenda in Ecclesia sancta Dei per viam Cessionis am-
» borum contendentium de Papatu practicandam per substractionem obedien-
» tiæ totalis à Papa, vel particularis tantùm, scilicet per substractionem Colla-
» tionum Beneficiorum & receptionem pecuniarum ratione Procurationum &
» primarum annatarum beneficiorum vacantium, &c. *Dictum fuit per os D. Ar-*
» *naldi de Corbeya, viri vtique discretissimi Regisque Francorum Cancellarij, illud quod*
» *sequitur in effectu.*

I. Dixit quod ex ordinatione & præcepto Regis & DD Ducum Præsiden- «
tium ea dicebat & diceret quæ dicturus erat, &c. Quo præmisso recitauit suc- «
cinctè qualiter Rex mandauerat Prælatos, Vniuersitates, & Capitula, &c. ad «
Concilium, vt sibi darent opiniones suas & consilium super modo sedandi istud «
dolorosum Schisma quod diu, proh dolor! viguit & viget in Ecclesia sancta «
Dei. Recitando postea qualiter aliàs in alio Concilio per Regem & Prælatos «
celebrato conclusa fuerat via Cessionis tanquam melior & tanquam sola, per «
quam vnio in Ecclesia Dei perfectè posset obtineri, fueratque in eodem Con- «
cilio aduisatum, quod Papa summaretur notabiliter vt decebat, vt dictam Ces- «
sionis acceptaret viam, in casu quod alter contendens de Papatu eam accepta- «
ret, &c. ad quem Papam summandum, solemniores, quos potuit misit Rex «
Legatos illustrissimos, scilicet Principes DD. Duces Bituriæ, & Burgundiæ «
suos Patruos & D. Ducem Aurelianensem eius Germanum; qui humiliter re- «
quisiuerunt & supplicarunt D. Papæ, eum summando quatenus vellet viam «
præfatam Cessionis acceptare in casu quod, &c. Et illud idem supplicarunt «
Papæ DD. Cardinales excepto vno. Papa verò dictis supplicibus & requestis «
non acquiescens nec obtemperans, ipsam viam Cessionis recusauit. Recesserunt «
igitur DD. Duces & Regi suas fecerunt relationes; quibus factis & auditis Rex «
magnâ deliberatione Concilium Prælatorum Regni sui iterum conuocauit, «
vt aduisaretur quid vlterius est agendum in facto vnionis Ecclesiæ; voluitque «
& ordinauit quod D. Dux Aurelianensis in eodem Concilio præcederet; quo «
Concilio solenniter & diligentissimè celebrato fuit aduisatum quod maior pars «
Concilij erat in opinione quod Papa adhuc summaretur: licet magna Pars «
Concilij tunc esset in contrarium; scilicet quod sine alia summatione fieret «
substractio. Rex tamen maturè volens procedere voluit pro securiori quod «
Papa adhuc summaretur. Et super hoc colloquium habuit cum Rege Angliæ «
& cum Rege Castellæ qui condescendentes cum via Regis, scilicet Cessionis, «
vnanimi consensu voluerunt mittere legatos pro summatione ambobus de Pa- «
patu contendentibus facienda. Et in casu quod dictam Cessionis viam non ac- «
ceptarent, contra eos procederetur, & ad executionem viæ Cessionis, omni- «
bus vijs & modis possibilibus. Misit itaque Rex solennes legatos, qui Papam «
summauerunt quod infra festum Purificationis tunc proximò futurum vellet «
dictam Cessionis acceptare viam, & Papa tamen vt prius non acceptauit, sed «
recusauit. Recesserunt verò legati Regis & vnà cum Regis Angliæ & Regis «
Castellæ legatis adiuerunt Romam; ac illum de Roma super via Cessionis «
acceptanda summauerunt: quo eam recusante recesserunt legati & ad Regem «
pro suis faciendis relationibus accesserunt; quibus factis & auditis, considera- «
tisque diligenter & pensatis responsionibus amborum Contendentium de «
Papatu, cæterisque circa hoc considerandis, Rex iterum nunc conuocauit «
Prælatos & Clerum, &c. ad Concilium, vt aduisaretur quid vlterius esset «
agendum & qualiter dicta Cessionis via posset practicari, vel executioni debitæ «
perduci. Ordinauitque Rex multis alijs impedimentis occupatus DD. Duces «
Bituriæ, Burgundiæ & Aurelianensem in eodem Concilio fore præsidentes: «
quodque materia affirmatiuè, scilicet quod licitum sit & expediat in casu præ- «
sentis schismatis facere Papæ substractionem, per sex solennes Clericos ex vna «
parte aperiretur: & per sex alios, ex alia parte aperiretur negatiuè, scilicet «
quod non expedit, nec est licitum in casu præsenti Papæ facere substractionem. «
Qua materia solennissimè hinc & inde aperta, dictoque in ea quidquid dici «
poterat & allegari, DD. Duces districtissimè ac diligentissimè singulorum in «
Concilio vocatorum opiniones & vota scrutati sunt, præstito primitus à quolibet «
iuramento super sancta Domini Euangelia, quod secundum propriam con- «
scientiam haberet deliberare & opinionem suam dicere. «

Audierunt igitur DD. Duces opiniones plusquam trecentarum persona- «
rum, & cum hoc quatuor Vniuersitatum, scilicet Parisiensis, Aurelianensis, «
Andegauensis & Montispessulanæ. Et ex abundanti voluerunt pro tutiori, quod «
quilibet traderet opinionem suam in scedulâ proprio signo signatâ, quod & ita «
factum est. Hoc igitur facto DD. Duces diligentissimè opiniones & scedulas «
singulorum visitarunt, ad partem vnam scedulas facientes pro vna opinione, «

» & ad aliam quoque partem reliquas ponendo. His præterea expeditis aduisatum est, quod ad Regem spectabat auditis opinionibus facere conclusionem. Propterea DD. Duces heri fuerunt apud Regem super isto facto & ei recitauerunt totum processum Concilij & qualiter repererant ducentum quadraginta septem voces quod fiat Papæ substractio obedientiæ quousque Papa condescenderit in viam Cessionis effectualiter & quod per eam posuerit in Ecclesia Dei vnionem; fuerunt etiam 18. vel 20. voces quod concluderetur substractio ex nunc, sed differretur eius executio vsque ad certum tempus infra quod Papa iterum sommaretur. Fuerunt præterea 16. vel 18. voces quod Papa adhuc sommaretur, quo sommato congregaretur Clerus suæ obedientiæ ad Concilium, & quidquid ordinaret Concilium, exequeretur. Fuerunt postremò aliquæ voces paucæ in numero quæ erant singulares in dictis nec ad aliquam opinionum præcedentium se applicabant: de quibus quia paucæ & singulares, non multum est curandum. Et aduertendum quod de magna opinione, scilicet quod fiat substractio sine sommatione aliquâ fuerunt 4. Vniuersitates præfatæ, scilicet Parisiensis, Aurel. Andegauensis, & Montispessulana: quælibet tamen Vniuersitas fuit computata solum pro vna voce. Huius etiam opinionis fuerunt DD. Duces hîc præsentes videlicet Bituriæ, Burgundiæ, Borbonij & plures DD. absentes, sicut Dux Barrensis, Comes Alenconij, Dux Lotharingiæ & Comes Sabaudiæ cum compluribus alijs. Vnus tamen de magnis Dominis nostris de Francia, licet vellet quod concluderetur substractio, bene voluisset tamen quod executio dilata fuisset vsque ad certum tempus, & quod interim Papa fuisset sommatus. Rex igitur omnibus his diligenter auditis & attentè, regraciatus est DD. Ducibus auunculis suis, de pœna, diligentia & labore per eos sumptis in hoc Concilio: dixitque quod auditis narratis per auunculos suos & consideratis volebat, quod iuxta maiorem & saniorem Concilij partem fieret Conclusio, fueratque semper huius intentionis & voluntatis quod secundum deliberationem maioris & sanioris partis fieret & exequeretur. Et pro illa concludebat, scilicet quod fiat ex nunc substractio Papæ totalis obedientiæ sine vlteriori sommatione, seu dilatione quacunque. Quibus omnibus per Cancellarium recitatis & prolatis subiunxit, quod ex parte Regis & de eius præcepto dictam Conclusionem & alia coram cunctis edicebat; si tamen plus vel minus dixerat quàm sibi iniunctum erat, de omnibus se referebat ad literas quæ super hoc ex parte Regis notabiliter fierent & publicarentur. Subiunxit quoque quod Rex duobus eius Secretarijs iniunxerat, ac præceperat, quod omnes circa hæc literas necessarias haberent conficere, per quas plenius materia seu intentio Regis poterit aperire. Dixit etiam quod DD. Cardinales antiqui erant huius opinionis, exceptis tribus, de quibus erat spes quod ipsi, aut eorum aliqui haberent ad opinionem redire præfatam. Adiecit etiam quod Rex Castellæ erat huius opinionis prout scripserat Regi; & de hoc habentur literæ super hoc per eum missæ. Nec moueantur aliqui in contrarium quod nuper venerint literæ aliquæ & copiæ literarum ex parte ipsius vt aliqui asserebant quæ videbantur sonare contrarium: quia hîc est vnus miles legatus ex parte Regis Castellæ qui nuper venit dicens quod litera prædicta nunquam de mente Regis Castellæ processerat; imò stabat in aliàs scriptis & primo proposito. Subsequenter dixit ex parte Regis quod Prælati & alij non recederent adhuc quousque esset aduisatum de Executione huius Conclusionis. Et appunctuatum & ordinatum de aliquibus punctis huius negotij & totam Ecclesiam tangentibus, quod in breui fieret. Et pro tam nobili conclusione dixit ex parte Regis & Dominorum quod hac septimanâ, scilicet die Iouis proxima fieret solennis Processio Populi generalis apud S. Genouefam, in quâ per notabilem quendam Magistrum in Theologia ibidem sermocinantem durante sermone Conclusio præfata ex parte Regis populo manifestaretur. Consequenter dixit, quod nullus occasione huius Conclusionis habeat formidare, seu aliqualiter timere, quia Rex omnes ponit in sua potestate & saluagardia speciali, & eos intendit tueri & defendere ab omni violentia & oppressione, seu turbatione quacunque quas propter prædicta possent pati, quouismodo nil incurrere. Subiunxit denique quod intentionis Regis est prouidere quod Ecclesia,

clesia Gallicana de cætero in omnem euentum habeat in suis antiquis franchisijs & libertatibus remanere, ipsisque vti & gaudere. «

Postquam igitur Cancellarius prædicta in effectu coram cunctis elegantissimè protulisset, M. Ferrandus Legatus Regis Castellæ de præcepto DD. Ducum locutus est loco militis Legati Regis Castellæ qui nuper venerat, qui non bene sciebat loqui Latinum neque Gallicum, dixitque idem Ferrandus, quod præfatæ literæ & copiæ literarum de quibus supra, nunquam processerant de mente Regis Castellæ, nec in eius Curiâ de hoc aliqua mentio habebatur: imò ipse Rex in primo suo proposito Regi fratri scripto perstabat, ac perstare intendebat, provt testabatur miles prædictus. «

His itaque finitis D. Condomensis Episcopus ad genua se prostrauit, ex parteque maioris partis Prælatorum DD. Ducibus supplicauit, quatenus in omnem euentum, licet non esset necessitas, sed solum pro simplicibus ad remouendum scrupulum Conscientiæ, fieret ex parte Regis quædam prouocatio, seu appellatio pro se suisque subditis & adhærere volentibus. Tunc statim Cancellarius ex parte Regis & DD. dixit quod sufficienter quo ad hoc erat prouisum, & quod nullus haberet dubitare, licet provt dixerat Episcopus Condomensis, hoc non erat necesse. Dixit postremo idem Cancellarius, & ex parte Regis inhibuit, ne quis esset tam audax proferendi verbum, seu laborandi quouismodo in contrarium huius Conclusionis sub omni pœnâ quam erga Regem potest incurrere. «

Facto igitur fine in verbis Cancellarij D. Dux Bituricensis dixit, quod coram cunctis volebat dicere ea quæ Rex DD. Ducibus Burgundiæ & Borbonij & sibi iniunxerat dicenda cum præmissis; videlicet quod Rex inhibet cuilibet ne aliquid habeat dicere, vel facere quouis modo in contrarium huius Conclusionis. Si quis verò contrarium fecerit, seu dixerit, si sit persona Ecclesiastica, ab omni suo statu deponetur, &c. si verò sit persona laïca, punietur graui pœnâ iam aduisata & ordinata in tantum quod cæteris cedet in exemplum. «

Quibus per D. Bituricensem dictis & finitis, statim omnes surrexerunt & recesserunt. Deo gratias & eius Genitrici, Amen. Vtinam per hoc medium in Ecclesia S. Dei breuissimè peroptatam consequamur vnionem. Amen. «

Item in eodem Concilio nonnulla prouisa sunt circa ea quæ à Romano Pontifice fieri & emanare solent: quæ sic Gallicè concepta reperio.

Sur les inconueniens qui pourront auenir à cause de la soubstraction de l'obeyssance totale, ont esté auisez les Prouisions & remedes qui s'ensuiuent. «

PRemierement quant aux Sentences & procés quelconques que pourroit faire le Pape, a esté dit par tous, que pour crainte desdites Sentences & procés on ne deuroit point desister de faire la subtraction, & que tels Sentences & procés soient de nul effet & de valeur, quoy que par consequent il ne soit nul besoing d'apeller. «

Neantmoins il a esté dit d'abondant & pour appaisier les Consciences d'aucuns scrupuleux, doubtans où il ne faut point doubter, que on pourra prouoquer ou appeller en tant que besoin en est. «

Item, quant aux absolutions & sentences des pechés reseruez au Pape, il a esté dit qu'il y est assés pourueu de droit; C'est assauoir que le Penantier ou Penantiers de Cour de Rome desquels l'office est perpetuel, & lesquels le College des Cardinaux pourroient subroger se aucuns enfailloient ou cas que ledit Penantier & les Cardinaux se departiront du Pape en pourra absoudre, & sinon, l'Euesque Diocesain en enioignant à celuy que ainsi sera absoubz que si tost que il arra Pape paisible, il voie deuers luy. Et cecy est expressement fourme de droit. Et se on disoit que il y a aucuns cas desquelx le Penantier ne puet absoudre & que sont expressement reseruez à la personne du Pape. Response que de tous ces cas l'ordinaire puet absoudre en la fourme cy-dessus dite. «

Item, quant aux dispensations de Mariage, &c. a esté dit que s'il en auenoit aucuns cas de tres-grand & euident proufist ou de necessité vrgente comme pour la paix de deux grands Princes, &c. que l'Ordinaire y pourroit dispenser «

» ou espoir le College des Cardinaux tout d'vn accord.
» *Item*, quant aux Impetrans qui ont fait leur procés, a esté conclus que il ne
» ioüiront qu'en quelque manere de leur grace, se elle ne auoient à plain au iour
» de la soustraction totale sorti leur effet.
» *Item*, a esté dit que le Roy & l'Eglise de France ne souffrissent desormais
» que le Pape vsurpast, confondist ne eneruast ainsi du tout, comme il a fait de-
» puis aucun temps la puissance & autorité des Prelats de l'Eglise de France
» quant à la Collation & disposition des Benefices, laquelle chose a esté faite
» contre toute raison, l'autorité des saints Conseils & Canons, le ben de la Police
» Ecclesiastique & que l'Eglise de France fust ramenée quant à ce à ses libertés
» & vsaiges anciens.
» *Item*, quant à ceux qui sont obligiez au Pape par serment & sur peine de
» Escommuniement à paier, &c. a esté dit que la cessation de obeïssance, ladite
» obligation est suspenduë & que par non paiant, il n'encourront ne pariure, ne
» sentence.
» *Item*, a esté dit outre, que le Roy deuroit pourueoir que desormais perpe-
» tuellement toutes telles exactions comme de vacations, procurations & tou-
» tes autres semblables cessassent pour cause des destructions des Eglises & autres
» tres grands inconueniens qui en auiennent par chacun iour, & ausi ce sont cho-
» ses volontairement & de nouuel imposées, & se le Pape fesoit son deuoir & il
» auoit besoin, on pourroit bien auiser autre maniere de pourueoir à son estat
» appellez ceux qui soient à appeller.
» *Item*, quant aux appellations qui soient interposées au Pape, il a esté dit
» que tout ce soit delaissé à la disposition de droit commun, comme quant le Pa-
» pat vacque par mort mesmement que, se Dieu plaist, il sera briefment pourueu
» de Pape à l'Eglise. Où ce prendra qui ara besoing de appeller, appellera de
» l'Euesque à l'Archeuesque & de l'Archeuesque au Conseil Prouincial qui se
» tendra chacun an vne fois.
» *Item*, quant à ceux qui auroient scrupule de conscience de obeïr à la sub-
» straction, il a esté dit qu'il sont tenus de eux conformer à la determination du
» Roy & de deposer leur scrupule, & se ils ne le vouloient faire, le Roy y pourroit
» & deuroit pourueoir, selon ce que autrefois fut dit publiquement & par mon
» Seigneur le Chancelier.
» Et posé que il y en ait aucuns qui ne veulent deposer leur scrupule, toute-
» fois en y a sans comparaison plus, que sauue conscience ne pourroient obeïr à
» celuy que ce reputent schismatique, fauteur & nourriceur de schisme & em-
» péchant l'vnion de l'Eglise, mesmement que obeïssance que on luy feroit, seroit
» norissement de son peché, & en ce faisant il en seroient cause & participeroient
» auec luy ou fait & crime dampné, & on doit pourueoir de raison au greigneur
» necessité.
» *Item*, quant à la confirmation des Elections des Exemps, a esté conclus que
» elles se feront par les ordinaires parmi ce que ils bailleront lettres que pour le
» temps à venir & ne porte preiudice ausdites exemptions, & auxi auront les
» Exempts lettre ou instrument que l'Eglise de France à Paris assemblée a cecy
» ordonné, & voulu expressement que l'ordinaire pour le temps à venir ne puisse
» cecy traire à aucune consequence, ne faire par ce aucun preiudice aux Exem-
» ptions, Et par cette maniere se a confermé par l'Euesque de Paris l'Esleu de
» S. Denys.

Cæterum vtraque pars & Benedicto contra substrahentes fauentium, & substrahentium plurimos emisit in lucem Tractatus. Extat in eodem. MS. Victorino ad pag. 83. prolixus alicuius Doctoris Tractatus pro substractione: ad cuius calcem respondet obiectioni quorundam aientium, quod si fieret substractio à Benedicto, multi viri Docti priuarentur præmio suorum laborum, proponit autem illis exemplum Vniuersitatis quæ Rotulum mittere respuerat.

» *Item*, inquit, *non obstat alia ratio. in qua dicitur quod per hoc substraherentur suis*
» *Gratijs multi valentes viri, qui ab vtroque impetrauerunt litteras expectatiuas: quia*
» *etiamsi non substrahatur obedientia, iam frustrati sunt multi notabiles Clerici v. g.*
» *Vniuersitas Paris. quæ verè tanquam lucerna fulgens decorat & illuminat Ecclesiam*

Dei, quæ nunquam voluit facere rotulum, vt tolleret quamcunque occasionem tepiditatis in prosecutione vnionis, suppositis suis. Et Deus scit quod illa alma Vniuersitas præ cæteris Collegiis mundi cum vera animi sinceritate prosecuta est indefessè vnionem Ecclesiæ, & adhuc continuè prosequitur, nec per Dei gratiam cessabit, *quod qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.*

Substractio obedientiæ à Benedicto XIII.

Verum cum post varias dilationes Benedictus XIII. Antipapa tandem declarasset se non posse inire viam Cessionis quam in promotione suâ se initurum promiserat ad pacem Ecclesiæ restituendam; Rex vt violari fidem vidit, se suosque & Regnum substrahit his verbis ab eius obedientia.

CArolus Dei gratia, Rex Francorum Vniuersis Christi fidelibus salutem « in Domino, reintegrationem S. Matris Ecclesiæ totis mentibus anhelare. « Rex æternus miseratione diuinâ semper sitiens animarum salutem suosque ado- « ptionis filios in sui Corporis charitate connectens, Ecclesiam ipsam super firmam « petram statuit, ac à semitis quærentium ambitioso cultu pretiosam substan- « tiam pro vitandis hostis antiqui laqueis pedes docuit prohibendos, vt quærerentur « non materiales, sed spirituales quidem nerui, & in eisdem filiis inconcussa « caritas, ac perpetuò in ipsa Ecclesia indissutilis vnitas foueretur, quandoque « non hæc, sed abominationem desolationis videntes compellit. Nos sincera « fides, conscientiam vrget, & ipsa pullat Ecclesia vt accingentes nos operi Re- « gum ac Principum aliorum fulti auxiliis ad integram aulam Domini, ipsa abo- « minatione fugatâ totis conatibus intendamus. Sane iam nouit populus vniuer- « sus ærumnas graues omnibus deflendas Christicolis, lamentabilemque scissu- « ram, quibus post obitum felicis recordationis D. Gregorij XI. Ipsa Dei Eccle- « sia premitur ob nimiam ambitionem retinendi ipsius Principatum. Duobus « enim super eo ambitiosè certantibus orti sunt errores mortiferi & diffidentia « corda inter eos, quod in verâ fide Christi caritas propagatur. «

Insurrexere etiam inter Principes, Magnates & populos fremitus guerra- « rum vrgentes, rancores & odia quos solet Ecclesia ipsa sopire. Securæ sunt non « solum exhortationes, imò & strages multorum ac per ipsos errores prout « credendum, summéque dolendum post perditiones quamplurimùm animarum, « ac si multæ proh dolor simul subsint periculo contendentium, ipsorum execran- « da ambitio satis pandit, quorum quisque suæ ambitioni intentus, & dum inte- « grè habere non potest, contentus, vt facta probant, Principatu partis obedien- « tiæ suæ, ac retroponens quod ex quo propter longæuam & induratam opinio- « nem partis sibi aduersantis apud illam non potest proficere pro tanto scandalo « videlicet perditionis animarum vitando tenetur à suo regimine declinare, ne- « dum ad abolendam huiusmodi perditionis causam, Ecclesiæ videlicet vnitatem « procurandam, non vocato vocatis, imò illi modis omnibus obstare studet, ac « huiusmodi scissuræ seu Schismati etiam hunc & illum promissis & muneribus « corrumpendo perpetuum ministrare fomentum. O crudelis inhumanitas! ô in- « humana crudelitas! pro contegenda veste molli, altoque statu & delicatis edulis « vno fouendo cadauere, nullus illorum curat plurimarum interitum animarum; « & vbi Caritas? Vbi pietas? Vbi curæ Pastoralis professio? Violatur certè perpe- « ram per eos facta professio in assumptione cuiuslibet, dum ipsius Ecclesiæ non « quæritur realiter vnitas, sed contra Schismatis durabilitas his ambitiosis, imò « criminosis & damnatis actibus procuratur. Quam ob causam quantis malis Ec- « clesia ipsa sit obsita, quot subiaceat discriminibus, hîc texere longum esset: sed « vt multa breuitas ipsa perstringat, videtur circa eandem Ecclesiam cum Hiere- « mia plangendum *quod sederit Ciuitas plena populo, & quasi vidua Domina gentium,* « *Princeps Prouinciarum facta sub tributo; ploransque plorauit iam dudum, nec fuit qui* « *consolaretur eam ex omnibus Caris eius.* Hac etiam ex re fidens improba pagano- « rum progenies iampridem in Christi plebem infremuit, iam patratis Christico- « larum plurium quippe diuisarum nationum stragibus, limites sibi vicinos inua- « sit, vbi deleto diuino cultu & honore nominis Christi hâ pessundat & conuertit «

» Ecclesiam antedictam, vsque adeoque adiunctis præmissis verè columna Dei
» viuentis pæne videtur nutare & firmi Piscatoris sagena cogitur procellis intu-
» mescentibus in naufragij profunda demergi, nisi Reges atque Principes Chri-
» stiani vt debitam reddant rationem de Imperio suo, commoueantur iuxta debitũ
» contra ipsius dissipatores Ecclesiæ, vnde spiritualiter nati sunt quam etsi ad Reges
» ipsos & Principes, vt sacris Canonum docemur eloquiis debito Christianæ Re-
» ligionis spectat videre temporibus suis patratam. Nos qui inter cæteros Orto-
» doxos Reges vinculo speciali adstringimur, velut deuotus ipsius Ecclesiæ filius
» more Progenitorum nostrorum maternis ærumnis gemitibusque compassi, con-
» tinuantes quoque actus recolendæ memoriæ Domini Genitoris nostri, qui
» multa per tempora apud cæteros Christicolas Reges per solemnes Ambassiatas
» crebris repetitas vicibus, vt vellent ad Ecclesiæ vnitatem intendere, summoperè
» laborauit, ad eosdem Reges, postquam idem Dominus Genitor noster spiritum
» reddidit almo Patri, ob ipsas easdem causas misimus Ambaxiatas frequentes,
» ac demum non quidem vt singulares, sed cum ipsorum Regum ac Principum
» auxiliis, Consiliis & fauoribus Ecclesiæ laceratæ, tantisque; proh dolor! agi-
» tatæ turbinibus integrationem corde sincero procurare volentes, requisiti maxi-
» mè super hoc tam per omnes R. Clementis; quàm per cæteros eius aduersario
» obedientes Reges & Principes quàm etiam per aduersarium ipsum spondentem
» inter cætera, quod quamprimum nos ad id disponi sentiret, adhiberet & ipse
» omnimodam diligentiam, nihil de contingentibus omittendo. Præterea & per
» Regni nostri Prælatos, *ac Venerabilem filiam nostram Vniuersitatem Parisiensem.*
» pluries incitati sumpsimus mutantem loricam & accincti gladio diuinæ legis
» peltam constantiæ carpsimus ad conterendum, talium comitati auxiliis, sed ma-
» lignatus est inimicus in sancta. Itaque tunc nec tantum obessemus silentio & de-
» sidia, quantum verbo & solertia poteramus prodesse, excitauimus Clementem
» iam dictum ad sæuam huius dolendi Schismatis elidendam pestem. Et super
» hoc penes ipsum quantum fuit possibile, adhibuimus operam diligentem suc-
» cessiuè sede Apostolica per obitum dicti Clementis vacante languorem ipsius
» Ecclesiæ & gemitum non obliti scripsimus sacro Collegio Cardinalium, vt dif-
» ferrent futuri electionem Pontificis quantum per hoc cessione aduersarij lenius
» procurata præfati Schismatis euulsio facilius sequi posset. *Verum Cardinales* ipsi
» priusquam nostræ super hoc directæ literæ ad ipsorum possent peruenire noti-
» tiam, intrauerant Conclaue, vbi de futuri Pastoris Electione deque Ecclesiæ
» vnitate quàm melius poterant vt tenebantur, tractantes singulariter singuli ad
» sancta Dei Euangelia, vt inde nobis debitè patuit, promiserunt & iurauerunt
» pro Dei seruitio; vnitate Ecclesiæ suæ sanctæ; ac salute animarum fidelium,
» omniumque absque dolo, fraude, machinatione quibusdam ad vnionem Eccle-
» siæ, & finem imponendum Schismati, quantum in eis esset, quantumque per-
» tineret ad eos, laborarent fideliter & etiam diligenter, nec ad eam differendam
» darent consilium & fauorem directè vel indirectè, publicè vel occultè; quini-
» mo quilibet eorum etiamsi ad Apostolatum assumptus esset, seruaret sane &
» veraciter hæc omnia sine machinatione, excusatione vel dilatione quibuslibet,
» etiam vsque ad cessionem inclusiuè, per ipsum de Papatu faciendam, si Cardina-
» libus qui tunc erant vel essent in futurum, de tunc existentibus aut maiori parte
» eorundem id expedire videretur pro bono Ecclesiæ & vnitatis prædictæ, prout
» hæc latius per scedulam in ipso Conclaui factam subscriptum propriis manibus
» ipsorum Cardinalium clarè patet. Inde facta & subscripta per singulos eosdem
» Cardinales huiusmodi elegerunt de ipsorum gremio existentem cum eis in eo-
» dem Conclaui Petrum tunc Cardinalem vulgariter dictum de Luna, post eius
» assumptionem huiusmodi nuncupatum Benedictum: quo ad regendam Petri Na-
» uiculam sic assumpto, iterauit solenniter prout nobis verè nunciatum est, hu-
» iusmodi iuramentum. Subsequenter assumptione nobis illico nunciatâ, exulta-
» uit cor nostrum in Domino, gratias innumeras egimus sperantes quod per ip-
» sius medium attulerat nobis Deus circa præfatam integrationẽ Ecclesiæ deside-
» ria cordis nostri. Postmodùm verò ipse parte sua per Ambaxiatores solemnes
» viuâ voce nobis exponi fecit, quod magnum zelum gerebat ad extirpationem
» Schismatis & Ecclesiæ vnionem; idque in hoc nihil facere volebat sine consen-

su, & directione ac voluntate nostris, exhortans nos & deprecans, vt in hoc negotio vellemus sine intermissione intendere, si quidem ad ipsum destinare notabiles, & fideles viros veram & cordialem affectionem ad Ecclesiæ vnitatem gerentes plenè de viis & modis vtilibus & accommodis per nos in hac materia deliberatis instructos vellemus fulcitosque potestate opportunâ quâ vlterius non recurrendo ad nos deliberatâ possent executioni mandare; quibus & ipse nudare posset intrinseca suæ mentis, & nihil apud eos de conceptu ipsius occultare volebat, incognitum remanere; subiungens se aduisasse vnam optimam viam eamque breuem quâ facilius vnio sequi posset, seque illam aperturum Ambaxiatoribus mittendis per nos, dum tamen tantæ authoritatis essent, quod omnia eis reuelare posset vt nobis; ac nihilominus nos certificans quod non recusaret quamcunque viam sibi possibilem tendentem ad Ecclesiæ vnitatem: quinimo deliberatus erat consentire illi, & consideratâ cordiali affectione nostra illam prosequi toto posse. Nos quoque qui hanc vnitatem, teste Deo, mente gerimus, præ cæteris desiderijs cordis nostri considerantes hæc, ac ponderantes & maximè recolentes requisitiones iteratas per Reges Principesque & Aduersarium prædictos, *conuocauimus Consilium Prælatorum, Capitulorum, Nobilium & Vniuersitatum, plurium sacræ Paginæ & vtriusque Iuris Doctorum, Religiosorumque Deuotorum, & aliorum Procerum regni nostri.* Intra quos visis diligenter fideque discussis, ac digestis maturè plerisque vijs, tandem per opinionem ipsius conuocati Concilij comperimus assumendam tanquam meliorem, certiorem, honestiorem, breuiorem & melius conscientias Christi fidelium serenantem, imò solam plenariè Schismatis extirpatiuam, *viam Cessionis* amborum contendentium per modum qui sequitur, praticandam. Quod videlicet contendentes prædicti habitâ prius plenâ & sufficienti securitate in certo loco securo & congruo ab eis eligendo conueniant personaliter cum suis Collegijs & alijs personis, de quibus expediens videtur sub protectione & potestate illorum Principum & Dominorum de quibus ducent confidendum. Vbi cassatis & annullatis processibus, sententijs atque pœnis, temporalibus & spiritualibus latis & promulgatis hinc inde quomodolibet per vtrumque contendentium & Prædecessorum suorum ad Cardinalatum omnibus & singulis vtrobique in ipsa dignitate sistentibus, confirmatis; etiam ratificatis & canonisatis ex certâ sciâ dispensationibus & promotionibus omnium hinc inde ad Prælaturas dignitates, Officia & beneficia quæcunque Ecclesiastica promotorum. Itaque non habentes competitores simpliciter in Prælaturis & Beneficijs huiusmodi remanerent: habentes verò qui Ciuitatem, aut Beneficium, seu locum Principalem Beneficij possiderent Episcoparus, seu Beneficia huiusmodi, integrè remanerent eisdem, & alijs partem dare, vel Beneficij possidentibus prouideretur de pensione annua vsque ad valorem eorum quæ ante confirmationem & Canonisationem huiusmodi possidebant, donec essent alibi per Sedem Apostolicam collocati. Nihil possidentes autem sic expectarent secundum prouisionem iam dictam. Insuper & Prouisio vtrique huiusmodi Contendentium de bono & sufficiente statu quo post renunciationem congruè sustentari posset. Prouiso etiam quod conspirationes, diuisiones, turbationes, dubia & perplexitates quæ post Cessionem vtriusque Sede vacante contingere possent, quod humanitus esset possibile vltra constitutionem Gregorij X. editam in Concilio Lugdunensi; Demum omissâ Iuris partium discussione & definitione quacunque, ambo contendentes iam dicti in formâ debitâ sine morâ & dilatione cederent, seu renunciarent iuri quod habent, seu habere in Papatu prætendunt. Inde huiusmodi renunciatione factâ *Cardinales* hinc inde creati per assumptionem prætactam facerent vnum verum & indubitatum Collegium, intrarent Conclaue & secundum Iuris dispositionem procederent ad futuri electionem Pastoris, qui debitè omnia & singula ratificaret, approbaret & laudaret ad abundantem cautelam; quam siquidem viam nisi vobis melior, vel æquè bona per ipsum Benedictum, vel alium aperiretur pro vnione huiusmodi assequenda velut meliorem, ac magis vt prætenditur accommodam pleniusque Conscientiarum omnium serenaturam delegimus ipsi Benedicto consulendam, persuadendam quàm suppliciter primò & post per

» Nos rationibus, medijs tam aliorum quidem quàm Christianorum Regum & » Principum auxilio, consilio & fauore, donec habita sit vnio prosequẽda. Proinde » consideratis præmissis, vt præfertur, Nobis expositis, parte suâ Legatos ad eum » quàm plus potuimus suæ prædictæ nobis missæ intentioni aptos & consonos, » illustres videlicet Regalis prosapiæ Duces Ioannem Bituriæ, Philippum Bur- » gundiæ & Patruos, & Ludouicum Aurelianensem fratrem nostros huius qui- » dem vnitatis & Pacis feruentissimos zelatores cum certorum Prælatorum, mul- » torumque literatorum virorum notabili comitiua duximus qui iuxta manda- » tum rerum apertâ sibi prius eorum aduentus causâ inde petita & obtenta, licet » difficili exhiberi scedulâ conclauis supertactâ, antequam viam aliquam ape- » rirent sibi humiliter supplicarunt, vt dignaretur viam quam nobis se aduisasse » scripserat, aperire; Offerentes parte nostra si via ipsa bona & conueniens fo- » ret, nec inueniretur melior, auxilium, consilium & fauorem ad prosecutionem » illius: ipse verò per diuersa temporis interualla in effectu viam Compromissi » aperuit sub his verbis facta & datâ securitate sufficienti. Conueniet Dominus » B. cum suo Collegio & intrusus cum suis Anti-Cardinalibus qui ire pos- » sent seu vellent, aliter consentirent vt daret potestatem consentiendi, infor- » matis & alijs, de quibus eis & eorum cuilibet videretur expedire, seu etiam pla- » cebit in loco de quo fuerit concordatum. Præmissisque apunctatis & ordinatis » Dominus noster pro parte sua eligeret, & eliget personas timentes Deum, & » bonum zelum ad Ecclesiæ vnionem habentes, qui simul conuenientes, ac etiam » præstito per eos iuramento super sancta Dei Euangelia & coram eis, duobus & » alijs de quibus videbitur de bene diligenter & fideliter procedendo in negotio » huiusmodi ad solum Deum & Ecclesiam habentes respectum amore, odio & » timore cessantibus, quibuscunque auditis & examinatis Iuris & vtriusque Partis » rationibus eisque rectâ intentione discussis, prout qualitas negotij patitur & re- » quirit, declaratis quis istorum duorum ius habeat, seu etiam remanere de- » beat in Papatu, cum rectâ & sufficienti submissione de tenendo & obseruando » quidquid per dictas personas, vt præfertur, electas vel duas partes earum de- » claratum fuit, seu etiam definitum etiam adhibitis hinc inde prouisionibus in » præmissis necessarijs & vtilibus, seu etiam opportunis. Proinde post temporis » tractum, idem Benedictus ipsi viæ fecit additiones sequentes.

» Item vt optata vnio in Dei Ecclesia possit haberi & non valeat per aliquam » occasionem differri, si ambiguitas, difficultas, seu etiam diuersitas aliqua ori- » retur, seu occurrat prædicti electi, vt maior Pars prouideant ad cautelam Ec- » clesiæ Rom. de altero istorum duorum per viam prouisionis, vel quoad sere- » nandas conscientias, tollendas versutias, & occasiones hominum peruersorum, » quoad illud contra quem pronunciatum fuerit, seu etiam per viam prouisionis » ordinatum; Hæc pronunciatio, seu ordinatio habeat locum & vim renun- » ciationis spontaneæ legitimè factæ. Et proinde quoad eum censeatur Sedes » Apostolica vacare, ac insuper ad cautelam renunciabit ibidem. Et illi de quo » declararint, seu etiam per viam prouisionis ordinarint, quod debeat remanere » in Papatu, vt supra præmittitur, Ius plenum etiam de nouo ad cautelam acqui- » ratur per declarationem, seu ordinationem, vel prouisionem huiusmodi, ac » si aliàs Sede Apostolica verè vacante Canonicè electus fuisset in Papam. Et » etiam ad cautelam ibidem & incontinenti per eos ad quos aliàs electio pertine- » ret, ac per dictos deputatos ad prouisionem, seu pronunciationem huiusmodi » eligeretur in Papam & de his fierent ordinationes Apostolicæ, etiam de consen- » su eorum ad quos pertineret in forma quæ sufficeret secundum consilium peri- » torum, & addi posset pro maiori securitate præmissorum consensus eorum qui » pro Prælatis & Principibus vtriusque obedientiæ qui haberent ad hoc pote- » statem, vt sic vel quasi vim consilij generalis habere videretur. Quæ si quidem » via quam callidè quàm versutè inuenta quantis sit in eius aggressu, progressu & » egressu difficultatibus & erroribus circunsepta, aliàs per certos Ambaxiatores » nostros eidem Benedicto latè fuit apertum. Insuper & frater noster Carissimus » Rex Castellæ qui hanc inutilem & perniciosam multis rationibus etiam in scri- » ptis solenniter refutatis improbauit pridem in responsione per eum Consan- » guineo nostro Carissimo Regi Aragonum elegantissimè factâ liquidò demon-

strauit. Ac nos si plenius enumerare vellemus, profecto traderemus materiam « valde longam. Verum vt constet quàm non omnis qui dicit *Pax vobis*, quasi co- « lumba audiendus est; propterea exprimendo ipsius viæ inutilitatem iniquita- « temque, pauca de plurimis hîc diximus non tacenda. Est enim in eius aggressu « ex eo difficilis, quod vterque contendentium locum in quo simul conuenire « habebunt, ne dum optabit; imò contendet eligi sub obedientiæ suæ, ac Prin- « cipum sibi fauentium & adhærentium potestate qui alteri Parti procul dubio « suspecti erunt. Verum & cum loci assignatio ex Principum vtriusque obedien- « tiæ consensu dependeat, difficillimum erit in hac via quæ per discussionem « fieret, ipsum habere assensum. Præterea cum secundum viam eiusmodi eiusque « practicam in ipso loco debeat Principum & Prælatorum vtriusque obedientiæ « fieri conuocatio, expectando & etiam sumptus ne dum permaximos imò im- « portabiles ministrando impensas, quis difficultates non videat? reuera tot « essent & tantæ totque inconuenientia exinde emergerent, quod est quodam- « modo indicibile: vsque adeo quòd, nec amoueri, nec euitari possent. In eius « verò processu, seu persecutione quantis sit onusta dispendijs; quot periculis « animarum & corporum, ac rerum damnis irreparabilibus (breuia hîc de am- « plissimis tangimus & pauca de multis. Sunt enim ipsi contendentes, (vt nulli « dubium) in facto contrarij, quamobrem certissimè credendum est quod quili- « bet eliget personas sibi fidas, coniunctas, propitias, adhærentes, affectatas, & « in sua opinione consonas atque fixas: & contra alteri parti, eo quod non atten- « dat rationes & iura, sed potius ipsorum affectum, suspectas. Itaque tales vtrim- « que electas circa huiusmodi contrarietatem facti vsque concordare quis cre- « dat? Erunt potius discordes continuo intentionibus atque votis; sicque cau- « sam Dei & Ecclesiæ, per contrarietates, difficultates & dilationes protrahent « dispendiosa per tempora. Imò quod absit hoc gemebundum, & lugubre schis- « ma perpetuo coædificabunt, tum maximè quia discutere habent rationes, facta « & iura partium, prout qualitas negotij patitur & requirit. Et hæc quidem dis- « cussio varia incidentia emergentia, quoad interlocutorias productiones testium « & Instrumentorum probationes & reprobationes multimodas, alios etiam « plerosque articulos interminabiles continet & includit: cum etiam quia sicut « ex practica eiusmodi viæ patet, Compromissarij ex vtraque parte sunt totidem « eligendi. Ex quo iuxta legem Ciuilem præsumimus quod res sine exitu forte fu- « tura est: potissimum quia vna Pars ad hoc pauciores quàm alia non eliget, vt « inde prodiret imparitas numeri in compromissum iuxta ipsius legis Concilium « opportuna. Tum demum, quia sicut habet practica viæ huiusmodi, ante ag- « gressum executionis ipsius viæ, reuocandi sunt processus, & sententiæ fulmi- « natæ hinc inde per contendentes eosdem, assumendi in Cardinales omnes qui « ad huiusmodi titulum, seu statum per vtrumque Contendentium sunt assumpti, « canonizandi tituli & promotiones in vtraque obedientia, quibus huiusmodi via « ex eo nequam & inepta constat, quod si dicti compromissi non daret bonum « exitum, sicut nec præsumimus ex prædictis, inconueniens esset valde quod ille « qui ius in Papatu non habet, ac sibi adhærentes, quorum malitia forsan Com- « promissariorum Notarijs, testibus & alijs subornatis via ipsa non sortiretur « exitum, essent quoad tunc Pares vero Papæ & adhærentibus sibi. Cæterum si « dicti Compromissarij, quod verisimile non est credendum, in vno ex ipsis con- « tendentibus concordarent, non propterea res finem haberet effectus neces- « sarij productiuum. Non enim per hoc quietarentur conscientiæ plurimorum, « qui non inimico dicerent, quod propter artatam potestatem; provt ex additio- « nibus ipsius viæ patet eligendum alterum de duobus; neuter debuit, imò nec « potuit eligi: non abijcerentur etiam scrupula, quando diceretur plerunque à « multis præsertim adhærentibus ei contra quem ipsi Compromissarij declara- « rent Compromissarios ipsos, vel testes, aut alia & forsan omnia interuenien- « tibus corruptionibus & alijs quæ humanum peruertere solent iudicium, perpe- « ram processisse. Sicque declaratum, seu sententiatum iniustè, quo ipsi adhæ- « rentes in huiusmodi adhærentiæ opinione tenaciter per longa temporum Cur- « ricula radicati se scandalizatos & in conscientia non claros perpetuo repu- « tarent; hoc nempe schisma qualitatem hanc mirabilem & aliàs inauditam «

» radicationem; scilicet ab sui origine seu introductione fortissimam, quæ sicut
» diebus sic essent & robore. Etenim vterque prædecessorum præsentialiter con-
» tendentium ab eisdem Cardinalibus eodemque Collegio quanquam diuersis
» modo ac vicibus electus prætenditur. Vterque contendentium eorundem opi-
» nione firmata se asserit verum Papam haberesvtraq; partium gaudet obedientiã
» magnam adhærentiam vsque nunc atque fixam. Sunt & vtrinque opiniones &
» allegationes solennes confictæ per prudentes & literatissimos viros, etiam super
» causa per Dominos Cardinales antiquos in exordio Schismatis posito ac in scri-
» ptis redacto. Quo etiam supposito adeo sunt solemnium virorum opiniones
» contrariæ, vt nunquam per Compromissarios possent ad concordiam plenam
» reduci. Præterea per ipsas allegationes & opiniones quilibet horum contendet,
» cum multis abundet sequacibus: & plures neutri obedientes. Fuit insuper hu-
» iusmodi Schismatis, & est proh dolor longæua in dies protractio, quã sæpe ve-
» tera recentibus obruuntur: sicque rerum gestarum obliuione inductã latet aut
» obducitur veritas; seu in contrarios terminos adhibetur; quo fit vt cum pro-
» pter obitum eorum qui vouerant, viderant & palparant, rei veritas haberi ne-
» queat, & adhærentes præfato aduersario viuentium Cardinalium antiquorum
» testimonium respuant, Dicti Compromissarij declarando, seu sententian-
» do, eligendo vel assumendo errare possent in facto, ne dicamus in iure.
» Ex his itaque clarè colligitur quod sicut medicina frustra fit quâ sanitas
» non confertur, sic præscripta via; eo quod plenè Schisma non tolleret,
» conscientias non pacaret, inutiliter & sine exitu salubri in plurium
» animarum perniciem tentaretur. Ad tollendum autem hoc Schisma morti-
» ferum talis requiritur de necessitate prouisio quæ radicitus ipsum euellat,
» dubietatum, scrupulorum abstergat rubiginem, mentesque cunctorum fidelium
» plenâ serenatione quietet: idque cum via eiusmodi eiusque additiones ex pra-
» ctica præmissorum, & aliis quas hic subticemus rationibus plenè inutiles con-
» stent. Iidem Legati viam Compromissi prædictam improbantes refutarunt,
» suosque proinde & *Frater noster Castellæ* viam eandem cum additionibus & pra-
» ctica repulimus ex deliberato Consilio peritorum. Et postmodum ex parte no-
» stra dicti Legati aperientes prænominato Benedicto viam Cessionis prædictam,
» requisierunt eum suppliciter vt ipsam affectaret legitimè offerentes eidem ha-
» bito super hoc ipsius consensu tractare cum eo & Collegio de modis exequendi
» & practicandi ipsam viam, prout melius fieri posset: sperantes firmiter quod per
» eandem practicam feliciter & subtiliter sequi posset vnio supra tacta. Præterea
» electa & approbata via Cessionis huiusmodi per omnes & singulos Cardinales,
» solo Pampilonensi excepto, tam videlicet ante ipsorum Legatorum aduentum
» quam post, iidem Legati frequenter pluribus interuallatis diebus quinque sine
» ipsis Cardinalibus, & plerumque cum eis suppliciter & cum humilitate perma-
» xima eandem requisitionem fecerunt, quam eos per se Cardinales, ipsi ante ad-
» uentum Legatorum prædictorum, & post provt veraciter sentimus compassi
» calamitatibus Ecclesiæ ipsius, & aliqui eorum vocibus lacrimosis pluries itera-
» runt suppliciter & obnixè. Et cum idem Benedictus continuò totus ambitioni
» intentus viam ipsam admittere recusauerit, asserens contra sanctiones Canoni-
» cas eam exemplo perniciosam, Dei offensiuam, non iuridicam nec aliàs practi-
» catam, sæpe dicti Legati videntes eum in sua ambitione non modicè indura-
» tum, & cupientes vnionem prædictam eò posse commodius procurari quò circa
» eam ipsam cautius ageretur, requisierunt Cardinales eosdem, vt in quadam sce-
» dula per nostrum Consilium aduisata continente dictam viam electam fuisse
» per vos, quodque consulebant supplices ipsi vt acceptaret illam, propriis mani-
» bus subscriberent, Cardinales ipsi id grato animo facere voluerunt. Sed hoc ad
» notitiam eiusdem Benedicti perducto mox per Ecclesias eius literas monuit,
» re quisiuit & hortatus est Cardinales prædictos virtute sanctæ obedientiæ ac fi-
» delitatis, vt sibi in prosecutione viæ suæ assisterent, inhibitis eis nihilominus in
» virtute huiusmodi obedientiæ, ne in dictâ scedulâ se subscriberent, nec etiam
» consentirent, protestans contra eos si contrarium fieret per eosdem, etiam
» quod si per eum aliud fieret seu diceretur id & ea, & quicquid ex eis sequeretur,
» vel ob ea reputabat & volebat non valere, & haberi penitus pro infectis. Quas
quidem

quidem monitionem & inhibitionem & protestationes, requisitiones supplici- «
ter per ipsos Legatos etiam renuit reuocare. Post verò requisitiones alias tam «
simul quàm particulariter factas, Duces & Cardinales prædicti credētes eiusdem «
Benedicti duriciem per supplicationes humiles sæpius iteratas frangere, omnes «
simul flexis genibus, & eorum aliqui lachrimando supplicauerunt, quatenus «
perditioni Ecclesiæ compatiens & periculo animarum viam prædictam, sicut te- «
nebatur, acceptare dignaretur. Ipse verò fortius induratus quàm ante, eam «
rigidius solito acceptare negauit. Postremo quia idem Benedictus requisitionem «
prædictam de acceptandâ præmissâ viâ Cessionis iteratam per ipsos Legatos «
suppliciter fixus in suo ambitioso proposito nullatenus admittere voluit, sæpe «
dicti Legati videntes luce clarius quanto ambitu satagebat retinere Papatum, «
animarum saluti prouidere non curans, seque propterea non posse de cætero «
circa præmissa perficere apud eum, iter arripuerunt ad nos eorum relatio- «
nem facturi: quam postquam applicuerunt hanc villam, nobis fecerunt solen- «
niter & extensè. Successiuè idem Benedictus qui non erubuerat contra verita- «
tem seminare quod iidem illustres Duces legati solum & adeo aperuerant «
viam Cessionis simplicis parte nostra vt illicò cederet, & vnus Gallicus elige- «
retur in Papam, quod falsissimum probare possunt, quia plures in facta tunc «
requisitione præsentes. Docti namque per Apostolum Christi vestigiis inhæ- «
remus apud quem sicut non fuit Iudæi aut Græci distinctio, sic nos in Sede «
Apostolica nullius nationis hominem præponderari seu anteponi cupimus. Bo- «
num enim & gratum habemus quemcunque, siue Afrum, siue Arabem, siue «
Indum; dum tamen Orthodoxus rectæ inhæreat fidei; nec captus cuiusque rei «
cupidine illam maculet seu trahat quomodolibet in errores. Misit etiam ad «
suum aduersarium antedictum Episcopum Tirasonensis ignorantibus Cardi- «
nalibus. Super quo licet sine ipsorum Consilio & assensu, vt sacris Canonibus «
institutum est, nihil tam arduum facere debeat, neque possit. Quid verò fece- «
rit, ignoratur. Sed tam idem Benedictus contra aduersarium suum prædictum, «
quàm ipse aduersarius contra eum, post eiusdem Tirasonensis missionem ab «
inchoatis & continuatis olim processibus ferè per biennium destiterunt. Ex quo «
collusio, inter eos nimirum, vehementer præsumitur; & hinc inde damnabilis «
vtriusque ambitio. «

Nos autem cœpta feliciter persequi cupientes habito per opinionem ite- «
rum conuocati Consilij Ecclesiæ Regni nostri, quod præfatus Benedictus ex «
quo post dictorum Legatorum aduentum aliud non fecerat quo optata vnio «
sequi posset parte nostra, iterum sed vltimò, ac aduersarius antedictus prout «
remanseramus olim cum Carissimo filio nostro Rege Anglorum serenissimo re- «
quirendi erant, vt acceptarunt viam Cessionis præscriptam, nostros vnà cum «
Castellæ & Angliæ Regum prædictorum Nunciis, tam ad præfatum Benedi «
ctum quàm ad eundem suum aduersarium, misimus Ambaxiatores solennes, qui «
mandato nostro simul cum Regum iam dictorum Nunciis eundem Benedictum «
requisierunt humiliter & obnixè, vt pro Dei reuerentia pro quâ tam mortiferâ «
fugandâ peste sæpe dictam viam cessionis acceptare, ac sic ignoto Gregi Do- «
mini mederi misericorditer dignaretur. Tandem via ipsa in præsentia eius de sui «
mandato multis subterfugiis impetrata, Ambaxiatores & Nuncij prædicti re- «
uerenter summauerunt seu requisierunt eundem illâ vice pro omnibus, vt in- «
fra certum terminum iam elapsum ipse, & aduersarius eius taliter agere debe- «
rent, agerentque & facerent, quod in Ecclesiâ sanctâ Dei esset vnicus, verus & «
indubitatus Papa, intimantes nostro & Regum prædictorum nomine, signifi- «
cantes quod sibi ac toti Christianitati ex tunc quo casu sit actum, quo & effe- «
ctum deductum non foret, nostra & aliorum prædictorum Regum firma erat «
intentio, pro ipso Schismate sopiendo effectualiter prouidere, quærere & pro- «
curare omnes vias & modos, quod sine ampliori dispendio Ecclesia ipsa vnire- «
tur. Procuraremus insuper toto posse quod cessarent omnia, quibus, & per quæ «
præsupponebatur, & poterat verisimiliter præsupponi in durationem ipsius pe- «
stilentis Schismatis vsque tunc fuisse incensam. Ipse vero in suâ duritiâ perse- «
uerans respondit, quod non obstantibus omnibus dictis & allegatis per Amba- «
xiatores ipsos, non erat sibi adeo satisfactum quod pro tunc posset acceptare «

» viam Cessionis prædictam, sed amplius deliberaret cum fratribus suis, & aliis
» inde Regibus suum signaret intentum: sicque iidem Ambaxiatores & Nuncij,
» iter ad aduersarium præfatum continuantes, tandem vrbem vbi Nuncij præ-
» dicti Regis Angliæ apertâ per eos prædictâ viâ Cessionis iam dicto aduersario
» supplicauerant, nostrique & Regis Castellæ rogarunt vt prædictam viam Ces-
» sionis acceptaret pro assequendâ Ecclesiæ vnitate. Ad quod ipse quasi vnâ lin-
» guâ cum dicto Benedicto respondens dixit quod in tam breui tempore non pote-
» rat super tam graui deliberasse materiâ; haberet tamen quamprimùm posset de-
» liberationem cum fratribus suis; & à quibus tam præsentibus quam absentibus
» inde intentionem suam nunciaret.

» Verum quamquam vterque contendentium ipsorum, vt præscriptum est,
» dixerit se facturum, ambo tamen suis improbis cupiditatibus irretiti ad id ne-
» dum non curarunt intendere: quinimo sicut experientia monstrat, facile con-
» tempserunt. Quamuis idem aduersarius ex parte Electorum Imperij, & alio-
» rum plurium Principum suæ obedientiæ de acceptando viam pacis fuisset etiam
» solenniter requisitus. Successiuè Rex Castellæ prædictus cupiens magnopere,
» totus ipse Catholicus ac deuotus filius Ecclesiæ, huiusmodi vnitatem, direxit
» ad nos literas eius & Nuncios per quos prædictam viam compromissi nobis signi-
» ficans improbasset. Tandem substractionem totalis obedientiæ pro exequendâ
» viâ Cessionis, & hinc vnione assequendâ, sublatâ morâ dicto Benedicto fieri
» multis rationibus persuasit; cuius persuasione nec non & præmissis aliis non me-
» diocriter ponderatis; verùm & signanter in memoriam reuocatis requisitioni-
» bus, incitationibus Regum ac Principum prædictorum cupientes rem vsque
» tunc diligenter ductam auxiliante Domino ad finem votiuum perduci, iteratò
» vocauimus modo præmisso Concilium Ecclesiæ Regni nostri deliberaturum
» nobis, de modis aptis & congruis ad executionem viæ Cessionis prædictæ.

» In quoquidem Concilio ex ordinatione nostra præmisso recitato processu
» & causâ conuocationis apta concludendo quod quibusdam deliberaret, & no-
» bis consuleret, an pro executione viæ Cessionis prædictæ totalis an particula-
» ris obedientiæ denegatio, aut quis modus alius expediret. Nos volentes co-
» ram conuocatis materiam aperiri, vt ipsâ apertâ quisque nobis salubrius con-
» sulere, & inde conclusio melior sequi posset, certos partem affirmatiuam quod
» benè erat neganda obedientia, & alios negatiuam, ordinauimus, seu deputaui-
» mus defensuros. Itaque alternatis diebus in Concilio nostro modo & forma
» quibus audientiæ in Curia nostrâ dantur, præsentibus quidem Illustribus præ-
» fatis; nec non Borbonij & Barrensis Ducibus, ac Ioanne Niuernensi, & Ame-
» deo Sabaudiæ Comitibus consanguineis nostris & Prælatis, & aliis vt præmit-
» titur, vocatis personaliter; præsentibus etiam Procuratoribus nonnullorum
» ex eisdem vocatis qui impediti legitimè tunc fuerunt absentes, auditis & per-
» ceptis plenè omnibus rationibus & motiuis per ipsos deputatos apertis, & eis
» plenè in Concilio prædicto discussis, ac tandem per opinionem eiusdem Con-
» cilij comperto inter cætera quod excellentes in Ecclesia, sicut asserit Augustinus,
» parati debent vigilanter intendere, ne propter suos honores superbè agendo
» Schismata faciant vnitatis compage disrupta, subditi verò ita obedire ipsis, vt
» semper eis Christum anteponant, ne eorum vanâ authoritate seducti se à Chri-
» sti vnitate dirumpant; quodque illi verè Schismata faciunt qui contra Consti-
» tutiones Canonicas aliquid proteruè agunt, per id Ecclesiam diuidentes; imò
» & qui alicuius temporalis commodi, maximè gloriæ & Principatus sui gratia
» falsas & nouas opiniones, vel gignunt vel sequuntur, veri hæretici sunt, &
» qui scindunt Ecclesiam, eadem ratione Schismatis. Quod insuper Papæ etiam
» vnico & indubitato præcipienti, & multò magis notoriè facienti aliquid quò
» Ecclesiæ Vniuersalis turbatio, subuersio, vel destructio sequi verisimiliter ti-
» metur, sub pœna seu periclo peccati mortalis obediendum non est, cum mala
» futura præcaueri debeant, non iuuari. Cum etiam Petro & eius successoribus
» ad ædificationem non ad destructionem sit collata potestas. Comperto pro-
» pterea quod quia duo Contendentes prædicti pluries requisiti suppliciter, &
» iuxta Euangelicam Doctrinam sufficienter moniti refutarunt & refutant per-
» naciter acceptare viam quâ ad ipsius vnitatem Ecclesiæ perueniri possit facilius

& commodius; imò & suis ambitionibus intenti, versique in laqueum tortuo- «
sum, & vbique ponentes scandalum ipsam damnabiliter fugiunt integrare, sa- «
tagentes quisque videlicet in sua obedientia retinere Cathedram, quæ, vt ver- «
bis Augustini vtamur, eò foret vtique fructuosior quò gregem deposita magis «
colligeret quàm retenta dissipat; cum pro parte Christi Episcopi esse debeant «
vel non esse; cumque non propter eos Episcopi sint, sed propter populum cui «
sacramenta ministrant. Quia etiam Contendentes prædicti ad obuiandum hu- «
iusmodi vnitati, prouentus Ecclesiasticos, sicut præmissum est, dissipando; & «
ad id reddendo Christicolas suis corruptionibus indispositos, perperam & no- «
torium Schisma faciunt siue fouent. Ac quantum est in eis causam perpetua- «
tionis præbent crimen Schismatis incurrendo. Quia etiam ex ipsorum obstina- «
tione tam graue & notorium subsistit scandalum, quod ipsi & eorum quibus «
ad hoc obligatus præ cæteris, vsque nunc colere non curat, nec curat, imo id «
procurantes habet odio, & quando potest, flagellat, sibique fauentes promo- «
uet, ac scissuram pro posse nutrit. Ex quibus subuersio & destructio Ecclesiæ «
vehementissimè sequi timetur. Si multi Clerici à communione Anastasij pro «
longè minori causâ, etiam sine sententia & declaratione se Canonicè abegerunt. «
Si etiam Guido Archiepiscopus Viennensis postmodum factus Calixtus II. «
vnà cum Prælatis tunc in Concilio Viennæ assistentibus à Paschalis II. obedien- «
tia recedere tunc decreuit. Multo maiori pro vitanda videlicet notorietate «
scandali fautoria Schismatis, subuersionis Ecclesiæ & animarum periculo, am- «
bitioneque & cupidine Contendentium eorundem iubemur à Domino per «
Moysem ab huiusmodi prauissimorum hominum consortio separari. Ne simul «
pereamus in peccatis eorum; cum iuxta sacrum eloquium, sacrificium eorum «
sit panis luctus, omnes ex eo comedentes contaminans, & digni sint morte non «
solum qui faciunt, sed & qui facientibus quomodocunque consentiunt. Præte- «
rea ne de cætero habeant vnde huiusmodi dolendo Schismati fomenta mini- «
strent, cum præsertim illi non debeant aliquid nomine Ecclesiæ possidere qui «
nolunt in pace colere pacis actorem. Imò vtilius esurienti panis colitur, si de «
cibo securus iustitiam negligat, quàm frangatur vt iniustitiæ deditus acquies- «
cat. Totalis obedientia est eis & eorum cuilibet deneganda. Nec nos & cæte- «
ros Principes Catholicos debent hominum vaniloquia, prout ait Pelagius, in ali- «
quo retardare, dicentium quod Papam persequimur. Errant certè huiusmodi «
fabulatores rumoris, non enim persequitur nisi qui ad malum cogit: ille verò «
qui ea quæ malè aguntur, reprimit, & animarum salutem requirit, non perse- «
quitur. Sed quia malum est Schisma esse per nos & Reges cæteros huiusmodi «
opprimi debere homines, & Canonicæ scripturæ authoritas, & Paternraum «
nos Regularium veritas docet. Nos itaque qui vt Reges cæteri à Domino per «
Prophetam nunc præcipuè intelligere iubemur, quando fidei murum sic vbi «
que aries lacerat, inimici præmissis omnibus & singulis ac aliis in hac parte con- «
siderandis, signanter violatione iuramenti in introitu Conclauis, vt præfertur, «
præstiti, quod Deus qui conscientiæ testis est, sic recipit; sicut Cardinalium «
cœtus cui est præstitum, intellexit habendo præ oculis solum Deum debitâ cum «
maturitate digestis, non volentes tam enormia quibus Ecclesia Dei fit grauis «
scandalizantium, sine Dei offensa oculis conniuentibus pertransire. Sed claris «
progenitorum nostrorum inhærendo vestigiis cupientes ipsius Ecclesiæ integra- «
ri scissuram. Totis insuper conatibus, omnibusque modis post hæc atque per- «
agenda sacris, sanctiones nos instruunt procurare cum rigido Principum alio- «
rumque fidelium Consilio, auxilio & fauore; ac prosequi cum effectu huiusmo- «
di vnitatem pro qua agenda hoc agimus. In nomine Sanctæ & Indiuiduæ Tri- «
nitatis, Patris ac Filij & Spiritus S. Ex quo dicti Contendentes ob ambi- «
tiosam pertinaciam præmissorum ab eorum obedientia repellunt cunctum po- «
pulum Christianum. Et nos quidem præmuniti triumphali vexillo sanctæ Cru- «
cis assistentibus ad hæc nobis Principibus prosapiæ nostræ, ac pluribus Princi- «
pibus aliis; & etiam Regni nostri & Delphinatus, dicentes cum Malachia, pro- «
pitius sit nobis Deus, ab obedientia totali ipsius Benedicti; de cuius aduersario «
hic mentionem non facimus cum nusquam sibi obediuerimus, sicut nec obedi- «
re volumus nec debemus, nos etiam Clerus & populus Regni nostri, & «

» Delphinatus de prædictorum vocatorum consilio & assensu recedimus, Nun-
» tiamusque authoritate præsentium recessisse.

» Volentes inter cætera quod ab inde in antea ipsi Benedicto suisque Collecto-
» ribus & alijs Officiarijs quibuscunque, suis etiam Complicibus, fautoribus &
» sequacibus, ac Procuratoribus eorundem nullus cuiuscunque conditionis fue-
» rit, de Reditibus, Prouentibus, & Emolumentis Ecclesiasticis quomodocun-
» que & ex quacunque causa soluere, aut respondere præsumat. Quod etiam oc-
» currentibus vacationum casibus assumantur ad Prælaturas, dignitates & alia
» Beneficia vacantia, Electiua per electionem, cæteris etiam Beneficijs proui-
» deatur per Collationem eorum ad quos huiusmodi electio & collatio spectant
» quomodolibet, seu etiam spectabunt, adhibitis etiam ad hæc solennitatibus &
» alijs solitis ac etiam opportunis. De Beneficijs verò Complicum, fautorum &
» sequacium prædictorum per Ordinarios prouideatur, debitè vel aliàs ea con-
» cedantur in commendam personis idoneis, alienatione bonorum immobilium
» & pretiosorum mobilium eis singulis interdicta, regenda, scilicet & administran-
» da, donec aliàs Canonicè sit prouisum; districtius inhibentes vniuersis & singu-
» lis subditis nostris, ac incolis Regni & Delphinatus prædictorum tam Eccle-
» siasticis quàm secularibus quacunque etiam particulari dignitate, vel quouis
» alio titulo, seu nomine censeantur, ne præfato Benedicto eiusque sequacibus,
» ac Officiarijs & Auditoribus, seu Iustitiarijs quibuslibet obedire quomodo-
» libet, aut contra tenorem præsentium aliquid attentare præsumant, si pœnas
» graues nostra & Ecclesiæ eis authoritate infligendas cupiant non subire. Et in-
» super mandamus earundem præsentium authoritate vniuersis & singulis Iusti-
» ciarijs & Officialibus nostris infra limites prædictos constitutis & eorum cuili-
» bet, quod seruato tenore præsentium prout ad eorum quemlibet pertinebit,
» quemcunque his deprehenderint, ac nouerint aliquatenus contraire, taliter
» puniatur quod cedat cæteris in exemplum. Datum Parisius sub nostri sigilli
» testimonio ad perpetuam rei memoriam his appensi, die 28. mensis Iulij, Indict.
» VI. anno Domini 1398. Regni verò nostri 18. signatum per Regem præsenti-
» bus DD. Bituriæ & Burgundiæ, ac Borbonij Ducibus, D. Petro de Nauarra
» Constabulario, vrbisque Admiralio Magistro Balistariorum alijsque non-
» nullis P. Manchat, I. Huë. Lecta fuit & publicata in Parlamento & post-
» modum hîc in Registro Curiæ registrata, & collatione facta 29. Aug. 1398. sig.
» Villequin.

» Consequenter edixit Rex ne quis Benedicto vllo modo pareret. *Carolus D.*
» *G. Francorum Rex vniuersis & singulis Seneschallis, Bailliuis, Gubernatoribus, Præ-*
» *positis, cæterisque Iustitiarijs & Officiarijs Regni & Delphinatus nostrorum, aut loca*
» *tenentibus eorundem, Salutem.* Cum ex certis, iustis & rationalibus de causis ad
» hoc nos mouentibus, & specialiter vt pax & vnio assequi & haberi possit in Ec-
» clesia sancta Dei, per deliberationem, ac consensum Prælatorum & Cleri di-
» ctorum Regni & Delphinatus nostrorum, Nos etiam Clerus & populus eorun-
» dem Regni & Delphinatus recesserimus ab obedientia tota Benedicti vltimi
» in Papam electi, districtius inhibendo vniuersis & singulis subditis nostris
» ipsorum Regis & Delphinatus nostrorum tam Ecclesiasticis quàm secula-
» ribus, quacunque etiam Pontificali dignitate, vel quouis alio titulo censean-
» tur, ne præfato Benedicto eiusque Officiarijs, Auditoribus, seu Iustitiarijs
» quibuscunque obedire præsumant, ni pœnas graues nostra & Ecclesiæ eis au-
» thoritate infligendas cupiant subire, prout inter cætera in literis nostris super
» iam dictâ recessione confectis plenius continetur; ad nostrumque peruenerit
» auditum quod his nonobstantibus nonnulli se dicentes Commissarios, Con-
» seruatores, Auditores, seu Iudices, Delegatos, Subdelegatos, vel Executores
» à dicto Benedicto, seu eius authoritate deputatos ad requestam Procuratoris
» siue ex officio, aut aliàs in causis Beneficialibus, vel excessuum, aut alijs tempo-
» re dictæ recessionis motis & pendentibus, in quarum aliquibus post dictam re-
» cessionem inchoatis in dicto Regno & Delphinatu nostris, & extra, tam in
» Auenione quàm alibi per citationes, monitiones, Censuras Ecclesiasticas &
» alios varios modos procedere nisi sunt & nituntur contra subditos nostros, ipsos
» nostros, ipsos multipliciter grauando & vexando sumptibus & expensis, ac

contra tenorem literarum nostrarum prædictarum temerè veniendo: Vnde non « modica scandala & inconuenientia sequi possent, nisi super his per Nos proui- « deretur de remedio opportuno. Nos ijs attentis volentes dictarum literarum « nostrarum tenorem inuiolabiliter obseruari, nec non scandalis & inconuenien- « tibus prætactis, & alijs obuiare, vobis & vestrum cuilibet vt ad eum pertinue- « rit, videlicet in dicto Regno nostro Regio & in sæpè fato Delphinatu nostro, « Delphinali nominibus, districtè præcipiendo mandamus, quatenus omnibus & « singulis Commissarijs, Conseruatoribus, Auditoribus, Iudicibus delegatis, « subdelegatis, vel Executoribus & alijs Officiarijs, authoritate Iurisdictionis, « aut Commissionis dicti Benedicti fungentibus, inhibeatis, aut inhibere faciatis « sub certis & magnis pœnis nobis applicandis, ne de cætero contra subditos no- « stros, aut alios in quibuscunque causis motis, vel mouendis, in quouis statu « fuerint, pro quacunque materia, vel occasione, seu sub quibuspiam formis in « nostris Regno & Delphinatu memoratis procedere, seu procedi facere vllo « modo præsumant, ab eisdem tam inceptis quam inchoandis penitus desisten- « do. Omnibus & singulis subditis nostris, ac dictorum nostrorum Regni, ac « Delphinatus similiter inhibendo, ne processus huiusmodi motos, aut mouen- « dos in eisdem Regno & Delphinatu, aut ipsorum aliquo, nec & in Auenione, « vel alibi prosequantur, aut prosequi faciant, directè vel indirectè; sed ab eo- « rum prosecutione cessent totaliter & desistant coram Ordinarijs, & si volue- « rint super hoc provt rationis fuerit procedendo, &c. Datum Paris. 28. Iul. an. « 1398. Regni nostri 18. «

Licet autem maiori parti Concilij prædicti placuisset secessio, seu substra-ctio totalis obedientiæ absque vlteriori dilatione, legatione & admonitione: aliquandiu tamen suspensa est & dilata executio, donec vltimò fuisset admonitus Benedictus de deliberatione & Conclusione Ecclesiæ Gallicanæ; itaque missi sunt ad eum M. Petrus de Alliaco & Bussicaudus Mareschallus Franciæ; ille vt verbis persuaderet Benedicto abdicationem; iste, vt negantem armis cogeret. Negauit Benedictus, vt erat vir fortis & animi intrepidi, se cum esset electus legitimè, vllo modo cessurum. Vbi ergo nihil verba profueunt, vis admota; & Bussicaudus numeroso exercitu vrbem cingit, diffugientibusque Cardinalibus, qui secessione Franciæ à Benedicto cognitâ, ei quoque subscri-pserant, & Ciuibus portas vrbis aperientibus, in vrbem ingressus Pontificem intra Palatium munitissimum compulit; qua de re sic Gaguinus. Benedictus « cui Franci in Pontificatu fauerant, licet Pontificatui cedere crebris legationi- « bus admoneretur, pertinax tamen contra perstabat. Quare Conuentu Sacer- « dotum Procerumque Parisij contracto, à Benedicto secedendum esse decre- « tum est: Neque admittendas posthac gratias ad Beneficia adipiscenda, quas « Romani Exspectatiuas dicunt. Ecclesias, quæ Rectore carerent, à Collatori- « bus petendas; electiones confirmandas etiam exemptarum Ecclesiarum salua « Exemptionis libertate. Ea à Benedicto discessione cognita, Cardinales qui « cum eo Auinione erant, ad Nouam villam sex millibus passuum ab Auinione « distantem se contulerunt, suo Pontifice deserto. Hoc verò vt auditum est « passim, multos, qui antea indignabantur, commiseratio afflicti Præsulis cepit.

Antequam verò obsideretur Pontifex, post conclusam secessionem, seu substractionem Rex ad Cardinales misit speciales Nuncios, *MM. Robertum Cordelerij & Tristanum de Bosco*, vt quid rei gestum fuisset, intelligerent, atque ad eandem secessionem, si ita ipsis videretur, accederent. Illi ergo habito Collegio seu Consilio, eidem secessioni subscribunt, deque ea per litteras quæ sequuntur, Regem certiorem faciunt.

Christianissime ac serenissime Princeps, nuper per honorabiles viros MM. « CARDINALIVM AD REGEM LITTERÆ. Robertum Cordelerij & Tristanum de Bosco vestræ claræ Majestatis Consi- « liarios & Nuncios litteras eiusdem Majestatis accepimus, per quos elegantissi- « mè & prudenter vestræ serenitatis ex parte exposita fuere, quæ eadem sereni- « tas super recessu à totali obedientia Benedicti vltimò in Papam electi in illo « grandi & celeberrimo Concilio nuper tento Parisius decreuerat, provt & no- « bis innotuit per litteras authenticas & publicatas vestræ sacræ Regiæ Majesta- « tis, quas Nobis præfati Nuncij præsentarunt: quæ omnia audiuimus, conspe- «

» ximus & intelleximus luculenter. Et quantò magis credimus quod per hoc » cunctorum corda fidelium in viam pacis optatæ celerius dirigentur, tantò » affectuosiùs Serenitati vestræ vberiores gratiarum reddimus actiones hortando » eandem ex intimis; vt huic Catholico tamque laudabili principio per Sereni- » tatem eandem finis optimus impendatur, videlicet Ecclesiæ vnioni, cum non » sufficiat grandia inuenire principia, nisi perseuerentia & fine debito conclu- » dantur. Nec enim in principijs, sed in fine Maiores nostri laudes & gloriam » posuerunt, ad quæ vt procliuius & ardentius vestra Excellentissima Charitas » accingatur, eidem notum facimus per præsentes, quod consideratis & etiam » ponderatis omnibus per vestram Serenitatem & etiam per Nos, quæ in hac parte » facta sunt, nec non causis & motiuis, quæ provt in litteris vestris plenius con- » tinentur, vestram ad hoc sacram Majestatem compulerunt, alijsque sacris ra- » tionibus, quibus in conscientijs nostris vrgemur, multisque inter nos habitis » Consilijs & deliberationibus digestis, Nos omnes, numero 18. existentes & » sacrum Collegium Rom. Ecclesiæ facientes vnanimi & concordi omnium vo- » luntate & consensu ea quæ per Serenitatem vestram ac Ecclesiam, Clerum & » Populum Regni vestri & etiam Delphinatus facta sunt concernentia, recessum » ab obedientia totali dicti Benedicti Collegialiter laudauimus, approbauimus, » laudamus & approbamus, nosque nihilominus à totali obedientia ipsius rece- » dere decreuimus, recedimus & asserimus recessisse, & cum Serenitate prædictâ » concurrere in prosecutionem vlterius gerendorum, sperantes in Domino, quod » ex hoc vestro Regali præsidio suffragante repulsis ambitionibus hominum non » timentium thronum Dei Ecclesia sancta Dei tot inundationibus concussa ele- » uabitur in sublime. Et qui post nubilum diei, serenum inclytum sponsam suam » oculo clementiori ex alto respiciet non ferens eam in sui nominis iniuriam diu- » tius conculcari. Ad vestram verò Regiam Majestatem infra biduum hominem » nobis fidum super nonnullis plenariè informaturum transmittemus. Et ex post » satis citò aliqui ex Nobismet super prosecutione negotij principalis nostrâ par- » te accedent ad magnitudinem eandem, quam ille cuius causa impræsentiarum » agitur, conseruet feliciter & prosperet incolumem vt oramus.

Eodem anno damnati sunt à Facultate Theol. & M. Ioanne Gersonio Cancellario errores nonnulli ad magiam pertinentes: quæ Censura legitur inter opera Gersonis.

Errores damnati. » Vniuersis Orthodoxæ fidei zelatoribus *Cancellarius Ecclesiæ Paris. & Facul-* » *tas Theolog. in alma Vniuersitate Paris. Matre nostra cum integro diuini cultus honore* » *spem habere in Domino, ac in vanitates & insanias falsas non respicere.* Ex antiquis » latebris nouiter erroris fœda colluuio recogitare commonuit, quod plerumque » veritas Catholica apud studiosos in sacris litteris apertissima est quæ cæteros » latet, nimirum cum hoc proprium habet omnis ars, manifestam esse exer- » citatis in ea, sic quod exinde consurgit illa maxima, *Cuilibet in sua arte Perito* » *credendum est.* Hinc est Horatianum illud, quod Hieronymus ad Paulinum scri- » bens assumit, *Quod medicorum est, promittunt medici, tractant fabrilia fabri.* Ac- » cedit ad hæc in sacris litteris illius speciale, quod nec experientia, nec sensu » constant vt aliæ artes, nec possunt oculis circonuolutis nube vitiorum facile » deprehendi, excœcauit enim eos malitia eorum. Ait siquidem Apostolus *quod* » *propter auaritiam multi errauerunt à fide*, propterea non irrationabiliter Idolo- » rum seruitus ab eodem nominatur. Alij propter ingratitudinem, qui cum co- » gnouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, in omnem Idololatriæ im- » pietatem, sicut idem commemorat, corruerunt. Porrò Salomonem ad Idola » & Didonem ad Magicas artes pertraxit effrena voluptas. Alias ad hoc ipsum » intorsit superba curiositas inuestigandorumque occultorum dira cupido. Alios » postremò misera cupiditas tota ex crastino pendens in obseruationes supersti- » tiosissimas impiasque depulit, quemadmodum apud Lucanum de filio Pompeij » magni & apud Historicos de pluribus notatum est, ita fit vt recedens peccator » à Deo declinet in vanitates & insanias falsas, & ad eum qui pater est mendacij, » tandem imprudenter palam apostasiando se conuertat. Sic Saül à Domino de- » relictus Pythonissam cui prius aduersabatur, consuluit; sic Ochozias Deo Israël » spreto misit ad consulendum Deum Acharon, sic denique omnes qui fide, vel

opere absque Deo vero sunt, vt à Deo falso ludificentur, necesse est. Hanc igitur nefariam, pestiferam, monstriferamque insaniarum falsarum cum suis hæresibus abominationem plus solito nostra ætate cernentes inualuisse, ne forsan Christianissimum Regnum, quod olim caruit monstro & Deo protegente carebit, inficere valeat tam horrendæ impietatis & perniciosissimæ contagionis monstrum, cupientes totis conatibus obuiare. Memores insuper nostræ professionis, pioque legis zelo succensi paucos ad hanc rem articulos damnationis cauterio, ne deinceps fallant incogniti, notare decreuimus. Rememorantes inter cætera innumera dictum illud sapientissimi Doctoris Augustini de superstitiosis obseruationibus; quod qui talibus credunt, aut ad eorum domum euntes, aut suis domibus introducunt, aut interrogant, sciant se fidem Christianam & baptismum præuaricasse & paganum & apostatam, id est retro abeuntem & Dei inimicum & iram Dei grauiter in æternum incurrisse, nisi quis Ecclesiastica pœnitentia emendatus Deo reconcilietur; hæc ille. Neque tamen intentio nostra est in aliquo derogare quibuscunque licitis & veris traditionibus, scientijs & artibus, sed insanos & errores & sacrilegos insipientium & ritus ferales pro quanto fidem orthodoxam & religionem Christianam lædunt, contaminant, inficiunt radicitus, quantum fas nobis est extirpare satagimus & honorem suum sinceræ relinquere veritati.

Est autem 1. Articulus quod per artes magicas & maleficia & inuocationes nefarias quærere familiaritates & amicitias & auxilia Dæmonum non sit idololatria. *Error.* quoniam Dæmon aduersarius & pertinax & implacabilis Dei & hominis iudicatur. Nec est honoris, vel dominij cuiuscunque verè, seu participatiuè, vel aptitudinaliter susceptiuus, vt aliæ Creaturæ rationales non dominatæ, nec in signo ad placitum instituto vt sint imagines & templa Deus in ipsis honoratur.

Articulus 2. quod dare, vel offerre, vel promittere Dæmonibus qualemcunque rem vt adimpleant desiderium hominis, aut in honorem eorum aliquid osculari, vel portare, non sit idololatria. *Error.*

Art. 3. quod inire pactum cum Dæmonibus tacitum, vel expressum, non sit idololatria, vel species idololatriæ & apostasiæ. *Error.* & intendimus pactum esse implicitum in omni obseruatione superstitiosa cuius effectus non debet à Deo, vel natura rationabiliter exspectari.

Art. 4. quod per artes magicas Dæmones in lapidibus, anulis, speculis, aut imaginibus nomine eorum consecratis, vel potius execratis includere, cogere vel arctare, vel eas velle viuificare non sit idololatria. *Error.*

Art. 5. quod licitum sit magicis artibus, vel alijs quibusdam superstitionibus à Deo, aut ab Ecclesia prohibitis aliqua facere pro quocunque bono fine. *Error.* quia secundum Apostolum non sunt facienda mala, vt eueniant bona.

Art. 6. quod licitum sit, etiam permittendum, maleficia maleficijs repellere. *Error.*

Art. 7. quod aliquis cum aliquo possit dispensare in quocunque casu vt, licitè talibus vtatur. *Error.*

Art. 8. quod artes magicæ & similes superstitiones & earum obseruationes sunt ab Ecclesia irrationabiliter prohibitæ. *Error.*

Art. 9. quod Deus per artes magicas & maleficia inducatur dæmones compellere suis inuocatibus obedire. *Error.*

Art. 10. quod thurificationes & suffumigationes quæ fiunt in talium artium & maleficiorum exercitio, sunt ad honorem Dei & ei placeant. *Error*, & blasphemia, quoniam Deus aliàs non prohiberet, vel puniret.

Art. 11. quod talibus & taliter vti non est sacrificium, seu immolare Dæmonibus & ex consequenti damnabiliter idololatrare. *Error.*

Art. 12. quod verba sancta & orationes quædam deuotæ & ieiunia & balneationes & continentia corporalis in pueris & alijs, & Missarum celebratio & alia opera de genere bonorum quæ fiunt pro exercendo eiusmodi artes, excusent eos à malo, & non potius accusent. *Error.* Nam per talia sacræ res, imò ipse Deus in Eucharistia Dæmonibus tentatur immolari, & hoc procurat Dæmon, quia vult in hoc honorari similiter Altissimo, vel ad fraudes suas occultandas,

vel vt ſimplices illaqueet facilius & damnabilius perdat.

Art. 13. Quod SS. Prophetæ & alij per tales artes habuerunt ſuas Prophetias & miracula fecerint, aut Dæmones expulerint *Error & blaſphemia.*

Art. 14. quod poſſibile eſt per tales artes cogere liberum hominis arbitrium ad voluntatem, ſiue deſiderium alterius. *Error, & conari facere eſt nefarium & impium.*

Art. 15. quod ideo artes præfatæ bonæ ſunt, & adeo quod licet eas obſeruare quia per eas quandoque, vel ſæpè euenit ſicut vtentes eis quærunt, vel prædicunt, vel quia bonum quandoque prouenit ex eis. *Error.*

Art. 16. quod per tales artes Dæmones veraciter coguntur & compelluntur & non potius, ita ſe cogi fingunt ad ſeducendos homines. *Error.*

Art. 17. quod per tales artes & ritus impios, per ſortilegia, per carminationes, per inuocationes Dæmonum, per quaſdam inuultationes & alia maleficia nullus vnquam effectus miniſterio Dæmonum ſubſequatur. *Error.* nam talia quandoque permittit Deus contingere, vt paruit in Magis Pharaonis & alibi pluries, vel ad probationem fidelium, ſicut habetur Deuteron. 13. vel in quorundam hominum dignam flagellationem, vel quia abutentes, ſeu conſulentes propter malam fidem, aut alia peccata nefaria dati ſunt in reprobum ſenſum & demerentur ſic eludi.

Art. 18. quod boni Angeli includantur in lapidibus & conſecrent imagines, vel veſtimenta, aut alia faciant quæ in iſtis artibus continentur. *Error & blaſphemia.*

Art. 19. quod ſanguis vpupæ, vel hœdi, vel alterius animalis, vel pergameneum virgineum, aut corium leonis & ſimilia habeant efficaciam ad cogendos, vel repellendos Dæmones miniſterio huiuſmodi Artium. *Error.*

Art. 20. quod imagines de ære, vel de plumbo, vel auro, vel de cera alba, vel rubea, vel de alia materia baptizatæ & exorcizatæ, conſecratæ, ſeu potius exſecratæ ſecundum prædictas artes & ſub diebus certis habeant virtutes mirabiles quæ in libris talium Artium recitantur. *Error in fide & in Philoſophia naturali & aſtrologia vera.*

Articul. 21. quod vti talibus & fidem dare non ſit idololatria & infidelitas. *Error.*

Art. 22 quod aliqui Dæmones boni ſunt, aliqui benigni, alij omnia ſcientes, alij nec ſaluati, nec damnati. *Error.*

Art. 23. quod fumigationes quæ fiunt in huiuſmodi operationibus conuertuntur in ſpiritus, aut quod ſint debitæ eis. *Error.*

Art. 24. quod vnus Dæmon ſit Rex Orientis & præſertim ſuo merito, alius Occidentis, alius Septentrionis, alius Meridiei. *Error.*

Art. 25. quod intelligentia motrix cœli influit in animam rationalem ſicut corpus cœli in corpus humanum. *Error.*

Art 26. quod cogitationes noſtræ intellectuales & volitiones interiores immediatè cauſentur à cœlo, & quod per aliquam traditionem magicam tales poſſunt ſciri: & per illam de eis certitudinaliter iudicare ſit licitum. *Error.*

Art. 27. quod per quaſcunque artes magicas poſſumus deuenire ad viſionem diuinæ eſſentiæ, vel SS Spirituum. *Error.* Acta ſunt hæc, & poſt maturam crebramque inter Nos & Deputatos noſtros examinationem concluſa in noſtra Congregatione Generali, Pariſius apud S. Mathur. de mane ſuper hoc ſpecialiter requiſitos, anno Domini 1398 die 14. Septemb. In cuius rei teſtimonium ſigillum dictæ Facultatis præſentibus literis duximus apponendum.

Anno 1399. Rex cupiens omnino occurrere malis, quæ ex prauâ Beneficiorum Eccleſiaſticorum diſpenſatione per Pontifices proueniebant, miſit ad Curiam Pariſienſem litteras, quibus continebatur Decretum Concilij Eccleſiæ Gallicanæ anno ſuperiore Pariſijs factum contra Gratias exſpectatiuas, quibus poſt obedientiæ totalis ſubſtractionem, ius omne in Regno ſuo & Delphinatu adimi voluit.

CArolus Dei Gratia Francorum Rex dilectis & fidelibus gentibus noſtrum præſens, & quæ futura tenebunt Pariſius Parlamenta, cæteriſque Iuſtitiarijs

riis nostris aut eorum loca tenentibus salutem & dilectionem. Pro parte Archiepiscoporum & cæterorum Prælatornm, & Capitulorum, & aliorum virorum Ecclesiasticorum nuper Parisius in Concilio Ecclesiæ Gallicanæ per litteras nostras congregato, pro nonnullis arduis tangentibus sedationem huiusmodi pestiferi Schismatis, nunc proh dolor in Ecclesia Dei vigentis deliberandis & expediendis inter cætera fuit nobis expositum, quod cum aliàs in alio ipsius Ecclesiæ Gallicanæ Concilio, etiam pro pace & vnione Ecclesiæ procuranda Parisius per nostras etiam litteras congregato inter cætera deliberatum & ordinatum extitisset, quod à die quâ Conclusio denegationis obedientiæ totalis Benedicto vltimo in Papam electo faciendæ per nos Ecclesiam Regni & Delphinatus nostrorum recepta fuerat & publicata, in antea Prælati & alij ad quos in Regno & Delphinatu nostris de Iure vel de consuetudine spectat Beneficiorum vacantium collatio Beneficia prædicta cum casus vacationum occurrerent, conferrent quibuscunque Gratiis Exspectatiuis præcipuè per dictum Benedictum quibuscunque personis factis, per quas tamen ante denegationem obedientiæ non fuerat alicui ius quæsitum in re, prout in litteris nostris super Ordinatione prædicta, ad requestam & ordinationem Prælatorum prædictorum confectis latius noscitur contineri. Postquam in Concilio prædicto nuper & vltimò vt prædicitur, *Parisius* congregato propter aliqua dubia pluribus in locis tam in Regno, quàm in Delphinatu prædictis emergentia, certa fuerit facta declaratio, prout in instrumento publico super hoc confecto, cuius tenor sequitur in hæc verba, asserunt contineri. *In nomine Domini, Amen*, per hoc præsens publicum instrumentum Vniuersis & singulis notum fiat, quod anno eiusdem Dom. 1398. Indict. 7. more Gallicano mensis Martij die 14. ab Electione B. Benedicti vltimò in Papam electi an. 5. In nostrum Notariorum publicorum & testium infra scriptorum ad hoc vocatorum præsentia, in Concilio DD. Prælatorum, de Mandato & Ordinatione serenissimi & Christianissimi Principis D. nostri Francorum Regis ad diem 20. mensis Februarij vltimò præteriti continuatam vsque ad diem mensis Martij 14. pro vnione S. Matris Ecclesiæ prosequenda conuocato, in eoque conuocatis & conuenientibus DD. Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, nec non Procuratoribus & Nunciis nonnullorum Prælatorum absentium & Capitulorum Ecclesiarum tam Metropolitanarum quàm Cathedralium Ecclesiam repræsentantibus Gallicanam post nonnullas deliberationes inter ipsos habitas in his super quibus conuocati fuerant & accersiti, à nonnullis recitabatur, quod cum aliàs in alio dictorum DD. Prælatorum Cleri Regni & Delphinatus Concilio super prosecutione dictæ vnionis mense Iulio anno præsente Parisius celebrato assereretur in litteris Regiis substractionis totalis obedientiæ dicto D. Benedicto vltimò in Papam electo factæ, talis clausula contineri, videlicet quod etiam occurrentibus vacationum casibus assumantur qui ad Prælaturas, Dignitates & alia Beneficia electiua per Electionem, cæteris etiam Beneficiis prouideatur per collationem eorum ad quos huiusmodi collatio & electio spectant quomodolibet seu etiam spectabunt; & inter cætera in dicto aliàs celebrato Concilio maturis super hoc deliberationibus præhabitis, discussis & repetitis fuisset deliberatum & conclusum, quod habentes Gratias Exspectatiuas, per quas interdum fuerat eis ius in re quæsitum post Conclusionem dictæ denegationis obedientiæ per Ecclesiam Regni & Delphinatus, & per Regem acceptam, nec vterentur dictis Gratiis nec etiam eorum executoribus obediretur à die videlicet prædictæ Conclusionis Parisius solenniter in Regis Palatio per organum D. Cancellarij Franciæ ex parte D. nostri Regis publicatæ, imò quod Ordinarij & illi ad quos Beneficiorum Regni & Delphinatus spectabat collatio, à die prædicta in antea Beneficia tunc vacantia, vel vacatura liberè conferrent: occasione cuius multa insurrexerunt dubia inter plures, qui tunc Gratias habebant Exspectatiuas à felicis memoriæ D. Clemente Papa VII. aut alio supremo Pontifice, in Ecclesiisque adepti fuerant & Personatus vel Officia sub Exspectatione Præbendæ, quas Gratias volebant & dicebant etiam, quoad dictarum assecutionem Præbendarum de Iure suum sortiri debere effectum; asserentes quod nec dictæ Gratiæ per dictum D. Benedictum vltimò in Papam electum aliqualiter fuerant re-

» uocatæ, erantque nonnulli alij etiam à D. Clemente prædicto Gratias Exspe-
» ctatiuas habentes, quos idem D. Benedictus expresse per Bullam suam reser-
» uauerat, vt dicebant. Ordinarij verò illi, quibus Beneficia tunc vacantia, vel
» quæ postmodum vacauerant, contulerunt virtute Ordinationis Ecclesiæ, de
» qua supra est mentio facta, & quæ plenius in litteris Regis super hoc confectis
» continetur, Gratias supradictas nullius debere esse efficaciæ, vel effectus, ex ad-
» uerso asserebant. Hinc erat quod complures pluribus in locis inter multos co-
» ram diuersis Iudicibus erant lites motæ, & verisimiliter moueri in futurum spe-
» ratæ inter plures; quod erat in Ordinariorum aliorumque ad quos Beneficio-
» rum collatio seu quævis eorum alia dispositio dignoscitur pertinere, & etiam
» illorum quibus per prædictos Ordinarios & Collatores à tempore prædicti re-
» cessus ab obedientia totali de Beneficiis Ecclesiasticis prouisum extitit, distur-
» bium, impedimentum, ac magnum & graue præiudicium, quodque videbatur
» substractionis prædictæ Conclusioni ac Mandatis Regiis & Ordinationi dictæ
» Ecclesiæ Gall. contraire. Hinc fuit quod in dicto præsenti Concilio per quam-
» plures supplicabatur, quatenus per ipsum Concilium quid super his fieri debe-
» ret, remedium apponendo opportunum, litium anfractus euitando & mate-
» riam dubietatis tollendo declararetur. Supplicatione verò sic facta per prius
» inter ipsos DD. Prælatos & alios in dicto Concilio existentes, maturâ super
» hoc deliberatione præhabitâ opinionibusque singulorum requisitis & recolle-
» ctis fuit per ipsum Concilium dictum & declaratum, & de mente seu intentione
» alterius Concilij fuisse. Attentis impedimentis quæ per eiusmodi Gratias Ex-
» spectatiuas ab olim summis Pontificibus & à bonæ memoriæ D. Clemente præ-
» dicto indifferenter concessas, qui longo tempore regimini Ecclesiæ saltem
» Regni Franciæ præfuerat, sicut omnibus satis erat notum, dicti Prælati & alij
» Collatores in Beneficiis conferendis, quorum aliàs de iure communi ad ipsos
» spectat Collatio, hactenus habuerant, præcipuè hic quod à 20. annis citra, quo
» tempore durauit istud lamentabile Schisma; cui proculdubio tales Gratiæ ma-
» gnum dederunt fomentum, notabilibus Clericis quamuis indigentibus, qui Ec-
» clesiæ sciunt, volunt & possunt fructuosè seruire, nullo modo potuerunt de
» Beneficiis Ecclesiasticis prouidere: & quod in quantum concernit illos, qui di-
» gnitates & personatus vel Officia obtinent in Ecclesiis, in quibus authoritate
» ipsius D. Clementis aut alterius cuiuscunque, vt iam supra tactum est, præben-
» das exspectantes D. Benedictus, licet forsan formaliter eorum Gratias non re-
» uocasset, ipsos tamen omnibus sua authoritate Exspectantibus in assecutione
» dictarum Præbendarum aut aliorum Beneficiorum postposuit: quo obstante si
» Ordinatio prædicta quæ generaliter de *Gratias Exspectatiuas* habentibus loqui-
» tur: & quæ ad duos fines principaliter facta noscitur extitisse, videlicet primò
» in Ecclesia Gallicana in libertate quam à sua fundatione secundum sacros Ca-
» nones habere consueuit, ab illo tunc in futurum remanserit: & 2. attentâ con-
» clusione denegationis obedientiæ: Et quod post eius receptionem Executori-
» bus saltem Benedicti obediri non poterat nec debebat. Quæ Conclusio si facta
» non fuisset, Gratiæ Exspectatiuæ D. Clementis & aliorum prædecessorum
» suorum fuissent propter multitudinem Exspectantium authoritate ipsius Bene-
» dicti, qui omnes ipsis præferebantur, inutiles & sine fructu. Nec fuit Ordina-
» tio prædicta facta, vt per eam Gratiæ prædictæ maioris essent efficaciæ, quàm
» antea erant, vnà cum rationibus multis tunc ibidem notabiliter allegatis. Quæ
» à die dictæ Conclusionis denegationis obedientiæ authoritate Regis in Aula
» dicti Palatij Regij, vt prædicitur, publicatæ, nulli tales Exspectantes cuius-
» cunque status, Conditionis, dignitatis ac præeminentiæ existant siue præful-
» geant, quantumque authoritate & forma quauis siuè Clementis, siuè Benedi-
» cti, vel alterius cuiuscunque summi Pontificis hactenus regnantis ad Præbendas
» seu alia Beneficia, virtute quarumcunque Gratiarum prædictarum assequendo
» in toto Regno & Delphinatu admitti debebant, nec in posterum admitteren-
» tur, imò illi quibus Archiepiscopi, Episcopi, Prælati, Capitula, & alij ad quos
» de Iure vel consuetudine Beneficiorum spectat Collatio, iam Beneficia contu-
» lerant post ordinationem prædictam, vel in futurum conferrent *Exspectantibus*
» prædictis, cuiuscunque status, conditionis, gradus, dignitatis aut præeminen-

tiæ existant, penitus & omnino exclusis, Beneficia sic sibi per Ordinarios, aut « alios, vt prædicitur, collata aut conferenda haberent & retinerent, ac pacificè « possiderent, non obstante quacunque litis pendentia seu contradictione ali- « quali. «

De quibus omnibus & singulis quamplurimi DD. Archiepiscopi, Episcopi, « Abbates, & aliæ plures notabiles personæ, tam pro Capitulis Ecclesiarum « quàm aliis ad dictum Concilium missæ & nobis Notariis publicis infra scriptis « pro & nomine omnium & singulorum, quorum interest, aut in futurum inter- « esse poterit, petierunt vnum vel plura Instrumenta sibi per Nos fieri & tradi. « Acta fuerunt hæc Parisius in Regali Palatio, videlicet in aula posteriori super « hortum eiusdem, anno, Indictione, mense, die & ab Electione prædictis, præ- « sentibus venerabilibus viris DD. & MM. Tristando de Bosco, Io. de Boissoy « Consiliariis & Magistris Requestarum hospitij D. nostri Regis. Hugone Len- « uoysie (aliàs le Renoise) sacræ Theologiæ Professore Decano Rothomagen- « si, Guillelmo de Pictauis Licentiato in Legibus & Petro Nodet Decano Ni- « uernensi, Heruæo Nicolaî Licentiato in vtroque Iure Corosopitens. Petro de « Chissiaco Magistro in Artibus, Baccalario in Theologia, & Canonico Seno- « nensi. Ioan. de Monstrolio Secretario D. nostri Regis Præposito S. Petri Insu- « lensis, Ioan Valentis & Ioan. de Hersonual (fortè Arconual) Magistris in Ar- « tibus Æduensis & Trecensis Diœcesum, cum pluribus aliis testibus ad præmissa « vocatis specialiter & rogatis. Cumque Ordinationes alias per Prælatos Regni « & Delphinatus in Conciliis pro vnione Ecclesiæ ad nutum nostrum congrega- « tos factas, mandauimus per nostras alias litteras ad ipsorum Prælatorum in- « stantiam & requestam in Regno ac Delphinatu nostris prædictis, sicut decuit « inuiolabiliter obseruari. Supplicarunt etiam Prælati prædicti, quod declara- « tionem & ordinationem supradictas, vbique in Regno & Delphinatu nostris « etiam obseruari inuiolabiliter mandaremus. Nos igitur omnia supradicta ratio- « nabiliter attendentes, declarationemque prædictam in quantum nos tangit, « laudantes & approbantes, Vobis & vestrum cuilibet, prout ad eum spectaue- « rit, districtè præcipiendo mandamus, *Vobis Iustitiariis*, si sit opus, commit- « tendo, quatenus omnibus viis & remediis rationabilibus prædictam Declara- « tionem & Ordinationem executioni demandetis & demandari faciatis, quos- « cunque contra facientes viros Ecclesiasticos per captionem temporalitatis & « aliàs debitè: cæteros verò, sicut melius videbitur expedire, ad obseruationem « declarationis & ordinationis prædictæ viriliter compellendo. Quod sic fieri « volumus & prædictis Prælatis hoc cum instantia à nobis requirentibus concessi- « mus de gratia speciali, si sit opus, non obstantibus quibuscunque litteris sub- « reptitiis in contrarium impetratis, siue impetrandis. *Datum Parisius* die 7. Maij, « an. 1399. & Regni nostri 19. «

Eodem anno similiter Bauariæ Dux publicis litteris eandem secessionem, àtque vt tunc loquebantur, *obedientiæ substractionem* in terris suis ab vtroque de Papatu contendentium significauit: in quibus ait se ad id præcipuè motum exemplo & pietate Caroli Regis Francorum & almæ Vniuersitatis Parisiensis, cuius honorabilem facit mentionem. Tales ergo sunt eius litteræ. SVBSTRACTIO BAVARI.

IN Christi nomine, cuius res agitur, Ioannes de Bauaria Electus ac Capitula Maiorum & aliarum Abbates & Prælati Ecclesiarum Leodiensium pluries ad maturius deliberandum, sicut materia exigit, congregati & solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis, *Vniuersis Christi* fidelibus salutem & quærere pacem in vero salutari. Dictum pietatis propositum Serenissimi Regis Francorum, *& ad id studium Venerabilium & Deuotissimorum Magistrorum & Doctorum egregiæ Vniuersitatis Parisiensis* pro lamentabilis Schismatis sedatione ad Ecclesiæ pacem & vnionem collaudantes, ipsius Schismatis incommodis pertractatis considerauimus scandala perniciosa, animarum & corporum pericula, guerras, dissensiones & Regnorum perturbationes, Infidelium inuasiones, ac errorum & & hæresum pullulationes cum fidei & nauis Ecclesiæ periclitatione, atque alia grauissima & intolerabilia inconuenientia occasione execrandissimi nimium

» proh dolor! perdurantis, nec vltra iam tolerandi Schismatis, de quo totus
» mundus scandalizatus est & fastiditus, suborta. Post incommoda pacis, quam
» verus Pastor noster Iesus Christus suæ Passionis imminente tempore pariter &
» Ascensionis nobis pro testamento reliquit, dicens: *Pacem meam do vobis, pacem*
» *relinquo vobis*, suique sanguinis effusione perditam recuperauit, quam duo con-
» tendentes de Papatu inquirere & prosequi non curantes, sicque eorum crebris
» & ambitiosis Concussionibus Ecclesia Dei iam per plures annos tot aduersa per-
» tulerit, quod columna Dei viuentis pœne videtur nutare, & sagena summi pis-
» catoris procellis intumescentibus cogitur in naufragij profunda submergi, nisi
» illius dextra ipsam erigat, qui B. Petrum ambulantem in fluctibus, ne merge-
» retur, erexit, & malunt Ecclesiam scindi & periclitari quàm honorem vanum &
» transitorium dimittere, & innocenti Matri Ecclesiæ calumniam non inferre,
» crudeliores Infidelibus, qui vestem inconsutilem Domini maluerunt integram
» remanere, quàm frustatim dilaniari. Contendentium itaque duritiam perhor-
» rescentes, ac ex intimis visceribus Charitatis & deuotionis ad pacem anhelan-
» tes ad solicitationem & benignam exhortationem memorati Serenissimi Regis
» Francorum & suorum; propter etiam rationes quamplures & motiua hîc causa
» breuitatis non exprimenda, omnes vnanimiter & nullo discrepante decreui-
» mus, viis Generalis Concilij & Compromissi, & aliis reiectis insistere viæ Ces-
» sionis vtriusque Contendentium de Papatu eligentes, per neutralitatem tende-
» re ad pacem & vnionem. Sicque per præsentes substrahimus obedientiam tota-
» lem illi, cui huc vsque obediuimus sicut Papæ. Volentes Deo & Papæ cœlesti
» magis obtemperare quàm hominibus, in nullo sibi penitus obediri debere per
» Nos & subditos nostros, tam ratione Beneficiorum quàm aliàs decernentes. In
» hac autem totalitatis obedientiæ denegatione, donec vnicus verus Pastor & Vi-
» carius Iesu Christi Ecclesiæ suæ sponsæ præficiatur, intendimus & promitti-
» mus firmiter remanere. Ac contra huiusmodi nostram ordinationem facientes
» omnibus viis rationabilibus & iuris remediis viriliter coërcere. Sicque quos ti-
» mor Dei à malo non reuocabit, coërcebit saltem seueritas Disciplinæ. Cum ex-
» cellentissimo & Serenissimo Rege Francorum & suis, D. Ducissa Brabantiæ,
» Duce Burgundiæ & Limburgensis, & Comite Namurcensis Diœcesis nostræ
» Principibus inclytis & populo Ciuitatis & Diœcesis nostræ in hac causa & Con-
» clusione nobiscum nunc per Dei gratiam conuenientibus; nec ad alterius Con-
» tendentium, vel ad alicuius in ipsorum locum Schismate durante substituendi
» vel eligendi, aut Vicarij eligendi obedientiam accedere, siue redire. Similiter
» ad id per eundem Serenissimum Regem & supranominatos fieri debere speran-
» tes & desiderantes, vt fructuosiùs ad intentam & desideratam pacem hinc inde
» tendere & laborare valeamus in nostram & vestram Christi fidelium consolatio-
» nem & exultationem. Et vt saltem præceptum Domini lucidum illuminet ocu-
» los fidelium Christianorum, qui in tenebris iacent & in vmbra mortis, & ipso-
» rum pedes dirigat in viam pacis, præsentes litteras in nostra Diœcesi præcipi-
» mus, & in cæteris Christianitatis partibus rogamus publicari, vt quemadmo-
» dum nos fecimus, ita & vos Christicolæ omnes faciatis, vt fouentium Schisma
» vmbrosæ recedant tenebræ, & aduentus veri Pastoris vnius Ouilis Ecclesiam
» sicut sidus irradiet matutinum, & fiat vnum Ouile & vnus Pastor; nec quisquam
» iuxta Doctrinam Gregorij in eo se primum existimet, vt bona quæ ab inferiori-
» bus forsan fieri videbit, sequi & imitari contemnat. In quorum testimonium
» præsentibus litteris Nos *Electus* & Capitulum Maius in nostra magna, Nos verò
» Capitula secundanarum Leodiensium Ecclesiarum, nec non Abbates & Præla-
» ti prædicti Ecclesiæ S. Petri, quo vtimur in hac parte, sigilla duximus apponen-
» da. Anno à Natiuitate Domini. 1399. mensis Octobris die 6.

Post hanc substractionem obedientiæ à Benedicto Leodienses appellationem à Bonifacio interposuerunt, suumque Procuratorem ad eam rem constituerunt venerabilem & discretum Virum Groffinum de Nomalia Canonicum Ecclesiæ S. Dionysij Leodiensis. Legitur autem Instrumentum appellationis huiusmodi in Manuscripto Bibliothecæ Victorinæ notato hisce notis 686.

Non placuit aliis Principibus & Regibus secessio ista, aientibus satius esse aliquem habere pro Pontifice, etiamsi fortè non legitimum, quàm nullum.

Rex Aragonum qui hactenus cum Francis viam Cessionis prosecutus fuerat, audita obsessione Pontificis Benedicti, & perpetratione scelerum cædiumque in Ciuitate Auenionensi, commiseratione motus obsessi & afflicti, ab eo secedere non sustinuit. Multi quoque viri Docti & litterati substractionem illam scriptis suis valde damnarunt & criminati sunt; præcipuè Vniuersitas Tolosana, Petrus Rabanus S. Pontij Tomeriarum Episcopus, Benedicti legatus: inter Academicos Parisienses, omnium acerrimè & vehementissimè M. Nicolaus Clemangius Domus Nauarricæ Baccalaureus, vir tum temporis inter Doctissimos & Eloquentissimos habitus, qui ad Regem, ad Benedictum, ad Amicos complures scripsit litteras, quibus facti indignitatem omnino exaggerat, Vniuersitatemque ipsam Parisiensem Matrem suam scriptis suis proscindit; vnde eius offensionem adeo incurrit, vt nemo vnquam ei magis inuisus fuerit. Neque pepercit Simoni Cramaudo Patriarchæ Alexandrino, qui tum inter Proceres Ecclesiasticos primas partes tenebat apud Regem. Extant multiplices huiusce viri litteræ, in hanc materiam conscriptæ sub initia huiusce Secessionis: quarum vna est ad Papam Benedictum, quâ dolore compunctus declarat mala quæ ex substractione secuta secuturaque sunt. Sicque incipit: Multa *Pater Beatissime*, alia ad Regem, ordine 17. *Si Quibusdam, &c.*

Emissi quoque sunt ab alijs plurimi Tractatus pro substratione & contra substractionem. Philippus Burgundiæ Dux substractionem volebat; hinc qui ei addicti erant, audaci stylo Benedictum perstringebant, & inter alios Guill. *Præpositus Ornacensis, seu Ronacensis*, qui relictis Scholis Parisiensibus rus se contulerat: vnde *se Ruralem Clericum* appellat. Scripsit autem contra Oxonienses prolixum valde Tractatum, qui sic incipit: *Illustrissimo Principi Philippo Regis filio* " *Burgundionum Duci, ac* Flandriæ & Artesij Comiti G. Præpositus Ornacensis " subiectionem debitam & famulatum, ac matris Ecclesiæ dilectione filiali susce- " ptos labores ad finem producere fructuosum. Nuper, Excellentissime Princeps, " in facto Ecclesiasticæ Circunspectionis vestræ diligentia vigilante iuxta Cleri " Franciæ & matris meæ *Parisiensis Vniuersitatis* morosè digestam & maturè de- " super editam deliberationem, cum per Oxoniense Studium Epistola conscri- " pta quædam Matris meæ dictamini contraria, vel in aliquo dissona censeretur, " signandæ zelo probitatis vestræ Celsitudinis constituit Imperium circunspe- " ctum, vt eiusdem Epistolæ inspicerem tenorem, veritatem attenderem, ac ra- " tionum efficaciam ponderarem, &c. Et paulò post. Ego G. Ronacensis Eccle- " siæ Præpositus Parisiensis Vniuersitatis filius nunc rure degens ablactatus, &c.

Idem circa an. 1403. alium Tractatum edidit contra Tolosanos eumque si- " militer Duci Burgundiæ dedicauit; sic au. incipit, *Miranda gnaris nouitas, nec* " *minus detestanda, &c.* "

In eandem rem prolixum Tractatum edidit Doctor quidam Flander Hannonicus, viamque substractionis quam suadebat Vniuersitas Parisiensis, omnium aptissimam esse confirmauit plurimis rationibus ad pacem Ecclesiæ restituendam. Legitur autem iste Tractatus in MS. Victorino notato olim hisce Characteribus p. 10. 686. nunc verò his BF. 31. & sic incipit. *Nunc Reges intelli-* " *gite; quia omne Regnum in se diuisum non stabit, & omnis scientia & lex aduersum se* " *diuisa destruetur, &c.* In multis verò locis Academiæ Parisiensis studium inde- " fessum laudat, objectiones aduersariorum soluit non ineleganter, omnino verò " doctè & fortiter; & quædam etiam inserit quæ sunt facti, quæque Clementis " partem licet Prælatorum numero inæqualem, potiorem esse suadent. Nec pi- " gebit quæ sequuntur his attexere. *Non valet si dicatur*, Deus non permittet er- " rare Concilium: quia ego hoc fateor in illis quæ sunt fidei: sed dicere, iste est " Papa, iste non est Papa, non est fidei: & sic in talibus Ecclesia militans fallit " & fallitur. Extr. de Sen. excom. à nobis & præcipuè quando subsunt causæ propter quas humanum Iudicium quasi naturaliter peruertitur, sicut sunt illæ de quibus superius facta est mentio.

Item multa dicuntur pro parte Bonifacij quæ facti sunt & pro parte Bene- " dicti multa alia quæ in facto consistunt: & in talibus Ecclesia militans potest " veritatem probabiliter ignorare. Extra. de Constit. c. 1. li. 6. verbi gratia pro " parte D. Benedicti asseritur impressio notoria, & omnes DD. Cardinales de- "

ponunt in Electione Vrbani impressionem notoriam interuenisse. Pro parte verò Vrbani dicebatur, quod antequam intrarent in Conclaue DD. Cardinales, erant deliberati eligere Italicum, & in eum direxerant vota sua, quomodo posset hoc probari nisi per Cardinales, & cætera quæ fiebant ipsis solis existentibus in Conclaui. Et tamen omnes Cardinales antiqui sunt iam ferè mortui & per consequens non possunt amplius loqui. Et pars Bonifacij dicit, quod si viuerent, vt illi qui viuunt, deberent à testificando repelli, quia pars sunt. Et nos dicimus contrarium & forsan bene per l. Consp Can. de repud. si isti starent in ista opinione & Nos in nost: a quis iudicaret? nullus. Et si ipsi adhuc admitterent Cardinales, non proficeret ad causam quia mortui sunt; sed nos statim dicemus quod quando moriebantur, in periculo animarum suarum asserebant Clementem fuisse Canonicè electum & Vrbanum per impressionem. Verè ego audiui quod Pars Bonifacij habet quomodo aliqui Cardinales deposuerunt in morte Vrbanum Canonicè fuisse electum. Et ego scio quod nos habemus, vel habere debemus multa instrumenta de directo contraria, quid fiet in talibus? quia quod dixi de Cardinalibus quod mortui sunt, idem de testibus per quos forsan probari potuisset veritas.

Vnde recordor de vno bene notabili qui fuerat socius & valde amicus Vrbani dum esset Archiepiscopus Acherontinus & post Barrensis, & regebat Cancellariam in Auinione: & ille habebat ibidem Officium bene notabile, & erat magnæ reputationis, & vocabatur *Pontius Beraldi*; qui quidem narrauit mihi, fortiter iurans quòd ille qui post nominatus fuit Vrbanus, & ipsi erant simul in Ecclesia B. Petri, quando DD Cardinales intrauerunt Conclaue Romæ pro electione futuri Pontificis post mortem Gregorij. Et erat ibi tumultus popularium armatorum vociferantium & percutientium ad ostia. Et tunc Archiepiscopus Barrensis, qui satis citò post nominatus fuit Vrbanus, dixit prædicto Pontio, *Vide Ponti, quales modi seruantur, verè quicunque erit electus in isto tumultu, non erit Papa, nec Ego vellem sibi obedire nec deberet hoc facere quicunque bonus Catholicus*; si essent multi tales Congregato Concilio bene facerent ad propositum; sed scio quod ille mortuus est, & testis est mihi Deus quàm non mentior, imò prædicta audiui ab eo.

Denique postquam omnium aliarum viarum quæ ad reducendam pacem proponebantur, incommoda fusè prosequutus est, substractioni planè concludit esse insistendum. In prouisionibus, *inquit*, Episcopatuum & aliarum maiorum Dignitatum seruarentur iura antiqua, per quæ apparet quod substractio obedientiæ maiorem sine comparatione habet afferre vtilitatem, quia per ipsam possumus verisimiliter venire ad vnionem & pacem Ecclesiæ, quàm pariat incommoditatem. Et sic magis videtur expedire ad ipsam procedere quàm non procedere. Camerarius autem Papæ qui erat Camerarius tempore Papæ mortui, etiam illa quæ spectant ad Cameram, administrabit, sicut potest Sede vacante per Clem. ne Romani. Et quod dixi de substractione quoad ambos, est idem de ipsorum quolibet, quia vbi eadem ratio, ibi idem ius.

Item non obstant duæ rationes quæ dicunt, quod si obedientia substraheretur, Laïci ponerent manus ad bona Ecclesiæ & ipsa occuparent; & eadem ratione quâ ipsis non obeditur, ita nec Episcopis, vel Archiepiscopis & alijs Prælatis creatis per ipsos, & ita esset destructio totalis Ecclesiæ. Pro quo aduertendum, quod in aliquibus partibus Christianitatis v. g. hîc in Hannonia & in aliquibus alijs locis determinauerunt se neutri obedire, donec haberemus vnum solum & indubitatum: & ita fecerunt iam per decem & nouem annos, vel ferè. Et licet secundum me malè fecerint, quia non obediuerunt nostro, tamen in maiori libertate viuunt quàm illi qui obediunt Bonifacio, vel illi qui obediunt Benedicto. Et nunc quando videmus quod aliter non possumus habere vnionem per rationes superius tactas, licet, decet & expedit facere sicut ipsi fecerunt & faciunt; & licet ipsi neutri obediant, obediunt tamen Episcopis suis.

Nec sequitur. Substrahitur obedientia Papæ, quia propter sedationem grauissimi scandali nunc proh dolor in Ecclesia existentis non vult renunciare, sicut quilibet bonus Pastor debet facere: ergo non obedietur Episcopis creatis

per eum, qui sunt veri & pacifici Episcopi, quilibet in Episcopatu suo, pro « certo qui bene considerent sine comparatione maius inconueniens est sic in « Schismate stare quàm per substractionem obedientiæ & aliàs vnionem & pa- « cem Ecclesiæ procurare, & per consequens est eligibilius per dictum Gregorij « in C. duo mala, & C. nerui 13. d. nec est aduersa fortuna speranda, per l. inter « stipulantem §. sacram ff. de verb. oblig. «

Item non obstat alia ratio in qua dicitur, quod per hoc substraherentur suis « Gratijs multi valentes viri, qui ab vtroque impetrauerunt *litteras Expectati-* « *uas*, quia etiamsi non substrahatur obedientia, iam frustrati sunt multi notabi- « les Clerici, *v. g. Vniuersitas Parisiensis* quæ verè tanquam *Lucerna fulgoris decorat* « *& illuminat Ecclesiam Dei, quæ nunquam voluit facere Rotulum, vt tolleret quam-* « *cunque occasionem tepiditatis in prosecutione vnionis, Suppositis suis, & Deus scit* « *quod illa alma Vniuersitas præ cæteris Collegijs mundi cum vera animi sinceritate* « *prosecuta est indefessè vnionem Ecclesiæ & adhuc continuè prosequitur, nec per Dei* « *gratiam cessabit, sciens quod qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.* Si igi- « tur veniretur ad substractionem obedientiæ, expediret quod per medium Re « gum Prælati omnes darent vnum bonum Ordinem in conferendo Beneficia « taliter quod valentes Clerici primo loco Beneficia haberent, & gradatim illi « qui scirent, vellent & possent Ecclesiæ proficere, promouerentur iuxta C. « super inordinata de Præbend. Et per hoc cessarent omnia. Et quia in breui per « Dei gratiam habebimus vnum verum, vnicum & indubitatum Pastorem & pro « bono publico, quis etiam quandoque priuatur re sua propria per l. ita verbera- « tum in fin. & per L. Lucius, quanto magis debet priuari iure quod habet ad rem « non in re sicut sunt Exspectantes? «

Et si dicatur, Gratiæ iam factæ habent Decretum, quod Papa decreuit ir- « ritum & inane si secus à quoquam, &c. rationes supra allegatæ per quas pro- « batum est, quod pro bono pacis & vnionis Ecclesiæ licet, decet & expedit ipsis « ambobus concertantibus obedientiam substrahere, satis soluunt; ad istud vna « cum Regula Catoniana, quia res venit ad casum à quo incipere non potuit, &c. «

Eidem viæ insistendum esse putarunt Ioannes de Bauaria Episcopus Leo- diensis, Abbates & Capitula Ecclesiarum eiusdem agri, obedientiamque Bo- nifacio Vrbani successori, cui hactenus paruerant, omnino substraxerunt, quam in rem extat in eo MS. Epistola data die 6. Oct. an. 1399. his verbis. *In Christi no-* « *mine, cuius res* agitur, Ioannes de Bauaria Electus, ac Capitula Maiorum & « aliarum Abbates & Prælati Ecclesiarum Leodien. pluries ad maturius delibe « randum sicut materia exigit, congregati & soliciti seruare vnitatem spiritus « in vinculo pacis, Vniuersis Christi fidelibus salutem & quærere pacem in vero « salutari. *Sanctum pietatis propositum serenissimi Regis Francorum & ad id studium* « *venerabilium deuotissimorum Magistrorum & Doctorum egregiæ Vniuersitatis Pari-* « *siensis pro lamentabilis Schismatis sedatione ad Ecclesiæ pacem & vnionem collaudan-* « *tes ipsius Schismatis incommodis pertractatis considerauimus scandala perniciosa, ani-* « *marum & Corporum pericula, guerras, dissensiones & Regnorum perturbationes, Infi-* « *delium inuasiones, ac errorum & hæresum pullulationes*, cum fidei & nauis Ecclesiæ « periclitatione atque alia grauissima & intolerabilia inconuenientia occasione « execrandissimi, nimium proh dolor perdurantis, nec vltra iam tolerandi Schis- « matis, de quo totus mundus scandalizatus est & fastiditus, suborta post incom- « moda Pacis quam verus Pastor noster Iesus Christus suæ Passionis imminente « tempore pariter & Ascensionis nobis pro testamento reliquit, dicens *Pacem* « *meam do vobis, Pacem relinquo vobis*, suique sanguinis effusione recuperauit; « quam duo contendentes de Papatu inquirere & persequi non curantes, sicque « eorum crebris & ambitiosis concussionibus Ecclesia Dei iam per plures annos « tot aduersa pertulit, quod columna Dei viuentis pene videtur nutare & sagena « summi Piscatoris procellis intumescentibus cogitur in naufragij profunda sub- « mergi, nisi illius dextra ipsam erigat, qui B. Petrum ambulantem in fluctibus « ne mergeretur, erexit; & malunt Ecclesiam scindi & periclitari quam hono- « rem vanum & transitorium dimittere & innocenti Matri Ecclesiæ calumniam « non inferre, crudeliores infidelibus qui vestem inconsutilem Domini malue- « runt integram remanere, quàm frustatim dilaniari. Contendentium itaque «

» duritiam perhorrescentes, ac ex intimis in visceribus charitatis & deuotio-
» nis ad pacem anhelantes ad solicitationem & benignam exhortationem me-
» morati serenissimi Regis Francorum & suorum, propter etiam rationes quam-
» plures & motiua hîc causa breuitatis non exprimenda, omnes vnanimiter &
» nullo discrepante decreuimus vijs Generalis Concilij & Compromissi & alijs
» rejectis insistere viæ Cessionis vtriusque Contendentium de Papatu, eligentes
» per neutralitatem tendere ad pacem & vnionem; sic quod per præsentes sub-
» strahimus obedientiam totalem illi cui huc vsque obediuimus sicut Papæ, vo-
» lentes Deo & Papæ Cœli magis obedire quàm hominibus, in nullo sibi penitus
» obediri debere, per Nos & subditos nostros tam ratione Beneficiorum quàm
» aliàs decernentes. In hac autem totalitatis obedientiæ denegatione, donec vni-
» cus verus Pastor & Vicarius Iesu Christi Ecclesiæ suæ præficiatur, intendimus
» & promittimus, firmiter remanere, ac contra huiusmodi Ordinationem no-
» stram facientes omnibus vijs rationabilibus & iuris remedijs viriliter coërcere,
» sicque quos timor Dei à malo non reuocabit, coërcebit saltem seueritas disci-
» plinæ. Cum excellentissimo & serenissimo Rege Francorum & suis, D. Du-
» cissa Brabantiæ, Duce Burgundiæ & Limpurgensi & Comite Naumurcensi
» Diœcesis nostræ Principibus inclytis & populo Ciuitatis & Diœcesis nostræ
» in hac causa & conclusione Dei nobiscum nunc per Dei gratiam conuenienti-
» bus, nec ad alterius Contendentium, vel ad alicuius in ipsorum locum schis-
» mate durante substituendi, vel eligendi, aut Vicarij eligendi obedientiam ac-
» cedere siue redire. Similiter ad id per eundem serenissimum Regem & supra
» nominatos fieri debere, sperantes & desiderantes vt fructuosius ad intentam
» & desideratam pacem hinc inde tendere & laborare valeamus in nostram &
» vestram Christi fidelium consolationem & exultationem. Et vt saltem præce-
» ptum Domini lucidum illuminet oculos fidelium Christianorum qui in tenebris
» iacent & in vmbra mortis, & ipsorum pedes dirigat in viam pacis, præsentes
» litteras in nostra Diœcesi præcipimus & in cæteris Christianitatis partibus ro-
» gamus publicari, vt quemadmodum & nos fecimus, ita & vos Christicolæ
» omnes faciatis, vt fouentium Schisma vmbrosæ recedant tenebræ, & aduen-
» tus veri Pastoris vnius Ouilis Ecclesiam sicut sidus irradiet matutinum & fiat
» vnum Ouile & vnus Pastor, nec quisquam iuxta Doctrinam Gregorij in ca
» se primum existimet vt bona quæ ab Inferioribus forsan fieri videbit sequi &
» mutari contemnat. In quorum testimonium præsentibus litteris Nos Electus
» & Capitulum maius in nostra Magna, Nos verò Capitula secundariarum Leo-
» dien. Ecclesiarum, nec non Abbates & Prælati Ecclesiæ S. Petri quo vtimur
» in hac parte, sigilla duximus apponenda an. à Natiuitate Domini 1399. mensis
» Octob. die 6.

Sequitur in eodem MS. fol. 185. verso Exemplar Appellationis à Bonifacio, quem eatenus vt Papam agnouerant.

Postquam verò Auenio capta est, & relicto Benedicto Cardinales secesserunt, dederunt ad multos Principes litteras, quibus deplorabant Papæ calamitatem, & suam. Rex Arragonum afflicti commiseratione motus acerbas reddidit & ad eos, & ad Rectorem & Syndicum Auenionensem. Varij varia de Captiuitate illa scripserunt. Petrus Rabanus aliàs Ranati Episcopus sancti Pontij Tomeriarum, ita scripsit ad Cardinalem S. Angeli, vt habetur in MS. Victorino.

Littera D. Episcopi S. Pontij directa Domino S. Angeli.

Reuerendissime Pater & Domine noster singularissime post recommendationem humilem & actiones gratiarum multiplices de littera V. Reu. Pater. per exhibitorem præsentium mihi transmissa super dolorosa, lamentabili & inaudita desolatione Ecclesiæ, sicut non dubito, eadem Reuer. Paternitas plenius nouit, hîc varia à varijs & diuersa tractantur & dicuntur; & inter alia *Via Concilij Generalis* huius obedientiæ à multis, vt audio, procuratur; quæ via licet sequendo vestigia eiusdem Reu. Paternitatis, bona & expediens ante substractionem post multos Dominos mihi aliàs visa fuerit; sicut etiam in depositionibus

tionibus meis duorum Conciliorum, quibus in Ciuitate ista interfui, plenius " continetur. Nunc tamen loquendo semper cum determinatione Ecclesiæ " sacrosanctæ stantibus terminis, *Christi Vicario remanente spoliato*; sed quod du- " rius & opprobriosum est audire, *capto & incarcerato* iniusta videtur & penitus " exsecranda, & omissâ pro nunc materiâ restitutionis obedientiæ, *de qua etiam* " *Scholares vnius anni multorum iudicio non facerent quæstionem*, inauditum est & cre- " do non lectum à seculis, quod Christi Vicarius à fratribus & filijs, ac natura- " libus subditis 3. annis & 7. mensibus, vel quasi detentus in Carceribus ad Con- " cilium generale vocetur contra formam. Et si concedatur, non erit hic forsi- " tan concordatum de vno anno; nec congregabitur Concilium de sequenti, nec " finietur forsitan diebus vitæ nostræ. Obsecro, Pater Reuerende, vbi est ista " forma iuris, in qua petitur Concilium conuocari, & sub isto colore verborum " credunt hi procurantes multorum oculos excoecare; rogo, Pater Reuerende, " quod ius diuinum, vel humanum, vult seu ordinat Christi Vicarium, imò " quemcunque priuatum detentum in carceribus per inimicos suos Capitales & " persecutores suos notorios nullâ leuissimâ Iudiciali declaratione præcedente " sub tali palliata & velata adinuentione verborum tandiu in Carceribus deti- " neri, donec moriatur ibidem; creditur namque per multos, quod Concilium " Generale non quæritur in effectu à multis viris, &c. qui illud petunt, quia cer- " tè nec expedit eis, sed sola mors Christi Vicarij præstolatur, quâ occurrente " stantibus terminis esset error nouissimus peior priore, sicut scripsi vobis, iam " sunt duo anni & vltra; sed dato quod casus ille non eueniet, miror cum reue- " rentia, qua conscientia sic in carcere detinetur, sicut dixi Domino meo Pen. " Sed pene iuris communis non dubitatur ..... tamen deberent pœnæ proces- " suum, quos ipse fecit more solito suorum prædecessorum die Iouis sanctâ imme- " diatè ante substractionem vobis & alijs DD. meis Cardinalibus præsentibus & " consentientibus & candelas accensas quas tenebatis in manibus, proijcienti- " bus, in signum maledictionis æternæ iuxta Capitulum *debent*, si alios processus " fecit vltra, illos ignorat anima mea. Et quia audiui, Pater Reuerende, quod " aliqui dicunt ipsum non fore captum & per consequens non esse locum Capi- " tulo si quis suadeat, miror ad quid factum fuit Capitulum nuper in primo Res- " ponso cum Glossa ordinaria & Innocentij ibidem, licet Ioan. Andreas in No- " uella illam sic expressè non ponat & Doctores multi, vt melius me scitis hoc " nolunt clarè in alijs passibus Iuris. Audiui etiam aliquos dicentes Clementinam " primam de pœn. non habere locum in Papam, vel quia non est Episcopus, &c. " vel quia non proprius Ciuitatis Auinionensis. Primum cum reuerentia est deri- " sorium & omni responsione indignum; quis enim est Episcopus nisi qui alios " facit Episcopos, &c. Et patet clarè per proœmia Iuris si vocatur Episcopus & " per omnes Bullas quæ vnquam exiuerunt à Curia Rom. Quoad 2. fateor quod " C. Ciuitas Clementinæ primæ loquitur de Episcopo suo, &c. Et talis est Papa " in qualibet Ciuitate quæ non est Acephala iuxta Capitulum nulla, & hoc vult " etiam Augustinus de Ancona; sed vltra hoc P. R. melius me scitis, quod Cle- " mentina illa ponit duos diuersos casus de Interdicto Ecclesiastico, vnum in " allegato Can. *Ciuitas*, alium ponit in versu *Terra* quæcunque de quocunque " Episcopo, quia locus in quo captus detinetur quandiu durat detentio, vel ca- " ptio subjacet Ecclesiastico interdicto, qui casus sunt diuersi & diuersimodè " habent tolli; an igitur celebrantes in tali loco, vel autorisabiliter coram se ce- " lebrari facientes, sint irregulares Iurisdictione & potestate clauium priuati, me- " lius me nouit R. P. antedicta. Taceo pro nunc substractionem quam fecistis " & factam per Regem laudastis & approbastis; imò in vestra Collegiali littera " Regi transmissa substractionem laudabilem & Cathol. principum appellastis, " de quo multi Magni sunt quamplurimum admirati, nec sunt multorum Ma- " gnorum & meo modico Iudicio parui pendendæ, vel omittendæ censuræ & " pœnæ C. felicis, cum tempore guerræ inauditæ essent infra Palatium vltra " Christi Vicarium V. Fratres vestri Domini mei Cardinales, ex quibus & mul- " tis alijs longè melius V. R. I. nouit, multi & magni Clerici etiam de vestris, vt " audio clarè dicunt Dominos meos, stantibus rebus vt nunc sunt, fore in eli- " gibiles actiuè & passiuè; super quo nihil pro nunc asserendo, sicut aliàs vobis "

» & Dominis meis Pen. & de Agrifolio scripsi, stare volo determinationi & iudi-
» cio Ecclesiæ sacrosanctæ, & loquendo cum reuerentia vestræ Reu. Pat. &
» Referentium D. Aniciensi multa minus vera forsitan nunciata, licet pro certo
» & clarè nobis loquendo nedum seruitores &....... D. nostri imo quamplurimi
» alij de rebellantibus contra Papam guerram notoriam facientibus & ipsum in-
» carceratum detinentibus bono ore & grato non valent loqui, sicut vellent in
» ista maledictione....... si quæ, Pater Reuerendissime Domine mi, sunt in
» præmissis vobis displicibilia vel non grata, supplico indulgeri, nam zelus con-
» scientiæ & amor Ecclesiæ sacro-sanctæ, salus animarum pereuntium ac con-
» seruatio honoris vestri, & aliorum Dominorum meorum non aliâ intentione
» ad scribendum præmissa me inducunt, Paternitatem vestram R. dirigat Dei filius
» ad vnionem Ecclesiæ sacro-sanctæ sic miserabiliter desolatæ. Scriptum Pari-
» sius die 14. mensis Feb.

Responsio D. Cardinalis S. Angeli ad Litteram D. S. Pontij.

» REuerende Pater D. & amice Charissime recepi litteras vestras mihi per por-
» titorem præsentium præsentatas datas Parisius 14. Feb. & quia in ipsis lit-
» teris multa continentur quæ à via veritatis facti & iuris existunt, multorum vi-
» rorum bonorum, & litteratorum Deum timentium iudicio aliena, & quæ sim-
» plices in maximum Ecclesiæ fidei detrimentum possent deducere in errorem,
» si talibus adhiberetur silentium indiscretum; propterea tacere prohibeor, & lo-
» qui compellor, & ea præsentibus inserere quæ à maioribus intelligo, & quæ
» præmissa euellunt & deducunt velocius in fauillam. Et primo in dictis litteris
» viam Concilij huius partis expresse reprobatis, de quo ammirari non sufficio,
» cum hæc via si aliàs fuisset acceptata dum fuit improuidè refutata, cessassent
» scandala, errores & inconuenientia quæ cernuntur hodie, & nunc illam im-
» pugnatis, quia Papa spoliatus existit, si hac de causa non recusauit Concilium
» Schismaticus qui spoliatus erat, & qui per Concilium restitutus fuit & absolu-
» tus, nunc quæsiuit ibi præsidentiam, dum non ipse sed Concilium de omnibus
» iudicauit, & disposuit imitatus B. Petrum qui in Concilio Ierosolymis celebra-
» to non ipse, sed B. Iacobus qui ibi erat Episcopus iudicauit.

» 2. Causa vestræ impugnationis existit, *quia dicitis Papam captum & incarce-*
» *ratum*. Super quæ iuxta assertionem Dominorum erratis in facto, quia qui sua vo-
» luntate manet in Palatio, & inde recedere non vult cum possit, & de hoc re-
» quisitus fuit, recusauit alibi se transferre, hodieque nullatenus impediretur
» prout nec fuerunt alij, qui recedere voluerant, impediti. Et de his constat pu-
» blicis instrumentis diuersis temporum interuallis super hoc confectis, captus vel
» incarceratus dici non potest. Nec obstat quod Cancelli certi tenentur in Ciui-
» tate, quia illi fuerunt facti dum Ciuitas impugnabatur hostiliter per illos de
» Palatio, qui guerram hostilem, prout est notorium, inchoauerunt, ex qua fere
» centum personæ pro maiori parte mulieres & parui fuerunt nequiter interfecti.
» Et si aduersus tam execrabilem inuasionem licuit partes defensionis assumere,
» iudicet etiam pro parte alia affectatus, si sic licuit prædictos cancellos eligere
» ad necessariam defensionem & ad repellendam tam hostilem inuasionem quæ
» erat contra Ciuitatem in Comitatu Venaitini, & quæ parabatur in Rodano ad
» Ciuitatem delendam, quis miratur, si per singulares aliquos modus defensionis
» per omnia debitus, & permissus obseruatus non fuit? Hoc Domini mei Cardi-
» nales non approbant; imo quando potuerunt, illos refrenauerunt. Si autem di-
» catur, cur nunc dicti Cancelli tenentur, respondeo quod ob eandem causam,
» cum immineant eadem Ciuitati pericula, cum in Palatio sint vltra 200. per-
» sonæ armis munitæ bellicis. Etsi circa ingressum & egressum honesta non ad-
» hiberetur prouisio, Domini mei & Ciues subiacerent periculis & iacturis. Ad
» quod frequenter illi de Palatio & multi extra exeuntes dederunt operam effica-
» cem, & isto anno ad effectum deduxissent cum magno scandalo Dominorum
» & strage Ciuium, nisi per prouisionem dictorum Cancellorum, & alia à Iure
» permissa remedia fuisset obuiatum. Et ob prædictas causas dicti Cancelli te-
» nentur, non autem ad custodiam vel detentionem Papæ vel suorum, quia vel-

lent infiniti quod ipse esset alibi, & quando voluerit recedere, nullatenus per « Dminicos impedictur. Quibus attentis cessat vestra 2. causa & multa alia quæ « dictis litteris præcipitantur, videntur inserta. Et salua reuerentia in quantum « est maior discordia, tanto magis est Concilium necessarium, & etiam oppor- « tunum, sicut aliàs fecerunt SS. Patres currentibus maioribus erroribus, ac « grauioribus diuisionibus, vt C. Canonum, & alia gesta SS. Patrum, & veli- « tis cogitare deprecor in quo periculo nos ponitis, dum hanc viam ordinariam, « & tam necessariam impugnatis, quia per hæc multi in dignitate & scientia ma- « gni etiam non Cardinales, & per multa alia quæ præcesserunt impedimenta « præstita paci Ecclesiæ opinantur nos & similia agentes in malo statu, quod « auertere dignetur Deus, nec peti Concilium ad dilationem vel mortem Pa- « pæ præstolandam, sed ad finem celerem tantis malis & erroribus imponendum. « Quod si dilationem timetis, vt illa amputetur, Vos ipsi Concilium petatis & « procuretis vt Papa petat, vt fecit Symmachus; & sic statim finis sequetur op- « tatus, & fiet statim restitutio; si hoc ita clarum sit vt in vestris litteris expressi- « stis. Et quando dicitur quod petentibus Concilium non expedit, vt teneatur « Concilium ipsum, in hoc rogo eis non pareatis, sed auidiùs pro Concilio insi- « statis, vt ibi damnentur damnanda. Hoc enim Concilium voluerunt D D. « mei Cardinales ante substractionem, in ipsa substractione, & volunt & petunt « de præsenti: in quo iustam ostendunt se fouere causam & fugientes iniustam & « à multis reddit eos excusatos, & ex his cessant multa in dictis vestris litteris an- « notata 2. c. nuper & Glos. Innoc. ibi posita, quæ euidenter facit quod & tam « ex præmissis quàm multis aliis considerationibus quasi Domini mei, pro nunc « submittunt silentio cessant pene inter... Et quod dicitur de processibus diei Ioui. « factis, processus illi alias ad istam materiã impertinenter allegantur, etiamsi præ- « missa cessarent quæ in facto consistunt. Si autem Papa processus fecit, hoc igno- « rat anima vestra vt in litteris dicitur, sed si facti sunt & Domini mei illis se exhi- « beant sufficienter, non respondeant taliter quod manebunt eorum status inta- « cti multiplici ex causa, de libro viuentium deleantur. Et ex præmissis infertur « quod hæc Ciuitas interdicto non subiacet per C. si quis suaden. & per conse- « quens non sunt irregulares celebrantes nec potestate seu Iurisdictione priuati. « Et vltra præmissa sunt aliæ considerationes quamplures euidentes, & claræ, « etiamsi prædicta cessarent ob quas est euidens quod dictum C. locum sibi non « vindicaret in hoc casu, nec C. terra quoque, nec C. Ciuitas. Quando dicitis « quod aliqui dicunt quod Papa non est Episcopus, hoc puerile adinuentum est, « cum certum sit non amitti hoc nomen etiam propter Schisma vel hæresim mani- « festam. Dictum Augustini de Anconia non procedit in illa Ciuitate quam re- « quirit C. Ciuitas. Per C. felicis non potest dici Ciuitas interdicta, cum per « Dominos meos vel Ciuitatem capti non fuerint Cardinales. Imo Domini mei « liberationem procurarunt etiam suas proprias pecunias mutuando, nec fuerunt « in Palatio impugnati dicti Cardinales vel persecuti hostiliter, cum ab extra fue- « rit defensio. Etsi aliqui modum excesserunt, illi de seipsis Deo & mundo ratio- « nem reddent, quia nec Domini nec Ciuitas hoc punire vel emendare poterunt, « & si alius non appareat defensor, hunc libenter assumam articulum defenden- « dum contra talia asserentes, quod Ciuitas ex illis Iuribus nullatenus est interdi- « cta, paratus veritati acquiescere, quia quæ adhuc dicta sunt, in nullo me mo- « uent, nec alios multos subtilius hanc materiam intelligentes. Confessor enim « M. Vincentius qui à Palatio exiuit, prout notum est, & qui causas rei gestæ ocu- « lata fide perspexit, & in Ciuitate longo tempore fuit interrogatus, Ciuitatem « non repræsentauit interdictam, imò publicè celebrauit pluries & frequenter: « & quia vt vir prudens & mala quæ videbat detestans omnium Dignitatum cupi- « dinem abiecit pro Domino veritatem huius rei & aliorum imminentium nullo « impediente obice vidit & intellexit, ac mit. Apostolorum more prædicat vbi- « que ab omni offendiculo præcauens & ex causa. «

De littera verò quam asseritis mecum fecisse de Regis substractione, dico « quod quidquid illa contineat, quam non legi, scio quid de his inter Dominos « meos conclusum fuerit: & hæc mihi sufficiunt pro præsenti. De his verò quæ « facta fuerunt per Dominos meos, ipsi sunt dispositi omni poscenti reddere ra- «

» tionem, & sic suum factum iustificare quod obloquentes veritate vincente silentium imponent ori suo. De hoc verò quod vltimò in vestris subiungitis litteris, quod multi *magni Clerici* reputant Cardinales ineligibiles actiuè & passiuè, vobis notifico quod hæc assertio erronea & à veritate prorsus aliena Dominorum meorum mentem & animum in nullo mouet 1. Quia præmissis attentis & etiam illis cessantibus à veritate & traditionibus Canonum & SS. Patrum est aliena. 2. Quia sciunt quod ista assertio ortum habuit à quibusdam magna de se existimantibus, quos aliàs vidimus in defensione aliquarum assertionum minus debitè assertarum leuibus argumentis, veris tamen faciliter superatos. 3. Quia si sint aliqui taliter opinantes vt dicitis, cum inter nos nullus talis existat, sunt quamplurimi alij de vobis & multis aliis talia opinantes; quæ si data audientia iustificentur, vt credunt, non erit locus de prædicta assertione facere mentionem, in qua materia pedem non pono, sed illis relinquo qui maiora sciunt, cum ad talia vel similia cognoscant non sufficere vires meas, sed vellem semper prosequi quæ ad vtilitatem Ecclesiæ ac pacem possent meritò pertinere. Et miror qualiter istam assertionem in vestris inserueritis litteris, cum aliàs in camera Turris Palatij multis ex Dominis meis præsentibus, & me ibidem existente contra D. Pen. cum quanta constantia petiuistis, defendistis ac sustinuistis vt fieri valuit, quod intrusus de Schismate & hæresi per Ecclesiam condemnatus absque reconciliatione in Papam poterat eligi & assumi tenendo, quod non erat Schismaticus vel hæreticus, quod in animi rationem, imò verius execrationem multos ex audientibus conuertit. Et velitis considerare ad quem bonum effectum deueniunt consilia per vos data à 7. annis citra in factis Ecclesiæ, & cum vnicum ostendere non potueritis, cognoscite digitum Dei esse, cum adulatoria & cupiditatis plena consilia, & per quæ Deus ipse & ipsius charitas, & vtinam non fides, exsufflantur, quantum in nobis est, nullatenus sunt accepta: nunc autem per nos & nostris adulatorijs consilijs concussa, vt apparet Ecclesia, sub quadam pietatis specie nitimur concutere Reges & Principes in maiorem perniciem Cleri & populi, cum deberemus eorum auxilio bonam dispositionem ad vnitatem procurandam, sic firmam, & validam, vt variationi, & dilationi locus non foret quærere, vt sicut in disposito variatio tantis scandalis dedit initium, sic debita dispositio tantæ discordiæ daret finem, & si haberi non possit, ad Concilium fieret prouocatio; ad quæ Domini mei tendunt & alia in isto negotio non quærunt, in quo non hostes sed amici se ostendunt, cum ad mala tollenda, & bona inserenda labores impendant & studia. Et hæc vobis scribo dolore cordis tactus intrinsecus pauore & summâ animi ratione repletus. Et formidans Dei iudicium de operibus & conscientia dubitans, nam dubitauit Abbas Effren post tot annorum curricula in eremo cum incredibili pœnitentia exacta, & velitis deprecor aliqualiter malum reddere magis mitem in his præcipuè de quibus sic certus non estis, an sit vel aliter res se habeat in facto & iure, & in quibus nedũ Domini mei, sed etiam multi Reges & Principes, Prælati & alij viri notabiles notari possunt, & eorum fama, & status culpari, &c.

Extat quoque ipsius Benedicti Captiui ad Augustum Regem talis.

Epistola Benedicti ad Regem Carolum 12.

» BEnedictus Episcopus serus seruorum Dei. Charissimo Filio in Christo Carolo Francorum Regi Christianissimo salutem & Apostolicam benictionem, & miserationis spiritum assumere. Si demolitio Hierusalem terrestris olim perstrinxit ad lachrymas cor Prophetæ Hieremiæ & Saluatoris Iesu, si præterea corporalis separatio sponsi à sponsa fideli, tantæ est molestiæ; si denique ipsa etiam natura suo docet instinctu turturem assiduos gemitus edere, dum compari viduatam se senserit: nullus mirabitur, si in desolatione miserabili spiritualis Hierusalem & in acerbissimâ separatione quam in ea sentit animus, conqueror & ploro. Quis igitur dabit capiti meo aquam & oculis meis fontem lachrymarum ad deflendum iugiter luctuosissimam sacrosanctæ Ecclesiæ labefactationem diuisionemque? Quis me consolabitur? Quis miserebitur? Consilium quale mihi perueniet? Ita planctus lugubris, dolor & angustia tangunt

omnes in commune filios Ecclesiæ. Sed longè sæuius atque profundius dilace- «
rat infelix cor meum, inaudita miseria, hoc exterminium. Ista perditio nimi- «
rum data mihi illa est in sponsam singularem quæ omnium Mater est vniuersa- «
lis, his nihilominus oculis aspicio tam nefando Schismate eam quæ Mater est «
pacis & vnitatis, tam execranda & atroci persecutione eam fœdari quæ fons «
est pietatis tandem vili deiectione & ignominiosâ seruitute eam ipsam proteri «
quæ libertatem & honores largitur æternos. O piâ Mater omnium! ô mea sin- «
gularis sponsa, quousque durabit pessimus iste languor tuus? Quandiu debac- «
chabitur furor impius in viscera tua, satis nimisque tuis in membris perseuerat «
hæc horrenda diuisio. Et heu quale tibi ministrabo consilium? Tuis quo pacto «
medebor incommodis? Cruentum hoc vulnus tuum in me descendit vt vides; «
quoniam hinc vastatrices curæ, hinc solicitudines peruigiles, intus timores an- «
xij, foris pugnæ, in tribulatione violentia, & diuturno indignóque carcere, «
qui mihi de propria comparatus est domo, & de specioso olim, nunc domesti- «
corum manu obruto Palatio. Quid referam probra? Quid diffamationes ini- «
quas? Quid sinistras interpretationes dictorum, factorumque meorum? Quid «
mille mei & meorum inenarrabiles afflictiones? Attamen non est hæc malorum «
summa, vtinam in caput meum refluerent omnes ærumnæ tuæ? O fidelis spon- «
sa vsque ad duræ mortis perpessionem sine detrimento animæ. Et tu benedictâ «
libertate foueres in gremio pacis omnes filios tuos & Oues pascuæ tuæ. Et ô «
Pater maxime & optime, ô salutifer Christe, vt quid natus sum videre mala «
gentis meæ? Vt quid datus sum custos sponsus & Pastor, si non aliam opem, «
aliud solamen & aliud ferri dabatur auxilium. Porro si SS. Patres quibus infau- «
stâ tempestate succedo, gemebant olim sub verendo pondere Curæ Pastoralis, «
sicut Gregorius & aliorum plurimi, etiam dum Ecclesia suo honore & prospe- «
ritate floreret, quid nunc dicturus sum in sua & mea, tam incomparabili cala- «
mitate, & in tanta malorum mole? Hinc vel maximè perspicuum esse debet me «
in tali statu afflictionis & mœrorum perniciosè retinendo non esse contuma- «
cem. Alioquin profectò miserabilior & stolidior sum omnibus hominibus qui «
miseriam certam cum certa damnatione quærerem; sed auertat hanc insaniam à «
seruo suo misericors Deus. Cæterum nonne varijs & laboriosis antea Legatio- «
nibus attritus sum, si forte resarciretur truculenta hæc ruptura, & si discussis «
tenebris serena veritas oriretur. Sed nunc eleuans me dignitas grauius allisit, «
& coangustauit vndique: itaque grauis forinsecus cernitur corporalis afflictio: «
subter verò introrsus plaga sæuit acrior, dum piâ recogitatione considero «
quemadmodum omnes conatus mei, omnis zelus pius, omne feruens desiderium «
ad pacem concupiscendam cassati sunt. Et ô mores, ô tempora, &c. quod su- «
pra modum auget infelicitatis cumulum, à nonnullis etiam de peruersâ inten- «
tione notor & inculpor, quid dicam ad hæc, planè & constanter negabo? Po- «
tuit aliqua fortassis subrepere ignorantia quæ tam vicina est humanæ fragilitati, «
& in hoc me meaque omnia prorsus iustificare nequaquam audebo. Illud nam- «
que Apostolicum verbum quem hominum non exterreat? *Nihil mihi conscius* «
sum, sednon in hoc iustificatus sum. Cuius dicti quæ alia est ratio? Nisi quod «
in multis offendimus: & quoniam non est homo super terram qui viuat & non «
peccet; & quod incertæ sunt prouidentiæ nostræ, & iustitiæ omnes sordidæ «
tanquam pannus menstruatæ, denique quales sumus in oculis Diuinæ Majesta- «
tis, nouit nullus. Et si iustus fuero, inquit Iob, hoc ipsum ignorabit anima mea. «
Verum si malignâ fraude, si cupidâ ambitione putaui quicquam agere quod Ec- «
clesiasticæ vnioni, vel obstaret vel eam retardaret, sit in animam Iudex Deus, «
quoniam potius talia ab initio vsque in præsens obtuli, quæ salubria & sufficien- «
tia pro vnitatis prosecutione fideliter æstimabam & adhuc existimo, si non ob- «
fuisset Pater ille mendacij, qui omnia in malum & turbationem euertisset. Nos- «
se potes hæc omnia, *Fili Serenissime, & Christianissime:* coram quo fiducialiter «
hanc querelam effudi, nec habeo necesse Regias aures adimplere longâ narra- «
tione talium oblationum per me factarum, tam de via Conuentionis vtriusque «
obedientiæ per Consilium à fratribus meis Cardinalibus primitus datum, quam «
de viâ Compromissi & nouissimè de *viâ Cessionis.* Cui viæ imò & martyrio sicu- «
ti palam testatus sum, iugiter adhæsi secundum præparationem animi. Nec ab «

» hac vnquam promptitudine discessurus sum; si & dum veram parere vnio-
» nem Cessio videbitur, testes sunt apud te harum oblationum patentes literæ
» meæ, nisi doloso aliorum silentio contectæ sint. Arbitror autem nunc elucef-
» cere, si leuior fuisset & opportunior pro ineundo tractatu vnionis, prima Con-
» uentionis oblatio quàm subito in cursu talem arripere viam quæ in has traderet
» angustias; & cui nullum vnquam præbuerunt assensum aduersarij, absque qui-
» bus generalem fieri vnionem quis exspectet? Nolo tamen, inclyte fili, ex his
» dictis vel dicendis tuam inculpare Deuotionem ad pacem Ecclesiæ: quæ vtinam
» Deuotio nullâ vnquam mendaci informatione super meis & aliorũ gestis quæsi-
» ta fuisset illudi & corripi. Sed admirari non sufficio quo pacto ego qui sic egerim,
» sic tracter, infamer, includar, & nondum pro liberatione ab indignis carceri-
» bus tuum meruerim auxilium. Nonne tui Antecessores proprium habuerunt
» succurrere non solum vexationibus Ecclesiæ, non solum summis Pontificibus
» in sua Sede reponendis, sed omnibus communiter iniustè passis, quasi Nobilis
» Franciæ domus templum tale esset misericordiæ, quale apud Athenas fuisse me-
» moratur vbi procunctis afflictis erat præsens subsidium. Nunc enim, *Fili Cha-*
» *rissime*, vera Regum Franciæ progenies & hæres exemplorum insignium, vides
» coram oculis tuæ *Serenitatis* illum quem pro iusto Papa coluisti & colis; illum
» quem vt Patrem summum in terris & animæ tuæ Pastorem sanctum frequen-
» tibus titulis extulisti; illum præterea quem tu cum Regno tuo successisse confi-
» teris per Electionem legitimam Christo & Petro; illum quoque quem viuentem
» prudentissimus Pater tuus viuens coluit vt talem; illum deinceps qui, etiam
» caduci numerentur honores, nobilis est prosapiæ: illum denique qui Deo pro-
» picio vitam huc vsque duxit innocuam sine quauis infamiæ notâ deformis quia
» quid intus agatur, iudex erit cordium inspector Deus: tu, inquam, talis vides
» me talem, de me enim loquor & me laudasse coëgit necessitas, vides modò sic
» inclusum, sic contumeliosè tractatum, tanquam essem vnus ex seruis abiectissi-
» mis, sine honore, sine dignitate, sine statu, sine genere, & vitæ celebritate.
» Nihilominus autem dissimulas, Fili, aut contemnis præbere succursum, neque
» me expediri iubes qui vnico mandato tuo ab his me incommodis potes liberare:
» quanquam compertum habeo non te iubente ista fieri; neque persuaderi sanè
» potest, vt credam generosum animum tuum, erga meas ærumnas tanta duri-
» tie stringi; quoniam mollesceret ad compassionem, si profundæ & religiosæ
» considerationis oculos ad tantæ rei indignitatem conuerteret. Quid de te lo-
» quor: quoniam ipsos etiam Barbaros & Paganos pietas naturalis tangeret, si
» viderent personam nuper talis auctoritatis, gradus, & honoris & nobilitatis
» repente dejici & concludi intra parietes domesticos & hostiliter oppugnari.
» Existimo quod & in Regno tuo maxima pars meæ calamitati compatitur, sicut
» & dolorem aliorum Regnorum experior. Proinde si ex Consiliariis tuis aliqui,
» vtinam boni sint omnes & fidi, seducere velint Regium animum, ne mihi meó-
» que statui misereretur, videant saltem tales & ponderent tuam & Regni tui fa-
» mam: quoniam dedecus Filij est Pater sine honore; & in subditorum infamiam
» redundat Præsidentis opprobrium: quale est insuper illud quod ab aduersariis
» & æmulis quotidiana insultatione iactatur. Vellem si libuerit & ego digitum po-
» nerem ori meo, sed vox altior & populosior est quàm vt regi possit, & qualis
» vox? Quod à Gallicis tenetur obsessus dirè & hostiliter Papa suus: vox, quod
» Domino suo supremo aduersi sunt, nec alterum sequuntur & suum persequun-
» tur. Vox, quod pro libito mutant Papas, nunc instituunt, mox destituunt;
» vox, quod facto ipso etsi non verbo fatentur se reos in schismate & partem cor-
» roborant quam impugnant, tales & plures circumuolent rumores & imprope-
» ria: & quàm apparenter id fiat, viderint illi qui talium sunt occasio. At verò
» fortassis objicient aliqui me in causa esse omnium quæ legimus. Nam, cur in-
» quiunt, dignitatem tuam per fas aut nefas retines? Cur non ad ea quæ petuntur,
» condescendis? Possem huic obiectioni planis & validissimis obniti rationibus
» ad iustitiam meam, nisi quod propositum hic habeo alterum, & quoniam ad-
» uertis quàm lubricus & instabilis esset omnis dominij status, si repente ad vo-
» cem cuiuslibet cedendum esset iuri suo, iure vel iniuria sine discretione, sine
» fructu, sine manifesta necessitate, sed non hic insistendum decreui. Hoc vnum

postulo & exhortor in Domino pro communi bono totius Ecclesiæ, quatenus « depulsis ira, odio & vindicta, & quæ retro sunt obliuiscentes, extendamus nos « in anteriora ad vnionem promerendam, tu præcipuè inter cæteros qui singu- « laris protector es & cultor Ecclesiæ vt solicitè consulas, quid prodest, imò « quantum paci obest quod includor carcere, ego qui tam libero & parato sum « animo ad omnia pro eadem pace vbi nihilominus pars aduersa perstat in errore « suo, neque verbo significans, neque facto velle se cognoscere veritatem iusti- « tiæ nostræ, neque offert aut recipit viam aliquam per quam intrusus suam ha- « beat Sedem deserere quam occupat, vel saltem pari pede pax quæratur. Scis « tamen quot & quantis Legationibus pulsati sunt, ex quibus ita esse non igno- « ras, si non fictitiis relationum commentis delusus es. Nunc quali spe prosequi- « mur partem vniuersalem, si particularis, si multiplex, si iugis sit inter nos diui- « sio? Qua fiducia resistemus falsitati, si veritatem nostram inutiliter confundi- « mus? Prodesse quid exspectamus in non obediendo ei qui canonicè non dubi- « tatur electus, & esse tanquam corpus lacerum membris à capite diuulsis, quan- « do cernimus alios pertinaci animositate in sua vnitate non verè vnâ coniunctos. « Nec ista dico, sit veritas, tantâ solicitudine ad liberationem corporalem (quam « etsi tamen opto quis mirabitur) quantum pro affectu boni & honoris totius « Ecclesiæ & dignitatis Pontificalis sanctæ Sedis Apostolicæ tui præterea & Re- « gni tui & totius obedientiæ adhærentis veritati. Quamobrem concludendo « precor & obtestor, Fili Carissime in Christo, quatenus hanc querimoniam filia- « li Deuotione & Christiano altoque animo suscipiens iubeas carceralem circa « me cessare custodiam quæ prorsus indigna est, & si non fortè de meritis pro- « prijs erga Deum, Ecclesiasticæ tamen dignitati illi. Proinde Pater nominatur « & est talis regis, qui demum Christianus est Christus Domini. In quem Chri- « stianos imo filios proprios abuti sæuitiâ tyrannorum quantum qualeque pia- « culum sit animaduertis. Audent quidam sacrilega impietate, sicut accepi, im- « purum & procax os laxare, ad notandum me pro hæretico aut Schismatico, « qui vtinam tam tenacis essent fidei aut religionis quàm longè sum ab hac blas- « phemia. Errare vt cum Augustino fatear, potero, sed hæreticus non ero: neque « est alia indignus à me vel impatientius ferenda iniuria. Ideoque obnitens tali- « bus cum vno SS. Patrum liberè pronuntio, mentiuntur. Te rursus inuoco fili, « vt mihi sic afflicto feras velociter auxilium, quemadmodum in tali necessitate, « qualis nec tibi vnquam nec sanguini contingat tuo, nequaquam dissimulare, « sed totis conatuum viribus obuiare satagerem. Pone quæso ante prouidentiæ « tuæ oculos qualis futura esset Ecclesiæ facies, & quam fœda negotiorum turba- « tio, perplexitas & inuolutio scaturirent, si nunc migraremus à carne, non habi- « to prius alio rerum stabilimento vel ordinis serenitate sicut haberi potest dum « viuo, si non vel nequiter vel prauiter abjicior. Postremo si huc vsque vt huma- « na est ignorantia vel infirmitas, quidam irrationabilius processerint, non pu- « deat vel serò vinci ratione & superari veritate, nec in casu iaceant, sed inde re- « surgendo cogitent: neque enim poterit aliter efficacius ostendi simplex con- « scientiæ puritas & processus, & quod non præceps ira, non tumens ambitio, « non cœcus odij rancor, vel edax vindictæ furor, sed pacis amor vnicus damna- « batur tractantibus ipsum hoc tantæ & sobrietatis & reuerentia negotium. *Et* « *tu Pater misericordiarum*, & Deus totius consolationis, & pacis, qui promisisti mi- « sericordiam misericordibus, qui dimittere præcipis, si nobis dimitti volumus, « da clementer veniam delictis proprijs & alienis, sis mihi propitius, vt hac vnâ « vindictâ contentus sim quod errata corrigas, suppleas defectus, & deinceps om- « nium pedes in viam salutiferæ pacis erigas: denique cor Regis, quod in manu « tua est ad hoc inclina, & inclinatum corrobora, cui Dei gloriam & honorem « nunc & in perpetuum. «

Rescripsit ad eundem Pontificem Carolus post reditum Legatorum quos ad eum miserat, & substractione nondum facta, vt notat Gersonius in Prologo de materiâ Schismatis.

Epistola Caroli Regis ad Benedictum XIII.

» PAtere obsecro, *Pater sancte*, perpaucis alloqui Pastoralem Celsitudinis
» tuæ præsidentiam, patere rogare ea quæ ad pacem sunt Hierusalem, quate-
» nus benignè facias in bona voluntate tua Sion, vt ædificentur muri Hierusa-
» lem. Nihil hîc exprobrando dicturus sum, sed te obsecraturus sum, vt patrem
» tum hortando, tum commonefaciendo cum instructione filij mei, vt ea ante
» oculos tuos statuantur, quorum attentionem actualem obliterare potuerunt,
» seu curæ variæ turbantes rationis oculum suo puluere, seu blanda quorundam
» assentatio commune magnatibus malum, nihil ad veritatem, omnia ad gratiam
» dicentium. Aut proinde naturalis quidam amor sui quo sui cognitio nonnun-
» quam impeditur, aut denique subdola machinamenta eorum qui sub ouina
» pelle vulpes tegunt. Quæ enim ex sublimioribus personis se ab his pestibus se-
» curam satis esse iactauerit? Vide, *Pater sancte*, & si videas non pigeat profun-
» dius iterum atque iterum circumspicere, quale quantumvè est pacis bonum
» quod omnes in communi appetunt conclamitantes *Pax, Pax*, adeò sine pacis
» pulchritudine omnia sunt deformia, anxia, molestaque. Omnia quoque pacem
» suam quandam non minus quàm vitam desiderant abhorrentes diuisionem,
» quantò magis ignoscere, imò verò dignam pro meritis laudem rependere te
» conuenit, *Pater sancte*, omnibus & singulis quos pacem appetere, quærere,
» persequique cognoueris, quos audieris persequentes ex aduerso exitiale schis-
» ma præsens quaqua versum via præsertim quàm compendiosiorem eis, vel ra-
» tio, vel necessitas cognata rationis ostendunt. Talem de te spem tui mores, tua
» vita à puero bene instituta mundo præbuerant, hanc insuper exspectationem,
» tua gesta responsaque in negotio præsentis Schismatis apud omnes genuerunt,
» vt tu præcipuus iudicatus sis cui Pastoralis baculus pro conferendo nequissimum
» malignissimi Schismatis caput donaretur, quem præterea Papalis *Sedes suscipe-*
» *ret* ornando sessione tua si præsideres in ea. Nihilominus vltronea Cessio, si ita
» res exigeret, locum liberum ad Pastoris vnici collationem apparet. Videbantur
» hæc sufficere tali omni exspectationi, attamen ipsa vallauit iusiurandum quo
» controuersia omnis finem capit. Sed ô dolor, plusquam dolor, ô sancti sanctæ-
» que omnes, vnde malum istud irrupit quod confunderet nos ab exspectatione
» nostra? Heu quantùm mortalia pectora coecæ noctis habent: quàm terribi-
» liter nullos excipiens enunciauit Propheticus sermo: prauum cor hominis &
» imperscrutabile quis cognoscet illud? Da veniam, *Pater sancte*, fideli meæ
» interrogationi, si animis nostris hanc in veritatem spem tui ipsius ingenueras,
» si cor in ore & fronte gerebas, quid causæ, quidve fascinationis irrepsit, quod
» Nos vel falleret, vel confunderet ab exspectatione, ab illa, inquam, exspecta-
» tione, quæ pollicebatur Nobis te agente reuersuram pacem Ecclesiæ, reditu-
» rum aureum seculum in terris. In cuius præterea assumptione ad Papatum
» noua lux oriri visa est, in hoc quoque diluculo matutino sidus quoddam bene-
» uolum sereno nobis fulgore micare putabamus. At heu exspectauimus pacem, &
» ecce tùrbatio, in deterius quippe versa confusaque sunt omnia. Meruit hoc,
» inquiet subditorum improbitas volens me ipsum Patrem eorum ad illud com-
» pellere quod vltroneus agere debueram. Primum, *Pater sancte*, non violen-
» tia, sed oratio plurima præmissa est, petis à quo, à me filio tuo, cum tota Ec-
» clesia Regni mei per tales quales nosti, tales quibus alij supplicant & quorum
» fide, ac prudentia gubernamur, frater Germanus & duo Patrui; quod si suspi-
» ciosum forsan erat, orare illud, durum, quasi foret species violentia iubendi,
» facilis planè patebat exitus; præoccupasses eorum preces offerens absque pro-
» crastinatione illam quæ petebatur, Iuramenti impletionem, ostendisses præ-
» parationem animi ad cedendum; si & dum cessio tua pacem illatura esset Ec-
» clesiæ. Itaque viâ Cessionis nonne ab omnibus quantumcunque tibi, vel tuæ
» existimationi fauentibus esse sanctissima & compendiosissima iudicata est?
» quanquam non esse te cogendum ad ipsam fuerit quorundam sententia, sed
» te voluntariè, te sponte offerente eam quæ communi assensu probatur viam,
» quis oro coëgisset? Si qua igitur fuerit coactio, ex renisu tuo venit. Affirmant
viri

viri sapientes & literati qui mecum sunt te pro salute gregis astrictum esse se- «
cundum præparationem animi non solum ad Cessionem, sed ad martyrium & «
hoc modo non est relinquere gregem, sed saluare, quid quod vltra communem «
legis Diuinæ obliuionem iuramentum solenne superadditum te ligauit. Dices «
forte te nec iuramento, nec officio constrictum, vt confestim Papatui renuncies, «
præsertim non exspectato fructu pacis. Profecto, *Pater sancte*, neque hoc quære- «
batur. Quod si de me meorumque sinceritate quędam maleuolæ suspiciones alie- «
næ ab hac veritate gratis assumptæ sunt, audi quoniam multos supplantauit sus- «
picio illorum, qualibus vtique suspicionibus præbere leuem auditum nihil ma- «
gno viro indignius, nihil pro suo & suæ Reipub. statu incommodius reperitur. «
Hoc quippe agit suspicio talis apud Rempub. quod zelotypia apud domesticam. «
Zelotypia autem quales non domos inquietat & turbat, eas aliquando funditus «
euertens. Esto fuerint qui stillarent auribus tuis quod aliqui magis ad personæ «
tuæ dejectionem quàm Ecclesiæ reformationem anhelabant, quod Papatum «
ambiebant alij; quod Pars vna Papam optabat de cognatione & patria, quod «
Pars altera pro ambitione, aut vindicta, aut alijs causis reprobis incedebat in «
via pacis. Examinandum sanè erat non quid tales dicerent, non quid garrirent «
incerto authore susurri, sęd quid veritas à Domino dirigenda postulabat. Ne- «
que enim staret omnis Policia, si pro adulantium, aut malè suspicantium con- «
fictione, & non pro agendorum veritate regeretur. Et memineris, *Pater sancte*, «
si fefellit te talis maleuolorum suspicio, dum te protestationem publicare «
suasit, quam postmodum libens retractasti. Protestationis autem hæc erat sen- «
tentia, quod visis modis procedendi qui erga te & tuos tenebatur (notabis vio- «
lentiam) tu omne inde secuturum & processurum inualidum reputabas & ina- «
ne, quasi videlicet te pertinacem facere contenderet, aut blanda adulatio, «
aut subdola inimicantium confictio nisi sagaci retractione prouidisses. Quin- «
etiam si quæsisset aliquorum, vt tibi videtur, vel arrogantia, vel impietas co- «
gere te ad illud quod sponte agere volueras, nonne satius erat te vincere in bo- «
no malum quam à malo vinci? Sapientiam enim non vincit malitia. Pessima «
certè victoria vincere voluit aliquis homines, si ab ira, ab odio, ab impatientia «
& vindicta zelo superatur, adeò superatur aliquando, vt omissis omnibus quæ «
alioquin agenda fore cognosceret, ipse se in aperta peccata, & in magna mor- «
tis huius & æternæ discrimina tradit, dum frendens dentibus ait, *Ego ne inui- «
tus compellar ad hoc, vel ad illud? Ego ne malis gratibus meis hæc & illa sum «
acturus?* Ita ne ego Dominus obtemperabo subditis tanquam eorum vilis ser- «
uus? quis contemptum hunc, quis meæ huius dignitatis vituperium ferre pos- «
sit, mori satius est quàm talia perpeti, fracti prorsus animi & abiecti esset tali- «
bus assentire. Has voces, *Pater sancte*, scis non esse modestiæ Christianæ, ne- «
que de Schola illa prodire ad quam inuitans Christus, *discite*, inquit, *à me «
quia mitis sum & humilis corde, qui cum malediceretur non malediceret, cum «
pateretur, non comminabatur.* Quid si quis ex æmulis tuæ dignitatis cogni- «
tus magnitudinem cordis tui, aut suspicans fortè prauitatem ad suspicationes «
superserit rumusculos tales pro exagitatione turbida suscitanda, per quem «
omnia sibi suspecta fierent, ac proinde certum discrimen intrares; sic aprum «
vani Catulorum latratus à tuto cubili remouent & offerunt enecandum: sic «
qui timet pruinam, irruet super eum nix; sic postremò trepidantes auiculæ in «
veros laqueos cadunt ob inanem motarum plumarum formidinem. At verò «
suspicionibus his rejectis, ne ab eis dum reprobamus capi videamur, audire te «
videar, & dicere quod viam æquissimam obtulisti, *viam Conuentionis*, in quam «
totus etiam Cardinalium coetus primitus condescendit. Viam præterea quam «
appellas Iustitiæ, viam primam, *Pater sancte*, nondum quemquam repudiasse «
cognoui, nisi quod per se efficiens apparebat, propter quod vlterior oblatio «
viæ Cessionis quærebatur, ad quid ita? nimirum vt tantus apparatus Conuen- «
tionis nequaquam sine congruo fraudaretur, qui finis ex omnium quos consu- «
limus & aliorum penè omnium Iudicio non aliter commodè quàm per vtrius- «
que Contendentium cessionem haberi sperabatur. Sufficiebat autem, vt tibi «
visum est, oblatio tua generalis, ne eadem facta in particulari cornua daret ad- «
uersæ parti tanquam diffideres de iure tuo, qui tam leuiter cedere spopondisses: «

» sed non fallitur, non irridetur inspector cordium Deus; sapiens vt quidam ait, » vitam suam non populari rumore, sed conscientiæ veritate metitur. Quid si » quidam imperiti, aut superbi, aut maleuoli tuam hanc humilitatem sanctissi- » mam, tuam Charitatem Christi miratricem, zelum tuum feruentissimum in „ oblatione spontanea viæ Cessionis sinistrè detorsissent, vt formidas, alij super „ numerum plures grauiores insuper tum fide, tum amicitia tua, tum pietate „ Catholica te hæc agente collaudassent vtentes Salomonis Iudicio, quam ve- „ ram habuisses maternam Charitatem qui infantem Christum viuum in Eccle- „ siastica sede sua alteri cedere maluisses quàm diuidi. Cæterum verò non pa- „ rum vrgebat te præstitum iuramentum, nisi glossis corruptis aliquis illud fœ- „ dare voluerit, aut dicere quod quia in deteriorem exitum vergebat, non erat „ obseruandum. Absit pater, vt nos omnes tuæ obedientiæ filij iudicauerimus „ vnanimiter, vt qui discors sit nescio quod via Cessionis cæteris eminebat erat- „ que sancta & Deo accepta, si ipsa sub iuramento promissa nequiret salubriter, „ vel offerri, vel exequi quid verisimilius est decipi, vel vnum, vel vniuersos? „ quid probabilius falli paucorum conscientias, vel omnium? *Addo quod si er-* „ *rasset Vniuersitas obedientiæ tuæ in hac sententia*, nihilominus Pastoralis pietas ad- „ stringebat te potius condescendere nobis piè errantibus quàm omnia tam certæ „ turbationi exponere, quippe ad hunc intellectum verè enunciatum est quod „ communis error facit ius. Non enim præsumere debueras omnes ad tuam sen- „ tentiam citius attrahendos fore quàm ad aliorum Iudicium te vnicum, vel ad- „ modum paucos tecum posse conuerti. Nam hoc vltimum liberum tibi erat „ non alterum obsistentibus tot capitibus quot tamen conuenisse in vnam viæ „ Cessionis oblationem, nonne miraculum est & pæne diuinum? Opponet de- „ mum aliquis patere satis nunc quàm inutilis & cassa fuerit hæc via Cessionis „ quæ nihil hactenus pro pace valuit operari. Hoc argumento viam Conuen- „ tionis, aut illius quam nominas Iustitiæ liceret inculpare, quam nihil adhuc „ profecisse cognoscimus; sed non acceptæ sunt, respondebit, hæ viæ, ideoque „ non tentatæ; ita certè, nec viam Cessionis acceptasti, cuius intererat eandem „ primitus offerre. Eandem dico totiens ante Papatum per te Pater ventilatam, „ laudatam & ferè pro vnica commendatam, quod si præsumitur pro via Con- „ uentionis, aut altera, si fuissent acceptatæ, quod dedissent pacem Ecclesiæ „ multò amplius hoc existimare conuenit de acceptione libera viæ Cessionis. „ Quod si post oblationem tuam Charitatiuam altera pars contumaciter renuis- „ set peragere ipsa de suaque salute vidisset, tu liberatus nobiscum, tu glorio- „ sus, tu ab omnibus re & nomine Benedictus euenisses. Verum ignosce, *Pater* „ *sancte*, si nimis vrget Celsitudinem tuam multiloquium zeli mei; talia Ego „ non ad damnandum sed ad hortandum pronuncio; quatenus qui pacem Eccle- „ siæ prosequuntur, non inculpes sinistris interpretationibus, quasi deprauato „ animo erga te, vel dignitatem tuam moueantur, quatenus præterea condes- „ cendente te Capite nostro ad humilem membrorum voluntatem instar Christi „ ambulemus omnes vno animo, vno passu, vna via, donec occurrat Nobis „ pax in eo qui facit vtraque vnum, Domino nostro Iesu Christo qui est Deus be- „ nedictus in secula.

Eodem anno per totam Quadragesimam cessatum est à Lectionibus in Vni- uersitate teste Ioanne Iuuenale de Vrsinis: propterea quod Edicto Regio red- dita fuerat Ordinarijs omnimoda Beneficiorum Ecclesiasticorum dispositio & dispensatio. Experta autem ante fuerat Vniuersitas eos famulis & famulorum amicis ea conferre solitos potius quàm doctis & litteratis. Quæ res plurimas turbas excitasset inter partes, nisi satisfactum fuisset Vniuersitati.

FINIS.

SYNOPSIS SEXTI SECVLI.

De fortuna & statu Vniuersitatis Parisiensis & 1. de fortuna.

FOrtuna Vniuersitatis constans fuit hoc seculo, fama ingens, autoritas maxima, in rebus fidei, in extinctione Schismatum, in negotijs Regni publicis, eademque in omnibus, inconcussæ firmitatis. Eapropter illa Pontificum Romanorum perpetuum fauorem meruit, Regum nostrorum præsidium & patrocinium stabile, Externorum Principum amorem, obseruantiam & reuerentiam. A Regibus, ab Episcopis, à Pontificibus, ab ipsa Ecclesia Catholica consulta, omnibus responsa dedit plena consilio, prudentiâ, fortitudine, Pontificiæ autoritatis assertrix, Iurium Regni libertatumque propugnatrix, in omnibus negotijs æqua, in omnibus fortis.

Et vt à Religione incipiamus, plurimorum Philosophorum, Theologorumque qui profanas rerum vocumque nouitates affectata ingenij subtilioris fama in Scholam introducere conabantur, temeritatem, superbiam, insolentiamque repressit. Eius operâ sæpè vsi sunt Ecclesiæ Prælati, in coërcendis audacibus. Cum Ioannes Parisiensis cognomento Pungens-asinum professione Dominicanus, nouam quandam opinionem de Sacramento Altaris emisisset, à Guillelmo Episcopo Parisiensi, & ab Egidio Bituricensi Primate adhibito Theologorum consilio repressus est & Parisijs docere prohibitus an. 1304.

Templarij, qui inaudita scelera perpetrasse perpetrareque dicebantur, interrogati examinatique sunt præsentibus Magistris Vniuersitatis, vt ad an. 1307. retulimus ex Chronico Ioannis de S. Victore. Confixi quoque sunt eodem tempore Errores M. Arnoldi Albinouani. Nec parcitum M. Ioanni de Poliaco, non M. Marsilio de Padua viris Academicis, in ijs quæ minus rectè sapere videbantur. Non ipsi Ioanni XXII. quem fama vulgauerat velle opinionem de tarda visione beatifica quasi orthodoxam proponere; cum tamen ipse datis ad Regem litteris scripserit, illam se vt probabilem & disputabilem solummodo proposuisse, seu, vt vocant, non *assertiuè, sed disputatiuè*, Qua de re fusè ad an. 1332.

Minoritæ quoque plurimi & Dominicani subtilius argutantes repressi sunt: sed maximus conflictus contra Dominicanos fuit occasione Thesium M. Ioannis de Montesono, in quibus nonnullas propositiones malè sonantes & piarum aurium offensiuas descripserat, circa Conceptionem B. Virginis & Mysteria quædam diuina; qua de re nos fusè ad an. 1387. Nam ille non modo conceptam volebat fuisse Deiparam in peccato Originali, sed hæreticos præterea sustinebat esse qui contra sentirent. Vniuersitas, quæ ab omni quidem æuo piè sentiebat de re ista, nec tamen contra sentientes damnabat, ferre non potuit exultantem hominem, eumque & totum Ordinem qui ad eius partes accesserat, ex consortio suo propter contumaciam resecauit.

Non inquam eatenus videtur Vniuersitas vllum contra sentientem damnasse. Nam & M. Guill. Durandus Episcopus Mimatensis, Autor speculi Iuris & Pontificalis Patrum, lib. 7. Rationalis Diuinorum Officiorum, quod an. 1286. cōponebat, post enumeratas 4. B. Virginis festiuitates in eius honorem celebrari solitas, scilicet Annunciationem, Assumptionem, Natiuitatem & Purificationem, de Conceptione subdit. « *Quidam faciunt quintum festum, scilicet de Conceptione B. Mariæ dicentes; quod sicut celebratur de morte Sanctorum, non propter mortem, sed quia tunc recepti sunt in Nuptijs æternis; similiter potest celebrari festum de Conceptione, non quia sit concepta* (sanctè) *quia in peccato est concepta*; sed quia Mater Domini est concepta, asserentes hoc reuelatum fuisse cuidam Abbati in naufragio constituto: quod tamen non est authenticum. Vnde non est approbandum, *cum concepta fuerit in peccato, scilicet per Concubitum maris & fœminæ.* De Consecr. dist. 4. firmissimè. Veruntamen licet fuerit cconcepta in peccato,

» dimissum est ei illud Originale peccatum cum sanctificata fuerit in vtero, si-
» cut Ieremias & S. Ioannes Baptista; quare meritò Natiuitas eius & B. Ioannis
» Baptistæ celebrantur. *Natiuitas* dico, *ex vtero*, quando videlicet in lucem, seu
» in mundum prodierunt; *sed Natiuitas eorum in vtero scilicet, quando infusæ sunt*
» *animæ in Corporibus eorum, non celebratur, vt præmissum est.* Hæc Durandus fol.168.
verso Edit. Lugdun. an. 1518. nec tamen ea propter damnatus est vnquam ab Vniuersitate.

Communis est opinio Ioannem Scotum Minoritam, seu Franciscanum euocatum fuisse ex Anglia Parisios, Parisijs verò deinde Coloniam, vt Dominicanis contra Conceptionem immaculatam decertantibus se se opponeret, eiusque ab omni labe peccati Originalis exemptionem propugnaret; quæ opinio vera ne sit an falsa, parum attinet inquirere; sed constat etiam post Ioannem Scotum, non omnes Minoritas Conceptionem prædictæ Virginis peccati labe exemisse. Aluarus Pelagius Hispanus Minorita Ioannis XXII. Papæ Pœnitentiarius lib. 2. de S. Ecclesiæ Catholicæ planctu, artic. 52. ea de re sic scribit.

» De Matre etiam eius beatissima tenent sancti, maximè Augustinus, quod
» non peccauit etiam venialiter in hac vita. Tamen in Originali peccato con-
» cepta fuit, sicut & cæteri homines, quia ab illa sententia Patris sui Dauid
» *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum*, Psal. 83. quæst. 4. vbi propriè nul-
» lus excipitur nisi Christus, qui non de semine humano, sed de Spiritu san-
» cto, & in vtero Virginis iam sanctificato conceptus fuit. ext. de Sum. Trinit.
» c. 1. 23. dist. qui Episcopus. Domina autem nostra de semine vtriusque paren-
» tis Ioachim, & Annæ concepta fuit, sicut cæteræ mulieres, non de Spiritu
» sancto, sicut Filius. Et ideo in originali peccato fuit concepta, vt latè probat
» Bernard. in Epist. quam scribit Canonicis Lugdunensibus, in qua reprehen-
» dit eos, qui Conceptionis festum Dominæ celebrabant, quod non debet fieri,
» sed cum fit, referri debet ad sanctificationem eius in vtero, quia secundum Ber-
» nard. ante fuit sancta quam nata, vnde & Aug. super hoc ad Petrum Diaco-
» num, ait de cons. di. iiij. *firmissimè tene*, & nullatenus dubites omnem hominem
» qui per concubitum viri, & mulieris concipitur, cum originali peccato nasci
» impietati subditum, mortique subiectum. Et ob hoc naturaliter nasci filium
» iræ. de qua dicit Apost. Eramus natura filij iræ, sicut & cæteri, Ephes. 11. &
» Ro. 5. ad hoc facit quod li. & no. de con. di. c. 11. in glo. vt in beata Maria &
» de con. dist. 3. c. 1. in glo. de festo. & facit op. 27. q. 11. omnem hanc senten-
» tiam tenent omnes antiqui Theologi. Alexander Thomas in suo quarto ex. 11.
» Bonauentura, Richardus. licet quidam noui Theologi à sensu Ecclesiæ rece-
» dentes communi tenentes contra indeuoti reuera Dominæ, eius deuoti appare-
» re nitantur eam quodammodo sic Deo, & suo Filio comparantes, quorum no-
» ua opinio, & phantastica sit à fidelibus cancellata, quia sanctificationem Vir-
» ginis negat, contra id quod tenet Ecclesia ipsam sanctificationem fuisse, &
» sic secundum Bern. antea sanctam, id est, sanctificatam in vtero, quam natam
» extra vterum. Si enim in peccato originali quod contrahitur in animæ infusio-
» ne, vt no. de con. dist. 4. non ex quo. in glo. 11. non fuisset concepta, sanctifi-
» catio necessaria non fuisset, sicut nec in Christo, & ideo Romana Ecclesia fe-
» stum Conceptionis non agit; & si tolerat quod alicubi fiat, maximè in Anglia,
» non tamen approbat, quia quod permittitur non approbatur. 4. dist. denique.
» 21. q. 1. hac ratione vel illud festum debet referri ad sanctificationem Virginis,
» non Conceptionem, vt dictum est. Et ita dicitur oratio quæ dicitur in hoc festo
» Romæ in sancta Maria maiori. Deus qui sanctificationem Virginis, &c. sicut
» vidi, & audiui, cum ibi de ista sanctificatione prædicarem in isto festo sanctifi-
» cationis, quod fit in Decembri ante festum Natalis per quindecim dies. pro hac
» veritate facit illud Salom. Prou. 25. Aufer rubiginem de argento, & egredie-
» tur vas purissimum. Vas purissimum fuit Virgo Maria, quæ rubigine originalis
» peccati ablata per sanctificationem in vtero sancta purissima in necessitate (fortè
» Natiuitate) sua egressa est ex vtero. Et illud Psal. 45. sanctificauit tabernaculum
» suum Altissimus. Tabernaculum sanctificatum Dei fuit Virgo Maria iuxta illud
» Eccles. 24. Et qui creauit me requieuit in Tabernaculo meo; facit verbum
» Aug. in Sermone Purificationis dicentis: solus est sine peccato natus qui sine

virili complexu non concupiscentia carnis, sed obedientia genuit mentis. Hoc etiam determinat Aug. super Genes. ad litteram. 6. c. Facit de pe. d. 11. Si enim in fine ibi & docuimus, quod excepto Deo omnis creatura sub vitio sit &c.

Idem tenet Magister Sententiarum. Hæc Aluarus Edit. Vlm. 1474. In cuius fine sequentia verba leguntur.

Opus perscriptum manu propria vna vice correxi, & apostillaui Anno Domini 1335. in Algarbia Portugaliæ, vbi sum Præsul in Villa Ramza. Secundo correxi, & apostillaui in sancto Iacobo de Compostella, Anno Domini 1340. Et infra. Hæc summa ... fuit (ab Authore) summo Pontifici (Ioanni 22.) & venerabili ac sacro Collegio DD. Cardinalium manibus cancellatis cum omni subiectione exhibita, & ostensa, minimè tamen à sua sanctitate in aliqua sui parte redarguta, ac reprobata; quinimo per temporis successum à Cardinalibus, Patribusque reputatissimis Doctoribusque peritissimis, ad quorum peruenerat aspectum, affectuosè suscepta, perfecta, visa, ac approbata, imo præ aliquibus aliis summis recommendata, & exaltata.

Eiusdem sententiæ volunt fuisse S. Thom. in 3. p. q. 27. art. 2. At quidam alij contrariam tenuisse probant ex quibusdam verbis quæ leguntur in Epist. ad Galat. cap. 3. lect. 6. post hæc verba. *Mulierem autem non inueni quæ omnino à peccato immunis esset ad minus originali, vel veniali, Excipitur purissima, & omni laude dignissima Virgo*, quæ postrema verba aiunt legi in Edit. Veneta an. 1593. & Parisiensi 1542. verùm in antiquis Codicibus non habentur. Extant in Bibliotheca Cœlestinorum Parisiensium quatuor editiones diuersorum temporum, Venet. ann. 1498. Paris. an. 1526. & 1529. Item Edit. venet. an. 1593. in quibus nihil eiusmodi; idque mecum communicauit R. P. Bonauentura Bauduisius Cœlestinus Paris. amicus & familiaris meus.

Eatenus ergo Autores illi qui Conceptioni immaculatæ non patrocinabantur, contenti fuerant dicere B. Virginem conceptam fuisse in peccato Originali. Vniuersitas verò Parisiensis probabilibus quoque fundamentis fulta sustinuerat exemptam fuisse; nec alterutra pars alteram hæreseos insimulabat. At Ioannes de Montesono audacior veteribus in Vesperiis suis, & in quæstione de Resumpta sustinuit. 1. *Non omnes præter Christum contraxisse ab Adam peccatum Originale, esse expresse contra fidem.* 2. *B. Mariam V. & Dei Genitricem, non contraxisse peccatum Orig. esse expressè contra fidem.* 3. Tantum esse contra *Scripturam sacram vnum hominem esse exemptum à peccato Orig. præter Christum, sicut si decem homines ponerentur exempti.* 4. *Magis esse expressè contra Scripturam sacram B. V. non esse conceptam in peccato Orig. quàm asserere ipsam fuisse simul Beatam & viatricem ab instanti suæ Conceptionis vel sanctificationis.* Ea autem omnia se ad mortem vsque defendere paratissimum esse publicè asseruit; nec id dicere nisi ex iniuncto Marum suorum, nec sine magno & maturo consilio Theses suas publicasse.

Contra eum ergo & contra totum Ordinem Vniuersitas insurrexit, vt fusè ad annos 1387. & 1388. retulimus.

Sed & aliam Ecclesiæ nauauit operam longè efficaciorem in extirpatione detestandi schismatis quod an. 1378. ortum est & nimis diu in Ecclesia Dei perseuerauit. Cuius labores immensos sufficiat commemorasse in Historia.

Regni quoque libertates Regisque Christianissimi iura fortissimè defendit & propugnauit aduersus ipsum Pontificem Bonifacium VIII. 1. Pontifici authoritatem suam, suam quoque Regi Philippo asserendo, Dominiumque Regium quod temporale vocant, ab vsurpatione Bonifaciana vindicando. 2. Collationes seu inuestituras Beneficiorum Regiæ dispensationi conseruando. 3. A grauaminibus Romanæ Curiæ appellationem ad futurum Concilium legitimam esse decernendo. Atque ita ipsa inter vtramque potestatem media quodammodo consistens plurimorum dissidiorum constituta est arbitra, tum propter doctrinæ famam, tum maximè propter virtutis & probitatis laudem. Hinc ab vtraque meruit & amari & defendi, & priuilegiis decorari: quæ in Historia passim conscripta reperies.

2. *De Statu Vniuersitatis.*

STatus Vniuersitatis in duobus consistit, in professione publica litterarum & in regimine politico. Professio eadem quæ superioribus seculis, nimirum Theologiæ, Iuris Canonici, Medicinæ & Artium. Adiecta est sub initium seculi linguarum Orientalium Hebraïcæ, Arabicæ, Chaldaïcæ & aliarum eiusmodi professio ex sanctione Clementis V. in Concilio Viennensi an. 1311. ad faciliorem conuersionem infidelium. Verum inter omnes Theologia & Ius Canonicum inualuerunt potissimum; cæteræ artes emarcuerunt. Causa rei, proximitas Curiæ Auenionensis, ad quam qui Gradum in Theologia & Iure Canonico consecuti fuerant, se conferre solebant, & eorum plurimi ad dignitates Ecclesiasticas euehebantur, aut opima Beneficia obtinebant à Pontificibus, tunc omnia fere dispensantibus. Hinc studentes excitati. Gradus illos consequi festinabant magno vtriusque facultatis, immò vniuersitatis detrimento & dedecore.

At in professione Theologiæ Scholasticæ tunc omnis ferè litterarum dignitas consistebat, qua de re queritur M. Ioannes Gerson. Ep. scripta Brugis ad quendam Prælatum his verbis. *Reuerende Pater sub vestra & Magistrorum nostrorum correctione, in Facultate Theologiæ videtur esse necessaria reformatio super sequentibus inter cætera.* 1. Ne tractentur ita communiter doctrinæ inutiles sine fructu & soliditate, quoniam per eas doctrinæ ad salutem necessariæ, & vtiles deseruntur. Nesciunt necessaria, quia superuacua didicerunt, inquit Seneca. 2. Per eas non studentes seducuntur, quia scilicet putant illos principaliter esse Theologos, qui talibus se dant spretâ Bibliâ & aliis Doctoribus. 3. Per eas termini à SS. Patribus vsitati transmutantur contra illud Augustini. Nobis ad certam regulam loqui fas est &c. Et non sequitur velocior scientiæ alicuius corruptio quàm per hæc. 4. Per eas Theologi ab aliis Facultatibus irridentur: Nam ideo appellantur Phantastici, & dicuntur nihil scire de solida veritate & moralibus & Biblia. 5. Per eas viæ eorum multiplices aperiuntur. Quia enim loquuntur & fingunt sibi ad placitum terminos, quos alij Doctores & Magistri non intelligunt, nec intelligere curant, dicunt incredibilia & absurdissima, quæ ex suis absurdis fictionibus dicunt sequi. 6. Per eas Ecclesia & fides, neque intus neque foris ædificantur. Constat quod dant potius occasiones credendi quod Deus non sit omnimodè simplex aut vnus. Sicut dicunt Braduardi. 7. Per eas multi ex Theologis tam actiuè quàm passiuè scandalizantur; nam alij Rudes vocantur ab aliis; & alij è contra Curiosi & Phantastici. *Tales nunc currunt propositiones ex talibus Doctrinis. Infinitæ sunt durationes in diuinis secundum prius & posterius quamuis æternæ.* Et ita de mensura. *Spiritus sanctus liberè, contradictoriè, contingenter producitur ex parte principij, &c.*

Idem in sua ad Marcum lectione. *Deinde*, inquit, *cur ob aliud appellantur Theologi nostri temporis* Sophistæ *verbosi & Phantastici, nisi quia relictis vtilibus & intelligibilibus pro Auditorum qualitate transferunt se ad nudam Logicam vel Methaphysicam, aut etiam Mathematicam*, vbi & quando non oportet, nunc de intensione formarum, nunc de diuisione continui, nunc deregentes schismata Theologicis terminis obumbrata. Nunc prioritates quasdam in diuinis, mensuras, durationes, instantia, signa naturæ, & similia in medium adducentes; quæ etsi vera essent & solida, sicut non sunt, ad subuersionem tamen magis audientium vel irrisionem, quàm ad rectam fidei ædificationem sæpe proficiunt.

Et in Tractatu de examinatione Doctrinarum Cens. 61. *Porro*, inquit, si quæratur à me, quis inter cæteros Doctores plus videatur idoneus? Respondeo sine præiudicio, quod D. Bonauentura: quoniam in docendo solidus est & securus, pius, iustus & deuotus. *Præterea recedit à curiositate quantùm potest, non immiscens positiones extraneas, vel doctrinas seculares Dialecticas, aut Physicas terminis Theologicis obumbratas more multorum.*

In Manuscripto Historiæ Caroli VI. quod in Bibliotheca Thuana asseruatur, de Clemente VII. sic legitur. *Sacram Theologiam paruipendebat. Cum vir præpotens ei Nepotem commendaret, quòd Theologiæ Parisius studeret. Quid*, inquit,

fatuitatis fuit ad hoc amicum dilectum applicare, cum illi Theologi sint Phantastici "
homines reputandi. "

Nicolaus Clemangius in opere MS. quod de instituendo Theologiæ studio composuit, quod opus nuper in lucem prodijt per D. Lucam Dacherium in 7. tomo spicilegij, sic scribit; Quocirca, *inquit*, miror Theologos nostri tem- " poris paginas Diuinorum Testamentorum, ita negligenter legere, & in nescio " quarum satis sterilium subtilitatum indagine sua ingenia conterere, vtque verbis " vtar Apostolicis, languere circa Quæstiones & pugnas verborum; quod So- " phistarum est non Theologorum. Quid autem languere circa Quæstiones & " pugnas verborum? & quid sibi verba illa volunt Apostolica? illos certè repre- " hendere volunt, *qui omissâ fertili & fructuosâ arbore sacrarum litterarum in siluati-* " *cis & sterilibus pabulum doctrinæ requirunt; inter quos languere dicuntur, id. fame ac* " *ieiunio, nullo ibi reperto fructu, tabescere:* & si quem fortè in illis fructum inuenire " contingat, similis est pomis Sodomorum, quæ exteriori quidem specie pul- " chra & decora videntur; vbi verò ea manu carpis, in puluerem, ac fumum " soluuntur. Pulchra nempe primo conspectu videntur Sophismata, ingeniosa, " acuta, subtilia; sed si verborum solutâ intricatione fructum ibi requiras, velut " fumus euanescunt, quia intus inania fuerunt. Propterea scriptum est *qui Sophi-* " *sticè loquitur, odibilis est..... Nunc autem plerosque videmus Scholasticos sacrarum in-* " *concussa testimonia Scripturarum tam tenuis æstimare momenti, vt ratiocinationem ab* " *autoritate ductam velut inertem & minimè acutam sibilo, ac subsannatione irrideant,* " *quasi sint maioris ponderis quæ phantasia humanæ imaginationis adinuenit.* "

Idem Clemangius Ep. 75. inuehitur in eos Doctores Theologos, qui Beneficia possidentes aliud agebant quàm quod agendum foret: & in eos qui relictis Beneficijs, aut nulla possidentes, nec docebant, nec prædicabant, sed otiosi inertesque manebant Parisijs. Sic ergo habet de isto Doctorum genere præsertim. CONTRA THEOLOGOS INERTES.

De aliorum speculatorum secundo genere dicamus; quo de genere illi nimi- " rum sunt qui sacrarum *literarum cœlesti* speculatione salutarique intelligentiæ " vigilanter incumbunt, studentque de fonte illo limpidissimo aquam viuam " haurire sitientibusque refundere. Hi autem etsi Speculatores propter illius " veræ speculatiuæ Doctrinæ studium atque exercitium iure vocantur, canes " etiam tamen à latratu prædicationis quo lupos terrent & effugant, gregemque " seruant ac instruunt, & vt sibi ab eorum insidijs caueat, admonent, meritò dici " possunt. Quos profectò Canes si illi dormitantes Pastores, de quibus sermo " habitus est, secum saltem more Pastorio ad septa seruanda ducerent, tum suæ " aliquantulum negligentiæ esset consultum, tum ipsum tutelæ gregum magnâ " ex parte prospectum. Sed si illi eos secum non ducunt neque ad suum consor- " tium pro sua supplenda desidia accersunt, non ob hoc debent Canes isti quo- " minus latrent ac prædicent, torpescere, sed assiduâ secum meditatione versari, " quomodo de traditis sibi donis intelligentiæ, aut facundiæ per sedulam possint " operationem legitimam Domino reddere rationem. *Bonus quippe est intellectus* " *omnibus facientibus eum*, id est secundum eum operantibus: alioqui *scienti bonum* " *& non facienti, peccatum est illi.* Et, seruus *sciens voluntatem Domini & non faciens* " *vapulabit multum.* Seruus quippe piger, & inutilis qui de talento accepto ope- " rari renuit, iubetur in tenebras exteriores sublato talento proijci: sed hodie " proh dolor! in hoc quoque genere plerosque Canes mutos videmus, non tam " quidem ex impotentia, aut ignorantia latrare non valentes, quàm suæ quæ- " rentes patrocinium inertiæ, si curam non fuerint animarum aliqua Prælatione " adepti, se ad docendum prædicandumque non teneri contendunt, quia se ne- " quaquam missos adstruunt. *Quomodo autem prædicabunt*, inquit Apostolus, *nisi* " *mittantur.* Et, *nemo assumit honorem, sed qui vocatus est tanquam Aaron.* Quasi ve- " rò liberum eis sit totum inerter ociando vitam agere, nunquamque de The- " sauro doctrinæ aliquid lucrando operari, nisi Ecclesiasticum fuerint Benefi- " cium quod forte nunquam futurum est, assecuti. Cum videamus in Euangelio " nondum missos, aut vocatos argui, quod alijs in vinea operantibus tota die ste- " terint ociosi. Ergone talenta non sunt scientia, eruditio, eloquentia, sacra- " rum intelligentia literarum, licentia docendi, Gradus Magistralis, & de his " nullam ab hominibus rationem esse reposcendam existimant; falli se nimium. "

» que errare serò tandem? si ita putant, intelligent. Audiant qui ita sentiunt » verba Iacobi in Canonica Epistola, cum nos ab ambiendo magisterio deterret. » *Nolite*, inquit, *fratres plures Magistri fieri, scientes quia maius Iudicium sumitis.* » Quare quæso maius Iudicium, nisi quia ex maiori talento scientiæ, gradus, au- » ctoritatis ad maiora tenentur & plura, de pluribusque sunt reddituri rationem. » Quid aget, si ita est vt volunt, illa tanto sudore parta, tantis vigilijs quæsita li- » centia prædicandi: illud præclarum & insigne magisterium tanto affectu con- » cupitum, quorsum ista pertinebunt, quando se exerent, quando prodient? aut » per opus in apertum erumpent, suumque tandem munus implebunt? vtrumne » illa ad inanem tantum honoris, ac famæ gloriam, scientiæ ostentationem, pro- » uentuum ambitionem vobis data creditis? Illis profectò grauiter & damnabi- » liter abutimini si ad illa ob causas istas, adspiratis, si pompæ, vanæ ambitionis, » noxiæque cupiditatis illa instrumenta certatis efficere. *Qua fronte Doctor haberi* » *vult qui non docet?* Quo iure Magister appellari, qui Magisterij apud populum » nunquam fungitur officio? Idolum non Deus est quod pro Deo colitur & nul- » lam vim numinis habet: & quare non similiter Idolum potius quàm Magister » est qui absque re & effectu Magisterij vano cultu, casso honore, inani & nudo » nomine gloriatur? O Pastor & Idolum delinquens gregem, inquit Propheta » Zacharias. Qua ratione cum Pastoris nomine Idolum appellauit, nisi quia » Pastoris nomine inaniter extollebatur, cuius actum, opus & officium pro- » prium derelinquens Gregem non tuebatur. Non Cappa, vt in Prouerbio est, » Monachum efficit, nec Cappa etiam, aut Cathedra biretiue impositio Magi- » sterium: Falsa sunt signa foris exhibita, quibus res significata non respondet. » Quid prosunt surdo aures pulcræ, aut coecum quid iuuant elegantes oculi? » Tunc quippe nomen suæ dignitatis, aut officij vnusquisque veraciter tenet, » quoniam rem nominis exercet, idque quod sui honoris est, exequitur; Alioqui » non vno in loco, sed locis plurimis tales Idolorum nomine scriptura vocat. » Nonne ad reuocandum proximum ab errore, aut periculo ad sibique pro suo » captu atque sensu per spiritualia pietatis opera consulendum, quisque etiam » simplex Christianus in plurimis saltem ex Charitatis vinculo, cuius omnes at- » que erga omnes semper sumus debitores, adstringitur. Et vos cum vestris Gra- » dibus atque scientijs in tanta mundi pereuntis iniquitate pigritando dormita- » bitis, ad proximorumque vestrorum in tanto discrimine salutis agentium con- » silium subsidiumque quos non aliter quam vosmet ipsos diligere debetis, nisi » antea redditâ mercede perceptoque Beneficio non obligari iactabitis? Non » misit Paterfamilias operarios vineæ suæ, ad mercedem percipiendum vocari, » nisi diuino labore expleto. Et vos ante operis aggressionem, mercedem bene- » ficialem requiritis, cum illa potissimum ratio ad titulum vobis Ecclesiasticum » conferendum excitare debeat si diligenter, ac fructuosè circa Christianæ ple- » bis instructionem laborastis. Nam quantum ad missionem attinet, ex quo ve- » stræ negligentiæ patrocinium captatis, mittit Deus in messem suam, in cul- » tumque vineæ suæ operarios, &c.

» Iam verò si illi non excusantur qui per scripturarum notitiam pericula & » clades hostium imminere præuident, si illa non annuntiauerint, aut verbum » Dei alligatum tenuerint, vel talentum suæ scientiæ in sudario repositum apud » se habuerint, quamuis eos nulla Pastoralis ministerij imposita suis humeris sar- » cina vrgeat, quid illi dicent, aut facient, quâ se excusationum prætensione, » quo defensionum velamine tuebuntur, qui cum doctrina, cum gradibus, cum » pallijs magistralibus grandia sunt plebium sortiti regimina, quas ieiunas & fa- » melicas alienis credunt mercenarijs, indoctis, ineptis, vitiosis, tali ministerio » indignis? Ipsi autem pingues, & nitidi ad maioraque ambitiosè suspirantes in » Principum Curijs agunt, vel in Gymnasiorum studijs cum quiete & lætitia » epularumque lautitia ætatem consumunt, de sacco & spolijs ouium incras- » sati, &c.

» Sed fortè adhuc isti dicturi sunt, ea re excusatos se haberi debere quod in » studijs exercitio vacant Scholastico, legunt, disputant, discipulos docent, sa- » cras literas edisserunt & interdum etiam prędicant. Ista erant relinquenda onera » Scholastica ijs qui nondum ad ouilia regenda fuerant acciti, pro quibus ista pro-

babilior

babilior esset defensio, dummodo vnà cùm illis Scholasticis officijs, si sacra sunt «
Doctrina periti, subinde etiam apud populum verbo Dei operam darent cum «
salutarius non possit alibi panis sacræ scripturæ frangi, in cuius fractione Chri «
stus agnoscitur. Qui verò Pastorali regimini semel ceruices supposuerunt, siue «
sint ad Diœceses regendas, siue ad Parochias instituti, quo pacto propter la- «
bores gratuitos suas plebes, sua ouilia, sua officia relinquant, quibus sunt cu- «
randis addicti atque adstricti? Ex abundanti quippe est vt alienas oues curent, «
ex necessitate vt suas. Et tamen cum tantam hodie turbam Magistrorum cer- «
namus, quorum pauci sunt, qui non curandas oues susceperint, cuncti penè in «
studijs ætatem conterunt; rarus est qui possit illa verba dicere apud Esaiam «
scripta, *super specula Domini ego sum stans iugiter, per diem & super custodiam meam,* «
ego sum stans totis noctibus. Cuius rei & mirandæ vehementer & culpandæ duæ «
præter ea quæ dicta sunt, mihi videntur causæ. Vna quod diuinis literis le- «
gendis etiam illi qui Theologi sunt, negligentius indulgent, & curiosa quæ- «
dam magis sectantur studia, quæ cupiditate ostentationis ventosæque infla- «
tionis animos implent & propterea ad simplicem humilemque sacrorum volu- «
minum lectionem tanquam insipidam sua quodammodo refugiunt ingenia de- «
mittere. Non enim solent illo viuo cœlestique eloquio vanè, vagè, curiosè «
ardua de se præsumentes tumidis elatisque opinionibus delectari, &c. «

Altera causa ex eodem fonte ijsdem funiculis trahitur vanitatis, de quibus «
apud Esaiam est, *Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis*; quod illâ mi- «
nimè contenti sorte quam in Ecclesiasticis gradibus consecuti sunt, ad maio- «
rem atque vberiorem iugiter inardescunt. *Si Parochiam sunt adepti, Præbendam* «
ambiunt. Si Canonicatu potiti sunt, Dignitates expetunt, si Dignitas obtigit, ad aliam «
aspirant, & væ soli dicunt. Vbi verò plurimos titulos Præbendarum, Officiorum, Perso- «
natuum cumulauerunt, iam omnia in vnam massam Episcopalem conflari cupiunt. Huic «
autem ambitiosæ gradationi Ecclesiasticarum promotionum, Congregationi «
via esset ipsorum opinione præclusa spesque adepta, si in suam quisque Eccle- «
siam quam primùm obtinuit, mansionem illic habiturus abscederet, vbi cum «
illo esset titulo, cum quo aduenisset virtus forsan excessura, &c. In locis autem «
studiorum multi ad opulentiorem sortem aditus patent. Surgunt noui Rom. «
Pontifices, penes quos tota Prouisionum summa nunc consistit; fiunt gratiæ «
Exspectatoriæ, portantur Rotuli, quæruntur ad Curiam legationes Princi- «
pum, per intercessores notitia acquiritur, beneuolentia captatur, familiaritas «
ambitur.

Iuris quoque Canonici Professio florebat, eoque magis, quod ea disciplina Curiæ Romanæ magis conueniebat; & per eam plurimi ad magnas Ecclesiæ dignitates emergebant, eamque Episcopi & Abbates exercebant. Ad Artes verò cæteras longè dispari studio contendebant Academici, quia aut minus lucri, aut minus honoris suis Professoribus afferebant.

Medecina ab Imperitis iuxta ac peritis exercebatur: quamobrem Facultas ad Ioannem Regem, deinde ad Carolum VI. recurrere coacta est, vt effrenata Chirurgorum & Imperitorum Medicorum libertas coërceretur. Ad an. 1390. Diplomata Regia retulimus, tum Decano Facultatis M. Thoma de Blanche Chappe. MEDICINA.

Facultas Artium sua quoque habuit Symptomata. Richardus de Bury Episcopus Dunelmensis, qui circa an. florebat, quique Academiam nostram sæpè lustrauit, de ea sic scribit in suo Philobiblio c. 8. *Quantus impetus volupta-* «
tis lætificauit cor nostrum, quotiens Paradisum Mundi Parisius visitare vacauimus «
moraturi! vbi nobis semper dies pauci præ amoris magnitudine videbantur. Ibi «
Bibliothecæ iucundæ super cellas aromatum redolentes; ibi verò virens viri- «
darium vniuersorum voluminum. Ibi *Prata Academica* terræ motu trementia. «
Athenarum Peripateticorum diuerticula, Parnassi Promontorium & Porticus «
Stoïcorum. Ibi cernitur tam vitis quàm scientiæ mensurator Aristoteles. Ibi «
Ptolomæus Epicyclos & Excentricos, Auges atque Genzachar Planetarum «
figuris & numeris emetitur. Ibi Paulus arcana reuelat: ibi Dionysius Hierar-
chias coordinat & distinguit. *Ibi quidquid Cadmus Grammaticæ recollegit &*
Phœnices, totum virgo Carmentis Charactere repræsentat Latino. Et paulò post, Am- «

» plius opportunitatem maximam nos captasse cognoscimus per hoc quod ab » ætate tenera Magistrorum & Scholarium, ac diuersarum Artium Professores, » quos ingenij perspicacitas, ac doctrinæ celebritas clariores effecerunt, rele- » gato quolibet partiali fauore, exquisitissimum solicitudine nostræ Comitiuæ » coniunximus: quorum consolatiuis Colloquijs confortati, nunc argumento- » rum ostensiuis inuestigationibus, nunc Physicorum Processuum, ac Catholi- » corum Doctorum Tractatuum recitationibus velut multiplicatis & alternatis » ingenij ferculis dulcius fouebant.

At Cap. 9. prauam inualuisse consuetudinem notat, feruentioresque longè fuisse in comparandis disciplinis veteres, quàm tunc temporis essent, qui iisdem vacabant; illos enim singula studia tunc cursim degustare solitos & ad Theologiam properare, vt inde cito ad Dignitates Ecclesiasticas & ad Bene- » ficia promouerentur. *Sed*, inquit, *quod dolentes* referimus, *iter* prorsus diuer- » sum incedunt Clerici celebres his diebus. Ambitione siquidem in ætate tenera » laborantes, ac præsumptionis pennas Icareas ineptis & inexpertis lacertis fra- » giliter coaptantes, pileum Magistralem immaturi præripiunt, fiuntque Pueri » Facultatum plurium Professores immeriti, quas nequaquam pedetentim per- » transeunt, sed ad instar Caprearum saltatim ascendunt. Cumque parum de » grandi torrente gustauerint, arbitrantur se totum funditus sorbuisse vix fauci- » bus humectatis. Et quia in primis rudimentis tempore congruo non fundan- » tur, super instabile fundamentum opus ædificant ruinosum. Iamque prouectos » pudet addiscere quæ tenellos decuerat didicisse: & sic profectò coguntur per- » petuò lucere, quod ad fasces indebitos præproperè salierunt. Propter hæc & » his similia Tirones Scholastici soliditatem quam veteres habuerunt, eam pau- » cis lucubratiunculis non attingunt, quantumcunque fungantur honoribus, cen- » seantur nominibus, autorizentur habitibus, locenturque solenniter in Cathe- » dris seniorum. Prisciani regulas & Donati statim de cunis erepti, & sic cele- » riter ablactati pertingunt Categorias, Periherminias, in cuius scriptura sum- » mus Aristoteles calamum in corde tinxit, infantili balbutie resonant, impubes » & imberbis. Quarum Facultatum itinera dispendioso compendio damnoso- » que diplomate transmeantes, in sacrum Moysen manus inijciunt violentas, ac » se tenebrosis aquis in nubibus aëris faciliter adspergentes, ad Pontificatus in- » fulam caput parant nullâ decoratum canitie senectutis. Promouent plurimum » istam pestem iuuantque ad istum fantasticum Clericatum tam pernicibus pas- » sibus attingendum. Papalis Prouisio seductiuis precibus impetrata, nec non & » preces quæ & repelli non possunt, Cardinalium & potentium amicorum cu- » piditas & parentum, qui ædificantes Sion in sanguinibus priùs suis nepotibus » & alumnis Ecclesiasticas dignitates aucupant, quàm naturæ successu, vel do- » ctrinæ tempore maturescant. Ideo proh dolor! paroxismo quem plangimus, » *Parisiense Palladium nostris mœstis temporibus cernimus iam sublatum:* vbi tepuit, » imò ferè friguit zelus Scholæ tam nobilis, cuius olim radij lucem dabant vni- » uersis angulis orbis terræ. Quiescit ibidem iam calamus omnis scribæ, nec li- » brorum generatio propagatur vlterius, nec est qui incipiat nouus Autor ha- » beri. Inuoluunt sententias sermonibus imperitis & omnis Logicæ proprietate » priuantur, nisi quod Anglicanas subtilitates, quibus palam detrahunt, furti- » uis vigilijs addiscunt. Minerua mirabiles Nationes hominum circuire videtur, » & à fine vsque ad finem attingit fortiter, vt seipsam communicet vniuersis. » Iudæos, Babylonios, Ægyptios atque Græcos, Arabes & Latinos eam iam » pertransisse cernimus. Iam Athenas deseruit, iam à Roma recessit, iam Parisius » præteriuit; iam ad Britanniam Insularum insignissimam, quin potius micro- » cosmum accessit feliciter, vt se Græcis & Barbaris debitricem ostendat: quo » miraculo conijcitur à plerisque, quod sicut Galliæ iam Sophia tepescit, sic » eiusdem militia penitus euirata languescit.

Similiter Nicolaus Clemangius Epist. 4. ad Galeotum de Petra Mala Cardinalem Diaconum, fatetur nullum se habuisse Artis Oratoriæ Magistrum & Præceptorem, sed eam studio, vsu, exercitio, assidua attentaque lectione Autorum eloquentium percepisse. Et Ep. 46. ad Gontherum Colli, ait ingenuè suis temporibus sepultam fuisse Eloquentiam, à se verò eductam è tenebris &

in apertam lucem reuocatam. Itaque ipsum Artis Oratoriæ in Academia Paris. Reparatorem iure possumus appellare : nam properato cursu studiorum ad Theologiam, aut ad Ius Canonicum, in quibus omnis fortuna consistebat, ita viluerant artes cæteræ, vt mediocri Grammatices informatione contenti ad illas Disciplinas studiosi statim transuolarent. Igitur Clemangius altioris & excelsioris ingenij animique vir ad Oratoriam Artem se feliciter applicans, eadem Scholares plurimos informauit. Audiamus ipsum; in ea Epist. queritur se maleuolorum quorundam factione pulsum è Patria, hoc est ex Academia, quam nec moribus, nec studijs, nec flagitijs vllis dedecorarat.

Sed videant, inquit ille, *qui inde me eijciendum existimant, vel in corpore bonisque affligendum*, quâ ratione inducti è patria eloquentiæ amatorem, non dico Professorem pellere studeant, in qua præcipuè florere, teste Hieronymo, prioribus annis eloquentia consueuit. Quamuis autem flores illi qui annis felicioribus tam suauiter ibi redoluerunt multisque annorum curriculis non modo in his regionibus, sed in alijs pœnè vniuersis ipsa quasi obliterata atque obsoleta eloquentia priscâ florum suauitate vernare desierit, non proinde tamen, aut in Patria odio haberi, aut ex ipsa pelli merui, quod his ingeniosis studijs tamen superioribus seculis celebritate veneratis operam aliquantum impendi, atque ipsam eloquentiam diu sepultam in Gallijs quodammodo renasci, nouisque iterum floribus, licet priscis longè imparibus repullulare laboraui, vt sicut in cæteris laudibus Gallia, etiam his temporibus, cæteris Regionibus non inferior est, Ita etiam Oratoriæ virtutis aliquid haberet: quo etsi alijs non fortassis æquaretur, prorsus tamen expers esse argui non posset. Hæc ergo quæ inuitissimus dico, nullo modo dicerem, nisi ad extrema quæque defensionis arma ipsa me extrema necessitas, pressuræque vehementia compellerent. Sed mihi meritò ignosci debet, si in tanta hostilitatis acerbitate iniuriæque indignitate aliquid præter meum solitum morem, quod in meam saluâ veritate, ac sobrietate sonet commendationem, non ad popularis auræ captandam gloriam, sed ad auxilium defensionis effudero; licet enim in illis studijs olim præclarissimis non me multum profecisse, vel iactare possim, vel etiam debeam, tamen quidquid est quod in eis profeci, non ad Patriæ cessit, aut cedet opprobrium, generosique animi atque ingenij adolescentibus magis fortassis proficiendi stimulos imprimeret, quibus saltem ad ipsa ingredienda studia, quæ generosos maximè animos delectant, meo exemplo præuioque ducatu viam diutius obseptam paululum aperui, in qua ad Patriæ gloriam alios gaudebo magis proficientes id assequi posse, quod ipse fortè non potui. Solent Artes ab imperfecto oriri paulatimque vsu & incremento excoli, sicque accurratius excultæ atque expositæ ad perfectionem venire. Ruditer primus artis oratoriæ Inuentor sumpsit non ea figuræ eloquentia quâ Euphanor, aut Polycletus. Absit autem, vt me Reparatorem velim iactare perditæ in Gallicis Regionibus Artis Oratoriæ, sed neglectæ & intermissæ, iacentis & sopitæ, in tenebrisque diutius sepultæ possum me sine iactantia non ad Patriæ dedecus & ignominiam, excitatorem quodammodo dicere; in quâ propter longam dissuetudinem rursus in vsum aliquem reuocanda tanto me necesse est minori ornamento atque profectione mea potuisse ad vnguem expolire scripta, quantò minus adiumenti ex Præceptorum instructione, auditu, imitatione, exercitij collatione habere potui.

Iam agendum de regimine Vniuersitatis. Illud autem idem planè, quod superiore seculo fuit; nimirum penes Rectorem, Decanos Facultatum & Procuratores Nationum. Iurisdictio duplex; vna Ordinaria penes Rectorem & Procuratores, quam illi certis diebus exercebant. Altera extraordinaria, quam occurrentibus negotijs pro Vniuersitate exercebant Rector, Decani & Procuratores, qua de re dictum est in Dissertat. tom. 3. REGIMEN VNIVERSITATIS.

Arca Communis Vniuersitatis diu seruata est apud Maturinenses in eaque asseruabantur monimenta, chartæ & priuilegia; vt ex Instrumento quodam an 1265. authoritate Simonis Legati confecto intelligimus, in quo sic legitur. *Nouerit Vniuersitas vestra, quod nos personaliter accedentes ad Ecclesiam S. Maturini Parisiensis præsentibus Rectoribus & Procuratoribus Vniuersitatis Scholarium Pari-*

siensium & pluribus alijs, ipsisque Rectoribus & Procuratoribus volentibus ac claues præbentibus quas habebant, Arcam in qua seruantur litteræ & Priuilegia Vniuersitatis ipsius fecimus aperiri. Hoc verò seculo inde translata fuit Arca in ædem Collegij Nauarrici; sicut & arcula seu cista, in qua apud S. Genouefam seruabatur sigillum commune: vt ad an. 1356. diximus, & ibidem docuimus translatam inde illam arculam ad ædem Nauarricam.

Nationum quoque nonnullarum Arcæ propriæ in Claustro Matur. seruabantur. Picardica sic loquitur in Instrumento an. 1382. *Fuit factum Inuentarium bonorum & Iocalium repertorum in Arca dictæ Nationis in Claustro S. Maturini Paris. existente.* Et ibidem Magnum eiusdem Sigillum, vt legitur in eodem Instrumento. *Item sigillum Magnum Nationis Picardicæ argenteum cum contra-signeto & catena argentea positum in parua arca.*

Natio Normanica similiter suam ibi arcam habebat, vt constat ex Instrumento an. 1403. in quo sic Maturinensium Generalis loquitur. *Cognoscimus & confitemur & per præsentes certificamus, quòd venerabiles & circunspecti viri, Procurator, Receptor & Magistri Nationis Normaniæ in Academia Paris. habent & reposuerunt in Reuestiario nostræ Ecclesiæ duas Arcas, scrinia..... in quo quidem sunt quæ sequuntur.*

Nec dubito quin aliæ duæ Nationes similiter haberent ibidem suas Arcas seu Tabularia, donec Gallicana ædem Nauarricam, Germanica ædem S. Cosmæ delegit, in quibus eas reponerent.

In Claustris eiusdem Ecclesiæ habebantur olim omnia Comitia tam Generalia totius Vniuersitatis, quàm singularia singularum Facultatum & Nationum de Nationibus constat. De Theologia pariter certum est. At de Facultate Iuris Canonici minus id certum. Tandem sua singulæ ferè delegerunt sibi loca ad Comitia celebranda, exceptis Nationibus Gallicana & Germanica, quæ etiamnum hodie sua ibidem Comitia habent, quoties de rebus & negotiis grauioribus agendum est. Videmus tamen frequenter Regentes Nationis Gallicanæ suos habuisse Conuentus separatim à Natione in Claustro aut in Capitulo Collegij Nauarrici post Missam in æde celebratam.

Facultas Medicinæ in eodem Claustro frequenter, deinde in S. Iuonis, postremo in scholis suis Comitia habuit. Atque vt obiter de hac Facultate admoneam, nonnulla videntur hic memoratu digna. 1. Quod Decani ipsius initio aut sub initium mensis Nouemb. tunc eligebantur quotannis, quemadmodum & nunc eligi solent. Eratque Officium seu munus istud annuum, cuiustamen prorogationi locus erat. Nam M. Ioanni de Marla qui an. 1396. fuerat electus in Decanum, additus est alter annus.

2. Quod antiquis temporibus eligebatur Decanus à 4. Electoribus, 4. Nationum quos Intrantes vocamus, quemadmodum & in Nationibus Rector; non quod Facultas illa fuerit vnquam in Nationes diuisa, sed quia commodum esse putauit ita per Intrantes eligere à 4. Nationibus denominatos, idque fiebat similiter in electione Examinatorum. Sed ista ratio mutata est an. 1566. & scrutinij via introducta.

3. Quod nullus in Decanum eligebatur, nisi Regens actu. Hoc patet ex actis innumeris. In omnibus enim habebatur potissima ratio Regentium. Vnde in veteribus statutis sic habebatur. *Regentes non Regentibus præferantur, cœteris paribus.*

4. Quod nullus vxoratus admittebatur ad Regentiam; idque iurare tenebatur quisquis ad lecturem Cursus, admittebatur, vt patet ex actis Comitiorum 13. Feb. an. 1395. apud Mathurinenses habitorum ad ordinandum de Baccalariis ad examen pro licentia admittendis. Sic enim legitur. *Fuit controuersia de M. Io. de Pisis eo quod vt dicebatur, vxoratus est. Tamen perlectis statutis quæ iurare debent Bachelarij antequam Cancellario præsententur, & quibusdam alijs, scilicet illo quod iuratur à Bachelariis ad lecturam suorum Cursuum admissis, videlicet quod non sunt vxorati, neque Chirurgici manualiter operantes. Item alio quod continetur inter statuta tangentia Magistros, Bachelarios & Scholares, videlicet quod nullus vxoratus durante matrimonio admittatur ad legendum, visum fuit maiori parti Magistrorum præsentium, quod ex quo dum fuit* Bachelarius *& perlegit suos cursus & frequentauit per 2. annos dis-*

putationes, & illo toto tempore non fuit vxoratus, licet modò esset, non propterea minus debet ad examen cum aliis admitti Cancellario præsentari, attento etiam quod non sunt aliqua statuta quæ habeant iurare Bachelarij antequam Cancellario præsententur.

Anno tamen 1398. die 19. Sept. habitis Comitiis cum M. Guill. de Camera supplicasset secum de Regentia dispensari eo quod esset coniugatus, obtinuit. sic enim legitur. *Die 19. Sept. 1398. Guill. de Camera supplicauit dispensari de Regentia quia coniugatus. Super quo Facultas voluit consultari per Iurisperitos MM. & DD. Reuerendos Episcopum Atrebatensem, M. Ioan. Guerram Abbatem S. Eligij Nouiomensis & Io. de Crepaire Decretorum Doctorem..... super facto M. Guill. de Camera præfati Doctores decreuerunt Facultatem posse secum dispensare licitè, & sine difficultate. Et ita est effectus Regens.*

5. Quod Presbyteri non poterant esse Regentes in Medicina absque dispensatione Pontificia. Patet ex actis an. 1403. hoc modo. « An. Dom. 1403. die Sabb. ante Natiuitatem Domini post Missam Facultatis, ipsa Facultate solenniter vocata in Capitulo S. Maturini, vt moris est, super 3. art. primus fuit super facto M. Ioannis de Marla.... quoad 1. art. dictus M. Ioannes de Marla fecerat se fortem de ostendendo Bullam, qualiter poterat esse Regens non obstante eo quod ipse sit Presbyter. Ipse tunc præsentauit Bullas suas, & fuit Facultas bene contenta de eo. Item fuit tunc conclusum quod amodo Bullæ tales inscriberentur in ista Papyro. Sequitur *Copia Bullæ.*

« Benedictus Ep. S.S. D. Dilecto filio Ioanni Clementis de Marla Presbytero Laudun. Diœces. in Artibus, & in Medicina Magistro sal. & Apost. bened. litterarum scientia, vitæ ac morum honestas aliaque probitatis & virtutum merita super quibus apud nos fide digno commendaris testimonio nos inducunt, vt te fauore & gratia speciali prosequamur. Cum itaque sicut pro parte tua nobis exhibita petitio continebat, tu Artem Medicinæ in Studio Parisiensi legere & ibidem in ea regere cupias, & etiam practicare, nos tuis in hac parte supplicationibus inclinati, vt Artem ipsam in Studio prædicto legere & ibidem in ea regere & practicare liberè & licitè valeas, non obstante felicis recordationis Honorij Papæ III. prædecessoris nostri & quibuscunque aliis Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis in contrarium editis, tibi authoritate Apostolica de speciali gratia indulgemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ indultionis infringere, vel ei ausu temerario contraïre. Si quis autem &c. Datum apud Pontem Sergiæ Auinion. Diœc. 2. Id. Iulij Pontif. nostri an. 9. » Hæc de Facultate Medicinæ impræsentiarum sufficiant.

DISSERTATIO L.

De Censuris Vniuersitatis.

Diuturna illa pugna Vniuersitatis cum Dominicanis ob censuram Doctrinæ M. Ioannis de Montesono exigit, vt hanc dissertationem demus, propterea quod de Censura illa variè disputatum est, ipsique Vniuersitati suspectorum Librorum notâ seu Censurâ afficiendorum facultas à nonnullis derogata.

Per Censuram intelligimus iudicium, sententiam seu definitionem à potestatem habente latam de doctrina & moribus, quatenus ad Religionem Christianam & fidem pertinent. Breuius, *Censura est definitio circa ea quæ sunt fidei.* Ita Petrus de Alliaco in Tractatu aduersus Ioannem Montesonium, & subdit, *id est approbatio alicuius veritatis tanquam Catholicæ, vel reprobatio, aut condemnatio oppositæ falsitatis tanquam hæreticæ aut in fide erroneæ.*

Fit autem dupliciter secundum eundem Autorem. Vno modo *Scholasticè* & *doctrinaliter*: alio modo *autoritatiuè* & *Iudicialiter.* Autoritas Iudiciaria iterum duplex; vna simpliciter suprema, qualis est autoritas Papæ & Concilij in definiendo: altera inferior & subordinata, qualis est autoritas Episcoporum, ad quos quemadmodum pertinet Ecclesiam regere, ita pertinet iudicialiter definire circa ea quæ sunt fidei, hoc est cognoscere de fide & iudicare de iis quæ ad fidem pertinent.

Autoritas Doctrinalis & *Scholastica* etiam duplex. Vna suprema; qualis est

Vniuersitatis legitimè congregatæ: altera inferior & subordinata, qualis est singularum Facultatum; à quibus ad ipsam Vniuersitatem appellatio est. Vnaquæque enim Facultas in sua supposita iudiciariam habet autoritatem, in iis quæ sunt sui iuris. *Facultas Artium*, an. 1339. & 1340. errores quosdam M. Guill. Okami condemnauit. Eadem vetuit an. 1271. ne vlli Magistri aut Baccalaurei Quæstionem purè Theologicam disputarent, vt ad eum an. retulimus. Eadem sæpe suos Philosophos non satis cautè Quæstiones tractantes hæresimque sapientes repressit, & ad palinodiam adegit.

Medicina quoque nonnunquam suo à fine aberrantes coërcuit, prauorumque dogmatum insimulatos eaque reuocare recusantes è consortio suo expulit. Cum an. 1567. ageretur de publica fidei professione, & nonnulli ad eam audiendam adscribendum esse Doctorem aliquem Theologum censerent, *Ordo Medicorum existimauit suam in scholis Medicinæ à Decano capite Facultatis audiri posse, non adscitis Theologis quos immiscere Rebus Medicorum non oporteret.* Nec dubium pariter de Facultate Iuris Canonici, cuius officium & munus proprium est docere quæ sunt à Patribus tradita, & à summis Pontificibus & Conciliis sancita; ac proinde ea quæ contra docentur aut fiunt, reprehendere & damnare. Hoc enim ex potestate docendi naturaliter consequitur.

De Theologica Facultate nemo ambigit, quin ad eam pertineat doctrinaliter definire circa ea quæ sunt fidei, determinatione doctrinali & scholastica. Nam vt ait Petrus de Alliaco, *ad illos pertinet ea quæ sunt fidei, per modum doctrinæ doctrinaliter definire, ad quos pertinet sacram Scripturam docere, & ex ea hæreticas assertiones, & in fide erroneas reprobare, ac veritates Catholicas approbare: sed ad Doctores Theologos pertinet 2. ergo & 1.* Ad illos quippe pertinet sacram Scripturam docere; docere autem sacram Scripturam nihil aliud est quàm doctrinaliter asserere & manifestare veritatem Catholicam ex ipsius Scripturæ autoritate. Huiusmodi autem assertio vel manifestatio est ipsius veritatis Catholicæ approbatio: quia qui aliquid asserit verum, approbat illud tanquam verum. Approbatio autem alicuius veritatis est reprobatio vel condemnatio contrariæ falsitatis. Quia qui aliquam approbat veritatem, per consequens prohibet aliud, vt notat Glossa Decreti in cap. 1. *Igitur Doctrinalis assertio veritatum Catholicarum per quandam consequentiam est reprobatio seu doctrinalis condemnatio hæresum contrariarum.* Hæc ferè idem Autor in 3. Conclus.

Denique tam naturaliter coniuncta sunt ista duo, *docere & errata corrigere* ac castigare, vt nullatenus separari posse videantur. Vnde prædictus Alliacensis non est veritus asserere apud Clementem VII. & Cardinales, Censuræ autoritatem Theologicæ Facultati non modo ex priuilegiis Apostolicis competere, sed & ipso etiam iure Diuino. *Sed vltra hoc*, inquit, *in 2. Conclus. Facultas Theol. non solùm à iure humano, sed à iure Diuino habet potestatem doctrinaliter definiendi circa ea quæ sunt fidei, & assertiones contra fidem erroneas condemnandi. Sicut patet ex 3. Conclus. Ergo dicta Facultas partim ex Priuilegio, partim ex iure Diuino & humano habet potestatem, vt Assertiones per eam sic doctrinaliter condemnatas cogat iudicialiter sub certa pœna & vigore præstiti iuramenti publicè in* Actibus Scholasticis *reuocari. Quando scilicet per Magistros vel Baccalarios eidem Iuratos assertiones huiusmodi dogmatizari contigerit.*

Constat igitur vnamquamque Facultatem in sua supposita iurata iudiciariam habere & exercere posse autoritatem; non tantum ex Priuilegio, sed naturali quodam iure, vt supra dictum est. Quod quidem placet insuper confirmare autoritate prædicti Alliacensis in ead. 5. Concl. sic scribentis.

Ex Priuilegiis à Sede Apostolica seu à summis Pontificibus concessis Vniuersitas Parisiensis, & quælibet 4. Facultatum eiusdem, & non minus Facultas Theologiæ *habet quendam politicum ordinem ad sua singularia supposita, & per consequens quandam iudiciariam potestatem circa ea, & maximè circa sua supposita eis iurata: per quam iudiciariam potestatem Magistros & Baccalarios sic iuratos tanquam eis subiectos iudicialiter possunt adstringere & conuenienter adstringunt, vt statutis suis & Ordinationibus, quæ vtilitati & honori suo congruere noscuntur, obediant & sub certa pœna & iuramentis interpositis inuiolabiliter obseruent, prout hæc omnia clarè patent ex Priuilegio Innocentij quod incipit.* Quoties pro communi vtilitate, *& ex priuilegio Alexandri*

quod incipit. Quasi lignum vitæ. *Et horum Priuilegiorum iudiciaria potestate maximè vti debent in his quæ Scholasticos Actus concernunt.*

Priuilegia quæ hîc commemorat, non tam priuilegia sunt, quàm Approbationes & Confirmationes Pontificiæ instituti ab Vniuersitate Ordinis; primum enim quod est Innocentij III. sic habet. *Innocentius* Episcopus seruus seruorum Dei, *Dilectis filijs Doctoribus & Vniuersitati Scholarium Paris.* Sal. & Apost. « bened. Quotiens pro communi vtilitate aliqua statuuntur per quæ paci & tran- « quillitati consulitur, ac publicæ honestatis & honoris procuratur augmentum, « conueniens & decens est, vt ab omnibus irrefragabilitater obseruentur. Cum « ergo sicut accepimus, Quidam ex vobis ad tractanda negotia Vniuersitatis ve- « stræ communiter Deputati statuta & Ordinationes & alia quæ vtilitati & ho- « nori vestro congruere noscuntur, certâ pœnâ & juramentis interpositis decreue- « rint obseruanda, Vniuersitatem vestram rogamus, monemus & hortamur « attentè per Apostolica vobis scripta mandantes, quatenus si ita est, statuta & « ordinationes prædicta, ac alia prouidè ordinata studeatis inuiolabiliter obser- « uare. Datum Anag. 4. Non. Iulij, Pont. an. 12. «

Alterum est Alexandri IV. datum Neapoli 18. Kal. Maij, an. 1. his verbis. *Alexander* Episcopus seruus seruorum Dei. *Dilectis filijs Vniuersis Magistris &* « *Scholaribus Paris.* Sal. & Apost. bened. Quasi lignum vitæ in Paradiso Dei, & « quasi lucerna fulgoris in Domo Domini, est in sancta Ecclesia *Parisiensis Studij* « disciplina. Hæc quippe fœcunda eruditionis parens ad irrigandum sterilem « Orbis faciem fluuios de fontibus sapientiæ salutaris cum impetu foras mittens « vbique terrarum Dei lætificat Ciuitatem, & in refrigerium animarum flagran- « tium siti Iustitiæ aquas Doctrinæ diuidit publicè in plateis, &c. vid. ad an. 1255. « pag. 282. «

Ex quibus patet manifestissimè supponi à Pontificibus talem Ordinem taliaque instituta, non constitui. Quod autem ad Vniuersitatem ipsam scribant, nemo dubitare potest, quin ad ipsam pertineat condere statuta legesque quas ad suum statum conseruandum vtiles esse viderit: ac proinde quin habeat ipsa in omnia sua supposita supremam autoritatem Iudiciariam, Facultates verò ex quibus constat, inferiorem tantummodo, subordinatam & delegatam; à quarum iudicio & sententia sit ad ipsam appellatio legitima. Id verò conuenientissimum fuit ita constituere; Ne Vniuersitatem ipsam datâ qualibet occasione congregare opus esset; neue etiam Facultates singulæ autoritatem suam subordinatam nimis despoticè, aut immaturè exercerent, scientes à sententiâ suâ futuram appellationem; aut vt ipsæ in dubijs, vel maioris autoritatis ergo ab Vniuersitate confirmationem facti sui obtinerent. Cuius rei extant exempla plurima.

Ac 1. quod ipsa Vniuersitas in Generalibus Comitijs Iudiciariam autoritatem & Censuram exercuerit nonnunquam, aut exercendam commiserit, patet ex ijs quæ sequuntur. Anno 1204. ab ea Amalricus Carnotensis damnatus est ob quasdam vocum rerumque nouitates, aut hæreticas, aut de hæresi suspectas: & Vniuersitatis sententiam confirmauit Innocentius III. Pontifex Max. quem adierat Amalricus, vt testatur Rigordus lib. de Gestis Philippi Augusti his verbis. In ipsa Theologia ausus est constanter asseuerare, quod quilibet Chri- « stianus teneatur credere se esse membrum Christi, nec aliquem posse saluari « qui hoc non crederet, non minus quàm si non crederet Christum esse natum & « passum, vel alios fidei articulos; inter quos articulos ipse hoc ipsum audacter « audebat dicere annumerandum esse. *Cum igitur in hoc ei ab omnibus vniuersaliter* « *contradiceretur, de necessitate accessit ad summum Pontificem; qui audita eius propositione &* VNIVERSITATIS SCHOLARIVM CONTRADICTIONE *sententiauit contra* « *ipsum. Redit ergo* Parisius *& compellitur ab* Vniuersitate *confiteri ore quod in contrarium prædictæ opinioni suæ sentiret.*

Anno 1254. eadem Vniuersitas vt Mendicantes, præsertim verò Dominicanos à consortio Academiæ amoueret, vt pote quos suis institutis contrarios putabat, negotium Theologis & Decretistis examinandum demandauit, vt suo loco retulimus.

Anno 1303. Vniuersitas auditis ijs quæ *Bonifacius VIII.* contra Regem Phi-

lippum fecerat & facere meditabatur appellationi ad Generale Concilium subscripsit; qua de re extat Instrumentum publicum, his verbis. *Vniuersis præsentes litteras inspecturis Vniuersitas Magistrorum & Scholarium Parisius studentium Sal. in Domino*, &c.

Eadem anno 1349. Sectam Flagellatorum condemnauit, vt legitur in Reg. Nationis Anglicanæ. *Anno Domini* 1349. *primo die Martis post festum omnium Sanctorum facta fuit definitio contra Flagellatores per D. Rectorem & tunc Deputatos, & à tota Vniuersitate in Congregatione Generali examinata est & concessa.*

Anno 1379. eadem Vniuersitas post multiplices Congregationes in rem Schismatis habitas, quæ materia omnino erat Theologica & Canonica, expensis omnibus rationibus & momentis atque circunstantijs electionum Vrbani VI. & Clementis VII. tandem ad Clementis partes accessit: cuius Instrumentum publicum ad annum prædictum retulimus.

Eadem an. 1398. à Benedicto XIII. discedendum suasit, propter violatum iuramentum, quod solenniter præstiterat ante electionem de abdicando Papatu, si in Papam eligeretur, & secundum eius sententiam facta est subtractio totalis ab eius obedientia. Eademque ipsi ad futurum Concilium, aut ad futurum Papam legitimum appellationem denunciauit per M. Ioannem de Craona Procuratorem suum.

Anno 1410. M. Ioannis Parui Dominicani propositiones quasdam de cæde Tyrannorum licita, quas in gratiam Philippi Burgundionum Ducis conscripserat, condemnauit, posteaquam fuerant à Facultatibus Theol. & Decretorum examinatæ, ad quas fuerat earum examen remissum. Sic enim scribit M. Ioan. Lothey Procurator Nat. Gall. *Et si tales errores contineret* (Doctrina Ioannis) *quos ipsi Theologi & Iuristæ censerent intolerabiles, quod Vniuersitas, quantum ad eam spectat, scilicet autoritate Doctrinali ipsos damnaret.*

Item an. 1431. acceptis litteris Episcopi Bellouacensis & pluribus Instrumentis Actisque publicis de vita & moribus gestisque Ianæ Puellæ Aurelianensis negotinm istud Facultatibus Theologiæ & Decretorum examinandum commisit, & ex earum sententia & relatione in Comitijs Generalibus pronunciauit; vt suo loco referetur.

Item an. 1512. Synodus Pisana ad Rectorem & Vniuersitatem misit librum F. Thomæ de Vio Cajetani examinandum.

Anno similiter 1574. cum Maldonatus Iesuita nonnullos errores disseminasse crederetur, Vniuersitas habitis 3. die Iunij Comitijs negotium istud ex omnium Ordinum consensu Theologicæ Facultati examinandum tradidit, vt legitur in Reg. Facultatis Medicinæ his verbis. *Die Veneris* 3. *Iunij indicta fuerunt Vniuersitatis Comitia super sinistra Maldonati Iesuitæ de Purgatorio opinione. Negotium hoc omnium Ordinum Iudicio ad sacratissimæ Theologiæ Facultatem remissum fuit.* Cum verò Episcopus Parisiensis qui tunc erat, minatus fuisset se Rectorem & Membra Academiæ feriturum anathemate, si se inscio tentaret aliquid vlterius aduersus Maldonatum, re ad Senatum delata pronunciatum est secundum Academiæ decretum die 2. Aug. eiusdem anni in legitur vt ijsdem Reg.

Sæpè quoque Theologiæ Facultas per se, tanquam membrum ab Vniuersitate ad id muneris & Officij destinatum erroneas propositiones examinauit & damnauit, præsertim cum erant leuioris momenti; aut si grauioris, suas sententias ab ipsa Vniuersitate confirmari curauit. Sæpè quoque ad examen illud Baccalaureos adsciuit, vt patet pluribus exemplis. Ac ne nimius sim in ijs referendis, an. 1387. in negotio Ioannis de Montesono, vbi cum Facultas vidit contumacem esse, indiculum nonnullarum eius propositionum conscripsit, & omnibus Magistris, seu Doctoribus, ac Baccalaureis distribuit, vti ijs examinatis ad Comitia parati accederent: idque publicè retulit M. Petrus de Alliaco ad Consistorium Cardinalium. *Vt totum securius & irreprehensibilius ageretur, datæ fuerunt omnibus Magistris & pluribus Baccalarijs prædictæ Facultatis certæ scedulæ antedictas assertiones continentes, vt quilibet super ijs opinionem scriberet.*

Subdit idem Autor Facultatem appellauisse ad Iuris subsidium Vniuersitatem. *Prædicta Facultas se ab eo* (Ioanne) *spretam percipiens & illusam, præmissa prædictæ Vniuersitati nuntiauit, eam in iuris subsidium requirens, vt in hac causa sibi adiungeretur.*

adiungeretur, supplicando; quod maturâ prius deliberatione habitâ concessum est.

Cum an. 1626. die 1. April. Facultas Theologica nonnullas propositiones è libris Santarelli Iesuitæ excerptas damnasset, eius sententiam Vniuersitas solenni Decreto 20. April. eiusdem anni lato approbauit & confirmauit. Postquam enim Rector exposuit quid ab ipsa Facultate præstitum fuisset, & Proceres Academiæ consuluisset, ita censuerunt, *laudandum amplissimis verbis sacrum Ordinem Theologorum qui de improba & exitiali Doctrina ista piè, religiosè, salubriterque statuerint, generi Christiano Galliæque imprimis priscæ veræque Doctrinæ lumen opportunè ostenderint, Maiorum virtutem retulerint, remque adeo fecerint illâ professione tuendæ veritatis & Studiorum Vniuersitate dignissimam.*

Eodem anno eadem Facultas die 1. Decemb. damnauit Ioannis de Testefort Dominicani Theses nonnullas, ab ipso die 26. Nouemb. pro Maiore Ordinaria propugnatas contra Majestatem Regiam, eam verò præsertim, quâ Bonifacij VIII. Bullam, quæ incipit *Vnam sanctam*, confirmare videbatur. Vniuersitas eandem sententiam confirmauit solenni Decreto die 3. Decemb. eiusdem anni, vt suo loco & tempore dicetur.

Quod ad Censuras verò Episcopales spectat, certum est Prælatos Ecclesiarum ad quos Ecclesiam regere pertinet, posse autoritate propriâ libros improbare & prauam Doctrinam notare, ac coercere: id verò facere posse diuisim, vel coniunctim cum Magistris & Doctoribus. Ex ijs quæ hactenus in historiâ retulimus, clarum est & perspicuum ad determinandas Quæstiones, hæreses configendas, erroresque damnandos ab Antistitibus Parisiensibus fuisse sæpènumero Magistros in Theologia & in Decretis, item & Baccalaureos in vtraque Facultate adscitos & aduocatos: nec ab Antistitibus modò, sed à Cancellarijs quoque & Officialibus Ecclesiæ Parisiensis eorum nomine, vt certius & fortius censuras suas ferre possent. CENSVRA EPISCOPALIS.

Anno 1238. ad decidendam Quæstionem de Pluralitate Beneficiorum Guill. Aruernus Episcopus Parisiensis plurimos Theologos aduocauit: vt ad eum an. retulimus, p. 164.

Idem an. 1240. propositiones quasdam damnauit *conuocato consilio omnium Magistrorum tum Parisius Regentium*, vt diximus ad eum an. pag. 177.

Anno 1270. Stephanus Tempier Episcopus Parisiensis quosdam errores similiter damnauit ex consilio Magistrorum, vide pag. 397.

Idem an. 1277. alios damnauit *tam Doctorum sacræ Theologiæ quàm aliorum communicato consilio.* pag. 433.

In litteris Alphonsi Regis Arragonum de Raimundi-Lullij Majoricani doctrina legitur Officialem Curiæ Parisiensis adscitis 40. Magistris & Baccalarijs eam examinauisse & approbasse an. 1309. *Nec minus visa quadam littera Curiæ Parisiensis data Parisius an. Dom. 1309. die Martis post Octauas Purificationis B. Mariæ Virginis gloriosæ, & munita sigillo prædictæ Parisiensis Curiæ de laudatione & approbatione Artium & scientiarum dicti egregij Doctoris factis per Officialem Curiæ Paris. & fieri requisitis per prælibatum egregium Doctorem* (M. Raimundum) *præhabita informatione testimoniali cum sacramento præstito à 40. Magistris & Baccalarijs in Naturalibus & Theologalibus qui ordinati fuere ad audiendum Artem generalem cum illius contractione ad speciales scientias ab eodem personaliter prælibato egregio Doctore Publico in Studio Parisiensi.*

Anno 1398. damnati sunt à Cancellario Paris. & à Theologiæ Facultate Quidam errores ad Magiam pertinentes, qui leguntur inter opera Gersonij, his verbis. *Vniuersis Orthodoxæ fidei zelatoribus Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis & Facultas Theologiæ in alma Vniuersitate Parisiensi Matre nostra cum integro diuini cultus honore spem habere in Domino, &c.* vid. ad an. prædictum.

Quamobrem autem Episcopi Parisienses & Vniuersitas, seu Vniuersitatis Magistri coniunctim damnare solerent olim errores prauamque doctrinam, docet Alliacensis in 4. Conclus. prædicti Tractatus. *Episcopi Paris.* inquit, *& Theologiæ Doctores coniunctim & communicato inuicem Consilio pro maiori veritatis confirmatione & roboris firmitate solent errores condemnare; sicut patet litteris Stephani Episcopi & aliorum Episcoporum Parisiensium super articulis Parisius condemnatis. Et etiam hoc apparet ex communi protestatione quæ solet fieri in Actibus Theologicis, quâ*

» *Scholastici protestantur nihil dicere quod cedat in fauorem Articulorum Parisius per* » *Reuerendos Episcopos & Magistros in Theologia damnatorum.* Et hæc condemnatio » coniunctim facta, est rationabilis & iuri consona iuxta Cap. *adabolendam.* Extr. » de Hæret. vbi dicitur, quod Episcopi per Diœceses suas cum consilio Clerico- » rum debent Hæreticos iudicare: quod maximè de Clericis Theologis est in- « telligendum, cum ad eos maximè pertineat cognitio fidei & Catholicarum » veritatum.

Imò addit non ipsummet Papam posse aliquid Catholicè definire, seu determinare absque Doctrinali Theologorum determinatione. *Nec Papa*, inquit, *nec Doctores Iuris Canonici, si non sint Theologi, circa ea quæ sunt fidei, aliquid Catholicè discutiunt, vel authenticè determinant sine Theologorum doctrinali determinatione præuia, cum Papa in hæresum condemnatione consueuerit reddere Theologicam rationem.*

Licet autem tam Vniuersitas quàm Facultas Theologica Censuras ferre possent diuisim, nonnunquam tamen vbi videbant pœnas quas suis suppositis irrogabant, non sufficere; putà contumacibus priuationem, ad Episcopum confugiebant, vt Canonicas irrogaret; vt accidit in negotio Ioannis de Montesono. Sic enim Petrus de Alliaco. *2. Artic. est quod dicta Facultas Theologiæ coassumptis sibi Magistris aliarum* 3. *Facultatum Vniuersitatis Pars. dictos errores* » prius per eam examinatos & doctrinaliter condemnatos meritò debuit D. Epis- » copo Paris. tanquam Iudici Ordinario Iudicialiter denunciare. Et hoc clarè » patet ex 2. Concl. Sed adhuc in litteris dictæ Vniuersitatis ad hoc assignatur » ratio specialis, quia ibi dicitur, quod ne prædictorum errorum frutices altiùs » profundiúsque radices agerent darentque simplicium pedibus offendiculum, » Decanus singulique Theol. Facultatis Magistri, vt de more habent, obuiare » curauerunt, & prædictum Ioannem ad se accersitum primitus secundum Euan- » gelicam doctrinam secretè inter eos & caritatiuè, vt ab erratis resipisceret, » monuerunt. 1. Sed comperta eius pertinacia quæ asserebat vsque ad mortem » suas se defensurum Conclusiones ex iniuncto, & non sine magno, vt aiebat, » consilio positas. 2. Comperta postmodum mendosa eius illusione: nam ille » tunc quando iureiurando pollicitus erat dicta sua ad prædictæ Facultatis Ar- » bitrium retractare, non comparuit. 3. tandem post examinatam diligenter, ac » longissimo temporum tractu rei veritatem *ne dum per seipsos, qui ampliùs quàm* » 30. *erant, sed per suos etiam sufficientiores Baccalarios, Euangelico parentes consilio di-* » *xerunt reliquis trium Facultatum suppositis, tanquam fratribus suis, quos nihilo ma-* » *gis idem Ioannes audire curauit.* Quamobrem prænominatæ Facultatis Theolo- » giæ Magistri *tribus alijs Facultatibus sibi coassumptis & coadiunctis* nunciauerunt » Ecclesiæ, Reuerendo scilicet in Christo Patri Episcopo Paris. Ordinario Iu- » dici in hac parte.

Cæterum ne quis putet Censuras istas fieri tantùm potuisse ab Vniuersitate, aut à Facultate Theologiæ in sua supposita: non ipsis Prælatis, non summis Pontificibus parcebatur; docet idem Magister. *Inter actus qui pertinent ad Doctores Theolog. vnus est principalis, Errores doctrinaliter condemnare,* secundum Au- » gust. 4. de Doct. Christ. cap. 4. vbi dicit quod debet Diuinarum scripturarum » Doctor & Tractator, defensor rectæ fidei, ac debellator erroris & bona docere » & mala dedocere, id. doctrinaliter reprobare.

» Item prædicta Facultas hoc licitè potuit contra summum Pontificem; ergo » à fortiori contra suum Subditum & Inferiorem. Assumptum patuit *tempore* » *Ionnis XXII. quia sicut refert M. Nicolaus de Lyra in Tractatu de Visione Bea-* » *tifica, fere 40. dictæ Facultatis Magistri concorditer determinauerunt contrarium illius* » *quod Papa publicè asserebat: Et simile fecit dictus Magister. Et similiter contra eum* » *pulchrè scripsit M. Guill. Okam,* vt patet *in eius Dialogo*; quæ omnia quoad hoc » fuerunt reputata licitè facta: sicut apparuit tempore Benedicti XII. illius successoris. Mira profectò est isthæc loquendi libertas ad Pontificem Clementem, quòd ipse Papa Censuris Academicis subesset.

Porrò non erit inutile animaduertere Maiores nostros nunquam ferè Censuris notasse Doctrinam vllam, nisi concordibus suffragijs, nec nisi prius exactissimè & diligentissimè examinatâ materiâ; vnde tanta erat illarum autoritas,

vt Pontifices etiam ipsi eas infringere, aut violare vererentur: adeo persuasum illis erat omnia fuisse æquâ lance ponderata, priusquam censura ferretur. Quod si quis forte Doctores contrariæ sententiæ essent, fidelis quoque mentio fiebat in Censura. Id quadringentorum annorum exemplis confirmatum dabit aliquando forte in lucem publicam Launoyius vir antiquitatis scientissimus, & rerum Academicarum inuestigator studiosissimus.

DISSERTATIO II.

De Rotulis Nominationum ad Beneficia Ecclesiastica.

FRequens est in Commentarijs, seu Regestis Facultatum, Nationum & Vniuersitatis mentio Rotuli Beneficiandorum, seu nominandorum ad Beneficia. Et hodie etiamnum ad venerandæ antiquitatis memoriam solet certâ die Quadragesimæ quotannis aperiri Rotulus, licet non obseruetur amplius antiqua ratio eiusdem conficiendi.

Erat autem Rotulus nihil aliud quàm Catalogus delectorum Magistrorum Vniuersitatis quotannis ferè conscribi solitus mittique per Nuncios ad summum Pontificem pro Beneficiorum Ecclesiasticorum impetratione iuxta Ordinem quo conscripti fuerant. Huius rei originem & institutionem refert Paschasius l. 3. Inquisitionum Franc. c. 28. ad tempora Benedicti XIII. quem ait Vniuersitati primum indulsisse Nominationem, seu ius quoddam ad Beneficia Ecclesiastica quæ ab Ordinarijs, seu Diœcesanis antea conferebantur. Cum enim Papatum quoquomodo retinere cuperet, animaduertetque nullum sibi potentiorem esse aduersarium quàm Vniuersitatem Paris. quæ tunc magni nominis erat magnæque autoritatis, nihil non tentauit quò posset Magistrorum animos sibi demereri. Itaque circa an. 1395. sub initia sui Pontificatus Indultum misit ad Vniuersitatem, quo in Diœcesanorum Beneficia ius illi concedebat, nominationemque promittebat. Verum, inquit Paschasius, Indultum eiusmodi parui fecit Vniuersitas, quippe quæ nondum experta fuisset ingratos Episcoporum animos, viris Doctis & litteratis vltro satis ante ea tempora Beneficia vacantia conferre solitorum; at experta postea, quod indignis, quod famulis ea conferrent, ad Indultum Papale recurrit, Regemque conuenit contra Episcopos, nec queri cessat, donec ei satisfactum est. hæc & alia plura ibi Paschasius.

Verum Rotuli origo altius repetenda. Vt enim nihil dicam de Alexandro III. qui Doctorum virorum Catalogum sibi perscribi mandauit Petro Cardinali S. Crysogoni, certum est Ioannis XXII. tempore qui sedere cœpit an. 1316. & sedit ad an. vsque 1332. Rotulorum conficiendorum consuetudinem inualuisse, non ante; licet enim olim Pontifices viros Doctos nonnunquam promouerent, non id fiebat tamen certâ quadam ratione & ordinariâ, cum ipsi Beneficiorum non haberent absolutam Collationem. Bonifacius VIII. arrogare sibi voluit ius eiusmodi, nec potuit. Ioannes quod inceptum ab illo fuerat, perfecit, vt in seq. dissertatione dicemus.

Quemadmodum igitur olim Romæ Imperatores & Duces exercituum eorum nomina quorum strenuam operam experti fuerant in bello, deferebant ad ærarium in beneficijs, vt à Repub. mercedem præmiumque consequerentur; ita & Vniuersitas Magistrorum suorum nomina deferri curabat ad Pontificem, vt ab eo laboribus suis debitum præmium obtinerent, illi præsertim qui se Ecclesiastico Ministerio addixerant.

Conficiebatur ergo Catalogus, seu vt obtinuit loquendi vsus, *Rotulus* Nominandorum, initio quidem sub initia tantùm Pontificatus alicuius recenter promoti ad Papatum; deinde singulis biennijs, postremo quotannis; aperiebaturque vulgò mense Decembri, & claudebatur sub finem Martij sequentis; ad eum verò conficiendum sic procedebatur.

1. Singulæ Facultates & Nationes deligebant è suis Ordinatores Rotulorum duos, tres, aliquando quatuor, quos in sui receptione iurare iubebant se Magistrorum Catalogum conscripturos & ordinaturos ex conscientia sua, nec

indignos dignis antepositiuros ista Electio solebat fieri mense Septembri.

2. Illi ita instituti ordinabant Magistros in Rotulo secundum eorum antiquitatem, Regentiam & præsentiam: qui enim Gradu antiquiores erant, qui Regentes, quique præsentes Parisijs erant, cæteris præferebantur, nisi aliquid obstaret.

3. Confectum Rotulum suæ Quique Facultati, aut Nationi præsentabant, relegebant, approbarique & confirmari petebant.

5. Relecti & approbati Rotuli obsignabantur sigillis suarum quique Facultatum & Nationum.

6. His ita confectis Nuncij, seu Portitores singulorum Rotulorum designati præstitutâ die proficiscebantur, non tamen absque consensu totius Vniuersitatis, hæc breuiter sub aspectum dedimus; nunc instrumentis publicis ea sigillatim comprobanda sunt.

1. Igitur certum est Ordinatores Rotulorum, seu Irrotulatores à singulis Facultatibus & Nationibus eligi consueuisse, electosque conceptis verbis iurare iussos se officio suo fideliter defuncturos. Iuramentum illud habetur in Reg. Vniuersitatis & Procuratorum sub hoc lemmate. *Isti sunt articuli quos tenentur iurare Ordinatores Rotuli mittendi ad Curiam Romanam pro Prouisione Magistrorum.*

» 1. Iurabitis *quod vos præponetis præponendos, & postponetis postponendos considentis vitâ, moribus, scientiâ, antiquitate Regentiæ & alijs* omnibus propter quæ D. Papa moueri posset ad præponendum, vel postponendum, denegandum, vel concedendum.

» Item quod nullum de nouo Resumentem, seu de nouo Incipientem ponetis in Rotulo, *sed tantummodo veros & continuos Regentes:* nisi super hoc per Vniuersitatem, vel Nationem fuerit vobiscum dispensatum.

» Item quod Collationes Magistrorum vobis porrectas non mutabitis, nisi per deliberationem Nationis; & quod supplicationes Magistrorum in debita forma fideliter ordinabitis; & eas sic correctas & ordinatas in dicto Rotulo inscribi facietis.

Eligebantur autem, aut Duumviri, aut Tresviri, aut etiam aliquando Quatuorviri. an. 1359. vltima die Septemb. Natio Anglicana apud Mathurinenses congregata delegit MM. Themonem & Henricum de Krempe, seu Kempen; ad ordinandum Rotulum, vt patet ex Actis illius diei; eundemque Themonem Nuncium, seu Portitorem ad Curiam designauit. An. 1362. 27. Sept. eadem Natio Irrotulatores elegit MM. Theodoricum de Vima & Henricum de Boesti; Nuncium verò, seu Portitorem M. Guill. Bufer, seu Buzer. An. 1382. die 18. Septemb. Natio Picardica tres elegit Irrotulatores MM. Honoratum de Porta, Io. Carpentarij & Gerardum de Versigniaco, idque viâ scrutinij; Nuncium verò M. Simonem de Liengo. Eadem Natio an. 1386. Quatuor-viros designauit & nominauit MM. Ioan. Motelli, Philippum Augi, Ioan. Hougnart, Io. Buffeti.

Nonnunquam Decani Nationum conscribebant suos Tribules, vtpote quos melius nouerant quàm alij. In veteri Codice Nationis Gallicanæ sic legitur ad an. 1418. 1. Feb. *Et quantum ad 1. art. fuit conclusum quod Rotulus Nationis expediretur per omnes Decanos Prouinciarum: & specialiter ad hoc moneretur & cogeretur Decanus Prouinciæ Senonensis. Et* 12. *Oct.* 14. 22. *conclusit Natio quod Decani Prouinciarum, vt moris est, inrotularent Magistros Nationis.* Hæc de Ordinatoribus, seu Irrotulatoribus.

Suum ergo vnaquæque Facultas & vnaquæque Natio Rotulum habebat, suos vnaquæque Irrotulatores, suam quoque vnaquæque supplicationem per Nuncios suos Papæ porrigebat. Præterea communis erat Rotulus totius Vniuersitatis, in quo articuli communes conscribebantur ad conseruationem Iurium & priuilegiorum, aut nouorum additionem.

Ratio autem conscribendi hæc erat. Antiquitus Rector non habebat locum in Rotulo, sed Nuncij vnâ voce eum, quo regente conscriptus fuerat Rotulus, commendabant speciatim Papæ & ante omnia; primaque hæc erat eorum supplicatio antequam ad apertionem Rotuli deuenirent. Vnde Profecturi hoc

iuramentum præstare cogebantur. *Iurabitis quod nullam supplicationem ad Partem pro vobis, aut pro aliјs, excepta duntaxat supplicatione Rectoris, pro qua prout melius & diligentius poteritis, laborabitis, Papæ vel Cardinalibus præsentabitis.* Porrigebant ergo Papæ primùm litteras, seu supplicationem Rectoris, sigillatam vt vocabant, *ad partem*; vt legitur in antiquo libro Rectoris ad an. 1368. consutos scilicet fuisse omnes Rotulos tam communem quàm speciales Facultatum & Nationum certum est, *dempta tamen supplicatione Rectoris quæ sigillabatur ad partem.* Indignum reputabat Vniuersitas Rectorem censeri ordine communi, eique tanquam Capiti suo hunc honorem deferebat.

Postea mos inualuit, vt in conscriptione Rotuli Vniuersitatis *Rectoris* nomen primùm inscriberetur; vt in Rotulis Nationum Procuratores primi reponebantur; de Procuratoribus patet ex actis Nationis Anglicanæ 27. Aug. 1348. *Supplicauit M. Theodorus Borrè cum fuerit Procurator in Natione Anglicana, quatinus Natio eidem Magistro vellet concedere primum locum in Rotulo ad Rom. Curiam mittendo, prius Ordinatores Rotuli; quod sibi Natio concorditer concessit.*

In Actis Nationis Gallicanæ 12. Octob. 1421. sic scribit Procurator. *Exposui Nationi quod in vltima Congregatione Vniuersitatis in qua D. Rector supplicauit quod esset Caput & primus in Rotulo, conclusit Natio quod Rector esset primus & quod ego* (Petrus de Credulio) *quia Procurator, essem primus in Rotulo Magistrorum Nationis?*

Item ad an. 1431. 24. Maij. *Placuit Vniuersitati quod M. Petrus de Gonda Rector Vniuersitatis haberet in Rotulo specialem supplicationem, vt consuetum est haberi pro Rectore.*

Post Procuratorem conscribebantur Magistri Regentes actu secundum ordinem & antiquitatem Regentiæ: nam habebatur potissimum ratio Regentium actu. Extat in hanc rem statutum Nationis Anglicanæ, 12. Decemb. 1352. his verbis. *Anno 1352. in Vigilia Luciæ Congregatione facta Magistrorum Nationis statuerunt Magistri inuiolabiliter obseruari, quod in Rotulo transmittendo ad Curiam 1. ponerentur Magistri actu existentes Regentes secundum suæ antiquitatis ordinem à seniore incipiendo vsque ad iuniorem.* Deinde *qui superuenirent, omnibus præsentibus postponerentur*; præsentes pro tunc fuerunt Parisius M. Gualterus de Wardelay, M. Io. de Wesalia, M. Gerhardus de Prussia, M. Io. Helmestad, M. Io. Scotus, M. Dauid Scotus, M. Henricus de Cliuis, M. Hermannus Rotwil, M. Io. de Aquis, M. Tylmannus, M. Eghelmus, M. Gerardus de Molendino, M. Thomas Scotus, M. Io. de Minda.

Item in actis an. 1364. *Sabbato post festum Nicolai*, factâ congregatione Nationis Magistrorum Regentium & non Regentium per Iuramentum in domo Capitulari Iacobitarum supplicauit M. Ghislebertus Wighen de Ghorischen, quatinus Natio daret sibi litteram testimonialem *quod ipse fuit actu Regens tempore Irrotulationis & Rotuli Ordinationis*, quia ipse eodem tempore incepit in Artibus. Et concessa fuit sibi in forma quâ fieri potest meliori per omnes Magistros ibidem existentes.

Item 9. die mensis Decemb. (an. 1364.) facta congregatione apud Mathurinum statutum fuit, *quod quibuscunque Magistris Inrotulatis daretur littera testimonialis de Regentia Actuali.*

Præsentes quoque absentibus præponebantur; & singuli pro irrotulatione pensitabant certam pecuniæ summam. Quod si absenti gratia aliqua fiebat à Natione aut ab Vniuersitate, solebat cum hac cautione concedi *solutis soluendis, & sine præiudicio Magistrorum actu Parisius Regentium.*

Confecti Rotuli relegebantur in Vniuersitate, nec antequam relecti fuissent, sigillo communi Vniuersitatis sigillabantur iuxta veterem legem; quâ cautum erat, *ne vllæ litteræ sigillo Vniuersitatis sigillarentur, prius quam publicè lectæ fuissent.* Ita lecti consuebantur & sigillabantur, tradebanturque Nunciis seu portitoribus deferendi; simul verò præfigebatur illis dies profectionis. Quomodo autem istud fieret, habemus in libro antiquo Rectoris ad an. 1368. his verbis.

Item cum Rotulus tempore sui prædecessoris conclusus esset, sed sub istis « protestationibus. 1. Quod Rotuli omnium Facultatum consuerentur. 2. Etiam «

quod non possent tres Facultates, scilicet Medicinæ, Decretorum & Theologiæ cogi ad Nuncium ministrandum, & quod aliter nolebant Rotulum: quod sic tam maximo labore fuit finaliter in eius Rectoria executum, quia fuerunt omnes Rotuli consuti, tam articuli communes quàm articuli Facultatum, demptâ tamen supplicatione Rectoris quæ sigillabatur ad partem: nec fuerunt aliqui Nuncij, nisi 4. Magistri de 4. Nationibus in Facultate Artium & Bedellis. Tunc Rector erat M. Guillel. Carnificis de villâ Alneti Diœcesis Paris. iuxta Goniciam.

6. Nuncij autem illi iurare tenebantur se fideliter, & ex conscientiâ executuros demandatum sibi negotium. Estque hæc concepta iuramenti formula.

1. Quod infra sex dies post Receptionem literarum D. nostri Regis & ipsius Vniuersitatis cum articulis communibus & Rotulis prouisionis Magistrorum, recedent ab vrbe Paris. & à suburbiis eiusdem.

Item quod post dictum recessum infra tres septimanas in Curia Rom. personaliter intererunt, omnibus cessantibus excusationibus, inuentis, verbis fictis seu quacunque malitiâ coloratis.

Item quod post incœptam viam singulariter, & inter se honestè & amicabiliter ad laudem Dei & honorem Vniuersitatis se regent.

Item quod ab illâ die quâ Curiam Rom. intrauerint, in eadem per duos menses remanebunt diligenter & continuè laborando pro expeditione negotiorum Vniuersitatis pro quibus mittuntur.

Item quod nullam supplicationem ad partem pro se aut pro alio, exceptâ duntaxat supplicatione Rectoris, pro quâ prout meliùs & diligentius poterunt, laborabunt, Papæ vel Cardinalibus, præsentabunt seu præsentari vel promoueri procurabunt, donec præsentauerint articulos communes, & Rotulos pro quibus mittuntur durante tempore supradicto; nisi duntaxat pro seipsis contigerit supplicationem præsentare, pro beneficiis vacantibus aut pro aliquo ipsorum.

Item quod tempore quo habebunt accessum ad Papam, nullum secum associabunt, ne fortè propter multitudinem intrantium promotio Magistrorum retardetur.

Item quod nullus particulariter, sed omnium communiter promotionem, prout melius poterunt, procurabunt absque acceptione patriæ vel personæ. Iurabant autem qui de Facultate artium erant apud suum quique Procuratorem vt patet ex actis 1. Iunij an. 1437. vbi legitur quinque Intrantes ex quinque Tribubus Nationis delegisse in Nuncium, seu Ambasiatorem ad Eugenium IV. M. Ioan. Hameron, *qui acceptauit & iurauit iuramenta solita Procuratori.*

Antequam verò proficiscerentur, de impensis deque eorum salario cauebatur, nec modò eorum, sed & Inrotulatorum quoque, quod duplex erat; vnum ab inrotulandis exigebatur, alterum à Facultatibus & Nationibus dabatur. Singulæ autem tam suum quàm inrotulandorum taxabant. Inrotulandi erant, aut præsentes, aut absentes; præsentes semper aliquid minus pensitabant quàm absentes; nec semper eadem fuit taxatio, sed pro varijs temporibus & pro numero Rotulandorum varia. Anno 1348. Anglicana sic statuit in fauorem M. Ioannis Thomæ Nuncij electi, *quod haberet à quocunque proposito in Rotulo Vniuersitis vnum pauilionem.* Anno 1386. die 9. Martij cum conuenissent Nationes apud S. Iulianum, postquam Picardica suos Inrotulatores & Nuntium nominauit, de salario cauit, *fuitque salarium Inrotulatorum 4. albi pro præsentibus, & 8. pro absentibus. Salariumque prædicti Nuncij 16. sol. pro præsentibus & 32. S. pro absentibus.* Nuncius fuit delectus M. Girardus de Vrsignyaco. Anno 1422. die 12. Octob. sic eadem Natio statuit. *Conclusit Natio quod Decani Prouinciarum, vt moris est, inrotularent Magistros Nationis.* Quoad taxam, post multa aperta & » tacta considerans Natio quod M. Io. Theuroti portitor Rotuli est etiam Lega- » tus pro Natione cum alijs Legatis Vniuersitatis ad Concilium generale desti- » nandis. Considerans etiam quod non sunt pecuniæ nunc in Vniuersitate nec » Natione, ad satisfaciendum illi occasione suæ Ambasiatæ, seu Legationis, con- » clusit Natio quod pro hac vice duntaxat, ad supportandum onera & sumptus

Ambassiato, haberet à quolibet Magistro præsente summam 12. solid. & ab absentibus Magistris summam 14. sol. Paris. *Promiso quod dictus* M. Io. Theuroti sibi soli reseruaret pecunias, quas haberet à Natione non communicando eas alijs Ambasiatoribus aliarum Nationum, vel Facultatum; quia dicebat Natio quod alijs debebant sufficere pecuniæ suæ Nationis, aut Facultatis.

Item, anno 1437. die 16. April. sic statuit apud Mathurinenses. Quoad articulum qui fuit articulus positus in Natione ad partem super taxatione Inrotulandorum & prædictorum deliberatione conuocatâ, conclusum est quod absentes Rotulandi in prædicto Rotulo pro Portitore soluent 14. sol. & duos pro Inrotulatore suæ Diœceseos; præsentes verò inrotulandi pro Portitore 12. sol. & pro Inrotulatore 4. ita, vt absentes soluerent vnum Francum & præsentes 5. sol. &c.

Præter istud salarium quod ab Inrotulandis exigebatur, singulæ Facultates & Nationes de suo aliquid dabant, quod facile est etiam ex plurimis Actis Vniuersitatis & Nationum confirmare. An. 1349. Anglicana Natio Nuncio suo M. Io. de Huegden quinque scuta de pecunia Nationis concorditer ordinauit. Ad an. 1378. 12. Iunij, sic loquitur in Regestis eiusdem Nationis. *Super secundo Nuncius primò retulit*, cùm alias Natio ei promiserit quod si contingeret eum in laboribus eius aliquas expensas vlterius illi datas rationabiliter facere, de quibus prius reddiderit fidele compotum, quod in huiusmodi expensis eum redderet indemnem, quatenus huiusmodi promissio melius memoriæ commendaretur, Natio literas testimoniales huiusmodi facti ei ordinaret, & ex plenâ concordiâ Magistrorum fuit ei data litera, cuius tenor talis extiterat.

Vniuersis præsentia visuris, seu audituris, Nos Procurator & Omnes & singuli Magistri Nationis Anglicanæ Studij Paris. recognoscimus & publicè protestamur in his scriptis, quod cum venerabilem & discretum virum M. Gyrardum Hypot de Kalker Baccalarium in Theologia & Canonicum B. Apostolorum Ecclesiæ Coloniensis ad Romanam Curiam destinaremus in Rotulo & alijs negotijs nostris expediendis in eadem illi ad omnes & singulas expensas rationabiles & prædicta legatione necessarias quas dictus M. Gerardus secundum conscientiam suam & fidele testimonium duxerit legitimè computandum, sumus & erimus veraciter obligati, facto tamen prius fideli computo de receptis ex parte nostra defalcandis per eundem, &c.

Item eadem Natio an. 1414. de suo assignauit Nuncio suo M. Ioanni Crauatz summam 150. scut. Sicque statuit. Considerauit insuper Natio quod pauci inrotulandi essent quoniam pro tunc Magistri modicum affecti erant ad Rotulum prædictum. Noluit tamen Natio quod nuncius noster iturus cum alijs haberet militare stipendijs proprijs, sed liberaliter & absolutè vltra summam quam recepturus erat ab Inrotulandis, siue Inrotulatis, summam 50. scutorum eidem Nuncio Electo & ituro, scilicet, M. Ioan. Crauatz dedit & concessit. Pecunia autem illa quæ à Nationibus & Facultatibus dabatur, apud Mensarium, seu Campsorem deponebatur, vt eam Romæ, seu in Curia Rom. Deputatis Vniuersitatis repræsentaret: quod ex varijs actis colligimus. An. 1418. 22. Feb. in veteri Codice Nat. Gall. quoad pecunias fuit conclusum quod pecuniæ receptæ & recipiendæ per Procuratores à DD. Decanis singularum Prouinciarum poneretur in manu cuiusdam Campsoris qui habeat restituere summam pecuniæ in casu quo Rotulus non portabitur vsque ad Curiam Rom. & in casu quo portabitur, dictus Campsor per buletam dabit dictam pecuniam in Curia Ro. Magistro Io. de Bellomonte Portitori dicti Rotuli.

Vnusquisque autem Nuncius suum habebat olim salarium ab alijs distinctum & separatum; & in itinere ac in diuersorijs suam quisque symbolam conferebat. Verum anno 1421. die 8. Iunij videtur statutum fuisse, vt pecuniæ communes essent: cui tamen statuto intercesserunt Nationes duæ, Gallicana & Picardica; sic enim legitur in Regestris. Anno Domini 1421. 8. die Iunij fuit congregata Vniuersitas in S. Mathurino super 2. articulis, &c. Et quia D. Rector incidenter posuit in deliberatione an pecuniæ Ambasiatorum deberent esse communes; an verò quilibet Ambasiator pecunias suæ Nationis, vel Facultatis particulariter perciperet in proprios vsus conuertendas? deliberauit

» Natio, quod nullo modo volebat quod pecuniæ suæ communicarentur Amba-
» siatoribus aliarum Facultatum, vel Nationum, sed volebat suum Ambasiato-
» rem illas percepturum, conclusitque Natio quod casu quo aliæ Nationes &
» Facultates oppositum concluderent, quod appellarem & opponerem me no-
» mine Nationis. Decani autem trium superiorum *Facultatum* concluserunt
» quod istæ pecuniæ essent communes vnà cum Natione Alemanniæ: & secun-
» dum ipsorum vota D. Rector conclusit: cui conclusioni me opposui nomine
» Nationis, & protestatus sum de appellando; similiter & D. Procurator Fran-
» ciæ. Acta fuerunt hæc die & mense supradictis, præsentibus Decanis, Procu-
» ratoribus & alijs Magistris in multitudine copiosâ; signatum I. de Courcellis
» cum syngrapho.

Eodem anno 11. Octob. perstitit eadem Natio in Intercessione, vt patet ex
» actis illius diei. Conclusit Natio, quod pro hac vice duntaxat ad supportandum
» onera & sumptus Ambasiatæ haberet à quolibet Magistro præsente summam
» 12. s. & ab absentibus Magistris summam 14. s. P. prouiso quod dictus M. Ioan-
» nes Theuroti sibi soli reseruaret pecunias, quas haberet à Natione: non com-
» municando eas alijs Ambasiatoribus aliarum Nationum, vel Facultatum: quia
» dicebat Natio quod alijs debebant sufficere pecuniæ suæ Nationis, aut Fa-
» cultatis.

His ita confectis Nuncij proficiscebantur præfixo tempore, putà intra mensem qui illis præstituebatur, quâ quidem in re multis opus erat impensis; itaque cœpit tandem Vniuersitas paulominus esse affecta erga eiusmodi Rotulos, vt intelligimus ex pluribus instrumentis, & præsertim ex eo quod 10. Nouemb. an. 1414. confectum est apud Mathurin. *Considerauit insuper Natio quod pauci inrotulandi essent, quoniam pro tunc Magistri modicum affecti erant ad Rotulum prædictum.* Cæterum si quis scire vult quæ esset formula communis Rotuli Vniuersitatis, & quomodo Papa respondere soleret, accipiat ex MS. Victorino.

Articuli Rotuli Vniuersitatis Parisiensis.

Videntur isti Articuli præsentati fuisse Benedicto XIII.

» PRimò dignetur S. V. Magistris & Graduatis in isto Rotulo contentis
» concedere facultatem eligendi vnum Confessorem, aut successiuè qui
» possit eos absoluere ab omnibus peccatis suis, nisi essent talia propter quæ
» Sedes Apostolica esset meritò consulenda, ac etiam plenam indulgentiam se-
» mel in mortis articulo valeat concedere. Fiat de vtroque videlicet, qui volent
» habere literas, habeant ad partes. *B.*

» Item quod præfati Magistri possint dicere seruitium diuinum ad vsum Ro-
» manæ Ecclesiæ, vel alicuius Beneficiorum suorum quandiu manebunt in stu-
» dio, S. V. concedere dignetur. F*iat. B.*

» Item dignetur S. V. Rotulum præsentem & contentum in eodem solito
» clementiæ S. more benignè recipere & defectus tam iuris quàm facti, aut igno-
» rantias misericorditer supplere. *Fiat quod in confectione literarum suppleatur. B.*

» Item dignetur S. V. supplicationes, seu Gratias inferius scriptas pro more
» Prædecessorum vestrorum cum prærogatiua datæ & alijs Prærogatiuis inferius
» petitis ante omnes alias Vniuersitates quoruncunque Studiorum generalium
» signare & expediri mandare. *Prouisum est optimè.*

» Item cum tempore retroacto proh dolor plus fuerit personis quàm Beneficijs
» prouisum adeò quod ipsis Beneficijs de paucis personis literatis & graduatis
» fuerit prouisum in graue ipsorum beneficiorum damnum & salutis animarum
» periculum. Quod dicti Magistri in isto Rotulo contenti quibusuis alijs Gra-
» tias Expectatiuas habentibus etiam in Rotulo Principali familiarium vestro-
» rum, Commensalium, Domesticorum continuorum, ac in posterum gratias
» Rotulares, aut particulares habituatorum, cuiuscunque status, gradus, autho-
» ritatis, nobilitatis, aut familiaritatis, etiam si Curiæ Imperialis, aut Regalis
» existat in assecutione Ecclesiasticorum beneficiorum cadentium sub ipsorum
» gradus præferantur, aliasque Prærogatiuas habeant, ac si in Rotulorum fami-
» liarium vestrorum & sub ipsius Data gratias habuissent Dominis Cardinalibus,

vestris familiaribus, Domesticis & actu continuis Commensalibus Magistris, "
vel Graduatis duntaxat exceptis. *Prouisum est optima Data quod paucissimi præcedant.* "

Item si vestra Sanctitas aliquibus personis, cuiuscunque gradus, aut conditionis existant, hactenus concessit, vel concedat in futurum quod in gratijs eis concessis, vel concedendis sub quacunque datâ prærogatiuis famulorum vestrorum, aut aliorum quorumcunque gaudeant, ac si in ipso Rotulo vestro, aut aliorum inscripti fuissent, talis concessio Magistris in præsenti Rotulo contentis in nullo noceat, imò ipsi Magistri tales prærogatiuas habentes in assecutione beneficiorum sub suis gratijs cadentium præferentur. *Nullis disposuimus dare prærogatiuas tales, & si darentur, darentur vobis.* "

Item si S. V. aliquibus, cuiuscunque status, aut conditionis existant, gratias expectatiuas habentibus, vel habituris sub quacunque Data concessit, aut concedit, quod gratiæ Expectatiuæ postea per E.S.V. concedendæ his non noceant, sed quod eis præferantur, talis prærogatiua Magistris in isto Rotulo contentis nullo modo, quominus talibus, cuiuscunque gradus, dignitatis, aut status sint, in assecutione non præferantur, quibuscunque Regulis, aut constitutionibus Cancellariæ per S. V. factis, aut fiendis non obstantibus, exceptis duntaxat his qui in isto articulo excipiuntur. *Idem vt supra.* "

Item quod Magistri antedicti & eorum quilibet possint vti duabus Gratijs, vnâ Gratiâ cum vnâ Nominatione concessis, vel concedendis etiam quoad incompatibilia. Et si Ecclesiæ Parochiales fuerint, etiam si in vna ipsarum mentio de alio non habeatur, sine tamen præiudicio Magistrorum in præsenti Rotulo inscriptorum qui in eodem Rotulo per Vniuersitatem præsentes reputentur: Et quod pendentibus effectibus dictarum Gratiarum, vel earum alterius quilibet ipsorum possit permutare vnum Beneficium incompatibile, etiam si Ecclesia Parochialis fuerit cum alia simili, vel dissimili, nec propter hoc gratiæ, vel gratia quæ suum non sortitæ, vel sortita, fuerint, vel fuerit effectum, vel expiret quoque per assecutionem Beneficij incompatibilis, ambo possit tenere, dum tamen vnum ipsorum quod maluerit cum compatibili, infra biennium permutare teneatur. *Ad primam partem prouisum est per Regulas Cancellariæ. Ad secundam partem Fiat vt possint commutare cum compatibili. B.* "

Item si S. V. concessit, vel concedat in futurum alicui personæ, vel aliquibus personis, cuiuscunque status conditionis, vel dignitatis, etiamsi Imperialis, vel Regalis præeminentiæ existant, quod possint nominare ad Beneficia Ecclesiastica, etiam si dignitates fuerint, aliquas personas quæ huiusmodi Nominationes Magistris in isto Rotulo contentis quoad assecutionem Beneficiorum virtute vnius gratiæ quam elegerint, nullatenus noceant, quin talibus sic nominatis præferantur. *Fiat. B.* "

Item quod Collationes fiendæ per quoscunque Legatos etiam à latere, vel potestatem Legati à latere habentes, aut alios quoscunque non habeant Gratijs Doctorum Inrotulatorum præiudicare etiam nondum Bullæ & Processus super huiusmodi Gratijs sint confecti, dummodo infra tempus sex mensium post acceptationem debitè factam faciant debitè prouideri, nec Reseruationes per ipsos factas, aut fiendas, etiamsi sine Apostolicæ Sedis authoritate confirmatæ. *Fiat salua Collatione nostra. B.* "

Item quod clausulæ de anteferri & de meminisse & Reseruasse, aut quæcunque aliæ quibuscunque Personis nisi superius in 5. artic. exceptis concessæ, vel concedendæ etiamsi simul, vel maioris efficaciæ existant Gratijs Magistrorum in præsenti Rotulo inscriptorum non præiudicent, nec noceant in aliquo. *Clausulam anteferri non intendimus dare. B.* "

Item quod literæ Facultatum, seu quæcunque Gratiæ sub quacunque verborum forma etiam cum Clausulis in præcedenti proximo Rotulo positis concessæ, vel concedendæ Legatis de latere & quibusvis alijs Apostolicæ Sedis Legatis & Nuncijs, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Abbatissis, Priorissis & Capitulis, aut alijs personis etiam Dignitates obtinentibus Cathedralium, Collegiatarum, tam Regularium quàm secularium Ecclesiarum, seu quibuscunque alijs personis de prouidendo certis Clericis, seu Personis idoneis de Bene- "

» ficijs seu Officijs, nullo modo noceant Magistris in præsenti Rotulo contentis » quoad assecutionem Beneficij, etiam cuiusuis Canonicatus & Præbendæ, Di- » gnitatis, officij, Personatus etiam Curati, vel cuiuscunque administrationis quo- » cunque nomine censeantur, etiamsi in Ecclesia Cathedrali existant vigore vnius » Gratiæ quam elegerint. *Fiat quod Facultates prædictæ non noceant illis quos dicta* » *Vniuersitas reputat præsentes. B.*

» Item quod Magistri antedicti, quibus conceditur gratia ad Collationem » Episcopi, Decani, Capituli & cum Cura, vel sine Cura, etiamsi Canonicatus » Præbenda, ac dignitas, personatus, administratio, vel officium & in Ecclesia » Cathedrali existat acceptando Præbendam, possint cum hoc vigore huiusmodi » Gratiæ, dignitatem, aut personatum, administrationem, vel officium assequi, » etiamsi simul, ac successiuè vacauerint, siue in eadem Ecclesia, siue in diuersis » Ecclesijs fuerint.... ad eandem Collationem pertineant. *Fiat pro Magistris Li-* » *centiatis & Baccalarijs formatis in Theol. & Licentiatis in Iure & Magistris in Me-* » *dicina. B.*

» Item quod literas Apostolicas super dictis Gratijs in dicto Rotulo factis, » cum præfatis supplicationibus, dispensationibus, Concessionibus & Prærroga- » tiuis mandare dignemini expediri, non obstantibus quibuscunque Constitutio- » nibus, aut Regulis Cancellariæ factis, aut faciendis. *Fiat Stylo Cancellariæ alias* » *obseruato.*

» Item cum tempore Datæ per eandem, si in dictis supplicationibus ponendæ » vt speramus nonnullis de Magistris in dicto Rotulo scriptæ, Magistri, aut aliàs » in alijs facultatibus Graduati, vel promoti, Presbyteri, aut in alijs Ordinibus » constituti minimè fuissent pro tempore præsentationis Rotuli prædicti, S. V. » dignetur Gratias eisdem concessas, aut in dicto Rotulo concedendas decerne- » re prouidè valere, ac si tempore datæ fuissent in eisdem Gradibus, seu ordini- » bus, aut promotionibus constituti, provt sunt tempore præsentationis eiusdem, » sic tamen quod non Graduati, aut promoti vt supra clausuræ, aut sigillationis » Rotuli prædicti qui tales tempore præsentationis eiusdem per huiusmodi gra- » dum acquisitum non præiudicent Magistris, &c. *Fiat vt petitur B.*

» Item si aliqui in dicto Rotulo contenti virtute Nominationis, Collationis, » vel aliter habuerunt beneficium aliquod inter creationem S. V. & signationem » dicti Rotuli, de quo in supplicationibus suis mentio non habeatur, quod non » propter hæc Gratiæ suæ sint inualidæ. *Fiat quod in confectione literarum exprimant* » *vt habeant, perinde valere. B.*

» Item si secundum conseruantiam, vel obseruationem Curiæ Beneficia in- » compatibilia Expectantium Curiæ reputentur affecta, & tempore Datæ sua- » rum Gratiarum, hoc non obstante dicti inscripti in dicto Rotulo possint ad » partes eorum Ordinario, vel Legato permutare, vel purè resignare. *Fiat saluo* » *iure Tertij.* B.

» Item quod Reseruationes spiritualiter factæ ad Beneficia vacatura dunta- » xat concessæ, vel concedendæ non habeant Gratijs subscriptorum præiudica- » re. Non intendimus illis vti B. Reseruationibus specialibus supple.

» Item quod super Expectationibus, seu Gratijs quas Magistri præfati petunt » ad quoruncunque collationem & etiam in Ecclesia, Ciuitate, Diœcesique va- » leant expediri, licet hoc in suis supplicationibus non petatur. *Prouisum est per* » *Regulas Cancellariæ.* B.

» Item cum in pluribus Collationibus singulares personæ habeant vnicum » Beneficium conferre, vel præsentare, vel plures vnicum, quod non obstante » obseruantia Curiæ, aut iuris scripti ad oppositionem Magistri in dicto Rotulo » contenti virtute suæ Gratiæ possint talia beneficia obtinere. *Deletus siue can-* » *cellatus omnino est, quod non Fiat.*

» Item quod Gratiæ prædictæ si & quantum reperirentur inutiles, reformari » valeant in eadem Data cum eisdem Prærogatiuis ad aliam collationem. *Fiat vt* » *petitur* B.

» Item dignetur S. V. cum non habentibus ætatem debitam dispensare de » duobus annis, & quod illi qui maiori dispensatione indigent adeptâ ætate de- » bitâ valeant vti suis Gratijs quoad Beneficia Curata, etiamsi solum petierunt ad

Beneficia sine curâ. *Fiat vt petitur. B. cancellando istam clausulam, etiamsi saltem petierint ad Beneficia sine cura.*

Item quod habentes vel in posterum habituri Beneficium incompatibile, possint aliud Beneficium incompatibile, etiamsi ambo Ecclesiæ Cathedrales fuerint virtute Gratiæ in præsenti Rotulo obtinendæ, vsque ad biennium retinere cum facultate permutandi alterum ipsorum quod maluerit cum Beneficio reliquo compatibili. *Supra prouisum est. B.*

Item si aliquis ad plures Collationes disiunctiuè sibi petat prouideri in eadem supplicatione, illas supplicationes quas maluerit in literis conficiendis eligere, & ad plures collationes Beneficia obtinere, vt in artic. sequenti. *Prouisum est per Regulas Cancellariæ. B.*

Item si aliquis Magistrorum infra scriptorum ad duas Collationes, aut plures sibi prouideri supplicauit, dignetur S. V. concedere quod præfati Magistri Bullas suas possint leuare ad easdem Collationes copulatiuè & obtinere ad duas Collationes, & ad duo Beneficia, etiamsi illud in supplicatione speciali non fuerit expressum. *Prouisum est per Regulas Cancellariæ. B.*

Item quod in Expectationibus & Reformationibus Gratiarum quas petunt habeat ad quamcunque taxatum fuit summam. *Prouisum est per Regulas Cancell. B.*

Item dignetur S. V. concedere Vniuersitati Studij Parisiensis præfatæ quod possit leuare literas Apostolicas de prærogatiuis per S. V. concedendis, & quod transumpto earumdem literarum sub sigillo authentico adhibeatur fides plenaria in iudicio & extra, sicut eiusdem literis adhibetur. *Deletus siue cancellatus est omnino.*

Item quod in singulis Facultatibus & Nationibus Ordo Rotuli & inrotulatorum obseruetur cæteris paribus. *Fiat vt petitur.*

Item cum Regnum Franciæ inter cætera Regna plures Vniuersitates habeat & solennes atque magis populatas quibus minus prouisum est, videretur iustum & rationabile quod S. V. decerneret conformiter ad Ius commune, quod nullus extraneus recipiatur in Regno nisi saltem in altero studiorum prædicti Regni graduatus fuerit, quod etsi aliquis non graduatus in prædictis studiis recipiatur, dignetur S. V. concedere quod Magistris infra scriptis in nullo noceant, etiam cuiuscunque gradus, status, aut conditionis & familiaritatis existant. *Prouisum est sufficienter in Cancellaria. B.*

Item quod Magistri quos Vniuersitas reputat præsentes, omnibus absentibus præferantur. *Fiat vt petitur.*

Item dignetur S. V. quod Gratiæ prædictæ Magistris concedendæ extendantur ad Beneficia vacantia vel vacatura reseruata in Curia alia reseruatione quam Iuris communis, etiam si vacent per contractum matrimonij aut aliter quouismodo. *Deletus siue cancellatus est omnino.*

Item quod cum in acceptionibus multi soleant fraudes committere non prosequendo eas sub spe vacationis pinguioris Beneficij, vel aliàs, quod si aliquis expectans vigore cuiuscunque Gratiæ aliquod Beneficium duxerit acceptandum, illam acceptationem sub pœnâ amissionis Gratiæ teneatur prosequi infra nouem menses, nisi aliud Beneficium cum effectu prosequatur; quo casu teneatur acceptationem huiusmodi deducere in publicum & eam notificare in loco Beneficij. *Prouisum est in Cancellaria. B.*

Item cum in nonnullis partibus iam inoleuerit consuetudo, imo potius abusus intolerabilis, quod scholæ magis danti licet tamen ignoranti distribuantur, vel potius vendantur in graue Doctorum, Doctrinæ, Iuuenum & Reipub. & totius Ecclesiasticæ politicæ detrimentum, dignetur S. V. tale remedium apponere quod amplius non ita distribuantur, sed pauperibus Magistris scientificis merè gratis conferantur. *Seruetur Ius commune. B.*

Item cum in prosecutione vnionis S. Matris Ecclesiæ prædictæ Vniuersitas Paris. & eius supposita multas expensas in solemnibus & frequentibus Ambassatis fecerint & sustinuerint, dignetur S. V. pretium nuper Bullis solui solitum à prædictis Magistris leuandum diminuere vsque ad summam 4. Scutorum, vel quinque Francorum. *Seruetur Consuetudo antiqua. B.*

Item dignetur S. V. quod Religiosi cuiuscunque Monachalis, vel alicuius alte-

rius Regularis Ordinis Magistri in Theologia & Decretorum Doctores etiam Magistri in aliis Facultatibus, in Medicina & Artibus in præsenti Rotulo inscripti gaudeant Gratiis Exspectatiuis ad Beneficia & Officia Regularia cum auctoritate se transferendi de vno Monasterio ad aliud, quibuscunque Constitutionibus, Ordinationibus aut Regulis Cancellariæ, nec non Statutis & Ordinationibus Monasteriorum illorum non obstantibus. *Seruetur Regula Cancellariæ. B.*

Item & quod gaudeant in suis Gratiis Exspectatiuis talibus prærogatiuis quibus gaudebunt Magistri Scholares in simili gradu constituti. *Fiat saluo Iure communi.* B.

Item dignetur S. V. quod literæ Apostolicæ pro omnibus & singulis infra scriptis expediantur cum Gratiis & prærogatiuis concessis vel concedendis, & infra scriptis supplicationibus suis articulis communibus, licet in singulis supplicationibus non ponantur. *Fiat vt petitur.*

Item dignetur S. V. illos solum reputare præsentes in præsenti Rotulo quos Vniuersitas conformiter ad suas constitutiones præsentes reputauit. *Fiat. B.*

Item cum in pluribus Partibus locorum Ordinarij velint & nitantur fructus primarios Beneficiorum vacantium percipere, hoc eis de Iure competente, & in vim cuiusdam Extrauagantis asserentes, dignetur etiam S. V. conformiter ad intentionem ipsius Extrauagantis ordinare, quod de cætero sit in optione Beneficium obtinentium taxam, vel residuum soluere; & quod etiam dicti Ordinarij super parte per eos percepta onera talium Beneficiorum, aut saltem media eorum habeant supportare. *Fiat quod seruetur tenor Extrauagantis.*

Item etiam in pluribus Ecclesiis inoleuit consuetudo quæ potius Simoniæ labes deberet nuncupari, quod videtur si ad quos in ipsis Ecclesiis præficiendorum pertinet receptio, nullo modo eos recipiunt, nisi præ manibus magnam pecuniæ habeant soluere quantitatem, & quod damnatum, de & super aliquo ipsorum Beneficio litigantes prædicti ad quos ipsorum & postremo ad ipsum Beneficium pertinet receptio obtentæ pecuniæ soluendæ, omnes litigantes tot quot fuerint ad dictum Beneficium recipiunt, per quod lites efficiuntur immortales. Quapropter dignetur S. V. de remedio prouidere opportuno. *Fiat quod nihil possit recipi nisi secundum ius commune & laudabiliter consuetudinem approbatam. B.*

Item etsi eadem S. hactenus concesserit, aut in futurum concedat plures Gratias in vna Ecclesia, vel pluribus alicui personæ cuiuscunque status, gradus, dignitatis, familiaritatis continuè, vel alterius etiam viæ, aut aliorum quorumcunque existat, dignetur S. V. quod postquam tali personæ in vim alterius Gratiarum fuerit prouisum, cæteræ Gratiæ Magistris in præsenti Rotulo contentis nullo modo præiudicent. *Deletus & cancellatus est omnino. B.*

Item dignetur S. V. quod Reseruationes quæcunque quorumcunque Beneficiorum per S. V. aut vestros prædecessores factæ aut in posterum faciendæ non noceant Magistris in dicto Rotulo contentis, quin possint vigore suarum Gratiarum Beneficia taliter reseruata assequi prædictis Reseruatis non obstantibus, nisi saltem sint reseruationes huiusmodi de contentis in Extrauagante ad Regimen. *Non fiat. B.*

Item cum nonnulli Magistri in dicto Rotulo contenti gradus quos post ipsius Rotuli confectionem, ante tamen vestræ S. ad Supremi Apostolatus apicem assumptionem acquisierunt in suis supplicationibus non posuerunt, dignetur eadem S. V. quod in confectione Bullarum defectus huiusmodi suppleantur. *Deletus siue cancellatus est omnino.*

Item cum plures Magistri dictæ Vniuersitatis propter tunc eorum absentiam, & alij qui post confectionem Rotuli iam vestræ Beatitudini præsentati suos gradus acquisierunt, in dicto Rotulo non fuerint inscripti, præfata Vniuersitas vnum primum Rotulum, ex his & de talibus personis confectis intendat eidem Beatitudini præsentari facere, dignetur S. V. Rotulum huiusmodi sub Data & prærogatiuis prioris Rotuli manu vestra beatissima signati ac ipsas & literas Apostolicas super hoc fieri opportunas expediri mandare, quamquam in dicto Rotulo aliqui fuerint qui tempore datæ quæ ab eadem S. V. spe-

ratur habere Clerici, Presbyteri, Magistri, aut aliàs promoti non fuerint, pro-vt sunt aut erunt tempore signationis Rotuli eiusdem, licet tales se nominauerint aut appellauerint, Gratiæ huiusmodi prouidere valeant, & suum sortiantur effectum, ac si tales fuissent tempore Datæ eiusdem. Etiamsi Rotulus huiusmodi eodem tempore cum alio signatus non fuerit, atque ambos Rotulos pro eodem reputare atque decernere. *Fiat vt petitur. B.*

Item illos Magistros in Rotulo Vniuersitatis prædictæ scriptos, qui per maiorem partem ordinarij anni præsentis Parisius moram traxerunt & non alio se conferunt, ad ipsius Vniuersitatis intentionem S. V. præsentes reputare dignetur. *Fiat vt petitur. B.*

Item dignetur S. V. Prouisiones & Collationes Beneficiorum suppositis prædictæ Vniuersitatis factas vigore Ordinationum Concilij Ecclesiæ Gallicanæ etiam ante assumptionem fel. mem. D. Alexandri prædecessoris vestri & modo ante aduentum & publicationem Bullarum eiusdem, si quæ fuerint ad loca Beneficiorum & personarum quas huiusmodi tangit negotium, factas, ratas & gratas habentes authoritate Apostolica confirmare, constituere, Appellationibus & aliis quibuscunque non obstantibus. *Dentur supplicationes ad partem. B.*

Item quia propter Iustitiarum distantiam adeo plerumque fatigantur litigantes, quod & qui contra iustitiam se in Beneficiis intruserunt, ipsorum remanent detentores, & quibus Canonicè pertinebant, ob præmissa suam iustitiam prosecuti, prosequi non valentes, ab eisdem remanent exclusi eadem, S. V. dignetur quod Magistris in dicto Rotulo scriptis ratione suorum Beneficiorum extra muros Paris. tam agendo quàm defendendo non trahantur, sed inibi aliquos Iuratos qui de causis dictorum suorum Beneficiorum cognoscant, decidant & omnimodè determinent, committere. *Seruetur consuetudo sicut aliis temporibus retroactis. B.*

Item si antequam Rotulus mutandus & alteri continuandus eo quòd vnum cum illo ipsum reputamus ad S. V. perueniat, alium Rotulum in Curia existentem signare contingat, dignetur eadem S. V. Rotulum mittendum & alteri coniungendum sub Data & prærogatiuis alterius Rotuli reputare signatum, vt statim post signationem alterius Rotuli in Rotulo mittendo in scripti secundum tenorem supplicationum suarum Bullas leuare, ac si essent in alio Rotulo per Sanctitatem V. signato vel signando inscripti. *Prouisum est.* B.

Item dignetur S. V. concedere Deuotæ filiæ vestræ, vt eius supposita valeant & possint suos debitores conueniri facere à quacunque loci distantia vel saltem à 12. dietis à fine Diœces. Paris. comparandis. *Seruetur prout supra.*

Item dignetur eadem S. V. quod inter omnes habentes vel habituros Datam concessam, vel concedendam Magistris præsenti Rotulo inscriptis sit talis ordo, quod in assecutione Beneficij, vel Beneficiorum Graduatus, non Graduatis, & Magister Graduatus minus Graduato semper præferatur, non obstante quacunque maiori diligentia de expeditione Bullarum celeriori promulgatione vel fulminatione processuum, seu sententiarum saluo tamen per integrè articulo dicente. *Quod Magistri* quos Vniuersitas reputat præsentes, omnibus absentibus præferantur. *Fiat vt petitur.* B.

Quicunque autem inscribebantur in Rotulo, vel præsentes erant, vel absentes, præsente indigebant testimonio. 2. testium hoc modo.

M. Ioannes Berandi — testes { Robertus de Carbonne, G. Erardi.

DISSERTATIO III.

De Pontificiis Beneficiorum Ecclesiasticorum Collationibus & Reseruationibus.

QVantum ego legendo assequi potui, circa hanc materiam Romanis Pontificibus successu temporum lis intercessit cum duplici genere personarum; cum Principibus scilicet Ecclesiasticis & cum Regibus ac Principibus Laïcis. Cum illis quidem de minoribus Beneficiis, puta de Præbendis & Curiis; cum istis

verò de Episcopatibus & Abbatiis. De his in sequenti dissertatione. De illis nunc agendum. Igitur Pontifices ius sibi vindicare conati sunt in distributiones minorum Beneficiorum quæ à Prælatis conferri solebant: adeò vt possent ipsi non modo rogare Prælatos ad quos eorumdem ordinaria Collatio pertinebat, vacantia conferre ijs quos commendabant, sed præcipere, vt illa quibus ipsi vellent, & de quibus mandarent, conferrent. Prælati verò Ecclesiastici ea lege negarunt se teneri. Hinc orta lis.

Initium huiusce Iuris Pontificij, seu legitimi, seu prætensi saltem in Francia, repetendum videtur ab Innocentio III. nam ante ipsum, qui ad Pontificatum promotus est an. 1198. aut nulla sunt illius Iuris, aut rara exempla. Alexander quidem III. mandauerat Petro Cardinali S. Chrysogoni, vt eorum nomina sibi perscriberet qui virtutibus & litteris eminerent; ille perscripsit atque indicauit nonnullos *maximis honoribus dignissimos*, vt retulimus ad an 1169. pag. 369. at ibi nulla mentio vacantium Beneficiorum.

Innocentius III. anno 1. sui Pontificatus M. Petri de Corbolio, sui quondam in Theologia Didascali precibus motus scripsit ad Hugonem Episcopum, Decanum & Capitulum Ecclesiæ Aurelianensis mandauitque præcipiendo vti D. de Corbolio Subdiacono Pauper, Præbendam primò vacaturam conferret. Sic enim ille: *Fraternitati tuæ scripsisse recolimus, vt Præbendam Ecclesiæ tuæ pro reuerentia B. Petri & nostra sibi liberaliter assignares. Tu verò, vnde valde miramur, non curasti precum nostrarum primitias & mandatum Apostolicum adimplere.* Sunt hæ preces; sed ecce præceptum. *Nolentes autem quod pro Deo de prouisione præfati Subdiaconi laudabiliter incepimus relinquere imperfectum, fraternitati tuæ per iterata scripta mandamus atque præcipimus, quatenus si qua Præbenda nunc vacat in Ecclesia tua, eam sibi non differas assignare, stallum ei in Choro & locum in Capitulo conferendo. Alioquin quam primò vacare contigerit, nostra donatione præcipimus reseruari personæ idoneæ conferendam: de qua si quid à te fuerit ordinatum, decernimus non tenere,* Ex hoc, vt opinor, initium sumendum est reseruationum & Exspectatiuarum. Vide ea quæ in hanc rem retulimus ad an. 1198. à p. 529. ad pag. 532. Cæterum videtur Innocentius fecisse contra cap. 7. Concilij Romani habiti ab Vrbano II. in quo sic habetur. *Nulla inuestitura fiat Præbendarum vel Altarium seu Prælationum, vel promissio viuentibus & eas possidentibus personis.*

Honorius III. Innocentij successor missis Legatis duobus Othone in Angliam & Romano in Franciam idem tentauit, sed prætextu colorato. Nimirum, quia vulgo malè audiebat Curia Romana ob auaritiæ famam, nec poterat tamen subsistere absque auxilio subsidioque Prælatorum & Beneficiatorum, postulauit ad amouendam illam sinistram famam, cauendumque de honesto statu Curialium, *ab omnibus Ecclesiis Cathedralibus duas Præbendas exhiberi, vnam de portione Episcopi, alteram de Capitulo.* Et similiter *de Cœnobiis, vbi diuersæ sunt portiones Abbatis & Conuentus, quantum pertinet ad vnum Monachum æquali factâ distributione bonorum suorum*; & ab Abbate *tantumdem.*

Hæc exposuit Otho an 1226. in Synodo Westmonasteriensi, vt legitur apud Parisium, & conatus est plurima inde commoda dicendo persuadere. Verum Prælati per M. Ioan. Bedefordensem Archidiaconum responderunt, rem istam maximè pertinere ad Regem Angliæ, & ad omnes Ecclesiarum Patronos, Archiepiscopos, Episcopos aliosque innumeros, nec posse definiri quidquam absente Rege & non vocatis iis quorum intererat. Conuocatâ deinde aliâ Synodo apud Norrthumbriam, & postmodum apud Westmonasterium, Rex consultis Prælatis & Magnatibus Regni tale dedit responsum. *Ista quæ suadet nobis D. Papa, vniuersam Christianitatis latitudinem respiciunt: & quia Nos quasi in extremis Orbis constituti sumus partibus; cum viderimus qualiter cætera Regna erga tales se habuerint exactiones, D. Papa cum ab aliis Regnis habuerimus exemplum, in obsequiis nos inueniet promptiores.*

Romanus in Concilio Bituricensi idem tentauit, nec feliciori successu, vt ad an. 1226. fusè retulimus. Atque ex hoc tempore ad Bonifacium VIII. nihil legimus simile à Curia Romana attentatum, at Bonifacius ius supremum in omnia vacantia Beneficia sibi vindicare conatus est, & aliquandiu non infeliciter: quippe vt haberet sibi fauentes litteratos omnes, non nisi scientiarum splendore

conspicuos promouebat, quos Episcopi alijque Prælati sæpe negligebant. Cum verò potestatem illam coërcere quæ iam immensa erat, contendit Philippus Pulcher, vt Regnum suum in pristinam libertatem restitueret, ortum est dissidium illud Bonifaciarum, de quo sub initia huius seculi egimus.

In litteris autem Cardinalium (qui Beneficiis Gallicanis alebantur) ad Regni Barones hæc habentur verba in hanc rem notatu digna. *Quis vnquam prædecessorum suorum* (Bonifacij) formas *prouidendi pauperibus Clericis plus extendit? quibus per nonnullos ex Prælatis fiebat prouisio & mendicare quodammodo cogebantur in opprobrium Clericale? Exsurgant cum ipso Domino Magistri in Theologia, quibus ipse in Parisiensi Ecclesia Canonicatus contulit & Præbendas.* Et ipse Bonifacius. *Quia Ecclesia Parisiensis est honoranda & nobilis Ecclesia, volebamus ei* (Regi) *concedere collationem Præbendarum in illa Ecclesia, ita tamen quod non poneret ibi nisi Magistros in Theologia, vel Doctores Iuris Canonici vel Ciuilis, vel personas alias quæ essent magnæ scientiæ & litteraturæ, non Nepotes illius vel illius, ad preces illius vel illius. Dicit quod Nos conferimus Beneficia istis vel illis. Nos possumus.* Vide plura loco citato.

Ecce igitur magnam rerum mutationem conuersionemque. Ante Innocentium, nihil quidquam legimus simile attentatum in Beneficiorum Collationibus. Honorius III. postulauit sibi duarum Præbendarum in singulis Ecclesiis prouisionem concedi, nec obtinuit. Bonifacius omnium vacantium dispensationem & dispositionem sibi attribuit, & Collatoribus Ordinariis Regique nihil relinquit, nisi quod de gratia speciali sibi placet relinquere.

Quid post hæc acciderit Bonifacio, nimis notum est: sed nec eius morte sublata est Romanæ Curiæ institutio: imò creuit in annos magis ista cupiditas, funestissimis bellis in Regno subinde exortis.

Ioannes Victorinus ad an. 1306. *In Iulio Prælati Franciæ in pluribus locis fecerunt Concilia ad deliberandum quid possent facere super grauaminibus quæ inferebantur à Papa, & suis Ecclesijs Gallicanis, consilioque Regis & Regalium vsi sunt in hoc casu.*

Ioannes XXII. Auenioni sedens longè plus ausus est; ille enim vulgò Annatarum, Reseruationum, Mandatorum Apostolicorum, & aliorum eiusmodi Inuentor, Autor & Parens nuncupatur. de eo sic scribit Henricus de Knygthon Canonicus Leycestrensis lib. 3. de Euent. Angl. eadem an. 1316.

« Ioannes XXII. post Clementem V. sedit Papa annis circiter 18. qui septimum librum Decretalium innouauit, Litteratos promouit, disciplinam triplicis linguæ, Hebraïcæ, Græcæ & Latinæ apud Generalia Studia instituit. At dum imprimis acceptiones munerum exhorrere videretur, damnauit primò pluralitatem Beneficiorum, ita vt vnico Beneficio per Curatum quemlibet acceptato, *ipse Papa reliquorum vacantium fructus per aliquot annos obtineret; insuper & aliorum Beneficiorum per mortem seu resignationem vacantium, siue per translationem primos fructus reseruauit: ita vt Rector institutus taxationem Beneficij sui aut residuum taxationis acceptaret: ex qua cautela innumerabiles Thesauri ad manus Papæ deuenerunt.* »

Verum certius habamus huiusce præclaræ institutionis testimonium in Decretali ipsiusmet Pontificis, quia nempe ille fructus primi anni vacantium Beneficiorum; (Annatas postea dixerunt) Curiæ Romanæ attribuit intuitu necessitatis, & ad triennium tantummodo. Decretalis talis est. « *Cum* nonnullæ Ecclesiasticæ personæ in Cathedralibus Ecclesiis Canonicatus, Præbendas, Dignitates, Personatus & Officia ac alia Beneficia Ecclesiastica obtinentes reuocare conentur in dubium, an fructus, reditus & prouentus primi anni Beneficiorum Ecclesiasticorum etiam vacantium, & quæ in diuersis Orbis partibus, *vsque ad triennium vacare contingeret*, quos pro Ecclesiæ Romanæ necessitatibus per nostras sub certa forma litteras duximus deputandos, iuxta tenorem litterarum ipsarum Cameræ nostræ soluere teneantur &c. »

Ex his patet Ioannem per alias suas litteras fuisse huiusmodi Annatarum Autorem, sed illæ inter Decretales non habentur; sequuntur verò aliæ duæ Decretales, quarum vna quæ est eiusdem Ioannis fructus duorum Beneficiorum, quibus aliquando Beneficiatus priuabatur, Cameræ Apostolicæ depu-

tantur: alterâ, quâ dispositioni Apostolicæ reseruantur Beneficia Curialium & Nunciorum Legatorum & aliorum ad Curiam accedentium, vel ab ea recedentium, si moriantur in locis vltra duas dietas Legales ab ipsa Curia nempe Auenionensi non distantibus. Et hæc Decretalis est Benedicti XII. quam ille voluit vigere donec viueret.

Initio verò ab hisce oneribus Annatarum exemptæ fuerunt maiores Prælaturæ, Archiepiscopales, Episcopales, & Abbatiales; postea verò, vt viderunt Pontifices sibi in minorum exactionibus pareri, ipsas Dignitates eidem legi subiecerunt. Singuli autem, vt tolerabile iugum hoc aliquo pacto facerent, initio sui Pontificatus declarabant se ad vitam tantùm impositum velle, non in perpetuum.

Denique abijt ista exactio in immensum post exortum Schisma; ante verò quid fieret & quomodo, habemus ex Autore Anonymo in Bibliotheca San. Victorina, legiturque in Codice MS. sub hoc titulo. *Ad ostendendum quod vacantiæ quas seruitia vocant, nullo modo sunt iure de præterito debitæ, nec pro futuro imponendæ, vel exigendæ.* Sic ergo habet.

" Circa modum exactionis istarum vacantiarum est aduertendum, quod ante " tempora Schismatis nulla solutio, aut obligatio exigebatur, sed habitâ posses" sione Collectores Apostolici leuabant in multis & prolixis terminis taxam: ita " quod taxa vix tribus, decem vel duodecim annis erat leuata, & communiter " remittebatur pars & aliquando totum propter paupertates, vel alias conside" rationes. Et post mortem D. Gregorij XI. debebantur plusquam quatuor " millia, licet habuisset tot onera guerrarum & expensarum tempore suo, quo" rum maiorem partem habuit successor. Post verò tempus Schismatis ante tra" ditionem Bullarum soluebatur vna magna pars & præsertim de parte Came" ræ, & de reliqua parte recipiebantur obligationes formarum in durissima & " cum tot censuris grauissimis, quod pauci fuerunt qui non inciderunt in illas. " Et cum hoc triennij multùm breues & importabiles tam pro Camera quàm pro " Collegio DD. Cardinalium ex post inualescente semper ista angaria oportuit " totum tradere ante manum. Sed postremo deuentum est ad profundum ma" lorum, vt nedum taxa per eos ad libitum imposita, sed aliquando duplicata, " triplicata & detriplata ad modum licitationis publicæ expediendæ plus offe" renti, in tantum quod est Præbenda in Francia quæ non est taxata ad 15. libras, " nec valet 25. non residenti, pro qua fuerunt soluta 400. scuta auri, & vt com" munius significatis supplicationibus exspectabatur plus offerens per mensem " & vltra, & ille obtinebat, & alterius significatâ supplicatione, iure quæsito in " re, rumpebatur: & sæpè idem Beneficium dabatur pluribus & à pluribus sol" uebatur, non quidem taxa, sed quidquid superaddi poterat per licitationes " publicas & alia media. Et tamen vnus solus obtinebat, etiam post multas ex" pensas & labores & lites & perditionem fructuum & temporis. Et hæc licitatio " ita fuit conducta, vt nedum cui remanebat merx & licitatione vicerat, solue" ret pretium, sed etiam illi & cæteri qui licitatione fuerant victi, quibus, nec " merx fuit tradita, nec pretium fuit restitutum, licet in profanis cui non tradi" tur merx, à traditione pretij immunis, vel si traditum fuerit, eidem inconti" nenti restituatur. Vsque ad hos dies ita gubernata est Ecclesia & profanata " scientibus DD. nostris Cardinalibus, vt non consentientibus, vel non partici" pantibus multis, de quo me remitto ad veritatem; quæ si in omnibus & omni" bus non sit palam, famæ publicæ & notoriæ sunt remittendi; quot personæ " Ecclesiasticæ omnis status, superiores & inferiores illaqueatæ sententijs à Di" uinis abstinuerunt & abstinent? quot Missæ perduntur? quotiens abstinetur à " celebratione Ordinum & aliorum Ministeriorum Ecclesiasticorum? quot ac" cepta mutua sub vsuris? quot sumptus cambiorum, viarum & itinerum? quot " lites, quot circa & ob hoc sumptus? quot oportet pascere Mediatores? fauces " famelicas auri sacræ famis stomacha illorum semper insatiabili & hydropicâ " pecuniæ siti, vbi magis potatur, magis bibitur & excitat Corillorum inextin" guibilis auaritiæ ardor. Nunquid sunt Episcopi in Francia à 2. annis iam pro" moti per Curiam qui nondum suas potuerunt neque possunt Bullas habere, & " cum hoc à Mercatoribus propter creditas pro istis vacantijs pecunias, & super

additamentis quæ principale de multis excedunt, vel ad istorum instantiam " sunt excommunicati, aggrauati & reaggrauati & remissi auxilio brachij secula- " ris, Ecclesijs sic Pastoribus denudatis. "

Hæc & alia multa Autor prædictus qui scribebat circa an. 1418. Nicolaus Clemangius qui initia vidit Schismatis, quique pro Vniuersitate diu scripsit, de ijsdem Collationibus Pontificijs ad Benedictum Clementis successorem sic habet; *Vacuatis Præsulatuum aliarumque Dignitatum Ecclesiasticarum Electionibus, sublato præterea à Patronis omnibus Iure Collationum, dispensationem omnium Graduum totius Ecclesiæ ad vestrum reuocastis arbitrium, vtrum salubriter pro vobis, ipsi videritis; vtrum verò vtiliter pro Ecclesia, non est Epistolaris angustiæ discutere.* En Clemangius Papam vsurpati iuris accusat.

De Exactionibus verò fusè agit lib. de corrupto Ecclesiæ statu cap. 13. his « verbis. Sed me præterire non decebat priusquam de hac Curia (Pontificia) « egrediar, quantum & quam abominabilem fornicationem Papa & hi sui Fra- « tres (Cardinales) cum seculi Principibus inierint. Namque vt sua Dominia, « imò verò vt suam Tyrannidem omnibus, nec iniuria supra modum inuisam, « inconcussa stabilitate confirmare possent, sicque tuto quodcunque libitum « esset peragere, temporalium Principum, ad quorum se imitationem compo- « nere atque conformare in animum induxerant, captare amicitias, fauores « conquirere, quacunque possent industria studuerunt. Nunc multa Benefi- « ciorum his pro quibus exegissent, largitione & nunc encœnijs & donis, nunc « promissis vberrimis, sæpè assentationibus & Gnatonicæ doctrinæ versutis frau- « dulentijs. Itaque ne longum faciam, adeò se & Ecclesiam vniuersalem eorum « arbitrio subiecerunt atque dediderunt, vt vix aliquam paruulam Præbendam, « nisi eorum mandato, vel consensu in Prouincijs eorum tribuere ausi essent. Si « Episcopus aliquis obierat, si Decanus, vel Præpositus, vel alia quælibet Per- « sona Ecclesiastica, aliquis in demortui locum surrogari appetens, non prius ad « Regem quàm ad Papam ibat, imò verò quis ita insanus, vt absque Regijs « litteris ad Papam postulaturus accederet? Mirabile dicturus sum, & quanquam « vix credibile, veruntamen si quis Papæ necessarius, propinquus, familiaris, aut « quolibet alio titulo dilectissimus, pro sua apud eum promotione institisset, Re- « gales ante omnia ipsomet Pontifice iubebatur litteras quærere. Alioquin se « frustra niti, omniaque tentamenta in vacuum abitura, quantumcunque ad « gratiam illi faciendam, Papæ esset procliuis animus. Quàm verò importunè, « quàm improbè, quàm manu, vt ita dicam, ensifera terreni ipsi Domini per « suos sollicitati Papam per suas quotidianas litteras vrgebant, nequaquam cre- « dibile foret, nisi res vsu assiduo promulgata certitudinem faceret. Plus enim « præceptorijs & comminatorijs scriptis res agebatur quàm commendatorijs, « vel precatorijs, quibus si detrectassent Pontificibus obtemperare, & alteri quàm « pro quo petebatur, contulissent, certum erat illum non recipi. «

DE DISPOSITIONI BENEFICIORVM IN SCHISMATE.

Sic itaque omnes vacantes præsulatus, omnia Beneficia fructuosa, secularis « illa familia omnium rerum Ecclesiæ mysteriorum ignara, vi atque importuni- « tate extorquebat, nulli eruditi viri (de litterarum sacrarum eruditione loquor) « nulli probi, iusti, virtuosi, *Qui Curiarum limina rarius terunt, ad suprema Dignitatum fastigia veniebant*; sed ambitiosi quique, sed adulatores, sed Histrionici, « sed omnibus vitijs imbuti, quales in Aulis Principum frequentes conspici- « mus. Nam quotus quisque hodie est ad Pontificale culmen euectus? *Qui sacras vel perfunctoriè litteras legerit, audierit, didicerit, imò qui sacrum Codicem, nisi tegumento tenui vnquam attigerit, cum tamen Iureiurando illas in sua Institutione se nosse confirment?* Aut Pontificia tenent homines ignari & illiterati. Aut si qui « litterati sunt, hi solummodo temporalia Imperialium legum præcepta, Sacer- « dotibus Interdicta lucrosasque scientias secuti sunt. Nihil omnino de lege « Diuina, vel spirituali eruditione, qua plebs ad salutem erudienda est, sentien- « tes. En quomodo tunc dispensabuntur Ecclesiastica Beneficia, vnde non immeritò conquerebatur Vniuersitas Parisiensis litteratos homines contemni, rarosque ad ea promoueri: quod si quæ obtinebant, adeò Sangui-sugarum Curialium auaritiâ & pensionibus depauperabantur, vt ea deserere cogerentur, & se aut ad sordidum vitæ genus abijcere, aut in familiam Cardinalium,

aliorumque Sequacium admitti postulare. Quod malum idem Author exaggerat acerbissimè, & in Cardinalium mores acriter inuehitur tribus capitibus, nempe 10. 11. & 12. In 10. quidem agit de statu & eorum Introductione, quos superbiæ simulacra esse ostendit, longeque à priscorum more & officio degenerasse. Quod malum Schismati tribuendum.

DE SVPERBIA CARDINALIVM.

» Iam verò, *inquit*, Cardinalium, qui Papæ assident, spiritus, verba tumentia, gestus tam sunt insolentes, vt si artifex quisque vellet superbiæ simulachrum effingere, nulla congruentius ratione id facere posset, quàm Cardinalis effigiem oculis intuentium obiectando, ex sortis tamen infimæ Clericatu in hanc elationem cum Sedis Apostolicæ pompatûs incremento peruenerunt. Quippe quibus id olim erat negotij, vt efferendis mortuis sepulturæque mandandis inseruirent, nunc verò phylacteria sua in tantum dilatauerunt, vt non modò Episcopos, quos Episcopellos solent passim vocare, sed Patriarchas, Primates, sed Archipræsules velut infra se positos despiciant, immò se iam ab illis supplicibus propemodum adorari sinant, quin etiam Reges ipsos æquiparare contendant. Sed hac eorum omissa vanitate, quis immensam & inextricabilem voraginem ipsorum concupiscentiæ verbis æquare valeat; nulla prorsus ad hoc verba sufficiunt, nullum ingenium, nulla facundia.

DE MVLTITVDINE ET INCOMPATIBILITATE BENEFICIORVM.

Cap. sequenti agit de multitudine Beneficiorum quæ inuadebant, deque eorum incompatibilitate, de contractibus simoniacis, Et quomodo illi Beneficijs abuterentur.

» Atque imprimis, *inquit*, quantæ illud auiditatis est, quod tantam multitudinem Beneficiorum inuicem repugnantium tenent? quod Monachi simul & Canonici sunt, Regulares & seculares; quod sub eodem habitu omnium Religionum, Ordinum, Professionum, Iura & officia beneficiaque possident? Non quidem duo vel tria, decem vel viginti, sed centena & ducentena, & interdum vsque ad quadringenta, vel quingenta, aut amplius. Nec parua, vel tenuia, sed omnium pinguissima & optima, quibus si contenti essent, postquam ad summam illam numerosam peruentum esset, nec vltra quærerent, prosperè cum pauperibus Clericis; qui reliquias eorum exspectant, ageretur: sed quantumcunque ad numerum, aut summam venerint, ad ampliorem festinant & assiduè festinant, & ardentius festinant. *Nouas in dies gratias, nouas Concessiones petunt:* quas cum senserint ad finem properare, integram reformari, aut denuò in manus augeri sine vlla cessatione exposcunt; sic omnia vacantia, quæ alicuius sunt momenti, amplectuntur, omnia rapiunt, omnia auferunt, nihil omnino saltem quod fructuosum sit, vel pauculum nimis alijs partiendum relinquitur. Nec tamen sitis illa vndâ tantâ Beneficiorum extinguitur, sed vehementius ardet, & arentes animi fauces magis semper accendit, non modò illis fructibus omnium Ecclesiarum toto Orbe constructarum, sed neque totâ auri mole quam Tagus suis arenis secum vehit, quamque Pactolus voluit explebiles.

» Cernentes igitur inopes alij & Calamitosi Ecclesiastici nihil se posse consequi, sed omni prorsus spe alicuius boni nisi his authoribus destitutos, non habentes quid faciant, aut quò se vertant, ad hos ipsos se conferunt, & aut cum Simoniaca prauitate Beneficia ab eis mercantur, aut pensione annua, quod æquè Simoniacum est, ab illis redimunt, aut vestigijs eorum aduoluti, in suam familiam admitti postulant, vt vel longo famulatu, sæpè etiam ignominioso aliquem in Ecclesia titulum pariant. Nam quid hodierna die est, quod sibi aliquis de probis moribus vel eruditione, quo promoueri valeat blandiatur? Non iam his artibus cui quondam apud Maiores fieri solitum esse accepimus, ad honores Ecclesiæ adscenditur; sed illis quas modò retuli, quasque de secularium potestatum famulatu & importunis petitionibus paulò post relaturus sum. In Monasterijs autem & locis alijs in quibus Beneficia Cardinales occupant, quomodo Deo seruiatur, quomodo Domus & ædificia labentia reparentur, res ipsa loquitur. Omnia illic corruunt, omnia labuntur, omnia pereunt, adeò vt sæpè oporteat omnem ab eis administrationem per Laicam manum substrahi, donec reparationes ibi necessariæ (quæ nunquam aliàs fierent) expletæ sint. Quomodo ibi viuatur, qualis disciplina, aut regula obseruetur, nihil ad eos

attinet dummodo suorum Procuratorum solertiâ bursa sua nummis multis onusta redeat.

Talis erat temporibus istis Schismaticis, Franciæ status: de quo qui plura videre volet, tractatum Clemangij legere poterit.

DISSERTATIO IV.

De Regijs Beneficiorum Ecclesiasticorum Collationibus.

MOris fuit veteribus prædia quædam & possessiones Veteranis & strenuis militibus attribuere, vt tam ipsi quàm alij eorum exemplo ad defendendam Patriam excitarentur & animosiores fierent; hinc Cæsar apud Lucanum.

Quæ sedes erit Emeritis? quæ rura dabuntur
Quæ noster Veteranus aret?

Hæc rura, hæc prædia dicebantur *Beneficia*, *στρατιωτικὰ κτήματα*, & qui ea possidebant, *Beneficiarij*. Hunc morem imitati sunt Christiani, & Populus ac Principes Ecclesiæ Militibus, seu Ministris certa quædam prædia possessionesque adscripserunt, quæ *Beneficia Ecclesiastica* dicta sunt, eorumque Possessores, *Beneficiarij* vulgò appellantur.

Est ergo beneficium res Ecclesiastica, quæ Sacerdoti, vel Clerico ob sacrum Ministerium vtenda conceditur in perpetuum. Hæc definitio quæ est Duareni lib. 2. de sacra Militia c. 4. mihi videtur commoda & legitima, quam qui videre volet fusius explicatam, locum consulat. Mihi sufficiat in Beneficio duo attendere, *Ministerium* quod sacrum est, & *commodum*, seu prædium, quod ex se profanum est & temporarium, Ecclesiastico tamen Ministerio addictum.

Iam quæritur ad quos pertineat Beneficia conferre? Nemo dubitat de summo Pontifice, deque Archiepiscopis & Episcopis; sed dubitatur de Laicis Principibus. Gregorius VII. vetuit vlla Beneficia de manu laïca accipere; contra verò ius suum illud esse contenderunt Romani Imperatores. Gregorius in Synodo Romana 50. Episcoporum, an. 1074. decretum fecit in hæc verba. *Si quis deinceps Episcopatum, vel Abbatiam de manu alicuius Laicæ personæ susceperit, nullatenus inter Episcopos, vel Abbates habeatur, nec vlla ei vt Episcopo, vel Abbati audientia concedatur.*

Item in Synodo Lateranensi, an. 1077. *quoniam inuestituras Ecclesiarum contra statuta Canonum multis in locis cognouimus à Laïcis fieri, & ex eo plurimas perturbationes in Ecclesia oriri, ex quibus Christiana Religio perturbatur, decernimus, vt nullus Episcoporum inuestituram Episcopatus, vel Abbatiæ, vel Ecclesiæ de manu Imperatoris, vel Regis, vel alicuius Laicæ personæ, viri vel fœminæ suscipiat.*

Imperator opponebat ius & possessionem; de possessione nemo ambigebat, de iure certatum per 400. annos; dicebat autem ius illud prouenire ex Ecclesiarum dotationibus, à se, à prædecessoribus, à Populo suo factis, nihil contribuente Pontifice, nec Prælatis; licere ei, qui Ecclesiam construxerit, destructam reædificauerit, & dotauerit, ius Patronatus retinere, & secundum illud, Ecclesiam seu Curiam, aut Parochiam conferre, quid ni ergo liceat fundatoribus Episcopatuum, seu bonorum, vt vocant, temporalium largitoribus ad Ministerium Episcopale, Abbatiale, aut aliud eiusmodi, ius retinere conferendi Episcopatus, Abbatias, aliaque maiora Beneficia, Ministris Ecclesiasticis probis & honestis viris? Præterea ius eligendi Beneficiarios penes Populum olim fuisse, non ob aliam rationem quàm quia bonis opibusque suis Ecclesiam locupletarat: cum verò Populus illâ suâ potestate successu temporis abusus fuisset extra modum, transisse ad Clerum. Clero quoque ob ambitum, pecuniarum largitiones, corruptelas, amicitias eodem iure abutente, Principes Laïcos, qui Duces sunt Populi & subditorum suorum Pastores, quorum interest maximè inter eos fouere pacem concordiamque, amouere rixas, corruptelas prohibere, atque ex consilio virorum proborum & Magnatum Ecclesiæ Ministros idoneos præfici, ius illud ad se traducere potuisse non immeritò,

licet ipsi aut Prædecessores sui Ecclesias beneficijs eiusmodi non locupletassent more populi.

Addidit Marsilius Patauinus feruente dissidio inter Ludouicum Bauarum Imper. & Ioannem XXII. Beneficiorum distributionem rem omnino profanam esse temporariamque iudicandam, eamque Principibus Laïcis magis quàm Episcopis alijsque Prælatis conuenire.

Insuper in hoc negotio duo esse maximè distinguenda, Ministerium & Beneficium. Pontificis esse & Episcoporum ordinare Ministros & non nisi idoneos ad sacra Ministeria destinare: Principum verò esse Ministris eiusmodi, quibus voluerint, Beneficia sua impertiri; nec in hoc ius violari Pontificium, non Ecclesiasticum; suam Sacerdotio, suam Imperio libertatem seruandam. Ecclesiæ libertatem in eo consistere, vt sinatur vti suis legibus in causis Dei & fidei; nec amplius petitum à Felice III. in Epist. ad Zenonem, cui Orthodoxi contra Inuasorem Basiliscum asseruerant Imperium. *Puto*, inquiebat, *quod vobis sine vlla dubitatione sit vtile, si Ecclesiam Catholicam vestri tempore Principatus sinatis vti legibus suis, nec Libertati eius quemquam permittatis obsistere, quæ Regni vobis restituit potestatem. Certum est enim hoc rebus vestris esse salutare, vt cum de causis Dei agitur*, iuxta ipsius constitutum, *Regiam voluntatem Sacerdotibus Christi studeatis subdere non præferre, & sacrosancta per eorum Præsules discere potius quàm docere. Ecclesiæ formam sequi, non huic humanitus sequenda iura præfigere. Neque eius sanctionibus velle dominari, cui Deus voluit Clementiam tuam piæ deuotionis colla submittere, ne dum mensura cœlestis dispositionis exceditur, eatur in contumeliam disponentis.* Nolle autem Imperatorem prædictam libertatem Ecclesiæ adimere, nolle se immiscere rebus fidei & causis Dei; sed nec Ecclesiam quoque debere obstare quominus iuribus auitis potiretur. Pontificum esse Episcopos & Presbyteros ordinare & consecrare, sua illis officia & ministeria assignare & distribuere; Ecclesiasticas sanctiones condere, earum obseruationi inuigilare; non bona, non prædia possessionesque quas non dederunt, impertiri, sed Populi, sed Regum Principumque qui Populi vices gerunt. Et hanc distinctionem probat Gaufridus Vindocinensis in opusculo ad Calixtum c. 3. & 4. Inuestituram enim duplicem facit, vnam omnino Ecclesiasticam quæ fiebat per anulum & virgam; alteram Laïcam, quæ citra hanc solennitatem fiebat. *Inuestituram*, inquit, *per Virgam & anulum accipere nisi à suo Consecratore manifestum est esse damnosum, quia nulli Laïco licet illa Ecclesiæ sacramenta dare, sicut ei non licet Episcopum consecrare. Alia est vtique Inuestitura, quæ Episcopum perficit; alia quæ Episcopum pascit. Illa ex diuino iure habetur, ista ex iure humano. Substrahe ius Diuinum, spiritualiter Episcopus non creatur. Substrahe ius humanum, Possessiones amittit quibus ipse corporaliter sustentatur. Non enim possessiones haberet Ecclesia, nisi sibi à Regibus donarentur, & ab ipsis, non quidem Diuinis Sacramentis, sed possessionibus terrenis inuestirentur.*

Ad hæc Pontifices respondebant rem semel Deo consecratam iam non esse Populi, nec Regis, sed Dei; ac proinde eius custodiam conseruationemque penes eos esse debere, qui Dei sunt Ministri & Vicarij.

His & similibus rationibus diu certatum, sed & fulminibus quoque & armis; verum aliam immunitatem asserere conatus est Gregorius personis & rebus Ecclesiasticis, atque omnem omnino in eas Principibus autoritatem adimere, aiens ep. 3. l. 9. *nobilius esse multo tempore pro libertate S. Ecclesiæ decertare quàm miseræ ac diabolicæ seruituti subiacere.* Ijsdem institutis institerunt consecuti Pontifices, & fortasse seuerius quàm decuisset, his enim contentionibus dum libertas Ecclesiæ quærebatur, imminuta tandem est.

Vrbanus II. in Concilio Claromontano an. 1095. ita constituit, vt legitur apud Matthæum Parisiensem *Quod Ecclesia Catholica sit in fide casta & ab omni seruitute seculari libera. Vt Episcopi vel Abbates, vel aliquis de Clero aliquam Ecclesiasticam Dignitatem de manu Principum, vel quorumlibet Laicorum non recipiat. Quod qui apprehenderit Episcopum, omnino exlex fiat. Quod qui sacri ordinis viros, vel eorum famulos apprehenderit, anathema sit.*

Idem in Concilio Nemausensi an. 1198. *Quicunque Episcopum, Abbatem, vel Archidiaconum, vel Presbyterum capere præsumpserit, publica primùm dedecoratus*

infamia honoris sui periculum incurrat & tandiu excommunicetur & terra sua interdicatur, quandiu Ecclesiæ satisfacere distulerit.

Item Clericus, *vel Monachus qui Ecclesiasticum de manu Laici susceperit beneficium, quia non intrauit per ostium, sed ascendit aliunde sicut fur & latro, ab eodem separetur officio.*

Hæc & alia multa in diuersis Concilijs statuerunt Pontifices, vt Ecclesiæ libertatem procurarent: quod multi viri boni veriti sunt, ne in detrimentum vergeret Ecclesiæ. Idque præmonuit olim Gaufridus Vindocinensis in Opuscul. ad Calixtum Papam c. 6. *Dum Rex & Romanus Pontifex vnus contra alium, alter pro Regni consuetudine, alter pro Ecclesiæ libertate erigitur, Regnum illam consuetudinem obtinere non potest nec poterit, & Ecclesiæ suæ libertatis amittit plurimum.... Habeat Ecclesia suam libertatem, sed summopere caueat ne dum nimis emunxerit, eliciat sanguinem, & dum rubiginem de vase conatur eradere, vas ipsum frangatur.*

Nec verò in Beneficiorum duntaxat dispensationibus stetit hæc controuersia. Pontifices Imperatorium iugum non contenti excussisse in Electione sua, quæ pendebat olim ex arbitrio Imperatorum, ipsosmet Imperatores sibi subijcere moliti sunt, nec eos, donec agnouissent Regisque diademate insignissent, passi sunt Augustos appellari; mira hæc fuit conuersio. Imperatores olim Ponficum electionem sibi vindicauerant, Pontifices vicissim suam esse Imperatorum electionem contenderunt. Hinc Romæ Pictor quidam iussu Pontificis depinxerat Lotharium Augustum genuflexo Imperij fræna sumentem à Papa; quam picturam cum petijsset Fridericus I. ab Adriano deleri, differretque Pontifex, funestissimum bellum mouit Imperator, in quo tandem sub Alexandro III. succubuit.

Hæc eo paulò fusius retulimus, vt intelligatur, quod nemo hactenus mihi videtur satis clarè explicuisse, vnde & quando Regnum Gallicanum libertates suas obtendere cœpit. Vt igitur ab exordio rem arcessamus, quantum saltem legendo discere potuimus, ita primò videtur statuendum; ab omni æuo, siue Populus siue Clerus Prælatos elegerit, Regium semper Electioni accessisse consensum. Certum est enim 1. in vtraque Ecclesia Orientali & Occidentali primitus coniuncta fuisse vota populi, Principum & Cleri in electione Prælati seu Episcopi; electionem verò approbari & confirmari consueuisse à Metropolitano.

2. Certum est 7. & 8. Synodos in Ecclesia Orientali remouisse Laïcorum suffragia; vt legitur in Can. 22. octauæ Synodi. In Occidentali verò diu remansisse cum Clero coniuncta, & in nostra præsertim Gallia. In Concilio Aurelian. V. an. 599. cap. 10. ita legitur. *Cum voluntate Regis iuxta Electionem Cleri ac plebis, sicut in antiquis Canonibus tenetur scriptum; à Metropolitano, vel quem vice sua præmiserit, cum Comprouincialibus Pontifex consecretur.*

Alcuinus lib. de Diuinis Offic. cap. 36. *Cum Episcopus Ciuitatis fuerit defunctus, eligitur alius à Clero seu populo. Fitque decretum ab illis & veniunt ad Apostolicum cum suo Electo deferentes secum suggestionem hoc est rogatorias litteras, vt eis consecret Episcopum.* Apostolicum vocat Metropolitanum. Hincmarus Carolo Caluo Rege, in form. II. *Quæ Electio non tantùm à Ciuitatis Clericis erit agenda; verum & de omnibus Monasterijs ipsius Parochiæ, & de Rusticanarum Parochiarum Presbyteris occurrant Vicarij commorantium secum concordia vota ferentes. Sed & Laïci Nobiles ac Ciues adesse debebunt. Quoniam ab omnibus debet eligi, cui debet ab omnibus obediri.* Hinc intelliguntur verba, quæ in Decretis Cœlestini & Leonis habentur, vt fiant legitimæ Electiones, requiri *Vota Ciuium, Desideria populorum, Honoratorum arbitrium, Electionem Clericorum, Ordinis consensum.*

In Electione Fulconis Episcopi Parisiensis circa an. 1100. orta est contentio inter Canonicos, cuius decisio pertinebat ad Archiepiscopum Senonensem Metropolitanum, & ad Comprouinciales, itaque Iuo Carnotensis ad Vlgrinum & Stephanum Archidiaconos rescripsit in hæc verba quæ leguntur in Ep. 138. *Cum de electione Episcopi apud vos ageretur,* & à quibusdam vestrum Domnus Fulco Decanus vester eligeretur, habita est, vt audiuimus inter vos fœda contentio, quæ & multorum aures offenderet, & de Ecclesia vestra non bonum odorem longè lateque dispergeret. Petitioni vestræ hoc respondemus, *quia electioni Fulconis vel alterius assensum non dabimus, nisi quem aut Cleri plebisque consensus*

» *elegerit, aut Metropolitani iudicium cum conniuentia Suffraganeorum habita legitima*
» *discussione probauerit.*

Ab vna Capituli parte prouocatum est ad Metropolitanum: at Fulco Romam profectus à Paschale Papa consecrationem obtinuit. Rescripsit tamen Papa ad Daimbertum se velle iura ipsius salua in omnibus. *Saluo*, inquit, *in omnibus Senonensis Ecclesiæ iure & personæ tuæ reuerentiâ eum nostris tanquam B. Petri manibus largiente Domino consecrauimus. Ipsum itaque ad Dilectionem tuam cum B. Petri gratia remittentes litteris præsentibus plurimùm commendamus.*

3. Certum est Electiones eiusmodi nunquam fieri solitas sine assensu Principis. Notandum in hanc rem Decretum Gregorij Magni. *Episcopo decedente, in loco ipsius qui à Metropolitano ordinari debet cum Prouincialibus, à Clero & Populo eligatur. Et si persona condigna fuerit, per ordinationem Principis ordinetur, vel certè si de Palatio eligitur, per meritum personæ & doctrinæ ordinetur.* Princeps nempe solus eligebat è Palatinis Clericis nonnunquam quos volebat, in Episcopos.

4. Certum est, interuenientibus Electionum turbis, sæpè Principes elegisse & designasse Episcopos: vt patet ex electione Leodegarij Æduensis Antistitis, quæ propter duos de Episcopatu contendentes facta est à Bathilde Regina & Clotario filio. Et circa idem tempus nempe an. 664. *Optimates & Rectores Palatij consueuerunt Childerico Regi vt Ecclesiæ Traiectensi Landebertum præficeret, cui Regis imperio plebs omnis consensit.*

Nihil est frequentius in historia Caroli Magni quàm ista Beneficiorum Præsulatuumque collatio. Testantur omnes Historici ipsum Alcuino Præceptori & Magistro suo Abbatiam S. Martini Turonensis contulisse; qua de re sic Sangallensis, *dedit autem illi Abbatiam S. Martini iuxta Turonicam Ciuitatem.* Idem paulò post sic Carolum inducit exhortantem ad studia bonarum litterarum Discipulos. *Ad perfectum attingere studete & dabo vobis Episcopia & Monasteria permagnifica.*

Ludouicus Pius Caroli filius innumeros quoque similiter inuestiuit. Ebbonem Collactaneum suum Archipræsulatu Remensi donauit, à quo postea proditus est. Hinc contra Ebbonem Theganus Chorepiscopus Treuirensis. *Vestiuit te purpura & pallio, & tu eum induisti cilicio. Ille pertraxit te immeritum ad culmen Pontificale; Tu eum falso iudicio voluisti expellere à solio Patrum suorum.*

Carolus Caluus eodem iure vsus est, & licet eo regnante Nicolaus I. Regiam Celsitudinem deprimere conatus sit, Adrianus qui ei successit an. 867. datis ad Galliarum Episcopos litteris vetuit alios ordinari Episcopos, *nisi quibus præfatus Imperator Episcopatum concederet & ordinari mandaret*, vt legitur in Chronico Virdunensi. Scripsit quoque Gerardo Duci & Rofrido Comiti & omnibus Galliarum Comitibus, *vt nullius hominis fauore & gratia permitterent alios viros Ecclesiastici Ordinis in Episcopijs totius Galliæ & Burgundiæ consecrare Episcopos, nisi quos Ludouicus Imperator iuberet.*

Verum est restitisse Episcopos qui Nicolai beneficio iugum hoc excussisse sibi videbantur, eique Prædecessoris exemplum obiecisse, & Epistolam ad Quendam Galliæ Episcopum hæc verba continentem. *Illud autem*, Frater Charissime, *ridiculosum sonuit, quod apicum tuorum gerulum nobis commendans, hunc Presbyterum esse Gerardi Illustris Comitis perhibuisti; verum quid hoc scribens prudentia tua dicere voluerit, & quid super huiusce modi verbo intelligeretis, fateor nos ignoramus. Nunquid Gerardus Comes illum consecrauit? nunquid de ipsius est Diœcesi? vbi hoc legisti? vbi hoc didicisti? nisi quia Presbyteri non specialiter Ecclesiæ possessionis, aut Martyrij secundum sacras scripturas ordinantur, sed in domibus Laicorum constituuntur, cum secularibus conuersantur, vt iam non Dei, nec Ecclesiæ cuiuslibet, sed illius Comitis & illius Ducis esse dicantur: itavt impletum sit quod per Prophetam dicitur.* Et erit sicut Populus sic Sacerdos; quod fortasse vnum est eorum, quæ cum conuenerimus vnanimiter in idipsum, oportebit decentius emendari & tanquam venenatum *Elleborum amputari.* His subdiderunt Episcopi. Quid putamus, si Beatis-
» simus Papa Nicolaus in diebus suis audisset, & in litteris quasi ab Apostolica
» Sede confictis, quod Laïci Comites non permitterent in Ciuitatibus Episcopos
» ordinari, nisi quos secularis potestas è latere suo misisset, quid inde scriberet?
» quo dolore moueretur? quosue gemitus daret cum prospiceret sacratissimum

Ordinem tam illicitè tractari & ad tantum nefas prosilire quemquam ausum, vt de Sede Apostolica tam inconuenientia & extra vsum Ecclesiasticum omnino scriberet.

Hæc, inquam, indignanter ferebant Episcopi, quia sæpè accidebat vt Principes è Clericis suis, seu Capellanis, quos vulgo Eleemosynarios appellamus, promouerent & promoueri curarent; quales multos promouit Ludouicus Pius, & inter alios Ebbonem, Caluus Æneam ad Episcopatum Parisiensem. Hincmarus & Fulco è Palatinis officijs ad Archipræsulatum Remensem Regio beneficio promoti sunt. Notandæ verò sunt formulæ quibus vtebantur Reges in huiusmodi Collationibus, quæ leguntur in 2. tom. Concil. Eccl. Gall. vna talis est ad Metropolitanum vt designatum Episcopum ordinet cum suis Comprouincialibus. *Credimus iam ad vestram reuerentiam peruenisse S. recordationis Ill. vrbis Antistitem euocatione diuina de præsentis seculi luce migrasse.* De cuius successore, solicitudine integra cum Pontificibus, vel Primatibus Populi nostri pertractantes decreuimus Illustri viro Illust. ad præfatam Vrbem *Pontificalem regulariter Christo auspice committere dignitatem.* Et ideò salutationum iura debito honore soluentes petimus, vt cum ad vos peruenerit, ipsum, vt ordo postulat, *benedicere vestra sanctitas non moretur.* Prætereo infinita eorum exempla, qui à consequentibus Regibus prouecti sunt tum è Palatio, tum aliunde. Veniamus ad tempora quibus Pontifices seu iugum hoc excutere, seu libertatem istam imminuere conati sunt.

Gregorius VII. an. 1074. Synodum habuerat Romæ in qua Laïcorum Principum inuestituras grauibus pœnis prohibuerat; idem experiri voluit, quid Francia factura esset, si tale Decretum promulgaretur, iussitque per Hugonem Diensem Episcopum haberi Concilium Ecclesiæ Gallicanæ Augustoduni Æduorum. Plurimæ causæ Concilij fuerunt, sed hæc vna inter cæteras, quod Gerardus Cameracensis electus post electionem Cleri & Populi *Donum Episcopatus ab Henrico Rege accepisset.* Adegit autem illum publicè præsentibus Remensi Archiepiscopo & Comprouincialibus iurare se nescisse prohibitas fuisse eiusmodi inuestituras, nec Decretum audiuisse *de prohibitione inuestiendi & accipiendi Ecclesias*, in fine verò Bullæ addit. *Inter cætera quæ tua fraternitas agenda suscepit, hoc attentissimè perpendat & exequi studeat, vt congregatis omnibus & in Conuentu residentibus manifesta & personanti denunciatione interdicat, vt pro conseruanda deinceps in promouendis Episcopis Canonica autoritate & Apostolica nullus Metropolitanorum, aut quiuis Episcoporum alicui, qui à Laica persona donum Episcopatus susceperit, imponere manum audeat, nisi Dignitatis suæ honore officioque carere & ipse velit.* Mandauerat autem Hugoni, vt Concilium istud haberi de consensu & consilio Henrici Regis conaretur; verum habitum, vt legitur in Chronico Virdunensi, sub tutela & protectione Christi Domini, *assensu & laude Hugonis Ducis Burgundiæ* an. 1077. nihil tamen in rem inuestitutarum decretum esse videtur; nec memorat prædictum Chronicon.

Habitæ sunt deinde aliæ Synodi, Claromontana & Nemausensis annis 1095. & 1098. & vetita est eiusmodi Laïca inuestitura, sed absentibus, nec consentientibus Regibus.

Item in Concilio Remensi habito à Calixto an. 1119. sic statutum. *Episcopatuum & Abbatiarum inuestituram per manum Laicam fieri penitus prohibemus. Quicunque igitur Laicorum deinceps inuestire præsumpserit, anathematis vltioni subiaceat.* Cum autem ibi Ioannes Cremensis supremi Pontificis extra modum autoritatem extulisset, plurimi è Præsulibus non modò grauiter tulerunt, sed reluctati, sed tumultuati sunt, teste Orderico Vitali.

Sed ecce occasio Regi Ludouico Iuniori se offert an. 1141. aut consentiendi Innocentio II. Pontifici, aut resistendi ob inuestituram Primatûs Bituricensis quem Papa nolente, aut non consulto Rege Petro de Castra contulerat, qua de re sic Nangius. Orta dissensione inter Papam Innocentium & Regem Franciæ Ludouicum Ecclesia Gallicana valde turbabatur. Nam defuncto Bituricensi Archiepiscopo Alberico missus est Petrus de Castra, Castello Bituriæ oriundus, à Papa eiusdem Ecclesiæ Pastor consecratus: *Sed à Rege Ludouico repudiatus est, nec in vrbe recipitur, eo quod sine eius assensu fuerat ordinatus.* Ipse verò

» Rex concesserat Ecclesiæ Bituricensi libertatem eligendi Episcopum, quem
» vellent, excepto dicto Petro, publicéque iurauerat quod se viuente non erat
» futurus Archiepiscopus; qui tamen electus Romam profectus consecrari me-
» ruit per manum summi Pontificis Innocentij II. dicentis *Regem puerum in-*
» *struendum & cohibendum ne talibus assuesceret.* Et adiecit veram non esse
» libertatem vbi aliquis excipitur à Principe, nisi forte docuerit coram Ecclesia-
» stico Iudice illum non esse eligendum. Tunc enim auditur vt alius. Rex verò
» Archiepiscopum exclusit redeuntem. Sed eum Comes Campaniæ Theobaldus
» recepit in terra sua, & ei omnes Ecclesiæ obediebant. Indignatus ob hoc Rex,
» concitauit omnes ferè Proceres suos, vt vnà cum eo bellum inferrent Comiti
» Theobaldo, cepitque Rex Vitriacum oppidum Comitis Theobaldi, vbi admo-
» to igne incensa est Ecclesia, & in ea 1300. homines diuersi sexus & ætatis periere.

Sic ergo Ludouicus Regni iura tuetur armis, cum aliter non posset. Idem an. 1161. aut circiter vacante Episcopatu Parisiensi, ipsum sibi reditusque Capiceriæ vindicat, vt legitur tit. 2. libert. Eccl. Gall. c. 16. & Tit. 4. Episcopus Matisconensis sic fatetur. *Omnia Regalia & omnes prouentus Regalium existentes in Regno Franciæ liberè sunt D. Regis Franciæ, sicut & ea Episcopus liberè possidebat. Et si Episcopus Matisconensis decesserit intestatus, tam omnia mobilia quàm omnes prouentus sunt D. Regis Franciæ liberè & absolutè.*

Philippus Augustus testamentum condens an. 1190. sic habet. *Si Præbenda, vel aliquod Beneficium Ecclesiasticum vacauerit, quando Regalia in manu nostra venient, Regina & Archiepiscopus viris honestis & litteratis consilio fratris Bernardi conferant, saluis tamen donationibus nostris quas per litteras nostras patentes aliquibus fecimus.*

Idem Philippus tit. 5. libert. Eccl. Gall. scribens ad Innocentium III. an. 1210. ait se Præbendam quandam sede Laudunensi vacante Thomæ de Argentolio Clerico suo contulisse *secundum antiquam & approbatam consuetudinem Regni.* Et an. 1220. statuit, *vt si forte contingeret Sedem Episcopalem, vel aliquam Abbatiam Regalem vacare, Canonici, vel Monachi ad Reginam* (cuius regimini Regnum dimittebat) *venissent liberam eligendi potestatem petituri, quam sine contradictione concederet.* Cum autem an. 1226. Romanus Legatus à singulis Episcopis duas Præbendas, & à singulis Abbatibus duo Beneficia ad sustentationem Ministrorum Curialium deposceret, contradixerunt Prælati his verbis apud Mathæum Parisiensem. Domine audiuimus quod habetis litteras speciales à Curia
» Ro. *de exhibendis præbendis in omnibus Ecclesijs Conuentualibus siue Cathedralibus;*
» quocirca multum miramur quod non in hoc Concilio proposuistis eas nobis
» audientibus, quos specialiter tangunt. Vnde rogamus in Domino, ne istud
» scandalum oriatur per vos in Ecclesia Gallicana, scientes quod sine maximo
» scandalo & inæstimabili damno non posset hîc ad effectum perduci. Quia esto
» quod aliquis assentiret, nullus esset eius assensus in rebus quæ omnes tangunt,
» *cum ferè omnes Maiores & generaliter omnes subditi, nec non & ipse Rex & omnes*
» *Principes parati sint contradicere & resistere vsque ad Capitis expositionem & omnis*
» *honoris priuationem, præsertim cum videatur imminere propter hoc scandalum, subuer-*
» *sio Regni & Ecclesiæ generalis.*

Et paulò post. Item dixerunt imminere turbationes Capitulorum. *Forte enim demandaret D. Papa cum vellet Procuratori suo, vel alij vt vice sua interesset Electionibus qui eas turbaret, & sic lapso tempore deuolueretur Electio ad Curiam Rom. quæ in omnibus, vel pluribus Ecclesijs Romanos poneret, vel tales qui ei plurimum essent deuoti.* Et sic nullæ essent partes indigenarum Prælatorum vel Principum, cum multi sint viri Ecclesiastici qui potius Curiæ Rom. quàm Regi, vel Regno prouiderent, &c. Hæc & plura Mathæus.

Ex hoc loco maximè patet Ecclesiæ Gallicanæ libertas; vnde rectè Ludouicus IX. an. 1228. immunitatem concedens Prouinciæ Narbonensi & alijs quibusdam locis, parem eis libertatem concedit quam possidebat Regnum ipsum. *De Magnorum & prudentum virorum consilio statuimus quod Ecclesiæ & viri Ecclesiastici in terris illis constituti libertatibus & immunitatibus vtantur, quibus vtitur Ecclesia Gallicana, & eis plenè gaudeant secundum consuetudinem Ecclesiæ memoratæ,* vide si lubet plura apud Marcanum lib. 3. de Concordia Sacerdotij & Imperij, c. 1.

Innocentius IV.

Innocentius IV. ad Archiep. Narbonen. & Episcopum Helenensem an. 1252. 8. Kal. Aug. *Ad aures nostras Ecclesiæ Gall. querela perferente peruenit, quod nonnulli Regni Francorum Barones*, Balliui, Præpositi, ac eorum & aliorum Nobilium eiusdem Regni Officiales eandem Ecclesiam contra Libertates ipsius grauiter comprimentes, &c.

Quamobrem autem *libertates* vocet Ludouicus *& immunitates*, liquet ex ijs quæ retulimus. videbat Imperatorem Fridericum I. quo nemo fuit generosior, videbat successores, item Ioannem & Henricum Anglorum Reges subactos & iugo Romanæ Curiæ subditos: ille libertatem antiquam Regni iuraque sua illibata voluit conseruare. Hinc an. 1268. Pragmaticam Sanctionem edidit, omnibus seculis prædicandam, his verbis.

1. Statuimus & ordinamus, vt Ecclesiarum Regni nostri Prælati, Patroni & Beneficiorum Collatores Ordinarij ius suum plenarium habeant & vnicuique sua Iurisdictio seruetur.

Item vt Ecclesiæ Cathedrales & aliæ Regni nostri liberas Electiones & earum effectum habeant.

Item promotiones, Collationes, prouisiones Prælaturarum, Dignitatum vel aliorum quorumcunque Beneficiorum, Officiorum Ecclesiasticorum Regni nostri secundum dispositionem & ordinationem & determinationes Iuris Communis, sacrorum Conciliorum Ecclesiæ Dei, atque Institutorum antiquorum SS. Patrum fieri volumus pariter & ordinamus.

Idem an. 1269. testamentum condens. *Notum facimus quod nos existentes in procinctu*, itineris nostri proficiscendi in subsidium terræ sanctæ, *Personatus, Præbendas, Ecclesias, Capellanias & cætera Ecclesiastica Beneficia quæcunque vacare contigerit citra mare in hac* nostræ peregrinationis absentia, *ad nostrum Patronatum, Collationem, seu præsentationem* nostram *tam ratione Regalium*, quàm alio quocunque iure pertinentia conferendi personis idoneis & nullum aliud Beneficium Ecclesiasticum habentibus, ac præsentandi ad vacantes Ecclesias vice nostra Dilecto & fideli nostro Stephano Parisiensi Episcopo plenam & liberam committimus potestatem. Vide ad an. 1269.

Ex ijs ergo liquet 1. feruente illo dissidio Bonifaciano Philippum Pulchrum iure contendisse Collationes Beneficiorum Regni sui ad se pertinere, iuraque antiqua Regni & libertates Ecclesiæ Gallicanæ, Inuestituras, seu *Regaliam* consentientibus Prælatis, Baronibus & Vniuersitatibus legitimè defendisse.

2. Cum Bonifacij successores, præsertim verò Ioannes XXII. Beneficiorum collationes ad se tandem transtulissent, variasque exactiones facerent in toto Regno, rectè quoque Carolum VI. Constitutione illa celeberrima an. 1385. inhibuisse ne fierent, eoque proposito id à se decretum promulgasse, *vt Ecclesia Regni sui in pace & tranquillitate sederet, in franchisia & libertate propagaretur; attento quod D. noster I. C. Ecclesiam tanta voluit libertate gaudere, vt nullius vtilitatis obtentu subijci deberet seruituti.*

3. Nec posse quoque iure reprehendi Vniuersitatem, quæ substractionem Beneficiorum Benedicto XIII. fieri persuaserit; cum nec annatæ, nec aliæ id genus exactiones ipsi vllatenus ex rigore deberentur. Et reuera secundum Vniuersitatis monita Ecclesia Gallicana an. 1406. congregata decreuit se deinceps libertatem suam antiquam seruaturam. Et in hanc rem extat Constitutio Regia 18. Febr. an. 1406. *Supplicabant humiliter & deuotè, quatinus Nos ipsorum deliberationi & Conclusioni conformanter adhærentes, ipsas gratas habere, & dictas Ecclesias & viros Ecclesiasticos nostrorum Regni & Delphinatus quoad prædicta ad suam libertatem antiquam & iuris Communis Dispositionem, quantum in Nobis est, reducere & in eadem Libertate eos conseruare & manutenere, omnia in contrarium impedimenta submouendo dignaremur*, &c. Extant aliæ plurimæ in eam rem Constitutiones & in Francia & in Concilio Basiliensi, & in Synodo Bituricensi, vbi Pragmatica Sanctio regnante Carolo VII. condita, an. 1440. donec tandem famosum illud Concordatum an. 1516. factum est à Leone X. & Francisco I. aliaque Beneficiorum Dispositio instituta, vt suo tempore referetur.

4. Eos qui Libertates istas Priuilegia vocant, apertè impugnare iura Regni, imò Iuris Communis dispositionem, seu Iuris antiqui communis vsum, à quo

cæteræ ferè omnes Gentes exciderunt. Nam cum ex dictis pateat omnia prope Beneficia Ecclesiastica esse verè Beneficia Laïcorum, Populi & Principum; pateat quoque Ecclesiarum Patronos Laïcos, eas posse conferre Clericis quibus voluerint, idque ex iure quodam communi, manifestum est Collationem Principum iuris esse communis, nec conferendi potestatem libertatemque dici posse Priuilegium.

Cum verò Collationem dico, eo sensu accipi velim quo hoc seculo & anterioribus accipiebatur, pro concessione & impertitione Beneficij. Scio enim aliam deinde huius vocis introductam acceptionem, maximè post celebre illud Concordatum an. 1516. tunc enim & deinde cœperunt distingui Nominatio, Præsentatio & Collatio; ita vt Principis sit nominare & præsentare Papæ Beneficiarium; Papæ verò conferre Beneficium; quanquam verius dici posset eius esse approbare Nominationem, & Nominato Beneficium autoritate Apostolica asserere & confirmare, cum Papa propriè non impertiatur Beneficium, sed laudet tantummodo approbetque Personæ Electionem, & Beneficij collationem. Sicut olim Metropolitanus Cleri & Episcoporum Electionem de Episcopo factam comprobabat. Id quoque manifestum est in Iure Patronatus; quod qui habet, nominat & præsentat Episcopo, Episcopus verò personæ nominationem, si nihil repugnet, approbat; hocque pacto Collationem dicitur impertiri.

Cæterum de Regaliæ iure nemo melius quàm Marcanus lib. 8. de Concord. Sacerd. & Imp. quem tu consule si lubet. Addam & Consulta seu Conclusiones Doctissimi & in Iure peritissimi Bignonij quondã Aduocati Generalis secundũ quas latum est Senatusc. 4. Feb. an. 1638. in Confirmationẽ Iuris Regij, res sic se habet.

Conclusions de Monsieur Bignon Aduocat General, auec l'Arrest de la Cour, sur la question, si vn Benefice qui est en Patronage Ecclesiastique, vacque en Regale ou non.

Du Ieudy 4. Février 1638.

LE fait est qu'vn Seigneur de Vallogne auoit fondé vne Chappelle il y auoit trois ou quatre cent ans, & portoit cette fondation; que les Seigneurs de Vallogne nommeroient & pouruoiroient à ce Benefice, moyennant que le Roy de Nauarre, Seigneur Superieur, y prestast son consentement, sinon que la nomination appartiendroit au Curé de Vallogne. Les Seigneurs de Vallogne ayans negligé ce droit, & n'ayans point demandé ce consentement au Roy de Nauarre, les Curez de Vallogne se sont mis en possession de nommer & presenter à ce Benefice, & ont de tous temps iouy de ce droit, & se sont perpetuellement fait pouruoir les Titulaires de cette Chappelle par l'Euesque de Coutance, au Diocese duquel est Vallogne, à la nomination du Curé de Vallogne. Il ste arriué en l'année 1628. ou enuiron que le siege Episcopal de Coutance se trouuant vaquer, cette Chappelle a pareillement vacqué. Le Curé de Vallogne a nommé à ce Benefice *Nicolas Piquenot*, qui est l'intimé, lequel s'est addressé au Chapitre de Coutance qui a admis sa nomination, & l'a pourueu du Benefice, dont en suite il s'est mis en possession. Quelque temps apres Estienne de Lespine qui est l'Appellant, s'est fait pouruoir par le Roy en Regale, de ce mesme Benefice, & a interjetté appel comme d'abus, des prouisions obtenuës par *Piquenot*, son moyen fondé sur ce que le Benefice ayant vaqué en Regale, c'estoit au Roy à y pouruoir, & non pas au Chapitre de Coutance, lequel auoit commis abus d'admettre la nomination, puisque cela ne luy appartenoit pas, ains au Roy. L'Intimé soûtenoit que le Benefice n'auoit point vacqué en Regale, dautant qu'il estoit en Patronage Ecclesiastique; que le Roy ne pouuoit preiudicier au droit du Patron estant seulement par la Regale, *loco boni & legitimi administratoris*, & que l'Euesque ne pouuoit pas preiudicier au droict de Patronage, ny empescher la nomination du Patron, de sorte qu'il estoit euident qu'vn Benefice qui n'estoit pas à la collation ny en la disposition de l'Euesque, mais du Patron Ecclesiastique, tel qu'estoit le Benefice contentieux, ne tomboit pas en Regale, & ainsi qu'il auoit esté bien pourueu, & qu'il n'y auoit point d'abus.

Monsieur Bignon Aduocat general, remonstra que la question qui estoit à decider en la cause, estoit de sçauoir si les Benefices qui estoient en Patronage

Ecclesiastique tomboient en Regale comme tous les autres. Et si ce n'estoit pas au Roy à y pouruoir en Regale quand ils vacquent, la Regale estant ouuerte par le deceds de l'Euesque Diocesain, & qu'en cette matiere de Regale il ne se falloit pas arrester pour en trouuer la decision aux Constitutions du Sexte, ny à l'auis des Docteurs Canonistes & Vltramontains, dautant que la Regale estoit vn droit particulier de nos Roys, procedant de leur Couronne & de leurs Souuerainetez, independantes de tout autre qui auoit esté estably, ou plûtost conserué par vn long vsage & vne continuelle suite d'années depuis l'establissement de cette Monarchie, par le moyen duquel droit nos Roys estoient fondez pendant la vacance du siege Episcopal, de nommer & pouruoir à tous les Benefices du Diocese indistinctement, *modo non sint curata*, fors & excepté aux Cures & à ceux qui ont charge d'ames, dautant que de pouruoir à tels Benefices, cela est de la fonction & puissance spirituelle, & non de la temporelle, qui ne peut pas conferer le droit d'administrer les Sacremens, de sorte qu'en cette matiere *de Regale*, il faut tenir pour principe & maxime infaillible, ce que nous nous souuenons auoir veu en des memoires, tres-doctes faits de cette matiere qui se trouuent manuscrits en la Bibliotheque de Monsieur de Thou, que la doctrine de la Regale estant fauorable, *tota constat praeiudicatis*, on doit tousiours argumenter par l'vsage, par ce qui s'est pratiqué, & par l'authorité des choses iugées, & puiser ailleurs des raisons, de la vouloir regler par les Canons, par les Constitutions du Sexte, par les aduis des Docteurs & maximes des Canonistes, c'est se méconter beaucoup, commettre des Paralogismes insupportables, & au lieu de raisonner sur icelle, la miner de fond en comble. Et de fait nous sçauons que ceux qui ne sont point nourris en ce lieu, où les droits du Roy ont tousiours esté si courageusement conseruez & deffendus, quand on leur parle de ces matieres, ils croyent que les maximes les plus indubitables soient des chimeres, & à peu prés mesmes des sacrileges, pour ce qu'ils les trouuent contraires aux opinions des Docteurs qui en disputent par interest, sans sçauoir la source & l'antiquité de ce droict, où quand on aura bien veu & consideré les Arrests, on trouuera qu'ils ne se deffendent pas simplement par l'authorité des choses iugées par vne si celebre Compagnie, mais qu'ils ont esté rendus auec exacte & grande connoissance de cause, que la raison les precede & doit preualoir par dessus le Sexte, & autres nouuelles authoritez des Docteurs Vltramontains & autres.

En la Regale doncques fondée sur ces maximes, est à obseruer que le Roy confere, *omnia omnino Beneficia non curata*, tous les Benefices fors les Cures, c'est l'Ordonnance du Roy Philippe le Bel, qu'on appelle vulgairement *la Philippine*, faite sur le sujet des differends qu'on eust alors contre le Pape Boniface, Ordonnance qui n'a rien estably de nouueau, & a esté simplement declaratoire du droict ancien, & pratiqué plusieurs siecles auparauant, dressée exprés afin d'obuier aux entreprises que le Pape faisoit pour faire perdre ce droict à nos Roys, & d'empescher qu'on ne perdist enfin la memoire de ce droict si auguste par le laps de temps.

Quant à l'autre piece qui a esté alleguée sous le titre des Donations qui commence *dum Episcopus*, dont l'Intimé s'est voulu seruir, à cause du mot *confert*, pour dire qu'il s'entend *pleno iure*, & qu'ainsi *la Regale* estant establie par cette piece seulement sur les Benefices que *Episcopus dum viuit, confert*, n'est pas establie sur les Benefices qui sont en patronage Ecclesiastique, dautant que l'Euesque ne les confere pas *pleno Iure*, ny proprement; Il faut que ce soit le Patron qui nomme, à laquelle fin on s'est aussi voulu seruir du mot *donat*, pour dire que cela s'entend des Benefices dont il a la disposition libre, & qui ne dépendent point de la nomination du Patron, & encore de ces mots qui se trouuent en cette piece, que *Rex succedit loco boni & legitimi administratoris*, pour dire qu'il n'a pas plus de pouuoir que l'Euesque auroit eu s'il viuoit. Premierement cette piece n'est pas vne Ordonnance, & ne la faut pas faire passer pour telle; C'est vn Chapitre, ou plutost vn memoire tiré de la Chambre des Comptes, depuis vn siecle seulement, lors que l'on s'est aduisé de ramasser tout ce qui pouuoit seruir à l'éclaircissement de ce droict *de Regale*, qui auoit esté obscurcy par la

suite des temps. Et il ne se faut pas estonner si le droict a dormy quelque temps, s'il a souffert quelque éclipse, s'il se trouue quelques actes de possession contraire aux droits du Roy, on n'en doit pas tirer consequence ny en faire vne loy, n'en ayant iamais esté dressé ny publié de regle, & s'estant tousiours gardé & conserué dans le seul esprit, dans la bouche des personnes sages & genereuses, que Dieu a suscité de temps en temps en ce Royaume, qui l'ont maintenu dans les rencontres des affaires particulieres, selon les occasions qui s'offroient; de sorte que l'on doit trouuer plus estrange de ce que ce droict s'estant conserué de la sorte, nous en auons encore tant de preuues & tant de tiltres apres tant d'années, qui sembloient en deuoir abolir la memoire, comme on tient qu'vn moindre laps de temps à bien aboly la memoire des choses plus connuës & plus recentes: doncques ce que l'on a dit que le Roy succede seulement & simplement à ce que peut l'Euesque qui est ce que l'on à voulu induire de ces mots, *loco boni & legitimi administratoris.* C'est vn Paradoxe entierement contraire à l'establissement & vsage de la Regale. Ne sert d'alleguer la distinction qu'on a apportée pour faire couler cette proposition, & la rendre plus plausible, que le Roy ne peut que ce que l'Euesque peut; mais qu'il fait ce que l'Euesque eust fait *magis eminenter*, auec plus d'authorité & d'eminence: Car c'est la maniere laquelle comme la forme, donne l'estre à la chose; & icy il est certain que c'est la maniere de faire qui est seule considerable. C'est elle qui fait tout, car on sçait bien qu'il faut que la matiere soit disposée à la Regale, auant que le Roy puisse agir & disposer de son droict, & il faut qu'il y ait ouuerture à la Regale par la vacance du siege Episcopal, auant que le Roy entre en son droict, tout de mesme comme il faut qu'il y ait ouuerture au droict de l'Euesque, à conferer vn Benefice auant qu'il y puisse pourueoir & vser de son droict, mais c'est ce qui fait voir que le Roy peut, non pas simplement ce que peut l'Euesque, mais beaucoup plus, parce qu'il confere les Benefices en autre maniere. Et en des cas ausquels l'Euesque n'eust pû pouruoir, & cela est constant & indubitable dans l'vsage & pratique ordinaire. Le Roy peut conferer vn Benefice & admettre la resignation *in fauorem*, l'Euesque ne le pouuoit faire, & generalement tout ce que le Pape peut, & qui a accoustumé de s'accorder, qui est d'vn droict impetrable, qui ne se refuse iamais, & qu'il ne faut auoir la peine que d'enuoyer demãder à Rome pour la forme qui regarde simplement les profits de la Chancellerie, & est estably pour auoir de l'argent, le Roy le peut faire & suppléer tout cela *tamquam summus Pontifex*, dans le Diocese de l'Euesque, pendant la vacance du siege Episcopal, qui n'est point censé ny estimé remply que du iour, que le pourueu & promeu à l'Euesché, a presté serment de fidelité entre les mains du Roy; ce que le Roy fait, non pas en vertu du droict Canon nouueau, tel que nous l'auons auiourd'huy, *ny par Priuilege & concession, qui est l'erreur de tous les Vltramontains, & de plusieurs autres grands Personnages, & qui a esté la pierre d'achopement qui a fait fouruoyer la pluspart de ceux qui ont traitté de cette matiere, & qui en ont voulu raisonner suiuant les maximes du droict Canon d'auiourd'huy*; source & principe, lequel estant faux, on ne se doit pas estonner des fausses consequences qu'on en à tirées, & de toutes les absurditez qui s'en sont suiuies, & que ce fondement vne fois posé, se rencontreroient faux nombres en cette matiere, mais il le fait en vertu d'vn droict Canon tout ancien, *quod lege præcessit omnia iura Canonica*, que nous auons auiourd'huy, comme l'a excellemment dit & remarqué Maistre Charles du Moulin. On a donc eu tort d'auancer en cette Audience, que le Roy ne peut conferer vn Benefice en Regale *Iure deuoluto*: Il le peut faire, il n'en faut pas douter, & il le fait dans les rencontres, *il confere mesmes au preiudice de la preuention du Pape, quelque fauorable que les Canonistes nous la fassent.* Ce que nous auons iugé par grand nombre d'Arrests, & ce, si iustement, que le Pape mesme y a deferé & acquiescé. Car nous auons vne Epistre du Pape Clement IV. au Roy, par laquelle il prie le Roy, que celuy qu'il auoit pourueu par preuention au preiudice du droict de Regale, soit maintenu & conserué au Benefice. Il connoist doncques le droict du Roy, & que sa prouision par preuention au preiudice du droict de Regale, n'estoit pas valable: c'est pourquoy il a recours à la grace du Roy, & l'implore pour vne

personne qu'il affectionne, & qu'il desiroit gratifier du Benefice, auquel toutefois il reconnoist ne l'auoir pas conferé valablement; & de fait à la priere de ce Pape, le Roy relascha de son droict & fit desister le Regaliste de la poursuite du Benefice, & y maintint celuy qui auoit esté nommé par le Pape, se contentant de ce qu'on reconnoissoit le droict du Regaliste, lequel aussi estoit indubitable, & qu'on ne demandoit le Benefice que comme vne grace & faueur, & en priant le Roy de se desister de son droict pour cette fois. Les reserues non plus n'ont point de lieu en Regale, non seulement celles que nous improuuons, & qui ne s'obseruent pas en France; mais mesme la reserue que nous admettons, & qui est *in corpore Iuris clausa*, comme sont les reserues *in Curia*, qui est la seule espece que nous retenons.

La deuolution ne nuit point aussi au Roy, si l'Euesque a perdu son droict de conferer le Benefice *tempore elapso*, & que le droict soit deuolu à l'Archeuesque ou Metropolitain ou au Pape, si le Benefice est ouuert, s'il n'est remply de fait & de droict de personne capable, le Roy confere nonobstant que le temps de l'Euesque soit passé *tanquam summus Pontifex*, les regles de la Chancellerie *de viginti diebus, de notitia temporis obitus*, l'expression du nom de la Clericature, tous ces manquemens & deffauts qu'on peut obiecter à celuy qui est pourueu par l'Ordinaire, tout cela ne nuit point au Regaliste.

Le Cardinal *Iean Monachus* Glossateur du Sexte des Decretales, appelle cela vne vsurpation; mais on sçait notoirement que c'estoit vn Courtisan du Pape Boniface VIII. qui estoit interessé, & qui s'est laissé aller à la passion & aux mouuements du Pape dont il suiuoit la fortune, & pour trouuer la verité, il se faut defaire de cette passion d'interest, & se débroüiller de toutes ces nouuelles opinions des Canonistes, qui ont tous parlé de cette matiere par passion, en ignorant l'origine & la source, & pour ce qu'on voit bien qu'ils ne sont pas receuables à porter vn témoignage valable & decisif en cette cause, on nous a allegué Probus, & on l'appelle Docteur François, pour donner plus de poids à ses paroles; & à la verité il estoit François de naissance; mais nous sçauons qu'il estoit contraire aux droicts du Roy, & sinon des plus passionnez, au moins des plus aueugles en cette matiere: c'estoit vn Official d'Amiens astraint à maintenir les droicts de l'Eglise par la necessité de sa charge, qui argumentoit des maximes tirées du droict Canon & des opinions des Docteurs, & luy & tous les autres, dont l'Intimé s'est voulu preualoir, agissant tous *ex supposito*. Ils prennent pour fondement certaines regles & maximes de Canons, dont leur consequence suit bien & necessairement; mais leur principe est faux. Il y a long-temps qu'il leur est desnié, & ils ne le sçauroient prouuer.

Le Roy est au lieu de l'Euesque, pour ce qu'il luy donne l'ouuerture & le moyen d'agir par la vacance de l'Euesché; mais il luy donne moyen d'agir non pas comme luy, & ainsi qu'il eust pû faire; mais Royalement & eminemment, selon la plenitude & souueraineté independante de la puissance Royale. Il ne se faut pas doncques estonner, si sur vn principe faux, tous ces Docteurs traittans de ces maximes se sont tant mécomptez, si nous voyons tous leurs Liures remplis de fausses propositions, comme de dire que la Regale est vn Priuilege, qu'il est limité dans les termes du Priuilege & de la concession, qu'il est odieux & qu'il se doit perpetuellement restraindre. Tout cela est faux, la Regale est fauorable & se doit estendre, *procedant non point d'vne grace & concession particuliere; mais d'vn droict tout ancien, de l'eminence & souueraineté de la puissance Royale, de ce droict ancien & du droict de Patronage que le Roy a sur toutes les Eglises de son Royaume, generalement de son droict feodal, qu'on ne luy peut contester sur le temporel des Benefices de son Estat, de son droict de protection qu'il a generalement sur tous ses Subjets, & pareillement sur les Ecclesiastiques & biens de l'Eglise à cause de sa Couronne & de tous ces droicts accumulez* ensemble, est sorty & procedé le droict de Regale, il n'en faut point chercher d'autre source, de sorte qu'on ne peut dire qu'il ne soit pas fauorable, que ce soit vne vsurpation, ny pas mesme vne grace ny vn priuilege, ce que nous ne disons point pour la necessité de la charge que nous auons l'honneur de tenir en ce lieu, quoy qu'indignes, nous en parlons, *ex animo & veritate, & non ex necessitate officij*, ainsi que nous le voyons & l'estimons

en nos consciences, apres nous estre à plein fonds éclaircy de cette matiere, apres auoir diligemment feuilleté nos Registres, & auoir recherché auec assiduité la source de ce droict, nous l'auons ainsi trouué tel que nous le disons icy, & ne doutons point que ceux qui prendront la peine d'en faire vne recherche exacte n'en disent de mesme, & ne soient de ce sentiment: car si nous le pensions autrement, nous deferons tout à la verité, & elle aura tousiours tant de force sur nous, que nous n'estimerons iamais faire tort au Roy de la confesser.

Puis doncques qu'il le faut dire & en parler franchement, selon la verité qui est toute claire & euidente en ce point. Le Roy est veritablement au lieu de l'Euesque; mais des Euesques tels qu'ils estoient iadis aux temps plus anciens, non pas tels qu'ils sont à present qu'ils ont les mains liées *per appositionem manus Papæ*, qui a fait des regles & des reserues pour lier les Euesques, pour les tenir en bride; mais le Roy vse du droict Episcopal tel qu'il estoit iadis, lors qu'ils auoient pouuoir de conferer pleinement toutes sortes de Benefices. Il nous souuient à ce sujet, pour montrer quelle estoit autrefois la puissance Episcopale, d'vn mot du Pape Hilarius en vne de ses Epistres à vn Euesque François qui se trouue encore auiourd'huy, par laquelle luy parlant de son Diocese, il vse de ces mots *vestram Monarchiam*, il ne dit pas vostre direction, vostre administration, il vse du mot de Monarchie, pour montrer le droict absolu & la dependance qu'auoient lors les Euesques chacun en son Diocese, qui ne reconnoissoient point le Pape de Rome, pour Superieur hors l'vnité de la foy, comme le Chef de leur vnité, pour entretenir en tous les membres.

Et puis que les Regales estoient dés ce temps-là, il en faut puiser les regles & maximes de ce mesme temps, auquel les Euesques auoient cette plenitude de puissance, auquel tous les Benefices estoient amobiles par l'Euesque, qui en pouuoit disposer pleinement & librement, duquel pouuoir si les Euesques n'ont pas bien vsé, s'il s'y commettoit de l'abus, on a pû restraindre & limiter leur pouuoir, apposer des regles & des conditions pour leur lier les mains, & leur faire perdre en des cas vn droict dont ils abusoient. C'est vne question où nous ne touchons point; mais pour cela le Roy n'a pas dû souffrir de preiudice en son endroit par la faute des Euesques, & il est raisonnable que comme lors le Roy succedoit à l'Euesque seul, pour ce que l'Euesque pouuoit tout en matiere de Benefices, depuis l'authorité Episcopale ayant esté en ce point affoiblie, & comme partagée entre les Euesques & le Pape, qui s'en est reuestu & attribué la plus grande partie, le Roy succede aussi non seulement au pouuoir de l'Euesque d'apresent, mais au pouuoir du Pape, lequel en cela fait la fonction d'Euesque, & qui se doit contenter d'auoir dépoüillé les Euesques d'vne partie de leur droict, sans en vouloir priuer le Roy, sur lequel en cela il n'a aucun pouuoir ny iurisdiction.

Cependant de ce que l'on confond ces diuers temps & ces diuers degrez de l'authorité & dignité Episcopale, vient que les Docteurs modernes ont trouué dur & rude au droict de Regale, ce qui ne l'estoit pas lors; car ils ne peuuent souffrir que l'on choque cette regle entr'autres trouuée de nouueau, & qui n'est bonne à dire qu'en Cour de Rome, que le Pape peut vser & disposer des Benefices *ad libitum*, & neantmoins si l'on veut remonter à la source, examiner la pratique des premiers siecles, il n'y a point de maxime plus fausse, cela ne se trouuera fondé en aucun texte du droict ancien, aussi ne l'auons nous iamais receuë, nous auons opposé en cela au S. Pere auec toute reuerence nos libertez conseruées par vne vsance perpetuelle: cela doit doncques demeurer pour estably, que le Roy peut bien plus quand il pouruoit aux Benefices en Regale, qu'vn Euesque d'auiourd'huy ne pourroit.

L'Intimé a dit que le Roy ne peut pas faire ce que le Pape pourroit, & en a apporté l'exemple que le Pape peut deroger aux fondations Ecclesiastiques, & que le Roy ne le peut, & pour authoriser cette maxime que le Pape peut deroger aux fondations Ecclesiastiques, on allegue pour toute raison vn texte de Probus, & il est veritable que Probus l'a dit; mais cela n'est pas vray pourtant, ny bon à dire au Barreau, encore qu'à Rome on le soustienne ainsi, & mesmes

qu'on dise qu'il n'y a que la fondation laïcale qui merite & requiere vne derogation expresse & speciale, & que la fondation Ecclesiastique ne requiere point de derogation expresse & particuliere & que la generalle suffit; cela n'est pas veritable pourtant, car nous sçauons que le Pape dispense bien *à lege* mais non pas *à fundatione*, & s'il donne telles dispenses, elles sont nulles & abusiues & ont tousiours esté declarées telles en ce lieu, & ne nous faut pas donner icy, *non solum dubia pro concessis*, mais des maximes & propositions erronées, dangereuses & comme telles reprouuées & condamnées par nos Arrests & ce sous pretexte qu'elles ont esté approuuées & dites par *Probus* ou autres semblables Docteurs qui sont de nulle consideration en telle matiere.

Il est doncques vray que le Pape ne peut déroger à la Fondation, il est vray aussi que le Roy ne le fait pas, pour ce que la Cour a, s'il le faut dire, limité & restraint son pouuoir & droict de Regale dans les bornes & termes de l'equité & de la raison, pour montrer comme on n'a point voulu estendre la Regale au delà de ses limites par passion & par la consideration d'interest, veu que mesmes on l'a en quelque sorte retranchée & resserrée en ce qu'on a pû faire raisonnablement, de sorte que tant s'en faut qu'il y ait lieu de se plaindre comme font quelques-vns des leurs, qu'on a estendu trop auant la Regale, qu'il y a tout sujet de s'estonner, comme elle ne l'a pas esté dauantage & comme elle est demeurée si resserrée, estant vn droit extrémement fauorable & qui pouuoit sembler ne se pouuoir estendre trop auant.

Quant à ce qu'on a dit du mot *Confert*, qu'il se doit entendre des Benefices que l'Euesque confere, *libere & pleno Iure*, non de ceux ausquels il pouruoit à la nomination d'autruy, desquels on pretend que le mot de *Confert* & de *donat* ne se peut dire, sinon improprement, on se meconte, & cette distinction est plus subtile que veritable, le mot de Collation est general & s'entend & s'applique indistinctement & generalement à toutes Prouisions de Benefices, mesmes à ceux que l'Euesque confere sur la Presentation d'autruy, & de fait les Prouisions des Euesques sont tousiours conceües en mesmes termes, & pour les vns & pour les autres, & portent toutes également & sans aucune distinction, ces mots, *contulimus & donamus*, & ne faut pas dire que l'Euesque qui pouruoit sur la Presentation d'autruy, ne confere & ne donne rien, car quand il n'y auroit que le choix & l'admission qu'il fait d'vne personne capable, il donne tousiours quelque chose, puis qu'il peut refuser s'il y trouue de l'incapacité & insuffisance, & le texte du Chapitre *Dilectus de officio delegati*, y est formel & vulgaire, quand il dit, *Plus habet in institutione Prælatus, quam in præsentatione Patronus.* Et de fait, est-il pas vray & notoire que l'Euesque confere vn Benefice qui est en Patronage valablement, sans attendre la Presentation du Patron, on ne peut pas reuoquer cela en doute, & est cette Collation de l'Euesque tellement valable, que si le Patron s'en taist & s'il ne presente point dans le temps, elle subsiste & demeure, & si elle auoit esté nulle & vitieuse en son origine, le temps ne l'auroit pû changer, il en faudroit faire vne nouuelle, car le vice d'origine en matiere de Collations de Benefices ne se purge point; il est vray que si le Patron confere dans les six mois, en ce cas la Collation de l'Euesque ne subsiste pas, *sed tunc hoc casu venit annullanda*; mais elle n'est pas nulle pour cela, *quia iure antiquo & primæuo valet*, & de fait il a esté iugé par nos Arrests, que telle Collation de l'Euesque faite au preiudice du Patron dans les six mois qui luy sont donnez pour presenter, empesche la preuention du Pape, bien que le Patron venant à presenter dans le temps *veniat annullanda talis collatio, &c.* Cela montre bien qu'elle n'est pas nulle & que *valet ipso iure*, car il est certain qu'vn acte nul n'est point considerable pour empescher vne preuention, & cela vient de ce qu'il est certain que le droit de presentation est vne seruitude contre le droict commun, quelque fauorable qu'il soit d'ailleurs; de sorte que si celuy qui a le droit de Presentation se taist dans les six mois, la Collation de l'Euesque demeure, comme estant bonne & valable de soy, dautant que de ce silence du Patron on presume vn consentement tacite qui ne va point à valider vn acte nul, car il ne le pourroit faire, mais simplement à laisser & remettre la chose aux termes du droict com-

mun, par lequel la diſpoſition du Benefice appartient à l'Eueſque, & ainſi ce ſilence, ce laps de temps de ſix mois, c'eſt ſeulement *remotio impedimenti*, qui ne va point à la confirmation ny validité de l'acte, & le Roy ſuccedant à l'Eueſque plus eminemment, agiſſant auec plus d'autorité & d'independance, doit-il eſtre lié de telle ſeruitude? Eſt-il raiſonnable de le contraindre à venir par la preſentation d'vn Patron, annuller ſes Prouiſions, qu'on confeſſe de droict eſtre bonnes & valables. On a diſtingué à la verité en quelques rencontres, entre Collation & preſentation, comme en matiere d'vn Patron, qu'il faut greuer, en matiere des Graduës & ſemblables; mais en cette matiere il n'y faut point apporter de diſtinction, *Iure primæuo*, l'Eueſque peut preſenter à luy meſme, peut conferer non *conquerente Patrono*, dans les ſix mois, & on ſçait que le Patron ceſſant ce droit de Preſentation reuient *Iure deuoluto*, premierement à l'Eueſque & puis à l'Archeueſque; il ne faut doncques pas dire que le Roy ne peut pouruoir en Regale à vn Benefice, qui eſt en Patronage Eccleſiaſtique; il le peut *quouis modo* ou *Iure ordinario*, comme l'Eueſque l'euſt pû *non conquerente Patrono*, & ne preſentant point dans les ſix mois, *aut Iure deuoluto, ſcilicet tempore elapſo*, ou ſi le Patron a mal preſenté & à celuy auquel il ne deuoit pas preſenter & qui n'auoit pas le droit de pouruoir, comme en l'eſpece de cette cauſe où le Curé de Vallogne a preſenté au Chapitre de Coutance, au lieu de preſenter au Roy, puiſque la Regale eſtoit ouuerte, tout ce qu'on pouuoit dire en cela de plus plauſible; c'eſt que le Patron n'vſant point de ſon droit de Preſentation dans le temps ou bien en vſant mal *Iure deuoluto*; il ſemble que cela doiue aller tout droit de l'Eueſque à l'Archeueſque, *in vim Iuriſdictionis*, que la Loy leur a concedée, non pas au Chapitre, lequel conſtamment n'a aucun droit de pouruoir à ce Benefice; & ainſi que ce droit eſtant paſſé à l'Archeueſque & en vn autre Dioceſe qui ne vacque point en Regale, que le Roy n'a point de droit d'y pouruoir, dautant qu'il ne ſuccede pas à l'Eueſque *In iis quæ ſunt Iuriſdictionis*, leſquelles par la vaquance du Siege Epiſcopal paſſent & ſont tranſmiſes à l'Archeueſque. Mais à cela la reſponſe eſt que le Roy ſuccede à l'Eueſque en toutes les choſes qui ſont en fruicts, & il eſt certain que les Collations ſont en fruicts, ce qui pouuoit eſtre matiere d'vn plus grand diſcours qne nous laiſſons, pour ce que cela n'eſt pas de la cauſe, dautant que nous n'auons pas affaire à l'Archeueſque; ce n'eſt pas luy qui a pourueu en l'eſpece de cette cauſe, mais le Chapitre. Pour doncques reuenir au ſujet de la cauſe & montrer que ce qu'on a voulu dire que l'Eueſque qui pouruoit à la nomination d'vn Patron ne confere rien, n'eſt pas veritable; il eſt certain que l'Eueſque à la reprobation du Patron qui preſente l'incapable; il confere doncques quelque choſe, meſme quand le Patron preſente, puis qu'il peut reietter l'incapable; & quand il n'y auroit que le ſimple agréement qu'il fait de la perſonne qui luy eſt preſentée; car il faut qu'il l'agrée pour la pouruoir; n'eſt-ce pas touſiours quelque choſe du ſien qu'il donne, puis qu'il dépend de luy d'agréer ou de n'agréer pas? Il nous ſouuient à ce propos de la penſée d'Ariſtote en ſes Rethoriques, où il diſtingue les bienfaits & benefices des hommes en deux Claſſes, & dit que les vns conſiſtent au ſimple plaiſir qu'on a d'obliger quelqu'vn, & apporte pour exemple les choſes qu'on fait, pour ce qu'on le doit faire *ex neceſſitate officij*, eſquelles neantmoins on a de l'obligation à celuy qui les fait; quoy qu'il les doiue faire & qu'il y ſoit obligé quand il y apporte ce deſir & cette enuie d'obliger, & appelle cette ſorte de bienfaits....... & les autres qui procedent d'vne liberalité toute pure, ſans aucune obligation ou neceſſité, il les appelle .... comme eſtant tout à fait libres & qui ne dépendent que de la bonne volonté de celuy duquel elles procedent; ce qui ſert pour montrer qu'il ne faut pas dire que l'Eueſque ne confere & ne donne rien, quand il pouruoit celuy qui luy eſt preſenté par le Patron, ſous pretexte qu'il eſt obligé de l'admettre, s'il eſt capable; comme ſi cét agréement & cette facilité qu'il apporte de ſa part, & le plaiſir & le contentement qu'il prend à gratifier du Benefice, le preſenté bien qu'il le merite & qu'il luy ſoit deû, ne doiuent eſtre pour rien comptés; mais il y a vn Argument ſans replique, pour montrer que l'Argument n'eſt pas veritable que l'intimé a voulu

tirer

tirer de la signification propre comme il pretend ; comme ces mots, *dat*, *confert*, *donat*, quand mesmes on luy accorderoit ce qu'il veut & qu'ils ne s'entendroient que des Benefices que l'Euesque confere *pleno Iure*, & qu'il ne peut estre dit conferer *pleno Iure*, quand il confere sur la presentation d'vn Patron faite d'vne personne capable, pour ce qu'il est necessité & obligé de l'admettre, & ainsi que le Roy ne succedant à l'Euesque, sinon en ce qu'il *confert propriè*, il ne peut pouruoir en Regale aux Benefices qui sont en Patronage, dautant que l'Euesque ne les confere pas.

Car il est certain en matiere de permutation de Benefices; Par exemple, que si deux Beneficiers permutent leurs Benefices dans vn Diocese, l'Euesque ne peut prendre connoissance de l'autre : il est obligé d'admettre la permutation ; il est doncques lié ; & la permutation est *in necessarijs*, car il ne peut pas seulement donner le Benefice *digniori*, *sufficit si dignus sit:* Celuy qui a permuté : & cependant il est vray, & on ne le peut reuoquer en doute que les permutations, le siege Episcopal vacquant, se doiuent faire entre les mains du Roy, non entre les mains du Chapitre, d'où il est euident que le Roy peut succeder à l'Euesque, non seulement en Collations des Benefices qu'il fait *pleno Iure*, mais mesmes en celles qui semblent estre *in necessarijs*, & qui se font sur la presentation du Patron : doncques au fait de cette cause, le Roy a pû presenter & pouruoir en Regale, au Benefice dont est question, *pleno iure & ordinario & deuoluto*, puis que les six mois sont passez & que le Patron a mal presenté, s'estant addressé au Chapitre de Coutance, qui n'auoit point de droit de pouruoir au Benefice, car le Chapitre peut à la verité suppléer à l'Office de l'Euesque & pouruoir *in necessarijs*, en choses qui ne peuuent receuoir de retardement sans encourir des dangers, comme aux Benefices où il y a charge d'ames, les autres qui ne tombent pas en Regale *reseruantur futuro successori*. Mais il s'agit icy d'vne simple Chappelle où il n'y a qu'vn simple Seruice à dire & encore porte la fondation, *per se aut alium*, le pourueu n'est pas obligé seulement de le dire luy mesme, vn autre peut suppléer à sa charge; Peut-on doncques mettre ce Benefice entre ceux qui requierent celerité *propter periculum animarum*, ou à cause de quelque grande vtilité publique qui en reuient? il n'y a point d'apparence: On a bien veu autrefois que l'Archeuesché de Rheims vaquant en Regale, vn particulier se fit pouruoir de la Principauté qui vacquoit lors du College de Rheims estably en cette ville de Paris, par le Chapitre de Rheims, vn autre se fit pouruoir par l'Archeuesque qui remplit le lieu, pretendant que cela deuoit estre reserué *futuro successori*, & vn autre se fit pouruoir par le Roy en Regale. Sur la contestation de ces trois à qui demeureroit la Principauté ; la Cour en l'an 1575. l'adiugea par Arrest à celuy qui auoit esté pourueu par le Chapitre; la raison fut que cela estoit *in necessarijs*, & qu'il y alloit du bien public, que telle place fust promptement remplie & sans retardation; il est certain que l'Archeuesque successeur n'y auoit point de droit & n'auoit pû conferer, & que cela appartenoit au Roy, & s'il n'y eust eu que le pourueu par l'Archeuesque, le Regaliste eust esté sans difficulté maintenu & gardé en la possession du Benefice.

On a voulu se preualoir d'vn Arrest donné au Parlement de Normandie, qu'on dit auoir authorisé cette pratique du Chapitre de Coutance, le siege vacquant, sous pretexte que par cet Arrest, il se trouue qu'on a maintenu en la possession du Benefice vn qui estoit pourueu par le Chapitre; mais outre qu'on ne sçait pas comme cet Arrest a esté rendu, & qu'il a pû estre rendu par collusion, pour donner quelque titre au Chapitre, afin de presenter en consequence d'iceluy aux Benefices, vn Arrest de Normandie n'a pû rien preiudicier contre le Roy en cette matiere de Regale. Il n'y a que le Parlement de Paris qui en puisse connoistre, qui puisse faire loy en cela, ayant esté estably seul Iuge de ces matieres, *vice regia*, & à iuste cause, puis qu'il n'y a qu'en ce lieu (nous le pouuons dire) où ces matieres soient connuës ; de sorte qu'on ne se peut preualoir en cela des Arrests des autres Parlemens, quelque chose qui aye esté iugée: C'est pourquoy nous estimons qu'il y a lieu, & en supplions la Cour de maintenir le Regaliste en la possession & ioüissance du Benefice contentieux.

La Cour a declaré & declare le Benefice, dont est question, auoir vacqué en Regale, & en consequence faisant droict sur l'appel, dit qu'il a esté mal, nullement & abusiuement pourueu par le Chapitre, adiuge le Benefice au Regaliste, auec restitution de fruicts & dépens. Fait en Parlement, le Ieudy quatriéme Février mil six cent trente-huit.

DISSERTATIO VI.

De Conuocatione Synodorum per Reges & Principes Laicos, Præsidentia & Conclusione.

POntificibus Maximis, Primatibus & Metropolitanis Ecclesiasticis omnem attribuere Synodorum conuocationem, Principibus Laïcis omnem derogare paris est iniquitatis & ignorantiæ in antiquitate: vtrumque enim euidens est in Historia, & Pontifices Primatesque ac Metropolitanos conuocasse Synodos, quanquam rarò absque licentia & permissu Principum secularium; & Principes ipsos autoritate etiam propriâ, nonnunquam easdem conuocasse. Conuocasse, inquam, etiam à summis Pontificibus rogatos. Neque modo conuocasse, sed eisdem præsedisse & ex sententiâ Synodali conclusisse legimus.

Ac primum quoad Conuocationem, vide Lector libellum quem nostris hisce diebus edidit Doctissimus Launoiyus, in quo probat, sed luculentissimis testimoniis octo primas Synodos ab Imperatoribus fuisse congregatas. Vide & Marcanum in lib. 6. de Concordia Sacerdotij & Imperij, vbi manifestè probat primæ, secundæ, & tertiæ Dynastiæ Reges Francorum, id autoritatis habuisse: nec tamen veriti sunt homines isti Schismatis insimulari. Possem & exemplis quæ retulerunt, contentus esse; sed & alia quædam subiungere placet, à Carolo Magno ad hæc vsque tempora quæ describimus.

Lubet autem præmittere, quod legitur apud Marcanum lib. 6. cap. 19. Pontifices Maximos Regiam hanc autoritatem agnouisse. Gregorius Magnus lib. 7. Ep. 113. ad Brunichildem Regum Auiam, vt ad abolitionem prauæ consuetudinis quæ inualuerat aduersus Canones, nundinationis scilicet Ordinationum, Synodum iubeat congregari (an. 599.) sic scribit. *Salutantes excellentiam vestram paterno affectu petimus vt de huius prauitatis emendatione Deum vobis placabilem faciatis. Et vt nulla deinceps valeat occasione committi, Synodum fieri* iussio Regia *constituat.* Et Ep. 114. ad Theodericum & Theodebertum Reges. *Qua de re vt magnum omnipotenti Domino munus valeatis offerre, Synodum congregari præcipite.* Videantur ibi plura.

Quod Carolus Magnus & consecuti Reges Imperatoresque Synodos habuerint Nationales & conuocarint autoritate propriâ, non expectatâ aliâ, patet innumeris exemplis. Paulinus Patriarcha Aquileiensis aduersus Elipantum. *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Sancto incitante Spiritu ac zelo fidei Catholicæ scintillatim sub pectore feruescente Clementissimi gloriosissimi ... Caroli Regis Domini terræ, Imperij eius Decreto per diuersas Prouincias Regni eius ditioni subiectas summâ celeritate præcurrente multitudo Antistitum sacris obtemperando præceptis in vno Collegio aggregata conuenit.*

Leo III. in Concilio Romano an. 799. aduersus felicem Vrgelitanum, Act. 2. *In Ratisbonensi Concilio, quod per iussionem præfulgidi & Ortodoxi filij nostri Domni Caroli Magni Regis actum est.*

In Concilio Remensi an. 813. *Hic est ordo Capitulorum breuiter adnotatus, quæ anno Dominicæ Incarnationis* 813. *notata sunt in Conuentu Metropolitanæ sedis Remensis Ecclesiæ à D. Carolo piissimo Cæsare more priscorum Imperatorum congregato.*

In præfatione Concilij Moguntini eodem anno habiti, *Almificæ reuerentiæ vestræ patefacimus nos humillimi famuli ac Missi vestri Hildebaldus, scilicet sacri Palatij Archiepiscopus, Ricolfus & Arno Archiepiscopi, seu Bernharius vnà cum reliquis Coepiscopis atque Abbatibus & cætero Clero, quia venimus secundum iussionem vestram in Ciuitatem Moguntiam ibique pariter adunati.*

Sed & hoc valde notandum est, quod legitur in vita Leonis III. Papæ apud Anastasium Bibliothecarium, ipso præsente Carolum Magnum habuisse Ro-

mæ Synodum Ecclesiasticam. *Post modicum tempus ipse Magnus Rex dum in Basilica B. Petri Apostoli coniunxisset, & cum magno honore susceptus fuisset, fecit in eandem Ecclesiam congregari Archiepiscopos, seu Episcopos, Abbates & omnem nobilitatem Francorum atque Romanorum. Et sedentes pariter tam Magnus Rex quàm Beatissimus Pontifex, fecerunt residere & sanctissimos Archiepiscopos & Abbates stantibus reliquis sacerdotibus optimatibus Francorum & Romanorum.*

Chronicon Virdunense ad an. 817. de Ludouico Pio. *Ludouicus Concilium habuit de Abbatibus & Monachis.* Et ad ann. 875. Concilium habuit Carolus in Ticinensi Palatio, cui interfuit *Bechardus Virdunensis Episcopus. Damnati & depositi sunt ...... & ricensis, Agelmarus Aruernensis, Lingonensis &c.* Et ad an. 1039. *Ea tempestate Hungros secundò sibi rebelles cum vicisset Imperator* (Henricus) *ex omni Imperio suo Episcopos congregari fecit, & contra Simoniam agens ita orsus est. Lugens vobis incipio loqui, qui vice Christi in eius Ecclesia constituti estis.* Guillelmus Normanorum Dux an. 1050. Synodum habuit Episcoporum & virorum Doctorum Ducatus sui apud Brionam contra Berengarium, vt narrat Durandus Abbas Troarnensis. Et Henricus Francorum Rex, contra eundem eodem anno; ille enim *consultu sui Regni Pontificum procerumque Concilium Parisius cogi* 17. *Kal. Nouemb. praecepit.*

Sugerius in vita Ludouici Grossi de Innocentij II. electione in Papam contra Petrum Leonis similiter electum, ait Innocentium ad Regem confugisse, Regem verò priusquam eum exciperet, Synodum Nationalem congregasse. *Quo Rex*, inquit, *vt erat piissimus Ecclesiæ defensor citò compunctus Concilium Archiepiscoporum, Episcoporum, Abbatum & Religiosorum virorum Stampis conuocat & eorum consilio magis de persona quàm de Electione inuestigans, eius assensum electioni Consilio virorum præbet, & deinceps manutenere promittit.* De eodem clarius adhuc Chronicon Mauriniacense ad an. 1129. *Dum hæc in Italia geruntur, Rex Lodoicus Archiepiscopos Remensem, Senonensem, Bituricensem, Turonensem, simulque Episcopos Regni sui, & Abbates Stampis conuocat communicatoque Consilio Innocentium qui & vita sanctior & famâ melior & electione superior apparebat, cum omni Regno suo Romanum Papam sibique Patrem denunciat.*

Rigordus de Gestis Philippi Augusti ad an. 1188. *Anno Domini 1188. mense Martio media Quadragesima Parisius celebratum est Generale Concilium à Philippo Rege conuocatis omnibus Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus & totius Regni Baronibus. Et propter instantem necessitatem cum assensu Cleri & populi Decimas ab omnibus esse accipiendas eo tantùm anno decreuit.*

Et in Gestis Ludouici VIII. ad an. 1224. *Ludouicus Rex Franciæ 3. Non. apud Parisios Parlamentum generale tenuit, in quo Honorius Papa Indulgentiam quæ in Lateranensi Concilio contra Albigenses hæreticos fuerat instituta, autoritate propriâ ad tempus reuocauit, & Raimundum Comitem Tolosanum fide Catholicum approbauit.*

Philippus Pulcher an. 1301. die 10. April. Concilium habuit frequentissimum Parisijs contra Bonifacij VIII. Bullas, quibus sibi in omnia Regni Beneficia, & in ipsum ... Regem & Regnum supremam arrogabat autoritatem, habito verò Concilio prælati rescripserunt Papæ quæ facta fuerant. *D. Rex*, inquiunt, *de Baronum consilio Barones cæteros tunc absentes, ac nos videlicet Archiepisc. & Episcopos, Abbates, Priores Conuentuales, Decanos, Præpositos, Capitula, Conuentus atque Collegia Ecclesiarum tam Cathedralium quàm Collegiatarum, Regularium ac secularium, nec non Vniuersitates & Communitates villarum Regni ad suam mandauit præsentiam euocari.*

Philippus Valesius an. 1332. contra Ioannem 22. de Visione beatifica non satis rectè sentientem congregari iussit Clerum Gallicanum, & Theologiæ Magistros, vt super ea re sententiam eorum haberet.

Nihil attinet commemorare quàm multas Ecclesiæ Gallicanæ Synodos conuocarint Carolus V. & VI. ad sedandum Schisma Pontificium, quod an. 1378. ortum habuit. Tres præsertim celeberrimas habuit Carolus VI. ab an. 1394. ad 1398. vt in Historia retulimus, de Synodo an. 1394. sic scribit Monachus San-Dionysianus. *Dum sic ad habendum pacem in Ecclesia sancta Dei tempus Legatos mittendo & remittendo teritur, Rex non immemor promissorum ex cunctis oris Franciæ Prælatos Ecclesiasticos, & de studiis solenniores Doctores apicibus Regiis euocauit &c.*

Non refero quam multas alias idem Carolus & consecuti Reges habuerint Synodos ad deliberandum de rebus fidei, & ad Ecclesiasticam policiam spectantibus, ex iis quæ hactenus retulimus, luce meridianâ clarius est eos Conuentus eiusmodi non emendicata, sed propria autoritate habuisse.

PRÆSIDENTIA. Iam ergo agendum de Præsidentiâ. Sunt quibus id durum videtur & insolens Principes Laïcos Conuentui Ecclesiastico præsidere. Haud scio tamen an id sit vlla lege Ecclesiastica prohibitum: quod si vlla talis lex est, quod subjicio, historicè tantummodo dictum velim, non dogmaticè. Absit enim, vt arrogatum velim Principibus Laïcis, quod Ecclesiastici iuris est. Ecce ergo quod Historia refert de Regibus.

Alcuinus de Carolo Magno sic scribit lib. 1. aduersus Elipantum. *Antequam ego eodem sapientissimo Rege Carolo venissem in Franciam, hæc eadem vestri erroris secta* Eodem glorioso Principe Præsidente, *præsente Felice, quem multum laudare soles, vestræ partis tunc temporis defensore ventilata est in celeberrimo loco qui dicitur Reginisburgum, & Synodali autoritate sacerdotum Christi qui ex diuersis Christiani Imperij partibus conuenerant, æterno anathemate damnata.*

Chronicon Rothomagense ad an. 1073. *Hoc anno inuaserunt Monachi S. Audoëni Ioannem Rotomagensem Archiepiscopum Missam celebrantem in festiuitate eiusdem Sancti cum armata manu virorum. Vnde iudicatum est in Concilio in eadem Ciuitate congregato* Præsidente Rege Anglorum Willermo *Monachos huius criminis reos per Abbatias in carceribus retrudi ad placitum Archiepiscopi.*

Et ad an. 1074. *Hoc anno congregatum est Concilium in Rotomagensi Vrbe* Præsidente Willermo Anglorum Rege & Normanorum Principe, *& Ioanne Archiepiscopo cum suis suffraganeis, Odone Baiocensi Episcopo, Hugone Lexouiensi, Michaële Abrincensi, Gilberto Eboracensi, Roberto Sagiensi.*

Atque ne putemus id dictum adulatoriè, ipsa Mater Vniuersitas, imo ipsa Ecclesia Gallicana non modo Regem præsidere posse agnoscit, sed & alios etiam eius nomine & eo absente.

Anno 1398. habita est Parisijs Synodus Ecclesiæ Gallicanæ frequentissima ad extirpationem nefandi Schismatis, quo iam diu Ecclesia Catholica turbabatur. Ei Rege absente & infirmo præsederunt frater & patrui Regis, nemine reclamante, Ecclesia ipsa Gallicana probante, & illi in Actis Synodi sæpius vocantur *Præsidentes.* Petrus Ranati Episcopus sancti Pontij, qui stabat à partibus Benedicti, ita loquitur, *cum honore & reuerentia D. Regis Nauarræ præsentis,* DD. Ducum Præsidentium, *& aliorum de Genere Regio.* M. Ægidius de Campis Doctor Theologus nomine Vniuersitatis. *Die 7. Iunij Rector Vniuersitatis Parisiensis supplicauit* DD. Præsidentibus, *& vniuersis adstantibus ac præsentibus, vt dignarentur Vniuersitati concedere vnam audientiam.*

In Actis eiusdem Synodi. *His præmissis ex parte Regis & Concilij constitutum est quod præsentibus* Ducibus Præsidentibus, *Notario Regio & aliquibus Regis Consiliariis quilibet in Concilio existens diceret opinionem verbaliter.*

In Conclusione verò Actorum eiusdem Synodi. *Anno D.* 1398. *die Dominica* 28. *Iulij Prælatis Regni Franciæ, & Clero ad Concilium conuocatis in Palatio Regio Parisius Præsentibus* & Præsidentibus *ex parte Regis* DD. *Ducibus Bituriæ & Burgundiæ Regis Patruis &c.*

CONCLVSIO. Restat vt de Conclusione Regum ex sententiâ Synodali dicamus. Clarè id quoque de Carolo Magno legitur in Synodo Franc-Fordiana c. 4. *Statuit piissimus D. noster Rex consentiente sacra Synodo, vt nullus homo siue Ecclesiasticus, siue Laicus sit, vt nunquam carius vendat annonam, &c.*

Item c. 6. statutum est à D. *Rege & S. Synodo, vt Episcopi iustitias faciant in suas parochias.* Et c. 7. *definitum est à D. Rege & S. Synodo, vt Episcopus non migret de Ciuitate in Ciuitatem, sed curam habeat Ecclesiæ suæ.* cap. 10. *definitum est etiam ab eodem D. Rege siue à S. Synodo,* c. 11. *definitum & idem à D. Rege & S. Synodo esse dignoscitur,* vt Garbodus qui se Episcopum esse *dicebat & suæ ordinationis testes non habuit, ab eodem gradu Episcopatus quod de se habere dicebatur, deponeretur à Metropolitano, siue à Comprouincialibus Episcopis.*

In Concilio Cabilonensi an. 813. c. 11. *Auxiliante Domino nostro I. C. & imperante serenissimo atque inclyto Augusto conuenimus Episcopi & Abbates totius Galliæ*

Lugdunensis in vrbem Cabilonensem, & de quibusdam rebus, in quibus nobis emendatio necessaria videbatur, quædam Capitula quæ subter inserta sunt, eidem D. Imperatori præsentanda & ad eius sacratissimum Iudicium referenda adnotauimus, quatenus eius prudenti examine ea quæ rationabiliter decreuimus, confirmentur, & sicubi minus aliquid egimus, illius sapientia suppleatur. Idem in fine Arelatens. 6. In Synodo Parisiensi VI. an. 829. Ludouicus Pius & Lotharius filius sic aiunt, *quapropter statuimus atque decernimus cum consultu Sacerdotum, &c.*

Henricus III. Imperator conuocatâ frequenti Synodo an. 1039. increpitis Episcopis ob Simoniæ labem quâ omnes penè erant infecti, *proposuit Edictum, vt nullus gradus, vel Ministerium Ecclesiasticum pretio adquireretur, & si quis attentaret, omni honore multaretur.*

Quid porro ista sunt nisi concludere? si nomen ipsum *Conclusionis* desideratur, ecce in Synodo 3. Gallicana 300. & amplius suffragantium habita Parisijs anno 1398. Arnoldus de Corbeia Cancellarius Regis & Regni *ex ordinatione & præcepto Regis & DD. Ducum Præsidentium*, auditis opinionibus *plusquam* 300. *personarum* consultoque Rege retulit Regem velle *quod iuxta maiorem & saniorem Concilij Partem fieret Conclusio*, & ipse his recitatis & prolatis subiunxit, *quod ex parte Regis & de eius præcepto dictam Conclusionem edicebat.* Nempe promulgandam esse substractionem obedientiæ totalem. Subsequenter dixit ex parte Regis quòd Prælati & alij non recederent adhuc *quousque esset aduisatum de executione huius Conclusionis*, & paulò post, *consequenter dixit, quod nullus occasione huius Conclusionis habeat formidare.*

Possemus alia plura exempla Conclusionis Regiæ proferre; sed ex ijs quæ hactenus relata sunt, satis liquet Reges nostros non modo conuocasse Concilia Nationalia, sed & ijs nonnunquam præsedisse & ex sententia Synodali conclusisse. De iure non est Historici disputare.

DISSERTATIO VII.

Vtrum Papa sit Dominus omnium tam in spiritualibus quam in Temporalibus, itavt habeat vtramque Iurisdictionem, temporalem & spiritualem.

HOc seculo variè disputatum est de hac materia, duobus præsertim temporibus, nempe initio seculi cum Bonifacius VIII. condidit famosam illam Decretalem *Vnam sanctam* aduersus Philippum pulchrum & circa an. 1325. cum Ioannes Pontifex Ludouicum Bauarum Imperatorem armis spiritualibus & temporalibus, vt vocant, prosequebatur. Initium supremæ potestatis Pontificiæ in Principes à Gregorio VII. videtur esse repetendum, cuius exemplum imitati successores Imperatorem Romanorum, Anglorum Regem aliosque Principes suæ Dominationi subiecerunt, vt ex historia patet. In Reges verò nostros non legimus tantam affectasse, aut certè non tam absolutam exercuisse autoritatem. Bonifacius ausus est Philippo Pulchro leges dicere tanquam Dominus subdito; sed eiusmodi iugi Francia impatiens breui ostendit, quibus se limitibus arctare deberet Pontificia potestas. Vniuersitas in eam rem consulta respondit fortiter pro more suo *Regem in temporalibus non agnoscere superiorem, nisi Deum.* Legitur Determinatio huiusce Quæstionis in MS. Victorino notato B f. 31. fol. 245. incipitque sic: *Rex Pacificus Salomon, cui dedit dominus Diuitias.* Et Tractatus iste ante aliquot annos luce publica donatus est in Historia Bonifaciana pag. 663. ex quo quæ sequuntur, excerpsimus.

Quæritur *vtrum Papa sit Dominus omnium, tam in spiritualibus quàm in temporalibus*; ita quod habeat vtramque iurisdictionem, spiritualem & temporalem. Et arguitur quod sic Matth. 28. dicit Christus de seipso, *data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra.* Sed Papa est Vicarius Christi & habet Christi potestatem & autoritatem, sicut habetur Extrau. de translat. Epi. c. *inter Corporalia.* Ergo in ipso est omnis potestas tam cœlestis quàm terrena.

Item sicut dicitur Genes. 1. *in firmamento cœli*, per quod significatur etiam *fecit Deus duo luminaria magna*, scilicet Solem, per quem significatur autoritas Pontificalis, & Lunam per quam intelligitur potestas Regalis; sed Luna in fir-

mamento nihil luminis habet, nisi quod recipit à sole. Ergo potestas Regalis nullam Iurisdictionem habet, quam non recipiat à summo Pontifice. Ergo summus Pontifex habet iurisdictionem omnium etiam temporalem. Et habetur ista ratio Decret. extr. de Maior. & obed. c. solitæ.

Item nullus potest aliquem deponere à dominio temporali, nisi sit eius Dominus temporalis: Sed *Zacharias Papa deposuit Regem Francorum Childericum*, sicut habetur 15. d. q. 7. *Item alius.* Et Innocentius IV. deposuit Imperatorem Fridericum: ergo Papa habet temporale Dominium super Regem Franciæ, & Imperatorem: & si super isto, ergo & super omnes alios; cum isti sint maiores in temporalibus, omnibus Christianis.

Item dist. 94. C. cum duo sunt. dicit Gelasius Papa Anastasio Imperatori, *duo sunt quibus hic mundus regitur, autoritas sacra Pontificum & Regalis potestas:* Et post pauca. Nosti itaque inter hæc ex illorum te pendere iudicio. Ergo Imperator subest iudicio Papæ. Et si Imperator, ergo multo fortius alij Christiani.

Item Ecclesiastica Hierarchia exemplata est ad similitudinem Hierarchiæ cœlestis, secundum B. Dionys. 1. lib. de cœlesti Hierarchia, sed in cœlesti Hierarchia quæ est spirituum separatorum id. Angelorum, ita est quod habent omnes vnum superiorem qui præest omnibus & omnino, scilicet illuminando, purgando, perficiendo, vt dicitur ibidem: ergo similiter de Eccles. Hierarchia est vnus superior qui præest omnibus omni modo; sed nullus talis nisi Papa; quia nullus præest omnibus in spiritualibus nisi Papa.

Item Ieremias fuit de Sacerdotibus qui fuerunt in Anathoth in terra Benjamin, sicut habetur Ierem. 1. Et tamen iste constitutus est à Deo Superior Gentibus & Regnis; vnde dicit ei Dominus in eodem Cantico. *Ecce constitui te hodie super Gentes & super Regna.* Ergo est de ordinatione Diuina, quod aliquis de Sacerdotibus habeat superioritatem super Gentes & Regna, sed non nisi Papa qui est summus Sacerdos, ergo Papa est superior omnibus, etiam quantum ad Temporalia; cum Regna temporalia sint; & trahitur hæc ratio ex Decretal. Extra. de Maior. & obed. solitæ.

Item Deuteronom. 17. Ca. dicitur, qui superbierit nolens obedire Sacerdotis Imperio, qui eo tempore Domino Deo tuo ministrat, ex Decreto Iudicis morietur. Ex hoc habetur, quod omnes tenentur obedire in omnibus sicut Superiori, illi qui est Sacerdos & Iudex omnium: sed talis est Papa Vicarius Christi, qui est Iudex viuorum & mortuorum, sicut dicitur Act. 10. igitur Papa Superior est omnibus, etiam in temporalibus. Et hanc rationem tangere videtur Innoc. III. Papa Extr. qui fi. sunt legi. C. per venerabilem.

Item 22. d. in C. omnes. dicitur sic. Ecclesiam ipse solus fundauit, scilicet Christus, & super Petram fidei mox nascentis erexit, qui B. Petro Ecclesiasticæ vitæ Clauigero terreni simul & cœlestis Imperij iura commisit; sed cœleste Imperium est spirituale, & terrenum est temporale, ergo Christus Petro & eius successoribus in ipso dedit imperium non solum spirituale, sed etiam temporale. ex isto forte Ca. moti sunt his diebus aliqui ad dicendum quod quicunque teneret contrarium, deberet hæreticus reputari propter aliqua verba quæ sunt ibi, & sunt ista, *non dubium est* quia si quis cuilibet Ecclesiæ ius suum *detrahit, ab ipso summo omnium Ecclesiarum Capite traditum auferre conatur*, hic procul dubio in *hæresim labitur*, & cum ille iniustus vocetur, hic dicendus est hæreticus.

Item Dionysius de Diuinis Nom. dicit quæ sunt causatorum, insunt causis, sed potestas spiritualis causa est temporalis; ergo potestas spiritualis omnium, scilicet penes Papam. Probatio Minoris videlicet quod potestas spiritualis causa sit temporalis, sicut se habet anima ad corpus, sic spiritualia quibus sustentatur anima ad temporalia quibus sustentatur corpus; sed anima est causa corporis, ergo & spiritualia causa sunt temporalium; Potestas ergo spiritualis causa est temporalis.

Item Augustinus 2. Can. de Ciuit. Dei. c. 21. dicit sic. sine Iustitia non potest regi Resp. vera autem Iustitia non est in Repub. cuius Christus non est Rector, sed res populi Christiani debet esse recta & vera; ergo Christus in ea debet esse Rector. sed Papa est Christi Vicarius, Extr. de Translat. inter Corporalia; ergo Papa Rector est Reipub. etiam in temporalibus.

Item Apostolus Cor. 2. *Spiritualis iudicat omnia:* sed Papa spiritualis est & Dominus in spiritualibus: habet ergo iudicare omnia & de omnibus, etiam in temporalibus.

Item qui potest quod est maius, potest etiam quod est minus 12. q. 2. c. præcipimus. Extr. de donat. inter virum & vxorem, per vestras. Sed maior est potestas spiritualis quàm temporalis, ergo Papa qui est super omnes, habet potestatem spiritualem super omnes, & habet temporalem potestatem. Probatio Minoris 960. c. duo quippe sunt. *Non tam pretiosius est aurum plumbo quàm Regia potestate* Ordo Sacerdotalis altior.

Item vna est Ecclesia secundum illud Cant. 6. vna est columba mea, perfecta mea & vna sponsa debet habere vnum sponsum & vnicum Dominum, erergo Ecclesia debet habere vnum sponsi Vicarium, qui etiam sit Dominus omnium.

Item non confirmatur quis nisi à Superiori Extr. de Eccl. c. nihil est, sed Imperator confirmatur per Papam in Iurisdictione Imperiali quæ est temporalis, sicut expresè patet Extr. de Elect. c. venerab. ergo Papa superior est Imperatore etiam in temporalibus, & per consequens quolibet alio Christiano.

Item Matth. 16. Dominus constituens Petrum suum Vicarium dixit ei, *Et tibi dabo claues Regni cœlorum*, per claues intelligens iurisdictionem, ergo Papa successor Petri & Vicarius Christi habet duas Iurisdictiones, videlicet spiritualem & temporalem.

Item nullus potest legitimare aliquem ad honores & dignitates temporales, nisi habeat super ipsum dominium temporale, sed Papa potest omnes legitimare, videlicet quantum ad honores temporales sicut patet Extr. qui filij sunt legitimi: ergo Papa super omnes habet dominium temporale.

Item Bernardus l. 4. de consid. ad Eugenium Papam c. 3. dicit sic: *quid tu denuo* vsurpare gladium tentes quem semel iussus es reponere in vaginam, quem tamen qui tuum negat, non satis mihi videtur attendere verbum Domini dicentis sic: *conuerte gladium tuum in vaginam*, tuus ergo, & ipse forsitan tuo nutu, etsi non tua manu euaginandus, alioquin si nullo modo ad te pertineret is, dicentibus Apostolis *Ecce gladij duo hic*, non respondisset Dominus *satis est*. Sed nimis est. Vterque ergo Ecclesiæ & spiritualis scilicet gladius & materialis, sed is quidem pro Ecclesia, ille verò & ab Ecclesia extrahendus, ille Sacerdotis, is militis manu, licet sanè ad nutum & iussum Imperatoris. Huc vsque verba Bernardi, in quibus gladium accipit pro Iurisdictione: ergo vtraque Iurisdictio, spiritualis & temporalis pertinet ad Papam.

Ad Partem contrariam, videlicet quod Papa non sit Dominus omnium temporalis & quod non habeat temporalem Iurisdictionem super omnes, arguitur 1. sic. Si aliquis est Dominus temporalis, ad ipsum pertinet iudicare de hereditatibus & possessionibus: ergo à destructione consequentis, ille qui non habet vbique, sed in certo loco iudicare de hereditatibus & possessionibus temporalibus, non est vbiæ Dominus temporalis; sed Papa non habet vbique iudicare de hereditatibus & possessionibus temporalibus: ergo Papa non est omnium Dominus temporalis. Quod autem Papa non habeat vbique iudicare de hereditatibus & possessionibus, probatur per Decretal. Extra. qui filij sunt legitimi, causamque Alexander Papa III. dicit. *Nos attendentes quod ad Regem pertinet*, non ad Ecclesiam de talibus possessionibus iudicare, ne videamur iuri Regis Anglorum detrahere, &c. Hoc idem probatur per Decretalem in eod. tit. lator. CONTRA PAPAM.

Item ad Dominum temporalem pertinet iudicare de feudis, vbi est Dominus temporalis: sed ad Papam non pertinet vbique iudicare de feudis, quia in Regno Franciæ non habet hoc facere: ergo Papa non est vbique Dominus temporalis. Maior probatur per Decretalem Extra. de Iudicijs. c. nouit, vbi Innocentius Papa III. dicit, *non intendimus iudicare de feudo, cuius ad ipsum scilicet Regem Franciæ spectat iudicium.*

Item ad illum qui est Superior, omnium Dominus in temporalibus, appellari potest, & de iure, cum appellatur à Iudice Ciuili; sed à Ciuili, vel à seculari Iudice non potest appellari ad Papam, ergo Papa non est Dominus omnium temporalis. Maior plana est & potest probari per ea quæ habentur in Decret. de appellat. C. dilecti filij Prior. probatio Minoris de Decret. extr. de appellat.

si duobus. Vbi Alexander Papa III. dicit sic, quod quæris si à Ciuili iudice ante iudicium, vel post ad nostram audientiam fuerit appellatum, an huiusmodi appellatio teneat, tenet quidem in his qui sunt nostræ temporali Iurisdictioni subiecti, in aliis verò etsi de consuetudine Ecclesiæ teneat, secundum iuris rigorem credimus non tenere.

Item per Decret. extra. de foro Compet. c. licet, vbi Innocentius Papa III. dicit sic. *Si quando & Laicis Vercellensibus litteras super rebus præcipuè quæ forum seculare contingunt, à Sede Apostolica contigerit impetrari sub appellationis obstaculo decernas irritas & inanes.*

Item Vassallus non recognoscens se feudum tenere à Domino, ipso iure ipsum feudum amittit. Hoc est enim notorium per leges. Probatum in summa, quæ dicitur copiosa, tit. de feudis. Et seruatur de consuetudine. Et iam factum est in promptu. Habemus in facto Franciæ. Nunquam recognouit, nec adhuc recognoscit se feudum & temporale aliquod à Papa tenere, sicut expresse dicit Innocentius III. Extr. qui filij sunt legit. per Venerabilem. Ergo si Papa verè esset eius Dominus temporalis, iam à longo tempore Regno suo fuisset priuatus. Contrarium videmus, & semper sic erit per Dei gratiam. Ergo Papa saltem in Regno Franciæ non habet temporalem Iurisdictionem.

Item per Dominum feudi debet inuestiri quicunque tenet feudum ab alio, & ratione feudi debet Domino aliquam redebentiam, sicut in lib. feudorum. Et Extr. de feudis. c. ex parte. Sed multi sunt Reges & Domini temporales, qui nec in personis suis, nec prædecessorum suorum vnquam in Regnis suis receperunt aliquam inuestituram à Papa, nec de terris suis vnquam sibi fecerunt aliquam redebentiam temporalem, licet exhibuerint ei sicut spirituali Patri reuerentiam, sicut Rex Franciæ, Castellæ & aliqui alii: ergo saltem quo ad illos & eorum Regna, non est Dominus temporalis.

Item dicit Apostolus 2. ad Timoth. 2. *Nemo militans Deo, implicat se negotiis secularibus*: Sed nemo in Ecclesiæ Dei magis militare debet Deo quàm Papa: ergo nemo minus implicare se debet negotiis secularibus quàm Papa: Sed Iurisdictio temporalis, & præcipuè omnium summè est implicatiua in negotiis secularibus. Ergo Papa non habet super omnes iurisdictionem temporalem.

Si respondeatur quod Papa non habeat iurisdictionem temporalem super omnes quantum ad executionem, quia hoc esset se implicare negotiis secularibus; sed bene habet iurisdictionem temporalem quantum ad imperium ipsius super Principes seculares. Et sic respondentes multum innituntur autoritati Bernardi lib. 4. de considerat. ad Eugenium Papam, quæ allegata fuit supra ad contrarium in 17. argum. ad quam autoritatem respondebitur loco suo. Tamen contra istam responsionem sicut dicitur Deuteron. 22. &c. *Dei perfecta sunt opera, & omne quod à Domino ordinatum est*; sed perfectius & ordinatius est quod ille habeat potestatem & Iurisdictionem qui eam licitè potest demandare executioni, cum militet seculo, quàm Papa qui debet militare Deo. Videtur quod Papa à Deo nullo modo habeat Iurisdictionem temporalem super omnes.

Item dignitas Christiana maximè regnare debet in capite Christianitatis, videlicet in Papa, sed habere Dominium in temporalibus est contrarium Dignitati Christianæ, præcipuè quantum ad personas Ecclesiasticas: Ergo Papa non habet Dominium omnium temporale. Probatio Minoris est per autoritatem Bedæ qui in Glossa Iacobi 1. dicit sic, *non est Christianæ dignitatis in temporalibus exaltari, sed potius deprimi.*

Item nomina debent esse consona & conuenientia rebus, sicut notorium est Extra de Præbendis cum secundum Apostolum. Sed Papa non nominatur ab Imperio temporali, sed à spirituali dignitate Papa enim dicitur, quasi Pater Patrum, nec cognominatur à temporali Dominio, sed ab humili seruitute, vocat enim Papa se seruum seruorum Dei, secundum institutionem Sanctissimi Patris B. Gregorij Magni: Ergo realiter in Papa non est dominium temporale super omnes; sed dignitas & Paternitas spiritualis.

Item sicut Papa est iudex ordinarius totius Ecclesiæ; ita quilibet Episcopus est ordinarius Diœcesis suæ. Extra de Offic. Iudicis ordinarii C. *cum ab Ecclesiarum.* Si ergo Papa haberet Iurisdictionem temporalem super omnes personas de Ecclesia,

Ecclesia, quilibet Episcopus haberet Iurisdictionem temporalem super omnes de Diœcesi sua, sed hoc est falsum: scilicet quod quilibet Episcopus habeat Iurisdictionem temporalem super omnes de Diœcesi sua: ergo & primum est falsum, scilicet quod Papa habeat Iurisdictionem temporalem super omnes, qui sunt de Ecclesia. Probatio Minoris, scilicet quòd non quilibet Episcopus habet Iurisdictionem temporalem in sua Diœcesi. Videmus enim multos Episcopos qui in suis Diœcesibus habent Reges & Principes, qui Iurisdictionem temporalem super eosdem Reges & Principes non habent: sed è contrario eos recognoscunt, sicut etiam verè sunt, suos Dominos temporales. Et hoc est & fuit in Regno Franciæ à tempore, ex quo non extat aliqua memoria, obseruatum.

Item nihil voluit Christus Petro Vicario suo vel cuicunque successori eius committere, cuius contrarium voluit in se ipso docere. Imitatores enim esse Christi voluit omnes Apostolos iuxta illud Pauli ad Corinth. 11. *Estote imitatores mei, sicut & ego Christi:* Sed Christus ostendit & de facto docuit non velle habere dominium, vel Iurisdictionem temporalem, dicitur enim in Euangelio Ioan. 6. quod cum cognouisset Iesus, quod illi homines qui viderant signum quod fecerat de multiplicatione panum venturi essent, vt raperent eum & facerent eum Regem, fugit iterum in montem; ergo nec Christus Petro, nec cuicunque successori ejus commisit dominium temporale, vel Iurisdictionem temporalem, nec ostendit quod deberent velle habere tam generaliter super omnes.

Item plus dominationis non habet Papa ratione quâ Papa quàm habuit Petrus postquam super ipsum fundata est Ecclesia à Christo, & sibi traditæ sunt claues Regni Cœlorum; sed Petrus post omnia ista non habuit dominium rerum temporalium super omnes; ergo nec Papa in quantum Papa & successor Petri habet super omnes dominium temporale. Quod autem Petrus postquam sibi traditæ sunt claues Regni Cœlorum, non habuit temporale dominium, patet hoc quod Act. 3. dicitur, quod illi claudo ex vtero Matris suæ qui intendebat in Petrum & Ioannem præparans se aliquid accepturum ab eis, dixit Petrus, *argentum & aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do.* Certum est enim quod illi nihil temporale dedit, & tamen dedit quod habuit.

Item soluere tributum nunquam pertinet ad superiorem Dominum temporalem: ergo magis tributum sibi debet solui secundum sententiam Saluatoris Matth. 22. vbi petentibus ab eo si liceret dari censum Cæsari an non, petiuit ab eis cuius esset imago quæ erat in numismate census; & audito ab eis quod esset Cæsaris, respondit, *reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei, &c.* Sed Petrus pro se & pro Petro voluit soluere tributum: ergo voluit ostendere nec se nec Petrum velle habere in temporalibus superius dominium. Quod autem Christus pro se & pro Petro soluerit tributum, patet Matth. 17. vbi dicit ad Petrum. *Vade ad mare & mitte hamum & eum piscem qui primus ascendet, tolle & aperto ore eius inueniès staterem illum sumens, da eis pro te & me.*

Item dominium & Ministerium ex opposito se habent: ita quod nec Domino debet imponi Ministerium, nec Minister sibi debet vsurpare dominium: sed ex ordinatione Christi qui maior est in Ecclesia, debet exercere temporale Ministerium vt probabo, ergo qui maior est in Ecclesia non debet vsurpare, vel vindicare temporale dominium. Quod autem, qui maior est Ecclesia debeat exercere temporaliter humile Ministerium, probatur per Euangelium Lucæ 22. vbi cum fuisset contentio inter Discipulos de maioritate, dixit sic, *qui maior est in vobis, fiat sicut minor, & qui præcessor est, sicut Ministrator.* Et paucis interpositis sequitur. *Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat.*

Item iudicare est actus pertinens ad Iurisdictionem. Vnde qui non potest aliquid iudicare, non videtur in ipso aliquam Iurisdictionem habere. Ex quo sic arguitur. Nihil à Christo commissum est Papæ super mundum nisi illud propter quod venit in mundum, sed Christus non venit in mundum vt iudicet mundum, quod pertinet ad Iurisdictionem temporalem, sed vt saluetur mundus per ipsum, quod pertinet ad Iurisdictionem spiritualem, sicut habetur in Euang. Ioan. 3. vbi dicitur sic. *Non enim misit Deus filium suum in mundum vt iudicet mun-*

dum, sed vt saluetur mundus per ipsum: Ergo à Christo nihil commissum est Papæ super mundum, quantum ad Iurisdictionem temporalem.

Item illud nunquam debet sibi vindicare Vicarius, quod planè & plenè ad se non pertinere voluit, & expressit eius Dominus cuius vices gerit, secundum quod dicitur Matth. 10. *Non est discipulus supra Magistrum, nec supra Dominum suum.* Sufficit Discipulo vt sit sicut Magister: sed Saluator noster Magister & Dominus voluit & expressit se non habere Regnum quod esset mundanum & temporale, sicut apparet in Euangelio Ioan. cap. 18. dixit, *Regnum meum non est de hoc mundo &c.* Ergo nec quicunque Papa vindicare sibi debet ex Christi Vicariatu quod habeat temporale Regnum, & per consequens quod habeat super omnes temporale Dominium.

Determinatio Quæstionis.

Circa quæstionem istam multi multa & diuersi diuersa senserunt. Quidam enim dixerunt D. Papam esse Dominum omnium non solum in spiritualibus, sed etiam in temporalibus. Et istius opinionis multum adhæsiuè fuit D. Hostiensis qui fecit summam Iuris, quæ dicitur *Summa Copiosa*: specialius tamen hoc probat in apparatu suo super Decretalem Extr. *qui filij sunt legitimi* per venerabilem. Vbi multas rationes adducit ad hoc, quarum meliores & efficaciores adductæ sunt superius in opponendo ad partem istam. Et hoc dico propter hoc quod inter rationes quas ibi ponit, inueniuntur aliquæ multum friuolæ, sicut illa quâ proponit, quod Christus fuit non solum præter naturam conceptus & natus, quæ in nullo est ad propositum. Alanus & Tan. dixerunt quod quamuis à solo Deo esse dicatur, executionem tamen gladij temporalis accepit Ecclesia: quare etiam & Papa vtroque gladio vti potest, nam & Dominus vtroque gladio vsus est & Moyses. Sed istorum opinio non multum accedit ad propositam Quæstionem. Esto enim quod Imperator subsit Papæ quantum ad executionem gladij vel Iurisdictionis temporalis cum coronam Imperij accipiat ab ipso, sunt tamen alij Domini Temporales qui nec subsunt Imperio, nec coronam recipiunt à Papa. Vnde non videtur illa opinio tales tangere, & per consequens nec concludere, quod Papa sit Dominus omnium temporalis, nec potestatiuè nec executiuè. Bernardus Parmensis Apparator Decretalium quamuis cum Alano & Tan. videatur sentire Extr. *qui filij sunt leg.* C. causam. Qui tamen alibi videlicet *extr. de appel.* C. si duobus. Dicit quod Iurisdictio temporalis non pertinet ad Ecclesiam & præiudicium Iudicis secularis, exceptis tamen aliquibus casibus, quos ipse notat. Extr. *de foro compet.* C. licet. Et cum isto quantum ad istud vltimum magis sentiendum esse credo. Quantum autem est de quæstione proposita, *vtrum Papa sit* Dominus *omnium temporalis*, ita quod super omnes habeat Iurisdictionem, non solum spiritualem sed etiam temporalem, dico quod non.

Ad huius intelligentiam notandum, quod sicut dicitur Prouerb. 16. *Vniuersa propter semetipsum operatus est* Dominus, sicut etiam omnia quæ in mundo sunt, voluit propter hominem operari. Et inde est quod sicut voluit formare hominem ad imaginem & similitudinem suam; sic etiam voluit quod in homine inueniretur vna similitudo, quæ totius mundi esset repræsentatiua. Vnde etiam homo græcè Microcosmus dicitur, quod interpretatum est *minor mundus*, secundum quod dicit Isidorus & Papias. Microcosmus autem iste sic mundi maioris similitudinem repræsentat, quod sicut in mundo inuenitur duplex natura, videlicet spiritualis vt Angelica, corporalis vt terrena, sic in homine ad ipsius constitutionem conueniunt duæ naturæ, spiritualis scilicet natura & natura corporalis, scilicet corpus & eius membra. Quantum ergo ad animum hominis, sicut in ipso repræsentatur natura spiritualis & Angelica, quod sicut in Angelis inuenitur triplex Hierarchia, sic in homine quantum ad animam est triplex potentia, quæ sunt memoria, intelligentia & voluntas, secundum quas est imago Dei in homine, quæ in nulla creatura alia solis exceptis Angelis inuenitur. Quantum autem ad corpus ipsius, repræsentatur natura corporalis & terrena, sub qua cuncti homines quandiu sunt peregrinantes in mortali corpore quod aggrauat

animam, continentur. Et hoc videtur Apostolus innuere ad Rom. 12. *Multi enim vnum corpus sumus in Christo.* In corpore autem humano sic est, quod cum in eo sint partes plurimæ & membra multa, sunt tamen duo membra principalia, videlicet Cor &, Caput quorum sunt varia Officia & distincta. Et sicut in corpore humano Cordis & Capitis sunt distinctæ operationes, sic in regimine mundano distinctæ sunt Iurisdictiones, videlicet *Spiritualis*, & repræsentatur in Capite, & *temporalis* quæ repræsentatur in Corde, & sicut in humano corpore carentia Capitis vel Cordis esset causa dissolutionis & mortis, sic cessatio alteruttrius istarum Iurisdictionum esset causa destructionis Ecclesiæ per vniuersum mundum. Proprietas autem capitis appropriatur habenti Iurisdictionem spiritualem: quia sicut in capite vigent sensus quibus cætera membra regantur, & à Capite deriuentur nerui, quibus ipsorum membrorum compagines ad inuicem connectuntur, secundum quod docet Isidorus in lib. Ethymolog. 10. cap. 2. sic in Papa qui omnibus præesse noscitur spiritualiter, vigere debet discretio & sapientia quâ Christi fideles qui sunt membra Ecclesiæ dirigantur ad opera salutis. Vnde ad ipsum sicut & ad caput spectat omnibus fidelibus dare sensum discretionis, & per gratiosam eruditionem & sanam doctrinam secundum illud Gregor. in Reg. & habetur dist. 43. sic Rector discretus in silentio vtilis verbo, ne aut tacenda proferat, aut proferenda reticescat. Spectat etiam ad ipsum dare fidelibus motum bonæ operationis per virtuosam operationem & bonam vitam, seipsum præbendo bonum exemplum fidelibus, sicut docebat Apostolus ad Timoth. Nerui autem ab isto Capite deriuati sunt diuersi gradus & Ordines Ecclesiastici, quibus secundum eorum diuersa & distincta Officia membra Ecclesiæ suo vero corpori, scilicet Christo, & sibi inuicem quasi quibusdam connexiuis compagibus colligantur, vnde in vnitate fidei faciant vnum corpus.

Cordis autem proprietas adaptatur rationabiliter illi qui iurisdictionem temporalem exercet & est Dominus temporalis. Dicit enim Isidorus quod Cor est totius corporis fundamentum. Et Aristot. in lib. de animalib. 12. dicit quod in Corde est principium venarum deferentium ad membra sanguinem, sine quo non est vita.

Item etiam dicit lib. 16. quod in generatione Cordis animalis primò creatur Cor etiam antequam caput; Dominus autem temporalis, sicut Rex in Regno, Imperator in Imperio rectè dicitur fundamentum propter soliditatem & firmitatem iustitiæ, quæ in ipso debet esse, sine qua Resp. nullo modo potest esse stabilis, sicut nec ædificium sine fundamento. Et in signum huius, videlicet quod Dominus superior in temporalibus sit quasi fundamentum Reip. legimus; & refert Isidorus lib. 9. cap. 3. quod Reges apud Græcos ob hanc causam Basilei vocabantur, quod tanquam bases populum sustinebant. In signum etiam huius dicimus Dominos temporales fundatores Ecclesiarum, quod non dicitur de Prælatis nisi in quantum habentes sunt aliquod Dominium temporale.

Ab ipso verò Corde scilicet ab isto seculari Principe procedunt tanquam à principiis venæ, id. leges, statuta & consuetudines legitimæ, per quas quasi per quasdam venas diuiditur & disponitur ad partes singulas totius corporis, hoc est Communitatis & Reipub. substantia temporalis, sicut in humano corpore sanguis: sicut enim sine corde non est in corpore vita, sic nec sine substantia temporalis posset subsistere vita. Quomodo autem ista temporalis substantia habeat diuidi, pertinet ad Reges & Principes exercentes iustitiam secundum quod habetur à B. Hieronymo super Ieremiam, & est 23. q. V. Regum· Ibi dicitur, quod Regum est proprium facere iudicium & iustitiam & liberare de manu calumniantium vi oppressos. Idem habetur à B. Aug. 23. q. 7. c. quicunque. Cor etiam potest dici Dominus secularis, vt Rex respectu Domini spiritualis: quia sicut cor prius creatur quàm caput, sic prius fuit iurisdictio temporalis in Regibus quàm fuerit Iurisdictio spiritualis in sacerdotibus vel Pontificibus. Sicut patet per Aug. de Ciuit. Dei lib. 18. cap. 2. vbi refert de antiquissimis Regnorum initiis. Patet ergo ex prædictis, quod sicut in humano corpore sunt duæ partes principales distincta & diuersa officia habentes, scilicet Caput & Cor, ita quod vna de officio alterius se non intromittit, sic in orbe duæ sunt Iurisdictiones distinctæ, scilicet spiritualis & temporalis habentes Officia distincta.

Vnde sicut non est aliquis Dominus temporalis, qui se debeat reputare Dominum omnium in temporalibus, sic Papa non est Dominus temporalis omnium. Et hoc potest probari ex 3. 1. ex ordinatione populi Israëlitici. 2. ex humili responsione Christi. 3. ex sublimi perfectione status Apostolici.

1. Igitur videamus distinctionem Iurisdictionis spiritualis. 2. Temporalis in Ecclesia ex ordinatione populi Israëlitici. Ordinauit enim Dominus populum Israëliticum, vt regeretur primò per Duces & Sacerdotes. Vnde & Moyses qui primo rexit populum eius, fuit dux populi. Sibi enim & non alij dixit Dominus Exod. 32. Vade & Duc populum istum quo locutus sum tibi. Aaron verò frater eius fuit Sacerdos primus & Pontifex primus. Vnde dictum fuit Moysi Exod. 28. applica ad te Aaron fratrem tuum cum filiis suis de medio filiorum Israël, vt sacrificio fungantur mihi. Moyses ergo Dux fuit in populo Israël & Aaron Sacerdos, quamuis etiam ipse Moyses Sacerdos fuisse legatur secundum illud Psal. *Moyses & Aaron in Sacerdotibus eius.* Et dist. 22. cap. sacrosanct. Et Ieronymus super Leuitic. dicit, si quis vult esse Pontifex, non tam vocabulo quàm merito imitetur Moysen, imitetur Aaron. Ratione ergo sacrificij vterque habuit Iurisdictionem spiritualem: sed ipsum sacerdotium magis propriè residebat penes Aaron qui hostias offerebat Domino, quod non faciebat Moyses. Vnde in Glossa super illud verbum, *Moyses & Aaron in sacerdotibus*, dicit sic. Moyses sacerdos qui si non hostias, vota tamen populi obtulit & pro populo supplicauit. Iurisdictio autem temporalis totaliter fuit in Moyse. Et hoc apparet ex nomine Officij sui. Dux enim secundum Isidorum est Officium seculare. Iterum hoc apparet ex his qui successerunt sibi. Moysi enim in Ducatu populi successit Iosue, deinde Iudices & postea Reges, de quibus certum est quod habuerunt & exercuerunt Iurisdictionem temporalem.

Idem etiam patet ex commissione à Deo facta ipsi Moysi. Dominus enim sibi commisit diuisionem hereditatum & possessionum inter filios Israël. Diuisio autem hereditatum & possessionum pertinet ad Iurisdictionem temporalem. Primum patet, scilicet quod Dominus commisit Moysi diuisionem hereditatum & possessionum, dicit enim Num. 35. quod accesserunt Principes familiarum Galaad, locuti suntque Moysi coram Principibus Israël, atque dixerunt Domino nostro. Præcepit Dominus vt terram sorte diuideres filijs Israël, & vt filiabus Saphaat fratris nostri dares possessionem debitam Patri secundum quod diuisio hereditatum & possessionum pertinere ad Iurisdictionem temporalem patet. Sanctus Augustinus super Ioan. Iure humano hoc dicitur, *hæc villa mea est*, hic seruus meus est. Iura autem humana, iura Imperatoris sunt, quare? quia ipsa Iura humana per Imperatores & Reges seculi Deus distribuit humano generi. Sequitur Apostolus. Noluit seruiri Regibus, voluit honorari Reges, & dixit Regem reueremini. Nolite ergo dicere, quid mihi & Regi? quid tibi ergo & possessioni? per Iura Regum possidentur possessiones. Vsque huc verba August. & habentur 8. dist. quo iure. Ex quibus patet quod diuisio hereditatum & possessionum pertinet ad Iurisdictionem temporalem, cuiusmodi est Iurisdictio Imperatorum & Regum. Patet ergo quod Moyses habebat super populum Dei Iurisdictionem temporalem; vnde quantum ad hoc Reges & Principes repræsentat. Nunquam autem legitur quod Aaron de Ducatu & iurisdictione pertinente ad Moysen se intromiserit, volens sibi dominium attribuere nisi ad mandatum ipsius. Imò à contrario Aaron vocabat Moysen Dominum. Vnde Exod. 32. quando Moyses reuersus de monte in quo locutus fuerat cum Domino, turbatus fuerat de vitulo conflatili quem fecerat Populus, dixit ei Aaron, Ne indignetur Dominus meus, tu enim nosti populum istum, quod pronus sit ad malum. Cum autem iurisdictio siue regimen in scriptura sacra intelligatur per virgam, iuxta illud Psalmistæ, *reges eos in virga ferrea*, hoc est in inflexibili Iustitia secundum Glossam. Iurisdictio ista duplex designata est in duplici virga, de qua dicitur in veteri Testamento. Legitur enim Exod. 4. quod Moyses in manu tenuit virgam. Vnde dicitur ibi reuersus est Moyses in Ægyptum portans virgam Dei in manu sua. Legitur etiam Num. 17. quod Moyses inuenit germinasse virgam Aaron. Per primam percussa est terra Ægypti plagis corporalibus. Vnde ipsa designat Iurisdictionem

temporalem. Secunda solum reposita est in tabernaculo testimonij, sicut legitur Numer. 17. & in Arca Testamenti, sicut habetur ad Hebræos 9. & per hoc designat Iurisdictionem spiritualem, seu Sacerdotalem, propter quod ad Hebræos 9. super illud verbum. Et virga Aaron quæ floruerat, dicit Glossa, *potestas Sacerdotalis.*

Ex his colligi potest, quod Sacerdos quicunque iurisdictionem habens in spiritualibus sicut Aaron, nunquam super illum qui iurisdictionem habet temporalem, etiam sicut Moyses debet sibi vindicare dominium, & quod penes Ecclesiam quæ verè Arca est Testamenti, non est reposita virga hoc est potestas, nisi solummodo virga Aaron, id. potestas spiritualis: quantum est dico ex ordinatione diuinitus facta, & hoc intelligi debet accipiendo Ecclesiam non in generali, prout dicimus, quod Ecclesia dicitur cōgregatio fidelium, sed secundū quod accipitur in speciali, scilicet prout etiam dicitur contra seculum, & veri Clerici & Ecclesiastici contra Laïcos & seculares: veruntamen sicut Aaron aliquando volente Domino vsus est Virga Moysi, id. iurisdictione temporali, sicut in afflictione Ægyptiorum per plagas multiplices, semper tamen de expressa autoritate Moysi, sicut etiam qui nunc vocatus est ad Iurisdictionem spiritualem, sicut Aaron bene habet vsum alicuius iurisdictionis temporalis, sicut Papa & Prælati alij alicubi, sed non nisi quantum sibi datum, vel permissum est ab illis qui habent in hoc mundo temporalium potestatem, videlicet ab Imperatoribus, Regibus & alijs Principibus de quibus quod potestatem habeant in temporalibus & super Ecclesiam, probatur per Isidorum 23. q. V. c. principes. vbi dicit sic. *Sæpe per Regnum terrenum proficit, vt qui intra Ecclesiam positi contra fidem & disciplinam agunt, vigore Principum terreantur, ipsam Disciplinam, quam Ecclesiæ vtilitas exercere non præualet, ceruicibus superborum potestas Principalis imponat, & vt venerationem mereatur virtutem potestatis impartiatur. Cognoscant Principes seculi Deo se debere, rationem reddituros esse propter Ecclesiam, quam à Christo tuendam suscipiunt: nam siue augeatur pax & Disciplina Ecclesiæ per fideles Principes, siue soluatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum potestati suam Ecclesiam tradidit.* Huc vsque verba Isidori. Ex quibus habetur quod Ecclesia quantum ad Temporalia potestati Regum & Principum est tradita & subiecta. Nec vacat à mysterio, quod cum ab illo Propheta qui fuit de Sacerdotibus qui erant in Anathoth, videlicet Ieremia quæreretur aliquando, quare videret ipse se non virgas, sed virgam vigilantem videre, respondit per hoc tam discretè quam sanctè, significans quod quicunque sacerdos Domini, hoc est sacris præsidens in Domo Domini, non ad duas virgas, id. duas iurisdictiones vbique habendas, sed ad virgam vigilantem, id. ad iurisdictionem spiritualem debet respicere, in qua multum est necessarium esse vigilem & solicitum, secundum illud Apostoli Cor. 11. *Instantia nostra, solicitudo omnium Ecclesiarum.* Sed ad regimen populi Israëlitici, pro tempore Regum qui successerunt Iudicibus & Ducibus, & per consequens Moysi descendamus.

Certum est etiam quod tunc Reges in temporalibus præsidebant, Sacerdotes & Prophetæ spiritualia regebant. Nunquid pro illo tempore fuit Sacerdos vel Propheta, qui tanquam dominium habens præcepit aliquid Regi, licet bene legantur annunciasse Regibus præcepta Domini, sicut legitur de Saül. Reg. 13. & 15. sed Reges, sicut veri Domini præcipiebant Sacerdotibus & Prophetis. Et ne dicatur, quod hoc fecerunt mali Reges non exercentes iurisdictionem, sed sæuientes in tyrannide, ostendi potest hoc de tribus melioribus, qui vnquam tunc regnauerint super populum Domini, videlicet de Dauid, Ezechia & Iosia. De Dauid enim legitur Reg. 1. c. quod præcepit Sadoch Sacerdoti & Nathan Prophetæ, & Bananiæ filio Ioïadæ, dicens, *tollite vobiscum seruos Domini vestri*, vocans se Dominum eorum, *& imponite Salomonem filium meum super mulam meam, & ducite in Gihon, & vngat eum ibi Sadoch Sacerdos & Nathan Propheta in Regem.* De Ezechia verò legitur Reg. 19. quod *Ezechias ingressus est Domum Domini & misit Eliachim Præpositum Domus, & Sobnam Scribam & senes de Sacerdotibus ad Isaiam Prophetam.* Et sequitur. *Dixitque eis Isaias*, hæc dicens, *Domino vestro, nolite timere.* De Rege etiam Iosia legitur 4. Reg. 22. *cum audisset Rex verba libri Legis Domini, scidit*

vestimenta sua, & præcepit Helchiæ Sacerdoti & Aichan filio Saphan & Achabor filio Micha & Sapham Scribæ & Achiæ seruo Regis dicens, ite & consulite Dominum. Ecce isti tres Reges & super omnes qui vnquam rexerunt populum Domini meliores imperando, præcipiendo & mittendo se ostenderunt, sicut & verè erant post Deum Domini principales, super quos, nec Prophetæ, nec Sacerdotes vnquam acceptauerunt aliquid quod esset eis in diminutionem sui Dominij temporalis. Ex quibus omnibus elici potest, quod Papa Pater spiritualis omnium Christianorum, non est Dominus omnium temporalis.

Item hoc idem, videlicet quod Papa non sit Dominus omnium temporalis, nec Iurisdictionem temporalem habeat super omnes, apparet ex humili responsione Christi. Legimus enim in Luca 12. c. quod Quidam venit ad Iesum, & dixit, *Magister dic fratri meo, vt mecum diuidat hereditatem. At ille dixit ei, homo quis me constituit Iudicem aut Diuisorem super vos?* ostendens per hoc quod ad ipsum non spectabat Iudicium, vel Iurisdictio de diuisione hereditatis, vel hereditate possessionis. Vnde Ambrosius super illud verbum dicit sic. *Vnde terrena declinat, qui propter diuina descenderat, nec Iudex esse dignatur litium & arbiter facultatum viuorum, habens mortuorumque Iudicium meritorumque arbitrium.*

Ex quibus potest argui sic. Non est Discipulus supra Magistrum, nec seruus supra Dominum suum, & sufficit, id. sufficere debet Discipulo, vt sit sicut Magister eius, sicut dicitur Matt. 10. super quod verbum dicit Remigius, Magistrum & Dominum semetipsum appellat. Per seruum & Discipulum suos vult intelligi Apostolos. Si ergo maioritatem iudicandi in temporalibus, sicut de Diuisione hereditatis noluit in hoc mundo habere Christus Magister & Dominus etiam in vnico casu particulari, certè nunquam maioritatem deberet appetere quicunque Christi seruus, quicunque Discipulus, quicunque Apostolicus. Vnde Dominus in Luca 12. c. postquam responderat, *quis me constituit Iudicem, aut Diuisorem super vos?* sciens quod velle iudicare, vel Iurisdictionem habere in talibus, procedit ex radice auaritiæ, statim direxit verbum ad Apostolos & dixit, *Videte & cauete ab omni auaritia, quia non in abundantia cuiuscunque vitæ eius est ex his quæ possidet.* Et ex istis verbis Domini videtur moueri Bernardus in lib. 1. de consideratione ad Eugen. c. 5. vbi dicit sic. *Vbi aliquando quispiam Apostolorum Iudex sederit hominum, aut diuisor terminorum, aut distributor terrarum? stetisse lego Apostolos iudicandos, sedisse iudicantes non lego.* Erit *illud non fuit; itane imminutor est dignitatis seruus si non vult esse maior eo qui se misit, aut filius si non transgreditur terminos quos posuerunt* Patres sui? quis me constituit Iudicem? at ille Magister & Dominus: & erit iniuria seruo Discipuloque *si non iudicet vniuersos?* Et post pauca, *quid ni contemnunt iudicare de terrenis possessiunculis hominum, qui in cælestibus & Angelos iudicabunt? Ergo in Criminibus non in possessionibus potestas vestra propter illa siquidem, & non propter hæc accepistis claues Regni cælorum, præuaricatores vtique exclusuri non possessores, vt sciatis*, ait, *quia filius hominis potestatem habet in terra dimittere peccata, &c.* quidnam *tibi maior videtur, & dignitas & potestas dimittendi peccata, an prædia diuidendi, sed non est comparatio, habent hæc infima & terrena Iudices suos Reges & Principes terræ; quid fines alienos inuaditis, quid falcem vestram in alienam messem extenditis?* vsque huc verba Bernardi.

Sed quia posset aliquis dicere quod intermissa sunt hîc aliqua verba Bernardi, quibus patet ipsum sensisse contrarium. Ad hoc ergo respondeo, non sunt intermissa verba nisi ista, *Mihi tamen non videtur bonus æstimator rerum qui indignum putat Apostolicis viris non iudicare de talibus, quibus datum est iudicium in maiora.* In illis autem verbis non intendit dicere quod Apostoli iudicare debeant de illis terrenis, quorum pertinet iudicium ad Reges & Principes. Sed vult dicere quod ex indignitate & insufficientia non procedit quod de talibus non debeant iudicare, sed magis ex impertinentia. Vnde Bernardus immediatè post omnia verba supra posita dicit, *non quia indigni Nos, sed quia indignum nobis talibus insistere, quippe potioribus occupatis.*

Responsionem etiam aliam Christi habemus, ex qua satis potest concludi propositum principale. Nam cum Pilatus peteret ab ipso, vtrum esset Rex, Ioan. 18. ipse Christus respondit, *Regnum meum non est de hoc mundo.* Super quod

verbum dicit Chrysostomus sic. Hoc dicit quoniam non tenet Regnum, sicut hi Reges terreni tenent, sed quoniam desuper habet principatum qui non est humanus, sed multò maior & clarior; Si enim secundum quod Regula iuris dicit, *Nemo plus iuris transferre potest in alium quàm sibi competere dignoscatur.* Et Saluator dicit Regnum suum non esse de hoc mundo innuens se non habere principatum humanum, liquet quod nec in Papam transferre voluit temporale & humanum Regnum Regni Dominium.

Idem etiam patet, scilicet quod Papa non sit Dominus omnium temporalis, nec Iurisdictionem temporalem habeat super omnes ex sublimitate status Apostolici. Status enim prælationis est status perfectionis sicut docent Theologi Doctores. Et hoc etiam habetur à Dionysio in lib. de Hierarchia Ecclesiastica attribuens in 5. c. illius libri perfectionem Prælatis tanquam Perfectoribus. & in 6. c. Religiosis tanquam perfectis. Papa verò non solum est Prælatus, imò est omnibus Ecclesiasticis Prælatis Præpositus, vnde maximæ perfectionis debet esse status suus. Ad perfectionem autem non pertinet temporalis Iurisdictio; sed Dei electio secundum illud quod dicit Dominus 19. *si vis esse perfectus, vade & vende omnia quæ habes & da pauperibus*; ergo ad Papam non tam pertinet requirere dominium in temporalibus, quàm suum affectum retrahere à temporalibus. Et est valde mirum. Certum est enim quod Prælati non sunt Domini rerum Ecclesiasticarum, sed dispensatores tantùm Extr. de donat. C. fraternitatem & 20. q. 1. si Primatum. Quomodo ergo Prælatus aliquis quærit dominium super res non Ecclesiasticas, videlicet super Regna & terras Regum & Principum? plus enim super res Ecclesiasticas habent quàm super seculares?

Possent autem aliqui dicere, quod nihil aliud concludunt prædicta, nisi quod Papa non est superior Dominus omnium Christianorum ratione qua est Vicarius Christi. Nam ratione ista non est nisi Pater spiritualis, sed bene habetur causa alia propter quam debet reputari, & est Dominus omnium temporalis, videlicet propter donationem quam fecit Imperator Constantinus B. Siluestro Papæ & omnibus qui postea sibi succedere debebant in Papatu: de qua habetur in Decretal. d. 96. Constantinus. Sed videtur quod istud non sufficiat ad probandum quod Papa sit Dominus omnium Christianorum in temporalibus. Nam quidquid fuerit de temporalibus Imperij Romani & Occidentalis & de ipso Rom. & Occidentali Imperio, certum est tamen quod Orientale Imperium B. Siluestro non dedit, nec suis successoribus, sed illud sibi retinuit. Vnde & in Bisantio quæ nunc Constantinopolis dicitur, sedem Orientalis Imperij posuit, eam ex nomine suo Constantinopolim appellans. Constat autem quod tunc & post donationem prædictam in Oriente erant multi Christianis cum in Constantinopoli fundauit idem Constantinus insignes Ecclesias, sed vnam præcipuam quam S. Sophiæ, id. Diuinæ sapientiæ quæ Christus est, dedicauit. Ergo ratione illius donationis non potest dici Dominus temporalis omnium Christianorum qui sunt de Rom. Imperio. Quantum ergo ad illa Regna quæ non subsunt Rom. Imperio, non est Papa Dominus superior in temporalibus. Regnum Franciæ autem non sub est Rom. Imperio: imò sunt certi limites & fuerunt à tempore ex quo non extat memoria, per quos Regnum & Imperium diuiduntur: ergo Papa in Regno Franciæ non est Dominus, nec superior in temporalibus, sed tantum in spiritualibus, sicut & vbique terrarum. Et in signum huius Stephanus Papa qui Pipinum Regem Franciæ in Ecclesia S. Dionysij in Francia in Regem Francorum inunxit, nihil ibi egit sicut Dominus temporalis, sed sicut spiritualis Pater ipsum & sibi succedentes in Regali hereditate benedixit, ordinans quod omnis alienigena ab eius inuasione Apostolico anathemate interdiceretur. Sicut apparet historias illius temporis diligentius intuenti. Si verò diceret aliquis Regem & Regnum Franciæ subesse in temporalibus Rom. Imperio de iure & per consequens etiam Papæ quamuis de facto fuerit aliud obseruatum, contra hoc opponitur, nam per præscriptionem legitimam ius acquiritur præscribenti, nulla autem præscriptio magis est legitima quantum ad cursum temporis quàm centenaria, vnde & ipsa currit & contra Rom. Ecclesiam. Reges autem Franciæ

longè plus quàm à 100. annis sunt in possessione pacifica, quod solum Deum superiorem habent in temporalibus, nullum alium recognoscentes Superiorem in istis, nec Imperatorem, nec Papam. Vnde patet per diuturnam possessionem & ipsis ius summæ superioritatis in Regno suo totaliter acquisitum.

Nec valet si contra hoc dicatur quod ad hoc quod præscriptio quantumcunque longæua valeat, oportet quod ille qui præscripsit, habeat bonam fidem. Nam possessor malæ fidei non præscribit. Constat enim Reges Franciæ fuisse bonæ fidei in ista possessione. Nam ipsi semper fideles Ecclesiæ in suorum prosecutione iurium extiterunt, sicut exempla habemus de multis qui nobis fuerunt propingui tempore. Ludouicus enim D. Regis qui modò regnat, proauus in via quam fecit versus Albigenses pro defensione Ecclesiæ obiit. Philippus Pater eius in Arragonia causam agens Ecclesiæ ad Deum migrauit. B. Ludouicus istius Regis auus pro dilatatione fidei Christianæ apud Carthaginem debitum vniuersæ carnis exsoluit, qui pro certo si etiam in præscriptione superioritatis prædictæ bonæ fidei non fuisset, nunquam fuisset canonizatus per Ecclesiam, nec autor fidei Iesus Christus sanctitatem eius tot ac tantis ac tam euidentibus miraculis comprobasset.

Per istam eandem rationem concludi potest, quod ius plenum habet Rex Franciæ accipiendi *Regalia*, id. reditus Episcopales, dum vacant Episcopatus in aliquibus Ecclesiis Franciæ *& conferendi Beneficia Ecclesiastica*, quorum collatio ad ipsos Episcopos dum viuerent; pertinebat. Ex præmissis ergo omnibus colligitur euidenter quod Papa non est super omnes Christianos superior Dominus in temporalibus. Vnde argumenta omnia istud concludentia concedenda sunt, & respondendum est ad illa argumenta quæ ad partem contrariam adducuntur.

Videantur reliqua ad calcem Historiæ litis Bonifacianæ. Sufficiat impræsentiarum admonere hunc Tractatum fuisse regnante Philippo pulchro compositum ad defensionem Iurium Regis Regnique Gallicani. In eandem materiam opuscula varia edita sunt toto hoc seculo, occasione dissidiorum quæ inter Bonifacium & Philippum Regem Francorum; item inter Ioannem 22. & Ludouicum Bauarum Imperatorem; nec non inter Gregorium XI. & Florentinos emerserunt. Iacobus quidam de Terano Canonista Vrbani VI. Cubicularius scripsit quoque in eam rem Tractatum, cuius tale est initium, *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari*, & in eo probare nititur Papam Regem esse Regum & Dominum Dominantium, Imperatores verò & Reges, & omnes Magnos & Paruos ad illius nutum in omnibus esse subditos.

CATALOGVS ILLVSTRIVM ACADEMICORVM *sexti Seculi.*

ÆGIDIVS *Albi supercilij*, die 12. Ian. an. 1359. electus fuit apud S. Iulianum Procurator Nationis Gallicanæ, munusque gessit per duos menses, vt legitur in Reg. Nat. Gall. quo tempore regebant in Philosophia MM. Henricus de Kempen, Ioannes de Calore, Dionysius Flatonis, Ioan. de Marchia, Gaufridus seu Ioffridus de Miricuria, Ioan. de Maruilla.

Ægidius Ascelenius seu Aiscelinus, patria Aruernus ex Gente Listenorum, Ecclesiæ Narbonensis primùm Canonicus, deinde Præpositus Claromontensis, tum Archiepiscopus Narbonensis à Nicolao Papa IV. creatus an. 1290. postremo à Clemente V. ad Archiepiscopatum Rotomagensem translatus an. 1313. Philippo Pulchro fuit ab intimis Consilijs, & multas ab eo legationes obijt, an. 1314. ab Abbate & Conuentu San-Genouefiano Domum emit in vsum pauperum Scholarium, quæ *Domus Aiscelinorum* diu vocata est; postea *Montis Acuti Collegium* à Petro Montacutano Cardinale & Episcopo Laudunensi, ex eadem Ascelinorum Gente, qui reditibus Domum illam dotauit. Fato autem functus est Ægidius an. 1318. vt habet Chronicon Rotomag. Hinc errant Sammarthani eum inter Episcopos Bolonienses ad an. 1357. reponentes; nisi sit alius à priore eiusdem nominis & cognominis.

Ægidius de aspero Monte incepit in Artibus an. 1374. sub M. Francisco de sancto Michaële, in Natione Gall. quippe Prouinciæ Tribusque Remensis. Procurator fuit eiusdem Nationis Electus die 8. April. an. 1380. Rector 15. Decemb. an. 1382. Regem adijt ad impetrandam Ciuibus Parisiensibus veniam ob excitatas turbas. Vnus ex ipsius Electoribus seu Intrantibus fuit M. Ioannes Pocheti tunc eiusdem Nationis Procurator. Videtur postea se contulisse ad Augustinienses: & licentiatus est in Theologia an. 1397. cum MM. Io. Fioti, Mathurino Longeüil, Godefrido Lattacher, Ioan. Manchon, Iacobo Troilleto & Petro Salientis aliàs *du Sault*.

Ægidius de Billiaco & *Ægidius de Pertico* tum erant Baccalaurei Theologi è Societate Nauarrica, cum an. 1315. Collegio præscripta sunt statuta ab Executoribus Testamentarijs Ianæ Reginæ, item Ægidius de Autissiodoro, Ægidius de Wlcheio Collegæ Artistæ, & Ægidius de Moreto Proprimarius seu Submagister Grammaticorum.

Ægidius de Campis Rotomagæus, Alumnus Nauarricus Licentiatus an. 1385. eiusdemque Domus & Societatis Doctor Theologus nominatissimus, quo tempore eiusdem moderator erat M. Petrus de Alliaco; ille cum eodem Petro ab Vniuersitate ad Curiam Auenionensem delegatus fuit an. 1387. contra Ioannem de Montesono. Idem interfuit Synodo Gallicanæ Parisijs habitæ ad extinctionem Schismatis an. 1394. & tertiæ Synodo habitæ similiter Parisijs an. 1398. vbi actum de substractione totali obedientiæ Benedicto 13. facienda; cuius rationes pro substractione retulimus. Varias legationes tam nomine Vniuersitatis quàm à Carolo VI. obijt & ad Clementem, ad Benedictum & ad Principes & Monarchas exteros. Hinc à Rege Eleemosynarij officio donatur, Episcopatu Constantiensi an. 1408. Cardinalatu à Ioanne XXIII. an. 1411. obijt verò 15. Martij an. 1413. & ei tale inscriptum epitaphium. *In hac sepultura iacet bonæ memoriæ quondam eminentissimæ scientiæ nobilis vir M. Ægidius de Campis, de Rotomago oriundus, sacræ Theologiæ eximius Professor, Episcopus Constantiensis, ac sacrosanctæ Ecclesiæ Rom. Presbyter Cardinalis, Constantiensis nuncupatus, qui obijt an. Dom. 1413. die 15. Martij.*

Ægidius de Corbeia, & *Robertus de Corbeia* Magistri in Artibus florentissimi, Nationis Picardicæ & Tribus Ambianensis autores fuerunt statuti quod anno 1330. factum est de solutione bursæ specialis ad celebrationem festi S. Firmini,

quam prædicta Tribus sibi Patronum in cœlis assumpserat.

Ægidius de Dullendio tum erat Nationis Picardicæ in præclara Artium Facultate Procurator, cum Adam de Suessione Dominicanus errores quosdam suos contra immaculatam D. Virginis Conceptionem abiurauit, vt patet ex Instrumento 12. Maij an. 1389. quod ad illum annum retulimus.

Ægidius de Pertico vnus è primis Domus Nauarricæ Collegij Theologis, nominatur in statuto an. 1315. deinde videtur se contulisse ad Benedictinos, & commemoratur inter eos qui à Philippo Valesio iussi sunt de quæstione tardæ visionis beatificæ disputare, vt legitur in Decreto Theol. Facultatis, quod retulimus ad an. 1332.

Aimarus seu Aimericus de Magnaco Lemouicensis, vir nobilis, alti consilij, eximiæque prudentiæ, nominatur in litteris quibus Carolus V. an. 1364. Vniuersitati Andegauensi priuilegia indulget, tumque iam erat Magister libellorum supplicum. An. 1368. ad Episcopatum Parisiensem promotus est; interest an. 1373. dedicationi Capellæ Nauarricæ; ad eum extant Gregorij XI. litteræ, quibus Collegij Cameracensis statuta confirmantur. A Clemente VII. Cardinalis Presbyter tit. S. Eusebij creatur, & paulo post obit, nempe an. 1384. Auenione; corpus verò defuncti reportatur in Basilicam Parisiensem, vbi quiescit.

Alanus Gonterij Doctor Theologus floruit sub initia seculi, Canonicus Ecclesiæ S. Quintini Veromanduensis; præsens adfuit, cum anno 1308. Petrus le Feron Præpositus Parisiensis iuramentum Vniuersitati præstitit, tum Rectore M. Vincentio de Freyaco; primusque fuit Regiæ Domus Nauarricæ Moderator, seu Magnus Magister, & nominatur in statuto an. 1315. prædictamque Domum rexisse videtur ad an. vsque 1336. quo videtur illi in eodem munere successisse Ioannes *le Beau*.

Alanus de Villa-collis Magister in Artibus Nationis Gallicanæ & Tribus Turonensis Decanus, nominatur in statuto eiusdem Nationis de Resumptione Lectionum an. 1335. & in alio de Bejaunio Regentium an. 1336. item in Instrumento seu vt vocant Inuentario rerum in Arca Nationis repertarum an. 1339. & in eadem repositarum præsentibus quinque Decanis, Ioanne Gorre Parisiensis, Ioan. de Diuione Senonensis, Richardo de Billiaco Remensis, Alano de Villacollis Turonensis & Gerardo de Lasboegas aliàs de Aruernia Bituricensis Tribuum eiusdem Nationis. Idem nominatur in Instrumento an. 1341. in quo legitur satisfactio facta Rectori & Facultati Artium à M. Simone de Manesslijs Theologicæ Facultatis Decano.

Alanus de prope Pontou, ita cognominatur in Actis. Et eo Rectore an. 1348. Vniuersitas M. Ioannem Buridanum Picardum Philosophiæ Professorem celeberrimum præsentauit Episcopo Parisiensi ad Capellaniam à M. Ioanne de Thelu Doctore in Decretis fundatam.

Albertus de Bohemia, aliàs *de Alto Castro*, Clericus & familiaris Caroli IV. Regis Bohemorum, incepit sub M. Waltero de Wardelay Scoto Philosophiæ Professore, mense Aug. an. 1348. eiusdemque Nationis Anglicanæ electus est Procurator die Veneris ante festum S. Michaëlis an. 1349. & de eo sic legitur in actis, *electus fuit concorditer ab omnibus Magistris eiusdem Nationis M. Albertus Bohemus de Praga familiaris Clericus Serenissimi Principis & D. D. Caroli Romanorum Regis semper Augusti & Bohemiæ Regis, in Procuratorem Nationis superius nominatæ.* Idem 10. Octob. an. 1355. Rector Vniuersitatis creatus. Et eo Rectore statutum factum est ab Artium Facultate contra Philosophiæ Professores, qui scripta sua Discipulis dictabant, quos *Nominatores ad pennam* appellabant.

Albertus de Hochenberg, Alberti Comitis filius Constantiæ primum, deinde Lutetiæ litteris operam dedit, præsertim verò Iuri Canonico; in quo Licentiatus publicè magna cum frequentia Decreta exposuit. Hinc ad Ludouicum Imper. se contulit, ab eoque Cancellarius & Alsatiæ Aduocatus fuit constitutus; deinde relictâ aulâ Cæsareâ ad Pontificem se transtulit, atque à Clemente VI. an. 1345. Frisingensis Episcopus constitutus.

Albertus de Saxonia ab anno circiter 1350. ad an. 1361. in Philosophiæ pro-

fessione plurimùm inclaruit. Nationis Anglicanæ non semel Procurator fuit; Rector autem Academiæ electus mense Iunio an. 1353. munus istud summa cum laude exercuit: eo Rectore duplex Vniuersitati sustinenda lis fuit; vna aduersus Præpositum Parisiensem, Academiæ priuilegia conuellentem; altera contra Theologos Præpositionem in Actis publicis Rectori derogantes. Eidem anno 1356. 16. Iulij congregata Artium Facultate apud S. Iulianum, *concessum fuit, quod posset legere in diebus festiuis post sermonem in Domo sua vnum librum de Morali Philosophia, quem vellet*, vt legitur in Actis Nationis Anglicanæ. Et ad an. 1358. die 10. Feb. *Facta congregatione Facultatis Artium ad S. Iulianum supplicauerunt MM. Albertus de Saxonia, vt diebus festiuis possit legere post sermonem Politica, & Robertus Normanus vt eadem hora possit legere Centileg. Tholom. vel Quadripartitum Tho. quod ambobus concessum erat in hunc modum, vt ipsi non impedirent supplicationem alicuius Magistri volentis supplicare pro legendo in eadem hora.* Fratrem habuit Ioannem de Saxonia, qui incepit sub M. Henrico de Saxonia mense Aug. an. 1358. Demum an. 1367. ab Vniuersitate primus, quantum conijcere licet, Curio Parochiæ SS. Cosmæ & Damiani præsentatus est, translato scilicet paulo ante ad eam Patronatu.

Albertus Patauinus Ægidij Romani Auditor & Discipulus Ordinem Eremitarum Augustinianorum amplexus est, seque tam Diuinis scripturis quàm sacris Concionibus commendabilem præstitit. Sumpta Parisijs infula Magistrali tam clarus tamque peritus euasit, vt Paulum Apostolum, Moysen, Euangelia & libros Sententiarum oratione splendidâ reserauerit, & ante omnes suæ ætatis viros facundissimus Prædicator extiterit. Talis est inscriptio Patauinæ statuæ. Obijt Lugduni an. 1328. In Reg. Nat. Angl. reperio alium Albertum de Pataauia licentiatum in Artibus an. 1359. M. Henrico de Egher de Kalker Procuratore eiusdem Nationis; incepit verò sub M. Patolto Lanterbachio, eiusque Bursa fuit æstimata 6. assibus.

Alexander de Alexandria Minorita Franciscanus Doctor Parisiensis, Ordinis sui Minister Generalis electus fuit an. 1313. & Communitatem aduersus Spirituales fortissimè defendit; de quo consule Vadinghum. Scripsit teste Tritthemio, super sententias l. 4. Quæstionum variarum lib. 1. in Metaphys. Aristotelis l. 12. in libros de anima l. 3. & quædam alia opera seu Tractatus in alios Aristotelis libros.

Alexander Prouisor Scholarium de Allemania, hoc est Coll. Allemanici memoratur in Reg. Angl. Nat. Procuratore M. Henrico de Minda an. 1348. vt substitutus Procurator M. Io. de Friburgo, quatenus curaret ipsi locum suum seruari in Rotulo Nominationum ad summum Pontificem mittendo, quia tunc erat verus Regens.

Aluarus Pelagius Minorita Natione Hispanus, Ioannis Duns Scoti discipulus, Ioannis 22. Papæ Pœnitentiarius, pro quo scripsit aduersus Guillelmum Okamum etiam Minoritam Imperatoriarum partium defensorem. Claruit maximè ab anno 1320. ad an. 1340. scripsit plurimos Tractatus; insignem præsertim vnum de S. Ecclesiæ Catholicæ Planctu, Speculum Regum, super sententias, Apologiam contra Guill. Okamum, libro 2 de Planctu art. 52. agit de Conceptione B Virginis, eamque peccato Originali subijcit; vt in Synopsi retulimus. Eodem libro reprehendit mores Ecclesiasticorum sui temporis, nec parcit ipsi summo Pontifici & Cardinalibus. artic. 23. & 24. insectatur Monachos, magis carni quàm Christo militantes, conspirantes aduersus suos Abbates, otiosos, inertes, superbos & inuidos; plurima liberrimè, quæ Pontificiæ tamen correctioni humillimè subiecit.

Alphonsus de Bonavilla Doctor Theologus præsens adfuit reuocationi errorum Ioan. Ade Iacobitæ an. 1389. tum Rectore Academiæ M. Ioanne Cauerio, nominaturque in Instrumento in eam rem confecto cum Christophoro de Cugnerijs & Eueno Bohic similiter in Theologia Doctoribus.

Amelius de Brolio Doctor in Decretis & Cantor Ecclesiæ Turonensis numeratur inter eos qui an. 1379. Comitijs Vniuersitatis interfuerunt apud S. Bernardum ad declarandum de Schismate, vter Pontifex, Clemens an Vrbanus esset agnoscendus.

Andreas de Monte S. Eligij Magister in Theologia, nominatus est ab Vniuersitate cum quibusdam alijs, ad imponendum pretium libris vænalibus Andreæ Zenonis Librarij an. 1303.

Andreas de Suecia Nationis Anglicanæ, Philosophiam profitebatur Parisijs cum celebritate & ingenti nominis fama an. 1348. cum quo florebant & alij Compatriotæ MM. Nicolaus de Suecia, Henricus Thome de Suecia, Mathias de Suecia, &c.

Arnestus de wlnen aliàs de Hollandia incepit sub M. Temone Iudæi in Natione Anglicana an. 1355. Academiæ verò Rector electus fuit 23. Iunij an. 1367. is suo trimestri Magistratu obtinuit, ne vllus Iudex alius à Conseruatore de causis personalibus Scholarium cognosceret. Item Hugonem Aubriotum Præpositum Parisiensem iuramentum consuetum præstare detrectantem, ad illud præstandum solemniter adegit. Successorem habuit in Rectoratu M. Marcilium de Inghen Nationis Anglicanæ Magistrum.

Arnoldus de Beuere Saxo Diœcesis Moguntinensis, M. Alberti de Saxonia discipulus, Nationis Anglicanæ factus est Procurator die 5. Maij an. 1355.

B.

BERO de Suecia electus est in Procuratorem Nat. Ang. mense Nouemb. an. 1353. eoque Procuratore *inceptum litigium per Vniuersitatem contra Præpositum Paris. super attentatis contra priuilegia & pluribus iniurijs Magistris & Scholaribus per ipsum irrogatis.*

Bernardus de Haermais aliàs de Villa-campi Magister in Artibus, Nationis Gallicanæ Procurator electus an. 1336. quo Procuratore factum est à prædicta Natione Statutum de Missis & Vesperis, vt scilicet singulis diebus Veneris Vesperæ, singulis diebus Sabbati Missa de Beata Maria celebrarentur, quibus omnes actu Regentes interesse tenerentur; alioquin multarentur.

Bernardus de Fargijs Clementis V. nepos seu propinquus, Archiepiscopus Narbonensis Collegium Narbonense Parisijs pauperibus Scholaribus Narbonensibus addixit an. 1317.

Bernardus Textoris, Carmelita Licentiatus fuit in Theologia an. 1391. cum Guill. de Costa Cluniacensi, Roberto Poiteuin August. Ægidio Morpain Magistro Scholarium S. Dionysij.

Bernardus Alamandi Doctor in Decretis, Caroli VI. Regis Capellanus Episcopus Condomensis Tractatum edidit de Schismate, vt retulimus ad an. 1392. vide pag. 680. miror eum à Sammarthanis non reponi inter Episcopos Condomenses, cum in MS. San-Victorino eo tempore composito talis cognominetur.

Bernardus de Roma Carmelita Licentiatus fuit in Theologia an. 1373. cum Michaële du Soc Monacho S. Bauonis Gandauensis, Francisco Christophori Canonico Regulari, Guill. de Marcya Ordin. Prædicat. Francisco de Domo eiusdem Ordinis, MM. Ioan. de Cheneyo & Ioan. Textoris.

Bertaudus seu Bertholdus de S. Dionysio vir insigniter doctus hoc & superiori seculo floruit. Ex Cancellario Paris. & Archidiacono Remensi factus anno 1299. vel 1300. Episcopus Aurelianensis; quo sedente Cœlestini per Petrum de Sora eiusdem Ecclesiæ Cantorem ex Italia in Franciam adducti primam sedem apud *Cantolium* Gall. *Chanteau*, qui pagus est Diœcesis Aurelianensis, posuerunt. Hac de re sic scribit Sausseyus in Annalibus Ecclesiæ Aurelianensis ex Actis Cœlestinorum de Amberto. Huius Bertaudi tempore, *mandatu Philippi* » *Regis Petrus de Sora Cantor Ecclesiæ* Aurelianensis & Confessor Regius in Italiam » profectus, inde Monachos Cœlestinos Ordinis S. Benedicti secundum statuta » B. Confessoris & Pontificis Petri Cœlestini conuiuentes adduxit in Gallias, 12. » numero, quos Philippus Rex quo decuit honore complexus est, eisque primùm » domicilium apud Cantolium, Pagum Aurelianensis Diœcesis, olim apud Ambertum donauit, qui vterque locus primùm fuit Religiosorum Abbatis & » Conuentus S. Victoris cis Lutetiam, illis donatus à Ludouico Crasso Rege » Francorum anno Domini 1134.

Idem narrat ibidem prædictum Bertrandum an. 1306. interfuisse translationi capitis S. Ludouici Regis facta ex vrbe S. Dionysij ad Ciuitatem Parisiensem. Obijt eodem anno more Gall. vel an. 1307. more Romano. Ille autem cum Cancellarius esset, sicam accepit à Prædecessoribus, inquit Hemeræus, quibus cum Academia digladiaretur. Cuius excessus repressit Ioannes de Wasta Rector statuto Facultatis Artium an. 1292.

Bertrandus de Gutto Archiepiscopus Burdegalensis; vide infra Clemens V.

Bertrandus Borelli, seu Sorelli Doctor Facultatis Theologicæ commemoratur in instrumento in quo M. Simon de Manessijs Decanus eiusdem Facultatis satisfacit Rectori ob quandam contumaciam; quod quidem Instrumentum retulimus ad an. 1341.

Bertrandus de Fontenay Doctor Theologus Ordinis Cisterciensis, licentiatus fuit an. 1398. à Cancellario Parisiensi cum MM. Mathæo Reginaldo, Io. Morames, Io. de Londa August. Io. Leans, Io. Arnoldo Minorita & Guill. Preuost Carmelita.

Beuvinus de Winvilla determinauit in Artibus an. 1375. mense Martio, Procuratore Nat. Gall. M. Henrico Chicot, & licentiatus est an. 1377. mense Iunio sub M. Io. de Roncuria, Procuratore Nat. M. Io. de Domno-Martino, ab eo dictum est Collegium Winvillæum seu Marchiano-Winvillæum, quia cum esset vnus ex Executoribus Testamentarijs à M. Guill. de Marchia fundatore nominatis, non modo commissam sibi Prouinciam fideliter executus est, sed de suo quoque plurimum addidit priori fundationi; alterum Capellanum instituit & sex Bursarios ex oppidis, Winvilla, Buxerijs Buxerollis, S. Michaële & circumuicinis. Primos autem ille ibidem instituit Primarium seu Gymnasiarcham, Capellanos, Procuratorem & Bursarios; obijt an. 1432. & iacet apud Carmelitas ad maius altare.

Blasius Andromari Carmelita, quem Trithemius Andernarium vocat, Natione Gallum, licentiatus fuit in Theologia anno 1378. cum Ioanne de Mediolano Collega suo. Hunc ait Trithemius virum fuisse doctum in scripturis sanctis, & in Palæstra Scholasticæ disciplinæ nobiliter exercitatum, ingenio clarum & Disputatorem egregium, scripsit commentarios in lib. 4. sentent. Quæstiones & Collationes varias: item & de Philosophia Morali.

C.

CAROLVS V. cognomento *Sapiens* ob causas, quas Historici referunt, non ideo hîc à nobis commemoratur, quod in Scholis Parisiensibus fuerit educatus, sed quia & Præceptorem habuit Academicum, M. Nicolaum Oresmium socium Nauarricum, filioque suo primogenito ex eadem domo dedit M. Michaëlem de Creneyo, & quia Vniuersitatem plurimis Priuilegijs exornauit, & viros Academicos singulari beneuolentia complexus, beneficijs locupletauit. Pacatis autem prudentiâ suâ rebus Gallicis nihil habuit optabilius ante obitum, quàm vt similiter Ecclesiæ schisma an. 1378. ortum extingueret, in eamque rem incubuit studiosissimè & quod reliquum vitæ fuit, impendit, vt pacem procuraret. Itaque licet habito apud Vincennas triplici Concilio Patrum Procerumque ac doctissimorum virorum, visis Cardinalium qui electioni Vrbani interfuerant, receptisque vndequaque scriptis & relationibus, de eorum Iuratorum sententia causam Vrbani VI. vi vitioque creati auersatus agnouit Clementem VII. liberis Fundanis Comitijs lectum, non destitit tamen omni via modoque pacem suadere, Legatos ad vtrumque electum mittere, Reges & Principes exteros ad idem faciendum excitare. At post triennium morte præuentus absoluere non potuit bonum opus quod inceperat. Et quia à multis Clemens habebatur Antipapa, Rex vt amoueret omnem à se Schismatis opinionem, morti proximus renarrauit quæ in eam rem gessisset, quamque sanctè, piè & religiosè ad veritatis agnitionem conatus fuisset deuenire.

Carolus VI. Præceptorem quoque habuit è Regia Domo Nauarrica M. Michaëlem de Creneyo, Academiam suam plurimis beneficijs fouit, & priuilegijs muniuit: de quibus in historia.

Carolus Bohemiæ Rex & Imperator Romanorum dictus IV. linguarum Italicæ, Gallicæ, Germanicæ, Bohemicæ & Latinæ peritiſſimus, Academiæ Pariſienſis alumnus, vt liberalia ſtudia promoueret, Pragæ Vniuerſitatem inſtituit, profeſſoribus ſtipendia, libertates & priuilegia, quibus maximè fouetur Vniuerſitas, liberaliter largitus eſt, Innocentio IV. Pontifice ea omnia autoritate ſua corroborante. de huiuſce Vniuerſitatis Inſtitutione dictum eſt in Hiſtoria p. 313.

Christophorus de Cugnerijs Doctor Theologus cum Eueno Bohic & Alphonſo de Bonavilla Doctoribus eiuſdem Facultatis, interfuit Comitijs Vniuerſitatis, quibus ſe præſentem exhibuit Ioannes Ade Dominicanus & errores reuocauit an. 1389.

Clemens V. Pontifex Maximus, ante promotionem Bertrandus de Guto dictus, Nobilis Aquitanus, qui poſt mortem Benedicti XI. extra Collegium Cardinalium, tum Archiepiſcopus Burdigalenſis aſſumptus fuit ad Pontificatum, conſecratuſque eſt Lugduni die 5. Iunij an. 1305. & ſedit annis 8. menſibus 10. in vtroque Iure excelluit, Pariſijs ſtuduit, & Aureliæ potiſſimum Iuri Ciuili operam dedit. Cuius rei memor Aurelianenſe ſtudium priuilegijs decorauit & Vniuerſitatis nomine donauit. Bonifacij VIII. conſtitutiones contra Philippum pulchrum latas reuocauit. Septimum Decretalium librum conſcripſit, quem Ioannes 22. eius ſucceſſor publicauit ſub nomine Clementinarum, ſcripſit quoque Epiſtolas ad diuerſos, quarum extat codex manuſcriptus in Bibliotheca San-Victorina.

Clemens VI. ante promotionem *Petrus Rogerij* dictus, patria Lemouicenſis in territorio Caſtelli Malimontij natus ex nobili Gente, fratrem habuit Guillelmum Rogerij Comitem Belli-fortis, Gregorij X. poſtea parentem. Apud Aruernos Monaſterio Caſæ-Dei nomen dedit iuuenis, deinde Lutetiam miſſus in Philoſophicis Theologicíſque diſciplinis excelluit, Doctoralemque lauream in Theologica Facultate promeritus eſt. Atrebatenſis primum Epiſcopus factus; hinc Senonenſis Archipræſul, tum Rotomagenſis an. 1330. poſtea à Benedicto 12. creatus Cardinalis 15. Kal. Ian. an. 1337. tit. SS. Nerei & Achillei, ſed Cardinalis Rotomagenſis vulgo appellatus. Prouiſor fuit Domus Sorbonicæ. Poſtremo poſt Benedictum an. 1342. electus Papa Clementis VI. nomen aſſumpſit. Primo anno ſui Pontificatus priuilegium indulſit Vniuerſitati redituum è Beneficijs percipiendorum Pariſijs. Hunc Petrarcha litteratiſſimum Pontificem appellat, tam felicis hominem memoriæ, vt quod ſemel legiſſet, obliuiſci nullatenus poſſet. *Et quod mirabilius eſt*, inquit, *hæc memoria magno quondam capitis ictu, cuius ingens ſupremo vertice cicatrix remanſerat, ei prouenerat.* Scripſit de Canonizatione S. Yuonis, de approbatione Caroli Regis, Sermones, Collationes, Epiſtolas. Nepotem habuit Petrum Rogerij fratris filium, quem annum ætatis 18. agentem Cardinalium Collegio adlegit, Peruſiumque protinus ad Baldum Iureconſultum miſit, ſub cuius diſciplina plurimum profecit. Et ille ad Pontificatum quoque euectus Gregorij XI. nomen accepit. Obijt autem Clemens an. 1352. & ſepultus eſt in Cathedrali Auenionenſi. Vide Petr. Rogerij.

Clemens VII. ante electionem Cardinalis Gebennenſis vulgo dictus; de eo in hiſtoria ſatis multa ad an. 1378. hic eius teſtamentum ſufficiat adſcribere ex tranſcripto Bonauenturæ Bauduiſij Cœleſtini Pariſienſis.

D. Clemens Papa VII. obijt Auenione in Palatio Apoſtol. poſt longam corporis infirmitatem die 16. menſis Septemb. an. Domini 1394. inter nonam ac decimam horam, præſentibus DD. Franciſco Narbonenſi Archiepiſcopo eius Camerario, Guill. Archiep. Rotomagenſi, Antonio Epiſc. Magalonenſi, Fr. Raimundo Ruſſi Ordin. Prædicatorum eius Confeſſore, Guill. Bye Subdiacono Papæ, Archidiacono, Io. de Derboni Archidiacono Senonenſi, Iacobo Pollerij, Curato B. Mariæ Rotomag. Diœceſ. Petro Torſeli Archidiacono Bituric. Stephano de Salinis & Audiberto de Salire Præpoſito Toloſano eius Cubicularijs, Ponteto de Curtie Clerico Capellæ Papæ ac DD. de Mauilla, Fr. de Mantone, ac Petro de Aretone Militibus, nec non Nardino de Florentia, Raimundo de Poiolis & Petro Falqueti Magiſtris in Medicina &

Iacobo Brunerij, Aymone de Sernay, Dioscuollo de Auenione, Bastardo de Gebennis, Ioanneto de Molino, Iaconoto de Furbili, Baudeco de Sadone eius seruitoribus. Et fuerunt vltima verba quæ dixit ante vitæ exitum illa quæ sequuntur omnibus audientibus. 1. Iunxit manus & illas ante vultum suum iunctas posuit, & oculos & vultum totum ad cœlum leuauit dicens.

Beau sire Dieu; ha, ha! Beau sire Dieu, ie te prie, que tu ayes mercy de mon Ame & me vueilles pardonner mes pechez. Et toy tres-deuote Mere de Dieu, ie te prie qu'à ce, tu me vueilles ayder enuers ton Benoist fils nostre Seigneur. Et sic aliquantulum quieuit & statim subiunxit verba quæ sequuntur. *Tous les Benoists de Paradis, ie vous supplie que vous vueilliez ayder à mon Ame auiourd'huy.* Et post hæc dixit. *Ha, Ha! Luxembourg ie te prie que tu me vueille ayder.* Et ipsa verba audientes omnes suprascripti clamabant orantes etiam pro sanitate sui corporis, & faciebant vota ad visitationem Sanctorum locorum, & dicebant Domino nostro Papæ, quod oraret etiam pro sanitate sui corporis, qui hoc facere recusauit clamando alta voce, *Pour l'Ame, pour l'Ame, pour l'Ame;* quibus dictis in manibus & brachijs supradictorum existens, vestitus & calceatus, & in ita bona memoria & sensu sicut vnquam visus fuit, oculos clausit, & sic animam Deo reddidit, ac spirauit, absque eo quod aliquam sorditiem emiserit per os, per aures, per nares, seu per aliam partem corporis, imò visus est omnibus dormire, & talis apparuit in vultu, licet fuerit custoditus tota illa die & in crastinum in magna Capella Palatij & vsque ad Veneris sequentis horam meridiei. Qua hora post solennissimas exequias in Ecclesia B. Mariæ de Domnis factas ibidem depositus fuit in proprio loco in quo D. Vrbanus V. etiam depositus fuit, videlicet in Capella D. Ioannis Papæ XXII. Anima eius per misericordiam Dei requiescat in pace. Amen.

Ita verbatim in Exemplari veteris Chronici MS. existente in Musæo Cl. Henrici Suares H. F. Nobilis Auenionensis, exscripto ex autographo in Bibliotheca Vaticana asseruato.

Conradus de Monte Puellarum Natione Teutonicus, Ratisponensis Ecclesiæ Canonicus, in Diuinis scripturis eruditus, & in seculari Philosophia doctissimus, ingenio subtilis & clarus eloquio. Haustis primùm in Erfordiensi Academia rudimentis liberalium Artium, ad Vniuersitatem Parisiensem se deinde contulit, vbi Philosophiam & sacras litteras per octennium Scholaribus publicè lectitans Doctoratus infulam consecutus est, vt docet Trithemius. Floruit Wenceslai & Vrbani VI. temporibus.

Conradus de Suecia eiusdem Nationis Anglicanæ Magister an. 1347. missus fuit ad Curiam Auenionensem pro Rectore & Facultate Artium contra Theologos, vt scribit M. Laurentius de Suecia tum Procurator eiusdem Nationis. *Item*, inquit, *in Vigilia S. Katharinæ factâ congregatione Nationis apud S. Mathurinum electus fuit concorditer in Procuratorem & Nuncium ad Curiam ex parte & in expensis Rectoris & Facultatis Artium ad litigandum contra DD. Theologos M. Conradus de Suecia Canonicus Aboensis.*

Conradus de Nouitate Carmelita Licentiatus fuit in Theologia an. 1374. cum Ioanne Thoma & Petro Boroni Dominicanis, Nicasio & Gualtero Abbate Caroliloci Cistercienſibus, Alano de Lembale Augustiniano, Ioanne de S. Nazario & Ioan. Regis Minoritis & quibusdam alijs.

D.

DAVID de Walha Rector fuit Vniuersitatis an. 1317.

Dionysius Flatonis de Baredis Diœcesis Meldensis Receptor erat Nat. Gall. an. 1360. nec semel munus illud gessit. Rector fuit electus die 19. Martij an. 1361. & eo Rectore Præpositus Parisiensis, qui iamdiu detractarat præstare consuetum Vniuersitati iuramentum, tandem præstitit. Lustratum quoque Collegium Constantinopolitanum ad Aquarium plateæ Maubertinæ situm, quod inuentum est omnino ruinosum: quamobrem illud Vniuersitatis certis conditionibus elocauit M. Ioanni de Marchia ad 9. annos: vt in Instrumento quod ad an. 1362. retulimus, planius continetur, die 26. April. an. 1362. M.

Ioannes Ance Receptor Nat. Gall. eodem Rectore præsente, Stephano Reginaldi Procuratore rationes reddidit. Gall. factas die 7. April. an. 1363.

Dionysius Soulechat Minorita satis notus in Historia ob errores quosdam quos in Actibus suis posuerat; reprehensus verò à Cancellario Parisiensi & Facultate Theologiæ publicè reuocauit, vide pag. 382.

Dominicus de Clauasio, olim Bursarius Collegij Constantinopolitani, deinde eiusdem Primarius, Philosophiam profitebatur adhuc summa cum celebritate & frequentia an. 1349. Et sub eo legimus in Reg. Nat. Anglicanæ incepisse in Artibus M. Themonem Iudæi de Monasterio.

Dominicus Parui in Artibus fuit licentiatus sub M. Fran. de S. Michaële an. 1373. Procurator Nat. Gall. 2. Maij 1378. Rector mense Martio an. 1382. deinde Doctor Theologus, quem licentiatum fuisse legimus an. 1388. cum Gratia & Ioan. de Wissaria Augustinianis, Io. Begart Cisterciensi, Eueno Borric Carmelita, Alphonso de Villanoua Cluniacensi, Ioanne Bardolin Minorita & Ioanne Lucqueti socio Sorbonico; hunc legimus fuisse Curionem S. Germani veteris ab Vniuersitate nominatum, sed quo ordine reponendus sit, non satis apparet, vt diximus ad an. 1369. Legitur & alius *Dominicus Parui* Gall. *le Petit*, in Decreto Facultatis Theol. an. 1332. de visione Beatifica.

Dominicus de Luneuille Minorita licentiatus fuit in Theologia an. 1386. cum Ioanne de Montesono & Oliuario Maillard Ordinis Prædicatorum, Guill. Rosserio, Io. Gaias, Nicolao de Lingonis, Bernardo Pagesio, Petro Boucherio eiusdem Ordinis.

Durandus de Auriliaco Ordinis FF. Prædicatorum Doctor in Theologia à Philippo Valesio cum alijs in Castellum Vicennarum euocatus est, vt suam de visione beatifica quam Ioannes XXII. ad extremum Iudicij diem differre videbatur, mentem aperiret; commemoraturque cum alijs Magistris Theologicæ Facultatis in Decreto eiusdem, quod ad an. 1332. retulimus.

Durandus de sancto Porciano Ordinis FF. Prædicatorum Doctor Parisiensis designatus fuit Episcopus Meldensis an. 1326. & consecratus in Ecclesia Senonensi 10. Martij an. 1337. iacet in Choro Ecclesiæ Meldensis. In libro sententiarum profitetur se in Schola sacri Palatij veritatem sacræ scripturæ docuisse, & à Sede Apostolica ad Episcopalem dignitatem fuisse promotum; Commentarios in sententias se scribere senem, quos iunior inceperat. Trithemius hæc eius opera commemorat. Super sententias l. 4. de Instructione Cleri l. 1. Summæ Notabilis l. 1. Quæstiones varias, sermones diuersos. Ait verò Bellarminus eum nonnulla scripsisse, quæ à communi Doctorum sententia abhorrent; quædam etiam fuisse ab Ecclesia improbata; at ipsum in præfatione Commentarij sui in Magistrum sententiarum dissertis verbis asserere ad Ecclesiam Catholicam Romanam pertinere iudicium de Doctrina, seque omnia sua scripta eiusdem Ecclesiæ censuræ submittere. Addit eum scripsisse librum egregium de origine Iurisdictionum.

E.

ERARDVS *Macardi* de Insulis iuxta Ramerucum Trecen. Diœc. Procurator fuit electus Nat. Gall. die Lunæ ante festum B. Martini Hiemalis an. 1361. & ad iuramentum admissus à M. Ioanne Ance immediato decessore. Successorem habuit M. Stephanum Arnulphi, cui præsente Natione die vltima Decembris rationes acceptæ pecuniæ reddidit. Idem Macardus Rector fuit Vniuersitatis an. 1363. mense Iunio electus.

F.

FERRICVS *Cassinelli* Natione Italus, Patria Lucensis Doctor Theologus, Regi à Secretis, cui Carolus V. ducentos Francos dari voluit in sumptus Conuiuij Doctoralis. *Pour faire la feste en Theologie*, an. 1372. vt habetur in Chartis Curiæ Ratiociniorum. Idem factus Archidiaconus Rotomagensis, ex Archidiacono Episcopus Lodeuensis, tum Autissiodonensis, an. 1388. cui post biennium

nium successit M. Michaël de Creneyo, de quo suo loco. Stephanum Gontier Dominicanum erroris Montesoniani conuictum ad Vniuersitatem remisit; vt diximus ad p. 640.

Ferricus de Metis Legum Doctor missus est à Carolo V. cum Ioanne Fabri Abbate S. Vedasti ad Gregorium XI. Pontificem, ad componendam cum eo & Florentinis pacem, vt ad an. 1376. retulimus.

Flamingus de Mareroy seu *Martroy* confecto in Artibus curriculo muneribusque præclaris perfunctus, deinde ad Theologiam se conferens; licentiatus fuit an. 1395.

Florentius de Alemade Nationis Anglicanæ Procurator factus est die 10. Martij an. 1363. eoque Procuratore M. Erardus Macardi Rector Vniuersitatis Quæstor ærarij publici rationes reddidit apud S. Iulianum Pauperem. Item Ioannes de Treueris receptus à Natione Sub-Bedellus, eique virga Bedellatus per eum tradita, & litteræ expeditæ sub sigillo Nationis, vt ipse scribit.

Franciscus Caracciolus Neapolitanus, Ecclesiæ & Vniuersitatis Parisiensis Cancellarius, examinatâ Raimundi-Lullij doctrinâ testimonium authenticum dedit an. 1311. se in ea nihil reperisse, quod non esset veritati Catholicæ conforme, quâ de re sic legitur in litteris Alphonsi Regis Arragonum. *Attendens quod Cancellarius Parisiensis Franciscus de Neapoli, speciali mandato Regis Franciæ (Philippi Pulchri) visis & quantum occupationum frequentia patitur, diligenter inspectis quibusdam operibus quæ dictus egegius Doctor M. Raimundus-Lulli ediderat testatus est authenticè Vniuersis nil in dictis operibus inuenisse, quod bonis moribus obuiet, & sacræ doctrinæ Catholicæ sit aduersum, quin potius in dictorum serie ac tenore pro humani fragilitate iudicij zelum feruidum & intentionis rectitudinem pro fidei Christianæ promotione, vt patet in quadam littera dicti Cancellarij data Parisius anno Domini 1311.* Idem Cancellarius licentiauit in Theologia Landulphum Caracciolum Franciscanum Ioannis Scoti discipulum, qui Parisijs legit temporibus Ioannis XXII. deinde verò factus est Archiepiscopus Amalphitanus; & Ioannem de Neapoli Ordinis Prædicatorum.

Franciscus Christophori Canonicus Regularis licentiatus fuit in Theologia an. 1373. cum Francisco de Domo Ordinis Prædicatorum.

Franciscus Maironius Minorita, aliàs Franciscus de Digna dictus, Ioannis Scoti quondam auditor, inter Doctores Scholasticos *Doctoris acuti* nomine clarus, exercitationem illam celebrem à Theologiæ studiosis in Aula Sorbonica haberi solitam, quam vulgo *Sorbonicam* appellant, instituit, in cuius rei memoriam, inquit Myræus, primus huius Exercitationis dies Franciscano, vltimus Dominicano hodieque conceditur, siue vt vulgò dicitur, Franciscanus aperit, Dominicanus Sorbonam claudit. De actu diximus in Historia ad an. 1315. Roberto Rege Siciliæ supplicante Ioannes XXII. mandauit Cancellario Parisiensi an. 1323. vt ei quoniam sententias legisset, & in omnibus Actibus strenuum se præstitisset, Lauream Magistralem impertiretur. Trithemius scribit non pauca volumina edidisse. Et hæc enumerat. *Super sententias lib. 4.* De formalitatibus l. 1. Quæstionum variarum lib. 1. Sermonum de Tempore lib. 1. Sermonum de Sanctis l. 1.

Franciscus de S. Michaële (de sainct Miel) in Lotharingia Diœcesis Virdunensis, Philosophiæ Professor, Rector Academiæ Parisiensis electus 10. Octob. an. 1368. quo Rectore Carolus V. priuilegium exemptionis attribuit 60. Officiarijs & Ministris Vniuersitatis. Cætera vide ad an. prædictum pag. 419. & 420.

Franciscus Petratcha Aretij ex Florentinis Parentibus Natus, inquit Myræus, Archidiaconus Parmensis, Canonicus Patauinus, Ioanni XXII. Papæ, Stephano Columnensi & alijs summè carus, vno eodemque die ad accipiendam lauream Poëseos Lutetiam & Romam euocatus, maluit Romæ accipere. Galliam lustrauit & aliquandiu Lutetiæ commoratus est. Elegantiæ & nitoris Latini reparator fuit; plurima edidit opera metro & Prosa, Latinè & Italicè, & in omnibus excelluit. Epistolarum variarum lib. Ep. 33. Philippicum de Vitriaco Musicum increpat quod nimis addictus esset Ciuitati Parisiensi. *Esse in Italia miserum exilium reris, extra quam esse nisi quia omne solum forti Patria est potius videri posset exilium. Pace tua dixerim, nimis tibi paruus Pons Parisiensis impressit*

testitudinei sui arcus effigiem, nimis aures suas subterlabentis Sequanæ murmur oblectat. Obijt an. 1374. ætatis 70. in solitudine, vbi meditando, orando, scribendo ad mortem vsque perseuerauit.

G.

GALERANVS *de Penderf* seu Pendref Socius Regiæ Domus Nauarricæ regebat in Artibus an. 1367. licentiatus fuit in Theologia an. 1374. cum M. Hugone de Renuoisye Socio quoque Nauarrico, & M. Ioanne Mercerio de Auenis.

Gaufridus Melpomre Doctor Medicus nominatur in Statuto Vniuersitatis de Licentiandis an. 1389. loco Decani Facultatis Medicinæ cum Heruæo Sulnen vice-Decano Facult. Theol. & Guill. de Gardino Doctore Theologo, Simone Renuoisie seu Lenuoisie, Petro de Bosto, Petro Barberie & Henrico de Herlem Procuratoribus 4. Nationum.

Germanus Famuli aliàs *de Rongiaco* die 23. Sept. an. 1366. electus Procurator Nat. Gall. scribit verò solitos fuisse Procuratores pro Beiania Officij pendere initio decem solidos. Successorem habuit in prædicto Munere M. Laurentium Quillet; florebat adhuc an. 1383.

Gerardus de Aruernia Decanus Tribus Bituricensis in Natione Gallicana, nominatus in Inuentario vt vocant, rerum & Chartarum in Arca Nationis repertarum anno 1339.

Gerardus de Bononia vndecimus Carmelitarum Prior Generalis, Doctor Parisiensis Ordinem suum non minus strenuè, quàm prudenter gubernauit annis 20. in prædicatione verbi Diuini præsertim excelluit. Obijt anno 1317. & Auenioni sepultus est.

Gerardus Hypot de Kalker Baccal. Theologus & Canonicus Ecclesiæ Coloniensis missus fuit à Natione sua Anglicana ad Curiam Rom. sub initia Schismatis an 1378.

Gerardus de Lemouicis Procurator erat Nationis Gallicanæ anno 1305. extatque eo Procuratore conditum statutum de Scholis & numero Determinantiùm, quod pag. 100. retulimus.

Gerardus Lasboïgas Nationis Gallicanæ Procurator commemoratur in Instrumento publico confecto die 5. April. an. 1345. de die statutorum faciendorum, quod ad pag. 283. retulimus.

Gerardus Magnus Dauentriæ ad Isalam fluuium in Germania inferiore natus Adolescens Lutetiæ in Sorbona sacris litteris ac pietate instructus Æqualibus vitæ ac doctrinæ exemplum mirificum dedit. Ad suos reuersus Vltraiectensem & Aquisgranensem Canonicatus obtinuit; sed ijs abdicatis Clericos seu fratres vitæ communis Dauentriæ in Patria instituit, qui Scholas Latinas Iuuentuti aperirent, & non bonis tantùm litteris sed & bene viuendi moribus Discipulos instituerent. Multa opera edidit. De Contractibus & vsuris, de institutione Nouiciorum, de compunctione & eruditione Scholarium, &c. obijt 20. Augusti. an. 1384. ætatis 44.

Gerardus de Manilijs Philosophiæ Professor ad an. circiter 1360. electus fuit Rector 24. Iunij 1370. quo Rectore præsente M. Nicolaus de Suessione tunc Quæstor seu Receptor ærarij Nat. Gallic. rationes suas reddit apud S. Iulianum 2. Iulij, præter morem; quia secundum statuta reddi debebant in Vigilia B. Petri, vt legitur in Reg.

Gerardus de Veruino Pœnitentiarius Parisiensis missus est Auenionem pro reformatione Vniuersitatis Parisiensis, quam Vrbanus V. missis duobus Cardinalibus an. 1366. reformauit.

Germanus Cellati Sub-Prouisor Domus Sorbonicæ absente M. Petro Rogerio Archiepiscopo Rotomag. commemoratur in Quodam Instrumento de pecunia distribuenda pauperibus Scholaribus de Sorbona an. 1331. sic enim legitur. *Congregatis inibi omnibus Magistris & Scholaribus eiusdem Domus, videlicet MM. Germano Cellati Doctore in Theologia Vices-Gerente Reuerendi Patris D. Dei gratia Rotomag. Archiepiscopi, Prouisoris ipsius Domus.*

Geruasius Christiani Normanus è Parochia de Vendes Diœcesis Baiocensis,

alumnus Nauarricus. Ecclesiarum Bajocensis & Parisiensis Canonicus, Archiater Caroli V. & magnæ apud eum autoritatis, plurimas opes quas habebat & domos conuertit in ædificationem Collegij fundationemque, quod etiamnum hodie *Geruasianum*, seu M. Geruasij dicitur. De eo dictum in historia.

Gislebertus Bot Magister in Artibus supplicauit pro Regentia & Scholis die S. Edmundi an. 1364. & pro iocundo Aduentu seu Bejaunio soluit vnum florenum; vt legitur in Reg. Anglicanæ Nationis. Idem electus est in Procuratorem eiusdem Nationis in Comitijs 13. Ian. eiusdem anni habitis apud S. Iul.

Gobertus de Monte Beraudi electus fuit Rector Academiæ 15. Decemb. an 1361. & successit M. Petro de Luca. Eo Rectore Vniuersitas dimicandum habuit cum Collectoribus nouorum tributorum & cum Vniuersitate Tolosana cui Papa non modo Theologiæ Facultatem concesserat, sed cum ijsdem priuilegijs quibus gaudebat Parisiensis. vide pag. 364. successorem habuit in Rectoratu M. Dionysium Flatonis.

Godefridus Lattacher Licentiatus fuit in Theologia an. 1397. cum Petro Salientis aliàs *de Sault*, Iacobo Troüilleto, Ioan. *Manchon*, Maturino *Longeüil* & Ioanne Fioty.

Godefridus Cornubiensis Carmelita Oxoniensis & Parisiensis Doctor in Theologica Facultate scripsit quædam opera non contemnenda, eiusque meminerunt Lelandus & Baconthorpius, qui eum Doctorem solennem appellat. Nimius fortasse fuit in subtilitatibus Aristotelicis, sed ea tunc erat hominum vanitas, claruit an. 1350.

Gotfridus de Parchuim vel Parchini Nat. Angl. Procurator electus an. 1347. quo Procuratore factum est Inuentarium rerum in cista Nat. repertarum apud S. Cosmam. Henricus de Minda Allemanus sub M. Waltero de Wardelay licentiatus & Bartholdus de Heluistat. Idem cum à sua Natione an. 1348. destinatus fuisset in Portitorem Rotuli, munus istud à se deprecatus est aiens *quod libenter, libentius & libentissimè iuisset ad Curiam nisi bonis sumptibus & tribulationibus multum excedentibus per quendam Conradum Papenhaghen fuisset enormiter aggrauatus. Et asseruit idem D. Gotfridus bona fide, quod nisi fuissent dicta grauamina ad valorem 100. marcarum puri argenti, dictam itinerationem sibi reputasset vtilem atque gratam: super qua protestatione tunc facta, ad supplicationem eiusdem Natio litteras certi tenoris concessit eidem.*

Gotfridus seu Gaufridus de Turribus an. 1383. die 21. Octob. fuit electus in Procuratorem Nat. Gall. qui in expensis scribit se dedisse 12. denarios Paris. *pro habendo copiam Bullæ missæ Præposito Paris. à D. Papa Clemente VII. vt Schismaticos coërceret; quam copiam copiauit, sed postmodum pro Natione Io. Danton Senior.*

Gregorius Ariminensis in Romandiola natus, Lutetiæ Doctor Theologus creatus in Theologia Scholastica excelluit, Nominalium verò fautor fuit & Patronus; ad Eremitas Augustinianos se contulit, eorumque fuit Prior Generalis. Eius opera Trithemius enumerat, super sententias lib. 4. In Epistolas Pauli Apostoli lib. 14. & alia quædam. Obijt Viennæ in Austria circa an. 1350.

Grimerius Bonifacij, socius Sorbonicus, Cancellarius Vniuersitatis aliquandiu cum Petro de Croso Decano Parisiensi, Guillelmo de Saluauilla Cantore & Elia de Corson Pœnitentiario Ecclesiæ Parisiensis sub Petro Rogerij Prouisore in Societate Sorbonica conuixit teste Hemeræo. Idem testatur eum missum fuisse Auenionem ab Vniuersitate cum M. Gerardo de Veruino Pœnitentiario Parisiensi, ad impetrandam Vniuersitatis reformationem, quæ deinde anno 1366. facta est. Item anno 1368. eundem cum Guill. de Saluauilla, absente Cardinale Morinensi Prouisore quamplurima de Sorbonæ Lectionibus tam ordinarijs quàm Cursorijs deque Auditorio vtiliter ordinasse. Obijt an. 1370. & in Ecclesia Parisiensi sepultus est, quanquam testamento præscripsisset de se humillima sentiens, vt vbi anima euolasset, in Sandapilam Popularem conijceretur Corpus permiscendum illis Cadaueribus, quæ nocte quaque intempesta è Nosocomio B. Mariæ sepulchris inferenda vectari solent, & in exquilias Campellorum (quæ nunc Cœmeterium S. Innocentij appellantur) ab vno atque altero Pollinctore in ferales fossas nulla alia funeris pompa quàm prælucentibus duabus tædis traheretur. Hæc ex Hemeræo.

Gualterus Burley Sacerdos secularis Magister Oxoniensis maximus & potentissimus sui temporis Sophista iudicabatur, inquit Balæus, Oxonij primùm in Collegio Mertonensi studuit, & ibi vt & Lutetiæ lauream Doctoralem consecutus est. Ioannis Scoti cum Guill. Okamo Auditor fuit in Academia Parisiensi, sed eiusdem postea fuit acerrimus impugnator. Plurima opera edidit, quorum Catalogum texuit Balæus. Florebat circa an. 1337. quo tempore 62. an. natus erat.

Gualterus Grassi Decretorum Doctor & Facultatis eiusdem Decanus nominatur in Instrumento contra prauam licentiandi in Theologia consuetudinem confecto, quod ad an. 1389. retulimus.

Gualterus de Wardelay seu Wardelau Anglicanæ Nationis, Philosophiæ Professor celeberrimus, florebat circa an. 1340. sub quo quamplurimos determinasse & incepisse legimus in Reg. prædictæ Nationis.

Guido Guerini Nat. Gall. Rector fuit Vniuersitatis an. 1347. Procurator Nat. Gall. 1. Iunij an. 1370. & mense Septemb. eiusdem anni. Primarius erat Grammaticorum Regiæ Nauarræ cum an. 1377. Capella eiusdem Collegij dedicata est per Petrum de Villaribus Episcopum Niuernensem. Eodem iterum Rectore an. 1374. Collegium Constantinopolitanum additum & adiudicatum est certis conditionibus M. Guillelmo de Marchia. Postea ad Medicinam se contulit, nominaturque inter eos qui 2. Ioannis Ade Dominicani reuocationi interfuerunt, cum Petro Dares in eadem Medicinæ Facultate Magistro anno 1389.

Guillelmus Alkines Rector Vniuersitatis videtur fuisse electus mense Iunio an. 1359. Nam M. Ioannes Receptor Nationis Gall. inter rationes expensæ pecuniæ numerat 2. Regales datos M. Guill. de Alkines Rectori die 11. Septemb. quo Rectore *deliberauit Facultas Artium, quod quælibet Natio traderet 8. Regales pro Consilio in Curia Rom.* vt legitur in ijsdem Reg. nempe propter litem à Theologis intentatam.

Guillelmus Brito Procurator erat Nationis Gallicanæ an. 1303. quo Procuratore factum est statutum de habilitate vel inhabilitate Electorum Rectoris & Procuratorum. Idem quoque, delectus fuit cum quibusdam alijs ad imponendum pretium libris vænalibus Librariorum, vt ad annum 1303. retulimus.

Guillelmus Buser Diœcesis Trajectensis Procurator erat Nationis Anglicanæ an. 1364. & eodem anno die 29. Nouemb. Rector Vniuersitatis fuit electus, nec semel. Vir fuit magnæ famæ, multas legationes nomine Vniuersitatis obijt, claruitque præsertim in Philosophiæ Professione.

Guillelmus de la Chambre, vulgò *de Camera* Tribus Turon. in Nation. Gall. Artium Professione insignis ab anno 1370. postea ad Medicinæ Professionem se contulit, qui cum esset coniugatus, petijt secum dispensari de Regentiâ & obtinuit M. Ioanne de Marla tunc Decano Facultatis. Idem verò Guill. eidem Ioanni paulò post successit in Decanatu nimirum 2. Nou. an. 1398.

Guillelmus Carpentarius Procurator erat Nationis Normanicæ an. 1389. cum M. Ioannes Ade Dominicanus propositiones quasdam contra immaculatam B. Virginis Conceptionem temerè effusas reuocauit.

Guillelmus Cheuenardi seu *Theuenardi* Patria Trecensis Rector Vniuersitatis fuit electus 24. Iunij an. 1373. eratque tunc Scholaris in Theologia; fuerat autem Procurator Nat. Gall. 26. Aug. 1368. tunc Philosophiæ Professor, iterum an. 1370. tertiò 5. Maij an. 1373.

Guillelmus Boucherij aliàs *Carnificis* Diœcesis Parisiensis de Villa Alneti iuxta Gonessiam, electus fuit Procurator Nat. Gall. 22. Septemb. 1367. Vniuersitatis Rector 16. Decemb. an. 1368. per nouos Intrantes sine dispendio temporis, cum priorem electionem quæ facta fuerat per 4. Intrantes priores, Nationes irritam habuissent, vt ad an. prædictum retulimus pag. 420. Idem se postea contulit ad Medicinam, nominaturque inter Doctores saluberrimæ Facultatis, qui anno 1379. Declarationi Vniuersitatis pro Partibus Clementis subscripserunt.

Guillelmus de Chanaco, Nobilis Lemouicensis Doctor in Decretis ex Archi-

diacono Paris. Episcopus anno 1332. Collegium S. Michaëlis fundauit, quod etiam de Chanaco cognominatur. Patriarcha Alexandrinus factus an. 1342. obijt an. 1348. prope Centenarius. Vide p. 177.

Guillel. de Corbolio Baccalaureus Theologus Societatis Nauarricæ tum erat, cum Collegij statuta condita sunt vid. p. 95.

Guilelmus de Cornubia Doctor Medicus anno 1303. nominatus est cum alijs ad taxam imponendam libris Andreæ Zenonis Librarij.

Guillelmus Crebron Doctor & Socius Sorbonicus, licentiatus fuit in Theologia an. 1382. cum Heruæo Sulnen Socio Nauarrico, Ioanne Ade, Nicolao de Valle Ordin. Prædicatorum & Iuone Meden Carmelita.

Guill. de Costa Ordinis Cluniacensis, licentiatus fuit in Theologiâ an. 1391. cum M. Petro Wuart Rotomagensi, Ægidio Morpain Magistro Scholarium S. Dionysij, Iacobo de Metis Augustiniano, Mathæo de Dunis Cisterciensi, Michaële Picquier Minorita, Bernardo Textoris Carmelita, Roberto *Poitevin* Augustiniano, Guillelmo Moteti Minorita & Ioanne de Firmitate Cisterciensi.

Guillelmus de Cuno Gallus Iuris Ciuilis consultissimus Interpres, inquit Trithemius, ingenio subtilis & clarus eloquio, quo pauci fuerunt in ea facultate suo tempore doctiores Docendo & scribendo Gymnasium Aurelianense magnificè illustrauit. Edidit Professoribus legum non spernenda opuscula, super ff. vetus l. 24. super Codicem l. 9. & alia diuersa. Claruit circa an 1310.

Guill. le Dos electus Procurator Nat. Gall. 14. Ian. 1368. iterum 9. Feb. an. 1369. tertio 23 Sept. 1373. quarto 1379.

Guillelmus de Dormano Regi Carolo V. à secretioribus Consilijs, Guillelmi Franciæ Cancellarij filius, Patronus Regius in Senatu Parisiensi, ex Archidiacono Meldensi fit Episcopus, deinde Archipræsul Senon. dotauit Collegium Dormanum quod nunc Bellouacense dicitur, ibique sepultus iacet.

Guillelmus Gorren, seu *de Gorran* Normanus Diœcesis Rotomagensis electus fuit Rector an. 1343. vel 1373. vt habetur in libro antiquo Rectoris; quo Rectore retulimus larum celebre Senatusconsultum aduersus Robertum de Puincomo Armigerum. Quod autem eiusdem Rectoratum ad an. 1343. & ad an. 1373. notauerimus, fecerunt incertæ Notæ seu schiffri; iterum verò Rector fuit an. 1378. mense Martio, eiusque Rectoratus incidit in initia Schismatis vid. pag. 460. 461.

Guillelmus de Gardino seu *Iardino* Normanus electus fuit in Rectorem mense Iunio an. 1376. quo Rectore priuatus est Guilielmus de Boudeville Officialis Curiæ Parisiensis, quam verò ob causam, reperire non potui. Idem ad Theologiam se postea contulit, & licentiam obtinuit an. 1386. cum Ioanne de Montesono Ordinis Prædicatorum & Guillelmo Barault Priore de Caluomonte.

Guillelmus de Hibernia Rector olim Vniuersitatis, anno 1317. retulit è Curia Romana nonnulla priuilegia antiqua, de quibus ad annum prædictum.

Guillelmus Leuesque licentiatus fuit in Theologia an. 1383. cum M. Ægidio de Campis Rotomagensi, Ægidio Abbatis, Francisco de S. Michaële & alijs plurimis.

Guillelmus de Marchia Barro-Ducensis, Ioannis de Marchia Nepos, seu vt aliquibus placet, frater Procurator Nationis Gall. electus fuit an. 1362. die mensis Ian. gessitque munus ad diem vsque 7. April. an 1363. quo tempore M. Ioannes de Marchia florebat adhuc in Philosophiæ Professione, & tunc sub eo determinarunt in Artibus Ioannes & Iacobus Peroti de Metis, Io. Ianequin & Io. Largi, alijque plurimi. Idem 8. Feb. an. 1365. refectus est Procurator, & eo Procuratore MM. Michaël de Creneyo & Petrus de Alliaco ambo Nauarrici determinarunt in Artibus. Idem postea licentiam adeptus in Decretis, Causidicum egit diu in Curia Ecclesiastica, vnde immensas opes sibi comparauit, quas & accessione hereditatis à fratre relictæ ampliores fecit. Domum emit quæ prius Collegium Constantinopolitanum dicebatur, ibique Primarium, Procuratorem, Capellanum & Bursarios testamento instituit, ex Barro-Ducatu, quantum fieri posset, testamento, inquam, cuius octo viros bonos ex amicis Executores nominauit; sed vnus omnium Beuvinus de Winvilla Legatum executus est, &

primos ipse constituit Collegij Gubernatores, non quidem in Colleg. Constantinopolitano, seu parua Marchia, sed in Domo quam habebat in vico San-Genouefiano. Hincque Domus illa dici cœpit Collegium Marchiano-Winuillæum. Obijt Guillelmus an. 1420. & iacet apud S. Victorem.

Guillelmus Bernardi, aliàs *de Narbona* regebat in Theologica Facultate anno 1325. & interfuit Comitijs eo anno habitis ad deliberandum de modo conferendi Capellanias ad Patronatum Vniuersitatis pertinentes, vt retulimus ad p. 209. Idem an. 1332. Cancellarius Ecclesiæ & Vniuersitatis Parisiensis factus interfuit Conuentui quem Philippus Valesius habuit apud Vicennas ad agitandam Quæstionem de tarda visione beatifica, cum Petro Rogerij tunc Archiepiscopo Rotomagensi & Sorbonicæ Domus Prouisore & Guill. de Herchijs Pœnitentiario Parisiensi, eiusdem Facultatis Theologicæ Doctoribus, & Ioanne de Blangiaco Socio Nauarrico Archidiacono Wlcassino in Ecclesia Rotomagensi.

Guillelmus Okamus Minorita Anglus Ioannis Scoti Discipulus, sed eius doctrinæ postea impugnator acerrimus, in Aristotelica disciplina adeò profecit, vt ob logicas meditationes & cætera Philosophica & Theologica Theoremata, inuenta subtiliter, subtiliusque firmata *Venerabilis Inceptor & Autor inuincibilis* appellaretur. Nominalium Princeps vulgo habitus, quorum subtilitates & argutias iam pœne obsoletas & emortuas excitauit, atque in Scholas summo cum splendore reduxit. Ad Ludouicum Bauarum Imperatorem transfugit, & aduersus Ioannem XXII. scripsit acerrimè, à quo excommunicatus; postea verò pœnitens absolui meruit. Scripsit in 4. libros Magistri sententiarum. lib. 1. Quodlibetorum. De fautoribus Hæreticorum lib. 7. De Sacramento Altaris l. 1. Compendium Theologiæ, De Actibus Hierarchicis. De ingressu scientiarum. De Paupertate Apostolorum. De potestate Pontificum & Imperatorum, contra Ioannem XXII. sed hæc opera reponuntur in Indice librorum prohibitorum.

Guillelmus Oppenbachius Natione Teutonicus, Doctor Theologus, ingenio acutus & vehemens & ad disputandas enodandasque Quæstiones scripturarum satis idoneus, inquit Trithemius. Scripsit nonnulla opera Theologica, quibus in Gymnasio Parisiensi inclaruit. Super sentent. l. 4. Quæstionum disputatarum l. 1. Sermones & quosdam alios Tractatus. floruit sub finem seculi.

Guillelmus Reginaldi de Castro Ordinis FF. Prædicatorum commemoratur inter eos qui à Philippo Valesio ad Vicennas euocati de Visione Beatifica aduersus Ioannem XXII. sententiam tulerunt, vid. ad an. 1332.

Guillelmus de Sinay Prior erat Domus Sorbonicæ an. 1331. quo tempore Petrus Rogerij Archiepiscopus Rotomagensis, qui postea Clemens VI. dictus est, eiusdem Prouisor erat. Nominatur in Instrumento de distributione pecuniaria facta prædictæ Domui, quod retulimus ad an. prædictum in Historia pag. 229.

Guillelmus de Spiny Scotus Nationis Anglicanæ Procurator fuit anno 1357. 4. Maij & munus gessit per 3. menses, soluitque vnum scutum pro Procuratoria, vt legitur in Reg. tunc M. Ioannes de Dacia prædictæ Nationis erat Receptor, sub quo incepit in Artibus D. Nicolaus de Suecia. Scribit idem Procurator in Congregatione Generalis habita 2. Iunij apud Math. obtentum fuisse, *vt Procuratores Nationum Picardiæ & Angliæ non sederent cum Deputatis Vniuersitatis in causa mota inter duas illas Nationes super quibusdam terris & personis.*

Guillelmus de Viridi monte Scotus, Rector Vniuersitatis Parisiensis nominatur in Instrumento Transactionis factæ cum Abbate & Monachis San-Germano Pratensibus an. 1345.

H.

HENRICVS *Amandi* Doctor Theologus cum alijs, vt vocant, Vniuersitatis Deputatis an. 1303. Andreæ Zenonis Librarij vænalibus libris pretium imposuit, vt ad illum annum retulimus.

Henricus de Athenis cum M. Marcilio de Inghen viro Rectorio missus fuerat ad Gregorium XI. ab Vniuersitate vt Rotulum impetrarent; sed in miserrima & calamitosissima tempora inciderunt, nempe sub ipsa initia Schismatis

an. 1378. Romam peruenerunt. Vide quæ diximus ad p. 467.

Henricus de Brenehere Brabantinus cum anno 1381. Procurator esset Nationis Picardicæ, mense Decembri eiusdem anni electus est in Rectorem Vniuersitatis, quo Rectore quid factum sit. vid. pag. 585.

Henricus Chicoti de Mosomo Diœcesis Remensis factus est Nat. Gall. Procurator 10. Martij an. 1375. iterum 13. Ian. 1378. tertio 9. Martij 1381. diciturque ibi actu Regens. 4. 5. Maij 1382. Item 13. Ian. eod. anno, tuncque determinarunt in Artibus Iacobus Labrisseux sub M. Nicol. de Vaudemont, Io. des Landes sub eodem, Radulph. de Hamello sub M. Dom. Parui, Petrus de Burgundia sub M. Germano de Rongiaco, Ludouicus *de la Trimoüille* sub M. Nicol. *de Vaudemont*, Nicol. de Condeto sub M. Hen. *Chicoti*. Blanchetus de Nigella sub M. Michaële *le Charon*: ad eundem annum scribit M. Nicol. Mahueti Procurator factus 2. die Iunij an. eiusdem Nationem *quittauisse* 22. sol. quos debebat, *laboribus quos sustulit in Placito contra alias Nationes*. Postremo 5. Iunij 1373. quo tum Procuratore inceperunt in Artibus Petrus Renardi sub ipso Henrico, Io. de Malceyo & Bernardus Hemardi sub M. Nicol. de Vaudemonte, Martinus de Belis sub M. Io. Piscis, Stephanus de Metis sub M. Io. de Mellereyo.

Henricus de Cluis cum multis alijs Anglicanæ Nationis inscriptus est in Rotulo Nominandorum ad Beneficia tanquam præsens & tunc Parisijs existens, an. nempe 1352. cum MM. Gualtero *de Wardelay*, Io. de Vesalia, Gerardo de Prussia, Ioan. Helmestan, Henrico de Mindach. Procurator Nat. Angl. non semel fuit.

Henricus de Fauterijs Abbas Cluniacensis anno 1308. annis vndecim præfuit, deinde translatus ad Episcopatum S. Flori. Collegio Cluniacensi in Academia Parisiensi fundato multa laudabilia statuta edidit; de quibus suo loco.

Henricus Heraut licentiatus fuit in Theologia an. 1377. cum Francisco de Duro-forti, Reginaldo de Alna Cister. Ioanne Martin Cancellario Pampilonensi, Simone de Cremona Augustiniano & alijs.

Henricus de Herne Westphalus Anglic. Natio. Procurator mense Octob. an. 1348. factus, quo Procuratore & M. Nicol. de Suecia Receptore decretum est à Facultate Artium apud S. Iulianum congregata, vt Bedello ad Rom. Curiam ituro vnaquæque Natio penderet quinque scuta. Successorem habuit in Procuratorio munere M. Henricum Thomé de Suecia: quo Procuratore celebratum est festum S. Edmundi Nationis Patroni, & die S. Nicolai *Receptor exposuit 5. solidos Paris. pro distributionibus Magistrorum præsentium in Missa apud SS. Cosmam & Damianum.*

Henricus de Kempen seu *de Kempis* Colon. Diœcesis Procurator Nat. Angl. an. 1355. die 13. Ian. electus, & 26. audiuit rationes M. Viskini Venslay tunc eiusdem Nationis Receptoris. Et iste idem est forte qui sequitur.

Henricus de Lingno de Kempen seu de Kempis Coloniensis Diœcesis Anglicanæ Nationis Procurator electus, tunc, nempe an. 1359. Philosophiæ Professor celeberrimus, sub quo plurimos Candidatos determinasse & incepisse legimus.

Henricus de Langestein, dictus *de Hassia*, Natione Teutonicus Societatis Sorbonicæ, ingenio præstans, abundans & diffusus, adeo vt difficilius ipsi esset occurrentia animo repellere quàm noua inuenire, inquit Trithemius. Pluribus annis docuit in Vniuersitate Parisiensi. anno quidem 1363. Philosophiam profitebatur. Deinde ad Theologiam se contulit & an. 1375. licentiatus fuit cum MM. Gombaldo Prædicatore, Ioan. de Aquino Minorita, Michaële Marquer Carmelita, Ioan. de Guisia, Philippo Haubeze, Arnaldo de Balbona Cisterciensi, Raimundo de Bona & Simone Bardel Prædicatoribus, & Alberto de S. George Minorita. temporibus Schismatis maximè inclaruit, tum Legationibus quas obijt nomine Vniuersitatis; tum tractatibus quos edidit; præsertim verò illo quem inscripsit *Epistola pacis*; de quo vide quæ retulimus ad pag. 575 & 681. Trithemius ex quadam eius Epistola conijcit eum fuisse Canonicum Ecclesiæ Wormaciensis. In Vniuersitate Parisiensi primùm, inquit, claruit, vbi lauream doctoratus promeruit; deinde pro decore nouæ plantationis Vniuersitatis Viennensis illò se contulit, & tum docendo, tum scribendo magnam gloriam suæ eruditionis acquisiuit. Plurima eius opera commemorat

idem Trithemius. Super Sententias lib. 4. In Genesim & prologum l. 5 De Antichristo & Schismate l. 1. De Eruditione Sacerdotum l. 1. De Anima contemplatiua l. 1. De Contemplatione l. 1. Speculum animæ l. 1. De Horis Canonicis l. 1. Contra Astrologos l. 1. Super oratione Dominica l. 1. Super Aue Maria, Super Symbolo Apostol. l. 1. De Contemptu mundi l. 1. Contra fratrem Telesphorum l. 1. Contra quendam Wiclefistam l. 1. Ad Canonicos Regulares lib. 1. De Proprietate Monachorum lib. 1. Sermones de tempore lib. 1. Sermones de sanctis lib. 1. In Cantica Canticorum lib. 1. Epistolarum ad Diuersos l. 1. Quæstiones varias, &c. Verum existimo & Trithemium & Bellarminum confundere duos Henricos de Hassia, eorumque etiam opera. Bellarminus quidem Henricum de Hassia Cartusianum fuisse commemorat, nec alium ab eo fuisse subindicat. Malè; fuerunt enim huiusce nominis duo clarissimi viri, Prior seu Senior, qui ab an. 1360. ad an. 1390. & amplius in Vniuersitate floruit, proque ea contra Petrum de Luna aliàs Benedictum XIII. scripsit. Alter Iunior Professione Cartusianus, qui sequente seculo magnum quoque nomen indeptus est. Florebat autem circa an. 1430. Et hic scripsit opera Contemplatiua.

Henricus de Herlem Procurator erat Nationis Anglicanæ an. 1389. nominaturque in quodam Instrumento de Licentiandis in Theologia facto. Vide pag. 638.

Henricus de Minda Natione Saxo, celeberrimus suo tempore Philosophiæ Professor. Ille Anglicanæ Nationis factus primùm Procurator in octaua Epiphaniæ an. 1347. eidemque bis terque fasces prorogati; quod raro fiebat nisi viris Illustribus & supra communem sortem positis. Eo Procuratore determinarunt Nicolaus Michaëlis sub M. Mathia de Suecia, Ioannes de Louanio Hollandinus sub M. Theodorico de Delf Hollandino, Henricus de Wismaria sub M. Theod. de Foro, Petrus de Brisaco sub eodem. Robertus de Asperen sub M. Nicol. de Hoëclen. Io. Petri de Dacia sub M. Laurentio de Dacia. Lud. Quatermaret sub M. Io. de Wesalia. Eodem Procuratore licentiatus est & incepit in Artibus M. Io. de Dacia dictus Lulo & alij.

Henricus Rousselli in Artibus & in Decretis diu professus publicè. Rector creatus est an. 1385. die 23. Iunij; & eo Rectore Vniuersitas decreuit aduersus M. Ioannem Blanchard Cancellarium, propter quasdam nouitates ab eo attentatas, quæ, vt ait Hemeræus, fœtorem nescio quem corruptelæ exhalabant, quâ se Vniuersitas læsam esse conquerebatur. Decretum retulimus ad annum prædictum p. 605.

Henricus de Vrimaria Augustinianus, Natione vt ferunt Teutonicus, inquit Trithemius, vir in scripturis sanctis à pueritia studiosissimus, in Philosophia Aristotelica nulli suo tempore secundus, qui multis annis in Gymnasio Parisiensi Doctor egregius extitit & celebri doctrina insignis effulsit. Scripsit super sententias l. 4. Quod libet l. 1. De decem præceptis l. 1. Flores ex Collatione Patrum l. 24. De perfectione hominis l. 1. De Incarnatione Verbi l. 1. de Quadruplici instinctu l. 1. De Exemptione l. 1. Sermones de sanctis l. 1. in libros Ethicorum l. 10. florebat circa an. 1340.

Hermannus de Monte solis, siue *de Summeberghe*, quod idem est ac de Ciuitate Brunswich, vt scribitur in Reg. Nationis Angl. Clericus Hildensemensis Diœcesis fuit in Procuratorem prædictæ Nationis electus die 7. April. an. 1354. eique fasces prorogati in alterum mensem; in alterum dico; nam tunc temporis singulis mensibus eligebantur Procuratores: is effecit ne Diuites Scholares pauperum priuilegio vterentur, quoad remissionem seu dilationem solutionis bursarum.

Hermannus de Rotomago electus fuit in Rectorem Vniuersitatis 10. Decemb. an. 1325. & eo Rectore Natio Normanica instituit Romanalia, seu festum S. Romani; quod etiamnum hodie celebrat mense Octobri. Vide quæ retulimus ad pag. 209.

Hermigus de Dacia electus fuit in Rectorem Vniuersitatis die 24. Iunij an. 1312. & eo Rectore constitutum est, ne cui ad Comitia pateret aditus nisi Regenti actu, aut ijs quos Rector speciatim euocaret. Decretum hoc retulimus ad an. prædictum p. 164.

Heruæus de Roka Rector fuit electus 24. Iunij anni 1321. quo Rectore damnati sunt à Ioanne XXII. errores quidam M. Ioannis de Poliaco, & Fr. Nicolaus de Amsiaco Ordinis Prædicatorum Rectori & Facultati Artium satisfecit in Comitijs 9. Septemb. eiusdem an. apud S. Iulianum habitis. Vide p. 188.

Heruæus Syluen seu Sulnen & Sulmen determinauit an. 1365. sub M. Ioanne de Guercu, sub quo etiam Petrus de Alliaco; incepit verò in Artibus sub M. Galerano Pendref, eique gratia facta est ad tempus de bursis quæ 7. assibus fuerant æstimatæ. Procurator Nat. Gall. fuit electus 16. Octob. 1368. & successorem habuit die 14. Ian. M. Guill. *le Dos*. Fuit electus Rector Vniuersitatis mense Martio an. 1376. successorem habuit mense Iunio M. Vlricum de Constantia, eiusdem Nationis Anglicanæ, quæ quidem Natio toto hoc seculo longè plures cæteris suppeditauit Vniuersitati Rectores. Idem ad Theologiam se contulit, & Socius Nauarricus factus, anno 1381. licentiatus fuit cum M. Guill. Crebron Socio Sorbonico, Nicolao de Valle & Ioanne Ade Prædicatoribus. Interfuit Comitijs an. 1389. die 12. April. habitis, in quibus actum de Licentiandis in Theologia occasione M. Ioannis Breuis-coxæ; quod statutum retulimus p. 637. tum autem videtur fuisse Prodecanus Facultatis Theologicæ.

Hugo de Landau Rector Vniuersitatis electus 10. Octob. an. 1387. vsus est opera Ioannis Socij in conscribendis litteris quas expediebat, vt pag. 172. retulimus.

Hugo Renuoisye vel *Lenuoisie* Socius Nauarricus Nat. Gall. Rector Vniuersitatis fuit electus pen. Martij 1369. & ei Natio 25. Francos mutuo dedit ad sustinendam Rectoriæ dignitatem, quos promisit se redditurum. An. 1379. 13. Aug. recipitur Decanus Ecclesiæ Rotomag. ex gratia Apostolica, eratque adhuc Decanus an. 1406. vt patet ex Actis Curiæ Parisiensis, fuit autem Licentiatus in Artibus, an. 1361. & bursa eius fuit æstimata 6. assibus.

Hugo Sapientis Doctor saluberrimæ Facultatis Medicinæ, anno 1338. institutus est primus Decanus, vt vocant, *Oneris* suæ Facultatis, præter Decanum quem appellant *ætatis*; qua de re diximus ad annum prædictum p. 254.

I.

IOANNES *de Lignerijs* Philosophus & Astronomus omnium suo tempore celeberrimus, inquit Trithemius, qui hanc disciplinam à memoria hominum iam pœne abrasam magnificè instaurauit. In Gymnasio Parisiensi eruditionis laudes ingentes acquisiuit, vbi huiusce Facultatis Cooperatores & Consocios habuit viros Mathematicæ scientiæ doctissimos MM. Ioannem de Saxonia, Ioannem (Iulianum) de Muris & Bernardum Philosophos & Astronomos insignes, qui & ipsi varia opuscula conscripserunt. Hæc Trithemius, qui Ioannis opera hæc subdit. Canones Eclypsales l. 1. Canones Tabularum l. 1. de Incensionibus l. 1. claruit regnante Ludouico Bauaro, & Pontificante Ioanne XXII. circa an. 1330.

Ioannes de Louanio Hollandinus determinauit an. 1348. sub M. Theodorico de Delf. Holland. vt legitur in Reg. Angl. Nat. Quæstor erat seu Receptor in Anglicana Natione an. 1356. & rationes acceptæ pecuniæ reddidit 28. Martij. Postea se contulit ad Medicinam, eiusque fit mentio in Actis 3. Iulij an. 1365. tum Rectore M. Ioanne de Diodena. reperio alium *M. Ioannem de Louanio* Procuratorem domus Sorbonicæ an. 1381.

Ioannes de Lontrarijs licentiatus fuit in Artibus mense Iunio an. 1377. sub M. Lamberto de Marchia, tum Procuratore Natio. Gall. M. I. de Domno-Martino. Idem an. 1378. die 23. Septemb. electus in Procuratorem, an. verò 1381. mense Aprili sub eo licentiatus est in Artibus Ioannes de Gersonio in aula D. Episcopi Parisiensis.

Ioannes Luqueti de S. Manahilde Catalaunensis Diœcesis licentiatus fuit in Artibus, apud S. Genouefam in tertia Auditione an. 1374. sub M. Ioa. de Roncuria. Procurator Nat. Gall. fuit electus die 7. April. an. 1375. & per 3. menses Munus gessit, quod tunc erat menstruum, iterum 19. Nouemb. an. 1380. quo Procuratore *remoti sunt merelli & fuit deliberatum quod à modo Procurator in quo-*

Simon de Manessijs Decanus Facultatis Theologicæ satisfecit Rectoriæ Dignitati & Artium Facultati; qua de re in Historia.

Ioannes Morame factus est Nationis Gallicanæ Procurator 18. Nouemb. an. 1383. quo tempore M. Nicolaus de Vaudemonte erat Receptor eiusdem Nationis: iterum 28. Sept. an. 1384. quo Procuratore & M. Ioanne de Marsono Rectore statutum, vt M. Io. de Roncuria absenti & legato Reipub. causa suæ Scholæ seruarentur. Idem postea Rector mense Decembri an. 1386. quo Rectore Ioannes Abbas San-Genouefianus & Petrus de Alliaco Magnus Magister Collegij Nauarrici statuta quædam Collegio de Hubanto seu de *Aue Maria* condiderunt, vt dictum est in Historia. Idem licentiatus fuit in Theol. an. 1398. cum Mathæo Reginaldo & quibusdam alijs.

Ioannes de Morangia Carmelita licentiatus fuit in Theologia an. 1376. cum M. Stephano Estaillard, Balduino Agny & alijs quibusdam.

Ioannes de Montesono Prædicator licentiatus fuit in Theol. anno 1386. cum Oliuario Maillard & Nicolao de Lingonis Dominicanis. De eo ad an. 1387. & 1388.

Ioannes Parisiensis cognomento Pungens-Asinum Professione Dominicanus vir acuti & subtilis ingenij errauit circa Transsubstantiationis mysterium: qua de re. vide p. 60. Scripsit in 4. lib. sentent. & Quodlibeta varia: Præcipuè verò de potestate Papali & Regia, Regiamque defendit: de qua sic habet c. 1. quoad collationem Beneficiorum. *Quod annexum est spiritualibus officijs per antecedentiam, vt præsentatio vel Collatio seu ius conferendi, quia non sic dependet à spirituali sed è conuerso, potest competere Laico præcipuè, & ex concessione Ecclesiæ, vel ex promissione, vel ex longa consuetudine præscripta potest Rex sibi ius acquirere, cum sibi non repugnet. .... dicta consuetudo cum non sit damnosa in Ministris Ecclesiæ, sed in pluribus fructuosa, non præiudicat iuri publico in genere, licet videatur præiudicare in specie. Nam licet videatur præiudicare Episcopis qui priuantur collatione Beneficiorum, quæ de iure communi eis debetur; tamen Ecclesiæ aliunde ex hoc emolumentum accipiunt præponderans ratione defensionis & donationis & fundationis. Et ideò non præiudicat simpliciter.*

Ioannes Petri Canonicus Aboënsis, Canonicus Ecclesiæ de Sunda in Regno Sueciæ in Rectorem fuit electus, die 23. Iunij an. 1366.

Ioannes Piscis de Vienna factus est Nationis Gallicanæ Procurator die 13. Decemb. an. 1381. quo Procuratore interdictum omnibus futuris Procuratoribus ne nomen suum in libro Nationis inscriberent, sed tantummodo in *Papyro Nationis*, appositâ multâ quinque solidorum Parisi. exigendâ ab ijs qui secus facerent. Præterea idem Procurator inter expensas numerat septem solidos Paris. *Pro copia cuiusdam appellationis Abbatis S. Genouefæ contra Rectorem & Procuratores.* Idem iterum electus est eiusdem Nat. Procurator die 5. Maij an. 1385. quo Procuratore plurima legimus statuta facta, 1. vt Bedellus & Subbedellus Rectori & futuris Rectoribus in agendis obsequantur. 2. Non esse tradendam virgam Bedello nouo absque sponsore. 3. Composita est inter Nationes Gallicanam & Picardicam concordia post litem ortam occasione Scholarum conductitiarum. 4. Quidam Minorita, qui temerè dixerat Cancellarium esse Caput Vniuersitatis, palinodiam cecinit & satisfecit. Hac de re sic legitur in Reg. Nat. Gall. *Nota quod tempore istius Procuratoris accidit quod Quidam Cordiger, Baccalarius formatus in Theologia dixit in quodam Sermone ad Populum in fine sui sermonis*, Orate pro Vniuersitate & pro Cancellario qui est Caput Vniuersitatis. *Postmodum per Vniuersitatem fuit ordinatum quod illud reuocaret dicendo quod ipse Cancellarius Parisiensis, nec est Caput Vniuersitatis, nec alicuius Facultatis. Quod & fecit ante D. Cardinalem Laudunensem & in Sermone ad Populum facto in Palatio Regio die S. Bernardi. Ipso tamen Cordigero se apud Vniuersitatem excusante & dicente quod hoc fecerat ex lapsu linguæ, non aduertens quod dicebat. Et in quodam Sermone ad Clerum secundum etiam quod Vniuersitas ordinauit de pœna residua vlterius per suos Deputatos ordinatura.* 5. Curauit in vsum reduci vetus statutum Nationis Gallicanæ, quo 8. die Ianuarij Bedelli suas virgas Procuratori & Nationi submittunt & reddunt, easque recipiunt tantummodo ex gratia Nationis. 6. Eo Procuratore Fr. Ioannes de Sauigniaco Bernardita, qui libros

oppigneratos restituere renuerat, ob idque à Rectore & 4. Procuratoribus condemnatus fuerat, ab ipsa Vniuersitate ad quam prouocarat, similiter damnatus est. 7. Cum M. Ioannes de Trelon Doctor Theologus Procancellarius S. Genouefæ quædam iniuriosa verba protulisset aduersus M. Petrum de Alliaco, ea recantare aut explicare iussus est die 8. Iunij.

Ioannes Pocheti de Villaribus fuit electus Procurator Nat. Gall. 21. Octob. an. 1382. gessitque munus per 3. menses, 16. Decemb. eiusdem anni *fuit Intrans ad eligendum Rectorem. Et pro tunc M. Ægidius de aspero Monte fuit Rector electus in Rectorem Vniuersitatis.*

Ioannes de Poliaco Doctor Theologus Vniuersitatis Parisiensis & Diuini verbi Concionator celeberrimus. In nonnullis tamen reprehensus est à Ioanne XXII. instantibus Mendicantibus, quod M. Guillelmi de S. Amore instituto & vestigijs insistens vellet ordines suos à subsidijs quibus eos destinat Pontifex, arceri. Arguebant quoque eum Iacobitæ & Minoritæ, quod scripsisset & publicè asseruisset Episcopos & Pastores seu Curiones suam habere à Christo potestatem immediatè eiusque Apostolis & Discipulis, non à Papa; ac proinde nec posse suum ius infringi aut minui à Papa circa curam Pastoralem. Item Constitutionem Benedicti XI. *Inter cunctas* quâ Monachorum priuilegia amplificat in detrimentum Pastorum, non esse iuris interpretationem nec declationem, sed subuersionem. Verum ea pugna non stetit Parisijs, in Anglia quoque & Hibernia certatum acriter de eadem materia, vt ad an. 1358. retulimus.

Ioannes Quadrati licentiatus erat in Theologia an. 1367. & M. Io. Roberti Procuratore Natio Gallicana ei concessit ad tempus 20. Francos aureos, quos se habere dicebat ex Arca Nationis, datâ tamen cautione de soluendo apud Officialem Paris. res sic se habet in Reg. *Item præfata die (27. Nouemb) eadem Natio fecit gratiam M. Ioanni Quadrati de non soluendo eidem Nationi 20. Francos auri, quos dictus M. Ioan. dicebat se habere penes se de florenis amotis ab Arca Nationis hinc ad annum, & dedit litteram obligatoriam sub sigillo Officialis Paris. cuius tenor talis est.*
» Anno Domini 1367. die Iouis post festum Conceptionis B. Mariæ Virginis coram Nobis Officiali Paris. personaliter constitutus ven. & discretus vir M. Io. Quadrati Licentiatus in Theologia recognouit se habuisse & recepisse à venerabilibus & discretis viris MM. Nationis Gall. Matris suæ 20. Francos auri, quos 20. Francos auri idem M. Ioannes promisit soluere infra vnum annum à data præsentium dictis vener. & discretis viris. renunciat, &c. promittit, &c. volens quod inde fiat super hoc bona littera obligatoria monitione præmissâ si necesse fuerit. Datum anno & die prædictis. Hæc eò retulimus vt qualis esset eiusmodi litterarum formula, intelligatur.

Ioannes Pomeranus de Prussia die 4. Maij an. 1356. electus est Procurator Nat. Angl. & tunc M. Ioannes Ance antiquus Rector *computauit M. Roberto Normano Rectori nouo.* Vniuersitas appellauit à sententia Episcoporum ob Decimarum impositionem, & discordia emersit inter Nationes Anglicanam & Picardicam *pro quodam Baccalario* dubiæ Nationis.

Ioannes de Quercu aliàs *Cailleu* die 26. Aug. an. 1359. fuit electus Procurator Nationis Gall. & munus bimestre gessit; die verò 21. Octob. successorem habuit M. Petrum Rollant. Idem an. 1365. 2. Iunij refectus fuit eiusdem Nationis Procurator: & eo Procuratore terminata est quædam causa M. Oudardi Billeti, qui à sententia Nationis appellauerat. Idem an. 1374. Procuratore M. Ioanne Grosso de Mailliaco in Campania intermissas lectiones resumpsit, & iuramentum præstari solitum præstitit præsentibus MM. Guidone Guerin & Ioanne de Maruille.

Ioannes Red Scotus mense Iunio an. 1350. factus est Procurator Nationis Angl. quo Procuratore, & Receptore eiusdem Nat. M. Io. de Vesalia *die 13. Iulij facta congregatione Procuratorum & Receptorum Facultatis Artium per D. Rectorem ad S. Iulianum super computatione sextarum Bursarum à tempore quo vltimò facta fuerat computatio super eisdem.* Sextæ autem illæ Bursæ tunc temporis exigebantur ob litem quæ Facultati Artium cum Theologis intercedebat.

Ioannes de Remis electus est in Rectorem Vniuersitatis mense Martio an. 1350. cuius extant litteræ receptionis librariorum p. 321.

Ioannes Riemestorp Nat. Angl. Procurator electus 21. Nou. an. 1361. Rector Vniuersitatis quoque fuit, cuius in Historia meminimus ad an. 1363. fuit autem electus mense Septembri contra morem *occasione mortis prædecessoris*.

Ioannes Roberti Remensis Diœcesis determinauit in Artibus an. 1361. apud S. Iulianum absens electus est Procurator Nat. Gall. die 18. Nouemb. an. 1367. gessitque munus per duos menses, vt notatur in Reg. eiusdem Nationis. Eo verò Procuratore *in Vigilia B. Nicolai mouerunt brigam Clientes Militis Excubiarum contra M. Petrum de Zippa & eius Scholares: & ipse vnà cum Scholaribus suis fuerunt ducti per dictos Clientes ad Castelletum & ratione huius captionis venerunt ad emendam apud S. Maturinum D. Rectori & dicto Magistro septem de dictis Clientibus.* Idem Ioannes Receptor eiusdem Nationis fuit electus an. 1368.

Ioanes Roncius Doctor Theologus, Collegij Cardinalitij, Orator ad Regem Carolum V. electus ab Vniuersitate contra Gratias Expectatiuas Clementis VII. & Nundinationes Beneficiorum; de qua diximus ad an. 1380. pag. 583. fortè is est Ioannes Rusti seu Rusci Cardinalitius, qui licentiatus fuit an. 1379. cum MM. Ioanne de Sauengeyo, Io. de Trelon, Io. de Mediolano Carmelita, Stephano de Blemau & Petro de Aquila Minoritis.

Ioannes de Roncuria fuit electus Procurator Nationis Gallicanæ 6. April. an. 1367. & Munus gessit per duos menses consequentes: quo tempore Petrus de Alliaco licentiatus est sub M. Guillelmo Carnificis, & Lambertus de Marchia sub M. Francisco de S. Michaële: iterum Procurator electus 19. Nouemb. 1369. & eo Procuratore Vniuersitatem rexit M. Iacobus Proti vel Perroti de Metis, qui à Natione Gall. mutuò sumpsit 25. francos, in cuius summæ securitatem, *fecit litteram quæ vocatur Nisi, quæ est in arca Nationis.* Tertiò Procurator fuit 26. Aug. 1374. *quia nullus alius voluerat Officium acceptare.* Rector fuit Vniuersitatis electus 11. Octob. an. 1373. iterum 10. Octob. an. 1373. eiusdem fit mentio in celebri Senatusconsulto inter Abbatem & Cancellarium San-Genouefianum lato an. 1382. an. 1384. legationem obijt Vniuersitatis nomine ad Comitem Flandrensem ob Schisma, quo tempore cum Scholas haberet, à Natione postulauit Ioannes de Marsono tunc Rector, vt ipsi seruarentur donec reuerteretur; qua de re sic legitur in Reg. Nat. Gall. « M. Ioan. de Marsono tunc supplicante vel requirente pro & nomine M. Ioannis de Roncuria missi ad Flandriam ex parte Nationis vnà cum alijs Nuncijs Vniuersitatis, quatenus Scholæ suæ, videlicet Scholæ inferiores ad *Scutum Franciæ* nulli alteri ordinentur, cum idem M. Io. de Roncuria more solito in quantum poterat, promisisset in manu prædicti Procuratoris (Io. Morame) quod immediatè post eius regressum intendebat bona fide ibi legere. Insuper quod in casu in quo ante principium magni Ordinarij non reuerteretur de prædicta legatione, quatenus pro & nomine prædicti M Io. de Roncuria & non aliàs legeret vsque ad regressum suum M. Io. de Chamineto ab eo substitutus. Deliberauit Natio prædicta, quod prædictæ Scholæ quoad proprietatem remanerent dicto M. Ioanni de Roncuria. Item quod loco ipsius ibidem legeret dictus M. Ioan. de Chamineto vsque ad regressum dicti M. Ioan. de Roncuria in casu quo idem non reuerteretur ante principium prædicti Ordinarij. Natione ad hoc mota multis rationibus ibidem recitatis. » Sub eod. M. Io. de Roncuria determinauit in Artibus an. 1380. Colessonus de Clamangijs.

Ioannes de Rotuleto primus Magister Grammaticorum Collegij Nauarrici commemoratur in statuto an. 1315.

Ioannes Rousselli Henrici Rousselli, qui an. 1385. Rector Vniuersitatis fuit, Nepos, mense Martio an. 1398. electus est eiusdem Vniuersitatis Rector, & Synodo 3. Ecclesiæ Gall. in rem Schismatis habitæ Parisijs sententiam Vniuersitatis de substractione totali obedientiæ Benedicto XIII. facienda obtulit munitam sigillis singularum Facultatum & Nationum, communique, quod vulgo *Magnum* appellatur. vid. p. 844.

Ioannes de Salice de Nuceraco seu Miteraco electus est Rector 15. Decemb. an. 1380. difficillimis temporibus & Schismaticis: qui quod ab Vrbano VI. litteras accepisset, cui contra Clementem VII. multi Academici fauebant, vix carcerem euitauit. Eo Rectore M. Ioannes Roncius Doctor Theologus,

Vniuersitatis Orator, quod contra Gratias Expectatiuas Clementis apud Regem orasset, in carcerem compactus est. Hugo Aubriotus Præpositus Parisiensis fuit quoque, sed aliâ de causâ incarceratus; qua de re Nos in Historia.

Ioannes de Sapongneio, de Sapongnes, factus est Procurator Nat. Gall. mense Nouembri an. 1375. quo Procuratore Natio vetuit fieri vllas distributiones pecuniarias aut potationes fieri solitas, donec nouæ Scholæ, quas in platea sita inter Scholas prædicti de Sapongnes & Scholas Normanorum construi voluit, constructæ fuissent. Hæc de re in Reg. Nat. Gall. p. 67.

Ioannes de Saxonia M. Alberti de Saxonia frater electus fuit in Rectorem Vniuersitatis an. 1363. & 19. Kalend. Ianuarias anni prædicti *fecit de Rectoria sua Compotum apud S. Iulianum; cuius compotus fuit gratanter receptus*, vt legitur in Reg. Anglic. Nat. Idem Ioannes eadem die electus est in Examinatorem Determinantium cum MM. Guillelmo Buser & Marcilio de Inghen, aliàs de Nouio magio. Trithemius quendam commemorat Ioannem de Saxonia Minoritam floruisse an. 1340. sub Ludouico V. Imperat. & scripsisse Summam de Casibus, eumque tam in Iure Canonico quàm in Philosophia Scholastica claruisse.

Ioannes Scotus, celeberrimus ille Minorita, Doctor subtilis cognominatus; qui quia Thomæ Aquinatis Doctrinam in multis impugnauit, initium dedit Sectæ Scotistarum Thomistis aduersantium. De eo diximus ad an. 1308. Quamobrem autem & quando fuerit Parisijs Coloniam euocatus, varij variè scribunt. Mathæus quidem Ferchius scribit Petrum Paulum de Nouaria Insubriæ testari se ex vetustis quibusdam Codicibus didicisse hanc ei causam fuisse migrandi. Nimirum in Conuentu Minoritarum Parisiensium eodem tempore legisse duos viros celeberrimos, primum Regentem Reginaldum Prouincialem; alterum Ioannem Duns. Cum autem Ioannes Scholam haberet frequentiorem, in Sorbonæ Cathedram ascendisse (in quâ reportatâ, inquit Wadinghus, pro illorum temporum consuetudine dicitur composuisse) Reginaldum verò, quippe Seniorem molestè omnino tulisse; occasione verò data, quod Scabini Colonienses Academiam Lutetianæ parem erigere optarent, à Patre Generali Ioannem Scotum tanto operi præficiendum curasse. Alij verò ob id euocatum existimant, vt quia in disputando acer & subtilis erat, Beguardorum, qui de ordine Apostolorum se esse iactitabant, & in partibus Germaniæ Prædicatores & Minores passim pro Hæreticis habebant, confunderet. Alij vt Alberti Magni Discipulis Coloniæ pugnam de Conceptione Virginis renouantibus obsisteret.

Omnes istæ causæ concurrere eodem tempore potuerunt: sed vt vt sit, omnes consentiunt Ioannem Scotum, cum sui Generalis litteras accepit, inuentum extra Parisios, fortè in Prato Clericorum, vbi cum Discipulis animi remittendi gratia deambulabat; statimque ijs lectis rectà Coloniam profectum, nec in Conuentum redijsse Parisiensem: cumque ob id argueretur, dixisse fertur, *Pater Generalis Coloniam ire iubet, non in Conuentum ad salutandos fratres redire.*

Habuit Parisijs plures Discipulos magni deinde nominis, Ioannem Bassolium, quo præsente dicebat sufficiens adesse sibi Auditorium; Antonium Andream Doctorem Dulcifluum nuncupatum, *Franciscum Mayronium*, cognomento *Doctorem Illuminatum*, Actus Sorbonici Institutorem, de quo suo loco diximus; *Aluarum* & alios non inferioris notæ. Pauló verò post aduentum suum in Conuentum Coloniensem, obijt ipsa die octaua omnium Sanctorum. Quali verò mortis genere, variant Authores. Iacobus Philippus Bergomensis ait eum apoplexiâ correptum, viuumque tumulatum; quem Scriptorum cohors sequitur. Trithemius mortem notat, non genus mortis. Bzouius omnium pessimè, qui viuentem tumulo illatum ait an. 1294. Alij naturali morte, sed post breuem morbum obijsse scribunt; quorum sententia verisimilior esse videtur; quippe vt ait præclarè Aubertus Myræus, nulla extat Coloniæ memoria in Monasterij Archiuis, aut Epitaphijs varijs eius tumulo appensis, nec vllum verbum de violenta morte, quam ei Bergomensis & Paulus Iouius affingunt. Sepultus est autem *ad introitum Sacristiæ*, vt ait Trithemius in Chronico Hirsaug. eiusque memoria plurimis Epitaphijs decorata est, inter quæ hoc primum fuit.

Clauditur hîc riuus, fons Ecclesiæ, via, viuus
Doctor Iustitiæ, studij flos arca Sophiæ.
Ingenio scandens, Scripturæque abdita pandens
In teneris annis fuit; ergo memento Ioannis.
Hunc Duns ornatum fac cœlitus esse beatum.
Pro Patre translato modulemur pectore grato.
Dux fiat hic Cleri, Claustri lux & tuba veri.

Vide plura, si lubet, in Annalibus Minorum & apud Trithemium de eius operibus.

Fuit quoque alius eodem tempore *Ioannes Scotus* in Vniuersitate Parisiensi Magister in Artibus, & vt vocant, Secularis, qui Arti Lullianæ cum alijs plurimis Baccalaureis & Doctoribus in Theologia subscripsit. Fuerunt & alij pariter sic cognominati sub an. 1350. vt legitur in Reg. Angl. Nat.

Ioannes Solatij determinauit in Artibus an. 1361. M. Nicolao de Suessione Procuratore, Gallicè *Solas*; fuit celeberrimus Philosophiæ Professor, nec semel Procurator factus Gallicanæ Nationis, Baccalarius autem in Theologia exposuit libros sententiarum; & intermissas aliquandiu lectiones resumpsit an. 1374. M. Guillelmo *le Dos* tum Procuratore prædictæ Nationis, qui de eo sic scribit; *tempore autem Procuratoriæ resumpsit lectiones suas M. Ioannes Solatij qui tunc legebat librum sententiarum M. Petri Lombardi in S. Victore, & iurauit dictus M. Ioannes Solatij, quod huiusmodi resumptionem non faciebat ad fraudem,* pro more scilicet, nam quando quis resumebat lectiones, de nouo iurare solebat. Florebat adhuc an. 1385 & de eo scribit M. Ioannes Piscis fuisse hominem *semper singularem vel saltem in pluribus*, & raro cum alijs Magistris conuenisse.

Ioannes de Stralen electus fuit Rector Vniuersitatis 23. Iunij an. 1379. quo Rectore Vniuersitas post multas dilationes tandem declarauit se Clementis partibus adhæsuram: quam in rem extat Instrumentem 22. Maij confectum; quod vide ad p. 566. & sequent.

Ioannes de Telu Decretorum Doctor florebat initio huius seculi, an. 1301. interfuit Comitijs Vniuersitatis habitis apud Mathurinenses ad audiendum Iuramenta Stationariorum & Librariorum: an. 1308. Capellaniam S. Andreæ de Arcubus perpetuis reditibus dotauit; quam in rem retulimus instrumentum eodem anno conditum, ad p. 115.

Ioannes Tonsor Decanus Facultatis Decretorum anno 1365. satisfecit Rectori & Artium Facultati ob verba quædam temerè prolata, tum Rectore Vniuersitatis M. Machario Magno Roskildensis Ecclesiæ Canonico.

Ioannes de Trelon de Malincuria fuit Rector electus 16. Septemb. an. 1366. quo Rectore quæ gesta fuerint in Vniuersitate, consule p. 394. tunc Nationis Gall. Receptor erat M. Dionysius Flatonis; & hi Procuratores sibi in munere Procuratorio successerunt, Ioannes Caillaudi, Ioannes le Fruglois & Ioannes Solatij; in Philosophiæ Professione clarebant Guill. de Marchia, Ioan. de Platea, Guill. Carnificis, Io. de Quercu, Simon Freron, Nicolaus de Suessione & alij plurimi. Iste autem Ioannes de Trelon facto ad Theologiam gradu Doctoralem Lauream consecutus est, fuitque Procancellarius San-Genouefianus; qui cum verba quædam iniuriosa M. Petro de Alliaco protulisset; *nempe se malè ab eo habitum, nec mirum, cum & ipse Summatibus obloqui soleret*, apud Facultatem Artium accusatus, & verba ista *de Summatibus* seu vt dicebat *de Maioribus Mundi*, quæ contra summum Pontificem & Regem intorqueri poterant, interpretari iussus dixit se illa intelligere de Decano Theologicæ Facultatis & Cancellario, quibus incumbit summa mysteria explicare, fideique Doctrinam animis inculcare. Res sic se habet in Reg. Gallic. Nationis ad an. 1385. *Notandum quod die 8. Iunij anno prædicto M. Ioannes de Trelon Magister in Artibus & Theologia & Subcancellarius S. Genouefæ quædam verba primâ facie iniuriam sonantia, dicta aliàs M. Petro de Alliaco in quadam Congregatione Facultatis Artium,*

videlicet, quod non erat mirum si de se Ioanne diceret iniurias, quia de Maioribus *mundi obloquutus est; exposuit in prædicta Facultate apud S. Iulianum vocata ex deliberatione & ordinatione Deputatorum ad hoc ordinatorum, dicensque, vt quædam alia verba per eundem M. Ioannem prolata sonabant, dictum verbum intelligebat de Maioribus mundi, id. de Decano Theologiæ & Cancellario Parisiensi quos intelligebat esse Maiores mundi; de quibus idem M. Ioannes dicebat, quod secundum videre suum, siue bene, siue falsè idem M. Petrus aliàs obloquutus est; idcirco si in hoc aliqualiter offenderat dictum M. Petrum, petebat ab eo veniam, bene dixit quod ista verba non intellexit de Papa vel Rege, sed de Theologis, quorum officium est, vt dicebat, fidem gignere in cordibus hominum & genitam defensare; ex quo officio, cum sit magnum, concludebat propositum suum; quamuis non essent Maiores mundi autoritatiuè vel potestatiuè. Præsentes fuerunt Ægidius de Campis, Io. de Marsono & ferè sex viginti Magistri.*

Ioannes Waquelot Rector Vniuersitatis electus fuit 24. Iunij an. 1382. quo Rectore latum est Senatusconsultum inter Abbatem & Cancellarium Sangenouefianum, de quo nos p. 587. Huic Rectori scribit M. Nicol. Mahueti Procurator Nat. Gall. se dedisse 41. sol. pro Nuncijs Legatis. *Item M. Ioan. Waquelot pro tunc Rectori Vniuers. pro Nuncijs Legatis 41. sol.*

Ioannes Walsgram Anglus Carmelita Doctor Parisiensis, de quo vide Trith. in lib. de Scriptoribus Eccles. In Gymnasio Parisiensi, inquit, Magistrali infulâ decoratus legendo & disputanda celebertimus effulsit. Scripsit super sent. l. 4. Quæstionum variarum l. 1. & aliæ Quædam.

Ioannes de Waruergrua Socius erat Sorbonicus an. 1331. cum pecunia quædam multatitia Ioannis *le Forbeur* Pauperibus Scholaribus de Sorbona iussu Papæ Ioannis addicta est, an. 1341. regebat in Theologia, & nominatur in Instrumento, quo M. Simon de Manesijs Decanus Facultatis Theologicæ Rectori & Facultati Artium satisfacit. vide p. 267.

Ioannes de Veneta fuit electus in Rectorem mense Martio an. 1341. & eo Rectore statutum factum est de Bejaunio & Bejaunis, quod vide ad p. 266.

Ioannes Verderelli Parisiensis qui licentiatus fuerat & inceperat in Artibus sub M. Simone Freron nepote, Nationis Gall. Procurator factus est die 23. Sept. an. 1372. & post mensem successorem habuit M. Petrum de Alliaco Tribus Remensis.

Ioannes de Wesalia insignis Philosophiæ Professor Anglicanæ Nationis florebat an. 1340. Rector fuit Vniuersitatis electus mense Decemb. an. 1347. Fratrem habuit Hermannum de Wesalia, cuius determinationi in Artibus præsedit an. 1349.

Ioannes de Villa-Rosæ videtur fuisse Decanus Facultatis Iuris Canonici an. 1325. nominatur enim in instrumento confecto eo anno ad determinandum de ratione conferendorum Beneficiorum Vniuersitatis.

Ioannes de Villaribus, seu Villarijs, vulgo *de Villars*, diu claruit in Artium professione ab anno 1380. & florebat adhuc an. 1393. postea se ad Theologiam contulit, in eaque licentiatus fuit an. 1395. cum Adamo Carnificis, Petro Fleurye, & Flamingo *de Martroy*.

Ioannes Voignon subdeterminauit in Artibus an. 1373. Fuit electus Procurator Nationis Gallicanæ die 13. mensis Martij an. 1382. Rector Vniuersitatis, 16. Decemb. 1383. quo Rectore & Procuratore Nat. Gall. M. Ioanne Morame Arca Nat. eiusdem quæ solebat seruari apud S. Bernardum, translata est ad Collegium Nauarricum ex deliberatione 7. Ianu. iuxta quam etiam statutum vt deinceps Missæ & Vesperæ in æde Nau. celebrarentur; hinc conuentum cum Magistris Domus Nauar. & confectum Instrumentum per Io. Coustelli Notarium publicum. causa transferendæ arcæ, hæc fuit vt legitur in Reg. quia 3. Ian. de nocte fures Quidam conatifuerant seras effringere quinque Tribuum, irrito quidem conatu: sed ne occasio relinqueretur, translata primum in ædes M. Petri de Seneleyo, deinde 30. Ian. in Capellam Nauarr. Idem Voignon postea se contulit ad Medicinam, & Facultatis Saluberrimæ Decanus fuit electus an. 1394. cui 6. Nouemb. an. 1395. successit in Decanatu M. Petrus de Vallibus Bituricensis Diœcesis, actu Regens in eadem Facultate. Et isti M. Ioannes de Marla

Marla an. 1396. & Ioanni M. Guill. de Camera an. 1398. & Guillelmo Iacobus Sacqueespée Atrebatensis an. 1399.

De Ioanne I. Rege & Ioanne XXII. Pontifice, quorum extant Priuilegia in Historia, satis dictum.

Iodocus Ghysius Cancellarius San-Genouefianus an. 1380. ab Abbate suo iussus est ejurare Munus, eo quod Ghysius seu Ghisilius Vrbano contra Abbatem adhæsisset; res hæc causa turbarum fuit in Vniuersitate de qua ad annum 1382.

Ioffridus de Miricuria Rector Vniuersitatis an. 1359. quem scribit M. Ioan. Ance Receptor Nat. Gall. habuisse Bursas Gaufridi Pauuerti de determinatione & Inceptione, à Natione sibi datas *pro labore & onere Rectoriæ suæ*. Eidem scribit se dedisse 14. Octob. vnum *Regalem pro Facultate* Artium.

Iulianus de Muris mense Decemb. an. 1350. electus est in Rectorem Vniuersitatis.

L.

LAMBERTVS *de Marchia* insignis Philosophiæ Professor, qui inceperat in Artibus sub M. Ioan. de S. Michaële, fuit electus in Procuratorem Nationis Gallicanæ 18. Nouemb. an. 1368. apud S. Nicolaum de Carduneto: iterum verò mense Aug. an. 1370. quo tempore Rector erat Vniuersitatis M. Gerardus de Manillis. Rector fuit electus mense Decemb. an. 1370. & eo Rectore M. Ioannes *le Dos* Tribus Turon. Procurator Nat. Gall. fuit electus die 13. Ianu. eiusdem anni.

Laurentius de Dacia florebat in Artium Professione an. 1347. sub quo licentiatus est & incepit M. Michaël de Dacia; florebant verò MM. Theodoricus de Foro tunc Receptor Nationis, Ioan. de Wesalia, Walterus de Verdelay & alij insignes Anglicanæ Nationis Magistri, quæ hoc seculo plures Rectores Vniuersitati dedit quàm vlla cæterarum.

Laurentius Quillet Suessionensis Procurator Nationis Gall. electus est die 21. Octob. 1376. regebat adhuc in Philosophia an. 1385.

Laurentius de Suecia pluribus annis Philosophiam & alias Artes liberales cum laude docuit, & pluries quoque Anglicanæ Nationis Procurator fuit; quo Procuratore an. 1348. M. Ioannes Thomé in Portitorem Rotuli fuit delectus, loco M. Gotfridi Parchini seu Parchuim, qui propter quædam impedimenta onus istud à se deprecatus fuerat.

Laurentius Thurgoti de Dacia die Mercurij ante festum B. Thomæ an. 1355. electus est in Procuratorem Nationis Anglicanæ *& exposuit vnum florenum pro principio Magisterij & alium florenum pro Procuratoria.*

Lucas de Riuo florebat an. 1370. Procurator Gall Nat. electus fuit 10. Martij an. 1373. quo Procuratore licentiati sunt in Artibus DD. Stephanus de Tullo, « Lausonnus Gardini, Alanus Leuis apud S. Genouefam; apud B. M. Ioan. Re- « gnerij & Io. Ricordiau; die verò 25. Martij, fuit facta solutio de quibusdam « Scholis existentibus in vico straminis emptis à Natione à Ioanne de Trecis & « à Io. dicto Manglout pretio quatuor-viginti & decem octo francorum, de qui- « bus tradidit Receptor, scilicet M. Io. *le Dos* quatuor-viginti francos, & de alijs « septem (decem) & octo ipse & D. Iacobus de Pauellione voluerunt respondere « ad soluendum eis infra festum B. Ioan. Baptistæ proximò futurum. Et fuit hoc « actum & factum in Carmelitis præsentibus Decanis Nationis, Procuratore & « Receptore. Et erant Decani isti qui sequuntur, M. Nicol. de Suessione, M. « Io. Male-aperti, M. Guill. *le Dos*, M. Petrus de Luca & præsentibus multis « alijs quos nimis longum est enarrare. Idem eiusdem Nationis Receptor erat « an. 1385. «.

Ludouicus de Nanceio licentiatus est in Artibus sub M. Francisco de sancto Michaële an. 1372. mense Maïo, tum Procuratore Nat. Gall. M. Dominico Ducis Tullensis Diœcesis, quo Procuratore licentiati quoque sunt Ioannes Beguini Remensis sub M. Io. de Bellomonte, Simon Cardoreti Trecorens. sub M. Guill. *le Dos*, Oliuerius le Fruglays Briocensis sub eodem, Reginaldus Freron Remensis, sub M. Simone Freron, Stephanus Scoti Parisiensis, sub M. Fran. de S. Michaële. Idem Ludouicus electus est Procurator Natio. Gallic.

10. Ian. & 10. Feb. & 10. Martij an. 1377. idem reelectus; quo tempore determinarunt in Artibus Ioan. Colandi, sub M. Petro de Metis, Io. de Pisis, sub M. Io. de Sapongnia, Thomas Marqueti, Io. de Montehermeri, sub eodem, Io. Fabri, sub M. Nicol. de Vaudemonte, Io. Figuli sub M. Lamberto de Marchia, Io. de Fago sub M. Dominico Parui, &c. Idem an. 1384. die 28. Septemb. M. Io. Morame Procuratore supplicauit, *quatenus Scholæ suæ pro nunc alteri non ordinarentur donec deliberatus esset an regeret vel non. Placebat tamen sibi ne Natio damnificaretur quatenus in prædictis Scholis legeret alius Magister de Natione donec sibi placeret legere; quam supplicationem concessit Natio cum isto adiuncto, quod infra festum Natiuitatis Domini se determinaret, & in casu in quo non esset tunc in proposito regendi, Natio ordinaret de prædictis Scholis, sicut sibi expedire videretur & tempore pendente legeret ibi vnus alius secundum ordinem antiquitatis.*

M.

MACHARIVS *Magni* de Dacia, Ludensis & Roskildensis Ecclesiæ Canonicus die 24. Martij an. 1365. Rector fuit renunciatus: quo Rectore M. Ioannes Tonsor Decanus Facultatis Iuris Canonici ortâ quadam difficultate de Iudicio 4. Procuratorum non satis circunspectè locutus, deprecante Facultate & verba eius interpretante restitutus est in integrum; quo tempore florebant MM. Guill. de Marchia, Ioan. de Quercu, Oudardus Billeti, Ioan. de Assiaco, Io. Fillastre, Iacobus de Metis, Io. de Platea, Guill. Carnificis, Gerardus de Alneto, Dionysius Flatonis & alij percelebres Magistri.

Malcolmus de Dimbrek Scotus Artium Professor celeberrimus electus est in Procuratorem Nat. Anglic. an. 1350. die Veneris post festum SS. Tiburtini & Valeriani; eoque Procuratore M. Theodoricus de Alcmaria tunc eiusdem Nat. Receptor rationes reddit acceptarum Bursarum, *Rectoris*, *Luminaris*, *B. Virginis*, *Bedellorum & Scholarum.* Inceperunt verò in Artibus DD. Ioannes Red Scotus, qui paulo post fuit etiam eiusdem Nat. Procurator, sub M. Waltero de Vardelay, Recoldus de Hastal, sub M. de Vesalia, & Gerardus Wyld de Busco Ducis licentiatus, sub M. Theodorico de Alcmaria.

Marcilius de Inghen, aliàs de Nouimagio Colon. Diœc. Anglicanæ Nationis, ab an. 1362. maximè inclaruit tum Artium liberalium & Philosophiæ professione, tum varijs legationibus quas obijt nomine Vniuersitatis. In Reg. Angl. Nat. commemoratur ad an. 1362. quo regere incepit cum alijs Magistris Michaële de Prussia, Theod. d'Oy, Will. d'Wic, Ioan. Holcman, Ioan. de Suecia, Ille tempore vacationum an. 1363. substitutus est M. Ioanni Scalpi Procuratori prædictæ Nationis die 25. Iunij. Rector fuit electus an. 1367. iterum an. 1371. sub initia Schismatis Romam ad Vrbanum ab Vniuersitate missus est, eiusque litteras ad ipsam de statu Ecclesiæ retulimus pag. 466. Hunc ait Trithemius *de Gymnasio Parisiensi fuisse euocatum Heidelbergam pro Vniuersitatis initio.* Primus enim ille Heildelbergensem Vniuersitatem instar Parisiensis plantauit, quam Dux Bauariæ ac Rheni Palatinus Comes Robertus instituens magnificè postea dotauit; Vrbanus verò VI. Parisiensi Priuilegijs æquauit. Edidit non spernenda opuscula, inquit Trithemius, è quibus in Bibliotheca Heidelbergensi manu propria scripta extitisse adhuc suo tempore testatur, Quæstiones sententiarum lib. 4. Dialecticam Notabilem l. 1. Commentariorum in Aristotelem libros plures. Et quædam alia. Obijt 13. Kalend. Septemb. an. 1394. & Heidelbergæ sepultus est in Ecclesia S. Petri. Eundem Wemphelingus ait fuisse Canonicum & Thesaurarium Ecclesiæ S. Andreæ Coloniensis.

Marcilius de Padua Rector erat Vniuersitatis an. 1312. quo Rectore factum est decretum de sigillatione litterarum, ne scilicet vllæ magno sigillo & communi sigillarentur, quæ non ante fuissent visæ & approbatæ; qua de re ad pag. 163. Postea se contulit ad Theologiam, & orto inter Ioannem XXII. & Ludouicum Bauarum dissidio, Ludouici partes amplexus est, & pro eo librum composuit, quem inscripsit, *Defensor Pacis.* in quo multa complectitur de iuribus Imperatoris, aduersus Iura Ecclesiastica. In eo docet controuersias

de Religione non Papæ, sed Concilij autoritate esse dirimendas; Papam debere subditum esse Magistrantibus, vtriusque gladij potestatem vanam esse, Coniugium Sacerdotibus piè concedi posse. damnatus est ab ipso Ioanne; qua de re in Extrauag. damnati quoque eius errores & Ioannis de Ianduno ab Academia Parisiensi, vt retulimus in Historia.

Marcuardus Scotus Rector electus 10. Octob. an. 1350. Ioannem I. Regem è sacris Remensibus Parisios reuersum cum Academia Parisiensi excepit; quæ eo Rectore facta sint, retulimus fol. 320.

Marinus de Marigniaco primus Prouisor Collegij Harcuriani obtinet, vt sacra celebrentur in oratorio seu Capella dicti Collegij vide fol. 162. Idem Canonicus fuit Ecclesiæ S. Honorati Parif. & Prouisor seu Gubernator Collegij Bonorum Puerorum ad Portam S. Victoris. vide p. 228.

Martinus de Ripa Canonicus Parisiensis initio dissidij Bonifaciani adhærere visus est Pontifici; deinde subscripsit cum Proceribus Ecclesiæ Gall. & Academia Parisiensi, appellationi ad futurum Concilium. Vide quæ scripsimus ad pag. 52.

Mathæus de Cracouia Episcopus Wormaciensis primùm Pragæ, deinde Parisijs Theologicæ Scholæ Præsidens (Decanus) constitutus magnam legendo scribendoque gloriam inter Doctores obtinuit, inquit Trithemius; obijt an. 1309. die 5. Martij & Wormaciæ sepultus est.

Mathæus de Hersmo Rector Vniuersitatis electus 16. Decemb. an. 1371. de cuius gestis vide pag. 436. eadem die fuit electus M. Ioannes Solatij Meldensis in Procuratorem Nationis Gall. M. Ioannes Roberti Quæstor seu Receptor eiusdem. florebant MM. Ioannes *Munier*, Guill. Theuenardi, Oudardus Billeti, Richardus Huoti, Petrus de Luca, qui & Rector quoque Academiæ fuit.

Mathurinus de Longolio sub finem seculi floruit in Artibus & in Theolog. ab Artium Facultate legatus trajecit in Angliam ad Vniuers. Oxon. cum alijs. Vide pag. 751. In Theologia licentiatus fuit an. 1397. cum M. Ioanne Fioti.

Michaël de Creneyo (de Crenay) Socius Nauarricus an 1366. mense Feb. determinauit in Artibus sub M. Io. de Quercu. & licentiatus in 1. auditione S. Genouefæ, sub M. Io. de Chauengijs mense Feb. an. 1366. Die 1. Iunij an. 1368. electus est Procurator Nationis Gall. idem Artistarum eiusdem Collegij Primarius interest dedicationi Capellæ an. 1373. cum M. Guidone Guerin Grammaticorum Primario & M. Simone Freron Magno Magistro. Idem assumptus fuit in Pædagogum seu Præceptorem Caroli Delphini an. 1378. cui in Regem inuncto postea fuit ab Eleemosynis an. 1385. vt legitur in Chartis Cameræ Computorum. An. 1390. ad Episcopatum Autissiodorensem promotus; obijt an. 1409. eius meminit Nicol. de Clemangijs in lib. de festiuitatibus nouis non instituendis.

Michaël de Dacia Anglicanæ Nationis incepit in Artibus sub M. Laurentio Daco, Procurator factus die S. Mauricij an. 1347. quo Procuratore lis exarsit inter Theologos & Facultatem Artium. Sæpè eiusdem Michaëlis mentio fit in Reg. prædictæ Nationis; successorem habuit M. Henricum de OS.

Michaël wichou dictus de Prussia, factus Angl. Nationis Procurator die 18. Nouemb. an. 1363. hæc scribit de festo S. Edmundi deque eius Crastino. die Martis post festum S. Catharinæ, factâ congregatione Facultatis decretum fuit *quatenus de cætero in futurum præfatum festum Nationis Anglicanæ cum Crastino inuiolabiliter deberet celebrari.* Idem die 22. Septemb. anno 1364. refectus fuit Procurator, cuius tempore Robertus de Bell' & Ioan. de Cornel Scoti inceperunt sub M. Ioanne de Saxonia.

Milo de Dormano Episcopus Beluacensis an. 1375. factus, Ioannis de Dormano eiusdem Ecclesiæ paulo ante Præsulis (obijt enim an. 1373.) nepos, Cancellarius Franciæ, de suo etiam contribuit plurimum ad fundationem & dotationem Collegij de Dormano aliàs Beluacensis, quod Patruus instituerat. De Ioanne diximus pag. 429. Milo an. 1387. obijt Lutetiæ & jacet in Sacello prædicti Collegij.

N.

NICASIVS *de Morancuria* florebat in Artium Professione an. 1375. electus est Procurator Nat. Gall. an. 1378. die 5. Maij, quo tempore M. Petrus Fortet incepit in Artibus, sub M. Io. de Roncuria & Philippus de Crenello, sub M. Laurentio. Quillet.

Nicolaus de Alexandria Ordinis Eremitarum S. Augustini Doctor Parisiensis à Philippo Valesio ad Castellum Vicennarum aduocatus ad dicendam de visione Beatifica sententiam, cum M. Nicolao Boneto Ord. FF. Minorum & Durando de Auriliaco Ord. FF. Prædicatorum & alijs Doctoribus Regularibus & secularibus.

Nicolaus de Clamangijs Petri de Clamangijs nepos licentiatus fuit in Artibus an. 1380. mense Aprili, sub M. Io. de Roncuria, & sub eodem incepit an. 1381. mense Maïo; de eo plura in sequenti seculo.

Nicolaus de Cussangeyo Clericus Lingonensis Diœcesis electus est in Procuratorem Nationis Gallicanæ die Lunæ ante translationem B. Nicolai an. 1371. ex ijs autem quæ scribit prædictus Procurator, intelligimus Nationem Gallicanam sua sacra celebrare solitam illis temporibus apud S. Nicolaum de Carduneto; sic enim ille. *Insuper deliberauit Natio concorditer quod Curatus de S. Nicolao qui celebrauit Missas pro Natione & Vesperas diebus Venerinis & Sabbatinis, quando D. Ioannes (Capellanus) fuit absens in Curia Rom. Bedellus destinatus anno præfato à Facultate Artium & Vniuersitate pro Rotulo, condignè pro rata temporis persolueretur, secundum quod meruit.... Hi fuerunt Magistri præsentes, M. Petrus de Salanayo tunc Rector, M. Ioan. Roberti tunc dictæ Nationis Receptor, M. Lambertus de Marchia, M. Io. de Roncuria, M. Franc. de sancto Michaële, M. Michaël de Creneyo, M. Io. de Marsono, M. Io.* le Dos *& plures alij in S. Mathurino.* Idem 21. Oct. an. 1373. refectus Procurator, & 10. Octob. 1374. Rector electus Vniuersitatis; cui Natio Gall. dedit 12. francos, vt legitur in Reg.

Nicolaus Faron Doctor Theologus, Canonicus Paris. Magnus Magister Collegij Nauarrici post M. Nicolaum Oresmum, an. circiter 1360. cui successit M. Simon Freron eiusdem quoque Domus alumnus & Doctor celeberrimus.

Nicolaus de Lyra ex Iudæorum genere, inter Rabbinos in litteris Hebraïcis ab ipsa pueritia nutritus, illud idioma ad vnguem nouit; vt frequentare cœpit Scholas publicas audiuitque sacras Minoritarum conciones, intellexit in Gente Iudaïca meram esse insaniam & cœcitatem. Igitur ad fidem conuersus Franciscanæ familiæ nomen dedit apud Vernolium. Oxonij & Parisijs Iudæorum Doctrinam quâ fuerat imbutus & lactatus, acerrimè confutauit. Infinita prope opera composuit & Commentaria in totam scripturam sacram, quorum plurima enumerat Trithemius lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis. Claruit sub Ioanne XXII. & Parisijs obijt, cum Danielem exponeret an. 1340. die 23. Octob. iacet apud Franciscanos & è regione tumuli muro affixa est tabella marmorea, in qua versus sequentes aureis litteris insculpti leguntur.

Ne me me ignores properans dum plurima lustras,
Quis sum ex his nosces, quæ pede busta teris,
Lyra breuis vicus, Normana in Gente celebris,
Prima mihi vitæ ianua morsque fuit.
Nulla diu mundi tenuit vesania natum.
Protinus euasi Religione Minor.
Verniolum admisit currentem ad sacra Tironem
Et Christi docuit me domitare iugo.
Vt tamen ad mores legis Doctrina beatos
Addita planaret simplicitatis iter,
Artibus ipse pijs & Christi dogmate fretus
Parisij excepi sacra Magisterij.

Et mox quæque vetus, & quæque recentior affert
Pagina, Christicolis splendidiora dedi.
Littera nempe nimis, quæ quondam obscura iacebat,
Omnes per partes Clara labore meo est.
Et quos sæpe locos occidens littera tradit,
Hos typicè humanis actibus exhibui.
Extat in Hebræos sanctissima condita turri,
Nostrum opus haud vllis comminuenda Petris.
Insuper & nostri releguntur sæpe libelli
Quos in sensa Petri quatuor arte tuli.
Est quoque Quodlibetis non irrita gloria nostris,
In quæ tu iustus Arbiter esse potes.
Non tulit hæc vltra vitam perferre merendo,
Omnipotens Dominus, quo sumus & morimur.
A Cruce tu cuius numeres si mille trecentos.
Adiungens vnà quatuor & decades,
Illo me rapuit mors omnibus æmula sæclo,
Cum micat Octobris terna vigena dies.
Iam tu quò tendis Nicolai illectus amore?
Quo Doctore tibi lex reserata patet.

Nicolaus Mahuet de Nouauilla apud Pontem, al. Nicol. Mahueti de Ponte electus est in Procuratorem Nat. Gall. 2. Iunij an. 1382. eique munus prorogatum est toto tempore vacationum ad 21. Octob. quo die successit in Procuratorio munere M. Io. Pocheti de Villaribus. Eo autem Procuratore plurimi determinarunt, Licentiati sunt & inceperunt in Artibus. Et inter alios isti inceperunt Ioan. de Vionio, sub M. Io. *de Villars*, Iacob de centum nucibus, sub M. Dominico Parui, Thomas de Bouruilla sub M. Nicol. de Morancuria, Io. Boni sub M. Stephano Felicis, Ioan. de Yuodio, sub M. Henrico Chicoti, Io. de Vallibus sub M. N. de Vaudemonte.

Nicolaus Oresmius Socius Nauarricus, eximius Theologus, an. 1355. factus Collegij Nauarrici Archididascalus, S. Capellæ Parisiensis Canonicus, Decanus Ecclesiæ Rotomag. an. 1360. Caroli Delphini Præceptor, cuius iussu, postquam Rex inauguratus est huius nominis V. multa opera Latina Versione Gallicâ donauit. Imprimis verò Ethica Aristotelis cum adhuc esset Decanus Rotomag. an. 1370. in Prologo autem sic habet. *Qui Morales libri Aristotelis sermone Græco primùm fuere conditi, quosque Latinos habemus, non est cuiuslibet intelligere, placuit Regi boni publici ergo Gallicis auribus donari, vt & ille, & à Consilijs Principes possint celerius penitiusque intelligere, quamobrem palam est Regem nostrum Carolum meritò vocandum Carolum Magnum in Sapientia.* Ob versionem autem istam video eidem Oresmio attributos 100. francos ex litteris eiusdem Regis datis 10. Decemb. 1371. insertis in 4. Carthophylacio Cameræ, & ad marginem hæc habentur verba, *dictus M. Nicolaus habuit alios denarios prædicta causa prout in compoto præcedenti videtur*, fol. *88*. Eadem versione donauit Politica & Oeconomica; ob idque idem Carolus illum pensione annua muneratum voluit, vt ex eius litteris datis 5. Feb. an. 1372. patet, quæ seruantur in Carthophylacio Cameræ Comp. Idem composuit opus de communicatione Idiomatum. Item Tractatum contra Astrologos Iudiciarios. Demum ex Decano Rotomag. factus Lexouiensis Episcopus, an. 1377. an. 1382. vitam cum morte commutauit, & iacet in Cathedrali ad portam sinistram Chori.

Nicolaus de Suessione Nationis Gallicanæ Procurator electus 14. Ian. an. 1369. quo munere defunctus statim nempe 8. Feb. eiusdem anni factus est Receptor Communis eiusdem Nationis, & die Lunæ post Quasimodo an. 1370. rationes acceptæ & expensæ pecuniæ reddidit. Ex ipsius autem rationibus patet totum

ærarium Nationis Gall. eatenus fuisse ex obuentionibus fortuitis & bursis Determinantium, Subdeterminantium, Licentiandorum & Incipientium. Eo anno Petrus de Clamangijs Socius Nauarricus, Nicolai Patruus Licentiatus est in Artibus in prima auditione S. Genouefæ, sub M. Ioanne de Roncuria, & M. Hugo de Lenuoisie vel Renuoisie Nauarricus Rector Vniuersitatis iussu Nationis prædictæ accepit ab ipso Receptore 25. francos.

Nicolaus Ioannes de Suecia Diœcesis Vpsalensis electus fuit Procurator Nat. Angl. die 26. Aug. an. 1357. cuius temporibus lis exarsit inter Picardos & Anglos de finibus, & ille *iurauit coram Deputatis Vniuersitatis de veritate dicta coram Tabellionibus ad positiones Picardorum*, cum verò coactus fuisset Aureliam ire, substituit M. Temonem Iudæi, & die 18. Septemb. reuersus Nationem suam congregauit ad deliberandum de Bursis Guill. Buser, de cuius patria dubitabatur, an ad Picardos an ad Anglos pertineret.

Nicolaus Triuetus Anglus Dominicanus Oxonij Doctor factus Lutetiam venit, vbi etiam claruit non modò in Theologicis, sed in humanioribus quoque litteris, quarum veteres Autores Scholijs & Commentarijs egregiè illustrauit, vt declamationes Senecæ, Boëtium de Consolatione Philosophiæ, de Disciplina Scholarium, de Trinitate, &c. obijt prope septuagenarius Londini an. 1328.

Nicolaus de Vaudemont Procurator Nationis Gall. factus 9. mensis Ianuarij an. 1375. Rector verò Vniuersitatis 16. Decemb. 1379. quo tempore florebant in Artium Professione MM. Io. Voignon, Fran. de S. Michaële, Ioan. Luqueti, Stephanus de Saltu abscondito, Germanus de Rungiaco, Guill. Gourlaris, Io. Lotrharij, Ludouicus de Nanceio, Dominicus Parui, Ioan. de Auentica, Ioan. de Sticijs, &c. fuit quoque non semel idem Nicol. Receptor eiusdem Nationis, an. 1382. vltima die Ian. Henrico Chicoti Procuratore fuit electus & præstito iuramento fideiussores dedit MM. Io. de Roncuria & Dominicum Parui.

Nicolaus de Villanis Procurator Nationis Gall. quo Procuratore an. 1327. statutum factum est de Scholis extra vicum stramineum, quod retulimus p. 212.

Nicolaus Viuiani Tribus Bituricensis Nat. Gall. factus est Procurator an. 1372. die 16. Decemb. apud S. Iulianum, scribitque se nihil recepisse *præter vnum album à M. Lamberto de Marchia pro defectibus Missarum.*

O.

OLIVERIVS *Saladin* Rector electus Vniuersitatis an. 1318. deinde ad Theologiam progressus Doctoralem lauream consecutus est, & an. 1332. interest determinationi de tarda visione Beatifica cum Guill. de Brena Ordinis Minorum, Gerardo de Pergamo & alijs.

Osbertus Pyckenham Carmelita Anglus primam vitæ partem Lutetiæ transegit: vbi pileum doctoralem in Theologia meruit, discendo verò & docendo, inquit Lelandus, Parisijs non modo Philosophus, sed etiam Theologus euasit, vt ingens Auditorum numerus ad eius prælectiones tanquam ad sacrosanctum oraculum conuolaret; florebat an. 1330.

Oudardus Billeti magni vir nominis & famæ fuit ab an. circiter 1355. 25. Aug. an. 1359. Procurator electus est Nationis Gallicanæ, & munus gessit per quinque menses continuos; quod paucis contigit. Ex ijs verò quæ scribit, intelligimus Nationem Gall. ad festorum suorum solemnitatem celebrandam in æde sacra S. Nicolai de Carduneto, Arcam & Reliquias apud S. Bernadum seruari solitas, deferri curasse; vnde sæpe inter expensas reponitur summa quæ dabatur portitoribus Arcæ & Reliquiarum. Putà die S. Catharinæ scribit se distribuisse Magistris 18. solidos, *Item Portatoribus Archæ* 8. *sol. Item Clerico S. Nicolai & Ianitori S. Bernardi*, 2. *sol.* &c. Idem refectus est Procurator nona Martij an. 1360. & per 4. menses consequentes idem munus gessit. Rector 10. Octob. an. 1363. eique dati sunt nomine Nat. Gallic. octo franci. Idem cum Receptor communis fuisset electus, tamen à maleuolis quibusdam malè impensæ pecuniæ accusatus, à sua Natione multatus est: à qua prouocauit ad

Facultatem Artium, Facultas verò indignè ferens virum benè meritum vexari, cum per Deputatos Nationi reconciliauit; qua de re sic legitur in Reg. Anno Domini 1365. die 18. Iulij *Natione sufficienter per discretum virum M. Ioannem de Quercu* tunc Nationis Gall. Procuratorem apud S. Iulianum conuocata ad audiendum ordinationem amicabilem seu supplicationem Deputatorum per Facultatem super quadam appellatione per M. Oudardum Billeti contra Nationem interiecta, in præsentia Nationis *M. Oudardus eidem appellationi renunciauit, & se ordinationi & deliberationi Nationis, ac etiam correctioni submisit; & per eandem Nationem vt filius obedientiæ receptus & admissus, & tandem quittauit sibi Natio omnia debita & omnia huius beneficia si quæ essent, remisit omnino.* Idem die 1. Iunij an. 1366. tertiùm Procurator electus; *continuatus est pro tempore vacationum quæ finierunt in crastino B. Ludouici, scilicet 26. die mensis Aug.* quartùm Procurator 24. Sept. an. 1368.

Peregrinus Zelesthuz de Pruscia Clericus Iuratus inclyti Primogeniti Regis Francorum Karoli Regentis Regnum Franciæ an. 1358. 8. April. electus est in Procuratorem Nat. Anglicanæ, & eadem die pro more soluit *tam pro introitu quàm pro Procuratoria vnum Mutonem auri. Item Receptor eiusdem Nationis soluit vnum scutum Ioannis cum 18. den. scuto valente 20. sol.* fiebat autem, vt ibidem scribitur, *potatio de illa pecunia.*

Petrus de Alliaco, quem aliqui malè Picardum faciunt, Compendij in Parochia S. Antonij natus Colardo Patre, Lutetiam venit puer studiorum causâ, & in Collegio Nauarrico educatus est. Immo eum aliqui volunt famulum fuisse Ianitoris, gradatimque suâ doctrinâ & virtutibus emersisse & ad summas Ecclesiæ Dignitates peruenisse. Determinauit in Artibus an. 1365. sub M. Ioanne de Quercu, ex cuius Bursarum æstimatione conijcio non fuisse adeo creditum pauperem, vt vulgò fertur; nam ex ijs quæ scribit M Guill. de Marchia tum Procurator Nationis Gall. constat fuisse æstimatas 8. ass. quæ taxa inter maximas erat; immò omnium maxima quæ pro eo tempore æstimatæ sunt, vnâ exceptâ, Reginaldi de Gaudricuria quæ fuit ab eodem Procuratore ęstimata 12. assib. hæc dicta sint per transennam. Incepit autem in Artibus an 1368. eiusque Bursa æstimata sex assibus; item tres Bursæ & Beiaunia 35. ass. Anno 1372. 21. Octob. electus fuit in Procuratorem eiusdem Nationis & per plures menses prorogati sunt ei fasces Procuratorij: quo tempore Natio Gall. emit duas Scholas sub eodem tecto à M. Guill. Carnificis, in vico straminis; in quibus prius Picardi legebant; tum autem ille Philosophiam publicè profitebatur: sub quo video multos determinasse, & inter alios Dominicum Parui, Robertum de Lauduno, Ioan. Siluestrum, Io. Ter-Quasij. Postea ad Theologiam se conferens, in ea licentiatus est an 1380. cum M. Henrico de Henca, Michaële Scoti Minorita, Bernardo de Balbona Cisterciensi, Fran. Martini Carmelita, Io. Barbini Prædicatore, Andrea de Folliuio Ordin. Seruitarum B. M. Iacobo de China Minorita, Iacobo de Castellione & Ioanne Victorino. Anno 1381. successit M. Simoni Freron in Archididascalio Collegij Nauarrici. An. 1383. à Carolo VI. cuius erat Elemosynarius missus ad Clementem VII. pro pace Ecclesiæ, & in singulos dies obtinuit 5. francos; qua de re sic legitur in Chartis Cameræ Computorum. *A M. Pierre Dailly Docteur en Theologie & Aumosnier du Roy, cinq francs d'or à luy ordonnez & taxez par chacun iour qu'il vacqueroit, allant, demourant & retournant du voyage où le Roy l'enuoyoit lors vers nostre S. Pere le Pape & le College des Cardinaux pour certaines grosses besongnes que ledit Seigneur auoit lors moult à cuer, par lettres du Roy du 13. May 1383.*

Anno 1384. & 85. contra M. Ioannem Blanchard Cancellarium Ecclesiæ & Vniuersitatis Parisiensis iura sibi quædam pecuniæ arrogantem de Licentiandis acerrimè decertauit: nec minus fortiter an. 1387. & 88. aduersus Ioannem de Montesono Dominicanum Immaculatæ Conceptionis oppugnatorem; contra quem ab Vniuersitate Legatus fuit ad Clementem & Collegium Cardinalium anno 1388. vt retulimus pag. 618. Anno 1389. factus est post M. Ioannem de Guignecurte Cancellarius Vniuersitatis, quo anno aut sequente eiurauit Magnum Magisterium Domus Nauarricæ, eique successit Ioannes de Cruce. Anno 1394. missus à Rege ad salutandum Petrum de Luna recens creatum Papam sub Be-

nedicti XIII. nomine. An. 1395. Cancellariatum eiurauit in gratiam M. Ioannis Gersonis Doctoris quoque Nauarrici. Hinc fit Episcopus Podiensis; deinde an. 1398. Archiepiscopus Cameracensis, an. 1411. Cardinalis S. Chrysogoni. Concilijs Pisano & Constantiensi interfuit. *Constantiensis Anima* nuncupatus. obijt an. 1416. vt scribit Pouillonius: vel vt alij anno 1425. Plurima eius opera referunt Trithemius & alij Scriptores Ecclesiastici: quibus commemorandis supersedeo contentus ea referre quæ nondum typis mandata fuisse existimo, talis ergo est illorum syllabus.

Propositio coram Papa facta per M. Petrum de Alliaco contra M. Ioan. de Montesono, incipit. *Veritatem meditabitur.*

Tractatus ex parte Vniuersitatis Studij Paris. pro causa fidei contra Quendam Fr. Ord. Prædicat. incipiens. *Apostolicis Petri verbis.*

Epistola scripta Viro Nobili, Consulari Celsitudine & Militari fortitudine præpollente D. Philippo de Mazerijs nuncupatoria alterius Epistolæ quæ incipit *Multifariè multisque modis.* vide infra Philippus de Maserijs.

Quæstio determinata per eundem M. P. de All. in Scholis Nauarræ in materia Simoniæ cum prologo. *Sicut dicit Apostolus.* Quæstio verò sic incipit. *Vtrum hæreticum sit dicere quod liceat pro docendi licentia pecuniam dare vel recipere.* quæ Quæstio agitata est occasione exactionum Cancellarij Parisiensis.

Propositio coram Papa facta circa eandem Simoniæ materiam aduersus Cancellarium Paris. sic incipit. *Domine vim patior.*

Quæstio de reprehensione Petri Apostoli à Paulo sic incipit. *Quærit à me Charitas vestra.*

Responsio in Sorbona sic incipit. *Vtrum esse 3. supposita vnius naturæ sit perfectio simpliciter summa communicabilis Creaturæ.*

Quæstio de qua respondit in Sorbona. *Vtrum Creaturæ rationalis conscientia erronea aliquem eius actum excusare possit à culpa.*

Responsio in Aula Episcopi. *Vtrum Christi dono gerens potestatem solus in hominibus iustè dominetur.*

Quæstio vtrum libertas Creaturæ rationalis ante & post lapsum intrinsecè sit æqualis.

Inuectiua Ezechielis contra Pseudo-Prædicatorem. Incipit. *Ezechiel Propheta.*

Sermo in Dominica 1. Aduentus an. 1385. in illud *Scitote quoniam prope est Regnum Dei* Luc. 21.

Sermo in Septuagesima in illud. *Misit illos.* Matth. 20.

Sermo in Capitulo Nauarræ de Natiuitate Domini in illa verba, *Veritas de terra orta est.* Psal. 83.

Sermo de S. Bernardo in illud Ecclesiast. 45. *dedit ei*, &c. coram Sacra Facultate apud Bernarditas.

Sermo de S. Ludouico in Nauarra coram Sacra Facultate.

Sermo de Omnibus Sanctis ibidem. *Ipsorum est enim Regnum Cœlorum*, Mat. 5.

Sermo in Synodo Ambianensi. *Sacerdotes tui induantur Iustitiam.* Psal. 131.

Sermo in Synodo in Ecclesia Parisiensi. *Hic iam quæritur vt inter Dispensatores.* Lectura libri de Consolatione Philosophiæ Boëtij sic incipit. *Reuerendissimi Patres Magistri ac DD. Carissimi*, & in fine. Explicit Tractatus vtilis super Boëtium de Consolatione Philosophiæ editus & compositus à Reuerendissimo Patre in sacra Pagina Doctore eximio M. Petro de Alliaco, Miseratione diuina Episcopo Cameracensi.

Tractatus de falsis Prophetis. *Attendite à falsis Prophetis*; in quo Tractatu multa habentur de Astrologia Iudiciaria quam probat non pertinere ad liberos actus.

Tractatus de Oratione Dominica, *Sic ergo orabitis.* Matth. 5.

Petrus Aiscelini de Monte acuto, Benedictinus professione ad Episcopatum Laudunensem promotus est an. 1370. post obitum Gaufridi le Meingre cognomine *Boucicault*, Prior S. Martini Campensis & Sorbonæ Prouisor à Clemente VII. inter Cardinales Presbyteros allectus. Regni habenas sub Carolo VI. tenuit, & ad eum video Vniuersitatem sæpe recurrisse, eiusque mentionem

nem sæpe in Reg. fieri, quanquam non erat Conseruator Vniuers. Nam ad Episcopum Siluanectensem, Clemens VII. Bullam quandam direxit an. 1383. quasi ad Custodem Priuilegiorum eiusdem Vniuersitatis. An. verò 1385. Petrus, dictus Cardinalis Laudunensis Arbiter ab eo Clemente constitutus est litis, quæ inter Vniuersitatem & M. Ioannem Blanchard Cancellarium Paris. intercedebat; quem noluisse legimus M. Radulphum de Vlmonte Cancellario in Consiliarium concedere, nisi placeret ipsi Vniuersitati. Collegij Montis-acuti, quod Ægidius Aiscelinus fundarat, instaurator esse voluit, & Bursariorum quoque fundator an. 1388. obijt Remis die 8. Nouemb. an. 1388.

Petrus de Apono seu *Aponensis patria Patauinus*, Doctor saluberrimæ Facultatis Medicinæ Parisiensis post longam Philosophiæ Professionem circa initia huius seculi florebat, scripsit de Physionomia, vide p. 185. Trithemius nonnulla eius opera commemorat. De omnimoda Medicina lib. 1. Ad Ioannem XXII. l. 1. In lib. Io. Mesue l. 1. In Problemata Aristotelis l. 1. Galenum de cholera nigra & de regimine sanitatis cum alijs multis transtulit.

Petrus Aureolus Minorita, vide infra *Petrus de Verberia*.

Petrus de Barreria Legum Doctor, patria Rutenensis ad Æduensem Præsulatum promotus est an. 1377. post Godefridum Dauidis. Cardinalis factus à Clemente VII. 17. Kalend. Ian. an. 1378. in prima Creatione, tit. SS. Marcellini & Petri. Præsens fuit in Castello Vincennarum die penultima Maij an. 1379. cum Deputati Vniuersitatis suam Declarationem pro Clemente VII. Carolo V. porrexerunt. Tractatum edidit doctissimum pro electione Clementis contra Vrbanum, quem Nos in Historia retulimus. Obijt Auenione Idibus Iunij an. 1383. & in Cathedrali sepultus est.

Petrus de Bella Pertica; vid. quæ de eo dicimus ad p. 118.

Petrus Bertrandi Iuris Pontificij Doctor eximius, Mathæi Bertrandi Annonensis Ciuis in Viuariensi filius, Canonicus Aniciensis factus an. 1301. docuit in pluribus Academijs, Auenionensi an. 1307. Mompessulana, an. 1309. in Aurelianensi demum & Parisiensi. Ex Canonico Aniciensi Decanus, ex Senatore seu Consiliario Parlamenti Paris. & Cancellario Ianæ Reginæ primùm Niuernensis, deinde Æduensis Episcopus, an. 1329. coram Philippo Valesio Rege Galliæque Episcopis ac Baronibus pro Iurisdictione Ecclesiastica aduersus Petrum Cugnerium fortiter & feliciter disseruit. Qui Tractatus cum altero de spirituali & temporali potestate extat Tom. 4. Bibliothecæ Patrum Edit. Colon. hinc à Ioanne XXII. in Cardinalium Catalogum adlegitur 21. Decemb. an. 1331. Lutetiæ Collegium Æduense, seu M. Bertrandi dotauit & erexit an. 1341. obijt an. 1348. Petrus Bertrandi Nepos eiusdem, de Gente Columbaria ortus, Iunior dictus, fuit quoque à Clemente VI. Cardinalatu donatus, vt scribunt plurimi, post quos Spondanus tom. 1. Annal.

Petrus de Castania Doctor in Medicina nomine suæ Facultatis cum alijs Vniuersitatis Legatis trajecit anno 1395. in Angliam ad Richardum Regem & ad Vniuers. Oxoniensem, vt de modo reducendæ Pacis Ecclesiasticæ agerent, vid. fol. 751.

Petrus de Clamangijs vulgo *de Clemangijs* Nationis Gall. incepit in Artibus, sub M. Auberico de Pratellis an. 1370. mense Aprili, Nepotem habuit M. Nicolaum de Clemangijs Baccal. Nauarr. de quo antè.

Petrus de Croso Patria Lemouicensis, insignis Theologus è Societate Sorbonica, cuius, cum Decanus esset Ecclesiæ Parisiensis, factus est Prouisor, non an. 1344. vt scribunt Sammarthani, sed ante an. 1340. Nominatur cum pluribus Collegis in quodam Instrumento an. 1331. quod retulimus, pag. 229. idem an. 1340. rationes expensi & accepti quinque annorum reddidit Rectori, Procuratoribus Nationum & alijs iuxta Statutum Clementis II. de Institutione Prouisoris Sorbonici, vt notauimus p. 261. hinc an. 1347. fit Episcopus Siluanectensis, & anno 1349. à Clemente VI. cuius olim Collega Sociusque fuerat, factus est Autissiodorensis Episcopus. Et de eo sic habetur in Historia Episcoporum Autissiodor. Petrus de Croso 75. (Episcopus Autissiodor.) *Natione Gallus, patria Lemouica, excellens Magister in Theologia, prius Decanus Parisiensis, deinde Episcopus Siluanectensis, demum ad Sedem Autissiodorensem translatus à D.*

Clemente Papa VI. fuerant enim dictus D. Papa & ipse contemporanei in Studio, legendo & regendo erantque Compatriotæ. Hic vir vnà cum scientiæ excellentia, gratia maximè pollebat in loquela omnique gestu multum amabilis Vniuersis prudensque & callidus in agendis. Anno. 1351. mense Decemb. factus Cardinalis. Obijt Auenion. mense Septemb. an. 1361.

Petrus de Dacia Anglicanæ Nationis, Canonicus Ripensis electus fuit Rector Vniuersitatis mense Decembri an. 1326. litem habuit cum Canonicis Ecclesiæ Parisiensis, quos tandem restituit in integrum. vid. p. 210. Idem florebat adhuc an. 1347. vt legimus in Reg. Anglic. Nationis. Alium commemorat Trithemius Petrum de Dacia, Philosophum, Calculatorem & Astronomum insignem, ingenio subtilem, clarum eloquio, Diuinarum scripturarum & Græci sermonis non ignarum, quem ait scripsisse multa ad Astronomiam pertinentia & claruisse temporibus Alberti Imperatoris an. 1300.

Petrus Dares Doctor in Medicina nominatur in Instrumento reuocationis errorum Ioannis Ade Dominicani, p. 643.

Petrus de Florentia regebat quoque in ea Facultate an. 1325. & nominatur in Instrumento seu Concordato Facultatum de ratione modoque conferendorum Beneficiorum Vniuersitatis, p. 208.

Petrus de Dirreyo alumnus Nauarricus licentiatus est in Artibus apud S. Genouefam an. 1377. sub M. Laurentio Quilleti, tum Procuratore Nationis Gall. M. Henrico Chicoti. Licentiatus verò est in Theologia an. 1393. cum M. Petro Plaoul Sorbonico, Franc. Florentio, Radulpho de Roberto Parisoto de Caroliloco, Cister. Io. Piraube Augustiniensi, Arnulpho de Fonte Minorita, Petro Abbate de Sabaudia Cluniacensi, Dominico Herbouy Carmelita, Petro Rebourseti Minorita, Dominico de Hispania Augustiniensi. Henrico Desiderij, Philippo de Plosato Minoritis.

Petrus Ducis aliàs *le Duc*, Abbas S. Victoris Paris. licentiatus fuit in Theol. an. 1386. cum Ioan. de Montesono & Nicolao de Lingonis & Oliuerio Maillard, Prædicatoribus, Ioanne de Villanoua Cisterciensi, Guill. Barault Priore de Caluo-Monte, Io. Salesio Carmelita. Scripsit in lib. Sentent. & quosdam Sermones MS. in Bibliotheca San-Victorina. obijt 19. Iunij, & iacet in Claustro iuxta Petrum *de Sauls* decessorem. Hinc Epitaphium.

Petra coit Petræ, mihi Petro iungere Petre
Quos dedit Abbates Dominus, cui persero grates.
Heic me vestisti Iuuenem Pater & stabilisti
Obsequio Christi, cui longo tempore sisti
Prælia post acie superata Theologiæ,
Hostia Christe Crucis, meritorum præmia tu sis,
Petrus posco Ducis nos duc ad gaudia lucis.

Petrus Forteti Auriliacensis incepit in Artibus mense Decembri an. 1361. sub M. Oudardo Billeti, eiusque Bursa vno scuto æstimata est, & Bejaunium 20. assibus, Franco valente 18. assib. summa integra 4. scut. cum 8. assib. an. 1378. interfuit Congregationi Nationis Gall. apud S. Iulianum, vbi actum de vrgendis Debitoribus Bursarum. Canonicatum obtinuit in Ecclesia Parisiensi, demumque morti proximus testamento suo Collegium Forteticum construi reditibusque dotari voluit an. 1391.

Petrus de Gressibus Doctor Facultatis Iuris Canonici ex Cantore Ecclesiæ Parisiensis factus est an. 1309. Episcopus Autissiodorensis, vt ex Ioanne San-Victorino retulimus, p. 120. de eo sic legitur in Historia Episc. Autissiodor. *In vtroque Iure peritus fuit, Cancellarius Franciæ suisque meritis, condigno Regioque fauore & Apostolica prouisione ad Sedem Episcopalem promotus virtute liberalitatis ac hospitalitatis honore præpollens vltra contemporaneos Prælatos; relicto Officio supradicto Cancellariæ rexit sedem suam strenuè ac laudabiliter ab omnibus dilectus.* Obijt 21. Septemb. an. 1325. iacetque in Choro Ecclesiæ Autissiodorensis.

Petrus Husson de S. Medardo supra montem Catal. Diœcesis electus fuit

Procurator Nat. Gall. die 13. Ian. an. 1367. in Capitulo FF. Minorum. Et 10. die Febr. eidem prorogatum munus, *non viâ Spiritus S. sed per electionem; in qua electione primi Intrantes nihil fecerunt propter discordiam; ideò alij intrauerunt qui electionem fecerunt.* Ita legitur in Reg. prædictæ Nationis.

Petrus de Luxemburgo Guidonis de Luxemb. & Mahildis de Castillione filius an. 1369. natus, primos pueritiæ annos in Academia Paris. exegit. Anno ætatis 9. factus est Ecclesiæ Paris. Canonicus, deinde Archidiaconus Carnotensis, tum Canonicus & Archidiaconus Cameracensis. an. 15. designatus est in Episcopum Metensem, postremo ad Cardinalatus apicem sublatus tit. S. Georgij ad velum aureum: sed eam dignitatem non diu obtinuit; obijt enim 2. Iulij an. 1387. octodecim circiter annos natus, & sepultus est Auenione in Cemiterio Pauperum: quo loco paulo post constructum est Regale Cœlestinorum Monasterium, vnde & aliquandiu *Monasterium Luxemburgense* dictum, & Monasterium Corporis sancti; quia eo ipso die quo tumulatus est, tam multis inclaruit miraculis, vt nouus Thaumaturgus meritò vocitatus fuerit. Eius apotheosim procurarunt Rex Francorum Carolus VI. Ecclesia Gallicana, Ecclesia Parisiensis & Vniuersitas tanto alumno non mediocriter læta: in eam rem legatus est ad Clementem VII. celeberrimus ille M. Petrus de Alliaco magnus Franciæ Eleemosynarius. Et ille ad Papam & Consistorium Cardinalium ea de re bis dixit; cuius duas Orationes ex MS. Bibliothecæ Cameracensis fideliter exscriptas & à Fr. Bonauentura Bauduisio nobis communicatas retulimus in Historia. Earum alteram dum recitaret Alliacensis, Carolus VI. qui Papam inuiserat, auribus excepit. Verum ob mortem Clementis quæ aliquanto post accidit, res peragi non potuit; rursus tentata executio apud Concilia Constantiense & Basileense, instante semper eidem sancto proposito Vniuersitate; nec tamen tum adhuc res absoluta. At anno tandem 1527. Clemens VII. (alijs VIII.) Bullâ datâ 9. April. *Cum sicut accepimus* eum adscripsit Cœlitum numero: Vrbanus verò VIII. Cœlestinis Auenionensibus Officium ipsius recitare concessit Breuiculo 30. Maij an. 1629. Cum autem instaret Petrus Alliacensis executioni operis an. 1389. inquiri cœpit in vitam & miracula Luxemburgensis, & Acta quædam conscripta in quorum Præfatione sic legitur.

Pro parte Illustrissimi Principis D. Caroli Francorum Regis & Venerabilium & discretorum virorum Decani & Capituli Ecclesiæ Parisiensis, & etiam Rectoris & Vniuersitatis Magistrorum & Scholarium Parisius studentium & plurium aliorum Christi fidelium eis in hac parte adhærentium extitit supplicatum, &c. Et §. 26. Cupiens quoque tunc dictus D. Petrus de bono in melius prosperari & ad virtutis ascendere culmen, notitias proborum virorum ac Dei amicorum cœpit sollicitè exquirere, ac eis quantum sibi permittebatur, adhærere. Et prout frequentius potuit, *cum M. Francisco de S. Michaële, vel cum M. Gerardo de Veruino Pœnitentiario Parisiensi in Theologia Magistris super statu & salute animæ suæ deuota habebat colloquia, quia inter cæteros Magistros in Theologia solennes Clerici reputabantur & deuoti viri, & pro talibus reputati fuerunt.*

Petrus de Mornayo Bituricensis Doctor in vtroque Iure, Philippi Pulchri & Regni Cancellarius, factus Episcopus Autissiodorensis obijt an. 1306. vt diximus, pag. 107. cui successit Petrus de Bella Pertica, de quo etiam satis multa, p. 118. isti verò Petrus de Gressibus, & Petro Petrus de Mortuo-mari Natione Aquitanus, genere quidem mediocri, at acutissimi vir ingenij & vtriusque Iuris Professor solennis.

Petrus de Monte-acuto ex Gente Aiscelinorum, Monachus Benedictinus, Prior S. Martini Campensis, deinde Episcopus Laudunensis an. 1370. & Sorbonæ Prouisor, à Clemente VII. factus Cardinalis Collegium Aiscelinorum quod eius nomine de Monte-acuto nuncupatum est, instaurauit.

Petrus de Ordeomonte in vtroque Iure licentiatus ex sede Morinensi translatus ad Parisiensem an. 1384. post obitum Aimerici de Magnaco. Schismaticis temporibus sedit, & varias legationes obijt; demum an. 1409. 16. Iulij animam exhalauit calculari & pediculari morbo consumptus, vltione Diuina, inquit Io. Iuuenalis de Vrsinis, quod Ioannem Maresium vulgo *des Marests* insontem morti dedisset.

Petrus Paludanus Natione Burgundus, Doctor Theologus ad Dominicanos se contulit, in Theologia & Iure Canonico, nec non in Philosophia seculari versatissimus, fuit disputator acutus, declamator egregius Patriarcha Hierosolymitanus interest Conuentui Vincennarum an. 1332. ad definiendum de visione beatifica, cum Guill. Bernardi Cancellario Parisiensi & alijs. Scripsit in lib. sentent. Tractatum de causa immediata Ecclesiasticæ Potestatis. Sermones, &c. Vide Trithemium.

Petrus Petri de Luca, an. 1364. 6. die April. *propter quandam discordiam ortam inter supplicantes pro Officio Procuratoris Nat. Gall. tandem post multa verba hinc inde deducta prædictus Petrus elegit seipsum in Procuratorem Nationis prædictæ de consensu omnium Magistrorum ibidem existentium*, vt legitur in Reg. Nation. Gall. Idem Rector fuerat electus 10. Octob. an. 1361.

Petrus Plaoul hoc & sequenti seculo floruit, an. 1385. Procancellarius erat Parisiensis sub M. Ioanne Blanchard, qui cum durante lite inter Cancellarium & Vniuersitatem, nonnullos licentiasset, vix obtinuit, vt ab Vniuersitate pro licentiatis haberentur. Qua de re sic habetur in Reg. Nat. Gall. ad diem 7. Octob. 1385. scribente M. Ioanne Guioti Procuratore. *Nomina Licentiatorum in Artibus in 1. Auditione B. Mariæ, de quibus dubium est an sint licentiati, cum non appareat de potestate M. Petri Plaoul Sub-Cancellarij qui non obseruatis obseruandis in licentia ipsos licentiauit tempore dissensionis motæ inter Vniuersitatem, Artium Facultatem & Cancellarium B. Mariæ, cum suis Officij Tentoribus*. Idem M. Petrus Doctor Theologus interfuit Synodo 3. Gallicanæ an. 1398. habitæ, Vniuersitatisque causam & substractionem totalem quam intendebat Benedicto XIII. facere, fortiter sustinuit. an. 1408. factus est Episcopus Siluanectensis Prouisorque Sorbonæ.

Petrus Regis vulgò *le Roy*, Constantiensis, Doctor & Professor in Decretis celeberrimus multas legationes obijt Schismaticis temporibus, nomine Vniuersitatis, præsertim in Angliam. Extat eius oratio vid. p. 755. primùm Abbas S. Taurini Ebroïcensis, deinde Exaquensis, tum verò S. Michaëlis in periculo maris; pro substractione obedientiæ Benedicto XIII. facienda sententiam dixit an. 1398. fol. 834. Floruit hoc & sequenti seculo. Obijt Bononiæ an. 1410.

Petrus Reginaldi electus est Rector 10 Octob. an. 1381. cuius temporibus Procuratores fuerunt Nationis Gall. MM. Theodoricus seu Thierricus de Nouocastro & Ioannes de Moranco, M. verò Dominicus Parui, postea Doctor Theologus, eiusdem Nationis Receptor; & præter prædictos florebant. Ioan. Piscis Viennensis, Io. de Villar, Henricus Chicoti, & Germanus de Ronceyo, postea Doctores Theologi, Lud. de Ronceyo, & alij plurimi.

Petrus Rogerij Lemouix, celeberrimus Magister in Theologia Ioanni XXII. notissimus & charissimus, vtpote quem primò Monasterio Fiscanensi præfecit; deinde Ecclesiæ Atrebatensi, tum Senonensi, demum Rotomagensi an. 1330. quo tempore Prouisor erat Sorbonæ. An. 1332. interfuit determinationi Doctorum de visione Beatificâ apud Vicennas. Idem an. 1329. Ecclesiasticorum causam contra seculares Iudices fortiter defenderat: sic enim de eo Chronicon Rotomagense. *Hoc anno factâ conuocatione Prælatorum totius Regni Franciæ coram Rege fuerunt multi articuli propositi contra Iurisdictionem Ecclesiasticam: sed Prælati virtuosissimè responderunt & viriliter restiterunt: & M. Petrus Rogerij Clericus Senonensis Magister in Theologia responsionem fecit solenniter pro Prælatis.* A Benedicto XII. inter Purpuratos Patres adlectus 15. Kal. Ian. an. 1337. tit. SS. Nerei & Achillei: eoque mortuo fit ipse Pontifex Maximus an 1342. Vide p. 276.

Petrus Rogerij Prioris Nepos, ab ipso Cardinalis Diaconus factus anno ætatis 18. tit. S. Mariæ Nouæ; & ille quoque ad Pontificatum supremum peruenit, vocatusque est Gregorius XI. qui testamentum condens an. 1374. instituit Collegium 30. Monachorum in Monasterio Casæ-Dei, quorum sex voluit esse perpetuò in Studio Parisiensi; sic enim scribit. *In quo Collegio volumus & ordinamus ac statuimus quod vnus ex ipsis 30. Monachis sit Prior Claustralis & alius Sacrista, & quod sex Monachi ex alijs dicti Collegij, qui inter eos dociles & aptiores reperientur, sint in Studio Parisiensi continuè studentes; quatuor videlicet ex eis in sacra pagina, & duo in Iure Canonico, vel omnes sex in sacra pagina ad ordinationem. Exe-*

cutorum nostrorum, vel duorum ex ipsis. Vide reliqua in 6. tomo Spicilegij Dacheriani, de vtroque dictum est antea, verbo Clemens VI.

Petrus Roland fuit Licentiatus in Artibus mense Decemb. an. 1361. sub Galerano Britonis, Procurator Nat. Gall. electus.

Petrus de Ruella Rector fuit Vniuersitatis an. 1388. In Reg. Parlamenti ita legitur ad mensem Aug. an. 1392. *inter Vniuersitatem Parisiensem, ac M. Petrum de Ruella ibidem studentem, & Maiorem, ac Scabinos villæ nostræ de Monsterolio super mare.*

Petrus Salientis al. *Du Sault*, Licentiatus fuit in Theol. an. 1397. cum MM. Ioanne Manchon & Maturino de Longolio; fuit alius Petrus de Sauls è Salicibus è Priore San-Victorino factus Abbas, qui obijt an. 1383.

Petrus de Selenayo Nationis Gallicanæ Rector fuit electus mense Martio an. 1370. quo tempore M. Ioannes *le Dos* eiusdem Nat. Procurator M. Ioanni Roberti Receptori refudit in manus pecuniam quam receperat; florebant Io. Grossi de Mailliaco, Lambertus de Marchia, Io. de Roncuria & alij. Regebat adhuc publicè an. 1381. Erat autem ille Petrus Decanus Tribus Senonensis in Nat. Gall. an. 1373.

Petrus de Sarraceno Doctor Iuris Canonici celeberrimus, Gall. *de Sarcenas*, Archiepiscopus Ebredunensis, factus à Clemente VII. Cardinalis tit. S. Laurentij in Lucina stetit ab ipsius partibus contra Vrbanum, & Tractatum edidit doctissimum, qui legitur in MS. Herouvallij fol. 83. recto, in quo probat non posse Concilium Generale conuocari, donec in incerto est Pontifex, propterea quod à Papa, non à Cardinalibus debet conuocari; sic autem Tractatum suum incipit. *Quoniam à pluribus asseritur quod per Vniuersale Concilium cognosci debet & decidi de iure vel non iure Bartholomæi se pro Papa Ro. gerentis, &c.* Contendit autem in 2. Conclus. Papam nisi ejurato Papatu neque ab Augusto, neque ab omni Clero, neque à Regibus, neque à Populo posse iudicari. Obijt 16. Aug. 1390.

Petrus Thomé Aquitanus Carmelita Archiepiscopus Cretensis & Innocentij VI. Legatus Theologiam Sorbonicam ex Academia Parisiensi desumptam primus omnium Bononiæ plantauit an. 1360. vt ait Ioannes Fauentius in eius vita. Fortassis intelligit Actum illum celeberrimum, qui vulgo *Sorbonicus* appellatur; seu Exercitatio Sorbonica, quam instituit Franciscus Maironius, vt ad an. 1215. diximus.

Petrus de Verberia dictus Aureolus, Minorita, Doctor Parisiensis, in diuinis scripturis eruditissimus & in Philosophia Aristotelica secundum consuetudinem sui temporis valde peritus, ingenio subtilis & disputator acutus; in declamandis ad populum sermonibus egregius. Hæc ex Trithemio. Ex Prouinciali Aquitaniæ Archiepiscopus Aquensis factus floruit an. 1317. scripsit Commentarios in lib. 4. sentent. Breuiarium Bibliæ. De Conceptione B. Mariæ lib. 1. Sermones de Tempore, Sermones de Sanctis l. 1. & alia opera quæ nondum publica luce donata creduntur. Reperio & alium eiusdem cognominis, sed Ordinis Vallis-Scholarium, qui cum alijs Doctoribus à Philippo Valesio aduocatis interfuit Determinationi de visione Beatifica apud Vincennas an. 1332. alium dico; nam Petrus Aureoli, seu de Verberia Picardus, Franciscanus fuit, factus Aquensis Archiepiscopus an. 1321.

Philippus Longus Rex Francorum Poëtas Salyos, seu Prouinciales præsertim dilexit, & inter alios Petrum Millio Pictauinum & Bernardum Marchio; eoque genere Poëseos maximè delectabatur; imò ipse poëmata quædam Prouincialia composuit, quæ nondum sunt luce publicâ donata, vt legitur in Bibliotheca D. de Cruce Cenomana.

Philippus de Maserijs Nobilis Picardus Litteratorum hominum amantissimus, Cancellarius Cyprius, Carolo V. Regi à Consilijs intimis, à quo pensionem annuam habebat bis mille Francorum aureorum, vt legitur in Chartis Cameræ ad an. 1378. Officium Præsentationis B. Mariæ Virginis è Cypro in Franciam attulit, & Gregorio Papæ ac Cardinalibus examinandum tradidit. Cum eo M. Petrus de Alliaco arctissimam coniunxit necessitudinem, eique opusculum quoddam dedicauit instar Epistolæ quam inscripsit *Viro nobili Con-*

ſulari celſitudine & Militari fortitudine præpollenti D. Philippo de Mazerijs, eaque refutat innominatum quendam, qui nuper inueteratum errorem & ferè iam penitus ſuffocatum niſus fuerat nouiter ſuſcitare, nedum clam & occultè, ſed & palam & publicè aſſerentem tranſlationem S. Patris Hieronymi quam Chriſtianus de Hebræo tradidit in Latinum contra vltra citraque vel præter Hebraïcam veritatem in quibuſdam paſſibus aliqua addidiſſe & in alijs aliqua omiſiſſe, nec ſemper concordaſſe ſententialiter cum eadem, quæ aſſertio inquit Autor, *quanti periculi ſit quantique ſcandali in fide, arbitratus ſum eſſe vtile declarare, vt per hoc & præfato viro via pateat reditus ab errore & cuilibet Chriſtiano via deficiat aditus ad errorem.* Epiſtola autem prædicta ſic incipit, *Multifariè, multiſque modis.* Quis verò ſit ille innominatus, quem confutauit Petrus Alliacenſis, non comperi.

Philippus Parentius Nat. Gall. fuit electus in Rectorem menſe Martio an. 1384. eo verò Rectore, & Procuratore Nat. Gall. M. Ioanne Piſcis electo die 3. Iunij lata eſt ſententia contra quendam Fr. Ioannem de Sauigniaco Bernarditam; qua de re ſic legitur in Reg. prædictæ Nationis. Notandum quod tempore iſtius Procuratoris accidit quod quædam ſententia lata per Rectorem &
» 4. Procuratores contra quemdam de S. Bernardo vocatum Fr. Ioannem de Sa-
» uigniaco ſuper quibuſdam vadijs pertinentibus M. Ioanni de Morauia, vt idem
» Fr. compelleretur reſtituere eidem Magiſtro libros prædictos vel 19. francos,
« vel Bedello miſſo ad Domum S. Bernardi ad ſententiam exequendam. Fratres
» Quidam illius Conuentus vnà cum M. vocato Petro de Grandiſilua dictum Be-
» dellum & eius executionem impediuerunt, dicendo quod appellabant ab Vni-
» uerſitate minus bene informata ad eam melius informatam. Quo poſtpoſito
» in deliberatione Vniuerſitatis per Rectorem eiuſdem dictum Philippum *Pa-*
» *rent* Vniuerſitas ordinauit ſententiam debere exſequi & fratres qui impedi-
» uerant, vocari. Quod & factum eſt. Nam ſententia fuit exſecuta, & redditi
» fuerunt libri M. Ioanni de Morauia prædicto. Et M. dictæ Domus S. Bernardi
» prædictus comparuit in Congregatione Vniuerſitatis nitens ad ſuam excuſa-
» tionem. Super qua dati ſunt Deputati ad videndum qualiter foret puniendus
» ipſe & alij auditis multis retroactis actuum ſuorum. Præſentes fuerunt Rector præfatus *& Petrus de Alliaco in Theologia, Abbas S. Martini in Decretis, Guido Guerini in Medicina Doctores & quamplures alij.* Idem autem Parentius fuit an. 1392. Licentiatus in Theologia cum M. Ioan. Gerſonio Nauarrico, Berengario Cauanenſi & Ægidio *Tournemenle* Minoritis.

Philippus Pulcher, vt notat Paulus Emylius, l. 3. *iam inde à prima adoleſcentia Ægidium Romanum Theologum obſeruarat, autorque fuerat vt de regimine Principum monumenta quæ extant, conſcriberet & ederet, eundemque Lutetiam à ſacris Remenſibus regreſſus, quod Sacræ Scholæ Vniuerſique Muſæi oratione nouos excipi Reges ſolenne ſit, dicere iuſſit.* Vniuerſitati Aurelianenſi priuilegia tandem conceſſit, & Vniuerſitatem eſſe conceſſit; qua de re in Aurelian. Vniuerſ. infra. eo iubente
» Ioannes Meunius plurima opuſcula Latina Gallico idiomate donauit, Vegetium,
» Epiſtolas Petri Abaelardi, Boëtium de Conſolatione & alia: in prooemio autem
» ſic Regem compellat. *A ta Royale Majeſté, Tres-Noble Prince par la grace de*
» *Dieu Roy de France, Philippes le Quart, ie Iean de Meun, qui iadis en Romant de la*
» *Roſe, puis que ialouſie ot mis en priſon bel aceüil, enſeigné la maniere du Chaſtel pren-*
» *dre & de la roſe cueillir. Et tranſlaté de Latin en François le liure de Vegece de Che-*
» *ualerie & le liure des merueilles d'Irlande & la vie & les Epiſtres M. Pierre Abayelart & Heloys ſa femme, & le liure Aelyed de ſpirituel amitié, enuoye ores Boece de Conſolation que i'ay tranſlaté de Latin en François; iaçoit ce que tu entendes bien Latin.* Mais toutes voyes eſt moult plus legier d'entendre le François que le Latin, & pour ce que tu me deiz (lequel dit ie tiens à commandement, que ie preiſſe pleinement la ſentence de l'Autheur, ſans trop enſuiure les paroles du Latin, ie l'ay fait à mon petit pouoir ſi comme ta debonnaireté le me commanda.

Philippus Rolland Procurator Nat. Gall. electus 21. Octob. an. 1568. ſucceſſit M. Ioanni de Quercu, & ſucceſſorem habuit M. Oudardum Billeti Philoſophiæ Profeſſorem actu Regentem; & iſte M. Theobaldum de Alba Petra, & Theobaldus M. Simonem de Bourich Remenſis Diœceſis.

Philippus de Valle primus Prouisor Collegij Nauarrici nominatur in Statuto an 1315. vid. p. 96.

Philippus Valesius. Vide in Indice.

R.

RADVLPHVS *Benedicti* primus Vniuersitatis Notarius Iuratus; & ab eo procul dubio series Notariorum Iuratorum ducenda est. Assumptus fuit in Scribam an. 1316. an verò fuerit ille omnino extraneus Vniuersitati, an incorporatus alicui Nationi, non comperi. Certè constat plurimos eiusmodi Notarios Apostolicos fuisse membra Vniuersitatis & Supposita Nationum Facultatis Artium, confecisseque publica instrumenta rogatos & vocatos, quales fuerunt hoc seculo MM. Ioannes Coustellus, Guill. de Marchia, & Ioannes Roberti an. 1382. Nat. Gall. quibus pro confectis instrumentis video in Rationibus Receptorum numeratam pecuniam. *Nationum* dico *Supposita*: nam eos aut Magistros in Artibus, aut Baccalarios in Decretis & Legibus fuisse reperies, Doctores verò nunquam in vlla Facultate; quod maximè indicat in ijs eligendis Nationes habuisse præcipuam partem atque potissimam.

Radulphus de Bonavilla licentiatus per Bullam Pontificiam, laurea Magistrali donatus est in Theologia an. 1378.

Radulphus Boileauë determinauit in Artibus an. 1380. sub M. Ludouico de Nanceyo, Procuratore Nat. Gall. M. Ioanne Voignon: quo Procuratore plurimi alij determinarunt mense Feb. Nicolaus de Burgo, sub M. Ægidio de Aspero Monte, sub quo etiam Io. Tabernarij, Io. Peraudi, sub M. Steph. de Saltu abscondito, Colessonus de Clamangijs, sub M. Io. de Roncuria & sub eod. Guill. Haberti & Bertrandus Cohu. Guill. de Cremona, sub M. Io. Loutrarij, Michaël Præpositi, sub M. Ioanne de Gorzia, Radulphus *le Bosseux*, sub M. Dominico Parui, & alij.

Radulphus de S. Medardo licentiatus est in Artibus an. 1370. sub M. Io. Solatij cum Ioan. de Rondello, Procurator Nat. Gall. factus die 9. Martij an. 1371. quo Procuratore Nicol. Viuiani licentiatus est, sub M. Io. Solatij.

Radulphus de Presle Clericus Regis Philippi Pulchri interest fundationi seu positioni primi lapidis in fundamentis Cappellæ Nauarricæ an. 1309. fundat Collegium Preslæum an. 1313. Eiusdem Nepos Radulphus quoque de Presle dictus, Aduocatus & Consiliarius Regis Caroli V. iubente ipso vertit de Latino in Gallicum idioma libros Augustini de Ciuitate Dei, & quandiu in eo opere desudauit, habuit à Rege quotannis 400. francos aureos 4. pensionibus soluendos; vt habetur in Chartis Cameræ. Ex rationibus seu Computis M. Ioannis *Luissier* Quæstoris Generalis ærarij subsidiarij, & syngrapha Radulphi data 11. Decemb. an. 1371.

Radulphus de Refugio determinauit in Artibus an. 1371. sub M. Oudardo Billeti & sub eodem licentiatus est & incepit eodem anno. Cuius tres Bursæ & Beiaunia ascenderunt ad summam 35. ass.

Radulphus de Vlmonte Procurator fuit Nationis Gallicanæ 22. Martij an. 1368. & ille cum Quibusdam Deputatis *adiuit D. Hugonem de Altari Mareschallum Imperatoris ad hoc quod filij sui reputarentur de Natione Gallicana*, ita legitur in Reg. Idem orto Schismate in Ecclesia scripsit pro Electione Clementis contra Vrbanum. Extat eius Tractatus in MS. Herouvallij fol. 92. ver. in quo probat primam electionem Bartholomæi Barrensis ipso iure esse nullam; secundam autem electionem, nempe Clementis, esse Canonicam; sicque incipit. *Præsupposito facto electionis Bartholomæi Archiepiscopi Barrensis, scilicet violentijs notorijs ibidem alijs impressionibus pluries factis DD. Cardinalibus, &c.* eundem legimus fuisse Aduocatum Generalem in Parlamento. Immò credibile est eundem fuisse Aduocatum seu Iureconsultum Vniuersitatis, nam in Reg. Nat. Gall. M. Henricus Chicoti Receptor suas reddens rationes, an. 1383. traditos numerat 20. asses *M. Radulfo de Vlmonte pro habendo consilium in facto appellationis*. In ijsdem Reg. sæpè video illum consultum & pro consilio impensos singulis vicibus 20. asses.

Raimundus-Lullius Maior, de quo superiori seculo, anno 1309. petijt ab Vniuersitate approbationem suorum operum, præsertim verò Artis paruæ: cui approbationi propriâ manu subscripsisse Scotum scribunt aliqui. Verum eodem tempore duo erant Parisijs huius nominis, & vterque Ioannes vocabatur, vnus Minorita qui Coloniæ obijt, alter Magister in Artibus Nationis Anglicanæ, qui cum 40. alijs Magistris approbationi suscripsit. Cuius autographum ait Wadinghus seruari Parisijs, exemplar verò authenticum in Archiuo Regni Balearium; tale verò esse initium.

Vniuersis præsentes litteras inspecturis Officialis Curiæ Parisiensium in Domino salutem. Nouerint vniuersi quod in præsentia M. Ioannis de Salinis & Michaëlis de Ionguerio nostrorum Clericorum Iuratorum, quibus in his & maioribus fidem indubiam adhibemus, & quibus quoad hæc commisimus tenore præsentium vices nostras propter hoc personaliter constituti Mag. Martinus in Medicina, M. Ioannes Scotus in Artibus Magister, &c. finis verò approbationis talis etiam est, vt ipse Wadinghus refert. *Datum anno Domini 1309. die Martis post Octauam festi Purificationis B. Virginis gloriosæ Mariæ*; quam approbationem eodem anno & die factam fuisse docet ex priuilegio Alphonsi Aragonum Regis dato Neapoli an. 1449. & altero Caroli V. Imperatoris Hispali an. 1526. quibus Lullianæ Doctrinæ patrocinantur, insertâ ad verbum prædictâ approbatione Parisiensi. Alphonsus quidem sic habet. Propterea ad plenum certiorati & pluribus fide dignis, quod opera „ ipsius M. Raimundi, nec bonis moribus, nec fidei Catholicæ in aliquo con- „ trariantur; nec minus visa quadam littera Curiæ Parisiensis data Parisius anno „ Domini 1309. die Martis post octauas Purificationis B Mariæ Virginis gloriosæ, „ & munita sigillo prædictæ Parisiensis Curiæ de laudatione & approbatione „ Artium & scientiarum dicti egregij Doctoris factis per Officialem Curiæ Paris. „ & fieri requisitis per prælibatum egregium Doctorem præhabitâ informatione „ testimoniali cum sacramento præstito à 40. Magistris & Baccalarijs in Natu- „ ralibus & Theologalibus, qui ordinati fuère ad audiendam Artem generalem „ cum illius contractione ad speciales scientias ab eodem personaliter prælibato „ egregio Doctore publicè in Studio Parisiensi; Attendentesque quod Illustris- „ simus Philippus Franciæ Rex dictum egregium Doctorem veluti fidelem vi- „ rum in suis dictis & tanquam Apostolicum in zelo & in Curia iuxta illud pro „ exaltatione fidei Catholicæ habuerit, ipsumque benigniter tractari ab om- „ nibus orthodoxæ fidei Catholicæ cultoribus voluerit, & gratum accepe- „ rit, etiamque ordinauerit eidem fauorem beneuolum impendi ab omnibus „ suis subditis, vt consonum rationi visum fuit & dignum, prout apparet qua- „ dam littera dicti Regis Franciæ suo sigillo, munita data apud Vernonem 2. die „ Aug. an. 1310. &c. Nec videtur hoc prætermittendum de Lullio. Cum ille vili admodum habitu Scholam Scoti Minoritæ ingressus fuisset, & explicante Quæstionem Theologicam Scoto caput concussisset, quasi non probans quæ ille dicebat, fertur Scotus paulùm stomachatus & ex habitu hominem ignarum, & gregarium aliquem Grammaticum reputans, experiri tamen volens an Grammaticè sciret, interpellasse hominem his verbis, *Amice, Dominus quæ pars?* Lullius verò respondisse. *Non est pars, sed totum*; Hincque sumpsisse occasionem profundius loquendi cum *Scoto* de mysterijs Diuinis, deque hoc colloquio peculiarem scripsisse Tractatum, quem inter Lulliana opera attexit Alphonsus de Proaza in calce Artis Inuentiuæ veritatis, hoc modo. *Liber dictus, Dominus quæ pars, qui fuit Disputatio Raymundi & Scoti.*

Reimboldus Vaëner de Gamundia Augustensis Diœcesis in Octaua Epiphaniæ an. 1357. electus est Procurator Nat. Angl. quo tempore Abbas S. Genouefæ priuatus fuit, vt dictum est in historia; successorem habuit M. Io. de Minda, iterum 18. Maij an. 1358. & gessit munus per duos menses.

Rithardus de Billiaco Decanus erat Tribus Remensis in Natione Gall. an. 1335. Rector Vniuersitatis an. 1339. Vid. p. 256.

Richardus Angervillius, aliàs *de Bury*, Episcopus Dunelmensis, Eduardi III. Anglorum Regis Cancellarius non hîc à nobis commemoratur & Academicis nostris ideo accensetur, quod eum studuisse certum sit in Vniuersitate Parisiensi, sed quia eam sæpè inuisit, eius mentionem facit valde honorabilem in suo

suo Philobiblio, cumque Magistris ipsius nonnullis arctissimam contraxit necessitudinem; omnium verò Doctorum virorum amans & Mecenas fuit liberalissimus. Librorum amator singularis, inquit Trithemius, & celeberrimus, multis expensis & laboribus in Vniuersitate Oxoniensi insignem Bibliothecam fundauit, quam ad publicam vtilitatem inibi studentium incredibili studio instituit. Scripsit de amore librorum & institutione dictæ Bibliothecæ pulcherrimum Tractatum, nempe Philobiblion l. 1. Epistolas plures l. 1. & nonnullas ad Franc. Petrarcham; claruit an. 1340. obijt an. 1345. teste Walsinghamo.

Richardus de Fagollz Scotus, quo Procuratore Nat. Angl. an. 1348. mense Iunio M. Ioannes Thomé electus in Portitorem Rotuli ex deliberatione vnanimi habuit ab vno quoque Inrotulando vnum pauilionem. Tunc eiusdem Nationis Quæstor, seu Receptor erat M. Conradus de Suecia; licentiati apud Aulam Paris. Malcolmus de Dumbrec Scotus, Io. Red Scotus, sub M. Waltero de Wardelay, Conradus de Minda, sub M. Henrico de Minda fratre. Eidem Richardo substitutus est M. Will. de Brennechst Scotus, ad exercendum Procuratorium munus toto tempore vacationum.

Robertus de Bardis Doctor in Theologia subscripsit an. 1332. Determinationi Facultatis Theologicæ contra sententiam Ioannis XXII. de tarda visione beatifica. Idem an. 1336. factus Cancellarius Vniuersitatis. Obijt verò an. 1349. eique successit M. Ioannes de Alliaco, de quo supra.

Robertus Cardon Rector Vniuersitatis an. 1389. nominatur in statuto quod de Licentiandis in Theologia factum est occasione M. Ioannis Breuis-coxæ. Vide p. 637.

Robertus de Corbeia Doctor Theologus nominatur cum alijs in Decreto an. 1365. ab Vniuersitate facto contra eos qui Pratum Clericorum arauerant.

Robertus Normani an. 1356. Rector Vniuersitatis electus est, videturque successisse M. Ioanni Ance mense Martio.

Robertus de Pilmor Rector erat Vniuersitatis an. 1318. quo Rectore factum est Decretum de ratione expediendarum litterarum Scholaritatis, & cautum ne vllus Magister vas cuiquam tradat nisi iuratus Scholarem suam Scholam assiduè frequentare.

S.

SIMON *Cramaudus* vir primariæ Nobilitatis Pictauiensis, frater Petri de Cramaudo Rupiscauardi Toparchæ, Doctor in Decretis nominatur in Declaratione quâ Vniuersitas Clementis VII. partibus adhæsit. Scholasticus primum Aurelianensis, deinde Patriarcha Alexandrinus, plurima alia Sacerdotia obtinuit; plurimorumque Episcopatuum administrationes, de quibus consule Galliam Christianam. Plurimas legationes obijt Schismaticis temporibus, de quibus passim in historia; Benedicto XIII. valde exosus fuit, quod substractionis obedientiæ autor fuisset. Archiepiscopus Remensis factus Collegium Remense fundauit. De quo in seq. seculo. Cardinalis S. Laurentij in Lucina factus à Ioanne XXIII. an. 1413. obijt an. 1429.

Simon de Cremona Ord. Eremitarum S. Augustini licentiatus fuit in Theologia an. 1377. cum MM. Fr. de Duroforti, Michaële de Profundo Maturinensi, Iacobo Broifort, Io. de Chenegueyo Minoritis, Bonito Licelly Prouinciali Ordinis Prædicatorum, Io. de Sanctis Canonico Regulari, Stephano Estaillard Doctore seculari. Trithemius ait eum in diuinis scripturis studiosum & eruditum fuisse, liberalium Artium non ignarum, ingenio præstantem & clarum eloquio, in declamandis sermonibus ad populum satis egregium, huicque diu Officio insudasse Venetijs, & scripsisse ad instructionem simplicium Prædicatorum non spernenda opuscula. Ad Antonium Germanum suum Presbyterum Sermones, super Euangelia l. 1. super Epistolas quoque l. 1.

Simon Freron seu *Frezan* Collegij Nauarrici alumnus & Doctor nominatur in Decreto Vniuersitatis facto an. 1362. ad locationem Collegij Constantinopolitani, p. 365. Idem an. 1364. supplicauit Vniuersitati, vt liceret quotannis die S. Ludouici in prædicto Collegio Sermonem habere. An. 1365. die S. Guillelmo

sacrâ, qui Nationis Gallicanæ Patronus est, Missam celebrauit solemnem; vt habetur in Reg. prædictæ Nationis. Anno 1370. factus est Collegij Magnus Magister & vixit ad annum vsque 1381. quo Petrus de Alliaco ei successit. Fuit alius Simon Freron nepos, aliàs Freson in Philosophiæ Professione clarissimus ab anno circiter 1366. sub quo inceperunt in Artibus an. 1368. Aubricus de Pratellis, & Io. Mauricij & Garnerus de Mauuagijs.

Simon de Guiberuilla Doctor Theologus florebat initio huius seculi, & pro Papa Bonifacio contra Regem Philippum primùm stetit; deinde appellationi ad Generale Concilium adhæsit an. 1303. die 8. Iulij. Cancellarius Ecclesiæ & Vniuersitatis Parisiensis factus est an. 1304. diciturque in Actis Ecclesiæ Paris. vir prouidus & in temporalibus & spiritualibus circunspectus. An. 1307. nominatus est in partitione Præbendarum cum Hugone de Bisuntio, Michaële de Becco Cardinale, Francisco Nepote Bonifacij VIII. Cardinale, Ioanne Monachi item Cardinale, Radulpho de Roseto Pœnitentiario alijsque Canonicis. Addit Hemeræus eum interfuisse Statuto Capituli Generalis eiusdem anni quo cautum fuit *vt nullus Canonicus deinceps à Capitulis Ecclesiæ Generalibus absit.* An. 1308. electus est in Decanum cedente Rogerio de Herminiaco. Anno 1310. nominatur in tabula supremæ Rationum Curiæ.

Simon de Lombardia nominatur in Actis Petri Rogerij Prouisoris Sorbonici rationes quinque annorum reddentis Rectori, Decanis & Procuratoribus Nationum an. 1340. diciturque ibi *substitutus D. Rectoris Ioannis de Bononia.*

Simon de Maneslijs, Menescijs, Menelijs & Manilijs, sic enim diuersimodè legitur, Doctor Theologus, deinde eiusdem Facultatis Decanus an. 1341. litem exercuit cum Rectore & Facultate Artium ob denunciationem Comitiorum, quam suæ Facultati significare neglexerat; sed tandem composita est an. prædicto 1341. & ille qui priuatus fuerat, restitutus fuit in integrum.

Simon de Pegommerijs de Verona, an. 1339. Procurator erat Nationis Gallicanæ, nominaturque in Instrumento prædictæ Nationis, in quo mentio fit vestimentorum sacrorum & aliarum rerum diuino cultui consecratarum, item & chartarum, quæ tum seruabantur in arca communi; cum Decanis quinque Tribuum Ioanne Gorre, Ioanne de Diuione, Richardo de Billiaco, Alano de Villacollis & Gerardo de Aluernia.

Simon Renuoisie, seu *Lenuoisie*, Procurator quoque erat Nationis Gall. an. 1389. nominaturque in Decreto quod factum est de Licentiandis.

Simon de Spira Natione Teutonicus, professione Carmelita, Doctor Parisiensis, deinde Theologiæ Professor in Academia Coloniensi, scripsit super sententias lib. 4. contra Iudæos lib. 1. postillam Coloniæ lectam, &c. teste Trith.

Simon de Wenclero Nationis Picardicæ Rector Vniuersitatis Paris. an. 1339. nominatur in statuto Facultatis Artium de Bachalarijs, Licentiatis & Incipientibus. p. 258.

Stephanus de Calore varias legationes obijt ad Curiam Ro. nomine Nationis Gall. constat ex Rationibus à Io. Roberti redditis an. 1370. ei persolutos fuisse 12. francos aureos ob certa negotia quæ procurauerat in Curia Rom. qui 12. franci tunc temporis æquiualebant 9. libris & 12. assibus. Idem factus est Quæstor seu Receptor eiusdem Nationis die 20. Feb. an. 1375. & fideiussores dedit MM. Petrum de Seleneyo, Petrum de Boyaco & Reginaldum de Boyaco fratres.

Stephanus de Challenis licentiatus est in Artibus an. 1373. apud S. Genouefam, sub M. Lamberto de Marchia in Nat. Gall. tum Procuratore M. Io. de Domno-Martino. Idem an. 1382. die 7. April. factus Procurator.

Stephanus Felicis Nationis Gall. factus est Procurator an. 1376. die 18. Nou. & sic scribit; *die prædicta recepi à prædecessore meo (Laurentio Quillet) de Refusionibus 5. solidos & 8. denarios, quos refudi in parua piscida præsentibus MM. Nicolao Charton, Io. de Castro-villano, Germano Famuli tenente piscidam M. Iacobo Bedello Nationis.*

Stephanus de Lingonis electus fuit Procurator Nationis Gall. mense Octob. an. 1320. quo Procuratore Natio Gallicana duo statuta condidit, vnum de

Scholis & Determinantibus; alterum de Officijs, quæ retulimus p. 187. Idem electus est Rector Vniuersitatis mense Iunio an. 1325. quo Rectore constitutum est ab ipsa Vniuersitate, quo pacto vacantia Beneficia conferri deberent. Vide pag. 208.

Stephanus Parisiensis electus est Rector an. 1309. iterum 1314. quo Rectore quid factum fuerit, Vide p. 128. & 170. an is est, an alius qui postea Doctor in Decretis, Decanus Parisiensis factus an. 1355. & ex Decano Episcopus Parisiensis an. 1363. demum Cardinalis S. Eusebij an. 1368. & qui obijt an. 1373. Auenione, sepultusque in Cathedrali ad maius Altare cum hoc Epitaphio.

Stephanus hic sedis Romanæ collateralis
Desertis terris spe sanctis iungitur alis.
MC. ter ac anno tribus aucto septuageno
Octobris decima sexta Domini quoque prima
Clauditur hoc lapide lux Iuris, Parisiorum
Pastor, voce, fide, Dux Regis Consiliorum,
Fautor egenorum damnans hereses reproborum.

Stephanus Reginaldi factus est Procurator Nat. Gall. an. 1362. cui M. Ioannes Ance tunc Quæstor eiusdem Nationis die 26. April. rationes reddidit præsentibus MM. Nicolao de Suessione, Ægidio albi supercilij & pluribus alijs. Et eo Procuratore M. Petrus Forteti fundator Collegij Fortetici incepit in Artibus. Idem an. 1364. factus est eiusdem Nationis Quæstor seu Receptor & die 21. April. an. 1365. rationes suas reddidit apud S. Iulianum, tunc Procuratore M. Oudardo Billeti & præsentibus MM. Nicolao de Suessione, Iob. Coure, Petro de Corona, Yvone de Cassefredour, Radulpho de Vlmonte, Simone de Bourich, Theobaldo de Alba Petra, Io. de Platea, Petro de Luca cum pluribus alijs.

Stephanus de Saltu absconditto clarissimus Philosophiæ Professor.

Stephanus de Vil-iuhiaco Procurator Nat. Gall. an. 1341. quo Procuratore prædicta Natio Statutum condidit de Iuramento Licentiandorum: quod vide pag. 273.

T.

TEMO *Iudæus* Westphalus Clericus Ciuitatis Monasteriensis incepit in Artibus, sub M. Dominico de Clauagio an. 1349. postea Procurator Nationis Anglicanæ electus an. 1353. die 26. Aug. iterum 18. Nouemb. 1355. quo Procuratore factum est statutum de modo legendi sine penna: cæterum celeberrimus Philosophiæ Professor fuit, sub quo legimus plurimos determinasse, licentiatos fuisse & incepisse.

Theobaldus de Alba Petra Nationis Gall. electus est Procurator die 10. Feb. an. 1364. Rector die 24. Iunij 1368. eique prædicta Natio mutuos concessit 30. francos *captos in Arca communi, qui se obligauit soluere dictam pecuniam infra Natiuitatem Domini proximè venturam, iurans se non petiturum vlteriorem solutionis dilationem. Et de prædicta pecunia fecit D. Rector dictæ Nationi vnam litteram quæ vocatur* NISI. Eodem Rectore & Procuratore prædictæ Nationis M. Michaële de Creneyo die 28. Iunij *fuit positum* in Arca communi (Nat. Gall.) *instrumentum super declaratione à Cardinali Nemausensi facta Parisijs coram Natione Gall. quod non intenderunt ipse nec Cardinalis Morinensis in Bulla nouissimè missa Vniuersitati aliquid statuere contra libertates & consuetudines laudabiles prædictæ Nationis, sed eas illæsas inuiolabiliter obseruari.* Idem fuit Quæstor prædictæ Nationis electus mense Ian. an. eiusdem, & die 14. Ianu. an. 1369. rationes reddit Nationi, M. Nicolao Suession. tum Procuratore.

Theodericus de Delf Philosophiæ Professor. Item & *Theodoricus de foro*, vterque Anglic. Nationis an. 1347. iste quoque fuit Receptor suæ Nationis & rationes reddidit 6. Kalend. Iulij an. prædicto.

Theodericus Dameron de Prussia, Procurator Nat. Anglic. electus die 21. Octob. an. 1363. quo Procuratore vetitum de cætero sextam Bursam quæ exigi solebat ad litem quæ cum Theologis intercedebat sustinendam, exigi.

Theodericus de Nouo Castro Procurator Nationis Gall. an. 1381. 21. Octob. successit M. Ioanni Luqueti, quo tempore eiusdem Nationis Quæstor seu Receptor erat M. Dominicus Parui, qui rationes accepti & expensi reddidit die Lunæ ante festum S. Katharinæ electi sunt.

Theodericus d'Yscel de Hunna Colon. Diœces. factus est Angl. Nat. Procurator die 23. Septemb. an. 1359. & refectus pluries. Eo Procuratore M. Io. Ance Nat. Gall. constitutus est Receptor sextæ Bursæ in litem Facultatis Artium cum Theologis. Item expeditus Rotulus & MM. Themo Iudæi & Henricus de Kempis ad eum ordinandum.

Terricus de Bono-Villari determinauit an. 1371. sub M. Lamberto de Marchia, & 11 Feb. an. 1375 fuit Procurator Nat. Gall. electus, tumque M. Fran. de S. Michaële Quæstor erat, seu Receptor eiusdem Nationis.

Thilmannus de Eyhe vel *Eyke* Alemanus determinauit an. 1352. eiusque Bursa æstimata est 4. assib. licentiatus fuit in Artibus apud S. Genouefam, sub M. Ioanne de Wesalia. Procurator suæ Nationis electus die 16. Martij an. 1353. Rector Vniuersitatis an. 1365 quo Rectore quid factum sit, consule pag. 385.

Thomas de Balliaco Cancellarius Ecclesiæ & Vniuersitatis successit M. Francisco Caraccioli Neapolitano. Obijt an. 1328. scripsit varios Commentarios Theologicos & sermones, qui seruantur in Bibliotheca San-Victorina. Et id notauit Hemeræus.

Thomas de Blanche-chappe Decanus Facultatis Medicinæ obtinuit an. 1390. à Carolo Rege priuilegium seu potius Priuilegij antiqui confirmationem contra imperitos Medicos & Chirurgos Medicinam profitentes. Antiqui dico; nam Ioannes Rex an. 1352. Chirurgos certis legibus adstrinxerat & Medicinæ Facultati submiserat litteris datis mense Aprili & Decembri, qua de re sic habetur in Chartis Cameræ. Ex lib. 1. Chart Cameræ Comp. incepto an. 1349. & fin. 1362. *Chirurgici Parisienses de licentia exercendi Officium Chirurgiæ præmissa petenda examinatione & obtinenda à Chirurgicis Regis antequam dictum Officium exerceant, sub pœna punitionis per Præpositum Parisiensem infligendæ. Dat. mense Aprili 1352. per Consilium in quo vos eratis Potin reddita sine financia M. Roberto de Landis Chirurgo Regis 26. April.* fol. 33. ver. Et fol. 46. *Medici Parisienses impetrarunt à Rege vnam Chartam in cera viridi datam Parisius mense Decembri 1352. continentem quod nullus, aut nulla audeat dare Medicinas, clistellas, &c. nisi per consilium & ordinationem Magistrorum licentiatorum in Arte Medicinæ.* Et erat sic signata per Regem Mellou. Et fuit reddita sine financia. Et fol. 58. ver. Decanus & Magistri Medicinæ Parisf. de ordinatione & inhibitione quod nullus audeat practicare Parisius vel suburb. dare Medicinam, sirupam, vel pillulas, vel quamcunque aliam Medicinam, nisi sit approbatus per Magistros Medicinæ Parisf. Dato mense Decemb. 1353. Per Regem Mellou. Reddita sine financia. Hæc ex D. Herouval.

Thomas de Boncuria florebat in Artium Professione an. 1380. Erat autem Notarius Apostolicus, cui legimus ad an. 1382. M. Henricum Chicoti Nat. Gall. Procuratorem, dedisse *pro registrando quoddam Instrumentum* octo solidos. Idem electus est in Rectorem die 23. Iunij an. 1383. quo tempore florebant in Artibus MM. Ioan. Pocheti, Michaël Carpentarij, Io. de Fontanis, Nic. Gobini, G. Helye, Garinus Plantel, Desiderius de Creneyo, Dominicus Balliui, Io. Flaminge, Guill. de Chabaneis & alij plurimi.

Thomas de Dans Scotus Clericus S. Andreæ 9. die mensis Martij an. 1356. electus est Procurator Nationis Angl. post Themonem Iudæi, & successorem habuit M. Pomeranum de Prussia: quo Procuratore *M. Ioannes Ance Rector Antiquus computauit M. Roberto Normano Rectori nouo coram Vniuersitate.* Vide in Historia ad hunc an. Iterum eiusdem Nat. Procurator fuit factus 13. Septemb. an. 1357. & successorem habuit M. Ioannem de Constantia.

Thomas Kolarst Saxo de Brunswich electus est in Procuratorem Nat. Angl. die 10. Martij an. 1353. apud Bernarditas: cuius tempore D. Euerhardus de War-

des de terra Liuoniensi *illius Quadragesimæ determinans feria 4. ante* Lætare *supplicauit vt Magistri Nationis ipsius de ampliori Determinatione supportatum habere dispensando dignarentur, aut concederent vt Subdeterminantem possit substituere, cui pro tunc concedebatur, vt Subdeterminantem substitueret. Et sic factum est. Et idem Subdeterminans iurauit Procuratori eiusdem Nationis.* Hinc intelligimus quinam dicerentur Subdeterminantes.

Thomas de Ponte Procurator Nat. Gall. electus est mense Octob. an. 1380. & 19 mensis Nouemb. successorem habuit M. Io. Luqueti. Et iste Thomas paulo ante inceperat in Artibus cum P. de Ponte Thierrico de nouo Castro, Stephano de Macerijs, Simone de Luxouio, Ioanne Ponceti, Io. Gilberti, Io. de Villar, P. de Muciaco, Dionysio de Boëvilla, Io. Haberti, Io. de Camponeto, Io. Fioti, Lud. de Boues, Io. de Bierijs, Io. de Molins, Guill. Belialdi, Lud. Rodini, Dominico de Bachareto, &c.

Thomas de Stutavilla vulgo *d'Estouteville*, Normanus legum Doctor in Decretis libellorum supplicum Magister ad Beluacensem Sedem promouetur an. 1388. translato Guillelmo de Vienne ad Rotomagensem. Obijt 22. Martij an. 1394. & jacet in Choro S. Petri cum hoc Epitaphio. *Hic iacet Reuerendus in Christo Pater D. Thomas de Estotevilla Legum Doctor, Consilarius Regis, & huius Hospitij quondam Magister Requestarum, & postea Episcopus & Comes Beluacensis, qui ætate medius defunctus est die 22. Martij an. 1394.*

Thomas Wallensis Dominicanus Anglus Doctor Parisiensis & Oxon. fortiter obstitit Concionatoribus Minoritis & alijs à Ioanne XXII. missis ad prædicandum & publicandum Parisijs non futuram Dei claram visionem ante diem vltimum Iudicij. Clarebat an. 1330.

V.

VINCENTIVS *de Freyaco* Rector Vniuersitatis an. 1308. excepit Iuramentum Præpositi Parisiensis, quod diu præstare distulerat: quam in rem confectum est Instrumentum publicum, legiturque ad p. 114.

Vlricus de Augusta Procurator Nat. Anglic. an. 1340. quo Procuratore, Rectore autem Vniuersitatis M. Ioanne de Bononia M. Petrus de Croso Decanus Ecclesiæ Parisiensis Sorbonici Collegij Prouisor rationes suas & Prædecessorum reddidit Vniuersitati pro more & lege, vt retulimus ad p. 261. fuit deinde Protonotarius Decretorum specialium Ludouici Bauari Imperatoris, vt habetur in quodam Procuratorio ipsius Ludouici nomine confecto & porrecto Benedicto XII. Ioannis XXII. successori. Eius meminit Henricus Pantaleo parte 2. de viris Ill. Germaniæ, eumque vocat Huldricum Hagennauer Augusta Ciuitate Rhetorum oriundum eruditione & prudentia nulli suo tempore secundum, Ludouici Cæsaris Cancellarium, quem contra Pontifices Rom. fortiter defendit. Addit, cum mortis tempus adesse sentiret, testamento cauisse ne in templo, aut Cœnobio, verum extra in honesto loco sepeliretur. Veritum nempe effossi corporis contumeljam ob violatam majestatem Rom. Pontificum. De eo quoque Auentinus l. 7.

Vlricus de Constantia Rector fuit electus 13. Iunij an. 1377. vt legitur in lib. Rectoris; & nos retulimus p. 449. quo Rectore quid factum sit, ibi vide.

Wischinus seu *Wischius* Wenslay de Duorbrouia Clericus Diœcesis Kaminensis. Procurator Nat. Angl. electus an. 1351. deinde Rector Vniuersitatis 10. Octob. 1352. Iterum verò Procurator eiusdem Nationis an. 1353. mense Ianuario. Receptor eiusdem an. 1354. legimus autem in Reg. Nat. Angl. eum acceptæ & expensæ pecuniæ rationes reddidisse pro tempore quo Rector fuerat, *M. Wischinus nuper ante Rector vltimus eodem dicto 18. die* (Ian. an. 1352.) *reddidit compotum suum super omnibus & singulis tempore Rectoriæ receptis & expensis, & satisfecit ex toto Facultati.*

Y.

YVO *de Cassefredour* electus fuit in Nat. Gall. Procuratorem die 25. Aug. an. 1360. in duos menses consequentes.

Omissi suo loco reponendi.

IACOBVS *de Altavilla* Patria Rinckaugiensis, Abbas Eberbacensis, Gymnasij Parisiensis quondam decus & Doctor insignis, scripsit inter cætera opera varias Quæstiones Parisijs disputatas, Sermones, Epistolas, & alia eiusmodi. Claruit circa an. 1360. Eodemque tempore M. Ioannes de Ymenhusen Doctor Theologus florebat, in sacris scripturis doctus, in Philosophia subtilis & eloquentia clarus. Item Albertus de Rickmendorp patria Saxo; Episcopus Halberstatensis.

Iacobus de Furno aliàs *Fornerij* & cognomento *Nouelli* & de Sauarduno Monachus Cisterciensis, Doctor Parisiensis, Abbas Fontis-frigidi eiusdem Ordinis, inde Appamiensis Ep. tum Mirapicensis, postremo à Ioanne XXII. Cardinalis creatus tit. S. Priscæ, demum post Ioannem creatus Pontifex 13. Kalend. Ian. an. 1334. cuius opinionem de tarda visione Beatifica elucidauit & ab omni errore vindicauit, litteratorum virorum familiaritate mirificè delectabatur; imprimis verò Gregorij Ariminensis, Thomæ Argentinensis & Francisci Petrarchæ eloquentiæ reparatoris. Scripsit de statu animarum ante Generale Iudicium tom. 2. Quæstiones II. eiusdem argumenti. Vitam S. Ioannis Gualberti. De Statu Canonicorum, Decretalem Religiosorum, de Reformatione Benedictinorum. De statu Monachorum nigrorum. Carmina quædam Prophetica. Epistolas ad Eduardum III. Anglorum Regem quæ leguntur apud Walsinghamum. Præterea in Bibliotheca Vaticana dicuntur asseruari eiusdem Constitutionum 10. volumina. Obijt an. 1342. & in Cathedrali Auenionensi sepultus est.

Iacobus Peroti de Metis determinauit & licentiatus est in Artibus an. 1362. mense Ian. & sub M. Ioanne de Marchia tum Procuratore Nat. Gall. M. Guill. de Marchia, idem in Procuratorem eiusdem Nat. electus fuit die 16. Decemb. 1365. Rector Vniuersitatis an. 1369. cui Natio. Gall. mutuos dedit 25 francos, ideoque vt legitur in Reg. *Obligauit se dictam pecuniam soluere dictæ Nationi infra festum Paschæ proximè futurum & pro dicta pecunia fecit dictus Magister litteram quæ vocatur* Nisi, *quæ est in Arca Nationis.*

Iacobus le Riche aliàs *Diuitis* Decretorum Doctor, Canonicus Parisiensis & Decanus Capituli, de quo vide p. 602. apud Clementem VII. sustinuit litem contra Decretistas contendentes neminem posse licentiari nisi in Scholis suis, nec alibi legere; quam litem composuit Clemens. Obijt an. 1385. die 3. Ian. quo tempore lis alia grauior intercedebat inter Vniuersitatem & M. Ioannem Blanchart Cancellarium.

Iacobus de Villa straminis Tribus Turonensis in Natione Gall. & Diœcesis Corisopitensis licentiatus est in Artibus in 2. auditione apud S. Genouefam, sub M. Petro de Alliaco an. 1373. factus est eiusdem Nationis Procurator 2. Iunij 1375. quo Procuratore, vt legitur in Reg. Deputati duarum Nationum, Franciæ & Picardiæ, computauerunt de 4. Scholis, quarum Natio. Gall. proprietatem habebat, vsum Picardica, & de tribus quarum vice versa Picardica proprietatem, Gallicana vsum habebat, *& fuerunt concordes quod Natio Picardorum recompensaret, seu traderet Nationi Gall. omnibus computatis de tempore præterito quinque libras Parisienses, quas recepit M. Ioan. de Roncuria Receptor Nationis Gall. tunc temporis.* Tunc inceperunt in Artibus Germanus Famuli sub prædicto M. Ioan. de Roncuria, Petrus de Parneio, sub M. Lamberto de Marchia, Robertus Mangier sub eodem, Guill. Herouart & Guill. de Langijs sub eodem.

Innocentius VI. Pontifex Maximus an. 1352. electus; ante promotionem *Stephanus Alberti de Monte* Lemouicensis Diœcesis dictus, Doctor in Decretis, Episcopus Claromontanus, post à Clemente VI. Cardinalis factus, scripsit Sermones aliquot, Epistolas & Decreta, eiusque Regesti volumina 19. dicuntur seruari in Bibliotheca Vaticana. Litem quæ à Theologis ad Curiam Rom. delata fuerat contra Rectorem & Artistas decidit, non forensi Iudicio & vt vocant Contradictorio, sed missis ad Rectorem & Vniuersitatem litteris cum hac inscriptione *Dilectis filijs Rectori & Vniuersitati, &c.* eandem Vniuersitatem

rogauit vt in pacem Regni incumberet; cuius litteras ad an. 1358. retulimus. Per Petrum Thomam Aquitanum Carmelitam in Bononiensi Academia Sorbonicam instituit, qualis fiebat Parisijs. Obijt an. 1362.

Ioannes Ance Nat. Gallic. Rector Vniuersitatis electus mense Decemb. an. 1355. successorem habuit M. Robertum Normani, cui Rectoriæ suæ rationes reddidit 4. Maij an. 1356. Idem refectus Rector an. 1358. mense Decemb. quo Rectore accepta est ab Vniuersitate fundatio Collegij Boissiaci; qua de re nos p. 349. Idem fuit constitutus Receptor Collectæ seu Bursæ communis Facultatis Artium contra Theologos; vt docuimus in Historia. Quælibet enim Natio contribuit ex æquo, vt legimus in Reg. Nationum Anglicanæ & Gallicanæ. In Gallicanæ quidem sic legitur f. 4. die 27. Iulij an. 1359. *quælibet Natio tradidit pro Consilio Facultatis 4. Regales, & ipse Receptor tot tradidit pro nostra Natione.* Item die S. Bernardi *deliberauit Facultas quod quælibet Natio traderet octo Regales pro Consilio nostro in Curia Romana, & tot tradidit dictus Receptor pro Natione nostra.* Legimus eundem fuisse Receptorem Nationis Gall. an. 1360. & rationes reddidisse 27. April. præsentibus MM. Oudardo Billeti Procuratore Nationis, Adamo de S. Mauro Prouinciæ Parisiensis, Remigio de Summauera Senonensis, Nicolao de Suessione Remensis Decanis, Iacobo & Imberto Bedellis & pluribus alijs.

Ioannes Asini de Vendeyo aliàs *de Bellomonte* Prouinciæ Remensis, Nationis Gall. Procurator electus die 26. Aug. 1371. quo Procuratore inceperunt in Artibus Ioannes Præpositi, sub M. Guill. *le Dos*, Io. Begardi, sub M. Lamberto de Marchia, Radulphus de Refugio, sub M. Oudardo Billeti & Reginaldus Carnificis, sub M. Guill. Carnificis. Successorem habuit die 23. Septemb. M. Constantium de Gelanis: & iste die 21. Octob. M. Guill. Alani: quo Procuratore Ioannes de Domno Martino incepit, sub M. Michaële de Creneyo, Dominicus de Thiavilla, sub M. Io. de Roncuria, Reginaldus de Boyeo, sub M. Petro de Boyeo fratre.

Ioannes de Assiaco, de Aciaco, de Achies Baccalaureus erat Nauarricus cum an. 1315. statuta fuerunt Collegio ab Executoribus Testamentarijs Ianæ Reginæ præscripta. Idem an. 1323. factus est Vniuersitatis Rector, vocaturque Ioannes de Achies. Postea Doctor Theologus factus, Canonicus Ecclesiæ Parisiensis, demum Cancellarius an. 1349. cuius receptionem præsente Rectore & alijs Vniuersitatis Deputatis referimus p. 318. Obijt an. 1360. eique subrogatus est M. Grimerius Bonifacij. Fuit & alter Ioannes de Assiaco qui incepit in Artibus an. 1365. sub M. Oudardo Billeti. Et iste fuit Procurator electus Nat. Gallic. 21. Octob. 1366.

Ioannes Bacon, alijs Baconthorpius, à teneris Carmelita Oxonij & Lutetiæ Doctoralem lauream in Theologia consecutus est, Auerroïstarum Princeps dictus, Sophistices hostis infensissimus. Paulo liberius dixerat summi Pontificis dominium cedere Regali debere; sed citatus palinodiam cecinit. Obijt Londini an. 1346 eius opera enumerat Balæus, apud quem legitur Poëma Laurentij Bourelli Diuionensis de eius operibus.

Anglia me genuit, Ioannem Quisque vocabat,
Et de Bacone nomine notus eram.
Cum cuperem sacros haurire è fonte liquores,
Parisios petij plena fluenta lares.
Illic quod studium potuit, quod cura laborque,
Præteritum ingenio nil volui esse meo, &c.

Vide etiam si lubet Trithemium in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis.

Ioannes de Behe Brabantinus Leodiensis Diœcesis electus est in Rectorem Vniuersitatis Paris. die 24. Martij an. 1372. & M. Petrus de Alliaco Compendiensis factus 10. Feb. Procurator Nationis Gallicanæ, eique prorogati fasces in alterum mensem, isque emit à M. Guill. Carnificis duas Scholas in vico Straminis, sub eodem tecto, in quibus prius Picardi legebant. Idem de Behe,

refectus Rector an. 1379. die 23. Iunij. Vide pag. 578. malè 778.

Ioannes de Blangiaco seu de Blangerijs Normanus & in Professione Theologiæ eximius, in qua cum Iacobo de Furno licentiam obtinuit; erantque illi par amicorum. Vnde Iacobus in Papam Benedictum XII. electus amicum ad Episcopatum Autissiodorensem promouit an. 1338. Vide quæ de eo referimus pag. 254.

Ioannes de Blesis Diœcesis Carnutensis, insignis Doctor Theologus, Canonicus Parisiensis & Cancellarius Vniuersitatis an. 1328. de quo vide quæ dicimus p. 219.

Ioannes de Bononia, seu fortè de Bolonia, Artista Nauarricus an. 1315. Rector Vniuersitatis anno 1340. quo M. Petrus de Croso tunc Sorbonæ Prouisor reddere rationes voluit, at Rectore absente substitutus est M. Simon de Lombardia, qui eas audiret. Vid. p. 262.

Ioannes Buridanus Guill. Okami vt aiunt, discipulus, insignis Philosophiæ Professor Nationis Picardicæ, Betuniensis Artesius, claruit ante an. 1327. suæ Nationis pluries Procurator & Quæstor fuit, nec semel Vniuersitatis Rector. An. 1327. eo Rectore factum est statutum de litteris citatorijs. Idem nominatur in Instrumento Transactionis factæ an. 1358. inter Nationes Picardicam & Anglicanam. Præsentatus est ad Cappellaniam M. Ioannis de Thelu ab Vniuersitate omnium primus: qua de re ad p. 302. 303. 307. De eo non erit ingratum referre quod scribit Robertus Gaguinus M. Petro de Omuillo Canonico
» Parisiensi Doctori Theologo. Cum in hortulos, *inquit*, quos in S. Germani
» suburbano laxandi nonnunquam animi causâ comparaui, me nudiustertius
» contulissem, eo consecuti sunt me aliquot Scholastici, consuetudine quidem
» mihi perfamiliares. Vbi dum deambulamus, vnus Antiquitatis vestigator,
» quandoquidem inquit, fama est Gaguine, te operam vehementer dare gestis
» Francorum cognoscendis, minimè tibi graue fuerit palam facere si quid *de*
» *Buridano*, quem frequenter liberalium Artium Schola refert, memoria tenes.
» Plerique enim omnes illum nominant, ita vt inter celebres Philosophos scribi
» & laudari optimo iure possit; quod mediusfidius non inficias eo; sed quo tem-
» pore tantam Philosophandi eruditionem sit consecutus, molestè fero me cum
» multis ignorare. Ad quam rogatiunculam lætus, gratum, inquam, mihi facis
» dum veterum meministi. Quantum namque Maiorum elaboratissima opera
» pariter & studia soles admirari, tanto illorum memoriam cupidissimè repeto,
» vt pari virtute & diligentia rectè & vigilanter Iuniores animentur. *Itaque fuit*
» *Ioannes Buridanus ex Arthesio oriundus, cuius nascentiæ locum nemo est qui tradat,*
» *aut parentum eius meminerit. Hic liberalibus se disciplinis in Parisino Gymnasio ad-*
» *dixit, profecitque in eis non mediocriter, Logices ante omnia studiosus; vnde nominatis-*
» *simus euasit Sophista, & in ea arte non contemnenda scripsit. Metaurorum præterea Ari-*
» *stotelis libros est interpretatus. Moralis quoque Philosophiæ auditor & acutissimus inter-*
» *pres* extitit, in quam Commentarios edidit multum eruditionis præse ferentes.
» Fabulam idcirco quæ de illo circumfertur, mendacij plurimum habere dixerim,
» quasi libidinis particeps fuerit cum Regina Ioanna Philippi Pulchri vxore,
» quod nec mulieris pudicitiæ, nec Buridani seculo conuenit, qui Cressiaci pu-
» gnæ tempore dum Philippus Valesius anno salutis 1347. Francis imperabat,
» philosophabatur. Qua tempestate præerat Parisiorum Ecclesiæ Fulco Antistes,
» à quo Sacerdotium quod Capellania appellatur, in D. Andreæ de Arcubus
» templo Buridanus accepit. Est enim ex Ioannis de Cheba (de Thelu) Iuris
» Pontificij interpretis id beneficium institutum regnante apud Francos Ludo-
» uico Hutino, sicuti in libris Picardæ Nationis scriptum si scrutabere, reperies.
» Quod à multis ignoratum eo magis miror, quò scio illum ab ijs qui regendæ
» Nationi præsunt, horatim versari. Aliqui scribunt eum Lutetia pulsum Viennam concessisse, ibique ludum publico salario aperuisse. Hac de re sic Auentinus l. 7. *Marcilius Batauus* (Patauinus) *Ioannes Buridanus Discipuli Willielmi Occamensis recentioris sectæ Peripateticorum Assertores Lutetiâ pulsi ad Germanos migrarunt. Ille Haidelbergæ vbi sepultus est. Hic Viennæ in Norico ludum litterarium publico salario aperuit, vbi eius autographa Commentaria in Ptolomæi Astronomica ostenduntur.*

Valerius

Valerius Andreas in Bibl. Belgica. *Ioannes Buridanus Bethuniensis Arthesius Lutetiæ Parisiorum dum viueret, Philosophorum Princeps audijt, sanè ingenio quàm institutione felicior. Notumque etiam hodie in Scholis prouerbium iactari* de Asino Buridano *solitum. Rector fuit Academiæ an. 1320. & præterea Romana legatione clarus, vt ad Logicam eius præfando Ioannes Dullardus testatur. Scripsit enim Buridanus Commentarium in Aristotelis Logicam, Quæstiones in libros Ethicorum Arist. & Quæstiones Metaphysicales apud Badium in fol. excusas an. 1518.* Malè Valerius prouerbium explicat de asinitate Buridani, quod explicandum de Asino Buridani; scilicet ille aiebat Asinum inter duos cophinos auenâ æqualiter plenos, positum æquali distantiâ, fame interisse, neutrius quippe obiecti appetentiâ motum ob æqualitatem.

Quod autem ait Auentinus expulsum fuisse Buridanum, vix crediderim; cum nec Gaguinus, nec vlla Regesta antiqua quæ supersunt, huius expulsionis mentionem vllatenus faciant; ipseque Buridanus Parisijs adhuc esset an. 1358. non minor quàm sexagenarius, & domum à se emptam Nationi suæ reliquerit, & dederit quæ nunc etiam *Buridani Domus* appellatur.

Ioannes Cadel Canonicus Ambianensis Executor Testamentarius Ioannis Cadel Procuratoris causarum in Curia Parisiensi; alter Collegij Choletæi fundator dici potest: multa enim de suo contribuit ad sustentationem Scholarium seu Bursariorum prædicti Collegij an. 1393.

Ioannes de Calore insignis Artium Professor Societatis Sorbonicæ: quo Philosophiam docente an. 1356. licentiati sunt Henricus & Iacobus de Goth Anglicanæ Nationis, vt legitur in ipsius Reg. ad Theologiam postea se conferens, in ea licentiam & lauream consecutus est; cum esset Baccalarius, nonnullos errores in Actibus suis proposuit, quos monitus vltro reuocauit, vt retulimus ad an. 1363. p. 377. Canonicus deinde factus & Cancellarius Parisiensis an. 1371. post Grimerium Bonifacij. Et de eo sic scribit Hemeræus. *M. Ioannes de Calore è Societate Sorbonæ cum Prædecessore Doctor, factus Cancellarius est virtute litterarum Apostolicarum. Hic & idem Saluauilla impensas Bellariorum quæ primo quoque cursu & sermone Societati pro auspicato principio* (Beiaunio) *Baccalaureus incipiens offerebat, paulò iam grauiores quàm paupertas Sorbonæ sustineret, cum cæteris Collegialibus reuocarunt ad iustam tolerabilemque rationem.* An. 1378. interfuit Comitijs Vniuersitatis de negotio Schismatis, & nomine suæ Facultatis cuius erat Decanus, seu vt habetur in Instrumento Declarationis, *Præsidens Facultatis Theologiæ* sententiam tulit in fauorem & gratiam Clementis VII. quem Rex & Ecclesia Gall. pro Pontifice agnouerant, p. 571. litem ille cum Vniuersitate matre sua exercuit, quod præter consuetudinem & leges à licentiandis pecuniam exigeret. Obijt circa an. 1380.

Ioannes Cardonis de Craona Magister in Artibus Nat. Picardicæ, quippe Laudunensis Diœcesis, Notarius Apostolicus; quo nomine Instrumentum publicum condidit an. 1389. de Licentiandis in Theologia occasione M. Ioannis Courtecuisse factum; quod retulimus p. 637. idem ad Benedictum XIII. Procurator Vniuersitatis constitutus profectus, Appellationem significauit: quam in rem extat instrumentum p. 803.

Ioannes de Costa insignis vtriusque Iuris Doctor, in Vniuersitate Aurelianensi licentiam consecutus, postea Tolosam euocatus, in ea Academia Doctoralem Lauream obtinuit: quamobrem inter Vniuersitatem Aurelianensem & ipsum lis intercessit, quæ in Curia Parlamentari Parisiensi agitata est an. 1392. vt retulimus ad p. 679. Idem Magister in 3. Synodo Ecclesiæ Gallicanæ quæ an. 1398. habita est Parisijs ad deliberandum de substractione Benedicto XIII. facieda, pro Benedicto stetit, eiusque rationes in hanc rem retulimus 833. Fuerunt eodem tempore huiusce cognominis duo Regulares, Nicolaus de Costa Minorita qui licentiatus fuit in Theologia an. 1383. & Guillelmus de Costa Cluniacensis, qui similiter in Theol. licentiatus est an. 1391. Petrus verò de Costa secularis incepit in Artibus an. 1374. tum Procuratore Nation. Gallic. M. Io. Iaquini.

Ioannes Curtæ-coxæ Breuis-coxæ, Gall. Courtecuisse, licentiatus in Artibus an. 1374. sub M. Michaële de Creneyo, Artista Societatis Nauarricæ, licen-

tiatus an. 1389. in Theologia, cum Ioanne Vitali Minorita, Fr. Argentina Auguſtinienſi, Thoma de Barris Priore S. Bernardi, Petro de S. Martino Carmelita & Stephano Miniſtro Mathurinorum; hoc & ſequenti ſeculo floruit, varijſque legationibus, quas Schiſmaticis temporibus nomine Regis Caroli VI. & Vniuerſitatis obijt, inſignis fuit. de eo pluribus in Catal. ſequentis ſeculi.

Ioannes de Dacia celeberrimus Artium Profeſſor Angl. Nationis, quem an. 1347. determinaſſe legimus, ſub M. Ioanne de Weſalia: ſub quo Philoſophiæ Profeſſore Licentiatus fuit & incepit Cyfridus Lof de Monaſterio. Idem Rector fuit electus an. 1349.

Ioannes Danck ſeu *Danckonis* vulgò de Saxonia, Natione Teutonicus Ioannis de Lignerijs contemporaneus ſtudiorumque conſocius, Aſtronomus item celeberrimus & ſubtiliſſimi vir ingenij, de quo ſic ſcribit Trithemius, *Aſtrorum ſcientiam Gallos Pariſienſes multo tempore docuit, apud quos maximo in honore habitus fuit.* Claruit ſub Ludouico Bauaro & Ioanne XXII. an. 1330. edidit Canones Eclipſales lib. 1. Canones Tabularum l. 1. De Aſtrolabio l. 1. de Incenſionibus l. 1. & alia multa præclara & admiranda opuſcula, inquit Trithemius.

Ioannes de Diodena Picardicæ Nationis Diœceſis Beluacenſis, Socius Choletæus nominatur in ſtatuto quod ipſa Natio fecit anno 1371. de pecuniarum ſuarum diſtributionibus, vocaturque Baccalarius in Theologia. An. verò 1365. Rector fuit Vniuerſitatis; quo Rectore extirpatum ſemen quod in Pratum Clericorum immiſſum fuerat: quam in rem Vniuerſitatis Decretum retulimus p. 382. Eo Rectore Procuratores fuerunt Nationis Gallicanæ MM. Ioannes de Quercu electus die 2. Iunij, & Guill. de Marchia die 23. Septemb. Licentiatus fuit in Theologia an. 1374. cum M. Galerano de Pendref & Hugone Lenuoiſie Socijs Nauarricis.

Ioannes de Domno-Martino Nationis Gall. non ſemel Procurator fuit 7. die menſis Martij an. 1373. quo tempore licentiati ſunt apud S. Genouefam Laurentius Quillet, ſub M. Michaële de Creneyo; Yuo de Langalla, ſub M. Iacobo de Villa-Straminis, Stephanus de Challenis, ſub M. Lamberto de Marchia, & apud Aulam Epiſcopi Pariſienſis Guillelmus de Camera, ſub M. Stephano de Nemoſio, Dominicus Parui, ſub M. Franciſco de S. Michaële, & Ioannes Breuis-coxæ, ſub M. Michaële de Creneyo. Eidem Ioanni de Domnomartino prorogati ſunt faſces in alterum menſem. Tertiò 7. April. an. 1377. quo die Receptor eiuſdem Nationis ſubſtitutus eſt M. Conſtantius de Gelanis. Iterum prorogati faſces in alterum & alterum menſem; quo tempore Bewinus de Winville licentiatus eſt, ſub M. Ioanne de Roncuria.

Ioanne Fabri Duacenſis Doctor in Decretis Monaſterij San-Vedaſtini Attrebatenſis primùm Præpoſitus, deinde Abbas an. 1370. Tractatum edidit de Schiſmate & Clementis partes fouit. Hinc ad Sedem Carnotenſem tranſlatus eſt an. 1379. variaſque legationes obijt ad an. vſque 1390. quo naturæ debitum ſoluit. Vid. p. 449. & 523.

Ioannes Fioti licentiatus eſt in Artibus menſe Aprili an. 1380. ſub M. Io. de Roncuria reponitur in Catalogo Regentium in Artibus Nat. Gallic. an. 1383. licentiatus fuit in Theologia, an 1397. cum Mathurino de Longolio, Iacobo Troüilleto & Io. Manchon.

Ioannes Carlerij Arnoldi *le Charlier* & Eliſabethæ filius, aliàs de Gerſone ſeu Iarſono ſic dictus, à viculo Parœciæ de Barbier ſecus Rhetelium Remenſis Diœceſis, licentiatus eſt in Artibus an. 1381. ſub M. Ioanne Loutrarij in prima auditione apud Cancellarium Pariſienſem, & eodem tempore M. Nicolaus de Clamengis apud S. Genouefam, ſub M. Ioanne de Roncuria, ambo Socij Nauarrici, Procurator Nationis Gall. fuit electus menſe Martio an. 1383. iterum 2. Octob. an. 1384. licentiatus eſt in Theologia an. 1392. & an. 1393. factus eſt Cancellarius Pariſienſis per eiurationem M. Petri de Alliaco, de eo fuſius ſequenti ſeculo, hîc liceat tantùm attexere Epitaphium Matris Eliſabethæ, quod litteris Gothicis inſcriptum lapidi legitur etiamnum ad murum Eccleſiæ *de Barbier*, quodque mihi benignè tradidit M. Rodulphus *Fournier* Rethelenſis, Tribus Remenſis in Gallicana Natione Decanus & Collega noſter.

Elizabeth la Chardeniere
Qui fin bel ot & vie entiere,
A Arnault le Charlier Espousé
Ausquels Enfans ont esté douze.
Deuant cet hus fust enterrée
M. Quatre cent & 1. l'année;
Estoit de Iuin le iour huitime
Iesus li doint gloire saintime.

Ioannes Guignecurtius seu de Guignecurte Gall. de Guignicour Socius Sorbonicus licentiatus est in Artibus, sub M. Ioanne de Quercu an. 1361. electus Procurator Nationis Gall. in Octauis S. Martini an. 1364. eique prorogatum est est munus in alterum mensem; cum verò esset tantùm in Theologia Baccalaureus, anno 1387. factus est Ecclesiæ Parisiensis & Vniuersitatis Cancellarius. vixit vltra an. 1390. nam vt notat Hemeræus commemoratur cum MM. Petro de Alliaco & Ioanne Conardi in quadam littera Ecclesiæ Paris. qua Abbas & Conuentus S. Victoris biennio quoque *botas singulis Canonicis in Claustro habitantibus debere dicuntur*, at tres illi supra memorati vltra pontes commorabantur. Videtur autem Guignecurtius eiurasse Cancellariatum in gratiam M. Petri de Alliaco, quem an. 1389. factum fuisse legimus Cancellarium.

Ioannes Guioti licentiatus fuit in Artibus, sub M. Io. de Roncuria an. 1383. & paulo post, nempe die Mercurij 13. Ian. an. 1383. fuit electus in Procuratorem Nat. Gall. iterum an. 1385. 7. April. scribit verò se Procuratore sigilla Nationis, cum pecunia ex Arca sublata fuisse de nocte; quamobrem ille die 17. Ian. conuocata Natione statui curauit, vt nulla fides haberetur quibuscunque litteris donec refectum fuisset nouum sigillum. Deliberatum fuit concorditer " nemine reclamante quod quidquid fieret, aut sigillaretur de sigillis Nationis " cum pecunia dictæ Nationis die Sabbati de nocte præcedente in Nauarra furatis, nullius valoris esset ab illa die vsque in posterum; immò etiam quod dicta " sigilla essent vana, cassa & irrita, & quod fieret nouum sigillum quo vteretur " Natio. De quibus Ego Ioannes Guioti Procurator illo tunc in præsentia omnium ibidem existentium à M. Germano Felicis autoritate Apostolica Notario publicum mihi requisiui fieri instrumentum. Item in alia Congregatione, " sequenti 30. Ian. fuit deliberatum in S. Mathurino, *quod in Nauarra seruaretur* " *Arca Nationis*, dum tamen peroptimè præpararetur dicta arca & fierent bonæ " seræ & fortes iuxta ordinem Artificum aut Expertorum. Item quod fieret bona " informatio per Commissarios Curiæ Officialis Paris. Item quod fieret bona " monitio publicanda per Scholas & lectiones. *De quibus omnibus & singulis à M.* " *Ioanne Roberti Apostolico Notario mihi publicum fieri instrumentum requisiui.* Idem paulo post inter expensas numerat 4. solidos persolutos *illis qui portauerunt magnam Arcam in Nauarram.* Porro Ioannes ille Guioti Capellanus fuit Caroli VI. Canonicus Senonensis & Campellensis, iacetque in Cemiterio Cartusiensium Paris. ad Crucem lapideam cum hac inscriptione. *Cy gist M. Iean Guyot iadis Chapelain du Roy nostre Sire, Chanoine de Sens & de Champeaux, qui trépassa le 28. iour de Iuin, l'an de grace 1404.*

INDEX RERVM ET VERBORVM

quæ in hoc Volumine continentur.

A.

B.

Index Rerum.

D.

E.

F.

Robertus

VA1 1919672

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Î. 53.